Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

M. Th. u. Sch. 67
2 Bc
(Ink.)

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſeruit Conuentui B M Pacis P P Cruciferorū.

¶ Sancti Bonauenture ordinis frm̄ minorū Seraphici doctoris. Sacreq̄ ſedis apl'ice Cardinalis ⁊ Epi̅ ⁊c. ſup ſcdo ſentēciarū Scriptū incipit. ¶ Phemium.

OLUMMODO
hoc inueni q̄ de⁹ fe
cerit hominem rectuꝫ
et ipſe ſe infinitis im
miſcuerit queſtiōib⁹.
Solicite conſideranti
preſentis libri .i. ſcdi
ſententiaruꝫ pricipalem intentionē et tota-
lem continuationeꝫ. illud occurrit ad quod
ſuam inquiſitionē dicit ſapiens eſſe pductaꝫ
Eccleſiaſtes. vii. in uerbo ꝓpoſito. Cū aūt
cuncta tētaſſet in ſapientia et plus defeciſſꝫ
q̄ꝫ profeciſſet. tādem hoc ſe inueniſſe fate-
tur. q̄ deus fecerit hominem rectum ⁊c. In
quo uerbo duo clauduntur. ſcilꝫ q̄ hominis
recta formatio et rectitudo eſt a deo. ⁊ hoc
tangitur cum dicitur. Deus fecit hominem
rectum. Aliud eſt q̄ hominis miſera obli-
quatio eſt a ſe ipſo. et hoc tāgitur cum dici
tur. Et ipſe ſe infinitis miſcuit queſtioni-
bus. In his autem duobus clauditur termi
nus totius humane comprehenſionis ut co
gnoſcat originem boni. et cognoſcendo re-
quirat. et ad illam pueniat et ibi requieſcat.
et ut cognoſcat originē et principiū mali. et
illud uitet et caueat. In his etiaꝫ clauditur
tota intentio tractatus libri preſentis. que
circa duo uerſatur. ſcilꝫ circa hominis con-
dictionem et eius deuiationem. Hominis
autem condictio tangitur cum dicitur q̄ de
us fecerit hominem rectum. Qualiter au
tem intelligitur illud q̄ deus fecerit homieꝫ
rectū explicat Eccle. xxvii. vbi dicit De⁹
creauit hominē de terra. hoc dicit q̄ſtuꝫ ad
corpus. et ſm imaginē ſuam fecit illū. hoc
dicit q̄ſtum ad anime naturam. et iterū cō
uertit illum in ipſaꝫ. hoc dicit quātū ad gra-
tiam ſupadditam que animā conuertit ad
deum per uirtutū habitus. et ideo ſubiun-
git. et ſm ſe ueſtiuit illū uirtute. ¶ In hoc
uerbo oſtenditur q̄ deus non tantū fecit ho
mineꝫ poſſibilem ad rectitudinē ſuaꝫ ei ima
ginem conferendo. ſed etiā fecit hominem
rectum ipm̄ ad ſe conuertendo. Tunc eim̄
homo rectus eſt quando intelligentia adeq̄-
tur ſumme ueritati in cognoſcendo. uolun-
tas conformatur ſumme bonitati in diligen
do. ⁊ uirtus continuatur ſumme poteſtati in
operando. hoc autem eſt quando homo ad
deum conuertitur ex ſe toto. ¶ Primo ergo
homo factus eſt cum intelligentia ſumme
ueritati equatur. Equari autem dico non
per omnimodaꝫ impletiōem. ſed p quādaꝫ
imitationem. Si eim̄ ueritas ut dicit An-
ſelmus. Eſt rectitudo ſola mente pcepti-
bilis. ⁊ rectitudini nō poteſt equari niſi re-
ctum. cum itellectus noſter equatur uerita
ti neceſſario rectificatur. Tunc aūt equat̄
quando actualiter ſe conuertit ad ueritateꝫ
veritas enim in actu diffinitur q̄ ē adequa-
tio rei et intellectus. Intelligentia autem
noſtra ad ueritatem conuerſa uerificatur. ac
p hoc ueritati equatur. et dum equatur re-
ctitudini rectificatur. quoniā ſine ueritate
nullus recte iudicat. ut dicitur in libro de ue
ra religione. et qui aſpicit ad ueritatem
iudicat recte ſm q̄ dominus dixit Simoni
Luce ſeptio. Recte iudicaſti ideſt recte de-
creuiſti. Similiter homo rectificatur dū uo
luntas ſumme bonitati conformatur. Sū-
ma eiꝫ bonitas eſt ſumma equitas ſiue iuſti
cia. Tanto eim̄ quis melior quāto iuſtior.
ſed ut dicit Anſelmus. Juſticia eſt rectitu
do uoluntatis. nihil autē conformatur re
ctitudini niſi rectum. Dum ergo uoluntas
bonitati ſumme et equitati conformatur.
neceſſario rectificatur. Tunc auteꝫ confor
matur cum ad ipſam conuertitur diligēdo.
vnde Hugo. Scio anima mea q̄ dum ali
quid diligis. in eius ſimilitudinem transfor
maris. qui eim̄ diligit bonitatem rectus ē.
Et hoc eſt qd̄ dicitur Can. primo. Recti
diligunt te. recti eim̄ ad tuam bonitatem
ſunt conuerſi. et tua bonitas ad eos inclina
tur. unde anima expta clamat. et dicit. q̄ꝫ
bonus iſrl' deus his qui recto ſunt corde. et
quia ſoli recti expiuntur. ideo rectos decet
collaudatio. Nihilominus rectificatur ho
mo dum uirtus ſumme poteſtati continuat̄
Rectū eim̄ eſt cuius mediuꝫ non exit ab ex
tremis. extrema ſunt primū et ultimum.
alpha ⁊ o. pricipium ⁊ finis. medium inter
hec eſt operatio p quā efficiens puenit in
finem. Illa ergo uirtus recta eſt cui⁹ opera
tio eſt a principio primo et ad finem ultimū.
quoniaꝫ ergo diuina uirtus omnia operatur
et propter deum. hinc eſt q̄ rectiſſima eſt
in opando. nihil autē cōtinuatur recto niſi

A

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

rectū. cum ergo uirtus noſtra ſumme pote
ſtati cōtinuatur. abſq3 dubio rectificatur. et
ex hoc hō ñ ſolū rect⁹ ſed etiā rector ⁊ rex
efficitur Deutro. penultio. Et erit apud
rectiſſimum rex congregatis principib⁹ po-
puli cū tribub⁹ iſrl. hoc erit i gloria quando
uirtus noſtra cōtinuabitur diuīe uirtuti. tūc
erimus omnipotentes uolūtatis noſtre ſicut
etiā deus ſue. ⁊ ideo omnes reges. ⁊ ideo
omnibus ꝓmittitur regnum celi. Fecit er-
go deus hominē rectū dū ipm fecit ad ſe cō
uerſum. In conuerſiōe eim homis ad deuz
nō tantū rectificabitur ad id qđ ſurſum. ſed
etiā ad id qđ deorſuz. Nō eiz in medio cō-
ſtitutus dū factus eſt. ad deū cōuerſus ⁊ ſub
iectus. cetera ſunt ei ſubiecta ita ꝙ deus
omnem ueritatem creatā ſubiecerat eius in
tellectui ad diiudicandū omnē bonitatē. eius
affectui ad utendū. omnē uirtutē eius pote-
ſtati ad gubernandū. Ex hoc nāq3 ꝙ intel
ligētia cōuerſa ē ad diuiam ueritatē uēdicat
ſapiam p quaz oia diiudicat. ſm ꝙ dicitur
Sapie vii. Ipſa dedit mihi omniū que ſūt
ſciētiā uerā. ut ſciaz diſpōuz orbis terraruz
⁊ uirtutes elemētoꝝ. initiū ⁊ ꝯſūmationez ⁊
medietatē tempoꝝ. anni curſus ⁊ ſtellarum
diſpoſitiones. naturas aialium ⁊ iras beſtia-
rum. viz uentoꝝ ⁊ cognitiōes hominū. drās
ṽgultoꝝ ⁊ uirtutes radicū. ⁊ quecūq3 q̄ ſūt
abſcōſa ⁊ īpuiſa. vnde Adaz oībus noia
impoſuit. ſubiecit nihilominus uolūtati oia
ad utendū ut poſſit oia in uſum ⁊ utilitatem
ſuaz cōuertere. vnde in ps Oia ſubieciſti
ſub pedib⁹ ei⁹. vnde Apo⁹. Ad deū cōuer-
ſis. ⁊ Cori. tertio. Oia uſa ſunt ¶ Subiecit
etiā uirtuti ad gubernādū. Geneſis prio.
Subicite ⁊ dominamini piſcib⁹ maris ⁊ uo-
latilibus celi. Iſta aūt recta homis cōdictio
q̄ſtum ad ſupi⁹ ⁊ inferius ſimul tangitur in
illo uerbo. Facit hoiez ad imaginē ⁊ ſimili
tudinē ut pſit ⁊c. Fecit ergo deus hominē
rectuz dū ad ſe ꝯuertendo ſibi eū aſſimila-
uit. et p hoc omnib⁹ ꝓpoſuit. ⁊ ſic pz recta
hois condictio. ⁊ ſeqtur miſerabilis ꝺuiatio
in hoc qđ ſubicitur Et ipe ſe īfinitis miſcuit
queſtiōib⁹ ¶ in quo pōt notari ⁊ mod⁹ labē-
di ⁊ ſtatus in quē cecidit. mod⁹ labēdi i his
tribus que dicit ſm tria que i peccato conſi-
derantur. ⁊ tria que i hoc uerbo ꝓponūtur.

In peccato nāq3 ē auerſio. ⁊ ꝯuerſio ē bono
rum amiſſio ſiue expoliatio. cōuerſio intelli
gitur p imixtionē. auerſio p finis priuatio-
nem. ſed expoliatio p queſtionē. Naz con
uerſio facit ipur. auerſio infinitū. expolia-
tio mediū. ⁊ hoc totū tangit cū dicitur. Im-
miſcuit ſe infinitis queſtiōibus. Pōt etiaz
notari ſtatus in quē cecidit. ſic eim cecidit a
rectitudine ut pderet ipam rectitudinē. nec
rectitudinis amplitudinē pderet habitū nō
appetitū. quia ſic amiſit ſimilitudinē ut tam
ptrāſeat in imaginem. Quoniā ergo rmā
ſit appetitus ſub habitu. ideo fact⁹ ē homo
querendo ſollicitus. et quia nihil creatum re
compenſare poteſt bonum āmiſſuz cū ſit in
finitum. ideo appetit. querit ⁊ nūq3 ꝗeſcit.
⁊ ideo declinādo a rectitudine infinitis que
ſtionibus ſe imiſcuit. vnde intelligētia auer
tendo ſe a ſumma ueritate ignara effecta. in
finitis queſtiōibus ſe imiſcuit p curioſitatez
Eccleſiaſtes viij. Eſt homo qui diebus ⁊
noctibus ſōnum nō capit oculis. ⁊ intellexi
ꝙ operū dei nullā poſſit hō inuenire rōem
ſupple que finiat appetitū ſiue inqſitionez.
imo generat aliā queſtionē. ⁊ parit nouā cō
tentionē. ⁊ imiſcet iextricabilē dubitationē.
ꝓpter quod puer. xx. Honor ē homini q̄
ſepat ſe a cōtentiōibus. omnes autē ſtulti
miſcentur cōtumeliis. tales ſunt miſeri ho-
mines qui intēdunt fabulis ⁊ genealogiis in
termixtis ⁊c. ſm ꝙ dicitur ifra Timo. prio.
Tales miſcent ſe cōtumeliis. quia ſicut dici
tur ſcđo Timo. tertio. Sēp ſunt diſcētes ⁊
nūq3 ad ſciam ueritatis pueniētes ¶ Volun
tas diſcordādo a ſūma bonitate egena effe
cta. imiſcuit ſe īfinitis queſtiōib⁹ p concupiſ
centiā ⁊ cupiditatez. quia ſicut dicitur pro-
uer. xxx. Ignis nūq3 dicit ſufficit. vnde ⁊
auarus nō implebitur pecunia. ſicut dicitur
Eccleſiaſtes quinto. Ideo ſemp querit et
mendicat. Similr ꝯcupiſcētia nunq3 ſatiaṯ
imo infinitis uoluptatū queſtionib⁹ iplicaṯ.
Sapie xiiij. Oia cōmixta ſunt ſanguis ho-
micidiū. furtū. fictio. corruptio. infidelitas.
turbatio. piuriū. tumult⁹. bonoꝝ domini īme
moratio. aiaꝝ inqnatio. natiuitatis imutatio
nuptiarū incōſtantia. iordiatio. mechie ⁊ ipu
dicitie. He ſunt queſtiōes īfinite q̄ ꝯmixte
ſunt. quib⁹ imiſcuit ſe homo dum uolūtatē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diſſormauit a ſumma bonitate. Uirt⁹ aūt
diſcōtinuādo ſe a ſumma poteſtate facta in
firma immiſcuit ſe infinitis queſtionibus p in
ſtabilitatē. unde ſemp querit quietē ⁊ non
inuenit. vnde yſa. xix. Domin⁹ immiſcuit i
medio egypti ſpūm uertiginis. iſte ē ſpūs
inſtabilitatis p eo q̄ nihil pōt ſtabilire. vn
de hō peccator ē ſicut puluis quē ꝓicit uēt⁹
a facie terre. vnde in ps A uertēte te faciē
turbabūtur auferēs ſpūꝫ. ⁊ iđo erūt tāq̄ȝ pul
uis quē ꝓicit uētus a facie terre. Sicut er
go puluis nō poteſt q̄eſcere q̄ȝ diu ē uētus
uertigis. ſic nec noſtra uirt⁹ ſtabilis pmane
re. ⁊ ideo īfinita loca querit ⁊ mutat ⁊ mēdi
cat ſuffragia. Jmmiſcuit ſe hō ergo īfinitis
queſtiōibus p curioſitatē dū cecidit a ueri
tate in ignorantiā. p cupiditatē dū cecidit a
bonitate in malitiā. p inſtabilitatē dū ceci
dit a poteſtate in ipotentiā Sic ergo i uer
bo ꝓpoſito notat̄ hōis cōdictio ⁊ eius ꝺuia
tio. ⁊ hoc ſolū inuenio determinatū in hoc li
bro. vnde liber iſte ſcđs qui ſic incipit.
Creationē rex ꝛc. Diuiditur in duas ptes.
Jn pria agit de hōmis condictione. Jn ſcđa
aūt de lapſu ei⁹ ⁊ tētatiōe. infra diſtictiōe
xxi. Uidēs ergo diabol⁹ ꝛc. Pria ps habꝫ
duas. quia eīm hō cōicat cū oībus creatu
ris ꝛc. facta ſunt ꝓpter hoīem. ideo primo
agit de cōdictiōe rerū in generali. ſcđo uero
in ſpeciali. infra diſtictiōe ſcđa. De ange
lica uero natura ꝛc. Pria ps habet duas.
Jn prima determinat de condictione rerum
quātum ad principium efficiens. Jn ſcđa
uero quātum ad finem. ibi Et quia non ua
let ei⁹ bonitatis ꝛc. Prima ps habet tres
pticulas. Jn prima proponit ueritatez que
exprimitur in ſcripture ſacre auctoritate.
Jn ſcđa uero auctoritatem explanat. ibi
Creare ē de nihilo ꝛc. Tertio uero quia
p illā auctoritatē pōnes erronee elidūt̄ inclu
dit ultio earū euacuationē. ibi Horuꝫ ergo
⁊ ſimiliū errorez ꝛc. Et quel; hax ptiū
habet duas. Jn pria nāq̄ȝ ꝓpōit auctori
tatez ueritatis. Jn ſcđa errorē Platōis. ibi
Plato nāq̄ȝ ꝛc. Silr̄ ſcđa duas habꝫ. Jn
pria explanat auctoritatē ⁊ v̄ba auctoritatiſ
Jn ſcđa pōit errorē eax. ibi Hax v̄o duo
ꝛc. Eodem modo tertia hꝫ duas. Primo
enim concludit errorum improbationem.

Scđo uero fidei confirmationem. ibi Cre
damus ergo ꝛc.

Diſtinctio prima.

AD intelligentiā uero eox q̄ in
hac pte dicitur. querit̄ hic de
exitu rex in eē. Prio q̄ſtū ad
pricipii entitatē. Scđo q̄ſtum
ad unitatē. Tertio q̄ſtū ad pductiōis q̄ddi
tatē. Circa primū duo queritur. Prio
queritur Utrū res habeāt pricipiū cauſale.
Scđo utrū habeāt pricipiū initiale.

QUantū ad primū ſic ꝓceditur.
Cōſtat ſm ſanctos ⁊ phōo. q̄
oēs res mūdane habuerūt prin
cipiū pductiuū. tū ꝓpter rerum
unitatē. tum poppter rerum mutabilitatem.
tum ꝓpter rerum ordinem. tuꝫ etiam ꝓpt̄
ipfectionē. Multitudo eīm ortū habet ab
unitate. ⁊ motus ſiue mutabile ab imutabili.
⁊ ordo ad primū. ⁊ ipfectū ad pfectū origina
liter reducitur. ideo hoc ſuppoſito. ſ. q̄ res
habeāt pricipiū cauſale. aliquo mō ē queſtio
Utrū res ſint pducte oīno. hoc ē ſm pricipi
um materiale ⁊ formale. aut tm̄ ſm altex
pricipiox. Et q̄ ſm utrūq̄ȝ uidetur prio
a pte pducētis ſic. Quāto pducēs ē pri⁹ ⁊
pfecti⁹ tāto pl⁹ īfluit in rem. ergo primum
⁊ pfectiſſimū īfluit totū ⁊ i totū. ⁊ ſi hoc. er
go totū pducit. ſed primū agēs ē huiuſmo
di. ergo ꝛc. Itē nobili⁹ ⁊ pfecti⁹ eſt agens
q̄ſto paucioribus idiget ad agendum. ergo
agēs nobiliſſimū nullo extra ſe eget. ergo
ſi ipm ſolū eēt adhuc res pducere poſſꝫ. ſꝫ
nō ex ſe cū ipſe nulli⁹ ſit ps. ergo ex nihilo
patꝫ ergo q̄ de⁹ pōt in totā ſubſtātiā crea
ture ꝛc. Itē agēs ſm formā pōt pduce
re formā. ergo pari rōne agēs ſm ſe totum
pōt pducere totū. ſed de⁹ ſe toto agit cū ſit
oīno ſimplex. ergo pducit totū. Itē hoc
ipm oſtēditur a pte rei cōdite ſic. Qđ non
eſt ab alio ē in ſe ipo. nihil aūt tale quod ſe
ipſo ē indiget alio ut ſit. ſed oē intriſecū pri
cipiū rei indiget alio ut ſit. nā forma idiget
materia ⁊ ecōuerſo. ergo ꝛc. Itē efficiēs

A r

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et finis cauſe correlatie. ergo q̇ non eſt ab
alio non eſt ad aliud. ſed omnia ſūt ad aliud
ſm eſſe q̇ ſunt. quia ſm eſſe q̇ ſunt appe
tunt bonū. ⁊ ſtatus nō eſt niſi in ſūme bonū
Et q̇ iſta rō ſit bona oñditur. ſi. n. bonū et
ens cōuertūtur. ergo quod ē ſe ipo eſt ens
ſe ipo ē bonū. ſed qḋ ſe ipo ē bonū. nō eſt
propter aliquid aliud. ergo qḋ nō ē ab alio
non eſt ꝑpter aliud. ſi ergo oia mūdana ſm
ſe tota ſunt propter aliud. ergo ſūt ab alio
¶ Itē ſi res nō eſt totaliter ab alio. aut hoc
eſt rōne forme. aut rōe materie. ꝯſtat q̇ nō
forme. quia uidemus formas produci. et ſi
forma nō produceretur omnino nihil produ
ceretur. ſi rōe materie. Sȝ ꝯtra ut dicit phi
loſophus in pria philoſophia. actus ē ante
potentiam. ꝯſtat em̄ q̇ nō loquitur de po-
tentia actiua ſȝ paſſiua. ergo cū actꝰ rei ſit
ab alio ⁊ materia. Si tu dicas q̇ intelligitur
nō de actu qui ē forma. ſed efficiēs. Et iter
ego quero. quare materia nō ſit ab alio: ſi
quia eſt primū ex quo fiūt cetera. nec habet
vnde fiat. Tūc ego quero de forma. vtrum
fiat ex aliquo uel ex nihilo. ſi ex nihilo pa-
ri rōe ⁊ materia. ſi ex aliquo. quero quid ſit
illud. nō eſſentia materie ꝯſtat. quia forma
ſimplex eſt. ergo forma nō fit ex materia
pria q̇ materia ſit eius pricipiū cōſtitutiuū.
nec fit ex materia ita q̇ materia fiat forma
fit ergo ex aliquo qḋ ē i materia. ¶ Tūc ego
quero de quo eſt illud: et ꝯſtat q̇ nō eſt ex
materia pari rōne. ergo nihil erit abire i infi
nitū in cauſādo. uel neceſſe eſt ponere eſſen
tias formarū a primo opifice productas ex
nihilo. ergo pari rōne ⁊ materia. ¶ Ad op
poſitum ſunt rōnes. primo ex pte efficien-
tis. Prima hec ē. oīs effectus aliquo modo
aſſimilatur cauſe. Sȝ principiū primū ē actꝰ
purus nihil hn̄s de poſſibili. ſȝ materia rex
eſt poſſibile purū p ſui eſſentiam nihil hn̄s
de actu. ergo cū materia in nihilo aſſimilet
opifici. nō eſt ab ipo. ¶ Item ab agēte pul-
cherrimo et lumioſiſſimo nō procedit tur-
pe ⁊ tenebroſū. ſȝ deus eſt ipa pulchritudo
ipa lux. materiale principiū ē turpe ⁊ tene-
broſū. ergo ⁊c. ¶ A pte rex oñditur ꝺ for
mali principio. oīne em̄ qḋ producitur ⁊ fit.
fit a ſibi ſimili. nomie ⁊ ſpecie. vt homo ab
homine. ſm q̇ dicit philoſophus vii. phy.

ſi ergo forme rerū ſunt principia produce-
di precedūt rerū productōem. ergo res non
ſūt producte quo ad pricipiū forme. ¶ Itē
artifex nō pōt producere niſi ꝑcognoſcat.
nō pōt ꝑcognoſcere niſi p forās. ñ pōt per
formas cognoſcere q̄ nullo modo ſūt. ergo
impoſſibile fuit q̇ ſūmus artifex mūdū for
maret niſi forme prius eſſet p quas cogno
ſceret. ⁊ illi nō potuerūt produci ſimilr̄ niſi
p formas. ergo ſi nō eſt in infinitū abire. po
nere eſt formas rerum nō eſſe productas.
¶ Itē hoc ipȝ oñdit quo ad materiale pricipi
uȝ. oē qḋ ꝑducit̄. ꝑducitur de aliquo vl̄ ex
nihilo. ſȝ ex nihilo nihil fit. ergo oia ex ali
quo illḋ aūt ē materia. ergo ſi ſtare ē. ⁊ ñ ab
ire in infinitū illud nō ē productū. q̇ aūt ex
nihilo nihil fiat uidet̄. ꝑductō em̄ rei ē actō
ſed oīs actio requirit in qḋ agat. ergo ⁊ oīs
productō. ergo cū productōi ſubicit̄ aliquid
nō niſi materia. ergo ⁊c. ¶ Itē ego q̄ro de
productōe ſiue creatōe paſſiua. vtrū illa ſit
ſubſtātia uel accidēs: nō ſubſtātia. ergo acci
dens. ſȝ oē accidēs fundat̄ in aliquo. ſȝ hoc
nō pōt eſſe creatū. cū illud ſequat̄ naturalr̄
ipam creatōȝ. ergo neceſſe ē q̇ ſit increatū.
⁊ aliud a deo. quia creatō paſſio eſt in alio.
ergo neceſſe ē oīne qḋ producit̄ ex aliquo
produci. et ideo philo. in prio phy. dicit q̇
materia ē ingenita. ¶ Reſpōſio ꝺꝺ. q̇ hec
eſt ueritas. q̇ mundus in eſſe productus
eſt. nō ſolū ſm ſe totū ſȝ etiā ſm ſua intrin
ſeca principia q̄ nō ex alijs. ſȝ de nihilo ſūt
producta. hec autem ueritas ⁊ ſi non cuili-
bet fideli ſit apta ⁊ lucida. latuit tñ pruden
tiā philoſophicā. q̄ in huius queſtōis inqui
ſitōne lōgo tempore ambulauit per deuia.
¶ Fuerunt etiā quidā antiqui philo. qui dixe-
runt mundū factū eſſe a deo. ⁊ de ſui eſſētia
quia nō uidebāt quomō aliquid poſſet fieri
ex nihilo. ⁊ ſolus deus fuit in principio. nō
dixerūt q̇ fecit deus oia de ſe ipo. Sȝ hec
poſitō nō ſolū fidelibꝰ. ſȝ etiā ſequētibꝰ phi
loſophis apparuit iprobabil̄. qḋ dei eſſētia
oino iuariabilis ⁊ nobiliſſia fieret corpox et
variabiliū materia. q̄ de ſe ē ipfecta niſi pfi
ciatur p formā. ¶ Fuerunt et alij qui dixerūt
mundū factū eſſe ex principijs ꝑexiſtētibꝰ.
ſcȝ ex materia et forma. ſȝ forme latebant
in materia anq̄ȝ itellectꝰ illas diſtingueret.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et hui⁹ poſitōnis fuit anaxagoras. ſed quia
formas eſſe oēs ſimul ī materia nō capit
rō recta. ideo p ſequētes philo. iſta poſitio
īprobata eſt. Fuerunt ⁊ tercij qui mundū ex
principijs p̄exiſtētibus factū poſuerūt . ſcʒ
materia ⁊ forma. ſʒ materiā p ſe poſuerūt.
⁊ formas ſepatas. ⁊ poſtmodū ex tēpe ab
opifice ſūmo eſſe ꝯiūctas. ⁊ hi fuerūt plato
nici. Sed quia illud irrōnabile uidet̄ ꝙ ma-
teria ab eterno fuerit īpfecta. ⁊ ꝙ eadē for
ma ſit ſepata pariter ⁊ ꝯiuncta. et abſurduʒ
uidet̄ triplicē hoīem ponere. ſ. naturalem
mathematicū ⁊ diuinū. ideo etiā p ſequētes
philoſo. hec poſitō reꝓbata ē. Fuerūt etiaʒ
quarti. ſ. pipatetici quoꝝ princeps ⁊ dux fu
it Ariſto. qui ueritati magis appropinquan
tes dixerūt mūdū factū eſſe ſicut legitur in
ſcdo metheroꝝ. dico ergo ꝙ mare factuʒ
eſt. ⁊ in principio de celo ⁊ mundo. ⁊ de plu
ribus aliis locis pōt elici. Sʒ dixerūt nō eē
factū ex principiis p̄exiſtētibus. ſicut enim
vult in primo vegetabiliū. mundus ſemper
fuit plantis ⁊ aīalibus plenus. vbi loquitur
ꝯtra abrutallū. vtrū aūt poſuerit materiam
⁊ formam factā de nihilo. hoc neſcio. credo
tamen ꝙ nō puenit ad hoc. ſicut melius ui-
debitur in pblemate ſcdo. ideo ⁊ ipſe etiam
defecit. licet min⁹ q̄ʒ alii. vbi aūt deſicit phi
loſophoꝝ pitia ſubuenit nobis ſacra ſancta
ſcriptura. q̄ dicit oīa eſſe creata. ⁊ ſm eſſe
qd̾ ſunt in eſſe pducta. ⁊ rō etiā a fide nō di
ſcordat. ſicut ſupra in oppoſito oſtenſū eſt.
¶ Qd̾ ergo obicitur de ſimilitudine. ꝙ mate
ria eſt ens oīno in potentia. dicēdū ꝙ materia
nō propter ſe facta ē. ſʒ ppter ſuſtētatōem
forme que actus eſt. q̄uis ergo materia ñ
ſit deo actu ſimilis tamē aſſimilabilis eſt p
formam. vñ Aug⁹ dicit ꝙ ipa materia ⁊ ſi
nō habeat de ſe ⁊ in ſe actū forme. ipa tamē
capacitas forme eſt ei pro forma. ideo patʒ
ad illud. ¶ Quod obicitur ꝙ turpis ⁊c. dicēdū
ꝙ nec turpis. nec tenebra dicit̄ niſi ꝯpatiue
nā materia nō eſt priuatō pura. immo recte
ſue eſſentie habet aliquid de pulchritudine
⁊ aliquid d̾ luce. vñ Aug⁹ dicit ꝙ hʒ modū
ſpēm. ⁊ ordinē q̄uis īpfecte. nō oportʒ aūt
ꝙ deus oēs res pducat ſibi equalit̄ ſimiles.
imo ſm gradū. et ideo ad hoc ꝙ grad⁹ ſint
pfecti neceſſe eſt ponere aliquid ppe deum

⁊ hoc ſimillimū. ⁊ aliquid ppe nihil. ⁊ hoc
aliquo mō ſimile. licet non oīno. nec pfecte
ꝙ q̄uis in ſe mīm ī habeat de bono. tamē
optime ordinatū eſt. Qd̾ obicitur ꝙ oē
qd̾ producitur. pducitur p ſimile in forma.
et cognoſcitur ſimiliter. dicēdū ꝙ ē agēs ſm na
turam ⁊ ſm intellectū. agens ſm naturā p-
ducit p formas q̄ ſūt uere nature. ſicut ho-
mo hoīeʒ ⁊ aſinus aſinū. agens p intelle-
ctū producit p formas non que ſunt aliquid
rei. ſed idee in mente. ſicut artifex pro-
ducit archā. ⁊ ſic pducte ſūt res ⁊ hoc mō
ſunt forme reꝝ eterne. quia ſunt deus. et ſi
ſic poſuit plato ꝯmendandus eſt. ⁊ ſic impo
nit ei Aug⁹ ſi aūt ultra proceſſit. ut īponit
ei Ariſto. abſqʒ dubio errauit. ⁊ rō ſua q̄ p-
dicta eſt. oīno nihil cogit. nam ſicut oſtendit
philo. forme rerū extra deum a ſingularib⁹
ſepate nihil oīno faciūt. nec ad opatōnē nec
ad cognitōnem. ¶ Quod ultimo obicitur
de materia. materia non poteſt fieri niſi uel
ex aliquo uel ex nihilo. dicēdū ꝙ ex nihilo. et
hoc p creatōnem. Qd̾ obicitur de actōe ꝙ
requirit in qd̾ agat. dicēdū ꝙ creare nō ē agere.
ſed facere. ⁊ hoc refert inter agere ⁊ facere.
nam agere in quid nō quid agat exigit. fa-
cere ecōtra. Qd̾ ultimo queritur in quo ſit
creatō paſſio. dupliciter rñdet. quidā dicunt
ꝙ nō eſt ſubſtantia nec accidens. ſed uia ad
utrūqʒ. ⁊ tale p̄cedit illud ad qd̾ eſt natura-
liter. q̄uis in eo habeat eſſe. Aliter dicunt
alii. ꝙ aliquid creari nō ē aliud q̄ʒ nūc prio
eſſe. nec creatō dicit naturam aliquā mediā
inter deum ⁊ creaturam. ſed ſolū dicit eē
rei ꝯnotando ordinem ad primū efficiens a
quo. ⁊ nō ad eē. ita tamen ꝙ ordo ille tota
liter ē in re creata. ⁊ nō in nihilo. unde cū di
citur ex nihilo nihil fieri. pōt intelligi tripli
ter. aut materialit̄ ut ex ferro cultellus. aut
cauſaliter ut ex patre filius. aut ordinaliter
ut de mane fit meridies. primis duob⁹ mo-
dis uerum ē ex nihilo nihil fieri. tercō uero
mō uerū ē ſm naturā. ſʒ falſū ſupra naturā.
p uirtutē eñi infinitā q̄ nō indiget fūdamen
to materie. illa faciliter pōt aliquid pducere
ex nihilo ſicut de aliquo. alioqn nō eēt uirt⁹
principij primi infinita. ſʒ egeret materie fū
damēto. et ideo illi uirtuti ſoli hoc attribuē
dum eſt neceſſario. q̄uis n ō poſſit cōſimile

repiri in aliquo creato. hoc enī eſt eius proprium ſicut et ipſa omnipotentia.

Circa ſcd̄um queritur utrū mūdus ꝓductus fuerit ex tempe. an ab eterno. Et ꝙ nō ex tēpore oſ̄ditur duabus rōnibus. ſumptis a motu. prima eſt oſtenſiua ſic. anī oēm motū ⁊ mutatōez eſt motus primi mobilis. ſ; oīe qd̄ incipit ꝑ motū uel ꝑ mutatōnem incipit. ergo ante oīe illud qd̄ incipit eſt motus ille. ſ; ille motus non potuit eſſe ante ſe. nec ante ſuū mobile. ergo impoſſibile eſt incipere. Preterea. propoſicio ſupponitur ⁊ eius ꝓbacio p; ſic. quia ſuppoſicō eſt in philo. qd̄ in omni genere ꝑfectum eſt ante imꝑfectū. ſ; inter oīa genera motuū motus ad ſitum eſt ꝑfectior. quia ē entis completi inter oīa genera motuū localium. mot⁹ circularis ⁊ uelocior ē ⁊ ꝑfectior ſ; talis eſt motus celi ergo ꝑfectiſſimus. ergo prius. p; ergo ⁊c. ¶ Item oſ̄dit per impoſſibile. oīe qd̄ erit ineē exit ꝑ motū uel ꝑ mutatōem. ergo ſi motus exit ineē exit ꝑ motum uel mutacōnem. ⁊ ſimiliter de illo queritur. ergo uel eſt abire in infinitū. uel ē ponere aliquem motū ſine principio. ſi motum ergo mobile. ergo ⁊ mundum. Similiť rō ſumitur oſtenſiua a tempore ſic. oīe qd̄ incipit aut incipit in inſtanti. aut in tempe. ſi ergo mundus incipit. aut in inſtanti aut i tempe. ſ; anī oīe tempus eſt tempus. ⁊ anī oīe inſtans eſt tempus. ergo tēpus ē ante oīa que inceperūt. ſ; nō potuit eē ante mūdū ⁊ motū. ergo mūd⁹ nō icepit. Preterea. ꝓpoſicō ꝑ ſe nota eſt ſcd̄a. ſ. ꝙ ante omne tempus ſit temp⁹. p; ex hoc. qd̄ ſi curruit currebat prius ō neceſſitate. ſimiliter ꝙ anī oīe inſtans ſit tempus. p; ſic. tempus eſt menſura circularis ꝯueniens motui ⁊ mobili. ſ; oīs punctus qui eſt in circulo ita ē principiū ꝙ ⁊ finis. ergo oīe inſtans temporis ita eſt principiū futuri ꝙ termin⁹ p̄teriti. ergo ante oīe nūc fuit p̄teritū. p; ergo ⁊c. ¶ Item ꝑ impoſſibile. ſi tempus ꝓducit aut tempe aut in inſtanti. nō in inſtanti cum nō ſit in inſtanti. ergo in tempe. ſ; in oī tēpe ē ponere prius ⁊ poſterius ⁊ p̄teritū ⁊ futuꝝ. ergo ſi tēpus cepit in tempe. ante oē tepus fuit tempus. ⁊ hoc eſt īpoſſibile ergo ⁊c. he ſunt rōnes philo. que ſunt ſumpte a parte ipſius mūdi. ¶ Itē alie rōes philoſophoꝝ ſumūtur ex pte cauſe producentis. ⁊ generaliter ad duas poſſunt reduci. quarū prima oſtenſiua eſt. ſcd̄a uero ꝑ impoſſibile. Pria eſt hec. poſita cauſa ſufficienti ⁊ actuali ponitur effectus. ſ; deus ab eterno fuit cauſa ſufficiens et actualis ipſius mūdi. ergo ⁊c. maior enim ꝓpoſicō ꝑ ſe nota ē. minor p; . ſ. ꝙ deus ſit cauſa ſufficiens. quia cū nullo extrinſeco indigeret ad mundi creacōnē. ſ; ſolum potentia. ſapia et bonitate. ⁊ hec in deo fuerūt ꝑfectiſſima ab eterno. p; ꝙ ab eterno fuit ſufficiens . ꝙ etiam actualis p;. deus enim eſt actus purus ⁊ ſuū uelle. ut dicit philo. et ſancti dicūt ꝙ eſt ſuū agere. reſtat ergo ⁊c. ¶ Item ꝑ impoſſibile. oīe illō qd̄ incipit agere nūc uel ꝓducere cum pri⁹ non produceret exit ab ocio in actum. ſi ergo deus incipit mūdum producere exit ab ocio in actum. ſ; circa oīe tale cadit ocioſitas ⁊ mutacō ſiue mutabilitas. ergo circa deum eſt ocioſitas ⁊ mutabilitas. hoc ē autē ꝯtra ſūmam bonitatem et ꝯtra ſūmaʒ ſimplicitatē. ergo hoc eſt ipoſſibile. et blaſphemia dicere de deo. et ita ꝙ mūdus ceperit he ſunt rōnes quas ꝯmendatores ⁊ moderniores ſupaddūt rōibus Ariſto. ſiue ad has poſſunt reduci. ¶ Sed ad oppoſitum ſunt rōnes ex ꝓpoſicōnib⁹ ꝑ ſe notis ſm̄ rōeʒ ⁊ philoſophiaʒ. Prima eſt hec. Impoſſibile ē infinito aliquid addi. hec eſt manifeſta ꝑ ſe. quia oīe illud qd̄ recipit addicōnē ſit mai⁹ infinito aūt nihil maius. ſ; ſi mūdus eſt ſine principio durauit in infinitum. ergo duracōni eius nō poteſt addi. ſ; ꝯſtat hoc eē falſum. quia reuolucō additur reuolucōni oī die. ergo ⁊c. ſi dicas ꝙ infinitum ē q̄tuʒ ad p̄terita. tam q̄tum ad p̄ſens qd̄ nūc ē eſt finitum acta. ⁊ ideo ex ea pte qua finituʒ eſt acta ē repire maius. Cōtra oſ̄ditur ꝙ in p̄terito eſt repire maius. hec ē ueritas infallibilis. ꝙ ſi mūdus ē eternus reuolucōnes ſolis in orbe ſuo ſunt infinite Rurſus ꝑ una reuolucōne ſolis neceſſe ē fuiſſe. xii. ipſi⁹ lune. ergo plus reuoluta eſt luna q̄; ſol infinicies. ergo infinitoruʒ ex ea pte qua infinita ſūt ē repire exceſſum. hoc aūt eſt ipoſſibile

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo et cetera. ¶ Secunda ꝓpoſicio eſt iſta.
impoſſibile eſt infinita ordinari. omnis eni
ordo fluit a pricipio i mediū. ſi ergo n̄ ē pri
mū nō eſt ordo. ſ3 diuiſio mūdi ſiue reuolu
cōnes celi ſi ſunt infinite non habēt primā
ergo non habent ordinem. ergo una non ē
ante aliā. ſ3 hoc eſt falſum Reſtat ergo ꝙ
habeat primā. Si dicas ꝙ ſtatu3 ordis nō
eſt neceſſe ponere niſi i his q̄ ordinant̄ ſm
ordine3 cauſalitatis. quia in cauſis neceſſa
rio ē ſtatus. quero quare non in alijs. Pre
terea tu ex hoc non euades. nūq3 eni fuit
reuolutō celi quin fuiſſet generatō aialis ex
aiati. ſ3 ꝯſtat ꝙ animal ordinatur ad aiale
ex quo generatur ſm ordinem cauſe. ergo
ſi ſm philo. ⁊ rōnem neceſſe eſt ponere ſta
tum in his que ordinantur ſm ordine3 cau
ſe. ergo in generacōne animalium neceſſe ē
ponere primū animal. ⁊ mundus non fuit ſi
ne animalibus. ergo ⁊c. ¶ Tercia ꝓpoſicio ē
iſta. impoſſibile eſt infinita ptranſiri. ſed ſi
mundus non cepit infinite reuolutōnes fue
rūt. ergo impoſſibile eſt illas ptranſiri. er
go impoſſibile fuit deuenire uſq3 ad hanc.
Si tu dicas ꝙ nō ſunt ptranſita. quia nulla
fuit prima. uel quia etiam bene poſſūt tran
ſiri in tempe infinito. ꝓ hoc non euades. q̄
ram enim a te vtrum aliqua reuelutō ꝓceſ
ſit hodiernam in īfinitum aut nulla. ſi nulla
ergo oēs finite diſtant ab hac. ergo oēs ſūt
finite. ergo habent pricipiū. ſi aliqua in infi
nitum diſtat. quero de reuolucōe que ime
diate ſequitur illam. vtru3 diſtet in īfinitū.
ſi non. ergo nec illa diſtat. qm̄ finita diſtan
cia ē inter utrāq3. ſi uero diſtat in īfinitum.
ſimiliter quero de tercia ⁊ de quarta ⁊ ſic
in infinitum. ergo non magis diſtat ab hac
una q̄3 alia. ergo una non ē ante aliā. ergo
oēs ſūt ſimul ¶ Quarta ꝓpoſicō ē illa. ipoſ
ſibile ē īfinita a uirtute finita ꝯprehēdi. ſ3 ſi
mundus non cepit. infinita ꝯprehēduntur a
uirtute finita. ergo ⁊c. ꝓbacō maioris p ſe
pat3. Maior oñditur ſic. ſuppono ſolū deū
eſſe uirtutis actu infinite. ⁊ oīa alia habere
finitā. Rurſus ſuppono ꝙ motus celi nūq3
fuit ſine ſpūali ſubſtātia creata. uel q̄ ipſu3
faceret. uel ſaltem cognoſceret. Rurſū etiā
hoc ſuppono ꝙ ſpūalis ſubſtātia nihil obli
uiſcitur. ſi ergo aliqua ſpiritualis ſubſtātia

virtutis finite ſimul fuit i celo. nulla fuit re
uolucō celi quā non cognoſceret. ⁊ nō ē ob
lita. ergo oēs actu cognoſcit ⁊ fuerūt infini
te. ergo aliqua ſubſtātia ſpūalis uirtutis fi
nite ſimul ꝯprehēdit īfinita. Si dicas ꝙ nō
eſt incōueniens ꝙ unica ſimilitudīe cogno
ſcat oēs reuolucōnes que ſūt eiuſdē ſpeciei
et oīno ꝯſimiles. Obicitur. quia non tm̄ co
gnouit circulacōnes ſ3 earū effectus. et effe
ctus uarij et diuerſi ſūt infiniti. p3 ergo ⁊c.
¶ Quinta eſt iſta. impoſſibile ē īfinita ſimul
eē. ſed ſi mundus ē eternus ſine principio.
cum non ſit ſine homine. ꝓpter hominem
enim quodāmodo ſunt omnia. ⁊ homo du
ret infinito tempore īfiniti homines fuerīt.
ſed quot fuerunt homines. tot anime rōna
les. ergo infinite anime fuerūt. ſed quot ani
me fuerūt tot ſunt. quia ſūt forme incorru
ptibiles. ergo infinite anime ſunt. Si tu di
cas ꝓpter hoc ꝙ circulatō ē in animabꝰ. uł
ꝙ una anima ē in oībus hominibus. primum
ē error in philo. quia ut philo. dicit ꝓprius
actus ē in propria materia. ergo nō poteſt
anima que fuit pfectō uniꝰ eē pfectō alteriꝰ
etiam ſm philo. ſcōm magis ē erroneū. q̄a
multominus una anima omniū ¶ Ultima rō
ad hec eſt. Impoſſibile ē qȯ hab3 eſſe poſt
non eē habere eē eternū. qm̄ hoc eſt impli
cacō ꝯtradictōnis. ſed mūdus habet eē poſt
non eē. ergo impoſſibile eſt eē eternum. ꝙ
aute3 habeat eē pꝰ non eē ꝓbatur ſic. oīe
qȯ totaliter hab3 eē ab aliquo. producit̄ ab
illo ex nihilo. ſed mūdus totaliter hab3 eē
a deo. ergo mūdus ē ex nihilo. ſed non ex
nihilo materialiter. ergo originalit̄. ꝙ autē
oīe qȯ totaliter ꝓducitur ab aliquo diffe
rente p eēntiam habeat eē ex nihilo patēs
eſt. nam qȯ totaliter producitur. ꝓducitur
ſm materiam ⁊ formam. ſed materia non
habet ex quo producatur. quia nō ex deo.
manifeſtū igitur ē ꝙ ex nihilo. minor autē
ſc3 ꝙ mundus a deo totaliter producatur
patet ex ꝓblemate alio. ¶ Rñō vȯ ꝙ po
nere mūdum eternum eē ſiue eternaliter ꝓ
ductū ⁊ ponēti res oēs ex nihilo productas
oīno ē ꝯtra ueritatē ⁊ rōe3. ſicut ultima rō
probat. ⁊ adeo ꝯtra rōe3. vt nullū philoſo
phoꝝ q̄ntūcūq3 pui intellectꝰ ē credēdȯ hoc
poſuiſſe. hoc enim implicat manifeſtam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

contradictõem. ponere autem mūdum eter
num pͤſuppoſita eternitate materie rõnabi
le uidetur ⁊ itelligibile. Et hoc duplici exē
plo. egreſſus eni rex mūdanarū a deo eſt ꝑ
modū ueſtigii. vnde ſi pes eternus ⁊ puluis
in quo formatur ueſtigiū eēt eternus. nihil
prohiberet intelligere ueſtigiū pedi eē coe-
ternū. et tamē a pede eēt ueſtigiū. Per hūc mo
dum ſi materia ſiue principiū ponibile eēt
coeternum auctori. quid prohibet ipm̄ ue
ſtigiū eē eternum. imo uidetur ꝯgruū. ¶ Rur
ſus aliud rõnabile. creatura eni ꝓcedit a deo
ut umbra. filius procedit ut ſplendor. ſed
q̄ꝫcito eſt lux ſtatim eſt ſplēdor. ⁊ ſtatim ē
umbra ſi ſit corpus opacū uel obiectū. ſi er
go materia coeterna eſt auctori tanq̄ꝫ opa
cū. ſicut rõnabile ē ponere filiū qui ē ſplen-
dor patris eternū. ita rõnabile uidetur crea
turas ſiue mundū qui eſt umbra ſūme lucis
eſſe eternū. ⁊ magis rõnabile ē q̄ꝫ ſuū op-
poſitum. ſ. ꝙ materia fuerit eēntialiter im-
pfecta. ſiue formabilis diuina influētia. ſicut
poſuerūt quidam philoſo. ⁊ adeo rõnabili⁹
vt etiā ille excellentior inter philoſophos
Ariſto. ſcḋm ꝙ ſancti imponūt et ꝯmentato
res exponūt et uerba eius p̄tendunt. in hūc
errores dilapſus fuerit. q̄dā tn̄ moderni di-
cūt philo. necq̄ꝫ illō ſenſiſſe. nec itēdiſſe ꝓ
bare ꝙ mundus oīno non cepit. ſꝫ ꝙ nō ce-
pit naturali motu. quod horū magis uerū ſit
ego neſcio. hoc unū ſcio ꝙ ſi poſuit mūdū
non incepiſſe ſcḋm naturā uerū poſuit. et rō-
nes eius ſumpte a motu ⁊ tempe ſūt effica
ces. Si aūt hoc ſenſit ꝙ nullo mō cepit. ma
nifeſte errauit ſicut in pluribus rõnib⁹ oſtē
ſum eſt ſupra. ⁊ neceſſe fuit eū ad uitandū
ꝯtradictõem ponere aut mundū nō eſſe fa
ctū. aut nō eſſe factū ex nihilo. ad uitandū
aūt infinitatē actualem neceſſe fuit ponere
aut anime rõnalis corrupcõem. aut unitatē
aut circulacõem. ⁊ ita auferre beatitudineꝫ.
vnde iſte error ⁊ malū hꝫ initiū ⁊ peſſimuꝫ
habet fineꝫ. ¶ Ad ergo obicitur primum
de motu ꝙ eſt primus inter motus oēs et
mutacõnes quia pfectiſſimus. dicendum ꝙ loquē
do de motibus ⁊ mutacõnibus naturalib⁹.
verū dicit ⁊ non habet inſtantiā. loquendo
aūt de mutacõne ſupnaturali p quā ipm̄ mo
bile ꝓceſſit ineſſe non habet ueritatē. nam

illa precedit eſſe creatū. ⁊ ita mobile primū
ac per hoc et eius motum. ¶ Ad obicitur
ꝙ omnis motus exit in eē ꝑ motū. dicendum ꝙ
motus nō exit i eē ꝑ ſe nec in ſe. ſꝫ cū alio
et in alio. ⁊ qm̄ deus in eodem inſtanti mo
bile fecit. ⁊ ut motor ſup mobile influxit.
ideo motū mobili ꝯcreauit. Si autē q̄ras de
illa creacõe: dicendum ꝙ ibi ſtare ē ſicut i primis
et hoc melius infra patebit. ¶ Ad tercio
obicitur ꝙ nūc tempis ⁊c. dicendum ꝙ ſicut in cir
culo eſt dupliciter aſſignare pūctum. aut cū
fit. aut poſtq̄ꝫ factus ē. et ſic dum fit eſt po
nere ⁊ aſſignare primū pūctū. dū uero iam
eſt non ē ponere primū. ſic ē accipe in tem
pore nūc dupliciter. et in prima ꝓductione
tempis fuit nūc primū. ãte quod nō fuit aliud
quod fuit principiū tempis in quo oīa dicū
tur eē ꝓducta. ſi aut de tēpe poſtq̄ꝫ factuꝫ
eſt. uerū eſt ꝙ eſt terminus p̄teriti et princi
pii futuri ⁊ ſe habet ꝑ modū circuli. ſꝫ hoc
modo nō fuerūt res ꝓducte in tempe iam
pfecto. et ita pꝫ ꝙ rõnes philo. nihil ualent
oīno ad hanc ꝯcluſionem. Et ꝙ dicitur ꝙ
ante oīe tempus eſt tempus. uerū ē accipi
endo int⁹ diuidendo. non extra anterius ꝓ
cedendo. ¶ Ad obicitur de tempe qn̄ ce-
pit. dicendum ꝙ in ſuo principio. principiū autem
tempis eſt inſtans uel nunc. ⁊ ita cepit in in
ſtanti. et non ualet illa rõ. non fuit in inſtan
ti ergo non cepit in inſtanti. quia ſucceſſiua
non ſūt in ſui initio. Pōt tamen et aliter di
ci ꝙ dupliciter eſt loqui de tempe. aut ſcḋm
eſſentiam. aut ſcḋm eē. ſi ſcḋm eēntiam ſic nūc
eſt tota eēntia tempis. et illud incepit cū re
mobili non in alio nūc ſꝫ in ſeipo. quia ſta-
tus ē in primis. unde non habuit aliam mē
ſurā. ſi ſcḋm eē ſic cepit cū motu uariacõnis.
ſcꝫ nec cepit ꝑ creacõeꝫ ſꝫ poci⁹ ꝑ ipoꝝ mu
tabiliū mutacõem. ⁊ maxime primi mobil'
¶ Ad obicitur de cauſe ſufficiētia ⁊ actu-
alitate. dicendum ꝙ cauſa ſufficiēs ad aliquid
eſt duobus modis. aut opans ꝑ naturā. aut
ꝑ uocem ⁊ rõem. ſi opans ꝑ naturā ſic ſta-
tim cū ē producit. ſi aūt opans ꝑ uocem et
q̄ꝫuis ſit ſufficiens. non oportꝫ ꝙ ſtatim cū
eſt opetur. opatur enim ſcḋm ſapientiam et
diſcrecõem ⁊ ita ꝯſiderat ꝯgruitatem. qm̄
igitur nō ꝯgruebat nec ipſius creature eter
nitas. nec decebat deū alicui hāc nobiliſſimā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

conditionem communicare. Et ideo diuina
uoluntas que opatur ſm ſapientiam ꝓdu-
xit non ab eterno ſed in tempe. quia ſicut
produxit ſic diſpoſuit ⁊ ſic uoluit. ab eter-
no eni uoluit ꝓducere tūc qñ produxit. ſic
ego nūc uolo cras audire miſſam. ⁊ ita patꝫ
ꝙ ſufficientia nō cogit. ¶ Similit̄ de actu
alitate dicendū ꝙ cauſa duobꝰ modis pōt eē
in actu. aut in ſe. ut ſi dicam ſol lucet. aut
in effectu. ut ſi dicam ſol illuminat. Primo
mō ſemp deus fuit in actu. qm̄ ipe ē actus
purus nihil habens admixtū de potētiali.
Alio mō non ſemp in actu. nō eni ſemp fuit
producens. ¶ Qd̄ obicitur ultimo ſi ū nō
producente factus eſt ꝓducēs mutatus eſt
ab ocio in actū. dicendū ꝙ quoddā ē agēs in
quo actō ⁊ ꝓductō addit aliquid ſupra agē
tem ⁊ producentē. Talis cū de nō agente fit
agens uariatur aliquo mō. ⁊ in tali ante opa
cōem cadit ociū. ⁊ in opacōne additur ꝯple-
mentū. aliud eſt agens qd̄ ē ſua actō. ⁊ tali
nihil oīno aduenit cū producit. nec etiam in
eo fit aliquid qd̄ nō erat prius. ⁊ tale nec in
opando recipit ꝯplementū nec i nō opando
eſt ocioſū. nec cū de nō ꝓducēte fit ꝓducēs
mutatur ab ocio in actū. Tale aūt ē deꝰ etiaꝫ
ſm philo. qui poſuerūt deū ſimpliciſſimū.
Patꝫ igitur ꝙ ſtulta eſt eoꝝ rō. Si eni ꝓpter
ociū uitandū res ab eterno ꝓduxiſſet ſine
rebus pfectum bonū non eſſet. ac p hoc nec
cū rebus. quia pfectiſſimū ſe ipo pfectū eſſe
oporteret. Rurſus ſi ꝓpter imutabilitateꝫ
res ab eterno eſſe nihil poſſet nūc de nouo
producere. qualis igit̄ deꝰ eſſꝫ qui nūc nihil
p ſe poſſet. hec oīa demētiā indicāt magis
q̄ꝫ philoſophiā uel rōeꝫ aliquā. Si tu q̄ras.
qualiter poſſet capi ꝙ deus agat ſeipo cū
incipiat agere. Dō ꝙ ⁊ ſi hoc non poſſit ple
ne capi ꝓpter imaginē ꝯiunctā. ꝑpōt tamen
neceſſaria rōne ꝯuinci. Et ſi quis a ſenſibus
ſe retrahat intellectualia aſpicienda aliquo
mō pcipiet. Si enim aliquis querat. ꝯtra an-
gelus poſſit facere rotā figuli cū nō habeat
manus. uel pīcere lapidē. Rñdetur ꝙ pōt
quia hoc pōt ſola uirtute ſua abſqꜫ organo
qd̄ pōt alia cū corpe ⁊ membro ſuo. Si igit̄
angelus ꝓpter ſuā ſimplicitatē ⁊ pfectōem
tantū excedit hoīem ut poſſit facere ſine
organo medio illud ad qd̄ homo neceſſario
indiget organo. Poſſit etiā facere p unū qd̄
homo poteſt p plura. q̄nto magis deus qui
eſt in fine tocius ſimplicitatis ⁊ perfectōnis
abſqꜫ omni medio ſue uocis impio. que nō
eſt aliud q̄ꝫ ipe pōt oīa producere. ac p hoc
in producendo imutabilis pmanere. ſic pōt
homo manuduci ad intelligedum. Hoc autē
perfectius capiet ſi quis iſta duo pōt in ſuo
opifice ꝯtemplari. ſ. ꝙ ē pfectiſſimus ⁊ ſim
pliciſſimus. Quia pfectiſſimus oīa q̄ ſūt per
fectōnis ei attribuūtur. Quia ſimpliciſſimus
nullā diuerſitatem in eo ponūt. ac p hoc nul
laꝫ uarietatē. nec mutabilitatē. ideo ſtabilis
manens dat cūcta moueri.

Conſequenter queritur de prin
cipij unitate. Circa qd̄ duo que
runtur. Primum vtrū res pro-
ducte ſint in eē a pluribus prin
cipijs. Scdō dato ꝙ ab uno principio. que
ritur vtrū ille produxerit oīa ſe ipo. an me
diāte alio. ¶ Qd̄ autem a pluribus princi
pijs ſint producte res dicūt manichei q̄ po
nunt aliud eē principium ſpūalium ⁊ incor-
ruptibilium. aliud corpaliū ⁊ corruptibiliū.
ſiue uiſibilium. Et primum uocant deū lucis
ſcdm uocant deū tenebrarum. Et ꝙ poſi
tio eorū ſit uera et catholica uidetur per ſa
cram ſcripturam. Jo. xix. regnum meū nō
eſt de hoc mundo. dicit ipe rex glorie ⁊ deꝰ
lucis. ergo mundus iſte uiſibilis ad deum lu
cis non ſpectat. non ergo eſt cōditus ab eo.
¶ Item. Jo. xiiij. venit princeps huiꝰ mun
di. et rurſus. Jo. xii. uocat diabolū principē
huius mūdi. ⁊ ille eſt deus tenebrarum. er
go uidetur ⁊c. ¶ Item Apoſto. coꝛ. iiij. et
Ephe. ij. uocat diabolum deū huius ſeculi.
Sed nō meretur aliquis dici deus alicuiꝰ niſi
eius qd̄ ꝯdidit. ergo ⁊c. Alij plurimas ad-
ducūt auctoritates de ſcriptura. Sed his ſo
lutis ſoluūtur ⁊ alie. ¶ Item rōnibus ꝓbat̄
hoc ipꝫ hoc mō. Oppoſitoꝝ oppoſite ſunt
cauſe. ſꝫ ſpūalia et corpalia habēt repugnā
tiam. Unde Ro. vii. uideo aliā legem i mē-
bris meis r̄pugnātē legi mētis. ⁊ Gala. v.
Caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpūm. ⁊c. ¶ Iteꝫ
nouū et uetus teſtamentum aduerſantur ſi
cut pꝫ. Math. v. quia ibi p̄cipiūtur recte cō
traria. ſicut iurare ⁊ non iurare. occidere et

non occidere. ergo neceſſe eſt ponere duo principia prima. unū ſpūalium aliud corpaliū. unū ueteris teſtamēti aliud noui. ¶ Itē idem ſimiliter ſe habens ſemp natū ē facere idez. ergo cū deus bonus uniformiter ſe habeat ⁊ ſimiliter ſemp facit idē. ergo cum ſit cauſa ꝯditiua nullius ē deſtructiua. et cū ſit cauſa productōnis non erit cauſa deſtructōnis nec corrupcōnis. ergo corruptibilia ſunt ab alio principio. ¶ Tercia rō eſt. oē qḋ bonus deus facit eſt bonū. oīe qḋ ē bonū eſt diligendū. et nihil oīno qḋ fecerit ē odiēdum. ſed iſte mundus eſt odiendus et ſpernendus. ſimiliter ⁊ uita carnalis. prio Io. ij. Nolite diligere mundū. et iterū Io. xii. qui odit animam ſuam in hoc mūdo. ergo ⁊c.

¶ In ꝯtrariū autem ſunt rōnes et auctoritates. Io. i. dicitur ḋ uerbo. oīa ꝑ ipm facta ſūt. ſʒ uerbū ē bonꝰ deꝰ. ergo ⁊c. Si dicas ꝙ oīa ñ diſtribuit ꝑ uiſibilibꝰ. Cōtra. ſtati pꝰ ſeqͥ. ꝑ eū mūdus factus ē et mūdus eū non cognouit. ꝯſtat ꝙ de hoc mūdo loquiť ⁊c. ¶ Item Math. ulti. data ē mihi oīs poteſtas in celo ⁊ i terra. dicit deꝰ bonus. aut ergo iuſte data aut iniuſte. ſi iuſte. ergo celū et terra ſua ſunt ⁊ ipe fecit. ſi iniuſte. ergo uidetur ꝙ ipe deus bonus iniuſte uſurpauerit ſibi alienū. et ita ꝙ fuerit iniuſtus. ¶ Item ille fuit ꝯditor rerū uiſibiliū ꝗ dedit uetus teſtamētū. probacō Actuū. xiii. dicit Paulus. Viri fratres deus plebis nr̄e. elegit patres noſtros. et poſt ꝗ habitāt hieruſalem principes hūc ignobiles ⁊ iudices impleuerūt. ſʒ ille fuit deus lucis. ergo ⁊c. ¶ Item rōnibus oſtenditur. oē bonū ⁊ pulchrū ē a deo bono. ſʒ oīa uiſibilia bona ſūt et pulchra. ergo ⁊c. probacō. aut bona ſunt aut mala. ſi bona habeo ꝓpoſitū. ſi mala. ergo eorū corrupcō bona. ergo corrupcō ē a deo bono. qm̄ oīe bonū ab ipo. ergo ⁊c. ¶ Item quecūqꝫ adinuicem ꝯiūguntur neceſſe eſt ꝯiūgi ꝑ aliquid in quo ꝯmunicant. ſʒ in nullo ꝯmunicant que differūt in principiis primis. ſi ergo aīa ⁊ corpus ꝯiūgūtur neceſſe eſt ꝙ ab eodez deo producantur. ſʒ anima eſt a deo lucis. ergo ⁊c. ¶ Itez quero de iſtis duobus principiis qualiter ſe habent adinuicem. aut eni habent pacem aut bellū. aliter eni nō uideo quō poſſint eē. ſʒ deus lucis non poteſt bellare cum in eo ſit ſumma pax ⁊ requies. ſed deus tenebrarū cū in eo ſit oīmoda malicia nō pōt quieſcere. ergo uidetur ꝙ nec bellant nec quieſcāt

¶ Rñō ḋḋ. ꝙ queſtō de pluralitate principioꝝ tripliciter pōt itelligi. ⁊ ſm̄ hoc in diuerſis locis tractāda ē. Pōt eni queri vtꝝ plura ſint principia quorū utrūqꝫ bonū. ⁊ illud habet determiari in libro primo. vbi qͥritur ḋ unitate diuine eēntie. Poteſt nihilominus queri. vtruz plura ſint principia ita ꝙ unū ſit ſumme bonum. alterū uero ſumme malū. ita ꝙ ab uno ſit oē bonū. ab alio oīe malū. et illud hʒ determiari in tractatu de malo. non eni pōt hec queſtō ſciri niſi ſciatur primo quid ſit malū. Poteſt etiaz queri vtrū plura ſint principia quoꝝ unum ſit principiū incorruptibiliū ⁊ ſpūaliū. aliud ſit principiū corruptibiliū ⁊ uiſibiliū. ⁊ hoc habet determinari nūc. vbi queritur de exitu rerū in eē. Ad hanc aūt queſtōnez ḋḋ ꝙ error iſte de poſicōe duorū principioꝝ non ſolum eſt ꝯtra fidem. imo adeo ꝯtra rōem vt uix credam homiez ꝗ aliqͥd de philoſo. ſciuerit hūc errorē aut poſuiſſe aut defēdiſſe. tamen iſte error ē peſſimꝰ. ꝗa pretendit aliquā ſpēm pietatis. videť enim deo bono attribuere bona et plena ⁊ nobilia. et alii principio alia. ideo magis ſubintrauit ⁊ eccleſiam dei magis fedauit. ⁊ ꝗa etiaz a ſimplicibus magis pōt capi et falſa imagiacōe cogitari. et ad iſtū errorem peſſimū de multitudine principiorū inumerabiles errores ꝯſequūtur ⁊ uaniſſimi. ſicut in illis eſt notū qui ſectam manicheorū nouerūt. ſicut ḋ iuramento. matrimonio. homicidio. et aliis pluribus que oīa ſuas habent iprobacōnes ꝑ ſcripturā. caput aūt ⁊ principium erroris damnat omnis philo. ꝙ duo ſunt rerū principia prima. tum quia ordo uniuerſi deſtruitur. hoc poſito tum etiam quia diuina potētia limitatur. ex hoc ꝙ nō poſſit corruptibilia producere. tum etiam quia ex hoc diuina eēntia circūſcriptibilis ponitur. vt tm̄ ſit in regione lucis. et ſi hec uera ſunt nec deus eſt deus. nec aliquid eſt bonū. ¶ Ad auctoritates quas adducūt. dicenḋ ꝙ mundus dupliciter accipitur i ſcriptura. uidelicz pro mundana ꝯuerſacōne que uana ⁊ imū-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

da eſt. et pro mundana creatura. Primo mõ
damnatur in ſcripturis. ⁊ nõ dicitur eē a deo
tanq̄ꝫ malum. quia peccatum non eſt a deo
ſicut alibi patebit. Scđo mõ ꝯmendat̄ tanq̄ꝫ
bonum et pulchrũ. ſicut dicitur Gene. prio
Uidit deus oĩa que fecerat ⁊ erãt ualde bo
na. et hoc mõ eſt a deo. ſm hãc diſtinctõeꝫ
ſoluũtur obiecta. nam qđ dicitur regnũ xp̄i
non eſt de hoc mundo. intelligitur đ mũda
na ꝯuerſacõne. quia ip̄e non regnat in mal̄
ſed in bonis. quorũ ꝯuerſacõ eſt in celis. Si
militer ꝙ dicitur diabolus princeps mundi
et deus. intelligitur de mundane et ſeculari
ter ꝯuerſantibus. patet ergo ꝙ deceptus ē
ſtultus et ip̄e manicheus. quia neſciuit di-
ſtinguere ⁊ iterũ peccauit in illacõe. nõ eni
ſequitur ē priceps ergo ꝯditor. ſi eni ſeque
retur cum rex francie ſit princeps francie.
ergo fecit eam. qui ſic argueret ſtultus iudi
caretur. certe multo ſtulti⁹ arguit Maniche
us. Rurſus non ſequitur eſt deus ergo cõ
ditor. nã ſi ſic cũ dicatur. Philip. iii. quorũ
deus venter eſt. ergo uenter creauit illos.
ſtulta igitur eſt hec rõ quare ⁊ Manichei.
¶ Qđ obicit̄ ꝙ ꝯtrarioꝝ ꝯtrarie ſũt cauſe
illud intelligitur de cauſis ꝓximis intrinſe
cis. nam de cauſa extrinſeca nõ hꝫ ueritatē
et ideo quia neſciuit diſtinguere deceptus ē
peſſimus Manicheus. ⁊ ꝙ ita ſit pꝫ. ſi eni
ꝯtrariorũ ꝯtrarie ſunt cauſe prie producen
tes. tot eſſent principia quot ſũt genera cõ
trarietatũ. ergo alius deus feciſſet calidum
alius frigidum ⁊ ſic de aliis ꝯtrarietatibus.
ſi quis ita argueret ab oĩb⁹ deridend⁹ eſſet
q̄nto magis ſtultiſſim⁹ manicheus. ¶ Qđ
tamē obicit̄ ꝙ caro ꝯtrariat̄ ſpũi. dđ ꝙ no
men creacõnis aliq̄ñ accipit̄ pro natura. ſic
Ephe. v. Nemo unq̄ꝫ carnē ſuã odio habu
it. et hoc mõ nõ ꝯtrariat̄ imo miro amore
uertũtur. accipitur ⁊ pro uitio ⁊ corrupcõe
que ē in creare. et rõne hui⁹ ꝯtrariat̄. nec tñ
habꝫ cauſaꝫ ꝯtrariã. q̄a nõ hꝫ cauſam effi
cientē ſꝫ deficientē. ¶ Qđ obicit̄ ꝙ idem
ſītr ſe hñs ⁊c. dđ ꝙ aliqđ ē agens qđ agit
ſeip̄o. ⁊ illđ ipoſſibile eſt ꝙ ꝓducēdo diuer
ſa diuerſificet̄. imo uno ⁊ eodē ꝓducit mul
ta. aliud ē agens qđ agit p aliud a ſe. et illđ
variatur in agendo diuerſa. de⁹ aũt ē agēs
prio mõ ⁊ nõ ſcđo. ⁊ q̄a hoc non intellexit

Manicheus poſuit diuerſa principia et di-
uerſos legiſlatores. cum uideat in legib⁹ di
uerſitatē et in rebus. Et ꝙ ſtulte mot⁹ fue
rit ſenſibiliter pꝫ. videmus eni ꝙ idem ar
tifex per eandem artē domificandi facit au
lam et cloacam. nũq̄d duo artifices oportet
ad hoc faciendũ iuenire. Rurſus idem me-
dicus ſm eandem artem medicine diuerſa
eidem egroto ſm diuerſos ſtatus apponit
medicamenta. et diuerſa dat p̄cepta ⁊ ꝯtra
ria ſm diuerſitatem infirmorũ. Immo ſtul
tus eſſet medicus q̄ eadē ſemp daret medi
camēta ⁊ mandamēta. ſi ergo diuerſus fuit
ſtatus hominum icipientium. vt iudeorũ ⁊
uirorum euangelicoꝝ ꝙ prohibet unum et
eũdem diuerſa et ꝯtraria precepiſſe. attam
ꝯtraria non ſunt ſpũaliter itellecta. ¶ Qđ
ultimo obicitur iam ſolutum eſt. quia uicõ
ſitas mundanorum eſt contemnenda. ſꝫ cre
atura amanda. et deus in ea laudandus. et
omnes creature laudant deum ⁊ bone ſunt
et hec ſufficiant.

SEcundo ſuppoſito ꝙ omnia
ſint ab vno principio. querit̄
vtrum ille produxerit omnia
ſeip̄o. aut mediante alio. et ꝙ
mediãte alio. videtur ꝯgruũ De liberalita-
te agentis eſt ut nõ tantum alicui actũ com
mũicet. ſed etiam potentiam multiplicandi
et diffũdendi. ſed deus eſt agens liberaliſſi
mus. ergo uidetur ꝙ prime creature quam
fecit dederit potentiam faciendi aliam. ⁊ il-
la dat aliĩ ſic procedendo uſq̄ꝫ ad ultimam.
Si dicas ꝙ creatura nõ eſt capax tante po
tencie. Contra. maius eſt facere aliquid cum
eſt reſiſtentia q̄ꝫ ubi nulla. ſed creatura in
faciendo ex contrario habet reſiſtentiaꝫ in
faciendo ex nihilo. nulla ergo ſi capax ē pri
me potentie et ſcđe. ¶ Item de nobilitate
agentis eſt facere nobiliora opera p ſeip̄m
et minus nobilia per miniſtrum vt patet.
decet enim regem iudicare. ſꝫ non decꝫ eũ
coq̄nã facere. ergo ſi prim⁹ rex ē nobiliſſi
mus ⁊ ꝓducit res ſm ꝙ decꝫ ei⁹ nobilitatē
videtur ꝙ ip̄e debuerit unũ producere. et p
illud minus nobilia. et ſic procedendo uſq̄ꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad ultimum. Si tu dicas ꝙ non eſt ſimile ꝺ deo ⁊ aliquo agente creato. quia deus nō ꝑficitur ab aliquo ope. Obicitur ꝙ opus regiminis ꝓpagacōnis et gubernacōnis diuinū eſt. et tamen deus regit et gubernat unam creaturam ꝑ aliam. et hoc eſt ad oſtenſionē ſue nobilitatis q̄re ſimili nō creatur. ¶ Itē oſtenditur ꝙ neceſſariū ſit ita ens ſic. om̄is effectus qui exit ab aliqua cauſa uniuerſali exit ab ea. uel ꝑ aliam cauſam ꝓpriam. uel ꝑ ſe ipſam appropriatā. ſꝫ deꝰ cauſa eſt uniuerſaliſſima nō ualens artari nec appropriari. cum nulla poſſit ei fieri addicio. ergo cū producit multa producit ꝑ aliam cauſam ꝓpriam. ¶ Item ego uideo ꝙ uirtus unitatis eſt ad numeros infinitos. tamen unitas nullū numerū producit quin producatur ꝑˀ a numero qui imediate ipſaꝫ ſequitur. ſ. dualitatem. unde nullo mō unitas faceret ternariū niſi ꝑ dualitatem. et ſic in aliis procedēdo. ergo uidetur ſimiliter ꝙ nō procedit a deo multitudo rerū cū ipſe ſit ſumme unus. nec ꝑ ipſas res. ¶ Sed cōtra ꝙ illud nō ſit ꝯgruū uidetur. q̄ntum homo recipit ab alio īntantū eidem tenetur. ſꝫ ad ſolum deū tenetur creatura ex toto. ſolum enim deū debet diligere hō ex toto corde. et nihil aliud equaliter. ergo ſolus deus dat totum. ſed creacō ē actō in qua totū producitˀ. ergo ⁊c. ¶ Item magis eſt rem de nō eē ad eē producere q̄ꝫ ꝯſeruare et ꝑficere. ergo ſi deus mediāte alio ꝓduceret. uidetur ꝙ mediāte alio ꝯſeruaret ⁊ perficeret. ergo res nullo mō deo indigerēt. ergo nec ad eū tenderēt. ſed oīa ſūt bona quia tendūt ad ipm̄ ⁊ ordinata. ergo nihil eēt bonū ⁊ ordinatū. i quo enim principalis eſt rō finis in eodem ē rō boni. ¶ Iteꝫ ꝙ ſit impoſſibile uidetur. impoſſibile eſt creaturam agere ſe tota cū nulla ſit oīno ſimplex. ergo impoſſibile eſt ꝙ agat totū. ergo ſolū ꝑtem. ¶ Item impoſſibile eſt creaturam agere ꝑ potentiam infinitam. ſed inter oīno nihil et aliquid eſt diſtantia īfinita. ergo nō poteſt reduci niſi ab agente uirtutis infinite. tale auteꝫ eſt ſolus deus ⁊c. ¶ Rn̄ſio ꝺō ꝙ ponere ꝙ deꝰ produxerit res ꝑ aliud agens. ē ꝯtra ueritatem et contra fidem. ſed ſolum ꝑ filiū ſuū. dixit enim et facta ſunt. non ſolum ꝯtra fidē ue-

rū etiam ꝯtra rōem. et ponenti res oēs productas ex nihilo. oīno eſt ꝯtra rōem ita ubi non poſſit capi quomō agens potentie finite aliquid ex nihilo producat. nec credo aliquem philo. hoc poſuiſſe. ſꝫ ſuppoſito ꝑ potentiali ſiue materiali principio plures fuerūt philo. qui poſuerūt ordineꝫ in producēdo. gradatim deſcendendo hoc mō. deꝰ cū ſit oīno ſimplex cuius actus ē intelligere. non produxit niſi intelligentiā primā ⁊ unicam. illa uero ꝓpter diſtare a primo intellexit ſe ipſaꝫ. et ita aliquo mō fuīt ꝯpoſita. et ita ꝓduxit orbem ſuū et intelligentiaꝫ ſcōi orbis. ⁊ ſic deinceps uſq; ad orbē lune. ⁊ intelligentiam decimā q̄ irradiat ſup animas rōnales. ⁊ ſicut ordo eſt i producendo ita in irradiando. ſꝫ ille error falſum hꝫ fundamētum uideliꝫ ꝙ materiale pricipiū nō ſit ꝓductū ſicut ſupra ꝓbatū ē. ¶ Itē falſam hꝫ rōem. dicit eni ꝙ quia ſimpliciſſimꝰ ē deus nō ꝓducit niſi unū. ſꝫ hoc magis eſt ad oppoſitū. quia q̄nto magis aliquid ſimplicius tanto potentius. et q̄nto potentius tanto in plura poteſt. ergo ſi deus eſt ſimpliciſſimꝰ hoc ipo pōt in oīa ſine medio. Rurſus hec rō repugnat eis. ſi eni ꝓpter ſimplicitatem nō producit niſi unū cū itelligentia ſcda ſit ſimplicior inter oēs. vnde uenit in orbē eiꝰ maior uarietas ſtellarū q̄ꝫ in aliquo orbium inferioꝝ. q̄a uidetˀ ꝑ rōeꝫ ſuā ꝙ uniformes ſint. et ita rō poſicōis ꝯtradicit poſicōi. ¶ Propˀ hoc ꝺō ꝙ ſicut dicit fides nr̄a ꝙ oīa in pria ꝯdictōe imediate a deo ſunt producta. q̄a eni creacō ē tociꝰ ſubſtātie ſm̄ totū. iđo decuit eē ſoliꝰ dei. nec potuit eē alterius ſiue ꝑ alteꝝ. ut ꝓbant rōes ad hāc ꝑtē inducte. ¶ Q ꝺ obicitur ꝺ liberalitate ⁊ nobilitate. ꝺō ꝙ tā liberalitas q̄ꝫ nobilitas ſuppoit ordieꝫ ⁊ poſſibilitatē i actū. i actu creacōis n̄ attenditˀ ordo. eq̄lis eni ꝟtutis ⁊ dignitatis ē ꝓducere aſinū ex nihilo ⁊ āgelū. q̄a utrūq; ē potētie īfinite. nō ē etiam i hoc actu poſſibilitas creature ut uiſum ē ꝓpˀ infinitatē. n̄ ſic ē ꝺ actu regimis ⁊ ꝓpagacōis iđo pꝫ ꝙ n̄ ē ſile. ¶ Q ꝺ obicitˀ ꝙ creatura ē capax q̄a n̄ hꝫ reſiſtēs. ꝺō ꝙ i ꝯtrarijs reſiſtēcia ꝯfert ad opacōeꝫ. Preterea. eſto ꝙ impediat nihilominus habet iuuans. ſcilicet fundamentum et appetitum materie.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſed in creacõne nullum habet iuuamentum
ido difficilius. ido nõ ẽ loc⁹ a miori. vt patꝫ
¶ Quod obicitur ꝙ cauſa uniuerſalis nõ
poteſt in effectus ꝓprios. dõ ꝙ cauſa uni-
uerſalis q̄ non eſt actus purus indiget actu-
alitate cauſe pticularis. ſꝫ illa que oio ẽ act⁹
ſimul habet in ſe rõem uniuerſalis cauſe et
particularis quia ſimul habet primitatem ⁊
actualitatem. ideo põt in multa. ⁊ ſm totũ
poteſt in illa ¶ Dõ ultimo obicitur ꝙ uni
tas nõ poit i numeros poſteriores ſine pri
oribus. dõ ꝙ nec in puncto eſt oino potẽtia
actiua et ſufficiens ad lineam. nec in unitate
ad numerũ. nam ipa unitas ẽ potentia. ois
numerus nõ potentia ſufficiens ꝑ ſe. ⁊ ido
non tantum actualis uerum etiã aliquo mõ
paſſiua pars numeri. deus autem in omnia
poteſt potentia oio actiua. ⁊ ido ſine omni
medio poteſt creare omnia.

Viſo de entitate ⁊ q̄dditate pri
cipij ꝓducentis. q̄ritur hic ter-
cio de ipa productõne que cre
acio appellatur. circa quã que
runtur duo. Primũ eſt vtꝝ dicat mutacõeꝫ
aliquã. Scdm eſt vtrũ dicat aliquid mediũ
inter creacõem ⁊ creaturam. ¶ Et ꝙ autẽ
dicat mutacõem uidetur primo ꝑ auctorita
tem Aug. xij. de ciui. oia que creata ſunt
mutabilia ſunt. quia de nihilo facta ſunt. ſi
ergo creabile ẽ mutabile. ergo creatũ ẽ mu-
tatũ. ⁊ creacõ ẽ mutacõ Si tu dicas ꝙ ẽ mu
tabile. quia poteſt in nihil tendere. et nõ q̄a
productũ eſt. ¶ Contra. ſicut deſtrui dicit
uiam deueniendi in nõ eſſe. ita creari in eẽ.
ſi ergo deſtructõ ponit mutacõem. ergo pa
ri rõne ⁊ ꝓductõ. ¶ Iteꝫ creacõ eſt actõ. ſed
omnis actõ ẽ i motu. ⁊ omnis mot⁹ ĩ actõe
ergo qui creat uere agit. ergo uere mouet.
Si tu dicas ꝙ actõ diña magis ẽ ſubſtantia
q̄ꝫ actõ. ⁊ talis ẽ creacõ. Obicitur de paſſio
ne quia creari ẽ ipſius creature. ſi ergo cre
atura ſuſceptibilis eſt uere paſſionis ⁊ mu-
tacõnis. ergo creacõ paſſio ẽ mutacõ ¶ Itẽ
ꝑ Dama. qui philoſo. ⁊ theolog⁹ ẽ. omẽ qd
a uerſione incipit in uerſionem tendit. loqui
tur de creacõne. ergo ſm ipm creacõ ẽ uer-
ſio. ſed ois uerſio eſt mutacõ. ſicut ipe ideꝫ
dicit ꝙ cetera ſunt mutabilia quia uertibi-
lia. ergo creacõ eſt mutacõ. ¶ Item quãto
aliqua ſũt magis diſtantia. tãto i ꝑueniẽdo
ab uno ad alterũ maior eſt mutaco et uaria
tio. ſꝫ ens ⁊ non ens ſume diſtant. ergo cũ
creacõne de nõ ente fiat ens. creatio uerſſi
me eſt mutacõ. ¶ Item magis mutat̃ res
qñ ſuſcipit formam nouã q̄ꝫ qñ acquirit no
uũ ſituꝫ. Rurſus adhuc magis qñ acquirit
formam ſubſtantialem q̄ꝫ qñ acquirit ſpẽꝫ.
uel potentiam actiualẽ. ergo qñ totũ de no
uo recipit ⁊ accipit tũc mutatur maxime. ſꝫ
hoc eſt in creacõe. ergo uere ibi eſt mutacõ
¶ Item ſi creacõ dicit actõem abſq̄ꝫ omni
mutacione. ergo abſq̄ꝫ omni tempe. ⁊ talia
poſſunt ineſſe ⁊ inſunt deo ab eterno. ergo
uidetur ꝙ deus res produxerit ab eterno.
¶ Ad oppoſitum ẽ Magiſter. ⁊ habetur i
lr̃a cũ dicimus deũ facere aliquid. nõ aliquẽ
in opando motum illi intelligimus ineſſe.
Si dicas ꝙ creacõ actõ nõ dicit motum ſꝫ
paſſio tantum ¶ Cõtra idem manet ſignatũ
in actiuo ⁊ paſſiuo. ſicut dicit grãmaticus.
ſicut recti ⁊ obliqui. ſi ergo in actõne nõ di
cit motum. ergo nec in paſſione ¶ Itẽ mu
tari eſt aliter ſe habere nũc q̄ꝫ prius. et qd
creatur non ſe habet aliter nũc et prius. q̄a
nunq̄ꝫ ſe habuit aliter q̄ꝫ ſicut ſe habet in
creacõne. nunq̄ꝫ enim fuit aliquo modo nec
ſe habuit aliqualiter. ergo nec aliter q̄ꝫ nũc
ergo non mutatur dum creatur. ergo crea-
cio non eſt mutacõ ¶ Item omnis motus et
mutacio eſt perfectio entis in potentia. cre
acõ autem nullo modo ẽ entis. ergo creacõ
non eſt motus nec mutacõ. prima patet ꝑ
philoſophum. ſcda uero per Magiſtrum
¶ Item omnis mutacõ fundatur ſuper ali
quod mobile. ſed creacõ non preexigit ali-
quod mobile. quia omne mobile per crea-
cõnem ducitur in eſſe. ergo creacõ non eſt
mutacõ. ¶ Item ſi creacõ eſt mutacio. aut
ergo ſm accidens aut ſubſtantiam. nõ ſm
accidens. quia tunc ſola accidencia crearen-
tur. ſed nec ſm ſubſtantiam. quia tũc eſſet
generacõ uel corrupcõ. Si dicas ꝙ ſub nul
la harum ſpecierum continetur. Obicitur
quia non ſolum ſm philoſophum ſed ſm
Auguſtinum. omnis motus aut eſt ad ſitũ.
aut ad formam. ſed creacõ eſt ad materiaꝫ
recte ac ꝓprie. ergo uidet̃ ꝙ ñ ſit mutacõ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item ex tanta potentia creat deꝰ ex q̄ſta generat. quia utrūq; facit ꝑ potentiā infinitam. ſ; deꝰ pōt generare ſine mutacōe ſui ⁊ etiā primegēite. ergo pari rōne pōt creare ſine mutacione ſui ⁊ creature. aut ſi non quero quare nō. ¶ Reſpōſio dō ꝙ q̄dam eſt ꝑductō in qua productū ſe habet aliter nunc et prius. quia ſm aliquid ſui fuit prius ſub una diſpoſicōne ⁊ nūc eſt ſub alia. ⁊ tal' eſt ꝑductō q̄ ē ex materiali principio ut naturalis generacō. quedam ē ꝑductō in qua productū aliquo modo ſe habz nūc. ⁊ nullo modo prius. ⁊ talis ē productō que ē ex nihilo. Tercia ē productō i qua productū omnimodo ſe habet nūc ⁊ prius. ſi tamen ē ibi dicere prius. ⁊ talis eſt filij generacō ab eterno. ab eterno enim ſic proceſſit ut nūc. Prima habet rōnem motus ⁊ mutacōnis ⁊ productōnis. motus rōne ꝑpriacōnis materie. que fit ꝑ diſpoſicōes accidentales. ⁊ hoc indiget ſucceſſione ⁊ tempe. mutacōnis rōne exitus in eē ſiue recepcōnis ſubſtātialis forme que fit in inſtanti. productōnis uero racōne eius ꝙ illam formam non a ſe habet ſed ab alio effectiuo. ſcōa caret rōe motus. habet tamen rōnem mutacōis ⁊ ꝑductōis. rōne motus caret. quia cū non habeat materiam nulla poteſt p̄ire diſpoſicō. hz rōem mutacionis. quia ibi ē ſubita ⁊ noua forme inductō. habet rōez ꝑductōnis. qm̄ hoc hz ab alio effectiuo principio. tercia caret rōne motus ⁊ mutacōis. habet tamen rōem productōnis. rōne motus ⁊ mutacōis caret. q̄a nec eſt ex materiali principio nec ex nihilo ſed tantum ē ab aliquo. ⁊ ſempiternaliter ē ab ipo. Concedenō eſt igitur ꝙ productio creature ē mutacō. et ꝯcedende ſūt ratōes ad hoc licz aliq̄ uideant' ſophiſtice. ¶ Q̄ḋ obicitur ꝙ ē ſine motu. dō ꝙ illud intelligitur ſine motu agentis. non ſine mutacione producti. ſi eniz. vt dicit philo. anima dum mouet corpus imobilis pſeueret. q̄nto magis deus cum creat ⁊ mutat omnia ipe ſtabilis manens dat cūcta mutari. Si ergo obiciat ꝙ uerbum actiuū ⁊ paſſiuū idē ſignāt. dō ꝙ falſum ē. quia actō ⁊ paſſio dicunt diuerſa genera. tamen in ꝯiugacōne ponitur vnum iuxta alteꝝ. quia ſm uocis formacōnem unū uenit ab alio. ¶ Q̄ḋ obicitur ꝙ mutari eſt aliter ſe habere nunc ⁊ prius. dō ꝙ iſta non ē generalis rō eius qḋ eſt mutari ſiue mutacōnis. ſ; ſolius mutacōnis naturalis. ¶ Q̄ḋ ergo obicitur. imutabile eſt quod ſe habz eodem modo. ⁊ mutabile qḋ ſe habet aliter. dō ꝙ hic ē ꝯſequens. quia ſi mutabile ⁊ imutabile opponūtur vt priuacō ⁊ habitus. ⁊ imutabile ē qḋ ſe habz eodem modo. tē mutabile ē ſiue mutatū qḋ n̄ ſe hz eodē mō. ſ; hoc habz tres cauſas ueritatis. aut quia prio nullo mō ſe habz priꝰ et poſterius. aut nullo modo prius ⁊ aliquo mō poſterius ⁊ ita eodem mō. aut quia ſimpliciter aliter ſe habet prius ⁊ aliter poſterius. ⁊ ideo cū ꝑcedit a pluribus cauſis ueritatis ad unā peccat ſm ꝯſequēs. ¶ Ad tres rōnes ſequentes pz R̄nſio. quia oēs procedunt de mutacōe naturali. que p̄exigit materiam ⁊ ens ī potentia. ⁊ que ē generacio. tali autem modo creacō non ē mutacō ſed ſup hanc mutacōem. unde pōt dici ſupnaturalis mutacō. ⁊ ſi queratur. vtꝝ ſit mutacō ad formam aut ſitum. dico ꝙ ē ad totā rei ſubſtantiam ⁊ ita ad formam. ac ꝑ hoc ſub mutacōe ad formā pōt ꝯprehendi. ¶ Q̄ḋ queritur de generacōne filij. dō ꝙ non eſt ſimile. q̄uis eni utraq; ſit ab equali potencia. tamen creacō eſt ex nihilo. ſed ex non poteſt dicere identitatem nec cauſalitatem ergo ordinem. ergo fieri ex nihilo habet eē poſt nihil ⁊ ita poſt non eē. ergo aliquo modo ſe habet nūc quo non ſe habebat prius et ideo neceſſario mutacō ponitur ꝑ productionem de nihilo uel inceptio. filius autem eſt de patris ſubſtantia ꝑ identitatem. nec oportet ꝙ habeat ordinem ad nihil ſiue ad nō eſſe. ergo poteſt ſemp eē. ⁊ ita produci ſine inicio ⁊ mutacōne. vnde ꝑductō rei nō ponit ichoacionē rei neceſſario. ſ; ꝑductio ex nihilo neceſſario pōit. ⁊ iđo creatio iclu dit mutationē. generatio uero filij mīme.

Secundo queritur. ¶ vtrum creatio dicat medium inter creatorem et creaturā. Et ꝙ ſic uidet'. ſicut ſe hz generari ad generatum eſſe. ⁊ fieri ad factum eſſe. ita creari ad creatum eſſe. ſed fieri eſt medium inter facientem et factum eſſe. et generari inter generantem ⁊ generatum eē. ergo ⁊c.

¶ Item in oibus cauſatis entib⁹ differt qd
eſt et quo eſt formaliter. ergo differt ſimili
ter quo creatur ⁊ qd creatur. ſʒ qd creatur
eſt creatura. quo creatur formaliter ē crea-
cio. ergo differt creacō a creatura. et ſimilit̄
a creatore creacō ⁊ paſſio. ergo ē int̄ utrūqʒ
¶ Item qd tranſit non ē idem cū eo quod
pmanet. ſʒ creari rei ē inſtanti ⁊ non āplius
ergo cū eſſe creature duret ⁊ maneat poſt
creacōeʒ. ergo differt creari ⁊ eſſe. ergo cre
acō ⁊ creatura. ¶ Itē omnis mutacio ē uia
ad terminū. ⁊ oīs uia differt a termīo. q̇a ni
hil termiatur ad ſe ipm̄. ſi ergo creacō eſt
mutacō et hʒ creaturam pro termino. ergo
differt a creatura ut uia a termīo. ſʒ uia ca-
dit media inter extrema. ergo ⁊c̄. ¶ Item
p impoſſibile. ſi creacio ē creatura ⁊ omnis
creatura creatur. ergo creatur creacō. ſʒ oē
qd creatur creatur p creacōem mediā. ergo
creacō p aliam creacōeʒ. ⁊ ſic deinceps uſqʒ
in īfinitū. ſi ergo nō eſt abire in infinitū. pʒ
⁊c̄. ¶ Contra. philo. de cauſis. prima rerū
creaturaꝝ eſt eſſe. ſʒ natura ex pte creature
eſt ante creari. ergo creari nō ē aliud q̄ʒ eſſe
ergo nec creacō q̄ʒ eſſētia. ergo nulla ē. drīa
creacōnis ad creaturam. ¶ Item inter ens ab
alio et non ab alio non eſt mediū. ſʒ oē qd
non eſt ab alio ē creator. oīe aūt qd eſt ab
alio eēntialiter eſt creatura. ergo inter ea n̄
eſt mediū. ¶ Item p impoſſibile oſtendit̄.
creatura refertur ad creatorem. aut ergo ſe
ipſa aut p aliud. ſi p aliud. querit̄ ō illo vtꝝ
referatur ſe ipo aut alio: et ſic procedendo
in infinitum. ſi uero refertur ſe ipa ⁊ refert̄
p creacōem. ergo creacō nō eſt aliud q̄ʒ cre
atura. ¶ Item ſi creacō eſt mediū inter crea-
torem ⁊ creaturam. aut ergo eternū aut tē-
porale. qd ſi eternū ergo aliquid eternū eſt
aliud a deo. ſi temporale ergo āte oēʒ crea
turam eſt aliqd tempale. hoꝝ aūt vtrūqʒ ē
hereticū dicere ⁊ repbatū i ꝯſilio Senoñ de
iudeis. q̄ ponebant̄ a quibuſdam medie in
ter deū ⁊ res. ¶ Item a pporcōne pmuta
ta uidet̄ hoc poſſe oſtendi. ſicut enim ſe hʒ
creator ad creaturam. ita creacō actō ad cre
acōnem paſſionem. ergo a pmutata ppor-
cōne. ſicut ſe habet creator ad creacōʒ acti
uam ita creatura ad creacōem paſſiuam. ſʒ
creator nō differt ſm rem a creacōne actōe
ergo ⁊c̄. ¶ Rn̄ſio dicendum q̇ eſt loqui de
creacōne actōne: ⁊ ō creacōe paſſione. ſi de
creacōne actōne loquimur. ſic dico q̇ non ē
medium ſm rem ſʒ ſolū ſm rōem intelligē
di. pro eo q̇ de⁹ cū ſit ſūme ſimplex ē ſua
actō. ſi aūt loquamur de creacōne paſſione
tūc diſtinguēdo. q̇a p creature nomē pōt ſi
gnari ⁊ importari oē qd ē ab alio. ita q̇ hʒ
eſſe poſt oīno nō eē. ⁊ hoc mō in nomīe cre
ature claudit̄ ipa creacō. qm̄ creatura n̄ tm̄
nominat ipa creata ſʒ etiā ꝯcreata. ⁊ ſic nō
eſt mediū nec re nec rōne. alio mō creatura
nomiat ipam ſubſtātiā rei pmanēteʒ ab ali
quo pducte de nihilo. ⁊ ſic creacō tenet me
diū. nō ſm rem ⁊ naturā ſʒ ſm rōeʒ ⁊ hitu
dinem. q̇a creacio paſſio dat eē creature cū
negacōne p̄exiſtente. dicit eni creaturā pri-
mo eē. ita q̇ creatura mō eſt ⁊ prius n̄ fuit
vnde pro illo inſtanti p quo dicit̄ creatura
eſt mō ⁊ prius nō fuit. pōt dici q̇ creatura
creatur. illa tamē rō nō nihil dicit. ſʒ nō dic̄
aliquid p eēntiam diuerſū a creatura. ⁊ hoc
patʒ ſic. creacō eni dicit̄ de nihilo eē creacō
nihilominus dicit̄ eē a deo. vnde habitudieʒ
dat ipius eſſe ad non eſſe p̄cedens. ⁊ ad ſuū
eſſe pducens de rōne ſui nomis. creari eīm
nō ſignat eē principalit̄. ſʒ exire de nō eſſe
in eē. ⁊ hoc ab aliquo. Si ergo querat̄ que
ſit habitudo que iportatur i ꝯpacōne ad nō
eſſe: dō q̇ illa habitudo dicit̄ mutacō. Et ſi
queras quid ſit illa mutacō: Dico q̇ non ē
aliud q̄ʒ ipa res. et hoc patet. quia eſt muta
cio ad eē. ⁊ mutacō ab eē. ⁊ mutacō i eē. mu
tacō ad eē nihil ponit niſi a pte termini. mu
tacō ab eē nihil ponit niſi a pte pricipii. mu
tacō in eē ponit a parte utriuſqʒ. ⁊ ideo mu
tari primo modo nihil aliud eſt q̄ʒ nūc prio
eſſe. mutacō ſcdo mō nihil aliud eſt q̄ʒ nūc
ultīo eſſe. ⁊ ideo non ponit aliquid aliud q̄ʒ
ponit ſm rē eē ſʒ ſm itencōeʒ. mutacō ue-
ro in eē utrūqʒ termīoꝝ hʒ ⁊ ſubiectū qd ē
prius natura q̄ʒ termin⁹. ido ⁊ talis mutacō
aliquid pōt eē. natura p̄cedēs terminū ⁊ di-
uerſū ab illo ſcdʒ rē. q̄uis n̄ ſit ens actu cō
pletū. ⁊ ido n̄ ſic creacō ē mediū int̄ creato-
rem ⁊ creaturam. ſicut generacō inter ge-
nerantem ⁊ generatū. dō igit̄ q̇ p ꝯpacōeʒ
ad n̄ eē dicit mediū n̄ diuerſum p eēntiam.
ſʒ ſm rōeʒ. ſimilit̄ dō ꝯpacōeʒ ad creatorē

¶ Triplex eni eſt relatio. quedã que fũdatur
ſup ꝓprietatẽ accidentalẽ. ſicut aliqui dicun
tur ſimiles quia albi. q̄dam que fundatur ſu
per depẽdentiã eẽntialẽ. ſicut ꝯparatõ mate
rie ad formã. quedã que ſup origineꝫ natu
ralẽ. Preterea Relatõ addit aliud ꝑ eẽntiã.
Tercia relatõ nihil aliud addit niſi pure eẽ.
ſicut pꝫ i diuinis ꝑſonis. media relatõ dicit
aliquid qḋ ẽ quodãmõ idẽ. quodãmõ aliud
creatõ aũt dicit relatõeꝫ ſꝫm mediũ modũ.
q̄m ipa creatura eẽntialit̃ ⁊ totalit̃ a creato-
re dependet. et ideo ꝯcedendũ ꝙ creatõ nõ
eſt aliud ſꝫm rem a creatura. nec mediũ int̃
ipam ⁊ deũ ſꝫm eẽntiã. ſꝫ ſꝫm rõeꝫ ⁊ habitu
dinẽ. unde nõ ẽ priꝰ natura creari q̄ꝫ eẽ. nec
duratõne. plus tamẽ ẽ idem creacõ actõ cũ
creante q̄ꝫ creacõ paſſio cũ creatura. q̇a ibi
nõ ẽ dr̃a niſi ſolũ ꝑ modũ noſtrũ accipiẽdi.
hec aũt ẽ dr̃a rõis ⁊ etiã habitudinis. que
nõ facit diuerſitatẽ ꝑ eẽntiã. q̇a habitudo il-
la ẽ eẽntialis. ſimiliter vḋ de unitate. bonita
te. ueritate eẽntiali. his uiſis patẽt obiecta.
Cõcedende. n. ſunt rões ꝓbantes ꝙ non ẽ
ueꝝ mediũ ſꝫm rem. ¶ Qḋ obicitur de ge
nerari ⁊ generatum eẽ. pꝫ Rñſio ex dictis.
q̇a generacõ nõ ẽ ſꝫm totũ. imo aliquid p̄exi
gitur de generando cuius eſt endelichia ipa
generacõ natura p̄cedens ipam formã. ac ꝑ
hoc diuerſitatẽ notat. nõ ſic creacõ ſꝫm quã
fit tota rei ſubſtãtia a uirtute diuina imedia
te. que rem creat uolendo eam primo eſſe.
cũ nõ ſit. ¶ Qḋ obicitur ꝙ differt quod et
quo. vḋ ꝙ illa nõ eſt differẽtia ꝑ eẽntiaꝫ. ſꝫ
quodãmõ differt quodãmõ ꝯueit. vel vḋ ꝙ
non eſt ſimile. q̇a creacõ ꝯplectitur totã rei
ſubſtãtiam que ꝯſtare dicitur ex quo eſt ⁊
qḋ eſt. ¶ Qḋ obicitur ꝙ tranſit. vḋ ꝙ nõ
trãſit rõne eius ꝙ ſignificatõni ſue ſubſter
nitur. ſꝫ ſolũ rõne ꝯnotati. qḋ pꝫ. ſi eni cre-
ari eſt nunc primo eſſe deſinit creari nõ rõe
eius qḋ ponit. ſꝫ recte imediate collectõnis
ad nihilũ. ¶ Qḋ obicitur ꝙ mutacõ ẽ uia.
vḋ ꝙ mutacõ que habet duo extrema illa ẽ
que neceſſario differt a termĩo. cuiuſmõi ẽ
mutacõ in eẽ. mutacõ uero que hꝫ tm̃ ulti-
mũ extremũ ens nõ põt dicere mediũ. ſed
neceſſario oportꝫ ꝙ ſe teneat cũ altero ex-
tremoꝝ. ¶ Qḋ obicit̃ ꝙ oĩs creatura crea
tur. vḋ ẽ ꝙ ueꝝ eſt de creatura ꝓprie dicta
ſi aũt large dicatur. nõ ſolũ creatura dicitur
quod creatur. ſed quod creatur ⁊ qḋ ẽ crea
ture annexum. ⁊ hoc mõ eſt creatio. ¶ Si
ergo querit̃ quõ põt eẽ. Dicẽḋ ꝙ i primis
eſt ſtatus ut prius tactũ fuit. unde unitas q̄
facit ſubiectũ unũ. ñ eſt una alia unitate. ſic
nec creacõ qua ſubſtantia exit in eſſe. ꝑ aliã
creacõnem ꝓducitur ſiue ꝯcreatur.

In parte iſta ſunt dubitatõnes
circa lr̃am. Et queritur primo
de ordine iſtiꝰ libri a p̄cedẽte.
cũ eni nos cognoſcamus crea-
torem ꝑ creaturas. q̇a uidemus ꝑ ſpeculum
et ſcientia debeat inchoari a notõribus no
bis. ergo priꝰ debuit agere de creaturis q̄ꝫ
de creatore. ergo liber iſte primus. ñ ſcḋus
debet eẽ. Rñſio vḋ ꝙ ſupra cũ actũ ẽ ḋ cre
atore. actũ eſt ⁊ de creaturis. ꝓut ſũt uia ad
ꝑueniendũ in cognitõnẽ. nũc aũt agitur ḋ co
gnitõne reꝝ ꝓut cognitõ de creatore ami-
niculat̃ ei. q̇a agitur de ꝯdictione ⁊ lapſu.
nõ põt aũt cognoſci ꝯdictõ niſi ꝯgnoſcatur
eius principiũ. primũ aũt huius ꝯditõnis ſo
lus deus eſt. ideo oportꝫ doctrinã huius li-
bri ſequi doctrinã p̄cedentis. ⁊ pꝫ obiectũ.
¶ Itẽ queritur de hoc ꝙ dicit. In uno prin
cipio a deo creatore mundũ eẽ factũ refert.
Quero pro quo ſupponat ille terminꝰ pri
cipio. aut pro creato. aut pro increato. non
pro increato. quia ꝓpoſitõnes ſunt tranſi
tiue. non pro creato. quia nil creatum erat i
quo fieret. ¶ Item ab eterno fuerunt res i
principio ſuo ſcꝫ deo. ſi ergo productõ re-
ſpicit egreſſum a deo. nullo modo poteſt
ſtare pro principio increato. nec pro crea-
to. quia nõdum erat aliquid. ergo ⁊ cetera.
¶ Reſponſio dicendum ꝙ ꝓpoſitio cum
ſuo caſuali tripliciter poteſt accipi. Uno mo
do ut dicat pure ordinem ſicut idem eſt fa-
cere in principio. ꝙ facere ante alia. ita ꝙ
cõnotet priuationem reſpectu alicuius tem
poralis prioris. ⁊ ꝯnotet poſitionem poſte
rioris. alio modo poteſt importare habitu
dinem menſure. et tunc in principio idem ẽ
ꝙ in primo inſtanti temporis. Tercõ modo
poteſt importare habitudinem cauſe. ⁊ tunc
ſenſus ẽ. in principio id ẽ i filio dicit̃ creaſſe
ſꝫ qḋ dicit̃ i pſ. oĩa i ſapia feciſti dñe. ut ſic

notetur. nõ tñ cauſa efficiẽs ſ; etiam exem
plaris. omes iſte expoſitões vere ſunt et
catholice. ꝛ p eas elidũtur tres errores cir
ca mũdi productõem. Ex prima eliditur er
ror quorũdam modernoꝝ philoſophãtium
qui dixerũt mũdum ex tẽpe factũ. ſ; me
diante intelligẽtia prima. ꝙ deus primo fe
cit angelos. ꝛ cũ illis ꝯdidit mũdum. contra
quos eſt prima expoſitõ. ſi ei; deus in pri
cipio cõdcõnis creauit mũdũ. nõ ergo poſt
ãgelos. uel ĩtelligẽtias primas. ꝙ p illos cõ
diderit mũdu;. Et hic error ortũ habet ex
illo uerbo: Faciamus homĩem ad imagĩem
et ſimilitu. q. deus loquat̃ angelis. Ex ſcõa
expoſitõe elidit̃ error alioꝝ qui dixerĩt mũ
dum ꝯditũ ab eterno. ſi .n. in principio tẽ-
poris factus eſt ex nihilo. nõ ergo fuit ſine
principio. ꝛ hic error ortum habuit ex hoc
ꝙ nõ potuerũt uidere qualit̃ mundus ince-
perit. ꝛ quare tũc. ꝛ nõ añ. Ex tercia expo
ſitõne eliditur error tercius platonicoꝝ. qui
dixerũt principia mundi tria eſſe eterna ſc;
deũ. materia;. ꝛ exẽplar. ſi ei; deus in filio
ſic p exemplar eternũ ꝯdidit de nihilo mũ-
dum. nõ ergo requiritur ſcõ; pricipiũ quod
eſt exẽplar. nec terciũ qḋ ſit materia. ꝛ hic
ortum habuit ex hoc ꝙ nõ potuerũt intelli-
gere oĩno. quõ aliquid fiat ex nihilo. Ex oĩ
bus his eliditur̃ error maicheoꝝ. qui poſue-
runt principia mũdi effectiua duo. ꝛ ille elidit̃
p ſubiectũ dicte lectõis. creauit deus celũ et
terrã. ꝛ luce; ꝛ tenebras. ꝛ hic error ẽ oĩbꝰ
uilior. ꝛ habet ſe gradatim. nam primus er
rat ſolum in eo a quo. Scõus errat ĩ eo. de
quo ꝛ qñ. q̃a ex aliquo. ꝛ ab eterno. Terciꝰ
errat in eo de quo. quia dicit factu; eſſe de
materia. nõ ex nihilo. ꝛ in eo p qḋ. ſc; circa
exemplar. qḋ poſuit aliud a deo. vt appar;
et in qñ. quia poſuit materia; ab eterno ĩ-
pfectam. ꝛ iſte error eſt multo uilior q̃; er-
ror Ariſ. qui poſuit ab eterno materiã fu-
iſſe pfecta; ſua forma. Quartus error ma
nicheoꝝ oĩbꝰ abhomiabilior. quia deficit in
primo principio ĩ quo philoſophi ꝯmũiter
ꝯcordauerũt ponẽtes primo duo principia.
at p hoc auferens ordinem ꝛ decorem uni-
uerſi. ꝛ bonitatem ꝛ dei poteſtatem. ꝛ hunc
errorem inter ceteros nõ hũanam maliciã.
ſ; diabolicam aſtutiam credo adinueniſſe.

vt ſe alteru; deum eſſe pſuadeat mẽtibus
pctõꝝ. Ex dictis igit̃ patet pro quo ſuppo
nat hoc nomen principiũ. poteſt em̃ ſuppo
nere principiũ pro filio. ꝛ deus pro patre. et
ex hoc mõ ꝯſtruendi fit talis appropriatio.
poteſt etiam ſupponere pro creatura. vt po
te pro principio tempis. ſ; non dicit tũc or
dinem ſ; ꝯcomitantiam menſure ad mẽſu
ratũ. ſc; ꝙ celũ ꝛ terra cũ principio tempis
eſſe ceperũt. ꝛ ſic pat;. Item querit̃ de hoc
qḋ dicit Ariſto. tria poſuit eſſe principia.
duo ꝛc. quare diſtinguit illa duo a tercõ. et
itez nõ uidet̃ illḋ eſſe uerũ pſcrutãti libros
phy. quia ipſe nõ ponit niſi illa tria. materiã
et formam. ꝛ priuatõe;. in principio noni.
meta. ꝛ in libro primo phy. non ergo illa q̃
ponit magiſter. Rñſio dicendũ. ꝙ ideo
duo diſtinguit a tercõ. quia duo ſunt intrin-
ſeca tanq̃; elementa. ꝛ unũ eſt extriſecũ. vt
aũt philo. illa tria ponit. ſi querat̃ expreſſe
inuenit̃ in ſcõo de generatõe circa finẽ. ſed
tunc eſt queſtõ. quia uidet̃ nõ ſufficient̃ pri-
cipia in phy. aſſignaſſe. imo ſi ibi aſſignauit
tria p̃ter opatõem. tunc ergo ſunt quattuor
Et vḋ ad hoc. ꝙ priuacio non differt a for-
ma uel a materia. ſiue em̃ pricipiũ nomiet
appetitũ forme cũ eius carẽtia. ſiue nomiet
ipam forme eſſẽtiã put ẽ in materia ĩ potẽ
tia. ñ differt ab his duobꝰ. ſ. materia. ꝛ ſpe
rã appetiꝰ materie ad materiã reducit̃. nec
eſt aliud exiſtẽtia forme ad ſpẽ; ſm rem. ꝛ
hec duo pricipia determiat ĩ prio. pꝰ modũ
adiũgit terciũ; opatõem. dũ oĩa reducit ad
motorẽ primũ in. viij. ꝛ ſic p; ꝙ mgr̃ uere
et ꝓprie loq̃t̃. Itẽ q̃rit̃ ḋ hoc ꝙ dicit. In
pricipio tpm mũdũ creaſſe. ſi eñ tẽpꝰ cepit
cũ prio mobili. ꝛ illud cepit in ſcõo die. non
ergo in pricipio tpis. ſ; añ. Rñſio vḋ. ꝙ
tẽpꝰ dicit̃ tripliciẽ. coĩſſime. ꝯmũit̃. ꝛ ꝓprie.
coĩſſe dicit̃ mẽſura exitꝰ de nõ eẽ in eẽ. com
munit̃ dicit̃ tps mẽſura cuiuſliʒ mutatõnis
maxie illiꝰ q̃ fuit ante primũ mobile. tercio
dicitur ꝓprie mẽſura motus primi mobilis
vt ꝯmũit̃ ꝯſueuit diſtingui. ꝛ q̃a primo mõ
dictũ ẽ primũ oĩu;. ꝛ ĩ illo ꝯditũ ẽ ſcõ; ſecu
ñ. iõo dicit ĩ pricipio tpm. Itẽ q̃rit̃ ḋ hoc
ſq. ꝙ dicit. oĩpotẽtiſſimi ẽ neceſſe non poſſe.
Cõtra. Dis pena affligit ꝛ ledit. ꝛ ſi ledit
noce;. ergo ſi deꝰ ñ põt nocere ñ põt punire

d

¶ Reſpōſio. Dicēdū ꝙ ſicut duplex ē malū
ſcilꝫ culpe ⁊ pene. ſic etiā duplex ē nocumē
tuꝫ. cum ergo dicitur ꝙ nō pōt nocere. nō
intelligitur q̄ꝫtuꝫ ad nocumētū qd̄ facit ma-
lum pene. ſꝫ quod facit malum culpe.

Et quia nō ualet ¶ Supra egit
Magiſter de cōdictione rerū a
pte pricipii. hic agit a pte fi-
nis. ⁊ quoniā res a fine ⁊ ſm
illiꝰ reſpectū accipiūt diſtictionē formarum.
Ideo ps iſta habꝫ tres pticulas. In prima
ex cōpatione rez ad finē oſtēdit rez diſtin-
ctionez. In ſcda uero ſm illā diſtictionē aſ
ſignat diuerſaꝫ cōpationē ad finē. Ideoqꝫ
ſi q̄ratur quare creatꝰ ſit hō ⁊c. Tertio vō
breuiter epilogat determinata ex ipſis faci
ens ſibi uiā ad cetera ſequētia determinan-
da. ibi Ex p̄miſſis apparet ¶ Pria ⁊ ultia
pte remanētibꝰ idiuiſis. media diuidit̉ i tres.
In prima determinat finē intellectualis ſub
ſtantie. In ſcda finē ſubſtātie pure corpo-
ralis. ibi Et ſicut factꝰ ē homo ppter deū
⁊c. In tertia uero determinat finem com-
poſite ex utroqꝫ inq̄ꝫtū eſt tale. ibi De ho
mine quoqꝫ in ſcriptura ⁊c. Et ibi primo
determinat ueritatē. Scdo diſſoluit dubita
tionē. ibi Solꝫ etiā q̄ri cū maioris ⁊c.

Ad intelligētiā huiꝰ ptis in qua
agit de rebus pductis in ꝯpati
one ad finē ſm ordinē ⁊ diſtin-
ctionem querūtur principaliter
tria. Primū ē de rerū diſtinctione. Scdꝫ
eſt de ordie. Tertiū eſt de differētia āgeli
⁊ aie. ¶ Circa primū duo q̄rūtur. Primū
eſt de multiplicatiōe rez q̄ꝫtū ad pricipiuꝫ.
Scdm q̄ꝫtū ad dr̄as ſm quas diſtiguntur.

Queritur ergo primo Utrum a
prio efficiēte debuerit uel potu
erit eſſe rerū multitudo. ¶ Et
ꝙ nō uidetur prio ſic p philo.
Idem uniformiter ſe habēs ē natū efficere
idem. ſed efficiēs primū unū eſt oīno unifor
miter ſe habēs. ergo uidetur ꝙ nūq̄ꝫ multa
facere potuerit. ergo unū ſolū. ¶ Itē a ſūme
bono nūq̄ꝫ poſſunt eē mala. a ſūme uero nō
poſſunt eē falſa. ergo a ſūme uno nō poſſūt

eē multa ¶ Itē mūdus ſenſibilis dicitur aſſi
milari mūdo archetypo qd̄ ē in mēte diuia.
ad illiꝰ eim expſſionē factꝰ ē. ſed in illo oīa
ſunt unū. ergo ⁊ in hoc mūdo. ergo uidetur
ꝙ ab illo nō potuerit eē multitudo. ¶ Itē
exitus a deo ē p generationē. p ſpirationē.
p creationē. ſꝫ p generationē nō emanat ni
ſi una ſola pſona. ⁊ ſilr̄ p reſpirationē. ergo
p creationē n̄ egredit̉ niſi una ſola creatura.
¶ Cōtra. Quāto ſubſtātia pducēs ē melior
tāto magis ſui diffuſiua. ⁊ q̄ꝫto magis ſui
diffuſiua tāto plibꝰ ſe nata ē ꝯicare. ſꝫ prim̄
efficiēs ē optimū iter oīa. ergo ⁊c. ¶ Itē q̄ꝫto
ſubſtātia ſp̄ualior tāto pluriū ē ꝯgnitia. ſꝫ
ſup̄ma ſubſtātia ē ſp̄ualiſſia. ergo mltoꝝ ē
ꝯgnitia. ſꝫ n̄ ē ꝯgnitiua multoꝝ p̄cedētiū ſe
ul̄ ꝯcomitātiū. ergo mltoꝝ ab ipa exeūtiū.
¶ Itē q̄ꝫto ſubſtātia ſiplitior tāto potētior. q̄a
vtꝰ q̄ꝫto magis unita tāto magis ifinita. ſꝫ
q̄ꝫto potētior tāto i plura pōt. ergo ſi ſub-
ſtātia primi pricipii ē ſipliciſſima. ergo pōt
⁊ debꝫ ad ſui māifeſtationē pducere multa
cū ipa ſit unica ¶ Itē q̄ꝫto cā prior tāto uni
uerſalior. unde pria ē uliſſima. ⁊ q̄ꝫto ulior
tāto pluriū pricipiū. ergo cū pricipiū pducti
uuꝫ uniuerſi ſit ſimplr̄ primū. debuit ergo
⁊ potuit exire ab ipo multitudo rez ¶ Rño.
Ad p̄dictoꝝ itelligētiā notandū ē. ꝙ ſi ī pri
cipio itriſeco q̄rat̉ vnde ueiat mltitudo ma-
xie ſm ſpēꝫ pꝫ ꝙ a forma. ſed unde ueniat
multitudo formaꝝ tāq̄ꝫ a pricipio effectiuo
extriſeco. pꝫ ꝙ ab efficiēte uno. ſꝫ qualiter
pōt ueire multitudo a pricipio ſūme ⁊ pfe-
ctiſſime uno difficile ē intelligere. ⁊ aliq̄ cir-
ca hoc errauerūt ¶ Quidā. n. dixerūt ꝙ q̄ꝫ
uis unꝰ eēt rez ꝯditor. tn̄ multa ⁊ uaria fa-
cit ppl̄ multitudinē formaꝝ idealiū. ſꝫ illd̄
iꝓbatū ē i prio libro ubi oſtendit̉ ꝙ oēs ille
unū ſunt. nec ē i ꝛo ſm rē aliꝰ nūerꝰ q̄ꝫ pſōa
ruꝫ ¶ Aliq̄ vō dicere uoluerūt ꝙ hoc erat p
pter multitudinē medioꝝ. Deꝰ. n. cum ſit
unꝰ ⁊ ſūme ſiplex itellexit ſe. ⁊ ſe itelligēdo
⁊ nihil aliud produxit primā itelligētiā. ⁊ il
la itelligētia itellexit ſe ⁊ deū. ⁊ iꝺo produ-
xit duo. ſ. aliā itelligētiā ⁊ orbē ſuū. ⁊ ſic de
ſcēdēdo ⁊ multiplicādo iſta. et iſta opinio i
lectione precedenti eſt improbata ubi oſten
ditur ꝙ deus imediate producit omnia. ¶
Tertii dixerunt ꝙ multitudo rerum erat a

pricipio unico propter multitudinē ⁊ infini
tatem reflexionum. quibꝰ diuinꝰ intellectus
ſupra ſe reflectitur. ⁊ intellexit ſe intellige-
re ⁊ ſic in infinitū. ſed illud nihil eſt primū.
quia falſum eſt ꝙ in deo ſit multitudo refle
ctionū cū deus ſit ſuū intelligere. ¶ Iteꝫ ex
hoc ꝑueniret niſi diuerſitas ſm numerū.
Et ideo eſt poſitio recta ꝙ multitudo in re
bus eſt a pricipio uno. quia eſt primū prici-
piuꝫ ⁊ mēte unū. quia. n. eſt pricipiū ſimpꝉr
primū. ideo ſecundū ⁊ potens eſt fecūditate
infinita ⁊ intenſa. ſicut unitas que eſt prima
in genere numeri ē pricipiū a quo poſſunt
egredi infiniti numeri. ⁊ pūctus a quo infini
te linee. qḋ ergo eſt ſimpliciter primū ē ita
potens ꝙ omnino imenſum. propter ergo
imenſitatem infinita poteſt. ſed propť imē-
ſitatis manifeſtationem multa de ſuis the-
ſauris profert. non omnia quia effectꝰ non
poteſt equari uirtuti ipſius prime cauſe. q̇a
uero unice unum. ideo ſimpliciſſimum ⁊ ſpi
ritualiſſimū ⁊ ꝑfectiſſimū. quia ſimpliciſſimū
maxime potētie. quia ſpūaliſſimū maxime
ſapiētie. quia ꝑfectiſſimum eſt bonitatis ſū
me. quia maxime potentie. multa poteſt q̇a
maxime ſapientie. multa nouit quia ſūme
bonitatis multa uult ꝓducere ⁊ ſe cōicare.
⁊ ideo a principio uno. quia principiū ⁊ unū
exiuit multitudo. ¶ Qḋ obicitur ergo ꝙ
idem ſimiliter ſe habens ⁊c. Dicenduꝫ ꝙ
intelligitur in his agentibus quorū uirtꝰ eſt
artata ⁊ limitata. ⁊ hoc non habet locum in
deo. ¶ Quod obicitur. ꝙ a bono nō ſunt
mala. Dicendum ꝙ non eſt ſimile. q̇a ma
la ⁊ falſa dicuntur priuationes ⁊ defectus. ⁊
ideo non habent cauſam efficientem ſꝫ de
ficientem qualem non decet eſſe deum. ſed
multitudo eſt poſitio ideo cauſam habet ef
fectiuaꝫ. ¶ Quod obicitur de archetypo ⁊
ſenſibili mūdo. Dicendum ꝙ ille imitatur
illum inquātum poteſt. ſed deficit. In illo
enim eſt ſumma pulchritudo ꝑ omnimodaꝫ
unitatem. hec autem ſi eſſet unitas nō eſſet
pulchritudo quia nō eſſet ordo nec ꝑfectio.
⁊ ideo ut mūdus hic imitaretur in ꝑfectione
⁊ pulchritudīe. opportuit ꝙ haberet multi-
tudineꝫ ut multa faceret qḋ nuū ꝑ ſe facere
non poſſet. ¶ Quod ultimo obicitur de
generatione ⁊ ſpiratione iam patet. quia

genitus equalis generati per omnia implet
⁊ imitatur ipſum. ſimiliter ⁊ ſpirituſſanctus
⁊ ideo ſuperflueret aliam ponere perſonā.
ſed non ſic eſt in creatura que eſt bonitatis
finite. ideo qḋ non potuit capere creatura i
ſe. accepiť quoddāmodo in ſibi ſotia. ut ſic
ex multis una ꝑficereť mūdialis machina

Secundo queritur circa hoc de
differentiis ſm quas res multi
plicate ſunt q̄s Magiſter pōit
in littera. ſ. ſubſtantialē. ſpūalē
⁊ corporalē. ⁊ ex utraqꝫ compoſitā. Que
ritur ergo Utrū hec diſtinctio debeat eē in
uniuerſo. ¶ Et uidetur ꝙ nō. primo de cor
porali. Nam ſicut tactū eſt. omne qḋ deus
facit facit ſalua ordinatiōe ad finē. ergo ꝓ
pter ſuā bonitatē. ſed non facit propter bo
nitatē ſuā augēdam ſed ꝑticipandā. ſꝫ ſola
creatura ſpūalis dei capax ē ⁊ eiꝰ ꝑticeps eē
poteſt. ergo ſolam ſpūalē debuit facere. nō
corporalē. Si tu dicas ꝙ corporalis ē ꝑti-
ceps in effectu q̄uis nō in ſe. hoc nihil eſt.
quia aliquid ꝑticipare bonitatē diuinā in ef
fectu non ē aliud q̄ꝫ eſſe. hoc eīm ipſuꝫ qḋ
ē ꝑticipat effectū bonitatis. ergo idē eſt di-
cere creaturā eſſe ꝑfectā ꝓpť ꝑticipationeꝫ
diuīe bōitatis. qḋ ē dicere creaturā eē ꝑfectā
ut ſit. ſꝫ hoc nihil ē. ergo ⁊c. ¶ Itē ꝯ ꝯpoſita
uideť. Dē. n. ꝯpoſitū qḋ deꝰ facit facit ſalua
ꝓportiōe. ſemp eīm formā ꝯiūgit materie
ſūme ꝓportiōabili. ſed creature ſpūalis ad
corporalē nulla aut ualde modica ⁊ lōgiqua
ē ꝓportio. ergo nullo mō deberet deus hec
unire ut ꝑfectionē ꝑfectibili. ꝙ nō ſit ꝓpor
tio pꝫ. ſpūale eīm ē ſimplex. corporale hꝫ
ꝑtiū infinitatē. ¶ Itē corporale ē corruptibi
le ⁊ ita hꝫ durationē finitā. ſpūale ē incor-
ruptibile ⁊ ita habꝫ durationē infinitā. ſi er
go finiti ad īfinitū nulla ē ꝓportio. patꝫ ⁊c.
Si tu dicas ꝙ corpꝰ fuit icorruptibile a ꝯdi
ctiōe pria. tūc ergo ſaltē poſtq̄ꝫ corruptibile
fuit debꝫ ceſſare unio. ¶ Itē ꝯ pure ſpūali ui
deť. Dē qḋ deꝰ facit debꝫ facere ſalua con
nexiōe naturaꝝ. ſꝫ natura generis eētialiť
ē ꝯnexa differre. ergo ſi aiatū ⁊ ſenſibile ē
ꝯnexū rōnali. ergo iꝑoſſibile ē ꝙ aliq̇d fiat
habēs rōeꝫ q̇n habeat uegetationē ⁊ ſenſū.
⁊ ſi hꝫ q̇n ſit aīal. ſed animal eſt ſubſtantia
ꝯpoſita ex ſpirituali ⁊ corporali. ergo ⁊c.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

et hoc uidetur dicere philo. ꝙ uegetatiuũ ē
in ſenſitiuo. ſicut trigonuꝫ in tetragono et
hoc in rõnali. ſicut tetragonũ in pentagono
ſed nũq̄ꝫ deus facit tetragonum ſine trigo-
no. neqꝫ pẽtagonum ſine tetragono ⁊ trigo
no. ergo ⁊c. ¶ Item nihil facit deus niſi ex
mera dilectione. ergo qḋ melius eſt nature
unicuiqꝫ. aut ergo nature ſpirituali melius
eſt ſepatum eſſe. aut melius eſt eſſe coniun-
ctum. quocunqꝫ dato altera differentia tolli-
tur. ¶ Sed contra. Decuit deum ita res
facere ut eſſent in manifeſtationem ſue po-
tentie. ſed potentia manifeſtatur in produ-
ctione rerum multum diſtantium. ⁊ ĩ eaꝝ cõ
iũctiõe. Nã potẽtia tãto ṽtuoſior oſtendi-
tur q̄ꝫto poteſt ſup magis diſtãtia. ſed pria
et ſumma diſtantia ſubſtantiarum eſt inter
corporeum et ĩcorporeuꝫ. quia prime diffe
rentie generis ſunt. ergo ad hoc ꝙ diuina
potentia manifeſtetur plene. neceſſe fuit ſub
ſtantiam ſpiritualem et corporalem produ-
cere. rurſus productas unire. ¶ Item ḋcuit
deum ſic res producere ut manifeſtaretur
eius ſapientia. ſed ſapientia artificis mani-
feſtatur in ordinis perfectione. omnis au-
tem ordo habet de neceſſitate infimum et
ſummum et medium. ſi ergo infimum ē na
tura pure corporalis. ſummum natura ſpi-
ritualis. medium compoſita ex utraqꝫ. niſi
hec omnia feciſſet. non oſtenderetur ꝑfecte
dei ſapientia. opportuit ergo hec omnia fie
ri. vnde Auguſtinus xii. confeſſi. Duo fe
ciſti domine. unum prope te. et aliud prope
nihil. ¶ Item decuit deum ſic res produ-
cere ut manifeſtaretur eius bonitas. ſed bo
nitas conſiſtit in diffuſione et cõicatiõe ſui
ad alterum. ſi ergo ſua bonitas conſiſtit in
cõicatione actus nobiliſſimi qui eſt uiuere ⁊
intelligere. decuit ut non tantum daret aliis
potentiam uiuendi et intelligendi. ſed etiam
potentiam aliis ſe cõmunicandi. ſi ergo ui-
uens et intelligens eſt ſubſtantia ſpiritualis
qḋ autem uiuificatur ⁊ per intelligentiã per
ficitur eſt corpus. ergo ad perfectam bonita
tis manifeſtationem neceſſe fuit fieri ſubſtã
tiam ſpiritualem et corporalem. ſed hoc nõ
perfecte manifeſtaretur niſi una alteri cõica
ret. et hoc non poteſt eſſe niſi ꝑ unionem.
ergo neceſſe fuit facere cõpoſitã ex utraqꝫ.

¶ Item hoc non ſolum uidetur ratione
theologica. ſꝫ etiã phyſica. q̄a ſic ē ponere
unam differentiam contrarietatis et alterã.
ergo ſi corporale ⁊ ſpirituale. et ſi ponere
eſt extrema componibilia. ergo ⁊ medium.
ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ ad
perfectionem uniuerſi que attenditur in am
plitudine. hic triplex genus naturarum re-
quiritur. et hoc propter triplicem ꝑfectionē
uniuerſi que attenditur in amplitudine am
bitus. ſufficientia ordinis. influentia bonita-
tis. in quibus tribus exprimit iſtam triplicē
perfectionem. uidelicet potẽtie. ſapientie. et
bonitatis. vnde concedende ſunt rationes
inducte ad hoc. Ad oppoſitas reſponden-
dum eſt. ¶ Quod obicitur. ꝙ in operibus
ſalua debet eſſe ordinatio ut oĩa fiant pro-
pter diuinam bonitaté participandam. Di
cendum ꝙ fieri propter diuinam bonitateꝫ
eſt dupliciter. aut oſtendendam. ⁊ ſic facta
ſunt cetera. omnia enim exprimunt diuinã
bonitatem. Aut participandam. et hoc du
pliciter. aut quia ſunt nata participare. aut
quia ſeruiunt participantibus. primo mo-
do condite ſunt creature ſpirituales. ſcḋo
modo corporales. ipſe tamen aliquo mo-
do participant. ſed in earum participatiõe
ſtatus non eſt. ſed ordinantur ad ulterioreꝫ
¶ Quod obicitur. ꝙ in omni coniunctiõe
debet eſſe ſalua proportio. Dicendum eſt
ꝙ in coniunctione anime ad corpus ſalua ē
proportio et abſolute. et in relatione ad fi-
nem abſolute. Nam quãuis ſupremum
ſpiritꝰ. ut mens ſꝫm quaꝫ homo eſt imago
dei et infimum corporis multam habeãt
elongationem. tamen ſupremum corporis
et infimum ſpiritus ſummam habent unita
tem. Spiritus enim animalis ſiue rationa-
lis habet potentiam uiuificandi. potentiam
uegetandi et ſentiendi. Corpus autem hu-
manum habet complexionis equalitatem.
habet organorum multiplicitatem. habet
rurſus ſpirituum ſubtilitatem. et ſꝫm tripli-
cem differentiam. habet enim ſpiritum uita
lem. ſpiritum naturalem. ſpiritum animaleꝫ
Comparando ergo complexionem equalē
ad uim uiuificatiuam per medium. et uincu-
lum ſpiritus uitalis optimus eſt nexꝰ. Sꝫ
ꝯpando non ſolum complexionis eq̄litateꝫ

ſed ꝛ organa ꝛ organiſatiōis pfectiōeʒ ad ui
uegetandi ꝛ ſentiendi mediāte ſpū naturali
ꝛ aīali. optima ē pportio ꝛ mirabilis nexus.
Unde ſicut terra ꝛ ignis que multū diſtant
nectuntur duplici medio. uno quod magis
cōicat cum terra. ꝛ reliquo quod magis cuʒ
igne. ſimiliter eſt in pposito ¶ Attenditur
etiam pfecta pportio in relatione ad finem.
Cū eni aīe humane data ſit libertas arbitrii
uertibilis ꝛ reuertibilis .i. potens ſtare ꝛ ca-
dere ꝛ reſurgere. datū ē ei ꝛ corpus potens
mori ꝛ potens nō mori. deīde potēs in ſem
piternū uiuificari. Rurſus cū aīa creata ſit
tabula ualde raſa. datū ē ei corpꝰ habens or-
gana multiplicia ut in illo poſſet pfici ſcien-
tiis. Similiter ex pte corporis optīa ppor
tio ē in relatiōe ad finē. Cuʒ eiʒ ordo ſit in
formis corporalibꝰ. qđ patʒ. quia forma ele-
menti ad formā mixti ꝛ forma mixtiōis ad
formā cōplexionis. ꝛ rurſus uegitabilis ad
ſenſibileʒ. ꝛ non ſit ſtatus in re corporali et
impfecta. non eſt ſtatus ibi. ſed ultimo diſ-
ponunt huiuſmōi forme ad animā rōnalem
ppter quā etiā corpꝰ. ꝛ natura corporalis ef
ficitur pticeps eterne beatitudinis. Aut ergo
omnis intentio nature corporalis ſoluitur.
aut neceſſe eſt puenire mediante anima rō-
nali in ultimū finē. ¶ Q̄ obicitur q̄ in ope ōi
debet ſaluari naturaꝝ colligatio. Dicen-
dum q̄ uerū eſt. ſed ſenſibile ꝛ uegetabile
non ſunt de neceſſitate rōnalis. niſi illius qđ
eſt rōnale p unionē. Aīa enim ut priꝰ tactū
eſt cū ſit ſpūs ſimplex ꝛ purus nō pōt uniri
carni niſi duplici uel triplici medio ex parte
ſui. ſimiliter nec corpus cōplexionatum. et
ideo neceſſe ē q̄ interueniat natura uiuificā
di ſiue uegetandi ꝛ natura ulterius ſenſiēdi.
ꝛ ideo in omni homīe hoc cadit. ſed quia an
gelus ē ſpūs purus. ideo iſtis non indiget.
patet igitur q̄ cōtra ueritatē ꝛ fidem errant
Saducei qui negāt eē ſpūʒ. patʒ nihilominꝰ
q̄ errāt māichei qui negāt aīaʒ uniri corpo
ri ut pfectibili. ſed tm̄ dicūt uniri ut carceri.
¶ Q̄đ obicit ultimo. q̄ deus dat unicuiq̄ȝ qđ
melius eſt. Dicendū q̄ deus non dat uni-
cuiq̄ȝ ſimpliciter melius. quia tunc nō face-
ret res ordinatas ſed equaliter pfectas et
hoc repugnaret pfectioni. quia ſi eēnt eq̄lia
non eſſent omnia ut dicit Aug. Cum ergo

dicitur q̄ deus dat unicuiq̄ȝ qđ ſibi meliꝰ ē.
hoc intelligitur ſm̄ exigentiā ordis ꝛ natu-
re. Nature aūt aīe ↄpetit uniri corpori. na-
ture autē angelice ſepatū eſſe a corpore. et
ideo illa ratio non ualet. qui dilectio dei non
excludit ordinem.

COnſequēter ſecūdo loco q̄rit' ð
rebus pductis quantū ad ordi-
nem. Et circa hoc duo querun
tur. Primū eſt de ordine reꝝ
in cōpatione ad finē. Scðm eſt de ordine
earū que habent adinuicem.

CIrca primuʒ ſic pceditur. cum
omnes creature cōdite ſit ppt'
diuinā gloriā ꝛ utilitatē ppriā.
ſicut dicit Magiſter ꝛ accipi po
teſt ex ſcriptura Aug. Dicit eiʒ in libro ð
doctrina xpiana. q̄ deus nos fecit ꝛ diligit.
nō ppter utilitatē ſuā. ſed ppter bonitateʒ
ſuā ꝛ utilitatē noſtrā. ¶ Queritur ergo q̄d
ſit finis pricipalior condictionis reꝝ Utrum
diuina gloria uel utilitas noſtra ¶ ꝛ q̄ glo
ria diuina uidetur. Ille eſt finis pricipalior
qui eſt ulterior. finis eniʒ ultimꝰ eſt potiſſi-
mus. ſed ulterior finis eſt diuina gloria q̄ȝ
utilitas noſtra. nam nō gloria dei ppter uti
litatē noſtrā. ſed utilitas ad gloriā ordinat'.
ergo uidetur q̄ gloria dei principalior.
¶ Item ille ē finis pricipalior qui ē pfectior.
ſed gloria dei eſt pfectior. ergo ꝛc. Proba-
tio medie. Perfectior finis ē qui pfectioreʒ
reddit opationē ordinatā ad ipm̄. ſed multo
melius eſt opus qđ quis facit ppter gloriaʒ
dei q̄ȝ ppter utilitatē ſuam. vnde Apoſto.
primo Corin. x. Omnia in gloriā dei facite
ergo ꝛc. ¶ Item ille finis eſt prior qui ē eſ-
ſentialior. ſed gloria dei eſt eſſentialior uni-
cuiq̄ȝ rei condite maxime rōnali q̄ȝ utilitas
ſua. nam res ppter malitiā pōt priuari ſua
utilitate. ſed nō pōt unq̄ȝ priuari quin ſit ad
dei gloriā. ¶ Item ille finis eſt pricipalior
qui eſt utilior. ppter hoc q̄ principalis finis
totū debet cōplecti. ſed gloria dei ē finis quē
ſequitur omnis natura ſiue humana ſiue an
gelica ſiue bona ſiue mala. ergo ꝛc. ¶ Iteʒ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

ↄtra. ¶ Ille eſt finis pricipalior rei cõdite quẽ efficiens magis intẽdit. ſed deus magis intẽdit i cõditis creature eius utilitatẽ q̃ʒ gloriã ſuã. ergo ꝛc. Probatio medie. ſicut dicit Apoſto. primo Corin. quarto. Caritas nõ querit que ſua ſunt ſed qd̕ alterius. ſed deꝰ qd̕ agit facit ex pfectiſſima caritate. ergo ñ querit nec intẽdit qd̕ ſuũ eſt. ergo non ſuaʒ gloriam ſed utilitatẽ alienã. ¶ Itẽ ille finis eſt principalior cõdictiõis rei quẽ res cõdita magis appetit. ſed unaqueqꝫ res ita appetit ſuũ cõmodũ uel utilitatẽ ꝙ nullo modo põt uelle oppoſitũ. ſed oppoſituʒ glorie diuine põt uelle ſicut patet in blaſphemiis. ergo utilitas ꝛc. ¶ Item ille finis ẽ potior condictionis rei ad quẽ efficiẽs nõ puenit niſi p effectum. hoc patet. quia ſi eque bene defenderer a pluuiis abſqꝫ domo ſicut cuʒ domo. ſi facereʒ domuʒ ppter talẽ defenſionẽ facereʒ fruſtra. ſi ergo deus nõ eſt magis glorioſus poſt cõdictiões reꝝ q̃ʒ ante ſi faceret res principaliter ppter gloriã ſuam. fruſtra faceret. ꝙ ſi non fruſtra facit non pducit. ergo pricipaliter ppter gloriã ſuã. ſed ppter utilitatẽ alienã. ¶ Item ille finis ẽ pfectior qui effectum magis pficit cũ ad ipſuʒ pucit. ſed dei fruitio magis aiam pficit q̃ʒ dei laudatio. ergo pricipaliter facta ẽ anima ppter fruitionẽ q̃ʒ ppter dei gloriam ⁊ laudem.

¶ Rñſio. Dicendũ ꝙ finis cõdictionis rei ſiue reꝝ cõdictaꝝ pricipalior ẽ di gloria ſiue bõitas q̃ʒ creature utilitas. Sicut. n. pſ. xvi. puer. dicitur. Uniuerſa ppter ſemetipſuʒ opatus eſt dominꝰ. ſed nõ ppter utilitatem ſuam uel indigentiã. quia pſ. Dixi domio. deus meus es tu q̃ñ bono malo non eges. ergo ppter ſuã gloriã. non inq̃ʒ ppter gloriam augendã ſed ppter gloriã manifeſtandam. ⁊ ppter gloriã ſuã cõicandam. in cuius manifeſtatione ⁊ pticipatione attendit̕ ſũma utilitas creature. uidelʒ eius glorificatio ſiue beatificatio. ¶ Qd̕ ergo obicit̕ ꝙ caritas alienum cõmodũ querit. Dicendũ ꝙ ſecus ẽ in nobis ⁊ in deo. Nam in nobis bonũ proprium differt a bono cõmuni. ſed in deo bonum ſuũ eſt bonũ cõe. nam ipe eſt bonũ oĩſ boni. ſi ergo effectum nõ ordinaret ad ſe uel nõ faceret ppter ſe cũ ipſe ſit bonũ a quo ẽ omne bonũ. iam eius effectus nõ eſſet bonꝰ. quoniã ergo utilitas creature tota attẽditur in ordinatione ad bonum qd̕ deus ẽ. ideo caritas dei rectiſſima omnia fecit ⁊ cõuertit ad ſe. non ſic eſt in nobis. ¶ Qd̕ obicitur. ꝙ ille pricipalior eſt quẽ natura magis appetit. Dicendũ ꝙ eſt loqui de natura dupliciter. Aut de natura ut deficiẽde. uel ut perfecta. Dico ergo ꝙ natura deficiẽs in ſe recuruatur. ideo pprium bonum deſiderat. ⁊ ideo ſuũ cõmodũ. Natura uero pfecta amore caritatis ſurſum eleuatur. ⁊ multo magis ipportionabiliter dei gloriã deſiderat q̃ʒ utilitatẽ ppriã. ut patet in habẽtibus caritatẽ. Qd̕ ergo dicitur. ꝙ ille pricipalior quẽ magis natura deſiderat. uerũ eſt de recta ⁊ pfecta. ¶ Qd̕ obicitur. ꝙ ille pricipalior cõdictiõis rei ad quẽ res facta ptingit. Rñderi põt dupliciter. Prio ꝙ hoc habʒ ueritateʒ quãdo opans opatur ppter indigentiã alicꝰ finis ad quẽ non põt puenire niſi p opus qd̕ pducit. ſed talis opans non ẽ deus ſicut pʒ. et ideo nõ habʒ locũ hic. Uel aliter dicendum ꝙ res facte ſunt ppter dei gloriã. non inq̃ʒ acquirendã ſed oſtendẽdaʒ ⁊ cõicandã. ⁊ q̃uis gloria dei ſit ſine rebus factis. non tamen cõicatur uel manifeſtatur niſi p res pductas. ¶ Qd̕ obicitur. ꝙ fruitio magis pficit. Dicendũ ꝙ laus dupliciter ẽ. ſ. pfecta ⁊ ipfecta. laus impfecta minꝰ pficit aiam q̃ʒ fruitio. ſed nõ ſic laus pfecta. quia magis letatur aia in gloria ⁊ plus gaudebit de dei gloria ⁊ honore q̃ʒ de ſua glorificatione. et plus iocũdabitur in laudando q̃ʒ in cõſiderãdo bonũ propriũ. et ideo patʒ ꝙ ille finis ẽ ulterior.

Secũdo queritur de ordine rerũ adinuicem. Nam hanc tangit Magiſter i littera Utrũ uidelʒ natura ſpiritualis dignitate nature p̃cellat compoſitã ex ſpirituali ⁊ corporali. Certum eim eſt ꝙ utraqꝫ p̃cellit corporalem. Et ꝙ ſic uidetur. ¶ In omni genere nobilius eſt illud propter quod ẽ alteꝝ ſicut finis eo ꝙ eſt ad finem. ſed homo eſt propter angelũ. Nam ſicut dicit ſancti et Magiſter recitat in littera. Homo factus eſt ad repatũ angelice ruine. ergo ꝛc. ¶ Iteꝫ ſpirituale ſimpliciter loquendo nobilius eſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

J

illo quod pure eſt ſpiritus nihil habens de corpore q̃z q̄ eſt ſpirituale ⁊ coniūctuz corpori. ergo nobilior eſt angelica natura hūana. ¶ Item in quolibet genere imortale et incorporale nobilius eſt mortali ⁊ corporali. ſed āgelus p naturā eſt īmortalis. et icorporalis. homo uero ecōtrario. ergo ⁊c. ¶ Itez q̄ ſimilius ē meliori ē melius ſi natura ſit ſimilius i ridiculoſiorib⁹ ut ſimea homini q̃z equ⁹. ſed angelus ē deo ſimilior ⁊ deiformior q̃z homo hoc manifeſtū eſt. ⁊ non i ridiculoſis ſed in optimis. ergo ſimpliciter melior eſt natura ſpiritualis q̃z cōpoſita. ¶ Contra. Aug. Mente humana ſolus deus eſt maior. vnde in libro de trini. xv. ⁊ in libro lxxxiij. qui dicit ꝙ imediate ip̄a mens a prima ueritate formatur. ⁊ intra ip̄az ⁊ deū nihil cadit mediū. ergo angelus non eſt ſupra mentez humanā. ergo p ſe a deo bona eſt ut angelus. ſed anima p̄pter cōiunctionem ſui cum corpore nō deterioratur. imo maius bonum ē cū corpus ſit bonū. ergo ſimpliciter totus homo ē angelo melior. ¶ Itē i omni genere q̄ tenet rōem finis illud ē melius. ſz in genere creaturarū homo tenet rōez finis nō angelus. vnde Remigius dicit ⁊ philo. ꝙ nos ſumus finis quoddāmodo omnium que ſunt. hoc non dicitur de āgelo. ergo ⁊c. ¶ Itez ſi optimū in uno genere ē meli⁹ optimo in alio ⁊ ſimpliciter hoc illo melius. ſz optimus in genere hominū eſt melior optio in genere āgelorū ut patz quia xp̄s. ergo ⁊c Si tu dicas nō inq̄ztum homo. ſed inquantū deus. Obicit̄ de beata uirgine que eſt pure femina ⁊ tamē domina angelorū. ¶ Item maior ē qui recūbit q̃z qui miniſtrat. teſte domino Luce xxvii. ſed āgelus miniſtrat hōi. Hebre. Oēs ſunt adminiſtratorii ſp̄us. ergo ⁊c. ¶ Reſpōſio. Dicendū ꝙ cū querit̄ de ordine ſpiritus rōnalis ſiue uniti ad ſp̄uz angelicū uel ſepatum. de duplici ordine pōt intelligi. Aut de ordine quantū ad finē. aut quantū ad nature dignitatē. Si quantū ad finez. ſic dico ꝙ ſunt pares. naz ad eundem finez ſcilz ad eternā beatitudinē imediate ordinātur. ⁊ eadē eſt menſura homīs que ⁊ angeli. nec homo p̄pter angelū nec āgel⁹ p̄pt̄ hoīem. tamen ſicut lex caritatis facit in mēbris corporalib⁹ ⁊ conciuib⁹ ciuitatis. ꝙ unū mēbrorū ſupplet idigentiā alterius. ut patz. oculus uidet uiaz ſibi ⁊ pedi. ⁊ pes fert ſeip̄z ⁊ oculū. Et in ciuibus terrene ciuitatis ſilr̄ cōtingit. Similr̄ intelligendū eſt in homine ⁊ in angelo qui ſunt ciues ciuitatis ſuperne. Naz homo habet libertatē ad labendū frequenter ⁊ poſſibilitatē ad reſurgendū. Angelus uero ſtans. p̄petuitatē in ſtando ⁊ cadens. īpoſſibilitatē in reſurgendo. ideo angelus ſtans ſuſtentat hominez ſiue infirmitatem humanā. ⁊ homo reſurgens repat ruinaz angelicā. ideo quoddāmodo angel⁹ p̄pt̄ hominē ⁊ quoddāmodo homo p̄pter āgelū ⁊ ideo in hoc ordine pares ſunt ¶ Si autem loquamur de ordine quantū ad nature dignitatem. Dicendum ꝙ ſimpliciter loquēdo angelus eſt creatura ſuperior homine. Natura eniz angelica ſicut patet ex multis ſcripture locis nobilior eſt humana ⁊ in ſuperiori gradu conſiſtit. Concedende ſunt igitur rationes manifeſtantes ꝙ āgelus nature dignitate precellit hominem. preter primam ad quaz ſolutuz eſt ¶ Q̄ð obicitur in contrarium. ꝙ nullū cadit mediū inter mentem. Dicendum ꝙ eſt mediuz ſm dignitatez nature. illis ſm cauſalitatez influentie. primo modo cadit mediū. ſcd̄omodo non. Nam deus imediate influit in mentez. ⁊ ip̄ſa imediate a prima ueritate formatur. ¶ Quod obicitur ſcd̄o. homo tenet rationez finis. Dicenduz ꝙ aliquid eſt p̄pter quod res ē. Aut eſt ad ſupplenduz indigentiam ſicut domus p̄pter hominē ⁊ calceus p̄pter pedez. Aut ad ſuſcipiendum eius influentiam. ſicut homo p̄pter deuz. q̄ ultimo habet rationē finis nobilius eſt. q̄ primo modo non. quia enim homo omnibus indiget. angelus nullo niſi deo. omnia p̄pter hominez. non omnia p̄pter angelum. in cuius rei ſignuz angelus conditurus eſt in principio. homo uero i die ſexto. ¶ Quod obicitur de optimo. intelligendum eſt per ſe et preciſe. ſic beata uirgo nec chriſtus excedit angelos pure recte nature. ſed ratione multiplicis gratie. ¶ Q̄ð ultimo obicitur de miſterio. infra melius patebit. ad preſens tantum ſufficiat dicere ꝙ alicui miniſtratur dupliciter. Aut propter ſe ſicut regi ⁊ domino. et talis nobilior. Aut propter alium ſicut miniſtrat miles garcōni

regis . et p hoc ſoluendum . Angelus enim miniſtrat homini ꝓpter deum ſicut diues pauperi ⁊ fortis egrotanti .

COnſequenter tertio loco queritur de modo diſtinguēdi ſpūm angelicuꝫ ab anima rationali :· et queruntur duo ¶ Prio queritur Utruꝫ differant ſpecie :· an tm̄ nūero :· ¶ Scdo q̄ritur q̄ ſit illa dr̄a p quā differūt :·

UT autem differant ſpē uidetur. Que differunt ſpecie habent diuerſas pfectiones ꝑ ſpēm . ſed homo ⁊ angelus differunt ſpē. conſtat ꝙ anima dat ſpeciem homini ⁊ actū ſpecificum . ergo ⁊ anima ⁊ angelus . ¶ Item que ſimilia ſunt ſpecie uel ſimul producuntur . uel unum facit ad ꝓductionem alterius niſi producantur per propagationē . ſed anime non ſimul cum angelis ſunt producte . nec angeli faciunt ad animarum productioneꝫ . ergo ⁊c . Si tu dicas ꝙ ſimiliter poteſt argui de animabus . hoc falſuꝫ ē . quia pater facit ad generationē prolis . ¶ Item plus conuenit ſenſibile ⁊ uegitabile cuꝫ ſenſibili ⁊ uegetabili q̄ꝫ ſenſibile ⁊ uegetabile cum non ſenſibili et non uegetabili . ſed anima humana per eſſentiam eſt ſenſibilis et uegetabilis . alioquin non faceret animal . ergo cum differat ſpecie ab anima ſenſibili tā tum ⁊ uegetabili . multo plus differet a ſpū angelico qui non eſt ſenſibilis nec uegetabilis . ¶ Contra . Quorū perfectio et complementuꝫ ultimuꝫ eſt unum ſpecie ipa ſunt unum ſpecie . ſed ad eandem beatitudineꝫ ordinatur homo ⁊ angelus que eſt uiſio et fruitio dei . ergo homo et angelus ſiue anima ⁊ angelus ſunt ſpecie unum . ¶ Item quoraꝫ differentia ultimo completiua ē ſpē una . ipſa ſunt ſpecie unum . ſed differentia ultimo completa anime rationalis ⁊ angeli eſt rationale ſiue intellectuale . ⁊ in hoc cōicant ſicut dicit Grego . ꝙ homo cōicat eſſe cum lapidibus . intelligere cum angelis . ergo ⁊c . ¶ Item quorum optimum naturale eſt unum ipſa ſunt ſpecie unum . ſed optimū naturale hominis ⁊ angeli eſt unum ſicut dicit Bernardus ad Eugenium . Optimuꝫ inquit tui ⁊ angeli ratio eſt . ergo cum ſpecies accipiatur ab optimo . patet ⁊c . ¶ Reſponſio . Ad predictorum intelligentiam eſt notandum ꝙ circa hoc triplex fuit opinio . ¶ Quidam nāq; dicere uoluerūt ꝙ queſtio illa nulla eſt . Cum eim queritur Utrū aliq̄ differant ſpecie :· ſupponitur ꝙ utrūq; ſit i genere ut ſpēs . et qm̄ nō ē ſpecies ſed ſpeciei pars . nec in genere eſt ſm rectaꝫ lineaꝫ ut ſpecies uel indiuiduuꝫ . ſed a latere uel magis per reductionem ſicut principium . ideo dicunt ꝙ queſtio illa nulla eſt cum anima nō ſit ſpecies . Sed hec reſponſio potius eſt euaſio ad hominem q̄ꝫ ſolutio ad obiectionem ¶ Nam adhuc reſtat queſtio . Cuꝫ anima ſit ſubſtantia ⁊ forma ſubſtantialis uel habens formam ſubſtantialem in qua omnes anime conueniunt Utrum in eadem cōueniat anima ⁊ angelus :· an ſit ibi ſolū differentia accidentalis :· ¶ Preterea . Anima ſeperata ſpiritus eſt ⁊ ſubſtantia prout ē res p ſe exiſtens ⁊ p ſe ſubſtans accidentibus . et ſm ſui mutationem ſuſceptibilis contrariorum . ergo ꝓprie eſt ſubſtantia ⁊ recte in genere ſubſtantie ſicut ſubſtantia prima . ⁊ angelus ſimiliter conſtat . ſi ergo de omnibuſ primis ſubſtantiis rationabiliter contingit querere Utrum ſpecie conueniant uel differant . patet ꝙ queſtio eſt bona . et reſponſio eſt fuga . ¶ Scda uero poſitio eſt ꝙ anima et angelus ſi conſideratur anima ut ſpiritus eſt eadem ſpecie cum angelo . ſed differt in hoc ꝙ animaꝝ ad animas eſt aliqua ualidior ſimilitudo . ſicut aqua eadem omni aque dicitur eſſe . Et ratio que mouet eos ē propter conuenientiam in optimo ⁊ nobiliſſimo ſuo . ſicut oſtenſum eſt in opponendo ¶ Sed hec poſitio cōiter non tenetur . quia planum eſt hominem ⁊ angelum non ſolum ſpecie ſed etiam genere differre . ergo ⁊ pfectio ſiue forma dans ſpecieꝫ homini ab angelo differt . hec eſt anima . ergo differt ſpecie ab angelo . ⁊ hoc melius patebit infra . ¶ Tertia poſitio eſt ꝙ aīa ⁊ angelus ſpē differūt . que ſit autē illa differētia iaꝫ queritur . Nūc aūt ſm cōeꝫ poſitionē tenendū eſt ꝙ eſſentialr differāt ⁊ i genere ſubſtātie . Unde ꝯcedēde

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſunt rationes ꝓbantes angeluꝫ ꝛ animã ſpẽ
differẽtes, eo mõ quo liceꝫ dicere aiam rõna-
lem eſſe ſpẽm. Nã ꝓprie loquẽdo potius
eſt forma ſpẽi ſiũe ps formalis ꝙ ſpẽs. ex-
tenſo tamẽ nomĩe põt ſpẽs appellari. ¶ Qd
obicitur ꝙ pfectio angeli ꝛ hoĩs eadeꝫ ſunt
ſpẽ. Dicendũ ꝙ ẽ pfectio in eẽ primo ꝛ in
eſſe ſcdo. quorũ pfectio in eẽ ſcdo ẽ eadẽ. ipa
ꝓpter hoc non ſunt eadẽ. nam cignus ꝛ nix
ſunt alba eadẽ albedine ſm ſpẽm. ſed illud
habet ueritateꝫ in pfectiõe quantũ ad eẽ pri
muꝫ. hoc autẽ modo nõ eſt gloria uel gratie
pfectio. ¶ Qd obicitur. quorũ differẽtia ul
timo cõplectiua eadẽ eſt ꝛc. Dicenduꝫ ꝙ
rõnale ſm ꝙ eſt drã anime ꝛ ãgeli differũt.
Naꝫ rõnale ãgeli ẽ intellectuale. ſed rõnale
aĩe ꝓprie ẽ rõnale. naꝫ ãgelus natus ẽ intel
ligere ſm intellectũ ſimplicẽ ꝛ deiformẽ. aĩa
ſm itellectũ inqſitiuũ ꝛ poſſibilẽ ¶ Et p hoc
pateꝫ ſolutio ad ſequẽs. Naꝫ ꝙuis ratio ſit
optimũ mei ꝛ angeli. tamẽ rõ mea ꝛ rõ ãgeli
eſt alia ꝛ alia. nõ tantũ ſm accñs ſed ꝛ etiaꝫ
ſm ſpẽm ꝛ eẽntiam ut patet.

Secundo circa hoc qritur que ſit
illa differẽtia p quã angelus et
aĩa differãt eſſentialiter. Et p
hoc ꝙ eſt unibile uidetᷣ prio ſic.
¶ Sicut ſe habet corpus humanũ ad corpus nõ
unibile. ſic ſe habꝫ ſpũs hũanus ad ſpũm nõ
unibilẽ. ſed corpus humanũ differt ſpẽ imo
etiã genere ut uidetur a corpore nõ unibili.
utpote a lapide p hoc ꝙ ẽ unibile aĩe uiuifi-
canti. ergo ꝛc. ¶ Iteꝫ eſſe unibile cõueĩt aĩe
rõnali. aut ergo eſſentialiter aut accidẽtalr.
ſed nõ accidẽtaliter cõſtat. quia tũc ex cor-
pore ꝛ aĩa nõ fieret unũ p eſſentiã. ergo eẽn
tialiter hoc ꝯuenit aĩe. ſed quecũqꝫ differunt
in aliquo eſſentiali differũt ſpẽ. ergo ãgelus
ꝛ anima ꝛc. ¶ Item ps ſuũ eſſe cõpletũ nõ
habꝫ niſi ſm ꝙ ẽ in toto. ergo cũ aĩa rõnalis
ſit ps homĩs. ſed non ẽ ps homĩs niſi ſm ꝙ
eſt unibilis. ergo in unibilitate ad corpus cõ
ſiſtit cõplementũ anime. ſed p illud hꝫ unũ-
quodqꝫ eẽntialiter differre ſiue diſtingui ab
alio in quo cõſiſtit eius cõplementũ. ergo ꝛc
¶ Item uiuificare eſt actus aĩe rõnalis queꝫ
habet in corpus. aut ergo actus aſſentialis.
aut accidẽtalis. ſi accidentalis. ergo uita acci
dit homini quod manifeſte falſuꝫ ẽ. quia tũc
accideret ei eẽ animal. ſi eſt actus ſubſtãtiał
ſiue eſſentialis. ergo ineſt aĩe ratiõe ſui quo
eſt ſiue formalis ꝛ cõplectiui. ergo ſi penes
illud accipitur differentia formalis ꝛ cõplecti
ua uniuſcuiuſqꝫ quod eſt formale ꝛ ꝯplectiꝫ
penes illud quo anima nata ẽ uiuificare cor
pora ſumitur illa differentia. ſed eo ipſo na-
ta ẽ anima uniri corpori quo nata eſt corpꝰ
uiuificare. ergo penes unibilitateꝫ ſumitᷣ aĩe
ad angelũ drã eẽntiał ſpecifica. ¶ Cõtra. Diſ
differẽtia primo eſt p naturã ꝙ illud cuius ẽ
differẽtia. ſed unio ſiue unibilitas ad corpus
ꝯſequitur animã. quia dicit relationẽ ad alte
rum ſine quo poteſt anima eſſe ꝛ intelligi.
ergo unibilitas ſiue unibile nõ ẽ illõ p quod
differunt angelus ꝛ anima. ¶ Item differẽ
tia cõplectiua debet eſſe ꝓpria eius cuius eſt
ꝓpria. ſed eſſe unibile non ſolũ aĩe ratiõali
cõuenit ſed etiam uegetabili ꝛ ſenſibili. ergo
non ẽ anime rõnalis cõplectiua differentia.
¶ Item differentia ſpecifica debet accipi pe
nes illud quod in re eſt optimũ. Cꝫ uniũqdqꝫ
debet diffiniri p id quod eſt optimũ in ipo.
ſed eſſe unibile cõuenit anime penes ſuũ in
fimuꝫ. ergo penes illud differentia cõplectia
nõ poteſt accipi. ¶ Item differentia cõplec
tiua ita eſſentialiter adheret ꝙ eius optimũ
non poteſt ineſſe. uel ſi ineſt actu nõ tamen
naturaliter. ſed aĩa rõnalis ſicut eſt unibilis
ſic ſepabilis. ꝛ ꝓpterea. ſepale eſſe cõuenit aĩe
p naturaꝫ. ꝛ p hoc differt a uegetabili ꝛ ſen
ſibili. ergo eſſe unibile corpori nullo modo
poteſt eſſe ſpecifica differentia p quã diffe-
rant angelus ꝛ anima. ¶ Reſpõſio. Dicẽ
dum ꝙ circa hoc triplex ẽ modus dicendi.
¶ Quidã eĩm conati ſunt aſſignare differen
tiam ſpecificã angeli ꝛ aĩe p compatiõem ad
deuꝫ. Et ratio que mouit eos hec fuit. quia
differẽtia ultĩo cõplectiua penes id qd nobi-
lius eſt in re debet accipi. ꝛ ido uoluerũt dice
re ꝙ aĩa ꝛ ãgelus differũt. quia ãgelus habꝫ
intellectũ deiformẽ ut uult Dio. unde ha-
bet ſibi ſpecies inatas ꝛ uidet aſpectu ſimpli
ci. ſed aĩa habꝫ intellectũ poſſibilẽ ſiue col-
latiuũ ꝛ inquiſitiuũ ꝛ hoc p naturã quicquid
ſit de gloria ¶ Sed ille modus aſſignãdi dif
ferentiã nõ uidetur eſſe omnino cõueniens.
Prio qa differentie reꝝ accipiuntᷣ ſm ꝯpatiõeꝫ

quã habẽt a ſe nõ in relatiõe ad deũ. reſpectu cuius potius cõueniunt. ¶ Amplius deiformitas intellectus reſpicit potentiã intellectiuã. nos autẽ querimus de dr̃a eſſentiaꝝ. nõ de dr̃a potẽtiaꝝ. ¶ Poſtremo qḋ optinet̃ p grãm non ẽ cõtra naturã inſtitutã. ſed deiformitateꝫ acquirit itellectus p gloriã. ergo hec itellectui humano non ẽ aliena. ergo per hãc nõ differt ãgelus ab anima. ⁊ ꝙ plus eſt aĩa ſepata modũ intelligẽdi habet quẽ habꝫ ãgelus. ⁊ aĩa Ade habuit ſpẽs inatas ut etiã ãgelus. ⁊ hoc totũ quid accidẽtale uidetur dicere. ergo penes hoc eẽntialis dr̃a nõ debet ſumi. ¶ Alii uero fuerũt qui conati ſunt differentiã inuenire ſꝫm cõpatiões reꝝ ad inuiceꝫ et quia nõ potuerũt inuenire actus differentes formaliter p quos uenirẽt in cognitionẽ diuerſaꝝ dr̃arum. ſed inenerũt actus differẽtes gradu ⁊ dignitate. Dixerũt ꝙ aĩa ⁊ ãgelus differũt ſpecie ꝑpter maiorẽ exceſſuꝫ i ſimplicitate ⁊ bonitate nature. ⁊ ille exceſſus in eſſentialibus uariat ſpẽm. quando exceſſus ille exit limiteꝫ ſpẽi debitũ. ſicut calidum in quarto gradu eſt alterius ſpẽi q̃ꝫ calidum in primo. ſic dicũt eſſe in ꝑpoſito. ſed hoc ualde dubiũ eſt ꝙ ãgelus tantũ excedat animã ꝙ ex ĩpo exceſſu dr̃a ſpẽruꝫ fiat. cũ optima anima. ſ. xp̃i nobiliſſima ſit creatura nec exeat ſpẽm humanã. et pterea eſto ꝙ eẽt ibi exceſſus. penes ĩpm nõ debet ſumi differentia ſpecifica. quia poti⁹ uidetur cõſequi dr̃aꝫ ſpecificã q̃ꝫ ecõuerſo. potius eĩm res diuerſarũ bonitatũ grad⁹ habẽt in nobilitate ꝑpt̃ naturas diuerſas ſpẽrum que ſunt nate capere plus ⁊ minus q̃ꝫ ecõuerſo. et iterũ hec dr̃a ualde generalis ⁊ trãſcendẽs eſſe uidet̃. quia ſi ita põt accipi hic. pari rõne ubiqꝫ.

Et ideo tertius eſt hic modus dicendi quem ꝑbabiliorẽ eſtio. qui ſumitur p ꝯpationẽ aĩe rõnalis ad corpus humanũ. ex qua pte innoteſcit nobis aĩa non ſolũ ſꝫm accidentia. ſed ſꝫm ſubſtantiã ⁊ naturã. ⁊ non ſolũ ſꝫm id qḋ ẽ indignitatis. ſꝫ etiã ſꝫm id qḋ ẽ nobilitatis. hoc eĩm qḋ ẽ animaꝫ uniri corpori humano ſiue uiuificare corp⁹ humanũ nõ dicit actum accidentalẽ. nec dicit actũ ignobilẽ. Nõ accidentalẽ. quia rõne illius ẽ aĩa forma ſubſtantialis. Nõ ignobilẽ. quia rõne illius eſt aĩa nobiliſſima formarũ omniũ. ⁊ in anima ſtat appetitus totius nature. Corp⁹ eĩ humanũ nobiliſſima cõplexione ⁊ organiſatione que ſit in natura ẽ organiſatũ ⁊ cõplexionatum. ideo nõ cõpletur. nec natũ ẽ cõpleri niſi nobiliſſima forma ſiue natura. Illud ergo quo aĩa eſt unibilis corpori tali dicit quid eſſentiale reſpiciẽs quod ẽ nobiliſſimuꝫ in aĩa. et ita penes illud recte ſumitur ſpecifica dr̃a ſꝫ quã differt anima a natura angelica. Unde rationes ad hoc inducte cõcedende ſunt.

¶ Ad illa que obiciũtur in cõtrariũ ex dictis patet reſponſio. ¶ Qḋ eĩm dicit primo ꝙ dr̃a debet eſſe prior. Dicendũ ꝙ uerũ eſt. ⁊ dr̃a illa que eſt eſſe unibilẽ non dicit puram relationẽ. ſed naturalẽ aptitudinẽ que ineſt anime ſꝫm pricipia intrinſeca que priora ſũt aĩa p naturã. ſicut rõnale reſpectu hoĩs. ¶ Qḋ obicitur ꝙ dr̃a cõpletiua debꝫ eẽ propria. Dicendũ ꝙ uniri corpori non ẽ ꝑpriũ aĩe rõnalis. ſed tantũ uniri corpori humano ⁊ ſic dicit illud qḋ ẽ aĩe eſſentiale ⁊ nobile ſicut etiã iportat qḋ ẽ ꝑpriũ. et p hoc patet aliud. Nam illud quo mediante anima perficit corpus humanũ. eſt illud quo anima eſt aĩa rõnalis ⁊ qḋ etiaꝫ eſt pricipiũ aliaꝝ nobilium opationũ. ſed pficit ſeipſa. Seipſa eĩm anima perficit corpus. ſicut forma ſeipſa unitur materie. ¶ Qḋ obicitur ultimo ꝙ differentia eſſentialiter adheret. Dicenduꝫ ꝙ eſſe unibilem adheret inſepabiliter. quia aptitudo ſemp ineſt q̃uis nõ ſemp inſit act⁹ ſicut pꝫ i rõnali ⁊ greſſibili. ⁊ ſicut greſſibilit̃ trũcatur ⁊ aĩa rõnalis ſtulta efficitur. nõ natura. ſed ꝑpt̃ ꝺfectũ nature ita ꝙ aĩa ſepat̃. hoc eſt i penã peccati. ⁊ iḋo eẽ ſepabilẽ nõ ſic aſſignatur dr̃a aĩe ſicut eẽ unibilẽ. Ampli⁹ aĩa rõnalis eo ipſo ꝙ nata ẽ pficere corp⁹ ſic pfectuꝫ ⁊ ordiatũ p naturã ad imortalitateꝫ eſt imortalis. ⁊ eo ipſo nata ẽ ſepari ab hoc corpore tã mortuo ꝑpter peccatũ. ⁊ ita nũc non dicit aliã dr̃aꝫ q̃ꝫ hoc qḋ ẽ eẽ unibilẽ. ſed conſeq̇tur illã. qa ſicut non ẽ ſepatio niſi prioris uniti. ſic non ẽ ſepabilitas in aliquo niſi pri⁹ fuerit unibilitas p naturã. ⁊ ideo ſi aliq̇d põt eſſe differentia anime uidetur ꝙ hoc maxie ſit ideſt illud qḋ p hoc natura ſignatur. In tellectus eiꝫ noſter rariſſime ꝑuenit ad ꝯgnitionem forme ſubſtantialis niſi a poſteriori et quia ſicut cognoſcit ſicut nominat. ideo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dr̃as p naturā priores ut plurimū nominat a
poſteriori. Et ſic patent obiecta.

In parte iſta ſunt dubitatiões
circa litterā. Et queritur prio
de hoc qḋ dicit Aug. ⁊ habetur
in littera. Quia bonus ē deus
ſumus. Uidetur eīm falſum dicere. Nam
ↄſequētia ē bona. ergo ſi nō eſſemus. deus ñ
eſſet bonus. Si dicas q̄ non ē ↄſequentia
neceſſaria. quia non dicit ibi ↄſequētiam ſed
cauſaƷ. Obicitur contra hoc. Quia bōitas
dei aut eſt cauſa ſufficiēs. aut nō. ſi ſufficiēs
ergo ponit effectū eo modo quo ieſt. ſed ne
ceſſariū eſt deū eē bonū. ergo neceſſariū fuit
creaturas exire in eſſe. ergo nō uolūtariū. cu
ius oppoſituƷ monſtratū eſt i primo libro in
tractatu de uolūtate. ¶ Item uidetur male
apppraire. in ueſtigio eiƷ ē correſpondētia
cauſe ad effectū. ita q̄ eēntia creature repre
ſentat eſſentiaƷ creatoris. potētia potentiaƷ.
ueritas ueritatē. bonitas bonitatē. ergo debe
ret dicere. quia deus ē. ſumus. ꝓpter hoc ē
queſtio. cū ad noſtrū eē cōcurrat potētia. ſa-
piētia. bonitas. quare cauſalitas noſtri eſſe
potius attribuitur bonitati q̄Ʒ aliis. ¶ R̄ſio
Dicendū q̄ cauſa i actu ē ex cōcurſu efficiē
tis ⁊ finis. quia finis mouet efficientē in his
inferioribus. ⁊ quoniā uolūtas dicit illō quo
efficiēs iūgitur fini i habētibus itellectū. hinc
eſt q̄ uolūtas ē cauſa imediata. ⁊ ita dictum
eſt ⁊ oſtēſuƷ in primo libro. quoniā ergo bo
nuƷ dicit rōeƷ duplicis cauſe. ſ. efficientis et
finis. hic ē q̄ bonū ē rō quare uolūtas eſt in
actu. et ita potiſſima rō ꝓductiōis effectuū
⁊ ideo noſtrū eē attribuitur bonitati. nō per
moduƷ repſentandi uel appriatiōis in repre
ſentando. ſed rōnis in cauſando. Unde pria
cōſequētia includit hāc. ſ. quia bonus ē deus
uult ſe diffundere. ⁊ quia uult ſe diffundere.
uult creaturā ꝓducere. ⁊ quia deꝰ uult crea-
turā ꝓducere uult creaturā eē. ⁊ ita q̄a bonꝰ
ē. ſumus. ¶ IteƷ queritur de hac ꝓpoſitiōe
Inquantū ſumus. boni ſumus. ergo uidetur
q̄ nos boni ſumus p eſſentiaƷ qḋ eſt contra
Boetiū de ebdomatibus. qui dicit q̄ ſumus
boni ꝑticipatione. ¶ Item inquantū ſumus
boni ſumus. ergo non eſt intelligere eſſe ab
ſtracta bonitate. qḋ falſuƷ eſt cum itelligatur
ueritas bonitate abſtracta. ¶ Reſpōſio. Di
cendū q̄ bonitas eſt duplex in creatura. una
que eſt ex forma dante eſſe. alia que eſt ex
forma dante bene eſſe. prima eſt bonitas
ſubſtantialis que nō addit ſupra formā no-
uam eſſentiam. ſed ſolum relationē ad fina
lem cauſaƷ. ex qua compatione omne aliud
a deo habet eē bonum. ⁊ quia illa compatio
ad cauſaƷ eēntialem ſiue finalem eſt eēntia-
lis. nec unq̄Ʒ eſſe relinq̄d nec poteſt reliquere
hinc eſt q̄ Aug. dicit inquantū ſumus boni
ſumus. ¶ Ad illud ergo qḋ obicitur de Boe
tio. Dicendū q̄ ipſe uocat bonum p eſſen-
tiam illud bonū qḋ ē abſolute bonū. non ex
dependētia ad aliud. hoc quidē modo nulla
creatura bona eſt. imo ex compatiōe ⁊ ideo
ꝑticipatiōe. nec ſequitur q̄ accidētaliter. q̄a
ꝑticipatio non ē accn̄talis reſpectu prime bo
nitatis que ē ex forma dāte eē. q̄uis ſit acci
dentalis ſm̄ q̄ ē ex forma dāte bene eſſe.
¶ Ad illud qḋ obicitur q̄ ē intelligere eē ⁊c.
Dicendū q̄ illud qḋ attribuitur alicui ſm̄ q̄
ipm̄ pōt dupliciter attribui. Aut eiƷ conſe-
quitur. aut p̄cedit. Si p̄cedit ſic ē ita eēntia
le q̄ ſine ipſo nec eſt nec itelligi pōt. Si ali
quo mō cōſequitur. nō tamē cadit i aliud ge
nus. pōt quidē intelligi itellectu apphendēte
⁊ itellectu ſemi plene reſoluēte. ſed itellectu
plene ad cauſas compante non poteſt itelligi
Nō itellecto illo maxime cū illud dicat habi
tudineƷ neceſſariā ⁊ relationē ad cauſā ſicut
ueruƷ ⁊ bonum. ¶ IteƷ queritur de his cau
ſis quas aſſignat Magiſter circa uniōem aīe
rōnalis. Dicit eīm primo q̄ cauſa eſt dei
uolūtas. Scḋo q̄ ē cauſa inſtructio noſtra.
Et uidetur q̄ utraq̄Ʒ ſit in articul̄. Pria eiƷ
reſpōſio ad obiecta pōt dari. in ſcḋo uidet̄
pricipiū peti. quia ſi non eſſet unica lipide ui
dere deū. nec indigeret exēplo. ergo ſi exem
plo indiguit nō fuit niſi ꝓpter minoratiōem
ſue cognitiōis. ¶ Reſponſio dicendū q̄ Ma
giſter reſpondet ſufficienter ⁊ bene. Sufficiē-
ter quidē. quia cū duplex ſit uia cognoſcēdi
opera dei. ſ. fide ⁊ intelligentia. Ad ſolicita
tem fidei ſufficit ſcire qḋ deus uoluit quem
credit nihil uelle niſi rōnale. Unde in prima
reſponſione ſatiſfacit fidei. et hec reſpon-
ſio in omni fideli ut fidelis eſt. plene ſufficit.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad ſoliditatem itelligẽtie rñdeť rõ. et cum
non poſſit reddi rõ uel cauſa ex pte dei. red
ditur ex pte creature. ⁊ hec eſt manifeſtatio
diuine bonitatis in ſuo ope in quo debet ſe
manifeſtare. nõ ſolum ꝑpter noſtrã indigen-
tiam uerũ etiam ad ſuã gloriã. et ſic patẽt
obiecta. reſpõdeť ⁊ hec cauſa efficiens ⁊ fi-
nalis. ⁊ ſic ſufficienter ⁊ plene.

Diſtinctio ſcḋa.

De angelica quoqȝ natura ⁊c.
Supra egit Magiſter de rerũ
ꝓductione in generali. ¶ In hac
pte agit de ꝓductione rerum in
ſpeciali. Et quoniã triplex eſt differentia
creature. ſ. ſpũalis ⁊ corporalis ⁊ cõpoſita
ex utraqȝ. ideo hec ps habet tres ¶ In pri
ma agit de condictiõe ſpũalis creature. ¶ In
ſcḋa de condictiõe corporalis creature. infra
diſtinctiõe xij. Hec de angelice nature ⁊c.
¶ In tertia de condictione nature ex utriſqȝ
compoſite. ſ. humane. infra diſtictiõe xvi.
De his excurſis ꝙ ſupra ď homĩe ¶ Pria
ps habȝ duas ¶ In prima ďterminat quales
angeli facti ſunt ex pria cõdictiõe ¶ In ſcḋa
ďtermĩat quales facti ſunt ex auerſione ⁊ cõ
uerſiõe. infra diſtinctiõe quita. Poſt hoc cõ
ſideratiõe adducit ⁊c. ¶ Pria ps hȝ duas.
¶ In pria ďterminat quãdo ⁊ ubi creati ſunt
angeli ¶ In ſcḋa uero quales creati ſunt. in
fra diſtinctiõe tertia. Ecce oſtẽſum ẽ ubi an
geli ⁊c ¶ Pria ps habȝ duas ¶ Primo enim
ďterminat quãdo ãgeli creati ſunt ¶ In ſcḋa
ubi. infra diſtinctione eadẽ. Iam oſtẽſum ẽ
⁊c. ¶ Pria ps habȝ quattuor ¶ In pria ꝓmit
tit ꝓhemiũ in quo apit ſuam intẽtionem ¶
In ſcḋa uero mouet dubitationẽ contra du-
rationẽ ſue initiũ ⁊ mẽſuram angelice con-
dictionis. ibi Quedam auctoritates uiden-
tur ⁊c. ¶ In tertia determinat ueritatem et
confirmat. ibi Uidetur rectum eſſe hoc te-
nendum. ¶ Quarto uero ⁊ ultimo ueritatẽ
ꝓdetermiatã ⁊ apꝓbatã ↄcludit. ⁊ auctorita
tem in oppoſitũ ďtermĩat. ibi Simul ergo
cum tempore ⁊c.

Ad intelligentiaȝ huius ptis in
qua q̃ritur de mẽſura ↄdictiõis
angelice nature duo pricipaliter
querũtur. Primo queritur de
menſura eiꝰ in ſe. Scḋo p compatiõnẽ ad
mẽſurã eẽ corporalis nature. ¶ Circa primũ
tria querũtur ¶ Prio utrũ ſpũalia habeant
menſurã ꝓpriã ¶ Scḋo utruȝ habeant mẽ-
ſurã unicã. ¶ Tertio utrũ habeãt menſuraȝ
ſimplicẽ aut ↄpoſitã. ſiue ſtãtẽ uľ ſucceſſiuã.

Circa primũ ſic ꝙ habeãt ꝓpriã
menſurã prio uidetur p philo.
in libro de cauſis i penultia pro
poſitiõe ¶ Inter rẽ cꝰ ſubſtãtia ⁊
opatio ẽ i etnitate. ⁊ rẽ cꝰ ſubſtãtia ⁊ opatio
eſt i tẽpore. ẽ res media cuiꝰ ſubſtãtia ẽ in
eternitate ⁊ actio i tẽpore. ſed hoc nõ poteſt
intelligi de eternitate icreata. ergo de creata
⁊ hãc diſtiguit a tẽpore ⁊ ponit eẽ menſuraȝ
ſubſtãtiaȝ ſpũaliũ ⁊ icorporaliũ. ergo uideť
⁊c ¶ Itẽ Eccľ. prio Dis ſapia a dño deo eſt
uſqȝ ibi ante euũ. ergo ſi ante euũ dicit quid
icreatũ. euũ dicit quid creatũ. nõ ſubſtantiaȝ.
ergo menſurã. nõ reȝ materialiũ. ſed ſpũa-
liuȝ. ⁊ hec differt a tẽpore. vnde Boetius ď
ↄſolatiõe. q̀ tẽpus ab euo ire iubes. ergo ⁊c.
Omne eiȝ qḋ exit ab alio differt ab eo. ¶ Itẽ
Diony. de di. no. in caplo de euo. Proprie
tas eui ẽ antiquũ ineteratũ ẜm totũ eẽ men
ſurãs. tẽporis uero in alternatiõe ⁊ aliter et
aliter ſe habẽs. ergo ſi idẽ nũc ſe habȝ ſic et
aliter. ſimul ⁊ ſemel non ẽ eadẽ menſura tẽ-
pus ⁊ euũ. ſed euũ eſt menſura durantiũ ꝑpe
tuo. ⁊ talis eſt natura ãgelica. ergo ⁊c ¶ Iteȝ
ſicut ſe habet unitas ad diſtinctionẽ ita nunc
ad duratiõem. ſed in ſpũalibus non ſolũ eſt
repire diſtinctionẽ ẜm ſubſtãtiam ueꝝ etiaȝ
ẜm menſurã. ergo pari rõne ⁊ eſſe ãgeli mẽ
ſuram durationis habet. ſed non tempus cũ
non uarietur nec mutetur. ergo aliã menſu-
ram ꝓpriam ¶ Item omne quod habet eẽ
limitatũ actu. habet mẽſuraȝ p quam poteſt
cognoſci eius limitatio. ſed tale eſt eẽ omnis
creati. ergo ⁊c. arguatur ut prius. ¶ Item
menſura duratiõis reſpicit modũ durãdi ſue
duratiõis differentẽ a corporalibus. maxie a
mutabilibꝰ cũ durẽt ꝑpetualiter ⁊ imutabiľr.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo p ıllam menſurã habet mẽſurari ¶ Lõ
tra. Aug. ad Droſiũ. Deus mouz ſpũalez
naturã p tẽpora. corporalẽ uero p loca τ tẽ
pora. ergo ſpũalis nature mẽſura ẽ tẽpus.
¶ Item Beda. quattuor fuerũt prio creata.
angelica natura. materia pria. celũ ẽpyreum
τ tempus. ſi ergo tempus ſtat ꝓ menſura.
ergo aut ſpũalia in pricipio non habuerunt
menſurã. aut nõ habuerũt aliã a corporali-
bus. aut fuit inſufficiẽs in illa enumeratione.
¶ Item rõne uidetur. Unus eſt locus qui eſt
ↄtinẽtia uiſibiliũ τ iuiſibiliũ ut ẽpyreũ. ergo
ſi mẽſura que ẽ tempus eſt minoris ãpliatio
nis ꝗ̃ʒ locus. ergo uidetur ꝙ unũ ſit tempus
in quo ſint ſpũalia τ corporalia. nõ ergo ha-
bent mẽſurã ꝓpriã. ¶ Itẽ ſicut idẽ eſt nu-
merus quo mẽſurãtur decez canes τ decem
homines. ſic idem eſt numerus quo nume-
rãtur decẽ ãgeli τ decez homies. ſi ergo ſpi
ritualia nõ habent aliã mẽſurã diſcretiõis ꝗ̃ʒ
corporalia. ergo nec aliã mẽſurã durationis.
¶ Itẽ homo beatus τ ãgelus mẽſurãtur ea
dem mẽſura quia omnes beati. ſed hõ beat⁹
habʒ idẽ eſſe cum ſe non beato. ergo τ ean-
dem habet mẽſurã. ergo eadẽ menſura men
ſuratur homo uiator qua angelus. ergo et q̃
libʒ natura corporalis. nõ ergo habet menſu
ram ꝓpriam. ¶ Itẽ p ipoſſibile. Si habẽt
mẽſurã. aut ẽ ſubſtãtia. aut accidẽs. nõ ſub-
ſtantia. ergo accidẽs. Si accidẽs. in quo ge
nere. non niſi in genere quãtitatis. nõ diſcre
te. ergo continue. ſed non ẽ linea. neqꝫ ſupfi
cies. neqꝫ corpus. neqꝫ locus. ergo uel ẽ tem
pus uel nihil. aut ergo angelica natura nullã
habʒ mẽſuram. aut ſi habʒ non habʒ ꝓpriã.
¶ Rñſio dicẽdum ꝙ cum q̃ritur Utrũ an-
gelica natura habeat mẽſuram ꝓpriaʒ diuer
ſam a tẽpore. Diſtinguẽdum ẽ. quia aut
loquitur õ mẽſura ſpũaliũ ẜm eẽ qð nõ mu-
tatur. aut ẜm affectiões. Si ergo õ mẽſura
loquitur que r̃ſpicit eẽ τ que dicitur p euũ.
hoc modo cõſueuit ab antiquis doctorib⁹ re-
ſponderi ¶ Aut loqueris de diuerſitate i ge
nere mẽſure. aut in genere ẽtis. Si i genere
mẽſure. ſic oportʒ ponere dr̃am ſicut oſten
dunt auctoritates τ rõnes ad primã ꝑtẽ in-
ducte. ¶ Si uero loq̃ris de diuerſitate in ge-
nere ẽtis. ſic triplex fuit opinio. Nã quidaʒ
dixerũt ꝙ ſicut locus τ ſupficies idẽ ſunt τ p

eſſentiã differẽtia ẜm cõpationẽ. ſic idem eſt
nũc eui τ tẽporis ſola cõpatiõe differẽs. nũc
eim reſpicit ſubſtãtiã rei. ſubſtãtia aũt pri-
mi mobilis ꝗ̃ʒtum ad eſſe oĩno eſt imobilis.
cõpata autẽ ad ſitũ eſt mobilis. τ prio modo
mẽſuratur nũc eui. ſcðo mõ nũc tẽporis. ita
ꝙ idẽ eſt nũc diuerſimode cõpatũ. ſicut ideʒ
ultimũ cõpatum ad corpus ãbiens ẽ ſupfici-
es. compatuʒ ad corpus ambitum eſt locus.
Sed illud non põt ſtare. quia circa ultimum
corporis ille due compatiões non ſunt icom
poſſibiles. ſed nũc tẽporis τ eui habẽt ꝓprie
tates incõpoſſibiles circa idẽ. Nã ſicut dicit
Aug. lxxxiij. ꝙ hoc ſcilʒ nũc eui ẽ ſtabile. il
lud. ſ. nũc tẽporis ẽ fluxibile. ſed ipoſſibile ẽ
ꝙ unũ τ idẽ τ ẜm idẽ ſit moueat̃ τ ſtet. idõ
ẽ ſcða poſitio ꝙ ipm nũc ſequit̃ eẽntiã ma-
terie prime. ſicut ergo materia in omnib⁹
eſt eadẽ p eẽntiã τ differẽs p eẽ. ſic nũc tem
poris τ eui idẽ eſt p eſſentiã. nõ ſic idiuiduũ.
ſed ad modũ materie p eẽntiã. differẽs auteʒ
ſolũ ꝗ̃ʒtum ad eẽ. Et hi poſuerũt ꝙ omnis
rei q̇dditas mẽſura eadẽ p eſſentiã mẽſurat̃.
Sed nec illud multũ eſt itelligibile. cũ eẽ euũ
eẽ ſtabile τ quietũ reſpiciat. qð quidẽ habet
materia a forma pfecta. et hec mẽſura nõ re
ſpiciat niſi eẽ actuale τ modũ eẽndi cõpletũ.
uidetur ꝙ euũ non poſſit ſic accipi ex parte
materie quicquid ſit de tẽpore. Lum ergo
modus durãdi eſſentialiter τ formaliter dif-
ferat. hinc ide patet etiã ꝙ menſura ꝓpria.
Et ideo ẽ tertia poſitio ꝙ ſpũalia habẽt mẽ
ſurã diuerſaʒ a tẽpore. nõ ſolũ in genere mẽ
ſure. ueꝝ etiã in genere ẽtis. τ hoc nõ ſolum
cõpatiõe. ſed etiã ẜm ſubſtãtiã τ formã. quic
quid aũt ſit de diuerſitate in genere entis.
diuerſitatẽ ẜm modũ mẽſurãdi nemo eſt qui
negare poſſit. τ hoc ſufficit queſtiõi p̃ſenti
qua queritur Utrũ ſpũalia habeãt menſurã
diuerſaʒ a corporalibus. Dicendũ ẽ ꝙ ſic
qð ſi q̃ras que ſit illa. Rñdendum ꝙ ẜm
ſanctos τ philo. ꝙ dicitur eternitas creata
aut euũ. ſed quoniã eternitas ꝓprie accipit̃
ꝓ icreato. τ euũ frequẽter accipitur ꝓ tẽpore
ideo ꝓprio noie põt euiternitas appellari.
Sic rñdendũ eſt ſi q̃ratur de mẽſura q̃ reſpi
cit ipm eẽ ſpũalis creature. eſſe inqꝫ imuta-
bile τ ꝑpetuũ. Si auteʒ q̃ratur de menſura
angelicaꝝ affectionũ Utrũ illa ſit a tempore

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diuerſa :· hoc habebit queſtionē infra . Nūc
aūt planū eſt ꝙ illa mēſura que dicitur eui-
ternitas uariationem affectionū nō mēſurat
ut dicit Aug. ad Droſiū . Euū eīꝫ ſolius eē
incōmutabilis ē mēſura . Cōcedendūꝫ ergo
ſicut oſtendunt rōnes ꝙ aliquo mō ſpūalia
habēt mēſurā ꝓpriā reſpectu tēporis ⁊ tem
poraliū ¶ Qꝺ obicitur ergo . ꝙ ſpūalis na-
tura mouetur ꝑ tēpora . iā patꝫ rñſio . hoc . n .
dicit q̄ſtū ad affectiōes . nō q̄ſtū ad eē ¶ Qꝺ
obicitur de quattuor prio creatis . Dicendū
ꝙ nomē tēporis extēditur ibi ad oīs duratio
nis mēſurā cuiꝰ ē ponere pricipiū . vnde ual
de large accipitur ⁊ ꝯphendit euū ut melius
ifra patebit ¶ Qꝺ obicit̄ de loco nō ualet .
quia locꝰ corporalis non ē mēſura ſpūalium
q̄uis cōtineat . euū aūt mēſurat ⁊ ꝯformat :
iōo nō ualet . eſt unꝰ locꝰ nō mēſurans . ergo
unū tēpus menſurans . Si q̄ras a me vnde
hoc :· Dicendū ꝙ āgelꝰ uere habꝫ duratio-
neꝫ . ſed nō hꝫ extēſionē . ⁊ iōo hꝫ mēſuram
duratiōis . nō extēſiōis ¶ Qꝺ obicit̄ de nu-
mero . Dicendū ꝙ nō ē ſite . q̄a idē ē modꝰ
diſtictiōis i ſpūalibꝰ ⁊ corporalibꝰ . ſed nō eſt
idē modꝰ duratiōis . iōo eadē ē ſꝫm ſpēꝫ men
ſura diſtictiōis . n̄ ſic eadē mēſura duratiōis .
¶ Qꝺ obicit̄ ꝺ hoīe beato ⁊ āgelo . Dicendū
ꝙ mēſura ꝯſimili mēſurāt̄ur . ſ . euo . quia ꝯſi
milē habēt modū durādi . ſed hō uiator non
mēſuratur ꝯſimili mēſura . q̄a q̄uis habeat
idē eē . hꝫ tñ modū eēndi ⁊ durādi aliū . ⁊ men
ſura nō tm̄ eē . ſꝫ etiā modū durādi reſpicit .
¶ Qꝺ q̄ritur . in quo genere ſit mēſura āge-
lice duratiōis :· Aliqui dicūt ꝙ nō ē q̄ſtitas
niſi q̄ſtitas ꝟtutis . ⁊ ideo non eſt in genere
q̄ſtitatis ꝓprie . ſed ſi uere menſura eſt . quō
non ē q̄ſtitas uera :· Ideo dicūt aliqui ꝙ ē in
genere q̄ſtitatis ſicut pricipiū ¶ Si tamen
queratur cuius ſit pricipiū cum dicat mēſu-
ram diuerſaꝫ a tēpore ut oſtēſuꝫ eſt :· diffici
le erit aſſignare . Et ideo ſanius pōt dici ꝙ
ſicut tempus ponitur in ſubſtantiis ſpūalibꝰ
q̄ſtū ad affectiōes ſꝫm Aug. lꝫ conſideratio
philo . ad illō nō ꝯſcēderit . ſic ⁊ mēſura pōit̄
differēs ſpē ab aliis q̄ſtitatibꝰ . lꝫ ꝺ illa n̄ loq̄t̄
phi . q̄a mēſuras reꝝ iferioꝝ ꝺterm̄iare itēde
bat . nec pōit̄ ex hoc i ipo iſufficientia . ⁊ ſi
etiā poneret . n̄ eēt ꝓpt̄ hoc a ꝟitatis tramite
aliquatenus diſcedendum .

SEcundo queritur Utrū ſpūalia
habeāt mēſurā unā ꝑ eēntiam :·
et hoc eſt querere Utrū ſit unū
euū omniū euiternorū ¶ Et ꝙ
nō . Diony . de di . no . Ipſe eſt euū euoruꝫ .
ergo plura ſunt eua . non ꝑ interruptiōeꝫ ita
ut unū poſt aliud . ergo ꝑ diuerſitatē ſimt ex
iſtentiū . ¶ Item unitas accidentis uenit ab
unitate ſubiecti . ſed non eſt ponere ſubiectū
omniū euiternorū cū quedam ſpūalia nō ha-
bent aliquod cōe ad cuius aſpectū menſurē
tur . ergo non eſt ponere euū eſſe unū . ꝙ au
tem nulluꝫ habeat tale ſubiectū quod ſit cō-
tentiuū ſpūalium hoc apparet . quia illud ha
beret excellētiam ⁊ influētiam ⁊ cōtinētiam
reſpectu euiternorū ſicut primuꝫ mobile re-
ſpectu tēporalium . ſed tale reſpectu ſubſtan
tiarū ſpūalium inueniri non pōt . ut patꝫ diſ-
correnti ꝑ ſingula . ergo ⁊c . ¶ Iteꝫ omnibꝰ
aliis corruptis poſſibile eſt unicū angelū re-
manere cum nō dependeat ab aliis . ⁊ ſi ꝑma
neret in eſſe completo habet menſurā con-
ſequentē illud eſſe . ⁊ hoc eſt euū . ergo rema
net euum quolibꝫ angelo remanente . ⁊ totū
remanet ⁊ ꝑfectum . ergo quot ſunt āgeli tot
ſunt eua . ¶ Item euum eſt menſura rei per
fecte ⁊ multuꝫ habentis de ſpē ſiue de for-
ma . ſi eīm euuꝫ maxime conſequitur eſſe
completū cum illud non ſit unuꝫ numero . ſꝫ
tantū ſpē . uidetur ꝙ euuꝫ ſit unum tātū ſꝫm
ſpēm . ¶ Cōtra hoc arguitur a ſimili . Sic
ſe habet tēpus ad temporalia ita euū ad eui
terna . ſed tēpus eſt unuꝫ quod menſurat oīa
temporalia ſicut Anſel. dicit ⁊ philo . ergo ſi
militer unum euum quod menſurat oīa eui-
terna . ¶ Item hoc uidetur a minori . Ma
ior eſt uarietas ⁊ difformitas in rebus muta
bilibus q̄ꝫ in rebus imutabilibus . ſi ergo mu
tabilia omnia poſſunt unica menſura ꝑ eſſen
tiam menſurari . ergo multo fortius euiter-
na . ¶ Itē hoc uidetur a cauſa . Poſitio . n .
multorū eſt quare tēpus unum pōt eſſe . q̄a
q̄uis ſit accidēs . tamē eſt menſura extra ſic̄
locus . ⁊ quia non eſt accidens ſituale . ſꝫ hoc
totum iuenit̄ in euo . ergo ⁊c . ¶ Item ſi plu
ra ſunt eua . aut ergo ſimul . aut cōſequēter .
non cōſequēter cū quodlibꝫ ſit in ifinitum a
ꝑte poſt . non ſimul . quia que ſunt ſimul
ſunt in eodē inſtāti . ergo euiterna ſūt ſimul

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in eodē nunc eui . ergo ſi oīuꝫ euiternorum
eſt unū nunc. ergo unuꝫ euū ꝑ eſſentiam ¶
Reſponſio . Ad huius queſtiōis intelligen
tiam ꝑnotandū eſt qualiter intelligitur uni-
tas in tempore ¶ Sciendū autē ꝙ tripliciť
tentauerunt aliqui unitatem tēporis accipe ſ
ꝙ accidēs habet tripliciter compari ad ſub-
iectum . Habet eim ibi cauſam. exiſtētiam
⁊ apparētiam . Dixerunt ergo aliqui ꝙ tē
pus eſt unum rōne ſubiecti in quo primo ē ⁊
ꝑ ſe quo remoto remouetur ⁊ tempꝰ . vnde
dixerūt ꝙ tempꝰ eſt unū . quia eſt in primo
mobili cuius motu ceſſante ceſſat ⁊ tempꝰ .
Sed illud non ſufficit dicere. quia ſicut dicit
Aug. Si ceſſaret motꝰ primi mobilis adhuc
poſſet moueri rota figuli . et conſtat ꝙ mē
ſuraretur ille motus. ergo nō tantum eſt ibi
imo ⁊ in aliis rebus mobilibus . ¶ Itēꝫ tē-
pus ē in affectiōibꝰ ⁊ cogitatiōibus li. ar. qđ
non ſubeſt motui celeſti ſicut uult Aug. Et
ideo dixerūt alii ꝙ tempus eſt unū rōe ſub-
iecti in quo prīo apparet . Cū eni tempꝰ ſit
numerꝰ ſiue mēſura motuū. ⁊ numerus iſte
ſm eſſentiā ⁊ habitū ſit in re mobili. uel mo
ta in qua ē priꝰ ⁊ poſterius . ſm actualē uero
nūeratiōnē ſit a pte anime . ſicut uult philo.
⁊ Aug. cum anima omnes motus ⁊ nūerati
ones numeret aſpiciendo ad menſuram mo
tus primi mobilis. ſ. ꝑ diem annū ⁊ horam .
Voluerūt dicere ꝙ unum ē tempus rōe ſub
iecti in quo primo apparet . quia ⁊ ſi omnia
habeant ꝓprios ꝑiodos. tamē omnia nume
rantur ⁊ mēſurantur ꝑ menſuram motus re
gularis ⁊ recti ⁊ nobis notiſſimi. ſ. motꝰ mo
bilis primi . Sed illud non ſufficit . quia di
cit philo. de celo ⁊ mundo. ꝙ ſi eēnt duo mo
bilia prima adhuc unum eſſet tempus. tunc
non poſſet dici unum ratione ſubiecti ī quo
primo eſſet ⁊ in quo primo apparet. cū utrū
qꝫ eſſet eque primum et euidens. nec ratiōe
anime. quia tempus non eſt numerus nume
rans ſed numeratus ut philo. uult. et tempꝰ
eſt diſpoſitio rei extra. non fixio anime. ¶
Et ideo dixerunt tertii profundius ꝙ uni-
tas temporis ſumitur ab unitate ſubiecti a
quo cauſatur . Subiectum autem a quo cau
ſatur eſt materia ut mutabilis . et ita ut ens
in potentia . Nam materia ut eſt in acquiſi
tione forme mutatur. ⁊ ſic eſt ēs ī potentia .
et ideo tempus maxime inter omnia accidē
tia ſe tenet plus cuꝫ materia . Si ergo ma
teria una eſt per eſſentiam differens per eē
una non unitate uniuerſalis nec ſingularis .
ſꝫ medio mō . ſic ⁊ tempus in omnibus tē-
poralibus eſt unum per eſſentiam differens
per eſſe ¶ Et ſi queras vnde eſt hoc ꝙ tē-
pus eſt unum cum tamen motus ſint uarii.
Dicendum ꝙ motus diffinitur per id ad qđ
eſt . vnde motus reſpicit motorem ⁊ mobi
le et terminuꝫ. tempus autem reſpicit ipſaꝫ
durationem uariam ⁊ ſucceſſiuam que uenit
ex potentia rei mobilis . et quia motus na-
ture durantis conſimul eſt. et natura illa ſu-
pra quam fundatur eſt una numero . et iđo
tempus non tantum eſt unum ſpecie in om-
nibus temporalibus. imo etiam quantuꝫ ad
eſſentiam unum numero differens per eſſe.
ſicut poſuerunt omnes ſapientes qui circa
hanc materiam locuti ſunt ¶ Si iam queras
quare non ſic eſt in aliis quantitatibus cum
omnes reſpiciant materiam . Dicendum
ꝙ omnes alie et ſi eſſe incompletum habe-
ant in materia . nam ſunt in materia dimen
ſiones infinite. tamen eſſe completum ipſaꝝ
eſt a materia exiſtente ſub forma . tempus
autem habet eſſe ex hoc ꝙ materia tendit
ad formaꝫ. propter hoc ꝙ cauſatur a motu
qui eſt endelichia entis in potentia . et ideo
tenꝫ ſe maxīe ex pte materie. ⁊ iđo minime
diſtinctum . Nec dico ꝙ tempus ſit in ipſa
materia omni forma circumſcripta. quia hoc
eſt contra Auguſtinum xii. confeſſi. Quia
nō ē uiciſſitudo aliqua ī materia niſi cū ī ea ē
forma . ſed quāuis ſit in materia que ē ſub
forma et ab ipſa cauſetur. magis tū cauſať a
materia ut tēdit ad formā. ⁊ hec ē in materia
rōe ſue potētie ¶ ſm hūc triplicē modū uiſi
ſūt aliq̄ unitatē ī euo ponere . Prio rōe ſub-
iecti ī quo prio ē . Poſuerūt eiꝫ ordīeꝫ ī itel
ligētiis ſ ꝯtinētiā ꝟtualē. ſic ī uiſibilibꝰ ē ſpi
re ꝯtinētiā localē. ⁊ ſic tēpꝰ ī prio mobili fū-
dať. ſic euū ī ipſa itelligētia q̄ ꝟtualr alias ꝯti
net ⁊ ī aliis iſluit. Sꝫ iſta poſitio ñ pōt ſtare.
Prio q̄a oēs itelligētie ī icorruptiōe habent
eq̄litatē ſicut ī ſequēti diſtin. dicitur . Scđo
q̄a ꝯſeruatio itelligētiaꝝ imediate ḋpendꝫ a
đo . Tertio q̄a ſi illa itelligētia deſtrueretur
tunc fundamentū eui periret. ⁊ poſſibile fuit
illā peccaſſe. imo forte peccauit cū diabolus
credatur fuiſſe excellentiſſimus angelorum .

Et ideo alii conati ſunt aſſignare unitatē rōe
ſubiecti i quo prio apparz q̄ q̄uidez ē celum
ēpyreū in quo nō cadit uariatio. imo oīmode
quietuz ē. ſed nec illud ſufficit. qm̄ imortali-
tas ⁊ imutabilitas p pri⁹ ē in ſubſtātiis ſpūa
libus q̄ȝ corporalibus cum ſunt digniores.
⁊ dignius non habz mēſurari p aſpectuz ad
minus dignū. Et ideo tentauerunt alii acci-
pere unitatē ex pte cauſe qui dixerūt q̄ du-
ratio itelligētiaꝝ cōtinuatur ⁊ conſeruatur p
diuinam influētiam. que quoniā una ē. unū ē
euum mēſurās ipm̄. Sed nec illud poteſt
ſtare. qm̄ influētia illa aut actiue aut paſſiue
intelligitur. Si de actiua. nō ē aliud q̄ȝ deus
⁊ ita non habz euū mēſuram. Si de paſſia.
tot ſunt quot ſunt ſuſcipiētes. et ideo ī̄ſtat
ali⁹ mod⁹ niſi p unitatem materie ſicut pri
us dictum ē de tēpore. Sed multi negant
intelligētias habere materiā. ſed quicquid
ſit de hoc. tamē euū reſpicit eē actuale ⁊ eē
ſtabile. ſed tēpus materiā ut in potētia. et
ideo ſicut unitas tēporis ꝯformatur materie
ſic unitas eui conformatur forme. non inq̄ȝ
forme inq̄ȝtū hec uel illa. ſed inq̄ȝtū uniblis
vnde ſicut linea i corporibus q̄ȝtūcūq̄ȝ diuer
ſis ponitur eadē ſpē. ſic euū habz unitatem
u[n]l'is. non unitatem quam hȝ tēpus. Et ſic
cōcedēde ſunt rōes ꝓbantes nō eē unū euuȝ
eternoꝝ. ſed multa ſicut ſunt plures forme.
¶ Ad ergo obicit̄. q̄ ſicut ſe habz tēp⁹ ad
tēporalia. Dicēduȝ q̄ non ē ſimile. quia cū
tēpus q̄ȝtū ē de ſe reſpiciat uariationē ⁊ mo-
tuȝ cōſequitur ipa quaꝝ ē mēſura. ratiōe illi
us pricipii p quod ſūt entia in potētia. ⁊ q̄a
illud unicū eē dicit̄ p eēntiā. ideo ⁊ tēp⁹. euū
aūt ū ſui rōe ꝓpria r̄ſpicit eē ꝯpletū ⁊ ſtabi-
le. ⁊ ideo magis reſpicit formā. ⁊ ido nō hȝ
unitatem niſi u[n]l'itatis ſiue ꝯformitatis ſic
⁊ alia accidētia ¶ Ad arguit̄ a miori. q̄ tē-
poralia habēt unā mēſurā. iā pȝ r̄n̄ſio. quia
nō ē loc⁹ a miori. quia illa uariatio rōne qua
dicit̄ eē in potētia reſpicit ipȝ materiale pri
cipiū. ⁊ ideo facit recedere ad iſtic. nō ſic eſt
in euo. ¶ Ad obicitur. q̄ tēpus ē unū. quia
eſt accidēs extriſecū nō ſituatū uel ſituale.
Dicēdum q̄ falſuȝ ē. illa eim non ē cā ſȝ ma
gis illa que p̄dicta ē ¶ Ad dicitur. ſi ſūt plā
eua. aut ſimul. aut nō ſimul. Dicendū q̄ ſi
mul. ¶ Ad ergo obicitur. ergo i eodē nūc.

Dicēdum q̄ eſſe ſimul in duratione ē dupli
citer. aut p mēſure cōcomitātiā. aut p men-
ſure mutabilitatē ⁊ indifferētiā ¶ cum autem
dicitur. deus homo ⁊ āgelus eſſe ſimul. Di
cenduȝ q̄ hoc dicitur p nature cōcomitātiā.
Cū autē dicitur. Petr⁹ ⁊ Paulus ſimul ſunt
uel currūt. hoc pōt dici p mēſure mutabilita
tem ⁊ idifferētiam. ⁊ ideo nō ſequitur q̄ ſi
eua eternorū ſunt ſimul q̄ ſint unū.

Tertio queritur Utrum ſpūalia
habeant mēſuram pmanenteȝ
aut ſucceſſiuaȝ. Et q̄ pmanē
tem carēteȝ priori ⁊ poſteriori
uidetur primo auctoritate. deinde rōne ⁊ au
ctoritate ſic ¶ Aug. xii. de ciui. dei. Immor
talitas angelorū non trāſit in tēpore. nec eſt
p̄terita quaſi iam non ſit. nec futura q̄ſi nū-
dum ſit. ergo tota ē preſens. ergo pmanens
non ſuccedēs. ¶ Item Aug. xi. confeſſi. Si
p̄ſens tempus ſtaret ⁊ non trāſiret i p̄teritū
eēt eternitas. ſed nō ꝓpter hoc eēt eternitas
icreata. ergo eēt eternitas creata. ⁊ hoc ē euū
ergo euū habz nūc nō trāſiens. ergo ⁊c. ¶
Iteȝ philo. in ppetuis non differt eē ⁊ poſſe.
ergo potētia ē in ſuo actu. ergo nihil expe-
ctat. ergo totū ſimul. ergo nulla ē ibi ſucceſ-
ſio uel prioritas. ¶ Item rōne. Proprietaſ
debet reſpōdere ſubſtātie. ergo ſubſtantie
ſimplicis mēſura debet eſſe ſimplex. ſȝ ſub-
ſtātia ſpūalis ē ſimplex. ergo ⁊ eius mēſura.
ſȝ ei⁹ mēſura ē euū. ergo ſimplex ē. ergo nō
habet prius ⁊ poſteri⁹. ¶ Iteȝ omne ſucceſ
ſiuū īducitur ad pmanēs. ergo pri⁹ ⁊ poſte-
ri⁹ ſucceſſiuū ad pri⁹ ⁊ poſteri⁹ pmanēs. ſed
pri⁹ ⁊ poſteri⁹ pmanēs ē in ſola magnitudīe.
ergo q̄ȯ caret priori ⁊ poſteriori pmanente
caret ⁊ ſucceſſiuo. ſed talis ē angel⁹. ergo ⁊c.
¶ Item ubi eſt prius ⁊ poſterius ibi neceſſa
rio cadit quid nouū q̄ȯ de poſteriori fit pri⁹.
⁊ p hoc lapſus i p̄teritū ⁊ aliq̄d i uet⁹. ſed in
ppetuis non ē aliqua mutatio nec īnouatio.
ergo nec ſucceſſio. ¶ Item ubi eſt prius ibi
eſt aliqua expectatio reſpectu eius q̄ȯ poſte
rius eſt ⁊ nūdum habitum eſt. ſed in beatis
pfecte nulla cadit expectatio. quia euacuatur
omnino fides ⁊ ſpes ⁊ habent oē q̄ȯ habitu
ri ſūt. ergo nullo mō ē ibi pri⁹ ⁊ poſterius.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Contra. Hieronym⁹ ad Marcellā. ¶ Latū
deus ē qui non nouit fuiſſe uel futurum eē.
omnis ergo creatura in ſui eē habꝫ p̄teritio
nem ſiue fuiſſe ⁊ fore. ergo habꝫ in ſui dura
tione ſucceſſionē. ¶ Itē Anſelmus i pſol.
tractās illud uerbuꝫ. ꝙ deus regnabit i eter
num. ⁊ ultra hoc dictū ē. non quia poſt eter
nitatē ſit aliquid. ſed ꝙ dei eternitas que to
ta ſimul ē. excedit creaturā q̄ non omnino ē
totā ſimul. iſta ē ſentētia. ergo idē ꝙ prius.
¶ Item rōne uidetur. Unitas āgelica ↄ̄ficit
ab unitate diuina. ergo ſimplicitas eternita
tis create a ſimplicitate eternitatis increate.
ſi ergo hoc ueruꝫ ē. ergo habꝫ compationeꝫ
aliquo modo. ſed compatio in duratiōe pōit
prius ⁊ poſterius. ergo ⁊c. ¶ Itē hoc ipſuꝫ
uidetur. quia mēſura duratiōis āgelice non
ē ipſe āgelus. imo differt ab angelo ſicut mē
ſura a mēſurato. ſed mēſura ſm̄ ueritatem
ē in genere quātitatis ⁊ talis ē diuiſibilis. er
go habēs ptes. ergo ⁊c. Si dicas ꝙ eſt q̄ᷓti
tatis pricipiū ſic puct⁹. ¶ Cōtra. Puct⁹ nō hꝫ
ↄplete rōēꝫ mēſure ſꝫ ē pricipiū mēſure. euū
aūt uere ⁊ ꝓprie ē mēſura. ergo non pōt eē
ſicut pricipiū. ¶ Item angeli duratio eſt in
finita. ſi ergo ē tota ſimul in actu. ergo ali
quod creatum ē infinitum actu. ſed hoc eſt
impoſſibile. ergo ⁊c. ¶ Item in eo ꝙ habꝫ
totū eē ſimul idem eſt fuiſſe ⁊ eſſe ⁊ futuruꝫ
eſſe. ſed qᷓ fuit impoſſibile eſt cogitari non
fuiſſe ſi intelligatur fuiſſe. ergo ſi i euiterno
eſt fuiſſe ⁊ fore. ergo īpoſſibile ē cogitari n̄
fore. hoc autē falſuꝫ ē. quia hoc ē ꝓpriū ſoli⁹
dei. ergo ⁊c. ¶ Item ſi totū eſſe preſens ē.
ergo nō differt eē ⁊ fuiſſe. ergo qᷓ nunc non
eſt nūq̄ᷓ fuit. ⁊ ſi fuit. ē. ſed deus non poteſt
facere qᷓ fuit nō fuiſſe. ergo nō poteſt facere
euiternum nō eſſe. ſed hoc eſt manifeſte fal
ſum. ergo ⁊c. ¶ Item ſi totum eſſe euiter
ni ſimul ē ⁊ tota duratio ſine priori ⁊ poſte
riori. ergo non eſt ibi magis longum ⁊ min⁹
longum. ergo anima beati Petri nec prius
nec diutius fuit in gloria q̄ᷓ anima beati
Franciſci. ſi ergo hoc eſt manifeſte falſum.
patet ⁊c. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ cir
ca hoc duplex fuit opinio ¶ Quidam enim
dixerunt ꝙ euum eſt totum ſimplex ſicut ⁊
illud quod menſuratur. ⁊ eſſe ſubſtantie eui
terne ⁊ eius duratio eſt tota ſimul nō habēs

ſucceſſionem prioris ⁊ poſterioris. vnde
dixerunt euum non eſſe ꝓprie quantitatem
ſed in genere quantitatis ſolum eſſe p redu
ctionem. vnde ſimplex eſt extenſione. ſed
tamen eſt quantum uirtute. ⁊ adeo quantuꝫ
ꝙ ſua uirtute excedat omne eſſe temporale
ad ſimilitudinem eternitatis increate. Naꝫ
ſicut anima ſimplex eſt quantum ad quanti
tatem molis. tamen ꝓpter ſuam uirtutem ⁊
ſimplicitatem eſt in qualibet pte ſui corpo
ris. ſic in ꝓpoſito intelligendum eſt. Sed
ſicut in opponendo tactum eſt. ſi aliquis po
nat euum omnino ſimplex. ponet ex hoc nō
eſſe ueram menſuram. ponet etiam duratio
nem creatam actu infinitam. ponet ⁊ duratio
nem creatā a deo exn̄tē. ꝙ nec deus deſtrue
re nec intellectus poſſit cogitare non eſſe. q̄
omnia cum ſint non intelligibilia faciunt pre
dictam poſitionem non eſſe rationalem nec
intelligibilem. Et ideo cū ſanctorum aucto
ritates aliud uideantur ſonare. eſt aliorum
poſitio ꝓbabilior ⁊ intelligibilior. ꝙ in euo
eſt ponere prius ⁊ poſterius. ⁊ eſt ponere ali
quam ſucceſſionem. aliam tamen ſucceſſiōeꝫ
q̄ᷓ in tempore. In tempore enim eſt ſucceſ
ſio cum uariatione. ⁊ prius ⁊ poſterius cum
ueteratione ⁊ innouatione. in euo uero ē pri
us ⁊ poſterius qᷓ dicit durationis extenſio
nem. qᷓ tamen nullam dicit uariationem nec
innouationem. et p hanc diſtinctionem ad
omnia obiecta in contrarium facile eſt ſolue
re ſi quis eam intelligat. ¶ ꝙ ſi forte quera
tur quomodo poteſt eſſe prius ⁊ poſterius
ſine nouitate circa eſſe. Dicenduꝫ ꝙ ſicut
uidemus ꝙ aliter egreditur riuulus a fonte
aliter radius a ſole. ſic in ꝓpoſito uidetur.
Nam riuulus ſic egreditur a fonte ꝙ noua
aqua ſemp exit. non eadem. radius a ſole
continue egreditur. non quia ſemper nouum
aliquid emittatur. ſed quia quod emiſſum ē
continuatur. vnde ſolis influentia non eſt
aliud q̄ᷓ continuatio dati. Similiter in mo
tu ⁊ in eſſe rei mobilis aliqua ꝓprietas habi
ta amittitur uel nō habita acq̄ritur. ſꝫ i eſſe
rei euiterne qᷓ prio datū ē p ↄtinuā vi iflue
tiā ↄtinuat. Nulla. n. eui creatura ē oio act⁹
nec aliqua eius vt⁹. unde ↄtinue idigꝫ diuina
vtute coopante. ideo ⁊ ſi eē totū habeat. tn̄
ↄtiuatiōeꝫ eē n̄ hꝫ totā ſit. ⁊ iō ē ibi ſucceſſio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſine aliq̄ inouatiõe circa eſſe uel ꝓprietatem
abſolutam. tamen ibi ē natura continuatio
reſpectu cuius creatura habet eē quoddāmō
in potentia. ac ꝑ hoc habet ſucceſſionem.
ſolus ergo deꝰ qui ē actꝰ purꝰ ē actꝰ īfinitꝰ.
⁊ totū eē ⁊ poſſeſſiōez eē ſimul habet. His
uiſis ſatis de facili ſoluūtur obiecta. ¶ Qđ
eīz obicitur de ꝑterito ⁊ futuro ⁊ de trāſitu.
Dicendū breuiter ꝙ intelligitur de iſtis ut
dicūt uariationem. ¶ Qđ obicitur ꝙ non
differt eē ⁊ poſſe. Dicendum ꝙ uerū eſt de
poſſe ad eē qđ non differt .i. ꝙ non diſtat.
Motus eīm ⁊ tempus facit diſtare. ī ſolo au
tem eterno uerū eſt ꝙ potētia oīno ē actus.
non in aliqua creatura. ¶ Qđ obicitur ꝙ
ſubſtantie ſimplicis ꝓprietas nō poteſt eſſe
compoſita. Dicendū ꝙ uerū ē ſi illa pro-
prietas habeat cōpoſitiōez ꝑtius ſimul ētiū.
in euo aūt non ē ſic. imo de euo nūq̄ʒ eſt niſi i
nunc ſicut etiā de tēpore dicitur. ⁊ ita poteſt
bene eē duratio eui in ſimplici ut in compo-
ſito. vnde tantaʒ extenſionē habʒ duratio
unius grani milii ſicut ⁊ unius montis ¶
Qđ obicitur ꝙ prius ⁊ poſterius reducitur
ad ꝑmanēs. Dicendū ꝙ uerū ē ꝙ ad ꝑma
nens reducitur. ſed non opʒ ꝙ ad prius ⁊ ad
poſterius ꝑmanēs. Empyreū eīm duratiōez
habet euiternā. ⁊ eque ſimplex eſt ſicut du-
ratio āgeli. ergo priꝰ ⁊ poſteriꝰ in ꝑtibꝰ ꝑma
nētibus non facit aliq̄d ad hoc. ¶ Qđ obi-
citur de nouo ⁊ ueteri. iam patʒ reſponſio.
quia nihil ē ibi alteratiōis. ē tamē ibi cremen
tuʒ duratiōis abſq̄ʒ omni alteratiōe abſolu-
te ꝓprietatis. verū eīʒ ē dicere ꝙ diutiꝰ fu-
it aīa Petri q̄ʒ q̄n ī gloriā ītroiuit. ſed nō eſt
ita circa deū. non eīʒ diutiꝰ durauit hodie q̄ʒ
āte heri. ¶ Qđ obicitur de expectatione.
Dicendū ꝙ ſicut ē ſucceſſio nō ꝑ noui acq̄-
ſitionē. ſed ꝑ prius dati ꝯtinuationē. ita etiaʒ
eſt expectatio nō noui habēdi. ſed ꝯtinuatio
nis prius habiti. ꝙ quia iā habēt ⁊ certi ſūt
ſe habituros. ideo potius dicitur tēſio ⁊ cō-
ꝓhenſio q̄ʒ expectatio. et ſic pʒ illud.

Conſequēter querit̄ de menſura
ſubſtātie ſpūalis in cōpatiōe ad
mēſurā rei corꝑalis. de q̄ tria
queruntur. ¶ Primū eſt Utrū euū ꝓcedat tē-
pore aliquo prioritatis genere. Scđʒ Utrū
iter euū ⁊ tēpꝰ cadat mēſura medie nature.
Tertiū Utrū res ſpūales ⁊ corporales ſiue
euiterne ⁊ tēporales fuerūt ſimul ꝓducte.

Circa primū ſic ¶ Et ꝙ euūʒ ſit
prius tēpore oſtenditur ꝑ illud
Boetii de conſolatione loquen
tis ad deū. qui tempore ab euo
ire iubes. ſed tempus ire ab euo non poteſt
intelligi niſi uel ratione cauſalitatis uel dura
tionis uel excellentie quia deficit ab euo. er-
go uidetur omnino intelligendum ꝙ euum
ſit tempore prius. ¶ Item omnis motus
⁊ mutatio ad īmobile reducitur tanq̄ʒ ad pri
mum. ergo ⁊ menſura rei mobilis ad menſu
ram rei īmobilis. ergo et tempus ad euum
tanq̄ʒ ad primum. Prima conſequētia mani
feſte eſt uera. quia omne fluxibile ad ſtans
tanq̄ʒ ad primum reducitur. et ſcđa conſe-
quentia tenet ſcđm rōnem ꝓportionis. quia
ſicut ſe habet menſuratum ad menſuratum
ſic menſura ad menſuram. ergo ⁊c. ¶ Iteʒ
a priori ⁊ poſteriori in magnitudine cauſat̄
prius ⁊ poſterius in motu. ⁊ a priori ⁊ poſte
riori in motu cauſatur prius ⁊ poſterius in
tempore. ergo ꝑ naturam prior eſt magni-
tudo ⁊ magnitudinis eſſe q̄ʒ ſit eſſe tēporis.
ſed eſſe ſubſtantiale primi corporis menſu-
ratur euo. motus uero tempore. ergo euum
prius eſt tempore. ¶ Item euum fuit a pri
cipio creature ſicut ⁊ angeli. ſed tempꝰ cepit
cum motu primi mobilis qui incepit ut dicit̄
die quarto uel ſaltem ante ſcđm diem nō in
cepit. ergo euum duratione precedit tēpus.
Contra. Beda dicit ꝙ quattuor fuerūt pri
mo creata ⁊ inter illa enumerat tempus. euū
autem non enumeratur inter primo creata
⁊ fuit creatū. ergo poſteriꝰ. ¶ Itē Ricardus
da ſancto victore dicit ⁊ accipit ab Auguſtio
ꝙ omne qđ cepit cepit ex tempore. ſed euū
cepit. ergo cepit ex tempore. ſed qđ incipit
ex tempore non antecedit tempus ſʒ potiꝰ
cōſequitur uel cōcomitatur. ergo euū nō po-
teſt eſſe ante tempus. ¶ Iteʒ tempus ē mē
ſura mutationis. ſed euum eſt menſura eſſe
ſtabilis ⁊ fixi. ergo cū āte eē creatū ꝓcedat ip
ſa creatio q̄ ē mutatio. ergo tēpꝰ āte euum.

2

¶ Iteʒ priꝰ eſt qḋ iꝑfectū ē. deīde qḋ ꝑfectū.
ſed tēpus ē mēſura ſm eē imꝑfectū qḋ ē eē
in potētia, euū uero ſm eē actuale ⁊ ꝯpletū.
ergo tēpus ꝑ naturā eſt āte euū. ¶ Querit̄
ergo de tēporis ordie ad euū ⁊ econuerſo ∴
Rūſio. Dicendū ꝙ tēpus accipi conſueuit
q̄drupliciter ī ſcripturis ſanctoꝝ. ſ. cōiſſime.
cōiter. ꝓprie ⁊ magis ꝓprie. Cōiſſime tem
pus dicit mēſuraʒ cuiuſlibʒ duratiōis create.
ꝑ quē modū accipit̄ a Beda cū dicit ꝙ quat
tuor fuerūt prīo creata īter que numerat tē
pus. Cōiter ſic dicit mēſurā mutationis cu
iuſqʒ ſiue illiꝰ que ē de nō eē in eē. ſiue alte
rius que ē de uno eē in aliud eē. ⁊ ſic accipit̄
illud qḋ dicit Ricar. ꝙ omne qḋ cepit ex tē
pore cepit. et habet̄ in gloſa ī pricipio Ge.
In pricipio creauit deꝰ celū ⁊ terrā. ſ. tēpo
ris. Tertio mō accipit̄ ꝓprie. ⁊ ſic dicit mē
ſurā uariatiōis ſucceſſiue. ſiue ſit ſucceſſiua
ſucceſſiōe regulari ⁊ cōtinua ſiue nō. ⁊ ſic di
cit Aug ad Oroſiū. Affectiōes uarie ange
loꝝ mēſurantur tēpore ⁊ oīs uariatio rerū.
Quartomō accipitur magis ꝓprie. ⁊ ſic dici
tur mēſura motꝰ ſiue uariationis ſucceſſiue
⁊ cōtinue regulate ſm regulā motus octaue
ſpere. ⁊ ſic cōſueuit accipi a philo. ſed iſta
ē coartata tēporis acceptio. Cuʒ ergo q̄rit̄
de ordine ∴ Dicendū ꝙ ſi tēpus accipiatur
prio mō ſic icludit euuʒ. ⁊ ſic tēporis ad euū
nullus ē ordo. Si autē ſcḋo mō ſic tēpus p̄ce
dit euū ſm rōem intelligēdi. ſicut creatio eē
creatū. Si autē tertio mō. euuʒ ⁊ tēpꝰ ſimul
ſunt duratiōe. ſed euū priꝰ ē dignitate. Si
autē quarto mō. ſic euū p̄cedit tēpus ⁊ dura
tione ⁊ dignitate. ¶ Ex his patʒ queſtio pri
cipalis ⁊ obiectiōes adducte ꝓ magna pte. ¶
Qḋ eīm oſtēdit̄ ꝙ euum p̄cedit tēpore. itel
ligitur uel tertio mō ⁊ ita precedit dignitate
uel quarto mō. ⁊ ita duratiōe. ꝙ tamē oſtē
ditur ꝙ precedat cauſalitate. Dicendum ꝙ
illud non oportʒ. Neutra eīm harū menſu
rarū eſt ab anima. ſed a deo ꝓducēte utrūqʒ
indiuiſibile ſcilʒ nūc eui ⁊ nūc temporis. vn
de qḋ dicitur ꝙ tempus it ab euo. hoc dicit̄
q̄a deficit ab illo ⁊ defluit cōtinua ꝺpditiōe.
ſed in euo eſt fixio ſine depditione ⁊ noui ac
quiſitione. ¶ Quod obicitur de reductiōe
ad imobile. Dicendum ꝙ ueruʒ eſt ex pte
motoris ⁊ illum non oportet eſſe creatum. ⁊
ſimiliter nec menſuraʒ oportet eſſe creatā.
et ideo non oportet tempus reduci ad euum
ſicut ad primuʒ. ¶ Ad illud qḋ obicitur de
priori ⁊ poſteriori magnitudinis ⁊ motus et
temporis. Dicendum ꝙ non creantur a pri
ori ⁊ poſteriori in magnitudine. prius ⁊ po
ſterius in motu uel tempore niſi ſm ꝙ ma
gnitudo illa eſt mobilis. ⁊ ſic habet menſu
rari ꝑ nunc temporis. non eui. Nam ſicut tē
pus menſurat motum. ſic nunc temporis mē
ſurat ipſum mobile inquantum mobile. ¶
Qḋ ultimo obicitur patet ꝙ ꝓcedit ī quar
ta acceptione temporis. ¶ Reſponſiones
uero ad oppoſitum ꝓcedunt de tēpore ſm
primam acceptioneʒ uel ſcḋam ſicut pʒ aſpi
cienti. excepta ultima que accipitur a com
paratione impfecti ad pfectum. Ad quā re
ſpondet ꝙ impfectum precedit pfectuʒ. ueꝝ
eſt ut ſunt circa idem. ſed circa diuerſa ē ecō
uerſo. et ideo potius poteſt argui oppoſi
tum q̄ʒ ꝓpoſitum ꝑ illud medium.

SEcundo queritur ¶ Utrum iter
tempus ⁊ euum ſit aliqua men
ſura media ∴ Et ꝙ nō uidetur
primo ꝑ philo. qui diuidit ſub
ſtantias menſuratas in libro de cauſis ſic. ꝙ
inter ſubſtantiā cuius ſubſtantia et actio eſt
in moto eternitatis. ⁊ ſubſtantiaʒ cuius ſub
ſtantia ⁊ actio eſt in moto temporis. eſt ſub
ſtantia materie cuius ſubſtantia eſt in moto
eternitatis ⁊ actio in moto temporis. ſi
ergo omnis ſubſtantia creata ad aliquā iſta
rum habet reduci. ⁊ ad has mēſurandas ſuf
ficiunt tempus ⁊ euum. ergo ⁊c. ¶ Itē hoc
ipſum uidetur ꝑ Dionyſiū de diuinis noibꝰ.
Cui ꝓprietas eſt eſſe ſine alteratione et ſm
totum metiri. temporis uero quod in alte
ratione aliter ⁊ aliter ſe habēs. media uero
entium que illinc quidem euo illinc quidem
tempore ꝑticipant. ergo omnia que ſunt. uel
totaliter euo uel totaliter tempore uel ꝑtim
euo ꝑtim tempore menſurantur. ergo non
eſt tertia menſura alia ab his. ¶ Itē omne
creatum aut eſt ſtabile ⁊ incorruptibile. aut
uariabile ⁊ corruptibile. ſed primum men
ſuratur euo ⁊ ſcḋm tempore. ergo nihil
medium eſt inter euum et tempus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Itez eſſe omnis creati aut ē terminabile
aut iterminabile . ſi eſt terminabile ſic men
ſuratur tēpore quod ē pricipiū corruptionis
quia facit diſtare qȝ ē . Si uero iterminabile
ſic euo . ergo nō uidetur ꝙ ſit aliqȝ tertium
menſurās pter hec duo . ¶ Contra . Ante
quartū diem nō erat tēpus . quia dicitur i fa
ctiōe luminariū erūt inſigna ⁊ tēpora ⁊ dies
⁊ ānos . et ꝯſtat ꝙ nō ſolū erat euū cū eēnt
aliqua corporalia ut herbe ⁊ arbuſta . ergo
erat alia mēſura . ergo ⁊c . ¶ Item poſt diez
iudicii ñ erit tēpus ſm ꝙ iurat āgelꝰ i Apo .
⁊ erit ſucceſſio ⁊ uariatio in tormentis que
nō poterit euo mēſurari . ergo neceſſe ē men
ſuram tertiā ab his ponere . ¶ Item in affe
ctionibus angeloꝝ eſt intenſio ⁊ uariatio . et
ipſi ſunt ſupra tēpus ſicut dicitur in libro de
cauſis . ergo mēſura illa affectionū ē ſupra tē
pus . ſed nō pōt eē euū cū in euo nō cadat ua
riatio . ergo opȝ ꝙ ſit alia menſura ¶ Item
angelus cū cōuertitur ad deū eleuatur ſupra
tēpus . ergo illa cōuerſio ⁊ illud quod in illa
cōuerſione accipitur ſupra tēpus ē . ⁊ mēſura
ſupra tēpus debet mēſurari . ſed angelus ibi
aliquid cognoſcit quod pōt deſinere cogita
re ſaltē . ergo nō pōt mēſurari euo quod eſt
mēſura rei intermiabilis . nec tēpore . ergo ⁊c
¶ Rñſio . Dicendū ꝙ ſm ꝙ tēpus diuidit
cōtra euū in duabus . ſ . acceptiōibus ultimis
prius poſitis dupliciter pōt accipi . Aut ſcilȝ
ꝓut dicit mēſuram cuiuſlibȝ duratiōis uarie
ſiue uariatiōis ſucceſſiue . ⁊ ſic inter euū ⁊ tē
pus non ē mediū re . ſed ſolū ratione . nō inqȝ
eſt mediū differens ab utroqȝ in genere men
ſure . ſed medium in genere menſuratorū pti
cipans utrūqȝ ut eſt illa ſubſtantia que eſt in
cōfinio eternitatis ⁊ temporis . et ſic ꝓcedūt
omnes rationes ad primaȝ ptem ut patet a
ſpicienti de facili ¶ Aliter uero accipitur tem
pus ꝓut eſt menſura uariationis in qua ē ſuc
ceſſio habēs cōtinuationē ⁊ regulationē a mo
tu orbis primi . ⁊ hec mēſura habet finem et
deſinet eē . ⁊ iter hāc ⁊ euū ē ponere mediam
mēſurā i qua ē uariatio . nec oportȝ ꝙ ſit de
ſitio uel primi motꝰ regulatio . cuiuſmōi fuit
i triduo ꝯdictiōis reꝝ . ⁊ qlis erit i iferno poſt
diē extremū . et hec ab antiquis doctoribus
appellata ē ſeculū . et hoc cōcludunt rōes ad
oppoſitū . et ſic patet totum .

Tertio qrit' Utrū ſpūales ſubſtā
tie ⁊ corporales ſil' ſint create .
Et uidet' ꝙ ſic in Ge . In prici
pio creauit ⁊c . Gloſa . i . ſpūalē ⁊ corporalem
naturā . ¶ Itē xii . confeſſi . Duo inuenio que
feciſti carētia tēporibꝰ . unuȝ qȝ tua imuta
bilitate pfruitur . alteruȝ qȝ in informe erat
ut ex forma in quā formā mutaretur nō ha
beret . ¶ Itez rōne uidetur . Cōſtat ꝙ an
geli nō ſunt creati ſine loco . quia tūc unꝰ nō
haberet ordinez ad aliū ſm exiſtētiā . oportuit
ergo ꝙ fieret ēpyreū . ⁊ itez illiꝰ cōcauitas ñ
poterat eē uacua . ergo ⁊c . ¶ Itez diſtinctio
dierū attēditur ſm diſtinctionē reꝝ . ergo ꝓ
ductio ex nihilo ꝓcedit oēȝ diē . ergo cū mate
ria reꝝ corporaliū ſit ex nihilo ꝓducta ſicut
⁊ natura āgelica . quēadmodū āgelica natura
ē ante tēpꝰ . ſilr uidet' ꝙ materia . ⁊ ſi hoc . er
go i pricipio duratiōis . ergo ſimul . ¶ Cōtra
Eccl . prio . Prior oiuȝ creata ē ſapia . ꝯſtat
ꝙ loqtur ꝺ ſapia nō diuia . ſed q̄ eſt creata .
hec autē ē āgelꝰ ut dicit gloſa . ¶ Si tu dicas
ꝙ priꝰ dignitate . Obicit' ꝺ Hylario xii . de
tri . Quo magnum ut ante oēȝ creaturā deuſ
dominū Jeſuȝ xpȝ genuit cū etiā āgelorum
origo terre creatione repiatur antiquior .
¶ Item hoc uidetur rōne quā facit Hy . i reꝝ
cōdictiōe . Primo cōditus ē locꝰ penarū . ſed
deꝰ non ꝑparauit penā inocenti . ergo diabo
lus peccauit āte ꝓductiōeȝ reꝝ . ¶ Item ui
detur ꝙ non ſimul potuerit . quia nulla ꝟtus
maior eſt infinita . ſed ad ꝓductionē uniꝰ cre
ature neceſſe ē ꝟtutē ifinitā exponi . ergo ſi
ad hūc effectū reqritur ꝟtus ifinita . ⁊ infinito
nihil plus pōt . ergo ꝟtꝰ illa nō pōt ꝓ tēpore
illo aliū effectū ꝓducere ¶ Itē ſimplx ad qȝ
ſe ꝯuertit tōliter ſe ꝯuertit . ergo ſi diua ꝟtꝰ
ē ſiplicíſſia cū ꝯuertit ſe ad aliquē effectū ꝓ
ducēdū . ipoſſibile ē ꝙ ad aliud ſe ꝯuertat . et
ita ꝙ aliud ꝓducat . ergo ipoſſibile ē ꝙ ſiml'
pla ꝓducat . ¶ Itez qrit' qre tm̄ iſta quattuor
dicūt' prio eē creata . Ad ꝓdictoꝝ intelligētiā
notādū ꝙ ſic extrahit' a gloſa quattuor fue
rūt prio creata ſcilȝ celuȝ empyreū . angelica
natura . materia ⁊ tempus ¶ Huius autem
ratio duplex poteſt aſſignari . Una quia in
principio debuerunt pria in omni genere cre
ari ſcilȝ in rebus ⁊ menſuris . ⁊ in rebus cor
poralibus ⁊ ſpūalibus . ⁊ in corporalibꝰ actis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

⁊ paſſiuis. Quoniã ergo prima inter ſub-
ſtantias ſpũales eſt angelus. pria inter ſub-
ſtantias corporales actiuas eſt empyreũ. et
prima inter paſſiuas eſt materia elemẽtoꝝ.
et pria inter menſuras eſt tẽpus. quia non
tantũ dicit mẽſurã duratiõis ſed etiã egreſ-
ſionis. ideo hec quattuor dicuntur prio crea
ta ¶ Alia rõ ponit Raldi. ꝙ ſubſtãtia ſpũal'
angelica primũ debuit fieri tãq̃ȝ caput ⁊ mi
nus dependens. ⁊ cũ facta ſint ſimul habuit
diſtictionẽ ⁊ ordieȝ. ſed ordinẽ exiſtentie nõ
habuit niſi in aliquo continente. ergo ſimul
factũ eſt celũ empyreũ ſupremũ corporuȝ. ⁊
ideo capaciſſimũ. Et rurſus cuȝ non poſſet
eſſe uacuũ. neceſſe fuit fieri materiã corpora
lem ſiue molẽ. et quia oĩs ꝓductio ẽ in ali-
qua mẽſura. hec tria de neceſſitate ꝯſequũt'
tẽpore. Cõcedendũ ergo ꝙ quattuor ſunt
prio creata. ⁊ ꝙ angelica natura ⁊ corporea
ſimul ſunt create quantũ ad menſuraȝ con
comitantiã. quia ſiml' icepit duratio materie
⁊ intelligentie ſicut ꝓbatũ eſt. ¶ Qð ergo
obicitur ꝙ prior omniũ ⁊c. Dicendũ ꝙ ſic
dicit Aug. in fine xij. ꝯfeſſi. Prius dicit' quat
tuor modis. eternitate. tẽpore. electiõe. ori-
gine. Eternitate deus p̃cedit oĩa. tempore
flos fructuȝ. electiõe fruct⁹ florẽ. origie ſo
nus cantũ. Prioritate ergo durationis nec
corporalis natura ante angelicaȝ nec ecõuer
ſo. prioritate autẽ electionis ſiue dignitatiſ
prior omniũ creata eſt ſapiẽtia ¶ Ad aucto
ritates Hylarii ⁊ Iſydori dicẽdũ ꝙ ipſi lo-
quũtur ſ̃m illam poſitiõem que poſuit crea-
tioneȝ tempore precedere diſtictiõeȝ. vnde
in principio temporis angelus ⁊ materia ſũt
creata. ſed res non fuerunt diſtincte uſq̃ȝ ad
ad tertiuȝ diem ¶ Uel poteſt dici ꝙ Hylla
rius loquitur ſ̃m opinionẽ. ⁊ Iſydorus ð pri
oritate ſ̃m preuiſioneȝ. ¶ Quod obicitur
ꝙ deus totam potentiã expõit ad ꝓductio-
nem unius rei. Dicendum ꝙ q̃ȝuis totã ex
ponat non tamen totaliter exponit. Uirtuſ
enim diuina non ante dicitur infinita quia
poſſit de non ente facere ens. ſed etiã quia
non poteſt tot quin plura. unde nũq̃ȝ tot ſi
mul ꝓducit quiȝ adhuc poſſit plura. unde po
teſt quãtum eſt de ſe in infinitũ intenſione ⁊
extenſione. et ideo non ualet illud. ¶ Qð
obicitur de ſimplicitate. Dicẽdũ ꝙ illud ha
bet locũ in illo ſimplici in quo ſimul ẽ ſim-
plicitas ⁊ infinitas. ſed de illo quod ſimplex
eſt ⁊ infinitum ſimul ⁊ ſemel ueritatem non
habet. Illud eĩm ⁊ ſi ratione ſimplicitatis
totum ſe conuertat ad id ad quod ſe conuer
tit. tamen rõne imenſitatis nũq̃ȝ ſe totaliter
ad effectum ꝓducendum conuertit.

IN parte iſta ſunt dubitatiões
circa litteram ¶ Et querit' prio
circa hoc quod dicit Et tu i pri
cipio dñe fundaſti terraȝ. Uide
tur enim falſum primo ex hoc ꝙ dicit terrã
eſſe fundatam. quia non uidetur eẽ fundata
ſed poti⁹ appẽſa ſ̃m ꝙ dicitur yſa. xv. qui
appendit trib⁹ digitis molem terre. ⁊ ꝓuer.
viij. quando appendebat fũdamẽta terre ¶
Itẽ falſũ uidet' dicere cũ ait i pricipio terram
fũdatã. q̃a terra facta fuit tertia dei. ergo nõ
fuit fũdata i pricipio ¶ Iux̄ hoc q̃ritur ſupra
q̃d terra fũdata ſit. Et uidet' ꝙ ſup aquas.
ꝓpt' illð p̄s. Qui fũdauit terrã ſup aquas.
Cõtrariũ aũt uidet' ꝑ ſcripturã q̃ dicit. Qui
fũdauit t̃raȝ ſup ſtabilitatẽ ſuã. ⁊ ꝑ rõeȝ que
dictat aquã eẽ min⁹ grauẽ q̃ȝ t̃rã. ⁊ ita ſ̃ or-
dinẽ nature nõ terrã ſupra aquã ſȝ ecõuer-
ſe ¶ Rño dð ꝙ noĩe t̃re i ſcriptura intelligit'
materia iformis corporaliũ. intelligit' etiam
elemẽtũ terre. ⁊ utroq̃ȝ modo accipi põt in p̄
dcã auctoritate ⁊ ṽe. Si eĩm terra accipiat'
ꝓ materia iformi. ſic recte dicit' i pricipio do
mine terrã fundaſti. i. i pricipio feciſti mate-
riaȝ iformẽ q̃ſi fũdamẽtũ oĩuȝ formaꝝ. que
iðo dicit' eẽ fũdamẽtũ q̃a oẽs forme ſuſtẽtan
tur a materia ⁊ ipa nõ ſuſtẽtat' ab alio niſi a
deo. Iðo aũt dicit' eẽ fũdata in pricipio quia
nihil ante ipaȝ creatũ ẽ. Si autẽ noĩe terre
itelligat' elemẽtũ terre. adhuc uer⁹ ẽ p̄dict⁹
ſ̃mo. Terra. n. fũdata dicit' ꝓpt' ſui ſtabili-
tatẽ. ſ̃m illð Eccl'. prio. Generatio p̄terit
generatio aduẽit. terra aũt ieternũ ſtat. hoc
aũt elemẽtũ. ſ. terre ⁊ dicit' fũdamentũ ⁊ dicit'
appẽſũ ⁊ fũdatũ ſup ſtabilitatẽ ſuã. ⁊ fũdatũ
etiã ſup aquas. Fũdamẽtuȝ dicit' quia ſicut
fũdamẽtũ ẽ ĩfimũ iter oẽs ptes dom⁹. ſic ter
ra ĩfimũ ẽ iter oĩa corpora mũdi. ⁊ i cẽtro ex
iſtens teneȝ locũ fundamẽti. ⁊ cũ ṽtute ꝓpria
ſibi diuinitus data centrum appetat ⁊ i cen-
tro requieſcat. Fundata dicitur ſup ſtabili
tatẽ ſuã. ⁊ hoc dictũ eẽ itelligẽdũ ẽ ſ̃ ṽitatẽ.

ſm autē noſtrā imaginē ⁊ uulgarē opiniōez
cum aque coopiant inferiorez ſupficiez terre
reſpectu noſtri. ⁊ ultra aquam ſit aer ⁊ ultra
aquam ⁊ aerez ſit ignis. dicitur terra eē fun
data ſuper aquas. nos eniz exiſtimamus ter
ram eſſe ſupra aquam dum conſideramus
aquam ſub pedibus noſtris ¶ dicitur etiam
tribus digitis appenſa pro eo q̃ tribus ele-
mentis intermedüs diſtat a celi circumferen-
tia. ⁊ mediantibus illis uidetur eſſe quaſi ap
penſa. ¶ Et p hoc patet reſpōſio ad oia ob-
iecta. ¶ Nota tamen q̃ aliter accipitur pri
cipium ſm q̃ nomine terre intelligitur ma-
teria. aliter ſm q̃ itelligitur elementū terre.
ſm q̃ nomie terre intelligitur materia. tūc
dicitur eſſe fundata in principio ideſt in pri-
mordio pductionis rez. ſm q̃ dicitur ter-
ra eſſe elemētum. tunc dicitur eſſe fundata i
principio ideſt in primis operibus ſex diez.
¶ Item queritur de hoc qd̓ dicitur. q̃ tem-
pus non icepit eſſe in tempore :- Omne eiz
quod cepit eē. aut cepit eſſe in tempore. aut
in eternitate. ſi ergo tempus cepit eſſe ⁊ ñ
cepit eſſe in eternitate. ergo cepit eē i tem
pore. ¶ Item dicit q̃ deus non cepit eē do
minus ex tēpore. ⁊ uidetur eſſe falſuz. quia
non fuit dominus anteq̃z haberet ſeruum.
ſi non habuit ſeruum niſi ex tempore. ergo
cepit dominus eſſe ex tempore. ¶ Iux̄ hoc
queritur Utrum ceperit eſſe dominus :- Et
q̃ non uidetur. quia dominium ē poteſtas
cohercendi ſubditos ⁊ hoc fuit ſemp in deo.
Contrarium autem uidetur. quia relatiua ſi
mul ſunt natura. ⁊ ſeruus non fuit ab eterno
ergo nec dominus. ¶ Reſponſio. Dicen-
dum q̃ differt dicere ſm Auguſtinuz aliquid
fieri ex tēpore. ⁊ in tempore. ⁊ cum tempo
re. Ex enim importat ordinem. in impor-
tat continentiam. cum importat ſimultatez.
et ideo nihil eſt pfectum in tempore nec ex
tempore niſi quod exceditur a tempore. q̇a
ergo tempus ⁊ ea que in primordio tempo
ris creata ſunt. a tempore non exceduntur.
ideo dicit ea eſſe creata cum tempore. non in
tempore nec ex tempore. et ideo cum deus
dicatur dominus reſpectu omnis rei create
deus non potuit incipere dominus eſſe ex tē
pore nec in tempore pprie accipiendo habi
tudinem eius q̃ eſt ex ⁊ in. nos autez in cōi
ſmone large accipimus. ¶ Quod uero q̄ri
tur Utrum deus incepit eſſe dominus :- Di
cendum q̃ dominus uno modo iportat po-
teſtatem cohercēdi ſubditos. et ſic dicit pre
ſidentiam ſm habitum ⁊ conuenit deo ab
eterno. Aliomodo importat actualem pre-
ſidentiam reſpectu ſerui. et ſic incepit eē do
minus. non ratione mutationis facte in ipſo
ſed rōne mutatiōis facte in ſuo correlatio.

IAd Oſtenſum ⁊c. ¶ Supra
oſtendit Magiſter quando an-
geli fuerunt creati. ¶ In parte
iſta oſtendit ubi fuerunt creati.
quia ſcilz in empireo ¶ Et diuiditur pars iſ
ta in tres partes ¶ In prima determinat ubi
creati fuerunt. ¶ In ſcd̓a uero repetit quan
do creati fuerunt. ibi Simul ergo inuiſibi-
liuz ⁊c. ¶ In tertia uero remouet dubitatio-
nez. ibi Hic queri ſolz ſi i celo ēpireo ⁊c.
Sic circa duo uerſatur intentio ptis preſen-
tis ſcilz circa loci angelici quidditatez. ⁊ quā
tuz ad actū locandi ſiue officium quod dici-
tur celū ēpireū reſpectu angeloruz.

HAD intelligentiaz huius partis
que ē de loco creationis ange-
lorū cuiuſmōi eſt ēpireuz celuz.
circa duo incidit dubitatio ¶
Prio circa naturā empirei in ſe. Scd̓o inq̄z
tuz hz locare ſpūs ſublimes ¶ Circa primū
q̄rūt duo :- Primū ē q̄ſtū ad q̄litatē nature :-
Scd̓z q̄ſtū ad ꝟtutē influentie :-

QUerit̃ ergo prio d̓ celo ēpireo q̄ſtū
ad q̄litatē nature. Et q̄ritur Utz
celū ēpireū ſit :- Et q̃ ſit uidetur.
¶ In quolibet genere mobile p̄ſup-
pōit immobile. quia omne fluxibile ad fixuz
terminatur. ſed corpus celi ſiderei eſt mobi
le. ergo ſupra illud de neceſſitate eſt pone-
re ulterius corpus quod ſit immobile. hoc
autem dico empireū. Si tu dicas q̃ non re
quiritur. quia motus circularis eſt circa locū
et non requirit imobilitatē niſi a pte medii.
Cōtra. Totū celū mouet̃. Tūc ergo q̄ro de
ultia ſupficie celi utrū moueat̃ :- ꝯſtat q̃ ſic.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſed mobile omne ē i loco: quia nō quereret
locus niſi eſſet motus. ergo ⁊c. ¶ Item in
quolibꝫ genere multiforme pſupponit uni
forme ſicut multa pſupponūt unū. ſed celuꝫ
ſidereuꝫ ē multiforme. ergo ultra illud ⁊ ſu
pra eſt corpus uniforme qđ dicimus empi-
reum. ergo ⁊c. ¶ Item in quolibꝫ genere i
quo eſt ponere infimū ⁊ mediū ē ponere ſu
premuꝫ. ſed gradus in corporibus attēditur
ſm gradus pſpicui ⁊ lucis. ſed iuenitur cor-
pus opacū ſimpliciter ūt terra. ⁊ ſimpliciter
ſm totum opacū. ergo ſi complementuꝫ eſt
in corporibus debet eſſe corpus ſimpliciter
⁊ ſm totū luminoſuꝫ. hoc dico empireum.
ergo ⁊c. ¶ Item habitatio habitatori debꝫ
reſpondere. ergo cum aliquis locus tenebro
ſus debeatur damnatis. ergo p oppoſitū lu-
cidus deberetur beatis. ¶ Contra ꝙ nō cō
ueniat univerſo ꝙ illud ſit corpus uniforme
uidetur. Quia corpora mundi pricipalia
creata ſunt ordinata ⁊ ornata. ergo cū orna-
tus conſiſtat in maiori diſtictiōis ⁊ pulcritudi
nis dictione. impoſſibile ē corpus illud eſſe
uniforme. ¶ Item lux ſe diffundit ſm oēm
dr̄am poſitionis. ergo ſurſum ⁊ deorſū. ſed
lux ſolis ē maxie diffuſiōis iter corpora mū
di. ergo ſurſum ſe diffundit cū nō habeat ob
ſtaculuꝫ. ergo cū non ſe habeat ſemp unifor
miter. modo illūinat unā ptē empirei modo
aliam. ergo corpus illud nō eſt uniforme ex
luminoſitate ut uidetur. ¶ Item ꝙ nō con
ueniat eſſe aliqđ celū imobile uidet̄. Quia
omne celuꝫ neceſſario ē ſperice figure. ſicut
pbat philo. ⁊ rei ueritas ē. ſed ſperica figu-
ra apta ē omnino motui. ergo omne celū eo
ipſo ꝙ celū. ē mobile. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ quod
propiquius eſt motori citius ⁊ ueloci⁹ moue
tur. ſed corp⁹ ſupremū eſt tale. ergo nō ſo-
lum moueri ſed etiā velociſſime moueri cō
petit ſibi. ¶ Item hoc nobilitatis eſt i celo
ut moueatur. unde orbis prim⁹ celi. ſ. ſtellati
mouetur uelocius. et rō huius ē ut aſſimile
tur ſuo motori. ſed quanto aliquod corpus
ſupius tanto nobilius ⁊ motori ſimilius et
tanto eſt mobilius. ergo ſi empireuꝫ ē ultra
firmamentū. non eſt ergo imobile. ¶ Rn̄o
Dicendū ꝙ q̄uis ſancti parū loquuntur de
hoc celo. quia latet noſtros ſenſus. ⁊ philo.
adhuc minus. tamen ponere eſt celū ēpireuꝫ

ſicut dicit ſacra ſcriptura. In pricipio creauit
deus celum ⁊ terram. Strabus exponit de
empireo. ⁊ hoc probat p litterā ſequētēꝫ. q̄a
firmamentuꝫ ⁊ celum aqueū facta ſūt ſcđo
die. Et Damaſ. hoc exponit In principio
creauit deus celū ⁊ terrā. i. ſine ſtellis ſperi-
forme. ¶ Ponēdum eſt etiam illud celuꝫ. quia
pſuadet ratio finis triplex. Una eſt pfectio
uniuerſi. Alia eſt propter motum firmamē
ti. Et tertia principalior propter habitatio
nem hominis beati. Et quoniā finis iponit
neceſſitatem his que ſūt ad finē. Propter
pfectionem uniuerſitatis neceſſe eſt ipſum
eē uniforme. quia cū ſit celuꝫ luminoſuꝫ dif-
forme. ſi nō eēt uniforme non eſſet uniuerſū
ꝯpletum. Propter motū firmamēti ponen
dum eſt ipm imobile ut motus mobilis fiat
circa imobile ſcilꝫ centrum ⁊ intra continens
imobile ⁊ locās. ſ. empireū. Propt̄ habita
culū hominis beati ponēdū eſt ipm eē lumi-
noſitatis pfecte ut habitatio coniūgat ſuo
habitatori. ¶ Ex his ergo colligitur quare
ſit factum ⁊ cuius ſit diſpoſitionis iter alios
celos quia uniforme. imobile ⁊ luminoſitatiſ
pfecte. ¶ Qđ obicitur. ꝙ non eſt uniforme
quia ornatum eſt. Dicendum ꝙ ipſa lux
propter ſui nobilitatem ē ſibi ornatus. quo-
niam ergo corpus illud eſt luminoſum p to-
tum alio ornatu non indiget. ¶ Uel poteſt
dici ꝙ ſicut illud celum decoratū eſt aſtris.
ita illud angelis qui ſunt quaſi aſtra celi em-
pirei. Iuxta illud Iob xxxviij. Cū me lau
darēt aſtra matutīa. ⁊ iteꝫ. Aſtra ei⁹ erūt
hoīes beati. ⁊ q̄ſi ſol ei⁹ erit agn⁹ dei. ¶ Qđ
obicit̄. ꝙ ſol diffundit lumē in ipꝫ ēpireum.
Dicēdū ꝙ illi⁹ corporis nō ē recipe lumē ad
min⁹ ab iferiorib⁹. Et rō ē limitatio v̄tutis
a pte ſol̄. q̄a nihil agit ultra tminū ſibi a đo
ꝯſtitutū. vnde ſicut ignis ſtat cū puenit ad
oriſōta nec ultra progredit̄. ⁊ t̄ra cū pu̇ēit ad
cētrū. ita ſol̄ radii nō protēdūtur ex̄ firma-
mētū. q̄a lucerna ē h⁹ uiſibil̄ orbis. alia rō q̄a
maior iſluētia abſorbet minorē. ⁊ ideo tāta
eſt illius celi influētia ꝙ ad ipſum non pue-
nit minor. ſicut candela non illuminat ſolē.
¶ Qđ obicitur. ꝙ mobile quia ſpericum ⁊
propiquū. Dicendū ꝙ ad motū nō ſufficit
ſperica figura. ſꝫ etiā neceſſariū eſt ut dicūt
aliq̄ loc⁹ ꝯtinēs ⁊ rōnabile uidet̄. neceſſari⁹

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt etiã abſq3 dubio effectus uel utilitas mobilis uel alterius. quoniã ergo celũ illud nõ eſt i alio. quoniã eſt uniforme ꝑ totũ per ſui motũ nihil faceret. ⁊ ideo eſt imobile. Silr quia eſt uniforme nõ habet moueri. quia nõ habet dextrũ ⁊ ſiniſtrũ. Sed prima ratio ꝺ imobilitate nõ habet multã neceſſitatẽ cum motus circularis ſm philo. nõ requirat locũ in quo ſed circa quẽ. Scda de inutilitate nõ ſimiliter. quia ſimiliter poſſet dici de aqueo Eodẽ mõ de tertia ¶ Preterea. Dextruz ⁊ ſiniſtrũ ſunt in celo non rõne diuerſitatis ſptiũ ſed rõne influentie motoris ⁊ illud ſatis faciliter ꝓbatur. quia dextrũ ⁊ ſiniſtrum nõ mutatur q̃muis ptes omnes celi mutẽtur. et ideo ratio quare nõ mouetur eſt. quia deꝰ nihil influit ſup ipſum ad motũ. ſed ad quietem tantũ. ⁊ ſicut influentia dei mouet firmamentũ ſic quietat empireũ. Ratio autez huius eſt. quia locus ille eſt regio deputata his qui in oĩmodo ſtatu ſunt ⁊ quiete. et ita patet ꝙ nõ magis appropinquat motori ut motor eſt. ſed ut ẽ ſtabiliẽs. Ex hac ratiõe ſcilz quia ẽ ut ſit locus beatoꝝ accipitur triplex rõ ſm ꝙ eſt triplex eius ꝓprietas. ſcilz imobilitas. uniformitas ⁊ luminoſitas. ⁊ hec eſt rõ magis catholica. quia etiã motus celi ſtellati non eſt niſi ꝓpter obſequiũ hominis uiatoris. Vnde numero electoꝝ cõpleto nõ erit ãplius reuolutio. Reuolutiones autem phiſice que aſſignãtur de motu celi apud fideles plus habẽt uanitatis q̃3 ueritatis ſi q̇s diligenter inſpiciat. ¶ Qꝺ enim obicit de aſſimilatione. Rñderi põt ꝙ illa cã nulla ẽ ſed ipletio numeri electoꝝ. Vel dicenduz ꝙ eſt aſſimilatio in eſſendo. ⁊ eſt aſſimilatio in cauſando. verbũ philo. nõ habet ueritatem priomodo. quia deus ⁊ motor celi eſt imobilis. ſed ſcdomodo. quia ꝑ ſui motum ẽ cauſa generationis. Quia ergo empireum non aſſimilaretur in cauſãdo ſi moueretur ⁊ eſſet unus. ſimile in eſſendo. ideo ſimpliciter dicendũ eſt imobile. Et ſic patẽt omnia.

SEcundo queritur de empireo quãtuz ad vtutẽ influẽtie. Et queritur Utrũ empireũ influat in hec iferiora: an non: ¶ Et ꝙ ſic uideť.

¶ In quolibet creato qꝺ eſt ꝑfectũ ⁊ ꝯpletũ eſt ſubſtãtia. uirtus ⁊ opatio. ergo in ipo empireo. ſi ergo habet uirtutẽ. aut ꝑ quã opať in id qꝺ ſupra. uel in id qꝺ iuxta. uel in id qꝺ infra. Non i id qꝺ ſupra planũ ẽ. Nec i id qꝺ iuxta. quia ipm eſt ſuper oĩa corpora. ergo uidetur ꝙ ꝑ illã uirtutẽ influit in id qꝺ infra. aut uirtus ⁊ ſubſtantia eius erit otioſa qꝺ eſt plane incõueniens. ¶ Itẽ omnia corpora ꝓpter humanũ obſequiũ ſunt facta. unde ſumus nos finis quoddãmodo omniũ eorum que ſunt. ergo ſi empireũ aliquid eſt. ꝺ aliquo ſeruit homini. ſed hoc nõ faceret niſi aliquid in hec inferiora influeret. ergo ⁊c. ¶ Item quãto aliquod corpus ſitũ ẽ ſupiꝰ tanto inter corpora nobilius ẽ. ⁊ quãto nobilius tanto potentius ⁊ melius. ⁊ quãto potẽtius ⁊ melius tãto in agendo ⁊ influendo efficatius. ſi ergo celũ empireũ eſt ſupremũ. ergo uidetur ꝙ ſit maxĩe influens in hec inferiora. ¶ Item quãto lumẽ eſt maius tãto magis ſe diffundit ⁊ multiplicat. ſi ergo empireũ inter corpora eſt luminoſũ maxime. ergo maxĩe diffuſiuũ. ſed lumẽ illud nõ priuatur efficatia uegetandi ⁊ cõſeruandi quẽadmodũ nec lumẽ firmamẽti. ergo uideť ꝙ empireũ in hec inferiora maxĩe ſit influens.

Contra ¶ Influentia celeſtis corporis maxĩme conſiſtit in diffuſione luminis ⁊ caloriſ. ſed empireũ nõ calefacit nec iſta corpora inferiora irradiat. ergo uidetur ꝙ nulla influentia ſit ẽpirei in hec inferiora. ¶ Itẽ corpora que ſunt intra firmamentũ ſufficienter influunt ad uegetationẽ ⁊ generationẽ in his inferioribus faciendã. ergo ſi natura nihil fruſtra facit. uidetur ꝙ alterius celi influentia nulla ſit cũ nullius ſit opportũitatis. ¶ Itẽ influentia celi debet eſſe conformis ei a quo eſt. debet etiã nihilominus eſſe conformis ei a quo recipitur. ſed celũ empireũ ẽ incorruptibile. uniforme. quietiſſimũ. ſtatui ⁊ q̇eti glorie deputatũ. hec autẽ que infima ſunt habent omnino oppoſitas cõditiones. ergo uidetur ꝙ nullo modo ſup corpora inferiora influere habeat. ¶ Item ſi influit ſup corpora. aut ergo ad nobiliorẽ effectũ q̃3 ſit influentia octaue ſpere. aut ad minus nobilez. aut ad eundẽ effectũ. ad eundem non opꝫ. ad minus nobilẽ non debet cum illud corpus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſit nobilius. ad magis nobilē nō pōt. pbatio
ergo nullo modo influit. ¶ Q̄ autē non poſſit
in magis nobilez uidetur. Naʒ ſicut uolūt
philo. ⁊ cōiter tenēt uiri philo. Influentia ce
li eſt opans ad pductionez aie ſenſibilis. ſʒ
ſupra aiam ſenſibilez non ē niſi rōnalis. hec
autē nulli corpori eſt ſubiecta. imo ē a crea-
tione pura. ergo nullo modo pōt eminētior
eſſe influētia q̄ʒ ſupra aiaʒ ſenſibilez. ⁊ ſupra
hāc influit firmamentū ſufficienter cuʒ his q̄
ſunt infra. ergo uidetur q̄ nulla ſit īfluentia
ēpyrei exiſtētis ſupra. ¶ Si tu dicas q̄ īfluit
nō rōne aie in ſe. ſed rōne diſpōnis a parte
corporis. ¶ Cōtra. Aia rōnalis unitur me-
diāte ui ſenſitia ⁊ uegetatia. ⁊ corp⁹ diſpo-
nitur ad ſuſceptionē aie mediante ꝯplexiōe
equali ⁊ ſpū triplici. ſ. uitali ⁊ naturali ⁊ aiali
et ad hec oia influit hoc celuʒ ſidereū ſuffici
enter. ergo redit ideʒ qđ prius. ¶ Reſponſio
Dicendū q̄ circa hoc duplex fuit opinio. ¶
Quidā nāq̄ʒ dixerūt q̄ celū empyreū īfluit
in hec īferiora ⁊ influētia nobiliſſima. Cum
eniʒ ſit corpus neceſſe ē influentiā ſi qua eſt
eſſe corporalē. Ruſus cū ſit excellētiſſimū
inter corpora celeſtia. īfluit ſup corpora no-
biliſſima. ⁊ talia ſunt corpora hūana q̄ ſunt
ordiata ad nobiliſſimā formaʒ. ſ. aiaʒ rōna-
leʒ. que maiorē ⁊ nobiliorē diſpōnem exigit
in ſua materia. Cuʒ ergo natura lucis diſ-
ponat ad uitā. et triplex ſit uita ſm̄ triplicez
dr̄am aie. triplex erit influēs differēs gradu
⁊ dignitate. tres cōdidit deus celos ordiatos
inter ſe gradu ⁊ dignitate non ſoluʒ nature.
ſed etiā influētie. ita q̄ celū ſidereuʒ de ſe
ordiatur ad cōciliatione elemētorū ad ſuſcep
tionē uegetabilis. chriſtallinū ad ſuſceptiōeʒ
ſenſibilis. ſed ēpyreuʒ ad ſuſceptionē rōna
lis. Et hoc quidē rōnale uidetur nō ſolum
rōne ordis influētie. ſed etiā rōne conformi
tatis nature. ¶ Celuʒ eim empyreū eſt locus
ſpūaliuʒ ſubſtātiarū. locus etiā corpoꝝ glori
ficatoꝝ. et quoniā cōuenietia eſt loci ad loca
tuʒ uel manifeſta uel occulta. uidetur influen
tia illius celi eſſe cōſona corporib⁹ noſtris. ⁊
aiab⁹ amica. nō rōne ſui. ſed rōne ſuoꝝ cor
poruʒ que pficiāt ⁊ informāt. ¶ Alia uero
opinio fuit circa hoc omnino iſti cōtraria qui
dixit q̄ celi empyrei ī hec inferiora nulla eſt
oino influētia. quia nō habēt corpora influen

tiam niſi ſm̄ ordinē cōditoris habito rſpcu
ad fineʒ. Quoniā ergo ēpyreū ad pfectio-
nem uniuerſi eſt cōdictū ⁊ ut ſit locus bono-
ruʒ. ideo regio illa ⁊ lux eſt a nobis remota
⁊ occulta ſicut ⁊ ipſa gloria quā p grām ex
pectam⁹ ⁊ amamus ⁊ credimus. licʒ non ui-
deamus. Et ideo dicūt q̄ ēpyreū nō eſt ad
obſequiū homis in pſenti. ſed ad obſequiuʒ
ppetuū. nec melioratur. ſʒ uniformiter ī ſua
dignitate ſubſiſtit. Et ideo rōnes adducte
ad oſtēdendā influentiā in hec inferiora ſm̄
hos nō ualēt. quia ordiatio illius corporis ad
aliud officiū ſm̄ dictamē ⁊ impiū cōditoris
hui⁹ influentiā nō admittit. et hoc ſolū oēs
illas rōnes diſſoluit. ¶ Quelibʒ haꝝ opionū
ſatis pbabilis ē. que autē ſit magis uera nō
plane apparet. Quis eim nouit ſi deus illi
celo hāc occultā influētiā dedit ſup corpora
noſtra. tum rōne nobilitatis. tuʒ rōne con-
formitatis. hoc non ē ut credo facile refelle
re. nec p uiolētiā auctoritatis nec p efficatiā
rōnis. ¶ Rurſus que ſit neceſſitas hui⁹ influ-
tie. nec rō nec auctoritas manifeſtat. cū ſatis
uideatur ſufficere alioꝝ inferioꝝ corpoꝝ īflu
entia. ideo in neutrā pteʒ oino declinando
uidetur q̄ cuʒ celū empyreū ſit primū crea-
tū iter corpora qđ ē maximū mole ⁊ v̓tute.
quia ē maximū mole. oia corporalia locat p
ābituʒ ⁊ cōtinentiā. quia maximuʒ. uirtute
cetera uegetat ⁊ cōſeruat p̓ ſuā influentiam.
Obmittendo ergo illā īfluentiā quā dicitur
habere ſup hūana corpora. ſuſtineri pōt q̄
aliquē effectū ⁊ aliquā influentiā habeat ſup
corpora īferiora tanq̄ʒ primū creatū ſup ſe-
quētia. et rōnes ad hoc īducte ſūt ꝯcedēde.
¶ Qđ ergo obicitur de influētia lumis ⁊ ca-
loris. Dicendū q̄ influētia lumis poteſt eē
dupliciter. uel māifeſta. uel occulta. Mani-
feſta influētia ē p diafanū corp⁹. maxie quan
do ſenſu pcipitur. Occulta influētia eſt non
ſolū p diafanū. ſed etiā p opacū. ſicut uirtus
ſtellaꝝ eſt ī mineralia que latēt ſub terra. ¶
Uel pōt dici q̄ ē influētia mediata ⁊ īmedia
ta. ⁊ poſſibile ē q̄ influētia celi ſiderei uigo
ratur ex adiutorio lumis ſupioꝝ celoꝝ ⁊ uir
tuteʒ ſuſceptā de ſupernis deriuat ⁊ tranſ-
mittit ad hec inferiora. ⁊ uidetur nobis eſſe
ppria illoꝝ cū tamē non ſit ppria. ſed etiam
aliena. Et p hoc patʒ aliud q̄ non eſt cauſa

ſufficiēs uirtꝰ inferioꝝ celoꝝ niſi p adiumētū ſupioꝝ. ¶ Qđ obicit̄ de ꝯformitate. Dicendum ꝙ ꝯformis ē natura ſpūs q̄ diſpōit ad uitā ipſi luci celeſti q̄ꝫtū ad puritatē. ⁊ hac ratiōe nata ē recipe. ſed nō opꝫ i oībus ꝯſōare. ¶ Qđ obicitur utrū ad nobiliorē effectū. Dicendū ꝙ ſm primā opiniōeꝫ ꝙ ad nobiliorē effectū. q̄a ad generatiōeꝫ ſpūum qui ſūt diſpoſitio ad ſuſceptiouē aīe rōnalis. ¶ Et ſi tu obicias ꝙ nō ſunt alii q̄ꝫ illi qui diſponūt ad ſenſibilē. Dicendū ꝙ ⁊ ſi nō ſint oīno alii ſm formā. tam̄ ſunt priores ⁊ excellētiorībꝰ ⁊ nobilioribus potētiis nati miniſtrare. ſm quā etiā rōeꝫ nobiliorē opꝫ eē ꝯplexionē et organiſatiōeꝫ tā hūani corporis q̄ꝫ brutal'. Pōt tamē ſuſtineri ꝙ ad eoſdē effectꝰ iſluūt nec tamē alteꝝ eoꝝ ſupfluit. quia v̄tus celi inferioris. ⁊ influētia adiuuatur p uirtutē ſupioris. ⁊ v̄tus ſupioris opatur mediāte uirtute ⁊ influētia iferioris. ideo neutrū ſupfluit. ſed ad huiuſmodi inferiora conſeruanda ⁊ pficienda. uirtus utriuſq̄ꝫ concurrit.

Q Onſequēter circa ſcōꝫ articulū querūtur quattuor. ¶ Primū ē Utruꝫ ſubſtātie ſpūales ſint in loco corporeo. ¶ Scōm Utruꝫ angelꝰ ſit ī pluribꝰ locis ſimul. aut tātū in uno. ¶ Tertiū ē Utrū ſit i loco pūctali. an cōpoſito. ¶ Quartū eſt Utrū plures angeli poſſint eē in eodē loco primo.

Q Ueritur ergo Utrū loci corporalis ſit locare angelos. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Dicit Strabꝰ Statim ut factū ē celū empyreū. repletuꝫ ē angelis. ¶ Itē Damaſ. Celū ē continētia uiſibiliū ⁊ īuiſibiliū. loq̄tur đ ēpyreo. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ omne creatū eſt de uniuerſo ergo ē intra primū ꝯtinēs ſiue ultimū corpꝰ. ſed ſupremū corpus ābiens dicitur celū empyreū. ergo omnis creatura cōtinetur infra ipm. ergo ⁊ āgelicus ſpūs. ¶ Item nulla ſubſtantia opatur niſi ubi eſt eius v̄tus. ſꝫ nulla uirtus pōt elongari a ſubſtantia niſi diſtātia pportionali. nam uirtus infinita nullo modo elongatur. uirtus uero finita nō pōt elōgari niſi finite. ergo neceſſe eſt angelum eē ubi opatur uel ppe. ergo cum opatur i loco corporali ut patet i corpore quod mouet. ergo ibi eſt uel in loco proximo eſt. ergo ſi locus maxime aptus contēplationi eſt empyreuꝫ. uidetur ꝙ ibi ſit. ¶ Item ſpiritus maligni in eodem loco tormentoruꝫ habebunt collocari in quo ⁊ homines damnati. ſicut dicitur Mathei xxv. Ite maledicti ⁊c. ergo ab oppoſitis uel a ſimili in celo angeli cūꝫ beatis hominibus in eodem loco corporali erunt. ſed locus aptus beatis hominibus eſt ille q̄ predictus eſt ſcilꝫ celū empyreum quod eſt ſupremum. quietum. clarꝫ. uniforme ⁊ ſpacioſum. ergo ⁊c. ¶ Item maior requiritur proportio perfectionis ad perfectibile q̄ꝫ locati ad locum. ſed uidemus ꝙ ſubſtantia ſpiritualis adeo pportionari poteſt corpori et ecōuerſo ꝙ una unitur alteri ut pfecto ut patet in homine. ergo multo fortius pōt una uniri alteri ut locatum loco. ergo cūꝫ celum empyreum ſit nobiliſſimuꝫ corporum ſimplicium. uel erit in angelo uel angelus in eo. ſed ipſum non eſt in angelo. ergo econuerſo. ¶ Sed contra. Boetius de ebdomatibus. Cōmunis animi conceptio ē que omnibus uidetur eſſe. incorporeum in loco non eſſe. ¶ Item Gregorius. Locus anime deus eſt. ſed non eſt ſpiritualior locꝰ anime q̄ꝫ angeli. ergo ſi deus eſt locus anime. ⁊ angeli. ¶ Item ratione uidetur. Quia loci ad locatum eſt mutua indigētia. ſicut pꝫ Locatū eniꝫ indiget loco ſuo ut terra cētroꝰ. ⁊ locus etiā idiget locato unde refugit uacuitatem. ⁊ impoſſibile eſt ꝙ locus ſit ſine locato qui aliquid ſuppleat indigentiam loci. ſed celum empyreum non indiget angelis nec aliquis locus. nec ſimilr̄ angelus loco. quia omni corpore circumſcripto. adhuc angelus remaneret et ſm ſubſtantiam ⁊ ſm operationē que eſt contemplatio. ergo nullo modo eſt locus angeli. ¶ Item locus habꝫ influentiam ⁊ potentiam ſupra locatum. vnde ſuperiora ⁊ nobiliora locant minus nobilia. ſicut patet ꝙ aqua terram et aer aquam et ſic de aliis. ſed corporale non habet influere in ſpirituale niſi ſm ordinem iuſticie. ſicut in anima peccatrice uel ſpiritu. ergo ſpiritus non habet locū i corpore niſi p culpā.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Jtē; omne locatū habet pōdus ⁊ inclina
tiones ad locū. ſed Aug. dicit ꝙ eſt pondus
in corporibus. hoc ē amor in ſpūalibus. ſed
incliatio amoris āgelici ē ad bonum ſpūale.
nō ad locū corporalē. ergo nō habēt locū cor
poraliter ſed ſolū ſpūaliter. ¶ Reſponſio.
Dicendū ꝙ celū empyreū locat āgelos ⁊ eſt
locus āgeloꝝ. ſicut ꝓbant rōnes ad primam
ptē; ¶ Ad itelligentiā autē obiectoꝝ ē notā
dum ꝙ locus habet triplicē cōpationē ad lo-
catu;. Cōpatur ei i rōne cōtinētis. Scdo in
rōe mēſurātis. ⁊ tertio i rōe ꝯſeruātis. Cō
tinet ei ut uas ſed mēſurat ut q̄titas. ſed cō
ſeruat ut natura. ſm hāc triplicē habitudie;
ſunt i loco ſubſtātie finite. corporales ⁊ cor-
ruptibiles. quia finite ⁊ limitate ſunt in loco
cōtinēte. quia corporales i mēſurāte. q̄a cor-
ruptibiles i loco cōſeruāte. ſm ꝯpatiōes du
as primas ſunt i loco ſubſtātie finite ⁊ cor-
porales. ſed icorruptibiles. ſm primā uero
ſunt i loco ſubſtātie finite ſpūales ⁊ icorrup
tibiles ut āgeli. ⁊ hoc dico i loco corporali.
Na; āgelꝰ hab; locū ſpūalē ꝯſeruantē. ſ. dei
ꝟtutē. locū mēſurante; ſiue circūſcribentem
ꝓprie ſubſtantie ⁊ ꝟtutis limitationem ſiue
clauſionē. Locū ꝟo ꝯtinentē nō tm̄ ſpūalē.
ſed etiā corporalē ¶ Rō aūt quare āgeli ꝯti-
nent i loco ſiue aliquo ābiēte ē ordiatio ptiū
uniuerſi. Si ei; nō haberēt aliq̇d ꝯtinens.
nō eēt eoꝝ exn̄tia ordiata ad iuicē. nec habe
ret ordinē unꝰ ad alteꝝ. hoc aūt. nō dec; uni-
uerſu; nec ſūmu; opificē ¶ Rō aūt quare cō
tinētur loco corporali duplex ē. vna. ſ. limi
tatio ipiꝰ ſpūs creati. Cū ei; ſpūs icreatꝰ q̇
deꝰ ē habeat i ſe ſimplicitatē p quā eſt inter
oia. imēſitatē p quā ꝯtinet oia ⁊ ē ex̄ oia cōi
cat illas ꝯditiōes creature. eatenꝰ quatenus
nata ē r̄cipe unde ſimplicitatē cōicat ſpūi. ſed
ſpūs nō potuit r̄cipe ꝟtutē ꝯtinētie. Quia
ei; ſimplicitas eius finita ē. ideo ē hic ⁊ nūc.
⁊ q̄a nō hab; ptē ⁊ ptē. ideo ſm totū ē hic ⁊
nūc. ⁊ ideo nō pōt habere uſēm capacitatem
reꝝ. Corpꝰ aūt q̄a cōpoſitū ē ⁊ hab; ptes
innumerabiles nō potuit pticipare ſimplicita-
tem. ſed ꝓpter ptiū extēſionē potuit recipe
capacitatē. ideo deꝰ fecit unū corpꝰ nobiliſſi
mu; q̄ eſſet natū oia ambire ⁊ ex̄ qđ oīno
nihil eſſet ⁊ hoc ē empyreū. ⁊ ido neceſſe eſt
angelū eſſe intra ipm ¶ Alia rō eſt quia in
ſolo corpore ē diſtinctio hic ⁊ ibi. Quia. n.
creature cetere ordinē habent i mūdo. diſtin
ctionē ⁊ potentiā habent ſm gradus. ⁊ ita ꝙ
una eſt hic ⁊ alia ibi. una ſurſu; ⁊ alia deor-
ſum. ⁊ in ſolo corpore ē potentialis diſtictio
ſm hic ⁊ ibi. ideo inter creaturas ſoli corpo-
ri debuit dari uniuerſalis potētia locādi ⁊ re
ſpectu uiſibiliū ⁊ iuiſibiliū. ut ſic uniuerſū eſ
ſet unū in oibus ſuis ptibus ordinatu;. Et
ſic patet rō duplex quare eſt data corpori
potentia locandi ſpūm ⁊ ſpūm cōtineri a cor
pore. hoc eim exigebat ordo uniuerſi. tum
ꝓpter limitationē ſpūs creati. tum quia i ſo
lo corpore diſtinctio ē ſm hic ⁊ ibi. Conce-
dende ſunt ergo rōnes monſtrantes ꝙ celi
empyrei eſt locare āgelos ¶ Qđ obicit' eim
in cōtrariū. prio ꝙ icorporeu; non ē in loco.
Dicendū ꝙ itelligit de eſſe i loco ſicut mēſu
ratū in mēſura ¶ Qđ obicitur ꝙ locꝰ āgeli
⁊ aīe deꝰ ē. Dicendū ꝙ itelligit de loco cō
ſeruāte. nō de loco diffiniēte. et iteꝝ illđ nō
cogit ꝙ ſi deus eſt locus ꝙ nihil creatū loc;
ſpūm. ¶ Qđ obicitur ꝙ loci ad locatum ē
mutua indigentia. Dicendum ꝙ ueru; ē de
his que locatur ꝓpter defectū ſui. ſed nō ue
rum ē de his que locantur ꝓpter ſeruandu;
ordinē uniuerſi. vnde ſi queratur Utrū la
pis poſſit eē ex̄ celū. Dicendū ꝙ non. tum
ꝓpter ſuā indigentiā. quia non haberet locū
ꝯſeruātē. tum quia nō patitur ordo uniuer-
ſi. ſed de angelo ꝙ celum nō exeat non ē rō
loci corporalis indigētia. ſed corporis ultimi
uniuerſalis continentia. ſm quā uniuerſu; ē
pfectū ⁊ ordinatū. ¶ Ad alias duas rōnes
pat; rūſio ꝙ ꝓcedūt de eſſe i loco tāq̄ʒ i cō
ſeruante. rōne cuius ponitur influentia in lo
cante. ponitur etiā inclinatio in locato. Jſte
aūt modꝰ eēndi in loco cōuenit āgelo.

Ecūdo queritur Utrum unus
angelus ſimul ⁊ ſemel ſit i pluri
bus locis. an tantū in uno. Et
ꝙ in pluribꝰ uidetur prio p Au
guſtinū qui dicit Angelus ibi eſt ubi uult. in
libro de ciui. dei. ſed exiſtēs in celo uult eſſe
in terra. ergo exiſtēs in celo ē in terra. ergo
ſimul eſt i pluribus locis. ¶ Jte; Damaſ.
dicit ꝙ ibi ē ubi opatur. ſed āgelus uel ē uel

poteſt eē motor celi. ⁊ motor opatur ſup to
tum mobile. ergo un⁹ angel⁹ i utraq3 pte cir
cūferentie celi pōt eſſe ſimul ⁊ ſemel. ergo
ſi magis diſtat una p3 circūferētie ab alia q̄3
celū a terra. pat3 ⁊c. ¶ Ite3 q̄3to aliquid ſim-
plitius. tāto ⁊ in pluribus repitur. Et rō hu
ius ē. quia tāto magis recedit a coartatione.
⁊ magis ap ppinquat ad diuinū eē qd̄ ubiq3
eſt. ergo ſi āgelus iter creaturas maxime ad
deū ap ppiquat. uidetur q̄ ſimul ⁊ ſemel in
pluribꝰ locis eſſe poſſit. ſicut ille ppter ſua3
ſimplicitatē eſt ubiq3 ⁊ ſemp. ¶ Itē glorifi
catus ſpūs nō hab3 cogitationes uolubiles.
imo pōt p donū glorie ſimul multa cogita-
re. ſed itellectꝰ p naturā in unico inſtāti non
aſpicit niſi ad unicū intelligibile. ⁊ p gloriam
ſimul uidet multa. ergo pari rōne uidetur q̄
āgelus glorificatꝰ ſimul poſſit eē in diuerſis
locis. ¶ Ite3 corpꝰ nūq̄3 pōt eleuari p grām.
nec p unionē ut ſit excelſius ſpū glorioſo.
ſed corpꝰ xpi ppter grām uniōis pōt eē in
locis diuerſis. ergo pari rōe ut uidetur et an
gelus glorioſus. ¶ Cōtra. Ambro. in libro
de ſpūſancto. ¶ Oīs creatura certis ſue na-
ture ē circūſcripta limitibus. ſed qd̄ pōt eſſe
unū ⁊ idē totū ⁊ ſ̄m totum. ita in hoc loco q̄
etiā in alio nō eſt circūſcriptū. ergo uel ange
lus non ē creatura. uel ſi ſit i pluribus locis
ſimul eſſe nō pōt. ¶ Itē Damaſ. i libro prio
Angelꝰ dicitur eē in loco quia adeſt itelligi
biliter ⁊ circūſcribitur ubi ⁊ opatur. non eīm
pōt ſ̄m idē in diuerſis locis opari. ¶ Ite3 ſi
angelꝰ ſimul eēt in diuerſis locis non indi-
geret mitti nec moueri. ſed mouētur angeli
ſicut p3 p ſcripturā ve. ⁊ no. teſta. ergo ⁊c.
¶ Ite3 ſi angelꝰ ſimul ⁊ ſemel eē poſſet i di-
uerſis locis. ſimul ⁊ ſemel poſſet i uno loco
tacere ⁊ in alio loco loqui. in uno moueri et
i alio queſcere. ergo duo oppoſita ſimul ⁊ ſe
mel erūt uera de eodē. ¶ Ite3 ponat eunde3
āgelum ſimul eſſe pariſius ⁊ rome. Quero
utrum de urbe poſſit ire pariſius. Si non.
quero quid impedit. et non ē dare. Si ſic.
ſed nihil mouetur ad id qd̄ habet. ergo non
pōt ire pariſius. Aut ſi uadit pariſius ⁊ ibi
ſe iuenit. ſimul fuit prius p̄ſens ⁊ abſens. et
poſt bis eſt ibi p̄ſens. que omnia ſunt incō-
uenientia ⁊ abſurda. ergo ⁊c. ¶ Reſpōſio
Dicendum q̄ cum angelus habeat eſſe indi

uiduatum habet eſſe hic et nunc. quia ꝟo h3
eſſe limitatum et uirtutem limitatam habet
eſſe in uno hic ſiue in uno loco tantum. quo
niam ergo tam indiuiduatio q̄3 limitatio na
turaliter et inſepabiliter ineſt angelo. hic eſt
q̄ āgelꝰ ſimul et ſemel opportet eſſe tātu3
in uno loco. et hoc dicūt auctoritates ⁊ ra-
tiones pbant. et ideo concedende ſunt p eo
q̄ uere3 concludunt. ¶ Ad illud quod obicit
primo. q̄ ibi eſt ubi uult. Dicendum q̄ il-
lud non eſt dictum per concomitantiā ſimul-
tatis q̄ in eodem inſtanti in quo eſt uelle eē
in quocunq3 loco ſit eſſe. ſed ideo dictum ē
quia eē in loco uolito ſequitur uelle ſine mo
ra temporis magna. propter uelocitatem an
gelicam ut Damaſcenus dicit. ¶ Sequit etiā
eſſe in loco tali uel tali uelle angeli ad nutū.
quia angelus non uult niſi quod competit na
ture ſue. unde non uult ibi eſſe in inſtanti.
ſed in eo tempore i quo ſcit ſe poſſe pueire
Eo modo intelligendum eſt uerbum p̄dictū
de corpore glorioſo. ¶ Ad illud quod obi-
citur. q̄ ibi eſt ubi opatur. Dicendum q̄
opari alicubi eſt dupliciter. uel mediate ul' im
mediate. immediate utputa aīa opatur in
manu. ſed mediāte manu aīa naute opatur
in tota naui. quia mouendo manum mouet
temonem. et mouendo temone3 totā nauē
mouet. nec tamen opportet q̄ ſit i tota na
ui. ſed ubi opatur primo. Per hunc modū
intelligendum in ppoſito. q̄ et ſi angelꝰ eēt
motor celi uel mouens. primo moueret unā
ptem ſicut illa3 ſuper quam eſſet influentia
motoris. et in illa eſſet non in tota re mo-
bili uel mota. Sic etiam intelligendum eſt
de angelis qui ſubuerterunt ſodomam. ¶
Ad illud quod obicitur de ſimplicitate. Di
cendum q̄ eſſe ſimpliciter eſt dupliciter. aut
per priuatione3 ptium componētium in eſſe
nature. aut per priuatione3 ptiu3 cōſtituētiū
in eſſe diffinitio ſiue in genere. Quādo er-
go dicitur q̄ quanto aliquid ſimplitiꝰ tanto
in pluribus. hoc dicitur de ſimplicitate ſcdo
modo quā ſcil3 habet genus reſpectu ſpei.
et ideo in pluribus reperitur q̄3 ſpēs. Cum
autem dicimus angelum ſimplicem. hoc eſt
ſ̄m aliud genus ſimplicitatis. ideo nihil ad
ppoſitum. ¶ Ad aliud quod obicitur de
pluralitate cognoſcibiliū que itelligit ſimul

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

⁊ ſemel. Dicenduꝫ ꝙ nõ eſt ſimile duplici
rõne. quia uis cognitiua magis efficitur dei-
formis p gloriam. q̃z uis motiua motũ exte
riori. ¶ Preterea aliud eſt ꝙ deus ⁊ exẽplar
diuinum in glorificatis eſt ratio cognoſcendi
ſm rem et eſſentiã. ideo intellectus glorifi-
catus multa cognoſcit. ita ꝙ non diſpgitur.
ſed circa unũ colligitur. ſed angelũ eẽ in plu
ribus locis hoc non poteſt eſſe p collectionẽ
uirtutis ad unuꝫ locum. ſicut intellectus ad
unuꝫ primũ cognoſcibile. et ideo non eſt ſi
mile. ¶ Ad illud quod obicitur de corpore
xp̃i. Dicendũ ꝙ non eſt locus a miori nec
a ſimili. quia corpus xp̃i in pluribus locis ẽ.
quia multa cõuertũtur in ip̃m. Et ſi queras
quare magis congruit aliqua in ip̃m couerti
q̃z in aliud corpus. Ratio huius eſt. quia ẽ
cibus i quo uniũtur ⁊ reficiũtur oĩa membra
xp̃i. Et ſi queras. quare cib⁹ ẽ huiuſmo-
di. Eadeꝫ queſtio ẽ de carbone quare cale-
facit pp̃ter cõiunctionem cuꝫ igne. ſic caro
xp̃i repleta ẽ dilectiõe ut carbo ignit⁹ igne.
et hoc tactũ ẽ diffuſi⁹ i p̃rio libro ⁊ i quarto.

TErtio queritur de mõ eſſendi
angelum in loco. Et queritur
Utrum ſit in loco imptibili ſi-
ue pũctali. Et ꝙ ſic uidetur. ¶
Damaſ. dicit ꝙ angelus eſt in loco nõ figu
raliter. ſed intelligibiliter. cuꝫ ergo nihil ip̃i⁹
loci ſit infigurale ⁊ itelligibile niſi punctus.
eſt in pũcto. ¶ Iteꝫ pportio debet eẽ locati
ad locuꝫ. ſed ãgelus eſt ſimplex ⁊ ĩptibilis.
ergo ei debetur locus ſimplex ⁊ iptibilis. ſed
hic ẽ ſolus pũctus loci. ergo ⁊c. ¶ Itẽ pona-
mus angelũ eẽ in loco i quo miori nõ poteſt
eẽ. Quero aut ille loc⁹ ẽ ptibilis aut iptibi-
lis. ſi ptibilis. ergo cũ ãgelus ſit ſimplex. er
go adhuc põt eẽ in minori. ꝙ ſi non põt eſſe
in minori. uidetur ꝙ ille ſit iptibilis. ſꝫ nihil
eſt iptibile i loco niſi pũctus. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ
qd̃ recipitur i aliquo recipitur ibi p modũ re
cipiẽtis nõ p modũ recepti. ſi ergo ãgelus ẽ
in loco ptibili ẽ ptialiter. ſed ipoſſibile eſt an
geluꝫ recipe ptĩciõeꝫ. ergo ⁊c. ¶ Itẽ ſi ãgel⁹
eſt in loco ptibili tãq̃z in p̃rio loco. aut ergo
eſt tot⁹ in qualibꝫ pte. aut ẽ ita i toto ꝙ ps
eſt i pte. ſi tot⁹ eſt in toto ita ꝙ ps in pte.
ergo ẽ ptibilis. ſi ita ꝙ in qualibꝫ pte. cum
ergo ptes loci ſint multe. erit i plurib⁹ locis.
Si dicas ꝙ eſt i omnib⁹ illis tãq̃z i loco uno
ſicut aĩa eſt i omnib⁹ ptib⁹ corporis ¶ Con-
tra. Eſto ꝙ corpus illud diuidatur ⁊ locus
in quo eſt angelus. cõſtat ꝙ nihilomin⁹ põt
eſſe in oĩbus ptib⁹ cũ non pẽdeat in aliq̃ pte
pricipalit. ⁊ ſi hoc cũ ſit ibi locoꝝ mltitudo.
erit ãgelus i pluribus locis ¶ Cõtra. Pũct⁹
non ẽ loc⁹ nec ps loci. ergo qd̃ eſt i pũcto uel
in loco pũctali nõ eſt i loco ¶ Iteꝫ pũctus ut
dicit philo. ẽ ſubſtãtia poſita .i. eẽntia ha-
bens poſitionẽ in quo differt ab unitate. er-
go ſi ãgelus ẽ in pũcto ſm poſitiõeꝫ puncto
cõuenientẽ. ergo ãgelus habꝫ poſitiõeꝫ. ſed
forma habẽs poſitionẽ in materia nõ ẽ mo-
tor ſufficiẽs ei⁹ in quo ẽ. ergo ⁊c. ¶ Item ſi
angelus eſt in puncto p̃rio. ergo influit uirtu
tem ſupra pũctuꝫ. ergo cũ pũctus ſit i ppor-
tionalis corpori. ipoſſibile ẽ ꝙ uirt⁹ eius ſe
extẽdat ad corpus. ⁊ ita nũq̃z mouebit cor-
pus. ¶ Itẽ aĩa eſt i toto corpore. ſed hoc nõ
facit unio. quia ex hoc ipſo habet depẽdẽtiã
⁊ ita artationẽ. ergo hoc ẽ rõe ſimplicitatis.
cũ ergo ãgelus ſit eque ſimplex uel magis
q̃z aĩa. uidetur ꝙ multo fortius i maiori lo-
co uel equali totus poſſit eẽ. ¶ Reſponſio
triplex fuit circa hoc poſitio ¶ Fuerunt eiꝫ
qdã dicẽtes ꝙ ãgel⁹ q̃uis ſit i loco corpora
li nõ tamen eſt in loco corporaliter ſed ſpi-
ritualiter. quoniã uero non eſt in loco ſituali
ter. ideo nec ſm totum nec ſm parteꝫ nec ẽ
imptibile. quia nulla eſt omnino cõmenſura-
tio angeli ad locum. Sed illa ratio non in
telligibilis eſſe uidetur quo modo ſcilꝫ aliq̃d
poſſit eſſe in aliquo et diffiniri et contine-
ri. nec tamen primo imediate ſit in toto uel
in parte uel iptibili. Omne enim quod eſt
in aliquo toto. uel eſt ratione totius. uel rõe
alicuius partis. et ideo fuit circa hoc ¶ Scda
poſitio ſcilꝫ ꝙ angelus eſt in loco iptibili ſi-
ue punctali. Et ratio eorum erat illa. quia
angelus habet materiam omnino differentẽ
a corporalium materia niſi ſm eſſe. ſcilꝫ q̃a
non eſt extenſa. unde cum materia ſit ſim-
plex ut punctus. de ſe dicunt angelum habe
re ſimplicitatem pportionalem puncto. ⁊
ita in loco punctali. Sed hec poſitio falſa
eſt ⁊ non intelligibilis. Quicquid enim ſit

de materia ſicut infra dicetur. hoc tamen eſt uerum ꝙ omnis locus corporeus eſt ptibil. ergo ſicut eſt oppoſitio in adiecto dicere corpus iptibile ſiue punctale. ita ⁊ dicere locum punctalem. et iterū cum punctus non ſit locus ponere angelum in puncto eſt ipſum ponere non eſſe in loco. ¶ Et ideo ē tertia poſitio. ꝙ angelus cū contineatur a loco corporali ꝙ eſt in loco ptibili tanꝗ̄ in loco prio. ⁊ quoniaꝫ non poteſt extendi in eo. ideo neceſſe eſt ꝙ ſit in toto. ita ꝙ totus in toto et totus in qualibꝫ pte. et in hoc eſt ſimil quodāmodo ſimplicitas angeli ſimplicitati diuine. Sed deficit. quia angelus in uno loco tantum eſt. deus autem ubiqꝫ ¶ Ex hoc dicit Jo. Damaſ. ꝙ angelus eſt in loco corporali. ſed intelligitur non figuraliter. quia hoc ſolum capit intellectus quo modo uidelicet ſubſtantia tota ſit in ptibus et tota in toto. et ita patet reſponſio ad uerbum Damaſ. ¶ Qd obicitur. ꝙ debet eſſe proportio. Dicendum ꝙ non opportet ꝙ ſit ꝓportio ſm ſpetiales conditiones et ꝓprietates angeli uel loci. quia angelus non ponitur eſſe in loco proprie. eſt tamen ibi proportio quo ad finitatem et limitationeꝫ. per que duo angelus diffinitur et eſt in loco. Sicut eniꝫ angelus habet uirtutem finitam et ſubſtantiā. ſic locus eius artatus eſt et limitatus ¶ Qd queritur de hoc. ſi ponatur angelus in loco in quo minori non poſſit eſſe. Dicenduꝫ ꝙ in hoc differt exiſtentia angeli in corpore et anima. ꝙ anima que eſt perfectio corporis nati uiuificari uita rationali. et illud eſt in determinata quātitate. ideo poteſt eſſe in corpore ita puo ꝙ non in minori. quia min⁹ non eſſet organale et uiuificabile. angelus autem quia non eſt ut perfectio et ſimplex eſt. quia in qualibꝫ parte loci eſt totus quantūcunqꝫ parua eſt. ratio loci ſaluatur in qualibꝫ. non poteſt accipi locus ita puus ꝗn adhuc poſſit eſſe in minori. et ideo non ē dare in quo minori non poſſit eſſe. eſt tamē dare in quo maiori non poteſt ſicut et anima. ꝗa hoc uenit ex limitatione. ſicut ergo in corporalibus ſtatus eſt in aſcendendo. ſed in diuidendo nunꝗ̄ eſt ponere ſtatum. nec unꝗ̄ deuenitur ad iptibile. ſic intelligendū eſt circa exiſtentiam angeli in loco. ¶ Qd obicit ꝙ eſt per modum recipientis. Dicendū ꝙ ueruꝫ eſt ut receptuꝫ dependet a recipiente. ſicut ſpecies recipitur in organo recipitur et in intellectu. et exiſtentia eius pendet ex eo in quo recipitur. et ſe habet ad illud p modū informantis. hinc eſt ꝙ recipit modum ſue exiſtentie ab eo in quo recipitur. non ſic angelus recipitur a loco. quia non pendet ex illo. ¶ Quod obicitur. ſi totus eſt i qualibꝫ pte loci cum ſint plura loca ⁊c. Dicendū ꝙ totus ē in qualibꝫ pte. nec tamē in pluribus locis. ſicut nec anima dum uiuificat totū corpus non uiuificat diuerſa corpora. ſed unū. ¶ Quod auteꝫ obicitur. eſto ꝙ corpus illud ſiue locus in quo eſt angelus diuidatur. Dico ꝙ ſi diuideretur in mille ptes. dum tamē ptes non ſequeſtrētur longe ab inuiceꝫ. tot⁹ eſſet in omnibus. et omnes eſſent ei un⁹ locus. quia adhuc habet rōeꝫ ambiendi uel diffiniendi angelum ſm illud qd complectit omnes ptes. Locus enim non numeratur ſm numeruꝫ corporuꝫ locantiuꝫ. ſed in cōpatiōe ad locatum. ſicut patꝫ quia unuꝫ corp⁹ pōt eē ptim in aere. ptim in aqua. ptim in terra. nec tamen in tribus locis. ſed in uno eſt.

Quarto et ultio queritur Utruꝫ plures angeli poſſunt ſimul eē in eodem loco primo. ¶ Et ꝙ ſic uidetur ratione multiplici. et prima eſt hec. ¶ Angelus non eſt in loco corporaliter ſed ſpūaliter. ergo cuꝫ dicit philo. tertio de aia ꝙ anima eſt locus ſpēruꝫ in quo ſcilꝫ ſunt ſpūaliter. Similis eſt modus exñdi angeluꝫ in loco ⁊ ſpēm in anima. ſed in aia poſſunt eē plures ſpēs ita ꝙ una non eſt in alia. ergo pari ratione plures angeli in uno loco corporali. ¶ Item angelus non ē minoris ſimplicitatis ꝗ̄ punctus. ſed duo puncta poſſunt eē ſimul. ergo et plures āgeli. Probatio minoris. Philo. dicit ꝙ cōtigua ſunt quoꝝ ultima ſunt ſimul. et dicit ꝙ ſimul ſūt quecūqꝫ in eodem loco primo ſunt. ergo cū cōtingat lineas contiguari et ita ultima eſſe ſimul. ergo duo indiuiſibilia ſunt ſimul. ¶ Item p aliud ſimile. quia angeli ſunt lumina ſpūalia ſicut dicit Dionyſius. ſed lumia corporalia q̄ ſunt minoris ſimplicatis ⁊ magis

depẽdẽt a loco corporali ſimul ſunt. ſicut dicit
Diony. Et plures ſpẽs in eodẽ medio ſit.
ſicut patet pari rõne. imo fortiori plures an
geli in uno loco. ¶ Itẽ rõnalis aĩa magis
ap ꝓpinquat ſibi corpus in quo toto ẽ. ꝙ̃ an
gelꝰ locũ. quia maiori nexu unitur. ſ3 demõ
põt obſidere ⁊ eẽ in. e. corpore cũ aĩa. ergo
⁊c. ¶ Itẽ ſancti dicũt ut infra habebitur. ꝙ
corpus glorificatũ ptrãſit ꝑ nõ glorificatu3.
ergo poſſunt ſimul eẽ duo corpora. ergo mĺ
to fortius duo ſpũs. ¶ Si dicas ꝙ nõ ualet in
ſpiritibus. quia unus non ẽ materialis reſpe
ctu alterius. ſicut corpus non glorificatũ re-
ſpectu glorificati. Obicitur ¶ Tunc ſic ſimĺ
duo corpora aĩata quorũ unũ ſit glorificatu3
⁊ alterũ non. ꝯſtat ꝙ due aĩe ſunt ſimul ⁊ tñ
una non eſt materialis reſpectu alterꝰ. ergo
pari rõne duo ſpũs ¶ Item ſpũs rõnalis nõ
occupat locũ. intelligamꝰ eñi ꝙ locus ſit ua-
cuus a corpore. ⁊ ponatur ibi ſpũs. nihilomi
nus erit uacuꝰ ſicut prius ⁊ natũ tantũ r̃cipe
ꝙ̃tum prius. ergo cũ eque bene poſſit ibi eẽ
corpus ſicut ſi non eẽt ſpũs. pari rõne uideĺ
ꝙ ⁊ alius ſpũs ¶ Contra. Strabus dicit et
habetur in littera. ꝙ ſtati cũ empyreũ ẽ factũ
repletũ eſt ſanctis ãgelis. ſed non ẽ repletu3
quo ad uacuitatẽ. ergo quo ad ornatus tota
litatem. ergo loca diſticta ⁊ diuerſa habẽt in
empyreo. ergo ſi eos ita ꝓduxit deus ſicut
nati ſunt eẽ. non ergo in eode3 loco nati ſũt
eſſe. ſed in diuerſis ¶ Ite3 Aug. de fide ad
Petrũ. In eſt ſingulis ſpiritibꝰ naturaĺ ter
minus quo ad ſe inice3 diſtiguntur. ⁊ unus in
altero non ẽ. ergo diſticti ſunt ꝑ termios na
turales. ĩpoſſibile ẽ eos ſimul ⁊ in eode3 lo-
co ſimul exiſtere. ¶ Item locus diciĺ ad lo
catum relatione eſſentiali. ergo cũ multipli-
cato uno relatiuorũ multiplicatur alterũ. tot
ſunt loca quot locata. eo mõ quo locꝰ dicitur
ad locatum. ergo cu3 locus angeli dicatur ad
locatum ꝑ modum menſurãtis ⁊ ꝑ modum
diffiniẽtis. ergo quot ſunt angeli diffiniti tot
ſunt loca diffinientia ¶ Item ſicut ſe habet
locus ad locatum ⁊ ecõuerſo. ergo ſicut unũ
locatũ ad plura loca ita unus locus ad plura
locata. ſed unum locatum ut angelus nõ põt
eſſe in plibꝰ locis. ergo unꝰ locus non poteſt
eſſe plurium angeloru3. mãifeſtu3 ergo ⁊c.
¶ Reſponſio. Ad predictam queſtionem

dixerunt aliqui. ꝙ angeli poterant plures eẽ
ſimul nullo repugnante. et hoc propter ſuã
ſimplicitatem. et propter hoc ꝙ locũ non re
plent ratione ſue ſpiritualitatis. Unde nec
minuerunt loci capacitatem. quẽadmodũ nec
lumina nec ydola ĩ medio. nec ſpecies in ani
ma. que in eodem et ſm idem ſunt in multi
tudine. nec tamen ponitur ydolum in ydolo
nec lumen in lumine. ſic dicunt ſe habere in
propoſito. Nec cogit obiectio de repletione
celi. quia hoc dictum eſt propter ſpirituum
multitudine3. nec de uirtute ſiue loco ſpiri-
tuali. ꝙ̃a ſemp diſtinguntĺ ꝓpria uirtute ⁊ na
tura. nec unus illabitur alio. nec de relatiõe.
quia unius ad alterum non eſt habitudo nec
dependentia neceſſitatis. ſed ſolus cuiuſdã
congruitatis ¶ Alii dixerunt ꝙ ꝙ̃uis an-
gelus ſpiritualiter ſit in loco. tamen plures
angeli in eodem loco ſimul eſſe nõ poſſunt.
repugnante habitudine diſtinctionis que eſt
loci ad angelum. Sicut enim due ſpecies al
bedinis in eadem anima eſſe non poſſunt.
non propter hoc ꝙ repugnet repletio. ſed
propter hoc ꝙ repugnat ipſius anime in-
formatio. quia informata ſpecie albedinis ñ
poteſt iterum conſimili ſpecie informari.
Similiter in propoſito locus diffiniens ali-
quid non poteſt aliud ꝙ. e. modo eſt in loco
diffinire. Unde ſicut unum corpus nõ poteſt
perfici a duabus animabus. ſic nec unꝰ locus
primus deputari poteſt duobus ſpiritibus.
Sed melius iſtam queſtione3 terminare poſ
ſumus ſi reſpiciamus ad rationem ob quam
angelos ponimus in loco corporali. hoc ei3
non eſt propter indigentia3 angeli. quia om
ni corporali loco deſtructo poſſet ſpiritua-
lis ſubſtantia ꝑmanere. Nec hoc etiã ẽ ꝓp
ter indigentia3 loci. quia per preſentia3 an-
geli nulla remouetur indigentia loci. ſed hoc
ẽ propter ordine3 uniuerſi. Quoniã ergo
angelus locu3 non occupat. angelus indigẽ
tia3 loci corporalis non terminat. nec ſiplici
ter nec in pte ꝙ̃tu3 ẽ de ſpeciali natura eius
et loci. nihil prohibet plures ſpiritus ſiĺ eſſe
ſicut plura ydola uel ſpecies in anima. ſed
quoniã ordo uniuerſi ita tollitur ꝑ oĩmoda3
indiſtantiam ſicut ꝑ diſtantia3 infinitã. ſicut
non patitur ordo uniuerſi ut angelus ĩfinite
diſtet ab angelo. immo omnes intra unam

circūferētiā celi ultimi clauditur. ſic nō patit
q angelus in eodē loco primo ſimul ſit cum
angelo. Et ex his patēt obiecta. ¶ Qđ
eim obicitur de ſpēbus in anima et pūctis et
lumiaribus. patꝫ reſpōſio q non eſt ſimile.
p eo q diuerſe ſpēs indigentias aie cōplēt.
non ſic plures angeli indigentiam loci. Am-
plius non ſic attenditur ordo in illis qātū ad
exiſtētiam in loco ſicut in angelis ¶ Similr
ſequētia duo non ualent. quia nihil ē ibi qđ
repugnet ordini uniuerſi. quia demon ⁊ alia
ſunt in corpore diuerſo modo eſſendi. ⁊ cor
pus non glorificatum eſt materiale reſpectu
glorificati. Ultimū uero concludit a pte na-
ture angeli. ſed aliud ē qđ ipedit.

IN parte iſta ſunt dubitationeſ
circa litteram ¶ Et prio qritur
de hoc qđ dicit. Cū me lauda
rent aſtra matutina ⁊c. Dicit
eim hoc de āgelis intelligi ¶ Sed circa hoc ē
quod dicit Damaſ. Tribuit ſibi conſimilia
ſermone ſine uoce plato. ſi ergo angeli non
loquūtur. ergo non laudant. ¶ Itē angeli
ſunt ſubſtantie ſpirituales. ergo non habent
organa corporalia. ergo nec uocē poſſūt for
mare. ¶ Itē uox formatur ex pcuſſione ⁊
fractione aeris. ſi ergo in empyreo nō ē aer.
ergo non uidetur q poſſit ibi eē uox nec ſo
nus. ergo nec laus non ſolum ab angelis. ue-
rum etiā nec ab hominib⁹ beatis. Si dicas
q intelligitur de laude mentali. non uocali.
¶ In cōtrariū fuerūt reuelationes ſanctorū
qui audierunt multas animas. maxie exem
plū ē i beato Martino quē audiuit uir ſan
ctus cū laudibus ferri in celū. ¶ Itē in con
trarium ē auctoritas yſa. vi. Clamabat al-
ter alterū ⁊c. et in apocalyp. quarto. Re
quiem nō habebant. ¶ Itē ratio uidet illō
pſuadere. quia ibi erūt organa uocū. ⁊ i hoc
maxima ē iocunditas. ⁊ in hoc manifeſtatur
maxime diuia gloria. ergo uidetur q laus
uocalis erit in patria. ¶ Reſpōſio. Dicen
dū q ſup hoc non habet certitudo nec per
auctoritates. nec p rōnes cogentes. Cū eiꝫ
utraqꝫ ps ſit pbabilis. utraqꝫ teneretur a di
uerſis. ¶ Quidā naqꝫ dicūt. q i celo ēpyreo
non erit niſi laus mētalis tā ab āgelis qꝫ ab
homib⁹ beatis. tum quia nō cōpetit loco. tū
quia non cōpetit locatis maxie angelis. ⁊ ſi
angeli ſunt monſtrati laudare uocaliter. hoc
fuit p uiſionē imaginatiuā. nō corporalē. nec
opꝫ huiuſmodi corporalē laudē eſſe. qa tāta
erit mētalis q hoc locū non habebit ¶ Aliis
magis placet q laus uocalis erit in prima qꝫ
tum ad homies qui habebunt organa. ut ſic
nō ſolum animus laudet deum. uerū etiam
lingua. et totus homo feratur i laudē diuiaꝫ.
¶ Et ſi queratur. qūo hoc poſſit eſſe. Dicit
uel q illa uocis formatio nō erit p inſpirati-
onem ⁊ reſpirationem. ſed p aerē qui quaſi
naturaliter erit beatis complacatus. ſicut pꝫ
in quibuſdā aialibus. ut in apibus. uel certe
ita definet empyreum glorificatis ſicut aer
corporibus nō glorificatis. ¶ De angelis uo
dicūt. q quia in corporib⁹ ſunt p naturā pro
priam nō competit eis niſi laus ſolum men-
talis. unde Grego. Laus angelorꝫ ē i ipa
admiratione cōtemplatiōis. ſed quia angeli
dum miniſtrāt nobis corpora. aſſumunt ad
noſtrꝫ ſolatiū. et in illis loquūtur ⁊ uoces for
mant ad noſtram inſtructiōem aliqnādo. ita
etiam in illis uocaliter deum laudant ad no-
ſtram conſolationem. ¶ Quecūqꝫ ps tenea
tur ſatis plana eſt ſolutio obiectorꝫ. Que-
cunqꝫ iſtarum poſitionum teneatur. planum
eſt q textus Job intelligitur de angelis bo-
nis. qui dicuntur aſtra propter fulgorē ma
tutine cognitionis quam habent in uerbo. et
de laude mentali quantum ad exultationem
quam habent de deo. ¶ Item queritur de
hoc qđ dicit Lucifer. Aſcendam in celum.
Cuꝫ enim eſſet in empyreo. uidetur q ultra
empyreum ſit aliud celum. Si dicas q nō
eſt aliud celum corporale ſed ſpirituale ¶
Contra. Extra ultimum celum corporale
nihil eſt. quia eſt continentia uiſibilium. er-
go et inuiſibilium. ergo non uidetur q ſit
aliud celum ſpirituale ultra empyreum quiꝫ
etiam ſit aliud corporale. ¶ Item chr̄ſtus
ſedet a dextris dei. et beata uirgo eſt exal-
tata ſuper omnes choros angelorum. et tā
chriſtus qꝫ beata uirgo eſt in celo corporali
ergo ſi angeli ſunt in empyreo. uidetur q ul
tra empyreum ſit aliud celum corporale. er
go nō intelligitur de ſpirituali. Q uero igit
ſi ultra empyreum eſt celum ſpirituale. qđ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſit quid continet et ꝑ quanto dicatur celū. ¶ Reſponſio. Dicendū q̃ celum eſt nomen īpoſitum corpori ſm ſuā primā īpoſitionē. et corpus qḋ eſt ſurſum dicitur celū. quia cō tentiuū. ſecretum et quietum. et quia hec triplex ꝓprietas repitur in celſitudine diuinitatis. ideo ipſa dicitur celum. Eſt eīm āpla immenſitate uirtutis. ſecreta ꝓfunditate cognitionis. quieta trāquillitate delectationis. hoc eſt celum ad quod Lucifer aſcendere uoluit. quia ad hanc celſitudinem hoc eſt ſup⁹ omni celo non ſitu. ſed dignitate. et maius ē omni celo non extenſione. ſed ſua imenſitate p quam eſt extra omnia non excluſus. ſicut dictum eſt in primo libro. In hoc autē celo ſunt ſolum tres pſone. ſ. pater et filius et ſpiritusſanctus. qui ſoli ſunt omnino ⁊ perfecte equales. Omnia autē creata ſiue corporalia ſiue ſpiritualia intra empyreū ſunt. ¶ Quod obicitur de xp̄o q̃ ſedet a dextris. Dicendum q̃ hoc ſi dicatur ſm diuinam naturam dicitur p omnimodam equalitatem. Si autem ſm humanam. ſic dicitur ſedere a dextris. quia in potiorib⁹ bonis patris. vnde in empyreo ceteros excellit tam angelos q̄ȝ homines. et loco et dignitate poſt ipſum credimus beatam uirginem ſuper oēs alios. ⁊ deinde ceteri ordināt ur ſm dignitatē meritorum. Huiuſmodi autem imaginatio faciliter poteſt haberi ſi quis imaginetur aues in aere ſm ordinem. et piſces in aqua. ſic in empyreo intelligenda ſunt collocari corpora quia corpus illud multum habet de altitudie ſicut et alii celi. vnde non debet quis imaginari q̃ ibi ſint beati ſicut in ſolario. nec tamen itelligendū q̃ unus ſit directe ſup caput alterius. ſed ſicut ſi eſſet mons rotūdus et aliquis eſſet in culmīe. et aliqui circū circa ſic poteſt aliquis imaginari q̇ melius poſſit diſpoſitionem bonorum in celo empyreo et chriſti. uix tamen poteſt aliquis imaginari q̃ perueniant ad cogitandum diſpoſitionē per eum modum per quem eſt. et ideo magis eſt deſideranda q̄ȝ in imaginatione deſcribēda ¶ Nota tamen q̃ in diſpoſitione celorum ſiue numero uidentur contradicere doctores ſacre ſcripture philoſophis. Nā philoſophi ſperas octo eē dicunt. doctores aliqui nouem ponunt. Aliqui octo. aliq̇ vij. celos. et iterum ſibi ipſis uidentur contrariari. ¶ Ratio autem huius contrarietatis eſt. quia philoſophi nihil de empyreo ſūt locuti. nihil etiam de igne et aere quando loquūtur de celis. ſcriptura ſacra etiam aerem celum appellat et aquas. ſupra celum et ipſ empyreum et ipſum deum ¶ Ratio autem diuerſitatis inter doctores ex hoc uenit. q̃ quidam numerant celum ſpirituale cum corporalibus. ut Beda. Quidaȝ uero omittūt ulterius. quidam diuidunt firmamentum in duo. ſcilicȝ in celum ſydereum et planetarū. Quidaȝ coniungunt ſimiliter aereū ī duos. quidam coniungunt ſimiliter de igneo. tām ſm cōmuniorem compationem nouem ponuntur celi largiſſime accipiendo ſcilȝ aereū ethereum. igneum. olympiū. celum planetarum. firmamentum. aqueum. empyreum ⁊ celum trinitatis. horum autem ſufficientia patebit infra.

¶ Diſtinctio tertia.

Ecce oſteſum ē ꝛc. Supra egit Magiſter quando et ubi creati ſunt angeli. In hac parte oſtēdit quales facti ſunt ¶ Et quoniam qualitas angeli poteſt attendi. aut q̄ȝtum ad naturales habilitates ſiue qualitates reſpicientes diſpoſitionem nature. aut meritum. aut premium. ideo hec pars tres habet partes ¶ In prima determinat de primis. ſcilicȝ de attributis ¶ In ſcđa de habitibus malitie et bonitatis. Illud quoqȝ inueſtigatione ꝛc ¶ In tertia de habitibus beatitudis et miſerie. ibi De quattuor poſt hoc uidendum utrum beati. ¶ Prima pars habet tres ¶ In prima enumerat et diſtinguit illa attributa ¶ In ſcđa oſtendit qualiter recipiunt magis et minus. ibi Hic conſiderādum eſt ꝛc ¶ In tertia oſtendit in aliquibus aliis equalitatem. ibi Et ſicut et in predictis angeli differebant ꝛc.

AD intelligẽtiã₃ huius ptis duo
querũtur ſm duo attributa. q̃a
de aliis habebitur ¶ Et pri-
mo queritur de ſimplicitate eſ
ſentie ¶ Scõo uero de diſcretione pſõali
¶ Circa primũ queruntur tria. ¶ Primo que-
ritur Utrum angelus ſit ſimplex aut cõpo-
ſit⁹ ex materia ⁊ forma. ¶ Scõo dato q̃ ſic
Queritur Utrũ eadẽ ſit materia i ſpũalib⁹
⁊ corporalib⁹ p eſſentiam. ¶ Tertio q̃ritur
Utrũ ſit una numero aut ſ ideñtitatẽ aliã

QUeritur primo ergo Utrum in
angelo ſit compoſitio ex diuer-
ſis naturis. ſcil₃ ex materia et
forma ¶ Et q̃ ſic oſtenditur p
rõem mutatiõis. Nullu₃ ẽ mutabile ſiplex.
ſed ãgelus de natura ſua ẽ mutabilis ⁊ mu-
tatur. ergo habet cõpoſitionẽ. ſed ulterius.
q̃ ex materia. cuicũq₃ ineſt mutatio inẽ pri
cipiũ mutabilitatis. ſ₃ pricipiũ mutabilitatis
ẽ materia. ergo ⁊c. Pria maĩfeſta ẽ. Scõa
p₃ p Aug. xii ↄfeſſi. Omne mutabile inſi-
nuat quãda₃ iformatione₃. qua formata põt
uel mutatur uel uertitur. Et Boetius i ter-
tio caplõ de tri. libri naturaĺ. qõ ẽ materie
forma. accidẽtib⁹ põt ſubiici. Et ibidem ex-
preſſe dicit q̃ forma nõ ſuſcipit accidentia.
q̃a hec nõ ſuſcipit niſi materia ſubiecta. Si
tu dicas mihi q̃ mutabilitas uenit rebus. q̃a
ſunt ex nihilo. ſicut in pluribꝫ locis uult Au
guſtin⁹. ſed conſtat q̃ mutabilitas non ẽ pu
ra priuatio. imo dicit aliquam poſitionem.
ergo non habet cauſam ipſam puram pri-
uationem. neceſſe eſt ergo q̃ habeat cau
ſam dicentem poſitionem. ſed non poſitio-
nem omnimodam cum etiam dicat priuatio
nem. ergo aliquid quod non eſt omnino ali-
quid nec omnino nihil. ſed quod eſt mediu₃
inter aliquid et nihil. hoc autem dicit Aug⁹.
materiam. ergo ⁊c. ¶ Item hoc ipſum oſtẽ
ditur p rationem actionis et paſſiõis. Quia
nihil idem et ſm idem agit et patitur. ſed an
gelus idem agit et patitur. ergo hab₃ aliud
et aliud principium ſm qõ agit et patitur.
ſed principium ſm qõ agit eſt forma. princi
pium uero ſm qõ patitur non poteſt eẽ niſi
materia. ergo ⁊c. Maior p ſe manifeſta ẽ.
Minor ſimiliter patet. Nam angeli eſt re
cipere illuminationes et dare. ergo ⁊c. Si
forte des inſtantiam. q̃ medium p eandem
naturam recipit lumen et dat. ut patet i aere
nulla eſt inſtantia. quia medium non habet
rationem actiui nec coopatiui ¶ Et rurſus.
hec inſtantia non poteſt fieri in uera actione
et paſſione. Angelus enim agit et patitur.
dum enim agit quod nõ debet. patitur quod
debet. dum agit culpam patitur penam ut
nullo modo ſit dedecus peccati ſine decore
iuſticie. et hec eſt paſſio ꝓprie. ¶ Item hoc
uidetur p rõnem indiuiduationis. In ange-
lis enim eſt diſtinctio hypoſtaſu₃ nõ p origi
nem. fiat ergo talis ratio. Omnis diſtinctio
ſm numerum uenit a principio intrinſeco et
ſubſtantiali. quia omnibus accidentibus cir-
cũſcriptis differentia numero ſunt diuerſa.
ſed non uenit a forma. ergo uenit a princi-
pio materiali. ergo ⁊c. Maior p̈ ſe manifeſ
ta eſt. Minor patet p philoſophu₃ qui di-
cit de celo et mundo. Cum dico celum dico
formam. cum dico hoc celum dico materiã.
Et idem in pluribus locis dicit. q̃ omnino
materia numerabiliter ſe habet ¶ Si tu di-
cas q̃ materia uocatꝰ ipſa hypoſtaſis ſiue ip
ſu₃ qõ eſt. Ego quero a te ð hypoſtaſi. aut
addit aliquid ſupra eſſentiam et formã. aut
nihil. ſi nihil addit. ergo non contrahit. er
go ſicut ipſum uniuerſale ẽ natum ſemp eẽ
et ubiq₃. ſic ipſa hypoſtaſis ſicut patet i diui
nis. quia perſona non addit ſupra eſſentiam
ſ₃ ẽ ubiq₃ et immẽſa ſicut eſſentia. ergo cũ
hypoſtaſis ãgeli finita ſit et artata et limi-
tata. et ita hic et nunc. neceſſario opportet
q̃ ultra formam addat aliquid artans ſub-
ſtantiale ſibi. hoc autem non poteſt eſſe niſi
materia. ¶ Item hoc ipſum oſtenditur p
naturam eſſentialis compoſitionis. Ange-
lus enim diffinitur. et ita participat naturam
generis et differentie. naturam in qua cõue-
nit cum aliis. et naturam in qua differt. ergo
cum neceſſe ſit totam ueritatem diffinitiõis
realiter inueniri in quolibet angelo. neceſſe
eſt in eo ponere naturarum diuerſitatem. ſ₃
impoſſibile eſt plures naturas concurrere
ad conſtitutionem tertii quin altera habeat
rationem poſſibilis. altera rationem actualꝰ.
quia ex duobus entibus i potentia nihil fit.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſimiliter nec ex duobus entib⁹ i actu . ergo
neceſſe eſt ꝛc . ¶ Si tu feras mihi inſtantiã
in albedine et in aliis formis que habent dif
finiri. et habent genera et differentias. nec ta
men habent materiam ꝑtem ſui . inſtantia
omnino nulla eſt. quia ſecus eſt in naturis
accidentium que habent ortum ex ſubſtãtia
et eius principiis. et de naturis ſiue differẽ-
tiis ſubſtantie que non habent ortuꝫ ex alio
genere. vnde neceſſario ſequitur. uel ꝙ albe
do habeat diuerſas naturas in ſe. uel natura
ſpẽi et generis primi et ſubalterni creatur a
diuerſis naturis reptis in ſubiecto . ꝙ ſi ita
non poteſt poni in angelo. primum ponẽdũ
eſt . ¶ Sed cõtra . Boetius in fine libri de
duabus naturis et una perſona chriſti Om-
nis natura incorporee ſubſtantie nullo mate
rie fundamento initur . nullum uero cor-
pus eſt cuius materia non ſit ſubiecta. ⁊ ite-
rum cum alia res fundamento materie inita
tur ut corpus . ãia uero omnino ſubiecto nõ
egeat. ut incorporeum nullo modo fieri po-
teſt ut corpus in corporalem ſpiritum ꝑmu
tetur . Ex hac auctoritate expreſſe habetur
ꝙ angelus non materiam habet . ¶ Item
philo. de anima dicit ꝙ nec corpus eſt nec
forma in corpore eſt neqꝫ mixtum cum ma
teria omnino. et hoc dicit eſſe uerum de in-
tellectu. ſed angelus eſt huiuſmodi. ergo nõ
habet materiam . ¶ Item oſtenditur rõne .
Uniuerſum eſt ꝑfectiſſimum ſm ordineꝫ na
turarum ita ꝙ ꝑfectius non poteſt cogitari
rationabiliter. ſed in uniuerſo rationabiliter
poteſt cogitari aliqua ſubſtantia ſpiritualis
et immaterialis. ergo illa eſt in uniuerſo. et
ergo ꝛc . Maior patet per hoc ꝙ deus fe-
cit omnia ualde bona . Patet etiam per Da
maſcenuꝫ capł'o duodecimo . Omnia que ꝑ
dei prouidentiam fiunt. deductionem conue
nientem ſuſcipiunt. et ubi non ẽ melius fa-
cta ſunt'. Auguſtinus de libero arbi. Põt
eſſe aliquid in rerum natura quod tua rõne
non cogitas . Non eſſe autem qđ uera ra-
tione cogitas non poteſt . Minor pꝫ etiaꝫ.
quia rationabiliter cogitatur ſubſtãtia deo
ſimilis per ſpiritualitatem et immaterialita
tem. et hoc uidetur' . Cum enim ſit aliqua
natura que ſm ſubſtantiam et eſſe eſt actus
materie ut forme materiales et corporales' .

alia que ſm actum eſſendi non ſm eſſentiã
ut anima rationalis . erit ergo tertia que ſm
actum et eſſentiam erit ſeꝑata . ¶ Item ui
detur per deductionem ad inconueniens .
Inconueniens enim eſt ꝙ aliqua natura cr
ata ſit nobilior angelo. ſed omnis cauſa no
bilior eſt ſuo effectu . ergo angelus non ha-
bet aliam cauſam ꝙ̃ increatam. ſed illa non
poteſt eſſe cauſa materialis nec formalis .
ergo angelus non habet nec materiam nec
formam aliam. ſed eſſentialiter ẽ forma .
¶ Reſponſio . Dicendum ꝙ certum ẽ an
gelum non habere eſſentiam ſimplicem per
priuationem omnis compoſitionis . Certũ
enim eſt ꝙ angelus compoſitus eſt compo-
ſitione ſimplici . ¶ Poteſt enim conſiderari
in comparatione ad ſuum principium. et ſic
intantum eſt compoſitus inquantum habet
ad ipſum dependentiam . Simpliciſſimum
enim abſolutum eſt et oẽ dependens hoc ip
ſo cadit in aliquam compoſitionem . ¶ Ha-
bet ſcđo conſiderari in cõparatione ad ſuũ
effectum. et ſic habet componi ex ſubſtan-
tia et potentia . ¶ Habet nihilominus conſi
derari ut ens in genere. et ſic ſm metaphiſi
cum componitur ex actu et potẽtia . ſm lo
gicum uero ex genere et differentia . ¶ Iteꝫ
ſi ꝯſideraſ ut ens in ſe. et ſic quantum ad eſ
ſe actuale eſt in ipſo compoſitio entis. et eſ
ſe quantum ad eſſe eſſentiale ex quo eſt et
ꝙ eſt . quantum ad eſſe indiuiſibile ſiue per
ſonale. ſic ꝙ eſt et quis eſt . cum ergo ange
lica eſſentia dicitur ſimplex. hoc non eſt per
priuationem harum compoſitionum . ſed
hic certum eſt aliquas compoſitiones a ſub
ſtantia angeli remoueri. utpote cõpoſitio
nem ex ꝑtibus quãtitatiuis. et compoſitio-
nem ex ꝑtibus etherogeneis. copoſitionem
ex natura corporali et ſpirituali. qualis ẽ in
homine . ſed de compoſitione materie et
forme ſiue materialis et formalis . de hac
dubium eſt . Et uoluerunt aliqui dicere ꝙ
talis remouetur ab angelo. et ſunt in eo cõ-
poſitiones prius dicte . ſed ſicut oſtenſum
eſt ſupra cum in angelo ſit ratio mutabili-
tatis non tantuꝫ ad non eſſe. ſed ſm diuer-
ſas ꝓprietates, ſit iterum ratio poſſibilitatiſ
ſit iterũ ratio indiuiduatiõis ⁊ limitationis .
poſtrẽo rõ ẽentialꝰ ꝯpõnis ſm ꝓpriã naturã.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nõ uideo cauſam nec rõem quõ defendi põt
qȝ ſubſtãtia ãgeli ſit compoſita ex diuerſis
naturis ⁊ eẽntia oĩs creature p ſe entis . ⁊ ſi
ꝯpoſita ẽ ex diuerſis naturis. ille due nature
ſe habẽt p modũ actualis ⁊ poſſibilis. ⁊ ita
materie ⁊ forme. et ideo illa poſitio uidetur
uerior eẽ. ſ. qꝫ in ãgelo ſit ꝯpoſitio ex mate
ria ⁊ forma . ¶ Quod ergo obicitur in con
trariũ de auctoritate Boetii ⁊ Aug. Dicẽt
qꝫ loquitur de materia ⁊ a ꝓprietate. ſ. rõne
potentie paſſiue que eſt pricipium patiendi ⁊
trãſmutãdi ab alio. et hoc patȝ. quia ipſe uult
ꝓbare qꝫ corporalia non cõuertũtur i ſpũa-
lia nec ecõuerſo. ¶ Similiter philo. uult dice
re qꝫ anima denudata ſit a ratione materie
ſcḋm quã eſt cauſa ꝑmixtionis ⁊ corruptiõis.
et ideo non loquẽtur generaliter de materia
ſed ap ꝓpriate. alioquin ipſe locus contradi-
ceret ſibi in primo de trinitate ubi dicit qꝫ ni
hil ſubicitur accidẽtibus niſi p materiam . et
ibidem dicit. qꝫ ſolus deus eſt imaterialis ¶
Quod obicitur. qꝫ creatura ſimplex rationa
biliter poteſt cogitari ⁊c. Dicendũ qꝫ cõſi-
deratis ꝓprietatibus creature. quia creatura
eo ipſo qꝫ creatura non eſt actus purus opȝ
qꝫ habeat poſſibilitatem. quia mutabilis eſt
opȝ qꝫ habeat fundamentum. quia limitata
et in genere. opȝ qꝫ compoſitionẽ habeat.
vnde non poteſt rõnabiliter cogitari qḋ non
poteſt eſſe nec fieri . ¶ Et ſi obicias mihi. qꝫ
deus põt facere qꝫ forma accidẽtalis ſit ſine
materia ut i ſacramẽto altaris . Dicendũ qꝫ
nũqȝ facit quin ſemp ſit nata eſſe i materia.
et ad illam qȝtũ eſt de ſui natura habeat icli
natioẽ . ſi ergo deus res cõdidit ſcḋm qꝫ cõ-
petit naturis ipſarum. patȝ qꝫ nũqȝ debuit fa
cere formã ſtare ſine materia i cõdictiõe rez
qȝuis i miracul' faciat ꝯtra naturã ⁊ ſupra na
turam . In cõdictiõe eĩm rez nõ querim᷒ qḋ
de᷒ poſſit. ſed qḋ cõgruat nature ipi᷒ creatu
re. ut dicit Aug. ¶ Qḋ obicit'. cauſa nobilior
eſt effectu. uez ẽ de efficiente ⁊ finali q̃ ꝓprie
tenẽt rõez cauſe. ſed de materiali ⁊ formali
q̃ ſunt pricipia ordiata ad cõpoſitionẽ nõ ha
bet ṽitatẽ ſimplr. ſed ſolũ ſcḋm quid .

SEcũdo dato qꝫ habeãt ꝯpõnẽȝ
ex materia ⁊ forã large ſiue p
noie materie ad eẽ poſſibile qḋ
cum alio uenit ad cõſtitutionẽ tãqȝ fundamẽ
tum rei ¶ Queritur de illa materia Utrũ ſit
eadem cũ materia corporaliuȝ .·. non loquor
de idẽtitate ſcḋm eſſentiã numeralem ſicut ſor
tes ſenex eſt idẽ ſibi puero ſcḋm ſubſtantiam.
ſed loquor ſcḋm idẽtitatẽ nature cõmunis . ut
ſicut omnes ãnuli de auro dicuntur habere
eandem materiã p naturaȝ ſiue eſſentiã. cuȝ
tamẽ naturaliter uarietur et alias ꝑs ſcḋm ſub
ſtantiam ſine uno alia in alio ¶ Et qꝫ ſit idẽ
p eſſentiã uidetur auctoritate Aug. de mira
bilibus ſacre ſcripture primo caplo Oipo-
tens deus ex informi materia quã ipſe pri᷒
de nihilo condidit cũctarũ rez. hoc ẽ ſenſibi-
lium ⁊ inſenſibilium. intellectualium ⁊ intel-
lectu carentiũ. ſpecies multiformes dimiſit .
quid hic expreſſius .·. ¶ Item ratione uidet'
In quolibet genere eſt reperire unum primũ
quo menſurantur omnia que ſunt in illo ge-
nere. ut uult philo. in xi. prie philoſophie .
Sicut in numeris ẽ unitas. ſed ſubſtantia eſt
unum gen᷒ nõ tantũ ſcḋm logicuȝ qui cõſide-
rat rez intentiões. ſed ſcḋm metaphiſicũ q̃ cõ
ſiderat eſſentias rerum. ergo in genere ſub
ſtantie eſt unuȝ aliqḋ quo menſurant' omnia
in illo genere. ſed illud non poteſt eſſe prin-
cipium extrinſecum. cum ſcḋm hoc maiorem
et minorem pricipationẽ extrinſecam res il
lius generis magis ⁊ minus ſint. ergo cũ pri
cipium intrinſecũ non ſit niſi forma uel ma
teria. erit materia uel forma uel corpora . ſi
materia habeo ꝓpoſitum . ſi forma. ſȝ uni-
tas forme preſupponit neceſſario unitatem
materie. ergo ⁊c. ¶ Item quandocũqȝ aliq̃
paſſio cõis ieſt aliqb᷒ ſubſtãtiis. neceſſe ẽ qꝫ
iſit eis ſcḋm aliqḋ cõe. ſȝ nũer᷒ ẽ in ſpũalib᷒ ⁊
in corporalib᷒ uniformiter. qa eodẽ mõ quo
nũeras decẽ hoies ⁊ x. ãgelos. nũer᷒. n. ange
loz ſupplebit' ex hõib᷒. ergo neceſſe eſt ali-
quã naturã cõeȝ in eis eẽ ſcḋm quã hec paſſio
inſit. ſed hoc nõ põt eẽ forma. r̃ſtat ergo qꝫ
materia ¶ Itẽ abſtrahatur materia corpora
liũ ab omni forma . Itez materia ſpũalium
aut diſtinguitur. aut non . ſi nõ. ergo ſunt idẽ
p eẽntiã . ſi ſic. cuȝ oĩs diſtinctio ſit a forma
ergo habẽt formam ¶ Si tu dicas qꝫ diſtin-
ctio perfecta ẽ a forma. ſed ſicut materia ha
bet eẽ incõpletũ. ita ⁊ diſtictionẽ icõpletaȝ .
¶ Cõtra ¶ Illud in quo maxie differũt ſpũalia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et corporalia eſt ſimplicitas ⁊ compoſitio .
ſed materia abſtracta ab omni forma eſt ita
ſimplex ut punctus. ergo nullam ptibilitatē
habet. ergo ſi in hoc nō differūt nō uidetur
ꝙ in alio . Si dicas ꝙ p capacitatē ¶ Con-
tra . Materia nō eſt ſua capacitas p eſſen-
tiam. ergo cōtingit eam abſtrahi a capacita
te . abſtrahatur ergo materia ſpūaliū ⁊ cor-
poraliū a capacitate . Quero p qͦd differāt.
nullā ē oino dare. nullā aſſignare drās. ergo
eſſentia ē eadem p naturas . ¶ Item forma
generis ē abſtrahibilis a formis ſpēruꝫ ſiue
a differentiis. ſed ſubſtātia dicit formā gene
ris . corporeum ⁊ incorporeum ſunt diffe-
rentie. ergo ab his poſſunt abſtrahi. ſꝫ for-
ma generis naturaliter ē prior ꝙ̄ forma dif
ferentiaꝝ. ſicut dicit philo. ꝙ prius ē aial ꝙ̄
hō . Cōſideretur igit̄ materia ſpūaliū ⁊ cor
poraliū ſub forma generis. nec differūt ꝗ̄tū
ad formā que cōſequitur ipaꝫ eēntiā mate-
rie. ergo multo fortius nō differūt quo ad ip
ſam materiā ut uidetur . ¶ Iteꝫ cum dicitur
materia reꝝ corporaliū ē materia. ſpūalium
materia ē materia. aut ē cōuenientia in ſolo
noie. aut i habitudie. aut i eēntia . Si in ſolo
noie. ergo cū ſit equiuocatio i prio pricipio.
ergo nulla ē uniuocatio . Si i cōpatione. ab-
ſtrahatur ab illa ꝯpatio . tunc aut erit dictuꝫ
p ꝯuenietiā in eſſentia. aut equiuocatio pri-
ma ¶ Cōtra . Auguſ. xii ꝯfeſſi. Duo feciſti
domine. unū ppe te. aliud ppe nihil . ⁊ iteꝝ
in xii. Duo ſūt carētia tēporib᷒. unū qͦd ſi-
ne ullo defectu ꝯtēplatiōis ⁊ iteruallo muta-
tiōis tua eternitate pfruatur . alteꝝ qͦd ita in
forme erat ut ex alia forma in quā formam
mutaret̄ nō haberet . ſi ergo que recte diui-
dun̄ unū nō intrat i ꝯſtitutionē alteri᷒. ſi an
gelica natura diditur ꝯ corporalē naturā ſiue
corporaliū. ergo ⁊c . Si tu dicas ꝙ loquitur
de ea ſm eē. hoc nihil ē. ꝗa loquitur de ea ſi
cut pꝫ i antecedētib᷒ et ꝯſequētib᷒ ſm ꝙ oi
forma erat priuata . ſiue nō intelligitur ſub
oimoda iformitate. et ſic cōſideratur ut imu
tabilis. ergo ⁊c . ¶ Beda etiā ⁊ alii ſancti ſic
diuidūt ¶ Itē quecūqꝫ cōicant i materia ſūt
ad iuiceꝫ trāſmutabilia. ſicut dicit Boeti᷒ de
duab᷒ naturatis ⁊ una pſōa xpi . ſed ſpūalia
⁊ corporalia nō ſunt huiuſmōi. ergo ⁊c .
¶ Item rōne uidetur. Sicut potētia agēdi
eſſentialiter cōſequitur formā. ita potētia ſuſ
cipiēdi eſſentialiter imo eſſentialius cōſequi
tur materiā. ſed neceſſario ſequit̄ ꝙ ſi ſunt
diuerſe potētie p ſe ⁊ eſſentiales aliquoꝝ. ita
ꝙ ad aliquē effectū uel actum ordinatur una
forma ad quē nō alia ꝙ differūt p eſſentiaꝫ.
cū ergo materia ſubiecta corporalib᷒ formiſ
nullo mō poſſit cape formas ſpūales p indi-
uiduā pfectiōeꝫ nec ecōuerſo. quia nunqꝫ de
angelo pōt fieri corpus nec econuerſo. ergo
differunt p eſſentiam . ¶ Iteꝫ ptibilitas ieſt
rebus corporalib᷒. aut ergo a pte forme. aut
a pte materie radicaliter . Nō a pte forme.
quia omnis forma ē in ſimplici eēntia conſiſ
tens. ergo pricipaliter a pte materie ⁊ origi
naliter. Aut ergo ꝯſequitur ipam materiaꝫ
ſm ſe. aut nō . ſi nō ut ſi materia ſit ſiplex
ꝗ̄tum ē de ſe ut punctus. ergo ſicut punct᷒
nō pōt eſſe materia uel ps ſupficiei. ita nec
materia ps corporis. ꝙ ſi hoc abſurdum ē .
ꝗa diſiōes ſūt ſm rōeꝫ ifinitā. pꝫ ⁊c . ¶ Item
obicit̄ a pte finis. ꝗa āgeli facti ſūt ad uiden
daꝫ claritatē ſūme lucis. ſꝫ materia corpora
liū ꝺ ſe tenebra ē. ⁊ qͦd magis pmiſcet̄ ⁊ ma
gis unit̄ ei. tāto min᷒ ꝯgnoſcit̄ ⁊ magis ē te-
nebroſuꝫ. ſi ergo forma āgeli unit̄ ſue mate
rie maxie i diuiſiōe. ſubſtātia ei᷒ eēt ieptiſſi
ma ad cōtemplandā lucē. ſi ergo ppter hoc
ſolū factus ē. nūqꝫ habet materiā cōformeꝫ
p unitatē nature materie corporalis . ¶ Itē
uidetur ꝙ nō ſit ponere materiā tanqꝫ men
ſurā generis ſubſtātie reꝝ. quia que magis
pticipant de ratiōe materie minus ſunt ētia
⁊ ipa ē ꝗd ignobiliſſimū in genere entium .
ꝗa ppe nihil. ſi ergo illō unū qͦd ē menſura
generis debꝫ eē pfectiſſimū i genere illo. ut
albedo i genere coloris. pꝫ ⁊c . ¶ Rño ꝺō ꝙ
circa hāc queſtiōeꝫ ſapiētes uidet̄ ꝯtiari ſapi
ētib᷒ . Nā magni ⁊ pfūdi clerici ⁊ i theolo-
gia ⁊ i philoſophia q̄ magis fuerūt ꝟitatis
inꝗſitores diuerſificati ſūt . Quidā. n. poſu
erūt ꝙ materia i ſpūalib᷒ ⁊ corporalib᷒ dif-
fert. nec hꝫ ꝟitatē niſi analogie . Alii poſue
rūt ꝙ ē una p eēntiā . Si ꝗs aūt diligēter ue
lit ꝯſiderare q̄ iſtaꝝ pōnū ſit pbabilior ⁊ ue
rior. ⁊ attēdere ad rōes mouētes. uidebit ꝙ
utraqꝫ opinio ſm diuerſas uias ſuerum di-
cat ita ꝙ neutri decepti ſunt . ¶ Reſpon
ſio autem huiuſmōi diuerſe poſitionis fuit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

diuerſus modus cognoſcēdi materiaꝫ. Ma
teria eīm dupliciter eſt ſcibilis. ſcilꝫ ꝑ priua
tionem ⁊ ꝑ analogiaꝫ. Cognitio ꝑ priuatio
nem ē prius remouendo formā. deīde diſpo
ſitionē ad formā ⁊ ɔſiderare ipam eēntiam
nudā in ſe quaſi tenebrā intelligibileꝫ. Co
gnitio autē ꝑ analogiā ē ꝑ cōſimilē habitu-
dinem. Habitudo autē materie ē ꝑ poten-
tiaꝫ. et ita hec cognitio ē ꝑ cōpatiōnē mate-
rie ad formā mediāte potentia. Potentia
autē materie dupliciter pōt cōpari ad for-
mam. aut inq̄ſtum p̄bet ei fulcimentū in rōe
entis. ⁊ ſic cōſiderat metaphiſicus. aut ſub
rōe mobilis. ⁊ ſic ɔſiderat naturalis philoſ. ¶
Cōſiderātes materiā ergo ſm̄ priuationem
oīs forme tam ſubſtātialis q̄ꝫ accidentalis.
dixerūt ꝙ eadē eſt in ſpūalibus ⁊ corporali-
bus ꝑ eſſentiaꝫ. Si eīm ab oībus formis ⁊
ab oībus accidētibus ſepetur utraqꝫ materia
nulla oīno diuerſitas apparebit. ¶ Cōſiderā-
tes autē materiā ſm̄ analogiā ſcilꝫ ſub rōne
potētie inq̄ſtū p̄bet fulcimentū forme i rōne
entis. dixerūt eē eandē ſm̄ analogiā. quia eſt
ibi ɔſimilis habitudo. Sicut enim materia
corporaliū ſuſtinet ⁊ dat ſuis formis exiſte-
re ⁊ ſubſiſtere. ita etiā materia ſpūaliū. Eſt
etiā ibi rō ꝑticipatiōis ſm̄ plus ⁊ minꝰ. Nā
in ſpūalibꝰ ſubſtat forme ſubſtātiali tātū. in
corporibꝰ uero ſupioribꝰ forme ſubſtantiali
⁊ q̄ꝫtitati. ⁊ iferioribꝰ forme ſubſtātiali ⁊ q̄ꝫ
titati ⁊ ɔtrarietati. et quoniā q̄ḋ pure ē in
genere ſubſtātie plus ꝑticipat de rōne ꝑ ſe
ſtātis ⁊ indepēdentis. ꝙ aūt plus accedit ad
naturā accidētiū magis elongatur. hinc ē ꝙ
ſubſtantie ſpūales ꝑ prius ⁊ uerius ſūt ſub-
ſtantie. deinde corpora ſupiora. poſtrēo cor
pora inferiora. ⁊ hi non dixerūt ꝙ eēt eadeꝫ
ꝓprie. quia nec materia corporaliuꝫ eſt nata
ſuſtinere formas ſpūales. nec ecōuerſo. ¶ Cō
ſiderantes auteꝫ ſm̄ analogiā ſub ratiōe po
tentie inquantū prebet fulcimentū forme in
ratione mobilis. dixerunt etiam eandem ꝑ
analogiam. quoniā ſicut in corporalibus eſt
aliquid quod ſuſtinet uariationes quo ad ꝓ
prietates corporales. ita i ſpūalibus quo ad
ſpūales. et eſt ibi ratio prioris ⁊ poſterio-
ris in ꝑticipando. Nam materia poteſt eē
fulcimētū uariatiōis ſm̄ ſitū ⁊ formā. ut i cor
poribꝰ corruptibilibꝰ. aut ad ſituꝫ tm̄. ut i ſu
perioribꝰ. aut ad receptionē influentie ⁊ habi
tuū ⁊ ꝑdicionē. ut i ſubſtātiis ſpūalibꝰ. Et
ſm̄ hāc cōſiderationē ꝓprie ē materia i cor
poribus corruptibilibus. minꝰ ꝓprie i corpo
ribus icorruptibilibꝰ. minime in ſpiritibus.
Et inde etiā eſt ꝙ dicūtur aliquādo imate-
riales. quia minimū habent de hac poſſibili-
tate. ⁊ ſm̄ hoc materia ē infimū. et hi non
poſuerūt materiā unā. quoniā materia i an-
gelis non habet poſſibilitateꝫ ad tranſmuta
tioneꝫ formarū ſubſtantialiū. nec ē poſſibilis
ad recipiendū formas corporales. et inde ē
ꝙ dicit philo. ꝙ ſpūaliuꝫ ⁊ corporaliū non ē
materia una cōſiderās potentiā materie i re
latione ad formā ut mobileꝫ. Ex his patet
ratio diuerſitatis ⁊ uia harū poſitionū. ⁊ ꝙ
uerū dicūt ſm̄ diuerſas uias et ſm̄ diuerſos
modos intelligēdi. et ſic currūt diuerſe rōnes
⁊ auctoritates iueniūtur ad ꝑtes oppoſitas.
et patꝫ reſpōſio obiectoꝝ. nec ē cōtradictio
ſi quis recte itelligat utrāqꝫ. ¶ Uel aliter po
teſt dici ꝙ cuꝫ loquimur de unitate materie
loquimur de ipſa ꝓut ad eam ſtat reſolutio
principiatorum. ideo tripliciter poſſum lo-
qui ſm̄ ꝙ tres ſunt qui docent reſolutioneꝫ
facere ad principium materiale. Nā ad ma
teriam reſoluit naturalis qui conſiderat ge-
nerationē et corruptioneꝫ. Ad eaꝫ reſoluit
phiſicus uniuerſalis qui cōſiderat omne cor
pus mobile ſiue ad ſitum ſiue ad formam.
Ad eam reſoluit metaphiſicus qui cōſiderat
omne ens. et unuſquiſqꝫ reſoluit ſm̄ am-
plitudinem ſue conſiderationis. ¶ Nam phi
ſicus inferior qui negotiatur circa generatio
nem et corruptionem conſiderat materiā ut
eſt principium generationis et corruptionis
et ſic eſt ſolum in his inferioribus. et quo-
niam omnia talia ſunt ad inicem tranſmuta
bilia. ideo ſolum dicit eandem materiā ge-
nerabilium ⁊ corruptibilium. ¶ Phiſicus ſu-
perior conſiderat ipſam materiā mūtabileꝫ
ſiue ad ſitū ſiue ad formā. ⁊ uidꝫ eādē paſſi
onē in iferioribꝰ ⁊ ſupioribꝰ ꝑ quā mutabi-
lia ſūt ad ſitū ut ꝑtibilitatē mobilꝭ cꝰ pricipiū
ē materia. ⁊ iō r̄ſoluit ad materiā oīs rei cor
poral. ⁊ ſm̄ hūc philo. ē eadē materia i oībꝰ
corporalibꝰ. ¶ Metaphiſicꝰ ɔſiderat naturāꝫ
oīs creature maxie ſubſtātie ꝑ ſe entis i qua
ē ɔſiderare ⁊ actū eſſendi. ⁊ hūc dat forma.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

et ſtabilitatem ꝑ ſe exiſtendi. et hanc dat eē
preſtat illud cui innitur forma. hec materia
ē. et quoniam ꝑ ſe eē in ſpiritualibus ⁊ cor
poralibus dicit cōitatem non equiuocā ⁊ cōi
tatē generis ⁊ rei. nō analogie ſolū. ideo opꝫ
recurrere ad pricipii unitatē. ideo ẜm meta-
phiſicū in oībus ꝑ ſe entibus ē ponere unita
tem materie. ¶ Diuꝫ iſtoꝝ philoſophoꝝ ↄſi-
deratio uera ē, ſed differēter iudicāt. ¶ Phiſi-
cus eiꝫ nō dicit eandē eē materiaꝫ niſi in cor
poralibꝰ. quia nūq̄ꝫ uenit ad ↄſiderandū ma
teriā ẜm eēntiā. ſed ſolū ẜm eē. et abſqꝫ du
bio aliqđ eē habet i corporalibꝰ qđ nō i ſpūa
libus. ⁊ aliqđ i corruptibilibus qđ nō in icor-
ruptibilibꝰ. ¶ Metaphiſicꝰ uero non tm̄ ẜm
eē, ſed ẜm eēntiaꝫ ⁊ inq̄ꝫtū ipa ē ſubſtātia in
potētia ſolū ↄſiderat. et q̄a abſtracto omni
eē non ē ꝛpire nec etiā fingere diuerſitatē in
materia. idō dicit eē unaꝫ ꝑ eēntiaꝫ. Et idō
cū hāc queſtionē tractat theologꝰ. aut ꝑtra-
ctat eaꝫ ſicut naturalis. aut ſicut metaphiſi
cus. q̄a ipē pōt accipe modos oīuꝫ ſciaꝝ cū
ei famuletur. Si ut naturalꝭ. ſic dicet non eē
eandē. Si ut metaphiſicus. dicet eandeꝫ eē
ꝑ eēntiā. differentē ẜm eē. Et qm̄ nobiliori
mō iudicat metaphi. q̄ꝫ ſcie inferiores. ideo
hi qui poſuerūt materiā in ſpūalibꝰ ⁊ corpo
ralibꝰ eandē altius eleuati melꝰ iudicauerūt.
q̄uis ẜm diuerſas ↄſideratiōes utriqꝫ potue
runt dicere ueꝝ ut priꝰ oſtēſuꝫ ē. ¶ Conce-
dende ergo ſūt rōes ꝓbātes materiā eandē
ꝑ eēntiā in ſpūalibꝰ ⁊ corporalibꝰ. ſicut māi-
feſte inuit Aug. i libro de mirabilibus ſacre
ſcripture. q̄ fuit altiſſimus metaphiſicus ¶
Qđ ergo obicitꝭ ꝙ diſtiguitꝭ materia ↄtra an
gelicā naturā. Dicēdū ꝙ loqtur de materia
ẜm eē. nō ẜm eēntiā. uel alr̄ diſtiguitꝭ ↄ na-
turā angelicā nō rōe ↄrietatis. ſed rōe actua
litatis que ē in agelo. rōe cuꝰ ſūme iter crea
turas ap ꝓpiquat deo. ⁊ rōne poſſibilitatis et
priuatiōis q̄ ē in materia de ſe. rōe cuꝰ ē ꝑ-
pe nihil. ¶ Qđ obicitur. quoruꝫ materia eſt
una ⁊c. Dicendū ꝙ loquitur đ materia ẜm
eē. hoc ē de materia tranſmutabili. rōne cuꝰ
dicitur res ad iuiceꝫ trāſmutabiles. et ideo
ſermo ille ẜm phiſicū ⁊ in genere phiſici itel
ligendus ē. ⁊ alii ſermones cōſimiles q̄ dicūt
materiam eē diuerſam. omnes enim loquū
tur de materia ẜm eē. ¶ Quod obicitur de

potētia ſuſcipiēdi. Dicēdū ꝙ potētia mate
rie ẜm ſe ↄſiderate nō ē magis ad hanc for-
mā q̄ꝫ ad aliā. imo idifferēter ſe hꝫ ad oēm.
Naꝫ materia i ſe ↄſiderata nec ē ſpūalis nec
corporalꝭ. ⁊ idō capacitas ↄſequēs eēntiā ma
terie idifferēter ſe habꝫ ad formaꝫ ſiue ſpūa
lem ſiue corporalē. Sed q̄a materia nūq̄ꝫ
expoliatꝭ ab omni eē. ⁊ q̄ ſemel ē ſub eē cor-
porali nūq̄ꝫ exuitꝭ. et ſilr̄ illa q̄ eſt ſub eē ſpi
rituali. hic ē ꝙ materia ↄſequēs eē i ſpūalibꝰ
⁊ corporalibꝰ ē alia ⁊ alia ¶ Qđ obicitꝭ đ ꝑti
bilitate. Dicēduꝫ ꝙ hoc non ē rōe ipiꝰ ma
terie. quia materia abſtracta oī forma ſiplex
ē. non tamē habꝫ actualē ſimplicitatē ut pū-
ctus. ſed ſimplex quia caret actuali extenſi-
one. habet tamē poſſibilitatē ad illam. ⁊ cū
natura forme corporalis illi materie datꝭ. tūc
reducitur ad actum. vnde cum dicitur ꝙ ex
tenſio ē a materia. non ē intelligendum ꝙ a
materia ẜm eēntiam ſuā. ſed ẜm eē ꝓut ſuſ
cipit formā corporalē que nō ē nata eē i ma
teria. nec cū extēſiōe. q̄uis ipa i ſe ſit ſiplici
eēntia conſiſtens ¶ Qđ obicitur. ꝙ mate-
ria ē tenebra. Dicendū ꝙ tenebra dicitꝭ ra-
tione priuationis forme. quia forma lumē ē
et ideo materia cum priuatione repugnaret
contemplationi. et quia in angelis facta eſt
ſub actu perfecto ſublata priuatione. hinc ē
ꝙ remota ē ab ea ratio tenebroſitatis. ⁊ ſic
patet illud. Non enim eſt tenebra per eſſen
tiam niſi quis forte dicat tenebram compa-
ratione. ſicut creatura omnis tenebra eſt re-
ſpectu ſumme lucis. ſic ⁊ materia poteſt dici
⁊ reſpectu đi ⁊ r̄ſpectu forē qua ꝑficitur ¶
Quod queritꝭ ꝙ materia non ē illud quo om
nia numerātur. Dicendū ꝙ lꝫ aliqui uolue
runt dicere ꝙ materia rōne qua ē fundamē-
tum datꝭ eſſe fixum. ⁊ in ea rōne eſt rō men
ſurandi. quia plus ſapit ⁊ participat de natu
ra generis ſubſtātie ꝙ magis i ſeipo fulcitū
ē. tamē illud non ē ↄueniēs dicere ꝙ ipa ma
teria ſit illđ unū cū hoc debeat eſſe comple-
tiſſimum. ſicut dicitur in decio prie philoſo-
phie. ꝙ albebo ē menſura oīuꝫ coloꝝ. et idō
dicendū ꝙ nō ponimꝰ materiā unā. quia ipa
ſit menſura. ſed quia ſi non ē materia una.
ipoſſibile ē ponere aliqđ unum mēſurās cuꝫ
illđ ꝑſupponat illā. quid aūt ſit illđ unū qđ ē
mēſura oīuꝫ que ſunt in genere ſubſtantie.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

hoc eſt alterius inquiſitionis .

TErcio queritur Utruȝ materia
ſpūalium ⁊ corporaliuȝ ſit una
ſm numerū : aut ſm unitateȝ
aliam . ¶ Et ꝙ ſit una numero
uidetur ſic . Omne illud qḋ ita eſt unum ꝙ
non recipit diſtictionē eſt unū numero . mate
ria ꝑ eſſentiā ſuā ita eſt una ꝙ omnino nul
laȝ habet diſtinctionē ſm ſuā eſſentiā . quia
omnis diſtictio eſt a forma . ergo neceſſe eſt
materiā in omnib⁹ eſſe unaȝ numero ¶ Iteȝ
omne quod eſt unū . eſt unum uel genere . uel
ſpecie . uel numero . ſed materia non eſt eadē
in ſpiritibus ⁊ corporalibus unitate generis
uel ſpēi cū illa ſit ſolū a forma . ergo a diuiſi
one . materia eſt una numero . ¶ Item ſtatus
ꝑfectionis non poteſt eſſe niſi in uno . ergo
ſicut eſt ſtatus i genere efficiētis ⁊ finis . ita i
genere materie . ſed i genere efficiētis primi
⁊ finis ultimi ſic ē ſtatus ꝙ unū ſolū ē princi
piuȝ efficiēs ꝑ eſſentiā ad qḋ oīa reducitur .
ergo uidetur ſimiliter cuȝ ex ꝑte reſolutiōis
ſit ſtatus in eēntia materie ꝙ illa ſit una nu
mero . ¶ Iteȝ cū dicitur . materia lapidis ē ma
teria . ⁊ materia āgeli ē materia . aut diciť uni
uoce . aut equiuoce . aut ideȝ ꝑ̄dicatur de ſe . ſed
nō equiuoce . qͣ tūc āgelus ⁊ lapis equiuoce
dicerentur ſubſtātie . non uniuoce . qͣ uniuoca
eſt ſolū in formis ⁊ i his que dicūt formaȝ .
ergo opportȝ ꝙ ideȝ ꝑ̄dicetur de ſe ipſo . er
go ſi materia lapidis ⁊ materia āgeli nō ſūt
plures materie ſed unica . reſtat ꝙ materia ē
in ſpūalib⁹ ⁊ corporalib⁹ nūero una . ¶ Iteȝ
intelligam⁹ materiā ſiue ſpūaliū ſiue corpo
raliū ꝑ abſtractionē ab oībus formis itelligiť
materia ſimplex . itelligitur materia ut uni
ca nullo mō multiplicata nec diſtincta . ſed
forme ſupuenientes non mutant eſſentiā ma
terie . ſed ſoluȝ eſſe . ergo ſi prius erat ꝗtuȝ
ad eſſentiā unica numero . ergo nūc cū habet
formas ¶ Iteȝ itelligam⁹ ꝑ ipoſſibile ꝙ de⁹
de uno lapide faceret angelū tūc mutaretur
forma ⁊ eſſe materie . ſed eſſentia eēt ſalua .
ergo materia cum ſit una ꝑ eſſentiā etiaȝ in
hac trāſmutatione ē illi⁹ mutatiōis ſubiectū
ſed illa mutatio ē una numero . ergo materia
ꝑ eſſentiā manet una nūero ¶ Arguitur ergo
ſic . Si i illo āgelo ſic ꝓducto ex lapide ꝑex
iſtēte ē materia una nūero . ⁊ tm̄ diſtat ille an
gel⁹ a natura corporali ꝗtū ali⁹ āgel⁹ . ergo
uidetur ꝙ i aliis āgelis ⁊ in aliis reb⁹ corpo
ralib⁹ ſit materia una nūero . ¶ Cōtra . Unū
nūero reſpicit eē indiuiduū ſiue idiuiduatȝ .
ſed materia i corporalib⁹ ⁊ ſpūalib⁹ non eſt
una unitate idiuiduali . ergo nec una ē ſm nu
mer̄ . Maior patȝ . Minor ꝓbatur ꝑ hoc
ꝙ quecūqȝ ſunt eadē nūero alicui indiuiduo
inter ſe ſūt una nūero . ſed angel⁹ a ſua ma
teria nō differt nūero . nec lapis a ſua . ergo
ſi materia lapidis ⁊ āgeli ē una nūero . ergo
lapis ⁊ angel⁹ ſunt unū nūero qḋ falſum eſt .
¶ Itē unū ⁊ multū ſunt dr̄e entis ⁊ entis in
actu . ſed materia eſt oīno ens in potētia . er
go ſi diuidētia nō cōueniūt niſi eis qͥbus con
uenit diuiſuȝ . ergo nullo mō pōt dici materia
ꝑ eēntiā una nūero ¶ Itē ſi ē auro uno fiant
diuerſa uaſa . poſtqͣ̄ facta ſūt . iā illō auȝ deſi
nit eē unū ꝓpť diſtictiōeȝ ſupinductam . cum
ergo de materia fiant creature genere ⁊ ſpē
differētes . uidetur ergo ꝙ materia numereť
in illis . ergo ⁊c ¶ Iteȝ oppoſita nō ſunt com
poſſibilia circa idē nūero . hoc planuȝ ē . quia
mutuo ſe expellūt . ſed oppoſite forme ſunt
circa materiaȝ ut eſt in diuerſis . ergo ipoſſi
bile eſt materiam eſſe unam numero ¶ Iteȝ
impoſſibile eſt idem numero eſſe ens et non
ens . quia inter ens et non ēs ſūma eſt diſtā
tia . ſed angelus ſm ſuam formaȝ et materiā
eſt in actu . anima antixpi nec eſt ſm materiā
nec ſm formaȝ . imo creanda eſt ſm ſuū to
tum . ergo ipoſſibile eſt ꝙ angeli ⁊ anime ſit
eadem materia uel alterius creature diuerſe
¶ Item creatio non ſoluȝ terminatur ad eē
ſed etiaȝ ad eſſentiaȝ . ergo ubi ſunt diuerſe
creationes neceſſe eſt diuerſos eſſe termios
per eſſentiam . ſed creatio anime Petri ⁊ ani
me antichriſti eſt alia ⁊ alia . ⁊ utrobiqȝ pro
ducitur eſſentia materie . ergo neceſſe eſt
materiaȝ hic et ibi aliaȝ eſſe per eēntiaȝ . er
go impoſſibile eſt eſſe numero unam ¶ Itē
eſſe ſimpliciter unum in pluribus hec eſt pro
prietas dei . ſiue eē unum in omnibus . ergo
ɔpetit aliis . uel ſi cōpetit aliis . mīme cōpetit
ei qḋ maxīe diſtat a deo . ſed materia maxīe
diſtat a dō cū ſit ꝓpe nihil . ergo nullo modo
uidetur ipſi conuenire ꝙ ipſa ſit una nume
ro in omnibus uel etiam in pluribus .

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Reſſio. Dicendū q̈ poſitio philoſophoꝝ
ꝛ phiſicoꝝ uiroꝝ hec fuit. ꝛ hec ē q̈ materia
in q̈buſcūq3 ē p eēntiā eſt una ꝛ uno nūero.
Et rōez hui⁹ aſſignāt. qa materia hoc ipſuz
q̈ḋ ē. eſt ēs oīno ī potentia. ꝛ ideo op3 q̈ in
q̈buſcūq3 ē. q̈ ſit p eēntiā nūero una. Hec
aūt rō bona ē q̈ḋ mel⁹ p3 ſi ptractet̄. Quia
ei3 materia oīno ē ens ī potentia. ideo p ſui
eēntiā nullū h3 actū. nullā formā. ergo nullā
diſtictionē. ſi nullā diſtictiōez habz ꝛ non eſt
nihil. op3 ergo q̈ ſit una ſine multitudie. et
ita nūero una. ¶ Ampli⁹ quia ēs ī oīno ī potē
tia. iḋo nec gen⁹ nec ſpēs eē pōt q̄ dicunt ali-
quo mō actū. ꝛ iḋo non pōt eē cōis eis q̈b⁹ ē
cōis unitate ul'ītatis uel uniuocationis. ergo
nec genere nec ſpē ē una. ꝛ tn̄ nihilominus ē
una. ꝛ ita ē una nūero ¶ Rurſus q̈a eſt ens
oīno i potētia. iḋo de ſe ē infinita ꝛ ad foras
īfinitas. ſed de⁹ q̈a īfinit⁹ ē ubiq3. un⁹ eſt ſua
infinitate q̄ uenit ex actualitatis ſūme pfecti
one. ſic ꝛ materia q̈a īfinita ī oīb⁹ materiatiſ
eſt. ē una ppt̄ īfinitatē ei⁹ q̄ uenit ex ſumme
poſſibilitatis ipfectiōe. ¶ Poſtreo q̈a mate-
ria ē ens ī potētia. unitas ei⁹ nō pōt eē uni-
tas indiduatiōis ſiue p ꝯtinuitatē. ſicut mōs
ē un⁹. ſiue p actualem ſimplicitatē ſic āgel⁹
ē un⁹. ſed ſi habz unitatē. unitatē h3 homo-
geneitatis. hec autem unitas ſimul manet in
diuerſis. ſicut p3 ſi de eodē auro fiāt multa
uaſa. illa ſunt de eodē auro p hōgeneitatez.
ſed aurū quod eſt ī uno differt ab auro quod
eſt in alio adeo ut nō ſint unū p cōtinuitatē.
ſi ergo materia non eſt una actuali ſimplici-
tate ut angelus. nec cōtinuitate ut mons uel
auri fruſtū. ſed ſola homogeneitate. ꝛ hec
non tollitur p aduētum formarum. ita ē ma
teria una ſub omnib⁹ formis ſicut omnibus
formis abſtractis. ſed abſtractis omnibus
formis nulla eſt diſtinctio in materia. imo in
telligitur ut ſimpliciter una. Nūc ergo ma
teria eſt in omnibus materiatis nūero una.
quia eſt ens omnino in potentia. ꝛ hec ē re-
cta rō ꝛ cauſa ¶ Ex his p magna pte patēt
obiecta. qm̄ ex p̄dictis colligi pōt q̈lis ē illa
unitas qua materia dicitur una. Nō eīm eſt
unitas actualis cuiuſmōi ē unitas Choriſci ī
foro ꝛ theatro. cui⁹mōi ē unitas dei. ſ3 illa ē
unitas magis poſſibilitatis. ꝛ pōt dici hōge
neitatis. que adeo ampla eſt ut ſuſtineat re

ceptionē maioris multitudinis diuerſitatis
formarū ſupadiectarū q̈3 unitas forme alic⁹
ul'is etiaz generis generaliſſimi. ꝛ hec ē ppt̄
ſūmaz poſſibilitatez unde dicitur una nūero.
quia eſt una ſine numero. q̈uēadmodū ouis
carens ſigno reſpectu omniū habentium ſi-
gnum dicitur eſſe ſignata. Per hunc modū
intelligi poteſt materia numero una. ¶ Qḋ
ergo obicitur. unum numero reſpicit indiui-
duum. Dicendum q̈ uerum eſt put unum
numero dicit accidens. uel put cōſequitur eē
actuale. non autem eſt uerum put reſpicit
eſſentiam. qm̄ materia hoc modo ſe extēdit
ad unitatem maioris capacitatis q̈3 ſit unitaſ
indiuidualis. et de illa non ſequitur q̈ q̄ ſūt
eadem uni ꝛc. ſicut non ſequitur q̈ homo
ꝛ aſinus uniūtur in animali. ergo ſūt unum
inter ſe. ¶ Quod obicitur. q̈ unum nume
ro eſt differentia entis in actu. Dicendum
q̈ uerum eſt de uno quod dicit unitatē com-
pletam. unitas eni3 ꝛ ueritas ꝛ bonitas p-
prie et complete ſunt in creatura completa.
nihilominus tamen ſicut dicit Auguſtin⁹ de
uera religione incomplete repiūtur in mate
ria. Sicut ergo materia incōpleta eſt de ſe.
ita unitatem ſm ſe habz incompletam. poſ
ſibile tamen quantum ad eſſe habet comple
ri per formam cuius aduentu ꝯſtituitur unuz
numero. unum unitate actuali et completa.
ex cuius etiam aduentu fit diſtinctio ꝛ ſur-
git in rebus multitudo. ¶ Quod obicitur
de auro. non eſt ſimile. quia aurum habet
unitatem continuitatis et indiuiduationis
que opponitur numerationi et diſcontinui-
tati. et hoc ē quia aurū ꝛ ſi ſit materia cyphi
eſt ens ī actu. non ſic materia prima reſpcu
materiatoꝝ ut oſtēſuz ē pri⁹ ¶ Quod obici
tur. q̈ oppoſita nō poſſunt ſe compati circa
unum. ꝛ q̈ unum idem non poteſt ſimul eē
ens et non ens. et diuerſis mutationibus in
troduci in eſſe. ¶ Ad hec tria unica ē reſpō
ſio. ſcilic3 q̈ illud eſt uerum de eo quod eſt
ita unum q̈ eius unitas repugnat multitu-
dini. ſicut eſt indiuiduum. ſed de eo quod ē
ita unum q̈ multitudini non repugnat. imo
propter ſuam poſſibilitatem admittit om-
nem diuerſitatez non habet ueritatem. im
mo ſimul et ſemel habet oppoſita. ſimul
etiā ꝛ ſel' pōt eē ī re. ꝛ pōt ī potētia eē āgētis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

⁊ diuerſis ꝓductiõibus ꝓduci ſicut diuerſis
formis informari . et hoc patz. quia eiꝫ for
ma hũanitatis una eſt unitate uñitatis . ideo
ſimul uerũ eſt ꝙ ē homo qui generatur. ⁊ ē
homo qui generandꝰ ē. ⁊ ē homo albꝰ ⁊ hõ
niger. ⁊ in omnibꝰ his ē forma uñis una ¶
Qđ ſi dicas ꝙ non ē ſimile. quia hũanitas
nõ eſt una numero ut materia . Dico ꝙ q̃ꝫ
uis nõ ſit una nũero ſed ſpē. tam̄ unitas ma
terie que ē unitas hõgenitatis maioris ãplia
tiõis ē q̃ꝫ hũanitas ipſa ⁊ maiorē diuerſita-
tem admittit . et ideo nulla ē oppoſitio. nul
la oĩno cõtradictio ex cõpatiõe oppoſitorũ
ad unitatē materie ꝑ eſſentiã. ſed ſolũ ex cõ
patione oppoſitorũ ad unitatē materie ſꝫm
eē . vnde ſicut ſi duo ciphi facti ſint de auro
cõformi. põt unꝰ deſtrui altero remanēte. uł
unꝰ ꝓduci altero in eē ꝓducto . ſic itelligen
duꝫ ē in ꝓpoſito . Si quis eiꝫ uult unitatem
materie itelligere. opꝫ ab unitate ĩdiuiduali
animũ abſtrahere ⁊ ſupra actũ imagiationis
cõdeſcēdere. ⁊ oĩno ens in potētia ꝑ priuati
oneꝫ cogitare. ⁊ ſic poterit aliqualiter cape-
re . q̃ꝫ diu eiꝫ materia ut moles extēſa cogi
tatur ad unitatē eētie ↄſideratã nullo mõ
ꝑcipitur ¶ Qđ ultio obiicitur ſatis planũ ē .
Sicut eiꝫ deꝰ ē infinitꝰ ⁊ materia ē infinita.
alio tamē modo ĩfinitatis que potiꝰ eſt ꝑ re-
ceſſuꝫ q̃ꝫ ꝑ acceſſuꝫ unde nõ cõpetit forme .
ſed materie. ſic itelligendũ eſt de illa unitate
Deus eiꝫ ē unꝰ ĩ pluribꝰ ita ꝙ ꝑfectiſſimus.
⁊ oĩno actus. ⁊ hoc ē eius ſolius . ſed mate-
ria una ĩ oĩbꝰ. ⁊ hoc q̇a ꝑ ſuã eētiã non põt
eē diſticta. nõ ſic ē đ forã. ⁊ ſic patēt oĩa .

Conſequēter q̄ritur de ſcđo at-
tributo. ſ. de diſtictione ꝑſonali
circa quã tria q̄rũtur . ¶ Primo
q̄ritur Utrũ in ãgelis ſit mera
diſtictio ꝑſonalis . ¶ Scđo Utrũ hec ꝓprie-
tas ſit accidētalis aut ſubſtãtialis . ¶ Tertio
uero Utrũ ſit materialis uel formalis .

Et autē in ãgelis ſit mera diſti
ctio ꝑſonalis. i. ꝙ ãgeli aliq̇ dif
ferant ſolo numero uidetur .
Danielis vii. Milia miliũꝫ miniſtrabant ei.
et conſtat ꝙ non tot habebãt miniſteria dña
ſpē quot Daniel enumerat. ergo nec miſtri
omnes differebãt numero ſolo ¶ ꝙ ſi dicat
ꝙ tot miniſteria . Obiicitur de ſcđa pte au-
ctoritatis. et decies centena milia aſſiſtebãt.
cõſtat ꝙ tanta diuerſitas non poterat cade-
re niſi ſꝫm numerũ cum haberent unuꝫ ſtatũ
ſciłꝫ aſſiſtere. ¶ Iteꝫ gloria eſt regi habere
multos miniſtros uniformes . ergo ſi glorio
ſum eſt regnum in quo cuꝫ chriſto gaudent
ſancti omnes. uidetur ꝙ multi ſint unifor-
mes in illo ſuperno palatio. et ita ſolo nũero
uel ꝑſona differentes . ¶ Item ꝑſonalis di-
ſtinctio eſt in deo angelis et hominibus. ⁊ cũ
natura angelica ſit diuine ꝓpinquior q̃ꝫ hu-
mana. ergo diſtinctio ꝑſonalis. ſed in deo ſũt
plures ꝑſone differentes ſola ꝑſonalitate .
ſimiliter in hominibus. ergo uidetur ꝙ ſimi
liter in angelis. ergo ſunt ibi aliqui ſolo nu-
mero differentes aut omnes . ¶ Item om-
ne animal ꝑ naturã deſiderat ſocietatē ſimi
leꝫ in ſpē. nam omne animal ad ſibi ſimile
copulatur. et uolatilia ad ſibi ſimilia conue-
niũt. ergo angelus ꝑ naturã deſiderat ſocie
tatē ſimilē in ſpecie. ſed deſideriũ eius nõ ē
fruſtra maxime in angelo beato. ergo ⁊c. ¶
Si tu dicas ꝙ illud eſt uerum in animalibus
non in ſubſtantiis ſpiritualibus. Tunc que-
ro a te Utrum in angelis ſit ſotialis et ami
cabilis affectus . conſtat ꝙ ſic. ſed in quo-
cunq; eſt ponere affectum talem . eſt amare
ſimilem et appetere habere. ergo redit ideꝫ
qđ prius . ¶ Contra ¶ Diuerſitas que eſt
numero ſolo cauſatur ex diuiſione materie
inde eſt ꝙ ſol nõ multiplicatur quia eius eſ-
ſentia eſt ex tota ſua materia. ita ꝙ mate-
ria eius non eſt diuiſibilis nec multiplicabi-
lis. ſed talis ratio eſt in angelis . ergo ⁊c .
¶ Item ratio finalis multitudinis ſꝫm nu-
merum uenit ex parte corruptibilitatis. ideo
enim multiplicatur ſꝫm numerum ut quia nõ
poterat ſaluari in uno ipſa ſpecies. ſaluetur
in pluribus . vnde ſol et luna quia perpetua
ſunt non habēt niſi unuꝫ indiuiduum ĩ eadē
ſpē. ergo ⁊c ¶ Itē ſi r̄pire ↄtigit extrēa ⁊ me
diũ ſi illđ ē ĩpoſſibile eē. ſꝫ ↄtigit r̄pire ꝑla-
litatē ꝑſonaꝝ ĩ una natura ĩ đo. ⁊ ecõuerſo ꝑla
litatē naturaꝝ ĩ una ꝑſõa. ut ĩ hoĩe ⁊ ĩ xpo. er
go ↄtigit ꝑlalitatē naturaꝝ repire ĩ pluribus
ꝑſonis. ut tot ſint nature differentes quot
ſũt ſuppoſita. ⁊ tot ſpēs quot indiuidua .

¶ Item diſtinctio pſonalis pura eſt in deo
q̄tum ad originem. et in homine ſimiliter.
ergo uidetur ꝙ origo ſit tota et principalis
ratio diſtictionis pſonalis. cum ergo in an
gelis non repiatur origo nec pura diſtinctio
pſonalis. p cōſequēs. ¶ Reſponſio. Di
cendum ꝙ hic fuit duplex poſitio ¶ Quidā
eni dixerunt ꝙ in āgelis ē diſtinctio pſona-
lis, ſed nunq̄ȝ pure. imo ſunt ibi tot ſpecies
quot indiuidua. Similiter dicit in luminari
bus mūdi. ſed licȝ hoc aliquā pbabilitatem
habeat in corporib⁹. non tamē uidetur ratio
nalis in ſpiritib⁹ ut nullus cōicet cum alio in
natura ſpūali. Sicut eim inoteſcit p ſcriptu
ram multi angeli ad idem officiū ordināťur.
et cōem uidentur habere opationē eandem.
nobis aūt nec p ſcripturā. nec p dicta ſancto
rum. nec p officia inoteſcit tanta diuerſitas.
ideo non uidetur niſi preſumptio hoc dice-
re maxime cum non appareat in promptu
aliqua ratio cogens ¶ Alia ē poſitio ſobria
et catholica ꝙ in angelis eſt ponere diſtincti
onem quantum ad perſonalitatez tantūmō.
aut in omnibus aut in aliquibus. et concedē
de ſunt rationes ad hoc inducte. tum ex p-
te miſterii. tum ex parte aſſimilationis ad
deum. tum ex parte ſimilationis mutue.
¶ Quod ergo obicitur ꝙ diuerſitas ẜ nu-
merū uenit ex diuiſione materie. Dicendū
ꝙ falſuȝ eſt. ſed multitudo p generationem
uenit ex diuiſiōe materie. quia generās dat
generato ptem ſue ſubſtantie. Diuerſitas
autez angeloꝝ nō ē p multiplicatiōeȝ uni⁹ ab
altero. ſed omniū angelorū a deo. Et p hoc
parȝ ſequēs obiectū de fine. quia ille non eſt
finis multitudinis. ſed multiplicatiōis ſucceſ
ſiōe. ſed rō potiſſima multiplicationis i ho
minibus et in angelis eſt diuine potentie et
ſapientie. et bonitatis declaratio et collauda
tio que māifeſtātur in multitudine ⁊ glorie
beatorū āplificatiōe. quia amor caritatis ex-
ultat in multitudine bone ſocietatis. vnde
credo ꝙ erunt in magno numero ⁊ pfectiſſi
mo ẜm ꝙ decet illam ſupnam ciuitatem om
ni decore fulgentem. ¶ Quod obicitur de
medio. Dicendum ꝙ angelus non poteſt
eſſe medium. quia ſicut in precedentibus p
batum eſt q̄uis in angelo non ſit tāta natu-
rarum diuerſitas quanta in hoie. nihilomi⁹
aliqua eſt. et p̄terea. q̄uis non diuerſificetur
in hominibus pluribus. humana natura ta-
men multiplicatur in illis. et ideo non ē que-
rere aliud medium. ¶ Quod ultimo obici
tur de origine ꝙ eſt principalis ratio diſtic-
tionis perſonalis. Dicendum ꝙ quāuis
Ricardus dicat ꝙ pſone in hominibus diſ-
tinguntur origine. tamen hoc non habet ra
tione principii. Nam pauci homines ſic diſ
tinguntur per illam habitudinem. Ad ſoluȝ
eim unuȝ hominem habeo ego illam habitu
dinem. tamē ab omnibus differo pſonaliter.
Sed ratio diſtinctionis pſonalis quātum ad
ueritatem uenit ex principiis conſtituētibus
et pticulāribus. quātū ad noticiaȝ uenit ex
qualitatib⁹ quorū utrūqȝ eſt in angelis ſpire
ẜm diuerſitatē. Diuerſa eim habēt princi-
pia indiuiduātia et diuerſas pprietates ina-
tas. Sicut eim homies diuerſas habēt faci
es. ſic diuerſas habent mētes ⁊ pprietates
mētales. ita intelligēdū ē i āgel' ſuo modo.

Secūdo queritur Utrū pſonalis
pprietas ſit i angelis accidētal
uel ſubſtātialis ¶ Et ꝙ acciden
talis uidetur ſic. Boetius dicit
ꝙ omne ppriū manat de genere accidētiuȝ.
nō ſolū ppriū indiuidui ſed etiā ſpēi. ſed indi
uiduū magis approxīat accidētib⁹ q̄ȝ ſpēs.
ergo multo forti⁹ pprietas idiuidualis ō ge
nere accidētiū eſt. ſed diſtictio pſonalis eſt
pprietas idiuidualis. ergo ⁊c. Itē Ricar. d
ſancto vic. ꝙ i diuis ē pſonalis diſtictio p
originē. in āgelis p q̄litatē. in hoibus utroqȝ
mō. ſi ergo tā q̄litas q̄ȝ origo dicit pprieta-
teȝ accñtalē i creaturis. pȝ ⁊c ¶ Itē Porphi.
dicit ꝙ indiuiduū ꝯſtat ex pprietatib⁹ q̄rū col
lectionē īpoſſibile ē in altero ſpire. ſed tales
ſūt pprietates accñtales. ergo indiuiduatio eſt
p accñа. ſȝ p eadē ē pſonal' diſtictio p q̄ eſt
indiuiduatio. ergo ⁊c ¶ Item hūana natura in
xp̄o n̄ habuit pſōalitatē nec diſtictiōeȝ pſōa
leȝ. ſȝ ꝯſtat ꝙ habuit q̄ ſūt eēntialia ſubſtan
tie rōnali. ergo pſōal' diſtictio n̄ ē ſubſtātial'
ſiue eēntial' nec hōi nec āgelo. ¶ Itē circum-
ſcriptis oib⁹ accñtib⁹ res nō cadit i ſenſu. ſȝ
ſolū i itellcū. ſȝ ulē ē dū itelligit'. ſiglē dū ſētit'
ergo circūſcriptis accñtib⁹ circūſcribit' idiuidua
tio. ergo ⁊ pſōal' diſtictio. ⁊ ſic idē qd pri⁹.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Itē ꝺiſcretio ꝑſonalis ē ꝺiſcretio ſꝫm nūeꝝ.
ſed circūſcripta q̄ꝺtitate non ē intelligere nu
merū. ergo nec ꝺiſcretionē ꝑſonalē. ſed ſub-
ſtātiale itelligitur circūſcripto accidētali. er-
go ſi ꝺiſcretio ꝑſonalis non pōt intelligi acci
dentibꝰ circūſcriptis. ergo non ē ſubſtātialis
āgelo ſed potiꝰ accidētalis. ¶ Contra arguit̄
p̄rio ꝑ textū. ¶ Magiſter eiꝫ dicit ꝙ p̄ria cō-
ſideratio ē de ſubſtātia. ⁊ ſub p̄ria ꝯſiderati
one cōp̄hendit ꝑſonalē ꝺiſcretiōeꝫ. ergo ui
detur ꝙ ꝑſonalis ꝺiſcretio eſt āgelo ſubſtan
tialis. ¶ Itē ꝑſona non eſt aliud q̄ꝫ īdiuidua
ſubſtantia rōnalis nature. ſed īdiuidua ſub-
ſtātia īq̄ꝫtū huiuſmōi eſt ī genere ſubſtātie
nō ꝑ reductionē. ſed directe ſꝫm rectā lineā.
ergo īq̄ꝫtū huiuſmōi ē in genere ſubſtātie.
ergo ꝑſonalitas non ē in genere accidentis.
quia ī eodē genere ē albū īq̄ꝫtū albū ⁊ albe-
do. ergo ī eodē genere ꝑſonalitas ⁊ ꝑſona.
¶ Itē nullū accidēs ē niſi ī ſubſtātia īdiuidua
ergo omne accidēs cōſeq̄tur īdiuiduitatē eſ-
ſentie. ⁊ tam ī rōnali q̄ꝫ ī irrōnali hoc habet
ueritatē. ergo p̄riꝰ ꝑ naturā ē aliq̄d īdiuiduū
ſubſtātie rōnalis q̄ꝫ habeat accidēs. ergo per
p̄riꝰ ꝑſona. ergo ⁊ ꝺiſcretio ī ꝑſonalitate. ¶
Itē que differūt ꝑſonalitate differūt in ſuis
p̄ricipiis ſubſtātialibus. ſicut pꝫ ī Petro ⁊ in
Paulo. ⁊ que ſic differūt ſubſtātialiter ꝺiſcer
nūtur. ergo ꝺiſcretio ꝑſonalis dicit differen-
tiam ſubſtātialē. ergo non ē ꝓprietas accidē
talis. ¶ Itē non ē maior ꝺiſcretio ī acciden-
tibꝰ q̄ꝫ īter oppoſita. ſed oppoſita nō faciūt
ꝺiſcretionē ꝑſonalē. quia unꝰ hō p̄riꝰ eſt albꝰ
poſt niger. p̄riꝰ puer poſtea ſenex. ⁊ tam̄ idē
īdiuiduū eſt ⁊ una ꝑſona. ergo ⁊c. ¶ Itē accn̄a
diuerſa cū ſunt ī uno ſuppoſito ſunt unū nu
mero. ut grāmaticū ⁊ muſicū. ſed nō hoc eēt
ſi diuerſitas ſꝫm numeꝝ uel ſꝫm ꝺiſcretioneꝫ
ꝑſonalē ueniret ab accidētibꝰ. ergo ⁊c. ¶ Re
ſpōſio. Ad p̄dictoꝝ intelligētiā notandū ꝙ
circa hoc ē triplex modꝰ dicendi. ¶ Quidam
nāq̄ꝫ dicere uoluerūt ꝙ ꝑſonalis ꝺiſcretio eſt
accidētalis ꝓprietas. quia dicūt ꝙ ē in gene-
re accidētis. ⁊ ꝙ etiā cauſatur ab accidētibꝰ.
ſicut ꝺiſcretio numeralis. ſed ī hoc dr̄a ē. q̄a
ꝺiſcretio nūeralis cauſatur a diuerſitate pro
prietatū in q̄bus cōīcat creatura rōnalis ⁊ ir-
rōnalis. ſed ꝺiſcretio ꝑſonalis a ꝓprietatibꝰ
que īſunt ꝓprie rōnali creature. ¶ Sed iſtud
ſꝫm ꝓbatur ī opponēdo ꝑ multas rōnes. nec
pōt habere ueritatē. quia diſtīctio īdiuidualis
nō fit ab accidētibꝰ cū indiuidua differāt ſꝫm
ſubſtantiā. nō ſolū ſꝫm accidēs. et ſimiliter
ꝺ ꝺiſcretiōe ꝑſonali ītelligendū eſt. ¶ Et ideo
alius modꝰ ē dicēdi ꝙ ꝺiſcretio ꝑſonalis di-
cit ꝓprietatē accidētalē que tamē non cauſat̄
ab accidētibꝰ. ſed a ſubſtātia ſiue principiis
ſubſtātialibꝰ. ſicut unitas que ē p̄ricipiū nūe
ri ē in genere accidētis. tamē īmediate habet
ortū a ſubſtātia. ſed cū ꝑſona dicat idem ꝙ
ſuppoſitū rōnalis nature ut ē in genere ſub
ſtātie. nō uidetur ꝓbabile ꝙ ꝑſonalis ꝺiſcre
tio dicat ꝓprietatē accidētale ſolū. ¶ Et iō
ē tertius modꝰ dicēdi ꝙ ꝺiſcretio ꝑſonalis ⁊
ſi uideatur dicere accidēs quia dicit ꝑ modū
accidētis. tamē p̄ricipaliter dicit quid ſubſtā
tiale. et ſi aliquo modo īportat accn̄s. hoc ē
ꝯſequēter. illud tamē īmediate habet ortuꝫ
a p̄ricipiis ſubſtātialibꝰ. ⁊ hoc pꝫ ſic. Diſcre
tio ꝑſonal̄ addit ſupra ꝺiſcretiōeꝫ īdiualē.
Diſcretio aūt īdiual̄ duo dicit. ſ. īdiuiduati
oneꝫ ⁊ ꝯſequēter diſtīctionē. ¶ Indiuiduatio
autē eſt ex p̄ricipioꝝ indiſiōne ⁊ ap ꝓpriatiōe
Ipſa eīm rei p̄ricipia dū ꝯiungūtur īuicem ſe
aꝓpriāt ⁊ faciūt indiuiduū. ſed ad hoc conſe
quitur eē ꝺiſcretū ſiue eē diſtīnctū ab alio et
ſurgit ex hoc numerꝰ. ⁊ ita accidētalis ꝓprie
tas cōſequēs ad ſubſtantiā. ⁊ ſic indiuidualis
ꝺiſcretio dicit aliq̄d accidētale ⁊ aliquid ſub-
ſtātiale. ꝑſonalis autē addit ſupra hāc di-
gnitateꝫ ꝑſonalitatis. ¶ Dignitas autem illa
duo dicit. ſ. nobilitatē rōnalis nature que eſt
ꝙ natura rōnalis tenet p̄ricipatū inter natu
ras creatas vnde non ē ordīabilis ad ꝑfectio
rem formā. ⁊ hec nobilitas ⁊ ſi ꝑ modū qua
litatis habeat ītelligi. tamē eēntialis ē nature
rōnali. Dicit etiā illa nobilitas actualē emi-
nentiā. ita ꝙ in ſuppoſito nulla ſit alia natu
ra ita principalis ut natura rōnalis ut quaſi
ſit ꝑ ſe ſonās. et ideo quia hoc deficit ei in
xp̄o. natura rōnalis creata nō facit ꝑſonali-
tatem. ⁊ hoc ē accidētale. Dicendū ergo ꝙ
queādmodū īdiualis ꝺiſcretio ē ex exn̄tia
forme naturalis ī materia. ſic ꝑſonalis ꝺiſcre
tio ex exn̄tia nature nobilis ⁊ ſupeminentis
in ſuppoſito. ⁊ ideo q̄uis utrobiq̄ꝫ īportetur
quid ſubſtātiale ⁊ ſimiliter accidētale conſe-
quēs hoc dico ī creatura. nō tamē importat̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

accidētale qđ cauſetur uel ortū habeat ab
accidēte. ſed potiꝰ cōſequitur formā in ma
teria. uel naturā i ſuppoſito. Ex his patꝫ
ueritas ꝓblematis ⁊ diſſolutio obiectio-
num ꝑ pte. Si eiꝫ queratur Utrū pſōa
lis diſcretio ſit ꝓprietas ſubſtātialis uł ac
cidentalis. Si ſubſtātialis ꝓprietas dicat
ꝗa imediate ſeqtur ſubſtantiā. ſic dicendū
eſt eē ſubſtantialem. ſi ſubſtātiale dicat.
quia non exit genus ſubſtātie. Dicenduꝫ
ꝙ quoddāmodo ſic ⁊ quoddāmodo nō.
Similiter ſi dicatur accidētalis ꝓprietas
que cauſatur ab accidētibꝰ. ſic dicendum
ſimpliciter ꝙ nō. Si uero ē accidentalis
ꝗa eſt i genere accidētis. Sic pōt dici ꝙ
quoddāmodo ſic quoddāmodo nō ſm diſ
tinctiones ꝑfactā. ¶ Qđ ergo obicitur.
ꝙ pſonalis diſcretio ꝑtinet ad ſubſtantiā
⁊ nō cauſatur ab accidētibus. hoc totū cō
cedendū eſt. ¶ Qđ obicitur i oppoſituꝫ
ꝙ ꝓpriū omne manat de genere acciden-
tiuꝫ. Dicēdū ꝙ Boetiꝰ loquitᷣ de ꝓpria
paſſione. ⁊ hāc dicit emanare de genere
accidētiū. nō quia nō cauſetur ex pricipiis
ſubiecti. ſed ꝗa ⁊ ſi ex ipis cauſetur. fora-
liter tamen ē in genere accidentiū. Du-
pliciter ergo deficit illa rō. Prio ꝗa pec-
cat in itellectu huiꝰ nomis ꝓprii. Eſt. n.
ꝓprietas ꝗtū ad rem. ⁊ ē ꝓprietas ꝗtuꝫ
ad modū. ⁊ Boetiꝰ itelligit de eo qđ re
aliter eſt ꝓpria paſſio. nō de eo qđ ē pro-
prietas ꝗtū ad modū. Proprietas auteꝫ
indiūalis aut ꝓprietas pſonalis ⁊ ſi ui-
deatur dicere ꝓprietatē ꝯſequēteꝫ eē ſicut
accidēs. realiter tamē nō dicit niſi ap ꝓpri
ationē pricipiorꝫ ꝑ indiuiſionē. hoc dico ꝗ-
tuꝫ ad ꝓprietatē indiūalem. Silr ꝓprie
tas pſonalis non dicit ultra hoc niſi digni
tateꝫ ſiue nobilitatē nature rōnalis. que no
bilitas non ē ei accñtalis. imo ſimpliciter
⁊ oīno eēntialis. Peccat etiā ꝑdicta rō i
malo itellectu ꝑdicati. ꝗa ꝓpriū dicitᷣ ma
nare de genere accidētiū. nō quia manat
ab accidētibꝰ. ſed ꝗa manat a ſubſtantia
exiſtēs de genere accidētiū. Sic i ꝓpoſi
to. Unde ſicut unitas que ē pricipiū nūeri
ortū habꝫ a pricipiis ſubſtātie accñtaliter
ad ipam relatis. nō aūt a principio aliquo
qđ ſit in genere accidentis. Sic intelligi
pōt de diſcretione pſonali ſm id qđ in ea
accidētale ē. utpote cōpatio ad alterā pſo
nam reſpectu cuiꝰ habꝫ diſtīgui ⁊ nūerari
et eminētia dignitatis i ſuppoſito reſpcu
alteriꝰ nature qđ nō habuit natura hūana
in xpo. ¶ Qđ obicitᷣ. ꝙ diſcretio pſona
lis ē ꝑ qualitatē. Dicendū ꝙ itelligitur. đ
qualitate que ē in genere qualitatis ꝗtuꝫ
ad modū. nō aūt quātū ad rē. His enim
duobꝰ diſtīguntur ꝑdicata. uel ꝗtū ad eēn
tiam. uel ꝗtum ad modū. ⁊ aliqđ eſt i ge
nere ſubſtātie qđ nihilominꝰ habet modū
accidētis. Unde etiā ꝯſueuit diſtīgui qua
litas dupliciter. ſ. ſubſtātialis ⁊ accidētał.
Uel pōt dici ꝙ Ricar. loquitur de diſtīcti
one pſonali ꝗtū ad noſtra cognitionem. ⁊
ꝗa cognitio noſtra ē ꝑ accidētales qualita
tes. dixit pſonas creatas diſtīgui ꝗlitate.
Et ꝑ hūc modū intelligitur uerbuꝫ Por-
phirii qui dicit īdiuiduū ꝯſtare ex collecti
one ꝓprietatū. Loqtur eīm ſm rōnem et
cognitionē nō ſm rem. et ſic pꝫ tertiuꝫ.
¶ Qđ obicitur. in xpo hūana natura nō ha
buit pſonalitatē. Dicendū ꝙ hoc ē rōne
illiꝰ eminētie que cōſequitur ad nobilitateꝫ.
⁊ illa ſupeminētia dicit quādaꝫ dignitateꝫ
accidētale ſicut priꝰ oſtenſum ē. que amitti
pōt nō ſolū ꝑ deꝑditionē. ſed etiā ꝑ digni
oris ſupiductionē. ſicut alibi meliꝰ dicet.
¶ Qđ obicitᷣ de ſenſu ⁊ itellectu. Dicēduꝫ
ꝙ ⁊ ſi ſenſus ſolūmō ſit ſignificatiuū itel
lectꝰ tamē pōt eē nō ſolū uniū. ſed etiaꝫ
ſingulariū. Unde nō eſt itelligēda illa dra
cū pciſiōe. ⁊ hoc pꝫ. quia ſolus intellectus
ꝯꝑhendit itrinſeca pricipia petri ⁊ plato-
nis. ⁊ circūſcriptis oībus accidētibus dicit
eos eē diſcretos ⁊ diſtīctos. ¶ Qđ obicitᷣ
de nūero. Dicendū ꝙ ſicut unitatē ſub-
ſtātialē ꝯſequitur unitas accidētalis iſepa
biliter. que non ē pricipiū indiuiſiōis ſed ꝯſe
quēs ad illā. ſic diuerſitatē ſubſtātialē con
ſequitur nūerꝰ iſepabiliter. tamē ſm reꝫ ⁊
naturā diſtīctio illa ē a ſubſtātiali pricipio
non accidētali. et ſic patꝫ totum.

TErtio queritur Utrū diſcre
tio pſonalis ſit a pte pricipii
formalis uel materialis. Et

D

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

q̄ a pte principii formalis ¶ Ricar. dicit q̄
tam in ā̄gelis q̄ȝ in hominibus eſt diſcretio
pſonalis p qualitateȝ. ſed qualitas aut eſt
forma aut tenet ſe ex pte forme. ergo ⁊c.
¶ Itē ſi aliquid ineſt aliq̄b⁹ ⁊ ē in eis cōe per
analogiā. neceſſe ē q̄ īſit p aliq̄d analogice
repꝉuȝ i eis. pſonalis autē diſtīctio ē in diui
nis ⁊ in ā̄gelis analogice. ſed in diuinis nul
lo mō eſt a materia. q̄a deus ē pura forā.
ergo ⁊c. ¶ Iteȝ pſonalis diſcretio i creatu
ra dicit maximā nobilitateȝ. ſed qḋ magis
nobile ē maxime elōgat᷑ a materia ⁊ max-
ime accedit ad formā. ergo ⁊c. ¶ Itē pſo-
nalis diſcretio dicit maximā auctoritatem
in creatura. quia qḋ tale eſt nullo modo eſt
ad alteꝝ poſſibile. omne autē tale ꝯſeq̄tur
formā. non materiā. ergo ⁊c. ¶ Iteȝ nihil
qḋ ē unum in omnib⁹ ē principiū diſcretio-
nis. materia inq̄ꝫtū eſt de ſe unica eſt. ergo
nullo mō eſt pricipium diſcretiōis. ergo nec
diſcretiōis pſonalis. ¶ Item diffinitio ut
uult philo eſt aggregatū. ergo cū diffinit᷑ hō
non forma tantum. ſed compoſitū ex mate
ria et forma diffinitur. ergo ſi homo in cōi
claudit in ſe materiā. et natura rōnalis ſiīr.
ſed ſi pſona addit aliquid ſupra naturā cuȝ
non poſſit addere materiā. opportet q̄ ad
dat aliquid formale. ¶ Contra. Boetius
Species eſt totum eſſe indiuiduorum. ſed
eſſe eſt a forma. ergo indiuiduuȝ ſupra ſpe
ciem non addit formam. ergo nec pſona
ſupra naturam. Si ergo aliquid addit. aut
materiam. aut accidentia. ſed p accidentia
non poteſt eſſe diſcretio pſonalis uel indi-
uidualis. ergo neceſſe ē q̄ p naturā. ¶ Itē
ſi pſona adderet aliquam formā ſupra ma
teriā. ergo ſicut ſpēs eſt diffinibilis q̄a ad-
dit differentiam et formam ſupra genus.
ita etiam indiuiduum eſſet diffinibile. quod
falſum eſt. ¶ Item ſi indiuiduum ſiue p-
ſona addit formam indiuiduantem ſupra
ſpeciem ſpecialiſſimā Quero utrū cōditor
poſſit facere aliam formam p omnia illi cō
ſimilem. Et cōſtat q̄ ſic. quia nulla ē for
ma accidentalis cuius ſimilem non poſſu-
mus cogitare. ergo ſimiliter in ſubſtantia
li. ſed ſi facit ſimilē illa eſt cōmunis pluri-
bus. ſed nihil tale eſt indiuiduum. ergo im
poſſibile eſt diſcretionem pſonalem eſſe a

principio formali ſuperaddito ſpeciei.
¶ Item ab eodem eſt diſcretio perſonalis a
quo eſt diſtinctio ſm numerum. ſed illa eſt
a materia. ſicut dicit philoſophus in prima
philoſophia Omnino materia numerabili
ter ſe habet. ergo ⁊c. ¶ Item ab eodem ē
perſonalis diſcretio a quo eſt eſſe hic. ſiue
hic et nunc. ſed hoc eſt materia. quia in li-
bro de celo et mundo dicitur. q̄ differt dice
re celum et hoc celum. quia cum dico celum
dico formam. cum dico hoc celum dico ma-
teriam. ergo ⁊c. ¶ Item in creaturis in q̄-
bus eſt perſonalis diſcretio per originem
non eſt ob aliud niſi quia generans gene-
rat aliud. ſed ut dicit philoſophus Gene-
rans non generat aliud niſi propter mate-
riam. ergo in rebus creatis eſt perſonal᷑ diſ
tinctio propter materiam. ¶ Reſponſio.
Dicendum q̄ hic eadem eſt queſtio de in
diuiduatione que nunc mouetur de pſonali
diſcretione. Et de ipſa fuit contentio iter
phiſicos uiros. ¶ Quidam enim innitētes
uerbis philoſophi dixerūt. q̄ indiuiduatio
uenit a materia. quia indiuiduum ſupra ſpe
ciem non addit niſi materiam. et hoc pone
bant. quia dixerunt uniuerſalia ſolum dice-
re formas. et tunc primo tangitur materia
quando puenitur ad hoc aliquid. ¶ Aliis
uero aliter uiſum eſt. ſcilꝫ q̄ indiuiduatio
eſſet a forma. et dixerunt q̄ ultra formaȝ
ſpeciei ſpecialiſſime eſt forma indiuidualis
et q̄ mouit hos ponere illud fuit. q̄ itellex
erunt ordinem in formis ſm generationeȝ
et naturam eſſe per eum modum per quem
ordinantur in genere. ita q̄ forma generis
generaliſſimi primo aduenit materie. et ſic
deſcendēdo uſq̄ȝ ad ſpeciē. et adhuc forma
illa non conſtituit indiuiduum. quia non eſt
omnino in actu. ſed ultra hanc formam. in-
diuidualis ſubſequitur. que eſt omnino in
actu. ſicut materia fuit omnino in potētia.
Quelibꝫ iſtarum poſitionum aliquid habꝫ
qḋ homini non multum intelligenti rationa
biliter uideri poterit īpꝓbabile. q̄m mate-
ria que omnibus eſt cōmunis erit pricipale
principium et cauſa diſtinctionis. ualde dif
ficile eſt uidere. Rurſus q̄m forma ſit to-
ta et precipua cauſa numeralis diſtincta.
ualde difficile eſt capere. cum omnis forma

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

creata q̄ſtum ē de ſui natura nata ſit habere
aliā ſimilē. ſicut ⁊ ipſe philo. dicit etiā i ſole
⁊ luna eē. uel q̄uo dicem⁹ duo ignes differre
formaliter. uel etiā alia que plurificant⁹ ⁊ nu
mero diſtiguntur ex ſola diuiſiōe ꝯtinui ubi
nullius ē noue forme inductio ¶ Ideo ē ter-
tia poſitio ſatis planior. ꝙ indiuiduatio cō
ſurgit ex actuali cōiunctione materie cū for
ma. ex q̄ua cōiunctiōe unū ſibi a ꝓpriat alte
rum. ſicut patet cum impreſſio uel expreſ-
ſio ſit multorum ſigillorum in cera que pri
us erat una. nec ſigilla plurificari poſſunt ſi
ne cera. nec cera numeratur niſi quia fiunt
inde diuerſa ſigilla ¶ Si tam̄ queras a quo
ueniat p̄ricipaliter ∴ Dicendū ꝙ indiuiduuꝫ
eſt hoc aliquid. ꝙ ſit hoc principalius habꝫ
a materia ratione cuius forma habꝫ poſiti
onem in loco et tempore. ꝙ ſit aliquid ha
bet a forma. indiuiduū enim habet eē. ha-
bet etiā exiſtere. exiſtere dat materia for-
me. ſed eſſendi actum dat forma materie.
indiuiduatio ergo in creaturis conſurgit ex
duplici principio. Perſonalis autē diſcretio
dicit ſingularitatem ⁊ dignitatem. ꝙ inq̄ꜩtū
dicit ſingularitatem hoc dicit ex ipſa coniū-
ctione principioꝝ ex quibus reſultat ipꝫ qꝺ
eſt. ſed dignitatem dicit principaliter rōne
forme. et ſic patet unde ſit pſonalis diſcre-
tio originaliter in creaturis loquendo ſiue i
hominibus ſiue in angelis ¶ Que ergo obi
ciuntur ad primam ptem ꝓcedunt rōne no
bilitatis ⁊ dignitatis. put tamen ē in ipſo
ſuppoſito ſiue que eſt. cuius diſtinctio uēit
in diuinis ex origine. in creaturis ex princi
piis origialibus ſicut in primo libro fuit oſ-
tenſum ¶ Si autem queratur quid ē illud
cōmune ſꝫm qꝺ ineſt ∴ Dicendum ꝙ ꝓprie
tas dignitatis incōmunicabiliter exiſtens in
hypoſtaſi. aliter tamen repitur hic al'r ibi.
Omnes rōnes ſequētes ꝓcedūt uia p̄dicta.
¶ Quod obicitur ad oppoſitum. ꝙ nō poſ
ſit eſſe a forma ſed a materia. Dicendum
ꝙ rationes ille ꝓbant ut patet ꝙ non tota
liter eſt a forma. quia forma nulla eſt indi
uidua niſi ꝓpter coniunctionem ſui cum ma
teria. et uniuerſalia ſimiliter que dicūt for-
mas et non concernunt materiam niſi rōne
ſuorum indiuiduorum ꝑ quibus ſupponūt
q̄ado diffiniūtur uel ſubiciūtur. unde ille

rōes ꝯcedēde ſunt ꝙ indiuiduū non addit
aliam formam que ſit indiuidualis de ſe.
¶ Quod obicitur ꝙ indiuiduatio eſt a ma
teria. Dicendum ꝙ ꝑ illas auctoritates nō
datur intelligi ꝙ materia ſit principiū indi
uiduationis niſi ſicut cauſa ſine qua. nō aūt
ſicut tota cauſa. nec tamen ita pōt attribui
materie pſonalis diſcretio ſicut indiuidua-
tio. ꝓpter hoc ꝙ dicit dignitatem que prin
cipalius reſpicit formam ſicut oſtendunt ra
tiones ad primam ptem.

In parte iſta ſunt dubitatiōes
circa litteram ¶ Et primo de
hoc ꝙ dicit ꝙ quattuor quidē
angelis uidetur eſſe attributa.
Primum quia uidetur ſibi contradicere in
enumeratione. Enumerat eīm ſex ſicut
patet. que ſunt eſſentie ſimplicitas. pſona
lis diſcretio. memoria. intelligentia. uolun-
tas ⁊ liberum arbitrium. ¶ Item uidetur
contradicere i repetitiōe. Dicit eīm in ſe-
quenti caplo ꝙ gratia eſt cōſideratio. ſ. cir-
ca ſubſtantiā. formā. et poteſtatē. ¶ Querit
ergo de ſufficientia illorum quattuor ∴ ui-
detur enim ꝙ multo plura debent attribui
ſcilꝫ icorruptibilitas. ſpūalitas ⁊ huiuſmodi
ex pte eſſentie. ex pte potentiarum etiam
iraſcibilis et concupiſcibilis. et ita competit
eis ingenium ſicut memoria ¶ Item uidet
ſupfluitas. quia liberum arbitrium non diſ-
cernitur a rōne ⁊ uoluntate. ergo non debe
ret quarto loco cōnumerari. ¶ Iteꝫ tertiū
attributū qꝺ eſt ratio. aut accipitur ꝑ ꝯgni
tiua tantū. aut ꝑ ꝯgnitiua et motiua. ſi pri
mo modo. ergo male diuiditur in intelligen
tiam ⁊ uoluntatem. ſi ſcꝺomō. ergo ſupflu
it liberū arbitrium. ¶ Reſponſio dicendū
ꝙ illa attributa ſunt cōuenientia angelo ꝑ
naturam ſuam. et in ſui creatione tanq̄ꜩ pri
cipalia a quibus alia habent ortum. et ſumi
tur ſuffitientia ſic. In angelo non eſt conſi
derare eſſe et poſſe ſiue ſubſtantiam et po
tentiam. Et circa ſubſtantiā duo. ſ. quo ē.
et penes hoc eſt ſubſtantie ſimplicitas. uel
ipm qꝺ eſt. et penes hoc eſt pſōal diſcretio.
Similiter circa poſſe eſt conſiderare ipſam
potētiam. et penes hoc ē tertiuꝫ ſcilꝫ ratio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

imaginis inſita. Eſt iteruȝ conſiderare facultatem potentie. et penes hoc eſt quartū attributū ſcilȝ liberum arbitrium. ¶ Uel aliter angelus habet quadrupliciter cōſiderari. ſ. in ſe. ⁊ ſic eēntie ſīplicitas. Ad alterū āgelum. et ſic pſonalis diſcretio. Ad deum et ſic memoria ⁊ intelligentia ⁊ uoluntas. in quibus conſiſtit ratio imaginis in compatione. Ad ea que ſubiecta ſunt eoꝝ rgimini. et ſic habet liberum arbitrium ¶ Uel aliter ⁊ magis ſm conſonantiā ad ea que dicūtur in littera. quia in angelo eſt ɔſiderare ſubſtantiam. formam. ⁊ potentiā. Subſtantia autem conſiderari poteſt dupliciter ſicut dictum eſt. et ſic competit ſimplicitas. ⁊ pſonalitas forme attribuitur imagis pulchritudo ſiue uenuſtas. potentie attribuitur libertas. Et ſic patet quō quattuor reducuntur ad tria. Patet etiam qm̄ tertiū attributum in tria diuiditur. in quibus conſiſtit imago. Patet etiam quō tertium attributū differt a quarto. Patet etiam ſufficientia ⁊ rōſio etiam ad obiecta. quia hic enumerantur attributa principalia. ¶ Itē queritur de hoc ꝙ dicit. Differentē eſſentie tenuitatē habuiſſe intelligitur. ¶ Contra. Simplicitas reſpicit eſſentiam ſiue ſubſtantiam ſicut dicit in littera. ſed ſubſtantia non recipit magis et minus. ergo ꝛc. ¶ Item ſimplex dicit priuationem cōpoſitionis. ſed priuationes non recipiunt magis ⁊ minus. ergo ꝛc. ¶ Item magis ⁊ minus ſi alicui impōitur hoc ē p impmixtionē cum ſuo oppoſito. ſȝ ſimplex ſpiritus non ē pmixtus alicui compoſitioni que ſit oppoſita ſimplicitati angelice et habēt omnes eaſdem compoſitiōes. ergo omnes ſunt equaliter ſimplices ¶ Reſponſio. Ad hoc dicendum. In angelis eſt gradus ſimplicitatis. ⁊ hic manifeſtat gradus uirtutis. quia unus angelus ē potentior altero. et quāto in ſpūalibus aliquid eſt ſimplicius tanto uirtuoſius. hoc etiā māifeſtat appximatio ad deum. Si eīm p naturam unus ē deo pximior altero. ⁊ ſītior. ergo magis accedit ad dei ſimplicitatem. Manifeſtat ulterius hoc ipſa cognitio. quia unus alterum purgat pellendo ignorantiā. ergo unus altero purior ⁊ ſimplicior. Et ideo bene dicit Magiſter ꝙ eſt gradus in ſimplicitate eſſentie. ¶ Quod ergo obicit ꝙ ſubſtantia non recipit magis ⁊ minus. Reſponderi pōt p interēptioneȝ. quia una creatura ueriori modo eſt ens q̄ȝ alia. ⁊ ꝙ dicitur ſubſtantia non recipe magis ⁊ minꝰ hoc intelligendū eſt logice. Uel dicendū ꝙ aliud ē dicere eſſentiam. aliud ſimplicitateȝ eſſentie. ⁊ ſimplicitas ē pprietas eſſentie. ¶ Quod obicitur. qō dicit priuationem. Dicendum ꝙ et ſi dicat priuationem non tam̄ pure priuationem. quia aliquid ponit. ⁊ ido pōt recipe magis ⁊ minus. ¶ Qō obicit de pmixtione. Dicendum ꝙ illud non habet ubiq̄ȝ ueritatem. ſed in his oppoſitis quorum utrūq̄ȝ eſt aliqua natura. In aliis uero eſt p maiorem acceſſum ad ſuū ſummum. Unde maior ſimplicitas eſt in āgelo non ppter paucitatem compoſitionis. ſed ppter acceſſum maiorem ad ſumme ſīplex hoc autem eſt ppter nobilitateȝ forē. ſicut ignis poteſt dici in corporalibus ſimplicior aere. ¶ Item queritur de hoc ꝙ dicit. In ipſa facultate atq̄ȝ differentia aiaduertenda eſt. ¶ Contra. Liberuȝ arbitriū eſt liberuȝ ab omni coactione. nec poteſt aliquo modo cogi. ergo in libertate arbitrii non pōt eſſe gradus. ¶ Reſpōſio. Dicendū ꝙ libertas arbitrii dupliciter pōt conſiderari. Aut inq̄ſtum dicit facultatem ⁊ facilitateȝ ad exeundum in opus. et ſic dicit poſitionem ⁊ conſequitur rōnem ⁊ uoluntatem. ⁊ iſte potentie conſequūtur ſubſtantiā. ⁊ ſm ꝙ ſubſtantia ſimplitior. ſic ⁊ potentie excellentiores ⁊ facultas maior. et ſic eſt ibi gradus. et hoc modo loquitur Magiſter. Alio modo accipitur priuatiue ut dicatur libertas p priuationem coactionis. et hoc modo ē equalitas. quia ē priuatio interior ⁊ ſic opponit. ¶ Item queritur de hoc ꝙ dicit. ꝙ equales ſunt in hoc ꝙ dicit ſpūs ſunt ⁊ imortales ſunt. ¶ Contra. Ideo ſunt ſpiritus et imortales quia ſunt ſimplices. ſed nō ſunt equaliter ſimplices. ergo ꝛc. ¶ Reſpōſio. Dicendum ꝙ ſm ꝙ ſpūs priuat corpulentiam. et imortalitas priuat corruptionem. quia utrobiq̄ȝ et reſpectu omniuȝ āgelorū eſt priuatio horuȝ vtis. ideo dicit iſta eſſe equalia. nihilominus tamen ſi attendatur ad id quod ponis. eſt ibi. ſic poſſȝ eē gradꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſicut opponit Magr̃. accipit ſm̃ ſenſū ṽbo
rum magis conſuetum. ⁊ ſm̃ ꝙ huiuſmodi
nomina conſueuerūt ītelligi a nobis.

Illud quoqȝ īueſtigatiōe dignuȝ
uidetur. ¶ Supra egit Magr̃
de naturalibꝰ attributis ipis an
gelis. ¶ In hac pte agit de ha
bitibus ſupadditis ⁊ hoc p naturā. ¶ Diuidi
tur autē hec ps in tres. ¶ In prima agit de
naturali bonitate. ¶ In ſcđa de naturali co
gnitione. ibi Hic queri ſolet quā ſapiam.
¶ In tertia de naturali dilectiōe. ibi Solȝ etiā
queri ⁊c. ¶ Prima ps habet tres. ¶ In pria
oppōnem falſam ponit cū cōfirmatiōe ſua.
¶ In ſcđa uero ponit oppōneȝ uerā ſimiliter
cū ſua cōfirmatiōe. ibi Alias aūt uidet̃ ⁊c.
¶ In tertia oppōnem falſam exterminat ⁊ rō
nes eiꝰ ⁊ auctoritates explanat. ibi Ideoqȝ
Aug. extermians ⁊c. ¶ et ſic in groſſo tria
ↄterminat. ¶ Prio quales creati ſunt angeli
q̄ʒtum ad bonitatē et malitiā. ¶ Scđo q̄ʒtuȝ
ad cognitionē. ¶ Tertio q̄ʒtū ad dilectionē.

Ad intelligentiā huiꝰ ptis circa
tria icidit hic queſtio ſm̃ tria q̄
Magiſter ↄterminat. ¶ Prio
querit̃ ꝺ q̄litate quā habuit an
gelꝰ ī ſua creatiōe. ¶ Scđo q̄ritur ꝺ ſua na
turali cognitiōe. ¶ Tertio uero de naturali
dilectiōe. ¶ Circa primuȝ querūtur duo.
¶ Prio Utrū deꝰ fecerit ipm̃ maluȝ. ¶ Scđo
dato ꝙ nō Utrū in prio īſtāti ſue creatio
nis ex propria uoluntate fuerit malus.
¶ Q aūt deꝰ fecerit ipȝ malū uidet̃ p aucto
ritates q̄s adducit Magr̃ in lr̃a. videt̃ etiā
p rōnes. q̄a oppoſitio mali ad bonū deco
rat uniuerſum ⁊ ↄfert ſaluti ⁊ glīe beatoꝝ.
cū ergo deꝰ poſſet ī oēm decorē ⁊ in omne
qđ utile ē ſaluti electoꝝ. ⁊ iteꝝ ipȝ facere ſit
ↄueniēs. ui det̃ ꝙ deꝰ nō tantū fecerit ange
los bonos. ſed etiā malos ⁊ caput maloꝝ. ſ.
ipȝ luciferū. Et hoc ē qđ uidetur dici Eccl.
xxxiij. Cōtra malū bonū ⁊ cōtra mortē ui
tā et contra uirum iuſtum peccatorem. ⁊ ſic
intuere in omnia opera altiſſimi. ¶ Itē hoc
uidetur ex ordine inter naturam q̄ eſt apta
nata habere iuſticiam ⁊ habet. et inter natu
ram que non ē apta nata habere nec habet
cadit media illa natura que ē apta nata ha
bere ⁊ nō habet iuſticiā. ſed deꝰ pōt facere
extrema ⁊ congruit eū facere. ergo pari rōe
pōt et congruit ei facere media. ergo natu
raȝ que ē apta nata habere iuſticiam ⁊ non
habet. congruit eū facere. ſed talis eſt natu
ra mala. ſ. creatura rōnalis mala. ergo ⁊c.
¶ Item hoc ipſum uidetur a ſimili. Sicut
natura rōnalis eſt mala que nō habȝ iuſticiā
ad quam eſt nata. ita creatura irrōnalis ſi n̄
habet opationē ad quam nata eſt. vnde ca
nis cum ſit natus ad latrandum ſi nō habe
at latratum eſt malus. ergo cum deꝰ poſſit
creaturas facere deficientes opatiōībus ad
quas nate ſunt. utputa canē nō latrantem ⁊
oculum cecū. pari ratione poteſt facere uo
luntatem carentem iuſticia. Si tu dicas ꝙ
non ē ſimile. quia creatura rationalis ime
diate ordinatur ad deum. non ſic irrōnalis.
¶ Obicitur tūc ulterius ꝙ intellectus noſter
īmediate ordinatur in deum. ſed deꝰ poteſt
facere intellectum carentem ſciā ad quā eſt
ſine quā debet habere. ſ. ignorantē. ſicut
dicit Aug. ꝙ ſi deus talem condidiſſȝ ho
minem ante peccatum qualis nunc ē. nemo
poſſȝ ex hoc accuſare. in tertio libro de li.
arbitrio. ¶ Item hoc ipm̃ uidetur a miori.
Plus dependet materia a forma pfectiua ⁊
magis eſt ipfecta in genere creaturarum ſi
ue entium q̄ʒ faciat rōnalis natura a iuſticia
ſed hoc manifeſtū eſt. quia materia ſine for
ma eſt ens omnino incompletū. ſed creatu
ra rōnalis ſine iuſticia habet quoddāmodo
eſſe completum. cū ergo deus fecerit ma
teriam informem ad minus ſine diſtictiōe
formaꝝ ſicut dicūt multi ſancti. ergo pari
ratiōe potuit facere angelū ſine iuſticia quā
debeat habere. ſed Anſel. dicit ꝙ malum
nihil aliud ē q̄ʒ priuatio boni ubi debȝ eē.
ergo uidetur ⁊c. ¶ Contra. Geneſis pri
mo. Uidit deus cuncta que fecerat ⁊ erant
ualde bona. ergo cuȝ ualde bona ſupponāt
bonum. cuncta que deus fecit erant bona.
ergo nihil malum. ¶ Item Diony. Opti
mi eſt optima adducere. ergo ſi deꝰ ē opti
mus. non poteſt ergo pducere maluȝ ita ꝙ
faciat malitiam in eo. et eodē libro ꝺ diuīs

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nomibus dicit ꝙ ſicut a calido non egredit̃
niſi calidum, ita nec a ſummo bono niſi
bonum. ¶ Item omne quod deus indidit
unicuiqꝫ rei a condictione eſt ei naturale. er
go ſi deus feciſſet angelum malum eſſet ei
malitia naturalis. ſed ꝓ naturalibus nemo
eſt uituperãdus. nemo puniẽdus. ergo nec
uitupandus nec puniend⁹ eſſet diabolus.
¶ Item ſi aliquod factum uitium facit ali-
quem dignum pena. magis facit auctorem
dignum q̃ꝫ alium. ſi ergo diabolus ob ſuaꝫ
malitiam dignus eſt pena. ſi deus euꝫ feciſ-
ſet malum. magis eſſet deus dignus pena
q̃ꝫ diabolus. ¶ Reſponſio. Ponere ꝙ di
abolus a deo habuit originaliter ſibi inataꝫ
malitiam uoluntatis. non tantum falſum ẽ
imo hereticum. et eſt falſum ꝙ in ſe habet
euidentiam ſue falſitatis ſi quis auertat.
Nam opus dei eo ipſo ꝙ opus dei eſt, ne-
ceſſe eſt ipſum eſſe laudabile. eſſe ordinabi
le. eſſe acceptabile. ꝑfectum uel ꝑfectibile.
Nihil enim facit deus qđ non deceat ſuam
maieſtatem. ſi ergo magnus dominus ⁊ lau
dabilis nimis. et intantum laudabilis ꝙ nõ
tantum in ſe ſed etiam in nullo opere põt
uituperari iuſte. imo in omnibus digne lau-
dari. impoſſibile eſt ꝙ faciat opus uitupabi
le q̃ꝫtum eſt de ipſo auctore. ſed malum eo
ipſo ꝙ malum culpe. dignuꝫ eſt uituperio.
ergo impoſſibile eſt ꝙ aliqua creatura ab
ipſo habeat iſtã condictionem ¶ Et rurſus
non tantum malum dignum eſt uitupio. im
mo etiam quoddãmodo redundat in dei ui-
tuperium. ſi ergo deus faceret creaturam
malam ipſe faceret ſibi uituperium et con-
tumeliam ¶ Neceſſe eſt etiam eſſe ordinabi
le. quia nihil facit niſi qđ deceat ſuam ĩſapi
entiam. ſed nihil quod deus facit eſt ordia
bile in penam. quia tunc deus deſtrueret
opera ſua et ita ſe priuaricatorem conſtitu
eret. Deus enim illius eſt ultor cuius non
eſt actor. ergo ſi deus facit creaturam ma-
lam malitia culpe. erit ergo ordinabilis ⁊ ñ
in pena. ergo malum culpe maneret inultuꝫ
ſiue inpunitum ſaluo ordine uniuerſi. ſed
hoc eſt impoſſibile ꝑ ſe. quia tunc malum eſ
ſet bonum ꝑ ſe ſi aliter eſſe ordinatum. er
go ſi deus faceret creaturam malam. creatu
ra non eſſet mala ¶ Neceſſe eſt etiaꝫ ꝙ ſit
acceptabile. Nihil enim facit deus niſi qđ
uult. ſed omne qđ deus uult iuſta et bona
uoluntate uult. ergo cum omne qđ iuſta et
equa uoluntas approbat ſit omnibus accep
tabile. ſi deus faceret malum malum eſſet
omnibus acceptabile. ergo acceptare maluꝫ
eſſet bonum. pari ratione et facere. ergo
malum eſſet bonum ¶ Neceſſe eſt etiam
ꝙ omne qđ deus facit ſit perfectum uel ꝑ-
fectibile. cum dei ꝑfecta ſint opera. ergo om
ne quod eſt in opere dei a deo. uel eſt de ꝑ-
fectione uel inclinat ad ꝑfectionem. ſi ergo
malitia eſt a deo in creatura rationali. ergo
uel eſt de ꝑfectione angeli uel diſponit ad ꝑ
fectionem. ſed nihil tale deordinat. ergo ma
lum non deordinaret. et ſi non deordiaret
non noceret. ergo malum eſſet aliquid ⁊ nõ
noceret. Cum ergo hic ſint quattuor incõ
poſſibilia manifeſta. manifeſtum eſt ꝙ fal-
ſum eſt et impoſſibile deum feciſſe angelũ
originaliter malum. et uenit iſta impoſſibili
tas ex ſumma perfectiõe et nobilitate ope
rantis et uilitate mali culpe. Priuat enim
illas quattuor conditiones nobiles quas ne
ceſſe eſt eſſe ĩ omni diuio opere. nõ q̃a de⁹
teneatur operi illas dare. ſed quia non decꝫ
eius uolũtatem aliter operari uel facere.
¶ Ad illud ergo quod obicitur. ꝙ facit ad
decorem. Dico ꝙ eſt mali ꝓductio ⁊ pro-
ducti ordinatio. productio mali fedat ⁊ tur
pat q̃ꝫtum eſt de ſe. ſed ordinatio decorat.
et quoniam deus non poteſt fedare ſed de-
corare. ideo non potuit producere ſed ordi
nare ſm antitheſim. et ſm hoc intelligit
Eccl'. contra bonũ malum. non quia deus
fecerit. ſed quia in ſuis operibus qđ factuꝫ
inuenit ordinauit. ¶ Ad illud qđ obicitur
de natura que nata eſt habere iuſticiam ⁊c.
Dicendum ꝙ cum dico naturam priuatam
iuſticia duo dico. ſ. ꝙ natura eſt ⁊ ꝙ pri-
uata. inquantum natura tenet medium ⁊ ſe
quitur arbi. inquantum uero priuata non
tenet medium. immo locum infimum. imo
ipſa priuatio nullum habet medium q̃ꝫtum
eſt de ſe. quia nihil eſt. et ideo non ualet ꝙ
eam priuatam fecerit ¶ Et ſi tu obicias. ꝙ
maior priuatio eſt non habere nec actũ nec
aptitudinem q̃ꝫ habere aptitudinem ⁊ non
actum. Dicendum ꝙ maior priuatio ſit

accipiatur large priuatio. ſed iſta priuatio ē
difformis. illa non. vnde cum dico lignum
non uidet dico negationem. ſed non diffor
mitatem. cum dico homo non uidet dico
utrūqꝫ. ⁊ ſic patet illud. ¶ Ad illud quod
obicitur a ſimili in aliis naturis ⁊ a minori
in ipſa materia. Dico ꝙ non eſt ibi locus
a ſimili nec a minori ſi bene conſideretur.
Malum enim culpe aliter importat deordi
nationem ſiue priuationem ordinis ꝗꝫ ma-
lum nature uel culpe. quia ſicut dictum eſt
distinctiōe xliiij. primi libri. Malum culpe
dicit deordinationem ſiue priuationē ordi
nis principalis. qui ſcilꝫ eſt imagis ad deuꝫ
imediate. Maluꝫ uero nature uel culpe de
ordinationem ordinis non principalis. ſed
pticularis. ⁊ hinc eſt ꝙ deus ſalua condecen
tia ſue bonitatis ⁊ ſapientie poteſt facere
rem malam malitia pene uel defectum na-
ture. non ſic priuatam ordine iuſticie ex ea
parte qua procedit ab ipſa diſpoſitione di-
uine ſapientie. vnde non ſequitur. poteſt
deus facere hominem cecum. ergo poteſt
facere iniquum.

Secundo queritur Utrum an-
gelus in primo inſtanti ſue cre
atiōis fuerit malus actu ꝓprie
uoluntatis. ¶ Et ꝙ ſic uidet
auctoritate canonum Joannis tertio. Di-
abolus ab initio peccauit. ſed nihil eſt ante
initium duratione. ergo nulla creatura pre
ceſſit duratione angelicū peccatuꝫ. ¶ Itē
Aug. xi. ſup Geneſiꝫ ad litteram. Non
fruſtra putari poteſt initio temporis diabo
lum ſupbia cecidiſſe. nec fuiſſe ullum antea
tempus quo cuꝫ āgelis ſanctis pacatꝰ uixe-
rit et beatus. ſed in ipſo primordio creatu
re a ſuo creatore apoſtataſſe. Si tu dicas
mihi ꝙ hoc non dicit ſm ſuam opinionem
et bene. quia ibidem ubi Auguſtinus ponit
iſtam opinionem alias etiam multas ponit
quas non tenet ¶ Obicitur ꝙ hoc dixerit
ſm ſuam opinionem. quia ipſius opio fuit
ꝙ omnia ſimul eſſent condita. et per luceꝫ
intelligit angelicam creaturam formatam. p
tenebras intelligit auerſam a deo. ergo ſi
ſimul lux facta eſt et a tenebris diuiſa. ſimꝉ
cum rerum prima conditione fuit peccatuꝫ
angeli. et ita uidetur ꝙ nulla fuit omnino
ibi mora. ¶ Item ratione uidetur. Aliq̄
creatura corporalis eſt que ſimul in eodem
inſtanti eſt et opatur. ſicut lux ſtatim cū eſt
lucet. et Auguſtinus dicit ꝙ lux et ſplen-
dor ſunt coeua. et ſi eſſet lux eterna ſplen-
dor eſſet eternus. ergo cum ſpiritualis natu
ra ſit magis uꝉ eque actualis ut corporalis.
ergo poteſt eſſe ꝙ in primo inſtanti cum ē
ſit in ſuo actu. ſed actus eius eſt uelle. ergo
ſtatiꝫ cuꝫ eſt poteſt uelle. ita ꝙ eſſe nō prece
dit uelle tempore ſiue duratione ſed ſolum
natura. ſed qua ratione uelle poteſt bonuꝫ
eadem ratione malum. ergo cuꝫ uolens ma
lum ſit malus. in primo inſtanti potuit eſſe
malus ¶ Si tu dicas ꝙ poteſt habere opera
tionem coeuaꝫ naturaleꝫ. ſed non liberū ar
bitriuꝫ ¶ Contra. Liberuꝫ arbitriuꝫ ē ſub
deo potentiſſimuꝫ ſicut dicit Bernardus. et
nihil habet retardans in angelo nec ligans
ſed ſtatim cuꝫ eſt perfectuꝫ eſt. et pōt ope-
rationem illaꝫ habere. ¶ Item ſi oculus
crearetur cū actualitate uirtutis uiſiue ⁊ im
preſſione ſpeciei ſimul eſſet et uideret. cum
ergo angelus a ſui prima condictione ha-
buit intellectum agentem et ſpecies tūc ina
tas ut poſt patebit. ergo ſimul fuit et intel
lexit. pari ratione et ſimul fuit et uoluit. ¶
Si tu dicas ꝙ uelle et intelligere fuit in di-
uerſis inſtantibus. ¶ Contra. Intelligere
angeli eſt ſimplex et in inſtanti poteſt eſſe
ſimiliter et uelle. ſed nihil prohibet duo in
diuiſibilia eſſe ſimul. ergo nihil prohibꝫ ꝙ
intelligere et uelle cum ſint indiuiſibilia ſal
tem ratione īdiuiſibilitatis ſimul eſſe. ſicut
ultima duarum linearum contiguaruꝫ ſimꝉ
ſunt. ¶ Item hoc ipſum oſtenditur per ſi-
mile. quia anima rationalis ſimul tempore
conditur et uitiatur. nec eſt ibi aliqua oppo-
ſitio. ergo ſimiliter uidetur ꝙ in angelo eē
potuerit ꝙ ſimul fieret et uitiaretur. non ta
men a deo ſic̄ nec originale peccatum eſt a
deo. aut ſi non ē ſimile. ego quero rōnem
quare anima hec duo poteſt habere ſimul
non angelus. Si dicas mihi ꝙ ab actu alie
no inficitur anima ſcilꝫ a corpore. ſed ange
lus a ſe. hoc nihil eſt. quia ita cito angelus
fuit cognitus a ſe ſicut ab alio. ergo pari

d

ratione ita infici potuit ab actu proprio ſic
alieno . ¶ Sed contra . Eze. xxviij. In
delitiis paradiſi fuiſti plenus ſapientia ⁊ per
fectus decore. ergo ⁊c. ergo cum hoc intelli
gatur de diabolo ſicut exponūt gloſe . fuit
ergo aliquādo ſine peccato . ¶ Item hoc
dicit Auguſtinus xi. de ci. dei caplo xv. In
delitiis paradiſi dei fuiſti cum lapide pcioſo
ornatus es. vbi aliquādo intelligitur fuiſſe
ſine peccato . ¶ Item rōne uidetur. Omne
peccatum actuale exit in eſſe per actum de
liberationis. ſed ubi deliberatio ibi collatio
⁊ ſucceſſio de neceſſitate. ergo ſi peccatum
ſequitur deliberationem angeli. peccatum
ſequitur angelum non tantū natura. uerum
etiā duratione ¶ Si dicas q angel' propt
intellectum deiformem deliberat in inſtanti
⁊ ſimul uidet et deliberat. Oſtendo q non
poteſt eſſe . Angelus enim ad hoc q appe
teret neceſſario tria precognouit. ⁊ appeti
bile. et cui appetebat. et rationem mouen-
tem . Aliqua enim ratio fuit que excitauit.
ſed iſta ſunt diuerſa. et impoſſibile eſt p na
turam aliquā potentiam ſimplicem ſimul ⁊
ſemel ad plura conuerti . ppter qd etiam
dicit philo. q intelligimus unum ſolū. ergo
ſi non ſimul. ſucceſſiue ergo cognouit ¶
Item angelus quando conditus eſt. aut fa-
ctus ē cū ſua opatione actuali . aut abſq .
opatiōe actuali. ſi abſq operatione actuali.
ergo poſt temp' peccauit neceſſario . ſi cū
ſua opatione actuali. ſed non decuit deū cre
are alicui rei niſi operationem nature ſue
conuenientem. cū ergo actio difformis po
tius ſit nature diſconueniens . patꝫ ⁊c ¶
Item hec duo ſunt una per ſe. q nullus in il
lo iſtanti quo peccat poteſt uitare peccatū .
et nullus peccat actuali peccato in eo qd ui
tare non poteſt. ſed ſi angelus peccauit in
illo inſtanti non potuit in illo uitare nec in
aliquo quod eſſet ante illud nec poſt . ergo
non potuit uitare. ſed ſi non potuit uitare
non peccauit. ergo ſi peccauit in primo in-
ſtanti non peccauit . ¶ Item malum eſt cor
ruptiuū boni. ſed non corrūpitur niſi quod
eſt uel fuit. ergo in angelo aliquid fuit qd
amiſit per peccatum . ¶ Tunc ergo quero
Utrum in primo inſtanti peccauerit an nō.
ſi non. tunc habeo propoſitum . ſi ſic. ergo

peccauit ſubito. ſed cum in ſubita mutatiōe
ſimul ſit fieri et factum eſſe. ſimul erit cor-
rumpi ⁊ corruptum eſſe et ita non eē. ergo
bonum in primo inſtanti non eſt . ſed non
corrumperetur niſi fuerit. ergo in eodē in-
ſtanti fuit et non fuit. et ita contradictorie
oppoſita ſunt ſimul natura. ſed hoc eſt im-
poſſibile . Et propter hoc uult philo. q in
ter mutationes contrarias de neceſſitate ſit
quies media. ergo inter illius boni pductio
nem et ad ēptionem fuit quies media. et ita
morula ¶ Si dicas ſicut dicitur de anima ra
tionali. quia ſimiliter poteſt ibi obici q nō
adimit bonum qd infuit. ſed qd infuiſſet ſi
non peccaſſet . nunq enim fuit iuſtus ⁊ bo-
nus. ſed fuiſſet ſi nō peccaſſet ¶ Cōtra hoc
eſt Auguſtinus de correptione et gratia .
Ille in ueritate nō ſtetit. dictum eſt de dia-
bolo. quia ibi fuit ſed non pmanſit. ergo illa
reſponſio nihil ualet hic . ¶ Reſponſio di
cendum q antiqua poſitio fuit aliquorum.
q ſimul tempore fuit diabolus et peccauit.
nec ūq fuit niſi malus. et uidetur Auguſti-
nus illam ap pbare ſuper Geneſim ad litte
ram. et ideo aliqui moderni eam tenuerunt
Sed quoniam ſicut expreſſe dicit Auguſti
nus in xi. de ciui. di predicta poſitio acce-
dit ad primam que eſt heretica et ita quaſi
hereſim ſapit. Cōmunis opinio magiſtro
rum pariſienſium eſt. q duratione cōditio
āgeli preceſſit lapſum. et de cōmuni cōſilio
magiſtrorum poſitio oppoſita excōmunicata
eſt ab epiſcopo pariſienſi . Ideo tanq ma-
gis ueram et catholicam et magis pbabilem
et cōmunē opinionē dico illam eſſe tenēdā.
q morula fuit inter creationem et lapſum
licꝫ puula propter quā ſancti et expoſito-
res et ipſa ſcriptura loquitur de malitia di
aboli quaſi ſemp fuiſſet in eo. quia illō mo-
dicum quaſi pro nihilo reputatur . Ex hoc
patet reſponſio ad primum . quia ut dicit
Auguſtinus. Senſus eſt. diabolus ab initio
peccauit. i. ſtatim poſt initium . ¶ Ad illud
quod obicitur de Auguſtino. Dico q dicit
ſ alienam opinionem. qd patet. quia cōtra-
rium dicit xi. de ciuitate . Et q obicitur q
ipſe poſuit omnia ſimul facta . Dicendum
q uerum eſt quantum ad eſſe naturale. ſꝫ
non quantum ad bene eſſe . vnde poſuit q

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

lux corporalis ſimul eſſet et diuiſa eſſet a
tenebris . ſimiliter ꝙ non eſt ordo materia
lium dierũ. ſed bene poſuit ordieꝫ ſpūaliūꝫ
dierum ſm ſeptẽplicem conuerſionem in-
tellectus angelici ſupra res . ¶ Ad illud qḋ
obicitur. ꝙ ſtatim fuit in actu . Dicendum
ꝙ quidam hoc negant in omni creatura .
quia tamen Auguſtinꝰ uidetur dicere cõtra
rium in luce et ſplendore. concedamꝰ etiaꝫ
in angelo. ſed tamen non fuit ſtatim i ãgelo
in actu electionis. quia illum antecedit deli-
beratio et ꝑcognitio plurium. quia ſicut di
ctum eſt in opponendo non poſſunt eſſe ſi-
mul non propter oppugnantiam actuũ uel
ſimplicitatum. ſed propter ſimplicitateꝫ in
tellectus angelici qui una conuerſione totus
capitur intellectus ab uno obiecto. ita ꝙ in
compoſſibilis eſt in illo inſtanti conuerſio
ad aliud obiectũ . et ſic patet reſponſio ad
duo ſequentia . ¶ Ad illḋ aũt qḋ obicitur
de peccato anime . Dicendum ꝙ non eſt
ſimile. quia peccatum in anima non fit per
actualem deliberationẽ. ſed fit per unioneꝫ
ad carnem infectam. et quoniam unio eſt in
inſtanti. deliberatio et collatio non. ideo nõ
eſt ſimile hic et inde .

Circa ſecundum principale et
circa angeli naturalem cogniti
oneꝫ duo queruntur . ¶ Primũ
eſt de cognitione ipſius creatu
re. ¶ Scḋm de ↄgnitiõe ↄcreatricis eẽtie .

Queritur ergo primo Utrum
angelus omnia creata que co-
gnoſcit cognoſcat per ſpecies
innatas. aut aliqua per ſpecies
acquiſitas ¶ Et ꝙ omnia creata cognoſcat
per ſpecies innatas uidetur ſacra ſcriptura
uelle Eze. xxviii. Tu plenus ſapientia et
perfectus decore. dicitur ad diabolum . ſed
non eſſet a ſua origine plenus ſapientia ni
ſi eſſet in eo plenitudo ſpecierum per quas
contingit res cognoſcere. ergo cum plenitu
do ſufficiat unicuiqꝫ. uidetur ꝙ ſpẽs innate
ſufficiant angelo ad omnia cognoſcenda .
¶ Item per Aug. ix. de trinitate . Mens
ergo ipſa ſicut rerum corporearꝫ noticiaꝫ
per ſenſum corporis colligit ſic incorpo-
rearum per ſemet ipſum . Et huius rõneꝫ
aliam non aſſignat niſi quia ſpecies incor-
poralium non poteſt fieri in ſenſu. ⁊ ſpecieſ
acquiritur mediãte ſenſu. ſed angelus nul-
lum habet ſenſuꝫ. ſupponatur modo. ergo
nullius noticiam acquirit ſuſcipiendo ſpẽm
ſiue acquirendo ſpẽm nouam . ¶ Iteꝫ hoc
ipſum uidetur per auctoritatem libri ḋ cau
ſis . Omnis intelligentia eſt plena foris .
ſed ſi ſpecies reciperet non eſſet plena. er
go ⁊c . ¶ Item talis conſueuit aſſignari
differentia inter intellectum angelicũ ⁊ hu-
manum. ꝙ humanus propter coniunctioneꝫ
cum corpore eſt poſſibilis. angelicus uero ẽ
actualis. ſi ergo recipere nõ eſt niſi rei ex-
iſtentis in potentia ſm ꝙ huiuſmodi. patet
⁊c . ¶ Item ꝙ iſta differentia ſit cõueniẽs
uidetur . Intellectus enim diuinus eſt i om
nimoda actualitate. ita ꝙ omnino nihil põt
recipere . intellectus uero humanus quãdo
creatur eſt ſicut tabula raſa et ita in omni-
moda poſſibilitate. ergo ſi inter hec extre-
ma poſſibile eſt reperire medium poſſibile
ſcilicꝫ in quo ſit poſſibilitas actui cõiuncta .
et talem non eſt dare niſi angelicum . ergo
¶ Item triplex eſt eẽſe rerum. habent eĩm
res eſſe i uerbo. et i intellectu angelico. ⁊ in
mundo ſm ꝙ triplex eẽ. dicit Aug. illud eẽ
dictum. fiat et fecit et factum eſt. ſed eẽ re-
rum intellectu angelico magis accedit ad
eſſe rerum in uerbo q̃ꝫ eẽ rerum in mundo.
ergo cum in uerbo fuerint pleniſſime. i ma-
iori plenitudine ſunt in angelo q̃ꝫ in mũdo.
uel in eque magna. ſed deus ab initio mun
di indidit rebus rationes cauſales ſm quas
cetera fierent ⁊ nihil diceretur nouum. quia
requieuit deus die ſeptima. ergo multo for
tius uidetur ꝙ angelo impreſſit ſimilitudi
nes ⁊ rationes ſm quas poſſet cogitare ce-
tera facienda. ergo ſine receptione noua .
¶ Sed contra . Ephe. tertio . Ut inoteſ-
cat principibus ⁊ poteſtatibus multiformis
ſapiẽtia dei . Gloſa dicit ibi ꝙ angeli mul
ta didicerunt ab eccleſia . ergo multorum
ſpecies receperunt ⁊ acquiſierunt . ¶ Iteꝫ
ſi p ſpẽs innatas omnia cognoſcit . ergo a
natura ſua omnia ſcit. ergo pſentia ⁊ futura

d

neceſſaria et cõtingentia. naturalia ⁊ uolun
taria. qđ manifeſte falſuꝫ ē et contra ſcrip
turas. ¶ Item ſi omnia ꝯgnoſcit ꝑ ſpecies
innatas. habet penes ſe ipm̄ ratione ꝯgnoſ-
cendi omnia. ergo ita bene cognoſcit abſen
tia ſicut preſentia. ita longinqua ſicut ꝓpin
qua. ergo diabolus exiſtens in inferno ſcit
quicquid fit in mundo. ⁊ angelus qui eſt hic
quicquid fit in anglia. qđ manifeſte falſuꝫ ē
et contra ſcripturam que de multiplici miſſi
one ãgeloꝝ loquitur. ¶ Item ſi omnia co-
gnoſcit ꝑ ſpecies innatas. aut nõ cognoſcit
ſingularia. aut habet ſpecies omnium ſingu
larium. primum eſt falſum et inconueniens
ꝙ angelus ſingularia non cognoſcit. cuꝫ ho
minibus ſpecialibus miniſtret et ad ſpecia-
lia et ſingularia miniſteria dirigatur. ſi aũt
habet ſpecies omnium ſingularium. ergo
cum poſſint augeri in infinitum habebit ſpe
cies infinitas. aut fiet aliquando aliquod ſin
gulare quod non poterit cognoſcere. ¶ Si tu
dicas ꝙ angelus cognoſcit ſingularia ꝑ ſpe
cies uniuerſalium. ¶ Contra. In ſpē uniuer
ſalium non diſtinguntur. ergo non cognoſ-
cit diſtincte. ¶ Preterea. Spēs uniuerſal
non aſſimilatur cuilibet ſingulari aſſimilati
one perfecta. ergo perfectius cognoſcit ho-
mo ꝗ̄ angelus. ¶ Si tu dicas ꝙ angelus ap
propriat illas ſpecies applicando ad ſingula
ria. ¶ Contra. Oēm applicationem non
fortuitam precedit cognicio. ſi eiꝫ nõ ꝯgnoſ
cit illum cui applicat. quomodo uult illi ſpe
ciem applicare. et iterum quare magis illi
ſingulari applicabit ſpeciem hoĩs ꝗ̄ aſi-
ni. ergo ante applicationem cognoſcit ſin-
gulare. ¶ Preterea. Aut cognoſcit poſt
applicationem. aut non. ſi non. ergo angelꝰ
non poteſt tenere in memoria cognitioneꝫ
alicuius ſingularis. quod manifeſte falſuꝫ ē.
ſi ſic. ergo remanet in memoria aliqua no-
ua ſpecies cum aliquid cognoſcat qđ prius
non cognouit. et ita in illa recipit aliquam
ſpeciem. ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. Dicen-
dum ꝙ omnes qui aliquid intellexerũt. hic
poſuerunt ꝙ angelus cognoſcit res creatas
per ſpecies niſi ſit talis que eſſentialiter ſit
in angelo. Cognoſcere autem reꝫ omnino
per ſe ipſum hoc eſt ſolius illius qui ē actus
purus et perfectiſſimus. et ideo idea. et cã

omnium et efficiens et exemplaris ſe ipſo
non alio quodam. ſed tamen in modo po-
nendi ſpecies diuerſificati ſunt. Aliqui. n.
poſuerunt ꝙ angelus omnia que nouit per
ſpecies ſcit per ſpecies innatas. et huiꝰ po
ſitionis tradunt modum et cauſam. Modꝰ
enim hic eſt. quãuis in angelo ſint innate
ſpecies in numero finito ſciꝫ rerum q̄ ſunt
de prima conſtitutione mundi. tamen ſicut
deus in prima condictione indidit rationes
cauſales et ſeminales rebus ad ſe multipli-
cãdis. ita tradidit etiam ſpeciebus quas im
preſſit angelico ĩtellectui. et ita omnia poſ
ſunt ſine extrinſeca receptiõe cognoſcere.
Cauſam autem huius aſſignant. quia cum
receptio fiat per quãdam abſtractionem et
proportionem. ad que concurrunt tanꝗ̄ diſ
poſitiua organum et medium et uirtutes i
feriores et hoc non ſit in angelo reperire.
Dicunt ꝙ nihil ab extra poteſt recipere.
Sed huius poſitionis modum facile non eſt
intelligere. quia difficile eſt uidere qua ra-
tione ſpecies poſſint multiplicari. Nam
ſpecies unius rei non generat ſpeciem om-
nino differentis rei. nec eadẽ ſpecies ſe mul
tiplicat in anima ſcḋm numerum cum in una
ſit anima. ſicut unius obiecti una eſt ſpecieſ
in uno ſpeculo indiuiſo. Cauſam aũt credo
eſſe falſam. quia planum eſt ꝙ angelus ha
bet intellectum poſſibilem cum non ſit pu-
rus actus. Planum etiam eſt. quia habet
agentem maioris uirtutis ꝗ̄ ſi eſſet corpori
alligatus. ſi ergo alligatus poteſt abſtrahe
re et impoſſibilem imprimere. quanto ma-
gis intellectus liber et ſeperatus hoc pōt.
Ideo eſt alia poſitio ꝙ angelus quedaꝫ co-
gnoſcit per ſpecies ĩnatas. utputa neceſſa-
ria et naturalia et que fuerunt cum angelo
concreata. ſed fortuita et uoluntaria et fu-
tura contingentia intelligit per ſpecies acq̇
ſitas et receptas. Angelicus enim intelle
ctus eſt poſſibilis reſpectu huiuſmodi ſpe-
cierum. non tamẽ eſt tanta poſſibilitate poſ
ſibilis ut humanus. quia humanus eſt poſſi
bilis omnino propter nuditatem. eſt etiaꝫ
poſſibilis propter coniunctionem cum fan-
taſmatibus. angelicus uero neutro modo
ſed poſſibilis eſt reſpectu predictorum co-
gnoſcibilium. Cum enim non habeãt cãm

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

certam. ſolus deus qui ſe ipſo cognoſcit eſt
in actu reſpectu talis cognitionis . et ille ꝗ
cognoſcit in deo uel per reuelationē factam
a deo . angelus uero qui indiget informati
one ſpeciei per naturam eſt reſpectu taliuꝫ
in potentia. non actu . Sed hec poſitio uide
tur in ſe claudere duo oppoſita. ſcilꝫ ꝙ an-
gelus habeat ſpecies uniuerſalium et ſuſci-
piat poſt ſpecies ſingularium . Spēs enim
ſingularium eiuſdem ſpeciei non differunt
niſi numero. et impoſſibile eſt accidētia ei⁹
dem ſpeciei diuerſa numero eſſe in eodem
ſubiecto. ergo nullus intellectus poteſt ha-
bere plures ſpecies hominis . ſed ſi habet
unam innatam. non poteſt aliam eiuſdem
ſpeciei recipere. ſicut nec due albedies ſunt
in eodem corpore . ꝙ ſi dicas duarum albe
dinum ſimilitudines eſſe in eodem aere. et
diuerſa lumina eiuſdem nature ut dicit Di
onyſius. et facies duorum hominum in ea-
dem imagine. non eſt ſimile. quia idola et
lumina in medio diſtinguntur per ſuas ori-
gines. diuerſe figure poſſunt in genere figu
re differre ſpecie. aliter ſufficit ſpecies figu
re cum numero. ſicut poſſum tres ſpecies
omnino ſimiles confingere. et ſic uidetur di
cta poſitio contraria . Amplius ſi ſpecies ē
totum eſſe formale indiuiduorum . ut dicit
Boeti⁹. nec eſt indiduatio niſi ex coniuncti
one forme cum materia. ſi ſpecies exiſtens
in intellectu omnino abſtrahit a materia .
nullo modo in eodeꝫ intellectu eſt ponere
diuerſas ſpecies ſiue formas ſolo numero
differentes. et ſic redit idem qđ prius. ſcilꝫ
ꝙ ſi intellectus angelicus habet omniū uni
uerſaliū ſpecies innatas nullam ulteri⁹ ſpe-
tiem recipit. ſed ſufficienter per illas om-
nia cognoſcit ¶ Et ideo eſt tertia poſitio
ꝙ angelus omnia cognoſcit per ſpeties in-
natas. non quia non poſſit recipere ſpecies.
tunc enim ſi deus crearet aliquid nouuꝫ in
ſpecie neceſſe eſſet angelum ignorare. qđ ſi
falſum eſt. poſſet recipere. et ideo hec non
eſt ratio. ſed hoc ꝙ deus intellectum ange-
licum poſſibilem tot ſpeciebus impleuit ꝙ
per illas poterat omnia cognoſcere ſine oī
receptione noua . et ideo dicitur intellectus
angelicus eſſe in actu reſpectu rerum. non
quia ſe ipſo ſit in actu. uel quia ſit actus. ſꝫ
per ſpecies factus eſt in actu . Et modus ⁊
intellectus iſtius poſitionis eſt hic ¶ Deus
enim in angelis concreauit ſpecies uniuer-
ſales omnium ſiendarum rerum. et per illaſ
certum eſt ꝙ poteſt omnia uniuerſalia co-
gnoſcere. poteſt etiam et ſingularia. ſꝫ non
niſi componat ad inuicem. ut patet . Si er-
go habeo penes me ſpeciem figure. ſpecieꝫ
hominis. ſpeciem coloris et temporis. ⁊ cō-
ponam ad inuicem ſine noua receptiōe ſpe
ciei cognoſcam indiuiduum in propria natu
ra. ſed quia talis compoſitio niſi eſſet ſm
rectitudinem et correſpondentiam ad ipām
rem eſſet fictio et deceptio. ideo angelus hu
iuſmodi indiuidua et ſingularia non cognoſ
cit niſi dirigat aſpectum ſupra ipſum co-
noſcibile. et ſm illud qđ eſt in re ipſe com-
ponat ſpecies in ſe. et tunc habet ita claram
et certam cognitionem de re ſicut ſi ſpecieꝫ
ſtatim reciperet . Et hec poſitio magis pla
cet. quia cōcors eſt rationi et philoſophie ⁊
ſacre ſcripture . et patet reſponſio ad om-
nia obiecta ſi bene intelligatur . ¶ Ad illud
enim quod obicitur. ꝙ angeli didicerūt ⁊c.
Dicendum ꝙ hec poſitio bene ponit ange
los multa diſcere. ſed nō propter hoc ſpēs
nouas recipere. nec illđ ē icōpoſſibile . Ego
eiꝫ habeo ſpēm hoīs ⁊ aīalis dū ſcio unā
ꝯcluſionē de eis. ſed ꝑ multiplicem conuer-
ſionem ⁊ collationem poterit circa eaſdem
res ꝑ eaſdē ſpēs noua cognitio generari ſm
diuerſas compationes ⁊ habitudines . ⁊ ita
aliquid addiſcam. ſed non nouam ſpeciem
recipiā. ſic ⁊ āgeli multa didicerūt. tamē ex
ꝓpria iduſtria. tū ex reualatione tum expe
rientia ¶ Ad illud qđ obicitur. ꝙ tunc co-
gnoſceret ꝯtingētia ⁊ abſentia . Dicendum
ꝙ ſicut tactuꝫ ē. ad cognitionē harū rerum
ꝑticulariuꝫ maxīe contingentiū non ſufficit
habere ſpēs īnatas niſi aſpect⁹ āgelicus cō
uertatur. ⁊ ꝯuerſio reqrit rei exiſtētiā uel i
ſe uel i cauſa. reqrit etiaꝫ pſentiā. eo ꝙ vt⁹
āgelica ē finita. īdo in ap ꝓxiatiōe aliq̄ pro-
portionali ē cū ſe cōuertit ad rē ex̄. ⁊ ita pꝫ
ꝙ nō ꝓpt̄ hoc ꝯgnoſcit futura uel etiā ꝯtin
gētia ¶ Ad illđ quod obicitur. ꝙ aut nō co-
gnoſcit ſigularia. aut hꝫ ſpēs īſitas . Dico
ꝙ ꝯgnoſcit ſiglīa ꝑ ſpēs ulīū applicādo et
ap ꝓpriādo. vnde ꝑ ap ꝓpriatiōeꝫ ꝓprie et
diſticōeꝫ ꝯgnoſcit. nec opportet nouas ſpēs

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

recipi. nec opportet infinitas eē. quia ſingu
laria ad numerum finitum uniuerſalium re
ducitur. ſed finite ſpecies iſinitis modis cō
poni poſſunt. et ideo nūq̄ꝫ tot ſingularia co
gnoſcit angelus quin adhuc poſſit cognoſ-
cere plura ſine receptione ſpeciei noue. non
tamen ſine directione aſpectus ſupra rem.
ex qua directione nō recipit ſpēꝫ a cognoſ
cibili cum ſit in actu per ſpēm quam habet.
ſed dirigendo aſpectum ſpeciem appꝛiat
et appꝛiando componit. et rem ſingularē
ſub ſua proprietate cognoſcit et perficit.
quia tota cognitio eſt a forma. et forma hec
ſpecies eſt que eſt totum eſſe indiuiduorū.
¶ Ad illud quod obicitur de applicatione.
ꝙ poſuit cognitionem. Dicendum ꝙ uex
eſt ꝙ preſupponit cognitionem et relinq̄t
cognitionem. ſed tamen aliam preſuppōit
aliam relinquit. Angelus enim ſine cōuer
ſione aliquam habet cognitionem loci. ꝛ cū
conuertit ſe ſupra locum cognoſcit omnes
res que ſunt in loco applicando ſpēs uniuer
ſales ad ſingularia ꝛ componendo. et ille
ſpecies ſub tali applicatione et compoſitiōe
remanent in angelico intellectu. et ita relin
quit cognitionem nouam ſine receptione
noue ſpēi. ponatur etiam ꝙ nullam babe-
ret cognitionem. ſed ſolum ſpēm ulis ī in-
tellectu ſuo adhuc poterit applicare et apꝑ
priare nō cauſaliter ſed certitudinaliter. qḋ
patꝫ ſic. Homo enim cum naſcitur nō ha
bet cognitionem nec ſpēm ſingulariuꝫ. nec
cōmunem nec ꝓpriam. ſola tamen directio
ne aſpectus ſuper res cognoſcit oīa uiſibi-
lia et recipit ſimul cognitionem certam et
ſpeciem. quia denudatus erat a forma re-
ceptibili. ꝙ ſi haberet ſpēs. multo melius
poſſet dirigendo aſpectuꝫ ad res mūdanaſ
eas ꝯgnoſcere nō ſuſcipiēdo ſpēs cum iam
habeat. ſed ex directione ꝛ applicare ꝛ ap-
ꝓpriare ꝛ componere ꝛ diſtincte noſſe.

SEcundo queritur circa hoc de
naturali cognitione angeli re-
ſpectu creatricis eſſentie. et ē
queſtio Utrum angelus per
cognitionē naturalem diuinaꝫ eſſentiam co
gnouerit in ſe ipſo ſine omni medio ꝛ crea

ture āminiculo. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Ange
lus ꝑ naturaꝫ habet deiformē intellectū. ſic
uult Diony. in libro de di. no. ſed itellectus
hūanus quādo factus ē deiformis cognoſce
re pōt deū in luce ſua. nō eim efficitur dei
formis, niſi ꝑ gr̄iaꝫ. ergo ꝛ hoc poterat an-
gelꝰ ꝑ naturā ¶ Itē angelꝰ ꝑ naturaꝫ ē ſpe
culū claꝝ ipiꝰ ſupremi luminis. ſed illō lumen
ſemꝑ q̄ntū ē ď ſe ꝛ naturaliter ſupſplendet
ſpeculo itellectuali. ſi ergo ſpeculū munduꝫ
obiectū ſoli claritatē ſuſcipit ꝑ naturā. ergo
ꝛ āgelꝰ claritatē illiꝰ ſupne lucis. ergo cum
poſſit oculū ad illā ſupnā lucē nullo obſiſtē
te dirigere ꝛ dirigēdo ꝯgnoſcere. ergo uide
tur ꝙ naturali ꝯgnitiōe ipaꝫ diuinā lucē in
ſe ipo ꝯgnoſcat. ¶ Si dicas ꝙ acies itelle-
ctus āgelici r̄tundeť ꝓpť iꝓportionē luminis.
Cōtra. Sꝫp manꝫ iꝓportiōabilitas q̄cq̄d
deť āgelo. ergo nūq̄ꝫ uideret ¶ Iteꝫ q̄ ſunt
eēntialr̄ ꝛ potētialr̄ i potētia ꝯgnoſcēte. co
gnoſcūť ꝑ ſui p̄ſentiā ꝛ abſentiā. ſicut dicit
Aug. ď tri. ꝛ ſup Geneſiꝫ ad lr̄aꝫ. ꝙ aīa
ſe ipaꝫ ꝛ habitꝰ ſuos ꝑ eēntiā ꝯgnoſcit. ſi
ergo deꝰ p̄ſentiſſimꝰ erat itellectui āgelico
ꝛ hoc ꝑ naturā. ergo naturalr̄ ipaꝫ diuinam
eēntiā i ſe ipaꝫ ꝯgnoſcebat. ¶ Itē oē illō qḋ
ē ēs ꝯgnoſcibile ꝑ ſe. aut ꝯgnoſcit ꝑ ſui eſ
ſentiā. aut ꝑ ſpēꝫ. ſi ergo āgelꝰ ꝯgnoſcebat
deū naturalr̄ ut dicit Magr̄ i lr̄a. aut ꝑ ſpēꝫ
aut i ſui eēntia. ſed nō ꝑ ſpēm. ergo ꝛc.
¶ ꝙ aūt ꝑ ſpēꝫ uideť. Spēs. n. ē maioris
ſiplicitatis ꝛ abſtractiōis ꝛ puritatis q̄ꝫ. ſ. cꝰ
ē ſpēs. ſꝫ nihil ē ď ſiplitꝰ. ergo deꝰ ſpēm nō
hꝫ. ergo nō poterat āgelꝰ deū noſſe ꝑ ſpēꝫ
ꝛ nouerat ꝑ ſpēꝫ uel eēntiā. ergo ꝛc. ¶ Itē
āgelꝰ ꝑ naturalē ꝯgnitiōeꝫ deū ꝯgnoſcebat
aut ergo ſub uelatione. aut facie r̄uelata. nō
ſub uelatiōe. q̄a uelamē nō ē niſi ꝓpť culpā
uel ꝓpť molē carnis ꝯiūctā. ſꝫ i āgelo nulla
erat macula. nulla moles carnis ꝯiūcta. nec
fantaſmatum obſiſtentia. ergo ſua naturali
ꝯgnitiōe ſūmaꝫ eēntiaꝫ i ſua luce uidebat.
¶ Item ſi angelus cognoſcebat deum. aut
ergo per medium. aut ſine medio. ſi ſine
medio. ergo uidebat in ſe ipſo. ſi per medi
um. ergo inter mentem angeli et deum ali-
quid erat medium quod eſt contra Auguſ-
tinum et contra rationem. Tiam illud me
dium. aut eſſet magis proportionabile deo

q̄ꝫ mens angeli. aut minus. ſi magis. ergo aliqua creatura ſuperior angelo. ſi minus ergo potius impediebat cognitiōeꝫ q̄ꝫ adiuuaret. reſtat ergo ꝙ angelus per cognitionem naturalem cognoſcebat diuinam eſſentiam in ſe ipſa. ¶ Contra. Joannis xvij. Hec eſt uita eterna ut cognoſcam te deum. ergo in uiſione dei eſt beatitudo ſumma. ſi ergo habebat angelus per naturam. ergo per naturam erat beatus. ¶ Iteꝫ adhuc naturalia ſalua ſunt in angelis malis maxime que ſpectant ad intellectum. ſi ergo per naturam poterant diuinam lucem cōſpicere in ſe. ergo et nunc poſſunt. ergo nō ſunt in tenebris damnoſis qđ apte falſuꝫ ē.

¶ Item proximior eſt deo anima habens gratiam q̄ꝫ ſit angelus habens ſola naturalia. ſed anima exuta cum gratia non poteſt aſpicere lucem ſummam niſi adiuuetur per gloriam. ſicut patet de his qui ſunt in purgatorio et fuerunt in limbo. ergo uidetur ꝙ nec angelus per naturam. ¶ Item lux diuine eſſentie eſt ſupra omnem intellectuꝫ creatum quantūcunqꝫ ille intellectus ſit excellens in naturalibus. ergo nunq̄ꝫ intellectus creatus in illam intuendam aſcendet uirtute ſua niſi deus condeſcēdat per gratiam. ergo impoſſibile eſt ꝙ angelus naturali cognitione cognoſcat diuinam eſſentiam in ſe ipſa. ¶ Item multo plus eſt deus ſupra intellectum angelicum q̄ꝫ ſit angelus ſupra intellectum humanum. ſed homo ñ poteſt noſſe angelum niſi angelus condeſcendat ei. ergo nec angelus ipſam diuinaꝫ lucem in ſe ipſa. ¶ Item impoſſibile ē ꝙ aliquis oculus perueniat ad cognitionem luminis ſolaris niſi per immiſſionem radioruꝫ ſolis quantūcunqꝫ habeat alia lumina. ergo impoſſibile eſt ꝙ aliquis ad ꝯgnitionē ſuperne luminis perueniat per illuminationē aliquam naturalem uel acquiſitam niſi deꝰ deus ſue luminoſitatis radium imittat. ſed imiſſio hic non eſt niſi per gratiam. ergo ipoſſibile eſt ꝙ aliqua creatura quātūcūqꝫ nobilis diuinam lucem in ſe ipſa per naturam cognoſcat. ¶ Reſponſio. Dicenduꝫ ꝙ angelus naturali cognitione diuinam eſſentiam uidere non poterat in eſſentia ſiue claritate ſua. et hoc patet. quia hec cognitio eſt primum premium quo habito mēs creata quieſcit tanq̄ꝫ beata et perfecta. hoc autem premiuꝫ nemo optinet niſi gratuita dei influentia. ¶ Si autem queratur ratio huius. Sane dici poteſt ꝙ diuina lux ꝑpt̄ ſui excellentiam eſt inacceſſibilis uiribꝰ omnis nature create. et ideo per quādam benignitatis condeſcentionem facit ſe cognoſci. ita ꝙ i illa cognitione cognoſcens multo plus agitur q̄ꝫ agat. illa autem condeſcentio bonitatis quiđ gratuitum dicit. ſed conſtat ꝙ non dicit diuine eſſentie humiliationem. quia non poteſt minorari. ſed dicit alicuius radii gratuitam imiſſionem per quaꝫ non clare cognoſcit cum eſt imiſſio in abundantia ſicut erit in gloria. et ita angelus diuinam eſſentiam non poteſt per naturam cognoſcere in ſe ipſa. ſicut oſtendunt rōnes inducte. et ſicut colligitur a Dionyſio ī principio miſtice theologie. ¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ eſt deiformis per naturam. Dicendum ꝙ hoc non dicitur quia habeat deiformitatem quam habet intellectus glorioſus per aſſimilationem que eſt in ſtatu perfecto. ſed deiformis dicit̄ qa ſine ſuſceptiōe ſpērū ꝑ id qđ habꝫ in ſe actu ꝯgnoſcit. ¶ Ad illō qđ obicit̄. ꝙ ē ſpeculū claꝝ. Dicenduꝫ ꝙ deus refulget ī omni creatura tanq̄ꝫ cauſa in effectu ſuo. ⁊ ex oībꝰ pōt ꝯgnoſci. ⁊ maxīe ī creatura que ipſiꝰ dei ē inſignita imaginatiōe. ſed illa refulgētia luminis ꝑ quā uidetur deꝰ facie ad faciē non ē nature. ſed cōdeſcentiōis ⁊ grē. Nec ē ſimile de luce corporali que naturaliter influit lumen in hec inferiora. nō ſic debet intelligi de luce eterna. ¶ Ad illō qđ obicitur. ꝙ deꝰ p̄ſentialiter eſt ī aīa ⁊c. Dicendū ꝙ eē p̄ſentialiter hoc eſt duplicit̄. uel ut pricipiū ꝯſeruās ⁊ ꝯtinēs. uel ut obiectū imutās ⁊ mouens. primo mō ē deꝰ p̄ſens āgelo ⁊ lux ceco. ſcđo mō nō. ⁊ ideo non ē ſimile de aīa ⁊ eiꝰ habitibus qm̄ p̄ſentes ſunt aīe utroqꝫ mō. et rō huiꝰ ē. qm̄ hec ꝯgnoſcibilia nō ſupexcedunt cognoſcentis potentiā et naturam.

¶ Ad illō quod obicitur. ꝙ aut ꝑ ſpēꝫ aut ꝑ eēntiā ⁊c. Dicendū ꝙ ad huc eſt tertius modus cognoſcendi ꝑ effectus uiſibiles et per ſubſtantias ſpirituales. et per influentiam luminis connaturalis potentie cogniti

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

qȯ eſt ſimilitudo quedaꝫ dei non abſtracta
ſed infuſa. inferior deo q̄a inferiori nature.
ſicut dicit Auguſtinus in nono de trinitate
et habitum eſt in primo. et ita reſpondet
illi rationi ꝙ procedit ex diuiſione inſuffici
enti. ¶ Ad illud quod obicitur de uelatiōe
Dicendum ꝙ non poſſe ꝑtingere ad alicu
ius cognitionem hoc eſt dupliciter. uel ꝓpt
cordis obſcuritatem. uel propter cognoſci-
bilis profunditatem. ſi primo modo. ſic di
dicitur impediri uelatione. ſi ſcd̄o. ſic impe
ditur non propter interpoſitionem uelami-
nis. ſed propter ſubtilitatem cognoſcibilis.
primomodo impeditur homo peccator. ſꝫ
ſcd̄omodo angelus. vnde nec uidebāt ſub
uelamine enigmatis. nec tamē facie ad faciē
quia medium eſt inter utrūqꝫ uidelicꝫ uide-
re deum in ſpeculo abſqꝫ enigmate. ¶ Ad
illud quod obicitur. ꝙ aut cognoſcebat deū
per medium. aut ſine medio. Dicenduꝫ
ꝙ per medium ſcilicꝫ per effectum. nō q̄a
illud medium magis eſſet proportionabile
deo. ſed quia erat magis proportionabile
intellectui angelico. vnde naturaliter uide
batur per ſpeculum et per ueſtigium q̄uiſ
non per enigmata. Nec illud eſt cōtra Au
guſtinum. quia ſicut infra melius patebit
Auguſtinus uult ꝙ inter mentem et deum
non cadit medium in ratione cauſe efficiētiſ
uel influentis. cadit tamen medium manu-
ductionis quod tamen non habet. rationeꝫ
medii proprie. quia magis ſubſeruit poten
tie cogniti q̄ꝫ preſit.

Conſequenter tertio loco queri
tur de naturali angelorum dile
ctione. et de ipſa duo queruntur.
¶ Primo de dilectiōe qua
diligebant deum. ¶ Scd̄o de dilectiōe qua
unus angelus diligit alterum.

Queritur ergo primo de modo
naturalis dilectionis ad deum
et eſt queſtio. Utrum angeli
naturali dilectione dilexerunt
deum propter ſe et ſuper omnia. ¶ Et ꝙ
non uidetur. quia Bernardus dicit ꝙ natu
ra eſt curua. ergo ad ſe ipſaꝫ reflecti͛. ergo
magis diligit ſe q̄ꝫ alia et alia propter ſe. er
go ⁊c. ¶ Item qui diligit aliquid ſupra ſe
eleuatur ſupra ſe. amor enim iungit aman-
tem cum amato. ſi ergo magis diligit qȯ
eſt ſupra ſe q̄ꝫ ſe. ergo ſupra ſe eleuatur. ſꝫ
nihil per ſe eleuatur ſupra ſe. ergo neceſſe
eſt ꝙ talis amor aliud principiuꝫ habeat q̄ꝫ
naturam. ¶ Item actus dilectionis eſt no-
biliſſimus inter omnes actus anime. et mo
dus ille ſcilꝫ diligere propter ſe et ſup om
nia eſt modus quo nullus poteſt cogitari no
bilior. ergo ſi natura poteſt in hunc ſine
gratia. multo fortius et in quemlibet aliuꝫ
et ita nulla eſt opportunitas gratie nature
inſtitute. et iterum ſi nobiliſſimus eſt. deo
eſt placitus et acceptus. ergo dignus remu
neratione. ergo gratia non eſt neceſſaria ad
merendum. ¶ Item naturalis dilectio dili-
git qȯ diligit per modum deſiderii ſiue cō-
cupiſcentie. ſed omnis concupiſcentia natu
ralis ſupponit aliquam indigentiam. ſed
quādocunqꝫ aliquis diligit aliquid propter
ſuam indigentiam. magis diligit illud ī quo
eſt indigentia q̄ꝫ illud quod ſupplet. ut cuꝫ
appeto ueſtimentum propter indigentiam
corporis et ſimiliter cibum. magis diligo
corpus q̄ꝫ ueſtimentum uel cibum. ergo ſi
angelus naturaliter diligit deum propter
ſuam indigentiam. ergo magis diligit ſe
q̄ꝫ deum. ¶ Contra. Auguſtinus de fide
ad Petrum. Tales deus creauit angelos
ut ipſum pre ſe diligerēt. cuius opere ſe ta
les creatos eſſe cognouiſſent. ¶ Item ra-
tione uidetur ꝙ affectus angelicus amabet
bonum naturali dilectione. aut ergo quia
bonum. aut quia bonum ſibi. ſi quia bonū
cum deus eſſet ſumme bonus. magis ergo
ipſum deum q̄ꝫ aliquid aliud diligebat. ſi
quia bonum ſibi. ſed deus adhuc meli⁹ erat
ei q̄ꝫ aliud. quia bonus immo optimus eſt
affectui querenti illum. ergo quocunqꝫ mo
do uidetur ꝙ ipſum propter ſe et ſup om-
nia diligebat. ¶ Item guſtus famis non er
rans in iudicio id magis deſiderat. magis
amat quod ē magis delectabile. ſed deus
eſt magis delectabilis. ergo cum angelus
a ſua condictione hoc idigeret ⁊ affectū ſa-
nū hr̄et. ergo in eo propter ſe et ſupra ſe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

delectabat᷑. ſed illud magis diligit in quo
magis et propter ſe delectatur. ergo ⁊c.
¶ Item hoc mandatum de diligendo deuꝫ
ꝓpter ſe et ſuper omnia erat ſcriptum in
corde angeli. ergo conſcientia dictabat ei ꝙ
ad hoc tenebatur. ergo ſi non ſic diligebat
contra conſciētiaꝫ faciebat. ergo peccabat.
ergo ante peccatum deum ſuper omnia dili
gebat. ¶ Si tu dicas ꝙ conſcientia nō obli-
gat eum niſi pro tempore gratie. quia ante
non poterat. ¶ Contra. Affectus angeli
ante peccatū non repugnabat intellectui.
alioquin ante peccatum erat bellum. ſed in
tellectus dicit nihil eſſe diligendum ſup om
nia niſi deum. ergo cum opporteret angelū
aliquid diligere. ſuper omnia neceſſe erat
ꝙ aut diligeret deum propter ſe et ſuper
omnia. aut faceret contra conſcientiā. ⁊ ita
peccaret. ¶ Item angelus diligebat deum
aut ergo fruens. aut utens. ſi fruens. ergo
propter ſe et ſuper omnia. ſi utens. ergo
cum ſumma peruerſio ſit uti fruendis. erat
peruerſus et affectus erat in eo inordinatꝰ
cum faceret de uia terminum et ecōuerſo.
patet ergo ⁊c. ¶ Reſponſio. Dicendum
ꝙ abſqꝫ dubio tempore nature inſtitute tā
homo q̃ꝫ angelus habilis erat ad diligendū
deum propter ſe et ſuper omnia. et hoc pa
tet. Impoſſibile enim erat eum aliter eſſe
rectuꝫ. Rectitudo eniꝫ mentis conſiſtit ra
dicaliter in amore. Amor autem rectus eē
non poteſt ſi aliquid diligat ſupra deuꝫ uel
eque. uel aliquid diligat propter ſe et deuꝫ
propter aliud. ſi ergo deus fecit hominem
et angelum rectum. patet ꝙ unicuiqꝫ dedit
habilitatem ad amandum ſe deum ſup om
nia et propter ſe. Patet etiam hoc planiuſ
ſi attendamus quid eſt diligere propter ſe
et ſuper omnia. Contingit enim aliquid
diligi dilectione concupiſcentie. ſicut aliqͣs
amat uinum. uel dilectione auaricie. ſicut ali
quis amat amicum uel ſotium. Propter ſe
uero aliquid diligere eſt non alterius gra-
tia. ſꝫ ibi ſiſtere. ſicut ebrioſus diligit uinū
propter ſe. propter aliud eſt alterius gra-
tiā. ſicut ſobrius diligit potum propter ſa
lutem. Similiter in amore amicitie propꝰ
ſe diligere non alterius gratia. eſt uelle alte
ri bonum. ſicut dicit philoſo. ꝙ diligimus
amicos propter ſe et ſi nihil omnino boni
debeat nobis ab ipſis eſſe. propter aliud
uero eſt alterius gratia ſicut aliquis diligit
hominem propter cōmodum ſuum. ſicut di
cit idem ꝙ inimicos noſtros uolumus eſſe
iuſtos ut nihil nobis noceant. Diligere ue
ro aliquid ſuper omnia amore amicitie. eſt
nullo cōmodo uel incōmodo uelle ipſum
offendere nec amicitiam ſoluere. Super
omnia diligere dilectione concupiſcentie. ē
nullo cōmodo uelle illud perdere. quoniaꝫ
ergo affectus angeli deum habere cupiebat
propter ſe. quia ſumme bonum et ſumme
reficiens non alterius boni gratia. et deo uo
lebat bonum propter ſe multo magis q̃ꝫ
amicus amico. Similiter nullo cōmodo uꝉ
incōmodo uolebat deum offendere uel per
dere ut manifeſtum eſt. et patet intuenti.
Dico ꝙ deum diligebat propter ſe et ſu-
per omnia. ¶ Ad illud ergo quod obicitur
ꝙ motes nature curuus eſt. Dicendum
ꝙ aut Bernardus intelligit de natura qua
cōmunicamus cum brutis. aut ſi de rationa
li intelligat prout lapſa eſt. aut hic uocat cur
uitatem ꝙ appetit ſibi. ſed eſto ꝙ deum
appetit ſibi non tamen aliquid magis dili-
git ſibi q̃ꝫ deum. et ita nihilominus propꝰ
ſe et ſuper omnia. ¶ Ad illud quod obici
tur. ꝙ eleuatur ſupra ſe. Dicendum ꝙ
eleuari ſupra eſt dupliciter. aut ſupra ſuum
poſſe et hoc eſt impoſſibile niſi adiuuetur
natura. aut ſupra ſuum eſſe. et hoc eſt poſ
ſibile et naturale. vnde bene concedo ꝙ
homo naturaliter natus eſt eleuari ſupra ſe
ideſt ad id quod eſt ſupra ſe contenendo et
amando. ¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ mo
tus iſte uidetur nobiliſſimus et difficiliſſimꝰ
et deo gratiſſimus. Dicendum ꝙ motus
iſte aliter eſt gratie aliter eſt nature inſtitu-
te. Nature inſtitute eſt ex quadam habili
tate et rectitudine reſpectu boni. Gratie
uero eſt quia captiuatur affectus in obſe-
quium chriſti ſicut intellectus per fidem.
tunc enim captiuatur intellectus in obſequi
um chriſti quando contra id quod rō ſua
dictat aſſentit prime ueritati. ſic et affectus
quando id ad quod diligendum naturaliter
inclinatur amore chriſti. paratus eſt odire.
uel certe qn̄ ad id ad cuius odiū naturaliter

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inclinatur paratus eſt amare. et talis eſt
affectus qui contemnit uitam et honores
et omne deſiderabile. et amat odientes ſe
et ledentes propter deum. et hic eſt ſolus
affectus qui deo famulatur. et quē deꝰ accep
tat et remunerat. et hic non eſt a natura.
ſed ſolum a gratia ¶ Aliter etiā differt huiꝰ
modi motus ab illo. qꝛ ille a cognitiōe na
turali. ſ. qui ē dilectiōis naturalis. aliꝰ a co
gnitiōe fidei. et differt hec cognitio ab illa
qꝛ cognitio naturalis ꝯgnoſcit deū ſumme
bonum ꝓpter diffuſionē ſiue cōicationē bo
nitatis in effectibus creatis. ſed fides dictat
deū ſūme bonū p cōicationeꝫ bonitatis i di
uinis pſonis. et utraqꝫ cognitio dicit deum
ſūme bonū ⁊ ſūme diligendū. ſed multo no
bilius fides ſiue ꝯgnitio gratuita. Per hūc
modū utraqꝫ dilectio deū diligit ſūme. ſed
magis ⁊ nobilius dilectio gratuita. ¶ Alia
differentia conſueuit dari. qꝫ dilectiōe natu
rali diligit deū animus ſiue affectus rectus.
quia bonus ſibi. et ideo ſūme bonuꝫ ſibi. ⁊
omne bonū qđ eſt ⁊ qđ habet pendet ex ip
ſo. ⁊ nihil eēt niſi p ipm. ideo plꝰ deū dili
git qꝫ etiā ſeipm. ſed dilectiōe gratuita dili
git quis deū qꝛ bonꝰ. ⁊ qꝛ ſūme bonꝰ dili
git ſūme. ⁊ qꝛ non ē bonus ipſe hō niſi in
qꝫtum ē ad deū. nō diligit ſe niſi ꝓpt deū. ⁊
hec dilectiōe gratuita. et ſic triplex eſt drīa
Pria ē a pte modi diligēdi. Scđa a pte co
gnitiōis diſponētis ſiue pricipii. Tertia ē
a pte motiui. omnes aūt ſunt rōnales. ſed
prīe magis intendū ¶ Ad ultimū ſoluēduꝫ
ē p interēptionē. qꝛ natura rōnalis de qua
nunc loquimur non tantū amat rōne indigē
tie. ſed etiam rōne couenientie ⁊ complacē
tie. ⁊ ideo magis illud quod natum ē ſūme
delectare ⁊ ſumme placere.

Circa ſcđm ſic ꝓceditur ⁊ queri
tur Utrū angelus naturali di
lectione magis diligeret ſupio
rem an parem an inferioreꝫ.
¶ Et qꝫ magis ſupiorem uidetur. Si āgelus
angelum naturaliter diligit. aut ergo quia
bonum. aut quia benificum. ſed quocunqꝫ
modo angelus ſuperioris ordinis magis ē
bonus. et iterum amplius eſt benificus. qꝛ
angelus inferioris ordinis a ſuperiori reci
pit illuminationes per eum modum p queꝫ
Dionyſius dicit. ergo ⁊c. ¶ Item angelus
p naturam inſtitutam deum ſup omnia di
ligebat. ergo ſi illud quod magis appꝛinquat
ad ſummum in omni genere eſt magis intē
ſum. ergo ſi ſumme diligebat deum. i. ſup
omnia. ergo magis illud quod deo erat ſimi
lius ⁊ proximius. ſed angelus ſupioris or
dinis eſt huiuſmodi. ergo ⁊c. ¶ Item āge
lus inferioris ordinis uolebat equipari an
gelo ſuperioris quātum erat de naturali ap
petitu. ergo magis et eminentius bonū illi
uolebat qꝫ ſibi. ſed ſupra omnes angelos
pares et inferiores ſe diligebat. ergo ⁊c.
¶ Qꝫ autem magis diligeret angelum eiuſ
dem ordinis uidetur. Dilectio naturalis cō
cernit ſimilitudinem. unde Eccl. xiii. Omē
animal diligit ſimile ſibi. ſed angelus eiuſ
dem ordinis ſimilior eſt angelo ſui ordinis
qꝫ alterius. ergo magis diligit. ¶ Item na
turalis dilectio attenditur p familiaritatem
et domeſticitatē. unde magis diligit homo
naturaliter domeſticum et ſocium ſuum qꝫ
extraneum. ſed maior eſt familiaritas ⁊ ſo
cietas angelorum eiuſdem ordinis. ergo ⁊c.
¶ Item eccl̄ia triūphans conformis eſt mi
litāti. ſed in eccl̄ia militante eſt diſtinctio or
dinum et religionum. et recto ac ordinato
affectu qui non repugnat gratie plus iungi
tur homo ei qui eſt eiuſdem ꝓfeſſionis. er
go pari ratione et angelus naturali dilectio
ne plus diligebat āgelos eiuſdem ordinis.
¶ Qꝫ autem magis angelos inferioris ordi
nis uidetur primo. quia probatio dilectiōis
eſt exibitio operis. ſed angelus ſupioris or
dinis plus ſe cōmunicat angelo iferioris qꝫ
paris uel ſuperioris. et ad hoc faciendum
ordinatur p naturam. non ſolum per grati
am. ergo ⁊c. ¶ Item per naturā plꝰ amat
rationalis creatura preeſſe qꝫ ſubeſſe. ſed
angelus medii ordinis ideo ſubeſt quia ha
bet ſuperiores. ideo preeſt quia habet in
feriores. ergo ſi magis diligit preeſſe. ma
gis p naturam diligit habere ordines infe
riores qꝫ ſuperiores. ergo ⁊c. ¶ Item nos ui
demus in linea conſanguinitatis carnalis qꝫ
magis diligit homo eum qui eſt infra qꝫ eū
eum qui eſt ſupra uel iuxta. utpote filium

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̃ȝ patrem uel fratrem et hoc eſt per natu
rã. ergo uidetur pari ratione q̃ in ordini-
bꝰ angelorum magis affectio conuertatur
ad eum qui infra eſt cum nullum ſit uincu-
lum ꝯſanguinitatis nec ſupra nec iuxta ¶
Reſpõſio. Dicendũ q̃ magis diligere ali
quẽ hoc põt eẽ tripliciter. Aut rõne boni
optati. aut affectus intẽſi. aut rõne effectus
impenſi. Rõne boni optati dicitur q̃s ali-
quẽ magis diligere quando maius bonum
optat. et ſic dicitur diligere magis quia ad
maius. hoc mõ naturali dilectiõe ꝑcedente
ex iudicio rõnis recte magis diligebat ange
lus angelum ſuꝑiorẽ. volebat eim ipm ex
cellere ⁊ plus boni habere ſicut ⁊ deus con-
ditor uoluit ſic ordinare. Rõne affectꝰ in-
tenſi dicitur magis alterũ diligere quando
affectio eius plus trahit ad alterũ. ⁊ magis
ꝯſolatꝰ ẽ eiꝰ ſocietate. ⁊ ſic dicit̃ aliq̃s ma-
gis illũ diligere cũ quo libẽtius cohabitat.
⁊ ſic ãgelꝰ magis diligebat ꝑ naturã ãgelũ
eiuſdẽ ordis. q̃a ſicut naturalĩ affectu magiſ
diligit quis cõpatriotas ſuos maxĩe quãdo
cõformãtur ſibi in moribꝰ. ⁊ ſic magis dili-
git homo eũ qui ẽ eiuſdẽ ꝓfeſſiõis ⁊ officij
ubĩ inuidia non interponit ꝑtes ſuas. ſic an
gelus alterum angelum eiuſdem ordis ma
gis diligit dilectione naturali amplecti. hoc
intelligendum eſt cum ſe uideret a cõditore
in offitii qualitate ⁊ nature ſimilitudine illi
ſociatum. nec eſſet tunc morum diuerſitas
nec inuidie malignitas. Rõne effectꝰ ſiue
beneficii impenſi dicitur quis magis dilige
re eum cui bona plura impendit. ⁊ circa quẽ
magis ſolicitatur. ſicut mater magis cõfo-
uet filiũ tenellũ ⁊ ſolitior ẽ circa illũ q̃ȝ circa
adultũ. ⁊ magis circa ĩfirmũ q̃ȝ circa ſanuz.
Et huiꝰ rõ eſt ꝯſideratio maioris ĩdigẽtie.
Et hoc modo dici põt q̃ angelus ſuꝑioris
ordis magis diligit angelum inferioris. q̃a
angelus paris uel ſuꝑioris ordinis non indi
get ſic ſua inſtructione ſiue purgatione ſꝫm
q̃ angelus inferioris ordinis. et ſic ſꝫm di
uerſas uias mẽbra ꝓpoſite queſtiõis ſe ha
bẽt ſic excedẽtia ⁊ exceſſa. et ideo rõnes ad
tria ꝑdc̃a mẽbra ꝯcurrẽtes ſibi nõ obuiãt. ⁊
ꝯcedi poſſũt q̃uis nõ ſit mltũ cogẽtes. Si
aũt q̃s ex ꝑdictis rõibꝰ ſiplr uelit ĩferre ma
ioritatẽ dilectiõis. unica rñſiõe põt oibꝰ ob

uiari. ſ. q̃ oẽs ꝓcedũt ab ĩſufficiẽti. Si ṽo
ꝯcludit̃ exceſſus dilectiõis ꝯtermiãte uel in
bono optato uel ĩ affectu itẽſo. ⁊ ĩ effectu ĩ
pẽſo. ſatis ꝯ plano oẽs poſſunt ꝯcedi.

In parte iſta ſunt dubitatiões
circa litteram. ¶ Et primo que
ritur de intellectu illius uerbi
Job. Hoc eſt initium figmen
ti dei ⁊c. Quare dicitur figmentum ſi rõe
corporis aptati ut ita exponit. q̃uo hoc ue-
rum eſt cum illud non habuit ab initio.
¶ Item deus uult omnes ſaluos fieri. ergo
fecit angelum illum ut beatificaretur. non il
luderetur. ergo male dicit. Ut illudatur ei
⁊c. ¶ Reſponſio. Dicendum q̃ omnis
creatura ratione ſue fragilitatis figmentuꝫ
dicitur maxime rationalis. quando con-
ſolidatur ꝑ gratiam. quoniam ergo lucifer
excellens fuit inter ceteras creaturas ⁊ ipe
ſpreuit gratiam. ⁊ in ueritate nõ ſtetit. ido
dicitur initium figmenti. unde et alia tranſ
latio habet. ipſe eſt principium uiarum dei.
hunc autem q̃uuis deus preſciret futuruꝫ
eſſe malum. tamen fecit quia ⁊ ſimul pre-
uidit quibus bonis uſibus accõmodaret. ſ.
ſanctorum uictorie et amplificãde corone.
Poteſt ergo intelligi hec coniunctio ut con
ſecutiue uel cauſaliter. conſecutiue ſicut
frequenter accipitur in euangelio. Hoc au
tem factum eſt ut impleretur. quia conſe
cutum eſt ad hoc. ſic diaboli ludifitio ſubſe
cuta eſt. q̃uuis propter illam non fuerit fa
ctus. Si autem intelligatur cauſaliter. tunc
ponitur conſequens pro antecedente. fi-
naliter enim diabolus factus eſt ad exerci-
tium et propter promotionem bonorum.
ad quod conſequitur ipſius diaboli ludifi-
tio. qui dum intendit deicere promouet.
unde ſenſus eſt q̃ deus fecit diabolum quẽ
preuidit malum ad exercitium bonorum.
ad quod conſequitur eius ludifitio. ¶ Iteꝫ
queritur de intellectu illius uerbi Sapien
tia eſt fructus pietatis. q̃uo ſit itelligẽdũ. q̃a
magis uidet̃ pricipiũ pietatis q̃ȝ fructus. ¶
Item nihil uidetur ad ꝓpoſitum. q̃a ꝑſcia
caſus non eſt ſapia. ſed tantũ ſcientia. ¶
Reſpõſio. Dicendũ q̃ ſapia nõ dicit̃ hic

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

a ſapore ſed a ſapere. ꝛ dicitur hec ſapiētia cognitio de ſurſum deſcendēs p iſpirationē ſiue p reuelationē. hoc autē eſt dupliciter. quedā ē a uerbo. quedā eſt in uerbo. Preſcientia ergo caſus non potuit eē niſi cognitio de ſurſum deſcendens. quia futurum eſt contīgens de quo nulla pōt haberi tertitudo ſm cauſas inferiores. Aut ergo eſt in uerbo. aut a uerbo. ſi in uerbo. ſic ē fructus pietatis. nemo eīm puenit ad uiſiōes uerbi niſi p pietatē animi. et quia hanc nō habuit diabolus. ideo non potuit hoc noſſe in uerbo. ſi a uerbo. ſic ē fructus pietatis. quia a materia dei excludēte ignorantiam. et hoc modo ſi pſcia caſus daretur inocēti nō eēt ex pietate ſed crudelitate ſicut infra patebit. quia cruciaretur inocens ſine culpa. ꝛ ſic patet itellectus uerbi illius ꝛ qualiter ualet ad ppoſitum. ¶ Itē querit de itellectu illius uerbi. Triplex erat naturalˀ cognitio. Aut diſtiguit formaliter. aut materialiter. ſi materialiter tūc multo plures. ſi formaliter ¶ Cōtra. Unus erat modꝰ ꝯgnoſcendi. ¶ Rñſio. Pōt dici q̄ ē diſtictio q̄tū ad nūez ꝯgnoſcibiliū. ꝛ q̄tū ad gradū. q̄tū ad nūez quia cognoſcibile aut ē creator. aut creatura. et creatura aut corporalis. aut ſpūalis. Ordo etiā ē. q̄a ꝯgnoſcibile aut ſupra. aut infra. aut iuxta. ꝛ ſic clauditˀ oīs ꝯgnoſcibilˀ dr̄a. rōne cuiꝰ Magr̄ diſtiguit ꝯgnitionem magis q̄ȝ rōnē modi cognoſcendi.

¶ Diſtinctio quarta.

POſt hoc uidēndum ꝛc. Supra egit Magiſter de habitibus naturalibus ꝛ de habitibus ad pfectionē prepantibꝰ. ¶ In hac parte agit de habitibus in ſtatu pfecto conſtituētibus. vnde inquirit Utrū angeli ſint creati. ſiue fuerint beati pfecti. ¶ Diuiditur autē hec ps in duas. ¶ In pria pſequitur queſtiones de beatitudine ¶ In ſcda de pfectione. ibi Ad hoc autē qđ querebatur. ¶ Prima ps habet tres. ¶ In pria ꝺterminat queſtionē q̄tum ad illos qui ceciderūt oſtēdens q̄ nūq̄ fuerūt beati ¶ In ſcda q̄tum ad eos qui remāſerūt. ꝛ hoc ibi Boni uero qui pſcierūt ꝛc. ¶ In tertia breuiter reſumit pdeterminata de utriſq̄ȝ. ibi Ex pdictis cō ſequitur ꝛc. ¶ Ad hoc autē q̄ querebatur ꝛc. et hec ē ſcda ps in qua pſequitur utrū angeli ſint creati pfecti. ꝛ habȝ hec ps tres pticulas. ¶ In prima īnuit q̄ p diſtictionē eſt reſpondendum. ¶ In ſcda ſubiungit diſtinctionem. ibi Dicitˀ nāq̄ȝ pfectū ꝛc. ¶ In tertia uero reſumit pdeterminata ꝛ breuiter oſtendens qualis facta fuit angelica natura reſumendo pdicta. ibi Quales facti fuerunt in creatione.

AD intelligentiā huius ptis queruntur tria ¶ Primū ē quales creati ſunt angeli q̄tū ad gloriam ¶ Scdm q̄tum ad futuri euentus preſcientiam. ¶ Tertium ē q̄tū ad cognitionē matutinam. ¶ Circa primū querūtur duo. ¶ Primū eſt Utrū in ſui creatione habuerint gloriam. ¶ Scdȝ ē Utrū habuerunt gratiam.

QUeritur ergo primo Utrū angeli creati ſint in beatitudine ſiue i glīa. ¶ Et q̄ ſic uidetˀ Eze. xxviij. Tu plenus ſapia ꝛ pfectus decore i delitiis padiſi fuiſti. ſed eſſe in delitiis padiſi ꝛ eſſe plenū ſapia ē ipa beatitudo quā dicimꝰ etiā gloriā. ergo ꝛc. Itē Aug. i libro de mirabilibꝰ ſacre ſcripture. Angelꝰ i ſūmo ſui ordinis honore ꝯſtitutꝰ. lapſus ē. loqͭ ꝺ āgelo āte lapſuȝ. ſed ſūmꝰ honor ordis āgelici eſt beatitudo ꝛ glīa. ergo ꝛc ¶ Itē Aug. ꝺ fide ad Petruȝ. Angelici ſpūs p eo q̄ rōnales facti ſūt. eternitatis ꝛ beatitudis donū i ipa nature ſue ſpūali creatione diuinituſ acceperunt ¶ Itē idē ꝺ eccleſiaſticis edogmatibꝰ Angeli qui in illa qua creati ſunt beatitudie pſeuerāt. nō natura poſſidēt ut nō mutentˀ. ergo ſi modo habēt uerā beatitudinē. pȝ q̄ in beatitudine creati ſunt ¶ Itē rōne uidetˀ. quia āgelꝰ a ſua creatione habuit hilitateȝ ad diligendū deū ppt ſe ꝛ ſup oīa. ergo habuit habilitatem ad fruendum deo. ſed ipſe non habuit aliquod retardatiuum ex pte affectus. nec obumbratiuū ex pte itellectꝰ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo totaliter ferebatur in ipſum deū amo
re fruitiōis. ergo cū talis ſtatus ⁊ actus ſit
beatitudo et gloria. patꝫ ⁊c. ¶ Item deus
fecit liberū arbitriū uertibile. ergo cū poſſit
habere creatura rōnalis ipſum inuertibile ut
patꝫ. mō in ſanctis āgelis aliquibus debuit
hoc modo facere. ſed non ē inuertibilitas li
beri arbitrii i beato niſi p gloriā. ergo ⁊c.
¶ Aut ſi dicas ꝙ nō debuit facere. hoc non ui
detur. quia debuit facere res optimo mō. ſꝫ
iſte ē optimus ſtatus ipſius āgeli. ergo ali
quē in hoc ſtatu debuit facere. ¶ Contra.
Iohānis viij. Ille in ueritate non ſtetit. ſed
beatitudo ē ſtatus oiūꝫ bonoꝝ cōgregatiōe
pfectus. ergo ē ſtatus in ueritate. ergo Luci
fer non fuit factus beatus. ſed inter omnes
pfectus ⁊ nobilis ē conditus. ergo ⁊c. ¶ Itē
obicitur. quia pſeuerātia ſiue ſecuritas ē de
eſſentia ſiue ſubſtātia beatitudinis. beatus
eim non ē qui pōt amittere bonū qd habꝫ.
ſed āgeli potuerūt amittere quia amiſerūt.
ergo ⁊c. ¶ Item nullus laudatur uel uitupe
ratur in his que hēt a natura uel cōdictiōe.
ſed ſicut damnatiōi eſſentiale ē uituperium
ita beatitudini eſſentialis ē laus. ergo im
poſſibile ē ꝙ aliquis beatus ſit a cōdictiōe.
imo ē repugnātia in adiecto. ¶ Item Aut
omnes fecit deus beatos. aut aliquos. non
omnes conſtat. quia plures ex eis ceciderūt.
non aliquos ut uidetur. quia tunc illi precel
lerēt alios quaſi ꝑexcellētia i pportionali.
ergo lucifer non fuiſſet auſus ſe eis ꝑpone
re. ꝙ ſi auſus ē. uidetur ꝙ nulli cōditi ſūt
beati. Si tu dicas ꝙ maiorem audatiam ꝑ
ſumſit. ſ. equipari deo quāto magis preeſſe
beatis. adhuc non ſoluit. Si enim deꝰ bea
tos cōdidit angelos ab ipſa condictione. hoc
fuit quia natura eorum conſonabat ut ſub
tali pfectione ⁊ tam nobili fierent. ſi ergo
lucifer ut dicunt ſancti et Magiſter dicit in
ſequentibus ſplendidiſſima habuit natura
lia. magis debuit ⁊ congruum fuit ipſius
naturam gloria inſignari. ꝙ ſi ipſe ut patet
beatus factus non eſt. patꝫ ⁊c. ¶ Reſpon
ſio. Dicendum ſicut pretactum eſt ſupra
quorūdam opinio fuit. ꝙ angeli quia ſunt
ſpirituales ⁊ actuales i inſtāti ſue creatiōis
fuerunt in actu conuerſionis ⁊ auerſionis. ⁊
ſicut in pria auerſiōe ſunt dānati eternalr
illi qui auerſi ſunt. ita in prima conuerſione
illi glorificati ſunt eternaliter qui conuerſi
ſunt. et ita dicunt intellexiſſe Auguſtinuꝫ
et fuiſſe eius poſitionem ꝙ aliqui ſunt crea
ti beati et formati. quia ſimul tempore. licꝫ
poſterius natura factum ſit celum et lux. i.
angelica natura informis et formata. Lux
enim ut dicit Auguſtinus xi. de ciuitate.
Dicuntur angeli quia illuminati ſunt ut be
ate ſapienterqꝫ uiuerēt. Sed tamen hec po
ſitio ſupra improbata eſt tanqꝫ falſa et er
ronea. ratione illius ptis que dicit in primo
inſtanti fuiſſe auerſos. Rōne alterius ptis
pari ratōne improbata eſt. et patet falſitas p
Auguſtinum de correptione et gratia. ubi
dicit ꝙ angeli et ſi beati facti ſunt. erat ta
men ꝙ adhuc eorum beatitudini addere
tur ſi pmanſiſſent. conſtat ꝙ beatitudini et
glorie cum ſit inuariabilis non fit addictio.
Conſtat etiam ꝙ loquitur cōmuniter d bo
nis et de malis cum dicit ſi pmanſiſſent ¶
Et ideo aliter eſt dicenduꝫ ꝙ beatitudo du
pliciter poteſt dici. ¶ Uno mō ſtatus pfectus
plenitudine omnis boni. et hec ponit uiſio
nem dei claram et tentionem perfectam. ⁊
in hac angeli non ſunt creati nec aliqui nec
omnes. ſed habuerunt quidam ex eis in ip
ſa confirmatione ¶ Alio modo dicitur bea
titudo ſtatus pfectus priuatiōe omnis mali
tam pene qꝫ culpe. et tales creati ſunt an
geli. quia innocentes et impaſſibiles. et de
hac beatitudine loquitur Auguſtinus. ſed
hec non eſt perfecta niſi cū ātedicitur ei alte
ra. et de hac currunt auctoritates ꝓbantes
ꝙ beati facti ſunt. ¶ Ad illud eim qd dicit
Eze. In delitiis padiſi fuiſti. Dicendū ꝙ
ſicut prius hoc conditus eſt et poſitus i de
litiis padiſi que tamen non erāt delitie bea
titudinis pfecte. et ſicut data eſt ei ſapīa ad
cognoſcendum omnia mundana. ſed non
illa que eſt uiſio dei in patria. Simili mo
do intelligendum eſt in angelo ¶ Qd dicit
Auguſtinus de mirabilibus ſacre ſcripture.
intelligit qꝫtū ad naturalia. quia ita bona ha
buit ꝙ nō erat habiturus meliora. unde ⁊
i loco ꝯditꝰ ē i quo erat beatificandꝰ. ¶ Due
ṽo ſequētes auctoritates loquūt d beatitudi
ne ſm illas duas drās qꝫ dixi. ¶ Ad illd qd
obicit ꝙ habebāt fruitiōes ſine ꝛtardatiōe.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Dicendū ꝙ uerꝫ ē. tamē nō habebāt ĩper
fecta ↄpletiõe. qa deū nō uidebāt facie ad
faciē. ſed ĩ effectibꝰ cognoſcebāt ⁊ ĩ ſe ipiſ
maxīe. ſicut melius patebit ĩfra. ¶ Ad il
lud qḋ obicitur. ꝙ debuit dare aliqbus in
uertibile. Dicendū eſt ꝙ qͤſtuꝫ ē de cōdi
ctiõe nullo mō debuit dari qͣuis poſſit. qa
hoīes ⁊ āgelos meliores iudicauit deus
ſi ei liberaliter deſeruirent. ideo utrūqꝫ po
ſuit in manu conſilii ſui.

Uppoſito ꝙ angeli non ſint
creati ĩ gloria. Querit̃ utrū
ſint creati in grã. ¶ Et uidet̃
ꝙ ſic p Auguſti. de ciui. xii.
Creauit deus āgelos ſimul in eis cōdens
naturā ⁊ largiēs grãm. ¶ Item ſup illḋ
Oſee tertio. Dilexerūt uinatia uuarum
Gloſa Hieronymi. p uinatia intelligūtur
demones qui creati ſunt ĩ magna piguedi
ne ſpūſſancti. ſed p ſupbiā arefacti ḋ celo
ceciderūt. cōſtat ꝙ piguedo ſpūſſancti ẽſt
grã ſpūſſancti. ¶ Item Damaſ. expſſiꝰ
Per uerbū dei creati ſunt omnes āgeli. ⁊
a ſpūſancto p ſanctificationē pfecti. ſi er-
go ſanctificatio pfecta non ē niſi p grãm
gratū facientē. ⁊ ipſe loquitur de oībus.
ergo ⁊c. ¶ Item rõne uidetur. quia deus
cū ſit liberaliſſimus pmptus ē grãm dare
oībus paratis recipe. vnde ⁊ Anſel. Jḋo
homo nō habꝫ grãm. nō quia deꝰ nō dat.
ſed quia ipſe nō recipit. ſed nulla melior
pparatio ad grãm qͣꝫ pura inocētia ⁊ uolū
tas recta. ergo ſi hec erāt in angelis a ſui
origine ⁊ creatiõe. p ↄſequēs ⁊ gratia.
¶ Item fecit deus creaturā rõnalē ad ĩha-
bitandū in ea. ⁊ hoc qͥdem ipſe deus uult
in ea habitare. Unde puer. viij. Delitie
mee eē cū filiis hominū. ergo ꝙ nō ĩhabi
tet uenit ex aliqua praua diſpõne ex pte
mētis. cū ergo ĩ angelis nulla eſſet praua
diſpoſitio ex pte mētis. imo oīmoda ido-
neitas ad grãm. uidetur ⁊c. ¶ Itē pnior
eſt deus ad miſerendū qͣꝫ ad condēnandū.
ſed ipſe fecit āgelos in ſtatu in quo ſtatim
poterāt demereri. ergo ĩ ſtatu ĩ quo pote-
rant mereri. ſed nō contingit mereri ſine
grã gratum faciente. ergo ⁊c. ¶ Contra.
Aug. ſup Geneſiꝫ ad litterā. Per celum
intelligitur āgelica natura ĩformis. ſed nō
fuit informis p defectū forme naturalis.
ergo informis fuit p defectum forme ſup
addite nature. ſed hec ē grã. ergo ⁊c. ¶ Itē
Grego. xxxii. moral. tractās illud uerbuꝫ
Eze. xxviij. Aurum opus decoris tui. et
foramīa in die qua cōditus es. huiꝰ lapi-
dis in die cōdictiõis ſue foramīa pparata
ſunt. uidelꝫ capax charitatis fuit ↄditus. q
ſi repleri uoluiſſet ſtātibus āgelis tāqꝫ in
ornamēto regis poſitis lapidibꝰ inherere
potuiſſꝫ. habuit ergo iſte lapis foramia. ſꝫ
ppter ſupbie uitiū charitatis auro nō ſunt
rpleta. ecce expreſſe ꝙ nō habuit charita
tem. ¶ Item rõne uidetur. quia grã ĩ an
gelo nullā habet retardationē. ergo ſi ha
beret grãm unientē deo. totaliter āgelus
ferreretur in deū. ergo nūqꝫ peccaſſꝫ. ſed
peccauit. ergo nūqꝫ charitatē uel grãm ha
buit. ¶ Item ſicut ſe habet culpa ad dā
natiõem eternā. ita grã ad gloriā. ſꝫ ſtati
ut habuerūt culpā fuerūt dānati eternalr
⁊ obſtinati. ergo ſtati ut habuerāt gratiaꝫ
fuerūt cōfirmati. ergo nūqꝫ fuiſſent ſi gra
tiam habuiſſent. ¶ Reſpōſio dicendum
ꝙ queſtio facti ē. ⁊ non ĩueniemꝰ aliā rõ
nem qͣꝫ cōgruitatis. vnde pbabilr̃ utrūqꝫ
poſſumus opinari ſicut ⁊ alii ante nos.
Fuerūt eīm aliqui dicētes ꝙ oēs āgeli cre
ati ſunt in gratuitis gratū facientibꝰ ¶ Et
ratio que mouit eos fuit hec. Ex pte dei
impfecta liberalitas. ⁊ ex pte creatorum
idoneitas. quia eīm ab inſtanti creationis
erāt uaſa ⁊ receptacula munda. ⁊ deus eſt
pmptus ſuā gratiā imptiri niſi habeat ob
ſtaculum ex pte ſuſcipiētis. non dimiſit de
us illa ad momentū uacua. ſed ſtati ut con
didit grã illuſtrauit. ⁊ talia debuerūt ḋ ma
nu dei exire receptacula. ut ſtatim eſſent
pmpta in bonum uſum. vnde ſicut pba
biliter ↄnitiūt aliqui. ꝙ deus fecit arbores
plenas fructibus. ⁊ alia ĩ ſtatu nobiliſſimo
⁊ pfectiſſimo. ſic etiā naturā angeli orna
uerit grã a ſui cōdictiõe que in primo uſu
bono ſine mora erat ppetuāda. ⁊ ĩ prima
deordinatiõe ppetualiter amittēda. Hec
eſt una poſitio ⁊ ſatis uidetur conſona
ſanctoꝝ auctoritatibꝰ. ut pꝫ inſpicienti.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Fuerūt etiā aliqui qui dixerūt angelos non habuiſſe grām gratū facientē ab inſtāti creatiōis. ſed poſt. Et rō que eos mouit ē diſpoſitio nature āgelice q̄ fertur i id qđ appetit ſine retardatiōe. vnde ſicut ex cōuerſione ad malū ita ꝓfunde cōuerſi ſunt ut non poſſent redire. ſic imo multo magis ex conuerſiōe ad bonū ſiue ex habilitate ita bono totaliter adheſiſſent ſi grāz habuiſſent ꝙ nūq̄ʒ lapſi eēnt. vnde n̄ uidetur aliquo mō ꝓbabile ꝙ lucifer habuit grām. ⁊ ſi ipe non habuit cū inter ceteros eēt excellēs. a maiori arguit̄ nec alios habuiſſe a ſui origine. Hāc poſitionē uidet̄ acceptare Magr̄. hanc poſitionē cōiter tenēt doctores. ⁊ ita huic tāq̄ʒ ꝓbabiliori ⁊ cōiori cōcordandum eſt.

¶ Ad auctoritates i cōtrariuʒ adductas reſpōdendū ē ꝑ diſtictionē gratie. ¶ Uno eniʒ mō grā dicitur cōiter ꝓut comphendit q̄cq̄d naturalib⁹ eſt ſupadditū. naturalib⁹ inq̄ʒ q̄ ſunt de generali rei cōſtitutiōe. ſicut dicimus grām habere bonū ingeniū. bn̄ legere bn̄ cātare ⁊ huiuſmōi. ¶ Aliomō dicitur ꝙ ſupadditū eſt libero arbī. ad rectitudinē faciens ⁊ diſponēs. ſicut dicim⁹ v̄tutes naturales. ſicut inocētia. mititas. pietas. ¶ Tertio mō ꝙ ē ſup adiectū tāq̄ʒ rectificās ⁊ cōplens ⁊ eleuās. ⁊ hec dicitur gratia gratum faciēs. quia ſicut hominē acceptabilē deo. et ideo acceptabilē quia ſufficiēter ꝯformeʒ. Quādo ergo dicit̄ ꝙ āgelo data ſunt gratuita. nō intelligitur de gratuitis tertio mō dictis. ſed prīo uel ſcđo. q̄a ſic multa bona gratuita habuerūt. aut ſi itelligitur de gratuitis ꝓprie dictis. nō intelligit̄ ab inſtanti creatiōis. ſed ſicut itelligitur peccatū diaboli fuiſſe ab initio. q̄a ſtati poſt initiū et poſt primū motū deliberatū cecidit. ita itelligēdū eſt de gratia angelorū. aut ſi itelligitur de gratuitis ꝓprie dictis ⁊ ab inſtāti creatiōis. hoc nō intelligitur formaliter ſiue eētialr̄. ſed diſpoſitie. vnde dicitur aliquis creatus in aliquo. quia i ꝓxima diſpōne ad illud. et ita ꝑ hāc triplicē uiaʒ ad auctoritates inductas ⁊ multas alias que poſſent adduci pōt breuiter reſpōderi. ¶ Ad rōnes autē ſumptas a dei liberalitate. Dicendū ꝙ liberalitas ē ſaluo ordine ſapie ⁊ iuſticie. quāuis eīm ab inſtāti creatiōis cuiuſlibʒ hoīs poſſʒ cū ex liberalitate beatificare. tamē longo tēpore tardat. Similiter q̄uis poſſit cuilibʒ puulo grām dare ſine baptiſmate ſicut cuʒ baptiſmate. tamē nō dat. Et rō huius eſt. quia gloria ē bonū laudabile. ideo nō dat niſi ꝑ meritū laudabile. ⁊ ideo cōuenit eā dari ꝓcedente aliquo mō merito cōgrui. Similiter quādo cōfert grām ſi cōfert adulto. cū grā faciat habentē dignū gloria nō confert niſi ad motū liberi arbitrii ſi habet uſuʒ. ſi uero nō ad motū fidei aliene ſiue ad meritum xp̄i. ideo ſm ordinē ſapie nō ſtatim debuit dare ſed expectare motū li. ar. qđ ⁊ fecit. vnde ad ſe conuerſis ſine mora dedit grām. patʒ ergo reſpōſio. ¶ Ad illō quod obicit de liberalitate ⁊ habilitate. Dicēduʒ quia nō tm̄ exigit mūditiā ut diſpōem. ſed motū li. ar. i adulto. puulo v̄o pōt alienum meritū ſuffragari ſicut ⁊ demerituʒ. ¶ Ad illud qđ obicit̄ ultio de ſtatu ꝙ i malo erat. Dicendū ꝙ ſtm ē. q̄uis eiʒ nō poſſet mereri ex his que accepat. tamē q̄a dominus ita ꝓmpt⁹ erat dare ſicut ipe accipe. nullū habebat obſtaculū in merēdo ſicut nec i demerēdo. ⁊ hoc pʒ. Sicut eīm facile fuit diabolo auerti. ita facile bonis āgelis cōuerti. ⁊ ſicut auerſio fuit demeritoria. ita ꝯuerſio facta ē meritoria ſtati appoſita grā. vnde ſic aliq̄s nō indirecte dicitur habere aliq̄d qđ ſtati habʒ dū indiget ⁊ petit. q̄uis non penes ſe habeat. ſic etiā nō indirecte potuerunt dici āgeli grām habuiſſe. ꝙ ſi habuiſſent maiores facilitatē ad malū ſiue iclinationē ⁊ diuinuʒ adiutorium in opportunitate deeſſet recte obiceret.

COnſequēter circa ſcōʒ duo queruntur. ¶ Primū eſt Utrū bonis reuelari debuerit futura ꝑmanſio. ¶ Scōm ē Utrū reuelari potuerit malis ſua damnatio.

PRimo ergo queritur cū nullis in creatiōe data ſit grā. nullis etiā data ſit gloria. Utrū aliq̄bus data ſit future glorificationis ꝑſcientia. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. De⁹ ab inſtāti ſue creatiōis āgelos ꝯdidit repletos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

ſciētia rerum mundanarum. ſed deo magis
placet ꝙ ſerui ſui habeant ſciam de his q̄
ſpectant ad ſalutē. ſi ergo p̄ſciētia future ſa-
lutis exhilarat animū ⁊ delectat. ergo cū ali
qui eēnt ſaluādi. uidetur ꝙ ſaltē debuit eis
dari p̄ſciētia talis. Cōſtat eim ꝙ potuit.
¶ Jtē ſi nō fuerūt de ſalute certi. ergo po
tuerūt rōnabiliter dubitare ⁊ timere. ſed ti
mor penā habet. ergo pena ante culpā. ſed
hoc ē incōueniēs. ergo uidetur ꝙ illi ſaltem
debuerūt certificari qui erāt ſaluādi. ¶ Jtē
ꝓpinquiores erāt angeli ad gloriā q̄3 nos i
miſeriis cōſtituti. ergo ſaltē creatura certi
tudinē uel maiorē habebāt q̄3tā3 nos habe
mus. ſed nos habemus certitudinē ſpei. er
go ipſi habebāt hanc uel aliā. ſed non habe
bant hanc. quia ſpes ē certa expectatio fu
ture beatitudinis ꝓueniens ex gratia ⁊ me
ritis. cum ergo ipſi nō haberent gratiam ⁊
merita certitudinaliter ſperare eis fuiſſ3 p̄
ſumptio. non ergo habebant certitudinem
ſpei. ſed non ē aliam dare q̄3 certitudinem
p̄ſciē uel reuelationis. ergo uidetur ꝙ aliq̄
bus ſaltē eēt data. ¶ Cōtra. Plus ē dare
certitudinē de gloria q̄3 dare gratiā. multiſ
eim deus dat grām q̄bus tamē non reuelat
certitudinaliter ſuā gloriam. ergo cum ha
buerint grām ſicut ſupra ꝓbatum eſt. p3 ꝙ
nec ſtabilitatis preſciā3. ¶ Jtem diabolus
ſiue lucifer non habuit p̄ſciam de ſtatu. q̄a
non erat ꝑmanſurus. ergo ſi ipſe fuit plenꝰ
ſapia ⁊ ꝑfectus decore īter oēs. uidetur ꝙ
nulli alii habuerūt. ¶ Jtem oſtenditur p de
ductionē ad duplex incōueniens. vnū incon
ueniens ē excuſatio diaboli ſiue ſui peccati
Poſſet enim de peccato ſuo quoddāmō ſe
excuſare. quia ſcia3 de ſtatu ſuo nō habuit
quā deus aliis angelis dedit. Aliud incon
ueniens uidetur accuſatio dei. quia aut uide
tur puniſſe malos q̄3 mali fuerit. ⁊ ꝙ ante
grām ſuam ſiue donum ſciē ſubtraxerint
qđ aliis dedit. qui nō precellebant ip̄os nec
merito uite nec dignitate nature. ¶ Rn̄o
Circa hoc duplex fuit opinio ſicut tangit
Magiſter in littera ¶ Quidam eim dicere
uoluerūt. ꝙ bonis qui ꝑmanſuri erant data
eſt reuelatio ſiue p̄ſciētia ſui ſtabilitatis et
hoc loco ſpei. ratione cuiꝰ iā quoddāmodo
beati erāt. ⁊ initūtur illi uerbo Aug. quod
dicit opināndo ſup Geneſi3 ad litterā. For
te deus diabolo reuelare noluit quid fa-
cturus uel paſſurus eēt. ceteris uere reuela-
re uoluit qui in ueritate manſuri eſſent.
¶ Alia eſt poſitio. ꝙ nullis data ē preſcia ſui
ſtatus. quia habere certitudinē de ſua ꝑmā-
ſione ē cognitio magis ſpectās ad ſtatum
premii q̄3 ad ſtatu3 meriti. Et huiꝰ ſignu3
eſt ꝙ deus aut pauciſſimis aut nullis reuelat
q̄3tūcunq3 dilectis ⁊ amicis ſe certitudinali
ter glorificandos. hec eim cognitio plus ē
expediens ad gaudendū q̄3 ad merendum.
Vnde quia angeli erant in ſtatu meriti oēs.
quia nndu3 erant beati. ideo nullis data eſt
hec cognitio. Et hec poſitio magis ē rōna
bilis ⁊ magis placet Magiſtro. ⁊ magis cō
ſonat uerbis Aug. ſicut patet i littera ⁊ xi.
de ciuitate dei. Vbi dicit ꝙ pares fuerunt
angeli q̄3tum ad condictiones ante lapſum.
Vnde ſi alicubi uidetur dicere cōtrariū ſi q̄s
inſpiciat ad adiacentia aut oppināndo aut q̄-
rendo dicit. ⁊ ideo hec poſitio magis ē tenē
da. ¶ Ad illud ergo quod obicitur. ꝙ deꝰ
dedit angelis p̄cognitionem rerū mūdana-
rum. Dicēdum ꝙ non eſt ſimile. quia co-
gnitio uniuerſi ſpectat ad cognitionē natu-
ralem. ⁊ perfecta cognitio uniuerſi ſpectat
ad ꝑfectiōem naturalis cognitionis. ſ3 certa
cognitio ſui ſtatus ſpectat ad ꝑfectionē glo
rie. et ideo ſolū debet dari quando in ſtatu
tali ponitur a quo nō poteſt cadere. et ſic p3
illud. ¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ ſi non
erant certi. ergo uidetur ꝙ rōnabiliter pote
rant dubitare et timere. Dicendum ꝙ eſt
certitudo ex ꝑte cognitiue. et ex ꝑte affectiē
Certitudo ex ꝑte cognitiue eſt duplex. una
ſcil3 infallibilis ut quando ſcit aliquid quod
non poteſt falli. altera ꝓbabilis ut quādo
habet ueriſimiles rōnes ad hoc ſiue ad unā
ꝑtem. ita ꝙ ad oppoſitum. aut nullas habet
aut paucas. ⁊ in angelis fuit certitudo ſcđo
modo. non primo. Jpſi eim rōnabiliter po
terant cōuincere ex his bonis que accepāt.
ꝙ ad beatitudinē parati erāt. maxie cū in ſe
nullā uiderēt diſpōem mali. Certitudo ex
ꝑte affectiue ē duplex. vna in expectādo
alia i tenēdo. Expectare ē ſpei. ſ3 tenere.
eſt cōp̄henſiōis. ſcđa nō potuit eē i angelis
ante ꝯfirmationē ¶ Preterea fuit ſemiplene

et minus plene q̄ȝ in uiris ſanctis . quia in
eſt ex gratia ⁊ meritis. in illis erat affectōe
nature. Ex his patent obiecta. quia certitu
do probacōis que nō habebat rōes ad op-
poſitū liberabat. et a dubitacōne ⁊ a penali
timore. Patet etiā ultimo obiectū. quia ali
quā certitudinem habuerūt. ſed tamen non
oportet ꝙ eēt maior certitudie ſpei. ¶ Et
ad illud qđ obicitur ꝙ ꝓximiores erāt. dđ
ꝙ proximiores quātum ad ſtatum. q̇a me
dii erant inter gloriam ⁊ miſeriam. ſȝ tam̄
magis diſtabant q̄ntum ad meritum. q̇a nō
dum habebāt pignus glorie nec primicias
ſpūs ſicut habent uiri ſancti in hac uita. de
quibus dicit Apoſto. ad Ro. v. ſpes autem
non ꝯfundit quia charitas dei ⁊c.

SEcūdo queritur utrum malis
angelis reuelari potuit ſuꝰ ca-
ſus. et ꝙ nō uidetur. Dis cer
ta cogitacō future pene et mi-
ſerie eſt penalis. ſȝ ſi angelus certitudinalit̄
ſciret ſe peccaturū. cū certo iudicatorio co-
gnoſceret peccatū eē puniēdū . ⁊ peccatorē
a deo ſepatum eē miſerum. haberet p̄cogni
cōem certam ſue miſerie. ergo penam ante
culpam haberet. ſȝ hoc eſt ꝯtra ordinem di
uine iuſticie. ergo ſi deus ꝯtra ordinem diui
ne iuſticie nō poteſt facere . deus nō potuit
reuelare ¶ Item omnis p̄cognicō certa de
amiſſiōe alicuius boni cogit homiem deſpe
rare de illo. ſȝ deus nemiem īnocentē pōt
cogere ad deſperacōem. quia non pōt coge
re ad peccatum. ergo non pōt angelo reue
lare caſum ſuū . ¶ Item fiat argumentum
Anſel. in li. de caſu diaboli. Si deꝰ preſcie
bat caſum ſuū. aut uolebat aut non. ſi uole
bat. ergo iam ceciderat. ergo non p̄ſciebat
ſe caſurum. ſi p̄ſciebat ⁊ nolebat . ſȝ q̄nto
magis nolebat tanto plus dolebat. ⁊ q̄nto
magis nolebat iuſtior erat . ⁊ quāto magis
dolebat erat miſerior. ergo q̄nto iuſtior tā
to miſerior. ſed hoc oino eſt incōueniens.
ergo ⁊c. ¶ Item fiat argumentum Magri.
ſi p̄ſcierunt. aut ergo uitare potuerūt ⁊ uo
luerūt ⁊ ita non ceciderūt. aut uitare uolue-
runt ⁊ non potuerūt. ⁊ ita fuerūt miſeri. aut
uitare potuerūt ⁊ noluerūt. ⁊ ita fuerūt ſtul
ti et maligni. ſi ergo q̄libet iſtorum eſt im

poſſibile. impoſſibile eſt ꝙ habuerūt p̄ſcie
tiam ſui caſus. ¶ Sȝ cōtra. Dominus po-
tuit p̄dicere petro ſine peccato ſuū caſum.
ſicut dicitur Math. xxvi. ⁊ in aliis euange
liis. ergo pari rōne potuit reuelare lucifero
¶ Item Bern. de gradibꝰ humilitatis tra-
ctans illō uerbū Yſa. xiiij. Ponam ſedē me
am ab aquilone. puto p aquilonē reproban
dos homies fuiſſe deſignatos. p ſedē diabo
li ptātem i illos. et in ſequētibus dicit ꝙ in
p̄ſcientia dei ſuū p̄uidit principatū. ſ. ꝙ de
bebat p̄eſſe malis. et ideo dixit ponā ſedē .
ergo principatus ſequebatur caſum. ⁊ potu
it p̄uidere pricipatū. uidetur ſimiliter ꝙ po
tuit p̄uidere caſum. ¶ Item uidetur ꝙ rō-
nes de pena nō ualeat duplici de cauſa. deꝰ
enim pōt ſepare que naturaliter ſunt con-
iūcta. ut in igne calorem a luce. ſicut dic Ba
ſilius. ergo multo fortius cognicōnem pre
dictam a pena. ¶ Preterea. q̄ntumcūq; aliq̇d
ſit punitiuū non punit niſi ſubiectū punibi-
le ſit. vnđ ſi anima petri eſſet in inferno nō
puniretur. ergo cum angelus i ſtatu illo eēt
innocens ⁊ nullo mō ad penam diſpoſitus
patȝ ⁊c. ¶ Itē uidetur ꝙ rō de deſperacōe
non ualeat. quia ſicut p̄cognitio damnacō-
nis eſt occaſio deſperacōnis. ita p̄cognitio
glorie eſt occaſio p̄ſumpcōnis. ſȝ p̄ſumpcō
nō impedit. qm̄ deus poſſet reuelare ſum-
mam glorificacōnem. ergo pari rōne deſpe
racō non impedit q̇n poſſit reuelare lapſū .
¶ Si tu dicas ꝙ nō eſt ſimile. quia ex pte illa
eſt occaſio. hec eſt neceſſitas. ¶ Contra de-
ſperare eſt actus uolūtatis deliberatiue . et
actus qui eſt peccatū . ſed nihil pōt cogere
uolūtatē ad aliquid maxime ad peccatū. er
go ⁊c. ¶ Itē p̄ſcientia dei non ponit neceſ
ſitatem. ergo nec p̄ſcientia diaboli. ſi ergo
ſciret ꝙ poſſet aliter eē. ergo poſſet adhuc
ſperare. non ergo cogeretur deſperare.
¶ Rñſio. dđ ꝙ angelus certam p̄ſcientiam
ſui caſus habere non potuit. cum enim hoc
eſſet ꝯtingens ſciri certitudinaliter non po
tuit. niſi ab eo q̇ certitudinaliter oīa cogno
ſcit. et tam neceſſaria q̄ȝ ꝯtingētia. quia co-
gnitio eius ex re non pendet. talis eſt deus
ſolus. non ergo potuit p̄ſcire niſi dño reue
lante. deus autem ſibi reuelare non potuit.
quia nō debuit predicere quid potuit. ſicut

predixit petro qꝺ non uoco reuelare. ſ; cer tam interius illuminatōem dare ad ꝑcogno ſcendū ſuū lapſum. hoc uoco reuelatōem. hanc aūt dare deus nō potuit ꝺ potentia or dinata. quia talis ꝑcognitō ꝺ neceſſitate h; an nexā culpā aut miſeriā. aut eni ſibi pla ceret ꝙ laberetur ⁊ ita eſſet impius. aut di ſplicer; ⁊ ita eēt miſer ⁊ doloroſus. vtrūq; eſt deo impoſſibile ⁊ inordinatū innocenti infligere penā ſiue innocentē dū eſt innocēs habere culpā. et hoc ꝓbat rō prima. et ratō Anſel. et Mgri. Alia uero rō de deſperati one ꝓbat ꝙ nō potuit angelo reuelari ſua damnatō. quia impoſſibile ē certū de dam natōe ſperare. vn̄ illa uia bona ē ⁊ ꝯcedēda ¶ Ad illud ergo qꝺ obicitur prio ꝙ potuit eis dn̄s reuelare ſicut et petro ſoluitur. q̇a petro nō reuelauit ſ; ꝑdixit. vnꝺ petrus nō intellexit ſimplicit̄ ſ; ſub ꝯdictōe. uel etia; nō bene aduertit uſq; ad lapſum. ſic credo ꝙ potuit ꝑdicere angelo. Tam aliqui dicūt ꝙ nō eſt ſimile. q̇a lapſus petri erat repabi lis nō ſic lapſus angeli. ¶ Ad illud qꝺ obi citur ꝙ ꝑuidit ſuū dn̄ū quare non ſit̄ ſuū ꝑcipiciū. vꝺ ꝙ de ipo Bern̄. miratur ⁊ ſol uit ꝙ ita potuit eē ſicut de ioſeph. qui uidit ſuū ꝑcipiciū ⁊ nō ꝑuidit ſuā uenditōe;. ſ; et diabolo potuit dn̄s reuelare dn̄ū ⁊ nō ꝑci piciū. qm̄ dn̄ū illud nō de neceſſitate h; an nexū ꝑcipiciū. pōt eni aliquis bonus dn̄ari malis. Aliqui tn̄ uoluerūt dicere ꝙ illud qꝺ dictū ē ad aquilonē uerbū ē ꝓphete. diabo lus eni uolebat ꝑeſſe et aliis ſedē dn̄atōnis ſue ꝑponere. Et ꝓpheta ꝑdicens qꝺ euētu rū ſibi fuerat dicit aquilonē. in hoc ſignans malos. ¶ Ad illud qꝺ obicitur ꝯtra rōe; de pena. vꝺ ꝙ ab illa cognitōe ſperare penam ſiue dolorē ē auferre bonā uolūtatē. q̇a qui ꝑuidet ſe factu; malū ⁊ nō dolet hoc ipo ē malus. et ita iſta cognitō neceſſaria diſpoſi tione diſpoſuit aiam ad penā uel ad culpā. nec deus dat auferre ⁊ ſepare pena; ut ex hoc redūdat culpa. et ſic p; illꝺ. ¶ Ad illꝺ qꝺ obicitur de deſperatōe. dico ꝙ ſuppoſi to ꝙ ꝑuideret lapſum ⁊ ipoſſibilitatē reſur gendi cogeret deſperare. quia hec cognitō nō pōt ſtare cū ſpe. vnde ſi quis non credit aliā uitā neceſſario deſperat de futura uita q̇a hoc neceſſario exigitur ad ſpem. ſic qui certus eſt ꝺ damnatōne deſperat de ſalute. vnꝺ nō ē ſiīe de occaſiōe ꝑſumptōis ⁊ pre ſciētia dei. q̇a illa nō auferūt qꝺ ē neceſſariū ad hūilitatē ⁊ ſalutē. ſ; hec ꝑcognitō certa neceſſario aufert certitudinem ad oppoſitū et ita certitudinem ſpei.

Conſequēter tercio loco q̄ritur vtrū creati ſint angeli illumia ti cognitōne matutina. et circa hoc querūtur duo. ¶ Primum ē vtrum cognitōem matutinam habuerūt in ipa creatōne. Scd̄m eſt vtrum ueſpertinā poſt glorificatōnem.

Circa primum ſic proceditur et oſtenditur ꝙ in ipa creatōe ha buerūt matutinam cognitōem primo ꝑ aug. ¶ Aug⁹. enim ſup Gen̄. q. ꝑ totū. ſic ꝓſequitur illos ſeptē di es. vt ꝑ hoc intelligat ſeptēplicē ꝯuerſiōe; angeloꝝ ſup res. ⁊ dicit ꝙ ſimul tempe oia facta ſunt et ab angelis cognita. ſi ergo qui libet dies h; mane ⁊ ueſperā. et iſti dies fue rūt a principio ꝯdictōnis angelice. quilibet angelus habuit cognitōem matutina; ⁊ ue ſpertinam a ſue creatōnis ꝑmordio. ¶ Itē idem Aug⁹. iiij. ſup Gen̄. ad lr̄am. Mens angelica pura charitate inherēs uerbo dei. poſteaq; illo ordine creata eſt ut ꝑcederet oia prius ea uidit in uerbo dei facīēda que facta ſunt. ſi ergo oia ſimul ꝯdita ſūt neceſ ſe eſt ꝙ hāc cognitōe; habuit ab inſtāti cre atōis. ſ; cognitō in uerbo ē cognitō matuti na. ergo ⁊c. ¶ Item diabolus dicit ꝙ āgeli ſunt lumia. ergo ꝙ angel⁹ uidet in ſe uidet in lumine. ergo ſi cognitō matutina eo ipo dicitur matutina. q̇a eſt in lumine cū angeli hoc habuerūt a ſua creatōe. p; ⁊c. ¶ Item angeli an̄ lapſum in principio ſue ꝯdictōis nullā habebāt ipuritatē peccati. nec obſcuri tatē mētis. ergo uidetur ꝙ cognitō eoꝝ eēt cognitō clara. ergo uidetur ꝙ matutina. et ita ab inſtāti creatōis cognitōe matutina ꝑ fecti ſunt. ¶ Cōtra. cognitō matutina ē co gnitō q̄ quis cognoſcit in ipo uerbo. ſed in uerbo nō pōt aliquis aliquid uidere niſi ui derat uerbū. verbū aūt null⁹ pōt uidere niſi beatus. ſi ergo āgeli i pricipio ſue ꝯdictōis

non fuerūt beati ſicut ſupra probatū ē. er-
go ꝛc. ¶ Itē lux faciebat ueſpere ꝛ mane
ſꝫ lux dicit angelicā naturā formatā ſicut
dic. Aug⁹. ꝛ ſup Geñ. de ciui. Sed forma-
ta fuit p grām ꝛ gloriā. cū ergo angeli nec
grām nec gloriā habuerint in principio cō-
dictōnis. qa nō eēnt lapſi. ergo ꝛc. ¶ Item
ſi in principio ꝯdictōnis habuerūt cognitō
nem matutinā cū demones habeāt ſibi da-
ta integra ꝛ ſplēdidiſſima. maxime q̄ ſpe
ctant ad cognitōeꝫ. ergo adhuc haberēt co
gnitōeꝫ matutinā. ſꝫ cognitō matutina eſt
et in rōnibus eternis. ergo demones adhuc
haberēt iſtā cognitōnem. qđ eſt ꝯtra Aug.
de ciui. qui dicit de xp̄o ꝙ inotuit demoni-
bus nō p id qđ eſt uita ꝛ lumē incōmutabile
ſꝫ p quedā ueritatis effecta. ¶ Item ſicut
patꝫ ex textu. ueſpere p̄cedit mane. vnde
dicitur factū ē ueſpe ꝛc. ergo cognitō ueſp
tina matutinā. ſꝫ cognitō ueſptina ſequitur
exiſtentiam reꝝ. ſicut dicitur ſup Geñ. ad
lrām. li. iiij. vbi dicit Aug⁹. Niſi pri⁹ ſit qđ
cognoſcatur cognoſci nō pōt. ergo cognitō
matutina ſequitur ueſptinā. ergo oportꝫ ꝙ
ſit poſt exiſtentiam reꝝ. ergo non fuit da ta
cognitō angelis a principio. Eſt igitur que
ſtio. ſi oia ſimul creata ſunt q̄liter angelus
potuit cognoſcere res fiēdas de primo cre
atis. Rurſus ſi matutina cognitō glorioſa
eſt quō potuit eē i angelis a ſuo p̄mordio.
cū oēs eq̄les fuerūt ſicut Aug⁹. uideť uelle
ad Oroſiū. et Mgr̄ dicit i lrā. ¶ Rňo. dō
ꝙ circa hoc diuerſe ſunt poſitōes q̄ ꝯſur-
gunt ex diuerſione uerboꝝ Aug. in hac ma
teria. Quidā eni attendētes ad v̄ba Aug.
ſup Geñ. ad lrām. dicūt ꝙ qñ querīť vtrū
angeli a principio ſue creatōnis cognitōem
habuerīt matutinā. facienda ē uis. aut enim
queritur de oibus aut d̓ aliquib⁹. ſi d̓ oibus
ſic rñdent ꝙ non oēs habuerūt. lucifer eni
nūq̄ꝫ habuit cognitōem matutinā. qa nūq̄ꝫ
diuinā lucē uidit in ſe ipa ſicut in an̄cedenti
bus ē monſtratū. ſi aūt queratur d̓ aliquib⁹
ſic dicūt ꝙ habuerūt. qa ſimul tempe ſunt
creati et ad deū p gloriā ꝯuerſi. et in eodeꝫ
inſtanti ſūt formati et a tenebris diuiſi. ꝛ in
eodē res oēs cognouerūt ſm ſuū ordinē ꝛ
ꝯnexioneꝫ. ꝛ hoc in ipo v̄bo que res ꝛ ſi in
eodē inſtanti et ſimul cū angel̄ fuerīt ꝯdite

tamen angeloꝝ cognitōne ꝛ ipoꝝ ad deum
ꝯuerſione ſunt poſteriores. natura ꝛ digni-
tate. et ido dicitur ꝙ angeli in uerbo cogno
uerūt res faciendas. et illud expreſſe uideť
ſonare uerba Aug. in iiij. ſup Geñ. ad lrāꝫ
circa finē. Sꝫ qm̄ Aug⁹. xi de ciui. expreſſe
uidetur ſentire ꝯtrariū. ibi eni dicitur ꝙ fu-
erit mora inter creatōeꝫ ꝛ lapſum. nec boni
preſcii fuerūt beatitudīs. nec mali miſerie.
nec illi lux nec illi tenebre erant. ido ne ſibi
ꝯtradicere uideatur. diſtingunt aliqui cogni
tōnem matutinā dupliciter. Cognitōnē eni
matutinā uocat Aug⁹. cognitōem in uerbo
In uerbo aūt dupliciter dicunt cognoſcere.
vno mō pfecte ſcꝫ ſpeculando et intuendo
ipm uerbū ꝛ in ipo alia. ꝛ hec cognitō facit
beatos. alio mō ſuſcipiendo illumiatōem a
uerbo. ꝛ in illa ſuſceptione cognoſcere alia
et hec cognitō fuit angelis inata. qa in didit
eis deus omniū ſpēs et lumen. etiā ſup mē
tes angeloꝝ expandit quō cognoſceret fa-
cta et facienda. ꝛ hec cognitō matutina eſt.
de qua loquitur Aug⁹. ſup Geñ. ad lrām.
et hec fuit in angelis. et p hanc ſoluūt ꝯtra
rietatē ad utrāq̄ꝫ ptē. hanc etiā dicūt in de-
monibus remanſiſſe. ſꝫ obſcuratā ꝓpť cul-
pam. ꝛ ideo non matutinā eē dicendā. ꝛ ſic
diſtingunt in cognitōe ita etiā diſtingunt et
in luce ꝛ in tenebris. ꝙ uno mō dicitur an-
geli lux ꝓpter irradiatōeꝫ ab illa ſupna luce
ꝓcedentē. ſꝫ ſtatū nature p quā cognoſcunt
res in ꝓprio genere cognitōne q̄ dicitur ue
ſpertina. ꝛ referūt ad deū. et ſic dicitur ma-
tutina et tenebra. p oppoſitū dicitur ignotō
que ab angelis eſt excluſa. vnde dicunť re-
pleti fuiſſe ſapiētia. Alio mō dicit lux ipſe
angelus ꝓpter irradiatōeꝫ ꝓcedentē a ſum
ma luce ſm plenitudīeꝫ gr̄e ꝯſummate ſiue
glorie qua dicitur angeli illumiari ut beate
ſapienterq̄ꝫ viuerēt. ꝛ in hoc ſtatu dicit ma
tutina cognitō ꝓprie. que nūq̄ꝫ fuit niſi i an
gelis beatis. et ſic diuerſis modis loquitur
Aug⁹. ¶ Ex his patēt rōes ad utrāq̄ꝫ ptē. qa
rōes ad primā ptē intelligūtur de cognitōe
matutina large dicta. ſ. prio mō. ¶ rōes uero
ad oppoſitū intelligūtur de cognitōe matu
tina ꝓprie dicta. que ſcꝫ ē p gloriāꝫ. et hoc
curialius ē dicere q̄ꝫ dicere ꝙ Aug⁹. dic cō-
traria et tanq̄ꝫ inſtabilis. modo dicat hoc

mõ ꝯtrariũ. niſi eni diſtinguatur qđ dicitur
ſup Geñ. recte uidetur ꝯtrariari ei qđ dicit
xi. de ciui dei. quicquid tam̄ ſit de poſitõne
Aug. in ꝓductõne rerũ. quia ita determiat
cum aliis ſanctis ꝯt radicere uideatur. nõ eſt
tamen credendũ ꝙ tantus homo ſibi ꝯtra-
dicat maxime in his que nõ ꝛtractat. Uerũ
tam̄ qualitercũq; intelligantur uerba eius.
magis ſtandũ ẽ his que dicitur in li. ꝺ ciui.
vbi loquitur aſſerendo q̃ꝫ ſup Geñ. ad lr̃aʒ
vbi ipſemet ꝓteſtatur ſe loqui inquirendo.
Cũ igitur ibi dicat ꝙ angeli fuerit mora in
ter creatõem ⁊ lapſum. ac p hoc inter glori
ficatõeʒ ⁊ creatõem. ⁊ cognitõ matutina ꝓ
prie ſit glorioſa. tenendũ ꝙ illã non habue
rũt a ſui ꝯdictõe. ¶ Ad auctoritates igit in
ꝯtrariũ. aut ſoluendũ ẽ ꝙ ipe locut⁹ fuerit
inquirendo aut opinando. aut certe reſpon
dendũ eſt p diſtinctõem vt p̄dictũ eſt.

Ecũdo queritur circa hoc vtꝝ
in angelis ſit cognitõ ueſptina
poſt glorificatõem. ¶ ꝙ ſic uidet
iiij. ſup Geñ. ad lr̃am. Aug⁹.
loquens de ſupna hieruſalẽ. ibi ſemp ẽ dies
in ꝯtemplatõe incõmutabilis ueritatis. ſem
per ueſpe in ꝯgnitõe creature in ſe ipa. ſem
per mane ex hac cognitõe i laude creatoris
¶ Itẽ rõne. eadẽ e lux que faciebat ueſpe
⁊ mane. ſi ergo lux que facit mane ẽ illumi
natio glorie. ergo in hac illuminatõe eſt ue
ſpere. ergo in ſtatu glorie ẽ cognitõ ueſpti
na. ¶ Itẽ cognitõ ueſptina ẽ ꝯgnitõ rerum
in ꝓprio genere. ſʒ angelus glorioſus in ꝓ
prio genere ꝯgnoſcit res. ergo hʒ ꝯgnitõne
ueſptinã. ¶ Itẽ angelus glorioſus amplius
laudat deũ q̃ꝫ hõ uiator. ſʒ hõ uiator nõ ſo
lũ laudat deuʒ in ſua maieſtate. ſʒ in opum
ſuoꝝ multiformitate. ergo ⁊ angel⁹ beatus
ſʒ hec laus p̄ſupponit cognitõem. ergo ⁊c.
¶ Cõtra. Preterea. coꝛ. xiij. cũ venerit qđ
pfectũ eſt euacuabitur qđ ex pte ẽ. ſʒ ꝯgni-
tio ueſptina idõ dicit ueſptina q̃a tenebre
eſt admixta. angeli aũt uident in luce plena
ergo ⁊c. ¶ Itẽ ꝯgnitõ fidei que ẽ p ſpeculũ
euacuatur adueniente ꝯgnitõe glorie q̃ con
ſiſtit in uidendo uerbũ eternũ. ſi ergo ꝯgni
tio ueſptina ideo ueſptina eſt q̃a in umbra
creature. ergo nõ ſtat cum cognitõe glorie.
¶ Itẽ mane adueniẽs expellit ueſperam. et
ſimiliter ueſpera expellit mane. ſʒ i ãgelis
ꝯtinue eſt matutina ꝯgnitõ qua uident in
ipo uerbo ſine interpoſitõe. ergo nõ habʒ
locũ in eis ueſptina cognitõ. ¶ Itẽ ueſpera
eſt p declinatõem ſolis ad occaſum. ſʒ in an
gelis beatis nũq̃ꝫ ẽ approxiatõ ad occaſuʒ.
ſʒ ꝯtinuus fulgor ⁊ candor lucis eterne. er-
go nũq̃ꝫ eſt in eis ꝯgnitõ ueſptina. ¶ Et ꝓ
pter hoc ẽ queſtõ. cũ tam mane q̃ꝫ ueſpere
vtrũq; iportet approxiatõeʒ ad noctẽ ⁊ ad
tenebras. ⁊ angeli diſtant diſtantia oimoda
tam a frigore peccati q̃ꝫ ab ignorãtia uiri.
videtur ꝙ nec matutina nec ueſptina ꝯgni
tio ſit ponenda. ſʒ pocius meridiana. queri
tur igit ꝓ q̃nto dicatur ꝯgnitõ matutina. et
q̃nto ueſptina. et quare nõ ponatur differẽ
tia tercia. ſ. ꝯgnitõ meridiana. ⁊ iuxta hoc
queritur ad quos ptineãt ille ꝯgnitões. ⁊ ꝺ
iparũ ordine ⁊ p̄cognitiua ut ſic eluceſcat
haꝝ ꝯgnitõnũ quidditas ⁊ natura. ¶ RñO
ad p̄dictoꝝ intelligentiã ẽ notandũ. ꝙ ſicut
vult Aug⁹. ois creatura q̃ntũ ẽ de ſe tene-
bra eſt. deus aũt lux ẽ ⁊ tenebre in eo non
ſunt ulle. ſicut dicitur in pria canonica Jo.
dies dicit illuſtratõem a luce ꝓcedentẽ ſup
hoc tenebroſa. mane auteʒ ⁊ ueſpera dicũt
mediũ iter diẽ ⁊ noctẽ vl̃ accẽſũ ⁊ regreſ-
ſum. Intelligendũ igitur ꝙ diuina lux illu-
minans angelũ illumiatõe pfecta ad ꝯgnitõ
nem ſui facit angelũ lucẽ. ⁊ cognitõ ipi⁹ dei
inſe dies dicit. quia pure eſt lux ⁊ ꝯgnitõ ⁊
rõ ꝯgnoſcendi. et lux illa angelica ſic illumi
nata hʒ ꝯgnoſcere creaturã. ⁊ ſic q̃a ꝯgno-
ſcit id qđ eſt tenebra eſt eius ꝯgnitõ mane
vel ueſpera appellata. ſed ueſpera ꝓut co-
gnoſcit creaturã in ſe ipa. mane ꝓut ex illa
ꝯgnitõe ꝯſurgit ad laudandũ ⁊ refert ad co
gnitõem ipi⁹ quã hʒ in uerbo. vñ Aug⁹. de
ciui. xj. vii. ca. ſcientia creature in ꝯpatione
ſcientie creatoris quodã mõ adueſperaſcit.
itenq; luceſcit ⁊ mane fit cũ ipa refertur in
laudẽ dilectõnẽq; creatoris. nec in nocte uer
titur. vbi nõ creator amore creature relinq̃
tur. Unde nota ꝙ etſi ad ſimilitudiem hu-
ius lucis uiſibilis dicatur ibi mane et ueſpe
ſicut dictũ ẽ. tam̄ duplex eſt differẽtia. Una
quia ibi ueſpera nõ uertitur i noctẽ. ſicut in
luce materiali. Altera uero quia mane non
ſuccedit meridies nec diei ueſpere. ſʒ totũ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt ſimul. Unde Aug. ſup Geñ. iiij. Simul inquit habent diē ⁊ veſperā ⁊ mane. et ſic patet ꝙ in angelis beatis ē nūc ꝯgnitō veſpertina cū matutina. nec habēt ſucceſſiōez vel ordinē tpis. hūt tam̄ ordinē dignitatis. quia ut dicit Augꝰ. de ciui. xi. ꝯgnitō creature i ſe ipa decoloratior eſt ꝙ̄ cū in dei ſapientia ꝯgnoſcitur. ¶ Ad illud ergo quod obicitur ꝙ ē ex pte. dō ꝙ falſum ē imo bene pōt eē pfecta in ꝓprio genere. ⁊ ſi dicat̄ aliquo mō minus pfecta. hoc ē reſpectu cognitōnis in uerbo. verūtam̄ nō hūt oppoſitōem. qa hec ipfectō nō uenit ex pte ꝯgnoſcētis ſꝫ ex pte ꝯgnitōnis uel ipius medij. et p hoc pꝫ ſeq̄ns de fide. quia ibi ē imperfectō ex pte ꝯgnoſcētis non ꝯgniti. ¶ Ad illud qꝺ obicitur ꝙ ueſpa declinat ad occaſū et nō ꝯpatit̄ mane. dō ꝙ uerū ē in his vbi eſt ueſpa ⁊ mane ꝓpter lucis uariatōez. nō ibi ubi ſimul ꝯuertit ſe angelus ad creaturam ⁊ deū. nec ē iſta diuerſitas niſi ſolū rōe diuerſi moi ꝯgnoſcendi. q̄ ꝙ̄uis ſint diuerſi nō ſunt tam̄ oppoſiti. ſꝫ vnus famulatur alteri. ⁊ vnus pficit alterū. nō excludit. ¶ Ex his aūt patere poſſūt alie queſtōes. ſ. in quibus ſūt ille ꝯgnitōes. qa ꝓprie i beatis angelis niſi noīa extendant̄. pꝫ et quare non dicit̄ ꝯgnitō nature dies ſiue meridies. ſed ꝯgnitō dei. qa oīs creatura tenebra. pꝫ etiā ꝙ ꝯgnitō matutina p̄cellit ꝓpt̄ pleniorē lucē. ob quā clarior ē ⁊ certior ⁊ altior. ⁊ ſic patet per totum.

In iſta parte ſunt dubitatōnes circa lr̄am. Et querit̄ primo ꝺ hoc ꝙ dicit. Beati nūq̄ꝫ fuerūt qui ceciderūt. quia ſui euentus ignari fuerūt. ¶ Cōtra. ad hoc ꝙ aliq̄s ſit beatꝰ nō oportꝫ ſcire oīa ſꝫ ſufficit deū cognoſcere. ¶ Itē beatitudo nō ē aliud ꝙ̄ clara uiſio dei. ſꝫ ad hoc n̄ r̄quirit̄ ꝯgnitō euētus. ergo ⁊c. ¶ Rñō. dō ꝙ ad beatitudiem nō ſolū dos uiſionis requirit̄ ſꝫ pfecte tentōnis. pfecta aūt tentio nō ē niſi qñ ē cū ſecuritate. ſecuritas aūt nō ē niſi cū ē ſecuritas de pmāſiōe. et qa hoc angeli hr̄e nō potuerūt ſaltē q̄ lapſuri erāt. qa falſū erat ipſos pmāſuros. ideo beati nō fuerūt. ¶ Ad illō qꝺ obicit̄ ꝙ ſufficit deū ꝯgnoſcere. dō ꝙ falſuꝫ eſt. imo oportꝫ etiā pfecte tenere et ꝙ ſubiūgit ꝙ apta ⁊ clara uiſio dei ē tota merces. dō ꝙ hoc eē uerū p ꝯcōitantiam. vix eni aut nūq̄ꝫ ē ita apta dei uiſio qui ſit future pmanſiōis certitudo. aut ſi nō ē. non eſt in illa pfecta beatitudo. hanc aūt uiſionē aptā que ē facie ad faciem nō habuerūt angeli ante ꝯfirmatōez. imo ſimul dei uiſionē habuerūt ⁊ tentōez. licꝫ ante aliq̄tenꝰ ꝯgnoſcerent ⁊ amarent. ſiue ad hec duo habiles eſſent. ¶ Iteꝫ querit̄ de hoc ꝙ dicit. Beati eſſe nō potuerūt ſi dānatōnis incerti erant. ¶ Cōtra. certitudo dānatōis potiꝰ ē ꝯtraria beatitudini ꝙ̄ ꝯſona. ergo ſi certitudo nihil ꝯfert ad gloriaꝫ. ergo icertitudo nullo mō ipedit gloriā ſiue beatitudieꝫ pfectam. ¶ Rñō. dō ꝙ ꝺ aliquo futuro duplicit̄ pōt haberi certitudo. uel in ptē affirmatiuā. uel in partē negatiuaꝫ. et ſicut ad beatitudiem oportꝫ hr̄e certitudieꝫ de eiꝰ ꝑpetuatōe futura. ita oportꝫ hr̄e certitudiem de miſeria nūq̄ꝫ futura. iſta eni duo ſūt oīno iſepabilia. certitudo ergo dānatōis nunq̄ꝫ future ꝯfert ad gloriam. et qm̄ icertitudo eque priuat certitudinem reſpectu affirmatōnis ſicut et reſpectu negatōnis. ideo certitudo negationis ita repugnat ſicut incertitudo permanſionis. et ſic habet intelligi illud uerbum. ¶ Item queritur de diuiſione perfecti. uidetur eim iſufficiens. quia non tantuꝫ ē perfectō ſm naturam ſed etiam ſm gratiam ⁊ gloriam. et ſm gratiam multiplex genus pfectōnis. ¶ Item queritur quare magis accipitur vnū genus perfectōnis ſm tempus ꝙ̄ ſm aliud accidens. ¶ Rñō. dō ꝙ perfectum dicit ꝯplementum ſiue ꝯpletōnem in qua ē ſtatus. ſtatus auteꝫ ponitur in aliquo dupliciter. aut ſimplicit̄. aut i genere. ſi ſimpliciter ſic eſt terciū membruꝫ. ſi in genere creature. hoc dupliciter. aut inq̄ntum exit a deo et ſic habet rōeꝫ ueſtigij. ⁊ repitur hec perfectō in omni creatura qñ producta eſt ad modū ſpeciem et ordiem ſibi ꝯpetentē. Alio modo inq̄ntum creatura redit in deū et ſic eſt perfectō glorie. et hāc uocat Magiſter pfectōnem ſm naturam. vnde ponēdū ē ꝙ ēpfectō ſm eſſentiam. et ſm pticipatōem. et hoc dupliciter. uel ſm egreſſū. uel ſm regreſſum.

Quita diſtinctõ.

POſt hoc ↄſiderandũ ꝛc. ſupra
oñdit Mgr̃ quales facti ſunt
angeli in ſua prima ↄdictõne.
hic ſcõo intendit q̃les facti ſũt
auerſiõe ꝛ ↄuerſione. Diuiditur aũt hec ps
in tres partes. In pria agit de aduerſiõne ꝛ
ↄuerſiõe. In ſcõa ð ↄfirmatõe ꝛ obſtinatõe
I iſra diſt. vii. ſupra dictũ ē igit̃ ꝙ ãgeli ꝛc.
In tercia de ordinũ diſtinctõne. iſra diſt. ix.
Poſt p̄dicta ſupẽ ↄgnoſcere. Pria pars hꝫ
duas. In pria agit de ↄuerſiõe ꝛ auerſione.
Scõo de ruina q̄ ↄſecuta ē maloꝝ auerſiõꝫ
et hoc iſra diſt. vi. Preſciri oportꝫ ꝛc. Pria
pars hꝫ tres. In pria oſtẽditur quid ſit auer
ti et ↄuerti. In ſcõa oñdit a quo ſit. ibi Ha
bebãt eni oẽs ꝛc. In tercia q̄daꝫ dubia circa
ↄuerſiõeꝫ mouet ꝛ ſoluit. ibi Si aũt q̄ritur
vtꝝ poſt creatõeꝫ. Et illa tercia ps hꝫ tres
partes ẜm tres dubitatões quas determiat
et explanat. Prio eni determiat vtꝝ bonis
gr̃a ſit collata. ad hoc ut eſſ cacit ↄuerterẽt.
Scõo uero vtrũ malis ſit ſua auerſio iputã
da cũ gratiã nõ habuerĩt. ibi Ideoqꝫ q̄buſdã
uidetur ꝛc. In tercia uero ðterminat vtrũ cõ
uerſio fuerit meritoria ↄfirmatõis. ibi Hic
queri ſolet utrũ in ipa ↄfirmatõe ꝛc. Et ſic
tria tangũtur in vniuerſo. ſ. auerſio luciferi
auerſio aliorũ miorũ. ꝛ ↄuerſio beatorũ.

AD intelligentiaꝫ huius partis
in qua queritur q̄les facti ſint
ãgeli p auerſiõeꝫ. tria q̄rũtur.
Primo eni q̄ritur de auerſione
luciferi qui fuit caput tocius mali. Scõo q̄
ritur de auerſiõe miorũ angelorũ. Tercio
de auerſiõe beatoꝝ. Quãtũ ad primũ duo
querũtur. Primũ eſt vtrũ peccauerit pecca
to ſupbie. Scõꝫ ē q̃ð fuerit ei⁹ appetibile.

QUod aũt peccauerit pctõ ſup
bie uidetur ſic. ſup illõ Luc. x.
Uidebã ſathanã ꝛc. Glo. qui
ſingulariter elat⁹ erat. ut i ei⁹
caſu ceteri de elatõe timerẽt. Iteꝫ Eccl.
xi. Iniciũ oĩs pcti ſupbia. ſꝫ primũ iter oĩa
pctã fuit pctm̃ diaboli. ergo ꝛc. Itẽ Aug.
xi. ſup Gen̄. ad lr̃aꝫ. Fact⁹ ↄtinuo ſe a luce
veritatis auertit ſuperbia tumidus. ꝛ ꝓprie
pctis delectatõe corruptus. Itẽ yſidor⁹
de ſũmo bo. li. i. ca. x. mox ubi fact⁹ ē in ſu
perbiã erupit ꝛ p̄cipitatus de celo ē. Iteꝫ
rõe uidetur. q̄a nõ ↄtingit peccare niſi tri
pliciter. ſ. aut ex ↄcupia carnis. aut ↄcupia
oculorũ. aut ſupbia uite. ſꝫ primũ pctm̃ non
potuit eẽ carnis ↄcupia. nec potuit eẽ appe
titus diuiciarũ. quia ſpũs iſtis nõ indiget. er
go neceſſe ē ꝙ fuerit ſuperbia uite. Itẽ
pctõꝝ ſpũaliũ nõ ſunt niſi quattuor genera
p̄ter auariciã q̄ tenet q̄ſi mediũ inter carna
lia ꝛ ſpũalia. ſ. ſupbia. ira. acidia. inuidia.
ſꝫ in oĩbus tribus generib⁹ ē odiũ. ergo cũ
oĩne odiũ cauſetur ab amore. odiũ inordia
tũ cauſat̃ ab amore inordiato. ergo aũt iſta
tria genera oportꝫ aliq̃ð pctm̃ ſpũale p̄ce
dere in diabolo. ſꝫ hoc nõ potuit eẽ niſi ſu
perbia. ergo ꝛc. Itẽ nũq̄ꝫ puertitur affe
ctus niſi prius peruertatur iudiciũ. nunq̄ꝫ p
uertitur iudiciũ in his que ſunt de neceſſi
tate ſalutis. niſi aliqua excecatõ ſit in rõne
ergo excecatõ rõis p̄cedit oẽꝫ appetitũ. ſed
excecatõ nõ põt eẽ qui preceſſerit pctm̃ ap
petitus. et nõ potuit p̄cedere pctm̃ appeti
tus. ergo tm̃ p̄ceſſit pctm̃ p̄ſumptõnis. ſed
hoc ē pctm̃ ſuperbie. ergo ꝛc. Cõtra. ꝙ
fuerit primũ pctm̃ omiſſio uidetur. quia ſi
ipẽ deliberaſſet utrũ illõ eſſet appetendum
nũq̄ꝫ peccaſſet. nec aliter uitare poterat. er
go tenebatur deliberare et ante omiſit deli
berare q̄ꝫ illõ appeterꝫ. ergo ante omiſit q̄ꝫ
ſupbiret. Si forte dicas ꝙ per intellectũ ð
formẽ poterat ſine deliberatõe uidere quid
ſit faciendũ. Cõtra. ad hoc ꝙ ipẽ hoc in
ſpiceret oportuit ipm̃ ↄſiderare circũſtanti
as appetit⁹ ꝛ ↄſequẽtia. et iſta ſunt multa.
ſꝫ ſimpliciter uirtutis finite. quia ↄgnoſcit
multa per multa. ipoſſibile eſt ſimul multa
ↄgnoſcere. cũ ſe totaliter ↄuertat ad ↄgnitũ
ergo neceſſe hꝫ deliberare. ꝓpterea hoc nõ
ſoluit. q̄a quicquid eẽt tenebatur uitare pec
catũ. tenebat̃ reprimere ↄgnitõꝫ ſuã ne ꝓce
deret ad ↄſenſum. ꝛ hoc anteq̄ꝫ ↄſentiret.
ergo ante omiſit. ergo ꝛc. Itẽ uidetur ꝙ
pctõ ingratitudis. Bern̄. de gradibus hũili
tatis. q̄a gratuite bonitati dei a qua ↄditus
es ingratus exiſtẽs. iuſtitiam quam exptus
nõ es nõ metuis. ideo audact̃ culpã ↄmittis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo ante fuit ingratus ꝙ̃ ↄmitteret culpã
illã ſupbie. ¶ Itẽ rõe uidetur ꝙ teneẽ quis
grãs agere de beneficiis quã illa ↄſiderat. ſʒ
diabolus ↄſiderauit beneficiũ dei. cũ reſpe-
xerit ſuã pulchritudiem ⁊ excellẽtiã ⁊ non
egit gratias imo oppoſitũ fecit. quia uoluit
ſibi attribuere qḋ dei erat. ergo ⁊c. ¶ Itẽʒ
uidetur ꝙ pctõ infelicitatis. quia Anſel. de
pctõ diaboli. ⁊ Bern̄. ḋ gradibus hũilitatis.
dicũt. ꝙ diabolus nõ credidit ſe eẽ puniẽdũ
ſiue credidit ſe nõ debere puniri. ſʒ qui cre-
dit pctm̃ a deo impunitũ relinqui eſt infide
lis. ergo diabolus anteꝙ̃ peccaret appeten
do. peccauit ꝑ infidelitatem. ¶ Item rõe ui
detur. diabolus nũꝙ̃ appetiuiſſet niſi credi
diſſet ſibi eſſe bonũ uel poſſibile. ſʒ oĩs qui
credit creaturas poſſe eq̃ri ipi creatori eſt
infidelis. ergo diabolus anteꝙ̃ ſupbiret in-
fidelis fuit. ¶ Item uidetur ꝙ pctm̃ curioſi
tatis fuit. Bern̄. ḋ gradib⁹ hũilitatis. ca. xii.
ꝑ curioſitatẽ a ueritate cecidit. q̇a qḋ prius
ſpectauit curioſe affectauit illicite. ⁊ ſpera-
uit p̃ſumptuoſe. ¶ Item hoc uidetur rõne
q̇a curioſitas uiciũ ẽ diligenter reſpicere qḋ
nõ licet appetere. ſʒ illud nõ licʒ intueri qḋ
nõ licet ↄcupiſci. ſʒ diabolus diligenẽ aſpe-
xit qḋ ſupra ſe erat. qñ dixit in celum aſcẽ
dam. ergo maifeſtum ⁊c. ¶ Itẽʒ ꝙ inuidia
fuerit uidetur. Aug. de ſancta uirginitate lo
quens de ſuperbia ⁊ inuidia. his duob⁹ dia
bolus. diabolus ẽ. ſʒ in primo pctõ factus ẽ
diabolus. ergo fuit ſimul inuidia cum ſuper
bia. ergo qua rõne ſupbia primũ ⁊ inuidia.
¶ Item rõe Mgr̃i uidetur. ſicut ↄuerti eſt
charitati adherere. ita ab oppoſitis auerti
ẽ odio habere uel inuidere. ergo cũ ꝑrio pec
cato diabolus fuerit auerſus. inuidia fuit ei⁹
primũ pctm̃. ¶ Rño ad hoc. Notandũ ꝙ
aliqui uoluerũt dicere ad p̃dictas rões ⁊ au
ctoritates. ꝙ diabolus ſimul tẽpe peccauit
pluribus generibus pctõruʒ. naturaliter tñ
et principaliter p̃ aliis pctis fuit pctm̃ ſuper
bie. Et ſic rñdent unica ⁊ breui. Rñio uero
ad oĩa obiecta ꝙ uerũ ↄcludũt. Sed reſpon
ſio hec nec uerũ dicit. nec ſoluit. nõ dicit ue
rũ. q̇a cum affect⁹ diaboli ſimplex ſit ſicut
et intellectus nõ poteſt ſimul plura intelli-
gere uel plures cogitatões hĩe. ſimiliter
nec affectus et in eodem inſtanti plura pctã
cõmittere. maxime que ſpectãt oĩno ad di-
uerſas actões. ſicut infidelitas ſupbia et in
uidia. ¶ Preterea. eſto ꝙ ita eẽt nõ ſoluit. q̇a
predicte rões nõ tantũ ꝓbãt ꝙ p̃dicta pec-
cata ↄcõitentur ſuperbiam. ſʒ ꝙ antecedũt
Et ideo aliter eſt uḋ ꝙ eſt loqui de pecca-
to q̃ntum ad triplicez ſtatutũ q̃ntum ad in-
cohatõem. ↄſummatõem. ⁊ ↄfirmatõnem.
pctm̃ diaboli iniciatũ eſt in p̃ſumptõne. Ita
tñ eni ut ſuam uidit pulchritudiem p̃ſum
pſit. ↄſummatũ eſt in ambitõne. quia p̃ſu
mens de ſe appetiit qḋ oĩno ↄtra ſe fuit. ⁊
ad quod ꝑuenire nõ potuit. ſʒ ↄfirmatum ẽ
inuidie ⁊ odii auerſione. q̇a ex quo optine-
re non potuit qḋ appetiit. ideo inuidere ce
pit ⁊ affectu odii ↄtraire. ⁊ in hoc firmatus
eſt. q̇a oĩno hoc ipm̃ a deo ſepauit. ⁊ perfe
ctũ obſtaculũ poſuit ſicut pfecta charitas.
pfecte deo iungit. Cõcedende ergo ſunt ra
tões prime. ꝙ ſupbia fuerit primũ peccatũ
nam ſupbia p̃ſumptõnis ⁊ tumoris primũ
fuit generatõne. ſupbia ambitõnis primum
fuit ↄſummatõne. ¶ Ad illud qḋ obicit de
omiſſione. Notandum ꝙ omiſſio nec fuit
nec potuit eſſe principale pctm̃ ſiue primũ
quia omiſſio boni uenit ex timore male hu
militante. ⁊ oĩs timor talis uenit ex amore
male inflamante. Vnde nullus dimittit ali-
quid facere qḋ facere debet. niſi aliud amet
qḋ non debet. ſicut aliquis obmittit ire ad
matutinũ. quia amat ſomnũ ⁊ quietez in le
ctulo. Hac eadem rõne nõ potuit primuz eẽ
ingratitudo. nec etiam inuidia. Vḋ eſt igitur
ꝙ nõ quecũꝗ̃ omiſſio inducit pctm̃ omiſſi
onis. Ↄtingit eni omittere circũſtantiam. et
tũc nõ eſt pctm̃ omiſſionis. ſed negligentia
quedam. Ↄtingit omittere actum. ⁊ hoc du
pliciter. uel generaliter. uel ſpãlit. Generali
ter ſm q̇d ↄprehendit p̃ceptum affirmatm̃
⁊ negatiuũ. Spãliter ↄtra affirmatiuũ. Sic eni
omiſſio ẽ cõtra p̃ceptum affirmatiuũ. ſicut
tranſgreſſio ↄtra negatiuũ. Vnde nõ omit
tit qui nõ uitat fornicatõnẽ. ſʒ qui nõ hono
rat pentes. ⁊ ſm ꝙ ẽ actus ſpãlis. põt eſſe
actus principalis uel non principalis. ⁊ nõ ẽ
omiſſio pctm̃ pricipale niſi ꝑ actu pricipa
li. ſicut patʒ de eo qui tenetur ire ad matu
tinas tenetur ſe induere ⁊ ſurgere ḋ lecto.
⁊ ſic de aliis. ⁊ q̃uis ſint multi actus. una ẽ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

omiſſio. ad hoc autem q̄ ſit pctm̄ aliq̄d cē-
ſendum eē pctm̄ omiſſionis. oportet q̄ ſit
omiſſio actus. non circūſtantie p̄cepti affir
matiui. non negatiui principalis nō annexi
Sic autē pꝫ q̄ non ē in ꝓpoſito. q̄a diabo
lus actū principalē aliquē ad quē teneretur
nō omiſit. ſꝫ id appetiit qđ non debuit. Et
ſic patet breuiter de omiſſiōe. ¶ Ad illud
qđ obicitur de ingratitudīe. dō q̄ ingratitu
do pōt dici dupliciter. ſcꝫ negatiue. uel con
trarie. negatiue qn̄ quis non eſt gratus deo
ut debet. ⁊ ſic ē circūſtantia omniū pctōrꝫ.
priuatiue qn̄ non tm̄ nō ē gratus. imo con-
trarie mouet̄. utputa qn̄ cogitat ɔ̄ beneficiō
vt ē bn̄ficium. ⁊ paruipendit bn̄ficiū uel bn̄fa
ctorem. ⁊ ſic ē ſpāle pctm̄. Sic autē nō pec
cauit diabolus. quia nō cogitauit de bn̄ficijs
dei inq̄ntum erant dei. ſꝫ inq̄ntum erant̄ bo
na ꝓpria. ⁊ ideo elatus ē. ¶ Ad illud quod
obicitur de infidelitate. dō q̄ nec pctm̄ infi
delitatis nec curioſitatis fuit primū. q̄a ocu
lus ſanus ⁊ clarus ipſius intellectus nō ꝑuer
titur in iudicando uel inquirendo niſi prius
aliqua electōe inquinetur. ¶ Ad illud ergo
qđ obicit̄ q̄ non credit ⁊c. dō q̄ ad infideli
tatis pctm̄ duo ɔcurrunt. oportet eni q̄ ſit
ɔſenſus rōnis cum iudicō uniuerſali. Si eni
aliquis cogitat q̄ fornicari ē ſibi bonū. vel
cogitat in vniuerſali qđ eſt bonū ⁊ nō ɔſen
tit iudiciū rōis. non eſt infidelis. ut patꝫ Et
de diabolo. dico q̄ non ɔſenſit iudiciū rōis
ſꝫ extimauit ſibi bonuꝫ. ¶ Ad illud quod
obicitur de curioſitate. dō q̄ duo faciūt ɔſi
deratōeꝫ dici curioſaꝫ. ſ. cure accuſatō. ⁊ uti
litatis priuatō. vnde ſi diabolus ex oībus q̄
reſpexit ſuū bonuꝫ elicuiſſet referendo illa
in gloriam dei. illa ɔſideratō nō eſſet culpā
panda nec curioſa dicenda. q̄ ergo fuit curi
oſa. ex hoc fuit q̄ non bonū inde elicuit. ſꝫ
malum ambitōnis ⁊ p̄ſumptōnis incurruit
et ita fuit prio rō pcti in p̄ſumptōne. ⁊ non
in cōſideratōne. ⁊ ſic pꝫ q̄ q̄uis in diabolo
fuerit curioſitas non fuit culpa antecedens
p̄ſumptōem nec alia. ſꝫ ɔdictō illi annexa.
¶ Ad illud qđ ultimo obicitur de inuidia.
Patꝫ rñō p uerbū Aug. q̄ non fuit primꝫ
pctm̄. nam Aug⁹. dicit q̄ eſt filia ſuperbie.
in libro de uirginitate. ⁊ ita eam conſequit̄.
et ſi nō in eodem inſtanti tn̄ in eodem tēpe

ſine more intermiſſione. vnde in huius
prolis generatōne ɔfirmata eſt ſuperbia. ⁊
diabolus dictus eſt diabolus. q̄a deorſuꝫ flu
xit ⁊ ex hoc in ſua malitia firmatus fuit. et
ideo Mgr̄ deſcribens pfectam auerſioneꝫ
qualis eſt in diabolo. nō ē qualis in homini
bus pctōribus dicit q̄ auerti eſt odio habe
re uel inuidere. diabolus eni ſupbus nō ua-
lens ɔſcendere. ſꝫ ɔpulſus deſcendere odit
deū iuſtū. ⁊ inuidet excellētie eius.

Secūdo queritur quid appetiit
ipſe lucifer. Et q̄ appetiuerit
deo parificari oſtendit p teſtē.
yſa. xiiij. vbi deſcribit ei⁹ pec
catuꝫ. Aſcendam in celū ero ⁊ ſimilis altiſſi
mo. ſed nō dixit de celo empyreo. quia ibi
erat. ergo de celo trinitatis. ſed in illo nō ē
niſi equalitas. ergo ⁊c. ¶ Item ſuper illud
p̄s. Que non rapui tūc. Glo. quia adam et
diabolus uoluerunt rapere diuinitateꝫ ami
ſerunt felicitatem. ſed non uoluerunt rape
diuinitatem q̄ntum ad identitateꝫ. ergo q̄n
tum ad equalitatem. ¶ Item Bern̄. ɔ̄ gra
dibus humilitatis. Hec iniquitas tua nō ita
momentanea ſed odio digna eſt ſempiter
no. q̄ tuo dilectiſſimo et altiſſimo domino
deſideras ſemper equari. ¶ Iteꝫ q̄ ſit ap
petibile uidetur ratōne. quia ſimilitudo eſt
appetibilis. ⁊ maior magis. ⁊ maxima ſimi
litudo maxime appetibilis. ſed ſimilitudo
equipantie eſt huiuſmodi. ergo uidetur q̄
valde facile fuit eā appetere. eo q̄ magna
eſſet inclinatō. ¶ Item omne quod poteſt
cogitari delectabile poteſt appeti. ſed dia-
bolus potuit cogitare delectabile eſſe tale
qualis ē deus. quia ſumme ɔlectabile eſt eē
deum. ergo uidetur ratōnabili̅ q̄ hoc po-
tuerit appetere. ¶ Item q̄ appetierit uide
tur. diabolus ſuperbus appetiit aliquid qđ
vidit ſupra ſe. quia hoc eſt ratō ſupbie. ſꝫ
ſupra luciferū in ſtatu illo nihil erat niſi de
us ⁊ eius celſitudo. ergo appetiit diuinam
celſitudiem. ¶ Item tantum excellens fuit
ſupbia q̄ntum excellit inuidie ⁊ odiī malitia
ſꝫ non tantum diabolus odit ⁊ inuidet crea-
turis dei ut homi. imo etiam inuidet ipi deo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo non tantū creaturis ꝑeſſe. ſꝫ etiā deo
ſe uoluit equare. ¶ Item licitum ē appete
re ſimilitudiem ꝯformitatis. ſi ergo diabo-
lus illicitum appetiit ultra hanc ꝓgreſſus
eſt. ſꝫ ultra ſimilitudieꝫ ꝯformitatis nō ē
niſi ſilitudo equalitatis. ergo hāc appetiit
lucifer ut uidet. ¶ Cōtra. pria. Thimo. ij.
adam nō ē ſeductus ⁊c. Glo. nō ē credendū
ꝙ uir ſpūali mente ꝑditus appetierit eē ſi-
cut deus. ſi nō ē credendum de homie cum
ad hoc ſapientior eēt illo angelꝰ. multo mi-
nus eſt credendum ꝺ eo. ¶ Item Anſel. in
libro de caſu diaboli. nihil appetiit ad quod
nō ꝑueniſſet ſi ſtetiſſet. ſꝫ nūꝗꝫ fuiſſꝫ pari-
ficatus deo. ergo ⁊c. ¶ Item ꝙ hoc non ſit
appetibile uidetur. diuina imenſitas nō pōt
mente capi. ergo nullus pōt cogitare equa
litatē ad deū. ſꝫ nihil pōt appeti qꝺ nō pōt
intellectui capi. ergo ⁊c. ¶ Item hoc ꝓbat
Anſel. ſi deus nō pōt cogitari niſi ita ſolus
vt nihil ei ſile poſſit cogitari. quō potuit
diabolus uelle qꝺ ñ potuit cogitare. ¶ Itē
ꝙ diabolus hoc nō appetierit oñditur. quia
nihil appetiit niſi ad qꝺ uenire poſſe ſe cre
didit. hoc pꝫ qa ipe dixit. Ponaꝫ ſedē meā
ſꝫ nullus niſi demens poſſet unꝗꝫ credere
ꝙ creatura creatori poſſet equari. ergo cū
diabolus adhuc oino ſtultus non eſſet. hoc
nūꝗꝫ appetiit. ¶ Item diabolus diligebat
ſe ſup oia. ergo non uolebat eē alius ꝗꝫ ille
qui erat. ſꝫ ſi eēt par deo eēt alius ꝗꝫ ille ꝗ
erat. quia eēt deus. ergo cū hoc nō appete-
ret non appetiit deo oino equari. Si tu di-
cas ꝙ bene appetitur antecedens ſine ꝯſe
quēti. verū eſt appetitu deſideratiuo. ſꝫ ele-
ctiuo nullus niſi ſtultus vult eē abbas deli-
beratiue qui uelit eē monachus. ¶ Iteꝫ oē
pctm̄ eſt ꝑ ꝯuerſionem ad bonum ꝯmuta-
bile. ergo ſi diabolus appetiit parificari ꝺo
diabolus nō peccauit. ſꝫ peccauit. ergo hoc
non appetiit. ¶ Reſponſio. dicendum ꝙ
duplex eſt ſimilitudo dei. ſ. equipantie ſiue
equalitatis. et imitatōnis. ſimilitudo imita
tōnis poteſt appeti ordinate ⁊ inordinate.
ordiate ut appetatur ſimilitudo in his que
noſtre ſunt aptitudīs ⁊ dine acceptōnis. cu
iuſmōi ſunt ꝑfectōnes ⁊ decores virtutū.
inordiate uero ut homo appetat id qꝺ nō
decet uel qꝺ non placet deo. vt ſi appetat
hominibus ꝑeſſe uel ſe de aduerſariis uin-
dicare. Similitudo equalitatis nullo modo
poteſt appeti ordiate. ſꝫ aliquo mō eſt ap-
petibilis. aliquo modo non. nam omnimo-
da ſimilitudo non eſt appetibil'. qa non po
teſt cadere in ꝯgnitōnem ſiue i intellectuꝫ.
et ideo nec in appetitum. ⁊ ſi aliquis fingat
non appetit equalitatem ſꝫ ſuam fictōneꝫ.
Alio mō eſt ſilitudo equalitatis i aliqua cō
dicōe vt i dñio ꝑſidentia ſcia. et ſic credo
Notandum eſt igitur ꝙ diabolus quodam
modo appetiit ſilitudiem imitatonis. quo-
dammodo equalitatis. et hoc apparet ſi at
tendatur appetibile ⁊ moāꝰ appetendi. dia
bolus eni appetiit aliis ꝑeſſe ſua auctorita
te ꝙ appetiit preeſſe hoc fuit imitatōnis.
et hoc idem aliquando optinuiſſet ſi ſtetiſ
ſet. ꝙ autem propria auctoritate ita ꝙ
ſine meritis et ſine datore et ita ꝙ nulli
ſubeſſet. hoc eſt ſolius dei. et hoc ē equi
parantie. et ita patet quid appetiit. Et pa
tent auctoritates multe ſanctorum ¶ quia
Gregorius dicit ꝙ appetiit eſſe ſui iuris.
ita ꝙ nulli ſubeſſet. Bernardus dicit ꝙ
appetiit equalitatem potentie. Anſelmus
ꝙ appetiit preeſſe ſine meritis. et omnes
verum dicunt. Et diuerſe auctoritates cir
cumlocuntur hoc quod eſt preeſſe omnibꝰ
propria auctoritate. ¶ Ad illud ergo qꝺ
obicitur. ꝙ appetiit diuinam equalitatem ⁊c.
Concedendum eſt in aliquo. Et ſic currit
ratōnes ad illam partem inducte. quia be-
ne potuit appeti. et maxime ab illo qui
fuit ſuperbiſſimus inter omnes eſt appe
tita. ¶ Quod tamen obicitur ultimo
non valet. quia quamuis licitum eſſet ap
petere ſimilitudinem imitationis. non ta
men omnem ſimilitudinem. ſicut oſten-
ſum eſt. ¶ Ad illa que obiciuntur in con
trarium. facile eſt reſpondere per iam di
cta. ¶ Quod enim obicitur de adam non
eſt ſile. qa adam habuit gratiā ⁊ ꝓpterea
nō habuit tātā occaſiōꝫ efferendi ſe. ¶ Ad
illō qꝺ obicit' ꝺ Anſel. iā pꝫ rñō. qa uez dic
quantū ad ipm appetibile. non quantuꝫ ad
circūſtantiam ſub qua appetiit ſcꝫ ꝙ ꝓpria
auctoritate. Due ſequentes rationes que
probant ꝙ non poteſt appeti tales lo-
quuntur de omnimoda ſimilitatē ne predicta

quia ſi aliquis cogitat deū in generali cogitat ei ſimilem nō cogitat deum. ſed fingit. et ideo nō appetit eſſe ſimilis deo. ſed fictioni ſue. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ non appetiit. dicendum ꝙ ille tres ratōnes probant ꝙ non appetiit omnes. et hoc ē uerū. ¶ Ad illud quod ultimo obicitur ꝙ nō peccauit ſi appetiit ſimilitudiem. q̇a non ē conuerſꝰ ad bonū ꝯmutabile. dō ꝙ ipſe ꝯuertit ſe ad bonū icōmutabile ut eēt ꝓpriū. et ita vel ad ꝯmutabile ac ꝑ hoc inordinate. et inordīate ꝯuerti ſupbiendo ē auerti a deo. et ꝯuerti ad ſe. ⁊ hoc pȝ q̇a diabolꝰ quod dei erat appetebat ſibi. ⁊ ita finaliter ad ſe cōuertebatur non ad deum. Et ſic patent omnia queſita.

Q

Onſequēter q̄ritur ſcḋo loco de auerſione miorum angelorum ⁊ circa hoc querūtur duo. ¶ Primū ē quo genere pcti peccauerūt miores angeli. ¶ Scḋum eſt de ꝯpatōne pcti miorū angeloꝝ ad pctm̄ luciferi.

C

Irca primū ſic ꝓceditur. ⁊ q̄ritur vtrū miores angeli peccauerūt pctō ſupbie. ¶ ⁊ ꝙ ſic uidet. Greg. ij. moral. tāto magis hoies ad celeſtia aſcēdere inuidēt. q̄nto ſe a celeſtibus ꝑ imūditiā elatōis deiectos uident. loquitur ď demonibꝰ. ¶ Itē Hugo de ſancto victore. oēs in eādē malitiā ꝯſenſerūt. ⁊ unū ordiēȝ ꝑuerſe ſocietatis fecerūt. ſȝ oēs ꝯſenſerūt in eādē malitiā. cū malitia diaboli fuerit ſupbia. ergo oēs ꝯſenſerūt in ſupbiā. ſȝ nullus ī ſupbiā ꝯſentit niſi ſuperbus. ergo ⁊c. ¶ Itē libido ē fūdamentū ciuitatis diaboli ⁊ radix oīs pcti. ergo cū libidinoſus amor ſit amor ad ſe recurꝰ ⁊ amor priuatus. q̇a in hoc differt ab amore caſto. ergo q̇libȝ aliquid ſibi appetiit. ſȝ nō appetiit appetibile oculoꝝ nec carnis. ergo ſupbie uite. ¶ Itē ē amor ꝯmodi. ⁊ amor honeſti. vt vult Anſel. ſi ergo peccauerūt demones. aut igit̄ amore ꝯmodi aut honeſti. cū oīs affectō oītū habeat ex amore. ſȝ nō amore honeſti. ergo amore ꝯmodi. ſȝ hic eſt amor ꝓpriī boni. ergo ⁊c. ¶ Cōtra. ꝙ nō peccauerunt pctō ſupbie uidet. q̇a ſupbi eſt appetere p̄eſſe ⁊ nō ſubeē. ſȝ minores angeli uoluerūt lucifero ſub eē. ergo nō ſupbierūt. maior manifeſta ē. minor ꝓbatur ꝑ Hugonē ⁊ Mgrm̄. quoꝝ uterq̧ dicit ꝙ lucifero ꝯſenſerūt. ergo uoluerūt ꝙ p̄eſſȝ ſic optabat. ¶ Item maioris dignitatis ⁊ ſublimitatis eſt ſubeſſe ſummo domino q̄ȝ minori. ergo deo q̄ȝ angelo. ergo ſi ſuperbus appetit quod maioris eſt dignitatis. ſi ſuperbierunt potius appetierunt ſubeſſe deo q̄ȝ lucifero. ſȝ uoluerunt a dominio dei trāſire in omnimodū dominiū luciferi. ergo ⁊c. ¶ Item omnis ſuperbus appetit aliquam excellentiam. ſi ergo ſupbierūt aliq̇d appetierūt. ſ. ſe parificari deo. vbi uidet̄ dicere Mgr̄ in lr̄a. ꝙ ſupbia uoluerūt ſe parificari deo. tūc igitur cum minus haberent motiuū ad hoc q̄ȝ lucifer. ergo grauius peccauerunt. qḋ eſt ꝯtra totam ſcripturam que dicit ipm̄ caput malitie. ¶ Si tu dicas ꝙ noluerunt quieſcere ſine meritis. ⁊ ideo ſuperbierunt. ¶ Sed contra. Laus eſt ⁊ gloria conſequi premium per merita. ergo cum ſuperbus appetat laudem ⁊ gloriam. appetere beatitudinem ſine meritis non erit ſupbie. immo ignauie. ¶ Item aut appetebāt ſine meritis propter uitandam dilatōnem. aut propter uitandum laborem. non propt̄ vitandum laborem. quia angeli non laxantur ſicut nec motor primi mobilis. ergo ꝓpter dilatōnem. ſed ſancti uiri uitant dilatōnem. qui cupiunt diſſolui et eſſe cum chriſto. ergo uidetur tunc ꝙ ipſi ſuperbiant.

¶ Reſponſio. dicendum ꝙ planum eſt ex dictis ſanctorum ⁊ glorioſis. ꝙ angeli minores peccato ſuperbie ſunt auerſi. ſed tamen in modo ſuperbiendi diuerſitas eſt inter doctores. Nam aliqui uoluerunt dicere ꝙ ſuperbia eorum fuerit in conſentiendo ſuperbie luciferi. et conſentire ſuperbie nō poteſt eē niſi ſuperbientis. ſicut etiā adam dicitur ſuperbiſſe. quia mulieri ſuperbienti conſenſit. Sed tamen illud non uidetur ꝓbabile ꝙ angeli minores prius appetiuerint alii aliquod bonum commutabile. quoniaȝ ſibi vniuſcuiuſq̧ affectus maxime ſit iunctus ſibi. ⁊ primo appetat ſibi inordinate q̄ȝ alii. etſi alii. propter ſe hoc facit. ſed

Scða uero poſitō eſt ꝙ angeli mīores ſup-
bierūt nō tm̄ ꝯſentiēdo ſꝫ ſibi excellentiaꝫ
appetendo. ⁊ cū ſe nō crederēt poſſe ad illō
ꝑuenire ſine ipi⁹ luciferi ſublimitate. q̄ erat
quaſi caput. et ſibi ⁊ illi appetiuerūt. ⁊ ideo
ſupbierūt ꝓprie et ſupbie etiā ꝯſenſerūt. Et
ꝯcedēde ſūt rōes ad hanc partem inducte.

¶ Ad intelligentiaꝫ obiectoꝝ ad ꝯtrarium
Notādū ꝙ ſupbia demonū ꝯformis fuit ca
piti toci⁹ malicie pricipi. ſ. tenebraꝝ. Ipe au
tē diabol⁹ attēdens ſuoꝝ naturaliū ſtrenuita
tē ⁊ excellentiā ⁊ ꝑcellentiā. volut ꝑeē ⁊ re
quieſcere ſua auctoritate. hoc ē ſine meri-
tis ſine miſterio. demones vō ei ſubiecti nō
ſunt auſi tm̄ appetere. ſꝫ ꝯſiderātes natu-
raliū ſtrenuitatē uoluerūt ſub ūbra illi⁹ req̄
eſcere ita ꝙ nō miſtrarēt. ſꝫ q̄dam ſub illo
ponerētur uolūtaria libertate. quā uidebāt
ſe nō poſſe hr̄e ſub diuino dn̄io. ꝯgnouerūt
eni āgeli ſe eē factos ad pticipandū quietis
beatitudieꝫ. ⁊ acquirēdū p merita ⁊ miniſte
ria. In hoc ergo ſupbierunt ꝙ ſine meritis
uoluerūt beati eē ⁊ ſine miſterio q̄eſcere. ⁊
ſine limite ꝓpriā uolūtatē iplere. ⁊ hoc to-
tū ē ſupbire. q̄ꝫuis nō ſit tāte ſupbie quāte
fuit appetere oib⁹ ꝑcellere ⁊ nulli ſubeſſe.
His uiſis facile ē ad obiecta r̄ndere. ¶ Ad
illud eni qd̄ obicitur ꝙ nō ſupbierūt. q̄a nō
appetierūt ꝑeē. dō ꝙ q̄ꝫuis nō appetierūt ꝑ
eē noluerūt tam̄ debito mō ſubeē. q̄a nolu
erūt ſub eē illi dn̄o q̄ ꝑcipit ſolū qd̄ bonū ē.
reſtrigit uolūtatē. ſꝫ ei q̄ ꝑmittit laxari fre-
nū ꝯcupie. ideo mali hoies ⁊ ſupbi poci⁹ uo-
lūt ſubeē diabolo q̄ꝫ deo. ſilr potuit eē ð an
gelis ¶ Preterea. alia fuit rō q̄re n̄ cupiebāt
ei ſubeē. ſꝫ ſub ei⁹ dominio ſine ſeruitio uł
miſterio req̄eſcere. ⁊ hoc ſuperbie ē. Et ita
patet ſeq̄ns qd̄ obicit ꝙ glorioſi⁹ ē ðo ſub
eē. ueꝝ ē ſm̄ ueritatē. ſꝫ nō ſm̄ extimatōeꝫ
ſupbi. ¶ Ad illō qd̄ obicit terciō q̄d appeti
erūt vtꝝ parificari deo. dō ꝙ i aliquo uolu
erūt parificari deo in hoc. ꝙ ſine meritis et
obſeq̄o uoluerūt eē q̄eti ⁊ beati ineternuꝫ.
qd̄ ſoli⁹ dei ē ꝓpriū. nō tam̄ a deo uoluerūt
parificari ut lucifer. ⁊ ideo nō adeo peccaue-
rūt. ¶ Ad illō qd̄ ultio obicit ꝙ gloria eſt
optinere cū meritis. dō ꝙ ſuperbus magis
reputat eē glorioſū hr̄e ⁊ nō ab alio q̄ꝫ per
merita ab alio optinere. tū q̄a dedignatur
ſeruire. tū quia dedignatur ab aliquo reci-
pere. et q̄a āgeli uoluerūt ꝓpria auctorita-
te q̄eſcere. pꝫ ꝙ ſm̄ extimatōꝫ ſuperbi ex
cellētiā appetiuerūt nō uerā ſꝫ falſaꝫ. ſicut in
ſuperbis pꝫ q̄ appetūt magis gloriā ⁊ ex-
cellentiaꝫ uanā q̄ꝫ uerā. ⁊ per hoc pꝫ qd̄ q̄-
ritur q̄re appetebāt ſine meritis. dico ꝙ nō
q̄a laborioſū. nec q̄a tardū ꝓpt̄ deſideriuꝫ.
ſꝫ uile reputabant obſequiū ⁊ miſterium. ⁊
hoc ſuperbie eſt.

SEcūdo queritur ð ꝯpatōe pcti
miorū angeloꝝ ad pctm̄ lucife
ri. ⁊ q̄ritur vtꝝ hēat ordieꝫ ad
ipm̄. ⁊ ꝙ habeat ordieꝫ cāuſalita
tis cuiuſdā. uidet Apoc. xii. draco traxit ſe
cū terciā partē ſtellaꝝ. Sācti ⁊ Mgr̄i expo
nūt de lucifero ⁊ ð demonib⁹. Si traxit. er-
go aliquo mō ꝓcurauit cāꝫ eoꝝ. ergo ⁊c.
¶ Itē Io. viii. dicit ꝙ ipe mēdax ē ⁊ pater
eius. ergo diabolus eſt pater mēdacii. ergo
cum mendaciū ibi uocetur oē pctm̄. uidetur
ꝙ ipe fuit pater ois peccati. ergo ⁊ peccati
minorum angeloruꝫ. ⁊ ita uidetur ꝙ ſit or
do cauſalitatis. ¶ Iteꝫ ꝙ ſit ordo tempis
ſiue duratōnis uidetur. quia Hugo dicit et
Magiſter. ꝙ peccauerit peccato conſenti-
endo. ſed non potuerunt conſentire pecca-
to luciferi. nec quod ꝑceſſerat. primū enim
uult aliquis aliquid q̄ꝫ requirat conſenſum
ergo ⁊c. ¶ Item hoc uidetur. quia diabol⁹
aliquo mō fuit origo ſiue ſuggerendo ſiue
exemplum prebendo. nō potuit ſuggerere
niſi poſtq̄ꝫ appetiit. nec etiam demonſtrare
aliis conceptum ſuū. nec illi conſentire. nec
poſtquam cognouerunt. ergo in medio in-
ter peccatum diaboli et aliorum cecidit ſug
geſtio. uel ſaltem demonſtratō et perce-
ptio et diiudicatio de percepto. ſed iſta nō
poſſunt ſimul eſſe. ergo fuit ibi ordo tem
poris. ¶ Sed contra. ꝙ non potuerit ibi
eſſe ordo cauſalitatis ſiue occaſionis ui-
detur. quia ſtatim ubi peccauit deforma
tus eſt. ergo cum angeli ante peccatum
haberent limpidum uiſum. ſi uiderent de-
formitatem pocius debuerunt a peccato
retrahi q̄ꝫ eius exemplo uel ſuggeſtōe.
ergo nō peccauerūt ei⁹ exēplo ut ſuggeſtōe.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Itez ꝙ nõ fuerit ibi ordo temporis uide-
tur. q̇a ſtatim ubi diabolꝰ peccauit corruit
alioqui fuiſſet dedecus peccati ſine decore
iuſtitie. ſꝫ oẽs ſimul ceciderũt. vñ Dama.
dicit ꝙ ſimul cũ eo ſcꝫ lucifero ꝯulſa ẽ in-
numera multitudo. ergo ſimul tempe oẽs
peccauerũt. ¶ Itẽ põt obici ꝙ neuter ordo
q̇a boni ſimul ꝯuerſi ſũt. ita ꝙ nec fuit ibi
ordo cãlitatis ſiue ſuggeſtõnis nec tp̄is. er-
go ſi ſtatim diuiſa ẽ lux a tenebris. ſtatim
boni facti ſunt lux. ⁊ mali tenebre. ergo ſiľ
nõ tm̄ tẽpe uerũ etiã natura. ¶ Itẽ adhuc
ꝙ neuter ordo ibi fuerit uideť. q̇a ſi fuit or-
do cauſalitatis. ergo uideť pctm̄ alioꝝ ange-
lorũ rememorale ſicut ⁊ pctm̄ primi homis
qḋ aliũde habuit remediũ. q̇a aliũde habuit
occaſionẽ. ſi uero fuit ordo tp̄is. ergo uideť
ꝙ pctm̄ minoꝝ angelorũ ſit grauius cũ nõ
formidauerũt diuinũ iudiciũ qḋ ꝯſpexerũt ꝯ̃
luciferũ. ¶ Rño. dicendum ꝙ ad p̄dictoꝝ itelligẽ-
tiã ꝙ hic triplex ꝯſueuit poni poſitõ. q̇daꝫ
eni uoluerũt dicere ꝙ nõ fuit ibi niſi iordo
ſm gradũ. q̇a magis excellentius fuit pctm̄
luciferi. eo ꝙ magis ſupbiuit. nec tamẽ fuit
prius pctõ alioꝝ tp̄e nec origie. ſꝫ ſtatim in
eodẽ pũcto quilibꝫ ꝓpria uolũtate deprauã-
tus ſine exẽplo peccauit. ⁊ q̇a aſpectuꝫ ha-
buerũt. Ad idẽ ïdo ꝯſili mõ ⁊ eodẽ genere
peccati peccauerũt. ⁊ ꝯcedũt rõnes ad hoc.
¶ Alioꝝ poſitõ fuit ꝙ nõ tm̄ fuit ordo exceſ-
ſus imo cãlitatis. ut cãlitas large dicať non
tm̄ ad cauſã nature ſꝫ etiã ad occaſiõeꝫ. nõ
tm̄ ad ꝑpetratõeꝫ ſꝫ etiã ad ſuggeſtõꝫ. non
tam̄ ordo tp̄is. et hoc uolũt dare ſic intelli-
gere. q̇a in lucifero ſimul fuit tẽpe appetitꝰ
et eius exp̄ſſio. et in angelis ſimul ꝑceptio
⁊ appetitio. ⁊ ita ſimul tp̄e peccauerũt. tam̄
pctm̄ diaboli prebuit aliis uiã. ſicut exẽplũ
exponũt ſimile. ſi oculus aſpiceret directe
in orientẽ exĩis in occidẽte ſiľ fierꝫ coruſca-
tio ⁊ apperet in oculo. a miori uolũt hoc eẽ
poſſe in ãgelo. et ꝑ hoc ſoluũt obiecta. ¶ Ter-
cia poſitõ ẽ ꝙ fuit ibi ordo. et q̃ntũ ad gra-
dũ ⁊ q̃ntũ ad occaſiõeꝫ ⁊ q̃ꝫtũ ad duratõeꝫ.
q̃ntũ ad gradũ q̇a illḋ luciferi fuit maiꝰ. q̃n-
tũ ad occaſiõeꝫ q̇a aliis p̄buit exẽplũ. q̃ntũ
ad duratõeꝫ. q̇a ſicut in lucifero neceſſe fuit
tp̄e añ eẽ q̃ꝫ peccare. q̇a nõ potuit in eodeꝫ
inſtãti hr̃e ꝯgnitõꝫ q̄ p̄exigiť ad pctm̄ cũ de-

ordinata affectõe. Sic in miorĩbus angelis
dicũt fuiſſe in peccãdo. cũ peccauerũt aſpici-
endo qḋ angelꝰ uolebat. ⁊ exinde aſpiciẽdo
ꝯmodũ ſuũ. Et hec poſitõ uideť itelligibili-
or. vñ ꝯcedẽde ſunt rões ad hoc inducte.
¶ Ad illḋ ergo qḋ obiciť ꝙ deformis fuit
ſtati. põt rñderi ꝙ deformis fuit. ſꝫ illa erat
intra ꝯſciaꝫ. ⁊ ïdo nõ appuit q̇a ñ reuelauit.
vel põt dici ꝙ ẽ deformitas ꝯtra naturã et
ꝯtra uolũtatis ꝺformitatẽ. ꝯtra naturã ſtati
natura ꝯgnoſcit ⁊ reſpuit. quia non moueť
niſi uno mõ. ſꝫ deformitatẽ uolũtatis nõ re-
ſpuit uolũtas eo ꝙ ip̄a libera ẽ. ⁊ ideo fre-
quenť placꝫ ei actus culpabiľ ⁊ ꝺformis. nec
taľ actꝰ diſplicꝫ ei niſi inq̃ntũ adherꝫ aliquo
mõ iuſtitie. ⁊ q̇a angeli q̇dã adheſerũt iuſti-
tie. ïdo eis diſplicuit motꝰ angeli ⁊ ꝺformis
volũtas. alii uero nõ adheſerũt ïdo imũditiã
nõ ꝑceperũt. ſꝫ magis ut apparẽs bonũ ac-
ceptauerũt. ¶ Ad illḋ qḋ obiciť ꝙ ſimul ce-
ciderũt. põt dici ꝙ ſimul. nõ q̇a in eodẽ in-
ſtãti ſꝫ q̇a repẽte. ꝙ in ĩꝑceptibili tp̄e. et ibi
bene põt eẽ ordo q̇uis nõ ꝑcipiať. Uel aliť
et melius põt dici ꝙ ſathanas nõ ſtati ceci-
diť ut appetiit. ſꝫ poſtq̃ꝫ pctm̄ eiꝰ fuit ꝯſum-
matũ ⁊ ꝯfirmatũ ꝑ odiũ ⁊ inuidiã. ⁊ poſtq̃ꝫ
facta eſt diuiſio bonoꝝ angeloꝝ a malis. de
quoꝝ ꝯſorcio poſt beatificatõeꝫ ſtati repul-
ſi ſunt. Nec ualet illḋ qḋ obiciť de pcti dede-
core. q̇a pctm̄ ſemper hꝫ penaꝫ internã ſibi
ꝯiunctam. vnde ſicut homo non ſtatim fuit
eiectus de padiſo ut peccauit. ſꝫ tam̄ ſtatim
penã habuit. ita uidetur de angelo eẽ dicendum ꝙ
nõ in eodẽ inſtanti cecidit. ¶ Ad illḋ quod
obicitur de bonis angelis. dicendum ꝙ tam ꝯuerſi-
onem bonoꝝ angelorum q̃ꝫ auerſionem de-
monũ peccatum luciferi preceſſit. nam ip̄e
prius ſuperbiuit et ſuperbiam ſuam oĩbus
indicauit. et extunc quidam adheſerunt ſibi
alii uero r̄ſtiterũt et adheſerũt deo. et ſimul
lux iſti. illi tenebre facti ſunt. quamuis ergo
ſimul fuerit angelorum conuerſio et de-
monum auerſio. non tamen ſimul cum
peccato luciferi. ¶ Ad illud quod ultimo
obicitur de excuſalitate vel grauitate. di-
cendum ꝙ prima pars ratõcinationis du-
pliciter deficit. Primum. quia illa non eſt
ſufficiens ratio quare peccatum hominis
fuit rememorale. ſicut infra patebit melius.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Scđum q̄a non eſt ſimile. aliter enī diabolꝰ
dedit occaſionē homi. aliter angelis malis.
homini promittēdo ⁊ fallendo. ſed angelis
ſolum ꝯceptū ſuū inſinuando. vnde nō dici
tur eos tentaſſe ut primos pentes. Scđa
pars deficit quia nō auerterūt eius ruinam.
nec uiderūt diuini iudicii ſeueritatē in ipm
quo uſqꝫ peccatum eius fuit ꝯſummatū vt
prius tactum eſt et determinatum.

Q Onſequenter tercio loco que-
ritur de ꝯuerſione beatorū. et
circa hoc q̄runtur duo. ¶ Primo
queritur de ipa ꝯuerſione ī cō
patōne ad ſuū principiū. ¶ Scđo queritur de
eadem in ꝯpatōne ad premium.

Q Ueritur igitur primo vtrū cō
uerſio beatorū angelorum ad
deum fuerit uirtute nature vł
auxilio gratie. ¶ Et ꝙ vͥtute na
ture uidetur primo auctoritate Mgr̄i ī lr̄a.
nō indigebat angelus gratia p quā iuſtifica
retur. ergo iuſtus erat ⁊ p̄ter gratiā. ſꝫ q̄ iu
ſtus eſt recte ⁊ ordinate ꝯuertitur ad fōtē
omnis iuſtitie. ergo uidetur ꝙ hoc potuer̄t
angeli ſine auxilio gratie. ¶ Itē philoſo.
in tercio de aīa. intellectus ſemp eſt rectus.
ſꝫ hoc nō eſſet niſi certitudo eſſet ei ꝯnatu-
ralis. ergo angelicus intellectus eſt uere et
ꝓprie de natura ſua rectꝰ. ſꝫ nullus ē rectꝰ
niſi is qui ſurſum eſt ꝯuerſus. et qui hꝫ ca-
put mentis erectū ad diuina. ergo uidet̄ ꝙ
habuerit p naturam. ¶ Itē facilius pōt q̄s
illud ad qđ naturaliter ordinatur q̄ꝫ illđ ad
qđ nō ordinat̄. ſꝫ āgelus erat ordinatus ad
deū magis q̄ꝫ ad alia. et natura erat ordia
ta ī ipo. ergo cū ſine aliquo adiutorio poſſꝫ
ꝯuerti ad bonum ꝯmutabile et auerti a deo
multo fortiꝰ abſqꝫ auxilio aliquo pōt ꝯuer
ti ad ipm. ¶ Item naturale ē alicui cōuerti
ad illud qđ naturaliter magis diligit. ſꝫ āge
lus naturali dilectōne magis diligebat deū
q̄ꝫ aliqđ creatū. vt in p̄cedentibꝰ eſt habitū.
ergo uidetur ꝙ naturalit̄ ꝯuertetur ad ipm
¶ Itē ſimꝰ in iſtanti ꝯuerſiōis ⁊ auerſionis
nulla ē dr̄a int̄ hoc iſtās. ſi ergo aliq̄ incipit
eſſe dr̄a hec ē a uerſione ⁊ ꝯuerſione. ergo
prior ē auerſio ⁊ ꝯuerſio q̄ꝫ gr̄e infuſio. er
go ꝯuerſio n̄ potuit eē a gr̄a. ¶ Itē ſi ꝯuer
ſio fuiſſet a gr̄a ⁊ n̄ a natura. ergo illis an-
gelis q̄ nūq̄ꝫ habuer̄t gr̄am ſꝫ ſolū natura-
lia nō eēt iputandū ꝙ ad deū nō ſūt ꝯuerſi.
ergo nec diabolꝰ eēt culpandꝰ nec puniedꝰ.
q̄a deo nō adheſit. ¶ Ad oppoſitū arguit̄.
primo auctoritate ⁊ demōſtratōe. auctorita
te ſic Mgr̄ dicit in lr̄a. Cōuerſio iuſtos fec̄
ſꝫ auerſio iiuſtos. ſꝫ nihil facit iuſtū niſi ſit
gratuitū. ergo ꝯuerſio fuit a gr̄a. ſi dicas ꝙ
intelligit de iuſtitia naturali. hoc nihil ē. q̄a
illā hēbāt oēs āgeli a ſua origīe. ¶ Itē ꝯuer
ſio creature ſp̄ūal̄ ad deū ut dicit Augꝰ. eſt
dies. q̄a ibi ē fulgor ꝯgnitōis ⁊ calor affectō
nis. ſꝫ p naturā lux p̄cedit die. cū ergo āge
lus n̄ ſit lux niſi p iformatōē gr̄e. priꝰ ſuſce
pit gr̄aꝫ q̄ꝫ ꝯuerteret̄ ad boītatē diuā. ¶ Itē
n̄ ē meritū ſine gr̄a ſicut meliꝰ patebit ī lr̄a
q̄a n̄ hoīem ꝑpt opꝰ ſꝫ opꝰ ꝑpt hoīes ac-
ceptat deꝰ. ſꝫ āgeli ī ſua ꝯuerſiōe meruer̄t
ſicut ⁊ alii ī auerſiōe ꝺmeruer̄t. ergo ⁊c. ¶ Itē
ſi p ſola naturalia fuiſſꝫ ꝯuerſio. cū ergo in
naturalibꝰ p̄celleꝫ lucifer. pociꝰ uidet̄ ꝙ ipe
eēt ꝯuerſꝰ q̄ꝫ alii. ſi ergo n̄ fuit ꝯuerſꝰ no a
virtute nature fuit illa ꝯuerſio ſꝫ magis ab
auxilio gr̄e. ¶ Rn̄o. Ad itelligētiā obiectoꝝ
p̄notādū ē ꝙ ī ꝯuerſiōe ad deū attēdit̄ recti-
tudo ſubſtātie ſp̄ūal̄ q̄ntū ad eiꝰ mētē maxi
me rōe ptis motie. nec pōt eē r̄cta niſi actu
vł hītu ſit ad deū ꝯuerſa. queadmodū igit̄
duplex ē r̄ctitudo ſicut duplex ē ꝯuerſio. ē
ei q̄dā r̄ctitudo nature iſtitute. ⁊ penes hāc
eſt iuſtitia origiał. ⁊ ē r̄ctitudo gr̄e. ⁊ penes
hāc ē iuſtitia meritoria quā acceptat iudex
ſūmꝰ ad r̄tributōē eternā. ⁊ q̄a uidꝫ ī ea pul
chritudīeꝫ gr̄e. merito cuiꝰ aīaꝫ traducit in
ſpōſā. ⁊ opa eiꝰ ſūt ipi amabilia. ſic itelligēdū
ē ꝙ duplex ē ꝯuerſio. q̄dā a naturali r̄ctitu-
die. q̄dā a r̄ctitudie gr̄e. primā potuer̄t hr̄e
angeli abſqꝫ gr̄a. ſꝫ ſcđam non ſine gratia.
Quando igitur q̄ritur a quo principio fue
rit illa ꝯuerſio. dō ꝙ illa ꝯuerſio fuerit me-
ritoria ⁊ deo placita. ideo nō potuit eē ſine
gr̄a. Rurſus quia p illā ꝯuerſionē optinue
rūt gratiam. oportet ponere ꝙ ꝯuerſioneꝫ
illā inchoauerit uolūtas libera. ſꝫ ꝯſumma
uerit gratia. et ideo fuit ibi gr̄a ſubſequēs
nō p̄ueniens. gratia coopans non opans. ut
dicit Mgr̄ in lr̄a. ꝯcedenđ eſt igitur ꝙ illa
angelorū ꝯuerſio in qua ꝯfirmati ſunt non
fuit ſine gratie auxilio. ¶ Ad illđ ergo qđ

obiicitur ꝙ nõ indigebat angelus gratia iu-
ſtificante. ꝺ ꝙ iuſtificatõnis actus duplicit̃
intelligitur. eſt eni iuſtificare de nõ iuſto fa
cere iuſtũ. non iuſtũ aũt dupliciter accipitur
ſcꝫ priuatiue et negatiue. priuatiue ideꝫ eſt
nõ iuſtũ ꝙ iniuſtũ. et tũc iuſtificare idẽ ẽ ꝙ
de impio facere piũ. et hoc mõ nõ fuit grã
in ãgelis ad hũc effectũ. alio mõ dicitur nõ
iuſtũ negatiue. et ſic nõ tm̃ dicitur nõ iuſtũ
qꝺ hꝫ impietatẽ ſꝫ qꝺ nõ hꝫ iuſtitiã gratie.
et ſic fuit in angelis iuſtificatõ ꝑ gratiam. et
ab hac iuſtitia fuerũt opa eorũ meritoria.
¶ Ad illud qꝺ obiicitur ꝙ intellectꝰ ſemp
eſt rectus. iam pꝫ rñõ. nam intelligit de re-
ctitudine naturali. illꝺ tam̃ uerbũ philo. de
bet intelligi ut dicatur ſemp eẽ rectus r̃ſpe
ctu illorũ ad q̃ mouetur ut natura ſiue na-
turalit̃. ⁊ ſic nos dicimꝰ in theo. ſynderesim
ſemp rectã. Si aũt intelligat̃ reſpectu eorũ
in que mouet̃ ut deliberãs falſum ẽ. immo
circumſcripto oĩ imaginabili et fantaſmate
poſſet intellectus peccare ſiue priuaricari.
ſicut forte fecit angelicꝰ. ¶ Ad illꝺ qꝺ obi
citur ꝙ facilius põt quis in id ad qꝺ ordiat̃
⁊c. ꝺ ꝙ verũ ẽ ſi illꝺ ſit infra termĩos natu
re. ſꝫ ɔuerti ɔuerſione ꝑfecta ⁊ meritoria.
hoc ẽ ſupra naturã. ſꝫ deficere hoc ẽ infra.
iꝺo rõ illa nõ cogit. Uel dic ꝙ illꝺ ẽ ueꝝ qñ
genꝰ opis ad potentiã ɔpatur eſt eq̃lis diffi
cultatis ſi in ſe ɔſideret̃. alr̃ nõ hꝫ ueritatẽ.
ſicut pꝫ in multis exemplis. ¶ Ad illꝺ qꝺ
obicit̃ ꝺ ɔuerſiõe ꝙ ſeq̃t̃ dilcõeꝫ. ꝺ ꝙ uni
formit̃ ſũpta ɔuerſiõe cũ ĩpa dilcõne nõ hꝫ
inſtantiã. ſicut eni q̃dã dilectõ ẽ a uoluntate
naturali q̃ deſideratur deus ut beatificans.
q̃dã a uolũtate electiua q̃ q̃s optat deo ho
norẽ ⁊ gloriã. q̃daꝫ a gratuita. q̃ in obſeq̃ũ
diuinũ captiuat̃ ĩpa uolũtas tota. Sic ⁊ con
uerſio ꝑ appetitum ɔcupiſcentie ẽ a natura
cõuerſio ꝑ affectũ amicicie eſt a uoluntate
deliberatiua ſiue electiua. ɔuerſio uero per
obſequium obediẽtie grate eſt ab ipſa gra
tia. et ſic patet illud. ¶ Ad illꝺ quod obicit̃
ꝙ in nullo differebãt. ꝺ ꝙ illꝺ ɔcludit ꝙ
grã nõ inchoauerit ſꝫ nõ excludit qui ɔfir-
mauerit. ⁊ hoc uerũ ẽ. ¶ Ad illud qꝺ obicit̃
ꝙ ñ eẽt iputãdũ mal̃. ſi ɔuerſio eẽt a grã.
ꝺ ꝙ falſuꝫ ẽ. q̃a ſtare poterãt ⁊ ñ auerti ſi
uolebãt. ⁊ iꝺo auerſio eiꝰ iputat̃ i culpã.

SEcũdo queritur de ɔuerſione
beatorũ in ɔpatõne ad p̃miũ:
et queritur vtrum in eorũ con
uerſione meritum ſequatur p̃
miũ uel p̃cedit. ¶ Et ꝙ precedat uidet̃ Aug.
de correptione ⁊ gratia. angeli ſancti q̃ ca
dentibus aliis ſteterũt illiꝰ uite mercedeꝫ re
cipere meruerũt. ſi ergo meruerũt recipere
meritũ preceſſit receptõnem mercedis.
¶ Item meritũ eſt uia ad premiũ. ſed recto
ordine procedendo. prior eſt ſtatꝰ uiatoris
q̃ꝫ comprehẽſoris. ⁊ uie q̃ꝫ patrie. ergo in
angelis fuit meritum ante premiũ. ¶ Iteꝫ
diſpoſitõ precedit illud ad qꝺ diſponit. uel
tempore uel natura. ſed gratia eſt diſpoſi-
tio ad gloriam. ergo ſi deus dedit angelis
gratiam qua poſſũt mereri ⁊ gloriam q̃ ſũt
beati. prius habuerũt gratiam q̃ꝫ gloriaꝫ.
ſed gratia quando inuenit libeꝝ arbitrium
in actu debito facit illum eẽ meritorium. er
go libeꝝ arbitriũ angeli i ingreſſu gratie ⁊
glorie erat in actu. ergo prius habuit motũ
meritorium q̃ꝫ glorioſum. ¶ Item per im
poſſibile uidetur. quia deus dedit angel̃ glo
riam. aut ergo dignis aut indignis. ſi indi
gnis iniuſte ⁊ inordinate fecit quod eſt im-
poſſibile. ergo dedit dignis. ſed nullus ẽ di
gnus corona niſi ꝑ merita. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ
ſi mereri ɔtinet habitum dum quis ſeruit
deo ⁊ bene utitur habito. ergo cum omnis
ꝑſeuerãs in gratia bene utatur ea. qui ꝑſe
uerat in gratia meretur eam. ſed quod eſt
ex meritis non ẽ gratia. ergo merẽdo gra
tiaꝫ deſineret eſſe gratia. ¶ Item ſi p̃miũ
p̃cedit meritum quero qꝺ ẽ illud meritum:
aut q̃ntũ ad actum ɔtemplatõnis. aut mini
ſterii. nõ ɔtemplatõis. ſic oẽs beati mererẽ
tur. ſi quantum ad actum miſterii. ergo ui-
detur ꝙ ſi non eſſet homo angelus nõ poſ
ſet mereri. ergo nec dignꝰ eſſet beatificari.
quod falſum eſt plane. ¶ Contra hoc ẽ qꝺ
Magiſter dicit in littera. ꝙ ſibi magis pla
cet ꝙ merentur iam habitum. ¶ Itẽ rõne
angeli dum miniſtrant nobis aliquid merẽ
tur cum ex magna rõnabilitate ⁊ liberalita
te nobis ɔdeſcendant. et miniſterium non
ſit actus comprehenſoris ſed viatoris po
cius. Aut ergo angeli merentur habi-
tum talem. aut habendum. ſi habitum

Si habitū habeo ꝑpoſitum. ꝙ meritum ſe
quitur pmium. ſi habendum. tūc ergo cum
mereantur beatitudinem non eſt beatus. ſi
aliud ꝗꝫ beatitudinem. ergo nō eſt merituꝫ
eius perfectum nec neceſſarium. ¶ Preterea.
quicquid mereat̄ cum ſpes que differt̄ affli-
git aīam. uidet̄ ꝙ tale merituꝫ reſpectu rei
habende. non poſſit ſtare cum ſtatu beatitu
dinis. ¶ Item magna pmia nō debēt dari
ſine magnis meritis. et magna merita non
ſunt ſine magnis obſequijs. ergo cū angeli
magna pmia habeāt ⁊ magna obſequia nō
pceſſerūt in quibus meruerūt. ergo debent
ſequi. ¶ Item ſm ꝙ plus dat deus exigit
plus a creatura. ſi ergo maius robur uirtu-
tis dedit angelo ꝗꝫ homini. ergo et maiora
obſequia requirit. ſed homo nō glorificat̄
niſi p multos labores. ergo nec āgel᷒ ſine
opibus debet glorificari. ſed opa non pceſ
ſerūt ſed ſolus motus affectōis. ergo opor
tet ꝯſequi. ¶ Rñſio. dō ꝙ circa hoc ſicut
dicit Mgr̄ duplex fuit opinio. ¶ Quidā eni
dixerūt ꝙ in angelis pmium pcedit meritū
et huius poſitōnis fuit Mgr̄. et ad hoc po
nendum moti ſunt rōnabiliter. ⁊ q̄ntum ad
motiuū. ⁊ q̄ntum ad moduꝫ. q̄ntum ad mo
tiuū. quia eniꝫ intellexerūt quia non ē meri
tum ſine gratia. nec magnū merituꝫ ubi nō
eſt magnū obſequiū. et in angelis ꝓpt̄ natu
re uelocitatem ueritateꝫ ⁊ idoneitatē ſimul
duratōne dat̄ gratia et gloria. dixerūt ꝙ in
angelis meritum non potuit pcedere pmiū
meritum inq̄ntum condigni. ſꝫ ſolum ſi ali
quid pcedit hoc eſt meritum ꝯgrui. ſed ſe-
quit̄ meritū ꝯdigni. hoc etiaꝫ ad hoc ponen
dum inſtigauit ꝙ meritum rei habende ſo
nat in indigentiam qd̄ nō uidet̄ poſſe ſtare
cum gloria. Modum auteꝫ huius meriti ſa
tis aduertere poſſumus in militib᷒. q̄ bene
pugnādo merent̄ equū añ merita datū. hec
aūt opinio ⁊ q̄ꝫuis ſit pbabilis. tñ plura hꝫ
ſibi aduerſantia que in opponēdo tacta ſūt.
Propter qd̄ fuit alia rō. ꝙ in angelis meri-
tum pceſſit pmiū. nō tēpe ſꝫ nature. ⁊ rōem
huius aſſignāt. q̄a grā naturalit̄ pcedit glo
riam. et grā cū inuenit motū i li. ar. ordiatū
facit meritoriū ⁊ penſat̄ meritū. ſm q̄ntita
tem grē. nō ſm multitudīeꝫ opum. Ideo cū
angelis data ſit pfecta grā ⁊ libeꝝ arbitriū

omnino ſit coopatum grē. ꝙ in ſua ꝯuerſio
ne ſufficient̄ meruerunt glorificatōnem. et
hec poſitō rōnabilior eſt ⁊ melius habet fū
damentū. q̄a meritum requirit et fūdat̄ in p
fectōne uoluntatis. nō in multitudīe opinio
nis. Hanc ꝯmunit̄ tenēt moderni doctores
ideo huic adherenduꝫ eſt. ¶ Ad illō qd̄ obi
citur de Mgr̄o. dō ꝙ in hac opinione ſicut
et in pluribus alijs non aſſentit̄ ei. ¶ Ad il
lud qd̄ obicit̄ ꝙ merent̄. dō ꝙ eſt premium
ſubſtantiale ⁊ hoc meruerūt p conuerſionem
ſui in deum. et eſt pmium accidētale. ⁊ hoc
merent̄ p miniſterium quod faciunt homi.
⁊ quia accidit beatitudini. ideo ſine tali pre
mio cum eius merito poteſt ſtare beatitudo
nec affligunt̄ expectatōne. ſicut nec anime
beate de ſcd̄e ſtole pceptione adhuc minus
quia minus inclināt̄. ¶ Ad illud quod obi
citur. ꝙ magna premia requirunt merita
magna. dicendum ꝙ magnitudo meriti nō
conſiſtit in exteriori ope principaliter ſed
interiori. Sicut diabolus multum peccauit
ꝓpter improbam uoluntatem. ⁊ ſi nihil fece
rit exterius. ſic econuerſo multum meruerūt
angeli boni. ¶ Et ad illud qd̄ obicit̄ de ho-
mine. dicendum ꝙ homo non ita cito me-
ret̄ ut angelus. idō tempus meriti habꝫ diu
turnius. ⁊ idō nō ē ſimile. ſꝫ hoc melius pa
tebit infra diſtinctōne ſeptima.

In iſta parte ſunt dubitatōnes
circa lr̄am. Et primo queritur
de hoc ꝙ dicit Auerti odio ha
bere ut inuidere. ¶ Cōtra. nul
lius ꝯſcientia pōt odiſſe deum. cum oēs na
turalit̄ appetant ſummum bonum. ergo ui
detur ſm hoc ꝙ nullus auertat̄. ¶ Rñſio.
dicendum ꝙ Mgr̄ non diffinit hic q̄mcūq3
auerſinoem ſed auerſionem conſummatā.
in qua eſt obſtinatio ⁊ rebellio contra deū.
que fuit in diabolo. ex quo uidit ſe non poſ
ſe conſequi quod ambiebat. ¶ Ad illud
ergo quod dicitur ꝙ nullius conſcientia po
teſt deum odiſſe. dicendum ꝙ Auguſtin᷒
illud retractat. attamen ueritatem aliquo
modo habet illud verbum ſi intelligatur
de deo inquantum eſt ſummum bonū ad
qd̄ pticipandū facta eſt creatura rationalis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vnde cū n ſemper appetat beatificari nūq̄ꝫ
beatificans odit. nihilominus ꝯtingit cōſide
rari deum ut iuſtum ponentem leges. ⁊ in-
fligentem penas. et ſic odiunt multi qui ſcꝫ
peccant in ſpūm ſanctuꝫ. ¶ Item queritur
de hoc ꝙ dicit. ꝙ data eſt gracia angel̄ co
opans. ¶ Contra. gracia coopans eſt ſub-
ſequēs r̄ſpectu opantis. ſꝫ n̄ habuer̄t opan
tem ut p̄dictum eſt. ergo nec coopantem.
¶ R̄nſio. dō ꝙ eadeꝫ gracia dicitur opans
et coopans rōe diuerſorum effectuū · ⁊ idō
dicuntur non habere graciam opantem. q̄a
non habuerūt graciam mundificantem uo-
luntatem. habent tamen ip̄am eandem gra
tiam ut adiuuantem in bona opacōne. ⁊ iſti
effectus ſunt ſepabiles. ¶ Ad hoc ergo ꝙ di
citur ꝙ illa eſt p̄ueniens. dō ꝙ p̄ueniēs nō
dicitur rōne gracie ſubſequētis. ſꝫ rōne uo
lūtatis. vel dō ꝙ ille ſunt differētie ꝑut ha
bent eſſe ī libero ar. lapſo ſcꝫ homīs. et idō
non habēt locū in angelis. alia patēt.

¶ Diſtinctio ſexta.

PReterea ſciri oportꝫ ⁊c. ¶ ſupra
egit Mḡr de auerſione ⁊ con
uerſione angeloꝝ. ¶ In hac pte
de lapſu ſiue ruina maloꝝ. Et
diuiditur hec pars in duas. In prima deter-
minat ueritatem. In ſcđa remouet dubita-
cōnem. ibi Solet aūt queri ⁊c. ¶ Prima pars
habet tres partes. In prima determiat unð
ceciderunt. Secundo uero in quem locum.
ibi. Et tante ſuperbie. Tercō uero qualiter
habēt ordinē p̄lacōnum. ibi Et ſicut inť bo
nos ⁊c. Similiter ſcđa pars habet tres ptes
In prima mouet queſtōnem de unitate loci
quantum ad angelos minores. ſcđo q̄ntum
ad luciferum. tercō occaſionaliter oſtendit
ꝯfligendi modum inter nos et noſtrum ad-
uerſarium. Primum facit ibi. Solet autem
queri ⁊c. Scđum ibi. De lucifero aūt. Ter
ciū ibi. Alii quoqꝫ q̇ a ſanctis ⁊c. P̄ricipaliť
igiť ī hac diſtīctōe determiatur vnde angeli
corruerint. ⁊ deinde quis locᵘ poſt ruinam
et quis ordo in loco et officō.

AD intelligentiam eorum que
in hac parte dicuntur de lapſu
angelorum. tria incidunt que
renda. Primum eſt de quo or-
dine uel dignitate ceciderunt. Scđum eſt in
quid ceciderūt. Tercium eſt de ordine ſiue
p̄lacōne eorū poſt caſum. ¶ Circa primū duo
queruntur. Primo queritur de quo ordine
fuerit lucifer. Scđo de quo ordine lapſi ſūt
minores angeli.

QUeritur ergo primo ð quo or
dine fuerit lucifer. Et ꝙ fuerit
de ſupremo hoc oſtendit Iob.
xl. ip̄e eſt principium uiarū dei
ſed non ordine nature. ergo ordine dignita
tis. ergo fuit precellens inter creaturas cete
ras. ergo ⁊ inter angelos. ¶ Iteꝫ Grego.
xxxij moral. tractās illð Ezec. Tu cherub
extentus ⁊ ꝓtegens ⁊c. quia comparacōne
claritatis ſue ceteroꝝ claritatē obumbraſſe
creditur. ideo ip̄e extentus ⁊ ꝓtegens phi
betur loquitur de lucifero. ergo ⁊c. ¶ Et iteꝝ
idem. dum ceteris agminibus angelorum p̄-
latus eorum claritatem tranſcendit. ex eoꝝ
compatione clarior fuit. ¶ Et iteꝝ in eodem
libro. illa ſupnorum uirtutum ꝓcere altitu-
dinis agmina ī leticie eterne uiriditate plā
tata. quamuis excelſa fuer̄t condita. huic ta
men nec p̄lata ſunt nec coequata. ¶ Item
idem. lucifer appetiūt omnibus p̄eſſe et cre
didit ſe poſſe optinere ut nulli ſubeſſet. ſed
hoc non eſt ꝓbabile niſi uidiſſet ſe omnes
p̄cellere. ergo fuit de ſup̄mo ordine. ¶ Itē
peccatum eius maximum fuit inter pecca-
ta omnium angelorum imo omniū creatu
rarum. Sed tanto maius eſt uicium quan
to in nobiliori natura. ergo ſi maximum
peccatum habuit omnium aliorum. ergo
quantum ad naturam ceteris maior fuit.
¶ Sed contra · Ezechielis viceſimooctauo
dicitur ad luciferum. Tu cherub. ſicut ex
ponit Gregorius. Sed ſupremus ordo
non ē ordo cherubin ſꝫ ſeraphin · ſicut vult
diabolᵘ. ergo nō fuit de ſup̄mo ordīe. ¶ Itē
Damaſcenus ſcđo libro. quarto capitulo.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ex his ãgelicis uirtutibꝰ q̃ p̄erãt terreſtri
ordini.i.eiꝰ qui cõtra terrena ē ordinis. ⁊ cui
terre cuſtodia a deo ꝯmiſſa erat li. ar. ſui ele
ctiõe uerſus ē. ergo lucifer ſm Damaſ. fuit
de iſimo ordīe. ¶ Itē ratione uidetur. quia
ſi ipſe fuit ſupremus. ergo magis fuit dei-
formis. ergo magis ad peccatuꝫ inhabilis.
ergo nõ peccauit. aut ſi peccauit nõ ita pro
funde ſicut alii ut uidetur. ¶ Itē ſi ſup̄mus
inter oēs ãgelos. ergo iter omnes creaturas
nobilior. ergo magis a deo dilectus qui dili
git omnia que facit. ergo cum facillimū fue
rit domino ipſum conſeruare. non uidetur
ꝓbabile ꝙ ipſum ꝑmiſit ruere. ¶ Reſpon
ſio. Dicendum ꝙ ſicut teſtantur ⁊ auctori
tates ſacre ſcripture ⁊ ſanctorū Lucifer ualõ
excellens fuit ⁊ ſi ſtetiſſet. in ſupremo ordīe
collocatus fuiſſet cū ad hoc haberet idonei-
tatē ex p̄te nature. Sicut eiꝫ patebit infra
diſtictio ordinū cõſūmata uenit ex p̄te gra-
tie. ſed diſpoſitio ex parte nature. vnde cõ
cedende ſunt rationes ad hoc inducte.
¶ Ad illud ergo quod obicitur. ꝙ cherub.
Dicendum ꝙ ſeraphin interpretatur incen
dium et hoc eſt per charitatē. Angelꝰ aūt
licꝫ a ſua condictione habuerit plenitudineꝫ
ſcientie. non tamē habuit incendium chari.
tatis niſi a gratia. et quia cherubin dicitur
plenitudo ſcientie. ſed ſeraphin incendium
charitatis. hinc eſt ꝙ dicitur cherub nõ ſera
phin. ⁊ hoc non ideo quia eſſet de ordine
cherubin. ſed quia habebat habitum illi or-
dini conuenientem. non ſicut habitum con-
uenientem ordini ſeraphin. quãuis ad illum
eſſet preparatus. ¶ Ad illud quod obicitˀ.
ꝙ preerat terreſtri ordini. Dicendum ꝙ
Damaſcenus hic dicit quãtum ad uiꝫ ãmi-
niſtratiuam ꝙ ceteri ei erant ſubiecti q̃ꝫtum
ad actum miniſterii. et quia actus miniſterii
omnibus aliquo modo cõuenit ex natura. ſi
cut infra patebit. quia omnes ſunt admini-
ſtratorii ſpiritus. ideo ex hoc non habetur
ꝙ angelus fuerit de ordine infimo. immo
eſſe potuit de ſupremo et preſidere terreno
rum miniſterio. ¶ Sed tunc eſt queſtio Cum
in angelo eſſet uis contemplatiua. Quare
magis per adminiſtratiuam euꝫ deſcribit.
Et dicendum ꝙ uis contemplatiua attenditˀ
in comparatione ad ſupius. ſed adminiſtra
tiua in comparatione ad inferius. et quoniã
angelus ſupp̄ſſit occaſioneꝫ peccandi conſi
derando ſuam preſidentiam reſpectu infe-
riorum. ideo ſm illam uim eum deſcribit.
vnde Auguſtinus dicit ꝙ conſideratio an-
geli in peccando fuit contrario modo conſi
derationi Cēturiõis qui dixit ī viij. Math.
Ego ſum homo ſub poteſtate cõſtitutus ⁊
habēs ſub me milites. ãgelꝰ neceſſario pri-
mo conſiderauit milites ⁊ miniſtros ſibi ſub
ditos. ideo eleuatus eſt in ſuperbiam.
¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ minus habilis
ad peccandum. Dicendum ꝙ uerum ē. at-
tamen uoluntas in angelis omnibus libera
eſt et uertibilis. ideo ſine omni pronitate
poterat quo uolebat inclinari. et hinc eſt ꝙ
ille grauius peccauit. vnde ad peccatuꝫ nõ
neceſſario concurrit pronitas. ſed uertibili-
tas. nec peccatum intenditur ex pronitate.
ſed magis ex nature et donorum dignitate
⁊ conuerſionis profunditate. et quia altior
erat. ideo cecidit profundius. et quia fortior
ideo ad malum ſe conuertitꝫ fortius ⁊ irreꝑe
rabilius. ¶ Ad illud quod obicitur ultimo
quod uidetur incredibile ꝙ deꝰ nobiliſſimã
creaturam ſuam ſic perire dimitteret. Di
cendum ꝙ mira in hoc iuſticia oſtenditur.
qui tantum ſeruat iuſticiam ut ordinem in
ſtitutum nullo modo infringat. tantum pec
catum odit. ut propter peccatū quos chariſ
ſimos reputauit abiciat. vnde credo ꝙ taꝫ
ſpectandum monſtrum diuine ſeueritatis
in angelo nobiliſſimo et primo hoīe. quoꝝ
utrūqꝫ propriis manibus plaſmauit et deco
rauit. deus nobis infimis appoſuit et oſten-
dit ut addiſcamus quãtum deus odit pecca-
tuꝫ. et maxime ſuperbiam ꝙ pro uno mo-
tu cordis nobiliſſima omnium creaturarum
eternaliter et ſine ſpe uenie eſt damnata. et
pro uno eſu pomi. et ipſe Adã ⁊ tota poſte
ritas uſqꝫ ad finē mūdi ē morti ⁊ multiplici
penalitati ſubiecta. ⁊ niſi dominꝰ relinq̃ſſet
nobis ſemē. q. ſodoma fuiſſemus. Ex his
efficaciſſimū relinq̃tur argumētū. ꝙ horren
duꝫ ē incidere ī manꝰ dei uiuētis. Si. n. deꝰ
nõ pepcit nobiliſſimo ãgelo ſupbiēti. quid
erit d̄ uiliſſimo cinere ⁊ abiectiſſimo in altū
ſe extollenti. cū iacere debeat in cinere ⁊ cili
tio. imo in ipſo ſterquilinio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Secūdo queritur de quo ordie
lapſi ſunt miores āgeli. ¶ Et
ꝙ de oībꝰ uideť. Hu. de quo
libꝫ ordie aliq̄ ceciderūt ¶ Iteʒ
Grego. dicit in homelia pēte
coſtes. ꝙ ad oēs āgeloꝝ ordines aliq̄ hoies
aſſumūtur. ſed hoc nō erit niſi ad reſtauran-
daꝫ ruinā āgeloꝝ. ergo de quolibꝫ ordie ali
qui corruerūt. ¶ Itē ꝓbatū eſt ꝙ lucifer
fuit ḋ ſupmo ordie. ergo ſi de illo ceciderūt
uidetur ꝙ multo fortiꝰ ḋ aliis. ¶ Iteʒ oēs
āgeloꝝ ordies ꝓcurāt hominū ſalutē. vnde
oēs ſunt adminiſtratorii ſpūs ⁊c. ergo uideť
ꝙ oībꝰ ordinibꝰ ſuo mō hoies r̄cōpenſētur
obſequiū ut nutriať caritatis ſolatiū. ſꝫ ſicut
āgeli ſubueniūt hoībꝰ miniſtrādo. ita hoies
āgelis eoꝝ lapſuꝫ repādo. ergo q̇libꝫ ordo
habuit ruinā. ¶ Sed cōtra. Scḋo pe. ij.
Deꝰ āgelis peccantibꝰ nō pepcit. ergo oēs
labētes ſunt de infimo ordie. q̇a infimꝰ ordo
cēſetur noie āgeloꝝ ut iferiꝰ patebit ¶ Iteʒ
Apoſtolꝰ uocat demōes. Ephe. ultio Prici
patꝰ ⁊ poteſtates ⁊ diuerſa noia āgeloꝝ di-
cuntur ḋ demōibꝰ p̄ter ſeraphin ⁊ tronos.
ergo uidetur ꝙ de his ordinibꝰ nulli cecide
rint. aut ſi ceciderūt cū nō poſſit ꝓbari per
ſcripturā nullo ē aſſerendū. ¶ Item angeli
eiuſdē ordis ſunt ſiliores ī natura. ſed qui
ſunt ſiliores in natura ſiliores ſunt i affecti
onibus. q̇a oē aial ad ſibi ſile copulabitur. ⁊
q̇ ſiliores ſunt i affectioībꝰ ſiliores ſunt in
moribꝰ. ⁊ q̇ ſimiliores i moribꝰ ſunt ſiliores
in bonitate ⁊ malitia. ergo ꝓbabiliꝰ uidetur
ponere ꝙ ſi de aliquo ordie ſteterūt aliqui
ꝙ oēs. ꝑ ꝯn̄s ⁊ ſi ruerūt aliq̄. ꝙ oēs de illo
ordie. ergo non eſt ponere ꝙ de omnibus
ordinibus aliqui ruerint aliqui ſteterint. ¶
Reſpōſio. Dicendū ꝙ ſm ꝙ ſancti dicūt
⁊ accipiūt ex ſcriptura. de oībus ordinibus
aliq̄ lapſi ſunt. ⁊ hoc exp̄ſſe dicit Hugo. et
rō pſuadet. Cū eim de ſupmo ordie aliq̄
ſint auulſi ut lucifer. credendū eſt ꝙ omnes
ſenſerit aliquā ruinā. ¶ Ad illḋ ergo quod
obicitur. ꝙ dicūtur oēs āgeli. Dicendū ꝙ
āgelꝰ ſm ꝙ ē nomē officii ꝙ ē mitti cōmūe
oīuꝫ ē ut patebit īfra. ap ꝓpriatur tamen in
feriori ordini de quo frequētiꝰ mittūtur ali-
qui. et ideo beatꝰ Petrꝰ generaliter loquēs
ꝯphendit oēs. ¶ Ad illḋ quod obicitur. ꝙ
ſcriptura nō noiat oia noia. Dicendum ꝙ
ſicut i malis q̄dā ſunt q̄ mox noiata ꝯiūcta
ſunt malo. ita i bonis quedā ſunt que mox
noiata ꝯiūcta ſunt bono ut ſeraphin. quia
dicit caritatis incēdiū. et troni q̇a dicit ſedeſ
ubi dominꝰ req̄eſcit ad iudicandū. ⁊ iḋo noia
hoꝝ ordinū demonibꝰ nō attribuūtur. q̄uis
ip̄i ex natura diſpoſiti eēnt ad hos ordines
ſicut ⁊ alios. tamē noia alioꝝ tenēt. q̇a cōia
ſunt bonis ⁊ malis. ut ſunt pricipatus ⁊ po-
teſtates. ¶ Ad illḋ qḋ obicitur de amore
ſimilitudinis. Dicendū ꝙ illud habꝫ locuꝫ
in amore naturali. in amore uero electio ubi
q̄s fertur ſm dominiū uolūtatis nō habꝫ ue
ritatē. nam Medea occidit filiū ⁊ plus odit
hō hoiem q̄ꝫ ſerpentē. frequenter maior eſt
diſcordia uolūtatū. ⁊ q̇a lapſus ⁊ ſtatus fuit
ſm uolūtatē electiuā nō naturalē. ideo non
habet hic locum.

Conſequēter queritur q̄tuꝫ ad
lapſum in quid ceciderunt ¶
Primo queritur Utrū cecide-
rint in ifernū q̄tū ad locum.
¶ Scḋo Utrū infernale ſupplitium.

Quod autē ceciderint in locum
infernalē uidetur. q̇a caſus tan
to ꝓfundior q̄to gradꝰ excel-
ſior. ergo ſi ceciderunt de loco
altiſſimo ut de empyreo. uidetur ꝙ detruſi
ſunt in locū infimū. ⁊ ita i infernū. ¶ Item
āgelis ſanctis ꝓpter mūditiā ⁊ lucē ſapien
tie debetur locus mūdiſſimꝰ ⁊ luciſſimus
ſicut ēpyreū. ergo a contrariis demonibꝰ in
mūdis ⁊ obtenebratis debetur locꝰ tenebro
ſiſſimꝰ ⁊ imūdus. ſed ille locꝰ ē infimꝰ ⁊ ſub
terraneꝰ q̇ dicitur ifernꝰ. ergo ⁊c. ¶ Itē ho
mines mali poſt mortē ſtati deſcendūt i in-
fernū. ſicut dicit Job xxi. Ducūt i bōis dieſ
ſuos. ⁊ in pūcto ad inferna deſcendūt. ergo
cū hoc ſit āgelis caſus qḋ hoībus mors. er-
go ſtatim ceciderūt in locū infernaleꝫ ¶ Si
tu dicas ꝙ ſunt relicti ex̄ ifernū ad noſtram
exercitationē. ¶ Cōtra. Hō de ſe pūꝰ eſt
ſufficiēter ad malū ⁊ ſatis pōt exercitari a
paſſionibꝰ carnis. ergo uidetur ſuperfluere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

exercitatõnes demonũ. ⁊ ſi de⁹ hoc ꝑmittit uidetur imiſericorditer agere. ¶ Contra. Ephe. ij. aliq̃n ambulaſtis ſcḿ principẽ poteſtatis aeris huiuſmõi demonſtrat aerem materialẽ. ergo ptãs diabolica maxime ẽ in hoc aere. ſ3 ubi eſt ptãs eius ⁊ ſubſtãtia. ergo ⁊c. ¶ Item ↄſtans eſt ꝙ diabolus nos tentat ⁊ tentauit xp̃um. vt dicitur in. iiij. Math. de nobis aũt nõ tm̃ ſcriptura docet ſ3 etiam expientia. ergo cũ angelus ibi ſit vbi opatur. ⁊ circa nos opatur. ergo ⁊c. ¶ Item in inferno nulla eſt oĩno redemptõ. vñ qui deſcendũt in ĩfernũ nũq̃3 aſcẽdũt. ergo ſi dmones deiecti eẽnt ĩ iferno neq̃q̃3 poſſent ad nos uenire. ſ3 ueniũt. ergo in infernũ nũq̃3 deſcẽderũt. ¶ Rñõ. dı̃ ꝙ ſicut pat3 ex ſcripturis locus dmonũ poſt lapſũ vſq3 ad diem iudicii. nõ eſt locus ſub terraneus quẽ uocamus ifernũ. ſ3 aer caliginoſ⁹ in quo generaliter demonũ multitudo ihabitat. vtrũ aũt aliqui detruſi ſint in ifernũ. hoc ego neſcio. nec ĩuenio a ſanctis determiatũ. hoc aũt bene credo ꝙ aliqui deſcendunt ad torquẽdas aĩas. ſcḿ ꝙ habent dputata inter ſe maledictõis officia. ¶ Rõ aũt quare in hoc aere ſunt. eſt ꝓpter hũanũ exercitiũ. ſicut eni dicit Aug. nũq̃3 deus quos ꝑſciebat futuros malos eos feciſſet. niſi pariter noſcet quibus bonorũ uſibus eos accomodaret. vñ dĩna diſpoſitõ hoc exigit. ut etiã ꝑuaricatõnib⁹ angelis obſequiũ quodãmõ electorũ trahat ⁊ eliciat. ſcit enim bene uti malorũ prauis uolũtatibus. ⁊ ideo nõ eos d̃truſit in ifernũ. ſ3 locu3 dedit aptũ ĩpis demonibus. tũ q̃ntum ad ſtatũ pct̃i. tũ q̃ntum ad ſtatũ exercitii ſiue belli. aer eni caliginoſus ꝓpter caliginẽ ↄuenit tenebroſitati culpe. ſ3 ꝓpter mobilitatẽ ⁊ ſubtilitatẽ ↄuenit velocitati angelice. Unde ſicut aliq̃bus uiris ſanctis oſtenſũ ẽ. frequent̃ circa nos uolitãt ſicut muſce. ¶ Ad illud ergo qđ obicit̃ ꝙ de altiſſimo ĩ ꝓfundiſſimũ. dı̃ ꝙ uerũ ↄcluderet ſi eẽt oĩno retributũ qđ meruerũt. ſ3 dñs non ſtatim retribuit. ſ3 ſimul cũ hominibus eos illuc expectat ꝑcere quos ĩpi ſua ꝑuerſitate induxũt peccare. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝙ angelis beatis locus debetur altiſſimus. dı̃ q̃uis ſit eis debitus nõ tamen ibi ſunt ſemp. ſ3 et circa nos ad experiẽdũ ſuũ miſteriũ. Similiter dico ꝙ q̃uis locus infernus ⁊ uiliſſimus ſit demonibus dbitus tam̃ eis differtur ꝓpter noſtrum exercitiũ. ¶ Ad illõ qđ obicitur d̃ hoĩbus malis poſt mortẽ ⁊c. dı̃ ꝙ nõ eſt ſile oĩno ſ3 ſolũ quo ad ſtatũ ĩpenitentie. na3 quo ad ſtatũ demeriti uel exercitii nõ eſt ſile. ſicut meli⁹ ĩfra patebit. Anima eni nõ eſt deputata ad miniſtrandũ ſicut angelus. ¶ Ad illõ qđ obicitur ultimo ꝙ de⁹ imiſericorditer agit cũ hoĩe. dı̃ ꝙ nõ. imo miſericordia ſupexaltat iudiciũ. q̃a ↄtra fomitẽ dat ſcītillã ↄſcīe ↄtra demonẽ dat bonũ angelum. ⁊ ſup hoc dat ſuam gratia3 ⁊ ſpũmſanctũ ſuũ q̃ uicit oẽm ptãtem. q̃a nec mors nec uita nec principatus nec ptãtes poſſunt ſepare a charitate dei. vñ amor ille eſt adiutoriũ ꝑualens oĩbus ⁊ oĩa uincens. ꝓpter hoc ut haberet exercitiũ. q̃a uirtus in ĩfirmitate perficitur. dat deus ſanctis ſuis angelũ ſathane q̃ eos colafigat ſicut colafigauit paulũ.

Ecũdo queritur circa hoc vtrũ ceciderint in ĩfernale ſuplicium. vtrũ. ſ. crucietur ubicũq3 ſũt. ¶ Et ꝙ ſic. ſup illud Iac. iiij. Inflamata a gehenna. Glo. gehenna ẽ diabolus ꝓpter quẽ facta eſt. ſicut eni gehẽna ſp ardet. ſic diabolus ubicũq3 ſit uel ĩ aere uł ſub terra ſemp fert ſecũ tormẽta flãmarũ. ¶ Item hoc uidetur rõe ꝑ ſile. angeli ↄuerſi q̃uis nõ ſint a miſterio abſoluti. tamẽ in ĩpo miſterio habent ꝑmiũ ſue ↄuerſionis. ſc3 beatam uiſionem. ergo pari rõe demones penam infernalẽ. ¶ Item uidetur a minori. q̃a graui⁹ eſt ĩ ↄſpectu dei iuſte omnia ponderãtis pct̃m angelicũ q̃3 hũanũ. ſ3 decedẽs homo ĩ pctõ ſine aliquo ĩteruallo ſtatim punitur pena gehennali ⁊ ĩcendio. ergo multo fortius uidetur de angel mal. ¶ Itẽ in pctõ duo ſũt. auerſio ⁊ ↄuerſio. ⁊ utriq3 reſpõdet ſua pena. ſ. carencia uiſionis auerſioni. et aflictõ ignis ↄuerſioni. ſ3 ſtatim ut peccauit amiſit irrememorabił uiſiõe3. ⁊ punitus eſt carentia uiſiõis. ergo pari ratõne pena aflictõis. ſ3 hec ẽ pena illi⁹ ignis. ergo ⁊c. ¶ Contra. Math. j. dicitur. Ieſu fili dei. ut quid ueniſti ante tempus torquere nos. ergo angeli nondum torquebantur.

¶ Item ſi punirētur pena ignis materialis cum ille agat in creaturam paſſibilem ꝛ cō dignam pati. ergo cum diabolus corporaliter obſidet aliquē ſi ſecū fert ignē. uidetur ꝙ eum totum ꝯburat. niſi uirtutē ignis ꝑ mi raculū reſtringat. ſ; non eſt ibi ponendum miraculum. ergo ꝛc. ¶ Item ſi ita torque rentur igne materiali. cū ille ſit ſumme afli ctiuus. nō delectarentur in pctō homis ſiue in faciendo aliquos peccare. ergo cū multū hoc deſiderēt non uidetur eſſe ꝓbabile.

¶ Item ſi torquētur igne materiali. cū nō ſint niſi tres ſpēs. carbo. flāma. et lux. q̄ro q̄ ſpecie: non luce ꝯſtat. q̄a non affligit. nec de cet eos ſecum ferre lucem. ergo uel flama vel carbone. ſ; neutrum iſtorū latet ſenſū. ergo ꝛc. ¶ Rn̄o. dd̄ ꝙ circa hoc ſunt diuer ſe poſitōnes doctorū. Quidam enim initē tes predicte glo. et ꝯſiderantes ultōem di uine iuſtitie ſiue rigorem. dicunt demones vbicūq; ſunt puniri ſuplicō ignis materialꝰ, licet minus itenſe q̄; poſt ultimam damna tōem. ꝛ cum hoc non ſit itelligibile ꝙ ignē cremantē ubiq; ſecū circūferāt. niſi habeāt corpa alligata coguntur ponere ꝙ dmones a ſui lapſu primario habuerunt ſibi aptata corpora in quibus punirentur. ꝛ in quibus circūferrent quaſi itrinſecus materiale icen diū quocūq; diſcurrāt. ſicut febricitās ubiq; circūfert ardorem in qualicūq; loco ponatꝰ. Sed qm̄ illō eſt difficile ſuſtinere ꝙ demo nes habeant corpa iſepabiliter unita. ſicut infra melius patebit. et ꝓpterea non uidetꝰ acrite puniri. tum ex uerbis euāgelii. tum etiam ꝙ itenti ſūt mala facere. ꝛ mala mul ta multiplicare. Idō aliorū poſitō eſt ꝙ de monibus differtur pena iguis uſq; poſt iu ditiū. tum ut eorū exercitiū non obmittatꝰ. tum etiam ut diuīa miſericordia oſ̄datur. q̄ ſuſtinet uaſa ire apta iinimicitatum in multa pecunia uſq; in diē quo retribuet oībꝰ ſm fructū adinuentōnū ſuarū. que harum poſitō nū ſit uerior neſcio. hec tam̄ q̄ ultimo dicta eſt uidetꝰ probabilior. ¶ Ad illud ergo qd̄ obicitꝰ d glo. p; Rn̄o. ſi aſpiciantꝰ ſequentia ꝙ non itelligit d flama ignis materialis. ſ; de flamis uicōrū. ſ. ire. inuidie. quibꝰ etiam torquentꝰ. ¶ Ad illō qd̄ obicitꝰ de angelꝰ bo nis. dd̄ ꝙ non eſt ſimile. q̄a deꝰ pronior eſt ad miſerendū q̄; ad ꝯdemnandū. ¶ Preterea miſteriū angelorū non impeditur ex gloria ſed expeditur. ſ; pena oīno retraheret ma los ab exercitando. ¶ Ad illō qd̄ obicitꝰ de damnatis hominibus. dd̄ ꝙ nō eſt ſimile. q̄a damnati ſtatim ſūt extra ſtatum dmeriti. ꝛ idō non oport; ꝙ differatur ſupliciū. nō ſic demones q̄a demerentur. ſicut infra melius patebit. ¶ Ad illō qd̄ obicitur de auerſiōe dd̄ ꝙ non eſt ſimile. q̄a uiſio dei nō poteſt ſtare cum culpa. vnde inſepabiliter pena a culpa eſt uiſionis carentia. non ſic eſt de pe na aflictiua.

Q Onſequēter tercio loco q̄ritur qualiter demones ſint poſt la pſum ordiati: et circa hoc que runtꝰ duo. ¶ Primo q̄ritur vtrū ſit inter eos ordinū diſtictō: Scdō vtrū int malos angelos ſit prelatō.

Q Ueritur ergo vtꝝ iter eos ſit diſtictō ordinū. ¶ Et ꝙ ſic uide tur. Apoſto. Eph. ultio. uocat eos pricipatus ꝛ ptātes. et alii ſancti noibꝰ aliorꝝ ordinū. ergo uidetꝰ ꝙ ſi tenuerīt nomē ꝛ nō fruſtra. ꝙ aliquo mō te nuerūt rē. ꝛ ita ꝙ ordiēs ſint in eis. ¶ Itē a natura ſua ſūt ꝯditi diſtincti ꝛ pfecti ꝛ ordi nati ſ; Dionyſ dicꝰ ꝙ hn̄t ſibi naturalitꝰ data integerria. ergo adhuc manꝫ iter eos ordo ¶ Itē nihil i vniuerſo ē inordiatū q̄uis ſit inordiatū in ſe. q̄a fedari nō pōt. ergo dmo nes ſuo mō ſūt ordiati ut angeli. ergo inter eos ē ordo. ¶ Itē natura āgelorꝝ q̄ntū erat de ſe habilit erat ad ordiēs. ꝛ grā aduenīēs pfeciſſet ordiēs. q̄a data eis fuiſſet ſm na turaliū ſtrenuitatē. ergo cū ſitr ꝑ maiorem naturaliū ſtrenuitatē fuerit ordo. ꝛ maiori tas in culpa. uidetꝰ ꝙ ſitr ꝑ culpā nō aufe ratur ordo ſ; magis pficiatꝰ. ¶ Cōtra. Hu go d ſancto Uictore. oēs in eandē malitiam ꝯſenſerūt. ꝛ unū ordiē pūerſe ſocietatis eſ fecerūt. ergo nō ē iter eos ordinū diſtictō. ¶ Itē malū ē corruptō mōi. ſpēi. ꝛ ordis. ſ; ꝑ pctm̄ facti ſūt mali. ergo iordiati. ergo n̄ ē inter eos ordo. cū oēs ſint mali. ¶ Item maior ē deordiatō i culpa ſiue ꝑ culpam ad ordiē q̄; i pena. nā pena reducit culpaꝫ ad

ordinem aliquem. ſʒ in ſuppliciis nō ē ordo
nature. ergo nec in exiſtentibus in peccatis
ꝓbatio mioris Job. x. vbi nullus ordo ſed
ſempiternus horror inhabitat. loquitur de
penarū loco. ¶ Item q̄nto melior eſt natu
ra tanto maior eſt in ea culpa. ergo quāto
aliquis ſupior per naturam. tanto inferior
p culpam. q̄a maior culpa facit peiorem. er
go culpa puertit totum ordinem nature. et
aufert oīno ordinem gratie. ergo nullꝰ or-
do eſt inter eos. ¶ Rñō. vō ꝙ de angelis
eſt loqui q̄ntum ad ſtatū triplicem. ſ. glorie
et nature. inſtitute et lapſe. q̄ntū ad ſtatum
glorie ē in eis ponere ordinū diſtictōeʒ per
fectam. q̄ntum ad ſtatū nature ordinū diſti
ctōem ſʒ ipfectaʒ. q̄ntum ad ſtatū culpe or
dinū diſtinctōem. ſʒ ipfectam ⁊ puerſaʒ. ip
fectam ꝓpter priuatōem gratie que hilita-
tem nature pficit. puerſam ꝓpter p̄ſentiaʒ
culpe. que q̄uis ſubſtantiā naturaliū nō cor
rūpat. tamen fedat ⁊ deordinat. et illō ma-
nifeſtum ē ſi attendatur. naʒ illi q̄ meliora
habuerūt naturalia. illi grauiꝰ peccauerūt et
peccant. tū ꝓpter hoc ꝙ ardentius appeti-
uerūt. tum q̄a magis ingrati fuerūt. tū q̄a
etiam modo acrius uexant. rōe nobilitatis
nature p̄cellunt in ordine nature. et p̄cellūt
in magnitudie culpe. et q̄ntum ad hoc dete
riores ſunt. et iōo inferiores eſſe deberent
Concedo ergo ꝙ inter oēs demones ē or-
do ſm̄ p̄cellentiam naturaliū. ſʒ puerſus tū
adiūctōne culparū. ¶ Cōcedo igitur rōnes
ꝓbātes ꝙ in eis ſit aliquis ordo. licʒ tenuis
vt uiſum ē. ¶ Ad illud tamen qō ultio obi
citur ꝙ culpa ꝯſonat nature. vō ꝙ illa ꝯſo-
nantia magis ē diſcordantia q̄ʒ ꝯſonantia.
nam magnitudo culpe facit in ueritate mi-
nus q̄nto maior ē. ⁊ ita ī magna natura nō
ſeruat dignitatem ordinis. immo magis per
uertit. quia magnificari ī culpa ē deteriora
ri in natura bene ꝯdita ſiue inſtituta. Qō
eni Diony. dicit ꝙ habent data integerria.
verū ē q̄ntum ad ſubſtantiam nō q̄ntū ad
habilitatē ad opatōem determiatam. Que
vero ad oppoſitū opponunt̄. ꝯcedenda ſūt
eo ꝙ uerum concludunt. ſcilicet ꝙ non eſt
in eis ordo perfectus immo magis peruer
ſus. Et ſic patent omnia.

SEcūdo queritur circa hoc vtꝝ
inter malos angelos ſit p̄latō.
¶ Et ꝙ ſit ibi p̄latō de lucifero
oſtendit Job. Non ē ptās ſup
terram que poſſit ei ꝯpari. Et iteꝝ. Ipe eſt
rex ſup oēs filios ſupbie. ſʒ demones ſunt
huiuſmōi. ergo ⁊c. ¶ Math. xxvij. Ite ma
ledicti in ignem eternū qui patus ē diabolo
et angelis eius. uocat miores ꝺmones ange
los diaboli. ergo cū angelus diaboli nullus
dicat̄ quātum ad nature ꝯdictōnem. dicit̄ er
go q̄ntum ad miſterii ſubiectōem. ergo ⁊c.
¶ Item ꝙ ꝺ iure unus p̄ſit alii uidet̄. ſerui
tus enim introducta ē inter homies ut dicit
Ambro. merito pcti. ſʒ nullum pctm̄ adeo
meretur ſeruitutem ſicut pctm̄ ambitōnis
et ſupbie. cum ergo demones maxime illo
peccauerūt. inter eos maxime debet eē ſer
uitus et dominiū et ita p̄latō. ¶ Item hn̄s
liberi arbitrii uoluntatem ſm̄ legem pōt ſe
facere ſeruū ſempiteruum. ſicut dicit̄ Exo.
xxj. ſʒ demones libere uolūtatis exiſtentes
lucifero ſe uoluntarie ſubiecerūt. dum eius
ſupbie ꝯſenſerunt. ergo facti ſunt ſerui.
¶ Sed ꝯtra. ꝙ ibi non ſit p̄latō ꝺ facto ui
detur. inter ſupbos ſemp iurgia ſunt. ſicut
dicitur Prouer. xij. ergo cum ipi ſint ualde
ſupbi uidetur ꝙ refugiant oīe dominium
ergo aut nō ē ibi p̄latō. aut ſi ē. nullius ſtabi
litatis ē. ¶ Item ſi eſt ibi. aut ergo natura.
aut uiolentia. aut electōne uolūtaria. nō na-
tura. q̄a natura ē etiā poſt culpam et in pe
nis eadem manebit. ſʒ tam̄ poſt iudiciū ceſ
ſabit omnis p̄latō. ut dicit Mgr̄. ſi uiolētia
ergo q̄libet qui pōt ſubiugat ſibi aliū. ſed
hoc non ē ſine quadam colluctatōe ⁊ pugna
ergo uidetur ꝙ continue ſit inter demones
rixa et diſcordia. qō manifeſte falſum ē. q̄a
miro mō ꝯcordes ſunt ad puertendū homi
nes. qō non eſſet ſi inter ſe bellarēt. ¶ Itē
uidetur ꝙ ibi nō ſit dominiū. ſi enim ſerui
tus et dominiū introducta ſunt ꝓpter pctm̄
ita ꝙ ſeruitus ē pena pcti. ergo magis ꝺbe
ret ſeruitute deprimi qui magis peccauit
ſʒ lucifer magis peccauit. ergo oībus debe
ret eſſe ſubiectꝰ. ſʒ nulla ē p̄latō in qua unꝰ
ſubicitur multis. ergo ⁊c. ¶ Item licet hō
teneatur homis impio obedire cui ſubiuga
tus eſt ⁊ ſubditus factus. ſicut dic̄ ſcriptura

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Serui obedite ꝑ omnia dominis. tamē q̄n
precipit ꝯtra deū non tenetur nec debꝫ. ⁊ ſi
ſemp ꝑciperꝫ ꝯtra deū . nūq̄ꝫ ꝺberet ſubici
vel obedire. ergo ſi nūq̄ꝫ poſſet ꝑcipere ni
ſi ꝯtra deū. nullo mō poſſet nec deberet ei
de iure ſubeſſe. ſi ergo diabolus ꝯtra deūꝫ
ꝑcipit in omni eo q̄ꝺ mādat. nec aliter pōt
ꝑcipere. pꝫ ⁊c. ¶ Rñō. ꝺō q̄ ſicut Mgr̄ di
cit in lr̄a. ꝑlatō eſt inter demones. et aliī im
parant. alii obediunt . ſicut tangit Mgr̄ in
lr̄a. et hoc ſatis uidetur ꝓbabile. tum q̄a fi-
lij tenebrarū quodāmō imitari conātur. licꝫ
falſo et imꝑfecto mō deum lucis. vnꝺ ſicut
vident angelos ordinate officia ſua exequi
ſm̄ imperia ſapientōrū ⁊ maiorum. ſimilit̄
ipi faciūt maleficia. tum etiam q̄a filii tene-
brarū prudentiſſimi ſunt in generatōe ſua
et q̄a hn̄t collucatōem aduerſū genus hūa
num ⁊ regnū eorū. ⁊ exercitus ſi eſſet diui
ſus et ſine capite non poſſet ſtare. iꝺo ſicut
homies ꝑliantes in exercitu q̄ntūcūq̄ꝫ ſint
preſumptuoſi. tum ꝑpter odium īīmicorū
libenter ſubiacent duci imꝑanti. et hn̄t mul
tos ꝑximos et unū principalem ducem. ſic
credendū eſt eſſe in demonibus. Cōcedēdū
eſt ergo q̄ inter demones eſt ꝑlatō. ¶ Et pꝫ
Rñō ad illud q̄ꝺ primo obicitur ꝺ ſuperbia
q̄a malitia ⁊ inuidia quā non poteſt ſuperbꝰ
exercere ſine adiutore. facit eū libenter alii
ſubici ꝑpter appetitū triumphi. ¶ Ad illꝺ
q̄ꝺ obicitur quō ſit ibi ꝑlatō. ꝺō q̄ nō ē ele
ctōne nec uiolentia. ſꝫ credo q̄ natura ⁊ di-
uina inſtitutōne. a ſua eni ꝯdictōne data eſt
vis miſtratiua. et potentior uni q̄ꝫ alii. ⁊ de
us ordinauit ut minus potentes ⁊ ſapientes
magis potentōribꝰ ⁊ ſapientōribꝰ ſubeēnt
in miſtrando. et Hugo dicit q̄ illꝺ in malū
miſterium exercent. q̄ꝺ ꝑficiendum ex ꝯdi
ctōne acceperūt. ⁊ ita ſibi inuicem ꝑſunt ſi
cut ꝑeſſent ſi eēnt boni. et cū ceſſabit ſtatus
miſterii. ceſſabit ſtatus ꝑlatōnis. Et ſic pꝫ
q̄ ꝺ facto eſt ꝑlatō. ¶ Ad illꝺ q̄ꝺ queritur
utꝝ ꝺ iure. ꝺō q̄ nulla oīno eſt ꝑlato ꝺ iure
q̄a cum ipi ꝺmones ſubiectis nihil ꝑcipiant
niſi ꝯtra ius. eo q̄ ruperūt ius ⁊ diſſipaue-
rūt fedus ſempiternū. ideo nulla manet ibi
iuris obligatō. ſꝫ ſolū maliuolēs ꝯfederatō.
nec ē ſimile ꝺ hoīe q̄ iuſte pōt ꝑcipe ſeruo.
Et ideo nō ualent rōes ad hoc inducte.

IN iſta parte ſunt dubitatōnes
circa lr̄am. Et primo queritur
de hoc q̄ dicit eos cadētes ca
liginoſi aeris habitaculū ſuſce
piſſe ad nr̄am ꝓbatōem. ergo uidet̄ ex hoc
q̄ dicitur. q̄ debeāt habitare in terra. cū ad
noſtrū exercitiū ſint deputati. ¶ Itē in dia
logo legitur q̄ quedam ꝯmedit lactucam ⁊
ſtatim obſeſſa eſt a ꝺmonio. et ibidēꝫ ratō
dicitur. q̄a diabolus erat in lactuca quā mo
mordit. ergo uidemus q̄ ſunt in terra .
¶ Rñō. ꝺō q̄ diūa clementia locū ſeque-
ſtratū ꝓuidet demonibus ne nimis acriter
nos tentarent . nec tamen nimis a nobis
lōginquū. ut nō poſſent nos exercitare. vn̄
q̄ habitent in caliginoſo aere. hoc diue ſen
tentie eſt. q̄ uero ad nos ueniant. hoc ꝑmiſ
ſionis eſt. vnꝺ cum triplex ſit aeris interſti
ciū. Si queratur in qua ꝑte ſūt. ꝓbabile ui-
detur q̄ ſint in medio . ubi eſt turbulentia
et uexatio et uarietas impreſſionū. et hinc
eſt q̄ frequenter ꝯmouent uentos ⁊ pluui-
as. ¶ Item queritur de hoc q̄ dicit In iſto
aere caligioſo qui eis carcer ē. uidetur eni
q̄ nullo mō ſit carcer. q̄a diſcurrūt quo uo
lunt. et iterū ſpūales ſunt. ergo nec ꝓhiben
tur nec detinent̄ corꝑe. ¶ Item uentus nō
poteſt ꝯmouere nec ꝯturbare radiūꝫ. ergo
multo fortius nec ſpūm. ¶ Item cū nō ha-
beāt uiſum corꝑalem. uidet̄ q̄ nullus locus
ſit eis caliginoſus. nec puniri uidentur tene
bris corꝑalibus. ¶ Rñō. ꝺō q̄ ſicut ex q̄
dam ꝯgruitate celum empyreūꝫ eſt angelis
ſanctis locus ꝯueniens et aptus. tum ex lu
ce. tum ex ſpacōſitate. tum ex trāquilitate.
ita ut recte poſſit dici pallatiū atteſtās clari
tati et trāquilitati ⁊ amplitudini charitatis
Sic ꝑ oppoſitū aer iſte caliginoſus. carcer ē
quia ꝑuus artus et obſcurus. non obſcurita
te que obſcuret uel artitudīe que anguſtet.
ſed potius que atteſtatur mentis artitudini
et frigori iniquitatis et ꝯmotōni affectōnū.
et ideo recte dicitur. Et ſicut alio modo lo
cus corꝑalis locat ſpūs alio modo corpora.
ita etiam alio et alio mō incarcerat. Et ſic
patent obiecta. ¶ Item querit̄ ꝺ hoc q̄ di
cit q̄ dabitur poteſtas. ad hoc poteſtas tē
tandi homines quam modo non habent.
¶ Contra. Iob. xl. Nō ē ꝑtās ſup terram

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

que poſſit ei ꝯpari. ergo ſi uires eius exce-
dunt noſtras. potius uidetur ꝙ deus debe-
ret nobis augere poſſe ꝗ̃ꝫ demonibus. aut
uidetur iniuſte agere ⁊ inequaliter dum ex-
ponit debilem forti. et fortificat fortez ꝯtra
debilem. ¶ Rñо. ꝙ ptãs illa de qua loquit̃
Job. eſt ptãs uirtutis naturalis non eſt ptãs
tentandi. nam ptãs tentandi debilis eſt niſi
fortificet̃ p ꝯſenſum tentandi. debilis enim
eſt hoſtis qui non vincit niſi uolentem. q̇a
tam̃ pꝑter nr̃am ꝯcupiam ⁊ ignorãtiã mul
tiplicit̃ nos decipit ⁊ allicit. ideo fortis eſt ⁊
adeo ꝙ pauci eẽnt qui nõ uicerent̃. niſi deꝰ
eius aſtutiam et fallatiam reſtringeret. quã
in fine iuſto iuditio pmittet dilatari. ⁊ ideo
ptãtem tentandi dicit̃ dare. non cõferendo
nouam potentiaꝫ ſꝫ ſinendo ip̃m opari ſm
iſtam potẽtiam et aſtutiam quã iam hꝫ.
¶ Item querit̃ de hoc ꝙ dicit. ꝙ non ẽ fas
illi ſpũi qui uictus eſt impugnare aliquid.
¶ Cõtra. pꝓbabilit̃ creditur ꝙ diabolꝰ magꝰ
qui tentauit adam tentauit xp̃m. et oĩ mõ ẽ
victus. ergo uidetur ꝙ nũq̃ꝫ mõ tentet. qḋ
eſt ꝯtra textũ Apoc. ¶ Iteꝫ aut hoc ẽ uex.
ergo uidetur exercitus demonũ adeo dimi-
nutus in fine ꝙ tentare non poſſit. hoc aũt
eſt falſum. cũ fortius tentet ĩ fine. ¶ Rñо.
dḋ ꝙ ꝯtra hoc dificile eſt ueritatẽ ḋtermia
re. ꝙ. n. fiat diminutõ in illo exercitu ḋmo
nũ nõ uidet̃ iprobabile. cũ ita uideamus cõ-
tingere ſm legeꝫ belli. ut qui ſupatur amo
ueatur a bello. q̇ntũ tñ ⁊ q̃ñ dificile ẽ deter
miare. ḋnõ quicquid dicat Origenes meliꝰ
eſt dubitare q̃ꝫ ſup hoc q̇d diffinire.

¶ Diſtinctõ ſeptima.

Upra dictũ eſt ꝙ angeli ⁊c. ¶ ſu
pra egit Mgr̃ de auerſione et
ꝯuerſione. In hac pte agit ḋ cõ
firmatõne ⁊ obſtinatõe. Et di-
uiditur hec ps in ptes duas. In prima agit
de ꝯfirmatõne et obſtinatõe. Scḋo uero de
ꝯſequẽtibꝰ. et hoc ibi Et licet mali angeli
⁊c. Prima ps hꝫ quattuor pticulas. In pria
oñdit ꝙ alii angeli poſt ꝯuerſionẽ ⁊ auerſi-
onẽ ſũt p gloriã ꝯfirmati. et alii p malitiaꝫ
obſtinati In ſcḋa querit vtrũ habeãt li. ar.
et opponit ad hoc. ibi Sꝫ cũ nec boni pecca
re poſſint ⁊c. Tertio determiat ibi. Ad qḋ
domis ꝙ boni tanta gratia. In quarta ⁊ ul
timo explanat q̇ndam auctoritatẽ inductã.
ibi Qḋ ergo ait ⁊c. Et ita hic duo determi
nantur. Prio qualit̃ mali ſunt in malitia ob
ſtinati. et boni ĩ gratia ꝯfirmati. Scḋo quõ
ꝯfirmatõ et obſtinatõ ſtet cũ libertate ar.

AD intelligentiam huius partis
circa duo incidit hic q̇ſtio. Pri
mũ eſt de obſtinatõis maligni-
tate q̇ntũ ad malos. Scḋm eſt
de li. ar. imutabilitate q̇ntũ ad bonos et ma
los. ¶ Circa primũ querunt̃ tria. Primo q̇rit̃
vtrũ in demonũ uolũtate ſit poſſibilis recti
ficatio. Scḋo utꝝ ſit in eis male uoluntatis
ꝯtinuatõ. Tertio vtrum ſit in eis male uo
luntatis intenſio.

QUeritur igit̃ primo vtrũ affe-
ctõ uel uolũtas demonũ poſſit
rectificari. ¶ ꝙ nõ uidet̃ primo
Dam. dicit ꝙ hoc ẽ angel' caſꝰ
qḋ homibꝰ mors. ſꝫ hõ poſt morteꝫ nõ põt
recupare bonã ⁊ rectã uolũtatem quã ami
ſit in uita. ergo ⁊c. ¶ Itẽ Augꝰ. in li. ḋ fide.
ad pe. ſic creauit deus angelũ ut qui uellẽt
ppetuo boni eẽnt. ⁊ q̇ nollẽt eos dĩuo mu-
nere repararent. ¶ Itẽ hoc uidet̃ rõne. ſilis ẽ
rõ ꝯfirmatõis in bono ⁊ obſtinatõis ĩ malo.
ſꝫ angeli ſtatim ut boni moti ſunt ĩ bono.
ergo ⁊ mali ſtatim ut peccauerũt obſtinati
ſunt in malo. ſicut ergo boni non poſſũt ca
dere. ita nec mali reſurgere. ¶ Itẽ grauius
peccauit angelꝰ q̃ꝫ homo. ergo ⁊ grauiꝰ de
bet puniri. ſꝫ pctm̃ homis punitum fuit ali
qua pena irremediabili. ut pena mortis de
qua nullꝰ euadit. ergo neceſſe fuit peccatũ
angeli qḋ erat maius puniri pena mortis.
ſed non potuit puniri pena mortis nature.
ergo neceſſe fuit ip̃m puniri pena damnatõ
nis eterne. ¶ Sꝫ ꝯtra. ad rectificatõneꝫ uo
luntatis duo ſufficiunt. ſ. ꝯdonatõ diuine mi
ſericordie. ⁊ ꝯtritõ penitentie. ſed utrunq̃ꝫ
horum eſt poſſibile circa angelos lapſos eẽ
ergo ⁊ uoluntatem eorum rectificari. Qḋ
autem poſſit eſſe ꝯdonatõ miſericordie oñ
ditur. quia miſericordia dei eſt infinita. pec
catum luciferi et demonum eſt finitum. ſed

infinitum uincit et ſupat finitum.ergo diui
na miſericordia poteſt remittere illud pctm̃
¶ Si tu dicas ꝙ pōt de potentia ſed non de
ↄdecentia. Cōtra. decet miſericordiam dei
ſumme maifeſtari cū ſit ſumma.ergo ſi ſic
manifeſtatur in ſummo ſuo in remittendo
maximum omniū peccatorū.⁊ hoc fuit pec
catum luciferi.ergo decet ipm̃ illud ordiare
¶ Qđ autem poſſit eſſe dolor penitentie in
diabolo oñditur.qñcūqꝫ quis ſentit ſibi ad
eſſe qđ odit.et abeſſe qđ diligit.dolet ⁊ tri
ſtatur. q̇a ſicut dicit Aug⁹ de ciui.xiiij.do
lor ē diſſenſus ab his rebus que nobis no
lentibus accidunt.ſꝫ diabolus ſcit ſe ex pec
cato ſuo amiſiſſe illam nobilitatem quam
habebat in celo.⁊ incurriſſe penam i infer
no.⁊ primum maxime diligit.⁊ ſcđm ma
xime odit.ergo penitet ꝺ hoc qđ fecit uel
quod uoluit.uel ſaltem poſſibile eſt ipſum
aliquando ad hūc ſtatum deuenire.ſi modo
non eſt.ergo pōt ex parte angeli eē dolor
penitentie.ex parte uero dei ↄdonatō miſe
ricordie.ergo ⁊c. ¶ Item hoc oñditur. q̇a
ſi bonitas angeli non poteſt rectificari.aut
hoc eſt ex pte dei.aut ex pte angeli.aut ex
pte pcti. Oñditur igitur primo ꝙ nō ſit ex
parte dei triplici rōne. Prima ē hec.obſtia
tio male uolūtatis uel impoſſibilitas ad re
ctitudinem uolūtatis ē defectus non poſitō
ergo non habet cauſam efficientem ſꝫ defi
cientem.ſed deus nullius ē cauſa ꝺficiens.
ergo non ē cauſa uel rō huius ipoteſtatis.
Scđa ē hec.deus antecedent̃ oēs homies et
angelos vult ſaluos fieri ut dicit Dam̄. q̇a
non creauit ſiue plaſmauit ad penam ſꝫ ad
gloriā.ſi ergo non vult malos angelos bea
tificari.hoc ē ſolum uolūtate ↄſequēti.ſed
volūtas ↄſequēs ē exceſſus ex cauſa natu
rali.ergo alia rō ē ulterior q̄re hoc cōcedit.
non ergo uolūtas dei. Tertia ē ſi diabolus
veniam peterꝫ dominus non repellerꝫ. q̇a
ſicut dicit Ambro.ipe recipit ↄfugiētes ad
ſe hoc iuſtitie ē.ſꝫ ↄtra iuſtitiam deus nul
lo mō facit. ¶ Preterea.q̄ntūcūqꝫ homo deo
ſeruierit.ſi penitet ꝺ bonis deus bona p̄te
rita non acceptat. ergo ſimiliter ſi penitꝫ ꝺ
malo uidet̃ ꝙ mala remittat.⁊ hoc ſpectat
ad ſumme miſericordem.ergo rō q̄re uolū
tas diaboli non poteſt rectificari nō poteſt

principaliter uenire ex pte dei.ut pꝫ ex tri
plici rōne. ¶ Item oñdit etiam ꝙ nō ex p
te nature angeli uenit hec ipoſſibilitas. pri
mo auctoritate Aug⁹ ꝺ fi.ad Pe. Si hūana
natura poſtq̄ꝫ a deo auerſa eſt bonitatē p
didit uolūtatis.ex ſe ipa rurſ⁹ hr̄e potuiſſꝫ
multo poſſibilius hoc natura haberet āge
lica.que q̄uto min⁹ grauat̃ pōdere terreni
corpis tanto magis hac eſſet p̄dicta faculta
te. ¶ Itē uidetur ſcđa rōne.q̇a angel⁹ pec
cando non amiſit ar.li.qm̄ libertas ar. ē ei
naturalis.ſꝫ rōne li.ar.erat ſuſceptibilis re
ctitudis a ſui natura.ergo adhuc quātum ē
ex pte nature ſue ē ſuſceptibilis. ¶ Itēꝫ ſi
natura angeli ē cauſa illius impoſſibilitatis
et cuiuſcūqꝫ rei p modum nature ē cauſa.
deus ſimiliter ē cauſa.q̇a ſola uoluntas ad
uerſatur dēo.ergo deus eēt cauſa q̇ talē na
turam fecit.ſi ergo nullo mō deus ē cā ipoſ
ſibilitatis ad bonum.nec natura angeli.
¶ Oſtēditur etiam ꝙ rō non ſit ex pte pec
cati angelici.q̇a peccatum angelicuꝫ nō ex
ceſſit peccatum homis in ifinitum q̄ntū ad
aliquā ↄdictōem.ergo non nocuit in ifinitū
plus q̄ꝫ peccatum homis.ſꝫ pctm̄ hominis
etſi auferret rectitudiem non tam̄ abſtulit
poſſibilitatem ad rectitudinem. ergo uidet̃
ꝙ pctm̄ angeli etſi magis elongauerit nō
elongauit infinite. ergo uidet̃ ꝙ elongauit
cum poſſibilitate ad reditum.⁊ ita nō uide
tur rō ex pte pcti. ¶ Item q̄ntulacūqꝫ gr̄a
ſi adueniret uolūtati diaboli expelleret to
tam culpam.loquitur de gratia gratūfacien
te.ſꝫ morbus qui modico remedio adueni
ente pōt curari non dicitur ꝺ ſe incurabilis.
ſꝫ ꝓpter defectum remedii.ſi illud nō aſſit
ergo impoſſibilitas rectificatōnis i uolūta
te angeli non ē rōne culpe principaliter.
¶ Item culpa non inducit neceſſitatem uo
luntati.q̇a eſt in uoluntate ſm ꝙ uolūtas ē
⁊ ita ſm ꝙ libera ⁊ uertibilis.ergo ſi nō in
ducit neceſſitatem.ergo nec aufert poſſibi
litatem ad oppoſitum ⁊ ita ad rectitudinēꝫ.
ergo non uenit illa impoſſibilitas ex parte
peccati.ergo nullo modo. ¶ Rn̄ſio.dđ ꝙ
ſicut ſancti dicunt ⁊ auctoritates.uoluntas
diaboli nullo modo poteſt rectificari ſm ꝙ
hoc uerbum poteſt.p̄dicat potentiā aliquā
habentem aliquam ordinatōem ad actum.

nam ſi intelligatur de potentia efficiẽtis ab
ſolute. abſq3 dubio potens eſt deus diabo-
lo reſtituere bonam uolũtatez. tamen ex p-
te diaboli non eſt ordinatõ aliq̃ ad hoc imo
facta eſt uolũtas eius impoſſibilis. ut ſancti
dicunt ⁊ rõnes oñdunt. Si autez queraẜ cau
ſa impoſſibilitatis ad rectitudiem. intelligẽ
dum eſt ad hoc q̃ ad rectitudiem uolunta
tis p actuale peccatum lapſe duo ↄcurrunt.
ſcʒ ex pte uolũtatis penitentia . ex pte dei
gr̃a ſanans. ⁊ utrũq3 deeſt diabolo . ⁊ ideo
oĩno deeſt ei uia rectificatõis. Si queras ul
terius qð horum eſt rõ defect⁹ alteri⁹: dĩco
q̃ defect⁹ penitentie eſt ratõ quare d̃ficit
gr̃a gratũfaciens. q̃a ad illam diſponit pnĩa
informis. Rurſus ſi queraẜ q̃re deficit pe-
nitentia: dico q̃ deficit gr̃a gratiſdata que
p̃parat uolũtatez ut peniteat. ⁊ ſine qua ne
mo unq̃3 ſe p̃parat ad gratiam. ſicut infra
patebit. Si tu queras unde ueniat defectus
gr̃e gratiſdate uel que ſit rõ: abſq3 dubio
defectus nõ poteſt hr̃e niſi cauſã deficientẽ
et ita nec deus nec natura angeli poteſt eſſe
prima cauſa . ſʒ nihil eſt aliud q̃3 ipa culpa
qua diabolus ita egrotauit ⁊ egrotat ut nõ
pateat aditus gratie. ⁊ in hoc ↄſentiũt oẽs
qui recte ſapiũt circa materiam iſtam. Sed
vnde habeat culpa diaboli hãc irremediali
tatẽ. diuerſificati ſunt uarie opinãtes. Qui
dã enim ſumpſerũt rõem ex culpe ↄpatõe
ad ſeueritatem iudicãtis . q̃a enim diabol⁹
et ãgeli grauiſſime peccauerũt. dñs ſeuer⁹
iudex ſtatim ↄdẽnauit eos. ſicut iudex ma-
gnum latronem in turpi latrocinio dep̃hen
ſum ſtatim facit ſuſpendi. q̃3uis differat ſu
ſpendium unius pui latronis qui potuit hr̃e
aliquam excuſatõnem. Sed hec rõ ↄgruita
tis eſt. q̃a eſto q̃ diabolus minus peccaſſet
tũc uideretur poſſe redire. ⁊ ideo uidem⁹ q̃
deus facit miſericordiã cum ſceleratiſſimis
frequenter. ⁊ aliquos aliq̃ñ qui modice pec
cauerũt demergit i infernũ. ⁊ ið̃o ↄgruitas
tantum eſt. Alii ſumpſerũt rõnem ex ↄpa-
tõne culpe ad naturã peccãtis. quia peccãs
fuit ſubſtantia ſpũalis oĩno non hñs pond⁹
carnis. ⁊ q̃a ſubſtãtia ſpũalis eſt ſemper in
actu ſuo. vnde nõ laxatur imo ↄtinue hʒ in
ordinatã uolũtatem ⁊ ↄtinue gr̃am impu-
gnat. ideo non offertur ſibi gr̃a. ſʒ ille non

ſunt rõnes neceſſitatis. tum q̃a pondus car
nis non inclinabat homiem primũ ad pecca
tum ideo nec a deo excuſat. ut pctm̃ ei⁹ ca
peret remediũ rectitudis. nec ecõtra carẽtia
carnis adeo ãgelũ impediebat. Similiẜ nec
alia rõ. q̃a deus gr̃am gratiſdatã frequenẜ
dat homi exiſtenti in actuali uolũtate pec-
candi. hec enim ſimul ſtat cũ culpa. et hui⁹
Exemplũ pʒ in paulo. qui ↄuerſus eſt ⁊ cir
cũdatus luce in actu pſecutõis. ſũt tñ ↄgrui
tates quedã a latere. Alii ſumpſerũt rõem
ex pte culpe relate ad modũ peccãdi p op-
poſitũ ad pctm̃ hoĩs. q̃a alio homo ſugge-
rente peccauerit . ideo dignum fuit alio rele
uari. Rurſũ q̃a totũ genus humanum ceci
derat. ne totuʒ periret ↄgruũ fuit reduci ad
rectitudinem. ecõtra eſt in ãgelicis ſpiritib⁹
q̃a non peccauerũt p temptatõnem maxie
lucifer ið̃o nõ rediit. vñ Grego. in moral.
iiij. nũq̃3 lumẽ priſtini ſtatus accepit q̃a non
pſuaſus amiſit. ſimiliter quia cecidit ẜm p
tẽm ita q̃ pctm̃ fuit pticulare et punibile .
ideo non debuit rectificari. vnde Auguſti.
in Ench. placuit uniuerſitatis conditori vt
quoniã non tota multitudo ãgelorum deũ
deſerendo perierat . ea que perierat in eter
na damnatõne remanet. ſed iſte ſimiliẜ ſũt
rõnes congruitatis. quia ſi homo peccaſſet
p̃pria uoluntate ſine ſuggeſtõne uel pticu-
lariter. non uides quomodo non poſſet re-
cupare bonam uoluntatem dño reſtituente
Alii ſumpſerunt rõnem per compatõnem
ad ſtatum peccãtis. quia tempore meriti ⁊
ſtatus merendi erat eis prefixus uſq3 ad
primã bonã opatõnem uel malam. et ideo
ſicut homo poſtq̃3 tempus merendi ptranſ
ſit q̃ntũcunq3 peccauerit pticulariẜ. dũ tam̃
mortaliter ⁊ q̃litercũq3 peccauerit. ultra ñ
poteſt bonã uoluntatem reacquirere. ſic et
de ãgelis intelligendum eſt. Et hoc modo
aſſignauit Dam. cum dixit. q̃ hoc eſt ãge-
lis caſus quod homibus mors. et ſimiliter
Aug. de fi. ad Pe. cum dixit. Sic creauit de
us angelos ut qui uellẽt ppetuo boni eẽnt.
et qui nollent nũq̃3 eos diuino munere re-
paret . et ita tempus meriti et ſtatuʒ p̃fixũ
uſq3 ad primum ↄflictum. Et hãc rõnẽ cre
do propriã et neceſſariã. et pʒ quia ſi aliq̃
paſſio ineſt aliquibus ſubiectis ineſt eis ẜm

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aliquod ɔmune. diabolus autem nō poteſt bonam uolūtatem recupare ita eſt obſtinatus. et ſimiliter iudas ⁊ alius homo pctōr damnatus. ɔſtat ꝙ ineē non poteſt. nec rōe nature nec rōe modi peccādi. q̄a non eſt cōmune. ſi ergo non inuenitur ɔmūitas niſi a pte ſtatus. quia uterqȝ eſt extra ſtatum meriti. manifeſtum eſt ꝙ iſta ē rō potiſſima ⁊ neceſſaria. et hoc clarius pȝ in pctō homis ſi diligentius ɔſideretur. nam pctm̄ iude in principio non abſtulit poſſibilitatem ad iuſtitiā. ⁊ tamen ſine aditōne ⁊ ſine inouatione ſolo tempore merendi trāſeunte factus eſt impoſſibilis ad bonā uoluntatem. deus enim decreuit offerre gratiā q̄ʒdiu eſt tempus merendi. quo trāſeunte cum nō faciat ɔtra ſuā diſpoſitōnem non offert gratiam que ꝑueniat uolūtatem ⁊ formet ad penitētiam. et ita remanet uolūtas ibi i penitentia ſempiterna et ita in culpa. Et ſi tu obicias ꝙ cum deus preuiderit ꝙ diabolus lapſurꝰ erat ſiue peccaturꝰ. quare ꝑfixit ei ita modicum tempus merendi. ut nō haberȝ ſpatium redeundi. Notādum ad hoc ꝙ in condictōne rerū non attenditur rō miſericordie et iuſtitie principaliter. ſȝ ſapientie. Decreuit enim diuina ſapientia in uniuerſo facere duplicem creaturā rōnalem. ad hoc ꝙ eſſet vniuerſum ɔpletum. Unam corpi unitam. ut animā rōnalem. Aliā abſolutam et ſpūalem ut āgelum. ⁊ quoniā ſubſtātia ſpiritualis eſt omnino incorruptibilis et ingenerabilis. non potuit unus āgelus ex altero ꝓduci. ideo ſimul ꝓducti ſunt. ⁊ ſicut ſimul ſunt producti ita etiam ſimul glorificādi ſiue diſpoſiti ad ſimul glorificari. Et q̄a ſūt ſpūales incorruptibiles. nullo mō habentes retardatiuū. hinc eſt ꝙ in loco glorie ſunt ɔditi. ſ. in empyreo. et ita ō ꝓximo ad gloriā diſpoſiti et rōne nature et loci. ⁊ idō tēpus meriti eſt eis ita breue ꝑfixuȝ ſicut potuit. et ideo uſqȝ ad primā auerſionem uel ɔuerſionem deliberatiuā. Homini uero q̄a cōditus eſt in corpore animali ad ꝓcreādā prolem ad cultum dei. et ita in remotōri a gloria datus eſt locus diſtās ad merendum a ſui ɔdictōne. ſ. padiſus terreſtris. et prefixus eſt ei terminꝰ diuturnus. ꝓpter offitiū ꝓcreādi prolem. et ꝓpterea cum peccauit angelus ſtatim exiit tempus meriti ⁊ ſtatū homo uero non. et ideo ille potuit rectificari. ille uero non. Et hoc eſt ꝙ dicit Augꝰ. de mirabilibus ſacre ſcripture. Angelus de ſublimiſſimo ſui ordinis ſtatu cecidit idō reſurgere non potuit. Patet igitur ꝙ uoluntas angeli non eſt rectificabilis. nec fuit a tēpore ex quo cecidit. q̄a enim fuit extra ſtatum meriti certiſſime reuelata eſt ei ſua dānatio. ⁊ ideo ſicut beati non poſſunt timere damnatōnem. ita āgelus malus ꝓpter certitudinem damnatōis non poteſt ſperare ſalutem. ⁊ ideo abſentiā gratie non pōt penitere. ⁊ idō nec bonus eſſe. His uiſis facile eſt omnia obiecta ſoluere. ¶ Ad illō enim quod obicitur. ꝙ pōt eſſe ɔdonatō miſericordie. dō ꝙ poteſt de potētia abſoluta. ſȝ de potentia ordinata que opatur ſm ordinem ſapientie. et illum ordinem deus non corrūpit. imo inuiolabiliter ſeruat. non debet eſſe nec poteſt eſſe. q̄a ɔſiliuȝ dei ⁊ diſpoſitō non poteſt mutari aliq̄ rōe. ¶ Ad illud ergo qō dicit. ꝙ ſumme debet manifeſtari. dō ꝙ ſic debȝ manifeſtari miſericordia vt manifeſtetur et iuſtitia. et idō decreuit dīna bonitas in homīe infirmiori ⁊ miſerabiliori manifeſtare miſericordiā. ⁊ ſumme manifeſtauit quādo vnigenito non pepercit. In āgelicis ſpiritibus placuit maīfeſtare iuſtitiā ⁊ ſapientiſſime ⁊ elegātiſſime factum ē. quia miſericordia non aufert iuſtitiā. nec econuerſo. et ideo errauit Origenes. qui totum dedit miſericordie dei ⁊ abſtulit locum iuſtitie. ꝙ q̄ʒuis non ſit tāte impietatis in ſuperficie. tn̄ eq̄lis erroris ē auferre actum adeo iuſtitie ſicut actum miſericordie. ¶ Ad illud quod obicitur de dolore penitentie q̄ pōt eſſe i diabolo. dō ꝙ dolor penitentie accipitur duobus modis. Aliquis enim dolet de culpa ꝓpter damnū qō incurrit et leſionem. et ſic dolere pōt quis ex puris naturalibus ſine gratia gratiſdata et tunc dolet quādo maioreȝ ſentit leſionē q̄ȝ delectatōnem. hāc diabolus modo non habet ꝓpter libidinem peccādi. ſed tn̄ habiturus ē cum abſorbebitur a penis poſt iuditium. Sed hec penitentia non diſponit ad gratiam. immo ſolum eſt pena. q̄a ſic penituit etiam iudas. Alio modo eſt dolor pn̄ie

qꝛ quis dolet de culpa quia dei offẽsiua.
et hic dolor diſponit ad penitentiam. et hic
non eſt ſine gratia gratiſdata. et hunc dolo
rem diabolus uel demones habere nõ poſ-
ſunt. quia ſunt extra ſtatuꝫ in quo daꝛ gr̃a.
et irregreſſibiliter ſunt extra. et ita pꝫ illõ.
¶ Ad illud qõ obicitur ſcdo unde ueniat im
poſſibilitas. ꝯcedendũ eſt ꝙ non uenit ex p
te dei ſicut oſtendũt tres rõnes prime. nec
ex pte nature angeli qñtum eſt de ſe. ſicut
oſtendunt rõnes tres ſcdo loco poſite. nec
etiã ex pte magnitudinis peccati qñtũ eſt
de ſe. ſicut oſtendũt tres rõnes ultime. ſed
hoc habet culpa rõne ſtatus. quia enim eſt
uolũtas extra meriti ſtatũ abeſt oĩs gratia.
q̃a in ſtatu damnatõnis adeſt ꝺſperatõ cer
tiſſima. que due ſũt ꝯditõnes oĩno diſpo-
nentes uoluntateꝫ ad impoſſibilitẽ rectitu-
dinis. Iam illud qõ obicitur ꝙ non põt ue
nire ex pte peccati. quia non excedit in infi
tũ pctm̃ hoĩs. quidã uolũt ſoluere. ꝙ imo
q̃a intellectus angelicus ẽ deiformis. et idõ
intelligit in inſtãti ꝯrõnalis ſiue collatiu⁹ in
tempore. et ideo quia peccatũ angeli q̃a ẽ
ꝯtra deiformẽ intellectũ. excedit iproporti
onabiliter peccatũ homis. ſicut linea ipro-
portõnabiliter excedit punctũ ⁊ tempus in
ſtans. ſed hoc non oportet dicere. quia non
oportet ꝙ morbus curabilis incurabilẽ ex-
cedat in infinitũ. quia vnus morbus qui in
vno ſtatu ẽ curabilis per crementũ ſiue diu
turnitatem fit incurabilis. ita ẽ manifeſte in
morbo incurabili corporali. Similiter uide-
mus mãifeſte in morbo ſpirituali. pctm̃ eni
ante morteꝫ ẽ curabile. ſolo exceſſu mortis
fit incurabile. ſimile uidemus in caſu. q̃ eni
cadit de loco paꝝ eminenti nõ moritur. qui
auteꝫ de turri cadit ſine remedio leditur. ſꝫ
tamen magnitudo et altitudo non eſt im-
proportõnabilis altitudini. ⁊ idõ non ualet
ratio illa.

Suppoſito ꝙ in voluntate de-
monũ non ſit poſſibilis rectifi
catõ. queritur ſcdo vtrũ ſit in
eis male uoluntatis ꝯtinuatõ.
¶ Et ꝙ ſit. j. Cor. x. Que conuentõ xpi ad
belial. Glo. ſicut xps omnia bene facit. ita
diabolus oĩa male. ſed ſemp facit aliud. q̃a
eſt ſubſtantia ſpũalis nõ laxata in opando.
ergo ⁊c. ¶ Itẽ Hiere. iij. diabolus ab initiõ
peccat. Glo. ab initiõ ſue creatõnis incipiẽs
peccat ꝯtinue uſqꝫ in preſens. ¶ Itẽ Aug.
de fi. ad Pe. loquens de ꝺmonibus dic. nec
mala poſſunt uolũtate carere nec pena. Si
tu dicas ꝙ loquitur de habitu non de actu.
obicitur per Hiere. qui dicit ꝙ diabol⁹ ad
hoc idem ſibi arrogat quod prius preſum-
pſerat. ¶ Item hoc uidetur rõne. diabolus
ẽ obſtinatus. ſꝫ obſtinatõ ẽ firmatõ i priori
malo. ergo diaboli uoluntas ẽ ꝯfirmata in
malo quod ꝯmiſit. ergo ab illo non poteſt
recedere. ergo ⁊c. ¶ Item angeli ꝯfirmati
in bono continue habent bonã uoluntatem
ſm̃ habitũ et actũ. et eandeꝫ quã habuerũt
in ſui glorificatõne. ergo ab oppoſitis. ſitr
uidetur de ꝺmonibus cum ſint obſtinati in
malo. ſicut illi confirmati in bono. ¶ Item
ſi poſſet ab actu male uoluntatis deſiſtere
poſſet aliquo modo ſe ad gratiaꝫ prepara
re. quia dimittere actum peccati eſt prepa-
rare ſe ad gratiã. ſed ipſe nullo modo hoc
poteſt ſicut ſupra probatum ẽ. ergo ⁊c.
¶ Cõtra Jaco. ij. Demones credunt et cõ
tremiſcunt. ſed credere et timere non ſunt
actus male uoluntatis. ergo uidetur ꝙ ali-
quando mouentur ſine obliquitate. et ita
aliqua eſt interpolatõ. ¶ Item ſi contremi
ſcunt ⁊ timor retrahit a malo actu. ergo ui
detur ꝙ aliquãdo deſiſtãt. ¶ Iteꝫ. ij. pe. ij.
Demones non portãt aduerſus ſe execra
bile iuditium. Glo. magnitudine penarum
territi iuditõ preſumptõnis deſiſtunt. ergo
videtur ꝙ ceſſauerit in eis preſumendi p-
uerſitas. ſaltem quãtum ad actum. ¶ Iteꝫ
Demones naturaliter diligunt deum. vñ
dicit Aug⁹. ꝙ nulli⁹ conſcientia poteſt deũ
odiſſe. et ſi non diceret uidetur ueruꝫ. quia
vitium non delet extrema nature ueſtigia.
ſi igitur diligere deuꝫ eſt naturale. ergo ad
huc ſunt habiles et acti ad hunc aptuꝫ. eſto
ꝙ exeãt in actum. cum non moueantur ſiſ
pluribus motibus tunc ut uidetur ceſſãt ab
actu male uoluntatis. ¶ Iteꝫ diabolus ten
tans hunc homieꝫ poteſt deſiſtere ab actu
exteriori. ita ꝙ nihil mali exterius nec illi
nec alii faciat. ſed plus ſumus domi actuũ

interiorū q̄3 exteriorū. ergo poteſt deſiſte-
re ut nihil actu male uelit. ¶ Item uidetur
ꝙ uolūtas prima ſupbiendi in eo deſierit.
q̇a ceſſante cauſa ceſſat effectus. Sed ratio
que mouit diabolum ad appetendum diui
nam celſitudinem fuit pulchritudo et ſtre-
nuitas naturaliū. et preexcellentia reſpectu
omniū. ideo ſperauit poſſe optinere et ap-
petiit. ſ3 modo non habet in ſe iſtam celſi
tudinē3. ergo ut uidetur nec illā uoluntatē.
ergo uidetur in eo uariata affectō. ¶ Item
differt dilectō et appetitus. quia dilectō eſt
boni. ſed appetitus eſt boni ut unibilis. q̇a
homo appetit bonū ſibi. et bonū ſibi non ē
niſi utile ſibi. ſ3 diabolus uidet bene ꝙ nō
poteſt ad dei celſitudinem peruenire. quia
reuelata ē ei ſua damnatō. ⁊ vt dicit Aug.
de mirabilibus ſacre ſcripture. ad ſue dam
natōnis cumulū deſperauit. ¶ Reſponſio
vō ꝙ loqui ꝯtingit de mala uoluntate tri-
pliciter. ſ. q̄ntum ad deformitatem. q̄ntu3
ad pronitatē. et q̄ntū ad actualitatē. Quā-
tū ad deformitatē eſt in mala uoluntate di
abolus ꝯtinue. ita ꝙ nulla interuenit uaria-
tio per deformitatis deſitōnem ſiue mino
ratōnem. q̇a ita adheſit macula peccati uo
luntati diaboli. ut nullo modo poſſit ab illa
ſepari. Quantū ad pronitatē ē continuatō
eiuſdē. ita tam̄ ꝙ interuenit uariatō q̄ntu3
ad modū inclinandi. diabolus eni ad idipm
qō primo appetiit etiam nūc pronitate3 h3
ſ3 differenti mō q̄3 pri⁹. prius eni appetiit
cum ꝓpoſito optinendi. vnō dixit ponam
ſedem meam ab aquilone ꝛc. nunc appetit
q̄ntū in ſe. ſicut ambitōſus qui ſperat opti
nere epiſcopatum. etſi non optineat non re
cedit ambitō. ſ3 modus ambitiendi uariat.
ſic et in diabolo eſt. Quantū uero ad actu
alitatem ē ꝯtinuatō in actū peccandi. ſ3 tm̄
interuenit uariatō quantū ad genus. q̇a nō
peccat continue peccato vnius generis cū
non moueatur ſimul motibus diuerſis. mō
enim peccat ſuperbia. mō inuidia. mō aliis
mōis. tam̄ uoluntas eius nunq̄3 requieſcit.
q̇a nunq̄3 laſſatur cum ſit incorruptibilis. ⁊
cum in eo regnet peruerſitas. ſemper oēm
actum quem elicit d̄format et deprauat. et
ita continue peccat. Et concedende ſūt rō-
nes ad hoc inducte. ¶ Ad illud qō obicitur
ꝙ credunt et ꝯtremiſcunt. vō ꝙ actus iu-
dicatur bonus dupliciter. aut ex ſe vtputa
quando eſt actus uirtutis elicientis ipm. ut
abſtinere a uoluptatibus ⁊ ꝯſimiles. aut ex
adiuncto. ſicut ire ad ſanctum iacobu3. Sic
actus dicitur malus dupliciter. aut q̇a dire
cte elicitur a uitio. ut uelle preeſſe. aut quia
vitiū deforme ꝯcomitatur. vt dare elemo-
ſynam propter uanam gloriam. uel cū mur
mure et ipacientia ⁊ diſplicentia. et hoc mō
deformat diabolus actum credendi. q̇a cū
murmure et ipacientia ⁊ diſplicentia illius
qō credit mouetur in actum illū. et ita cre-
dendo peccat. non quia credit ſ3 q̇a eo mō
credere non debet quo credit. Similiter iu
dicandū eſt ſi diabolus deo obediat. ¶ Ad
illō qō obicitur d̄ timore. dico ꝙ ueru3 eſt
ꝙ timent ſ3 tamē timor ita exilis eſt. ⁊ uo
luntas peccandi adō eſt improba ꝙ ꝑpter
hoc non ceſſat. ſicut in latrone qui lic3 time
at furcam. tamen propter appetitum furan
di non ceſſat a furto. et ipſo timore peccat
quia diſplicet ei dei iuſticia quam formidat
¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ a iuditio pre
ſumptōnis deſiſtunt. dicendum ꝙ ſicut di-
ctum eſt quāuis non audeant appetere qō
primo auſi ſunt. tamen improba uoluntate
non deſiſtunt appetere. etſi uiam poſſent
inuenire per qua3 crederent attigere abſq3
dubio idem preſumerent. vnde quamuis iu
ditium ſit uariatum propter penarum in-
tuitū. tamen appetitus non eſt auulſus nec
malum deſiderium. immo regnat actu.
¶ Ad illud quod obicitur de motu natura
li. Reſpondent quidam ꝙ natura etſi non
ſit extincta. eſt tamen adeo conſopita et li
berum arbitriū malitia ſuperata. ꝙ in actū
ſuum non poteſt exire. Aliter tamē poteſt
dici. ꝙ ſicut libera uoluntas deformabat
actum credendi. ita etiam deformat actum
naturalem cum ei adiungit᷑. Exemplu3 hu
ius eſt hoc. Licet auarus naturaliter appe-
tat beatitudinem. tanta eſt peruerſitas iu-
ditii in eo ⁊ uoluntatis. ut non dicat eſſe be
atitudinem niſi in diuitiis. et ita nunq̄3 exit
in appetitum beatitudinis niſi ut eſt in diui
tiis. et ita appetendo illam beatitudinem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

peccat .quia motum illum queꝫ natura illa
incohat incitando. uoluntas cõſumat ꝺfor-
mando. Sic intelligendum ꝙ diabolus na-
turaliter diligit deum vt conſeruatorem. ſꝫ
voluntas diaboli illam dilectõnem refert ad
propriam utilitatem. ideo peccat. quia etſi
deum diligat tamen propter ſe diligit. Be
ne igitur concedo ꝙ exit in actum natura
lem. ſꝫ nunq̄ꝫ in pure naturalez. ¶ Ad illõ
quod obicitur ꝙ poteſt deſiſtere in actu ex
teriori. dicenꝺ ꝙ non eſt ſimile. quia cũ di
abolus non obdormiat. ſemper in eo uigẽt
interiores uirtutes. et ita ſemper ſũt i actu
velit nolit. ſicut in homine uigilãte. ſꝫ opꝰ
ad alterum ſubeſt omnino libero arbitrio.
iꝺo poteſt ceſſare ab hoc ⁊ ab omni interio
ri. poteſt ceſſare ab hoc uel ab alio. ſm di
uerſas conuerſiones. ſed nunq̄ꝫ ab omni.
¶ Qꝺ ergo dicitur ꝙ magis ſumus domi
actuũ interiorum. ſi intelligatur quantũ ad
cohibitõnem propriam manifeſte falſum ē
Si quantum ad cohibitõnem alienam uerũ
eſt. quia aliquis poteſt me cohibere ab actu
exteriori ⁊ cõpellere. non ſic eſt ꝺ interiori
¶ Ad illud quod obicitur ꝙ non uidetur
modo ſuperbire quia ceſſauit cauſa. ꝺꝺ ꝙ
eſt cauſa inducens. ſꝫ tamen non efficiens
nec conſeruans. ⁊ hac ceſſante non ceſſat ef
fectus. ſicut patet manifeſte. ⁊ talis fuit in
diabolo pulchritudo. eſt alia efficiens ⁊ con
ſeruans. et talis fuit uoluntas diaboli obli
qua ⁊ peruerſa. et hec ſemper eſt in diabo
lo. iꝺo ſemper eſt in eo ſuperbia. et q̄muis
non aſſurgat ad illud optinendum. tamen
adhuc aſſurgit ad illud quod poteſt et am
plius q̄ꝫ poteſt. quia ad dominium hominũ
et maxime ſanctorum. ¶ Ad illud autem
quod ultimo obicitur. ꝙ appetitus eſt rei
vnibilis. dicendum ꝙ appetitus abſolu-
tus et deliberatus eſt rei unibilis ⁊ poſſi
bilis. et ille appetitus eſt rei cum eligen
tia. ſed appetitus uelleitatis que eſt im
poſſibilium non eſt rei unibilis ſm ueri
tatem. ſed rei que deſideratur. ſicut ali
quis appetit eſſe uelox ſicut irundo. et ſi-
milia. diabolus autem quod prius appe
tiit eo modo quo appetiit uoluntate eligen
tie non appetit. ſed ſolum quantum eſt ex
ſe. ſi tamen contendat qꝺ appetit. fatendũ
eſt ꝙ iuditium eius eſt peruerſum ſiue ex
timatio. ſaltem intellectus practici quo iu
dicat ſe ad idem poſſe peruenire. q̄uis iu-
ditium ſpeculatõnis dictet ꝯtrariũ.

TErcõ queritur utrum in de
monibus ſit male uolũtatis
intenſio. ¶ Et ꝙ ſic Iſidorꝰ
de ſummo bono. diabolus
non propter hoc cõtemptꝰ
eſt. ꝙ deo equalem ſe exiſtimans cecidit.
ſed etiam ſuperiorem ſe deo dicit. ergo
videtur creuiſſe ſuperbia. ¶ Item ratio
ne videtur. q̄a cũ mala facimus mali ſu-
mus. ergo quanto plura mala facimus tan
to peiores ſumus. ſed diabolus plura ma
la fecit poſt lapſum. ergo peior eſt nunc
q̄ꝫ quando cecidit. ergo creuit in eo uo-
luntatis deordinatio. ¶ Item diabolo de
betur maior pena nunc q̄ꝫ quando ceci-
dit. hoc non eſt dubium. ſed premium
in bonis non augetur niſi creſcat bona
voluntas. ergo nec in malis ſupplitium
niſi creſcat mala uoluntas. ergo ⁊ cetera.
¶ Item malum eſt priuatio modi ſpe-
ciei et ordinis. ſed iſta non poſſunt to-
taliter ab aliquo remoueri. alioquin ce-
deret in non ens. quia dicit Auguſtinus
ꝙ vbi hec nulla ſunt nullum bonum eſt.
ergo ſi non ſunt omnino oblata. poſſunt
adhuc dimminui. ſed dimminuuntur per
peccatum. cum ergo diabolus peccet. tan
to magis dimminuuntur quanto magis
peccat. ſed quanto magis dimminuũtur
tanto peior eſt uoluntas. ergo et cetera.
¶ Item qui procurat homicidium cor-
porale homicida eſt. et quanto plura ꝓ
curat homicidia tanto peior eſt in eo uo
luntas. ergo pari ratione immo fortio-
ri qui mortem ſpiritualem procurat ho-
micida eſt. et qui plurium mortem pro
curat peior eſt. ſed diabolus poſt mor-
tem primi hominis dicitur fuiſſe homi-
cida ab initio. quia procurauit eius la-
pſum. ſed proceſſu ipſius procurauit mor
tem plurium. ergo in malitia creuit.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Si tu dicas ꝙ creuit mala uolũtas in ↄpatõ
ne ad hoiez non in ↄpatõne ad deũ. Oſten
ditur ꝙ iſta reſponſio nulla eſt. primo q̃a
diabolus ĩordinate mouetur in deum ſicut
in homieꝫ. Si ergo multiplicãdo et iterãdo
pctm̃ in homiem. intenditur ⁊ creſcit in eo
malitia. pari rõne cum odit ⁊ blaſphemat
deũ qȯ nullo mõ põt bene fieri. p̃terea non
eſt pctm̃ in quo non ↄtemnatur ⁊ offendat
deus. et in quo peccans non auertatur a dȯ
ergo in omni pctõ creſcit mala uoluntas in
ↄpatõe ad deum. ¶ Cõtra. oppoſita nata
ſunt fieri circa idem. ſꝫ demones nõ poſſũt
pficere. ergo non poſſunt magis deficere ſi
ue peiores eſſe. ¶ Item hoc uidetur p ſĩle
in homibus damnatis. q̃a diabolꝰ ⁊ homo
mortuus ſiue damnatus ſunt in ſimili ſta-
tu. ſicut dicit Dam̃. ꝙ hoc eſt hoibꝰ mors
qȯ angelus caſus. ſꝫ poſt mortẽ mala uolũ
tas in homie non creſcit. ergo nec in demo
ne poſt caſum. ¶ Itẽ hoc oñditur p ſimile
in angelis bonis. ſimilis enim ſtatus eſt bo
norum in bono et malorũ in malo. ſꝫ in bo
nis nõ põt creſcere bona uolũtas. ergo nec
in malis mala. ¶ Item angelus ſimplex ẽ
et nullũ retardatiuũ habet. ergo in pria cõ
uerſione tantum ſe ↄuertit ꝙ non põt am
plius. ergo ſimiliter tãtum auertit ſe ꝙ nõ
poteſt amplius. ergo ⁊c. ¶ Itẽ in nullo cre
ſcit mala uolũtas in quo non creſcit deme-
ritum. ſed demeritum non creſcit in eo qui
non poteſt euitare pctm̃. ergo ſi neceſſe ẽ
diaboluꝫ male uelle. impoſſibile ẽ in eo ma
lam uoluntatem creſcere. ¶ Item diabolꝰ
⁊ dmones ſunt rediti oino impoſſibiles ad
gratiã in primo lapſu. nec poſſũt magis im
poſſibiles eẽ. ſꝫ q̃nto creſcit mala uoluntas
fit maior elongatõ a gratia. ſi ergo nõ poſ
ſunt magis elongari. ſicut cecus nõ poteſt
plus cecari. ergo ⁊c. ¶ Rñſo. triplex eſt hic
modus dicẽdi. Quidã eni ſenſerũt ꝙ ſicut
in angelis bonis uolũtas bona creuit ĩ pria
ↄuerſione uſqꝫ ad terminũ. ita ꝙ ãplius in
ſe nõ põt creſcere. ſꝫ ſolũ in effectibꝰ bonis
quos efficiũt circa hoies. Siliť ĩ ãgelis malꝭ
dicere uoluerũt. ꝙ ĩ pria auerſione auerſa
eſt uoluntas eoꝝ in termio. ita ꝙ tãtũ fuit
deprauata uolũtas malorũ ꝙ amplĩꝰ nec dȇ
prauatꝭ nec creſcit. ſꝫ ſolũ ĩ effectibꝰ quãdo

plura mala exˀ equali uoluntate ſemp facit.
et q̃a ſuppliciũ non tantũ reſpicit intenſio
nem uolũtatis. ſꝫ etiam actũ exteriorẽ. idȯ
grauius punitur diabolus ex malis q̃ ↄmit
tit. Rõneꝫ aũt huius poſitõis aſſignãt ſim
plicitatem et ſpũalitatem angelicam. q̃ nul
lũ hꝫ retardatiuũ. ⁊ idȯ totaliter ⁊ ĩ termio
in pria ↄuerſione ſe ↄuertit. homo autẽ nõ
ſic. Aliorũ poſitõ eſt illa. ꝙ in malis ãgelis
ſimpliciter loquendo creſcit malitia ⁊ male
voluntatis dȯrdinatõ. ſicut eni pꝫ ex pble-
mate precedente diabolus ↄtinue peccat. ⁊
nouas malitias ↄdere excogitat. Et qm̃ q̃a
mala facimus mali ſumus. et quodlibꝫ ma
lum adimit de habilitate uolũtatis. quia ali
ter non eſſet malum. idȯ ſemper habilitas
minuitur et uolũtas magis et magis deor-
dinatur. nec eſt ſimile de bonis. q̃a bonum
opus non ita apponit ad bonitatem gratie
vel uolũtatis. ſicut pctm̃ quodlibet adimit
Sed q̃a duruꝫ uidetur dicere ꝙ diaboli ma
litia non intendatur. cum dicatur in. p̃s. Su
perbia eorũ qui te oderunt aſcendit ſemp.
et exponitur de demonibus. Et iterum ir-
ratõale uidetur ꝙ ita creſcat in diabolo ma
litia ſicut in pure uiatore. cum iam ſit in
ſtatu damnatõnis. et neceſſitatem habeat
ad aliquam malitiam. Ideo eſt tertius mo
dus dicendi. ꝙ in diabolo creſcat malitia
voluntatis quantum ad vim adminiſtrati-
uam qua conuertitur ad hominem. ſed non
quantum ad vim contemplatiuam qua eſt
ſimpliciter et neceſſario auerſus a deo. Ra
tio auteꝫ huius poſitõnis eſt illa. ad cremẽ
tum enim uoluntatis male ſiue demeriti nõ
ſufficit inordinata affectio. quia hec eſt in
damnatis. et erit in ſempiternum. ſed re-
quiritur vltra. tempus meriti et ſtatus me
rendi uel demerendi. diabolus autem eſt
in ſtatu demerendi quantum ad vim mi-
niſtratiuam. non quantum ad contempla
tiuam. et ideo creſcit et demeritum et pec
catum. quantum ad vim adminiſtratiuam.
non quantum ad contemplatiuam. Ra-
tio autem huius patet. ſi reuocentur ad
memoriam predicta in ſolutione prece-
dentis problematis. ibi tactum eſt de pre
fixione temporis ad merendum ipſi an-
gelo. Dictũ eſt enim q̃a angelus ſpũalis et

incorruptibilis et ꝓpinquus ad gloriã ẽ cõ
ditus. ideo eſt ei tempus breue ꝑfixum. ho
mini uero terminus longus. ſed quia deus
ſic ↄdidit vniuerſuȝ ut maior et potentior
minorem adiuuet. ideo non tantum angelo
dedit uim ↄtemplatiuam qua mereretur et
ad deum ↄuerteretur. ſȝ etiam adminiſtrati-
uam qua homi ſuffragaret̃. q̇a ergo uis cõ
templatiua erat ipſius angeli in ſe. q̃ntuȝ ad
illam ꝑfixum eſt ſpatium merendi uſqȝ ad
ꝑmam ↄuerſionem uel auerſiõem. ſȝ q̇a
adminiſtratiua ualet reſpectu habit⁹ ad hoieȝ
ideo ꝑfixũ eſt angelis ſpatiũ merendi quo
uſqȝ hoies aſſumerentur totalit̃ ad gloriaȝ.
manſit ergo q̃ntum ad uim iſtam. ſtat⁹ me
rendi uel demerẽdi. et manet uſqȝ ad dieȝ
iuditii. ſȝ quoniam meritũ ⁊ demerituȝ non
eſt in ui adminiſtratiua niſi p ↄtemplatiuam
et in bonis ↄtemplatiua ita ẽ ↄuerſa ad bo
num ꝙ non poteſt auerti. ideo adminiſtratia
non habȝ niſi locum ⁊ ſpatiũ merendi. ecõ
tra. quia in malis ita eſt auerſa ↄtemplatia
ꝙ non poteſt ↄuerti. iđo q̃ntum ad miſtra
tiuam non hȝ niſi locum et ſpatiũ demerẽ-
di. ⁊ in hoc patet ꝙ diuinũ decretuȝ manet
iuſtum ⁊ inuiolatũ. q̇a tempus qđ a ↄdictõ
ne ꝑfixerat non debuit auferre nec bois nec
malis. iuſtis quidẽ diligentibus deũ ſpatiũ
illud ↄuerſum eſt in bonum. impiis auteȝ et
peccatoribus angelis ↄuerſum eſt in malũ.
⁊ ideo patet quõ creſcit mala uolũtas i ma
lis q̃ntum ad uim adminiſtratiuã ſolũ. nec eſt
oino ſimile in bois ⁊ malis. q̇a uolũtas i bo
nis ꝓpter influentiam ꝑfectam ſtatim ueit
ad terminũ. ⁊ ideo q̃uis plura bona faciant
tam̃ uoluntas bona ꝓpter hoc non intendi
tur. ſȝ in malis non eſt ita. quia corruptõ ue
nit ab ipſis. ⁊ non poterunt ita ſe inficere.
qui ad hec magis q̃diu durat tempus. vñ
et creſcit in eis malicia ⁊ etiã appetitus no
cendi ⁊ domiandi homibus. non ſic in ange
lis bonis. Concedende igitur ſunt rões pro
bantes ꝙ mala uolũtas in demonib⁹ inten
datur ⁊ creſcat. tum q̃ntum ad uim admini
ſtratiuam ſiue in ↄpatõne ad hominem.
¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ inordiate mo
uetur in deum. đđ ꝙ ſicut in damnatis in-
ordinatus motus uolũtatis cõuerſus eſt in
penam. et imputatur in ſupplitiũ nõ in de-
meritũ. ſic in angelis malis in penam ẽ cõ-
uerſus ille inordinatus motus. ¶ Ad illud
quod obicitur. ꝙ in omni peccato cõtẽplat̃
deus. đđ ꝙ non eſt peccatum quin aſſit uis
ↄtemplatiua. ⁊ qui ſit in deum aliquo mõ.
ſed tamen diſtinguntur hic ad inuicem q̃n-
tum ad principalitatem actuũ. Dicitur eni
aliquod peccatum eſſe in deum. aliquod in
ꝓximum. aliquod q̃ntum ad uim adminiſtra
tiuam. aliquod q̃ntum ad ↄtemplatiuam. et
ſm ꝙ diſtinguntur ſic loquimur ¶ Ad illđ
quod obicitur in ↄtrarium. ꝙ oppoſita na
ta ſunt fieri circa idem. đđ ꝙ illud habȝ in-
ſtantiam in accedentibus inſepabilibus. ſiue
ſit inſepabile per naturam ſiue p acquiſitõ
nem. quia ergo in angelis bonis eſt gratia
inſepabiliter. iđo impoſſibile eſt ꝙ inſit cul
pa. econtra intelligẽndum eſt in malis ãge-
lis. accidens enim inſepabile. aut eſt natura
le. aut quaſi in naturam ↄuerſum. ⁊ in eis q̄
naturaliter inſunt habet illud uerbum iſtan
tiam etiam ſm Philo. ¶ Ad illud qđ obi-
citur de ſtatu hominis mortui. iam patȝ ꝙ
non eſt ſimile. quia ſimpliciter exiit ſtatuȝ
meriti. angelus non. ¶ Ad illud quod obi-
citur de angelis bonis ꝙ non augetur i eis
bona uoluntas. pȝ ꝙ non eſt ſimile. q̇a uo-
luntas bona non ita eſt ab ope ut malitia.
¶ Ad illud quod obicitur de ſimplicitate
angeli. đđ ꝙ illud argumentum deficit du
pliciter. primo quia uoluntas deliberatiua
cum ſit libera non mouetur ſm totum ſuũ
poſſe. q̃uis nullum habeat retardatiuũ. ⁊ il
lud manifeſtum eſt. quia angelus magis di
ligit unũ q̃ȝ aliũ. ⁊ magis odit unũ q̃ȝ alium
ſȝ hoc nõ eẽt ſi totalit̃ moueret̃ in quelibȝ.
et iđo rõ nõ ualȝ. Preterea. alius defectus
eſt ibi. q̇a eſto ꝙ q̃ntum poſſȝ ſe ↄuerteret
pria uice. adhuc poſſȝ magis. q̃m peccare ẽ
poſſe deficere ⁊ poſſe moueri inordinate. ⁊
q̃uis nõ poſſit iteſius moueri q̃ntũ ad mo
tũ põt tñ magis đordiari. q̇a ſp põt creſce
re ꝓnitas ⁊ iclinatõ ad malũ. ⁊ ita pȝ illud.
¶ Ad illđ qđ obicit̃ ꝙ ñ põt euitare. đđ ꝙ
falſũ ẽ. q̃uis eni malitia uolũtatis nõ poſſit
imutare. tñ põt ceſſare a nocumẽto qđ hoi
fac̃. ⁊ ꝓpterea ipe iduxit ſe i hãc ncc͞itatẽ et
nõ penitȝ. ⁊ iđo ñ excuſat̃. nulꝰ eni excuſat̃
p ncc͞itatẽ iductã niſi peniteat đ inductõne.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illō qđ obicitur q̧ diabolus eſt oīno
impoſſibilis ad gratiā. đđ q̧ nō creſcit ma
la uolūtas q̄ntū ad impoſſibilitatē ſuſcipiē
di gratiā. q̄a hoc ē equalit̄ in oībus damna
tis. ſꝫ q̄ntū ad indignitatē. ⁊ diabolus ē indi
gnus ⁊ pōt eſſe magis indign⁹ ſm̄ q̧ ma-
gis offendit. ⁊ abutitur bonis naturalibus
ſibi datis.

Q Onſequēter queritur de li. ar.
immutabilitate. tam ī ꝯfirma-
tis q̄ꝫ in obſtiatis. Suppoſito
aūt q̧ angeli ī ſua ꝯdictōne ha
buerint li. ar. ſicut hō. querūt̄ hic tria. Pri-
mū ē vtꝝ ꝯfirmatō mutauerit libertatis ar.
Scđm eſt vtꝝ obſtiatō auferat libertatis
uſum. Tertiuꝫ eſt vtꝝ hec uel illa minuat
libertatis dominiū.

C Irca primū ſic ꝓcedit̄. ⁊ querit̄
vtꝝ ꝯfirmatō mutet libertatis
arbi. ita q̧ ſit aliud aū ꝯfirma
tōnem aliud poſt. ¶ Et q̧ ſic ui
detur. uertibilitas ieſt li. ar. creato p naturā
ergo qđ aufert li. ar uertibilitatē mutat ei⁹
naturaꝫ ⁊ uariat. ſꝫ ꝯfirmatō hoc aufert li.
ar. ergo mutat ⁊ uariat. ¶ Itē nihil idē ma
nēs idē pōt oppoſitas dr̄as pticipari. ſꝫ mu
tabile ⁊ īmutabile ſūt oppoſite dr̄e entis. ſi
cut mortale ⁊ īmortale uiuentis. ſi ergo li.
ar. ante ꝯfirmatōꝫ ē mutabile poſt ꝯfirma-
tōeꝫ imutabile. ergo ē aliud ⁊ aliud. ¶ Iteꝫ
rōnales ptātes ſūt ad oppoſita ut dic̄ Phi
lo. ergo cum potētia deſinit eē ad oppoſita
ergo deſinit eē rōnalis. ſꝫ poſt ꝯfirmatōꝫ li.
ar. đſinit eē ad oppoſita. ergo đſinit eē rō-
nalis ptās. ſꝫ nulla potētia rōnalis pōt fieri
nō rōnalis manēs eadē. ergo ⁊c. ¶ Itē potē
tie diſtingūt̄ p act⁹ ⁊ actus p obiecta. ubi er
go ſūt diuerſa obiecta neceſſe ē etiā poten
tias diuerſificari. ſꝫ li. ar. aū ꝯfirmatōꝫ pōt
in malū. poſt ꝯfirmatōꝫ ñ pōt. ergo ē aliud
⁊ aliud. ¶ Cōtra. Anſel. đ li. ar. dicit q̧ li.
ar. ē ptās ſeruādi rectitudīeꝫ ꝓpt̄ ſe. ſꝫ hec
ptās ī ꝯfirmatōe nō tollit̄ ſꝫ fortificat̄. ergo
li. ar. non mutat̄. ¶ Itē gr̄a naturā pficit et
ꝯfirmat. ſꝫ nihil qđ alteꝝ ſm̄ naturā pficit
et ꝯplet mutat ei⁹ naturā. ergo gr̄a adueni
ens li. ar. ipm̄ non mutat. ſꝫ ꝯfirmatō ē per
gratiam. ergo ⁊c. ¶ Itē oīne ꝯfirmans al-
terū ⁊ ꝯſeruās. ⁊ nihil ꝯſeruās ē corrūpens
et nihil mutat aliquid niſi corrūpat aliquid
q̄a non ē mutatō ſine ꝑditōne. ergo nihil
ꝯfirmās mutat. ſꝫ ꝯfirmatō iđo dicta ē. q̄a
li. ar. āgeli ꝯfirmat. ergo ipm̄ nō mutat.
¶ Itē gr̄a ꝯfirmatōnis facit eē libeꝝ a miſe
ria ī āgelis. ſicut gr̄a gratūfaciēs facit libeꝝ
a culpa. ſꝫ libertas a culpa non mutat li. ar.
nec eius libertatē. ergo nec libertas a miſe-
ria. ergo nec ꝯfirmatōnis gr̄a. ¶ Rñō. đđ
q̧ ē mutatō alicuius dupliciter. vno mō q̄n
tū ad ſubſtātiā ſiue eſſentiā. alio mō q̄ntuꝫ
ad ſtatū uel p alia uerba. ē mutari q̄ntuꝫ ad
primū eē. ⁊ eſt mutari q̄ntū ad bene eē. Si
loquamur de mutatōe prio mō. ſic ſine du
bio đđ q̧ ꝯfirmatō li. ar. nō mutat cū pfici
at ⁊ ꝯſeruet. ſicut oñdūt rōes ſcđo iducte.
Si autem loquamur de mutatōne ſcđo mō
ſcꝫ q̄ntū ad ſtatū uel bñ eē. ſic etiā abſq̧ du
bio planū ē q̧ li. ar. aliū hꝫ ſtatuꝫ ⁊ aliud cō
plementū q̄ꝫ hr̄et prius. huic aūt mutatōni
nō obuiāt rōnes ſcđo iducte. ſꝫ ſolū prime.
de q̄ erat queſtō in ptē negatiuā termiata.
ſcꝫ q̧ li. ar. p ꝯfirmatōeꝫ. etſi alteret̄ nō tñ
fit aliud. ¶ Ad illud ergo qđ obicitur prio
q̧ uertibilitas ē li. ar. naturalis. đđ q̧ aliq̄d
eſt naturale ꝓpt̄ nature ꝯplementū vtpote
igni q̧ tendat ſurſū. aliq̄d naturale ꝓpt̄ na
ture defectū ſicut igni poſſe extigui. ſic li.
ar. ē aliq̄d naturale ꝓpt̄ nature ꝯplemētuꝫ
ut poſſe ī bonū. aliq̄d ꝓpt̄ nature đfectū. ut
poſſe uerti ī malū ¶ Ad illō qđ obicitur q̧
aliq̄d mutatur ſm̄ ſubſtātiā q̄ñ pdit illō qđ
hꝫ p naturā. đđ q̧ etſi hoc poſſit hr̄e ueri
tatē ī eo naturali qđ ꝯſeq̄tur ꝯplemētū. nō
tñ ē ueꝝ ī eo qđ ꝯſeq̄tur đfectū. ⁊ tale qđ ē
uertibilitas. ſic eni dic̄ Anſel. poſſe peccate
ñ ē libertas nec ps libertatis. ¶ Ad illō qđ
obicit đ oppoſitōe dr̄aꝝ. đđ q̧ ſic̄ mortale
et imortale duplicit̄ poſſūt ꝯpari ad ſubſtā
tiā uiuētē. ſic mutabile ⁊ imutabile ad liber
tatē. ſi eī mōtale ⁊ imor. utꝝq̧ ſit p naturā
ſic dicūt dr̄as oppoitas eēntialit̄ diuerſificā
tes ſuppoſita. ſi aūt mortale ſit p naturā. ⁊
immortale per gratiam auferentem defe-
tū nature. ſic nō ſunt differentie oppoſite.
ſꝫ ſunt ꝯponibiles. uel ſaltem qđ ē ſub una
poteſt etiaꝫ eſſe ſub altera. ſola alteritate.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quarum ad bene eſſe ſiue ꝯplementū gr̄e.
ꝑ hūc modum mutatabile ⁊ immutabile ꝑ
naturam eſt impoſſibile eē circa idē manēs
idem. nec ſimul nec ſucceſſiue. ſ3 mutabile
ꝑ naturam. immutabile ꝑ grām. non ſic op
ponunť nec eſſentialiť diſtiguntur. ⁊ idō nō
variant ſubſtantiam li. ar. ¶ Ad illō quod
obicitur. ꝙ rōnales ptātes ſūt ad oppoſita
vō ꝙ uez eſt. ſ3 non ad oīa oppoſita ſ3 ad
aliqua. utpote ad facere aliquid ⁊ nō facere.
ad incidere tunicam ⁊ non incidere. ut dicit
ipe Philo. ⁊ hoc modo li. ar. ꝯfirmatum ad
oppoſita pōt eē. ⁊ ideo naturalis ptās ē ſic
et ante. Qđ ergo obicit non ē in malum ⁊
bonū. ergo non ē ad oppoſita. manifeſtū ē
ꝙ iſta rō eſt peccās ſm ꝯſequēs. ¶ Ad illō
qđ obicit de diuerſitate obiecti. ꝙ li. ar. cō-
firmatu3 non eſt i malū. vō ꝙ hoc ueritatē
habet de obiecto ꝑ ſe. malū aūt non ē obie-
ctum ꝑ ſe li. ar. inq̄ntū liber. ſ3 ſolū inq̄ntū
deficiens. ⁊ ideo non ſequiť ſi non poteſt in
malū ꝙ ſit non liber uel ꝙ ſit aliud. ſ3 ſeq̄
tur ꝙ non ē deficiens. ꝯfirmante influentia
manꝰ oīpotentis que nullo mō ſinit ꝺficere
q̄uis liber habeat poſſe ⁊ uelle.

SEcūdo queritur vtrū obſtiatio
tollat ꝺmonibꝰ libertatis uſū.
¶ Et ꝙ ſic uideť. Liber ar. ut di
cit Anſel. ē ptās ſeruādi recti
tudinē. ergo ſeruatō rectitudīs ē uſus li. ar.
ſ3 hāc non hn̄t nec poſſūt hr̄e angeli obſti-
nati. ergo ⁊c. ¶ Itē Anſel. ptās peccandi
nec ē libertas nec ps libertatis. ergo pecca-
re nullo mō ē uti libertate. ſ3 demones ꝑ li.
ar. nūq̄3 faciūt actū q̄ non ſit pctm̄. nec poſ
ſunt facere ꝓpter obſtinatō3 i malo. ergo ꝑ
diderūt libertatis uſum. ¶ Itē libere uelle
⁊ neceſſario uelle ſūt oppoſita. ſ3 ꝺmones
neceſſario malā uolūtatē hn̄t. ergo neceſſa-
rio uolūt malū. nō ergo libere. ſ3 libere uel
le ē uſus libertatis. ergo amiſerunt liberta
tis uſū. ¶ Itē frenetici ⁊ iſani nō hn̄t liber
tatis uſū. q̄m plus i eis regnat appetitꝰ fan
taſticus q̄3 rōnalis. ſ3 i ꝺmonibus ē furor ir
rōalis. amēs ꝯcupia. fātaſia ꝑterua. ſicut di
cit Diony. ergo uideť ꝙ amiſert uſū li. ar.
¶ Itē beſtia non h3 uſum li. ar. q̄a moueť
ſm impetum. ſed diabolus maiori impetu
mouetur ad malefaciendum q̄3 beſtia. ergo
non h3 libertatis uſū. ¶ ꝙ autē miori ipetu
moueatur uidetur i li. lxxxiij. q. dicit Augꝰ
videmus ferociſſimas beſtias timore pena
rū a malis uoluptatibꝰ abſtineri. ſ3 diabolꝰ
timore pene nō dimittit ſupbire. ergo ma-
iori impetu ferť i malum. ¶ Cōtra. in quo
cūq3 ē uſus rōnis ⁊ appetitus eſt uſus li. ar.
ſ3 in demonibꝰ ē uſus rōnis qua cōferunt ⁊
diſponunt. ergo ⁊c. ¶ Item qui non hab3
uſum li. ar. nō iputatur aliq̄d qđ faciat. ſed
demonibꝰ obſtiatis mala que faciūt iputāť.
ergo hn̄t uſum. ¶ Itē potentia icorruptibił
nō alligata organo ſemp ē i ſuo actu ⁊ uſu
ſed liber arbitrium in demonibus eſt hu-
iuſmodi. ergo nullo modo poteſt impediri
a ſuo uſu. ¶ Item nihil quod cauſatur ab
uſu liberi arbitrii ⁊ ſine illo non poteſt cau
ſari aufert liberi arbi. uſum. ſed obſtinatio
eſt huiuſmodi. ergo obſtinatō nō aufert li.
ar. uſum. Prima patet ꝑ ſe. q̄a effectus ꝑ-
prius non deſtruit cauſam. ſcđa patet. quia
obſtinatio eſt a mala uoluntate. ¶ Item ꝑ
que quis peccat deb3 puniri. ſed demon li.
ar. peccauit. ergo in ipo debet puniri. ſ3 de
mon habet li. ar. ⁊ ꝯſtat ꝙ ipm̄ non ē ocio
ſum. ergo habet aliquem uſum. ¶ Rn̄ſio
dicendū ꝙ etſi multis modis dicatur uſus
ſicut habitum ē i prio libro. tam̄ q̄ntum ad
p̄ſens ſufficit ꝙ uſus alicuꝰ potentie diciť
dupliciť. Uno mō diciť uſus opatō rei natu
ralis. alio mō dicitur actus elicitꝰ a potētia
ad eum finem ad quem ē. uel in actum ordi
natū i finē. Prio mō dicēdo uſus li. ar. ē libe
re uelle ſiue eligere. ſcđo mō uſus li. ar. eſt
rectitudiem ſeruare. q̄m ad illā eſt. dicendū
eſt igitur ꝙ obſtinatō demonibus non au-
fert uſu3 prio mō q̄a libere uolūt. ſcđo mō
ſic. q̄a eorum potentia etſi in actum exeat
non tamen in actum ordinatum in finem.
Ratōnes autem probantes ꝙ demones ha
bent uſu3 liberi arbitrii ꝓcedunt de uſu ſm
primam uiam. vnde ꝯcedende ſunt. ¶ Ad
illō ergo qđ obicitur ad oppoſitū ꝺ Anſel.
dicēdu3 ꝙ Anſelmus diffinit li. ar. ꝑ actum
ordinatum in finem qui eſt ſeruare rectitu-
dinem. et ita inq̄ntu3 ad uſū ſcđo mō dictū
et hunc admittunt demones obſtinati.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud quod obicitur ꝙ poteſtas peccandi nõ eſt libertas nec pars libertatis. dõ ꝙ uerum eſt. nũq̃ȝ tamen ẽ ſine libertate. ſicut nec peccare eſt ſine uſu libertatis ſiue libere uolũtatis. omnis enim q̇ peccat libere vult. et iðo ↄtinuatõ pcti uſum li. ar. nõ excludit ſȝ includit. ¶ Ad illð qð obicitur ꝙ libere uelle et neceſſario uelle opponuntur. dõ ꝙ duplex eſt neceſſitas. quedaȝ a cauſa extrinſeca. utpote neceſſitas coactionis. et hec opponitur ei ꝙ ẽ libere uelle. quedam uero eſt a diſpoſitõne intrinſeca. et hec nõ opponitur. imo ſtat ſimul cum libertate. talis eſt in libero arbitrio demonũ. ꝙ ita conglutinauit ſibi malũ ut nullo mõ uelit ab eo ſepari. ¶ Ad illud qð obicitur ð freneticis. dõ ꝙ frenetici ſic habent uſum fantaſie. ꝙ abſorbetur uſus rõnis. et magis agũtur q̃ȝ agant. de mõ autem ſic habet fantaſiã proteruam. ꝙ uſus et actus rõnis non excludit́ illa eni ꝓteruitas potiꝰ eſt a libero arbitrio q̃ȝ ſit ab infirmitate nature. ſicut ponimꝰ in frenetico ¶ Ad illud qð obicitur de beſtiis ꝙ abſtrahũtur. ergo minori impetu mouẽtur. dõ ꝙ illud impetu mouetur qð non hȝ retrahens. habere autem retrahens ẽ dupliciter. ſ. intra et extra. impetus aũt q̇ magis repugnat libero arbi. eſt illð qð excludit retinaculũ interius. non qð excludit exterius. qm̃ igit́ impetus beſtie excludit retinaculũ intra. q̃uis poſſit retrahi p illud qð eſt ex̃. iðo non habet libeꝝ arbitriũ. de mõ autem habet potentiã interiorẽ. p quã ſine aliquo exteriori repellente põt retrahi. ⁊ q̄ a nullo extrinſeco põt ſupari. ⁊ iðo impetꝰ demonũ in malũ libero arbitrio non repugnat. ſȝ ↄſonat. et ſic patet illud.

Tercio queritur vtrũ ↄfirmatõ vel obſtinatõ diminuat libertatis dominium. ¶ Et ꝙ ↄfirmatõ minuat uidetur. Liberior ẽ potentia et magis ſuorũ actuũ dña. que oĩno nulli ſubiacet neceſſitati q̃ȝ que ſubeſt. ſȝ li. ar. ↄfirmatũ neceſſitatẽ hȝ ad benefaciẽduȝ nõ ↄfirmatũ uero mĩme. ergo ↄfirmatõ diminuit dominiũ. ¶ Itẽ q̃nto potẽtia amplior. tanto liberior. ſȝ ↄfirmatõ artat li. ar. ad bonũ. ante uero erat idifferẽs ad bonũ ⁊ ad malũ. ergo uidet́ ꝙ liberius erat ante ⁊ magis dominus actuũ. ¶ Iteȝ potentia q̇ exit in actũ p ſe. ipa magis eſt ſuoꝝ actuũ dña. q̃ȝ que exit mediante alieno beneficio ſiue gratia. ſȝ li. ar. nõ ↄfirmatũ ex ſe ipo faciebat qð uolebat. ↄfirmatũ auteȝ qð facit implet p gratiam. ergo liberius erat ante ↄfirmatõȝ q̃ȝ poſt. ¶ Iteȝ hoc ipm uidet́ ð obſtinatõe. primo p Anſel. q̇ dicit ꝙ potẽtia peccãdi addita libero arbitrio ipm diminuit ergo multo magis actus peccandi. ergo maxime neceſſitas peccandi. ſȝ hoc eſt in obſtinatõne. ergo ⁊c. ¶ Item liberius ẽ aliquid qð nulli ſubiacet ſeruituti q̃ȝ qð ſubiacet. liberũ ar. in obſtinatis ſubiacȝ ſeruituti pcti ante uero mĩme. ergo ⁊c. ¶ Item liberior eſt potentia q̃nto facilius exit in actũ i quẽ eſt. et tanto minus libera q̃nto difficilior ẽ ad illud. ſȝ difficillimũ eſt angelo obſtinato velle bonũ. ergo uidet́ ꝙ in eis li. ar. ſit maxime diminutũ. ¶ Cõtra. ꝙ obſtinatõ nõ diminuat uidet́. Diony. de diui. no. data inquit ipis angelis dona neq̃q̃ȝ mutata dñis. ſed ſunt integra et ſplendidiſſima. ergo li. ar. fuit eis datum. ergo naturalit́. ergo nõ ẽ diminutũ. ¶ Item li. ar. dicitur liberum. q̇a nõ poteſt cogi. ergo ſi libertas diminuitur. aliqua coactõ introducitur. ſed li. ar. obſtinati nullo poteſt cogi. ergo nullo mõ poteſt diminui. ¶ Item ſi diminuit́ p obſtinatõeȝ et p pctm̃. ergo cum non ſit infinitum oĩno poterit auferri. ergo uidetur ꝙ aliquãdo pdant demones li. ar. quod eſt improbatum Qð autem ↄfirmatõ non diminuat ſed augeat uidet́ p Anſeĺ. in libro ð li. ar. qui ſic dicit Qui habet quod decet et expedit nec poteſt illud pdere. liberius eſt q̃ȝ quod põt ſed libeꝝ ar. ↄfirmatum nõ poteſt perdere iuſtitiam et rectitudinem quam expedit et decet habere. non ↄfirmatum põt. ergo ⁊c. ¶ Item q̃nto magis aliquid aſſimilatur illi quod eſt liberrimi infinite libertatis tãto liberius ẽ. ſed li. ar. ↄfirmatũ magis aſſimilatur deo et eius arbitrio q̃ȝ non ↄfirmatũ. ergo eſt liberius. ¶ Item omnis potẽtia que habet diſpoſitõnem eleuantem et reddentem facilem ad illud ad quod eſt. liberior ẽ q̃ȝ illa que caret. ſed liberum arbitrium cõfirmatum ſic ſe habet reſpectu non confirmati. ergo ⁊c. ¶ Rñſio. dõ ꝙ cũ q̃rit́ de

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diminutōe dñij libertatis arbi:- Diſtiguē-
dum ē in dñio. quoddā eni ē dñium qđ op-
ponitur coactōni. quoddā qđ opponit̄ ſubie
ctōni. Si aūt loquamur de dominio liberta
tis qđ opponitur ſeruituti coactōnis. ſic pri
uat coactōnem. et hoc dominiū ē eſſentiale
libero arbitrio. ꝛ illud non minuitur nec au
getur. Rurſus q̄s oēm priuat coactōꝫ. eq̄
liter ē in oibus tam bonis q̄ȝ malis. tā crea
tore q̄ȝ creaturis. ſicut dicit Berñ. i libro đ
libero arbitrio. vbi dicit ꝙ manet libertas
volūtatis tam integra in malis q̄ȝ in bonis
tam in creatore q̄ȝ in creaturis. Si aūt dicat̄
dominiū qđ opponitur ſeruituti ſubiectōis
ſic recipit magis ꝛ minus. nec ineſt equalit̄
oibus. nam in miſeris ē ſubiectuꝫ miſerie.
in beatis libeꝝ. in malis ſubiectū culpe. i bo
nis libeꝝ. et tāto liberiꝰ q̄nto magis diſtāt
a malo. in creaturis ſubiectū mandatis. i đo
vero ſupra oīe mandatum. ꝛ hoc mō acci
piendo dominiū p ↄfirmatōnem augetur. q̄
magis elongat a ſubiectōe culpe ꝛ miſerie.
et p obſtinatōeꝫ minuitur q̄ ceruicē ſubmit
tit utriqꝫ. Cōcedēde igit̄ ſunt rōes ꝙ obſti
natō minuit et ↄfirmatō auget. q̄a hac uia
ꝑcedūt. ꝛ iđo uerū ↄcludunt. ¶ Ad illđ qđ
obicitur ꝙ ↄfirmatō diminuit ꝑpter neceſ-
ſitatem. đđ ꝙ neceſſitas in mutatis ad bo-
nū nullo mō repugnat li. ar. nec inq̄ntum li
beꝝ a coactōne. q̄a coactō ē ab extrinſeco.
nec inq̄ntum liberū a culpa uel miſeria. iđo
nō diminuit illa. ergo ꝑpoſitō ſolū hꝫ ueri
tatem de neceſſitate coactōnis uel ꝑnitatis
ad malum. ¶ Ad illud qđ obicitur de am-
plitudine. đđ ꝙ potentiā ampliari ē duplici
ter. aut reſpectu eorū que poſſe eſt poſſe. ꝛ
de talibus uerū ē. aut reſpectu eorū q̄ poſſe
nō ē poſſe ſꝫ deficere. reſpectu taliū non eſt
verū. et tale eſt malū. Unđ dīna potentia q̄
ē ampliſſima ꝛ liberrima nō ē reſpectu ma
li. ¶ Ad illđ qđ obicitur de beneficō ꝛ grā
đđ ꝙ illud ē uerū. ſi eque bene p ſe poſſet
ſicut cū gratia. ſꝫ hoc non ē uerū. q̄a illđ be
neficiū gratie eleuat potentiā ad ea ad que
erat. ꝛ p ſe attingere nō poterat. ¶ Ad illđ
qđ obicitur ꝙ obſtinatō nō minuit. q̄a inte
gra manent data. đđ ꝙ intelligitur q̄ntum
ad ſubſtātiam naturaliū. nō q̄ntū ad habili
tates. ut infra melius patebit. ¶ Ad illđ qđ
obicitur. ꝙ libertas dominiū eſt ꝑpter pri
uatōem coactōnis. đđ ꝙ q̄ntum ad illud nō
diminuitur ſicut ꝑdictum eſt. ¶ Ad illđ qđ
obicitur ꝙ totaliter poſſit tolli libertas. đđ
ꝙ uerū eſt de ea que diminuit̄. qualis eſt li-
bertas a culpa et miſeria. de alia uero nō ē
verū. et ſic pꝫ illđ. Patent etiaꝫ omnia litte
ralia per hec dicta.

Cum licet mali āgeli ꝛc. ¶ Supra e-
git Mgr̄ de ↄfirmatōne ꝛ ob-
ſtinatōne angeloꝝ. ¶ In hac pte
agit de ↄñtibus ad hoc. diuidit̄
autem hec pars in duas. In prima agit de
his que ſequūtur obſtinatōem. In ſcđa ue-
ro de his que ſequūtur ↄfirmatōnem. infra
diſt. ix. Poſt ꝑdicta reſtat ꝛc. ¶ Prima diuidit̄
in duas. In prima agit đ demonū ſtatu poſt
obſtinatōnem q̄ntum ad cognitōnem. ſcđo
uero q̄ntum ad ueri opatiuam. ibi Quoruꝫ
ſcientia atqꝫ uirtute ꝛc. ¶ Et illa ſecūda pars
habet duas. In prima determinat potentiā
demonum reſpectu creaturarum generalit̄.
In ſcđa uero reſpectu hominū. et hoc diſti.
viij. ibi Solet etiaꝫ in queſtōne uerſari. ¶ Pri
ma pars habet tres partes. In prima oſten
dit quid poſſint. In ſcđa uero qualiter. In
tertia uero quantum permittuntur. Primū
facit ibi Quorum ſcientia ꝛ arte ꝛc. Secun
dum ibi Nec putandum eſt iſtis tranſgreſſi
onibus. Tertium uero facit ibi Illud quoqꝫ
ſciendum eſt ꝛc. ¶ Et ita duo generaliter con
tinet illa pars. Primum eſt đ demonum co
gnitōne. Secundū de uirtute.

Ad intelligentiā huius ptis ſcđm
duo q̄ Mgr̄ đterminat duo q̄rū
tur. Primū ē đ ↄgnitōne đmo
nū:- Scđꝫ vo đ ipoꝝ v̄tute ſup
reꝝ ꝑductōne. ¶ Circa primū tria q̄rūt̄. Pri-
mū vtꝝ cadat i đmonibꝰ đceptō ſiue error
circa pñta:- Scđo vtꝝ oblīuio circa p̄terita
Tercō vtꝝ p̄cognitō circa futura:- ¶ Qđ
aūt deceptō cadat i đmonibꝰ circa pñtiā ui
det̄. Ro. j. Qm̄ nō ꝓbauerīt deū hr̄e inoti-
tiā. tradidit illos deꝰ i reprobū ſenſū. Hoc
dic̄ Apoſto. de hoibꝰ. ſi ergo eq̄ uel magis
ſeuerꝰ eſt deus i āgelos. ergo uidet̄ ꝙ dati
ſūt i r̄probū ſuū. ſꝫ i oibꝰ talibꝰ cadit error
ergo ꝛc. Si tu dicas ꝙ illud intelligitur de
ſenſu in agendis non in cognoſcendis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Contra. Aug⁹. dicit ſup Gen̄. ad lr̄am
q̄ mali āgeli intelliguntur p tenebras. boni
uero p lucem. ſed tenebra magis dicit pri-
uatōnem lumis q̄ȝ caloris. ergo uidetur q̄
ꝯgnitō eorum ſit obſcurata. ergo et errori
ſubiecta. ¶ Item uidetur q̄ errori ſit peni
tus ſubiecta. q̄a Diony. de diui. no. dicit q̄
in demonibus eſt furor irrōnabilis. amens
ꝯcupiſcentia. fantaſia ꝓterua. ſȝ fantaſia eſt
principiū erroris. ergo uidetur q̄ rō eorum
penitus ſit ſubiugata errori. ¶ Item p ſīe
homi inflicta eſt ꝓ pctō ignorantia. nō tātū
agendorum ſȝ etiam ꝯgnoſcendoꝝ. ergo
ſi non minus pctm̄ angelicum debuit puni
ri. pȝ ꝛc. ¶ Iteȝ hoc uidetur p ſīe. ſicut ſe
habet affectus ad bonum. ita intellectus ad
uerū. ſȝ affectus demonum adeo eſt depſſus
q̄ nō poteſt moueri in amorem boni. aut
inordiate mouetur ſi amat. ergo nec itelle
ctus in ſpeculatōȝ uerī. ¶ Si tu dicas q̄ pctm̄
magis corrūpit affectōem demonū q̄ȝ intel
lectum. Cōtrarium uidetur. Nam omnem
prauam electōȝ p̄cedit prauū iuditium. q̄a
non eligit uolūtas deliberatōem niſi prece
dat iuditium. ergo uidetur q̄ prima rō de
ordinanda ſit in iudicō ⁊ ita in cognitiua. er
go magis q̄ȝ in uolūtate. uel eque debet eē
punitio. ¶ Iteȝ hoc ꝯfirmatur. q̄a exceca-
tio ⁊ obſtinatō ſunt pcti pene. ergo ſīc affe
ctō p̄ſupponit ꝯgnitōnem. ita obſtinatō q̄ ē
pena affectōnis excecatōneȝ q̄ eſt pena co-
gnitōnis. ergo cuȝ diabolus ſit obſtinat⁹. et
eſt excecatus. ¶ Item bonū eſt diffuſiuum
ſui ⁊ uerū ſīr. ⁊ magis eſt diffuſiuū ſui bo-
nū q̄ȝ uerū. q̄a hoc habet ꝺ ſua rōe. ergo ſi
deus inq̄ntum bonus ſubtrahit influentiam
bonitatis affectiue ipoꝝ demonū. igitur in-
q̄ntum uerū diffuſionem lumis ipi ꝯgnitiue
¶ Item quicquid ſit de ꝯſeruatōne lumis
dati. tam̄ ꝺmonibus cum ſint in ſtatu dam-
natōnis noua dona non debent dari a deo.
ſȝ nihil poteſt aliq̄s addiſcere niſi x̄ o do-
cente. ſicut dicit Aug⁹. in libro de Mḡro.
ergo ſi xp̄s non debet noua dona dari eis.
ergo nec nouam ꝯgnitōeȝ. ergo in his que
ante lapſum non ꝯgnouerunt. ex quo non
habent doctorem ueritatis. neceſſario errāt
et decipiūtur. ¶ Sed ꝯtra. Luce. xvj. dicit
Filii ſeculi huius prudentiores ſunt filiis lu

cis in generatiōe ſua. loquitur de malis. er-
go ꝛc. ¶ Item Diony. ꝺ diui. no. data ipis
dona nequaq̄ȝ mutata dominis. ſed ſunt in
tegra ⁊ ſplendidiſſima. loquitur ꝺ demoni-
bus. ergo ſi habuerūt naturale iudicatoriū
illuminatum et potens dirigi in cognoſcen
dis. uidetur ꝛc. ¶ Iteȝ Iſidor⁹ ꝺ ſummo
bono. Preuaricatōnes angeli etiam ſancti-
tate dimiſſa ſenſum angelice nature non
amittunt. ¶ Item peccatum non eſt contra
actum ſed contra ordinem actus. ergo non
eſt contra ꝯgnitōnem ſimpliciter. ſed ꝯtra
ꝯgnitōnem ordinatam in fine. ſi ergo ꝯgni
tio ſpeculatiua quantum eſt de ſe non dicit
ꝯgnitōnem ordinatam in fineȝ. patȝ q̄ per
peccatum non debet deprauari. ¶ Rn̄ſio.
Dō q̄ deceptō et error ueniūt ex ꝺordinati
one ſiue deuiatōne iudicii. Judicium autem
duplex eſt in quolibȝ rōcinante. Unū quod
eſt ꝯgnoſcendorum quod eſt ſub ratōne ue
ri. Aliud agendorum ſub ratōe boni. et pri
mū eſt intellect⁹ ſpeculatiui. nec ſpectat ad
liberum arbitrium. ſcōum uero eſt intelle-
ctus practici. et eſt pars liberi arbitrii. Pri-
mum iuditium etſi maneat integrum q̄ntū
ad ſubſtantiam potentie. nihilominus per
culpam eſt in angelis aliquo modo obnubi
latum. quia errant frequenter in iudicando
de multis. et in multis decipiuntur maxime
cum iudicant de contingentibus. Aliud iu-
ditium eſt in eis omnino ſubuerſum. et q̄n
tum ad hoc excecati ſunt angeli mali ſicut
quantum ad affectōnem obſtinati. et ꝓpter
iſtius iudicii ſubuerſionem. dicunt facti te
nebra et dati in reprobum ſenſum. et ſic
patet Reſponſio ad primum. ¶ Ad illud
quod obicitur de Diony. q̄ eſt in demoni-
bus fantaſia proterua. dicendum q̄ fanta-
ſia dupliciter accipitur. aliquādo pro ui ſen
ſitiua collatiua ſenſibilium receptorum. ali
quando fantaſia dicitur apparitio. ſm̄ q̄ di
citur a phanos quod eſt aperitō. et primo
modo eſt in ſolis corporibus. ſecundo mo-
do in ſpiritibus. Hec autem fantaſia pro
tercia dicitur eſſe in demonibus. quoniam
etſi demones intelligentes ſint et multa ue
ra cognoſcant. tamen alios nolunt doce-
re. ſed a ueritate ſeducere. et ideo quia
non poſſunt niſi per apparentes ſilitudīes.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hinc eſt ꝙ ſtudiū demonū maxime circa
talia eſt intentū. ſicut magnus clericus qui
vellꝫ alios paralogiſare ſtuderet i ſophiſma
tibus. ⁊ iđo fantaſtici dicūtur ꝓpter ratōes
fantaſticas apparētes quas īuenerūt. et hāc
fantaſiam dicit ꝓteruam. q̄a cū ſm iudiciū
ſuū ueritatem ꝯgnoſcant. tam̄ ꝯgnitam ſci
enter īpugnāt. et hoc ē ꝓteruire. ſ. ueritati
intellecte obuiare. iđo habent fantaſiā pro
teruam. hn̄t etiam ꝯcupiam amentem. q̄a
cū non deberēt appetere niſi honeſtū ⁊ ꝯfe
rens. appetūt res maxīe nociuas. ſicut pec
care ⁊ alios in pctm̄ p̄cipitare. q̄uis hoc nō
intendant finaliter. Eſt etiam furor irrōnal
q̄a cum ſolis malis deberēt ex ratōe iraſci.
iraſcūtur ⁊ furiunt ꝯtra bona. ¶ Ad illud
qđ obicitur ꝙ homī inflicta eſt ignorantia.
ſm intellectū ſpeculatiuū. dō ꝙ uerū eſt in
poſteris. ſ3 ade non eſt inflicta ignorātia co
gnoſcēdoꝝ. q̄a habuit ꝯgnitōem ſibi inatā
Similiter ⁊ demones. q̄a habuerūt ꝯgnitōꝫ
ſibi inatam. ⁊ deus uix ſubtrahit dona ſua
naturalia. ſ. gratis data. iđo non inflixit illā
ignorantiam itellectui ſpeculatiuo. ſ3 tamē
ignorantie pena acta eſt et cecitas in itelle
ctu penatico. puulis autē īfligere dicit' igno
rantiam. non ſubtrahendo ſcientiam ſ3 non
apponendo. preterea moles carnis corru-
pte aggrauat itellectus iudiciū. ⁊ iđo nō eſt
ſile. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝙ affectus eſt
priuatus rectitudīe uolūtatis. dō ꝙ peccatū
magis reſpicit uolūtatem. ⁊ magis directe
opponitur bonitati affectōis q̄3 ueritati co-
gnitōnis. et iđo demones non ſunt ita pri-
uati lumine ꝯgnitōnis per culpam ſicut bo
nitatis affectōnis. Ueruntamen ſicut prius
tactum eſt. quoddam eſt iudiciū qđ eſt con-
iunctū uolūtati et eſt ſubuerſum ī malis an
gelis et excecatum. ⁊ iđo p3 ſolutō ad alia
duo ſequētia. ¶ Ad illđ qđ obicit' ꝙ bonū
eſt diffuſiuū ſui. dō ꝙ ē loqui de diffuſione
boni ſimplicit'. et boni gratuiti. ſi loquimur
de diffuſiōe boni ſimpliciter ad tot ſe extē
dit rō boni ad quod ⁊ ueri. q̄a utrūq3 ꝯuer-
tit' cū ente ⁊ in oībus entibus. ſi aliud diffu
ſione boni gratuiti nō ē uerū. q̄a multi ſunt
q̄ ſūt idonei ad capiendā itelligētiā. q̄ tamē
nō ſūt idonei ad capiendā gr̄aꝫ. ¶ Ad illđ
qđ obicit' ꝙ nō debent dari eis dona. dō ꝙ
donum dupliciter poteſt accipi. ꝓprie et cō
muniter. ꝓprie donum dicitur qđ ſimplicit'
aliūde eſt. cuiuſmōi ſūt gratie īfuſe ſiue do
na īfuſa. ⁊ talis eſt gr̄a gratum faciēs ut ad
ēam hīlitans. alio modo dicitur donum qđ
eſt ꝑ adiutorium diuinū. nihilominus tamē
per acquiſitōnem noſtram. et illđ non dici
tur ꝓprie donū. ſ3 hito reſpectu ad hoc ꝙ
nō acquiritur ſine adiutorio dei. et hoc mō
deus dat dona bonis ⁊ malis. q̄a eni deus
dedit lumē cognitōnis ab inicio quod pote
rat ī acquiſitōnem multorum ſcibiliū. et īpe
non ſubtrahit qđ dedit nec etiam ꝯſeruatō
nem. cum talia poſſint ſtare cum pctō mor
tali. iđo q̄ habet primum donum pōt mul
tiplicare etiam reprobus exiſtens. et deus
dicit' docere non ſpirādo ſiue infundendo.
ſed coopando lumi dato ⁊ ꝯſeruādo illud.
Exemplū huius eſt. deus dedit frumentū
auaro. et dedit terram potentem fructifica
re. cum recolligit multum de blado đ bona
terra deus dat. ſed non ita ſicut ſi īpe ſteri
lem terram ſine actu ſeminis faceret fructi
ficare. hoc enim proprie eſſet donum prio
modo ſolum large. ſic dat deus dona bonis
et malis et demonibus ⁊ hominibus. q̄uis
īpis hec īpa in mala ꝯuertuntur. ¶ Ad ea au-
tem que obiciūtur ad oppoſitū. dicendum
ꝙ itelligūtur đ iudicō ſpeculatiuo. tamē đ
illo non eſt intelligendum ꝙ magis uigeat
q̄3 in bonis. uel etiam tantum ſicut ante la
pſum. q̄a reuera q̄uis multa clare cogno-
ſcant. maxime illa quorū ꝯgnitō eſt eis ina
ta. rōne quorū dicit Diony. ꝙ habent ſibi
data integra. tn̄ in multis errant ⁊ fallūtur
illi nefandi ſpūs. quia preſumptuoſi et curi
oſi ſunt. ⁊ ideo frequenter iudicant de his
que eorum iudicio non ſubſūt. et iđo a ue-
ritatis tramite in errorem labuntur. Et ſic
patent obiecta.

SEcundo queritur vtrū in đmo
nib9 cadat obliuio circa p̄dcā.
¶ Et ꝙ ſic uidet'. null' đ ſapiēte
fit ſtult9 niſi aliq̄d obliuiſcatur
demones aūt đ ſapiētōrib9 fcī ſūt ſtulti ma-
xie lucifer. đ quo Eze. xxviij. tu plenus ſa
pientia ⁊c. et de quo Ecc. iiij. Melior ē pu
er ſapiens rege ſene et ſtulto. Gloſa ex-
ponit de lucifero ſiue diabolo. ergo ⁊c.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

¶ Item gratia repat et reformat totã ima
ginem. ergo ⁊ pctm̃ deformat. ſʒ deforma
tio memorie ⁊ corruptõ eius eſt p obliuio-
nem. ergo uidetur q̧ pctm̃ in materia me-
moratiua inducat i angelis obliuionem.
¶ Item itelligere ⁊ memorari iporum ȯmo
num eſt cum uariatõne. ergo eſt i tempore.
ſʒ omne quod mẽſuratur a tempore ſene-
ſcit ⁊ tendit ad corruptõem. q̇a tempus fa-
cit diſtare qȯ eſt. ut dicit Philo. unȯ ẽ prin-
cipium corruptõis p ſe. ergo cum corruptõ
circa materiam memoratiuam ſit tãtum p
obliuionem. pʒ ⁊c. ¶ Item ſicut ſe hʒ itelli
gentia ad errorem. ita memoria ad obliui-
onem. ſʒ i itelligentia angeli cadit deceptio
et i uolũtate obliquatõ. ergo i memoria ca
dit obliuio. ¶ Item oppoſita nata ſũt fieri
circa idem. ſʒ memoria angeli poteſt pfice
re addiſcẽdo. ergo pari rõe deficere obliui-
ſcẽdo. cum ſtatus ille ſit magis aptus ad ȯ
fectum q̃ʒ ad pfectum. ¶ Item mente hũa
na ſolus deus ſupior eſt ſicut uult Aug°.
ſʒ ɔtingit i mentem nr̃am cadere obliuiõeʒ
ergo ſi par eſt angelice. multo fortius i mẽ
tem demonum. ¶ Qȯ autem i mẽtem no
ſtram cadat obliuio q̃ntum ad ſupiorem p-
tem pʒ. q̇a Aug° . dicit q̧ ɔgnitõ eorum q̄
ſpectãt ad diuitatem eſt ſupioris ptis. ſed
frequẽter talium obliuiſcimur. ergo ⁊c.
¶ Sed contra . qȯ eſt naturale eſt idelibi
le. ſʒ ſpẽs exiſtẽtes i angelica memoria ſũt
ei inate ⁊ concreate . ergo ſunt idelebiles .
ſi ergo obliuio uenit p ȯletõem ſpẽrũ. patʒ
⁊c. ¶ Item oĩe qȯ recipitur in aliquo eſt
ibi p modum recipientis. ergo ſpẽs que ẽ
in angelica memoria eſt ibi p modum reci-
pientis. ſʒ memoria angelica eſt incorrupti
bilis. nec dependet a corruptibili. nec q̃ntũ
ad ſubſtantiam nec q̃ntum ad opatõeʒ. nec
p ſe nec p accidens. ergo ſpẽs q̄ ibi recipit̃
eſt ſimpliciter incorruptibilis. ¶ Iteʒ hoc
uidetur a miori. uertibilior eſt uoluntas q̃ʒ
aliq̄ iteriorum potẽtiarum. ſʒ culpa q̄ adhe
ret uolũtati adheret iuertibiliter . ergo mul
to fortius ſpẽs que eſt i memoria eſt in ea
indelebiliter. ſi ergo obliuio eſt ppter ȯle-
tõem ſpẽi. pʒ ⁊c. ¶ Item oĩe qȯ corrũpit̃
aut corrũpitur q̇a hʒ ɔtrarium. aut quia eſt
ex ɔtrariis. aut q̇a eſt i aliquo quod habet

contrarium. uel ex ɔtrariis. Hec ſcriptura
eſt a Philo. in libro ȯ morte et uita. Sʒ ſpe
cies exiſtẽs in memoria ȯmonis. nullo pre
dictorum modorum eſt icorruptibilis. ergo
⁊c. ¶ Item Philo. dicit q̧ uirtus ſenſitiua nõ
ſeneſcit q̃ntum eſt ȯ ſe. ſʒ ſolum rõe orga
ni. vnȯ i primo de aia dicit. ſi ſenex accipe
ret oculum pueri uidereʒ utiq̧ʒ ſicut uidʒ pu
er. ergo cum uirtus memoratiua ipi° ȯmo
nis non pendeat ex organo non ſeneſcit .
nec laxatur in opando. ergo nec i recipiẽdo
ſpẽs. ⁊ ita ut uidetur nihil obliuiſcit̃. ¶ Re
ſpõſio. oȯ q̧ actus memorie ɔtingit accipe
et p modum hitus. ⁊ iſtius eſt retinere ſpe
ciem. et eſſe dicitur p modum hitus q̇a con
tinue tenet. et dicit magis ſtatũ ſiue ɔſerua
tõem q̃ʒ actõem. eſt alius actus memorie q̇
eſt meminiſſe ſiue recordari. Primus q̇deʒ
actus naturalis eſt ⁊ nõ ſubeſt uolũtati. nec
penes illum attenditur meritum uel ȯmeri-
tum. Scȯus uero actus poteſt ordinari ad
bonum et eius oppoſitum. ſ. ad maluʒ. ẜm
hũc duplicem modum diſtiguẽdum eſt i ob
liuione. nam ſi dicatur obliuio p oppoſitum
ad tentõeʒ ſpẽi. ſic nõ eſt deletio ſpẽi ȯ me
moria. Si auteʒ dicatur p oppoſitum ad re
cordatõem. ſic dicit ȯhabitudiem q̃ntũ ad
iſtum actum qui eſt memiſſe. et hoc poteſt
eſſe bonum. ſ. cum obliuiſcimur malorum
illatorum nobis. et malum cũ obliuiſcimur
beneficiõrum nobis a deo collatorum. ul̃ ob
liuiſcimur eorum que nobis eſſent expediẽ
da ad ſalutẽ. ¶ Contra. qȯ dicitur Deut.
iiij. Caue ne unq̃ʒ obliuiſcaris domi tui ⁊c.
Si igitur loquamur ȯ obliuione primo mõ
ſic dico q̧ non cadit in ȯmonibus. nulla eni
eſt in eis deletõ ſpẽi. Si ſcȯo mõ ſic dico q̧
cadit imo cecidit magna obliuio. q̇a obliti
ſunt ſue ſalutis. obliti beneficiõrum dei. q̇a
cũ ɔuertũt̃ ad mala inhabiles ſũt ad recollẽ
da bona. hoc ɔcedo q̧ obliti ſunt. et ſic pro
cedunt due prime rõnes. prima q̄ ſumpta ẽ
a ſtulticia. ſcȯa que ſumpta eſt ab imagine
ȯformata. nam pcedũt hac uia. ¶ Ad illȯ
qȯ obicitur q̧ itelligentia cadit in tẽpe. oȯ
q̧ cadit i tempe. extenſo nomie tempis. nõ
put eſt motus primi mobilis mẽſura. quia
nec ȯmonũ eſſe nec intelligere pendet ex il
lo. Tamen aliter poteſt dici q̧ q̃uis actus

cadat ſub tempore uel in tempe. nõ tamen
actus ut habitus. q̇a habet modũ ſubſtãtie
in qua non habet uariatõnem. et ideo ſicut
ſubſtantia demonũ non corrũpitur nec ſene
ſcit in tempe nec habitus. ita etiam nec act⁹
ꝟt habitus. et talis eſt itentõ ſpeciei. Et p
hoc pꝫ aliud. q̇a non eſt ſimile de intellige-
re ⁊ obliuiſci. q̇a intelligere non tã ẽ actus
naturalis q̃ꝫ etiaꝫ ↄformis uolũtati. Et ſitr
errare ſiue ſpẽꝫ tenere uel admittere eſt ex
potentia uel impotẽtia naturali. Prima rõ
illa non ualet. cum memoria habeat naturã
ſpecularẽ ſiue ſpeculi. intelligẽtia naturã lu
minoſã ſiue lumis. et ãgel⁹ plus hꝫ de na-
tura ſpeculi et de potẽtia recipiendi q̃ꝫ ꝺ na
tura lumis. illa eni in ſolo ꝺo eſt potiſſime.
vel in his qui ſunt deiformes p gloriã. iꝺo
non ualet nec eſt ſimile. magis eni põt in te
nendo ſpẽm q̃ꝫ in recte iudicãdo. aliqua eni
ſunt ſupra iuditiũ angeli. non ſic eſt de ten
tione ſpẽi. ¶ Ad illud qꝺ obicitur ꝙ oppo
ſita ſunt nata fieri circa idem. uerum ẽ niſi
alteꝝ naturalit̃ inſit. et natura angeli poſſi-
bilis ſit ad receptõeꝫ p naturã. ad delectõeꝫ
uero mĩme. ¶ Ad illud qꝺ obicitur ꝙ ſol⁹
deus eſt maior mente hũana. ꝺꝺ ꝙ uerũ eſt
q̃ntum ad rõeꝫ pficiendi. tam̃ q̇a mens hũa
na ex ↄiunctõne cũ corpe terreſtri aliq̃s cõ
trahit ꝓprietates et defectus deprimẽtes.
q̃ntum ad hoc eſt inferior mente angelica.
et iꝺo ſicut mens hũana impeditur ab actu
ali ↄſideratõne ꝓpter depſſionẽ corpis. ita
etiã ↄpellitur obliuiſci. Intellectus aũt an-
gelicus ſemp eſt in actu intelligendi. et iꝺo
non eſt mirum ſi memoria ſemp eſt in actu
ↄſeruandi. Et ſic patent obiecta.

Tercio queritur vtrũ in demo-
nibus ſit p̄cognitio quo ad fu-
tura. ¶ Et ꝙ ſic uidetur p ſ(?)ile.
q̇a aſtronomi et mathematici
per curſum aſtroꝝ p̄cognoſcũt et dicũt mul
ta futura. et uidemus ꝙ i multis uera dicũt
ergo ſi maior eſt intelligentia ⁊ cognitõ in
demonibus. uidetur ⁊c. ¶ Itẽ hoc oñdit̃ ab
effectu. q̇a iſti magi ⁊ diui p pacta cũ demo
nibus multa uera p̄dicunt. et non poſſũt ni
ſi reuelatõne demonũ. ergo uidetur ꝙ ipſi
futura p̄cognoſcant. ¶ Item uidetur hoc a
minori. q̇a intellectus agens in ſomnis ⁊ in
extaſi multa uera et futura p̄uidet. ſicut pꝫ
quia frequenter ſomniamus qꝺ euenit no-
bis poſt longa tempa. ſꝫ demones ſũt oĩno
abſtracti a ſenſibus. ergo ⁊c. ¶ Item rõne
uidetur. q̇a anima quodãmõ eſt oĩa. quia in
ea eſt quo eſt oĩa fieri q̃ntũ eſt ex pte intel
lectus poſſibilis. ⁊ q̃ntuꝫ eſt ex pte intelle-
ctus agentis eſt in ea quo eſt oĩa facere. er-
go ſi intellectus agens eſſet liber. uel poſſi
bilis reductus ad actũ p agentem. tũc nõ ſo
lum eſſꝫ in potentia ad ↄgnoſcendũ futura
ſed etiam in actu. ⁊ hec eſt in demonibus q̇
creati ſunt in actualitate plene ↄgnitõnis. ⁊
quorũ intellectus agens ẽ liber a corpe. er
go ⁊c. ¶ Sed cõtra. ꝙ non p̄ſciant futura
ↄtingentia uidetur. q̃nto aliquid magis eſt
preſens alicui tanto certius eſt ei. ſꝫ uolun
tas vniuſcuiuſq̃ꝫ ſibi p̄ſentior eſt q̃ꝫ alii. er
go certior eſt ſibi qꝺ uelle debeat q̃ꝫ alii. ſꝫ
nullus homo certitudinaliter ſcit quid debe
at cras uelle et cogitare. ergo multo minus
nec alia creatura q̃ntum eſt de ſe põt ſcire.
¶ Item oĩs ↄgnitõ creature pendet a re ſci
ta. q̇a ſcibile non ſe habet in ↄpatõe ad ſciẽ
tem creatum p modum poſſibilis. ſꝫ poti⁹
p modũ actualis et motiui. ſꝫ nulla ↄgnitio
pendens a ↄgnoſcibili poteſt eſſe certa de
re incerta. ſꝫ futurũ ↄtingens eſt res icerta
ergo non poteſt certitudinaliter ab angelo
ↄgnoſci. ¶ Item ſi ↄgnoſcit futura. aut er
go ſcientia acquiſita. aut innata. ſi acquiſi-
ta. ſꝫ hoc incipit ab exiſtentia rei. quia a re
ip̃a generatur in ↄgnoſcibilitate. cum ergo
res nondũ ſit non poteſt ↄgnitõem eius ac
quirere. Si innata. ergo non poteſt ignora
re aliqua eorũ que futura ſunt. ergo p̄ſciuit
ſtatum ſuũ anteq̃ꝫ caderet. qꝺ ſupra impro
batũ eſt tanq̃ꝫ impoſſibile. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ
ſi preſcit futura. ergo ſcit quis debeat vin-
cere. vtrũ ip̃e an is queꝫ tentat. ergo cum
ip̃e refugiat uictoriam bonoꝝ. nũq̃ꝫ tentarꝫ
niſi illos quos p̄ſcirꝫ ſibi ſuccumbere. ſꝫ ali
quos tentat. ſicut patꝫ in Iob. ergo ⁊c.
¶ Rñſio. ꝺꝺ ꝙ futuroꝝ triplex eſt genus
Quedam eni ſunt futura que habẽt cauſã
determiatam et infallibilem. utpote ſũt illa
que attenduntur circa motũ corpoꝝ ſup̃o
rũ. in quibus ẽ ↄtermiatõ et oĩs ipedimẽti

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

remotõ. talia poſſunt certitudinalit̃ ſciri nõ
ſolum a deo et i deo. ſꝫ a creatura ⁊ hoc in
ſua cauſa. ſicut tempus eclipſis et ꝯſilium.
Quedam ſunt que habẽt cauſam determi
natam ſꝫ tam̃ fallibilem. utpote ſunt illa q̃
ſunt ẜm inferiorem naturam. que ideo hñt
cauſam determiatã. q̇a intentio nature mo
uet determiate ad unũ. ideo uero fallibilem
q̇a multiplex poteſt occurrere impedimen-
tũ. utpote ager ſemiatus ſi terra piguis ẽ.
et bona diſpoſitõ ſupiorum corporũ affert
pinguem fructũ. et illa poſſũt quodãmodo
ſciri ⁊ preſciri. non tantũ a deo ſꝫ etiã a cre
atura que nouit naturas rerũ ſupioꝝ et infe
rioꝝ. non tam̃ ita certitudialit̃ ſicut p̃dicta.
Quedam autem ſũt que hñt cauſam inde
terminatam ⁊ fallibilem. ſicut ſũt ea que ſũt
a uolũtate noſtra que indetermiata eſt ꝓpt̃
hoc ꝙ ẽ ad oppoſita. fallibilis etiaꝫ q̇a poſ
ſunt etiã uolenti perficere occurrere multa
impedimenta. et talia non poſſũt certitudi-
naliter ſciri ab aliqua creatura in ſeip̃a. ſꝫ
ſolum a deo uel per reuelatõeꝫ diuinã. Rõ
aũt huius eſt iſta. q̇a ꝯgnitõ creature pendꝫ
ex re. qm̃ igitur res incerta eſt ⁊ in ſe et in
ſua cauſa. ideo creatura non põt illam certi
tudialit̃ noſce aut p̃ſcire. diuina aũt ꝯgnitio
non pendet a re aliqua. imo oia que nouit
ẜm modũ ſue ueritatis nouit. et q̇a ueritas
ſua eſt certiſſima certiſſime ꝯgnoſcit ꝯtigẽ
tia vt neceſſaria. et hoc melius explanatuꝫ
fuit in primo libro. ⁊ ſicut certiſſime nouit
ita põt certitudialiter demõſtrare ⁊ ꝛuelare
idõ hec p̃cognitõ futuroꝝ. uł̃ dei ẽ uel a dõ.
et idõ cũ talia futura p̃dicũtur. p̃ditõ dicitur
diuinatõ. q̇a talis eſt actus diuinus. ⁊ q̇a de
mones ſupbi maxime deſiderãt honorari
ut deus. maxime conantur oñdere hoc in ſe
hr̃e. Et ideo dicere ꝙ demones per ſeip̃os
futura ꝯtingẽtia p̃ſciant certitudinalit̃. hoc
eſt eis attribuere qõ dei ẽ. idõ ẽ ibi infideli-
tas. ⁊ infidelitati frequent̃ annexa idolatria
idõ diuinatõ ẽ ꝓhibita. Quamuis aũt dmo
nes non poſſint p ſeip̃os futura ꝯtingentia
ſcire certitudinalit̃. tñ frequent̃ uera p̃dicũt.
q̇a euẽtũ futuroꝝ aliquo modo preſentiunt
Hoc aũt ẽ quadruplicitur. ſicut dicit Aug⁹.
in. iij. ſup Geñ. ad lr̃am. Aut enim ſenſus
vel ingenij acrimonia. aut multa experiẽtia

aut doloſa cautela. aut aliena doctria. Sen-
ſus acrimonia. vt qñ uident diligent̃ ⁊ ꝯſi-
derant ad quid inclinetur affectõ noſtra. vł̃
que ſint inducentia uel retrahẽtia. Expien
tia tempoꝝ. q̇a ex talibus uidꝫ accidere ta
lia. Doloſa cautela. qñ ꝓponit aliquid face
re. ⁊ p̃dicit qõ aliquid ſit futurũ. Aliena do-
ctrina. qñ iuſto dei iuditõ pmittitur addiſce
re ab ãgelis. Et ſic patꝫ ꝙ demones futura
ꝯtingentia ⁊ ſi poſſunt p̃ſentire ꝓbabilit̃. nõ
poſſunt certitudinalit̃ p̃ſcire. ſicut oñdũt rõ
nes ad hoc inducte. ¶ Ad illõ ergo qõ obi
cit̃ ꝺ aſtronomis ⁊ mathematicis ꝙ frequẽt̃
dicũt uera. ꝺõ ꝙ hoc ſolũ ẽ ꝯiecturãdo ſiue
ẜm legẽ aſtroꝝ. ſiue ẜm diabolica ꝯmertia.
ẜm legẽ aſtroꝝ utpote qñ dñatur ſtella que
habꝫ imp̃ſſionẽ ſup diuerſos hũores. diſpo
nit ẜm hoc hominẽ ad diuerſos mores ⁊ af
fectõnes. ẜm diabolica ꝯmertia ut qñ uolit
vĩr. aſtroꝝ ultra protẽdere q̃ꝫ ad illud ſup
quod poſſunt. tũc eni niſi diabolus adeſſet
ita frequent̃ falſũ ſicut uerũ diceret. nũc aũt
cũ toto auxilio ꝺmonũ frequent̃ falſuꝫ p̃di
cunt ⁊ ꝺcipiũtur. ſꝫ tanta ẽ demonũ aſtutia
ꝙ ita ſciũt occultare fraudẽ ſuã vt oñdant
errorẽ ſiue defectũ fuiſſe in aſtronomo ꝯſi-
derãte. nõ in arte aut diabolo aſſiſtente. In
hoc igitur ſtat Rñõ. ꝙ aſtronomi de ꝯtin-
gentib⁹ hñtibus cãꝫ fallibilẽ ⁊ indetermiatã
nõ p̃ſciũt uera niſi ex ꝯiectura. ⁊ diabolus
ex maiori ꝯiectura illa p̃ſentit. nõ tam̃ certi
tudinalit̃ p̃ſcit. ¶ Ad illõ ergo qõ obicit̃ ꝺ
magis ⁊ diuinis ꝙ dicũt uera. ꝺõ ꝙ uerũ ẽ.
ſꝫ tam̃ aliqñ dicũt falſa pꝫ. qꝛ poti⁹ dicũt ue
rũ caſualiter q̃ꝫ certitudinalit̃. poti⁹ ꝯiectura q̃ꝫ
ſcia. q̇ eni ſemel dicit futurũ in uerbo domi
et nõ euenit. ſicut in lege dicit̃. Somniator
eſt ⁊ nõ ꝓpheta domi. ⁊ idõ p̃cipit̃ occidi.
¶ Ad illõ qõ obicitur ꝺ ſomniis in q̇bus p̃
uidẽtur futura. ꝺõ ꝙ quicq̇d ꝺ hoc ſenſerit
Philo. quoꝝ poſitões longũ eẽt hic retexe
re. qõ ꝺ eis dicit ſacra ſcriptura indubitant̃
eſt tenẽdũ. rephẽdit eni eos q̇ ꝯfidẽtiã hñt
in ſomniis. vnꝺ Ecc. xxxiiij. Sicut parturien
tis cor tuũ fantaſias patitur. niſi ab altiſſi-
mo fuerit miſſa uiſitatõ. Ideo intelligẽdũ
ꝙ quiqꝫ de cauſis fiũt ſõnia. quedã ꝯtigunt
ex diſpoſitõe corpis. q̄dam ex ſollicitudie
mentis. quedã ex illuſione diabolica. q̄dam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ex reuelatōne angelica. quedã ex uiſitatō
ne diuina. Prima duo ſomnia ſunt p̄ſagia
eoꝝ futuroꝝ que habēt cauſam in nobis. ut
ſomnia que ↄtingūt ex cauſis corꝑis ſūt ſi-
gna infirmitatis. Somnia que ↄtingunt ex
ſollicitudine mentis ſūt ſigna eoꝝ ad que
facienda uel deſiderãda nr̄a inclinat affectō
Alioꝝ vō nō ſūt ſigna ꝺ ſe. imo ſi ad alia
applicent poti⁹ ꝓbent occaſiões errandi q̄ꝫ
p̄ſciendi. Sōnia uero q̄ ſūt a diabolica illu-
ſione nullius ſūt roboris. ſicut nec diuinatō
nes aruſpicū. Sōnia uero que ab angelis
bonis aut a deo ſūt in nobis. ſigna ſūt uera
Et ita ex hoc nō habetur ꝙ p̄cognitō futu
roꝝ ↄtingentiū alit' habeat q̄ꝫ a ꝺo. niſi ꝑ ali
quã ↄiecturã. ¶ Ad illō qꝺ obicitur. ꝙ aīa
quodãmō ē oīa. ꝺꝺ ꝙ intellectus agēs nō ē
ens actu plene reſpectu omniū. q̄a nō ē ple
ne agens. ⁊ iꝺo indiget iuuari a ↄgnoſcibili
ad hoc ꝙ fiat in actu. uel a deo qui eſt oīno
actus reſpectu omniū entiū ⁊ ueroꝝ. Et q̄a
futurū ↄtingens nō hꝫ eē niſi indetermīatū
ideo nō pōt intellectū iuuare ad certitudīalē
ↄgnitōeꝫ habendã ꝺ ſe. ¶ Ad illō ergo qꝺ
obicitur. ꝙ agens ē in actu reſpectu omniū
ad que poſſibilis ē in potentia. ſoluēduꝫ ē ꝑ
interēptiōem non ſolū in hominibus verum
etiã in angelis. Quedã eni ſūt ad que tam
agens q̄ꝫ poſſibilis ē in potentia. que ſūt ſu
pra poſſe creature. Unꝺ illa ꝓpoſitō nō hꝫ
ueritatē niſi ꝺ his tm̄ que ſūt infra poſſe in
tellectus creati. reſpectu quoꝝ hꝫ intellect⁹
ſe. ⁊ in rōne agentis ⁊ poſſibilis. nō autem
reſpectu eoꝝ que ſūt ſupra. Et ſic pꝫ illō.

CONſequenter queritur de ſcꝺo
articulo. ſ. de uirtute demonū:-
de qua queruntur tria. ¶ Primū
eſt. q. preambulum vtrum oīs
forme inductio ſit a datore:- an alique ſint
ab agēte creato:- Scꝺum ē vtꝝ uerarū for-
marū iductō ſit a ſpū maligno:- Tertiuꝫ eſt
vtꝝ miſterio demonū poſſit quis uti in his
opibus ſine pctō:-

PRimo ergo queritur vtruꝫ oīs
forme inductō ſit a datore:- an ali
quod agens particulare ſiue crea-
tū poſſit aliquam inducere. ¶ Et ꝙ oīs ſit a
creatore videtur primo auctoritate Dñi in
Jo. Pater meus uſq̄ꝫ modo oꝑatur. ⁊ ego
operor. ſꝫ ſi res ꝑducerentur q̄ntū ad for-
mam a natura. ꝓpter hoc diceretur deus
uſq̄ꝫ modo operari. ergo uidetur ꝙ omnis
forma ſit ab ipo. ¶ Item rōne uidetur. no
bilius principium eſt forma q̄ꝫ materia. et
magis dicit quid dominiū. ergo cum natu-
ra non poſſit in minus. q̄a non poteſt in ꝓ-
ductionem materie. imo eſt a ſola creatōne
multo fortius uidetur de forma. ¶ Itē prin
cipia reꝝ ſūt incorruptibilia. ut uult Philo.
ergo tam materia q̄ꝫ forma. ſed incorrupti
bile eſt ingenerabile. ergo tam materia q̄ꝫ
forma eſt ingenerabilis. ergo ſi producit' in
eſſe. hoc nō erat a natura. ſꝫ ſolum ꝑ crea-
tōnē. ¶ Item omnis actō creature termīatur
ad hoc aliquid. ſꝫ forma nō ē hoc aliq̄d. er
go nō terminatur ad formam. ergo cū pro
ductō naturalis termietur ad illud qꝺ ꝓdu-
citur ꝑ naturam. impoſſibile eſt formam ꝓ
duci ab agente creato. Nec materiã hoc cō
ſtat. oīe qꝺ producitur ſm̄ aliqꝺ hoꝝ ꝓdu
citur. ergo nihil. ¶ Item cum producit' for
ma. aut ex aliquo aut ex nihilo. Si ex ali-
quo. ſꝫ oīe qꝺ eſt ex aliquo habet aliquid
ſui ↄſtitutiuū tanq̄ꝫ principium intrinſecuꝫ.
ergo forma ē ↄpoſita ex materia et forma
qꝺ abſurdum eſt. Si ex nihilo. ſꝫ omne qꝺ
ex nihilo creatur eſt a creatore. ergo nulla
forma eſt ab agente creato. ¶ Item cū for
ma eſt in potentia materie. aut eſt in poten
tia in qua. aut a qua. aut ex qua. nō ex qua
hoc ꝓbatum eſt cum forma nō habeat ma-
teriale principium ex quo ↄſtet. imo ſit in
ſimplici eēntia ↄſiſtēs. ergo in qua ut a qua
nō a qua. q̄a materie nō eſt agere. ergo ſo
lum in potentia vt in qua. ſꝫ forma q̄ ſolū
eſt in potētia ut i qua totalit' ē ab extriſeco.
⁊ nulla talis forma ē naturalis uel a natura.
ergo nullū agēs creatū pōt naturalē formã
ꝓducere. ¶ Cōtra. oīs res ſicut vult Dam.
et Philo. hꝫ ꝓpriã opatōem. alioqui aliq̄d
eēt ocōſum in natura. ſꝫ oīs opatō boni ali
cuius ē opatrix. alioqui eſt fruſtra. ergo ui-
detur ꝙ oīs res aliq̄d poſſit ꝓducere ſiue
opari ad alicui⁹ ꝓductōꝫ. aut ergo materie
aut forme. nō materie ergo forme. ¶ Iteꝫ
vnius corruptō eſt cōtrarii generatō. nūq̄ꝫ

enim abiicitur frigus niſi p introductõnem
caloris nec ecõuerſo. ſꝫ ꝯſtat ꝙ agens crea
tum poteſt abicere ⁊ corrũpere ꝯtrariũ. er-
go põt ſe uel ſibi ſimile inducere. ¶ Item
certũ eſt ꝙ calidũ calefacit. qui hoc nõ no-
uit indiget ſenſu. ergo calor ignis generat
calorem. ergo pari rõne qua calidum gene
rat calidũ ignis generat ignem. cũ non ſit
minoris uirtutis. ¶ Item certum ẽ ꝙ obie
ctũ generat ſibi ſimilitudiẽ in ſpeculo. qđ
patꝫ ſi obiectũ amoueat̃ nullo mõ reſulta-
bit ibi ſimilitudo. ergo pari ratõne ſi aſſit
materie diſpoſitõ agens naturale põt gene
rare ſiĩtudiẽ in natura. ergo ꝛc. ¶ Rñõ.
vđ ꝙ ad hoc de eductõne forme in eẽ. qua-
druplex fuit poſitõ. Quidã eni poſuerunt
latitatõꝫ formaꝝ ſic imponit̃ Anaxagore.
⁊ illđ põt dupliciter intelligi. aut ꝙ ipſe po
nerẽ formas actualiter exiſtere in materia
ſꝫ nõ apparere extrĩſecꝰ. ſicut pictura oper
ta panno. et iſte modus impoſſibilis ẽ oĩno
q̃a tũc ꝯtraria ſimul ponerent̃ in eodẽ. alio
mõ poteſt itelligi ſic. ut eẽntie formaꝝ ſint
in materia in potentia. nõ ſolũ latentes ſꝫ
exñtes in potentia vt materia habeat in ſe
ſemiales omniũ formaꝝ rões ſibi a prima-
ria ꝯdictõne inditas. et illud ꝯcordat ⁊ phi-
loſophie et ſacre ſcripture. ⁊ p actõeꝫ agen
tis educerẽtur in actũ. ſꝫ hic intellectus non
fuit huius poſitõnis ſꝫ primus ẜm ꝙ expo
ſitores dicũt. Hec eni poſitõ fuit ꝙ agens
pticulare nihil agat ſꝫ tm̃ detegat. Alia fuit
poſitõ Philo. modernoꝝ. ꝙ oẽs forme ſũt
a creatore. Et hec poſitõ põt duplicit̃ intel
ligi. Uno modo ꝙ deꝰ ſit principalit̃ agẽs
et pducẽs in oĩs rei eductõne. et ſic uerita-
tem hꝫ. Uel ita ꝙ deus ſit tota cauſa effici
ens. et agẽs pticulare nõ faciat niſi materiã
adaptare. vt ſicut pducit aĩam rõnalẽ ita ⁊
alias formas. et iſte intellectus uidet̃ fuiſſe
illoꝝ Philo. ⁊ ille intellectus ẽ impoſſibilis
q̃a agẽs pticulare. aut inducit aliquid aut ni
hil. ⁊ ſi nihil. ergo nihil agit. ſi aliq̃d inducit
ergo uidet̃ ꝙ aliquã efficiat diſpoſitõeꝫ. ſꝫ
qua rõe põt in unã ⁊ in aliã quare iſta poſi
tõ nõ eſt rõnabilis. Tertia poſitõ eſt ꝙ for
me naturales fere oẽs adminꝰ corpales cu-
iuſmõi ſũt forme elemẽtares et forme mi-
xtõnis ſunt in potentia materie. ⁊ p actum

agentis pticularis educũtur in actuꝫ. Et iſta
eſt poſitõ quã uidetur tenuiſſe Philo. et te
nent cõmũit̃ mõ doctores in Philoſo. ⁊ the
tores. ſed Mgr̃ hic duas habet uias. Nam
q̃daꝫ dicũt ꝙ huiuſmõi forme ſunt in mate
ria in potẽtia receptiua ⁊ quodãmõ actiua
ſiue opatiua. q̃m materia etiã hꝫ poſſibili-
tatem ad recipiendum. ⁊ etiã inclinatõꝫ ad
coopandum. ⁊ etiam in agẽte eſt huiuſmõi
forma pducẽda. ſicut in principio effectiuo
⁊ originali. q̃a oĩs forma p naturã ſue ſpẽi
recipit uirtutem multiplicandi ſe. vnđ indu
ctio forme eſt ab agente formam ſuã multi
plicãte. Et ponũt exẽplũ de cãdela. q̃n una
inflamat in multas. ⁊ ab uno obiecto reſucẽt
multe imagĩes in pluribus ſpeculis. ⁊ huiuſ
mõi forme ut dicũt nõ habent ex quo ſint
materialit̃ ſꝫ ex quo originalit̃. ⁊ ideo nõ di
cunt̃ creari. nec dicũtur eẽ ex nihilo. illđ eni
creatur qđ nullo mõ eſt. ſꝫ talis forma ſic
pducta aliquo mõ eſt. tum rõne agentis. tũ
rõne materie. Alia uia eſt ꝙ forme ſũt i po
tentia materie. nõ ſolum in qua et a qua ali
quo mõ. ſꝫ etiã ex qua. ⁊ hoc dicũt nõ quia
ipa eſſentia materie ſit ex qua res pducit̃.
ſed ꝙ in ipa materia aliquid eſt ꝯcreatum
ex quo agens dum agit̃ in ipam educit for
mam. nõ inquã ex illo tãq̃ꝫ ex aliquo quod
ſit. tãq̃ꝫ aliq̃ ps forme pducẽde. ſꝫ q̃a illud
poteſt eſſe forma ⁊ fit forma. ſicut globus
roſe fit roſa. Et illa poſitõ ponit ꝙ in ma-
teria ſint vnitates omniũ formaꝝ pducẽda
rũ naturalit̃. ⁊ cũ pducitur nulla quidditas
nulla vnitas eſſentie inducitur de nouo. ſꝫ
datur ei noua diſpoſitõ. vt qđ erat in potẽ
tia fiat in actu. Differũt eni actus ⁊ potẽtia
nõ q̃a dicũt diuerſas quidditates ſꝫ diſpoſi
tões diuerſas eiuſdẽ. nõ tñ ſũt diſpoſitões
accidẽtales ſꝫ ſubſtãtiales. ⁊ hoc nõ ẽ ma-
gnũ ſi eſt in potentia agentis creati. vt qđ
eſt uno mõ faciat eſſe alio mõ. Et hec po-
ſitõ inter om̃es pdictas uidet̃ eſſe intelligi-
bilior ⁊ ueritati uicinior. Hãc poſitõnẽ cre
do eſſe tenendã. nõ ſolũ quia eã ſuadeat rõ
ſꝫ etiã quia ꝯfirmat Aug. auctoritas ſuper
Geñ. ad lr̃aꝫ. quã Mgr̃ allegat. ꝙ q̃ pdu
cunt̃ a natura. ẜm rõnes ſemiales pducun
tur. Quid aũt ſint ille rõnes uidebit̃ infra
q̃n de eis erit ſermo. Sꝫ hãc igit̃ poſitõem

ſuſtinendam ꝙ agens ꝑticulare educit for-
mas et inducit formas. ⁊ res naturales pro
ducit. Et rõẽs ad hoc inducte ſũt ꝯcedẽde.
¶ Ad illud qđ obicitur. ꝙ deus opaẜ uſqꝫ
mõ. dõ ꝙ uerũ ẽ. q̇a uel ꝑ ſe opatur uel cũ
aliis. vñ arguͣ. nõ ualet. deus uſqꝫ mõ opa
tur. ergo agens creatum ei non coopatur.
¶ Ad illđ qđ obiciẜ. ꝙ nõ poteſt in mate-
riã. dõ ꝙ non ẽ ſimile. q̇a materiale princi-
piũ non eſt in alio vt in potẽtia cũ ſit de ſe
potẽtia. tũc eñi potẽtia eſſet in potẽtia ⁊ e-
duceretẜ potẽtia ꝺ potentia. qđ non eſt intel
ligibile. ſecus ẽ in forma vt uiſum eſt. ⁊ iđo
non eſt ſimile. Poteſt etiã ſumi rõ ex parte
agentis. q̇a ꝓductõ creature cũ ſit agens li
mitatũ eſt ꝓductõ ſimilis a ſimili. ſꝫ ꝯſtat ꝙ
nihil agit rõne materie ſꝫ forme. ideo põt
magis i formaꝫ q̃ꝫ in materiã. ¶ Ad illud
qđ obiciẜ. ꝙ principia reꝝ ſunt incorrupti-
bilia. illđ intelligitur in vniuerſali nõ in ꝑti-
culari. vel intelligitur ẜm eſſentiã nõ ẜm eẽ
et iđo forma in ꝑticulari generaẜ ⁊ corrũpi
tur. vel põt dici ꝙ eſſentia eiꝰ manet in po
tentia poſt corruptõem ſicut añ generatõꝫ.
¶ Ad illđ qđ obiciẜ. ꝙ actõ nature ad hoc
aliquid terminaẜ. dõ ꝙ ſicut dicit Philo. pro
prie loquendo forma non generaẜ ſꝫ ꝯpoſi
tũ. cum eñi ꝓducitur forma nõ ꝓduciẜ in ſe
ſꝫ ut in materia. ⁊ ſic facit ꝯpoſitũ ⁊ ad illđ
terminatur generatõ. nihilominus generatõ
uel ꝓductõ naturalis reſpicit ꝯpoſitũ prin-
cipaliter gratia forme. ¶ Ad illđ qđ obici
tur. vtꝝ ex aliquo aut ex nihilo. dõ ꝙ ẜm
tertiã poſitõeꝫ forme ꝓducunẜ ex aliquo
ſꝫ nõ ex aliquo naturaliẜ vt ꝯſtitutiẽ. ſꝫ ex
aliquo origĩaliter. vel ẜm tertiã opinionem
ſiũt ex aliquo. nõ ꝙ ex dicat ꝑtem. ſꝫ dicit
ꝯſubſtantialitatẽ. ſicut roſa ex globo. quia
globus fit roſa. ⁊ ꝑ hoc pꝫ ultimũ. Cõcedo
enim ꝙ forme naturales ſũt in materia q̃n
tum ad potentiã ⁊ in qua ⁊ ex qua ẜm pre
dictũ modũ. ¶ Et ſi tu obicias. ꝙ materia nõ
agit nec ꝯſtituit. dõ ꝙ eſſentia materie ſo-
lum ſe hꝫ ꝑ modum recepti. ſꝫ ſemĩariũ in
ditũ ſe hꝫ quodãmõ ꝑ modũ actiui. quodã
mõ ꝑ modum paſſiui. quoniã coopaẜ agẽti
et nihilominus ipm uariat ab una diſpoſi-
tõne in aliam. ut dictum eſt. Hec igitur eſt
ſumma poſitõis. ꝙ agens creatum nullam
quidditatem nec ſubſtantialem nec acciden
talẽ oĩno ꝓducit. ſꝫ exñtem ſub una diſpo
ſitõe facit eſſe ſub alia.

Secundo queritur vtꝝ uerarum
formarũ inductio poſſit eſſe a
ſpũ maligno. ¶ Et ꝙ ſic uidetur
primo Auctoritate ſacre ſcri-
pture. Exo. vij. diciẜ. Fecerũt malefici ſiẜr.
ſꝫ ꝯſtat ꝙ uirga Moyſi conuerſa fuit in ue
rũ draconem. alioqui nõ eẽt uerũ miraculũ.
ſi ergo malefici ſimiliẜ fecerũt ⁊ hoc nõ niſi
uirtute demonũ. ergo demones ueros ſer-
pentes de uirgis poſſũt facere. ergo ueras
formas inducere. ¶ Item in Glo. habetur
ibideꝫ. Demones diſcurrũt ꝑ mũdũ ⁊ ſubi
to ſemĩa afferũt. ſic qꝫ nouas reꝝ ſpẽs ꝓdu
cũt. ex hoc pꝫ ꝙ ſpẽꝝ ſiue formarũ inductõ
ſit a ſpũ maligno. ¶ Item maior eſt ptãs
demonũ q̃ꝫ hominũ ꝑ artifitiũ. ſꝫ hoĩes me
diãte arte alchimie diuerſoꝝ metalloꝝ ſpe
cies faciũt. ergo multo fortius hoc ꝺmones
poſſunt. ¶ Item qđ ſubiacet potentie infe
riori ſubiacet ſupiori. ſꝫ potẽtia demonũ ꝑ
naturã ſupior eſt potẽtiis rerũ naturaliũ. q̇a
diciẜ Iob. xl. nõ eſt ptãs ſup terrã q̃ ei poſ
ſit ꝯpari. ſi ergo natura inferior ueras ⁊ no
uas ſpẽs põt inducere ⁊ inducit. ergo ⁊ po-
tentia demonũ. ¶ Iteꝫ forme ẜm ſemĩales
rõnes latent in materia. vt habeẜ in lr̃a. et
ꝑdeterminatũ ẽ ſupra. ⁊ ad hoc ꝙ fiãt ĩ actu
nõ indigent niſi extrinſeco adiutorio. ſi er
go diabolꝰ ſcit modum educẽdi. ⁊ poſſe hꝫ
ad adiuuãdũ. ergo ueras formas põt indu-
cere. ¶ Item ordo unitatis ẽ vt ſupiora ꝑ
naturã influãt ĩ iferiora. ſicut pꝫ ꝙ celeſtia
influũt in hec inferiora. ſꝫ ſpũalia ſunt mul
to ſupiora reſpectu corpaliũ. corpalia reſpe
ctu corpaliũ. ergo ſi corpale a ꝺo põt influe
re in corpale ꝙ ſua influentia ⁊ uirtute et
actõe educit formã de potẽtia in actũ. ſicut
pꝫ tam in actõne elemẽtoꝝ q̃ꝫ corpoꝝ cele-
ſtiuꝫ. ergo multo fortius põt hoc ſpũs. ſiue
bonus ſiue malus. ¶ Cõtra. Exo. vij. Ab
ſorbuit uirga moyſi uirgas magoꝝ. qđ ex-
ponẽs Aug. ait. ⁊ habetur in Glo. Moyſi
uirga abſorbuit uirgas nõ dracones. abſor
bere eñi potuit ꝙ erãt nõ ꝙ nõ erãt. ergo
uirge que uidebanẜ uerſe in dracones erãt

virge non uerſe in ſerpentes. ſi ergo demo
nes tūc opati ſūt ita excellent̄ ut potuerūt.
uidetur ꝙ ſpēs rex non poſſint tranſmuta
re uel educere. ¶ Item .ij. Thimo. ij. dicit̄
ꝙ manifeſtacō antixp̄i erit in ſignis ⁊ ꝓdi-
giis mēdacibus ſcḋm opatōem ſathane. ſi er
go mendacia erūt ꝓdigia ⁊ ſigna. ergo nō
uere faciet qḋ uidebitur facere. ſꝫ tunc ma-
xime opabitur diabolus ſcḋm poſſe ſuuꝫ. er
go nō pōt ueras formas inducere. ¶ Itē ſup
illud. Immiſſiōes per āgelos malos. Glo.
Aug. Ea que mirabiliter in creaturis fiūt
attribuere malis angelis nō audem⁹. ſꝫ ſubi
to de uirgis facere ueros ſerpētes ē miracu
lum. qꝛ ↄtra ſolitū nature curſuꝫ. ergo hoc
non poteſt malus angelus. ¶ Item rōne ui
detur hoc ip̄m ſic. om̄e qḋ dat alteri ſpēm
et actum ē ens actu r̄ſpectu eius qḋ datur.
hoc ꝓbat Philo. ⁊ dicit in vij. p̄rie philoſo.
Nihil eni dat qḋ non habet. ſꝫ angelus ma
lus nec genere nec ſpē ↄuenit cum iſtis re-
bus corpalibus. ergo nō poteſt ei formas et
ſpēs dare. ¶ Item in ꝓductōe ſiue trāſmu
tatōne rex naturaliū angelus opatur. aut er
go naturaliter aut artificialiter. ſi naturalit̄
cū natura ſit uis inſita rebus ſītia ex ſimili
bus ꝓcreans. tūc faceret angelos. ſi artifici
aliter. ſꝫ qḋ eſt ab opante artifitialiter ē ar-
tifitiatū. ergo forme quas inducit ſūt artifi
tiales. ſꝫ aſinus artifitialis nō ē aſinus uere
ſꝫ equiuoce. ⁊ ſimilit̄ man⁹ ⁊ ↄſimilia. ergo
nūq̄ꝫ inducit ueras formas. ¶ Item ſi indu
cit ueras formas. ergo facit uera miracula.
ergo miracula nō atteſtant̄ diuine potentie
ergo nō ſūt in robur fidei xp̄iane. Si dicas
ꝙ differūt ab iſtis. queritur quō differunt:- ⁊
quō hec poſſūt diſcerni:- ¶ Rn̄o. ad p̄dicto
rum intelligētiā Notandū ē. ꝙ qn̄ queritur
vtrū demō poſſit inducere formas ueras:-
aut tranſmutare de forma in formā:- nō eſt
queſtō ꝺ forma artifitiali. quia planū eſt ꝙ
pōt imagines ⁊ figuras facere ſicut hō. ſꝫ ꝺ
formis naturalibus vtꝫ. ſ. poſſint uerū ſer-
pentē ⁊ uerā ranā ꝓducere:- ⁊ ſic de aliis.
¶ Ad hāc queſtōeꝫ aūt Rn̄dendū ē ꝑ diſtin
ctōeꝫ. qꝛ ꝙ demon formā inducit duplicit̄
pōt intelligi. aut ꝙ uirtute ꝓpria. aut ꝙ uir
tute aliena. ⁊ ſi intelligatur ꝙ inducat uirtu
te ꝓpria. ⁊ ſic abſqꝫ dubio falſum eſt. hoc

dicit Aug⁹. ſi intelligatur ꝙ uirtute aliena.
ſcꝫ ꝑ uirtutē rex naturaliū quas ↄiungit ad
inuicem ſic pōt. Sicut eſt exēplū in agricola
q̇ ſegetes mediāte ſemīe iacto. ⁊ terra ger
mināte. ⁊ aqua irrigante fructificare facit. ⁊
hoc ē uirtute aliena. uirtute aūt ꝓpria gene
rat ſimile. Rō huius ē. qꝛ forma naturalis
nō ꝓducitur niſi a ↄditore nature. uel a na-
tura ↄdita opante ꝑ modū nature. ⁊ ideo rē
naturalē uirtute ſibi indita ꝓducit. ſꝫ opan
do in agricultura opatur ut artifex. ⁊ ideo
naturā pōt expedire ⁊ adiuuare. ſꝫ rē natu
re nō pōt ꝓducere. Dicendū igit̄ ꝙ maligni
ſpūs poſſūt formas artificiales inducere ꝑ
virtutē ꝓpriā. ⁊ formas naturales ꝑ uirtutē
alienā. Per ꝓpriaꝫ aūt non poſſunt. et ratō
huius ē. qꝛ opantur ꝑ modū artis in hoc. et
non ꝑ modum nature. vnḋ ſicut natura nō
ꝓducit formā artifitialeꝫ. ſic nec ars formā
naturalem. Si q̄ratur rō huius:- Dico ꝙ eſt
limitatō potentie agentis ad talem ⁊ talem
effectū. ſcḋm diſpoſitōnem dei ⁊ primariā or
dinatōeꝫ cauſax. Rurſus ſi queras rōnem
quare ſic deus diſpoſuit:- Dico ꝙ ordo ſa
pientie hoc requirit. cū eni ſit triplex agēs
ſcꝫ deus. natura. ⁊ intelligentia. iſta ſūt agē
tia ordinata. ita ꝙ primū p̄ſupponit̄ a ſcḋo
et ſcḋum p̄ſupponit̄ a tertio. deus eni opat̄
ex nihilo. natura uero nō facit ex nihilo. ſꝫ
ex ente in potētia. ars ſupponit opatōꝫ na-
ture. ⁊ opatur ſup ens ↄpletū. non eni facit
lapides ſꝫ domū de lapidibus. vnḋ ſicut na
tura nō pōt anticipare opatōeꝫ dei que ē de
nihilo ꝓducere. ſic nec ars opatōeꝫ nature.
Sed tūc queres quare nō ē ecōuerſo vt ars
p̄cedat naturā:- Dō ꝙ opatō naturalis ꝑ na-
turam prius eſt in eodē q̄ꝫ opatō artis. Et
ꝓpterea alia rō eſt. qꝛ agens ꝑ naturā pro
ducit ſibi ſīleꝫ ſcḋm ueritatē. ſꝫ agens ſcḋm ar
tem ſīlem ſolū ſcḋm ſpēm uel ideā uel exem
plar. qꝛ ergo in ꝓductōnem naturalis ſiue
forme naturalis agēs aliq̇d iptitur paſſo. et
nihil imptit̄ aliq̇d niſi illḋ reſpectu cui⁹ ē in
actu ſcḋm ueritatē. idō formas illas ꝺ potētia
in actū educere nō pōt. niſi qḋ agit ꝑ modū
nature. in artib⁹ aūt nihil iptit̄ agens paſſo
ſꝫ aufert uel mutat ſcḋm loci. ſicut pꝫ in for-
ma ↄpoſitōis ⁊ figura inciſionis. Et hinc ē
ꝙ agēs ꝑ artē nō pōt uirtute ꝓpria formas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

naturales ꝓducere niſi ille ſolus qui ē actus plenus et pfectus reſpectu omniū. tā ī cognoſcendo ꝙ̄ opando. ſ. ſolus deus. Dicamus igit̃ breuit̃ ꝙ has formas de quibꝰ loquntur. demones poſſunt uere trāſmutare. nō tamen uirtute ſua ſ; nature. Uerūtamē ſunt miniſtri nō principales agentes. q̇a ſi eēnt principales agentes cū nō ꝓducant. p ꝯſequens noīe et ſpē ꝓducerent ſicut creator et ita eēnt creatores. qꝺ Aug. negat expſſe. Unꝺ tres rōnes prime uer̄ ꝯcludūt. qm̄ nō ꝓbant ꝙ faciant uirtute ſua ſed uirtute ſeminū adductor̄. ¶ Ad illꝺ qꝺ oſtendit̃. ꝙ uirtute ꝓpria q̇a potentia eius excellētior. ꝺꝺ ꝙ illa ꝓpoſitō non habet ueritatē niſi de uirtute q̄ p omnem modū eſt ſupior. uel ſi in aliīs habet locū. oportet intelligi ī his ad quem vtraq; uirtus habet ſimilit̃ ordiari. aliter poteſt eſſe falſum. homo enim potentior eſt aſino. non tamen poteſt generare aſinū ſicut aſinus facit. q̇a uirtus eiꝰ nō eſt ad hoc. ſimiliter intellige in ꝓpoſito.
¶ Ad illꝺ qꝺ obicit̃. ꝙ forme ſunt in materia ſemialiter. ꝺꝺ ꝙ illa rō ſeminalis ualde remota ē ab actu ꝯpleto. nec poteſt ad actū reduci niſi multa adminiculātia habeat. ex quor̄ influentia ſibi ⁊ nature ſue ꝯueniente pficiat quouſq; in actum ꝑueniat. talis nō eſt influentia ſpūs ꝓpt̃ diſcōuenientiam in forma et natura. Influentia enim poteſt ad motū localem ⁊ regimen nō ad generatōes
¶ Ad illꝺ qꝺ obicit̃. ꝙ ſpūalia influāt ī corpalia et ſupiora in inferiora. ꝺꝺ ꝙ influunt ſm̄ ꝓportōnem uniꝰ ad alter̄. ⁊ ſm̄ ꝙ ꝯpetit nature ſuſcipiētis. alit̃ eni influit ſol alit̃ angelus. ſol poteſt influere formalem ꝓprietatem ꝯmūicando. ſ. lucem ⁊ calorem. angelus non ſic poteſt influere in corpalia ſed ſolum localiter mutādo. non ad formā ſed ad ſitū. cū non habeat ꝯuenientiā in forma et natura. ¶ Ad illud qꝺ obicit̃. nihil uere faciūt primo p uirgas magor̄. ꝺꝺ ꝙ ueritas eſt ꝙ gloſe uident̃ ſibi obuiare ibidem. verūtamen hoc magis ſonat ꝙ ueros ſerpentes fecerunt. et denominat ibi ſerpētes a materia ꝑexiſtente. ſicut ſerpentē moyſi uocat uirgā licet uerus eſſet ſerpens. ſic et de aliīs intelligendū. ¶ Ad illꝺ qꝺ obicitur ꝙ antexp̄s faciet ſigna mēdacia. ꝺꝺ ꝙ illꝺ

Intelligitur non q̇a non faciet aliqua ſigna ueracia ſm̄ tranſmutatōes formar̄. ſed nō erunt ueracia habendo aſpectū ad finem ſiue ad intentōes. q̇a ad hoc faciet ut mendatiū ⁊ falſum pſuadeat. ¶ Ad illꝺ qꝺ obicit̃ de glo. Aug. ꝺꝺ ꝙ Augꝰ. non negat qui aliq̄d poſſit demonibus attribui. ſ; ꝙ nō oīa ſunt eis tribuenda. imo quedā attribuūtur bonis angelis. ¶ Ad duas ſequentes rōes nō oport; Rn̄dere. ver̄ eni ꝯcludunt. ſ. ꝙ angelus ꝓpria uirtute nō pōt formas naturales tranſmutare ſiue inducere. uel educere de potentia in actū. ¶ Ad illud qꝺ ultio querit̃. qualitercūq; educat ſi educit uere facit miracula. ergo miracula ſunt ſigna fallibilia. ergo non ſunt efficatia noſtre fidei teſtimonia. ꝺꝺ ad hoc ꝙ etſi ſint uera opa nō tamen ſūt uera miracula. qm̄ miracula non ſūt p uim nature ſ; p uim ſupra naturā q̄ ē āgentis primi. ſūt eni ſupra facultatem nature. et ideo atteſtātur oīpotentie facientis. Sed opa q̄ faciūt demones etſi miracula uideant̃ q̇a fiūt in tempe ipceptibili. nō tn̄ ſūt uera miracula. quia fiūt ui nature. ¶ Et ſi tu obicias ꝙ natura nō pōt ita cito opari. ꝺꝺ ꝙ uer̄ eſt de hac natura p ſe. ſed talit̃ pōt eſſe adiuta et ꝯſita rebus ꝯuenientibus ut q̄ſi repente ꝑrūpat in effectum. ſicut p; de generatōe ranar̄. quas de q̄buſdā ſolus in modico tempe naſci ꝯtingit. ¶ Si aūt queras quō diſcernāt huius miracula: ꝺꝺ ꝙ ⁊ ſi cōueniūt in materia differūt tn̄ ex pte pricipalis agentis. et ex pte miſtri. et ex pte finis. et ex pte facti. Ex pte pricipalis agētis. nā in miraculis diuinis opatur agens potentie infinite et ſupra naturā. in miraculis demonū opatur uirtus nature multiplicit̃ adiuta p alias naturas. Ex pte miſtri. nā dei miracula fiūt p publicā iuſticiā ſm̄ ueritatem uł ſm̄ apparētiā. ſed miracula demonū fiūt p priuatos ꝯtractus et q̄dā archana. et hoc ē qꝺ dicit Aug. ꝙ boni faciūt miracula p publicā iuſticiā. hoc ē p fidem uerā q̄ uere iuſtificat. quā ueritas oībus ꝑdicat. mali xp̄iani p ſigna pure iuſticie. q̇a fidem hn̄t et uidēt̃ hr̄e opa. ſ; magi p priuatos ꝯtracꝰ. et hoc eſt quod dicitur in Exo. Per incantatōnes et archana q̄dā. huius ſignū eſt. q̇a ibi ſunt tenebrar̄ opa. q̇a qui male agit odit lucem

Ex pte ſinis naturaliter differūt. q̇a mira-
cula dei ſūt ad utilitatem et diuinā gloriaꝫ.
ſed magoꝝ ad deceptōem et ad gloriā ua-
nā ⁊ excellentiā. vn̄ ſūt q̄ſi inutilia. Diffe
rūt etiam ex pte facti. q̇a demones faciunt
huiuſmōi uilia et inutilia. miracula uero di
uina ualde p neceſſaria ⁊ utilia. vn̄ demo-
nes maxime faciūt ranas et ſerpentes. q̇a
hec ꝟ facili pducūtur opatōe nature. ⁊ quia
diuino iudicō magis pmittunt̄ ad priorē fa
cti memoriā. Vn̄ ſic deus impat potentiā
et aſtutiā diabolicā. ut ſic patiat̄ eū pu̇erſe
imitari. ut in ip̄a imitatōne poſſit ſeduce-
re malos iuxta coꝝ merita mala. poſſit eti
am dep̄hendi a bonis. ⁊ ut fides ſimul cū mi
raculis habeat locū. ſi eni ſolus deus ⁊ eius
ſerui miracula facerēt. quis non crediſſet
in deum miraculis ɔpulſum. Nūc aūt cum
magi faciūt ⁊ boni faciunt. qui diuinit' illu
ſtrant̄. ut inter hoc poſſint diſcernere p ue-
ra miracula adiuuātur. ⁊ p demonū miracu
la adiuti exercent̄ ⁊ pbantur.

Tercō queritur vtꝝ aliquis poſ
ſit uti miſterio demonū in fa-
ciēdis huiuſmōi miracul' abſq̃
pctō. Et ꝙ non uidet̄. nō pōt
a demonib' requiri ɔſiliū abſq̃ pctō. ergo
nec recipi miſterium ſiue ɔſiliū. prima pba
tur auctoritate ⁊ exemplo. aucto. q̇a Leui.
xx. pcipitur occidi qui ciſcitatur magos et
ariolos. Exemplo pbatur ex. iiij. Regū. j.
vbi rep̄henditur ⁊ punitur rex iſrahel qui
miſit ad ɔſulēdū deū acharon. Itē Aug.
de doctrina xp̄iana. dicit diuinatōnes eē dā
nādas ⁊ fugiēdas. q̇a ibi itercidūt pacta de-
monū. ſi ergo plus ē facere q̃ʒ dicere. et pri
mū nō ē ſine pactōnibus damnabilib'. ergo
nec ſcđuʒ. Itē diabol' ē doloſus. ⁊ ɔſtat
nobis ꝙ nulluʒ diligit niſi in malum ſuū. et
ut ip̄m pu̇ertat. ergo qui ſuſcipit ab eo ob-
ſequiū ɔmittit ſe diſcrimī. ⁊ oīs tal' peccat
mortaliter. ergo ⁊c. Itē diabolus ē inimi
cus Jeſu xp̄i ⁊ dei. ergo qui ſuſcipit ab eo
auxiliū uel facit ɔmertiū. cū nulla ſit ɔuen-
tō xp̄i ad belial efficitur xp̄i iimicus. ſʒ hoc
nō pōt eē ſine pctō. ergo ⁊c. Cōtra. hoc
videt̄ aucto. Apoſt. tradebat icorrigibiles
ſathane i iteritū carnis. ſicut pʒ. j. Cor. v.

ergo utebatur miſterio demonū ad implen
dam iuſticiam. ergo pari rōe pōt hō q̄n in-
diget uti eo ad alia obſequia. Item ſi in
digeo epula nō tātū a bono. ſʒ etiā a pctō-
re ⁊ impio poſſū accipe ⁊ petere. ergo ſi in
digeo pane ⁊ uino poſſū hoc petere a dmo
nio ut pcuret. ſi nō adeſt homo qui ſtatim
tribuat. Item a malo ſeruo pōt quis exi
gere ſeruitiū ⁊ recipe. ergo ſi aliq̇s ſanctus
diabolū ſupauit pōt ei licite impare. ⁊ eius
obſequiū in creaturis trāſmutandis accipe.
Item eſto ꝙ huiuſmōi artes ſolis cara-
cteribus exerceant̄ ſine imolatōibus ⁊ aliis
ɔmertiis. uidetur ꝙ ibi nullū ſit pctm̄. quia
illi carecteres aut hn̄t aliquā uirtutem ɔpel
lendi aut nullam. ſi nullā. ergo demones ni
hil faciūt. ſi aliquā. ſʒ oīs uirtus eſt a deo. ⁊
uti aliquo ad id ad q̄d eſt. nō eſt pctm̄. ergo
uidetur ꝙ miracula illa demonū pn̄t exer-
ceri abſq̃ pctō. Item ſi aliquis ſuſcipiat
obſequiū demonis in his que expediūt ſibi
ſiue in miraculis ſiue in aliis bene ſciens q̄n
tum poteſt. in quo peccat. uidetur ꝙ i nullo
q̇a in fide non peccat. quia nihil credit diui
nitus eſſe in diabolo non peccat. ergo nul-
lo mō ut uidetur. Itē ſi ego amiſiſſem li
brū meū non eſſet pctm̄ ſi requirerē a quo
cūq̃ q̇ ſciret ubi eſſet. ergo ſi aliquis ami-
ſit cappaʒ et ego ſcio bene ꝙ diabolus pōt
noſce. uidetur ꝙ illō ſaltem ſine pctō poſſʒ
fieri. Queritur ergo vtꝝ huiuſmodi artes
uel diuinatōes poſſint eſſe abſq̃ peccato.
Rn̄ſio. vō ꝙ huiuſmodi artes magice ſiue
diuinatōnes non poſſūt eſſe abſq̃ peccato.
nec poteſt a diabolo requiri ɔſiliuʒ uel etiā
auxiliū ſiue miſterium abſq̃ pctō. niſi for-
taſſis in hoc caſu vbi deus diabolū ſubice-
ret homi iuſto ſuo iuditio. ſicut de aliquib'
uiris ſanctis audiui narrari. Voluntario autē
ɔmertio non poteſt ſine pctō. aut eni ē ibi
peccatū infidelitatis. vtpote ſi dmonio cre
dendo attribuat diabolo dominiū aliqđ. aut
eſt ibi pctm̄ idolatrie. vtpote in oblatōibus
et ſacrificiis. aut inobedientie ſaltem. q̇a fa
cit ɔtra phibitōem diuinam ⁊ eccleſie. Rō
aūt huius phibitōnis eſt. q̇a talis peccat in
ſeip̄m dum ſe ɔmittit diſcrimini. peccat in
eccleſiā dū hʒ ɔmertiuʒ cū illo qui eſt oīno
preciſus et eccleſie aduerſarius. peccat in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maieſtatem diuinaʒ dñi recurrit ad diabolū. quaſi nō ſit oīpotens et non ſufficiens ⁊ benignus deus xp̄ianoꝝ. et iđo ꝓhibitum eſt ⁊ ſine pctō fieri nō pōt. Unde ↄcedende ſūt rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad illō ergo quod obicitur. ꝙ paulus utebat̄ miſterio diabolico in puniēdo malos. dici pt ꝙ hoc nō erat diabolico ↄmertō. ſʒ magis diuinꝰ iuditō. ⁊ ipſius Apl̄i impio cui ſubiciebant̄ ſpūs maligni. nō ↄfederabant̄ ſicut magis ⁊ diuinis. Uel đō ꝙ illō tradere non erat aliud q̄ʒ exponere uexatōni demonū. ¶ Ad illō quod obicitur de epula quā poſſū accipe ab ipio. đō ꝙ non eſt ſimile duplici de cauſa. primū quidē q̄a ⁊ſi membrū nō ſit actualit̄ unitū non tam̄ eſt membrū oīno p̄ciſum ſicut demonum. et poſſunt recipi et impendi ex charitate pietatis officia. non ſic ē de diabolo ⁊ āgelis eiꝰ quoꝝ certa ē damnatō. Amplius epula quā hʒ impius tēpe neceſſitatis eſt uiri iuſti. ergo uir iuſtus cum exigit eaʒ et recipit qđ ſuū eſt accipit. ⁊ iđo iuſte facit non ſic de miſterio diaboli in faciendis miraculis. nūq̄ʒ eni diabolicis miraculis uel p̄ſidiis indigemus. q̄a aut dñs ſubuenit per ſe uel p angelū ſuū. aut p ꝓximū nr̄m. aut tribuit patientie meritū. ¶ Ad illō ꝙ diabolꝰ eſt ſeruus. đō ꝙ eius ſeruitiū ⁊ miſteriū nō eſt ad hoc deputatū a deo niſi fiat ſpeciali priuilegio. ſʒ potiꝰ deputatus ad tentanduʒ et exercendū. et ſic ſeruit licet intendat expugnare. q̄a de malo ſuo deus facit bonum nr̄m. ¶ Ad illō qđ querit̄ ꝙ pctm̄ ſit i caracteribus: đō ꝙ magnū pctm̄ eſt. quia ad hoc fiūt. ſ. ad miſteriū demonū iplorandus. qđ nō licet. et ideo malo fine fit. Qđ auteʒ querit. aut hn̄t uirtuteʒ aut nō: đō ꝙ ex ſe nō habent uirtutem ſʒ ſolū ex diabolica pactōne. Sic eni pepigit diabolus cū illis q̄ fuerūt ei familiatōres ꝙ talia ſigna recognoſceret. et ad talia ſe p̄ſentem offert. oſtēdit autem p illa ſe cogi vt oſtendat aliq̄d ueritatis eſſe i huiuſmōi artibꝰ in q̄bus ſūt multa nephanda. p que abducit̄ hō et a fide ⁊ a cultu dei. Unđ nullo mō credendū eſt ꝙ tales caracteres aliquid poſſint maxime ſup ſpūm niſi ex pactōne coꝝ. et ideo oīa talia carmīa uana ſūt ⁊ pniтioſa. nec facit diabolus q̄a in illis đlectet̄. ſʒ īfidelitate faciētiū.

¶ Ad illud qđ querit̄ in quo eſt peccatuʒ: đō ꝙ ſi aliquis hoc faciat non credens eos habere poſſe nec offerēs quicq̄ʒ. peccat peccato inobedientie et pctō moꝝ. q̄a ex hac ip̄a inuocatōne demonū facit ↄtumeliā deo ſuo et xp̄iano. et dum iūgit ſe ſciſmatico ⁊ mendaci ſe p̄iculo ↄmittit. ſʒ uix aut nūq̄ʒ ex hoc ſolo diabolo ſatiſfacit. niſi aliqua infidelitas ul' idolatria īmiſceat̄. Sicut eni ad diuina miracula plurimū facit fides recta. ſicut ſonant euāgelia. ſic ad demonū miracula multū facit fides p̄uerſa. qm̄ diabolus p̄uerſus imitator eſt dei. ¶ Ad illō quod querit̄ ꝙ pctm̄ ſit querere de p̄ſtibus: đō ꝙ pctm̄ eſt. q̄a ↄtra ꝓhibitōeʒ ⁊ ꝓhibitum eſt p̄dictis de cauſis. potiſſima tam̄ cauſa ē q̄a ip̄e mendax ē et pater eius. et frequentiſſime ueris īmiſcet falſa. ⁊ iđo p̄iculū magnū eſt credere ſibi. q̄a poſſet homiem de facili inducere in erroreʒ. ⁊ dicere ꝙ ille hʒ rem q̄ nō habʒ ſi uideret p hoc poſſe oriri mala. Et q̄a etiā ad ſe allicit p eius reuelatōnes ad ſuam ſocietatē q̄ pnitōſa ē ualde. Et qm̄ deſiderat diabolus ut decipiat. ideo ut homies minus caueāt in ſuis diuinatōnibus q̄daʒ honeſta p̄tendit. utpote q̄a puero uirgini ſuas diuinatōes oſtendit. cū tam̄ in occultis ad turpiſſima incitet. et iđo dicit Augꝰ. iii. ſup Gen̄. ad l̄ram in fine. Bono xp̄iano ſiue mathematici ſiue q̄libet impie diuināntes maxime uera dicētes. cauēdi ſūt ne ↄſortō demonioꝝ aīam deceptaʒ pacto quodā ſocietatis irretiāt. Et ſic pʒ p totū.

In p̄te iſta ſunt dubitatōes circa l̄ram. Et queritur primo de illa diuiſione quā ponit Iſido. in tria membra: cū dic̄ ꝙ ōmones triplici ſcientie acumie uigēt. uidet̄ eni diminute ꝓcedere. q̄a Augꝰ. ſup Gen̄. iii. quattuor modos etiā ponit quos Mgr̄ inducit in l̄ra. ¶ Item uidet̄ ſupflua. Philo. eni non ponit niſi duos modos. dicit eni ꝙ om̄e qđ quis nouit. diſcens uel inueniēs nouit. Rn̄o. đō ꝙ diffinitō Iſidori ſufficiēs ē ⁊ ↄſona uerbis Aug. Sufficiētia aūt pʒ ſic. Om̄e eni qđ ōmones ſciūt. aut ↄgnitōe innata. ⁊ ſic dicunt̄ ſcire acuminē ſenſus. aut

cognitōne acquiſita. ſed cognitō acquiſita
poteſt eſſe duplicit̃. aut de rebus q̄ ſubſunt
rōni. et hec p expientiā addiſcūtur. aut de
rebus q̄ ſunt ſupra. et hec eſt p reuelatōes
ſupioꝝ ſpūum. ¶ Qď ergo obicit̃ ď Aug.
vď q̧ duo modi reducūtur ad unū. et iterū
Aug⁹. magis aſſignat modos p̄dicendi fu-
tura q̄ꝫ ꝯgnoſcendi. Philo. aūt loquitur de
ꝯgnitōne acquiſita. vel ſi generalit̃ de om̄i
tunc ſub inuētōe ꝯp̄hendit ſenſus acumē et
expientiā tempoꝝ. ¶ Item q̄ritur de hoc
qď dicit. q̧ demones aliqua ꝯgnoſcūt a ſan
ctis angelis q̄ ab oīpotenti deo diſcūt iuſſu
eius ſibi reuelantib⁹. ¶ Contra. demones
ſūt inimici dei et angeloꝝ. ſi ergo ab inimi
cis abſcōdenda ſūt ſecreta ꝯſilia. ergo uide
tur q̧ deus eis nūq̄ꝫ reuelari faciat. ¶ Iteꝫ
ipi ſunt in tenebris damnatōnis. ergo cū nō
ſint idonei ad gr̄am. et reuelatō ſit ꝯgnitio
gr̄e non nature. uidet̃ q̧ nullo mō fiat ipis
demonibus. ¶ Rño. vď q̧ ꝑ uero habēdū
eſt qď dicit Iſido. et Aug⁹. q̧ aliqua p̄ſciūt
reuelatōe ſupnoꝝ ſpūuꝫ. cuius reuelatōnis
attendendus ē finis et modus. finis q̄a mi-
rabilis ſapientia p īimicātes ſibi implet uo
luntatem ſuā. vnď ſicut reuelatō ſomnii de
exaltatōne ioſeph facta inſidiantib⁹ ſm mi
rabileꝫ dei diſpoſitōꝫ fecit ad ei⁹ impletōꝫ.
licet ſm intentōnes illoꝝ eēt ad impedien-
dū. ſic deus aliqua oñdit p angelos ſuos de
monib⁹. vt dū illi obuiat aliq̄d ualde decēs
⁊ ꝯpetens ordinatiſſime ipleat et eliciat. Et
ex hoc pꝫ primū. q̄a nō ē ſimile. hūanū eni
ꝯſiliū pōt irritari nō tam̄ diuū. Attendend⁹
eſt etiaꝫ modus. duplici eni mō fit reuelatō.
aliq̄n mentis illuſtratōe. ſicut fiebat ſanctis
ꝓphetis. et hec ē gr̄e. aliq̄n uero ſola p̄ditō
ne ſicut hō reuelat aliquādo uolūtateꝫ ſuā.
et hec non ē gr̄e. aliquo mō perficientis uel
eleuantis naturā. Sꝫ pōt eſſe opus miſeri-
cordie ſi illď ordinetur ad bonū eius cui p̄-
dicitur. uel iuſticie ſi ordietur ad punitōem
alicuius mali. utpote ſi ad fallendū fallaces
uel utriuſq̄ꝫ ſi ſimul ad utrūq̄ꝫ. et ita eſt q̄ſi
ſemp. q̄a huiuſmōi futura p̄dicūtur ď moni
bus ⁊ pmittūtur miracula fieri ab eis. vt bo
ni talia paruipendant in quibus ſe uident a
damnatis et miſeris ſupari. et mali et falla
ces ꝓficiant in peius errantes. et in erroreꝫ

mittentes occulto dei iuditio. tamē iuditio
iuſto. vnď ualde ſtultū eſt deſiderare facere
miracula uł p̄ſcire futura. et q̄ſi magna hec
reputare. cum inimicos dei in his uideam⁹
abundare. ¶ Item queritur de hoc qď dic̃.
q̧ angeli non ſūt creatores q̄a nō opantur
niſi exterius. Sꝫ ꝯtra. hui⁹ nō uidetur ratō
q̄a ſi ſolus creator opatur iterius. tūc ergo
natura nihil ꝓducit. ¶ Itē creare ē ꝓducere
aliq̄d de nihilo. ſed ſi demon ꝓpria uirtute
extraheret ſemen de potentia in actū. non
de nihilo faceret. ergo non eſſet creator.
¶ Rño. vď q̧ quedā eſt uirt⁹ q̄ in ꝓductō
ne reꝝ ſolū opatur exteri⁹. quedā q̄ pfecte
opatur interius. quedā ptim interius ptim
exterius. virtus artificis ſolū exterius opa
tur. amouendo ſiue iūgendo et applicando
unā naturā cum alia. virtus dei opatur pfe
cte interius. q̄a ipa primordialia ſemia que
ſunt intima ꝓducit. virtus uero q̄ ptim inte
rius ptim exterius eſt uirtus nature q̄ exte
rius eſt reſpectu rōnū ſemialiū. ſꝫ interi⁹ re
ſpectu ꝓducendoꝝ ex ipis. natura eni dum
opatur imittit uirtutem ſuā uſq̄ꝫ ad intima
paſſi. et in illa imiſſione ipam eēntiaꝫ ſicut
que erat in potentia icōpleta non ꝓducit. ſꝫ
ꝓductā a deo ſupponit. ipam tam̄ adiuuan
do ad actū pfectū adducit. ſolus igit̃ ille pōt
ſemiales illas rōnes facere qui pōt creare.
q̄m ipe non ſunt ex aliis ſꝫ ex nihilo. et ex
ipis ſiūt oīa que naturaliter ꝓducuntur. igit̃
nec pater eſt creator filii. nec agricola ſege
tum. q̄a licet pater opetur interius ſicut na
tura. tamē opatur exterius et circa aliq̄d. et
ex aliquo non ex nihilo. licet non opetur a
deo exterius ſicut agricola. opatō aūt ďmo
nū magis eſt ſimilis opatōni agricole q̄ꝫ pa
terne. ¶ Item queritur de hoc qď dicit. Si
cut mentem nr̄am non poteſt formare niſi
deus ⁊c. ſi ergo hoc uerū eſt. tunc ſicut gr̄a
eſt a deo nullo modo a natura uel potentia
creata. uidetur q̧ ſimilit̃ omnis alia forma
fit a ſolo deo. ergo agens creatū nullā for-
mam inducit. ¶ Reſponſio. vď q̧ beatus
Aug⁹. ualde ſubtiliter loquitur et ueraciter
ſi quis uerba eius ſane intelligat. Uult er-
go dicere. q̧ ſicut menteꝫ nr̄am iuſtificādo
formare non poteſt niſi deus. q̄a gr̄a nō eſt
ex aliquo. ſed potius ex nihilo ſic formarū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſeminales rõcs ſiue formarũ primas eſſen
tias ſolus deus poteſt ꝑducere. Illas eni aut
neceſſe eſt ex nihilo aut in infinitum abire.
non ergo intelligit Aug⁹. quo ad eductõez
forme de potentia in actũ. quã uocat actõz
quodãmodo exteriorem. ſꝫ potius quo ad
ꝑductõnem illius ſeminalis rõis. que ẽ eſſen
tia rei aliter ſe habens cum eſt in potentia
⁊ in actu. ¶ Item queritur de hoc qd̃ dicit
ꝙ demones quedam poſſunt p nature ſub
tilitatem que non poſſunt ꝓpter dei ꝓhibi
tõem. Cõtra hoc eſt ꝙ deus ſic dedit uir-
tutes reb⁹. et ſic admĩſtrat eas ut eas age-
re ꝓprios motus ſinat. ſicut dicit Aug. vij.
de ciui. vnd̃ peccare uolentes nõ cohibet ſꝫ
ſinit ꝑut uolunt peccare. ergo pari rõne nõ
debet angelorum potentiam cohibere.
¶ Reſpõſio. dd̃ ꝙ uolũtates non cohibet
ꝓpter legem libertatis quam eis inſtituit.
ſed iuſto iuditõ de malo in peius ruere per-
mittit. ſed uirtutem reſtrigit iuditõ eq̃ iuſto
et q̇a opatõ potentie uel frequenter in his
qui potentia abutũtur eſt ad alioꝝ afflictõz
et punitõem. Qm̃ igit̃ oĩs pena debet eſſe
iuſta. ſi habens potentiam iniuſte affligit ul̾
vult affligere. debet potentia ꝯpeſci nõ rõe
eius qui agit. ſꝫ rõne eius q̃ patitur. niſi al-
tiſſima dei iuditia aliud requirant. ¶ Qd̃
ergo obicitur. ꝙ res agere ꝓprios motus
ſinit. nõ intelligit̃ ꝙ nõ ꝯpeſcat uirtutẽ per
ꝯtrarias ptãtes. ſꝫ q̇a tm̃ ſinit agere q̃ntuꝫ
ſuam iuſticiam decet ꝑmittere.

¶ Diſtinctõ octaua.

Solet etiam in queſtõe uerſari
⁊c. Supra egit Mgr̃ de ptãte
demonũ ſiue angeloꝝ r̃ſpectu
creaturaꝝ corpaliũ. Cõſequẽt̃
in hac pte agit d̾ eoꝝ ptãte r̃ſpectu hoim.
¶ Diuiditur autẽ hec ps in duas. In pria agit
de ptãte dmonũ ſiue angeloꝝ ſup corpora
ſimilia hũanis. In ſcd̃a uero agit de ptãte
quam hñt ſup homies. infra. diſt. eadẽ. Il-
lud quoqꝫ ꝯſideratõne ⁊c. ¶ Prima ps habet
duas. In pria determiat qualit̃ angeli aſſu-
mũt corpa. In ſcd̃a uero incidenter dubiaꝫ
queſtõnem Aug. inducit. q̃ tangit hanc ma
teriam. et eam determiat ibi Sed vbi deũ
in corpalibus ⁊c. ¶ Prima pars habet duas.
In prima determiat modum per quem de
mones habẽt corpa ſibi coniuncta. In ſcd̃a
vero determinat actum. ibi Et aliqñ quidẽ
locuti ſunt ⁊c. ¶ Similiter ſcd̃a pars habꝫ du
as. In prima mouet queſtõnem. In ſcd̃a de
terminat. Primũ facit ibi. Sed vbi deũ ho-
minibus ⁊c. In ſcd̃a uero determiat. certa
relinquẽs dubia. ibi Ceteꝝ hic uelut nimis.

Ad intelligentiam huius ptis tria
querũtur circa aſſumptõez corpo
rũ ab ãgelis tam bonis q̃ꝫ malis.
Primũ ſpectat ad corpis aſſumpti et ſpũs
vnionẽ. Scd̃um ad corpis aſſumpti forma
tõem. Tertiũ ſpectat ad corpis formati et
aſſumpti opatõem. ¶ Circa primũ querũtur
duo. Primo q̃ritur vtꝝ ãgeli habeãt corpa
naturalit̃ ſibi unita. Scd̃o vtꝝ habeant cor
pora uolũtarie aſſumpta.

Circa primũ ſic ꝓceditur. ⁊ oñditur ꝙ
ãgeli habeãt corpa ſibi naturalit̃ uni
ta. prio aucto. Aug. viij. d̾ ci. dei. vbi diffini
ens dmones dic̃. dmones ſũt genere aĩalia
mẽte rõalia. aĩo paſſiua. corpe aerea. du-
rõe eterna. ſi ergo eadẽ ẽ natura bonoꝝ ſpi
rituũ et maloꝝ. pꝫ ⁊c. ¶ Itẽ Gre. i homel.
de epiphania. Iudeis taq̃ꝫ rõe utẽtib⁹ rõna
le animal. i. ãgel⁹ nũtiare debuit. ſꝫ oẽ ani-
mal hꝫ corp⁹ naturalit̃ ſibi unitum. ſi ergo
angelus ẽ animal. ergo ⁊c. ¶ Itẽ Ber. Can.
homel. iij. Liquet oẽꝫ ſpũm creatũ corpeo
prorſus idigere ſolatõ. ſꝫ ãgel⁹ hꝫ oẽ illud
quo naturalit̃ idigꝫ. cũ ergo ſit ſpũs creat⁹
hꝫ ſibi corp⁹ naturalit̃ unitũ. ¶ Itẽ ad hoc ẽ
rõ. q̃nto ſubſtãtia ẽ nobilior tãto i potẽtiis
ẽ multiplitior. ſꝫ ãgel⁹ ẽ nobilior ſubſtãtia
q̃ꝫ aĩa. ergo ſi aĩa nata eſt uiuificare corpus
mlto magis ⁊ ãgel⁹. ſꝫ ãgel⁹ hꝫ illd̃ natura
lit̃ unitũ. ad qd̃ uiuificãdũ naturalit̃ ẽ aptus
nat⁹. ergo ⁊c. ¶ Itẽ nobiliori mõ uiuit qd̃ ui
uit ⁊ iñuit uitã q̃ꝫ qd̃ ñ iñuit. iñuere eni ſi-
gnũ pfectõis ẽ. ergo ſi ãgel⁹ ẽ ita nobile ui-
uẽs ſic aĩa. ⁊ aĩa põt aliq̇d uiuificare. ergo ⁊
ãgel⁹. ſꝫ ñ pt uiuificare niſi corp⁹ naturalit̃
unitũ. ergo ⁊c. ¶ Cõtra. Dam. diffiniẽs ãgelũ
dic̃ ꝙ ãgel⁹ ẽ ſubſtantia itelligibil̾ icorpea.
ergo ãgel⁹ ñ hꝫ corp⁹. q̇a ſi haberꝫ corp⁹
ſibi unitũ. ſic hõ dicit̃ corpe⁹ ita ⁊ ãgel⁹.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item Diony. in pluribus locis dicit. ꝙ
angeli ſunt diuine mentes ⁊ ſpũalia lumina
inmateriales et incorporei. ¶ Itẽ hoc ipm
oſtenditur rõnibus ſic. tanto ſubſtãtia nobi
lior q̃nto eſt deo ſimilior. ſꝫ deus oino carꝫ
corpe. ergo ſubſtantia ſpũalis oino carens
corpe eſt nobilior inter ſubſtãtias creatas.
ergo uel eſt eam ponere in uniuerſo. uel in
uniuerſo deſinet nobiliſſima creatura. ⁊ tũc
uniuerſũ eſſet acephalũ. qđ eſt incõueniẽs.
¶ Item ſi aliquid ꝯponit̃ ex diuerſis natu
ris. et alteram illaꝝ eſt repire p ſe. ꝯtingit
ſimilit̃ p ſe repire ⁊ reliqua. ſꝫ homo ꝯponi
tur ex ſubſtãtia ſpũali ⁊ corpali. cũ ergo ſit
repire ſubſtantiã pure corpalem. p ſe eſt re
pire ſubſtantia pure ſpũalẽ. hãc aũt dicim⁹
angelũ. ergo angelus nõ hꝫ corpus. ¶ Iteꝫ
q̃a homo ꝯponitur ex corpe et aia. cũ pec-
cauit effectus eſt paſſibilis ⁊ mortalis. ergo
ſi angelus haberet corpus ſibi unitũ ſicut ⁊
homo. uidetur ſalteꝫ ꝙ angeli q̃ peccauerũt
ſint mortales. qđ ſi plane falſum eſt mãife
ſtum eſt ⁊c. ¶ Rñõ. Ad pdictorum intelli-
gentiam notandum eſt. ꝙ circa iſtã q̃ſtionẽ
dubitauerũt aliq̃ñ magis doctores. vtrũ ſcꝫ
ãgeli habeãt corpa ſibi naturaliter unita.
vnđ ſup hoc dubio loquit̃ tã Aug. q̃ꝫ Ber.
ſꝫ nũc ſatis certitudialiter tenet̃. ⁊ Richar.
affirmat. ꝙ angeli ſũt naturalit̃ incorporei.
nec hñt corpa ſibi unita. ꝺ hoc tam plures
dubitãt vtꝝ demones habeãt corpa ſibi in
ſepabiliter alligata. i quib⁹ torqueant̃. ſed
ſatis planius eſt. ꝙ ſicut angeli boni nõ hñt
corpa niſi uolũtarie aſſumpta. ſic nec mali
Et huius ſignũ ẽ ſicut dicit Richar. ꝙ cor-
pus modice q̃ntitatis a maxia multitudine
demonũ aliq̃ñ obſidetur. ſicut legit̃ Math.
v. de illo qui dixit. Legio mihi nomẽ ẽ. Le-
gio eni ut ideꝫ Richar. dicit ꝯtinet ſex mi
lia ſexcentos. lxvj. vnde ſi demones corpa
haberent cũ ſuis corpibus. nullo mõ poſſẽt
ſubintrare corp⁹ ita modicũ. ppt̃ qđ ſatis
pbabiliter dici poteſt ꝙ nõ ſolum non hñt
corpa ſibi naturalit̃ unita. ueꝝ etiam nec bo
ni nec mali hñt inſepabiliter alligata q̃ntuꝫ
eſt de lege ꝯmũi. nec obſtat eoꝝ cruciatus.
q̃a ſicut in. iiij. li. oſtenditur. q̃a ſpũs abſq̃
corpe ſm ordineꝫ diñe iuſticie põt ab igne
materiali puniri. ¶ Cõcedẽde igitur ſũt rões
ad hanc ptem. ¶ Ad illđ uero Aug. quod
inducitur. viii. de ciui. di. ꝺđ ꝙ ibi loquitur
Aug⁹. ſm opinionem Apulei. et frequent̃
circa hanc materiam plus loquitur ſm opi-
nionem aliorum q̃ꝫ ſm ſententiam ſuam.
¶ Ad illđ Greg. ꝙ ãgelus eſt animal. ꝺđ
ꝙ aliqđ eſſe animal dupliciter dicit̃. aut rõe
forme. aut rõe opatõnis animali debite. ibi
aũt dicitur angelus animal non rõne forme
ſed potius rõne opatõnis ꝯſequentis. Uel
aliter eſſe animal dupliciter põt dici. vel ſm
ueritatem. uel ſm oſtenſionem ſiue apparẽ
tiam. Greg. aũt loquitur ſcđo mõ. q̃a ange
lus apparet eſſe animal cũ aſſumit corpus.
ipe autem obicit ſm modũ primũ accipiẽdi
animal. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝺ Berñ. ꝙ
ois ſpũs creatus indiget corporeo ſolatio.
ꝺđ ꝙ indigere corpe poteſt eſſe dupliciter.
aut ppter ſe. aut ppter alios. ſpũs indigẽs
ppter ſe eſt ſpũs brutalis uel humanus. et
de hoc ueꝝ eſt ꝙ hꝫ corpus naturaliter ſibi
unitũ. ſpũs uero idigens ppter alios ẽ ſpũs
angelicus. et ille non hꝫ corpus ſibi natura
liter unitũ ſꝫ aſſumptũ uolũtarie ut miſtret
aliis. vnđ Berñ. ãgelici ſpũs ad ea capiẽda
que bonã faciũt creaturã. nullo mõ ſuis cor
pibus adiuuant̃. et ideo nõ hñt ea ꝯiũcta p
pter indigentiã ſupplendã in ſeipis. ſꝫ i no
bis. ⁊ quia hãc ſupplent ad temp⁹. iđo non
hñt ea unita ſimpliciter ſꝫ ad tẽpus. ¶ Ad
illđ qđ obicit̃. ꝙ ſubſtãtia nobilior ẽ q̄ mul
tiplitior ẽ in potẽtiis. ꝺđ ꝙ ueꝝ ẽ de illis po
tentiis q̃ ſimplicit̃ atteſtant̃ pfectõni. poten
tia aũt uniẽdi corpi etſi quodãmõ ſit pfe-
ctõnis. nihilomin⁹ tñ ꝯiũctã hꝫ q̃ndaꝫ idigẽ
tiã ⁊ ipfectõeꝫ. et iđo ab illa ſubſtãtia q̄ pfe
ctiſſima ẽ inter creaturas ẽ aliena. hec aũt ẽ
ſubſtãtia ãgelica. nec ꝺ potentia ꝯcludit rõ
ſupra dicta. ¶ Ad illđ qđ obicit̃. ꝙ ifluens
uitã et hñs uitã nobilius ẽ q̃ꝫ hñs tm̃. ꝺđ ꝙ
aliq̃d ꝯmũicare ſiue dare uitã alii põt dupli
cit̃. aut p modũ efficiẽtis. et hoc ſimplicit̃ p-
fectõis ẽ. ⁊ ſic ꝯpetit ſoli deo. aut p modum
informãtis. et ſic nõ ẽ ſimpliciter pfectõnis
imo pfectõnis cũ ipfectõe iũcte. ⁊ iđo neutꝝ
ꝯuenit ãgelo. q̃a pfectõ ſua maior ẽ q̃ꝫ ſit p
fectõ unitatis p modũ forme. ⁊ minor q̃ꝫ ſit
pfectõ dãtis uitã p modũ cauſe. ⁊ loquit̃ de
uita q̃ ꝯpetit ſubſtãtie rõnali.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

SEcundo queritur vtruʒ angeli
aliquã aſſumãt corpa. ¶ Et q̃ ſic
uidet. Bern̄. in Can. omel. iij.
diſcurrere et de loco ad locum
moueri nõ eſt niſi corpoꝝ. ſed angelus ad
miſteriũ diſcurrit et de loco ad locũ uenit.
ergo uel eſt corpus uel hʒ corpus naturalit̃
unitũ vel corpus aſſumptũ. ſed nõ prio mõ
nec ſcdo. ergo tertio. ¶ Item nulli poteſt
impendi hoſpitalitatis obſequiũ niſi habe-
at corpus naturalit̃ unitũ uel aſſumptũ. ſed
angelis aliquã impenſa ſũt hec officia. ſicut
dicitur ulti. ad hebre. q̃ quidaʒ placuerunt
deo ãgelis hoſpicio receptis. ergo ut habu
erunt corpa unita uel aſſũpta. ſʒ nõ habuert̃
naturalit̃ unita. ergo ꝛc. ¶ Item nulla ſub-
ſtantia ſpũalis ex ſui ꝯſortio pꝫbet ſolatiuʒ
ſenſui. niſi p inhabitatõem corpis fiat uiſi-
bilis. ſʒ ãgeli frequent̃ pꝫbent ſolatia nõ ſo-
lũmõ ẜm ſpũm ſʒ etiã ẜm ſenſuʒ. ſicut pʒ
in ãgelo thobie. ergo ĩhabitãt corpa. ſʒ illa
nõ hñt ſemp unita. ergo uolũtarie aſſũpta.
¶ Item nullus ſpũs põt uiſibilit̃ demõſtra
ri ad demonſtratõem corpis. niſi ſit aliquo
modo corpi illi ꝯiunctus. ſʒ angelus qui lo-
quebat̃ Thobie uiſibiliter poterat demon
ſtrari. et uere dici hic eſt Raphael. uel hic ẽ
angelus. ergo habebat ſibi corpus illud ali
quo mõ ꝯiunctũ. ſʒ nõ p naturalẽ ꝯiunctõeʒ
ſʒ p uolũtariã aſſũptõeʒ. ¶ Itẽ nihil ẽ orga
nũ uel inſtrumentũ alicui⁹ imediatũ niſi im
mediate aſſumatur ab illo. uel naturalit̃ cõ-
iungatur illi. ſʒ angelus multa exercet opa
circa nos. ſicut loqui et mãducare. que non
poſſunt exerceri niſi mediãte corpe organi
co uel inſtrumento. ergo ꝛc. ¶ Cõtra. ma
iorem ꝯuenientiã hʒ aĩa rõnalis ad corpus
q̃ʒ hʒ ãgelicus ſpũs. ſʒ aĩa exuta corpus nõ
aſſumit. ergo nec ſpũs ãgelicus. ¶ Iteʒ p
portõ debet eſſe aſſumentis ad aſſũptũ. ſed
ſpũs ãgelicus eſt oĩno incorpalis. ergo non
hʒ pportõnem ad corpus. ergo nũq̃ʒ aſſu-
mit illud. ¶ Item aut ꝯpetit ãgelo hr̃e cor
pus aut nõ ꝯpetit. ſi ꝯpetit hr̃e. ergo uidet̃
q̃ ãgeli non ſint pfecti. q̃a nõ hñt corpus.
ſi non ꝯpetit. ergo qñ aſſumit hʒ qd̃ nõ de
cet ipm. ergo ſi ãgelus bonus non facit niſi
qd̃ decet ipm. non aſſumit corpus. ¶ Item
ſi aſſumit. aut pꝑter aliquid aut pꝑt̃ nihil.
ſi pꝑter nihil. ergo fruſtra. ſi pꝑter aliquid
aut eſt bonum aut eſt malũ. ſi bonũ. ergo p
corp⁹ aſſũptũ meret̃. ſi malũ. ergo p corp⁹
aſſumptũ demeret̃. ergo ãgelus debet puni
ri et pmiari cum corpe aſſumpto. qd̃ eſt in
cõueniens et plane falſum. ¶ Iteʒ vbicũq̃ʒ
eſt aſſumptio ibi eſt aliq̃ unio. uel in pſona
vel in natura. ſicut pʒ in aſſumptõne hũa-
ne nature a filio dei. ergo ſi ãgelus aſſumit
corpus. unit ſibi uel in pſona uel in natura
ſed nõ in natura unit. q̃a nõ reſultat tertiũ.
nõ in pſona. q̃a nõ ẽ cõicatõ pſonalitatum.
ergo nullo mõ eſt ibi unio. ergo nec aſſum
ptio. ¶ Rño. dr̃ q̃ in ãgelis duplex ẽ uis.
ſcʒ ꝯtemplatiua et admiſtratiua. ẜm ꝯtempla
tiuã ꝯuertunt̃ ad deũ. et ſic non indigent ſo
latio corpis aſſũpti. ẜm admiſtratiuã deſcẽ
dũt ad nos ⁊ ꝯdeſcendũt nobis. ⁊ ut nobis
ꝯgruenti⁹ ꝯdeſcẽdãt indigẽt ſolatõ aſſũpti
corpis. indigent inquã ad aliq̃s opatões ex
ercendas. indigent ad ſeipos mãifeſtãdos.
indigent ad noſmetipos letificãdos ſiue cõ
formãdos. et ĩdo aſſumũt corpa ſicut inſtru
mẽta uel organa ad opandũ. ſicut ſigna ad
manifeſtãdũ. ſicut coopimenta uel habitacu
la ad ꝯuerſandũ. vnd̃ corpus aſſumptũ ꝯiũ
gitur illis ſicut inſtrumẽtũ motori. ſicut ſi-
gnũ ſignificatori. ſic habitaculũ habitatori.
hoc autem magis exigit indigentia ex pte
nr̃a q̃ʒ indigẽtia ex pte ſua. et quia finis im
ponit neceſſitatem his que ſũt ad finem. et
corpus effiguratũ uel organiſatũ humana
effigie. maxĩe ꝯpetit opatõnib⁹ ſpũs rõnal̃
et expꝛeſſius ſignificat. et tanq̃ʒ pulchꝛ̃ indu
mentũ quodammõ decorat. ideo angel⁹ aſ-
ſumit corpus nõ qualecũq̃ʒ. ſʒ hũana effigie
inſignitũ. Et ꝯcedende ſũt rõnes hoc oſten
dentes. ¶ Ad ratõnes ad oppoſitum iam
patet. Reſponſio. ¶ Ad illud quod obicit̃
de anima exuta. ſatis plana eſt reſponſio.
Nõ enim eſt ſimile. quia non habet uim ad
miniſtratiuam. nec uſum adminiſtrandi. ĩdo
nec corpus aſſumit. nec habere dicit̃ poten
tiam aſſumẽdi. ¶ Ad illũ qd̃ obicit̃. q̃ p
portõ ẽ aſſumẽtis ꝛc. dr̃ q̃ pportõ attẽdit̃
⁊ inuenit̃ ibi p eũ modũ p quẽ ẽ aſſũptõ. cũ
eñi ñ aſſumat ĩunitatẽ nature nõ req̃rit̃ q̃
ſit ibi pportõ ſic pfectõis ad pfectibile. ſed
ſufficit q̃ ſit pportõ ſic motoris ad mobile

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud quod obicitur. vtrū ꝯpetat an-
gelo habere corpus ⁊c. ꝺ́ ꝙ ꝯpetit habe-
re corpus ut uoluntarie aſſumptū. ad ꝯplen
dum miſteriū. ſꝫ non ꝯpetit ad ſuū eē ꝯple-
tum. ideo nec carentia generat indigentiaꝫ
nec aſſūptō generat indecentiā. ¶ Ad illō
qō querit ꝑpter quid aſſumit. vtrū ꝑpter
aliquid uel ꝑpter nihil. ꝺ́ ꝙ ꝑpᷣ aliqd ſic
ꝑdictum eſt. illō tam̄ ꝑpter qō aſſumit nō
pficit p corpus tanq̄ꝫ aīa p corpus ꝑprium.
ſꝫ tanq̄ꝫ artifex p inſtrumentū. ⁊ ideo ſicut
inſtrumentum p qō quis meretur nō remu
neratur. ſic nec corpus ab angelo aſſūptū.
¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ vbi eſt aſſum
ptio debet eē unio in pſona uel natura. ꝺ́
ꝙ non ſufficienter diuidit. quia homo aſſu
mit ueſtimentum cum ſe induit. nec tamen
vnit ſibi in pſona nec in natura. ſed illud lo
cum habet in illa aſſumptōne in qua ē unio
pfecta. qualis eſt cum dei filiꝰ aſſumpſit hu
manam naturam. ¶ Ex dictis igitur patet
queſtō ꝑpoſita. ⁊ Rñſio ad obiecta. Patet
etiam pro quanto dicitur angelus corpꝰ aſ
ſumere. quia nō ſolum propter hoc ꝙ mo-
ueat uel operetur aliquid circa corpus. ſed
quia illud accipit ad ſe. vt in illo opetur. ut
in illo manifeſtetur. ut i illo ꝯſeruetur. ⁊ q̇a
in illa ꝯiunctōne ſiue acceptōne corpus po-
tius ſequitur modum ſpiritus q̄ꝫ ecōuerſo
q̇a ab illo formatur ⁊ ꝯſeruatur ⁊ regitur.
Ideo angelus ſe hꝫ in rōe aſſumentis ⁊ ha
bentis. corpꝰ uero in rōne aſſūpti ⁊ habiti.

Conſequenter queritur ꝺ́ ſcđo
articulo. ſ. de formatione cor-
poris aſſumpti. ¶ Circa quē duo
queruntur. Primo queritur de
ipo corpe aſſūpto q̄ntum ad principiū for-
male. Scđo q̄ntum ad pricipiū materiale.

Queritur igitur primo vtrū illō
corpus habeat ueraꝫ formam
corpis hūani. ¶ Et uidetᷣ ꝙ ſic.
q̇a cū appareat eſſe corpus hu
manū. aut eſt ueꝝ aut ē ibi error ⁊ ꝺceptō.
ſed error et deceptō non ꝯpetit angelᷣ ſan-
ctis. ergo cū aſſumūt corpa q̄ uidentur eſſe
humana uere habent humanam formam.

¶ Item ad corpus hūanum nihil plus req̇
ritur niſi equalis ꝯplexio ⁊ debita organiſa
tio. ſicut dicūt Naturales. ſed corpus quod
angelus aſſumit debitā habet organiſatō-
nem. ſi ergo organiſatō pſupponit ꝯplexi
onem. ergo uidetur ꝙ habeat totum quod
eſt de ueritate hūani corporis. ¶ Item ꝙ
angelus bene poſſit formare corpus huma
nū uidetur. corpꝰ humanū ſicut dicit Aug.
eſt in rōnibus ſemialibus. ſicut ⁊ alia corpa
ſed q̇a forme quorūdam aīalium ⁊ ſerpen-
tiū ⁊ huiuſmōi habent rōes ſemiales diſp-
ſas in rebus. ıđo dicit Augꝰ. ꝙ miſterio de
monū uere educuntᷣ. ergo pari rōe ut uidetᷣ
et corpa hominū. Quō ſi tu dicas ꝙ nō ua-
let. q̇a maior requiritᷣ diſpoſitō ad ꝑducen-
dū corpꝰ hūanū. hoc nō ſoluit. q̇a qō poteſt
diſponere a remotis in pricipio opatōis ꝯti
nuando actōeꝫ. cū nō ſit diſtantia infinita.
poterit uenire ad diſpoſitōꝫ imediatā. ergo
ſi angeli poſſūt ueloci opatōe ꝑducere cor
pora aīaliū minꝰ pfecta. ergo ⁊ corpa aīaliū
magis pfecta. ergo ⁊ corpꝰ hūanū. ¶ Item
ſi aliqō agens indifferentᷣ ſe hꝫ ad aliqua ꝑ
ducenda. qua rōe pōt in unū pōt in alteꝝ. ſꝫ
angeli nō hñt maiorē ꝯuenientiā i corpibꝰ
ſerpentū q̄ꝫ in corpibꝰ hominū. imo magis
ecōuerſo. ergo ſi poſſūt auxilio nature ꝑ
ducere uera corpa hoim. ergo ⁊ aſſumere.
¶ Itē qō pōt in maius pōt in minꝰ. ſꝫ aīa
q̄ntūcūq̄ꝫ ſit modice nobilitatis excellit no
bilitatē cuiuſcūq̄ꝫ corpis. ſic dicitᷣ in viij. de
ciui. ꝺi. ⁊ in aliis multis locis. cū ergo miſte
rio āgeloꝝ educi pñt ⁊ educātᷣ aīe uegetabi
les ⁊ ſēſibiles quorūdā aīaliū. multo fortiꝰ
ꝑducere pñt uera corpa hoim. ¶ Ad op-
poſitū ſic. Eiuſdē vͤtutis ē corpꝰ formare ⁊
informare. q̇a uis formatiā ē ab iformatiua
ſiue pfectiā. ſꝫ nullꝰ ſpūs āgelicus p̄t hūanū
corpꝰ pficere. ergo nec formare. ¶ Itē āgeli
nihil pñt opari circa creaturas niſi adiuto-
rio nature. ſꝫ nulla natura p̄t generare cor-
pus hūanū niſi illa q̄ ē ſibi i ſpē. ergo āgelꝰ
nō p̄t formare ueꝝ corpꝰ hūanū niſi medi-
ante hoīe. ſꝫ hō nō p̄t corpꝰ hūanū educere
niſi generādo. ergo nec āgelus uera corpo
ra hūana formare niſi per generatōꝫ hoīs.
ſꝫ cū aſſumit corpa nō indigꝫ hūano auxi-
lio. ergo nūq̄ꝫ aſſumit uera corpa humana.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item ſi pōt corpus de nouo formare. er
go pari rōe ⁊ corruptū repare. ergo poſſūt
mortuos ſuſcitare. qđ ē ſolius dei ꝓprium.
¶ Item ſi corpa aſſumpta ab angelis eēnt
uera corpa hūana. haberent appetitum ad
animā rōnalem. ſꝫ deus ꝯplet appetitū na
ture. ergo ſtati infūderetur eis aīa rōnalis.
¶ Itē ſi uera corpa hūana aſſumerent. aut
ſꝫm glorie ſtatum. aut ſꝫm ſtatū uie. nō ſꝫm
ſtatum glorie. hoc ꝯſtat. q̇a iam corpus illō
nō eſſet corruptibile nec ab angelo ſepabi
le. ſi ergo aſſumūt hoc eſt ſꝫm ſtatum uie.
ſꝫ corpa hūana ſꝫm ſtatum uie ſūt pondero
ſa ⁊ grauia. ſiue in ſtatu nature corrupte.
ſiue in ſtatu innocentie. ergo nō eſſent ha-
bilia ad motū. nec ad uelox miſteriuꝫ. ergo
ſi non aſſumūt corpa niſi ꝓpter miſteriuꝫ.
ergo nō aſſumūt uera corpa hūana. ¶ Re-
ſponſio. dō eſt ꝙ corpa aſſumpta ab ange
lis non habent ueram formam ⁊ ꝯplexiōeꝫ
corpoꝝ hūanoꝝ. nec etiam organiſatōnem
ꝯpletam. ſed ſolum effigiem. Et rō huius
eſt duplex. Una q̇a non ꝯpetit angelis tale
corpus ad miſterium. ſicut nunc ulṫo oſten
ſum eſt. Alia rō eſt. q̇a angelus non poteſt
educere formam naturalem ineſſe. niſi ad-
iutus a uirtute nature. ſicut habitū fuit in p̄
cedenti diſtinctōe. In uirtute autem nature
eſt ꝓducere corpa omniū animaliuꝫ. verūta
men aliter ⁊ aliter. Ad quedam enim edu-
cenda ſufficit cauſa uniuerſalis. ſine adiuto
rio agentis pticularis ꝯſimilis in ſpecie na-
ture. cuiuſmōi ſunt animalia que generātur
per putrefactōneꝫ. Quedam autem ſūt ad
que nō ſufficit niſi adiuuētur ab agente cō-
ſimilis ſpēi. ſicut ſunt corpa animaliū que
ꝓducūtur ſolūmō p ꝓpagatōnem. et iſtud
planum eſt ad ſenſum. Si autem queratur
huius rō. Prima eſt dīna inſtitutō ſꝫm quaꝫ
eſt limitatō in uirtutibus ⁊ naturis reruꝫ. et
hoc ſꝫm legem quam indidit eis ab initio.
Unđ ſicut dixit. Germinet terra herbā ui-
rentem. non dixit ꝙ germinaret homineꝫ.
Homi aūt dixit ꝙ ſe multiplicaret ſic ter-
ra germinat herbaꝫ. ⁊ homo generat hoieꝫ
Hec autem lex ſiue inſtitutō non eſt abſqꝫ
rōne. q̇a quedam ſūt animalia impfecta. tā
in organiſatōne qꝫ in duratōne. quedā uero
pfecta utroqꝫ mō. quia uero q̄dam corpora
aīalium ſunt impfecta in organiſatōne ⁊ cō
plexione. ideo non indiguerūt agente tante
uirtutis. ſed potuit uirtus ꝓductiua iporuꝫ
dari terre tanqꝫ matri et ſoli tanqꝫ patri.
cum adiutorio alioꝝ corpoꝝ ſimpliciū. tam
elementarium qꝫ celeſtiū. q̇a uero ſunt iper
fecta duratōe. ⁊ aliqñ pereūt. ideo oportuit
hec ꝯmunicari agenti alterius nature. q̇a ad
hoc data eſt uis generatiua rebus. vt dicit
Philo. ut ꝑpetuentur in eſſe. Econtrario ē
de animalibꝰ utroqꝫ modo perfectis. ⁊ ideo
uirtus ꝓductia ipoꝝ maiorē exigit actuali-
tatem. ⁊ ideo ſemialis cum maiori difficul-
tate ꝑfertur in actum. ideo maiori indiget
adiutorio. Illa igitur animalia ſiue eoꝝ cor
pora que ad primum genus ſpectant. edu-
ci poſſunt ab angelis mediāte nature auxi
lio uelociter et quaſi ſubito. ueraciter tam̄
quia per uim nature. Sed aīalia et eoꝝ cor
pora q̄ ſpectāt ad ſcđꝫ genus educi nō poſ
ſunt ueraciter niſi cum auxilio nature. ⁊ cū
diuturnitate tempis. et quoniam aſſumptō
corporum ab angelis eſt uelociter ⁊ quaſi
repente. ideo uera corpora humana non aſ
ſumunt. quia non poteſt illa per ſe forma-
re ueraciter. ⁊ cum alterius adiutorio nō po
teſt facere ꝙ exeant in eſſe uelociter Et
eſto ꝙ educerentur. adhuc non ꝯpeteret ſic̄
tactum eſt in obiciendo. tum propter appe
titum quem haberent ad animam rōnalē.
tum ꝓpter grauitatem que repugnat ſiñi
illius corporis. nam ſi haberent animā rō-
nalem non eſſet competens ſignum ad ap
parendum. ſi haberet grauitatem. non eſſꝫ
competens inſtrumentum ad operandum
maxime ad motum. non eſſet etiam com-
petens habitaculum ad inhabitandum. Cō
cedende ſunt igitur rationes probantes ꝙ
angeli non aſſumunt uera corpora huma-
na. ſiue boni ſiue mali. ¶ Ad illud quod
obicitur in contrarium. ꝙ eſt ibi error et de
ceptio. dicendum ꝙ falſum eſt. quia non aſ
ſumunt illa corpora ut oſtendant ſe eſſe ho
mines ⁊ ueros homines. ſed ut oſtendant
ſe rationales. et quoniam illa corpora ſigni
ficant ipſos eſſe rationales. et ad hoc for-
mata ſunt finaliter. iđo uera ſunt quamuis
non ſint uere humana. ſicut in primo li-
bro dictum fuit de igne et columba.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud qδ obicitur. ꝙ eſt uera organi
ſatio ⁊ equalis ꝯplexio. ꝺδ ꝙ falſū eſt. non
enī ē ibi uere organiſatō q̄ ꝯpetit corpi hu-
mano. que quidē eſt a uirtute formatiua cū
ſemibus delata. ſꝫ poti⁹ q̄dam lineamētoꝝ
ꝑtractō ſm̄ illius ꝯformitatē. Et hec non ꝑ
ſupponit equalitatē ꝯplexionis. q̄a talis ꝑ
tractō pōt fieri ab artifice in ligno ⁊ lapide
nec quecūqꝫ qualitas mixtōnis eſt illa q̄ fa
cit ad unitateꝫ corpis hūani. ſꝫ illa q̄ hꝫ uir
tutē ſpecificatiuā homis ⁊ directiuā. ¶ Ad
illud qδ obicitur. ꝙ corpus hūanū eſt in rō
nibus ſenſibilib⁹. iam pꝫ Rñō. ꝙ q̄uis ſit
ibi. nūqꝫ tn̄ educitur niſi ꝯcurrat uirtus agē
tis exterioris. q̄ reſidꝫ in lūbis uiri ⁊ in ma
trice mulieris. ⁊ ideo ſine his nūqꝫ poteſt il
la ratō ſemīalis ad actū ꝑfectum educi. Et
ſi obiciat ꝙ poteſt diſponere diſpoſitōe re
mota ⁊c. ꝺδ ꝙ illδ habꝫ locū niſi diſpoſitō
remota ſit neceſſitas ſola intēſione. tūc eni
ſufficit uirtutis actiue ꝯtinuatō ⁊ intenſio.
non autem qn̄ requirit̄ noue forme uel alte
rius forme ſm̄ ſpēm opatō. ⁊ ſic eſt in ꝓpo
ſito. ¶ Ad illud qδ obicitur. ꝙ indifferent̄
ſe hꝫ angelus ad oīa corpora animaliū. ꝺδ
ꝙ ſi hoc uerū ſit de ipō angelo in ſe. nō tn̄
eſt uerū de uirtute nature. ex cuius adiuto-
rio angelus opatur. ⁊ ideo ſicut angelus ꝑ
ſe nō pōt educere corpus hūanū. ita nec cor
pus alicuius aīalis. ⁊ ſicut natura quedā po
teſt facilit̄. q̄dā cū maiori difficultate ut pri⁹
uiſum eſt. ſic ⁊ angelus ipius uirtute adiut⁹
¶ Ad illδ qδ obicitur. ꝙ pōt in magis no
bile. ꝺδ ꝙ illδ nō habet ſemꝑ ueritatem. q̄a
homo poteſt generare homieꝫ qui ē nobili
or. ⁊ nō poteſt generare aſinū. maxime aūt
tūc deficit qn̄ res nobilior eſt facilioris pro
ductōnis. ſicut frequēter ꝯtingit. et ſic in ꝓ
poſito. nam facilius educitur aīa uegetabil̄
vel ſenſibilis aīalis ꝑ putrefactōꝫ educti. q̄ꝫ
educat̄ ⁊ organiſatur ueꝝ corpus homis.

SEcundo queritur de corpore
aſſumpto a parte principii ma
terialis. Et queritur vtꝝ cor-
pus illud qδ aſſumit āgel⁹ fiat
de natura celeſti. aut elemētari. Et ꝙ fit ꝺ
natura celeſti uidetur. finis imponit neceſſi-
tatem his que ſunt ad finem. ſed angel⁹ aſ
ſumit corpus ad ſui ipius oſtenſioneꝫ. cum
ergo angeli ꝑ naturam ſint lumina. debent
ergo aſſumere corpus de natura lucis. ergo
de natura celeſti. ¶ Iteꝫ organū ſiue inſtru
mentum debet ꝯformari mouenti ſiue mo
tori. ſed angelus aſſumēs corpus ut inſtru-
mentū eſt immutabilis ⁊ ipaſſibilis ꝑ natu-
rā. ergo ⁊ corpus. vnδ corpus aſſumptum
formatū debet eſſe incorruptibile ⁊ ipaſſibi
le. tale aūt non eſt niſi corpus celeſte. ergo
⁊c. ¶ Item locus maxime ꝯpetens angelo
eſt corpus celeſte uel celum. ſi ergo āgelus
in corpe aſſumpto locatur tanq̄ꝫ in habita-
culo. uidet̄ ꝙ corpus illδ ſit ſumptū de celo
aut non ꝯpetit angelo ipi. ¶ Item corpus
aſſūptū aut eſt de natura celeſti. aut elemen
tari. ſi de natura celeſti. habeo ꝓpoſitū. ſi
de elementari. aut graui aut leui. ſed ſi ē ꝺ
graui cū difficultate mouet̄ ſurſū. ſi de leui
uiolenter mouet̄ deorſū. ergo ſi neutꝝ hoꝝ
ꝯpetit uelocitati āgelice. corp⁹ qδ aſſumit
nō ē elementare. ergo eſt corpus celeſte.
¶ Item ſi eſt elementare. aut eſt mixtum.
aut ſimplex. ſi ſimplex. ergo non eſt aptus
ad colorem nec ad effigiē nec ad organiſa
tōeꝫ. ſi mixtū. ergo cū corp⁹ mixtū ſit reſo
lubile ⁊ rarefactibile. uidet̄ ꝙ ſicut corp⁹ hu
manū ex ſepatōe aīe ſit putridū. ſic ⁊ corp⁹
ab āgelo aſſumptū. qδ apparꝫ eē falſū. re-
ſtat ergo ꝙ nō ē corpus elemētare. ⁊ eſt ele
mētare uel celeſte. ergo ⁊c. ¶ Itē ſi ē cor-
pus elemētare hꝫ ꝯtrariū ſiue ſit ſimplex
ſiue mixtū. ergo ſi trāſeat ꝑ regionē ignis
uidet̄ ꝙ quicquid ſit in eo hūidū ꝯſumatur
ſi v̄o ꝑ regiōeꝫ aque. quicq̄d ē in eo igneū
extiguat̄. qδ ſi ꝯſtat eē falſū. ergo ſi ange-
lus ſine leſiōe ꝑtrāſit regiones omniū ele-
mētoꝝ cū corpe aſſūpto. ꝯſtat illδ nō eē de
natura elemētari. ⁊ ē ꝺ natura elemētari uł
celeſti. ergo ⁊c. ¶ Ad oppoſitū arguit̄ ſic.
prio aucto. Greg. ait eni ſic. Nūq̄ꝫ abram
angelos uidere potuiſſꝫ niſi corp⁹ ex aere
aſſūpſiſſent. ¶ Itē Beda ꝺ natura reꝝ. āge
li ad nos uenīētes corp⁹ ex aere ſumūt. ¶
Itē rōe. ſic āgeli aſſumūt corpa maxīe ꝓpt̄
motū ⁊ diſcurſū. ſꝫ corp⁹ celeſte n̄ ē habile
ad motū rctū ſꝫ circularē. ergo n̄ ꝯpetit in
miniſterio angelico aſſumere corpus de
celo. ¶ Item angelus aſſumit corpus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad apparendum ⁊ hoc in hũana effigie. ſed
corp⁹ celeſte nec eſt ↄ̇terminatiuũ uiſus nec
figurabile. ergo non uidetur ad ↄſtitutõem
corporis aſſumpti ab angelo tunc habile.
¶ Item ſi aſſumit corpus de celo. cũ non
aſſumat de toto aſſumit de pte. ergo ſepat
et diuidit ptem celi a toto. ſꝫ om̃e diuiſibi-
le ẽ corruptibile. ergo uidetur ꝙ natura ce-
leſtis ſit corruptibilis. ſꝫ hoc eſt falſũ. ergo
et primũ. ¶ Item ſi aſſumit corpus ↄ̇ celo
cũ aſſumat partem quam fert ſecũ ↄ̇orſum
aut aliq̇d ſubĩtrat locũ ei⁹. aut nihil. ſi nihil.
ergo r̃manet uacuũ. ſi aliq̇d aut oportꝫ illđ
de nouo creari. aut oportꝫ corpus rareſieri.
ergo ſi hec oĩa ſunt incõuenientia. pꝫ ⁊c.
¶ Itẽ angelus ſathane frequent̃ ſe tranſſi-
gurat in angelum lucis. ⁊ tunc ↄſtat ꝙ aſſu
mit corpus ita pulchrũ ſicut ⁊ angel⁹ bon⁹.
ſꝫ demones nõ aſſumũt corpa de natura ce
leſti. q̇a uſqꝫ ad illã nõ ↄſcendũt. ſꝫ ſolũ de
natura elementari. ergo ſimilit̃ uidetur ꝙ
angeli boni. ¶ Rño. Ad hoꝝ intelligentiã
ẽ notãdũ. ꝙ circa hoc diuerſe fuerĩt ſapientũ
opiniones. Quidam enĩ dicere uoluerũt ꝙ
angeli aſſumũt corpa ex natura elementari
ita tam̃ ꝙ nõ ex uno tantũ ſꝫ ex oĩbus ſit
mixtis. aliquo tam̃ eoꝝ p̄dominante. Vnđ di
cũt corpus illđ ab angelo aſſũptum eẽ uere
corpus mixtũ q̃uis nõ ſit uere corp⁹ huma
nũ. illã aũt formã mixtõnis dicũt eẽ ab ãge
lo tanq̃ꝫ appropriãte ſolũ. ſꝫ a domĩo tãq̃ꝫ
a dante. dante inq̃uã nõ p creatõeꝫ uel infu
ſionem. ſꝫ p intrinſecã opatõeꝫ ſm quã di
ctũ eſt ſupra. ꝙ indidit rebus naturas ⁊ uir
tutes ſeminarias. ſm quas đo coopante cun
cte naturales forme p̄ducũtur in eẽ. Sꝫ cũ
corp⁹ illđ q̃ſi repẽte formetur ⁊ đſtruatur.
Aliis nõ uidet̃ pbabile ꝙ ſit plena mixtio
ne mixtũ. maxĩe cũ in eius reſolutõne nec
appareat tp̄is lõgitudo. nec putrefactõnis
corruptõ. Et iđo dixerũt ꝙ corp⁹ illđ eſt ↄ̇
natura elemẽtari ſimplici. ex qua dicũt illđ
corpus aſſũptũ formari hoc mõ. natura enĩ
elemẽtaris ex qua corp⁹ ſibi format ãgelus
eſt aeris elementũ qđ de ſui natura ẽ rareſa
ctibile ⁊ ↄdenſabile. ſi aſſit ṽtus q̃ hoc poſ
ſit. Vnđ ſicut uidem⁹ aquam ſolidari in cri
ſtalluꝫ uel glatiem ex frigore. ſic ↄtingit ali
qua uirtute occulta que nõ latꝫ ãgelos aerẽ

ↄdenſari poſſe ſm plus ⁊ minus. ad nobili
tatem angeli opantis. hoc autẽ corpus cum
ↄdenſatur poteſt ſuſcipere figurã et effigiẽ
et ita corpi organiſato effici ↄforme. poteſt
nihilominus in vna parte ↄdenſari plus. in
una minus. in alia mĩme. et ſic ↄformat̃ nu
mero oſſi ⁊ carni. Poteſt etiã in una ſui pte
intercipere plus ↄ̇ luce. in alia minus. in alia
mĩme. ⁊ ſm hoc habere in ſe diuerſos colo
res. ⁊ ita corpi hũano effici quaſi in omnib⁹
ↄforme. q̃uis nõ ſit in ſuis principiis multi
forme. ⁊ ita idoneũ eſſe inſtrumentũ ſignũ
et habitaculũ ut ab angelo aſſumatur. Sed
q̇a adhuc hoc difficile eſt intelligere quõ. ſ.
ex aere ſine alterius elemẽti ↄmixtõe fiat
corpus ſolidũ ⁊ diuerſis coloribus coloratũ
cũ colores p̄ducere nõ ſit artis niſi median
te auxilio nature. Ideo tertia uia adhuc ui-
detur eẽ pbabilior. ſ. ꝙ corpus aſſumptuꝫ
ab angelo corp⁹ elemẽtare eſt. nõ q̇a ſit ex
quattuor elemẽtis plena mixtõe pmixtum
ſicut corp⁹ ↄplexionatũ. nec q̇a ſit ex puro
et ſimplici elemẽto formatũ. Sꝫ q̇a princi-
paliter format̃ ex aere cũ aliqua admixtõe
alterius elemẽti. ſicut videmus in nube que
nõ eſt corp⁹ plene mixtũ. hꝫ tñ in ſe natu-
ras pluriũ elemẽtoꝝ. Per hũc modũ ⁊ cor-
pus ab ãgelo aſſumptũ principalit̃ ab aere
intelligitur eẽ formatũ. ↄcurrẽte ad hoc na
tura alicui⁹ uaporis terreſtris uel aquoſi. q̇
quidẽ faciat tam ad uarietateꝫ ↄdenſatõnis
q̃ꝫ ad multiformitatẽ coloris. hãc auteꝫ nõ
oportet angelũ ↄ̇ lõginquo mẽdicare. cum
aer p magna ſui parte ſit ↄmixtus uapori
bus. Et hanc poſitõnem mediaꝫ int̃ utrãqꝫ
tanq̃ꝫ ex utraqꝫ ↄſtitutaꝫ ad preſens poſſu
mus ſuſtinere. ¶ Ad queſtõnem igitur p-
poſitam breuiter Reſpondenđ. ꝙ angelus
tam bonus q̃ꝫ malus aſſumũt corpus ex na
tura. non celeſti ſed elementari. non ſimpli
ci nec plene ↄmixta. ſed medio modo. vt
pote ex aere uaporali. angelus tamen ma-
lus ex parte inferiori. bonus uero ex parte
ſupiori. non inq̃ntũ ſupiori in qua nulla re
periatur natura alteri⁹ elemẽti. ſed ſupiori
opatõne et reſpectu eius ptis de qua aſſu-
munt corpora angeli mali. Ideo conceden-
de ſũt rões ꝙ corpora ab angelis aſſum-
pta non ſint de natura celeſti ſꝫ elemẽtari.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud qđ obicitur. ꝙ angelus aſſumit corpus ad ſui oſtenſiões. đđ ꝙ angelus nõ tantũmõ ſe oſtendit penſata dignitate ſiue nobilitate ſua ſʒ etiam idoneitate ſigni. et neceſſitate ex parte nr̃a. licet igitur eius dignitas oĩs corpis nobilitatem p̄cellat. quia tam̃ corpus elemẽtare ſumit ad eius manifeſtatõem. ꝫm ꝙ nr̃a exigit indigẽtia. ⁊ ad hoc eſt idoneũ ut ſit corpis organici materia. ĩdo magis ꝯpetit ut angel⁹ ĩ ĩpo ſumat corpus q̃ȝ de celeſti natura. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝙ inſtrumentũ debʒ ꝯformari motori. đđ ꝙ uerũ ē q̃n organũ ſiue inſtrumentũ eſt ei ꝑpetuo ꝯiũctum. ſʒ q̃n ꝯiũgitur ſolũ ad tẽpus. ſufficit ut ſibi ꝑ opportũitate loci ⁊ temporis ⁊ opis ꝯformetur. ⁊ ſic ē in ꝓpoſito repire. ¶ Ad illud qđ obicitur. ꝙ angelus locatur in corpe aſſumpto tanq̃ȝ in habitaculo. iaȝ pȝ R̃ño. q̃a nõ eſt habitaculũ debitũ angelo q̃ntum ad excellentiã ſue dignitatis. ſʒ q̃ntum ad indigentiã nr̃e infirmitatis. ⁊ q̃m ſtatui nr̃e infirmitatis pl⁹ cõformatur elemẽtaris natura q̃ȝ celeſtis. ĩdo etſi habitaculũ celeſte plus ꝯpetat ãgelo ad ꝯtemplandũ habitaculũ ex corpe elementari. plus ꝯpetit angelo ad miſtrandũ. ¶ Ad illud qđ obicitur. aut eſt corpus graue. aut leue. đđ ꝙ nec ſimpliciter graue nec ſimpliciter leue. tum quia ex aere. tũ q̃a ex aere ꝯmixto uapori. et ideo eſt habile ad motũ ꝫm om̃eȝ potentiam. qđ non eſſet ſi eẽt corpus ſimplex ponderoſum aut leue. ¶ Ad aliud iam patet R̃ſio. q̃a nec eſt oĩno ſimplex. imo quodãmõ mixtum ut ꝯpetat colori et organiſatõni. nec adeo mixtũ ut ſubiaceat putrefactõni. ſed medium tenet ut p̄dictum eſt. ¶ Ad illud quod obicitur quia patitur a contrario. dicendum ꝙ ſicut formatõ illius corporis quamuis ſit ex adiutorio nature. tamẽ pricipaliter ē a uirtute ſpiritualis ſubſtantie. ꝓpter hoc quia effigies illius corporis plus eſt artifitialis q̃ȝ naturalis. ſic ⁊ ꝯuerſatio illi⁹ corpis ē a uirtute angelica. Ũnđ ſicut ſua uirtute abſq̃ȝ manib⁹ corpus illđ effigiat. ſic ſua uirtute ꝓtegit ⁊ ꝯſeruat. ⁊ ĩpo deſerẽte redit corp⁹ ad p̄iacẽtem materiã. ĩdo ſic ei⁹ ꝯſeruatõ nõ pẽdet ex ſiſi. ita nec corruptõ fit a ꝯtrario.

Conſequenter queritur de tertio. ſ. quas opationes exercet angelus ĩ corpore aſſumpto. ¶ Et circa hoc q̃rũtur duo. Primo vtrũ exerceat opatões aĩe uegetatiue. Scđo vtrũ ibi exerceat opatões potentie ſenſitiue.

Circa primũ ꝓceditur ſic ⁊ oſtẽditur ꝙ operatões potentie uegetatiue exerceat in corpore aſſumpto tam bonus angelus q̃ȝ malus. De bono ſic. ¶ Cibari ſiue ꝯmedere eſt actus ſpectans ad potentiam uegetatiuam. ſed hunc actum exercent angeli in corpe aſſumpto. ſicut ꝓbatur ex eo ꝙ ſcribitur Geñ. xviij. vbi Abram angelis expoſuit cibaria. ⁊ ſicut ibidem legitur cõmederunt. ¶ Item non decet nuntios ueritatis falſis oſtenſionibus decipere oculos hominis intuentis. ſed angeli apparentes comederunt cum his ad quos mittebantur. ſicut frequenter legitur in ſcriptura. ergo uere cibabãtur. ſed ille eſt actus uegetatiue potentie. ergo ⁊c. ¶ Item lingua congruit in duo opera nature. in locutõnem ⁊ cibatões. ſed angeli in aſſumptis corpibus per liguã uere ⁊ proprie loquebantur. ergo uere cibabantur. redit ergo idem quod prius. quia boni angeli in aſſumpto corpore uegetatiue potentie actum exercent. ¶ Iteȝ hoc ĩp̄m oſtenditur de malis. generare eni eſt actus potẽtie uegetatiue. ſʒ đmones mediantibus corpibus aſſumptis generant. ſicut dicit Joſephus narrans illud quod ſcribitur Geñ. viij. de generatõne gigantium uidentes filii dei ⁊c. ergo et cetera. ¶ Iteȝ cõmunis opinio eſt de Merlino ꝙ generatus fuit a demone incubo. ſed ſi hoc demon incubus nõ potuit niſi mediante corpore aſſumpto. ergo idem quod prius. ¶ Item actus ordinatus ad generatõnem eſt per ꝯmixtõnem cũ ſexu femineo uel uirili. ſed demon ſuccubus ſe uiro ſubicit ſubiectõne in qua eſt effuſio ſeminis. et demon incubus mulieri incumbit. ergo uidetur ꝙ ſi poſſint coire ꝙ poſſint etiam generare. ergo in aſſumpto corpore exercent actum potẽtie uegetatiue.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad oppoſitū arguitur ſic. et oñditur ꝙ
bonis angelis nō ꝯpetat actus cibādi. ¶ Scri
bitur Thobie vlti. et eſt uerbū Raphaelis
angeli. Uidebar quidem uobiſcū comedere
et bibere. ego uero cibo et potu inuiſibili
utor. ergo non uere angelus comedebat ci-
bū corpalez etſi uideretur ꝯmedere. ¶ Itē
vbicunqꝫ eſt uera cibatō ibi eſt depdita re-
ſtauratō. ſꝫ in corpibus aſſūptis ab angelis
nulla fit depditio. q̄a nō ē ibi caloris ꝯſum-
ptio. ergo ꝛc. ¶ Item vbi ē uera cibatō ibi
eſt ſepatō puri ab impuro. hoc aūt nō facit
angelus beat⁹ in aſſumpto corpe. ergo ꝛc.
¶ Item ꝙ malis angelis non ꝯpetat gene
ratō uidetur. q̄a generatō ē ꝯſimilis i ſpē.
ſꝫ demon aſſumens corpus nō aſſimilatur
homī ſꝫ demoni. ergo non generat homiez
ſed ſi generat. generat dmonem. qd̓ pꝫ eē
falſum. ergo ꝛc. ¶ Item ad hoc ꝙ fiat ge-
neratō neceſſe eſt ut ſm Medicꝫ ꝯcurrat
triplex ſpūs. ſ. naturalis. uitalis. et animal'.
ſm Philo. triplex calor. ſcꝫ calor aīe. calor
celi. calor elementi. ergo cū demon nec ſpi-
ritualem nec calorem aialē i corpe aſſūpto
poſſit habere. uidet' ꝙ nullo mō poſſit gene
rari. ¶ Itē generare nō ē actus aīe ꝛ corpis
ſꝫ ꝯiūcti. ſꝫ ex demone et corpe nō fit unū
ergo nūq̄ꝫ pōt per corpus exire in actū ge
nerandi. ¶ Rño. dd̓ ꝙ ſpūs angelicus ſiue
bonus ſiue malus in corpe aſſumpto nō ha
bet opatōꝫ aīe uegetatiue. nec q̄ntum ad ci
batōem. nec q̄ntum ad generatōeꝫ. q̄a nec
habet vim nutritiuaꝫ nec hꝫ vim generati-
uam. habꝫ tamē aliquo mō opatōnes his cō
formes. licet non plene. et hoc patet ſi attē
datur natura cibatōis et generatōnis. In ci
batōne enim ē cibi ſumptō ꝛ ꝯſumptō. eſt
nihilominus ꝯuerſio ꝛ vnio. et q̄ntū ad pri
mū ꝯpetit angelo in corpe aſſūpto cibatio
ſiue ꝯmeſtio nō ſimulate ſꝫ uere. q̄a cibum
ſibi appoſitum uere ſumebāt et ꝯſūmebāt
Uerūtamen cibus aſſumptus eorꝫ indigē
tiam uel deperdītōeꝫ non reſtaurabat. quia
talis cibatio ex potentia non ex indigentia
eſt in angelis. his uero que uegetantur non
tantum eſt potentia ſed etiam indigentia.
et hoc eſt quod dicit Auguſtinus. quia ſicut
aliter abſorbet aquā terraꝫ ſitiens. aliter ra
dius calefatiens. ſic aliter ꝯpetit cibatō ho-
mini. aliter ꝯpetit angelo. ſiue homi uiato-
ri. aliter et beato. Per hunc etiam modum
circa actum generatōnis in aliquo ꝯformat'
ſpūs aſſumens corpus. in aliquo uero non.
nam in actu generatōnis et eſt ſemis ꝯſti-
tutio ſm neruos et uirtutes et calores tali
ſpēi ꝯpetentes. ꝛ eſt ſemis ſic perfecti trāſ
fuſio ꝛ ſuſceptō. Primum eſt ſolius illi⁹ cui
deus dedit uim propagatiuam. ꝛ hoc nullo
modo competit demonibus aſſumentibus
corpus. Scdm uero uidelicꝫ ſeminis ſuſce
ptio et tranſfuſio eis poteſt competere. pri
mo enim ſuccūbunt uiris in ſpecie mulieris
et ex eis ſemen pollutōnis ſucipiunt. ꝛ qua
dam ſagacitate ipm in ſua uirtute cuſtodi-
unt. et poſtmodum deo permittente fiūt in
cubi et in uaſa mulierum tranſfundunt. ex
qua tranſfuſione homines generari poſſūt.
His uiſis facile Reſpondetur. et ad queſtō
nem propoſitam et ad argumenta. ¶ Ad
queſtōnem. quia ſimpliciter ꝯcedendum eſt
ꝙ non habent opera potentie generatiue ꝛ
vegetatiue. que ſunt generare et alimento
uti. ſicut oſtendunt ratōes ad hoc inducte.
habent tamen aliquas operatōes his ꝯfor-
mes. non in toto ſed in parte. et hoc pro-
bant ratōnes ad oppoſitum inducte. oſten-
dentes uidelicet ꝙ angeli boni comedunt ꝛ
ꝙ mali angeli generant. Uerꝫ enim ē ꝙ
boni angeli cibum ſumpſerunt. ſed non ad
ſuam refectōnem. ſed ad dantium conſola
tōnem. et ideo non erat ibi error nec dece-
ptio. nec illuſio quantꝫ erat ex parte ipoꝝ
angelorum. licet aliquis ignorans illorum
naturam poſſet ex hoc accipere occaſioneꝫ
opinandi falſum. Et ſic patet Reſponſio
ad tres ratōnes primas. Concedendum eſt
etiam ꝙ demones ſm uiam predictam ſe-
men poſſunt ſuſcipere et tranſfūdere. ſi de
us permittat. ſed non ꝙ poſſunt alimentꝫ
in uerum ſemen propria uirtute cōuertere.
ideo dicūtur quodammodo generare. ſicut
oſtendunt tres rationes ſequentes. Attamē
vltima ratio non cogit. plus enim eſt gene
rare q̄ꝫ coire. et ideo non ſequitur ſi poſſūt
coire cum muliere ꝙ propter hoc poſſint
eam impregnare. uel ex ea prolem gene-
rare.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

SEcūdo queritur circa hoc ⁊t̄ꝝ angeli in aſſumptis corpibus habeant opatões cōuenientes potētie ſenſitiue. ¶ Et ꝙ ſicut ui detur. idem eſt principiū motus et ſenſus. ſicut dicit Philo. ſꝫ angelus corpi aſſumpto dat motū. ergo et ſenſum. ¶ Iteꝫ ſicut angelus aſſumit corpus habens organa apta ad motū. ita aſſumit corpus habēs organa apta ad ſenſū. ſicut enī corpus illō aſſumptū habet manus et pedes. ita habꝫ oculos et aures. ſꝫ organa ſenſiendi ſine ſenſu ſūt inutilia. ergo ſi nō fruſtra aſſumit illa organa. uidet̄ ꝙ illa ſenſificat ⁊ ꝑ illa ſentiat.

¶ Item qđ habet opatōem ↄſequentē ꝓprium ſpēi. hꝫ opatōem ↄſequētem ꝓprium generis. ſꝫ ſicut ꝓpriū homis ē riſibile. ita ꝓpriū aīalis eſt eſſe ſenſibile. ſꝫ ſicut angelus in corpe aſſumpto pōt ridere et lugere. ſic et poteſt uidere et audire. ¶ Iteꝫ aut angelus de ſua natura hꝫ ſenſū. aut nō habet. ſi nō. cū ſenſus ſit cognitiuꝰ ꝑticulariū. non ↄgnoſcit ꝑticularia. qđ ē plane falſum. ſi uero ſenſum habꝫ. cū ſenſus ſit potentia qua mediante ſenſificantur organa corpalia. pꝫ ⁊c. ¶ Itē angelus exiſtens in corpe aſſumpto ↄgnoſcit hec ſenſibilia. aut igitur potētia immateriali. aut potentia que nata ſit alligari corpi. ſi potentia imateriali. ergo ita bene ↄgnoſcit diſtans ſicut ꝓpinquū. igit̄ angelus qui ē rome audit nos loquētes pariſius. ergo nō indigeret moueri ⁊ diſcurrere. ꝙ ſi hoc ē falſum. reſtat ꝙ illa ↄgnoſcit potentia q̄ ē corpori ꝓportōnabilis et ↄcernit determiniatam diſtantiā. ſi ergo iſte ē ſenſus. pꝫ ⁊c. ¶ Iteꝫ nihil patitur a corpe niſi ſenſum habeat corpi ꝓportōnabilem. ſed angelꝰ crematur ab igne. ergo ſi ſenſus eiꝰ pōt pati a corpe. multo fortius pōt ꝑ corpꝰ ſentire. cū ꝑ naturā magis ſit natus in corpus q̄ꝫ a corpe penam ſuſcipere. ¶ Itē angelꝰ aſpitiēs me in aſſūpto corpe ſuſcipit in celo meam ſimilitudieꝫ. et cū oculus ille ſit corpus puiū ⁊ terſū. ulterius ꝺ ſua ſimilitudine iudicat. hoc planū eſt. ſi ergo ad ſenſū nihil plus requiritur q̄ꝫ receptō ⁊ iuditiū. uidetur ꝙ ſentiat ꝑ corpus aſſumptū. ¶ Ad oppoſitū. ſenſus ꝑſupponit uitam. ſꝫ angelus corpꝰ aſſūptū non uiuificat ſicut ꝓbatū eſt ſupra. ergo nec ſenſificat. ergo per ipm non ſentit. ¶ Item ſenſus ꝑſupponit actū uegetatiue. ſꝫ āgeli in aſſūptis corpibꝰ nō habeant opa uegetatiue. ergo nec opa ſenſitiue. ¶ Item ſi angelꝰ ſentiret ꝑ corpꝰ cū ſenſus ille q̄ ſit mediante organo corporali ſit nature corporee alligatꝰ. āgelꝰ natꝰ eēt ſicut ⁊ anima ꝑ naturā unita corpibus. ergo qū non haberet corpꝰ nō haberet eē ꝑfectū. ¶ Item ſi angelꝰ ſentiret ꝑ corpus cū ſentire ſit actō ↄiuncti. angelus ſuas opatōnes miſteriales ↄmūicaret corpori. ergo debent ↄmūicare penā ⁊ gloriā qđ eſt falſū. ¶ Itē ſentire ē ꝓpriū animalis. ergo nulli ↄpetit ſentire niſi cui cōpetit eſſe animal. ſed hoc nullo modo ↄpetit angelo. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ ſi ſentire eſt mediāte organo corporeo. ergo non ↄgnoſceret homiem clauſo oculo. nec ↄgnoſceret homieꝫ a tergo. nec ↄgnoſceret homiem in obſcuro. q̄ oia cū ſint falſa. reſtat ꝙ angelus in aſſumpto corpe non habeat opera ↄpetentia potentie ſenſitiue.

¶ Queritur ergo q̄ opera ↄueniāt vel exerceant̄ ab angelo in corpe aſſūpto. Rńo. Ad ꝑdictorū intelligentiam eſt notandū. ꝙ cū anima vniatur corpi ut perfectō. q̄dam ſūt opatōnes q̄ ↄſequūtur. ipaꝫ animam in corpe vt eſt motor. q̄dam ut imperfectō. q̄dam parti ſic ꝑtim ſic. differenti aūt mō exercet anima in corpe opatōes q̄ ↄſequitur ipam ut motorē ⁊ ut perfectōꝫ. nam opatōnes q̄ ↄſequūtur animam ut motorem. ſic exercet ꝑ corpꝰ ꝙ illas eaſdem exercet in corpus. q̄a nō ſolū mouet alia corpa. ſꝫ etiā corpꝰ ꝓpriū. opatōnes uero q̄ ↄſequit̄ animam in corpore ut eſt perfectō. ſic exercꝫ anima in corpe ꝑ corpꝰ ꝙ exercet eas cum corpe ſicut pꝫ. anima clauſo oculo corpꝰ aliqđ uidere non poteſt. tertias aūt opatōnes exercet in corpe q̄ſi utroq̄ꝫ mō. ⁊ ideo prie ↄpetūt anime ut ē hoc aliq̄d ⁊ motor differens a mobili. ſcđe uero ut eſt forma iūcta materie. Qm̄ igit̄ angelꝰ unit̄ corpi aſſumpto non ut ꝑfectō ſꝫ ut motor. iđo primas opatōnes exercet plene in eodem corpore. ſcđas mime. tertias ꝟo quodāmō ſic quodāmō nō. et hoc melius pꝫ ſi deſcendamꝰ exemplificando. motus ꝓgreſſiuꝰ ſiue quicūq̄ꝫ alius ſit membrorum exteriorum eſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ab anima in corpe ut eſt motor uł' motrix. et ideo ↄpetit angelo. ſentire uero p organa corpis ↄpetit anime ut eſt illoꝝ organorū pfectō. ſicut enim anima pficit totū corpus ita uiſus ſiue potētia uiſiua pficit oculum. et hoc non ↄuenit angelo in corpe aſſumpto. ridere uero eſt opatō que prim cō petit anime ut ē motor. partim ut ē pfectō. ibi eni eſt quedam cordis exhilaratō. et hec eſt ab anima ut eſt pfectō. eſt ibi etiam quedam genaꝝ motō. et hec ē ab anima ut eſt motor. rōne primi non ↄuenit angelo ſ; ſolum rōne ſcdi. Ex hoc p; rñō. Ad queſtō; ꝓpoſitam. ſi eni uocentur opa potētie ſenſitiue ipi actus ſentiendi p organa. Sic breuiter vō. q; angelus nō exercet ea per corpus aſſumptum. Si autem extendant opa potentie ſenſitiue ad ea que ſunt ab anima vt mouente. ſic ↄmūicat ea corpi. Ratōes igitur ꝓbantes angelū non ſentire per corpus aſſumptū ↄcedende ſunt. ¶ Ad illud uero qd primo obicitur in ↄtrariū. q; idē eſt principiū motus et ſenſus. vō q; Philo. loquit' in aialibus in quib' vult q; cor ſit principiū ſenſus ſicut principiū motus. ¶ Ad illud qd obicitur. q; corpus illud h; organa facta ad ſentiendū. vō q; angelus non tātū aſſumit corpus humanū vt inſtrumentū ad opandū, ſed etiam ut ſignū ↄueniens ad ſe oñdendū. qa corpus carens organis debitis homi. nō eſſet ↄuenient angelici ſpūs oſtēſiuū. ideo corp' hñs oia organa aſſumit. nō ad ipoꝝ organoꝝ ſenſificatōnem. ſed poti' ad ſui ipius oſtenſionem. ¶ Ad illō quod obicitur. q; ↄmūicat corpi opatōe; ↄſequentem ſpēm ꝛc. vō q; ridere non eſt actus ↄſequens ſpēm homis ꝓut dicit motū ſolū genarum exterioꝝ. qa ſic cōſequitur aiam vt motore;. ſed ꝓut cum hoc dicit aliquē actū interiorem q ↄſequitur exiſtentiam anime in corpe vt ē pfectō. hoc autem mō nō ↄpetit angelo ſed ſolū primo. ¶ Ad illō quod obicitur. q; angel' habet ſenſum qa ↄgnoſcit ſingularia. vō q; ſentire pōt accipi communiter ꝛ ꝓprie et magis ꝓpric. ↄmūit' ſentire ide; eſt q; rem ut pſentem ↄgnoſcere. ſm quem modū accipit Aug'. ad Paulinā in libro de uidendo deo. Scdo mō ſentire idem eſt q; rem ut hic et nūc ↄgnoſcere. et ſic accipit Boe. cum dicit q; ſenſus ē pticulariū et itellect' uniuerſalium. Tertio mō ſentire idē eſt q; ſpēs exiſtente; in materia pter materiam mediante organo corporeo ſuſcipere. et ſic accipit Philo. in. ij. d aia. cū dicit q; ſenſus eſt ſuſceptiu' ſpēꝝ in materia pter materia;. Primis duob' modis nō differt ſenſus ab intellectu re ſed rōe tātū. et hoc modo bene ponitur in angelo. āgel' eni p ſuam potentia; intellectiuā ↄgnoſcit rem ut pſentem. et ut hic et nūc dirigendo aſpectū ſup ipam. Tertio uero mō differt potentia ſenſitiua ab intellectiua re et rōe. et illo tertio mō ſenſus eſt potentia alligata corpi. et hoc mō ſpūi angelico non ↄuenit. ¶ Ad illud qd obicitur. q; ſi ↄgnoſcat potētia imateriali. tūc nihil facit ad hoc diſtantia. vō q; dū ſingularia ↄgnoſcit ꝛ ſentit potentia imateriali ↄgnoſcit. aſpectū tamen ſup rem ↄgnitam dirigit. et ideo ſi res illa non eſt ei pſens ſiue imediate ↄiuncta. neceſſe eſt uel uirtutem angeli differri uſq; ad ipa; uel ecōtra. ꝛ qm̄ tam uirtus angeli q; obiecti eſt uirtus finita. ideo nō ↄgnoſcit nec poteſt ↄgnoſcere in qntacūq; diſtātia. hoc aūt eſt non ꝓpter uirtutis materialitatem. ſic eſt in ſenſu corpeo. ſ; ꝓpter uirtutis finitatem. ¶ Ad illud qd obicitur q; patitur ab igne. vō q; illud non ↄcludit ſic melius oñdetur in. iiij. ſenſus eni ꝛ affectus ſpiritualis ſufficit ad ſentiendū uerū dolorē ſic oñdetur ibidem. ¶ Ad illud qd obicitur q; recipit et iudicat. vō q; cum iſta duo ſint in ſenſu uidelic; receptō ꝛ iudiciū. receptō eni principaliter rōne organi. ſ; iudiciū rōe uirtutis. in ſenſu aūt corpeo ſic eſt receptio in organo q; eſt receptō pariꝰ et in uirtute. et ſic eſt iudiciū uirtutis illius in organo qd nō pter organū. ido tam receptō q; iudiciū eſt totius ↄiuncti. In oculo uero angeli ſic ē receptō in organo qd nō eſt receptō in uirtute aliqua illi organo alligata. ꝛ ſic eſt iudiciū a uirtute in organo q; etiam pter organū. vnd angelus ita bene pcipet aliquē clauſis oculis ut aptis. et ideo non eſt ibi receptō ꝛ iudiciū ſm q; ↄpetit ſenſui. ac per hoc nec ē ibi ſenſus exterior. Nec etia; oculus angeli dicitur oculus niſi equiuoce. ꝛ tale corpus plus habet rōem inſtrumenti q; organi. lic;

organicum poſſit dici ꝑpter aſſimilatõem quam hȝ cū corpe naturali. et ſic pȝ totū.

In iſta pte ſunt dubitatões circa lr̄az. Et primo queritur de hoc ꝙ dicit deuȝ in formis corpalib⁹ apparuiſſe. uidetur eni ꝙ talis apparitõ potius ſit occaſio erroris q̄ȝ ueritatis. deus eni caret forma et figura. ita corpe et corpeitate ſm̄ ueritateȝ. ⁊ q̄ credit ul' opinatur ꝯtrariū errat. ſi ergo frequẽt' opinamur interius q̄ apparẽt ſenſib⁹. uidetur ꝙ tal' apparitõ ſit erroris occaſio. ¶ Rñō. dō ꝙ forma et figura corpalis nō ducit imediate in ꝯgnitõȝ dei. ſȝ mediante ſpū rõnali cuius miſterio fiebat illa appari- tio. et q̄a in aſcendendo prius fit abſtractõ a corpali forma ⁊ figura q̄ȝ pueniat ad deuȝ dum a corpe ad deuȝ aſcenditur mediante ſpū incorpeo. ideo talis apparitõ poti⁹ ſcala eſt ꝑducens ad ꝯgnitõȝ ueritatis q̄ȝ ſit occaſio deuiandi. Qđ ergo obicit ꝙ illa opinamur interius que apparẽt exteriuſ. dō ꝙ illud uerū eſt ſi opinio uel rõ deſcendat ad ſenſuȝ et ei innitatur. cū aūt a ſenſu abſtrahit et innitatur fidei ⁊ reuelatõni. nō hȝ occaſioneȝ errandi ſȝ potius ueritatem inquirendi. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. Non uidebit me hō et uiuet. Cōtrariū huius habet' Exo. xxiiij. Loquebatur dñs ad moyſen facie ad faciem. ⁊ Numeri. xij. Palam et nō ꝑ figuras et enigmata deū uidet. dicit' de eodẽ moyſe. ¶ Rñō. dō ꝙ ad hoc qđ in prima auctoritate ſignatur ꝙ de⁹ nō poteſt uideri a uiatore in ſui eſſẽtia et deitate. Sȝ in duabus ſequẽtibus inſinuat' familiaritas dei ad moyſen. q̄ntum ad apparitõem et q̄ntum ad ꝯtemplatõem. in quaꝝ vtraqȝ ꝑphetas alios excellebat. familiaritas apparitõis notatur cū dicitur. ꝙ loq̄bat' ei facie ad faciem. ſubintelligendum ē i ſubiecta creatura. Eminentia ꝯtemplatõnis cū dicitur. palam et non ꝑ figuras et enigmata deū uidet. q̄a non tantum fulgebat uiſione corpali aut imaginaria. ſȝ etiam intellectuali. ¶ Item queritur de hoc ꝙ dicit. uiſibile quicqȝ eſt mutabile. corpus eni celi empyrei uiſibile eſt et tam̄ non eſt mutabile. ¶ Item quero de qua mutatõne intelligat. aut de mutatõne ad ſitum. aut de mutatõe ad formam. Si de mutatõne ad ſituȝ. hoc nihil eſt. q̄a iſta nihil facit ad uiſum. Si de mutatõne ad formam. illud ſimilit' falſuȝ ē. q̄a corpa ſupceleſtia ſunt incorruptibilia et ĩalterabilia. et tam̄ ſunt uiſibilia. Iuxta hoc queritur etiā de quo uiſu intelligat. aut eni intelligit de uiſu corpali. aut đ uiſu mẽtali. Si de mentali falſum eſt. Si de uiſu corpali. queritur que neceſſitas ſit ꝙ uiſibile ſit mutabile. cum ita bene ſenſus iſte ꝑcipiat corpora incorruptibilia ſicut corruptibilia. ¶ Rñō. dō ꝙ Aug⁹. intelligit de uiſu corpali. et de hoc ueru eſt qđ dicit. ꝙ oē uiſibile eſt mutabile. nihil eni pōt uidere ſenſus corpalis ſine extenſiõe q̄ãtitatis. vbicūqȝ autem eſt extenſio quantitatis ibi eſt ꝯpoſitõ. vbi uero ꝯpoſitõ eſt potẽtie eſt reſolutio et mutatõ ad min⁹ q̄ntum eſt de natura rei. ſolū eni oīno ſimplex eſt imutabile ſimpliciter. et ideo neceſſario ſequitur ꝙ ſi aliquid uidetur ſenſu corpeo ꝙ ſit mutabile.

¶ Ad illud ergo qđ obicitur de empyreo et đ aliis corpibus celeſtibus. dō ꝙ nec empyreuȝ nec aliud corpus celeſte. nec corpus quod eſt uel poſſit eſſe oīno eſt imutabile. q̄uis eni non mutentur mutatõne que eſt de eſſe in aliud eē. ſiue de una forma i aliā. mutata tam̄ ſunt mutatõne que eſt de non eſſe in eſſe. et mutabilia ſunt ꝑ naturā mutatõne que eſt in non eſſe. q̄a ſunt ꝯpoſita et ideo nō ſūt ſuū eē. nullū eni ens eſt ſuū eſſe niſi ſūme ſimplex. ſicut nullū agẽs eſt ſuū agere niſi ſūme ſimplex. et ꝑpi hoc q̄a m̄dicat ſuū eſſe. aliūde dicit Hilarius. ꝙ oībus creatis accidit eſſe. et iđo ꝑ naturā ſuā ſunt poſſibilia ad nō eſſe. Et ſic patet Reſponſio ad totum.

Illud etiam ꝯſideratõne dignū uidetur ꝛc. Supra egit Mgr̄ de uirtute demonū et etiā bonoꝝ ſpūum reſpectu corporū hūanoꝝ ſimiliū. In hac pte agit de uirtute et ꝑtãte demonū reſpectu hominū. ¶ Diuiditur autẽ hec pars in. iiij. ꝑticulas. In prima Mgr̄ determinat ueritatem. In ſc̄da ꝯfirmat ꝑ auctoritatē euãgelii. ꝙ in homines introeãt ꝛc. In tertia vo explanat ꝑ aucto.

Gēnadij. ibi De hoc aūt Gēnadius rē. In quarta et vltima illā explanat ꝑ auctoritatem Bede pſbyteri. ibi Beda quoqȝ ſup illum locum et cetera.

AD intelligentiam huiꝰ partis ſex incidūt dubitabilia. Primo enī q̃ritur vtrū demones habitare poſſint ī hūanis corpibꝰ. Scdo vtrū illabant̄ aiabus. Tertō vtrū poſſint ludificare hūanos ſenſꝰ. Quarto vtrū cogitatōes immittere. Quīto vtrū poſſint affectōes intendere. Sexto vtrū poſſint ſcrutari ſecreta nr̄e ꝯſcientie.

CIrca primū ſic ꝓceditur. ⁊ oñditur ꝙ demones in hūanis corpibus poſſint habitare. nullus ſpūs eicitur de aliquo corpore uel habitaculo in quo non ē. ſȝ demones ſicut legitur ī euangelijs. de obſeſſorū corpibus ſunt eiecti a xp̄o et eius apoſtol'. ergo aliq̄n habitauerūt in eis. ¶ Itē Aug. de diuinatōe demonū. loquēs de demonibꝰ dicit. Suadent miris et inuiſibilibꝰ modis ꝑ illam ſubtilitatem ſuoꝝ corpm. hoim corpa non ſentientiū penetrādo. ſȝ ſi pōt corpus penetrare cū poſſit ibi quieſcere pōt inhabitare. ¶ Item ꝯſtans eſt ꝙ aliq̄ a demonibus obſident̄. ergo obſidētur. aut q̄a demō habȝ in eis effectū. aut q̄a eſt in eis ſm̄ ſubſtantiā. ſi q̄a hn̄t in eis effectū. ergo omnes peccatores eſſent obſeſſi a diabolo. qđ falſum ē. ergo q̄a ſūt in eis ſm̄ ſubſtātiaȝ obſeſſi dicūtur. ergo habitant in ſuis corpibꝰ.
¶ Item nullū corpus pōt ꝓbere obſtaculū ſpūi. ergo ſi demones ſpūs ſūt. nullū corpꝰ ē in eis obſtaculū. ergo ſicut lumē penetrat aera uſqȝ ad ꝓfundū et ibidē manȝ. ſic ſpūs demoniacus corpus hūanuȝ ſubintrare pōt ꝑ totuȝ. ergo ſi nō expellatur ab agēte maioris potētie. uidet̄ ꝙ ibi poſſit inhabitare.
¶ Ad oppoſitū arguit̄ ſic. ſup illō ꝑs. dn̄s in tēplo ſancto ſuo. Glo. ſimulachris aſſidere pōt imundus ſpūs intrinſecus eē non ꝑt. ergo ſi nō ꝑt in ſimulachris. multo minus nec in corpibus hūanis. ¶ Item Beda dicit ⁊ Mgr̄ adducit in lr̄a. ſup illō Actuū. v. cur tentauit ſathanas cor tuū. implet ſathanas cor alicuꝰ. nō quidē ingrediēs in eū nec in ſenſus eius. ergo nō uidet̄ ꝙ demon ingrediatur ſm̄ ſubſtantiā corpus alicꝰ hominis. ¶ Item aīa unit̄ corpi ut motor et ut ꝑfectō. ſȝ q̄a ꝯiungit̄ ut ꝑfectō. impoſſibile eſt in eodē corpe eē aliā naturā ꝑficientem. ergo cum ꝯiūgatur ut motor. impoſſibile ē in eodē corpe eē aliū ſpūm ut mouentē. Si ergo demon in corpe hūano nō pōt eē nec vt motor nec ut ꝑfectō. ergo nullo modo.
¶ Itē ſicut ſupra dictū ē. nullo mō ꝯpetit duos ſpūs angelicos eē ſimul in eodeȝ loco primo. ergo pari rōe nō uidet̄ ꝙ in eodem loco primo poſſit eē aīa ⁊ āgelus. ſȝ aīa ē in toto corpe ſuo ſicut vult Augꝰ. ergo in nulla pte corpis pōt eſſe demon. ¶ Rn̄o. dō ꝙ ſicut innuit textus euangelicus. et Aug. etiā in libro de diuinatōe demonū. Demones ꝑ naturaȝ ſue ſubtilitatis et ſpūalitatis poſſūt queciqȝ corpa penetrare. et in eis ſine aliquo obſtaculo ⁊ ipedimēto ſubſiſtere rōe uero ſue ptātis poſſūt ea corpa in qbꝰ ſūt ꝯmouere et ꝯturbare. idō demones q̄ntum eſt ꝺ ptāte ⁊ ſubtilitate nature poſſūt corpa hūana intrare. poſſunt etiā ⁊ uexare niſi ꝓhibeant̄ a ſupiori uirtute. et cū ꝑmittūtur introire et uexare. tunc dicitur corpa obſidere. ꝑmittit aūt hoc dn̄s. ſiue ad glorie ſue oſ̄ſionem. ſiue ad pcti punitōȝ. ſiue ad peccātis correptōȝ. ſiue ad nr̄am erudītōeȝ. Sȝ ex qua iſtaꝝ cauſaꝝ determiate ꝑmittit. latet hoc hūanam induſtriā ꝓpt̄ hoc ꝙ occulta ſūt dei iudicia. hoc tn̄ planū ē ꝙ nō ſunt iniuſta. et idō nō ꝑmittit talia ſine cauſa. Cōcedende ſūt rōes ꝓbātes ꝙ demones poſſunt humana corpa ſubintrare.
¶ Ad illō qđ obicitur de glo. ꝙ intrinſecꝰ eē nō pōt. dō ꝙ eē intrinſecū in aliquo hoc pōt eē dupliciť. aut ſicut ꝯtentū reſpectu cōtinentis ut aq̄ reſpectu uaſis. et ſic demō bene pōt eē intrinſecꝰ in ſimulachris. Alio mō eē intrinſecus dicit aliquid qđ īfluit ī intima rei. ⁊ influendo ꝯſeruat ⁊ ꝑficit. ⁊ hoc mō nō ꝯgruit demoni. nec reſpectu ſimulachri. nec r̄ſpectu hoīs. ⁊ ſic loquit̄ ille glo.
¶ Ad illō qđ obicitur de Beda ꝙ nō igreditur in hoiem. dō ꝙ nō loquit̄ de igreſſu in homieȝ qui attendit̄ ex pte ſpūs rōnalis.
¶ Ad illō qđ obicit̄. ꝙ aīa ꝯpatur ad corpus vt ꝑfectō et motor rē. dō ꝙ nō ē ſic.

d

de ↄpatõne p modum motoris. et p modũ pfectõnis. qa unius pfectibilis vna ſola eſt pfectõ. pfectõ eni appropriat ſibi pfectibile et ecõuerſo. ſed unius mobilis põt eẽ multiplex motor. et unus motor multa poteſt mouere. maxime qñ illa hñt aliquẽ ordiem et quia diuino iuditõ aia peccatrix ſubiicit demoni obſidẽti ſicut tortori et affligẽti. hinc eſt ꝙ ſimul in eodẽ corpe eſſe poſſunt ¶ et p hoc pȝ Rñõ. Ad ultimũ qḋ obiciebat de coexñtia duoꝝ ſpirituũ. nõ eni ẽ ſimile. ꝑ eo ꝙ illi vt ſupra dictũ fuit repugnat ordo vniuerſitatis. huic autẽ ↄſonat ordo diuine equitatis. ſm quem aia peccatrix affligitur. nec repugnat ordo vniuerſitatis. qa ↄuerſimode ad illõ habitaculũ ↄpant.

Secũdo queritur vtꝝ demones illabi poſſint aiabus. ¶ Et ꝙ ſic uidet. Luc. iiij. Ecce hõ hñs demoniũ. ibi Glo. intrauerat diabolus vnde exierat xp̃s. ſed nõ exierat de corpe ſȝ õ ſpũ. ergo diabolꝰ ſubitrat ſpm̃. ¶ Item ſi iptibile adiũgatur iptibili. ſm totũ applicatur ei. et qḋ applicat alicui ſm totum. applicat ei ſm ſuũ intimũ. ſȝ illabi nõ eſt aliud q̃ȝ ſm intimũ ꝑfũdari. ergo cũ demon ſit iptibilis et obſidẽdo hoiem aie applicetur. uidet ꝙ eidem nc̃ario illabatur. ¶ Item ſicut eſt ordo i corpalibꝰ ita eſt ordo in ſpũalibus. ſȝ in corpalibꝰ uidemus ꝙ agens influit uirtutẽ ſuã paſſio uſqȝ ad intimũ. alit eni nõ alterarȝ totũ. ergo pi rõe et in ſpũalibus. ergo demon põt influere uirtutem ſuã uſqȝ ad intima aie. ſȝ uirtꝰ õmonis non eſt ſpũalior q̃ȝ ſubſtãtia. ergo uidetur ꝙ demon uſqȝ i intima aie illabi poſſit. ¶ Item ſicut hõ efficit templũ dei p grãȝ. ita efficit templũ diaboli p pctm̃. ſȝ oio ibidem vbi priꝰ erat grã incipit eẽ culpa. ergo vbi prius habitabat deus põt habitare diabolus. ¶ Cõtra. Aug. de ſi. ad pe. ineſt ſingulis ſpiritibꝰ naturat terminꝰ quo a ſe inuicem diſtingũtur. et vnus in altero non ẽ. ſȝ aia hũana ſpũs eſt. ergo nõ põt eẽ in demone. nec demon in ea. ergo nec illabi. ergo ꝛc. ¶ Iteȝ ſi unus ſpũs illabit. aut alter põt illabi aut nõ. Si ſic. pari rõe et tertiꝰ ꝛ quartus. et ſic de aliis. et ita oẽs ſpũs mali poſſent illabi vni aie. qḋ plane falſuȝ eſt. ſi nõ põt. ergo vnꝰ ſpũs implet totã animã. ſȝ hoc ẽ falſũ. qa imagiem dei nihilominus deo implere põt. ſicut dicit Aug. et Beda. ¶ Item ſi demon illaberet aie eẽt intimꝰ aie. ergo p totũ dñaretur ei. ergo poſſet ꝑtrahere ad mala q̃cunqȝ uellet. et ita aia li. ar. nõ hrẽt. ꝙ ſi aia li. ar. nõ p̃t amittere. ergo nec demon illabi põt. ¶ Item ſi illaberent aie nihil eẽt ita intimũ in aia in quo nõ eẽt et ſup qḋ nõ poſſȝ demon. ſȝ ſic deꝰ illabendo animã rectificat et ↄſeruat. ſic demon qḋ põt deordinat et deprauat. ergo ſi demon illaberet aie. demon poſſȝ ſyndereſim uel uolũtatem naturalem deprauare. et ad malum inclinare. quod eſt impoſſibile.

¶ Rñõ. dõ ꝙ illabi aliq̇d alicui importat ꝙ illõ intimũ ſit ei et ꝙ intime operi illo. nihil autem tale eſt reſpectu aie niſi ſolus deus. ideo ſolus diuus ſpũs aie põt illabi. in anima nãqȝ humana idem eſt intimũ et ſuꝑmũ. ꝛ hoc pȝ. qa ſm ſui ſuꝑmũ maxie approximat deo. ſimilit ſm ſui intimũ. vnde q̃nto magis redit ad interiora. tãto magis aſcendit et vnit eternis. et qa ſolus deꝰ ſuꝑior eſt mente hũana ſm ſui ſuꝑmũ. ſolus deus põt menti eẽ intimꝰ. et ideo illabi ſpiritui rõali eſt diue ſubſtãtie ꝓpriũ. Concedende ſũt igit rõnes oñdẽtes ꝙ aiabus humanis illabi nõ põt malignus ſpũs. ¶ Ad illõ ergo qḋ primo obicitur de glo. ꝙ intrauit diabolꝰ ꝛc. dõ ꝙ hoc nõ dicit õ igreſſu ſm ſubſtãtiã. ſȝ ſm effectum ſiue ↄformitatis malitiã. vnde nõ vult glo. plus dicere q̃ȝ ꝙ ubi fuit grã ibi incipit eſſe malitia. ¶ Ad illõ qḋ obicit ꝙ iptibile iptibili applicatur ſm totum. dõ ꝙ aut intelligit de iunctura ſituali. aut õ iũctura uirtuali. Si õ ſituali. ſic poteſt hrẽ ueritatem. ſic aũt non eſt intelligere applicatõem ſubſtãtiaꝝ ſpiritualiũ. qa nõ ſũt ſituales. Si aũt intelligatur de applicatõe uirtuali. ſic ſermo nõ hȝ ueritatem. qm̃ in ſimplici ſubſtãtia repitur magnitudo v̇tutis. et ſm illã ↄſiderari põt in aia maior et minor rõ dignitatis ſm acceſſum ad origiem illius uirtutis. ¶ Ad illud qḋ obicitur ꝙ ſicut eſt ordo in corpibꝰ ita ẽ in ſpiritibꝰ. dõ ꝙ et ſi ſit aliq̃ ſiñtudo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

non tamen oīno de pfecta. nec quātum ad
ordinem. nec q̄ntum ad intimitatem. Non
q̄ntum ad ordinem. q̄a oēs ſubſtātie rōna
les in medietate ſūt nate ferri in deum. nec
q̄ntum ad hoc vna p̄eſt alteri. Hoc aūt non
ꝯtingit i corpalibus inueniri. Non eſt etiā ſi-
mile q̄ntū ad intimitatem. q̄a qđ ē intus et
extra in re corpali eſt eiuſdē nature. nō dif
ferens dignitate ſ3 magis ptiū poſitōe. In
aīa uero qđ eſt intimū hoc eſt maxīe ſupre
mū et deo ꝓximū. ideo in rebus corpalib⁹
qđ pōt influere exterius. magis et magis
agendo pōt ꝑuenire ad interius et ad inti-
mū. non ſic in ſpū vbi idem dicit̄ eē intimū
qđ eſt in eo ſupmū et digniſſimū. ¶ Ad illđ
qđ obicitur ꝙ ibide3 eſt culpa vbi fuit grā.
Dđ ꝙ uer3 eſt. ſ3 ex hoc non ſequit̄ ꝙ ibidē
ſit diabolus vbi et deus. quia alit̄ eſt grā a
deo. aliter culpa a diabolo. Grā eni ē a deo
vt p̄ſente et influente et intime opante. et
medullaſ affectōis penetrante ſm ꝙ innuit
Apoſto. ad Hebre. iiij. uiu⁹ eſt ſermo dei ⁊
efficax ⁊c. S3 culpa dicitur eē a diabolo ſo
lum ſicut a ſuggerente et ipellente quodā
mō q̄ſi exterius inſtigante. et iđo nō oport3
diabolū habitare in intimo cordis pctōris.
q̄ntumcūq3 medullitus adhereat pctm̄. Ul
terius pctm̄ non ponit aliquid. ſ3 poti⁹ pri-
uat. iđo ſm ip̄m nō dicitur aliq̄d illabi aīe.
ſed poti⁹ ab eo aliq̄d corrūpi. Et p3 ꝙ nō
eſt ſil'e de culpa et grā. q̄uis ſint circa idē.

Tercō loco queritur vtr3 demō
poſſit ſēſus illudere. ¶ Et ꝙ ſic
videt̄. ſup illud Exo. vij. Fe-
cerūt magi per incātatōnes et
archana quedam. Simulit̄ dicit Glo. rabā.
Diabolicis figmentis ſpectantiū oculos il-
ludebant. ut res in ſua ſpē remanentes alie
viderent̄. ¶ Item in itenerario clementis
dixit Nicheta ad pe. narrans p̄ſtigia ſimo
nis. videmus canes cātare. et imagines am
bulare. ꝯſtat ꝙ nō fiebat niſi uirtute demo
nū. Si igitur demones hec ⁊ his ſilia plura
faciunt. que nullo mō niſi miraculoſe fieri
poſſūt. ergo oculos ſpectantiū illudūt. ma-
xime cū illa facere uidentur ad q̄ p auxiliu3
nature iuuari non poſſunt. ¶ Item in uitis
patrū legitur. ꝙ quidā adduxerūt q̄ndā pu
ellam ad ſanctū patrem q̄ uidebat̄ eis eſſe
equa. ſed ſanctus pr̄ deprehendit ꝙ eſſet pu
ella. ergo ſi hoc fiebat. arte diabolica appa-
ret ⁊c. ¶ Item plus eſt decipe intellectū q̄3
ſenſum. ſed demones multos decipiūt ⁊ ſe
ducunt quantum ad intellectum. ergo mul-
to fortius ſeducere uel illudere poſſunt q̄n-
tum ad ſenſum. ¶ Contra. ſenſus pticula
ris non errat ut dicit Philo. circa ꝓpriū ob
iectum. ergo non pcipit niſi qđ uerū eſt. ſ3
deluſio ſenſuū non poteſt eſſe ſine errore
et deceptōne. ergo ⁊c. ¶ Item cum diabo-
lus faciat aliquē uidere aſinū uel aliqđ aliud
animal vbi nō eſt ſm ueritatem. neceſſe eſt
ꝙ faciat ſimilitudinem illius aīalis in oculo
ſ3 illa ſimilitudo nō poteſt generari niſi ab
illo aīali. cum non poſſit educi de nihilo. er
go uel oportet ꝙ afferat aſinū. uel nūq3 fa
ciat eum uideri. ſed ſi aſinum afferat nō eſt
ludificatō. ſi non affert n̄ imutat. ergo nūq3
poteſt deludendo imutare uel immutando
illudere. ¶ Item cum homiem facit uideri
capram. aut ſimilitudo homis ꝑuenit uſq3
ad oculum. aut non. Si ſic ergo cum iudicet
ſm ſimilitudinem receptam. iudicabit illu3
eſſe homiem. ergo non decipiet̄. Si nō ꝑue
nit. quero quid impedit. Et uidetur ꝙ nihil
poſſit. Exiſtente eni illumiato medio nccē ē
obiectum multiplicari p medium. ſi n̄ aſſit
corporeu3 obſtaculum. ergo uidetur ꝙ nul
lo modo poſſit ibi eſſe ludificatō ſenſus.
¶ Item cum facit uideri qđ nō eſt. aut hoc
facit immutando uirtutem. aut immutādo
oculum. aut obiectum. Si immutando obie-
ctum. ergo eſt uerum miraculum. ergo nō
p̄ſtigium. Si immutando organum uel uir
tutem. cum hec ſint digniora. tūc erit mai⁹
miraculum. ergo falſa miracula erūt maio
ra ueris. qđ ſi hoc eſt falſum. redit ide3 qđ
prius. ¶ Rñō. Ad predictorum intelligen
tiam attēdēdu3 eſt. ꝙ abſq3 dubio demones
ſenſus poſſunt deludere. ſicut multiplex
experientia docet. modum autem aſſigna-
re ē ualde difficile. Et ad hoc plures docto-
res conati ſūt diuerſimode. Quidam nāq3
voluerunt modum huius deluſionis aſſigna
re. dicentes hoc ſupra natura3 eſſe. Tripli
citer autem hoc fieri poſſe. Poteſt eni hoc

facere demon a ſuperiori iſluendo. ab intri
ſeco fantaſmata mouēdo. ab extriſeco ſpe-
cies obiciēdo. A ſupiori iſluendo dicunt hoc
mō fieri poſſe. qa demō p naturaȝ ſupior ē
ſenſu corporeo. et qa ſupiora nata ſūt iſlu-
ere i inferiora. demō pōt ſpēs q̄s hȝ i ſe ſē
ſui iprimere tā interiori q̄ȝ exteriori. q̄ ta-
mē minus ſūt ſpirituales i ſuſcipiente q̄ȝ in
dante. qa quod recipit' in aliquo ē p moduȝ
recipiētis nō p modū recepti. Similiter ab i
teriori fātaſmata mouēdo dicūt ſic poſſe ac
cidere. ſicut accidit in ſōnijs ex motu fan-
taſmatū et defluxu ab organo excitari vir-
tutē ſenſitiuā interius. et fieri ſomnium in
quo uidet' homini q uideat uel audiat ueri-
tatem cuȝ fantaſma rei puenit ad organuȝ
uiſus uel auditus. ſic ⁊ in pposito demō po
teſt fantaſmata exiſtētia i organo interiori
facere defluere ad organa ſenſuū. et ſic ui-
det' homini q uideat uel ſentiat ipām rem
dū ex rei fantaſmate format' organū. et in
tētio ſenſus ſup illud cōuertitur. iudicat de
ſimilitudie ac ſi eſſet ueritas. Ab exteriori
uero ſpecies obitiēdo poteſt hoc mō ſenſū
ludificare. Unaqueqȝ eni res nata ē ſpeciem
ſuā ſuſceptibili dare. et ſi eſſet aliqͥd quod
nō tantū ſuſcipet ſpeciē ſed etiā tenere poſ
ſet. poſſet circūferri et alicui p ueritate of-
ferri ſicut oſtēdit' luna i puteo. quia ergo nō
latȝ demones natura ſpecularis nō ſolū ſuſ
ceptiua ſpecierū ſed etiā retētiua. mediante
illa pōt quācūqȝ vult et cuiuſcunqȝ rei uult
ſpeciē p vitate ſenſ. b⁹ noſtris offerre. quā
cū p vitate accipiūt ludificant'. Hūc igit' tri
plicē modū dicūt demoni eſſe poſſibilem et
mō uti hoc. mō illo. mō tertio. ſȝ qlibet ho
rū modorū iterius cōſiderāti hȝ aliqͥd im p
bitatis. Nō eni uidet' poſſibile q ſubſtantia
ſpiritualis que habet iſe ſpecies oīo imate
riales poſſit eas ſenſibus iprimere cū omni
no ſit virt⁹ i pportionabilis. Nec etiā uide
tur quod ſpecies ab organo iteriori regre-
diat'. cū ille ſit ordo retrogradus. Preterea
mirū ualde ē ſi demō iuenit ita magnū ſpe-
culū in quo i ſua magnitudie et latitudine
poſſit oſtēdere unū caſtrū ſicut pluribus ali
quādo ē oſtenſum. Mirū etiam eſt ſi uidȝ
ita rem q non poteſt uidere ſpeculum. mi
rabilis eſt etiam natura talis rei corporalis
que ſpeciem poteſt ſuſcipere et tenere cuȝ
uideamus ſpeciem ab obiecto ſenſibilit' ſe-
pari non poſſe. Et ideo alius mod⁹ eſt dice
di qui magis eſt conſonus nature et intelli
gentie. q demon poteſt ludificare ſenſus ſi
ue oſtendendo preſēs eſſe qd non eſt. ſiue
oſtendēdo aliter q̄ȝ eſt. ſiue abſcondendo
quod preſēs eſt. Primum quidem facit ſpe
cies offerēdo. ſecūdū facit ſenſū uel obiectū
diuariando. tertium uero facit impedimen
tum preſtando. Primuȝ intelligi poteſt ſic
quando fantaſmata exiſtentia interius offe
runtur forti oblatione ipſi uirtuti interiori.
cum uirtus interioruȝ fortiter illis intendat
ſimilitudo rei uidetur eſſe ueritas. hoc ma-
nifeſtum eſt per naturam. nam ſrenetico p
pter aſcenſum fumoſitatum ad cerebrū. ex
modica occaſione exteriori uidetur ei q
uideat multa q̄ non ſunt ſibi preſentia. uel
q audiat. Similiter per fortem conuer-
ſionem intentionis fantaſma uidetur ueri-
tas. ſicut Auguſtinus exemplificat in libro
de trini. q quidam tanta conuerſione reco
gitabat cuiuſdam mulieris imaginem q
ei carnaliter commiſceri uidebatur. Etiā ui
gilando per hunc modum. demon poteſt ſi
ue intentionem ad imaginem conuertere. ſi
ue fumos aliquos immittendo. ſpiritum aia
lem immutare et fantaſmata diuerſimode
uariare et intentioni offerre. et ſic diuerſa
homini facere apparere. et hoc modo utit'
frequentiſſime. Et huius ſignum ē quia nū
quā facit hominem aliquid ſomniare de ali
quo cuius imaginem non habeat in interio
ri organo uirtutis imaginarie. nunquā eniȝ
cecos naturaliter facit ſomniare de colori-
bus nec ſurdos de ſonis. nec eis talia repre
ſentat in uigilia uel in ſomnis. Secūduȝ mo
dum poſſumus itelligere ſic. q res alio mo
do uel ſub alia diſpoſitiōe appareat ſenſui
q̄ȝ ſit naturaliter. poteſt contingere pro-
pter uariationē aliquam ex parte organi.
ſicut quando humor ſanguineus uel ua-
por igneus deſcendit ad oculos. uidetur ho
mini q ea que exteri⁹ ſūtul' ſit rubea. uel
propter uariationem aliquam ex parte ob-
iecti. ſicut contingit aliquando q ex poſitio
ne candele et diſpoſitione palearum uiden
tur palee ſpētes eſſe opatōne naturali. Iſte

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

S

eſt in aliquibus ỽtutibus quarundá rerum mineraliũ. ⁊ quia ibi mod' nõ latet demões ⁊ ſũt miſtri ueloces potẽtes que neceſſaria ſunt ad hec ſtatim aſſerre. ideo ſenſus nr̃os frequenter deludũt oſtẽdẽtes rẽ aliter q̃ȝ ſit duȝ eã faciũt alr̃ q̃ȝ ſe habeat apparere. qḋ quidẽ fit uariatõnes modicã iducendo circa organũ uel obiectũ. q̄ quidẽ uariatio nõ mutat formã. ſed ſolũ eſt ex q̈dã accidẽtali adhereri. ⁊ ẽ ut paſſio nõ ut paſſibilis qualitas Tertiũ modũ ſic poſſumus itelligere. res ſi q̇dẽ que p̄ſto eſt ſenſuȝ nr̃m ſine uiſibili obſtaculo duplr̄ poteſt latere. aut quis impedit' ỽtus ſenſus ne pueniat ad ſenſibile. aut q̇a ipeditur ſpẽs ſenſibilis ne pueniat ad ſenſũ ⁊ utroq̄ȝ mõ ipeditur ſenſus ne pcipiat qḋ ſibi eſt preſto. utrũq̄ȝ aũt hoꝝ ſatis credendũ ẽ eẽ poſſibile ỽtuti demõis. ⁊ iõ dĩ poſſe facere p hanc uiã ut homĩeȝ reddat iuiſibilẽ qḋ tñ certũ nõ ẽ. ſi tamen ẽ hac uia poſſet fieri. nec eſt multũ incredibile. His uiſis pȝ rñſio ad q̃õneȝ ꝓpoſitã. q̃m terminanda eſt i partẽ affirmatiuã. patȝ etiã i ꝫ te rñdẽdo ad obiecta. ¶ Ad illḋ. n. q͛ obicitur q͛ ſenſus nõ errat circa ꝓpriũ obiectũ. dḋ q͛ hoc intelligitur q̃ntũ eſt ḋ ſui natura. ſalua. ſ. media diſpõne organi. medii ⁊ obiecti. intelligitur etiã de ſenſu pticulari pſe. In hac aũt deceptione ſenſus cõis ſiue fantaſia que dicitur collatiua. admiſcetur ſenſui particlãri ⁊ iudicat eẽ alterius quod eſt ſuũ. ¶ Ad illud qḋ obicitur q͛ nulla res põt uideri niſi p ſuam ſpẽm. dḋ q͛ ſpecieȝ nec de nouo dat nec de nouo affert. ſed illã que erat in fantaſia tam uiuacit' illi interiori obicit ut credat ſe rem exteriorẽ ſenſibilẽ intueri. ¶ Ad illud qḋ obicitur q͛ facit homiem uideri caprã. ỽtrũ illa ſpẽs homis deferatur ad uiſũ. dḋ q͛ fortaſſis ipedit ne pueniat ad uiſũ uel uiſus ad eã. uel ſaltẽ ipedit ne pueniat ad iudicium. dũ loco illius offert ſpeȝ capre quã habet in fantaſia. ⁊ ſic dũ aſpicit ad corpus humanũ extimat ſe uidere caprã. ¶ Ad illud quod q̄ritur ubi faciat imutatõeȝ. uel circa organũ uel obiectũ uel uirtutẽ: dḋ q͛ põt facere ⁊ facit circa omnia hec pro loco ⁊ tẽpore ſicut ei uidetur expedire. Nec tñ ſeq̄tur q͛ ſit ỽerũ miraculũ. quia nõ eſt ibi ỽera formaꝝ tranſmutatio aut iductio. ſed ſolũ quedã trãſitio ⁊ quaſi momẽtanea immutatio. que cũ oſtẽdat circa reȝ uerã trãſmutationẽ eſſe. non ẽ ueꝝ miraculũ ſed uanum ⁊ falſũ p̄ſtigium.

Quarto queritur ỽtruȝ demon poſſit cogitatões imittere. ¶ Et q͛ ſic uidetur. p̄io auctoritate ſcḋo rõne. i pſalmis. Immittit ãgel' domini in circuitu timentiũ. Si bonus angelus poteſt immittere. cum bonus ⁊ malus ſint eiuſdẽ nature. patet ⁊c. ¶ Itẽ auctoritate Jo. xiii. cuȝ diabol' miſiſſet in cor ỽbi traderet eum Judas. ſed mittere in cor nõ eſt aliud q̃ȝ immittere. ergo ⁊c. ¶ Item Gregorius in moralibus. maligni ſpiritus in cordibus malignoꝝ cogitationes immittere non deſiſtunt. ¶ Item ſuggeſtio eſt aculeus diaboli. ſed ſuggeſtio nihil aliud eſt q̃ȝ praue cogitatiõis immiſſio. ſi ergo diabolus poteſt mala ſuggere. ergo ⁊ põt malas cogitatiões immittere. ¶ Contra Mathei. vii. ſup illud. Nihil qḋ in os intrat coinq̄nat homieȝ. dicit gloſa Bede q͛ diabol' nõ eſt maloꝝ cogitationũ imiſſor. ¶ Item ſi poteſt cogitationem immittere cum i cogitatione formetur acies intelligentie. ergo poteſt mentẽ noſtram formare. qḋ falſum ẽ cum hic dicat Auguſtinus eſſe ꝓprium ỽeritatis prime. ¶ Item nihil nobis intimi' eſt q̃ȝ noſtra cogitatio. ergo ſi diabolus põt cogitationes immittere poteſt ad interiora noſtra ſpiritualia introire. ſed hoc nihil aliḋ eſt q̃ȝ illabi. ergo menti noſtre illabi poteſt quod ſupra eſt improbatũ. ¶ Item ſi põt cogitationes immittere. ergo poteſt quãdo vult malum facere cogitare. ſed ipſe continue nobis optat malũ. ergo nũq̃ȝ pmitteret nos e cogitationibus malis ḋſiſtere. qḋ maniſeſte falſuȝ eſt. ¶ Eſt igitur queſtio q̃ntũ poſſe habeat diabolus reſpectu cogitationũ generandaꝝ in nobis: ỽtꝝ. ſ. poſſit efficere uel tantum offerre ⁊ nõ offerre: Utꝝ neceſſario poſſit nos cõpellere ad hoc q͛ recipiamus oblatuȝ. ¶ Et q͛ ſic uidetur quia ſi aliq̇d preſentatur aſpectui oculoꝝ noſtroꝝ. neceſſariũ eſt nos uidere ⁊ ſic ḋ alijs ſenſibus. ergo ſimiliter uidetur de cogitationib'. qḋ ſi ỽeꝝ eſt. uidetur q͛ a malis cogitatõibus nõ poſſumus euadere. ⁊ q͛ mala cogitare ñ ſit

reprehenſibile. cū tamen dominus rephendat Mathei. ix. quid cogitatis mala in cordibus v̄ris ⁊c. ¶ R̄nſio dō ꝙ imiſſio dicit actū. cuius effectus terminat̄ i eo ꝙ intus ē Hūc aūt actū poteſt dupl̄r dicere reſpectu illius effectus. aut ſicut cauſe pricipalit̄ agētis ⁊ efficientis. aut ſicut excitantis uel ipellentis. primo mō ꝓprie accipitur. ⁊ ſic ꝯpetit ſoli deo reſpectu aīe. Ipſe. n. ſolus eſt qui ꝑ modū pricipalis agentis pōt in eius intimis cogitatōnes ⁊ affectōes gignere ⁊ formare. Alio modo accipitur large ⁊ minus ꝓprie. qm̄ imiſſio de rōne ſui nois quādam v̄tutem ⁊ auctoritatem ſufficientē reſpectu effectus iportat. ideo quādo ſolūmodo dicit excitationē uel ipulſionē large accipitur et minus ꝓprie. ⁊ ſic cōpetit demoni reſpectu anime. qm̄ eius officiū eſt ſiue puerſum ſtudiū eidē malas cogitatōes ſugger̄. Et ſic pꝫ r̄nſio ad rōnes ad utrāqꝫ partē. Nā rōnes ⁊ auctoritates ad primā partē inducte ꝓcedunt de imiſſione cōiter dicta. rationes v̄o ad oppoſitū ꝓcedunt de imiſſione dc̄a ꝓprie ¶ Ad illud uero qd̄ q̄ritur ultimo. quātum poſſe habeant demones reſpectu malarum cogitationū n̄raꝝ. dō ꝙ fantaſmata poſſūt offerre ¶ Ad illud aliud qd̄ q̄rit̄. vtꝝ neccio poſſint cōpellere. Diuerſimode a diuerſis. R̄ndetur. qdā. n. dicūt ꝙ neceſſario poſſūt ꝯpellere ad cogitatōes maloꝝ. non tñ malas. Cogitatio. n. que ē de malo. nō ē mala niſi eā cōcomittetur affectio mala que eſt in poteſtate noſtra. Aliis uero uidetur ⁊ ꝓbabilius. ꝙ nō poſſunt facere quo facto neccio cogitemus malū niſi in caſu. uidelicet cū cogitatio aīe nō eſt circa utilia occupata. tunc enim euagatur ⁊ eſt ocioſa. poteſt ei diabolus offerre imaginē turpē ⁊ uanā. ⁊ ideo uolenti malas cogitatōes effugere. ſollicite ⁊ diligenter cauendū eſt ne contingat aliqñ animū a bonis ⁊ ab utilibus cogitatōnibus reuocari. hoc tamen facile eſt ei qui ſolitus ē in bonis animū exercere. cui multo facilius eſt ⁊ delcābilius in bonis uerſari cogitatibus q̄ꝫ ſit uiris carnalibus infedatis ⁊ turpibus imaginibus.

Quito queritur. vtꝝ demones poſſint malas affectiones incendere.

¶ Et ꝙ ſic uidetur. Oſee. vii. omnes adulterantes ſicut clybanus ſuccēſus a coquente. Et glo. exponit ꝙ clybanus eſt fornicator. ⁊ coquens diabolus. ergo ⁊c. ¶ Itē Beda ſup actus. v. dicit ꝙ diabolus fraudulenta ⁊ callida deceptione animā i affectū malicie ꝯbit. ſed hoc nihil aliud eſt q̄ꝫ prauā affectōnem incendere. ergo ⁊c. ¶ Itē diabolus pōt carnē noſtrā ꝯmouere. ſicut dicitur Iob. vi. ſup illō Terra tradita eſt i manu ipiꝫ. exponit Gregorius. i. caro in manu diaboli. ſi ergo carne ꝯmota excitatur ſtimulus cōcupiſcentie qui eſt in nobis tāq̄ꝫ igniculus praue affectōis. uidetur ꝙ diabolus poſſit i nobis incendere affectionē cōcupiſcētie. ¶ Itē ignē incendere nō eſt aliud q̄ꝫ igni pabulum miniſtrare. ſed male imagīes ⁊ exteriores opportunitates et occaſiones ſunt fomenta cōcupiſcentie. ergo uidetur ꝙ diabolus hūc ignē cōcupiſcentie poſſit in nobis accēdere. ¶ Itē calidū poteſt calefacere. ergo inflammatū pōt inflāmare. ſed diabolus totus eſt inflammatus. imo in eo ſunt flamme et icentiua uicioꝝ. ſicut dicitur Ia. tertio. ⁊ Beda dicit. ⁊ Mgr̄ dicit i litt̄a. ergo diabolus poteſt nos ad malū iflammare. ergo ⁊ incēdere. ¶ Ad oppoſitum. imago maxīe in affectione ⁊ uolūtate pficitur. ergo ſi diabolus non habet poſſe ſuper animā. inquantum ē dei imago. ergo nō uidetur ꝙ poſſit affectōnē noſtrā icendere. ¶ Item libertas arbitrij maxime conſiſtit in affectu ſiue i uolūtate. Sed li. ar. eſt illud ſup qd̄ minime pōt diabolus. ergo uidetur ꝙ mīme poſſit i noſtrū affectū. ergo ſi nō poteſt intellectui cognitionē immittere. ergo multo minus affectionē incendere. ¶ Item cogitatus preambulus eſt ad affectōem. ſed qd̄ nō pōt i diſpōnem nō poteſt in complementū. ergo ſi diabolus non pōt imittere cogitatum. non poteſt incendere affectionem. ¶ Itē ſi poſſet malas affectiones incendere. cum huiuſmodi affectiones ſit ſēp culpabiles. continue poſſet nos facere peccare. qd̄ nephas ē dicere. Eſt igitur queſtio que differētia ſit inter incendere ⁊ imittere. ⁊ ꝓ quāto diabolus magis dicitur incenſor q̄ꝫ imiſſor. cū econtrario uideatur. cum multo plus ſit affici q̄ꝫ cogitare. ¶ R̄nſio dicendū ꝙ icēder

eſt actus tranſlatus a corporalibus ad ſpūa
lia. In corporalibus autē incendere eſt non
ignē generare. ſed potius igni pabulum mi
niſtrare. uel applicando ignē cōbuſtibili. uel
cōbuſtibile igni. ſic ⁊ in ſpūalibus. ignis aūt
iſte cōcupiſcentia eſt ſiue libido pu̇erſa. pa
bulum iſtius ignis ſunt cogitationes. ⁊ affec
tiones carnales ⁊ terrene. ⁊ delectatōnes fe
de. ⁊ ita incendere in ſpūalibus nō tantum
modo accipitur reſpectu affectionū. immo
etiā cogitationum. ⁊ reſpectu utrarūqʒ non
dicit actum ſicut principalitatē agētis. ſed
ſolū ſicut excitantis ⁊ ſubmiſtrantis. Cum
igitur diabolus poteſt nos ad malas cogita
tiones ⁊ affectōnes excitare. licet nō poſſit
eas in nobis ſua poteſtate efficere. ideo rēe
⁊ ꝓprie a ſanctis ⁊ doctoribus ſacre ſcri-
pture icēſor dicitur nō immiſſor. Et ꝯcedēde
ſunt rōnes ad hoc. ¶ Ad illud ergo quod
obicitur ꝙ diabolus nō poteſt ſuper imagi
nem. nec ſuper li. ar. dō ꝙ nō poteſt ſicut
agens ⁊ mouens principale. poteſt tamen
ſicut ſuggerēs ⁊ inducens. ⁊ hoc ē qđ dicit
Damaſcenus uiolentiā alicui inferre nō poſ
ſunt. in nobis. n. eſt ſuſcipe eoꝝ immiſſiones
¶ Ad illud ꝙ nō pōt i cogitationē. dicēdū
ꝙ ſic non poteſt cogitatōem formare. ſic
nec affectionem principaliter cauſare uel
mouere. ſicut aūt pōt affectionē icēdere ſic
etiā cogitatiōꝫ. ¶ Ad illđ qđ vult obicī ꝙ
tunc poſſet nos facere peccare. dō ꝙ veruꝫ
eſt ſi potentia incendēdi iportaret neceſſita
tem ⁊ ꝑcipuā ⁊ effectinā poteſtatē reſpectu
affectionis praue. ſed ſicut predictū eſt. nō
dicit cauſam efficientē. ſed diſponentē que
quidem diſpō efficatiam nō habet. niſi nos
demꝰ ei uigorē ex nr̄a negligētia ut cōſēſu.

Sexto ⁊ ultimo querit̄. vtꝝ de-
mones poſſit ſcrutari ſecreta
noſtre conſciētie ¶ Et ꝙ ſic uī̄
demonis offitiū ē accuſare. ſm
ꝙ legit̄ Apoc. xii. Proiectus eſt accuſator
fratꝝ ⁊c. ergo ſi i iudicio arguemur ꝺ ſecre
tiſſimis cogitatōibus. uidetur ꝙ he non la-
teant accuſatorē noſtꝝ. ¶ Itē peccatum eſt
character beſtie ſm ꝙ iſinuat Apoc. xiiii.
ſed unuſquiſqʒ cognoſcit ꝓpriū ſignaculuꝫ
vbicūqʒ ponatur. ergo diabolus cognoſcit
peccatū vbicūqʒ ſit. ſed nihil ē i nobis ſecre
tius q̄ʒ ſunt peccata cogitationū ⁊ affectio-
nuꝫ noſtraꝝ. ergo ſi hec diabolus pōt uide
re. ſecreta cōſcientiaꝝ nr̄aꝝ rimari poteſt.
¶ Itē Aug. xii. ſup gen̄. ad litterā. Angli
mali cogitationē nouerunt. q̄a multa ꝑdicūt
q̄ nō ꝑdicerēt ſi cogitatiōes non nouiſſent.
¶ Item hoc uidetur p ratione. notior ē opa
tio q̄ʒ potentia. ⁊ potentia q̄ʒ ſubſtantia. q̄a
p cognitionē opationis ⁊ potentie puenitur
in cognitionē ſubſtātie. ſed ſubſtantia aīe
nō poteſt latere diabolū. ergo nec eius opa
tio nec uirtꝰ. ergo ſi cogitatio ⁊ affectio ſūt
actiones anime. ergo nō poſſunt latere de
monē. ¶ Itēꝫ ſubſtantie ſpūales ſicut dicit
Dionyſius per ſui naturam ſunt ſpecula. Sʒ
ſic eſt in ſpeculo materiali ꝙ quādo obicit̄
alteri nō ſolū repſentat ipm̄. ſed etiā omne
quod relucet in ipo. ergo ſi maioris cōcatō
nis ſunt ſpecula ſpiritualia. uidetur ꝙ qndo
demon intuetur ⁊ aſpicit aīaꝫ. nō ſolū ipm
uideat. ſed omne quod eſt in ipſa. ¶ Item
nō poteſt oculuſ meus uidere in me quod
nō poſſit uidere oculus alienus. ſi ergo ſic ē
i oc̄lo corporali r̄ſpectu rei uiſibil' corporal'
pari ratione ſimaliter erit i oculo ſpirituali
reſpectu cognoſcibilis ſpūalis. ergo ſi oculꝰ
meū ſpūalem nō latet ſecretum conſcientie
mee. pari ratione nec oculos demonum.
¶ Ad oppoſituꝫ tertio regū octauo. Tu
ſolꝰ noſti corda filioꝝ hominū. nō ergo de
mon uel alius. ¶ Itē Hiere. xvii. ego dn̄s
ſcrutans corda ⁊ renes. ergo ſi dominus
hec ſibi attribuit tāqʒ ꝓprium. uidetur ꝙ nō
cōicet diabolus. ¶ Item primo corintheoꝝ
ſcđo. nemo ſcit que ſunt hominis niſi ſpiritꝰ
hominis qui eſt in illo. ſed demon nec ē ſpūs
uidetur. nec eſt i nobis. ergo nō nouit ſecre
ta cōſcientie noſtre. ¶ Item Auguſtinus i
libro de eccleſiaſticis dogmatibus. infnas
cogitationes noſtras. diabolū nō uidere cer
tum eſt. ¶ Item ratione uidetur. quia ſi in
ternas cogitationes cognoſceret. cognoſce
ret ⁊ v̉tutes. ergo bea. Iob paciētiā cogno
uiſſet. ſed quod ſi cognouiſſet non tentaſſꝫ
cum nolit ſuperari. ſed tentauit. ergo nec
uirtutem nec cogitationes eius cognouit.
¶ Rn̄ſio. Ad predictoꝝ intelligentiā m eſt
notandū ꝙ ſicͣ deꝰ uolūtati rational' create

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dedit dominiuꝫ ſiue arbitrium. cui nulla ꝑ-
ſidet niſi diuina potentia . ſic eiꝰ cognitiue
dedit cōſcientie ſecretum. cuius ſecreta ⁊ ꝓ
funda non penetrat niſi diuina ſapiētia. Et
ideo dico ꝙ nulla creatura nec humana nec
angelica poteſt conſcientie humane noſceꝛ
ſecreta niſi per ſigna uel cōiecturas . uel ni
ſi nouerit dei reuelatione. aut hoīs denun
tiatione ſiue directione . ⁊ quoniam pauca
ſunt ita ſecreta quin prodeant in opera
exteriora. uel appeant per ſigna exteriora
faciei. uel per ſigna cordis quod diuerſimo
de mouetur ſm̄ diuerſitatem affectionū. hic
eſt ꝙ multe cogitationes ⁊ affectiones nr̄e
deprehendi poſſunt a malignis ſpiritibus.
niſi arceantur dei uirtute . hec aūt cognitio
potius eſt coniecture q̄ꝫ certe ſciētie. Et iō
cōcedende ſunt rationes oſtendentes ꝙ an
gelus malus ſecreta cōſcientie noſtre per-
ſcrutari non poteſt . ¶ Ad illud ergo quod
primo obicitur in contrariū de accuſationis
officio. dō ꝙ nō ſolum ipſe demon erit ac-
cuſator. imo etiam cor noſtꝝ . vnde ⁊ ſi de
exterioribus ⁊ uiſibilibus accuſari poſſimꝰ
a diabolo . dō occultis ⁊ ſecretis nō. neutra tn̄
ipunita relinquentur. quia nō deerit accuſa-
tor ⁊ teſtis. ¶ Ad illud quod obicit̄ ꝙ pec-
catū eſt character diaboli . dō ꝙ peccatū tūc
dicitur eſſe character q̄n̄do ſcribitur i frōte
hoc aūt eſt cuꝫ peccat ſine rubore. ⁊ publice
ut iam poſſit ei dici frons mulieris meritri
cis facta eſt tibi. noluiſti erubeſcere . ⁊ tunc
abſqꝫ dubio peccatum noſtꝝ diabolo ē co-
gnituꝫ. quia iam nō ſecretuꝫ ſed manifeſtū
eſt. ¶ Ad illud quod obicitur de Auguſtīo
ꝙ cogitationes nouerūt . dō ꝙ loquitur de
cognitione coniecture nō certe ſciē . ¶ Ad
illō quod obicitur ꝙ notior eſt operatio q̄ꝫ
ſubſtantia. dō ꝙ ueꝝ eſt de opatione extrin
ſeca. de intrinſeca aūt nō habꝫ ſp ueritatē.
multe. n. res ſunt nobis note quaꝝ uirtutes
⁊ opationes nos latent. uel dō ꝙ hoc locum
habet in opatione naturali . nō in opatione
uoluntaria. opatio. n. naturalis ſm̄ ꝙ natu-
ralis eſt. ita ſe naturaliter nata eſt repreſen
tare. nec ſe occultare poteſt. ſicut nec ſubſtā
tia imo per ipm̄ manifeſtatur ſubſtātia dū
plus habet de ratōne actualitatis . ac ꝑ hoc

manifeſtationis ⁊ lucis. In operatione enim
uolūtaria ſecus eſt . nam cum ſubſtantia ſe
naturaliter repreſentet ſicut naturaliter
eſt. ⁊ ſe occultare non poſſit opatio uolun-
taria . ſicut uoluntarie exit in eſſe. ita ⁊ uo
luntarie manifeſtatur. ⁊ ita occultari poteſt
imo non manifeſtatur niſi homo uelit . talia
aūt ſunt que latent in ſecreto noſtre conſcīe
ideo quāuis diabolus poſſit uidere animaꝫ
ꝓpria uirtute. nō tamen illam pōt ꝯſpicere.
¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ ſpeculū repre
ſentat aliud ſpeculum ⁊ que ſunt in eo con-
tenta. dō ꝙ duplex eſt ſpeculum. quoddaꝫ
naturale et quoddam uoluntarium. ſpeculū
naturale ſicut naturaliter ſuſcipit. ita et na-
turaliter reddit ⁊ ita nihil occultat. ideo ſpe
culum ſibi oppoſitum nō ſolum ipſum ſed
etiā id quod lucet in eo repreſentat . ſpecu-
lum aūt uoluntarium nō eſt in actu manife-
ſtationis eorū que in ſe cōtinet. niſi cū hoc
facit uolūtas. et tale eſt ſpeculū ſpūale. ideo
nō eſt ſimile. ¶ Ad illud qđ obicitur de ocu
lo corporali. per hanc ipſam rationem iaꝫ
patet Reſponſio. oculus enim unus corpo
ralis uidet quicquid uidet alius. ſi obiectuꝫ
ſit utriqꝫ reuelatum. ſi autem uni aperitur
et alteri tegitur unus poteſt uidere quod nō
uidet alius. quia ergo nullus ſe ſibi nec uult
nec poteſt uelare. quia ſibi ſemꝑ preſens ē
ideo celum proprium ſiquid ipſe eſt nō po-
teſt latere. alienum uero oculum poteſt ſub
terfugere et ſe illi uelare . quoniam non eſt
ipſa preſens nec ſuper eum potens. et ideo
omnem oculum ſpiritualem poteſt conſci-
entia noſtra latere. excepto ſe et illo qui ē
ſupra ſe. ⁊ ideo dicit Auguſtinꝰ ſuꝑ Gen̄.
ad lit. ꝙ ſicut corporaliter ſubſtantie corpo
rales habent aliqua uelamenta quibus ſe a
lienis conſpectibus occultant. ſic in ſubſtan
tiis ſpūalibus ſuo modo eſſe intelligenduꝫ
eſt. hec eſt uerboꝝ ſuoꝝ ſentētia. Et ſi tu q̄
ras quō poſſit hoc eſſe. uel intelligi cuꝫ ſub-
ſtantia ſpūalis ſit ſimplex uel uniformis ꝑ
totum. Et ita uidetur ꝙ qui uidet modicuꝫ
nihil latꝫ. et cum uniformis ſit nō poteſt ee
ibi aliq̄d occultās. ⁊ aliquid occultatū . Dicē
dū ꝙ obſtaculum illud non habet itelligi ꝑ
interpōnem alicuius nec opace. ſicut eſt in

ſu noſtro corporeo. uel obſcurue el minus dare. ſed ibi abſcondere idem eſt ꝙ manifeſtare nolle. ⁊ lȝ ñ ſint ibi diuerſitates plicarũ ex compõne diuerſarum naturaꝝ. ſunt tamen in anima gradus potentiarum ⁊ ſtatuum ſm quos quedam dic untur anime eſſe magis intima. utpote que reſpiciunt potẽtias ſuperiores. ⁊ ſimpliciores ſiue puriores ſm quas anima magis i ſeipſa recolligitur. ⁊ ei quod ſũme unum eſt unitur ⁊ ſimplificatur. ⁊ penes has maxie reſidet cõſciencie ſecretum. Et ſic patet ſolutio obiectorum. exquibus etiã manifeſtantur omnia que i littera dicũtur. hoc ſolum autem indiget explanatione quod dicit Gẽnadius. ꝙ ꝺmones p energiam opatiõum ⁊c. quid ibi appellet energiam. Et dĩ ꝙ energia dicit ab en ꝙ eſt in. ⁊ erge qꝺ ẽ labor. ⁊ mẽte qꝺ eſt defectus. vnde energia quaſi iterior labor uel interior defectus. vnde illi dicuntur energumeni qui interius laborant p uexationem demonis interius obſidentis. ⁊ animã laborare facientis. ⁊ hoc eſt qꝺ gennadius intendit dicere.

Diſtinctio nona

POſt p̃dc̃a ſupẽ cognoſcere ⁊c. Supra egit mgr̃ de ꝯſequentibus ad malorum obſtinationeȝ. In hac pte agit de his que cõſequntur beatorum ꝯfirmationem. Hec ãt ſunt duo. ſcilicet diſtinctio ordinum. ⁊ cõſequens miniſterium. ideo hec pars duas habet. In prima agit de angelorum ordinum diſtinctione. In ſecunda de angelorum miniſterio ⁊ miſſione. infra diſtinc. x. hic etiam i ueſtigandum eſt ⁊c. Prima pars habet duas partes. In prima agit de diſtinctione ordinũ quantum ad primaȝ cõdictioneȝ. In ſecũda uero quantum ad reparationem ibi. notandum etiam ꝙ. x. ordo ⁊c. Prima ps habet quattuor partes. In prima determinat qualiter angeloꝝ ordines diſtinguntur. In ſecunda qualiter noiantur ibi. hec noia illis nõ propter ſe ⁊c. In tertia determinat quod ſit huius ordinis principium ibi. iam nunc inqrere reſtat ⁊c. In quarta uero ⁊ ultima determinat modum ibi. prima conſiderari optet ⁊c. ſecunda uero pars principalis que ibi incipit. notandum ⁊c. duas habet. In prima determinat de repatione ordinum angeloꝝ fienda quantum ad gradum. In ſecunda vͦ quantum ad numeꝝ ibi. nõ. n. iuxta numeꝝ eorum ⁊c.

AD intelligentiam autem eorũ que in hac parte dicuntur. Primo procedñdum ẽ uia narrationis. Secundo uero uia inquiſitionis. Uia autem narrationis eſt diffinitiua ⁊ diuiſiua. ideo oportet hic prenotare quarundam reꝝ diffinitiones ⁊ diuiſiones. Oportet igitur primo uidere quid ſit hierarchia. Secũdo uero quid angelus. Tertio quid ſit ordo angelicus. quibus premtellectis maxima uia preſtabitur nobis ad ſequentia terminanda. Sciendum eſt igitᷣ ꝙ ipius hierarchie beatus Dionyſius tres ponit diffinitiones. in libro de angelica hierarchia. Quarum prima hec ẽ. Hierarchia eſt diuina pulchritudo ut ſimpla. ut optia. ut conſũmata uel conſũmatiua. Secunda eſt hec. Hierarchia eſt ordo diuinus ſciencia ⁊ actio. deiforme quantum poſſibile ſimilans. ⁊ ad inditas ei diuinitus illuminatiões proportionabiliter in dei ſimilitudineȝ aſcendens. Tertia eſt hec. Hierarchia ẽ ad deum quantum poſſibile eſt ſimilitudo et vnitas. ipſum habens ſcientie ſancte et actionis ducem. et ad ſuum diuiniſſimum ꝺ corem imutabiliter diffiniens. quantum vͦ poſſibile eſt reformat ſuos laudatores. Iſtarum diffinitionum diſtinctio ⁊ explicatio poteſt haberi ſic. quia prima diffinitio ẽ hierarchie increate. due uero ſequentes create. differunt autem quia prima illaruȝ pricipaliter attenditur penes egreſſum a deo ſed ultima penes regreſſum. licet vtrobiqȝ tangatur utrunqȝ. Prima autem diffinitio que eſt hierarchie increate exprimit ipſam quantum ad trinitatem ⁊ vnitatem. ita ꝙ nec trinitas preiudicat unitati. nec unitas trinitati. ſed unitas ſpectat ad perfectioneȝ trinitatis. et trinitas vnitatis. vt

igitur oſtendatur ibi eſſe unitas in trinitate
dicit. hierarchia eſt diuina pulchritudo. pul-
chritudo enim conſiſtit in pluralitate ⁊ eq̃li
tate. ſicut dicit Auguſtinus i libro de uera re
ligione. Ut autem oſtendat quod plurali-
tas non preiudicat unitati. dicit ut ſimpla
quia ſic eſt ibi pluralitas. ut tamen nõ tolla
tur unitatis ſimplicitas. vt etiam oſtendat
ꝙ unitas non preiudicat pluralitati ſubiun
git. vt optima. quia ſic eſt in deo vnitas.
vt tamen ſit ſumma bonitas per quam eſt
perfecta cõicatio. ⁊ ſic perſonarum pluralitas.
Poſtremo ut oſtendat ꝙ unitas ſpectat ad
perfectionem pluralitatis. ⁊ econuerſo ſub
dit. vt conſumata. In quo ſignificatur ꝙ in-
trinitate ⁊ unitate conſiſtit oĩmoda ⁊ ſum
ma perfectio. ¶ Secunde uero diffinitõnis
intellectus ſic poteſt haberi. diffinitur. n. ibi
angelica hierarchia ſm egreſſũ a deo. egre
ditur aũt a deo ſm rõnem imaginis ⁊ ſimi
litudinis ſicut ⁊ homo. ⁊ ideo in illa notifica
tione primo deſcribit ipã hierarchiã egre
dientem a deo per modũ imaginis. cũ dicit
hierarchia eſt ordo diuinus ſcientia. ⁊ actõ
ut ordo ideſt ordĩata poteſtas reſpondeat
patri. ⁊ ſapiẽtia filio. ⁊ actio ſpiritui ſancto
ſecundum memoriam intelligentiam ⁊ uo-
luntatẽ. ¶ Secundo uero deſcribit q̃ntum
ad rationẽ ſĩlitudinis cum ſubiungit. deifor
me inquantũ poſſibile eſt ſimilans ⁊c. ⁊ tan
gitur ipſa aſſimilatio quantum ad habitum
cum dicitur deiforme inquãtũ poſſibile ⁊c.
⁊ quantum ad actũ cum ſubinfertur. ⁊ ad in
clytas ei illũtatiões ⁊c. ſimilitudinis. n. ſiue
gratie aſſimilantis actus eſt ſurſum ducere
ſicut eius origo eſt deſurſum deſcendere.
¶ Tertiam autem diffinitionẽ ſic poſſumus
intelligere. deſcribitur. n. ibi ut predictum ẽ
angelica hierarchia per regreſſum ad deum
principaliter. Notatur igitur i predicta diffi
nitione hierarchia regrediẽs ſiue regreſſus
eius. ¶ Primo quantũ ad habilitatẽ cum
dicit. hierarchia eſt ad deum quantũ poſſibi
le eſt ſimilitudo ⁊ unitas. Secundo quantũ
ad actualitatẽ cum dicit. ipm̃ habens ſciẽtie
ſancte. ⁊ actionis ducem. Tertio quantum
ad imutabilitatẽ cũ ſubiungit. ⁊ ad ſuũ diui
niſſimum decorem imutabiliter diffiniens.
Quarto quantũ ad plenitudinis ubertatem

cum ſubinfert. quantum uero poſſibile ẽ re
formans ſuos laudatores. In hoc. ſ. ꝙ nõ ſo
lum ſibi ſufficit. ſed etiam ꝓpter plenitudi
nem charitatis ⁊ gratie potens eſt alios ad
tuuare. Et ſic patet ex ꝑdictis diffinitionibus
quid ſit hierarchia tam diuina q̃3 angelica.
per quarum intellectum elicitur quedam diffi-
nitio magiſtralis q̃ cõpetit omni hierarchie
licet nõ uniuoce. que talis eſt. Hierarchia ẽ
rerum ſacrarum ⁊ rationalium ordĩata poteſtas
in ſubditis debitum retinens principatum.
hec aũt non ſolũ competit hierarchie ange
lice. ſed etiam eccleſiaſtice uel humane. de-
qua nihil ad preſens. ſed ſolum de hierar
chia angelica. ⁊ quoniam hec nõ põt cogno
ſci niſi cognoſcatur quid ſit angelus. ideo
prenotande ſunt ⁊ angeli diffinitiones ¶
Angelus aũt ſic notificatur a Damaſceno
Angelus eſt ſubſtantia icorporea itellectua
lis. ſemp mobilis. arbitrio libera. deo mini
ſtrans. gratia nõ natura imortalitatem ſuſci
piens. Dionyſius aũt aliter diffinit angelũ
ſic Angelus ẽ imago dei. manifeſtatio occul
ti luminis. ſpeculum clarum. ſplendidiſſimum. i
maculatum. incontaminatum. icoinquinatũ
ſuſcipiens. ſicut cõueniens eſt totam ſpecio
ſitatem boniformis deiformitatis. ⁊ inſe re
ſplẽdere faciens bonitatem ſilentij. quod ẽ
i abditis. Differunt aũt he due notificatio
nes. quia prima deſcribit angelum quantũ
ad eſſe. ſecunda uero non ſolũ quantum ad
eſſe. ſed etiam quantum ad bene eſſe ¶
Prime diffinitionis intellectus haberi põt
ſic. deſcribitur. n. ibi angelus quantum ad
ſubſtantiam. quantum ad uirtutem. quantũ
ad oꝑationem. ⁊ quantum ad durationẽ. ſub
ſtantia tangitur i hoc ꝙ dicit. angelus eſt ſub
ſtantia incorporea uirtus. in hoc ꝙ ſubiun-
git intellectualis. ſemper mobilis. arbitrio
libera. Ubi notatur triplex virtus angelica
. ſ. cognitiua oꝑatiua ⁊ iꝑatiua. cognitiua i
hoc ꝙ dicitur. intellectualis. oꝑatiua in hoc
ꝙ dicitur. ſemper mobilis. quia ſine fatiga
tione poteſt operari. ſed imperatiua i hoc
ꝙ dicitur. arbitrio libera quã nõ oportet di
ſtingui ab aliis predictis in re. ſ3 ſufficit ꝙ
diſtinguatur ratione. oꝑatio uero tangitur cũ
dicitur deo miniſtrans. duratio cum ſubiun
gitur. gratia nõ natura imortalitatẽ ſuſcipiens

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uocatur autē hic gratia non aliquis habitus
gratis datꝰ. ſʒ grā dicit̾ gratuita dei īfluētia
¶ Intellectus aūt ſcōe diffinitionis ſic pōt
haberi. Diffinitur nāqʒ ibi angelus. non ſo
lum quantū ad eē nature. ſed etiaʒ quantuʒ
ad bene eſſe. ⁊ ideo notificatur hic angelus
inquantū habet dei imaginē ꝑ naturā. inquā
tum habet ſilitudinē per gratiā. inquantuʒ
habet deiformitatē ꝑ gloriā. Ratio aūt ima
ginis exprimitur q̄ꝫtū ad duo. ſ. quantū ad
id qḋ ſurſum eſt. ⁊ quantū ad id qḋ deorſū
primū tangit̾ cuʒ dicit. āgelus imago dei. ſe
cundum cum ſubiungit. manifeſtatio lu-
minis. imago. n. eſt inquantū capax dei eſt
⁊ particeps eē poteſt. ſed manifeſtatio luīs
eſt inquantū illuminationes quas ſuſcipit i
ferioribus oſtendit. Et ſimiliter quantū ad
ſimilitudinē gratie deſcribitur quantum ad
duplicem reſpectū. ad ſurſū per poſitōneʒ.
ad deorſū per priuationē. Compatio ad ſur
ſum tangitur cū dr̄. ſpeculū claꝝ ſplendidiſ
ſimū. Ubi notatur ꝙ gratia deſurſum ve-
niens naturā confuat. naturā decorat. natu
rā confirmat. ⁊ quantū ad hec tria dicit. ſpe
culū claꝝ ſplendidiſſimū. compatio uero ad
id quod deorſū eſt ꝑmodū priuationis nota
tur cū dicit Inmaculatum incōtaminatum
⁊ incoinquinatū. per que tria remouet tplicē
feditatē ab angelo que repugnat gratie.
primo feditatem actam. ⁊ hec eſt feditas ac
tualis. ⁊ remouetur ꝑ hoc qḋ dicitur. imacu
latum. ſecūdo feditatē adherentē ſiue adue
nientē. ⁊ hec eſt feditas uenialis. ⁊ remouet̾
ꝑ hoc qḋ dicitur. icontaminatū. tertio remo
uet feditatē contractā. ⁊ hec eſt feditas ori-
ginalis. ⁊ remouetur ꝑ hoc qḋ dicitur. icoin
q̄natū. Silr deiformitas glorie tangitur ſm
duplicē compationē. ſ. ad id quod ſurſum ē
⁊ ad id quod deorſū eſt. ad id quod ſurſum
eſt ꝑ hoc ꝙ dicit. ſuſcipiēs ſicut cōueniens
eſt totā ſpecioſitatē boniformis. deiformi
tatis compatiōe ad deū. deiformis efficitur
cū ſpecioſitatē a deo ſuſcipit. Cōpatō vo
ad id ꝙ intueri ē. notatur cū dicitur. ⁊ in ſe
res ſplēdere faciēs bonitatē ſilentij quod ē
in abditis. hoc aūt eſt dum refulgentiā dīne
bonitatis quā ipe habet oſtēdit alijs. hanc
aūt uocat ſilentiuʒ. quia nemo poteſt itime
deo coniungi quin in illo q̄etetur. ⁊ qui oīs
ſtrepitus exterior quieſcat. ⁊ ideo uocat ſi
lentiū i abditis. ⁊ ſic patʒ q̄d ſit hierarchia
⁊ quid ſit etiam angelus. ¶ Tertio reſtat
uidere quid ſit ordo āgelicus. diffinitur aūt
ſic a Gregorio. ⁊ in littera adducitur hec
diffinitio a magr̄o. Ordo ē mltitudo celeſti
um ſpirituū. qui inter ſe aliquo munere gr̄e
ſimilantur. ſicut i naturaliū donoruʒ partici
patione cōueniūt. Cuiꝰ notificatiōis expla
natio in ꝓmptu ē. Notificatur. n. hic ordo
quantū ad ſuū fundamentū. quantū ad ſuuʒ
cōplementū. quantū ad diſpōnem que inter
hec mediū tenet locū. fundamentū tangitur
cuʒ dicit. Ordo eſt multitudo celeſtiū ſpiri-
tuum. ordo. n. fundatur in natura. cōplemē
tum uero tangitur in hoc ꝙ dicit. Qui iter
ſe aliquo munere gratie ſimilantur. ordo
enim cōplementū habet a gratia. diſpō me
dia inter utrūqʒ notatur i hoc qḋ dicitur. ſic
i naturaliū donoꝝ participatione ꝯueniunt
quia meliora naturalia diſponūt ad maiora
gratuita. Ex ꝑdictis notificat̾ nobis illa ſa
que prius ꝓpoſita ſunt ſm deſcriptōes cō-
uenientes. quas facile eſſet ſm topicum ca
lūniari ⁊ deſtruere. ſʒ omittendum ē quia
ualde ē paꝝ utile. ¶ Poſt hoc ꝓcedēdū eſt
ad diuiſiones. ſunt aūt diuiſiones tres ꝑno
tande ad faciliorē explicationē angelicoruʒ
ordinū. Prima ē hec hierarchiaꝝ. alia ſup
celeſtis. alia celeſtis. alia ſubceleſtis. Scōa
hec ē hierachiaꝝ celeſtiū. alia ſupior. alia
media. alia inferior. ſiue ꝙ idē ē. alia epar
chia. alia meſſarchia. alia hyparchia. Ter
tia ē hec ꝙ ordo prime hierarchie triplex
ē. ordo. ſ. ſeraphin. cherubi. ⁊ troni. Secū
de hierarchie ſimiliter triplex eſt ordo ſm
Ber. Dionyſiuʒ. dominationes. poteſtates
⁊ v̓tutes. ſm Gregoriū. ⁊ Bern. dn̄atōes
principatus. ⁊ poteſtates. Similiter ⁊ tertie
hierarchie triplex eſt ordo ſm Dionyſiuʒ
principatus. archangeli. ⁊ angeli. ſʒ Gre.
uirtutes. archangeli. ⁊ angeli. ¶ Prime
diuiſionis manifeſta eſt ratio ⁊ intelligētia.
quoniam enim hierarchia non eſt niſi in
ſubſtantia intellectuali. hec autem triplex ē
ſcilicʒ diuina. angelica. ⁊ humana. ideo tri-
plex diſtinguitur hierarchia. ⁊ diuina dicit̾
ſuperceleſtis. angelica celeſtis. humana aūt
ſubceleſtis. Secunde aūt diuiſionis ratio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

Et manifeſtatio eſt duplex. uel ſm ea que
eſſentialiter reſpiciunt hierarchiaꝫ que ſunt
ordo. ſciētia. ⁊ actio. uel ſm ſtatus ⁊ officia.
Si primo modo ſic triplicē oportet eē hie-
rarchiam. unā penes ſciētiā ⁊ hec eſt ſupre
ma. alterā penes ordinē ⁊ hec media. tertia
uero penes actionē ⁊ hec eſt īfima. Prima
eniꝫ hierarchia pīcipaliter attēditur penes
ſcientiam diuinaꝫ. media vͦo penes potētiā
ordinatā. tertia uero penes actionem admi
niſtratiuam. Si uero ſm ſtatus ⁊ officia. ſic
ſimiliter opꝫtet eſſe tres. nā quidam ē ſtatꝰ
ꝯtemplatiuoꝝ. quidam actiuoꝝ. quidā prela
toꝝ. penes ſtatū cōtemplatiuoꝝ ē hierarchia
ſuprema. penes ſtatū actiuoꝝ ē hierarchia
īfima. penes ſtatum mediū aut prelatorū aſ
ſignata ē hierarchia media. Tertia aūt diui
ſionis ratio ⁊ explicatō ex rōne ſecunde di
uiſionis habet ortū. quia enim hierarchia ſu
prema ſm utrāqꝫ modū accipiēdi attēditur
in ſcientia ⁊ ſtatu ꝯtēplationis que cōſiſtit ī
conuerſione ad deū. iō cū ad cōuerſionē ne-
ceſſario reqͥratur triplex actus. triplex donū
ſcꝫ tentionis cognitionis ⁊ dilectionis. Ideo
triplex ordo ibi ponitur. qͣntum ad pꝫfectam
tentionē eſt ordo termioꝝ. quātuꝫ ad pꝫfectā
cognitionē ordo cherubi. quantū ad pꝫfectaꝫ
dilectōnē ordo ſeraphi. Et hoc patꝫ ex ſuis
interp̄tationibus. quia igitur tam prima rō
qͣꝫ ſecūda ꝯprehendit hec tria. Iō oēs tracta
tores ī hac diſtictione ꝯcordant. ſ. Dionyſiꝰ
qui diſtiguit hierarchias penes eēntialia. Et
Gregorius ꝗ diſtiguit penes officia. Simlr
ſubdiuiſio ſecūde hierarchie pendet ex du
plici ratiōe p̄aſſignata. dictū eſt. n. ꝙ ſecūda
hierarchia vno mō accipit penes ordinem
ſiue ordinatā poteſtatē. habet. n. ſubſtantia
ordiari mediāte potētia. Perfectō aūt vͥtutis
ſiue potētie ꝯſiſtit ī tribus. ſ. in p̄ſidendo. ⁊
penes hoc attēditur ordo dn̄ationū. in reſi-
ſtendo ⁊ penes hoc ordo poteſtatū. ⁊ in opā
do ⁊ penes hoc ē ordo vͥtutū. Et ordinātur
hi ordines ſm maiorē dignitatē ⁊ minoreꝫ
⁊ plus ē p̄ſidere qͣꝫ repugnare ⁊ repugnare
qͣꝫ opari poſſe. ideo recte ſic ordinātur or-
dines medie hierarchie a Dionyſio ubi pri
mo ponūtur dn̄ationes. ſecūdo poteſtates. ⁊
tertio vͥtutes. Si aūt ſecūda hierarchia ſūat
penes ſtatū medium. ſ. p̄latoꝝ. ſic ſimiliter

tres habet ordines ſm triplicē prelationem
angeloꝝ. preſūt. n. angeli angelicis ſpiriti-
bꝰ ⁊ hi dn̄tur dn̄atōes. Preſūt etiā hoīs hoī
bus ⁊ hi dicūtur principatus. p̄ſūt demōibꝰ
⁊ hi dicūtur poteſtates. ⁊ ſic patet ordo ſm
dignitatē p̄lationum. qͣa. n. plus eſt p̄ſidere
angelꝭ qͣꝫ homibus ⁊ bonis hoībus qͣꝫ ꝺmo
nibus. ideo primo dn̄ationes. ſecūdo princi
patus. ⁊ tertio poteſtates enumerāt a Gre
gorio ⁊ Ber. ¶ Diuiſio etiā tertie hierar-
chie duplici rōne p̄aſſignata ꝯ̄phēdi poteſt.
ſi. n. tertia hierarchia ſumat penes actōem
miſterialē. Sic triplex ē ordo angelicus ſm
ꝙ triplex ꝯtingit deputari ad regimē altiꝰ
uel miſteriuꝫ. quidā ſunt. n. angeli ordinati
ad regimē principū. ⁊ hi principatus ſūt. q̇
dam uero ad regimē multitudis. ⁊ hi dn̄tur
archangeli. igitur quidā ad cuſtodiā pſone
ſingularis ⁊ hi dicūtur angeli. Et ſic pꝫ etiā
ordo ⁊ ſufficiētia illoꝝ ordinū. quia plus eſt
preſidere pricipi qͣꝫ uni genti. priceps enim
p̄eſt toti genti. ⁊ plus eſt deputari ad cuſto-
diam multitudis qͣꝫ ad cuſtodiā pſone ſingu
laris. ⁊ p iſtū modū diſtiguit ⁊ ordiat Dio.
ſi uero accipiat penes opatiōeꝫ vite actie.
ſic etiā tͥplex ē ordo ſm ꝙ tͥplex ē miſteriū
aut. n. miſteriū ꝯſiſtit ī opādo uꝉ ī docēdo. ⁊
ī docendo. aut maiora aut miora. primū eſt
vͥtutū. ſcōꝫ archangeloꝝ. ⁊ tertiū angeloruꝫ
Et patꝫ ordo qͣa plꝰ ē facere qͣꝫ docere ſiue
dicere. ⁊ reuelare maiora maius ē qͣꝫ reuela
re miora. Et penes hūc modū ſūpſit diſtin
ctionē tertie hierarchie Gregorius ⁊ Ber.
Ex his appꝫt ratō haꝝ diuiſionū. apparet
etiā diuerſificatio inter Gregoriū ⁊ Dio.
qͣa diuerſimode diſtictionē hierarchie cōſi-
derauerūt. iō ⁊ diuiſiōes ordinū in ipis diuer
ſimode aſſignauerūt. Sed cū utrūqꝫ horum
uel nō poſſit eē uerꝝ. ſ. ꝙ pricipatus ſit de
media hierarchia ⁊ infima. ⁊ ſimiliter uirtu
tes quin ꝯfundantur hierarchie⁊ ordines.
Tuꝫ q̄ritur qō iſtorū ſit uerius ⁊ cui magis
initendum eſt. ¶ Et vͦ ad hoc ꝙ magis
initendū eſt dicto Dionyſij. tum quia ipe
didicit ſicut dī a Paulo ⁊ ita tradidit ſicut
audiuit. tū quia Gregorius ī ꝯfirmationē
eoꝝ que de hac materia dicit ipiꝰ auctorita
tē iducit. tū etiā qͣa ſic ex p̄dcis pꝫ. Dio. di
ſtictōeꝫ hierarchiaꝝ ſūpſit pēs ea q̄ ſūt ipis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

angelicis ſpiritibus intrinſeca et eſſentialia et ideo ſic ordines diſtinxit ſicut habēt collocari in celis. Gregorius uero plus penſauit opa et officia. et ideo ſic diſtinxit ſm q̧ plus poteſt ualere ad eruditionem noſtram Nec unus contradicit alteri. nec uerbū alterius retractat. ſed aliū modum diſtinguendi aſſignat tum propter diuerſitatem conſiderationis in pricipio. tum propter diuerſitatem cōſiderationis in fine.

AD intelligentiam predictoruꝫ et eorum que Magiſter dicit i littera. ut uia inquiſitiua ꝓcedamus circa ordinem angelorum queruntur noue. ¶ Primo q̄rit̃ de ordinibus in cōperatione ad naturā ſubtractam. Secūdo in compatione ad cauſam cōpletiuā. Tercio in compatione ad diſpoſitiones preambulā. Quarto querit̃ quātū ad nominationē. Quīto quātū ad repationē. Sexto quantū ad p̄lationis euacuationeꝫ. Septimo quantum ad numerum. Octauo querit̃ i compatione ad ſuuꝫ oppoſitum. Nono et ultimo i compatione ad diſpatū.

PRimo igitur eſt queſtio de ordinibus angelorum in comparatione ad naturam ſubtractā. Et eſt queſtio utruꝫ angeli diuerſorum ordinum ſint diuerſarum ſpecierum per naturā. ¶ Et q̧ ſic uidet̃. Multiplicatio angelorū maxime manifeſtat diuinā potentiam et ſapientiā et bonitateꝫ. et maior multiplicatio ad maiorē ſpectat manifeſtationē. ſed maior ē mltiplicatio q̄ ē ſm numerū et ſpeciē q̄ꝫ q̄ ē ſolū ſm numerū. ergo i āgelis repitur utraqꝫ. ergo angelus differt ab angelo ſm ſpeciem. ſed maxime differūt angeli diuerſorū ordinū. ergo uidet̃ q̧ ſꝫ ſpeciē diſtinguantur. ¶ Itē angeli diuerſorum ordinum magis differunt q̄ꝫ angeli eiuſdem ordinis in ſimplicitate quod ē primuꝫ attributū. ergo pari ratione et in pſonalitatis diſtinctione. ergo cū angeli eiuſdē ordinis ſaltem differant numero. angeli diuerſorum ordinum differunt pluſq̄ꝫ numero. ſed maior differentia q̄ꝫ ea que eſt ſecūdum numerum non eſt niſi ea que eſt ſm ſpecieꝫ. ergo ꝛc. ¶ Si tu dicas q̧ differūt magis aliqua differentia accidentali. ſicut aqua diuerſorū fontium magis q̄ꝫ aqua eiuſdem fontis. ¶ Obicit̃ contra hoc. q̄a magis differunt in ſimplicitate eſſentie. ſed ſimplicitas eſſentie non eſt accidens angelo cū nullo modo poſſit intendi et remitti in eodem angelo. ſed eſt eſſentialis proprietas. ergo facit eſſentialiter differre. ergo idem qd̓ prius. ¶ Itē hoc uidet̃ a ſimili. cum ſint tria genera uiuentiuꝫ. ſcilicet uegetabilium et ſēſibilium et intellectualium. In genere eorū q̄ uiuunt uita uegetabili eſt ponere diuerſitatem non ſolum ſm numerum. ſed etiam ſm ſpeciem ſicut in plantis. Et ſimiliter in genere eorum que ꝑcipiant uitam ſenſibilem ſicut in animalibus. ergo pari ratione in his q̄ ꝑticipant intellectualem uitā ſicut in angelicis ſpiritibus. ſi ergo eſt ibi differentia ſecundum ſpeciem cum maxime attendat̃ angelorū differentia in diuerſis ordinib᷒. patet ꝛc. ¶ Itē ſicut corpa lumīoſa ſua uarietate decorāt celū et tn̄ ſūt oīa lumīoſa. ita āgeli ſuo mō decorāt ēpyreū. vn̄ dicit̃ aſtra matutia Iob. xxxix. ſꝫ lumiaria celi differūt ſpecie n̄ numero ſolo. q̄a habent opationes et impſſiōes oīo diuerſas ꝛ ſpeales. ergo pari ratione et angeli qui ſunt ornatus ēpyrei ¶ Cōtra omne quod ē ꝑpetuum ab origie diſpgitur. et quod appꝓximat origini colligit̃ et unit̃ ſic pꝫ i neruis. pꝫ etiā i lumie et i alijs. ſꝫ āgeli ſūt ꝓxi cauſe origiali omniū. ſ. deo. ergo dēnt haber̃ unitatē. ſꝫ nō poſſūt uniri ſm numerū. ergo dēnt ſm ſpeciē cōpletā. ¶ Itē cōtingit repire ſpiritualē ſiue rationalē naturā cōiunctā et ſepatā. ſꝫ cōiuncta nō ē niſi uni᷒ ſpeciei. ergo natura ſepata. Si tu dicas q̧ hoc ueit ex pte corpis. hoc ē nihil ē q̄a nō aīa ꝓpt̃ corp᷒ ſꝫ corp᷒ ꝓpt̃ animā. Et iterū q̄d ipediret corpora ſm ſpeciē diuerſa fuiſſe facta ab initō ſi ꝯgrueret ſpēs rōles eē ſm ſpēs diuerſas. ¶ Itē mltitudo āgloꝝ fcā ē ad illius ciuitatis plenitudieꝫ et ꝺcorē. ſꝫ i illa citate maxie attēdit̃ unitas et ānex᷒ et ꝯformitas. ergo cū ꝯforitas uni᷒ nāe faciat ꝯnexionē i charitate et ipſū adiuuet. ꝓpt̃ qd̓ etiam ut ſancti dicunt deus uoluit nō tantū homies facere ſimiles ſꝫ etiam oēs ex uno hoīe. ergo ꝛc.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item angelica natura eſt caput uniuerſi. ergo cum caput ſit rõne ſpẽi non vnꝰ indiuidui. et caput et ſtatus debet eſſe in vno. ſicut archa ↄſũmata eſt ĩ cubito. ergo maxime debet eſſe unitas. ergo ⁊ ſꝫm ſpẽm.

¶ Item ruina ãgelica repatur ꝑ homĩeꝫ q̀ eſt idem ſpẽ. ſi ergo ↄpetenter et ↄgrue repatur. uidetur tunc ꝙ oẽs ruentes fuerunt vnius ſpẽi. ſi de quolibet ordĩne ſũt lapſi. ergo omnes eiuſdẽ etiã ꝛc. ¶ Rñ. dñ ꝙ circa hoc duplex eſt opinio. et utraqꝫ ꝓbabilis. Una eſt ꝙ in angelis eſt diuerſitas ſꝫm ſpẽm et etiã genera ſubalterna. ut hierarchia ſit q̃ſi unũ genꝰ. et ordines tres faciãt ſpẽs. Et ad hoc ponendũ moti ſunt. tũ ꝓpter diuine bonitatis oſtenſionem. tũ ꝓpter ſimile in aliis creaturis. tum etiam ꝓpter gradus reptos in angelis. cum enĩ angeli eiuſdem ordinis aliquo mõ ſe excedãt uidetur ꝙ angeli diuerſoꝝ ordinũ et hierarchiaꝝ. a deo ſe excedant ꝙ etiam habeant in ſpẽ et genere diuerſitatem. Alia poſitõ eſt. ꝙ angeli oẽs ſunt eiuſdem ſpẽi. tũ ꝓpter illius ciuitatis unionem. tum ꝓpter vniuerſi ꝑfectõnẽ. Licet autem utraqꝫ iſtarum poſitõnũ habeat ꝓbabilitatem. q̃a tñ ꝑ ſcripturam nõ innoteſcit nobis diuerſitas opatõnum. et uidetur ꝙ illi q̀ aggreſſi ſũt hanc materiã determĩare ſicut Diony. diuina inſpiratõne ↄgnouerũt et officiũ ⁊ naturam. et ipſi dicunt ꝙ oĩa que ſũt oĩm ordinũ in oĩbus repiantur. licet magis excedentᷣ in uno. Uidetur magis theoloica et ꝓbabilᷣ poſitõ. niſi occurrat manifeſta auctoritas in ↄtrarium ꝙ omnes angeli ſũt eiuſdẽ ſpẽi. ſicut et omnes hoĩes et quemadmodũ ĩ hominibus ſũt gradus et ordines. et quo ad naturalia. et quo ad officia ↄmiſſa ſiue dignitates. et quo ad gratuita. ſalua tamen unitate ſpẽi. ſic intelligendũ eſt in angelis. Unꝺ ↄcedende ſũt rões ad hãc ptẽ ĩducte.

¶ Ad illð ergo qð obicitur ð mãifeſtatõe. dñ ꝙ deus nõ mãifeſtat bonitatem niſi ſaluo ordine ſapĩe ordinantis mũdum. et ſalua ꝓprietate nature. ſimilᷣ ſalua ↄdecentia et ꝑfectõne ciuitatis ſuꝑne. Qm̃ igiᷣ creatura ↄpletior in mũdo dat ei ↄſũmatõnem. ideo una eſt in ſpẽ. Rurſus q̃a ſupmuꝫ et optimũ ãgeli. qð ẽ deiformis intellectꝰ unũ eſt. nec habet ↄiunctõem cum inferiori. iðo natura ãgelica debet eſſe una. Rurſus qm̃ illa ciuitas debet eſſe unica et ꝑfecte reſtaurata. iðo debet eſſe una. Et he rões etiam poſſunt aſſignari ſuo mõ circa homĩes. Si quis aũt uellet ꝑ hoc oñdere ꝙ homĩes et angeli eſſent uniuſ ſpẽi. Dicemus ꝙ ãgeli nõ ↄiunguntur hoĩbus unitate nature. ſed obſequio beneficentie. et hõ ſimilᷣ ãgelo. quia ille iſtũ adiuuat. iſte illũ repat. qð non eſſet ſi eſſent eiuſdẽ nature. et ideo utriqꝫ ↄgruit ciuitati ſupne.

¶ Ad illð qð obicĩᷣ de magis et minus. dñ ꝙ intenſio ⁊ remiſſio ſꝫm ꝓprietates inſepabiles non uariant ſpẽm ꝑ ſe. etſi aliqñ ↄcõmitetur diuerſitatem ſpẽi in his formis q̃ ↄcernũt diuerſaꝫ mixtõem elementoꝝ. que attenditur ſꝫm q̃litates actiuas. ſicut dicĩᷣ calidũ in quarto gradu differre a calido in primo. ſimpliciᷣ autem loquendo nõ hꝫ ueritatem. qð patꝫ q̃a maior eſt intenſio et gradus in gratiis ⁊ premiis q̃ꝫ in naturalibus ꝓprietatibus. et tamen nõ differũt ſpẽ ſꝫ ſolum accidẽte. Nec ualet ſi non attenditur in eodem. ergo non eſt eſſentialis. ſicut nec ð gloria ¶ Ad illud qð obicitur ꝑ ſimile de aliis uirtutibus et de luĩnaribus. pꝫ Rñ ꝙ nõ eſt ſile. nec in re nec in rõne. in re non q̃a illa hñt diuerſas opatões ſpecificas. nõ ſic ãgeli. Rurſus illa ſunt ordinata ad diuerſas neceſſitates. angeli uero oĩes ad unum principale. Rurſus in uita ↄtemplatiua unitaſ. in actiua multiformitas. et habitatõ ãgeloꝝ eſt uniformis. et preterea magis diſtãt ab uno et ſummo. ideo ꝛc.

SEcũdo queritur que ſit diſtinctõnis ordinũ pꝛĩcipalis cauſa vtꝝ. ſ. ſit a natura uel a grã.

¶ Et ꝙ a natura uideᷣ ꝑ illð qð dicit Mgr̃ ĩ lr̃a. ſuꝑiores ſũt q̀ natura ſũt magis ſubtiles. et ĩtelligẽtia ãplius ꝑſpicaces. ergo ſi ordo attẽdiᷣ ſꝫm ſub ⁊ ſupra. uideᷣ ꝙ ordo ãgeloꝝ ſit a natura. ¶ Itẽ ſupra diſt. iij. In exordio ſue ↄdictõis alii ſuꝑiores alii ĩferiores ð ſapia ↄſtituti ſũt. ſꝫ qð habuerũt ab exordio ſue ↄdictõnis ẽ eis natale. ergo diſtĩctõ ordinũ ẽ in eis a natu.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item queciiq3 deus facit a primaria cō-
dictōne. facit in mō ſpē ⁊ ordine. ita q̄ iſta
ſūt naturalia unicuiq3. ergo nobiliſſimā cre
aturā. ſ. angelicā a principio ſue ɔdictōnis
debuit facere in pfecto mō ſpē et ordine. ſi
ergo hoc eſt a natura qđ eſt eis ab initio in
ditū. p3 ⁊c. ¶ Itē gr̄e gratūfacientis ē uni-
re et aſſimilare. ſi ergo qđ eſt principiū uni
endi nō eſt principiū ordinis diſtiguendi. ui
detur q̄ diſtinctō ordinū nō ſit a gr̄a. et eſt
a gr̄a uel a natura. ergo ⁊c. ¶ Contra hoc
obicit̄ p diffinitōe3 ordinis quam Mgr̄ po
nit in lr̄a. ordo eſt multitudo celeſtiū ſpūu3
qui inter ſe aliquo munere gr̄e ſimilant̄. er
go uidetur q̄ abſq3 munere gr̄e in angelis
nō ſit ordo. ¶ Item ſupmus oim ordinū ē
ordo ſeraphin. ſ3 ſeraphin ordo ē ab emi-
nentia dilectōnis et charitatis. ergo primus
et pcipuus ordo eſt a gr̄a. ſi ergo omes alii
ex illo pendent. uidetur q̄ nullus ordo i an
gelis ſit ſine dono gr̄e. ¶ Item troni dicū
tur ſicut dicit Greg. quia tanta diuinitatis
gr̄a replentur. ut in eis ſedeat deus. ſi ergo
deus non dicitur ſedere nec inhabitare niſi
p gr̄a3 gratumfacientem. ergo ordo trono
rum non eſt niſi a gr̄a. ergo pari rōne uide
tur de aliis. ¶ Item deus non pfert homi-
nem homi ꝓpter naturalia. ſed ꝓpter me-
rita. ergo ſi diſtinctō ordinū eſt ꝭm diuina3
acceptatōem. non eſt ꝭm naturalia ſed ꝭm
gratuita. ¶ Rñō. dō q̄ ſicut patet ex diffi
nitōne ordinis ſupra poſita. Ordo et eſt a
natura et eſt a gr̄a. ſed a natura tanq3 a p-
ambula diſpoſitōne. a gr̄a tanq3 a ɔplectia
pfectōe. hoc dico de illis ordinib⁹ ꝭm quos
attēditur diſtinctō Hierarchiaꝝ in ſupmis
ſpiritibus. ſicut manifeſte apparet ex officō
et actōne et nomiatōne ipoꝝ ordinum. int̄
quos pcipuus ordo eſt ordo ſeraphin q̄ de
nomiatur ab ardore dilectōnis. que non eſt
in angelis ɔſūmata et pfecta niſi p gr̄am.
Et ideo ɔcedo q̄ ordinum principalis di-
ſtinctō non poteſt eſſe a natura. ¶ Ad illō
ergo quod obicitur in ɔtrarium de duplici
auctoritate Mgr̄i. q̄ per naturam alii aliis
ſunt ſuperiores. dō q̄ hoc non cōcludit q̄
ordines ſint a natura. ſicut a cauſa ɔplecti-
ua. quia non quelibet ſupioritas et inferio-
ritas facit ordinem completum. ſed ea ſolū
in qua conſiſtit rerum ordinabilium cōple-
mentum. quantum ad offitium ⁊ ſtatum.
¶ Ad illud quod obicitur. q̄ modus ⁊ ſpe
cies et ordo eſt a natura. equiuocatō eſt in
ordine. ipe enim loquitur ibi de ordine quo
creatura dicitur ordinata per compatōnem
ipius ad finem. ordo uero angeloꝝ attendi
tur ꝭm precellentiam iporum ordinabilium
inter ſe. et hec completa non eſt inter ange
los natura cōſimiles. niſi per dona gratuita
capacitatem nature complentia. ¶ Ad illō
quod obicitur q̄ gr̄a vnit. ergo ordines nō
diſtinguit ſiue pficit. Dicēdum q̄ eſt loqui
de gr̄a quantum ad habitum. et quantu3 ad
vſum et quantum ad ſtatum. Etſi gr̄a gra
tumfaciens uniat et conformet quātum ad
habitum. quia omnes habituſ gratuiti ſunt
in omnibus. diſtinguit tamen quantum ad
vſum. ⁊ ordinat quantum ad ſtatum. p eo
q̄ diuerſificantur in diuerſis. et ſtatus uni⁹
in gr̄a eſt excellentior ſtatu alterius. et hoc
eſt q̄ facit in habentibus ɔſimilem gratia3
ordinem et gradum. et hoc modo ordinem
eſſe in angelis eſt intelligend.

Tertio queritur de ipis ordini-
bus q̄ntum ad diſpoſitōe3 pre
ambulam. et cū hoc ſit natura
liū capacitas et pcellentia. Eſt
queſtō utꝝ ꝭm maiorē capacitatē naturaliū
dent̄ a deo maiora dona gratuita. ¶ Et q̄ ſic
uidet̄. p illō qđ dicit̄ Math. xxv. dedit vni
cuiq3 ꝭm ꝓpriā uirtutē. ɔſtans eſt q̄ loquit̄
ibi ð dato ſupaddito nature. ergo ſi ꝭm uir
tutē nature ɔdit. uidet̄ q̄ ꝭm meliora natu
ralia ſūt ⁊ maiora gratuita. ¶ Itē Mgr̄ ſu
pra. diſt. iij. Qui natura magis ſubtiles et
ſapiā pl⁹ pſpicaces creati ſūt. hi maioribus
gr̄e munerib⁹ pditi ſūt. et hoc ipm dicit in
lr̄a. ergo uidet̄ q̄ maior gr̄a det̄ ꝭm maio-
ra naturalia. ¶ Itē ad hoc uidet̄ eē rō. mate
rie diſpoite ad formā ꝭm q̄ digni⁹ ⁊ meli⁹
diſponit̄ de⁹ nobiliorē dat formā. ergo cum
naturalia ſint ſic diſpoſitōes q̄dā ad gratui
ta q̄nto q̄s h3 meliora naturalia. tāto deus
dabit ei maiora dōa gratuita. ¶ Itē rō q̄re
de⁹ n̄ dat gr̄a3 ē. q̄a hō n̄ accipit. ergo cum
ipe ſit ſp ꝓmpt⁹ ⁊ pat⁹ dōa ſua liberaliſſie
ifūdere. ⁊ liberalitas ſupexcedat oē3 capaci
tatem. uidet̄ q̄ de capacitate nihil dimittat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vacuũ qñ quis plene ſe cõuertit ad eum. et
ſi hoc, reſtat ꝙ qui maiora habet naturalia
cum maioris gratie ſit capax maiorez etiã
habebit gratiaz. Et hoc uidetur ſonare uer
bũ platonis dicentis. ꝙ dedit uniciꝗ; bea
titudinis q̃ntũ capax erat. ¶ Itez ſicut grã
eſt diſpoſitõ ad gloriam ita bona natura ẽ
diſpoſitõ ad gratiam. ſ; deus ei q̇ h; ãplio
rem grãm ampliorem dat gloriã. . ergo ei
qui hab; meliora naturalia dat maiora gra
tuita. Si tu dicas ꝙ non eſt ſimile. q̇a grã
meretur gloriã non ſic natura grãm. oñdit
tũc quia qualiſcũq; ſit ꝯpatõ diſpoſitõnis.
hoc tamẽ uerꝝ eſt. q̇a gloria pfecte ꝯplet na
turam ita ꝙ nullus in ea remanet appetit⁹
incõpletus. ſi ergo gloria implet nature ca
pacitatem. aut natura magis capax magis
habebit de gloria. aut non erit glorificata.
ſi ergo ſm maiorem capacitatem nature ẽ
maioritas glorie et q̃ntitas glorie corrñdet
q̃ntitati gratie. ergo ſm maiorem capacita
tem naturaliũ attenderetur maioritas grẽ.
¶ Item finis imponit neceſſitatem his q̃
ſunt ad finem. ſ; natura facta eſt ppter glo
riam. nõ ecõuerſo. ſi ergo deus pſciens et
p̄deſtinans facit aiam ad hoc ꝙ eam glori-
ficet. tantam dabit ei naturaliũ capacitatez
q̃ntã ſcit ſe ei daturꝝ gloriã. aut ſi ultra tri
buat. faciet aliquid fruſtra. ꝙ ſi hoc ẽ falſũ
reſtat ꝙ capacitas nature et q̃ntitas glorie
ſe ꝯmentiantur. ergo redit idem qḋ prius.
¶ Cõtra. Ecc. j. ſm datũ ſuũ p̄bet illã dili
gentibus ſe. ergo uidetur ꝙ diſtributõ ſa-
pientie et gratie non penſatur ex pte ſuſci
pientis. ſed ex pte dei ꝯferẽtis. ¶ Itẽ poſ-
ſibile eſt eum q̇ meliora h; naturalia nihil
hr̃e de grã. et oĩ tempe uite ſue carere grã.
eum uero q̇ habet miora naturalia abunda
re in grã. ꝙ ſi hoc eſt uerꝝ. ergo non eſt di
ſpenſatõ grẽ ſm mẽſurã naturaliũ. ¶ Itẽ
deus dat gratiam homi ſm ꝙ ſe p̄parat. er
go ſi habens miora naturalia frequenter ſe
melius p̄parat q̃; habens maiora. ergo ui-
det᷑ ꝙ maiora ſuſcipiat dona gratuita q̃s-
uis miora habeat naturalia. ¶ Item q̇ me
liora h; naturalia frequent᷑ remanẽ; in ſtatu
impfectõis. q̇ uero miora frequent᷑ aſſumit
ſtatũ pfectõis ſiue religiõis. ergo ſi maior ẽ
gratia in pfectis. pat; q̄ẽ. ¶ Itez grã in no-
bis nullã potentiã ita principalit᷑ reſpicit ſi
cut arbitrii libertatẽ. ſ; libertas arbitrii eq̄-
liter eſt in oĩbus. ſi ergo maior ẽ in uno q̃;
in᷑ alio. nõ ẽ a natura ſ; magis a diſtribuõe
diua. ¶ Itẽ diſtributõ grẽ dei pcedit ex ui-
ſceribus pietatis et miſericordie. ſ; mĩe eſt
magis ꝯpati ei q̇ magis miſer ẽ. ceteris pa
rib⁹. et q̇ magis indig;. ſi ergo ille q̇ habet
miora naturalia. indiget magis ſuſtentari a
grã q̃; q̇ h; meliora. ergo ubi nulla merita
uel demerita p̄cedũt. deus ei q̇ miora h; na
turalia deb; dare maiorẽ grãm. ergo diſtri
butõ grẽ nõ ẽ p̄ciſe ſm maiorẽ capacitatez
nature. ſ; ſm bñplacitum pietatis diue.
¶ Rño. Ad p̄dictoꝝ intelligẽtiã ẽ notãdũ.
ꝙ grãz dari ſm maiorẽ capacitatẽ natura-
liũ põt intelligi tripliciter. aut ita ꝙ hoc qḋ
ẽ li ſm. dicat efficatiã cãũtatis. ⁊ ſic ſm oẽs
ẽ falſũ. q̇a naturalia ñ ſũt cã grẽ. aut ita ꝙ
dicat diſpoſitõẽ; ꝯgruitatis. et ſic ubi nõ eſt
obſtaculũ ſm oẽs ẽ uerꝝ. q̇a natura bona de
ꝯgruo diſponit ad grãm. aut ita ꝙ dicat diſ
poſitõez neceſſitatis. et ſic ſm ꝯmũez opi-
nionẽ ẽ falſũ. et a doctorib⁹ reprobatũ. tum
ſm aliquoꝝ opiniõẽz aliqñ poſitũ ẽ tãq̃; ue
rũ. Rõ aũt huius poſitõis fuit iſta. ipi enim
ponebãt ꝙ grã non erat aliud q̃; de⁹. et ꝙ
charitas non eſt aliud q̃; ſpũs. ſ. ꝙ intenſio
grẽ uel charitatis nõ erat niſi ſm maiorem
deputatõez aĩe. et remiſſiõez ꝯcupie q̃ ob-
ſiſtit ne anim⁹ poſſit pfecte ₒo uniri. et idõ
ꝯcupia oĩno extincta aĩa tm̃ unit᷑ ₒo q̃ntũ
ei⁹ p̄t eleuari natura. et tãtã dicit᷑ hr̃e gra-
tiã. et ideo ponebãt ꝙ finalit᷑ aĩa q̄ meliora
habebat naturalia. maiorẽ hr̃et grãz. ſ; hu
ius poſitõis fũdamentũ iprobatũ ẽ i pmo li.
diſt. xvij. et ãpli⁹ iprobabit᷑ ĩfra diſt. xxvj.
ipa aũt poſitõ de ſe iprobabil ẽ. et ꝯtra bo
nos mores eẽ uidet᷑. dũ tm̃ tribuit ei q̇ labo
rat pax et paꝝ ₒo ſeruit q̃ntũ ei q̇ magis.
imo pl⁹ ſi maiora habeat naturalia ⁊ pſeue
rat i grã. qḋ oĩno abſurdũ ẽ. et p rõẽs pce-
dẽtes iprobatũ. Et idõ ꝯcedẽde ſũt rõẽs q̇
hoc oñdũt. ultia tñ rõ nõ cogit. q̇a i diſtri-
butõe grãꝝ nec capacitas nature nec ei⁹ idi
gẽtia pricipalit᷑ pẽſat᷑. ſ; diue poſitatõis diſ
poſitõ ⁊ menſura. ſm quam partitur deus
menſurã fidei. ſicut Apoſtolus dicit. ſm
ꝙ in ſua predeſtinatione menſus eſt ei.

¶ Ad illud ergo qḋ obicitur in ↄtrariū. ꝙ
dedit vnicuiqꝫ ſm ꝓpriam uirtutem. ḋḋ ꝙ
ſm dicit ibi ſolūmō cauſam diſponentē de
ↄgruo. et iteꝝ uirtus ibi uocatur conat⁹ cor
dis. q̇ non ſolum dicit capacitatem ſꝫ etiam
actualem ꝑparatōꝫ. ⁊ iḋo auctoritas illa nō
cogit. ¶ Ad illḋ qḋ obicitur ḋ auctoritate
Mgr̄i. Similiꝛ ḋḋ ꝙ ibi dicit diſpoſitōeꝫ ḋ
ↄgruo. et magis ↄgruam diſpoſitōeꝫ dicit
circa angelos q̄ꝫ circa homies de quib⁹ loq̇
tur Mgr̄. boni eni qui ad deum ↄuerſi ſūt
ſm hoc plures ſe ꝑparauerūt ſm ꝙ melio-
ra naturalia habuerūt. q̇a quilibꝫ mouebaꝛ
in deum ſm totū cordis conatū. cum nō ha
beret retardatiuū. non ſic aūt eſt in hoib⁹.
et iḋo auctoritas illa exponi debet. amplia-
ri non debꝫ. ¶ Ad illud qḋ obicitur. ꝙ me
terie melius diſpoſite imprimit deus nobi-
liorem formam. ḋḋ ꝙ nō eſt ſimile. q̇a ma
teria diſponitur ad formā naturalem diſpo
ſitōe que eſt neceſſitas. ſꝫ maior capacitas
naturaliū non diſponit ad maiorem gr̄am.
diſpoſitōe neceſſitatis ſꝫ ſolū ↄgruitatis. ⁊
quia diſpoſitō ↄgruitatis multis mois pot
impediri. ſiue ꝑ oppoſitū ſiue ꝑ maiorē cō
gruitatem que pōt ex aliquo accidenti ſup
uenire in alio. iḋo illa rō nō ↄcludit. ¶ Ad
illud qḋ obicitur. ꝙ hō non hꝫ gratiam q̇a
non accipit. ḋḋ ꝙ ueri eſt. ſꝫ ex hoc non ſe
quitur ꝙ ideo habebat gratiam q̇a accipit.
ſicut dicit Anſel. q̇a in priuatiuis ⁊ ↄtradi-
ctorie oppoſitis nō tenet ↄſequentia in ipo
ſꝫ in ecōtrario. et ideo ſicut nō ↄceditur ꝙ
maiorem habet gr̄am quia accipit. ſic nō ē
ↄcedendum ꝙ maiorē habeat gr̄am ex ma
iori capacitate. ¶ Ad illḋ qḋ obicit. ꝙ na-
tura diſponit ad gr̄am. ḋḋ ꝙ ſic dicebatur
ꝙ non eſt ſimile. q̇a natura nō ſic meretur
gr̄am ſicut gloriā. ¶ Ad illḋ uero qḋ ſub-
iungit ꝙ gloria ꝑficit totam capacitatē na-
ture. ḋḋ ꝙ ſicut forma ꝑficit capacitatē ma
terie non ſimpliciter. ſꝫ ꝓut exigit diſpoſi-
tio ſupinducta. ſic gloria ꝑficit naturā non
ſimpliciter. ſꝫ ſm ꝙ exigebat gr̄a que pri⁹
li. ar. data erat. cū aūt ſic ꝑficit ſufficienꝛ ꝑfe
cta ē. q̇a rectitudo iuſticie limitat appetituꝫ
nature ut ñ ultra appetat. qm̄ gr̄a ꝓmeruit
maxime cū plene ſufficiat qḋ deus ſibi re-
tribuit. ¶ Ad illud qḋ ultimo obicitur. ꝙ
capacitas nature ordiatur ad gloriā finaliꝛ.
ḋḋ. ꝙ ſic ordinatur a deo vt tam̄ ſuppona
tur diſpoſitō ex pte uolūtatis nature. Vnō
ſicut homo q̇ capax erat beatitudis ꝓpter
beatitudinem factus. ꝑ deordinatōem uolū-
tatis deputatur eternis ſupplitiis. ⁊ perdit
gloriam. ſic homo q̇ maioris beatitudis ca
pax erat. q̇a nō ex totis uiribus ſuis ſe diſ
ponit ad gr̄am. minorem aſſequiꝛ gloriam
quā aſſequaꝛ ali⁹ mioris capacitatis q̇ ma-
gis ſe diſponit ad gr̄am nature. ſequitur ꝙ
aliquid ſit ibi fruſtra. q̇a ex hoc oñdit deuſ
q̄ntum poſſit gr̄a ſupra naturā. Verūtamē
hoc in bonis angelis nō habet inſtantiā. cū
eni totis uiribus ſe diſpoſuerint ad gratiā.
ſm ꝙ habuerūt meliora naturalia data ſūt
eis maiora gratuita.

Quarto queritur de ordinū no-
minatōne. ſup qḋ dicit Gre.
ꝙ vnuſquiſqꝫ ordo ab eo ḋno
minatur qḋ plenius accepit in
munere. ¶ Obicitur aute ↄtra hoc. q̇a qo
nō ↄtingit ↄgnoſcere nō ↄtingit nomiare.
ſꝫ angelici ſpus ſūt nobis ignoti. ergo ſunt
innominabiles. Si tu dicas ꝙ ipi ſe nobis
notificant dum reuelant. tunc ex hoc ſequiꝛ
ꝙ vno ſolo nomie debeant nomiari. ſic eni
nomiamus ſicut ↄgnoſcimus. ergo ſi ꝑ re-
uelatōem ↄgnoſcimus. oēs debemus nomia
re et dicere reuelatores. ergo nō eſt ibi po-
nere nominū diſtinctōnes. ¶ Item a digni
ori debꝫ fieri denomiatō. ſꝫ charitas eſt ex
cellētiſſimū donū qḋ eſt in āgelis. ergo oēs
debent denomiari a charitate. igiꝛ oēs dn̄t
dici ſeraphin. ¶ Item oia dona ſūt oibus
ↄmunia. ſicut dicit Gre. et Mgr̄ in lr̄a. ſꝫ
denomiatō angeloꝝ ordinū ſit a donis gra
tuitis. ergo oia nomia coꝝ debent eē ↄmu-
nia quēadmodū et dona. ¶ Item ſi vnuſ-
quiſqꝫ ordo denīaꝛ ab eo qḋ pleni⁹ accepit
i munere. ⁊ ſupm⁹ ordo oia dona gr̄aꝝ ple
ni⁹ accepit quā ordies iſeriores. ergo debet
ḋnomiari ab oibus donis. ergo hab̄ebit no
mia omniū ordinū ſicut dona. ¶ Itē ſi dici
tur ordo denominari ab eo quod pleni⁹ ac
cepit in munere. aut exceſſus plenitudinis
dicitur reſpectu alioꝝ ordinum. aut reſpe-
ctu aliorum donoꝝ. ſi rſpectu alioꝝ ordinū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cum ordo inferior in nullo dono aliquez ſu
perioꝝ ordinũ excellat a nullo debz denomi
nari. ſi aũt dicitur r̃ſpectu alioꝝ donoꝝ. tũc
aut dona angeloꝝ erũt inequalia. aut a nul-
lo fiet denomiatõ. ſʒ dona gratiaꝝ in eodẽ
ſunt equalia ſicut infra patebit in tercõ. er-
go a nullo donoꝝ poteſt denomiari iferior
ordo. ¶ Item in imagine reformata dilectõ
adequatur ꝯgnitõni. ergo ſi ordo cherubin
denomiatur a plenitudine ſcientie. erit i eo
ſimiliter plenitudo dilectõnis gratuite. er-
go nomen cherubin et ſeraphin eidem or-
dini angeloꝝ debet attribui ⁊ non aliis.
¶ Item cum ordo cherubin denominatur a
plenitudine ſcientie. aut reſpectu inferiorũ
aut reſpectu ſupioꝝ. non reſpectu inferioꝝ
q̃a talis ꝯgnitõ in eis nõ eſt nobiliſſima. de
nomiatur ergo a ꝯgnitõe reſpectu ſupioꝝ
ſed hec ꝯgnitõ eſt ſapientia. ergo denomi-
natur a plenitudine ſapientie. ſʒ ſapiẽtia ẽ
excellentiſſimũ omniũ donoꝝ. ergo cheru-
bin denominatur ab excellentiſſimo dono.
ergo uidetur ꝙ ſit ordo ſupmus. vel ꝙ di-
gnior ordo nõ denomietur a digniori noie.
¶ Item cum angeli habeant quedaz noia
que ſunt eis ꝓpria. quedam que ſunt ꝯmu
nia. quedam q̃ ſunt ꝓpria et poſſunt eẽ cõ
munia. queritur que ſit iſtoꝝ nominũ ratio
et differentia. ¶ Rño. Ad hoꝝ intelligentiaʒ
eſt notandum. ꝙ angeli nominari poſſũt ꝑ
ea que ſunt eis naturalia. nomiari etiã pñt
ꝑ ea que ſũt eis gratuita. nomiari etiã pñt
ꝑ aliqua q̃ quodamõ ſũt eis naturalia quo
dammõ gratuita. Si denomiantur ꝑ ea que
ſunt eis naturalia. cum eoꝝ natura non ino
teſcat nobis in ſingulari ſʒ in ꝯmuni. ſic ha
bent nomiari nominibus ꝯmũib⁹ ſumptis a
natura ⁊ forma ꝯmuni. Et hoc dupliciť. uel
a ꝯmuni remoto et ſic dicũtur celeſtes eſſẽ
tie. vel a cõmuni ꝓpinquo et ſic dicũtur ce-
leſtes ſpũs. Si autem denomietur ſm dona
gratuita. ſic q̃a in ipis differentem hñt ſta-
tum et gradum et ita diſtinctõem. ſic ꝑ illa
habent ordines nominari nominibus ꝓpriis.
ꝓpriis inquam ſiue reſpectu donoꝝ ſiue re
ſpectu alioꝝ ordinũ. ſic dicuntur ſeraphin ⁊
troni. Si autem fiat denominatõ ab hiis q̃
poſſunt eſſe naturalia. vno mõ accipiendo
naturalia. et alio mõ accipiẽdo gratuita. ſic

nomina poſſunt eſſe ꝯmunia et ꝓpria. noia
inquam ꝯmunia bonis et malis. ⁊ ꝓpria bo
nis. ſicut principatus et ptãtes que ſi dican
tur a naturali ꝓprietate ꝯueniũt demonib⁹.
ſi uero a dono gratuito ꝯueniũt ſanctis ſpi
ritibus. uel ꝯmunia oibus ordinibus. ſ ꝓpria
uero aliquibus ſicut angeli et uirtutes. Si
eni dicantur a naturalibus donis. vtpote a
ſimplicitate ſciẽtie. et fortitudine potentie.
ſic q̃a hec duo ſũt in oibus omnes poſſunt
dici angeli. ſ. habiles ad reuelandũ. oẽs etiã
virtutes. i. fortes ad opandum. Si autez di
cantur a dono gratie ſm ꝙ ſũt ad hec offi-
cia ſpecialiter deputati. ſ. ad miſteria reue-
landa et miracula facienda. ſic ſũt quorũdã
ordinũ nomia ꝓpria. Ex his igitur colligit
ꝙ denomiatõ angeloꝝ q̃ntum ad nomia ꝓ
pria ſingulis ordinibus ſumpta eſt a donis
gratiaꝝ. ſm diuerſos ſtatus et gradus in q̃
bus diſtinguũtur et ordinanť ſicut ꝓdictuz ẽ.
¶ Primo mõ aũt accipiendi noia illa. tria ſũt
ꝯſideranda. Primũ quidem ꝙ vnũ donum
dignius ẽ altero. ſicut charitas dicitur eſſe
donũ excellens inter alia. Scdm uero eſt
ꝙ ordo ſupior in oibus donis excellit infe-
riores. Tertiũ uero eſt ꝙ denomiatõ debʒ
fieri a digniori. ſm hoc igitur cum nouem
ſint ſtatus in quib⁹ ordines angelici habeãt
diſponi ſm differentes gratuitoꝝ ꝑcellẽtiã.
ordo ſupmus uendicat ſibi nomẽ a digniſ-
ſimo dono et ſtatu. ordo ſequens a dono ⁊
ſtatu magis accedendo ad ſũmũ. et hec eſt
plenitudo ſciẽtie. et ſic de aliis deſcendẽdo
uſq; ad infimũ. vñ in denomiatõe ꝯſide-
ratur duplex exceſſus. et doni ad donuz. ⁊
ordinis ad ordinẽ. et iſtõ vult dicere Gre.
ꝙ vnuſquiſq; ordo eius rei cenſetur noie
quã plenius accipit in munere. plen⁹ inquã
reſpectu inferioꝝ. niſi donuz illud ſit tante
dignitatis et excellẽtie ꝙ ab ipſo debeat de
nomiari aliquis ordinũ ſupioꝝ. ſicut pʒ q̃a
ordo cherubin plenius accepit charitatẽ q̃
aliquis inferioꝝ ordinũ. ab ipa tamẽ nõ de-
nomiatur. q̃a cum ſit donũ ꝑcellentiſſimuʒ
excellentiſſimo ordini appropriať. His ui-
ſis facile eſt reſpondere ad obiecta. ¶ Ad
illud eni qd̃ obicitur ꝙ non ſint noti. dĩo ꝙ
uerũ eſt de ꝯgnitõne que eſt ꝑ acquiſitõeʒ.
ſed nõ eſt uerũ de ꝯgnitõe q̃ ẽ ꝑ reuelatõʒ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qualiter cognouit beatus Paulus. ⁊ beatus
Jo. euangeliſta. ⁊ ideo ipſi potuerunt de-
nominare ⁊ alios erudire. ſicut Paulus eru
diuit Dionyſiū. omniū tñ angeloꝝ nomina
ſumpta ſūt de ſacra ſcriptura. ſicut ſeraphi
de Eſaia. vi. cherubin de pſal. et de alijs
locis ſcripture. throni de Dañ. vij. dñatio-
nes. principatus. poteſtates. virtutes ex di
uerſis locis epłaꝝ Pauli. angeli ⁊ archāgeli
tam ex nouo q̄ȝ ex ueteri ex diuerſis locis
qm̄ igitur ſacra ſcriptura fuit diuinitus iſpi
rata. non humanitus adinuenta impoſitio
noīm̄ angelicoꝝ potius fuit ex dei reuela
tione q̄ȝ ex hūana inueſtigatione. ¶ Ad illō
quod obicitur ꝙ denoiatio debet fieri ad di
gniori. dō ꝙ non ſolum hoc attendendum
eſt ꝙ denoiatio rei fiat a digniori. ſȝ etiam
ꝙ nomen quod pluribus conuenit attribuat᷑
digniori. ⁊ ideo q̄uis omēs ordines a dono
charitatis ⁊ ardoris denoiari poſſēt. qa tñ
donum illud in ſupremo ordine precellit. ſo
lus ille ordo ab eo debet denoiari. ¶ Ad il
lud quod obicitur ꝙ omnia dona omnibus
ſunt cōia. dō ꝙ ſicut ſupra tactum fuit. Et
ſi ſit in donis cōitas quantum ad habitum
eſt tamē diſtinctio quantū ad ſtatum. deno
minatio aūt nō ſolū reſpicit ſubſtantiā ha-
bitus. ſed etiam p̄cellentiam ſtatus. ¶ Ad
illud ꝙ ordo debet denoiari ab eo mune
re quod plenius accepit. dō ꝙ hoc nō intel
ligendum eſt de omni eo quod plenius acce
pit. ſed de eo qō pleni⁹ accepit. ⁊ eſt in ipo
digniſſimū. maxime ſi ille ſit ordo digniſſi
mus. et ſi ordo ſit immediate ſequēs illum
debet denominari ab eo qō immediate ſe
quitur precellentiſſimū donū. ⁊ ſic conſeqn
ter deſcēdendo uſqȝ ad īfimū. Et ſic patet
Reſponſio. et ad hoc et ad ſequens. quoni
am ſupremus a ſupremo debuit deno-
minari. quia illud digniſſimū eſt et pleniſſi-
me accepit. Infimus uero ab infimo dono.
quia cū in omnibus excedatur ab alijs no-
men ſumptū a dono ultimo ſibi debuit re-
liqui. non quia illud plenius alijs poſſideret
ſed quia alij denominati ſnut ab eo quod
plenius poſſidebant. ex hoc conſequenter
factū eſt ut infimus ordo denominaretur ab
īfimo dono. ¶ Et ſi obicit᷑ ꝙ unū donū nō
eſt excellentius alio. quia dona ſūt equalia

Dicendū ꝙ et ſi ſint equalia intēſione. ni-
hilominus tamen eſt in eis p̄rogatiua alic⁹
excelentie. ſicut charitas dicitur ab apoſto.
maior eſſe fide ⁊ ſpe. ¶ Ad illud quod obi
citur ꝙ vbi maior eſt cognitio maior eſt di
lectio. dō ꝙ verū eſt adminus in gloria. vñ
ſicut ſeraphin eſt maior plenitudo dilectōis
ita ē amplior plenitudo cognitionis. nec che
rubin dicūtur. quia ſit in eis amplior pleni-
tudo cognitionis ſimpliciter. ſed reſpectu i
ferioꝝ ordinuȝ. ¶ Ad illud qō obicitur ꝙ
donū ſapientie eſt excellentiſſimū. dō ꝙ ſa
pientia ſm ꝙ eſt donum excellentiſſimum
ē dicta a ſapore nō a ſape. ⁊ ita icludit chari
tatem. ſed ſapientia ſiue ſcientia a qua dno
minatur cherubi nomiat dei cognitionem q̄
⁊ ſi ſit nobiliſſima cognitio ⁊ ordiata ad af
fectum. ⁊ ideo poſſit dici ſapientia nō tamē
ē ita nobilis ut dilectio a qua eſt ſapor. Et
ideo in illa ratione in noie ſapientie fit eq-
uocatio. ¶ Ad illud quod ultimo queritur
iam patet Rñio ex predictis.

QUinto queritur de ordinum
repatione. Et querit᷑ vtꝝ ad
ſingulos ordines angeloꝝ fiat
aſſūptio ſaluādoꝝ. ¶ Et ꝙ ſic ui
detur ſup illō pſ. conſtitues eos principes
ſup oēm terram. Dicit glo. elegit paupes
ut exaltaret ad ordines celi qui fiūt ex ho-
minibus et angelis. ¶ Itē ſup illud Joſue
prio. oēm locū quē calcauerit pes ueſter ⁊c.
dicit gloſa ſi diabolū uicere potuero. ſi me
ruero ut eum conterat de⁹ ſub pedibus me
is. conſequenter locum eius in celo habebo
ergo ſi diabolus fuit de excellētiſſimo ordi
ne. ſicut ſupra mōſtratū fuit. diſt. vj. uidet᷑
ꝙ homo poſſit aſcendere ad ſupremū or
dinem angelorū. ¶ Itē ruina angeloruȝ re
ſtauranda eſt. aut ſuperna ciuitas remane-
bit iperfecta. ſed nō reſtauratur ex ange-
lis quia caſus angelorū eſt irreperabilis. er-
go reſtaurabit᷑ ex hominibus bonis. ¶ Itē
diſtinctio ordinum pricipaliter uenit ex do
nis grattarum. ſed in uia uidemus ꝙ aliqui
aſſimilantur ſeraphin in uſu gratie. aliqui
cherubin et ſic de alijs. ergo ſi deus retri-
buit unicuiqȝ ſm qō meruit. uidetur ꝙ ad
diuerſos ordines angelorū homines debēt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

aſſumi. ⁊ ex eis ãgeloꝝ ordines reſtaurari.
¶ Contra maior eſt unitas ĩ ſuperna hieru
ſalem q̃ʒ in eccleſia militanti. Sed nunc in
uia ordo hominum nõ admittit itra ſui uni-
tatem diuerſum in natura. ergo uidetur cũ
hõ differat ſpẽ ab angelo ꝗ ex ãgelis ⁊ ho
minibus non debeat fieri unus ordo ¶ Jteʒ
ſicut ordo notat quandam differentiam iter
eos qui ſunt ordinum diuerſoruʒ. ſic ponit
ↄueniențiam inter eos qui ſunt eiuſdem or
dinis. quod patet ex ipſa diffinitiõe ordinis
ſed plus differt homo ab angelo q̃ʒ differt
ordo infimus a ſupremo. ſi ergo ãgelus ſu
perioris ordinis ⁊ infimi non poſſunt in eo
dem ordine collocari. multo minus de hoi-
nibus ⁊ angelis idem ordo integrari ¶ Jtẽ
corpus nunquam ſublimatur ad dignitatem
ſpirit⁹. ergo nunq̃ʒ debʒ ibideʒ collocari cor
pus humanũ vbi collocatꝰ ſpirit⁹ ãgelicus
cum ſemper ſit mi⁹ dignũ q̃ʒuncũq̃ʒ glo-
rioſũ. ſi ergo qui conueniũt in ordine cõue
niunt in ſedium collocatõne. videtur ex ho
minibus ⁊ angelis eundẽ ordinẽ cõſtare nõ
poſſe. ¶ Jteʒ angelus ĩ naturali capacitate
excellit animã. ſed gr̃a data eſt angelis ſʒm
ſue nature capacitatẽ. ſicut ſupra dictũ fuit
et mgr̃ dicit in lit. ergo cum non poſſit dari
gratia animabus ſupra ſuã capacitatẽ. nũq̃ʒ
poſſunt anime ⁊ angeli ĩ gratuitis adequari
ergo nec ex eis idem ordo cõſtitui. ¶ Rñeo
Ad predictoꝝ intelligentiã ẽ notandũ ꝗ ſic
predictuʒ fuit. ad perfectionẽ ordinis duo cõ
currunt. natura. ſ. et gratia. natura tãq̃ʒ fun
damentũ et diſpõ. gratia uero ut ↄplemẽtũ
et cõſũmatio. Et quia aliquid tũc dicitur eẽ
ſʒm quid quando ẽ in ſola diſpõne. tunc eſſe
ſimpliciter q̃ndo ẽ in ſua pfectione cum de
mones et angeli in naturalibus conueniãt.
dicũtur aliq̃ndo demones fuiſſe de diuerſis
ordinibus angeloꝝ. q̃ʒuis nũq̃ʒ plene fuerit
in aliquo ordĩe. vnde hoc ĩtelligitur ſʒm q̃d
nõ ſimpliciter. quia uero homĩes poſſũt ad
eminentiã gratie et glorie in qua ſũt angeli
eleuari. poteſt ex hoibus ⁊ angelis ordo cõ
ſtitui. quia q̃ʒuis nõ conueniant in natura. aſ
ſimilantur tamen ⁊ eq̃ntur in gratia. et per
hũc modũ repatur angeloꝝ ruina ¶ Et ſi tu
obicias ꝗ nõ poteſt eſſe conformitas ĩ per-
fectiõe ubi non ẽ conuenientia in preãbula

diſpõne. vñ ꝗ hoc nõ habet locuʒ in propo
ſito. quia illud ueꝝ eſt ĩ diſpõne neceſſitatis
nõ aũt in diſpõne ſoli⁹ ↄgruitatis. Cõcedẽ
dũ eſt igitur ꝗ ſicut de ſingulis ordinibus
aliqui ceciderunt. ſic etiam ſinguli ordines
per homĩes reſtaurabũtur. ſicut prime ra
tiones oſtendũt. ¶ Ad illud ergo qđ obicit
in contrariũ. ꝗ ad vnitatem eccleſiaſticam
nõ admittit homo rem alterius ſpeciei. vñ
ꝗ nõ eſt ſimile. quia nullũ aĩal inuenire põt
homo ſibi ſimile ĩ ↄformitate rõnis. homo
aũt ⁊ angelus in pticipatione rationis ↄueni
unt. et quod plus eſt in deiformitate glorie
Et ideo poſſunt in eandẽ ſocietatẽ et eiuſ
dem ſocietatis ordinem cõuenire. cũ maior
ſit vnitas uoluntatũ q̃ʒ facieꝝ. et plus facit
ad unitatem pacis. et ſocietatis ⁊ ordinis cõ
ſeruandã. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝗ plus
differt homo ab angelo ⁊c. vñ ꝗ ueꝝ ẽ de
deiformitate que opponitur vnitati nature
ſed nõ eſt ueꝝ de diſformitate que opponit
unitati gratie in ſtatu et dignitate. vnitas
autem ordinis plus reſpicit hanc pcedentẽ.
et ideo illud nõ ualet. ¶ Ad illud quod obi
citur ꝗ corpus nõ ſublimatur ad dignitatẽ
ſpiritus. vñ ꝗ ueꝝ ẽ. ſed ex hoc tamen nõ
ſequitur ꝗ nõ debeat locari cum angelis. ſi
cut enim in ſtatu uie et meriti anima ſequi
tur locum corpis. et in terra habitat cuʒ ſit
nata eſſe ſurſum. ſic econtra in ſtatu patrie
et premii corpus ſequitur locũ ſpiritus. et
ibidem erit ubi natus eſt eſſe ipſe ſpiritus.
nõ propter ſe ſed ppter eum cui coniũgit.
et ideo in eiſdem ſedibus locatur cum ange
licis ſpiritibus. ad quoꝝ dignitatẽ p gratiã
ẽ humanus ſpiritus ſublimatus. ¶ Ad illđ
quod obicitur ꝗ angelus habet capacitateʒ
maiorem q̃ʒ anima. vñ ꝗ ratio illa calũnia
bilis ẽ. et quantũ ad maiorẽ. et q̃ʒtum ad aſ
ſumptiõeʒ. quãuis. n. angelus excedat aĩaʒ
in naturalibus ſʒm compationeʒ creature ad
creaturã. tamen ſʒm ↄpationẽ ad trinitatem
ſũmaʒ cuius ẽ imago angelus et anima. nõ
oportʒ eſſe precellentiam. cuʒ magis uide⁹
humanam naturã exaltatam q̃ʒ angelicam
tum per gratiam unionis in xpo. tum etiaʒ
p gratiam cõprehenſionis in uirgĩe beata.
ſed eſto ꝗ adhuc iſta ppõ haberet vitateʒ
adhuc remanet in aſſumptione dubietas.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cū.n. dicit ꝙ angeli ſuſceperunt gratiam
ſm capacitatem naturaliū. nō eſt intelligen
dū preciſe ita ꝙ tantam ſuſceperint ꝙ pl⁹
nō potuerint. quia hoc nō de facili poſſet ꝓ
bari. nec auctoritate nec ratione. ſed ita itel
ligitur ꝙ meliora naturalia habentibus pl⁹
datum eſt de gratia ꝗ̄ꝫ habentibus minora
ꝗuis iſti et illi plus poſſent ſuſcipere. ⁊ ex
hoc non ſequitur ꝙ anima hūana nō poſſit
ad equalitatem cuꝫ angelis aſcendere. imo
abſqꝫ dubio credendū eſt poſſe eſt in xp̄o. ⁊
beata uirgine uidemus precellere.

Sexto queritur ꝺ ordinibus an
geloꝝ quātum ad prelationis
euacuationē. Et ē queſtio utꝝ
prelatio que eſt in ordine re-
ſpectu ordinis euacuetur poſt iudiciū. Et
ꝙ ſic uidetur primo corinth. q̇ntodecimo
Cuꝫ euacuauerit omniuꝫ principatū et po-
ſtatē ⁊ uirtutem. ergo in die iudicij pricipa-
tus et poteſtates et uirtutes euacuabuntur.
¶ Item ſupra diſti. vi. ca. et ſicut inter ho
nos ꝗ̄ꝫ diu durat mūdus. angeli angelis. de-
mones demōibus. homies hoibus preſunt
ſed in futuro euacuabitur omnis prelatura.
¶ Iteꝫ noīa ordinū accipiūtur penes officia
miniſtrandi. ut in pluribus maxie in his q̄
ſubiciunt. ergo cū ceſſabit miſteriū ceſſabit
ſubiectio. ergo et ceſſabit prelatio. ¶ Iteꝫ
prelatio ordinis ad ordinē eſt ſm actū illu-
minandi et purgandi et pficiendi. ſed poſt
iudiciū erit ſtatus in cōpletione ſcientie et
gratie. ergo non erit ultra illumiatio purga
tio et perfectio. igitur nec aliqua in ordinib⁹
prelatio. ¶ Ad oppoſitū. precellentia ordi
nis ad ordinem eſt ſm maioritatē et mino
ritatē ſm excellentiā nature et gratie. ergo
ſi quantitas gratie in angelicis ſpiritib⁹ nō
mutatur. precellentia ordinis ad ordineꝫ nō
tollitur nec euacuať. ¶ Item angeli ſtatim
ut ꝯfirmati ſunt. beati effecti ſunt beatitu-
dine perfecta. ergo nihil remanſit in eis qḋ
eſſet expte. et prelatio ordinis ad ordineꝫ
fuit in eis. ergo nō fuit expte. ſed nihil eua
cuatur niſi qḋ expte eſt. ergo ⁊c. ¶ Item
pulchritudo ꝯſiſtit in ordie. et ordo in pre-
cellentia unius ad alterū. et precellentia po
nit prelationem ordinis ad ordineꝫ. ergo ſi
ab angelis ſpiritibus tolletur prelatio tolleť
et pulchritudo. ¶ Item ſicut ſūmus ordo
denoiať ab eo qḋ ē ſibi inſepabile. ſic ⁊ me
dij et īfimi. ſed ſeraphin nunqꝫ deſinit eſſe
ſeraphin. ergo nec principatus deſinit eſſe
pricipatus. ergo nūqꝫ deſinit principari. er-
go nec ceſſabit ibi prelatiōis ordo. ¶ Rño
ad predictoꝝ intelligentiaꝫ notandū eſt. ꝙ
tripliciť dicitur aliquid pferri alteri. aut per
modū excedentis ſolū ſicut prefertur auꝝ
argento. aut ꝑ modū excedentis ⁊ influen
tis ſicut pfertur celeſtis natura elemento.
aut ꝑ modū īpantis ſicut prefertur dñs mi
niſtro. ¶ Ad rationem aūt pfecte plātonis
iſta tria cōcurrunt. ut qui prefertur natus ſit
eū cui prefertur excedere. et in ipm aliquo
modo influere et eidem precipe. hoc modo
eſt nunc in prelatione que attenditur inter
ordinem et ordinem ī hierarchiis angelicis
et etiam ī hierarchia eccleſiaſtica. In ange
lis.n. ordo qui ordini prefertur excedit ī na
turalibus et gratuitis. et quodāmodo īfluit
purgando illumiāndo et perficiendo. ⁊ etiaꝫ
materiā complendā iniungit. ¶ Cum
ergo queritur utꝝ ceſſꝫ prelatio ordinis ad
ordinem. ꝺ ꝺ ꝙ ſi intelligatur de platione
quātum ad primā ꝯdictōeꝫ. ſ. ratione exceſ
ſus. nō euacuabitur ſed manebit. quia ordo
excedet ordinem. tam in gratuitis ꝗ̄ꝫ in na
turalibus ita poſt iudiciū ſicut et nūc. ſi aūt
intelligatur ratione duoꝝ ſequentiū. ſ. rōne
preſidentie influendo et impando. ſic ceſſa-
bit et euacuatur. quia illūiatio quā dicit re-
cipere angelus ab angelo. et imperium ſi
quod ē. ibi attendiť ꝑ ꝯpationē ad nos qui
bus miniſtrāt nō ꝑ ꝯpatiōeꝫ ad deū ī quo
quieſcunt. et beatitudis cōpletiōe perfecte
illūiant. Et ſm hanc uiam ꝓcedūt rōnes ⁊
auctoritates oſtendētes ꝙ poſt iudiciū ceſ
ſabit prelatio ordinis ad ordinē. ſicut enim
dicit Mgr̄ et apoſtolus. ꝙ deus euacuabit
prelatione euacuando poteſtatem et princi
patum. dum.n. tolletur miniſteriū tolletur
ſubiectio et impiuꝫ. ¶ Ad illud ergo quod
obicitur ꝙ prelatio ordinis ad ordineꝫ attē
ditur in precellentia naturaliū et gratuitoꝝ
ꝺ ꝺ ꝙ hec nō eſt tota cauſa. ideo ſi ex hoc
arguat ab inſufficienti arguit. ¶ Ad illud
quod obicitur ꝙ āgeli beatificati ſūt pfecti
Dicenduꝫ ꝙ licet ex pte uirtutis ꝯtēplatie

perfectaꝫ ſint beatitudineꝫ aſſecuti.⁊ ex illa
parte nihil ſit in eis expte. ſunt tamē adhuc
uiatores rōne miſterii. nā quantū ad illam
vim ut ſupradictū fuit ſunt in ſtatu merēdi.
et ideo adhuc aliquid habēt qđ euacuabitur
poſt diem iuditij. ¶ Ad illud quod obicitur
ꝙ pulchritudo conſiſtit in ordine. dđ ꝙ ue
rū eſt. nam ſicut ab angelis nō tolletur pul-
chritudo. ita etiaꝫ nec tolletur ordo. ſed ex
hoc nō ſeq̄tur ꝙ nō tollatur prelatio. quia
prelatio nō tantūmodo includit in ſe precel
lentiaꝫ. ſed etiaꝫ preſidentiaꝫ que plus aſpi
cit indigentiā uie q̄ȝ pulchritudinē et perfe-
ctionē patrie. ⁊ ideo cū tollitur pulchritudo
nō minuitur. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ
ita eſt inſepabile ab ordine angeloꝝ quod
eſt eſſe principatū. ſicut eē ſeraphin. dđ ꝙ
principatus ſm ꝙ noīat ordinem nō dicit p̄
ſidentiam actualem. ſed donū gratie uel da
tum ſm ꝙ angelus natus aliis eſt preſiderē
et hoc manere poteſt ablata actuali p̄latiōe
et ideo non ſequitur deſinit pricipari. ergo
deſinit eſſe principatus. quia principatus n̄
dicit actum ſed habitū uel ſtatum.

SEptimo q̄ritur de illis ordini-
bus angeloꝝ q̄ſtum ad numeꝝ
Et queritur vtꝝ ſit ſtatus in
nouenario. an ꝓtendatur nume
rus uſq̄ȝ ad denarium. ¶ Et ꝙ ſic videtur ſic
habetur Luce duodecio in parabola de dra
gma. homo intelligitur p dragmaꝫ decimā
ſed nō dicitur dragma decima niſi reſpectu
nouenarii qui eſt in angelis. ergo ſi decima
dragma reinuenta eſt. videtur ꝙ noueꝫ or
dinibus decimus ordo adiūctus eſt. ¶ Iteꝫ
ſi angelus nūq̄ȝ peccaſſet homo factus eſſet
et ad beatitudineꝫ perueniret. ſed nō aſſu-
meretur ad reſtaurādos angeloꝝ ordines.
ergo ſi non careret ordine in aliquo ordine
poneretur. ſed ſiue in vno ſiue in pluribus
nouem ordinibus adiiceretur ordo ulterius
Si ergo ciuitas hieruſalem per xp̄m per
fecte reſtaurata eſt. videtur ꝙ nō ſit ſtatus
ordinum in nouenario imo ꝙ eis adiiciatur
ſaltem decimus ordo. ¶ Item preterea. ꝓ-
portio repitur in numeris. et quia oīa ꝓdu-
cta ſunt ſm debitam proportionē omnia di
cuntur eſſe producta ſm rationes numera-

biles. taꝫ ab Auguſtīo q̄ȝ a Boetio. ſi ergo
ciuitas ſuperne hieruſalem eſt ciuitas perfe
ctiſſima et optime proportionata. videtur
ꝙ numerus ordinum et graduū nō ſtabit ci
tra eum numeꝝ in quo eſt pfectio et ſtatus
ſed hoc nō eſt nouenarius ſed denarius. er
go uidetur ꝙ ſaltem vſq̄ȝ ad denariū pro-
tendatur. ¶ Item beatiſſima uirgo maria
in patria nō erit preter ordinem. cum ergo
ſit ſupra omnes ordines per ſe conſtituet
ordinem. ergo uidetur ꝙ ſint ibi plures q̄ȝ
nouem ordines. ¶ Ad oppoſitum arguit
ſic. omnis ordo reducitur ad aliquā hierar-
chiam. ſed nō ſunt niſi tres hierarchie. ſicut
patꝫ ex ſufficiētia prius aſſignata. ſuprema
media et infima. ⁊ quelibet eaꝝ ſufficienter
completur triplici ordine. ergo nō uidetur
ꝙ debeāt eſſe plures. ¶ Item trinitas ma
infeſtatur in omnibus creaturis ſm plus et
mīus. maxime aūt manifeſtari debet in bea
tis. ſed numerꝰ maxime expreſſiuus trinita
tis eſt ille qui conſiſtit in trinitate ſup ſe re
flexa ſicut ſūt tres trinitatesꝰ. ergo uidetur
ꝙ in tali numero ordīes beatoꝝ nō habeāt
a ſūma trinitate inſtitui. ¶ Item diſtinctio
ordinūꝰ eſt ſm dona gratiaꝝ. ſed nullū donū
gratie eſt in hoībus qđ non ſit in angelis.
ergo nullum ordinem conſtituent homīes
preter ordines angeloꝝ. ſed illi nō ſunt ni-
ſi nouem. ergo nō uidetur ꝙ ſit ponere nu
meꝝ maiorem. ¶ Item ſi ponitur ordo ho
minū per ſe preter aſſignatos ordīes ange
lorum cum in omni ordine angeloꝝ ſint de
hominibus. tunc homines diſtinguētur ſm
decem gradus. ergo uidetur ꝙ perfectioris
numeri ſit ordo in hominibus q̄ȝ in beatis
ſpiritibus. qđ non videtur. cum ipſi per na
turam ſint deo proximiores et ſimiliores. ac p
hoc conſtitui debeant in ordinis et numeri
nobiliſſima perfectione. ¶ Rñō. dicendum
ad hoc ꝙ quia rationes predicte ſolum cō-
gruitatis ſunt. et auctoritates ſuper hoc nō
inueniuntur expreſſe. ꝙ ſuper hoc ſunt opi
niones uarie. Quidam nanq̄ȝ dicere uolue
runt ꝙ omnes homines aſſumerentur ad
angeloꝝ ordines. nec eſſent in illa ſuprema
hieruſalem niſi ordines nouē. ⁊ ſic ꝯpetebat
ut eſſet expreſſa cōfiguratio ad ſupermū-
danam hierarchiam que ī trinitate cōſiſtit.

⁊ ſi angeli ſtetiſſent ad ordines eoꝝ aſſum-
pti eſſent ſicut nūc aſſumūtur. In hoc tamē
differt ꝙ tunc illa aſſūptio eſſet hominum
beatificatio ſolum. nunc aūt eſt hominū bea
tificatio et ruine angeloꝝ per quandam eq̄-
ualentiā repatio. Nec obſtant rōnes ad hoc
inducte. quia ſolum congruitatis ſūt. Nec il
lud quod obicitur de beata virgine. quia ſic
preuilegiū ſpeciale nō eſt reducendum ad
legem cōmunem. ſic ſingularis prerogatia
que eſt in beata virgine non eſt numerāda
cum ordinum diſtinctione que eſt ſm legeꝫ
cōmunem. et iſta opinio ſatis probabilis eē
videtur. verumtamen quia textus euange
licus hoc ſonare videtur duꝫ hoieꝫ deciam
dragmā uocat. Et Anſelmus hoc uidetur i
nuere in libro de caſu diaboli. uidetur aliis
magis eſſe probabile ꝙ homines p ſe con-
ſtituant cōiter vnū ordinē quē uocant deci
mū reſpectu nouē ordinuꝫ angeloꝝ. Non
enim decet ut dicūt ꝙ homines aſſumātur
ad ordines angeloꝝ niſi illi qui i hac uita ei
ſimiles extiterunt. hi autem ſunt uirgines
qui nec nubūtur nec nubunt. ideo ſolos uir
gines ad ordines angeloꝝ debēt aſſumi. et
ex eis ſolis ruinam angelicam reſtaurari p
eo ꝙ angelus multum eſt cognata uirgitas
Sed hec poſitio nō uidetur cōueniens. tuꝫ
quia per decimaꝫ dragmam non ſolūmodo
corrupti. ſed etiam uirgines homines itelli
guntur. tum etiā multi carne corrupti mul
tis uirginibus preferuntur vt beata maria
magdalena. et Petrus apoſtolꝰ multis aliis
virginibus maſculis et feminis abſq̄ dubio
ſunt ſuperiores. Eſt igitur tertia poſitio
adhuc ꝙ ſupra nouem oridies angelorum
addatur ordo decimus ex his qui i uita iſta
nō puenerunt ad tantam meritoꝝ excellen
tiam vt exaltentur ad ordines angelorum.
ſed meritis xp̄i ſaluati decimuꝫ tenent gra
dum. ſicut pro eoꝝ ſalute ſol iuſtitie xp̄us
deus noſter per decimum gradū deſcendit
quod ſignificatū fuit in miraculo facto Eze
chie quarto Regū. xx. Et iſta poſitō uidet̄
eſſe ſatis probabilis. tum propter imperfe-
ctionē meritoꝝ quā habent multi in via. tū
etiam propter perfectionem electoꝝ quā-
tum ad numeꝝ que erit in Hieruſalem ſu-
perna. perfectio aūt maxima in denario cō

ſiſtit. ſicut īfra dicetur quādo ita agetur de
decolago uel ꝺ decimatōe. et ideo poſitōeꝫ
iſtam poſſumus ſuſtinere. quia eam proba-
bilem reddit decimationis ſignificatio. ⁊ de
cime dragme inuentio. ⁊ ſolis per decē gra
dus deſcenſio et ipius denarii perfectio.

Ad illud ergo quod obicitur ꝙ quilibꝫ
ordo eſt in aliqua hierarchia. ꝺō ꝙ ſicut p
ter angelicā hierarchiam eſt nūc ponere hie
rachiam eccleſiaſticam. ſic preter illas ange
licas hierarchias erit intelligere in decimo
gradu ſaluari. ſ. rationem ordinis et hierar
chie. hierarchie inq̄ per comparatōem ipo
ruꝫ adinuicem. quia nō habebūt oimodam
equalitatem ſꝫ ordinis per compationem
ad ordies ſuperiores. Ad illud quod obi
citur de expreſſa repreſentatione ſūme tri
nitatis. ꝺō ꝙ ſicut unitas addita ad nouena
riū. nouenariū non perimit ſed ſaluat. et ad
perfectiorem numerū deducit. ſic decimus
ordo ex hominibus conſtitutus repreſentatō
nem ſūme trinitatis ab angelicis ſpiritibus
nō tollit ſꝫ ſalua illa expreſſaꝫ preſentatō
ne ad ſupne ciuitatis maiorem facit perfecti
onem. Ad illud qꝺ obicitur ꝙ ē diſtinctō
ſm dona gratiaꝝ. ꝺō ꝙ nō eſt ſm dona tm̄
ſed ſm dona quantū ad ſtatū. īfra aūt omēs
ſtatus angeloꝝ adhuc ordinuꝫ eſt intelliger̄
ſtatum magis infimum in hominibus. et ita
ordinem decimum q̄uis ex diuina benigni
tate contingat in gratia homines eq̄parari
angelis quibus ſunt inferiores per naturā.

Ad illud quod obicit̄ ꝙ tunc erit maior
perfectio i hominibus. ꝺō ꝙ falſum eſt. q̄a
hoc nō eſt propter maiorem perfectionem
ſed propter maiorem a deo elongationem
Infimus. n. ordo inter omnes magis diſtat
a deo ſicut primus maxime appropinquat
et quia homo pluribus gradibus natus eſt
diſtare a deo q̄ꝫ angelus. licet ex diuina mi
ſericordia factus ſit ei magis pximus. iō te
net decimū locū ut ſic oſtēdatur ꝙ excellat
angelus homineꝫ per naturam. oſtendatur
etiam nihilominus q̄tū deus ſibi inuiſce-
rauerit hominem p miſericordiam.

Octauo queritur de ordinibus an-
geloꝝ in ꝯpatione ad ſuuꝫ oppoſi
tum. Et eſt queſtio vtꝝ in angelis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ordo cōpatiaꝛ ſecū eq̄litatē. ¶ Et ꝙ ſic uideꝛ ꝑ Dionyſiuꝫ. dicit. n. Dionyſius ꝙ illi qui ſunt in una hierarchia eq̄potētes ſunt. ſꝫ q̄ ſunt equipotētes ſunt equales. ergo i eadēꝫ hierarchia angeli ſunt equales. ergo multo fortius in eodem ordine. ¶ Item Aug. de uera reli. i omnibus actibus cōueniētia placꝫ q̄ una ſalua ⁊ pulchra ſunt omīa. ipa uero cōueniētia unitatem equalitatēq̄ꝫ appetit. ergo ſi in angelicis ordibus ē pfecta pulchritudo. ergo cōueniētia ⁊ equalitas. ſꝫ nō eſt equalitas inter angelos diuerſoꝝ ordinum ergo iter angelos eiuſdē ordis. ¶ Itē quoruꝫ donū ⁊ premiū eſt unū ipſa habēt equalitatem. ſꝫ donū ⁊ premiū angeloꝝ eiuſdeꝫ ordinis eſt unū ⁊ ſtatus un⁹. ergo uideꝛ ꝙ habeāt eq̄litatē. ¶ Item hierarchia angelica maxīe ē repſentatīa ſupreme hierarchie. ſꝫ in illa ordo nō excludit equalitatē. ergo uidētur ꝙ in hierarchia angelica dēat eē ordo cum equalitate. ſed non ē eq̄litas i angelis diuerſoꝝ ordinū. ergo i angelis eiuſdē ordinis. ¶ Cōtra. Magr̄ dicit in lr̄a. Sicut i apoſtolis alii aliis ſunt digniores. ita i ordib⁹ angeloꝝ crediꝛ recte eē. ¶ Item pfectōri mō ꝑticipat rōnem ordis ubi eſt ordo i omnibus q̄ꝫ ubi eſt ordo i aliq̄bus tm̄. ſed angeli pfectiſſimo mō inter ceteras creaturas ꝑticipāt ordinē. ergo nō ſolum iter angelos diuerſorū ordinū. ſed inꝛ angelos eiuſdem ordis cōtingit ordinē aſſignare. ¶ Item ſapiētis eſt ordinare. ⁊ magis ſapiētis magis ordinare. ergo maxīe ſapiētis i eius effectu nobiliſſio ē res maxīe ordinatas ꝓducere. ergo uideꝛ ꝙ nō ſolum ſit ibi ordo inter angelos ordinū diuerſoꝝ. ſꝫ etiā iter angelos eiuſdē ordinis. ¶ Item Lucifer diciꝛ fuiſſe maxim⁹ inꝛ omēs angelos. ⁊ cōſtat ꝙ de aliquo ordine fuit. ergo angeli illius ordinis non erant ſibi equales. pari rōne uideꝛ ꝙ in aliis ordib⁹ alij ſupiores. alij inferiores. ¶ R. dō. ꝙ ſicut i ſuprema hierarchia ꝓpter ſūmā pfectionē repitur pulchritudo ex perfectiſſima equalitate ⁊ ſimilitudie pariū. ſic i angelica hierarchia repitur pulchritudo perfecta i genere creature ex quadā gradatōne diſpariū In hiis. n. duobus mōis cōſiſtit pulchritudo ⁊ cōueniētia. ſicut dicit Aug. d̄ uera reli. ſed in ſūpma hierarchia ex ſola ſ̄itudie ⁊ eq̄litate pōt eē pfectiſſima pulchritudo. q̄a in q̄libꝫ pſonaꝝ eq̄lium ē oīmoda ⁊ ſūma perfectio. i angelica uero hierarchia. q̄a illi ſpūs q̄ coordināture nō habēt ſigillatim ſūmā pfectōnem. neceſſe ē ꝙ ex quadā cōueniēti diuerſitate i quadā ꝓportōnali gradatōne cōſurgat quedā cōueniētia ordinata ⁊ pulchritudo in genere creature perfecta. nō ſicut i ſanctis itelligim⁹. ꝙ unus eſt ordo apſtoruꝫ alter martiꝝ. alter cōfeſſoꝝ ⁊ ſic de aliis. ⁊ tamē in his ordinib⁹ ē gradatō quedā. Nec pōt oīmoda repiri equalitas. cū de quolibet ſancto poſſit dici. nō ē inuētus ſil̄is illi q̄ cōſuaret legem excelſi. Sic ſuo mō itelligendū ē i ſpūbus angelicis. iō ⁊ i eodem ordine ponēda ē quedā gradatō ⁊ q̄dam ordo. licꝫ nō ſit tantus exceſſus q̄ꝫtus repitur i angelis diuerſoꝝ ordinū. Vnō rōnes hoc ꝓbantes ꝯcedēde ſunt q̄uis nō ſint multū cogentes. hoc. n. uideꝛ ſentire tam magr̄ in lr̄a. q̄ꝫ Dionyſi⁹ in libro d̄ angelica hierarchia ¶ Ad illud uero ꝙ eq̄potētes ſunt. dō ꝙ eq̄litas illius poſſe attēditur uꝉ accipiꝛ ſm̄ conformitatē conuerſiōis ſm̄ quā attēditur diſtinctio unius hierarchie ab aliis. ſicut pria hierarchia ⁊ ordines q̄ ſunt i illa accipiūtur penes actum cōuerſionis i deum. nō q̄a oēo eq̄liter cōuertātur. ſed q̄a ad hoc idriꝛ oēs ordināntur. ⁊ pricipaliꝛ ab illo actu omēs denominātur. ¶ Ad illud uero ꝙ cōueniētia facit pulchritudinē. dō ꝙ ſicut ibidem dicit Aug. cōueniētia nō tātū ſurgit ex equalitate. ſꝫ etiā ex diſpariū cōgruēti gradatione. ⁊ ſic in angelis itelligēdum ē eē. ¶ Ad illō uero ꝙ habēt idem donū ⁊ p̄miū. dō ē ꝙ ſi itelligatur de p̄mio cōi ⁊ increato qō deus ē uerum ē. Si autem intelligaꝛ de beatitudie creata uel donis gratuitis q̄ꝫtum ad ſtatum ⁊ dignitatem ⁊ p̄rogatiam aliquā. ſic nō habēt ueritatē. ſic. n. quilibet reſpectu alteri⁹ aliquā habet p̄rogatiam ſm̄ plus ⁊ minus. ¶ Ad illud uero ꝙ hec hierarchia repſentat ſūmā. dō ꝙ repſentat iq̄ꝫtū pōt. ⁊ cum in illa ſuprema hierarchia ſit ordo ⁊ pfecta pulchritudo i ſūma unitate ⁊ eq̄litate. ⁊ hec in hierarchia creata nō poſſint ſimul coexiſtere ꝓpter limitatōēꝫ creature. ideo eſt ibi ponere ordinem ⁊ pulchritudinem cum diuerſitate ⁊ quadam diſparilitate. ut qō

non poterat hic fieri ex unitate. ſaltem im pleretur ex plurium diuerſitate. Et hec eſt ratõ quare deus cum hēat unum filium. non tamē ꝓduxit unum ſolum angelū ſed multos. quia filius ꝑfecte implet patrem ⁊ imitatur. ut dicit Aug. Sꝫ angelus non ꝑfecte exprimit creatorem. iõ decuit eos creaꝛ in magna multitudine uel in multiformi ordine.

Nono ⁊ ultimo querit̃ de ordinibus angeloꝝ in ꝯpatõe ad ſuū diſpatum. Et ē q̃ſtio. Utrum aliis ſubſtantiis rõnalibus q̃ꝫ āgelis competat ꝑ ordines diſtingui. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. ſicut enim in angelis ē ꝑcellētia naturalium ⁊ gratuitoꝝ. ita etiā in aīalibꝰ rõnalibus. ergo ſi penes hoc attēditur ordo in angelis. pari rõne in animabꝰ exutis. ¶ Item ſicut diuina bonitas ⁊ ſapiētia maīfeſtatur i conditiõne angelorum. ita etiam in conditiõne ſpũum humanoꝝ. ergo ſicut facit angelos in diuerſis ordinibꝰ. ita uidetur ꝙ faciat homies. ¶ Item ad repatõem ruine angelice ex diuerſis ordibus homies aſſumūtur. ergo i eiſdem ordinibus ⁊ eiſdem gradibus ordinabūtur in gloria q̃bus ordiabuntur ⁊ angeli. ergo uidetur ꝙ nõ ſolis angelis. ſed etiam hominibus competat. ¶ Itē ordo ē nūc in eccleſiaſtica hierarchia ⁊ ordines uarii. cum tamē ipa eccleſiaſtica hierarchia ex puris hominibus cõſtet. ergo uidetur ꝙ homines nati ſint ordinari. ¶ Ad oppoſitum arguit̃ ſic. Si ita competit ordo hominibus ſicut competit angelis. ergo ſicut angelorum beatoꝝ nouē ordines aſſignant̃ ita uidetur ꝙ hoim. ergo ſaltem erūt. xviii. quod tamē nõ ponit̃. ¶ Item omēs homies ex uno homine ꝓceſſerūt. ergo uidet̃ ꝙ q̃ꝫ tum eſt de natura ſua ſint pares. ergo nõ uidetur ꝙ hominibus competat ordo per naturam. Quõ ſi tu dicas ꝙ competit eis per gratiam. cum gratia p̃ſupponit naturaꝫ. ergo ⁊ ordo gratie ordinē nature. ergo ſi nõ eſt ordo nature. nec gratie. ¶ Item ordies angeloꝝ diſtinguūtur penes uim cõtēplatiuam ⁊ uim miniſtratiam. ſed i animabus exutis nõ ē ponere uim admiīſtratiaꝫ. ergo nec ordinū diſtinctõnem. ¶ Item ſi ponitur ordo in gloria debet poni ordo corrñdēs ordinibus repertis in uia. ergo cum in clero ſint multi ordines. in religioſis etiam ſint multe ordinum diſtĩctiõnes. in ſanctis etiā multi ordines. ut ordo patriarchaꝝ. ꝓphetaruꝫ. apoſtoloꝝ ⁊c. uidetur ꝙ multo plures eēnt ordines hominū q̃ꝫ angeloruꝫ. ¶ R̷. Dõ ꝙ cum ad ꝑfectam rõnem ordinis concurrant p̃cellentia naturalium ⁊ gratuitoꝝ ſibi correſpõdentiū. in eis ſolum ꝓprie ⁊ perfecte ē ponere ordinū diſtictõnem. in quibꝰ eſt hec duo ſimul cõcurrētia repire. quoniā ergo in angelis gratia corrñdet nature. ⁊ creati ſūt i naturalium p̃cellētia. ⁊ beatificati in donoꝝ p̃rogatiua. hinc ē ꝙ ꝓprie ē in eis ⁊ ordo ⁊ hierarchia. maxime cuꝫ illa p̃rogatiua ita habeat ſtabilem ꝑmanētiā ⁊ diſtinctõnem ꝙ nullam admittat cõfuſionē. ¶ In hominibus uero ⁊ ſi ſit repire p̃cellētiā in naturalibus ⁊ etiam i gratuitis. tamē hec duo ut plurimū ſibi non corrñdet. quia ubi melior ē natura frequēter mīor gratia. ⁊ q̃ hodie minor eſt in merito. cras fortaſſis ē maior. ideo in hominibus ſm ſtatum p̃ſente non ē ꝓprie ordinum diſtictio. ſed gratuita licꝫ aliquo modo ſm auctoritates ⁊ officia ⁊ ſtatus ꝓfeſſionū ordinet eccleſia. Dõ eſt igitur ꝙ ꝓprie ⁊ perfecte in ſolis angelis ponēda ē diſtinctio ordinū. In hominibus uero ⁊ ſi aliquo modo repit̃ in p̃ſenti. repitur iperfcē ⁊ incerte. In futuro uero q̃uis repiatur ſtabiliter. non tamē repitur undiqꜫ. ut ſic oporteat eos qui precellũt in gratia. precellere i natura. ¶ Ex his patet rñſio ad rõnes ad utrāqꜫ ꝑtem. Rationes autem ꝓbātes ꝙ non ſolum angelis competit ordo. loquūt̃ d̃ ordinibus ſm qualēcũqꜫ cõpletõem. ſiue ꝑfectam ſiue ſemiplenā. Rõnes uero ad oppoitum oſtendētes ꝙ in hominibus nõ ſit ordo. ꝓcedunt alia uia. non enim cõcludunt ꝙ nullus ſit ibi ordo. ſed ꝙ ipſa humana natura non habeat tantam ordinū diſtinctõnē quātā habꝫ angelica. quia hec hꝫ ſolūmodo ꝑ quādam cõformatõnē ad illam. Illa tñ ratio non concludit. nõ eſt ibi ordo ꝑ naturaꝫ ergo non ꝑ gratiā. cum. n. nõ oporteat gratiam adequari nature. non oportet ordineꝫ gratie p̃ſupponere ordinem i natura. q̃uis gratia p̃ſupponat naturam tāq̃ꝫ accidens

p̄ſupponit ſubiectũ. ⁊ quia gratia noſtra cõ
formis eſt gratie angeloꝝ q̄ꝛuis natura nõ
eſt eiuſdem ſpẽi cum eorum natura. ido ſi
qua in nobis erit ordinum diſtinctõ atten-
detur per conformitatem ad ordines ange
licos. ideo non oportebit plures ⁊ nouos or
dines ex homibus eẽ. niſi fortaſſis decimũ
qui ad angelorum perfectõnem non pote-
rit peruenire. hoc tamẽ quod nũc dictum ẽ
dubium eſt. ⁊ magr̄ non uidet᷑ acceptare q̄ꝫ
uis ſicut. ſ. dictum fuit uideatur ſatis ꝓba-
bile. Nec illa ratõ cogit ꝯ ui miniſtratia. q̇a
in diſtinctõne ordinum magis cõſiderat᷑ ſta-
tus gratie q̄ꝫ operatõ alicui⁹ potentie. ¶ Ex
his manifeſta ſunt ea que tangũtur in lr̃a.
hoc ſolum ſufficiat ad preſens exponere de
nomie ſeraphyn. aliqñ enim in ſcriptura le-
gitur ſeraphyn per. n. ⁊ tunc eſt pluralis nu
meri ⁊ neutri generis. ⁊ ſignat cetum ange
loꝝ illius ordinis. Aliquãdo ſcribitur per m
tunc eſt pluralis nũeri ⁊ maſculini generis.
⁊ ſignat angelos nullo ordine cõtentos. A
liquãdo legitur ſeraph. ⁊ tunc eſt ſingula-
ris numeri ⁊ maſculini generis. ⁊ ſignat an
gelum illius ordinis. vñ ꝯ uerſus. Hoc ſera
phyn dicas. hi ſeraphym. ſeraph dicas illũ.
uel aliter. Dic cherubym ſanctos. cherubyn
ſacra. ſit cherub almus.

¶ Diſtinctio decima.

HOc etiam inueſtigãdũ ẽ. ⁊c.
Supra egit magiſt᷑ de conſe
quẽtibus cõfirmatõnem ãgelo
rum quãtum ad diſtinctõeꝫ or
dinum. In hac uero parte agit quãtum ad
miniſterium. ⁊ quoniam miſteriũ reſpectũ
habet ⁊ ad eum qui miſtrat ⁊ ad eum cui
miniſtratur. ideo pars iſta duas hꝫ. ¶ In pria
determinat de miſterio angelorum quãtuꝫ
ad ipſos angelos miniſtrãtes. In ſcda uero
determiat per compatõem ad homines q̇-
bus miniſtrãt. infra diſ. xi. Illud quoqꝫ ſcien
dum ẽ ⁊c. ¶ Prima pars in qua querit quib⁹
angelis competit miſtrare ſiue mitti. habꝫ
tres partes. In prima ponit duas opiones
cum ſuis confirmatõnibus. In ſcda uero ꝑ-
te mouet dubitatõnes ⁊ ꝺtermiat. ibi Hic
oritur queſtio ſi oẽs mittentur ⁊ nuncij dei
exiſtunt. ¶ In tercia uero parte illas duas opi
niones reducit ad quãdam ꝯcordãtiam for
mans qõeꝫ ex illis duabus opionibus unã
inter utrãqꝫ mediam. ibi Alii uero dicunt
tres ordines ſupremos ⁊c. harum ptium ſub-
diuiſiones manifeſte ſunt in lr̃a.

AD intelligẽtiam huius partis i
cidit hic queſtio circa tria. ¶
Prima q̄ſtio eſt. Utrum boni
angeli mittãtur. ¶ Secundo
querit᷑. ad quid mittant᷑. ¶ Tercõ queritur
qualiter illud officium exequãtur. ¶ Circa
primũ querũtur duo. ¶ Prio queritur. vtꝛ
aliqui ãgeli mittãtur. ¶ Scdo querit᷑. vtꝛ
omẽs mittãtur.

CIrca primũ ſic proceditur ⁊ oñ
ditur ꝙ angeli mittãtur Luce
prio. Miſſus eſt gabriel ange
lus a deo i ciui. ⁊c. ⁊ in plurib⁹
aliis ſcripture locis. ¶ Item angelus nomẽ ẽ
nuncij ⁊ officij ſicut dicit glo. ſuper illõ. ps.
q̇ facit angelos ſuos ſpũs. ergo ſi uere ⁊ ꝓ
prie dicunt᷑ angeli uere ⁊ ꝓprie ſunt nũcij.
ergo ſi nũcõrum ẽ mitti. patet ⁊c. ¶ Item
quãto aliquis habet maiorẽ charitatẽ. tãto
ſollicitior eſt circa eum quẽ põt iuuare. ſed
angeli habent perfectam charitateꝫ ⁊ poſ-
ſunt noſtram indigẽtiam ſubleuare. ergo ui
detur ꝙ ſint ſolliciti nos adiuuare. ſed non
faciũt ꝓpria auctoritate ſꝫ dñi. ergo uidet᷑
ꝙ mittant᷑ a domino. ¶ Item angeli q̄ꝫtuꝫ
ad ſtatum ⁊ dignitatem ſunt medij int᷑ nos
⁊ deum. ergo uidetur ꝙ ad deum ferant pe
titõnes noſtras. ⁊ a deo nobis reuelationes
referãt diuinas. ſꝫ hoc ẽ ꝓpriũ nũcioꝝ. er-
go ⁊c. ¶ Cõtra. fruſtra mittit quis nunciuꝫ
ubi ip̄e preſens eſt ⁊ melius põt facere p ſe
ip̄m. ergo ſi deus nobis p̄ſentiſſim⁹ ẽ ⁊ oĩa
poteſt facere p ſeip̄m. ergo fruſtra ad nos
mittit angelum. ſꝫ ipſe nihil facit fruſtra. er
go ⁊c. ¶ Item deus pater miſit filiũ ⁊ ſpm̄
ſanctũ ad ꝓcurãdum nr̄am ſalutem. aut er
go ſufficiẽter ꝓcuratur ſalus nr̄a per filiuꝫ
⁊ ſpm̄ ſcm̄. aut non. Si non. ergo impfect⁹
mediator eſt filius ⁊ etiã ſcũs ſpũs. qꝺ dice
re eſt ꝓphanũ. Si ſic. ergo fruſtra mittitur
angelus. ¶ Item cum angelus mittitur ad

nos. aut ad nos conuertitur. aut non. Si nō
ergo fruſtra mittitur. Si ſic. cum non poſ-
ſit ſimꝰ ⁊ ſemel moueri diuerſis motibꝰ. er
go deſinit eē beatus. ¶ Item uidetᷣ ex hoc
generari angelo p̄iudiciuʒ. quia quātūcūqʒ
aliquis ſit feruētis charitatis feruētius mo
uetur quādo mouetur in deum q̄ʒ qn̄ mo-
uetur i ꝓximū. ergo feruētius mouetᷣ ange
lus cum deo aſſiſtit q̄ʒ cum nobis miniſtrat
ſed cum minuitur feruor dilectōnis minuitᷣ
dilectio deuotōis. ergo miſſio angelorū ad
nos ⁊ minuit i eis feruorē charitatis ⁊ dlicias
iocunditatis. ergo eſt in p̄iudicium eorum.
¶ Item hoc ip̄m uidetᷣ. anima q̄uis hēat pluꝛs
potentias. tamen quia ille potentie in una
ſubſtantia ſimplici radicatur. cum itēditur
una remittitur altera. ergo pari rōne in an
gelis. cum angelus ſollicitatur circa ea que
ſunt uirtutis miſtratiue. minuitur eius con
templatio. ergo ⁊ dilectio. ¶ Itē angelꝰ bea
tus locatur in celo empyreo tāq̄ʒ in loco cō
gruo ſibi deputato. ergo appetit ibi eē. ſi
ergo egreditur extra empyreū aliquis ap-
petitus erit in eo incompletꝰ. ergo uidetur
ꝙ miſſio in angelis ponat incōpletōnem. ſi
ergo angeli beati ſunt in ſtatu oīmode per
fectionis. uidetur ꝙ nullo modo competat
eis mitti. ¶ R̷. dō ꝙ abſqʒ dubio beati an
geli ad nos mittūtur a deo. ⁊ ſi de hoc poſ-
ſint aſſignari plures rōnes. una tamē potiſ
ſima ſumitur ex lege charitatis. hec. n. miſ
ſio concordat charitati diuine ⁊ charitati an
gelice ⁊ humane. charitati diuine q̄a i hoc
manifeſtatur diuina bonitas cuʒ noſtraʒ ſa-
lutem diligat. dum nobiliſſimos ſpūs q̄ ei
intima charitate cōiūguntᷣ dirigit ⁊ trāſmit
tit ad procurādum ſalutem noſtraʒ. Cōpe-
tit etiam charitati angelice. cum. n. charita
tis ardentis ſit maxime deſiderare aliorum
ſalutem. ob quā etiam dicit dn̄o ſicut dixit
yſaias. Ecce ego domīe mitte me. ⁊ ange
li poſſunt nos iuuare ꝓ eo ꝙ uidēt nos ſuo
auxilio indigere ⁊ malos angelos nos inde
ſinenter impugnare. ideo ꝙ ad nos mittan
tur lex exigit charitatis angelice. Compe-
tit etiam hoc charitati humane que q̄m ꝑ-
uula eſt q̄ʒdiu ſumus in uia indiget foueri ⁊
nutriri ⁊ excitari. ⁊ q̄m angeli ſunt cōciues
hominibus cum non ſint eis iuncti ꝑ ſimilitu

dinem nature quē excitat ad amorem opor
tuit iungi ꝑ obſequium beneficentie. Unde
rōnes ad hoc inducte ſunt concedende. ¶
Ad illud ergo quod obicitur in ɔtrariuʒ. ꝙ
deus nobis preſens eſt. dō ē ꝙ q̄uis deus
ſit preſens. tamē ꝓpter cecitatem ⁊ caligīeʒ
intellectus noſtri in qua ſumus ip̄m cogno-
ſcimus ut abſentem. ⁊ quia illi ſpūs ꝓpter
claritatem luminis ⁊ beatitudīs perfectōem
ſemper uident deum facie ad faciem. ⁊ ſūt
ei preſentes quēadmoduʒ illi qui ſunt i ca-
mera regis indicant his qui ſunt exterius
regis uolūtateʒ. ⁊ ad hoc mittūtur a ſuo do
mino. ſic intelligēduʒ eſt in propoſito. Nec
ualet. Dominus pōt per ſe facere. ergo nō
debet ad hoc nuncium mittere. multa enim
pōt ille qui preeſt per ſe facere que tamen
iniūgit ſeruo uel nuncio ut ſeruetur in mi-
niſterio ⁊ actōnibus decens ⁊ congruus or-
do. ¶ Ad illō quod obicitur ꝙ filiꝰ ⁊ ſpūs
ſanctus ſufficiēter procurāt ſalutem noſtrā.
dō ꝙ etſi ꝓcuraret ſufficietᷣ q̄ʒtū ē ex ſe. nō
tamen excludunt noſtri liberi arbitrij liber-
tatem. coadiutores. n. dei ſumus ſicut dicit
aplūs. ⁊ quia noſtrum arbitrium pigrum eſt
⁊ non bene gratie coopatur. iō indiget exci
tari. ad hoc autem nullus eſt magis idoneꝰ
q̄ʒ ſit angelus. ⁊ iō cōueniēs ē ut ad nos mit
tantᷣ. non ꝓpter indigetiam ꝓcuratōnis ſa-
lutis nr̄e ex parte filij uel ſpūs ſancti. ſed ꝓ
pter negligētiam coopatōnis ex parte nr̄i.
¶ Ad illō quod obicitur ꝙ ſi mouetᷣ erga nos
non ergo erga deum. dō ꝙ illud argumētū
dupr peccat. primū quidē q̄a nō mouetᷣ er
ga nos niſi ꝓptᷣ deum. ſcdō motus eiꝰ nō
quieſcit in nobis ſed nos ſemꝑ refert ad de
um. ⁊ ideo motus ille non aufert motum in
deum. ſʒ potius diſponit ad illum. Alia etiā
ratō ē. quia q̄uis una ſubſtātia unica potē
tia ſimul ⁊ ſemel non poſſit ſe cōuertetᷣ ad
diuerſa per naturam. pōt tamē per diſpen
ſatōneʒ diuinam ſiue per gratiā perfectam
cuiꝰ mōi eſt gloria. Unde angelus ſimul ⁊ ſe
mel ⁊ dē nobis cogitat ⁊ dē deo. ſic etiam erit
dē beatis. Et per hec patēt duo ſequētia. ſcʒ
dē amiſſione feruoris charitatis. ⁊ remiſſiōe
actōnis uirtutis agentis. hoc enim uerum ē
ubi una conuerſio impedit alteram. qd̄ q̄dē
non eſt in ꝓpoſito. Et iſtud ſatis daruʒ eſt

intelligēre ei qui pōt hoc cape quō aīa bea
tificata ſimul ⁊ ſemel intelliget multa. ¶
Ad illud quod ultimo obiicitur d loco. dō
ꝙ ſicut ī precedētibus dictum eſt. locus non
debetur angelo ꝓpter eius neceſſitatē uel ī
digētiam ſed ſolum ꝓpter quādam cōgruē
tiam. hec. n. congruētia recompenſari pōt
per maiorem. ⁊ tunc nullam ponit imperfe
ctōnem uel idecētiam p ſui ipſius abſentiā
⁊ ſic ē in ꝓpoſito. plus. n. delectat᷑ angelus ī
plere uolūtatem dn̄i ſui. ⁊ in adiuuādo ho-
minem placere deo qꝫ delectat᷑ eē in empy-
reo.

Ecūdo querit᷑. Utrum oīm an-
gelorum ſit mitti. ¶ Et ꝙ non
Dan̄. milia milium adminiſtra
bant ei. ⁊ decies ꝛc. ergo ibi fit
diſtinctio inter miſtrātes ⁊ aſſiſtentes. ergo
non oīm ē miſtrare. ergo nec mitti. ¶ Itē
Dionyſius in libro de angelica hierarchia.
Supna illa agmina ab intimis nūqꝫ recedūt
quoniā ea que pminēt uſum exterioris of-
ficij nūqꝫ habēt. ¶ Item rōne uidet᷑. Plus
diſtat actus miſtrandi ab actu ꝯtēplandi qꝫ
miſterium a miſterio. ⁊ hoc patet. quia pe-
nes primā drīam fit diſtīctō hierarcharum.
penes ſcdam fit diſtīctō ordinū. ſi ergo ſm
diuerſos ordines diſtincta ſunt miſteria. ut
unus ordo miſteriū alterius ordis non aſſu-
mat. uidetur ꝙ aliqui ordines angelorū ita
ꝯtemplatōni aſſiſtāt ꝙ ad miſteria ꝯplēda
nec mittant᷑ nec exeant. ¶ Item maior eſt
ordinatō in hierarchia angelica qꝫ ſit ī eccle
ſiaſtica. ſꝫ in eccleſiaſtica ita ſunt aliqui ītēn
ti ꝯtemplatōni ꝙ nō actioni. ergo mlto for
tius uidet᷑ ī hieruſalē ſupna. ergo nō oīm an
gelorꝫ eſt mitti. ¶ Ad oppoſitū arguit᷑ ſic.
Prio auctoritate. Ix. i. Omēs ſunt adminiſtra
torii ſpūs. ī miſterium miſſi ꝓpter eos q̇ he
reditatē capiūt ſalutis. ¶ Item yſa. vi. Uo
lauit ad me unus de ſeraphyn. ergo alīqs d
ordine ſeraphyn miſſus fuit ad yſaiam pro
phetam. ſed ꝯſtat ꝙ ordo ſeraphyn ē ordo
ſupremus. ergo ſi ille mittitur uidet᷑ ꝙ oēs
alii mittātur. ¶ Item rōne uidetur. Tantū
deus dilexit ſalutem noſtram ut mitteret fi
lium ⁊ ſpūm ſanctū. ſed non fecit niſi qd d
cebat. ergo ſi īmiſſio ad nos non derogat
filio uidetur ꝙ non deroget alicui angelo.
ergo uidetur omibus competere. ¶ Item d
hominibus aſſumūtur ad omnes ordines an-
gelorum. ergo ſi quilibet angelus debet re-
ſtauratōnem ſui ordinis procurare. ⁊ deus d
bet adhuc mittere. uidetur ꝙ omnes angeli
aliquando ad nos mittantur. ¶ Item chari
tas angelorum eminens facit eos ſollicitari
circa noſtram ſalutem. ⁊ per hoc ad nos ue
nire diuina iuſſione. ſi ergo in ſupremis or-
dinibus eſt maxima charitas. uidetur ꝙ ipi
maxime noſtram ſalutem procurent. ergo
⁊ eos maxime debet deus ad nos mittere.
¶ Item ꝓmptōr eſt charitas ad iuuādum
qꝫ ſit nequitia ad nocēdum. ergo ſi ab ange
lis qui ceciderunt de omibus ordinibus im-
pugnamur. multo fortius uidetur ꝙ ab an
gelis perſiſtētibus de ſingulis ordinibus ad
iuuemur. ergo ſi adhuc mittunrur ut nos
adiuuent. patet ꝛc. ¶ R. Ad hoc dicēdū ꝙ
ſicut dicit magiſter in lrā. Diuerſe fuerunt
opiniones propter diuerſas auctoritates q̄
uidentur in hac materia ſibi contrarie. Un
de quidam adherentes quibuſdam ⁊ intelli
gentes eas ad lrām. alias uero exponentes
formant ſibi opiniones uarias. Quidam. n.
dixerunt ꝙ ſoli angeli ultime hierarchie ad
nos mittūtur. ⁊ dicūt hoc ſenſiſſe Dionyſiū
Nec eſſe hoc contra apoſtolum. quia illa di
ſtributio quam facit apoſtolus intelligenda
eſt eſſe accomoda. cum dicit. Omnes ſunt
adminiſtratores ꝛc. Intelligitur enim de il-
lis qui ſunt de ultima hierarchia. Sed quia
illa expoſitio ſenſui ⁊ intentōni apoſtoli nō
concordat. Uult enim hoc probare. q̇a chri
ſtus nobilior eſt omibus angelis. non tātū
inferioribus ſed ſupioribus. Ideo eſt ſecun
da opio ꝙ oīm angelorꝫ ē mitti. q̄ initit᷑ illi
auctoritati apli. Et hec opio dicit v̉bū apli
nō eē ꝯtrariū v̉bo Diony. q̇ dicit ſupiora a
gmia n̄ mitti. hoc. n. dicit. aut q̇a n̄ ita fre-
quēt᷑ mittūt᷑. aut q̇a n̄ ex officō ita ꝯpetit eis
mitti ſicut angelis hierarchie īferioris. Sed
q̇a expoſitō iſta v̉bis Diony. uidet᷑ eē ualde
extranea. cū ipſe dicat ꝙ uſuꝫ exterioris officij
nūqꝫ h̄nt. Et ꝓ idubitāti credēdū ē eē uerꝫ in
hac pte. tā v̉bū apoſtoli. qꝫ uerbū Dionyſij
Jō eſt tercius modus dicēdi p diſtinctōnem
utriuſqꝫ uerbū ſaluans. ⁊ ad cōcordātiā redu
cēs. ⁊ ex illis duobus exp̄ſſā ueritatē elitiēs.

¶ Diſtingui ẽniꝫ oportet in miſſione. eſt ẽniꝫ
miſſio exterior que ẽ ad nos. ⁊ eſt miſſio i
terior que ẽ ad angelos. ſed ꝑpter nos ſi ꝺ
miſſione exteriori loquamur. ſic non com
petit omibus angelis. quia nõ competit ſu
perioribus agminibus ſicut dicit Dionyſius. q̃a
ea que p̃minẽt uſum exterioris officij nũq̃ꝫ
habent. in quo ſignat ꝙ intelligit de miſſi
one exteriori que eſt ad nos. Si autem itel
ligamus ꝺ miſſione interiori que eſt ad an
gelos ꝑpter nos. ſic mitti competit omibꝰ.
quoniã ſupiores mittũtur ad medios. ⁊ me
dii ad infimos. dum reuelando purgãt ⁊ il
luminant ea que nobis expediũt. ⁊ hoc to
tum eſt propter nos. Et ideo ſignanter di
cit aplus. Miſſi ꝑpter eos. non inq̃t miſſi
ad eos. Concedẽde igitur ſunt rõnes oſten
dentes ꝙ non oim eſt ad nos mitti. ⁊ patet
iam ex dictis ℞. ad uerbum apoſtoli ¶
Ad illud uero quod obiicitur ꝺ. vi. yſaie.
ꝺꝺ ꝙ angelus miſſus ad eum nõ dicitur eẽ
unꝰ ꝺ ſeraphym. quia eẽt ꝺ ſupremo ordie
ſed quia mittebatur labia eius incendere. ⁊
hec ℞. ſumitur a Dionyſio in libro ꝺ ãge
lica hierarchia. ¶ Ad illud qꝺ obiicitur ꝙ
miſſio competit filio. ergo cuilibet ordini
angelico. ꝺꝺ ꝙ non ualet. Miſſio. n. aut eſt
ad redimendum ⁊ ad ſaluãdum. aut eſt ad
miſtrandum. prima eſt tante dignitatis ꝙ
nulli alij põt competere niſi ſoli deo. Scḋa
uero ñ ẽ tante dignitatis ꝙ competat agmĩ
ſupremo. ¶ Ad illud quod obiicitur ꝙ or
dines angelorum omẽs reſtaurabunť ꝑ ho
mines. ꝺꝺ tam ad hoc q̃ꝫ ad duo ſequentia
ꝙ reuera omẽs angeli ſunt nobis in adiuto
rium. ⁊ omẽs nos adiuuãt. uel mediate. uel
imediate. ſiue in miſtrandis reuelatõibꝰ. ſi
ue in ꝑferendis noſtris oratõnibus. Dũ. n.
agmina ſuprema que ſunt nobis neceſſa
ria inferioribus agminibus reuelant. ⁊ duꝫ ſi
mul cum illis pro nobis ad deum inſpellãt
⁊ petitõnes noſtras deo exponũt. non ut de
um inſtruant. ſed ut petitõnes nr̃as igneis
ſuis affectõnibus deo acceptas faciãt. ſicut
aduocati decoris oratõnibus aliorum cauſã
defendunt ⁊ ornant. abſq́ꝫ dubio nobis ma
gnum auxilium preſtant. ⁊ ſic faciũt ad or
dinem ſuorum repatõnem ⁊ nihilominꝰ ſe
quũtur charitatis ſollicitudinem. ⁊ efficatius
nos adiuuant q̃ꝫ alii impugnẽt.

Q Onſequẽter queritur de ſcḋo
articulo. ſcꝫ ad quid mittuntur
⁊c. ¶ Prima q̃o. Utrum mittãn
tur ad accedẽdum noſtꝝ affe
ctum. ¶ Scḋo. Utrum mittãtur ad illudẽ
dum intellectum.

C Irca primũ ſic ꝑceditur. Et ꝙ
mittantur ad inflãmanduꝫ affe
ctum videtur. Angelus q̇ miſ
ſus eſt ad yſaiaꝫ ſicut dicit Di
onyſius. dicitur eſſe unus de ſeraphyn q̃a
miſſus ad incẽdium ⁊ inflãmãdum. ſꝫ iflam
matõ reſpicit affectum. ergo ⁊c. ¶ Itẽ actꝰ
hierarchiarum ſicut uult Dionyſius de an
gelica hierarchia ſunt illumiare. purgare.
perficere. ergo ſi purgatõ reſpicit remotio
nem ſordium. ⁊ ſordidatõ reſpicit affectuꝫ
quãtum ad cõcupiſcẽtie uicium. uideť econ
trario ꝙ angelus mittatur ad inflãmãdum
affectum per amorem ſanctũ ⁊ mũdum ¶
Itẽ hoc uideť rõne. bonũ ſm qꝺ bonũ. ẽ dif
fuſiuũ ſui. ſed angelus beatus eſt ꝑfecte bo
nus. ergo põt bonitatẽ diffundere. ſꝫ bonũ
ut bonu reſpicit affectum. ergo uideť ꝙ cuꝫ
affectus noſter ſm ſuſceptõeꝫ bonitatis ha
beat perfici ⁊ inflãmari ꝙ ad hoc poſſit ⁊ ꝺ
beat angelus mitti. ut nr̃m affcm̃ iflãmet ⁊
ꝑficiat ¶ Itẽ nos uidemꝰ i naturalibꝰ ꝙ illꝺ
qꝺ ẽ iflãmatũ dũ alteri rei iflãmabili ap ꝑxi
mat ipãꝫ iflãmat. ergo ſi affcũs ãgelicus eſt
igne diuini amoris iflãmatꝰ ⁊ repletꝰ ⁊ i ſua
miſſiõe nobis ap ꝑxiat. ergo affcũs nr̃os in
flãmat ¶ Ad oppoſitũ arguiť ita. ſm affe
ctũ nr̃m potiſſime ꝯſiſtit arbitrii libertas. ſꝫ
nihil niſi ſolus deꝰ põt ſup li. ar. cũ ſit ſub
deo potiſſimũ. ergo nulla creatura q̃tũcũq́ꝫ
nobiľ ⁊ ꝑfcã p̃t iflãmar̃ uľ ꝑficer̃ affcm̃ nr̃m
¶ Itẽ ſꝫ affcm̃ nr̃m maxie ꝯſiſtit iuſticia ⁊ eq̃
tas. Juſticia. n. ẽ rc̃itudo uolũtatis ꝑpť ſe ſ
uata ut dicit Anſel. ſꝫ ſoliꝰ ſũme iuſticie ẽ
uolũtatẽ nr̃aꝫ rc̃ificaȓ. ergo eiꝰ ſoliꝰ ẽ affcm̃ i
flãmare. ¶ Itẽ ſm rc̃ãꝫ iflãmatõeꝫ affectꝰ
ꝯſiſtit charitas. ergo ſi charitas. ľ ẽ ſpũſ ſã.
ľ imediate a ſpũ ſã. iflãmatõ affcũs nr̃i. nõ
p̃t eẽ ab aliquo alio ¶ Itẽ ſꝫ affcm̃ nr̃ꝫ maxie
ꝯſiſtit aĩe nr̃e difformitas. ſi gꝰ ſoliꝰ dei ẽ i af
fectũ nr̃m iflueȓ. gꝰ illꝺ ñ ſpectat ad angelos

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶R°. ad predictorum intelligētiam notandū
eſt q̄ affectum noſtrū inflāmari ab aliquo
dupliciter pōt intelligi. Aut ita q̄ inflāme-
tur ab aliquo ſicut a principali agente ⁊ ef-
ficiente. Aut ſicut ab excitante et adiuuāte.
Et ſm̄ iſtum duplicem modum intelligēdi
dupliciter intellexerūt aliqui affectum nr̄m
ab angelis inflāmari ⁊ perfici. Sȝ primus i-
tellectus eſt hereticus. ſcd̄us uero catholic⁹
Primū intellectum habuerunt aliqui phōꝝ
poſuerunt enim q̄ anima eēt inſtrumētum
intelligentie. ⁊ q̄ intelligētia influeret ſup
animaȝ ſicut influit agens ſuper inſtrumen
tum. vnde dixerunt q̄ anima triplicem ha-
bet operatōnem. animalem. intellectualem
et diuinam. Animalem ex ſeipſa. Intellectu
alem ex influentia angelica. ſed diuinam ex
influentia diuina. Sed illa poſitō eſt contra
ueritatem catholicam ⁊ piam. qui enim hoc
poſuerunt non intellexerūt arbitrij liberta-
tem. neqȝ anime dignitatem. neqȝ beatitu-
dinis ſublimitatem. que ſi intellexiſſent ſi-
cut beatus Aug. egregius doctor poſuit a-
nimam imediate a deo compleri ⁊ moueri
et beatificari. dixiſſent ut beatus Aug. und
beatus Aug. ubicūqȝ ꝺ mente loquitur iſtū
errorem exſtirpat. oſtēdendo q̄ ita imedia
te anima ſm̄ mentē unitur deo ſicut ⁊ mēs
angelica. Si autem intelligatur ſcd̄o modo
ſic habet ueritatem. ⁊ hoc modo intellexit
beatus Dionyſius in libro ꝺ angelica hie-
rarchia. et per hunc etiam modū ab angelo
dicitur ꝓpheta fuiſſe incēſus. Et per hoc pa
tet R°. ad duo prima. ¶ Ad illud uero qd̄
obicitur q̄ bonum ē diffuſiuum ſui. ꝺo q̄
diffuſio duplicit̄ poteſt eē a bono. aut p mo
dum multiplicationis ſicut calor uel lumen
dicitur ſe diffundere. aut per modum utilis
operatōnis per quem modum dicitur bon⁹
homo bonitateȝ ſuam diffundere. dum ad
hoc operatur ⁊ laborat ut alii bonitatem nō
ab ipſo ſed a deo ſuſcipiant. Et per hunc
modum intelligenda eſt diffuſio in bonita-
te uel charitate angelica. ¶ Ad illud quod
obicitur q̄ inflāmatum cōiūctum inflamma
bili inflammat. ꝺo q̄ uerum eſt quando illa
inflammatō eſt per eductōnem alicui⁹ ꝺ ma
teria. ibi enim quod eſt in actu pōt educer̄
aliud quod eſt in potentia. quando. n. aliud
habet inflāmari per caloris infuſionem nō
habet ueritatem. quia hoc modo non inflā
matur aliq̄d niſi poſt cōiunctōnem ſui cum
principio caloris qd̄ calorem natum eſt in-
fundere. ⁊ per hunc modum ē inflammari i
ſpūbus ubi flāma eſt amor diuinus non ex
ipſa anima productus. ſed potius a deo in-
fuſus. Et ideo hunc calorem non pōt in no
bis āgelicus ſpūs efficere. quāuis aliquo mo
do ad eius ſuſceptōnem poſſit nos excitar̄

Secundo queritur. Utrum an-
gelus mittatur ad illudendum
noſtrum intellectum. ¶ Et q̄ ſic
uidetur infra. dicit Dionyſius
in libro ꝺ angelica hierarchia. Ordinatō cō
grue delucidatōnis claritatem primo p ap-
parentem ut in copioſis effuſionib⁹ ⁊ excel
lentiſſimis manifeſtat eēntias. ⁊ p eas que
poſſunt eſſentie diuinum participant radiū
Ex hac lr̄a manifeſte colligitur q̄ de⁹ nos
illuminat mediātibus angelis. ¶ Item in li
bro de motu cordis ita diffinitur aīa. Aīa
ē ſubſtantia incorporea intellectualis earum
illuminatōnum que ſunt a primo. ultima r̄
latōne perceptiua. ergo inter relatōnem a-
nime ad deum cum percipit illuminatōem
cadit alia relatio media. ſed hec non ē niſi
relatio ſubſtantie angelice. ergo uidetur q̄
anima illuminetur a deo mediante angelo.
¶ Item angeli ſunt lumina ſpiritualia. ſȝ q̄a
intellectus noſter agens lumen eſt dum ſe
conuertit ſuper fantaſmata abſtrahit ⁊ de-
purat. et hoc modo illuminat. ergo ſi ange
licus intellectus multo magis in actu eſt q̄ȝ
uidetur. ergo multo magis intellectuȝ nr̄m
potētōalē illuīare pōt. ¶ Itē planū ē q̄ āgeli
mlta nobis reuelāt ſpūalia q̄ nō ſūt nata ca
deī ⁊ recipi. nec ī ſēſu. nec imagīe. ergo uidēr
q̄ imediate pn̄t itellcūi nr̄o ſilitudies ipri-
mer̄. ſȝ talis ipſſio n̄ pōt eē ſine illuīatōne.
ergo ⁊c. ¶ Itē angel⁹ dicit̄ purgar̄. illuīar̄ ⁊ p-
ficere. ergo ſi hoc ſolū ꝯuēīt ei p modū ex
citātis. cū ſilr̄ un⁹ hō excitat alteꝝ uidet̄ q̄
hō diceret̄ illuīare. purgar̄ ⁊ pficer̄. q̄ ſi hō
n̄ dicit̄ eē purgator nec illuiator ſicut āgel⁹
ergo vr̄ q̄ āgel⁹ poſſit aīaȝ a ſupiori illuīare.
¶ Itē multo pl⁹ pōt āgel⁹ beat⁹ q̄ȝ diabo-
l⁹. ſȝ demō p̄t ī nobis uarias cogitatōes ex
citar̄ ⁊ ab iferiori ſuggerere. ergo āgelus p

glām. cum ſit aīa noſtra ſuperior ⁊ illumi-
noſior ipſam poſſit a ſupiori illuminare.
¶ Ad oppoſitū Aug. in libro. lxxxiij. q.
mentē diuīs que ita ad imaginem dei facta
eſt. ut immediate a prima ueritate formet
⁊ in pluribus locis dicit ꝙ inter mētē ⁊ deuꝫ
nullum cadit medium. ergo ſi intelligentia
noſtra attenditur ſm̄ aīe ſupremū. uidet
ꝙ non poſſit illuminari ab angelo ¶ Item
illud. ps. Manus tue domie fecerūt me ⁊
plaſmauerūt me ⁊c. dicit glo. deus ꝑ ſemet
ipſum irradiat pias mētes. ergo non uidet
ꝙ ꝑ angelicum miſteriū. ¶ Item facilius ē
ꝓducere formas corꝑales q̄ꝫ ſit dare illuīa-
tōnes ſpūales. ſed angelus formā naturalē
non poteſt ꝓducere tāq̄ꝫ pricipale agēs. ſꝫ
ſolum exterius diſponere. ergo multo for
tius nec illuminatōem ſpūalem pōt anime
dare. ¶ Item ſi angelus illuminat animaꝫ
aut illuminat imittēdo ei lumen ꝓpriū. aut
creando nouum. Si imittēdo lumen ꝓpriū
cum lumē ſuum nō ſit extra ipſaꝫ. ergo an
gelus illabitur anime. qḋ eſt ſolius dei pro
prium. Si dando nouum. aut ꝓducēdo ex
aliquo. aut de nihilo. Si ex aliquo quero ex
quo. quod cū non ſit dare ſequit ꝙ angelꝰ
ꝓducat ex nihilo. ⁊ ita ꝙ ſit creator ¶ Item
ſi illumiat aīam. aut ꝑ mediū. aut ſine me-
dio. Si per mediū. quero qḋ ſit illud mediū
deferēs ſpūalem illumiatōeꝫ. ⁊ cum ꝺferēs
ſpūalē illuminatōeꝫ non poſſit eē niſi ſpūs
int aīam illuminatā ⁊ angelū illuminantem
eſt ponere mediū. ⁊ iteꝝ q̄ritur de illo ſicut
ꝺ primo. ergo uel erit abire ī infinitum. ue
non ē mediū ponere. Si illuminat imediate
ipſam animā. ergo uidet ꝙ ſit in ipſa aīa.
⁊ ita ꝙ illabit aīe. ¶ Item ita imediate na
ta eſt ferri in deū intelligētia ut uolūtas. er-
go ſi angelus nō pōt uolūtatē rectificar. nō
poterit intelligentiā illuiare. Iuxͣ hoc queri
tur. penes q̄d accipiant iſti actus tres. uidelꝫ
illumiare. purgare. ⁊ ꝑficere. ¶ R̷. dō ꝙ a-
nimā quo ad ſupioreꝫ portōem rōnis illuia
re ſolius dei ē ꝓprium. ſicut ī pluribꝰ locis
oñdit Aug. q̄uis aliqui nō intelligētes to-
tius ueritatis principiū poſuerint aliud. uidꝫ
lꝫ intellectum nr̄m nō ꝑuenire ad lumē pri-
mū. ſed perfici ⁊ illuminari a prīo lumie ꝑ
lumē intellectiue medium. ſed hoc ē ſimpli-

citer tanq̄ꝫ erroneum reſpuēdum. cū ī mul
tis locis beatus Aug. oñdat ꝯtrariū. ⁊ etiam
ſacra ſcriptura hoc dicat. ſicut Io. i. dicitur.
Erat lux uera que illuiat ⁊c. que quidē non
eſt lux creature. ſꝫ lux diuīe ſapiētie ⁊ ueri-
tatis eterne. in qua hec aīaduertēda ſunt.
ꝙ eſt qḋ intelligit ⁊ quod cetera intelliger
facit. ſicut uidemus in nr̄o Sole materiali
reꝝ ſenſibilium. ⁊ hoc potiſſimū ſignū fuit
ꝙ intellectus noſter in aſpectu ſūmi lumis
natus eſt beatificari. nec unq̄ꝫ aliquo pōt eē
cōtentus quouſq̄ꝫ ꝑducat ad illius claꝝ aſpe
ctum. Animā igitur quo ad ſupremā ꝑteꝫ
angelus non pōt illuminare. ſed q̄ſtum ad ī
feriorē ꝑtē rōnis poſuerunt cathocleſiaſtici
tractores. animas noſtras a beatis angelis
ꝑ eorum reuelatōnes illuminari. Hoc autē
triplicit pōt intelligi. Uno mō ut intelligat
angelus inferiorem portōem illuminare per
modum lumis irradiātis. Alio mō ut intelli
gatur illuiar ꝑ modū ſpeculi offerētis. Ter
cio mō ut intelligatur ꝑ modū lingue uiua-
citer exprimētis. Omēs hi modi q̄ſi aliquo
mō ſint intelligibiles. cū angelus ſit lumen
⁊ ſpeculum ⁊ hēat etiā ſpūalis interꝑtatio-
nis ſiue locutōnis officiū. ſuſtineri poſſunt.
terciꝰ tamē modus itelligibilior ē. nō enim
multū bene appet qūo āgelus irradiat. nec
qūo ſe offerat aſpectui anime. ſꝫ hoc ſatis ī
telligibile eſt qūo angelus poſſit anime qḋ
cōcepit ſuggerer. ⁊ ſicut doctor dum exteri
us loquit excitat intellectū ⁊ uiam parat ad
intelligēdum. ⁊ uiua ⁊ efficax locutō quadā
ſua uiuacitate ad intellectū noſtꝝ hꝫ ingreſ
ſum dum ſonat aure corporis exteriꝰ. Rōe
eius etiam libētius audit homo bonū cleri-
cum cuiꝰ ſmo eſt efficax ⁊ uiuus. cum hēat
aliquid latētis energie uiue uocis actꝰ. ut di
cit Hiero. ſic etiam ſuo modo intelligēduꝫ
eſt ꝙ angelus hoc poſſit facere interius. Et
ſic illuminat non lumen infundēdo nec ſolū
offerendo ſicut obiectum uel ſpeculum. ſed
etiam uiuaciter excitando ſicut doctor ex-
terior et adhuc efficatōri modo. His uiſis
patet reſponſio pro magna parte ad obie-
cta ad utranq̄ꝫ partem. Nam rationes oſtē
dentes ꝙ angelus non poteſt intellectum
noſtrum illuminare. loquūtur de intellectu
quantuꝫ ad ſuperiorem portionem. ſcilicet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mẽtem. ⁊ de illuminatõne que quidem eſt p
lumis infuſionem ⁊ hoc ſolus dei eſt ꝓpri-
um. ſicut predictum ē. Unde rões ille con-
cedende ſunt. ¶ Ad illud uero qđ de Dio
nyſio iam patet Rñſio. Dico enim ꝙ loqᷓ
de illuiatõe ſcđo mõ. nõ primo. ¶ Ad il-
lud quod obicitur de illa diffinitõne anime
đđ ꝙ ultima uel ſcđa relatõne dicũt animã
illumiatões a deo percipe. non quia angelꝰ
cadat mediũ inter deum ⁊ aiam p modum
influentis. Sꝫ quia perfectius ⁊ nobilius il-
luminatur a deo angelus ꝙ̃ anima p natu-
ram. ⁊ ideo dicit̃ prima illuminatõ non or
dine cauſalitatis. ſed dignitatis. ¶ Ad illđ
quod obicitur ꝙ angeli ſunt lumia. đđ ꝙ
uerum ē. ſed non ideo dicũtur lumina. quia
lumen ſuum diffundãt exterius in alia. ſed
quia intra ſe lucẽt. Non enim eſt ſimile de
lumie corpali ⁊ ſpũali. lumen. n. ſpũale ꝓpᷓ
ſui dignitatem a fonte lumis imediate pro
cedit. cum non poſſit habere mediũ deferẽs
Lumẽ autem corpale per mediũ recipitur ⁊
defertur. ⁊ ſicut põt deferri ⁊ recipi. ſic etiã
põt reddi. ⁊ ſic illumiatum põt illuminarĩ. ſi
cut patet in luna. ¶ Ad illđ qđ obicitur ꝙ
multa nobis reuelant que nobis p ſenſuꝫ ñ
exprimũt. đđ ꝙ illud non cõcludit ꝙ ime-
diate influant in intellectum. hoc. n. poteſt
fieri ſi imediate intellectui ſuggerat. nec ad
huc illud oportet. ſed etiam põt fieri mediã
te uirtute fantaſtica. Sicut. n. uidemꝰ ꝙ e-
go nõ poſſum tibi aliquid oñdere niſi me
diantibꝰ ſenſibus ⁊ uirtutibus inferioribus.
quia intellectus tuus nõ ē natus a ſuperiori
aliquid ſuſcipe. niſi a deo influente. tamen
nihil ē in me adeo ſpũale quin mediãte uer
bo ſenſibili poſſim illud intelligẽtie tue de
ꝓmere. ⁊ ita tecum loqui de ſpũalibꝰ ſicut
de corporalibus. multo fortius põt hoc an
gelus facere in uirtute interiori que eleuati
or eſt ꝙ̃ ſenſus exterior quadam ſpũali lo
cutõne ⁊ fantaſmatũ exaltatõe. ¶ Ad illđ
quod obicitur ꝙ ſi ſolum poſſet p moduꝫ
excitãtis. tunc nõ poſſet amplius ꝙ̃ homo
uel etiã malus angelus. đđ ꝙ ⁊ſi hoc poſſit
homo uel etiam angelus malus. tamen ex
hoc nõ ſequit̃ ꝙ adequãtur i potẽtia ⁊ uir
tute exprimẽdi. quia per eandem uiam con
tingit bene ⁊ melius docere. ſicut patꝫ per

aures. n. exteriores addiſcimꝰ a ſapiẽte do
ctore ⁊ fatuo. ſed multo melius nos docet
qui lumẽ ſapiẽtie habet ꝙ̃ qui illo caret. ſic
⁊ i angelo intelligẽdum ē ſe habere. Et per
hec patẽt illa duo ultima. quia nõ ē ſiće nec
de homie nec demone. neuter. n. põt excita
re nec inſtruere ita efficaciter. cum nõ tãtuꝫ
habeat lumẽ ſapiẽtie. ¶ Ad illud qđ ultio
querebatur. qũo fiat diſtinctõ iſtoꝝ actuuꝫ.
đđ ꝙ unus modus dicẽdi ē ꝙ illi tres actus
reſpiciũt intellectum. ut purgatõ ſit i initio.
illuminatõ ſit in progreſſu ⁊ perfectio iteri
or. vel aliter ut noteñ ibi tria ad que ordi
natur eruditio uel doctrina angelica. Primũ
ē ad remotõnem impedimẽtoꝝ. Scđm ē ad
cognitõnem uerorum. Terciũ ē ad dilectio
nem bonoꝝ. Ad hec auteꝫ ordinat̃ p modũ
excitantis. ſicut ſermo bene ꝑdicãtis. Et iđ
non irrõnabiliter bonus doctor ⁊ predicator
dicitur illuminare ⁊ purgare ⁊ ꝑficere ſuos
auditores. ſicut expreſſe beatus Dionyſiꝰ
in libro đ angelica hierarchia dat itelligerĩ.

Onſequẽter querit̃ de tercio
articulo. ſcꝫ qualit̃ iniunctum
ſibi officium exequũt̃. ⁊ cum
hoc faciant diſcurrẽdo ⁊ denũ
ciando. Incideret hic q̃ſtio đ angeli motu
⁊ đ locutõne. ſed quia de motu dictum ē in
primo libro diſt. xxxvij. Nũc querẽdũ ē de
locutõne angelica. ⁊ ſuppoſito ꝙ angelis
competat loq̃ abſq̃ aſſumpto corpe. ſicut
dicunt plures auctoritates ſcripture. locutõ
ne ſpũali que q̃dem ē ſine uoce. ¶ Circa
modum loquẽdi duo queruntur. ¶ Primum
eſt. Utrum locutio angeli idem ſit qđ eius
cogitatõ. ¶ Scđm ē. Utrum eadem locu-
tio poſſit eẽ a deo ⁊ angelo

Irca primũ ſic ꝓcedit̃. ⁊ oñdit̃
ꝙ ſpũal ãgeli locutõ ñ ē idẽ qđ
eiꝰ cogitatõ. Primo p id qđ dr̃. i.
coꝝ. xiij. Si linguis hoim loquar ⁊c. ibi glo.
Angli ꝑpoſiti ſignificãt minribꝰ qđ đ dei uo
lũtate preſẽtiũt. qđ fit aliq̃bus nutibꝰ. aut
ſignis. Si ergo nutꝰ cogitatõis aliđ ē ꝙ̃ cogi
tatõ. ergo cogitatõ ē aliud ꝙ̃ locutõ. ¶ Item
dr̃ i ãgelo actꝰ ꝟtutis itellectiue ⁊ opatiue. er
go pari rõe dr̃ actꝰ ꝟtutis cogitiue ⁊ iſpũtiue
ſi ergo cogitar̃ ē actꝰ ꝟtutis itellectiue ⁊ loq̃

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

actus uirtutis interp̄tatiue. ergo ñ ſūt idem
¶ Item non ē eadem cōuerſio qua itellcūs
cōuertitur ad ſe. ⁊ qua cōuertitur ad alterū
ſigno cogitādo cōuertitur itellectus ad ſe. ⁊
loquēdo conuertit̄ ad alteꝝ. ergo cogitare ⁊
loqui in angelo nō ē idem ſʒ diuerſum. ¶
Item p locutōnem ē manifeſtatō cogitatus
angelici. ergo ſi idem eēt loqui ⁊ cogitare
quicq̄d cogitaret alteri manifeſtaret. ergo
nihil qḋ eſt in uno angelo lateret quod eēt i
alio. ergo quicquid ſciret angelus ſupioris
ordinis. ſciret ille qui ē inferioris. quod eſt
plane falſum. ergo ⁊c. ¶ Cōtra. Grego. in
moꝝ. diffiniēs uocez angeloꝝ dicit. Uox an
geloꝝ in laude conditoris ē admiratō inti-
me cōtemplatōnis. ſi ergo admiratō ſiue cō
templatio nō ē actus differens a cogitatiōe
ergo nec locutio ſiue notificatō. ¶ Itē damaſ.
Non ligua ⁊ auditu indigēt āgeli. nam ſine
ſmone uoce plato. tradit ſibi ſuas illuſio
nes. ergo uidetur q̄ aut locutō angelica ni-
hil ſit. aut ſi aliquid ē non ſit aliud q̄ʒ cogi-
tare. ¶ Item locutio non ē aliud q̄ʒ cōcept⁹
manifeſtatō. angelus autem īq̄ʒtum ē ſubſtā
cognitiua habet naturaʒ lumīs ⁊ ſpeculi. ſʒ
lux corporalis per hoc q̄ lucet ſe manife-
ſtat. ⁊ ſpeculum p hoc q̄ ſpēm recipit ⁊ re
tinet ſpēm repreſentat. ergo uidetur q̄ an
gelus hoc ipſo q̄ intelligit cogitatōnes ſu
as declarat. ergo cum cogitatōnis declaratō
ſit locutio idem ē in eo cogitatō ⁊ locutio.
¶ Item loqui non ē aliud q̄ʒ dicere. ⁊ dicer̄
non ē aliud q̄ʒ uerbum gignere ſiue formar̄
ſed conitatō nihil aliud eſt q̄ʒ uerbi formatō
ſiue uerbi conceptō. ſicut uīt Anſel.⁹ ⁊ Au-
guſti. ergo cogitatō nihil aliud ē q̄ʒ interior
locutō. ſed locutō que conuenit angelo ſm
ſe ē tātum iterior. ergo idem ē qḋ cogita-
tio. ¶ Item ſi locutō differt a cogitatione
cum p̄ſupponat eam. q̄ro quid addit ſupra
ipaʒ. Si tu dicas mihi q̄ addit manifeſtatō
nē que fit p quādam ſpei oblatōem ⁊ tranſ
fuſionem in alteꝝ q̄ſi i audiētem. tunc uidet̄
cum angelus ſupioris ordinis nihil recipi-
at ab angelo inferioris ordinis q̄ angel⁹ i-
ferioris ordinis non poſſit loqui alteri āge
lo ſupioris ordinis. quod plane falſum eſt.
Si. n. angelus pōt loqui deo. multo magis
pōt loqui alteri angelo. ¶ Item locutio q̄
differt a cogitatōne addit aliquod ſignum
exprimēs. Si ergo angelus uult ſpēm intelli
gibilem quā habet in ſe alteri angelo ma-
nifeſtare loquēdo. ⁊ in ipſo differt locutio ⁊
cogitatio. oportʒ ergo q̄ differat ſpēs q̄ in
telligit. ⁊ ſignum quo exprimit. Tunc igit̄
quero d̄ illo ſigno. aut eſt ſpēs. aut res. Si
ſpēs ergo pari rōe indiget alio ſigno. Et ſi
milit̄ q̄retur d̄ illo aliquo tercō. nec erit ibi
ſtatus ſicut nec in primo. Si autē ē res. aut
ſenſibile. aut itelligibilis. Senſibilis nō. q̄a
quicq̄d eſt in angelo ē ſpūale. Si intelligibi
lis q̄ro quare illam magis app̄hēdit angel⁹
cui fit ſermo q̄ʒ ipam ſpēm que ē in intelle
ctu angelico. ¶ Et iteꝝ illa res que ē i uno an
gelo non pōt fieri in ueritate in alio angelo
ergo oportʒ q̄ fiat ſʒ ſilitudinē. ⁊ tunc pari
rōne ſpēs exiſtens i itellectu uni⁹ angeli po
teſt generare ſui ſimile in alio. aut ſi ñ q̄re
nō. ¶ Item quo pōt intelligi qḋ ē ibi medi
um deferēs. ⁊ que eſt ibi lux abſtrahēs. ⁊ q̄
eſt ibi uis uel uirtus excitās ⁊ imprimens.
omia. n. uident̄ hic eē neceſſaria. ſi differt in
angelo locutō ⁊ cogitatō ¶ Rñſio. Ad p̄di
ctoꝝ intelligētiā ē notādum q̄ loqui duplr
eſt. Uno mō loqui dicit actum in ſe ſiue in
triſecum. Alio mō actum ad alteꝝ ſiue quo
dāmō extrinſecum. Primo mō loqui idem
eſt quod uerbum formare ſiue gignere. Se
cūdo modo idem eſt qḋ uerbum formatum
de pmere. Primo mō locutio ſiue in deo. ſi
ue in homie. ſiue in angelo non ē aliḋ q̄ʒ co
gitatō. Scḋo mō plus dicit q̄ʒ cogitatōneʒ
ſed drñter i diuerſis. ¶ In deo. n. loq̄ ad alte
rū ſupra itellectū addit effectū. videlʒ r̄uela
tōnem. Non. n. dicit deus nobis loqui ſoluʒ
quia intelligit. ſed etiā quia reuelando ali-
quam illuſtratōnem i nobis efficit. Uñ Gre
go. in moꝝ. Dei locutio ad nos intrinſecus
facta. uidetur potius q̄ʒ auditur. quia dum
ſemetipm ſine mora ſmonis inſinuat. repē
tina luce tenebras noſtre ignorantie illu-
ſtrat. In homine uero non ſolum addit ef-
fectum in alterum. ſed etiam actum ⁊ ſi-
gnū medium. cum enim unus homo loqui
tur alteri. non ſolum cogitat. ſed cogitatio
nem ſuam formando per uocem ſenſibileʒ
alij interpretatur ⁊ explicat. ¶ Ratio
autem quare locutio in hominibus non

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſolum addit actum ſed ſignū etiam mediū
hec eſt . quia in anima alius eſt actus cōuer
ſiōis ſupra ſe ⁊ alius actus conuerſionis ad
alteꝝ.et in conuerſione prima ꝯuertitur aīa
ſupra id quod habet in ſe.in locutione uero
offert alteri.et ita oportet ꝙ actus alius ſit
cogitare et loqui.et ita addit actum locutio
ſupra cogitationē in homine.addit etiaꝫ ſi
gnuꝫ . quia anima q̄ꝫ diu eſt cum corpore
nō eſt nata ſuſcipere niſi mediante ui ſenſi
tiua. vnde qui amittunt unū ſenſū nccē hūt
amittere unā ſciaꝫ. Jō ad hoc ꝙ aīa ꝯceptū
ſuū alteri exprimat opꝫ ipm̄ uoce ſenſibili
ꝑ organa formare ut mediāte vi imagiaria
coniungat.et ſic ſimilitudo ītelligibilis ſiue
ſignum intelligibile per illud ſuū ſignū ſen
ſibile mediantibus uirtutibus ſenſitiuis ad
intellectum alterius anime aſcendat. ⁊ hoc
conueniens eſt ut ſicut homo cōpoſitus eſt
ex anima et corpore. ita eius locutio aliq̄d
habet ſpirituale aliquid corporale . Jn ſpūa
libus aūt ſubſtantiis medio modo eſt.nam
locutio ſupra cogitatōem addit effectū ſiue
reſpectum ſed nō addit ſenſibile ſignum.re
ſpectum quidem et effectum addit propter
hoc ꝙ cogitatio q̄ꝫtum eſt de ſui natura eſt
ſecreta.et ideo nunq̄ꝫ fit manifeſta niſi ipſe
cogitans aliquid tanq̄ꝫ audienti offerat . et
aperiendo ſe quodam quaſi nutu mediante
quod in ſe habet ad intellectum alteriꝰ q̄ſi
ad aurem pertingere faciat . Neceſſarius ē
etiam actus nouus.quia nō eadem cōuerſio
ne ſe ſupra ſe conuertit et ſuper alterā uel
ad alteꝝ.ſed tamen nō eſt neceſſarium ſen
ſibile ſignū nec deferens medium .quia cuꝫ
ipſe intellectus angelicus ſine potentiis ſen
ſitiuis natus ſit ſuſcipere.angelus loquens
ſine ſenſibili medio natus ē ſimiliter offer
re.et iō ad loquendū ſufficit ipſi angelo ipſa
ſpecies intelligibilis que ex uirtute intelle-
ctiua ipſius angeli ad imperiū uolūtatis pōt
ad alteꝝ protendi.et ſicut illa ſpēs dum eā
ſibi et in ſe continet intellectus dicitur uer
bum interius . ſic dum protendit eam ad al
teꝝ efficitur quaſi nutus et uerbū exterius
et quia tam illa ſpecies q̄ꝫ uirtus protendēs
illam ad alteꝝ. et ipſa protenſio ſpiritualis
eſt.ideo non indiget corporali medio defe
rēte. ſed quia virtus illa finita eſt.neceſſe ē
ad hoc ꝙ unus angelus intellectū alterꝰ an
geli loquēdo.hoc eſt illam ſpeciem ꝓtendē
do excitet ꝙ finita diſtantia adinuicem di-
ſtent . Ex his igitur patet ⁊ ꝙ ſi nō tantuꝫ
differt in angelo locutio ⁊ cogitatio quan-
tum differt in homine.differt tamen aliquo
modo .ideo rationes inducte ad hanc ꝑtem
ꝯcedende ſunt . ¶ Ad illud quod obicitur
de Greg. Dicendū ꝙ Greg. loquit̄ de locu
tione angeli in ꝯpatione ad deum apud quē
loqui cogitare ē.quia aurem eius nihil latet
¶ Ad illud quod obicitur de damaſ. Dicē
dum ꝙ quāuis locutio angeli non differat a
cogitatione ꝓpter hoc ꝙ ultra cogitationē
dicat uocem ſe.uſibilem. nihilominꝰ tamen
non eſt omnio indifferens. quia ⁊ ſi non ad-
dat ultra cogitationem exterius ſignuꝫ.ad-
dit tamē ulterioreꝫ actū atq̄ꝫ reſpectū rati-
one cuius ꝯcernit finitam diſtātiam quam-
uis cogitatio ⁊ intellectꝰ ab omni diſtantia
abſtrahat . ¶ Ad illud quod obicit̄ ō mani-
feſtatōe lucis ⁊ ſpeculi. vō ꝙ nō ē ſic.quia
lucis uel ſpeculi manifeſtatio eſt naturalis.
vnde nec lux pōt lucere nec ſpeculū ſuſcipe
qui etiā ſe maifeſtēt . ſed nō ſic eſt i angeli-
ca cogitatōe cuius māifeſtatio ē uolūtaria.
ſicut dicit Aug. ſup Geñ. ad lrāꝫ. dum ipſi
cogitatiōes ſuas ad nutū uoluntatis mō oc-
cultant mō ꝯmuicāt aliquibus ſpiritualibꝰ
obſtaculis poſitis uel remotis ſicut ſenſibi
liter videmus circa corpa . ¶ Ad illud qō
obicitur ꝙ nihil aliō eſt loqui q̄ꝫ dicere. Di
cenduꝫ ꝙ ſicut loqui ē dupliciter in ſe ⁊ ad
alterū . ſic etiaꝫ ē dicere . ⁊ q̄ꝫuis dicere i ſe
idē ſit ꝙ cogitare uel cogitādo ītelligere.tñ
dicere ad alterū ulteriorē habꝫ actū . ¶ Ad
illud quod obicit̄ ꝙ ſi locutio addit aliquid
ſupra cogitatiōeꝫ.ꝙ tūc nō poterit angelus
inferioris ordinis loqui ad āgeluꝫ ſupioris.
vō ꝙ verū ē ſi loq̄ adderet influētiā uerā in
alterū. ſed actus locutiōis ſupadditus actui
cogitatiōis nō dicit niſi quādā ſpēi ꝓteſiōeꝫ
ad alterū. q̄ quidē ꝓteſio nō ē illius ſpēi ipſi-
ſiua ſed potiꝰ excitatiā ītellectus audiētis.
ut ꝓpria uirtute ſuſcipiat. ⁊ ſe ipſo faciat.
vnde locutio ex pte loq̄ntis nō pōit niſi ex
citatiōeꝫ actiuā . ex pte audiētis nō niſi exci
tatiōeꝫ paſſiuā . Et ex hoc pꝫ q̄d ſit auditꝰ
āgeli. ⁊ quomodo differāt audire et uidere.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nam taꝫ audire q̃ꝫ uidere eſt in angelo itel-
ligere. ſed tūc uidet cū ex proprio motu in
telligit aliquid. tūc audit q̄ndo per oblatõeꝫ
ſpeciei intelligibilis ab alio intelligente ex-
citatus ipm̄ quod offert̃ intelligit. et ſic com
petit angelo nõ ſolū reſpectu ſuperioris. ſꝫ
etiam reſpectu paris uel inferioris. quia ſic
audit ſupremus angelus ab infimo ſic̄ ꝯ Ma
giſter audire poteſt a diſcipulo. non quia ab
eo ſuſcipiat doctrinam ſiue illumiationem.
ſed q̄a melius cognoſcit eius defectus per
ſui ipſius detectõneꝫ. ¶ Ad illō qd̄ obicitur
ꝙ ſi locutio differt a cogitatione ꝙ nuꝰ dif
fert a ſpecie. Dicēdū ꝙ illō nõ optet ꝙ dif
ferat re. ſed ſufficit ꝙ differat compatione
eadeꝫ enim ſpecies eſt que conſiderat̃ in ſe
et que poteſt protendi ad alteꝝ relatione
differens. ſed actus conſiderandi eam inſe
q̃ quidem eſt cogitatio. et actus protendēdi
ad alteꝝ qui eſt locutio. actus eſt alius ⁊ aliꝰ
nam his actibus intellectus angelicus eadē
ſimilitudie diuerſimode vtitur. ita ꝙ i vno
illa ſimilitudo et intelligibilis ſpecies. ſpēs
tantū dicit̃ ⁊ verbū. in altera vero nõ tantū
ſpecies ſed etiam nutus. Verūtamē poſſet
dici ꝙ ſicut ſpecies que eſt in ſpeculo dum
protendit ſe ad oculū non eſt oīno eadeꝫ. ſꝫ
ſe mltiplicat. ſic etiam poteſt intelligi ſpūa
li modo de ſpecie que eſt in itellectu ange-
lico. ¶ Si autē q̄ratur de medio. Dicendūꝫ
ꝙ nulla eſt queſtio. quīa cūꝫ ſit actio ſpiri-
tualis et intellectualis. non indiget medico
corpali. Si uero queratur ꝺ uirtute p quam
fit ſiue de luce ſpirituali. Dicēdū ꝙ ꝯcurrit
ibi lux intellectus angelici offerentis. ⁊ lux
et ſupne ueritatis. ut ſicut i luce corpali ad
imutandum uiſuꝫ uidemus ꝯcurrere ⁊ luceꝫ
icorpataꝫ ⁊ lucem ſupifluēteꝫ ⁊ abſolutam
utpote lucem ſolis. ſic etiā i ſpirituali cogni
tiõe duplíceꝫ lucē ꝯcurrere intelligamus ꝗm
ꝙ in pluribus locis innuit Aug.

SEcundo queritur utrū eadem
locutõ poſſit eē a deo ⁊ angelo
¶ Et ꝙ ſic videtur. Apoc. prio
loquens p angelum ſuūꝫ ſeruo
ſuo iohāni ⁊c. ſed quando cūqꝫ aliquis arti-
fex agit p iſtrumentuꝫ eadeꝫ eſt actio agē-
tis ⁊ inſtrumenti. ſic q̄s incidit p ſecurim eſt
eadem inciſio. ergo eadem locutio dei ⁊ an-
geli. ¶ Iteꝫ cū loquit̃ deus nobis p ꝓphe-
tam. locutio illa dicitur eſſe dei ⁊ ſpiritus ſā
cti. ⁊ ſimiliter locutio illa eſt ipſius ꝓphete
ſed ꝯſtat ꝙ nõ eſt niſi unica. ergo pi rõe cū
deus loquitur nobis p angelos. ¶ Iteꝫ quā
do audita fuit uox illa. hic eſt filius meus di
lectus. luce. iii. ꝯſtat ꝙ illa fuit locutio dei.
quia nullus poterat uere dicere niſi deus. ſꝫ
illa locutio ſucceſſionem habuit ⁊ uariati-
onem. ergo fuit ab aliqua creatura ſpiritua
li. ergo uidet̃ ꝙ una ⁊ eadeꝫ locutio poſſit
eſſe dei ⁊ angeli. ¶ Item uidetur ꝙ nulla
locutio ſenſibilis poſſit eſſe dei quin etiā ſit
angeli. locutio enim ſenſibilis fit medianti-
bus organis. ergo ſicut deus p ſe nõ poteſt
currere. quia curſus fit mediantibus orgāis
corporalibus que non habet deus. ergo ſili-
ter nec p ſeipſum ſēſibiliter loqui. ergo ſal-
tem locutio ſenſibilis dei ſic eſt dei ꝙ āgeli
¶ Contra diuerſarum ſubſtantiaruꝫ agēti-
um diuerſi ſunt actus. ſed deus ⁊ angelus
oīno ſūt diuerſi agētes. ergo diuerſas faciūt
locutiones. ¶ Iteꝫ locutio dei non eſt aliud
q̃ꝫ verbum dei. ⁊ verbum angeli eſt omino
aliud ⁊ aliud. ergo locutõ dei ⁊ locutio āgeli
eſt omnio alia ⁊ alia. ¶ Iteꝫ nullus actus q̃
p ſe ⁊ ꝓprie ꝯuenit deo ut ſubiecto ſi dicat̃
ꝺ creatura ut ideꝫ ꝑut dicit̃ de deo ⁊ creatu-
ra ſicut paꝛꝫ. Aliud enim eſt intelligere ho
minis. aliud itelligere dei. pi rõe alia erit lo
cutio angeli ⁊ alia locutio dei. ¶ Iteꝫ cūꝫ de
us loquitur mētibus noſtris loquitur anime
quantuꝫ ad ſupremam pteꝫ. cū uero angelꝰ
loquitur ſuggerit ab inferiori. ergo nõ uide
tur ꝙ eadem poſſit eſſe locutio dei ⁊ angli.
¶ Iuxta hoc q̄rit̃ cū āgelꝰ appeat ⁊ loquat̃ i
pſona dī. utrū ſimlr poſſit adorari i pſona
dī. Querit̃ etiā utrū apitiões omēs i ſubie-
cta creatura q̄bus deus apparuit. ⁊ locutões
etiā fcē ſit mediātibꝰ āglis. Rñſio dō ꝙ ſi
cut tplitit̃ dicimur uider̄ dū. uidelꝫ uiſiõe cor
pali imagiaria ⁊ itellectuali. ⁊ uiſiõe itelle-
ctuali uidet̃ dus i ſe ipo lucēs. uiſiõe aūt ima
ginaria ⁊ corpali vr̄i ſubiecta creatura ap-
parens. Sic etiaꝫ tripliciter dicimur audire.
aut p aliqd̄ ſignū extioribꝰ auribꝰ oblatū ſi
cut pluries auditꝰ fuit ⁊ i ueteri ⁊ i nouo. aut
p aliqd̄ ſignū i itiori ſēſu ul' itiori imagiatõe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

formatū aut. p aliō inſpiratōis uerbū nrīs
mētibus iſſillatū. et ſicut tripliciter auditur
ita etiam tripliciter loqui dicitur ſm q̄ in
nobis triplicem excitat auditum. ſicut igit̄
ſenſum noſtꝛ ad ſui ipſius apprebenſiōem
excitat. mediātē ſi ergo ſēſibili ī quo appꝫ
angelus ex pſōa dei. uł deꝰ apparet ex mi
niſterio angeli. mentē aūt noſtrā p ſemet-
ipſum iformat ut ipm uideat et cognoſcat.
ſic in locutiōne intelligendū eſt. nam locutō
illa qua deus nobis loquitur p ſignū ſenſi
bile ſiue exterius ſiue iterius. aut ſemp aut
frequenter fit per angelū. ſicut dic̄ Gre.
in moralibus. xit. n. Cū loqtur deus nobis
p angelum aliquando uoluntatem ſuam re-
bus indicat. aliquando imaginibus oculis
cordis oſtenſis. aliquando imaginibus ante
corporeos oculos ex aere aſſūptis. aliquā-
do ſubſtātiis celeſtibus. aliqñ terrenis aliqñ
ſimul celeſtibus et terrenis. et de omnibus
exēpliſicat. locutō vō qua deꝰ iſpirat aliq̄d
mentibus noſtris. et ſi poſſit fieri per ange
lum excitantē ab inferiori ſicut dicit Gre.
q̄ ſi nūq̄ȝ deus humanis cordibus. ita p an
gelum loquitur ut ipſe mētis optutibus pre
ſentetur. fit tamen principaliter ab ipſo dō

¶ Primus igitur et ſecūdus loquēdi modꝰ
et angeli ē et dei. ſed dei tanq̄ȝ impantis. an
geli uero tāquā exequētis. ita q̄ ſmo exe
quentis referatur ad pſonam ipantis. hoc
aūt poteſt eſſe dupliciter. uel cū angelus lo-
quitur in perſona dei. ſicut cū formauit illaȝ
uocem Luc. iii. hic eſt filius meus dilectus. ſi
ue ſicut locutus eſt ad Moyſen exo. tertio.
uel cum loquitur ut nūtius dei pferens illō
uerbum quaſi a deo. per quem etiam modū
dicitur dominus loqui p prophetas. Tertiꝰ
uero loquendi modus eſt proprius ipiꝰ dei
et ita nō poteſt eadem eſſe locutio dei ⁊ an
geli ſm modum illum. Ex his patet rñſio
ad queſtionem. et pro magna parte ad ob
iecta. Nā rationes que probāt q̄ eadem lo
cutio poſſit eſſe dei et angeli. procedūt ſm
eum modum loquendi ſm quem deus loq̄
p miniſterium angeli. et tunc eadem eſt lo-
cutio ſicut eadem operatio. et pricipalis mo
uentis et inſtrumenti. quāuis ſit ibi diuerſa
relatio. Et omnes ille rationes hac uia pce
dunt ut patet. et ideo concedende ſunt.

¶ Ad illud quod obicitur in contrarium q̄ di
uerſarum ſubſtātiarum agētium diuerſi ſūt
actus. Dicendū q̄ illud intelligitur de actu
primo et immediato reſpectu uirtutis agē
tis. ſi enim itelligatur de opere opato ſic
non habet ueritatē ſimpliciter. maxime qñ
plura agentia nata ſunt cōcurrere ad unum
offitium et ſic eſt in propoſito. nam locutō
angeli ſic eſt ab angelo ut non excludat ſꝫ
includat operationem dei. actio tamen dei
q̄ eſt idēȝ qō ipſe deus nō poteſt eſſe eadē
cum locutione angeli. ſed iſtius locutionis
effectus et dei ⁊ angeli eſſe pōt. ¶ Ad id qō
obicitur q̄ locutio dei non eſt aliud q̄ȝ uer-
bum dei. Dicendū q̄ ſicut prius dictū ē ſi-
cut eſt loqui interius ita eſt ſermo interior.
et ſermo ſiue uerbū interius non poteſt eſ-
ſe idem cum ſermone uel uerbo angeli. ſed
ſermo exterior poteſt. ſermo enim iterior
dei ſiue uerbum eius eſt ipſe deus. ſmo ue-
ro exterior eſt illius uerbi effectus. ¶ Ad ali
ud dicendum q̄ loqui prout deus dicitur lo
qui per angelum. nō comparatur ad deū ſi-
cut ad ſubiectum ſed ſicut ad cauſam. non
enim dicitur illa locutio eſſe dei quia ſit dei
diſpoſitio. ſed quia eſt ab eius iperio. Ipe
autem obicit de locutione interna et increa-
ta de qua nihil ad propoſitum. ¶ Ad illud
quod obicitur q̄ ex alia et alia parte loqui
tur deus et angelus. Dicēdum q̄ obiectio il
la procedit de locutione ſm tertium modū

¶ Ad illud quod queritur utrum ſimiliter
debeat adorari ex perſona dei ſicut apparet
ei ex perſona dei appere et loqui. Dicēdū
q̄ ſicut ſmo quem format angelus in ſub-
iecta creatura. dupliciter pōt referri ad deū
aut mediate aut imediate. Immediate cū an
gelꝰ pnūtiat tanq̄ȝ ſi deꝰ pnūtiaret. media
te quando angelus pronuntiat ut nuntius
dei. Sic intelligendum eſt in apparitio-
ne ſenſibili. quia forma illa. aut principali-
ter ducit in angelum qui eſt nuntius dei.
aut principaliter ducit in deuꝫ. et primomo-
do poteſt adorari dulia. et ſecundo modo
poteſt adorari latria ſicut adorauit Abraȝ.

¶ Ad illud quod ultimo queritur vtrū hu-
iuſmōi apparitiōes et locutiōes ſēſibiles ſi
ant ſemper mediante miniſterio āgeli. De
hoc dubie reſpondet Aug. i li. iij. de tri.

magis tamen hanc ptez inuit q̃ oẽs fiant
mediante angelico miniſterio. ſiue fuerint i
ueteri teſtamẽto ſiue in nouo. ſed Grego.
expreſſius hoc ↄ̃firmat q̃ oẽs fiant mediã
te rõnali aliqua creatura. ait enim ſic in mo
rali. p angelũ loquitur dñs cuz ſupne reuela
tionis verba audiũtur. ſicut dicitur Jo. xi.
Clarificaui. et iteꝝ clarificabo. neqꝫ. n. deus
q̃ ſine tempore ui intime ĩpulſionis clamat
in tẽpore uocem ſuam p ſubſtantiaz edidit
quã circũſcriptã tempore p hũana verba
diſtinxit. ſed de celeſtibus loquẽs ṽba ſua
que audiri ab hoĩbus uoluit. rõnali admini-
ſtrãte creatura formauit. de his aũt aptius
habitũ ẽ in prio libro diſti. xvi. ubi habitus
ẽ de apparitõe ſiue uiſibili miſſione.

In parte iſta ſunt dubitatiões
circa litterã. Et prio q̃ritur de
hoc qđ dicit i littera. Qui na-
tura ſut ſpiritus aliq̃ñ angeli.
i. nũtij fiũt. cũ eni nõ ſint tantũ boni angeli
ſed etiã mali. uidet̃ q̃ deus non tantũmodo
mittat beatos ſpiritus imo etiam malos. ⁊
hoc uidet̃ p illud qđ dicitur tertio regũ ulti
mo. ubi dominus dixit ad ſpiritũ mendacij.
egredere et fac ita. uidetur eni q̃ deus mi-
ſit angelũ malũ. et expreſſius in pſal. ſup il
lud immiſſiones per angelos malos. ibi dicit
gloſa q̃ ãgeli mali mittunt̃. et expreſſiſſie
mathei. viii. mitte nos i porcos. Ad oppo
ſitum ẽ. quia cũ intentio malorũ angeloruz
ſit pdere omnes et dei itentio ſit ſaluare. ñ
uidetur q̃ aliquo modo debeat eos mitte-
re. imo potius ĩpedire. Itẽ ſi hos mittit.
tũc ergo ſunt nũtij domini. ergo dꝫbent dici
angeli domini qđ tamẽ non dicit ſcriptura
Rñõ. dđ quod in exercitatõe quo nos dia-
bolus exercitat duo conſideramus. et ptãs
et uſ⁹. ptãs a deo ei collata ẽ. uſ⁹ ṽo ptãtis
non eſt a deo precipiente. ſed primo pmit
tente. quoniam igitur miſſio ꝑprie dicit im
periũ et auctoritatẽ. Et ideo demones nõ
dicũtur ꝑprie mitti a dño nec ãgeli. ſed po
tius dicũtur angeli diaboli. quia ſuo princi-
pe dirigũtur et ei obedire itendũt. Ad oẽs
aũt illas auctoritates Rñdendũ eſt. q̃ intel
ligũtur nõ impatiue. ſed potius pmiſſiue.
Item q̃ritur de hoc qđ dicit. q̃ medij or

dines preceptũ diuinũ a ſupioribus accipiũt
et referunt ad inferiores. Ex hoc enim
uidetur q̃ unus angelus mittat alteꝝ. cui cõ
cordat expoſitõ Greg. i moralib⁹. arguẽs
ex eo qđ legitur in Zacharia q̃ unus ange
lus diceret ad ãgelũ aliũ. loquere ad pueruz
iſtũ. vbi dicit ĩpe Grego. ad ꝑphetã. ange
lus angelũ mittit. ⁊ quem ſecũ gaudere de-
uero. cõiter conſpicit ⁊ docet et erudit. hoc
etiam p ſimile ꝓbatur. tam in demonibus
q̃ꝫ in hominibus vbi ſupiores mittunt in
feriores. Ad oppoſitũ eſt quia ſi angeli
mittuntur ab angelis. ergo ãgeli ſunt nũtii
angeloꝝ. et angelus eſt miniſter angeli. et
angelus habet auctoritatẽ ſuper angelum.
ſi ergo ſolus deus eſt penes quẽ reſidꝫ au
ctoritas. ⁊ ſolius dei dicuntur angeli miſtri
ſicut dicitur in pſal. qui facit angelos ſuos
ſpiritus. uidetur q̃ a ſolo deo debeant mit
ti. Rñõ dđ q̃ mittere dicit auctoritatẽ. põt
igitur dicere auctoritatem principalem. uel
poteſt dicere auctoritatez principalem. uel
poteſt dicere poteſtatem aliquo modo. uel
auctoritatem ſubiectã auctoritati pricipali.
ſi mittere dicat primam et precipuaz aucto
ritatẽ. ſic ſolius dei ẽ mittere angelos. taz
ſuperiores q̃ꝫ inferiores. totum. n. miniſte-
rium angeloꝝ ad diuinam auctoritatẽ et ei
us cõplendam uoluntatem refertur. et ideo
dicuntur nũtii et miniſtri ſolius dei. ſi autez
mittere dicat auctoritatem ſecundo mõ. ſic
unus angelus ab altero poteſt mitti ſicut di
cit Gregorius. ⁊ oſtendũt ſequentes aucto
ritates. ⁊ ſic intelligitur illđ uerbũ magiſtri
in littera. Item queritur de hoc qđ dicit
hi ſunt qui mittuntur, percipiunt horuz uo
cabulum quorum gerunt officium. qđ ẽ ver
bum dyoniſij. aut. n. ſpiritus mittuntur ad ſu
um officium. aut ad nõ ſuuz. ſi ad ſuũ. ergo
cum denominetur a ſuo nõ debet ſortiri ali
ud nomen q̃ꝫ ꝑpriuz. ſi ad non ſuum. ergo
uſurpat ſibi quod eſt alienum. et hoc eſt in
ordinatũ. Rñõ dicendum q̃ mitti ad ſuum
officium eſt dupliciter. aut ſuum per ṽitatẽ
quia ad hoc deputatus eſt. aut ſuum per ap
ꝑpriationem. primo modo omnis qui mit
titur. mittitur ad ſuum officium ideſt ad id
ad quod eſt idoneus. ſecundomodo mit-
titur aliquando angelus ad perficiendum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illius doni uſum ꝙ ſibi non appropriatur. ideo nec ab illo ſm primam impoſitionem nominis denominatur. nihilominus ſortit̄ nomen competens illi dono. ut oſtendat̄ ad quid mittatur.

¶ Diſtinctio undecima.

Illud quoq; ſciendū eſt ꝙ angeli boni ꝛc. Supra determinauit Magiſter de angeloruȝ miniſterio quantū ad ipſos angelos miniſtrantes. In hac parte determiat de angelorū miniſterio per comparationeȝ ad hominem cui miniſtrant. et quoniā omne officium ſiue miniſterium laudabile ꝛ bonum debet habere premium. ideo pars illa habet duas ptes. In prima determinat qualiter angeli hominibus miniſtrando eos cuſtodiunt. In ſecunda uero querit utrū angeli ex ipſo actu miniſtrāt̄ in merito uel i pmio profitiant. et icipit illa ſecunda ps ibi. preterea illud cōſiderari oportet ꝛc. Prima pars habet duas. In prima oſtendit ꝙ angeli deputantur ad cuſtodiam hominuȝ. in ſecunda querit et determinat utrum ſingli deputentur ad cuſtodiā ſingulorum ibi. ſolet auteȝ queri utrū ſinguli ꝛc. Similiter ſecunda ps principalis duas habet ſm duas opiniones. ſm quas dupliciter determinat queſtionem propoſitā. In prima pte ponit primā opinionem que incipit ibi. preterea illud ꝯſiderari oportȝ ꝛc. In ſcda ſcdaȝ ibi. alij autem dicūt angelos in confirmatione ꝛc. ſubdiuiſiōes autē ptiū et intellect⁹ Magiſtri patet in littera. nam totalis intentio diſtinctionis uerſatur circa duo. uidelicet circa cuſtodiam. et eius cōſequentia et ānexa.

Ad intelligentiā huius partis circa duo icidit hec dubitatio. Primo circa angelorū cuſtodiam. Secūdo circa eius annexa. ¶ Quantū ad primum q̄runt̄ tria. Primo queritur utrū angeli deputari dbuerint ad cuſtodiam hominis lapſi. ¶ Secundo utrum ſi homo ſtetiſſet deputati fuiſſēt ad cuſtodiam hominis inſtituti. ¶ Tertio utꝝ aliqs āge⁹ dputat⁹ ſit ad cuſtodiā xpi.

Circa primum ſic proceditur et oſtenditur ꝙ angeli nō debuerunt deputari ad cuſtodiaȝ hominis. ¶ Et primo oſtēditur ratione ſumpta ex pte hominis ſic. cui nulla poteſt fieri uiolētia nulla indiget cuſtodia. ſed li. ar. humanū ad peccatū nō poteſt uiolentari. ergo non indiget ab angelo cuſtodiri. fruſtra ergo ſunt angeli ad eius cuſtodiaȝ dputati. ſed dus nihil facit fruſtra. ergo ꝛc. ¶ Item quāto aliquis paucioribus auxiliis extrinſecis triūphat de aduerſario. tanto glorioſior eſt uictoria. ergo glorioſius eēt homini vincere diabolum pſe ipm q̄ȝ per āgelicuȝ ſuffragium. ergo carentia angelici preſidii auget gloriaȝ. igitur ab oppoitis. cuſtodia angelica minuit noſtram gloriā. ſed de⁹ nihil debet facere qđ ſit noſtre glorie detrimentum. ergo ꝛc. ¶ Item hoc ipm oſtēdit̄ rōnibus ſumptis a parte angeli. maior eſt qui recumbit q̄ȝ qui miniſtrat. ergo ſi angelus qui cuſtodit homieȝ ei miniſtrat. homo uiator eſt maior āgelo beato. ꝙ ſi hoc ſm eſt. ergo angelus non miniſtrat hoi. igitur angel⁹ non cuſtodit homieȝ. aut in cuſtodia puertitur ordo. ¶ Itē ſi angelus cuſtodiat aut hoc habȝ a natura aut a gratia. Si a natura cū eadem ſit natura in bonis ꝛ i malis uidet̄ ꝙ mali ſūt cuſtodes hōinū. Si a gr̄a ergo cu vna anima excedit aliam in gratia. videtur ꝙ una anima alia debeat ad cuſtodiam alterius deputari. ¶ Item hoc oñdit̄ a parte ipius dei. deus. n. cuſtos perfectus ē ſm ꝙ loquitur in pſ. ecce nō dormitabit neq; dor. ꝛc. ergo ſi ſufficiens eſt diuina cuſtodia. videt̄ ꝙ ſupfluat āgelica. aut ſi āgelica neceſſaria ē. videt diuia cuſtodia eſſe diminuta. ¶ Itē cuſtodia ē ad ſuandȝ in bonū ſed nō minus eſt ꝯſeruare in bono q̄ȝ liberare a malo. nam nō minor eſt virtus q̄ȝ q̄rere parta tueri. ſi ergo non docuit hoiem liberari nec erui de poteſtate diaboli niſi p deum. videtur ꝙ non debeat cuſtodiri. aut honor diuinus transfertur in angeluȝ. Sed contra yſa. lxii. ſup muros tuos hieruſalē ꝛc. glo. muri ſunt appli. cuſtodes ſūt angeli ¶ Itē eccle. xvii. i unāquāq; gentē ppoſui rectorem glo. i. angelos. ¶ Item Mathei xviii. angeli eoꝝ ſemp vident faciē patris

mei. glo. Non ſunt cōtemplādi ad ad quo
rum cuſtodiam mittūtur angeli. Ex his au
ctoritatibus colligitur ꝙ angeli ſunt depu
tati ad cuſtodiam hoīm ¶ Item hoc ipm oſ̄
ditur rōne. Ordo uniuerſi hoc exigit ut oē
malum hēat bonum ſibi oppoſitum. qḋ cō-
firmatur per illud quod dicit eccle. xxxiij.
Cōtra malum bonum. Si ergo tentamur
ꝑ angelos malos uidetur ꝙ defendi debea
mus per bonos ¶ Item lex uniuerſitatis hoc
exigit ut media reducātur per prima. ⁊ po-
ſtrema per media ad ſuum primū pricipiū
Et hoc confirmatur ꝑ illud quod dicit Dio
nyſius in libro de angelica hierarchia. Lex
diuinitatis eſt in nullo negligere ordinē. ſʒ
per prima media. ⁊ per media poſtrema re
ducere. ergo ſi angelus beatus ſupior ē ho-
mine uiatore. uidetur ꝙ homo mediāte au
xilio angeli ad beatitudinem dēat perueīre.
auxilium autem maxime ē in cuſtodiendo.
ergo ⁊c. ¶ Item lex pietatis hoc exigit ut
ſuſtentetur indigēs a potente. ſi ergo hō ui
ator fragilis eſt ⁊ indigens ſuſtentāte ⁊ cu-
ſtodiente. ⁊ angelus beatus fortis eſt ⁊ po-
tens. uidetur ꝙ homo cōmitti debeat ange
lice cuſtodie. ¶ R. dō ē ꝙ cōueniēs ē homi
nem lapſum deputari āgelice cuſtodie. ⁊ an
gelum deputari ad cuſtodiendum hominē
tum quia decet altitudinem diuine potētie.
tum quia decet ordinem ſapiētie. tum etiā
quia decet dulcedinem miſericordie. Alti-
tudinem nāq; decet diuine potētie duplici
ex cauſa. Una eſt. quia deus nō ſolum mō
uult honorari in ſe ſed etiam i ſuis ſeruis.
Unde non ſufficit altitudini diuine potentie
ꝙ angeli miniſtrēt ſibi. ſed etiam ad oſten
ſionem excellentis ſue potētie hoc ab eis
exigit ut miſtrent etiam creature ſue. Alia
eſt etiam ratō. quia cum deus hēat diabolū
⁊ eius demones aduerſarios. magis decens
eſt ꝙ ipſe eos uincat per ſuos miniſtros ut
per hoc oſtendatur potētia manus dei. qua
non ſolum potens eſt in ſe ſed etiam in ſer
uis ſuis. ⁊ nō idebite poſſit dominus exer-
cituum appellari. Ordinem uero ſapientie
ſimiliter decet. nam hic ē ordo quem diuina
lex in ſuis opibus exequit̄ ⁊ conſeruat. ut
poſtrema per media deducat ad ſūma. qm̄
igitur angelus tum rōne imortalitatis nr̄e.

tum etiam rōne gratie cōſūmate medium
tenet inter deum ⁊ hominē lapſum. decens
fuit ut deus hominem adiuuaret ⁊ cuſtodi-
ret ꝑ angelum. Dulcedinem etiam decʒ di-
uine miſericordie que aperuit ſinum homi
lapſo. nec in aliquo ei deficit quod ſpectet
ad ſalutis tue ꝓmotōnem. Et ideo cum hō
lapſus eſſet uenūdatus ut faceret malū. mi-
niſtrauit ei ꝑ̄cium ſanguis filii ſui. per quod
eſt redemptus ut faciat bonum. ⁊ qa habet
aduerſariū impugnātem dedit ei miſtʒ cu-
ſtodientem uł cuſtodire auxiliantem. ut ex
nulla parte miſeria remaērʒ humana ſine
diuine miſericordie ſubſidio ⁊ beneficō. Cō
petebat igitur homini lapſo ex hac triplici
rōne habere angelicam cuſtodiam. Sunt ⁊
alie rōnes que in obiciēdo tacte ſunt. Rōes
igitur ad hanc partem inducte concedende
ſunt. ¶ Ad illud quod obicitur prio. ꝙ ho
mini non pōt fieri uiolentia q̄ʒtum eſt ex ꝑ-
te li. ar. poſſet dici. ꝙ etſi non poſſit fieri ui
olentia quātum ē ex parte li. ar. poſſet tm̄
fieri quātum eſt ex parte ſui. Et iterū q̄ʒuis
angelus non poſſit ſufficiēter li. arbi. uiolen
tare niſi haberet cōtrariam poteſtatē arcen-
tem adeo poſſet inducere ⁊ circūuenire. ꝙ
ualde pauci eēnt quos non deiiceret. ⁊ ideo
pnecesſaria eſt cuſtodia angelica que cōpri
mat poteſtatem diabolicam. ¶ Ad illud qḋ
obicitur. ꝙ carentia angelici preſidij auget
gloriam ⁊ triūphum. dō ꝙ uerum eēt ſi ita
bene triūpharet homo abſq; angelo ſicut
cum adiutorio angelico. nūc autem nō ē ita.
Si. n. deeſſet ei angelicum ſubſidium mlto
frequētius uinceretur q̄ʒ uīceret. ⁊ mlto me
lius eſt cum angelico preſidio uincere q̄ʒ ſi-
ne preſidio perdere. Et iterum p̄ſidiuʒ an-
geli non excludit libertatem arbitrij. nec mi
nuit dignitatem gratie dei. ⁊ ideo nihil mi-
nuit de ſubſtantia meriti uel premij. uł ō no
bilitate triumphi quātum ad id quod ē ſub
ſtantiale. ¶ Ad id quod obicitur ꝙ nō con-
uenit ex parte angeli. quia maior eſt qui re-
cumbit q̄ʒ qui miſtrat. dō ꝙ uerum ē quan
do miniſter recumbēti miniſtrat ꝑpt̄ ſeipm
Sicut ſeruus regis miniſtrat regi ꝓpter eiꝰ
dignitatem ⁊ imperium. ſed non habet ue-
ritatem quādo aliquis miſtrat alicui haben
do reſpectum ad alium. ſicut aliquādo aliq̄s

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

magnus miſes deſeruiat non tãtuz regi ſed
etiam toti familie. nec aliquem abiicit nec ꝯ
ſpicit ut ei nõ miniſtret propter utilitatez p
ſone. non enim cõſiderat quis eſt. ſed cuius
ſeruus eſt. Sic ⁊ in propoſito intelligẽdum
eſt ſe habere. Angelus enim non homini ꝓ
pter ſe miniſtrat. ſed propter deum cuiꝰ ge
rit imaginez. Uel aliter dici poteſt ꝙ ꝟbuz
illud intelligitur de miniſterio ſubiectionis
non preſidẽtie. Cuſtodire autem hominem
etſi miſterium dicat. magis tamen iportat
angelum preſidere homini ꝙ̃ eſſe ſubiectũ
¶ Ad illud quod queritur Utruz habeat a
gratia uel a natura. dicẽdũ ꝙ ab utroqꝫ ha
bet. quia. n. de natura ſua fortõr ẽ homine
⁊ potentior. ⁊ ſimiliter in gratia eſt excellẽ
tior ⁊ ſtabilior adeo ut plus excedat hoiez
ꝙ̃ excedat pedagogꝰ puulus. Jõ ꝯuenit an
gelo ⁊ ex natura ⁊ gratia ut homo cõmitta
tur eius cuſtodie ⁊ tutele ¶ Ad illud qd̃ ob
icitur ex parte dei ꝙ dominꝰ ẽ cuſtos perfe
ctus. dõ ꝙ perfectio diuine cuſtodie non ex
cludit utilitatem cuſtodie angelice. Sicut. n.
deus operatur in omibus rebus ⁊ tamẽ eiꝰ
operatõ operatõnes creaturaꝝ non exclu
dit ſed conſeruat ⁊ adiuuat. nec tamẽ eius
operatio eſt imperfecta ut operatõ nature
create ſuperfluat. Sic intelligẽdũ ẽ de cuſto
dia. Sic. n. deus propter ſue bonitatis mani
feſtatõnem ⁊ ordinis ſapientie oſtenſionez
creaturis cõmunicauit poſſe operari. ⁊ in ali
as creaturas effectũ ſuuz imprimere. ipo ta
men non deſerente ſꝫ coopante. Sic dedit
angelis poſſe hominez cuſtodire. cuz tamen
a ſeruorum ſuorum cuſtodia ipe nũꝙ̃ deſi
ſtat. quia tale poſſe competebat ãgelice na
ture ⁊ gratie. Et una iſtarum cuſtodiarum
alteri nõ preiudicat. imo diuina facit ad an
gelice cuſtodie perfectõnem. angelica uero
ad perfectõris diuine cuſtodie manifeſtatõ
nez. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ deus ꝑ ſe
ipm debuit redimere. ergo per ſeipm debu
it cuſtodire. dõ ꝙ non eſt ſimile. Redimere
enim eque magnũ ẽ ſicut condere. ⁊ ideo ſi
cut nullus alius debuit eẽ conditor niſi deꝰ.
ſic nullus alius debuit eſſe redẽptor. Cuſto
dire autem dicit aliquem effectuz beneficen
tie qui magis eſt exterius ꝙ̃ interius. ⁊ idõ
nõ ẽ tantus. Nec ualet illud quod obicitur

ꝙ non minor eſt uirtus tueri bona ꝙ̃ acq̃
rere. dõ. n. ꝙ illud tunc ueruz ẽ quãdo conſ
uatio ⁊ acq̃ſitõ ẽ i ꝑtãte eiuſdẽ ꝟtutis.

SEcundo queritur Utrum com
petens fuerit angelum deputa
ri ad cuſtodiam homis cõditi.
¶ Et ꝙ non uidet̃. angelus depu
tatur ad cuſtodiam homis ꝓpter ſupplen
dos eius defectus. ſed in homine ſm ſtatuz
nature inſtitute nulli erãt defectus. ergo ad
eius cuſtodiam non debebat deputari aliq̃s
angelus. ¶ Item homo ſm ſtatum nature
inſtitute non erat magis pronus ad malum
ꝙ̃ unus angelus in ſuis naturalibus cõſti
tutus. ergo ſi angelus conditus nullius cu
ſtodie eſt cõmiſſus niſi ſoli diuine. uidetur
ſimiliter ꝙ nec homo in ſtatu inocentie con
ſtitutus. ¶ Item cuſtodia dicit quãdam cõ
fidẽtiam in cuſtodiente reſpcũ cuſtoditi. ſed
anima humana ſolus deus maior eſt niſi de
prauetur per peccatũ. ergo ſi homo in ſta
tu innocentie nulla culpa erat deprauatus
non debuit ei per officium cuſtodie preſide
re aliquis angelus. ¶ Item ſi ad cuſtodiaz
homis inſtituti deputatur angelicus ſpiritꝰ
ergo cum uirtus homis ſit modo per pecca
tum multipliciter deiecta. uidetur ꝙ uni ho
mini non ſufficiat unius angeli cuſtodia. er
go ſi nunc uni homini lapſo ſufficit unus. ui
detur ꝙ tunc non indigebat cuſtodia aliquꝰ
¶ Contra. ẽ illud Mathei. xviij. Angeli
eorum ⁊c. glo. Hiero. magna dignitas aiaꝝ
ut unaqueqꝫ ab ortu natiuitatis ſue habeat
ad ſui cuſtodiam angelum deputatum. ſi er
go deputatio cuſtodie angelice pertinet ad
dignitatem anime. cum anima ſm ſtatũ na
ture inſtitute dignior eſſet ꝙ̃ ſm ſtatuz na
ture lapſe. uidetur ꝙ ſi nunc habet angelũ
ad ſui cuſtodiam deputatum ꝙ multo ma
gis tunc. ¶ Item pronior eſt deus ad miſe
randum ꝙ̃ ad cõdemnãdum. ergo ſi homo
in ſtatu nature inſtitute habuit angelũ ma
lum tentantem. ergo multo fortius diuina
miſericordia debuit ſibi dare angelum cu
ſtodientem. ¶ Item angeli deputati ſũt no
bis cuſtodes ut per eorum opatõnem retra
hamur a malo. ſed homo in ſtatu innocẽtie

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

indigebat a malo retrahi cum poſſet peccar̃
ergo debebat ab angelo cuſtodiri. ¶ Item
homo uiator cõmittitur angelice cuſtodie
ut per ſuſtentatõnem ⁊ auxilium angelicũ
⁊ per ſubſidium eius operatõnis poſſit de
bono in melius aſcendere. ſed homo in ſta-
tu innocẽtie proficere poterat. ergo uidetur
ꝙ ad ipſius cuſtodiam angelus deputari de
bebat. ¶ R. Dõ ꝙ etſi angelus deputatur
ad cuſtodiam homis ut in multis proſit ei ⁊
ſubueniat. ſpẽaliter tamen ad hoc deputat̃
ut ab inuiſibili aduerſario defendat. quia. n.
homo non habet colluctationem aduerſus
carnem ⁊ ſanguinem. licꝫ aduerſus mũdi re
ctores ⁊ aduerſus ſpũalia nequitie in celeſti
bus qui ſunt hoſtes inuiſibiles. Debꝫ ꝑ op
poſitum habere inuiſibiles adiutores ad ſui
ipſius defenſionẽ. ⁊ quia aduerſarius undiqꝫ
impugnat nos. nam ratõnẽ ſeducit ꝑ aſtu-
tias. volũtatem allicit per blanditias. virtu
tes opprimit ꝑ uiolẽtiam. Ideo bonus ange
lus ſpẽaliter ad hoc nobis datur ut hominẽ
defendat ab oppreſſione contra uiolentiaꝫ.
vt hominẽ erudiat ⁊ dirigat contra fallaciã.
vt hominẽ exhortetur ⁊ incitꝫ ad bonuꝫ cõ
tra blanditias. quia igitur aduerſari⁹ noſter
diabolus etiam homie inſtituto erat fortior
⁊ aſtutior. ⁊ in ꝓpoſito malitie pertinatior.
Ideo competebat homĩ dari angelica cuſto
dia que comprimeret poteſtatem aduerſari
ĩm. non ẜm ſolum ſtatũ nature lapſe ſed in
ſtitute. licet magis nunc q̃ꝫ tũc indigerꝫ. Un̄
concedẽde ſunt ratõnes ad hoc inducte. ¶
Ad illud uero quod primo obicitur ꝙ ange
lus datur homi ad cuſtodiam propt̃ ſupplẽ-
dos defectus. Dõ ꝙ illa non eſt tota cauſa ni
ſi large uocetur ſuppletio defectus. ſiue q̃ꝫ-
tum ad defectum qui ineſt. ſiue quãtum ad
defectum qui põt ineſſe ut non inſit. Et lꝫ
in primo homie non eſſet defectus actualis
erat tamen in eo defectibilitas. ⁊ ſi ex ſe nõ
haberet defectum. tamẽ precipitari poterat
per ſuum aduerſariũ. ¶ Ad illud quod obi
citur ꝙ angelus non deputatur ad cuſtodiã
alterius angeli. Dõ ꝙ etſi angelus poſſit al-
teri angelo preſidere. tamẽ ꝓprie non dicit̃
ipm cuſtodire. nam ille ſolus indiget cuſto-
dia qui põt impugnari ⁊ ꝑ cuſtodiam ſupe-
rare. uel abſqꝫ cuſtodia perdi. ⁊ ille ſolus
debet cuſtodire. qui nec põt expugnari nec
perdi ¶ Et hinc eſt ꝙ angelus põt deputa
ri ad cuſtodiam homis inſtituti ⁊ non alte-
rius angeli. Nam angeli ſimul conditi ſunt
⁊ ſimul etiam qui beatificari meruerũt bea-
tificati ſunt. ⁊ ſimul etiam qui peccauerunt
irrecupabiliter lapſi ſunt. Et ideo angel⁹ nõ
põt deputari ad cuſtodiam alterius angeli.
quia bonus poſt cõfirmatõnem non indiget
malo poſt obſtinatõnem nõ prodeſt. Ante
uero cõfirmatõnem ⁊ obſtinatõnem nec e-
rat qui poſſet defendere. nec erat qui poſſꝫ
impugnare. cum omẽs eẽnt equaliter uerti-
biles. In homine uero uiatore ſecus eſt. nã
homie exiſtente in ſtatu uertibilitatis ⁊ pu
gne in qua poterat amittere uel lucrari. ãge
lus in ſtatu beatitudinis erat a quo non po-
terat cõmoueri. ¶ Ad illud quod obicitur
ꝙ menti humane q̃ non ẽ ꝑ peccatũ corru-
pta ſolus deus debꝫ preficĩ. Dõ ꝙ veruꝫ eſt
đ ea prelatõne que habꝫ oppoſitam ẜuitutẽ
Sic. n. homo cõditus ſoli deo dicebatur eẽ
ſubiectus. ⁊ ſolius dei erat ſeruus ⁊ nõ alte
rius. De prelatõne uero que attendit̃ ẜm
excellentiam ſtatus ⁊ ẜm preſidẽtiam reſpe
ctu alicui⁹ actus nõ habꝫ ueritatẽ. Sic. n. an-
gelus preeſt angelo ĩ quibus nũq̃ꝫ fuit pec-
catum. ¶ Ad illud quod obicit̃ ꝙ ſi hõ ha-
buit angelum ad cuſtodiam deputatum. ꝙ
nũc unus homo debꝫ habere multos. Dõ ꝙ
illud argumẽtum nõ cogit. quia effectus an
gelice cuſtodie duplicit̃ põt creſcere. uł ꝑ-
pter multiplicatõnem cuſtodiẽtiũ. uel ꝓpter
maiorem ſuccurſum cuſtodiẽtis. Et ideo lꝫ
homo lapſus maiori indigeat officiõ cuſto-
die q̃ꝫ inſtitutus. tamen quia idem angelus
ẜꝫ diuerſas opportũitates põt magis ⁊ ma-
gis ſuccurrere ⁊ indigẽtias releuare. Iõ non
oportet ꝑ augmẽtatõne indigẽtie in cuſtodi
endo numeꝝ cuſtodũ multiplicare

Tercio queritur Utrum aliquis
angelus đputatus fuerit ad cu
ſtodiam chriſti. ¶ Et ꝙ ſic uidet̃
per illud. ps. Angelis ſuis de⁹
mãdauit đ te ut cuſto. te ĩ om. ui. tu. ergo ſi
hoc intelligitur de capite ſicut glo. exponit
ibidem. patet ⁊c. ¶ Itẽ ſup illud Luc. xxij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vacuū qñ quis plene ſe cōuertit ad eum. et
ſi hoc. reſtat ꝗ qui maiora habet naturalia
cum maioris gratie ſit capax maiorez etiā
habebit gratiaz. Et hoc uidetur ſonare uer
bū Platonis dicentis. ꝗ dedit uniciꝗ; bea
titudinis q̄ntū capax erat. ¶ Jtez ſicut grā
eſt diſpoſitō ad gloriam ita bona natura ē
diſpoſitō ad gratiam. ſʒ deus ei q̄ hʒ āplio
rem grām ampliorem dat gloriā.. ergo ei
qui habʒ meliora naturalia dat maiora gra
tuita. Si tu dicas ꝗ non eſt ſimile. q̄a grā
meretur gloriā non ſic natura grām. oñdit̄
tūc quia qualiſcūꝗ; ſit ꝯpatō diſpoſitōnis.
hoc tam̄ uez eſt. q̄a gloria pfecte ꝯplet na
turam ita ꝗ nullus in ea remanet appetit⁹
incōpletus. ſi ergo gloria implet nature ca
pacitatem. aut natura magis capax magis
habebit de gloria. aut non erit glorificata.
ſi ergo ẜm maiorem capacitatem nature ē
maioritas glorie et q̄ntitas glorie corrñdēt
q̄ntitati gratie. ergo ẜm maiorem capacita
tem naturaliū attenderetur maioritas grē.
¶ Jtem finis imponit neceſſitatem his q̄
ſunt ad finem. ſʒ natura facta eſt pꝑter glo
riam. nō ecōuerſo. ſi ergo deus pſciens et
p̄deſtinans facit aīam ad hoc ꝗ eam glori-
ficet. tantam dabit ei naturaliū capacitatez
q̄ntā ſcit ſe ei datuz gloriā. aut ſi ultra tri
buat. faciet aliquid fruſtra. ꝗ ſi hoc ē falſū
reſtat ꝗ capacitas nature et q̄ntitas glorie
ſe ꝯmentiantur. ergo redit idem qd̄ prius.
¶ Cōtra. Eccī. j. ẜm datū ſuū p̄bet illā dili
gentibus ſe. ergo uidetur ꝗ diſtributō ſa-
pientie et gratie non penſatur ex pte ſuſci
pientis. ſed ex pte dei ꝯferētis. ¶ Jtē poſ-
ſibile eſt eum q̄ meliora hʒ naturalia nihil
hr̄e de grā. et oī tempe uite ſue carere grā.
eum uero q̄ habet mīora naturalia abunda
re in grā. ꝗ ſi hoc eſt uez. ergo non eſt di
ſpenſatō grē ẜm mēſurā naturaliū. ¶ Jtē
deus dat gratiam homi ẜm ꝗ ſe p̄parat. er
go ſi habens mīora naturalia frequenter ſe
melius p̄parat q̄ʒ habens maiora. ergo ui-
det̄ ꝗ maiora ſuſcipiat dona gratuita q̄ʒ-
uis mīora habeat naturalia. ¶ Jtem q̄ me
liora hʒ naturalia frequent̄ remanʒ in ſtatu
impfectōis. q̄ uero mīora frequent̄ aſſumit
ſtatū pfectōis ſiue religiōis. ergo ſi maior ē
gratia in pfectis. patʒ ꝙ́. ¶ Jtez grā in no-

bis nullā potentiā ita principalit̄ reſpicit ſi
cut arbitrū libertatē. ſʒ libertas arbitrij eq̄-
liter eſt in oībus. ſi ergo maior ē in uno q̄ʒ
in alio. nō ē a natura ſʒ magis a diſtributōe
dīna. ¶ Jtē diſtributō grē dei pcedit ex ui-
ſceribus pietatis et miſericordie. ſʒ mīe eſt
magis ꝯpati ei q̄ magis miſer ē. ceteris pa
rib⁹. et q̄ magis indigʒ. ſi ergo ille q̄ habet
mīora naturalia. indiget magis ſuſtentari a
grā q̄ʒ q̄ hʒ meliora. ergo ubi nulla merita
uel demerita p̄cedūt. deus ei q̄ mīora hʒ na
turalia debʒ dare maiorē grām. ergo diſtri
butō grē nō ē p̄ciſe ẜm maiorē capacitatez
nature. ſʒ ẜm bñplacitum pietatis dīne.
¶ Rñō. Ad p̄dictoꝝ intelligētiā ē notādū.
ꝗ grāʒ dari ẜm maiorē capacitatē natura-
liū pōt intelligi tripliciter. aut ita ꝗ hoc qd̄
ē li ẜm. dicat efficatiā cāſalitatis. ⁊ ſic ẜm oēs
ē falſū. q̄a naturalia ñ ſūt cā grē. aut ita ꝗ
dicat diſpoſitōʒ ꝯgruitatis. et ſic ubi nō eſt
obſtaculū ẜm oēs ē uez. q̄a natura bona de
ꝯgruo diſponit ad grām. aut ita ꝗ dicat diſ
poſitōez neceſſitatis. et ſic ẜm ꝯmuez opi-
nionē ē falſū. et a doctorib⁹ reprobatū. tum
ẜm aliquoꝝ opinioēʒ aliqñ poſitū ē tāq̄ʒ ue
rū. Rō aūt huiuſ poſitōis fuit iſta. ipi enim
ponebāt ꝗ grā non erat aliud q̄ʒ de⁹. et ꝗ
charitas non eſt aliud q̄ʒ ſpūs. ſ. ꝗ intenſio
grē uel charitatis nō erat niſi ẜm maiorem
deputatōez aīe. et remiſſiōez ꝯcupie q̄ ob-
ſiſtit ne anim⁹ poſſit pfecte dō uniri. et ido
ꝯcupia oīno extincta aīa tm̄ unit̄ dō q̄ntuʒ
ei⁹ p̄t eleuari natura. et tātā dicit̄ hr̄e gra-
tiā. et ideo ponebāt ꝗ finalit̄ aīa q̄ meliora
habebat naturalia. maiorē hr̄et grāʒ. ſʒ hu
ius poſitōis fūdamentū iprobatū ē i p̄rio li.
diſt. xvij. et āplr⁹ iprobabit̄ īfra diſt. xxvj.
Jpa aūt poſitō de ſe iprobabil ē. et ꝯtra bo
nos mores eē uidet̄. dū tm̄ tribuit ei q̄ labo
rat pax et paꝝ dō ſeruit q̄ntū ei q̄ magis.
imo pl⁹ ſi maiora habeat naturalia ⁊ pſcue
rat i grā. qd̄ oīno abſurdū ē. et p rōes p̄ce-
dētes iprobatū. Et idō ꝯcedēde ſūt rōes q̄
hoc oñdūt. Ultia tñ rō nō cogit. q̄a i diſtri-
butōe graꝝ nec capacitas nature nec ei⁹ idi
gētia pricipalit̄ pēſat̄. ſʒ dīne p̄ſtiatōis diſ
poſitō ⁊ menſura. ẜm quem partitur deus
menſurā fidei. ſicut Apoſtolus dicit. ẜm
ꝗ in ſua predeſtinatione menſus eſt ei.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

oſtenſio q̄ uirtutis ⁊ dignitatis manifeſta-
tio uel etiam alicuius inſtructio. ¶ Ad illō
quod obicitur ꝙ dignitatis ē habere cuſto-
diam angelicam. Dicendum ꝙ quedā ſunt
dignitatis ſimpliciter. quedam uero ſic ſūt
dignitatis ut etiam annexū habeant aliquid
indignitatis ſiue infirmitatis. Cuſtodiri au-
tem ab angelo ita dicit dignitatem in aīa
reſpcū aliarum creaturarum que non com-
mittitur angelice cuſtodie. vt tamen dicat
imperfectōnem reſpcū beatorum qui aliena
cuſtodia nūq̄ egerūt. ⁊ quia anime xp̄i non
ē attribuendum aliquid qḋ deroget eius bea
titudini. Ideo etſi ab angelo cuſtodiri aliquo
modo dicat dignitatem non tamen chriſto
debet attribui. quia ſimul cum hoc in cuſto-
dito quādam importat defectibilitatem. ¶
Ad illud qḋ obicitur ꝙ charius ē melius cu
ſtoditum. Dicendū ꝙ uerum ē quando illō
qḋ magis charum ē ita indiget cuſtodiri ſi
cut illō qḋ minꝰ. Sic autem non ē in propo
ſito. nam xp̄i anima non ſic indigebat cu-
ſtodiri que peccare non poterat. Uel aliter
poteſt dici ꝙ deꝰ diligentius cuſtodit aīam
xp̄i q̄ animam alteriꝰ hominis. plus enim
facit per ſeipm̄ q̄ ulli anime faciat per ſe ⁊
per angelū.

Conſequenter queritur de ſecū
do articulo. ſcilicet de annexis
angelice cuſtodie. ¶ Et circa hoc
queritur tria. Primo queritur
Utrum angelꝰ propter noſtram obſtinatō
oem ſubtrahat cuſtodie beneficiū. Secun
do queritur Utrum ex nr̄a beatificatōne ac
creſcat ei nouū gaudium. Tercō queritur
Utꝝ angelꝰ cuſtodiens ex damnatiōe cuſto
diti incurrat aliquod detrimentum.

Circa primū ſic proceditur ⁊ oñ
dit ꝙ angelꝰ ſubtrahat ab ho
mine cuſtodie beneficiū propt̄
obſtinatōem per illō Hiere. li.
Curauimꝰ babylonem ⁊ non ē curata. dere
linquamꝰ eam ⁊c. ibi glo. Medici ſūt angeli
quos a nobis repellimꝰ dū eoꝝ conſilio nō
acq̄eſcimꝰ. ¶ Item per aliam glo. oñditur
illud idem ibidem glo. Caue nequando re
linquat te medicus. Si enim reliquerit pa-
tet ꝙ abſceſſio medici damnatio tua ſit. er
go angelus hominem quem cuſtodit aliqñ
derelinquit. ſed hoc non eſt niſi quando ob
firmat faciem ſuam per obſtinatōem. ergo
⁊c. ¶ Item Damaſ. dicit ꝙ antichriſtus ca
rebit angelorum preſidio. ſꝫ hoc non ē niſi
quia ipe erit obſtinatus in malo. ergo uidet̄
ꝙ preſidium cuſtodie obſtinatis ſubtraha-
tur ab angelis. ¶ Item angelus neminem
inuitum poteſt compellere ad bonum. ſed
obſtinatus factus eſt inuitus ad bonum. er-
go fruſtra circa ipm̄ laborat angelus. ergo
ſi ſtultus eſt qui aliquid fruſtra facit maxīe
qui hoc nouit. uidetur ꝙ propter obſtinatō
nem perdat homo angelicum preſidiuꝫ. ¶
Item maioris benignitatis ⁊ miſericordie
deus eſt q̄ ſit angelus. ſed deus propt̄ pec
cati cōmiſſionem relinquit cordis humani
habitaculum. ergo multo fortius uidetur ꝙ
propter obſtinatōnem angelus ſubtrahat
miniſterium. ¶ Item propter rebellionem
⁊ obſtinatōnem excōmunicatur quis ⁊ eiici
tur extra cetum fidelium. ⁊ ſubtrahitur ei o
ratōnum eccleſiaſticarum beneficiū. ergo ſi
tantus zelator iuſtitie uel maior eſt angelus
q̄ ſit eccleſie prelatus. ⁊ prelatus a rebelli ⁊
obſtinato ſubtrahit beneficium cōmuniōis
⁊ oratōnis. uidetur ꝙ multo fortius angelꝰ
ſubtrahat preſidium cuſtoditōnis. ¶ Item
grauius peccat ille cui ſuggerūtur bona ⁊ fa
cit mala q̄ qui facit mala ſine aliqua exhor
tatōne bonorum. ⁊ hoc propter contēptū.
ergo obſtinatus in malo grauius peccat qñ
concepta exhortatōne angeli perſiſtit ī ma
litia q̄ ſi eſſet omino ab angelo derelictus.
ergo ſi angelus bonus non debet aliquid fa
cere quod uergat in malum eius quem cu-
ſtodit. uidetur ꝙ ex quo obſtinatus eſt non
debeat eum amplius cuſtodire. ¶ Contra.
paratior eſt bonus angelus ad conſeruāduꝫ
in bono q̄ ſit malus angelus ad precipitan
dum in malum. ſed malus angelus quantū-
cūq̄ homo ſit bonus uſq̄ ad mortem non
deſinit ipm̄ infeſtare. ergo uidetur ꝙ nec
bonus quantūcūq̄ malum uſq̄ ad mortem

d

cum ordo iferior in nullo dono aliquez ſu
perioꝝ ordinū excellat a nullo debꝫ denomi
nari. ſi aūt dicitur r̄ſpectu alioꝝ donoꝝ. tūc
aut dona angeloꝝ erūt inequalia. aut a nul-
lo fiet denomiatō. ſꝫ dona gratiaꝝ in eodē
ſunt equalia ſicut infra patebit in tercō. er-
go a nullo donoꝝ poteſt denomiari iferior
ordo. ¶ Item in imagine reformata dilectō
adequatur ꝯgnitōni. ergo ſi ordo cherubin
denomiatur a plenitudine ſcientie. erit i eo
ſimiliter plenitudo dilectōnis gratuite. er-
go nomen cherubin et ſeraphin eidem or-
dini angeloꝝ debet attribui ⁊ non aliis.
¶ Item cum ordo cherubin denominatur a
plenitudine ſcientie. aut reſpectu inferiorū
aut reſpectu ſupioꝝ. non reſpectu inferioꝝ
q̇a talis ꝯgnitō in eis nō eſt nobiliſſima. de
nomiatur ergo a ꝯgnitōe reſpectu ſupioꝝ
ſed hec ꝯgnitō eſt ſapientia. ergo denomi-
natur a plenitudine ſapientie. ſꝫ ſapiētia ē
excellentiſſimū omniū donoꝝ. ergo cheru-
bin denominatur ab excellentiſſimo dono.
ergo uidetur ꝙ ſit ordo ſupmus. vel ꝙ di-
gnior ordo nō denomietur a digniori noīe.
¶ Item cum angeli habeant quedaꝫ noīa
que ſunt eis ꝓpria. quedam que ſunt ꝯmu
nia. quedam q̄ ſunt ꝓpria et poſſunt eē cō
munia. queritur que ſit iſtoꝝ nominū ratio
et differentia. ¶ Rñō. Ad hoꝝ intelligentiaꝫ
eſt notandum. ꝙ angeli nominari poſſūt p
ea que ſunt eis naturalia. nomiari etiā pn̄t
p ea que ſūt eis gratuita. nomiari etiā pn̄t
p aliqua q̄ quodamō ſūt eis naturalia quo
dammō gratuita. Si denomiantur p ea que
ſunt eis naturalia. cum eoꝝ natura non ino
teſcat nobis in ſingulari ſꝫ in ꝯmuni. ſic ha
bent nomiari nomibus ꝯmūibꝰ ſumptis a
natura ⁊ forma ꝯmuni. Et hoc dupliciť. uel
a ꝯmuni remoto et ſic dicūtur celeſtes eſſē
tie. vel a cōmuni ꝓpinquo et ſic dicūtur ce-
leſtes ſpūs. Si autem denomietur ſm dona
gratuita. ſic q̇a in ipis differentem hn̄t ſta-
tum et gradum et ita diſtinctōem. ſic p illa
habent ordines nominari nomibus ꝓpriis.
ꝓpriis inquam ſiue reſpectu donoꝝ ſiue re
ſpectu alioꝝ ordinū. ſic dicuntur ſeraphin ⁊
troni. Si autem fiat denominatō ab hiis q̄
poſſunt eſſe naturalia. vno mō accipiendo
naturalia. et alio mō accipiēdo gratuita. ſic
nomina poſſunt eſſe ꝯmunia et ꝓpria. noīa
inquam ꝯmunia bonis et malis. ⁊ ꝓpria bo
nis. ſicut principatus et ptātes que ſi dican
tur a naturali ꝓprietate ꝯueniūt demonibꝰ.
ſi uero a dono gratuito ꝯueniūt ſanctis ſpi
ritibus. uel ꝯmunia oībus ordinibus. ꝉ ꝓpria
uero aliquibus ſicut angeli et uirtutes. Si
eni dicantur a naturalibus donis. vtpote a
ſimplicitate ſciētie. et fortitudine potentie.
ſic q̇a hec duo ſūt in oībus omnes poſſunt
dici angeli. ſ. habiles ad reuelandū. oēs etiā
virtutes. i. fortes ad opandum. Si autez di
cantur a dono gratie ſm ꝙ ſūt ad hec offi-
cia ſpecialiter deputati. ſ. ad miſteria reue-
landa et miracula facienda. ſic ſūt quorūdā
ordinū nomia ꝓpria. Ex his igitur colligiť
ꝙ denomiatō angeloꝝ q̄ntum ad nomia ꝓ
pria ſingulis ordinibus ſumpta eſt a donis
gratiaꝝ. ſm diuerſos ſtatus et gradus in q̇
bus diſtinguūtur et ordinanť ſicut p̄dictuꝫ ē.
¶ Primo mō aūt accipiendi noīa illa. tria ſūt
ꝯſideranda. Primū quidem ꝙ unū donum
dignius ē altero. ſicut charitas dicitur eſſe
donū excellens inter alia. Scdm uero eſt
ꝙ ordo ſupior in oībus donis excellit infe-
riores. Tertiū uero eſt ꝙ denomiatō debꝫ
fieri a digniori. Sm hoc igitur cum nouem
ſint ſtatus in quibꝰ ordines angelici habeāt
diſponi ſm differentes gratuitoꝝ ꝓcellētiā.
ordo ſupmus uendicat ſibi nomē a digniſ-
ſimo dono et ſtatu. ordo ſequens a dono ⁊
ſtatu magis accedendo ad ſumū. et hec eſt
plenitudo ſciētie. et ſic de aliis deſcendēdo
uſqꝫ ad infimū. Vnō in denomiatōe ꝯſide-
ratur duplex exceſſus. et doni ad donuꝫ. ⁊
ordinis ad ordinē. et iſtō vult dicere Gre.
ꝙ vnuſquiſqꝫ ordo eius rei cenſetur noīe
quā plenius accipit in munere. plenꝰ inquā
reſpectu inferioꝝ. niſi donuꝫ illud ſit tante
dignitatis et excellētie ꝙ ab ipo debeat de
nomiari aliquis ordinū ſupioꝝ. ſicut pꝫ q̇a
ordo cherubin plenius accepit charitatē qꝫ
aliquis inferioꝝ ordinū. ab ipa tamē nō de-
nomiatur. q̇a cum ſit donū ꝓcellentiſſimuꝫ
excellentiſſimo ordini appropriať. His ui-
ſis facile eſt reſpondere ad obiecta. ¶ Ad
illud eni qđ obicitur ꝙ non ſint noti. Vnō ꝙ
uerū eſt de ꝯgnitōne que eſt p acquiſitōeꝫ.
ſed nō eſt uerū de ꝯgnitōe q̄ ē p reuelatōꝫ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mouendo ad bonum. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ deus deſerit habitaculum cordis ꝓpter peccatum. Dicendum ꝙ non eſt ſimile. quia peccatum priuat gratie habitum ꝑ quem diſponitur anima vt homo ſit dei habitaculum. ⁊ ideo efficit cor hominis ineptum ad hoc ꝙ in ipſo habitet deus. habitatio enim dei in eo in quo habitat requirit dignitatem. Cuſtodia uero angeli in cuſtodito non exigit dignitatem. ſed potius reſpicit indigentiam ⁊ neceſſitatem. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ eccleſia ſubtrahit oratõnis beneficium ab eis quos excõmunicat. Dicendum ꝙ hoc facit ad ipſoruꝫ confuſionem ⁊ correctõnem ſicut infra patꝫ cũ agitur de excõmunicatõne. Nunꝙ̃ tamen ſubtrahit omnino oratõnum beneficium. ſic et in propoſito intelligendum eſt ꝙ angelꝰ aliquando iuſto iudicio dei non compeſcit hominem quin ambulet in inuijs ⁊ abhominatõnibus et ignomie paſſionibus ſm impetuꝫ cordis ſui. nunꝙ̃ tamen ſic deſinit quin aliquo modo a malo retardet. licꝫ non omnino impediat. ¶ Ad illud uero quod obicitur ꝙ ex hoc peccatum hominis aggrauatur. Dicendum ꝙ ſicut peccatum ex dei miſericordia ⁊ patientia theſaurizat ſibi iram. ⁊ conuertit miſericordiam dei ad cumulum reatus ſui. hoc non eſt a deo ſꝫ ab ipſo peccatore. dei tamen iudicio permittẽte. ſic ⁊ in propoſito intelligendum eſt ſe habere. Poteſt etiam dici ꝙ nunꝙ̃ ſic conuertitur peccator in malum quin melius ſit ſibi cuſtodiri q̃ꝫ deſeri. quia ⁊ſi contemptus aggrauet peccantis reatum. tamen frequentatio peccatorum quam homo incurreret ſi angelus deſereret aggrauaret multo fortiꝰ q̃ꝫ contemptus. ¶ Credendum eſt eniꝫ ꝙ multis modis angeli nos cuſtodiũt ⁊ ſtudeant promouere ad bonum. ⁊ ſtudeant retrahere a malo quãuis hoc non participat hebetado ſpiritus viri. propter quod multi ſuperbiunt ⁊ multi ſunt ingrati. ⁊ frequenter ſibi attribuunt quod eſt ex beneficõ angelico. et ex hoc minꝰ efficiũtur digni ut ab angelis adiuuẽtur. ⁊ propt̃ hoc perutile ẽ effectus angelice cuſtodie noſſe ⁊ ĩtelligere.

Conſuerũt enim a magr̃is. xii. effectus aſſignari qui eliciũtur a ſcripturis. ¶ Primus ẽ pro delictis increpare. Iudi. xij. Aſcendit angelus domini de galga ad locum flentium ⁊ ait. Eduxi uos de terra egypti ⁊ poſt. ⁊ non audiuiſtis uocem meam. ¶ Secundus eſt a vinculis peccatorum abſoluer̃ Act. xij. Angelus aſtitit ⁊ poſt. ceciderũt cathene de manibus eius. hoc tamen intelligendum eſt diſpoſitiue. ¶ Tercius eſt impedientia ad bonum auferre. qḋ ſignatur Exo. xii. vbi angelus percuſſit primogenita egypti. ¶ Quartus eſt demones arcere Thob. ultimo Demonium ab uxore mea compeſcuit. dicit Thob. de raphahele. ¶ Quintus eſt docere. Dañ. ix. nũc egreſſus ſum ut docerem te ⁊ intelligeres. ¶ Sextus eſt ſecreta reuelare. Geneſ. xviii. tres angeli myſterium trinitatis ⁊ vnitatis expreſſerant ⁊ ibidem ſequitur vnde celare poſuit abſolute ⁊c. ¶ Septimus eſt conſolari. Thob. v. Forti animo eſto. in ꝓximo ẽ ut a deo cureris ⁊ cuſt. ¶ Octauꝰ ẽ i uia dei cõfortare. 3. R. xix. Surge ⁊ co. grãdis. n. reſt. ⁊c. ¶ Nonus eſt i uia deducere ⁊ conducere. Thob. v. Ego ducam ⁊ reducam ⁊c. ¶ Decimus eſt hoſtes deiicere. Pſa. xxxvii. Egreſſus angelus domini percuſſit in caſtris aſſyriorum. ¶ Undecimus tentatõnes mitigare. ⁊ hoc ſignatur Geneſ. xxxii. Ubi Jacob luctatus eſt cum angelo ubi benedictõne accepta confortatus eſt poſt luctam ⁊ emarcuit neruus femoris eius. ¶ Duodecimus eſt orare ⁊ oratõnes deferre. Thob. ultimo. Quando orabas cuꝫ lachrymis ego obtuli ⁊c. ¶ Hi omnes ſunt effectus cuſtodie angeli ex quibus omibus tam deo q̃ꝫ angelis debemꝰ eſſe obnoxii ⁊ grati

Secundo queritur Utruꝫ ex beatificatõne cuſtoditi angelo cuſtodienti amplificetur gaudium. ¶ Et ꝙ ſic uidetur Luc. xv. Gaudium ẽ ãgelis dei ſuper uno peccatore ⁊c. Ex hoc textu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

aſſumi. ⁊ ex eis ágeloꝝ ordines reſtaurari.
¶ Contra maior eſt unitas i ſuperna hieru
ſalem q̃z in eccleſia militanti. Sed nunc in
uia ordo hominum nõ admittit itra ſui uni-
tatem diuerſum in natura. ergo uidetur cũ
hõ differat ſpẽ ab angelo q̃ ex ágelis ⁊ ho
minibus non debeat fieri unus ordo ¶ Jtez
ſicut ordo notat quandam differentiam iter
eos qui ſunt ordinum diuerſoruz. ſic ponit
ꝯueniẽciam inter eos qui ſunt eiuſdem or
dinis. quod patet ex ipſa diffinitiõe ordinis
ſed plus differt homo ab angelo q̃z differt
ordo infimus a ſupremo. ſi ergo ágelus ſu
perioris ordinis ⁊ infimi non poſſunt in eo
dem ordine collocari. multo minus de hoi-
nibus ⁊ angelis idem ordo integrari ¶ Jtẽ
corpus nunquam ſublimatur ad dignitatem
ſpirit⁹. ergo nunq̃z debz ibidez collocari cor
pus humanũ vbi collocat ſpirit⁹ ágelicus
cum ſemper ſit mi⁹ dignũ q̃zumcũq̃z glo-
rioſũ. ſi ergo qui conueniũt in ordine cõue
niũt in ſedium collocatõne. videtur ex ho
minibus ⁊ angelis eundẽ ordinẽ cõſtare nõ
poſſe. ¶ Jtez angelus i naturali capacitate
excellit animá. ſed grã data eſt angelis ſm
ſue nature capacitatẽ. ſicut ſupra dictũ fuit
et mgr̃ dicit in lit. ergo cum non poſſit dari
gratia animabus ſupra ſuá capacitatẽ. nũq̃z
poſſunt anime ⁊ angeli i gratuitis adequari
ergo nec ex eis idem ordo cõſtitui. ¶ Rñō
Ad predictoꝝ intelligentiá ẽ notandũ q̃ ſic
predictuz fuit. ad perfectionẽ ordinis duo cõ
currunt. natura. ſ. et gratia. natura tãq̃z fun
damentũ et diſpõ. gratia uero ut ꝯplemẽtũ
et cõſũmatio. Et quia aliquid tũc dicitur eẽ
ſm quid quando ẽ in ſola diſpõne. tunc eſſe
ſimpliciter q̃ndo ẽ in ſua pfectione cum de
mones et angeli in naturalibus conueniát.
dicũtur aliq̃ndo demones fuiſſe de diuerſis
ordinibus angeloꝝ. q̃zuis nũq̃z plene fuerit
in aliquo ordie. vnde hoc itelligitur ſm q̃d
nõ ſimpliciter. quia uero homies poſſũt ad
eminentiá gratie et glorie in qua ſũt angeli
eleuari. poteſt ex hoibus ⁊ angelis ordo cõ
ſtitui. quia q̃zuis nõ conueniant in natura. aſ
ſimilantur tamen ⁊ eq̃ntur in gratia. et per
hũc modũ repatur angeloꝝ ruina ¶ Et ſi tu
obicias q̃ nõ poteſt eſſe conformitas i per-
fectiõe ubi non ẽ conuenientia in preábula
diſpõne. vñ q̃ hoc nõ habet locuz in propo
ſito. quia illud ueꝝ eſt i diſpõne neceſſitatis
nõ aũt in diſpõne ſoli⁹ ꝯgruitatis. Cõcedẽ
dũ eſt igitur q̃ ſicut de ſingulis ordinibus
aliqui ceciderunt. ſic etiam ſinguli ordines
per homines reſtaurabũtur. ſicut prime ra
tiones oſtendũt. ¶ Ad illud ergo q̃d obicit
in contrariũ. q̃ ad vnitatem eccleſiaſticam
nõ admittit homo rem alterius ſpeciei. vñ
q̃ nõ eſt ſimile. quia nullũ aĩal inuenire põt
homo ſibi ſimile i ꝯformitate rõnis. homo
aũt ⁊ angelus in pticipatione rationis ꝯuei i
unt. et quod plus eſt in deiformitate glorie
Et ideo poſſunt in eandẽ ſocietatẽ et eiuſ
dem ſocietatis ordinem cõuenire. cũ maior
ſit vnitas uoluntatũ q̃z facieꝝ. et plus facit
ad unitatem pacis. et ſocietatis ⁊ ordinis cõ
ſeruandá. ¶ Ad illud q̃d obicitur q̃ plus
differt homo ab angelo ⁊c. vñ q̃ ueꝝ ẽ de
deiformitate que opponitur vnitati nature
ſed nõ eſt ueꝝ de diſformitate que opponit
unitati gratie in ſtatu et dignitate. vnitas
autem ordinis plus reſpicit hanc p̃cedentẽ.
et ideo illud nõ ualet. ¶ Ad illud quod obi
citur q̃ corpus nõ ſublimatur ad dignitatẽ
ſpiritus. vñ q̃ ueꝝ ẽ. ſed ex hoc tamen nõ
ſequitur q̃ nõ debeat locari cum angelis. ſi
cut enim in ſtatu uie et meriti anima ſequi
tur locum corpis. et in terra habitat cuz ſit
nata eſſe ſurſum. ſic econtra in ſtatu patrie
et premii corpus ſequitur locũ ſpiritus. et
ibidem erit ubi natus eſt eſſe ipſe ſpiritus,
nõ propter ſe ſed ꝑpter eum cui coniũgit.
et ideo in eiſdem ſedibus locatur cum ange
licis ſpiritibus. ad quoꝝ dignitatẽ p gratiá
ẽ humanus ſpiritus ſublimatus. ¶ Ad illõ
quod obicitur q̃ angelus habet capacitatez
maiorem q̃z anima. vñ q̃ ratio illa calũnia
bilis ẽ. et quantũ ad maiorẽ. et q̃ztum ad aſ
ſumptiõez. quáuis. n. angelus excedat aĩaz
in naturalibus ſm compationez creature ad
creaturá. tamen ſm ꝯpationẽ ad trinitatem
ſũmaz cuius ẽ imago angelus et anima. nõ
oportz eſſe precellentiam. cuz magis uidẽ
humanam naturá exaltatam q̃z angelicam
tum per gratiam unionis in xpo. tum etiaz
ꝑ gratiam cõprehenſionis in uirgie beata.
ſed eſto q̃ adhuc iſta ꝑpõ haberet vitates
adhuc remanet in aſſumptione dubietas.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̄ꝫ fuerit ab initio. quãuis plures nũc diligãt q̄ꝫ tunc. Sed quia illud non uidetur ad hoc multum probabile ꝙ angelis accreſcat materia quin etiam aliquo modo intendatur ⁊ gaudium. ¶ Jdeo eſt tercius modus dicendi ꝙ in angelis nullo modo accreſcit gaudiũ in quo conſiſtit premiuꝫ ſubſtantiale. quia quantum ad illud perfecte beati ſunt. Sed gaudium in quo conſiſtit premiuꝫ accidẽtale accreſcere poteſt non ſolum extẽſiue verꝫ etiam intenſiue. Etiaꝫ ratõne boni proprii ⁊ ratõne boni coniuncti. quia miniſtrando aliis bona opera faciunt in quibus premium accidentale merentur. uel etiam conciues ſuos ad beatitudinem producũt ſuper quibus abſqꝫ dubio gaudent ⁊ cõgratulantur. Et hec poſitõ tercia uidetur eſſe probabilior. ⁊ ſm hanc patꝫ R̷. ad partes oppoſitas. Nã ratõnes oſtendentes ꝙ ex noſtra beatitudine angelis accreſcat gaudium concludũt ſolum de gaudio accidentali quod ē circa bõnum in quo tamen non conſiſtit eſſentialis premii augmentatõ. ¶ Ratõnes uero ad oppoſitum procedunt ſiue concludũt ꝺ gaudio ſubſtantiali ratõne cuius eſt angelus ꝑfecte beatus. ⁊ quod reſpondꝫ quãtitati habitus ⁊ quod eſt circa bonum increatum. et hoc quidem non creſcit in eo ſicut ille rationes oſtendunt. Ultima tamen ratio non cõcludit ꝙ homo poſſit gaudium angelicum impedire. quia ſicut iam melius patebit ſic angelus congratulatur de hominũ ſalute ut tamen non triſtetur de damnatõne. Et ita noſtre ſalutis impedimẽtum nullum in angelico gaudio uel premio ponit defectum. nullum tamen inconueniens eſſe uidetur ſi concedatur ꝙ impediri poſſit ipius angeli aliquod accidentale gaudium. ſed illud melius declarabitur per cõſequẽs ꝓblema.

Tercio queritur Utrum ex damnatõne cuſtoditi incurrat angelis detrimentum. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. 3. R̷. xx. ſcribitur Cuſtodi iſtuꝫ qui ſi lapſus fuerit erit autem anima tua pro anima illius. Ex quo colligitur ꝙ dominus ex pacto cõmittit ad cuſtodiendum ꝙ ſi cuſtoditus amittitur de manu cuſtodis requiratur. ſi ergo homo perditur uidetur ꝙ angelus ipſum cuſtodiens incurrat ſalutis ſue periculum. ⁊ hoc uidetur dicere Origenes numeri. xxv. Jnimici ſunt bebel. glo. ꝓrimꝰ eſt angelus bonus qui pro delictis culpatur ⁊ pro benegeſtis laudatur ¶ Jtem yſa. xxxiii. Angeli pacis amare flebunt. Conſtat autem ꝙ non flebunt niſi propter miſeriaꝫ ⁊ damnatõnem hominuꝫ. ergo ſi illis maxime compatiũtur quos cuſtodiũt. uidetur ꝙ de damnatõne illorum incurrant gemitũ uel plãctum. ⁊ ita aliquod gaudii detrimentum. ¶ Jtem ſi oppoſitum eſt cauſa oppoſiti. ⁊ propoſitum propoſiti. ſed ſaluatõ hominum cuſtoditorum generat in angelꝭ cuſtodientibus gaudium ⁊ congratulatõnem. ergo condemnatio generat damnum ⁊ cõpaſſionem. ¶ Jtem ſicut completio deſiderii delectat animam ita etiam fruſtratio contriſtat. ſed angelus quia cupit ſaluari eũ quem cuſtodit gaudet cum ille ſaluatur. q̇a deſiderium eius impletur. ergo cum ex eiꝰ damnatõne fruſtretur. ergo ⁊c. ¶ Jtem pena Arrii ſemper creſcat propter multiplicatõnem eorum quos per errorem ſuum ad damnatõnem trahit. ergo per oppoſitum ex noſtra ſaluatõne creſcit angelorum premium nos cuſtodientium. ſi ergo nos damnamur cum ipſi gloriari debeant ĩ nobis ſiue de nobis. uidetur ꝙ patiantur glorie ꝺtrimentum. ¶ Jtem angeli mali gaudẽt dũ poſſunt pertrahere hominem ad ſupplicia. et hoc eſt ꝙ homines odiunt quos exercitant ⁊ tentant. ergo ſi boni angeli diligunt illos quos cuſtodiũt. videtur ꝙ per oppoſitum doleant. ¶ Contra. bonus angelus eſt beatus. ſed beatus eſt cui ad nutum cuncta ſuccedunt. ei auteꝫ q̇ꝺ hꝰmõi eſt non poteſt accidere aliquod detrimẽtum. ergo uidetur ꝙ ex damnatõne eorum quos cuſtodiũt nullum detrimẽtum incurrant. ¶ Jtem angelꝰ bonus uolũtatem ſuam diuine uolũtati cõformat. ergo ſi deus non uult ſaluare niſi p̄deſtinatos. uidetur ꝙ nec angelus bonꝰ. ergo ſi nullus predeſtinatus damnatur. nullus damnatur niſi queꝫ angelus bonꝰ damnari

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uelit. ergo uidetur ꝙ ex nullius damnatio
ne triſtetur. ¶ Item dolor ⁊ triſtitia non
eſt ſine pena. ⁊ pena nō eſt ſine culpa pre-
uia. ſed in beatis angelis nunq̄ȝ fuit culpa.
ergo nec fuit nec poteſt eſſe triſtitia. ¶
Item angelus non magis meretur in mini-
ſtrando bono q̄ȝ malo cum ex uoluntate e-
qualiter dona miniſtret utraq̄ȝ. ergo ſi re-
muneratio penſatur ſm meritum non mi-
nus remuneratur angelus cum cuſtodit pre
ſcitum q̄ȝ cum cuſtodit predeſtinatum. er-
go uidetur ꝙ ex nullius damnatione ullum
incurrat angelus detrimentum. ¶ Iuxta
hoc queritur. Utrum angelus uelit illum
quem cuſtodit ſaluari cum reuelatum eſt ſi-
bi ipſum eſſe preſcitum. Si non uult ipm̄
ſaluari. ergo uidetur eum cuſtodire inuite.
Si uult. ergo uidetur ꝙ uoluntas eius uo-
luntati diuine non conformetur. nec ꝙ eti-
am impleatur. ¶ Item cum cuſtodit pre-
ſcitum quero quod premium ei ex hoc red-
ditur. Subſtantiale non conſtat. accidenta
le non ut uidetur. quia illud conſiſtit circa
ſaluatōnem eorum quos cuſtodiunt. ſicut
patet in premio aureole quod habent pre-
dicantes. ¶ Reſponſio. Ad intelligenti-
am predictorum eſt notandum ꝙ circa hoc
diuerſimode ſenſerunt diuerſi. ¶ Qui-
dam enim dicere uolunt ꝙ angeli beati ex
damnatione eorum quos cuſtodiunt etſi
non incurrant detrimentum glorie. conci-
piunt tamen gemitum miſericordie. quā-
uis enim ſint ex ſublimitate glorie immor-
tales ſint ⁊ impaſſibiles. non ſunt tamen in
compaſſibiles. ⁊ hoc accipiunt ex quodam
uerbo Bern. qui uidetur hoc dicere. Et di-
cunt uerbum yſaie ſuperius dictum ſic in-
telligendum eſſe. Sed illud non uidetur in-
telligibile quomodo aliquis poſſit compati
⁊ non pati. Nec illud uidetur probabile ꝙ
angeli aliqua pietate et miſericordia flectā-
tur ad reprobos cum ipſi maxime celent
iuſtitiam ⁊ diuinam gloriam. utpote qui iaȝ
ſunt conſtituti in perfecto ſtatu iuſtitie. pro
pter quod dicit Gregori⁹ dicit in quadam
homelia ꝙ ad reprobos non habent com-
paſſionem iuſtorum anime. Ait enim ſic

Iuſtorum anime ⁊ ſi nature bonitate ſue mi
ſericordiam habent iam nunc actoris ſui iu
ſtitie coniuncto tanta rectitudine conſtrin-
guntur ut nulla ad reprobos compaſſione
moueantur. loquitur de beatis. ¶ Et pro
pter hoc alia eſt poſitio ꝙ angeli cuſtodien
tes ex damnatōne eorum quos cuſtodiunt
nec concipiunt gemitum. nec incurrunt ali-
quod glorie detrimentum. Gemitum non
concipiunt propter plenitudinem gaudii qđ
adeo perfectum eſt ut nullo modo accipiat
amixtōnem contrarii. Detrimentum etiaȝ
non patiuntur propter ſtabilitatem boni ad
epti. nihil enim habent quod poſſint amit-
tere. nec ex parte meriti. nec ex parte pre-
mii cum ſint in gloria ⁊ iuſtitia confirmati.
et quoniam detrimentum dicit amiſſionem
alicuius boni habiti. ideo ex nullo euentu
detrimentum aliquod poſſunt pati. Et con
cedende ſunt ratōnes que ad hoc inducun-
tur. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ deus re-
quiret animam cuſtoditi de manu cuſtodien
tis. Dicendum ꝙ uerum eſt cum perit pro
pter cuſtodis negligentiam. ⁊ quia in bonis
angelis nulla cadit negligentia. ideo đ ma
nu ipſorum nullus damnatus requiritur. Et
propterea uerbum Orige. quod ſequitur
ſi ſimpliciter intelligatur eſt falſum. Nullo
enim modo angeli beati boni culpabuntur.
nec in iudicium adducentur. Niſi forte quis
dicat hoc debere intelligi ꝙ adducerentur
in iudicium non ad ſuam damnationem.
ſed ad manifeſtandum ꝙ reprobi ex ſua
ſunt damnati malitia. non ex ſuorum cu-
ſtodum negligentia. Uel niſi quis intelli-
gat uerbum Orige. vt angeli dicantur ibi
prelati. Et per hunc modum illud yſa. qđ
ſubſequitur poteſt intelligi uel exponi. vt
angeli pacis dicantur ibi boni prelati. Si ta
men quis intelligit de angelis beatis ſm ue
ritatem amaritudo fletus non indicat ueri-
tatem doloris. ſed conformitatem notat
in ſigno uel effectu exteriori. Et poteſt il-
lud intelligi per antropoſpaton. ſicut dici-
tur deus tactus fuiſſe dolore cordis intrin-
ſecus Geneſis. xii. ¶ Ad illud quod obici-
tur ꝙ ſi oppoſitum eſt cauſa oppoſiti ⁊c.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Dicendum ꝙ iſta maxime habet inſtanti
am ubi alterum ineſt per naturam. ⁊ quo-
niam angelus beatus eſt ſuſceptibilis gau-
dii ſed non triſtitie. ideo gaudere poteſt de
ſalute quāuis non triſtetur de damnatione
¶ Ad illud quod obicitur ꝙ fruſtratio de-
ſiderii contriſtat. Dicendum ꝙ tunc deſi-
derium fruſtratur quando quis aliquid ap-
petit in omnem euentum ſiue abſolute. et
illud non euenit. Quando uero appetit
ſub conditione et illa conditio non ſtat. ſi
illud quod appetit non euenit propter hoc
non dicitur deſiderium fruſtratum ⁊ ſic eſt
in propoſito. Nam angelus appetit eum
quem cuſtodit beatificari ſi ipſe uoluerit
fideliter chriſto adherere. et hoc nunq̃ fal
lit quin eueniat. Et quia ille qui damnatur
recedit ab oppoſita conditione . ideo in de
ſiderio angeli nullam ponit fruſtrationem.
dum non ad id peruenit quod ſibi angelus
appetebat. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ
ex noſtra ſaluatione creſcit angelorum pre
mium. Dicendum ꝙ uerum eſt ꝙ creſcit
premium accidentale. non tamen ſequitur
ex hoc ꝙ ex defectu ſalutis incurrat an-
geli detrimentum. quia detrimentum vel
damnū ē reſpcū rei iam habite. Si autē ſit
reſpectu rei habende hoc ſolum eſt quan-
do ex impedimento aliqua remanet indi-
gentia ⁊ imperfectio in eo qui impeditur.
Hic autem non eſt ſic in propoſito. quia
quantūcunqꝫ ille qui cuſtoditur damnetur.
nihilominus angelus habet ſuum premium
ſolutum. ⁊ quantum ad gaudium quod ha
bet in deo. ⁊ quantum ad gaudium quod
habet in ſeipſo. ſiue de bono proprio.
Gaudebit enim de bonis operibus que cir
ca illum fecit quem cuſtodiuit. Et quan-
tum eſt etiam aliquod gaudium quod ha-
bet in alio. quia cum unus cadat alter co
ronam ſuam accipit. ſicut fuit expoſitum in
primo libro. Etſi ruina angelica non repa
ratur ex illo quem cuſtodit. reparabitur ex
alio. Quāuis ergo propter culpam illius
ne de eo gaudeat patiatur impedimentum.
Et ex tali tropo fortaſſis dicat Origenes
ipſum eſſe culpandum. nullum tamen ex
hoc incurrit detrimentum. ¶ Ad illud
quod obicitur ꝙ angelus malus gaudet de
damnatione. ergo ⁊c. Dicendum ꝙ non
eſt ſimile. quia ſicut non eſt reperire ma
lum omnino impermixtum bono. eſt ta-
men reperire bonum omnino impermi-
xtum malo. Sic reprobatio angelorum
aliquo modo admittit gaudium licet impu
rum. ſed perfecta beatificatio nullum pati
tur ſecum tormentum vel gemitum. ¶
Ex predictis patent illa duo que ultimo
querebantur. ſcilicet de uoluntate et pre-
mio angelorum cuſtodientium malos. Uo
lunt enim malos quos nouerunt eſſe preſci
tos uoluntate abſoluta damnari . quan
tum autem in ſe eſt uellent ſaluari. Et ido
non cuſtodiunt inuiti. quia quāuis ſciant ſe
fruſtra laborare ad perducendum eos ad
ſalutem. tamen ſciunt ſe fructuoſe labo
rare in hoc ꝙ retrahunt ne incurrant maio
rem damnationem. ¶ Quadruplex enim
conſueuit principalis effectus cuſtodientie
aſſignari circa animas ¶ Unus eſt ut pro
ficiat anima in bonum gratie. ¶ Alius ut
non cadat in malum culpe. ¶ Tercius eſt
ſi cadat ꝙ poſtmodum reſurgat. ¶
Quartus eſt ne totiens in tantum malum
cadat quotiens vel ad quantum aduerſari
us incitat. ¶ Poſſet tamen aliter dici ꝙ
non eſt angelis reuelatum qui ex eis quos
cuſtodiant ſaluari debeant uel damnari.
Hoc tamen non eſt certum. ¶ De pre
mio uero Dicendum ꝙ ſicut duplex eſt fi
nis artificis Unus in ſe ⁊ alter in alio. Sicut
patet in rhetorica cuius finis eſt loqui or
nate. et hic eſt finis in ſe. Et alter alii p
ſuadere. et hic eſt finis in alio. Sic eſt du
plex premium angeli accidentale. Unum
quo gaudet de bonis operibus que fecit.
Aliud quo gaudet de ſalute eius quem cu
ſtodiuit . Et quemadmodum artifex ſi
habeat primum et careat ſecundo. nihilo
minus perfecte dicitur habere methodum
ſi ex contingētibus nihil amiſit. Sic ange
lus qui fideliter cuſtodiuit eū q̄ ex culpa ſua

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

damnatur perfectum habꝫ meritū ⁊ premi
um dum de bonis ſuis operibus gloriatur.
gaudium autem illud quod eſt de multipli-
catōne bonorum operum non eſt ſubſtan-
tiale cum non ſit de ſūmo bono. ſed acciden
tale. nec tamen eſt aureola. quia non omne
premium accidentale eſt aureola ſꝫ illud ſo-
lum quod habꝫ preexcellentiam.

In parte iſta ſunt dubitatō
nes circa litteram. ¶ Et prio
queritur de hoc quod dicit
Hieronymꝰ. ꝙ unaqueqꝫ a
nima ab ortu natiuitatis ha
beat angelum delegatum. Uidetur eniꝫ fal
ſum. quia cum anima paruuli in ortu ſue na
tiuitatis nō poſſit mereri nec demereri. nec
ſit capax diſcipline. uidetur ꝙ fruſtra ange
lus ſe occupet circa illum pro illo tempore.
ſicut ſi aliquis doctor uellet erudire paruu
lum uagitantem. ¶ ꝙ ſi tu dicas ꝙ angelus
cuſtodit non erudiendo quantū ad ſpiritum
ſꝫ defendendo quātum ad corpus. Tunc ui
detur ꝙ cum in pari periculo ſit puer non
natus ⁊ natus quātum ad corpus ꝙ ɔ̈beat
cuſtodiri ante natiuitatis ortum. ¶ R℣. Di
cēdum ꝙ ſicut dicit Hieronymi auctoritas
intelligēdum eſt ꝙ ad cuſtodiam hominis
angelus deputatur ab ortu natiuitatis. ⁊ nō
ſolum intelligit de natiuitate ex utero. ſed
etiam de natiuitate in utero. extūc. n. nō an
tea debꝫ angelica cuſtodia circa eum q̇ na-
ſciturus eſt deputari. quia illa cuſtodia prin-
cipalius reſpicit ſpirituꝫ q̄ꝫ corpus. Et ideo
non debꝫ ſpūalem angelum ad ſui cuſtodiā
habere anteq̄ꝫ ſpūs infundatur. debꝫ etiam
differre. quia tūc defendere poteſt ⁊ adiuua
re magis tamē ſm tempa diuerſa. dum. n.
eſt in utero paruulus poteſt interemi ⁊ da-
mnari. dum eſt extra uteꝝ ante adultaꝫ eta
tem pōt a baptiſmate impediri. dum eſt in
adulta etate ad diuerſa pōt peccata protra
hi. Contra hec omia in his tribus ſtatibus
patꝫ ſibi angelica cuſtodia deputari vt per
eam ab his malis poſſit erui. ⁊ ab aduerſa-
rio defendi. ⁊ hi effectus ſatis ſunt plani q̇

ſunt p liberatōnēm a malo. Utrum autem
paruulus q̄ꝫdiu carꝫ uſu rōnis aliquē occultū
effectum hēat quātuꝫ ad hīlitatōnē ⁊ dire-
ctōnē in bonum aſſignare ē difficile. ſed ne
gare nō ē tutum. ¶ Item querit de hoc qꝺ
dicit Conſtat omēs angelos in cognitōem
diuinorum myſteriorū ſm proceſſum tēpis
profeciſſe. Hoc enim uidetur eſſe ꝯ Gre.
qui dicit in dialogo. Quid eſt qꝺ non uide
ant. qui uidentem omia uident. Si ergo ui
derūt q̄ſi a pricipio tpis exēplar diuinū. uiꝺ
tur ꝙ in nullius cognitōne defecerūt. ¶ Si
tu dicas ꝙ intelligit de omnibus que ſunt
ɔ̈ neceſſitate ſalutis. ſicut Magr̄ in littera.
¶ Obicitur contra hoc. q̇a unum ſolum ē
illud quod eſt ɔ̈ eſſentia ſalutis. ergo nō de
beret dicere rōne illius ꝙ omia ſciant quaſi
beatitudo eſſet in multis. ¶ Preterea ſi illud
exemplar diuinum eſt ratō oium. ⁊ qui co
gnoſcit ratōnem rei cognoſcit ipſam rem.
videtur ꝙ āgelus omēs res creatas cogno
ſcit dum illud unum cognoſcit. et ſi profece
runt ſm proceſſum temporis. ergo uidetur
ꝙ eorum cognitio ſubiaceat tranſmutatio
ni temporali. ⁊ ita non uidentur eſſe beati.
¶ Reſponſio. Dicendum eſt ꝙ cognitio
in angelis. quedam a natura eſt. quedam ē
a gratia. ¶ Cognitio uero que eſt a natura
duplex eſt. Quedam enim dicitur a natu-
ra quia naturaliter inſerta. vt cognitio eoꝝ
que ſunt de prima mundi conſtitutōne. Et
quantum ad hanc angeli non proficiūt nec
deficiunt. quia quantum ad hanc habuerūt
plene ſpecies omnium. ¶ Alio modo co
gnitio a natura dicitur cognitō que eſt per
naturalem potentiam. ſiue ſit innata. ſiue
acquiſita. ⁊ quantum ad hanc profecerunt
angeli ſm proceſſum temporis p multipli
cem experientiam ⁊ conuerſionem ſuper
his que de nouo fiunt. ¶ Similiter cogni
tio a gratia duplex eſt. quedam a gratia fi
xa. quedam a gratia influente. Sicut enim
in membris corporalibus ponuntur que-
dam virtutes influentes. quedam fixe.
ſine vita quedam influens. quedam fi-
xa. Sic et intelligendum in ſpirituali-
bꝰ mēbris ſiue ſpiritibꝰ angelicis. Grā fixa
dicitur eē gratia ɔfirmatōis. ɔgnitō pcedēs

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ab hac gratia eſt uiſio eterne lucis in qua
nec proficiūt angeli nec decreſcunt.. ¶
Cognitio uero que ē a gratia influente eſt
cognitio reuelatōnis. que ideo uocatur īflu-
ens quia non ſemper reuelat deus myſteria
ſed pro loco ⁊ tempore. ⁊ ſm hanc intelli-
git Magr̄ angelos profeciſſe. non quia a>
tius uiderint uerbum, ſed quia reuelatio ali
qua facta eſt eis a uerbo. ¶ Ad illud quod
obicitur ꝙ non proficiūt quia uident omnia
uidendo uerbum. Dicendum ꝙ illud dictū
ē non per proprietatem ſed per equalētiaꝫ
⁊ ſufficiētiam. quia cognitō illius uerbi adō
ſufficit angelis ſicut ſi haberēt cognitōnem
omnis rei ⁊ in particulari. ¶ Ad illō quod
obicitur ꝙ uident oīum ratōnem. Dicēduꝫ
ē ꝙ ſpeculum eternum ē ſpeculum uolūta-
rium. ⁊ exemplar illud ē uoluntarie ductiuū
ideo quantūcunqꝫ quis aſpiciat nihil in eo
uidet niſi quantum īpm uult reuelare. ¶
Ad illud quod obicitur de tranſmutatione
temporis. Dicendum ꝙ etſi cognitō beati
tudinis tempori non ſubiaceat. tamen cogi
tatōnes ⁊ affectōnes ⁊ etiam cognitōnes an
gelorum circa hoc create nihil impedit ua-
riari per tempora. Dicit enim Aug. ſuper
Geñ. ad lr̄am ꝙ deus ſpūalem creaturam
mouet per tempora non per loca. Et hec ō
angelis dicta ſufficiant.

¶ Diſtinctio duodecima.

Hec de angelice nature con-
dictone ⁊c. ¶ Supra egit
Magr̄ de condictōne natu
re ſpūalis. In hac ſecunda
parte agit de condictōne na
ture corporalis. Et quoniam creature cor-
poralis duo ſunt principia. ſcilicet materia-
le ⁊ formale. ideo pars iſta duas habꝫ. In
prima agit de productōe creature corpora
lis quātū ad principium materiale. ⁊ hec ꝓ
ductio dicitur creatō. In ſcda agit de pro-
ductōne ipſius quantuꝫ ad principiū forma
le. ⁊ hec productio dicit̄ diſtinctō infra diſt.
xiii. prima autē fuit diſtinctōnis opatio ⁊c.

¶ Prima pars continet p̄ſentem diſtinctōneꝫ
in qua intendit agere de materie reruꝫ cor-
poralium productōne. Et quoniam circa ꝓ
ductōnem materie corporalis due fuerunt
opiniones ſolennes. ideo pars illa duas ha
bet. In prima unam ex illis eligit. In ſecun
da iuxta illam opinionem ō materia illa tra
ctat ⁊ inquirit ibi. ō qua priuſqꝫ tractemus
⁊c. ¶ Prima pars habet quattuor particulas
In prima dicta dicendis continuat. In ſcda
diuerſas opiniones ſanctorum circa produ-
ctōnem materie corporalium explicat. ibi
Quidam nanqꝫ ſanctorum ⁊c. In tercia al-
teram ex illis opinionibus eligit ⁊ explanat
ibi. ſm hanc itaqꝫ traditōnem ⁊c. In quarta
⁊ ultima quoddam uerum determinat ibi.
Attende ꝙ hic dicit Aug. ⁊c. ¶ Similiter ſe
cunda pars principalis in qua de pria mate
ria ſm opinionem prius electam inquirit q̄
tuor habet partes. In prima determinat q̄li
ter fuerit informis ⁊ confuſa. In ſecunda ō
terminat ubi fuerit locata ibi. Nūc ſupereſt
quod ſecūdo proponebatur. In tercia uero
anticipando determinat quibus diebus vel
in quot fuerit diſtincta ibi. Nunc ſupereſt
ut diſpoſitōnem ⁊c. Quarto uero ⁊ ultimo
auctoritate Alcuini confirmat ibi. Quattu
or enim modis vt dicit Alcuin⁹ ⁊c.

Ad intelligentiam huius partis
ſm duo que Magr̄ dixerat ō
informitate materie corpora-
lium. Circa duo incidit hic du
bitatio. Primo circa materie informitateꝫ
Secundo uero circa eius quantitatem. ¶
Circa primū querūtur tria. Primo queri-
tur Utrū materia corporaliū creata ſit in oi
moda poſſibilitate. Scdo Utrū creata ſit
in pfecta actualitate. Tercō Utrum creata
ſit ſub aliqua formaꝝ diuerſitate.

Circa primum ſic proceditur. et
oſtēditur ꝙ materia creata ſit
in omnimoda poſſibilitate ita
ꝙ nullam habuit formam. ¶
Primo per Aug. in libro de ſymbolo q̄ ait
Sic primo omniuꝫ formarum capacitas fa
cta ē ut ordiatiſſimo dei mūere cetera for-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

marentur que formāta ſunt. ergo uidetur ꝙ materia ſm̄ ꝙ primo condita fuit. fuerit ſola formarum capacitas ⁊ nulla forma. ¶ Item Aug. in. xi. libro confeſſ. Nonne tu domine docuiſti me. quia priuſq̄ʒ illam informem materiam formares atq̄ʒ diſtingue res. non erat aliquid. non color. non figura non corpus. non ſpiritus. non tamen omni no nihil erat informitas ſine ulla ſpecie. et poſt illud totum prope nihil erat quoniam adhuc omino informe erat. iam tamen erat q̄d formari poterat. Ex his duobus exp̄ſſe colligitur ꝙ materia corporum ſub omnimoda informitate ⁊ poſſibilitate producta fuit. ¶ Item ꝙ illud ſit poſſibile uidetur. Poſſibile eſt prius eſſe ſine poſteriori. ſed materia prior eſt omni forma. ergo poſſibile fuit eam fieri abſq̄ʒ omni forma. ¶ Item ad rerum condictōnem concurrit duplex potentia. actiua ⁊ paſſiua. ut potentia agentis ⁊ potentia materie. ſed poſſibile ē potentiam agentis precedere effectum et natura ⁊ duratōne. ergo poſſibile eſt ꝙ poſſibilitas uel capacitas materie natura et duratōne preexiſtat omni forme. ¶ Item ꝙ illud ſit congruum uidetur ſic. Si aliquod unum repitur in uniuerſo quod conſtitutum eſt ex pluribus naturis. ⁊ alteram illarum ē per ſe inuenire. ſimiliter contingit inuenire per ſe ⁊ reliquam ad hoc ut uniuerſitas ſit completa. ſed res mundane per materiam componūtur ⁊ formam. ⁊ eſt inuenire purā formam i qua nihil ē de poſſibilitate maťie utpote deum. ergo erit reperire puram materiam in qua nihil eſt de actualitate forme ſed hoc non fuit niſi in mundi exordio. ergo uidetur ꝙ materia producta ſit ſine oi forma. ¶ Item deus eſt agens ordinatiſſimus. ergo ab extremo in extremum peruenit per medium. ſed medium inter omino non ens ⁊ ens in actu eſt ens omino in potentia. ergo uidetur ꝙ deus in productōne rerum prius de non ente fecit ens in potentia q̄ʒ produxerit aliquam formam. ¶ Ad oppoſitum Hug. in libro de ſacramentis Credo illam primam materiā non ideo dictam informem fore ꝙ nullam omnio formam habuerit. quia non aliquid tale corporeum exiſtere pōt. ⁊ hoc idem Magr̄ dicit in lr̄a. ¶ Item Boheti⁹. Omne eſſe ē a forma. ſed omne quod creatur ſtatim poſt creatōnem eſt. ergo uel eſt forma vel habʒ formam. Si igitur materia prima creata fuit vel fuit forma. uel habuit formam in ſue eductōnis principio. ſed non fuit forma. ergo ⁊c. ¶ Item impoſſibile eſt ſepari materiaʒ a morphea. ſed ſi materia omni tēpoř preexiſteret omni forme poſſet ab ea ſeparari. ergo non fuit creata in carentia omnis forme. ¶ Item vnitas. veritas. bonitas ſiue modus. ſpecies. ordo. ſunt in rebus ex p̄te principii formalis. ſʒ impoſſibile eſt aliquid eſſe uł produci in quo non ſit ueſtigiū creatoris. ergo impoſſibile eſt ꝙ aliquid educatur carens omni forma. ¶ Item ſi materia illa careret omni forma. ergo ⁊ omni accidente. ergo nec haberet extendi. nec locari. nec eſſe in mora. nec in quiete. ſʒ nihil tale in rerū natura pōt exiſtere. ergo maťia non potuit in ſui condictōne omni forma carere. ¶ Iteʒ materia hoc ipſū q̄d eſt dicit a forma. ergo eſſentialē depēdentiā hʒ a forma. ſi ergo ipoſſibile ē aliquid ſepari ab eo q̄d eſſentialiť ſibi inhereʒ. ipoſſibile ē materiā preter oēm formā exiſtere. ¶ R℞. Ad p̄dictoꝝ intelligētiā ē notandū ꝙ dupliciť eſt loqui de materia. aut ſm ꝙ exiſtit in natura. aut ſm ꝙ cōſiderať ab aīa. Si ſm ꝙ ꝯſiderať ab aīa ſic pōt ꝯſiderari informis. ſiue p̄ priuatōeʒ forme diſtincte. ſiue p̄ priuatōeʒ etiā ois forme. Et ſic docʒ Aug. in xi. cōfiſ. eſſentiā maťie intelligere. Naʒ materia ſm ſui eēntiaʒ ē iformis p̄ poſſibilitatē oimodā. ⁊ dū ꝯſiderať ſic ipa formaꝝ capacitas ſiue poſſibilitas ē ſibi p̄ forma. Eſt iteʒ loq̇ ď maťia ſm ꝙ hʒ eē in natura. et ſic nūq̄ʒ ē p̄ter locū ⁊ tēpus ſiue p̄ter q̇eteʒ ⁊ motuʒ. ⁊ hoc modo non ſolūmodo ꝯgruit imo etiā impoſſibile ē materiam informeʒ exiſtere p̄ priuatōnē ois forme. ⁊ hoc ē q̄d dicit Magr̄ ⁊ Hug. ď ſan. vic. ⁊ oēs in hoc tractātes ꝯſenſerūt ꝙ illa materia q̄ prio p̄ducta ē p̄ creatōneʒ non fuit in oimoda poſſibilitate ſiue in carentia omis forme. Unǒ ꝯcedēde ſunt rōnes ad hanc p̄tē inducte. ¶ Ad illǒ q̄d obiciť ꝙ prio fcā ē oiʒ capacitas

⁊ ſimiliter de eo qͦ dicit in. xj. cōfirmatōe.
Dicendum ꝙ Aug. loquitur de prioritate
nature non de prioritate duratōnis. ſm. n.
ordinem nature prius eſt materia omimodꝫ
in potentia q̄ꝫ ſit ſub aliqua forma. ⁊ ita oi-
mode informis q̄ꝫ aliquo modo formata.
quia formatōnem habet aliunde. ſed infor-
mitatem ⁊ poſſibilitatem habet ex propria
natura non tamen poteſt eſſe prior duratō
ne. nunq̄ꝫ enim informitas eſt niſi per ali-
quam formam. nec poſſibilitas niſi p aliquē
actum. Ad illud quod obicitur ꝙ prius
poteſt eſſe ſine poſteriori. Dicendum ꝙ il
lud non habet ueritatem quando prius a po
ſteriori dependet. uel quando ad ipm neceſ
ſariam habet ordinatōnem. vel etiam quan
do illud quod ē prius in una conſideratione
poſterius ē in altera. Omnibus his de cauſ
fallit predicta ratō in propoſito. materia e
nim a forma dependet ⁊ ad ipam habet ne
ceſſariam ordinatōnem. ⁊ quāuis ſit prior
productōne ſiue generatōne. poſterior tñ ē
completōne. Ad illud quod obicitur de
potentia agentis ⁊ materie. Dicendū ꝙ nō
eſt ſimile. quia potentia agentis non ſic de
pendet ⁊ completur per effectum ſicut po
tentia materie dependet ⁊ completur per a
ctum. Ad illud quod obicitur ꝙ eſt repi
re formam per ſe. ergo ⁊ materiam. Dicē-
dum ꝙ propoſitō illa non habet neceſſita-
tem ſed ſolum congruitatem. Peccatum e
tiam ē in aſſumptōne. quia illa forma q̄ cuꝫ
materia facit compoſitōnem nūq̄ꝫ ſine ma
teria reperitur. Cum enim dicitur Deus ē
pure forma. equiuocat nomen forme q̄a nō
dicitur ibi forma prout eſt perfectō materie
ſed forma nominat ibi eſſentiam que habꝫ
eſſe in omimoda actualitate ⁊ completione
⁊ nullo modo poteſt peruenire ad alterius
compoſitōnem. Ad illud quod obicitur
de ordine in producendo. Dicendum ꝙ ad
hoc ut ſeruetur ordo in productōne non o
portet ꝙ quecūq̄ꝫ habent ordinem nature
habeant ordinem duratōnis ſucceſſiue. Con
tra hoc enim innumerabiles ſunt inſtantie.
Et ideo q̄uis ens in potentia ſimpliciter in
ter non ens ⁊ ens actu ſit medium. non o-
portet ꝙ duratōne ſequatur unum ⁊ pre-
cedat alterum.

Secundo queritur Utrum ma
teria illa producta ſit in perfe
cta actualitate. Et ꝙ ſic uidetur
primo per textum Geneſ. ij.
Iſte ſunt generatōnes celi ⁊ terre i die qua
creauit deus celum ⁊ terram ⁊ omne virgul
tum agri ⁊c. ergo in eodē die producta ſūt
que prius dixit per ſex dierum numerum
fuiſſe diſtincta. Item eccle. xviij. Qui
uiuit ineternum creauit omia ſimul. Si om
nia ſimul ſunt creata. ergo corporalia ⁊ ſpi
ritualia ⁊ omis corporalium differentia.
Item Job. xl. Ecce vehemoth quem feci te
cum. ſed vehemoth eſt angelus primo fcūs
⁊ ultimo die homo factus. ergo ſimul omia
facta ſunt. His auctoritatibus arguit Aug.
pro ſua opinione in hac parte. Item hoc
ipſum oſtenditur ratōne Ab agente perfcē
potentie debet exire effectus ſm ꝙ magis
eſt manifeſtatiuꝰ ſūme potentie. ſed maio
ris potentie eſt poſſe ſimul omnia produce
re q̄ꝫ ſucceſſiue. ergo magis eſt declaratiua
diuine potentie productō materie cum per
fecta actualitate forme ſimul ⁊ ſemel ſibi
collate q̄ꝫ poſtmodum ex illa ſucceſſiue e-
ducte. Si ergo deus operatur ſm qͦd eiꝰ po
tentiam magis decet. uidetur ⁊c. Item p
fecte ſapientis eſt operari ordinate. ergo ſi
confuſio repugnat ordini. uidetur ꝙ deꝰ ni
hil produxerit cum confuſione cum ſit per
fecte ſapiens. produxit igitur ſub ordine.
ſed ordo preſupponit diſtinctōnes. ergo
⁊c. Iteꝫ perfectio effectus atteſtatur per
fecte bonitati in efficiente. ſi ergo deus eſt
bonitatis perfectiſſime. videtur ꝙ ſtatim
cum produxit materiam debuit ipſam for-
mis plene perficere. cum ipſe hoc poſſit et
materia etiam hoc exigerit. Si tu dicas
ꝙ hoc nō cōcludit ꝙ ſtatim debuit perficerē.
ſed ꝙ ex ratōnali cauſa ⁊ potuit ⁊ debuit
differre. Obicitur contra hoc. q̄a natura
⁊ ars opatur q̄ꝫcitius pōt. ⁊ de excellentia
uirtutis et bonitatis eſt ꝙ effectum ſuum
compleat uelociter. ergo ſi tam natura q̄ꝫ
ars ē imitatrix diuīe artis ⁊ v̄tutis. vr̄ ꝙ de
us cū ſtati ꝯplerē potuerit ꝙ nulla mora tpis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uel duratõnis diſtulerit. ¶ Sed contra. pri
mo per textum Gene? arguitur vbi dicit
q̄ per ſex dierum ſpacium compleuit do-
minus opus quod inchoauerat. ergo uidet
q̄ non ſubito materia ſit in perfecta actua-
litate producta ſm ſacre ſcripture ſententi
am. Si igitur maior ē huius ſcripture aucto
ritas q̄3 omnis humani ingenii perſpicaci-
tas vt dicit Aug. magis ſtandum ē huic ſen
tentie q̄3 omni perſuaſioni humane. ¶ Si
dicas q̄ rudibus loquebatur legiſlator. nec
potuit ſimul dicere quod ſimul potuit facer̄
neutra iſtarum reſponſionum uidetur ſuffi
ciens. quia propter ruditatem auditoris nõ
debet ei aliquis dare occaſionem deceptio-
nis. Moyſes autem bene nouerat q̄ ipi v̄-
ba eius ad litteram intelligerent. ergo ſciē
ter docebat eos id unde poſſent decipi ⁊ er
rare. ¶ Item q̄3uis non potuerit omnia di
cere ſimul ⁊ opera illa exprimere. tamē po
tuit exprimere omnia facta eſſe ſimul. ¶
Ite3 Chryſoſ. ſup Jo. homel. xxii. Quod
ſimul extitit per ſubſtantiam materie non
ſimul apparuit per ſpēm forme. ergo nõ ui
detur q̄ ſimul producta ſit ſub formis. ¶
Ad hoc ſunt auctoritates cõmuniter ſan-
ctorum ⁊ doctorum. vt Ambro. Jo. Baſilij
⁊ Greg. ⁊ Diony. ⁊ Damaſ. ⁊ aliorū plu
rium tam grecorum q̄3 latinorum. ¶ Item
per ratõnem uidetur hoc ipm. quāuis deus
poſſet hominem in beatitudine collocar̄ ſta
tim. ⁊ uniuerſum in ea perfectõne in qua e
rat poſt iudicium facere. maluit tamen or-
dinem ſeruare non ſolum in mundi exiſten
tia ſed etiam decurſu. quia efficati⁹ ſic ma
nifeſtatur eius ſapientia. ergo ſimiliter uide
tur q̄ in primario rerum exitu non tantū-
modo ſeruauerit ordinem quantu3 ad ipm
eſſe. ſed etiam quātum ad ipſum producer̄
ſiue facere. ergo non uidetur q̄ omnia ſi-
mul produxerit ſed ſucceſſiue. ¶ Item di-
uina potentia non tantum manifeſtatur in
productõne forme. ſed etiam tantu3 ⁊ am-
plius manifeſtatur in eductõe materie. Ma
teria autem ſm maiorem ſui capacitatem
magis declarat efficientis poteſtatem. ſed
tanto maior ē capacitas in materia quanto
maior eſt in ea informitas. Si ergo ad ma-
nifeſtatõnem diuine potentie debuit matia
produci capax ſm quod erat poſſibile. uid
tur q̄ deus debuit eam producere in tanta
informitate in quanta materia poſſet ali-
quo modo ſubſiſtere. ergo non ſub perfcā
formarum diſtinctõne. ¶ Item impoſſibile
ē dies materiales ſimul eſſe. ergo impoſſi-
bile ē hoc intelligere q̄ deus ſimul omnia
produxerit. ⁊ tamen ea produxerit per. vj.
dies. Oportet ergo ſm poſitõnem que po
nit omnia ſimul eſſe producta ſenarium il-
lu3 die3 intelligere ſpūaliter. ⁊ ita lucē ſpūa
lem ⁊ noctē ſpūalē. ergo ſi hec omia ſimul
producta ſunt. in primo inſtanti diuiſa eſt
lux a tenebris. i. boni angeli a malis. ergo
non fuit mora inter creatõnem ⁊ lapſū. qd
eſt. ſ. improbatum ⁊ oſtenſum ē eſſe con-
tra Aug. ¶ Item cum ſacra ſcriptura ordi
nat opera ſex dierum. aut ordinat quātum
ad duratõnis ordinem. aut quātum ad ordi
nem nature. aut quantum ad ordinem di-
gnitatis. Si quātum ad ordinem dignitatis
ergo cum homo ſit digniſſima creaturaru3
debuit eius productio attribui prime diei.
Si quantum ad ordinem nature. ergo pro
ductio ſolis ⁊ lune ante productõnem plan-
tarum ⁊ herbe. Reſtat igitur hoc eſſe di-
ctum quantum ad ordinem temporis ſiue
duratõnis. ¶ R̷. Ad predictorum intelligē
tiam notandum eſt q̄ circa hanc queſtione3
diuerſe fuerunt ſanctorum opiniones. Qui
dam enim ſancti in hac queſtione magis ſe
cuti ſunt uiam theoricam trahentes ratio-
nem ad ea que ſunt fidei. Quidam uero i-
ter quos precipuus fuit Aug. magis ſecuti
ſunt uiam phyſicā que uia ponit que ma-
gis uidentur ratõni conſona. vnde et intelli
gentiam ſcripture traxit ad ratõnis confir-
matõnem ⁊ atteſtatõnem. Unde cum uidea
tur rationabilius a ſumma potentia omnia
produci ſimul. ⁊ mora temporis interiacen-
tis nullius uideatur eſſe utilitatis ⁊ neceſſi-
tatis poſuit omnia ſimul eſſe producta. fu-
am poſitõnem confirmans per auctorita-
tes ſacre ſcripture exponens illud quod ui-
detur ſibi contraire. ſcilicet de dierum di-
ſtinctione. oſtendens q̄ illi dies non fue-
runt dies materiales. ſed potius fuerūt dies

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſpūales qui omēs ſimul potuerunt eſſe. Et
hec poſitio fuit multum rationalis ⁊ ualde
ſubtilis. verūtamen quia ad hanc poſitio-
nem uidetur intellectus ſcripture diſtrahi.
⁊ ſecurius eſt ⁊ magis meritorium intelle-
ctum noſtrum ⁊ rationem omnino ſcriptur̄
ſupponere q̄ȝ ipſam aliquo modo diſtraheē
Ideo cōmuniter aliĳ doctores ⁊ qui preceſſe
rūt Aug. ⁊ qui ſecuti ſunt ſic intellexerunt ⁊
poſuerūt ſicut textus ⁊ lr̄a ſacre ſcripture
Geneſ ſonare uidetur. Unde poſuerūt oīa
corporalia ſimul eſſe creata in materia ſed
nō ſimul. ſȝ per ſenarium dieruȝ eſſe diſtin
cta in forma. Hanc poſitōnem ⁊ſi min⁹ ui-
deatur ratōnalis q̄ȝ alia nō tamen eſt irratō
nale ſubſtituere. Q̄uis enim ratio non perci
piat hui⁹ poſitōnis cōgruitatem prout con-
ſideratōni ſue innititur. percipit tamen pro
ut ſub lumine fidei captiuatur. Eſt. n. huius
ſucceſſiue formatōnis ⁊ diſtinctōnis ratio q̄
druplex. ſcilicet litteralis ⁊ moralis allego-
rica ⁊ anagorica. ¶ Litteralis in hoc q̄ deus
non tantum intendit facere quod pōt quan
tum etiā cōmunicare creature quod pōt re
cipere. vnde cum poſſit dare beatitudinem
abſq̄ȝ meritis uult tamen q̄ mereamur. ſic
cum poſſit ſtatim perficere materiam. ma-
luit tamen ipām ſub quadam informitate ⁊
imperfectōne facere. ut ex ſua imperfectōe
quaſi materia ad deum clamaret ut ipſam
perficeret. Et hoc ideo uoluit per ſenarium
dierum differre ut impfectōne numeri ſimł
oſtenderetur perfectio uniuerſi. ſm .n. ariſ
metricum ſenarius eſt numerus perfectus.
quia cōſtat ex omibus ſuis partibus aliquo
tis ita q̄ nec deficit nec excreſcit. Partes au
tem aliquote dicitur que ſumpte aliquotieſ
reddunt totum. ¶ Ratō autem moraľ eſt
ut in hoc erudiatur homo. quia ſicut natu-
ra corporea per ſeipāȝ informis exiſtit. tūc
autem formatur cum diuina bonitas eius in
formitati tribuit formam. Sic anima forma
ri non poteſt per ſeipām niſi deus gratiam
ſuam infundat. cui etiam ſenarius numerus
atteſtatur. quia tempus eſt merendi per uni
uerſum tempus uite preſentis ut poſtmodū
detur homini quies. quia non peruenit ad
perfectōnem meriti uſq̄ȝ ad cōſūmationem
gratie finalis poſt quā nulla ſequitur ueſpa

Et ideo dies unus non habet ſibi aſſignatū
ueſpere in ſcriptura. ¶ Allegorica uero ra
tio eſt. quia ſicut expreſſe Aug. oſtendit in
illa prima mundi condictōe que diſtincta eſt
per ſenarium. totum ſpacium decurſus mū
di preſentis ſm. vi. etates preſignatur. ut
primus dies prime etati reſpondeat. ſecun
dus ſecundi. ⁊ ſic deinceps ſm quod plane
adaptat Aug. ſuper Geñ. ad lr̄am quod
hic longum eſſet repetere. ¶ Ratio auteȝ
anagorica eſt. ut in illa dierum diſtinctione
intelligatur perfectio cognitōnis in anago-
rica natura beatificata. ſm quod plane oſtē-
dit Aug. ſuper Geñ. ad lr̄am per totuȝ. q̄ꝺ
ideo uocat ad lr̄am quia expoſitōneȝ iſtam
quam aliĳ reputant anagoricam dixit legiſ-
latorem intendiſſe ad litteram. nihil tamen
ibi aſſerendo dicit. ſed proteſtatur ipſe mo
do inquiſitorio ſe ibi procedere. et ſicut pa
tet ex eius intentione ibidem magis uole-
bat intellectum ex ſcriptura elicere ex quo
ſcriptura non poſſet a uiris philoſophicis
derideri. nec propter hoc aliquis naturali
philoſophia imbutus a ſidei ueritate retar-
dari. ſicut ipſe aliquando fuerat retardatus
magis q̄ȝ intellectum principalem expone
re quem ibi habuit legiſlator. et magis in-
tendit oſtendere quiā congruum fuerit uel
tunc eſſe potuerit q̄ȝ quid factum fuerit.
Et in. xii. confirmatōne oſtendit q̄ una et
eadem ſcriptura multipliciter poteſt intelli
gi. ⁊ in omnibus ſenſibus uere quorum nul
lus ſpiritum ſanctum latuit. ex cuius inſpi-
ratōne ſcriptura edita fuit. ⁊ in hoc manife
ſte oſtendit q̄ aliis non contradicit. Hanc
igitur poſitōnem ſuſtinendo ad obiecta in
contrarium reſpondendum eſt. ¶ Ad illud
quod obicitur primo de textu Geneſ. Di
cendum q̄ illud dictum eſt per recapitulatō
nem. ⁊ iſte tres die ibi confunditur ut tenea
tur pro diuerſis diebus. vľ tenetur zeugma
tice ut reddatur ſingulis membris illius re-
capitulatōnis. ¶ Ad illud quod obicitur de
eccleſiaſt. xviĳ. Qui uiuit ineternum ⁊c.
Dicēdum q̄ ſcriptura facit uim inter crea-
re ⁊ facere. nam creatōnem uocat productō
nem ex nihilo. Factōnem uero ipām diſtin
ctōeȝ. ⁊ hoc bñ ſignat Ge. ĳ. ubi dicit q̄ ceſ
ſauit ab oī ope ſuo q̄ꝺ creauit ut faceret. oēs

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

igit̃ ſancti in hoc concordant q̃ omia ſunt
ſimul producta in materia. ⁊ ideo omia ↄce
dunt ſimul eſſe creata. ſed tamen non ſi-
mul facta. ¶ Ad illud quod obicitur de Job
xl. Dicendum q̃ Greg. exponit q̃ tecū di
cit ibi ſimultatem non temporis ſed ra-
tōis. q̃ſi diceret. Ecce uehemoth quem feci
tecum. i. tibi ſimilem in ratōnis capacitate.
¶ Ad illud quod obicitur q̃ maioris potē-
tie eſt declaratiuũ producere multa ſimul.
Dō q̃ deus potētiam ſuam magis intende-
bat manifeſtare in productōne ꝺ non eē in
eſſe q̃ȝ poſtmodū in formatōne. Jbi. n. ma-
nifeſtat ſapiētiam ⁊ bonitatē ⁊ ut ſigillatim
⁊ diſtinctim ⁊ appropriatim in ꝓductione
effectuum manifeſtaretur perfectō potētie
ſapientie ⁊ bonitatis. placuit diuino actori p̄
mittere opus creatōnis pᵒ modum ſubiūger̃
opus diſtinctōnis. poſtremo uero opus or-
natus ⁊ ꝺcoratōnis. Et in primo manifeſta
tur potentia. Jn ſcđo ſapiētia. Jn tercō uero
bonitas perfecta. licȝ omia in quolibȝ horuȝ
manifeſtari poſſint. ⁊ ideo bene manifeſta
ta ſunt pᵒ conſūmatuȝ eſſe reꝝ illa tria. Si
cut ſi in principio ſtatim materia fuiſſet ꝓ
ducta ⁊ diſtincta ⁊ ornata. Et per hoc patēt
duo ſequētia que procedūt ſimili uia. uiđlȝ
ꝺ bonitatis ⁊ ſapientie perfectōne. Jlle. n.
ratōnes non concludūt niſi q̃ deus materiā
in informitate nō debuit relinquere q̃a hoc
eſſet contra ordinem ⁊ perfectōnem. ſȝ duȝ
fecit informem ut formaret. ⁊ impfectaȝ ut
perficeret. oñdit ⁊ perfectōnem ⁊ ordinem
a ſe materie dari. ¶ Et ſi tu obiicias q̃ ad p
fectōnem oīm horum ſpectat uelociter eſſe
ctum perficere ⁊ ordinare ⁊ diſtinguere. Dō
q̃ illud uerum ē ubi agens agit ꝓm totum
ſuum poſſe. Vbi uero condeſcendit poſſibi
litati ⁊ infirmitati ⁊ utilitati aliene nō habȝ
ueritatem. ſic ē in propoſito. Sicut. n. deus
ſacram ſcripturam nobis tradidit q̃ſi rudi
modo ⁊ inepte ut quilibȝ poſſȝ capere ⁊ in
telligere. cū tamē in xp̄o ſint infiniti termi
ſapiētie ⁊ ſciētie. Sic etiam in formatōe q̃ȝ
tum decebat cōdeſcēdit modo nature ⁊ etiā
eruditōni ratōnalis creature. ⁊ quia ex illa
dilatōne homo erudiebatur. ſicut prius uiſū
ē. Jdeo placuit diuine potentie bonitati ⁊ ſa
piētie rerum formas ſub dieꝝ ſucceſſione
diſtinguere. cum tamē poſſet eis ſubito ma
teriam diſtinguere ⁊ ornare.

Tercio queritur Utrum maťia
illa corporaliũ creata ſit ſub a
liqua formaꝝ diuerſitate. ¶ Et
q̃ ſic uidet̃ p textū. Jn pricipio
creauit deus celum ⁊ terram. ergo uidetur
q̃ in pricipio ſue condictōnis habuit formā
celeſtem ⁊ formam elementarem. ¶ Si tu di
cas q̃ celū ſtat ibi pro celo empyreo. ⁊ ter-
ra pro materia corporalium. Obicitur per
textū ſequētē. Cōgregētur aque in locum
unū ⁊ appareat arida. ergo uiđtur q̃ tercio
die materia ſolūmodo manifeſtata fuerit ñ
ꝓducta. ergo in ip̄o chaos uidebatur ⁊ iam
eſſe elementa. ¶ Jteȝ Hug. ꝺ ſan. vic. No
mine terre hoc terre elementuȝ ſignari pu-
to. ergo ſi erat elemētum. uidetur pari ratō
ne ⁊ alia elementa. ¶ Si tu dicas q̃ ibi notat
elemētum terre. non quia iam erat ſed quia
futurum erat. Obicitur per illud quod ſub-
ditur. Eratq̃ȝ terrenum hoc elementuȝ me
dio ⁊ uno loco ſubſidens ceteris in confuſio
ne permixtis. Si ergo permixtio non eſt eᵒ-
dem ſed diuerſorum. uidetur q̃ ibi iam e-
rant diuerſe forme elementares. ¶ Jtem
rōne uidetur. Prime forme que inſunt ma-
terie ſunt forme elemētares. ſicut patet q̃
ultra illas non eſt reſolutio niſi ad materiā
primam. ergo ſi materia illa aliquam for-
mam habuit corporaleȝ. uidetur q̃ habuit
formam elementarem. ſed forme elementa
res ſunt eque prime. ergo uidetur q̃ ſimul
habuit omnes. ¶ Jtem conſtans eſt ꝓm po
ſitionem ſanctorum q̃ lux illa faciebat no
ctem et diem. ſed diem non poterat facere
niſi eſſet corpus tranſparens et illuminabi
le. noctem non poterat facere niſi eſſet
corpus opacum quod umbram proiiceret.
uidetur igitur q̃ in primaria condictōe ma
teria in quadam ſui parte fuerit tranſparēs
⁊ ĩ quadam opaca. ⁊ ita q̃ in ſe habuit for-
mas diuerſas. ¶ Jtem nihil eſt in genere
quod non ſit in aliqua eius ſpecie. ergo ſi
materia illa erat quid corporeum. erat igi-
tur aliquod corpus. ergo uel ſimplex uł mi
xtum. ſed non erat corpus ſimplex. q̃a nec
celeſte nec elemētar̃ gᵒ ꝑmixtū. gᵒ hēbat i ſe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diuerſitatē formaꝝ. ¶ Item materia illa cū
eſſet imperfecta habebat aliquē appetitū.
Aut ergo ad unam formam. aut ad plures.
Si ad unam. ergo uidetur cū deꝰ ꝯpleuerit
appetitum eius ꝙ debuit dare unam ſolam
formam corporalem. ſi ad plures. ergo cū
multiformitas diſpoſitōnum ſit ex mltifor
mitate formarum. ergo uidetur ꝙ illa ma-
teria condita fuerit ſub formaꝝ diuerſitate.
¶ Sed cōtra Geneſ. i. Terra aūt erat in-
anis ꝛ uacua. ſed ſi eēt in materia formarū
diuerſitas non eſſet inanis ꝛ uacua. igitᷣ ꝛc.
¶ Item alia tranſlatō. Terra erat inuiſibilᷣ
ꝛ icompoſita. ſꝫ ſi eſſet ibi forma celeſtis ꝛ
elemētaris. eēt iā materia aliquo mō uiſibilᷣ
ꝛ cōpoſita. ¶ Itē ſi erant ibi forme plurēs
aut ergo erant ꝑmixte. aut diſtincte. Si di-
ſtincte ergo nō erat materia illa iformis. Si
ꝑmixte ergo uideť ꝙ hrēt formā mixtōis.
ꝛ ita nō erat informis. imo magis formata
q̄ȝ ſi hrēt formā elemētarē. ¶ Itē miſcibi
lia precedūt mixtū. ergo ſi ibi erāt forme ꝑ
mixte per naturā prius ſūt elemēta q̄ȝ illa
materia que prio ꝯdita ē. ergo uideť ordo p̄
poſterus q̄n deus ex materia illa fecerit e-
lemēta in ſequētibus diebus. ¶ Itē ſi ꝑmi
xte erant ibi forme. ergo maťia illa magis
approxiabat mixto perfecta mixtōe q̄ȝ ap
ꝑxiaret elemētuȝ. ergo magis apꝑxiabat
ad opus q̄nte diei ꝛ ſexte q̄ȝ elemētoruȝ di
ſtinctio. ergo uidťur ꝙ nō debuit ꝑductio
illius materie ꝯteriari in rerū primordio. ¶
Itē ſi erat ibi formaꝝ diuerſitas. ergo uidᷣ
ꝙ eēt ibi actō ꝛ paſſio ꝛ ita generatō ꝛ cor
ruptō ꝛ alteratō. ꝛ ita non erat dicenda ma
teria informis. cū in tali ſtatu eſſent opatio
nes que cōpetunt formis diſtinctis. ¶ R̷.
Ad ꝑdictorū intelligētiā ē notandū ꝙ ifor
mitatē illius materie corporalis diuerſimoꝺ
intellexerunt diuerſi. Quidā. n. dicere uo
luerunt ꝙ materia illa diceretur chaos ꝓpť
formaꝝ multitudinē ꝛ cōtrarietatē q̄ erat
in partibus materie. ita ꝙ ille partes nō di
ſtinguebātur ab inuicē ſcḋm loca ꝯtermiata
nec ita ꝓportōnabilr̄ inuicē iungebātur ut
ex eis reſultaret aliquod cōpletuȝ mixtuȝ.
ꝛ ideo erat ibi quedā permixtio non ꝓpor
tōnis ſꝫ confuſionis. ꝛ ſicut non erat ibi ꝑ
portōnalis mixtio ita nec erat ibi regularis

actio imo cuiuſdam pugne confuſio. ita uť
calida pugnarent frigidis. ꝛ humida ſiccis.
ꝛ ſic recte poſſet maťia illa chaos appellari
Sed iſte modus ponendi potius ē poeticus
q̄ȝ philoſophicus. q̄a magis ſeq̄tuť imagi
natōis fictōnē q̄ȝ rōnē. cū ſcḋm iſtā poſitōem
ponantur elementa illam materiā ſic pro
ductā naturaliter precedere. qḋ nec ratōni
nec ſacre ſcripture conſonat. Et ideo ē aliꝰ
modus dicendi rationabilior. ꝙ materia il
la producta eſt ſub aliqua forma. ſed illa nō
erat forma completa nec dans materie eē
cōpletuȝ. ꝛ ideo non ſic formabat quin ad
huc materia diceretur informis. nec appeti-
tum materie adeo finiebat quin materia ad
huc alias formas appeteret. ꝛ ideo diſpoſi-
tio erat ad formas interiores non completa
perfectio. quoniam ad multas formas ma-
teria informis appetitum ꝛ inclinationem
habebat. ideo quāuis illa forma non habe-
ret in ſe naturas diuerſas. tamen materia
in diuerſis ſuis partibus quādam diuerſita
tem imperfectam habebat. non ex diuer-
ſis actibus completis ſed magis ex appeti
tibus ad diuerſa. ꝛ ideo permixta dicitur ꝛ
confuſa. Sicut exemplum ponitur i embry
one quod actu habet unam formam ꝛ figu-
ram quādam maſſe carnis. illa tamen eſt
diſpoſitio ad diuerſas membrorum figura-
tōnes. Iſtud tamen non eſt ſimile omino.
quia forma illa non erat tante actualitatis
ſicut eſt forma embryonis. nec in tanta pro
pinquitate ad eductōnem formarum ſe-
quētium ſicut forma embryonis ad eductō
nem membrorum. Forma enim embryo
nis eſt uiſibilis. ꝛ per uim nature ad perfe-
ctam completionem eſt perducibilis. Illa
uero materia ſub tali forma incompoſita e
rat ꝛ inuiſibilis. ꝛ ad formas ſubſequentes
ſola diuina uirtute ꝛ operatione poterat ꝑ
duci. Et ideo propter imperfectōnem for-
me illius materia illa dicitur informis. Et
propter indeterminatum appetitum multa
rum formarum confuſa dicitur ꝛ permixta
Et hec poſitio ſatis uidetur eſſe intelligibi-
lis ꝛ probabilis. Et etiā iuxta hāc poſitōē
concedendum eſt ꝙ materia non fuerit cre
ata ſub formarum diuerſitate. ſicut ratio-
nes ad hoc inducte planiſſime oſtendunt.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud qđ primo obicit̄ in ꝯtrariū de
textu. dō ꝙ celū ſtat ibi pro empyreo. Et
ſi obciatur ꝙ ſcriptura cōſequēter dicit ter
ram apparuiſſe non formatam eſſe. dō ꝙ ſi
cut artifex facit appere effectum ꝓducēdo
non oſtendēdo ſolum. ſic intelligēdum ē ꝙ
deus fecit terram appere non ſolum ſepan
do elementa ab inuicem. ſed etiam ꝓducen
do. ita ꝙ fuit ꝓductio cum diſtinctōne ⁊ di-
ſtinctio cum reductione ¶ Ad illud uero qđ
obicitur ꝙ Aug. dicit p terrā intelligi ele-
mētum terre. dō ꝙ hoc dicit non ꝓpter for
mam terre que iam ineēt illi materie. ſꝫ ꝓ-
pter quādam aptitudinem incōpletam que
inerat illi parte materie. ut perficeret̄ poſt-
modum forma terre per eum modum ſm
quem cōſueuit aliquid appellari eius nomie
ad quod ordinatur. materia. n. illa non pote
rat niſi quodāmodo balbutiēdo deſcribi. q̇a
nec dicit qđ ſermo perfecte explicet. ſꝫ eti-
am intellectus in imaginatōne deficit. Vnde
⁊ illud quod ipſe ibi ſubiūgit de pmixtione
non eſt hoc dictū. quia ibi fuerit uera op-
poſitarum formarū cōiunctio. ſꝫ quia non e
rat ibi perfecte formarum diſtinctō. ¶ Ad
illud uero quod obicitur ꝙ forme elemen-
tares ſunt prime in materia corporali. dō
ꝙ uerum eſt de formis que dant materie eē
completum. forma uero illa quam habebat
īformis materia non dabat eē completū. Et
ideo tam formas ſimplices q̄ꝫ cōpoſitas q̇
eē completum tribuūt p̄cedebat uel p̄ceder̄
poterat. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝙ erat ibi
corpus opacum ⁊ tranſparens. dō ꝙ nec e-
rat ibi perfecta opacitas nec pfecta trāſpa-
rentia. erat tñ in diuerſis partibus materie.
ſm ꝙ conditor ordinauerat ex eis diuerſas
formas ꝓducere aliquis diuerſus diſpoſitō
nis modus qui non ponebat diuerſitatē for
marum. Sicut ſi intelligatur ꝙ aliquod cor
pus in una parte ſit rarius. ⁊ ī alia magis cō
pactum. ſalua forme unitate. Sic intelligi ð
bet in illa materia que formā hēbat ad mˀ
ta poſſibilem. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ
nihil ē in genere qđ non ſit in aliqua eiꝰ ſpē
dō ꝙ illud uerum ē de eo qđ ē ī genere tāq̄ꝫ
ens completum. ſed materia illa nō ſic erat
corporea ꝙ eēt completa in genere corpoꝝ
ſed ſic hēbat extenſionem ⁊ corporeitatem

ꝙ nō hēbat perfectam forme actualitatem.
ſicut predictum eſt prius. ¶ Ad illud uero
quod obicitur ð diuerſitate appetituum. dō
ꝙ appetitus nō ſemper ſequit̄ formā com-
pletam. ſed etiam attenditur ſm appeten
tis indigentiam ⁊ aliquā diſpoſitōnem ſe-
miplenam. niſi fortaſſis ſit talis appetitus
qui cōſequatur diſpoſitōnem que ē neceſſi
tas. ſed talis non erat in illa informi maťia
ſꝫ ſm quādam maiorem ſubtilitatē ⁊ rari-
tatem in ptibus materie erat diſpoſitio lō-
ginqua ad formas alias ⁊ alias

Conſequēter querit̄ ð ſecundo
articulo. ſcꝫ ð ipiꝰ materie quā
titate ¶ Circa quam triplex
uerſatur inquiſitō. Primo q̄tū
ad numeꝝ. Scđo quātum ad tempus. Ter
cio quātum ad locum

Circa primū ſic proceditur. Et
q̄ritur Utrum celeſtium ⁊ ter-
reſtrium una ſit materia q̄tū
ad eē. Supra enim queſitum ē
de unitate materie quātum ad eſſentiā ¶ Et
ꝙ ſit una. uidetur cōmuniter ſm expoſito-
res nomie terre cum dicitur. In pricipio cre
auit deus ce. ⁊ ter. Intelligitur maťia oim ui
ſibilium citra celum empyreum. ergo ſi illa
una fuit ⁊ habuit a materia formā ut. ē. ui-
ſuꝫ fuit. ergo uidetur ꝙ celeſtia ⁊ terreſtria
ex una materia quātum ad eē ſint ꝓducta.
¶ Itē materia illa ex qua ſūt formata cor
pora nec hēbat formā celeſtem nec elemen
tarem nec cōuenietem ad hoc. ergo ſi a ma
teria hēbat formā. hēbat formā ad hās cō
munem ⁊ idifferētem. ergo uidetur ꝙ ſm a-
liquod eē formale ſit ponere celeſtiū ⁊ ter
reſtrium materiā eē cōmunē. ¶ Item extē
ſio ñ cōſequit̄ materiam ſm eēntiam ſuam
ſed ſm aliquod eſſe cum ſit accidens. ergo
ſi cōmuniter reꝑitur extenſio i corꝑoribus
ſuꝑioribus ⁊ inferioribus. ergo uidetur ꝙ
una ſit materia cōmunis in celeſtibus ⁊ tre-
ſtribus. ¶ Item lux eſt natura cōmunis reꝑ
ta in omibus corpibus tam celeſtibus q̄ꝫ ter
reſtribus ſiue ſit ſubſtantia ſiue accidēs. er
go ſi forma iſta corporalis nō ē in materia
niſi ſm aliquod eē. uidetur idem qđ prius.

Item perſpicuitas eſt natura ſimiliter re
perta in omnibus corporib⁹ tam ſuperiori-
bus q̄ʒ inferioribus ſm plus ꝛ minus. ſed p
ſpicuitas nõ tantum conſeq̄tur materiã ſed
etiam formaʒ. ꝛ eſſe materie nõ tantũ eẽn-
tiam. ergo uidetur ꝙ in omibus corporibus
ſiue celeſtibus. ſiue terrenis eſt ponere ma
teriã unam ſm eſſe. Item rari ꝛ denſi
ſm eſſe ponitur materia una. ergo pari rõ
ne luminoſi ꝛ opaci. ꝛ ſi hoc ergo celi ꝛ ele-
mẽti. Cõt. corruptibiliũ ꝛ incorruptibilium
ſicut vult phũs non ẽ materia una. ſed cor-
pora ſupiora ſũt icorruptibilia ꝛ iferiora cor
ruptibilia. ergo ꝛc. Iteʒ que habẽt eãdeʒ
materiã ſunt adinuicem trãſmutabilia. ſed
corpora celeſtia ꝛ terreſtria non ſunt adin-
uicem trãſmutabilia. ergo ꝛc. Item ma
teria ſubiecta priuatõni ꝛ que non eſt ſubie
cta priuatõni differũt ſm eſſe. ſed in celeſti
bus materia nõ ẽ ſubiecta priuatõni. in ter
reſtribus uero ẽ ſubiecta. ergo ꝛc. Item
corpus celeſte ꝛ elemẽtare nõ tantũmodo
differũt forma ꝛ qualitate. ſʒ etiam diſconti
nuitate. Si ergo cõtinuitas uenit ab unitate
materie ſm eſſe cum iſta adiuiceʒ ſint diſcõ
tinuata qḋ patet. q̄a unum mouet̃ rel. quuʒ
quieſcit. videt̃ ꝙ ſm eẽ celeſtium ꝛ terreſtri
um nõ poſſit eẽ mat̃ia una. R̷. dõ ꝙ cuʒ
q̄ritur vtrũ corpora celeſtia ꝛ terreſtria ſint
ex eadẽ materia ſm eẽ. Hoc duplicit̃ põt
intelligi. aut ſm eẽ qḋ materia hũit ante p
ductõnẽ. aut ſm eſſe qḋ materia habʒ poſt
pductõnem. Si ſm eẽ qḋ materia hũit ãte
pductõnem ſic ſine dubio una fuit materia
corpoꝝ celeſtium ꝛ terreſtriũ. quia una fuit
moles habens unam formã incõpletaʒ. Si
ſm eſſe qḋ hʒ materia p⁹ pductõnẽ qḋ q̄dẽ
ẽ eẽ ꝯpletũ. ſic abſq̄ʒ dubio differt materia
celeſtiũ ꝛ t̃reſtriũ quãtũ ad eẽ. tũʒ quia ſub
una forma ẽ corruptibilis ſub alia incorrupti
bil̃. tñ q̄a ſub una forma ſubiecta ẽ priuatõi
ſub alia non. ꝛ hoc nõ ſolum facit diuerſita
tẽ in materia ſm eſſe quãtũ ad actuʒ. imo
etiam q̄ʒtũ ad potẽtiã ordinatã ad actum. q̄
q̄dẽ diuerſitas nõ eſt in materia ſm ꝙ eſt
formis elemẽtarib⁹ ſubiecta. Nã etſi mat̃ia
ſubiecta igni ꝛ aeri hẽat aliḋ ꝛ aliḋ eẽ actua
le. tñ q̄a utrobiq̄ʒ ſubiecta ẽ trãſmutationi
ꝛ priuatõni ꝛ poſſibilis ẽ ad utrũq̄ʒ. iõ dicit̃
habere unã materiã ſm eẽ. In celeſtib⁹ autẽ
corpib⁹ ꝛ elemẽtaribus non cõtingit hoc re
pire. Et ex his patet obiecta ad utrãq̄ʒ pteʒ
Prime. n. rõnes q̄ oñdũt ꝙ celeſtia corpa ꝛ
elemẽtaria cõmũicãt in mat̃ia ſm eẽ. loq̄tur
de mat̃ia quãtũ ad illḋ eẽ qḋ habuit añ p-
ductõnẽ. ꝛ q̄ʒtũ ad ꝓprietates q̄ ꝯſequũt̃ illḋ
eſſe. ſicut ſunt extẽſio ꝛ pſpicuitatis parti-
cipatõ. Ultima tñ rõ nõ ꝯcludit que pcedit
p ſimile de raro ꝛ denſo. ꝛ celeſti ꝛ elemen-
tari. Nõ. n. ẽ ſimile. q̄a raꝝ ꝛ denſũ ſũt ad
iuicẽ trãſmutabilia. nõ ſic corpa celeſtia ꝛ e-
lemẽtaria. Et loq̄t̃ ḋ poſſibilitate trãſmutã
di ſm naturã. nõ ſm v̈tuteʒ diuinã. Ra
tõnes uero ad oppoſitũ ꝯcludũt ꝙ materia
ſm eẽ nõ ẽ eadẽ in celeſtib⁹ ꝛ terreſtrib⁹ p⁹
ipoꝝ pductõem. ſicut pʒ diſcurrendo per
ſingulas. Alit̃ poſſʒ dici ꝛ q̄ſi in idẽ redit.
q̄m quadruplex põt intelligi et eſſe unitas i
materia. aut q̄ʒtũ ad eẽntiã. aut q̄ʒtũ ad eſſe
icompletũ ꝛ a completõne remotũ. aut ſm
eſſe incõpletum cõpletõni pximũ. aut ſm
eſſe ſimplicit̃ cõpletũ. Et ſm hoc diſtinguit̃
materia ꝙ q̄dam ẽ ſubiecta forme ſubſtan-
tiali tm̃. q̄dã forme ſubſtãtiali ꝛ extẽſioni ſi
ne q̄ntitati. q̄dam forme ſubſtãtiali ꝛ quãti
tati ꝛ ꝯrietati. q̄dam forme ſubſtãtiali ꝛ q̄n
titati ꝛ ꝯrietati ꝛ in oĩbus ſuis partibus vni
formitati. Prĩo mõ dicit̃ eadeʒ eẽ mat̃ia ſpi
ritualiũ ꝛ corpaliuʒ ſicut. ſ. fuit oñſum. Se
cũdo mõ celeſtiũ ꝛ terreſtriũ. ſiue corrupti
biliũ corpm ꝛ icorruptibiliũ. Tercĩo mõ cor
poꝝ elemẽtariũ ꝛ adiuiceʒ trãſmutabilium
Quarto mõ corpm ſpecie ꝛ natura ſimiliũ
Prĩo igit̃ ꝛ ſcḋo mõ eadẽ ẽ mat̃ia celeſtiuʒ ꝛ
terreſtriũ ſicut prĩe rõnes oñdũt. Tercio et
q̄rto nõ. ſicut ꝯcludũt rões iducte ad oppo
ſitum.

Ecũdo querit̃ ḋ informi mat̃ia
quãtũ ad tẽpus ſue pductõnis
ꝛ ẽ q̄ſtio Utꝝ fuerit pducta in
die. aut añ oẽm diẽ. Et ꝙ ãte
oẽm diẽ uidet̃ prĩo p textũ Gen. In princi-
pio creauit de⁹ ce. ꝛ ter. cõſtans ẽ hoc factũ
fuiſſe ante pductõnẽ lucis ſicut ipa ſcriptu
ra inſinuat. ſʒ cum luce cepit dies. ergo ãte
oẽm diem fuit pductõ informis mat̃ie.
Itẽ Aug. xii. ꝯfe. Informẽ materiaʒ feciſti
añ oẽm diẽ. Iteʒ Hug. ḋ ſan. vic. i libro

L

de ſacramētis. Prio momēto tpis i quo cre
ata ē oim uiſibiliū iuiſibiliumq̧ natura neq̧
nox fuit neq̧ dies. ¶ Itē rōne uidet̃ Qua
litas tpis dȝ rn̄dere q̄litati rei pducte. ſȝ ma
teria pria nec ē pducta oino ſub priuatōne
forme nec ſub cōpleta diſtictōne. ergo eius
pductō nec diei competebat nec nocti. ergo
an̄ oēȝ diē. ¶ Sȝ ō. Ge. ii. Iſte ſunt genera
tōnes celi ⁊ terre qn̄ create ſunt i die i quo
fecit deus celū ⁊ terrā. ſȝ qn̄ deus fecit celuȝ
⁊ terrā tūc creauit illā primordialē materiā
ergo in die ipam creauit. ¶ Itē creator o-
mniū ē deus lucis. ergo oia q̄ facit facit i lu
ce. ergo ſi creauit materiā in luce creauit et
ita in die. ¶ Itē arguit Maiche⁹ Si deus
creauit aliq̄d i tenebris erat in tenebris. quō
ergo hitat lucē inacceſſibilē: ſi ergo hoc ē
icōueniēs. icōueniēs ē ipaȝ creaſſe i tenebris
⁊ creauit i tenebris uel in die. ergo ⁊c. ¶
Itē nox ⁊ dies imediate diuidūt tēpus. ſed
maťia reȝ corpaliū pducta fuit cū tpe. ergo
cū nocte uel cū die. ſȝ nō cū nocte. ergo cuȝ
die. ¶ R. dō q̧ creatō celi ⁊ terre ẜm oēs
fuit ante oēȝ diē q̄ſtū ad ordinē nature. quā
tū uero ad ordinem tpis ſiue duratōis diuer
ſimode ſenſerūt diuerſi. ¶ Quidā. n. ſēſe-
rūt q̧ nō fuit aliq̄ mora iter creatōem ⁊ di
ſtinctōis inceptōeȝ. imo ſtati cū pducta fuit
illa maťia pducta fuit ⁊ lux q̄ diem faciebat
nec fuit morula aliq̄ itermedia. ¶ Aliis au
tem uidet̃ q̧ fuerit mora tēpis interiacēs int̃
terre creatōeȝ ⁊ lucis factōeȝ. ⁊ iſtud vr̄ ma
gis ꝯſonū ſentētie expoſitoꝝ ſicut ptēbit i
diſt. ſequēti. Utrūq̧ tn̄ pōt eē ueꝝ. nec eſt
aliqo horū uſq̧q̄ȝ certū. Suſtinēdo tn̄ illud
ultimū rn̄dēdū ē ad primū obiectū de textu
Ge. q̧ creare equoce ſumit̃ in ſcriptura. et
ibi dicit̃ creatō celi ⁊ terre utriuſq̧ factio ſiue
formatō. Et ſic expoīt Aug. ſup Gen̄. ad
lraȝ. v. ubi inuit q̧ creare ce. ⁊ ter. dicitur du
plicit̃. vel iformē materiā facere. vel p for-
mas ⁊ ſpēs diſtinguere. ¶ Ad illō qō obici
tur q̧ de⁹ ē i luce. dō q̧ itelligēdū ē deū eſſe
lucē ſpualē nō corpalē que ē lux ſapie. et in
hac fecit q̄cq̄d pduxit. q̄a oia in ſapia fecit
Et iō qō obicit̃ d̄ tenebris corpalibus nihil
facit ad ppoſitū. q̄a nō magis ē deus in te-
nebris i loco corpali t̃ tenebroſo q̄ȝ in lumio
ſo. ¶ Ad illō qō obicit̃ q̧ nox ⁊ dies ime-
diate diuidūt tēpus. dō q̧ ueꝝ ē ẜm eſſe qd̄
hn̄t nūc. qō q̄dem attēdit̃ ẜm reuolutōnem
corpm celeſtiū. ſȝ tūc erat tēpus ẜm mutabi
litatē q̄ erat in maťie ptibus. q̄ q̄dem muta
bilitas erat abſq̧ pn̄tia corpis lumiroſi et
abſq̧ umbra corpis opaci. ⁊ ideo tēp⁹ illud
nō erat habēs uiciſſitudinē diei ⁊ noctis an̄
formatōeȝ lucis. ¶ Si q̄s aūt uelit ſuſtiere
oppoſitū plane poterit ad auctoritates ⁊ rō
nes ad oppoſitū rn̄dere q̧ intelligātur inſi
nuare ordinē nature nō tpis. ẜm quē infor-
mis materia oēm diē anceſſit.

Ercō q̄ritur d̄ illa informi ma
teria q̄ſtū ad locū. Et eſt q̄ſtio
Utrū habuit illa informis mate
ria ſitum. ¶ Et q̧ illa maťia cor
poraliuȝ hūit ſitum vr̄ Hu. d̄ ſan. vic. erat
terreū hoc elementū. medio uno loco ſubſi
dens. ceteris in una confuſione pmixtis. ⁊
circūq̧q̧ i modū nebule oppanſis. ſȝ hoc nō
potuit eſſe abſq̧ ſitu corpali. ergo ⁊c. ¶
Itē q̧ repleuerit locū vr̄ q̧ celū empyreū
ſicut dicit Beda cū ipa materia corpaliū fuit
creatum. ſȝ conſtās ē q̧ empyreū intra con
cauitatē ſuam natum ē oia alia corpora ꝯti-
nere. ergo uel erat uacuū. uel ab illa mole
corporea r̄plebatur. ſȝ natura nō ſuſtiet ua
cuuȝ. ergo uidetur q̧ moles illa repleret lo-
cum. ¶ Itē vr̄ q̧ hrēt ſurſuȝ ⁊ deorſū. q̄a
ſūmitas eius ſicut dicit Hug. porrigebatur
quouſq̧ nūc ſūmuȝ creature corporee ptin
git. ergo erat ibi circūferētia ⁊ centꝝ. ¶ Itē
materia illa ſicut dicit Magr̄ in lr̄a in parti
bus ſupioribus erat rarior. leuior. ⁊ ſubtili-
or. inferiori parte ſpiſſior ⁊ groſſior. ergo
erat ibi grauitas ⁊ leuitas. ſȝ ẜm has ppie
tates corpora habēt locari ſurſum ⁊ deor-
ſum. ergo redit idem quod prius. ¶ Ad
oppoſitum. Nihil per ſe eſt in loco. niſi qd̄
eſt hoc unum. ⁊ nihil ē hoc unum niſi quod
eſt hoc aliq̄d. ⁊ nihil ē hoc aliq̄d niſi quod ē
indiuiduū ⁊ omne tale eſt ens cōpletū. ſed
materia illa nō erat ens cōpletū. ergo in lo-
co non habebat ſitum. ¶ Item q̧ nō reple
ret locum uidetur. q̄a inane ⁊ uacuum n̄ re-
plet locum. ſȝ materia illa erat inanis et ua
cua ſicut dicitur in primo Gen̄. ergo locum
nō replebat. ¶ Item q̧ nō hrēt drn̄tias po
ſitōnis ẜm ſurſum ⁊ deorſum videt̃ q̧ iſte

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſunt poſitões ſm quas diſtinguūtur ⁊ or-
dinātur diuerſa corpora mundi in uniuerſo
ſed tūc non erat ibi diſtinctō nec ordo. ergo
nō erat ibi hmōi diuerſa poſitō. ¶ Item
raritas ⁊ leuitas ſunt ꝓprietates cōſequen
tes formas elemētares. ergo ſi in materia
illa nōdum erant forme elemētares. ergo ñ
erat ibi graue nec leue. ergo nec ſurſuȝ nec
deorſum cum he poſitōnis dñe attēdātur
ſm illas ꝓprietates. ¶ R. Dicēduȝ qȝ cuȝ
materia illa eſſet moles habēs extenſionē
⁊ celum empyreū haberet ambiens ꝙ ipſa
in loco erat. ⁊ cum eſſet ſubſtantia corpulē-
ta locum replebat. ¶ Rurſum cū in partibus
diſtinctōnem quādam haberet ſm ſubtilita
tem ⁊ groſſiciem ſȝ ſemiplenam. poſitōnes
ſm ſurſum ⁊ deorſum quodāmodo ſȝ im-
perfecte habebat. Et ideo concedende ſunt
ratōnes que ad iſtam partem adducte ſunt.
¶ Ad illud ergo quod primo obicitur i con
trarium ꝙ nihil eſt in loco niſi ens cōpletū.
Dicēdum ꝙ hoc eſt falſum ſi intelligat̃ de
completōne perfecta. Embryo. n. in loco ē
quāuis ſit aliquid incōpletum. Nec ualet il-
la deductio. peccat enim in hoc qd̓ dicit ꝙ
omne quod ē hoc aliquid eſt cōpletum. hoc
enim falſum ē. nam ipſum indiuiduuȝ ⁊ for
ma indiuidualis habȝ eſſe cōpletum ⁊ minꝰ
completuȝ. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ nō
replebat locum quia erat inanis ⁊ uacua. Di
cēdum ꝙ uacuitas loci ⁊ uacuitas materie ē
equiuoce dicta. Uacuitas enim loci eſt ꝑ pri
uatōnem corpis contenti. Sȝ uacuitas ma-
terie ē per priuatōnem forme ⁊ complemē
ti. Attendēdum tamen ꝙ ſicut locus dicit̃
dupliciter uacuus. aut proprie per priuatō-
nem omis corporis. aut large ſm uulgareȝ
modum per priuatōem corporis ſolidi ⁊ ſē-
ſibilis. ſicut dicitur archa uacua propter ab
ſentiam panis. ⁊ dolium uacuū ꝓpt̃ abſenti
am vini. Sic etiā intelligēdū eſt in uacuita
te materie ꝙ dicit̃ dupliciter uacua. Aut q̄a
nō habet aliquā formā et ſic nunq̄ȝ fuit ua-
cua. Aut quia nō habet formā omimode ꝑ
fectiuam. ⁊ ſic quāuis eſſet uacua tamen lo
cum poterat replere. quia erat extēſa ⁊ cor
porea. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ nō ha-
bebat ſurſum ⁊ deorſum q̄a carebat ordine
⁊ diſtinctōe et elemētari proprietate. Ad il-
las duas ratōnes ſimul dicēdum eſt ꝙ ſicut
illa tria propoſita nō habebat niſi imperfcē
⁊ ſemiplene ratōne cuiuſdam inclinationis
⁊ longinque diſpoſitōnis. ſic etiam ſurſum
⁊ deorſum non habebat proprie. hēbat ta-
men quodāmodo incōplete ⁊ propter q̄ſdā
diſpoſitōnes quas habebat ad graue ⁊ leue
Dicit Magr̃ leuiorem fuiſſe in ſuperiori
parte. ⁊ grauiorem in inferiori nō ꝙ iſtas ꝓ
prietates complete participat. ſȝ in quadaȝ
longinqua ⁊ preambula diſpoſitōe ſicut. ſ.
oſtenſum eſt expreſſe.

In parte iſta ſunt dubitatōnes
circa lr̃am. Et primo queritur
de hoc quod dicit ꝙ materia
quattuor elemētorum nomine
terre appellauit Moyſes. quia inter omnia
elementa eſt terra minus ſpacōſa. ¶ Contra
hoc obicitur quod dicit Hug. per terrā hoc
elemētum terre ſignari puto cuȝ dicitur In
principio creauit deus celum ⁊ terraȝ. ergo
non uidetur ſignare illam materiam infor-
mem in ſua generalitate. ¶ Iteȝ ſi per ter
ram ſignatur materia informis cum in illa
cōmunicāt celum ⁊ terra. videtur ꝙ nō bñ
diſtinguātur iſta duo. ¶ Iuxta hoc eſt q̄ſtio
propter quid iſtis tribus nominibus illa in-
formis materia appellatur. ſ. nomine terre.
abyſſi. ⁊ aque. cum non magis eſſet ibi de
ratōne terre ⁊ aque q̄ȝ ignis ⁊ aeris. ¶ R.
Dicendum ꝙ ſi multe ſunt expoſitōnes hꝰ
uerbi In principio creauit deus ce. ⁊ ter. q̄t-
tuor tamē ſunt principales. ⁊ ſm has diffe-
renter exponitur nomen terre. ¶ Una ex-
poſitō eſt ꝙ celum ⁊ terra eandem nomiat
materiam. ſcilȝ materiam informeȝ omniū
corporalium. prout tamē de ipſa debebant
fieri duorum corpoꝝ genera. ſcilȝ celeſtia ⁊
elementaria vt ſit ſenſus In principio crea
uit deus celum ⁊ terrā. i. materiam ex q̄ de
bebat fieri celum ⁊ cuncta elementa. Et iſta
expoſitō cōfirmatur per ſubſequētem lr̃am
Subſequēter enim exprimitur qualiter fa-
ctum eſt celum. ⁊ qualiter facta ē terra. ¶
Alia uero eſt expoſitio ab hac expoſitione
ualde longinqua que nomine celi uult intel
ligi naturam ſpūalem. nomine terre naturā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

corporalem. Ut ſit ſenſus In principio crea
uit deus celum ⁊ terram. i. angelicam natu
ram ⁊ materiam primā. Et hec expoſitio
confirmatur per lr̄am ſequētem. quia i ſc̄o
die productio celi corporei exprimitur. er-
go in principio temporis ſi qua fuerit ꝓdu
ctio celi non fuit celi corporalis ſed ſpūalis.
¶ Tercō expoſitō q̄ſi media inter has du
as eſt expoſitio Hug. que dicit per terram
intelligi terrenum elemētum. ⁊ per celū tria
alia elementa que ſuper terram circūquaqꝫ
in modum nebule erant oppanſa in una cō
fuſione permixta. ſiue potius in una ꝑmi-
xtione confuſa circūquaqꝫ ſuſpenſa. que eo
uſqꝫ in altum protendebantur quouſqꝫ nūc
ſūmitas corporee nature pertingit. ⁊ illud
uidetur ſimiliter per litteram ſubſequētem
confirmari. ¶ Quarta expoſitō que cōmu
nior eſt ſm̄ expoſitores ⁊ planior. Eſt q̄ ꝑ
celum intelligatur celum empyreū quod eſt
angelorum habitaculum. in quo angeli ſunt
creati. Per terram uero materiā omniū cor
porum intra ipſum cōtentorum. ſiue cele-
ſtium. ſiue terreſtrium. Hec expoſitō ſe-
quenti littere cōcordat que exprimit de illa
materia facta eſſe corpora celeſtia et elemē
taria. ¶ Et ſi tu queras Quare illa duo diſti
guit. plana eſt R̷. quia celum empyreum
completum erat ⁊ imutabile. ⁊ hēbat men-
ſurari euiternitate cum ſuis contentis. Ma
teria uero illa incōpleta erat ⁊ ſubiecta mu
tabilitati tam ipſa q̄z ea que ex ea futura e-
rant. ⁊ ideo decebat menſurari tempor̄. Et
per hec patet q̄ ſcriptura diſtinxit illa duo
ualde ratōnabiliter ⁊ eleganter ut in prima-
ria conditōe diuerſas haberent menſuras
ſm̄ quas adinuicem differrēt. ſiue eorū dn̄i
tie innoteſcerēt. Et per hec patēt duo pri-
ma obiecta. ¶ Ad illud quod queritur q̄re
his tribus nominibus appellata eſt. Dicēdū
q̄ ſi ad hoc ſatis ſufficienter rn̄deat Magr̄
in lr̄a. pōt tamen dici q̄ inſinuatur ipſa ma
teria informis illis tribus nominibus ſub tri-
plici conditōne ſe habere in compatōne ad
formam. ipſa enim materia dat forme fixi
onem. ⁊ propter hoc appellatur nomie t̄re
que inter cetera elementa plus hꝫ de ſtabili
tate. Ipſa etiam a forma recipit ſpacōſita-
tem ⁊ completōne ⁊ per ſe ē quaſi tenebra.

⁊ ideo ſignatur nomine abyſſi tenebroſe.
Ipſa etiam materia ad formā hꝫ aptitudi-
nem ⁊ inclinatōnem ⁊ ita quādā fluibilitatē
que ſignatur nomine aque. ¶ Item querit̄
de hoc quod dicit. Non enim tenebre aliq̄d
ſunt. Si enim tenebra nihil eſt. ergo non ē
alicubi. ergo nō uidetur q̄ eſſent ſup facieꝫ
abyſſi. ¶ Item ſi tenebra nihil dicit niſi ne
gatōnem preſētie lucis corporalis cum ab
eterno eſſet uerum dicere q̄ lux corporalis
non erat. ab eterno eſt uerum dicere q̄ eſſꝫ
tenebra. qđ falſum eſt. ¶ Item ſi tenebra
nihil eſt. ⁊ qđ nihil eſt non poteſt ab aliquo
diuidi. ergo non potuit tenebra diuidi a lu-
ce. cuius ōriū habetur in lr̄a Ge. ¶ Itē ſi
tenebra nihil eſt. non benedicit deum quod
nihil eſt. ergo tenebre non benedicūt dn̄o
¶ R̷. q̄ tenebra ſemper accipitur priuatiue
⁊ qm̄ priuatō relinquit cōſtātiam aliq̄ ſubie
cti. tenebra aliquid ſemper preſupponit in
obliquo. nūq̄z. n. eſt tenebra niſi ſit aliquid
quod obtenebretur. Unō tenebra non dicit
tātū non exiſtentiaꝫ lucis. ſꝫ etiā q̄ hoc ad
dit aptitudineꝫ corporis illumiabilis. q̄a er-
go tenebra priuatōnem dicit non dicitur eē
facta. quia uero aliquid ponit in obliquo. iō
non eſt eterna. Si ergo alicui dicatur q̄ te-
nebra nihil eſt. hoc dicitur quātum ad illud
quod dicit tenebra in recto. Sicut dicitur ce
citas nihil eſt. Si uero dicatur q̄ tenebre ali
quid ſunt. vel q̄ diuiſe ſunt. vel q̄ benedi-
cūt dn̄m. hoc dicitur ratōne eius circa quod
ſunt. ⁊ ſic patent obiecta. ¶ Sꝫ adhuc poſſet
obiici q̄ habitus naturaliter p̄cedit priuatio
neꝫ. ergo ſi tenebra dicit priuatōeꝫ lucis. pri
us fuit lux q̄z eſſent tenebre. ¶ Ꝓterea nox ē
differentia tēporis. ergo nō eſt priuatō pu-
ra. ſꝫ ſcriptura dicit q̄ tenebras appellauit
noctem. ergo uidetur q̄ falſū dicat cū dicit
q̄ tenebre non aliquid ſunt. ¶ Et propterea
oportꝫ diſtinguere q̄ tenebra dupliciť pōt i
portare priuatōeꝫ. Uno modo quia ſimpli-
ter dicit lucis abſentiā. ⁊ hoc mō non ſequiť
luceꝫ. ⁊ ſic nihil ē formaliť loquēdo. ſic etiaꝫ
intelligit ſcriptura q̄ tenebre erant ſuper fa
ciem abyſſi. Et ſic intelligit Aug. cū dicit
q̄ tenebre non aliquid ſunt. Alio modo di
cit tenebra priuatōneꝫ lucis in una ꝑte cū
poſitōne illuminatōnis in alia. ⁊ hoc modo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tenebra appellatur vmbra que reſultat ex obiecto corporis opaci. ⁊ ſic tenebra etſi aliquo mō ſit priuatō. nō tn̄ eſt priuatō pura. ⁊ p hūc modū accipiēdo itelligit' a luce eſſe diuiſa. ⁊ ſignatur nomie noctis ⁊ imitatur ad laudem creatōris ⁊ conſequit' habitū lucis. ¶ Item querit' de hoc quod dicit Alcuin' ꝗ deus operatur in uerbo omia diſponēdo ¶ Contra. Omni. n. operatōni reſpōdꝫ aliqͥs effectus. ergo ſi deus operatur omia diſponendo in uerbo cum operatō iſta fuerit ab eterno. videtur ꝗ multa ab eterno produxerit. ¶ Item in ſapiente operante diſpoſitō precedit opatōnem. ergo cum de' ſit ſapiens in omibus operibus ſuis. videt' ꝗ nulla operatō eius dēat diſpoſitō dici. ¶ R. Dō ꝗ alcuin' indiget hic pio expoſitore. multum loq̄tur enim improprie dum ipam eternam diſpoſitōnem uocat opatōeꝫ. ipſe enim extendit nomē opatōnis ad oēm pductōnem. Et quoniā pater generādo ⁊ pducendo uerbū omia in ipſo diſpoſuit. idō largo modo ſꝫ improprio ipꝫ ab eterno diſponendo in filio operari dixit.

¶ Diſtinctio tredecima

PRima autem diſtinctionis operatō ⁊c. ¶ Supra eniꝫ egit Magr̄ de pductōe nature quātum ad pricipiū materiale In hac uero parte intendit agere de eius completōne ſiue factione quātum ad principiū formale. Et qm̄ duplex eſt informatō corporalis. quedam generalis. quedaꝫ ſpēalis. Generalis ē per formā ɔmunē omibus corpalibus. ⁊ hec ē forma lucis. Spēalis uero per aliq̄s formas. ſiue elemētares. ſiue mixtōnis. Ideo Magr̄ primo agit de formatōne ſiue productione lucis in hac. ſ. diſtictōne. Scōo uero agit de pductōne cuiuſlibet alterius forme corpalis infra diſt. xiiii. dixit quoq; deus fiat firmamētum ⁊c. Uel aliter ut prio agat de eo qō eſt generale pricipium diſtinguēdi in corpalibus. hoc eſt de luce. Scōo uero de ſpūalibus formis diſtiguētibus. Primū ſpectat ad opus prime diei. Scōm ad opera dieꝝ conſequētium. Diuiditur auteꝫ pars iſta i tres partes. In prima determinat de lucis pductōne in ſe. In ſcōa in compatōne ad ei' effectum ſm̄ diem quē faciebat. ibi Hic notādum eſt ꝗ dies diuerſimode accipit'. In tercia in compatōne ad eius pricipiū. ſcilicꝫ ad verbū per quod fiebat. ibi Preterea inueſtigādum eſt q̄ūo accipiendum ſit ⁊c. ¶ Pria ps hꝫ tres pticulas. In prima determinat quādo ſit lux illa facta. quia ante omnia alia. In ſcōa qualis fuerit. ibi Si queritur qual' illa lux. In tercia uero ubi poſita fuerit. ibi Si autem queritur ubi facta ē lux. ¶ Simili' ſcōa pars principalis tres hꝫ particulas. In prima determiat de ipo effectu lucis ſiue ɔ̄ die quātum ad ſpacium. In ſcōa quantū ad diſtinguēdi modum. ibi Hic eſt naturalis ordo diſtinctōnis dierum. In tercia quantū ad complemētum. ibi Solet autem queri quare factus eſt Sol. ¶ Simili' tercia ps in qua determinat de lucis formatōne per compatōnem ad ſuum pricipiū qō q̄dem eſt pater operās per uerbū. habꝫ tres partes. In prima parte explanat qualiter intelligēduꝫ ſit ꝗ deus dicēdo fecit. ibi p̄terea inueſtigandum ⁊c. In ſcōa explanat illud qō dicit ſcriptura. ſcilꝫ patrem in filio ⁊ p filiū operari. ibi Hic queri ſolet q̄ūo accipiēdum ſit. In tercia uero remouꝫ opinionē hereticoꝝ inſinuās aliā eē expoſitōnem predci uerbi. et hoc facit ibi. ſed dicet hereticus hac ratione poſſe ⁊c.

AD intelligētiam h' ptis in qua agitur de formatōne lucis que eſt opus prime diei queruntur tria. ¶ Primū eſt de ipa lucis pductōne. ¶ Scōm de ipius lucis effectu ⁊ illuſtratōne. ¶ Terciū ē de ipſius lucis eſſentia ⁊ natura in ſe.

CIrca primū querūtur duo. Primo querit' Utꝝ p illam lucem que dicitur eſſe opus prīe diei intelligat ſcriptura lucem corporalem. ſiue ſpūalem. Scōo dato ꝗ itelligat corpalē. ē q̄ſtio q̄lit' ſciebat diē ⁊ noctē.

CIrca primū ſic procedit'. ⁊ oſtēdit' ꝗ illa lux que dicit' prima die fuiſſe creata nō erat corporalis. Lux

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

enim corporalis eſt ad decorem ⁊ comple-
mētum celi ſiderii ſiue firmamenti. Si ergo
quod ornat ⁊ decorat aliqđ corpus non po
teſt nec debet ante ipſum fieri. cum produ-
ctio firmamēti ſpectet ad opus ſecunde diei
videtur ꝙ primo die lux corpalis nec potu
it nec debuit fieri. ⁊ fuit facta lux corporalis
uel ſpūalis. ergo ⁊c. ¶ Item in enumeratō
ne operum ſex dierum intēdit ſcriptura ex
plicare eductōnem illorum que conſtituunt
uniuerſum ſicut maīfeſtū eſt. ergo uel crea
tura ſpūalis utpote angelus non eſt de con
ſtitutōne uniuerſi. vel ſcriptura rerum ꝓdu
ctōnem inſufficienter explicat ⁊ tradit. vel
oporter per aliquid ibi poſitum exprimi.
Sed primi duo modi ſunt incōuenientes. re
ſtat ergo ꝙ ſcriptura explicat productōnez
creature angelice. Sȝ natura angelica fuit in
principio creata. ſicut oñſum ē. ſ. quia prior
oīum creata ē ſapientia. ergo eius productō
accipitur per opus prime diei uel ſaltem for
matō. ſed opus prime diei non fuit niſi pro
ductio lucis. ergo per lucem intelligit ſcri-
ptura naturam ſpūalem. ¶ Item lux ō ſpi
ritualibus ⁊ corporalibus dicitur ꝓprie. ma
gis tamē proprie de ſpūalibus ꝗȝ de corpo-
ralibus. ſicut dicit Aug. ſuper Ge. ad lrām
ꝓpriiſſime enim deus lux eſt. ⁊ que ad ipm
magis accedunt plus habēt de natura lucis.
ergo in productōne lucis illa creatura debet
principaliter intelligi cui principalius ɔuēit
ſed hec eſt creatura ſpūalis. ergo ⁊c. ¶ Itē
lux iſta corporalis eſt ad fomētum plantaꝝ
⁊ animaliū. ⁊ etiam ad ſolacium hominum.
ſi ergo primo ⁊ ſecūdo die non erāt plante
que fouerentur. nec animalia. nec homines
quibus iſta lux aliquod ferret obſequiū. vr̄
ꝙ deus fruſtra feciſſet eam in primo dieruȝ
ꝙ ſi deus nihil fruſtra facit. reſtat ꝙ p illaȝ
lucem non intelligitur corporalis ſed ſpūa-
lis. ergo ⁊c. ¶ Item ſi lux que prio die crea
ta eſt erat lux corpalis. ergo diem ⁊ noctes
corporaliter faciebat. ergo uidetur ex hoc
ꝙ productō ſolis fuit ſuperflua. ¶ Item ſi
lux illa fuit corporalis. cum eſſet bona de-
buit a diuina bonitate in ſuo eſſe conſerua-
ri. Sic. n. exponit Aug. vidit deus ꝙ eſſet
bonum. i. ꝙ placuit ut fieret. placuit etiā ut
in ſuo genere ꝑmaneret. ergo uidetur ꝙ ſi
lux illa facta eſſet in principio ꝙ adhuc ma
neret. ergo ſi magne claritatis eſſet illa. im
poſſibile eſſet ꝙ ſenſum noſtruȝ lateret. Si
igitur lumen eius non percipimus ſenſu. et
uſum eius non accipimus intellectu ipſa nō
eſt. ergo nunꝗȝ fuit. ¶ Sed contra hoc obi
citur. ⁊ oñditur ꝙ lux illa corporalis fuit p
textum. Primo quia ante formatōnez lucis
premittitur ꝙ tenebre erant ſuper faciem
abyſſi. ergo ſi per abyſſum intelligitur ma-
teria corporalis. lux que facta eſt ad expul
ſionem illarum tenebrarum erat corpalis.
¶ Item hoc ipſum oſtenditur per multos
expoſitores. Et primo per Bedam Occidē
te luce paulatim ⁊ poſt ſpacium diem lucis
inferiores partes ſubeunte factum ē ueſpe,
ſicut nunc in uſitato curſu ſolis fieri ſolȝ. er
go ſi hoc non poteſt intelligi niſi ō luce cor
porali. patet. ⁊c. ¶ Item ꝙ de luce corpali
intelligatur uidetur. Scriptura enumerat ſe
narium dierum. ⁊ conſtat ꝙ dies iſti ſūt oēs
eiuſdem nature. alioqn nō eſſent inſimł con
numerabiles. Sȝ poſt formatōem ſolis a qr
to die in antea fuerūt dies corporales. ſȝ ta
les dies non poſſunt eſſe niſi a luce corpali.
ergo ⁊c. ¶ Item ꝙ non poſſit intelligi ō lu
ce ſpūali videtur. ꝗa diuiſio lucis ſpūalis a
tenebris eſt ſepatio bonoꝝ a malis. ergo ſi
ſimul eſt diuiſio lucis a tenebris. ⁊ formatō
lucis. ⁊ hoc fuit totum in primo diei initio.
videtur ꝙ lapſus malorum angelorum fuit
abſqȝ aliquo ſpacō temporis interiecto. Si
ergo hoc eſt impoſſibile ſicut. ſ. probatuȝ
eſt. patet. ⁊c. ¶ R̷. dō ꝙ in hac queſtione
dr̄nter ſenſerunt Aug. ⁊ alii doctores. ſicut
⁊ in queſtione de informis materie produ-
ctōne. Aug. n. uoluit ꝙ per celum intellige-
retur natura ſpūalis informis. ⁊ quia lux re
ſpondebat celo. et per cōſequēs per lucem
ipſam ſpūalem. angelicam naturam forma
taȝ dixit intelligi ad litteram. p diem uero
dixit intelligi ipam conſideratōnē angelicā.
p ſeptenarium dierum numeꝝ ſeptēplicem
cōſideratōem. ⁊ per ueſperā diei creatur̄ cō
ſideratōnem in ſeipſā. ꝗa creatura eſt ſicut
tenebra. p mane uero r̄ductōnem ipius co-
gnitōnis creature in genere ꝓprio ad ɔgni
tōnem que eſt in ſūma luce ⁊ ad laudeȝ ipi͛
dei. ⁊ quia poſt ꝑfectaȝ cōuerſioneȝ a laude

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dei non ceſſat. ideo ſeptimū diem in quo ē
requies cōtemplatōnis dixit non habere ue
ſperā. ¶ Ad hanc aūt poſitōem manifeſtā
dam ſacram ſcripturam cōformat ſup Ge.
ad lrām. vbi oſtendit ꝙ multa dicunt̄ de illa
vi. dierū enūeratōne. que magis competūt
diebus ſpūalibus ⁊ luci ſpūali ꝗ luci mate-
riali. Propt̄ qđ i pductōe oim rerū corpaliū
dicitur fiat. fecit. ⁊ factū eſt. In pductōe ue-
ro lucis non dicitur niſi fiat. ⁊ factum ē. Et
hui⁹ rō eſt quia omēs alie res a creatura ſpi
rituali habēt triplicem modū eſſendi. videlʒ
i cauſa ſua pducente. ⁊ in mente ratōnali ⁊
in corporali materia ſubſiſtente. Creatura
autem ratōnalis nō hʒ niſi duplicem modū
ſcilʒ in uerbo. ⁊ in ſe. Multa etiā ad hoc ad
ducit que oſtēdūt ipam poſitōem eſſe con-
ſonam tam fidei ꝗ ſcripture. ꝗ etiā ratōni
Et per hoc ueritatē fidei ⁊ ſcripture a recto
ratōnis tramite nullatenus etiā deuiare oñ-
dit. Unde idem ſuper Ge. ad lrāʒ libro pri
mo hēmus. ꝙ ſm fidem rñdendum ē oibus
qui calumniari libris noſtre ſalutis affectant
ut ꝗcquid ipi de rerum natura ueracib⁹ do-
cumentis demōſtrare poterūt oñdamus lr̄is
noſtris nō eē ꝯrium. Quicqđ autē de qui-
buſlibʒ ſuis uolumibus his noſtris lrīs. i. ca-
tholice fidei ꝯrium ptulerint. aut facultate.
aut nulla dubitatōne credamus ipm eē fal-
ſiſſimū. Quātūcūqʒ autē hec poſitō pbabil̄
eſſet ⁊ ratōnalis. catholici tamen tractatorēs
qui Auguſtinū ſecuti nō ſunt. uiam aliā ma
gis approbauerunt. ſcilʒ ꝙ dierū diſtinctio
eſſet materialis ſiue ſenſibilis. ⁊ prime diei
opatio eſſet formatō lucis corporalis q̄ tres
dies fecit ante pductōnem ſolis. Et ꝗa iſtā
poſitōnem magis inſinuat textus ſcripture
⁊ magis ſequūtur expoſitores. etiam illi q̄
Aug. libent̄ ſecuti ſunt. ideo poſitō iſta ſecu
rius ⁊ utilius eſt ſuſtinēda. ¶ Sm hanc poſiti
onem Dicēdum ē ꝙ ſcriptura per lucē illaʒ
quam dicit primo eſſe factam corporalē lu-
cem inſinuat. Et concedēde ſunt ratōes que
illud pbant. ¶ Ad illud quod obicit̄ ꝙ lux
eſt ad decorem ⁊ ornatum celi. Dō ꝙ nō ꝗ-
liſcūqʒ ſed put ē in diſtinctōe completa ſm
nūerū pprietatem corpm celeſtium. ſtellaꝝ.
ſcilʒ planetaruʒ. ⁊ hoc nō fuit ante diē quar
tum. ¶ Ad illud qđ obicit̄ ꝙ conditō ange

lice nature debʒ in ſex diebus explicari. Dō
ꝙ illud non debʒ explicite dici. ſicut etiam
nec de lapſu angelice nature in ſcriptura le-
git̄ hiſtorialit̄. ſed magis allegorice. Et rō
huius eſt. quia ſcriptura principaliter inten-
dit agere de operibus repatōnis ſicut dicit
Hug. ⁊ ppter illa ut melius explicent̄ agit
de lapſu ⁊ conditōne. ⁊ rōne hui⁹ determiat
de his que faciūt ad homis conditōnē ⁊ con
ſeruatōnem. ⁊ quia in ſcriptura nō agit̄ de
lapſu nec de conditōne inſtituti. ¶ Alit̄ etiā
poſſet dici ꝙ quia ſcriptura tradebat̄ genti
rudi que uerſatur circa ſenſibilia. iđo prio i
opibus ſex dierum cōditōnem ſenſibilium
inſinuat. nihilomin⁹ tñ prebens uiam p hec
ſenſibilia ad intelligēda ſpūalia. hec. n. fecit
ad illa inſinuanda. Unde non indocte p for-
matōem lucis intelligi pōt formatō nature
ſpūalis. principalius tamē inſinuatur forma
tō corpal̄. Et ſic pʒ qualit̄ pceſſus ſcriptur̄
ꝗuis uideatur eſſe uulgaris. tñ eſt ſufficiēs
⁊ rōnalis ¶ Ad illud qđ obicitur ꝙ lux prin
cipalius cōuenit nature ſpūali. Dō ē ꝙ ueruʒ
eſt quātum ad pprietatem uocabuli. nō eſt
tamē ueꝝ quātum ad uſuʒ cōmunē. nomia-
ta. n. luce niſi determietur p antecedentia ⁊
ſequētia lucem intelligim⁹ corporalem per
quā tamē pducimur ad intelligēdum etiam
ſpūalem. quia cognitō noſtra incipit a ſenſu
⁊ ſic docet Dionyſius in li. đ di. no. ¶ Ad
illud qđ obicitur ꝙ lux corporalis ē ad fo-
mētum uiuentiuʒ ⁊ ſolaciuʒ aialium. Dō ꝙ
lux non ſolūmodo hʒ iſtam utilitatem. imo
alias multas que fortaſſe etiam nos latent.
quaꝝ etiam uſū potuit tūc habere ſicut ml̄
te creature habēt uirtutes ⁊ utilitates quas
nos ignoramus. ⁊ tamē eas habere non du-
bitamus. Poſſet tamē dici ꝙ uſus eius fuit
diem ⁊ noctem facere nō ad aialium illuſtra
tōnem. ſed ad diuinoꝝ operum diſtinctōem
vnde ⁊ ſi tunc non faceret ad illuſtratōnem
humani ſenſus. facit tamē nūc ex ipa diſtin
ctōne ad illuſtratōem intellectus. dum ex il-
la intellectus capit diſtinctōnem diuinorum
operum. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝙ ſupfluū
fuit facere ſolem. Dō ꝙ falſū eſt. ꝗa etſi lux
illa perfecte illuminarʒ ⁊ dieʒ faceret ſm ꝙ
ſufficiebat pro illo tempe. ad dieꝝ diſtinctō-
nem. Placuit tamē deo rebus ad perfectēeʒ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maiorez deductis. utpote ad ornatuz lucem facere pleniorē. q̄ etiaz diē faceret clariorē. ⁊ ꝓpter hoc ex ipſa etiā luce ſiue nube lucida ſolē fecit naturali lumīe. ſic̄ dicetur poſtea. Et ꝓpter hoc ptz illō ꝙ obiiciebatur ultio. ſcilicet ꝙ lux illa debuit manere. vō enim ꝙ v̄uz eſt q̄a manet ſm formā ⁊ naturā. ſꝫ nō oportꝫ ꝙ maneat ſm illū ſtatū ſm q̄m prio formata erat. manet aūt in ſole q̄ ex ipa for matꝰ eſt. ſicut innuūt expoſitores ⁊ melius patebit ſuper litteram.

SEcūdo queritur q̄liter illa lux faciebat noctē ⁊ diē. Et dic̄ damaſ. ꝙ faciebat emiſſiōez radi oꝝ ⁊ ꝯctōez. Ait eni ſic. in pris diebꝰ tribꝰ. refluxo ⁊ ꝯcto luīe doico ꝑcepto dies ⁊ nox fiebat. Et Baſiliꝰ i examerō. tūc aūt nō ſolaris corporis motu. ſꝫ diffuſione pricipalis lumīs mō ſe ſubducētis mō ꝯnuo reducētis. ſ. ſm diuinā preceptionē dies fie bat noxqꝫ reuertebatur. Beda autem ⁊ alii expoſitores latini dicūt. ꝙ diem ⁊ noctē fa ciebat ſua reuolutione. ⁊ hoc bitum fuit i au toritate prius poſita que inducitur i littera. occidēte luce paulatim ⁊c̄. ¶ Cōtra primū modū dicēdi obicitur ſic primo. ſcriptura di cit diuiſit deus lucem a tenebris. ergo ſimul fuerunt lux ⁊ tenebre. ſed ſi lux illa faceret diem ⁊ noctem ꝑ emiſſionē ⁊ retractionē ra diorū. cuꝫ non ſit ſimul emiſſio ⁊ retractio. non eēt ſimul tenebrarū ⁊ lucis diuiſio. ¶ Itez dicit ſcriptura ꝙ lux illa faciendo diē. faciebat ueſpe ⁊ mane. ſed ſi ſola radioruz emiſſione fieret dies. ⁊ ſola ꝯtractione fieret nox. nunq̄ꝫ eēt ueſpe ⁊ mane. ſed ſp eēt cla rus dies uel obſcura nox. ergo iſte modꝰ di cēdi non ꝯpetit ſacre ſcripture. ¶ Itē emit tere ⁊ ꝯtrahere radios ſunt operationes op poſite. ergo cuꝫ ſole poteſtates rōnales ſint ad oppoſita. uidetur ꝙ lux illa eſſet rōnalis ſubſtantia. ſi ergo hoc eſt abſurdū dicere. ui detur ⁊c̄. ¶ Item ꝙ lux illa illumiet iſte eſt actꝰ naturalis ⁊ neceſſarius. ſi ergo nulla ſub ſtantia pōt ſe ipſam priuare ſua neceſſaria ⁊ naturali opatōe. uidet̄ ꝙ lux ubi erat n̄ pote rat nō illuiare. ergo nō poterat radios ſuos ꝯhere. ¶ Contra ſcōm modū obicitur ſic. ad

hoc ꝙ fiat motus alicuꝰ corporis mobilis et uniformis non ſolū req̄ritur uirtus motoris ſed etiā cōgrua diſpoſitio ex pte mobilis ⁊ ex pte ſpatii. ergo ſi adhuc nō erat facta or biū diſtinctio. uidetur ꝙ nulla fieret huiꝰ cor poris reuolutio. ¶ Itē materia erat ex omni pte ſua uniformis. ſi ergo motus ē ꝓpter ali quā diuerſitatem. uel i eo qō mouetur. ut in ꝗn eo circa qō mouetur. uidetur ꝙ illa lux nō moueretur. ergo nō faciebet diem ⁊ noctē ꝑ ſuū motum. ¶ Item materia illa ex oi par te erat eque illuiabilis. ergo ſi lux illa ubiqꝫ eſſet illumiabilis. quocūqꝫ moueretur conti nue faciebat diem. ergo nunq̄ꝫ faciebat ma ne ⁊ ueſpere. ¶ Item ſi ꝑ ſuum motū facie bat diem ⁊ noctē. cū lux illa ante fuerit ꝓdu cta q̄ꝫ mota. fuit ꝓducta ante omnē diem. er go nō fuit opus prime diei. Si tu dicas mi hi ꝙ ſimul cepit eſſe ⁊ illumiare ⁊ moueri. q̄ro ubi primo icepit moueri. aut eni ex ori ente. aut ex occidēte. aut ex alia pte celi. Si ex oriēte. ergo uidetur ꝙ primo fecerit ma ne. ⁊ poſtea ueſperā. ⁊ hoc eſt ꝯ ſcripturam q̄ dic̄ factū eſt ueſpe ⁊ mane. Si ex occiden te ergo uidetur ꝙ lux ceperit in occaſu. qō eſt incōueniens. Si in alia parte ut in meri die. tūc uidet̄ ꝙ dies ille non habuit. xxiiii. horas. qō eſt ꝯ expoſitores. ⁊ ꝓpter hoc eſt queſtio vbi lux illa ſit facta. ⁊ qualr̄ diem et noctez faciebat. ¶ Rñō. vō ꝙ ſicut ꝑtactū eſt in principio duplex ē modꝰ hic dicendi. Unꝰ ſm doctores grecos. ſ. Baſiliū ⁊ Grego. ⁊ Damaſ. Alius ſm latinos. Dixerūt eniꝫ Baſiliꝰ ⁊ Grego. ⁊ Damaſ. ꝙ lux illa emiſ ſione ⁊ ꝯctione radioꝝ diem ⁊ noctem facie bat. hoc aūt dicebāt eſſe in poteſtate ipſiꝰ lu cis non per uirtutē ꝓpriam ſed ꝑ ꝑceptionē diuinam. Et huius ſimile legimus in ſcriptu ra. Exo. x. extendit Moyſes manꝰ iu celuꝫ ⁊ facte ſunt tenebre horribiles in tota terra egypti tribus diebus. Conſtat eniꝫ ꝙ in illo triduo ſol erat in hemiſperio noſtre habita cōnis ⁊ in terrā ieſſē ⁊ in alias habitabiles re giones radios ſue lucis emittebat. ⁊ a terra egypti radios eiuſdem lucis ꝯtrahebat. Si mile etiā forte factum eſt in paſſione domi. ubi ſol dicitur obſcuratus fuiſſe. ⁊ hoc totuꝫ factuꝫ eſt non natura ſed diuino ꝑcepto. Et per hunc modū intellexerunt doctores greci

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fuiſſe in illo p̄rimo triduo. ⁊ poſtea rationes
prius inducte de naturali poteſtate in nullo
eos ledunt. Auctoritates etiā ſacre ſcriptu
re non uidētur ꝯtraire. quia diuiſio illa lucis
a tenebris non intelligitur q̄ʒtum ad ſitum
localem. ſed q̄ʒtum ad diſtinctionē formalē.
ſicut diſtinguitur habitus a ſua priuatione.
⁊ q꞉ ab hoc habitu in priuatiōem ⁊ ꝓceſſus
erat ⁊ regreſſus. q̄ʒtum ad regreſſum in ha
bitum dicitur feciſſe mane. quod quideʒ fa
ciebat emiſſione radioꝶ. Quātum uero ad
ꝓgreſſum in priuationem dicitur feciſſe ue
ſperā. quod quid̓ fiebat radioꝶ ꝯtractione.
¶ Alius modus dicendi ē ſm̄ latinos docto
res qui uidetur eſſe rōnabilior. q꞉ uirtuti na
turali poſſibilior. ſ. ꝗ lux illa noctem ⁊ dieʒ
faciebat ſuo motu. ſicut ſol facit ſua alatōe.
Intelligitur enim lux illa fuiſſe ubi nunc eſt
ſol. Nam ex illa formatus creditur eſſe ſol.
ꝓducta fuit aūt ſuper eam ꝑtem ſup quam
eſt noſtꝝ hemiſperiū. ⁊ illō hemiſperiuʒ illu
minādo fecit diem. ⁊ ꝓgrediens peruenit ad
occaſum ⁊ fecit ueſpe. ⁊ poſt deinde r̄gredi
ens ad ortū fecit mane. vn̄ reſpectu unius ⁊
eiuſdē hemiſperii noctē ⁊ diem faciebat ſuc
ceſſiue. reſpcū uero hemiſperii nr̄i ⁊ alteri⁹
ſimul faciebat dieʒ ex una parte. et noctem
ex alia ex obiecto illius nature denſe q̄ erat
in medio illius materie. que q̄ʒuis non eſſet
adhuc in forma cōpleta. erat tn̄ in illa parte
indenſata ut poſſet proiicere umbram. ſicut
in parte ſuperiori pro ſua raritate ⁊ quadaʒ
ſubtilitate poterat ſuſcipe lucis influentiaʒ.
⁊ ideo utrūqʒ hoꝝ inſinuans ſcriptura. dicit
diuiſit d̓s lucem a tenebris. q̄ʒtum ad exiſtē
lucis in uno hemiſperio. ⁊ tenebre in alio. ⁊
factū eſt ueſpere ⁊ mane q̄ʒtum ad receſſum
a nr̄o hemiſperio ⁊ q̄ʒtuʒ ad regreſſū. Huc
ergo modū tanq̄ʒ ꝓbabiliorem ſuſtinendo.
¶ Rn̄dendum eſt ad primuʒ quod obicitur in
ꝯ̄trium ꝗ non erat ibi idoneitas ſpatii nec
corporis per quod fieret motus alicuius or-
bis. dōm ꝗ ſicut ſol in claritate illam lucem
excedit. ita etiam in motus regularitate ꝓ-
pter orbium diſtinctionē ⁊ ꝯplementum. et
ſicut lux illa claritatem habebat ſufficienteʒ
pro illo ſtatu. ſic etiaʒ ſuperior pars materie
que minor erat ⁊ purior uiaʒ ſibi p̄bebat ad
motum habilem. q̄ʒuis non eēt in tanta ꝑfe

ctione in q̄ʒta nunc eſt ether. ¶ Ad illō qd̓
obicitur ꝗ materia ex omni parte erat uni-
formis. dōm ꝗ ex omni parte erat influen-
tia lucis equaliter nata ſuſcipere. illa tn̄ lux
nō poterat undiqʒ illuminare ſicut ⁊ ſol nūc
poteſt. ⁊ ideo cum ex una parte illuminaba-
tur ex alia parte erat obſcura. ⁊ quia ad lu-
mē uniformiter erat diſpoſita. cum non poſ
ſet ſimul illuminari. oportebat illumiari ſuc
ceſſiue. et ita oportebat fieri noctem ⁊ dieʒ.
Si tu queris quare deus non fecit lucem ita
ſufficientē ꝗ undiqʒ poſſet illuminare: dōm
ꝗ ſi ſic feciſſet. ꝑ illam lucē eēt illuminatio.
ſʒ non horaꝝ diſtictio. nec temporalis ſuc-
ceſſio. diuine aūt diſpoſitiōi placuit mundū
quaſi curamen pulcherrimū quodam decur
ſu temporum uenuſtare. ¶ Ad illud quod
obicitur ꝗ ſemp illuminabat. ergo ſemp diē
faciebat. dō ꝗ non ſequitur. quia non que-
cūqʒ illuminatio dies appellabatur. ſed illu-
minatio que eſt in noſtro hemiſperio. q̄ ma
gis dies dicebatur q̄ʒ illumiatio alterius he
miſperii. non ꝓpter id quod tunc erat ſolū.
ſed etiam ꝓpter id quod tunc futuꝝ erat.
¶ Ad illud qd̓ obicitur ꝗ ante fuerit ꝓdu-
cta q̄ʒ mota. dicenduʒ ꝗ in die naturali duo
ſunt uidelicet claritas aeris ſiue rei tranſpa-
rentis. ⁊ ſucceſſio temporis. claritatē autem
faciebat lux radioꝝ multiplicitate in ꝑte ma
terie trāſparentis. ⁊ quia lux ſimul ⁊ lucet ⁊
illuminat. ſimul cepit iſto modo dies cum lu
ce. ſucceſſionē autem temporis faciebat uel
ipſa mutabilitas que erat in materia unifor
mi ante productionem lucis. uel etiam ipſa
lux mota que erat nubes lucida. ⁊ ita utro-
qʒ modo ſucceſſio temporis uel ſimul cum
luce icipiebat uel ante. ⁊ illa ſucceſſio ad p̄i
mum diem ſpectabat. Et ideo quocūqʒ mō
dicatur dies. formatio lucis eſt opus prime
diei. non quia prima dies ipſam lucem p̄ceſ
ſit. ſʒ ſil̓ q̄a incepit dies cum luce. q̄ʒuis eniʒ
motus ſequatur eſſe ſm̄ naturam. tamē du
ratione poteſt ſimul cum mobili incipere ¶
Et ſi tu queras ubi inceperit moueri: Dico
ꝗ ubi facta eſt. Sed d̓ loco ubi facta eſt. due
ſunt opiniones. Quidam enim dicūt ꝗ lux
facta eſt in meridie. Et rōnem eius aſſignās
duplicem. Unaʒ quia lux illa faciebat primo
ueſpere ⁊ poſtea mane. ſicut dic̄ ſcriptura.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo uidetur ꝙ prius tenderet ad occaſū q̃ʒ rediret ad ortū. Alia rõ eſt, qꝛ dei perfecta ſunt opa, ⁊ ið̃o diem ⁊ lucem fecit in ſua plenitudine ⁊ ita in meridie. ⁊ ita uidetur ſentire Beda ⁊ alii expoſitores q̇ dicūt primū diem a plena luce cepiſſe. ¶ Et ſi tu obicias. ꝙ tunc a principio diei uſqʒ ad mane nõ ſūt xxiiii. hore. Rñdent ⁊ dicūt ꝙ ſex hore huius diei p̄ceſſerant ſucceſſione tēporis ptrāſeunte ꝓpter mutabilitatē ipſius materie. et poſtmoð ſexta hora q̄ eſt in numero pfecto facta eſt lux qð eſt corpus pfectum in ſui natura in plena ⁊ pfecta irradiatiōe utpote in meridie. ⁊ cū eſſet tunc tempꝰ eq̇noctionale uſqʒ ad occaſū fuere ſex hore. ⁊ poſtmoduʒ uſqʒ ad ortū ſequētis diei fuerunt. xij. ⁊ ſex p̄ceſſerunt añ foꝛmationē lucis poſt creatiōem celi ⁊ terꝛe. ⁊ ita factꝰ eſt dies naturalis pfectus ⁊ integer. ¶ Alia opinio eſt ꝙ nõ fuerit mora tēporis intiecta inter creationem ⁊ diſtinctionē. immo ſtatim poſt creationē celi ⁊ terꝛe ꝓduxit ðs lucem. ita ꝙ poſteriꝰ natura ſed ſimul duratiōe. Et iſti dicūt ꝙ lux illa cepit in oriente. ⁊ ſua reuolutiōe pfecta tēdendo ab eoð puncto in idem fecit diē naturalem. ⁊ hoc uidetur Hug. in li. de ſacra. ſentire. Ait eniʒ ꝙ non fuit mora interiecta inter creationē ⁊ diſtinctionis inchoationem que incepit in lucis formatione. Et iſtud uidetur ſatis ꝓbabile ut ibi cepit lux illa i die primo ubi ꝯditus ē ſol in die quarto. Traditur eni ſol quarto die ꝯditus fuiſſe in oriēte non in meridie. ⁊ luna in occidente. ¶ Et ſi tu obicias ꝙ prius debebat dicere factum ē mane ⁊ ueſpe. dð eſt ꝙ ſic̃ dicit magr̃ in lr̃a mane dic̃ finē p̄cedentis noctis. ⁊ ex hoc dic̃ quandā obſcuritatem ꝓpter hoc ꝙ non dic̃ tm̃ diei initiū. immo dicit noctis ꝯſūmationem. ⁊ qꝛ in prima lucis formatōe non p̄ceſſerat nox. ſed ſtatim lux incepit ꝑ ſuam rotam potentem illumiare. ideo dicitur dies illa cepiſſe a plena luce. Adeo eniʒ lucebat ibi ubi cepit ſic̃ ſi eēt in meridie. Non dr̃ feciſſe mane. qꝛ non p̄ceſſerat dies. ſʒ priꝰ ueſpe qð eſt finis diei. ⁊ poſtmodū mane qð eſt finoctis. qꝛ prius fecit diem. ⁊ poſtmodū fecit noctē. ⁊ tā hic dicendi modꝰ q̃ʒ precedēs ſatis eſt ꝓbabilis. nec facile diſcernitur q̇s eorum plus habeat ueritatiſ. Et ideo quocūqʒ iſtorum modorum dicatur. non eſt facienda magna uis.

Conſequenter queritur de eſſentia ⁊ quidditate lucis corporalis in ſe. Et circa hoc q̄runtur duo. ¶ Primo q̄ritur utrum lux ſit corpus uel forma corporalis. ¶ Secundo queritur utruʒ ſit forma ſubſtantialis uel accñtalis.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ oſtēditur ꝙ lux ſit corpus Auguſ. in libro de libero arbitrio. in corporibus lux primuʒ locum tenet. ¶ Item Auguſ. ſuper Geñ ad litteraʒ libro ſeptimo. anima omneʒ corpoream naturam nomine ⁊ dignitate p̄cellit. per lucem tamē ⁊ aerem que in mundo p̄cellentia ſunt corpora corpus adminiſtrat. ¶ Item Auguſtinꝰ in epl̃a ad Uoluſianū. hominuʒ inquit iſte ſenſus eſt nihil. niſi corpora ualētium cogitare. ſiue iſta groſſiora ſcʒ humor aut humus. ſiue ſubtiliora ſicut aer ⁊ lux. ſʒ tamen corpora. ¶ Item hoc uidetur rõne. in ſpirtualibus eſt reperire ſpiritum qui eſt pure lux. ergo ſimil̃r eſt in corporalibus uidetur ꝙ ſit reperire corpus qð ſit pure lux. ergo uidetur ꝙ id qð eſt luminoſum in corporibus ſit lux pura. ſed illud eſt corpus cū habeat extenſionē ſicut patet in ſole. ergo uidetur ꝙ lux ſit corpus. ¶ Itē lux in ſole ē i plena actualitate et poteſtate multiplicādi ſe. ergo non uidetur ꝙ ſit permixta poſſibilitati materie. Conſtat aūt ſolem eē corpuſ. ergo uidetur ꝙ pura lux ſit corpus. ¶ Iteʒ nihil mouetur localiter motu dimenſiuo et ſucceſſiuo niſi corpus. ſʒ lux illa que primo creata fuit ſuo motu faciebat diem ⁊ noctē. ergo erat corpus. ¶ Ad oppoſitum Damaſ. lumen eſt qualitas naturalis ipſiꝰ ignis. ſed nulla qualitas eſt corpus. ergo lux non eſt corpus ſed qualitas corporis. ¶ Item dicit phūs ꝙ forma eſt principium agendi. ergo quod maxime eſt principiū agendi. illud maxime eſt forma. ſed lux inter omnia

corporalia eſt maxime actiua. ergo uidetur ꝙ ſit pure forma. ſed nullum corp⁹ eſt pure forma. cum omne corpus ſit compoſitum. ergo lux non eſt corpus. ¶ Item Auguſ. xij. ſup Geñ. ad lr̃am. lux eſt nobiliſſimum in corpore. ⁊ ob hoc aie uiciniſſimuȝ. ſed qḋ eſt uiciniſſimũ nobiliſſime forme. illud magis ꝑticipat racõneȝ forme. ergo uidetur ꝙ ipſa lux ſit pure forma. ¶ Item nulli corpi opponitur aliq̃d priuatiue ꝫ ꝙ corpus ē. ſed luci ꝫ ꝙ lux eſt opponitur tenebra priuatie. ergo lux non eſt corpus. ¶ Rỹ. dḋ ꝙ quidaȝ non attendentes nec inten⁹ ↄſiderãtes v̾ba Auguſ. dixerũt lucem eſſe corpus. ꝑ eo ꝙ poſuerunt aliquod corpus eē pure luceȝ. ita ꝙ in eo nihil eſſet admixtum ḋ tenebroſitate materie. ſicut ē corpus ſolare a quo cetera corpora mundi recipiunt illuminatiõeȝ. ſȝ cum ſ̄ ꝓbatum ſit ꝙ nulla ſubſtantia per ſe exiſtens ſiue corporalis ſiue ſpũalis eſt pure forma niſi ſolus ḋs. ſatis planũ eſt ꝙ nullum corpus poteſt eē pure forma. cuȝ etiam nulluȝ corpus careat extenſione. ⁊ om̃is extẽſio fundetur ſup materiaȝ corporaleȝ. nullum corpus põt eſſe ſine materia. ⁊ ita nullũ poteſt eſſe pure forma. Si ergo lux formaȝ dicit. non poteſt eſſe lux ipm̃ corpus. ſȝ aliquid corporis. Si eniȝ lux non eēt ipſuȝ corpus cuȝ lucis ſit ex ſe ipſa ſeipſaȝ multiplicare. aliqḋ corpus poſſet ſeipſuȝ multiplicare ex ſe ſine appoſitiõe materie aliunde. qḋ eſt impoſſibile alicui creature cũ materia ñ habeat educi niſi ꝑ creationē. Et ideo aliter dḋm eſt. ꝙ ſicut humor ⁊ calor dupl̾r accipiunt̾. Aliq̃ eniȝ dicunt ꝓprietates ſiue qualitates corporee ſubſtantie ſic̃ dicuntur hũor aque ⁊ calor igniſ. Aliq̃ nominant ipſam ſubſtantiã ſub tali forma. ſicut Auguſ. dicit ꝙ humor ⁊ humus ſunt elemẽta. et philoſophi dicũt ꝙ calor eſt ſubſtantia quedaȝ ſubtilis. Sic intelligendũ aſt a parte lucis ꝙ lux poteſt dici in abſtractione. ⁊ ſic nomiat formã corporis luminoſi ꝑ quã corpus illud habet lucere ⁊ agere. Et ſic dicit Damaſ. ꝙ ē q̃litas ignis. Aliq̃ nominat in ↄcretiõe ipſã ſcȝ ſubſtantiã luminoſaȝ. Et ſic accipitur in illa diuiſiõe. ſ. ꝙ tres ſunt ſpẽs ignis. ſ. carbo. flãma. ⁊ lux. Et per hunc modũ loq̃tur Auguſ. q̃n dicit ꝙ lux tenet primũ locum in corporibus. ⁊ ꝙ lux ⁊ aer ſunt corpora ſubtiliora. Uocat eniȝ ibi lucem qḋ nos uocam⁹ ignem. ſic̃ ex v̾bis ipſius Auguſ. colligitur expꝛ̃ſſe. Et per hoc patet obiecta ad utrãq; ꝑtem. ¶ Nam auctoritates ⁊ rõnes que dicut ⁊ ꝓbant lucem corpus non eē ſed qualitatem. accipiũt lucem in abſtractione ſic pȝ. Auctoritates uero q̃ ad oppoſitũ inducunt̾. loquũtur ḋ luce ꝓut accipitur ↄcretiue. Rõnes uero q̃ probant ꝙ aliqḋ corpus ſit pure lux. non ſunt cogentes. ¶ Ad illud qḋ obicitur ḋ ſimilitudine ſpũalium ⁊ corporaliuȝ. non ē ſimile. q꞉ lux ſpũalis eſt ↄmunis creatori ⁊ creature ꝫ analogiã. ⁊ q꞉ creator pure actus eſt. ideo põt repiri in ſpũalibus lux in oĩmoda actualitate. ita ꝙ nõ hẽat ḋ poſſibilitate materie. nec ḋ tenebroſitate ignorantie. Corporalis uero lux non repitur niſi in creatura q̃ ad hoc ut ꝑ ſe exiſtat idiget ſubſtentãte materia. iḋ non põt inueniri lux pura ꝑ omnimodã excluſionē poſſibilitatiſ materie. poteſt tñ repiri pura lux ꝑ excluſionē opacitatis ⁊ tenebꝛe. et ſic ē in ſole. ¶ Ad illud qḋ obicitur ꝙ ſi lux ſolis eēt permixta materie non poſſet ſe multiplicare ꝑfecte. dḋm ꝙ poſſibilitas materie non tollit actualitatē forme. maxime q̃n corpus multũ hȝ ḋ ſpẽ ⁊ paruȝ de materia. ⁊ q꞉ in ſole eſt abundantia lucis q̃uis ſit ibi materia. non impeditur ab actione ſua. Ea aũt que dicitur hẽre lucem incorporatã. non hñt ꝑfectam poſſibilitem multiplicandi ſe. non q꞉ ſolum lux ſit ibi in materia. ſȝ q꞉ corpora illa multuȝ hñt ḋ materia ⁊ paȝ de ſpẽ. ¶ Ad illud ꝙ lux primo creata mota fuit ſucceſſiue ⁊ dimenſiue. dḋ ꝙ lux illa uocatur nubecula lucida que uere corpus erat ⁊ illa non fuit creata. pro eo ꝙ fuit ex exiſtente materia forma lucis ſibi diuinitus impꝛeſſa ul̾ educta. Sic ergo ex predictis patet ꝙ lux proprie ⁊ abſtracte loquendo non eſt corpus ſed forma corporis.

SEcundo queritur utruȝ lux ſit forma ſubſtantialis ul̾ accidẽtal̾. Et ꝙ ſit forma ſubſtãtialis uidet̾ ¶ prior eſt generacõ ſubſtantie

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̄ȝ accidentis. ſed lux inter omnes formas
corporales deſcribitur primo fuiſſe creata.
ergo nō uidetur accn̄s ſȝ ſubſtantia. aut illa
opatio fuit iordinata. ¶ Itē fōra ſubālis ē no
bilior q̄ȝ accn̄tal'. ſȝ lux ē nobiliſſima fōrāȝ
corporaliū. ſicut in multis locis dic̄ Auguſ.
ergo cum multe alie forme corporales ſint
ſubſtantie. uidetur q̄ lux ſit forma ſubſtāci
alis. ¶ Itē lux inter oīa corpalia maxīe aſſi
milatur luci et'ne. ſicut on̄dit Dio. d̄ di. no.
⁊ maxime in uirtute et efficacia. ergo ſi hoc
totū magis ꝯpetit forme ſubſtantiali q̄ȝ ac
cidentali. uidetur q̄ lux ſit ſubſtantia. ¶
Item nullum accn̄s eſt cā ſubſtantie ſcdē. ſȝ
lux corporis celeſtis eſt principiū educendi
aīam uegetabilem ⁊ ſenſibilem q̄ ſunt fōre
ſubſtantiales. ergo uidetur q̄ ſit ſubſtātia.
¶ Item nullum accn̄s eſt p ſemetipm̄ acti
uuȝ. cū nullum ſit per ſe exn̄s. ergo ſicut p
ſe non eſt. ita etiam nec p ſe agit. ſed corp⁹
luminoſū inq̄ȝtum luminoſū p ſe actiuuȝ ē.
ergo uidetur q̄ lux non ſit ei accn̄s ſȝ ſub
ſtantialis forma. ¶ Item nulluȝ accn̄s facit
gradū ⁊ nobilitatem in rebus ꝰ differentias
ſpecificas. ꝓpter ſui ipſius ꝑticipationē ma
iorem ⁊ minorem. ſȝ corpora mūdi ꝰ q̄ pl⁹
⁊ minus participāt d̄ luce ſunt magis ⁊ mi
nus nobilia. q̄ȝtum ad eſſe ſubſtantiale ⁊ ſpē
differētia ſicut pȝ reſpiciendo gradus i cor
poribus mūdi. ergo impoſſibile eſt lucē eſſe
accn̄s corpori luminoſo. ¶ Cōtra. nihil eſt
d̄ ꝯſtitutiōe accn̄tis niſi accn̄s. ſed lux eſt de
ꝯpōne coloris. cuȝ color non ſit aliud q̄ȝ lux
incorporata. ergo cuȝ color ſit accn̄s. lux eſt
forma accn̄talis. ¶ Item nihil eſt p ſe obie
ctū ſenſus niſi accn̄s. q̄a omne obiectuȝ ſen
ſus ponitur in t'tia ſpē qualitatis. ſed lux ſe
ipſa uidetur ⁊ ꝑcipitur ſenſu uiſus. ⁊ ē illud
quo mediante cetera ſentiuntur. ſic̄ dic̄ Au
guſ. ſup Gen̄. ad lr̄am. ergo lux eſt accn̄s.
Ait enīȝ Auguſ. ſic. uiſus agit pura luce. au
ditus luce incorporata in ſubtiliſſimo aere.
deinde lux mixta in aere caliginoſo. deinde
cū corpulento humore. deinde cū t'rena craſ
ſitudine. ⁊ ſic. v. gradus efficit. ¶ Item qd̄
augetur in aliquo ſalua eius ſubſtātia in na
tura ipm̄ eſt ſibi accn̄s. ſȝ lux augetur i cor
porib⁹ ꝑcipue lumīoſis. ſic̄ dicitur yſa. xxx.
erit lux lune ſic̄ lux ſolis ⁊c̄. ergo lux non ē

ſubſtātia ſed accn̄s. cum ſubſtantia nō reci
piat magis et minus. ¶ Item ſic̄ ignis na
turalr̄ lucet ita etiā naturaliter calet. nec ma
ior uirtus ē in ipſo lucere q̄ȝ calere ſiue cale
facere. ſed caliditas eſt q̄litas accn̄talis ipſius
ignis. ergo ⁊ luīoſitas. ¶ Itē ſi lux i igne ē
forma ſubālis. aut ergo ultimo cōpletiua. aut
citra ultimā. ſi eſt forma ultima ꝯpletiua. er
go uidetur q̄ ignis nō differat a celeſti natu
ra. nec q̄ aliq̄ luminoſa differāt ſpecifica dif
ferētia. Si ē forma citra ultimā. ergo min⁹
eſt forma ꝑfecta q̄ȝ forma ignis ſpecifica. cū
forma ultima ꝯpletiua ſit in re ꝑfectiſſima.
ergo non uidet' q̄ in igne lux ſit nobiliſſima
forma. ſi ergo in celo ē forma ultima. uidet'
q̄ digniora ſiue nobiliora ſint corpora ele
mētaria q̄ȝ celeſtia. qd̄ ſi falſū eſt. reſtat ⁊c̄.
¶ Item in creaturis q̄litas eſt immediatuȝ
principiū actiōis. vn̄ forma ſuſtantialis agit
mediantibus ꝓprietatibus accn̄talibus tanq̄ȝ
inſtrum̄tis. ſed lux eſt immediatū principiū
actionis. ergo uidet' q̄ lux ſit accn̄s. ¶
Rn̄o. ꝑnotandū eſt q̄ in. l'x' q̄ōne ſapientes
opinātur ꝯ̄ria ſapientibus. Quidam eni di
cere uolunt q̄ lux eſt accn̄s corpori lumino
ſo. ſicut ſapia ſiue ſcīa que eſt lux ſpūalis ē
accn̄s ipſi anime. ⁊ ſicut calor eſt accn̄s cor
pori ĉiato. ⁊ ille calor ē accn̄s corpi calido.
Dixerūt enim q̄ ſic ſe habet corpus ad lu
cem ſic̄ aīa ad cognitionē. ⁊ ſicut corpus ter
minatū ad calorem ⁊ ſicut corpus calidū ad
calorem. q̄m per ipm̄ decoratur. p ipam ſē
titur. ⁊ p ipaȝ opatur. iō ſi dicatur forma no
bil'. hoc nō intelligit' q̄ȝtū ad eē primū ſȝ q̄ȝ
tū ad eſſe ſcdm̄. ſic̄ ſcīa ⁊ gracia nobiliſſime
forme ponūtur. q̄uis accn̄a eſſe dicantur. et
ſic pro magna parte rationes euadunt. ſed
q̄m ſacra ſcriptura lucem inter ceteras for
mas pure corporales ꝯmendat. ⁊ catholici
tractatores Dio. in quarto de di. no. ⁊ Au
guſtin⁹ in multis locis. ⁊ philoſophi pricipa
tum opādi in corpibus luci attribuit. iō lu
cem magis eē ſubſtantiā q̄ȝ accn̄s ſentire ui
dentur. Et ideo eſt alia poſitio. q̄ lux ē for
ma ſubſtantalis corporum ſm̄ cuius maio
rem ⁊ minorem ꝑticipationem corpora ha
bent uerius et dignius eſſe in genere entiuȝ
Unde ſi nobiliſſimum corpus ſicut eſt em
pyreum illud eſt precipue luminoſum.

Infimū uero ſicut terra maxime eſt opacū.
Intermedia uero ꝯ ꝙ ſunt magis ⁊ min⁹ no
biliora participant plus ⁊ minus. Et ꝙ o
nia corpora naturā lucis participent. hoc ſa
tis de plano oſtendunt. ꝙ uix eſt corpus o
pacum q̄n per multam terſionem ⁊ politio
nem poſſit effici luminoſū. ſicut pꝫ cum de
cinere fit uitrū. ⁊ de terra carbunculus. Ultra
qꝫ autem harū poſitionū magnoꝝ eſt. ⁊ que
libet eſt ualde ꝓbabilis. nec de facili impro
bari poteſt. Si autēꝫ interius ɔſiderare ueli
mus que iſtarum poſitiōum uerior ſit. inue
niemus ꝙ utraqꝫ haꝝ fūdata fuit ſup aliqd.
verum eſt enim ꝙ lux cuꝫ ſit forma nobiliſ
ſima inter corporalia ſic̄ dicunt philoſophi ⁊
ſancti. ꝯ cuius participationē maiorem ⁊ mi
norem ſunt corpora magis ⁊ minus entia. ē
ſubſtantialis forma. Ueruꝫ eſt etiam ꝙ cuꝫ
lux ſit per ſe ſenſibilis. ſit etiam inſtrumen
tum operandi. ſit ⁊ augmentabilis ⁊ minui
bilis ſalua forma ſubſtantiali. ꝙ ipſa habet
naturā forme accn̄talis. Et ido notandū eſt
ad intelligentiam auctoritatū ⁊ rōnum. ꝙ ſi
cut lux incorporata ē principiū coloris i ip̄o
corpore terminato. qui quidem color eſt ac
cidens ⁊ paſſibilis qualitas ⁊ ſenſu ꝑcipitur.
ſic etiam lux in corpore luminoſo eſt princi
pium cuiuſdā fulgoris. q̄ ad modum coloris
eſt accn̄s. ⁊ mediante quo luminoſuꝫ corpus
actu apphendit̄. Et ꝯ hoc lux dupl'r pōt acci
pi. Uno modo lux dicitur ipſa forma q̄ dat
eſſe corpori lucido ⁊ a qua luminoſum cor
pus eſt principal'r actiuuꝫ. ſicut a primo mo
uente ⁊ regulante. Alio mō lux dicitur eē
fulgor q̄ eſt circa corpus luminoſum. q̄ con
ſeq̄tur exiſtentiaꝫ lucis in tali materia. ⁊ qd
eſt etiam ſenſus obiectum ⁊ operationis in
ſtrumentū. ⁊ ſic eſt accidentale ɔplementū.
Et ſic pꝫ Rn̄o ad q̄onem ꝓpoſitam. patet
etiaꝫ ꝑ pte magna reſpōſio ad obiecta. Ra
tiones enim oſtendentes lucem eſſe ſubſtan
tialem formā ꝓcedunt ꝯ primā uiam. ſic pꝫ
intuenti. Rōnes aūt ad partem oppoſitā ꝓ
cedunt uia alia exēplis q̄buſdam. ad quas ſa
tis d facili rn̄deri pōt. Ad illud eni qd pri
mo obicitur ꝙ lux eſt de ɔpōe coloris. Dici
poteſt ꝙ lux non ē de ɔpōne coloris tanq̄ꝫ
principiū intrinſecum. ſed tanq̄ꝫ principiū ef
fectiuū. cuꝫ accn̄a ſimplicia ſint. forma autē
ſubſtantialis bn̄ poteſt eē principium effecti
uum accidentis. Ad illud qd obicitur.
ꝙ eſt forma ſenſibilis. dōm ꝙ non ſentitur
rōne ſue exn̄tie. ſed rōne fulgoris ul' coloris
eam inſepabil'r ɔcomitantis. maxime ubi ē
uehemētia lucis. Ad illud qd obicitur ꝙ
augetur. dōm eſt ꝙ augmentū illud attendi
tur rōne fulgoris. non rōe lucis que ē forma
ſubſtātialis. Et ſi rōne illius attēderetur ad
huc rō non ualeret. q̄r q̄ꝫuis forma ſubſtan
tialis ꝯ ſe non recipiat magis ⁊ minus. habꝫ
tn̄ intendi ⁊ remitti ꝯ eſſe ipſi⁹ in materia.
⁊ hoc maxime ueꝝ eſt in formis generalib⁹
in q̄bus magis ɔſiſtit ɔmunitas analogie ꝯ
magis ⁊ minus ⁊ pri⁹ ⁊ poſterius q̄ꝫ uniuoca
tionis. Ad illud ꝙ obicitur ꝙ calor non
eſt forma ſubſtantialis calidi. dō ꝙ nō eſt ſi
mile. q̄r non ē tante dignitatis ⁊ pfc̄ōnis for
ma caloris ſicut forma lucis. Et hoc patꝫ. q̄r
forma lucis plus recedit a natura ɔ̄rietatis
corruptiōis ⁊ alteratiōis. Ad illud qd obi
citur ꝙ nō eſt forma ultima in igne. dōm ꝙ
ſi lux ponitur eē forma ſubſtantialis corpoꝝ
ſpē diuerſoꝝ. ut pote celi ⁊ ignis. neutrius ē
forma ultio ɔpletiua. iō ex hoc nō ɔcludit̄ ꝙ
natura elemētalis ſit nobilior celeſti. nec ex
hoc pōt ɔcludi ꝙ alia forā ſit nobilior forā
lucis q̄ꝫuis ſit ulterior. forma enīꝫ lucis non
ponitur in eod corpore cū alia forma. ſicut
diſpoſitio impfecta que nata ē pfici per ulti
mā formā. ſed ponitur tanq̄ꝫ forma et natu
ra omnis alterius corporalis forme conſer
uatiua. ⁊ dans ei agendi efficatiam. ⁊ ꝯ quā
attenditur cuiuſlibet forme corporalis men
ſura in dignitate ⁊ excellentia. Et qd ob
icitur ꝙ forma ultimo ɔpletiua nobilior eſt.
hoc ueꝝ eſt ubi forma illa habet ɔpleri ⁊ pfi
ci per ultimā. ſ. ubi forma ɔmunis hꝫ perfi
ci per ultimā ⁊ ſpecialem. Uel dōm ꝙ hoc
ueritatem hꝫ ubi utraqꝫ forme. ſ. ɔmunis ⁊
ultima ē in ſuo potiſſimo eē. ſic aūt lux non
eſt niſi in celeſti corpore. Ad illud qd obi
citur ꝙ eſt immediatū principiuꝫ operandi
dōm ꝙ illud nō cogit neceſſario ut uidetur.
Forma enim ſubſtantialis ꝑ ſe agere uidet̄.
ſꝫ q̄r exēplū hui⁹ nō de facili ıuenit̄ in aliis.
q̄ꝫuis n̄ irrōnabil'r credat̄ in forā luciſ eē poſ
ſibile cuꝫ ſit maxīe actia. ɔcedi pōt ꝙ q̄ꝫuis
lux iteri⁹ pficiēs ſit ſbālis forā. tn̄ fulgor ille

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quo corpus illud inſtrumētaliter opatur. ſen
titur ⁊ deputatur ad naturā accidētis. ſicut
predictum eſt pertinere. non indocte credi
poteſt.

QOnſequēter queritur de lucis
effectu ⁊ irradiatōne. Et circa
hoc querunt̄ duo. Primo q̄rit̄
Utrū lumē quod emittit̄ a cor
pore luminoſo ſit corpus. an qualitas corpa
lis. Scđo dato ꝙ ſit qualitas. eſt q̄ſtio vtꝝ
ſit ſubſtātialis vel accidentalis.

QIrca primū ſic ꝓceditur. ⁊ oſtē
dit̄ prio ꝙ lumen qđ exit a cor
pore lumioſo ſit corpus. Om̄e
quod per ſe mouetur localiter
⁊ dimēſiue eſt corpus. ſ3 radius ſiue lumen
egrediens a ſole mouetur localiter. utpote
ab oriente in occidentem. ergo tam radius
q̄3 lumen eſt corpus. ¶ Item nihil repercu
titur ⁊ repellitur a corpore niſi corpus. im
poſſibile. n. eſt non corpus corpe moueri. ſ3
lumis ⁊ radioru3 fit repercuſſio ad corpus
opacum. ergo tam lumen q̄3 radius ē cor
pus. ¶ Item impoſſibile eſt eē cōfractōne3
⁊ interſecatōnem niſi corpoꝝ. ſed ex reper
cuſſione lumis ad ſpeculum cōcauū fit radi
orum interſecatō ⁊ cōfractō. ergo uidet̄ ꝙ
tam lumen q̄3 radius ſit corpus. ¶ Itē om̄e
qđ habet trinam dimēſionē ē corpus. ſed lu
men in medio h3 trinā dimēſionē. q̄a diffū
ditur ſm omē3 poſitōnem. ⁊ nec tātū eſt in
ſuperficie. imo etia3 penetrat aere3 uſ3 ad
ꝓfundum. ergo uidetur ꝙ lumen in medio
ſit corpus. ¶ Item eſto ꝙ ſol eſſet ⁊ circa
ip̄m eſſet ſpacium uacuum. cum ſol potens
ſit ex uirtute lucis abſq3 adiutorio extrinſe
co lumen ſuum diffundere niſi hēat reſiſtēs
⁊ in illo ſpacio uacuo nullam hēat reſiſtētiā
ibidem lumen ſuum diffunder3. ſ3 lumē nō
eſſet in aliquo corpe ſubſtituēte. ergo uidet̄
ꝙ eſſet ſubſtantia p ſe ens ⁊ nō ſp̄uali hoc
cōueniat. ergo corporali. ¶ Item qđ pōt
generare corpus eſt corpus. ſed lumē diffū
ſum i medio poteſt generare corpus. ſcilic3
ignem p ſui multiplicatōem. ergo lumen in
medio eſt corpus. Cōt. Phūs ſcđo đ aīa. Lu
men nec ē corpus nec ē defluxus corpis. ¶
Item hoc rōne uidetur p ſuum oppoſitum.
Lumen opponitur tenebre principaliter. ſi
ergo priuatō non eſt corporis ſed forme. lu
men non eſt corpus. ſ3 forma. ¶ Ite3 hoc
uidetur per motum. Nullum enim corpus
mouetur ſubito ſm locum. ſed lux ſubito
alterat quia in inſtanti ab oriente uenit ad
occidens. ergo lumen non eſt corpus. ¶ Si
dicas ꝙ non ſubito mouetur ſed repente
hoc non poteſt ſtare ſm Philoſophū. q̄a ſi
repente. i. impceptibiliter in aliquo ſpacio. i
maiori ſpacō poſſet ſentiri ſucceſſiue. ſicut
patet in ſono. ⁊c. ¶ Item nullū corpus ue
locius mouetur q̄3 corpus mobilis primi p
eo ꝙ ille motus eſt perfectiſſimus omniu3
motuum. ideo uelociſſimus. ſed lumen ab o
riente in occidens multo citius mouetur q̄3
moueatur orbis primus. quia lux in inſtanti
⁊ illud ſaltem in. xii. horis. ergo lumen non
eſt corpus. ¶ Item nullum corpus ſimul et
ſemel mouetur ad partes oppoſitas. ſed lu
men ſimul ⁊ ſemel mouetur ad ptes oppoſi
tas. quia diffunditur ſurſum ⁊ deorſu3. ⁊ an
te ⁊ retro. ⁊ a dextris ⁊ a ſiniſtris. ergo non
pōt eſſe corpus. ¶ Item impoſſibile ē duo
corpora impmixta ⁊ non ſeſe augmentan
tia eſſe ſimul. ſed lumen cum aere eſt imp
mixtum. ⁊ ipſum aerem non augmentat et
tamen eſt ſimul. ergo non eſt corpus. ¶ ꝙ
autem impoſſibile ſit duo corpora eſſe ſi
mul. Et Philoſophus dicit ⁊ ad hoc ſunt ra
tōnes que poſſunt omitti ad preſens. quia
inducentur in quarto ubi agitur de penetra
bilitate corporis glorioſi. ¶ Item nullum
corpus habet ſuum eſſe in fieri continue.
ſed lumen in aere habet ſuum eſſe in fieri.
quia continue egreditur a ſole ſicut dicit
Aug. ergo impoſſibile eſt corpus eſſe. ¶
Item ſi lumen eſt corpus. aut eſt ex aliquo
aut eſt ex nihilo. Si ex nihilo ergo eſt a cre
atōne. ergo lumen eſt a ſolo deo cum ipius
ſit creare. Si ex aliquo q̄ro ex quo. aut ex
corpore a quo cauſatur. aut ex corpore in
quod ſuſcipitur. ¶ Conſtat ꝙ non ex cor
pore in quod ſuſcipitur. quia lumen non
producitur ex ipſo aere. tunc enim ibi
poſſet manere recedente ſole. ¶ Si ex
corpore a quo cauſatur. ergo uidetur ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

corpus luminoſuꝫ in emiſſione lumis aliq̄d perdit de ſua ſubſtantia ⁊ materia. ⁊ ita uidetur ꝙ iam ſol deberet eſſe conſumptus. ¶ R. Ad predictorum intelligētiam ē notandum ꝙ circa hoc quattuor fuerūt opiniones. ¶ Quidam enim dicere uoluerunt ꝙ tam lumen q̄ꝫ radius in medio corpus eſt. ⁊ egreſſus ipſorum radiorum ab ipſo ſole ē ſicut egreſſus riuuloruꝫ a fonte. Sicut eniꝫ a fonte procedunt riuuli qui ſunt corpora ⁊ eiuſdem nature cum fonte. ſic dicunt eē in radiis ⁊ ſole. ¶ Et ſi tu obiicias eis ꝙ ſubſtātia ſolis ⁊ aliorum luminariuꝫ iam eſſet pene conſumpta. Rn̄dent ꝙ ſicut nō conſumitur ſubſtantia fontis. pro eo ꝙ ſicut fit emiſſio. ita fit ⁊ reſtauratō. Sic dicūt ꝙ non conſumitur ſubſtantia ſolis pro eo ꝙ ſicut exterius emittit lumen ſuum inferius. ſic v̓tutes radiorum. Uapores ad ſe trahit ſuperius ex quibus reſtauratur. ſicut corpus alimento. adeo ut nec deficiat. nec decreſcat. Et hoc uidetur ſenſiſſe Seneca. Poſitō tamē illa eſt ꝯ phiam que dicit corpa celeſtia eſſe oīno incorruptibilia. ¶ Scḋa uero poſitō ē ꝙ lumen eſt corpus. ⁊ ſimiliter radii. ⁊ proceſſus ipſorum radiorum a ſole eſt ſicut ramorum a radice. maxime ſi ita eēt ꝙ ſtatim radix poſſet ex ſe producere arborem adiuta diuina uirtute. ſicut forte fuit i prima rerum condictōne. ⁊ ſicut radix non diminueretur ſi ita produceręꝫ arborē. ⁊ tamen dicerent ſemp rami ab illa radice exīr non quia de nouo egrediantur. ſꝫ q̇a cum ſua origine continuātur. ſic dicunt ⁊ i ſolis radiis ſe habere. Cum. n. deus ſolem tanq̄ꝫ originem ⁊ pricipium lumis fecit. ſimul cuꝫ hoc ramificatōem radioruꝫ ſibi dedit. ⁊ ſol continue dicitur illos radios emittere. quia illi radii nunq̄ꝫ ſepantur a ſua origine. ſꝫ ſicut ſol mouetur ſic radii circūferunt̓. nō noui generant̓. Eoſdē. n. radios quos emiſit a principio ſuper terram. emittit etiam ⁊ nūc Sꝫ eſto ꝙ ſol obſcuraretur. ſicut in paſſiōe xpi creditur eſſe factum. tūc uidet̓ ꝙ oporterꝫ extunc radios renouari. ⁊ ita de nouo creari ſi corpora eſſent. ¶ Tercia poſitio eſt ꝙ tam lumē q̄ꝫ radius in medio corpus eſt. ⁊ productio eius quantum ad formam ē a ſole. quantum uero ad materiam ē a creatore. Dicunt. n. ꝙ hoc ſpectat ad perfectōeꝫ uniuerſitatis. ut ſicut eſt aliqua creatura q̄ quantum ad materiam ⁊ formaꝫ imediate eſt a deo vt angelus. Quedam eſt que quātum ad formatōnem eſt a deo immediate. ⁊ quantum ad materiam eſt a natura vt homo. Sic etiam tercium genus eſt ꝙ quātuꝫ ad formam eſt a creatura. ⁊ quantuꝫ ad materiam a deo. ſed illud non uidetur probabile. cum deus nūq̄ꝫ creet materiam preter formam aliquam. Licꝫ autem quelibet harū trium poſitōnum dicat aliquid improbabile circa originem luminis ex lumine. omēs tamen ꝯmuniter improbant̓ per hoc qḋ dicūt lumen in medio eſſe corpus. tum propt̓ ipi⁹ diffuſionem que ſubita eſt. tum etiam propter coexiſtentiam cum aere que impmix̄ eſt. tum etiam propter ipſius productōneꝫ que nec eſt ex materia. nec unq̄ꝫ ſeparatur ab eius exiſtentia. imo ſicut continue ē ita continue generatur. vt dicit Aug. ꝙ lumen habet permanētiam per cōtinuam ſolis influentiam. ¶ Et ideo eſt quarta poſitō concors ratōni ⁊ phie. ꝙ lumen ⁊ radius ſi nominent illud preciſe quod a luce habꝫ ortū nec eſt corpus. nec corporis defluxus ſicut ratōnes ad hoc inducte oſtendūt. Si autem dicatur radius aer illuminatus ſꝫm diametꝝ ⁊ lumen aer illuminatus ſꝫm profundū. Sic iſto modo radius ⁊ lumen poterit dici corpus. prout tamē ꝑprie accipit̓ lumē ⁊ radi⁹ i medio corp⁹ n̄ ē. ¶ Ad illō ergo qḋ prio obicit̓ ꝙ mouet̓ localit̓. Dō ꝙ ſicut uidem⁹ i ſpē gērata a color̄ ꝙ duplr̄ mouet̓. ⁊ unus mot⁹ ē p diffuſiōeꝫ pcedēdo a corpe obiecto uſꝫ ad ſpeculū. Ali⁹ aūt mot⁹ ē ſꝫ ꝙ vr̄ moueri i ſpeculo ad motū corpis obiecti. ⁊ prim⁹ n̄ ē mot⁹ localis ſꝫ gn̄ratōis. Scḋo uero motu n̄ mouet̓ p ſe. ſꝫ p accn̄s. Sic intelligēdū ē i ꝑpoſito ꝙ mot⁹ lumis q̇ ē p egreſſuꝫ ipſius a corpe lucido n̄ ē ꝑprie loci mutatio. ſꝫ magis luis gn̄ratō ⁊ diffuſio. ⁊ hoc pꝫ ex hoc ꝙ fit ſubito i ſpacō q̄ſtūcūq̄ꝫ magno. Mot⁹ uero ali⁹ q̇ ē p delatōeꝫ ipoꝝ radioꝝ ſup t̄rā cū ipſo ſole. iſte ē ſolū p accn̄s. ſicut mouet̓ v̓tus ipſa ad motū ſui pricipii influentis. ⁊ tamē uirtus corpus non eſt. Sic intelligendum eſt de lumine quod ſe habꝫ ad corpus luminoſum per modū v̓tutis iſluxe.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

vnde Damaſ. dicens. Propter lumē quod
ex ipo prouenit lucere ignez. ⁊ nō ponimus
miniſteriale organū ignis eſſe qḋ ex ipo eſt
lumen. ꝟtutem uero magis naturalē. ¶ Ad
illud quod obicitur ꝙ radii repercutiūtur a
corpore. dō ꝙ repcuſſio alicuius ab aliquo
pōt eſſe duplex. quedam ex colliſione duo
rū ſibi inuicem obuiātium. ſicut pila repcuti
tur a pariete. quedam ex ineptitudine pati
entis ad ſuſcipiendum virtutem agentis. ⁊
ſic repcutitur radius a corpore opaco. Sol
eniꝫ ſiue quodcūqꝫ aliud corpus luminoſuꝫ
habꝫ ꝟtuteꝫ diffūdendi lumē uſqꝫ ad aliqḋ
ſpacium determinatū. cum ſit ꝟtutis finite.
⁊ q̄diu ſe protēdit illa uirtus multiplicat lu
men ſi ſuſceptibile ſit idoneum. Cuꝫ uero
ante termiatōem illius ꝟtutis obuiat aliqḋ
corpus qḋ nō eſt idoneū ad eius ſuſceptio-
nem. hoc ipſo ꝙ lumē nō poterat ſe multi
plicare in anterius. multiplicat ſe retrorſum
nō ex uirtute corpis reſiſtētis. ſꝫ ex uirtute
primi mouentis. vñ cū ſit repercuſſio radii
in aqua mota a qua mouetᷣ radius. nō quia
aqua ſit principiū mouēs. ſꝫ prima ꝟtus ra
dium ꝓducens. que occaſione accepta ab a-
qua poterat radium reflectere. ⁊ occaſione
accepta ab eadem pōt reflexionē uariare. ⁊
ita radium mouere. ¶ ꝙ enim dicitᷣ Impoſ
ſibile ē nō corpus a corpore repelli. dō ē ꝙ
ſi aliqḋ eſt ita nō corpus ꝙ ſit ſpūs hoc ue
rum eſt. ſi aūt eſt ita nō corpus ꝙ qḋem in
diget corpore deferēte. ſic abſqꝫ dubio re-
pelli pōt. ſicut predictū ē in lumie. Et mani
feſtum eſt in imagine que relucꝫ in ſpeculo
ꝓpter appoſitōnem plumbi cū nitro qḋ eſt
corpus opacum. ſi. n. eſſet ſolūmodo nitrū
per ſe quod eſt corpus peruium. tranſiret
ſpecies ⁊ non rediret ad oculum. ſicut patet
per ſenſibile experimentū. ¶ Ad illud qḋ
obicitur ꝙ fit interſectō ⁊ confractō radioꝝ
dō ꝙ hoc dicitur rōne aeris coniūcti qui ex
uirtute radiorum ibi cōcurrentiuꝫ habꝫ ſub
tiliari ⁊ moueri. ⁊ rōne illius dicuntur etiam
radii confringi dum ex multiplicatōne ſꝫm
oppoſitas uias per ꝓgreſſum ⁊ regreſſum
fit quedam multiplicatō ⁊ aggregatō lumis
⁊ ſubtiliatō aeris circa corpus terſum ex q̄
contingit effectum calorem radii intendi. ⁊
ignem ibidem ꝑ caloris intenſionem exuetᷣ
ſic ſubtiliato generari. ¶ Ad illud qḋ obici
tur ꝙ lumen hꝫ trinam dimēſionē in medio
Dicēdum ꝙ dimēſionē pōt aliquid habere
dupliciṫ. vel in ſe. vel in rōne eius in quo ē
Si ex ſe ſic eſt corpus. Si aliūde non opor
tet. ſic. n. habet trinā dimēſionem albedo i
ceruſa ⁊ niue que ſunt albe intra ⁊ extra ¶
Ad illud quod obicitur ꝙ ſi circa ſolē eſſet
uacuū qḋ illumiaret. dō ꝙ licꝫ aliqui hoc di
xerint tn̄ non uidetur uerum nec probabi-
le. Phūs. n. ꝯ̄rium ſentit in ſcḋo de aia cum
dicit ꝙ per uacuuꝫ nō eſt uidere. Et Aug.
ſimiliter in. xii. conf. in principio dicens ſic
vbi lux eſſet ſi eſſꝫ. niſi ſupeſſet luminādo
uel illuſtrando. ¶ Ratio etiam ē contra hoc
quia cum lumen ſit forma corporalis indi-
get medio deferente. ¶ Et ſi tu queras qḋ
impediat. Dico ꝙ hoc non eſt propter ꝑ
ſentiam impedimenti. ſꝫ propṫ abſentiā ad
iutorii. ſicut ſi aliquis habens magnam fa
mē ⁊ carens cibo nō pōt cōmedere. nō quia
impediatur. ſed quia non adiuuatur. ¶
Ad illud quod obicitur ꝙ lumen generat
corpus. Dicendum ꝙ lumen non agit pro
pria uirtute. ſed uirtute corporis luminoſi.
Corpus autem luminoſum non educit cor
pus quantum ad materiam. ſed ſolum quan
tum ad formam. ⁊ ideo cum lumen ſit id ꝑ
quod agit non oportet lumen eſſe corpus.
ſed ſufficit ꝙ ſit forma corpalis.

SEcundo queritur Utruꝫ lumē
ſit forma ſubſtantialis uel acci
dentalis. ¶ Et ꝙ ſit forma acci
dentalis uidetur. quod aduēit
iam completo in eſſe eſt accidentale. ſed lu
men aduenit aeri iam completo in eſſe. er
go eſt accidentale. ¶ Item quod adeſt
et abeſt preter ſubiecti corruptionem eſt
accidens. lumen adeſt ⁊ abeſt preter aeris
corruptionem quod eſt ſubiectum eius. er
go ⁊c. ¶ Item ſicut ſe habet color ad cor
pus terminatum ita ſe habet lumen ad cor
pus tranſparens. ſed color eſt accidens in
corpe termiato. ergo lumē ē accñs i corpoꝛ
tranſpnti. ¶ Itē ſi unū oppoſitoꝝ in ſubiecto
exñs ē accñs ⁊ reliquū ē accñs. ſꝫ obnubilatō
accidit ipſi aeri. ergo pari rōe ⁊ illumiatio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Contra. Impoſſibile ē duo accidētia eiuſ
dem ſpeciei eſſe in eodem ſubiecto. quia
accidens numeratur per ſubiectum in quo
eſt. ſed duo lumina ſicut dicit Dionyſi⁹ ſūt
in eodem aeris medio. ergo impoſſibile eſt
lumen eſſe accidens aeris. ¶ Item accidēs
cum generatur ex propriis principiis ſub
iecti habet ortum. ⁊ cum reſoluitur reſolui
tur in ſuum ſubiectum. ſed lumen nec educi
tur ex aere nec reſoluitur in aerem. ergo lu-
men non eſt accidens aeris ⁊ conſtat ꝙ eſt
in aere. ergo ſi eius non eſt accidens nullius
eſt accidens. ¶ Item nullum accidens trāſit
a ſubiecto in ſubiectum. ſed radius mutatur
ab una parte aeris in aliam. ⁊ lumen ſimili-
ter. ergo lumen accidens eſſe non pōt. ¶
Item nullum accidens manet imobile mo-
to eo in quo eſt. ſed radius manet immobi
lis moto aere. ergo radius accidens non eſt.
¶ Si tu dicas hoc eſſe propter hoc ꝙ lumen
in medio habet eſſe ſpirituale ut idolum.
Obicitur contra hoc. quia radius et lumen
habet ibi operatōnem naturalem ⁊ princi-
pium operatōnis naturalis. ergo uidetur ꝙ
ſit ibi naturaliter ⁊ concrete. non ſpirituali
ter ⁊ abſtracte. ¶ R. Ad predictorum in-
telligentiam eſt notandum ꝙ circa hoc tri-
plex eſt modus dicendi. quoruꝫ quilibꝫ ſup
ponit lumen in medio eſſe formā ſiue qua-
litatem aliquam. ¶ Quidam enim dicunt
ꝙ lumen in medio eſt ſubſtantia. exiſtit ta
men in medio per modum accidentis. quia
non eſt ipſi aeri ſubſtantialis. Et hoc dicūt
propter hoc ꝙ generatō luminis a luce eſt
ſm viam vniuocatōnis. ⁊ ideo cum lux ſit
forma ſubſtantialis in ſuo fonte dicunt lu-
men ſubſtantiam eſſe in medio licet modū
eſſendi habeat accidentalem. maxime cum
luminis ⁊ lucis non uideatur alia eſſentia eē
ſed ſolum differre uideantur per modū eēn
di. ſed quia lumen in medio eſt illud quod
potiſſime ſentitur ⁊ facit alia ſentiri ¶ Ideo
eſt ſecunda poſitō ꝙ lumen in medio acci-
dens eſt. non enim cauſatur a corpore lumi
noſo niſi inquantum fulgidum eſt. ⁊ ita eſt
accidens per compatōnem ad principium a
quo. Dicūt etiam ꝙ eſt accidens per com-
patōnem ad ſubiectum in quo. quia adueit
iam completo. ⁊ poteſt adeſſe ⁊ abeſſe pre

ter ſubiecti corruptōnem. ⁊ ita plenam ratō
nem accidentis habet lumen in medio. non
tamen per compatōnem ad idem. Accidens
enim habet comparari ad ſubſtantiaꝫ ſicut
ad ſubiectum ⁊ cauſam. Lumē uero etſi bis
duobus modis habeat compari ad ſubſtan-
tiam non tamen ad eandem. quia ad aerem
compatur ſicut ad ſubiectum quia eſt in illo
Ad corpus luminoſum ſicut ad principium
quia eſt ab illo. Sed quia lumen prout eſt
in medio exiſtens habet ſeipſo ſentiri. ita
ꝙ poſitum ſupra ſenſum. ſenſum facit. et
item in eadem parte medii habet ſine con-
fuſione multiplicari ſm poſitōnem Diony
ſii. ¶ Ideo eſt tercia poſitō ꝙ lumen in me-
dio nec eſt ſubſtantia nec accidens proprie.
non enim habet ibi eſſe naturale ⁊ materie
concretum. ſed ſpūale ⁊ abſtractum. vnde
dicunt ꝙ ſicut compatur ſpecies coloris in
medio ad colorem exiſtentem in corpore
obiecto. ſic lumen in medio ad lucem exiſtē
tem in corpore luminoſo. ſed cum lumen ī
medio non ſolum habeat operatōnem ſpi-
ritualem in anima. ſꝫ etiam naturalem ī cor
pora naturalia. nō ſolum uidetur eſſe ī aere
per modum ſpūalem ſiue etiam ibi p mo-
dum habitus ſed etiam aliquo modo eē na
turale. ⁊ ita uidetur ꝙ illud non ſufficiat di-
cere q̄uis uideatur eſſe ualde uериſimile.
Propterea intelligendum eſt ꝙ omēs mo-
di predicti aliquid ueritatis in ſe cōtinēt. Et
ex omnibus his elicitur una ueritas integra
qđ patet ſic. Lumen enim in medio dicit v-
tutem actiuam egredientem a corpore lumio
ſo per quam corpus luminoſuꝫ agit ⁊ ipri-
mit in hec inferiora. ⁊ hec eſt uirtus ſubſtā-
tialis ipſi corpori. ⁊ ƀ hac oñdit Damaſ. ꝙ
lumen qđ eſt ex igne nō eſt aliquid miniſte
riale ipſius ignis uel accidentale. ſed virt⁹
ei ꝯnatural' ⁊ ꝯſubſtātial' ſicut pꝫ ī auctorita
te iducta ī pcedēte ꝓblēate. ⁊ hec vt⁹ ñ ē ſē
ſu pceptibil'. nec ſolūmō opat' ī ſēſū uiſus. ſꝫ
etiā facit ad eductōeꝫ oīm ſēſuū ī actu ſicut
dicit Aug. vii. ſr Ge. ad lr̄aꝫ. qđ hitū ē in q̄
dā auctoritate pri⁹ iducta. Sic etiā dn̄t pl̄i
ꝙ corp⁹ celeſte mediāte ſuo luīne īfluit uſꝫ
ad ꝓfūdū t̄re ubi mīeralia corpa gn̄rari hn̄t
⁊ q̄ſtū ad hoc uerꝫ dicit q̄ dn̄t ꝙ lumē dicit
ſubſtātiam accidentaliter ad aerē cōparatꝫ.

ſicut virtus agentis ad deferēs quodāmo-
do accidentaliter compatur. Non ſoluꝫ au
tem lumen dicit illam vim actiuam quā ñ
percipit ſenſus. ſed etiam quādam qualita
tem ſenſibilem qua ſenſus uiſus efficit̄ ſen
tiens in actu. ⁊ illa eſt qualitas accidentalis
in tercia ſpecie qualitatis. Et ſm hoc dicit
Auicēna in libro de ſufficientia naturali ꝙ
lumen eſt affectio corporis habentis lucem
cum oppoſitum fuerit illi. ſ. puium. Et ſic
uerum dicebat illa ſecunda opinio que dice-
bat lumen eſſe accidens nō ſolum per com-
patōnem ad aerem in quo recipitur. ſꝫ etiaꝫ
in compatōne ad corpus a quo cauſatur. q̇a
ab ipſo oritur inquātū ipꝫ eſt fulgidū ⁊ ha-
bet eſſe obiectim ſenſus. ſm autem utrāqꝫ
iſtarum naturaruꝫ in lumine repertaruꝫ lu-
men ad aerem compatur ⁊ nō ſicut ad pri-
muꝫ ſubiectum. ſed ſicut ad deferens et ad
medium. ⁊ ideo per compatōnem ad ipſum
aerem non habet moduꝫ exiſtendi naturali
ter ſed per modum habitus. nec eſt forma
naturalis ſed potius ſimilitudo eius. Sicut
ſpecies in medio non eſt proprie color ſꝫ ut
color ſiue ſimilitudo coloris. maximam ta-
men habet approximatōnem ad illū ⁊ adeo
illi innititur ut nō indigeat principio extrin
ſeco ex quo educatur. Vnde lumen ī medio
non habet principium materiale ex quo. ſꝫ
potius originale a quo fluit ⁊ ad quod etiaꝫ
redit cum in medio deſinit eſſe ſicut dicitur
de ſimilitudine. Et hoc modo dicit ꝯmenta
tor ſuper ſc̄do de anima ꝙ lux eſt habitus
diaphani. ⁊ ꝙ eſt in ipſo ſicut intentio vel
ſpecies vel ſimilitudo. ⁊ quātum ad hoc ue
rum dicebat tercia opinio. Ex his ergo pa
tet ꝙ lumen in medio inquātum dicit vim
actiuam dicit ſubſtantiam habentem modū
accidentis. Inquantum dicit qualitateꝫ ſen-
ſibilem dicit accidens. ſed accidens illud re-
latum ad aerem non habet plene ratōneꝫ ac
cidentis naturalis ſed ſimilitudinis uel intē-
tōnis. quia eſt ibi non ſicut in ſubiecto ſu-
ſtinente ſed ſicut in deferente. Ex his pa-
tent ratōnes ad utrāqꝫ partem. ¶ Quod
autem obicitur qđ aduenit iam completo ⁊
recedit preter ſubiecti corruptōnem. hoc oñ
dit ꝙ habet modum accidentis ſm ꝙ eſt in
medio. ¶ Qđ uero obicitur qđ ſe habꝫ ad
modum coloris ⁊ eſt qualitas ſenſibilis. dē
lumine loquitur ſm ꝙ in ſe habet naturam
accidentis. ¶ Ratōnes uero ad oppoſitum
que probant ꝙ non ſit accidens quia nō nu
meratur a numeratōne ſubiecti. quia ñ mo
uetur ad motum aeris. quia non cauſatur ab
aere nec reſoluitur in aerem. concludunt ſo
lum ꝙ non habet ibi plene ratōnem accidē
tis naturalis. quia accidens compatur ad il-
lud in quo eſt ſicut ad ſubiectum ⁊ cauſam
et qđ etiam ſuſtinetur ⁊ dependet ab eo in
quo eſt principaliter ⁊ ei cōiungitur inſepa
rabili uinculo. hoc autem non eſt in propoſi
to quia lumen quāuis ſit in aere cauſat̄ tñ
a corpore luminoſo ⁊ ab illo principalit̄ de-
pendet. nec eſt in aere ſicut in ſuſtinenti ſed
ſicut in deferente. Et ideo duratōnem ⁊ mu
tatōnem ⁊ numeratōnem potius recipit a
lucido influente q̄ꝫ ab aere ſuſcipiente. Et
ob hoc dicit Dionyſius plura lumina eſſe in
eodem medio inconfuſa. ⁊ conuelli ſiue ſe
parari abinuicem ſm abſentatōnem corpo
rum illuminātium. Diſtinctio enim iſta eſt
propter continuatōnem luminum cum ſua
origine a qua procedunt naturaliter. ⁊ vir
tute eius agunt quāuis in medio ſint quo
dāmodo ſpūaliter ⁊ abſtracte. Et ſic cetera
circa hoc queſita iam patent.

In parte iſta ſunt dubitatō
nes circa litteram. Et pri
mo dubitatur de hoc quod
dicit ꝙ in myſterio factum
eſt ꝙ dies computatur de
ueſpera in ueſperam. ¶ Contra hoc enim vi
detur. quia ad ieiunii obſeruantiam oportꝫ
ieiunare diem precedentem cum nocte ſe
quente. ¶ Item uidetur ꝙ non congrue ſi
gnificetur myſterium redemptōnis compu
tando diem a ueſpera in ueſperam imo po
tius in prima computatōne dierum. quia
xp̄us a tenebris nos ꝑduxit ad lucē. ¶ R.
dō ꝙ duplicem modum cōputandi diem ac
cipimus in ſcriptura. Primus in quo dies ꝑ
cedēs copulatur nocti ſequēti. et hoc quod
fuit in prima dierū enūeratōne in quo ut di
cit Magiſter preſignabatur lapſus futur⁹ a

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

luce gratie. i tenebris culpe ¶ Alius mod⁹
computandi dies attenditur in ſolennitatuꝫ
cuſtoditōne in quo nox precedēs ꝯnumerat'
diei ſequenti. et hoc uult dicere a ueſpera in
ueſperam ut precedat nox ⁊ ſequatur dies.
q̄a eramus aliquādo tenebre. nūc autēꝫ lux
in domino. ¶ Et qḋ obicit' de obſuātia ieiu
niorum. dō ꝙ temp⁹ ieiunii ꝯpetit tempori
miſerie. et iō computatō diei in obſeruatōe
ieiunii debet fieri ſm cōformitatem ad diſti
ctōnem temporis primi in quo erat prefi-
guratō lapſus humani. ¶ Et qḋ obicit' ꝙ
nō debet terminari a ueſpera in ueſperā. dō
ꝙ prima ueſpera ponitur ibi inquātū ē pri
cipiū noctis. ⁊ ſcda inquātū finis diei. ⁊ ita ꝑ
nocte ⁊ die. Licet autem he due diſtinctio-
nes in ſcriptura maxime exprimātur. q̄ttu
or tamē modis ſm diuerſoꝝ computatōes
dies conſuerūt diſtingui. Greci. n. compu-
tāt diem a mane in mane. q̄a tūc primo ap-
paret Sol. Hebrei uero a ueſpera i ueſpe
ram. quia tunc incipiūt ſolenniſare. Aſtro-
nimi uero a meridie in meridiem. q̄a tunc
eſt Sol in maiori uirtute. Sancta eccleſia a
media nocte uſqꝫ ad mediam noctem. quia
tūc natus eſt xp̄us. Unō uerſus. Mane diē
greca gens incipit. aſtra ſequētes In medio
lucis. iudei ueſpere. ſancta Inchoat eccleſia
medio ſub tempore noctis. ¶ Item querit'
ō hoc qḋ dicit ō illa luce. aut de ea erat cor
pus Solis formatuꝫ. aut erat in ea p̄te ce-
li in qua ſol eſt. ¶ Nam primū uidetur eē fal
ſum. quia non eſt ordo de perfecto ad imp
fectum. ſed lux illa perfectiſſima erat ſicut
dicit Damaſ. ꝙ opera prime diei perfectio
ra ſunt. ¶ Item textus uidetur eſſe contra
rius. Dicitur. n. ibi vidit deus lucē ꝙ eſſet
bona. Et Aug. explanat Uidit. i. placuit uo
luntati dei ut pro modo ſui generis mane-
ret ꝙ placuit ut fieret. ergo adhuc manꝫ in
ſeipſa lux illa. ¶ Item ſi ſol factus ē de illa
luce vnde facta ſunt alia luminaria. Si tu
dicas ꝙ de illa luce tunc uidetur ꝙ una ps
illius corporis lucis ceſſit in corpora lumio
ſa que ſunt ſupra ſolem. ⁊ in corpora lumi-
noſa que ſunt infra ſolem. ergo ſi nullū cor
pus habet moueri oppoſitis motibus. nul-
lum etiam corpus celeſte per naturam ha-
beat moueri motu recto ſꝫ orbiculari. vide

tur ꝙ prima luminarium productō fuerit ꝑ
uiolentiam ⁊ preter naturam. ¶ Item ꝙ nō
poſſit in ea eſſe parte in qua eſt ſol. vīdetur
primo. quia duo corpora non poſſunt eſſe
ſimul. Scdo uero q̄a ſol ſufficiēter illūinat.
ergo uidetur ꝙ lux illa ſit ibi fruſtra. ¶
Reſponſio. Dicēdum eſt ꝙ cum queritur
quid de illa luce factum ſit. quattuor mo-
dis ad hō. conſueuit reſponderi. quorū du-
os Magr̄ tangit in littera. ¶ Primus eſt ꝙ
luminaribus celi factis illa redūt in preiace-
tem materiam. quia non erat facta niſi ad
faciendam quandam diſtinctōnem dierum
ſemiplenam qua perfecta inde redūt unde
ſumpta eſt. Sed hec poſitō eſt contra ratō
nem ⁊ contra litteram ꝙ deus deſtruat ope
ra ſex dierum principalia vel ꝙ ſineret pe-
rire. ¶ Secundus modus dicendi eſt ꝙ lux
ſimpliciter manet in forma ſua non mutata
nec diſcernitur quantum ad ſenſum propt̄
coniunctōnem ſui ad ſolem. Nec tamen eſt
fruſtra. quia ipſius ſolis auget effectum. Sꝫ
quia difficile eſt aſſignare quem effectuꝫ ha
beat cum ſole. Ideo eſt tercius modus di-
cendi ꝙ ex ipſa factus ſit ſol. et in eo ſalua-
tur tanq̄ꝫ in re eiuſdem generis. ſed quoni
am non uidetur ſcriptura exprimere ꝙ de
us poſt primum diem produxerit nouaꝫ lu
cem ſed ſolūmodo luminaria diſtinxit. Ideo
eſt quarta opinio ꝙ ex illa luce facta ſunt
corpora luminoſa intra que principatum te
net ſol. Nec fuit ibi aliqua uiolentia. quia
unaqueqꝫ creatura eum locum accipiebat
quem ſibi dominus per naturam deputa-
bat. ¶ Et ſic patent obiecta. quia nec fuit il-
lius lucis corruptio. nec etiam uiolentia. ſed
quedam maior ⁊ perfectior diſtinctio ¶
ꝙ autem dicit Damaſcenus Opus prime
diei fuiſſe perfectiſſimum. Hoc dicit per
comparatōnem ad alia corpora que a luce
habent recipere influentiam. non per com
paratōnem ad luminaria que ex ipſa luce
ſunt formata. ¶ Item queritur de hoc
quod dicit. Dixit deus fiat ⁊c. Non tem-
poralis nec ſono uocis. ſed in uerbo dei co
eterno. ¶ Uidetur enim hoc eſſe falſum. ſta-
tim enim cum dixit deus res facte ſunt. ſi
cut dicit' i pſalmo Dixit ⁊ fcā ſūt. ergo cū ꝑ
ductō rerum ſit t̄palis. dictio non fuit et̄na.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item dictõne eterna non dicit deus niſi
ſemel. ſicut dicitᷣ in pſalmo Semel locutus
eſt deus. ſed cũ produxit opa. vi. diez in p
ductõne cuiuſlibz opis dixit. ergo illud dice
re nõ ē eternũ ſiue generare ſiliũ. ¶ Si tu
dicas ꝙ illõ dicere nõ fuit vnũ ſolũ iteratur
tamē ꝓpᷣ mltos effcũs. Hic videᷣ ꝙ ſi ad
dicere ſeqᷓtur facere ⁊ ſimul dixit. ergo ſilᷣ
omia fecit. ſed nõ ſimul fecit ſicut dicit ſcri
ptura ⁊. s. ꝓbatũ ē. ergo nõ ſilᷣ dixit. ¶
Propᷣ hoc qriᷣ Utrũ dicere accipiatᷣ hic tē
poraliter vel eternaliter. Et ſi eternaliter
quõ dictũ poſſit eſſe temporale. Et ſi tem
poraliter quõ dicere temporale potuit oēm
creaturam ꝑcedere. ¶ Item qᷓ̃tio ē Utrũ
accipiatᷣ notõnaliter vel eſſentialiter. Si au
tem accipiatᷣ notõnaliter quõ poneret effcm̃
aut quõ effcũs creatõnis quem deꝰ ꝓduxit
dicẽdo competat toti trinitati. Si vero eſ
ſentialiter quõ poterit dici illõ referri ad na
turam verbi per qõ facta ſũt oīa. cũ verbũ
dicatᷣ ꝑſonaliter ſicut in primo libro oſtẽſũ
eſt. ¶ Rꝫ. dõ ꝙ dicere vno modo connotat
effectũ in actu. Alio modo cõnotat effcm̃ in
habitu. Tercõ modo nec in habitu nec in a
ctu. ¶ Dicit. n. vno modo qᷓ̃ſi actũ exteriꝰ. ⁊
ſic dicere eſt aliquem effectũ efficere in quo
dicens exprimit ſe. Et hoc modo diciᷣ deꝰ
dicere ſiue naturam ꝓducendo in qᷓ̃ ſe de
clarat. ſiue aliqᷓd inſpirando anime in quo
volũtatem ſuam demõſtrat. ⁊ ſic pluries ac
cipiᷣ in ſcriptura ⁊ cõnotat effectũ actualiᷣ.
¶ Alio modo dicere dicit actũ qᷓ̃ſi interiꝰ. nihi
lominꝰ in relatu. ⁊ hoc modo dicit compoſi
tõnem ad uerbum cõceptũ per quod dicens
ſe ⁊ omia loqᷓtur. per quem modũ accipiᷣ i
pſalmo Semel locutus eſt deus. Glo. i. fi
lium genuit in quo omia diſpoſuit. ⁊ ſic di
cere cõnotat effectuz in habitu. quia dicere
importat diſpoſitõnem. ⁊ ad diſpoſitõnez
ſeqᷓtur opus. ¶ Tercõ modo dicere dicit a
ctum intriſecũ ⁊ abſolutũ. Et hoc modo di
cit Anſel. ꝙ dicere nõ e aliud qᷓ̃ꝫ uidendo in
tueri. ⁊ ſic quelibꝫ pars dicit ſe ⁊ alia. ⁊ huic
dicere nõ rñdet verbũ conceptũ. quia ſm
hunc modũ idem põt eſſe dicẽs ⁊ dictũ. et
quod diciᷣ. quelibꝫ. n. perſona ſeipa uidet et
intuetur ſeipaꝫ. ⁊ ſic non cõnotat effectum
nec actu nec hitu. ¶ Si ergo queriᷣ Quo
modo accipiatᷣ dicere in rerꝫ ꝓductõne. Di
cẽdum ꝙ põt accipi primo mõ. ſ. put con
notat effectum in actu. ⁊ tunc dicere idem
ē qõ ꝓducere. Nec ē ibi nugatõ cũ diciᷣ Di
xit deus fiat. quia nõ tãtum importat ipam
actõem i ſe. ſed etiam put ē ad ipſius mani
feſtatõnem. Et ꝑmittit ſcriptura uerbũ di
cendi verbo faciendi vt in hoc oſtendat ꝙ
deus maxima facilitate producit ſingula. nõ
quia aliqua vox creata rerũ ꝓductõnē an
tecedat. Et ſic dicere in diuerſis diebus po
teſt plurificari nõ rõne principalis ſignati ſꝫ
cõnotati. Sicut patꝫ quia pluriũ producto
rum plures ſunt ꝓductõnes paſſiue. ⁊ rõne
cõnotati actiui dici põt plurificari. ¶ Põt
nihilominꝰ etiã accipi ſcdo modo. Et ſic eſt
ſenſus Dixit. i. filium genuit in quo omia
diſpoſuit ⁊ p quem omia produxit. Et ſic
exponit beatus Aug. cum dicit ꝙ vox dei
ad naturam uerbi per qõ omia facta ſunt re
fertur. ⁊ ad illud dicere ſequitur creaturam
fieri. Sicut ad diſpoſitõnem ſequitur opus
nõ imediate ut tunc ſit quãdo quis primo
diſponit ſed pro loco ⁊ tpe. ſcilꝫ ſicut dire
ctius diſpoſitõ ordinauit. ⁊ ſic eſt in ꝓpoſi
to. Nam deus ꝓduxit nõ tunc cũ filiuꝫ ge
nuit in quo diſpoſuit. ſed ſicut generando
filium ab eterno diſpoſuit ſe ꝓducturum i
tẽpore. ſic produxit in tempe. In ipa enim
diſpoſitõne dei eterna non ſolũ erat ꝙ res
producerẽtur ſed etiã quãdo producerẽtur.
Et hoc modo dicere in diuerſis diebus di
ctum eandeꝫ importat diſpoſitõnem eternã
in qua ſimul diſponitur eternaliter qᷓ̃ ſuc
ceſſiue producitur ex tempore. Sic igitur
primo ⁊ ſcdo modo põt hic accipi dicere. ſꝫ
ſcdo modo magis proprie. Tercõ autē nõ
nõ uidetur hic accipi. quia nõ cõnotatur ibi
aliquis effectus nec actu. nec habitu. nec uid
tur illo tercõ modo accipi proprie actus di
cendi. Nam ſicut dictum fuit in prio libro
diſt. xxvii. Dicere proprie non eſt ſine ver
bo. ſicut nec proprie ibi diciᷣ eſſe locutio u
bi nullus eſt ſermo. Nihilominꝰ tamen ter
cius modus accipiendi dicere non videᷣ eſſe
oino improbãdus ꝑ eo ꝙ ſatis ratõnabiliᷣ
uidetur poſſe ꝯcedi ꝙ quelibꝫ ꝑſona loqᷓᷣ
ſe alteri. Si. n. iſte actus qᷓ ē dicere conue
nit cuilibꝫ ꝑſone create. põt cõueniᷣ cuilibꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

perſone increate. uel uere uel modo trãſumpto. Iſte tñ modꝰ accipiendi non ꝯpetit ꝓpoſito. et p hoc patent q̄ obiecta ſunt. Item q̄ritur ḋ hoc ꝙ dicit In principio. i. in filio creauit ds celũ ⁊ terraꝫ. Si enim creatio mutatio ē. ⁊ in filio nihil mutatur. ergo in filio nihil creatur. Iteꝫ q̄ritur quare iſta accipitur pater eſt in filio ⁊ creat in filio. ita ꝙ hec ꝑpoſitio. in. refertur ⁊ ad ṽbum eēndi ⁊ ad ṽbum operandi. hec auteꝫ non recipitur pater eſt p filiuꝫ. q̄uis iſta recipiatur pater operatur p filiũ. Queritur etiã quaꝫ habitudinem importat hec ꝑpoſitio. p. cũ dicit̃ pater creat per filiũ. R̷. dōm ꝙ hec ꝑpō in pōt importare cãlitatem. ⁊ pōt importare idẽtitatem. cauſalitatē cum dr̃ oia ſunt in ēo. idẽtitatem ut cũ dicitur pater eſt in filio. Hec aũt ꝑpoſitio. p. q̄ztum eſt ḋ ſe importat cãlitatem. Dico ergo ꝙ ꝯuenienter dicitur ds opari in filio. ⁊ rōe idẽtitatis qꝛ pater operans ē in filio. ⁊ rõne cãlitatis qꝛ filiꝰ eſt cã effectus ꝓducti a prẽ. ⁊ ideo hec ꝑpoſitio in cũ ſuo caſuali accipitur in diuinis cũ ṽbis abſolutis ⁊ cũ tranſitiuis rõne duplicis habitudinis. ſ. cãlitatis ⁊ idẽtitatis. Hec aũt prepoſitio p. qm̄ importat habitudinē cauſe et principii. non repitur niſi in illis ṽbis q̄ important aliquē effectum reſpectu cuius filiuſ habet cãlitatem. ⁊ ideo recipitur ꝙ pr̄ opat̃ per filium. ſed tñ non recipitur ꝙ pr̄ ſit p filium. Sed hec planius dicta ſũt in primo li. diſ. xxxij. Et ideo ad pñs ſufficiant hec.

Diſtinctio. xiiij.

Dixit quoqꝫ ds. fiat firmamẽtuꝫ ⁊c̃. Supra egit magr̃ ḋ ꝓductiōe illiꝰ forme q̄ eſt q̄ſi generale principiũ diſtinguẽdi ceteras corporales formas. In hac pte agit ḋ ꝓductione reꝝ q̄ztum ad formas ſpeciales. Et qm̄ quedam res ſunt ſimplices. q̄dam mixte. ſiue q̄dam ſunt inſenſibiles. q̄dam ſenſibiles. Ideo pars iſta hēt duas partes. In prima agit magr̃ ḋ ꝓductiōe ſimpliciuꝫ ⁊ inſenſibiliũ. In ſcḋa uero ḋ ꝓductione mixtoꝝ ⁊ ſenſibiliuꝫ. infra diſ. xv. ibi. Dixit quoqꝫ ds. ꝓducant aque reptile ⁊c̃. Et qm̄ corpora ſimplicia ſiue inſenſibilia ſũt in duplici dr̃a. Quedã eniꝫ ſunt ꝯtinẽtia. quedaꝫ ꝯtenta. ideo ps prima duas hꝫ. In prima agit ḋ ꝓductione ⁊ diſtinctōe corporaliũ q̄ztũ ad res ꝯtinentes. In ſcḋa uero q̄ztuꝫ ad res ꝯtentas. ibi. Seq̄tur dixit ds ꝯgregētur aq̄ ⁊c̃. Prima ps in q̄. ſ. agitur de rebus ꝯtinentibus utpote de celis ⁊ celoꝝ diſtinctione hēt q̄ttuor ptes. In prima definat celoꝝ naturã. In ſcḋa tangit q̄ōnem de figura. ibi Queri etiaꝫ ſolet angulus figure ⁊c̃. In t̃cia q̄rit de motu. ibi Queritur etiã ſi ſtet aut moueat̃. In q̄rta uero remouet quoddam dubiuꝫ. ibi Poſt hec q̄ri ſolet quare ⁊c̃. Oēs he ptes remanēt indiuiſe ꝑter primaꝫ q̄ diuiditur in duas. In prima determiat naturã celoꝝ ꝟ ueritatē. In ſcḋa ꝟ quorũdã opinionē. ibi Quidam ṽo celum ⁊c̃. Et ſic breuiter tria inquirit magr̃ in hac pte. celoꝝ naturã. ⁊ figuram ⁊ motum.

Ad intelligentiaꝫ aũt huius ptiſ incidit hic q̄ō de celis. Et q̄runtur hic tria. Primo ergo de celis q̄ztuꝫ ad naturã. Scḋa q̄ō eſt ḋ eis q̄ztuꝫ ad figurã. Tertia q̄ō eſt q̄ztum ad motoris influentiã. Circa primũ q̄runtur duo. Primo q̄ritur de natura celi cryſtallini. Scḋo de natura celi firmamẽti.

Circa primũ ſic ꝓceditur. Et q̄ritur utꝝ celuꝫ cryſtallinũ ſit ḋ natura aq̄ ⁊c̃. Et ꝙ ſic uidetur p auctoritate ſcripture. Gen̄. primo. Fiat firmamentũ in medio aq̄rum ⁊ diuidat aq̄s ab aquis. q̄ aũt ſola diuiſiōe diſtinguntur ſunt eiuſḋ nature. ergo aque q̄ ſunt ſup firmamentũ ⁊ q̄ ſub firmamẽto ſũt eiuſdeꝫ nature. Si tu dicas ꝙ firmamentũ ibi uocatur non celũ ſidereũ ſed aer. Obuiat textus ſequẽs. ubi dicit̃ ꝙ ſtelle poſite ſũt in firmamẽto. obuiat etiã illud q̄ḋ ſcribit̃ Dan̄. iij. Bn̄dicite aque q̄ ſuper celos ſunt dn̄o. et poſtea ſubdit̃. Bn̄dicite ſol et luna. ergo aq̄ ille ſunt ſup ſolem. Si tu dicas aq̄s illas eē ſpũales. obuiat illud q̄ḋ dicitur in ps. Extendaꝫ celum ſicut pellem q̄ tegis aq̄s. ſ. eius. ſed celũ extenſuꝫ eſt corporale. ergo aque q̄ tegunt ſũt corporales. Item hoc uidetur

auctoritate doctoꝝ. Auguſ. ſup Geñ. ad lit
terā loquēs de aq̄s qual'rcūq; ſint ibi eas eē
nō dubitamus. maior eſt huius ſcripture au
ctoritas q̄ȝ omnis hūani igenii pſpicacitas.
¶ Si tu dicas ꝙ ſunt ibi aque non tñ mate
riales ſed ſpūales. ¶ Cōtra hoc dic̄ Baſilius
aquā illam intelligim⁹ aquā eſſe uerā. ergo
uidetur ꝙ uere aque ille hñt ſpēs ⁊ naturaȝ
aque. ¶ ꝙ ſi tu dicas ꝙ formaȝ hñt aque ſȝ
tñ non ꝓprietates. ¶ Cōtra hoc eſt v̄buȝ Be
de qḋ adducit magr̄ in lr̄a. qui infra celuȝ li
gat aquas ad tēp⁹ uaporib⁹ nubiū retentas.
Pōt etiam ſupra celi ſperā non uaporali te-
nuitate ſed glaciali ſoliditate aq̄s ſuſpende-
re ne labātur. ¶ Iteȝ rōe uidetur. ordo ptiū
in microcoſmo ſiue in minori mundo rñdet
ordini partiū in maiori mūdo. ſȝ ſic uidem⁹
in natura corporis hūani ꝙ ſupra cor qḋ eſt
calidū ⁊ nature ignee ponitur cerebꝝ qḋ eſt
frigidū ⁊ nature aquee. ergo ⁊ in maiori mū
do ſupra ſolē ⁊ alia corpora calefacientia e-
rit ponere naturā aqueaȝ. ¶ Item aq̄ ꝺ ſui
natura ē pſpicua ⁊ apta ad ſuſceptionē lumi
nis. ergo ꝯformis eſt nature celeſti. ergo a-
pta ē ut de ea poſſit aliqḋ celum fieri. ergo
ſi aliqḋ celum hȝ fieri ex aq̄ cum nullū ſit in
fra firmamentū celum aqueū. uidetur ꝙ ſit ſ̄
firmamentū. ¶ Item ꝙ illud ſit poſſibile ui
detur ꝑ rōneȝ quā facit ſup Geñ. ad lr̄am.
aqua ꝑ ſui naturā poteſt eleuari ut ſit ſupra
aereȝ. ergo maiori ſubtiliatōe poterit ampli
us eleuari. ergo ſi om̄e corpuſ diuiſibile ē in
infinitū. ſi aſſit potentia diuidētiſ. poterit a-
qua tantū diuidi ⁊ ſubtiliari ꝙ ſupra firma-
mentū naturalr̄ poterit ꝯſiſtere. ⁊ ſi hoc. er-
go aliqḋ celum aqueū eſſet. ¶ Item illud ē
unicuiq; naturale qḋ creator ei indidit a pria
ꝯſtitutiōe. ergo ſi in prima diuiſiōe aquaruȝ
quedā poſite ſunt ſup firmamentū. quedaȝ
ſub firmamēto. ita naturale ē illis eſſe ſupra
firmamentū. ſic̄ iſtis eē infra firmamentuȝ.
ergo ſic̄ nobis exñtib⁹ ſupra firmamētuȝ ſtul
tū eſſet dubitare utꝝ aque poſſent eſſe infra
firmamentū. ſic nobis exñtib⁹ infra firmamē
tuȝ. ſtultū eſt credere eē inconueniens ſupra
firmamentū eē celum aqueū. ¶ Ad op-
poſitū arguitur ſic. Primo auctoritate Au-
guſ. xiij. ꝯfeſſ. Sunt alie aque q̄ ſupra firma
mentū ſunt immortales et ab oī corruptiōe

ſecrete. ergo uidetur ꝙ celū aqueuȝ nō ſit ꝺ
natura iſti⁹ aque. ¶ Item corpus hñs ſpēȝ
aque eque ꝑ naturā eſt ponderoſuȝ. ergo ſi
aliquod celū eſt aquee nature illud ē ponde-
roſū. ſed ponderoſū non debet collocari niſi
deorſum ꝑ naturā. ergo uidetur ꝙ inordina
tuȝ ſit ponere ꝙ aliqḋ ſit celum aqueuȝ qḋ
ſit ſurſuȝ. ¶ Item corpora mundi ordinant̄
ꝧ maiorem nobilitatē et minorē. ⁊ corp⁹ qḋ
nobili⁹ eſt ſupius locatur. ergo ſi aqua min⁹
nobilis eſt q̄ȝ firmamentū. ergo nunq̄ȝ locan
da eſt ſupra firmamentū. ¶ Item corpora
medi locant̄ ſub ⁊ ſupra ꝧ maiorē ſubtilitatē
⁊ minoreȝ. ⁊ ꝧ maiorē raritatem ⁊ minoreȝ.
ſed aer ulr̄ ſubtilior eſt q̄ȝ aq̄ ⁊ rarior. ⁊ ſilr̄
ignis. ergo nunq̄ȝ aqua adeo poterit rareſie
eri ut ſit ſubtilior aere ⁊ igne. ergo nunq̄ȝ ui
detur ꝙ poſſit ꝯuenienter ſupra aerē ⁊ ignē
collocari. ¶ Item hñtium eandeȝ naturā iḋ
eſt locus. qꝛ enim eadē eſt natura glebe ⁊ to
tius terre idem ē locus glebe ⁊ toti⁹ terre. er
go idem ē locus hui⁹ aque ⁊ totius aque. er-
go ſi aliq̄ aqua naturalr̄ eſt iux̄ terraȝ. ergo
⁊ oīs aqua. ergo uidetur ꝙ nullum ſit celuȝ
aqueū. ¶ Si tu dicas ꝙ non ē querenda hic
rō nature. qꝛ hoc fit uirtute diuie potentie.
Hanc rñſioneȝ refutat Auguſ. ſup Geñ. ad
lr̄am inq̄ens. Nec q̄ſq̄ȝ dicat hoc oīpotentia
dei fieri. qualr̄ eiȝ deuſ creaturas fecerit que
rit̄ nō ꝙ de his ꝑ miraculū ſue potentie ope
tur. ¶ Item quero ad q̄d poſite ſunt ibi a-
que. Si ad refrigerandū caloreȝ igneū. qḋ q̄
deȝ uidetur ꝓpter hoc ꝙ ſaturnus q̄ ſupm⁹
eſt iter planetas ⁊ uelociſſime mouetur. ⁊ ita
ex motu deberet eē calidior. tñ frigidiſſim⁹
eſt. et hoc non niſi ꝓter aq̄s illas ut uidet̄.
¶ Obicitur ꝯ̄ hoc. qꝛ ſi aque poſſunt infrigi
dare calorē ſolis ⁊ alioꝝ corpoꝝ. ergo eadeȝ
rōne poſſunt ab eis calefieri. ergo ⁊ ꝯſumi.
⁊ ita aliq̄ñ totalr̄ corrūpetur quod ē incōue-
niens. ¶ Queritur ergo cui⁹ nature ſunt il
le aque. ⁊ pro q̄to celuȝ illud dicatur aqueū.
¶ Si eniȝ ꝓpter naturā pſpicuitatis. tūc om
ne celū debet dici aqueuȝ. ¶ Rꝭ. Ad pdi
ctoꝝ intelligentiā eſt notanduȝ ꝙ in hac qōe
ꝓpter diuerſitatē poſitionū ⁊ debilitatem ra
tionū ui x pōt aliq̄d certum dici. ſed ex q̄daȝ
ꝓprietate ⁊ ꝯiectura ex diuerſis poſitionib⁹
pōt elici una q̄dam ſobria que inter fidem ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ratione ꝑ incedat quaſi quadā media uia. ¶ Propter quod notandū eſt ꝙ aliqui ſequentes uias rationis ⁊ mundane philoſophie. dixerunt ꝙ ſupra firmamentū quod eſt celuꝫ ſidereū nulle ſunt aque corporales. ⁊ ſcriptura ſacra intelligi debet de aquis ſpūalibus. ꝙ ſi alicubi in ſcriptura legatur de iſtis aq̄s materialibꝰ ꝙ ſint ſupra firmamentū eleuate. tunc nomie firmamenti intelligitur aer. ⁊ utrūqꝫ hoꝝ dictoꝝ eliciunt ex uerbis auguſ. Primū ex hoc qḋ dicit. xiij. ꝯfeſſ. ꝙ ille aq̄ ſint immortales. Scḋm uero ex hoc qḋ dic ſup Geñ. ad lr̄am ꝙ hoc pōt intelligi de aquis que ſuſpenduntur in nubibus. Sꝫ hanc poſitionē improbat Baſiliꝰ in examerō. reprobat etiam ipſe textus q̄ dicit ſtellas poſitas eē in firmamento ꝑ hoc ꝙ firmamentū dixerat ſupra aq̄s ab aquis eſſe diuiſas. Si ergo firmamentū illud eſt celuꝫ ſidereum. ⁊ aque ille ſunt materiales. poſitio p̄dicta nullo modo uidetur ſtare poſſe. Et ideo alii innitentes textui ſacre ſcripture ſ ꝙ uidet ſonare. dixerūt ꝙ aliquod celum ſurſuꝫ eſt qḋ eſt aquee nature. quod diuina diſpoſitio ſurſum poſuit ad refrigerandū caloreꝫ etheris.

¶ Et ad omnes rōes ad oppoſituꝫ rn̄dent ꝑ hoc ꝙ ds̄ in ordine mundi plus cōſiderat finis utilitatem q̄ꝫ forme q̄litatem ⁊ ideo ſic in minori mundo poſuit cerebꝝ ſurſum ad calorem cordis mitigandū. ſic ſupra celuꝫ ſidereū poſuit aqueuꝫ celum. ⁊ ibideꝫ aque ille quieſcunt ⁊ ſuſtentant̄. uel ſua ſoliditate ſicut uidetur Beda dicere. uel ſua ſubtilitate uel etiā dei uirtute que ſic ordinauit. Sed qꝛ credendū eſt opificem ſummū corpora mundi optimo ordine ordinaſſe. non ſoluꝫ uidetur ꝙ in ordinando ꝯſiderat finis utilitateꝫ. ſꝫ etiam ꝑfectionis dignitatē. ideo non uidetur ueꝝ elementū aque ſuper firmamentum collocaſſe. cū per naturam ſit minus nobile.

¶ Et ideo eſt tertiꝰ modus dicendi. ꝙ ſupra firmamentū ſicut dicit ſcriptura ſunt aque q̄ tñ non hn̄t naturam ⁊ ſpēm aque elementi. cenſentur tñ aque nomine ꝓpter ꝯuenientiam in aliqua ꝓprietate. Unde notandū eſt. ꝙ aqua iſta tres habet ꝓprietates. Hꝫ eniꝫ ꝑſpicuitatem. habet frigiditatē. habꝫ nihilo minus grauitatem. Quantū ad naturam ꝑſpicuitatis he aque ⁊ ille ꝯueniunt. eo ꝙ habent naturam receptiuā luminis. ⁊ quodam mō retentiuaꝫ. ſicut experimento pꝫ in aliq̄bus lapidibus q̄ de nocte non uidentur ꝑ ſe niſi ponantur in aqua. Quantū ad naturaꝫ grauitatis ſimpliciter differūt. ille eniꝫ aque nullo mō ſunt graues. nec appetūt eſſe deorſum. Quātum uero ad naturaꝫ frigiditatis partim ꝯueniunt ⁊ partim differūt. Conueniūt enim in hoc ꝙ utreqꝫ ſunt frigide effectiue. differunt aūt in hoc ꝙ iſte ſunt frigide formaliter. ille uero mime. Et ſ hoc pꝫ ꝙ nomen aque tripliciter accipitur in primaria rerum diſtinctione. aliqñ pro informi materia ut ibi Spūs dñi ferebatur ſup aquas. Aliqñ pro natura tranſpenti ⁊ luminis retentiua. ut ibi Fiat firmamentū in medio aquarum. Aliqñ pro ipſo elemento aqueo. ut ibi Congregentur aque in locum unū. ⁊ ſic patet ꝙ ſupra firmamentū uere ſunt aque. ſicut dicit ſcriptura ⁊ auctoritates ſanctoꝝ. qꝛ illud intendunt ꝑſuadere. Patet etiam ꝙ non ſunt ibi aque elementares ſiue eius nature cuius ſunt iſte aque. nec q̄ꝫtum ad corruptibilitatē nec q̄ꝫtum ad grauitatē. nec q̄ꝫtum ad ignobilitatem. nec qꝫtum ad groſſiciem. nec q̄ꝫtū ad traſ̄fundendi poſſibilitateꝫ. ſicut oñdunt rōnes ad oppoſitū inducte. Hanc aūt uiam terciā ſatis ſuſtinere poſſumus ꝓbabiliter. cum nihil uideatur ſibi obuiare. Hoc auteꝫ p̄cipue attendendū eſt. ne in incerta materia aliquid certitudinaliter aſſeratur. Melius ē enim pie dubitare q̄ꝫ aliq̄d temerarie diffinire.

¶ Ad illud uero quod ultimo q̄ritur ſcꝫ quare nomine aquaꝝ cenſeatur celum illud. cum tñ non ſit de natura aque. ꝫiaꝫ pꝫ reſpōſio. Hoc enim dictū eſt ꝓpter ꝯuenientiam non ſoluꝫ in ꝑſpicuitate ſed etiā in frigiditate. ſed in ꝑſpicuitate fomalr̄. ⁊ in frigiditate effectiue.

¶ Et ſi tu obicias ꝙ firmamentū ꝯuenit ſimilr̄ in perſpicuitate arguis ab inſufficienti. Preterea non ꝯuenit eodem mō firmamentū cum aqua in ꝑſpicuitate ſ queꝫ modū celum aqueuꝫ creditur ꝯuenire. aque enim hn̄t ꝑſpicuitatem q̄ non tm̄modo eſt lumis ſuſceptiua ſicut ꝑſpicuū aeris. ſꝫ etiā quodammō retentiua ſicut ꝑ experientiam oſtenditur. cum metalluꝫ aliquod ponitur in fundo uaſis in tenebris ſupfuſa aqua. liq̄do uidebitur ſub luce retenta ab aqua. ſic etiam

dicuntur probari rubini qui per ſe non lucēt de nocte. Conuenit etiā cū aq̄ in frigiditate ſed effectiue ſic dicit Baſilius. nec tñ ex hoc ſequitur q̄ poſſit calefieri uel conſumi. ſicut nec ſol q̄uis calefaciat habet formaliter infrigidari. ſed ſolummō per frigiditatē ei oppoſitam pōt effect⁹ eius reprimi. Et ſic patent omnia queſita circa illiuſ celi aquei naturam.

Secundo q̄ritur de natura firmamenti. Et eſt q̄ſtio vtrū ſit eiuſdem nature cū igne elementorū.
¶ Et q̄ ſic uidetur primo per auctoritatē ſcripture q̄ nullam facit mentionē de p̄ductione ignis. ergo ſi ipſuȝ eſt nobiliſſimuȝ elementū. eius p̄ductio non debuit p̄termitti. uidetur q̄ ſalteȝ intelligatur nomine celi. ¶ Item hoc uidetur auctoritate Auguſ. qui ſup Geñ. ad lr̄am ↄ etiaȝ libro d̄ ci. di dicit tm̄ quattuor eſſe corpora mūdi ſciliȝ humor ↄ humus. aer ↄ lux. ſi ergo firmamētum ē aliquod d̄ corporib⁹ mundi ↄ non eſt terra nec aq̄ nec aer. ergo eſt ignis. ¶ Item Hug. d̄ ſctō vict. exponens illud In principio creauit d̄s celū ↄ terram. dicit circa principiū libri de ſac̄mentis. ibi Nāq̄ȝ terra erat ip̄m terre elementū. ↄ celuȝ erat leuis ↄ mobilis circūfuſio reliquoruȝ trium q̄ in circuitu medio iacentis terre ſuſpenſa ferebatur. ↄ illud opus omniū corpoꝝ ſiue celeſtiū ſiue terreſtriuȝ formandoꝝ materiam ↄtinebat. Ex hoc ſeq̄tur q̄ firmamentū ſit de natura alicuius firmamenti. ¶ Item hoc uidetur rōe. tm̄ quattuor ſunt q̄litates prime. ergo uidetur q̄ tm̄ quattuor debent eē corpora q̄ ſūt de ↄſtitutione mundi primaria. ergo uel firmamentū eſt corpus mixtū. uel ē de natura alicuius quattuor elementoꝝ. ſed non ē mixtum. nec de natura trium elementoꝝ inferiorū. ergo eſt d̄ natura ignis. ¶ Iteȝ triplex eſt ſpēs ignis. ſcȝ ignis carbo. ignis lux. ↄ ignis flamma. ſȝ natura firmamenti ē ut natura lucis. ergo uidetur contineri ſub tercia ſpecie ignis. ¶ Item caliditas ineſt igni in ſūmo. ergo ſi aliquid maxime calefacit illud hēt naturam ignis. ſed corpora celeſtia maxime calefaciūt inferiora ſicut patet in ſole. ergo hn̄t igneam naturā. ¶ Ad oppoſitum eſt auctoritas philoſophi in libro d̄ ce. ↄ mūdo. qui p̄ter quattuor corpora pōit eē corp⁹ q̄ntū. ¶ Item hoc ip̄m rōne oſtenditur. corruptibile ↄ incorruptibile p naturam nō habent eandem formaȝ completiuā. ſed firmamentū naturaliter eſt icorruptibile. ignis elementū naturaliter corrūpitur. ergo non ſunt eiuſdem nature. ¶ Item corpoꝝ habentiuȝ diuerſos motus naturales diuerſe ſunt nature. ſed firmamentū ↄ ignis habent diuerſos motus naturaleſ. q̄ȝ ignis naturaliter mouetur motu recto. firmamentū naturaliter mouetur motu orbiculari. ergo ignis ↄ firmamētum ſunt alterius ↄ alteri⁹ nature. ¶ Si tu dicas q̄ ille motus non ē naturalis firmamēto. obicitur ↄ̄ hoc. q̄ȝ ſi aliquis motus ineſt alicui corpori nō naturalis. eſt reperire aliq̄d corpus cui ſit naturalis. ergo ſi hoc eēt ueꝝ tūc eēt poner̄ aliquod corpus cui magiſ ↄueniret moueri orbicular iter q̄ȝ firmamēto q̄d falſuȝ ē. ¶ Item ſi firmamentū eſſet igneę nature. ergo naturaliter inflāmaret corpora ſibi maxime proxima. cum ergo ſit maxime q̄ntitatis. uidetur q̄ ſtatim totum aerē abſorberet. ¶ Si tu dicas q̄ a deo reprimit̄. hoc non uidetur. q̄ȝ conditor nature res q̄s condidit adminiſtrat. ſic dicit Auguſ. vij. d̄ ci. dei. ut eas agere p̄prios motus ſinat. ¶ Et p̄terea ſi hoc ueꝝ eſſet. tunc mundus nō ſubſiſteret naturaliter ſed miraculoſe. ¶ Item nobili⁹ eſt corpus q̄d non hēt contrarietateȝ q̄ȝ quod hēt ↄ̄rietatem. ergo ſi ponere eſt corpora hn̄tia contrarietatē. erit ponere corpus a ↄ̄rietate immune. ſed hoc non ē niſi corpus celeſte. ergo firmamentū non hȝ ↄ̄rium. ſed ignis elementū habet ↄ̄rium. ergo non erit de natura eius. ¶ Item ſi aliq̄ diuerſa reducantur ad concordiam per aliq̄d uidetur q̄ illud non habeat naturaȝ alicuius illoꝝ ſed q̄ poſitū ſit ſuper omnia. ſȝ firmamentū ſua influentia facit elementa ↄ̄ria cōcurrere ad corpora. ergo non ē de natura alicuius elementi. ¶ R̄. Hic p̄notandū eſt q̄ in huius q̄ſtionis determinatiōe uidentur ſancti ↄ expoſitores ſacre ſcripture ↄ̄dicere philoſophis. Cōmuniter eniȝ philoſophi p̄ter quattuor elementa poſuerunt eſſentiam q̄ntam quā dixerunt eē corpus incorruptibile ↄ eleuatum a cōtrarietate. et per hoc eſſe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

principium ↄciliatiuuꝫ ⁊ ↄſeruatiuū. Sancti uero non uidentur ponere niſi ſolummodo quattuor corpora. ⁊ ſentire uident naturā firmamenti eē igneam. ſꝫ cū recta rō ſatis euidenter pſuadeat firmamentū eē alteri⁹ nature q̄ſ ſit aliqđ elementū. tum ꝓpter motū q̄ non latet ſenſus nr̄os. tum etiā ꝓpter effectus uarios. tum etiā ꝓpter uniuerſi pfectiõeꝫ nō abſurde credi poteſt phōs in hac pte uerꝫ ſenſiſſe. ⁊ doctores ueritatis ab eis i ſēſu non diſcrepaſſe. q̄uis uocetenus uideātur ↄ̄ire. Sicut eniꝫ pꝫ ex uerbis Auguſ. in pluribus locis. ipſe Auguſ. elementū ignis d̄nominat a pfectione lucis. naturales uero philoſophi maxime ignē notificant p ꝓprietatē caliditatiſ. ⁊ qm̄ natura lucis r̄pitur ⁊ i corpore q̄nto ⁊ in igne elemento. ideo ipm firmamentū ⁊ igneū corpus dixit unius nature eſſe. non inquā unius q: hēant unam formā ſpeciei ſpecialiſſime. ſed q: naturā lucis pticipant ſm quandā rōnem analogie. q: v̄o illud corpus. ſ. firmamentū ſubleuatū eſt a natura ↄ̄rietatis. ⁊ lucem pticipat cū quadaꝫ puritate. ignis uero naturaꝫ hēt ↄ̄rietatis. hinc eſt ꝙ philoſophi dixerūt ignem ⁊ firmamētū alteri⁹ ⁊ alterius nature eē. In cuius teſtimoniū adducūt ꝙ ignis q: ↄ̄riatur terre mouetur directe motu ↄ̄rio. ſ. ſurſum. celū uero q: ↄ̄rium non habet mouetur orbiculariter. Is eniꝫ ſolus motus ē ſimplex q̄ caret ↄ̄rietate. ⁊ in hoc uerꝫ dixere. ⁊ ſanctis ut p̄dictū eſt non ↄ̄dixerunt. vn̄ rōnes oſtendentes ꝙ firmamentuꝫ ⁊ ignis non ſūt eiuſdeꝫ nature ↄcedende ſūt. ¶ Ad illđ qđ obicitur ꝙ ſcriptura non facit mentionē d̄ igne. dđ ꝙ ſimiliter non facit mentionē de aere. In ſepatiōe aūt aquaꝝ a terra intelligenda eſt diſtinctio elementoꝝ facta fuiſſe. ut melius infra patebit. ¶ Ad illud quod obicitur de Auguſ. ⁊ Hug. iā pꝫ r̄nſio. Ideo eniꝫ comphenditur celum ſub igne ꝓpter ↄformeꝫ lucis participationē. vn̄ ſicut dictū eſt ꝙ celum cryſtallinuꝫ cenſeri pōt nomie aque. q: aliquā ꝓprietatem eius in ſe hēt. Sic ⁊ in ꝓpoſito pōt intelligi. ¶ Triplex eniꝫ ē ignis ꝓprietas ſic̄ ſupradictū eſt de aq̄. una eſt luminoſitas. altera caliditas. ⁊ tertia leuitas p quaꝫ mouetur motu q̄ eſt ſurſuꝫ. In prima ꝓprietate ignis ⁊ firmamentū ↄueniunt. In tertia ignis ⁊ firmamentū ſimpliciter differt. In media uero partiꝫ ↄueniūt ⁊ partim differt. Conueniunt utiq̄ꝫ in hoc ꝙ tam ignis q̄ſ firmamentū eſt caliduꝫ effectiue. Differunt uero in hoc ꝙ ignis eſt calidus formaliter. firmamentū v̄o minime. Si enim haberet caliditatem informantē. haberet utiq̄ꝫ ↄ̄rietatem. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝙ tm̄ quattuor ſunt prime qualitates. dđm ꝙ uerꝫ eſt de qualitatib⁹ actiuis ⁊ paſſiuis ſm ↄ̄rietateꝫ. ⁊ ideo non ſequitur ꝙ omnia corpora q̄ ſunt in prima ↄſtitutione mundi habeant aliquā illarum q̄litatum. ſed ſolummō illa q̄ habent ↄ̄rietateꝫ. Ad cōſtitutionē autem mundi non ſolum hec corpora req̄runtur. ſed etiam aliud quod ſit ſupra hec. ſicut prius oſtenſuꝫ eſt. ¶ Ad illđ quod obicitur ꝙ lux eſt ſpēs ignis. dđm ꝙ non q̄cunq̄ꝫ lux eſt ignis ſpēs. ſed illa que ē in materia tranſmutabili. ⁊ hec eſt q̄ habꝫ q̄litatem annexam informantē eandeꝫ materiam. huiuſmōi autem non eſt lux corporis q̄nti q̄uis aliquo modo ſit iſti ↄformis. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ corpus quintū calefacit. R̄ndetur ꝙ corpus q̄ntum calefacit non p naturā caliditatis quaꝫ in ſe habet. ſꝫ per uim luminis. ⁊ hoc apparet cū ex cōcurſu ⁊ reflexione radioꝝ circa ſpeculū ↄcauuꝫ generatur ignis. ¶ Et ſi tu obicias ꝙ nihil dat alteri quod non hēt. ergo ſi celuꝫ nō habet in ſe uere naturam igneā non magis ad generabit ignem q̄ſ aerem. R̄ndetur ꝙ illđ habet inſtantiaꝫ in generatione equiuoca ſic̄ patet qn̄ aliq̄d calefit a motu. Sic ⁊ in ꝓpoſito intelligitur eē. ¶ Et ſi tu q̄ras quare magis generat ignem q̄ſ aerem cū non habeat cuꝫ ipſo ↄformitatem. dđm etſi non habeat ↄformitatem in forma ultima. tn̄ ignis maxime accedit ad eius naturā. ¶ Preterea cuꝫ aliq̄d habet poteſtatē educendi multa q̄ ſūt in potētia in materia. eſto ꝙ ſit ad illa indifferens. magis educit qđ nobilius eſt. natura enim ſemp deſiderat quod melius eſt. ⁊ ideo cum ignis ſit nobilior magis educit ignem. ¶ Sed adhuc manet q̄ſtio. Si corpora celeſtia calefaciunt p naturam luminis. vnde eſt hoc ꝙ luna humectat ⁊ infrigidat. ſꝫ d̄ hoc fortaſſis aliq̄d dicetur infra. ad pſens tamē ſufficiat ꝙ ad generatio caloris a corpore celeſti in his inferiorib⁹ uel eſt ꝓpter radioꝝ

M 5

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aggregationes ⁊ intenſiones ex qua ſubtili
atur aer ſuſcipiens illuminationes. uel eſt ab
aliqua uirtute diuinitus ei data a prima ſui
conditione totam ſpeciem conſequente. ſi-
cut ponitur in uirtute adamātis. que etſi nō
faciat corpora celeſtia formaliter calida. quia
ſua materia non eſt ad formam contrarieta
tis apta influens tamen in hec inferiora in-
flammat ea. cum ſint tranſmutabilia ꝓpter
diſpoſitionem receptam in materia.

Q Onſequenter queritur de il
lis q̄ſtum ad figuram. ¶ Et
circa hoc queruntur duo. ¶
Primo queritur vtrum celi
habeant orbicularem figu-
ram. ¶ Secundo queritur vtrum habeant
dextram ⁊ ſiniſtram.

Q Uod autem habeant orbicula-
rem figuram uidetur. Et primo
ex experientia ſenſus. nam in
quācunq̄ʒ partem terre uel aque quis eat. ce
lum ſemper uidetur equaliter diſtare a ter-
ra. hoc autem non eſſet niſi haberet orbicu-
larem figuram. ergo ⁊c. ¶ Item uidemus
ſenſibilr moueri circulariter. ſed motus cir-
cularis non competit niſi figure circulari. er
go celum eſt orbicularis figure. ¶ Item ſim
pliciſſimo corpori ſimpliciſſima debetur fi-
gura. ſed celum eſt ſimpliciſſimum inter cor-
pora cum ſit ſubtiliſſimum. ergo ſimpliciſſi-
mam debet habere figuram. ſed hec eſt fi-
gura circularis. ergo ⁊c. ¶ Item ei corpori
quod maxime eſt contentiuum debetur figu-
ra capaciſſima. ſed celum eſt contentiuum o-
mnium ſicut dicit Damaſ. ⁊ figura orbicularis
eſt capaciſſima ſicut manifeſte conuincit ra-
tio ⁊ ſenſus. ¶ Item corpori perfectiſſimo
perfectiſſima debetur figura. ſed celum eſt
perfectiſſimum omnium. et figura orbicula-
ris eſt perfectiſſima omnium figurarum ſicut
probatur in alia ſcientia. maxime cum in ea
reperiatur perfectio ſenarii. Species enim tan
tum reperitur in circūferentia quantum eſt a
circūferentia ad centrum. ergo ⁊c. ¶ Item
corpori ueclociſſimo debetur figura maxime
ad motum idonea. ſed celum eſt ueclociſſimū
corpus. figura autem maxime apta ad mo-
tum eſt orbicularis. ergo ⁊c. ¶ Ad oppoſi-
tum arguitur. Primo per illud ps. extendēs
celum ſicut pellē. alia tranſlatio ſicut cameram.
ergo uidetur ꝙ celum ſe habeat ad modū tē
torii. ⁊ ita uidetur eſſe figure ſemicircularis.
¶ Item ratione uidetur. quia in uniuerſo ni
hil eſt ſuperfluum ſed omnia facta ſunt pro-
pter homines. ergo nihil ponendum eſt q̄d
non ualeat ad hominis uſum. ſed ſi celum eſ
ſet ſemicircularis figure ſufficeret ad tegen
dum terram inhabitatam ab hominibus. er-
go uidetur ꝙ ſuperfluat alius ſemicirculus.
¶ Item celi ſunt ſolidiſſimi firmati ſicut di
citur in Job. ⁊ innuit ipſū nomen octaue ſpe
re que dicitur firmamentum. ergo maxime
competit eis figura ſm quam maxime ſtabi
liuntur. hec autem magis eſt ſemicircularis
q̄ʒ circularis. ergo ⁊c. ¶ Item ſi celum eſt fi
gūre orbicularis. ergo aut aliqua pars celi e
rit uacua. aut multo plus diſtabit corpꝰ chri
ſti ab aliquibus beatis q̄ʒ celum a terra. cum
ab una circūferentia celi ad aliam terra in me
dio conſiſtat. ergo ſi non eſt congruum pone
re ꝙ aliqua pars empyrii uacua ſit a conti-
nentia beatorum. nec eſt ponere tantam di-
ſtantiam inter chriſtum ⁊ alia corpora bea-
ta uidetur ꝙ empyreum non ſit orbicularis
figure. et ſi hoc. ergo nec cryſtallinū nec fir-
mamentum. ¶ R. dicendum ꝙ ad iſtam
queſtionem ſm philoſophiam ſatis planum
eſt reſpondere. q̄uis expoſitores ſacre ſcri
pture uideantur de ea loqui dubie. hoc enim
faciunt propter ipſius ſacre ſcripture reuerē
tiam non audentes explicare quod illa diui-
na diſpoſitione uoluit ſubticere. Uel hoc fa
ciunt ad reprimendū noſtram curioſitatem.
uolentes nos in his que dicuntur in lege ⁊ ꝓ
phetis contentos eſſe. ⁊ nihil ultra hoc inq̄-
rere. Quia tamē curioſorum inſtantia non
deſiſtit. neceſſe habent doctores ſacre ſcri-
pture multa determiare que ſine ſalutis diſ
pendio poſſent de facili pertranſire. ¶ Pro-
pter quod ad predictam queſtionem reſpon-
dent. et iuxta rationis ⁊ ſenſus atteſtationē
dicunt celum habere figuram orbicularem ⁊
hanc maxime ſibi competere. tum ratione
ſimplicitatis. tum ratione capacitatis. tum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ratione perfectionis. tum ratione mobilita-
tis ſicut patet ꝑtractanti. ¶ Ad illud quod
obicitur in cōtrarium de ſacra ſcriptura que
dicit celum ſicut pellem eſſe extenſum. uel ſi
cut cameram. dōm ꝙ ſcriptura cōdeſcendēs
paruitati ſimplicium modo uulgari frequen
ter loquitur. Et ideo cum loq̄tur de celo de
ipſo loquitur ſm̄ ꝙ apparet ſenſui noſtro.
⁊ dicit ad modum pellis ⁊ camere extenſum
q̄ntum ad noſtrum hemiſperiū. ¶ Ad illud
quod obicitur ꝙ pars inferioris hemiſperii
non eſt utilis ad uſum humanū. dicendū ꝙ
falſum eſt. immo eſt neceſſaria ſi debet celū
ſup nos ꝛuolui circulariter. ⁊ una pars fuerit
d̄ die. alia fuerit d̄ nocte. ¶ Ad illud qđ obi
citur ꝙ celi ſolidiſſimi ſunt firmati. dōm ꝙ
firmitas illa non excludit mobilitatem q̄lēcū
q̄. ſed illam ſolū qua aliquid mouetur ſur
ſum ⁊ deorſum ſm̄ motum rectum. vñ fir-
mū dicitur celum q̄ non mouetur ad locū.
nihilominꝰ tamen eſt mobile. quia mouetur
circa locum uel in loco ⁊ tali diſpoſitioni cō-
petit magis figura orbicularis q̄ʒ aliq̄ alia.
¶ Ad illud ꝙ queritur quomō empyreum
ſi circulare eſt undiq̄ʒ ſanctorum corporibus
replebitur. dōm ꝙ etſi non ſit certum quali
ter ibi ſancti ⁊ per quē modum locentur. ta
men quocunq̄ʒ modo dicatur ſiue ꝙ ſint in
uno ſemicirculo empyreo ſiue ꝙ in toto. ni-
hil impedit utrūq̄ʒ poni. Si enim in toto ſūt
uirtutem uiſiuā habebunt adeo potentē ꝙ
chriſtum uidere poterunt ubicūq̄ʒ ſit. Si ue-
ro ſunt in media parte celi. altera nec eſt ua
cua nec ſuperflua ſicut magnū palatiū non
eſt uacuum quando eſt unus magnus inhabi
tor. q̄uis non impleat omnem partem. ma-
gnitudo enim curie ⁊ ſpatioſitas etſi non i-
pleatur totaliter. facit tamen ad oſtenſionē
regalis magnificentie. ſʒ hoc ſciemus quan
do uidebimus.

SEcundo queritur vtrum in cor
pore celi ſit ponere dextram ⁊
ſiniſtram. ¶ Et ꝙ ſic uidetur ꝑ il
lud quod dicit phūs in ſcđo de
celo ⁊ mundo. ait enim ſic. proculdubio ē or-
bi uirtus diuerſiua. ſ. dextra ⁊ ſiniſtra. quo-
niam ſunt ei loca inceptionis ⁊ ſtatus ex o-
pere factionis ſue. ¶ Item hoc oſtenditur ꝑ
rationem ſuam ibidem. Omnis motus fini-
tus habet principiū a quo incipit. ſed cuiuſli
bet celi reuolutio eſt finita. ergo habet aliq̄ʒ
ſitum a quo incipit. ſed dextra dicitur in cor
poribus unde eſt motus principiū. ergo cū
celi ſint mobiles celi habent dextrā et ſini
ſtram. ¶ Item dextrū ⁊ ſiniſtrum ſunt ter
minus latitudinis. ſicut ſurſum ⁊ deorſū ter
mini longitudinis. ante ⁊ retro termini pro
funditatis. ſed omne corpus completū ⁊ ter
minatū habet tres dimenſiones ⁊ termios
dimenſionū. corpus autem celi eſt huiuſmo
di. ergo uidetur ꝙ habeat dextram ⁊ ſini-
ſtram. ¶ Item perfectiori motu mouentur
corpora celeſtia q̄ʒ inferiora. ſi ꝓpter motuſ
completionem aliam habent dextram ⁊ ſini
ſtram. ergo multo fortius corpora celeſtia.
¶ Contra ſicut dicit phūs in ſcđo de celo ⁊
mundo. In planetis nec eſt dextra nec ſini-
ſtra. ſed multo magis planete accedūt ad di
ſtinctiones organicas q̄ʒ celū. ergo uidetur
ꝙ celum non habeat dextram ⁊ ſiniſtram.
¶ Item dextrum ⁊ ſiniſtrum cāntur in no-
bis ut dicit cōmentator ſuper libꝛ de celo et
mundo a qualitatibus actiuis ⁊ paſſiuis. ſcili
cet ab abundantia caloris naturalis procedē
te a corde ⁊ ſpirituū plus uigentiū in parte
dextra q̄ʒ ſiniſtra. ſi ergo hoc non eſt reperi
re in celeſti natura. uidetur ⁊c̄. ¶ Item de-
xtrū ⁊ ſiniſtrum p̄ſupponūt ſurſum ⁊ deor
ſum. ſicut latitudo p̄ſupponit longitudinem
⁊ habet ſecum annexa ante ⁊ retro. in celo
autem non eſt ponere ſurſum ⁊ deorſū cū
hec ſint contraria. non eſt etiam ponere an-
te ⁊ retro. cum ante dicatur ubi eſt ſurſū ſi
cut dicit phūs. ergo uidetur ꝙ non ſit ibi de
xtra et ſiniſtra. ¶ Item nihil quod habet e-
xtra ſe principiū ⁊ finem ſui motus. hēt de-
xtrum et ſiniſtrū. ſed corpus celi eſt huiuſ-
modi cum motor eius ſit ſeꝑatus. ergo non
habet dextrū ⁊ ſiniſtrū. ¶ Item dextrum
eſt unde eſt principium motus. ſʒ una parte
circuli mota mouetur omnes. ergo non ma-
gis incipit motus ab una parte circuli q̄ʒ ab
alia. ergo in circulo uel quelibet pars erit de
xtra uel nulla. ſed celum eſt corpus circulare
quia mouetur circulariter. ergo ⁊c̄. ¶ Itē ſi
aliquod corpus habet dextrum et ſiniſtrū.
illa pars que ſemel eſt dextra ſemꝑ eſt dex̄.

4

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qualitercũq; corpus illud mouetur localiter.
ergo ſi celum habet dextram ⁊ ſiniſtram. il
la pars que ſemel eſt in ipſo dextra. ſemp ē
dextra. ſed non eſt dare aliquaʒ partem celi
que modo non ſit in oriente. modo in occidē
te. modo in alio loco ſm regioneʒ celi. ergo
dextra celi aliquando eſſet oriens. aliquādo
occidens quod nullo modo concedi poteſt.
¶ R. dicenduʒ q̄ q̄uis dextrum ⁊ ſiniſtrū
dicunt terminos latitudinis. ⁊ ſurſuʒ ⁊ deor-
ſum longitudinis. et ante ⁊ retro profundita
tis. non tamen nominant terminos illos ſim
pliciter. ſed per compationem ad motuʒ. un
de in nullo corpore ponitur ꝓprie dextra et
ſiniſtra niſi quod diuerſimode ſuſcipit mo-
toris influentiam. ita q̄ primo in una parte
q̄ʒ in alia. unde dextrum ⁊ ſiniſtruʒ non po
teſt eſſe nec in lapide nec in planta. nec ī ſta
tua ponuntur niſi ſimilitudinarie. quia non
habent moueri localiter a motore ſufficiētē.
In eis uero corporibus que mouētur ad lo-
cum ⁊ magis in una parte ſuſcipiunt moto-
ris influentiaʒ q̄ʒ in alia proprie ponitur de-
xtra ⁊ ſiniſtra. ſicut in animalibus que mo-
uentur motu progreſſiuo. ⁊ in quibus uirtus
cordis et motoris magis uiget in parte de-
xtra. cuius ſignū eſt maior fortitudo anima
liuʒ in parte illa. ꝓpter quod ⁊ illam parteʒ
primo mouent quando incipiūt ambulare. Et
hoc intelligendum eſt q̄ cum corpus celeſte
quoddam habeat moueri ab oriente in occi-
dens uel ecōuerſo. ſicut firmamentum et or
bes planetaruʒ. quoddaʒ uero minime ſicut
empyreum quid dextra ⁊ ſiniſtra celis com-
petunt ſatis ꝓprie non tamen uniuerſaliter.
conueniunt eniʒ mobilibus. ſed non orbi im
mobili. Attendenduʒ autem eſt q̄ cum ī ani
malibus ⁊ in celo ponitur dextra et ſiniſtra
ſm rationem cuiuſdam conformitatis. ſ. ꝓ-
pter influentiam motoris. differēter tū acci-
piuntur ꝓpter diuerſam compationem mo-
bilis ad motorem. quia eniʒ animalia mouē
tur a motore ſibi unito. ideo dextrum ⁊ ſini
ſtrum dicūt diſtinctionem in partib⁹ anima-
liuʒ. ita q̄ illa pars que modo eſt dextra nū
q̄ʒ eſt ſiniſtra. quia uniformiter comparatur
ad ipſius motoris influentiaʒ pro eo q̄ ipm
habet ſibi unituʒ et nunq̄ʒ ab eo magis elon
gatur. corpus uero celeſte motorem habʒ ſe
patum cum non ſit corpus animatum ſicut
poſtea uidebitur. et ideo motor ſm dei diſ-
poſitioneʒ principaliter influit ex aliqua ce-
li parte. ⁊ creditur ꝓbabiliter q̄ in ea parte
ex qua motus corporum celeſtiuʒ primo no
bis apparent utpote in oriente. cum omnia
corpora facta ſint ꝓpter homineʒ. et q̄ȝ mo
tor ſemper ex illa parte influit uniformiter
quecūq; pars ibi ueniat immediatius ⁊ pro-
pinquius ſuſcipit motoris influentiā. et ido
ſemper eſt ibi dextra. nec mutatur cū parti-
bus mobilis. pro eo q̄ non eſt diſpoſitio ab
ſoluta ſed relata ad motoris influentiaʒ que
ſemper manet fixa. ⁊ per hunc modum lo-
cus cuiuſlibet rei dicitur eſſe immobilis. pro
pter hoc q̄ dicit ſituʒ relatum ad centrum ⁊
circūferentiaʒ mundi. que nunq̄ʒ poſſūt mo-
ueri. ¶ Ex p̄dictis patet queſtio ꝓpoſita.
Patet etiam reſponſio ad obiecta. Conce-
dendum eſt eniʒ q̄ in celo ſit dextra et ſini
ſtra. Et rationes ad hoc inducte ſimiliter cō
cedende ſunt quia uerū concludunt. licet ter-
tia ratio ſumpta a dimenſionib⁹ ꝓcedat ab
inſufficiēti. ¶ Ad illud uero quod obicitur
in contrariū q̄ planta non habet dextram ⁊
ſiniſtram. q̄uis ſit organica. dōm q̄ dextrā
et ſiniſtraʒ non facit principaliter membroꝝ
diſtinctio. hoc eniʒ accidit ⁊ frequēter cōtin-
git q̄ eiuſdem diſpoſitionis eſt animal ī pᷓ-
te dextra et ſiniſtra. ſed hoc facit influentie
motoris principalior et min⁹ principalis ſuſ
ceptio ſm q̄ʒ attenditur inchoatio motus et
terminatio. ⁊ ſic repitur in celo. ¶ Ad illud
quod obicitur q̄ dextruʒ et ſiniſtruʒ in no-
bis eſt a qualitatib⁹ actiuis et paſſiuis iaʒ pa
tet reſponſio ex dictis. q̄ȝ dextrum et ſini-
ſtrum in animalib⁹ concernunt partes deter
minatas ꝓpter unionem motoris ad mobi-
le. non ſolum per modū motoris ſed etiam
per moduʒ perfectionis. Et ideo ad hoc q̄
una pars magis ſucipiat motoris influenti-
am requiritur diſpoſitio alia ⁊ alia. que qui
dem fit per qualitates actiuas ⁊ paſſiuas. in
celo autem non ſic eſt. ſicut oſtenſum eſt ſu-
pra. ¶ Ad illud quod obicitur q̄ dextruʒ ⁊
et ſiniſtrum p̄ſupponunt ſurſum ⁊ deorſuʒ.
Reſponderi poteſt q̄ueruʒ eſt prout dicit

terminos dimenſionis. non autem eſt uerum prout dicunt inchoationem ⁊ terminuꝫ alicuius tranſmutationis ſm que dicitur eſſe dextrum et ſiniſtrum. ſm enim ſurſum et deorſum proprie attenditur augmentum ſiue motus ad locum. ſed ſm dextrum et ſiniſtrum attenditur motus in loco. ideo etſi in celo ponatur dextrum et ſiniſtrum. non tamen oportet ſic poni ſurſum et deorſuꝫ.

¶ Aliter poteſt reſponderi magis ſm opiniones philoſophi ꝙ in celo eſt ponere ſurſum ⁊ deorſum. ante et retro. ſicut ponitur dextrum et ſiniſtrum. non quia dicant terminos diuerſorum motuuꝫ. ſed quia in eodem motu conſiderantur ultima trium dimenſionum. licet magis proprie dextrum ⁊ ſiniſtrum. et hoc patet. Ad hoc enim ꝙ celum reuoluatur. neceſſe eſt ponere duos polos quorum unus habet rationem ſurſuꝫ. alter deorſum. ⁊ etiam ponere duo hemiſperia quorum unum habet rationem ante et alterum habet rationem retro. neceſſe ē ponere ꝙ in hemiſperio una pars ſit ex qua celeſtia corpora primo apparere incipiant. altera uero pars ex qua deſinant. hoc totū de facili eſt imaginari ſi quis imagiatur hominem qui pedes habeat in polo artico. et caput in polo antartico et habeat facieꝫ uerſam ad noſtrum hemiſperium. imaginabitur ſtatim differentias harum poſitionum.

¶ Ad illud quod obicitur ꝙ celum habet extra ſe principiuꝫ ſui motus. et ita non habet dextrum. dicendum ꝙ illud uerum eſt quando dextrum et ſiniſtrum nomināt partes determinatas. ſed quando nomināt ordinem mobilis ad motoris influentiam nō habet ueritatem. Nihil enim facit ad hoc utruꝫ ſit motor intra uel extra. ¶ Ad illō quod obicitur ꝙ una parte circuli mota mouentur omnes. dicendū ꝙ uerum eſt. ſed tamen ex hoc non ſequitur ꝙ eque primo recipiant motoris influentiam. quod patet cū aqua mouet rotam. primo mouet illaꝫ partem quam contingit. ¶ Ad ultimum quod oſtendit ꝙ pars dextra ſemper eſt dextra. iam patet reſpōſio. quia hoc intelligitur de illo dextro et ſiniſtro quod dicit diſpoſitionem partium in comparatione ad motorem coniunctuꝫ. ſicut eſt in animalibus. hoc autem modo non ponitur in corporibus celeſtibus ſicut prius tactum eſt.

Conſequenter queritur tertio loco de celis in comparatione ad motoris influentiam. Et circa hoc queruntur duo. ¶ Primo queritur utrum primū mobile moueatur a deo immediate tantum an mediante aliqua uirtute creata. ¶ Secundum eſt utrum moueantur ab intelligentia. an a propria forma.

Circa primum ſic proceditur et oſtenditur ꝙ celum immediate mouetur a deo. ¶ Primo per philoſophum ꝙ in ſecundo de celo et mundo dicit. Cauſa prima mouet cauſatum primum. cauſa autem prima non eſt niſi deus ergo ⁊c. ¶ Item Boetius de conſolatione loquens ad dominuꝫ dicit Stabiliſq; manens das cuncta moueri. ergo uidetur ꝙ maxime moueat illud quod eſt primuꝫ mobile. hoc autem eſt celum. ergo ⁊c. ¶ Item ratione uidetur. Primi mobilis motor debet eſſe primus. ſed primus motor ē immobilis omnino. quia nūq; eſt ſtatus niſi in immobili. ſed nihil eſt omnino primuꝫ immobile niſi ſolus deus. ergo motus primi mobilis ſolus deus eſt principium. ¶ Item ex motu et influentia celeſtis corporis eſt conſeruatio omnium corporum uiuētium. ergo ex motore eius erit conſeruatio omnium ſpirituum uiuificantium. quia ſicut ſe habet mobile ad mobile. ſic ſe habet motor ad motorem. ſed ſolus deus eſt ille qui eſt conſeruator et uiuificator ſpirituum. ergo ſolus ipſe mouet primum celum. ¶ Sed contra immenſitas potentie et ſapientie ⁊ bonitatis hoc requirit ut deus communicet uirtuti create actum quem illa nata eſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſuſcipere. ſed actus qui eſt mouere ſecundū
locū quodcunq; corpus ē natus conuenire
virtuti create. ergo videtur ꝙ deus nullū
corpus moueat abſq; uirtute alicuius crea-
ture. ¶ Item uirtus motoris debet propor
tionari mobili. ſed uirtus celi finita eſt. uirt⁹
aūt dei infinita. ergo ad hoc ꝙ ſaluet̄ i mun
do proportio debita videtur ꝙ inter deum
mouentem ⁊ celum motū ſit ponere aliq̄
uirtutem creatam ⁊ finitam. ¶ Item philo
ſophus dicit ꝙ ſi tanta uirtus in tempore
tanto ⁊ maior in minori ⁊ maxima in mini
mo. ⁊ infinita in nunc. ergo ſi deus infinite
uirtutis eſt. ⁊ ipſe imediate mouet celū. ui-
detur ꝙ in inſtanti reuoluat ipſū ab orien-
te in occidens. quod manifeſte falſum ē. ¶ Si
tu dicas ꝙ deus in mouendo nō exercet to
tius uirtutis ſue effectum. quia cum ſit mo-
uens uolūtariū poteſt mouere ⁊ cito ⁊ tarde
tunc redit prima obiectio. quia cum actus
ille ſcilicet mouere ſucceſſiue ſit uirtutis fi-
nite. erit natus conuenire creature. ¶ Item
ea que ſunt imediate a diuina potentia pro
cedunt in eſſe ſecundum curſum mirabilē.
ut patet in creatione ⁊ iuſtificatione ⁊ mira-
culorum operatione. ergo ſi celū imediate
mouetur a deo motus eius eſt mirabilis. nō
naturalis. ꝙ ſi eſt naturalis nō eſt a deo im
mediate. ¶ R℞. Ad predictorum intelligē-
tiam eſt notandum ꝙ in omni operatione
deus operatur intime ⁊ imediate. cum dei
uoluntas ſicut dicit Auguſtinus. ⁊ habitum
eſt in primo libro. ſit prima ⁊ ſumma cauſa
omnium ſpecierum ⁊ motionum. In aliqui-
bus autē ſic operatur ut ipſe ſit tota cauſa
in aliquibus ⁊ mouet ut uirtutē agēdi ⁊ mo
uendi cōmunicet creature. et prima quidem
dicuntur mirabilia. ſecunda uero naturalia
uel uoluntaria quantum ad egreſſum. Qū
ergo queritur utrum motus primi mobilis
imediate ſit a deo. non eſt queſtio utrū uir
tus diuina intime operetur ⁊ immediate ad
illam mutationem exercendam. quia ſic ni
hil mouetur niſi ipſe moueat ⁊ cooperetur
uirtuti motiue. ſed eſt queſtio utrum motus
primi mobilis ſit a deo tanq̄ a tota cauſa.
an ſimul cum uirtute diuina mouente moue

at aliqua uirtus creata. ¶ Et ad iſtam que
ſtionē ſatis de plano reſponderi poteſt. ꝙ
cum motus ille ſit natus conuenire uirtuti
finite propter ſui ſucceſſionem. et diuina bo
nitas ad ſui manifeſtationē cōmunicet cre
ature quod ipſa nata eſt ſuſcipere. ꝙ deus
primum mobile mouet mediante aliqua uir
tute creata. ſicut ⁊ alia mobilia. et conceden
de ſunt rationes ad hoc inducte. quāuis ali
que non neceſſario cogant. ¶ Ad illud vo
quod obijcitur de philoſopho dici poſſet ſa
tis probabiliter ꝙ philoſophus non intelle
xit ꝙ primi orbis motor per modum effici
entis eſſet deus. ipſe enim ponit uirtutem
motoris adeo ꝓportionari mobili ꝙ ſi mi
nimum uel modicum corpus apponeret̄ cor
pori laxaretur uirtus motoris in mouēdo.
ſicut dicitur in libro de celo ⁊ mundo. ſed
ponit ꝙ deus moueat primū cauſatū me
thaphorice. ſicut finis ⁊ deſideratū. aut ſi
ponit ꝙ moueat per modum efficientis nō
ponit ꝙ ipſe ſolus moueat. ſed cooperāte
uirtute mobili proportionata. vnde uerbū
ſuum poteſt intelligi eſſe dictum per quan-
dam appropriationē ⁊ primariam influ-
entie ſue ſuſceptionem. ¶ Ad illud quod
obijcitur de boecio. ꝙ deus cuncta mouet
dicendum ꝙ ex illa auctoritate non conclu
ditur ꝙ ſolus deus moueat. ſed ꝙ non mo
uetur abſq; diuine uirtutis influentia. nulla
enim uirtus alicuius motoris poteſt quid
modicū operari ſine beneficio ⁊ auxilio ei⁹
qui penit⁹ eſt imobilis. ſicut in primo libro
oſtenſum fuit. ⁊ in ſequentibus oſtendetur.
cum queretur utrum omnis actio ſit a deo.
¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ motor primi
mobilis eſt primus ⁊ imobilis. dicendum ꝙ
non oportet motorem primi mobilis eſſe
omnimode primum uel omnimode imobi
lē. ſed ſufficit ꝙ ſit primus reſpectu alio-
rum motorum ſiue uirtutum mouentium.
et ꝙ ſit imobilis ſecundū eum modum per
quem mouet. non enim oportet eſſe ſtatū
in motore primi mobilis ſimpliciter. ſed in
genere creaturarū. oēs autē creature defecti-
ue ſunt ⁊ reducuntur ad ipſum deum qui eſt
principium ⁊ finis omnium. citra quem nec

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt perfecta quies nec eſt perfectus ſtatuꝫ.
¶ Ad illud quod obiicitur ꝙ ſicut influen
tia mobilis conſeruat mobilia ita influentia
motoris motores alios. dicendum ꝙ illud
non oportet. quia non eſt conſimilis propoꝛ
tio pro eo ꝙ ordo eſt in corporibus mundi
ſcḋm tantam predominantiaꝫ ⁊ excellentiaꝫ
ꝙ vnuꝫ poteſt ſimpliciter influere in alteꝝ
ſpiritus uero rationales qui ſunt uiuificato
res ⁊ motores corporum ſic habent gradū
⁊ ordinem. ut tamen ſecundum ſuum ſupre
mum a deo imediate perficiantur ⁊ formen
tur. et hoc eſt propter rationem imaginis ꝑ
quam imediate ſunt ipſius dei capaces.

SEcundo queritur utrum motꝰ
celorum ſit a propria forma uł
ab intelligentia. ¶ ⁊ ꝙ ſit a pro-
pria forma uidetur. ſicut philo
ſophus uult. natura eſt principium motus ⁊
quietis in eo in quo eſt. ergo omnis motus
naturalis eſt a forma intrinſeca. ſed motus
celi ē naturalis. ſicut dicit philoſophꝰ. ergo
eſt a propria forma. ¶ Item leue ſua leui-
tate ⁊ uirtute poteſt ſurſuꝫ aſcendere nullo
impellente. ⁊ ſimił̄r graue deſcendere abſqꝫ
aliqua intelligentia mouente. ſi ergo forma
celi perfectior eſt q̄ꝫ elemētaris. ⁊ figura eiꝰ
aptiſſima ad motuꝫ circulareꝫ. uidetur ꝙ
moueri poſſit a propria forma abſqꝫ omni
intelligentia. ¶ Iteꝫ plus eſt mouere ſeipꝫ
exeundo locum proprium q̄ꝫ non exeundo.
ſed uirtus lucis ē ſe diffundere per corpora
alterius nature. et etiam diffundēdo redire.
ergo uidetur ꝙ multo fortius corpus celi ꝑ
naturam lucis poſſit ſe in ſuo orbe mouere
abſqꝫ influentia alicuius ſpiritualis ſubſtan
tie. ¶ Item motus animaliuꝫ eſt a forma
propria ⁊ intrinſeca. ⁊ hoc expectat ad com
plementuꝫ motus. ergo cum motus celi ſit
multo completior erit a forma ꝓpria ⁊ in-
trinſeca. ergo uel celi non mouētur ab intel-
ligentia. vel intelligentia eſt ipſius celi per-
fectio ⁊ forma. ſed intelligentia aliqua non
eſt perfectio celi. ſicut dicit Damaſcenꝰ. ij.
libro. capitulo quinto. celi ſunt inanimati et
inſenſibiles. ergo ⁊c̄. ¶ Itē nullus motꝰ ne
ceſſarius pendet a uoluntate creature tanq̄ꝫ

a principali motore. ſed motus celi eſt uni-
formis ⁊ neceſſarius ſecundū ſanctos ⁊ phi-
loſophos. ergo non eſt a uoluntate alicuius
angeli uel intelligentie. ¶ Iteꝫ uirtus illius
angeli uel intelligentie eſt finita. ſed uirtus
finita in mouendo recipit fatigationeꝫ ⁊ la-
boreꝫ. maxime cuꝫ mouet illud quod non
eſt per ſe mobile. aut eniꝫ celuꝫ mouetur ꝓ
pria forma. aut ſi mouetur v̄tute intelligen
tie neceſſe eſt illaꝫ laborare ⁊ laſſari. ¶
Contra. Omne quod mouetur ab alio mo-
uetur. ſed celuꝫ ſcḋm ſe totuꝫ mouetur. ergo
uidetur ꝙ preter materiaꝫ ⁊ formaꝫ eiꝰ ſit
ponere aliquid a quo moueatur. hoc auteꝫ
nō eſt niſi angelus uel intelligentia. ergo ⁊c̄
¶ Iteꝫ omnis motor ē in actu reſpectu mo
bilis. ſed totū celuꝫ eſt mobile. ſed nihil idē
eſt ſił in actu ⁊ potentia. ergo celū non po-
teſt moueri a ſe ſine propria uirtute. ¶ Itē
oīs motor ſufficiens diſtat a mobili. cū ergo
nulla forma diſtet extenſa a materia. nulla
forma extenſa poteſt eſſe motor ſufficiens.
ſed forma celi eſt forma corporalis ⁊ exten
ſa. ⁊ motus eius cū ſit precipuus inter alios
motus eſt a motore ſufficiente. ergo nō pōt
eſſe a uirtute proprie forme. ¶ Iteꝫ om̄e
quod naturaliter mouetur ad locuꝫ aliqueꝫ
ſi mouetur ab illo loco mouetur preter na-
turaꝫ. ergo ſi celuꝫ mouetur naturaliter ab
oriente in occidens. ab occidente in oriens.
non regiratur per naturaꝫ. ergo uidetur ꝙ
celuꝫ habeat motoreꝫ aliuꝫ q̄ꝫ formaꝫ pro-
priaꝫ. ¶ Iteꝫ oē quod mouetur propria for
ma mouetur propter propriaꝫ indigentiaꝫ.
natura eniꝫ forme non mouet niſi propter
appetituꝫ rei qua naturaliter indiget. ſed ce
luꝫ ſicut dicunt ſancti ⁊ philoſophi non mo
uetur propter propriaꝫ indigentiā. ergo nō
mouetur a propria forma ⁊ natura. ¶ Iteꝫ
qḋ mouetur a ꝓpria forma naturałr mouen
te nunq̄ꝫ quieſcit niſi uiolenter ipſo exiſten
te in eadeꝫ diſpoſitione. ſed celuꝫ quantuꝫ
ad naturaꝫ ſue forme ſemper eſt in eadē diſ
poſitione. ergo aut non mouetur a propria
forma ⁊ natura. aut nunq̄ꝫ quieſcit. uel ſi q̄e
ſcit uiolenter quieſcit. ſi ergo celū aliquādo
quietabitur ⁊ non uiolenter. ergo motus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eius non eſt a uirtate forme intrinſece.
¶ Reſponſio. dicendum ꝙ in hac queſtio
ne due ſunt poſitiones probabiles concor-
des rationi ⁊ ſcripture preter illam tertiam
uiam quam quidam philoſophi poſuiſſe ui
dentur. ſcilicet ꝙ celi haberent animas. ⁊ ꝙ
celum eſſet magnum animal. et ꝙ mouere-
tur a ꝓpria forma perfectiua ſicut mouetur
animal. et hanc animam motricem poſuerūt
regi et dirigi a deo mediante intellectiua.
¶ Sed hec poſitio falſa eſt et erronea. ſi-
cut enim dicit Damaſcenꝰ. celi ſunt inani-
mati ⁊ inſenſibiles. ⁊ ꝙ dicitur deum aliquā
do benedicere hoc eſt dictum per proſopo-
peiam. et illa eſt communis ſententia ſan-
ctorum. Ideo Auguſtinꝰ retractat illud uer-
bum quod dixerat in libro de immortalita-
te anime ꝙ mundus animatur. Et ſi aliqui
ſancti uideantur hoc dicere ut Hieronymꝰ
ſuper ecc. hoc totum intelligendum eſt di-
ctum methaforice. Non ſolum autem hec
ē poſitio ↄtra catholicos doctores. ſed etiā
cōtra philoſophicos tractatores qui ponūt
ꝙ ſubſtantia intellectualis nō unitur corpo
ri niſi mediante uegetabili ⁊ ſenſibili. et ita
ſi celum perficeretur a ſubſtantia ſpirituali
haberet ſentire ⁊ uegetari. ⁊ ita naturaliter
poſſet corrumpi. et propter hoc iſta poſiti
one omnino eiecta intelligendum eſt ꝙ du
plex eſt hic modus dicendi ſatis catholicus
¶ Quidam enim dicunt ꝙ celum moue-
tur a propria forma. hoc modo celum ha-
bet quantitatem et figuram et per hanc eſt
ad motum habile. habet nihilominus lucis
perfectionem et formam que inter ceteras
formas corporales eſt maxime actiua et q̈-
ſi medium tenens inter formas ſpirituales
et corporeas. et per uirtutem huius forme
mouētur corpora celeſtia orbiculariter mul
to ſufficientius q̄m elementa moueātur mo
tu recto. nec debet ad motum celi adhiberi
miniſteriū angeli uel anime. ſicut nec ad mo
tum cuiuſlibet elementaris nature. ¶ Nec
obſtat illud qđ mouens debet eſſe aliud a
mobili. quia ſicut animal ſm aliud ſui mo-
uet. ſm aliud ſui eſt mobile. et tamen totum
eſt mobile et mouens. ſic et in celo intelligē

dum eſt. ꝙ eſt mobile per naturam quanti
tatis et figure. et mouens per naturam lu-
cis actiue. Nec obſtat illud quod recedit ab
eo loco ad quem mouetur. celum enim non
habet proprie moueri ad locum ſed potius
circa locum. Nec pars que eſt in oriente mo
uetur ad occidens quia illum ſitum intendat
determinare. ſed quia intendit moueri orbi
culariter qui eſt motus competens ſue na-
ture. vnde ſicut dicitur in radio ꝙ procedit
⁊ retrocedit per uirtutem ſuam cum fit re-
percuſſio ad aliquod corpus ſplendidum. ſic
eſt in propoſito. Et per hoc reſpondetur ad
omnes obiectiones. ¶ Difficile tamen eſt
ſm hanc poſitionem ſuſtinere quomodo ce
lum moueatur a propria forma et naturali.
⁊ illa permanente quieſcat preter uiolen-
tiam. Difficile eſt etiam intelligere quomo
do non moueatur propter propriam indi-
gentiam ſi appetitus ille eſt in forma intrin
ſeca. et ideo illi compelluntur ad hoc redi-
re ut dicant ꝙ ad motum celi non ſufficit uir
tus proprie forme. ſed ſimul cum ea requiri
tur fluxus diuine potentie ſm quem celum
habet moueri et quieſcere. Sed tunc rema
net quid ſit ille fluxus. utrum dicat quid cre
atum uel increatum. ⁊ ſiue hoc dicat ſiue il
lud non eſt facile explicare quare deus illum
motum exerceat ſine miniſterio ſpiritualis
creature. cum illis ſit natus conuenire. nec
tamen de facili poteſt hoc improbari. ¶ Si
quis hoc dicat ꝙ defectū iſtius creature cor
poralis uelit deus per ſemetipſum ſupple-
re. ut oſtendat ſe eſſe deum celi et terre. et
ita dicatur celum moueri uirtute propria qđ
ſi aliquid deſit ſibi ad mouendi ſufficienti-
am. ſuppleatur ab ipſa uirtute diuina. ¶ Et
ſic ſuſtinendo hanc poſitionem. reſponſio
ad obiecta ſatis plana eſt. ¶ Alia uero po-
ſitio eſt ꝙ deus mouet celum mediante in-
telligentia creata. ſiue mediante angelo. et
hoc competebat ordini quo deus conſtituit
uniuerſa. de quo dicit Auguſ. ſuper Gen̄.
ad litteram. ꝙ ds ſic mundum ordinauit ut
ſpm̄ p̄ficeret oi corpi. ⁊ iō ſic ↄgruum eſt an
gelos deputari ad miniſterium hominum.
ſic etiam congruum eſt deputari ad motum

et regimen celorum. cum in hoc etiam mini
ſtrent homi uiatori ⁊ diuine ſubſeruiant ma
ieſtati. et hoc uidetur Auguſtinus ſentire in
tertio de libero arbitrio loquens de angeli-
ca natura. de qua dicit ꝙ non ſua maieſtate
continet omnia. ſed inherendo illi maieſtati
et eius imperiis deuotiſſime obtemperãdo
a quo ⁊ per quem ⁊ in quo facta ſunt omia.
Et hec poſitio magnorum eſt tam in theolo
gia q̄ʒ in philoſophia. quia concors pietati
fidei et rationi et pl'ium eſſe uidetur. Si er-
go hanc poſitionem ſuſtinere uelimus. de fa
cili poteſt ad obiecta in contrarium reſpon
deri. ¶ Ad illud quod obicitur primo
ꝙ motus ille eſt naturalis. dicendum ꝙ mo
tus ille per comparationẽ ad primum mobi
lẽ naturalis eſſe dicitur. quia natura ei⁹ ⁊ fi-
gura illi motui concordat. nec oportet ꝙ oẽ
qḋ eſt naturale ſit a pricipio itrinſeco ſicut a
tota cauſa. ſed ſufficit ꝙ uirtuſ intrinſeca co
operetur uirtuti actiue. ¶ Ad illud quod ob
icitur de graui et leui. dicendū ꝙ ad motum
grauis non ſufficit ſolummodo grauitas ſi-
ue qualitas ꝓpria. immo concurrit uirtus lo
ci attrahentis. ⁊ uirtus loci expellentis ⁊ uir
tus corporiſ quinti preter illa duo mouentia
que ponit philoſophus ſcilicet generãs gra
ue ⁊ leue. ⁊ remouens prohibens. et q̄ʒ hec
ad motum celi non poſſunt concurrere. opor
tet ꝙ concurrat uirtus ſpiritualis ſubſtantie
¶ Ad illud quod obicitur de diffuſione lu-
cis. dicendum ꝙ ille non eſt motus localis ꝓ
prie ſed magis motus alterationis. unde ſi-
cut ignis poteſt calorem ſuum diffundere de
orſum. tamen uirtute propria non ſe mouz
de loco in quo eſt. ſic in celeſti corpore intel
ligendum eſt eſſe. ¶ Ad illud quod obicitur
ꝙ ad cõpletionem motus facit ꝙ aliquid mo
ueatur a principio intrinſeco. dicendum ꝙ
hoc accidit. non enim hoc eſt ꝓpter unionem
motoris ad mobile. ſed ꝓpter ſufficientiam
motoris. qui quidem eſt ſubſtantia ſpiritua
lis diſtans a materia. unde diſtantia motoriſ
a mobili ⁊ completio motoris illa eſt que fa
cit ad motoris perfectõnem. hoc autem mul
to magis reperitur in motu celi quod moue
tur ab angelo ſiue ab intelligentia ſeparata
ſm ſubſtantiam. unita ſm uirtutem q̄ʒ ſi mo

ueretur a propria forma. ¶ Ad illud quod
obicitur ꝙ neceſſarium non pendet a uolun
tario. dicendū ꝙ uerum eſt ꝺ uoluntate uerti
bili. q̄ʒuis autem uoluntas angeli ſit per na-
turam uertibilis tamen per gloriam omnino
inuertibilis efficitur. ⁊ talem ſubſtantiam in-
telligendum eſt eſſe celi motorem. que ut di
cit Auguſtinus ſumme maieſtati perfecte i-
hereat. et ꝙ talis ſubſtantia ſit motrix celi.
oſtendit ipſius motus nobilitas et uniformi
tas ⁊ neceſſitas. oſtendit nihilominus quies
futura. cum perfecta erit ſuperna ciuitas ad
quam conſũmandam finaliter ordinatur mi-
niſtratio angelica. ¶ Ad illud quod obicitur
ꝙ cum ſit uirtutis finite laxatur. dicendum
ꝙ laxationem non facit finitas ſed impropor
tio motoris ad mobile. uel contrarietas uel
ineptitudo ex parte mobilis. quorū nullum
eſt in propoſito. et ſic patent queſita. et per
hoc etiam manifeſtantur ea que dicuntur in
littera. Poſſet tamen aliquis dubitare ꝺ eo
quod dicit in littera deum glaciali ſoliditate
aquas ſuſpendere. Ex hoc enim uidetur ſup
ponere ꝙ aq̄ ille ſint de ſe ponderoſe. et ꝙ
ibi teneantur per uiolentiam ſoliditatis quod
eſt contra ordinem uniuerſitatis. Sed dicen
dum ad hoc ꝙ aquas illas comparat glacia
li ſoliditati non propter grauitatem. ſed ꝓ
pter continuitatem et ſtabilitatem. quia nõ
fluunt nec refluunt. nec deorſum deſcendũt.
¶ Item poſſet aliquis dubitare de hoc ꝙ
dicit aquas ſuper illud celum minutiorib⁹ gut
tis et leuioribus emanare uaporibus. ſi enim
hoc uerum eſt. uidetur tunc firmamentū po
roſum eſſe. ⁊ per illud poſſunt gutte aque
emanare. Videtur etiam illud celum altera-
bile eſſe ſi ſuſcipit peregrinas impreſſiões.
¶ Sed dicendum ad hoc ꝙ non uult dicere
ꝙ aque modo per ſubtiliationem caloris ꝓ
tranſeant celum ſidereum. quia nunq̄ʒ illuc
aſcendunt. ſed per operationem nature que
modo ſuper aerem eleuat aquas uult quaſi
a minori inſinuare. ꝙ diuina uirtus aquas
ſuper firmamentum ſine nature preiudi-
tio potuit conſtituere. cum in ſua poteſtate
eſſet magis et magis corpus ſubtiliare.
¶ Item queritur de iſta ratione quã reddit
Non eſt hoc dictum uidit deus ꝙ eẽt bonū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quia binarius principium eſt alteritatis ⁊ ſignum diuiſionis. uidetur enim iſta ratio ita bene eſſe ad oppoſitū ſicut ad propoſitum. binarius enī plus accedit ad unitatem ꝙ̄ aliquis alius numerus. ¶ Sed rñdendū eſt ad hoc ꝙ iſta racō magis eſt allegorica. uera tamen eſt. ꝙ̄uis enim binarius inter numeros minus ab unitate recedat. primo tamen hēt rationem receſſus in ſe. ⁊ propter hoc p ipꝫ intelligitur diuiſio magis ꝙ̄ per alios numeros ⁊ receſſus ab unitate uirtutis ⁊ perfectōnis. Alia tamen ratio eſt litteralis quaꝫ tangit magr̄ in hiſtoriis. quia ſcđo die notatur diſtinctio facta fuiſſe aquaruꝫ ab aquis. que diſtinctio etſi inchoata fuerit in ſcđo. fuit tñ conſumpta in tertio. cum dicitur Congregētur aque in locuꝫ unum. et quia diuina uiſio ſignificat approbationem poſt perfectioneꝫ hinc eſt ꝙ ſcriptura tacuit ſcđo die uerbum uidendi.

Sequitur Dixit deus congregētur aque in unum locuꝫ. ¶ Supra egit magiſter de ꝓductione inſenſibiliuꝫ continentiuꝫ. In hac parte agit de productione inſenſibiliuꝫ contētorum. ¶ ⁊ quoniam hec ſunt in duplici differentia. Quedam enim intra celos continentur ut materialia reſpectu generandarū rerum ſicut ſunt elementa. Quedam uero ut actiua ſicut ſunt celeſtia luminaria. Ideo ps iſta duas habet. In prima agit de diſtinctione elementoꝝ. In ſcđa de productione luminariuꝫ. ibi Dixit deus fiant luminaria. ¶ Prima pars habet duas. In prima determinat ueritatem. in ſcđa ſoluit dubitationeꝫ. ibi Si autem queratur ubi congregate ſunt aque. ¶ Similiter ſcđa pars principalis habet duas. In prima compat productionem luminariuꝫ operibus aliorum dierum. In ſcđa uero determinat ꝓpter quid ſint facta. ibi Que ideo facta ſūt ut per illa illuſtretur ⁊c̄. Et ſic duo continentur in parte iſta uidelicet diſtinctio elementorum. ⁊ hec ſatis plana eſt ꝙ̄tuꝫ ad preſentem materiaꝫ pertinet. Scđm autem eſt formatio luminariū circa quod plura occurrunt dubitabilia. ut textus ſacre ſcripture intelligatur plane.

Ad intelligentiam huius partis omiſſa diſtinctione elementoꝝ circa productionem luminariuꝫ queruntur duo. ¶ Primuꝫ eſt de ipſis luminaribus per compationem ad corpus in quo locantur. ¶ Secundū eſt de ipſis in compatione ad ea in que operantur. ¶ Circa primū queruntur tria. ¶ Primo q̄ritur vtrum luminaria poſita ſint ī eodē corpore continuo: an in diuerſis. ¶ Secūdo q̄ritur vtruꝫ moueantur motu corporis continentis aut motibus ꝓpriis. ¶ Tertio queritur vtruꝫ motus competat alicui celo ſine ſtellis.

Circa primuꝫ ſic ꝓceditur ⁊ queritur vtruꝫ omia luminaria celi locentur in uno corpore continuo. ¶ Et ꝙ ſic uidetur per textuꝫ ſacre ſcripture que dicit omnia luminaria in firmamento eſſe poſita. Gen̄. primo. Fiant inquit luminaria in firmamēto celi ⁊c̄. ¶ Item hoc uidetur rōne. Quecunqꝫ corpora diſtinguuntur ab inuicem diſtinguūtur aut a forma aut ſuperficie. ſed corpus celi a luna uſqꝫ ad celum ſtellatum eſt uniforme. et iterum non eſt corpus habens determinatam ſuperficieꝫ. ergo impoſſibile ē ipm habere pluralitatem ſiue diſtinctionē. ergo omnia luminaria ſita ſunt in eodem corpore. ¶ Item ſi aliqua corpora ſunt diſtincta ab inuicem ad motuꝫ unius non ſeq̄tur motus alterius. ſed ultima ſpera mouet totum quod infra ipſaꝫ ē ab oriente in occidēs. ergo neceſſe eſt totam naturā celeſteꝫ eē unū corpus ꝯtinuum. ¶ Item ſicut aues ſunt ꝓducte ad ornatū aeris. ita luminaria ad ornatuꝫ celi. ſed unuꝫ ē corpus aeris qđ ornatur oib⁹ auib⁹. ergo pi rōe unū eſt corp⁹ celi qđ ornat̄ oib⁹ lūiarib⁹. ¶ Ad oppoſitū arguit̄ ſic. Numer⁹ uenit in corporib⁹ eiuſdem nature ex diuiſiōe ꝯtinui. ſꝫ orbes planetaꝝ dicunt̄ eſſe ſeptē tam a naturalib⁹ ꝙ̄ a mathematicis. ergo ſunt diſcōtinui. ergo luminaria celi nō ſunt in eođ corpe ꝯtinuo. ¶ Iteꝫ impoſſibile ē duo corpa q̄ mouētur diuerſis oio ⁊ diſpatis motib⁹ ꝑ ſuū totū ſitū eē ꝯtinua. ſꝫ orbes planetaꝝ ſic̄ dicit aſtronomi mouētur ꝯ ultiaꝫ ſpaꝫ. ergo īpoſſibile ē ad inicē ꝯtinuari.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item Damaſ. in enumeratione celorum
diſtinguit celum ſeptem planetarum a celo
ſtellarum. ſed hoc non eſſet ſi corpus illud in
quo ſunt planete et ſtelle eſſet continuum.
¶ Item ſi omnia luminaria eſſent in fir
mamento poſita ita ꝙ in uno corpore conti
nuo. tunc omnia eſſent ſtelle fixe ⁊ nulle er-
ratice. ſi ergo alie dicũtur eſſe fixe ⁊ alie er-
ratice. uidetur ꝙ poſite ſint in alio ⁊ alio cor
pore. ¶ Iuxta hoc queritur quare deꝰ fecit
plures ſtellas q̃ꝫ faceret planetas. ſiue qua-
re plures ſunt ſtelle fixe q̃ꝫ erratice. ¶ R̷.
Ad predictorum itelligentiam notandũ eſt
ꝙ ſm cõmunem poſitionem loquentium in
circa hanc materiam ſiue naturaliũ ſiue ma
thematicorum luminaria locantur in diuerſis
orbibus. hec autem diſtinctio orbiũ ſm me-
lius intelligentes non uenit ex diſtinctione
formarum ſicut diſtinguũtur aer ⁊ aqua. nec
uenit ex diſcontinuatione ſuperficiei ſicut di
ſtinguitur lapis a lapide. ſed uenit ex diuer-
ſitate motuum. diuerſitas autem motuum nõ
tollit continuitatem in eo quod eſt ſubtile ⁊
ad motum habile. ſicut manifeſte apparet in
aqua quando ſm diuerſas ſui partes ad di-
uerſas mouetur poſitiones. ⁊ ſimiliter in ae
re. ex hoc tamen non diſcontinuantur. ¶ ſm
hanc ergo poſitionem dicendũ eſt luminaria
celi poſita eſſe in pluribus orbibus. in corpo
re tamen uno cõtinuo quod ſcriptura uocat
nomine firmamenti. et ideo dicit omnia lu-
minaria poſita eſſe in firmamento celi. Uñ
rationes ad hanc partem inducte ſunt conce
dende. ¶ Ad illud ergo quod obicitur ꝙ nu
merus eſt ex diuiſione continui. dicẽdum ꝙ ue-
rum eſt de illo numero quo numerantur cor
pora eiuſdem nature in genere entium. ſed
non eſt uerum de numero quo numerãtur in
genere mobilium. Ad hunc ergo numerum fa-
ciendum ſufficit ſola motuum diſtinctio. ſic ẽ
in ꝓpoſito. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ or
bes planetarum mouentur contrariis motibus
ultime ſpere. ergo diſcontinuantur. dicendũ
ꝙ nõ ſequitur. hoc enim non habet ueritatem
niſi in corpore ſolido. in corpore enim ſubti-
li et raro ſicut eſt aqua et aer manifeſtam ha
bet inſtantiã. In his enim diſtinctio poteſt ueni
re a uirtute motoris ſalua cõtinuitate mobi-
lis. ꝓpter hoc ꝙ eſt maxime obediens mo-
tori. nec habeat ſupficiem ſic terminatam ſi-
cut habent corpora ſolida. et illud patet pla
ne cum duo uenti oppoſiti perflant in aera.
ita ꝙ unus deſup ⁊ alter deſubter. ¶ Ad il
lud quod obicitur ď Damaſ. ꝙ celum plane
tarum diſtinguitur a firmamẽto. dicẽdum ꝙ di-
ſtinctio celorum plus attenditur ſm diuerſitatem
ꝓprietatum ⁊ motuum q̃ꝫ attendatur ſm diſ
continuitatem corporum licet utroqꝫ modo
poſſit attendi. unde ⁊ Rabanus in diſtinctõ
ne celorum celum ſidereum ⁊ celum planeta-
rum ſub eodem celo compꝛ̄hendit. ¶ Ad il-
lud quod obicitur ꝙ ſi planete ſunt ĩ firma
mento non ſunt ſtelle erratice. dicẽdum ꝙ non
ſequitur. quia in eodem corpore poſſunt cõ
tenta diuerſimode collocari. ita ꝙ unum al-
ligatur inſepabiliter. reliquum uero minime.
⁊ ſtelle fixe dicuntur imediate poſite in octa
ua ſpera cuius motu mouẽtur. planete uero
ſũt ĩ orbibꝰ inferioribꝰ q̃ mouẽt motu alio. ⁊
idõ aſpectui noſtro errare uidẽtur dum cõtra ui
am ſuperioris orbis incedunt. ¶ Ad illud
ꝙ queritur quare ĩ ultĩa ſpera lumĩaria plu-
ra poſuit deꝰ. Ad hoc aſſignat philoſophus
tres rationes. Et prima eſt ꝙ ſpera octaua
maxime eſt cauſa uite inferiorum pre ceteris
ſperis. et hoc non poteſt eſſe niſi per diuer-
ſum lumen in diuerſis ſtellis. ¶ Scḋa ratio
eſt. quia natura temperauit ut daret inferio
ribus ſperis que plures habent motus ſtellã
unã. et ſuperiori que habet pauciores daret
ſtellas multas. ¶ Tertia racõ eſt. quia mo
tus influit a ſuperioribus orbibꝰ in inferiores.
quia ergo ꝑdominantia debet eſſe in influente
ut orbis ille ceteris ꝑcelleret inferioribꝰ quos
mouet. abundauit in corporum luminariũ mul-
tiformitate. Inter autem rationes media ra-
tio uidetur eſſe ꝓbabilior in qua oſtenditur
diuina ſapientia que multiformitatẽ ad uni-
tatem reducit. Et ideo illi ſpere que plus ac
cedunt ad unitatem motus dedit multiformi
tatem corporum. Illis uero que habent motuũ
multiformitatẽ dedit luminarium unitatem.

SEcundo queritur utrũ lumina-
ria moueantur in orbibus ſuis
motibꝰ ꝓpriis. ¶ Et ꝙ ſic uidetur.
aues enim q̃ ſũt ad ornatũ celi aere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

motu ꝓprio mouetur in illo ⁊ piſces in aq̄s.
ergo ⁊ pari ratione luminaria in celis.
¶ Itē motus orbiū nō ponitur niſi ꝓpter
motum luminariū. q2 circūſcripto corpore d
ſe equaliter hñt influere ſiue moueātur ſi-
ue ſtent. ſed natura non facit ꝑ plura q̄d po
teſt facere ꝑ pauciora. nec facit cū maiori dif
ficultate quod pōt facere cū minori. ſi ergo
idem facit motus ſideris quod facit mot⁹ to
tius orbis. uidetur ꝗ nature ſit ↄſonū pone
re ꝗ ſtelle moueantur ꝓpriis motibus. ¶
Item ſi luminaria mouētur motu ſuoꝝ orbi
um cū moueantur motibus diſpatis ⁊ quaſi
in oppoſitum celo ſtellato. tunc uidetᷣ ꝗ fiat
ibi obuiatio ⁊ retardatio. cū illud in quo mo
uentur ſit unū corpus ↄtinuū. ¶ Item ma-
nifeſte uidemus ad oculū in planetis eē ele-
uationes ⁊ depreſſiones. ꝓgreſſiones ⁊ re-
trogradationes. ſed hoc non poſſet eſſe niſi
ꝓpriis motibus moueri hēant. ergo ⁊c.
¶ Sed ↄ. ſi motibus ꝓpriis mouentur pla-
nete. ergo uel duo corpora erūt in eodē lo-
co. uel neceſſe ē uacuā eē uiā ꝑ quā trāſit
planeta. uel neceſſe eſt corpuſ celi rarefieri ⁊
ↄdenſari ⁊ ita corrūpi. ſed quodlibꝫ hoꝝ eſt
manifeſte impoſſibile. ergo ⁊c. ¶ Item na
tura non deficit in neceſſariis maxime circa
ea que ſunt in ipſa nobiliora. ergo ſi in his
q̄ mouentur ꝓprio motu ꝓuidit inſtrumēta
utpote pedes ⁊ alas uel pennas. uidetur ꝗ i
celeſtib⁹ corporibus debuit dare iſta. ſꝫ iſta
nō hñt ſicꝫ pꝫ ad ſēſuꝫ. ergo uel natura i eis
deficit. uel non mouētur motib⁹ ꝓpriis. ¶
Item ſtelle in octaua ſpera non mouētur ni-
ſi motu illi⁹ ſpere. ergo ſi ita collocatᷣ unuſ-
quiſqꝫ planeta in ſuo orbe ſicut ſtelle i octa
ua ſpera. uidetur ꝗ nullum luminare ꝓprio
motu habeat moueri. ¶ Item ſi luminaria
aliqua mouerētur motu ꝓprio ad faciendū
ꝓgreſſionē uel retrogradationē impoſſibi
le eēt motū celi eſſe uniformē. ſi ergo mo-
tus eēt uniformis ⁊ perpetuus uidetur ꝗ nō
ſinit planetas moueri motib⁹ ꝓpriis. ⁊ aliq̄n
retrocedere. aliq̄n ꝓgredi. ¶ Rꝫ. dōm ꝗ de
lx̄. q̄one ↄtrouerſia eſt inter naturales ⁊ ma
thematicos. Mathematici enī maxime ↄſi
derantes apparentia ut illa poſſēt ſaluare ſiᷝ
cū motus ꝑpetuitate ⁊ uniformitate poſu
erunt ecentricos ⁊ epicyclos. ⁊ planetas mo
ueri motib⁹ ꝓpriis in epicyclis. ⁊ ſm hoc ſal
uata motus uniformitate aliq̄n cōtigit plane
tam d̄primi aliq̄n eleuari ſꝫ motū ipſi⁹ plane
te in epicyclo. ⁊ epicycli in ecentrico. ⁊ ecen-
trici circa centrū ꝓpriū quod eſt ex̄ centrū
mundi. ¶ Ad obiectionem aūt naturaliū de
corporis illius ↄtinuitate. rn̄dent diuerſimo
de. dicentes ꝗ non eſt incōueniens ſi corp⁹
illud ſcinditur motu planete quia eſt nature
ignee. ¶ Alii dicūt ꝗ corpus illud non ſcindi
tur. ⁊ planete ꝑtranſeūt. corpus enī lucis ſi
mul poteſt eē cum alio corpore. Poſitio ue-
ro naturaliū eſt ſicꝫ ariſtotelis ⁊ ↄmentatoriſ
ꝗ planete non mouētur niſi motu ſuoꝝ or-
biū. ſicut clau⁹ fixus in rota mouetur motu
rote non ꝓprio. ⁊ hoc ponūt ꝓpter illius cor
poris incorruptibilitatē. ꝓpter quā non po
teſt ſcindi nec tranſitū prebere alii corpori.
Ponūt etiā id eſſe centrū orbiū ſupioꝝ ⁊ in
ferioꝝ ⁊ centꝝ mundi ꝓpᷣ rotunditatē ꝑfe-
ctā ipſoꝝ orbiū q̇ circulatiᷣ mouetᷣ. ⁊ ita ꝗ
unus non ſubintret alterū. Ponunt etiā cū
hoc maiorem ⁊ minorē uelocitatem in orbi-
bus. ⁊ ex hoc habere modo retrogradatōē
mō ꝓgreſſionē. q2 cū unū corp⁹ multū ꝓce-
dit alteꝝ ſua uelocitate. alterū uidetᷣ retroce
dere. et hec oīa ualde uidentur rōni cōſona.
Et ideo licet poſitio mathematicorū ſm iu
dicium ſenſuū uideatur eē uerior. q2 ſm illā
uiam ꝓcedendo ⁊ iudicando non fallūtur cir
ca motus corporum ſuperiorū. ſm rem ta
men non oportet eē uerius. quia falſum fre
quēter eſt uia inueniendi ueꝝ. ſed racōnabili
us uidetur ꝓcedere ⁊ ponere naturalis philo
ſophus. ideo ſi illam poſitionē ſuſtinere ue
limus. pōt reſpondeři ad ea que obiciūtur in
oppoſitum. ¶ Ad illud enim quod obicitur
ꝗ aues in aere ⁊ piſces in aquis motibus ꝓ
priis mouentur. dicendū ꝗ non eſt ſimile.
quia tam aer q̄ꝫ aqua ſunt corpora que poſ
ſunt rarefieri ⁊ cōdenſari. ¶ Et preterea iſta
elementa non ſunt ſic nata moueri ut corpo
ra que ad eoꝝ ornatum ſpectant. quoꝝ
motu ſufficienter poſſint tranſmutari locali
ter ſm ꝗ exigit decoꝝ uniuerſi. ¶ Preterea
ipſis animalibus competit motus progreſſi
uus ꝓpter ſui indigentiam. ⁊ quia eſt ad ex
equendū aliquod delectabile ⁊ hoc in lumi
naribus celi. nec competere poteſt nec debꝫ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud qd̓ obicitur ꝙ motus orbiuꝫ eſt
ꝓpter motum luminariū. Dōm ꝙ eſt uerum
tam̄ ex hoc non ſeq̄tur ꝙ ſola luminaria de
beant moueri. non eniꝫ ſic ſaluatur integri-
tas corporis q̄nti ſi ſtelle moueantur moti-
bus ꝓpriis ſicut ſi moueantur motibus ſuiſ.
qꝛ ibi per talem motū corpoꝝ celeſtiuꝫ non
fit aliqua mutatio de loco ad locū ꝫ totalita
tem mobilis ſed circa locū. nec alicui⁹ corpo
ris diuiſio. ⁊ hoc totū ꝑfectio ⁊ incoꝛruptibi-
litas celi exigebat. ¶ Ad illud qd̓ obicitur
ꝙ ſi mouentur motu orbiū uidetur ꝙ ſit re
tardatio ⁊ obuiatio. Dōm ꝙ nō eſt obuiatio
niſi q̄n directe ꝫ eandem lineaꝫ corpora mo
uentia ſibi obuiant. Hoc aūt eſt ſic. q̄a orbes
inferiores ſunt ſub ſuperiorib⁹. ideo motus
eoꝝ eis non repugnat. nec etiaꝫ retardat. ꝓ
pter maximā mobilis ad motoreꝫ obedien-
ciam. ¶ Ad illud qd̓ obicitur de illis retro-
gradationib⁹ ⁊ progreſſionibus. Dōm ꝙ ſic
tactū eſt ꝙ et ſi uideantur fieri ad ſenſu. Hoc
non eſt niſi ꝓpter maiorem ⁊ minorē ueloci
tatem ipſoꝝ orbium quaꝫ ſi q̄s bn̄ ſciret ex
plicare. Hac uia unica poſſet ſaluare illud ad
qd̓ ſaluanduꝫ ponunt mathematici circuloꝝ
⁊ centroꝝ multitudinē. ſed ad aliam ſcientiā
hoc expectat.

TErtio q̄ritur vtꝝ conueniat ali
cui orbi moueri abſq̄ ſtellis. ¶ Et
ꝙ non uidetur qꝛ celum empy
reum ponitur a ſanctis immobi
le ꝓpter ſui uniformitatē. Sed celū qd̓ uniuer
ſaliter caret ſtellis ē uniforme. ergo nullum
celuꝫ qd̓ caret ſtellis eſt mobile. ¶ Iteꝫ ubi
cūq̄ eſt motus ibi eſt ꝯtinuitas ⁊ uariatio. ſꝫ
ꝯtinuitas q̄ eſt in motu eſt a ꝯtinuitate ma-
gnitudinis. ergo pari rōe uariatio motus eſt
a uarietate mobilis. Sed corpus celeſte quod
caret ſtellis nō habet in ſuis motib⁹ uarieta-
tem. ergo nec mutationē. ¶ Item oīs mot⁹
eſt ꝓpter aliquam indigentiā ſupplendā uel
in ipſo mobili uel in aliquo inferiori. Sꝫ celū
quod caret ſtellis non pōt moueri ꝓpter ſui
indigentiā. cum nulla in motu illo ei⁹ indigē
tia compleatur. nec ꝓpter ſupplendā indigē
tiaꝫ in inferiorib⁹. qꝛ ita bn̄ influit q̄eſcendo
ſicut mouēdo ⁊ uniformiter. Ergo uidetur ꝙ
nullo mō abſq̄ ſtellis celeſti corpori moueri
ꝯpetat. ¶ Item motus celi eſt ꝑfectiſſimus
omniū motuū. ⁊ ideo eſt oīm motuum regu
la. ergo ſi ꝑ regulaꝫ menſurant̄ oīa q̄ ſunt
in genere illo. aīa menſurat oēs motus per
motum primi mobilis. ergo mot⁹ primi mo
bilis maxime notus eſt ipſi aīe. Sed nullius
corporis eſt motus notus ipſi anime niſi qd̓
hꝫ in ſe aliquod luminare. qꝛ n̄ depꝛehendi-
tur motus orbis niſi per motū luminaris. Er
go uidetur ꝙ non ſit poſſibile aliquē orbem
moueri qui careat omni luminari. ꝑcipue cū
motus eius lateat ſenſum noſtꝝ. ⁊ ſacra ſcri
ptura uniformis orbis reticeat motuꝫ. Et ſic
uidetur ꝙ ponere aliquē orbem moueri ſup̄
firmamentū quod eſt noſtris oculis ꝯſpicuū
eſt temerariuꝫ. ¶ Cōtra. omnis multitudo
reducitur ad unitatē. ergo motus corꝑis mul-
tiformis reducitur ad motuꝫ corꝑoris unifor
mis. Sed uniforme corpus non eſt niſi qd̓ ca
ret omni lumiari. ergo uidetur ꝙ ultra illos
orbes in q̄bus ſunt lumīa ſit aliquod celum
mobile. ¶ Item motus ille q̄ eſt menſura oī
um motuūꝫ eſt ille q̄ eſt ab oriente in oriens
ꝑ occidens. q̄ eſt motus diei naturalis effecti
uus. ⁊ ꝯplet. xxiiij. horas. Sed dies naturalis
omni tempore eſt uniformis. ergo ⁊ iſte mo
tus. ergo ⁊ mobile. ergo ⁊c̄. ¶ Item ſi ē re
cta ordinatio medii ad extrema. neceſſe eſt
mediū ꝑticipare quodammō naturam utriuſ
q̄ extremi. Sed celuꝫ cryſtallinū mediū eſt in
ter empyreum ⁊ firmamentū. cum ergo em
pyreū ſit uniforme ⁊ immobile. ⁊ firmamen
tum ſit multiforme ⁊ mobile. uidetur ꝙ cry
ſtallinū celum ſit aut multiforme ⁊ imobile.
aut uniforme ⁊ mobile. Sed ſi multiforme et
immobile eē non pōt cū uarietaſ mobilis diſ
ponat ad motū. ergo neceſſe ē ꝙ ſit unifor
me ⁊ mobile. ¶ Itē q̄ñcunq̄ aliq̄ plā ꝯcurrūt
ad ꝯſtitutionē alicui⁹ neceſſe ē ꝑ vtuteꝫ alic⁹
illa ꝯiungi. ergo q̄ñcūq̄ plura mobilia ꝯcur
rūt ad effectū unū ꝯferēꝫ ꝑ ſuā īfluētiā. neceſ
ſe ē ꝙ ꝯiūgant̄ ꝑ alic⁹ mobilis uniformitatē
Si ergo uirtus planetaꝝ ⁊ ſtellaꝝ ꝯcurrūt ad
ꝓductionē effectuū in his inferiorib⁹ ꝑ q̄ſdā
ꝯformitateꝫ. neceſſe ē ultra eē aliqd̓ mobile
ꝑ qd̓ iūgantur. qd̓ q̄deꝫ hēat in toto ⁊ in ꝑti
b⁹ uniformitatē. ⁊ ita alicui orbi abſq̄ ſtelliſ
ꝯpetit moueri. Eſt ergo qd̓ q̄s ſit ille orbis.
⁊ ꝑ quā naturā ꝯpetit ei moueri. Si eniꝫ qꝛ

celuꝫ eſt. tunc ergo empyreum erit mobile.
Si qꝛ celum quod eſt non tm̄ ↄtinens ſꝫ eti-
am ↄtentuꝫ. obicit̄ tunc de celo igneo ⁊ ethe
reo qui q̇dem ↄtinent ⁊ ↄtinentur. et tm̄ non
mouētur orbiculariter. ¶ Iux̄ hoc q̄ritur ꝺ
ſufficientia ⁊ nūero celoꝝ. ⁊ cum natura ce-
leſtis diſtinguatur ab elemētari. quomō aliq̄
ꝺīe celoꝝ ſumuntur penes elementa. ¶ Si
tu dicas ꝙ ꝓpter naturam pſpicui in eis re
pertaꝫ. tunc cū pſpicuitas ſit in aq̄. elemen-
tum aque deberet dici celum. ¶ R̸. dōm ꝙ
eſt ponere aliquod celū moueri qḋ caret lu-
minariū ⁊ ſtellaꝝ uarietate. hoc ē celuꝫ aq̄uꝫ
ſiue cryſtallinū. ad cuius cognitionē ⁊ſi pauci
philoſophi puenerūt. qꝛ corporeū latet ſen-
ſū. raciocinando tm̄ puenerūt aliq̄. ⁊ illi qui p
uenerūt poſuerūt ipm̄ moueri ſicut q̇daꝫ a-
ſtronimi uiſi ſūt hoc ꝓbare. Cōiter tm̄ ad co
gnitionē exn̄tie huius celi puenerunt oēs tra
ctatores catholici auctoritate ſacre ſcripture
diuinitus illuſtrati. q̄ ipſiꝰ exn̄tiam expſſe ꝺ
clarat. motū tm̄ eius uel q̇eteꝫ non explicat.
ſed doctores theologie rōnibus ſuffulti cōi-
ter ponūt illud celum moueri. Et inter alias
rōnes potiſſima rō eſt illa q̄ ſumitur ex pfe
ctione uniuerſi. ex q̄ etiam diſtinctio celoꝝ ⁊
nūerus rōnabilit̄ pōt inueſtigari. Et hoc ptꝫ
ſic. Celū eniꝫ de ſua cōi acceptione dicit ali-
quā naturaꝫ pſpicuam ↄtentiuā. de ſua uero
acceptione ꝓpria noīat naturam pſpicuā cō
tentiuā ſupra ↄ̄rietatem eleuatam. Sm̄ pri
maꝫ acceptionē celoꝝ diſtinguūtur a Raba
no. vij. celi. Natura enim pſpicua ⁊ ↄtentiua
aut eſt lumīs datiua aut receptiua. Si enim
datiua. aut eſt uniformis nō mota ⁊ ſic ē em
pyreū. aut eſt multiformis ⁊ mota ⁊ ſic ē ſi-
dereum. aut eſt uniformis ⁊ mota. ⁊ ſic eſt
cryſtallinum. quarta differētia eſſe non pōt
ſcꝫ ꝙ ſit multiformis non mota. ꝓpter hoc
ꝙ motus eſt paſſio ↄſequens naturalit̄ mul
tiformitatē corporis. Si autem figura pſpi
cua eſt luminiſ receptiua. aut ſepabiliter. aut
inſepabiliter. ſi inſepabiliter. aut ſm̄ circulū
ſuperioris ſuperficiei ⁊ tunc eſt igneum. aut
ſm̄ circuluꝫ inferioris ſupficiei in quo cōicat
aeri ⁊ tunc eſt olympiuꝫ. quod q̇dem dicitur
olympiū ꝓpter olympi montis approxīatio
nem. Si aūt eſt receptiua ſepabiliter ſic̄ aer
q̄ illumīatur ex p̄ſentia corporis luminoſi. ⁊

obtenebratur ex eius abſentia. hoc dupliciter.
ter. aut ſm̄ ſuperiorē partem ⁊ ſic eſt ethe-
reum. aut ſm̄ inferiorem ⁊ ſic eſt aereum. et
in hac diſtinctione comp̄hendūtur oīa cor-
pora mundi preter terram ⁊ aquam. Terra
enim non pōt comprehendi nomie celi. quia
caret tam perſpicuitate q̄ꝫ ambiendi capaci-
tate. Aqua aūt ſimiliter caret. qꝛ q̄ꝫuis habe-
at pſpicuitatem. non tamen ambit undiq̄ꝫ.
Et ſic ex iſta ſufficiencia celoꝝ in qua oſten
ditur ſapientia cōditoris ⁊ pfectio uniuerſi.
ſatis manifeſte apparet ꝙ oportet ponere
aliquem orbem ſine luminariū multiformi-
tate moueri. ⁊ illud ꝓprie eſt dicendum pri-
mū mobile. Hec autem diſtinctio ⁊ ſufficien
tia ſumpta eſt ſm̄ enumerationē Rabani q̄
celos numerat ſm̄ ↄmunem acceptionem ce
li. prout nominat naturam perſpicuam ⁊ co
tentiuam. ſic enim comp̄hendit naturam ce
leſtem ꝓprie dictam ⁊ elementarem licꝫ nō
oēꝫ. Si aūt celū dicatur ꝓprie natura celeſtis
ſcꝫ natura pſpicui ūdiq̄ꝫ contētiua ⁊ nulli cō-
traria. ſic diſtinguitur a quibuſdam philoſo
phis per. viij. orbes. qui dixerunt octauam
ſperam ultimā eſſe. Alii autem amplius il-
luminati in hac materia ultra octauam ſpe-
ram poſuerunt nonam. ¶ Tertii perfecte
illuminati uenerunt ad perfectam orbium
diſtictionem. ut ponerent decimaꝫ ſperam
in qua eſt quies et uita ſempiterna uidelicet
celum empyreum. de quo etſi auguſ. uix aut
nunq̄ꝫ loquatur. Beda tamen ⁊ Rabanꝰ ipm̄
eſſe expreſſe teſtantur. ¶ Horum auteꝫ nu
merum ⁊ ſufficientiā poſſumus ſumere ſic.
Diſtinctio eniꝫ celorum aut eſt per diuerſita
tem ꝓpriarum formarum. aut eſt per diſtin
ctionem motuum ⁊ luminarium contento-
rum. Si per diuerſitatem formaruꝫ. ſic diſti
guimus tres celos. aut enim uiget in eo na-
tura perfecte luminoſitatis. ⁊ ſic ē habile ad
ſtatum glorie et ideo quietum. et ſic eſt em
pyreum. aut uiget in eo natura perfecte per
ſpicuitatis ⁊ effectiue frigiditatis. ⁊ ſic ē cry
ſtallinum ſiue aqueum. quod quidem facit
ad conſeruationeꝫ rerum corruptibilium. et
ideo eſt habile ad motuꝫ. aut uiget in eo na
tura perſpicuitatis ſimul ⁊ luminoſitatis et
effectiue caliditatis. ⁊ ſic ē celum ſidereū. qḋ
q̇dem facit ad trāſmutatiōeꝫ reꝝ inferiorū.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ideo eſt multiforme ⁊ motum. Si uero fiat diſtinctio celoꝝ penes diſtinctionē luminariū ſic eſt diſtinctio orbiuȝ. Aut eni ɔtinet multitudinē ſideꝝ. aut unitatem. Si multitudinē. ſic eſt celum ſtellatū. Si unitatem ſic cū. vij. ſint planete ꝑ quos regitur uniuerſitas tēporum que in ſepteȝ diebus clauditur. vij. ſunt orbes. ⁊ ſic terciū celum ſua multiformitate ɔtinet octo ſperas ſiue orbes. ⁊ duo ſunt ꝑcedentes. ⁊ ita. x. Et ſic pfectioni ptium uniuerſi rn̄det etiaȝ pfectio numeri. ſ. denarii.

Ex pdictis ergo pȝ ꝙ qualitercūqȝ ſumat̄ ſufficientia celoꝝ ſiue ſub ꝓpria appellatiōe celi ſiue ſub ɔmuni. ponere eſt celuȝ cryſtallinū moueri. qḋ quideȝ caret ſtellis. Et ideo ad qōnem ꝓpoſitam rn̄denduȝ eſt. ꝙ abſqȝ ſtellis pōt aliq̄s orbis moueri. ſ. celuȝ aqueū qḋ eſt mobile primū. ⁊ ꝙ uniformiter mouetur ab oriēte in oriens p occidens. ⁊ illiꝰ uirtute trahitur firmamentū ⁊ oēs orbes inferiores. ut uno die naturali. ſ. p ſpatiuȝ. xxiiij. horaruȝ ab oriente in oriens uoluatur. q̄uis nr̄o ſenſui non appareat. ⁊ aliq̄ philoſophi hoc ſenſerīt ꝙ firmamētū ſit mobile primū. Aliqui tn̄ philoſophi deph̄enderūt ꝙ ipſuȝ firmamentū mouetur ꝓprio motu. ita ꝙ in centū annis ꝓcedit uno gradu. Siue aūt hoc ſit ueꝝ ſiue falſū. hoc tenendū eſt qḋ ɔmuniter doctores theologie ponūt. ꝙ celū eſt aliquod mobile ultra firmamentū carens ſtell̄. ⁊ ɔcedende ſunt rōes hoc oſtendentes.

Ad illud uero quod obicitur in ɔ̄rium ꝙ eſt uniforme. dōm ꝙ ſi hēat uniformitatē p carentiam diuerſitatis ptium. hēt tn̄ diuerſitatem ꝑ rōnem dextre ⁊ ſiniſtre ⁊ p ɔpationē ad influentiā motoris. et hec diuerſitas ſufficit ad faciendum motum. Et per hoc patȝ reſpōſio ad ſcōm. qꝛ non eſt talis uariatio i illo motu primi mobilis qui exigat diuerſitatem lumis in partibus q̄n potius cōcordat uniformitati. Etſi eniȝ motus dicatur uariatio reſpectu quietis. motus tamē primi mobilis reſpectu alioꝝ eſt uniformis. Ad illud quod obicitur ꝙ equal̄r influit cuȝ mouetur ⁊ quieſcit. dōm ꝙ falſum eſt. Si enim q̄eſceret non moueret orbes inferiores ſuo motu. nunc autem cum mouetur uis motiua ab ipſo deſcendit in corpora inferiora.

Ad illud quod obicitur ꝙ motus eius debet eſſe notiſſimus cum ſit regula aliorum motuuȝ. dicendū ꝙ non oportet eſſe notuȝ ſenſui in ſe. ſed ſufficit ꝙ notificetur in effectu ſuo. Sic etiam non percipimus reuolutōnem octaue ſpere ab oriente in oriens manifeſte niſi per ſolem ⁊ alia luminaria. ꝑ hunc modum uniformitas q̄ntum ad ſpacium horarum nobis motum celi uniformis expreſſe indicat. Hunc pcipimus per uarietateȝ diei ⁊ noctis. Ad illa uero que ultimo querebantur iam patet ſolutio ex pdictis.

Onſequēter queritur ḋ ipſis luminaribus in ɔpatione ad ea in q̄ agunt. Et circa hoc querunt̄ tria. Primo q̄ritur vtꝝ in luminaribus diuerſis ſit diuerſitas pfectionū. Scōo q̄ritur vtꝝ hēant diuerſitatē impſſionū. Tertio q̄ritur vtꝝ ex eoꝝ impſſionibus cauſetur diuerſitas moꝝ.

Irca primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄rit̄ vtꝝ luminaria diuerſitatē habeant pfectionuȝ. Et ꝙ ſic uidet̄ ſic uult ph̄us. ſol nō eſt nomen indiuidui ſȝ ſpēi ſimil̄r ⁊ luna. Conſtat aūt ꝙ ſol ⁊ luna ſunt impoſita diuerſis. ergo ea ſūt diuerſa ꝑ ſpēm. Item non pōt eſſe niſi unꝰ ſol ſicut dicit ph̄us. qꝛ ſol ē ex tota ſua materia. ſȝ ſi ſol ab aliis lumiaribꝰ non differt niſi ſolo nūero. non eēt ex tota ſua materia. ergo differt ampliꝰ q̄ȝ nūero. ergo differt ſpē. Item corpꝰ qḋ eſt naturalr̄ luminoſū ⁊ corpus qḋ ex ſe ē opacū ſunt alteriꝰ ⁊ alteriꝰ nature ꝑ ſpēm. ſȝ corpus ſolis ḋ ſui natura eſt luminoſū. luna v̄o q̄ntuȝ ē ex ſe ē opacū corpus. qḋ pȝ in eclipſatōe ſolis ex iterpōne lune. ergo ſol ⁊ luna differūt ſpē. pari rōe ⁊ alii planete. Iteȝ t̄ra ornata ē diuerſis lapidibus ⁊ plant̄is aialibus ꝑ ſpēm. ergo uidetur pari rōne ꝙ celū ſit ornatū diuerſis luminaribus ꝑ ſpēm differentibus. Sȝ ɔ̄. corpis ſimplicis non hn̄tis amixtionē alterius corporis partes ſunt unigenee ⁊ ad totum ⁊ inter ſe. ſed celum ſicut probat ph̄us eſt corpus ſimplex. nō mixtū. ⁊ ſil̄r lumīaria. ergo non habent formas ſm̄ ſpēm diuerſas.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

¶ Item luminaria ſunt ex aggregatione lucis
ſui orbis. ſicͤ uult phũs in li. de celo ⁊ mũdo.
ſꝫ maior aggregatio ⁊ mīor non facit diuer
ſitatē ꝑ ſpēm ſed ſolū ꝑ numeꝝ. ergo lumia
ria celi non pficiūtur diuerſis formis ꝑ ſpēꝫ.
¶ Item flāma maior et minor non differūt
ꝑ ſpēꝫ. q̃uis ſit in una maior aggregatio lu
mis q̃ꝫ in alia. ergo ſi ſic uidetur eē circa lu-
minaria celeſtia. uidetur ꝙ non differāt for
ma ſpecifica. ¶ Item nobiliſſima q̄ ſit in ſo
le eſt ipſius lux. ⁊ nobiliſſima forma in una-
quaqꝫ re eſt forma ultima. ergo lux eſt foꝛa
ultima ⁊ cōpletiua ſolis in ſpē ſua. ſꝫ in luce
ꝯuenit cuꝫ oībus aliis lumiaribus. ergo uide
tur ꝙ lumiaria celi ſpē non ſint diſtincta.
¶ R. Ad p̄dictoꝝ intelligentiā eſt notandū
ꝙ inter luiaria celi ē repire diuerſitatē q̃tuꝫ
ad ſpēm ⁊ formā. ⁊ iſtud ꝯcordat ſatis rōni
recte. q̃ꝫ ꝗs non oīno recta rō mouerit quoſ
dam ad ponendū diuerſitatē ꝑ ſpēm in lumi
naribus celi. Poſuerūt eniꝫ aliq̄ ꝙ lumiaria
ꝑ ſpēm erant neceſſario diuerſa. ꝓpter hoc
ꝙ non hn̄t materiā tranſmutabilē ⁊ unūqḋ
qꝫ erat ex tota ſua materia. Sꝫ rō eſt falſa
⁊ uana ⁊ principiū erroris. et occaſio fuit po
nendi in oībus hominibus aiam unam. ſicͤ me
li⁹ patebit infra. Vñ ꝙ tranſmutabilitas ma
terie reqͥratur ad diuerſitatē ꝑ numeꝝ. Dōm
ꝙ non ē generalr̄ v̄m. utpote in diuerſitate
ſm nūeꝝ q̄ attenditur in aliq̄bus ꝑ ſimulta-
tem ſue ꝓductōis ⁊ ꝑ immediatū egreſſuꝫ a
ſuo primo opifice. ſed in his ſolū hꝫ ueritatē
quoꝝ unū generatur ex alio. Et ideo rōe p̄-
termiſſa. pōt ſumi rō diuerſitatis illoꝝ lumi
nariū ex ꝑte quadruplicis cauſe. ⁊ primū ex
parte finis ſumitur rō. Sunt eni ꝓducta ꝓ-
pter diuerſas influentias in his inferioribus
faciendas. ⁊ ꝓpter ornandā celeſteꝫ naturā.
⁊ ideo ꝯpetebat diuerſas habere ſpēs ⁊ uir-
tutes. ut ex diuerſaꝝ uirtutū ꝯiunctiōe reſul
taret pfectio in effectu. ⁊ ex diuerſaꝝ ſpēruꝫ
ꝯpatione pulchritudo ꝯſurgeret in ornatu.
Sumitur etiaꝫ rō ex ꝑte efficiētis q̇ ꝑ ſuam
potentiā ⁊ ſapiam ⁊ bonitateꝫ diuerſa ꝓdu
cit ꝑ ſpēm et formā. ut quod dari non pote-
rat uni ſoli ꝑ ſe daretur diuerſis in ſpē. Su
mitur etiam rō ex parte materie. ſicͤ eniꝫ in
mixtis materia ꝑ diuerſitatē mixtionū apta
tur ad ſuſceptionē diuerſaꝝ formaruꝫ. ſic in
corporibus ſimplicibus ꝑ maiorem raritateꝫ
⁊ denſitatem in ſuis ꝑtibus ad diuerſaꝝ for
maꝝ aptat̄ ſuſceptionē. Sicut pꝫ in elemētis
quoꝝ materia ſm maiorē denſitatē ſuſcipit
formā terre. dum aūt rareſit ꝑ plus ⁊ minus
diſponitur ad formas alioꝝ elemētoꝝ. Per
hunc modū intelligendū eſt in celo cuꝫ in ce
leſti natura ſicͤ dicitur in li. de ſubā orbis ſit
reperire raꝝ ⁊ denſū. ꝯtingit ꝑ maioreꝫ rari
tateꝫ ⁊ denſitatē materiam diuerſaꝝ forma
ruꝫ eſſe ſuſceptibilē. Aliter tñ eſt raꝝ ⁊ den
ſuꝫ in materia elemētari ⁊ natura celeſti. In
elementis eniꝫ cāntur a frigido ⁊ calido diſ
ſoluente ⁊ ꝯſtringente ꝑtes materie. in celo
aūt cāntur ſolummō ꝑ diuerſū partiū ſituꝫ.
In denſo eni ſunt ꝑtes ꝓpinquiores. ⁊ in ra
ro magis diſtantes. qꝛ in denſo ſunt ꝯpſſe ⁊
magis unite. ⁊ in raro ſparſe. Sumit̄ etiam
rō ex ꝑte foꝛe. lux eiꝫ ē una foꝛa ꝯis repta i
oībus lumiaribus. ⁊ ꝑ cuius ꝑticipationē ma
iorem ⁊ minorē ſūt magis ⁊ minus nobilia.
⁊ ideo cū iſtam formā diuerſimode ꝑticipēt
diuerſos hn̄t gradus pfectōis. idō etiā diuer
ſas formas ꝯpletiuas. Cōcedende ſūt ergo
rōnes oñdentes luminaria celi ſm ſpēꝫ eſſe
diuerſa. q̃uis illa rō paꝝ ualeat ꝙ ſūt ex to
ta ſua materia ſicͤ iam oñſum eſt. ¶ Ad illō
uero qḋ obicitur ꝙ eſt corpus ſimplex. Dōꝫ
ꝙ ſimplicitas corpis tollit diuerſitateꝫ q̄ or
tum hꝫ ex mixtione ⁊ formis pficientib⁹ mi
xtum. ſꝫ non tollit illam diuerſitatē que ue
nit ex diuerſitate formaꝝ ſimpliciū ſicͤ patꝫ.
ꝙ q̃uis elementū ſit corpus ſimplex. nō tñ
elementa omia ſunt unius ſpēi. ¶ Ad illud
quod obicit̄ ꝙ ſunt ex aggregatiōe lucis. Di
cendū ꝙ non tāgitur ibi tota rō. ſꝫ ſolū tan-
gitur diſpō ad diuerſitatē. ⁊ ideo ſequens rō
non ualet de flāma maiori ⁊ minori. plus e-
nim differt luminaria q̃ꝫ flāma maior ⁊ mi-
nor ſicut colligitur ex ſuis uirtutib⁹ ⁊ opacō
nibus ꝯñtibus. ¶ Ad illud ꝙ forma ultima
eſt ꝯpletiua. dicendū ꝙ hoc eſt ueꝝ reſpctū
formaꝝ q̄ diſponunt ad ipam. lux aūt poti⁹
eſt forma pficiens alias formas corporales
q̃ꝫ eas diſponēs. cū ꝑ ei⁹ ꝑticipationē maio-
rem ⁊ minorē forme corporales ſint magis
⁊ minus ꝯplete. ¶ Vel dicendū ꝙ lux eſt no
biliſſima formaꝝ corporaliū. eaꝝ ſcꝫ q̄ ſunt
ei extnee. ſed non ē ueꝝ de formiſ lumiariuꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

celeſtiū in q̄bus v̄tus eius ⁊ natura cōplete ſaluatur.

Secūdo q̄ritur vtrū diuerſa luīaria hēant diuerſas impſſiones ſup corporalia. Et q̄ ſic videt. Primo auctoritate Aug. iii. de c. d. Nō vſq̄quaq̄ abſurde poteſt dici ad corpus dn̄s afflat⁹ valere ſidereos. ſicut in ſolarib⁹ acceſſib⁹ ⁊ receſſib⁹ uidem⁹ ipſius āni tp̄a uariari ⁊ lunarib⁹ incremētis ⁊ decrementis augeri ⁊ minui quedā gn̄a reruꝫ. ſic mirabiles eſtus oceani. ¶ Itē aſtronomi dicūt q̄ quedā ſtelle calefaciūt. quedā infrigidant. quedā humectant. quedam deſiccāt. et hoc oſ̄dunt p ſenſus expientiā. ergo videt q̄ corpora celeſtia impſſiones hēant diuerſas ſup corpa. ¶ Itē ad diuerſitatē formaꝝ ſeq̄tur diuerſitas v̄tutū. et ad diuerſitatē uirtutū ſeq̄tur diuerſitas impſſionū. ergo luīaria celeſtia dīa ſpē ⁊ natura diuerſas efficiunt impſſiones ſup hec inferiora. ¶ Itē ſi diuerſas impſſiones ⁊ v̄tutes nō hr̄ent. vr̄ q̄ diuerſitas in eis fruſtra eēt. ſꝫ n̄ ē fruſtra. ergo ⁊c. ¶ Cōtra obī p ſcripturā. dr̄ enīꝫ gn̄. i. q̄ ſint in ſigna ⁊ tp̄a ⁊c. ſꝫ aliud eſt ſignū ⁊ aliud eſt cā. ſi ergo luīaria nil pn̄t niſi ſm q̄ ds inſtituit. videtur q̄ nil hēant i his īferiorib⁹ efficere. ſꝫ ſolū ſignificare. ¶ Itē Dam. Nos aūt dicim⁹ q̄ ipſa nō ſūt cauſa alic⁹ eoꝝ que fiunt. neq̄ corruptōis alicuius que corrūpitur. ergo videtur q̄ nō hēant i his inferioribus efficere aliq̄ impreſſionē. ¶ Itē q̄ nō habeāt diuerſā impſſionē uidet q2 aut imprimūt formā quā hn̄t. aut formā quā nō hn̄t. formā quā nō hn̄t nō pn̄t iprimere. q2 agēs dꝫ eſſe in actu reſpectu paſſi. Si imprimūt formā quā hn̄t. aut ergo formā in qua ꝯmunicāt. aut formas in quibus differūt. Si formas in quibus differūt. ergo videtur q̄ luna gn̄et lunā ⁊ ſol ſolē. et hoc ē falſū. ſi formā in qua ꝯueniunt. ergo uidet q̄ oia luīaria eandē hēant impſſione in his inferiorib⁹. ¶ Itē ſol calefacit ppt ſuū motū ⁊ emiſſioneꝫ radioꝝ. ⁊ mediāte lumie. ſꝫ oia luīaria celeſtia ꝯicant in luce ⁊ in radioꝝ emiſſione ⁊ in motu. ergo uidetur q̄ oia habeāt calefacere. ergo nihil ē illud dr̄e q̄ q̄dā calefaciūt quedā nō. ¶ Itē ſol hꝫ v̄tutē illuminādi ⁊ calefaciēdi hec īferiora. ſi ergo ſol plus ꝯmunicat de virtute ſua lune q̄ꝫ alicui interiori corpori videtur q̄ luna eandem hēat impſſionē. ſꝫ minus intenſā. ¶ Item ignis int̄ oia elemēta maxime accedit ad naturā celeſtē. ergo oia luīaria celeſtia plus cōmunicāt cū igne q̄ꝫ cū aliquo elemētoꝝ. ergo uidetur q̄ maxime hēant effectū ſ̄ ignē ⁊ eius q̄litate. ergo uidet q̄ oia in ſui actiōe ⁊ dn̄io qualitatē ignis intēdāt ⁊ fortificēt. ⁊ ita uidet q̄ oia deſiccēt ⁊ calefaciāt. ⁊ nulla infrigidēt.

¶ Rx. dōm q̄ luīaria celeſtia īmpſſionē hn̄t ſup elemēta ⁊ elārīa corpora. impſſionē in q̄ nō unicā tm̄. ſꝫ multimodaꝫ. Rō aūt q2 ſupiora in hec inferiora agūt ⁊ imprimūt ⁊ reꝝ qualitates intendunt ē. q2 ſūt corpora nobiliora ⁊ p̄cellētia in uirtute. ſicut p̄cellūt in ſitu. ⁊ iō cū ordo uniuerſitatis ſit. ut potētiora ⁊ ſupiora influāt i inferiora et minus potentia. ordini uniuerſitatis ꝯpetit ut luīaria celeſtia influant in elementa ⁊ in corpora elārīa. ſtat⁹ etiā ordinis hoc req̄rit q2 ſicut i motu locali uenitur ad unū mouēs immobile. ita in motu alteratiōis ſm q̄litatē neceſſe ē uenire ad unū alterans nō alterabile ſm eaſdē qualitates. ⁊ iō cū elementa ex elemētis ꝯmixta ſint ſꝫ primas q̄litates alterātia ⁊ alterabilia. recte diſpoſuit diuina ſapīa corpora celeſtia. utpote luīaria que inferiora alterarēt ſua influentia ſm q̄litates primas. ita q̄ ipſa tā q̄litatib⁹ q̄ꝫ alteratorib⁹ illaꝝ eēnt carentia. ¶ Rō aūt quare diuerſa imprimūt a quibuſdā ſumitur ppt diuerſitatē q̄litatū. ſicut ſcribitur i li. de ſubā orbis. Ibi enī dr̄ ſm quorūdā opinionē. q̄ luīaria celi q̄litates hn̄t primas. ſꝫ nō hn̄t eas oīo uniuoce cū q̄litatib⁹ elārib⁹. p eo q̄ ſꝫ illas agere poſſunt in hec inferiora. ſꝫ ad inuiceꝫ pati nō pn̄t. ſꝫ iſta rō nō uidetur ꝯueniēs. ſi enī eēnt equoce tūc effcūs eoꝝ nō ꝯcordaret q̄litatib⁹ elemētarib⁹. ¶ Et iō melior ſumitur rō ex pte diuerſitatis v̄tutū. q2. n. ꝯditor mūdi corpora celeſtia incorruptibilia poſuit ad regulādū ⁊ regēdū corruptibilia. q̄ ſūt diuerſa ⁊ multiformia dedit eis v̄tutes ꝯſ̄tes ſuas ſpēs ſm quas diuerſa luīaria aſpectuꝫ hr̄ent ad diuerſa elā ⁊ ad diuerſa corpora mineralia. vn̄ q2 luna ex v̄tute ſibi īdita cū adiutorio luīs aſpectū hꝫ ſup humorē. iō p ſuā influētiā humidū augmētat. ad ei⁹ pn̄tiā

exxreſcunt maria. ⁊ quaſi exeſtuant ⁊ efflu unt. ad abſentiam ſuam uero in ſinum ſuuꝫ colliguntur ⁊ refluunt. ſic etiam intelligen- dum eſt ⁊ in alijs luīaribus. concedēde ſunt ergo rationes oſtēdētes q̄ luminaria in his īferioribus habent diuerſas impreſſiones.

¶ Ad illud uero quod obī̄ q̄ nullam habent impſſionē. quia ſunt ſigna tm̄. dicenduꝫ q̄ ſcriptura non dicit q̄ ſint tm̄ in ſignificatio nem. quia ⁊ ſunt in ſignificationē. ⁊ ſunt in efficaciam. magis tamen exprimit q̄ ſint ſi gna q̄ꝫ q̄ ſint cauſe. pro eo q̄ nec cauſant ſufficienter. nec cauſant neceſſario. et ideo magis attribuunt eis rationem ſignoruꝫ. et per hoc patet rn̄ſio ad illō Dam. cum dicit q̄ non ſunt cauſa in his inferiorib⁹. nō uult enim negare quin habeant influentiam. ſed hoc uult dicere. q̄ nec ſunt principia inferio rum ſufficientia. nec ſunt neceſſaria. operan tur enim ut cauſe uniuerſales que per parti culares indigent adiuuari. ⁊ poſſunt īpediri.

¶ Ad illud quod obī̄ tertio. aut imprimūt quod habent. aut quod non habēt. dicendū q̄ primo influunt uirtutē ſuam quā habent ⁊ per illam generant ⁊ augmentāt formā ⁊ ſpēm quā non habent. ⁊ cum dicitur q̄ ni hil dat formam quam non habet. dicenduꝫ q̄ habere dicitur duobus modis. uel v̄tualī̄ uel formaliter. et ad hoc q̄ impartiatur ali quid alicui ſufficit q̄ habeat v̄tualiter. non oportet q̄ habeat formaliter. ſicut mouens imobile dat motū. q̄uis ipm̄ non moueat. ſic intelligendū eſt in propoſito. ¶ Preterea cum ponuntur corpora celeſtia imprimere in hec inferiora. ⁊ diuerſas qualitates adge nerare. hoc non eſt intelligendū q̄ eis dent ex ſe. ſed q̄ educunt illud quod eſt in potē tia in actum. ¶ Preterea non eſt intelligen dum q̄ dent per ſe ſolum. ſed in adiuuādo v̄tutē nature inferioris. hoc autem faciunt tum per v̄tutem lucis in qua ɔmunicant. tū etiā per v̄tutes ꝓprias ſm̄ quas agunt in hec inferiora. non ut producant ſibi ſimilia ſed ut influendo ɔſeruent regāt ⁊ intendāt rerum inferiorum qualitates ⁊ naturas. ¶

Ad illud quod obī̄ q̄ omniū ſit calefacere. rn̄deri poteſt q̄ motus ⁊ lumen non ē ſuffi ciens cauſa caloris. ſed motus cum uelocita te ⁊ lumē cum radioꝝ multiplicatōe. et quia hec non ɔcurrunt in omnib⁹ luminaribus. iō non poſſunt omnia calefacere. Poſſet etiā ad hoc reddi alia rō. quia hoc non tm̄ facit motus ⁊ luminoſitas. ſed etiam ad hoc facit v̄tus propria ſm̄ quam ſtella uel planeta ca lefaciens aſpectū habet ſuper naturā igneā principaliter. ¶ Ad illud quod obī̄ q̄ ſol magis ɔmunicat v̄tutē ſuam lune q̄ꝫ alicui inferiori. dicendū q̄ ſicut dicit philoſophus actus activoꝝ eſt in patiente ⁊ diſponente. et boecius. Omne quod recipitur eſt in reci piente p modū recipientis nō recepti. Cū ergo hec inferiora ſūt ſuſceptibilia luminis pariter ⁊ caloris. hinc eſt q̄ ſol non tantuꝫ ea illuminat ſed etiam inflāmat. quia uero luna nata eſt illuminari. ſed non eſt nata ca lefieri. hinc eſt q̄ a ſole lumen recipit ⁊ re- fundit. calorem uero non recipit nec refūdit

¶ Ad illud quod obī̄ q̄ natura ignis plus ɔuenit cum natura celeſti. dicendū q̄ de lu- minarib⁹ celeſtib⁹ eſt loqui dupliciter. q̄ꝫtuꝫ .ſ. ad naturā in qua ɔueniūt. uidelꝫ q̄ꝫtū ad ad naturā lucis. ⁊ q̄ꝫtum ad hāc uerū ē dice- re q̄ uniuerſaliter magis ɔformantur igni q̄ꝫ elemento alij. eſt etiā nihilominus loqui q̄ꝫtū ad v̄tutes ſibi ſpāliter datas. ſm̄ q̄ de putātur ad regimē inferioꝝ. ⁊ q̄ꝛ nō tm̄ hn̄t regere ignē ſꝫ etiā alia corpora. hic ē q̄ ex ſua inſtitutōe primaria aliqua ex eis magis q̄ꝫ ignē aſpiciūt elementa alia. ⁊ q̄ꝛ omnis actio attenditur ſm̄ reſpectū v̄tutis agentis ad patiēs. ſicut dicunt medici ⁊ aſtronomi. hinc ē q̄ quedā luminaria magis cum igne in effectu ɔmunicant. quedā uero diſcordāt dū principaliter aſpiciūt elementa alia. aſpe ctus aūt ipoꝝ determinare alteri⁹ ē ſcientie.

Tertio queritur utrū ex impſſi onib⁹ illoꝝ luminariū cauſetur in hominibus diuerſitas moꝝ. et q̄ ſic uidetur. Boetius in li. de ɔſol. Fatū eſt rebus mobilibus inherens diſpoſitio. p quā ꝓuidētia ſuis queq̄ꝫ nectit ordinibus. ſed etiā Aug. in. v. de ci. dei. dic q̄ fatum eſt uis poſitiōis ſydeꝝ qua exiſte q̄n̄ q̄s ɔcipitur uel naſcitur cognoſcitur q̄lis futurus ſit. ex prima auctoritate habetur q̄ fatū uere eſt. ex ſecūda hētur q̄ fatū eſt uis ſtellaꝝ. ergo ſi totum regimē uite ɔſiſtit in fato. ſicut dicit boetius. et fatū ē uis ſydeꝝ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſicut dicit Aug. tunc regimē uite ⁊ diuerſi-
tas moꝝ pendet ex uirtute ſydeꝝ. ¶ Item
phūs in li. de ꝓprietatibꝰ elementoꝝ. dicit.
ꝙ regna uacua facta ſunt ⁊ terre depopu-
late apud ꝯiunctionē duaꝝ magnaꝝ ſtellaꝝ
.ſ. iouis ⁊ ſaturni. ſꝫ hoc nō eēt niſi bella et
lites hoīum ex aſtris penderēt. ergo ⁊c.
¶ Itē hoc ipm uidetur p ſacrā ſcripturam
Mat. ij. Magi cognouerunt ortū regis per
appitōem ſtelle. et Jo. ij. dicit dn̄s. Nōdum
uenit hora mea. ⁊ ſimiliter Jo. viij. Nemo
apphendit eū qꝛ nondū uenerat hora eius.
ſi ergo xp̄s hō natꝰ fuit ſub ꝯſtellatōe ⁊ ho
rā tpis expectauit in ſua paſſione. uidetꝰ ꝙ
multo fortiꝰ oēs aliȷ́ homines regi ⁊ guber
nari habeant ⁊ diſponi ſm ſtellaꝝ ꝟtutem.
¶ Itē hoc ipꝫ uidetur ſenſibili experientia
In mortibꝰ. n. regū ut dicūt aſtronomi appꝫ
ſtella comāta. et aſtronomi ⁊ mathematici
de multis reqſiti ſm aſtrologie iudiciū mul
ta pdicūt uera. hoc aūt nō eēt niſi mores et
affectꝰ hominuꝫ diſponerētur ſm ꝟtutē ſtel
laꝝ. ergo ⁊c. ¶ Itē hoc ipꝫ uidetꝰ certa rōe.
Ad uniuerſitatis ordinē ſpectat ⁊ ad pfcōeꝫ
regiminis ut nihil caſu fiat reſpectu diuine
ꝓuidētie. ergo ſi ds regit ignobilia p nobi-
lia. inferiora p ſuperiora. ⁊ corruptibia p in-
corruptibilia. uidetur ꝙ nihil in his inferiori
bus fiat. qđ a ſtellaꝝ ꝟtute ⁊ influentia non
procedat. ⁊ ſi hoc. ergo veꝝ ē. ergo diuerſi
tas moꝝ cauſatur a diuerſitate ꝯſtellationū
¶ Cōtra. Deut. iiij. Solē ⁊ lunaꝫ ⁊ omnia
aſtra celi creauit dn̄s ds in miniſteriū cūctis
gentibꝰ que ſub celo ſunt. ſꝫ qđ eſt creatuꝫ
in miniſteriū hominis nō pdn̄atur ei in regi
mine ⁊ uirtute. aliter. n. eſſet creatū in dn̄iū
nō in miniſteriū. ſi ergo aſtra celi ſunt crea
ta in miniſteriū. ergo ex eis nō pendēt prin
cipaliter mores hominuꝫ. ¶ Itē hoc uidetur
auctoritate ipius ptolomei maximi aſtrono
mi qui dicit ꝙ ſapiēs homo dn̄atur aſtris.
ſꝫ hoc nō eēt ſi mores hominum cauſarētur
ex impſſionibꝰ ſtellaꝝ. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ hoc
ipm uidetur rōne ꝯſiua. qđ recte ordinatū
ē ſm qđ huiꝰ non tēdit niſi ad rectū. ſꝫ celuꝫ
cū ſuis ſyderibꝰ a primo ꝯditore rectiſſime
ordinatū eſt. ergo nūqȝ tēdit niſi ad bonos
mores ⁊ rectos. ergo aut oēs homines hn̄t
bonos mores. aut bonitas moꝝ non cātur

ex poſitōe ſydeꝝ. ¶ Itē uidetur hoc p rōeꝫ
ducētē ad impoſſibile. ſi. n. diuerſitas morū
cauſatur a poſitōibꝰ ⁊ impſſionibꝰ ſyderuꝫ
cum motꝰ eoꝝ ſit naturalis ⁊ neceſſariꝰ. di-
uerſitas moꝝ in hominibus erit naturalis ⁊
neceſſario. ergo nō erit li. ar. nec ualebit ꝯſi
liuꝫ. nec meritū nec demeritū. nec laus nec
uituꝑiuꝫ. ſi ergo hoc ē maximū impoſſibile
qꝛ dehoneſtat ⁊ deturpat totū uniuerſū. ma
ximū ipoſſibile ē ꝙ diuerſitas moꝝ cauſet
a poſitōibꝰ ſydeꝝ. ¶ Rꝫ. dō. ꝙ mores hoīuꝫ
⁊ euentꝰ futuroꝝ a ſyderibus cauſari dupl̄r
pōt intelligi. aut neceſſario ⁊ ſufficiēter. aut
diſpoſitiue ⁊ ꝯtingēter. ſi primo mō dr̄. ſic
nō tm̄ ē falſū imo eſt hereticū ⁊ dyabolicuꝫ
figmētū. qꝛ repugnat xp̄iane religioni. re-
pugnat ſenſui. ⁊ repugnat etiā rōni. Chri-
ſtiane religioni repugnat dū ē ꝯ ueritatem
fidei ⁊ honeſtatem moꝝ. veritas. n. fidei in
hoc errore ſaluari non pōt. dū enim ponit
omnia a ſyderibus neceſſario euenire tollit
meritū. ⁊ p ꝯn̄s pmiū. tollit etiā grām ⁊ per
ꝯn̄s gloriā. honeſtas etiā moꝝ p hunc erro
rē piudiciū patitur. dū culpa peccātis in ſy-
dera refunditur. ⁊ licentia malefaciendi ſine
dephenſione ꝯceditur. ⁊ homo ad orandū ⁊
colēdū ſydera incuruatur. iſte eſt finis huius
erroris peſſimi qui ad ydolatriā pducit. ⁊ in
hoc pꝫ hoc eſſe ꝯmentū dyaboli qui maxi-
me ad hoc intēdit hominē protrahere ut fa
ciat ſe adorari ⁊ coli. Senſui etiā repugnat
qꝛ ſenſibili expientia in eadem ꝯſtellatione
ꝯceptos ⁊ natos uidemꝰ diuerſificari in mo
ribꝰ ⁊ exercitiȷ́s ⁊ euentibꝰ ⁊ naturalibꝰ ꝓpri
etatibꝰ. ⁊ iſtđ manifeſte apparet in iacob ⁊
eſau qui ſimul fuerunt ꝯcepti ⁊ nati. ⁊ tamē
in omnibus his ſunt diuerſificati. apparet
etiam quia in eadem ꝯſtellatione naſcitur
filius regis ⁊ filius ruſtici. naſcitur etiam hō
⁊ aſinus. naſcitur femina ⁊ maſculus. q̄ nec
ꝯmunicant in moribus. nec in euentibꝰ nec
naturalibus proprietatibus. Et hoc ipꝫ pro
bat Gregoꝰ. i omelia epiphanie. Sic fateri
mathematici ſolent ꝙ quiſquis ſub ſigno
aquariȷ́ naſcitur in hac uita piſcatoris mini-
ſterium ſortiatur. piſcatores enim ut fertur
gethna nō habet. quis ergo dicat ꝙ nemo
hic ſub ſtella aquariȷ́ naſcitur. ubi piſcator
omnimode non habetur. Dicūt etiā ꝙ qui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſub ſigno libre naſcuntur trapezete futuri
ſunt. In multis autem locis ſub libra multi
naſcūtur ubi trapezete penitus ignorātur.
Repugnat nihilomin⁹ recte rōni dū ſupiori
bus preponit inferiora. dū homini preponit
aſtra qui eſt creatura digniſſima. ſicut phūs
teſtatur. ꝛ recta rō hominē eē finē omniū q̄
ſunt. et ideo dicit Grego⁹. Uitam quippe
hominū ſolus qui creauit ꝯditor āminiſtrat
non enim ꝑpter ſtellas homo. ſed ſtelle ꝑpt
hominē facte ſunt. dum igitur hic error mo
res hominū aſtris ſubijcit. inferiora ſuo ſupi
ori. ꝛ ignobiliora nobiliori ꝑponit. nō ſoluꝫ
autem ex hoc rōni repugnat. ſed etiaꝫ quia
in ſe oppoſita implicat. dicit eniꝫ ꝙ qꝛ mo
res hominū pendēt ex aſtris ꝛ ꝯſtellatōibus
ideo aſtra ſūt ueneráda ꝛ ꝯſtellatōes obſer
uande. et hoc ē ponere duo oppoſita. aut. n.
neceſſe ē euenire homini ſm ꝯſtellatōes ſi
deris. aut nō. Si nō. ergo non ſunt fata me
tuēda. ſi ſic. ergo non ſunt aſtra uenerāda.
dū ergo ponit fata eſſe metuēda ꝛ aſtra ue
nerāda ponit duo ꝯ̄ria. ¶ Item aut euenit
homini ſm ꝙ ꝯſtellatio in ſuo ortu exigit.
aut nō. Si ſic. ergo fruſtra ſunt ꝯſtellatiōes
obſuande in actibus ſuis. cū primo ſm pri
mam ꝯſtellatiōeꝫ neceſſariū ſit ei bona uel
mala euenire. Si nō in prima ꝯſtellatione.
ergo pari rōne nec in ſequētib⁹. ergo nulle
ſunt obſuāde. dū ergo hic error ponit ꝯſtel
latōes effectum habere. ꝛ ponit ꝯſtellatōes
obſuandas eſſe poſt hominis natiuitatem.
aperte uidetur ſibi ipſi ꝯ̄riare. et ſic iſte er
ror repugnat ſenſui ꝛ fidei ꝛ rōni. hoc autē
triplex inconueniēs qd dictū ē colligitur ex
uerbis Dam. ꝛ Greg. ꝛ Aug. Secūdū er
go hunc modū dicēdo. ſ. mores hominū et
euentus futuroꝝ a ſtellis neceſſario ꝛ ſuffici
enter cauſari falſitas incurritur ꝛ hereſis pi
culoſa. Si autem dicatur mores hominū a
diſpoſitōibus ſideꝝ uariari diſpoſitiue ꝛ cō
tingenter. ſic pōt habere ueritatē. quia nec
rōni nec fidei repugnat. planū ē enim ꝙ diſ
poſitio corporiſ uaria multū facit ad uaria
tionē affectionū ꝛ moꝝ anime. ut plīmū eniꝫ
anima ꝯplexiones corporis imitatur. vnde
colerici ſunt iracundi. ꝛ ſanguinei ſunt beni
gni ꝛ melancolici ſunt liuidi. flematici pigri
hoc autem non ē neceſſario. anima eniꝫ do
minatur ſuo corpori maxime quando ē ad
iuta per grām. multos enim uidemus coleri
cos māſuetos. ꝛ melācolicos benignos. qm
ergo uirtus corporū celeſtium operatur ad
mixtionē ꝛ ad qualitatē ꝯplexionū. hinc eſt
ꝙ per ꝯñs opatur quodāmō ad qualitatem
moruꝫ. ualde tamē de longinquo. plus eniꝫ
facit ad qualitatē ꝯplexionis uirtus nature
inferioris q̄ꝫ uirtus ſideris. vnde Aug⁹. in
.v. de ci. dei. in ſolutōe cuiuſdā queſtionis
de duobus fratribus qui ſimul infirmabātur
ꝛ curabātur. vnde hoc eſſet. magis ꝯmēdat
rñſionē ipocratis phyſici q̄ꝫ aſtronomi. Ipo
cras enim rñdit ꝙ hoc erat ꝑpter ſimilitu
dinē ꝯplexionis. et aſtronom⁹ rñdit ꝙ erat
ꝑpter idētitateꝫ ꝯſtellationis. melius enim
rñdit phyſicus. quia cauſaꝫ reddit magis ꝓ
priam ꝛ magis ꝓpinquā. Si ergo hoc mō
quereretur utrū impſſiones ſiderum aliquo
modo diſponāt ad uarietatē moruꝫ. rñden
dū eſſet ꝙ ſic. ueꝝ tñ nō diſpoſitōe neceſſa
ria ꝛ ꝓxima ꝛ ſufficiēte ſꝫ diſpoſitōe remo
ta ꝛ ꝯtingēte. Si autem queratur utrū ſint
cauſa ſufficiens. rñdendū eſt ſimplr ꝙ non.
quia ꝯtrariū dicere eſt hereticū. ſicut prius
eſt oſtenſū. ¶ Ad illud ergo qd obī de fato
dicendū ꝙ de fato aliter loquitur boecius. ꝛ
aliter Aug. Boecius enim loquitur de fato
ꝓut ē aliquid ſm ueritatē. et ſic fatū nōiat
ordinē in rebus mobilibus ad diuinā ꝓuidē
tiā relatū. ordinē inquaꝫ non ſolūmodo ſm
naturā ꝛ ſm cauſaꝫ neceſſariā. ſed etiaꝫ ſm
libertatē uolūtatis ꝛ ꝯtingentiā. dicit enim
ſic in li. de ꝯſol. Prouidentia cuncta pariter
q̄ꝫuis diuerſa q̄ꝫuis infinita ꝯplectitur. fatuꝫ
uero ſingula dirigit in motu locis formis ꝛ
tꝑibus diſtributa. ꝛ hec tꝑalis ordinis ex
plicatio ꝛ in diuine mentis adunata ꝓſpectu
ꝓuidētia ē. eadē uero adunatio digeſta atqꝫ
explicata tꝑibus fatum uocatur. et ſic patꝫ
ꝙ boecius fatum accipit generalr̄ ad egreſ
ſum ꝛ decurſū omniū reruꝫ ſiue uolūtarioꝝ
ſiue naturaliū. ſiue neceſſarioꝝ ſiue ꝯtingē
tiū ¶ Aug⁹. in. v. de ci. dei. accipit fatum ſm
extimationē philoſophoꝝ qui uocāt fatum
uim poſitōis ſiderū ꝛ ꝯſtellationū ſm quas
cuncta neceſſario ueniunt in his inferiorib⁹.
et ſic fatum nihil eſt. ꝛ oſtendit ipe ꝙ nihil
ſit. ꝛ ita equiuoce accipit fatum Boecius et

Aug⁹. et ꝓpter hoc non fit aſſumptio ſub
medio. ſed magis equiuocatōis deceptio ꝓ
pter quā tollēdā de medio dicit Aug. v. de
ci. dei. ꝙ ſi quis fatuꝫ vocat ordinē cauſaꝝ
quē deus inſtituit. cum hoc ſit veꝝ. ſentētiā
teneat ⁊ linguā corrigat. quia ſm̄ ꝯmunem
uſum ſic accipitur ſicut mathematici accipe
ꝯſueuerunt. ¶ Ad illud quod obī ꝙ bella
cauſātur ex poſitōe ſideꝝ. dicendū ꝙ̄ illō
vbū philoſophi nō tribuit aliud ſiderib⁹ ꝗ̄
ꝗ̄dam diſpoſitionē ad tales affect⁹ ex ꝗb⁹
bella generātur. ex ꝯmotione. n. alicuius hu
moris pōt aliqua affectio in aīa excitari. quā
tn̄ non neceſſe ē ponere. quia anima pōt eā
reprimere. ſed quia multi ſunt inſecutores
paſſionū. ⁊ eis quib⁹ pn̄t dominari ſe ipſos
ſubijciūt. hinc ē ꝙ multi ſe ſubijciūt impſſi
onib⁹ aſtroꝝ. ⁊ ideo frequēter aſtrologi vͣ
p̄dicunt. maxime circa homines animaliter
uiuētes. circa vͦ ſpiritualr̄ ⁊ ſapiētes q̄ do-
minātur paſſionib⁹ pauca vͣ pn̄t p̄dicere.
imo ſicut dīc magn⁹ aſtronom⁹ Ptolomeus
ſapiens homo dn̄abitur aſtris. ¶ Ad illud
qͦd obī ꝙ dn̄s natus fuit ſub ꝯſtellatōe. dōꝫ
ꝙ falſū ē. nec apꝑuit ſtella ſub cuius regimi
ne naſceretur. nec in patiēdo expectauit ho
rā fatalē. ſed in natiuitate ſtella apꝑuit. ut ſi
gnum. in paſſione uero tp̄s expectauit ſibi
a deo p̄diffinitū. ⁊ figuris legalibus p̄ſigna
tum. ¶ Et ſi queras vnde hoc eſt ꝙ magi ꝑ
illā ſtellam cognouerunt regem. dicendū ꝙ
hoc nō fuit ſolū humana inuētione. ſed ſue
mentis attentōe ⁊ diuina reuelatōe. Prete
rea illa ſtella nō fuit cū alijs ſtellis creata. ſꝫ
in natiuitate dn̄i fuit ꝑducta. nec motū hūit
aliaꝝ ſtellaꝝ. ſic dicit Chriſo. nec fuiſſe credi
tur in orbib⁹ aliaꝝ ſtellaꝝ. ſed longe infer⁹
adeo ut directe apperet ſup domum. ¶ Ad
illud quod obī ꝙ multa uera p̄dicūt ⁊ maxi
me hoc apparet in ſtella comata que appet
in morte regū. dicendū ꝙ in his que ꝯſide-
rantur circa motū celeſtiū corpoꝝ infallibilr̄
poſſunt uera predicere ⁊ per arteꝫ. ſicut de
ecclipſi ſolis ⁊ lune. in his uero que ꝯſiderā
tur circa effectum rerum inferioꝝ que eis
ſubſunt probabilr̄ ⁊ per artem poſſunt vͣ
p̄dicere. non tamen ſemper. ſicut circa tem
peſtates ⁊ ſerenitates ⁊ huiuſmodi. In his
q̄ ſubſunt libero arbitrio frequēter dicūt fal

ſa ſicut ⁊ uera. ⁊ ſi aliquando uera uideātur
dicere. hoc eſt uel caſu uł diabolico inſtictu.
nam dyabolus ſicut dicit aug. ſe libenter im
miſcet in huiuſmodi diuinatōib⁹. Nec valꝫ
illud quod obijcit de ſtella comata. qꝛ ꝑut
ſignificat mortē regis non fit natura. ſꝫ di-
uino iuſſu. ut dicit Dam. Si enim naturalr̄
fit. non uidetur magis ratio quare appeat i
morte principis ꝙ̄ in morte ruſtici. niſi for
te tu dicas ſicut uolunt aliqui aſtrologi dice
re ꝙ ſtella aliqua p̄eſt principi que in eius
morte diuino iuſſu ad ſe trahit partes cele-
ſtes que erant in eius corpore quib⁹ abſtra-
ctis a corpore generatur diſſolutio in eo qͦd
remanet. ⁊ dū ſurſum trahūtur ⁊ ſtelle ap-
proximāt faciūt comā. ¶ Sed tunc rema-
net queſtio quare ſimiliter non fit circa ru-
ſticum. et ideo ſecurius dici pōt. ꝙ comata
aut non ſignificat mortem principis. ſed ſo
lum hoc accidit ꝙ moriatur in eius appari-
tione. aut ſi ſignificat. hoc fit diuino iuſſu.
qui magis mortem eius prenūciat. tum ꝗa
eſt perſona ꝯmunis. tuꝫ quia ex hoc poteſt
frequenter oriri perturbatio regni. in cuius
cuſtodia magis ſollicitantur angeli. dum bo
num ꝯmune p̄ponunt bono ſpeciali. ¶ Ad
illud quod obī ꝙ de perfectione ordinis eſt
ꝙ illud quod regitur perfecte ſubijciatur re
genti. dicendū ꝙ uerum eſt vbi regens ali-
quid regit per modum dn̄antis non per mo
dum miniſtrantis. vnde quia humani actus
reguntur a diuina ꝓuidentia ſicut a dominā
te. nihil poteſt euenire preter ipſius ꝓuiden
tie intentionē ⁊ cognitionē. ⁊ ita nihil caſu.
quia uero ab aſtris diriguntur. ſolūmodo ꝑ
modum miniſterij. ideo non oportet ꝙ per
omnia ſubdantur eis. nec hoc exigit perfe-
ctio uniuerſi.

In parte iſta ſunt dubitatōes circa
litterā. Et primo queritur de hoc
quod dicit. Congregentur aque in
locum unū ⁊ appareat arida. ¶ Pri-
mo enim uidetur inconuenienter dicere. cō
gregentur aque in locum. quia motus ad lo
cum eſt entis completi. ſed aque non erant
producte. ergo male dixit in locum unum
congregari. ¶ Item nihil poteſt apparere
niſi color. ⁊ nullum elementum ſimplex eſt
coloratum. ergo terra non poteſt apparere

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

male ergo dicit appareat arida. ¶ Item cū
ſūt alia duo elementa, videlꝫ ignis ⁊ aer. ui
detur ꝙ inſufficiens ſit ſcriptura que nihil
de eorum diſtinctōe explicat. ¶ Iuxta hoc
queritur quare elemētū aque nominet plu-
raliter ⁊ elemētum terre ſingulariter. Si tu
dicas ꝙ hoc eſt ꝓpter aquaꝝ diſpoſitionē.
tūc uidetur ꝙ male dicat. ꝯgregentur aque
in locū unū. ¶ Item quare elementuꝫ terre
primo uocat aridā ⁊ poſtea uocat terrā: cū
ante ſit dictū. In principio creauit deus celū
⁊ terrā. ¶ Item cū elemētū aque ſit inſipi-
dū per naturā ⁊ maria ſint ſalſa. non uide-
tur ꝙ ꝯgregationes aquaꝝ debeant appel-
lari maria. ¶ R. Dicendū ꝙ ſcriptura diſtin
ctionē elemētoꝝ in his v̄bis ualde elegāter
explicat. ſi quis attendat. Quia enim motus
ad ſitū non eſt niſi rei ꝯplete ⁊ hn̄tis formā
nihil aliud fuit aquas ꝯgregari in unum q̄ꝫ
ipſi elemēto aque dando ſpēm unam ⁊ incli
nationē ad locū ſpēi debitū ſimul ſm exigē
tiā forme ⁊ inclinatōis ad ſitū dare locū con
gruū. ⁊ qꝛ locus aque eſt imediate eſſe circa
terrā dū aqua ꝯgregatur ab elementis ſupi
oribus. ſ. aere ⁊ igne ſeparatur. ergo in con
gregatione aquaꝝ tangitur per ꝯn̄s diſtin-
ctio alioꝝ duoruꝫ elementoꝝ. Rurſus quia
aque ſunt nate circūdare terrā. ⁊ ſi ex omni
parte circuirent terrā. ad habitandū nobis ⁊
animalibus apta non eſſet. ideo ſic diſtinxit
ut in ſuperiori ſupficie arida appareret. Rur
ſus ſi terra eſſet omnino ab aqua ſeparata
ad germinādū nō eſſet apta. et ideo ſic d̄us
arefecit terre ſuperficiē ut tn̄ ipſius radiceꝫ
aqua impleret. et per decurſū fluuioꝝ etiaꝫ
irrigaret. ⁊ ꝓpter hec tria tria dic̄ ſcriptura.
Primo ꝓpter elementoꝝ diſtinctionē. ꝯgre
gētur aque in locū unū. Secūdo v̄o ꝓpter ſu
perficiei terre denudationē. et appeat arida
Tertio ꝓpter irrigationē quā ab aquis ſuſci-
pit ut germinare poſſit dicit. vocauit aridaꝫ
terrā. ꝯgregatōeſqꝫ aquarū appellauit ma-
ria. Et ex his patent obiecta. ¶ Qđ enī pri
mo obi̅r de v̄bo ꝯgregandi non ualet. Quia
non fecit deus aquas congregari ſicut prius
exn̄tes. ſꝫ ſicut dans eis formā ⁊ naturā p
quam ſint apte nate in unū locum ꝯcurrere.
¶ Similiter patet illud quod obicit de ap-
paritione terre. quia terra que apparet nō

eſt elemētū purū. ſꝫ elemētū ꝯmixtū. Simi
liter patet illud quod obicit de diſtinctione
elementoꝝ alioꝝ. qꝛ in his duobus que ſūt
maxīe ſenſibilia ⁊ tractabilia clauditur illoꝝ
diſtinctio q̄ ſunt ſenſibꝰ nr̄is occulta. Simi
liter pꝫ q̄re aquā uocat pluralr̄ ⁊ terrā ſin-
gulariter. ꝓpter. ſ. eaꝝ diſpſionē. Humiduꝫ
. n. ꝓprio tertio ē male terminabile. qꝛ uero
ſiccū de ſui natura terminabile ē. ió terram
uocat ſingulariter. ⁊ prius uocat eā aridā et
poſtea terrā. qꝛ primū nomē dicit ꝓprietatē
elemēti. videlꝫ ſiccitatē. Secūdū v̄o nomē dic̄
eius uſum ſiue realitatē quā hꝫ p ꝯmixtio
nē aque ut poſſit coli ⁊ fructificare. ió d̄r ter
ra q̄ſi trita. Similr̄ pꝫ illud qđ obi̅r de aquis.
Appellātur. n. maria. nō qꝛ amaritudo ſit pri
ma q̄litas aquē. ſꝫ qꝛ ꝯſeq̄tur aquam in ſua
ꝯgregatōe ꝓpter groſſiciē partiū que rema
nēt ſubtilioribꝰ eleuatis ſurſū uel penetrāti
bus i terre pfūdū ex q̄ ſubtiliatōe dulceſcāt
¶ Itē q̄rit̄ circa hoc qđ dic̄. eodē die ꝓtulit
terra herbā uirētē. Vr̄. n. hoc factū eē inordi
nate. Si. n. firmamētū prius ē factū q̄ꝫ terra.
prius debuit ornari q̄ꝫ terra. ¶ Itē cū mine
ralia corpora ſint ex terra ita bn̄ ſicut ligna
videtur ꝙ iſufficiēter determinet ſcriptura
ea q̄ v̄tute diuina ꝓducūtur ex terra. ¶ Itē
q̄ritur utrū tūc terra germinauerit tribulos
⁊ ſpinas: Si. n. tūc nō ꝓduxit uidetur ꝙ poſt
peccatū terra fuit fecūdior ⁊ nouā recepiſſe
potētiā ad ꝓducēda talia. Si v̄o tūc ꝓduxit ui
detur ſcriptura inſufficiēs. qꝛ nō exprimit.
Videtur. n. ſibi ꝯ̄ria dū in. iij. geñ. d̄ illa in pe
nā hominis germinari. maledicta terra ⁊c.
¶ R. Dicēdū ē ꝙ ſcriptura ordinate exprimit
⁊ d̄s ordinatiſſime fecit. dū eodem die quo
terra ꝓducta ē ex ea herbas ⁊ ligna prodire
fecit. Tū ꝓpter erroris remotionē. ut dicit ba
ſilius. ne crederetur ꝙ ſol eēt cā principalis
terre naſcentiū. ſicut dicit ph̄us. ꝙ terra eſt
mr̄ plātaꝝ ⁊ ſol pr̄. Tū etiā qꝛ plāte ⁊ herbe
ſūt q̄ſi ꝯnaturales terre. Dū. n. ſūt radicitus
affixe trahēdo ex ipā fomitū ⁊ originē. nō ſic
aūt eſt in ornatibꝰ alioꝝ triū. Et p hoc pꝫ pri
mū obm̄. ¶ Qđ v̄o obi̅r de corporibꝰ mi-
neralibꝰ Dō ꝙ qꝛ paꝝ recedūt a natura terre
⁊ qꝛ latēt ſub terra nō curauit ſpalr̄ ſcriptu
ra exprimere. ¶ Ad illud qđ obi̅r de ſpi-
nis ⁊ tribulis Dō ꝙ tūc ꝓducte ſūt p eo quia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

p̄cā fecūditas data ē terre. ⁊ nulla herba eſt
q̄tūcūq₃ uilis. q̄ nō ſit alicui⁹ utilitatis ⁊ uir
tutis. ⁊ iō cū alijs uirētibus herbis ⁊ lignis
fructiferis intelligēdū ē illa p̄duci. ⁊ ſcriptu-
ra ea ſub illoꝝ gn̄alitate ꝯp̄hēdit. ¶ Et qḋ obr̄
ꝙ gn̄ata ſunt in penā peccati. Dō ꝙ ſpinā ⁊
tribulū gn̄ari ubi ſeminatur frumētū hoc ē in
penā peccati ⁊ ex maledcōe terre q̄ dū colit
ut det fructū vn̄ hō ſubſtētetur. potius p̄du
cit vn̄ hō crucietur. Qḋ aūt hic obijcit ꝙ in
multis locis gn̄atur ſpina ⁊ tribulus. Dōꝫ ꝙ
hoc nō ē p̄pter pccm̄ ſ₃ a natura. ¶ Itē q̄ri
tur circa hoc qḋ dicit. Fiāt luīaria in firmamē
to celi. ⁊ q̄ritur q̄ ſint iſta luīaria. Si tu dicas
ꝙ ſol ⁊ luna. q̄ꝛ ſcriptura explicat. fecit dn̄s
duo luīaria magna ⁊c̄. vr̄ eē inſtātia. ¶ Primū
q̄ꝛ iſta nō ſūt in firmamēto ſ₃ ſub firmamēto
Secūdo ꝓ̄o q̄ꝛ luna n̄ ē luīare magnū. cū iudi
cio ſapiētū multe ſtelle ſint maiores. Tertio
ꝓ̄o q̄ꝛ luna nō uidetur eē lumiare ſ₃ potius
corpus opacū. dū ſui interpoſitōe ſolē facit
eclipſari. Si tu dicas ꝙ luna dr̄ luīare nō q̄ꝛ
ex ſe luceat. ſ₃ q̄ꝛ lumē a ſole recipit. obr̄ ꝯ
hoc. q̄ꝛ cū luna ſit de natura. v. eēntie ſicut
ſol. uidet̄ ꝙ ita debeat lucere ſicͭ ſol. ¶ Itē
q̄ritur ſi lumē recipit. aut ſicut corpus tranſ
parens. aut ſicut terminatū. aut ſicut ſpecu
lū qḋ partiꝫ hꝫ naturā termiati. ptiꝫ trāſpa-
rētis. Si recipit ſicut trāſpens. tūc vr̄ ꝙ non
obijciat ſe uiſui p ſe ⁊ ꝙ etiā n̄ poſſit occul
tare ſolē. Si ſicut terminatū tunc duplex ori
tur incōueniēs. Primū ꝙ cū corpus termina
tū nō ē niſi mixtū nō pōt luna eē corp⁹ ter
minatū. Secūdū uero q̄ꝛ tūc n̄ illuīabitur niſi
in ſupficie. ergo videtur ꝙ paruꝫ de lumine
ſuſcipiat ⁊ paꝝ refūdat. ergo nō dꝫ dici luīa
re. Si uero recipit ſicͭ ſpeculū. tūc ſimiliter
duplex ē incōueniēs. Primū ꝙ in luna debe
mus uidere imaginem ſiue ſpēm ſolis ſicut
uidetur in ſpeculo. Aliud ꝙ tūc non deberet
luna illuīare in oēm partē ſicut nec ſpeculuꝫ
imaginē offert ſ̄ oēꝫ partē. Propter hoc er
go ē qḋ q̄re luna dicatur eē luīare. ⁊ q̄re ma
gis lucet de die q̄₃ de nocte. ⁊ etiā q̄re ma-
gis lucet duꝫ a ſole elōgatur q̄₃ cū ei appro
pinquat. ꝯ̄rium. n. dꝫ eē. ſi ab ipſo accipit lu
men. ¶ R̸. Dō ꝙ circa luīaria celi q̄dā ſin-
gularē tenēt opinionē dicētes ꝙ corpora ce
leſtia ſunt ex q̄tuor elemētis p̄dn̄ante i eis

natura ignis ſiue celeſtis corporis quod di-
cūt eē nature ignee. predomināte in eis non
ſolū ſ̄m q̄litatē. ſ₃ etiā ſ̄m q̄ītitatē. ⁊ ſ̄m ꝙ
in eis magis p̄dominatur illa natura. ſ̄₃ hoc
hn̄t loca magis ⁊ magis ſuprema. Et q̄m in
luna que nobis p̄ximior ē minime dn̄atur
natura ignea inter cetera luīaria ⁊ plus re-
peritur in ip̄a de natura luis ſuſceptiua. hic
eſt ꝙ luna per ſe paꝝ lucet. ⁊ ex p̄n̄tia ſolis
multū ſuſcipit lumē. adeo ut mereatur dici
luīare. ⁊ magnū luīare p̄pter magnū effectū
luminis quē hꝫ in terris. In ſui aūt poſitōis
teſtimoniū adducūt hoc ꝙ luna vr̄ eſſe cor
pus terminatū ⁊ coloratū. et iō inter nos et
ſolē poſita radios ſolis nobis occultat. ⁊ ſoli
oppoſita dū ex ea parte qua nobis opponi
tur lumē ſuſcipit. inferiora illuīat. Sꝫ hec po
ſitio ē ꝯ̄ ꝯmunē uiā phōꝝ ⁊ ꝯ̄ ꝯmunē uiam
ſcōꝝ. ¶ Cōtra phōs nāq₃ ē. q̄ꝛ philoſophi di
cūt ꝙ mixta ex q̄tuor elemētis ſunt corru-
ptibilia ⁊ eēnt grauia. ⁊ ad hoc ꝙ ſit ꝯueni-
ens mixtio oꝫ ꝙ plus ſit ibi de natura gra
uiū ſ̄m quantitatē. et ita luminaria celi ſ̄m
hāc poſitōeꝫ ⁊ eēnt corruptibilia. ⁊ eēnt gra
uia. Q̄ ſi tu rn̄deas ꝙ illa ſublimata ſunt a
natura corruptibilitatis ⁊ grauitatis ſicͭ cor-
pora hominū glorioſa. hoc nō ſoluit. q̄ꝛ non
q̄ritur hic q̄d faciat dn̄s per grām ⁊ gloriam
ſed qualia ſint luminaria ꝯdita per naturā.
¶ Cōtra ꝯmunē uiā ſcōꝝ eſt. q̄ꝛ ſi corpora
illa ſunt mixta nobili ualde mixtiōe mixta
ſunt. ⁊ ſi hoc. ergo ſunt nata perfici ab aīa
⁊ ſic ſunt aīalia. Et hoc eſt ꝯ̄ Dam. qui dicit
celos inaīatos ⁊ inſenſibiles. Hoc ē etiā ꝯtra
Hiero. adeo ut dicere aſtra eſſe aīata dicat
hereticū. Vnde hoc enumerat inter hereſes
Origenis. Aug. aūt retractat. q̄ꝛ dixerat in
li. de imortalitate aīe. non tn̄ omnino tanq̄₃
falſuꝫ ꝯdemnat. Ait. n. ſic in li. retractationū
Animal eē mūdū ſicut pl̄o ſenſit alijq₃ pl'i
mi nec rōne certa indagare potui. nec diui-
naꝝ ſcripturaruꝫ auctoritate p̄ſuaderi poſſe
cognoui. unde aliquid a me dictū quō accipi
poſſit ꝙ aīal ſit mūdus temere dictū repre
hendo. Q̄ ſi dicas illa eē ꝯplexionata non tn̄
aīata. quō ueꝝ eē poterit cū nobis ꝯplexio
ſit ad ſuſcipiendū aīam p̄xima diſpoſitio.
Propter hec ⁊ his ſilia hic modus dicendi nō
uidetur approbādus. ¶ Secūdo mō poteſt

dici ẜm phõs q̄ luīaria ꝑducta ſunt ex ag
gregatõe lucis ſuoꝝ orbiuꝫ. ſicut.n.ſi calor
uel color diſpſus in unuꝫ colligeretur.fieret
intenſior ⁊ fortior ſic duꝫ natura lucis in or
bibus repta uirtute ſui opificis in unuꝫ colli
gitur.luminare ꝯſtituitur. ⁊ ẜm hoc lumina
re ē maiꝰ uel minꝰ ẜm q̄ maior ē in eo lucis
aggregatio.et q̄m luna inter corpa celeſtia
magis eſt nobis ꝓpinqua ⁊ eius orbis. hinc
eſt q̄ tam ipa q̄ꝫ eius orbis minus pticipat
de pfectõe lucis.q̄ꝛ tñ multū eſt nature lucis
ꝯforme obiecta ſoli multū illuminatur.⁊ q̄ꝛ
hꝫ diuerſitatē in ptibꝰ ideo radijs ſolis puia
non eſt.et ꝓpter hoc radios quos ſuſcipit
refundit ex ea parte ex qua ſoli ſe obijcit.
et cum ſit nobis ꝓpinqua multū nos illuiat.
et poſtea ſacra ſcriptura uocat ſolē ⁊ lunaꝫ
duo luminaria magna.et hec poſitio ſatis ē
ꝓbabilis.nõ tñ uidet̃ oio ſufficiēs. ſi.n.luna
ē ex aggregatõe ⁊ dēſatõe partiū ſui orbis
q̄ð ē luīoſū.lꝫ nõ pueniat ad luīoſitatē ſolis
uidetur q̄ de ſe deberet lucere. nõ tm̄ ex lu
minis ſolaris ſuſceptõe. q̄ð ad oculū pꝫ eſſe
falſum. ¶ Et ideo eſt adhuc tertius modus
dicēdi ẜm ſanctos.ſ.Dam.⁊ Baſiliū dicēdo
q̄ luīare non tm̄ dicit lucē ſꝫ lucis uehiculū
⁊ lucis uaſculū. ꝓpter q̄ð Eccꝰ.xlv. de ſole
dicit. Uas admirabile opus excelſi. vñ ſicut
lucerna que dicit uehiculū lucis hꝫ in ſe du-
plicē naturā.ſ.lucis que uehitur.⁊ corpis q̄ð
uehit.ſic uoluerūt dicere de luīaribꝰ celi. ait
.n.Baſiliꝰ ſic. Hoc ſolare corpꝰ effectū eſt
uehiculū illi primogenito lumini.ſicut.n.ali
ud ē ignis aliud lucerna.ſic illi luci in uehicu
lū luīaria pata ſunt. ¶ Itē Dam. Luīaribus
illis primū claꝝ lumen impoſuit ꝯditor.non
ut impotēs dare aliud lumen.ſꝫ ut nõ uacās
illud remaneret.luīare.n.ē nõ ipm lumē ſꝫ
luīs receptaculū. ¶ Secūdū ergo Baſilium
⁊ Dama.luīaria ꝯſtituta ſunt ex illa prima
luce q̄ faciebat diē ⁊ noctē et ſui orbis natu
ra a q̄dā aggregatiõe diuina manu ad moꝫ
uaſis ⁊ receptaculi lucis coadunata. ¶ Hūc
ergo modū ſuſtinēdo ꝓpt̄ ſcõꝝ reuerētiā et
ſecuriꝰ eē ē uerbis eoꝝ inniti in hac materia
in qua plus ꝓceditur ex ꝯiectura q̄ꝫ ex rõne
certa.ð q̄ luīaria inquātū ꝯſtituūtur ex or
bibꝰ ſuis ꝑ aggregatõeꝫ plus hñt idoneita
tem ad ſuſcipiendum q̄ꝫ ad diffundendū.q̄

uero lucent hoc habēt ex lucis primo creatē
perfcõe.et ideo illud luīare cui ðs multum
dedit de illa luce maxime lucet.ſicut ſol illð
cui minus dedit minꝰ.⁊ illud cui minime mi
nime lucet ex ſe. ſed ſi lucet hoc eſt ex ſu-
ſceptione ſolaris influētie. et ideo uoluerūt
aliqui dicere nõ tm̄ lunaꝫ.ſed omnes ſtellas
a ſole lumen recipe.quicquid aūt ſit de alijs
ſtellis.tamē de luna ſatis plane apparet q̄
per ſe non lucet.⁊ ratio huius eſt. q̄ꝛ ad ſui
ꝯplectionē modicū ſuſcepit de illa luce pri-
mo creata.q̄ꝛ uero eſt aggregatū ex natura
q̄ multū eſt apta ad ſuſcipiendū lumen.cum
ſit corpus magnū ⁊ denſū ⁊ nobis ꝓpinquū
hinc eſt q̄ multū de luīe ſuſcipit ⁊ multū re-
fundit.quando ex ea parte illuiatur qua ſe
nobis opponit.hoc autem eſt quando eſt in
perfecta diſtantia a ſole.ita q̄ ſol eſt in uno
emiſperio ⁊ luna in alio. Et hec eſt rõ q̄re
ſcriptura appellat luminare magnū. et q̄re
ſol prepoſitus eſt diei.et luna prepoſita eſt
nocti. Et per hoc pꝫ reſponſio ad obiecta.
Qð enim dicitur luna eſſe luīare magnum
hoc nõ dicitur q̄ꝛ luceat ex ſe uel q̄ꝛ ſit ma
ius q̄ꝫ ſtelle.ſed quia magis nos illuiat. Q̄r
magis illuiat de nocte q̄ꝫ de die. rõ iā dicta
ē. ¶ Ad illud uero q̄ð q̄ritur qualiter recipi
at lumen.utrū ſicut tranſparēs uel termiatū
uel ſpeculū. ð q̄ luna.nec hꝫ naturā pfecte
opaci nec perfecte tranſparentis nec perfcē
habet naturaꝫ ſpeculi. participat quodāmõ
tamen aliquid de quolibet hoꝝ. naturaꝫ.n.
tranſparentis quodāmodo participat. dum
ex natura quinti corporis ꝯſtat. naturā ue-
ro opaci in eo q̄ partes ille in ea denſantur
ut nec radijs ſolaribꝰ nec uiſibiliūꝰ pbeāt trā
ſitū. naturam uero ſpeculi habet in hoc q̄
ſic recipit ut etiā reddat. non tamē omnino
reddit ſicut ſpeculū.quia non ē corpus terſū
⁊ politū ſicut patet aſpicienti ipm corpꝰ lu-
nare cum eſt illuiatū. ſpeculū autem reddit
imaginē quia eſt corpus politum quod ē ra
dijs peruiū. Hec aūt magis ꝯiecturando di
cta ſunt q̄ꝫ aſſerendo. ut aliquis intellectus
ſanus haberi poſſit de eo quod dicit ſcriptu
ra. Fecit ðs duo luīaria magna ⁊c. ¶ Qð
uero obr̄ q̄ nõ ſūt poſita in firmamēto. ð
q̄ firmamentū aliq̄n in ſcriptura accipitur
large.aliquando ſtricte.aliq̄n enim uocatur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

viij. ſpera in qua poſite ſunt ſtelle. et ſic ꝓprie accipitur. ut ibi. Et poſuit ſtellas in firmamento celi. Aliqñ accipitur large ꝓ natura quinti corporis que diuiſit aquas ab aq̃s et ſic accipitur ibi. Fiat firmamẽtũ in me. aq. ⁊ hic. Fiãt luiaria in firmamẽto celi ¶ Item queritur de hoc qḋ ſequitur. ⁊ magr̃ querit in lr̃a de hoc. ſ. Et ſint ſigna ⁊ tp̃a ⁊ dies ⁊ ãnos. ſi enim ſunt in ſigna nõ uidẽtur peccare qui per illa ꝓnoſticant futura. ſi in tp̃a. tũ uidetur ꝙ ante ſolẽ ⁊ lunã tp̃a nõ fuerunt. vel ſi in tp̃a queritur quare plr̃ dicit tp̃a. cũ nõ ſit niſi unum tp̃s. ¶ Item queritur de ſufficientia iſtoꝝ quatuor que enumerat. in ſigna ⁊ tp̃a ⁊ dies ⁊ annos. quia ſimilr̃ ſunt in mẽſes ⁊ ſeptimanas. Si tu dicas ꝙ clauduntur in his duobus. ſ. dies ⁊ annos. tũc ſimiliter dies ⁊ anni claudi poſſunt in hoc ꝙ dicit ſigna ⁊ tp̃a. ¶ R̷. dõ ꝙ illud uerbum dupliciter habet exponi ſm ꝙ duplex eſt uſus ſigni. ſignũ eniꝫ ⁊ eſt ad ſignandũ. et ẽ ad diſtinguẽdũ. Si primo mõ accipiatur ſignũ. tunc eſt ſenſus. quia iſta luminaria fcã ſunt in ſigna. i. in ſignationem futuroruꝫ et uariatõeꝫ tp̃oꝝ et dierum et annoruꝫ. ut uariatio tp̃oꝝ attendatur in mutatione aeris quantũ ad calorem et frigus. uariatio dierũ quantũ ad lumen ⁊ tenebras. uariatio ãnoꝝ quantũ ad renouationẽ hoꝝ duoꝝ. Et ſic dicuntur corpora celeſtia eſſe in ſingna. non quorũlibet futurorũ. ſed eorum quoruꝫ ipſa ſunt quodãmodo cauſa. ſicut imbriũ ⁊ uentorum. et ſic exponit Dam. vel etiam eorũ que per ea preſignat diuina prouidẽtia. ſicut eorum que aduenient in iudicio ſm illud Luce. xxi. Erunt ſigna in ſole ⁊ luna et ſtellis. Aliorũ uero que ſunt a libero arbitrio non ſunt ſigna ex inſtitutione diuina ſed potius ad illa ſignanda traxit fictio humana ⁊ fallacia diabolica. ¶ Si autem ſecũdo mõ accipiatur videlꝫ ab actu diſtinguendi. tunc ẽ ſenſus. ſint in ſigna. i. in diſtinctiones tp̃orũ et dierum ⁊ ãnorũ. hec autem expoſitio diuine ſcripture uidetur eſſe magis ꝯſona. qḋ patet per añcedentẽ litterã. ubi dicitur. Fiãt luminaria in firmamẽto celi. ⁊ diuidant dieꝫ ⁊ noctem. Duplex eniꝫ eſt motus luminariuꝫ. vnus qui eſt ad motũ ultimẽ ſpere ſup polos principales ab oriente in oriens per occidens. quo motu reuoluũtur ſcel quolꝫ naturali die. et ſm hunc modũ diuidunt diẽ ⁊ noctem. ſicut dicitur in pſalmo. Fecit ſolẽ in poteſtate diei. lunã ⁊ ſtellas in poteſtate noctis. ¶ Alius ẽ motus ꝓprius queꝫ hñt naturaliter in circulo obliquo. ſ. in zodiaco i quo. xij. ſigna deſcribũtur ſm motũ planetarũ in illis ſignis ⁊ maxime ſolis fit ſignatio ⁊ diſtinctio tp̃orum ⁊ ⁊ dierum ⁊ annoꝝ Diſtinctio tp̃orũ fit. quia quatuor tp̃ra ãni ſunt. ver. eſtas. autumnus. ⁊ hyems. que diſtinguũtur per motum ſolis in zodiaco. prout ad nos accedit ⁊ a nobis elongatur. Diſtinctio uero dierum fit ſimiliter per eũdem motum. quia modo dies creſcunt. mõ decreſcunt. aliquando dies ſunt maiores noctibus. aliquando minores. ſm ꝙ per illum motum accipitur duplex ſolſtitiũ. ſ. eſtiuale ⁊ hyemale. ⁊ duplex equinoctiũ. ſ. uernale ⁊ autumnale. Sunt etiam in diſtinctionẽ ãnoꝝ ſm ꝯſumationẽ iſtius motus ſolis in obliquo circulo. Similiter luna ſuo modo eſt in ſignationẽ temporũ ⁊ dierũ ⁊ annorũ apud iudeos maxime quantũ ad ſolẽnitates. ſicut apud xp̃ianos ẽ ſol. ſicut dicitur Eccliaſtici xliij. A luna ſignũ diei feſti. ¶ Si autẽ queratur quare eccleſia magis accipit feſta ſua ſm ſolem q̃ꝫ ſm lunam. exceptis duobus. ꝓlixa eſt huiuſmodi q̃ſtionis determinatio. ⁊ plane inueniri poteſt in libro Aug. ad Ianuariũ hoc quantuꝫ ad preſens ſufficiat. ꝙ quia ſinagoga i tenebr̃is noctis ambulabat ⁊ minuẽda erat. ideo a luminari quod nocti preeſt ⁊ quod minuitur in ꝯſumatione accipiebat ſolẽnitatũ ſuaruꝫ diſtinctionẽ. Quia uero eccleſia iam ambulat in lumine. ſicut de ipſa dicitur Apoc. xij. Mulier amicta ſole ⁊ luna ſub pedibus eius. ideo menſes cõputat ⁊ dies ſolẽnes magis ſm motũ ſolis q̃ꝫ lune. excepto ſolo paſchate. ⁊ p ꝯſeq̃ns pentecoſt. paſcalis eniꝫ ſolẽnitas non ſoluꝫ celebratur in rememoratõeꝫ reſurrectionis preterite. ſed etiã in preſignationẽ refrectionis future. et in hoc eccleſia quodãmodo ẽ ꝯformis ſinagoge. vnde feſtiuitatẽ illam obſeruat a luna. non iudaizando. ſed poti⁹ illã futuram ſolẽnitatẽ quã expectat ſm ꝙ ſibi ꝯpetit preſignado. Hec auteꝫ dicta ſunt ꝓpter illud qḋ dicĩ ſcriptura. Et ſint ſigna. ⁊c.

Et per hoc patet rñſio ad obiecta. ¶ Qđ
enim dr̄ eſſe in ſigna. hoc eſt uel in ſignatio
nē imbriū ⁊ uētoꝝ. uel in diſtinctionē tpoꝝ.
et ideo dicit tp̄ra pluralr̄ ꝓpter uariationeꝫ
in quattuor tp̄ibus āni ſcḋm quattuor qualita
tes elemētoꝝ. Et ſubiungit dies ⁊ ānos. ut
ſicut per tp̄a notabatur uariatio. ſic etiam p
dies ⁊ ānos poſſit notari motus illius termi
natio. ita ꝙ dies dicit terminationē motus
quo mouetur ſol motu firmamēti. et annus
terminationē mot⁹ quo mouetur in obliquo
circulo. Et in hoc patet ꝙ non debet poni
menſis ⁊ ſeptimana. quia non tangitur ibi
noua uariatio nec noua terminatio. Et per
hoc patent omnia queſita.

Diſtinctio. xv.

Dixit etiam ds. producat reptile
⁊c. Supra egit magiſter de p
ductione rerum inſenſibiliū. in
hac parte agit de ꝓductiōe ſen
ſibiliuꝫ. ut animaliū. Et qm̄ ad animaliū p
ductionē facta eſt uniuerſitatis ꝯpletio. ⁊ ad
ꝯpletionē ſequitur ab opere ceſſatio. ideo
pars iſta habet tres partes ¶ In prima agit
de ſenſibiliū ꝓductione. ¶ In ſecūda uero
de diuinoꝝ operū perfectione. ibi. Omnib⁹
aūt his creatis atqꝫ diſpoſitis ⁊c. ¶ In ter
tia agit de ſeptime diei requietōe. ibi. Iam
de ſeptime diei requie aliq̇d loqui oportet
¶ Prima pars habet duas. ¶ In prima deter
minat de ꝓductione aialiū ex aquis. ¶ In
ſecūda de ꝓductōe aialiū ex terra. ibi. Seq̇t
dixit deus ꝓducat terra ⁊c. In qua parte pri
mo determinat ỽitatē. deinde ſoluit dubita
tionē ¶ Similiter ſecūda pars in qua deter
minat de operū diuinoꝝ ꝯſumatione habet
duas. ¶ In prima oñdit qualiter in produ
ctōe hoīs facta eſt ⁊ ꝯſumata diſtinctio rerū
¶ In ſecūda uero circa eandē diſtinctioneꝫ
explicat diuerſas ſentētias catholicoꝝ tra
ctatoꝝ. ibi. In hac eniꝫ diſtinctione catholici
tractatores ⁊c. ¶ Similiter tertia pars hꝫ
duas. ¶ In prima ueritatē explicat. ¶ In
ſecūda q̄ſtionē mouet ⁊ determinat. ibi. Sꝫ
queritur quō ſeptimo die dicatur deus ⁊c.

Ad intelligentiā huius partis in
cidit q̄ſtio circa duo. ¶ Et pri
mo queritur utꝝ ſenſibilia ſiue
aialia facta ſunt. ¶ Secūdo q̄ritur quo or
dine facta ſūt. ¶ Circa primū q̄ritur tria.
¶ Primo q̄ritur utrū ſenſibilia q̄ꝫtū ad ani
mā ſint ꝓducta ex aliquo uel ex nihilo. ¶
Secūdo queritur q̄ꝫtū ad corpa. utruꝫ ꝓdu
cta ſint ex quattuor elementis an ex uno.
¶ Tertio queritur utrū in eoꝝ ꝯpoſitione
actiua ꝑdn̄entur paſſiuis an econtrario.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ oñdi
tur ꝙ ſēſibiliū ſiue irrōabiliuꝫ
cauſe ꝓducte ſint ex aliquo. pri
mo p textū ſcripture que dicit
Producāt aque reptile anie uiuentis ⁊c. Et
paulo poſt. Producat terra aiaꝫ uiuētē. ſi. n.
qđ creatur a ſolo dō ē. ⁊ t̄ra cū aqua accepit
ptātē ꝓducēdi reptile aie uiuētis. nō uidetur
ꝙ aial ſcḋm aliqđ ſui principiū ſit ex nihilo.
¶ Itē p auctoritatē philoſophi in li. de aia.
lib⁹. xvj. Solus intellcus intrat ab extriſeco
ſꝫ ſi aie brutoꝝ ꝓducte fuiſſēt ex nihilo. tūc
eēnt a ſolo deo. ⁊ intrarent ab extrinſeco.
¶ Itē hoc ip̄m uidetur ratione. quia ex eo
res ꝓducitur in quod reſoluitur. ſed non eſt
aliq̇d qđ naturali reſolutione reſoluatur in
nihil. ergo aie brutoꝝ animaliū non ſunt re
ſolute in nihil quando aliqua aialia fuerunt
corrupta. ergo nō ꝓducte fuerunt ex nihilo.
¶ Itē ex eodē eſt anima iſti⁹ bruti qđ nunc
eſt ⁊ primi bruti per ꝯformitatē. ſꝫ aia iſti⁹
bruti generati per naturā non eſt ex nihilo
quia tunc a natura non poſſet produci. et ſic
ſequeretur ꝙ natura non poſſet facere pedi
culum. quod cū nō uideatur probabile. ⁊ pla
num ſit ſicut ex precedentibus apparuit. ꝙ
natura n̄ pōt aliq̇d ex nihilo ꝓducere. reſtat
ergo ꝙ prime anime brutoꝝ aialiū nō ſunt
ex nihilo producte ¶ Itē aia rōalis qꝛ p cre
atōeꝫ educitur in eē ē imortalis ⁊ incorrupti
bilis. eius. n. productio nō pēdet ex corpore
ſꝫ ex principio effectiuo. ſꝫ aie brutoꝝ p na
turā ſūt corruptibiles. ergo nō ſūt ex nihilo
producte. ¶ Itē op⁹ ornat⁹ ꝑſupponit op⁹
diſtinctōis. et opus diſtinctōis preſupponit
opus creationis. ſi ergo in diſtinctione cor
porum non fuit noua creatio ſꝫ productio
ex aliquo. multo forti⁹ uidetur ꝙ i ornatu.
ergo ſi corpa aialiū ⁊ aie ad ornatū ſpectēt.
uidetur ꝙ nō ſint producte ex nihilo. ſꝫ ex

aliquo. ¶ Contra. Si ex aliquo producte
ſūt ſēſibiliū aīe in primordio q̄ro de illo ex
quo ꝓducte ſūt utrū illō ꝓductū ſit ex aliquo
uel ex nihilo. ⁊ ſi ex aliquo. ſīr q̄rā de illo.
et ita uel erit abire ī infinitū. uel erit ponere
ꝙ illō ex quo ꝓducta ē aīa ſēſibilis ab initio
ꝓductū fuerit ex nihilo. ſ; q̄ rōe illō ꝓductū
fuit ex nihilo eadē rōe ⁊ aīa ſēſibilis. ergo ⁊c̄.
¶ Itē ſi aīe ille ꝓducte ſunt de aliquo. illud
aut erat ſpūale q̄d. aut corpale. ſi corpale. ꝯ
ex corpe nūq̄ȝ pōt fieri ſpūs ſic dic̄ aug⁹. ſup
gn̄. ad lit. Si ſpūale. tūc q̄rit̄ de illo aut uiue
bat. aut n̄ uiuebat. ⁊ quē uſū hēbat. et iterū.
ſi ſpūale q̄re ex illo n̄ poťat fieri aīa rōalis.
Si ergo ad hoc n̄ ꝯtigit rōabilr̄ r̄ndere ſicut
inuit aug⁹. ſup gn̄. ad lit. ad hec icōueniētia
ducēs. ſeq̄t̄ ex hoc ꝙ prime aīe ſēſibiliū ex
nihilo ſint ꝓducte. ¶ Itē ſi fuiſſent ꝓducte
ex aliquo. cū talis mod⁹ ꝓducēdi ꝯpetat v̄tu
ti naturali. uidet̄ tūc ꝙ cū iā eēnt corpa ſup-
celeſtia agētia ⁊ mouētia ⁊ ad mixtionē ope
rātia ⁊ aīalia v̄tute nature poſſ; ꝓducere. er
go primaria opa n̄ eēnt ꝓpria diuīe potētie
qđ ē icōueniēs. cū ipe ſit ſol⁹ uniuerſi ꝯditor
⁊ formator ⁊ ꝑfector. ¶ Itē uidem⁹ nūc q̄dā
aīalia ignobilia p̄ putrefactōe; gn̄ari. q̄ro er
go a quo educat̄ eoꝝ aīa. ⁊ v̄r̄ ꝙ n̄ poſſint a
natura. cū natura ſit iſita reb⁹ ex ſilib⁹ ſiīa
ꝓcreās. v̄r̄ ēt ꝙ n̄ poſſit a v̄tute corpis cele
ſtis. q: min⁹ nobile n̄ pōt educere magis no
bile. Subā aūt ſpūalis. ut dicit aug. nobilior
ē omni corpe. ergo oꝫ ꝙ educat̄ a creatore.
imediate. ſ; qđ ſic educit̄ hꝫ educi ex nihilo
ergo illoꝝ aīaliū q̄ p putrefactōe; gn̄ant̄ aīe
creāt̄. ergo multo forti⁹ aīaliū primo fcōꝝ.
¶ Itē nos uidem⁹ ī aīalib⁹ anuloſis ꝙ ad diuiſi
onē corpis remanꝫ aīa in ꝑtib⁹ diuerſis. ſ; il
la n̄ pōt eē aīa prima. q: erat vna ſola. nec a
naťa ꝓducta. cū ſtati ſit in q̄lꝫ ꝑte. ꝯpatio āt
nature ſit cū ſucceſſiōe. ergo v̄r̄ ꝙ ille ꝑtes
aient̄ a creatore. ergo multo forti⁹ ⁊ ſēſibilia
in primaria ꝓductōe. ¶ Itē q̄n̄ brutū gn̄at
brutū aut trāſfūdit aīaꝫ. aut n̄. ſi trāſfūdit. cū
aīa n̄ ſit diuiſibilis dabit aīaꝫ ſuā totā. ergo
in generatōe moriet̄. ſi nō trāſfūdit. cū ceſſꝫ
ei⁹ ꝯpatio ī ſeminis deciſiōe neceſſe ē pone
re aliud agēs ꝑ qđ aīa educat̄. hoc aūt n̄ pōt
eē ſeīa. cū ſit magis pricipiū paſſiuū q̄ȝ acti
uū. ſicut uult phūs. nec aliud pricipiū actiuū
creatū. ergo imediate ꝓducūt̄ a deo. ⁊ ita ex
nihilo. multo ergo forti⁹ v̄r̄ ꝙ ſic ꝓducte fu
erūt in primordio. ¶ R̄. Ad ꝑdcoꝝ intelli-
gentiā ē notādū ꝙ circa ꝓductionē aīaꝝ bru
taliū diuerſi diuerſa opinati ſunt. Quidam
.n. dicere uoluerūt ꝙ aīe brutoꝝ ꝓducte ſit
ex nihilo. q: nō ex aliquo materialr̄. nec ex
aliquo ſeīalr̄. nō ex aliquo materialr̄. q: ſut
pure forme. nō ex aliquo ſeīalr̄. q: nō hūe-
runt aliq̄d ꝑexn̄s. et iō dicūt in prima ꝓdu
ctōe eas ſimplr̄ fuiſſe creatas. ſ; deinceps ī
ꝓpagatōe nō dicūt eas creari. ſ; poti⁹ ⁊ tradu
ci. ſ; n̄ p deciſionē ⁊ ſepationē partis aīe. ſ;
p multiplicationē. Sicut .n. candela ex quo ac
cēſa ē poteſt ſe multiplicare ſine ſui luis di
minutōe. ſic imo multo forti⁹ dicūt ſubāꝫ ſpi
ritualē poſſe. ¶ Scđa poſitio directe ē huic
oppoſita. ꝙ aīe brutoꝝ fuerūt ex aliquo ma
terialr̄ ⁊ ſeīaliter. materialr̄ inq̄ȝ. q: ſūt hoc
aliq̄d. cū q̄libꝫ eaꝝ ſit motor ſufficiēs. et iō
ex maťia ⁊ forma dicunt eas ꝯſtare. illā aūt
materiā dicūt eē ſpūalē inſepabilr̄ iūctā cor
porali nature. vn̄ ſicut ex corporali natura
ꝓducūt̄ corpora aīaliū. ſic ex materia ſpūali
ſibi ānexa. ut dicūt ſit ꝓductio aīaꝝ. et ſic
fecit ds a primordio. et ſic ēt facit nūc natura
Illa .n. materia cū ꝑexiſtat forme. ſeīariu eſt
ipi⁹. et ſic dicūt aīas illas ꝓduci nō tm̄ mate
rialr̄ ſ; etiā ſeminalr̄. cū eis ꝑexiſtat ſpūalis
materia. et habeat in ſe aliquam potentiaꝫ
actiuā ad hoc ꝙ ex ea fiat anima. ſicut ⁊ cor
poralis natura ad hoc ꝙ ex ea fiant corpa.
¶ Tertia poſitio eſt ꝙ anime brutorum
producte ſunt ex aliquo materialr̄ ſed non
ſeminaliter. materialr̄ inquam. q: ꝯſtant ex
materia ⁊ forma. n̄ aūt ſeīaliter. q: materia
illa n̄ ꝑexiſtit forme tāq̄ȝ ſemē ei qđ ex ipo
ꝓducēdū ē. ſ; cū illa ꝯcreat̄ ⁊ cū illa deſtruit̄.
Et hi dicūt oēs aīas ſenſibiles non ſolum a
primordio ſ; etiā nunc eſſe a creatore. nec
tamen incorruptibiles. quia ipe creator dat
unicuiq; durationem ſm ꝙ competit eius
nature. Sed quoniam omnes he poſitiōes
aliquid dicunt improbabile. naꝫ prima dicit
ꝙ anima ſe ipam multiplicat ⁊ tranſfundit.
ita tn̄ ꝙ anima non habeat aliquid ex quo
fiat. et hoc ē ponere ꝙ forma naturalis poſ
ſit aliā formā ꝯſitēꝫ ex nihilo ꝓducere. qđ ē
iprobabile. ⁊ ē improbatū ē vi. vij. ¶ Scđa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uero opinio ponit aliquā materiā ſpūalem
anime p̄exiſtere. ex qua educatur aīa uirtu-
te nature. et hoc ſatis male eſt intelligibile.
quō ſit aliqua ſpūalis materia que nō uiuat
nec uſū hēat. quō etiā ſit aliq̄ ſpūalis maťia
et ex illa aīa rōnalis fieri nō ualeat. et iterū
ubi ē illa materia ſpūalis. qꝛ nō uideť eē in
ſe. Si aūt cū maťia corpali tunc uidetur ꝙ
materia educať de materia. qđ nihil uidetur
eē dcm̄. ¶ Silr̄ tertia poſitio ponit ꝙ ma-
teria aīe ſēſibilis ſibi ꝯcreeť. ⁊ ꝙ ſiť cū ea de
ſtruať. hoc aūt ponere ē ꝯtrariū auctoritati phi
loſophi ⁊ rōi. maťiaꝫ. ſ. aliꝰ creature ī nihil
dio cedere. ſi. n. materia corpalis ē ingenita
⁊ incorruptibilis. multo fortiꝰ uideť ꝙ ſpū-
alis q̄ dignior ē ⁊ nobilior. ſm̄ ꝙ ē ſub tali
eē. ¶ Et ideo ē q̄rtꝰ modus dicēdi. ꝙ aīe q̄
ſūt pure ſēſibiles ꝓducte ſūt ex aliquo ſeīalr̄
ſꝫ n̄ materialr̄. ſeīalr̄ inq̄ꝫ qꝛ forme ſunt ge
nerales ⁊ corruptibiles ꝑ naturā. et ideo ſic
alie forme naturales nō ex nihilo ꝓducūtur
ſꝫ ē aliqua potētia actiua in materia ex qua
fiūt tāq̄ꝫ ex ſeīario. ſic etiā intelligēdū eſt in
aīalibꝰ ſenſibilibꝰ q̄ ſūt forme tm̄. cuiuſmōi
ſūt in brutis aīalibꝰ. Et iō ꝯcedēdū ē aīas ſē
ſibiles ſiue aīas brutoꝝ eē ex aliquo. n̄ tn̄q̄ꝫ
materialr̄ ſꝫ ſeīalr̄. qꝛ cū aīa ſēſibilis ſit for
ma nō hꝫ materiā ptēꝫ ſui. ſꝫ ſolū fit ex po
tētia materie actiua q̄ ab agēte excitatur. et
ſic ꝑficit quouſqꝫ fiať aīa. ſicut globus ꝑfici
endo fit roſa. alr̄ tn̄ nūc ꝓducūtur ex illo ſe-
minario. ⁊ aliter in primordio. qꝛ nūc ꝓdu
cūtur ſeīario p̄exñte ꝑ ſufficiētē actualitatē.
in primordio uero ꝓducte ſunt ſimul cū illo
ſeminario. uel ſi ſeminariū aliquo mō p̄ex-
titit ante diem quintū in quo facta eſt ꝓdu-
ctio aīaliū. in die quinto ē ad ꝯpletā rōneꝫ
eductū. ita ꝙ data eſt uirtus actiua nature.
ut poſſet deinceps animalia q̄ꝫtū ad corpꝰ ⁊
q̄ꝫtū ad animā ꝓpagare ⁊ multiplicare. ⁊ qꝛ
quedā ſunt aīalia maioris ꝑfectionis ⁊ orga
nizationis. quedā uero minoris. ideo diuina
diſpoſitio rectiſſime ordinauit ut q̄dam ani
malia ꝓducerētur ex ſuo principio ſeīario.
ſm̄ maiorē actualitatē. utpote ſunt illa que
generātur per ꝓpagationē. ita ꝙ ſimile ex
ſimili. ⁊ iſta ſunt aīalia perfectiora. quedam
uero ſm̄ minorē utpote illa q̄ generantur ꝑ
putrefactionē. qꝛ. n. imꝑfectiora ſūt minori

indigēt adiutorio ⁊ ỽtute ut ꝓducātur ad eē.
¶ Hec aūt poſitio rōnabilior ē ⁊ firmior.
qꝛ ꝯcordant in hoc tā Aug. q̄ꝫ Phūs. ait. n.
Aug. ad Oroſiū ſic. Sicut ſemē cuiuſlꝫ ar-
boris hꝫ quandā uim ut cū corruptū fuerit i
terra oriatur ⁊ uirgultū ꝓducatur. deinde ra
mis nihilominꝰ ꝯſtipata dilature ⁊ frondibꝰ
deinde floribꝰ decorata fructificet. ita eſt in
corpore ut ita dicā quoddā ſeminariū. unde
ſuo tp̄e creante ꝓuidētia dei aliqua genera
aīaliū oriantur. Et hoc idē hr̄ ſup Gen. ad
lit. li. iij. plane ⁊ diffuſe. Hoc etiā uult phūs
in. xvj. aīaliū. ubi oñdit ꝙ uegetabilis ⁊ ſen
ſibilis prius ſunt in ſeīe in potētia q̄ꝫ educā
tur in eē. et ibi uidetur innuere ꝙ illud quod
format mēbra nō eſt aliud q̄ꝫ ipa anima. et
illā animā uocat potētiā actiuā intriſecā ipi
ſemini q̄ cū corpus ex ſeīe ꝓductū ē ⁊ orga
nizatū ut poſſit eadē ꝑfici ꝑdit in actum. et
efficitur ꝑfcō corpis phi organici. aut certe
illud qđ format membra potius eſt uirtus
aīe pr̄is ⁊ mr̄is. ex cuiꝰ opatōe in brutis ani
malibus educitur in eſſe aīa ꝓlis. ſecus autē
eſt in hoībus. ut infra uidebitur. et hoc ꝓbat
ibidem phūs ex multis ꝯiecturis ⁊ argumē
tis. et ibideꝫ dicit ꝙ res corporales ſūt ple-
ne uirtute anime. et hoc multū ꝯcordat uer
bis Aug. qui dicit. Terra p̄gnans eſt ſeibꝰ
non tm̄ reſpectu arboꝝ ſed etiam reſpectu
animaliū. Hanc ergo poſitōeꝫ ſuſtinēdo cō
eſt animas ſenſibiliū animaliū in primordio
non eē creatas ex nihilo. ſicut rationes ad
hoc inducte oſtendunt. habuerunt enim ſe-
mentinum principium ex quo producte ſūt
⁊ nunc producuntur. ¶ Ad illud ergo quod
primo obr̄ ꝙ ſi anime ſenſibiliū producte
ſint ex aliquo ꝙ illud ſimiliter productum
eſt ex alio. dicendū ꝙ non oportet. ſemina
lis enim ratio ſiue potentia actiua ipſius ma
terie eſt ipſi materie ꝯcreata. non ex aliquo
producta. illa uero que ex illo ſemine oriun
tur proprie non debent dici creari. ¶ Ad
illud quod queritur ꝙ ſi eſt ex aliquo ꝙ il
lud eſt aut ſpirituale aut corporale. dicendū
ꝙ nec materia ſpiritualis nec eſt materia
corporalis. ſed eſt quedam potentia ſpiritu-
alis indita a creatore materie corporali ⁊ ei
innitens ⁊ ab ea depēdēs. ⁊ ꝓpterea anima
ſenſibilis in brutis generatur ⁊ corrūpitur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

p trāſmutatōes corpalis nature. ¶ Et ſi tu
obijcias q̄ aīa ſenſibilis eſt motor ſufficiēs
et ita ē hoc aliq̄d ⁊ hʒ materiā ⁊ formā. dōʒ
q̄ aīa ſenſibilis n̄ dr̄ eē motor ſufficiēs. qꝛ
ipa primo moueat corpꝰ qd̄ pſic̄. ſʒ qꝛ corpꝰ
totuʒ quod hʒ qd̄ ē hoc aliq̄d v̄tute aīe q̄ ē
forma eiꝰ mouet ptē. ⁊ mouēdo partē ſuaʒ
mouet totuʒ ſic̄ pʒ in gradiētibꝰ. ⁊ q̄ illud
uez ſit appet. qꝛ ſi aīa ſenſibilis poneret̄ in
corpore qd̄ nō hr̄et ptē mobilem niſi motu
totiꝰ ſicut in lapide. nunq̄ʒ illō moueret. uł
aliter dici pōt. q̄ ad hoc q̄ aliq̄d ſit motor
ſufficiēs nō optʒ q̄ diſtet a mobili ita q̄ ſit
ſubā altera differēs p materiā ⁊ formā. ſed
ſufficit q̄ illa ſit forma in gn̄e ſubſtātie ca-
rens extēſiōe p ſe ⁊ p accn̄s. ⁊ hec forma ſic
ē in vna pte tota q̄ tota ē in alia. ⁊ ideo ſic
unit̄ iſti pti quā mouet q̄ etiā ab ea diſtat. ⁊
hec diſtātia ſufficit ad hoc q̄ poſſit mouere
eā. nec req̄ritur q̄ hēat aliā materiā. et ſic
etiā in aīa ſenſitiua in his aīalibꝰ q̄ huic opa
tōi hn̄t organa apta. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ q̄
natura poſſit eā educere. dō q̄ falſū ē. qꝛ añ
q̄ʒ dn̄s pcipet aq̄s ⁊ diceret. pducāt aque vē
aut ſeiarium illud aīaꝝ pducēdaꝝ non erat.
aut ſi erat n̄ erat in tāta v̄tute q̄ poſſʒ ad
pfcōeʒ uenire. nō. n. pōt quicq̄ʒ creatura niſi
ſm ſtatutū ⁊ pceptū ſibi datū a creatore. vn̄
cuʒ priꝰ eēt vn̄ fieri poſſʒ poſt ſcm̄ ē diuino
ımpio ut eēt vn̄ fieret. ¶ Ad illud qd̄ obr̄
de aīalibꝰ q̄ gn̄antur p putrefactōeʒ dō q̄ ⁊
ſi ſint varij modi ſoluēdi. qꝛ q̄dā dicunt q̄
eſt a celi motore. q̄daʒ q̄ a creatore. pōt tn̄
ſm philoſophicā poſitōeʒ plane reſpōderi
q̄ ſicut humor fit ſemē p potētiā generati
uā. ⁊ poſtmoduʒ fit corpꝰ organicuʒ i mr̄ice
ita q̄ aīa illa ſenſibil̄ q̄ erat i potētia educit̄
ad actuʒ p v̄tutē agētis pticularis ⁊ p adiu-
toriuʒ corpis celeſtis. ſic in pposito intelli-
genduʒ ē q̄ cū in terra iſta eſſet ſeminariuʒ
illud aliquo mō ɔcurrētibꝰ elemētis ⁊ adiu-
uante corpore celeſti ut generetur calor vi-
uificus fit q̄dā ſemē. ita q̄ potētia illa acti
ua p quā prius latebat adiuta ex actione ce
leſtis corporis pficit et uenit ad pfectioneʒ
⁊ ɔplemētū. ita q̄ nec celum nec motor celi
dat ſibi formā ultimā. ſʒ ſolū adiuuat ⁊ exci
tat ut potētia illa pficiendo ad ſpēm ɔpletaʒ
pueniat. et per hunc modū intelligendū eſt
etiam in alijs terre naſcentibus. ¶ Et ſi tu
obijcias. q̄ aīa que eſt in potentia non hʒ
ſpecieʒ nec actū ɔpletū a ſe. nec poteſt hr̄e
ab aliquo qd̄ non ſit ita mobile ſicut ipſa. ⁊
nullum tale eſt corporale. dicendū q̄ eēntia
talis ſpēi eſt in materia ſed in potētia. ⁊ illa
potētia eſſentialr̄ eſt ita determinata ad for
mam talis ſpēi pducendā. quod non pōt ex
illa eſſentia ſine rōne ſeminali alia educi. et
cum in actum educta eſt habet eſſe ⁊ habet
tale eſſe. q̄ auteʒ ſit in actu habet hoc ab
extrinſeco agente. quia erat ens in actu. et
quantū ad hoc nobilius ipſa que erat in po
tentia. q̄ autem ſit talis ſpeciei hoc habet
ab eo qui primo huius forme eēntiaʒ ididit
materie. alioquin nunq̄ʒ natura ipām ad eē
produceret niſi deus ipſam materie ididiſſʒ
ſicut ſupra oſtenſum fuit vi. viij. et ideo nō
oportet q̄ educens illā formā in actum ſit
nobilius illa forma ducta. et huiuſmodi exē
plum in multis poteſt poni. ſicut in minera
libus ⁊ multis terre naſcētibus. Et per hoc
patet reſpōſio ad duo ſequentia. naʒ quod
obr̄ de diuiſione corporis anuloſi iam aptū
ē. qꝛ. n. corpus anuloſū ē modice organiza-
tōis ⁊ q̄ſi ɔſilis in partibus ⁊ in toto. ideo i
qualibet ſui parte eſt anima in proxima diſ
poſitione ad hoc q̄ ſit actu. ⁊ ideo facta di
uiſione v̄tute prioris forme ⁊ beneficio cor
poris celeſtis ſubito iducitur forma. Plures
autem ſunt alij modi dicēdi circa hoc. q̄daʒ
eni dicunt q̄ aīa multiplicat̄ cum ſit ſpualis
ſicut punctꝰ ad diuiſionē linee ⁊ ſpēs ad di
uiſionē ſpeculi. veꝝ tamē in neutro hoꝝ in-
telligendū eſt q̄ illud idem quod fuit unum
fiat plura. ⁊ ideo p̄cedēs uia ē magis plana
¶ Ad ultimū ſil̄r pʒ rn̄ſio. qꝛ cuʒ aīal gene
rat̄ ab aīali p ppagationē ⁊ ſi nō decidat̄ aīa
ab aīa ſicut corpꝰ decidit̄ a corpore qꝛ nō ē
aīa diuiſibilis ut corpus. decidunt̄ tn̄ cuʒ cor
pore ipo ſpūs ⁊ calores ⁊ uirtꝰ etiā aīalis que
adiuuat cuʒ uirtute mr̄icis ɔtinētis ut illa po
tētia actiua q̄ erat i humore ſeiario ad actū
ɔpletuʒ pueniat. et ex hoc n̄ ſeq̄tur q̄ aīa p
ducat aliā aīam ex nihilo. nec q̄ pducat ex
materia nec etiā q̄ pducat ex ſe ipa.

S Ecūdo q̄ritur utrū corpora ani
maliū ſint ɔpoſita ex quattuor

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

elementis an ex uno. ¶ Et ꝙ ex uno uidetur
primo per ſcripturam que dicit. Producāt
aque reptile ⁊c. Et ſimiliter. Producat ter-
ra animam uiuentē. ſi ergo ſcriptura ſuffici
enter aīaliū exprimit materiā. cū nō expri
mat niſi ſimplicia elemēta pꝫ ⁊c. ¶ Itē for
ma dꝫ ꝓportionari materie. ergo ⁊ corpus
anime. ſꝫ forma animaliū ē ſimplex. ergo ⁊
corpora debēt eē ſimplicia. ergo nō ſunt ex
q̄tuor elemētis. ergo ⁊c. ¶ Itē q̄ꝫto aliquid
ad naturā ꝯpoſitōis magis accedit tāto mi
nus ē perfcm̄. qd̄. n. ſimplici⁹ eſt fortius eſt
⁊ pfectius. ſi ergo anima ſenſibilis ē forma
ualde potēs ⁊ nobilis. ergo dꝫ eē perfectio
corporis ſimplicis nō mixti ex quatuor ele
mētis. ¶ Itē corpora ad ornatū celi ſpectan
tia nō ſunt facta de alia natura q̄ꝫ celum qd̄
ornant. ergo pari rōne ſi quedam animalia
ornāt terrā ⁊ quedā aquas. q̄dā ſūt ex ſola
terra. quedā ex ſola aqua. ¶ Itē ſi corpora
animaliū ꝯſtant ex quatuor elemētis. tūc vr̄
ꝙ cū elemēta habeāt ſperas diſtinctas ꝙ
elementa ꝯſtituētia corpus animalis ſint in
unū iuncta p violētiā. ſi ergo violētia eſt ꝯ̄
naturā. ꝯſtitutio corporis cuiuſꝫ animalis ē
ꝯ̄ naturā. qd̄ eſt incōueniens. ¶ Itē ex eiſdē
aīalia ſunt ꝓducta tunc ex q̄b⁹ ꝓducūtur nūc
Sꝫ nunc non pn̄t elemēta v̄tute nature co-
adunari. ergo non pn̄t copora aīaliuꝫ ex q̄-
tuor elemētis ꝓduci. maior ꝓpoſitio per ſe
manifeſta eſt. minor probatur. qꝛ nō ē in po
teſtate nature ignē facere deſcendere. ſi eni
deſcenderet cum mediū interſtitiū aeris ſit
frigidiſſimū neceſſario hr̄et ibi extingui. et
alia plura ſequerentur incōueniētia. ergo ⁊c.
¶ Ad oppoſitū arguitur ſic. Senſus ē opa
tio aīe in corpore ſm̄ ꝯformitatē organi ad
obm̄. ſꝫ qd̄lꝫ aīal hꝫ tactū q̄ ē ꝑceptibilis q̄
tuor q̄litatū. q̄ indicātur in q̄tuor elemētis.
ergo qd̄lꝫ aīal ꝯſtat ex q̄tuor corporib⁹.
¶ Itē omne animal aliquo mō ē mobile uł
ꝯſtrictōis uel dilatatōis. ſed nullū elemētum
de ſe eſt ſic mobile. ergo neceſſe eſt animal
ꝯſtare ex pluribus elemētis. ¶ Itē quāto for
ma ē ſpūalior. tāto ē ꝑtiuꝫ opationū princi
uꝫ. ſꝫ aīa ſēſibilis ē forma ualde ſpūal. ergo
ē principiū multiplicis opatōis. ſꝫ corp⁹ datū
ē ad ſubminiſtrādū ei. ergo neceſſe ē ꝙ cor-
pus ſit aptū ⁊ idoneū ad diuerſas opatiōes
ſꝫ n̄ ē aptū ad diuerſas opatōes niſi p diuer
ſas v̄tutes. nec ad diuerſas v̄tutes. niſi per
diuerſas naturas. nec hꝫ diuerſas naturas.
niſi qꝛ ex diuerſis ꝯpoſitū. ergo ⁊c. ¶ Itē
q̄ꝫto forma poſterior ⁊ ulterior tāto nobili
or. p eo ꝙ an̄riora ſūt materialia reſpectu
poſteriorꝝ. ergo nobilior eſt forma mixti q̄ꝫ
forma elēi. ſi ergo aīa ſenſibilis cū ſit forma
nobilis dꝫ hr̄e corp⁹ nobile. ergo corp⁹ aīlis n̄
tm̄ n̄ ē corp⁹ ſimplex. ſꝫ ꝯſtans ex diuerſis
elēis. ¶ R̄. dō ꝙ abſq̄ꝫ dubio corpa aīaliuꝫ
hn̄t in ſe naturā q̄tuor elēoꝝ. ſicut oñſū ē p
q̄tuor rōes. tuꝫ ꝓpter hoc ut ſint idonea ad
ſēſuꝫ. tuꝫ ꝓpter hoc ut ſint idonea ad motū
tuꝫ ꝓpt̄ hoc ꝙ ſint idonea ad multiplicitatē
opatōis. tuꝫ ꝓpt̄ hoc ut i ſe hēant dignitatē
ꝯplexiōis. q̄ oīa ꝯpetunt illi corpi qd̄ pficit̄
aīa ſēſibili. ⁊ ꝓpt̄ hoc dꝫ hr̄e aliquē gradū p
fcm̄ mixtiōis. ubi n̄ tm̄ ſit mixtio ſꝫ et ꝯple
xio. pfcā āt mixtio n̄ ē quouſꝫ ꝯcurrāt q̄tu
or elēa. aqua. n. cuꝫ ſit ſubtilior t̄ra i decupla
ꝓportōe penetrat ptes terre. ſꝫ n̄ pfcē p eo
ꝙ aliq̄ꝫ hēat groſſiciē. aer v̄o q̄ ē ſubtilior
aqua in cētupla ꝓportōe adhuc intimi⁹ ſep
fundit. ſꝫ ignis q̄ ē ſubtilior ⁊ rarior in mille
ſima ꝓportiōe ſua ſubtilitate penetat vſq̄ꝫ
ad itima. ⁊ ſic fit alteratio plena uſq̄ꝫ ad mi
nima ⁊ mixtio pfcā. qꝛ miſcibilia ſunt pfcē
alterata. et ſic pꝫ ꝙ taliter debent ꝯponi cor
pa pficiēda ab aīa ſenſibili. ¶ Ad illō v̄o qd̄
obr̄ de auctoritate geñ. dō. ꝙ illud dictū eſt
p q̄ꝫdā ꝑdn̄antiā ſiue appropriatōeꝫ. ſic me
lius patebit infra. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ for
ma dꝫ ꝓportionari materie. dō ꝙ uerꝫ ē in
ꝯditōib⁹ q̄ maxime ꝯpetunt ipi forme. aīa
autē cuꝫ ſit ſimplex in ſubſtātia. multiplex
ē in uirtute. et ideo nō cōpetit ut corpus ei
aſſimiletur in ſimplicitate. pro eo ꝙ ſimpli
citas corporalis repugnat multiplicitati v̄tu
tis. Et p hoc pꝫ ſolutio ad illud quod tertio
obr̄. ꝙ quanto aliquid ꝯpoſiti⁹ tanto min⁹
perfcm̄. hoc enim etſi habeat v̄itatem in ſpi
ritib⁹. quoꝝ perfectio attēditur per acceſſuꝫ
ſūme ſimplex. non tm̄ hꝫ v̄itatem in corpo-
ribus in quibus ⁊ magnificatur uirt⁹ ex par
tium magnitudine. ſicut magis urit magn⁹
ignis q̄ꝫ puus. ⁊ plurificat̄ ex ꝑtiuꝫ mltiplica
tōe. ſic maioris v̄tutis ē ſirup⁹ ꝯpoſit⁹ q̄ꝫ li-
quor impermixtus. ⁊ ideo homo qui inter

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cetera animalia ē ꝑfectiſſim⁹ inter cetera eſt ꝯpoſitiſſim⁹. ſicut planius uidebitur infer⁹. ¶ Ad illud quod obr̄ de corporib⁹ ornātib⁹ celū. dicendū ꝙ non eſt ſimile. quia illa nec ꝓprijs motibus mouentur. nec ſpūalibus ꝑficiūtur. quib⁹ debeatur multiplicitas operationū uel diuerſitas partiū ꝯponentiū ⁊ organoꝝ. ſicut ponitur in animalibus. ¶ Ad illud quod obi ꝙ fit elementoꝝ uiolētatio. dicendū ꝙ non eſt intelligendū ꝙ dominus in primordio cū corpora animaliū cōpoſuit elemēta ex diuerſis ſperis ꝯcurrere fecerit. hoc enim non oportebat. tum quia tā aqua ꝙ̄ȝ terra non ſunt elemēta pura ſȝ alijs permixta ſm̄ eam parteȝ ex qua facta ſunt ex eis animalia. tum etiaȝ ſi eſſent pura ⁊ ſimplicia in uno elemēto ſunt cetera in potētia ⁊ ex vno poſſunt fieri omnia ſi aſſit virtus alterans ⁊ actiua ſine aliqua locali mutatōe ⁊ mixtione. at per hoc ſine aliqua uiolentatione. et per hoc patet reſpōſio ad ultimū. quia ſimiliter quando fit ꝯmixtio elemētoꝝ natura nō facit ignē qui ſurſuȝ ē deſcendere uel aerē. ſed eū ignem uel aerē qui uel eſt in terra uel generatur per actionē alicuius agētis facit uenire ad ꝯſtitutionem animalis. ⁊ hoc quidē fit per naturā nō per uiolētiam. quia enim natura ſm̄ ꝙ dicit philoſophus. ſemper deſiderat quod melius eſt. materia que eſt ſub forma elementari appetit eſſe ſub forma mixti. ⁊ que eſt ſub forma mixtionis appetit eſſe ſub forma ꝯplexionis. ido cum ex diuerſis elemētis fit mixtio in unū appetit⁹ nature ꝯplet' ⁊ uiolētia non infert.

Tertio queritur utrum corpora animaliū magis ꝯſtent ex elementis paſſiuis ꝙ̄ȝ actiuis. uel econuerſo. ¶ ꝙ magis ex elementis paſſiuis uidetur per ſcripturam que dicit ea facta ex terra ⁊ aqua. hoc aūt nō eſt dictū ꝙ quodlibet illoꝝ elementoꝝ ſit animaliū ſenſibiliū tota materie. ergo dictū eſt per ꝑdominātiā. ¶ Itē ſicut uult phūs ex eiſdem ꝯſtant animalia ex quibus nutriūtur ſed animalia maxime nutriūtur ex aqua et terra per cibum ⁊ potum. ergo ⁊c̄. ¶ Item ex eis maxime ꝯſtituuntur corpora in qb⁹ magis requieſcunt. q2 quies attendit̄ penes appetitū. ⁊ appetit⁹ intētio penes ꝙ̄ſtitateȝ ꝑdn̄antis. ſi ergo oīa aīalia maxime requieſcunt in aqua uel in terra uidetur ꝙ ex eis ſint maxime ꝯſtituta. ¶ Itē i ꝯpoſitōe corporis aīalis mēbra officialia fiūt ex ꝯſilib⁹. ⁊ ꝯſilia ex humorib⁹. ſȝ in humorib⁹ maxie dn̄atur natura aquea. ⁊ i mēbris ſolidis maxime dn̄atur terrea. ergo ſi elem̄ta n̄ ueniūt ad ꝯſtitutōeȝ corpis aīalis niſi p humores ⁊ mēbra vr̄ ꝙ oīa aīalia ex his duob⁹ elem̄tis maxime ſint ꝯſtituta. ¶ Ad oppoſitū arguitur ſic. Sicut uult phūs uita maxie ē p calidū ⁊ humidū. ergo ſi oīa aīalia uiuūt. i eis abūdat ⁊ ꝑdn̄atur calidū ⁊ humidū. ergo ⁊ illud elemētū cui hec pricipalr̄ inſūt. hoc aūt elm̄ ē actiuū. ſ. aer. ergo ⁊c̄. ¶ Itē ſic uult aug. ſup gn̄. ad lr̄am. uij. ⁊ de aīa ⁊ ſpū. Lux ē illō quo mediāte corp' unitur aīe ⁊ aīa regit corpus. ergo ſi lux ꝑcipue repitur in igne. uidetur ꝙ in corpore cuiuſȝ aīalis natura ignis debeat ꝑdn̄ari. ¶ Item aīa ſenſitiua ſicut ē principiū ſenſus ita ē principiū mot⁹. ergo aīaliū corpora nō tantū ad ſenſū ſȝ etiā ad motū debēt eē habilia. ſȝ elemēta grauia ſūt minime ad motū habilia. ⁊ hec ſūt elemēta paſſiua. ergo uidetur ꝙ aīaliū corpa magis ꝯſtēt ex actiuis ꝙ̄ȝ paſſiuis. ¶ Itē nobili ꝑfectioni ꝯȝ r̄ndere nobile ꝑfectibile. ſȝ aīa ſenſibilis ē ꝑfectio ualde nobilis. ergo corpus illius ex his elemētis maxime ꝯȝ ꝯſtitui q̄ ſunt nobiliora inter corpora ſimplicia. hec aūt ſunt elem̄ta actiua nō paſſiua. ergo ⁊c̄. ¶ Si tu dicas ad hoc ꝙ aīaliū corpa plus ꝯſtituūtur ex elementis actiuis ꝙ̄ȝ paſſiuis ſm̄ ꝙ̄ſtitatē ꝟtutis nō molis. obr̄ ꝯ hoc. q2 mot⁹ ſeq̄tur naturā ꝑdn̄antis ſȝ ꝙ̄ſtitatē. ſȝ aues mouētur ſurſū. ergo vr̄ ꝙ in eis ſȝ ꝙ̄ſtitatē ꝑdominētur elem̄ta q̄ ſūt nata ferri ſurſuȝ. hec aūt ſūt actiua. ⁊ nō paſſiua. ut ignis et aer. ergo ⁊c̄. ¶ Itē uolatilia ſūt ad ornatuȝ aeris. ornat⁹ ꝓprie ⁊ debite collocatur in eo qō ornatur. nulli aūt corp⁹ ꝓprie ⁊ debite ordinatur in aere niſi in quo ꝑdn̄antur elemēta actiua. ergo ſi auiū corpa ibi ordināt ut ipſȝ ornātia vr̄ ꝙ i eis ꝑdn̄ent elēa actiua. ꝙ ſi n̄ ꝓprie ibi locātur. q2 n̄ reqeſcūt. ſed magis in terra. vr̄ ꝙ poti⁹ debeāt dici uolatilia ad ornatū terre ꝙ̄ȝ aeris. cui ſcripturaȝ ꝯdicit. ¶ R. dicēdū ꝙ ſm̄ ꝙ duplex ē ꝙ̄ſtitas. videlȝ molis ⁊ ꝟtutis. ſm̄ hoc duplr̄

poteſt attēdi elemētoꝝ p̄dominātia. videlꝫ
quantū ad molem ⁊ quantum ad uirtutem.
Si enim loquamur de predn̄antia quantuꝫ
ad molē. ſic in corporibus animaliū predo-
minātur elemēta paſſiua. et ideo ex eis ma
xime dicuntur eſſe facta. ſi autē loquamur
q̄ʒtum ad q̄ʒtitatē uirtutis. cum corpus ↄple
xionatū ſit natum regi ab anima medianti
bus elementis actiuis. ſic predn̄antur in eis
elementa actiua. ¶ Ratio autem huius q̄re
elemēta actiua ⁊ paſſiua ſm̄ hanc duplicem
q̄ʒtitatē uirtutis ⁊ molis uiciſſim p̄dn̄entur
ſumitur ex parte finis. finis enim imponit
neceſſitatē his que ſunt ad fineꝫ. finis auteꝫ
corporis ↄplexionati anima eſt. inquātū dat
ei uitam ⁊ ſenſum ⁊ motū. Ad uitā aūt cor
pus illud non eſſet habile. ſi p̄dn̄arentur ibi
elementa paſſiua q̄ʒtum ad q̄ʒtitatē ⁊ v̓tutē
propter ſui groſſiciem ⁊ ſoliditatē. ſicut ſūt
corpora mineralia. Similiter nec eſſꝫ habile
ſi predn̄arētur ei elemēta actiua quantū ad
v̓tutem ⁊ q̄ʒtitatē. quia ſtatim ↄſumerētur
elemēta paſſiua. nec eſſet quod poſſet uege
tari ab anima. ⁊ ita oportuit ꝙ ex quadam
mutua predominātia ↄſurgeret quedaꝫ mu
tua ↄcordia ⁊ ꝓportio. ex qua corpus illud
eēt aptum ad uitam ſuſcipiendā ⁊ animam
que eſt quaſi quedam armonia. Ad ſenſuꝫ
ſimiliter idoneū non eēt niſi p̄dn̄aretur na-
tura paſſiui elementi quantū ad molē. quia
tactus eſt primus inter omnes ſenſus ani-
malis. in quo ſenſu p̄dominatur terra. ⁊ ita
ſi non predominaretur terra in corpore non
eēt idoneū ad tactū. ergo nec ad aliqueꝫ ſen
ſuꝫ. Similiter oportet ad hoc ꝙ ſit idoneū
ad ſenſum ꝙ p̄dominetur in eo ignis q̄ʒtuꝫ
ad uirtutē ſiue calorē. calor enim ⁊ ſpiritus
ſunt inſtrumēta uirtutis ſenſitiue. ⁊ hoc eſt
quod dicit Aug. ſuper gen̄. ad litterā. li. iij.
Tactus qui eſt quintus in ſenſibus terreno
elemento magis ↄgruit. proindē per totum
corpus animātis quod maxime ex terra eſt
tacta ſentiuntur. ⁊ poſt cui anima ſentiendi
uis eſt. cum corporea non ſit. per ſubtilius
corpus agitat uigorē ſentiēdi. inchoat nāqꝫ
motum in omnibus ſenſibꝰ per ſubtilitateꝫ
ignis. et ita ex hoc patet ꝙ ad hoc ꝙ corpꝰ
ſit idoneū ad ſenſū neceſſe ē elemētoꝝ acti
uoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ eē mutuū p̄dn̄iuꝫ. Simlr̄ ad
hoc ꝙ ſit idoneū ad motū neceſſe ē ꝙ ele-
menta actiua v̓tualr̄ p̄dn̄entur mediantibꝰ
quibus anime motiua ad mēbra pertingat.
neceſſe ē etiā ꝙ dn̄entur paſſiua ſm̄ quanti
tatem molis. ex quibus ↄſtituātur membra
ſolida ad mouendū idonea. et hoc eſt quod
dicit Aug. iij. ſuper gn̄. ad lr̄am. Ignis oīa
penetrat ut motū in eis faciat. et poſt. Ideo
aūt caloris priuatōe cū corpus nimie frige-
ſcit obtūditur ſenſus. quia motus pigreſcit
qui ex calore ineſt corpori. ſic ergo propter
motū neceſſe eſt eē mutuā actiuoꝝ ⁊ paſſi-
uoꝝ elemētoꝝ in corpe animalis p̄dn̄antiaꝫ
ut membra ſint mobilia. ita ꝙ uigorē ⁊ agi
litatē habeāt ex aere ⁊ igne. ſoliditatē uero
habeāt ex p̄dn̄io aque ⁊ terre ſm̄ q̄ʒtitatē.
aqua ergo ⁊ terra in oībus aīalibus ſm̄ q̄ʒti
tatē molis p̄dn̄antur. ſicut enim aliquis arti
fex miſcendo terrā cū aqua facit lutū. ⁊ ex
illo ↄponit ſtatuā. ſic dū liquor aq̄us terre
miſcetur fit humor. ⁊ dum ille coagulatur p
naturā fit corpus organicū. dupl̄r auteꝫ pōt
intelligi hec mixtio. aut ita ꝙ aque preexi
ſtenti fluxibili īmiſceatur terra. aut ecōtra.
ut terra primū ſit quaſi arida. ⁊ ad ſuaꝝ par
tiū ↄtinuationē ↄmiſceatur aqua. his duobꝰ
modis ꝓducta ſunt animaliū corpora. ⁊ ideo
quedā dicūtur eſſe ex aquis. quedā ex terra
facta. hoc autem non eſt dictum quia illa q
facta ſunt ex aq̄s plus habeāt de aqua q̄ʒtū
ad ſubſtātiā q̄ȝ de terra. cū omne corpus ani
mantis ad ſui conſtitutionē plus recipiat de
terra q̄ʒtum ad ſubſtātiā. tum ꝓpter hoc q
ipſa eſt que prebet alij ſoliditatē ⁊ ſtabilita
tē. tum etiam quia ip̄a habet parum de ſpē
⁊ multū de materia. ſed ꝙ dictū eſt aliqua
ex aqua eſſe facta. hoc eſt quia magis in eis
q̄ȝ in alijs dominatur natura aquea. hoc aūt
dico non q̄ʒtuꝫ ad p̄dominiū qualitatis acti
ue uel paſſiue. ſed quantū ad aliquā ↄformi
tatē nature per quam illa que ex aquis pro-
ducta ſunt in aquis magis delectantur eſſe.
quoniam humor aqueus eſt in duplici dn̄a.
videlicet in ratione humoris fluitantis. ⁊ in
ratione uaporis exalantis. ideo aqua ē prin
cipium duplicis generis animalium. ſ. natati
lium ⁊ uolatiliū. natatiliū ſm̄ rationē humo
ris. ⁊ iō illa remāſerūt in aq̄s. volatiliū rōe
uaporis. ⁊ iō cuꝫ ille uapor ſit ↄmixtꝰ aeri ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

feratur ſurſuꝫ. uolatilia in aere ſubleuātur. ⁊
eo uſqꝫ pñt aſcēdere quouſqꝫ inueniūt aerē
humidis exalatōib⁹ pingueſcentē. et hoc eſt
quod dicit Aug⁹. iij. ſuper geñ. ad lr̄aꝫ. Iſte
inferior aer qui excipit exalatōes humidas
maris ⁊ terre ⁊ ad ſuſtinendas aues quodā
mō craſſatur. non niſi ex aquis accipit alia.
qđ enī eius humidū ē hoc portat animaliū
corpora que ita utuntur pēnis uolātes. quē
admodū piſces quibuſdā ſuis alis natātes.
ꝑinde ſpūs dei ex aquis dicit eſſe producta
uolatilia. aquaꝝ enī natura bipartitū locuꝫ
ſortita eſt. inferiorē. ſ. in unda labili. ſupiorē
vero aura flabili. illū deputatū natātib⁹. iſtū
volātib⁹. ſic hoc elemēto ↄgruos duos etiā
ſenſus animalib⁹ datos uidēm⁹. olphatū ex
plorādis vaporib⁹. guſtū explorādis liquo
ribus. ¶ Ex predictis ergo patet riſio ad
q̄ſtionē ꝓpoſitā. patet etiā riſio ad obiecta.
quia in corporib⁹ animaliū predñantur ele
mēta paſſiua q̄tū ad q̄titatē molis. ſicut
oñdunt rōnes ad primā partē inducte. ꝑdo
minātur nihilomin⁹ ⁊ actiua q̄tū ad q̄tita
tem ṽtutis. ſicut oñdunt quatuor rōnes in
ↄ̄rium adducte. ¶ Ad illud uero quod obr̄
quinto ꝙ in volatilib⁹ ꝑdominetur aer ſm
q̄titatē. quia aer mouetur ſurſū. dicēm ꝙ cū
dicitur ꝙ motus ſequitur naturā ꝑdñantis
hoc uerū eſt de motu naturali qui debetur
corpori rōne ſui ponderis. nō eſt uerum de
motu animali qui eſt a uirtute ipſius anime.
corpora auteꝫ auiū nature ſue relicta nūqꝫ
aſcēdūt in aera. ſed deſcēdūt ad terram. ꝙ
aūt aſcēdāt hoc ē p uim anime ſuffragātib⁹
ſibi pēnis ⁊ ſpiritib⁹ interiorib⁹ ⁊ uaporib⁹
in aerem eleuatis. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
aues ornant aera. dicendū ꝙ non dicuntur
ornare aera quia ibi magis quieſcant qꝫ in
terra. hoc enim eſt falſum. in terra enim q̄
ſcunt ⁊ ab ea recipiunt alimētū. ſed rō h⁹
modi eſt. quia auiū actus ⁊ motus maxime
eſt in uolatu. ⁊ quia illum exercent in aera
ideo dicuntur aera decorare ⁊ ornare. po
tiſſimū enim actum ſuum ibi exercent.

Conſequēter q̄ritur primo quo
ordine animalia ſunt producta
Et circa hoc querūtur tria. ¶
Primo queritur de ordine pro
ductōis ex parte finis. ¶ Secūdo uero ex
parte tp̄ris. ¶ Tertio uero de ordine pro
ductionis ⁊ quietis.

Circa primum ſic proceditur et
queritur utrum omnia ſenſibi
lia facta ſint ꝓpter homines.
⁊ ꝙ ſic uidetur. primo per ſcri
pturā. geñ. i. Dñamini piſcibus maris ⁊ uo
latilibus celi. ⁊c. et poſt. geñ. ix. Omnes pi
ſces maris manui veſtre traditi ſunt. ⁊ omē
quod mouetur ⁊ viuit. ergo omnia ad utili
tatem hominis facta ſunt. ¶ Item apo⁹. i.
cor. iij. Omnia ueſtra ſunt. hoc dicit uiris iu
ſtis. ergo propter uiros iuſtos omnia que
cunqꝫ facta ſunt ſunt producta. ergo ⁊ ani
malia ſenſibilia. ¶ Item phūs. Homo eſt
finis quodāmodo omniū eorum que ſunt.
ergo ⁊ ſenſibiliū. ¶ Item omnia bonuꝫ ex
pectant. non quodcūqꝫ. ſed ſūmuꝫ. ſicut uult
Dio⁹. ⁊ phūs. ſed inter creaturas inferiores
ſolus homo natus eſt imediate ad deuꝫ per
tingere. ergo alie creature ordinātur in finē
mediāte homine. ſed quod in finem ordina
tur mediāte alio eſt propter illud. ergo oīa
ſenſibilia facta ſunt propter hominē. ¶ Sꝫ
ↄtra. Tante dignitatis eſt eſſe rerum fineꝫ
ſicut eſt eſſe principiū. ſed ſenſibiliū aīaliuꝫ
ſolus deus fuit principiū. ita ꝙ nō hō. ergo
corūdem finis eſt nō homo ſꝫ deus. ¶ Iteꝫ
quedā ſunt animalia que nō ualent homini.
niſi ad eſum. quedam que nō ualent niſi ad
ueſtimentū. ſed homo ſi ſtetiſſet his nō indi
guiſſet. ergo huiuſmodi animalia aut facta
eſſent fruſtra. aut nō ſunt facta propter ho
minem. Si tu dicas ꝙ deus ea fecit quia ꝑ
uidit hominem eſſe lapſurū. tunc uidetur ꝙ
in uoluntate hominis ⁊ peccato conſiſteret
vtrum illa animalia fruſtra facta eſſent. qđ
falſū ē. ¶ Itē ſi aīalia fcā ſūt ꝓpt̄ hoīeꝫ. ergo
nulla debēt eē fcā ↄ̄ hoīeꝫ. ſꝫ beſtie ſūt noci
ue. ergo ñ debuerūt fieri i primaria reꝝ ↄdi
tōe. aut certe fruſtra fcā ſunt. Si tu dicas ꝙ
beſtie ñ pñt nocere ſi hō ñ peccaſſꝫ. tūc vr̄
ꝙ p⁹ peccatū hoīs ſit noua eis potētia tra
dita. ¶ Itē ſi aīalia fcā ſūt ꝓpt̄ hitatōeꝫ hoīs
decorādā. cū in ſtatu inocētie nō deberet ha
bitatio fedari. vr̄ ꝙ ñ debuerūt corruptibi
lia aīa fieri q̄ ſuis corruptōib⁹ ⁊ exalatōib⁹
iſficiūt aerē. Si tu dicas ꝙ nō corrūpent. hoc
ē ↄ̄ Aug. ſup geñ. ad lr̄aꝫ. li. iij. qui dicit. tūc
fcā eē aīalia uiuētia de rapina. ait enim ſic.
Quedā refectionē corporis ſui ex aliorum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

corporibus querant. ubi loquitur de beſtijs.
¶ Item quicquid ſit de hoc ſiue moriātur
ſiue non moriantur uidetur ꝙ animalia q̄
alia deuorant hominis habitationē dehone
ſtant. cū ea deſtruant que ad ipſius faciunt
decorem ⁊ ornatū. ℂ R. Ad predictoꝝ in-
telligentiā eſt notandū ꝙ finis ad quem res
ordinantur duplex eſt. quidam enim eſt fi-
nis principalis ⁊ ultimus. quidam uero eſt
finis ſub fine. ſi primo modo loquamur de
fine ſic omniū creaturarū tam rōnabiliū q̄ꝫ
irrōnabiliū finis eſt deus. quia omnia ꝓpter
ſemetipm̄ creauit altiſſimus . omnia enim
fecit ad laudem ſue bonitatis. Si autem lo
quamur de fine non principali qui eſt finis
quodāmodo ⁊ finis ſub fine. ſic omnia ſen-
ſibilia animalia facta ſunt propter homines
⁊ hoc inſinuat phūs cum dicit. ſumus finis
nos quodāmodo eorum que ſunt. Inſinuat
etiam ſcriptura multo excellentius cum dic̄
Faciamus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudi-
nem noſtraꝫ. et preſit piſcibus maris ⁊c̄. qꝛ
enim homo rōnis capax eſt. ideo habet li-
bertatē arbitrij ⁊ natus eſt piſcibus domi-
nari. quia uero per ſimilitudineꝫ natus ē in
deum imediate tendere. ideo omnes creatu
re irrōnales ad ipm̄ ordināt̄ur. ut mediante
ipſo in finem ultimū perducantur. ¶ Sic ɔce
dende ſunt rōnes oñdentes animalia ꝓpter
hominē facta eſſe. ℂ Ad diſſolutionē autē
rōnum que inducuntur in ɔtrarium notādū
eſt ꝙ aliter ordinantur animalia ad hominē
ſm̄ ſtatum innocētie. aliter ſm̄ ſtatum na-
ture lapſe. ſm̄ ſtatū innocētie ordinantur ad
hominem ſm̄ rōnem quadruplicē. prima rō
eſt ad manifeſtandū eius imperiū. qd̄ mani
feſtarent dū ei per omnia obedirent. Scd̄o
ad decorādā hominis habitationē. perpul-
chrū enim erat habitationē hominis anima
liū multiplicatōe nō ſolum arboꝝ decorari.
Tertio ad excitandū hominis ſenſum ut in
ipſoꝝ animaliū naturis diuerſis uideret hō
multiformitatē ſapiētie ɔditoris. Quarto
ad mouēdū ei⁹ affcm̄. dū hō uideret aīalia
ſm̄ rectitudinē ſue nature currere ⁊ amare
id ad qd̄ naturalr̄ facta ſūt. ex hoc excitaret̄
ad amādū deū. et ꝓpter has rōes n̄ ſolūmō
dedit deus iumēta. ſꝫ etiā beſtias ⁊ pecora
omnia. n. faciūt ad hominis utilitatē ſꝫ rōes

ꝓdictās. Scd̄ꝫ ſtatum nature lapſe ordināt̄
iſta animalia ad utilitatē hominis. ſꝫ aliter
beſtie. aliter iumēta ⁊ pecora. Iumēta eniꝫ
⁊ pecora ordinantur ad releuandū hominis
indigentiā q̄ꝫtum ad cibū ⁊ q̄ꝫtum ad ueſti-
mentū ⁊ q̄ꝫtum ad obſequiū. ſicut ſunt equi
⁊ aſini ⁊c̄. ⁊ q̄ꝫtuꝫ ad ſolaciū. ſicut ſunt q̄dā
aues ⁊ catuli ⁊ ſimilia. ⁊ ſic facta ſunt ꝓpter
hominē rōne quadruplici. Similiter beſtie
ſiue animalia noxia ordināt̄ur ad homineꝫ
ſm̄ quadruplicē rōem ⁊ utilitatē quā ponit
Aug. ſup geñ. ad lr̄am. li. iij. dicit. n. ꝙ aut
penaliter ledūt. aut ſalubriter exercent. aut
utiliter ꝓbant. aut ignoranter docent. ⁊ ſic
patet ꝙ tā beſtie q̄ꝫ reptilia ⁊ iumenta ſcā
ſunt ꝓpter homineꝫ. ſiue in ſtatu innocētie
ſiue in ſtatu nature lapſe. planū eſt etiā per
hoc illud quod obr̄ in cōtrariū. ¶ Ad illud
eniꝫ quod obr̄ ꝙ eſſe finē eſt magne digni
tatis. dicēdū ꝙ ueꝝ eſt de fine principali q̄
eſt finis carens fine. nō autē eſt ueꝝ de fine
qui eſt finis quodāmō . ¶ Ad illud qd̄ obr̄
de animalibus nō ualētib⁹ ad eſū ⁊ ueſtimē
tum rñderi pōt ꝙ illa fecit dñs qꝛ ꝓuidit ho
minē lapſurū. eſto tñ ꝙ non laberetur. non
tñ eēnt fruſtra. haberent enim preter releua
tionē indigentie quadruplicē utilitatē. ſicut
determinatū eſt ſ. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ de be
ſtijs que ſunt ɔ̄ hominē dicendū. ꝙ homine
ſtante nulla animalia ipm̄ offenderent. ſed
omnia ſibi māſueta eēnt. ſicut aliqñ diutno
imperio fere crudeliſſime ſanctis dei man-
ſuete facte ſunt. ut leones danieli. ꝙ autem
noceant uel offendant. hoc eſt ꝓpter pecca-
tū hominis non ꝓpter nouā potentiā eis da
tam. ſꝫ propter dignitatis ꝓſidentiā ab ho
mine amiſſam. vñ ſicut oculus ſanus a ſole
non leditur. ſꝫ cū efficitur lipp⁹ ſtatim offen
ditur. nō propter mutationē factaꝫ in ſole
ſed in oculo. ſic in propoſito intelligi pōt.
¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ homine ſtante non
debuerunt fieri animalia mortalia. dicendū
ꝙ ſicut animalia ſua uita habitationem ho
minis decorant ⁊ ornant. ſic etiam morte
ſua ex ſucceſſione faciunt ad uniuerſi deco
rationem. ⁊ ſicut animalia ſe inuicē iuuātia
ſunt ratio ſapientie excogitande. ſic etiam
animalia ſeſe offendentia ⁊ de carnibus ali-
orum nutrimentum ſumentia. quia illa

corruptio aerẽ hominis non inficeret. q̇ eiꝰ odoratũ offenderet. ſed potiꝰ q̄dã ſucceſſione ⁊ ordine dum animalia ſibi ſuccederent uniuerſum decorarent. tanq̄ȝ pulcherrimum carmen in quo ſimili ſuccedit ſimile. ¶ Similiter dũ beſtia aliud animal comedendo occideret in hoĩs habitatõe diſcordiã nõ faceret. ſȝ potiꝰ occaſionẽ eruditiõis hoĩ p̄beret. ⁊ hoc eſt qđ dic̃ augꝰ. iij. ſup geñ. ad lraȝ. Nimiꝝ alie beſtie cibi ſunt aliorũ. nec recte poſſumus dicere nõ eẽnt alie quibus alie ueſcerent. hñt. n. oĩa q̄diu ſunt mẽſuras numeros ⁊ ordines ſuos. que cuncta merito ꝯſiderata laudantur. nec ſine occulta ꝓ ſuo gñe moderatione pulchritudinis tp̄alis ex alio in aliud trãſeũdo mutãtur. ⁊ certe oĩbꝰ talibus inferioris creature motibus p̄bent homini ſalubres ãmonitões. deinde planiꝰ exemplificat. ⁊ ex his pȝ rñſio ad obiecta.

Secundo queritur de ordine ꝓductionis ſenſibiliũ q̄ſtũ eſt ex parte tp̄ris. ⁊ dicit ſcriptura q̄ꝫ uolatilia ⁊ natatilia facta ſunt in uno die. ſ. v. greſſibilia ṽo cũ hoĩe facta ſunt die altero. ſ. vj. ¶ Contra iſtũ ordinẽȝ primo obĩ ex p̄te ipoꝝ aĩaliũ ſenſibiliũ in ſe. ſcđo ṽo in ꝯpatõe ad hoĩem. ¶ Contra primũ obĩ ſic. Uno die fuerũt omnia elemẽta diſtincta. nõ ſolũ aer ⁊ ignis. ſȝ etiã aq̃ ⁊ terra. ergo pari rõne a ſũmo opifice debent fuiſſe ornata. ergo in uno die debuit fieri ornatus aeris ⁊ aque ⁊ terre. ¶ Itẽ diſtinctio dierũ fit penes diuerſitatẽ opuȝ. ergo ſi tria ſunt elemẽta que ornãtur ex aĩalibus. ⁊ tria ſunt gñа aĩaliũ. ſ. uolatilia natatilia ⁊ greſſibilia. uidetur q̄ꝫ ꝓduci debuerunt ſaltẽ ĩ tribꝰ diebus. ¶ Itẽ terra prior oĩbus ꝓducta eſt. ergo prior omnibus debet eẽ ornata. ergo aĩalia que terrã ornãt prius ꝓduci debuerũt q̄ȝ illa que ornãt aquã uel aerẽ. ¶ Itẽ cum producantur aĩalia ornãtia elemẽta. aut ꝓducuntur ſm ordinẽ dignitatis. ut incipiatur a ſupmo. aut ſm ordinẽ aſcẽſionis. ut incipiat ab infimo. Si primo modo. ergo deberet fieri prius ornatus ignis q̄ȝ aeris. Si ſcđo modo. ergo prius deberet fieri ornatꝰ terre q̄ȝ aque. quoꝝ utruȝq̄ȝ repugnat ſacre ſcripture ⁊ ordinatõi ꝓductõis prius determinate. q̄ſtũ ad ꝓductões ipoꝝ aĩaliũ. ¶ Iteȝ obĩ ꝯ ordinẽ ꝓductõis aĩaliũ in ꝯpatione ad hoĩeȝ. homo enim plus ꝯuenit cum angelis q̄ȝ cuȝ beſtijs. ergo magis debuit ꝓduci eodeȝ die cum angelis q̄ȝ eodẽ die cũ beſtijs. ergo ꝓductio hominis ⁊ beſtiaꝝ non recte facta e ĩ eodem die. ¶ Item plus ꝯuenit irrõale cuȝ irrationali q̄ȝ cum hoĩe ſiue rationali. ergo magis ꝯpetens fuit in eodeȝ die producere omnia animalia irrõnalia q̄ȝ ſimul ꝓducere hominẽ ⁊ bruta. ¶ Item principalius opus debet primo fieri. ſed homo principaliꝰ opꝰ fuit. vj. diei. ergo debuit ante fieri q̄ȝ fierẽt ſenſibilia ſiue bruta. quod eſt ꝯtra ordineȝ ſacre ſcripture. ¶ Item poſterius magis indiget priori q̄ȝ econuerſo. ſed bruta animalia magis indigebant hoĩe q̄ȝ homo indigeret eis ſm illuȝ ſtatũ. ergo ante debebat homo produci q̄ȝ illa in eſſe ꝓdirent. ¶ Rñ. dõȝ q̄ꝫ in ꝓductione ſenſibiliũ duplex attenditur ordo. unus. ſ. ſm diſtinctionẽ diei a die. alius. ſ. ſm ordinem eoꝝ que eodem die ꝓducta ſunt. Primus aũt ordo attẽditur ſm exigẽtiam finis ⁊ materie. ⁊ q̄ꝛ uolatilia ⁊ natatilia ex aquis producta ſunt. ꝓut aqua ꝯmuniter accipitur ad humoreȝ ⁊ uaporẽ. ⁊ ſunt ad ornatũ nature perſpicue. ideo ſacra ſcriptura dicit ea facta eſſe uno die. Quia uero greſſibilia non ſoluȝ rõnabilia ſed etiaȝ irrõnabilia ad ornatũ terre ſpectant. ⁊ ex eadeȝ materia ſunt ꝓducta. ſ. terra. iõ non in eodẽ die ſȝ alio a p̄dictis facta ſunt. ita q̄ꝫ ſicut in uno die ornata eſt natura celeſtis. ſ. quarto. ſic uno die ornatur natura elemẽtaris pſpicua. ſ. quinto. ⁊ alio terra. ſ. ſexto. ⁊ ſicut natura celeſtis p̄cedit elementarẽ pſpicuã. ⁊ pſpicua opacã. ſic haꝝ naturaꝝ ornamẽta ſut ordine tp̄is corrñdẽte producta. Scđs autẽ ordo qui eſt inter ea que ꝓducta ſunt eodeȝ die attenditur ſm p̄cellentiã pfectionis nature. prius enim producitur quod impfectũ eſt ⁊ deinde quod perfectum. quia hic eſt ordo ut a minꝰ ꝯpleto perueniatur ad magis ꝯpletũ. ⁊ ideo ſcriptura prius dicit eſſe ꝓducta natatilia die quinto que ſunt minus pfecta q̄ȝ uolatilia. ⁊ ſimiliter ĩ ſexto die priꝰ dicit eſſe producta irrationabilia q̄ȝ hominẽ ¶ Q̄uis multiplex aſſignari poſſit ratio quare homo poſt creaturas ceteras eſt productus occurrit autem triplex ratio ad preſens.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quare poſt oia ꝑductus eſt homo. ſ. ꝓpter ꝑcia corporis multiplicatões. ꝓpt' aie ⁊ corporis diſtantia. ⁊ ꝓpter totius diuncti pfectione. ꝓpter ptiu corporis multiplicatione debuit homo ultimo ꝑduci. cu. n. corpus ei' ſit ꝯpletiſſimu int' cetera corpa. et quato aliqd ꝯpletius ⁊ ꝯpoſitius tanto pfectius ⁊ poſterius. poſt oia ꝑducedus erat ꝓpter anime ⁊ corporis diſtantia debuit fieri poſt cetera q2. n. diſtat aia a corpe non ſolu ſicut forma a materia. ſ3 etia ſicut ſpuale ⁊ corporale. ⁊ ſicut ꝑpetuu a corruptibili. io magna diſtantia tpis debuit interuenire inter ꝑductiones hois quatu ad materiale principiu ⁊ diuctione ſuaꝝ ptiu. ut p diſtantia tpis intelligeret' diſtantia principioꝝ ꝯſtituentiu ꝓpter toti' ꝯpoſiti pfectione poſt cetera debuit ho ꝑduci. q2. n. ho ſua dignitate ⁊ ꝯplemento finis e oiu3 corpaliu. io poſt oia erat ꝑducedus ut ſua ꝑductoe finiret ⁊ ꝯpleret oia ꝓcedentia. tanq3 finis ꝯplet qd ad ip3 ordinari h3. ⁊ ſic p3 q diuina ſapia in ꝑductoe ſenſibiliu ꝯſeruauit ordine ꝯuenietiſſimu. ¶ Ad illd ergo qd primo obi' q eta ſunt ſil' diſtincta. d'm q no e ſic. q2 diſtinctio no e in uno elo niſi reſpectu alteri'. io no pot diſtingui unu elm ab alio. qn alteꝝ diſtinguat' ab eo. non ſic tn e in ornatu. ornatus. n. unius elementi no neceſſario reſpicit alteꝝ. ¶ Ad illd qd obi' q tria ſunt elemeta que ornant'. ergo ⁊c. d'o q etſi tria ſint. ornatus tn duoꝝ. ſ. aeris ⁊ aq no reſpicit illa ut duo ſunt. ſ3 ut in uno ꝯmunicant. ſ. in natura aquea. ſicut determinatu e s. et io duoꝝ ornat' ad eande die ſpectat. ⁊ ꝑductio aialiu que illa duo elemeta ornant in una die eſt facta. ¶ Ad illud qd obi' q terra prior eſt ꝑducta. d'o q falſu eſt. na in principio gen. terra no accipitur p elemeto ſ3 p materia. ¶ Ad illud qd obi' de igne q q2 e ꝓcipu' inter elemeta prius deberet ornari. d'o e q ꝓpter qualitate actiua no pnt in eo uiuere aialia. ⁊ ꝓpter nimia diſtantia a nobis no eet uſui hois apta. et io no determinatur eius ornat' nec poſt nec antea. terre vo ornatus ordinatur poſtremo p eo q ipa e infima ⁊ obſcura. ⁊ io maiori indiget ornamento. ⁊ ꝓpter hoc ornatur plantis ⁊ aialibus ⁊ mineralib'. ⁊ in eius ornatu ꝯſiſtit totius ornatus ꝯplemetu q3tu ad hoiem qui ꝓcipuus int' aialia. ¶ Item ad illud q obi' q homo debuit ꝑduci cu angelis cu quibus magis ꝯicat. d'o q etſi magis ꝯicat q3tu eſt a pte aie. no tn q3tu e a pte corporis. Similr ad ſequens d'o e q q3uis greſſibilia ⁊ uolatilia magis ꝯicet in formali pfectione. no tn tm ꝯicant q3tu ad elemetu ex quo principaliter ꝯſtituuntur. ⁊ qd ornat. qd quide e elm terre. ¶ Ad illud qd obi' q principali' op' deberet eſſe prius. dicedu q falſu e. q2 i eis que ꝑducuntur prius e min' pfcm q3 magis perfectum ſm ordine gnationis. q3uis magis pfcm ſit prius ſm ordine dignitatis.

¶ Ad illud qd obi' q poſterius indiget priori. dicedu q ueꝝ eſt qn aliqua ordinant' ita q inter ea cadit ordo eſſentialis. qn vo eſt ordo ſolius ꝯgrue nature. ſicut in ꝓpoſito n eſt neceſſe q habeat ueritatem.

Tertio queritur de ordine ꝑductionis aialiu ad quiete. ⁊ qrit' utru d's poſtq3 aialia ꝑduxit ab oi ope qeuerit. et q ſic uidetur p ſcriptura gen. ij. Requieuit d's die ſeptima ab oi ope qd patrarat. ſ3 aialia ꝑducta ſut qnto ⁊ ſexto. ergo poſt eoꝝ ꝑductoes ſeqtur quietatio. ¶ Ite3 ois opatio q ꝓuenit ad ꝯpletione h3 qete ſubſequete. ſed productio creaturaꝝ ꝯpletur in ꝑductoe aialiu ⁊ maxime hois. ergo uidetur q poſtq3 d's die ſexto aialia ꝑduxit q deinceps requieuit. ¶ Ite diſtinctio dieꝝ e ad nraz inſtructione. ſ3 ſex diebus pmiſit d's hoies opari ſeptimo ꝓcepit qeſcere ⁊ ceſſare ab oi ope. ſi ergo illud mandatu roe3 h3 ex primaria reꝝ ꝯditoe. uidetur q ad aialiu ꝑductione3 ſubſecuta fuerit qes. ¶ Ite omnis creature productio fine habet ⁊ terminu. ergo ſimlr dies omnis in qua aliquid producit' h3 ueſpera. ſ3 ſeptime diei ſm ſcriptura no aſſignatur ueſpe. ergo poſt ſexta die nulla ſut producta. ⁊ in. vj. die producta ſunt aialia. ergo ⁊c. ¶ Contra. Jo. v. Pr meus opatur uſq3 modo. ⁊ ego opor. ergo ſi uſq3 modo opatus e. uidetur q. vij. die no ceſſauerit ab ope. ¶ Ite ſeptim' dies aut e nouus dies preter ꝓcedetes. aut no. Si no. ergo no debet aliis ꝯnumerari. Si ſic ⁊ illu fecit d's coſtat ergo q no reqeuit ab omni ope poſtq3 produxit aialia. Si tu dicas q dies ille non

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

differt a p̄cedētib⁹ niſi ſm numeꝝ. ſʒ ſic dif-
fert octau⁹ ⁊ decim⁹. ⁊ ſic deinceps. ergo ſi
ſeptim⁹ numerat̄. eadē rōe ⁊ octau⁹ deberet
numerari. ¶ Itē req̇es aut ɔnotat aliquem
effcm̄. aut nullū. ſi nullū effcm̄ ɔnotat. ergo
ab eterno req̇euit. ergo an̄ req̇euit q̄ȝ aliq̇d
pduceret. ergo penes req̇etionē nō pȝ acci-
pi aliq̇s dies. Si ɔnotat aliqueȝ effcm̄. ⁊ iſte
effectus nō fuit in dieb⁹ p̄cedētib⁹. ergo ali-
qđ nouū pduxit in die. vij. ergo nō req̇euit
ab omni ope ſuo poſtq̄ȝ pduxit aīalia die
.vj. ¶ Itē ds creat quotidie nouas animas
⁊ infundit corporib⁹. creare aūt eſt opus ſoli
deo ppriuȝ. ergo nō uidetur ꝙ ab opatione
quieuerit poſt diē ſextū. ¶ Iteȝ aīalia q̄daȝ
pducuntur per putrefactionē. ſʒ ɔſtat ꝙ illa
non ſunt producta in. vj. diebus. ſicut dicit
Aug⁹. iij. ſuper Gen. ad lit. et huiuſmodi
hn̄t ſpēs pprias ⁊ naturas. ergo uidet̄ ꝙ p⁹
ſextū diē non ceſſauit a productōe nouaruȝ
ſpēꝝ in genere aīaliū. ¶ Itē q̄dam aīalia ge
nerātur p ɔmixtionē ſicut mulus ex equa ⁊
aſino. hec aūt in ſex dieb⁹ non fuerūt facta
nec in eē indiuiduali. nec in ſua ſpē. ergo p⁹
ſextū diē nō ceſſauit a reꝝ productōe. n̄ ſolū
q̄tuȝ ad indiuidua. ſʒ q̄tum ad ſpēs ⁊ gn̄a
¶ Rꝫ. Ad pdictoꝝ intelligētiā ē notādū ꝙ
omnis artifex pfect⁹ opus incboat ut ad p-
fectionē pducat. et ſicut intēdit facit. ſi p oīa
ſufficiētia v̄tutis agētis ſibi ɔpetit. cū auteȝ
ad pfcōem deduxerit hȝ qđ intendit. omne
aūt opans propter aliq̇d obtento eo propt̄
qđ agit quieſcit. omnis ergo agēs pfect⁹ ſic
opatur ut aliq̄n q̇eſcat. cū ergo de⁹ ſit agēs
pfectiſſim⁹ in producēdo ipȝ uniuerſū nece
eſt ipȝ aliq̄n q̇eſcere. ſʒ cū duplex ſit agēs.
quoddā qđ mouetur ⁊ laborat i ſua opatōe.
quoddā uero qđ nec mutatur nec uariatur.
illud qđ primo modo agit quieſcit p q̇etati-
onē. q̄ quidē eſt priuatio mot⁹ ⁊ laboris. ſic
eſt agens creatū. Illud uero qđ ſecundo mō
agit q̇eſcit quietatōe. nō que ſit laboris uel
fatigatōis priuatio. ſʒ q̄ eſt ceſſatio ab ope
propter ipſius perfectionē. et ſic dr̄ deus ab
omni ope q̇euiſſe. cū uniuerſū pduxit ad p-
fectū eē. et ſic quieuit ſicut ad pfectuȝ eē de-
duxit. ¶ Propter qđ nō ꝙ duplex eſt pfe-
ctio uniuerſi. una ⁊ pcipua ſm eſſe pmanēs.
Alia ē ſm ipi⁹ eē decurrēs. Prima atendit̄ i

ɔpleta exn̄tia principioꝝ ⁊ ɔpleto numero
ſpēꝝ. q̄ q̇dē ſpēs naturā gn̄is pticipāt ſʒ re
ctaȝ ⁊ ordinatā intētionē nature. Scđa uero
pfectio ɔſiſtit in pductōe eoꝝ q̄ p tp̄a decur
rūt ⁊ ſibi ɔn̄ter ſuccedunt. ex c⁹ ſucceſſionis
ordinatōe reſultat quedā unitatis pulchritu
do ⁊ pfectio. q̄m ergo ſm primā pfcōeȝ ds
uniuerſuȝ in ſex dieb⁹ ad eē pduxit. ſ. q̄tuȝ
ad ɔpletā exn̄tiā principioꝝ. ⁊ q̄tū ad ɔple
tuȝ numeꝝ ſpēꝝ. ido dr̄ req̇eſſe ab oi opere
qđ patrarat. Qꝛ v̄o ɔtinue opatur ad rerū
ſucceſſionē p ppagationē ⁊ indiuiduoꝝ mul
tiplicatōeȝ. ideo dr̄ operari uſq̄ȝ mō. ¶ Ex
his pȝ rn̄ſio ad q̄ſtionē ppoſitā. ɔcedēdū eſt
.n. ꝙ ad pductionē aīaliū maxime hominis
ſecuta ē quies in die. vij. nō qꝛ fcā ſit labo-
ris terminatio. ſʒ qꝛ pfecta eſt opis inchoati
ɔpletio. ⁊ ɔcedēde ſunt rōes hoc pbantes.
¶ Ad illud qđ obr̄ in ɔ̄riuȝ de Io. v. Pater
me⁹ opatur ⁊c. iā pȝ rn̄ſio. obiicit. n. de illa
opatōe q̄ ſpectat ad opatōeȝ uniuerſi ſm eē
decurrēs. nō ſm eē pmanēs. ¶ Ad illud qđ
obr̄ ꝙ fecit diē. vij. dđ ꝙ dies ſeptim⁹ non
fuit alius ſpē a p̄cedētib⁹ dieb⁹. imo quodā
mō iā erat in alijs pduct⁹. ⁊ iō ad primum
ɔplemētuȝ uniuerſi nihil addebat rōe ſui. ⁊
ideo ei⁹ pductio nō repugnabat q̇eti ſm ꝙ
q̇es dicit ceſſatōeȝ a pductōe eoꝝ q̄ ſunt de
principali uniuerſi ɔſtitutōe. enumerat̄ tn̄ cū
p̄dictis diebus magis q̄ȝ dies octau⁹ uel de-
cim⁹ ppter ceſſatōeȝ ab ope ɔſtituendi uni
uerſuȝ. ſm quā nō attēdit̄ numeratio dieꝝ.
qꝛ nō hn̄t terminuȝ. ⁊ ideo ſeptim⁹ dies nō
dr̄ hr̄e ueſperā. nec poſt illū enumerat̄ dies
non⁹. ſed fit regreſſus ad primū. ¶ Ad illđ
qđ obr̄ ꝙ req̇eſcere ab ope aut ɔnotat effe
ctū aliquē aut nullū dđ. ꝙ ſm Aug. req̇eſce
re dr̄ in deo cāl̄r. qꝛ facit creaturā ſpūalē p
ɔpletā ɔtēplatōeȝ ſibi inherēdo q̇eſcere. uel
q̇eſcēdo ſibi inherere. ¶ Secundū aūt alios
ſcōs ⁊ uiā ɔmunē q̇eſcere dicit effectuȝ nō q̄
ſit in die ſabbati. ſʒ q̄ p̄ceſſit. vn̄ ds dr̄ req̇
eſcere ab ope. qꝛ prius fecit ⁊ deinde noua
nō facit. ⁊ ppter hoc dr̄ ɔpleſſe omne opus
ſuum in die ſeptimo. nō qꝛ tunc aliq̇d fece
rit quod fuerit ad ɔpletionē. ſʒ qꝛ tunc quie-
ſcēdo ɔſumatū oſtēdit. ¶ Ad illud qđ obr̄
de creatōe aīaꝝ. dđ ꝙ cū creatur aīe rōales
non creatur noua ſpēs. ſed nouū indiuiduū.

hoc autē indiuiduū nō eſt de ↄſtitutione uni
uerſi primaria. et ideo per ꝗetationē in ſab
bato nō excludebatur animarū creatio. ¶
Ad illud quod obr̄ de ꝓductōe eorum que
ſunt per putrefactionē ⁊ ↄmixtionē ꝙ ſunt
noue ſpecies dicendū ꝙ tam illa que gene-
rantur per diuerſaꝝ ſpēꝝ ↄmixtionē ꝓducta
ſunt in ſuis principijs ⁊ rōnibus ſeminalib⁹
quāuis non ſint producta in ſimili ſm for-
mā. principia enim eoꝝ ſunt de primaria cō
ſtitutione uniuerſi. utpote ſpēs ↄplete ⁊ rō-
nes ſeminales. ſed illaꝝ ſpēꝝ actualis exiſtē
tia ad primariā ↄſtitutionē uniuerſi nō ſpe
ctat. quia ſpēs ille quodāmodo degeneran
tes et quaſi per quandā degenerationē ꝓdu
cti habēt. ſicut uermes producūtur ex huma
no corpore per corruptionē aliquā. que qui
dem facit corpus humanū a propria forma
degenerare. et ideo non oportuit hoc ꝓduci
in ſe nec in ſuo ſimili ad primariā ↄſtitutio-
nē uniuerſi. nec tamen ſunt ſuperflua. quia
uniuerſum quantū ad bene eſſe aliquo mō
decorant. Unde breuiter nota ꝙ eoꝝ q̄ ſuc
ceſſiue producūtur. quedam fuerunt in ipſa
dierum diſtinctione producta in ſimili. ſed
non in ratione ſeminali. utpote anime rōna
les que. ſ. producuntur per creationē. ⁊ ideo
non habent rōnē ſeminalē. in ſimili tamē ꝓ
ducte ſunt. quādo producta fuit anima ade.
poſt cuius productionē nō producitur noua
ſpēs. quāuis producantur noua indiuidua.
Quedam enim ſunt que producta ſunt in
primis diebus quantū ad rōnē ſeminalē. ſed
non in ſimili. ſicut ea que generātur per pu
trefactionē ⁊ per diuerſaꝝ ſpēꝝ ↄmixtionē.
Quedā ſunt que producta ſunt ⁊ in rōne ſe
minali ⁊ in ſimili. ſicut plante ⁊ bruta ania-
lia que producūtur per ꝓpagationē. Et ad
hec tria rerum genera poſſūt reduci omnia
que fiunt. ⁊ propterea non dicitur deus pro
ducere aliq̄ de nouo. ſm ꝙ dr̄ in Eccle. i. ꝙ
nihil nouū ſub ſole. ſꝫ dr̄ ab oī ope reqeuiſ-
ſe. q꞉ nihil ꝓduc̄ qđ pri⁹ nō fuerit uł i ſili ſpe
uel i rōe ſeiali. q̄ tūc erāt de primaria ↄſtitu
tiōe uniuerſi. Et ſic pꝫ q̄lr̄ ad aialiū ꝓductio
nē i die. vj. ſeq̄t reqes ab oī ope in die. vij.

In parte iſta incidūt dubitationes
circa lr̄aꝫ. Et primo q̄ritur de hoc
qđ dicit. Producant aque reptile
anime uiuentis. ¶ Reptilia ⁊ natatilia ſunt di
uerſaꝝ ſpēꝝ. ergo cū ꝓducta ex aquis ſint
natatilia. non debēt dici reptilia. ¶ Itē cum
reptilia ſpectent ad ornatū terre. non uidet᷑
ꝙ ſpectent ad ornatū aque. ¶ Itēꝫ uidetur
hic eē nugatio cū dicit. reptile aīe uiuētis.
omnis. n. anima eo ipō ꝙ ē anima uiuit.
¶ R̄. dō ē ꝙ in aialib⁹ differt mot⁹ rependi
a motu gradiendi. mot⁹. n. rependi attendit᷑
ſm tractionē. aial. n. quod repit anteri⁹ aliq̄
partē protendēs ⁊ cū illa aliq̄d apprehēdēs
trahit totū ſuū corpus poſt. ſicut pꝫ in v̄mi
bus. motus v̄o gradiēdi eſt per impulſionē.
quoniā ergo ea que natant ſe ↄ̄hunt ⁊ pro-
cedūt anterius ⁊ extenſionē ad anteri⁹ q̄ſi
tenendo ſe ad ſoliditatē uel ad groſſiciē aq̄
trahunt totū corpus ſuū. ſicut pꝫ in natātib⁹
hinc eſt ꝙ omnia natatilia dicūtur reptilia. ⁊
ſi ↄtingat ea aliq̄n gradi. ſicut eſt in cocodril
lis ⁊ aliquib⁹ q̄ v̄ſantur in aquis ⁊ in terra.
denominātur tn̄ a motu q̄ eſt eis magis na
turalis. ſ. q̄ ↄpetit eis ſꝫ habitatōēꝫ in aq̄s.
volatilia aūt nō dicūtur reptilia. quāuis ui-
deantur ſe ferre in aere ſicut piſces in aq̄s.
eſt. n. diuerſus modus mouēdi. quia magis
mouētur impulſu q̄ꝫ tractu. dum. n. auis uo
lat clauditur aer in ↄcauitate alaꝝ. ⁊ duꝫ ale
applicantur ad corpus uiolēter aer ꝓpellitur
ex parte alaꝝ poſteriori. ⁊ ex illo pulſu cor
pus auis procedit ante. ⁊ ideo uolatilia ſub
reptibiliū nomine nō ↄphendūtur. nec etiā
ſub genere greſſibiliū. quia nō mouētur uir
tute pedū ſꝫ v̄tute alaꝝ. vn̄ pōt ſic ſumi di-
uiſio animaliū q̄ꝫtū ad motū. Quia animal
aut mouet ſe anteri⁹ trahendo. ⁊ ſic ē repti
le. ſiue ſit in aquis ſiue in terra. aut impellē
do. et hoc duplr̄. aut pedibus. ⁊ ſic eſt greſſi
bile. aut alis. ⁊ ſic ē uolatile. Et ſic pꝫ ꝑ q̄ꝫto
piſces dicātur reptilia. ⁊ ꝙ falſum eſt illud
quod primo proponitur. ꝙ reptile diſtigui
tur ↄ̄ aquatile. immo ē in plus. ¶ Ad illud
quod obiicit ꝙ reptilia ſpectent ad ornatū
terre dōꝫ ꝙ reptile dr̄ quadruplr̄. Uno mō
quod ſe trahit ui oris. ſicut v̄mes. Alio mō
quod ſe trahit ui coſtaꝝ ut ſerpentes. Ter-
tio mō quod ſe trahit ui pēnulaꝝ ut piſces.
Quarto mō dr̄ reptile large. quod in mo-
uendo ſe magnā partem corporis applicat
terre. quāuis habeat pedes. ſicut lacerte ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſtelliones. et ſic ſ3 diuerſas acceptões repti
le põt ptinere ad ornãduz diuerſa elemẽta.
¶ Ad illud quod q̃ritur quare dicit. anime
viuentis oõ q̧ uita manifeſtatur maxime p
ſenſuz ⁊ motũ. ideo anima uiuẽs appellatur
que uiuit uita manifeſta. ⁊ hec ẽ illa que dat
corpori motũ ⁊ ſenſuz. talis aũt nõ ẽ in plã
tis ſ3 in aialibus. et iõ ad drĩaz plantaꝝ dic.
pducant aque reptile anime uiuentis. quaſi
in plantis ſit anima uirens. ⁊ in animalibus
ſit aĩa uiuens. quare hec mouẽtur ⁊ ſentiunt
illa võ minime. ¶ Itẽ q̃ritur de hoc q̧ dic.
Producat terra iumẽta ⁊ beſtias ⁊ reptilia.
videtur. n. ibi eẽ ſupfluitas. quia oẽ animal
brutũ beſtia ẽ. Si tu dicas q̧ beſtia uocatur
animal brutũ qõ nocet. tunc ſupfluit dicere
reptilia. ¶ Itẽ in pš. non ſolũmõ enumerã
tur iumẽta ⁊ beſtie ⁊ reptilia. ſ3 etiã pecora.
ergo uidetur hic eſſe diminutio. q̃ritur ergo
hoꝝ triũ differẽtia ⁊ ſufficiẽtia. ¶ Queri-
tur etiã cũ omnia animãtia q̃ ſunt in mari.
ↄtineãtur ſub una differẽtia animalis que eſt
reptile. et ſimilr̃ oĩa aĩantia aeris q̃ eſt uola-
tile. q̃re non ſimilr̃ omnia aĩantia terre ſub
vna differẽtia ↄtinentur. ¶ Rñ. oõ q̧ q2 ter
ra inter cetera elemẽta minus eſt decora. iõ
magis indiguit decorari. et iteꝝ q2 ipa ma-
xime p̃ſtat pabulũ animalibus inter cetera
elemẽta. hinc ẽ q̧ plures animaliũ differẽtie
reperiũtur in illa. oẽs aũt ille differẽtie redu
cũtur ad has tres drĩas. q̃ꝝ numerus ⁊ ſuffi
ciẽtia põt accipi duplr̃. vel ex parte motus
ipſoꝝ animaliũ. vel ex parte finis. ¶ Ex pte
motus ipoꝝ animaliũ ſic. Omne. n. aial qõ
mouetur aut mouetur tractu. ⁊ ſic ẽ reptile
Aut impulſu. ⁊ ſic ẽ greſſibile. et hoc ẽ du-
pliciter. Aut ẽ animal natũ ſeuire. aut man-
ſueſcere. Primo mõ dr̃ beſtia. ſecundo mõ
dr̃ iumẽtũ. et ſub iumẽto ↄphendũtur peco
ra. ¶ Ex pte finis ſic. Animalia. n. facta ſũt
ppter hominẽ. aut ſunt ordinata ad homi-
nis iuuamẽtũ. ſic ſũt iumẽta q̃ſi iuuamenta.
aut ſunt ad hoĩs exercitiũ ordinata. et hoc
põt eẽ duplr̃. q2 aut exercẽt nocẽdo manife
te. et ſic ſunt beſtie q̃ſi uaſtie. aut occulte. et
ſic ſunt reptilia. q̃ occulte nocẽt ⁊ inſidiãtur
calcaneo. hos aũt fines etſi non haberẽt ſi
homo non peccaſſet in actu. hñt tamẽ in
aptitudine. et ex ipa aptitudine melius eru

diretur tunc homo in ſtatu inocẽtie q̃3 eru
diatur nunc ex actu in ſtatu culpe. Et ſic p3
hoꝝ triũ drĩa ⁊ ſufficiẽtia. ⁊ p3 rñſio ad obie
cta. ¶ Item q̃ritur de hoc qõ dicit. In reruz
diſtinctione catholici tractatores diſſentire
inueniuntur. Cũ. n. nõ ſit deus diſſenſionis
ſed pacis. ⁊ ſcripture ſint eodẽ ſpũ expoſi-
te quo fuerunt ↄdite. ſicut dicit Greg. uide
tur q̧ nullatenus poſſint diſſentire. ¶ Itez
ueꝝ võ nõ opponitur. ergo ſi catholici tra
ctatores diſſentiũt unus dicit ueꝝ ⁊ alter di
cit falſuz. ſ3 intellcũs ſcripture nõ põt eẽ niſi
uerus. ergo cũ diſſentiũt neceſſe eſt alteruz
eoꝝ deprauare ſcripturã. et ita non erit ca-
tholicus tractator. ſ3 potiꝰ hereticus. ¶ Rñ.
oõ q̧ vis eſt facienda in hoc qõ dicit magr̃.
diſſentire uideãtur. uidetur. n. aliquando qõ ẽ
⁊ uidetur aliq̃n quod nõ eſt. et ſm hũc dupli
cem modum põt intelligi uerbũ magr̃i. ⁊ ſi
catholici tractatores in aliquo uideãtur diſ-
ſentire. nõ tñ diſſentiant. Aliquid. n. dicunt
aſſertiue. ⁊ aliquid dicũt opinando. quantuz
ad id quod aſſertiue dicunt in hoc nõ diſcor
dant. quia quod aſſerunt per reuelationẽ ſci
ſpũs dicunt qui nõ eſt ſibi ↄ̃rius. In eo võ
quod opinantur diſſentire poſſunt. et aliq̃n
diſſentiunt. quia opinio uenit aliq̃n ex pba-
bili ↄiectura rõnis in qua homo frequenter
decipitur deceptione potius que eſt pena q̃3
culpa. a qua uix aliquis tractator catholicus
imunis fuit. et ideo talis diſſenſio repreben
ſibilis non eſt. Quãuis. n. diſcordẽt aliquo
modo iudicia. concordant tamen deſideria.
Omnes enim catholici tractatores ueritatẽ
dicere uolunt. Et ſic patet rñſio ad illud qõ
obr̃. ¶ Aliter poſſet dici ſicut ſupra tactuz
fuit. etſi diſſentire uideantur. non tamen diſ
ſentiunt. quia non dicunt quid fuit in re. ſ3
quid congruũ eſſe potuerit. nec dicunt quid
legiſlator. ſ. moyſes in illo uerbo intellexe-
rit. ſed magis quid ſpiritus ſanctus intende
rit qui eum illuſtrauit. Et quoniam diuerſi
modi producendi ſiue ſimul ſiue ſucceſſiue
congruere poſſunt diuine potentie. ⁊ ſpũs
. ſ. in eadez ſcriptura multa ſimul intelligit.
et facit expoſitores intelligere. ideo ⁊ ſi diſ
cordia uideatur inter doctores ſanctos ſm
exteriorẽ faciem littere. non tamen eſt diſ-
cordia ſm ueritatẽ. et ideo ſignanter dicit.

Oꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diſſentire uidentur. nõ diſſentiũt. vñ Aug. in libris ſuis in multis locis tenuit viá a ioꝝ ſanctoꝝ. ex quo pꝫ ꝙ nõ erat eis ꝯrius.

¶ Itẽ queritur de hoc qͦ dicit. Nouá creaturá facere ceſſauit. Contrariũ.n. dr̃ Iere. xxxj. Nouũ faciet dñs ſuper terrá. ¶ Itẽ Gal. vj. In xp̃o enim Ihesu neqꝫ circũciſio aliquid ualet neqꝫ ꝓpuciũ ſed noua creatura. ¶ R. dõ ꝙ nouũ dr̃ dupl'r. vno mõ dr̃ nouũ ꝯ antiquitatẽ curſus nature ⁊ ꝯſuetudinẽ rõalis creature. ⁊ ſic deus nõ ceſſauit i ſex dieb⁹ facere nouá creaturá. imo multa facit mirabile ⁊ mirabil'r ꝯ ſolitũ curſũ nature ⁊ cõſuetudinis humane. et iſta noua dici poſſunt. Alio modo dicitur nouũ cuius nulla ſimilitudo preceſſit nec etiá aliqͦ principiũ creatuꝫ qͦ eſſet ipius ſeminariũ. Et ſic dicit magr̃ in ꝓpoſito ꝙ nouá creaturá facere ceſſauit. Et dicitur in eccle. i. Nihil ſub ſole nouũ. Nihil.n. ꝓduxit deus cuius non fecerit al quo mõ ſimile. uel cuius nõ ꝓduxerit principiũ ſeminale in opibus ſex dieruꝫ. Et ſic pꝫ ꝙ nõ eſt ꝯdictio aliqua. ¶ Aliter etiá poſſet dici. ꝙ requieuit facere nouam creaturá que quidẽ ſit de neceſſitate pfcõis uniuerſi. ꝓductio autẽ xp̃i excedit uniuerſi ꝯplemẽtũ. et ideo pure gr̃e eſt. ⁊ dicitur de⁹ feciſſe nouũ cũ mulier circũdedit uiꝝ. ¶ Itẽ queritur de hoc ꝙ dicit. Illũ diem bñdixiſſe ⁊ ſcificaſſe dicitur ⁊c. Cũ.n. tp̃us qͣtũ eſt de ſe ſit indifferẽs. ⁊ dies dicat tp̃us. nõ magis dꝫ bñdici dies ſeptim⁹ qͣꝫ ſecũdus. ¶ Item cũ ſcificatio reſpiciat creaturá rõnalẽ quid ẽ ꝙ dicitur ꝙ ſcificauit diẽ. ¶ Item cum equalis uel maioris dignitatis ſit bene operari qͣꝫ qͥeſcere. uidetur ꝙ magis debuit benedicere diei ſexto in quo opat⁹ ẽ qͣꝫ dieꝫ ſeptimũ in quo requieuit. ¶ R. dõꝫ ꝙ ſicut dies dicit̃ eſſe malus. non rõne ſui ſed qꝛ menſura eſt actionis male. ſicut dicit apl'us Eph. v. Redimẽtes tp̃s qm̃ dies mali ſunt. ſic dicit̃ dies benedict⁹ ⁊ ſcũs. qꝛ eſt menſura alicuius operationis in qua eſt bñdictio ⁊ ſanctificatio. ⁊ nihil aliud eſt diem aliquẽ bñdicere ⁊ ſcificare qͣꝫ diẽ tali actioni ut mẽſurá deputari. Qm̃ ergo de⁹ omnia fecit. ꝓpter hominis inſtructioneꝫ. ut homineꝫ non ſolũ uerbo ſꝫ etiaꝫ opere erudiret. ſicut. vj. dies operatus fuerat ſic ſex diebus dedit homini licentiá operandi ⁊ intendendi rebus inferioribus. ⁊ ſic ſeptimo die ab opere ceſſauit. ſic uoluit ꝙ ſeptimo die homo ab omni opere ceſſaret. ⁊ ei per ꝯtemplatõeꝫ inhereret ⁊ inherẽdo quieſceret. et quia in hac inheſione homo obtinet a deo ampliatõeꝫ benedcõis ⁊ ſcitatis. ideo dies ſeptimus dicitur a dño bñdcũs ⁊ ſcificatus. nõ rõne ſui ſed rõne illius quod dñs deputauit i illo fieri. Et patet rñſio ad obiecta. patet etiá qͣtũ deo placet ꝙ hõ ſibi ſoli intendat ⁊ in eo requieſcat. dũ talem uacatõeꝫ ſiue requietõem bñdixit ⁊ ſãctificauit. ꝓpterea in lege frequentiſſime iterat inter omnia mádata de obſeruãtia ſabbati.

¶ Itẽ queritur de hoc ꝙ dicit. Numerádo dies uſqꝫ ad. vij. ꝓcedim⁹. Cũ.n. ſtat⁹ ẽe nõ debeat niſi in aliqua pfcõe. ⁊ ſenarius dicat pfcõeꝫ potius qͣꝫ ſeptenari⁹. uel etiá denari⁹ uidetur ꝙ aut intra ſeptenariũ debẽ⁹ ſtare. aut ultra ꝓcedere. ¶ Queritur etiá quare gentiles qui ſacram ſcripturá non recipiũt i ꝯputatõe dieꝝ uſꝫ ad ſeptenariũ ꝓcedũt. Si tu dicas ꝙ hoc ẽ ꝓpter ſptenariũ planetarũ tunc non uidetur ordo rectus. qꝛ mars nõ ſeqͣtur imediate luná. ergo nõ dꝫ ſequi imediate dies martis poſt diem lune. ¶ R. dõ ꝙ numer⁹ dieꝝ ꝓfiguratur. ſm̃ diuerſitatẽ mẽſuratoꝝ quib⁹ ipa menſura appropriatur. Qm̃ ergo nũc dies noua nõ appropriatur ad aliquẽ ſpãlẽ effectũ. ſed ſolũ in primaria reꝝ ꝯditõe in qͣ reꝑitur diſtinctio ſm̃ ſeptenariũ. ideo numer⁹ dieꝝ hꝫ illũ numeꝝ ſemp terminatur. nõ ꝓpter pfcõeꝫ numeri uel tp̃is qͦ clauditur in ſeptenario. ſꝫ ꝓpter pfcõem diuini operis ⁊ quietis accipitur hic ſic numerus. Gentiles nũeꝝ dieꝝ accipiũt penes dñium ſeptem planetaꝝ ſm̃ quas regi hꝫ ⁊ diſponi tp̃s. et quia ſaturnus eſt prim⁹ inter planetas dicũt ꝙ dñatur in prima hora diei et ſequens planeta in ſequẽti. et ſic uſqꝫ ad. vij. horas. poſtmodũ ſit regreſſus ad principiũ ⁊ ſic ꝓcedendũ. et poſtmodũ ille planeta qui dñatur in. xxv. hora. ille ẽ principiuꝫ ſequẽtis diei et ab illo denoiatur dies illa. et ſic deinceps ꝓcedẽdo denoiant ſeptem dies a ſeptẽ planetis. et hoc pꝫ ꝯſideráti ordinẽ planetaꝝ. quo ordine ſeruato i enumerádo qñ ſaturnus dñatur in prima hora diei. ſol dñatur in prima hora ſequentis. ⁊ luna in

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

prima hora tertij. et ſic ꝓcedendo ulterius. Huc aūt modū denoīandi dies nec omnino tenem⁹ ne uideamur elemētis mūdi ſeruire. nec omnino relinq̄m⁹ ꝓpter ↄſuetudinē. vñ dñicā diē noīam⁹ a nobis. ſabbatū a iudeis. in alijs dieb⁹ vuam⁹ ↄſuetū morē gētilitatis. eccleſia tñ loco illoꝝ noīum ponit ſecūda feria. iij. feria. ⁊ ſic deinceps. et ſic pꝫ rñſio ad obiecta.

¶ Diſtinctio. xvj.

His excuſſis quod ē de hominis creatione ⁊c. ¶ Terminatis primis duabus partib⁹ in quibus magr̄ determinauit de ↄditiōe creature ſp̄ualis ⁊ corporalis diuiſiꝫ. hic ſeq̄tur tertia pars in qua determinat de ꝓductione creature ↄpoſite ex utraqꝫ. ſ. de homīe ¶ Diuidit aūt pars iſta i ptes duas. ¶ In prima naqꝫ determinat de hoīe q̄stū ad ipſius ꝓductionē. ¶ Scđo q̄tū ad ꝑmanētiā ⁊ durationē. infra di. xix. Solent plura queri de ſtatu primi hominis. ¶ Prima pars habet duas. ¶ In prima agit de ꝓductiōe homis in ↄpatōe ad principiū effectiuū. ¶ In ſcđa vo pte i ↄpatōe ad principia ↄſtitutiua. īfra di. xvij. Hinc de origine aīe plura ſolēt q̄ri ¶ Prima ps ſpectat ad p̄ntē di. ⁊ diuiditur in ptes duas. ¶ In prima pte magr̄ vitatē narrat. ſ. qualr̄ ds ꝓduxerit hoīem ad ſuam imaginē in qua ſimilitudinē hꝫ ad ſuū pricipiū efficiēs. ¶ In ſcđa vo pte vitatē explanat. ibi. Fili⁹ vo imago ꝓprie dr̄. ¶ Prima pars hꝫ tres pticulas. ¶ In prima ↄtinuat magr̄ dcā dicēdis. ¶ In ſcđa uero auctoritatē ſacre ſcripture inducit in qua oñditur per quē modū homo ꝓduct⁹ ad ſuū effectiuū principiū ↄpetur. ibi. In Gen. legitur. Faciam⁹ ¶ In tertia pte ſubdit illi⁹ auctoritatis expoſitōeꝫ. ibi. Imago aūt ⁊ ſimilitudo in hoc loco. ⁊c. ¶ Silr̄ ſcđa pars principalis habet tres ptes. ¶ In prima. n. ponit explanatōꝫ īducte auctoritatis ꝑꝫ alioꝝ opinionē. ¶ In ſcđa pte ꝑꝫ opinionē ꝓpriā. ibi. Uerūtñ hec diſtictio ⁊c. ¶ In tertia vo ex vitate explanata ↄcludit q̄ſdaꝫ ↄcluſionē correlariā. ibi. Quocirca homo imago di ē ad imaginē ⁊c Et ſic ſūma toti⁹ partis huius ↄſiſtit in hoc. ſ. oñdēdo q͛ homo fact⁹ ē ad dei imagineꝫ ⁊ ſimilitudinē.

Ad intelligētiā h⁹ partis circa duo incidit hic q̄ſtio. ¶ Primo q̄ritur qualr̄ homo ſit imago ꝑm ↄſiderationē abſolutā. ¶ Secūdo qualr̄ ſit imago ꝑm ↄſideratione relatā. ¶ Circa primū querūtur tria. ¶ Primo queritur utrum ſit imago dei ve. ¶ Secūdo utrū ſit imago di naturalr̄. ¶ Tertio utꝝ ſit imago di ꝓprie.

Qirca primū ſic ꝓcedit. ⁊ oñditur q͛ ſit imago dei ve. Gen. i. Faciam⁹ hoīem ad imaginē ⁊c. Hoc ñ ē. n. niſi vbū trinitatis. ergo ⁊c. ¶ Itē Eccl. xvij. De⁹ de terra creauit hoieꝫ ⁊ ꝑꝫ im. ſu. fe. il. Si ergo hō fcūs eſt ꝑm imaginē dei. homo eſt imago dei. ¶ Itē qđ ē maxime natū uniri alteri maxime natū ē ei ↄfigurari ⁊ ↄformari. Amor. n. q͛ unit vī tráſformare amātē in amatū. ſicut dicit Ugo. Sꝫ creatura rōnalis ut homo maxime nata ē uniri deo ⁊ in ipm tendere per amorē. ergo maxime nat⁹ ē ei ↄfiguarri ⁊ aſſimilari. ſi ergo imago dīc ſimilitudinē expſſaꝫ. pꝫ ⁊c. ¶ Itē qđ ve repn̄tat aliq̄d ꝑm ei⁹ nobilē actū ⁊ ꝑm diſtinctionē ⁊ ordinē. uere ē ei⁹ imago. ſed homo uere repn̄tat deū ꝑm ei⁹ nobiliſſimū actū q̄ eſt intelligere. Nō ſolū. n. repn̄tat deū inq̄ntum eſt ens ⁊ uiuens. ſꝫ inq̄ntū ē intellgēs. et iteꝝ repn̄tat diſtinctōem ⁊ ordinē qui ē in pſonis quātū ad memoriā. intelligētiā ⁊ uolūtatē. ergo homo uere ē dei imago. ¶ Cōtra. Nihil eſt illud ad qđ fit. q͛ nihil fit ad ſe ipm. ſed homo factus eſt ad imaginē dei. ſicut dicitur Gen. i. ergo homo nō ē imago. ¶ Itē ubicūqꝫ eſt imago ibi eſt ſimilitudo. ubicūqꝫ eſt ſimilitudo ibi ē idētitas aliqua. ubicūqꝫ idētitas ē. ibi eſt ↄueniētia in aliquo tertio. Si ergo de⁹ ⁊ creatura in aliquo tertio nō ↄueniūt. creatura nō pōt eſſe ſimilitudo dei. ⁊ ita nec imago. ¶ Iteꝫ non q̄cunqꝫ ſimilitudo eſt imago. ſꝫ ſimilitudo expſſa. ſꝫ nulla ē ſimilitudo expſſa alicui⁹ que plus eſt diſcōueniēs q̄ꝫ ↄueniēs. Cū ergo omnis creatura plus ſit deo diſſimilis q̄ꝫ ↄſimilis ſicut dicit Aug. xv. de trini. ergo nulla pōt eē expſſa dei ſimilitudo. ergo nulla pōt eē imago. ¶ Itē ubicūqꝫ eſt imago ibi eſt ↄfiguratio. Imago. n. attēditur in figura. ſꝫ diuina eēntia nullo mō ē figurabilis. ergo nullo modo ē ꝑ aliq̄ꝫ imaginē repn̄tabilis. ergo

nulla creatura eſt imago dei. ¶ Itē differt
imago a ueſtigio. quia ueſtigiū repñtat ſcḋm
partē. imago aūt ſcḋm totū. ſed nulli finitū
pōt repñtare infinitū ſcḋm totū. cū ergo deꝰ
ſit infinitus. ⁊ quelꝫ creatura finita. nulla cre
atura pōt eſſe imago dei. ¶ Item quelꝫ cre
atura diſtat a deo in infinitū. deus eni qualꝫ
in infinitū excellit. ergo ſi infinita diſtantia
non eſt maior. una creatura nō diſtat magis
qꝫ alia. ſimiliter nec una magis appropin-
quat qꝫ alia. ergo uel omnis creatura ē ima
go uel nulla. ſed nō omnis eſt imago. ergo
nulla. ¶ Rᷝ. Ad predictoꝝ intelligētiā ē no
tandū ꝙ imago dicit expreſſā ſimilitudinē.
neceſſe eſt aūt omnē creaturā quoquo mō
aſſimilari deo. et neceſſe eſt aliquā ad ꝯple-
mentū uniuerſi expſſe aſſimilari deo. et iō
omnis creatura habet rōnē ueſtigij. ſꝫ aliq̄
habet rōnem imaginis. illa uidelꝫ que aſſi-
milatur expreſſe. hec autē ē rōalis creatura
ut homo. et ideo ꝯcedēdū ē ꝙ homo ē ima
go dei. quia eſt eius expreſſa ſimilitudo. ¶
Ad quod intelligēdū notandū eſt ꝙ quedā
eſt ſimilitudo per ꝯuenientiā omnimodā in
natura. ⁊ ſic una perſona in trinitate ē alteri
ſimilis. Quedā per pticipatōēꝫ aliꝰ nature
uniuerſalis. ſicut homo ⁊ aſinus aſſimilātur
in animali. Quedā uero ſcḋm ꝓportionē. ſic
nauta ⁊ auriga ꝯueniūt per ꝯpoſitōꝫ ad illa
que regūt. Quedā eſt ſimilitudo per ꝯueni
entiā ordinis. ſicut exēplatū aſſimilatur exē
plari. Primis. n. duobꝰ modis nulla creatu-
ra pōt deo aſſimilari. Secūdis duobꝰ modis
omnis creatura aſſimilatur. ſed illa que aſſi
milatur magis de longinquo habet rōēꝫ ue
ſtigij. illa uero que de ꝓximo habet rōnem
imaginis. talis aūt ē creatura rōalis utpote
homo. Et hoc pꝫ ſic. primo de ꝯuenientia
ordinis. Deꝰ. n. uniuerſa ꝓpter ſemet ipm
operatꝰ ē. ita ꝙ cū ſit ſūma ptās ⁊ maieſtas
fecit oia ad ſui laudē. cū ſit ſūma lux fec̄ oia
ad ſui manifeſtatōēꝫ. cū ſit ſūma bonitas.
fecit oia ad ſui coīcatōēꝫ. Nō ē aūt pfcā laus
niſi aſſit qui approbet. nec pfcā manifeſtatō
niſi aſſit qui intelligat. nec pfcā coīcatio bo-
noꝝ niſi aſſit q̄ eis uti ualeat. Et qm̄ laudeꝫ
approbare. ṽitatē ſcire. dona in uſū aſſume
re nō ē niſi ſolūmō rōalis creature. nō hēnt
ipſe irrōales creature imediate ad deū ordi
nari. ſꝫ mediante creatura rōali. ipā aūt cre
atura rōalis quia de ſe nata eſt ⁊ laudare ⁊
noſce. ⁊ res alias in facultatē uolūtatis aſſu
mere. nata eſt ordinari in deū imediate. Et
qm̄ quāto aliquid imediatius ordinatur ad
aliquid. tanto magis ꝯuenit cū eo ꝯueniētia
ordinis. ⁊ aīa rōalis ⁊ quelꝫ rōalis creatura.
eo ꝙ capax dei eſt ⁊ particeps eē pōt. ime-
diate ordinatur in ipm. maxime ꝯuenit cuꝫ
eo ꝯueniētia ordinis. et quia quanto maior
ē ꝯueniētia tanto expſſior ē ſimilitudo. hinc
ē ꝙ quātū ad hoc genus ſimilitudinis rōalis
creatura eſt ſimilitudo expſſa ⁊ imago. iō
imago eſt. et hoc ē qḋ dicit Augꝰ. de trini.
xiiij. ꝙ eo eſt aīa imago dei quo capax eiꝰ
eſt. ⁊ pticeps eē pōt. Quia. n. ei imediate or
dinatur. iō capax eius eſt. uel econuerſo. et
quia capax eſt. nata eſt ei ꝯfigurari. et ꝓpter
hoc fert in ſe a ſua origine lumē uultus diui
ni. ⁊ iō qꝫtū ad ſimilitudinē q̄ attēditur qꝫtū
ad ꝯueniētiā ordinis pfcē dr̄ imago dei. q꞉ i
hoc ei aſſimilatur expſſe. Siłr in ſiłitudine
q̄ attēditur i ꝯueniētia ꝓportōitatis uł ꝓpor
tiōis expſſe aſſimilatur deo creatura rōał.
ſcḋm eā recte dr̄ imago. Qḋ ſic pꝫ. Cōueniē
tia. n. ꝓportōis attēditur ſcḋm ſiłr ſe hr̄e. Si
militer aūt ſe hr̄e hoc pōt eē dupłr. uel i ꝯpa
tōe ad extrinſeca. uel in ꝯpatōe ad intrinſeca
Nūc aūt ē ſimilitudo expſſa qñ nō tm̄ ē ſi
milis modus ſe hn̄di i ꝯpatōe ad extriſeca
ſꝫ in ꝯpatōe ad itrinſeca. Cōtingit aūt ꝯpa
re diuinā eēntiā ad creaturā. ꝯtigit et ꝯpare
pſonā ad pſonā. Dis aūt creatura aliqꝫ ꝯpa
tionē hꝫ ſcḋm quā aliquo mō ꝯformatur deo
ſcḋm ꝙ ē cā creature. ſicut ē ꝯpatio illa q̄ eſt
ad effcm̄ ꝓductū. Sicut. n. ds ꝓducit ſuū eſſe
ctū. ſic ⁊ agens creatū. ſꝫ nō oio. creatura ṽo
rōalis non ſolū ſic ꝯuenit. ſꝫ etiā qꝫtū ad in
trinſecaꝝ ſuaꝝ potētiaꝝ originē ordinē ⁊ di
ſtinctōēꝫ in qbꝰ aſſimilatur illi diſtinctiōi et
ordini q̄ ē in diuinis pſonis intrinſeca diui-
ne nature. Et i hoc oñdit Aug. in li. de tri.
hoiem eſſe imaginē dei. et hoc explanatuꝫ
fuit in primo li. ubi oñſum ē ꝙ in aīa rōnali
ē unitas eēntie cū trinitate potētiaꝝ adinicē
ordinataꝝ. ⁊ qꝫ ꝯſimili mō ſe hn̄tiū. ſicut ſe
hn̄t pſone in diuinis. et ibi ē expſſa ſiłitudo
ꝓportōis. ⁊ ꝓpť hoc rōalis creatura q̄ eſt hō
eſt imago dei. ¶ His uiſis patet rñſio ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qſtionē ꝓpoſitā ⁊ etiā ad obiecta. ɔcedēdū ē .n. ꝙ hō ē uͤe imago dei. ſicut oñdūt rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad illud qḋ obꝛ̃ ꝙ hō ē ad imaginē. ergo ⁊c. dō ꝙ nō ſeqtur. qꝛ cuꝫ dr̃ fcūs ad imaginē imago accipitur abſtractiue. cū dr̃ imago dei imago accipitur ɔcretiue. qꝛ ē imagine dei inſignit⁹. ſicut tabula in qua picta ē imago. imago poteſt dici ⁊ ad imaginē. ſic ⁊ i ꝓpoſito. ¶ Ad illud qḋ obꝛ̃ ꝙ nō ē aliqua idētitas dei ad creaturā. ergo nec ſimilitudo. dō ꝙ ſimilitudo q̄ ē in imagine nō attēditur ꝑ idētitatē aut eiuſdē nature ꝑticipatōeꝫ ſꝫ ꝑ ɔueniētiā in ordine ⁊ ꝓportiōe q̄ ſimilitudo nō exigit cōicantiā in tertio. qꝛ in ɔueniētia ordinis unū ē ſilitudo alteri⁹. in ɔueniētia ꝓportōis nō ē ſimilitudo in uno ſꝫ in duab⁹ ɔpatōib⁹. ¶ Ad illud qḋ obꝛ̃ ꝙ imago eſt ſimilitudo exꝓſſa iā pꝫ reſponſio. qꝛ ſi magna ſit ſimilitudo in ꝓprietatib⁹ abſolutis. multū tñ magna eſt i imediatōe ordinis ⁊ ɔpatōe proportōis. ex quib⁹ ⁊ in quib⁹ duob⁹ exꝓſſio ſimilitudinis ɔſiſtit q̄ imaginē facit. ¶ Ad illud qḋ obꝛ̃ de ɔfiguratōe dō ꝙ imago corꝑalis exigit ɔfiguratōeꝫ corꝑalē. imago uͦo ſpūalis ɔfiguratione ⁊ effigie ſpūali ɔtenta eſt. hec aūt ɔſiſtit nō in q̄ꝫtitate molis ſꝫ in q̄ꝫtitate uͤtutis. ſ. in potētijs. ita ꝙ ſicut figura triāgularis hꝫ tres terminos ⁊ tres lineas. ſic etiā in imagine ſpūali potētie ſint ad modū terminoꝝ. ⁊ egreſſio ab altera q̄ꝫtū ad actū ſe hēat ad modū linee ɔiūgētis. ¶ Ad illud qḋ obꝛ̃ ꝙ imago repñtat ſcḋm totū. dō ꝙ illud eſt ueruꝫ de illa imagine que hꝫ oīmodā ꝑfcōeꝫ. ⁊ ſic ſolus fili⁹ dei ē imago prīs. de alia nō ē ueꝝ ꝙ repñtat ꝑ totū ſimplr̃. repñtat aūt q̄ꝫtum ad aliquā totalitatē. qꝛ .n. rōalis creatura et intellcūs quodāmō ē oīa ⁊ oīa ſunt nata ibi ſcribi ⁊ imprimi oīum ſimilitudines ⁊ depingi. iō ſicut totū uniuerſū repñtat deū in q̄dā totalitate ſenſibili. ſic creatura rōalis eū repñtat in quadā totalitate ſpūali. Quelꝫ .n. alia creatura irrōalis repñtat eū i ꝑte ſolū. qꝛ ſcḋm ſe tm̄ cū non ſit nata alia in ſe ſpūalr̃ ɔtinere. ita ꝙ nihil ſit qḋ nō ſit nata cognoſcere. hoc dico ꝓpter aīaꝫ ſenſibilē que ſi cognoſcat aliq̄. nō tñ nata eſt cognoſcere oīa. ¶ Ad illud qḋ obꝛ̃ ꝙ quelꝫ creatura diſtat in infinitū. dō ꝙ ueꝝ eſt de illa diſtātia que opponitur ꝑticipatōi ⁊ adeq̄tōi. Cū .n. deus ſit īfinitus nihil pōt ei adequari. cū ſit ſimplex nō pōt aliquāꝫ naturā tertiā cū aliq̄ creatura ꝑticipare. Et penes has ſimilitudines nullo mō attēditur rō imagīs in hoīe ſꝫ penes aliā duplicē. ſ. ordinis ⁊ ɔſilis habitudīs ſcḋm quā rōalis nō diſtat i infinitū a creatore ſꝫ ualde appropiquat ei ſicut oſtēſuꝫ eſt ſ̄.

Secūdo q̄ritur utrum hō ſit imago dei naturalr̃. ¶ et ꝙ ſic uidetur. qḋ ineſt alicui a ſua prima origine inē ei naturalr̃. ſꝫ eſſe imagineꝫ dei ɔuenit hoī a ſua prima ɔditiōe. ergo ē ei naturale. ¶ Item qḋ ineſt oībus coīter ⁊ iſepabilr̃ ineſt naturalr̃. ſed eſſe imaginē ɔuenit hoī ulr̃ ⁊ iſeparabilr̃. ergo ⁊c. ¶ Itē qḋ ɔuenit alicui ſcḋm naturales eius proprietates ɔuenit naturalr̃. ſed eſſe imagineꝫ ɔuenit hoī ſcḋm itriſecas potentias ⁊ naturales. ergo ɔuenit ei naturalr̃. ¶ Item eſſe imaginē dei nō eſt hoī accn̄s ſꝫ poti⁹ ſubāle. ſicut eſſe ueſtigiū nulli accidit creature. ſi ergo hō nō eſt imago dei naturalr̃. ergo nō ē res naturalis ſꝫ artificialis. ſi ergo hoc eſt plane falſū. ſ. ꝙ hō ſit artificialis. ergo nō eſt imago artificialis ſꝫ naturalis. ¶ Item aſin⁹ artificialis nō eſt aſin⁹ uerus. ergo imago artificialis nō eſt imago uͤa. ſed homo eſt imago uera. ergo non eſt imago artificialis. ⁊ eſt artificialis uel naturalis. ergo ⁊c. ¶ Cōtra. Hyllari⁹ i li. de ſynodo diffiniens imagineꝫ naturaleꝫ dic̄. Imago eſt eius rei ad quam imagiatur ſpēs idifferens. ſed homo non eſt idifferens ipi⁹ dei. ergo non eſt imago naturalis. ¶ Itē Aug. de decem chordis. Sicut differt imago iperatoris i filio ⁊ ī nūmo. ſic differt imago ī filio dei ⁊ i hoīe. ſi ergo imago i filio ipatoris ē naturalis. i nūmo artificialis uidetur ꝙ ſolus fili⁹ dei ſit imago naturalis. homo ſoluꝫ artificialis. ¶ Itē hoc ipꝫ uidet̃ rōe. Sicut ꝓpriū eſt pſone filij eſſe filiū. ita ꝓpriū eſt eſſe imaginē. ſed ſola pſona filij eſt filius naturalis ⁊ non homo. ergo pari rōe ſola perſona filij eſt imago naturalis ⁊ nō homo. ¶ Iteꝫ quod eſt a uolūtate nō eſt a natura. ſed ꝓductio hoīs eſt a uolūtate dei. ergo nō eſt a natura. ſꝫ ab eo hꝫ eſſe imagineꝫ a quo habet ꝓduci. ſi ergo aīa hoīs nō ꝓducitur a deo ſcḋm naturaꝫ ſꝫ ſcḋm uolūtatē. non erit imago dei

d

naturalis ſ3 uolũtaria. ¶ Item imago dicit
imitatõe3 ⁊ ſimilitudinẽ. ſi aliquid ẽ imago
alicu⁹ naturalis aſſimilatur cũ eo ĩ natura.
ſed homo cũ deo in natura aſſimilari nõ põt
Ergo nõ põt eſſe eius imago naturalis. ¶
R3. dõ ꝙ cũ imago dicatur ab actu repñtãdi
nã imago refertur ad ꝓtotipũ ut dic̃ Dam.
⁊ repñtatio duplr̃ poſſit ꝯuenire alicui. uel p
formã naturalẽ uel per forma3 artificialẽ ꝙ
duplex eſt imago. naturalis. ſ. ⁊ artificialis.
⁊ cum homo non repñtet per formã artifici
alẽ ſed per ſuã formã naturalẽ ⁊ potentias
ei naturalr̃ inditas. homo non eſt imago ar
tificialis ſed naturalis. Differt autem dicere
imaginẽ naturalẽ ⁊ ꝯnaturale3. nam imago
naturalis eſt que repñtat per illud quod h3
a natura. ſiue cu3 illo quod repñtat ꝯueniat
in natura ſiue non. Imago uero ꝯnaturalis
dicitur que imitatur ⁊ refertur non ſolũ per
illud quod habet a natura ſed per ꝯueniẽtiã
in eade3 natura. ideo etſi eſſe imaginẽ ꝯue-
niat homini. eſſe tñ imaginẽ ꝯnaturalẽ non
ꝯuenit homini ſed ſoli filio dei. ꝯcedẽde ſũt
ergo rõnes oñdentes ꝙ homo nõ ẽ imago
artificialis ſed naturalis. ¶ Ad illud ṽo qð
obr̃ in ꝯtrariũ dõ ꝙ Hyllari⁹ diffinit ꝯnatu
ralem nõ naturalẽ. ¶ Ad illud quod obr̃ de
Aug. dõ ꝙ non intẽdit ponere ſimilitudinẽ
quantũ ad naturale ⁊ artificiale. ſed quãtu3
ad ꝯuenientiã ⁊ diſcrepantiã in natura. ſicut
enim nũmus cũ imperatore in natura nõ cõ
uenit ſed filius eius ꝯuenit. ſic intelligendũ
eſt in ꝓpoſito. ¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ ſo
la perſona eſt filius naturalis. dõ ꝙ non eſt
ſimile. aliter enim accipitur naturale ꝓut ad
iacet filio. aliter prout adiacet imagini. Nõ
enim differt dicere filiũ naturalẽ ⁊ ꝯnatura-
lem ſicut differt in imagine. et ratio huius
eſt iſta. quia filius dicit ut a quo quantũ ẽ de
ſuo principali intellcũ. imago dicit ut ad quẽ
Iõ naturale dictũ de filio ſignificat ꝙ egreſ
ſus filij ſit per modũ nature. ⁊ ita ꝙ cũ p̃re
ꝯueniat in natura. ſed cũ dr̃ imago naturalis
ſignificatur ꝙ illa repñtatio eſt a naturali
principio ſiue ꝓprietate. et ꝓpter hoc nõ da
tur intelligi ꝙ ſit inter imaginẽ ⁊ eius cuius
eſt imago ꝯueniẽtia nature. ¶ Ad illud qð
obr̃. qð eſt a uolũtate nõ eſt a natura. dõ ꝙ
ue⁊ ẽ ex ea parte ex qua eſt a uolũtate. ṽñ

cum creatura a deo ꝓducitur uolũtarie non
dicitur ab eo exire naturalr̃ ſ3 uolũtarie. ex
hoc tñ nõ ſeqtur ꝙ uolũtarie repñtet. imo
eſt ibi accñs. Quis. n. dõs uolũtarie ꝓduxerit
hominẽ. homo tñ h3 opatões naturales. qꝛ
diuina uolũtas fabricauit ⁊ fecit ipa3 naturã
Nõ ſic aũt eſt de uolũtate artificis creati q̃
naturalẽ formã non põt ꝓducere. ¶ Ad il
lud ꝙ imago dicit ſimilitudinẽ in natura. ꝯi
cẽdũ ꝙ hec determinatio naturalr̃ addita ali
cui termino qui quidẽ nec dicit habitudine3
ut a quo nec ut ad quẽ. ambiguã reddit locu
tõe3. qꝛ põt dicere habitudinẽ uel in rõe cau
ſe. uel in rõne finis. ṽñ hec eſt duplex. iſte
naturalr̃ aſſimilatur illi uel ut intelligatur qꝛ
aſſimilatur in eo qð h3 a natura. uel ut intel
ligatur formalr̃. qꝛ aſſimilatur in ipa natura
Primo mõ accipiẽdo hec ẽ ṽa. hõ naturalr̃
aſſĩlat dõ. Scdo mõ falſa. et primo mõ ſeqt̃
ad hãc. hõ naturalr̃ eſt imago dei. alio uero
modo non.

Tertio q̃ritur utrũ eẽ imaginẽ ꝯue-
niat hoĩ ꝓprie ita ꝙ nulli alij. ⁊ ꝙ
ſic uidetur. In ſoli⁹ hoĩs ꝯditõe di
ctũ eſt. faciamus hoiem ad imaginẽ ⁊c. ſed
hec ẽ nobiliſſima ꝯditio que ſi daretur alijs
nullo mõ deberet pretermitti. ergo uidetur
ꝙ nulli alij q̃3 hoi eſſe ad imaginẽ ſuã deus
dederit. qð ſi pretermiſit de alijs ⁊ non de
hoie tunc eſt q̃ſtio quare ſcriptura fecit. ¶
Item Aug. ĩ ſermone de imagine. Ad ima
ginẽ ⁊ ſimilitudinẽ ſuã deus illũ creauit loq̃
tur de hoie. qð nulli alij creature dedit. ¶
Itẽ hoc uidetur per rõem. qꝛ quod dr̃ p ſup
abũdãtiã uni ſoli ꝯuenit. ſed imago dicit ſi
militudinẽ exp̃ſſiſſimã in genere creature.
ergo oportet ꝙ ꝯueniat uel uni ſoli ſpeciei.
uel uni ſoli indiuiduo. ¶ Itẽ eo ipſo homo
eſt imago dei qꝛ imediate tendit in deũ. Si
ergo uniuerſũ ẽ ordinatũ ſm oẽm ſui partẽ
impoſſibile eſt ꝙ alique creature diuerſaru3
ſpẽ⁊ ordinentur in deũ ex equo ⁊ imediate.
ergo uel hõ ⁊ angelus erunt eiuſdẽ ſpẽi. uel
eẽ imaginẽ ꝯuenit ſoli hoi. ¶ Itẽ hõ eo ipo
ꝙ ẽ imago dei. eſt finis oĩum alio⁊. ſed hoc
non põt plurib⁹ diuerſis ſpẽ ꝯuenire. ⁊ pla-
nũ eſt ꝙ angelis nõ ꝯuenit. ergo uidetur ꝙ
eſſe imaginẽ ꝯueniat ſoli hoi. ¶ Ite3 qꝛ hõ
ẽ imago dei fuit unibilis diuine nature. hoc

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

anteꝫ ē ꝓpriū eius. ergo propriū eſt homini eſſe dei imaginē. ¶ Contra. Dio⁹. de di. no. dicit. ꝙ angelus dei imago ē. manifeſtatio occulti luminis ⁊c. ¶ Item anima eo eſt imago dei quo capax dei ⁊ particeps eē pōt Sed hoc ꝯpetit angelo ſicut anime. ergo ñ ſolū homini ꝯuenit eſſe imaginē. ¶ Itē iſta eſt nobiliſſima omniū ꝯditionū naturalium videlꝫ eſſe imaginē. ergo nobiliſſima oīum creaturaꝝ huiuſmodi ꝓprietatis non debuit eſſe expers. ſi ergo creatura angelica ē huiuſmodi pꝫ ⁊c. ¶ Itē imago ineſt anime ſcḋm ſuperiorē parte ſicut in primo libro oſtēſuꝫ eſt. ſed in illa parte homo ⁊ angelus habent ꝯuenientiā. ergo uidetur ſimiliter ꝙ i dignitate imagis ꝯueniūt. ergo eſſe imaginē non eſt propriū ſolius hominis. ¶ R̷. dō ꝙ ꝓpriū dr̄ duplr̄. Eſt eni ꝓpriū ſimplr̄. ⁊ ꝓpriū alicui. propriū ſimplr̄ eſt qḋ ꝯuenit omni et ſoli. ꝓpriū alicui eſt qḋ ꝯuenit omni ꝯtento ſub illa ſpecie. ita ꝙ quibuſdā alijs ꝯuenit. quibuſdā uero minime. ſicut eſſe bipedē ꝓprie ꝯuenit homini reſpectu quadrupedū. ñ reſpectu uolatiliū. Dicēdū eſt ergo ꝙ ſicut eſſe rōnale uel intellectuale nō eſt ꝓpriū hoi ſimplr̄. q2 ꝯuenit in hoc cum angelo. ſꝫ etiā ꝓpriū reſpectu reꝝ corporaliū. ſic eſſe imaginem ꝓprie ꝯuenit homini reſpectu brutoꝝ. nō tñ reſpectu angeloꝝ. imo ꝯmuniter ꝯuenit hominib⁹ ⁊ angelis ſicut oñdunt rōes ad hoc inducte. ¶ Ad illud ergo quod primo obijcit in ꝯ̄riū ꝙ ſcriptura nō exprimit. dō ꝙ ſcriptura nō determinat ꝯditiōeꝫ angeli expreſſe. iō nō eſt miꝝ ſi nō determinat ei⁹ modū. nec dicit eā ad imaginē eſſe factam. Si autem queras quare nō determinat. hoc determinatū eſt ſ̄ ói. xiij. ¶ Ad illud Aug. dō ꝙ Aug⁹. nō excludit creaturas ſpūales ſꝫ creaturas corpales ⁊ materiales qñ dic̄ ꝙ nulli alij creature dedit. Iteꝫ hoc dicit ꝓpter aliq̄s ꝓprietatē repn̄tatōis quā de⁹ dedit hoi. nō alij creature ſpūali uel corporali. nō ꝓpt̄ rōem imagis principalē q̄ ꝯſequitur omneꝫ naturā rōalē. ¶ Ad illud qḋ obr̄ ꝙ ē ſilitudo expreſſiſſima. dō ꝙ ſuplatiuū duplr̄ pōt exponi. vno mō p̄ ſuū poſitiuū cū ualde aduerbio. ut albiſſimū. i. ualde albū. et ſic intelligitur cū dr̄ ad imaginē. et nō opꝫ ipm angelū ſupponi. Aliqñ ſuplatiuū intellr̄ reſpectiue. et tūc dicit exceſſuꝫ reſpectu oīum ad q̄ ꝯparatur. et hoc mō ñ pōt ꝯuenire plib⁹. et ſic non accipitur in ꝓpoſito. ¶ Ad illud qḋ obi: ꝙ eo ipo ꝙ eſt imago eſt finis. dōm ꝙ iſta nō eſt tota rō. imo q2 cū ſit ⁊ imago in anima ex parte corporis cū oībus corporalibus hꝫ quandā ꝯuenientiā. et iō ſolus hō dr̄ omnis creatura. ⁊ oia ꝓpter ipm quodāmō fieri et ad ipm etiā referri. ¶ Ad illud qḋ obr̄ de unione dō ꝙ etſi rō imaginis ſit diſpoſitio ad unionē. nō tñ eſt diſpoſitio ſufficiens de ſe niſi ꝯpetat hoc pſonali ꝓprietati ⁊ culpabili infirmitati. et hoc eſt repire in hoie ⁊ nō in angelo. ſicut infra meli⁹ patebit i tertio. Ad pn̄s aūt ſufficiat ꝙ quicquid ſit de unibilitate imago tñ v̄lr̄ ꝯſequitur creaturā rōalē. ita ꝙ omnis creatura rōnalis eſt imago dei ueraciter ⁊ naturalr̄. et rō huius ē exp̄ſſio ſilitudinis quātū ad ꝯuenientiā ordinis q̄ ſ̄ in principio q̄ōnis explanata fuit.

Conſequenter q̄ritur de imagine ſcḋm ꝯſideratōeꝫ relatam. Et circa hoc q̄runtur tria. ¶ Primo q̄rit̄ utrū rō imaginis principali⁹ inueniatur i angelo q̄3 in aīa. ¶ Secūdo queritur utrū pricipali⁹ in uiro q̄3 in femina. ¶ Tertio utrū principali⁹ repiatur in cognitiua q̄3 i affectiua.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄rit̄ utꝝ rō imagis pricipali⁹ reperiatur in angelo q̄3 i aīa. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. ſuper illud Eze. xxviij. Tu ſignaculū ſimilitudis. Greg. Quanto ſubtilior eſt natura tanto i ea imago diuinitatis ſīlius īſinuatur īpreſſa. ¶ Item artifex ſapiens i nobiliori tabula nobiliorē deſcribit picturam. ſi ergo imago i creatura eſt quedā pictura quaſi tabule īpreſſa ſicut dic̄ magr̄ i lr̄a. ergo perfectiori ⁊ nobiliori mō imago diuītatis īſcribi debet i angelo q̄3 i aīa. ¶ Item ex eo dr̄ creatura rōnalis imago dei quo capax dei ē. ſꝫ angelicus ſpūs capacior eſt q̄3 humanus cū ſit v̄tuoſior ⁊ expeditior. ergo imago diuitatis eſt i eo eminenti⁹ īpreſſa. ¶ Item imago ꝯſiſtit i memoria. itelligentia ⁊ uolūtate. Sed memoria pefcōri modo habet actum ſuuꝫ i angelo q̄3 i hoie. ſilr̄ itelligentia ⁊ uolūtas. Memoria eni eius teneꝫ ſine obliuiōe ⁊ itelligentia itelligit ſine iq̄ſitōe. et uolūtas diligit ſine retardatōe. quoꝝ oppoſita ſunt

d

iaīa. ergo ꝛc̄. ¶ Contra. Expſſiꝰ repſentat ſūmā trinitatē qđ repn̄tat nō ſolū quātū ad unitatē ſubſtātie ſed etiā quātū ad diſtictōez pſonaꝝ. ſed homo expſſius repn̄tat diſtictionē perſonaꝝ. qꝛ i hoīe ē perſonalis diſcretio per originē. i angelis aūt non. ergo expreſſius repn̄tat trinitatē homo q̄ȝ angelus Sȝ i quo eſt expreſſior repn̄tatio. eſt expſſior imago. ergo ꝛc̄. ¶ Itē euidentiꝰ imitatur alteꝝ quod imitatur quantū ad ſubſtantiā ꝛ modū exn̄di q̄ȝ qđ imitatur ſolū q̄ſtū ad alteꝝ. ſȝ aīa repn̄tat trinitatē ſūmā ꝛ put eſt i ſe ipſa. ꝛ put eſt i rebus. ut ſit i qualȝ parte corporis ſic tota ſicut ſūma eēntia eſt i creatura. ergo expreſſius imitatur deū q̄ȝ angelus. ſed quod expreſſius imitatur excellētiꝰ ſua imagine iſignitur. ergo ꝛc̄. ¶ Iteȝ expreſſius repn̄tat deū quod repn̄tat ipm nō ſolū i ſe ſed ſm qꝫ eſt pricipiū alioꝝ. q̄ȝ qđ aliquo modo tm̄. ſed homo repn̄tat deū nō ſolū ut ens eſt i ſe. ſed ēt ut eſt pricipiū alioꝝ. qꝛ ſicut ex uno deo oīa. ita ex uno hoīe omnes hoīes. ſicut uult glo. ij. Cor. xj. ergo ſi quod expreſſius repn̄tat rōnē imagis participat eminentiꝰ. patet ꝛc̄. ¶ Itē plenius repn̄tat aliq̄d quod repn̄tat ipm per maioreȝ acceſſum ad ſuā totalitatē. ſed hō repn̄tat deū iquantū eſt exemplar ꝛ ſpūaliū ꝛ corporaliū. angelus aūt altero tm̄ mō. ergo i hoīe excellentiori modo reperitur imago. ¶ Itē quanto exēplū initītur exemplari. tanto magis ꝯformatur ei. et quanto magis natū eſt uniri tanto magis eſt natū ꝯformari. ſȝ natura humana unitur dīne i unitate perſone. quod q̄dem non fac̄ angelica. ergo expſſior eſt i ea imago q̄ȝ ſit i angelo. ¶ Item per ꝯſideratōem philoſophi. Si optimum i uno genere eſt melius alio optio. i alio genere ꝛ eſt ſimplr̄ hoc illo melius. ſed xp̄s qui eſt optimus inter hoīes excellentiori modo iſignitus eſt imagīe dei q̄ȝ optimus angelus. ergo imago dei i hoīe q̄ȝ i angelo reperitur excellentiꝰ. ¶ R̸. Ad predcōꝝ intelligentiā eſt notandū qꝫ q̄dam dicere uoluerūt qꝫ creaturam magis eſſe ad imaginem dei poteſt dici duplr̄. vel extenſiue. uel intenſiue. ſi extenſiue ſic dixerūt qꝫ homo magis repn̄tat deum q̄ȝ angelus. qꝛ in pluribus. rōne corporis ſibi uniti. utpote in ſpūalibus ꝛ corporalibus. ꝛ i mō exn̄di in rebꝰ. ꝛ ꝑ etiā modū pducēdi res. Et ſic dicūt pcedere rōnes ad primā ptē. nam quod obr̄ de xp̄o nō ualet. illud enim eſt ſingulare priuilegiū. nec eſt nature ſȝ potius grē. Si aūt dicatur una creatura magis eſſe ad imaginē q̄ȝ alia intenſiue qꝛ expreſſius repn̄tat. ſic dicunt angelū magis eē ad imaginē dei q̄ȝ ſit homo. ſicut oñdunt auctoritates ꝛ rōes ad oppoſitū. ꝛ hoc inſinuat Greg. cū dicit. quanto ſubtilior eſt natura tanto in eo imago trinitatis ſimilius inſinuatur impſſa. Et rōes etiā ꝯſequentes oſtendūt qꝫ ſicut excellentior eſt natura angelica ſic excellētiores hȝ potentias ꝛ maiorē hȝ capacitatē ꝛ digniori modo eſt imagīe dei inſignita. Et ſm hanc uiā plana ē rn̄ſio ad q̄ſtionē pppoſitā ꝛ ad obiecta. Sȝ lȝ iſte modus dicēdi pbabilis uideatur. nō modicā tn̄ hȝ calumniā rōe utriuſq̄ȝ partis diſtictionis. qꝫ eni dicatur imago magis eē in hoīe extenſiue q̄ȝ in angelis. hoc vbū Aug. non ꝯſonat qui rōem imagis dicit eſſe in anima preciſe ſm partem ſupremā. ſicut patet in xiiij. ꝛ. xv. de tri. Similr̄ qꝫ dicatur vlr expreſſior eſſe imago dei in angelo q̄ȝ in aīa pꝑter maiorem dignitatē nature. hoc non uidetur conſonare glo. que dicit ſuper illud .ij. ad He. Ei qui modicum minoratus eſt ab angelis. ibi dicit glo. qꝫ natura mētis humane qualem xp̄s aſſumpſit ſolus deus maior eſt. Et Aug. hoc innuit in pluribus locis. et pie creditur ꝛ ꝯmuniter ſentitur qꝫ vgo Maria magis inter oēs angelos accedit ad deū. ¶ Propterea ē alius modus dicēdi. qꝫ cum expreſſio imaginis ꝯſiſtit in ꝯueniētia ordinis ꝛ proportionis. intenſio dignitatis imaginis ꝯſiſtit ſm intenſionem ꝯuenientie quantum ad proportionem uel ordinem.

Attendendū autem qꝫ ꝯuenientia creature rationalis ad deum ſm ordinem quedaȝ eſt de eſſe imaginis. et quedam de bene eſſe. De eſſe imaginis eſt qꝫ creatura imediate ordinetur ad deum. De bene eſſe uero eſt qꝫ creatura que eſt imago preponatur alijs que tenent rōnem ueſtigij. ꝛ qꝫ alia ordinentur in ipſam tanq̄ȝ in finem. et ſic triplex ē ordo in creatura rationali ſm quem conformatur deo. ¶ Primꝰ qꝫ imediate nata eſt deo coniungi. et hic eſt eſſentialis imagini. et in

hoc angelus ⁊ anima equiparãtur. quia utri
uſq; mens imediate ab ipſa prima ueritate
formatur. ¶ Secundus eſt quo preponitur
creatura que eſt imago alijs creaturis. et in
hoc angeli precellunt. quia non ſolū beſtijs
ſed etiã hominibus rectores ſunt deputati.
ſm illud Eccle. xvij. In unãquãq; gentem
prepoſuit rectores. Glo. i. angelos. Et iſte
eſt ordo quo creatura irrõnalis regitur a do
mediante rõnali. ¶ Tertius eſt ordo quo
creature irrõnales ad rõnalē ordinãtur tãq;
in finez propter quē ſunt facte. et mediante
illo in ultimū finē principalē. Et ſm hunc or
dinē magis conuenit homo cum deo q̄ʒ an-
gelus. Magis enim facta ſunt ⁊ corporalia
⁊ ſenſibilia propter homines q̄ʒ propter an
gelos. Et ſic patet ꝙ ratio imaginis prout
attenditur in ↄuenientia ordinis quantū ad
id quod eſt de eſſe in homine ⁊ angelo repe
ritur equaliter. quia uterq; ordinatur in deū
mediate. Quantū uero ad illud quod eſt de
bene eſſe. ſ. quantū ad ordinē reſpectu crea
turaꝫ ſe habet ꝑ modū excedētis ⁊ exceſſi
Angelus enim magis conuenit quantuꝫ ad
ordinē ſub rõne regiminis. homo uero ma-
gis quantū ad ordinē qui attenditur in rõne
finis. Cõſimili modo reperimus ⁊ equalita-
tem ⁊ mutuū exceſſū in expreſſione imagis
que attenditur ſm ↄuenientiã ꝓportionis.
quia quedã eſt ↄuenientia habitudinis que ē
de eſſe imaginis. quedã de bene eſſe. illa ē
de eſſe que ↄſiſtit in ↄparatione ad intrinſe
ca ſicut ad potentias. ⁊ in hac homo ⁊ ange
lus adequantur. et ita bene eſt diſtictio ⁊ ori
go ⁊ equalitas ⁊ cõſubãlitas in potētijs aīe
in memoria. ſ. intelligentia ⁊ uolūtate. ſicut
in potentijs angeli. Illa v̄o ↄueniētia habitu
dinis eſt de bene eſſe que attenditur in ↄpa
ratione creature rõalis ad aliqḋ extrinſecū.
utpote ad corpus quod eſt ipſa inferi⁹. hoc
autem dupliciter poteſt eſſe expreſſior. uel
priuatiue. uel poſitiue. ſi poſitiue ſic anima
eſt imago expreſſior que in hoc qḋ coniun-
gitur corpori ita ꝙ per illud eſt principium
aliorum. et per illud totum inhabitat. magis
repreſentat deum qui eſt principium omniū
⁊ qui unus eſt in omnibus. Si autem priua-
tiue. ſic angelus magis repreſentat deū. q̄a
deus eſt ſpūs purus omnino impermixtus

⁊ independens a creaturis omnibus. et hoc
repreſentat angelicus ſpūs dum eſt a corpe
ſm actum ⁊ aptitudinē ſeparatus. et ꝓ tãto
dicitur eē ſubtilior. et in eo a Greg. imago
diuinitatis eſſe expreſſior. Et ſic patet ꝙ
quãtū ad ↄuenientiã ꝓportionis que eſt de
eſſentia imaginis inter hominē et angelum
poteſt eſſe equalitas. quantū uero ad illam
que eſt de bene eſſe ſe habent ſicut excellē-
tia ⁊ exceſſa. ¶ Ex ꝑdictis ergo patet re
ſponſio ad queſtionē ꝓpoſitam. cum enim
queritur utrum principalius uel expreſſius
ſit imago dei in angelo q̄ʒ in anima. rñden
dum eſt ꝙ quantum ad aliquid eſt eque pri
cipaliter. quantum ad aliquid magis prin-
cipaliter. quantū ad aliquid minus. ſicut ex-
planatū eſt. Et in hoc patet rñſio ad rõnes
ad utrãq; partē que procedunt ſm diuerſas
uias ſm quas ueritatem poſſunt ↄcludere.
quia non habent oppoſitionē. ¶ Illud tamē
quod obr̄ de maiori capacitate dici poteſt
ꝙ non cogit. angelus enim capacitatē habꝫ
gratie in ↄparatione ad ſurſum in qua ↄpa
ratione non excedit naturam mentis huma
ne. ꝙ autem natura angelica dicatur exce-
dere humanam. hoc eſt in cõparatione ad
corpus ad quod non habet inclinationē ſm
ꝙ anima. et ideo maioritas dignitatis in na
tura angelica reſpectu anime non facit ad
excellentiã imaginis ſiue illius capacitatis
que eſt in natura humane mentis ſm ꝙ ani
ma eſt capax dei. ¶ Similiter nec illud qḋ
ſequitur cogit. quia maior uiuacitas memo
rie uel intelligentie potius facit ad intenſio-
nē ſimilitudinis q̄ʒ ad maiorez imaginis ex
preſſionē. ſimilitudo enim conſiſtit in pro
prietatibus naturalibus. imago uero in ori-
gine ⁊ habitudine. et quãuis potentie in an
gelis ſint uiuaciores q̄ʒ in animab⁹. et ideo
ſimiliores deo. eundem tamen habent ordi-
nem ⁊ habitudinē ſicut oſtenſum eſt ſupra.
Unde magis ꝓprie conceditur ꝙ angelus ſit
deo ſimilior q̄ʒ homo. q̄ʒ poſſit concedi ꝙ
angelus ſit magis imago. et hoc uult dicere
auctoritas Gregorij. ¶ Rationes uero ad
oppoſitum procedunt ⁊ concludunt maio-
rem expreſſionem quantum ad illud quod
ē accñtale imagini excepta illa q̄ fundat ſup
unionē ad quā oõꝫ. ꝙ ñ cogit ꝓ eo ꝙ ſubã

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̃ minus capax eſt gr̃e per naturã põt effici magis capax per aliquã grãm gratis datã ꝫ que diſponit ⁊ ampliat capacitatem nature ad ſuſceptionem gratie gratum facientis. vnde eſto ꝙ natura angelica magis eẽt capax gr̃e humana natura ſcḋm naturalẽ potẽtiã ſicut uidetur rõabilr̃ eẽ ponẽdũ ut natura angelica ſit excellẽtior. ⁊ excellẽtiori nature debeatur excellẽtior potẽtia ⁊ capacitas. nihilominꝰ tñ p aliqḋ donũ diuinitꝰ ſibi gratis datũ põt eleuari, capacitas aĩe uſqꝫ ad capacitatẽ angeli ⁊ quodãmõ ampliorẽ. nã donuꝫ gr̃e gratis date diſponit ad gr̃aꝫ gratũ facientẽ. et ſic poſſibile ẽ fuiſſe in xp̃o ⁊ beata uirgine. Et ſic patẽt obiecta ad utrãqꝫ ptẽ.

SEcũdo q̃ritꝰ utrũ pricipalꝰ ſit imago in maſculo q̃ꝫ in femina. Et ꝙ ſic uidetur. i. Cor. xj. Uir ẽ imago ⁊ gl̃ia dei. Hoc aũt ut dixit apl̃s ſepat uirũ a muliere. ergo aut mulier non ẽ imago. aut ſi eſt imago nõ ẽ ita exp̃ſſa ſicut uir. Itẽ glo. ibidẽ. Ad imaginẽ dei factꝰ eſt uir ñ mulier. ſꝫ hoc nõ ẽ dictũ ꝙ mulier nullo mõ ſit ad imaginẽ fcã. ergo dictũ ẽ qꝛ minꝰ eſt ad imaginẽ q̃ꝫ uir. Itẽ qꝛ homo eſt ad imaginẽ unibilis eſt nature diuine. ſꝫ magis fuit unibilis i ſexu maſculino q̃ꝫ feminino. ergo magis eſt imago uir q̃ꝫ mulier. Itẽ qꝛ hõ eſt imago dei oĩbus eſt p̃latus ſiue p̃poſitꝰ ſcḋm ꝙ inuitur i textu Gen. i. Faciamꝰ hoĩeꝫ ad imaginẽ ⁊c̃. et ſubditur. et p̃ſit piſcibꝰ ⁊c̃. ergo ſi p̃ſidere nõ ꝯuenit hoĩ in ſexu femineo ſꝫ in maſculino uidetur ꝙ imago excellentiori mõ ſit in maſculino ſexu q̃ꝫ in feminino. Contra. Gen. i. Creauit deꝰ hoĩeꝫ ad imã. ⁊ ſimili. ſ. maſculũ ⁊ feminã creauit illos. ſi ergo mulier creata eſt ad imaginẽ dĩ ⁊ ad equalitatẽ uiri ſicut inuit formatio eius de latere. et rõ etiã quare formata eẽ dr̃. faciamꝰ adiutoriũ ſimilẽ ſibi. uidetur ergo ꝙ i uiro ⁊ in muliere equalr̃ repiatur rõ imagis. Itẽ imago attẽditur in hoĩe q̃ꝫtũ ad ſup̃mũ aĩe. et in ſup̃mo aĩe nõ eſt diſtinctio aliq̃ ſcḋm ſexũ. ergo ſiue homo ſit mulier ſiue uir equalr̃ eſt imago. Itẽ ſexꝰ nõ uariat ſpẽꝫ. ergo uir ⁊ mulier ſunt eiuſdẽ ſpẽi. ſꝫ imago ꝯſeq̃tur hoĩeꝫ quãtũ ad formã ſpẽi. nõ q̃ꝫtũ ad formã indiuidui. ergo equalr̃ eſt in uiro ⁊ muliere. Itẽ imago creatõis ordinatur ad imaginẽ recreatõis ſiue gratificatõis. ſed imago recreatõis que ꝯſiſtit in gr̃a ⁊ v̓tutibus ita excellẽter põt eẽ i muliere ſicĩ uiro. ergo pari rõe ⁊ imago creatõis in qua ꝯditꝰ eſt homo. R/. Ad predcõꝝ intelligentiaꝫ eſt notandũ ꝙ ſicut ex p̃cedẽtibꝰ pꝫ. imago quãtũ ad ſuũ eſſe principalr̃ ꝯſiſtit in aĩa ⁊ eiꝰ potentijs. ⁊ his potiſſime ꝑut hñt ad deũ ꝯuerti. et quãtũ ad hoc nõ eſt diſtinctio maſculi ⁊ femine. ſerui ⁊ liberi. iõ imago quãtũ ad id quod eſt de ꝯplemẽto eius ⁊ de eiꝰ eſſe nõ magis repitur in uiro q̃ꝫ in muliere. q̃ꝫtũ aũt ad bñ eſſe ſiue ad clariorẽ expreſſioneꝫ ꝯſiſtit magis in aĩa ſcḋm ꝙ ad corpus hꝫ ordinẽ ⁊ habitudinẽ. Et qm̃ ex parte corporis ẽ ſexuũ diſtinctio. ⁊ ſcḋm ſexuũ diſtinctionẽ maior eſt repñtatio ſiue quãtũ ad rõeꝫ p̃ſidẽdi ſiue quantũ ad rõeꝫ principandi. qꝛ uir ẽ caput mulieris ⁊ uir pricipiũ mulieris. ⁊ nõ uir propter mulierẽ ſꝫ mulier ꝑpter uirũ. quãtuꝫ ad hũc utiqꝫ modũ excellẽtiori mõ reperitur imago in ſexu maſculino q̃ꝫ feminino ñ rõe eius qḋ eſt de eſſe ipiꝰ imaginis. ſꝫ rõe ipiꝰ quod adiacet. Et ſcḋm hoc ſatis plane põt ad obiecta rñderi. Rõẽs aũt oñdẽtes ꝙ nõ magis eſt imago uir q̃ꝫ mulier ꝓcedunt de imagine quãtũ ad ſuũ ꝓrimũ eẽ ſicut intuẽti pꝫ. Rõnes v̓o ad oppoſitũ ꝓcedunt de imagine quãtũ ad accñtalẽ ꝓprietatem. ſiue per relationẽ ad corpus. Ad illud autem quod dicit apoſtolus ⁊ glo. ꝙ uir eſt imago ⁊ gl̃ia dei. dicendũ ꝙ uir accipitur methaphorice pro ſuperiori parte rõnis ⁊ mulier pro inferiori. ſicut exponit Aug. xiij. de tri. Et ſi tu obijcias ꝙ apoſtolus loquitur ibi de uiro ⁊ muliere ad lr̃am. dicẽdũ ꝙ loquitur de eis nõ ſcḋm ſe. ſed ſcḋm ſignificatõeꝫ. uir enim quia fortis eſt. ⁊ preſidet mulieri ſuperioreꝫ portionẽ rõis ſignificat. mulier uero inferiorem. vnde etiam eſt in matrimonio ꝙ uir ſignificat deũ ⁊ mulier ſignificat eccleſiã ſiue animã. hoc autem eſt rõne uirilitatis ex pte una. ⁊ infirmitatis ⁊ fragilitatis ex altera. q̃ non reſpiciunt imaginem ſcḋm ſe. ſed rõne corporis ãnexi. et ita non eſſentialiter ſed accidentaliter.

TErtio queritur utrum imago principalius ſit in cognitiua q̃ꝫ in motiua ſiue affectiua. et ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

principalius ſit in cognitiua uidetur ꝑ illud
qḋ dicit Aug. imago eſt in potẽtia cogitãdi
et ſimilitudo in potẽtia diligẽdi. ſʒ hoc nõ ē
dcm̄ ꝙ oio ſit i potentia cogitãdi. ergo di-
ctũ ē ꝙ pricipaliꝰ ē ibi. ¶ Itẽ imago primo
⁊ pricipalr̄ ↄuenit ipo v̄bo etno. ergo ei pri
cipalr̄ magis ↄuenit qḋ illi uerbo etno rn̄dʒ
hoc aũt ē ipa itelligentia q̄ eſt i ipa potentia
cognitiua. ergo ⁊c̄. ¶ Item imago ↄſiſtit in
memoria itelligẽtia ⁊ uolũtate. ſʒ due iſtaꝝ
potẽtiaꝝ. ſ. memoria ⁊ itelligentia tenent ſe
ex pte cognitiue. ergo ⁊ imago plus ſe te-
net ex pte cognitiue q̄ȝ affciue. ſʒ afficiue eſt
unire. ⁊ cognitiẽ diſtiguere. ergo imago pri
cipaliꝰ reſidet penes cognitiuã q̄ȝ penes affe
ctiuã. ¶ Contra. Imago reformatõis rn̄dʒ
imagini creatõis. ſʒ imago reformatõis que
q̇dẽ eſt grã pricipaliꝰ ē i affciua q̄ȝ i cogniti-
ua. ergo ⁊ imago creatõis. ¶ Iteʒ i eo prici
palr̄ ↄſiſtit res i quo ↄſiſtit eius ↄplemẽtuʒ.
ſʒ imago ↄpletur i uolũtate. ⁊ uolũtas ſe te
net ex pte affciue. ergo ⁊c̄. ¶ Itẽ imago eſt
nobiliſſimũ i aia. ergo ↄſiſtit penes id qḋ ē
i aia nobiliſſimũ. ſʒ libeꝝ arbitriũ ſiue uolun
tas ē nobiliſſimũ, qḋ ſit i aia. ergo pricipalr̄
ↄſiſtit imago penes ar. libertatẽ ſiue uolun-
tatẽ. hoc aũt pricipalr̄ reſpicit affciuã. ergo
⁊c̄. ¶ Itẽ ſimilitudo i plus eſt q̄ȝ ſit imago.
nõ. n. quelʒ ſıl̄itudo eſt imago ſed ſıl̄itudo
exp̄ſſa i quadã ↄfiguratõe ⁊ imitatõe. ergo
ubicũqȝ eſt imago eſt ⁊ ſimilitudo. ergo ubi
pricipalr̄ eſt imago pricipalr̄ eſt ⁊ ſimilitudo
Sed ſimilitudo nõ ē pricipalr̄ penes cogniti
onẽ ſʒ penes affcõeʒ cũ ſimilitudo ſit in gra
tuitis que maxime reſpiciũt potẽtiã affecti
uã. ergo pari rõe imago. ¶ Iuxͣ hoc q̄ritur
que ſit dn̄a inter imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ. cũ
.n. in plus ſit ſimilitudo q̄ȝ imago ſicut oſtẽ
dit Aug. in li. lxxxiij. q. et ſupius nõ debeat
ↄnumerari ſuo iferiori. v̄r ꝙ male dr̄ homo
fcũs ad ima. ⁊ ſimili. ¶ Itẽ cũ due ſint potẽ
tie ex parte affcõis. ſ. iraſcibilis ⁊ ↄcupiſcibi
lis. ſicut due ex parte cognitõis. ſ. memo-
ria ⁊ intelligentia qḋ eſt quare in rõne ima-
ginis potius accipiuntur due potẽtie ex pte
cognitiue ⁊ una ex parte affectiue. uidetur
enim ꝙ potius deberet eſſe econuerſo cum
tres v̄tutes theologice que reformant ima-
ginem anime ſic in ea ponantur ut due ſint

ex parte affciue. ſ. ſpes ⁊ caritas quarũ una
eſt in iraſcibili ⁊ altera in ↄcupiſcibili. ⁊ una
ex parte cognitiue. ſ. fides que ↄmuniter po
nitur in rõnali. ¶ R. dd̄ ꝙ de prima nomis
impoſitõe differt imago ⁊ ſimilitudo. ima-
go enim nominat ↄformitatẽ i q̄ȝtitate. ſimi
litudo uero ↄueniẽtiã in qualitate. Imago
enim nominat quãdã ↄfiguratõeʒ. ⁊ ita im-
portat figurã que eſt quantitas in qualitate
uel qualitas in quãtitate. Similitudo enim
dicitur rerum differentiũ eadẽ qualitas. Ex
hac autem primaria differẽtia triplex ↄſue-
uit aſſignari modus diſtiguẽdi inter imagi-
nem ⁊ ſimilitudinẽ. cum dicitur. faciamꝰ ho
minẽ ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ. ¶ Primus
eſt quem dicit Hugo. ꝙ ſimilitudo reſpicit
naturã. ⁊ imago reſpicit figurã. q2 ſimilitu-
do dicit ↄuenientiã i qualitate naturali. Ima
go uero ↄuenientiã in diſtinctõe figurali ad
modũ cuiuſdã trianguli in quo ſunt tres ter
mini ⁊ tres linee. quia tres ſunt potẽtie q̄rũ
quelibet habitudinẽ habet ad quãlibet. et ſi
militer tres perſone. et potentia uel pſona
tenet rõneʒ termini. habitudo uero uel ema
natio tenet rõnem linee. ¶ Secũdus modꝰ
diſtinguendi eſt ꝙ imago eſt in naturalibus
et ſimilitudo in gratuitis. qui ſimiliter habʒ
ortũ ex illa prima differẽtia. Quia eni ima
go dicit ↄfiguratõeʒ et illa attenditur ex pte
naturaliũ potẽtiaꝝ anime. ſ. memorie intelli
gentie ⁊ uolũtatis. hinc eſt ꝙ imago eſt i na
turalibus. Quia uero ſimilitudo dicit ↄueni
entiã que ortũ hʒ a qualitate ⁊ qualitas in q̄
aia ſıl̄atur deo hec ē grã. iō ſimilitudo dr̄ in
gratuitis eẽ. ¶ Tertius modus diſtiguendi
ē ꝙ imago eſt in potentia cognoſcẽdi. ⁊ ſi-
militudo i potentia diligendi. et iſte modus
hʒ ſimilr̄ ortũ ex dn̄a prima. quia eniʒ ima
go ↄſiſtit in ↄuenientia ſm̄ ↄfiguratõem. et
ↄfiguratio attenditur in origine. habitudine.
⁊ potentiaꝝ diſtinctõe. et hec origo ⁊ habi-
tudo principalr̄ reſidet ex parte cognitiue.
ideo imago principaliꝰ ponitur in cognitiua
Similitudo v̄o dic̄ ↄueniẽtiã in qualitate. et
quia qualitas in qua principalr̄ aſſimilatur
anima deo ē i uolũtate ſiue in affcõe. hinc ē
ꝙ ſıl̄itudo poniť pricipalr̄ i potẽtia affciua.
et inde eſt ꝙ in imagine creationis due ſunt
potentie ex parte cognitiue. ſ. memoria et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

intelligentia. et una ex pte affcīue. ſ. uolūtas
Ecōtra vō in imagine recreatōis q̄ quidez
ↄſiſtit in grā due uirtutes ſunt ex pte affe-
ctiue. ſ. ſpes ⁊ caritas. ⁊ una ex pte cogniti
ue. ſ. fides. Imago. n. principalr̄ reſpicit ori
ginē ⁊ habitudinē. habitudo aūt ⁊ origo at-
tenditur int̄ memoriā ⁊ intelligētiā p modū
parētis ⁊ plis. et inter hec duo ⁊ uolūtatē ꝑ
modū deriuatōis ſiue pceſſionis. inter iraſci
bilē vō ⁊ ↄcupiſcibilē nec eſt talis ordo nec
origo. cū motus iraſcibilis poſſit eē ſine cō
cupiſcibili ⁊ ecōuerſo. mot⁹ aūt uolūtatis nō
pōt eſſe ſine motu intelligētie p̄uio. nec act⁹
ſitr intelligētie ſine actu memorie. in his di
co q̄ ſunt de rōe imaginis. iō in aſſignatiōe
imaginis duo ſumūtur mēbra ex pte cogni
tiue. ⁊ unū ex parte affectiue. hoc. n. exigit
ordo ⁊ origo ⁊ diſtictio. Et ppterea imago
principalius eſt in cognitiua q̄ȝ in affectiua.
Similitudo uero principali⁹ ↄſiſtit in uniōe
aīe ad deū que quidē eſt p grāz. et qm̄ unio
⁊ grā principalr̄ reſpiciūt affectiuā. hinc ē ꝙ
in imagine recreatiōis q̄ quidē ē i gratuitis
due ſunt v̄tutes q̄ reſpiciūt affectiuā. ſ. ſpes
⁊ caritas penes duas uires. ſ. iraſcibilē ⁊ cō
cupiſcibilē. una uero q̄ reſpicit cognitiuā. ſ.
fides q̄ reſpicit rōalē. q̄ȝuis ⁊ ſpes reformās
iraſcibilē p ↄñs reformet memoriā cū ↄue-
niāt in actu qui eſt tenere. ¶ Fm hoc ergo pla
nū eſt rn̄dere ad q̄ſtionē ⁊ ad obiecta. ↄcedē
dū. n. ē de plano ꝙ imago principalr̄ reſpic̄
cognitiuā. ↄcedēde ſunt etiā rōes q̄ hoc p-
bant. ¶ Ad illud vō qd̄ obr̄ de imagine re
formatōis dō ꝙ nō ualȝ. q̄ꝛ imago reforma
tiōis poti⁹ ē ſimilitudo q̄dā q̄ȝ ſit imago. ſi
. n. pprie eēt imago capax dei ⁊ eēt imorta
lis. nūc aūt nō ē ſic. ⁊ iō q̄ꝛ imago recreatōis
poti⁹ ē ſilitudo q̄ȝ imago. magis principalr̄
reſpicit potētiā affectiuā q̄ȝ cognitiuā. q̄ȝuis
informet tā cognitiuā q̄ȝ affectiuā. ¶ Ad il-
lud qd̄ obr̄ ꝙ ↄplemētū imaginis ē in uolū-
tate. dō ꝙ etſi uolūtas ultima ſit in imagie
nō tn̄ ſe hȝ p modū ↄplemēti in rōe imagis
Imago. n. dicit ordinē ⁊ originē in potētijs.
ſicut ē i pſonis. ⁊ queādmod̄ tertia pſona n̄
ponitur aliaꝝ ↄpletiua nec alias ↄplere. ſed
poti⁹ ab eis recipe. ſic uolūtas put ē ps ori-
ginis poti⁹ ↄſideratur in rōe egredietis q̄ȝ in
rōe ↄpletiē. et q̄ꝛ prima rō originis ē p mod̄ .

nature q̄ q̄dē ↄſiſtit in ortu itelligētie ex me
moria. hic ē ꝙ imago pricipali⁹ reſpic̄ cogni
tiuā q̄ȝ affciuā. ¶ Ad illō qd̄ obr̄ ꝙ imago
ↄſiſtit penes nobiliſſimū i aīa. dō ꝙ nobiliſ-
ſimū i aīa duplr̄ pōt accipi. uel ꝑ diſtictōs po
tētiaꝝ. ſ. affciue ⁊ cognitiue. uel ꝑ ↄditōez ſta
tuū. ſ. ſupioris portōis ⁊ iferioris. Cū ergo
dr̄ ꝙ imago ↄſiſtit penes nobiliſſimū. hoc
intelligit̄ q̄ȝtū ad ſtatū i ſupiori pte. nō q̄ȝtū
ad potētias. q̄ꝛ imago ↄplectit̄ tā affciuā q̄ȝ
cognitiuā. cū utraq̄ȝ nāte ſint imediate ferri
i deū. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ ſilitudo ē i plus
q̄ȝ imago. dō ꝙ ſilitudo ſi accipiat̄ i ſua ge
neralitate i plus ē. ſi vō accipiat̄ pprie ſicut
accipitur i pposito. n̄ ē i plus. imo diſtinguit̄
ab imagine. ita ꝙ ⁊ſi utraq̄ȝ tā affectiuā q̄ȝ
cognitiuā reſpiciat imago. tn̄ principali⁹ re-
ſpicit cognitiuā. ⁊ ſilitudo affciuā. ⁊ rō iam
dcā ē. et p hoc pȝ rn̄ſio ad illa duo q̄ q̄rebāt̄

In pte iſta ſt̄ dubitatōes circa lrāz
⁊ primo q̄rit̄ de rōe quā reddit ma
giſter cū ait. In eo ꝙ dic̄ faciam⁹
una opatio triū pſonaꝝ oñdit̄. Cū. n. īdiuiſa
ſint opa trinitatis. ⁊ tres pſone ita opate ſit
ſit̄ oia alia. ſic fecerūt hoiez queādmod̄ i p-
ductōe hois dr̄ faciam⁹. ita deberet dici i p-
ductōe alioꝝ. ¶ Itē q̄re i pductōe hois utit̄
legiſlator v̄bo prime pſone. ſ. faciam⁹. in p
ductōe alioꝝ v̄bo tertie pſone. ſ. dixit ⁊ fec.
¶ Iux̄ hoc ēt ē qd̄ q̄re diſtiguit int̄ pductōz
hois ⁊ beſtiaꝝ. cū in eodē die pducta ſint ad
ornatū eiuſdē elemēti. ¶ R. dō ꝙ i pducti
one hois nō tm̄ erat manifeſtatio trinitatis
i ueſtigio ſȝ ēt ꝑ imaginē. iō trib⁹ pſonis plr̄
attribuit̄ pductio hominis. ut oñdat̄ ꝙ i hoie
trinitas repn̄tat̄ expſſe. i alijs vō inſinuatur
trinitas quoquo mō. ſȝ nō ita explicite. ⁊ q̄ꝛ
rō imagis nō ↄuenit niſi pſone q̄ pōt loqui
p ſe. iō i pductōe ei⁹ utitur v̄bo prime pſone
Et iteꝝ q̄ꝛ hec creatura p̄cellit alias i gradu
⁊ dignitate. iō pductōez hois diſtinguit a p
ductōe beſtiaꝝ. lȝ ppter ↄueniētiā in ornādo
terrā in op⁹ uni⁹ diei ↄueniat. Et ſic pȝ rn̄ſio
ad q̄ſita. ¶ Itē q̄rit̄ de hoc qd̄ dicit. Dei et
angeloꝝ nō ē una ⁊ eadem imago. ¶ Cōtra
hoc eſt. q̄ꝛ cū angelus ſit imago dei. qd̄ ↄfor
matur angelo p ↄñs ↄformatur dō. ergo qd̄
ē imago angeli ē dei. ¶ Itē unū op⁹ pōt eſſe
dei ⁊ angeli. ergo pari rōe vr̄ ꝙ eadē imago

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ R℞. dõ ꝙ qñ imago dicit ordinẽ ad illud q̃ ẽ imago tãq̃ in finẽ ⁊ ordinẽ imediatũ. cũ impoſſibile ſit deũ ⁊ angelũ eiuſdẽ rei eſſe finẽ imediatũ ⁊ ultimũ. impoſſibile eſt eãdẽ imaginẽ eſſe angeli ⁊ dei. q꞉ ṽo deus cooperatur angelo. ⁊ omne quod ẽ ab angelo ẽ a deo. iõ poſſibile ẽ unum opus ſimul eſſe ⁊ angeli ⁊ dei. Nec ualet illud qḋ obijcit. ꝙ ſi aliquis repñtat angelũ ꝑ ↄñs repñtat deũ. q̃uis. n. iferri ualeat ꝙ creatura q̃ repñtat angelũ repñtat deũ mediate. nõ tñ põt inferri ꝙ repñtat imediate. ¶ Item q̃ritur de hoc qḋ dicit. Fuerũt nõnulli q̃ ita diſtinxerũt. ꝙ in hoc loco imaginẽ intelligerẽt filiũ. Quos etiã ↄueniẽter rep̃hendit. uidetur. n. ꝙ ↄueniẽter dixerint. per illud cum dr̃ Ro. viij. Quos p̃deſtinauit ↄformes fieri imaginis filij ſui. ¶ Itẽ ꝙ ita oporteat intelligi uidetur. Aut. n. imago ſtat ibi ꝓ re creata. aut ꝓ re increata. Si ꝓ creata. ergo idem eſt dicere. faciam⁹ hoĩez ad imaginẽ. qḋ faciam⁹ hoĩez ad ſeipꝫ. Si ꝓ increata. ſꝫ illa nõ ẽ niſi fili⁹. ergo uidetur ꝙ expoſitio illa ſit recta. Propter hoc q̃ritur q̃ iſtaꝝ expoſitiõuꝫ q̃ magr̃ aſſignat in lr̃a ſit tenenda. ¶ R℞. dõ ꝙ duplex ẽ modus exponẽdi iſtã auctoritatẽ. faciam⁹ hoiem ⁊c̃. Un⁹ intelligẽdo de imagine increata. alter uero intelligẽdo de imagine creata. Prim⁹ modus triplicatur. Un⁹ eſt ut imago ⁊ ſimilitudo referãtur ad ideꝫ. ſ. ad eẽntiã in trib⁹ ꝑſonis. Secũdus modus eſt ut imago ⁊ ſimilitudo referatur ad idem. ſ. ad ꝑſonã filij. Terti⁹ modus exponẽdi ẽ ut imago referatur ad filiũ. ⁊ ſimilitudo ad ſpũm ſcm̃. ita hos oẽs modos ponit magr̃. quos tñ nõ approbat. ſꝫ ſuſtineri poſſint. Primũ. n. arguit de improprietate. q꞉a diuina eẽntia nõ eſt ꝓprie imago. Scḋm de falſitate. q꞉ fili⁹ nõ eſt imago nr̃a. et de hoc etiã qḋ dicit ꝙ homo non eſt imago ſed ad imaginẽ. Tertiũ arguit de incertitudine. q꞉ auctoritatẽ ex ſcriptura non habet. ¶ Ali⁹ modus exponendi eſt de imagine creata. ⁊ iſte triplex. Unus qui ſic exponit. ut imago precedat ſimilitudinem. et dicit ꝙ imago ẽ in naturalibus. et ſimilitudo in gratuitis. Secundus qui ſic exponit. ut ſimilitudo cõcomitetur imaginẽ. et iſte eſt ꝙ imago ſit ĩ potentia cognoſcendi. ſimilitudo in potẽtia diligendi. ¶ Tertius modus qui ſic exponit. ut imago ſequatur ſimilitudinẽ ꝑ reꝫ. ⁊ iſte dicit ꝙ ſimilitudo eſt in natura ⁊ imago in forma. Omnes hos modos approbat magiſter ⁊ ſuſtinet. ⁊ ſatis uidetur ꝓbabile ꝙ ſcriptura de imagine creata intelligat. q̃uuis ⁊ poſſit intelligi de increata. Nõ uez eſt. n. ꝙ homo p̃deſtinatus eſt ut ↄformetur imagini filij dei. nec ideo magr̃ illã poſitõez redarguit ꝙ hoc non ſit uez. ſed quia illa imago non poteſt ꝓprie dici noſtra. uel etiã quia nõ ſolũmõ filius eſt imago ſed etiã homo. cui⁹ ↄ̃riũ dicebatur in illo modo exponendi. ¶ Ad illud uero quod obr̃ ꝙ imago non põt ſtare ꝓ creata imagine. dõ ꝙ imo. quia imago accipitur ꝓ inabſtractõe. et ſic poteſt dici homo fieri ad imaginẽ. ſicut tabula dr̃ fieri ad imaginẽ quãdo imprimitur imago herculis. Hinc ẽ ꝙ homo nõ tm̃ ẽ imago. ſed etiã ad imaginẽ. quia non ſm̃ omne qḋ ẽ ẽ imago. imo differt ab imagine. filius uo ſm̃ omne qḋ ẽ ẽ imago p̃ris. et iõ ſoluꝫ eſt imago non ad imaginẽ. ¶ Itẽ queritur de hoc qḋ dicit. Nõ omnino equalis fiebat illa imago tãq̃ non ab illo nata ſꝫ ab eo creata. Qḋ. n. creatur non eſt per naturam ſꝫ per artem. ſed quod eſt per artem non uniuocatur cum eo quod per naturã. imo equiuocatur. Ergo equiuoce dicitur imago de filio dei et de homine. ¶ R℞. dõ eſt ꝙ imago de filio dei ⁊ homine nec dicitur equiuoce. nec dicitur uniuoce ſꝫ analogice ſm̃ prius ⁊ poſterius. ¶ Quod ergo obr̃ ꝙ illud quod creatur ẽ ab arte. dõ ꝙ quedã eſt ars cuius operatio ↄſequitur naturã. et opus iſtius artis ſic eſt artificiale ꝙ non eſt naturale. et ideo opus iſtius artis cum opere nature in eodẽ noĩe faciunt equiuocatõez. ſicut homo pictus et homo uerus. quedam eſt ars que eſt fundamentũ nature. et op⁹ iſti⁹ artis bñ ẽ naturale quia fabricat ipaꝫ naturã. et talis ẽ ars cui⁹ op⁹ ẽ creare. et iõ nõ oportebit eẽ equocatõẽ. Uel dõ ꝙ ñ ẽ equocatio qñ dr̃ hõ pict⁹ ⁊ hõ uer⁹. q꞉ hoc nomẽ hõ primo ⁊ principalr̃ imponitur homini ṽo. et iõ cũ dicitur de hoie picto alia eſt acceptio ⁊ alia ſignificatio. nõ ſic imago primo ⁊ principalr̃ imponitur dei filio. ſꝫ oĩ ei qḋ exp̃ſſe repreſentat alterum.

¶ Diſtinctio. xvij.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

HIc de originꝫ anime plura ſolent queri ꝛc. ¶ Supra egit magiſter de productione hominis in ↄparatione ad principiū extra. In hac v̄o parte agit de productione eiꝰ q̄ꝫtū ad principia ↄſtitutiua. ſ. q̄ꝫtum ad corpꝰ ⁊ aiaꝫ. ¶ Diuiditur aūt iſta psi duas ¶ In: prima determinat de productione viri. ¶ In ſcd̄a v̄o de ꝑductōe mulieris ex uiro. ibi In eodē quoqꝫ ꝑadiſo mulierē formauit ꝛc. xviij. di. in prin. ¶ Prima ps hꝫ duas. ¶ In prima determinat de formatōe hoīs. ¶ In ſcd̄a de formati locatōe. ibi. Hoīeꝫ aūt formatū ꝛc. ¶ Prima ps hꝫ duas. ¶ In prima determinat de ꝑductiōe aīe in ſe. ¶ In ſcd̄a v̄o in relatōe ad corpꝰ. ibi. Sꝫ utrū in corpe an ex̄ corpꝰ ꝛc. ¶ Pars aūt illa ĭ qua determinat de ꝑductōe aīe in ſe hꝫ duas. ¶ In prima determinat v̄itatē. ¶ In ſcd̄a remouet errorē. ibi. Putauerūt. n. q̄dā heretici ꝛc ¶ Siīr illa ps in q̄ determinat de ꝑductōe aīe ĭ ↄpatōe ad corpꝰ hꝫ duas. ¶ In prima determinat utrū d̄s creauerit aiaꝫ in corpe an ex̄ corpꝰ. ¶ In ſcd̄a q̄rit utrū d̄s fecerit hominē in etate pfc̄ā ibi. Solꝫ q̄ri utrū d̄s hominē repēte. ¶ Siīr ps illa in q̄ determinat de locatōe iā formati hꝫ duas. ¶ In prima determinat de loco eiꝰ in ſe. ¶ In ſcd̄a v̄o determinat in ↄpatōe ad ↄtēta. ibi. In hoc aūt paradiſo erant ligna ꝛc.

AD intelligētiā hꝰ ptis icidit hic q̄ō de ꝑductōe hoīs quātū ad duo ¶ Primo q̄rit de ꝑductōe ipīꝰ q̄ꝫtū ē ex pte aīe. ¶ Scd̄o q̄ꝫtū eſt ex pte corpis. ¶ Circa primū q̄rūt tria. ¶ Primo q̄ritur utrū aīa primi hoīs ꝑducta ſit de dei ſubā: ¶ Scd̄o q̄ritur utrū ꝑducta fuerit ex aliq̄ materia: ¶ Tertio queritur utrum ꝑducta fuerit an̄ corpꝰ uel poſt. ſiue in corpe uł ex̄:

CIrca primū ſic ꝓcedit. ⁊ oñditur q͛ aīa hūana ſit ex dei ſubā. ¶ Primo auctoritate Gen. ij. Inſpirauit in faciē eius ſpi. ui. ſꝫ inſpiratio ē p egreſſum alicuiꝰ ab extrinſeco. ergo ſicut ſp̄s ſcūs q̄ ē eiuſdē nature cū ſpirāte. ſic humanus ſp̄s q̄ fuit inſpiratꝰ a deo. ē d̄ natura diuina. Si tu dicas q͛ inſufflatio uel inſpiratio pōt eē rei diuerſe p naturā. obr̄. q2 glo. ſup illō Jo. Inſufflauit in eos et dixit eis acci. ꝛc. Aug. dīc ibi. q͛ in hoc oñdit ex ſe ꝓcedere ſpuꝫ ſcūꝫ. Si ergo d̄s inſufflauit in faciē hoīs ſpiraclꝫ uite. uidetur q͛ ſpuꝫ hoīs ꝑduxit ex ſe. ¶ Item Eccle. ultimo. Donec puluis reuertat̄ in terrā v̄n̄ erat. ſp̄s redeat ad deū q̄ dedit illū. ſi ergo ſpūs redit ad deū. ſicut puluis redit ad terrā. ſicut homo q̄ꝫtū ad carnē ē de terra. ita uidetur q̄ꝫtū ad ſpꝫ eē de dei ſubā ¶ Itē Act. xvij. Genꝰ. n. dei ſumꝰ. ſicut q̄dam poetaꝝ nr̄oꝝ dixerūt. ſꝫ q̄ ſunt eiuſdē generis ſunt eiuſdē nature. ergo nos ⁊ deꝰ ſumꝰ eiuſdē nature. ſꝫ nō q̄ꝫtū ad corpꝰ. ergo quātū ad aiaꝫ. ergo aīa eſt de dei ſubā. ¶ Itē rōne uidetur. Oīa corpalia ꝑducūtur ex aliq̄ materia que eſt in omnibus corporalibus una. ergo pari rōne ſpūalia ꝑducuntur ex aliqua ſpūali natura q̄ in omnibꝰ ſpiritibus ſit una. ſꝫ ſpūalis ſubā in omnibꝰ repta per idētitatē nō eſt niſi diuina. ergo aīa ſcā eſt ex dei ſubā. ¶ Itē ſolus d̄s ē imortalis per naturā. ergo nulli ↄuenit imortalitas p naturā niſi q̄d eſt uel d̄s uel ex deo. nulli aūt ↄuenit eē imaginē dei niſi cui ↄuenit eē immortalē p naturā. Nō. n. eēt imago. ſicut dicit Aug. ſi mortis termino clauderetur. Si ergo aīa rōalis naturalr̄ ē imago. ergo naturaliter imortalis. ergo de dei ſubā producta fuit. ¶ Itē d̄s ē lux ſpūalis q̄ ē finis omnis illuminatōis ſpūalis. ſicut ſol eſt finis illuminatōis corpalis. ſꝫ corpa luīoſa ſunt eiuſdē nature cū luce ⁊ cū ſole. ergo pari rōe ſpūs naturalr̄ luīoſi ſūt eiuſdē nature cū fonte lucis ſpūalis. ſꝫ q̄cq̄d ē eiuſdē nature cum deo uel ē d̄s uel de d̄o. ergo ꝛc. ¶ Cōtra. Gen. i. Faciamꝰ hoīeꝫ ad ima. ⁊ ſi. no. Hoc nō eſt dcm̄ ſm corpꝰ. ergo ſm aiaꝫ. ergo aīa hoīs ē facta. ⁊ circa diuinā naturā nō cadit factio uel mutatio. ergo n̄ ē ex d̄i natura ſiue ſubā ¶ Itē ſi aīa ē ex dei natura. cū aīa ſit pars hoīs. dei natura uenit ad ↄſtitutōeꝫ hoīs. ſꝫ ps ē minꝰ nobilis q̄ꝫ totū. ergo d̄s ē minꝰ nobilis q̄ꝫ hō. ſꝫ hoc ē falſū ⁊ impiū. ergo ꝛc. ¶ Itē ſi aīa ē ex diuina natura. aut ergo hꝫ aliq̄ꝫ formā ſupiductā illi nature ex q̄ ē. aut nullā. Si nullā. ergo n̄ vr̄ nec ſcā nec a deo diuerſa. Si aliq̄ꝫ. ergo diuia natura ē ipīꝰ aīe materia. ſꝫ q̄d eſt materiale principiū aliꝰ ē minꝰ ↄpletū ⁊ ipfcm̄. ergo d̄s ē incōpletus ⁊ impfcūs p naturā. q̄d ē blaſphemia. ¶ Iteꝫ ſi aīa eſt ex dei ſubā ⁊ aīa deprauatur. ergo ↄtingit diuinā ſubām deprauari. ⁊ ſi ↄtingit

dei ſubſtantiā depriuari deus non eſt ſūme
bonus. cū ergo rōnalis ſpūs peccare poſſit.
ſicut pȝ. rōnalis ſpūs nō ē ex deo. ¶ Iteȝ ſi
aīa ē ex deo. aut ergo per gn̄atōeȝ. aut per
ſpiratōeȝ. ſi primo mō. tūc aīa nihil aliud ē
q̄ȝ verbū. ſi ſecūdo tūc aīa nō ē aliud q̄ȝ ſpūs
ſcūs. ergo omnis homo eēt d̄s. ¶ Itē ſi aīa
hominis eēt ex deo. aut de toto deo. aut de
parte. ſi de pte. ergo d̄s ꝯpoſitus. ſi de toto
ſed deus eſt imenſus ⁊ infinit⁹. ergo cuiuſȝ
hominis eēt imenſa ⁊ infinita. et ſi hoc. qȝ
homo eēt oīpotēs. quod nullus dubitat eſſe
falſum. ¶ R̄. d̄ō eſt ꝙ aliquoꝝ poſitio fuit
ꝙ intellc̄us human⁹ nō erat aliud q̄ȝ intelle-
ctus diuin⁹. ſȝ diuinus intellc̄us dicebatur ꝑ
ut ꝯſiderabatur in ſe. human⁹ uero ꝑut ꝑfi
ciebat aliqđ corpus. Sed cum deus nullius ſit
pars ꝯſtitutiua ꝑpter ſuā ſūmā perfectōeȝ
⁊ abſolutionē poſitio fuit ſtulta ⁊ erronea.
¶ Eſt ⁊ alia poſitio nō minus ſtulta ⁊ im-
pia manicheoꝝ. videlȝ ꝙ ſpūs rōnalis ſit de
dei ſubā ⁊ natura. dicūt. n. ꝙ in homine eſt
duplex anima. ſicut recitat Aug⁹. in li. de
duab⁹ animab⁹ quaꝝ una inclinat ad bona.
⁊ alia inclinat ad mala. ⁊ illa que facit mala
nunq̄ȝ pōt facere bona. ⁊ illa que inclinat ad
faciendū bonū eſt de dei natura. Sed hec po
ſitio multipliciter a ueritate ē aliena. primū
quia ponit deū eiuſdē nature eſſe cum crea
tura ⁊ alicuius creature eſſe materiā. cum
ponit creaturā fieri ex dei ſubſtantia. et hāc
poſitionē ſequūtur inumerabilia incōuenien
tia. et hoc precipuū eſt. quia implicat in ſe
duo oppoſita. dum ponit animā a deo eſſe
factā ⁊ eaȝ eſſe de ſubā diuina. Deuiat etiā
a ueritate in hoc ꝙ ponit in nobis duas ani
mas. ſed h⁹mōi improbatio melius tanget̄
infra. ¶ Et ideo tertia poſitio eſt uera ⁊ ca
tholica. ꝙ anima non ꝑducta eſt de dei ſub
ſtantia. Deus eniȝ ad creaturas ſe habet in
ratione efficientis ⁊ formalis ⁊ finis. ſȝ nul-
lo modo poteſt ſe habere in ratione mate-
rialis. quantūcūq; creatura ſit nobilis. et iō
rōnes hoc ꝑbantes ꝯcedende ſunt. ¶ Ad
illud uero quod obr̄ in ꝯ̄rium ꝙ inſpirauit
in faciem eius ⁊c̄. d̄ō ꝙ inſpirare idem eſt
ibi qđ ſpūȝ facere ⁊ factum corpori infunde
re. ſimiliter ⁊ inſufflare flatum hominis fa-
cere ⁊ factū corpori infundere. unde ſicut qn̄

deus res produxit dicēdo. non fuit ibi uox
materialis. ſic quando inſufflauit nō fuit me
diantib⁹ faucibus ⁊ inſtrumētis corporalib⁹.
Et ideo nō ualet illud ſimile de Jo. xx. ubi
ad lr̄am ſufflauit. ⁊ illa inſufflatio erat ꝓceſſi
onis ſpūs. ſ. ſignatio ⁊ oſtēſio. ¶ Ad illud
quod obr̄ de eccle. Et ſpūs redeat ad deū ⁊c̄.
d̄ō ꝙ ſicut corporis reſolutio ſtat cū puen-
tum eſt ad terrā. ſic mutabilitas anime tūc
demū ſtat quando ꝯiungitur ei ſcḋm quem fa
cta eſt. ¶ In ſolo enim deo inuenit perfcāȝ
quietē. et ideo nō uult ſapiens dicere ꝙ ſpūs
redeat ad deū per corruptionē ſicut corpus
in terram. ſed ſimilitudo eſt quantū ad quie
tationē. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ genus dei
ſumus d̄ō ꝙ genus dupliciter accipi poteſt.
Vno modo ꝑprie. ⁊ ſic dicitur aliqua ꝯuenire
in genere que ꝯueniūt in aliqua forma ⁊ na
tura ꝯmuni. alio modo accipitur large. ⁊ ſic
dicūtur aliqua ꝯuenire in genere in quibus
eſt aliqua ꝯuenientia ſpālis ſcḋm habitudinem
analogie. et ſic dicit Aug. xij. de trini. ꝙ aīa
cognoſcit in quodā luce ſui generis. ⁊ uocat
illa lucē luce increatā qua dicit eſſe ſui ge-
neris ꝑpter hoc ꝙ eſt ſpūalis ſicut aīa. ⁊ ſic
intelligitur v̄bū apl̄i. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ
corporalia ſunt ex aliquo uno m̄ādū ē ꝙ
hoc nō ꝯcludit ꝙ ſpūs rōales ſiāt ex deo. Illđ
enī unū ex quo fiunt corpora ē ens in potē-
tia reſpcū illoꝝ. d̄s aūt reſpcū nullius pōt eē
in potētia. ⁊ iō ex hoc nō ſeqtur ꝙ ſpūales
ſubſtātie ꝑducātur de diuina natura. ¶ Ad
illđ qđ obr̄ ꝙ ſolus d̄s ē imortalis ꝑ naturā
d̄ō q̄tuȝ ſufficit ad pn̄s. qȝ infra debitur de
imortalitate ꝙ imortalitas ꝑ naturā dcā de
deo intelligitur ꝑ priuatione om̄is gr̄e. ſiue
gr̄a dicat aliqđ ſupadditū nature. ſiue dicat
gratuitā influētiā ꝑ quā ꝯſuatur natura. qȝ
d̄us ſeipo ꝑmanȝ. aīa aūt etſi de ſui natura
ſit ad ꝑmanēdū idonea. tn̄ nūq̄ȝ ꝑmaneret.
niſi ꝯſeruaretur per gratuitā dei influentiā.
¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ deus ē lux ſpūalis
⁊c̄. d̄ō ꝙ nō ē ſimile de luce ſpūali ⁊ corpali
omnino. Lux. n. ſpūalis q̄ deus eſt cū ſit ſim
pliciſſima. nō pōt eē perfectio reꝝ diuerſarū
naturaꝝ. cū aūt ſit oīpotētiſſima pōt ꝑduce
re ⁊ facere lucē creatā aliquo mō ſibi ꝯfor-
mē. que tn̄ ſibi n̄ ſufficit etiā poſtq̄ȝ ꝑducta
eſt niſi aſſit ei ſūme lucis influentia. Et ſic

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

intelligendū eſt in anima humana ꝙ ipa hꝫ
lucē ꝓpriā. ſ. creatā ꝑ quaꝫ ꝯpletur. q̄ a luce
eterna ⁊ ꝓducitur ⁊ ꝯſeruatur. lux autē cor
poralis in diuerſis corporibꝰ poteſt reperiri
ut ꝑfectio. cū nō ſit forma omnino ſimplex
ſed ſit nata ꝯiungi materie.

¶ Secundo q̄ritur utrū anima ade ꝓ
ducta fuerit ex materia. ¶ et ꝙ non
uidetur. primo ꝑ phm̄ qui dicit ꝙ
forma ē ꝯpoſitoī ꝯtingēs in ſimplici eēntia
ꝯſiſtēs. ſi ergo aīa rōalis uere forma ē. ergo
ſimplex ē. ergo nō ꝯponitur ex materia et
forma. ¶ Itē phūs in principio tertij de aīa
dicit ꝙ intellcūs ē impmixtꝰ ⁊ impaſſibilis.
ſed oē qd hꝫ materiā hꝫ potētiā paſſiuā. er
go ſubā intellectiua nō hꝫ materiā. ¶ Iteꝫ
magr̄ in lrā. Subām anime in qua uiueret
creauit ds non de materia aliqua corporali
uel ſpūali ſꝫ de nihilo. ¶ Itē hoc ipꝫ uidtur
rōne. Subā intellectiua nihil cognoſcit niſi
abſtrahatur a materia. ſed in actu cognoſcen
di fit aſſimilatio cognoſcentis ad cognoſci-
bile ⁊ econuerſo. ergo ſi ad hoc ꝙ intelliga
tur neceſſe ē ꝙ abſtrahat a materia. ad hoc
ꝙ aliqua ſubā intelligat. neceſſe eſt ꝙ ſit ꝑ
naturā a materia ſepata. ſed anima ade fuit
huiuſmodi. ergo ⁊c. ¶ Itē quāto forma no
bilior tāto ſimplicior. ſꝫ anima inter omnes
formas ē nobiliſſima. ergo ſimpliciſſima. ſꝫ
alie forme non ꝯponuntur ex materia ⁊ for
ma. ergo multo fortius nec rōnalis anima.
¶ Itē omne qd hꝫ materiā ⁊ formā ut ptes
ꝯſtitutiuas eſt hoc aliquid ⁊ eſt ꝯpletū. nihil
aūt qd eſt hoc aliquid ⁊ ꝯpletū in ſe uenit ad
ꝯſtitutionē tertij. ſed anima rōalis uenit ad
ꝯſtitutiōeꝫ tertij. ita ꝙ ex anima ⁊ corpore
fit unū per eēntiā. hec ergo anima non ē hoc
aliquid. ergo eſt uel materia uel forma pu-
ra. nō materia. ergo forma. ¶ Sꝫ ꝯ. In. iij.
de aīa dicit phūs. ꝙ ſicut in omni natura eſt
materia ⁊ efficiēs. ſic ī anima ē intellcūs quo
ē oīa fieri. ⁊ intellcūs quo ē omnia facere. Si
ergo potētia paſſiua ē a materia. et hec ē in
anima. patet ⁊c. ¶ Itē in. ix. prime phie di
cit phūs. ꝙ ſicut materia ē ſubiectū formaꝝ
ſubāliū. ſic ꝯpoſitū ē ſubiectū accn̄tis. ſꝫ aīa
rōalis ē ſubiectū ſciaꝝ ⁊ uirtutū. ⁊ ſm̄ ſe ꝯſi
derata. ergo ꝯpoſita ē ex materia ⁊ forma.
¶ Itē phūs in. viij. metaphyſice. Operans ⁊

gn̄ans nihil facit aliud niſi ꝓpter materiaꝫ.
ergo ſi ds facit animā q̄ ē aliud q̄ꝫ ipe. nece
ē ꝙ materia uel ſit in deo. uel ſit in anima.
ſꝫ nō ē in deo. ergo eſt in anima. ¶ Itē hoc
ipm̄ uidetur rōne. Omne creatū cui debetur
ꝓpria opatio hꝫ hec duo diuerſa. ſ. qd agit
⁊ quo agit. ſꝫ anime ſm̄ ſe ꝯſiderate debet
ꝓpria opatio. ergo uidetur ꝙ nō ſolū ſit for
ma. qꝛ ſi pure forma eēt. tūc ageꝫ ſe ipa. er
go hꝫ aliquid de materia. ¶ Itē oē illud qd
eſt ſm̄ ſui mutationē ſuſceptibile ꝯrioꝝ. eſt
hoc aliquid ⁊ ſubā per ſe exn̄s in genere. et
omne tale ꝯpoſitū ē ex materia ⁊ forma. ſꝫ
anima ſm̄ ſui mutatōeꝫ ē ſuſceptiua gaudij
⁊ triſtitie. ergo anima rōalis ꝯpoſita eſt ex
materia ⁊ forma. ¶ Itē anima rōnalis non
ſolūmō uitā ꝓbet corpori. ſꝫ etiā ipa uiuit.
aut ergo ē ſua uita aut nō. ſi ſic. ergo nō dif
fert in ea uiuēs ⁊ quo uiuit. ⁊ iteꝝ ſi ē ſua ui
ta nō uiuit ꝑ ꝑticipatōeꝫ ſꝫ ꝑ eēntiā. q̄ duo
ſunt ꝯ Boeciū ⁊ Aug. ergo ponere ē in aīa
ſm̄ ſe ꝯſiderata aliqd qd det uitā. ⁊ aliquid
qd recipiat. ⁊ ſi hoc. ergo ē cōpoſita ex for-
ma ⁊ materia. ¶ Ad hoc pn̄t adduci rōnes
q̄ adducte ſunt ſ ad oñdendū angelū eē ꝯpo
ſitū ex materia ⁊ forma. ¶ Rꝫ. Ad ꝑdcōꝝ
intelligētiā eſt nōndū. ꝙ circa hoc diuerſi di
uerſa opinati ſunt. Quidā. n. dixerūt nullā
animā nec rōalē nec brutalē habere materiā
qꝛ ipa ſunt ſimplices. animā tm̄ rōalē dixe-
runt habere ꝯpoſitōeꝫ ex quo ē ⁊ qd eſt. qꝛ
ipa eſt hoc aliqd. ⁊ nata ē ꝑ ſe ⁊ in ſe ſubſi-
ſtere. ¶ Sꝫ cū planū ſit aīaꝫ rōalē poſſe pa
ti ⁊ agere ⁊ mutari ab una ꝓprietate in aliā
⁊ in ſe ipa ſubſiſtere. nō uidetur ꝙ illō ſuffi
ciat dicere ꝙ in ea ſit tm̄ ꝯpoſitio ex quo ē
⁊ qd ē. niſi addatur eē in ea ꝯpoſitio matie
⁊ forme. Ideo fuerūt ⁊ alij q̄ dixerūt nō ſolū
animā rōnalē ſed etiā brutalē ex materia ⁊
forma ꝯpoſitā eē. cū utraqꝫ ſit motor cor-
poris ſufficiēs. ſꝫ qꝛ aīa brutalis ꝓpriā opa
tōeꝫ nō hꝫ nec ē nata ꝑ ſe ſubſiſtere. nō vꝫ
ꝙ hēat materiā intra ſe. ¶ Et iō ē tertius
modus dicēdi tenēs mediū inter utrūqꝫ. ſ. ꝙ
aīa rōalis cū ſit hoc aliqd ⁊ ꝑ ſe nata ſubſi-
ſtere. ⁊ agere ⁊ pati. mouere ⁊ moueri. ꝙ
habet intra ſe fundamentum ſue exiſtētie
⁊ ꝑcipiū materiale a quo hꝫ exiſtere. ⁊ for
male a quo hꝫ hꝫ eē. de brutali āt n̄ oꝫ illud

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicere cū ipa fundatur in corpore. ¶ Cū er
go principiū a quo eſt fixa exiſtentia creatu
re in ſe ſit principiū materiale ꝯcedendū eſt
animā humanā materiā habere. illa autem
materia ſubleuata eſt ſupra eē extenſionis.
et ſupra eſſe priuationis ⁊ corruptōis. ⁊ idō
dicitur materia ſpiritualis. ⁊ ꝓpterea illi qui
locuti ſunt de materiali pricipio q̄ntū ad eē
extenſionis. ⁊ put habet eſſe ſub priuatōe.
dixerūt aiaꝫ rōalē ñ hr̄e materiā. nō intēdē
tes de materia in ſua gn̄alitate. ſꝫ put ad eā
ſtat reſolutio phyſica. ſicut dcm̄ ē de ſimpli
citate angeli. vn̄ ꝯcedēde ſūt rōes hoc oſte-
dentes. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ ois forma eſt
ſimplex. dō ꝙ auctor ille diffiniēs formalit̄
loq̄tur de forma illa q̄ ē forma tm̄. nō de ea
q̄ ē forma hoc aliqđ. vnde uel diffinit ibi for
mā accidētalē. ul' diffinit formā uleꝫ ¶ Ad
illud qđ obr̄ ꝙ intellcūs ē ipaſſibilis ⁊ imp-
mixtꝰ. dō ꝙ phūs remouet ab intellcū ma-
teriā ſm ꝙ ꝯſideratᷣ ſub priuatōe ⁊ ſub po
tētia ad trāſmutatōeꝫ ſ' eē. nō remouet ma
teriā ulr̄. imo ponit. cū dr̄ ꝙ in intellcū ē na
tura q̄ ē facere ⁊ q̄ ē fieri. ¶ Ad illud qđ dīc
magr̄ i lr̄a dō ꝙ magr̄ nō uult dicere ꝙ aia
nō hēat materiā. ſꝫ ꝙ nō hēat materiā pi-
cētē. Huius aūt rō hebitur infra. ſ. q̄re aia
nō ē ꝑducta nec ꝑducit ex piacēti materia.
¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ ſubā intellectiua nihil
cognoſcit niſi qđ abſtrahitur a materia. dō
ꝙ hoc nō facit ꝓpt' hoc ꝙ ipa ſit oio imate-
rialis. ſꝫ ꝓpter hoc ꝙ res nō pōt ei vniri ſꝫ
v'itatē. oꝫ ꝙ uniatur ſm ſilitudinē quaꝫ aia
abſtrahit a re. Alia ē ēt rō. q2 intellcūs p ſili
tudinē quā intelligit oꝫ fieri in actu itelligē
di. illud aūt qđ facit rē eē i actu ſpēs ē ⁊ for-
ma. iō aia nō cognoſcit rē niſi ſpēs eiꝰ ⁊ for
mā ſibi iprimat. ⁊ hoc nō pōt eē niſi illa ab
ſtrahatᷣ a materia. nec ex hoc ſeq̄tur ꝙ aia
careat materia. res. n. abſtracta a maťia ꝓ-
pria bene pōt fieri in re alia q̄ ſuā hꝫ ꝓpriā
materiā ⁊ formā. ſicut ſilitudo coloris i ſpe
culo. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ quāto forma
nobilior tāto ſimplicior ē dō ꝙ iſtō hꝫ locū
in his q̄ ſunt pure forme. aia aūt nō tm̄ ē pu
ra forma. imo ēt ē hoc aliqđ. ⁊ iō ſi ꝯpet for
ma aie ad alias formas abſq3 dubio ſimpli
cior erit q̄3 alie forme. ipa aūt aia cū ſit rōa
lis cū ſit p ſe exn̄s aliq̄3 ꝯpoſitōeꝫ hꝫ quaꝫ

alie forme nō ſūt nate p ſe hr̄e. dum nō ſūt
nate p ſe exiſtere. nihilominꝰ tn̄ ipa aia ſim
plicior alijs formis dici pōt. Eſt. n. multiplex
genꝰ ſimplicitatis ſm ꝙ ⁊ multiplex ē genꝰ
ꝯpoſitōis ⁊ ptiū. Sūt. n. ptes ſubales. ⁊ ſunt
ptes quātitatiue. ⁊ ꝯpoſitio ex ptibꝰ ſubāli
bꝰ. ⁊ ꝯpoſitio ex ptibꝰ q̄ntitatiuis. et ſic ſim
plex dr̄ duplr̄. aut qđ caret ptibꝰ ꝯſtitutiuis
aut quod caret ptibꝰ q̄ntitatiuis. quāuis er
go nō ſit aia alijs formis ſimplicior q̄ntum
ad ptes ꝯſtitutiuas. q2 tales partes hr̄e ſpe
ctat ad ꝯplemētū ⁊ pfcōeꝫ. hoc. n. facit rē eē
per ſe. ſimplicior ē tamē q̄ntū ad priuatōeꝫ
ptiū q̄ntitatiuaꝝ. ipa. n. nec hꝫ extēſionē p
ſe nec hꝫ extēſionē p accidēs. nec quantū ad
ſubāꝫ nec q̄ntū ad ꝓpriū actū. alie vō forme
p accidēs poſſūt hr̄e extēſiōeꝫ ⁊ ptibilitatē
uel ſm id qđ ſunt. uel ſꝫ id quod opantur.
et iō adhuc aia ⁊ maxime rōalis ē forma no
bilior. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ ꝯpoſitū ex
materia ē ens ꝯpletū. et ita nō ꝯuenit ad cō
ſtitutōeꝫ tertij. dō ꝙ hoc nō ē ueꝝ generalr̄
ſꝫ tūc q̄n̄do materia terminat oēꝫ appetitū
forme ⁊ forma oēꝫ appetitū materie. tc aūt
nō ē appetitꝰ ad aliq̄d ex̄. ⁊ ita nec poſſibili
tas ad ꝯpoſitōeꝫ q̄ pexigit in ꝯpoſitōibꝰ ap
petitū ⁊ inclinatōeꝫ. ſꝫ aūt aia rōalis ꝯpoſiti
onē hēat ex materia ⁊ forma. appetitū tam
hꝫ ad pfcōem pficiēdū corpalē naturā. ſicut
corpus organicū ex materia ⁊ forma ꝯpoſi
tū ē. ⁊ tn̄ hꝫ appetitū ad ſuſtinendā animā.

Ertio q̄ritur utrū aia Ade ꝑducta
fuerit ante corpus. uel poſtea. ¶ ⁊ ꝙ
ante uidetur per textū Gen. i. Fa
ciamus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinem
⁊c̄. hoc dictū eſt ſexto die. ſed poſt. vij. ſub
ditur. Formauit deus hominē de limo terre
ergo ſi prima formatio refertur ad animā.
ſecūda ad corpus. prius fuit facta anima q̄3
corpus. ¶ Item hoc uidetur ratione. Sicut
homo exparte corporis ꝯmunicat cum ani
malibus brutis. ita ex parte anime ꝯmuni-
cat cum angelis. ergo ſicut corpus hominis
productuꝫ eſt eodem die cum animalibus
brutis. ſic ſpiritus eius rationalis debuit pro
duci eo die cum angelis. ergo ⁊c̄. ¶ Item
anima ade ſe habet ad corpus ſicut euiter-
num ad tp̄ale. ⁊ ſicut euum ad tp̄s. ſꝫ ſicut
euū ē prius tp̄e. ⁊ euiternū prius temporali.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo prius uidetur debuiſſe ꝓduci aīa Ade
q̄ȝ corpus cui debebat uniri. ¶ Itē ſubā ſpi
ritualis a corpore nō depēdēs q̄ſtū ad eē. nō
depēdet q̄ſtuȝ ad productōeȝ. ſed ſpūs rōalis
ade ab eius corpore nō dependebat q̄ſtum
ad eſſe. ergo nec q̄ſtū ad productōeȝ. corpꝰ
aūt a ſpū dependebat. qꝛ ſine illo ꝑmanere
nō poterat. ergo ſi abſolutū ē añ depēdens
prius debuit produci anima q̄ȝ corpꝰ. ¶ Itē
maior ē diſtātia inter ſpūale ⁊ corpale q̄ȝ ſit
inter corpora miſcibilia. ſȝ miſcibilia corpa
prius producta ſunt ſepatim q̄ȝ ſint ad in-
uicē mixta ad ↄſtitutionē tertij. ergo anima
prius debuit produci q̄ȝ corpori uniri. ergo
nō ē creata in corpore ſȝ ex̄. ¶ Iteȝ aliquid
tanto prius dȝ produci q̄ſto magis appro-
piquat primarie reꝝ origini. ſȝ anima plus
appropinquat ad deū q̄ eſt principiū omniū
q̄ȝ corpus humanū cū ſit ei ſimilior in ſim-
plicitate ⁊ ſpūalitate. ergo ⁊c. ¶ Contra.
Gen. ij. Formauit deus hominē de limo t̄re
⁊ inſpirauit in faciem eius ſpiraculū uite. qđ
exponitur .i. ſpm fecit. ſed ſpiraculū uite ſpi
rare nihil aliud ē q̄ȝ animā hominis creare.
ergo ſi prius creauit corpꝰ q̄ȝ ſpiraculū in-
ſpiraret. prius ergo produxit corpus q̄ȝ ani
mā. ¶ Itē anima naturalr̄ ē forma corpis.
ſed naturalis forma aut ſimł producitur cū
materia. aut ſeq̄tur materiā. ergo aut anīa
non eſt forma naturalis. aut ſi eſt forma na
turalis producta eſt poſt corpus. uel ſimul
cum corpore. non ergo añ. ¶ Itē q̄ſto for-
ma nobilior eſt tāto ultimior. ſed anima rō
nalis nobiliſſima eſt inter oēs formas natu
rales. ergo ultima. ergo produci debuit pꝰ
uegetabilē ⁊ ſenſibilē. ¶ Iteȝ ordinata pro
ductio procedit ab impfecto ad perfectū. Si
ergo perfectio omniū operum facta ē i hoie
⁊ maxime q̄ſtū ad animā. uidetur ꝙ homo
quantū ad animā produci debuit ultimo pꝰ
omnia. ¶ Itē ſi anima producta eēt añ cor
pus cum hr̄et uſuȝ liberi arbitrij. ⁊ nihil eēt
impediēs nec retardans. ergo uidetur ꝙ añ
unionē ad corpus meruiſſȝ uel demeruiſſet.
ergo corpus non eſſet particeps omnis me
riti ipſius anime. nec anima deberet remu-
nerari in corpore. ꝙ ſi hoc falſuȝ eſt. planū
eſt animā ade añ corpus ſuū nō fuiſſe pro-
ductā. ¶ Itē ſi anima ade ante corpus eēt

producta aut appetiuiſſet uniri corpori. aut
non. Si nō. ergo unio eius ad corpus nō eēt
naturalis. nec unio eius ad corpus fieret ꝑ
naturā. Si ſic. appetebat ergo corpus qđ n̄
habebat. ſi ergo ei corpus deferebatur ipſa
in appetendo affligebatur. ergo pena erat
ei añ q̄ȝ culpa. ¶ R℞. dōm eſt ꝙ q̄uis circa
iſtā q̄ſtionē uideat̄ dubitaſſe egregiꝰ doctor
Aug. qꝛ utraq̄ȝ pars poſſe uidetur ſuſtineri
ꝓbabilr̄ ⁊ ordo ↄgruus ſuari utrobiq̄ȝ. te-
nendū eſt tñ tāq̄ȝ ueꝛ ⁊ magis ↄgruū ꝙ aīa
ade producta fuerit in corpore. nec deus eā
produxit añ corporis formatōeȝ. lȝ. n. uidea
tur ſatis rōabilr̄ poſſe dici ꝙ dūs añ corpus
animā eius produxerit ut oſtēderetur eaȝ a
corpore nō dependere ſȝ per ſe poſſe ſubſi
ſtere. ut etiā cū hoc pariter oñderet ↄformi-
tatē eius ⁊ angelice nature tam in rōnis ca-
pacitate ꝑ quā eſt anima imago. q̄ȝ in btitu
dine ad quā aīa ⁊ angelus hñt ordinari. lon
ge tamē rōnabiliꝰ uidetur ponere. ꝙ anima
producta ſit ſtatim cū corpore. tum qꝛ aīa
unitur corpori ut perfectio naturalis cui na
turalr̄ appetit copulari. et adeo ut ſine illo
pena ſit ei eſſe ⁊ ab illo ſequeſtrari. cuȝ etiā
qꝛ unitur ſicut motor mobili ita ꝙ ſine ipo
non pōt mereri nec demereri. ⁊ ideo nō de
buit añ corpus produci. ne añ culpā punire
tur. ⁊ ne abſq̄ȝ corpore mereretur uel deme
reretur. Huic aūt poſitōi nō tm̄ ↄcordat rō
īmo etiā ſcripture ſuffragatur auctoritas q̄
dicit pꝰ ꝓductōeȝ ⁊ formatōeȝ hominis deū
ſibi uite ſpiraculū inſpiraſſe. Huic ergo pti
tāq̄ȝ ꝓbabiliori ⁊ ſecuriori adherēdo ↄcorre
poſſumꝰ rōes hāc ptē aſtruētes. ¶ Ad illō
vō qđ primo obī in ↄ̄rium de textu dōs ꝙ
alteꝝ eoꝝ ē dcm̄ ꝑ recapitulatōeȝ. ut primū
ē dictū per anticipationē. meliꝰ tñ eſt dicere
ꝙ ſcriptura illō recapitulat ut addat. ¶ Ad
illud qđ obr̄ ꝙ corpus ſimł ꝓductū eſt cum
brutis. ergo ⁊c. dō ꝙ nō eſt ſiīe. ꝓductio. n.
corporis ſic ↄcordat ꝓductioni brutoꝝ aīaliū
ut ꝓductio rōalis ſpūs nō diſcordȝ. imo potiꝰ
illoꝝ impfcōeȝ ſua dignitate ↄſumat. ꝓdu-
ctio vō ſpūs ſic ↄcordat ꝓductōi angeloꝝ ut
minime ↄcordet ꝓductōi corpoꝝ humanoꝝ
q̄ quidē ſpectāt ad terre ornatū. cuius orna
tus ꝓductio ſpectat ad diē ſextū. ¶ Ad illō
qđ obr̄ de ↄpatione euiterni ad tpale dōm.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝛ ꝙ ſi ſubã euiterna ex parte poſt ſe plus
extendat q̃ʒ palis. utpote quia caret fine. ñ
tñ opʒ ꝙ a parte ante maxime ſi ſit talis q̃
ſui ꝓductõe appetitũ rei tp̃alis habeat ter-
minare. et ſic fuit in aĩa Ade. ¶ Et p̃terea
ſi illud poſſit eſſe uerʒ de euiterno qd̃ pure
hʒ rõem euiterni. nõ tamẽ etiã hʒ ueritateʒ
de eo quod ſic habet rõem euiterni ꝙ etiaʒ
tp̃alis. anima enĩ rõnalis et ſi inquãtũ ſpũs
ꝛ ens per ſe habeat rõem euiterni inquantũ
tale. tñ inquãtũ animat corpꝰ trãſmutabile
habet tp̃e menſurari. ¶ Ad illud quod obĩ
ꝙ anima nõ dependet a corpore quantũ ad
eſſe. dĩ ꝙ et ſi nõ depẽdeat a corpore tãq̃ʒ
indigens eo ad ſui ꝯſeruationẽ. dependʒ tñ
per appetitus ſui inclinationẽ quã habet ad
ipʒ ſicut forma ad materiã ꝓpriaʒ. ꝛ idõ ſicut
forma producitur in materia. ſic anima ade
produci debuit in proprio corpore. ¶ Ad
illud quod obĩ in corporibus miſcibilibꝰ dĩ
ꝙ non eſt ſimile. qꝛ elemẽta que miſcentur
non depẽdent ad inuiceʒ. et unũ põt habere
eſſe ꝯpletũ ſine altero. nõ ſic aũt eſt de aĩa
ꝛ eius corpore quoꝝ utrũq̃ʒ ab altero depen
det. ¶ Ad illud qd̃ obĩ ꝙ aĩa origini prime
magis approximat. dĩ ꝙ cũ deus ſit alpha
ꝛ o. principiũ ꝛ finis. ꝛ rõalis creatura i utra
q̃ʒ habitudine ſit ei propinqua. ꝓprie tñ lo-
quendo angelica natura plus ei appropinq̃t
in rõne principij. ꝛ humana plus in rõe finis
Ideo inter oẽs creaturas prior omniũ crea-
ta ẽ ſapia ſiue creatura angelica ꝛ dignitate
ꝛ origine. ꝛ poſt omnia producta eſt anima
humana tãq̃ʒ finis omniũ ꝛ ꝯſumatio. et idõ
quãuis multũ approximet deo iquãtũ teneʒ
rõem originis. nõ minus tñ approximat deo
inquantũ habet rõem finis. et ideo ꝯpetẽtiꝰ
fuit eã ꝓduci poſterius q̃ʒ prius. Hec dicta
ſunt de anima ade. nam de alijs animabus
infra ſuo loco queretur.

Conſequenter queritur de ꝓductõe
primi hominis ex parte corporis
Et circa hoc querũtur tria. ¶ Pri
mo queritur utrũ corpus primi hominis ꝓ-
duci debuit pure de natura celeſti. ¶ Scđo
queritur utrũ ꝓductũ fuerit de natura elemẽ
tari. ¶ Tertio queritur utrũ ꝓductũ fuerit
in ꝯplexione equali uel inequali.

Circa primũ ſic ꝓceditur. et oñditur
ꝙ corpus ade ꝓduci debuerit pure de natu-
ra celeſti ſic. ¶ Nobiliſſime forme debet dari
nobiliſſima materia. ſʒ nobiliſſima inter for
mas eſt anima rõnalis inocens ꝛ abſq̃ʒ pccõ
qualis fuit anima ade. nobiliſſima inter oẽs
naturas corporales ẽ natura celeſtis. ¶ Itẽ
motoris ad mobile dʒ eẽ ꝓportio. ſʒ anima
rõalis eſt motor incorruptibilis. ergo debuit
ei dari corpꝰ impaſſibile. ¶ Itẽ finis iponit
neceſſitatẽ his q̃ ſunt ad finẽ. ſʒ totus adam
fcũs eſt ad perceptionẽ btitudinis. locus aũt
beatitudinis ſpũalis eſt ip̃e deus. corꝑalis ce
lũ. ergo ſicut ſp̃s ade nõ quieſcit niſi i deo.
ſic debuit ei dari corpus qd̃ nõ quieſcit niſi
in celo. hoc aũt eſt corpus de natura celeſti.
ergo ꝛc. ¶ Iteʒ ſpũs rõalis put abſq̃ʒ culpa
ꝯdiꝰ fuit maxĩe erat potẽs ꝛ idoneꝰ ad agen
dũ. pfcũs erat cognitõis lumĩe ꝛ idoneus ad
cognoſcẽdũ. liber erat uolũtate ꝛ rectitudĩe.
et idõ facilis ad tendẽdũ in ſui optimũ. ergo
debuit ei dari corpꝰ cui maxime ꝯpetit age
re. ꝛ ad cognitõeʒ diſponere. ꝛ qd̃ mĩme hʒ
retardatõeʒ. hoc aũt ẽ lux ꝛ natura celeſtis.
ergo corpꝰ ade pure ꝓduci debuit de celeſti
corpore. ¶ Sʒ ꝯ. Aĩa rõnalis quodãmõ eſt
oĩa. ſi ergo corpꝰ dʒ ꝓportionari aĩe. corpus
eiꝰ dʒ hr̃e cũ oĩbus ꝯueniẽtiã. ſʒ hoc nõ hr̃et
ſi eẽt pure de natura celeſti ꝛ nõ coĩcaret ele
mẽtis. ergo ꝛc. ¶ Itẽ aĩa rõnalis quãuis ſit
ſimplex in eẽntia. tñ ẽ multiplx in effectu.
ergo ſi corpꝰ ei dʒ corrñdere neceſſe ẽ ꝙ cor
pus eiꝰ hẽat uarietatẽ ꝛ ptiũ ꝯpoſitõeʒ ꝛ or-
ganizatõeʒ. ſʒ hec nõ hr̃et ſi eẽt corpꝰ pure
celeſte. ergo ꝛc. ¶ Itẽ uegetabilis ꝛ ſenſibil'
diſponũt ad rõalẽ ꝛ magis ad ipaʒ appropi
quãt q̃ʒ natura alicꝰ corporis. nec alicui corpi
unitur rõalis potẽtia abſq̃ʒ uegetabili ꝛ ſen-
ſibili. nullũ ergo corpꝰ ẽ habile ad actuʒ uite
rõalis niſi priꝰ fuerit habile ad actũ uite ue-
getabilis. tale aũt ẽ corpus cibabile. et huiꝰ-
modi nõ põt eẽ pure celeſte. ergo ꝛc. ¶ Itẽ
corpori ſimplici debetur unꝰ motus tm̃. ſiue
illud corpꝰ ſit celeſte ſiue elemẽtare. corpori
aũt qd̃ mouetur ab aĩa debetur motꝰ in oẽm
drĩaʒ cũ aĩa ſit motor ſufficiẽs. ergo corpus
ade nõ potuit eẽ oĩo de natura corpis ſimpli
cis. ergo nec pure de natura celeſti. ¶ Rx.
dĩ ꝙ corpꝰ ade nõ fuit pure formatũ de na-
tura celeſti ſicut inuit textꝰ Gen. qui dicit

eũm formatũ de limo terre. nec debuit pure de natura celeſti formari. imo de natura ele mẽtari. hoc exigẽte ordinis ꝯgruẽtia quã in omnib⁹ ſuis opib⁹ ſemp ſuat ſapiẽtia diuina ¶ Reqrebat. n. ordo rõis ſiue in ſe ſiue ad creaturã inferiorẽ. ſiue ad creaturã parem. ſiue ad deũ finẽ. ¶ Ordo ipſi⁹ hoĩs in ſeipo hoc requirebat. quia. n. homo ꝯditus fuit ut nat⁹ multa cognoſcere nõ ſolũ cogni ͦe intellectiua ſed etiam ſenſitiua. ideo debuit ei dari corpus multiforme ut diuerſa organa diuerſitati ſenſuũ deſeruirent ad diuerſa obiecta cognoſcẽda. Quia. n. ꝯditus fuit in uertibilitate li. ar. ut potens uiuere in iuſtitia ⁊ mori p culpã. dari debuit etiã corp⁹ qđ nõ tm̃ eẽt habile ad uiuẽdũ ſʒ etiã qđ poſſet fieri habile ad corrũpendũ ſiue moriẽdũ. et ita ordo hoĩs ipi⁹ in ſe reqrebat ut corpus daretur homini multiforme ⁊ ad corruptõeʒ poſſibile. et ideo nõ celeſte ſʒ elemẽtare. ¶ Ordo etiam hoĩs ad creaturã inferiorẽ reqrebat. Quia. n. corporales nature inferiores facte ſunt ut deſuirẽt creature rõnali. ſicut ſupra oñſum fuit. facte ſunt etiã ut mediante illa quodãmõ pducãtur in finẽ. hinc eſt ꝙ debuit fieri rõalis creatura taliter ꝯpoſita ꝙ obſequiũ inferioꝝ creaturaꝝ eẽt ei utile. ⁊ ꝙ mediante illa creatura nature inferiores quodãmõ pducerẽtur ad beatitudinẽ. et ideo ut nature inferiores poſſent homini deſuire ⁊ in hoĩe quodãmõ glorificari. debuit homo nõ tam ex natura ſupioꝝ corpoꝝ q̃ʒ natura elemẽtoꝝ ꝯſtitui. ¶ Ordo etiã ad creaturam parẽ. i. ad angelũ hoc requirebat. Sicut eni facta eſt una rõalis creatura ppe deũ ⁊ in loco ſupmo ut in empyrio. ſic debuit fieri alia rõalis creatura in loco infimo. ſ. terra. ⁊ ideo corpus eius ꝯſtitui debuit ex natura tali habitationi ꝯueniẽti. et ideo magis ex natura elemẽtari q̃ʒ celeſti. ¶ Ordo etiã ad finem hoc requirebat. debebat. n. homo ſubijci ut per humilitatem ſubiectõis aſcenderet unde angelus ceciderat per ſublimitatẽ elationis. ⁊ ideo debuit ei dari corpus ꝯſtitutũ de natura inferiori ut ſeipʒ puluerẽ reputans deo per omnia ſubiaceret. unde ⁊ ſcriptura maluit eũ dicere ꝺ limo terre pductũ. ut ex hoc homo pficeret ⁊ aſcẽderet p humilitatis meritũ. Et ideo ꝯcedẽde ſunt rões que ad hoc ſunt inducte. ¶ Ad illud uero quod obijcit̃ in ꝯ̃riũ de nobilitate forme. ꝺꝺ ꝙ nobilitas materie uenit ex ordinatõe ad formaʒ. qm̃ ergo corpus magis ordinabile ad animã qđ erat ꝯſtitutũ ex uarietate nature q̃ʒ corpus qđ eſſet pure celeſte. hinc ẽ ꝙ ſi illud ſit nobilius in ſe. tñ in relatione ad formã corpus ex diuerſis elemẽtis ꝯpoſitũ magis ẽ nobile ¶ Ad illđ qđ obĩ ꝙ motoris ad mobile dʒ eſſe pportio. ꝺꝺʒ ꝙ quãuis aĩa ſit imortalis morte nature. quãdo tñ creata fuit mori potuit morte culpe. et quia corpus datum eſt ei non ſolũ ad uiuificãdũ ſed etiã ad merendũ. ideo nõ ſolũ debuit dari corpus aptũ ei⁹ imortalitati ſʒ etiã aptũ ei⁹ uertibilitati. ⁊ iđ nõ ſolũ neceſſariũ ad ppetuitatẽ ſʒ etiã poſſibile ad mortalitatẽ. ¶ Ad illud ꝙ homo fcũs eſt propter beatitudinis pceptionẽ. ꝺꝺ ꝙ etſi factus eſt propter beatitudinẽ. ita tñ ut pueniret per merita ⁊ per bona opera. ⁊ ita prius eſſet uiator q̃ʒ ꝯphẽſor. ⁊ quia pri⁹ oportuit eũ tranſire per uiaʒ q̃ʒ perueniret ad patriaʒ. ideo in primaria ſui ꝯditiõe debuit ei dari corpus ꝯueniens ſm̃ ſtatuʒ uie. et quia locus ſibi deputatus ad merẽdũ erat loc⁹ inferior. ſ. paradiſus terreſtris. inde eſt ꝙ ꝯpetebat corpus ſuuʒ de natura terreſtri aſſumi. nõ pricipaliter de celeſti. cũ aũt aſſumetur in gloria tũc corporis eius diſpoſitio erit uariata. ſicut in quarto ubi agitur de dotibus glorificator. ¶ Ad illud quod obĩ ꝙ anima illa erat potens ad agendũ ⁊ cognoſcendũ ⁊ tendẽdũ in deũ ꝺꝺ ꝙ etſi erat potens ad actionẽ. nõ tñ ita pfecte potẽs erat quin eſſet poſſibilis ad defectõem. et ideo non ſequitur ꝙ deberet ſibi ad hec ꝯplenda dari ad corpus celeſte quod eſt incorruptibile. ſed magis elemẽtare qđ ex bona diſpoſitõe ⁊ ꝯplexione equali eẽt idoneũ ad agendũ. et nihilomin⁹ ſi homo peccaret eſſe poſſibile ad patiendum.

SEcundo queritur utrum corp⁹ ade ſiue corpus primi hominis fuerit ꝯſtitutũ de natura pure elemẽtari an ſimul cũ natura elemẽtari ad ei⁹ ꝯſtitutionẽ ꝯcurrerit natura celeſtis. ¶ Et ꝙ ſimul cũ elementari natura celeſtis ꝯcurrat ad corpis humani ꝯſtitutõem uidetur. primo p Aug. ſup Gen. ad lrãm. qui dicit ꝙ aĩa mediãte

lucę corpus uiuificat ⁊ adminiſtrat. et eadeꝫ
eſt ſnīa Auicēne. ſi ergo corpus humanū ſic
ꝯditū eſt ut natum eſſet ab anima uiuificari
videtur ꝙ ad eius ꝯſtitutionē ꝯcurrerit na
tura lucis. et hec eſt natura celeſtis. ergo ꝗ̃.
¶ Iteꝫ phūs in. xvj. de animalibꝰ dicit ꝙ i
nobis ē calor igneus ⁊ calor celeſtis. ꝗ ꝗ̇deꝫ
eſt calor uitalis. ſed non eſt accn̄s ſine ſubā.
ergo de ꝯſtitutōe corporis noſtri eſt celeſtis
natura. ¶ Item impoſſibile eſt ꝯ̄ria uenire
ad ꝯformitatē ⁊ unitatē niſi per unuꝫ qḋ ſit
eleuatū a ꝯ̄rietate. quia ſi illud hr̄et ꝯ̄rietatē
potius diſcordiā faceret ꝙ̄ ꝯciliaret. ſi ergo
natura corpozalis a ꝯ̄rietate eleuata non eſt
niſi natura celeſtis. ⁊ in corpore uiuificabili
neceſſe eſt ꝯ̄ria elemēta ꝯciliari maxime. ui
detur ergo ꝙ de ꝯſtitutione primi hominis
fuerit natura celeſtis. ¶ Itē omne corpꝰ me
diante anima rōali quodāmō hꝫ beatificari.
ſed non pertingūt ad beatitudinē mediante
anima niſi que ei uniuntur. nulla tamē corpa
ei ꝯiūgūtur niſi que ſunt de ꝯſtitutōe corpis
ſui. uidetur ergo ꝙ corpus primi hominis n̄
tm̄ ꝯſtitutū ſit de natura elemētari uez etiā
de natura celeſti. ¶ Itē in quolꝫ organo cu-
iuſlibet ſenſus dn̄atur aliquod corpus ſim-
pliciū ſicut oſtendit Aug. ſuper Gen. ad lit.
Cū ergo q̇nq̄ ſenſus ſint in homine. uidetꝰ
ꝙ q̇nq̄ corpora ſint de eius ꝯſtitutōe. ergo
non ſolū natura elemētaris ſed etiā celeſtis
¶ Itē ordo ē in aſcēdendo ⁊ in deſcendēdo
ita ꝙ ab infimo peruenit ad ſupremū ꝑ me
dia ⁊ ecōuerſo. Sꝫ ſubā ſpūalis maxima di-
ſtantia diſtat a natura corporea ⁊ opaca et
minus a natura pſpicua. ⁊ adhuc minus a na
tura luminoſa que eſt natura celeſtis. ergo
uidetur ꝙ nec corpus anime nec anima cor-
pori uniri debeat niſi natura lucis interueni
ente. uidetur ergo ꝙ corpus primi hominis
nō tm̄ de elemētari ſed etiam de celeſti na-
tura ꝯſtitutum fuerit. ¶ Contra. Ex nullis
corporibꝰ ꝯſtituitur corpus mixtū niſi que
poſſunt ad inuicē agere ⁊ pati. hec aūt ſola
hn̄tia ſunt ꝯ̄rietatē. cum ergo natura quinti
corporis talis ſit ut nō habeat ꝯ̄rietatē. non
uidtur ꝙ ueniat ad ꝯſtitutionē corpis mixti
ergo nec ad ꝯſtitutiōeꝫ primi homīs. ¶ Itē
nihil venit ad ꝯſtitutionē mixti niſi corpus
quod eſt miſcibile. miſcibile autem non e. c

niſi corpus rarefatibile ⁊ ꝯdenſabile. ⁊ om̄e
tale eſt corruptibile. natura aūt quinti cor-
poris eſt incorruptibilis. ergo non potuit ue
nire ad ꝯſtitutionē humani corporis. ¶ Itē
corpus humanū ſm ſe totū eſt propagabile
ergo ſm ſe totum eſt generabile ⁊ corrupti
bile per naturaꝫ. ſed natura quinti corporis
non recipit gn̄ationē nec corruptionē. ergo
non uidetur eſſe de ꝯſtitutione humani cor-
poris. ¶ Iteꝫ ſi eſt de ꝯſtitutione quero vn̄
ſumpta ſit illa natura. Aut eniꝫ de celo. aut
de terra. Si de celo. ergo uidetur ꝙ ab ipſo
celo fiat aliquarum partiū ſequeſtratio cum
generatur homo. Si de terra. Sꝫ ꝯ̄. Nihil ē
de terra quod non ſit natum ex ipſa ꝓduci.
natura quinti corporis non eſt nata produci
de natura alicuius elemēti. ergo nec de celo
nec de terra poteſt ſumi illa natura. ergo nō
ē de ꝯſtitutione corporis humani. ¶ Si tu
dicas ꝙ de celo uenit per radioꝝ imiſſionē.
hoc non uidetur ꝯueniens. quia impoſſibile
eſt per radiū ſeparari a ſua origine. impoſſi
bile eſt etiam uenire ad alterius ꝯſtitutionē
cum lumen in medio ſit per modum ſpeciei
⁊ idoli que nullo modo ueniunt ad ꝯſtituti-
onem alicuius rei naturalis. ¶ Item ſi natu
ra quinti corporis uenit ad ꝯſtitutionē cor-
poris hominis quero quid fiat de eo quādo
corpus humanū reſoluitur. Aut enim tēdit
ſurſum. aut in natura ꝓpria manet deorſū.
aut corrumpitur in aliquod elementū. Sed
in aliquod elementū nō poteſt cedere cum
ſit per naturā incorruptibilis. Deorſum in
propria natura non ꝯuenit ſibi manere cum
eius locus proprius ſit eſſe in circūferentia.
non in centro. Si ſurſū tendit. ergo uidetur
ſpacium orbium celeſtiū aliquando ampliari
aut ꝯdenſari. ꝙ ſi tu dicas ꝙ cedit in ꝯſtitu
tionē alterius corporis nec habet corrumpi.
cum ergo ex corpore hominis generentur
uermes ⁊ buffones ⁊ ſpentes ponetur natu
ra quinti corporis eē de ꝯſtitutione om̄ium
ſicut de ꝯſtitutione hominū. ¶ Item quero
propter quid natura quinti corporis ueniat
ad ꝯſtitutioneꝫ humani corporis. Aut eniꝫ
propter mixtioneꝫ. aut animationē. aut ꝑpꝰ
ſenſum. aut ꝓpter intellectū. Si ꝓpter mixti
onē. ergo tūc eſſet de ꝯpoſitōe cuiuſlꝫ mixti
Si ꝓpter animationē tunc eſſet de natura

pr

cuiuſlʒ plāte. Si ꝓpter ſenſificatōeʒ. tūc eēt de natura cuiuſlʒ aīalis bruti. Si ergo uenit hoc eſt ꝓpter intellcūʒ ſolū. ¶ Sʒ ꝯ. Intellectus nullius partis corporis eſt actus. ergo q̄ſtū ē de ſe n̄ magis exigit corpꝰ ſuū ꝯponi de natura celeſti q̄ʒ de elemētari. ¶ Rn̄. Ad ꝑdcōꝝ intelligētiā ē nōndū ꝙ circa hoc ē triplex modus dicēdi. ¶ Quidā. n. dicere uoluerūt ꝙ natura celeſtis uenit ad ꝯſtitutiōeʒ humani corporis ſicut elemētū ꝑ eo ꝙ natura celeſtis nō ē alia q̄ʒ natura ignis. et ideo cū ꝯſtet ignē ad ꝯſtitutōeʒ humani corpis ueni re dicūt corpꝰ humanū ex natura celeſti ꝯſtitutū eſſe. hec aūt natura ignis et ſi ꝑut aliſ ꝑmiſcetur hēat agere ⁊ pati. ⁊ corrūpi ⁊ generari. ⁊ hoc ꝑut ē hic iferiꝰ. ꝑut tn̄ ē i ſpera ſua tranq̄llitatē ⁊ q̄etē hʒ. nec ſuſcipit corruptōes nec ꝑegrīnas impſſiōes. Et iſtā ſuaʒ poſitōeʒ ꝑ v̄ba Aug. muniūt q̄ negat eē q̄ntum corpus preter q̄ttuor corpa mūdi. Sed hec poſitio uie philoſophice ⁊ ꝯmuni apte repugnat q̄ ꝑter q̄ttuor corpa mundi ponit eēntiā quintā ſ̄ oēm ꝯ̄rietatē eleuatā quod ualde rōnabile ē ſicut oñſuʒ fuit ſ̄. di. xiiij. nec huic repugnat ſn̄ia Aug. ſi recte intelligatur ſicut ibidē expoſitū ē. ¶ Ideo alr̄ aliſ uoluerunt dicere ꝙ natura celeſtis uenit ad ꝯſtitutōeʒ humani corporis nō ſicut unū ex elemētis ſʒ ſicut mediū ligās oīa elementa. ⁊ illa ꝯciliās. ⁊ hoc dicūt exigere dignitatē ꝯplexionis humane per quā corpꝰ humanū in ſua prima ꝯſtitutōe habuit elemēta i optima ꝯciliatōe. habuit etiā idoneitatē ad hoc ut poſt meriti ꝯſūmatōeʒ inhabitaret in celeſti māſione. ⁊ ſic debuit hr̄e naturā celeſtē ⁊ elemētarē de ſui ꝯſtitutōe. elemētarē ꝑpt̄ ſtatum uie in quo ꝯpetebat ipm̄ hr̄e corpus paſſibile. celeſtē ꝓpter ſtatū pr̄ie i quo ꝯpetebat ipm̄ hr̄e corpus claꝝ ⁊ impaſſibile. et quēadmodū in ſtatu uie natura elementaris ꝑdn̄atur. ſic i ſtatu patrie erit ꝯ̄rio. ¶ Hoc aūt et ſi uideatur ſatis ꝓbabile eē dictū. tn̄ nō modicā habʒ calumniā. qualr̄ natura quinti corporis cuʒ ſit incorruptibilis ⁊ carens ꝯ̄rietate ueniat ad ꝯmixtionē cū aliſ elemētis. et iteꝝ ſi uenit vn̄ uenit ⁊ in quid cedit difficile eſt aſſignare. ¶ Et ideo eſt tertiꝰ modꝰ dicendi ꝙ duplr̄ eſt loqui de natura celeſti. aut per ꝓprietatē. aut per ꝯformitatē. Per ꝓprietatē natura celeſtis dr̄ natura eē q̄nti corporis que ſic ꝑfecta ē ſua forma ut nullo modo habeat appetitū ad aliā formationē. ſic eſt actiua ꝙ nullo mō poteſt pati ⁊ corrūpi. et ſic eſt natura orbiū ⁊ ſtellaꝝ ⁊ firmamenti. hoc aūt nō uenit ad ꝯſtitutōeʒ hūani corporis ſm̄ ſubām ⁊ v̄itatē ſʒ ſolū uenit ſ̄ uirtutem. quia uirtus ſtellaꝝ ⁊ orbiū influendo facit elementoꝝ ꝯciliatōeʒ que ueniūt ad humani corporis ꝯſtitutōeʒ ſm̄ reʒ. dū actio elemētoꝝ regimen ⁊ directionē habet ab influentia corpoꝝ ſuperioꝝ. ¶ Alio modo dr̄ natura celeſtis per ꝯformitateʒ. et ſic large accipitur ⁊ uocatur natura celeſtis illud qd̄ ē ꝯforme celo in ſubtilitate ⁊ claritate ⁊ quadam ſublimatiōe a ꝯtrarietate. Et per hunc modum ſpūs qui ſunt de ꝯſtitutione corporis uiuentis et maxime hominis dicūtur eē nature celeſtis propter ſubtilitatē ⁊ luminoſitatē. ⁊ ꝓpter hoc etiā ꝙ ſubleuationē hn̄t a natura ꝯ̄rietatis dum ꝯſurgūt ex ꝯmixtione elemētoꝝ in quadā harmonia et ꝯſonātia. Et qm̄ in corpore humano ſicut infra patebit maior eſt harmonia q̄ʒ in aliquo corpore mixto. hinc eſt ꝙ eius calor ⁊ ſpūs et ꝯplexio magis ꝯformātur nature celeſti. et hoc mō accipiēdo naturā lucis ſiue naturam celeſtē large. ſiue per ꝯformitatē intrat ꝯſtitutionē humani corporis ſm̄ uirtutē magis q̄ʒ ꝯſtitutionē alicuius alterius mixti ꝓpter humane ꝯplexionis equalitatē ⁊ dignitateʒ. ſm̄ ueritatē tamē tam ſpūs q̄ʒ calor qui dicuntur nature celeſtis ſunt de natura elemētari. quia deperduntur ⁊ reſtaurātur ſm̄ ꝙ expreſſe phyſici dicunt. ¶ Iuxta hāc tertiā uiam que ꝓbabilior eſt ⁊ planior patet rn̄ſio ad queſtionē ꝓpoſitā. patet etiam rn̄ſio ad obiecta. nam rōes oñdentes ꝙ natura q̄nti corporis non uenit ad ꝯſtitutionē corporis humani loquuntur de natura celeſti proprie dicta que eſt incorruptibilis ⁊ inalterabilis ⁊ imiſcibilis. et ideo non eſt miſcibilis ad ꝯſtitutionē tertiſ. ¶ Rōnes uero ad oppoſituʒ inducte procedūt uel de natura celeſti dicta ꝑ ꝯformitatē ſicut due prime auctoritates. uel ſi ꝯcludant de natura quinti corporis ꝓprie dicta non oñdunt ꝙ ueniat ad ꝯſtitutionē corporis humani ſm̄ ſubām ſed ſm̄ uirtuteʒ. aliter nō ꝯcludunt ſicut pʒ diſcurrēdo

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

per ſingulas. ¶ Nam ad illud quod primo
obī̄ de luce. dō ꝙ lux eſt quinti corporis. et
lux ignea ⁊ lux ex qualitate ↄplexionis ge
nerata ſiue ↄſurgens. ⁊ hec ē illa lux que fa
cit corpus eſſe ſuſceptibile uite. alie uero mi
nime. ¶ Ad illud quod obī̄ de calore. dō ꝙ
calor celeſtis non dicitur quia ſit in natura
celeſti ſicut in ſubiecto. quia illa neq̃ calida
ē neq̃ frigida. ſed q̃ eſt a natura celeſti ſm̄
debitā ꝓportionē ita ꝙ facit ad ↄſeruatōez.
et talis calor ī corpore humano ē. ſ; ex hoc
nō ſequitur ꝙ natura celeſtis ueniat ad ↄſti
tutionē corporis humani ſm̄ ſubām ſ; ſolū
ꝙ influat. ¶ Ad illud quod obī̄ de ↄciliati
one iam p; ńſio. quia nō ↄciliat ueniēs ītra
ſed ſufficit ad ↄciliandū influens ex̄. ¶ Ad
illud quod obī̄ de beatificatione dō ꝙ corpa
beatificari dicitur in homine non per ỽitatē
ſ; per ↄformitatē. et ideo ex hoc nō ſeq̄tur
ꝙ de ↄſtitutione humani corporis ſit natu
ra celeſtis ſm̄ ỽitatez. ſed ſufficit ꝙ ſit ſm̄
ↄformitatē ita ꝙ aliquid ei ↄforme ńdeat ī
humano corpore. ¶ Ad illud quod obī̄ de
q̄nq̃ ſenſibus dōm ꝙ ſicut idez Aug. dicit
vnū elemētū dn̄atur in duob⁹ ſicut aqua ſub
rōne uaporis dn̄atur in olphactu. ſub rōe hu
moris dominatur ī guſtu ſicut ipſe dicit. iij.
ſuper Gen. ¶ Ad illud qđ obī̄ de ordine
dō ꝙ etſi natura celeſtis ſit excelſior inter
corpora ſimplicia ſm̄ ſe ↄſiderata. non ex-
cellit tm̄ ī gradu in ↄpatione ad ulteriorē for
mam ſuſcipiēdā. ſed his eſt ordo ꝙ forma
elementaris unitur anime mediante forma
mixtionis. ⁊ forma mixtionis diſponit ad
formā ↄplexionis. et q̃ hoc eſt in equalitate
⁊ harmonia ↄformatur nature celeſti. ideo
habilis eſt ad ſuſceptionē nobiliſſime influē
tie. ſ. uite. et ſic in unione anime ad corpus
rectus ſeruatur ordo. magis etiā ē dignitas
humani corporis ꝓpter magnā harmoniaz
⁊ ꝓportionabilez ↄiunctionē ſuaꝝ partium
ob quaz in ſtatu uiatoris ↄformis ſit nature
celeſti. in ſtatu aūt ↄphenſoris perficietur a
deo non tm̄ ut ſit ↄformis ſed etiā ut ſupra
naturā celeſtē ſit exaltata ⁊ ſublimata ut ei
ↄgruat potiſſime habitatio celi empyrei.

Tertio queritur utrum corpus pri
mi hominis ↄſtitutū fuit ex elemē
tis ī ↄphēſiōe ⁊ ↄpoſitōe equali-

¶ Et ꝙ ſic uidetur. Quāto ↄplexio ⁊ ↄpoſi-
tio magis accedit ad equalitatez tanto nobi
lior eſt. et quanto nobilior eſt tanto nobilio-
ris forme eſt ſuſceptiua. ſed complexio cor
poris primi hominis fuit ſuſceptibilis nobi
liſſime forme per naturam que etiam non
erat deprauata per culpam. ergo fuit ↄple-
xio maxime nobilis. et ſi hoc. ergo maxīe
equalis. ¶ Item tanto res ↄplexionata eſt
ad durandū habilior quanto eius ↄplexio ē
equalior. inequalitas enim miſcibiliū eſt uia
in corruptionē. ſed corpus ade habile erat
ad durandū in ſempiternū quantū eſt ex pri
ma ſua ↄſtitutione. ergo uidetur ꝙ in pfcā
equalitate ↄplexionis ⁊ ↄpoſitōis fuerit ↄſti
tutuz. ¶ Itē ubi eſt inequalitas ↄplexionis
ibi neceſſario eſt pugna. ubi uero pugna eſt
forma non ſic poteſt gubernare materiam
ſicut ſi eſſet ibi pax ⁊ tranq̄llitas. ubi autez
hoc eſt ibi eſt aliqua penalitas. ergo aut in
corpore primi hominis fuit perfecta elemen
torum equalitas. aut ante peccatū fuit in eo
aliqua penalitas. ſed nullo modo pena pre-
ceſſit culpam. ergo ⁊c. ¶ Item corpus ade
debuit fieri ꝓportionabile anime. et ideo q̄;
diu anima fuit imunis a morte culpe corp⁹
eius fuit imune a morte nature. ergo pari
rōne q̄;diu anima fuit equalis in uoluntate.
corpus fuit equale in ↄplexione. ſed ī anima
primi hominis nulla erat obliquitas iuſtitie
in prima ↄſtitutione imo perfecta inocētia.
ergo nec ī corpore erat īequalitas aliqua ſ;
ↄcordia ⁊ amicicia perfecta. ¶ Sed contra
Uita eſt per calidum ⁊ humidum. et omnis
operatio anime in corpore eſt per calorem
ſicut dicunt naturales ⁊ medici. ſed in corpo
re ade anima habebat expeditas operatio-
nes. ergo magna erat ibi abūdantia caloris.
ergo p̄dominabatur calidum. et ſi hoc. ergo
non erat perfecta equalitas complexionis.
¶ Item etſi ↄplexio hominis eſt deterio-
rata. non eſt tamen totaliter corrupta. ſed
nos uidemus ꝙ cor per naturam eſt calidiſ
ſimū et epar ſimiliter. et quedam ſunt alia
membra in quibus regnat fleugma ⁊ melan
colia. ergo ⁊ tunc ibi erat. ſi ergo in corpore
ade erat predominatio humorū. pari ratiōe
et qualitatuz elementariū. ergo non erat ibi
perfecta adequatio miſcibiliū. ¶ Item ſi eēt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ibi mixtio ſm omnimodaꝫ equalitateꝫ. ergo tantū eſſet ibi de graui quantū de leui. ergo corpus illud eſſet indifferēs ad grauitatē ⁊ leuitatē. ergo ⁊ ad motū ⁊ quietē. ſi ergo nec eſſet natū moueri nec quieſcere. nec ſurſum nec deorſum eſſe. ergo non eſſet corpus naturale. ¶ Item ſi corpus illud eſſet ꝯſtitutū ſm oīmodaꝫ equalitatē tunc quantū unū elementū ageret tantū reliquū reſiſteret ⁊ ipm repelleret. ergo unū uirtutē ſuam ⁊ actioneꝫ in alteꝝ non ꝓfundaret. et ſi hoc. nō eſſꝫ ibi alteratio nec tranſmutatio. ac per hoc nec mixtio. aut ergo corpus ade nō eēt mixtū. aut ſi mixtū non in perfecta qualitate ꝯſtitutū. ¶ Item ſi corpus ade fuiſſet ꝯſtitutuꝫ in perfecta equalitate. ergo ignis ſiue calor in eo non ꝯſumeret. ergo alimēto non indiguiſſet. ſed ꝯſtans eſt ſm ſanctos ⁊ maxīe ſm Aug. ꝙ alimento indiguit. ergo in equalitate miſcibiliū corpus illud ꝯſtitutū nō fuit ¶ Item cū adam peccauit non fuit ei ablatum aliquid quod eſſet ex parte corporis. ergo ſi prius erat ꝯpoſitꝰ ꝯpoſitione equali poſtea fuit ſimilr̄. ergo poſt peccatū nulla fuit in corpore eius pugna. ergo nec infirmitas nec mortalitas. ꝙ ſi hoc falſū ē reſtat ⁊c̄

¶ R℞. dicendū ſicut diſtinguūt naturales et medici. duobus modis dicitur equalitas miſcibilium in mixto. ſ. a pondere ⁊ a iuſticia. Equalitas a pondere ut dicunt non eſt poſſibilis in reꝝ natura. ¶ Equalitas. n. a pondere poteſt dici tripliciter. Uno modo dicitur eq̄litas a pondere quando miſcibilia adequantur ⁊ quantū ad quantitatē molis ⁊ quantuꝫ ad quantitatē uirtutis. Et hec duo ſunt incōpoſſibilia non ſolūmō ſm rem ſed etiam ſm intellectū ⁊ hoc intellecto ꝙ elementuꝫ quod plus habet de materia minus habꝫ de ſpecie ⁊ ecōuerſo. Sicut enim impoſſibile ē ꝙ uerū auꝝ adequatur argento in quātitate ⁊ ualore ſic impoſſibile eſt elementa actiua ⁊ paſſiua equari ad inuicē equalitate ponderis in aliqua mixtiōe. ¶ Alio modo poteſt dici equalitas a pondere ſm adequationeꝫ miſcibiliū in quantitate molis ſolū. et adhuc eſt impoſſibilis. primū quia corpus illud nō eſſet durabile. elementa enim actiua ſtatim paſſiua ꝯſumerent. ſi enim adequarentur in ſubſtantia adeo actiua excellerent in v̄tute

ut potius eſſet ꝯſumptio ꝙ̄ mixtio. nec tn̄ corpus illud nō eſſet durabile imo etiam nec eſſet leue nec graue cum motus grauis uel leuis ſequatur predominās quantū ad quātitatē molis. ⁊ ſi non eſſet durabile nec leue nec graue non eſſet de nature intētione nec nature poſſibile. ¶ Tertio mō dicitur equalitas a quantitate uirtutis. et ſic adhuc dicūt talē equalitatē non eſſe in natura poſſibilē. Primo quia ſi eēt omnimoda equalitas uirtutum uirtꝰ vniꝰ tantū reſiſteret quantū v̄tꝰ alteriꝰ ageret. et ſic non eſſet profūdatio et ꝯfractio uſqꝫ ad minima. ac per hoc non eēt mixtio. ¶ Item ſi hoc eſſet. corpꝰ illud careret operatione calidi ⁊ frigidi ⁊ aliaꝝ qualitatū elemētariū. ergo fruſtra eſſet ex diuerſis conſtitutū. tale ergo corpꝰ non eſt nature poſſibile. qꝛ repugnat nature mixtionis. nec etiam eſt ex intentione nature. quia careret ſibi debita operatione. Et ſic quocunqꝫ mō accipiatur equalitas a pondere non potuit eſſe nec debuit in corpore ade. et hoc ſatis apparet cum corpꝰ ade magis eſſꝫ graue ꝙ̄ leue. magis eſſet idoneū ad agendū ꝙ̄ ad patiendū. ergo non habuit equalitatē miſcibiliū nec quantū ad quātitatē molis nec ꝙ̄tū ad quantitatē v̄tutis. et ita nō habuit equalitatē a pondere. Unde ꝯcedende ſūt rōnes hoc oſtendentes qm̄ procedūt iſta uia ſicut patet ꝯſideranti. ¶ Eſt ⁊ alia equalitas a iuſticia. et hec equalitas attenditur in ꝯmenſuratōe miſcibiliū ſm proportionē debitā ⁊ ſm exigentiaſ forme introducende. et hec equalitas reperitur in his que miſcentur naturaliter et inter omnia potiſſime reperitur in homine. quia nobilior debet eſſe in eius corpore proportio ⁊ harmonia miſcibilium ſm ꝙ diſponitur ad nobiliorem formā. hec autem equalitas non eſt equalitas pūctalis ſed latitudinem habet ⁊ gradus. ⁊ hoc ſm diuerſos ſtatus. Eſt enim ſtatus glorie. et eſt ſtatus miſerie. et eſt ſtatus innocentie. ſm ſtatum glorie qui eſt perfectus debetur corpori humano equalitas a iuſticia. equalitas inquaꝫ perfecta in qua nec cadit diſcordia nec repugnantia nec actu nec potentia. ſm ſtatum miſerie qui eſt ſtatus imperfectus debetur corpori hominis equalitas ſꝫ diminuta que permiſceri habet inequalitati

⁊ diſcordie non ſolum poſſibilitate ſed etiã
quadam neceſſitate. ¶ Secũdũ ſtatum vo
mediũ. ſ. innocentie debetur corpori homi
nis equalitas media que a diſcordia ⁊ repu-
gnantia miſcibiliũ erat aliena in actu p adiu
toriũ intrinſecũ aie gubernãtis. ⁊ p adiuto-
riũ extrinſecũ alimenti nutrientis. erat tamẽ
hec equalitas poſſibilis ad inequalitatẽ ſiue
ob defectũ uirtutis ↄtentiue. ſiue etiam ob
defectũ almonie. nullus aũt horuꝫ defectuũ
eſſe poterat in homine niſi precederet trãſ-
greſſio inobedientie. Et ſic patet ꝙ corpus
primi hominis conſtitutũ fuit in equalitate
a iuſticia quaſi media inter equalitatem que
erit in gloria ⁊ equalitatem que nunc eſt in
miſeria. ſm ꝙ ſtatus anime exigebat. et hãc
equalitateꝫ probant fuiſſe in corpore primi
hominis rationes inducte ad aſtruendam
partem iſtam. et ideo ↄcedende ſunt quia
uerum concludunt. ¶ Si autem ex eis ue-
lint concludere omnimodaꝫ equalitatẽ a põ
dere rationes ille non ualent. quia illa equa
litas ad nobilitatem non ſpectat. ¶ Si aũt
uelint concludere equalitatem omnimodaꝫ
a iuſticia. adhuc non cõcludunt. quia etſi cor
pus illud haberet nobiliſſimã formam. non
tamen adhuc erat in ſtatu ſuo nobiliſſimo
ſicut erit in gloria. hoc autem ſolũmodo cõ
cludunt ꝙ ibi erat tanta equalitas a iuſticia
ꝙ non erat ibi miſcibiliũ actualis repugnan
tia. et hoc quidem eſt uerum. Et ita patet
reſponſio ad totum.

In parte iſta ſunt queſtiones circa
litteram. ¶ Et primo queritur de hoc
qđ dicit in littera. Creatoris vo-
luntas neceſſe eſt. hoc enim neceſſarium fu
turum eſt quod uult ⁊ preſit. Quod ſi uerũ
eſt cum deus uelit omnia bona futura, nullũ
bonũ futurũ euenit contingenter. perit ergo
libertas arbitrij. ¶ Preterea falſum uidetur
dicere in hoc qđ ſubiungit. Multa ſm inferi
ores cauſas futura ſunt ſed in preſentia dei
futura non ſunt. Quod enim eſt futurũ erit
quod non eſt futurum in preſentia dei non
erit. ergo ſimul idem erit ⁊ non erit. ¶ R.
dđ ꝙ primũ vbũ itelligẽdũ ẽ de neceſſitate
non ↄſequentis ſed ↄſequẽtie. quia neceſſa-
rio ad uelle dei ſequitur ipm uolitum eẽ uel

futuruꝫ eſſe. Secundũ autem uerbum intelli
gendũ eſt ita ꝙ per hoc participium futura
ſignificetur ordo effectus ad cauſas non eue
tus. ut ſit ſenſus Multa ſm inferiores cãs
futura ſunt. i. ordinata ad fieri. que tamen
ſm ueritatem uel preſcientiam non ſunt fu
tura. quia nõ euenient. ¶ Item queritur de
hoc qđ dicit. ꝙ homo extra paradiſum eſt
creatus. poſtmodũ in paradiſo eſt poſitus.
Cum enim paradiſus eſſet locus habitatio-
nis debitus homini ſm ſtatum inocentie. et
locus congruus habitationi ſit congruus ge
nerationi ⁊ productioni. uidetur ꝙ homo de
buit pduci in paradiſo. ¶ Itẽ cũ tota terra
tunc eſſet fructifera ⁊ aer tranquillus. uidr
ꝙ tota erat congrua ut inhabitaretur ab ho
mine. ergo ſi homo extra paradiſum produ
ctus eſt. uidetur ꝙ extra paradiſum ad ha-
bitandum debuit relinqui. ¶ Item ſi tota
terra producta eſt propter hominem. ergo
uidetur ꝙ ſi homo ſtetiſſet alia pars terre
a paradiſo ſuperflueret. Propter hoc eſt hic
queſtio quid uocetur hic paradiſus in quo
homo eſt poſitus. ¶ R. Ad predictorum
intelligentiã eſt notandũ ꝙ ſicut dicit magiſter
tres fuerunt de paradiſo ſententie. ¶
Quidam enim dixerunt ꝙ paradiſus ille i
quo erat poſitus homo erat locus corporalis
qui propter ſuaꝫ amenitatẽ paradiſus dice
batur. nec eſt alius paradiſus niſi corporalis
¶ Alij uero attendentes ꝙ beatificatio ho
minis eſt in paradiſo que conſiſtit in dei fru
itione non in corporali amenitate dixerunt
hunc paradiſum non eſſe locum corporaleꝫ
ſed ſpiritualem. et omnia que dicuntur de
paradiſo in Gen. dicta eſſe metaphorice.
Unde homo in ſui formatione dicitur poſi
tus fuiſſe in paradiſũ. non quia fuerit localr
mutatus ſed quia in ſpirituali amenitate et
delicijs ex dei amore ⁊ cognitione ⁊ fruitõe
eſt poſitus. In huius autem ſententie aſſer-
tione. adducũt illud quod dicitur de latrone
Luce. xxiij. Hodie mecum eris in paradiſo.
et illud qđ dicitur de lucifero Eze. xxviij.
In delicijs paradiſi dei fuiſti. ¶ Tertia eſt
poſitio ꝙ eſt paradiſus ſpiritualis et eſt pa
radiſus corporalis. Paradiſus ſpiritualis di
cit ſtatum quietis ⁊ amenitatem deliciarum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſpūalium. et iſte poteſt eſſe ſm duplicē ſtatū
.ſ. eccleſie triūphantis ⁊ eccleſie militantis.
vnde paradiſus ſpūalis duplex ſiue duplici
ter dictus. vnus eſt in eccleſia militāte. ⁊ alī
in eccleſia triūphāte. vnde illa que dicta ſūt
in Gen. de paradiſo iſto ſpūali poſſunt ex
poni metaphorice. ¶ Paradiſus autem cor
poralis eſt locus deliciaꝝ ⁊ amenitatis. ⁊ hic
eſt duplex ſimiliter ſm duplicē ſtatū. ſ. pfe-
ctum ⁊ imperfectū. ſm ſtatū perfectū para-
diſus eſt empyriū. ſm ſtatū imperfcūꝫ para
diſus eſt locus quidā amenus in partibꝰ ori-
entis de quo dicit Dam. diuinus. Paradiſus
eſt dei manibus in eden plantatus gaudij et
exultatōis uniuerſe ꝓmptuariū. In hoc aūt
loco decuit hominē poni ut ⁊ eſſꝫ ei facilitas
perueniēdi ad patriā. ⁊ ut deus homini oſtē
deret beniuolentiā cui locū amenīſſimū ad
inhabitandū preparauerat. et ſicꝰ amenitas
exterioris habitaculi corrñderet delicijs in-
terioribus quales habet anima que eſt tem-
plum dei ⁊ habebat anima primi hominis.
Extra aūt hunc locū debuit homo pꝛoduci
ut melius cognoſceret dei bñficiū dum ſe vi
deret quaſi aliunde adductū. ⁊ ut etiā p hoc
oſtenderet ꝙ homo non erat ibi factus ad
eternaliter habitandū ſed tpaliter peregri-
nandū. ⁊ quia deus preſciebat hominis caſū
in paradiſo uoluit eū collocare ut per eiꝰ eie
ctionē de loco uoluptatis cognoſceret ſenſi
biliter quāta bona ſpūalia amiſiſſꝫ p culpā.
cognoſceret etiā nihilominꝰ quanta eēt dīa
inter eū qui dño humiliter obedit. ⁊ euꝫ qui
ipm ſuperbe ɔtemnit. Et p hoc patet rñſio
ad obiecta. ¶ Locus enim paradiſi ɔueniēter
fuit factus propter hominē inſtitutū. ⁊ alia
terra ɔueniēter fuit facta propter hoīeꝫ quē
deus preuiderat eē lapſuꝝ. et quia ſimul ēt
uiderat hominē ⁊ peccatū de ea terra ſūpſit
eū in quā erat poſtmodū rediturus. nec tñ ſi
homo ſtetiſſet alia pars mūdi ſuperflueret.
quia beſtijs ſeruientibꝰ homini habitaculuꝫ
pꝛeberet. ⁊ habitaculū hominis ſua inferiori
tate excellens oſtēderet ⁊ ſua magnitudine
decoraret ſicut magna platea decorat pala
tiū. et ſicut aula decorat camerā. ¶ Itē que
ritur de hoc qꝺ dicit. Locū paradiſi in alto ſi
tū uſqꝫ ad lunarē circulū pertingentē. Uidetꝰ

enim eſſe falſū. primo quia inter lunarē cir-
culū ⁊ aerē eſt ſpera ignis que nō pateretur
hoīeꝫ ibi poſſe uiuere. ¶ Itē aer in ſua pte
ſupiori ē tante ſubtilitatis ꝙ ibi non poſſūt
aues uiuere ſicut dicit Aug. ergo ſi paradiſi
locus eſſet adeo eleuatus non poſſet ibi ui-
uere homo habens corpus animale. ¶ Pre
terea ſi adeo eſſet ille locus eleuatus cū ma
xime appropinquaret ſoli. ergo eſſet cali-
diſſimus ⁊ intēperatiſſimꝰ. ſequeretur etiaꝫ
ex hoc ꝙ terra eſſet ſup aquā ⁊ ſupra aerē
¶ R. dicēdū ꝙ ſicut doctores dicūt paradiſi
corporalis eſt ſitus ualde eminens ⁊ altus et
iuxta equinoctialem in oriente quodāmodo
uergens ad meridiē. eſt autē tante altitudis
ut illuc non ɔſcendant uapores in aere eleua
ti. ſed ſit ibi aer mundus ⁊ purus idoneꝰ ſta-
tui perpetuitatis. ⁊ propter puritatem aeris
ibi eſſe ɔtēperantiā caloris. et quia ſecus eq
noctialē eſt. eſt ibi magna temperies tēporis
ꝙ ergo dicitur uſqꝫ ad lunarē circulū pertin
gere. hoc non eſt dictū ſm ſitū ſꝫ ſm quādā
proprietatē ſiue quia ɔformatur in raritate
⁊ luminoſitate ⁊ tranquillitate. ſiue quia ua
pores quibꝰ dominatur luna illuc ñ ptingūt.
Et ſic patet illud. ¶ Item queritur de hoc
qꝺ dicit. In paradiſo erant ligna diuerſi ge-
neris ⁊c. Propter qꝺ duo ex illis lignis no-
minat ⁊ non plura. ¶ Itē cū lignuꝫ illud de
quo facta ē ꝓhibitio non fuerit ſcientie boni
⁊ mali niſi propter tranſgreſſionē ade. non
uidetꝰ ꝙ ſic debuerit a ſuo principio noiari.
¶ Itē cū lignū uite illū effectū uiuificādi nō
habuerit. uidetur ꝙ aut fruſtra fuerit. aut
ab illo effectu denominari nō debuit. ¶ R.
dicēdū ꝙ uniuerſalitas lignoꝝ ſub tribus dīfijs
ɔprehenditur ſm ꝙ ad triplicē utilitatē ho-
minis poterat ordinari. aut ex parte corpo
ris. aut ex parte anime. aut ex parte ɔiūc-
cti. Si ex parte corporis ſic erāt ligna fructi
fera que prebebāt ei alimēta ad corporis ſu
ſtentationē. Si ex parte anime ſic fuit lignū
ſcientie boni ⁊ mali qꝺ ordinabatur ad obe
diētie hominis ꝓbationē. Si ex parte ɔiūcti
ſic erat lignū uite quod faciebat ad humane
uite perpetuationē. De his autē lignis duo
tm̄ nominata ſunt ꝓpter ſpēles effectꝰ ꝓpī
quod ⁊ dñs illa duo ligna collocauit i medio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

paradiſi. ⁊ unū poſuit iuxta alteꝝ ut ex uno
ↄciperet homo affectū amoris. ⁊ ex alio affe
ctū timoris. ⁊ quaſi oppoſita iuxta ſe poſi-
ta eluceſcerēt. ⁊ faciēdo abſtinētiam ab uno
mereretur hr̄e ſufficientē refectionē ex alte-
ro. Et hoc ē quod dicit aug. de ci. dei. loq̄ns
de primis parētib⁹. Status imortalitatis de
ligno uite quod in medio paradiſi cū arbore
uetita ſimul erat mirabilis dei gr̄a monſtra
bāt. tū̄ ⁊ alios ſumebāt cibos preter unā ar-
borē q̄ fuerat iterdicta. Et ſic p₃ quare illa
duo ligna ſpāliter nominātur. Unū aūt. ſ. li
gnū uite noīatur ab effectu nō quē fecit ſ₃ ad
quē ordinabatur. Aliud v̄o . ſ. lignū ſcie ab
euentu. et utrūq₃ ſatis ↄgruit. q₃ tā ille effe-
ctus q̄₃ ille euētus ualde notabiles erant. ſ₃
aūt lignū uite primū effectū nō habuerit in
actu. habuit tū̄ in habitu. nec tū̄ fruſtra fuit.
quia quāuis ex ipſo primus homo nō acce-
perit refectionē. eius tū̄ poſteri recipiūt in-
ſtructionē dū per illud lignū intelligūt xp̄m
¶ Item queritur de hoc q̄d dicit. A ligno
homo ꝓhibitus eſt q̄d malū nō erat. Uidetur
enim ꝙ deus incōuenienter fecerit. primū q₃
ſicut ꝓhibere malū ē bonū ſic ꝓhibere bonū
eſt malū. ergo uidetur ꝙ deus fecerit male
dū ꝓhibuerit illius ligni uſū. ¶ Itē bn̄ ſcie-
bat deus ꝙ ipſi ꝓhibitionē ſuā nō ſuarēt. er
go ſi ſine illa ꝓhibitione poterat eſſe ſalus.
uidetur ꝙ nō fecerit aliud q̄₃ laqueū eis inij-
cere dū ꝓhibuit. ¶ Itē ſi oīa facta ſunt ꝓpt̄
hoīe₃. ergo lignū illud erat hoīs. ſed nulli o₃
ſubtrahi res ꝓpria abſq₃ culpa. ergo uidetur
ꝙ de⁹ iniuriat⁹ fuerit homini ⁊ eū punierit
ꝓhibēdo q̄d ſuū erat. in quo tū̄ nulla p̄ceſſit
culpa. ℞. dō ꝙ deus homini lignū illud
prohibuit ꝓpter obediētie meritū acq̄rendū
ex parte hominis. ⁊ ꝓpter oſtēdēdū ſue iu-
riſdictionis dn̄iu₃ quod habebat in hoīe. q₃
prohibuit ꝓpter obediētie meritum ut illud
meritū eſſet puꝝ ⁊ plenū a tali re ꝓhibuit a
qua nō deberet ceſſari niſi ſolius obediētie
intuitu. et ideo a re bona. ¶ Itē q₃ ꝓhibuit
ad oſ̄ndendū ſue iuriſdcōis dn̄iu₃. ideo a tali
re debuit ꝓhibere a qua homo nō deberet
manū retrahere niſi propter ſolius dei im-
periū. et hec quidē fuit res bona. et propterea
illud mandatū dr̄ eſſe mandatū diſcipline. q₃

ad hoc homo nō obligabatur ex ſe ſiue ex
aliquo rōis naturalis dictamine ſed ex ſola
diuina p̄ceptione. quāuis ⁊ alia poſſit reddi
ratio. ꝙ datū ſit illud mādatū diuinū ut per
hoc diſceret de quo deo deberet eē ſubiect⁹
et quantū etiā differt inter eū qui deo obe-
dit ⁊ eu₃ qui contemnit eius imperiū. Nulla
ergo ex hoc fiebat homini iniuria. imo fie-
bat utilitas dū precipiebatur ad eius erudi
tionē ⁊ meriti amplificationē. ꝙ ſi ↄtriū eue-
nit hoc fuit ex culpa ſua ex qua ↄuertit ſibi
bonū in malū ſicut impijs ⁊ peccatoribus bo
na conuertūtur in mala. propter iſtius tamē
euentus preuiſionē non debuit de⁹ dimittere
dare tale mandatū. q₃ ordo ⁊ decor qui attē
ditur in operibus dei ſ̄m regulā diuine ſapi
entie non o₃ intermitti ꝓpter incōmodū ali
cuius ſpālis creature. ¶ Preterea ex illo ma
lo inde ſequenti deus poterat ⁊ ſciebat mul
to maius bonū elicere. Et per hoc p₃ rn̄ſio
ad obiecta. excepto primo. q̄a non ē ſimile.
Prohibere eni malū bonū eſt. q₃ nō poteſt
aliquis perpetrare malū ſine culpa. ſ₃ ꝓhibe
re bonū nō eſt ita malū. q₃ abſtinere pōt hō
abſq₃ culpa. abſtinere enim a bono ↄmodi
cadit in genere boni honeſti. Alia ſatis pa-
tent per iam dicta.

¶ Diſtinctio. xviij.

IN eodem quoq₃ paradiſo ⁊c̄.
Supra egit magiſter de forma
tione uiri. hic agit de formatōe
mulieris de uiro. ¶ Diuiditur aūt
iſta pars in partes duas. in quaꝝ prima de-
terminat de ꝓductōe mulieris ex parte cor
poris. ¶ In ſecūda ex parte anime ibi Quē-
admodū mulieris corp⁹ ⁊c̄. Prima ps h₃ q̄t-
tuor ptes. ¶ In prima pte detm̄iat de ꝓdu-
ctōe corpis mulieris ex uiro i ↄpatōe ad cā₃
finalē. ¶ In ſcđa v̄o i ↄpatōe ad cā₃ maťialē.
ibi Sol₃ et q̄ri utꝝ de coſta illa ⁊c̄. ¶ In tertia
v̄o i ↄpatōe ad cā₃ efficiētē. ibi Illud et ſciri
op₃. ¶ In q̄rta v̄o i ↄpatōe ad cām formalē.
ibi S₃ q̄rit an rō quā d̄s primis opib⁹ ↄcre
auit. ¶ Silr̄ ps ſcđa ꝑncipalis h₃ q̄ttuor pti-
culas. ¶ In quarum prima ponit opinionem
quandā erroneā de ꝓductione aīe mulieris.

In ſecũda uero ſubiungit aliã opinionẽ non
minus falſam. ibi Alij autem putauerunt ⁊c̃
In tertia uero ponit ueritatem catholicam
ibi Catholica autem eccleſia. In quarta et
ultima falſitatem impugnat ⁊ ueritatem cõ-
firmat auctoritate Hieronymi ⁊ Auguſtini
ibi Unde in eccleſiaſticis dogmatib⁹ ⁊c̃. Et
ſic duo determinantur i parte iſta quoꝝ pri
mum eſt formatio mulieris quantũ ad corp⁹
Secundũ eſt perfectio quantũ ad animam.

Hoc intelligentiã huius partis circa
duo incidit hic q̃ſtio. Primũ eſt
circa ꝓductionẽ corporis mulieris
ꝺ latere uiri. Scõꝫ ẽ circa ꝓductionẽ ſp̃s
ſiue anime eiuſdẽ mulieris. ⁊ per ꝯñs anima
rum que ſunt in poſteris. Circa primum
queruntur tria. Primo unde mulier for-
mata fuerit. Secũdo queritur utruꝫ ſm
ſeminalẽ rõem corpus mulieris in coſta p̃e
ceſſerit. Tertio uero queritur quid ſit ſ̃
rem et eẽntiã ipſa ratio ſeminalis.

Circa primũ ſic ꝓceditur ⁊ queritur
vnde fuerit ꝓductũ corpus mulie-
ris. Et dicit magr̃ in lr̃a ⁊ tractuꝫ
eſt de ſecũdo Gen. ꝙ mulier formata eſt ꝺ
uiro ⁊ non de quacũq₃ parte ſꝫ de coſta ex
qua mulier eſt de uiro dormiente formata.
Et ſic tria tangũtur in formatione mulieris
.ſ. ꝙ facta eſt de uiro. ⁊ de uiro dormiente.
⁊ non de quacũq₃ parte ſed de coſta eius et
oſſe. Contra primũ obr̃ ſic. Gen. i. Fec̃
deus hominẽ ad imaginẽ ⁊ ſimi. ſ. maſculũ
⁊ feminã creauit eos. ſi ergo de⁹ in primaria
ꝯditione maſculũ ⁊ feminã creauit. non ui-
detur ꝙ mulierẽ de uiro ꝓduxerit. Item
ſexuum diſtinctio ſpectat ad perfectionem
ſpẽi. ſed alie ſpẽs animaliũ in quibus eſt di-
ſtinctio ſexuũ ſimul ⁊ ſemel producte ſunt.
ergo ⁊c̃. Itẽ qꝺ ſe habet per modũ ma-
terialis ad alterũ minus eſt ꝯpletuꝫ q̃₃ illud
qꝺ ex ipſo producitur. ſi ergo uir habet cõ-
pletionẽ reſpectu mulieris nõ mulier ꝺ uiro
ſed econuerſo uir de muliere produci debuit
Contra ſecũdũ obr̃ ſic. Somn⁹ uel ſopoꝛ
eſt quies animaliũ ꝟtutũ cũ intenſione natu
raliũ. ſed in adam nõ erant ſenſus fatigati
nec uires animales. ergo uidetur ꝙ ſomnus
ille non fuerit ade naturalis. ſi ergo nihil de

buit fieri circa adã niſi qꝺ eius nature ꝯgru
eret. uidetur ꝙ deus in eum non debuit ſo-
porem mittere ut de coſta eius produceret
mulierem. Item in ſeparatione illius aut
fuit aliqua leſio ⁊ afflictio. aut non. Si ſic. er
go adam ante paſſus eſt penam q̃₃ ꝯmitte-
ret culpam. Si non. ergo ita bene potuit fie
ri de latere uigilantis ſicut de latere dormiẽ
tis. Item maiori potentie atteſtatur ſepa
rare partem a toto ab homine uigilãte ſine
dolore q̃₃ a dormiente. magis ergo fuiſſet
manifeſtata dei potẽtia ſi abſq₃ dolore ꝓdu
xiſſet mulierẽ de latere ade uigilantis q̃₃ cũ
produxit de latere dormientis. Contra
tertiuꝫ obijcitur ſic. Sexus muliebris eſt in
firmioꝛ q̃₃ ſexus uirilis per naturã. ergo de
ꝑtibus ei⁹ infirmis debuit fieri ꝑ naturã. nõ
ergo de oſſe ſed potius de carne. Itẽ in
textu poſtmodũ ſubiungitur. Hoc nunc os
ex oſſibus meis ⁊ caro de carne mea. ergo
nõ tantũmodo de coſta ade facta fuit. ſed ẽt
de carne alia. Item coſta illa aut erat ne-
ceſſaria ade. aut ſuperflua. Si neceſſaria. er
go debuit alia coſta reddi ade pro illa. Si ſu
perflua. ergo corpus ade non fuit in prima
ſui productione perfecte formatum cum ad
perfectioneꝫ ſpectet nihil habere ſuperflui
uel diminutũ. Item ſi ſuperflua erat. er
go non oportebat carnem repleri pro ea.
Eſt ergo queſtio quare mulier de uiro. Et
ſi de uiro quare magis de dormiente q̃₃ ui-
gilante. Et ſi de dormiente quare magis
de coſta q̃₃ de carne. R℞. Ad predictorũ
intelligentiam eſt notandũ ꝙ cum ſapiẽtia
dei admirabilis ⁊ laudabilis oſtendatur in
omnibus operib⁹ ſuis. potiſſime tamen ma
nifeſtatur in formatione creature rationa-
lis. hoc autem clarius apparet ſi conſideret
ordinis congruentia quam ſeruauit diuina
ſapientia dũ ꝓduxit mulereꝫ de latere uiri.
Congruum enim erat mulierem ſic de uiro
duci. tum propter ordinis habitudinẽ que at
tenditur inter uirum ⁊ mulierem in humana
ſpecie. tum etiã propter ordinẽ ⁊ habitudi-
neꝫ que attenditur inter ea que per uiruꝫ et
mulierem habent ſignificari. vir enim ⁊ mu
lier ſm ſuoꝝ ſexuum ⁊ proprietatẽ ⁊ natu-
ram ſic facti ſunt ut inuicẽ coniungerentur. et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ex hoc unus in altero quietaretur. ⁊ unus ab altero ſuſtentaretur. Quia ergo forti uinculo ⁊ ſignaculari mulier ꝯiungitur uiro et econuerſo. ideo unus ſexus productus eſt de altero. quia uero illa coniunctio dat uiro quietationem. ideo producta eſt de uiro dormiente. ¶ Rurſus quia dat mulieri fortitudinem ⁊ ſuſtentationē hinc eſt ꝙ mulier dicitur facta eſſe de oſſe. Et quia in omnibus his eſt q̄dā equalitas mutue ſocietatis. ideo formata eſt mulier de oſſe non quocūq; ſed de coſta et eius latere. Et ſic patet quomō modus formatōis reſpondet proprietatibꝰ illius mutue ꝯiūctionis que eſt inter uirum ⁊ mulierē ſm rem. ¶ Conſonat etiā nihilominus his que ſignificātur ꝑ mulierē ⁊ uirum. Per uirū nāq; ⁊ mulierem ſignificātur deus anima. xp̄us ⁊ eccleſia. ſuperior portio rōis ⁊ inferior. ¶ Prime ſignificationi competit formatio mulieris ex uiro ſm modū predictum. Quia enim ſp̄us rōnales imediate ꝓducuntur a deo tāq; a primo principio ⁊ immediato. ⁊ deus in eis requieſcit et quaſi ſoporatur dum delitie ſue ſunt eſſe cum filijs hominum. ⁊ rationalis ſp̄us a diuino ſpiritu inhabitante ꝯformatur ⁊ roboratur. optima ꝯſonantia conformatur ſignum ſignato ſm ꝙ per uirum ⁊ mulierē ſignificatur deus et anima. ¶ Similiter correſpondet ſm ꝙ ꝑ mulierem ⁊ uirum ſignificatur eccleſia ⁊ xp̄s. Eccleſia enim ex xp̄o formatur dum de latere xp̄i dormientis in cruce profluxit ſanguis ⁊ aqua. ex quibus in ſacramentis eccleſie redundauit efficacia per que ſacrata fundatur eccleſia. Et ſic uir reſpōdet xp̄o. dormitio reſpōdet morti. ablatio coſte aperitionis lateris. ¶ Concordat etiam hec formatio ſignificationi prout per uirum ⁊ mulierē ſuperior portio rationis ⁊ inferior habet ſignificari. Sicut enim uir eſt fortior ⁊ mulier eſt infirmior. ſic ſuperior portio ⁊ inferior. et ſicut mulier ex uiro ſic inferior portio eſt ex conuerſione ſp̄us ad hec inferiora. dum autem ad hec inferiora conuertitur ceſſat a uigilantia ꝯtemplationis. et quodāmodo efficitur infirmior ſemetipſo ⁊ tendit ad molliciem mulieris. et ideo quodāmodo ſeparari dicitur ⁊ os eius auferri et exinde mulier formari. Et ſic patet ꝙ magna fuit congruentia ordinis obſeruata in huius formatione mulieris ſiue in ſe. ſiue in ſignificato ꝑ ipſam. His uiſis de facili reſpondetur ad obiecta.

¶ Ad enī primo obijcitur de textu Gen. dicēdū ꝙ illud dictum eſt per anticipatōem. preterea illud dictum eſt quantum ad productionē anime ſm quam non eſt formata mulier ex uiro ſed ex nihilo ſicut infra patebit. ¶ Ad illud quod obijcitur de alijs ſpeciebꝰ iam patet reſponſio. Non enim eſt ſimile propter legem mrīmonij que non ita attenditur in beſtijs ſicut in hoībus. ¶ Ad illud quod obijcitur ꝙ uir ē muliere perfectior. dicendū ꝙ materiale minus eſt nobile q̄ȝ illud quod ex eo producitur ſm id quod eſt materiale. uir autem non fuit materiale mulieris ſm ſe totum ſed ſm aliquid ſui. ſ. ſm coſtam. et ideo quāuis uir eſt nobilior. potuit tamen ex eius coſta corpus mulieris formari. nam non eſt tanta perfectio in una coſta uiri quanta eſt in uno corpore mulieris. ¶ Ad ſi q̄ras quare magis mulier de uiro q̄ȝ uir de muliere. dicendū ꝙ hoc aliquādo futurum erat ſicut in ſecundo adam. ſ. xp̄o. et ideo ut perfecta eſſent dei opera debuit eſſe ſimiliter ⁊ mulier de ſolo uiro. ſic enim ſunt impleti ſicut dicit Anſelmus quattuor modi eductionis hominis in eſſe. Unus qui eſt de uiro ⁊ muliere quem mō mō obſeruat natura. Alius qui nec de uiro nec de muliere qui fuit in ꝓductōe primi hoīs. Tertius qui ē de uiro tm̄. ⁊ hic fuit in formatōe eue. Quartus qui eſt de muliere tm̄. ⁊ hic fuit ī productōe xp̄i de ꝟgine. Tūc aūt magis cōgruebat mulierē educi de uiro ut oñderet ꝙ uir caput ē mulieris ⁊ ꝙ nō uir ꝓpter mulierē ſȝ mulier ꝓpter uirū. ⁊ alia plura q̄ priꝰ tacta ſunt. ¶ Ad illa q̄ obijciūtur de ſoporatione. dō ꝙ ille ſopor nō fuit ex laſſitudīe ſȝ fuit ex diuina immiſſione ſicut dicit textus. Nec tm̄ fuit ꝯ naturā. qr ſi adam ſteriſſet eēt utiq; in illo ſomnus nō ꝓpter debilitatē potentie ſenſitiue ſȝ ꝓpter uigorationē pticule uegetatiue. qm̄ ⁊ ſi neutra harū uirtutū ꝯtigerit in adā laſſari tm̄ qn̄ una ceſſabat ab operatione ꝯtingebat alteram uigorari dum tota anima circa actum unius uirtutis intendit.

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

Immiſit autẽ dñs ſoporẽ in adam nõ ꝓpter
ꝙ non poſſet ſeparare coſtam a uigilante
ſine dolore ⁊ horrore. ſʒ propter ſignationẽ
⁊ propter etiam mentis ade ſubleuationeʒ.
quia ſicut dicunt ſancti adam in illo ſopore
multa preuidit. vnde ſtatim cum euigilauit
prophetice locutus eſt. et in hoc multũ oñdi
tur dei potẽtia qui ſic potuit ſeparare coſtã
ut natura non amitteret quieteʒ ſuã. Et ex
hoc patent illa tria obiecta de ſopore. Pri-
mũ enim non ualet. quia non erat ibi ſomnꝰ
ex laſſitudine. Secundũ ſimiliter non ualet.
quia non eſt factum propter leſionẽ homis
occultandã. Tertiũ non ualet. quia ita bene
manifeſtata eſt dei potẽtia dum non excita
uit dormiẽtẽ a ſomno ſicut manifeſtata eẽt
ſi formaſſet eam de latere uigilantis ſine do
lore aliquo. ¶ Ad illa que obijciuntur ꝙ nõ
debuit fieri de oſſe. dicendũ ꝙ non tantũmõ
mulier facta ẽ de oſſe ſiue de coſta ſed etiaʒ
aliqua particula fuit ſumpta de carne ade ſi
cut ſequens littera innuit. Hoc nunc os de
oſſe ⁊ caro de carne. magis autem fit deno-
minatio ab oſſe. ſiue quia illa fuit principali
or. ſiue quia uir mulieri confert robur ⁊ mu
lier per uiri conſortiũ rigoratur. uir autem
per mulieris conſortiũ emollitur. et ideo di-
citur eſſe caro repleta ꝓ coſta. quia uir dat
fortitudinẽ ⁊ ſuſcipit infirmitatẽ. ſiue etiaʒ
quia coſta illa locum carnis occupabat. Non
enim facta fuit in adam ut in eo maneret ſʒ
ut de ea formaretur mulier. Et ſic patent
illa tria obiecta. Primũ enim non ualet quia
mulier etſi debilis ſit in ſe. tamen a uiro hʒ
roborari. et ideo magis dicitur eſſe facta de
coſta ꝙ̃ de carne. Secundũ non ualet. ꝙ. n.
mulier dicitur facta eſſe de coſta non intelli-
gitur preciſe ita ꝙ non de carne. Tertium
nõ ualet. quia ſi illa coſta ſuperflua erat ade
inquantũ erat indiuiduũ. erat tamen oppor-
tuna inquantũ erat mulieris principium. et
ideo reſurget in muliere nõ in uiro ſicut pla
nius explicatur in quarto.

SEcundo queritur utruʒ mulier for
mata ſit de coſta uiri ſm rõneʒ ſe
minaleʒ. ¶ Et ꝙ ſic uidetur primo
per textum. Conſũmauit deus die ſexto
opus ſuum. Si ergo formatio mulieris fuit
poſt diem ſextum ſicut ſcriptura innuit. er-
go aliquo modo in illis operibus ſex dierũ
mulier condita fuit. ſed non erat niſi in co-
ſta. ergo in coſta erat unde fieret mulier. ſʒ
quod ſic eſt in aliquo dicitur eſſe in eo ſm
rõnem ſeminalẽ. ergo ⁊c. ¶ Item Aug. ſu
per Gen. ad litteraʒ. Omnia que ꝯſequen-
tibus erant euoluenda temporibus primitꝰ
deus creauit ſimul cum faceret mundũ. con-
ſũmata quidem quoniaʒ nihil habent illa in
naturis proprijs quibus ſuorum temporum
curſus agunt quod non in iſtis cauſaliter fa
ctum ſit. Inchoata auteʒ quoniam quedam
erant ſemina futurorum. ergo ſi mulier po-
ſtea producenda erat ſemen mulieris preexi
ſtebat. ſed non eſt niſi coſta. ergo ⁊c. ¶ Itẽ
uir dicitur eſſe imago dei. quia ex ipſo fuit
omnes homines ſicut omnia ſunt ex deo.
ſed nulla creatura eſt ex deo materialiter.
ergo ſi recta eſt aſſimilatio neceſſe eſt ꝙ uir
reſpectu mulieris non ſolum habeat habitu
dinem principij materialis ſed etiam actiui.
ſed quod eſt ex aliquo ſicut ex materiali et
actiuo principio. eſt ſm rationeʒ ſeminalẽ.
ergo ⁊c. ¶ Item uir productus eſt ex limo.
⁊ mulier de uiro. aut ergo eſt maior habitu
do ⁊ ꝯuenientior coſte ad mulierem ꝙ̃ uiri
ad limum. aut non. Si non. ergo non magis
attinet mulier uiro ꝙ̃ uir limo. Si ſic. ergo
ultra rationẽ poſſibilis fuit ibi aliquo modo
ratio actiui. ſi ergo hec eſt ratio ſeminalis.
apparet ꝙ ſm rationem ſeminalem ex co-
ſta formatum fuit corpus mulieris. ¶ Item
cum deus produxit corpus mulieris de co-
ſta. aut hoc fuit ſm naturam. aut contra. Si
ſm naturam. cum natura quicquid facit fa-
ciat ſm rationes ſeminales. uidetur ꝙ ſemi
naliter mulier de coſta producta ſit. Si autẽ
ꝯtra naturam. ¶ Cõtra. Conditor nature vt
dicit Aug. non facit contra naturam. et idẽ
ſuper Gen. ad litteram. Non facit deus cõ
tra cauſas quas bonas cõſtituit. quia contra
uoluntateʒ ſuaʒ non facit. ergo ſi formatio
eue non potuit eſſe contra naturã. fuit ergo
ſm naturaʒ. et ſi hoc. fuit ergo ſ rõeʒ ſeĩalẽ.
¶ Iteʒ ſi ꝓductio illa fuit ꝯtra naturã. ergo
formatio mulieris fuit miraculũ. ſʒ Aug. ſu
per Gen. ad lit. dicit ꝙ deus in reꝝ ꝯditiõe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nō utitur reb⁹ ad miraculū ſue potētie ſꝫ ſm
q̄ ꝓprie ↄpetit ipaꝝ reꝝ nature. ergo ſi mi
raculuꝫ nō faciebat ſꝫ opabatur ſm q̄ natu
ra exigebat. uidetur q̄ mulierē ꝓduxerit ſm
ſeminalē rōeꝫ ſi eā ꝓduxit ſm exigentiā na
ture. ¶ Contra. Magr̄ dicit in lrā. et ē au
ctoritas Aug. Illa que ſm cāꝫ ſeminalē fiūt
dicitur naturalr̄ fieri. quia ita curſus nature
hominib⁹ inotuit. ſi ergo ꝓductio mulieris
de coſta nō eſt ſm nature curſum. ergo non
erit ſm rōem ſeminalē. ¶ Itē magr̄ in lrā.
Corpus mulieris de coſta factū dr̄ eo ſanō
miraculo quo de q̄nqꝫ panib⁹ quinqꝫ millia
hoīum ſaturati ſunt. ſꝫ illud nō fuit ſm rōeꝫ
ſeminalē. ergo rē. ¶ Itē hoc uidetur rōne.
Semē dicit principiū actiuū ⁊ intrinſecū. vñ
nō dicitur ſemen hoīs humor quicūqꝫ ſꝫ qui
deciſus eſt a lumbis paternis. ſꝫ in coſta nō
erat uis actiua ad mulieris ꝓductionē. ergo
nec rō ſeminalis. ¶ Iteꝫ ſemē hꝫ in ſe rōeꝫ
totius ⁊ partiū eius rei que ex ipo ꝓducitur
Vñ Aug. v. ſup Gen. ad lrāꝫ. In ſeīe oīa ꝓ
ducta fuerāt primit⁹ nō mole magnitudinis
ſꝫ in potentia cāli. ſed in coſta illa non erat
uirtus ad ſingula membra formāda. ergo n̄
erat ibi mulier ſm rōem ſeminalē. ¶ Item
impoſſibile eſt aliquid creſcere per uirtuteꝫ
creatā niſi per rarefactionē aut appoſitōeꝫ.
ſꝫ corpus mulieris de illa coſta ꝓductū ē q̄ꝺ
erat ipſa maius nō ꝑ coſte rarefactionē nec
extrinſece materie appoſitioneꝫ. ſicut dicit
magr̄ in lrā. ergo ꝓductio illa ex coſta n̄ fuit
ſm uirtuteꝫ creature ſed ſolū creatricis eēn-
tie. ſed ſeminalis rō dicit uirtutē creataꝫ. nō
enim dicitur in deo res eſſe ſeminalr̄. ergo
hec ꝓducto mulieris ex coſta nō fuit ſ rōnes
ſeminales. ¶ Item ſm rōes ſeminales attē
ditur rerum ꝓpagatio ⁊ generatio. ſed ſm
eductionem corporis de coſta non fit ꝓpaga
tio in humana ſpē. ergo productio alicuius
corporis humani ex coſta non eſt ſm rōneꝫ
ſeminalē. ¶ Propter hoc ē q̄ſtio cū magr̄
dicit aliqua fieri ſm rōes cāles. aliqua ſm
rōes ſeminales. que ſit drīa inter hec duo:
Si tu dicas q̄ illa fiunt ſm rōnes cauſales q̄
fiūt ſm rōes incōmutabiles uel eternas. illa
ſm rōnes ſeminales que fiunt ſm exigētiā
⁊ uirtutē potētiaꝝ inditaruꝫ ipſis creaturis
Obijcitur ↄtra hoc per Aug. Dicit. n. aug.
in. vj. ſuper Gen. ad lrām. Nihil hūt res in
naturis ꝓprijs q̄ꝺ non in primis diebus cau
ſaliter fcm̄ eſt. ¶ Et iterū cauſales ille rōnes
quas mūdo indidit cum primū ſimul omnia
creauit quō īſtitute ſunt merito queri pōt:
et paulo poſt in illis primis reꝝ cauſis quas
mundo primitus creando inſeruit nō tm̄ po
ſuit q̄ de limo formaturus erat hominē ſed
quēadmodū ꝓductur⁹. ergo rōnes cāles n̄ di
cunt aliquid increatum ſed creatū. ¶ Item
ipſe Aug. rōnes cauſales quas dicit inditas
primis rebus diſtinguit ↄtra incōmutabiles
rōnes. tā in. v. ſuper Gen. ad lrāꝫ q̄ꝫ in. vj.
¶ Queritur etiā que drīa ſit inter ratiōes
ſeminales ⁊ naturales: Et uidetur q̄ nulla.
quia Aug. dicit q̄ cum germinatur arbor d̄
ſemine quotidie eſt ꝓpagatio ſm rōneꝫ ſe-
minalē. in fine. v. ſup Gen. ſed hoc idem ē
ſm rōeꝫ naturalē. ¶ Itē opatio que eſt a ui
ſeminali. aut eſt naturalr̄. aut uolūtaria. cū
eniꝫ nō ſit a cauſa ꝑ accñs ⁊ ſit a cā creata.
neceſſe ē q̄ ſit a natura uel ab intellectu. ſꝫ
nō ē ab itellcū. ergo a natura. ergo oē q̄ꝺ ſit
ſeīalr̄ ſit naturalr̄. pari rōe cū natura ſit uis
ꝓpagatiua ⁊ ꝓpagatio fiat mediāte ſeīe. oē
q̄ꝺ ſit naturalr̄ uidetur fieri ſeīalr̄. ¶ R℞. Ad
p̄dcōꝝ itelligētiā ē nōndū q̄ cū de his rōib⁹
ſeīalib⁹ egregi⁹ doctor Aug. in. v. ⁊. vj. ſup
Gen. ad lrāꝫ ambigue loq̄tur. ⁊ ab ipo po-
tiſſime hēam⁹ hoꝝ noīuꝫ uſū n̄ ē facile int̄ h⁹
modi uocabula recte diſtiguere. Ipe. n. rōes
cāles mō dicit reb⁹ fuiſſe inſitas. mō dīc q̄ꝫtū
ad aliq̄ i diuina uolūtate fuiſſe ſuatas. poſſu
m⁹ tñ q̄ꝫtū ē de ui uocabuli drīam aſſignare
i hūc modū. Cā. n. coīs ē ad principiū intrin
ſecū ⁊ extrinſecū. ſilr̄ ⁊ rō cālis q̄ꝫtū eſt de ui
nois. ſemē vō dīc principiū intrinſecū. et ita
rō cālis ſe extēdit ad rōes creatas ⁊ icreatas
Rō vō ſeīalis ſolū ad rōnes creatas. q̄ꝫtum
ergo ē de ui nois unū ē cōe reſpectu alteri⁹.
inquātū aūt ad inuicē diſtinguūtur ⁊ ↄnume
rātur ſic cā ⁊ cālis rō accipitur q̄ꝫtū ad prici
piū increatū. ſemē vō ⁊ ſeīalis rō ſpectat ad
pricipiū creatū. Differūt aūt cā ⁊ rō cālis. qꝛ
cā dicit pricipiū ꝓductiuū. rō vō cālis dicit re
gulam dirigentē illud principiū in ſua opati
one. Silr̄ ꝑ hūc modū differt ſemen ⁊ ratio
ſeminalis. regula aūt agentis increati eſt for
ma exēplaris ſiue idealis. regula vō agētis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

creati ē forma naturalis. ⁊ ita rōes cāles ſūt
forme ideales ſiue exemplares. rōnes ſemi-
nales ſunt forme naturales. et ẜm hoc patet
ꝙ rōnes cāles ⁊ primordiales idem ſunt re
differentes ſola rōne. Primordiales eniȝ di
cuntur per priuatiōeȝ prioris ſed cāles per
poſitōeȝ poſterioris. et primordiales inq̄ꝫtū
reſpiciūt deū ut principiū primū. cāles iq̄ꝫtū
reſpiciūt deū ut finē vltimū qui ē cauſa cāꝝ
Similr̄ naturales rōnes ⁊ ſeminales re idē
ſunt. rōne uero differūt. quia enim ſemen di
cit ut ex quo. ⁊ natura dicit a quo. rō ſeīalis
attenditur inquantū dirigit potentiā nature
ut ex aliquo fiat aliquid. naturalis v̄o ut ab
aliquo fiat aliquid. talis rō ſeminalis reſpiċ
inchoationē ⁊ intrinſecā uirtutē que mouet
⁊ operatur ad effectus ꝓductionē. naturalis
v̄o ꝯcernit ꝓducētis ad ꝓductū aſſimilatōeȝ
⁊ modi agendi aſſuetudinē. vnde appropri
ate loquendo cum magi ex uirgis fecerunt
ſerpentes hoc fuit ẜm rōes ſeminales. cum
uero ſerpentes ſicut aſſolent ſerpentes ge-
nerant. hoc fit ẜm rōes naturales. lȝ utrꝗ̄
⁊ naturales ⁊ ſeminales ꝯgrue dici poſſunt.
¶ Quando ergo queritur utrū aliquis effe
ctus fiat ẜm rōnes cauſales aut ſeminales.
Rn̄dendū eſt ꝙ aut ſic eſt a deo ille effectus
ꝙ creatura non habet in eo potentiā aliq̄ꝫ.
aut ſi habet hȝ ſolam potentiā obedientie.
utpote cum mundus fit de nihilo. ubi nulla
eſt potentia creature. uel cum multi panes
multiplicantur ex pane uno. ubi eſt ſola po
tentia obedientie. et hoc fuit ẜm rōes cāles
quas deus ſeruauit in ſua uoluntate. quia n̄
ẜm exigentiā creature ſed ẜm exigentiam
diſpoſitionis eterne. ſi auteȝ ſic producitur
effectus ꝙ eſt in potentia nature non ſolum
obediente. ſed etiam potente ad actū ꝓduce
re. ſic dicitur fieri ẜm rōnes ſeminales. ſicut
patet cum homo generatur ex homine uel
arbor ex arbore. ¶ Sed attendendū eſt ꝙ
illa potentia nature ad effectus iſtos. aut eſt
propinqua ⁊ ſufficiens ſicut ē in ſemine de-
ciſo a lumbis ad generationē humani corpo
ris. et ſic dicitur proprie habere in ſe rōem
ſeminalē. aut eſt remota ⁊ inſufficiens ſicut
eſt in pane uel in alimento ut ex eo fiat ho-
mo. et ſic minus proprie dicitur eſſe ibi rō
ſeminalis. non enim dicitur in pane eē ratio
ſeminalis reſpectu hominis producendi niſi
ualde large accipiatur. Qn̄ aūt ſic eſt in re-
mota diſpoſitione reſpectu effectus. aut ꝓ-
ducitur ad illū effectū mediantibꝰ illis ad que
habebat ordinē imediatū. aut imediate. Si
mediate tunc poteſt dici ꝙ effectus ille ſit ẜ
rōnem ſeminalē. utpote ſi panis comedatur
⁊ digeratur ⁊ ꝯuertatur in humorē. ⁊ poſt-
modū in lumbis conuertatur in ſemen. dein
de in hominē. Si autē imediate perducatur
ad effectū. utpote ſi de pane ſtatim formet̄
corpus hominis. ſic nullo modo dicitur eſſe
factum ẜm rōnes ſeminales ſed ẜm cāles.
Quāuis enim ibi eſſet aliqua potentia acti
ua ad hoc ꝙ inde fieret corpus per multa
intermedia. tamē ꝙ imediate fieret hoc ha
buit in ſola potentia obediētie. ¶ Cū ergo
queritur utꝝ corpus mulieris fuerit in coſta
ſeminaliter: dicēdū ꝙ ſi proprie accipiatur
ratio ſeminalis non. Si accipiatur large pro
quacunqꝫ potentia actiua. exiſtēte ī materia
ſic poteſt dici in coſta fuiſſe ratio ſeminalis
¶ Rurſus ſi queratur utrum mulier facta
ſit de coſta ẜm rōes ſeminales: rn̄dendum
eſt ꝙ non. quia coſta reſpectu talis modi et
reſpectu tanti corporis ex ea formādi abſꝗ̄
additione non habuit niſi ſolam potentiam
obedientie. Unde ꝯcedende ſunt rōnes ad
hoc inducte. ¶ Ad illud auteȝ quod primo
obr̄ in ꝯtrariū ꝙ nihil nouū fecit deus ultra
diem. vj. dicendū ꝙ illud argumentū deficit
duplr̄. Primo quia etſi formatio mulieris
poſt diem ſextum narretur. non eſt tamen
credendū ꝙ tam longo tempore uiri forma
tio preceſſerit. ſȝ ꝙ die ſexto de latere uiri
ꝓducta eſt. Illud autem quod ſubditur intel
ligendum eſt pe recapitulationē. recapitulat
enim ſcriptura ut addat. Deficit etiaȝ ī hoc
ꝙ deus non dicitur facere nouum non ſolū
in hoc ꝙ omnia producta ſint in ratione ſe
minali ſed quia producta ſunt in ſuo ſimili.
et hoc eſt neceſſarium dicere propter crea-
tionem anime que non exit in eſſe ẜm ſemi
nalē rōeȝ. Et ꝑ hoc pȝ rn̄ſio ad ſequens. qꝛ
formatio mulieris nō fuit de ꝯn̄tibꝰ ad opa
ſex dieꝝ. uel ſi fuit. cauſalr̄ dr̄ fuiſſe facta. qꝛ
p̄ceſſit potētia obedientie in coſta. uel et aliq̄
rō ſeminalis longinqua. lȝ ẜm illam mulier
nō ſit formata ſȝ ẜ potētiā diuinam. ¶ Ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illud quod obr̄ ꝙ uir eſt imago dei. q꞉ prin-
cipiū omniū hoīum. ꝺō ꝙ nō eſt oioda ſimi
litudo. deus enim ē principiū ſufficiēs reſpe
ctu oium. uir aūt nō eſt per ſe ſufficiens re-
ſpectu hoīum. aliquo tñ modo tenet rōnem
principij. ⁊ hoc facit ad maiorē exp̄ſſionem
imaginis. ad cuius expreſſionē imaginis ali
quo modo amplificandā non ſolū facit aſſi-
milatio perfecta ſꝫ etiā aſſimilatio modica.
¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ maior erat ꝯueniē
tia coſte ad mulierē q̄ꝫ limi ad uirum. ꝺicēdū
ꝙ coſta duplr̄ poteſt ꝯſiderari. aut in ſe. aut
inquantū fuit pars uiri. In ſe quidem ita bñ
diſtabat a formatione corporis mulieris ſi-
cut limus a formatione corporis uiri. Si aūt
ꝯſideretur inquātū eſt pars uiri. ſic quia uir
⁊ mulier ſunt perſone in quibus poteſt eſſe
affinitas ⁊ attinētia. talis formatio faciebat
quoddā maius uinculū attinētie eſſe inter ui
rū ⁊ mulierē. quod quidem non poterat eſſe
inter uirum ⁊ elementum terre. ¶ Ad illud
quod obr̄ ꝙ productio mulieris de coſta nō
fuit contra naturā. ꝺicendū ꝙ dupliciter dr̄
natura. ꝩno modo dicitur natura omne illꝺ
quod ꝯpetit rei a ſua naturali origine. et ſic
competit creature ut ex ea producatur om̄e
quod deus uult. opus enim reſpectu ſui arti
ficis habet in ſe potentiā perfecte obediēdi
cum per omnia ſubiaceat eius uolūtati. ꝓpt̄
quod dicitur ꝙ ſpūs domini ferebatur ſup
aquas. et contra hanc naturam deus nunq̄ꝫ
facit. imo quicquid facit de creatura ſm̄ hāc
naturam facit. et ſm̄ hunc modū accipiendi
naturam mulier de coſta non eſt formata ꝯ̄
naturam. Alio modo dicitur natura ꝓprie
uis inſita rebus ſm̄ quā res naturales pera-
gūt curſus ſuos ⁊ motus ſolitos. et hoc mō
accipiendo naturam aliquādo deus facit cō-
tra naturam. aliquādo ſupra naturam. Tūc
facit contra naturam quando facit aliquid c⁹
ſimile in natura ⁊ a natura ꝓduci habet. tam̄
alio modo omnino diuerſo. ut patet in hoc
ꝙ natura dat alicui uiſum ⁊ ſucceſſiue in pri
maria generatōe. ſimiliter ⁊ dat uitā. nūq̄ꝫ
tamen cecū reducit ad uiſū. nec mortuū ad
uitam. ſi ergo deus ſua uirtute hoc faciat
ut alicui ceco uiſum reſtituat ⁊ mortuo uitā.
tunc dicitur facere contra naturam. i. contra
ſolitum curſum nature. et tunc dicitur mira-
culum. Quando uero deus facit aliquid cui⁹
ſimile natura facere nō poteſt. ⁊ ad quod na
tura non habet ordinem ſm̄ propriam uir-
tutem. ſicut quando deus factus eſt homo.
uel quādo corpus mortale fit glorioſuꝫ. tūc
facit ſupra naturā. et illud opus proprie dr̄
mirabile non miraculū. Qm̄ ergo in opib⁹
ſex dieꝝ nature reꝝ nōdū erāt ꝯdite nec cur
ſus earū determinati. ideo tam in ꝓductiōe
mulieris ex coſta uiri q̄ꝫ in ꝓductōe aliarum
reꝝ opabatur ſ̄ naturā nō ꝯ̄. ⁊ iō opa illa mi
rabilia nō miracula dici debebāt. Et p hoc
pꝫ rñſio ad ultimo obiectū. q꞉ nō fuit ꝓprie
ꝯ̄ naturā nec ē miraculū dicēdū. ¶ Patet ēt
rñſio ad illꝺ qꝺ ꝯſueuit q̄ri que dr̄ia ē inter
miraculū ⁊ mirabile. ⁊ in quo differt facere
aliquid ꝯ̄ naturā ⁊ ſ̄. poſtremo qualr̄ ueꝝ ē
ꝙ ꝺs nihil facit ꝯ̄ naturā. ⁊ tñ mirabilia ali-
quo mō ſūt ꝯ̄ naturā. pꝫ ēt q̄ dr̄ia ſit it̄ rōes
primōdiales. cāles. ſeiales. ⁊ naturales. duo
eni prima mēbra. ſ. primordiales rōes ⁊ cā-
les differūt rōe. Sil̄r duo ultima. ſ. rōes ſeiā
les ⁊ naturales. duo ꝩ̄o int̄media. ſ. rōes cā-
les ⁊ ſeiales uno mō ſe hñt ſic gñale et ſpe
ciale. alio mō ſi fiat appropriatio cāles ſūt q̄
ſuate ſūt in mēte diuina. ſeiales ꝩ̄o q̄ ſunt
reb⁹ inſ̄te. et hinc ē ꝙ Aug. cāles rōes dic̄
eē rōes ad ea q̄ fiūt miraculoſe ⁊ naturalr̄.
dicit ēt quaſdā rōes cāles in mēte diuina re
ſuatas. quaſdā eſſe reb⁹ inſ̄tas. vj. ſup gñ.
Et ſic patet ꝙ nulla eſt ꝯtrarietas.

Tertio q̄ritur q̇d ſit rō ſeialis ſm̄
eēntiā. ⁊ cū ꝯſtet eā eē formā ē qꝺ
utrū ſit forma ꝩl̄is an ſingularis.
¶ Et ꝙ ſit forma ul̄is ꝩr̄ p phūꝫ i. xvj. de aīa
lib⁹ ubi dicit ꝙ pri⁹ ē aīal q̄ꝫ hō. ergo natura
ꝓducit formā ſpēi mediāte forma gñis. ſꝫ
illa ē rō ſeialis mediāte qua natura ꝑuenit
ad ultimū ꝯplemētū. ergo rō ſeialis nō ē ali
ud q̄ꝫ forma ꝩlis. ¶ Itē quāto aliq̇d ſimpli
ci⁹ tāto pri⁹. ſꝫ forma quāto ꝩlior tāto ſim
plicior. ergo tāto prior. ſꝫ in ꝓceſſu ordiato
p id qꝺ pri⁹ ē deuenit̄ ad illud qꝺ poſteri⁹ ē.
ergo natura ꝓcedēs ad gñatōeꝫ forme ſingu
laris ꝑuenit ad ſpāꝫ mediāte ꝩlī. ſꝫ rō ſeia
lis ē illa mediāte q̄ ꝑuenit ad eſſcīꝫ ꝯpletū
ergo ⁊c̄. ¶ Itē itellc̄us ſi uer⁹ ē itellīt ſic ē i
re. alioq̄n. ſi nō rñdꝫ ei ita in re ſicut itelligit
falſus eſt ⁊ uan⁹. ſꝫ tā rōalis phūs q̄ꝫ etiam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

methaphyſicus dicit differentias extrahi de
potētia generis. ergo oportet ꝙ ita ſit in re
ꝙ forme minꝰ vl'es exeant in eſſe a formis
magis vl'ibus. aut ꝯſideratio logici ⁊ philo
phi eſt omnino uana. quod ſi eſt incōueniēs
reſtat ꝙ forme vniuerſales ſunt ille medi-
antibꝰ quibus educuntur ſingulares in eſſe.
ſed huiuſmodi ſunt rōes ſeminales. ergo ꝛc̄.
Item forma principalꝰ dicit ens in actu
ꝯpleto. quia nulla poteſt ulteriꝰ fieri additio.
materia uero dicit ens omnino in potentia.
ſed inter ens omnino actu ⁊ omnino in po-
tentia cadit mediuꝫ ens quod eſt partim in
actu ⁊ partim in potentia. huiuſmōi autē eſt
forma uniuerſalis que reſpectu materie eſt
ens in actu. reſpectu ulterioris forme eſt ens
in potētia. ergo ſi non peruenitur ab extre
mo in extremū niſi per mediū materia non
perducitur ad actum ꝯpletū niſi mediantibꝰ
formis vniuerſalibꝰ. ſed rōes ſeminales ſūt
ille mediantibꝰ quibus peruenitur ad actum
ꝯpletū. ergo ꝛc̄. Item ex homine gene-
ratur homo non aſinus. hoc autē nō eſt niſi
propter aliquaꝫ ꝯuenientiā que eſt inter ho
minē et hominē ⁊ nō inter hominē ⁊ aſinū.
illa autem ꝯuenientia non eſt niſi in forma
vniuerſali. ergo ratio quare generat hoīem
ē forma vniuerſalis. ſed illa eſt rō ſemina-
lis. ergo ꝛc̄. Item hoc uidetur per dedu-
ctionē ad impoſſibile. ex eo incipit genera
tio in qō terminatur corruptio. ⁊ ecōuerſo.
ſi ergo natura nihil producit ex nihilo corru
ptione naturali. nulla forma naturalis cedit
ī nihil. cū ergo ex aere fit ignis forma aeris
non corrūpitur in nihil nec in materia. quia
materia non erat aliquid de eſſentia ipſiꝰ for
me. corrūpitur ergo in aliquā formā. illa er
go forma aut eſt vniuerſalis aut ſingl'aris.
Si ſingularis. aut ergo eſt forma ignis. aut
forma alia ab igne. non alia ab igne. quia in
igne generato non ſunt due forme ſingula-
res ſed una tm̄. Si eſt forma ignis. ergo for
ma aeris ⁊ forma ignis ſunt ī una forma nu
mero. quod eſt impoſſibile. reſtat ergo cum
nō poſſit eſſe forma ſingularis ꝙ ſit forma
vniuerſalis. ſi ergo habet incipi gñatio ad
quod terminatur corruptio. generatio uniuſ
cuiuſqꝫ rei naturalis incipit a forma vniuer-
ſali. ſed a quo generatio incipit eſt rō ſeial'.

ergo generatio ſeminalis nō eſt aliud q̄ꝫ for
ma ul'is. Cōtra. Phūs in libro de anima
Uniuerſale aut nihil eſt aut poſterius. ſed
ratio ſeminalis ſemper prior eſt. ergo ratio
ſeminalis nō poteſt eſſe forma uniuerſalis.
Iteꝫ uniuerſale eſt ſemper ⁊ ubiqꝫ. ſꝫ rō
ſeminalis reſpicit hanc materiā in qua fun
datur determinate. ergo ratio ſeminalis nō
poteſt eſſe forma vl'is. Itē ratio ſemina
lis non predicatur de eo cuius eſt ſeminalis
ratio. non enī dici poteſt ꝙ homo ſit ſemē
uel ꝙ corpus hominis ſit embrio. ſed vl'e
predicatur de ſingulari. ergo ratio ſeminal'
non poteſt eſſe forma uniuerſalis. Item
omnis operatio nature terminatur ad hoc
aliquid ⁊ eſt circa hoc aliquid. hoc autē aliq̄d
dicit formam cum materia. uniuerſale auteꝫ
dicit formā tm̄. ergo forma uniuerſalis ſm̄
ꝙ hꝰmōi nec eſt operationis principiuꝫ nec
operationis terminus per ſe. ſed ratio ſemi
nalis dicit operationis principiū. ergo ratio
ſeminalis non pōt eſſe forma uniuerſalis.
Iteꝫ ſi ratio ſeminalis dicit formaꝫ ul'eꝫ.
aut ergo formā generis. aut formā ſpēi. Si
formā generis. ergo in homine ē ratio ſeia
lis reſpectu aſini. Si formā ſpēi. ergo huma
nitas eſt rō ſeminalis huius hominis. ſꝫ illō
eſt ratio ſeminalis alicuius quod ante preexi
ſtit in materia q̄ꝫ ſit res ꝯpleta in actu. ergo
ante erit forma humanitatis in materia q̄ꝫ
ſit res ꝯpleta. ſed hoc eſt falſum ⁊ non intel
ligibile ꝙ forma humanitatis ſit in aliquo ⁊
illud nō ſit res ꝯpleta. ergo non eſt ponere
ꝙ forma uniuerſalis dicat rōnem ſeminalē.
Itē ſi forma uniuerſalis reſpectu particu
laris eēt ratio ſeminalis. cū ergo hec albedo
dicat formā ſingularē. et albedo dicat for-
mam ſpēi. ⁊ color formā generis. ⁊ qualitas
ſenſibilis adhuc formā ſupioris gñis. ⁊ q̄li-
tas corporalis adhuc formā magis vl'em. ⁊
qualitas adhuc formā vl'iſſimā. tunc natura
in ꝓductōe huius albedinis pueniret medi-
antibus omnibus predictis. ergo prius face-
ret qualitatē q̄ꝫ qualitatē corpaleꝫ. ⁊ q̄litateꝫ
corpalē prius q̄ꝫ qualitatē ſenſibilē. ⁊ qualita
tem ſenſibilē prius q̄ꝫ colorē. quod non eſt
intelligibile. Rꝫ. Ad ꝓdictoꝝ intelligentiā
eſt notandū ꝙ cū ſatis ꝯſtet rōem ſeminalē
eſſe potentiā actiuā inditā materie. ⁊ illam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

potentiā actiuā ↄſtet eſſe eētiā forme cum
ex ea fiat forma mediante operatōe nature
que non ꝑducit aliquid ex nihilo ſatis rōna
biliter ponitur ꝙ ratio ſeminalis eſt eētia
forme ꝑ ducende differens ab illa ſm eē cō-
pletum ⁊ incōpletū. ſiue ſm eſſe in potentia
⁊ in actu. utrū autē illa forma ſiue potentia
actiua quā dicimus rōnē ſeminalē ſit forma
uniuerſalis. hoc nō eſt ita planū. diuerſi eniȝ
ſunt modi dicēdi ſm diuerſas poſitōes q̄s
hn̄t diuerſi de forma ulī. Quidā eniȝ dicere
uoluerūt ꝙ cū ulīa non ſint fictiones realr̄ ⁊
ſm ueritatē nō ſolū ſunt in anima ſed etiaȝ
in natura. et quia omne quod eſt in natura
hȝ fundari in materia. taȝ forme vles q̄ȝ ſin
gulares in materia hn̄t eē. et ita nō differūt
forma ulis ⁊ ſingularis ꝑ abſtractionē a ma
teria ⁊ ↄcretionē in materia. ſed differūt per
additionē unius ad alterū ⁊ per magis ↄple
tum ⁊ minus ↄpletū. cuius ſignū eſt quia in
coordinatione generꝫ ⁊ ſpēꝫ forma ſpēi eſt
ↄpletiſſima ⁊ ↄpoſitiſſima. forma uero ge-
neris reſpectu illius eſt ens in potentia ⁊ fit
magis in actu per dr̄iaȝ ſibi additā. et ita cū
ratio ſeminalis dicat formā rōne incōpleta
dixere nihil aliud eē rōeȝ ſeminalē q̄ȝ formā
vlem. Hec autē poſitio paruipēdēda nō ē.
magnoꝝ eniȝ eſt. ⁊ ↄcors eſſe uidetur ⁊ au-
ctoritati ⁊ rōni ⁊ ſenſui. Auctoritati qꝛ ipſe
ↄm̄tator dicit ſuper metaphyſica in. c. Om
nes ȝ in fundamēto. ꝙ materia ſuſcipit for
mas ſingulares mediantibꝰ formis vlibus.
Rōi etiā ↄcordat. qꝛ cū ſingulare dicat ens
in actu. ⁊ materia in potētia. et forma vlis
quodāmō dicat ens in actu ⁊ quodāmō i po
tentia. rectū uidetur ⁊ ↄgruū ꝙ materia per
ducatur ad formā ↄpletā mediantibꝰ formis
vlibꝰ. Sēſui etiā ↄcordat. qꝛ ſicut uult phūs
i prin. phyſicoꝝ. ꝑgreſſus noſtre cognitōis
aſſimilatur ꝑgreſſui nature in ſua opatione.
ſȝ in nobis innata eſt uia ab vliorībꝰ ad mi-
nus vlia. ergo ↄſimilr̄ erit in natura. ¶ Si
quis aūt hanc poſitionē ſuſtinere uelit. po-
terit declinare rōnes ad oppoſitū adductas
dicens ꝙ loquuntur de ulī ſm ꝙ hȝ eſſe ab
ſtractū in anima. et ſic predicte poſitioni nō
obuiāt. ¶ Alioꝝ uo poſitio ē ꝙ vle forma
eſt. ſed non qualeȝ forma ꝑprie uniuerſale ē.
eſt enim forma partis ⁊ forma totius. ⁊ vn-
iuerſale non eſt forma partis ſed forma toti
us. anima enim non dicitur eē uniuerſale re-
ſpectu unius hominis ſȝ potius homo. Illā
autem dicunt eſſe formā totius que quideȝ
dat eē toti. et hec dicitur eētia rei. qꝛ totuȝ
eſſe ↄplectitur. et hanc formā ↄſiderat me-
taphyſicus. formā uo partis que in genere
non habet eſſe niſi per reductionē nō eſt di
cere ꝑprie uniuerſale. pōt aliquo mō dici uni
uerſalis reductōe cum illa eſt indifferens ad
multa que poſſunt fieri ex ipa. ſicut cā dicit
eē uniuerſalis quia poteſt in multa. ⁊ ſic illa
potentia actiua que eſt in materia que dice
batur ratio ſeminalis pōt dici uniuerſalis nō
proprie ſm ꝙ uniuerſale ↄſideratur a ma-
thematico ſed large ut dicat quandā princi-
pij indr̄iam quaȝ etiā ↄſiderat phyſicus. Et
hec poſitio magnoꝝ eſt ⁊ multoꝝ ⁊ magis
eā approbat uia ↄmunis nec imerito. quia
ↄcordat rōni ⁊ auctoritati ⁊ ſenſui. Ratiōi
quidē qꝛ neceſſe eſt ponere uniuerſales for-
mas ꝑpter cognitionē ⁊ ꝑdicatiōis uniuoca-
tōeȝ. ſi ergo nō integra cognitio vtutū eſſe
rei cognoſcatur. ⁊ non eſt cognitio niſi per
formā. neceſſe eſt aliquā formā eſſe q̄ ↄple-
ctatur totū eſſe. hanc aūt dicimus eſſentiaȝ.
⁊ hec eſt uniuerſalis forma ut dicit Auicēna.
dicit enim ꝙ eētia nihil aliud ē q̄ȝ q̄ditas
rei uniuerſalis. ſimiliter nō ē vā uniuocatio
niſi qn̄ aliqua i una forma ↄmuni realr̄ aſſi-
milātur que de ipſis eētialiter predicatur.
forma aūt in qua plura aſſimilantur nō pōt
eſſe niſi forma uniuerſalis. que uero eētia
liter predicatur de illis non pōt eſſe niſi for
ma totū ↄplectens. ergo forma uniuerſalis
nō eſt aliud q̄ȝ forma totius que cū de ſe na
ta ſit eſſe in multis uniuerſalis eſt. particu-
latur aūt nō per additionē ulterioris forme
ſed per ↄiūctōeȝ ſui cū materia. ex qua ↄiū
ctione appropriat materia ſibi formā. ⁊ for
ma materiā ſicut dictū eſt ſupra. quia nunq̄ȝ
eſt forma hec ſeparata a materia. nunq̄ȝ eſt
forma uniuerſalis ſine particulari. quāuis
aūt unū non ſit ſine altero. differt tn̄ unū ab
altero. Quāuis eni albedo non poſſit eſſe
ſine corpore. differt tn̄ a corpore. vnde inſe
parabilitas nō ponit idētitateȝ omnimodā.
¶ Concordat etiā hec poſitio auctoritati.
dicit enim phūs ꝙ cū dico celū dico formā.

Et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cum dico hoc celū dico materiā. ergo indiui
duū ſuper formā uniuerſalē nō addit formā
ſ; ſolū materiā. dicit etiā Boetius q̺ ſpēs ē
totū eē indiuidui. ergo forma uniuerſalis q̄ ē
ſpēs eſt forma totius q̄ ꝯplectitur totū eē. ⁊
q̄ ē ſufficiēs rō cognoſcēdi quātū ad eē ſubā
le. et hoc melius tactū ē ſ̄. vi. iij. ¶ Cōcor
dat et ſenſui. Aliꝰ ē. n. ordo ⁊ modꝰ i egreſſu
ſpēꝝ a genere ⁊ in eductōe formaꝝ de potē
tia materie. naturalis. n. dicit q̺ materia pri
us ſuſcipit formā elemētarē ⁊ mediante illa
uenit ad formā mixtionis. ⁊ mediāte illa ue
nit ad formā ꝯplexionis. q; ꝯſiderat illā po
tētiā materie ſm q̺ per opatōes nature h;
in eſſe꞉ pdire. metaphyſicꝰ vō qui ꝯſiōat
formas ulēs ſiue eēntias in quibꝰ res ſingu
lares hn̄t aſſimilari ponit magis ulē ⁊ minꝰ
ſ q̺ plura uel pauciora hn̄t aſſimilari i illo.
⁊ illud i quo ē prima aſſimilatio dic̄ eē genꝰ
gn̄aliſſimū. illud vō in quo ē pfecta aſſimila
tio dicit eē ſpēm ſpāliſſimā. ⁊ ppēa dic̄ ſpēꝫ
addere ad genꝰ et hoc totū inuenit in re. dic̄
etiā genꝰ ſimplicꝰ ſpe et in pluribꝰ reperiri.
hinc ē q̺ genꝰ in aliquo aſſimilat̄ deo magis
q̄; ſpēs. in aliquo econuerſo. deus. n. q; no
biliſſimus eſt in fine totius nobilitatis ſimul
h; in ſe oēm perfcōem. ita q̺ ipe ē ſimplicif
ſimꝰ ⁊ omnino incorruptibilis. eſt etiā pfcūs
in oīmoda actualitate ꝯſtitutꝰ. creatura vō
ſm q̺ pōt ſemiplene aſſimilatur deo ⁊ q̄;tū
ad rōnem ſimplicitatis ⁊ incorruptibilitatis
magis aſſimilatur magis ulē. quātū ad rōeꝫ
actualitatis magis aſſimilatur minꝰ ulē. ¶
Haꝝ aūt duaꝝ poſitionū q̄ ſit pbabilior et
uerior difficile ē uidere ſtatim in coi ꝯſidera
tōe. deſcēdēti vō ad pticulares opatōes na
ture uidebitur ꝯſideratio phyſici ⁊ metaphy
ſici diuerſificari. nec poſſe bn̄ ſimul ſibi cor
rn̄dere. aliter. n. diffinitur albedo ſicut prius
tactū ē. aliter a natura pducitur. diffinitur. n.
per genꝰ ſuū quī eſt color. ⁊ color p genꝰ ſu
perius. et ſic uſq; ad ſūmū generis ſui. ſed
natura in pducēdo nō ſeruat hūc ordinē. ſed
ſic pducitur albedo ſicut exigit operatio q̄li
tatū elemētariū cū vtute luis. et ideo poſiti ꝯ
ultimo dcā ꝯmunior ē ⁊ intelligibilior ⁊ ſen
ſui uicinior. ¶ Hāc ergo iux̄ uiā ꝯmunē ſu
ſtinēdo rn̄dere poſſumꝰ ad q̄ſtionē ppoſitā.
q̺ ſi forma uniuerſalis dicatur pprie ſ quaꝫ

rēs eſt ordinabilis in genere quā metaphyſi
cus h; ꝯſiderare. rō ſeīalis nō eſt forma uni
uerſalis. ſi aūt dicatur forma uniuerſalis for
ma exn̄s ſ eē incōpletū in materia ⁊ indiffe
rēs ⁊ poſſibilis ad multa pducēda. ſic poteſt
dici rō ſeīalis forma uniuerſalis. Et ſm hoc
p; rn̄ſio ad obiecta quātū ad utrāq; partē.
Rōnes. n. q̄ pbāt q̺ rō ſeminalis nō ſit for
ma uniuerſalis loquūtur d̄ uniuerſali pprie.
rōnes uero ad oppoſitum adducte loquūtur
de forma uniuerſali ſm aliā acceptiōeꝫ ſm
quam forma uniuerſalis dr̄ quecūq; forma
exn̄s in potētia ſiue ſit forma totius. ſiue ſit
forma partis. Et per hoc p; diſcurrēdo per
ſingula. ¶ Nā illud qō primo obijcit q̺ pri
us ē aīal q̄; homo. nō cogit q̺ rō ſeminalis
ſit forma uniuerſalis pprie dcā. nā hō ⁊ aīal
⁊ quecūq; alia uniuerſalis forma non dicitur
eē niſi per eductionē alicuius ſingularis. vn̄
auctor. vj. pricipioꝝ dicit q̺ natura i his oc
culte opatur. ¶ Ad illud ſimilr̄ qō obijcit
q̺ uniuerſale ē ſimplicꝰ. p; rn̄ſio. veꝝ ē. n.
q̺ uniuerſale ē ſimplicius ſm eā uiā ſ quaꝫ
h; coordinatōem ad illud qō ē minꝰ uniuer
ſale. ſ. ſm eē diffinitiuū. ſm aūt uiā gn̄atiōis
nō h; coordinationē niſi ſolū per accn̄s. ac
cidit. n. q̺ per opationē nature prius ſit ali
qn̄ genus q̄; ſpēs. ſpēs aūt nūq̄; eſt quin ſit
indiuiduū. ¶ Ad illud qō obr̄ q̺ ꝯſideratōi
phyſice aliq̄d rn̄d; in re. dō q̺ veꝝ eſt. uera
. n. ⁊ realis ſimilitudo eſt inter petrū ⁊ pau
lū. et ita neceſſe ē ponere aliquid tertium in
quo aſſimilantur. ſimilr̄ inter hominē ⁊ aſi
nū realis eſt ſimilitudo. et ideo conſideratio
phica non eſt uana. nec tn̄ op; ita eēntias re
rum pduci ſicut hn̄t cognoſci. ſufficit enim
q̺ ſic ſe habeāt ad eē ſicut ſe hn̄t ad cogni
tionē. ſed non op; q̺ ſic ſe habeāt ad pducti
onē. ¶ Ad illud qō obr̄ forma pticularis di
cit ens in actu ꝯpleto. dō q̺ veꝝ eſt q̺ illud
quo mediante puenitur ab ente in potentiā
ad eē cōpletū eſt quodāmō ens in actu. quo
dāmō in potentia. ſed hoc non eſt quocūq;
modo ens in potentia. ſ; illud qō h; ordina
tiōeꝫ ad hoc. et hec ē potētia materie actiua
q̄ rōem uniuerſalis nō h; cū ſit forma ptis.
quāuis ſit quodāmō in actu. quodāmō i po
tentia. ¶ Ad illud quod obī q̺ homo gn̄at
hominē nō aſinū. dō q̺ hoc non eſt propter

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

18

formã hũanitatis ſ; hoc ẽ ꝓpt̃ ui datã illi nature ad ꝓducẽdũ ſui ſilẽ. ¶ Ad ultimũ p; riſio. ꝯcedo. n. ꝙ potẽtia illa actiua nõ ẽ forma ſingularis nec ignis nec aeris. ſ; ẽ idifferẽs ad utrũq;. et ideo ex illa q̃l; eaꝝ poteſt educi. ⁊ in illa q̃lib; eaꝝ h; reſolui. et illa dici poteſt ratio ſeminalis.

CONſequent̃ q̃ritur de ſcd̃o articl̃o .ſ. de ꝓductõe ipi᷒ aie eue. ⁊ p ꝯñs ois alteri᷒ aie ab aia adeo. ¶ Et circa hoc q̃ritur tria. ¶ Prima q̃ſtio ẽ utꝝ anime oiu; hoiu; ſint una ſubã uel diuerſe. ¶ Secũdo dato ꝙ diuerſe q̃ritur utrum ſimul uel ſucceſſiue ſint in eẽ ꝓducte. ¶ Tertio dato ꝙ ſucceſſiue q̃ritur utrũ aia ſit ex̃ duce.

CIrca primũ ſic ꝓceditur ⁊ oñditur ꝙ aie oiu; hoium ſint una aia numero nõ diuerſe. ¶ Dẽ qd̃ indiuiduatur ⁊ multiplicatur ad alteri᷒ multiplicatõe; ⁊ indiuiduatõe; ſubalr̃ depẽd; ab illo. ſ; aia itellectiua nõ depẽdet ſubalr̃ a corpe cũ poſſit eẽ ſubalr̃ ſine illo. ergo non indiuiduatur nec multiplicatur ꝑ indiuiduatõe; corpis uel multiplicatõe;. ¶ Itẽ plus aſſi:lantur i ꝯplexione ⁊ natura duoꝝ hoiu; corpa q̃; eiuſde; corpis mẽbra diuerſa. ut caro mea carni tue q̃; os meũ carni mee. ergo ſi una aia põt eẽ uiuificatiua diuerſoꝝ mẽbroꝝ uni᷒ corpis ita ꝙ in illa mẽbra diuerſas h; influẽtias ꝑ eoꝝ diſpoſitões uarias. uidetur multo forti᷒ ꝙ una aia poſſit eẽ pfectio duoꝝ corpoꝝ ſibi ſimiliũ. ¶ Itẽ multiplicatio in indiuiduis eiuſdẽ ſpẽi attẽditur ꝓpt̃ ꝯſeruatõe; ut ꝑpetuet̃ eẽ in plurib᷒ qd̃ nõ poterat ꝑpetuari in uno ſ; aia rõalis ẽ incorruptibilis ſicut infra patebit. ergo uidetur ꝙ in ea nõ ſit multiplicatio ꝑ numeꝝ. ergo in diuerſis hoib᷒ nõ numeratur ſ; ẽ eadẽ numero. ¶ Itẽ ſi aia intellc̃iua indiuiduaretur ꝑ corp᷒. p ꝯñs qd̃ recipitur in illa indiuiduaretur ꝑ exigẽtiã corpis. ſ; ania intellc̃iua ſuſcipit formã ulẽm ut ẽ uniuerſalis. ergo ſi forma exñs in aia nõ indiuiduat̃ pari rõe nec aia ꝓut ẽ in hoc corpe indiuiduari põt. ¶ Itẽ ad hoc ꝙ aia rõalis aliq̃d itelligat neceſſe ẽ ꝙ ex ſe intelligẽte ⁊ intellc̃õ fiat unũ. ſ; ꝯtingit aias diuerſoꝝ hoiu; oio idẽ itelligere. ergo ꝯtigit unũ ⁊ idẽ eis uniri. ſ; q̃cunq; uni ⁊ eidẽ ſunt eadẽ. inter ſe ſunt eadẽ. ergo aie pluriũ hoiu; ſunt una ⁊ eadẽ ſubã numero. ¶ Item actus ⁊ offm̃ ſubẽ ſpũalis ẽ regere ⁊ mouere ſubã; corporalẽ. ergo ſi nihil ẽ ocioſũ in natura nũq̃; ẽ ponere ſubã; ſpualẽ que nõ moueat corporalẽ. ſ; ſi diuerſe eẽnt ſubẽ in diuerſis hoib᷒ cum ꝯtingat eas ſepari a corporib᷒ ꝑpriis. ꝯtingeret eas aliq̃n ab actu ceſſare. ⁊ ita ocioſas eẽ. ꝙ ſi hoc ẽ incõueniẽs. incõueniẽs ẽ plures hoies diuerſas aias rõales hr̃e. ¶ Contra. Sicut dicit phũs. ꝓprius actus h; fieri in ꝓpria materia. ſed aia rõalis ẽ actus ⁊ endelechia corporis humani. ergo cũ diuerſa ſint corpora humana. diuerſe erunt aie rõnales illoꝝ corpoꝝ perfectiue. ¶ Itẽ pfcõem ⁊ pfectibile neceſſe ẽ adinuicẽ eẽ ꝓportiõabilia. ergo nec pfectibile excedet perfcõem nec pfectio ipm̃ pfectibile. ſi ergo aia rõalis ẽ pfectio corporis humani. illa anima rõalis que ẽ pfectio iſti᷒ corporis nõ ẽ pfectio alterius corporis. et ita impoſſibile ẽ ꝙ pficiat aliud corpus. ¶ Itẽ albedo eſt eẽ ⁊ eẽ unũ ſiue eẽ diſtinctũ. ſ; unũquodq; h; eẽ a ſua pfectõe. ergo diſtinctõe;. ſi ergo homo ab hoie diſtiguitur. ergo ⁊ perfectio unius hois a pfcõe alterius. ſ; perfectio hominis ꝑ ꝙ ẽ hõ ẽ ipa aia rõalis nõ tm̃ ſenſibilis. ergo ⁊c̃. ¶ Ite; hoc ipm̃ uidetur per deductionẽ ad impoſſibile multiplex. quoꝝ primũ ẽ. q; ſi eadẽ aia eẽt in multis hoib᷒ cũ un᷒ ſit ſciẽs alter ignorãs. unus bonus alter malus. unus etiã odiat alterũ. ſeq̃tur tunc ꝙ duo ꝯ̃ria erũt in eodẽ ſubiecto ꝑ numeꝝ. et idem ipſũ ꝯ̃riabitur ſibi ipſi. ꝙ ſi hoc eſt impoſſibile reſtat ⁊ illud ex quo ſeq̃tur. ſ. unã ⁊ eandẽ aiam eẽ in pluribus hoibus. ¶ Itẽ ſi una ⁊ eadẽ aia eſt in pluribus. poſt mortẽ nihil plus h; iuſtus q̃; impius. ergo bonũ remanet irremuneratũ ⁊ malũ impunitũ. ergo mũdus eſt inordinat᷒ ⁊ deus eſt iniuſtus ⁊ ſtultus qui facit aliquod bonũ. ergo ſi hoc eſt adeo impoſſibile ut nõ tm̃ ſit ꝯ̃ fidẽ ſed etiã ꝯ̃ rõem rectã. impoſſibile eſt plures hoies eandẽ aiam rõnale; hr̃e. ¶ Itẽ ſi una anima rõalis ẽ in diuerſis hoibus. ergo poſt mortẽ nõ eſt magis btũs un᷒ q̃; alter. ſi ergo ad beatitudinẽ nõ ꝑuenitur niſi p ṽtutẽ. et multi ſunt q̃ in hac uita non hñt ṽtutes. ergo multi ſunt q̃ non ꝑueniũt ad beatitudinẽ. ſi ergo eadẽ ẽ oiu; aia nulli beatificãtur. ergo fruſtra factus ẽ hõ. fruſtra

d

factus ēt totus mūdus. ⁊ ſi hoc ē oio falſū ⁊
ipiū. falſū ⁊ ipiū ē unā aiaꝫ eē i pluribꝰ ¶ R
Ad ꝑdcōꝝ intelligētiā ē nōndū ꝙ in hac. q.
multi ꝓbātes multa dixere falſa ⁊ uana. ¶
Quidā. n. ꝓhi credidere ñ ſolū eādē eē aiaſ
in oibus hoibꝰ ſꝫ ēt in oibꝰ alibꝰ. Credidere
. n. aiaꝫ ñ eē aliud q̃ꝫ deū. ⁊ hꝰmōi pōnis fuit
Pytagoras ⁊ Uarro ſicut dicit aug. i li. ꝺ ci.
ꝺi. de varrone. Maxime aūt hoc putauerūt
de aia hūana ꝓpt ſui dignitatē ⁊ ſpūalitateꝫ
q̃ꝫtū ad intellcm̄ agētē. q̃ꝫtū ꝟo ad intellcm̄
poſſibilē credidere eē idē qꝺ yle. qꝛ aia pōt
recipe oia. ⁊ ita denudata ē a formis omnibꝰ
Hoc aūt ponere nō ē ꝓhia ſꝫ manifeſta iſi-
pietia. Cū. n. aia ſit uariabilis ⁊ trāſmutabil
⁊ bonitatis ⁊ malicie ſuſceptibilis. oio ꝺs eē
ñ pōt. cū iteꝝ ſit forma nobiliſſima int natu
rales formas dās actū ⁊ ꝯplemētū corpori ⁊
diſtincta ab alijs formis naturalibꝰ yle eē nō
pōt. ¶ Alij aūt alr opinati ſūt ꝙ aia hūana
ſiue intellcūalis ꝟ ꝙ intellcūalis ē. una eſt in
oibꝰ hoibꝰ nō ſolū q̃ꝫtū ad intellcm̄ agētē ſꝫ
ēt q̃ꝫtū ad intellcm̄ poſſibilē. Et rō q̃ mouit
ad hoc ponēdū fuit ipiꝰ aie imatialitas ⁊ icor
ruptibilitas. qꝛ. n. imatialis ē ⁊ a corpe ñ de
pendēs ⁊ corpꝰ nō pōt indiuiduari cū nec ſit
corpꝰ nec ꝟtꝰ in corpe ut dicit ꝓhūs. cū ſit in-
corruptibilis nō indiget multiplicari. cū vna
numero ꝯſeruari poſſit. Et hec fuit poſitio
ꝯmētatoris ſup li. de aia. quā ēt uult iponere
ariſtoteli ⁊ trahere ex ꝟbis ſuis. tū qꝛ ponit
mūdū etnū. ⁊ ita hoies inūerabiles ꝓceſſere.
tū ēt qꝛ ponit ꝙ nulla ſit ſubā ſpūalis q̃ non
hēat corpꝰ mouere. ꝙ ſi diuerſe aie eēnt in
diuerſis hoibꝰ aliqñ ceſſarēt ab actu mouēdi
cū ſepantur. eēnt ēt iſinite actu. cū motꝰ celi ñ
habuit principiū ꝟ ꝓhm̄. Ad uitādas aūt ob
iectōes in ꝯ̈riū adductas adduc ꝯmētatoꝛ tres
ptes in aia hūana cuꝰ ꝟba ſt hec ſup. iij. de
aia. Opinanꝺ eſt ꝙ in aia ſt tres ptes intel-
lectꝰ. q̃ruꝫ una eſt intellcs recipiens. ſcḋa aūt
efficiens. tcia aūt fcm̄. ⁊ due iſtarū ſt etne. ſ.
agēs ⁊ recipiens. tcia eſt gñabilis ⁊ corrupti
bilis. aiaꝫ aūt tciā quā dicit gñabilē ⁊ corru-
ptibileꝫ uocat intellcm̄ paſſiuuꝫ. et illud dicit
ꝙ nihil aliud eſt q̃ꝫ imaginatio. vñ poſtmo
duꝫ ſubiungit. Intellcūs paſſiuꝰ eſt corrupti-
bilis. ⁊ abſq̃ꝫ hoc nihil intellr. ꝑ intellcm̄ aūt
paſſiuuꝫ intelligo ꝟtutē imaginariā. vñ uult

dicere ꝙ ſicut in uiſu eſt color ⁊ eſt lux ⁊ eſt
ocl's uidens. ſic intellcs ſe hꝫ ꝙ ſpes imagi
narie ſt ſicut color. intellectꝰ agens eſt ſicut
lux. intellectꝰ poſſibilis eſt ſicut ocls. ⁊ ſic ex
ꝯcurſu illoꝝ triuꝫ efficit uiſus. ita ex ꝯcurſu
illoꝝ triuꝫ efficit intellectꝰ. ⁊ ſic ex diuerſita
te uel defectu coloris cātur diuerſitas uel de
fectꝰ uidendi. ſic ex diuerſitate exñte in ſili-
tudinibꝰ imaginarijs ut imaginatōe cātur di
uerſitas in intellectu pluriuꝫ. ⁊ defectꝰ ⁊ actꝰ
intellñdi in eoꝺ hoie. qꝛ nihil intelligimꝰ niſi
in fātaſmate. ⁊ ꝑ tanto dicit ꝓhūs corrumpi
intellcm̄ quodā intiꝰ corrupto. intellcm̄ in q̃ꝫ
ñ quēꝫ ſꝫ adeptuꝫ. Et ꝑ hec q̃ dcā ſt nititur
declinare incōuenientia q̃ ad hāc opinionem
ſequunt. Q̃ꝫtūcūq̃ꝫ aūt hāc opinionē tolleret
peſſima eſt ⁊ heretica. eſt. n. ꝯ̈ xpianā religi
onē duꝫ aufert meritoꝝ retributōeꝫ q̃ ñ eſſꝫ
ſi oiuꝫ aia una eſſꝫ. Eſt ēt ꝯ̈ rectā rōeꝫ. pla
nuꝫ eſt. n. ꝙ anima intellectiua ut intellecti
ua ē. eſt ꝑfectio hominis ꝟ ꝙ hō. ſi ergo ho
mines ñ ſt diuerſi ſoluꝫ ꝟ ꝙ alia ſꝫ ꝟ ꝙ ho
mines. ñ ſoluꝫ hñt diuerſas imaginatōes et
animas ſenſibiles. imo ēt diuerſos intellcs ⁊
animas rōales. Eſt. n. ꝯ̈ ſenſibileꝫ expientiā
qꝛ diuerſi homines diuerſas hñt ⁊ ꝯ̈rias co-
gitatōes ⁊ afficōes. ꝙ ſi tu dicas ꝙ hoc ucit
ex diuerſitate ſpeꝝ exñtiuꝫ in imaginatōe.
hoc nihil eſt. qꝛ ñ ſolūmō diuerſificāt in his
intelligibilibꝰ q̃ exhunt a ſenſu. imo ēt in his
q̃ ſt ſ̈ oēꝫ imaginatōeꝫ. ſicut ſt ꝟtutes q̃ in-
telligūt ꝑ ſuā eēntiā ñ ꝑ ſpeꝫ imaginariā. ſic
ēt eſt ipe ꝺs queꝫ q̇dā diligunt. q̇dā ꝯtēnunt
Hāc ergo pōneꝫ repudiādo tāq̃ꝫ hereticā ⁊
falſā. ꝺꝺ eſt ꝟ fideꝫ ꝟ ꝙ diuerſi homines di-
uerſas hñt animas rōales. ⁊ ꝯcedēde ſt rōes
hoc ꝓbātes. ¶ Ad illꝺ ꝟo qꝺ primo obͥ in
ꝯ̈riuꝫ ꝙ intellectꝰ ñ depēdꝫ a corpe. ergo ab
eo nō pōt indiuiduari. ꝺꝺ ꝙ ꝟ corpis indigē
tiā intellectꝰ indiuiduat. ñ tm̄ eiꝰ indiuiduatiꝯ
eſt a corpe ſꝫ a ꝓprijs principijs matia. ſ. ⁊
forma ſua q̃s ꝺ ſe hꝫ ſicut in ſe ſubſiſtit. ſic
detminatuꝫ eſt ſ̈. ¶ Ad illud qꝺ obͥ ꝙ una
anima pōt ꝑficere diuerſa m̄bra. ꝺꝺ ꝙ ñ eſt
ſile ꝑ eo ꝙ m̄bra ꝯtinuāt ⁊ reducūt ad unuꝫ
principale m̄bꝝ in corpe mediāte quo eſt de
fluxꝰ ⁊ ſenſus ad alia m̄bra ut pꝫ in corde.
diuerſoꝝ āt hoiuꝫ corpa ñ ꝯtinuāt nec redu
cunt ad unū m̄bꝝ. ⁊ iō ñ pñt hr̄e unā ꝑfcōeꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ multiplicatio nūeralis ſit ꝑpter ↄſuatōes ſpēi. dđ ꝙ ſicut in p̄cedē tibꝰ dictū ē hec nō ē tota cā nec p̄cipua imo principalis rō ē ad manifeſtatiōes bonitatis diuine. ⁊ hoc p̄cipue ē in animabꝰ q̄ multe ſī ut eis diſtribuat̄ gr̄a dei multiformitas et ↄpleat̄ illis ſup̄ne ciuitatis integritas ⁊ nūeroſitas. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ aīa recipit formā uniuerſalē ut ē uniuerſalis. dđ ꝙ ⁊ſi forma illa quā anima recipit ſit uniuerſalis p indr̄iaꝫ ad multa ſingularia cognoſcēda. tn̄ re uera illa ſpēs q̄ ē i aīa ē qđdā accn̄s ſingulare q̄ q̄lificat ⁊ diſpōit ipāꝫ animā ⁊ in diuerſis animabꝰ diuerſificatur ſicut ⁊ ſciētia q̄ in diuerſis cognoſcētibꝰ ē alia ⁊ alia. q̄uis ſit ↄ̄ re unica. Et p hoc pꝫ rn̄ſio ad ſeq̄ns. qn̄.n. dr̄ ꝙ ad actū intelligēdi req̄ritur. ꝙ ex intellecto ⁊ intelligēte fiat unū. hoc intellr̄ q̄ꝫtum ad ſpēꝫ q̄ unit̄ intellcūi n̄ q̄ꝫtū ad ſpꝫ obiectū extrinſecū. illa aūt ſpes q̄ intellcūi unitur hꝫ ↄpatōeꝫ ad intellcūꝫ i quo ē ⁊ ad obiectū ad qđ ē ı qđ repn̄tat. ⁊ q̄uis in ↄpatōe ad obiectū hēat unitatē quodāmō in diuerſis cognoſcētibꝰ. q̄ꝛ ad idē incꝫtū ē rō ⁊ ſimilitudo eiꝰ dē in ↄpatōe ad animā in q̄ ē hꝫ diuerſitatē. et pōt poni exēplū de ſpebꝰ receptis in duobꝰ ſpeculis uel in duobꝰ oculis. ¶ Ad illđ qđ obr̄ ꝙ ſubē ſpūalis offm̄ ē mouere corpꝰ. dđ ꝙ illud argumētū duplr̄ deficit. primū q̄deꝫ q̄ꝛ ꝑpter hoc nō ē ſubā ſp̄ualis principalr̄ facta. ceſſabit.n. oīs motꝰ qđ ignorauit phūs. Unde uana ē rō ſua q̄ndo aſſūpſit nūeꝝ motoꝝ ꝑ nūeꝝ mobiliū ⁊ motuū. multo.n. plures ſunt angeli q̄ꝫ ſint orbes q̄ mouētur. nō .n. facti ſunt ad hoc ſꝫ ad fruendū deo. Deficit ēt in hoc ꝙ ⁊ſi ipa ſepetur a corpe reſumet tamen aliq̄ndo corpꝰ ſuū p reſrectiōeꝫ. qđ ēt phūs ignorauit. et ideo non eſt mirꝝ ſi in huiuſmōi deficit. neceſſe ē.n. phāntē in aliquē labi errorē niſi adiuuetur p radiū fidei.

Secundo q̄ritur utꝝ anime omniuꝫ fuerunt ſimul ꝑducte. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Job. xl. Ecce uehemot queꝫ feci tecū. ergo fcūs ē ſimul cū lucifero. ſꝫ nō ē fcm̄ corpꝰ. ergo eſt fcā anima. ergo anima Job fcā ē ſimul cū lucifero. ergo pari rōe et anime alioꝝ hominū ſunt ꝑducte in primordio. ¶ Itē angeli ſimul ꝑducti ſunt ⁊ corpa celeſtia ꝑpter imortalitatē ⁊ incorruptibilitatē. ſi ergo anime rōales hꝰmōi ſint vr̄ ⁊c. ¶ Itē anime oēs eq̄lis ſunt duratōis cum angelis ex pte poſt. ergo pi rōe vr̄ ꝙ debeāt eē eq̄lis duratiōis ex pte ante. ergo oēs ſimul cum angelis fuerunt create. ¶ Itē nō ē anima pp corpꝰ ſꝫ corpus pp animā. ergo potius corpus deberet formari ꝑ exigentiā anime q̄ꝫ anima ꝑduci ꝑ exigentiā corpis. ſꝫ illud ad cꝰ exigentiā fit alteꝝ prius ē. ergo vr̄ ꝙ oēs anime anteq̄ꝫ ſua corpa ſint. ꝑducte fuerunt. ¶ Itē repimus ſpꝫ q̄ p naturā ſuā ē oīo ſepatus. ⁊ ſpꝫ q̄ p naturā ſuā ſemp ē ↄiunctus. ergo vr̄ ꝙ ſit repire ſpꝫ q̄ ſit natus eē ſepatus ⁊ ↄiunctus. talis aūt nō ē niſi aīa hūana. ergo ſi aīa hūana ↄ̄ ſua natura ē ſepata. ergo vr̄ ꝙ aīe ſepatim a ſuis corpibus debuerunt ꝑduci. ⁊ ita ſimul. ¶ Ad oppoſitū arguit̄ ſic. In ps. Qui finxit ſingillatim cor. e. Glo. exponit. i. aīas. ergo aīe fcē ſunt ſingillatiꝫ ⁊ ſucceſſiue ſicut ⁊ corpora. ¶ Itē aug. in li. de eccle. dog. Tenēdū ē ꝙ aīe nō ſunt ſimul create. ¶ Iteꝫ hoc vr̄ rōe Si aīe eſſent create ante corpus aut hr̄ent uſuꝫ rōis. aut nō. Si nō. q̄ro q̄d impediret. Et cū nō ſit dare reſtat ꝙ ſi ſimul ↄdite fuerint ſtatiꝫ hūere uſuꝫ rōis. ⁊ ſi hoc. ergo meruere uel demeruere quoꝝ utrunq̄ꝫ ē ↄ̄ apo. Ro. ix. Anteq̄ꝫ aliq̄d boni uel mali egiſſent ¶ Iteꝫ ſi aīe fuerunt create ſimul aut uolūt uenire ad corpus. aut non. Si uolunt cuꝫ corpa ſint infecta ⁊ penalia. ergo ſunt impie et ſtulte cuꝫ ueniāt uoluntarie ad ↄ̄bēdā culpaꝫ ⁊ penā. Si nolunt ⁊ mittūtur in corpa. ergo cuꝫ ſint innocentes fit eis iniuria dum ante infligitur pena q̄ꝫ ↄmiſiſſent culpā. ¶ Item aīa q̄ꝫdiu eſt in corpe mole corpis grauat̄. ergo melius eſt ei ⁊ pfectius eſt eſſe ex̄ carneꝫ q̄ꝫ in carne. ſꝫ nō eſt ordo ſꝫ puerſio pcedere ad ſtatum minus pfcm̄ a ſtatu magis pfcō. Si ergo ds ⁊ natura ordinate facit q̄cq̄d facit. nec ordine nature nec ordine diuine ꝓuidētie decet aīas ſimul creari ⁊ poſtmoduꝫ corpibus uniri. ¶ Ad hoc ēt faciunt rōes q̄ ſ̄ adducte ſunt de aīa ade ubi oñditur ꝙ aīa creata fuerit in corpe ⁊ nō ante. ¶ R̄. Ad p̄dcōꝝ intelligentiā eſt nōnđ ꝙ circa hoc eſt triplex modus dđi. Unus ꝑ extimatōeꝫ aliquoꝝ phōꝝ. alter ꝑ inuentōeꝫ quoꝝdā hereticoꝝ. tertius ꝑ inſtructōeꝫ ſanctoꝝ doctoꝝ.

¶ Primus modus dᵭi eſt ꝙ aīe ſimul fuerunt create in ſtellis ꝯpibꝰ. ⁊ poſt formatis corpibus ſibi idoneis ad hec corpa uiuificāda deſcēdunt ꝑ lacteū celū ⁊ alios orbes planetaꝝ et poſtmodū corruptis corpibꝰ illuc reuertūť et poſtmodū ſuo loco ⁊ tpe iteꝝ deſcēdūt. ⁊ cū deſcendūt obliuiſcūtur prius cognitoꝝ. ⁊ cū aſcendūt maloꝝ obliuiſcūtur q̄ in corpore hūerunt. Hec aūt poſitio platonis fuit ⁊ ſuorū ſeqciū. ⁊ hāc multū nititˀ approbare macrobius explanans ſōniū ſcipionis. ſed uere iſta poſitio plus ē ſomniū q̄ȝ aliqͥd dcm̄ autenticū. Primū q̄dē qꝛ talis creatio ⁊ deſcēſus ⁊ aſcēſus nullaȝ oio pōt hr̄e certitudinē cū nemo poſſit hoc ꝯuicere rōcinādo. nemo ēt ſit q̄ poſſit dicere ſe taliū recordari. Scdo uero qꝛ manifeſtā ꝯtinet abſ̄ditatē. qꝛ dum ponit talē aīaꝝ circulatōeȝ ponit ꝙ aia n̄ ſit uera corpis pfectio cū ppriꝰ actꝰ in ꝓpria materia hēat fieri. ponit ēt ꝙ nulla poſſit eē btitudo cū illa nō ſit niſi ubi ē ꝑpetuitas ⁊ certitudo ſicut oñdit aug. de trini. xiiij. ¶ Scdus modus dᵭi eſt ꝙ aīe hūane ſimul fuerūt create in celo cū angelis utpote qꝛ ſunt eiuſdē nature. et poſtmodū ad ſuggeſtiōeȝ dei tenebraꝝ peccauerūt et merito illiꝰ pcci in corpora ſunt detruſe tāq̄ȝ in carcere ut ibi purgentur. ⁊ cū purgate fuerint ad celeſtē pr̄iaȝ reuocētur. Hec aūt poſitio eſt hereticoꝝ q̄ dicūtur manichei. ⁊ nō ſolū eſt ꝯ fidē catholicā ſȝ ēt ꝯ phiaȝ ⁊ ēt ſenſibilē expientiā. ¶ ꝯ fidē catholicā ē cū ponat aīas an̄ peccaſſe q̄ȝ corpibꝰ eēnt unite cū dicat apoˀ. de iacob et eſau ro. ix. Añq̄ȝ aliq̄d boni ⁊ mali egiſſēt. ponat ēt nullā aīaȝ dānari finalr̄. ⁊ ita timorē dei auferat de corde. ¶ ꝯ phiaȝ ē dū ponit aīas circuire diuerſa corpa cū ꝓpria forma ī ꝓpria materia hēat fieri. dū ēt ponit ꝙ corpus ꝯpatur ad aīaȝ n̄ ſicut pfectibile ſȝ ſicut carcer. qͦd ſi ueꝝ ē hō n̄ ē uera ſpēs cū ex aia ⁊ corpe nō fiat unū. ¶ ꝯ rōeȝ ⁊ ſenſibilē expientiā eſt. qꝛ uidemꝰ aīaȝ q̄ȝtūcūq̄ȝ bonā nolle a corpe ſepari ꝑ ꝙ dicit apoˀ. Nolumꝰ expoliari ſȝ ſupueſtiri. qͦd mirꝝ eēt ſi ad corpꝰ naturalē aptitudinē ⁊ inclinatōeȝ nō hr̄et ſicut ad ſuū ſodalē nō ſicut ad carcerē. videmꝰ ēt ꝙ nihil nouimꝰ niſi ea q̄ poſtq̄ȝ nati ſumus didicimꝰ. qͦd n̄ eēt ſi aīe nr̄e a primordio create fuiſſent ⁊ in celo peccaſſēt. multa. n. alia ſcirent. ¶ ꝙ ſi tu dicas ꝙ mole corporis oppſſe obliuiſcuntur. q̄ro tūc q̄re pceſſu tpis n̄ recordātur aliq̄. ¶ Tertiꝰ modꝰ dᵭi ꝙ aīe nō ſimul ſunt create ſȝ ſucceſſiue ꝓducūtur in ſuis corpibꝰ. ⁊ in hoc ꝯſenſunt oēs catholici tractatores. ⁊ adeo certū ē ꝙ nō licet alicui dubitare de aīabꝰ alioꝝ hoīuȝ ab adā. naȝ de aia ade dubitaſſe uidetur aug. ſup gn̄. ad lit. utꝝ fuerit an̄ corpꝰ uel in corpe creata. de iſtis aūt nō dubitat īmo improbat ꝙ an̄ corpus ꝓducte fuerint duplici rōe mouēte circa aīas alioꝝ hoīuȝ. q̄ꝝ nulla repitur in aia ade. Prima ē ꝙ aīe cū corpibꝰ uniūtur originaleȝ culpā ꝯ̄hūt ⁊ īficiūtur. ita ꝙ nullā hn̄t culpā actualē. ergo in eis nec meritū nec demeritū potuit precedere. nec liberi arbitrij uſus. nec deliberatio ueniendi uel nō uenīēdi ad corpꝰ. Alia uero rō ē qꝛ aīe nr̄e a ſua prima origine ſūt ignorātes. nec nouerūt iſta q̄ ꝑ ſenſū addiſcūt. nō. n. addiſcere ē reminiſci ut ꝓbāt ſci ⁊ phi. ⁊ iō aīe nr̄e hac duplici de cā n̄ pn̄t dici an̄ corpa ꝓducte. tū ꝓpter ignorātiā. tū propter originalē culpā quaꝝ neutra fuit in aia ade qn̄ in corpe fuit infuſa. et iō magis de illa dubitauit q̄ȝ de iſtis. ꝓbabiliꝰ tn̄ ē de illa dicere ſicut ſ̄ oñſū fuit. ꝙ fuerit creata in corpe. De iſtis aūt nō ſolū debemꝰ opinari ꝓbabilr̄ ſȝ ēt cogimur credere fidelr̄ ꝙ an̄ corpora create nō fuerint. ⁊ hoc oēs catholici ſentiūt tractatores. ⁊ ſic qn̄ inueniūtur eoꝝ auctoritas q̄ uideatur aliud ſonare pie intelligenda ē. qꝛ uel loquūtur ꝑ alioꝝ opinionē. uel ſi ꝑ ꝓpriā loquūtur intelligūt ꝙ aia priꝰ q̄ȝ corpi unitur creata ē. nō ordine tpis ſȝ nature. et ſic intelligēda ſūt uerba greg. niȝeni ⁊ uerba Dam. ⁊ uerba ēt aug. in li. ꝺ anima ⁊ ſpū. q̄ dicit ꝙ ꝯcupiſcibilitas ⁊ iraſcibilitas priꝰ inſūt anime q̄ȝ ipa uniaťˀ corpi. In oībus. n. iſtis magis nōtur ordo nature q̄ȝ tpis. Cōcedēde ſunt ergo rōes oñdentes ꝙ aīe n̄ fuerūt ſimul create. ¶ Ad illud qͦd obr̄ primo de iob. dᵭ ꝙ tecū nō dicit ibi aſſociatōȝ q̄ȝtū ad ſimultatē duratōis. ſȝ dicit ꝯformitatē in pticipatōe rōis. q̄i. d. feci tecū. i. tibi ſimilē. ¶ Ad illud qͦd obr̄ ꝙ angeli ſimul ſūt creati qꝛ incorruptibiles. dᵭ ꝙ iſta nō eſt rō tota. ſȝ qꝛ ſunt incorruptibiles ita ꝙ n̄ hn̄t inclinatōeȝ ad aliꝰ alterius rei pfcōeȝ. anima uero cū ſit pfectio corpis naturalē hȝ iclina-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tõez ad corpus. ⁊ iõ q̃uis ſit incorruptibilis
⁊ a corpe ſepabilis. ōʒ tñ tũc pduci qñ fcá ē
formatio corpis ẜm exigẽtiá inclinatõis ad
corp⁹ quá nõ ē ponere in angelis. q̃ aũt hác
inclinatõez negat eẽ in aiab⁹ indiget ſenſu.
¶ Ad illud q̃ obr̃ q̃ oĩ aíe duratio a pte
poſt ē eq̃lis duratõi angeli. ergo ⁊ a pte añ.
Dõ q̃ nõ ē ſile. q2 duratio euitñi poſt ē ifini
ta. ⁊ ifinitũ ifinito nõ ē mai⁹. ⁊ iõ nulla ſubã
ſpũalis icorruptibilis põt aliá excellere q̃tũ
ad duratõez ex pte poſt. q̃tũ aũt ad durati
onẽ ex pte añ ē finitas. ⁊ ex illa pte põt eſſe
exceſſus. ⁊ excedit duratio angeli duratõez
aie ppter naturá aie p quá habʒ uniri pprio
corpi ut pfcibili. ⁊ q2 corpa nõ decuit ſit̃ eſſe
ſʒ ſucceſſiue pduci. ſpſ ſilr̃ hũanos optuit ñ
ſimul pduci ſʒ ſucceſſiue ¶ Ad illud q̃ obĩ
q̃ corp⁹ ē ppter aiaʒ. Dõ q̃ uex ē. ſʒ tñ ñ oʒ
propter hoc q̃ aia p̃cedat ẜ rẽ ſʒ ſolũ ẜ intẽ
tõez artificis. finis. n. ⁊ ſi p̃cedat in itentiõe.
tñ hʒ ſeq̃ in executõe ¶ Ad illud q̃ obr̃ q̃
deberet eẽ ſpſ q̃ mõ ſit ſepat⁹ mõ ɔiũctus.
Dõ q̃ illa ɔbinatio nõ ē ɔgrua nec oʒ eẽ per
naturá. ſpſ. n. q̃ natualr̃ ɔiũgitur corpi nũq̃ʒ
nat⁹ ē a corpe ſepari niſi ppter pená pcci. cũ
. n. ſit incorruptibilis ẜ naturalẽ inſtitutiõez
oʒ aptari corpus incorruptibile cũ nõ poſſit
ab eo ſepari abſq̃ʒ dolore. et iõ illa t̃tia dñia
ſpſ nõ oʒ naturalr̃ repiri. Poſſet tñ dici q̃
ɔpetẽt⁹ ē aiaʒ manere poſt corpus q̃ʒ añ. q2
icorruptibile neceſſario excedit corruptibile
duratõe ex pte poſt. ſʒ ɔmetiri ſe põt dura
tõe ex pte añ. et hoc q̃dez decebat eẽ in aia
⁊ corpore quaʒ pportio debeat eſſe pfcõis ad
perfectibile quanta poteſt eſſe.

Tertio q̃ritur ſuppoſito q̃ aie pdu
cantur ſucceſſiue vtꝝ aia rõalis ſit
ex̃ traduce ¶ Et q̃ ſic uidetur Gen.
xlvj. Oẽs aie q̃ egreſſe ſunt de femore ia
cob. lxxij. Si tu dicas q̃ aia nõ ſtat ibi pro
ſubá rõali ſʒ p uita carnali ſiue hoie ext̃iori
Obr̃ de Gen. ij. in formatõe mulieris nũq̃ʒ
dr̃ q̃ Ds inſpirauerit in eá ſpiraculũ uite. er
go uidetur q̃ tota mulier de adá pducta fu
erit q̃tũ ad aiaʒ ⁊ q̃tũ ad corpus. ¶ Item
Ephe. ij. Naſcimur oẽs natura filij ire. ſʒ nõ
ſum⁹ filij ire ex pte carnis ſʒ ex pte aie. nec
ſum⁹ filij ire niſi quia ſum⁹ filij ade. ergo aia
nr̃a pcedit ex aia ade. ¶ Itẽ hoc ipʒ uidetur

rõe. Actus gñandi ē entis ɔpleti. tũc. n. unũ
q̃dq̃ʒ ɔpletũ ē cũ põt gñare q̃le ipʒ ē. ſʒ aia
hũana inter oẽs formas naturales ē pfciſſi
ma. ergo ſi alia forma naturalis hʒ potẽtiá
multiplicádi ſe i diuerſis materijs ſicut una
flámá in diuerſis cádelis. multo fortius hoc
uidet̃ eẽ in aia rõali. ¶ Itẽ uis gñatiua prin
cipalr̃ reſidet penes aiam. ergo ſi hõ gñat
hoiez cũ gñatio ɔſiſtat in pductõe ſilis prin
cipali⁹ pducit aiaʒ q̃ʒ carnẽ. ergo ſi caro ē ex
carne multo forti⁹ aia ē ex̃ traduce. ¶ Itẽ eque
magna uel maior ɔgruẽtia ē hoĩs ad hoiez
q̃ʒ ſit bruti ad brutũ. ⁊ pfcõr eſt uis gñatiua
in hoie q̃ʒ ſit in aliquo bruto aiali. ſi ergo
brutũ totalr̃ põt pducere brutũ ⁊ quantũ ad
aiaʒ ⁊ q̃tũ ad corp⁹. ⁊ nõ ē neceẽ aiaʒ brutoꝝ
creari. multo forti⁹ uidetur q̃ aia rõalis poſ
ſit traduci ⁊ p coitũ ſeiari. ¶ Itẽ hoc uidet̃ p
deductõẽ ad icõueniẽs. Aut. n. aia rõalis ē p
ppagatõẽ. aut p creatõez. Si p ppagatõez.
hẽo ppoſitũ. ſ. q̃ ſit ex̃ traduce. Si p creatõẽ cũ
Ds c⁹ ē creare nihil poſſit uel debeat iordina
te facere uidetur q̃ ſicut adult̃o nõ dat gr̃aʒ
q̃ imediate pcedit ab ipo. ſic ẽt corpi p adul
teriũ gñato nõ debeat infũdere aiaʒ. q̃ ſi in
fũdat uidet̃ eẽ rep̃hẽſibilis ⁊ acceptare coitũ
adulterij ¶ Cõtꝫ Iſa lvij. Oẽs flatũ ego feci.
ɔſtat q̃ de flatu corpali nõ intelligit. ergo ď
flatu ſpũali q̃ ē aia rõalis. ergo ſicut ſol⁹ Ds
inſufflauit in faciẽ ade ſpiraculũ uite. ita cre
at aiaʒ cuiuſlibʒ hoĩs. ¶ Itẽ phũs in. xvj. de
aialib⁹. Solus intellcũs intrat ab extriſeco.
ſʒ ſi traduceret̃ non intraret ab extrinſeco.
ergo aia rõalis nõ ē ex̃ traduce. ¶ Itẽ rõe uide
tur. Oẽ q̃ ē p naturá ppagabile ē p naturá
corruptibile. ſʒ aia rõalis ẜ phõs ⁊ ẜ ẽt oẽs
leges ⁊ ſectas ē incorruptibilis. ergo nõ ē p
naturá ppagabilis. ergo nõ ē ex̃ traduce. ¶ Itẽ
ſi aia ē ex̃ traduce. aut ergo aia ē ex carne. aut
aia ex aia. ex carne eẽ nõ põt. q̃m impoſſi
bile ē ex corpe fieri niſi corp⁹. aia aũt ē non
corp⁹ ſicut multiplr̃ pbat phũs ⁊ aug. Si ex
aia. aut ergo ex toto. aut ex pte. ex pte nõ.
q2 aia ē ſimplex. Si ex toto. ergo cũ aliquis
gñet aliquẽ cũ oet ei totá aiaʒ ſuá ďſinit hr̃e
aiaʒ. ⁊ ſic deſinit uiuere. q̃ ſi hoc ē máifeſte
falſũ pʒ ⁊c. ¶ Itẽ aia rõalis cũ ſit ſubá p ſe
exñs ⁊ incorruptibilis hʒ materiá ⁊ formaʒ
ſicut pbatũ ē ś. cũ ergo pducit̃. aut pducit̃ ex

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

materia p̄iacente. aut ſil' cū ip̄a pducitur ſua
materia. Si ſil' cam ip̄a pducit' ſua materia.
ergo nece eſt q̄ pducat' ex nihilo. ergo a ſo
lo deo. Si pducitur ex materia p̄iacenti. q̄ro
de illa materia. aut ē corpalis. aut ē ſpūalis.
Si corpal'. ex ea n̄ pōt fieri aīa. ſi ſpūal'. aut
hʒ formā. aut nō. ſi nō. quō pōt eē i rex na-
tura ſine forma cum oē eſſe ſit a forma. Si
hʒ. ergo uel erit angelus uel aīa. ergo ex ea
nō pōt fieri aīa. ¶ Itē ſi aīa rōalis eēt exdu
ce neceſſario opteret tūc deſcīdi qñ decid'
ſemē. ſʒ multa ſeia ſunt q̄ nūq̄ꝫ pueniunt ad
organizatōeʒ. imo pl'a effūdūt' q̄ꝫ ad formaʒ
pducūtur. ergo uel eēnt aīe rōales ſine cor-
pib⁹. uel piret tā nobilis forma quoꝝ utꝝq̄ꝫ
abſ'dū ē dicere ⁊ ipiū ¶ Rꝫ. Ad p̄dcōꝝ intel
ligētiā ē notādū q̄ circa hoc ē triplex mod⁹
ꝺꝺi. Quidā nāq̄ꝫ dixerūt q̄ aīaꝝ pductio ē
mediāte intelligētia ut ſicut corp⁹ celeſte ad
pductōeʒ facit corpis hūani. ſic ēt itelligētia
ad pductōeʒ aīe. et hoc plures ſenſ'ūt phi et
ſenſiſſe uidet' auctor in li. de cāis. ¶ Rō aūt q̄
mouit eos ad hoc ponēdū fuit diuina unitas
q̄ nō patiebat' ut ꝺs imediate pduceret mul-
ta. ⁊ diuina imutabilitas q̄ nō patiebat' ut ꝺs
pduceret noua. Sʒ hec tāq̄ꝫ heretica abijciē
da ſunt. ⁊ oñſa ſūt eē falſa ſ. ꝺi. i. vñ v'bū il
lud de cāis tāq̄ꝫ hereticū ē reſpuēdū niſi q̄s
intelligat q̄ aīa dr̄ creari ab itelligētia i hoc
q̄ aliq̄ꝫ illuiatōeʒ ſuſcipit mediāte illa. Itel-
ligētia. n. ꝑ phūꝫ excedit aīaʒ in claritate co-
gnitōis. ⁊ iō dic̄ q̄dā phūs q̄ aīa rōalis creat'
in umbra intelligētie. ⁊ ſenſibilis in ūbra rō
nalis. hoc aūt dcm̄ ē q̄ una deficit a pfcōe al
teri⁹. nō q̄ una pducat' ab altera. ¶ Eſt et
ali⁹ mod⁹ ꝺꝺi q̄ aīaꝝ pductio ē p traductōeʒ
ut aīa traducat' ex aīa ſicut caro ex carne. et
ſicut ab una candela accēdūtur multe. ſic ab
una aīa p ſui multiplicatōꝫ abſq̄ꝫ diminutōe
uiuificētur multa corpa. et de hoc aliqñ dubi
tauerūt catholici tractatores. ⁊ aug. maxīe.
ſicut pʒ in li. ſup gñ ad lit. ⁊ in li. de li. ar. ⁊ i
li. retractatōuʒ. vbi ēt dicit q̄ nō potuit pue
nire ad certitudinē iſti⁹. q. Rō aūt q̄ potiſſi-
me fecit eū dubitare fuit trāſfuſio originalis
pcci. uerꝫtn̄ ip̄e aug. hāc pōnē expſſe rep̄hē
dit in li. de eccle. ꝺog. c⁹ auctoritatē magr̄ po
nit in l'ra. et ip̄e iſtū eūdē modū iprobat ſup
gñ. ad lit. q̄m ſi ppt' originale pccm̄ aīa trāſ

fūditur ex aīa. aut aīa xp̄i nō eēt ex gñe ali
aꝝ aīaꝝ. aut hūiſſʒ originale pccm̄. quorum
utꝝq̄ꝫ ē falſū ⁊ ipiū. ¶ Et iō ē terti modus
ꝺꝺi catholic⁹ ⁊ uer⁹ q̄ aīe nō ſeiant' ſʒ for-
matis corpib⁹ a deo creātur ⁊ creando infun
dūtur ⁊ infūdēdo pducūtur. aīaꝝ. n. creatōeʒ
ꝺs ſibi ſoli debuit reſ'uare. tū ppter eaꝝ di-
gnitatē. tū ppt' eaꝝ imortalitatē. ppt' aīaꝝ di
gnitatē. q̄ cū aīa ſit imago dei ⁊ nata ime-
diate ferri in deū ⁊ btificari in ip̄o diligendo
eū ex toto corde. totū ſuū eē imediate ꝺbuit
ab ip̄o hr̄e. ubi ipʒ ex toto corde teneretur
diligere. Decuit ēt hoc ppter aīaꝝ imortali
tatē. cū. n. ſol⁹ ꝺs ſit q̄ hēat uitā i ſemetip̄o
⁊ uitā indeficiētē. ſolus ē q̄ pōt pducere prin
cipiū uite ppetuū. cū ergo res incorptibilis
ſubſtātificari nō poſſit in materia trāſmuta
bili. et opatio creature ſit ſup materiā trāſ
mutabile. ipoſſibile ē aliq̄ꝫ creaturā aīaʒ rōa
lē pducere. ⁊ iō ei⁹ pductōeʒ ꝺs ſibi ſoli de-
buit reſ'uare. Cōcedēde ſunt ergo rōes pbā
te q̄ aīe rōales nō ſint exduce ſʒ a creatōe.
¶ Ad illud v̄o qđ obr̄ in ꝯriū de tex. gñ. ꝺꝺ
q̄ aīa ibi accipit' p hoīe. ⁊ hō dr̄ egreſſus ꝺ
corpe rōe ptis corpalis. Nec ualʒ illud qđ ꝯ
hoc obijcit q̄ nō dr̄ in pductōe aīe eue. iſpi
rauit in faciē ⁊c̄. q̄ cū idē mod⁹ pducēdi eēt
aīaʒ eue ⁊ aīaʒ ade nō optuit itari. ¶ Ad il-
lud qđ obr̄ q̄ oēs naſcimur natura filij ire.
ꝺꝺ q̄ hoc ē q̄ aīa cū unit' carni infecte ſtatiʒ
inficitur ⁊ ꝯhit culpā originalē. nō q̄ ip̄a tra
ducat' ſʒ q̄ traducit' caro cui unit'. quō auteʒ
hoc fieri poſſit infra dec'iabit' cū aget' ꝺ pccō
originali. ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ act⁹ gñandi
ē entis ꝯpleti. ꝺꝺ q̄ nō ē cuiuſʒ entis ꝯpleti
ſʒ ei⁹ rei q̄ materiā trāſmutabilē hʒ ex q̄ pt
pduci. ⁊ q̄ aīa nō hʒ talē materiā nō pt aliā
ſibi ſileʒ pducere q̄uis ſit forma ꝯpleta. ¶ Ad
illđ qđ obr̄ q̄ uis gñatiua principalr̄ reſidet
penes aīaʒ. ꝺꝺ q̄ ⁊ſi pricipalr̄ reſpiciat aīaʒ
p modū mouētis ⁊ agētis. pricipalr̄ tn̄ reſpi
cit corp⁹ tāq̄ꝫ illđ ex quo pducit. ⁊ q̄m ꝺciſio
pōt fieri a corpe n̄ ab aīa. hinc ē q̄ ordiat' ad
pductōꝫ corpis hūani n̄ ad pductōꝫ aīe rōal'.
¶ Ad illđ qđ obr̄ q̄ brutū pōt pducere bru
tū. ꝺꝺ q̄ nō ē ſile. q̄ aīa bruti cū ſit forma
tm̄ ⁊ forma corruptibilis. pōt de potētia ma
t'ie educi. aīa v̄o rōalis cū ſit hoc aliq̄d ⁊ icor
ruptibilis nec educat' ꝺ materia p̄iacēte. nece

ē eā ex nihilo educi. ⁊ ita creari. q̄ aūt ñ poſ
ſit p̄duci ex materia p̄iacēti multiplr̄ oſtēdit
aug. ſup gñ. ad lit. li. x. q̄ illa matia p̄exñs
nec poſſit eē corpal' nec ſpūalis. ¶ Ad illud
qđ obr̄ de gñato p adulteriū. dō q̄ i hoc po
ti⁹ ē laus diuine bonitatis q̄z rephēſio. q̄z bñ
ficiū qđ diſpoſuit ſuare ſiue ōtinuare ꝓpter
pccā hoīz nō imutat uel intrūpit. vñ cū ani
mā infūdit nō ōſiderat uitiū ſz ōſiderat na-
turā. nec ē ſilr̄ ð grā q̄ non reſpicit naturā ſ̄
q̄ natura ē ſz magis ſ̄ q̄ ad deū ōuerſa eſt
Et p hoc pz rñſio ad obiecta. patent ēt ea q̄
dicitur in lrā. ¶ Poſſet tñ aliq̄s dubitare
de hoc qđ dicit q̄ mulier ð coſta fcā ē mira-
culo quo ð. v. panib⁹ ⁊c. videt'. n. dicere q̄ for
matio mulieris fuerit miraculoſa. et grā h⁹
poſſz itroduci qđ de miracul'. ſz ꝓpt' ſuā ꝑpli
xitatē ⁊ q̄z pax̄ ptinet ad propoſitū omittē
da ē ad pñs. hoc ſolū dixiſſe ſufficiat. q̄ ido
dcm̄ ē mulierē de coſta miraculo eē fcā3. non
q̄z fcm̄ ſit ō ſolitū curſū nature uel ō naturā
ſz q̄z fcm̄ v̄tute diuia opāte ſ̄ naturā. ¶ Si
q̄s aūt q̄rat utx̄ hoc op⁹ ſ̄ naturā fecerit mi
niſtrāte ſibi v̄tute angelica. Rñdz aug. ſup
gñ. ad lit. li. ix. ita inq̄ens. Quale miſteriuz
exhibuere angeli in illa mulieris formatiōe
q̄s audeat aſſignare. certiſſime tñ dixerim
ſupplemētū illud carnis in coſte loco ipiuſq̄z
feīe corp⁹ ⁊ aīa3 ōfigurationēq̄z mēbrox̄ oīa
uiſcera ſenſus oēs ⁊ q̄cq̄d quo illa ⁊ creatu-
ra ⁊ hō ⁊ feīa erat nō niſi illo ope dī fcm̄ qđ
ds nō p angelos ſz p ſeipz opat⁹ eſt. ¶ Rō
aūt potiſſima q̄re ds ita formauit ē. tū quia
modus ille formādi erat ſ̄ ptātē nature. tum
ēt ut hō in utroq̄z ſexu imediate in eū tēde
ret ⁊ ex ſe toto eū diligeret a quo ſe noſſet
imediate eē fcm̄ ¶ Rō aūt q̄re ex uno hoīe
ds oēs p̄ducere uoluerit lz in aliis gñib⁹ aliū
hoc ñ fecerit. ſumi pōt ex ordine ⁊ ōnexiōe
⁊ ſignatione ¶ Ex ordine v̄o duplr̄. Primo
ex ordine corpis ad aīa3 ut ſicut oēs aīe rōa
les imediate ab uno p̄ducūtur principio. ſic
oīa corpa hūana imediate exirēt ab uno. ¶
Scđo v̄o ex ordine toti⁹ ōſtructi ad alias crea
turas. q̄z. n. hō mediū tenet inter naturam
angelicā ⁊ brutalē cū angeli ſingillati a deo
producti ſint. ⁊ creature brutales in duplici
ſexu. in maſculino. ſ. ⁊ feīno. hō debuit pro
duci medio mō. ⁊ ſic feīa ex uiro. ¶ Ex cō
nexiōe ſilr̄ duplex ſumitur rō. Primo reſpe
ctu toti⁹ ſpēi vniuerſalr̄ ut oīs homo diligat
oēz hoīez tāq̄z frēz. Scđo v̄o reſpcū uxōis ſpe
cialr̄ pp qđ uinculū relinq̄t hō p̄rēz ⁊ m̄rēz ⁊
adheret uxori. ⁊ ſūt duo i carne una. ¶ Ex
ſignatione ēt duplex ſuit rō. Primo ex ſi-
gnatōe allegorica q̄ ītelligim⁹ p uix̄ ⁊ mulie
rē xp̄z ⁊ eccleſiā. Scđo p anagoricā q̄ p uix̄ q̄
fuit pricipiū oīuz hoīuz ītelligim⁹ deū q̄ fuit
pricipiū oīuz rex̄. ¶ Diſtinctio. xix.

Solēt q̄ri plura de primi hoīs
ſtatu ⁊c. ſ̄ egit magr̄ de hoīs
productōe. in hac pte agit ð ho
minis duratōe ⁊ ōſuatōe. ⁊ q̄m
hō duplr̄ hz in eē ōſuari. ſ. in ſe ⁊ in ſuo ſi-
mili. in ſe p uitā ⁊ diuturnitatē. in ſimili v̄o
p filiox̄ creatōz. iō ps iſta duas hz. In prima
deteriat de hoīs imortalitate. In ſc̄a dec̄at ð
filiox̄ procreatōe. infra. di. xx. P⁹ hoc uidēd
ē q̄ ī ⁊c. Prima ps hz duas. In prima deťiat
v̄itatē. In ſc̄a diſſoluit dubitatōes ibi Solet
ēt q̄ri cū prim⁹ hō ⁊c. Prima ps hz duas. In
prima pte v̄itatē narrat. In ſc̄a v̄itatē expla
nat. ibi In primo ſtatu fuit corpus hoīs aīa
le ⁊c. Silr̄ ſc̄a ps hz duas. In prima mouet
deteriandā q̄ōnē circa hoīs imortalitatē. In
ſc̄a v̄o mouet aliā dubitationē q̄ hz ortū ex
illa. ⁊ illā determinat ſm̄ opiniōes diuerſas
ibi Sed adhuc queritur ſi nō eēt p̄ceptū ⁊c.

Ad intelligētiā h⁹ ptis in q̄ agitur
de hoīs imortalitate ſ̄ ſtatu inno-
cētie circa tria ōſiſtit dubitatio. ¶
Et primo q̄ritur de imortalitate hoīs q̄ꝫtū
ē ex pte anime ¶ Scđo v̄o q̄ꝫtū ē ex pte
corpis. ¶ Tertio v̄o ex pte ōiūcti. ¶ Cir-
ca primū q̄rūtur duo. ¶ Primo q̄ritur utx̄
anima rōalis p naturā ſit imortalis. ¶ Se-
cūdo q̄ritur utx̄ oīs anima q̄ꝫtū ē de prima
ōſtitutōe nature fuerit incorruptibilis.

Circa primū ſi proceditur ⁊ oñditur
q̄ aīa rōalis nō ſit naturalr̄ imor-
talis. primo per auctoritatē apo. i.
thy. ulti. Qui ſolus hz imortalitatē. loq̄tur
de deo. ergo imortalitas nō ōuenit alicui cre
ature. Si tu dicas hoc eē dcm̄ q̄z ſoli deo cō
uenit per naturā. aīe hoīs uero nō ōuēit p na
turā ſed p grām. ō. grā nō repugnat nature
nec naturā uariat ſz poti⁹ ōſuat. ſi ergo imō
talitas inē oī creature p naturā imortalitas
q̄ ē ōditio oppoſita nulli creature inē p grā3
ergo nec aīe. ¶ Itē dam. Dē quod a uerſiōe

incipit in uerſionē tendit. ſʒ anima rōnalis a uerſiōe icipit cū ſit creata ut oſtenſū fuit ſ. ergo tendit in uerſionē. ergo nō ē imortalis Si tu dicas q tēdit q̃tū ē de ſe ſʒ tenet ⁊ ſuſtētat manu ꝯditoris. ꝯ hoc ē illud aug. vij. d ci. dei. Sic res quas ꝯdidit āminiſtrat ut᷑ eas agere ꝓprios motꝰ ſinat. loq̄tur de deo. Si ergo de ſe ad corruptōez tēdit diuine manꝰ potētia nō obſiſtit. ¶ Jtē p auctoritatē phi intellcūs corrūpit᷑ quodā interi corrupto. ſʒ nō corrūpit᷑ intellcūs niſi a corruptōe aie rōnalis. ergo aia rōnalis nō ē imortalis. ¶ Jtem hoc ipʒ videt᷑ rōe. Aia patit᷑ in corpe p naturā ſicut planū ē. ſʒ paſſio magis ⁊ magis fcā abijcit a ſubā. a q̃cūqʒ aūt ſubā fiat aliq̄ abiectio fit ēt aliq̄ corruptio p quā aliq̄d ide corrūpit᷑. ⁊ oīs talis ſubā ē corruptibil᷑. ergo aia rōnalis ē corruptibilis. ¶ Jtē aia rōnalis ꝯdolʒ corpi patiēti. ergo magis patiēti magis ꝯdolʒ. ⁊ maxime patienti maxime ꝯpatit᷑. ergo videt᷑ q morīēti ꝯmoriat᷑. ¶ Jtē ſi ſubā ē incorruptibilis. ⁊ opatio corrn̄dēs illi ſubē. q̄ꝛ nūq̄ʒ ſubā priuat᷑ ꝓpria opatōe. ergo ſi deſtruit᷑ ⁊ ledit᷑ opatio deſtruit᷑ ⁊ leditur ſubā. ſʒ ad leſionē corpis ledit᷑ ⁊ ipedit᷑ actus ſubē rōalis q̄ ē intellr̄e. ergo uidet᷑ q ledat᷑ ipa ſubā. ergo ſubā ē corruptibilis ⁊ mortalis. ¶ Ad op. ſunt inūerabiles auctoritates ⁊ phoꝝ ⁊ ſcoꝝ. ⁊ iō oſtēdamꝰ hoc rōibꝰ. Ut aūt ſufficiēt᷑ aie oſtēdat᷑ imortalitas attēdēdū ē q aia hʒ ꝯſiderari in ſe ⁊ i ordine reſpcū uniuerſe creature. ⁊ reſpcū diuine iuſticie. et reſpcū finis q̄ ꝯpetit ꝓprie nature in ſe q̃tū ad v̄tutē. q̃tū ad actū. ⁊ q̃tū ad obm̄. et ſic ſex modis ꝯſiderari hʒ. Et prima ꝯſidratio ē ꝑ ordinē quē hʒ int᷑ creaturas uniuerſi. ⁊ ꝑ hāc ꝯſidratōez oſtēdit᷑ eiꝰ imortalitas ex duplici rōe. ¶ Prima ē hec. In ordine creaturarū uniuerſi repimꝰ primā materiā ⁊ ultimā formā. ⁊ eq̄ uel magis ē de ꝯplemēto uniuerſi ultima forma ſicut ⁊ prima materia. Si ergo prima materia ē incorruptibilis. ergo ⁊ ultīa forma. ſʒ hec ē aia rōalis. ergo ⁊c. ¶ Jtē alia rō ad idē. Ad hoc q uniuerſū ſit ꝯpletū neceſſe ē repire drīas creaturaꝝ ꝑ pfcāʒ ꝯbinatōez. ſʒ ꝯtigit repire i uniuerſo ſubāʒ hn̄tē magnitudinē exn̄tē incorruptibilē ut corpꝰ celi. ⁊ ꝯtingit repire ſubāʒ incorruptibilē q̄ nec ē magnitudo nec ꝯiūcta magnitudini. ergo ꝯtingit repire ſubāʒ mediā incorruptibilē q̄ nō ſit magnitudo ſʒ ꝯiūcta magnitudini. ſʒ hec ē aia rōalis. ex pfcōe ergo ordis uniuerſitatis colligit᷑ aiaʒ eē imortalē. ¶ Ex ſcda ꝯſideratiōe. ſ. ex ordine diuine iuſticie oſtēdit᷑ ſic. Nullū bonū ē irremuneratū ⁊ nullū malū ē ipunitū apud eū q̄ iuſte iudicat. ſʒ multa bona remanēt irremunerata ⁊ multa mala ipunita ꝑ p̄ſentē uitā. ergo eſt ponere uitā aliā q̄ʒ hāc. ſʒ hoc nō eēt niſi aia remaneret pꝰ corpus. ergo ⁊c. Si tu dicas q hoc nō cogit. q̄ꝛ ſicut ſuſcitat᷑ corpꝰ ⁊ ita poſſet aia ſuſcitari. nō ē ꝯueniēs talis iſtātia. cū. n. aia ex nihilo ſit creata ſi corrūpet᷑ in nihilū tenderet. ergo nō ſuſcitaret᷑ ſʒ alia aia d nouo crearet᷑. ¶ Jtē ad diuinā iuſticiā ſpectat q nihil bene ⁊ iuſte fcm̄ dʒ v̄gere in malū exitū. ſʒ ꝑ moralē phiāʒ ⁊ ꝑ legē diuinā ⁊ ꝑ ēt oēs ſectas potiꝰ hō dʒ pati mortē q̄ʒ recedere a v̄itate uite ⁊ a v̄itate iuſticie. ſʒ ſi oio pimeret᷑ aia. pimeret᷑ oio iuſticia q̄ ē in ipa. ergo talis mortis ꝑpeſſio q̄ iuſta ē ⁊ quā laudat oīs rō recta malū hr̄et ſimplr̄ exitū qđ ē ꝯ diuinā iuſticiā. colligit᷑ ergo ex ordine iuſticie aiaʒ imortalē eē. ¶ Ex tertia ꝯſidratōe. ſ. ex ordine ipiꝰ aie ad ꝓpriū finē oſtēdit᷑ ſic. Remoto ultīo fine q̄ principalr̄ mouet. oēs alij fines caſſi ſunt ⁊ uani. ſʒ finis ultimꝰ oīs opatōis rōalis ē btītudo pfcā. ergo ſi illa nō ē oīa q̄cūqʒ facit aia fruſtra facit. ſi ergo hoc ē incōueniēs neċe ē illū finē ponere. ſʒ btītudo ē ſtatꝰ oīuʒ bonoꝝ ꝯgregatōe pfcs. vbi āt hoc ē neċe ē eē imortalitatē. ergo aia p naturā ē apta nata ad icōruptōez ⁊ imortalitatē. ¶ Jtē oīs aia rōalis naturalr̄ appetit btītudinē. ſed nihil ē ocioſū i fūdamento nature. ergo oīs aia rōalis nata ē ad btītudinē pueīre. ubi āt btītudo ibi pfcā ſecuritas. vbi pfcā ſecuritas ibi imortalitas. vbi. n. mors pōt accidere neċe ē timere. colligit᷑ ergo ex ordine ipiꝰ aie ad ſuū finē ipſā hr̄e imortalitatē. Et hec triplex ꝯſideratio ſūpta ē ꝑ triplicē ordinē ipiꝰ aie. ſ. ad finē ꝓpriū. ad diuinū iudiciū. ⁊ ad totū uniuerſū. ¶ Ex q̄rta ꝯſideratōe. ſ. ipſius aie q̃tū ad ꝓpriā uirtutē arguitur ſic. Nulla uirtꝰ materialis ⁊ corruptibilis nata ē ſup ſe reflecti. hec p ſe manifeſta ē. aia rōnalis ſm̄ actū ꝓpriū nata ē ſup ſe reflecti. ergo cognoſcendo ſe ⁊ amando. ergo uirtus aie rōal᷑ nō ē matīalis ⁊ corruptibilis. ergo ē imatīalis ⁊ icorruptibil᷑ ⁊ ſubā. ergo ⁊c. ¶ Jtē oīs v̄ tꝰ q̄ p

⁊ impmixtionē cum corpe corruptibili for-
tificatur ⁊ potētior efficitur ē incorruptibilis
p naturā. anima rōalis ē huiuſmōi ſicut pꝫ.
qꝛ tanto magis releuatur ſpus ⁊ hō interior
q̄to magis mortificat̄ hō exterior. vtꝰ ergo
aie rōalis eſt incorruptibilis. ⁊ ſic ex ſua uir
tute colligit̄ aīa rōnalis eē imortalis. ¶ Ex
q̄nta ꝯſideratōe. ſ. quoad opatōeꝫ arguitur
ſic. Cuiuſꝫ ſubē ſpūalis ꝑ eē ⁊ duratōe de-
pendētis ex corpe opatio pendet ex corpe.
ſꝫ aīa rōnalis ppriā opatōeꝫ hꝫ ꝑ quā nō de
pendet ex corpe. ſ. intellīe. qꝛ nullū organū
ſibi appropriat. ergo duratio aie nō depēdꝫ
ex corpe. ſꝫ ipa de ſe corrūpi nō hꝫ cū nullā
ꝯ̄rietatē hēat. ergo de ſe ē imortalis ⁊ incor-
ruptibilis. ¶ Itē cuiuſꝫ ſubē corruptibil̄ opa
tio antiq̄tur ⁊ ſeneſcit in tpē. ſꝫ aie rōnalis
opatio nec antiq̄tur nec ſeneſcit in tpē. imo
iuueneſcit. qꝛ in antiq̄s eſt ſapia ⁊ in multis
tpē prudētia. ex ppzia ergo opatōe colligere
poſſumꝰ aiaꝫ rōalē eē imortalē. ¶ Ex ſexta
ꝯſideratōe. ſ. p ꝯpatōeꝫ ad obiectū pbat̄ aīa
rōalis imortalis eē ſic. Nece eſt pportōeꝫ eē
cognoſcētis ad cognitū ſiue potētie ad obie
ctū. ſꝫ aīa rōalis nata ē cognoſcere ⁊ intellīre
ꝟitatē. ꝟitas aūt ē incorruptibilis ſicut pbat
aug. i ſolil. cū ſit talis nature ꝙ ipa negatio
ꝟitatis ꝟitatē ponat. ergo aīa rōalis cum ſit
ꝟitati pportōabilis ē imortalis. hec aūt rō ñ
ſolū ꝯcludit aiaꝫ imortalē p ꝟitatē intellītie
ſiue ꝯſcie ſꝫ ēt p ꝟitatē uite ſiue iuſticie de q̄
ſap. i. Iuſticia ē ppetua ⁊ imortalis. ac p hoc
aīa q̄ ē iuſticie capax ¶ Itē ois ꝟtꝰ corrupti
bilis ledit̄ ab obiecto iproportiōalr̄ excellēti
⁊ magis nata ē delectari in medio q̄ꝫ i extre
mo. ſꝫ aīa rōalis intelligēs maiora ⁊ maxia
nō ppt̄ hoc peiꝰ intelligit minora ⁊ magis de
lectat̄ in cognitōe ſūme lucis ⁊ pceptōe ſapie
dei q̄ꝫ in cognitōe alicuiꝰ creatu. ¶ Ex ꝯpatōe
ergo ad obiectū colligit̄ aīa rōalis eē imorta
lis. ſi ergo ſubā cognoſcitur p ꝟtutē ⁊ ꝟtꝰ p
opatōeꝫ ⁊ opatio p obiectū cū ꝑ hāc triplicē
ꝯſideratōeꝫ ipiꝰ ꝯ̄ſuꝫ ſit ipaꝫ eſſe imortalē
ois aie ꝯſideratio ſiue i ſe ſiue i ordine aſtru
it aie imortalitatē ¶ R. Ad pdicta dō eſt ꝙ
aīa rōalis imortalis ē ꝑ ꝙ dicit fides catholi
ca cui ꝯcordat phia ⁊ ois rō recta. ſꝫ aūt i co
gnitiōeꝫ imortalitatis aie rōnalis multiplici
poſſemꝰ uia deduci ⁊ manuduci. potiſſimꝰ tn̄
modꝰ deueniēdi in eiꝰ cognitōeꝫ ē ex ꝯſidera

tōe finis. ⁊ huc modū pcipue approbat aug.
in. xij. de trini. ⁊ in li. de ci. dei. nec imerito.
qꝛ finis imponit necītatē his q̄ ſunt ad finē.
Hoc ergo primo ſupponēdū ē tāq̄ꝫ ꝟū ⁊ cer
tū ꝙ aīa rōalis fcā ſit ad pticipādā ſūmā bti
tudinē. hoc. n. adeo certū eſt ex clamore ois
appetitꝰ naturalis ꝙ nullus de eo dubitat. ni
ſi cꝰ rō ē oio ſubuerſa. certiſſimū. n. ē nobis
ꝙ oēs uolumꝰ eē bti. ſi ergo btūs eē nō pōt
q̄ bonū pōt amittere qd hꝫ. qꝛ hoc ipo iā hꝫ
ꝟñ timeat ⁊ ꝟñ ēt doleat. ⁊ ita ꝟñ miſ̄ exi-
ſtat. necce ē ergo ꝙ ſi aīa fcā eſt capax btitu
dinis ꝙ ipa ſit p naturā imortalis. et ſic col
ligit̄ eiꝰ imortalitas ex pte cauſe finalis. Col
ligitur ēt nihilominꝰ ꝯ̄it̄ ex pte cāe formal̄.
qꝛ. n. fcā eſt ad pticipādā btitudinē q̄ ꝯſiſtit
in ſūmo ſolo bono fcā ē capax dei. ⁊ ita ad
ipiꝰ imaginē ⁊ ſilitudinē. ſꝫ ſi ē imago dī ex
pſſe ei aſſilatur. hoc aūt nō eēt ſi mortis ſ̄io
clauderetur. cū ergo ꝺ natura ſua ſit imago
dei. nō pōt mortis ſ̄io claudi. ¶ Ex hoc ēt hr̄
⁊ colligitur rō ex pte materie. qꝛ. n. ipꝫ quo
eſt aīa ſine forma tante dignitatis ē ut ipaꝫ
aiaꝫ reddat dei imagine inſignitā q̄ ē ꝯditio
nobiliſſima. materia q̄ huic forme unitur tan
to appetitu ei ꝯiungitur ⁊ ita eiꝰ appetitꝰ in
ipa terminat̄ ꝙ nullatenꝰ queat aliā formaꝫ
appetere cū optima colligātia iungant̄ adin
uicē. ⁊ qm̄ qd bona rōe iunctū ē diſſolui uelle
nō eſt dei. hinc eſt ꝙ ds q̄ fuit aie actor ē ꝯti
nuus aie ꝯſuator. Et ſic pꝫ rō imortalitatis
aie ex q̄druplici gn̄e cauſe. q̄ꝫuis principalr̄
ſumatur ex fine. ⁊ iſte ſunt rōes oñdētes nō
ſolūmō qꝛ eſt imortal̄ ſꝫ ēt ppt̄ q̄d ē. Rōes
ꝟo ſupiꝰ inducte oñdūt ꝙ aīa eſt imortalis. ⁊
uer ꝯcludūt. et iō ꝯcedēde ſunt. ¶ Ad illud
ergo qd primo obr̄ in ꝯ̄rium de aplo. dō ꝙ
apoꝰ dicit ſolū deū hr̄e imortalitatē. qꝛ ſolus
eſt q̄ pōt ſūme ſe ppetuare ſine alteriꝰ iuua
mine. aīa āt ⁊ ſi ſit ꝑm ſuā originē idonea ad
imortalitatē. nō tn̄ pōt ſufficiēter ſe ꝯtiuare
in eſſe niſi ꝯſuetur a ſūmo actore. ⁊ illa ꝯſ-
uatio eſt a gratuita dei bonitate. nec repu-
gnat nature ipiꝰ aie q̄ꝫtū ad principia ex qbꝰ
ꝯſtituitur. ſꝫ potiꝰ ꝯſuat illoꝝ principioꝝ ap
petitū. ¶ Ad illud qd obr̄ de Dam. ꝙ ten-
dit i ꝟſiōeꝫ. dō ꝙ tēdētia illa ñ ē p aliquē ap
petitū ꝟtutis ſꝫ potiꝰ p diſꝫ uanitatis q̄ crea
tura ē ex nihilo. huc āt defcuꝫ ſūma ꝟitas ⁊
poteſtas ſua pn̄tia ⁊ manutenētia excludit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

a creatura. ⁊ qꝛ ſic pn̄s ē aīe rōali quam fe-
cerat ut eā nūq̄ȝ defꝫat q̄n ſit in ea ꝑ potētiā
pn̄tiā ⁊ eēntiā. Ideo aīa rōalis nunq̄ȝ pōt cor
rūpi. Nec ualȝ inſtātia q̄ obijcit ꝺ v̄bo aug.
Aug⁹. n. intelligit de motib⁹ q̄ ſīt a natura ꝧ
ꝙ natura dicit originale principiū alic⁹ effc̄s
nō ꝧ ꝙ dicit defectū. ⁊ ſic itelligēdū eſt ēt ꝙ
gr̄a naturā pficit ⁊ ei n̄ repugnat. ⁊ hoc me
li⁹ explicatū ē in li. i. di. viij. ¶ Ad illud qđ
obꝛ̄ ꝺ phō ꝙ intellect⁹ corrūpit̄ ⁊c. ꝺđ ꝙ illđ
v̄bū ꝑiū oȝ hr̄e intellcm̄. nō. n. credendū ē ꝙ
phūs uoluerit dicere intellcm̄ eē corruptibilē
cū poſtea ꝓbet ipꝫ ipaſſibilē ⁊ incorruptibilē
⁊ imortalē eē. ſicut in. iij. de aīa expſſe pꝫ. ſȝ
ult̄ dicere ꝙ opatio intellect⁹ quā hȝ i corpe
ipedit̄ ꝑpt̄ aliq̄ȝ leſionē fcāȝ interi⁹ in organo
imaginatōis uel alterius v̄tutis ſenſibilis. et
q̄ſtū ad hoc uex dixit ſicut pꝫ. ⁊ ē manifeſtū
ſenſui. ¶ Ad illud qđ obꝛ̄ ꝙ aīa patit̄. rn̄de
ri pōt. primū q̄dē qꝛ paſſio ei⁹ nō ē ꝑ ipi⁹ leſi
onē ſȝ ꝑ ꝯpaſſionē reſpcū corpis leſi. et hoc
n̄ ponit aliq̄d de ſubā e⁹ abijci ſȝ de ſubā cui
hȝ uniri. ¶ Alr̄ pōt rn̄deri ꝙ ipa aīa nō ſolū
in corpe ſȝ ēt ex corp⁹ hȝ pati. nec tn̄ ſeq̄t̄ ꝙ
hēat corrūpi. n̄. n. ē illa corruptio ꝑ ptis adē-
ptōꝫ ſȝ ꝑ q̄etis ⁊ pacis ꝯtinuā ipeditōꝫ. hoc
aūt in q̄rto plani⁹ declaratū eſt cū agit̄ ꝺ penis
aīax dānatax. ¶ Ad illđ qđ obꝛ̄ ꝙ aīa corpi
ꝯdolet. ꝺđ ꝙ illa ꝯpaſſio nō ē niſi ſalua ꝯiū-
ctōe aīe ⁊ corpis. ⁊ q̄m mors ſepat illā ꝯiun
ctōeȝ. ideo nō oȝ ꝯpaſſionē mortis cōicare.
qꝛ illa ꝯn̄tia nō tenȝ niſi manēte cā. ꝓtea illa
ꝯn̄tia non tenet ſi aīa maxime ꝯpatit̄ corpi
maxime patienti ꝙ ꝯmoriat̄ morienti. aīa. n.
cū ſit capax leticie ē capax ⁊ doloris. ſȝ cum
ſit capax uite nullo mō ē ſuſceptibil̄ mortis
¶ Ad illud qđ obꝛ̄ ꝙ opatio aīe ledit̄ ul̄ ipe
dit̄. ꝺđ ꝙ hoc ē ꝑ accn̄s ſolum. qꝛ. n. aīa ma
gna inclinatōe inclinat̄ ad corp⁹ ⁊ corpi ſuas
opatōes cōicat. ⁊ v̄tutes ſenſitiue ipi v̄tuti
intellcīue imediate ſubminiſtrāt. inde ē ꝙ le
ſis organis corpeis ⁊ ipeditis uirib⁹ ſēſitiuis
opatio intellcūs q̄ȝdiu eſt in corpe hȝ ipediri
ipo intellcū nullaten⁹ i ſe leſo. qđ ex hoc pꝫ
qꝛ ſtati cū a corpe ſepat̄ hȝ ſuū v̄ſū ꝯpletū.
et hec ſufficiāt q̄ſtuȝ ad ꝓpoſitū.

SEcūdo q̄rit̄ utx ois aīa utpote bru
talis n̄ ſolū rōalis ex prima ꝯditōe
fuit imortalis. ¶ Et ꝙ ſic v̄r̄. Eccle.
iij. Un⁹ ē īterit⁹ hois ⁊ iumētox. ſȝ hoies ⁊ſi
inſ̄eant q̄ſtū ad corpa. nō tn̄ inſ̄eunt q̄ſtū ad
aīas. ergo pari rōe nec bruta aīalia. ¶ Item
ſap. i. De⁹ mortē nō fecit nec delectat̄ in ꝑdi
tōe minox. ergo mors nō ē introducta niſi
ꝓpt̄ pccm̄. ergo ſi hō nō peccaſſȝ nec more
ret̄ aīal brutū. ſȝ hec nō eēnt niſi aīe brutox
eēnt imortales. ergo ⁊c. ¶ Itē hoc uidetur
rōe. Probato ꝙ aīa petri ſit imortalis ꝓbat̄
ꝙ ois aīa ſit imortalis ꝑ ypoteſiȝ. qꝛ n̄ ē ma
ior rō de una q̄ȝ de alia loq̄ndo de aīab⁹ rōa
bilib⁹. ergo pari rōe loq̄ndo de aīab⁹ ſēſibili
b⁹ ſi una aīa ſenſibilis eſt imortalis. ergo ⁊
oēs. ſȝ aīa ſenſibilis hūana ē imortalis. qꝛ nū
q̄ȝ ē rōalis ſine ſenſibili. ergo cū i hac cōicet
hō cū brutis. aīa ſenſibilis brutox aīaliū ꝑ na
turā ē imortalis ¶ Itē ois aīa q̄ſtūcūq̄ȝ pax
hēat de nobilitate excellit oē corp⁹ ſicut ult
aug. ergo magis accedit ad dei ſilr̄tudinē. ſȝ
aliq̄ corpa ꝑ naturā ſīt imortalia ſicut corpa
celeſtia. ergo multo forti⁹ aīe brutox aīaliū.
¶ Iteȝ ſubā c⁹ v̄t⁹ ⁊ opatio nō ſeneſcit i tp̄e nō
corrūpitur in tp̄e. ſȝ aīa ſenſibilis ē h⁹i. qꝛ ſi
cut dicit phūs Si ſenex accipet ocl̄ȝ iuuenis
ita uideret ſicut iuuenis. ergo ⁊c. ¶ Iteȝ qꝛ
hō fuit deo ē dign⁹ remuneratōe. et iō ē nece
ponere aīaȝ e⁹ imortalē ut remuneret̄ p⁹ mor
tē. ergo pari rōe cū bruta aīalia ſuiāt hoi et
ꝑ hoc deo in hoie. uidetur ſilr̄ ꝙ ipa debeāt
remunerari. ¶ Cōt. Nulla forma ē ſepabilis a
corpe niſi q̄ hȝ opatōeȝ ꝓpriā ꝑter corp⁹. ſȝ
nullus ſp̄us brutalis eſt h⁹i. ergo ⁊c. maior
manifeſta eſt tū qꝛ phūs dicit. tū qꝛ nulla eſt
ſubā q̄ oi careat opatiōe cū nulla ſit ocioſa.
Scđa manifeſta ē ad ſenſū. ¶ Itē oia bruta
aīalia fcā ſīt ꝑpt̄ uſuȝ hois. ſȝ uſus hois ē in
ueſcēdo eis. ⁊ ueſcitur eis dū ea occidit. ergo
fcā ſīt ad hoc ut nō tm̄ ſuiāt hoi ꝑ uitā ſȝ ēt
ꝑ mortē. ſȝ hoc nō eſſȝ ſi aīe eox eēnt imor
tales. ergo ⁊c. ¶ Itē aīe imortali debet̄ cor
p⁹ imortale q̄ſtū ē ex inſtitutōe prima. ergo
ſi aīe brutox erāt imortales. hēbāt corpora
imōtalia. ſȝ ꝯſtat ꝙ bruta nō peccauerūt. er
go ꝺberēt adhuc eē imortalia. ꝙ ſi hoc ꝯſtat
eē falſū. pꝫ ēt ꝙ ⁊ primū. ¶ Itē ſi aīe bruto
rū eēnt imortales. ergo deberēt oia corpora
brutox redire ſic̄ ⁊ corpa hoiuȝ. ſȝ ſi hoc eēt
ipoſſibile ꝙ oia eēnt i terra cū inumerabilis
beſtiax multitudo ⁊ aliū ꝯtinue ſibi ſuccedit
ergo icōueniēs ē dīc̄e brutox aīas eē imorta-
les. ¶ R̄. ad p̄dcōx itellīntiā ē nōnđ ꝙ aliqui

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicere uoluerūt brutoꝝ aïas eſſe imortales
pro eo ꝙ eedē ſūt aïe q̄ uiuificāt corpa bru-
toꝝ ⁊ corpora hoīuꝫ cū merito pccōꝝ ſuoꝝ
ď corpe ad corpꝰ circuēūdo ptrāſeāt. Et hec
poſitio quorūdā phōꝝ fuit ſic dcm̄ ē ſ̄. et iā
īprobatū ē ſ̄. tāq̄ꝫ heretica ⁊ ꝓrſus abijciēda
ē iſta poſitio tanq̄ꝫ uilis ⁊ derogās dignitati
creature rōalis dū ponit hoīes ⁊ beſtias eſſe
pares. In hoc. n. indicat ꝙ ſui inuētores ⁊ de
fenſores ſunt hoīes beſtiales dū aīas ſuas
credūt uel beſtiaꝝ fuiſſe uel futuras eſſe.
Fuerūt ⁊ alij qui dicere uoluerūt ꝙ aïe bru-
toꝝ nec ſūt adeo imortales ſicut aïe rōnales
ut poſſint pꝰ corpa uiuere. nec ſūt adeo cor
ruptibiles ſicut alie forme q̄ hn̄t ɔ̄rietatē. ſꝫ
q̄ꝫtū ē de ſui natura nate ſūt ɔtinue durare.
niſi ipedimētū ſue duratōis hēant ex corpo
re ſine quo nō pn̄t ſubſiſtere. hꝰ aūt ipedimē
tū duratōis introductū eē dicit in corpa bru
toꝝ ꝓpter pccm̄ hoīs. ſi. n. adā nō peccaſſꝫ
nullū anial brutū decederet. vn̄ ſicut merito
pcci hūani q̄ ad eiꝰ obſequꝫ fcā ſunt deterio
ra fuerūt. ſic ⁊ bruta aïalia fcā ſunt morti ob
noxia. Sꝫ iſtud prima facie obuiat ei qđ dic
Aug. ſup Gen. ad lr̄aꝫ. li. iij. ꝙ ſi hō n̄ pec
caſſꝫ nihilominꝰ eēnt aïalia uiuētia de rapia
q̄ ad ſuā uitā ſuandā alia inficerent aïalia:
repugnat etiā rōi cū nulla rō dicat ɔgruū eē
ouē interfici ꝑpt̄ hoc ꝙ hō peccauit. cū nullo
mō ei in pccō coīcauerit nec pccm̄ ſuū in ouē
trāſfuderit. Repugnat etiā imaginatōi ſenſi
bili. vbi. n. eſſent tot aïalia que multiplicata
eēnt ſup terrā ab initio mūdi uſq̄ꝫ in finē ſi
nulla eēnt mortua. Et ſi tu dicas ꝙ nō eēnt
multiplicata ſi hō nō peccaſſꝫ. quō etiā uex
eēt qđ dr̄ eis Gen. i. Creſcite ⁊ multiplica-
mini ⁊ replete aquas. qđ ſi dcm̄ ē piſcibus
cur nō intelligēdū ē etiā dcm̄ eē alijs aïalibꝰ.
nūquid ꝑpter culpā hoīs fcā ſunt fecūdiora.
Que oïa ſi incōueniētia ſūt. poſitio iſta tan
q̄ꝫ incōueniēs reſpuēda ē. Et ideo dđ eſt
tertio mō ꝙ nulla alia aïa niſi rōalis imorta
lis ē. et rō hꝰ appet ſi aſpiciamꝰ ad finē ꝑpter
quē creature fcē ſūt. ex quo ſine ponitur in
rebꝰ ꝑpetuitas uel corruptibilitas ꝭ eaꝝ exi
gentiā. Cū aūt oēs creature fcē ſint ꝑpt̄ deū
iux̄ illud. Uniuerſa ꝑpt̄ ſemetipm̄ opatꝰ eſt
dn̄s. ſola creatura rōalis fcā ē ad fruēdū deo
et ut beatificetur i ipo q̄ ſola ē ad imaginē.

alie v̄o creature q̄ ſolū tenēt rōeꝫ ueſtigij fa
cte ſunt uel ad manifeſtatōeꝫ diuine bonita-
tis. uel ad obſequꝫ creature rōalis. Manife
ſtatio autē diuini exēplaris ⁊ bonitatis dei ē
in ꝓductōe uniuerſi qđ eſt quoddā exēplatū
ɔplete repn̄tās illud exēplar. ⁊ ꝑpt̄ repn̄tati
onis ɔpletōeꝫ ɔpletā debēt hr̄e ⁊ ꝑpetuam
duratōeꝫ. Uniuerſū aūt duplex hꝫ eē. videlꝫ
decurrēs ⁊ ꝑmanēs. eē decurrens nō pōt eē
ꝑpetuū. q꞉ neceſſe ē ꝙ aliq̄n ſit q̄etū. Eſſe
v̄o ꝑmanēs ē ꝑpetuū. Ille ergo ptes q̄ reſpi
ciūt uniuerſū quātū ad eē ꝑmanēs ſicut ſunt
orbes celoꝝ ⁊ elemētoꝝ ꝑpetuitatē hn̄t. ille
v̄o q̄ reſpiciūt uniuerſū q̄ꝫtū ad eē decurrēs
utpote q̄ ɔſiſtūt in gn̄atōe ⁊ corruptōe. q̄lia
ſt̄ mineralia plante ⁊ aïalia bruta. nō debēt
hr̄e eē ꝑpetuū ſꝫ terminatū q̄ quodā trāſitu
ſuo ⁊ q̄dā inueteratōe. morte ⁊ uiuificatiōe
decorāt uniuerſū. Et ſic pꝫ ꝙ bruta anialia
q̄ꝫtū ad corpꝰ ⁊ aïam corruptibilia ſūt ꝑ natu
rā inquātū fcā ſūt ad repn̄tādū diuinā boni
tatē ⁊ ſapiaꝫ. Et hec rō ſūpta ē a fine princi
pali. Eſt ēt alia rō ſūpta a fine nō pricipa
li inquātū. ſ. creature in q̄bꝰ ē ſola rō ueſtigij
fcē ſunt ꝑpt̄ creaturā rōalē. ſ. hoīeꝫ. q̄dā eni
fcē ſunt ꝑpt̄ hoīem ꝭ oēm ſtatū ſiue uie. ſiue
ꝑrīe. quedā ſolū ꝭ ſtatū ꝑrīe. et cū ſtatꝰ ꝑrīe
ſit ꝑpetuus debēt eē ꝑpetua. et talia ſunt q̄
integrāt hoīs habitaculū. ſicut celū ⁊ q̄ttuor
elemēta. Illa v̄o q̄ fcā ſūt ꝑpt̄ hoīeꝫ ꝭ ſtatuꝫ
uie cū ille ſtatꝰ ſit ptrāſitoriꝰ ⁊ hēat finē. de-
bēt eē corruptibilia. talia aūt aïalia ſūt bru-
ta q̄ fcā ſunt ad ſupplēdā corpis indigētiā ꝭ
eū ſtatū quo īdiget cibis ⁊ alimonijs. Et ſic
ɔcedēde ſūt rōes oñdentes aïas brutales eē
mortales ex ſua prima ɔditōe. Ad illud
ergo qđ obī primo de Eccle. ꝙ unꝰ ē interi
tus ⁊c̄. dđ ꝙ loq̄tur q̄ꝫtū ad exteriorē intelli
gētiā. ⁊ ꝑptea ſubiūgit. Quis nouit ſi ſpūs
f. adā. a. ſur. quaſi dicat. non nouit hō q̄ am
bulat ꝭ intellcm̄ carnalē. q̄ ea ſola ɔſiderat
q̄ exterius apparent. homo aūt ſapiēs nouit
q̄ illō attēdit qđ ipe Eccliaſtes i fine dic Sci
to ꝙ ꝑ oī errato adducet te deus in iudiciū.
Ad illud qđ obī de li. ſap. dđ ꝙ loq̄tur
uel de morte dānatōis eterne uel de morte
tp̄ali in eo cui mors ē pena. tale aūt ē ſolum
aïal rōis capax qđ ſicut ſolū natū ē eē btūm.
ſolū natū ē eē miſeꝝ. ſic ſolū natū ē ꝓmiari.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſolū natū ē puniri. q2 ſolū ipʒ ē cui data ē i iſ
diſcretiua inť bonū ⁊ malū. uerꝫ ⁊ falſū. vñ ⁊
ſi beſtia doleat cū occiditur uel leditur. nō tñ
punitur. nō. n. ē capax miſie. ſolus. n. ille mi
ſer q̄ uel ſcit ſe eē miſerꝫ. uel ſcire dʒ cū ma
lū hʒ. ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ aia ſenſibilis ho
minis ē imortalis. dđ q̄ non ē ſile. ſenſibile
. n. in hoie noiat potētiā. ſ. aie rōalis ſicut in
fra patebit. ſenſibile uero in brutis nomiat
formā q̄ ſubſtātificatur in materia trāſmu-
tabili. et q2 pēdet ex illa q̄ʒtū ad eē corrūpiť
illa corrupta. ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ aia ſen
ſibilis ē nobilior oi corpe. dđ q̄ maior nobi
litas ⁊ minor nō facit ad maiorē duratiōem
creature. magis. n. nobilis ē ēt ꝑ ſtatū nature
lapſe hō q̄ʒ ſit lapis. tñ lapis plꝰ durat mō.
ſʒ hoc facit priuatio corrūpētis cauſe. et hāc
hʒ aia ſenſibilis. ꝑpť hoc q̄ fundatur ⁊ pen
det ex corpe ꝯpoſito ex ꝯ̄rijs ſ̄ quā ꝯ̄rieta-
tē ſublimata ē natura celeſtis. ¶ Ad illđ qđ
obr̄ q̄ aia ſenſibilis nō ſeneſcit. dđ q̄ uerꝫ ē
q̄ʒtū ē ꝑ ſe. ſeneſcit tñ rōe eiꝰ in quo radica-
tur. ſ. rōe corpis rōne cꝰ ēt hʒ corrūpi. ⁊ hoc
ex ꝯditōe ſua primaria. ¶ Ad illud qđ obr̄
q̄ bruta ſuiūt hoibꝰ. dđ q̄ ſuitiū remunera
bile nō ē niſi illud qđ ē laudabile. ſola aūt po
tētia rōalis ⁊ deliberatiua i q̄ ꝯſiſtit arbitrij
libertas ē in q̄ cadit laus ⁊ uituperiū. et ideo
q̄ʒtūcūq̄ʒ obſequꝫ ſit magnū ⁊ utile nō ē di-
gnū remuneratōe niſi ſcḿ fuerit ex arbitrij
libertate. ideo nō decet remunerari aīas bru
torꝫ. Et ſic patet illud.

Q Oſeq̄nter q̄ritur q̄ʒtū ad ſcōꝫ arti
culū de imortalitate ade ex parte
corpis. Et circa hoc q̄runtur duo.
¶ Primo q̄ritur utrū aia nō peccāte poſſet
corpus ade diſſolui. ¶ Secūdo q̄ritur utrū
ipa peccāte poſſꝫ per eſum ligni uite in uita
perpetuari.

C Irca primū ſic ꝓceditur ⁊ oſtēditur
q̄ ēt ſi adā ñ peccaſſʒ corpꝰ eiꝰ diſ
ſolui potuiſſʒ tali rōe. ¶ Adā i ſtatu
inocētie hēbat corpꝰ mortale ſicut magr̄ dic̄
⁊ Aug. in lr̄a. ergo corruptibile. ſʒ oē corru
ptibile de neceſſitate corrumpetur ſicut uult
phūs. quāuis non oē gn̄abile de neceſſitate
gn̄etur. ergo corpꝰ ade corruptū fuiſſet eſto
q̄ in ſtatu inocētie pmāſiſſʒ. ¶ Itē ꝯ̄rietas
ē cā pugne. ⁊ pugna in ꝯpoſito ē cā diſſolu-

tōis. ergo in illo ſtatu in quo pōt eē ꝯ̄rietas.
pōt eē diſſolutio. ſʒ corpꝰ ade ēt ꝑ ſtatū inocē
tie ex ꝯ̄rijs hēbat ꝯpoſitōeʒ. ergo ſtatu illo
manēte poterat hr̄e diſſolutōeʒ. ¶ Itē cui-
cūq̄ʒ ſtatui ꝯpetit reſtauratio ꝑ ſūptōeʒ cibo
rū. ergo ⁊ eidē corpi ꝑ ſtatū inocentie inerat
depditio. ſʒ cuicūq̄ʒ ineſt depditio ineſt ⁊ cō
ſūptio. ⁊ in quocunq̄ʒ ponitur ꝯſūptio poniť
⁊ corruptio. ergo corpꝰ ade in ſtatu inocētie
pſiſtens diſſolui poterat ⁊ corrūpi nulla cul-
pa intueniēte. ¶ Itē ꝯſtās eſt q̄ nō poterat
uiuere niſi comederet cū hr̄et corpꝰ aiale. ſʒ
poterat non comedere. ergo poterat abſq̄ʒ
ullo pcc̄ō corpꝰ eiꝰ deficere. ¶ Si tu dicas q̄
nō peccaret in nō comedendo. q2 tenebatur
comedere Cōtra. Nō ſemp tenebatur co-
medere. in illa hora aut adā eſuriret. aut nō
Si eſuriret. ergo pateretur an̄q̄ʒ peccaret.
Si nō eſuriret. ergo natura nō indigeret cū
natura bñ diſpoſita tp̄e neceſſitatis cibū ap
petat. ergo nō teneretur tunc comedere nec
alias. ergo nūq̄ʒ. ¶ Itē; ſi adā ſtetiſſʒ aliq̄s
de filijs eius poterat peccare. ponatur ergo
q̄ peccaſſʒ. ſʒ poſſibile eſt uirꝫ iuſtū a pecca
tore inſidiāte interfici abſq̄ʒ ſua culpa ſicut
abel interfectꝰ eſt a caym. ergo poſſibile eēt
adā ſaltem dormientē ab eo iugulari ⁊ iugu
latꝰ interire nulla culpa ſua interueniente.
¶ Iteʒ impaſſibilitas eſt dos corporꝫ glifi-
catorꝫ. ſʒ corpꝰ ade i ſtatu inocentie glificatū
nō erat. ergo in ſtatu illo pſiſtens ipaſſibili-
tateʒ nō habebat. ergo pſiſtendo i ſtatu illo
mori ⁊ ñ mori poterat. ergo corpꝰ ade erat
diſſolubile aia nō peccāte. ¶ Sʒ ꝯ̄. Iſidorꝰ
ꝯ trini. Si hō i paradiſo inocenť uiueret nec
ignis eū ureret. nec aqua mergeret. nec ab-
ſentia aeris ſuffocaret. nec oia q̄ nocent mor
talibꝰ ipedirent. ergo uidetur q̄ ipo ꝑmanē
te in ſtatu innocentie corpꝰ eiꝰ nō erat reſo
lubile. ¶ Iteʒ mors eſt pena pcc̄i. ſʒ ois pe-
na eſt ordinata. pena aūt nō ordinatur niſi ꝑ
cl̄pā. nulli ergo pōt ieſſe nec pena. nec mors
nec corruptio niſi cui prius ineſt culpa. ergo
aia nō peccāte ipoſſibile fuit diſſolui corpꝰ
ade. ¶ Item ad hoc q̄ debite ꝯſtituatur ali
quod ꝯpoſitum neceſſe eſt materiā ⁊ formā
ꝑportionari adinuiceʒ. ſi ergo aia ut forma
⁊ pfectio unita eſt corpi. ipoſſibile erat corpꝰ
illđ reſolui ⁊ corrūpi niſi aliq̄ corruptio priꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

incidere ex parte aīe nō eſt niſi culpe. ergo
īpoſſibile fuit corpus ade reſolui ⁊ pati ī aīa
culpa fuiſſꝫ pambula. ¶ Itē ſtatus innocen-
tie medi⁹ erat inter ſtatū glorie ⁊ ſtatū mi-
ſie. ſꝫ diſſolutio corporis oīo opponitur ſta
tui glorie. cū ergo ſtatui glorie nō opponere
tur directe ſtatus innocentie. adam in ſtatu
inocētie pſiſtēte corp⁹ ei⁹ nō fuit reſolubile.
¶ Itē omnis paſſio ē ab aliquo repugnāte
⁊ predn̄ante. ſꝫ adaꝫ in ſtatu inocētie exn̄te
uel omnia ꝯcordarēt ei uel ſubiacerēt. ergo
nihil poſſꝫ corp⁹ ei⁹ ledere nec aliquā paſſio
nē inferre. ergo corp⁹ eius nec eēt paſſibile
nec diſſolubile. ¶ Itē impoſſibile ē ſtāte re-
ctitudine alicuius ſpm obliquari. ſed omnis
rectitudo ꝯſiſtit in ſublacēdo deo ⁊ p̄ſidēdo
aliis creaturis tā corpi ſuo q̄ꝫ ēt brutis. ergo
ſpu rōali ſtāte in puritate inocētie ⁊ obediē
tie īpoſſibile fuit corp⁹ ab ei⁹ uolūtate recedere
Sꝫ aīa ſemp appetit uniri corpi. ergo īpoſſi
bile fuit corp⁹ ī tali ſtatu diſſolui. ¶ R̷. Ad
p̄dcōꝝ intelligētiā ē notādū q̄ quēadmodū
iuxͣ v̄bū philoſophi. hoc ē duplex. aliq̄d eſt
nē imortale. q̄ꝛ aduerbiū p̄t dēt̄miare hoc qđ
ē imortale rōe act⁹ moriēdi. uel rōe potētie.
ita ⁊ locutio p̄cedēs utꝫ corp⁹ hoīs eēt diſſo-
lubile ſiue poſſꝫ diſſolui ipo nō peccāte. ꝺꝫ
diſtingui. Illi. n. ablatiui abſolute p̄n̄t dēt̄mi
nare hoc v̄bū poſſꝫ. uel hoc v̄bū diſſolui. ſi
hoc v̄bū poſſꝫ dēt̄minet v̄itatē hꝫ locutio. ē
. n. ſenſus q̄ adā dū exiſteret in ſtatu inocē-
tie poſſe hēbat ut corp⁹ ei⁹ diſſolueretur. Si
aūt ablatiui illi referātur ad actū q̄ ē diſſolui
ſic ē locutio falſa. ē. n. ſenſus q̄ adaꝫ poſſet
diſſolui ī ſtatu inocētie. ita q̄ ſit̄ eēt inocētia
⁊ mortis ſiue corruptōis pena. et hoc ē ipoſ
ſibile pꝛuidēte ordine diuine iuſticie q̄ nullaꝫ
inordinatōeꝫ in uniuerſo ſuſtinet. ſi ergo pe
na deordinata ē niſi p̄cedat culpa. ⁊ corporis
diſſolutio nō pōt aīe pure ⁊ inocēti nō eē pe
na. incōueniēs uidetur ⁊ ꝯ ordinē diuīe iuſti-
cie q̄ corp⁹ hoīs diſſolueretur in ſtatu inocē-
tie. et hoc ſci dicūt ⁊ rōes ad hoc inducte ꝯn̄
dūt. ⁊ ideo ꝯcedēde ſunt quia uexͣ ꝯcludūt.
¶ Ad illud ergo qđ primo obr̄ q̄ oē corru
ptibile de nec̄itate corrūpitur. ꝺđ q̄ ph̄us lo
q̄tur de illo corruptibili c⁹ regimē nō ſubia-
cet uolūtati ſꝫ ſoli v̄tuti naturali. et illud de
nec̄itate hꝫ corrūpi. q̄ꝛ hꝫ cāꝫ corruptōis in-
tra ſe. corp⁹ aūt ade etſi eēt mortale ⁊ corru
ptibile. tn̄ uolūtati ſubiacebat ex ordīe diuīe
iuſticie. et ideo niſi uolūtas deordinaret cor
pus illud nūq̄ꝫ corrūpetur. ¶ Ad illđ qđ obē
q̄ ꝯponi ex ꝯriis ꝯpetebat corpi ſm illū ſta
tū. ꝺđ q̄ alio mō ſe hn̄t ꝯria in ꝯpoſitōe cor
poris ſ̄ ſtatū nature lapſe. alr̄ ſ̄ ſtatū nature
inſtitute. ſm ſtatū. n. nature lapſe nō ſolum
agūt in aliqđ extrinſecū ſꝫ ēt ad inuicē mu-
tuo agūt ⁊ patiūtur nō ſolū in ipa ꝯſtitutōe
ſꝫ ēt p⁹ ꝯſtitutū eē. In ſtatu aūt inocētie talr̄
ꝯmixta fuerūt ⁊ ꝓportōata in prima ꝯpoſi
tione ⁊ ad tātā ꝯcordiā educta ut illo ſtatu
manēte mutuo nō repugnarēt. ⁊ ideo ꝓpter
illā ꝯpoſitōeꝫ corp⁹ illud diſſolui nec̄e n̄ erat
¶ Ad illđ qđ obr̄ q̄ ſ̄ ſtatū inocētie ⁊ ī illo
corpe fiebat depditio. ꝺđ q̄ ſic̄ natura v̄lis
patitur elem̄ta corrūpi ſ̄ ptē ſꝫ nullo mō pa
titur corrūpi ſ̄ totū. ſic ⁊ natura bn̄ inſtituta
in hoīe regulata ab ordine iuſticie ⁊ pꝛuidētie
admittebat depditōeꝫ fieri in hoīe ſ̄ aliquā
ptē ꝓpter ſtatū aīalitatis in quo erat. ſꝫ nul
lo mō patiebatur corruptōeꝫ fieri ī toto. ſic
. n. fiebat corruptio ⁊ depditio ita ēt fiebat
reſtauratio. et ideo nō ꝯſeq̄batur diſſolutio.
¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ adam a cibo poterat
abſtinere. ꝺđ q̄ n̄ poterat abſtinere a come
ſtione q̄n eēt loc⁹ ⁊ tp̄s. tū q̄ꝛ ſibi exp̄ſſe p̄ce
ptū erat ut comederꝫ de lignis paradiſi aliis
a ligno ſcīe boni ⁊ mali. tū ēt q̄ꝛ ſi dn̄s nō p̄-
cepiſſꝫ natura bn̄ inſtituta dictaret q̄ dictat
nullū vbere manū ſibi iniicere. Nec ualꝫ illa
obiectio quā obiīc ꝺ fame. debebat. n. famē
p̄uenire ⁊ ipē bn̄ ſciebat horā ⁊ idigētiā ſue
nature quā ſi ptrāſirꝫ omitteret ⁊ peccaret.
¶ Ad illud quod obr̄ q̄ pccōr pōt occidere
inocētē. ꝺđ q̄ uexͣ eſt ſm ſtatū nature lapſe
in quo omnis merito peccati originalis eſt
mortis debitor. ꝟn̄ pmittere inocentē occidi
ab impio nō eſt ꝯ ordinē diuine iuſticie ſ̄ ſta
tū p̄n̄tē. In ſtatu aūt illo q̄ꝛ nulla culpa p̄ceſ-
ſerat. ordo diuine iuſticie talē deordinationē
uel punitionē admittere nō debebat. ¶ Ad
illud quod obr̄ q̄ impaſſibilitas eſt dos cor
poꝝ glorificatoꝝ. ꝺđ q̄ uexͣ ē ſm q̄ ipaſſi-
bilitas priuat ⁊ actū ⁊ potētiā paſſiōis ſ̄ oēꝫ
ſtatū. illa aūt impaſſibilitas corpori ade non
inerat niſi ſm ſtatū determinatū. et ideo p̄-
fecta nō erat. nec dos dici debebat.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Secundo queritur utrū adam peccante corpus eius poſſet ꝑpetuari per eſuʒ ligni uite. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. primo per textū Gen. iij. Nūc ergo ne forte ſumat de ligno uite ⁊ uiuat in eternū. hoc dictū eſt de adam poſt peccatū. ergo ſi poſt peccatū ſūpſiſſet. in eternū uixiſſet. et corpus eius perpetuum fuiſſet. ¶ Item hoc ipm uidetur per Ric. de ſcō vic. qui de adaʒ ait ſic. Habuit ante peccatū corruptibilitatē poſt peccatū corruptionē. ſʒ utroqʒ modo ꝑ eſū ligni uite potuit ſuſcitari. ¶ Item hoc probatur per experimentū. Enoch eni ⁊ helyas ſicut dicunt glo. ⁊ auctoritates ſanctoꝝ in paradiſo ꝯſeruantur ꝑ eſuʒ ligni uite uſqʒ ad anti xp̄i aduētū. ſʒ qua rōne uſqʒ ad illud tp̄s ꝯſeruari poſſunt eadē rōne ⁊ deinceps. ergo pari rōne ⁊ corpus ade. ¶ Itē non fuit maioris efficacie lignū ſcientie boni ⁊ mali ad corpus perdendū q̄ʒ lignū uite ad ꝯſeruādum. ſed per eſum illius ligni corpus hoīs factū eſt diſſolubile. ergo pari rōne per eſuʒ alterius ligni poterat corpus corruptibile ſolidari ⁊ perpetuari ſicut ecōtra alterius ligni comeſtio corpus ſanū ⁊ ſolidū reddidit diſſolubile ⁊ infirmū. ¶ Itē poſt peccatū ſi ſpūs hoīs iūgeretur fonti uite diſponeretur ad perpetuā beatitudinē ⁊ uitā imortalem. ergo ſi lignū uite corporale ſic ſe habeat ad corpus ſeruādū ſicut lignū uite ſpūale ſe hʒ ad ſpūm. uidetur eni ꝙ ſi hō penituiſſet et de ligno uite guſtaſſet ꝙ corpus eius eſſet factuʒ indiſſolubile ¶ Itē homo bene ꝯplexionatus ſi nō hʒ impedimētuʒ extrinſecuʒ uiuere pōt uſqʒ ad ꝯſumptionē humidi radicalis. ſi ergo illud humidū poſſet reſtaurari poſſet corpus eius in perpetuū incorruptuʒ ſeruari. ſi ergo illud lignū uite ſicut dicunt doctores habebat uim reſtaurandi humiduʒ radicale. uidetur ꝙ ſi homo de illo comediſſet ꝙ corpus eius in eternū duraſſet. poſſʒ durare etiā poſt ꝯmiſſionē culpe. ¶ Sed ꝯ Ro. vj. Stipendia peccati mors. ergo ſi pꝰ q̄ʒ hō peccauit neceſſariū fuit ipʒ peccaſſe. neceſſariū fuit ipm mori. ergo neceſſarium fuit corpus eius diſſolui. ergo nō poterat ꝑpetuari ꝑ eſum alicuiꝰ ligni. ¶ Itē ſñia data fuit Gen. ij. Quacūqʒ die come. ⁊c̄. ſi ergo illā ſñiam iam nulla uirtus creata pōt infirmare quātūcūqʒ homo comederet de ligno uite neceſſe erat ipm mori ⁊ corpus eius reſolui. et hoc ipm dicit alius textus Gen. iij. Puluis es ⁊ in puluerē ⁊c̄. ¶ Itē homo per peccatū ſimilis factus eſt iumentis inſipientibus. ſed iumenta ſi comederēt de ligno uite non propter hoc corpora eoꝝ fierēt indiſſolubilia. ſi ergo homo quātū ad ꝯditōeʒ mortalitatis iumentis ſimilis effectus eſt per culpā quantūcūqʒ de ligno uite comederet corpus eius diſſolui neceſſe eſſet. ¶ Item non minus eſt de mortali imortalē facere q̄ʒ de mortuo uiuū. ſed mortuū ſuſcitare hoc eſt ꝟtutis ſolius dei ⁊ uirtutis infinite. ergo corpus diſſolubile ad indiſſolubile reducere hoc eſt ſolius uirtutis diuine. ergo ſi homo poſt peccatuʒ de illo ligno comederet corpus eiꝰ nihilominꝰ diſſolui eſſet neceſſe. ¶ R. dōm ꝙ eadem lege qua diuina iuſticia non patitur īnocentē puniri ⁊ mori. non patitur etiā malū remanere impunitū. et ideo diuinum decretū fuit ut ſi homo mādatū dei trāſgrediendo peccaret et ipſi actori ſuo inobediēs exiſteret. ſpiritꝰ carnis dn̄ium amitteret. et ſicut uoluntas a deo receſſerat ſic anima in uita corpus ipm deſereret. et diſſolutū in ſuam originē unde ſumptū erat rediret. et q̄m diuinum decretū erat inuiolabile. hinc eſt ꝙ poſtq̄ʒ homo peccauit quantūcūqʒ de ligno uite ederet. corpus eius non fieret indiſſolubile ita ꝙ mortē poſſet euadere. Ideo ꝯcedende ſunt rōnes hoc oſtendentes. ¶ Ad illud quod primo obꝛ̄ in ꝯtrarium de textu. dō ꝙ eternuʒ non dicit ibi uite interminabilitatē ſed uite quandā diuturnitatē quō ſepe ꝯſueuit loqui ſcriptura. quāuis autē lignum uite illud corpus non poſſet perpetuare. poterat tn̄ adeo naturam ipſius adiuuare ⁊ uigorare ut diutius uiueret. Et per hoc patet reſponſio ad duo ſequentia. ſ. ad uerbum Ricardi ⁊ ad illud quod obbijcit de Enoch ⁊ Helya. vtrūqʒ enim non ꝯcludit uite interminabilitatē ſed ſolum quandā diuturnitatē quā etſi lignum poſſet homini lapſo ꝯferre per ſibi diuinitus collatā uirtuteʒ. non tn̄ poterat in eternū ꝯſeruare. quia diuinuʒ decretū infirmare non poterat. ⁊ corpus hominis peccantis ad hoc poſt peccatuʒ habile n̄ erat et illud lignum in ſolo eo ꝙ diſpoſitionem

habebat ad eius effectū efficaciā habebat.
¶ Ad illud quod obr̄ per ſimile de ligno
ſciētie boni ⁊ mali. ꝺō ꝙ illud ſimile deficit
duplr̄. primū q꜡ illud lignuꝫ ſcientie boni et
mali non fecit corpora illa eſſe diſſolubilia
ſed ſolū hominis culpa ⁊ diuina ſententia.
Scd̄o uero q꜡ corpus ade anteq̄ꝫ peccaret
non habebat neceſſitatē ad permanēdū nec
neceſſitatē ad corrūpendū. ſed poſtq̄ꝫ homo
peccauit corpus eius ſubiectū fuit neceſſitati
moriendi. ideo per eſum ligni uite non po-
terat ꝯſeruari. ¶ Ad illud quod obr̄ de ꝯiū
ctione ſpūs ad fontē ſpūalis ⁊c. ꝺō ꝙ illud
ſimile deficit duplr̄. primū quidē q꜡ uolūtas
facilius uertitur ⁊ reuertitur q̄ꝫ natura. Se-
cundo uero quia fons uite ſpūalis multo po
tentior eſt ſuper animā q̄ꝫ illud lignū ſuper
corpus. et ideo non ſequitur ꝙ ſi diuinus
ſpūs recreat ⁊ uiuificat animā ꝙ lignū uite
reformet ⁊ ꝯſolidet corpus in ſtatū priſtinū
¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ lignū uite reſtaura
ret humidū radicale. ꝺō ꝙ ⁊ ſi per ſui eſum
ſufficienter reſtauraret humidū in corpore
hominis nature inſtitute. nunq̄ꝫ tn̄ in ſtatu
nature lapſe ſic reſtauraret quin ſemper ali
qua perditio fieret. et ita q̄ꝫuis diutius ꝯſer
uaret. nihilominꝰ tn̄ aliquādo illud radicale
humidū deficeret ⁊ corpus ad diſſolutioneꝫ
perueniret.

Conſequenter queritur de imortali
tate primi hominis quantū ad ꝯiū
ctū. Et circa hoc queritur duo. ¶
Primo queritur utrū illa imortalitas ineſſꝫ
homini a natura uel a gratia. ¶ Secundo
utrū illa imortalitas eſſet eadē per eēntiam
cum imortalitate glorioſa.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ queritur
vtrū illa imortalitas eſſꝫ a natura
uel a grā. Et ꝙ a natura uidetur.
Illud eſt nobis naturale quod nobis inaſcit
⁊ cū quo nati ſumus. ſꝫ homo cū illa imorta
litate ꝓductus eſt ⁊ illa imortalitas indita ē
homini a ſua ꝯditiōe. ergo fuit ei naturalis
a natura. ¶ Itē mors non poterat ineſſe ho
mini niſi precedente culpa ſicut probatū eſt
ſ. ſed culpa non poterat homini ineſſe niſi
deordinaretur natura. ſi ergo mors inerat
homini ꝯtra naturā. imortalitas inerat ei p
naturā. ¶ Itē per hoc erat homo imortalis
per q̄ð erat inocēs. ſed inocens erat ex ꝯdi-
tione nature eſto ꝙ nullā haberet grām. ni
hilominus tn̄ haberet inocētiā. ergo imorta
lis erat ex nature ꝯditione. nō ex beneficio
gratie. ¶ Itē imortalitas anime conſiſtit in
ꝯtinua ꝯiunctione anime ⁊ corporis. ꝯtinua
autē ꝯiunctio anime ⁊ corporis eſt per ꝯti-
nuū appetitū ad corpus et econuerſo per na
turā abſq̄ꝫ grā. ergo imortalitas inerat ho-
mini per naturā. ¶ Item idē eſt primū per
quod datur rei eſſe ⁊ per quod in eſſe ꝯtinu
atur. ſed anima rōalis que eſt forma per na
turā imortalis ⁊ incorruptibilis corpori dat
naturalr̄ eſſe ⁊ ꝯplemētū. ergo et ipſius cor
poris ſiue hominis eſſe naturalr̄ ꝯtinuabat.
ſed a quo in eſſe eſt ꝯtinuatio ab eodem eſt
imortalitatis ꝑpetuatio. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ na
turale eſt homini comedere ea que ſibi ap-
ponuntur. ſed homo per eſum ligni uite et
alioꝝ lignoꝝ paradiſi uitā ſuā poterat per-
petuare ſicut dicit aug. ⁊ magr̄. ¶ Sed ꝯtra
Aug. ſuper Gen. ⁊ magr̄ dicit in lr̄a. Crea
tus ē homo imortalis quod ei erat de ligno
uite non de ꝯditione nature. mortalis erat
ꝯditione corporis animalis. imortalꝭ bn̄ficio
ꝯditoris. Et idem ipſe aug. expreſſius dicit
ꝙ ſicut p̄ſtitū fuit filijs iſrael ꝙ in. xl. ānis
ueſtimenta coꝝ non ueteraſceret. ita p̄ſtituꝫ
fuit ade ut non moreretur. ¶ Item ſup illō
Luc. x. Expoliauerūt eū ⁊ plagis ipoſitis ⁊c.
Glo. exponit de primo homine quem dicit
expoliatuꝫ fuiſſe gratuitis ⁊ uulneratū in na
turalibus. ſi ergo imortalitas non fuit uulne
rata ſꝫ ſimplr̄ ablata ipſi homini per culpā.
ergo non inerat ei a natura ſed a grā. ¶ Itē
hoc uidetur rōe. Proprietates naturales nō
delinquūt ſubiectū ꝓpter culpā. ergo ſi imr
mortalitas inerat homini a natura non uide
tur ꝙ debuerit eū derelinq̄re ꝓpter culpā.
ꝙ ſi eam amiſit. pꝫ ⁊c. ¶ Itē impoſſibile ē
duo oppoſita ineſſe eideꝫ ꝑ eadeꝫ principia
maxime ꝑ principia naturaliter cauſantia q̄
non inclinant ad oppoſita. ſed homo per na
turā ſuā poterat mori. ergo aut imortalis n̄
erat. aut ſi erat non erat per naturā ſed per
grām ſolū. ¶ Itē corpus ade per naturā ꝓ-
priā erat nobiliter ꝯplexiōatū. ergo molles
⁊ teneras carnes habebat. ſꝫ naturalr̄ molle
cedit duro. ergo p naturā corpꝰ ade uulnerari

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poterat ⁊ ſecari. ergo per naturā adam non
erat imortalis. ¶ Jtem ignis naturaliter cō
ſumit corpus ex elementis quattuor ꝯſtitu-
tū. et corpus animale per naturam indiget
aſpiratione ⁊ reſpiratione. ergo ſi homo ca
deret in aquam uel in ignem ut non morie-
tur hoc non eſſꝫ pro v̄tute nature ſed potiꝰ
ꝯtra uel ſupra. non ergo eſſet a natura ſed
potius ex grā. ¶ R. dicendū ꝙ ſicut dicit
magiſter in lit. circa hoc multipharie ⁊ va-
ria fuit opinio. Quidam enim dicere uolue
runt ꝙ imortalitas primi hominis eſſꝫ a na
tura. quidam ꝙ eſſet a grā. vtraqꝫ autem
harꝝ opinionū habuit aliquā efficacem rōnes
mouentes. et vtraqꝫ habꝫ aliquid ueritatis.
lꝫ plus una habeat q̄ꝫ altera. Sicut enim cū
dicitur homo eſt beatificabilis duo tāgūtur.
⁊ aptitudo ⁊ diſpoſitio. ita etiam cum dici-
tur. homo eſt imortalis. vnde ſicut hō quo
dāmodo poteſt dici beatificabilis per natu-
raꝫ. quodāmodo per grām. ſic ⁊ in ꝓpoſito
Prout enim hoc qđ eſt beatificabile impor-
tat aptitudinē. ſic ineſt homini per naturaꝫ.
homo enim a natura ſua habet aptitudineꝫ
ad beatitudinē. Sm autem ꝙ importat diſ-
poſitionē ſufficientē per quam quis peruēit
ad beatitudinē. ſiue ſufficienteꝫ ordinem ad
actum. ſic ineſt homini non per naturam ſꝫ
per gratiam per quam ſufficienter diſponit̄
ad gloriam. nec ſine illa poteſt ſufficere na-
tura. Sic ⁊ in ꝓpoſito imortalis quantuꝫ ad
ſtatū inocentie dici poterat homo p naturā
imortalis etiam per grām. quia a natura ha
bebat aptitudinem. ſed a grā habebat ꝯple
tioneꝫ. Et hoc patet ſic. tripliciter enim po
teſt mors homini ꝯtingere. aut p elemētoꝝ
pugnam ⁊ diſſolutionē. aut p humidi ꝯſum
ptionē. aut p extrinſecam leſionē. Jmmorta
litas ergo dicit priuationē huiꝰ triplicis mo
di moriendi. quantū ad actum ⁊ potentiā in
beatis qui dicunt̄ imortales quia nō poſſūt
mori. quantū ad actū non ſolum in homini-
bus ꝯſtitutis qui dicunt̄ imortales. quia po-
terant non mori hoc triplici genere morien
di. habebant enim aptitudinē euadendi hoc
triplex genus mortis p id quod habebant a
natura. Nam corpus ualde bene erat ꝯplexi
onatū. ⁊ anima de ſe incorruptibilis erat q̄
illud corpus regebat ⁊ ꝯſuabat. et ita idone

us erat primus homo ex his ꝯſtitutus ꝙ nū
q̄ꝫ deficeret p elementoꝝ pugnā. ſed tamen
illud ſufficiebat. hoc enim non poſſet anima
peccatrix facere ſi poneret̄ in ꝯſimili corpe.
etꝰideo datum fuit illi anime donum gratie
p quam poſſet corpori preſidere ⁊ illud re-
gere ⁊ elementa quaſi in quadam amicitia
cuſtodire. et hoc q̄ꝫdiu uellet ſuo actori ſub
iacere. hoc autꝫ donum gratie uocat anſel.
iuſticiam originalē. Et ſic patet ꝙ quantuꝫ
ad imortalitatē contra primum genus mori
endi aptitudinē habebat a natura ſed ꝯple-
mentū a grā. Similr̄ quantū ad ſecundū ge
nus moriendi quod eſt per humidi ꝯſumpti
oneꝫ. vis enim nutritiua potens erat ad con
uertendū alimentū ſibi ſufficiens. et elemēta
efficacē habebant v̄tutē ad nutriendū. et ex
hoc homo idoneus erat ut conſuaret̄ in eo
ſine corruptione naturale humidū. ſed quia
humidū radicale paulatine ꝯſumitur nec po
teſt reparí p quodcūqꝫ alimentū. ideo data ē
v̄tus ſpecialis cuidam ligno quod dictum ē
lignum uite p cuius ſumptionē reparetur hu
midū radicale. et hoc quidem non fuit ex cō
ditione nature ſed ex beneficio conditoris.
ſicut aug. dicit. Similr̄ ⁊ quantū ad tertium
genus quod quidem fit p extrinſecā leſionē
Adam enim fortis ⁊ potens erat ad repellē
dum nociua. ſapiens ⁊ diligens ad precauen
da. nec habebat nociua extrinſeca. et ideo
idoneitatē habebat ut per nullius leſionē in-
curreret mortem. verūtn̄ ꝙ beſtie ⁊ ſi qua
animalia ſunt que nocere poſſent ipſū oīo
non lederent nec in ſomno nec in vigilia.
hoc non erat a natura ſed a dei ſpeciali pro
uidentia que ita eum cuſtodiebat. ut ſub pe
dibus eius omnia ſubiacerent. ut nihil cupe
ret ipm offendere. et ſi cuperet non ualeꝛꝫ.
Et ſic patet ꝙ imortalitas que fuit in ſtatu
inocentie quantum ad aptitudineꝫ fuit a na
tura. quantum ad ꝯplementuꝫ fuit a gratia.
Et per hoc pro magna parte patet riſio ad
obiecta. Rōnes eniꝫ que probant ꝙ nō fuit
ſimplr̄ a natura ꝯcedende ſunt. quia uerum
concludunt. ¶ Ad illud uero quod obr̄ ꝙ
fuit a natura. quia fuit ei inata. dō ꝙ nō oē
quod eſt homini a principio ſue natiuitatis
naturale ē niſi extendatur hoc nomē natu-
rale. multa enim bona gratis data ꝯcreātur

⁊ dantur cum natura ſicut planum eſt. ⁊ ideo
illud nõ ualet ¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ mors
non poterat interuenire niſi preuia culpa. di
cendũ ꝙ hoc non erat ſolũ ꝓpter naturam
ſed ꝓpter beneficiũ gratie quod erat nature
ſuperadditũ. quia enim originalis iuſticia fa
ciebat naturã imortalẽ eſſe ⁊ hanc non po-
terat perdere niſi per culpam. ideo mors nõ
poterat interuenire niſi per culpam. ¶ Ad
illud quod obr̃ ꝙ inocentia erat a natura. er
go ſimiliter ⁊ imortalitas. dicendũ ꝙ inocẽ
tia dupliciter poteſt dici. Uno mõ priuatiue
quia priuat culpam. Alio modo poſitiue. qꝛ
ponit iuſticiam ɔtrariam. inocentia aũt non
erat cauſa imortalitatis ſm ꝙ dicit purã pri
uationeꝫ ſed ſm ꝙ importat originalẽ iuſti
ciam merito cuius erat in anima uis totius
corporis contentiua. ¶ Ad illud quod obr̃
ꝙ ɔtinuatio uite eſt ɔiunctio anime ⁊ corpo
ris. dõ ꝙ ad ɔtinuationẽ uite non ſufficit ap
petitus ſicut ad beatificationẽ nõ ſufficit ap
petere beatitudinẽ ſed ẽ neceſſaria ulterius
virtus ad ſatiſfaciendũ appetitui. omnis eni
natura appetit eſſe ⁊ durare non ſolũ hoiuꝫ
ſed etiam brutoꝝ. non in omnibus eſt facta
mortalitas. ⁊ ideo non ſequitur ꝙ a natura
ſit ɔtinuatio imortalitatis ¶ Et per hoc pꝫ
rñſio ad illud quod obr̃ ꝙ eadem eſt datio
eſſe ⁊ ɔſeruatio. dõ eniꝫ ꝙ etſi illud ſit ueꝝ
de ɔſeruatione que eſt ad tempus. non tñ ẽ
ueruꝫ de perpetuatione. multa. n. ſunt que
poſſunt dare. ⁊ tamẽ non poſſunt ꝑpetuare
¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ per eſuꝫ ligni uite
⁊ alioꝝ lignoꝝ poterat in eſſe ɔſeruari. dõ
ꝙ iſta non erat diuina uirtus protegens et
prohibens nociua ⁊ interioꝛ uirtus ɔſeruãs
⁊ ɔcilians ɔtraria. ꝑterea ꝙ lignũ uite talem
effectũ haberet hoc ſpeciale donum erat dei
ſicut ⁊ ꝙ tanto tempore ueſtimẽta ⁊ calcia
menta populi iſrael potuerũt prebere obſe-
quia. Et ſic patet illud.

SEcundo queritur utrũ eadem eſſꝫ
imortalitas inocentie per eẽntiam
cum imortalitate glorie ſi homo
ſtetiſſet ¶ Et ꝙ ſit uidetur. Aug. de ṽa reli-
gione. Per xp̃m recuperamꝰ quod ꝑdidimꝰ
in adam. ergo illam imortalitatẽ quã i adaꝫ
perdidimus per xp̃m recuperamus. ſed illa
imortalitas quam recuperamus per xp̃m ẽ

imortalitas glorioſa. ergo ꝛc. ¶ Itẽ poten
tia materie diſpoſita eſt eadẽ ꝑ eẽntiã cũ ſe
ipſa indiſpoſita. ſed imortalitas inocentie et
imortalitas glorie ſic ſe habẽt ſicut potẽtia
indifferens ⁊ potẽtia diſpoſita diſpoſitõe q̃
ẽ neceſſitas. cũ ergo in ſtatu inocentie pote
rat mori ⁊ non mori. in ſtatu glorie neceſſe
habeat non mori. ergo ꝛc. ¶ Item liberꝫ ar
bitriũ ɔfirmatũ ⁊ non ɔfirmatũ eſt idem per
eſſentiã. ſimilr̃ ⁊ charitas. ergo pari rõne et
imortalitas. ſed ſic ſe habet hec mortalitas
⁊ illa. ergo ꝛc. ¶ Item maioritas in ſtatu in
nocentie nõ eſt alia a maioritate in ſtatu mi
ſerie. quia nõ ẽ poſt peccatuꝫ data noua po
tentia nature nec ablata. ergo pari rõne in
ſtatu inocentie ⁊ ſtatu glorie nõ ẽ alia ⁊ alia
imortalitas ¶ Item ſi homo ſtetiſſet tranſ
ferretur ad imortalitatẽ ita ꝙ nullius ꝓprie-
tatis nobilis in eo fieret deperditio. ergo cũ
imortalitas in homine diceret ɔditionẽ nobi
lem ſi tranſformaretur illa imortalitas non
amitteretur. ſed non ſunt in eodem homine
due imortalitates ſimul ⁊ ſemel. ergo imor
talitas inocentie ⁊ imortalitas glorie nõ dif
ferrent. ¶ Sed ɔtra. Quod habet aliud et
aliud principiũ proximũ differẽs per eẽntiã
eſt. ſed imortalitas inocentie ⁊ in ſtatu glĩe
habent aliud ⁊ aliud principiũ differens per
eſſentiã. quia illa eſt a gloria iſta ẽ a gratia
gratis data. ergo differũt per eẽntiã. ¶ Iteꝫ
non eſt tranſitus ab eodẽ in idem. ſed tranſi
tus eſſet ab imortalitate innocentie ad imor
talitatẽ glorie. ergo illa imortalitas et iſta
non ſunt eadem. ¶ Iteꝫ quoꝝ oppoſita ſũt
diuerſa. ⁊ ipa. ſed imortalitas ſtatus inocen
tie ñ opponitur mortalitati cũ ſimul ineẽnt
eidem. Adam enim ⁊ mortalis ⁊ imortalis
erat. ſed imortalitas glorie opponitur illi.
ergo non eſt eadem cum illa. ¶ Iteꝫ lꝫ uita
ade eſſet una ⁊ ɔtinua ſi ſtetiſſet in uia ⁊ pa
tria. ſtatus tamen uite ɔditio eẽt alia ⁊ alia.
quia ɔditio animalitatis ⁊ ſpũalitatis nõ ha
bent idẽtitatẽ ſed potiꝰ oppoſitionẽ ⁊ diuer
ſitatẽ. ergo cum imortalitas non dicat ſolũ
uitã ſed potius ɔditionẽ uite ſm ſtatum ani
malẽ ⁊ ſpũalem. uidetur ꝙ imortalitas ſit
alia ⁊ alia. ¶ Item hoc ipm uidetur per illõ
quod dicitur in lit. Alia eſt imortalitas quã
amiſimus alia quã in reſrectione ſperamus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ex hac auctoritate expſſe colligitur ꝙ alia ſit imortalitas uie ⁊ alia patrie. ℞. Ad p̄dictoꝝ intelligentiā notandū eſt ꝙ cum ideꝫ ſit ſignatum in principali ⁊ ſūpto. ſiue in abſtracto ⁊ ꝯcreto ideꝫ eſt ſignatum huius qḋ eſt imortale ⁊ eius qḋ eſt imortalitas. imortale autē dicitur qḋ eſt aptū natū ſiue potēs non mori. imortalitas ergo idem eſt qḋ potentia ſiue aptitudo ad non moriendū. ⁊ hec potentia ad nō moriendū nō eſt aliud q̄ꝫ potentia anime in regendo ⁊ ꝯtinuando corpꝰ ut nunq̄ꝫ deficiat. nec ab ea ſeparetur. hec autem potētia ꝯſequitur ip̄m liberꝫ arbitriū ⁊ ei ꝯformatur. vnde ſicut in ſtatu inocentie homo poterat peccare ⁊ non peccare. ſic aīa poterat corpus ꝯtinuare ⁊ non ꝯtinuare. et homo poterat mori ⁊ non mori. quia uero in ſtatu glorie impoſſibile eſt liberꝫ arbitriū peccare. impoſſibile eſt etiam aīam corpus deſerere. et quia in ſtatu miſerie neceſſe hꝫ peccare ⁊ aliquando in peccato eſſe ſaltem in ſua origine. ideo impoſſibile eſt animam corpori uitam ꝯtinuare. Queādmodū ergo ipſius liberi arbitrij potentia in ſtatu inocentie ⁊ glorie eſt eadē per eēntiam differēs ſolum ſ̄m ſtatū ⁊ diſpoſitionē ſuperadditā. ſic illa potentia continuādi ⁊ regēdi corpus que dicitur imortalitas per eēntiam eſt eadē differens ſola ſuperaddita diſpoſitōe. Et ideo cum queritur utrū imortalitas inocentie et glorie. ſiue uie ⁊ patrie eſſet eadem: rn̄deri poteſt ꝙ eadem eſt quantū ad potentiā ſꝫ alia quantū ad diſpoſitionē ſuperadditā. uel ut pprius dicamus una ⁊ eadem eſt ſed altera ſine altera ſicut coriſcus albus ⁊ niger idem eſt ſed alteratus. Et ideo ꝯcedēde ſūt rōnes oſtēdētes ꝙ hec imortalitas ⁊ illa per eēntiam eſſet una. ¶ Ad rōnes ad oppoſitū facile eſt rn̄dere. Nam ad illud quod primo obijcit ꝙ principiū proximū huius immortalitatis et illius eſt aliud ⁊ aliud. plana eſt rn̄ſio. quia principiū precipuū. ſ. potētia ꝯtentiua eſt una ⁊ eadem. lꝫ principia aliter ⁊ aliter diſpoſita. hinc gratia inde u̾o gloria ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ non eſt trāſitus ab eodem in idem. ꝺō ꝙ tranſitus ab hac imortalitate ad illā eſt per diuerſificatōeꝫ ſtatuū. quia eſt tranſitus a ſtatu in ſtatū. et ideo ſicut quod mouetur a ſtatu imperfectionis ad ſtatum perfectionis nō dicitur aliud ⁊ aliud ſed ſtatus dicitur alius ⁊ alius. ſic in propoſito intelligendū. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ habent diuerſa oppoſita. ꝺō ꝙ illa diuerſitas oppoſitionis uenit ex rōne ſuperaddite diſpoſitōis ſicut intelligitur ī libertate arbitrij que eſt libertas a coactione ⁊ a culpa ⁊ a miſeria. libertas. ut a culpa ſuperaddit aliquā diſpoſitōeꝫ. ſ. grām. libertas auteꝫ a miſia ſuperaddit aliā diſpoſitionē. ſ. uel inocentiā ue gloriā rōe quaꝝ diſpoſitionū hꝫ opponi diuerſis. ſic ⁊ imortalitas glorie ſuperaddit iſtā imortalitatē inocentie ſicut diſpoſitio q̄ eſt neceſſitas ſupra diſpoſitionē que eſt congruitas. ¶ Ad illud qḋ obr̄ imortalitas dicit ꝯditionē uite ſiue ſtatum. ꝺō ꝙ uerum ē ſed non principaliter. imo principalius dicit potentiā ꝯtentiuā ſicut predictum eſt. ⁊ idō rō illa non cogit. ¶ Ad ultimū. ſ. ad auctoritatem magiſtri iam patet reſponſio. ꝙ. n. dicitur ꝙ ſit alia ⁊ alia ut intelligitur hoc eē dem̄ quia eſt altera ⁊ altera. aut intelligitur eē alia ⁊ alia non quantū ad ipſam potentiaꝫ quam principaliter importat ipſa imortalitas. ſed quantum ad diſpoſitionē ſuperadditam. Et ſic patet rn̄ſio ad queſita.

In parte iſta ſunt dubitatōes circa litteraꝫ. Et primo queritur ꝺ hoc quod dicit. In primo ſtatu fuit corpus hominis animale. Animale enim denominatur ab anima. ergo omne corpus hn̄s animā poteſt et debet dici animale. ſꝫ corpꝰ glorioſum eſt huiuſmodi. ergo animale dici poteſt. qualiter ergo diuiditur animale ꝯtra ſpūale. Si tu dicas ꝙ anima nominat ibi uitam carnalē ſicut Jo. xij. Qui amat animaꝫ ſuaꝫ perdet eam. ſed tali modo uiuere ē reprehenſibile. ergo uidetur ꝙ tale corpꝰ non ꝯpeteret ſtatui inocentie. ℞. ꝺō ꝙ nom̄ generis aliquando appropriatur ei quod ſui incōpletione uel imperfectione non addit nomen ſpeciale. vnde ſicut animal appropriat̄ beſtijs et dicuntur beſtie eſſe animalia. ſic animale dictū ab anima appropriatur quodāmō his que habent animā cibatiuā. ⁊ idō uoluit aug. appellare corpus animale. i. corpus alimonijs egens. et iſte modus dicendi attenditur ſ̄m ꝙ animale uenit ab anima. et patet rn̄ſio ad obiecta. ¶ Alio modo poſſet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dici minus ꝓprie ꝙ animale ueniret ad hoc
qḋ eſt animal. ⁊ cũ aial appropriet̄ur beſtijs
diceretur corpꝰ eiꝰ aiale. i. beſtijs ſimile. erat
aũt adam in ſua ꝯditione quantũ ad corpus
ꝯſimilis beſtijs in hoc ꝙ indigebat refici ci-
bis. quantũ ad mentē uero erat in honore ⁊
beſtijs diſſimilis. ſed qꝛ cũ in honore eēt nõ
intellexit imo peccauit ⁊ ꝯparatus ē iumētis
inſipientibꝰ. ⁊. f. f. eſt aial. ut ⁊ nõ ſolũ ipſe ⁊
eiꝰ poſteri beſtijs eēnt ſimiles īdigētia cibi.
ſed etiã in beſtialitate ⁊ appetitu mentis. et
ſic patet pro quanto dicitur adam habuiſſe
corpus aiale ⁊ quõ diuiditur ꝯtra ſpũale.

¶ Itē queritur de hoc qḋ dicit. ꝙ habebat
corpus mortale ⁊ ⁊ imortale. Cũ enim mor
tale ⁊ imortale ſint oppoſita uidetur ꝙ duo
oppoſita ſimul ⁊ ſemel ineſſent eidē. ¶ Itē
aial eſſentiali diuiſionē diuiditur per morta
le ⁊ imortale ſicut per rõale ⁊ irrõnale im-
poſſibile eſt eē mortale ⁊ imortale. ¶ R℞. di
cendũ ꝙ imortale duplr̄ dicitur. vno modo
prout priuat actũ ⁊ aptitudinē moriendi. et
ſic dicitur imortale quod non eſt potēs mori
et hoc modo directe opponitur ei quod eſt
mortale. ⁊ impoſſibile eſt eſſe circa idē. Alio
modo ꝓut priuat actũ ſolũ. ⁊ tunc dr̄ imorta
le. i. potens non mori. ⁊ hoc modo mortale
⁊ imortale nõ hñt oppoſitionē. qm̄ potētie
rõales ⁊ ille que rõnalibus ſubijciũtur ſunt
ad oppoſita. ⁊ ideo lʒ actus ſint oppoſiti. po
tentie tñ nõ ſunt oppoſite. Et ſic patʒ rñſio
ad illa obiecta. procedunt enim ſm ꝙ imor
tale priuat potentiã. ¶ Et ſi tu obijcias ꝙ
potētie diſtinguuntur per actus. et ita ſi acꝰ
ſunt oppoſiti. ⁊ potētie ſimiliter. Dḋ ꝙ illḋ
habet locũ in potentijs naturalibus puris. ul'
ſi in alijs potentijs locũ habet intelligitur d̄
actu qui circũplectitur totã potentiã. cũ aũt
potentia eſt ad oppoſita unus illoꝝ actuuʒ
potentiã totã non circũplectitur. ¶ Itē q̄rit
de hoc quod dicit. ꝙ poſt peccatum corpus
factũ eſt mortuũ. mortuũ enim ⁊ uiuũ oppo
nũtur priuatiue. ergo ſi corpus ade poſt pec
catũ uiuebat falſũ eſt dicere ꝙ mortuũ erat
Si tu dicas hoc eē dictũ neceſſitati moriēdi
erat aſtrictũ. pari rõne cũ haberet neceſſita-
tē ad putrefactionē deberet dici corpus ade
eē putrefactũ. ¶ R℞. Dḋ ꝙ ſicut dicit aug. in
xiij. li. de ci. dei. mortuũ poteſt eē nomen et
participiũ. ſm ꝙ eſt participiũ ſic ſignificat
mortē infuiſſe qḋ eſt participans partē tpīs
et tunc dicitur eſſe aliquis mortuus in quo
mors prius fuit. ſm aũt ꝙ eſt nomen. ſic de
nominat aliquē non ſolũ a morte que infuit
ſed etiam a morte que ineſt. ſicut dicitur ali
quis albus ab albedine que ineſt. ⁊ qm̄ mors
nihil aliud eſt q̄ʒ tendētia ad non eſſe. et hõ
ꝯtinue ad non eſſe tendit poſt lapſũ. hinc eſt
ꝙ ꝯtinue eſt in morte. ⁊ ideo ꝯtinue poteſt
dici mortuus. et ideo dicit apo. ꝙ corpꝰ mor
tuũ eſt propter pccm̄. ¶ Dḋ ergo obr̄ ꝙ
mortuũ ⁊ uiuuʒ opponũtur. Dḋ ꝙ uerum ē
ſm ꝙ mortuũ ſimplr̄ priuat uiuũ. hoc ē ſm
ꝙ dicit actualem ſeparationē ſiue terminuʒ
corruptionis. quando aũt dicit ordinē ad illũ
terminũ nõ opponitur de ſe ſed rõe eius ad
quod ordinat. quia ordinat ad oppoſitũ uite
et ſic ſimul poſſunt ſtare. imo neceſſe eſt ſil'
eſſe cũ uita preſenti. et ideo ſignanter parti
cipiũ huius uerbi morior eſt anomalum nec
tenet formationē alioꝝ participioꝝ preteriti
temporis ſicut dicit aug. ¶ Itē queritur de
hoc qḋ dicit. Sumeret homo de ligno uite
quo perfcē imortalis factus cibi alimenta ul
terius non requireret. ¶ Contra hoc eſt. Dḋ
eſt corruptibile nõ poteſt dare icorruptõeʒ.
ſed fructus illius ligni uite erat corruptibilis
aliter nõ poſſet manducari ⁊ digeri. ergo nõ
poterat homini ꝓbere perfectã imortalitatē
¶ Itē aut ille fructus ꝯuertebatur in corpus
humanũ. aut nõ. ſi non. ergo non reficiebat
nec ſuſtētabat. ſi ſic. ergo erat eiuſdē nature
cũ carne reliqua. ergo uidetur ꝙ imortalita-
tē preſtare non poterat. ¶ R℞. Dḋ ꝙ illud li
gnũ uite dicitur ab aug. potuiſſe preſtare ꝑ
fectã imortalitateʒ. non quia propria v̓tute
poſſet corpus hominis facere incorruptibile
cum hoc ſit ſolius potentie diuine. ſed quia
uirtute ſibi data habebat ad hoc diſponere
et diuina uirtus illi ligno tanq̄ʒ ſacramento
aſſiſteret que imortalitatē perficeret. Et ꝙ
lignum uite hanc poſſet habere v̓tutē ut ad
imortalitatē diſponeret ſatis patet i multis
ſimilibus. multa enim ſunt aromata ut myr
rha ⁊ balſamus que corpus hominis diu a
putrefactõe ꝯſeruãt. ꝙ v̓o rõe diuine v̓tutis
aſſiſtētis diceretur corporibus illis imortali
tatē prebere ſimile habetur in ſacramentis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

que dicuntur ↄferre gratiã quãuis non ipſã
grãm creent ſed diuina uirtus ipis aſſiſtens
ſicut melius in quarto li. explicari habet. ſic
⁊ in propoſito intelligendũ eſt cum lignum
uite eēt primis hominibus in ſacramentis.
vt ſicut dicit Auguſtinus.

Diſtinctio. xx.

POſt hoc uidendum eſt qualiter
primi parentes ⁊c. Supra egit
magiſter de duratione imorta-
litatis In hac parte agit de pro
creatione poſteritatis. vel aliter ⁊ in idem
redit. Supra egit de ↄſeruatione indiuidui.
hic agit de ↄſeruatione ſpẽi que quidem eſt
per filioꝝ procreationẽ. Diuiditur pars iſta
in partes tres. In prima determinat qualr̃
primi parentes filios procreaſſent. In ſcđa
determinat quales filij naſcerẽtur ibi Si vo
queritur quales ſi non peccaſſent ⁊c. In tͤtia
breuiter epilogat que predeterminata ſunt
ibi Talis erat hominis inſtitutio ante pccm̃.
Prima pars habet duas. In prima determi
nat de modo generationis. In ſecũda de tp̃e
tranſlatõis. ibi De termino tp̃is quo tranſ-
fertur. Similiter ſecũda pars principalis hꝫ
duas. In prima determinat quales naſceren
tur filij quantũ ad corpus. In ſecũda quales
naſcerẽtur quantũ ad animã. ibi Et cum de
corpore humano non ſit abſurdũ ⁊c. Aliaꝝ
partium ſubditiões ⁊ ↄtinentia manifeſtata
ſunt in littera.

AD intelligentiã huius partis que
eſt de procreatiõe liberoꝝ in ſtatu
innocẽtie quedã incidunt dubitabi
lia. Et primo queritur utruꝫ in ſtatu ino
cẽtie fuiſſet ſexuũ ↄmixtio. Secũdo utꝝ
in illa ↄmixtione erat ſeminum deciſio.
Tertio utrũ in illa ſeminis deciſione eſſet
delectatonis intentio. Quarto queritur
utrũ in illa ↄmixtione eēt integritatis corru
ptio. Quinto queritur utrum in omni co
itu eēt plis gñatio. Sexto queritur utrũ
equalis eēt per generatões maſculoꝝ ⁊ femi
narum multiplicatio.

CIrca primũ ſic ꝓceditur ⁊ oſtẽditur
ꝙ ſi homo ſtetiſſꝫ facta eēt ſexuũ
ↄmixtio. primo per textum gñ. ij.
Faciamus dicitur adiutoriũ ſimile ſibi. ſꝫ uir
non indigebat adiutorio mulieris niſi q̃tu,
ad actum generatõis. nẽc poterant ſimul ali
quẽ generare niſi ſimul ↄmiſcerent. ergo ⁊c.
Itẽ aug. xiiij. de ci. dei. Quiſquis dicit ñ
coituros nõ generaturos hoies niſi peccaſ-
ſent. quid aliud dicit niſi ꝓpter numeroſitatẽ
ſanctoꝝ neceſſariũ fuiſſe pccm̃. ergo ſi hoc
eſt incõueniẽs ponere etiã ſi homo no pec-
caſſet uir ⁊ mulier p ↄmixtionẽ ſexuũ gene
rarent Itẽ diſtinctio ſexuũ nõ eſt niſi ꝓpͥ
generationẽ. ſed in primaria ſui ↄditione di
ſtinctio fuit in humana ſpẽ ſicut i aliis. ergo
ſi ſexus diſtincti ad unũ effectũ nõ ↄcurrunt
niſi ↄmiſceantur. uidetur ꝙ ſi homo ſtetiſſꝫ
uir ⁊ mulier cõmixti eēnt. Itẽ uir habuit
uim gñatiuã. ſꝫ planũ eſt ꝙ prolem intra ſe
ↄcipe ñ poterat cũ nec haberet locũ i quo fe
tus uegetaretur nec uiã per quam egredere
tur. ergo uidetur ꝙ ad hoc ꝙ generaret ne-
ceſſarium erat ſibi cum muliere ↄmiſceri ⁊
ↄuenire. Sed ↄ. Aug. de bono ↄiugali.
Nuptie non niſi mortaliũ eſſe poterũt. ↄſtat
hoc dictũ eſſe quantũ ad ↄmixtionẽ ſexuũ.
ſi ergo manente ſtatu inocentie homo ñ po
terat mori. ergo nec mulieri poterat ↄmi-
ſceri Itẽ Dam. Poterat deus genus hoc
abſq; generatõe multiplicare ſi homo man
datũ ſuũ ſeruaſſet uſq; in finẽ. ergo uidetur
ꝙ ſi homo ſtetiſſet ꝙ uir mulieri ↄmiſceri
non haberet nec filiũ procreare. Iteꝫ ad
hoc data eſt uis generatiua ut que non pñt
ↄtinuari in ſe ↄſeruentur in ſuo ſimili. ſꝫ ho
mine ſtante in perpetuum ↄtinuari poſſet.
ergo nõ uidetur ꝙ homo generaret. Itẽ
ↄmixtio ſexuũ eſt opus carnale. ſed primi
parentes cum eẽnt ſpũales non erant dediti
operibus carnis. nec impediebantur a q̃ete
ↄtemplatõis. ergo non uidetur ꝙ natura ſtã
te haberent inſimul ↄmiſceri. Rñ. dõ ꝙ i
ſtatu innocentie abſq; dubio homo haberet
generari ex homine. ⁊ hoc atteſtatur aucto
ritati ſcripture ⁊ iudicio rõnis recte. dicitur
enim hoibus in ſtatu inocentie ſicut ſcribit
Gen. i. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete
terram. Et alius textus dicit mulierẽ in ad
iutoriũ uiri eẽ factã. Rõni etiã recte hoc cõ-
ſonat que dicit potẽtiã generandi ſpectare
ad ↄpletionẽ nature. uſum vo gñationis ad
ↄplemẽtũ ⁊ pfectionẽ ſuperne ciuitatis. ⁊ q;
in ſtatu inocentie natura perfectior erat q̃

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in ſtatu uie. ⁊ ſi homo ſtetiſſʒ ſupna ciuitas ſuoꝝ ciuiū numeroſitate nequaꝗ̄ fraudata eſſet. ponendū eſt ꝙ homo in ſtatu inocētie generare poterat ⁊ genuiſſet. et quia nec uir ꝑ ſe nec mulier per ſe ſuffeciſſet ad gn̄andū ideo per ꝯmixtionē fieret ꝯiunctio unius ad alteꝝ ⁊ mutuū ſibi preberet auxiliū in ꝓcreatōe prolis ad multiplicādū genus humanū. Et ideo ꝯcedēde ſunt rōnes oñdentes ꝙ ſi homo ſtetiſſet ⁊ eſſet gn̄atio ⁊ ſexuū ꝯmixtio. ¶ Ad illud quod primo obr̄ in ꝯ̄riū de uerbo aug. in li. de bono ꝯiu. dō ꝙ mortale non uocatur ibi quod hʒ neceſſitatē in moriendo. ſʒ mortale dicitur generalr̄ ꝓ uitā aīali in qua ſola pōt fieri gn̄atio. quia in̄ ea ſola pōt fieri gn̄atio. qꝛ i ea ſolū pōt fieri deciſio ⁊ reſtauratio. ⁊ quia hec mortalitas poterat eſſe in ſtatu inocentie quāuis non in ſtatu glorie. ideo patet illud. ¶ Ad illud qđ obr̄ de uerbo Dam. dō ꝙ damaſcenus non uult dicere ꝙ non eēt gn̄atio ſi hō ſtetiſſʒ ſed ꝙ n̄ eſſet per eū modū ꝑ quē eſt modo. ſ. cum libidine ⁊ feditate. Preterea ipſe non dicit quid deus faceret ſed quid facere poſſet. ¶ Ad illud quod obr̄. data eſt uis gn̄atiua ꝙ ꝑpetuaretur corruptibilia. dō ꝙ illa non eſt ratio tota. imo rō ꝑcipua ⁊ ꝭ fidē quā ignorauit phūs eſt propter mulplicatōeʒ numeri electoꝝ quā de⁹ ſic diſpoſuit facere ſucceſſiue ꝓpter multiplicē ꝯgruētiā ſicut ſupra tactū eſt. videlʒ propter diuine glorie manifeſtationē. tū ꝓpter hominū maiorē ꝯiunctōeʒ ut magis adinuicē ſe diligerēt. tū etiā ꝓpter uniuerſi decorē ⁊ perfectōeʒ que nō ſolumō attēditur ꝭm eſſe permanens imo etiaʒ ꝭm eſſe decurrēs. decurſus aūt in rebus irrōnalibus debet eſſe ꝭm ordinē ⁊ exigētiā ad res rōnales propter quas facte ſunt. ¶ Ad illđ quod obr̄ ꝙ ꝯmixtio ſexuū eſt op⁹ carnale. dō ꝙ caro uno mō ſonat in vitiū ſicut illud Gal. v. Caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpūʒ. Alio modo caro dicit naturā ſicut illud Ephe. v. Nemo carnē ſuā odio hūit. Et ſic carnale pōt dici duplr̄. vel a carne ꝭ ꝙ dicit naturā. vel a carne ꝭ ꝙ dicit uitiū. ⁊ hoc ultimo mō in primo ſtatu ſexuū ꝯmixtio non eſſet carnale op⁹ ꝙ non eēt ibi uitioſitas. eēt tn̄ op⁹ carnalē ꝭ ꝙ caro ſonat in naturā. ⁊ nihilominus eſſet ſpūale opus. quia natura ⁊ op⁹ nature ꝯcordat ſpūi gratie.

SEcundo q̄ritur utrū in illa ꝯmixtione eſſet ſeminū deciſio. Et ꝙ ſic uidetur. Generare eſt de ſubā ſua aliquē producere. ſed nemo producit aliquē de ſubā ſua niſi det ei partē ſubē ſue cū totā dare non poſſit niſi ſolus deus. partē autem ſubē non dat niſi decidēdo a ſe. ergo ⁊c. ¶ Item filius a patre ⁊ matre generatur non tm̄ effectiue ſed etiā materialr̄. ſed q̄ñcūq; aliqua duo ſunt materia uni⁹ neceſſe ē adinuiceʒ uniri ⁊ ꝯmiſceri ꝭ ſe totā uel ꝭ aliquid ſui. illud autem in quo uniūtur non ſolū hēt rōem materialis ſed etiā efficn̄. et tale uocamus ſemen. ergo ſi homo ſtetiſſet nihilominus generatio eſſet per ꝯmixtionē ſeminū. ¶ Iteʒ uir ex ſuo coitu mulierē fecūdaret. ſed hoc nō eſſet niſi aliquid impartiretur neceſſariū. quia natura illud ſibi ſeruaret. ergo impartiretur alimēti ſuperfluū. et hoc eſt ſemen. ergo fieret ſeminū ꝯmixtio. ¶ Item a primaria ꝯditione habuerūt uir ⁊ mulier uaſa ſuſceptibilia ⁊ idonea ad humoris ſeiarij generatōeʒ ⁊ deciſionē ⁊ ꝯmixtionē. ⁊ illa ſunt que ſunt organa v̄tutis generatiue. ergo in gn̄atione prolis naturale eſt ſemē deſcindere. ergo ſi homo gn̄aret tunc ꝭ ꝙ ꝯpetebat nature in ſtatu innocētie. fuiſſʒ ꝯmixtio ſeminū. ¶ Sed ꝯ̄. Semen eſt ſuperfluū nutrimēti. vbicūq; aūt eſt ſupfluitas ibi eſt uitioſitas. ſed in natura inſtituta non erat uitioſitas. ergo nec ſuperfluitas. ergo nec humor ſeiarius. ¶ Itē humor eſt ſuperfluitas tertie digeſtiōis. ſed ſi homo ſtetiſſet nō eēt in eo ſuperfluitas ſecūde digeſtiōis. utpote ſtercus ⁊ urina. ergo nec ſuperfluitas tertie. Prima patet per phūm. Scđa manifeſta eſt quia ille ſupfluitates nunꝗ̄ ſunt ſine feditate ⁊ ignominia. ergo ſi feditas ⁊ ignominia non ſunt in hoīe niſi per culpā. nullo mō eēt in eis ſupfluitas. ¶ Itē ſi eſſet in eis ſemen aut eſſet ꝯueniēs proprie ꝯplexioni. aut nō. Si non. ergo non uidetur ꝙ de eo deberet uel poſſʒ proles generari. Si ſic. ſed natura gn̄aliter tenet qđ ē ſibi ꝯueniēs ⁊ ſi expellit hoc nō eſt per naturā ſed ꝑ uiolētiā. ſi ergo in ſtatu inocētie homo hoīem generaret nō uiolēter ſed naturalr̄. uidetur ꝙ i generatōe ſemen nō amitteret. ¶ Itē actualis deciſio

R 4

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑtis a parte ē uia ad corruptionē. n̄ tēdebat ergo generando ſemen non decindebat.

Rꝫ. dicendū ꝙ cuꝫ generatio prolis q̄tū eſt de ordine ⁊ poteſtate nature habeat fieri ꝑ ꝯmixtionē ⁊ ꝯiunctionē duorum ſexuū in hominibus qui reſpectu prolis ſe habēt per modum materialis ⁊ efficientis. ita ꝙ ratio materialis plus reſidet penes mulierem. et efficiētis ſiue actiui plus reſidet penes uirū. neceſſe ē ad generationē aliquas particulas tam a muliere q̄ꝫ a uiro deſcindi in quibus eſſet uirtus ⁊ ratio ſeminalis reſpectu corporis propagādi. quia ergo hic eſt erdo nature non ſolūmodo lapſe ſed etiam inſtitute. ideo dicendū eſt ꝙ in ſtatu inocētie ⁊ uir ⁊ mulier per deciſionē ſeminū generaſſent.

¶ Ad illud ergo quod obī̄ in ꝯtrarium de ſeminis ſuperfluitate. dicendū ꝙ eſt ſuperfluitas reſiduitatis ⁊ eſt ſuperfluitas impuritatis. ſed ſuperfluitas reſiduitatis eſt in ſeie ⁊ hec ſuperfluitas neceſſitatē non excludit. imo ideꝫ ip̄m quod eſt neceſſariū eſt ſuperfluum ſed neceſſariū ſpēi. ſuperfluū indiuiduo. neceſſariū uirtuti generatiue ſed ſuperfluuꝫ nutritiue. et hec ſuperfluitas nō repugnat bonitati ⁊ ꝯpletioni nature. quia non ſonat in uitiuꝫ ſed in ꝯplementū. Eſt ⁊ alia ſuperfluitas impuritatis ſicut ſtercus ⁊ urina defluxus reumatis ⁊ emiſſio ſudoris ⁊ ꝯſimilia. ⁊ hec eſt in duplici differentia. quedaꝫ uenit ex debilitate uirtutis ꝯtētiue ⁊ ꝯuerſiue. ſicut reuma ⁊ ſudor. ⁊ talis non fuiſſet i adā propterea qꝛ uirtutes naturales in ipſo erāt in ſuis operationibꝰ efficaces. Alia uero eſt que uenit ex nutrimenti qualitate et nutrimenti puritate. ⁊ hec fuiſſet in adaꝫ. qualis eſt ſuperfluitas egeſtionis ⁊ urine que ſunt ꝓpter ſeparationē puri ab impuro ut id qđ purum ⁊ idoneum eſt aſſumatur in alimētū illud uero quod eſt minus idoneū abijciatur exterius. lꝫ non cum tanto fetore ⁊ feditate ſicut nunc. ⁊ hoc ſatis indicant uaſa ⁊ inteſtina ⁊ foramina que ſunt homini a ſua prima ꝯditione naturaliter deputata. ¶ Et per hoc patet reſponſio quaſi ad omnia obiecta. Nā primum quod obiicit ꝙ ubi eſt ſuperfluitas ibi eſt uitioſitas. non ualet. quia non habet ueritatem de ſuperfluitate reſiduitatis q̄lis eſt ſuperfluitas ſeminis. ¶ Secūdū aūt qđ obijcit ꝙ ſuperfluitas ſecunde digeſtionis ē cum feditate ⁊ ita cum penalitate. ſimiliter nō ualet. quia quāuis illa ſeparatio puri ab impuro ſit in nobis cum feditate. in iſtis eēt ſine aliqua fetoris corruptione in atteſtatōe uirtutis potentie ꝯuerſiue ⁊ puritatis nutritẽ.

¶ Similiter tertium non multum cogit. qꝛ ſemen cum ſit ſuperfluum nutritiue neceſſarium eſt generatiue. non ꝯuenit cum natura ut ſaluans ipſam in ſe ut ſaluans eam in altero tranſfundere. ⁊ quāuis non ꝯueniat nature generantis in ſe ut ſic eſt. ꝯuenit tamen nature generati. ¶ Similiter ultimū non cogit quod dicit ꝙ deciſio eſt quaſi uia ad corruptioneꝫ. hoc enim locū habet ubi ē deciſio partis neceſſarie cum quadaꝫ uiolentia ⁊ ubi eſt deciſio ſine reſtauratione. hoc autem nō eſt in ſeminis deciſione ſicut oſtenſum eſt. ⁊ ita omnia obiecta poſſūt ſolui ꝑ diſtinctōeꝫ prius factam ⁊ alia etiam plura media que ad hoc poſſunt adduci.

Tertio queritur utrum in illa ſeminis emiſſione eſſet delectatōis intenſio. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Natura bene diſpoſita deſiderat ſupfluuꝫ emittere. ergo melius diſpoſita magis deſiderat emittere. ſed natura inſtituta multo melius erat diſpoſita q̄ꝫ natura lapſa. ergo uis generatiua multo magis deſiderabat ſemē emittere quod eſt ſuperfluū. ſed ubi maius eſt deſiderium. ibi in ꝯplectiōe multo maior eſſet delectationis intenſio q̄ꝫ ſit modo. ¶ Iteꝫ delectatio eſt ex ꝯiunctione ꝯuenientis cuꝫ ꝯuenienti ⁊ ſenſu eiuſdem. et ideo dicunt naturales delectationē eſſe in coitu propter tranſitū humoris per locum neruoſuꝫ in quo maxime uiget ſenſus. ſi ergo tanta erat tunc cō ueniētia uel maioꝛ q̄ꝫ ſit modo. ⁊ ſenſus tūc magis uigebat q̄ꝫ modo. uidetur ꝙ in ſeminis deciſione maioꝛ tunc q̄ꝫ modo ieſſet delectationis intenſio. ¶ Itē unaqueqꝫ uirtꝰ cognoſcitiua delectatur in facilitate ⁊ ꝯplemento ſue operationis. hoc per ſe uerum ē. ergo quanto maioꝛ eſſet ꝯpletio ⁊ facilitas tanto maioꝛ eſſet delectatio. ſed uis generatiua in qua uiget ſenſus tactus facilius et ꝯpletius exiſſet tūc in actum ſuum q̄ꝫ nūc. ergo maioꝛ eſſet ibi delectationis intenſio.

¶ Item oculus ade amplius delectatur in

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aſpectu lucis ⁊ auditus in auditu cantus ſo
nori qꝫ aſpectus vel auditus hominis lapſi.
ergo pari ratione in guſtu ⁊ tactu appoſito
ſibi ↄuenienti multo plus haberet delectari.
ergo cum cognouiſſet uxorem vel cum co-
mediſſet maiorem delectationeꝫ habuiſſet.
¶ Sed contra. Aug⁹. dicit de ciui. dei. ꝙ ſi
homo non peccaſſet ſic mēbra genitalia ap
plicarentur adinuicē ſicut modo applicatur
manus ori. ſed in applicatione manus ad
os aut nulla aut modica habetur delectatio.
Ergo pari ratione videtur ꝙ nec in conta-
ctu illorum membrorꝫ. ¶ Item ſi tanta eēt
delectationis intenſio tunc quanta eſt nunc
cum modo ſit deordinatio in actu generādi
propter intenſionē delectationis. tunc fuiſſꝫ
generatiua deordinata. ergo non eſſet gene
ratiua inſtituta ſed deſtituta. ¶ Item ſi in
actu illo natura ſtante eſſet delectationis in
tenſio cum fortificata minoratur vis alteri⁹
videtur ꝙ ſicut in illo opere abſorbet vſus
rationis ita ⁊ tunc. ſed hoc non poteſt eſſe
ſine hominis ſubuerſione. ergo non eſſꝫ na
tura ordinata ſed inordinata ⁊ ſubuerſa. ¶
Item ſi tanta eſſet tunc delectatio in preſen
tia ⁊ coniunctione ſexuum quanta eſt nunc.
ergo ſimiliter tantus eſſet appetitus in ab-
ſentia quantus eſt nunc. ſed uehementia de
ſiderij ⁊ appetit⁹ excitat pruritus ⁊ pruritus
vehementia facit membra illa inobedientia
rōni ⁊ repugnātia. ergo in ſtatu ante lapſū
eſſet pugna ⁊ ↄtrouerſia. quod ē contra oēs
ſanctos ⁊ contra fidem ſinceram. Reſtat er
go ꝙ tempore nature inſtitute in ſexuum
ↄmixtione nō erat delectatio intenſa. ¶ R
Intelligendū eſt hic duplicem modū eſſe di-
cendi. Quidam enim dicere uoluerunt ꝙ
tanta uel maior erat delectatio tunc qꝫ nūc.
⁊ tñ non erat imoderata. tanta erat ꝓpter
naturalis virtutis perfectionem. imoderata
non erat propter inferiorꝫ virtutū ſubiectio
nem. ratio enim dominabatur illi delectatōi
⁊ eam deferebat in ſuum finem. et ideo non
abſorbebatur nec erat ibi repugnātia. Et p
hoc uolunt ſoluere obiecta. ¶ Eſt et alius
modus dicendi qui magis concordat verbis
Aug. ⁊ ꝓbabilitati rationis. ſ. ꝙ in deciſiōe
ſeminū ⁊ ↄmixtione ſexuū tempore nature
inſtitute aliqua fuiſſet delectatio moderata

⁊ menſurata tamen ſm ꝙ exigebat homi-
nis rectitudo. et ſm ꝙ eam uolebat tempe-
rare hominis ratio. et ideo non erat tanta
quanta eſt modo. Nunc enim qꝛ virtus illa
maxime exit rationis imperium dum ratio
amiſit originalis iuſticie uinculum ⁊ retina-
culū per quod imperabat uiribus inferiori-
bus. ideo laxatis ſibi habenis toto impetu
⁊ conatu ſe precipitat in delectabile ſibi obla
tum. non propter intenſionem uirtutis mo-
uentis ſed propter defectum virtutis retar-
dantis. vnde ſicut equus laſciuus rupto fre
no uelocius currit ⁊ impetuoſius qꝫ cum in-
frenatur ⁊ detinetur a ſuo ſeſſore. lꝫ non ha
beat maiorem uirtutem. ſic et in propoſito
intelligendū eſt ſe habere. et hoc eſt quod
dicit Aug. de ciui. dei. Nuptie ille digne fe-
licitate paradiſi ſi peccatum nō fuiſſet ⁊ dili
gendam prolem gigneret ⁊ pudendā libidi-
nem non haberet. Et ideo concedende ſunt
rationes oſtendentes ꝙ non eſſet tunc tāta
delectationis intenſio quanta ⁊ nunc. cū mō
tanta ſit ut modum ⁊ ordineꝫ non obſeruet
debitum. ¶ Ad illud quod obr̄ in contrariū
ꝙ natura deſiderat emittere ſuperfluitateꝫ.
dicendū ꝙ uerum eſt. ſed illud deſideriū hꝫ
terminū ⁊ limitem ⁊ in natura inſtituta illuꝫ
terminū non exiret. nunc auteꝫ exit. ⁊ ratio
prius tacta eſt. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ de-
lectatio nō uenit ex ↄiunctione. ſꝫ etiā ex vir
tutis ↄuerſiōe ſuper delectabile. in ſtatu aūt
nature inſtitute ⁊ ſi eſſet ↄiunctio ↄuenīētis
cum ↄuenienti ⁊ ſenſus. non tamen tanta
eſſet uirtutis incuruatio ⁊ inclinatio quanta
eſt modo. et ideo non eſſet tam improba ⁊
tam intenſa delectatio. ¶ Ad illud qđ obr̄
ꝙ uirtus delectatur in ↄpletione ⁊ facilitate
ſui actus. dicendū ꝙ uerū eſt. ſed tamen ad-
huc iſta delectatio terminū prefixum debet
habere ⁊ haberet vtiqꝫ ſi homo ſtetiſſet. et
quoniam illū merito peccati egreditur. hinc
eſt ꝙ amplius delectatur. quāuis delectatio
nis materia non ſit maior. ¶ Ad illud quod
obr̄ ꝙ amplius delectaretur homo in ſenſu
uiſus ⁊ auditus. dicendū ꝙ uerum eſt de de
lectatione naturali que eſt in uiſu ⁊ que eſt ī
tactu. qm̄ uiſus delectatur in obiecto quod ē
nobile ⁊ magis accedat ad naturā ſpūalem.
ſimiliter ⁊ auditus. et ideo ī beatis delectatio

uiſus potiſſime intenditur. tact⁹ uero delectatur in re magis groſſa ⁊ materiali. ⁊ ideo intenſio ſue delectationis magis repugnat ſtatui ſpūali ⁊ magis reddit hominē carnalē ⁊ animalē qualis eſt homo in ſtatu miſerie. Et ſic patet ꝙ illud non eſt ſimile.

Quarto queritur vtruʒ in illo coitu eſſet integritatis corruptio. ¶ Et ꝙ nō videtur. primo per Aug. xiiij. de ciui. Sine vlla corruptōe integritatis infunderetur maritus gremio mulieris. ergo uidetur ꝙ ſi homo ſtetiſſet nulla eēt integritatis corruptio. ¶ Item ubi corruptio eſt integritatis in re habente ſenſum ē paſſio uel dolor qꝛ dolor eſt ſenſus diuiſionis partium ſicut dicit phūs. Si ergo in actu illo fuiſſet integritatis corruptio cum eſſet in re habente ſenſum. eſſet nihilominus per ꝯſequēs doloris paſſio. ſed hec paſſio non poterat eſſe in natura ſtante. ergo nec integritatis corruptio. ¶ Item ubi eſt corruptio integritatis ē amiſſio uirginalis dignitatis. ſed ſi homo ſtetiſſet in actu illo nō fuiſſet alicuius dignitatis amiſſio. ergo nec integritatis uiolatio. ¶ Item corruptio integritatis eſt principiū deſtructionis ⁊ diſponens ad mortem. īmortalitas enim integritateʒ dicit ⁊ priuat corruptionē. ſi ergo ſtatu illo manente tam vir q̄ʒ mulier erant īmortales, ergo integritateʒ per corruptionē aliquā non poterāt perdere ¶ Sed contra. Impoſſibile eſt ſemen ſuſcipi ⁊ emitti niſi per apertionē uiarum. ſed in actu generationis fuiſſet ſeminū ꝯmixtio. ergo fuiſſʒ uiarum apertio. ſi ergo in aptione uiarum eſt integritatis uirginalis uiolatio. ergo ⁊c. ¶ Item quāuis naturalia ſint deteriorata non tamē ſunt ablata. ergo ſicut mō ꝯmiſcetur maritus uxori. ita ⁊ tunc. ſed nūc nō poteſt ꝯmiſceri ſine corruptione integritatis. ergo nec tunc ¶ Item ꝙ aliqua uirgo conceperit hoc eſt miraculū ⁊ propriū ſolius matris xpī. ſi ergo miraculum eſt ſupra naturam ⁊ contra naturam. uidetur ꝙ natura ſtante nulla mulier poſſet concipere manēte uirginitate ⁊ corruptionis integritate. quia fetus non poſſet niſi per aptam portam exire. exire enim per ianuā clauſam hoc eſt ſolius xpī proprium ⁊ nature impoſſibile. Si ergo eſſet integritatis corruptio in ptū pari ratione ⁊ in conceptu. ¶ R. dicendū ꝙ propoſita queſtio habet plus curioſitatis q̄ʒ utilitatis. quia tamen habet ortum ex uerbis Aug⁹. ideo introducta eſt maxime propter explanationē illius uerbi quod dicit ꝙ maritus ꝯmiſceretur uxori ſine ulla corruptione integritatis. quod quidem non uidetur eſſe intelligibile. ſi enim mulier permaneret integra nunq̄ʒ eſſet uiri ad mulier eʒ carnis commixtio. Propter hoc intelligendū eſt ꝙ integritatis corruptio tria dicit ſcilʒ clauſtrorum apertionē. penalē paſſioneʒ. ⁊ fedam delectationem. primum eſt nature. ſecundū eſt pene. tertiū uero eſt corruptiōis uitioſe que tenet medium inter culpam ⁊ penaʒ. ſi ergo uir uxorem cognouiſſet in tempore nature inſtitute fuiſſet ibi clauſtrorum apertio ſicut oſtendunt rationes ſecundo inducte. non tamē fuiſſet ibi penalis paſſio ac feda delectatio. quia uis generatiua nec eſſet corrupta nec eſſet infecta. imo obedirent rationi illa membra ſicut dicit Aug. ſicut obediunt os manus ⁊ lingua. vnde ſicut manus aperitur ⁊ clauditur nec eſt ibi paſſio uel pena nec delectatio feda. ſic fuiſſʒ in natura inſtituta. nec turpius fuiſſet tunc loqui de iſtis membris q̄ʒ ſit loqui de alijs. nunc enim turpe eſt loq̄ ꝓpter hoc ꝙ natura horret ⁊ erubeſcit actū illum ratione feditatis que in ipſo conſiſtit. Et ſic patet reſponſio ad rationes ad ptem oppoſitam. omnes enim procedunt de corruptione ſm ꝙ corruptio ſonat in uiolētiā ⁊ penalitateʒ ⁊ in delectationē ⁊ feditatem. ⁊ ſic minuit dignitatē uirginalē. Et hoc patet pertractāti ſingulas.

Quinto queritur utrum in qualibet ꝯiunctione uiri ⁊ mulieris eſſet ꝓlis generatio. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Matrimoniū pro tempore innocentie erat ſolum in officiū non in remedium. ſed officium cōſiſtit in procreando prolem. ergo ſolū ex hoc erat. Si ergo uir ⁊ mulier non coniūgebātur matrimonialr̄ niſi propter qđ erat matrimoniū. uidetur ꝙ nunq̄ʒ ꝯiuncti eſſent quin prolem generarent. ¶ Item qui debitū reddit in ſtatu nature lapſe ꝑter neceſſitatem prolis generāde peccat ſaltē uenialr̄. ergo ibi uir nunq̄ʒ debitum peteret preter

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

neceſſitatē prolis pcreāde. aut ſi pcēferet pec
caret ⁊ caderet a ſtatu inoc̄tie. ergo illo ſta
tu manēte nūq̄ꝫ cognoſceret uxorē quin ex
ea ſuſciperet prolem cum ibi actus nō eſſet
priuatus debita intentione nec intentio debi
to fine. priuatio enim intentōis recte non ē
ſine pena quoꝝ neutrū erat in natura inſtitu
ta. ¶ Item nūq̄ꝫ homo comediſſet quin ex
illa comeſtione ſūpſiſſet refectionē. nec unq̄ꝫ
nutritiua in ſuo actu priuata fuiſſet proprio
effectu. ergo pari ratione generatiua in ſuo
actu nunq̄ꝫ caruiſſet debito fructu. ſed fruct⁹
eius eſt proles. ergo ⁊c. ¶ Item homo nūq̄ꝫ
ſeminaſſet terraꝫ quin ex ea collegiſſet fru-
ctum tēporaneū. ſterilitas enim non fuit niſi
propter hominis culpaꝫ. ergo ſi uenter mu
lieris ita erat alienus a ſterilitate ſicut terra
tēpore nature inſtitute. ergo nunq̄ꝫ mulierē
cognouiſſet quin ex ea debitū fructū ſūpſiſſꝫ
¶ Sed contra. Uis nutritiua ſemen āmini-
ſtrat generatiue. ergo cum homo ↄtinue nu
triret humor ſeminarius generatiue ↄtinue
āminiſtrabatur. ergo uel oportebat hominē
extraordinarie pollui. uel naturā grauari ex
tenſione ſeminis. uel aliquando mulierē co-
gnoſcere quando non eſſet apta generare.
utpote quando prolem haberet in uentre. ſi
ergo prima membra duo ſunt inconueniētia
reſtat ergo tertiū. ſ. ꝙ uxorem aliquādo co
gnouiſſet qn̄ plēꝫ non generaſſet. ¶ Item
ſicut comedere eſt actus naturalis ita etiaꝫ ⁊
coire. ſed homo naturaliter appetit comede
re non ſolum in ſtatu nature lapſe ſed etiam
inſtitute. ergo pari rōne naturaliter appete-
bat coire. ſed homo tempore nature inſtitu
te debebat appetitui nature ſatiſfacere cum
natura eſſet ordinata ⁊ ordinate appeteret.
alioquin penaꝫ ſentiret. ergo uidetur ꝙ ſiue
mulier poſſet concipere ſiue non. uir preter
neceſſitatē prolis generande aliquādo mu-
lierem cognoſceret. ¶ Item ponatur ꝙ adā
cognoſceret uxorē ſuā pregnantem. quero
aut peccaret. aut non. Si non. ergo non erat
neceſſe ꝙ in omni coitu generaret. Si ſic.
¶ Contra. Sanctius erat tunc matrimoniū q̄ꝫ
tempore nature lapſe ⁊ eque magne uel ma
ioris efficacie. ſed non propter bonum ma-
trimonij excuſatur coitus a culpa. ſ. quādo
nulla eſt prolis generande neceſſitas. ergo ui-
detur ꝙ multo fortius tunc. ¶ Itē non erat
maior inordinatio in ↄtactu illoꝝ membroꝝ
q̄ꝫ in admouendo manū ad os. ſed manus
admoueri poteſt ad os ſine aliquo peccato
etiā preter neceſſitatem. ergo uidetur ꝙ adaꝫ
potuit cognoſcere uxorē ſuā abſq̄ꝫ peccato
preter neceſſitatem prolis generande. ¶ R℞.
dicendū ꝙ uir in quolibet actu quo cogno-
uiſſet uxorem ſuſcepiſſet ex ea prolem. Et
ratio huius eſt quia ↄgruentia ordinis exige
bat ⁊ perfectio uirtutis ad hoc ſufficiebat.
Exigebat nāq̄ꝫ hoc ↄgruentia duplicis ordi
nis. ſ. uirtutis generatiue ad rōnē ⁊ utriuſq̄ꝫ
ad finē ſuum. vis enim generatiua ordinem
habebat ad rōnem. ordinē inquam perfecte
ſubiectionis. et ideo in actu non exigebat ni
ſi ſcḋm ꝙ ratio dictabat. ratio autem recta et
ordinata dictat nulla re eē utendū niſi ad il-
lud propter quod ē. et quia vis generatiua
data fuit homini ad prolis multiplicationē.
ideo recta ratio nunq̄ꝫ dictaret. ⁊ vis gene-
ratiua nunq̄ꝫ exiret in actum niſi propter ꝓ
lis generationē. Hoc enim ↄgruentia ordi
nis exigebat. perfectio etiā uirtutis aderat
que ad hoc ſufficiebat. quia enim uis gene-
ratiua in uiro ad generandū erat potens et
ſufficiens. nec habebat impedimētū. ſimilr̄
et in muliere pro ſuo loco ⁊ tēpore. ideo cū
ordinate cognoſceret uir uxorē ſemper ex
ea prolē ſuſciperet propter exigentiā dupli
cis ordinis ⁊ ſufficientiā duplicis uirtutis. ſ.
generātis ⁊ ↄcipiētis ſicut predictū eſt. vnde
rōnes hoc oſtendentes cōcedēde ſunt. ¶ Ad
illud ergo quod primo obr̄ in ↄtrarium ꝙ
nutritiua ſemper deſeruiret generatiue. dō
ꝙ ita eēt natura ade ordinata ꝙ nunq̄ꝫ de ci
bo ſumeret niſi adeo tēperate ꝙ ſupfluitas
tertie digeſtionis que quidem dicitur ſemen
nō eēt ſufficienter coadunata quouſq̄ꝫ ueni-
ret hora debita generandi. adam enim i ſta
tu inocentie poſſe nature ſue cognouiſſet ⁊
ſufficientiā alimenti ⁊ tempus ⁊ horam qn̄
generare debuiſſet. et ita uiueret modeſte ⁊
ſobrie ꝙ nec ad ſuperabūdātiā nec ad indi-
gentiā declinaret. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
naturalr̄ appeteret coire ſicut comedere. dō
ꝙ nō eſt ſimile. quia actus comeſtionis ordi
nat ad ſalutē indiuidui i quo ↄtiue fit ↄpditio
actus uero generationis ad conſeruationeꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſpeciei ⁊ multiplicationē ſimilis quod non
oportet continue fieri temporibus determi-
natis. et ideo non ſic eſſet appetitus natura-
lis ad coitum ſicut eſt ad cibum nec ita con
tinuus nec ita frequens. ſi enim in neruis ca
ſtis etiam tempore nature lapſe non ſic eſt
inclinatio ad coitum ſicut ad cibum multo
minus nec in adam erat. ꝙ autem ita incen
datur appetitus uis generatiue hoc potius ē
corruptionis nature q̃ꝫ inſtitutionis prima-
rie. ¶ Ad illud quod obꝛ ꝙ ſi cognoſceret
pregnanteꝫ non peccaret. dicendū pregnās
non poteſt cognoſci ſine deoꝛdinatione vel
que ſit vel que videtur. et quia in ſtatu in-
nocētie deoꝛdinationē timere poterat. quia
non erat ibi titillatio nec pruritus. ideo ſi tūc
cognouiſſet ſi ſciret ſe inutiliter cognoſcere
inoꝛdinatus fuiſſet. et ideo peccaſſet. nec eſt
ſimile quod inducit de matrimonio in ſtatu
nature lapſe. quia nunc non ſoluꝫ eſt in offi
cium procreande prolis ſed ⁊ in remediū vi
tande fornicationis. ſicut melius in quarto li
bro patebit. ¶ Ad illud quod obꝛ ꝙ nō eēt
ibi maior deoꝛdinatio q̃ꝫ in amouendo ma-
num ad os. dicendū ꝙ ſimilitudo illa atten-
ditur quantum ad hoc ꝙ utrunqꝫ membruꝫ
rationi ſubiacebat ⁊ utrūqꝫ ꝯcupiſcentie pꝛu
ritu ⁊ ardoꝛe carebat. in hoc tamen diſſimili
tudo eſt. quia magis opoꝛtebat actum illum
ad finem debituꝫ ordinare q̃ꝫ qualēcūqꝫ mo
tum manus uel pedis propter determinati-
onem uſus illorum membrorū ad procreati
onem prolis. vſus autem manus uel pedis
non ē ita determinatus. et ideo non oportet
tanta deliberatione exerceri.

SExto queritur ⁊ ultimo vtrum
equalis fieret multiplicatio uirorū
⁊ mulieruꝫ. ¶ Et ꝙ ſic videtur. Na
tura ſic procederet in generando ſicut deus
eam inſtituit. ſed deus cum produxit natu-
ram humanam produxit maſculum ⁊ femi-
nam in pari numero. ergo ſimiliter ⁊ natu-
ram in pari numero multiplicaſſet. ¶ Item
generatio hominis nō poterat ꝯtinuari niſi
per maſculū ⁊ feminā. ⁊ ita neceſſaria eſt ad
generationē mulier ſicut ⁊ maſculus. ergo
videtur ꝙ natura intēderet equaliter utrūqꝫ
ſexum. ſed ſicut intendebat ita ⁊ multiplica
bat. ergo ꝛc. ¶ Item ſicut uir intēdit ſe ſal-
uari in ſimili. ſ. in uiro quem generat. ſic et
mulier in conſimili. ſ. in muliere. ſed natura
eque bene eſſet ordinata in muliere ſicut in
viro. ergo ſi uir non fruſtraretur ſua intenti
one. ſimiliter nec mulier. ergo quot concipe
ret maſculos ad conſeruationē ſexus uirilis
tot conciperet feminas ad ꝯſeruationē ſexꝰ
muliebris. ¶ Item in ſtatu inocentie ſicut
quilibet comederet ita quilibet prolem mul
tiplicaret cum omnibus eſſet dictum. Creſci
te ⁊ multiplicamini ꝛc. ergo quilibet uxorē.
ſi ergo matrimoniū requirit ꝙ ſint duo in
carne una. tot eſſent viri quot mulieres nec
plures nec pauciores. ¶ Sed contra. Sicut
dicit phūs in libro de animalibus. Femina ē
vir occaſionatus. ergo uidetur eſſe preter
nature intentionē. ſed tempore nature inſti
tute cum natura eſſet recta nihil ꝑduceretur
preter intentionē ipſius. ergo uidetur ꝙ nul
la mulier generaretur. uel ſalteꝫ pauce. ergo
plures eſſent uiri q̃ꝫ mulieres. ¶ Item ſicut
uult phūs natura ſemper deſiderat qđ meli
us eſt. ſed ſexus virilis perfectior eſt ⁊ meli
or q̃ꝫ ſexus muliebris. ergo natura magis
deſideraret generare uirū q̃ꝫ mulierem. ſi er
go produceret ſꝫm ꝙ deſideraret plures pro
duceret uiros q̃ꝫ mulieres. ¶ Item genera-
tio maris eſt propter uigorē uirtutis gene-
rantis et ſeminis deciſi ſicut dicunt natura-
les ⁊ medici. ſed in ſtatu nature inſtitute uir-
tus generatiua ⁊ ſemen deciſum ꝯpletam ⁊
ſufficientē haberet uirtutem. ergo ſemꝑ vel
pluries maſculos generari ꝯtingeret. ¶ Itē
cum ſemē uiri predn̄atur ſemini mulieris tūc
ad propriā naturam trahit ⁊ ꝯuertit. ſꝫ ſꝫm
ordinem nature maſculus potentior eſt feīa.
ergo natura ſtante ſemꝑ uel pluries uinceret
ſemen uirile. ergo pluries generaret natura
maſculos q̃ꝫ feminas. ¶ Rꝫ. dō ꝙ ſi homo
ſtetiſſet equaliter natura multiplicaret uiros
⁊ mulieres. Rationem autem huius facile ē
accipere a parte finis ad quem. ſed difficile
eſt accipere a parte principij a quo. A parte
nāqꝫ finis ad quem ratio eſt in promptu. cū
enim diſtinctio ſexuum eſſet propter multi
plicationē generis humani ⁊ ꝯpletionē nu-
meri electoꝝ. ⁊ illa multiplicatio ad oēs ſpe-
ctareꝫ hoc ſolū ꝑ legē mřimonij in q̃ tm̄ una
erat unius. neceſſe eſt ſi natura ſtetiſſet tot

fuiſſe mulieres quot uiros cum nulla mulier
careret uiro. ⁊ nullus uir careret uxore. nec
una eſſe plurium nec plures unius. rõẽs aũt
a pte principij effectiui aſſignare eſt difficile
poteſt tamen ſic inueſtigari deſcẽdendo ad
principia alteri⁹ ſcientie. ſ. naturalis ⁊ medi
cine quaꝝ utraqꝫ famulari hꝫ theologie. ma
gna eſt enim queſtio apud naturales ⁊ me-
dicos de diſtãtia generatõis maris ⁊ femie.
¶ et cum queritur quare modo mas. modo fe
mina generatur: triplex rõ reddit̃ a diuerſis
Una a parte uaſis ſuſcipiẽtis. ſi. n. ſuſcipitur
in pte dextra dicũt ꝙ ibi generatur uir ꝓpt̃
fortẽ calorẽ qui ibi viget. Si i parte ſiniſtra
ſic generari hꝫ mulier. ¶ Secũda rõ reddit̃
ex pte ꝯmixtionis vtriuſqꝫ ſeminis. ſ. viri
⁊ mulieris. ſi enim predñatur ſemen uiri tra
hitur ad naturã viri ⁊ gñat̃ maſculus. Si v̾o
ſemen mulieris tunc trahit̃ ad ſuã naturam
⁊ gñat̃ ſexus femineus. ¶ Tertia rõ reddit̃
ex pte v̾tutis ſeminis uirilis. ſi ſemen uirile
fuerit v̾tutis fortis ex ꝯcurſu triplicis caloris
⁊ ſpũs in ipſo exiſtẽtis. tunc fit fortior coa-
gulatio ⁊ ꝯplexio ⁊ gñat̃ ſexus uigoroſus
.i. maſculinus. Si autez fuerit v̾tutis debilis
tunc fit coagulatio mollior ⁊ fragilior. ⁊ ge-
neratur ex eo ſexus infirmus. ſ. femineus.
Hec autem rõ tertio dicta principalior eſt
inter iſtas tres. nec alie habent efficaciã niſi
ab iſta. Nam ſicut uult phũs principalr̃ mo-
uens in gñatõe ſiue maris ſiue femine ẽ ſe-
men uirile. et ideo nec ſemẽ mulieris ꝓprie
habꝫ ſemini uiri predominari niſi hoc dicat̃
propter debilitatẽ ſeminis uirilis qua acce-
dit ad ꝯformitatẽ ſeminis mulieris. Nec lo
cus matricis facit diuerſitatẽ principalr̃ ſicut
principalr̃ mouens ſed ſicut cooperans prin
cipaliter mouenti que quidem eſt fortitudo
uel debilitas in uirtute ſeminis uirilis. ¶ Si
aũt queratur que ſit rõ diuerſitatis in debili
tate ⁊ v̾tute uirilis ſeminis. triplex etiã rõ
poteſt reddi. Una ẽ ꝓpter caliditatẽ ⁊ bonã
diſpoſitionẽ membri a quo fit ſeminis gene
ratio ⁊ per quod fit ſeminis trãſfuſio. ita ꝙ
nec excedit in caliditate nec declinat ad frigi
ditatẽ. tunc enim ſemen quod ab illo mẽbro
tranſfunditur eſt fortis v̾tutis ⁊ vigoris. Si
aũt membrũ ſe habet in oppoſita diſpoſiti
one. tunc ſemen eſt uirtutis debilis. ¶ Alia

rõ põt ſumi ex parte exterioris adiutorij ut
pote alimenti ⁊ uenti ⁊ temporis que multũ
faciunt ad vigorationẽ uel debilitationẽ uir-
tutis. Boreas enim ſuo flatu uirtutez uigo-
rat dum eam recludit interius. ſed auſter de
bilitat dum eam exalare facit. ſicut etiã cib⁹
⁊ tempus. et quando exteriores diſpoſitio-
nes ꝯcurrunt que uirtutez habent uigorare
tunc ſemen eſt fortis uirtutis. quando uero
ſunt in ꝯtraria diſpoſitione. tunc ſemen eſt
uirtutis debilis. ¶ Tertia rõ ſumitur ex par-
te anime. vis enim generatiua multum ꝯfor
matur accidẽtibus anime ⁊ imaginatõibus.
ſm ꝙ per experimentũ patet. nam ex me-
moria delectationis frequenter fit excitatio
pruritus carnis. et ex imaginatione forti in
ſomnis fit effuſio ſeminis ſicut fit ad pñtiã
mulieris. ⁊ uis formatiua que eſt precipua
virtus in ſemine multum adiuuatur ab ima
ginatiua ſm ꝙ extra ponuntur ⁊ ſunt in ſa
cra ſcriptura ⁊ etiaz in medicina ut patet in
ouibus iacob Gen. xxx. ⁊ narratur pro exẽ
plo ꝙ mulier que uanum aſpiciebat cum a
uiro cognoſcebatur omnes filios uanos con
cipiebat ¶ Itẽ has aũt rõẽs cum omnes ſint
bone ⁊ faciant ad ſeminis uigorationẽ ꝑ ſta
tum nature lapſe. precipua ſumitur ratio ex
parte ꝯplexionis membri. alie due ſunt ãmi
niculares ſolum uel impediẽtes. ſꝫ tempore
nature inſtitute in qua corpus ſubiectuz erat
anime principalis ſumitur ratio generatiõis
maris ⁊ femine a parte v̾tutis animalis mo
uentis ⁊ imaginãtis. cum enim uir intende-
ret ⁊ uellet generare uirum. tunc uigoraret̃
uirtus naturalis eius in agendo et eſſet ſe-
men maioris v̾tutis ⁊ generaretur ſexus ui
goroſus ſiue maſculus. quando v̾o uellet et
imaginaretur generare ſexum femineum.
tunc minus forti impreſſione ageret in na-
turam inferiorem corporalem. et tunc ſemẽ
eſſet minus forte ⁊ generaretur ſexus femi
neus. et ideo in tempore nature inſtitute ge
neratio maris ⁊ femine ſubeſſet uoluntati
rationali. et quoniam ratio dictaret omnia
facienda eſſe ordinate ⁊ tot producere muli
eres quot uiros ut quilibet uir haberet adiu
torium ſimile ſibi ſm exigentiam legis ma
trimonij. ideo tũc uiros ⁊ mulieres ꝑduceret
i nũero eq̃li. nũc aũt qꝛ gñatiua ñ oĩo ſubeſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uirtuti animali.i.imaginarie nec etiã rõali.
ʒ ei aliquo modo ↄformetur. ſed magis va
riatur penes diſpoſitões mẽbri ⁊ exterioris
adiutorij. hinc ẽ ꝙ nõ ẽ certa determinatio
numeri nec in uiris nec in feminis gñandis.
vnde modo qñ credit generare feminã ge-
nerat maſculũ ⁊ ẽconuerſo. et aliqui plures
habẽt feminas. aliqui plures maſculos. Sic
ergo pʒ ꝙ ſi homo ſtetiſſet in equali nũero
fieret multiplicatio uirorum ⁊ mulierum. vñ rões
hoc oñdentes ↄcedẽde ſunt. ¶ Ad illud aũt
quod primo obĩ ꝙ femina dicitur uir occaſi
onatus. dõ ꝙ phũs nõ uult dicere ꝙ femina
ſit preter nature intentõeʒ ſm ꝙ uirt⁹ natu
re aliquẽ defectũ habet in productõe mulie-
ris reſpectu ꝓductõis uiri. ille aũt defectus nõ
re pugnat ordini nature ſed potius ſaluat.
ſm.n. ordinẽ nature ſicut ꝓducũtur in eodẽ
corpore quedã mẽbra magis fortia. quedaʒ
minus. ſic ꝓducũtur in eadẽ ſpecie quedam
indiuidua unius ſexus quedã alterius. ⁊ idõ
ʒ ille defectus qui ordinẽ nature corrumpit
utpote eſt ille qui eſt cauſa defectus membri
uel bone diſpoſitõis ſit preter nature inten
tionẽ. gñatio tñ mlĩeris nec ẽ preter naturã
nec ↄ̃ naturã ſʒ ſm naturã. ¶ Ad illõ quod
obĩ natura ſemper deſiderat illud qđ meli⁹
eſt. dõ ꝙ nõ intelligitur ꝙ ſemp deſideret
melius ſimplr̃ ſed melius in ordine. ʒ auteʒ
ſexus maſculin⁹ melior ſit in ſe q̃ʒ femine⁹
nõ tñ ita eſſet ſufficiẽter ſalus nature in ſolo
uirili ſexu ſicut eſt in uirili ⁊ muliebri. ⁊ idõ
natura magis deſiderat utrũqʒ q̃ʒ alterum ſolũ
¶ Ad illud quod obĩ ꝙ ſemen uiri ꝓdomi
nabatur ſemini mulieris. dõ illa rõ dʒ ſane
intelligi ad hoc ꝙ ualeat. ꝓprie.n. loquẽdo
nũq̃ʒ ſemen mulieris predñatur ſemini uiri
ſed non dicitur predñari ſemen mulieris. qʒ
ſemen mulieris adeo eſt debilis virtutis ꝙ
magis ẽ idoneũ ad ꝓductõeʒ ſex⁹ muliebris
q̃ʒ uirilis. Hoc aũt modo potuit eẽ in ſtatu
primo ſicut pretactũ ẽ. Et per hoc pʒ rñſio
ad aliud quod obĩ de fortitudine caloris et
uirtutis. gradus.n. ibi fuiſſent ſm ordinẽ et ſm
exigentiam finis. ita ꝙ uir aliqñ operaretur
actione magis fortificata in ꝓductione uiri.
aliqñ minus fortificata in ꝓductiõe mulieris.
Si quis aũt uellet dicere ſicut aliqui exiſti-
mant ꝙ mulier ſemp gemellos ↄciperet ita
ꝙ pars dextra attraheret quod eſt maioris
uirtutis de ſemine ad gñatõeʒ ſexus uirilis.
⁊ pars ſiniſtra quod eſt uirtutis magis debi
lis ad gñatõem ſexus feminei. tunc facile eẽt
ad ea que obiecta ſunt rñdere. hoc aũt nec
de facili probatur certitudine rõnis. ⁊ ideo
modus ſoluendi prehabitus uidetur eẽ ma-
gis rõnabilis.

In parte iſta ſunt dubitatões circa
lit. Et primo de hoc quod dicit. ꝙ
infirmitas prona ad ruinã turpitu-
dinis excipitur honeſtate nuptiarum. ¶ Ex hoc
.n. uidetur dicere ꝙ non poſſit act⁹ ille ſine
peccato ⁊ turpitudine exerceri. Sed contra
hoc eſt. quia omnis actus qui eſt in precepto
poteſt fieri ſine peccato. ergo ⁊ coitus.
¶ R. dicendũ ꝙ hoc non dicitur de turpitu
dine que ſonat in culpã ſed q̃ magis ſonet
in penã. vel ſi de illa intelligatur tũc nuptie
ita excipiunt pronitatem carnis ꝙ actus ille
abſqʒ omni peccato poteſt fieri. vnde qđ di-
cit magiſter ꝙ nuptie ordinãt actuʒ illũ nõ
eſt intelligendũ rõne inordinatõis que ſit in
actu illo ſed que ineſſet niſi eſſet matrimo-
niũ. de hoc autem diffuſius agetur in q̃rto
in tractatu de matrimonio. ¶ Item queritur
de hoc quod dicit ꝙ in paradiſo eẽnt nuptie
honorabiles. videt.n. ꝙ ſimilr̃ ſint honora
biles in ſtatu eccleſie cum ſint ſacramentuʒ
magnũ ſicut dicit apo. Ephe. v. cum etiam
approbet a iure naturali. Si tu dicas ꝙ ho-
norabilitas nuptiarũ attenditur quantuʒ ad
actũ illum. tunc queritur quare magis actus
ille cum eſt honeſtus et caſtus ſit cũ pudore
q̃ʒ alius actus in quo eſt culpe deordinatio.
Magis enim uerecũdatur quis de actu illo
honeſte ⁊ caſte facto q̃ʒ de alio actu inordi-
nato. utpote cognoſcere uxorem q̃ʒ ꝑcutere
ſeruũ. ¶ R. dõ ꝙ eſt loqui de nuptijs q̃tũ
ad ſignificatũ. ⁊ quantũ ad fructuʒ. ⁊ quantũ
ad actum. Et quantũ ad hec tria honorabi-
les erant in paradiſo. in ſtatu uero miſerie
quãuis ſint honorabiles quantũ ad ſignifica
tũ ⁊ fructũ. habent tamen pudoreʒ ãnexum
quantũ ad actum. quia omnis homo utens
rõne actum illum erubeſcit exercere coram
alijs etiam cum propria uxore. Rationẽ aũt
hui⁹ aſſignat aug. in. xiiij. de ci. dei. quia cum
rõ deberet dominari corpi magis erubeſcit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝙ ipſa ſubijciatur alicui parti corporis et ꝙ aliqua pars corporis dominetur ei q̃ʒ ꝙ ipſa inordinate dominetur ſibi. et ideo magis uerecundatur de ardore libidinis que eſt ĩ actu illo q̃ʒ de perturbatõe furoris que eſt in cõmunicando ſeruo. ¶ Item queritur de hoc quod dicitur. Deus nondũ iuſſerat ut coirent. hoc enim uidetur eſſe falſum. quia dr̃ gñ. i. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrã. ꝯſtat ꝙ hoc dictũ ẽ quantũ ad actũ generatiue. ergo ⁊c̃. ¶ Iuxta hoc queritur ſi mãdatũ illud omnes obligat. ꝙ ſi ſic. ergo uidetur ꝙ trangreſſi ſint. quia non coierũt in ſtatu inocentie. ſi ñ. ergo uidet̃ ꝙ poterant ꝯtinue ſeruare ṽginitatẽ. ¶ Itẽ q̃ritur utruʒ illud mandatũ maneat adhuc. ꝙ ſi manet. ergo non licet alicui ſeruare uirginitatẽ. qđ ſi eſt ꝯtra apl̃o. qui dicit. i. cor. vij. Uolo oẽs vos eẽ ſicut ego ſum. Loquitur de caſtitate. Si ṽo obligat modo quero quãdo reuocatũ ẽ. Uidetur etiã ꝙ modo ſint melioris ꝯditionis homines q̃ʒ tunc. quia modo poſſunt ſeruare uirginitatẽ. tunc autẽ non poterant. ¶ R̷. dđ ꝙ illud mandatũ datũ fuit uiro et mulieri in ſtatu inocentie. ſed cũ eẽt mandatũ affirmatiuũ non obligabat ad ſemper ſʒ pro loco ⁊ tempore. determinatio autem tẽporis dependebat ex reuelatione diuine voluntatis. quia deus nonduʒ eis reuelauerat. ideo dicit magr̃ ꝙ non iuſſerat. ¶ Ad illud quod queritur utrum illud mandatuʒ fuerit reuocatũ. dđ ꝙ aliter obligabat tp̃e nature iſtitute. aliter nũc. tunc. n. oẽs obligabat. qꝛ omnibꝰ erat in offm̃. nunc autẽ non obligat omnes ꝑ eo ꝙ multi ſunt qui ſufficiũt illud implere alijs uirginitatẽ ſeruantibꝰ. hoc aũt ꝯſiliũ ꝯpetit ſtatui nature lapſe. non aũt nature inſtitute. quia tunc cũ nulla eſſet pronitas non eẽt maior uirtus ꝯtinere q̃ʒ nubere. ⁊ omnes prolem ad cultũ generarent. nunc aũt propter difficultatẽ ⁊ arduitatẽ oĩo ꝯtinere magne eſt uirtutis ⁊ dignitatis. Et ſic patent ea que obijciuntur. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. Completo numero ſine morte corpora in aliã qualitatẽ tranſirent. Uidetur enim hec poſitio eſſe incõueniens. primũ quia magnũ diſpendiũ eẽt parentibꝰ ſi tanto tempore gloria eoꝝ differretur quouſq̃ʒ electoꝝ numerus impleretur. et iterũ ſi ſpes que differtur affligit animã. uidetur ꝙ in eis eſſet aliqua afflictio. Rurſus cũ numerus electoꝝ futurus ſit in magna multitudine quõ poſſent oẽs hoĩes ĩtra paradiſi ſpatium ꝯtineri. hoc non uidetur eſſe probabile. Si tu dicas ꝑpter hoc ꝙ parentes transferrẽtur abſq̃ʒ filijs ⁊ glorificarentur. hoc ñ uidetur ꝯueniens. quia ad magnificentiã dei ſpectat omnes ſimul glorificari ſicut faciet ĩ die iudicij in generali reſurrectõe. ¶ Et dđ breuiter ꝙ iſta ſecũda opinio probabilior ẽ ſicut dicte rões oſtendunt. Nec obſtat illđ de ſimultate glorificatõis. hoc. n. magis eſt ꝑpter iudiciũ ⁊ reſurrectionẽ corpoꝝ quã decet eſſe ſimul q̃ʒ ꝑpter beatitudinis collationẽ. Huius rõ expſſius habetur in quarto ĩ tractatu de reſurrectõe. ¶ Itẽ queritur đ hoc quod dicit. ꝙ in paruulis expectaretur etas ad ambulandũ ⁊ loquẽdũ ſicut modo. Hãc enim opinionẽ uidetur magiſter approbare. ſed eſt ꝯtra ṽbum aug. precedens paulo añ hoc. dicit. n. ſic. Infirmitati mẽtis ꝯgruit hec infirmitas carnis. ¶ Itẽ ſi natura humana potentior ⁊ nobilior eſt q̃ʒ brutalis. ⁊ quorũdã animaliũ fetus ſtatim cũ naſcitur põt ambulare. multo fortiꝰ uidetur ꝙ filij hoĩuʒ ¶ R̷. dđ ꝙ magiſter nullã iſtaꝝ opinionũ intendit aſſerere. et dubiũ eſt utrũ ſic uel ſic eẽt. nihilominus tamẽ hanc opinionẽ approbat tanq̃ʒ probabiliorẽ que dicit puulos paulatine proficere ⁊ creſcere ad uſum mẽbroꝝ Nec hoc dicit ſine rõe. teneritudo enim mẽbrorum debetur proli hominis propter bonitatem ꝯplexionis ꝯgruentiã nature que procedit a debiliori ꝯplexione ad formationem. vnde paruuli habent teneriora mẽbra q̃ʒ adulti. proceſſus autem in incremento ñ eſſet miraculoſus ſed naturalis etiã tẽpore nature inſtitute. et ideo rõabiliter hunc modũ dicẽdi magiſter magis approbat. ṽbum aug. precedens intelligitur de infantia rõne incõmodoꝝ ꝯcomitantiũ eam. non ratione imperfectõis membrorum. ¶ Ad illud qđ obr̃ de illis generibus animaliũ. nõ ualet. qꝛ alterius ſunt ꝯplexionis ⁊ organiſationis. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. paruulos per interuallũ tp̃is in ſenſu ⁊ cognitiõe proficere. cum enim aĩa rõnalis nõ ſeneſcit ĩ tp̃e nõ uidetur ſm̃ ꝯditiões tp̃ris alterari.

Itē deus fecit aīaꝫ ade perfectā ſciētia.
ergo pari rōne feciſſet aīam filioꝝ ſi ipe ſte
tiſſet. R̄ꝫ. vō ad hoc ꝙ hec ē probabilior
poſitio ꝙ aliquo mō per interualla tpoꝝ in
ſenſu ⁊ cognitōe pfeciſſent. aīa enim dū eſt
in corpore ꝯplexionē corpis imitatur. ⁊ qm̄
infantia ē mollis ⁊ fluida ꝯplexio cerebri. iō
nō pōt ibi eē fortis impreſſio ſpēꝝ nec for-
tis ꝯuerſio ſuper illas vnde facies non relu
cet in aqua mota ſic paruuli non eēnt idonei
ſtatim ad uſum cognitōis. Qō ergo obr̄
ꝙ aīa non alteratur in tp̄e. ueꝝ eſt quātum
eſt de ſe ſꝫ rōne corporis cui ꝯiūgitur quod
creſcit ⁊ in tp̄e fortificatur. Ad illud vō
quod obijcit ꝙ haberꝫ habitū. vō ꝙ ſi puer
hr̄et ſciam quantū ad habitū. nō tm̄ haberet
quantū ad actualē ꝯſiderationē ꝑpter orga
ni ineptitudinē. ſicut etiā nō hn̄t dormiētes.
vnde ſicut paruuli baptizati dicūtur habere
v̄tutes in munere non in uſu uel actu. ſic in-
telligēdū eſt paruulos illos ſciam habuiſſe ⁊
poſtmodū ꝯplexione facta habili ad ꝯſide-
randū ſtatim eēnt in actu ꝯſiderationis ſine
penuria ⁊ labore. ⁊ potiſſime ueꝝ eēt in eis
illud v̄bū phī qō dicit. in ſedendo ⁊ in quie-
ſcendo fit aīa prudens ⁊ ſciens cū ſeſſio et
quies dicatur ꝯ̄ motū ⁊ fluxibilitatē ꝯplexi
onis. Itē queritur de hoc qō dicit. Prece
ptū addidit obedientie. Quare dn̄s addidit
p̄ceptum ſup preceptū. ⁊ quare tot fuerūt
precepta que homini dedit. Et iteꝝ quare
preceptū obediētie ſiue diſcipline poti⁹ fuit
negatiuū q̄ꝫ affirmatiuū. R̄ndendū ē ad
hoc breuiter ꝙ tria dn̄s fecit eis precepta in
principio. vnū. ſ. quod fuit. creſcite ⁊ multi-
plicamini. aliud fuit. de ligno paradiſi come
dite. tertiū fuit. de ligno ſciētie boni ⁊ mali
nolite comedere. Numerus aūt ⁊ ſufficiētia
iſtoꝝ preceptoꝝ poteſt ſumi duplr̄. vno mō
ſic. Quoddā. n. eſt preceptū quod ordinat
ad deum. et iſtud fuit preceptū obedientie.
Quoddā quod ordinat ad ꝓximū. et iſtud
fuit de multitu. gn̄e. Quoddā quod ad ſe
ipm̄. ⁊ hoc fuit preceptū de comeſtione.
Secundo modo ſic. ut quoddā preceptū re-
ſpiciat corpus. ⁊ hoc eſt preceptū de come-
dendo. Quoddā reſpiciat animā. ⁊ hoc eſt
preceptū ꝺ abſtinēdo. Preceptū aūt diſcipli
ne fuit negatiuū ut facilior eēt eius obſeruan
tia. ⁊ homo non poſſet de tranſgreſſiōe uel
omiſſione habere excuſationem. Et in hoc
terminatur totalis illa pars huius libri que ē
de hominis ꝯſtitutione.

Diſtinctio. xxj.

Videns autē diabolus hoīeꝫ ⁊c̄.
Terminata prima parte prin-
cipali h⁹ totalis libri in q̄ agit
magr̄ de hoīs ꝯditōe ſequitur
ſecūda ps principalis in qua agit de lapſu.
Et qm̄ lapſus hoīs eſt per pccm̄. ⁊ pccm̄ ho
minis ē triplex. Quoddā in quo pſona cor-
rūpit naturā. et hoc fuit peccatū primi hoīs.
Quoddā in quo natura corrūpit pſonā. et
hoc eſt originale. Quoddā in quo perſona
corrūpit ſeipſaꝫ. et hoc eſt actuale. Ideo ps
iſta habꝫ tres partes. In prima determinat
magr̄ de pccō primoꝝ parētū. In ſcða uero
determinat de pccō originali qō ab illo fuit
cauſatū. infra di. xxx. In ſupiorib⁹ inſinuatū
ē ⁊c̄. In tertia uero de pccō actuali. infra di.
xxxiiij. Poſt predicta de peccato actuali ⁊c̄.
Prima pars in qua determinat de peccato
primoꝝ parentū hꝫ duas. In prima determi
nat modū trāſgrediēdi. In ſecūda v̄o oñdit
hoīs culpa. oñdit ꝙ hō habuit potentiā reſi
ſtendi. ſiue in prima determinat de culpa ꝑ
quā cecidit. In ſecūda ꝺ potētia ꝑ quā ſtare
potuit. infra di. xxiiij. Nūc diligenter inue-
ſtigari oportet. ⁊c̄. Et quoniā culpa ſiue pec
catū ade ꝯparationē habet ad diabolū ten-
tantē ⁊ ad hominē cadentē ⁊ ad deū permit
tentē. Ideo prima pars habet tres partes.
In prima determinat de diaboli tentatione.
In ſecūda uero determinat de hominis trāſ
greſſione. infra di. xxij. Hic uidetur diligē-
ter inueſtigādū ⁊c̄. In tertia uero determiat
de dei permiſſione infra di. xxiij. Preterea
ſolet queri ⁊c̄. Prima pars ꝯtinet p̄ſitem di
ſtinctionē ⁊ poteſt diuidi in tres partes. In
prima magiſter determiat qualr̄ primi pa-
rentes fuerunt tentati. In ſecūda v̄o deter-
minat generaliter modos tētādi. ibi Porro
ſciēdū ē duas eē ſpēs tētatōis. In tertia v̄o
ꝯcludit ppt̄ tētatōeꝫ p̄ambulā remiſſibilita-
tē hūani pcc̄i ibi Nō igit̄ q̄ ſola exteriori tēta
tōe ⁊c̄. Duab⁹ ultimis ptib⁹ remanētib⁹ īdiui
ſis. prima ps hꝫ tres ptes. In prima determi-
nat ꝺ tētatōe hoīs q̄tū ad motū. ſ. pͥmo. c.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

In ſecunda uero quantū ad inſtrumentū. ibi
Sed quia per inobedientiā ꝛc. In tertia vō
determinat quātū ad progreſſum ibi Ten-
tatio uero hoc modo facta eſt. Et ſic in pte
iſta tria determinantur. ſ. modus prime ten
tationis in ſpeciali. Modi etiā cuiuſlibet ten
tatiōis in generali. Poſtremo uero qualitas
⁊ quātitas peccati humani. ibi Homo ergo
qui ſola tentatione ꝛc.

AD intelligentiā autē huius partis
circa tria icidit hic qſtio. Primo
queritur de tentatione primoꝝ pa
rentū. Secūdo queritur de diuerſitate tē
tationū. Tertio uero incidit hic queſtio
circa quantitatē ⁊ qualitatē peccati quod ex
illa tentatione eſt ſecutū. Circa primum
queruntur tria. Primo queritur de tenta
tione primoꝝ parentū quantū ad motiuū.
Secundo quantū ad inſtrumētū. Ter
tio quantum ad ordinem ⁊ progreſſum.

CIrca primū ſic proceditur ⁊ q̄ritur
quid mouerit principalr̄ diabolū
ad tentādū hominē. Et ꝙ inuidia
uidetur per illud quod dicitur Sap. ij. Inui-
dia diaboli mors introiuit in orbē terraꝝ. in-
troitus autē mortis fuit per tentationē ⁊ ſe-
ductionē hominis. ergo ad tentadū hominē
inuidia diabolū ꝯmouit. Itē Greg. i mo
ralib⁹. In paradiſo diabolus inuidēs homini
ſuperbie uulnus inflixit. cū ergo uulnus iſti
xerit per tentationē. tentatio fuit ex inuidia
Itē diabolus in tentando hominē fact⁹ eſt
homicida ſm ꝙ dicitur Jo. viij. Ille homici-
da erat ab initio. ſed homicidiū procedit ex
odio. odiū aūt procedit ex iuidia. ergo a pri
cipio tētatio hoīs in qua diabolus fuit homi
cida proceſſit ex inuidia. Itē qui deſide-
rat caſum alterius ſine ſuo fructu non moue
tur ex amore ꝯmoditatis ꝓprie ſed ex odio
felicitatis aliene. ſed diabolus caſum homis
deſiderat ⁊ abſq; ſuo fructu ſicut ꝯſtat. ergo
mouebatur odio felicitatis humane ad ten-
tandū hominē. ſed tale odiū nō eſt aliud q̄
inuidia. ergo ꝛc. Sed contra. Omnis in-
uidia ē reſpectu paris uel ſuperioris ſm ꝙ
dicit Greg. ſuper illud Job. Paruulū occidit
inuidia ſuperioris. inquam ſaltem ſm repu-
tationē. ſed diabolus non reputabat hoiem
ſuperiorem ſibi. ergo uidetur ꝙ et non inui
debat. ergo ſi ipm tentabat hoc non erat ex
inuidia. Itē inuidia eſt reſpectu boni qđ
aliquo modo poteſt acquiri. ſed diabolus n̄
poterat uenire ad eternā beatitudinē. quia
lapſus erat irreparabiliter. ergo uidetur ꝙ
propter illius acquiſitionē nō inuidebat ho
mini. Itē inuidia eſt reſpectu boni quod
deſideratur. nullus enim inuidet alicui de ali
quo niſi cum illud amat ⁊ cupit. ſed diabol⁹
non cupiebat mandatis dei obedire. nec ad
ſupernam patriā aſcendere. nec amicus dei
eſſe propter ſui deſperationē. ergo uidetur
ꝙ hoc in homine non inuideret. ergo ꝛc.
Itē iuidia nō eſt niſi reſpectu eius qđ eſt
natum diminuere bonū proprium. ſed bea-
titudinis acquiſitio nullum bonum pōt dimi
nuere. ergo non eſt aliquid quod ab aliquo
inuideri poſſit. ergo uidetur ſi diabolus ali-
quo appetitu cadere fecit ex inuidia motus
non fuit. R. dicendū ꝙ ſicut pretactum
fuit iſta duo peccata ſunt que maxime pre-
ſident mentem diaboli. ſuperbia ⁊ inuidia.
vnde ſicut habitū fuit ſupra Aug. dicit. Ex
his duobus qui prius erat lucifer diabolus fa
ctus eſt. et ſunt quaſi hec duo inſeparabilia
ita ꝙ unum ꝯcomitatur ad alterum. Super-
bus enim amat excellentiā. et ita nullū uult
habere parem. et per hoc ſtatim appetit ex
cellentiā ſingulariter preſidere. et ideo ſtati
uel actu uel habitu inuidet cum nolit bonū
ꝯſimile bono quod appetit ab alio ꝯmunica
ri. Mens ergo diaboli ex his duobus uitijs
poſſeſſa. videlicet ſuperbia ⁊ inuidia uidēs
hominē in ſtatu in quo poterat cadere ſub
diabolica poteſtate. ⁊ in quo poterat aſcen-
dere ad ſupernam ciuitatem ex qua ipſe ce
ciderat ex ſuperbia motus eſt ⁊ ex inuidia
ad ipſum tentandū. Ex ſuperbia nanq; vt
ipm ſibi ſubijceret. Ex inuidia uero ut ipm
a ſupna felicitate ipediret. ⁊ ſupbia fuit ſicut
mouēs primū. inuidia vō ſicut mouens ꝓxi
mū ⁊ imediatum. eſto enim ꝙ non poſſet
dominiū ſuper hominem acquirere adhuc
ſtuduiſſet ipſum a paradiſi gaudijs impedi-
re. et ideo ſcriptura dicit ⁊ eius expoſitores
diabolum ad tentandū hominem ex inuidia
motū eē. et ꝯcedende ſunt rōes hoc oñdētes
Ad illud ergo quod primo ol r̄ ꝙ iuidia
eſt reſpectu ſuperioris uel paris. dō ꝙ non

ſolū eſt reſpectu ſupioris eius qui ē ſupior.
ſꝫ eius qui pōt eē. q̄uis aūt diabolus i ſtatu
illo non reputaret hominē ſuperiorē ſe. iui
debat tamē ne merito obediētie ſublimaret
ad ſtatū glorie in quo ſtatu ipꝫ ſuperiorē ſe
non dubitaret. Poteſt etiā dici ꝙ tunc repu
tabat ipm ſuperiorē ſe in hoc ꝙ poterat p-
uenire ad illā gloriā ad quam diabolus aſcē
dere non poterat. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ in
uidia eſt reſpectu boni quod poteſt acquiri.
rn̄dendū eſt per interēptionē. quia non ſolū
inuidet aliquis illud quod poteſt obtinere ſꝫ
etiaꝫ illud quod natus eſt habere quāuis nō
poſſit. ſicut truncatus ⁊ cecus inuidet aliis ⁊
progreſſum. licꝫ aūt diabolus non poſſet ad
beatitudinē puenire. tn̄ habebat ad hoc na-
turalē aptitudinē. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
inuidia eſt reſpectu boni deſiderati. dđ ꝙ in
uidia non tm̄ uenit ex deſiderio alicuius pri
uati imo ex odio boni alieni. quia tn̄ deſide-
riū boni ꝓprij uidetur eſſe precipuū omnis
peccati. Et ideo poteſt aliter dici. ꝙ inuidia
non ſolum eſt reſpectu eius boni quod deſi
deratur ſed etiā reſpectu eius boni cuius ob
tentu minuitur bonū deſideriū uel extimat
minus. ⁊ quoniā diabolus deſiderat ſinglr
efferri. ideo ex exaltatiōe hominis extimat
ſuum bonum impediri. et ideo inuidebat ⁊
ex inuidia oppugnabat ¶ Et per hoc patet
reſponſio ad ultimū. quia etſi hominis glo-
rificatio ⁊ exaltatio ſm ꝟitatem alicuius bo
num nō diminueret. tn̄ ſm extimationē fal
ſam credi potuit eſſe alicuius boni diminuti
uum. et ex illa extimatione oriri inuidia. af-
fectiones enim non tm̄ oriuntur ex iudicijs
certis ſꝫ ēt ex ſuſpitiōib⁹ ⁊ extimatōib⁹ falſis

Secūdo q̄ritur de deceptōe primoꝝ
parentū quantū ad inſtrumētū me
diū. Et dicitur in gn̄. iij. ꝙ diabo-
lus tentauit hominē per ſerpentē ¶ Et ꝙ iſte
modus non fuerit ɔueniens oñditur. primo
ſic. Quanto tentatio eſt occultior tanto eſt
ad decipiēdū efficacior. ſi ergo diabolus q̄to
maiori calliditate poterat hominē decipere
conabatur. uidetur ꝙ ipm debuiſſet tentare
ſpūali tētatione abſqꝫ alicuius corporis aſ-
ſumptōe. ¶ Itē tanto tentatio eſt efficacior
quanto tentans eſt in ſuggerēdo affabilior.
ſꝫ actus locutōis ꝓprie debetur humane effi
giei. ergo uidetur ꝙ diabolus ad tentandū
magis debuit aſſumere effigiē hominis q̄ꝫ
bruti animalis cum brutū animal ſua locu-
tione potius eſſet ad terrorē q̄ꝫ ad pſuaſio-
nē. ¶ Item quanto tentans magis ſimulat
⁊ ſīinduit ſpēm ſanctitatis tāto magis p̄ualet
in tētando. ſꝫ multa ſunt animalia q̄ magis
in ſuis ꝓprietatib⁹ ſanctitatē pretendunt q̄ꝫ
ſerpens ſicut colūba ⁊ agnus. ergo uidetur
ꝙ illa magis debuerit aſſumere diabolus ad
tētandū ¶ Itē inſtrumētū ſiue organū debꝫ
ɔformari exercitio per ipm facto. ſed tenta
tio erat ad decipiēdū. ergo diabolus debuit
aſſumere animal maxime doloſū ⁊ callidū.
ſꝫ plus eſt de doloſitate in uulpe q̄ꝫ in ſpen
te. ergo magis debuit aſſumere uulpē q̄ꝫ ſer
pētē. ¶ Ad oppoſitū ſunt rōnes. ſed qm̄ ni
hil ɔcludunt poſſunt claudi in rn̄ſione. ¶ R.
Ad predictoꝝ intelligētiā eſt notādū ꝙ mo
dus ille tentandi nō tantuꝫ fuit ex diabolica
electione ſicut dicit aug. ſed etiam ex diuia
permiſſione. non eniꝫ licuit diabolo tentare
omni modo quo uellet ⁊ poſſet ſꝫ eo modo
quo dominus permitteret. Conceſſit auteꝫ
diuina ſapiētia que omnia ordinat ⁊ guber-
nat ⁊ permiſit ꝙ diabolus tentaret hominē
in effigie animalis bruti ⁊ non cuiuſcūqꝫ ſed
ſerpentis. ſic enim exigebat ɔgruentia ordi
nis. ꝙ enim homo tentaretur a diabolo in
effigie bruti animalis ɔgruum erat. tum re-
ſpectu operis. tum reſpectu finis intenti. tū
etiam reſpectu diuini iudicij. Reſpectu opis
quia homo natus erat inclinari ad bonū ut
nunc maxime ex parte ſenſibili et brutali. ⁊
ideo ɔgruum erat ipm tentare in effigie ani
malis bruti. Reſpectu finis intenti ſimiliter
ɔgruū erat. qꝛ ad hoc ordinabatur tentatio
ut hō efficeretur ſimilis animali bruto cum
ɔtēpto bono incōmutabili adheret bono cō-
mutabili ⁊ ibi q̄ſceret. ⁊ ideo ad hoc inſinu
andū i ſpe aialis bruti debuit tētari. Reſpcū
diuini iudicij ēt ɔgruū fuit. qm̄ dn̄s iuſt⁹ ⁊ fi-
delis nō pmittit hoieꝫ tētari ultra q̄ꝫ poſſit.
⁊ iō ſic patitur diabolū i tētatōe latere ut ni-
hilominus poſſit ab homine deprehendi. et
ideo n̄ paſſus eſt ꝙ diabolus hoieꝫ tentarꝫ
oio in ſpē ɔſili. ⁊ p hoc nō in ſpe uel effigie
hūana ſꝫ poti⁹ brutali. Triplex ergo ɔgruē
tia ordis exigebat ut hō a diabolo i brutali

effigie tẽtaretur. ¶ Hac triplici ꝯgruentia
exigente permiſſus eſt hõ tẽtari a diabolo.
non in quolibet animali bruto ſʒ in ſerpẽte.
Primũ rõne operis. quia eniʒ tẽtatio fiebat
per ſuggeſtionis ingreſſuʒ que intrat ad cor
ſub ſpecie ſerpẽtis ⁊ ibi naturas peccati dif-
fundit. ex quo hõ hʒ ſpũaliter mori. ideo vt
exterior effigies operi reſpõderet interiori
ꝯgruũ fuit hominẽ tẽtari a diabolo in effigie
ſerpentis cuius eſt ſerpere ⁊ uenena diffũde
re ⁊ diffundẽdo hominẽ interimere. ¶ Reſpẽ
ctu etiã finis intẽti ꝯgruũ erat. quia eni intẽ
debat diabolus faciẽ hominis ⁊ caput ⁊ ſu-
periorẽ mentẽ ꝯuertere deorſũ ⁊ totũ ꝓſter
nere. ⁊ ſic proſternẽdo ad malũ finẽ deduce
re proponẽdo ſibi primũ aliqđ delectabile.
ideo permiſſus eſt tẽtare in ſerpente qui ꝑ
totũ ſuum corpus habet terre in ſuo inceſſu
adherere. ¶ Congruũ etiã erat reſpectu di
uini iudicij. quia enim ex illa tẽtatione diuio
iudicio inter tẽtatũ ⁊ tẽtatorẽ debebat inimi
citia exoriri. ideo tẽtatio animalis in ſ̾pente
debuit fieri que poſt lapſum maxie exhor-
ret. et qui maxime ſua calliditate inſidiatur
hominẽ ledere. Et ſic patet multiplex ꝯgru
entia quare diabolus permiſſus eſt hominẽ
tẽtare in effigie ſerpẽtina. ¶ Ad illud ergo
quod primo obĩ ꝙ tentatio tanto eſt effica
cior quanto occultior. dicendũ ꝙ etſi diabo
lus ſe manifeſtaret exterioribus ſenſibus i
effigie ſerpentis. nihilominꝰ tamẽ in illa ma
nifeſtatione plus ſe occultabat q̃ʒ manifeſta
bat. vnde mulier non credidit eũ qui loque-
batur eſſe aduerſariũ ſed etiã potius bonuʒ
ꝯſiliariũ. ⁊ ideo ita occulta erat illa tẽtatio ſi
cut diabolus loqueretur ad cor interius. ¶
Aliter poteſt rñderi ꝙ iuſto iudicio dei non
eſt permiſſus tẽtare interius. quia non habe
bat poſſe igredi niſi homo preberet ſibi adi
tum. et ideo tẽtauit ab exteriori per ſenſũ ⁊
uoce ſenſibili magis q̃ʒ uoce ſpũali non eni
debebat aliter permitti. ¶ Ad illud de ma-
iori affabilitate iam patet rñſio. verũ eſt. n.
ꝙ ſi fuiſſet in effigie humana affabilior fu-
iſſet. ſed diuina prouidẽtia non debuit hoc ꝑ
mittere ſʒ cautelã diaboli debuit tẽpare. ⁊
ideo ꝯceſſum eſt ſibi corpus ſerpẽtis quod
tamẽ habebat faciẽ v̾ginis ſicut dicit Beda.
et reliquum corpus erat ſerpentis. et ſic ex

una parte poſſet latere ⁊ ex altera dep̄hẽdi.
¶ Ad illud quod obĩ de amicabilitate iam
patet reſponſio. quia ſic debuit ꝑmitti oñdi
effigies amicitie ut poſſet deprehendi v̾itas
inimicie. nam tentator qui effigiem amicitie
pretendebat ſ̾m ueritatẽ inimicus erat. ideo
huic operi animal maxime ꝯpetebat quod
haberet aſpectũ humanũ. corpus uero eius
animalis quod natũ eſt hominis eſſe inimicũ
¶ Ad illud quod obĩ ultimo de calliditate.
dicendũ ꝙ etſi ſint aliqua animalia callidio-
ra ⁊ prudẽtiora. tamẽ in nocendo ⁊ inſidian
do ſerpens eſt animal callidiſſimuʒ. et quia
calliditas tẽtantis erat ad hominẽ offendẽdũ
hinc eſt ꝙ inter cetera animalia magis per-
miſſus eſt tẽtare per ſerpentem.

Tertio queritur de tẽtatione primo
rum parentũ quantũ ad ordinem
⁊ progreſſuʒ. Et dicit ſcriptura et
magiſter in lit. ꝙ tẽtatio incepit a muliere ⁊
per mulierẽ peruenit ad uirum. Et uidetur
ꝙ hic modus progrediendi ꝯpetat aſtutie
diaboli. et ꝙ etiam debeat a deo permitti.
¶ ordo enim deſtructionis ꝯtrarius eſt ordini
ꝯſtructionis. que enim ultima ſunt in ꝯponẽ
do ſunt priora in reſoluendo. ſed mulier fuit
ultimo facta ⁊ formata. ergo uidetur ꝙ via
deformationis ⁊ corruptionis a muliere de-
buit habere exortũ. ergo tẽtator debuit eaʒ
prius aggredi ¶ Item tentatio exterior dʒ
ꝯformari interiori. ſed in tentatione interio
ri peccati aſcendit a ſenſualitate ad ſupiorẽ
partem mediante inferiori portione rõis.
ſi ergo ſuperior portio eſt uir. ⁊ inferior eſt
mulier. ſicut tẽtatio interior procedit ad uiꝝ
mediante muliere. ſic ⁊ tentatio exterior.
¶ Item cautus pugnator citius aggreditur
ad bellum qui poteſt expugnare facilius. ſi
ergo mulier facilius poterat expugnari q̃ʒ
uir. uidetur ꝙ progreſſus tẽtationis perue-
nire debuit ad uirum mediante muliere.
¶ Item facilius eſt alicui expugnare forteʒ
inimicũ per domeſticum q̃ʒ etiam per ſeipʒ
ſed uir erat fortis ⁊ ſpũali mente preditus.
ergo non uidetur ꝙ diabolus auſus fuerit
eum tentare per ſe ipſum ſed per ſuum do-
meſticum. ergo mediante muliere tentatio
uenit ad uiꝝ. ¶ Sed ꝯ. peccm̃ ñ tm̃ ẽ i carne
ſʒ ẽt in dei imagie. ſʒ mulier ⁊ uir eq̃lr ſunt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad imaginē dei. quia in anima nō ē diſtictio
ſexꝰ. ergo uidet ꝙ tētatio nō magis debuit
inchoari a ſexu muliebri ꝙ̄ȝ a uirili. ¶ Iteȝ
mulier nullā habebat ꝓnitatē ad pccm ſicut
nec uir. ⁊ ita erat recta ſicut uir. nec caro eiꝰ
aliquo mō animaȝ incuruabit. ergo uidetur
ꝙ ita difficile erat mulierē ſicut uiꝝ deijcere
Nulla ergo uidetur rō eſſe ob quaȝ tētatio
diaboli magis incipet a muliere. ¶ Itē uitu
perabiliꝰ ē uinci a muliere ꝙ̄ȝ a uiro. glorioſiꝰ
eſt uincere uiꝝ ꝙ̄ȝ mulierē. ſi ergo diabolus
maxime refugit uituperiū. auidiſſime querit
gloriā. uidetur ꝙ magis tētationē a uiro ꝙ̄ȝ
a muliere inchoauerit. ¶ Itē natura audaciū
eſt libenter fortibꝰ occurrere. ſed diabolus ē
audaciſſimꝰ ⁊ ꝓcaciſſimꝰ ⁊ maxime p̄ſumēs
de ſuis uiribus. ergo uidetur ꝙ dedignatus
fuerit primo aggredi muliebrē ſexū ꝙ̄ȝ uiꝝ.
¶ R℞. dō ꝙ ſicut dicit ſcriptura ⁊ magiſter
dicit in lr̄a non eſt dubitādū quin tētatio dia
boli a muliere inchoauerit ⁊ poſtea ꝑuenit
ad uiꝝ. Rō aūt huius ſumitur ex parte ſapi
entie dei. ⁊ ex parte aſtutie diaboli. Ex pte
ſapie dei. dn̄s. n. tali ordine permiſit diabo-
lū tētare. tū propter uiri excitatōeȝ. tum ne
mulier haberet excuſatōeȝ. tū etiā propter
noſtrā eruditionē. Propter uiri excitatōȝ qꝛ
ipſe adeo fortis erat ⁊ ſpūali mente preditꝰ
ꝙ non ſolū poterat reſiſtere tētationi ſerpē
tis ſed etiā ſuggeſtioni mulieris. et ideo for
tiori tētatione permiſſus eſt tentari. Propt᷑
mulieris v̄o remouendā excuſationē primo
debuit ab ipſa tētatio incipere. nā ſi vir pri
mo peccaſſet cum uir ſit caput mulieris et
dominetur ei non eſſet multum mirandū ſi
mulier ei ꝯſentiret. imo magnuȝ haberet ex
cuſationis colorem. Propter noſtrā eruditi
onē etiā hoc eſt permiſſuȝ. in illo enim mō
tētandi ſenſibili cognoſcimus nos moduȝ ⁊
progreſſum tētationis inuiſibilis. ⁊ ſicut ille
a ſerpente uenit ad uiruȝ mediante muliere
ſic iſte a ſenſualitate peruenit ad ſuperioreȝ
portionem rōnis mediante inferiori. ¶ Ex
parte ſimiliter aſtutie diaboli poteſt ſumi rō
Diabolus enim attendebat mulierem eſſe
minoris ſapientie ⁊ debilioris ꝯſtantie ⁊ im
portunioris adherentie. Quia minoris ſa-
pientie erat facilior erat ad ſeducendū. ⁊ idō
diabolus ſeductor per eam uoluit ſibi facere
tranſitū ac uiā. Quia debilioris ꝯſtantie fa
cilior erat ad peruertendū. et ideo diabolus
expugnator aggreſſus eſt hominis ciuitatē
ex ea parte ex qua erat aditus minus muni
tus. Quia uero iportunioris erat adherētie
cogitauit diabolus ꝙ ſi ipſa primo uincere
tur non q̇eſceret quouſqꝫ peruerteret uirū.
vnde dicitur Eccle. vij. de muliere ꝙ laq̄us
eſt uenator ⁊ ſagena cor eius uincula ſunt
manus eius. Propterea diabolus aſtutus im
pulſor incepit a ſexu femineo. Et ſic pȝ ꝙ
ſicut dicit ſcriptura per omnē modū ꝯgruū
fuit tētationē incipi a muliere. tum quia hoc
diaboli aſtutia expetebat. tū quia hoc diuia
prouidentia diſponebat. Unde ꝯcedēde ſunt
rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad illud quod pri-
mo obꝛ̄ in ꝯtrariū quantū ad imaginationeȝ
nō eſt ſexuū differentia. dō ꝙ lȝ in uiro et
muliere reperiatur imago eque exp̄ſſe ꝙ̄ȝtū
eſt de natura ipſius anime quia tn̄ aīa ꝙ̄ȝdiu
eſt in corpore ꝯplexionē corporis imitatur
ex rōe debilitatis ꝯplexionis ⁊ ſexus ꝯtra-
hit anima quādā effeminationē. et ꝓpterea
quantū eſt ex parte nature niſi aſſit fortitu
do maioris gratie facilius incuruatur ad ma
lum ſexus femineus. ⁊ ꝓpterea illud non co
git. ¶ Ad illud quod obijcit ꝙ mulier nul-
lam habuit ad hoc pronitatē. dō ꝙ verum
eſt. non tn̄ ex hoc ſequitur ꝙ haberet equa-
lem ſtabilitatē. quāuis enim nō haberet cur
uationē in affectu nec deceptionē i aſpectu.
facilius tamen et gratia creditur fuiſſe abun
dantior. ¶ Ad illud quod obꝛ̄ ꝙ uitupabile
eſt uinci a muliere ⁊c. dō ꝙ uerum eſt. vnuȝ
peccati glorioſius eſt mulierē luctando ſupe
rare ꝙ̄ȝ cum uiro luctando ſuccumbere. ⁊ qꝛ
diabolus ſi incepiſſet a uiro timebat ne uiri
liter ſibi reſiſteret. ideo maiori cautela ſtu-
duit gloriam adipiſci. ¶ Ad illud quod obꝛ̄
ꝙ audaces libentius aggrediūtur fortes. dō
ꝙ illud uerum ē ubi eſt audacia ſine aſtutia.
diabolus aūt nō tm̄ eſt audax ⁊ procax imo
etiā eſt aſtutus ⁊ fallax. et ideo in tentādo
non aggreſſus eſt uiaȝ difficiliorē ſed potiꝰ
efficaciorē. Preterea nō permittebatur ſibi
totam ſuam exercere potentiaȝ. cum enim
non uincat niſi uolentem eſt debilis in pu-
gnādo. ⁊ ideo non a fortiori ſed a debiliori
ſuam inchoauit tentationem.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Onſequēter q̄ritur Circa ſcōm
articulū de modis temtationis in
generali. Diuidit aūt Magr̄ temta
tionē i eā que eſt ab hoſte: ⁊ in eā
q̄ ē a carne. ſʒ cuʒ de temtatione q̄ ē ab hoſte
aliqualis poſſit hri noticia p ea q̄ determinata
ſunt ſupra de ptāte demonuʒ. iō hic querit' de
temtatiōe q̄ ē a carne. ¶ Et circa hoc poſſunt
queri tria. ¶ Primo q̄ritur utꝝ carnis ſit tem
tare. ¶ Scđo querit' utꝝ temtationeʒ carnis a
temtatione dyaboli ɔtingat ſepari. ¶ Tertio
querit' cui illaꝝ tētationuʒ difficili⁹ ſit reſiſtere.

Irca primum ſic ꝓceditur ⁊ oſtendit'
ꝙ carnis ſit tētare. Jaco. i. unuſqſqꝫ
temtat' a ɔcupiſcentia ſua: abſtractus
⁊ illectus. ſʒ cōcupiſcentia que maxime nos ab
ſtrahit ⁊ illicit: ē concupiſcentia carnis. ergo ⁊c̄.
¶ Iteʒ Caſſiodorus diffiniens temtationē dicit.
ꝙ temtatio ē aſſimilatio boni ad fallenduʒ. ſed
appetitus carnalis facit bonū ut nunc: credi eē
bonuʒ ſimpliciť: ⁊ hoc decipit ⁊ fallit ſpiritum.
ergo contingit ipm temtari a carnali appetitu.
¶ Iteʒ tētatio dyabolica nō ē aliud q̄ʒ ſuggeſtio.
ſʒ ſicut dyabol⁹ ſuggerit hoī mala. ita ⁊ carnis
prudentia que ē deo inimica. ergo ſi dyabolus
dicit' tētare cū ſuggerit mala. eadeʒ rōne ⁊ caro
cuʒ ſpiritū trahit ad carnalia. ¶ Item dyabolus
īpugnat nos tētando. nec eſt aliud dyaboli tē
tatio q̄ʒ ei⁹ īpugnatio. ſed ſicut inpugnamur a
dyabolo. ita etiā ⁊ a carne inpugnamur ⁊ ipel-
limur. ergo videt' ꝙ ſicut tētamur a dyabolo.
ita uere ⁊ ꝓprie temtamur a carne. ¶ Sʒ ɔtra
hugo de ſanc. vic. temtare ē callide experiri: ⁊
quaſi q̄buſdaʒ blandis conatibus ꝓbare. ſʒ ex
perimētuʒ ſumere: hoc ē ſoli⁹ ſubſtātie rōna-
lis. ergo non uidetur eē carnis. ¶ Item temtans
differt a temtato. null⁹ eñi temtat ſeipm. ſed q̄
temtat' ē homo carnalis. cū ergo hō carnalis a
carne ſua nō differat p ſubſtātiā: videt' ꝙ null⁹
hō temtet' a carne ſua nec ab alia. Cōſtat ergo
nulla caro temtat. ¶ Item perſuaſio ordinata ad
decipiēdū potius eſt ſophiſticatio q̄ʒ temtatio.
Temtatio eñi ē pſuaſio ordinata ad ſumēduʒ
experimentuʒ. ſed caro vicioſa directe inclinat
ad malum: ⁊ ſua inclinatione ſeducit ſpiritum.
ergo carnis ꝓpulſatio potius debet dici ſophi
ſticatio q̄ʒ temtatio. ¶ Item q̄cūqꝫ aliq̄s actus
de aliq̄bus ſubiectis dicit'. dicit' ſm aliquod cōe
in eis repꝑtuʒ. ſed deus tētare dicit' i ſcriptura.
⁊ dyabolus ⁊ homo ⁊ caro. ergo ſm aliqđ cōe
debet dici. ſed caro nō uidetur aliquo mō coī-
care in aliquo cuʒ deo: ⁊ cuʒ ſpiritu angelico. er
go uidetur ꝙ ei non poſſit competere tētatio
aut ſi cōpetat: hoc erit equoce ⁊ ſm aliū mōuʒ
dicēdi. Et tunc erit qđ ſm quē moduʒ dicitur. ⁊
q̄re illa carnis īpulſio tētatio appellat'. ¶ Rñō
dō ꝙ hoc uocabuluʒ tētare multas hʒ accepti-
ones: ſicut dicunt illi q̄ ſignificationes uocabu
loꝝ ſtudioſe rimati ſunt. Si tamē uelimus ei⁹
principaleʒ ⁊ ꝑcipuam ſignificationē accipere.
temtare ꝓbare eſt. vnde temtatio dici pōt q̄dā
tactus: quo illud qđ tangitur ꝓbatur. ſicut cec⁹
dicit' tētare quando ſuo tactu uult aliq̄ʒ certitu
dinem habere de aliqua re quā tangit. p hunc
moduʒ. in ſpūalibus temtatio dicit' q̄dā tactus
ad ꝓbanduʒ ordinatus. ¶ Hoc aūt poteſt eſſe
quadrupliciter. Aut quia ille q̄ pulſat intendit
ꝓbare ⁊ approbare ſiue ꝓbatum oſtendere. ⁊
hoc modo temtat deus. ſm ꝙ dicitur ſapi. iij.
deus temtauit illos: ⁊ inuenit illos dignos ſe.
Aut ille qui pulſat intendit ꝓbare ⁊ reprobare
ſiue reprobum facere. ⁊ ſic temtat dyabolus
ſm ꝙ dicitur ac. v. cur temtauit ſathanas cor
tuum mentiri ſpirituiſancto. Aut quia ille qui
pulſat intendit ſolum probare ⁊ experimētum
ſumere de eo qđ eſt i homine. ⁊ ſic temtat hō
cautus. ⁊ de hoc eccle. xxx. ex multis loquelis
temtabit te: ⁊ ſubridens interrogabit te de ab
ſconditis tuis. Aut quia ſi pulſans nō intendat
ad eius tamē pulſationē ſequit' approbatio uel
reprobatio hominis. ⁊ ſic tētat caro uel carnis
cōcupiſcentia. de qua Jaco. i. unuſq̄ſqꝫ temtat'
a cōcupiſcētia ſua: abſtractus ⁊ illectus. A car
ne eniʒ ſiue a carnis concupiſcentia hō pulſat'
⁊ quaſi tangitur: cui tactui ſiue pulſatōni ſi cō
ſentiat. ꝓbatur ⁊ reprobat'. ſi diſſentiat. ꝓbat'
⁊ approbatur. ⁊ ſic recte ⁊ ꝓprie carnis īpulſio
temtatio dici poteſt. Vnde rōnes hic oñdentes
cōcedende ſunt. ¶ Ad illud autem qđ obicitur in
cōtrariuʒ ꝙ temtare ē experiri. dō ꝙ illa ratio
ad hugo. nō aſſignatur niſi ꝓprie de tētatione
dyaboli. ſi autē quis generaliter uelit eā intel-
ligere ut ſe extendat ad oēm tētationem q̄ ad
malū inclinat. Tunc dicemus ꝙ intelligitur p
cauſaʒ: ut ſit ſenſus ꝙ p temtationeʒ fit expe
riētia ⁊ probatio utꝝ hō ſit dign⁹ approbari
uł reprobari. ⁊ hoc tm̄ nō fit a dyabolo ſʒ etiā
a carne. Si aūt uelit dicere hoc eſſentialiter eē

a

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dictuȝ. Tunc dicemus ꝙ noīe carnis nō intel-
ligitur corpus solū. ſȝ rō carnalis ⁊ ideȝ ipe hō
ſm ꝙ carnalis eſt ⁊ ad carnem ↄuerſus: ſeipſuȝ
temtat ſm ꝙ ſpūalis ē ⁊ diuine legi ſubiectus.
Ad illud qȝ obicit̄ ſcdo. ꝙ temtās differt a tē
tato ſm ſubſtantiā. dicendū ꝙ ſicut iudicare ⁊ iudi-
cari ſunt actus diuerſaꝝ pſonaꝝ. nihilomin⁹ tñ
eadē pſona ſm aliā ⁊ aliā ſui portionē: poteſt
ſeipaȝ iudicare: ſicut ſemetipm hō diiudicat. ⁊
ſuperior portio iudicat inferiorē. Sic etiā itel-
ligenduȝ eſt ꝙ ſpūaliter ipa ſenſualitas tētare
poteſt rōnem. ſiue homo exterior interioreȝ.
⁊ ita cū caro temtat ſpiritū nō idē temtat a ſe.
ſed alius ab alio. illa tamē repiri habēt ī eadē
pſona. Ad illud qȝ obicitur ꝙ pſuaſio ordi
nata ad decipiendū: potius eſt ſophiſticatio ꝙ̄
tētatio. Dici pōt ꝙ temtatio large dicta. com
prehendit ⁊ ſophiſticationē. ⁊ tētationē ꝓprie
dictā. Sophiſtica. n. pſuaſione poteſt homo ↄ
alio expimentum ſumere. ⁊ ita non ualet illa
obiectio. qȝ temtatio ſm ꝙ hic accipitur cōtra
deceptionē ⁊ ſophiſticationē nō diuidit̄. Aliter
tñ poſſet dici ꝙ tētatiōis nomē magis trāſlatū
eſt a temtatione mali: in q̄ ē quedaȝ palpatio:
ſm ꝙ cecus dicit̄ temtare: ꝙ̄ a temtatione illa
que ē in rōcinationibus. per quē modū diuidit̄
ↄtra ſophiſticationeȝ ut dicatur ali⁹ ſimilis ſo
phiſticus: alius temtatiuus. Ad ultimū pateȝ
Rñō ex pdictis. Aliqȝ eni cōe repitur in oīb⁹
illis: de quibus dicitur actus temtandi uidelicet
tactu quodaȝ pulſare. ad quē ↄſequit̄ pulſanti
pbatio. ⁊ hoc prius explanatū eſt.

SEcundo querit̄ utꝝ ↄtingat tētationē
carnis a tētatione dyaboli ſeparari. Et
ꝙ ſic uidetur. q̄cūqȝ diuidunt̄ ex op-
poſito: unum poteſt eē ſine altero. ſiue ſepari
pōt ab altero. ſed temtatio carnis diuidit̄ cōtra
temtationem hoſtis. ergo ⁊c. Itē dyabol⁹ tem
tauit hoīeȝ primū. ⁊ temtauit chriſtū. ſȝ nec ca-
ro chriſti nec caro hoīs primi: ad maluȝ īpelle-
bat. ergo neuteꝝ a carne tētabat̄. igit̄ cū tētaret̄
a dyabolo. tētatio q̄ ē a dyabolo: ſepat̄ a tētati
one q̄ ē a carne. Itē eſto ꝙ dyabol⁹ nūq̄ȝ nobis
mala ſuggeret. nihilomin⁹ ſenſus nr̄i ad malū
ab adoleſcentia pni eēnt. ergo oī temtationi
dyaboli circūſcripta: adhuc homo temtaretur
a carne ꝓpria. Item aliud eſt inq̄namentū car-
nis. ⁊ aliud ē inq̄namētū ſpūs. ſed dyabolus im
pellit ad peccata ſpūalia. caro uero ad peccata
carnalia. ergo cū peccatū ſpūale poſſit eē ſine
carnali. ⁊ ecōtrario: uidetur ꝙ temtatio carnis.
ſequeſtrari habeat a temtatione dyaboli. Iteȝ
quecūqȝ duo ſic ſe hñt. ꝙ uno ↄtingit mereri.
⁊ in alio demereri. illa ↄtingit abinuiceȝ ſepari
ſed tētatio hoſtis eſt materia exercēdi ūtutis
tētatio vō carnis ſemp ē a culpa uel cū culpa.
ſicut dicit Ugō. ergo una iſtaꝝ ſeq̄ſtrari hȝ ab
altera. Itē tētatio carnis ⁊ hoſtis differūt: ſicut
dicit Ugō ī līa: ſicut tētatio exterior ⁊ iterior
ſed ꝙ eſt exteri⁹ ſequeſtrari habet ab eo qȝ ē
interius: ergo ⁊ temtatio carnis ab ea que eſt
a dyabolo. Qȝ ſi dicas ꝙ temtatio que eſt ab
hoſte ē ita iterior. ſicut tētatio que eſt a carne
p hoc non effugitur. qȝ cū deus fidelis: nō per
mittat hoīem temtari ſupra id qȝ poſſit. ⁊ alt̄
iſtoꝝ moꝝ ad exercitanduȝ ſufficiat. Nec hō
ſimul poſſit eſſe intētus circa diuerſa. uidetur
ꝙ alio ⁊ alio tpre fiat circa nos tētatio carnis
⁊ temtatio dyabolica. Sȝ ↄtra ꝙ temtatio
carnis nō habeat eſſe ſine temtatione hoſtis
uidetur ſuper illud pſ. diuerte a malo ⁊ fac bo
nuȝ. glo. Hieronimi mala oīa ab inſtinctu dy-
aboli procedunt. ſicut bona ab inſtinctu dei. er
go nulluȝ peccatū fit in quo dyabol⁹ nō iterpo-
nat partes ſuas. Si ergo tētatio carnis uia ē
ad peccatū: uidetur ꝙ nō poſſit eſſe ſine tem-
tatione dyaboli. Itē mot⁹ inſtrumēti nō ē ſine
motu principalis motoris. ſȝ caro ē ſicut īſtru
mentū in tētādo reſpectu dyaboli. ſicut dicitur
ſuper illud Job. ix. terra data ē ī manus impij
ideſt caro ī manu dyaboli. ergo titillatio carnis
non eſt abſqȝ īpulſione dyaboli. ſȝ hec eſt tem
tatio. patet ergo ⁊c. Item ⁊ ſi non ſit ponere
primū malū qȝ nō ſit ab alio. ē tñ ponere malū
qȝ eſt initiuȝ omis mali. ſicut dicitur eccle. x.
initiuȝ oīs peccati ſupbia. Si igit̄ dyabol⁹ rex
eſt ſuper oēs filios ſuperbie. ⁊ pater oīs men-
dacij. uidetur ꝙ nulluȝ ſit peccatum qȝ aliquo
mō nō ꝓcedat ab ipſo. ⁊ ita ad nulluȝ malum
impellit caro abſqȝ dyabolo. ergo tētatio carnis
nō ſepatur a temtatione hoſtis. Iteȝ ꝙ tētatio
hoſtis nō ſepetur a temtatione carnis: ſimiliter
oſtendit̄ Gala. v. manifeſta ſunt opa carnis q̄
ſūt fornicatio. adulteriū. ↄtētiōes. emulatiōes.
ire. rixe. iuidie ⁊c. ibi enumerat̄ peccata carna
lia. ⁊ ſpiritualia. ergo uidetur ꝙ oīa peccata p
cedant a carne. igitur ad nullum malū inclinat
temtatio hoſtis abſqȝ temtatione carnis. Item

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

generatio trāſfertur a corpalibus ad ſpūalia:
ſed in corpalibus īpoſſibile ē generari aliquid
a patre abſqȝ matre: ergo nec in ſpiritualibus.
ſed pater oīs peccati dicitur eſſe dyabolus: mr̄
uero caro ſiue ɔcupiſcentia: ergo ꝛc̄. prima p
ſe patet. ſcđa manifeſtatur: per id qđ dicitur
Ezech. xvi. pater tuus amoreus ⁊ mater tua
cethea. p amoreū uero intelligitur dyabolus. p
cetheā uero ɔcupiſcentia. Et expreſſius dicit
Grego. ſup leui. xix. ɔcupiſcentia ē mater oīs
peccati. ⁊ dyabolus pater: ergo ꝛc̄. ¶ Itē dyabo
lus nō pōt tētare bonū angelū: nec malū: nec
ſpiritū ſepatū. ſed ſolū ſpiritū carni ɔiunctū.
ergo uidetur ꝙ aditū nō habeat ad mētē niſi
p carne. ergo abſqȝ carne nō tētat. ergo nec cō
tingit temtationē dyaboli a tētatione carnis ſe-
perari. ¶ Rn̄o dđ. ꝙ cū omēs temtatiōes eſſe
a carne: uel ab hoſte. hoc dupliciter pōt itelligi
Aut ſicut a mouēte primo. Aut ſicut a mouēte
proximo ⁊ immediato. ¶ Si ſicut a mouente
primo. ſic temtatio carnis nūqȝ pōt eſſe abſqȝ
temtatione hoſtis. quia oīs temtatio carnis eſt
ex eius corruptione: que ortū habuit a prima
hoſtis temtatiōe. Temtatio enī hoſtis: pōt eē
abſqȝ temtatione carnis. tunc potiſſime: qn̄ is
temtatur in quo non eſt carnis corruptio: ſicut
fuit in adam ⁊ in chriſto. uel qn̄ ex illa tētatiōe
nulla orit̄ incuruatio carnis. quādo uero tētatio
hoſtis ad peccatū ptrahit: cū nullū peccatum ſit
ī nobis: qđ nō habeat ortū ex ɔcupiſcētia aliq̄
ſic temtatio dyaboli a temtatiōe carnis nō pōt
ſepari: ſic igit̄ iudicādū ē: ſc̄m ꝙ temtatio dicit̄
eſſe a carne uł ab hoſte: tāqȝ a mouēte primo.
¶ Si autē ſic dicat̄ eſſe ſicut a mouēte pximo ⁊
pprio. ſicut accipit Mgr̄ in lr̄a. ſic ſeqſtrantur
⁊ diſtātia formali. ⁊ diſtātia tēporali. Diſtātia
formali: qa alio mō temtat caro: ⁊ alio mō dy-
abol⁹. ⁊ ad aliud uitiū īpellit hoc ⁊ ad aliud ille.
⁊ primū mouēs ē aliud ⁊ aliud. Seqſtrāt etiā
diſtantia tp̄ali. qa aliquo tp̄e uexat dyabolus ⁊
inſtigat ad aliqđ uitiū: ad qđ nō inclinat caro. ⁊
aliqn̄ pōt eē ecōuerſo. ⁊ ſic iſto ultimo mō acci
piendo pprie tētationē carnis: ⁊ tētationē ho-
ſtis: ut accipit Mgr̄ in lr̄a: ɔcedendū eſt eas ad
inuicē ſepari. ut nō ſolū inter unā ⁊ alterā ſit
dr̄a. ſed una poſſit eē ſine altera. vn̄ ɔcedēde
ſūt rōnes q̄ hoc pbant. ¶ Ad illud qđ primo
obicitur ī ɔ̄riū. ꝙ oē malū ē ab īſtinctu dyaboli.
intelligendū ē ſicut a mouēte primo. non ſicut

ā motore pximo. nā abſente dyabolo peccatū
pōt eē a li. ar. uel uolūtate ppria. uel a trahēte
carnis ɔcupiſcētia. ¶ Ad illud qđ obicit̄. ꝙ ca
ro mouet ſicut inſtrumētū. dđ ꝙ hoc uex̄ ē: qn̄
dyabol⁹ uexat carnē: ⁊ uexādo carnem: uexat
ſpiritū. ⁊ tūc tētatio carnis ⁊ dyaboli nō ponit̄
ī numex: ɔtigit eñ a carne mediāte ſenſualitate
ſibi ɔiuncta. ſpiritū nr̄m ad malū iclinare. etiā
dyabolo nō mouēte: ⁊ tūc nō mouet ſicut inſtru
mētū. ſȝ ſicut mouēs primū. ⁊ hoc mō habet
ſequeſtrari a tētatione dyaboli. ¶ Ad illud qđ
obicit̄. ꝙ peccatū dyaboli ē initiū oīs mali. dđ
ꝙ hoc nō ē intelligēdū. ꝙ ſit pricipiū imediatū
reſpectu cuiuſlibȝ peccati. ſȝ qa añ peccatū ei⁹
nō fuit aliud. ⁊ ipm̄ fuit initiū illi⁹ peccati origi
nalis: ex quo ē iclinatio ad oē malū. ¶ Ad illud
qđ obicitur: ꝙ oīa peccata ſūt a carne. dđ ꝙ ca
ro ibi ſumitur large p oī ɔcupiſcentia q̄ īheſit
aīe ex ɔiunctione ſui ad carnē: ⁊ ſic noīe carnis
intelligit̄ ɔcupiſcentia: q̄ ē mr̄ oīū malox. ⁊ ſm̄
hoc: dyabolus nō generat ī nobis aliqđ peccatū
Et p hoc patet. Rn̄o ad ſequēs obiectū de ge-
neratione ſpūali. accipit̄ enī ibi caro ⁊ ɔcupiſcē
tia large. ſicut oſtēſū ē. Ex illo tamē nō ſeq̄t̄
ꝙ temtatio dyaboli nō poſſit eē abſqȝ tētatiōe
carnis. nō enī oīs tētatio dyaboli ē peccati ge-
neratio. frequēter enī tētat: ita ꝙ nulla ſequit̄
culpa. ¶ Ad illud qđ obicit̄ ꝙ nō tētat niſi ho-
minē carnalē. dđ ꝙ hoc nō ē. qa tētatio dyaboli
pēdeat a tētatione carnis. ſȝ qa nō pōt aliquē
tētare niſi quādo hȝ vtibilitatē li. ar. ⁊ eſt in
ſtatu merendi uel demerēdi. ⁊ ī quo pōt ſeduci
⁊ hoc ſolū ē: qn̄ ſpūs rōnalis ē ɔiūct⁹ carni mor
tali. ex illa tamē rōne nō ɔcludit̄: ꝙ caro in tēta
tione dyabolica. ſit cauſa pcipua. ſed ſolū cauſa
ſine qua non.

Tertio q̄rit̄ cui iſtax tētationū ſit diffi
cilius reſiſtere. et ꝙ temtatio carnis
uidetur. p illud qđ dicit Mgr̄ in lr̄a.
Temtatio carnis interior difficilius deicit̄. quia
interius oppugnās de nr̄o ɔ̄ nos roboratur. ſȝ
illi tētationi difficilius ē reſiſtere qȝ difficilius ē
uincere ergo ꝛc̄. ¶ Itē Seneca nulla peſtis in
imicitior qȝ familiaris inimic⁹. ſȝ inimic⁹ carnis
ē multo familiarior qȝ dyabol⁹. ergo eius tem-
tatio crudelior ⁊ piculoſior: ac p hoc ad uicēdū
difficilior. ¶ Itē quāto temtatio ē ad nocendum
efficacior: tanto difficili⁹ ē reſiſtere temtationi.
ſȝ temtatio carnis efficacior ē ad nocendū: qȝ

d

temtatio boſtis. q̄a tētatio boſtis ſit exercēde
ꝟtutis materia. tētatio carnis nūq̄ȝ ē ſine culpa
ergo ꝛc. ¶ Itē tāto difficilꝰ ē reſiſtere alicuius p
ſuaſioni. q̄nto ille q̄ pſuadet magis amatur. ſȝ
hō multū diligit carnē. ꝛ multū odit dyabolū.
ergo multo difficilꝰ ē ei reſiſtere ipulſioni car
nis: q̄ȝ ſuggeſtiōi dyaboli ſiue tētatiōi. ¶ Cōtra
q̄nto ipugnās ē fortior: tāto eiꝰ ipugnationi dif
ficilius reſiſtit̄. ſȝ dyabolus ē boſtis fortiſſimus
ſicut dicit̄ Iob. xli. nō ē ptās ſup terrā q̄ ei poſſit
cōpari. ergo difficilius ē eiꝰ tētationi ſiue in pu
gnationi reſiſtere: q̄ȝ ei temtationi que eſt ex
carne. ¶ Itē q̄nto tētans ē verſutior ꝛ callidior: tā
to difficilius ē eius laqueos ꝛ cautelas euadere.
ſȝ dyabolus ē verſutiſſimꝰ. ergo difficilius ē eiꝰ
ilaqueationi ſiue tētationi reſiſtere: q̄ȝ tētationi
carnis. ¶ Itē q̄nto inimicus ē occultior tāto minus
pōt hō eiꝰ ipetū declinare. ſȝ dyabolus ē boſtis
ſpūalis ꝛ occultꝰ. caro vero ē boſtis manifeſtus.
ergo tētatio ſiue pliū dyaboli maioris ē piculi:
q̄ȝ tētatio carnis. cū maiori igit̄ difficultate ei re
ſiſtit̄. ¶ Itē facilius ſupat̄ qḋ ē i nr̄a ptāte: q̄ȝ qḋ
nō ē i nr̄a ptāte. ſȝ caro i nr̄a ptāte ē. nam ipā
poſſumꝰ mortificare: ꝛ cū uitijs ꝛ ꝯcupiſcentijs
crucifigere. dyabolū vero nime. ergo multo fa
cilius ē reſiſtere eius tētationi: q̄ȝ tētatiōi dya-
boli. ¶ Itē ſpūs magis adberȝ bono ꝓprio q̄ȝ bo
no carnis. ſiue bono iteriori q̄ȝ bono iferiori.
ſȝ dyabolus ſuggerit ꝛ inclinat ad bonū iterius
dū tētat de peccatis ſpūalibꝰ. caro ꝟo ad bonū
inferius dū tētat de peccatis carnalibus. ſi ergo
difficilius repellit̄ qḋ ē maioris adberētie. diffi
cilius repellit̄ tētatio boſtis: q̄ ē de peccato ſpi
rituali: q̄ȝ tētatio carnis q̄ ē de peccato carnali.
¶ Itē difficilius ē reſiſtere violentijs q̄ȝ blāditijs.
q̄a violētū iportat de ſua rōe ipoſſibilitatē ſiue
difficultatē reſiſtendi. ſȝ dyabolꝰ tētat violen-
tando. ſicut dicit Hugo. caro aūt temtat blan
diēdo. ergo difficilius ſupat̄ dyabolus q̄ȝ ſupet̄
caro. ¶ Rn̄o ad p̄dictoꝝ itelligentiā ē nōndū.
ꝙ cum queritur cui temtationi ſit difficilius
reſiſtere: utꝝ temtatōi carnis vel boſtis. Du
pliciter pōt intelligi. Aut reſpectu eiuſdem
peccati. Aut reſpectu alterius. Si reſpectu
eiuſdem peccati: utpote peccati carnalis ad
quod inſtigat caro: iſtigat ꝛ dyabolus. Tunc
rn̄dendū eſt. ꝙ temtatio carnis ē difficilior ꝓpt̄
ꝯiunctionē carnis ad ſpūm. ob quā magis aīaȝ
icuruat. ꝛ ſic intelligit Mgr̄ in lr̄a. ꝛ rōes ꝓbāt

ad primaȝ partē iducte. Si aūt itelligatur cō-
patio fieri reſpectu diuerſoꝝ peccatoꝝ: utpote
temtatio carnis intelligatur reſpectu carnaliū.
ꝛ temtatio boſtis reſpectu peccatoꝝ ſpūaliū: ſic
ſe hn̄t ut excedentia ꝛ exceſſa. Quidā. n. hoīes
ſunt q̄ magis ſunt ꝓni ad peccata carnalia: ut
pote ad luxuriā q̄ȝ ad ſupbiā: ꝛ his difficilius ē
reſiſtere temtationi carnis: q̄ȝ temtatiōi boſtis
Quidā aūt ſunt q̄ ꝓniores ſūt ad peccata ſpi
ritualia q̄ȝ ad carnalia: utpote illi q̄ magis deſi
derāt honores q̄ȝ voluptates. ꝛ his difficilius ē
reſiſtere tētationi boſtis q̄ȝ temtatiōi carnis. Si
q̄s aūt ſit indifferens ad utrūq̄ȝ ꝛ eq̄liter ꝓnus
quātū eſt de ſe: ei quodāmō temtatio carnis ē
difficilior. quodāmō temtatio boſtis. Tētatio
carnis erit difficilior ꝓpter maiorē ꝛ magis in
trinſecā ꝛ magis ꝯtinuā adberētiā. Tētatio
vero boſtis difficilior: ꝓpter maiorē boni pro
miſſi apparentiā. ꝛ ꝓpter latentiorē iſtigantis
fallatiā. ſicut eni Greg. in moralibus oſtendit.
Hoſtis ātiquus multa q̄ ſunt vitia ſcḋm veritatē
palliat ſub ſpecie virtutum. Si igit̄ q̄rat̄ q̄ harū
temtationū ſit ad uincēdū difficilior: ſi reſpectu
eiuſdē peccati intelligatur. Rn̄dū eſt ꝙ tem-
tatio carnis. ſi reſpectu diuerſoꝝ ſic ſe habent
ſicut excedētia ꝛ exceſſa: ſicut oſtenſū ē: ꝛ ſic p
cedūt rōes ad utrāq̄ȝ partē. Si aūt q̄rat̄ q̄ earū
magis excedat alterā: dō ꝙ omis caro corrū
pit viā ſuā: ꝛ hoīes ex maiori parte carnales
ſunt: ꝛ deſiderijs carnis obſecunt̄: ꝙ difficilꝰ ē
reſiſtere temtatiōi carnis q̄ȝ boſtis. Et ad rōes
illas q̄ obiciūt̄ i oppoſitū: ꝙ boſtis ille ē fortior
ꝛ aſtutior ꝛ occultior: facile ē rn̄dere. quia nō p
mittit̄ temtare ſcḋm totā ſuā potentiā ꝛ aſtutiā
imo reprimitur ptāte diuina. ¶ Ad iſtud ꝟo
qḋ obicit̄ ꝙ caro ē i nr̄a ptāte. dō ꝙ ſi in noſtra
ptāte ſit ſcḋm ordinē nature: tn̄ ꝓpter pu̇erſitatē
ꝯcupiſcentie in multis ꝛ regnat ancilla: ꝛ ſeruit
dn̄a. ꝛ nimius amor carnis facit ventrē eē deū
hoīs. ꝛ ideō nō eſt i nr̄a ptāte: quouſq̄ȝ liberemur
de ptāte corpis huius: adiuuante gr̄a dei. per
ieſum chriſtū dn̄m noſtꝝ. Tāta eni eſt vis amo
ris: ut amante amatū quodāmō ſubiciat. unde
ꝛ ſi filius ſit in ptāte pr̄is: nō eſt tn̄ pr̄i facile oc
cidere vel affligere filiū. ſed valde difficile. Sic
in ꝓpoſito intelligendū eſt. q̄a nemo unq̄ȝ car-
nem ſuā odio habuit: ſed nutrit ꝛ fouet eā. ¶
Ad illud qḋ obicit̄ ꝙ bonū interius magis ad
heret. dō ꝙ ꝛ ſi magis adhereat ſpiritui ſcḋm ꝙ

ſpūs ē n̄ tū magis adherꝫ ſm ꝙ carnalis ē: nūc
aūt fere oēs hoīes carnales ſunt: nec pmanet
ſpūs dei i hoīe: q̄a caro ē. ¶ Ad illud qḋ obicit
ꝙ dyabolꝰ tētat uiolētijs. dō ꝙ nulli īfert uiolē
tiam ſimpliciter. uiolentare tñ dicit quodāmō
ꝓpter immiſſionē aliquaꝝ tribulationū: q non ita
mouēt affectū ſicut carnis incitamēta: niſi caro
ibi interponat partes ſuas.

Onſequenter q̄ntū ad tertiū arti-
culuꝫ. Querit de q̄ntitate peccati
primoꝝ parentū. Et circa hoc que
runt tria. ¶ Primo q̄ritur utrum
primū peccatū potuerit eē ueniale. ¶ Secūdo
querit utꝝ fuerit remediabile ſiue remiſſibile.
¶ Tertio querit utꝝ inter cetera genera pec-
catoꝝ fuerit magis graue.

Irca primū ſic ꝓceditur. Et q̄rit utꝝ
primū peccatū hoīs fuerit uel eē potu
rit peccatū ueniale. ¶ ꝙ ſic uidetur in
egreſſu a rectitudine. prius curuatur aliq̄d ꝑua
obliquitate: q̄ꝫ in magna: ſed magna obliq̄tas
ē culpa mortalis ⁊ ꝑua ē culpa uenialis: ergo cū
cecidit a ſtatu rectitudinis īnocētie: per ueniale
trāſijt ad mortale: ergo prius peccauit uenialiꝰ
q̄ꝫ mortaliter. ¶ Itē ꝯſenſum ſiue electionem
ꝓcedit appetitus: nihil eñ eligimꝰ niſi prius il-
lud appetamus: ergo añ ꝯſenſuꝫ primi hominis
fuit appetitus: ſꝫ appetitus ille erat ad illicituꝫ:
ergo erat peccatū: ſꝫ nō mortale. quia nihil eſt
mortale citra ꝯſenſuꝫ: ergo ueniale. prius igiꝰ
peccauit peccato ueniali q̄ꝫ mortali. ¶ Iteꝫ cō
tingit aliq̄d diligere inordinate ut ſupra deuꝫ.
ꝯtingit aūt aliq̄d diligere ordinate ſub deo. ſꝫ
inter hec duo cadit mediū: uidelꝫ aliq̄d diligere
ſub deo inordinate. ſi igiꝰ ab extremo i extre-
muꝫ ꝑuenitur p mediū: prius dilexit hō aliq̄d
ſub deo q̄ꝫ ſupra deū: ſꝫ primū ē mortale ſcd̄ꝫ
ueniale: ergo ⁊c̄. ¶ Si tu dicas ꝙ hō i primo
ſtatu exiſtens: nō potuit peccare uenialiꝰ. oñdiꝰ
ꝙ ſic primū. q̄a uerbū otioſuꝫ ē peccatū ueniale
quātū ē de genere ſuo: cuꝫ non ſit ꝯtra aliquod
mādatū: ſed adā poterat uerbū otioſuꝫ dicere.
⁊ cuꝫ uxore ſua iocare: ergo potuit in ſtatu illo
ueniali ter peccare. ¶ Itē qḋ pōt in maiꝰ: poteſt i
minus quod ē ordinatū ad illud: ſed adam po
terat peccare mortaliter. ſed peccatū mortale
ē maius q̄ꝫ ueniale: cū igiꝰ adam primo potuit
peccare mortaliter potuit primo peccare ueni-
aliter. ¶ Itē ē ponere ſtatū in quo non pōt q̄s pec
care mortaliter nec ueniáliter: utpote ſtatuꝫ cō
prehēſoris. ⁊ ſtatū in quo pōt peccare mortaliꝰ
⁊ ueniáliter. utpote ſtatū uiatoris. ⁊ ſtatū i quo
ꝯtigit peccare mortaliter: ⁊ nō ueniáliter: ſicut
ſtatu āgeli lapſi: ergo erit ponere ſtatū i quo
ꝯtigeret peccare ueniáliter ⁊ nō mortaliter: ſed
hic nō ē ſtatus niſi hoīs īſtituti: ergo ⁊c̄. ¶ Sꝫ
ꝯ: peccatū ueniale iō ueiale ē ꝓpꝰ impulſionem
⁊ ꝓnitatē quā homo hꝫ ad illud: ſed primꝰ hō
nullū habuit īpulſuꝫ: ergo nō potuit primo cō-
mittere ueniale peccatū. ¶ Itē i primo hoīe nullꝰ
erat motus brutalis: ſꝫ q̄libet erat ſm delibera
tionē rōis: ſꝫ peccatū cōmittere cū deliberatiōe
rōis ubi nulla eſt ꝓnitas: nō pōt eē niſi mortale
ergo ⁊c̄. ¶ Itē regnū aīe a deo ordinatū erat: ſicut
dicit augꝰ. ꝙ ſi īpa ſeruaret ordinem ſub deo
nihil exirꝫ eiꝰ impiuꝫ: ergo ipoſſibile fuit hoīeꝫ
peccare niſi prius a deo ſe auerteret: ſꝫ hoc eſt
p mortale ergo ⁊c̄. ¶ Iteꝫ angelus ꝓpꝰ digni-
tateꝫ ſui ſtatus: nō ſolū peccauit mortaliter: ſed
etiā irremediabiliꝰ: ergo ſi ſtatus inocētie exce
debat ſtatū miſerie i magna ꝓcellentia: uideꝰ ꝙ
illud qḋ eſt i nobis: mō modicū ⁊ leue: in ſtatu
illo eēt magnū ⁊ graue. nulla igiꝰ ibi eēnt leuia
⁊ minuta peccata: ſꝫ oīa eēnt grauia ⁊ mortalia
¶ Item omne peccatū aufert inocentiā: ſed quod
auferebat homini inocētiaꝫ: auferebat īmortali-
tateꝫ: ⁊ qḋ auferebat īmortalitatem: inferebat
mortē: ⁊ qḋ īferebat mortē erat mortale. ergo
a primo nullum peccatū poterat eſſe primo in
hoīe: qḋ nō eēt mortale. ¶ Item ſi adaꝫ primo
cōmiſiſſet ueiale. Quero utꝝ potiut. ſꝫ penite
re autē nō. Si nō: ergo fuiſſet irremdiabile. ſi
ſic: ergo ꝓpter ueniale peccatū doluiſſet. ergo
paſſibilis factus eſſet: ⁊ ſi paſſibilis: ergo ⁊ mor
talis: cū eadē eſſet in eo rō paſſibilitatis ⁊ mor
tis: ergo neceſſe fuit primum peccatum primi
hoīs: uel eſſe mortale uel eſſe irremediabile: uel
ꝙ aliq̄d eēt ueniale ⁊ inferret mortem: q̄ duo
ſimul ſtare nō poterāt. ¶ Rño ad ꝓdictorum
intelligētiā ē nōndum: ꝙ circa hoc duplex fuit
opinio. Quidā eñ dixerūt ꝙ adā prīo peccato
peccauit mortaliter: potuiſſet tñ peccare ueialiꝰ
non tamen oī genere uenialis: quoddā eniꝫ eſt
ueniale ex genere actus: ſicut dicere uerbum
otioſum: ⁊ mēdatium iocoſuꝫ: uel exire i riſum
diſſolutum: ⁊ hoc eſt ueniale. non ſolum tamen
ꝓuenit rōnis iudicium: ſed etiā cuꝫ ſubſequitur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

⁊ hoc peccato dicim⁹: adá primo peccare potu-
iſſe. ¶ Eſt aliud genus peccati uenialis qḋ dicitur
ueniale adueniendo quia uenit ex ſurrectione et
ꝓnitate nature corrupte. ⁊ hoc ꝑuenit: nõ ſub
ſequitur iudiciũ rõis. ⁊ tali peccato dixerit adaꝫ
peccare nõ potuiſſe: ꝓpter ordinẽ originalis iu
ſticie: quo iferior potẽtia ita ſubdebat ſupiori:
ꝙ nihil appeteret abſqꝫ ei⁹ iperio ⁊ dictamie.
⁊ hec poſitio ſatis fuit ꝓbabilis. Uerꝫ tñ coiter
nõ approbat eã doctores theologie: nec ꝓbabi
litatẽ hꝫ ſiq̈s attẽdat ad pfectionẽ ſtat⁹ ⁊ regu
lã rectitudinis: i q̈ erat: a q̈ etiã cũ nullũ hr̃et
ĩpellẽs: exire non poterat: niſi ↄtẽnendo diuinã
iuſticiã: ⁊ ſedando ſuã inocentiã. ⁊ corrũpendo
naturã ſuã: que oĩa faciũt primã culpã ade non
ueniale. ſꝫ mortale fuiſſe. nec alit̃ eẽ potuiſſe.
Et iõ ẽ cõis opĩo quã hodie approbat docto-
res: ꝙ adaꝫ in ſtatu innocentie: primo peccato
peccauit mortalit̃. nec primũ ei⁹ peccatũ ueni
ale eẽ potuit: vñ ↄcedẽde ſunt rões q̄ hoc oſtẽ
dũt: ¶ Ad illud ergo qḋ obicitur ꝙ prius ẽ ꝑ
uenire ad ꝑuaꝫ obliquitatẽ q̄ꝫ ad magnam. dõ
ẽ ꝙ uerꝫ ẽ ubi ẽ curuitas paulatina ⁊ ꝑ ſucceſſi
oneꝫ. ibi aũt potius fuit fractio q̄ꝫ curuatio. uel
ſi curuatio dici debet. primo incepit in ↄſenſu
qui fuit mortale peccatũ: ⁊ ita inter rectitudieꝫ
⁊ illã obliquitatẽ nõ intercidit mediũ. ¶ Et ſi tu
q̈ras unde hoc: dico ꝙ hoc nõ fuit ꝓpter im
mediatã oppoſitiõeꝫ rectitudinis ad peccatuꝫ
mortale. ſed q̈a in tali ſubiecto: qḋ q̈dam uel
oportebat eẽ ſanũ ſeu uiuũ uel mortuũ. ¶ Ad
ſcḋm qḋ obicitur: ꝙ appetitus ꝑcedit ↄſenſuꝫ.
dõ ꝙ uerꝫ eſt. ſed appetitus qui ꝑceſſit ↄſenſũ
primoꝝ parentũ: nõ fuit libidinoſus: ſꝫ natalis.
Ex tũc aũt incepit eẽ libidinoſus: qñ uoluntas
deliberatiua ↄſenſit: ⁊ tũc etiã incepit eẽ mor-
talis: ⁊ ita nõ ante cepit eẽ peccatũ q̄ꝫ eẽt mor
tale. ¶ Ad illud qḋ obicitur: ꝙ mediũ eſt inter
diligere iordiate ſub deo: ⁊ ordiate ſupra deũ.
dõ ꝙ ⁊ ſi ſit mediũ cõpando ſtatum ad ſtatum
ſimpliciter. cõpando tamẽ ad hoieꝫ illũ nõ ca-
debat mediũ. ratio aũt huius erat ꝓpt̃ magnã
approximationẽ ad deũ. obq̄ꝫ nihil poterat in
ordinate diligere: q̈n ꝑ hoc deo iniuriã faceret
ac ꝑ hoc ſupra deũ diligeret. ¶ Ad illud quod
obicitur ꝙ poterat dicere uerbũ otioſuꝫ qḋ eſt
ueniale. dõ ꝙ uerbuꝫ otioſuꝫ ei fuiſſꝫ mortale:
ꝓpter ſtatus pfectionũ. vñ qḋ dicitur aliqḋ pec
catũ eſſe ueniale generaliter ſiue ex genere ſui

actus. hoc intelligendũ ẽ reſpectu nature lapſe.
¶ Ad illud qḋ obicitur qḋ pot̃ i maius: poteſt
in minus. dõ ꝙ illud non eſt ſemꝑ uerꝫ. quia no
eſt hoĩs ptãs aliquando ita ordinata ad minus
ſicut ad maius. unde mai⁹ eſt hoieꝫ mori q̄ꝫ fe
bricitare. facilius tñ poteſt aliquis alicui inferre
mortem q̄ꝫ febrẽ. ſic ⁊ hõ primus citius potuit
ſe occidere q̄ꝫ debilitare. i. prius mori. q̄ꝫ ueni-
aliter peccare. ¶ Ad illud qḋ obicit̃: ꝙ quartus
ſtatus eẽ deberet: in quo tm̃ poſſet uenialit̃ pec
care. dõ ꝙ illũ ſtatũ nullo mõ ↄuenit eẽ. Q̈ꝛ. n.
aliquod peccatum ſit ueniale alicui. hoc ẽ ꝓpt̃
magnã ꝓnitatẽ quã habet ad peccãdũ: ⁊ diffi-
cultateꝫ quã hꝫ ad bene faciẽdu. ⁊ ubi hec ſunt:
ẽ facilitas ad mortale: ⁊ ita nũq̄ꝫ ẽ ponere ſtatũ
in quo peccẽt uenialiter: in quo non poſſit pec-
cari mortaliter. ẽ tñ ponere ecõuerſo ſtatũ. ſ. i
quo ↄtigit peccare mortalit̃ ⁊ non uenialit̃: ꝓpt̃
defectũ penitẽtie hui⁹mõi aũt ẽ ſtat⁹ demonuꝫ.

Secundo querit̃. Utrũ peccatũ qḋ prio
ſecutũ ẽ ex tẽtatione illa: fuerit remiſ
ſibile uel irremiſſibile. ¶ ꝙ irremiſſi-
bile uidet̃. Aug⁹ de mirabilibus ſacre ſcripture
loquẽs de angelo dicit: ꝙ reſurgere nõ potuit
q̈a d̃ ſublimiſſimo ſtatu cecidit. ſꝫ hõ cecidit de
nobiliſſimo gradu ⁊ ſtatu quẽ potuit hr̃e in uia
ergo ſi non potuit reſurgere demon: pari rõne
nec hõ. ¶ Item peccatum ad qḋ nullã habet hõ i
clinationẽ: nullam habet excuſationẽ. ⁊ qḋ omi
caret excuſatione: nõ eſt dignũ remiſſione: ſed
peccatum qḋ oĩo ineptum ẽ ad remiſſioneꝫ eſt
irremiſſibile: ergo peccatuꝫ illud ẽ irremediabi-
le: quod fit ſine aliqua inclinatione. ſed tale fuit
peccatũ qḋ ↄſecutuꝫ ẽ ex prima tẽtatiõe. ergo
⁊c. ¶ Item morbus qui totam naturã inficit: eſt
incurabilis. quia oĩo ſanitateꝫ ⁊ principiũ ſani-
tatis expellit. ſed peccatum quod ex primaria
temtatione ſubſecutuꝫ eſt: totã naturã hũanaꝫ
infecit: uidetur igitur ꝙ fuit morb⁹ icurabilis.
¶ Item adam anteq̄ꝫ peccaret: non ſolum habuit
naturalia: ſed etiã gratuita. ſicut oñdetur infra
⁊ hoc innuit gloſa. Luc. x. ubi dicit ꝙ hõ ulne
rat⁹ fuit i natalib⁹ et expoliat⁹ gratuitis. ãgel⁹
v̄o non habuit gratuita: ſꝫ ſolũ naturalia. ſicut
oſtẽſuꝫ fuit ſupra. ergo maiorẽ corruptionem
fecit peccatum hoĩs in hoie: q̄ꝫ peccatuꝫ angeli
in angelo. ſꝫ peccatũ qḋ magis corrũpit: minus
ẽ aptuꝫ ſanari. ergo ſi peccatũ angeli fuit irre-
mediabile: multo fortius peccatum hominis.

¶ Sed ꝯtra penitentia eſt uía ad ueniā. ſ3 prim⁹ parēs poſtquā peccauit: potuit penitere. ꝙ ꝓ3 qa doluit ⁊ penituit. ergo potuit ueniā ⁊ miſericordiā inuenire. ergo peccatū eius fuit remiſſibile. ¶ Ite3 dignum ē ut qui ab alio eicit ab alio adiuuetur. ſ3 homo cū peccauit alio temtante deiectus ē: ergo decuit ip̄m habere preſidiū et adiutoriū ad reſurgēdū. ſ3 illo habito: peccatu3 hoīs ē remiſſibile: ergo ⁊c. ¶ Ite3 peccatū primi hoīs totā humanā3 naturā infecit. ergo ſi irremiſſibile fuiſſet: tota hūana natura damnata fuiſſet. ergo diuina prouidentia ⁊ diſpoſitio que hoīe3 fecerat ꝓpt̄ beatitudinē: fuiſſet fruſtrata. ⁊ ita eſſet uana. ¶ Ite3 non ē maioris ſtabilitatis culpa q̄3 grā: nec demeritu3 q̄3 meritū. ergo ſi culpa ade fuiſſet irremiſſibilis gratia precedēs fuiſſet iamiſſibiliſ. ergo ſi gratiā potuit aittere pari rōe nr̄a culpa potuit reſ͛gere. ¶ Quō ē ergo ꝓpter q̄d remiſſibile fuit peccatū hūanum non angelicū. ¶ Rn̄o dō ꝙ primū peccatū hominis qō ex temtatione dyaboli ſubſecutū ē: remiſſibile fuit. Et ſi q̄ritur ratio hui⁹: dō ꝙ ex trib⁹ rōnibus una pōt rō ſufficiēs colligi. remiſſibile nāq3 fuit peccatu3 primi hoīs: q̄a erat in carne mortali: q̄a in uolunt ate uertibili: quia in tranſgreſſione excuſabili. Carnis mortalitas faciebat remiſſibilitatē. potuit enī diuina iuſticia ſeueritate3 ⁊ eq̄tate3 ſui iudicij: in hōe exercere: preter eternā dānationē: in hoc ꝙ hoīe3 peccatore3 morti tradidit. ⁊ hoīs innocentis morte3 ꝑ ſatiſfactione3 ſuſcepit. ⁊ ſic exerceret in hoīe ſeueritatis uindicta pro culpa ꝑpetrata. ut quēadmodū hō uolūtarie peccādo deum deſuerat ⁊ ſeip̄m morte culpe occiderat: ſic ſpūs inuitus deſereret corpus ⁊ mors exgiat̄ in pena: ſicut cōmiſſa fuerat in culpa. angelus aūt ꝑ naturam immortalis erat. nec mori poterat niſi morte eterna. ⁊ ideo non erat uia exercendi in ipſum iuſticie ſeueritatē: niſi ꝑ mortē dānationis etne. ⁊ ſic carnis mortalitas multum facit ad hoc ꝙ peccatu3 hoīs eēt remiſſibile. Uolūtatis uertibilitas ad hoc nihilomin⁹ faciebat. quia enim hō ꝯditus eſt ī uertibilitate arbitrij: que non tantū debebat eē in eo ad mometu3: ſ3 etiā ad tēpus diuturnū. quia lōgo tp̄e debebat eē uiator: hic eſt. ꝙ ſicut grā adueniēs eius uolūtati: non abſtulit uertibilitatē ad malū: ſic culpa ſupueniēs non abſtulit potentiā reuertēdi ad bonū: ⁊ ſicut potuit tranſgredi ita potuit conteri: ⁊ ſicut per culpam puenit ad iram diuinā. ſic ꝑ penitentiā rediit ad gratiā. hoc aute3 angelus non habuit ſicut oſtenſum fuit ſupra di. vij. ꝓpt̄ breuitatē ſpacii merendi. poſt qō uoluntas eius uertibilitatē habere nō poterat ſicut ibidem oñſum ē. Excuſabilitas etiā in culpa faciebat ad peccati hoīs remiſſibilitatē. q̄a enim alio ſuggerente cecidit: dignū fuit per aliū ſubleuari: ⁊ ideo competebat ſibi mediatore3 habere. ⁊ quia lapſus non pōt reſurgere ſine manu ſubleuante: et inimicus non pōt recōliari ſine mediatore interuenienet. hinc ē ꝙ peccatū hoīs remiſſibile fuit non peccatu3 angeli. quia hō ꝑ aliū cecidit: aliū debuit habere adiutore3 ⁊ releuatorē. angelus uero nō. q̄a cecidit ꝑ ſeip̄m. Et hec ē ratio qua3 Mḡr reddit in lr̄a. ⁊ ſic patet ꝙ triplex ē ratio quare peccatū homi remiſſibile fuit: ⁊ iſte tres ꝯcurrentes reddunt unam rationē integrā. inter has tamen precipua eſt ratio: que medio loco poſita eſt. ſ. uertibilitas uolūntatis poſt lapſu3 per quā homo ſuſceptibilis erat pnie mediāte qua ad ueniam poterat puenire. Concedende ſunt igitur rōes oñdētes peccatum hominis qō ex praua temtatiōe ſecutum eſt. fuiſſe remiſſibile. ¶ Ad illud ergo quod obicitur: ꝙ cecidit de nobiliſſimo ſtatu. dō ꝙ quāuis homo eſſet in ſtatu ſublimi: non tamē ſic dicitur de ſubliſſimo ſtatu ceciliſſe: ſicūt angelus. angelus enī ꝓxim⁹ erat glorie a deo ꝙ uno ſolo motu conuerſionis ad deum: poterat effici glorioſus non ſic fuit de homine. ⁊ ideo non eſt ſimile. ¶ Ad illud quod obicitur: ꝙ homo nulla3 habuit inclinationem. dō ꝙ ⁊ ſi nō habuit inclinatiuu3 interius: habuit tamē impulſiuum exterius: rōe cuius aliquo mō fuit peccatum eius excuſabile eſto tamen ꝙ excuſabile non eſſet in ſe: nihilominus excuſabile factu3 ē. quando hō īcepit de ſua tranſgreſſione dolere. ¶ Ad illud quod obicitur: ꝙ tota natura corrupta ē. dō ꝙ ⁊ ſi corrupta ſit tota quantum ad totam poſteritatem que ſeminaliter ex ada3 procedit. nihilominus tamen remanſit ipſius ade ſemen: in quo benedicte ſunt omnes gentes. ı. chriſtus in quo fuit nulla corruptio: imo membrū ſaniſſimū fuit. et ideo ſua cauteriſatione ꝯcetera mēbra a fece peccati curauit. remanſit etiam in homine aliqua naturalis rectitudo. utpote ſynderesis que non fuit in eo extincta: qua mouēte ⁊ inſtigante potuit peccatum deteſtari: ⁊ deteſtando ad deum

reuerti. ⁊ reuertẽdo curari. ¶ Ad illõ qđ obicitur
ꝙ hõ habuit naĩalia ⁊ gratuita quãdo peccauit.
Dicẽdũ ꝙ ⁊ ſi aliqđ donũ amiſerit in peccando
qđ lucifer nõ pdidit. quia nõ habuit. nature tamẽ
rectitudo non ẽ a deo obliquata in homie. ſicut
fuit i dyabolo. ⁊ nõ tã ipbe ⁊ ptinacit̃ adheſit ei
qđ appetijt. ſic ãgel⁹ q̃ nullũ habuit retardatiꝫ.
Tertio q̃ritur Utrũ peccatum qđ ex illa
tẽtatiõe ſubſecutũ ẽ. fuerit grauiſſimuꝫ
oium peccatoꝝ ꝙ ſic uidet̃ Aug. xiiij. de ci. dei
Magna fuit i peccãdo iniquitas. ubi tãta fuit i nõ
peccãdo facilitas. ex quo uerbo elicit̃ tale argu-
mentũ. Ubi maior ẽ facilitas ad obediẽdum ibi
maior ẽ culpa i ↄtẽnendo. ſed primo hõi obedire
fuit facilimũ. ergo i trãſgreſſiõe illa fuit pecca-
tum maximũ ¶ Jtẽ Aug⁹ ibidẽ. Obediẽtia ſcõi
hominis eo ẽ pdicabilior quo fac⁹ ẽ obediẽs uſq͡ȝ
ad mortẽ. ex quo ṽbo põt elici tale argumẽtuꝫ
ſicut qui ẽ obediens uſq͡ȝ ad mortẽ hꝫ maximuꝫ
meritũ i obediẽdo ⁊ ẽ maxie laudabilis. ſic fili⁹
dei. ſic q̃ ſic ẽ iobediẽs ut etiã nõ deſiſtat ꝓpter
timorẽ mortis. maxie ẽ culpabilis ⁊ uituꝑabilis.
ſed talis fuit iobediẽtia primoꝝ parentũ. q̃ comi
natiõe mortis nõ timuere tranſgredi diuinũ mã
datũ. ergo uidet̃ ꝙ illđ peccatũ fuerit maximũ.
¶ Jtem tanto grauı⁹ ẽ peccatũ q̃nto magis corrũ-
pit. q̃a peccatũ ẽ corruptio modi. ſpẽi. ⁊ ordinis.
ſed peccatũ primoꝝ parentũ fuit maxie corrup-
tiuũ. q̃a nõ ſolũ ipos corrupit. ſed etiã totuꝫ ge-
nus humanũ. ergo fuit oium peccatoꝝ maximũ.
¶ Jtem tanto grauius ẽ peccatũ q̃nto maiori pena
punit̃ p iuſtũ dei iudiciũ. ſed peccatũ primoꝝ pa-
rentũ punitũ fuit pena mortis ⁊ exheredationis
i ſe ⁊ i ſuis poſteris. ⁊ hec ẽ maxia oium penaꝝ.
ergo illud peccatũ fuit maximũ ¶ Sed ↄ. Ma
ius ẽ peccatũ irremiſſibile q̃ȝ remiſſibile. ſꝫ pec-
catũ illud fuit remiſſibile. ut ſupra ꝓbatũ ẽ. mul
ta aũt peccata ſunt irremiſſibilia. ergo ⁊c̃. ¶ Jteꝫ
grauius ẽ peccatuꝫ qđ nullomõ ẽ excuſabile q̃ȝ
qđ aliquã hꝫ excuſatiõem. ſed peccatũ primorũ
parentũ aliquã habet excuſatiõem i hoc ꝙ fac-
tum ẽ ad alienã iſtigatiõeꝫ. peccatũ aũt i ſpũm
ſanctũ colorẽ excuſatiõis nõ habꝫ. ergo peccatũ
illud nõ fuit grauiſſimũ ¶ Jtem tanto grauı⁹ eſt
peccatũ q̃nto ex maiori libidie ꝓcedit. ſꝫ in pri-
mis parẽtib⁹ minime regnauit libido ⁊ uoluntatiſ
iꝓbitas. cũ eorũ naĩa eẽt mũda ⁊ ſana. ergo ui-
detur ꝙ illa trãſgreſſio ex iobediẽtia non fuerit
maxia. ¶ Jtem grauı⁹ ẽ peccatũ qđ ẽ ↄ rõnem et
naĩam ⁊ iſtitutiões diuinã q̃ȝ qđ ſolũ ẽ ↄ diuinuꝫ
mãdatum. ſed peccatũ primoꝝ parẽtũ qđ ex illa
tẽtatiõe ſecutũ ẽ. nec fuit oio ↄ naĩaꝫ nec ↄ rõeꝫ
ſed ſolũ ↄ diuiaꝫ iſtitutioneꝫ. nam nec natura
nec rõ p ſe dicebat de illo ligno nõ eẽ edendum.
multa aut ſunt peccata q̃ ſunt ↄ naĩaꝫ ⁊ rõem et
iſtitutiõem diuinaꝫ. que nos appellam⁹ peccata
ↄ naĩam. ergo nõ uidetur ꝙ illa prioꝝ parentũ
trãſgreſſio oiuꝫ peccatoꝝ fuerit maxia. ¶ Reſ
põſio dicẽdũ eſt ꝙ cũ multis modis poſſit dici pecca
tum unũ grauı⁹ ⁊ maı⁹ alťo. Ad pñs tñ atten
dendũ ẽ. ꝙ trib⁹ modis dicitur unũ peccatum eẽ
grauı⁹ alťo. aut ꝓpter maiorẽ libidieꝫ. aut ꝓpter
maiorẽ igratitudieꝫ. aut ꝓpter maiorẽ corrupti
oneꝫ. Si priomõ loq̃mur. ſic peccatuꝫ illud nec
fuit maximũ ſimplr̃. nec maximũ oiuꝫ peccato-
rum. ex maiori eiꝫ libidie peccauit dyabolus. ⁊
etiã multi filij Ade ex maiori libidie peccant q̃ȝ
peccauerit prim⁹ parẽs. Si ṽo ſcđomõ dicatur
peccatum maius ſcilꝫ q̃ȝtum ad ingratitudinem.
ſic peccatum Ade non fuit maximũ ſimpliciter.
maximũ tamen fuit oium hũanorum. maximuꝫ
nãq͡ȝ ſimpliciter non fuit. quia dyabolus ex ma
iori ingratitudine peccauit. cũ plura bona in ſua
creatione perceperit. ⁊ de ſublimiori ſtatu lapſ⁹
fuerit. fuit tamẽ maximũ oiuꝫ hũanorum. quia
in nobiliori ſtatu ⁊ altiori erat q̃ȝ aliquis poſtero
rum ſuoꝝ. qui lapſus fuerit in peccatuꝫ. ⁊ ideo
maxime iudicatur fuiſſe ingratus. Si auteꝫ di
catur tertiomodo peccatum maius altero ratione
maioris leſionis. ſic quoddãmodo fuit maximũ
oium ⁊ quoddãmodo non. maior eĩm leſio du-
pliciter poteſt intelligi eſſe. ſcilicet intenſiue et
extenſiue. Jntenſiue loquendo peccatum Ade
non fuit maxime leſionis. quia non a deo depra
uauit uoluntatem ſuam. ſicut multa peccata de-
prauant. Extenſiue uero loquendo peccatum
illud maxime leſionis fuit. quia nullum peccatũ
eſt quod tot perſonis nocuerit ⁊ in tot ptrãſeat.
ſicut peccatum quod ꝑpetratuꝫ fuit ex temtatõe
primaria. ⁊ ita quodãmõ fuit grauiſſimũ. qđdã
modo non. Et ex hoc patet reſponſio ad rões
ad utramq͡ȝ ptem adductas. Utreq͡ȝ eniꝫ ſm di
uerſas uias uerum concludunt. ſicut aſpicienti
ſatis eſt planum.

In parte iſta ſunt dubitationes circa
litteram. ⁊ primo de hoc quod dicitur
ꝙ dyabolus loquebatur per ſerpenteꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ignorantes. ſicut p inenergutiões. ¶ Sed cōtra.
Dyabolus mouet inenergutiones mediante uir
tute ſenſibili. ergo uidetur ſimiliter φ mouerit
ſerpentē ad formanduʒ locutioneʒ mediante uir
tute ſenſibili. hoc auteʒ non uidetur poſſibile.
quia imaginatio ſerpentis non erat capax ſer-
monis ⁊ locutionis. ergo mediante illa non po
terat uox articulata formari. ¶ Iuxta hoc querit
A qua uirtute fuit illius locutiōis formatio pri-
cipalit. Et utrū ſit data noua poteſtas ſerpēti.
Utrū etiaʒ fuerit miraculuʒ. ſicut in locutiōe aſi
ni Balaan. ¶ Rñō dicenduʒ. φ ad locutionis for-
mationem iſta tria concurrunt. primo inſtrumē
toꝝ aptitudo ⁊ conuenientia. ſcdo uero uirtus
motiua. ⁊ tertio uirtus directiua. cuius regimie
ſeruatur uox articulata. ⁊ hec tria ſunt in homie
complete a ſui natura. In brutis uero aīalibus
repiuntur incomplete. habent eniʒ quedā aīalia
organa apta. licet non cōplete ad uocis formatio
nem. habent uirtuteʒ motiuā. habent etiā uim
excogitatiuā ſiue imaginatiuā. ratione cuius eru-
diuntur ad aliquas uoces pnunciandas. nō tamē
in eis eſt complete. ſed cuʒ adeſt uis rōnabilis q̄
poſſit ⁊ regere ⁊ mouere. tunc illa potentia in-
completa ad actuʒ habet reduci. ⁊ ſic fuit in illa
prima tētatione. naʒ dyabolus excitabat uiʒ mo
tiuā ⁊ adiuuabat ⁊ dirigebat ut poſſeʒ illas uoces
articulatas formare. ita φ ſerpenti non eſt data
noua poteſtas. ſed poteſtas ſuperior aſſiſtebat.
Unde proprie miraculū non erat. licet quis ratio
nabiliter admirari poſſet cuʒ eēt ſupra poteſtatē
irrationalis creature talia uerba formari. licet
ergo maior ſit aptitudo in euergutionis ratione
uis motiue. ⁊ organoꝝ in loquendo q̄ʒ in ſerpen
te. quia tamen uirtus principaliter mouēs utro
biq ⁊ dirigens in formando eſt uirtus demōis.
Ideo dicit Magiſter. eodēmodo locutū eſſe dya
boluʒ p ſerpenteʒ quō loquitur p demoniacum.
¶ Ad illud ergo quod oſtenditur φ imaginatia
uis ſerpentis non erat capax locutionis. Dicen
dum φ ueꝝ eſt de locutione quantū ad deſigna-
tionem. ſed non eſt ueꝝ quātū ad uocis expreſ
ſioneʒ. ¶ Uel poſſet dici φ quāuis motiuū ſerpē
tis comparetur ad motiuū lingue. nō tamen co-
gnitiua comparabatur ad uocis articulationem.
Et per hoc patent ea que queſita ſunt.

Item queritur de hoc quod dicit. Et
ſerpens calidiſſimus dictus eſt propter aſtutiā
dyaboli. ¶ Sed ſi hec eſt ratio. quare ſerpens
dictus eſt callidiſſimus. quia pari ratione ſi dya-
bolus quodcunq aliud animal aſſumſiſſet. cal
lidiſſimum diceretur. ergo illa non eſſet ratio
quare magis illud animal aſſumſiſſet q̄ʒ illud.
¶ Rñō dicenduʒ ē φ calliditas attenditur in co
gnitione ordinata ad nocendum ⁊ ſeducenduʒ.
et quoniā duplex nocumentū eſt. uideliʒ ſpiri-
tuale ⁊ corporale. dupliciter poteſt eſſe calliditaſ
aut in nocendo corporaliter. aut in nocendo ſpi
ritualiter. calliditatem in nocendo corporaliter
homini. habet ſerpens a nature ſue induſtria. lo
quendo ſaltem ſm ſtatum nature lapſe. callidi
tatem uero nocendi ſpiritualiter non habet a ſe.
ſed a dyaboli preſentia. ⁊ de hoc loquit Aug.
⁊ magis in littera. ⁊ quia ſpiritualia debēt ſigni
ficari per corporalia ſibi ſimilia. ideo cum ſerpēs
ex ſe habeat calliditatē nocendi ⁊ inſidiandi cor
poraliter. congruum fuit per ipſum dyabolum
exercere calliditatem ſuaʒ contra hominem in
nocendo ſpiritualiter. ⁊ ſm hunc duplicem ſen
ſum intelligi poteſt ſcriptura.

Item queritur de hoc quod dicit ſcrip
tura. Sciendum eſt duas eſſe ſpecies
temtationis. interiorem ⁊ exterioreʒ.
¶ Exterior eniʒ temtatio nō eſt niſi propter inte
rioreʒ. nec ad culpaʒ perducit niſi mediante inte
riori. ergo non uidetur φ ab inuicē habeant di-
ſtingui. ¶ Item ſubdiuidit interioreʒ in eā que
eſt ab hoſte. ⁊ i eaʒ que eſt a carne. Et uidetur
φ diuiſio illa ſit inſufficiens. quia non ſoluʒ tem
tatio eſt ab hoſte ⁊ a carne. ſed etiaʒ a mundo.
ſm illud primo Johannis. ij. Omne quod eſt in
mundo aut eſt ɔcupiſcentia car. ⁊c. ¶ Queritur
etiaʒ de ſufficientia hoꝝ mēbroꝝ. ⁊ cuʒ alibi le-
gantur plures alie differentie tētationis. Queri
tur quomodo diſtinguantur ab aliis. ¶ Rñō di
cenduʒ φ tētatio quinq modis conſiderari pōt
ſciliʒ quantuʒ ad motiuū. ⁊ quantū ad inſtrumen-
tum. ⁊ quantū ad effectū. ⁊ quantū ad gradū. ⁊
quantuʒ ad modū. quantū ad motiuū. uel gene
raliter uel ſpecialiter. ſi generaliter. ſic diuiditur
tētatio in eā que eſt ab hoſte ⁊ a carne ⁊ a mūdo
ut dicitur in quadā ſequētia. mūdus. caro. demo
nia. diuerſa mouent prelia. Si ſpecialiter ut dicā
motiuū quod ſe offert. ñ ſolū per modū obiecti.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſed etiã quod inducit ⁊ excitat p modũ ĩpulſiui.
ſic eſt illa diuiſio quã ponit Magiſter in littera
ꝙ tẽtatio alia eſt ab hoſte. alia eſt a carne quorũ
utrũqꝫ habet ad maluꝫ intendere. Si autem lo-
quamur quantuꝫ ad inſtrumentuꝫ. ſic dupliciter
poteſt conſiderari aut generaliter aut ſpecialiť.
ſi generaliter. ſic eſt illa diuiſio Gregorij ꝙ tẽta
tio quedam eſt per uitia. quedam per flagella.
Si ſpecialiter. ſic eſt diuiſio tẽtationis quã ponit
gloſa in pſ ſuper illud Omne eſcaꝫ abhominata
eſt ⁊c̃. ubi dicitur ꝙ multiplex eſt tẽtatio. quaꝝ
pria eſt error ſiue neſcia uie ueritatis. Secũda
difficultas uincendaꝝ concupiſcentiaꝝ. Tertia
tediuꝫ boni. Quarta tẽpeſtas ſeculi. ¶ Si ter-
tiomodo ſcilꝫ quantuꝫ ad effectuꝫ conſideretur.
ipſa tẽtato ſimiliter dupliciter poteſt conſidera
ri. aut generaliter aut ſpecialiter. Si generaliť.
ſic eſt illa diuiſio que ponitur in gloſa ſuper illud
primo Corin. xij. Tẽtatio uos non appetit ⁊c̃.
ubi dicitur in gloſa ꝙ temtatio alia eſt dyabolica
alia eſt humana. Et differunt. quia ſicut ibidẽ
innuitur. tẽtatio dyabolica eſt que malum exitum
habet ⁊ que terminatur ad mortale peccatũ. Tẽ
tatio uero humana dicitur que exitũ periculoſuꝫ
non habet. quia uel eſt ibi peccatum ueniale uel
nulla eſt ibi culpa. ſm ꝙ oſtenditur in gloſa. ubi
dicitur ꝙ tribus modis habet fieri tẽtatio huma
na. Si ſpecialiter ſic eſt illa Auguſ. de doctrina
xpiana. ꝙ dyabolus tẽtat. aut uexando carnẽ aut
uulnerando naturalia. aut expoliando gratuita.
hic enim ponuntur ſpecialiter effectus tẽtationis
dyabolice. ¶ Si autem quartomodo conſiderať
tẽtatio ſcilꝫ quantuꝫ ad gradum. hoc poteſt eſſe
dupliciter. aut generaliter aut ſpecialiter. Si ge
neraliter. ſic eſt illa quaꝫ ponit Magiſter in lit-
tera. temtatio alia eſt exterior alia interior. Si
ſpecialiter. ſic eſt illa quaꝫ ponit Gregorius. et
habetur in gloſa ſuper illud Jacobi primo Unuſ
quiſqꝫ temtatur a concupiſcentia ⁊c̃. ꝙ tẽtatio
tripliciter perficitur. ſuggeſtione. delectatione. ⁊
conſenſu. ubi notantur gradus in progreſſu tẽ-
tationis explicite qui ponebantur in diuiſiõe pri
us habita implicite. Per tẽtationem enim exte
riorem intelligimus ſuggeſtionem. per interio
rem intelligimus illam in qua eſt delectatio uel
conſenſus. Et per hoc patet reſponſio ad illud
quod primo oſtenditur ꝙ illa membra ad iuiceꝫ
non diſtinguuntur. cum unũ ordineť ad alteruꝫ.
Si autem quintomodo conſideretur temtatio. ſ.

quantum ad temtandi moduꝫ. hoc ſimiliter. aut
erit generaliter aut ſpecialiter. ſi generaliť. hoc
poteſt eſſe explicite uel implicite. ſi implicite.
ſic eſt illa que ponitur in gloſa ſuper pſ. Qui
habitat in adiutorio. ubi dicitur ꝙ quedam eſt
temtatio leuis ⁊ occulta. quedam grauis ⁊ occul-
ta. quedam leuis ⁊ manifeſta. quedam grauis et
manifeſta. Si autem explicite. ſic eſt illa quam
ponit Ber. per ſeptẽ membra. quarum prima
eſt importuna ſcilꝫ que procaciter inſiſtit. ſcda
dubia ſcilꝫ que animum dubietatis nebula inol-
uit. Tertia eſt ſubita ſcilꝫ que iudiciuꝫ rationis
preuenit. Quarta occulta que ſcilꝫ deliberatio-
nis ordinem preterfugit. Quinta uiolenta que
uires noſtras tranſcendit. Sexta ſcilꝫ fraudulẽ-
ta que animum ſeducit. Septima perplexa que
uariis uitiis impedit. In hac enim diuiſione ex
plicantur difficultates ⁊ grauitates temtationuꝫ
ſiue modoꝝ temtandi. ⁊ latentie que in priori di
uiſione claudebantur. ueruntamen tam hec diui
ſio q̃ꝫ precedens eſt de modis temtationis ĩ ſua
generalitate conſideratis. Si auteꝫ conſidereť
ſpecialiter temtatio prout contrahitur ad temta
tionem dyaboli. ſic modi eius dupliciter poſſũt
aſſignari. ſcilꝫ implicite. ⁊ ſic diuidit Auguſ. in
quodam ſermone. Dyabolus temtat ut leo. tẽ-
tat ut draco. uel explicite ⁊ ſic eſt illa diſio Gre
gorij ſuper Job xl. Super quẽ locum dicit Gre
gorius ſic. Fideli famulo domus cunctas hoſtis
callidi machines inſinuat. ſcilꝫ ꝙ opprimẽdo ra
pit. inſidiando circũuenit. minando terret. ſuadẽ
do blanditur. deſperando frangit. promittendo
decipit. In hac autem diuiſione explicantur mo
di quos Aug. clauſerat ſub his duobus uerbis.
ꝙ ut leo temtat ⁊ ut draco. Et ſic patet ratio
aſſignandi diuerſas diuiſiones temtationis ſm
diuerſas eius conſiderationes. patet nobis rño
ad obiecta. ¶ Item queritur de hoc quod dicit
in littera Temtatio que fit ex carne non eſt ſine
peccato. cum enim dyabolus poſſit carnem cõ-
mouere ⁊ uexare. uidetur ſimiliter ꝙ temtatio
que eſt ab hoſte ſine peccato eſſe non poſſit ¶
Item cum non ſit in noſtra poteſtate temtari uł
non temtari. uidetur ꝙ temtatio de ſe non po-
nat in nobis culpam niſi ei conſentiatur. ſicut er
go temtatio hoſtis cui non conſentitur ẽ mate-
ria exercende uirtutis. ita uidetur etiã temtatio
carnis. propter hoc eſt queſtio quare temtatio
carnis magis eſt ſemper cum peccato q̃ꝫ temta-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tio hoſtis ⁊ Nõ dicendum ꝙ temtatio carnis eſt impulſus ſenſualitatis. quẽ conſueuimus appellare primuꝫ motum. ⁊ quoniã in illo ĩpulſu ſenſualitatis mouetᷣ ĩordĩate ⁊ preter ratiõis ordinem. hinc eſt ꝙ temtatio carnis nũꝗꝫ eſt in nobis quin ſit in nobis aliqua inordinatio. et ita aliqua uenialis culpa. temtatio uero hoſtis oĩno extra eſt ⁊ poteſt eſſe ſine aliqua delectatione inordinata in nobis exiſtente. ⁊ ideo dicit Magr̃ ꝙ temtatio hoſtis poteſt eſſe ſine peccato. temtatio carnis minime. Alia etiam ratio poſſet reddi. quoniã caro eſt in poteſtate noſtra ⁊ eam poſſumus ad arbitriũ noſtrum domare. ⁊ ideo potius imputatur nobis in culpa carnis impulſio ꝗꝫ dyabolica ſuggeſtio. quo autem carnis ĩpulſus ſiue primi mot⁹ debeant dici eſſe peccatum ĩfra ſuo loco magis expreſſe determiabitur.

Diſtinctio xxij.

Hic uidetur diligenter inueſtigandũ ⁊c̃. Supra egit Magiſter de lapſu hominis in comparatione ad dyabolum temtantem. In hac uero parte agit quantum ad hominem tranſgredientem. Diuiditur autẽ iſta p̃s in partes duas. In prima determinat de peccato primorum parentum quantum ad genus. In ſcḋa uero quantum ad radicem utruꝫ ſcilꝫ fuerit ex induſtria. an ex ignorantia. ibi Hijs autẽ opponi ſolet hoc modo. Prima pars habet tres partes. In pri̇a determinat de genere peccati generaliter. In ſcḋa uero de genere peccati uiri ⁊ mulieris ſpecialiter. ibi Et talis quidẽ elatio ĩ mẽte mulieris. In tertia uero ĩquirit quis eoꝝ peccauerit magis grauiter. ibi Ex quo manifeſte aiaduerti poteſt ⁊c̃. Quelibꝫ autem iſtaruꝫ p̃tium diuidi poteſt in duas. Nã in qualibꝫ primo determinat ueritatem. ⁊ ſcḋo remouet dubitationem. Secũda uero pars principalis in qua determinat de peccato quantum ad radicem diuiditur in tres p̃tes. In prima inquirit utrũ peccatum illud ex ignorantia ꝓceſſerit. ⁊ per illam excuſari habeat. In ſcḋa uero queritur unde ꝓceſſerit primi peccati malicia. ibi Solet etiã q̃ri cum ſine uitio eſſet natura ⁊c̃. In tertia uero inquirit cum peccatum illud fuerit a uolũtate. Utrꝫ primo ante uoluerit ꝗꝫ peccauerit. ibi Si uero queritur utrum uoluntas peccatũ illḋ ꝓceſſerit. Subdiuiſiões p̃tium ⁊ ĩtellect⁹ ſatis apparent. Prio eĩm Magr̃ determiat de ipſa culpa prioꝝ parentũ in ſe. ſcḋo uero ꝓut compari habet ad radicem ignorantie.

Ad intelligẽtiã hui⁹ p̃tis circa duo ĩcidit hec queſtio. Prio ergo querĩt de culpa prioꝝ parentũ in ſe q̃tuꝫ ad ĩordiationẽ affect⁹. Scḋo uero queritur in cõparatione ad ignorantiã ĩtellect⁹. Circa primũ queruntur tria. Primo queriť quo genere peccati mulier peccauit. Scḋo utrũ qḋ mulier appetiit uir concupierit. Tertio uero queritur quis horuꝫ grauius peccauerit.

Circa primũ ſic ꝓcediť ⁊ oſtẽdiť ꝙ mulier peccauerit peccato ſupbie. Ecc. x. Initiũ oĩs peccati ſupbia. Et iteꝝ Ecc. xxv. A muliere ĩitiũ peccati. ergo mlr peccauit peccato ſupbie. Itẽ Aug. ĩ libro de uirginitate. Dyabol⁹ ĩ celo uoluit eẽ ſicut de⁹. cadẽs aũt perſuaſit hoĩ ſĩlitudiẽꝫ ſue uolũtatis. ſi ergo pſuaſit mulieri ⁊ mlr pſuadẽti ↄſenſit. peccauit ergo peccato ſupbie. Itẽ hoc uideť rõe. Impoſſibile erat hoieꝫ ↄordiari ĩ potẽtia ſupiori niſi pri⁹ deordiaret ĩ ĩferiori. ergo ñ poterat pri⁹ ĩordinate ↄuerti ad bonũ ĩteri⁹ uł exteri⁹ ꝗꝫ ↄuerteret ad bonũ ĩferi⁹. ſꝫ ↄuerti ĩordiate ad bonũ ĩferi⁹ hoc ẽ ſupbia. ergo primũ peccatũ mlieris ñ potuit eẽ niſi ſupbia. Itẽ mlr uoluit mãducare pomũ hoc ñ fuit ꝓpť famẽ uł appetitũ ↄlectãdi ĩ cibo. cum nulla eẽt ĩ guſtu ei⁹ ↄordiatio. ergo hoc fuit. quia aliq̇d ſpũale p illi⁹ cibi ↄmeſtiõeꝫ ĩtẽdebat. hoc aũt ñ erat niſi eẽ ſicut de⁹ qḋ dyabol⁹ ꝓmiſerat ergo ⁊c̃. Sꝫ ↄ̃. Videť ꝙ primũ peccatũ mlieris fuit ĩobediẽtia. prio. q̇a hoc innuit textus Geñ. iij. Quis ĩdicauit tibi ꝙ nud⁹ eẽs. niſi q̇a de ligno ↄ̇ quo p̄cepaꝫ tibi ut ñ ↄmederes ↄmediſti. Scḋo q̇a hoc ↄfirmat Ap⁹. Ro. v. Sicut p uni⁹ ĩobediẽtiã peccatores ↄſtituti ſũt mlti ⁊c̃. ⁊ iteꝝ p uni⁹ ĩobediẽtiã mors ĩtrauit ĩ mũdũ. Poſtrẽo hoc exp̄ſſi⁹ ↄ̇clarat Aug. ↄ̇ v̄a r̃ligi. ubi ait. Adã ꝓpť trãſgreſſiõeꝫ ĩobediẽtie ↄ̇ p̃adiſo eiect⁹ ẽ. ſi ergo primũ peccatũ hoĩs fuit ĩobediẽtia. nõ ergo uideť ꝙ fuerit ſupbia. Itẽ ꝙ primũ peccatũ fuerit gula uideť. prio p hoc qḋ innuit textus Geñ. iij. Vidit ergo mulier lignũ qḋ eẽt adueſcendũ ſuaue. Scḋo hoc cõfirmat euãgeliũ. q̇a xp̄s fuit pri⁹ tẽtat⁹ ↄ̇ gula a dyabolo. ſicut legiť Math. iiij. Dic ut lapides iſti ⁊c̃. ſed eo ordiẽ tẽtatiõĩs tẽtauit primũ hoieꝫ quo tẽtauit xp̄m. ſicut ſancti dicũt. Poſtremo hoc expreſſius ↄ̇clarat Amb. ĩ illo ymno. Qñ pomi noxiali morte morior. ſi ergo peccatum primum fuit gula. ergo non fuit

ſupbia. cum ſint diuerſa genera peccatorum .
unuꝫ ⁊ idem ſimul ⁊ ſemel in diuerſis generibus
eſſe non poſſit . ¶ Item uidetur ꝙ primū pecca
tuꝫ mulieris fuerit auaricia . primo per textum
Geñ. iij. Eritis ſicut dii ſcientes bonum ⁊ ma-
luꝫ. hoc promiſit dyabolus . ⁊ hic primo cecidit
in mulieris appetitum . ſed appetere multitu-
dinem ſcientie plus q̃ꝫ deum hoc eſt auaritie.
ſicut dicit Gregorius ¶ Deinde hoc confirmat
Apoſtolus prīo Thy. ultio . Radix omniū ma-
loꝝ eſt cupiditas. ſed peccatū mulieris oīuꝫ pec-
catoꝝ alioꝝ radix fuit. Poſtrēo hoc ipꝫ expreſſe
declarat gloſa ſuper illud pſ. Que ñ rapui ⁊c̄.
ubi dicit ꝙ Eua uoluit rapere diuinitatē . ſi er-
go rapina eſt peccatū auaritie . primū peccatum
Eue fuit in genere auaritie. ergo non fuit ī gene
re ſuperbie . ¶ Item uidetur ꝙ primū peccatuꝫ
fuit infidelitas . prīo . quia hoc inſinuat textus
Geñ. iij. ubi dixit mulier. Ne forte moriamur .
Dubitauit ergo de uerbo dei . ſi ergo dubitare
de eo quod debemus credere hoc ē infidelitatis.
peccatū ergo infidelitatis prīo cōmiſit ¶ Secūdo
hoc confirmat euangeliū Luc. prīo . Beata que
credidiſti. dictū eſt uirgini Marie . ſi ergo ſalus
reſpondet per oppoſitū priuaricationi. ⁊ hoc in-
cepit a fide Marie . uidetur ꝙ illa inceperit ab
infidelitate Eue . Poſtremo hoc expreſſius de-
clarat in littera Magiſter. ⁊ habitū eſt in diſtin-
ctionē precedenti in progreſſu tētationis. ubi di
cit ꝙ mulier cuꝫ dubitauit ab affirmante receſſit
⁊ neganti appropinquauit . ſed hoc nō fuit ſine
culpa infidelitatis . ergo infidelitas fuit primuꝫ
mulieris peccatū . non ergo prīo peccauit pecca
to ſuperbie ¶ Si forte tu dicas ꝙ pluribus ge-
neribus peccatoꝝ ſimul ⁊ ſemel peccauit. hoc ñ
uidetur poſſibile. cuꝫ ſimul ⁊ ſemel non poſſit ſe
pluribus conuerſionibus ⁊ auerſionibus deordi
nare. ⁊ quicquid de hoc ſit. planū eſt ꝙ eſſe pri-
muꝫ peccatū uni ſoli conuenire poteſt. cū per ſu-
perhabundantiaꝫ dici habeat . ¶ Rñō dicenduꝫ
ꝙ ſicut innuit textꝰ. ⁊ expreſſe dicit Apoſtolus
Principale peccatū hominis per quod lapſus ē .
fuit inobedientie. ⁊ per quod deriuatur mors in
omnes poſteros . vnde ⁊ ad hoc dyabolus ipm
inducere intendebat . quod pꝫ per principiū ſue
interrogationis. cur precepit ubi deus ⁊c̄ ¶ Sed
quoniā nemo operatur ad malū aſpiciens . nec
appetit malū niſi ſub ſpecie boni . ideo clare de

prehendens dyabolus ꝙ non poſſet mulierem ī
peccatum precipitare niſi ꝓponeret aliquod ap-
petibile. illa in temtando propoſuit fallaciter. ad
que omnis homo ſm ueritateꝫ tendit naturalit̄.
Naturaliter eni omnis homo beatitudinem ap
petit quod eſt bonuꝫ glorioſum. ⁊ copioſum. et
delitioſum . ideo omnis homo naturaliter appe
tit excellentiam ⁊ ſufficientiam ⁊ leticiam . ⁊ in
ordinato appetitu eorum conſiſtit iuſticia . ⁊ in
immoderato uero conſiſtit culpa . Nam ſuper
bia non eſt aliud q̃ꝫ immoderatus appetitus ex-
cellentie . Auaricia non eſt aliud q̃ꝫ immodera-
tus appetitus ſufficientie . Gula autem non eſt
aliud q̃ꝫ immoderatus appetitus cibi reficientis
ſuauiter . Conſiderans ergo dyabolus hanc eſſe
uiam ad precipitandam mulierem in culpa. prīo
promiſit dignitatis excellentiā . eritis ſicut dij.
Scđo ſubiunxit cognitionis abundantiam ſcien
tes bonum ⁊ malum . Poſtremo pretendit ſua-
uitatis experientiaꝫ. cum oſtendit lignum puni
ceum uiſu ⁊ ad ueſcendum ſuaue . Quoniā er-
go mulier dyabolice ſuggeſtioni conſenſit . ideo
primo in appetendo eſſe ſicut deus. fuit ſupbia.
deinde in appetendo ſcire bonum ⁊ malum qđ
non oportebat. ⁊ ſcire plus q̃ꝫ oportebat. fuit a-
uaricia.. Poſtrēo in experiēdo ſuauitateꝫ ligni
uetiti fuit guloſa . ⁊ in hoc fuit tranſgreſſionis
ira ⁊ culpa inobedientie īuoluta . Et ſic patꝫ ꝙ
peccatum mulieris inchoatum fuit in ſuperbia .
progreſſum habuit in auaricia . conſūmationeꝫ
habuit in gula . Patet etiaꝫ ꝙ inordinata fuit
quantuꝫ ad triplicem potentiam. ſcilꝫ quantum
ad iraſcibilem duꝫ appetiit alta . quantuꝫ ad ra
tionalem dum appetit ſcire occulta . quantū ad
concupiſcibilem dum uoluit guſtare ſuauia . vn
de ex illo peccato pullulauerunt radices omniuꝫ
peccatorum ¶ Ex his ergo patet reſponſio
ad queſita . Ratiōes enim oſtendentes ꝙ pri-
muꝫ peccatum fuit ſuperbia. uerum concludunt.
quia ab illo fuit inchoatio . Rationes ſimiliter
oſtendentes ꝙ fuerit inobedientia. gula. ⁊ aua-
ricia. uerum concludunt. licet non fuerit in auari
cia proprie dicta . ſm ꝙ dicitur eſſe appetitus
pecunie. fuit tamen auaricia ſm ꝙ eſt appetitus
ſufficientie. ⁊ in ipſa fuit progreſſus peccati. ſed
in peccato gule ⁊ inobedientie fuit conſūmatio
in actu uidelicet comedendi . gula enim erat
inquantum in illo cibo inordinate delectari

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uolebat᷑. ſed inobedientia. cum in actu ipſius
comeſtionis contra diuinum imperiū faciebat.
et hoc expreſſe dicit Gregori⁹ in quadā omel.
ubi oſtendit ꝙ tribus peccatoꝝ generib⁹ tētauit
dyabol⁹ xp̄m ſicut pri⁹ tētauerat mulierē. ⁊ illis
trib⁹ a xp̄o deiectus ē. ſicut ꝑ illa tria mulierem
deiecit. nec ē incōueniēs ꝑ̄ſa genera peccatorū
ſm̄ ꝓgreſſū cōcurrere ad unū flagitiū ꝑpetrā
dum. facilimū ē eī de peccato in peccatū ruere
ſicut ↄtingit de motu uni⁹ uirtutis ad motū alte
rius aſcēdere ¶ Ad illō ergo ſolū reſtat rn̄dere
ꝙ obiectū eſt de īfidelitate. non enim ↄcedendū
ē mulierē peccato īfidelitatis peccaſſe. niſi īfi
delitas accipiatur ualde large. Quia ergo oſtē
dit᷑ ꝙ mulier dixit forte. Dici pōt ꝙ forte eſt
ibi nota euētus. nō dubitatiōis. ſed quia Mgr̄
dixit expreſſe ꝙ ē nota dubitatiōis. Jō alr̄ pōt
dici reuera ꝙ mlr̄ n̄ dubitauit uerū eſſe qd̄ dn̄s
dixerat. ſꝫ de hoc dubitauit qualr̄ dn̄s itellige
bat utꝝ. ſ. itelligeret d̄ morte corporali uel ſpiri
tuali uel alio quocūqꝫ modo. ⁊ illa dubitatio nec
fuit pena nec fuit culpa. ſed quedā neſciā q̄ dya
bolo tētanti ꝓbuit uiā ¶ Nec cogit illō qd̄ obicit
de fide beate Marie. nā ⁊ fides ī conceptione
filii dei lꝫ n̄ modicū tenuerit locū. habuit tn̄ hūi
litatis uſū pābulū. rōne cui⁹ dicitur uirgo deo
placuiſſe. ſicut ipa dicit. Reſpexit de⁹ hūilita
tem ācille ſue. Nec opꝫ oīo ꝑ eundē ordinem
rn̄dere repatiōem deſtructioni. imo frequēter ē
ecōtra. ſicut uia reſolutiōis ⁊ ↄpoſitiōis oppoſi
tis modis habēt t̄minari ⁊ ichoari. Sic ⁊ ī ꝓpo
ſito pōt intelligi.

Secūdo querit᷑ Utrū qd̄ mulier appecijt
uir etiā ↄcupierit ¶ Et ꝙ non uidetur
p̄mo Thy. ij. Uir nō ē ſeduct⁹. ſed mu
lier. ſed ſi Adā uoluiſſet eē ſicut deus quēad-
modū mulier. utiqꝫ circūuētus fuiſſet. ſi ergo
circūuētus uel ſeductus nō fuit. id qd̄ mulier ap-
petiit nō ↄcupiuit ¶ Itē Aug. ſup geñ ad lr̄ā.
Non arbitror uirū ſi iam ſp̄ūali mēte p̄ditus erat
credere qd̄ dyabolus ꝓmittebat. ſi ergo Adā
glām habuit. ꝑꝫ ꝛc̄ ¶ Item ſi Adā appetiit eē
ſicut deus cū adhuc multo minorē haberet ſimi-
litudiem q̄ꝫ lucifer. uidetur ꝙ grauius peccauit
Adā q̄ꝫ lucifer. ergo ſi peccatum luciferi fuit ir
remiſſibile. peccatū homis fuiſſet irremiſſibile.
quod ſupra imꝓbatū eſt ¶ Item ſi Adam appe
tiit eſſe ſicut deus. aut ergo ſuggerēte muliere
aut ſuggerente ſerpēte. nō ſuggerēte ſerpente.
quia ipſe Adā non conqueritur de ſerpente. ſed
de muliere. Geñ. iij. Mulier quā dediſti mihi
ꝛc̄. ſi ſuggerēte muliere. ergo ſicut mulier de-
cepta fuit a ſerpente. ita uir a muliere. ſicut er
go mulier dixit. ſerpens ſeduxit me. ſic uir dix-
iſſet mulier decepit me. ſed hoc non dixit. ſed
dixit. mulier dedit mihi ꝛc̄ ¶ ꝙ ſi dicas ꝙ ita fu
it q̄ꝫuis ſcriptura non exprimat. hoc ſimpliciter
apparet imꝓbabile. Nam ſi mulier dixiſſet cō
mede. quia eris ſicut deus. cum ipſa comediſſet
⁊ abſqꝫ dubio non eſſet ſicut deus. nulla ratione
uidetur ꝓbabile ꝙ uir ei crediſſet ¶ Sed contra
ſupra illud pſ. Superbi inique ꝛc̄. nō homo ſug
geſtione ſerpentis ut deus eſſe uoluiſſꝫ. nō letal᷑
culpe tranſiſſet ad nos hereditas ¶ Si dicas hoc
eſt dictum q̄ꝫtum ad mulierem. oñditur de uiro
ꝑ illud qd̄ dicit Gregori⁹ in moralibus ⁊ habe
tur in gloſa Job xli. poſſe accipere diuinitatem
Adam credidit. ⁊ imortalitatis gloriā amiſit. er
go Adam idem quod mulier appetiit. ¶ Itē
phy. ii. ſuper illud Non rapinam arbitratus eſt.
gloſa. Non uſurpauit quod ſuum non erat ſcilꝫ
equalitatem dei. ſicut dyabolus fecit ⁊ primus
homo. ergo primus homo uoluit eſſe ſicut de⁹
⁊ hoc uoluit mulier ¶ Si tu dicas ꝙ primus ho-
mo ſtat ibi ꝑ muliere ¶ Contra ſup illud pſ.
Que non rapui ꝛc̄. Adam ⁊ Eua uoluerūt
rapere diuinitatem ⁊ amiſerunt felicitatem. Ec
ce expreſſe dicitur de utroqꝫ ¶ Item hoc uidet᷑
ratione. Maiorem aſſimilationem habebat uir
ad deum q̄ꝫ mulier. ergo ſi ſimilitudo eſt ma-
ter falſitatis. uidetur ꝙ multomagis credibile
fuit unum appetere eſſe ſicut de⁹ q̄ꝫ mulierē.
¶ Item multo ſapientior erat lucifer q̄ꝫ eēt homo
primus. ergo ſi cum tota ſua ſapientia lucifer
uoluit eſſe ſicut deus. nec ſapientia impediuit
ſuperbiam. multominus uidetur ꝙ hic ſapien-
tia impedirꝫ humana. ſi ergo hec mulier appe-
tiit non eſt improbabile ꝙ uir non concupierit.
maxime cum gloſe ⁊ auctoritates uideant᷑ hoc
dicere ¶ Reſponſio dicendum ꝙ quia iſta eſt
queſtio facti circa quam non poteſt homo mul
tum efficaciter ratiocinari. ⁊ ſcriptura non deter
minat expreſſe. ⁊ ſancti ſuper hoc loquuntur
uarie. ideo ſunt hic opiniones diuerſe. ¶ Qui-
dam enim propter auctoritates inductas d᷑cunt
ꝙ Adam idem ipſum quod mulier appetiit
concupiuit. ſed non credidit ſicut mulier.

⁊ ꝓpter hoc factus eſt ſuperbus. ſ3 tñ non dicit̃
fuiſſe seduct⁹. appetere eni3 pōt aliq̄s aliq̄d ⁊
tamē non credere ad hoc ꝑuenire. multa q̄de cu
pimus ad que non ſperamus nos ꝑuēturos. qa
nō quid poſſit. ſed quid uelit attendit ambitio
nis flagitium. Et illam poſitionem ſuſtinendo
Reſpondent ad rationes ad utramq3 partem.
Sed quia uerbis beati auguſ. hec opinio non
conſonat. immo expreſſe uidetur ſentire ɔ̄riū.
ſicut patet ex auctoritatibus ei⁹ inductis ī lr̃a.
nec uidet eē credibile q̄ uir appeteret aliquid
ad quod crederet ſe non poſſe peruenire: cum
ante illud peccatum ualde ordinatus eſſet. ¶
Ideo eſt alia poſitio q̄ uir in appetibili ⁊ prin-
cipali motiuo non fuit conformis mulieri trāſ
grediēdo. licet eēt ei conformis in trāſgreſſiōe
mandati diuini. uterq3 eni inobediens fuit. ſed
aliter uir q̄3 mulier ad īobediētie culpā ꝓlapſ⁹
eſt. nō eni uir pomū comedit ꝓpter appetitu3
excellētie in ſui ad deū aſſimilatōe. nec ꝓpter
appetitum ſufficiētie ī multoꝝ cognitione. nec
ꝓpt̃ appetitum ſuauitatis ī cibi deguſtatione
ſicut fecit mulier. fuit tamen in uiro queda3 ſu
ꝑbia. quedā auaritia. quedā laſciuia: per quas
ꝑductus eſt ad inobediētiā. quodā enim modo
ſupbiuit dum ſe minus magni pretij eſſe apud
deū extimauit: ⁊ tanti: ut propter cōmeſtione3
illius cibi non icurreret grauitate3 alicuius ſup
plicij. ſ3 de facili ɔſequeretur ueniā de offenſa
fuit etiā quedā auaricia dū curioſe ſcire uoluit
q̄d ſibi eueniret dū cibū uetitū deguſtaret. fuit
etiā quedā laſciuia nō carnalis delectationis: ſ3
cuiuſdā amicabilis affectionis q̄ frequenter fit
ut offendat̃ deus ne contriſtetur proximus. hoc
autē fecit adā dū comedere uoluit: ne ſuas deli-
tias ɔtriſtaret: hoc ē ne mulierē offenderet. vñ
⁊ dñs ip̄m arguit q̄ obediuit uoci mulieris: et
ꝑ hoc ꝑductus eſt ad inobedientiā ⁊ trāſgreſſi
one3 mādati dei. ⁊ hec tria trahunt̃ ex uerbis
aug⁹. ſuper Gen̄. ad lit. q̄ adducit Magiſter ī
littera. Primo eni dicit q̄ nō ē putandū q̄ hō
deiceretur niſi preceſſiſſet in eo quedam elatio
cōprimēda. ⁊ iteꝝ dicit: uoluit adam lignum ue
titum experiri cū non uideret mulierē mortuā
eſca illa percepta. ⁊ iteꝝ noluit eam contriſtare
q̄3 credebat ſine ſolatio contabeſcere ⁊ a ſe ali
enatam interire. ¶ Concedendum eſt igitur q̄
adam non appetiit eē ſicut deus quēadmodu3
mulier: ſicut oſtendūt rōnes ad hoc inducte. Si

autem dicatur alicubi appetibile eē ſicut deus.
Hoc poteſt eē dictum triplici ratione. Aut qa
diuinu3 contemſit imperium: ⁊ uoluntate3 ſua
diuine pretulit uiſſioni ⁊ ſe ſibi tāquā deo ſub
icere. ⁊ ex hoc deo eq̄pari uelle. Aut dictum ē
quia mulier de illo ſumpta appetiit ſicut dici
eē: ⁊ ꝑ ſynodochen q̄ ē partis attribuitur toti.
vñ icipit q̄ appetiit alter: frequenter loquitur
ſinodoche. ⁊ attribuit uterq3. Aut poteſt hoc
tertio modo dictum intelligi. quia ipſe cum eēt
mulieri prepoſitus ipſam non compeſcuit: vñ
ſibi imputatur culpa mulieris. mulier autem in
telligenda eſt appetibile eē ſicut deus. non per
omnimodam equalitatem ſed ꝑ quādā ſublima-
tionem in dignitate ſupra humanum modum
quā cū uir non compeſcuit: imo potius uolun-
tati eius paruit ſibi peccatu3 mulieris imputatū
⁊ uoluiſſe eē ſicut deus refertur ¶ ⁊ ſic p3 Rñō
ad autoritates que priuſ iducte ſunt. ⁊ per hāc
uiam determinari poſſunt. ſi que alie circa iſtā
materiam conſimiles inueniantur. ¶ Ad illud
ergo quod obicitur: q̄ maiorem aſſimilatione3
habebat uir q̄3 mulier. Dō q̄ ⁊ ſi maiorem hrēt
aſſimilationem. habebat tamen precellentiam
uirtutis ⁊ cognitionis reſpectu mulieris q̄ duo
non compaciebant̃ hominē ita trahi a modica
ſimilitudine ſicut mulierem. ¶ Ad illud quod
obicitur: q̄ angelus erat ſapientior homine.
Dō q̄ uerum eſt de cognitione innata: nō tamē
uerum eſt de cognitione gratuita. creditur eni3
a doctoribus q̄ primus homo ante lapſum ha
buit gratiam: ſicut melius oſtendetur infra. de
lucifero uero creditur q̄ grām gratum facīete3
non habuit ſicut determinatum fuit ſupra.

Tertio queritur quis eorum grauius
peccauerit utrum uir aut mulier ¶ ⁊ q̄
uir grauı⁹ peccauerit uidetur. grauı⁹
eſt peccatum ubi maior eſt ingratitudo. ſ3 ubi
maiora ſunt dona. ibi maior eſt ingratitudo in
peccando. ſed adam precellebat in naturalibus
datis a gratuitis. ergo cum peccauerit magis
ingratus fuit. ¶ Item maius eſt peccatum
quanto peccans eſt in altiori gradu cōſtitutus
grauius eni3 peccat prelatus q̄3 ſubditus eode3
genere peccati. ſed uir erat caput mulieris ⁊ ei
ꝓpoſitus. ergo uidetur q̄ peccauerit grauius.
¶ Item tanto grauior eſt culpa quāto ibi maior
eſt contemtus in tranſgreſſione mandati im
mediate ſuſceptia dño: q̄3 mediāte alio. ſi ergo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mandatum per uiꝝ peruenit ad mulierē uidetꝰ ꝙ magis ɔtemſerit uir ꝙ̄ʒ mulier. ergo ҁ̄. ¶ Itē tanto grauior ē culpa q̄nto maior ē ibi leſio ⁊ corruptio. qꝛ peccatū de ſe corruptio eſt. ſed peccatū ade magis fuit corruptiuū ꝙ̄ʒ peccatum eue. qꝛ ex peccato ade fuit totius poſteritatis corruptio. ſm̄ ꝙ dicitꝰ Ro. v. p unīꝰ iobediētiā peccatores ɔſtituti ſunt multi. ergo ҁ̄. ¶ Sʒ ɔtra aug' ſup Geñ. ⁊ Mgr̄ refert in lrā. peccauerūt īpari ſexu ſed pari faſtu. ſed ubi ē par faſtus: ibi ē par trāſgreſſio. ergo non uidetꝰ ꝙ magis peccauerit uir ꝙ̄ʒ mulier ¶ Item ſicut in bonis qḋ ſimilius ē meliori ē meliꝰ. ita qḋ ſimilis ē peiori eſt peius ꝑ ſe loquēdo. ſed peccatuʒ eue ſimilius fuit peccato luciferi ꝙ̄ʒ ade: ꝓpter maiorē elationeʒ ſupbie. ergo maius fuit peccatuʒ eue ꝙ̄ʒ ade ¶ Itē ʒ tanto grauior ē culpa q̄nto maiori digna ē pena. ſed mulier magis fuit punita ꝙ̄ʒ uir ſicut patet Geñ. iij. ⁊ a deo q̄ iuſte punit. ergo āplius peccauit ꝙ̄ʒ uir ¶ Item grauiꝰ peccat q̄ peccat i ſe ⁊ i alteꝝ ꝙ̄ʒ q̄ peccat i ſe tm̄. ſʒ mulier peccauit i ſe ⁊ i uiꝝ: dū ꝑtraxit eū ad peccatū: uir aūt peccauit in ſe tantū de peccato actuali loquēdo. ergo grauius peccauit mulier ꝙ̄ʒ uir. ¶ Rñō dō. ꝙ ſicut predictuʒ fuit ſupra peccatū dici pōt grauius: alteꝝ altero tribꝰ modis. uidelʒ igratitudine. libidine. ⁊ ex ɔſequēti corruptōne. ſi igitꝰ loq̄mur de maiori grauitate quātuʒ ad ingratitudineʒ. grauius peccauit uir ꝙ̄ʒ mulier: ꝑ eo ꝙ abundātiora dona ſuſcepit ⁊ iō cuʒ bñficioꝝ oblitus: bñfactorē ſuū ɔtemſit ⁊ offendit. magis ingratuʒ fuit: ⁊ in ſui ingratitudine maiori. culpabilior extitit. Si aūt loquamur de maioritate q̄ntū ad libidinē. ſic āplius peccauit mulier ꝙ̄ʒ uir. ꝑ eo ꝙ magis improba uoluntate peccauit dū concupiuit deo aſſimilari ⁊ ardentius appetijt: credidit hoc ſe optinere poſſe. ⁊ qḋ dyabolus ei ſuggeſſit. ⁊ ideo ꝓpter uoluntatē magis improbā: mulier peccauit ex maiori libidine. ⁊ quantum ad hoc culpabilior uiro fuit. Si autē loq̄mur de maioritate culpe quātuʒ ad corruptionē ɔ̄ītem: diſtinguendū ꝙ aliq̄d pōt dici corrupi dupliciter: aut ꝑ modum cauſe: aut ꝑ modū occaſionis. Si ꝑ modū cauſe ſic q̄a peccatuʒ uiri fuit cā trāſfuſionis peccati in poſteros: ⁊ ita corrūpit ſe ⁊ alios. maior ɔſecuta eſt ex peccato uiri corruptio. ⁊ quātuʒ ad hoc: culpa uiri dicitur fuiſſe grauior. Si uero ꝑ modū occaſionis: ſic q̄a peccatuʒ mulieris fuit occaſio peccati uiri. ⁊ ita ꝑ ɔſequens oīuʒ alioꝝ hoc modo mulier pōt dici ceteros corrupiſſe. nō ſolū poſteros ſed etiā uiꝝ ſuū. unde n̄ ſolū peccauit in ſe: ſed etiā i ꝓximū. ⁊ q̄ntū ad hoc dici pōt in muliere grauius fuiſſe peccatuʒ. ¶ Per hac diſtinctione uideri poteſt ad rōes: que ad utrāqʒ parteʒ adducūtꝰ: ꝑ eo ꝙ ſm̄ diuerſa mēbra huius diſtinctiōis ꝓcedūt. ¶ Aliꝰ poſſʒ dici: ⁊ quaſi in idē redit: ꝙ peccatuʒ poteſt dici grauius altero: aut penſatis ɔditionibus ex pte peccantis: aut ex parte peccati. Si igitꝰ penſamꝰ conditiones ex parte peccantis: grauius dicitur peccaſſe uir ꝙ̄ʒ mulier: tum ꝓpter donorum precellētiaʒ. tū etiā ꝓpꝰ ſtatus pſidentiaʒ quia mulieri quodāmō p̄latꝰ erat. Si aūt pēſāt cōditiones ex parte peccati: grauius peccauit mulier ꝙ̄ʒ uir: tū propter ipietatē i deū. tum propter iiquitateʒ in ꝓximū. deū eni ſua ambitiōe exhonorauit: ⁊ proximuʒ ſua ſuggeſtione deiecit. et ſm̄ hoc procedūt ratiōes: ſimiliter ad oppoſitas partes ¶ Qḋ aūt dicit aug'. ꝙ pari faſtu peccauerunt: hoc intelligitur nō quātum ad interiorē attractionē. ſed quātum ad exteriorem mādati trāſgreſſionē. ad qḋ utqʒ eorū equalitꝰ obligabatꝰ. uel par faſtus dicitur: nō ꝑ oīmodā equalitatē: ſʒ per quādā ɔformitatem. ⁊ ſic ex dictis colligitur: ꝙ peccatum eue aliquo modo excedebat peccatuʒ ade: ⁊ aliquo mō ecōtrario ¶ Si aūt aliq̄s querat qḋ eoꝝ magis excedebat aliud. Ad hoc dō ē: ꝙ cū peccatuʒ eue excedit peccatū ade i ɔditionibus que reſpiciūt peccatū eſſentialiter utpote i maiori iꝓbitate libidinis i hoc: ꝙ ⁊ maius ⁊ magis abiuit. peccatum eue magis exceſſit ⁊ grauiꝰ fuit ſimplicitꝰ loquēdo ⁊ huius ſignū ē: quia magis punita fuit. ⁊ ſi ad infernum deſcendiſſet: maiorem penam habuiſſet. Nec obſtant ratiōes ad oppoſitū adducte quia ſumuntur a conditionibus peccantis: que non faciunt peccatum grauius ſimpliciter ſed quodāmodo.

Conſequenter queritur de peccato primoꝝ parētuʒ in relatione ad ignorātiā ex parte intellectus. ¶ Et circa hoc querūtur tria. ¶ Primo q̄ritꝰ utꝝ peccatū primoꝝ parentū fuerit ex ignorantia. ¶ Secūdo q̄ritur utꝝ ignorātia aliquo mō ſit culpa. ¶ Tertio q̄ritur utꝝ ſit culpe excuſatio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Circa primū sic ꝓcedit: ⁊ oſtenditur ꝙ
peccatū primoꝝ parētuꝫ fuit ex igno-
rantia: ad minus peccatum mulieris. ¶ Gen. iij.
ſpens ſeduxit me ⁊c. ſꝫ ubi ē ſeductio ibi ſcie
priuatio: ubi aūt hoc ē: ibi ē ignorātia: ergo ⁊c.
¶ Item q̇ dubitat de aliquo de quo dꝫ eē certus
potius dicit̄ ignorare q̄ꝫ ſcire: ſꝫ mulier de uer
bo dñi debuit eſſe certa ꝙ dixerat: q̇cunqꝫ die
comederis morte morieris. ⁊ de hoc dubitauit
cuꝫ dixit: ne forte moriamur: ergo ex ignoran
tia peccaſſe uidetur. ¶ Iteꝫ q̇ credit mortale pec
catū eē ueniale: ignorat ueritatē iuris diuini: ſꝫ
adaꝫ credidit pccuꝫ illud eē ueiale ſic dic̄ aug⁹.
⁊ Mgr̄ adducit i lr̄a: arbitrat⁹ ē illud eē ueniale
ñ mortale delictū: ergo uidet̄ ꝙ tā uir q̄ꝫ mlier
peccauerit ex ignorātia. ¶ Itē oē peccatū aut eſt
ex ignorātia: aut ē ex infirmitate: aut ē ex ma
licia. ſed peccatū primoꝝ parentum nō fuit ex
malicia: q̇a tūc eēt peccatū in ſpiritū ſanctum.
nec ex īfirmitate q̇a nullam hēbat ꝓnitatē ad
peccāduꝫ: ergo fuit ex ignorantia. ¶ Itē ſi adam
⁊ eua credidiſſent tā grauit̄ deum offendere: et
tātas penalitates icurrere: cū nullā haberēt ad
pccm ꝓnitatē: nullo mō vr̄ ꝙ culpā cōmiſiſſet
ſi ergo culpā cōmiſerūt: uidet̄ ꝙ ignorauerunt
⁊ ita ex ignorantia peccauerūt. ¶ Sꝫ contra ſi
peccauerūt ex ignorātia. aut illa ignorātia fuit
pena aut culpa. Si culpa: ergo culpa fuit in eis
añ primā culpā: qḋ ē ipoſſibile cuꝫ implicentur
hic duo oppoſita. ſi pena: ergo pena fuit ante
culpā. ¶ Itē ſi fuerit ibi ignorātia: aut ergo iuris
aut facti. nō facti: q̇a bñ ſciebāt ſe de ligno ue-
tito comedere. nō iuris: q̇a bñ ſciebāt ſe debe
re deo obedire ⁊ ꝯ eius impiū nullo mō facere:
nulla ergo uidet̄ i eis ignorātia fuiſſe. ¶ Itē ſi fuit
ibi ignorātia: aut ergo uolūtaria aut iuolūtaria.
Si uolūtaria: ergo uidet̄ ꝙ iā uolūtas eoruꝫ in
appetendo ignorātiam: eēt inordinata. Si inuo
luntaria: ergo uidet̄ ꝙ nullo mō debuit eis im
putari culpa: ſi ergo ē iputata: ñ uidet̄ ꝙ fuiſſꝫ
ex aliqua ignorātia. ¶ Itē ſi fuit ex ignorātia: aut
ergo inata. aut cōtracta. aut inflicta. aut ꝓcura-
ta. nō ex ꝓcurata: nec ꝯtracta: nec iflicta: ergo
fuit ex ignorātia inata: ſed non decebat deum
facere naturā hūanaꝫ cū ꝓnitate ⁊ impotentia:
ergo pari rōe nō debuit eā facere cū cecitate et
ignorātia: ſi ergo ex ignorātia peccauerūt: ui-
detur ꝙ poſſit imputari deo. ¶ Item ſi aliquo
mō dicit̄ ex ignorātia peccaſſe mulier: hoc ē q̇a

a ſpente ſeducta fuit: ſed uir non fuit ſeductus
ſicut dicit aplus: ergo ex ignoratia peccatū ei⁹
nō ꝓceſſit: ſi ergo radix peccati i uiro ⁊ mulie-
re nō fuit altera ⁊ altera: uidet̄ etiā ꝙ nec muli-
er peccauerit ex ignorantia. ¶ Rn̄o dō ꝙ pec
catū eē ex ignoratia: pōt dici dupliciter. uideliꝫ
ꝓprie ⁊ coīter. Proprie ꝓut diſtinguit̄ peccatuꝫ
ex ignorantia ꝯtra peccatuꝫ ex infirmitate ⁊ ex
induſtria. ⁊ hoc mō ignorātia dicit priuationeꝫ
ſcie: que non cōpetit hoi ex natura: ſed merito
prime culpe fuit ꝯtracta: ⁊ hoc modo peccatuꝫ
primorū parētū nō pōt dici ex ignorantia: nec
ꝯtinet̄ ſub illa diuiſione qua dicit: ꝙ oē peccatū
aut ē ex ignorātia aut ⁊c. illa. n. diuiſio peccati
ē ſm ſtatū nature lapſe. Cōmuniter aūt dicitur
peccatū eē ex ignorantia: qḋ cōmittitur aliqua
neſcientia exiſtente circa peccantē: rōe cui⁹ non
ꝯſiderat grauitatē culpe: nec grauitatem pene:
⁊ ſic peccatuꝫ primoꝝ parētū ex ignorātia dici
pōt fuiſſe: q̇a taꝫ in uiro q̄ꝫ in muliere fuit q̇dā
neſcientia: que nō fuit pena. ſed q̇dā naturalis
impfectio magis reperta in muliere q̄ꝫ in uiro.
mulier eni ignorauit utꝝ ſerpēs ſibi uerum uel
falſuꝫ ſuggereret. ignorauit etiā ſeueritatē di-
uine iuſtitie. uir autē alteꝝ hoꝝ dicit̄ ignoraſſe
uidelicet diuine iuſticie ſeueritatem: in hoc ꝙ
extimauit de illa trāſgreſſione cito ueniam in
uenire. inexpertus. n. erat ſeueritatem diuine
iuſticie. uterqꝫ tñ cognoſcere potuit p ſcientiaꝫ
quā hēbat ſe male facere. ⁊ ſic large accipiēdo
ignorantiā: dici pōt peccatū primorū parentuꝫ
fuiſſe ex ignorantia: ⁊ magis peccatum eue q̄ꝫ
ade. ⁊ hoc ꝯcludūt rōes ad primā partē iducte.
Proprie uero accipiēdo ignorātiaꝫ ſm ꝙ dicit
penaꝫ: ⁊ hoc ē ꝓut dicit neſcientiā eius rei quā
homo deberet ſcire ſm exigentiaꝫ. ſic peccatū
primoꝝ parentum non fuit ex ignorātia: ſicut
oñdūt rōes adducte ad ptē ꝯriā: ⁊ hoc pꝫ diſcur
rēdo p ſingulas. ¶ Qḋ. n. obicit̄ ꝙ ignorātia
aut eſt pena aut culpa. dici pōt ꝙ iſta diuiſio nō
ē ſufficiens: niſi accipiatur ignorātia proprie.
nam nō ſolū homo primo inſtitutus: ſed etiaꝫ
angelus beat⁹ aliq̇ ignorat: cū multa inoteſcāt
pricipib⁹ ⁊ ptātibus p eccleſiā. vñ talis igno-
rātia nec culpa nec pena eſt. q̇a ē reſpectu hoꝝ
q̇ nō dꝫ ſcire q̄ntū ē de pria ꝯditiōe nature. ¶
Ad illud qḋ obicitur: ꝙ aut fuit ignorātia iuris
aut facti. dō eſt ꝙ nō fuit ibi proprie loquendo
ignorantia iuris q̄ntū ad pricipale: ſed q̄ntū ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aliq̃d ãnexũ: utpote quãtũ ad ſeueritatẽ iudicis
Similiter nõ fuit ibi ignorantia facti: quãtũ ad
principale: q̃a bene ſciebant ſe guſtare lignum
uetitũ. fuit tñ i muliere q̃dã ignorãtia: quãtũ
ad illud qȯ credebat aſſequi per illud: uidelicet
aſſimilatiõe ad deũ. ⁊ ita nõ fuit ibi ignorãtia
ꝓprie dicta ſʒ coiter. ¶ Ad illud qȯ obiciť ꝙ
ignorantia aut eſt uolũtaria aut iuolũtaria. dõ
ꝙ iſta non eſt diſio per immediata: ſi large ac
cipiatur ignorantia. aliq̃s eni eſt q̃ nihil cogitat
de eo qȯ ignorat: ⁊ tunc nec circa illud afficitur
uoluntarie nec iuolũtarie: ⁊ ſic erat de illa igno
rantia eue. ¶ Ad illud qȯ obicitur ꝙ aut erat
innata aut ꝯtracta ⁊c̃. dõ ꝙ illa ignorantia di-
cebat quãdã ſcie incõpletiõnẽ ⁊ impfectionez
que inerat aĩabus primoꝝ parentũ ex defectu
ꝓprie nature: per hoc ꝙ aĩe eoꝝ non erant in
omnoda lucis plenitudine. In tali autẽ ſtatu de
cuit ſic hoĩeʒ fieri. q̃a ſicut infra patebit prius
debuit eſſe uiator q̃ʒ cõphẽſor. nec tñ ex illa ig
norãtia dicit̃ hõ fuiſſe i tenebris: uel i cecitate
q̃a ſufficiẽs lumẽ hẽbat ad icedẽdũ puiã iuſticie
⁊ iõ non eſt ſimile de ꝓuitate. ꝓuitas eniʒ nõ
ſolũmodo dicit ĩpfectionez: ſʒ etiã quãdã naẽe
curuationem. ac p hoc deordinationem. ¶ Ad
illud quod ultimo obicitur: ꝙ uir non peccauit
ex ignorantia. q̃a non fuit ſeductus. dõ ꝙ non
ſolũmõ mulier ignoraſſe dicit̃ ꝓpť ſeductiõem
ſʒ etiã q̃a ignorauit pene ſubſequentis acerbi
tatem. ⁊ licet in adam nõ fuerit ignorãtia illi⁹
ſeductionis: fuit tñ ignorantia p inexꝑientiam
diuine ultiõis: ⁊ iõ aliq̃ ignorãtia ſiue neſciẽtia
fuit in adam: ſʒ minor q̃ʒ i eua. Nec ualet illud
qȯ obicitur de radice: q̃a ignorantia non ponit̃
ibi eſſe tãq̃ ex una radice: ſʒ q̃a quodãmodo
talis neſcientia occaſionez ꝑbuit ad peccandũ.

Secũdo querit̃ gr̃a huius Utrũ ignorã
tia i aliquo poſſit eſſe culpa. ¶ Et ꝙ ſic
uidet̃. i. cor. xiiij. ignorãs ignorabitur
ſʒ null⁹ ignorat̃ a deo niſi ꝓpť culpã. ergo ⁊c̃.
¶ Itẽ ſup illud pȝ. noluit itelligere ⁊c̃. glo. aug⁹.
ignorantia in his q̃ itelligere noluit ẽ peccatũ.
¶ Item rõe uidet̃: cognoſcere credenda ⁊ opanda
eſt actus uirtutis. ſ. fidei ⁊ prudentie. ergo hec
ignorare eſt uirtutibus priuari. ſʒ priuationes
uirtutum ſũt uitia ⁊ peccata. ego aliqua ignorã
tia eſt culpa. ¶ Item nõ facere ea que hõ tenetur
facere ẽ peccatũ. ſimiliter nõ dicere: ſimilit̃ non
amare ea q̃ hõ tenetur amare eſt peccatũ. ergo

ſimiliter neſcire qȯ tenet̃ ſcire eſt peccatũ. ſʒ
multi ſunt q̃ ignorãt ea q̃ tenent̃ ſcire: utpote
ea ſine q̃bus ſaluari nõ poſſunt. ergo in talib⁹
ignorãtia ẽ culpa. ¶ Itẽ error ẽ peccatũ. aut ergo
rõe eius qȯ ponit: aut rõe eius qȯ priuat. Nõ
rõe eius qȯ ponit quia peccatũ priuatio ẽ. igit̃
rõe eius qȯ priuat. ſʒ error priuat ſciãz ⁊ pri-
uatio ſcientie ẽ ignorãtia. ergo ignorãtia ẽ cul
pa. ¶ Contra auguſ. i euch. dicit: ꝙ inflicta ẽ no
bis ignorãtia reꝝ agẽdaꝝ. ⁊ ꝯcupiſcẽtia noxia-
rum. ſʒ nullũ peccatũ ẽ in nobis inflictum. ergo
ignorantia nõ ẽ peccatũ. ¶ Itẽ rõe uidet̃. i oĩ eniʒ
peccato ẽ auerſio a bono cõmutabili. ⁊ ꝯuerſio
ad cõmutabile. ſed i ignorãtia nulla ẽ ad bonũ
cõmutabile ꝯuerſio. ergo ignorãtia nõ ẽ culpa.
¶ Iteʒ nullũ peccatũ remanet poſt pñiãʒ. ſʒ igno
rantia remanet i hoĩe poſt pñiãʒ ⁊ ꝯtritionez.
ergo ignorãtia nõ ẽ culpa. Si tu dicas ꝙ re-
manet actu. ſʒ trãſit reatu. ergo tunc uidet̃ ꝙ
ignorãtia nõ eſſet culpa actualis. ſʒ originalis.
ſʒ nõ ẽ originalis: q̃a manet poſt baptiſmũ. et
hoc melius patebit infra. nec actualis: ergo nõ
eſt culpa. ¶ Itẽ oẽ peccatũ ẽ i affectu: cum omne
peccm̃ ſit uolũtariũ. ſʒ ignorãtia ñ ẽ i intellectu
ergo ignorãtia nõ ẽ peccatũ. ¶ Iteʒ ſi ignorãtia ẽ
peccatũ. ergo ignorare ẽ peccare. ſʒ de uiro ig
norãte ueꝝ ẽ dicere: ꝙ i oĩ iſtãti ignorat: ergo
i oĩ iſtãti peccat. ergo tot ſũt i eo peccata: quot
ſũt iſtantia. ꝙ ſi hoc ẽ falſũ ⁊ i poſſibile. reſtat
ignorãtiãʒ peccatũ nõ eẽ. Rñõ ad ꝑdictoꝝ itel
ligẽtiã ẽ nõndũ. ꝙ cũ priuatiões cognoſcant̃ p
habitus. cognitio ignorãtie pẽdet ex cognitiõe
ſcie. Attẽdẽdũ ẽ ꝙ q̃dã ẽ ꝯgnitio aliquoꝝ q̃ nec
ẽ neceſſaria ad uirtutẽ. nec ẽ neceſſaria ad ſalu-
teʒ. ſicut ẽ artiũ mechanicaꝝ ⁊ liberaliũ. ⁊ talis
cognitio nõ ẽ uirtus nec de eẽ uirtutis. ⁊ illa ig
norãtia q̃ ẽ huius cognitiõis priuatio: culpa nõ
ẽ. ſiue ſit ignorãtia negatiõis ſiue diſpoſitiõis
ſiue etiã ſit uolũtaria ſiue nõ. Alia eſt cognitio
credibiliũ: ⁊ opabiliũ q̃ ad ſalutẽ neceſſaria eſt i
adulto. ⁊ hec ẽ cognitio fidei ⁊ prudentie. ⁊ ad
hãc cognitionez hñdã tenemur: quia ſine hac
null⁹ recte poteſt uidere. Cui⁹ aũt cognitionis
priuatio poteſt dupliciť in nobis eſſe. aut ma-
nente tẽtatiõe. aut non manente. Si manente
tẽtatiõe: tũc ẽ ibi culpa: q̃a cũ q̃s tenet̃ ad aliq̃d
⁊ illud nõ iplet. ex hoc ipe culpat̃: ⁊ dign⁹ ẽ pẽa
Si aũt ſit i nobis priuatio nõ manẽte temtatõe
utpote cum non põt ſcire ipotentia excuſat ab

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

obligatiōe. ⁊ ſic priuatio huius cognitiōis culpa
nō ē ſicut in furioſis. ⁊ ſm̄ hoc ignorātia q̄ dicit
priuationē cognitionis ad ſalutē neceſſarie: uno
mō peccatū ē. alio uero mō minime ¶ Aliter pōt
dici ⁊ q̄ſi in idē redit. ꝙ priuatio cognitiōis ad
ſalutē neceſſarie. dupliciter pōt eē. Aut ita ꝙ ē
in nobis ſ3 nō a nobis. ⁊ hoc mō culpa nō ē. ſ3
magis pena: ⁊ cū nō ſimus eius pricipiū: i ipſa
nec meremur: nec demeremur. Aut ita ꝙ ē i no
bis ⁊ a nobis ⁊ ſic culpa ē. Hoc aūt pōt eē tri-
pliciter. Ut cū i uia ueritatis exiſtētes uolūtarie
ab ea recedimꝰ: ⁊ i erroris foueā nos p̄cipitamꝰ
⁊ hec priuatio pōt dici ignorātia erronea q̄ eſt
in hereticis. Uel cū ad uiā ueritatis ualētes per
tingere: cupimus i tenebris ābulare. ⁊ hec pōt
dici ignorātia affectata. Aut q̄a ex quadam pi
gritia ⁊ negligentia non curamus ueritatem ad
diſcere. ⁊ hec dicit̃ ignorātia craſſa ⁊ ſupina. ⁊
q̄libet iſtaꝝ ē culpa. l3 prima maior q̄3 ſcđa. ⁊
ſcđa q̄3 tertia. Et ſic ꝯcedēde ſūt rōes oñdētes
ꝙ ignorātia aliquo modo pōt eē culpa. ¶ Ad
illud ergo qđ obicitur in ꝯ̄triū3: ꝙ ignorātia no
bis inflicta ē. ꝺđ ꝙ ꝓut nobis inflicta ē: pena ē
⁊ nō culpa. ꝓut tamen uoluntas nr̃a aliquo mō
deordinat̃ circa illā: ſicut prius dictū ē: incipit eē
culpa. ſicut paſſiones ſanctis martiribus illate
pene erāt ꝯſiderate ſm̄ ſe. cōpate tamē ad uo-
luntatē ſanctoꝝ libenter eas ꝑferētes ꝓ amore
chriſti: erāt eis meritorie. utꝝ aūt aliquo mō
ſit culpa: ꝓut. ſ. ꝯtracta ē: uidebit̃ infra cū aget̃
de originali peccato. ¶ Ad illud qđ obicit̃ ꝙ
ignorantia nō eſt ꝯuerſio. ꝺđ ꝙ uerꝝ eſt: ꝓut ē
pura priuatio. ꝓut tamē ip̄a3 ꝯcomitat̃ aliquo
mō nr̃a affectio: non habet ueritate3. ⁊ hoc mō
dicit̃ eē culpa nō primo ¶ Ad illud qđ obicit̃
ꝙ ignorantia remanet poſt penitētiā. ꝺđ ꝙ nō
remanet ꝓut habet rōne3 culpe. ſ. rōne uolun
tatis ꝯcomitantis. uel quodāmodo eā cāntis.
ſ3 ſi remanet: hoc eſt inquātū h3 rationē pene
ex originali ꝯtracte. iō quātu3 ad primū i quo
habet rationē actualis: tranſit non ſolu3 actu.
ſ3 etia3 reatu: cū q̄s penitet. quantum uero ad
ſcđm quodāmodo remanet: ⁊ ita uidet̃ ignorā
tia remanere actu: ⁊ in hoc habet quandam ap
ꝓximatione3 ad peccatum originale: ſm̄ id tm̄
qđ culpa eſt actuale peccatū ¶ Ad illud quod
obicitur ꝙ ignorātia eſt in intellectu. ꝺđ ꝙ illa
ignorantia que opponitur cognitioni uirtutis
ad quā tenemur: ñ tm̄ reſpicit itellectū. ſ3 etiā
affectu3: ſicut ⁊ uirtus ſibi oppoſita. vñ nō tm̄
dicit ſcientie carentiā ſ3 etiā uoluntatis icuria3
⁊ negligentiā ad ſcientia3 ꝑcipiendam. ¶ Ad
illud qđ obicitur ꝙ in quolibet inſtāti ignorat.
ꝺđ ꝙ ignorare non dicit̃ eē culpa niſi i eatenus:
qua q̄s tenet̃ ſcire qđ ignorat. ⁊ iō ⁊ ſi i quol3
inſtanti ignorat. ⁊ in quolib3 teneatur. q̄a tamē
p̄ceptu3 affirmatiuu3 non obligat ꝓ ſemp. ſed
ꝓ loco ⁊ tp̄re. ignorans ignorando nō peccat.
niſi in illo inſtanti ⁊ tp̄re in quo tenet̃ noſſe: uł
adiſcere quod ignorat. iō quāuis dicatur igno-
rare non tamen ſemper dicitur peccare.

TErtio querit̃ Utꝝ ignorātia ſit culpe
excuſatio ¶ Et ꝙ ſic uidet̃. i. Thy. mi
ſericordia3 ꝯſecutus ſum: q̄a ignorās
hoc feci. ſi ergo ignorantia fuit ratio quare ꝑ
uenit ad miſericordia3. uidet̃ ꝙ ignorantia ex
cuſabilē fecerit eiꝰ culpā ¶ Item ſciētia aggrauat
culpā ſicut dicit̃ Luc. x. ſuꝰ ſciēs uolūtate3 dñi
ſui ⁊c̃. ergo ꝑ oppoſitū ignorātia alleuiat. ergo
excuſat ¶ Ite3 oē peccatū ē uolūtariū. ergo qđ
diminuit de rōe uolūtarij: diminuit de rōne pec
cati. ſ3 ignorātia diminuit de rōe uolūtarij: q̄a
uolūtariū ē ut dicit philoſophus: cuiꝰ pricipiū ē
i ip̄o cognoſcēte ſingularia. ergo ⁊c̃ ¶ Itē ſicut
ad reſiſtēdū peccato req̄rit̃ fortitudo: ſic etiam
req̄rit̃ ⁊ cognitio. ſ3 defectꝰ fortitudinis uł pote
īfirmitas excuſat culpā. ergo ſimiłr uidetur ꝙ ⁊
defectus cognitionis. ſ. ignorātia ¶ Itē ꝙ in ſua
plenitudine oīo tollit culpā: citra plenitudinem
aliquo mō diminuit. ſ3 cū aliq̄s ſimpliciť ē igna
rus ſicut paruulꝰ ⁊ furioſus: nihil qđ faciat im
putat̃ ei in peccatū ſicut dicit Ber. ⁊ alij doc. er
go uidetur ꝙ ois ignorantia peccato ꝑpetrato
aliquo mō p̄beat excuſationis p̄rocinium. ¶ Cō
tra yſi. in li. de eccleſiaſtica inſtitutione: nullus
i culpa maior ē q̄3 q̄ deū neſcit. ergo uidetur ꝙ
ignorātia nō excuſ3 ſ3 aggrauet ¶ Itē ſup illud
Ro. ij. an ignoras ⁊c̃. Ambroſij gloſa: grauiſſi
me peccas: q̄a ignoras. ergo uidet̃ ignorātia ag
grauare culpā ¶ Itē ignorātia de ſe malu3 ē. ſed
malū additū malo facit maiꝰ malū. ergo uidet̃
ꝙ ignorātia peccatū augeat: nō excuſet ¶ Item
ſcia nec aug3 nec minuit meritū. ſed ſola gr̃a ⁊
caritas. ergo pari rōe nec ignorantia aug3 nec
diminuit demeritū. ergo nō excuſat peccatū.
¶ Itē eſto ꝙ unꝰ ſciēs peccet ex aliq̄nta libidine.
⁊ alter ignorans ex tanta libidine. ſi equalis
eſt ibi libido. ergo equalis debet eſſe punitio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo uidetur ꝙ eq̄lis ſit utrobiqꝫ excuſatio uł
accuſatio. ergo non magis excuſat uel accuſat
ignorātia qꝫ ſciētia. Eſt igitur qȯ propter q̄d
magis excuſat ignorātia qꝫ ſcientia: ⁊ cum taꝫ
ignorātia qꝫ infirmitas excuſet. Similiter ē qȯ
q̄ iſtaꝝ magis excuſet. Rurſus cum ſint multe
differētie ignorātie. cū hoc queritur que earuꝫ
excuſet: ⁊ que nō: ⁊ que magis: ⁊ que minus.
Rn̄o ad pdictoꝝ itelligētiā. Nōnaū eſt: ꝙ oīs
ignorātia aliquo mō excuſat peccatum. ⁊ ratio
huius eſt. q̄a minuit de rōne uoluntarij minuit
etiā de rōe ꝯtētus. Ceteris. n. paribus magis
ꝯtemnit qui peccat ex induſtria. qꝫ q̄ ignorāt
peccat. Et iteꝝ cū uolūtarium includat in ſe co
gnitionem. quod priuat cognitionem priuat de
ratione uoluntarij. q̄a ergo peccatū mēſuratur
ſm quātitatē libidinis et ꝯtemtꝰ. et ignorātia
diminuit de ratione hoꝝ. generaliter ueruꝫ eſt
ꝙ omnis ignorātia īq̄ntū huiuſmodi: excuſat
peccatuꝫ. ⁊ ſi tanta ſit ꝙ priuet oīo rationem
uoluntarij ⁊ rōem ꝯtemtus: excuſat a toto. ſi
uero nō oīo priuet: excuſat a tanto. Cōcedēde
ſunt igitur rōes oſ̄ndentes ꝙ ignorātia excuſat
peccatū. ¶ Ad illud ergo qȯ obicitur in ꝯ̄trium
de ysi. ꝙ grauiſſime peccat q̄ deum neſcit. dȯ
ꝙ ysi. ibi ꝯperat peccatuꝫ infidelitatis ad alia
peccatoꝝ genera. et ip̄m in ſe ualde graue eſt.
q̄a non ē ſine magna anime deordinatione. Ni
hilominus cū q̄s ignorās aliquid facit. et in in
credulitate: ſicut dicit apoſtolus de ſe: minus
grauiter peccat. qꝫ ille q̄ facit ex certa ſciā. ¶
Ad illud Ambroſij ꝙ grauiſſime peccat qui
ignorat. dȯ ꝙ hoc dicitur nō rōne maioris cul
pe. ſed rōne infirmitatis magis p̄iculoſe. q̄a cū
non habeat ſcientiā de morbo ſiue culpa. non
q̄rit medicinam. ⁊ ita ſemp remanet corruptio
Et hoc eſt qȯ dicit auguſ. i li. ꝯfeſſi. eo inſana
bilius peccabā: quo me arbitrabar nō peccare.
¶ Ad illud qȯ obicitur ꝙ malū additū malo facit
maius malū. dȯ ꝙ illud habet ueritatē: cū malū
malo ꝯfirmatur. malū aūt pene cū ſit inuolūta-
rium: nō ꝯformatur malo culpe qȯ ē uolūtariū.
⁊ iō nō auget. ſed potius diminuit. Et quoniā
ignorantia in nobis non eſt ſic culpa: q̄n etiam
aliquo modo ſit pena. ideo culpam ꝑpetrataꝫ
excuſat. ¶ Ad illud quod obicitur: ꝙ ſcientia nō
auget meritum. dȯ ꝙ illud non ſequitur. q̄nti-
tas enim meriti non eſt a nobis. ſed a gratia
chriſti. Demerituꝫ uero ⁊ eius quātitas. ortum

habēt a uoluntate li. ar. ⁊ ideo qȯ facit ad rōnē
uoluntarij: facit aliquo modo ad augmentum
peccati. ⁊ ſimiliter ꝙ diminuit facit ad alleuia
tionem peccati. talis aūt eſt ignorantia ut dictū
fuit ſupra. ¶ Ad illud qȯ obicitur. ꝙ peccantes
ex pari libidine equaliter puniuntur. dȯ ꝙ hoc
non cogit quin ignorantia excuſet. quia ſi ille
qui ignorat peccat ex tanta libidine ex quanta
ille qui cognoſcit i ſtatu ignorantie exiſtens. ſi
haberet ſcientiaꝫ peccaret multo maiori. ⁊ ita
grauius peccaret ⁊ grauius puniretur. ⁊ ideo
ignorantia q̄ in ipſo ē: excuſat peccatū. excu-
ſat inq̄ꝫ ⁊ minuit quātitatē peccati: nō quā hꝫ
ſed quā hēt ſi ignorantia nō eēt. ¶ Ad illud
qȯ queritur: que magis excuſet: utꝝ ignorātia
uel infirmitas. Rn̄deri pōt. ꝙ duo ſunt de rōne
uolūtarij: uidelꝫ cognitio ſingulariū ſiue circū-
ſtantiaꝝ. ⁊ ꝙ oꝑationis p̄cipiū ſit intrinſecū.
Ignorantia igiť excuſat. q̄a priuat de ratione
cognoſcendi. Infirmitas excuſat. q̄a priuat de
rōe ꝑfecte p̄cipiādi. ⁊ quoniaꝫ priuato priori
priuať poſterius. ⁊ nō ꝯuertitur. ⁊ cognoſcere
p̄ambulū ē ad facere. Plus tollit de rōne uolū-
tarij ignorantia qꝫ infirmitas uel potentia. ⁊
iō magis excuſat ceteris paribus qꝫ infirmitas
adeo tamen poteſt infirmitas precellere. et
ignorantia parua eſſe. ſiue ex culpa noſtra ꝓ
cedere: ꝙ erit ecōuerſo. vn̄ ⁊ ſi in generalitate
loquēdo: ueꝝ eſt dicere ꝙ magis excuſet igno
rātia qꝫ infirmitas. deſcendēdo tn̄ ad ſpecialia
peccata: poſſunt ſe habere ſicut excedentia et
exceſſa. ¶ Ad illud qȯ queriť que ignorantia
excuſat ⁊ quātū. dȯ ꝙ ē ignorantia facti ⁊ igno
rantia iuris. Ignorantia facti pōt eē dupliciter
aut adhibita debita diligētia aut nō. ſi adhibi-
ta diligentia: excuſat a toto. ſi nō adhibita: nō
excuſat a toto. ſꝫ a tāto. Si aūt ſit ignorantia
iuris. hoc pōt eē dupliciter. aut ē uincibilis aut
inuincibilis. ſi uincibilis: tūc eſt ignorantia que ē
culpa. Et hoc aut ex ꝯſenſu uero. ut ignorātia
affectata. ⁊ iſta ſic ex una parte excuſat: ꝙ ex
alia parte magis aggrauat. Aut eſt ex negligē
tia ⁊ ignauia: ſicut ignorantia craſſa ⁊ ſupina
⁊ iſta ⁊ ſi aliquo modo excuſat: non tamen ita
excuſat ut ſempiterno igne n̄ ardeat. ſicut dicit
Auguſ. ⁊ Magiſter in littera. ¶ Si autem ſit
ignorantia inuincibilis. hoc poteſt eē dupliciter
Aut iſta ignorātia eſt in nobis introducta per
culpā p̄ambulam. aut preter omnem culpam.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Si preter oēm culpam. aut ſimpliciter priuat
cognitionē iuris. ſicut in infantibus ⁊ furioſis
q̄ oio caret uſu rōnis. ⁊ hec excuſat a toto. vn̄
dicit Ber. ꝙ puris infantib⁹ ⁊ dormiētib⁹ nihil
qḋ faciūt ipatatur. Aut nō tollit oio uſuꝫ rōis
ſꝫm plenū. ⁊ tanc nō excuſat a toto. ſꝫ a tanto.
ſicut ē in his q̄ nō ſunt plene furioſi: ſꝫ hn̄t ali-
quo mō lucida interualla. ⁊ in pueris q̄ aliquo
mō ſunt capaces precepti. licet non plene. Si
aūt ignorantia ē introducta ꝑ culpaꝫ ꝓpriam.
ſicut eſt in ebrio ⁊ furioſo: quoꝝ uterqꝫ ſe pci-
pitauit in hoc ꝑ culpā ſuā. ſic nō excuſat a to-
to. ſꝫ a tāto. q̄a ſicut dicit philoſoph⁹. ebrius
habebit duplices maledictiones. maledictioneꝫ
ſcꝫ pro culpa precedēti ⁊ maledictionē ꝓ culpa
ſubſequenti. ¶ Quātuꝫ autē ⁊ qualiter excuſet
ſequentē culpā. diuerſimode q̄dā determināt.
Quidaꝫ. n. dicunt ꝙ nec ebrius nec furioſus q̄
uſu rōnis caret: cōmittit nouaꝫ culpā. ſed ex in
ordinatione ſequēti aggrauatur culpa prima.
pōt. n. culpa aggrauari ex euētu ſequēti. Alijs
aūt uidet̄ ꝙ nec ſic excuſet q̄n nouam culpam
cōmittat. nō tn̄ ē adeo grauis: ſicut ſi illa facerꝫ
ex certa ſcia. prim⁹ tn̄ mōus dicendi ꝓbabilior
eē uidetur. Ex his patꝫ ꝙ loth nō oio excuſat̄
a culpa inceſtus: cū cognouit filias ſuas. Primū
q̄deꝫ. quia nō fuit in eo plena ignorātia. licꝫ. n.
dicat̄ in textu ꝙ nō ſenſerit q̄n filie accubuerūt
hoc dicit̄ q̄a nō diſcreuit. Scḋo vō q̄a ī illā ig
norātiā ꝑuenit ꝑ ebrietatē quā debuiſſꝫ uitare
⁊ iō ſancti dicūt eū fuiſſe culpabilem. ſꝫ ex alia
parte dicāt eū fuiſſe aliquaten⁹ excuſabilē.

In parte iſta ſunt dubitationes circa lr̄aꝫ
Et primo q̄rit̄ de hoc ꝙ dicit ſi uir non
peccaſſꝫ: hūanū gen⁹ mīme peccatis cor
ruptuꝫ periret. ſꝫ ɔtra. ita contrahit hō maſſaꝫ
carnis a muliere ſicut a uiro ⁊ magis. ſi ergo
originale peccatum ɔtrahim⁹ ex corruptione
maſſe dānate. ergo ita traheret̄ originale pec-
catuꝫ ex corruptiōe mulieris ſicut ex corrupti-
one uiri. ¶ Rn̄o dō. ꝙ q̄a pricipale principiuꝫ
ꝓpagationis reſidet penes uiꝝ. ptās ſeruandi
iuſticiā maxime penes uiꝝ reſidebat. ⁊ de⁹ hāc
uiro ſuandā cōmiſerat. ⁊ iō ſi uir nō peccaſſet
poſteri originali iuſticia nō carerēt. ¶ Ad illud
ergo qḋ obicit̄ ꝙ de muliere. Rn̄det̄ duplicit̄
uel ꝙ hō tūc ex parte mulieris ɔtraheret cor-
ruptōnē penalitatis nō corruptionē feditatis q̄
pricipaliter hꝫ ortū ex pte uiri. Uel certe ꝙ

ꝓbabili⁹ uidet̄ uir mulieri cōmixt⁹ amplius nō
eſſet. ſi ei deus aliā nouā formaſſet. hoc ſaluo
ꝙ ſim̄a dānationis ⁊ mortis ⁊ coruptionis per
māſiſſet in ea. ¶ Itē queriī de hoc ꝙ dicit trib⁹
modis ut ait yſidorus peccatū gerit̄ ⁊c. quoniā
Beda dicit ꝙ quattuor ſunt nobis inficia ꝓpt̄
peccatuꝫ. uideꝫ infirmitas. ignorātia. malicia
⁊ ɔcupiſcentia. ergo cū oia iſta ſint peccatorū
principia: uidet̄ diuiſio yſidori inſufficiens eſſe
q̄ ponit tm̄ tria mēbra. ¶ Itē ſicut ignorantie op
ponit̄ induſtria. ita īfirmitati opponit̄ potētia.
ergo ſicut ponit̄ aliud gen⁹ peccati eē ex igno-
rantia. ⁊ aliud eſſe ex induſtria. ſīliter deberet
poni aliud ex infirmitate. aliud ex potētia. ¶
Rn̄o dō. ꝙ iſta diuiſio peccati accipitur penes
corruptionē uiriū aīe. ita ꝙ ignorantia reſpicit
rōnalē. īfirmitas iraſcibilē. ⁊ malicia reſpicit cō
cupiſcibilē. ⁊ uocat̄ hic ideꝫ peccatū ex īduſtria
⁊ ex malicia. iō cū oēs uires motiue ſub his tri
bus cōprehēdi poſſint. oē peccatuꝫ quod fit in
ſtatu nature lapſe: ad iſta tria genera hꝫ redu
ci. ¶ Ad illud uero qḋ obicitur de ɔcupiſcentia
dō. ꝙ illud mēbꝝ nō diſtinguit̄ ɔ̄ alia. q̄a ſicut
idē Beda dicit ɔcupiſcētia ex oib⁹ his ē ɔflata
⁊ iō penes ɔcupiſcētiā nō ſumit̄ aliqua dr̄a: cuꝫ
oia peccata ꝓcedāt ab ipa. ſic eni dicit Aug. di
lex ꝓhibꝫ ɔcupiſcētiā ꝓhibet oē malū. ¶ Ad
illud qḋ obicit̄ ꝙ potentia opponit̄ infirmitati
ſicut induſtria ignorantie. dō ꝙ induſtria non
ſtat ibi pricipaliter ꝓ ſciētia. q̄ ē ignorantie op
poſita. ſed ſtat ibi ꝓ malicia quā ɔcoitat̄ ſcia.
Quare āt peccatū ex malicia dicat̄ ex īduſtria.
īfra patebit cū aget̄ de peccato ī ſpiritū ſanctū.
¶ Iteꝫ Querit̄ de hoc ꝙ dicit ignorantia eorum
q̄ ſcire nolūt dū poſſint nō excuſat. q̄a ſicut di
cit philoſoph⁹ Oēs hoīes naturalit̄ ſcire deſi
derāt. ſed qḋ naturale eſt nullo mō aſſueſcit ī
ɔ̄triuꝫ. ergo uidetur ꝙ null⁹ hō reſpuat ſcientiā
¶ Item ſicut ſe habet ſcientia ad intellectū ſic ſe
habet pax ad affectuꝫ. ſed q̄a pax ē perfectio
affectus: null⁹ ē q̄ non appetat pacē. ſicut dicit
Aug. ꝓpter pacē eni bellāt oēs q̄cūqꝫ bellant.
ergo uidet̄ ꝙ nullus ſcientiā reſpuat. ¶ Rn̄o
dō. ꝙ ſicut ɔtigit aliq̄d noſſe in vl̄i. ⁊ ignorare
in particulari. ſic ɔtingit aliq̄d appetere in vl̄i
⁊ tn̄ ɔdēnere in particulari. ⁊ hoc patet. oīs. n.
hō appetit btīudinē. illā tn̄ btītudinē quā chri-
ſtiani expectant: multi ſunt qui aſpernantur. ⁊
primus q̄deꝫ appetitus ē a uoluntate naturali.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Secūdus ē a uolūtate electiua. p hūc modū eſt etiam in propoſito. et ſi omnes homines natura ſcire deſiderent ⁊ uelint eſſe ſciētes. ſcientiam tamen mandatorum dei plurimi aſpernantur. Et ſic patet rūo ad illa duo obiecta. Nam ſciam recuſare hoc non eſt nature. ſed uoluntatis electiue. ⁊ ſi etiaꝫ pacem in uniuerſali nullus recuſet. tamē hūc modum pacis uel illum multi refugiunt. ⁊ ideo confugiunt ad bellum. ¶ Item queritur de hoc qđ dicit. Non eſt confugienduꝫ ad ignorantie tenebras. cum enim ignorantia ſit pura priuatio ⁊ nō appetatur niſi ſub ratione boni ⁊ utilis. uidetur ꝙ ignorantia non poſſit affectari uel ad eam confugi. ¶ Preterea. Nihil amatur niſi cognitum. ſed ignorantie tenebre non cognoſcuntur. ergo uidetur ꝙ ad eas nullus confugiat. ¶ Rño dicendum ꝙ quedam appetuntur propter aliquid appetibile ⁊ delectabile quod habēt in ſe. ſicut bona ſpiritualia ⁊ corporalia. quedam appetuntur propter bonū quod ad ea conſequitur ⁊ ex ipſis elicitur. ſicut aliquis appetit anguſtias ⁊ tribulationes ex q̄bus peruenit ad pfectionem in merito ⁊ pmio. Quedaꝫ appetuntur propter compationem maioris mali. ſicut aliquis ne capiat proicit ſe de alto. ⁊ illud proprie non eſt appetere. ſed ad ipſum confugere. Per hunc modum intelligendū eſt eſſe in propoſito. quia enim homo timet deprehendi in ſcelere. ideo fugit lucem. non eniꝫ uenit ad lucē ne arguantur opēra eius. ⁊ quia non cōtingit fugere lucem niſi in tenebris ⁊ per tenebras. ideo oculus adulteri obſeruat caliginem. ⁊ qui uult male facere diuinoꝝ mandatorum. requirit ignorantiam. non qa illā propter ſe appetat. ſed refugit ſceleris deprehenſionem ⁊ amat delectationeꝫ quam amat in ſceleꝝ perpetrationem. ¶ Item queritur de hoc quod dicit. In ipo homine ⁊ in alio tamen extitit ut fiet deterior. Ex hoc enim uidetur ꝙ homo non peccaſſet niſi dyabolus fuiſſet. ⁊ hoc uidetur falſum. qa homo habebat liberū arbitriū uertibile. ergo circūſcripto omni temtatione dyaboli in malum poterat conſentire. ac per hoc peccare. ¶ Item Aug. probat ꝙ alio auctore nullus pōt fieri deterior i pricipio. lxxxiij. queſtione. quia nec a minori nec a pari nec a ſuperiori. minus enim non poteſt. par equali non preualet. ſuperius non uult. qa nihil eſt ſuperius bono niſi bonum. ⁊ bonuꝫ non uult bonum deteriorare. ¶ Reſpōſio dicendū ꝙ abſqꝫ dubio nulla temtatiōe pellente homo peccare poterat. ſicut patet in lucifero qui peccauit ſine impulſu alieno. q̇ etiam excellentior erat homine prio. ¶ Magiſter autem loquitur ſupponendo modum peccandi ſm queꝫ homo eſt lapſus uidelicꝫ ad ſuggeſtionem dyaboli. Et ideo dicit ꝙ in ipſo homine ⁊ in dyabolo erat ꝙ fieret homo deterior. ſed aliter ⁊ aliter. quia dyabolus ſolum erat cauſa inducens ⁊ quaſi adminiculans. ſed homo fuit cauſa perficiens ⁊ ꝯſummās. ⁊ quia omne peccatum quod facimus quoddāmodo habet ortum a peccato primo propter corruptiōem que inoleuit per originalis tranſfuſionem. hinc eſt ꝙ non ſolum primus parens deterioratus dicitur fuiſſe a diabolo. imo etiaꝫ omne peccatum dicitur eſſe ab ipſo. Unde Hieronyꝰ ſuper Hieremiā i originali dicit. Quicquid nocte ⁊ die maloꝝ operum perpetramus. imperiū eſt demonis. quia uel omne peccatum procedit ex ſuggeſtione demonū imediata. uel ex illa ſuggeſtione primaria. Et ſic patet illud quod dicit Magiſter in lrā. Nec obſtat illud Aug. qui intelligit de principali agente uolens oſtendere ꝙ corruptionis primarie nullus potuit eſſe principalis actor niſi ipſe homo.

¶ Diſtinctio xxiij.

Preterea ſolet queri. Cū deus hominē ⁊c̄. ¶ Supra egit Magiſter de lapſu primoꝝ parētuꝫ in comparatione ad dyabolum temtantē ⁊ hominem tranſgredienteꝫ. In hac parte agit de lapſu primorū parentum in compatione ad deum permittētem. Et quia non eſt equuꝫ pmittere aliquē inſcium ab aſtuto circōueniri. ideo ut oſtendat pria permiſſio eſſe iuſta. pars iſta duas habet. ¶ In prima determinat cur deus hominem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tētari pmiſit. In ſecunda uero determinat
quantū ⁊ qualē cognitiōis habitū eis dedit.
ibi Et quidē ſm animū ⁊c. ¶ Prima pte re
manēte īdiuiſa. ſcđa diuiditur ī duas ptes.
In pria determiat qualiter homo cognitio-
nem habuit. utrū p diſciplinā ⁊ ſtudiū: aut p
diuinū donū: In ſcđa uero determinat quo
rum cognitionē habuit. ibi Fuitq3 primus
homo an e lapſu3 triplici cognitiōe pditus.
¶ Et illa ps habet tres. In prima determiat
qualē cognitionē habuit de reb⁹ contentis.
In ſcđa qualē cognitiōe3 habuerit de deo.
ibi. Cognitiōe3 quoq3 creatoris ⁊c. In ter
tia qualē cognitiōe3 habuit de ſeipſo. ibi.
Porro ſui cognitiōem ⁊c.

AD intelligētiam huius ptis circa
duo incidit hec queſtio. ſm duo
circa que pricipaliter uerſat totalis diſtictio-
nis intētio. Prio querit de prime tētatiōis
pmiſſione: Scđo queritur de primoꝝ parē
tu3 cognitiōe ¶ Circa primū querunt tria:
Prio querit utrū deus debuerit hoie3 face-
re iexpugnabilē. an tale3 q poſſ3 expugna
ri: Scđo queritur utrū hoiem quē preſcie
bat expugnandū. debuerit pmittere p tem-
tatiōem impugnari: Tertio querit utrum
tētatiōis pugna a uiris iuſtis debeat ōſide-
rari:

CIrca primū ſic pceditur ⁊ oſtendit
q deus debuit facere homie3 iex
pugnabilē. ⁊ hoc prio p diuinā bo
nitatem. quia ut dicit Dyo. Optimi ē optia
adducere. ſed melior ē natura rōnalis que ñ
poteſt peccare q3 que pōt. ergo uidetur q
decuerit de im optimū facere hoiem ad pec
candu3 ipoſſibilē. ⁊ ita inexpugnabile3.
¶ Item hocipm uidetur p diuiam libertatē.
Ad excellentiā eim libertatis non ſolū facit
dare mlta ⁊ magna. ſed etiā dare uelociter.
ſed donū gratie cōfirmantis ⁊ beatificantis
hoc maius eſt q3 donū cuiuſlib3 gratie grati
faciētis. ergo ſi hoc deus dare homini diſpo
ſuerat. ⁊ homo ex prima ſui conditiōe etiā
ad hoc idoneus erat. uidetur q ſtatim cum
eum fecit debuit ei hoc donū dare. ſ3 ſi hoc
haberet eſſet inexpugnabilis. ergo ⁊c. ¶
Item hocipm oſtēditur tertio ex pte diuine
ſapientie. Maioris eim ſapientie eſt ſcire

mala pcauere. q3 poſtq3 facta ſunt remediū
adhibere. ergo ſi diuina ſapientia maxime
manifeſtāda erat in homis cōditiōe. uidetur
q talem debuit eu3 facere ⁊ tātam ſibi cau
telam adhibere q non poſſet in malum in-
cidere. ¶ Item hocipm oſtēditur ex parte
diuine potentie. Quanto enim potētia ma
ior eſt tanto uelocius operatur. magis ergo
diuina potentia manifeſtatur in operatione
ſubita q3 in operatione ſucceſſiua. ſi ergo
hominis gratificatio ⁊ confirmatio ⁊ glorifi
catio eſt immediate a deo. uidetur q deus
ſubito in eodem inſtanti in quo hominem
fecit debuit eum gratificare. ⁊ in gratia con
firmare. ac per hoc inexpugnabilem facere.
¶ Sed contra. Gloria eſt bonum laudabi
le. ſed nullus eſt laudandus in eo qđ habet
niſi habeat illud p meritum. ergo ſi de⁹ fe
cit hominem ad hoc ut perueniret ad ſtatū
glorie ⁊ premii. uidetur q debuit etiam fa-
cere hominem in ſtatu meriti. ſed ſtatus
meriti ⁊ premij debent eſſe diſtincti ſicut ſta
tus uie ⁊ patrie ſm legem cōem. ergo ⁊ do
na uie ⁊ patrie. ſi ergo habere impoſſibili
tatem ad peccandū hoc ſpectat ad ſecurita-
tem beatudinis. uidetur q a principio non
debuit homini dari. ergo debuit homo ex-
pugnabilis fieri. ¶ Item ad plenā pfectiōe3
uniuerſi decuit fieri omnem creaturam que
a ratione recta potuit excogitari. ſicut di-
cit Aug. in tertio de libero arbitrio. ſed ra
tionabiliter excogitari poteſt ad perfectio-
nem uniuerſi ſpectare creaturam que habe
ret libertatem arbitrii. ⁊ relicta eſſet ī manu
conſilii ſui. hanc ergo decuit fieri ⁊ in ſtatu
uertibilitatis conſtitui. ſed nulli creature ma
gis competit q3 homini. ergo ⁊c. ¶ Item
uniuerſum ex oppoſitione mali ad bonum
decoratur quaſi quibuſdam anathetis. ſicut
dicit Aug. ⁊ Ecc. inuit xxxiij. Cōtra malu3
bonum ⁊c. ſi ergo deus uniuerſum uenu-
ſtare ⁊ decorare debuit. uidetur q hūc de
corem uniuerſo non debuit auferre. ſed ſi
feciſſet hominem inexpugnabilem. iam hic
decor non eſſet. ergo ⁊c. ¶ Item hoc uide
tur quarto. quia deus uniuerſu3 fecit ad ſui
ipſius manifeſtationem. ⁊ ſicut deus ē ſum-
me potens ⁊ ſapiens. ſic eſt ſumme iuſtus ⁊
miſericors. ergo tale debuit facere uniuerſū

in quo manifeſtaretur eius ſumma iuſticia ⁊
ſumma miſericordia. ſed ſumma iuſticia ñ
manifeſtatur ꝑfecte niſi i ſeueritate punitio
nis maloꝝ. ſumma miſericordia nō manife
ſtatur ꝑfecte niſi in liberatiōe miſerorum ⁊
remiſſione delictorū. hoc autem nō poſſet
eſſe niſi rōnalis creatura facta eſſet in ſtatu
in quo poſſet peccare ⁊ expugnari. ergo di
uina iuſticia ⁊ miſericordia exigebat hoiem
uertibilē ⁊ expugnabilē fieri. ¶ Rñō. Ad
predictoꝝ intelligentiā eſt notandū. ꝙ et ſi
ipſa diuina operatio non indigeat approba
tione. pro eo ꝙ quicquid deus facit bene fa
cit ⁊ recte facit. veritamen ad exercitandā
deuotionē in mente fideliū. ⁊ cōpeſcendā ra
biem in ore blaſphemantiū. ⁊ deum in ſuis
operibus inculpantiū. quadruplex poteſt
ratio aſſignari quare deus talem fecit hoiē
ut poſſet ab aduerſario expugnari. ¶ Et pri
ma eſt manifeſtatio diuine potētie. Uoluit
deus oſtendere homini. quia ſicut ſine eo
factus non fuerat. ita nec ſine ipſo ꝑſiſtere
poterat. ut ergo homo noſceret ꝙ diuinum
poſſe non ſolūmodo eſt omnis potentie cau
ſatiuū. ſed etiā omnis potentie cōſeruatiū
⁊ ipſū ſolū ē quod non poteſt deficere nec
expugnari. ideo placuit ſibi creaturā rōna-
lem facere uertibilem ⁊ expugnabilem. nec
ipſam confirmare quouſqꝫ experimēto diſ
ceret quod ipſe ſolus ē in quo nō cadit niſi poſ
ſe. ¶ Secunda ratio eſt manifeſtatio diuine
ſapiētie. Maioris enim ſapientie oſtenſiuū
eſt ſcire ordinare bona cum malis ⁊ elicere
bona ex malis qꝫ ordinare ſolum bonū cū
bonis. ⁊ ideo cum non deceret deum mala
facere. debuit talem facere creaturam que
poſſet in operando deficere ⁊ malum cōmit
tere. ut deus mala illa ordinando ſuam ſapi
entiam declararet. ¶ Tertia ratio ſumitur
ex manifeſtatione diuine miſericordie. que
potiſſime manifeſtata eſt. cū unigenitū filiū
ſuum tradidit ad liberatiōē ſerui. ¶ Quarta
ratio ſumitur ex manifeſtatione diuine iuſti
cie. que potiſſime manifeſtatur in hoc ꝙ de
us tribuit unicuiqꝫ ſm opera ſua precipue
in eterna punitione malorum. hec autem
retributio ⁊ punitio ⁊ etiam prefata miſeri-
cordie liberatio non eſſet niſi deus creatu-
ram rationalem ⁊ precipue hominē i ſtatu
uertibilitatis feciſſet. ⁊ ita potentem impu
gnari ⁊ expugnari. ⁊ ideo congruum fuit
deum hominem in tali ſtatu facere. Et cō-
cedende ſunt rationes ad hoc inducte.
¶ Ad illud quod primo obicitur ꝙ deus
debuit facere hominem optimum. Dicen-
dum ꝙ eſt optimum ſimpliciter ⁊ optimū
in ordine. Cum autem dicit Dyoniſius ꝙ
optimum eſt optima adducere. non intelli-
git abſolute. ſed in ordine. ⁊ ideo ex hoc ñ
ſequitur ꝙ debuerit fieri in optimo ſtatu
ſimpliciter. ſed in ſtatu in quo optime ſalua
retur uniuerſitatis ordo ⁊ pulcritudo. ⁊ ſic
factus eſt cum productus fuit in ſtatu uertibi
litatis. ut ordinato proceſſu perueniret me-
rito ad premiū. ab imperfecto ad perfectū
ab inferiori ad ſupremum. ¶ Ad illud quod
obicitur de ſumma liberalitate. Dicendū
ꝙ ⁊ ſi deus ſit liberaliſſimus cum liberali-
tas non precludit uiam iuſticie ⁊ ſapientie.
ideo ſic dicta ſua diſtribuit largiter. ut tamē
non excludatur ſapientie recta ordinatio. ⁊
iuſticie iuſta retributio. ideo non ſtatim de-
buit beatificare ⁊ confirmare. ſed merita ho
minis expectare. ¶ Ad illud quod obicitur
ꝙ maioris ſapientie eſt precauere malū ⁊c.
Dicendum ꝙ falſum eſt. imo multo maio-
ris ſapientie eſt morbum bene curare qꝫ na
turam a morbo p̄ſeruare. Unde Aug. in
Enche. Melius iudicauit deus de malis bo
na facere qꝫ mala nulla permittere. ⁊ ma-
iori etiam ſapientie atteſtatur ut predictū
eſt. ſic res ordīare ut ex ſuꝑueniēte etiā
deordinatione non deturpentur. ſed earum
ordinatio decoretur. ¶ Ad illud quod obi-
citur de potentia. Dicendum ꝙ ſi in om-
nibus operibus diuinis manifeſtetur diuina
potentia. ea tamen que ſpectant ad homis
gratificationem ⁊ glorificationem plꝰ ſunt
ad manifeſtationem diuine miſericordie et
iuſticie qꝫ potentie. ideo maior eſt congru
entia in propoſito qꝫ in oppoſito. nihilo-
minus tamen ad aliquem modum ex ipſa
humana infirmitate ⁊ indigentia plus inno-
teſcit homini diuina potentia qꝫ ſi homo
nunqꝫ conſpexiſſet uertibilitatem in ratio-
nali creatura.

SEcundo queritur, Utrum debuit
deus permittere hominez impu-
gnari. ¶ Et q̄ ſic uidetur per id q̄d
dicit Magiſter in littera. Non eſſet lauda
bile bene uiuere niſi eſſet qui male uiuere
ſuaderet. ergo ſi permittere debuit omne
quod faciebat ad humanaz laudez ãpliandã
debuit ergo permittere homines impugna
ri per ſuggeſtionem dyabolicam. ¶ Item
ſm rectuz iudiciuz rationis ⁊ atteſtationem
Apoſtoli ſcd̄o Thy. ſcd̄o. Non coronabit̄
niſi qui legitime certauerit. ſi ergo homo
perducendus erat ad coronam glorie. uide-
tur q̄ ex recto ordine ſtatui debuerit in con
flictu temtationis ⁊ pugne. ¶ Item decet
deum ſic adminiſtrare res ⁊ eis prouidere
ut ſalua ſit lex quaz indidit eis a primaria
conditione. Iuxta illud Auguſ. vij. de ciui.
ſic res quas deus cõdidit ãminiſtrat. ut eas
agere proprios motus ſinat. ſed deus fe-
cit ⁊ facere debuit hominez in uertibilitate
arbitrii ⁊ relinquere euz in manu cõſiliũ ſui.
⁊ ſimiliter luciferuz. ergo ſi dyabolus uoluit
hominez uexare ⁊ ille uoluit ei conſentire.
deus nullũ illoruz debuit impedire. ¶ Itez
facilius erat homini uincere aduerſariuz q̄ȝ
dyabolo uincere hominez. homo eniz non
poterat uinci niſi uolens. ergo pugna illa
de ſe magis erat ordinata ad uictoriã hoīs
q̄ȝ ad uictoriam dyaboli. ergo magis ad bo
num q̄ȝ ad malũ. ſi ergo deus permittere
debet q̄d directe ad bonũ hominis ordinat̄.
uidetur q̄ a tẽtatione primi hominis aduer
ſarius non erat arcẽdus. ¶ Cõtra. Impius
eſſet pater qui permitteret filiũ aggredi ad
bellũ in quo ſciret euz eſſe ab alio ſuperan-
dum. ſed deus nouerat Adaz illa tẽtatione
eſſe ſuperandũ. ergo uidetur q̄ non tanq̄ȝ
pius pater ſe habuit duz permiſit euꝫ a dya-
bolo ſuperari. ¶ Itez non eſt bonus prela
tus nec paſtor bonus qui permittit ouem a
lupo mordi ⁊ capi duz poteſt ipſuz repelle-
re ⁊ arcere. ſed deus prelatus ⁊ paſtor ho-
minis erat. ergo cũ uideret lupũ atrociter
inſiſtere. uidetur q̄ non debuit permittere
ab aduerſario hominẽ impugnari ſiue ĩpeti
a lupo. ¶ Itez non eſt rectus iudex q̄ bellũ
conſtituit inter eos qui non ſunt equaliter
fortes. ſed dyabolus multo fortior erat

uiribus per naturã q̄ȝ homo. cũ non ſit po-
teſtas ſuper terrã que poſſit ei cõpari. multo
etiã erat obſtinatior in malicia q̄ȝ homo eēt
confirmatus in gratia. ſi ergo deus iudex
equus eſt. non debuit eos permittere inicez
confligere. ¶ Itez non eſt fortis poſſeſſor
qui permittit aliũ inuadere atriũ ſuuz. cum
eniz fortis armatus cuſtodit atriuz ſuum. in
pace ſunt omnia que poſſidet. cum ergo
homo in primo ſtatu atriũ ⁊ templum eſſet
dei ⁊ deus ipſe cuſtodiret. aut deus nõ fuit
fortis armatus ⁊ cuſtos. aut non debuit per
mittere aduerſariũ uexare ⁊ inuadere hoīez
per conflictuz ⁊ pugnã tẽtationis. ¶ Rñſio
Ad predicta dicendũ eſt. q̄ cuz deus poſſet
aduerſariũ prohibere ne hominẽ temtaret.
decuit tamen ipſum permittere. ⁊ ratio cõ
decentie haberi poteſt ex rationibus preaſ
ſignatis in precedenti probleumate. in quo
oſtenſuz eſt q̄ deus debuit facere hominez
in libertate liberi arbitrii. Preter has tam̄
rationes aſſignari poteſt ratio ¶ prio ex or-
dine qui attenditur ex compatione uirtutis
ad propriuz actũ. ſic eim deus res omnes
ãminiſtrat. ut eas agere proprios motus ſi-
nat. ⁊ ideo tam hominẽ q̄ȝ dyabolũ conſti
tuit in libertate arbitrii. ⁊ in manu conſilii
ſui reliquit. ⁊ utrũq̄ȝ permiſit agere q̄d uo-
luit. ſiue hunc in tẽtando ſiue illũ in conſen-
tiendo. hoc eniz competebat regimini in
conſeruatione ordinis qui attenditur ex cõ
paratione uirtutis ad actũ propriuz. ¶ Scd̄o
uero ſumitur ratio ex ordine qui attẽditur
per cõparationẽ boni ad ſuũ oppoſituz. in
quo glorioſior ⁊ laudabilior oſtenditur uir-
tus ad ſuuz oppoſitum ſiue ex ipſa predca
compatione. ob quã relucet ⁊ magis appa-
ret. ſiue ex cuiuſdã nobilis triũphi aſſecuti
one. ob quã fortificatur ⁊ uigoratur. ideo
ut uirtus hominis reluceret ⁊ proficeret. de
cuit deum permittere ipſuz ab aduerſario
impugnari. quia uel tunc uel poſt ex ipſa
tẽtationis impulſione maīfeſtanda erat for
titudo ⁊ eminentia calliditatis. de qua dicit
Apoſtolus. Nec mors nec uita. nec prin-
cipatus. nec poteſtates ab ea poterunt ſe-
parari. Romanos. viij. ¶ Tertia poteſt
ſumi ratio ex ordine q̄ attendit̄ ex cõpatiõe
morbi ad ſuum remedium. quia eiꝫ peccatũ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hominis non debebat carere remedio. ppt̄
hoc ꝙ tota in ipſo humana natura erat. ſic
debuit deus hominē pmittere peccare. ꝙ de
ceret ipm eideꝫ redemptorē preſtare. ⁊ ideo
magis diſpoſuit deus pmittere hominē pec
care alio ſuggerente ⁊ impellente q̃ꝫ uolun
tate ꝓpria incuruante. q̄ fortaſſis incurua-
tione homo cecidiſſet. ⁊ ſi nūq̃ꝫ aduerſa
rius peſtifera ſuggeſſiſſet. ¶ Quarta rō
ſumi poteſt ex ordine qui attenditur p com
parationē meriti ad pmiuꝫ. Quia eiꝫ nedum
dignus eſt coronari niſi qui certat legitime.
ideo decuit deum hominē militē ſuū i cāpo
certaminis prius examinare q̃ꝫ ipm in gr̄a
exaltare. ⁊ quia examinatio conſiſtit i con
flictu ⁊ pugna. pmittere debuit hominem a
dyabolo impugnari. Sunt etiā alie rōnes
que poſſunt de hocipſo reddi. ad p̄ſens tñ
iſte ſufficiāt. ¶ Ad illud autē quod primo
obicitur in contrariū de impietate paterna.
Dicendū ꝙ ⁊ ſi deus ſit pater pius. eſt tamē
iudex equus. ⁊ ideo ſicut decebat deū erga
hominē pietatē paternā oſtendere. ut tamē
non obmitteret officiū poteſtatis iudiciarie.
⁊ ideo quicquid de homine p̄noſcet. ſuſtine
re debuit ipm ab aduerſario impeti temta-
tionis bello. ¶ Ad illud quod obicit̃ de bo-
nitate platiōis. Dicēdū ꝙ plat⁹ debet ouē
a morſu lupi eripe. ſiue q̄a ad hoc tenet̃ ex
lege caritatis. ſiue q̄a ex malo neſcit ⁊ nō
pōt elicere bonū maioris utilitatis. Utri-
uſq̃ꝫ hoꝝ oppoſitū reꝑitur in deo ſi q̄s attē
dat. ⁊ ideo idem non cogit in ꝓpoſito.
¶ Ad illud quod obicitur de rectitudine iu-
dicis. Dicenduꝫ ꝙ ⁊ ſi dyabolus fortior ⁊
aſtutior eſſet q̃ꝫ hō. in pugna tñ tētationis
non erat fortior. imo multo debilior. ſiue
ex generali lege temtationis qua nemo uin
citur niſi uolens. ſiue ex fidelitate dei qui
non pmittit aliquem temtari ſupra illud q̄d
poſſit. imo facit cum temtatione ꝓuentum.
⁊ ideo impulſus temtationis primarie cum
fieret ⁊ ſeruata dei fidelitate ⁊ temtationis
lege. non fuit contra ordinem poteſtatis iu-
diciarie. ¶ Ad illud quod obicitur de for-
titudine armari cuſtodientis. Dicenduꝫ ꝙ
⁊ ſi deus hominem fortiter cuſtodiret. non
tamen cuſtodiebat inuitū ſiue inuoluntarium.
quia non acceptat deus ſeruitium coactū. ſꝫ
liberale ⁊ uolūtarium. ⁊ ideo ſi homo cum
deo ſtare uoluiſſet. nullus uiolenter de ma-
nu dei eum auferre potuiſſet. ſed quia ab
eius cuſtod a ſe ſubtraxit. ideo deus ſuam
cuſtodiam ei denegauit. ⁊ ex hoc aduerſa-
rius eum inuaſit. immo non ex defectu dei
cuſtodientis. ſed ex ingratitudine hominis
cuſtoditi.

Tertio queritur Utrū temtationis
impulſio deſiderari debeat a uiro
iuſto. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Iaco. pri
mo Omne gaudiū exiſtimate fratres cū in
uarias temtationes incideritis. ſi ergo tem
tatio cum p̄ſens eſt. eſt materia gaudēdi. cū
abſens eſt. uidetur ꝙ debeat affectuoſe de-
ſiderari. ¶ Item in pſ. Proba me domine
⁊ temta me. hec ſancta anima petebat ⁊
recte. ſed nihil debet homo a deo petere ni
ſi quod debet deſiderare. ergo ⁊c̃. ¶ Item
hoc uidetur ratione. Omne enim illud q̄d
facit ad uirtutis exercitationem eſt appetē
dum. ſed temtatio eſt huiuſmodi. Unde
Gregorius. Sanctus uir ſe temtari poſt
uirtutes deſiderat. ne ex confidentia uirtutū
torpeſcat. ſi ergo temtatio uirtutes exer-
citat. patꝫ ⁊c̃. ¶ Item illud omne q̄d facit
ad gratie ꝓmotionem eſt appetenduꝫ. ſed
temtatio eſt huiuſmodi. Unde p̄io Cor.
decimo Faciet cum temtatione ꝓuentū ⁊c̃.
ſi ergo temtatio promouet ad bonū. uidet̃
ꝙ ad ipſaꝫ anhelare debeat deſideriū iuſto
rum. ¶ Item omne illud quod eſt opus ⁊
affectus diuine acceptionis eſt appetendū.
ſed temtatio eſt huiuſmodi. Unde Tobie
ultimo. Quia acceptus eras deo neceſſe
erat ⁊c̃. ¶ Item omne illud p quod ꝑue-
nitur ad meritoꝝ conſūmatiōem ē appetē-
dum. ſed temtatio eſt huiuſmodi. q̄d patꝫ
quia nulla eſt maior temtatio q̃ꝫ illa que eſt
p flagella. tribulatio autem patiētiā opat̃.
pacientia uero opus pfectum habet. ergo
uidetur ꝙ quicunq̃ꝫ uult eſſe pfect⁹. appete
re debet temtationis impulſum. ¶ Sed con
tra. Nihil eſt deſiderandum cuius cōtrariū
eſt continue petendum. ſed omnes uiri iuſti
illam petitionem debent facere. ⁊ ne nos
inducas in temtationem. ergo nullus debꝫ
appetere temtari. ¶ Itē nihil ē appetēduꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quod diligenter eſt p̄cauendū. ſed tētatio eſt p̄cauenda. ſicut domin⁹ monet Math. xxvi. Uigilate ⁊ orate ne intretis in temtationem. ergo ⁊c. ¶ Item nihil eſt appetendum cui non debeat ſe hō offerre ſpōte. ſed tētationi non debet ſe hō offerre ſpōte. ſicut dicitur ſuper illud Mathei iiij. Duct⁹ eſt ihesus ⁊c. Gloſa. Ductū eſſe iheſum cōmemorat. ut nos inſtruat q̄ non ſponte oportet in temtationē inſilire. ¶ Itē nihil eſt appetendū q̄ noſtre ſalutis aduerſarius optat. ſed dyabolus deſiderat nos tētare. ergo uidetur q̄ nullus debeat temtationem appetere. ¶ Rn̄o ad p̄dictā queſtionem uia duplici reſpōderi poteſt ⁊ utraq̄ ſatis p̄babiliter. Uno modo ſic ut dicam⁹ q̄ cum triplex ſit temtatio ſiue a triplici principio. una ſcilꝫ a deo. alia a carne. alia a dyabolo. prima temtatio ſimpliciter appetenda eſt. quia deus non tētat nos niſi ad bonum. Altera uero temtatio ſcilꝫ que eſt a carne ſimpliciter fugienda eſt. quia illa nō poteſt eſſe abſq̄ peccato. ſicut ſupra dixit Magiſter diſtictione xxj. Tertia uero que eſt a dyabolo. aliquibus fugienda eſt. aliquibus appetenda. His enim que uirtute fortes ſunt. nec de facili in tētationē induci poſſunt. etiam ſi tētantur. appetibile eſt tētari ad ſue uirtutis exercitiū ⁊ cumulū meritoꝝ. infirmus uero minime. quia timere poſſūt ne ex ipſo impulſu in tētationē inducātur. q̄d omnes debent refugere. Nam ſi tētari malū non ſit. in tētationē induci ſemp malum eſt. quia hoc eſt a tētatione ſuperari. Et hoc eſt q̄ dicit Auguſtinus xiiij. de ciuitate dei. Sicut ſe habet firmitas ⁊ infirmitas electorū ſic metuunt cupiuntq̄ tētari. Et ſm̄ hanc diſtinctionem ad rationes ad utrāq̄ p̄tem inductas. de facili reſponderi poteſt. pro eo q̄ ſm̄ diuerſas uias p̄cedūt. Alius modus dicendi eſt. q̄ dupliciter ē loq̄ de tētatione. aut ſub ratione propria. ⁊ ſic tētatio eſt impulſus ad illicitū ſm̄ q̄ de ea ſit ſermo in propoſito. loquimur enim hic de tētatione dyaboli que fit per mali culpe ſuggeſtionē. qua dyabolus hominem ad malū nititur incuruare. non de tētatiōe dei que fit per flagellationē qua deus uult illos quos acceperat approbare ⁊ approbatos oſtendere. Hanc ergo temtationē ſm̄ ſe conſideratā nullus debet appetere immo abhorrere ⁊ refugere maxime conſiderādo finem. Aliter eſt conſiderare tētationē p̄ut eſt materia exercende uirtutis. ⁊ ſic a uiris iuſtis deſiderari poteſt. ab eis potiſſime qui in caritate feruent a deo q̄ ignis deuotionis ipſoꝝ potius inflāmatur ex preſentia contrarii q̄ȝ extinguatur. ab eis aūt qui modice ſunt caritatis non ſic deſiderari debet. ⁊ exemplū eſt. quia uentus perflans fornacem magis ⁊ magis accendit. ſed candelam extinguit. ⁊ ideo tētationis impulſus. ⁊ ſi quantū in ſe eſt refugiendus ſit ab omnibus ⁊ ab infirmis potiſſime. ſicut rationes ad ſecundū p̄tem inducte oſtendunt. inquā tum eſt uirtutis exercende materia. a viris feruentibus ⁊ p̄fectis appeti poteſt. ſicut oſtendunt rationes que ad primā p̄tem inducuntur. illud tamen genus tētationis potiſſime appetunt uiri iuſti. quod eſt in flagellorū perpeſſione. ſicut paſſus eſt Job ⁊ Thobyas. ſicut etiā paſſi ſunt ſancti martires. ab impiis zelo dyabolico excitatis. Et ad hoc oſtendendū p̄cedunt rationes que ad primā p̄tem inducuntur. ideo concedende ſunt.

COnſequenter quantū ad ſecūdū p̄poſitū queritur de cognitione primorū parentū. Et icidit hec queſtio circa tria. Primo enim querendum eſt de cognitione primorū parentū quantum ad p̄fectum. Secundo uero querendum eſt quantum ad defectum. Tertio q̄ritur de ipſa cognitione quantum ad cōplementū ⁊ ſtatū.

CIrca primū ſic p̄ceditur ⁊ queritur Utrū ſi homo ſtetiſſet in cognitione p̄feciſſet p̄ tēpoꝝ interualla. ¶ Et q̄ non uidetur primo p̄ uerbū Hugonis in libro de ſacramētis. Rerū omniū que cū homine ⁊ propter hoiēȝ facte ſunt p̄fectā cognitionē hominē accepiſſe nulli dubiū eſſe debet. ſi ergo ſtatim p̄fectam cognitionē habuit. ergo ulterius p̄ficere non potuit. ¶ Item hocipſum oſtenditur per rationē quā facit ipſe Hugo Nomen

debite ipoſitū ē nature rei expreſſiuū. nullꝰ
ergo pōt res oēs noiare niſi is qui oīum reꝝ
plenā habet cognitionē. ſed Adam oībus
noīa ipoſuit. nec illis rebus alia ſunt aliquā-
do pfectiora noīa iponēda. uidetur ergo ꝙ
Adaꝫ pfecte cognouerit oīa creata. ergo in
cognitione non ꝓfeciſſet. ſed in ſtatu ſue co
gnitionis pmanſiſſet. ¶ Item nullus bene
regit ⁊ gubernat ea quoꝝ naturā ignorat.
hec oīa fuerant cōmiſſa regimini ⁊ guberna
tioni Ade ſm ꝙ dicitur i Geñ. ⁊ i ps. Oīa
ſubieciſti ſub pedibus eius. a ſui ergo con-
ditione primaria habuit primus hō rerum
cognitionē. ergo non ꝓfeciſſet ad illā diſci-
plinā p tēporū interualla. ¶ Iteꝫ quicquid
homo addiſcit. addiſcit mediante uia ſenſus
memorie ⁊ expientie. ⁊ ita ab inferiori ⁊ ab
exteriori. ſi ergo homo in ſtatu innocentie
didiciſſet. p inferiora ⁊ exteriora ad pfectio
nem ueniſſet. ſed talis ordo non congruit
nature inſtitute ⁊ bene ordinate. ſed ſolum
lapſe. cuꝫ omni creature pēſſet. uidetur er
go ꝙ nihil ſenſibiliū in ſtatu illo didiciſſet.
¶ Sed contra. Adaꝫ in ſtatu illo p interualla
tēporū ꝓfeciſſet aliqd contra grāꝫ. alioquin
peior eſſet conditio ſua qꝫ noſtra. cum nos
multitudo merita creſcamus in gratia. er
go pari ratione p interualla tēporum ꝓfe-
ciſſet in rerū noticia. ¶ Item Aut Adam
ſciebat que uentura erant. aut non. ſi ſic.
ergo pſciuit lapſuꝫ ſuū ⁊ quid ex illo poſte-
ris ſuis eſſet euenturū. qḋ plane apparet eē
falſuꝫ ſi futura non cognoſcebat. ſed rerum
nature uariantur in tēpore. ergo multa in
cipiebat cognoſcere ſm tēporū uariationē.
ergo ꝓfeciſſet in cognitione. ¶ Item nec
Adaꝫ oīa uiderat nec oīa audierat. eſto er-
go ꝙ uideret aliquā reꝫ quā priꝰ nō uidiſſꝫ
cuꝫ uidere ſit cognoſcere ſicut intelligere.
uidetur ꝙ ſicut neceſſario ſequitur. qḋ īcipit
intelligere incipit cognoſcere. ſed mulier
ſi incepit uidere incepit cognoſcere. ſi ergo
multa ſenſitiua uidiſſet que prius ñ uiderat
uidetur ꝙ multa didiciſſet ſenſitiua p tēpo
ris interualla. ¶ Iteꝫ ſi homo ſtetiſſꝫ. aut
unus hō ſciret uolūtateꝫ ⁊ cognitionē alteri
us. aut non. ſi ſic. ergo fruſtra egerēt ſer-
mone. ſi ñ. ergo cū poſſet ab alio edoceri.
uidetur ꝙ in ſtatu innocentie multa diſcere
potuiſſꝫ. ¶ Rñſio. Ad p̄dictorū itelligētiā
eſt notandum ꝙ ꝓfectus ſcie triplici poteſt
uia conſiderari. uel a pte ſcibiliū. uel a pte
modorum cognoſcendi. uel a parte maioris
habilitatis in cognoſcendo. ſm primum
modum loquēdo. itelligendū eſt ꝙ quedam
ſunt res que fiunt curſu naturali. quedā que
curſu mirabili. quedam que fiunt curſu uo-
luntario ſm ꝙ determinat Anſ. In earum
ergo rerū cognitione que quidā curſu natu-
rali fiunt. non ꝓfeciſſet Adam quantum ad
noui habitus acquiſitioneꝫ. Accepit eiꝫ ſicū
dicit Hugo ⁊ Magiſter in littera. Ab ex-
ordio omniū rerum plenā noticiā. Et hoc
etiam oſtendunt rōnes que ad primā ptem
inducuntur. Proficere tamē potuiſſet qꝫtū
ad alium moduꝫ cognoſcendi. ⁊ quantuꝫ ad
maiorem habilitateꝫ ſciendi. quantū ad aliū
moduꝫ etiā ꝓficere poteſt. quia qḋ nouerat
ſimplici noticia cognoſcere poterat expien
tia. quod nouerat intellectu. cognoſcere po-
terat ⁊ ſenſu. Proficere etiā poterat qꝫtuꝫ
ad maiorē habilitationeꝫ. quia ex frequenti
conſideratione eoruꝫ que nouerat. pmtior
fuiſſet ⁊ patior ad iudicanduꝫ de his rebus
quarū habebat cognitioneꝫ p habitū inatuꝫ
Et ſi enī primus homo non haberet tardi-
tatem hebitudinis p aggrauationē corporis
mortalis. habebat tamē ſpiritus eius quā-
dam minorē uelocitateꝫ corporis aīalis. ſic
⁊ in cognitione rerū naturaliū Adam quod-
dāmodo ꝓfeciſſet. quoddāmodo minime ſi
ſtetiſſet. In eaꝝ uero cognitione que fiunt
curſu uoluntario ⁊ mirabili ſiue ſupnaturali
ſimpliciter ꝓficere potuiſſet. non ſolū qꝫtuꝫ
ad modū cognoſcendi. ſed etiā in acquirēdo
nouā cognitionē. nec miꝝ. quia ad hoc ꝙ co
gnoſceret diuīa miſteria indigebat ſuperna
illuſtratione. ad hoc uero ꝙ cognoſceret ſe
creta alterius. indigebat ipſius detectione.
nec talis pfectꝰ ſtatui inocentie derogabat.
cū etiā beati angeli in cognitione diuinoruꝫ
miſterioꝝ ⁊ humanoꝝ ſecretoruꝫ ꝓficiant.
Propt̄ quod dicitur Eph. tertio. Ut ino-
teſcat pricipibꝰ ⁊ poteſtatibꝰ p eccleſiā mul
tiformis dei ſapia. et ſic patet reſpōſio ad
ꝓpoſitā queſtionē. Nāꝫ rōnes ad primaꝫ
ptē inducte ꝓcedūt de cognitione reꝝ natu
raliū. ⁊ ſic intelligit Hugo. Illis eniꝫ rebus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Adam noia ipoſuit ⁊ illarū ı eram ſibi cura
cōmiſſa fuit. Ultima tamē ratio de pfectiōe
ab inferiori ⁊ exteriori non cogit. quia ſicut
dicit Aug. in ſeptio muſice. Obiectū exte
rius nō agit i aiaꝫ nec ipaꝫ pficit. ſed ipa aia
ſeipſaꝫ mouet a rōne ab exteriori accepta.
⁊ i formando ſeipam magis agit in obiectū
q̄ꝫ agatur ab ipſo. ⁊ hoc fuiſſet in Adaꝫ mul
to fortius ⁊ nobilius q̄ꝫ ſit poſt lapſuꝫ. unde
illa ratio non cogit qꝫ Adā non potuiſſꝫ reſ
pectu eoꝝ que cognoſcebat nouū modū co-
gnitionis acquirere. nec p̄cedētes rōnes hoc
aſtruūt qꝫ Adā non poſſet magis habilitari
in cognoſcendo p frequētiā in conſiderādo.
Rōnes autē que ad ptem oppoſitā iducunt
oſtendūt Adā ſi ſtetiſſet pficere potuiſſet i
cognitione reſpectu eoꝝ que ſunt uolūtaria
⁊ mirabilia. De aliis autē ſcilꝫ de his que
naturaliter fiunt nō concludūt qꝫ Adā acqui
ſiuiſſet cognitionē nouā. Unde illa pria rō
de compatione gratie ad ſciam nō ualet. qa
pfectio gratie nō tantū eſt ex dono. ſed etiā
ex merito. Perfectio aūt cognitiōis i Adā
erat ex dono. ⁊ ſi ſtetiſſet nō ſolū in ipſo. ſꝫ
etiā in poſteris nō indocte a pluribus credit
ſlr fuiſſe ſaltē quantū ad habitū. ⁊ hoc di-
co pꝑter etatē infantie. ¶ Ad alia ſatis pla-
na eſt reſponſio iam dicta.

SEcūdo queritur de cognitiōe pri
morū parentū quātū ad defectum
⁊ hoc eſt querere Utruꝫ ſi ſtetiſſet
in ſtatu inocētie aliquando decipi poſſent.
¶ Et qꝫ ſic uidetur Geñ. tertio dixit mulier.
Serpēs ſeduxit me. ſed conſtat qꝫ mulier
nō cōſenſit niſi quia extimauit uerū eſſe qđ
ſerpēs dixit. ſed ante cōſenſuꝫ nō peccauit
ergo anteq̄ꝫ peccaret decepta fuit. ¶ Item
Aug. ſup Geñ. ad litterā. ⁊ habetur ſupra
diſtictiōe xxii. Credidit Adam utrūq̄ꝫ fieri
poſſe. ut ⁊ uxori morē gereret. ⁊ p peniten-
tiam ueniā haberet. qa aliter nō peccaſſet.
ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ Magiſter ſupra diſtictiōe
xxi. loquens de muliere ⁊ ſerpente dicit. qꝫ
mulier nō horruit ſerpentē. quia cū nouerit
eē creatū etiā officiū loquēdi a deo accepiſſe
putauit. ſed cōſtat hoc falſuꝫ fuiſſe qđ puta
uit. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ hoc uidetur ratiōe. Si
Adā ſtetiſſet dormiuiſſet utiq̄ꝫ ⁊ habuiſſet
alias opatiōes naturales. ergo cū ſōniuꝫ ſit
ex naturali motu fumoſitatū ⁊ fantaſmatuꝫ
circa organū fantaſie Adam ſōniaſſet. ſed
in ſōno ſimilitudo rei accipitur p ueritate
⁊ ubicūq̄ꝫ eſt hoc ibi ē deceptio. ergo ⁊c. ¶
Iteꝫ naturale ē qꝫ quicq̄d uidetur. uidet ſub
angulo. ⁊ q̄ꝫto a remotiori aliq̄d uidet tāto
minorē generat ſpēm ⁊ uidetur ſub angulo
acutiori. ergo ita paruus uideretur ſol ipſi
Ade ſicut ⁊ nobis. ergo ſicut decipit ſenſ⁹
noſter in iudicādo de q̄ꝫtitate ſolis. ita uide
tur qꝫ deciperetur ſenſus Ade. ¶ Itē pona
tur qꝫ aliquis hō peccaſſet Adā ignorāte ⁊
aſſereret ei ſlm. aut Adā ſciret ipm dicere
falſuꝫ aut nō. ſi ſic. tūc ſciret occulta cordiſ
alteri⁹. pono eim qꝫ ipſe loquatur ei de ſe
cretis cordis ſui que noſcere i alio ē pꝓpriū
ſolius dei. ſi neſciret eē falſuꝫ. ergo neſci-
ret ipm eē mendacē. ergo crederet ipm eſſe
ueracē. aut male iudicaret de ipſo. ſed ſi cre
deret ipm eē ueracē. crederet ipm dicere ue
rum. ergo neceſſario deciperetur. ¶ Sꝫ cō
tra Aug. Uera p falſis approbare non eſt
natura hois inſtituti. ſed pena dānati. ſed
cū quis decipitur approbat ueꝝ p falſo uel
ecōtrario. ergo nūq̄ꝫ hoc fuiſſet in hoie ſi p
ſtitiſſet in ſtatu inocētie. ¶ Item Auguſ. in
Ench. xi. caplo. Ipſe p ſeipſum error. aut
magnū in re magna. aut puū in re pua. tam
ē ſemp malū. ⁊ ubicūq̄ꝫ ē deceptio. ibi eſt er
ror aliquis uel magnus uel puus. ergo non
pōt eē in aliquo qn i eo ſit malū. ſed i Adā
in ſtatu inocētie nec ē malū culpe nec ē ma-
lum pene. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ Aug. in Ench.
caplo ix. Ubi hoies fallūt atq̄ꝫ fallūtur. miſe
rioreſq̄ꝫ ſunt cū mentiendo fallūt. q̄ꝫ cū mē
tientibus credēdo fallūtur. ergo uidetur qꝫ
utrobiq̄ꝫ ſit miſeria licꝫ maior ſit i fallendo.
ergo ſi i ſtatu īnocētie nō erat miſeria. uide
tur ⁊c. ¶ Iteꝫ in ſtatu inocētie nihil homo
pateretur uel ageret cōtra naturā. ſed de-
ceptio eſt cōtra appetitū nature rationalis.
Unde Aug. in Ench. Uſq̄ꝫ tamē ratiōalis
creatura refugit falſitatē ⁊ quātū pōt euitat
errorē ut falli noluerit. etiam quicūq̄ꝫ amat
fallere. Adā ergo hoc naturaliter recuſa-
bat. ergo in ſtatu inocentie decipi non pote
rat. ¶ Item in Adam oēs uires inferiores
ſubiecte erāt uolūtati. alioq̄n rectus ordo nō
ſeruaretur in hoie in ſtatu inocentie. ergo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſi homo nolebat decipi nec aſſentire falſo.
uidetur q̄ nūq̄ȝ in ratione eius fuiſſet decep
tio uel ad falſum inclinatio q̄ȝdiu ꝑmanſiſſ3
in ſtatu illo primo . ¶ Item maioris indig-
nitatis eſt falli in anima q̄ȝ pati in corpore.
unde decuit xp̄m aſſumere paſſionem ĩ cor
pore. non deceptiōem in mente. ſed ſi Adā
ſtetiſſet nulla fuiſſet corporalis paſſio . er-
go nulla fuiſſet in eo deceptio . ¶ Reſpon
ſio . Ad predictam queſtiōem de facili reſ-
ponderi poſſet. ⁊ rōnes etiam diſſolui qua-
dam facili diſtinctione . Poſſet eīm ſic dici
q̄ deceptio quedam eſt circa ſcibilia. quedā
uero circa opinabilia . Scibilia autem dico
illa que certa ratione cōprehendi poſſunt .
ſicut ſunt illa de quibus ſunt ſcīe liberales .
Opinabilia uero uoco illa que non habent
cognoſci niſi ꝑ quādam cōiecturam. ſicut ſe
creta aliene ſcīe ⁊ futura contingentia que
fiunt caſu ⁊ fortuna uel uoluntate libera .
In primis autem Adam falli non poterat .
quia omnium cognitiōem habebat . In ſe-
cundis uero dupliciter contingit aliquē falli.
aut ita q̄ adhereret firma credulitate . aut q̄
adhereret qualicūq̄ȝ eſtiatione . ⁊ prima de-
ceptio uocatur error ꝓprie. ⁊ hec in primo
homine ſtante non fuiſſet . Scđa uero pōt
dici opinio. in qua eſt acceptio unius partis
ſine pleno aſſenſu credulitatis . ⁊ hec pōt
dici quedam extimatio falſa. ⁊ hec fuiſſet in
Adam abſq̄ȝ culpa ⁊ pena maxime cu3 ex
hac eſtimatiōe nec incideret in peccatū nec
incurreret dānum . Et ſꝫm hanc diſtīctiōem
ſolui poſſunt rōnes ad utrāq̄ȝ pte inducte .
Nam rōnes oſtendentes q̄ in Adā potuit
eē deceptio. fere omnes ꝓcedunt de decep-
tione ſꝫm q̄ dicitur qualiſcūq̄ȝ extimatio .
Rationes uero ad oppoſitum. ꝓcedunt ſꝫm
q̄ deceptio dicit firmam credulitatem. ut n̄
ſolum quis decipiatur putando falſum eſſe
uerum. ſed etiam approbando falſum eſſe
uerum uel econtrario. ⁊ talis ē deceptio que
eſt error . ¶ Sed lic3 hoc qđ nunc dictum
eſt ſatis ꝓbabile uideatur. non tamen plene
ſatiſfacit rationi. nec concordat uerbis Au-
guſtini . Ait enim Aug. in Ench. capitulo
octauo Cum nihil aliud ſit errare q̄ȝ uerum
uerum putare qđ falſum eſt. falſum uero qđ
uerum eſt. uel certum habere ꝓ incerto. uel
incertum ꝓ certo. ſiue falſum ſit ſiue uerus
id quod tam ſit in animo deforme atq̄ȝ in-
decens q̄ȝ pulcrū atq̄ȝ decorē eſſe ſentimus
uel loquendo uel in aſſentiendo eſt . Non
enim ꝑfecto. ⁊ ob hoc uita iſta eſt miſera
qua uiuimus. q̄ ei non nunq̄ȝ ut nō amittat
error eſt maius . Ex hoc uerbo colligitur
q̄ Aug. uocat errorem generaliter omnem
deceptionem. ⁊ illum dicit indecorē ⁊ inde-
centem ad uitam miſeram ꝑtinere. Et in li
bro de utilitate credendi expreſſe dicit q̄
nullus error abſq̄ȝ uitio poteſt eſſe . Ideo
dicendum eſt q̄ ⁊ in ſtatu innocentie fuiſſet
in homine alicuius neſcientie imperfectio .
ſicut oſtenſum fuit ſupra diſtinctione ꝓxia
precedenti . non tamen in eo fuiſſet decep-
tio . Deceptio enim ultra neſciam addit iu
dicii obliquationem . hoc non fuiſſet ĩ Adā
in ſtatu innocentie. ſicut nec fuiſſet ĩ eo paſ-
ſio corporalis . ⁊ hoc poteſt intelligi ſic .
Sicut enim dupliciter contingit aliquē pati
aut paſſione intrinſeca. aut ab extrinſica il-
lata. ſic contingit aliquem dupliciter decipi.
aut q̄ ipſe ſeipſum paralogizet. aut q̄ pa-
ralogizetur ab alio. neutrū autem horum in
Adam fuiſſet . ſicut enim nulla fuiſſet ĩ eo
paſſio intrinſica. quia uirtus anime regitiua
ꝑfecte ſuo corpori p̄ſidebat ⁊ ip̄m conſer-
uare poterat . ſic nulla fuiſſet deceptio ue-
niens ab intrinſeco. quia iudicium rationis
omnibus potētiis ſenſitiuis p̄ſidebat . Nec
ipſe in cōtrarium rationi mouebatur . ſed
potius ab ea ſufficienter dirigebatur. quē-
admodum etiam pati non poterat paſſione
illata . ſiue quia nullus in tempore illo eēt
qui inferret . ſiue quia ſi adeēt. diuia uirtus
eum ꝓtegeret. ſicut ſupra determinatu3 ē .
ſic etiam in ſtatu illo nemo eēt qui hominē
circumueniret aut palogizaret . Nā unuſq̄ſq̄ȝ
loqueretur ueritatem cum proximo ſuo .
aut ſi eēt diuine inſpirationis reuelatio ſiue
ꝑ ſe ſiue ꝑ angelum ſuccurreret ne fallere-
tur. ſicut uirtus ſuccurrebat ne lederet . et
ſic Adam ſtante . nulla fuiſſet in eo decep-
tio. nec ab intrinſico nec ab extrinſico . un-
de rationes que hoc ꝓbant concedēde ſūt .
¶ Ad illud quod obicitur de ſeductiōe mu
lieris ⁊ etiam uiri dupliciter pōt reſpōderi .
Uno modō ſic q̄ illa ſeductio fuit ſtā credulitaſ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝛ ſi ꝓceſſit peccatū inobediētie ꝛ ābitiōis. ſecutum fuit peccatum ꝓſūptiōis. merito cuius excecatus eſt oculus rationis ut falſuꝫ extimaret eē uerum. Statim enim mulier audita ꝑlatione ſerpentis de ſeipſa ꝓſūpſit Et ſimiliter vir audita ſuggeſtione mulieris. ꝛ ideo mulier exiſtimauit ꝑ cōmeſtionē aſſequi poſſe excellentiaꝫ. ꝛ uir de trāſgreſſione mandati inuenire ueniam. ¶ Aliter poteſt dici ꝙ duplex eſt iudicium. quoddaꝫ eſt ſpeculationis. ꝛ illud non eſt pars liberi arbitrii nec in eo conſiſtit peccatum. ꝛ huius iud cii error poſt peccatum eſt. nō ante. Eſt etiam aliud iudiciū in agendis ꝛ in his que ſpectant ad ueritatem uite. ꝛ illud iudiciuꝫ eſt liberū arbitrium ꝛ hoc nūq̄ꝫ eſt ſine uolūtate. ꝛ huius iudicii error bn̄ poteſt eē culpa uel preſūptionis uel infidelitatis uel alicuꝰ alterius. ꝛ hec fuit deceptio qua mulier primo decepta fuit. ꝛ ipſe Adam. ꝛ in iſta deceptione non permanſit in ſtatu innocentie. imo cecidit. Et per hoc patet reſponſio ad duas auctoritates primo inductas. ¶ Ad illud quod tertio obicitur de auctoritate Magiſtri ꝙ mulier putauit ſerpentem habere uſum loquendi. Dicenduꝫ ꝙ aut intelligit ꝙ talis putatio fuit in muliere poſt peccatū aut ſi ante fuit. non putauit ꝙ hoc officiū haberet determinate uirtute ſibi naturaliter data. ſed aliqua latente uirtute permittente diuina prouidentia que omnes res gubernabat ꝛ regebat ſicut creauerat. nec mirum ſi non expauit. quia nōdum erat in ipſa muliere paſſio timoris. unde mulier aſpiciendo ſerpentem falſum pro uero approbauit. ſed aliqua ibi uirtute latente ignorauit. ¶ Ad illud quod obicitur de ſomnio. Dicendum ꝙ in ſtatu innocentie non fuiſſet ſōnium ex ꝓpeſſione fantaſiaꝝ ad modum ꝑtinentis. Sicut dicitur Ecc. xxiiij. Hoc enim uenit. quia uires inferiores non ſunt ſubiecte rationi. ꝛ corpus non obedit ſpiritui. ſed ſi fuiſſet hoc eēt quia ab altiſſimo mitteretur aliqua uiſitatio in qua homo non deciperetur. imo potius illuſtraretur. ¶ Preterea. Eſto ꝙ eēt ibi ſomniū. non ſequitur ꝙ eēt ꝓpter hoc ibi deceptio. deceptio enīꝫ reſpicit rationis uſum. in ſōnis auteꝫ rationis uſus non eſſet. aut ſi eēt. purgaret potius deceptionem fantaſie q̄ꝫ ei conſentiret. Potius enim diceret homo in ſomnis homini ſomnianti. tu ſomnias q̄ꝫ diceret quod uides eſt ueritas. ¶ Ad illud quod obicitur de uiſu. Dicenduꝫ ꝙ nulla eēt deceptio. quia bene noſceret Adam ꝙ res a remotiori apparet eē minor. ꝛ ideo non iudicaret ſꝫ apparentiā oculi noſtri. ſed penſata diſtātia medii. ꝛ ideo non falleretur. ſed haberet iudicium rectum. ¶ Ad ultimū iam patet reſponſio ex predictis. quia uel Adam manifeſtato ſigno deprehenderet iſtam peccaſſe ꝛ ſatis uidetur ꝓbabile cum magna ualde tranſmutatio facta fuerit in natura Ade ꝑ cōmiſſionem culpe. ꝛ tunc non crederet ei nec diſcrederet. niſi quatenus alias uideret ſibi credere fore. Aut ſi non deprehenderet eum peccatorem ubi ſua non ſufficeret cautela. ſuccurreret diuine prouidentie cura diligentiſſima. que nec ꝑmiſiſſet eum ledi. nec ꝑmiſiſſet falli ſi uoluiſſet eius imperiis obtemperate ſubici.

TErtio uero queritur quantum ad cognitionis Ade ꝯplemētū ꝛ ſtatum. Et eſt queſtio Utrū Adam deum cognouerit in ſtatu innocentie eo genere cognitionis quo expectamꝰ deū cognoſcere in ſtatu glorie. ¶ Et ꝙ ſic uidetur magiſter Hugo de ſancto Uictore in libro de ſacra. Cognouit homo creatorem ſuuꝫ non ea cognitione qua modo a credētibus abſens fide q̄rit. ſꝫ ea que tūc ꝑ preſentiaꝫ contēplationis ſcienti manifeſtius cernebat. ſed manifeſte deum cernere. hoc eſt uiſiōis beate. ergo ꝛc. ¶ Item Magiſter quarto libro diſtin. primo caplo Ex duplici cā homo qui ante peccatum ſine medio deū uidebat ꝛc. ſed uidere deum ſine medio hoc eſt uidere facie ad faciem ꝛ hec eſt uiſio glorie. ergo ꝛc. ¶ Item Exodi. xxxiij. Loquebatur dominus ad Moyſem facie ad faciem. ſicut loqui ſolet homo ad amicum ſuū. ſed multo excellentior fuit ſtatus nature inſtitute q̄ꝫ lapſe. ſi ergo ſine medio uidebatur deus a Moyſe. multo fortius ab homine tēpore nature inſtitute. ¶ Si tu dicas hoc fuiſſe in ſubiecta creatura. Obicitur. quia dicit Nu. xij. Palā ꝛ nō per figuras ꝛ enigmata

deum uidet. ¶ Item hocipſum oſtenditur ratione ſicut uolunt ſancti cōiter. Adaꝫ nō ſolum fuit conſtitutus in paradiſo corporali imo etiaꝫ in paradiſo ſpirituali quantuꝫ ad delitias mentis. Fruebatur eniꝫ deo ſicut dicit Damaſcenus ⁊ Auguſ. ⁊ hoc etiā de ſe planuꝫ eſt. Homo eniꝫ in tēpore nature inſtitute. ipſuꝫ deuꝫ in ſe ⁊ immediate amabat. ergo ſi ita facilis eſt intellectus ad cognoſcēduꝫ ſicut affectus ad amandum per naturam. uidetur ꝙ ſicut deū in ſeipo amabat. ita etiaꝫ ⁊ in ſeipſo uidebat. ¶ Item omnis anima recta deſiderat uidere deuꝫ. ergo Adaꝫ hoc deſiderabat. aut ergo deſideriuꝫ eius non iplebatur ⁊ ita iam affligebatur qḋ non eſt inconuenlens. aut aliquo modo deuꝫ uidebat. ſed non uidebat uiſione imaginaria nec corporali. ergo intellectuali. ſed hec eſt uiſio qua uidetur deus in ſui eſſentia. ergo ꝛc. ¶ Iteꝫ mente hūana nihil deo propinquius cuꝫ eſt ab omni peccato imunis. ſed mens Ade in ſtatu nature incorrupte non habebat aliquam peccati maliciaꝫ. nec oculus habebat aliquā obſcuritatis nubeꝫ. ergo uidetur ꝙ in ipſuꝫ deuꝫ imediate aſpectuꝫ ſuū figere poterat. ⁊ hec eſt uiſio quā expectamus in gloria ut uideamus ipſaꝫ dei ſubſtantiaꝫ. ergo ꝛc. ¶ Iteꝫ ꝙ in gloria non aliter uideatur q̄ꝫ uidebatur ab Adaꝫ oſtenditur. Aut eniꝫ in gloria uidetur deus imediate. aut mediate. ſi mediate ſed ſic poterit uideri ab Adaꝫ in uia. ſi imediate. oſtenditur hoc eſſe falſuꝫ perſuaſione ſumpta ex triplici medio. quaruꝫ prima eſt ꝙ cognoſcens ſuper cognoſcibile debet habere potentiaꝫ quantū ad illud per quod cognoſcit. intellectus creatus non poteſt ſuper ipſaꝫ lucē increataꝫ in ſe quantumcunqꝫ eleuetur per gratiaꝫ ſiue per gloriā. quia illa ſemper in infinituꝫ excedit. ergo impoſſibile eſt ꝙ intellectus ipſaꝫ lucē increatam uiderat in ſeipſa ¶ ꝙ ſi dicas rationeꝫ iſtā non cogere. quia potentia cognitiua plus eſt in ſuſcipiendo q̄ꝫ in agendo. Oſtēditur hocipſuꝫ ſcḋa perſuaſione. quia cognoſcentis ad cognoſcibile dicitur eſſe ꝓportio. maxīe in ea cognitione in qua ē magna delectatio. ſi ergo illius ſūme lucis reſpcū itellectus noſtri. eſt exceſſus iꝓporcionalis ⁊ tantus ut per nihil additū poſſit ei ꝓportionari noſter intellectus quin ſēper excedat in infinitū. uidetur ꝙ nunq̄ꝫ in fonte lucis. intellectus noſter poſſit contēplari deū. ¶ ꝙ ſi tu dicas ꝙ non requiritur ibi ꝓportio quantitatis. ſed ſoluꝫ conformitatis. Oſtenditur hoc ideꝫ perſuaſione tertia. Si eniꝫ in gloria deus uidetur ſeipſo ⁊ abſqꝫ omni medio. cuꝫ ipſe in ſe nullā habet diuerſitateꝫ. oīno uideretur ab oībus uniformiter. ꝙ ſi conſtat eſſe in gloria differētias premiorū. non uidetur ꝙ abſqꝫ omni medio deus a glorificata anima uideatur. ſi ergo uidetur per medium ⁊ ſic uidebatur ab Adam. reſtat ergo ꝙ Adaꝫ eo genere cognitionis cognouit quo cogniture ſūt anime beate. ¶ Sed contra. Exodi. xxxiij. Nō uidebit me homo ⁊ uiuet. Conſtat ꝙ hoc non intelligitur de uita ſpirituali. ſed de uita aīali. ſi ergo Adaꝫ in ſtatu innocentie uita animali uiuebat. ergo deū uidere non poterat. ¶ Iteꝫ Iohānis prio Deū nemo uidit ūq̄ꝫ niſi unigenitꝰ ꝛc. ſi ergo nullꝰ ūq̄ꝫ uidit deum ante aduentuꝫ xpi. ergo nec Adaꝫ. ¶ Item ſuper illud yſaye ſexto Uidi dominuꝫ ſedenteꝫ ꝛc. Grego. Quantūcunqꝫ aliquis in contēplatiōe profecerit ſemp qḋ infra deū eſt. uidet. ergo uidetur ꝙ cū aliq̄ homines perueniant ad eminentiaꝫ gratie que fuit in Adaꝫ ⁊ nullus in preſenti ꝑ actū contēplationis deū uiderat. ergo nōduꝫ habebat illam uiſionem quaꝫ expectabat aīa ſancta ¶ Iteꝫ uiſio dei eſt tota merces. ergo qui uiſioneꝫ dei habet. plenā habet mercedeꝫ. ⁊ qui hoc habet. habet plenā gloriaꝫ. ⁊ nullus talis poteſt cadere. ſi ergo Adam cecidit. ergo deum in ſeipſo non uidit. ¶ Item lux increata perfecta delectatione delectabit aſpicientes. ergo ſi Adam illaꝫ ſummam lucem perſpexiſſet. perfecte in ea delectatus fuiſſet. ergo nunq̄ꝫ ab ea conuerti conſenſiſſet. ¶ Item ſtatus uie ⁊ ſtatus patrie debuerunt eſſe diſtincti. ergo pari ratione contemplatio uie ⁊ contēplatio patrie. ſed Adam erat uiator. ergo non erat comphenſor. ergo non eo genere uiſionis uidebat quo uidere expectamꝰ in patria. ¶ Rño. Ad ꝑdcōꝝ itell gētiā ē nōndū. ꝙ cōiter oēs pmūt ↄgnitiōeꝫ quā hēbat adā ī ſtō

mediā iter cognitionē que eſt in ſtatu miſe
rie ⁊ cognitionem que erit in ſtatu glorie.
ſed in modo ponēdi, plurima ē differētia.
Quedā nāqꝫ inītētibus auctoritatibꝰ male
intellectis ⁊ rōnibus ſophiſticis. dixerūt deū
nūqꝫ imediate uideri nec in uia nec in pria.
Dicit enim Criſo. ipm qui deus ē nō ſoluꝫ
ꝓphete. ſed nec etiam angeli uident. Et
alie repiuntur auctoritates cōſimiles. quas
male intelligētes ⁊ putantes hoc dictū eſſe
ꝙ deus imediate uideri non poſſet. ꝓpter
īpporcionabilitatē lucis increate ad oculum
mētis create. Dixerunt ꝙ deus p quaſdā
lugubrationes uideri habet ⁊ in ſtatu glorie
⁊ in illis luminoſis influētiis dixerūt deum ī
hiis ſtatibus uideri magis clare ⁊ minus cla
re ſm ꝙ deus ſe magis oculo noſtro uult
contempare ⁊ clarioribus theophaniis oſtē-
dere. Sed iſta poſitio heretica ē reꝓbata.
nec imerito. quia ⁊ cōtra rōnem ē. cū anima
quieſcere non poſſit donec in ſeipſa uiderat
deuꝫ ⁊ contra ſacrā ſcripturā. Nam primo
Corin. tertio dicitur Tūc cognoſcam ſicut
⁊ cognitus ſum. et illa Jo. iij. Uidebimꝰ eū
ſicuti eſt. ¶ Ad hoc etiaꝫ inumere auctorita
tes doctorū repiuntur. quibus omnibus ad-
herendo ergo iſte reꝓbandus ē. ⁊ auctorita-
tes ſi que uideantur eē ꝓ ipſo omnes expo-
nende ſunt. quia locūtur de cognitione con
prehenſionis qua dicitur aliquid ꝯgnoſci to
taliter. ⁊ hac cognitione deus ſibi ſoli cog-
noſcibilis ē. ſicut in libro tertio patebit ¶
Scōs autem modꝰ dicendi ē. ꝙ deus a pur
gatis mētibus non ſoluꝫ in patria. ſed etiā
n ſtatu inocentie ⁊ in ſtatu uie in ſeipſo uide
ri habet. nec eſt differentia niſi in gradu. q̇a
clarius ⁊ pfectius in ſtatu glorie uidebitur. ⁊
minus pfecte in ſtatu inocentie. ⁊ minime in
ſtatu nature lapſe. Differentia aūt iſtoruꝫ
graduum ꝓuenit ex hoc ꝙ anima in ſtatu
glorie eſt omnino a ſarcina corporis abſolu
ta. aut omnino habet corpus ſpūale qḋ nul-
lomodo impediat ipam quin poſſit imedia-
te in deū tendere ⁊ ſm totū ſuuꝫ poſſe. In
ſtatu uero nature lapſe. quia habet corpus
corruptibile ⁊ animale. impeditur ⁊ aggraua
tur ex terrena inhabitatione. ne poſſit in ip
ſam lucem tendere pfecte. In ſtatu uero
nature iſtitute. medio modo ſe habebat. q̇a

corpꝰ Ade ⁊ ſi ñ eēt ſubiectū neceſſitate mo
riēdi ⁊ paſſibilitati. erat tamen indigens ali
moniis. ⁊ oportebat animaꝫ circa regimē et
uegetatiōeꝫ ſui corporis aliquādo occupari.
⁊ ideo nec adeo excellenter intuebatur pri-
mus homo deum. ſicut beati intuentur ī glo
ria. nec adeo excellēter ſicut uiri ſancti intu
entur in preſenti miſeria. Hanc aūt ſuam
poſitionem ex auctoritatibus Aug. eliciūt.
qui dicit in pluribus locis in libro de trinita.
ꝙ etiam in preſenti uita notioreꝫ poteſt hō
habere deum q̄ꝫ fratrem. ⁊ hoc libro octauo
⁊ alibi dicit. ꝙ a purgatiſſimis mentibus cer
nitur. Docet etiam in octauo libro p cōtui
tum ueritatis ⁊ bonitatis intueri deum ¶
Sed hec poſitio ⁊ ſi non ſit adeo ueritati ad
uerſaria ſicut prima. nihilominus tamen dic
tis ſanctorum non conſonat. Dicit enim
Dyoniſius in libro de miſtica theologia ꝙ
excellentiſſimus modus contēplandi ē igno
te aſcendere. quia nec ipſe Moyſes deū ua
luit uidere. ⁊ ideo introductus dicitur fuiſſe
in caliginem. Unde Dyoniſius uocat eos
indoctos. qui dicūt ſe noſce eum qui poſuit
tenebras latibulum ſuum. Et etiam Gre.
dicit Quantūcunqꝫ mens in contēplatione
pfecerit. non ꝑuenit ad contuitum dei. Et
cōiter doctores in hoc concordant. intelligē
tes illud quod dicit Apoſtolus ꝙ q̄diu ſu-
mus in hoc corpore peregrinamur a domio
⁊ p fidem ambulamus. non p ſpeciem. unde
ſi que auctoritates id dicere inueniantur. ꝙ
deus in preſenti ab homine uidetur ⁊ cerni
tur. non eſt intelligendum ꝙ uidetur in ſua
eſſentia. ſed ꝙ in aliquo effectu interiori
cognoſcitur. ſicut iam melius patebit. niſi
fortaſſis in his qui rapiuntur. ſicut credimꝰ
fuiſſe in Paulo qui ſpecialitate preuilegii ſta
tum uiatorum ſuperegrediuntur. nec ibi qui
dem aliquid agunt. ſed ſolum aguntur.
¶ Tertius autem modus dicendi eſt. ꝙ in
patria uidebitur deus immediate ⁊ plene
quantum eſt ex parte uidentis. In ſtatu
uero miſerie mediate ⁊ ſemiplene. In ſta
tu uero innocentie medio modo ſcilicꝫ im-
mediate ⁊ ſemiplene. ſemiplene inq̄ꝫ quia
non receperat ad hoc plenā remūerationē.
immediate aūt. q̇a nullā habebat uelamīs
iterpōeꝫ. ⁊ hoc uidet̄ ſonare ūba Magri ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Hugonis. ueꝝtamē nec ſic intelligendum ē
q̄ homo in ſtatu inocētie uideret deū in ſua
eēntia ſiue facie ad faciem. hinc eīm obuiāt
rōnes ⁊ auctoritates prius inducte. Et ideo
eſt quartus modus dicendi ad hoc. q̄ reuera
cognitio ſtatus inocētie media ē inter cogni
tionē ſtatus glīe ⁊ ſtatus miſerie. ſicut ⁊
locꝰ paradiſi medius eſt īter hāc uallē miſe-
rie ⁊ patriā celeſtē. ⁊ quēadmodꝫ paradiſus
terreſtris plus ſe tenet cū terra q̄ꝫ cū celo.
ſic Ade cognitio ſiue ſtatus inocētie plus cō
formis ē cognitiōi ſtatus p̄ſentis q̄ꝫ futuri.
Unde i ſolo ſtatu glorie uidebitur deꝰ īme-
diate ⁊ in ſua ſubſtātia. ita q̄ nulla erit ibi
obſcuritas. In ſtatu uero inocētie ⁊ nature
lapſe uidetur deus mediāte ſpeculo. ſed dif
ferenter. quia i ſtatu inocētie uidebatur deꝰ
p ſpeculū claꝝ. nulla eīm erat in aīa peccati
nebula. In ſtatu uero miſerie p ſpeculū ob-
ſcuratū p peccatū primi hoīs. ⁊ ideo nunc
uidetur p ſpeculū i enigmate. Enigma eīꝫ
ſicut dicit Aug. i xiiij. de tri. eſt ſītitudo ob
ſcura. Unde nota q̄ quadruplex ē modus
cognoſcēdi deū. uidelicꝫ p fidē. p cōtēplatio-
nem. p apparitiōeꝫ. ⁊ p aptā uiſionē. Et pri
mūꝫ ē grē cōis. ſcōm ē grē excellētis. ter-
tium ē grē ſpālis. ⁊ quartū glorie cōſūman
tis. Et ſufficiētia iſtoꝝ modoꝝ ita colligit.
Omne eīm qđ cognoſcitur. cognoſcitur p
aliquid p̄ſens. ſi ergo deus cognoſcitur ne-
ceſſe ē q̄ p aliquid p̄ſens itellectui cognoſca
tur. Preſens aūt uoco hoc. ſm q̄ Aug. uo
cat. q̄ p̄ſens ē itellectui ad uidendū. aut er
go cognoſco deū p hoc q̄ ē p̄ſens mihi. aut
p hoc q̄ ē p̄ſens aliis. ſi p hoc q̄ ē preſens
aliis. ſic ē cognitio fidei. q̄ eīm deꝰ ſit triꝰ
⁊ unꝰ. hoc ego credo dei filio q̄ hoc enarra-
uit ⁊ p̄dicauit ⁊ ſpūiſancto q̄ hoc iſpirauit.
qđ eim credimꝰ debemꝰ auctoritati. ſicut di
cit Aug. de utilitate credēdi. Si autē cog-
noſco deū p hoc q̄ ē p̄ſens mihi. hoc pōt eē
tripliciter. Aut p hoc q̄ ē p̄ſens mihi in ef-
fectu ꝓprio. ⁊ ſic ē contēplatio que tanto ē
eminētior q̄ꝫto effectū diuine gratie magis
ſentit i ſe hō. uel q̄ꝫto etiā meliꝰ ſcit cōſide
rare deū in exterioribus creaturis. Aut ē
preſens mihi i ſigno ꝓprio. ⁊ ſic ē appari-
tio. ſicut apparuit deus Abrahe in ſubiecta
creatura que ipꝫ deū figurabat. ⁊ ſicut ſpūs

ſanctꝰ apparuit i colūba. Aut ē p̄ſens deꝰ
in lumine ſuo ⁊ in ſeipſo. ⁊ ſic ē cognitio in
qua uidetur deus in uultu ſuo ſiue facie ad
faciē. ⁊ ſic ē apta uiſio que tota dicit̄ merces
omniū meritorū. Primū igitur ⁊ ultimum
genus cognitiōis ſtatui inocentie nō cōpete
bat. primū ꝓpter cognitiōem enigmaticā.
⁊ ꝓpter hoc q̄ cognitio fidei ut plurimū eſt
ex auditu. ſm q̄ inuit Apoſtolus. Ultimo
uero ibi eē non poterat ꝓpter ſūmaꝫ pfec-
tionē. ⁊ ideo homini non exhibebatur. ſed
potius in p̄mium ꝓmittebatur. Media ꝟo
duo ſcilꝫ contēplationis ⁊ apparitiōis utriqꝫ
ſtatui cōia eſſe potuerunt. maxime cognitio
contēplationis que in utroqꝫ ſtatu ē. ibi tamē
potiſſime uigebat. tum ꝓpter anime puri-
tatem. tum etiam ꝓpter carnis ⁊ inferiorū
uirium ſubiectionem. quibus duobus quia ut
plurimuꝫ anima caret in ſtatu nature lapſe.
ideo non poteſt ad illum gradum contēpla-
tionis attingere. ¶ Rōnes ergo monſtrātes
Adam deum non cognouiſſe eo genere cog
nitionis quā expectamus i gloria ſunt con-
cedende. Ad eas autem que ad oppoſituꝫ
adducuntur ſatis facile ē reſpondere. ¶ Ad il
las enim tres auctoritates inductas patꝫ reſ
ponſio. Omnes enim intelligūtur de con
templationis cognitione. non p remotionē
cuiuſcunqꝫ medii. ſed p remotionem uelami
nis ⁊ obſcuritatis. qualis eſt in his qui ali-
quomodo uitio peccati infecti ſunt. ¶ Ad
illud autem quod obicitur. q̄ immediate de
um amabat. Dicendum q̄ non eſt ſimile.
Amor enim ſicut uult Ber. multo plus ſe
extendit q̄ꝫ uiſio. Ex ſola enim extimatio
ne ſequitur aliquando dilectio. Et ipſe etiā
dicit in libro de amore dei. q̄ ubi deficit in-
tellectus ibi perficit affectus. Et ratio huiꝰ
eſt. quia uiſio eſt ſolūmodo rei p̄ſentis. ſꝫ
dilectatio n̄ ē ſolūmō p̄ſētis. ſꝫ etiā abſētis.
¶ Preterea. Uiſio non dicit qualemcunqꝫ
modum cognoſcendi. ſed modum cognoſ-
cendi completum. Dilectio uero ⁊ perfec
ta poteſt eſſe ⁊ imperfecta. ideo quāuis im
mediata dei dilectio ſit inuiſa. non tamen
oportet q̄ uiſio ſiue cognitio immediata.
¶ Ad illud quod obicitur q̄ adam deſide
rabat deum uidere. Dicēdū q̄ ueꝝ ē. ſꝫ ſic
deſiderabat uidere q̄ aliquā cognitionem

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habebat in quã reficiebatur. ⁊ aliquã expectabat in remuneratione ⁊ premiũ. ⁊ illa quã expectabat erat cognitio patrie. Illa vͦo quã habebat erat contẽplatio vie que erat uiſio p ſpeculũ. ¶ Et ſi tu queras. utrũ erat uiſio intellectualis uel corporalis. Dicendum ꝙ intellectualis. ſed non ipſius diuine eſſentie in ſe. ſed alicuius gratie uel influentie ⁊ illaꝫ in ſe p expientiã noſce ⁊ uidere poterat. ſic ſentit aĩa ſancta quãdo liquefit cum ſpõſus alloquatur eam. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ mens humana in ſtatu illo erat deo imediata. Dicenduꝫ ẽ ꝙ imediata erat q̃ꝫtum ad eſſe nature. quia nulla natura eſt ea ſuperior. quantũ uero ad ſtatũ non erat immediata. ad ulteriorẽ eniꝫ ſtatũ ꝓmouẽda erat tunc enim erat in ſimilitudine gratie. ſed ꝑducenda erat ad dei formitatem glorie. in qua non ſolũ aſpiceret diuinũ affectum. ſed etiaꝫ ipm uultũ deſideratum. Cõcedendo tamen nihilominus ꝙ oculus aſpectus i deũ figi põt ita ꝙ ad nihil aliud aſpiciat. attñ non pſpiciet uel uidebit ipſius lucis claritatem. imo potius eleuabitur in caliginẽ. ⁊ ad hanc cognitionẽ eleuabitur p omniũ oblationem. ſicut Dyoniſius dicit in libro de miſtica theologia. ⁊ uocat iſtam cognitionẽ doctam ignorantiam. hec enim eſt in qua mirabiliter inflãmatur affectio. ſicut i eis patet qui aliquotiens conſueuerunt ad analogicoſ eleuari exceſſus. hanc cognoſcendi modũ arbitror cuilibꝫ uiro iuſto in uia iſta eẽ querendum. ꝙ ſi deus aliquid ultra facit. hoc p̃uilegium eſt ſpeciale. non legis cõis ¶ Ad illud quod queritur utrũ deus in patria uidetur p mediũ an ſine medio. Reſpondendum eſt ꝙ uideri p mediuꝫ poteſt intelligi tripliciter. aut p mediuꝫ diſponens. aut per medium deferens. aut p mediuꝫ deducens. Per mediũ diſponens recte ⁊ catholice ponitur deum in patria eſſe uidendum. quia anima in patria mediante dei formitate ⁊ influentia glorie diſponetur ad hoc ꝙ clariſſime poſſit deum in ſeipſo uidere. dei formitas enim glorie ſufficiens eſt diſpoſitio ad hoc ꝙ anima deum in ſe poſſit uidere. ad hoc enim ꝙ uiderat. non oportet ꝙ anima potens ſit in deum agere. uidere eiꝫ potiꝰ eſt in ſuſcipiendo q̃ꝫ in agendo. maxime cũ uidetur lumen. nec oportet ei proportiõari quãtitatiue ſcꝫ quãtum ad infinitatẽ ut ſit tanta quantus deus eſt in uirtute. ſed ſufficit qualitatiue quãtum ad ſimilitudinem expreſſam. ſm cuius maiorem ⁊ minorẽ pticipationem erit ordo in gradibus premioruꝫ in futura gloria. ⁊ ſic patet ꝙ ſi ponat deũ uideri per medium diſponens. pſuaſiones que prius ponebantur diſſoluũtur ⁊ ueritas explicatur. Per medium autem deferens nullus poſuit deum uideri. cum ipſe ſit imediatus rationali creature. ſed p mediũ deducens ſiue contẽpans poſuerunt aliq̃ deuꝫ uideri. ne p excellentiam lucis obtũderetur acies intellectus. ⁊ potius diceretur q̃ꝫ letificaretur. Sed hoc ponere ſicut prius tactuꝫ fuit. non eſt ſanum nec habet rationem. q̇a lumen illud potius eſt ſaluatiuum q̃ꝫ corruptiuũ. Unde excellentia in nullo obeſt. ſed potius confert. ⁊ quia pax ⁊ gaudiũ ⁊ lux illa ſuperat omnem ſenſum. ideo homo totus undiq̃ꝫ cõpletur ut nihil aliud querat. ſꝫ potiꝰ abſorbeatur ipſa noſtra intelligẽtia ab eminentia lucis. ſicut ⁊ ipſa noſtra affectio ato rente uoluptatis. ⁊ hoc ſupra determinatum fuit in pͥo libro diſtin. pͥa de fruitiõe. ¶ Nũc autẽ ꝓ firmo tenendũ eſt ꝙ ⁊ ſi Adam deũ in ſubſtãtia ſua nõ uidebat in ſtatu inocẽtie. uidebiť tñ i glĩa i ſua ſubſtãtia. nec liꝫ huiꝰ ↄ̃rũ ſentire ⁊ dicere. Naꝫ hoc ẽ Aug. diſtin. x. articulis reprobatis ab uniuerſitate magroꝝ pariſieñ tẽpoꝛ Epi Guilhelmi ⁊ Odonis cãcellarii ⁊ fr̃is Alexandri de hales pr̃is ⁊ magiſtri noſtri qui uꝫ euidenter ſubſcripti ſunt.

¶ Primꝰ articulꝰ ẽ ꝙ diuia eſſentia in ſe nec ab hoie nec ab angelo uidebitur.

¶ Secũdꝰ ẽ ꝙ lꝫ diuĩa eſſentia una ſit i pr̃e ⁊ filio ⁊ ſpũſancto. tñ ut in rõne forme una ẽ in patre ⁊ filio ⁊ non una in his ⁊ ſpiritu ſancto. ⁊ tamẽ forma idẽ ẽ ꝙ eẽntia diuina.

¶ Tertius ẽ ꝙ ſpũſanctꝰ ut amor uľ nexus nõ ꝓcedit a filio. ſed tantuꝫ a patre.

¶ Quartꝰ ẽ ꝙ aĩe gl̃ificate nõ ſũt in celo empirio cũ ãgelis. nec corpora glorificata erunt ibi. ſed in celo aqueo uel criſtallino qͦ eſt ſupra firmamentum.

¶ Quītꝰ eſt ꝙ malꝰ ãgelꝰ i primo inſtanti ſue creatiõis fuit malꝰ ⁊ nũq̃ꝫ fuit bonꝰ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Sextus eſt q angelus in uno inſtāti pōt
eſſe in diuerſis locis etiā ubicūq ſi uoluerit.
¶ Septim⁹ eſt q multe ſunt ueritates ab
eterno que non ſunt deus.
¶ Octauus eſt q primū nunc ⁊ creatio paſ
ſio non eſt. creator nec creatura.
¶ Nonus eſt q qui habet meliora natura-
lia plus habebit de neceſſitate. de gratia
⁊ gloria.
¶ Decimus eſt q malus angelus nūq̄ ha
buit unde ſtare poſſet. nec etiā Adā i ſtatu
innocentie. ¶ Hij omnes errores a pdictis
pſonis phibiti fuerunt ⁊ excōicati. ⁊ ppte
rea ſunt tanq̄ peſtiferi euitandi.

In pte iſta ſunt dubitationes circa
litterā. Et prio queritur de hoc
q dicit prio capitulo. Non eſſet homini
laudabile bene uiuere ſi nemo male uiuere
ſuaderet. ¶ Sed cōtra. Si eniz hoc uez ē
tunc uidetur q uita noſtra in gloria laudabi
lis nō erit ubi nemo male uiuere ſuadebit.
¶ Itez eſto q dyabol⁹ nihil hōi pſuaſiſſet
nihilominus mereri potuiſſet. ſed ſi mere
ri potuiſſet eſſet laudabile ⁊ laude dignus:
ergo ⁊c. ¶ Rn̄o dicendū q laus quedā eſt
que reſpicit dignitatē operis uoluntarii in-
quantū opus illud nobile eſt. ⁊ hoc poſſet eē
in hōie etiā ſi nullus ipſuz tētaſſet. Quedā
autē eſt laus que non tantuz reſpicit opus
uoluntariuz. ſed ⁊ opus ſtrenuū ⁊ arduum
quod conſiſtit in expugnatione aduerſarii
⁊ reportatione triūphi. et de hoc loquitur
Apoſtolus ſcdo Thi. ſcdo. Non coronabi
tur niſi qui legitie certauerit. ⁊ de hac lau-
de Magiſter intelligit. et ſic patet illa duo
obiecta. quia pcedunt de laude ſm primuz
moduz. ¶ Itez queritur de hoc q dicitur
Glorioſius ē non conſentire peccato q̄ tē-
tari non poſſe. Sed contra. Deus nō pōt
tētari. hō uero ſic. ergo glorioſior eſt hō q̄
deus. ¶ Itez in ſtatu glorie non poterit hō
tētari. in ſtatu uie pōt. ergo glorioſior ē ſta-
tus uie q̄ patrie. q ſi uerū ē. glorioſior eſt
miſericordia q̄ gloria. ¶ Rn̄o dicendū q
uerbū Magiſtri intelligendū ē circa eū qui
efficitur glorioſus ex merito ſuorū operū.
⁊ ideo non ualet illud qd obicit dicēdo ¶
Item intentio glorie intelligēda ē in uerbo
ppoſito. nō quantū ad premiū ſubſtātiale.
ſed quantū ad aliquā accn̄talez laudē q̄ lau-
datur uir iuſt⁹. Ecc. xxx. Qui potuit trāſ
gredi ⁊ non ē tranſgreſſus ⁊c. ⁊ ideo nō ua
let illud quod obicit ſcdo. ¶ Itez queritur
de hoc quod dicit q ſcientiā rerū creaturaꝝ
homo non pdidit. ⁊ ppterea in ſcriptura
de ea non eruditur. utrūq eniz uidetur eē
falſuz. Conſtat eniz q nos qui ſumus filii
Ade reruz naturas ignoramus ⁊ ignorātes
naſcimur. nec noſcere poſſumus niſi cum
magna difficultate diſcamus. Simil' ſcdm
uidetur falſum. quia in ſacra ſcriptura habe
tur de pductione omniuz rerū i opibus ſex
dierū. ⁊ qualiter pducte. ⁊ qualiter etiā diſ-
tincte ſunt. ¶ Rn̄o dicenduz q ⁊ ſi homo
merito primi peccati excecatus ſit ⁊ factus
ſit ignorans. tamen in cognitiōe uniuerſita-
tis ppter ipſuz create. q̄ etiaz in cognitiōe
uie ſalutis ſue. plus tamen excecat⁹ ē i ſcdo
q̄ primo. nam ad cognitionē naturaliū re
rum multū pōt pficere pprio ſtudio atq in
genio. ſed in cognitione modi pueniēdi ad
uitā p ſeipm plus deficit q̄ pficit. niſi diuie
reuelationis inſtructione dirigatur. ⁊ ppte-
rea magis data ē nobis ſcriptura diuinitus
⁊ p ſpūſanctū ṙuelata in cognitione fidei ⁊
moruz. in cognitione reruz naturaliuz: licz
omnis ueritas aliquomodo a ſpiritu ſancto
eſſe dicatur. ⁊ pro tanto intelligendū ē uer
bum pri⁹ ppoſitū a Magro fuiſſe dictuz.
¶ q ergo obicitur de amiſſione cognitiōis
uez ē q amiſit habitū. nō tamē amiſit natu
rale iudicatoriuz. ¶ Ad illō uero qd obicit
q ſcriptura etiā ſumat pductionē reꝝ. Di
cēdū q n̄ determiat ibi reꝝ ſpāles naturas
⁊ cauſas. ſz hic explicat qd ſentit fides ſana
uidelz diuaz uolūtatē oiuz eē cāz primā ⁊ ſū
maz. ⁊ oia eē facta p v̄bū ⁊ repta p v̄buz. ¶
Itē q̄rit' ð hoc q dicit q hō n̄ hūit pſciaz eo
rū q̄ futura erāt. Si. n. hoc uez eēt cuz nos
mlta pſciam⁹ ð futuris ⁊ ſācti pr̄es pſciue-
rūt aduētū xp̄i ⁊ pphete. Simil' uidet' q
Adā n̄ fuit ita ſapiēs ſic nos ſum⁹. ¶ Si tu
dicas q hoc n̄ ē icōueniēs ppt' gratuitā ṙue
latiōez q̄ i nobis ē ⁊ pphetis ut aliqd ſcia-
mus quod ignorauit Adaz. Obicitur ɔtra
hoc. qa ſic ſācti exponūt. Adā i ſopore illo
rapt⁹ ē ⁊ ad celeſtē curiā dicit' fuiſſe pduct⁹.

Et hoc inuit textꝰ. q̀ ſtatī poſt euigilatio
nem prophetice locutꝰ eſt. Hic nūc os ⁊c.
Si uero ergo locutus eſt prophetice. preco-
gnouit quid ſignificabat mulieris ⁊ uiri con
iunctio. ⁊ mulieris de latere uiri formatio.
Sed primū ſignificat xp̄i incarnationē. ſcōꝫ
paſſionē. ergo precognouit xp̄m incarnan
dum ⁊ xp̄m paſſurū. ſed redemtio ⁊ repa
tio preſupponit lapſū. ergo p̄cognouit Adā
lapſū futuꝝ ⁊ ſuū r̄mediū ¶ R̄ño dicēdū q̀
Magiſter non loquitur de quibuſcūq; futu-
ris. ſed de his que ſpectabant ad ſtatū ſuuꝫ
utpote de lapſu ⁊ confirmatione. Confir-
mationeꝫ enim preſcire non potuit. quia n̄
erat manſurus. Lapſuꝫ autem ſcire nō de-
buit. ⁊ rationes ſupra aſſignate ſunt. cū hoc
queſitum fuit de angelo. Cū ergo obicitur
q̀ preſciuit incarnationē. Dupliciter reſpō
detur. Unomodo q̀ hoc falſum eſt. ⁊ ſi eiꝫ
ſciret mulierem factā ut coniungeretur ſibi
per coniugiū ſacramentū. non tamen opor-
tuit q̀ ſciret incarnationē ⁊ paſſionē. pro eo
q̀ coniugium tempore Innocentie nō ſigni
ficabat coniunctionē xp̄i ⁊ eccleſie quantum
ad naturaꝝ coniunctionē. ſed per caritatē ⁊
dilectionē. Alius eſt modus reſpondendi.
q̀ ſicut Joſep p̄cognouit ſuuꝫ principatū. n̄
tñ ſuā uēditionē. ⁊ hoc fuit an̄cedēs ad illū.
Sic Adaꝫ noſce potuit aliquid quod ſpecta
bat ad hanc nature exaltationē. ſicut fuit
xp̄i incarnatio. ita tamen q̀ ignorabat pre-
teritatis ſue lapſum per ſuam priuaricatio
nem. uel quia deus non reuelauit. uel quia
ipſe non ptractauit.

¶ Diſtinctio 24.

NUNC DILIGENTER inueſtigari oportet ⁊c. ¶ Supra
determinauit Magiſter de cul-
pa p quam homo cecidit. In hac
pte determinat de auxilio p quod ſtare po-
tuit. ¶ Et quoniaꝫ hoc auxilium eſt liberum
arbitrium. habet tripliciter conſiderari. uide
licet in comparatione ad alias potentias aīe
⁊ in ſe. ⁊ in comparatione ad perfectionem
gratie. ideo pars iſta habet tres partes.
In prima determinat de libero arbitrio in
comparatione ad alias potentias. In ſecūda
uero determinat de ipſo ſm ſe diſtin. xxv.
Jam ad p̄poſituꝫ redeamus. In tertia ue-
ro determinat de ipſo p cōparationeꝫ ad gra-
tiam. infra diſtinctione xxvj. Hec ē gratia
operans ⁊ cooperans. ¶ Et quoniam ſm cō
parationē liberi arbitrii ad potentias anime
attenditur p̄greſſus ⁊ conſūmatio peccati.
ideo prima pars habet duas. In prima de
terminat de libero arbitrio inquātū ad alias
anime potentias compatur. In ſcđa uero
determinat qualiter in homine temtationiſ
ordo ⁊ p̄greſſio ꝯſumatur. ibi Jllud quoq;
p̄mittenduꝫ non eſt ⁊c. ¶ Prima pars tres
habet pticulas. In prima determinat ad q̇d
datum fuerit illud auxiliū homini. In ſcđa
uero qđ ſit illud adiutorium. ibi Hic con-
ſiderandum eſt qđ fuit illud adiutorium ⁊c.
In tertia uero ad maiorem explanationem
ſubiungit diſtinctionē potentiaꝝ p̄dictaruꝫ.
ibi Eſt enim ſenſualitas quedā uis ⁊c. ¶
Quelibet auteꝫ haꝝ ptium diuidi poteſt in
duas. In prima determinat ueritatem. In
ſecunda remouet dubitationem. ibi Sed
quomodo rectam ⁊ bonam uoluntatē ⁊c. ¶
Similiter ſecunda pars in qua determinat
quod fuit adiutoriū. duas habet ptes. In
pria explicat qđ fuit illud adiutoriū nominā
do. In ſecūda diffiniēdo. ibi Liberꝫ arbitri
um eſt facultas ⁊c. ¶ Similiter tertia ps i qua
diuiſioneꝫ ponit potētiaꝝ. duas habꝫ ptes.
In prima aſſignat dr̄am ſenſualitatis ad rō
nem. In ſecunda uero oſtendit uiaꝫ p quā
cognoſci poteſt ⁊ diſcerni illa differētia. ibi
Quicq̇d ergo in anima noſtra ⁊c. Sic to
talis huiꝰ pticule ſentētia circa duo uerſat.
uideliꝫ circa adiutoriū qđ fuit homini colla
tum. ⁊ circa diſtinctionē potentiaꝝ.

AD intelligētiā huiꝰ ptis circa duo
incidit hec queſtio. Prio queritur
de adiutorio hōi collato p qđ poſ
ſet reſiſtere. Scđo querit̄ de diuiſiōe potē
tiaꝝ aīe. ¶ Circa primū querunt̄ duo. Prio
querit̄ utrū dari potuerit hōi ſiue alicui crea
ture adiutoriū qđ eēt naturalr̄ inflexibile.
Scđo querit̄ utrū datū fuerit ei adiutoriū p
quod poſſet abſq; auxilio gratie temtatiōi
reſiſtere.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Circa primum ſic proceditur et
oſtenditur q̄ homini dare po-
tuerit adiutoriū ſiue liberū ar-
bitriū inflexibile per naturaʒ abſq̄ȝ gratia
ſuperaddita. primo a ſimili. ¶ Cōtingit eīȝ
reperire lucē corporalē quā impoſſibile eſt
per naturā in ſe obnubilari. ſicut luceʒ em
pirii uel luceʒ ſolis. ſi ergo lux ſpiritualis
multo permanentior eſt q̄ȝ corporalis. uide
tur q̄ aīa humana potuit fieri in perfectiōe
tanti luminis ⁊ lucis per naturam. q̄ nullo
modo poſſet obſcurari. nec per ignorantiā
nec per culpā. ¶ Item contingit reperire
aliquaʒ ſubſtantiā corporaleʒ intranſmuta-
bilem quantū ad ſubſtantiā ⁊ quantum ad
proprietates. ſicut eſt corpus ultimuʒ ſcilȝ
empireū. ⁊ hoc non habet ſolū per gratiaʒ.
ſed etiā per naturā. ergo pari ratione poſ
ſibile eſt ſubſtantiā ſpiritualē per naturam
in tanta ſtabilitate fieri. q̄ nullo modo ua-
leat permutari a rectitudine naturali. ſi eīȝ
hoc reperitur in ſubſtantia corporali. multo
fortius reperiri poteſt in ſubſtantia dignio
ri. ¶ Item gratia eſt perfectio nature. ⁊ p-
fectio conformatur ſuo perfectibili. ſi ergo
gratia confirmationis omnino reddit natu-
ram impoſſibileʒ ad peccandū. uidet q̄ aīa
humana naturaliter capax ſit talis ſtabilita
tis ⁊ inuertibilitatis. ¶ Si tu dicas q̄ non eſt
capax talis inuertibilitatis niſi mediante grā
Obicitur cōtra hoc q̄ talis uertibilitas ad
malū. aut eſt eſſentialis ipſi nature. aut nō.
ſi eſt eſſentialis. ergo uidetur q̄ per gra-
tiam non poſſit auferri. ſi non eſt eſſentia
lis. ergo uidetur q̄ ſine tali uertibilitate
ad malū poſſit natura rationalis fieri. ſalua
ſua natura ⁊ nulla ſuperaddita grā. Propt̄
hoc eſt queſtio ¶ Cum tā liberū arbitriū ho
minis q̄ȝ gratia ſit creatū. ſicut patebit īfra.
Ut quid dari poteſt gratie inflexibilitas ad
maluȝ ⁊ non poteſt dari creature rationali.
Uidetur eīȝ rōne conſiliī q̄ ſi poteſt dari uni
q̄ poſſit dari alteri. ¶ Iteȝ licȝ oīs creatura
p ſe ſit uertibilis in natura. alique tñ tales
cauſantur a ſua origine q̄ impoſſibile eſt
eas corrūpi. ⁊ hoc habēt ſine aliquo addito
naturalibus. ſicut pȝ in ſubſtātiis ſimplici
bus. Unde angeli ⁊ aīe p naturā ſunt imor
tales. ergo pari rōne uidetur q̄ alique aīe
poſſint creari p naturā ad malū inflexibile.
uidetur ergo fuiſſe poſſibile tale adiutoriuȝ
a deo cōferri p qd̄ naturalr ad malū nō poſ
ſet inflecti. ¶ Sed cōtra. Iſta duo ſunt cō
uertibilia ſic uult Damaſ. ⁊ etiā Aug. uide
licȝ eē creabile ⁊ eē uertibile. ſic ergo in oī
creatura neceſſe ē eē aliquā uertibilitatē. ſȝ
in ſubſtātia ſpūali non ē uertibilitas ſcḋm ſub
ſtantiā. ergo neceſſe ē q̄ ſit ſcḋm electioneȝ.
ergo ipoſſibile ē ſubſtātiā creatā hr̄e liberū
arbitriū p naturā inflexibile. ¶ Iteȝ non ē
p naturā magis artatꝰ affectꝰ q̄ȝ itellectus.
ſȝ itellectꝰ coīpo q̄ itellectꝰ ē. p naturā ſuā
ē natꝰ oīa itelligere. ergo pari rōe affectus p
naturā ſuā ē potēs hoc uel illud appetere.
ergo ab uno oppoſitoꝝ ī altrū trāſire. ergo
oīs affectꝰ creatꝰ q̄ſtū ē de natura ſua non
ſolū bonū ſimplr̄. ſȝ etiā apparēs. non ſolū
bonū ɔceſſuȝ. ſȝ etiā phibitū pōt uelle ⁊ p-
eligere. ergo ⁊c̄. ¶ Itē li. ar. creatū hocipo q̄
libeꝝ eſt. dñatur actui ſuo. hocipo q̄ creatū
factū eſt debēs aliq̄d ſuo creatori. u delȝ ho
norē. ergo ſi dñatur ſuo actui. pōt nō redde
re qd̄ debȝ. ſed hoc ē peccatū. ergo neceſſa-
riuȝ ē libeꝝ arbitriū q̄ſtuȝ eſt de ſua natura
fieri flexibile ad peccandū. ¶ Ite ſi liberuȝ
arbitriū p naturā ſuā eēt inflexibile ad ma-
lum. ergo ſtaret ī bono ⁊ facere bonū eēt ei
naturale. ergo omne opꝰ egrediēs a libero
arbitrio eſſet ī genere opis naturalis ⁊ nul-
luȝ eēt in genere moris. ergo ſi hoc uerū ē.
nullū eſſet meritoriū. nullū etiā eēt laudabi-
le. p nullū etiā opus qd̄ faceret eēt li. ar. ad
gloriā ordiabile. ſed hoc eſt cōtra naturalē
īſtitutiōeȝ. ergo ipoſſibile eſt alicui creature
dari libeꝝ arbitriū p naturam inflexibile ¶
Rñō dicendum q̄ impoſſibile fuit hominē
uel aliquā creaturā rōnalē p naturaȝ hr̄e li.
arbitriū iflexibile ad maluȝ. hoc eīm repu-
nat nature ipſius creature rationalis ⁊ a pte
principii initialis. ⁊ a parte termini finalis.
Et hoc patȝ ſic. Si eniȝ liberum arbitriuȝ
creature rationalis fieret naturaliter ad ma
lum inflexibile. aut hoc eſſet propter ipſius
artationeȝ ad bonum. aut hoc eſſet propter
ipſius determinationem. Si propter ipſiꝰ
artatiōem ut ſic faceret bonū. ſicut lapis tē
dit deorſuȝ. iā certe liberū arbitriū non eſſet
liberaȝ. nec opus eius eſſet laude dignum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

⁊ ita ineptum eēt ad beatitudinē ꝑpᷤ quā
factum ē. uidelicꝫ ad laudis ⁊ glorie premiū
aſſequēdum. Si autē inflexibile eēt ad ma
lum propᷤ determinationē. quia ſic potens
eēt ꝑ propriaꝫ naturaꝫ in bonuꝫ ut non poſ
ſet deficere in malo. ſicut ē de libero arbi-
trio diuino. ꝙ ad ſola bona determinatuꝫ ē.
iam tale liberum arbitrium careꝫ uanitate
ꝑ naturam ſuam. ergo iam nō eēt creatura.
nec productum ex nihilo. cum oīs creatura
uanitati ſubiecta ſit. ⁊ ita hoc eēt contra na
turam principii inicialis. quantuꝫ ad quod
dicimus creaturam rōnalem ex nihilo eē ꝓ-
ductam. repugnante ergo natura rationalis
creature ⁊ ex parte initialis pricipii ⁊ ex pte
finalis termini. impoſſibile fuit hominē uel
aliam quācunqꝫ creaturam rationalē liberū
arbitrium habere ꝑ naturam ad malum in-
flexibile. vnde concedēde ſunt rōnes hoc
oſtendētes. ¶ Ad illud quod primo obicitᷣ
de luce corporali. Dicēdum ꝙ nō ē ſimile.
tum propᷤ hoc ꝙ fons lucis corporalis re-
periri poteſt in genere creature. fons autē
lucis ſpiritualis non repitur in genere crea-
ture. ſed ē ipſe creator. Juxta illud Ecc.
primo. fons ſapiētie v̄bum dei i excelſis.
Tum etiā quia lux corporalis reſpectu actᵘ
lucendi habet artatiōem a deo ut lucere eiᵘ
nō ſit laudabile. ſed pure naturale. Nō ſic
eſt de rectitudine ⁊ opatione rōnalᷤ creature
ſiue uolūtatis deliberatiue ¶ Ad illud qꝺ
obicitur ꝙ aliqua ſubſtātia corporalis per
naturam eſt imutabilis ⁊c. Patet iā rñſio ꝑ
hoc ꝙ non ualet. ſiue ꝙ nō deceret creaturā
ſpiritualem ſic eē artatam ad opus ſuum ſi
cut corporalem. ſiue etiā qꝛ non tenꝫ ſum
mum in genere ſpūs. ſicut aliqua creatura
corporalis tenet ſummuꝫ in genere corpo-
rum. Uerūtamē dici poſſet ꝙ omne corpᵘ
mutabile eſt aliquo genere mutatiōis. ſicut
uniuerſaliter uult Aug. ſiue quis ipſuꝫ mu
tatur in ſe. ſiue quia aliqua mutanᷤ in ipo.
⁊ hoc ultiomodo mutatio poſſꝫ eē i ēpireo.
¶ Ad illud qꝺ obicitᷣ de gr̄a cōfirmāte. Di
cendū ꝙ gr̄a dicit eē pfectio nature. nō ſolū
qꝛ adiuuat. ſed etiā qꝛ defectū eiᵘ excludit.
unde in oī natura creature rōnalis eſt aliquis
defectus naturalis. qui ꝑ gr̄aꝫ habet exclu-
di q̄ntūcūqꝫ illa natura ſit i genere creature
pfecta. et ideo nō ſeqᷓtur ꝙ ſi aliqꝺ ꝯuenit
alicui ꝑ grām ꝙ cōueniat ꝑ naturaꝫ. ¶ Et ſi
obiciat ꝙ deᵘ potuit dare nature qꝺ dedit
gr̄e. Dicendū ꝙ natura nō fuit nata ſuſci-
pere. ſicut eīm alia ē natura opis moralis.
alia opis naturalis. nec ꝓprietas opis mo
ralis pōt cōuenire operi naturali. niſi natu-
rale deſineret eē naturale. nō eīm pōt laus
⁊ uituperiū que ē ꝓprietas opis moralis ſꝫ
ꝙ huiuſmodi cōpetere opi naturali inqᷓtuꝫ
tale. Sic ⁊ in ꝓpoſito itelligēdū ē ſe hr̄e.
¶ Ad illud qꝺ obicitur de imortalitate iam
patꝫ rñſio ꝑ dicta. Qꝺ eīꝫ naturaliter ē im
mortale ex hoc nō eſt laudabile uel uitupa-
bile. ⁊ ita ſi libeꝝ arbitriū iflexibile creatū
eēt nec laudis nec uituperii. capax eēt.

Secundo queritur Utrū datū fuerit
homini naturale adiutoriū ꝑ quod
poſſet abſqꝫ omni gratia temtationi reſiſte
re. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Libeꝝ arbitriū ut di
cit Anſ. eſt poteſtas ſeruandi rectitudinem
propter ſe. ſed liberuꝫ arbitrium eſt potē-
tia naturalis. ergo per naturalem potētiaꝫ
abſqꝫ addita gratia homo poterat ſeruare
rectitudinem ſiue iuſtitiam. ſed ſeruando
rectitudinem temtationi non conſentiret.
immo reſiſteret ⁊ ſuperaret. ergo ⁊c. ¶
Item poſitus homo in puris naturalibus.
aut ergo poſſet dyabolo reſiſtere ſuadenti.
aut non. Si non ⁊ nullus peccat in eo qꝺ ui
tare non poteſt. ergo ſi conſentiret temta
tationi dyabolice non peccaret. quod eſt im
poſſibile. Si ſic ergo per naturale adiuto-
rium ſine gratia ſuperaddita ſuperare pote
rat aduerſarium. ¶ Item natura nulli dat
eſſe quin etiam det ei aliquam potentiam
permanendi. cum non deficiat in neceſſa-
riis. Unde ſicut aliquid naturaliter propa-
gatur. ſic etiam in naturali uirtute ineſſe cō
ſeruatur. ſi ergo liberum arbitrium homi
datum per naturam propriam innocēs erat
⁊ immune a culpa. ergo per naturam pro-
priam abſqꝫ omni gratia permanere poterat
in ſua innocentia. ergo ⁊c. ¶ Item rectitudo
uoluntatis ſolo actu uoluntatis ſeruatᷣ. qui
eīm rectus ē. obliquᵘ eē ñ pōt q̄diu uult eſſe
rectᵘ. ſꝫ nihil tā ē i uoluntate nr̄a q̄ꝫ ipa uolū
tas. nihil faciitᵘ hōi recto q̄ꝫ uelle rectitudiꝫ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſi ergo liberum arbitrium hominis quantū
eſt de ſua conditione primaria. rectum erat
abſq3 omni gratia ſuperaddita. rectitudinez
ſeruare poterat. ⁊ ſic aduerſario reſiſtere et
temtationez ſuperare. ¶ Sed cōtra. Aug.
de uera inocentia. humana natura ⁊ ſi in illa
integritate in qua condita ē. pmaneret. nul-
lo tamē modo ſeipſaz creatore non adiuuā
te ſeruaret. ergo quantūcunq3 homo habe
ret liberuz arbitriuz ad hoc ut pmaneret. ne
ceſſariuz ei erat gratie diuie ſuffragium ¶
Jtez ſi tūc poterat reſiſtere de potentia na-
ture tētationi ⁊ naturalia ſunt i nobis eadē
⁊ in ipſo. ergo tētationi reſiſtere eēt a no-
bis p naturā poſſibile. ergo fruſtra frequē
taremus dñicaz orōez petētes. ⁊ ne nos in-
ducas in tētatiōez. qḋ ſi abſurdū eſt dicere
patz ꝛc. ¶ Jtez ſi uirtute ppria poſſet hō
abſq3 omni grā tētationi reſiſtere. potuiſſz
etiā uictoria de inimico optinere. ſz uictorie
reſpōdet corona. ergo abſq3 oī grā potuiſſz
mereri ⁊ puenire ad gloriā. qḋ ſi euidenter
fſm ē. reſtat ꝛc. ¶ Jtem tētationi reſiſtere
hoc ē opus de ſe laudabile. ſed faciēs opuſ
laudabile non pōt nō pficere. ergo ſi uirtu-
te ppr a habuit unde poſſet ſtare. uirtute p
pria habuit unde poſſet pficere qḋ ē cōtra
Magiſtrū in littera. qui dicit ꝙ habuerit unū
poſſet ſtare. ſed nō habuit unde poſſet pro
ficere. ¶ Rñō dicendū ꝙ aliquē poſſe re-
ſiſtere uirtute ppria temtationi dyabolice
abſq3 omni grā intelligi pōt dupliciter. aut
ita ꝙ excludatur cōtinuatio diuine īfluentie
aut ita ꝙ excludatꝰ appoſitio noue gratie.
primū ſimpliciter eſt impoſſibile. nūq3 eīz
liberū arbitrium male ſuggeſtioni reſiſteret
niſi deus ſue bonitatis influentia continua
conſeruaret in bono. Secūdo modo ueritā
tem habet p ſtatu inocentie. Sicut ei dicit
Magiſter in littera. Magna erat in primo
homine li. ar. ab omni labe ⁊ corruptione i-
munitas. atq3 naturalium potentiaꝝ anime
ſinceritas ⁊ uiuacitas. ⁊ per hoc poterat
euitare ⁊ repellere ſupationem dyabolicaz.
nec indigebat ad hoc apponi ſibi nouā graz
cum reſpectu huius nulla eēt in eo difficul-
tas. ſicut dicit Magiſter in littera. ⁊ rōes
oſtēdūt que ad primam partē inducūtur. ⁊
ideo concedēde ſunt. ¶ Ad illḋ ergo Aug.
de uera inocētia. iaz patet reſpōſio ꝙ nulla
creatura rationalis poteſt ſine diuino adiu-
torio ꝯſeruari. nō quia ad reſiſtendū peccato
ſit ei neceſſaria gratia q̄ʒ diu ē in inocētia.
ſed in quocūq3 ſtatu ē. neceſſaria ē ſibi diuie
bonitatis amicicia. ¶ Ad illud quod obicitꝰ
ꝙ eadem ſunt naturalia in nobis ⁊ p̄rio ho-
mine. Dicendū ꝙ ⁊ ſi eadez ſunt ſm ſub
ſtantiam. tamen infirmata ſunt ⁊ uulnerata
⁊ deteriorata. ⁊ ideo non ſequitur ꝙ tātuz
poſſe habeant quantū habuerunt quādo na
tura erat inſtituta. ¶ Ad illud qḋ obicitur
ꝙ tētationi reſiſtere. hoc ē uictoriaz optine
re. Dicendū ꝙ plus eſt aduerſariū ſupare
q̄ʒ eidem reſiſtere. ¶ Ad hoc eīm ꝙ aliquis
aduerſariuz ſuperet. optimuz eſt ꝙ oppoſi-
tum aſſequatur ad quod aduerſarius ptra-
here intendebat. hoc autem ſolum ē quādo
homo non tantū reſiſtit aduerſario uolūta-
rie. uerū etiam meritorie. tūc n. recte uicitꝰ
dyabolus. quādo ex uexatione tētationis p
quam intendebat incuruare ad demerituz.
homo proficit ad meritum. hoc aūt liberū
arbitrium facere non poteſt niſi per gratie
adiutorium. q̄uis per ſe poſſet refugere
peccatum. ſi enim abſq3 gratia peccatum
refugeret. meritorium ſibi non eſſet. ⁊ tamē
temtationi reſiſteret. Et per hoc patz rñō
ad ſequens. quia Magiſter non loquitur d̄
quocunq3 profectu. ſed de profectu imerito
in quo non ſemper proficit homo cuz facit
opus bonum bonitate morali niſi aſſit grā
ſpūſſancti. ſicut melius infra patebit.

Conſequenter queritur de ſecūdo
uidelicet de diuiſione potentiaruz
aīe. ¶ Et circa hoc poſſūt 4. queriꝰ
Prio enīz queritur de illa diuiſiōe potētiaꝝ
anime que ē per cognitiuaz ⁊ affectiuaz. ſi-
ue per rationez ⁊ uoluntatē. Scdo queritꝰ
de illa que eſt per portionez ſuperiorem et
īferiorez. Tertio queritur de illa que eſt p
deliberatiuū ⁊ naturale. Quarto ⁊ ultimo
queritꝰ ad pleniorē explanatiōez de illa diui
ſione que ē p poſſibilē ⁊ agentē.

Circa primū ſic pceditur ⁊ queritur
Utrū itellectꝰ ⁊ affectꝰ ſiue rō et
uolūtas ſint potentie diuerſe per
eſſentiaz ¶ Et ꝙ non uidetꝰ Aug. ix. de tri.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dicens ꝙ hec tria. ſ. memoria intelligentia
⁊ uoluntas ſunt una mens. una itelligentia.
una uita. ſed hoc nõ eſſet ſi eſſent diuerſe
ꝑ eſſentiã. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ phy. in tertio de
aĩa dicit. Intellectus ſpeculatiuꝰ extẽſione
fit practicus. ſed extẽſio nõ uariat potẽtiã
ꝑ eſſentiã. ergo eadẽ eſt ꝑ eſſentiã itelligẽ-
tia ſpeculatiua ⁊ practica. ergo ⁊ cognitiua
⁊ motiua. ¶ Iteꝫ potẽtie diſtinguũtur ꝑ ob-
iecta ſicut dicit phy. ſi ergo rõ diſtinguẽdi
eſt ex ꝑte obiectorũ. non ẽ maior diſtinctio
in potẽtiis ꝙ̃ in obiectis. ſed uerũ ſub rõe
ueri eſt obiectũ itellectꝰ. bonuꝫ ſub ratione
boni eſt obiectũ affectꝰ. cũ ergo eadeꝫ ſint
ꝑ eſſentiã bonitas ⁊ ueritas ſubſtancial' crea
ture. ergo eadẽ erũt ꝑ eſſentiã ratio ⁊ uolun
tas. ¶ Iteꝫ magis cõformatur imago ſũme
trinitati ꝙ̃ cõformetur ueſtigiũ. ſed i ſum
ma trinitate nulla eſt differentia eſſentialis
ſed ſolũ ſm rõnem. ſi ergo unitas ⁊ ueri-
tas ⁊ bonitas ſola relatiõe differãt i creatu-
ra ⁊ nõ eſſentialiter. multo fortiꝰ uidetur ꝙ
rõ ⁊ uolũtas ſola rõne habeant diſtingui.
¶ Iteꝫ ad omnẽ delectationẽ neceſſario con-
currit ſenſus. delectatio eſt coniũctio conue-
nientis cũ conueniẽti ⁊ ſenſus eiuſdeꝫ. ſed
cõſtans ẽ ꝙ uolũtas habet delectari. ergo
habet delectabile cognoſcere ⁊ ſẽtire. ergo
ipſa potentia erit ſenſitiua. ¶ Iteꝫ ad omnẽ
habitũ uirtutis neceſſario cõcurrit amor et
medii iſpectio. ſicut eim uult Aug. de mo
ribus eccl'ie. Omnis uirtus ẽ amor. Et ſic
uult phs. Uirtus ẽ inſpectrix medii. ſi ergo
uirtutes ſunt in uolũtate. ergo actus uolun-
tatis ẽ mediũ iſpicere ⁊ amare. ſed primus
ꝑtinet ad uiꝫ cognitiuã. ſcd'us ad affectiuaꝫ.
ergo eadẽ eſt potẽtia cognitiua ⁊ affectiua.
¶ Iteꝫ lumen ⁊ calor i corporibꝰ correſpon-
dent. cognitio ⁊ amor i ſpiritibꝰ. ſed ſol ꝑ
eandẽ uirtutẽ illuminat ⁊ calefacit. calefac-
tio eim generatur ex radioꝝ multiplicatiõe
ergo multo fortiꝰ uidetur ſi ſubſtãtia ſpũal'
potentior ẽ. ꝙ ꝑ eandẽ uirtutem cognoſcat
⁊ diligat. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ optimum uniuſcu-
iuſqꝫ rei non põt eſſe niſi unũ. ſed optimuꝫ
in aĩa eſt illud ſm quod imediate cõiungitur
deo. hoc autẽ eſt itellectꝰ ⁊ affectꝰ. ſiue ratio
⁊ uolũtas. ergo nõ ſunt diuerſe potentie.
ſed una. ¶ Si tu dicas ꝙ inter oẽs potẽtias
pricipatũ tenet uolũtas. ⁊ illa ẽ que itimius
adheret. ¶ Obicitur cõtra hoc. quia uirtus
unita plus põt ꝙ̃ multiplicata. ſi ergo aĩa
una potẽtia ſola tẽderet ad deũ. ꝑfectius ei
uniretur ꝙ̃ ſi tendat pluribꝰ. ergo ſi optĩo
modo facta ẽ ad ꝑueniendũ in finẽ. uidetur
ꝙ una ſola potẽtia ſit rõ ⁊ uolũtas ſm eſſen
tiaꝫ. ¶ Sed cõtra. Aug. in xi. de trinitate
dicit animã eſſe ad imaginẽ quo ad unitatẽ
eſſentie ⁊ trinitatẽ potẽtiaꝝ. ergo ſi uera
eſt ibi trinitas. uera ẽ ibi potẽtiaꝝ diſtictio.
ergo nõ ſolũmodo diſtiguũtur relatione. ſꝫ
etiã ſm id quod ſũt abſolute. ¶ Iteꝫ ſi eadẽ
potẽtia ꝑ eſſentiã eẽt rõ ⁊ uolũtas. ſicut una
eſſentia ẽ in patre ⁊ filio. ergo ſicut pater ñ
ꝑ filiũ dicitur itelligere. ſed etiã ꝑ ſeipſum.
ſic uolũtas nõ ſolũ intelligeret ꝑ itelligẽtiã.
ſed etiã ꝑ ſeipſam. falſuꝫ igitur diceret Au
guſtinꝰ. xv. de trini. cũ dicit ꝙ nihil uolumꝰ
niſi ꝑ uolũtatẽ. nihil itelligimus niſi ꝑ intel-
ligentiã. ¶ Iteꝫ expreſſius Aug. ix. de trini.
capĩo iiij. loquẽs de rõe ⁊ uolũtate. ſiue õ no
ticia ⁊ amore aĩe ſic. Admouemur ſi utrũqꝫ
uidere poſſumus. hec in aĩa exiſtere ⁊ tãqꝫ
ĩuoluta ĩuolui ut ſentiãtur ⁊ unirẽtur ſubſtã
tialiter. Uel ut ita dicã eſſentialiter ratio
uidetur ꝙ cuiuſlibꝫ potẽtie unius eſt unum
actũ aſſignare. ſed actus cõplectẽs totã itel
ligẽtiam eſt itelligere. actus uero ꝯplectẽs
totã affectiõem eſt affici. ergo ſi actus pri-
mi ⁊ ꝓprii iſtaꝝ potẽtiaꝝ ſunt diuerſi eſſen
tialiter. uidetur pari rõne ꝙ ſimiliter ⁊ ipſe
potentie. ¶ Item ſola diſtinctio relationum
in creatura non ẽ diſtinctio reꝝ. ſed i diuinis
eſt una diſtinctio ꝑſonaꝝ. ergo ſi in anima
non ẽ diſtinctio potẽtiaꝝ niſi ſolũ ſm rõnẽ.
anima non eẽt illius ſumme trinitatis ſimi
litudo expreſſa. ⁊ ita nec imago. ꝙ ſi hoc ẽ
falſum. reſtat ⁊c. ¶ Item a natura creature
ẽ ꝙ cũ uigoratur actus unius potentie mĩo-
ratur actus alterius. ꝓpter hoc ꝙ potentie
radicantur in eadem ſubſtãtia. ergo multo
fortius actus unius potentie intenſus remit
tit alteꝝ actũ eiuſdem potẽtie. ergo ſi rõ ⁊
uolũtas eſſet eadẽ potẽtia cũ itenderetur co
gnitio. minueretur affectio. ergo quãto cla-
rius deũ uideremus tãto minus amaremus
qđ ſi oĩo falſum ẽ. reſtat ⁊c. ¶ Iteꝫ ubicũqꝫ
lux ⁊ calor ſunt formaliter. differũt eẽntialr

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſicut patʒ in igne. ergo pari ratione ubicūqʒ
potētia cognoſcēdi ⁊ amandi formaliter re-
periuntur in creatura eēntialiter diſtīguunt᷑.
ſed ſic reperiuntur in anima. ergo ⁊c̄.
¶ Rño. Dicēduʒ q̄ ⁊ ſi predicta queſtio
plus contineat curioſitatis q̄ʒ utilitatis ꝓpt᷑
hoc q̄ ſiue una ps teneatur ſiue altera. nul-
lum p̄iudiciū nec fidei nec moribus genera-
tur. uerūtamen quia ſancti ⁊ alii qui tractāt
de potētiis anime. plurimū loquūtur de po
tentiarum diſtinctione. Et quia etiaʒ plu-
rima queſtionū terminatio pēdet ex p̄dicte
queſtionis terminatione. ideo determinati-
oni eius aliquātulū diligēter opʒ īſiſtere. ¶
Notandū ergo q̄ iſtius queſtionis termina
tio ex illius queſtionis pendet. qua querit᷑
de comparatione potentie ad ſubſtantiā aie.
unde ſm̄ q̄ illa uarie terminatur a diuerſis
ſic cōſequēter ⁊ iſta. ¶ Quidā eim̄ dicere
uoluerūt q̄ potētia aie non ē aliud q̄ʒ ipſa
relatio uel ipſa aia relata ad actū. Et hi po
nunt q̄ oēs aie potentie ſint unū p eēntiā.
nec eſt in eis aliqua differētia niſi ſoluʒ ſm̄
relationē ad actū aliū ⁊ aliū. et hoc confir-
mare nititur p Aug. in libro de aia ⁊ ſpū.
ubi uidetur hoc expreſſe dicere ⁊ ſentire.
Et ſi tu dicas q̄ ille non eſt liber Aug. per
hoc n̄ euaditur. q̄a hoc ipʒ ī libro d̄ tri. dicit
de potētiis aie q̄ ſunt una eēntia una uita.
¶ Alii uero dicere uoluerūt q̄ potentie aie
n̄ tm̄ dicūt modū ſiue relationē. ſed etiā di-
cunt ꝓprietates inherentes ipſi anime quē
ſunt de genere accidētiū. utpote in ſcd̄a ſpē
qualitatis. uidelʒ naturalis potētie ⁊ īpoten-
tie. Et iſti dicūt q̄ potētie ī anima differūt
eēntialiter. ſicut diuerſe forme accidētales
exiſtūt in eodem ſubiecto. Et hoc cōfirma
re nituntur p quedaʒ uerba Hugonis qui di
cit in quodā libello quē fecit de tri. ubi dicit.
q̄ notícia ⁊ amor nō uere ſunt qd̄ ipa mēs.
ſed quaſi affectiōes quedā ⁊ forme ipſius.
quib⁹ non fit hoc aliquid eē. ſed ad eē tantū
ei qd̄ ē hoc aliquid. ¶ Tertii ſūt qui dicūt
q̄ potētie aie nec adeo ſunt idē ipſi anime.
ſicut ſunt eius intrīſeca pricipia ⁊ eēntialia.
nec adeo diuerſe ut cedāt in aliud genus ſi-
cut accidētia. ſed in genere ſubſtātie ſunt p
reductiōem. Et iſti dicūt q̄ cum potentie
ſimpliciter non dicant aliam eſſentiam q̄ʒ
ſubſtātia anime. q̄ nō ſic differūt eēntialiter
ipſe potētie q̄ ſint diuerſe eēntie cum non
ſint omnino ideʒ p eēntiam. ⁊ ideo quaſi
mediū tenētes inter utrāqʒ opiniōeʒ. dicūt
quaſdā anime potētias ſic differre ab iuicē.
ut nullo modo dici poſſint una potētia. Nec
tamē concedūt eas ſimpliciter diuerſificari
ſm̄ eēntiam ut dicantur diuerſe eēntie. ſed
differre eēntialiter in genere potētie. ita ut
dicātur diuerſe potētie ſiue diuerſa inſtru-
menta eiuſdē ſubſtātie. ¶ Quelibʒ autem
iſtarū poſitionū ſuos habet defenſores. nec
eſt facile rōnibus cogētibus eaꝝ aliquā imꝓ
bare. quia tuʒ hec poſitio ultio dicta plus
cōcordat uie cōi ⁊ auctoritatibus tractatorū
⁊ magis ſobria ⁊ rōni cōſona. Ideo iuxta
hāc tertiā poſitionē ad ꝓpoſitā queſtioneʒ
r̄ndendū ē. q̄ intellectus ⁊ affect⁹ ſiue ratio
⁊ uolūtas nō ſunt una potētia. ſed diuerſe.
⁊ hoc ſenſere p̄deceſſores noſtri. Senſiſſe
etiā uidetur Aug. ſicut expreſſe apparet in
auctoritatibus ſupradictis. Omnes etiam
quot quot ſunt. diuidūt aie potentias prima
diuiſione in cognitiuā ⁊ affectiam ſiue moti
uam. Rurſus cū quis ad ſemetipſuʒ redit
uolens quaſi quodā expimēto diſcere potē
tiarū quas habet in ſe cōuenietiam ⁊ dr̄am.
inueniet ſe in cognoſcendo ⁊ amādo recur-
rere ad diuerſa iſtrumēta. Unde ſciēti uſū
potētiaꝝ manifeſto iudicio apparebit q̄ ma
ior eſt dr̄a itelligētie ad uolūtatem. q̄ʒ ſit in
telligētie ad memoriā. uel etiā iraſcibilis ad
cōcupiſcibilē. Memoria eim̄ ⁊ intelligētia
negotiātur circa idē. ita q̄ iſta acquirit. illa
cōſeruat. uel illa occurrer; ⁊ iſta diiudicauit.
Similiter cōcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis habent
in ſe q̄ cōcupiſcibilis acquirit ⁊ iraſcibilis
defendit. Et quia utrūqʒ hoꝝ neceſſarium
eſt ad pfectiōem actus cognitiōis ⁊ affectio-
nis. ideo memoria ⁊ itelligētia poti⁹ dicunt᷑
diuerſe uires q̄ʒ diuerſe potentie. ſimiliter
iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis. Et ē exemplū.
Sicut ſi aliquis haberet diuerſa iſtrumenta
ad diuerſos actus pricipales. ut ſecurim ad
ſcindendū ⁊ martellū ad fabricādum. poſſet
tamē nihilominus ipſa ſecuri uti ex una pte
ad ſcindendū. utpote ex pte aciei. ⁊ ex alia
pte ad aliū actū ipſi conſonum. Iuxta hoc
materiale exemplū qd̄ non eſt p oia ſimile

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

itelligi pôt i potētiis ſpūalib⁹ ¶ Concedēdū e
ſunt ergo rōes ⁊ auctoritates oñdētes rōeꝫ
⁊ uolūtatē diuerſas potētias eē. ¶ Ad illō
ergo qđ pri⁹ obicit̄ de Aug. ꝙ ſunt una eſ
ſentia ⁊ una uita. ¶ Rñdendū ē ꝙ ideo di
cunt̄ eē una eētia. ppt̄ hoc ꝙ in una eētia
radicātur. ⁊ adeo adherēt illi intriſec⁹ ut nō
cedāt i aliud gen⁹. ⁊ ideo ad illi⁹ expſſioneꝫ
utit̄ beat⁹ Aug. tali pdicatiōe. Et ꝙ iſta nō
ſit expoſitio ab itellectu ⁊ ſenſu illius uerbi
diſtorta. colligit̄ hoc ex ipis v̄bis beati Au
guſ. i. xx. d̄ tri. ubi dicit. ꝙ ipe deus eſt tres
pſone. ſed i creatura habes tres potētias nō
ē ipſe potētie. ⁊ hec eſt diſſimilitudo quedā
trinitatis create ⁊ trinitatis icreate. Cū er
go ibidē explanat uerba prius poſita qualr
ſunt itelligēda. Ex ipſo uerbo beati Aug.
colligit̄ ꝙ cū dixit memoriā itelligetiā ⁊ uo
luntatē unā eētiā. nō dixit p oimodā idēti
tatē. ſed p quādā intriſecā adherētiā. ⁊ hunc
modū loquēdi cretēdū ē habuiſſe auctor li
bri de aia et ſpu ſiue fuerit Aug. ſiue alius.
quoniā ſi aliter itelligeret̄ ualde iprobabiliter
uidetur fuiſſe locut⁹. ſequeretur eiꝫ ex uer
bis ſuis ꝙ unū ⁊ idē eēt rō iterior ⁊ exterior
ſenſus. ꝙ adeo cōtra rōeꝫ ē ut etiā refugiat
ipſe audit⁹. ¶ Ad illud qđ obicitur ꝙ intel
lectus ſpeculatiu⁹ extenſione fit practicus.
Dicendū ꝙ phi. ſicut in caplo de mouente
patꝫ tertio de aia. drām aſſignauit iter prac
ticū itellectū ⁊ appetitū. nec unq̄ꝫ dicit itellec
tum fieri appetitū. ſed bene dicit intellectuꝫ
fieri practicū. ꝙ ille idē intellectus ⁊ illa ea
dem potētia que dirigit in cōſiderādo poſt
modū regulat i opando. uolūtas autē nō ē
itellectus practicus. ſed etiā eſt appetitus ra
ticionatiu⁹. ⁊ ideo nō ſeq̄tur ex hoc ꝙ ſola
extēſione rō fiat uolūtas. uel ꝙ intellectus
fiat affectus. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ
potētie aie differūt p obiecta. Dicendū ꝙ
imediatius diſtiguūtur potētie p actus q̄ꝫ p
obiecta. Ad drām autē potētiaꝝ eētialē.
ſufficit diuerſitas obiectoꝝ ſm rōem. ⁊ ideo
q̄uis ueꝝ ⁊ bonū nō differāt eētialiter. ni
hilominus tamen quia cognoſcere ⁊ amare
abſq̄ꝫ dubio ſunt actus differētes. potentie
que ſunt ad hos actus p ſeipſas diuerſitatē
habēt. ¶ Ad illud quod obicitur de ueſtigio
Dicendū ꝙ illa rō potius ē ad ppoſitum ſi

quis recte itelligat ad ppoſitum. quia eīm
magis repſentat ipſa imago illā ſummam
trinitatē q̄ꝫ ueſtigiū. cū in illa ſumma trini
tate ſit uera diſtinctio i ypoſtaſibus ⁊ pſōis
ſi. aia ē expreſſa dei imago debet i ſe habe
re trinitatē in qua ſit uera diſtinctio. alioq̄n
nō erit expreſſa ſimilitudo. Illa autē diffe
rentia que ē in creatura ponit̄ ſm habitudi
nem ⁊ relationē. non dicit diſtinctionem niſi
ſolū q̄ſtum ad modū ueſtigii. ideo ⁊ ſi talis
diſtictio ſufficiat i rōne ueſtigii. āplior debet
eē in rōne imaginis. ⁊ ideo tota illa nō con
cludit. Poteſt autē ⁊ aliter dici ꝙ rō ueſti
gii ſumit̄ ex cōpatiōe creature ad creatorē.
que attēditur ſm relationē effectus ad cau
ſam. ⁊ quia illa cōpatio ſcilꝫ que ē creature
ad creatorē ſm triplex genus cauſe eſt om
nimode ipſi creature eētialis. ideo nō diffe
runt in ipſa creatura ueritas ⁊ bonitas eſſen
tialiter. ſed rō imaginis attēditur i creatura
ſm ꝙ aia cōpatur ad deū in rōne obiecti. co
enīꝫ imago dei ē quo capax eius ⁊ pticeps
eē pōt. ⁊ quia ſm eaſdē potētias habet aia
ferri i deū ⁊ etiā in res alias cognoſcendas.
ideo nō ſunt adeo eētiales ipſi aie ratio et
uolūtas ſicut pdicta. ⁊ ideo nō opꝫ ꝙ tanta
ſit cōuenietia iter itelligētiā ⁊ uolūtatē q̄ta
eſt iter ueritatē ſubſtātialē ⁊ bonitatē. ¶ Ad
illud quod obicitur ꝙ ad delectationē cōcur
rit ſenſus. Dicendū ꝙ ueꝝ ē. ſed non opꝫ
ꝙ ille ſenſus ſit ipſius uolūtatis que delec
tatur. ſed ſufficit ꝙ ſit rōis aſſocietatis. ſic
enim oculus uidꝫ ſibi ⁊ pedi ⁊ tamē ē aliud
organū q̄ꝫ pes. ſic rō ſibi uidet ⁊ uolūtati. et
uolūtas ſibi appetit ⁊ rōni. Et ꝙ illud ſit
ueꝝ patꝫ p auctoritatē Aug. prius inductaꝫ
qua dicit ꝙ nihil itelligimus niſi p itellectū.
nihil uolum⁹ niſi p uolūtatē. ¶ Ad illud qđ
obicitur ꝙ ois uirtus ē amor ⁊ iſpectrix me
dii. Dicendū ꝙ iſpicere mediū hoc eſt du
pliciter. aut p modū cōſideratiōis. aut p mo
dum iclinatiōis. primomodo inſpicere me
dium non ē cuiuſlibꝫ uirtutis ſm ſe. ſed per
cōcomitātiam. quia ſicut rō uidet ſibi ⁊ aliis
potētiis. ſic pudētia ⁊ fides diſcernūt ſibi ⁊
aliis uirtutibus. Si autē ſcōmodo dicat̄
iſpectrix medii. quia p iclinationem ad illud
tēdit. ſicut lapis tēdit deorſum. ⁊ medicina
una dicitur habere aſpectū ad talē humoreꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

purgãdum. ſic nõ ſolum ẽ cognitionis imo
etiã affectionis. ⁊ ideo ex hoc non ↄcluditur
ꝙ eadem ſit potentia affectiua ⁊ cognitiua.
¶ Ad illð qð obicitur de compatione lumi
nis ⁊ caloris. iam patʒ rñſio p rõeʒ adductaʒ
in cõtrariũ. quia hoc nõ habet ueritatẽ cum
ſunt in aliquo īformatiue. ſed ſi habet ue
ritatem. hoc ẽ ſolũ cũ ſunt in aliquo effectiue.
¶ Preterea. Hoc plures negant ꝙ ſol p ean
dem uirtutẽ qua illũinat calefaciat. ⁊ põt eẽ
ꝙ uerũ dicãt ſicut oſtẽſuʒ ẽ ſupra diſtĩctiõe
xiiij. ¶ Ad illud qð obicit̃ de optio aie. Di
cendũ ꝙ ẽ optimũ cõstũ ad eẽ primũ. ⁊ opti
muʒ cõstuʒ ad eẽ ſcðʒ. ⁊ ſi optimũ cõstuʒ ad
eẽ primũ unũ ſit utpote forma ultĩa ↄpletĩa
tñ cõstum ad eẽ ſcðʒ non opʒ ꝙ ſit unũ niſi
ītelligatur eẽ unũ. q̃a ex multis ẽ collectuʒ.
ſicut ad aliquod bene eẽ multa ↄcurrũt. ⁊ ſic
qm̃ potẽtia creature arctata ẽ. nõ potuit crea
tura hr̃e poſt ſe pfectũ. niſi eẽt in ea mltitu
do potẽtiarũ. ex quaꝝ collectiõe ſiue aduna
tione una ſupplẽte defectũ alteri⁹. reſultaretʒ
unũ poſſe ↄpletũ. ſicut manifeſte aĩaduerti
põt ī orgãis hũani corporis. quoꝝ unũq̃dq̃ʒ
īdiget a uirtute alteri⁹ adiuuari. ¶ Et ſi obi
ciatur ꝙ potẽtior eẽt aĩa ſi uirtus eius eſſet
una. q̃a tũc eſſet magis unita. Dicendũ ꝙ
q̃uis illud ueritatẽ habeat ex cõpatiõe po
tentie ad unũ actũ. nõ tñ habʒ in cõpatione
ad diuerſos. Aut certe ſi ueritatẽ habʒ cõ
parando potẽtiam ad idẽ. nõ tamẽ eſt uerũ
ↄpando ad diuerſa. Exꝫ ẽ eiʒ ꝙ ſi hõ ha
beret unũ oculũ uirtuoſi⁹ uideret ille q̃ʒ mõ
uiderat dum habʒ ſociũ. nũq̃ʒ tamẽ ita bene
uideret ſolus ſicut uideret ipe ⁊ ſocius ei⁹.
Sic ⁊ in ꝓpoſito intelligẽdum ẽ ſe hr̃e. ⁊
ideo magis ẽ ↄpletũ poſſe anime ex mltis
potentiis collectũ. q̃ʒ ſi eſſet ſimpliciter uni
cum. q̃a una potentiaꝝ alterã nõ diminuit.
ſed adiuuat. ⁊ ꝓpter mutuum adiutorium
⁊ quodãmõ ſociale obſequit̃. Aliq̃n dicitur
poſſe aie eſſe unũ. aliquãdo etiam habitus
exiſtẽtes in aĩa eẽ unũ. nõ q̃a hoc dictuʒ ſit
ſm ipaꝝ potentiaꝝ ⁊ habituũ ꝓpriã rõnem
⁊ ſpãlem naturã. ſed quia hoc dictũ eſt per
quãdam collectiõem. Ad pfectũ eñim poſſe
aie ↄcurrũt oẽs potentie. ⁊ ad pfectã habili
tatiõem oẽs uirtutum habilitates. Unde ſi
aliqua auctoritas inueniatur que uideatur
ponere unitatẽ potentiaꝝ anime ⁊ uirtutuꝫ.
intelligenda eſt ſm moduʒ p̃ſcriptũ. uidelʒ
ſm quãdam collectiõem. Si iteꝝ inueniat̃
que dicat potẽtiam anime eẽ anime eẽntiã.
intelligenda ẽ p reductiõem ad idẽ genus.
Sunt enim q̃dam que ſunt in genere p ſe.
aliqua p reductiõem. Illa p ſe ſunt ī gene
re que pticipãt eſſentiã completã illius ge
neris. ut ſpecies ⁊ indiuidua. Illa uõ p re
ductionem q̃ non dicunt cõpletam eẽntiam
⁊ hec ſub q̃nqʒ mẽbris cõtinent̃. Quedam
r̃ducunt̃ ſicut principia. q̃dam ſicut cõple
menta. q̃dam ſicut uie. q̃dam ſicut ſimili
tudines. q̃dam ſicut priuatiões. Sicut pri
cipia dupliciter. aut principia eẽntialia aut
integrantia. ut principia eſſentialia ſicut ſũt
materia ⁊ forma in genere ſubſtantie. ut in
tegrantia ſicut ſubſtantie ptes ſunt in gene
re ſubſtantie p r̃ductionem. Si autem r̃du
cunt̃ ut cõplementa. hoc poteſt eſſe duplicit̃.
Aut enim eſt complemẽtum p modũ actus
⁊ ſic eſt actus primus qui r̃ducit̃ ad idem ge
nus cum ſubſtantia cuius ẽ actus. ut uiuere
⁊ eẽ ſubſtantie ad genus ſubſtantie. Aut p
modum aptitudinis. ⁊ ſic differentie cõple
tiue ad idem genus r̃ducunt̃ cum ſpẽ. Si
autem r̃ducunt̃ ſicut uie. hoc poteſt eſſe du
pliciter. aut ſicut uie ad res. ⁊ ſic motus et
mutationes ut generatio r̃ducit̃ ad ſubſtan
tiam. aut ſicut uie a rebus. ⁊ ſic habent re
duci potentie ad genus ſubſtantie. Prima
enim agẽdi potentia que egreſſum dicit̃ ha
bere ab ipa ſubſtantia. ad idem genus r̃duci
tur. que non adeo elongat̃ ab ipa ſubſtantia
ut dicat aliam eẽntiam completã. Si auteʒ
ſunt ſimilitudines. ſic ſunt in genere p r̃duc
tionem ⁊ r̃ducunt̃ ad idem genus ſub quo
continent̃ illa quoꝝ ſunt ſimilitudies. ut pʒ
in ſimilitudine albedinis ⁊ coloris. q̃ q̃dem
non ẽ albedo. ſed ut albedo. non ẽ color. ſʒ
ut color. Poſtremo q̃a priuationes nõ ha
bent eẽntiam aliquã niſi p habitũ. in eodem
genere eẽ habẽt in quo ⁊ habitus p r̃ductio
nem. Et ſic pʒ rñio ad oĩa q̃ſita.

SEcũdo q̃rit̃ de illa diuiſiõe poten
tiaꝝ aie q̃ ẽ p ſupiorẽ ⁊ inferiorem
portiõeʒ. Et eſt queſtio Utrum
ſupior portio ⁊ īferior ſint diuerſe potẽtie.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

¶ Et ꝙ ſic uidet᷑. Dicit Aug. xii. ꝺ tri. Inter
ſupiorē portiōeƺ rōis ⁊ iſeriorē eſt ꝯiugiuƺ.
q̇a hec dicit᷑ uir ⁊ illa mulier. ſed non ē ꝯiu-
giū eiuſdē ad ſe. ſed diuerſi ad diuerſum.
cū igit᷑ iter hec duo ſit ꝯiugiū inq̄ȝtum ſunt
potētie. ergo i genere potētie ſunt diuerſe.
¶ Itē ſicut i plurib⁹ locis in libro ꝺ trini. dicit
Aug. Imago nō ꝯſiſtit i rōe q̄ȝtū ad inferi
orem ptē. ſed q̄ȝtū ad ſupiorē. ſed eſſe ad
imaginē non ē accn̄s potētiis aīe. ſed eſt eis
eēntiale. cū ergo ſupior portio ⁊ iſerior dif
ferāt p eē ad imaginē ⁊ nō eē ad imagineƺ.
uidet᷑ ꝙ ſint potētie p eēntiā diuerſe. ¶ Itē
ſicut uult Aug. ſupior portio ſe habƺ ad in
feriorē ſicut regēs ad rectū. regēs autem ⁊
rectū ſunt ad iuiceƺ relatiue oppoſita. ſi ergo
relatiue oppoſita non pn̄t eē circa idē. neceſſe
ē aliā eē potētiam q̄ regit. aliam q̄ regitur.
¶ Itē nihil ſm idē agit ⁊ patitur. ſed ſupioris
portiōis ē mouere inferiorē. ⁊ iſerioris ē mo
ueri. ergo ipoſſibile ē ꝙ ꝯcurrāt i eandē por
tionē. ergo ꝛc. ¶ Itē ſi rō ſupior ⁊ iſerior nō
differrēt niſi q̇a hec intēdit eternis ⁊ illa in
tendit tēporalib⁹. ergo nō plus differunt q̄ȝ
oculus aſpiciēs ſurſuƺ ⁊ aſpiciēs ꝺorſuƺ. ſed
nullo mō dicit᷑ ocul⁹ in ſupiorē ⁊ iſeriorem.
p eo ꝙ aſpicit ſurſuƺ ⁊ ꝺorſuƺ. ergo nec rō
ſic dici deberet. ſi ergo diuitur. ergo rō ſu
perior ⁊ iſerior nō differūt penes act⁹ ⁊ aſ-
pect⁹. ſed etiā penes id qꝺ ſunt. ¶ Item ſi
ſolū penes aſpect⁹ diuerſos ⁊ act⁹ eſſet ibi
dr̄a. cū rō āgeli aſpiciat ⁊ ſupiora ⁊ iſeriora.
uidet᷑ ꝙ deberet dici i ſupiorē ⁊ iſerioreƺ.
ſed talis diuiſio in potētiis āgeli nō ꝯſueuit
aſſignari. ampli⁹ ergo differūt q̄ȝ ſm act⁹
⁊ aſpect⁹. ergo redit idē qꝺ pri⁹ ꝙ ſunt di-
uerſe potētie ſm id qꝺ ſunt. ¶ Sed contra.
Aug. dicit xii. ꝺ tri. Cū dixerim⁹ ꝺ natura
mētis hūane. de una quadā re diſſerimus.
nec eā p hec duo q̄ ꝯmemoraui. niſi p officia
gemināi⁹. ſermo pceſſerat ꝺ ſupiori por-
tione rōis ⁊ iſeriori. ergo ꝛc. ¶ Item aīa ſicut
dicit phi. ſm itellectū qꝺdāmō ē oīa. ſƺ hoc
nō eēt niſi potētia itellectiua cuƺ ſit una nata
eē ꝯgnoſcere oīa. ſi ergo dicit᷑ rō ſupior in
q̄ȝtū ꝯgnoſcit ſupiora. ⁊ iſerior iq̄ȝtū ꝯgnoſ
cit iſeriora. ergo non ē alia ⁊ alia potentia.
¶ Itē idē eſt habit⁹ q̄ dirigit aīaƺ ad amorem
dei ⁊ pximi. utpote caritas. ergo multoſor
tius eadē potētia q̄ ꝯuertimur ad deū ⁊ ad
pximū. ſƺ hec eſt rō ſupior ⁊ iſerior. ergo
ꝛc. ¶ Iteƺ lux i creatura ſe hƺ ad creaturas
ſicut ſe hƺ lux ſolis ad colores. ſicut dicit
Aug. i libro ſoliloq̇oꝝ. ſed eadeƺ eſt poten
tia ſenſitiua q̄ ꝯgnoſcim⁹ tā luceƺ q̄ȝ colorē.
ſi ergo itellectiua potētia multo largior eſt ⁊
liberior q̄ȝ potentia ſenſitiua. uidet᷑ ꝙ una et
eadeƺ potentia ſit q̄ ꝯuertatur aīa ad lucem
eternā ⁊ ad hec temporalia. ¶ Rn̄o ꝺicēꝺ ꝙ di
uiſio rōis i ſupioreƺ portiōeƺ ⁊ iſerioreƺ nō
eſt adeo p diuerſa mēbra. ut hec ⁊ illa ſit po
tentia alia ⁊ alia. ſicut rōes oñdunt ad ſcdaƺ
pteƺ iducte. nec eſt p membra ita ꝯuenien-
tia ut nō ſit i eis dr̄a niſi ſolū ſm aſpectus.
Eſt. n. dr̄a i eis ſm diſpōnes ⁊ ſm officia.
ſm diſpōnes. q̇a hec fortis ⁊ illa debilis.
ſm officia. q̇a hec regit ⁊ illa regit᷑. rōne di-
uerſe diſpōis i debilitate ⁊ fortitudine. hec
uocatur uir ⁊ illa mulier. rōe diuerſitatis in
officio ⁊ regimie hic uocat᷑ ſupior q̇a regit
⁊ illa inferior q̇a regit᷑. Talis aūt diſpōnuƺ
diuerſitas ortū habet non ex diuerſitate na
ture. ſed ex diuerſa ꝯpatione eiuſdem po-
tentie. Dū eiƺ ratio nr̄a ad ſupiora ꝯuerti
tur. purgat᷑ ⁊ illūinat᷑ ⁊ pficit᷑ dū leges eter-
nas ꝯſpicit ⁊ imutabilitateƺ diuīe uirtutis et
eq̇tatis. i bono fortificat᷑ ⁊ uigorat᷑. Dū aūt
ad hec iſeriora ꝯuertit᷑. utpote ad ſenſualita-
tem ⁊ carneƺ quodāmodo trahit᷑ ⁊ emollit᷑.
⁊ ideo ſunt eiuſdeƺ nature ratio ſupior ⁊ in
ferior. differentes ſm fortitudīs ⁊ ꝺbilitatis
diſpoſitioneƺ. et q̇e una orit᷑ ab altera ⁊ ei
ꝯiūgitur tanq̄ȝ adiutorium ſimile ſibi. recte
hec dicitur uir ⁊ illa dicit᷑ mulier. ⁊ iter eas
dicitur eē ꝯiugium. Diuerſitas aūt officio
rum ſimiliter non uenit ex diuerſitate natu-
rarū. ſed ex diuerſitate diſpōnum. q̇a eīm
hec fortis eſt ⁊ illa debilis. hic itelligēs ⁊ ꝯſu
lens diuinam uoluntatē. illa uero opera exe
quens. ideo hec regit ⁊ illa regitur. ⁊ ex hoc
illa ſuperior. ⁊ iſta inferior appellatur. Et
ſic patet ꝙ ſuperior portio ratiōis ⁊ iſerior
⁊ ſi aliquo modo recte condiuidantur. tamē
potentie diuerſe non ſunt. Iſta eni mēbra
uidelicƺ ſuperius ⁊ inferius eſſentiā potētie
non uariant. ſed diſpoſitiōes ⁊ officia. ⁊ hoc
inſinuant ipa noīa. ¶ Ad illud ergo quod
obicitur de coniugio. iam patet reſponſio.

Hoc eĩm dictũ eſt relatiẽ. nõ quia rõ ſupior
ꝛ ĩferior ſint diuerſe potẽtie ſicut uir ꝛ mu-
lier ſunt diuerſe pſone. ſed qꝛ cum una ab
altera educat̃. natura tñ nõ differũt. ſed ſibi
inuicem ↄiunguntur quaſi ad mutuũ obſeqũ.
¶ Ad illud quod obicit̃ ꝙ hec ẽ ad imagi-
nem ꝛ illa non. Dicendũ ꝙ cũ negamꝰ ĩfe
riorẽ portionẽ rõis eſſe ad imaginẽ. non hic
dicimꝰ ꝙ imago nõ ſit in illa potentia. ſꝫ qꝛ
nõ attẽditur ſꝫm cõuerſionẽ illaꝫ. Unde non
remouetur rõ imaginis a portione inferiori
ſꝫm id quod ẽ imago ꝛ ſꝫm id quod ẽ rõ. ſed
ſolũ ſꝫm cõpationẽ ſupadditã. ¶ Ad illud
quod obicitur. Regẽs ꝛ rectũ ſunt oppoſi-
ta. Dicendũ ꝙ uerũ eſt. ſed ex hoc non ſe
quitur diuerſitas in ſpũali potẽtia. i ea max
ime que nata ẽ reflecti ſup ſeipaꝫ. ꝛ talis eſt
rõ ꝛ uolũtas ¶ ꝙ ergo oſtẽditur ꝙ relatiue
oppoſita nõ poſſunt eſſe circa idem. Dicẽ
dum ꝙ ueꝝ ẽ ſꝫm idẽ ꝛ ad idẽ. Cũ autẽ ali-
quid cõpatur ad diuerſa. nihil ipedit in eo ſi
mul repiri relatiões mutuas ſine repugnan
tia ꝛ oppoſitiõe. Preterea illud habet locũ
in relatiuis ſꝫm eẽ ꝛ non ſꝫm dici. Et p hoc
pꝫ rñſio ad illõ qõ ſeqtur ꝙ nihil ſꝫm idem
agit ꝛ patitur. hoc ueꝝ ẽ de actiõe ꝛ paſſio
ne phiſica corporali. de paſſiõe aũt ſpũali
qua dicimꝰ idẽ a ſe moueri ꝛ regi. ueritatem
nõ habꝫ cum dicat Anſel. uolũtatẽ eẽ iſtru-
mentũ ſeipm mouẽs. ¶ Ad duo ultia iam
pꝫ rñſio. Cõcedo eiꝫ ꝙ illa diuiſio nõ ſolũ
attẽdatur ſꝫm diuerſitatẽ in aſpectu. ſꝫ etiã
in diſpõne ꝛ officio. que nõ repitur in ãgelo
uel in oculo. ſicut patet p ea que p̄dicta ſũt
ꝛ iſta ſufficiant.

Tertio q̃ritur de illa diuiſiõe potẽ-
tiarũ aie. q̃ qdem eſt p naturale et
deliberatiuũ. Et q̃ritur Utrum
diuiſio uolũtatis p naturalẽ ꝛ deliberatiuam
ſit p diuerſas potẽtias ¶ Et ꝙ ſic uidet̃ Da
maſ. cũ diuidit potẽtias aie. primo diuidit in
thelĩſiꝫ ꝛ buliſiꝫ. i. in naturalẽ ꝛ ↄliberatiaꝫ.
Et poſtea ſubdiuidit p alias potẽtias. ergo
ſi maior dr̃a ẽ inter pria mẽbra. uidet̃ ꝙ na-
turalis uolũtas ꝛ deliberatiua ſit potẽtia alia
ꝛ alia. ¶ Iteꝫ diuiſio ſubſtãtie p rõnale et
nõ rõnale uariat ipaꝫ p eẽntiã. ergo diuiſio
potentie p huiuſmodi dr̃as facit potentias

eẽntialiter differre. ſꝫ talis ẽ diſio potẽtiarũ
aie p naturalẽ ꝛ ↄliberatiuã. ergo ꝛc. Maior
pbatur p hoc ꝙ dicit phi. Rõnales potẽtie
ſunt ad oppoſita. ſed quãdo aliqua potẽtia
naturaliter mouet̃ ad aliqd. nõ mouet̃ ad op
poſitũ. ergo potẽtia ut eſt naturalis non eſt
rõnalis. ¶ Item cũ diuidimꝰ creaturã p cor
ruptibile ꝛ icorruptibile diuerſificamus eaꝫ
eſſentialiter. ergo pari rõne cum diuidimus
potentiã p mutabilẽ ꝛ imutabilẽ eã eſſentia
liter uariamus. ſed potentia que mouet̃ na
turaliter ad ſuũ obiectuꝫ mouetur uniformi
ter. deliberatiua uero uertibiliter. ergo ꝛc.
¶ Item potentia in qua cõicamꝰ cũ brutis
non poteſt eſſe eadẽ cum potẽtia in q̃ diffe
rimus. ſed in naturali appetitu cum brutis
conuenimus ꝛ in rõnali differimus. ergo ꝛc.
ſicut enim bruta naturaliter appetunt ſui eẽ
cõſeruationẽ. ſic ꝛ nos appetimus. ¶ Sed
contra. Potentie que habent idem obiectũ
ꝛ ſub eadem ratione non habent diuerſita-
tem. ſed naturalis uoluntas ꝛ deliberatia
idem habent p obiecto. uideliꝫ bonum. na
turaliter enim bonum appetimus ꝛ ex deli
beratione etiam cũ bene ordinati ſumꝰ ꝛc.
¶ Item potentia que ordinat in finem ꝛ in
id quod eſt in finem non eſt alia ꝛ alia. ſed
uoluntas noſtra ut eſt in fine naturalis ẽ. qꝛ
naturaliter unuſquiſqꝫ appetit beatitudinẽ.
ut eſt in rem ordinatam ad finem eſt delibe
ratiua. ergo ꝛc. ¶ Item eadem potentia
cognitiua eſt qua cognoſcimus aliquid natu
raliter ꝛ per acquiſitionem. ergo pari ra-
tione eadem eſt uoluntas qua aliquid appe
timus per naturalem inſtinctum ꝛ per deli-
berationis arbitrium. ¶ Item omne quod
eſt aliqua natura. habet operationẽ natura-
lem. ſed uoluntas deliberatiua eſt aliqua na
tura. ergo habet opationẽ naturalẽ. ſed uo
luntatis actus ẽ uelle. ergo uoluntas delibe-
ratiua aliquid uult naturaliter. ſed uolũtas
que uult aliquid naturaliter eſt naturalis.
ergo uoluntas deliberatiua eſt naturalis.
¶ Rñſio. Dicendum ꝙ cũ diuidimus ap-
petitum in naturale ꝛ deliberatiuuꝫ. ſiue in
quãcũqꝫ aliam potentiã. hoc põt dupliciter
intelligi. aut ita ꝙ appetitus naturalis ꝛ de
liberatiuus diuerſitateꝫ habeant ĩ obiectis.
utpote cũ unũ eſt appetibile ſolũ a ſubſtãtia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rõnali . Aliud aũt ẽ appetibile a brutali . et
hoc modo bene contigit naturalẽ potẽtiam
⁊ deliberatiuã eſſe diuerſas potẽtias . Alio
modo poteſt diuidi appetitus ſiue potentia
in naturalẽ ⁊ deliberatiuã . ita tamẽ ꝙ nõ ſit
differẽtia in obiectis . ſed in modo appetẽdi .
ut cuꝫ appellamus ſynderesiꝫ eſſe uolũtatẽ
naturalẽ . que quidẽ naturaliter inclinat ⁊ in-
ſtigat ad bonuꝫ honeſtũ ⁊ murmurat cõtra
malũ . ⁊ uolũtatẽ deliberatiuã appetitũ . quo
poſt deliberationẽ aliquãdo adheremus bo
no . aliquãdo malo . Et ſic diuiſio potẽtie ꝑ
naturalẽ ⁊ deliberatiuã nõ uariat eã ſm eſ-
ſentiam potentie . ſed ſm modũ mouendi .
Et hoc mõ diuidit Damaſ . nõ quia natu-
ralis ⁊ deliberatiua ſint diuerſe potẽtie . ſed
quia una eſt potẽtia diuerſimode tamẽ mo-
uens . ⁊ hoc ſufficit ad diuiſionẽ potẽtiaruꝫ .
Unde notãdum eſt ꝙ multis modis cõſue-
uerunt auctores diuiſionẽ potẽtiarũ anime
accipe . Aliquando ſm naturã ipaꝝ poten
tiarũ . ut cũ diuidũtur potẽtie aĩe ĩ uegetabi-
lem ⁊ ſenſualeꝫ ⁊ rõnalẽ . uel ipſa rõnalis in
intellectiuã ⁊ affectiuã . Aliquãdo uero ſm
officia . ut cũ diuiditur rõ in ſupiorẽ ⁊ iſerio-
rem . Aliquãdo ſm ſtatus . ut cum diuiditur
intellectus in ſpeculatiuũ ⁊ practicũ . Intel-
lectus enim ſpeculatiuus ſm aliũ ſtatũ effici
tur practicus . uideliꝫ dũ cõiungitur uolũtati
⁊ opi in dictando ⁊ regẽdo . Aliquãdo uero
fit diuiſio potentiaꝝ ſm aſpectus . ſicut diui
ditur potẽtia cognitiua in rõem intellectuꝫ ⁊
intelligẽtiam ſm ꝙ aſpicit ad inferi⁹ ad par
⁊ ad ſupius . Aliquãdo uero ſm actus . ſic
fit diuiſio in ĩuentiuã ⁊ iudicatiuã . Inuenire
eniꝫ ⁊ iudicare ſunt actus potẽtie cognitiue
adiniceꝫ ordinati . Aliquãdo uero fit diſio
potẽtiaꝝ anime ſm modos mouẽdi . ⁊ ſic eſt
illa que ẽ ꝑ naturalẽ ⁊ deliberatiuã . His oĩ
bus modis diuerſitatis utũtur auctores in di
uiſione potẽtiaꝝ anime . ⁊ ĩ ſolo primo mõ
diuidẽdi attẽditur ꝓprie potẽtiaꝝ diuerſifi-
catio . Concedendum eſt ergo ꝙ naturalis
uolũtas ⁊ deliberatiua poteſt eſſe eadẽ po-
tentia . que quidẽ ſm aliũ ⁊ aliũ modũ mouẽ
di ſic ⁊ ſic appellatur . Eadẽ eĩm ẽ potẽtia
qua appeto beatudineꝫ ⁊ qua appeto uirtu
tem . ſiue facere hoc bonũ uel illud ad beati
tudinẽ ordiatũ . que ut appetit beatitudiem

dicitur naturalis . quia imutabiliter appetit⁹
eius ad beatitudinẽ inclinatur . ut uero ap-
petit hoc uel illud bonuꝫ facere . deliberatia
dicitur . ⁊ ſm iudiciũ rõnis poteſt ad ꝯtrariũ
inclinari . ¶ Ad illud ergo quod primo obi
citur de diuiſione potentiarum facta a Da-
maſceno . iam patet reſpõſio . Ipſe eĩm ut
ibideꝫ patet in ſua exẽplificatiõe potius in
hac diuiſione diuerſitatẽ modorũ mouendi
attendit q̃ꝫ diuerſitatẽ potentiaruꝫ mouen-
tium . ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ uolũtas
naturalis eſt irrõnalis . quia non ẽ ad oppo-
ſita . Dicenduꝫ ꝙ cuꝫ dicitur ꝙ poteſta
tes naturales non ſunt ad oppoſita . hoc nõ
intelligitur de omnibus oppoſitis . ſed ď ali
quibus . Rõnalis eniꝫ uoluntas ita ordina
tur ad aliquid ꝙ nullo modo appetit ſuum
oppoſitũ . ut patet in ordine uoluntatis nr̃e
ad beatitudinẽ ⁊ felicitateꝫ . licet autẽ deter
minate inclinetur ad beatitudinẽ . Ad mtra
tamen genera appetibiliũ illa ⁊ eadẽ uolun-
tatis potentia eſt indeterminata . ita ꝙ nata
eſt moueri in oppoſita . ⁊ propterea ſic eſt
naturalis . ut tamen non deſinat eẽ rõnalis
⁊ deliberatiua . Si autẽ ſic eſſet determiata
ad unũ ꝙ nullo modo poſſet in oppoſita . ſi
cut eſt potentia calefaciendi ⁊ illuminandi in
igne . tunc eſſet pene naturalis . ⁊ non eẽt de
liberatiua ſiue rõnalis . ¶ Ad illď qď obiciũ
tur de incorruptibilitate . Dicendum ꝙ
non eſt ſimile de icorruptibilitate ſubſtãtie
⁊ imutabilitate potentie . Incorruptibilitas
eniꝫ in ſubſtãtia dicitur abſolute . ⁊ ideo eſſe
corruptibile ⁊ incorruptibile directe oppo-
nuntur ⁊ ſunt incõpoſſibilia circa idẽ . mu-
tabile uero ⁊ imutabile in potẽtia accipi poſ
ſunt reſpectu diuerſorũ obiectoꝝ . ut pꝫ cuꝫ
aliqua uolũtas eſt imutabilis reſpectu finis .
⁊ mutabilis reſpectu eius quod ẽ ad fineꝫ .
⁊ ideo non oportet potentias ꝑ hec mẽbra
eſſentialiter diuerſificari . ¶ Ad illud quod
obicitur de naturali appetitu in brutis . iam
patet reſponſio . quia cum dicitur nos cõi-
care cum brutis in potentia naturali ⁊ appe
titu . ita diſtinguitur naturalis potentia a ra
tionali . non ſolum q̃ꝫtum ad modum appe-
tendi . ſed etiam q̃ꝫtum ad appetibile . ⁊ pe
nes hoc contingit diuerſas differentias po
tentiarũ accipe .

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

QUarto ꝛ ultio ad maiorē euidētiā
p̄cedētiū querit̄ de diuiſiōe potētia
rum aīe p agentē ꝛ poſſibilem ſm
quas drās itellect⁹ noſter diuidi conſueuit.
Eſt ergo queſtio Utrū agēs itellect⁹ ꝛ poſ
ſibilis ſint una potentia uel diuerſe. ¶ Et q
diuerſe uideṫ. Materialis cā nūq̄ȝ icidit in
idē cū aliis cauſis ſicut uult phi. ſed ſicut ſe
habȝ materia ad formā uel efficientē. ita ſe
hȝ itellect⁹ poſſibilis ad agentē ſicut philo.
dicit. ergo itellect⁹ poſſibilis ꝛ agēs ſunt po
tentie diuerſe. ¶ Itē pria diuiſio potētie eſt
p actiuā ꝛ paſſiuā. ſicut inuit phi. i libro ix.
prie philoſophie. ſȝ iter hec mēbra primo
diſtantia ē maxia drā q̄ ſit i illo genere. er-
go iter potētiā actiuā ꝛ paſſiuā ē maxia po
tētiaꝝ dīa. ergo ipoſſibile ē unā potētiaȝ eē
poſſibilē ꝛ agentē. ¶ Itē ipoſſibile ē ideȝ ſm
idē eē i actu ꝛ i potentia ſimul ꝛ ſemel. ſed
aīa ſm itellectū agentē ē ɔtinue i ſuo actu.
ſm poſſibilē aūt nō. ergo ꝛc. ¶ Iteȝ ipoſſibi
le ē idē ſm eēntiaȝ eē illūinās ꝛ illūinatū. ſȝ
itellect⁹ agēs ſe hȝ ſicut lux. itellect⁹ poſſibi
lis ſicut illūinatū a luce. ergo ꝛc. ¶ Sed ɔtra.
In ppetuis nō differt̄ eē ꝛ poſſe. ſicut uult
phi. ergo nec actus ꝛ potentia. multominus
nec potētia actia a paſſiua. ſed aīa eſt ppe-
tua ꝛ eius itellectus. ergo non ē dīa potētie
poſſibilis ad agentē. ¶ Iteȝ in imagine que ē
multomagis materialis uirt⁹ q̄ȝ itellect⁹. nō
ſunt due potētie imaginatie. quaꝝ una ſit ac
tiua altera paſſiua. ergo ſi multo potētior
ē uirtus itellectia q̄ȝ imaginatia, uidetur q
p agentē ꝛ poſſibilē diuerſificari ñ habeat.
¶ Item potētia receptia ꝛ abſtractia in corpo-
ralib⁹ poſſunt cōcurrere in mutabilitateȝ or
gani. ſicut patȝ in oculo catti qui pōt ſpēm
ſuſcipe ꝛ eā de ſe in nocte facere. ergo pari
rōne imo multo fortiori uidetur q intellect⁹
agēs ꝛ poſſibilis repiantur in una potentia
ſpūali. ¶ Iteȝ intelligere ē act⁹ un⁹ p ſe. ergo
ē a potētia una ſimplici. ſed ad noſtrū itelli
gere ɔcurrit itellect⁹ agēs. ergo nō ſunt di
uerſe potētie. ¶ Iteȝ intellect⁹ poſſibilis aut
intelligit aut non. Si non. ergo non debet
dici intellectus nec potentia intellectiua.
Si intelligit. ergo aliquo modo eſt poten-
tia actiua. ergo nō uidetur q itellect⁹ poſ-
ſibilis ſit alia potētia ab agēte. ¶ Itē itellect⁹
agēs aut itelligit aut nō. ſi nō: ergo non
debet dici itellect⁹ nec potētia intellectiua.
ſi ſic cū intellect⁹ nō poſſit itelligere aliud a
ſe niſi ſpēȝ illius habeat in ſe ꝛ penes ſe. ꝛ
oē illud qḋ ē ſuſceptibile ſpēī ſit aliquo mō
poſſibile. ergo itellect⁹ agēs ē aliquo modo
poſſibilis. ergo nō diuidit̄ p eēntiā a poſſi-
bili. ¶ Rñſio. ¶ Ad p̄dictoꝝ itelligētiā eſt
p̄notandū. q uariis modis tētauerūt p̄deceſ
ſores noſtri aſſignare draȝ itellect⁹ poſſibil̄
ad agentē. Quidā eīm dixerūt q differūt
ſicut due ſubſtātie. Alii dixerūt q differūt
ſicut due potentie. Tertiomō q differunt
ſicut habit⁹ ꝛ potētia. Quarto mō dixerūt
alii q differūt ſicut potētia abſoluta ꝛ com-
parata. ¶ Primus autē mod⁹ dicendi quo di
citur q differūt ſicut ſubſtātia. dupliciter hȝ
intelligi. ¶ Quidā nāq̄ȝ dicere uolūt q intel
lectus agēs ſit itelligētia ſepata. intellectus
autē poſſibilis ſit aīa corpori coniūcta. Et
mod⁹ iſte ponendi ꝛ dicendi fundat⁹ eſt ſup
multa uerba philoſophoꝝ qui poſuerūt ani
mam rōnalē illuſtrari a decima itelligētia ꝛ
pfici ex ɔiunctione ſui ad illā. Sed iſte mo
dus dicēdi falſus ē ꝛ erroneus ſicut ſupra in
pbatū eſt diſtinc. viij. Nulla eīȝ ſubſtantia
creata potentiā habet illūinandi ꝛ pficiendi
aīam pprie intelligēdo. imo ſm mentē im
mediate habȝ a deo illūinari. ſicut i multis
locis Aug. oſtēdit. ¶ Alius modus itelligēdi
ē. q intellect⁹ agēs eſſet ipſe deus. intellec
tus uero poſſibilis eēt noſter animus. Et
iſte modus dicēdi ſup uerba Aug. ē funda-
tus. qui i plurib⁹ locis dicit ꝛ oſtēdit q lux
que nos illūinat. magiſter qui nos docet.
ueritas que nos dirigit deus ē. Iuxta illud
Iohānis Erat lux uera que illuminat omnē
homieȝ ꝛc. Iſte aūt modus dicēdi ꝛ ſi uerū
ponat ꝛ ſidei catholice ɔſonū nihil tamē eſt
ad oppoſitū. quia cū aīe noſtre data ſit potē
tia ad intelligendū ſicut aliis creaturis data
ē potētia ad alios act⁹. ſic deus q̄uis ſit pri
cipalis operās i opatiōe cuiuſlibet creature
dedit tñ cuilibȝ vim actiuā p quā exiret in
ppriā opationē. ſic credendū ē indubitāter
q aīe humane nō tātūmodo dederit itellec-
tum poſſibilē. ſed etiā agentē. ita q uterq̄ȝ
ē aliquid ipſius aīe. Et ideo prim⁹ mod⁹
aſſignandi drām tāq̄ȝ ad ppoſituȝ ptinens

obmittendus eſt. quo .ſ. dicit ꝙ intellectus agens ⁊ poſſibilis differũt ſicut due ſubſtantie ¶ Scd͠us autẽ modus dicendi quo .ſ. dicitꝰ ꝙ differũt ſicut due potẽtie. dupliciter pōt intelligi. ⁊ uno mō fł̃e. ⁊ aliomō uere ¶ Unus modꝰ itelligẽdi ⁊ dicẽdi ē. ꝙ itellectꝰ poſſibilis ſit potẽtia pure materialis q̄ ineſt aie ex pte ſue materie. Intellectꝰ uero agẽs ſit potẽtia pure formalis q̄ ineſt ex pte ſue forme. Et hic modus dicẽdi uidet̃ fundari ſup ṽba phi. q̇ dicit ꝙ itellectꝰ poſſibilis ē quo ē oia fieri. intellectꝰ agẽs quo ē oia facere. ſic ɔtigit i forma ⁊ materia r̃pire. Sed hic modus dicẽdi nō ɔſonat ṽitati. Si .n. itellectꝰ poſſibił̃ eẽt potẽtia pure paſſia ⁊ ſe teneret ex pte materie. i oibꝰ poſſꝫ pōi i q̇bꝰ ē r̃pire materiale pricipiũ ¶ Preterea. Sic oculus ñ dicit̃ uiſus. ſic talis potẽtia nō deberet dici itellectꝰ ¶ Aliꝰ ṽo modꝰ itelligẽdi ē ut dicat̃ ꝙ itellectꝰ agẽs ⁊ poſſibilis ſint due intellectꝰ dr̃e date uni ſubſtãtie q̄ reſpiciũt totũ ɔpoſitũ. Appropriat̃ aũt itellectꝰ agens forme. ⁊ poſſibilis materie. q̇a itellectꝰ poſſibilis ordiat̃ ad ſuſcipiẽdũ. itellectus agens ordiat̃ ad abſtrahẽdũ. nec intellectꝰ poſſibilis ē pure paſſiuꝰ. hꝫ eiꝫ ſupra ſpẽꝫ exiſtentẽ in fantaſmate ſe ɔuerti. ⁊ ɔuertẽdo p auxiliuꝫ intellectꝰ agẽtis illã ſuſcipe ⁊ ꝺ ea iudicare. Siłr nec itellectꝰ agẽs ē oio i actu. Nō eiꝫ pōt itelligere aliud a ſe niſi adiuuet̃ a ſpẽ. q̄ abſtracta a fãtaſmate itellectui hꝫ mutari Unde nec poſſibilis itelligit ſine agẽte. nec agẽs ſine poſſibili. Et iſte modꝰ dicẽdi uerus ē ⁊ ſup ṽba phi. fũdatꝰ. Dicit .n. agẽtẽ ⁊ poſſibilẽ eẽ duas dr̃as intellectus. Unde ſicut duo itelligimꝰ neceſſario in medio ad hoc ꝙ abſtrahat̃ ſpẽs ab obiecto. uidelꝫ lucẽ ⁊ dyafaneitatẽ. ita p unũ abſtrahit ⁊ p aliud ɔ̇fert ⁊ ſuſcipit. Sic ⁊ in ꝓpoſito cõformiterꝰ pōt itelligi. ita ad unũ actũ hec duo ɔcurrere. ut hec ſine illa nō habeat opationẽ ſuam ɔplete ¶ Tertiꝰ modꝰ aſſignãdi dr̃aꝫ quo dicit̃ ꝙ differũt ſicut potẽtia ⁊ habitꝰ. dupliciter hꝫ itelligi ¶ Unomō ut itellectꝰ agẽs dicatur habitꝰ q̇dã ɔſtitutus ex oibus itelligibilibꝰ. itellectus ṽo poſſibilis itelligat̃ idẽ ip̄e ꝓut ē i potẽtia ad acq̇rẽdũ ɔgnitiōeꝫ p fãtaſmata. Et hic modus ponẽdi fundari uidet̃ ſup ṽba Boetii q̇ dicit ꝙ ſũma ɔ̃tinẽs ſigł̃a ꝓdit

qᷦ uoluerit aliq̇ itelligi ſic. ꝙ itellectus nr̃ dicat̃ hr̃e apud ſe ɔgnitiōeꝫ uliuꝫ inatã. alio q̇n ñ poſſꝫ p ṽtutẽ ſuã abſtrahẽdo etiã a ſẽſibus ⁊ fãtaſmatibus facere itellectũ poſſibileꝫ actu itelligẽtẽ. Dẽ .n. qᷦ educit alteꝝ ꝺ potẽtia i actũ. ē ẽs i actu. Sꝫ iſte modꝰ dicẽdi ṽbis phi. ñ ɔſonat q̇ dicit aiaꝫ eẽ creatam ſicut tabulã raſã. nec hr̃e ɔgnitiōeꝫ habituũ ſibi inatã. ſꝫ acq̇rere mediãte ſẽſu ⁊ expientia ¶ Aliꝰ modus dicẽdi ē ut dicat̃ itellectus agẽs differre a poſſibili ſicut habitus a potẽtia. ñ q̇a agẽs ſit pure habitus. ſꝫ q̇a ē potẽtia hituał̃. Et iſte modus dicẽdi ꝓbabilis ē ⁊ ṽus. ⁊ ſup ṽba phiſica ⁊ catholica fundatus. Ueꝝ .n. ē ꝙ Dyo. ꝙ ſubſtãtie itellectuales eo ip̄o ꝙ itellectuales ſubſtãtie lumina ſũt. ergo pfectio ⁊ ɔplemẽtũ ſubſtãtie intellectuał̃ lux ē ſpũalis. ergo illa potẽtia q̄ ɔſeq̇tur aiaꝫ ex pte itellectus ſui qᷦdã lumẽ ē i ip̄a. de quo pōt itelligi illud ps. Signatũ eſt ſup nos lumẽ uultus tui dñe. et hoc lumẽ uidet̃ phi. itellexiſſe eẽ itellectũ agẽtẽ. Dicit eiꝫ ꝙ ille itellectus quo ē oia facere. eſt ſicut habitus q̇dã. ut i lumie. quodã .n. mō ⁊ lumen facit colores potẽtia actu colores. ſicut habet̃ in ſcd͠o ꝺ aia. Huius aũt ſił̃e pōt pōi i oculo catti. q̇ ñ ſolũ hꝫ potẽtiã ſuſcipiendi p naturã pſpicui ſicut alii oculi. ſꝫ etiã potẽtiaꝫ faciẽdi i ſe ſpẽꝫ p naturã lumis ſibi inditi ¶ Quartus aũt modus aſſignãdi dr̃am iter poſſibilẽ ⁊ agẽtẽ quo .ſ. differũt ſicut potẽtia abſoluta ⁊ ɔparata. dupłr hꝫ itelligi.
¶ Unomō ut itelligat̃ ꝙ una oino ⁊ eadẽ ē potẽtia itellectus agẽs ⁊ poſſibił̃. differẽs ɔpatiōe ſola ut agẽs ſit ꝓut ē in ſe ɔſiderata. poſſibilis ṽo ꝓut unit̃ corpori ⁊ fãtaſmatibus. Et hic modus dicẽdi uidet̃ fũdari ſup ṽba phi. q̇ uult ꝙ itellectꝰ agẽs ſẽp ē i ſuo actu. poſſibilis uero aliq̃n ſic. aliq̃n nō. qᷦ eiꝫ aia laſſet̃ ⁊ pturbet̃ i actu itelligẽdi. hoc ē ex ɔiũctiōe ſui ad corpus. Sed hic modus ponẽdi deficit a ṽitate. q̃m aia ſepata hꝫ intellectũ quo ē oia facere. hꝫ etiã intellectum quo ē oia fieri. ergo hꝫ agẽtẽ ⁊ poſſibilẽ etiã cũ ſepata ē. ergo itellectus poſſibił̃ ñ inerat ei ſolũ ex ɔiũctiōe ſui cum corpore ¶ Alius modus itelligẽdi p̄dictã dr̃aꝫ ē. ut dicat̃ itellectus agẽs differre a poſſibili. ſicut potẽtia abſoluta a ɔpata. ñ q̇a ſit oio eadẽ potẽtia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝯpatiōe differēs. ſed qa cū ſit alia ⁊ alia itel
lectus dr̄a. una ē ꝑ quā ordiat̄ aīa ad ſuſcipi
endū. altera v̄o ꝑ quā ordiat̄ ad abſtrahēdū
⁊ ita una ꝺ ſe q̇ḋdāmō ꝯpleta ē ⁊ habilitata
altera uero idigēs habilitatiōe ⁊ ꝯplemēto.
⁊ cū ſit nata ad illud ꝯplemētū uenire medi
ante auxilio corporis ⁊ corporaliū ſenſuuꝫ.
ieſt ipi aīe ſm ꝙ hꝫ icliari ad corpus. Et ex
hoc ꝯ̄bit duplicē poſſibilitatē. unā reſpectu
actꝰ. q̇a nō ē ſp̄ i actu ſuo ꝓpter ipedimētuꝫ
a p̄te corporis. alterā reſpectu fantaſmatuꝫ
a q̇bꝰ excitari hꝫ. Et hāc poſſibilitatē non
hꝫ niſi ex ꝯiūctione ſui cū corpore q̄ꝫuis ſit
potētia ꝺ ſua natura q̄ ē oīa fieri. q̄ nō ſolū
eſt i aīa ꝯiūcta, ſed etiā i aīa ſep̄ata. Sic er
go pꝫ q̇uo ex multis modis dicēdi eliciť q̇dā
itellectꝰ differre iter intellectū agētē ⁊ poſſibi
leꝫ. Cū. n. ſint quattuor pricipales modi aſ
ſignādi dr̄aꝫ iter hos itellectꝰ. ⁊ q̇libꝫ ſubdi
uidať i duos ſicut i ꝓſequēdo monſtratū ē.
ſolūmō tres modi digni ſunt ap ꝓbari. quo
rum unꝰ ab altero nō diſcordat. ſed unus
ortū hꝫ ex altero. q̇a. n. diuerſe ſunt dr̄e in
tellectꝰ q̄ ⁊ ſi r̄ſpiciāt totū ꝯpoſituꝫ. una tn̄
magis r̄ſpicit aīe ꝯplemētū. alia uero ma
teriale pricipiū. hinc ē ꝙ una nō ſolū tenet
rōēꝫ potētie. imo etiā potētie habitualis. al
tera v̄o tenet pure rōēꝫ potētie. ⁊ hinc ē ꝙ
una diciť ꝯuenire aīe ſm ſe. altera v̄o i ꝯpa
tione ad corpꝰ ⁊ una ſp̄ eē i actu. altera v̄o
nō, nō q̇a ſp̄ aīa actu itelligat ꝑ itellectū agē
tem. ſꝫ q̇a ſic lumē corporale ſp̄ lucet ⁊ ꝺ ſe
ꝓmptū ē ad illūinādū. res aūt illūinabiľ non
ſp̄ illūinať ꝓpť aliq̇ḋ ipedimētū. Sic ⁊ i ꝓ
poſito ē itelligēdū. Cōcedēde ſunt ergo rō
nes oſtēdētes itellectū agētē ⁊ poſſibilē duaſ
dr̄as eē itellectie potētie. licꝫ aliq̄ ex eis non
ſint multū cogētes ¶ Ad illud aūt q̇ḋ obiciť
ꝙ nō differt poſſe ⁊ eē i ꝑpetuis. Dicēduꝫ
ꝙ hoc itelligiť nō ꝺ eē ſubſtātiali ⁊ ꝺ dr̄a ſm
naturā. ſꝫ ꝺ diſtātia ſm tēpꝰ. q̇a i eis mate
ria tēpore nō p̄cedit actum. ⁊ ideo nihil facit
ad ꝓpoſitū. q̇a itellectꝰ poſſibilis nō dicitur
poſſibilis reſpectu eē primi. ſꝫ actus ſcōi ¶
Ad illō q̇ḋ obiciť ꝺ imagie ꝙ nō differt po
tētia actia ⁊ paſſiua. Dici pōt ꝙ magis dif
fert q̄ꝫ i intellectu. q̇a organuꝫ corporale in
quo r̄cipiūtur fantaſmata ē ei loco potentie
paſſiue. ipa v̄o uis imagiatia ē loco potētie
actie ¶ Aliter pōt dici ꝙ nō ē ſile. quia cuꝫ
ſpēs ꝺferť a ſenſu uſq; ad imaginē. non erit
genus abſtractiōis. q̄ q̇dē fuit i ſenſu ꝑticula
ri. ſꝫ cū ſpēs ꝑuenit ad itellectū. nouū genus
abſtractiōis ibi exigitur ⁊ aliud genꝰ lumis.
ideo magis idiget potētia actiua diſtincta a
poſſibili ipe itellectus. q̄ꝫ imagiatio uel ſen
ſus ¶ Ad illud q̇ḋ obiciť ꝺ oculo catti. Di
cendū ꝙ ⁊ ſi potētia r̄ceptiua ⁊ abſtractiua
poſſint ꝯcurrere ad unꝰ organi ꝯplectionē.
nūq̄ꝫ tn̄ ꝯcurrūt in eādē unꝰ organi diſpōēꝫ
Alia ē. n. diſpō in oculo catti ꝑ quā r̄cipiť. ſ.
ꝑſpicuitas. ⁊ alia ꝑ quā abſtrahit. ſ. lūinoſi
tas ⁊ alterius ⁊ alterius nature. ſic ⁊ i potē
tia itellectiua ⁊ ſi ꝯcurrāt ad ꝯplementum ⁊
ꝑfectiōēꝫ potētie itellectie: potētia ꝑ quā r̄ci
pit ⁊ potētia ꝑ quā abſtrahit nō ſūt tn̄ eius
nature. nec ꝑ eādē naturā inſūt aīe. ⁊ ideo
nō ſūt una dr̄a potētie. ſꝫ diuerſe ¶ Ad illud
q̇ḋ obiciť ꝙ itelligere ē actꝰ unꝰ ⁊ ſimplex.
Dicēdū ꝙ ⁊ ſi itelligere poſſit quodā gene
re ſimplicitatis dici actꝰ ſimplex. nihilomi
nus tn̄ ad noſtrū itelligere ꝯcurrit r̄cipe ⁊ iu
dicare ſiue abſtrahere ⁊ ſuſcipe. ⁊ hi ſunt
plures actꝰ adiuicē ordiati. ex q̇bus r̄ſultat
unꝰ actꝰ ꝑfectus. ſic ⁊ i potētiis itelligēduꝫ
ē ſe hr̄e. ꝙ ſic ſūt diuerſe dr̄e intellectus. ut
tn̄ in ſuis actiōibus adiuicē ordiate ſint ⁊ cō
iūcte ad actū intelligēdi ꝑficiēdū. ſicut mate
riale ⁊ formale pricipiū ad uniēē ꝯpoſiti cō
ſtituēdū ¶ Ad illō q̇ḋ obiciť ꝙ intellectꝰ poſ
ſibilis itelligit ⁊ intellectꝰ agēs ſimilr̄ r̄cipit
Dicēdū ꝙ intellectus poſſibiľ n̄ ē pure paſſi
uus. ſicut ſupra oſtēſuꝫ ē. Habꝫ. n. potētiā
ſe ꝯuertēdi. nec tn̄ ē adeo actiuus ſicut agēs.
q̇a n̄ pōt ſua ꝯuerſiōe nec ſpēm abſtrahere.
nec ꝺ ſpē iudicare niſi adiutorio ipius agen
tis. ſimilr̄ nec ipe intellectus agēs opatiōēꝫ
intelligēdi pōt ꝑficere. niſi formet acies in
tellectꝰ poſſibiľ ab itelligibili. ex q̄ formati
one ē in pleniori actualitate r̄ſpectu eius q̇ḋ
debꝫ ꝯgnoſcere q̄ꝫ erat prius cū carebat ſpē
⁊ ita cū cogitamus ꝺ intellectu agēte ⁊ poſſi
bili nō ꝺbemus cogitare q̄ſi ꝺ duabꝰ ſubſtan
tiis uel q̄ſi ꝺ duabus potētiis ita ſep̄atis ꝙ
una ſine alia habeat opatiōēꝫ ſuā ꝑficere. ⁊
aliq̇ḋ itelligat intellectus agēs ſine poſſibili.
⁊ aliq̇ḋ ꝯgnoſcat itellectus agēs q̇ḋ tn̄ hō cꝰ
ē ille itellectus ignoret. Hec. n. uana ſunt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

⁊ friuola ut aliquid ſciat intellectus meꝰ qḋ
ego neſciam. ſed ſic cogitande ſunt eē ille
due differentie. ꝙ in unam operationē com
pletam intelligendi ueniant inſeperabiliter
ſicut lumen ⁊ dyafanum ueniunt in abſtrac-
tionem coloris. Nec ſunt hic ſequenda cōi
ter uerba philoſophoꝝ. quia ꝑ magna ꝑte
decepti ſunt in influentia intelligentie ſuper
animā quā nō admittit fides catholica.

In parte iſta ſunt dubitationes
circa litterā. Et primo queritur ḋ
hoc qḋ dicit Magiſter in littera.
ꝙ reſiſtere malo non feciſſet illi meritū. q̇a
nihil erat in eo quod ad malū ipelleret. Si
eīm hoc uerū eſt. tunc cum nullum fuiſſet in
Adam ipellens. nūq̄ꝫ meruiſſet i aliquo ope
ſuo. Item Xpus nullū habuit interiꝰ im
pellens ad malū cum diabolo in temtatione
reſtitit. ⁊ in operibus ſuis nullum habuit
detrahens a bono. ergo nihil meruit in ſua
temtatione nec in aliqua operatione qḋ om
nino nefarium eſt dicere. Item exēpluꝫ
uidetur eſſe malum cū ſubiungit. Sicut an-
gelis non fuit meritoriuꝫ ꝙ ſteterunt. Hoc
eīm eſt contra ueritateꝫ ⁊ cōtra Aug. qui di-
cit in libro de correctione ⁊ gratia. ꝙ āgeli
qui aliis cadentibus remanſerunt. huiꝰ man
ſionis debitam mercedeꝫ receperunt. ergo
uidetur ꝙ ſtando meruerint. Ad hoc di
ci poſſet ꝙ eſt meritum dimiſſionis pene ſi
ue ſatiſfactoriuꝫ. ⁊ eſt meritum uite eterne
ſiue ſubſtantialis premii. Ad primū requi-
ritur penalitas ⁊ difficultas. Ad ſcḋm uero
ſufficit ſola caritas. Magiſter autem intel-
ligit de merito ſ̄m primā dr̄am. nō ſ̄m aliā
Sed quia illḋ meritū ſatiſfactiōis nūq̄ꝫ fuiſſꝫ
in Adam. nec ꝑfectus eſſet in eo ſi in ſtatu
innocentie ꝑmanſiſſet. Reſponſio non
uidetur ꝑtinere ad ꝓpoſitum. Et ꝓpterea
uidetur aliter eſſe dicendum. ꝙ eſt merito-
rium q̄ꝫtum eſt de genere operis. ⁊ eſt meri
torium ex radice caritatis. Meritoriū de
de genere opis dicit̄ quod eſt opus uirtutis
ſe. hoc autem eſt arduum ⁊ difficile. Alio
modo dicitur meritoriū omne opus qḋcūq̄ꝫ
ſit. dum tamen ex radice caritatis ꝓcedat.
Uult ergo Magiſter dicere ꝙ in reſiſtendo

temtationi Ade nō fuiſſet meritum ſi non
habuiſſet gratiā. nec priomō nec ſcḋomō.
Si uero reſtitiſſet ex caritate. meritorium
fuiſſet ſcḋomō. nō priomō. In nobis auteꝫ
ſemp eſt meritoriū uel utroq̄ꝫ modo uel al-
tero ꝓpter difficultatē ad bonū ⁊ ꝓnitatem
ad malū. Et p hoc patꝫ r̄nſio ad obiecta.
q̇a ꝓcedūt ḋ merito ſ̄ dr̄aꝫ ſcḋaꝫ. uideꝫ de
eo quod ē meritoriū rōne radicis. Item
q̄ritur de hoc quod dicit. ꝙ declinare a ma-
lo ſemp uitat penā. ſed nō ſemp meret̄ pal
maꝫ. Aut eiꝫ declinat quis a malo ex cari-
tate. aut nō. Si nō. ſic nec facere bonum ex̄
caritatē meretur palmā. ergo non ē dr̄a iter
declinare a malo ⁊ facere bonū. Si ſic. cum
omne illud qḋ fit ex caritate ſit meritoriū.
pꝫ ⁊c. Si tu dicas ꝙ nō meret̄ palmā ex ge
nere opis. quia non ē difficile. hoc nō ſoluit.
quia licꝫ nō ſit difficile hōi in ſtatu inocētie.
eſt tamē difficile in ſtatu nature lapſe. ergo
ſemp meretur palmā. Item declinare a
malo eſt una ps iuſticie ſicut facere bonum.
ergo ſicut unū eſt meritoriū. ita ⁊ reliquuꝫ.
Reſponſio. Dicēdū ꝙ declinare a ma
lo dupliciter dicitur ſicut non uelle malum.
Unomodo priuatiue. ſicut dicitur dormiens
nō uelle maluꝫ. quia nō habet aliquā affecti
onem ad malū. Aliomodo contrarie. ut di-
catur nō uelle maluꝫ. quia reſpuit ⁊ cōtraria
affectione afficitur cōtra maluꝫ. Sic etiam
declinare a malo dupliciter dicitur. Et ſi di
catur cōtrarie tunc eſt meritoriuꝫ. Si uero
priuatiue. uitat penā. quia qui nō peccat nō
punitur. non tamē meretur palmā. quia n̄
eſt ibi aliquod opus meritoriuꝫ. et priomō
eſt ps iuſticie. ſcḋomodo non. quia non eſt
opus. Item queritur de hoc quod dicit.
Liberuꝫ arbitriū eſt facultas qua malū eligi-
tur gratia deſiſtente. Uidetur eīm falſuꝫ di
cere. quia ſi hoc uerū eſſet. tunc liberū ar-
bitriuꝫ gratia deſtitutum ſemp conſentiret
peccato. qḋ plane falſum eſt. Item uide
tur ꝙ hoc nō deberet poni in diffinitione li-
beri arbitrii. quia ſicut dicit philo. peccat
qui diffinit aliqua p peiora. ⁊ p ea ad que nō
habet principaliter ordinari. ſi ergo liberū
arbitriuꝫ de ſe quātum eſt de prima condi-
tione non ordinatur ad maluꝫ. non debꝫ dif
finiri p electionem mali. Reſpōſio. Di

cendum ꝙ Magiſter diffinit hic li. arbitriuꝫ non ſimpliciter. ſed ſm ſtatuꝫ nature lapſe. ⁊ quia in ſtatu nature lapſe defectũ habet et inclinationeꝫ ad malum, ideo non tantũmõ diffinit ꝑ electiões boni ad quam ordinatur mediante gratia. ſed etiaꝫ ꝑ electionẽ ma li in qua cadit ex defectibilitate ꝓpria. nec ponitur ibi electio mali tãꝙ finis ad quẽ or dinatur. ſed ut ꝑ hoc magis innoteſcat qua liter ad fineꝫ ꝓpriuꝫ ordinatur. Non enĩꝫ ad illud ꝑuenit niſi ꝑ gratie adiutoriuꝫ. Et ſic patꝫ rñſio ad utrũqꝫ obiectum.

ILLUD Quoqꝫ ꝓtermittẽdũ ⁊c. Supra egit Magiſter de diſtincti one potentiarum anime ad liberi arbitrii manifeſtationem. In hac ſcd̃a pte quia ſm gradus potentiaꝝ eſt ordo ⁊ ꝓgreſ ſio temtationuꝫ. determinat qualiter ⁊ quo ordine peccatuꝫ ꝑ uires anime ꝓgredi habe at ⁊ ꝑuenire ad conſeruationeꝫ ¶ Diuiditur auteꝫ ps iſta in tres ptes. In prima deter minat qualiter peccatuꝫ in uiribus aĩe pro greſſuꝫ habeat ad conſeruationeꝫ. In ſcd̃a uero ꝓdeterminata repetit ad maioreꝫ ex planationeꝫ. ibi Itaqꝫ ut breuiter ſummaꝫ ꝓſtringaꝫ ⁊c. In tertia uero ꝓdeterminata epilogat ad facilioreꝫ rememorationeꝫ. ibi Et hoc de anime ptibus interſerimus ⁊c. ¶ Quelibet haruꝫ ptiuꝫ diuidi poteſt in duas. In prima determinat connexioneꝫ ⁊ ordinẽ uiriũ anime. In ſcd̃a uero determinat qualr habeat fieri ꝓgreſſus culpe. ibi Nunc ſup eſt oſtendere qualiter ⁊c. ¶ Similiter ſcd̃a pſ habet duas. In prima explanat ⁊ circũloq̃ tur aſſimulationeꝫ uiriũ anime in conſerua tioneꝫ peccati ad primaꝫ temtationeꝫ. In ſcd̃a uero ponit quãdam ſimilitudinẽ oſten dens ꝙ mulier ſine uiro dãnari non poteſt. ibi Nec ſane cuꝫ ſola cogitatione ⁊c. ¶ Simi liter tertia ⁊ ultima ps duas habet. In pri ma breuiter epilogat ⁊ rationeꝫ ſue diſgreſ ſionis aſſignat. In ſcd̃a uero multiplicitateꝫ huius nominis ſenſualitas ad maioreꝫ eui dentiaꝫ explicat ⁊ manifeſtat. ibi Non eſt autẽ ſilentio ꝓtermittendũ.

AD intelligẽtiam hui⁹ ptis q̃rũt tria. Primo q̃rit q̃liter peccatũ habeat fieri ⁊ eẽ in pte rõis ſu periori. ¶ Scd̃o queritur qualiter habeat fieri in inferiori. ¶ Tertio qualiter habe at fieri in ſenſualitate. ¶ Circa primũ que runtur duo. ¶ Primo queritur Utrum in ſuperiori parte rationis habeat eſſe pecca tum ſm ſe. ¶ Scd̃o queritur Utrũ poſſit in ea eſſe ueniale.

CIrca primuꝫ ſic ꝓceditur ⁊ oſtẽ ditur. ꝙ in ſuperiori pte ratio nis ſm ſe hoc eſt abſqꝫ inſtictu ptis inferioris non poteſt eſſe peccatuꝫ. ¶ Primo per illud Auguſtini cõtra manicheos ubi ſic ait. Ratio noſtra deduci ad conſenſum peccati non poteſt. niſi cũ di lectio fuerit mota in illa parte animi que de bet obtẽperare rationi tanꝙ rectori uiro ſuo. ergo nũꝙ peccat ratio ſupior niſi pec catũ ꝓcedat in pte inferiori. ¶ Iteꝫ philo. in tertio de anima. Intellectus ſemp ẽ rec tus. fantaſia autẽ recta ⁊ non recta. ergo in tellectus q̃ꝫtũ eſt de ſe nũꝙ errat. ergo nec ſupior portio deuiat a ueritate iuſticie. niſi ĩclinet᷑ ꝑ ſenſualitatẽ ⁊ ĩferioreꝫ portioneꝫ. ¶ Itẽ peccatũ ẽ ꝑ cõuerſionẽ ad bonũ cõmuta bile. ſed ſupior portio rõnis dicit᷑ inq̃ꝫtũ con uertit᷑ ad eterna. ĩferior inq̃ꝫtũ ↄuertitur ad tẽporalia. ergo ĩpoſſibile ẽ peccatũ eẽ ut fie ri ĩ nobis ex actu ptis rõis ſupioris abſqꝫ ac tu ĩferioris ¶ Itẽ rõ ſupior dicit᷑ ĩq̃ꝫtũ legib⁹ eternis ĩtẽdit. ſꝫ ĩpoſſibile ẽ aliqueꝫ peccare niſi ĩ dclinãdo a legib⁹ eternis. ergo ĩpoſſibile ẽ peccatũ ĩ ſupiori pte rõis eẽ ſm ſe ¶ Item mulier ẽ media ĩter ſenſualitatẽ ⁊ rõeꝫ ſupi oreꝫ. ſꝫ ſẽſualitas ſẽp mouꝫ ad bonũ ut nũc q̃ꝫtũ ẽ ᷘ ſe. ergo rõ ſupior q̃ꝫtũ ẽ ᷘ ſe ſemp mouꝫ ad bonũ ſiplr. ſꝫ ᷘtus q̃ mouꝫ ad bo nuꝫ ſiplr ĩ mouẽdo ñ peccat. ergo in ſupiori pte rõis q̃ꝫtũ ẽ ᷘ ſe. peccatũ eẽ ñ põt ¶ Item aĩa q̃ñ ↄuertit᷑ ad deũ purgat᷑. meliorat᷑ ⁊ ꝑfi cit᷑. ſꝫ ſupior portio rõis attẽdit᷑ ĩq̃ꝫtũ ↄuerti tur ad deũ. ergo cũ peccatũ fedet ⁊ obnubi let. peccatũ ĩ ſupiori pte rõis eẽ nõ põt ¶ Sꝫ ↄ. Hieremye ſcd̃o. Filii mẽpheos ⁊ tãnes obſtrupauerũt te uſqꝫ ad ᷘticẽ. ſi ergo ᷘtex ẽ ꝙ ſãcti exponũt. dicit᷑ ibi apex mẽtis ſiue

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

ſuperior portio rationis . uidetur ꝙ ⁊ illa
habeat per peccatum conſtupari ⁊ fedari ¶
Itē Aug. xii. ð tri. Uir mãducat qñ ſupior
portio rõnis ꝯſentit illecebre. ſed eius ē pec
care cuius ē ꝯſentire. ſi ergo hoc ē ſupioris
partis. ergo ⁊c. ¶ Itē contingit aliquē pecca-
re peccato īfidelitatis diſcredēdo aliquos ar
ticulos q̄ ſūt reſpectu diuinitatis. ſ; ad illos
articulos ſolū ſupior rõ portiõis ſe extēdit.
ergo i illo genere peccãdi portio ſupior pro
prie culpã ꝯmittit. ¶ Itē liberꝝ arbitriū cõſtat
eē ṽtibile. ſed liberꝝ arbitriū maxīe ꝯſiſtit i
ſupiori portiõe rõis. cū ibi maxīe ſit iudiciū
⁊ ipiuꝫ. ergo uidet̃ ꝙ in ſupiori portiõe etiã
ƀ ſe ſit ṽtibilitas ad malū. ergo ⁊ peccatū ¶
Itē ſupior portio rõnis ē illa q̄ diſcernit ⁊ iu
dicat tã ð agēdis q̃ ð credēdis. ſed iudiciuꝫ
creature q̄tū ē ð ſe abſq; grã deficit ab his
q̄ ſunt fidei catholice. ergo p ſe põt errare ⁊
ab illis ðcliare . ⁊ ſi hoc. põt p ſe peccare. ¶
Itē ãgelus cū peccauit prio peccato appetiit
eq̄pari deo in potētia ⁊ mulier ſimiliter i ſa
pientia. ſed hoc ē appetibile ſolū ptis ſupio
ris . ergo uidet̃ ꝙ tã peccatū hoīs q̃ angeli
incepit a pte rõis ſupioris . ergo in ſupiori
pte rõis ſm ſe peccatū habet fieri ⁊ eſſe ¶
Rño . Ad p̄dictoꝝ itelligētiã notãdū eſt ꝙ
aliq̄ dicere uoluerūt ꝙ ſupior portio rõnis
non ē aliud q̃ ſynderesis. ⁊ ꝙ ipa ſuperior
portio q̄tū ē de ſe ſemp ē recta ⁊ fortis. ni-
ſi incuruet̃ ⁊ emolliat̃ p portionē inferioreꝫ.
⁊ ideo dixerūt peccatū in ea nõ eē ſm ſe. ſ;
ſi peccat. hoc ſolū dicit eē ꝯſentiēdo iferiori
pte ſine ñ ꝯpeſcēdo ei⁹ ðordiationē. S; hec
poſitio triplr ðuiat a ueritate . Primo i hoc
ꝙ dicit ꝙ idē eſt ſupior portio rõis ⁊ ſynde-
reſis. qð plane fſm ē cū ſupior portio rõnis
⁊ iferior ptineãt ad arbitrii libertatē ſicut di
cit Aug. ⁊ ideo noīat potētiã ðliberatiuã .
ſynderesis autē potētiã naturalē nominat .
q̄ ſemp uniformiter ad bonū inclinat. Scðo
uero a ṽitate ðuiat in hoc ꝙ dicit in ſynde-
reſi aliquo mõ eē peccatū. hoc .n. plane fſm
ē. ſicut ifra diſtinctiõe xxix. mãifeſtabit̃ . et
glo. dicit expſſe Eze. prio . Tertio uero ja
ueritate ðuiat in hoc ꝙ dicit ꝙ in ſuperiori
pte rõis ſm ſe culpa nõ põt eē niſi ab iferio
ri pcedat ⁊ tribuat̃ ſibi occaſio . hoc eīm ꝯ
rõeꝫ ē cū in illa portiõe ꝯſiſtat arbitrii liber
tas. ⁊ ita p naturã inſit ei ad malū ṽtibilitas
⁊ ita poſſibilitas ad peccãdū eſt etiã hoc mõ
cõtra experimentū . quia ratio ſuperior nõ
ſolum habet iudicare ſm leges eternas . ſ;
etiam habet iudicare ſm lumen ꝓprium. et
ſm lumen ſibi ab iferiori acquiſitū. ⁊ q̄uis
aſpiciendo ad leges eternas non peccet iudi
catio. tamen ſm ea que percipit a ſenſibus
uel etiam ſm lumen fidei datum ⁊ innatum
poteſt deficere ⁊ errare maxime in ſtatu na
ture lapſe . Eſto enim ꝙ ſibi ꝓponatur cre
dibile ⁊ aliquis articulus fidei. utpote articu
lus de trinitate ⁊ unitate . cum iſte non ſo-
lum repugnet ſenſui ⁊ imagini. ſed etiã diſ
crepet a naturali iudicio rationis. ſi noſter in
tellectus ſm lumen ꝓprium nihil aſpiciēdo
ad ptes inferiores iudicaret. deficeret. diſcre
deret ⁊ peccaret . Et propter hoc eſt alius
modus dicendi ꝙ duplex eſt genus peccati.
Quedã enim ſunt peccata carnalia. quedaꝫ
uero ſpiritualia . Si loquamur de peccatis
carnalibus. ſic fatendum eſt ꝙ nõ contingit
eſſe peccatum in ſuperiori parte rõis abſq;
inferiori . Si autem de peccatis ſpiritualib⁹
fiat ſermo. tunc concedendum eſt ꝙ pecca-
tum habet fieri et eſſe. licet non ſemp fiat
in ſuperiori parte rationis ſm ſe. et ratiões
que hoc oſtendunt ſunt concedende . Et p
hoc patet reſponſio ad illud quod primo ob
icitur in contrarium . Nam Auguſtinus in
ꝓpoſita auctoritate loquitur de ꝓgreſſu in
perpetratione peccatorum carnalium .
¶ Ad illud quod obicitur ꝙ itellectus ſēp
eſt rectus . Dicendum eſt ꝙ uerbum phi.
intelligendum eſt in his ad que mouet pote
tia intellectiua per modum nature . In his
uero que mouet per modum deliberatiõis
non habet ueritatem . Unde idem uocat ip
ſe intellectum quod nos uocamus conſcien
tiam naturalem . ¶ Ad illud quod obicitur
ꝙ peccatum eſt per conuerſionem ad bonū
commutabile . Reſponderi poteſt dupli
citer . Primo ꝙ non ſolum eſt peccatuꝫ qñ
fit conuerſio ad bonum commutabile . ſed
etiam quando fit conuerſio ad id quod eſt
bonum incommutabile ⁊ appetitur ut com-
mutabile . ¶ Aliter poteſt dici ꝙ ſupe-
rior portio ⁊ ſi differat ab inferiori i hoc ꝙ
ipa ꝯuertit̃ ad ſupna. nihilõin⁹ tñ h; ꝯuerti

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad iſeriora. ꝑut diſponit ⁊ regit inferiores
potētias. ⁊ ſic pōt deordinari male eas regē
do. ſiue terrena laxādo. ſiue ſuo iperio eas
incuruādo. ¶ Ad illud qḋ obicitur ꝙ ratio
ſupior intēdit legibus eternis. Dicendū ꝙ
iſte ē actus nobiliſſimus ſupioris partis. ſꝫ
nō ſemper hūc actū exercet. imo etiā inten
dit ſibi ⁊ ad ſe cōuertitur. ⁊ ſic pōt nimie ad
ſe cōuerti ac per hoc adeo auerti ⁊ deuiare a
legibꝰ eternis. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ
ſenſualitas iclinat ad bonū ut nūc. Dicen-
dum ꝙ ſenſualitas nō ſemper mouetur ior
dinate. ⁊ preterea. eſto ꝙ ſemper iordia-
te moueret. nō tamē ex hoc ꝯcluditur ꝙ ſu
perior portio rōnis ſemper iordiate mouea
tur. Alia eiꝫ uis aſſignatᷣ ſm quā ſēper in-
ordiate mouetur. utpete ſynderesis que eſt
ſcintilla cōſcīe. ¶ Ad illud quod obicitᷣ ꝙ
ſuperior portio rōnis dicitᷣ inq̄ꝫtū ꝯuertitur.
Dicendū ꝙ hoc non ē uez inq̄ꝫtū actu ꝯuer
titur. ſed inq̄ꝫtū eſt nata ꝯuerti. Preterea.
Jnordiate ꝯuerti potius ē auerti q̄ꝫ ꝯuerti.
Cū autē dicitᷣ ꝙ ꝯuerſio ad deū purgat. illu
minat. ⁊ perficit. hoc itelligitur de ordinata
ꝯuerſiōe. que nō hꝫ ſemper neceſſario inue
niri in actiōe ſuperioris portionis.

Secūdo q̄ritur Utrum in ſuperiori
portione rōis poſſit eē ueniale pec
cati. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. quia con
tingit circa aliquē articulū fidei ex ſurrepti
one dubitare. et conſtat ibi eē peccatū. cum
ſit motus ad illicitū. Cōſtat etiā eē in ſupe
riori parte cum ſit circa articulos fidei reſ-
pectu eternoꝝ. Cōſtat etiā eſſe ueniale. cū
ſit ex ſurreptiōe. ergo ⁊c. ¶ Jtē tūc pec-
cat ſuperior portio rōnis ⁊ uir cōmedit. qn̄
eſt plenus cōſenſus ⁊ ꝓbentur arma iiq̄tatiſ
peccato. ſed ꝯtigit aliquē plene ꝯſentire in
uerbū ocioſum ⁊ mendaciū iocoſum. ⁊ hec
non ſunt niſi peccata uenialia. ergo ⁊c. ¶
Jteꝫ ſuperior portio rōnis eſt corrupta ſicut
⁊ inferior. cum originale omnes uires aīe in-
ficiat ⁊ debilitet. ergo ſi peccatū ueniale pōt
eē in aliis uiribus q̄ ſubſunt libero arbitrio
ꝓpter corruptionem quā accipit ex origiali.
eadē rōe ⁊ i pte ſupiori ¶ Jtē ꝯtigit ꝙ aliq̄s
i ꝯuertēdo ſe ad deū ꝑ amorē eſt negligēs.
ſꝫ n̄ magis tenetᷣ hō ad hoc mādatum q̄ꝫ ad
alia. ergo ſi negligētia i alioꝝ mādatoꝝ ob-
ſeruatiōe ē uenialis. ergo ⁊ negligētia i amā
do deū eſt uenialis. ſꝫ hoc ē in ſupiori parte
rōis. ergo ⁊c. ¶ Sꝫ ꝯ. Aug. dicit ⁊ Magr̄ in
lr̄a r̄citat qn̄ ſuperior ps rōis ꝯſentit illece-
bre. tūc ē peccatū dānale ⁊ mortale. ergo ui
detur ꝙ qn̄cūqꝫ peccatū ſupiorē ptē attigit.
ſtatiꝫ fit mortale ¶ Jtē penes ſupiorē partē
rōis r̄ſidet regula directiōis i toto regno aīe
ſed facta obliq̄tiōe in r̄gula iaꝫ non r̄manet
aliqua rectitudo nec ſpes rectitudinis. ergo
cū ſuperior portio rōis peccat. deordiatᷣ to-
ta aīa. ergo ſi plena deordiatio nō ē abſqꝫ
mortali peccato. uidetur ⁊c. ¶ Jtē nulla cre
atura ē excellētior aīa q̄ꝫtuꝫ ad ſuperiorem
portionē. ſicut Aug. i multis locis inuit ⁊ di
cit expreſſe. ſed āgelus ꝓpter ſuā dignitatē
non poteſt peccare niſi mortaliter. ergo ui
detur pari rōe ꝙ nec peccatū ueniale poſſit
eſſe in ſuperiori pte ¶ Jteꝫ nihil ē adeo uēia
le ꝙ nō fiat peccatum mortale dū placꝫ. ſed
cōplacentia tunc uere dicitur quādo ſuperi-
or pars rōnis ad culpam incuruatur. hoc aūt
eſt ciꝫ ipſa peccat. ergo nō uidetur ꝙ aliqḋ
peccatum poſſit in ea eſſe quin ſit mortale.
¶ Rn̄ſio. Ad ꝓdictorū intelligētiā notan-
dum eſt. ꝙ aliqui dicere uoluerunt ꝙ i ſupe
riori parte rōis nō pōt eſſe niſi mortale pec
catum. ⁊ hoc ꝓpter elongationē ſui a carne
⁊ a ſenſualitate. in qua cōſiſtit initiū ſuggeſ
tiōis male. ⁊ ex cuiꝰ ꝓpīquitate habet eē pecca
tum ueniale. ſm ſtatū tamen nature lapſe.
Et hi dixerūt ꝙ cum ſint tres gradus i po-
tentiis aīe corrn̄dentes ſerpēti. mulieri. ⁊ ui
ro. uidelꝫ ſenſualitas. portio iſerior ⁊ ſupe-
rior. ſenſualitatis eſt tantū peccare uenialr
ſupioris ptis tātum mortaliter. inferioris
ptis utroqꝫ mō. cuꝫ. n. ſit media iter utrāqꝫ
naturā ſapit utriuſqꝫ. ſꝫ q̄a planū ē i ſupio-
ri portiōe rōis poſſe eē aliquo mō motꝰ ior
diatos ex ſurreptiōe. planū ē etiā i ea eē cor
ruptiōeꝫ aliquā ex origiali ꝯtrīcte. Jdo aliis
uidetᷣ ꝓbabiliꝰ ⁊ meliꝰ ꝙ peccatū ueniale in
rōe ſupiori habeat eē. unde cōcedēde ſunt
rōes hoc oſtendētes ¶ Ad illud quod obicitᷣ
ꝙ qn̄ ſupior ps rōis ꝯmedit ē dānale ⁊ mor
tale peccatū. Dicenduꝫ ꝙ illḋ intelligitᷣ ꝺ
plēo ꝯſenſu ⁊ hoc reſpectu illius peccati cꝰ
actus ē i ꝓhibitiōe. ſicut ē de peccato forni-
catiōis ¶ Ad illud qḋ obicitᷣ ꝙ penes ſupiorē

ptem reſidet regula directiōis. Dicendum
q̄ regula directiōis nō tollitur p̄ qualecunq;
peccatū. ſed p̄ illō qd̄ inducit diuinū ɔtētuz.
⁊ auerſiōez a deo. hoc autē non ē i quolibȝ
peccato ſupioris ptis. utpote i illo q̄ ex ſur
reptione ɔuincitur. ¶ Ad illud qd̄ obicitur
q̄ nulla creatura ē ſupior aīa ſm̄ mentem.
Dicendū q̄ ⁊ ſi nulla ſit ſupior ſm̄ ordinē
efficiētis ⁊ finis. eſt tamen aliqua maioris
dignitatis ⁊ excellētis nature. ⁊ ꝓpter hoc
minorē habȝ excuſationē. Preterea. Nul-
la natura rōnalis in ſtatu inocētie pōt pecca
re uenialiter. ut ſupra oſtēſum ē. nulla autē
natura rōnalis lapſa de culpa pōt ɔſequi ue-
niam. niſi hō ꝓpter fragilitatem carnis. ⁊
ideo nō ualet illud qd̄ obicit de āgelo. ¶ Ad
illud qd̄ obicitur ultio q̄ cōplacētia facit de
ueniali mortale. Dicendū q̄ ɔplacētia nō
dicit ibi quācūq; incliñatione. ſed plenū ɔſen
ſum ⁊ deliberatū cū quadā plēa quietatiōe.
et ita ex hoc nō ɔcluditur q̄ oīs deordīatio
ſupioris ptis cedat i genere peccati mortal'.

Circa ſcōm pricipale. ſ. quo querit'
quō peccatū habeat fieri ⁊ eſſe in
īferiori pte rōis. queruntur duo. ¶
Prio queritur Utrum aliqd̄ peccatū habeat
eē in īferiori pte abſq; ſenſualitate. ¶ Scōo
queritur Utrū peccatū mortale poſſit eē in
ea pte rōis ſupiori nō peccante.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ oſtendit'
q̄ nullū peccatū poſſit eē i īferiori
pte rōis abſq; ſenſualitate. ¶ prio
p̄ auctoritatez Aug. cōtra manicheos ubi
ait ſic. Immo quoq; noſtrū nihil agit' nūc.
cū ad peccatū quiſq; dilabitur. ꝗ; tunc actū ē
in illis tribus. ſerpente. muliere. ⁊ uiro. ergo
ſi peccatū illud īcepit a ſerpēte ⁊ ſenſualitas
ē ſerpēs. ut ipſe dicit. oē peccatū īcipit a ſen
ſualitate. ¶ Item ſicut oēȝ ɔſenſuȝ p̄cedit
delectatio. ita oēm delectationē p̄cedit aliq̄
ſuggeſtio. ſed nullū peccatuȝ rōnis ē abſq;
aliqua dilectione. ergo nec dilectio ſine ſug
geſtione. ſuggeſtio autē non eſt niſi partis
ſenſualis uel ſerpentis. ergo nullū peccatū
eſt in inferiori parte ratiōis qd̄ non incipiat
a ſenſualitate. ¶ Iteȝ inferior ratio nō pec
cat niſi quia appetit bonum ut nunc. ſȝ uis
que appetit bonuȝ ut nunc eſt ſenſualitas.

ergo non peccat niſi preuia ſenſualitate.
¶ Item nihil eſt in intellectu quod pri⁹ nō
fuit in ſenſu. ergo pari ratiōe nihil ē in ra-
tione quod prius non fuit in ſenſualitate.
ergo ſi ratio deordinatur. neceſſe fuit ſen-
ſualitatem prius deordinari. ¶ Item om-
nia peccata actualia ortum habēt a peccato
originali. ⁊ potiſſime a concupiſcentia que
ex originali peccato nobis inoleuit. ſed tam
originale peccatuȝ ꝗ; ɔcupiſcentia ineſt aīe
ex cōiunctione ſui ad carnem. vis autē ſm̄
quā anima cōiungitur carni eſt ſenſualitas.
ergo omne peccatuȝ anime incipit a ſenſua
litate. ergo abſq; ea in inferiori parte rōnis
peccatum non poteſt fieri. ¶ Sed contra.
Magis eſt cōiuncta ſuperior portio īferiori
ꝗ; ipſa inferior portio ſenſualitati. cum
ratio ſuperior ⁊ inferior ſpectent ad eandeȝ
potentiaȝ ⁊ naturam. ſi ergo peccatuȝ pōt
fieri in ſuperiori parte rationis abſq; īferio
ri. ſicut ſupra probatū ē. uidetur multo for-
tius q̄ poſſit fieri in inferiori abſq; ſenſua-
litate. ¶ Item poſſibile eſt inferioreȝ ptem
rōnis peccare peccato ſpūali appetendo ali
quod ſpirituale bonum. ſed ſenſualitas nō
appetit niſi bonum ſenſuale. ergo pōt pecca
re inferior abſq; ſenſualitate. ¶ Itē q̄cq̄d
poteſt uirtus inferior poteſt uirtus ſupior.
ergo ſi ſenſualitas poteſt de ſe moueri īor
dinate ad aliquod appetibile ſine uiribus ſu
perioribus. multo fortius ſuperior potentia
utpote rōnis. pars inferior inordinate mo-
ueri poteſt abſq; ſenſualitate. ¶ Item in
diabolo non eſt ſenſualitas cum nō habeat
cōiungi cum carne. ſed conſtat q̄ ipſe habȝ
peccare non ſolum in deum. ſed etiam i ho-
minem. ſi ergo peccatū in creatura attendi
tur ſm̄ aſpectum rationis quē uocamus īfe
riorem ptem. omnino uidetur q̄ abſq; ſen-
ſualitate contingat illam portionem pecca
re. ¶ Item queritur iuxta hoc Quid eſt
inferiorem portionē rōis cōmedere. ⁊ quan
do delectatio trāſit a ſenſualitate in rōem.
Si tu dicas q̄ hoc ē qñ rō aduertit ⁊ pcipit
ſe ɔlectari. Tūc duplex ē incōueniēs. Unū
quia frequēter hō ɔſūmat peccatum ⁊ nihil
cogitat niſi ɔ appetibili. nec auertit ſe delec
tari uel triſtari. ⁊ ita uidet' q̄ aliq̄s poſſȝ pec
care mortalr ita q̄ īferior portio ñ ɔmedat.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Aliud etiã incõueniẽs cõcluditur. quia cum ꝑcipere dilectionẽ nõ ſit malum nec peccati augmentatiuũ. iam uidetur ꝙ ꝑceptio rõiſ poſt ſuggeſtionẽ ſenſualitatis culpã nõ aggrauaret. qḋ plane ⁊ manifeſte falſuꝫ nemo eẽ dubitat. ¶ Rñſio. Ad ꝑdictorũ intelligentiã notandũ ẽ. ꝙ ſicut inuit Magiſter in fine huꝰ diſtin. Senſualitas dupliciter põt accipi. Aliqñ accipitur pro vi que appetit bonũ ut nũc. ⁊ hoc nõ ſolũ eſt ĩ pte ſenſuali immo ⁊ in rõnali. ⁊ ſine motu ſenſualitatis hoc modo dicte nũq̃ꝫ cõtingit eẽ peccatũ in inferiori rõis pte. ſemp eiꝫ cũ peccat. bonũ ut nũc exoptat. Alio modo dicitur ſenſualitas vis aĩe ſeu que intẽditur ĩ corporis ſenſus. ſicut habitũ ẽ ſupra. ⁊ ſine hac cõtingit eẽ peccatũ in iferiori pte. q̃ꝫtum ad peccata ſpũalia. q̃ꝫtũ aũt ad carnalia. uix aut nunq̃ꝫ. In carnalibꝰ aũt corruptio uenit ex feditate carnis ⁊ cõcupiſcẽtia ptis ſenſualis. ⁊ ita in eis peccatũ icipit a ſerpẽte ſiue a ſenſualitate ⁊ ꝑuenit ad mulierẽ. Tũc aũt dicitur eẽ in ſenſualitate. qñ quis ex appꝫhenſione delectabilis oblectatur ⁊ incliatˀ aĩe auerſioneꝫ ⁊ ꝑceptionẽ ſue delectationis. hoc eiꝫ ex ſurreptiõe ẽ. Nec dicitˀ rõnalis aliquo mõ ꝑpẽ illã õlectationẽ de uetito cibo guſtaſſe. ſed rõ cõmedit ⁊ peccatũ in ea eẽ incipit. quãdo poſt delectatiõis auerſiõeꝫ ⁊ ꝑceptiõeꝫ ſenſualitati delectãti ꝯdelectatur ⁊ in dilectione ꝑſiſtit. ex tũc eiꝫ. ſ. poſt dilectionis auerſionem ꝯmedere dicitur. ⁊ peccatũ trãſire a ſenſualitate in ipaꝫ. qm̃ ⁊ ſi iudicare delectabilˀ ⁊ in eo delectari. hec ſunt ptis ſenſualis. ꝑcipere. tamẽ ipaꝫ delectationẽ interiorẽ hoc ẽ ptis rõnalis. ⁊ ideo rõ cõmedere dicit ſi poſt talẽ ꝑceptionẽ pti ſenſuali ꝯdelectetur. Sic ergo concedo ꝙ aliquo genere peccati peccare poteſt inferior ratiõis portio abſq̃ꝫ ſuggeſtione ſenſualitatis. ſicut ratiões ad ſcdaꝫ ptem inducte oſtendunt. Aliquo uero genere peccati uix aut nũq̃ꝫ peccat. utpote carnalis niſi motus ſenſualitatis ꝑcedat ⁊ trahat. ⁊ q̃ꝫtum ad hoc peccati genus loquitur Auguſtinus contra manicheos. Et per hoc pꝫ rñſio ad primũ qḋ obicitˀ in ꝯ̃rium. ¶ Ad illḋ qḋ obicitˀ ꝙ oẽꝫ õlectationẽ ꝑcedit ſuggeſtio. Dicẽdũ ꝙ ſi ſuggeſtio large accipitˀ ad omnẽ appꝫhenſionẽ boni ut nũc ſub rõne appetibilis. ſic uerũ ẽ ꝙ ꝑcedit oẽꝫ õlectationeꝫ. Si uero accipiatur ſtricte. ꝓ illo motu ſerpẽtino ptis ſenſualis. ſic nõ hꝫ ueritatem ĩ oĩbus peccatis. ſed ſolũ in peccatis carnalibꝰ. Et ꝑ hoc pꝫ rñſio ad ſequẽs qḋ dicitur. ꝙ ſenſualitas ẽ vis appetitiua boni ut nũc. ibi eiꝫ accipitˀ ſenſualitas large. ⁊ ſic ut ꝑoſtẽſum ẽ abſq̃ꝫ ea nõ põt eẽ peccatũ in iferiori portiõe rõnis. q̃ꝫuis eẽ poſſit abſq̃ꝫ ſenſualitate dicta ꝓprie ſaltẽ peccatũ ſpũale. ¶ Ad illḋ qḋ obicitˀ ꝙ nihil eſt ĩ itellectu qḋ prius nõ fuerit in ſenſu. Dicendũ ꝙ uerꝫ ẽ. uel ĩ ſe uel ĩ ſuo ſimili. multa tñ̃ figit hõ q̃ nũq̃ꝫ uidit. multa etiã poſtq̃ꝫ uidit cogitauit ita ꝙ illa cogitatio nõ excitatˀ a potẽtia ſenſitiua mouẽte. Ita etiã intelligi põt õ rõe ⁊ ſenſualitate. ¶ Ad illud qḋ obicitˀ ꝙ oĩa peccata habẽt ortũ ab origiali ꝯcupiſcẽtia. Dicẽdũ ꝙ ⁊ ſi oẽ peccatũ quodãmodo ex origiali ortũ habeat. ⁊ origiale ex carne. ñ tñ̃ opꝫ oẽ peccatũ tãq̃ꝫ ex ꝓxio mouente ortũ hr̃e ex carne uel ſenſualitate. ꝓ eo ꝙ origiale peccatũ ñ tm̃ ĩficit ptẽ ſenſualẽ. imo ĩficit ptẽ rõnalẽ ⁊ corrũpit. Unde ꝯcupiſcentia r̃ſperſa ẽ in oĩbus uiribꝰ aĩe. ⁊ ideo ſiue ſenſualitas ſit ꝑabula ſiue nõ. oĩa mala nr̃a dicũtur ꝑuenire ex ꝯcupiſcẽtia.

Secũdo q̃ritˀ Utrũ ps iferior poſſit peccare mortaliter abſq̃ꝫ ſupiori. Et ꝙ ſic uidetˀ ¶ Aug. dicit ⁊ habetˀ ĩ lr̃a. Si peccatũ diu ĩ cogitatiõe õlectatiõis teneatˀ. ⁊ ſi uolũtas ꝑficiẽdi deſit. mortale ẽ. ſꝫ tũc vir ñ dicitˀ ꝯmedere niſi qñ adẽ uolũtas ꝑficiẽdi. ergo ſola mliere ꝯmedẽte ꝯtigit peccare mortalr ¶ Itẽ Aug. dicit ⁊ habetˀ ĩ lr̃a capto illo. Nec ſane ⁊c. ꝙ ſola mulier ꝯmedit totꝰ hõ dãnatˀ. ſꝫ hoc non ẽ niſi ꝑptˀ peccatũ mortale. ergo ſola muliere cõmedẽte ꝯtigit peccare mortalr ¶ Itẽ ſupior portio rõis dicitˀ iq̃ꝫtũ nata ẽ aſpicere ſupiora. ſꝫ ꝯtigit aliqḋ peccatũ ꝯmittere ita ꝙ nihil cogitemꝰ õ legibꝰ eternis. ergo ꝯtigit aliquẽ peccare mortalr ſolo actu iferioris ptis nihil faciẽte actu ſupioris ¶ Itẽ frequẽtˀ offẽdit q̃s ꝓxĩm nihil cogitãs õ offẽſa dei. ſꝫ iferior portio ẽ ꝑ quã ordiamur ad ꝓximũ. ſupior ꝑ quã ordiamur ad deũ. ergo ꝯtigit peccare mortalr ex actu iferioris ptis ſiue actu ſupioris ¶ Itẽ magis ꝓna ẽ ad peccãdũ inferior

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

portio q̄ꝫ ſupior cuꝫ ex coniunctione a ſen-
ſualitate mollior fit. ⁊ ab hac mulier nūcupe
tur. ergo ſi inferior portio rōnis pōt pecca
re ꝑ ſeipſaꝫ. multofortiꝰ uidetur ꝙ ſupior.
¶ Sed contra. Aug. xii. de tri. ⁊ habetur
in lr̄a capl'o illo. Nec ſane ⁊c. dicit. Cum
mens ſola cogitatiōe oblectat̄. de talibꝰ co-
gitatiōibus uenia petenda eſt. pectuſq̄ꝫ pcu
tiendū. ⁊ dimitte nobis ⁊c. ſed talis ē peni-
tentia uenialiū. ergo q̄ꝫdiu mulier cōmedit
abſq̄ꝫ uiro. peccatū eſt ſolū ueniale. ¶ Iteꝫ
ipoſſibile ē inferiorē portiōeꝫ dānari abſq̄ꝫ
ſupiori. ſed ſupior nūq̄ꝫ dānat̄ ſine culpa.
ergo ipoſſibile eſt iferiorē portionem abſq̄ꝫ
ſupiori peccare mortaliter. ¶ Iteꝫ ipoſſibi
le eſt eē peccatū mortale ſine cōſenſu. ſed
ꝯſenſus reſidet penes iudicē ⁊ arbitriū pri-
cipale. hec ē autē ſupior portio rōnis ſicut
dicit Auguſtinus ⁊ habetur in lr̄a. ergo ⁊c.
¶ Item impoſſibile ē aliquē peccare mor-
taliter ſine auerſione. ſed eius eſt auerti cu
ius eſt conuerti. hocauteꝫ eſt ſupioris ptis.
ergo inferiorē portionē abſq̄ꝫ ſupiore ipoſ-
ſibile ē peccare mortaliter. ¶ Item nunq̄ꝫ
meretur aliquis in cogitatiōe boni niſi ꝓpo
nat aliquid facere uel complere ſi poſſit. er-
go ſimiliter nūq̄ꝫ aliquis demeretur de me
rito mortalis peccati in cogitatiōe mali. niſi
ꝓponat illud ꝑficere ſi poſſit. hoc enim non
eſt ſine ſupiori portiōe rōnis. ergo ⁊c.
¶ Item quando aliquod peccatū ē ueniale.
conſentire in illud non facit peccatum mor-
tale. ſed dilectio carnalis circa conſenſum
eſt ueniale. ergo conſentire in dilectionem
ita ꝙ non conſentiatur in opus nō erit mor
tale. ſi ergo conſenſus in opus eſt ſupioris
ptis ſicut dicit Auguſ. nūq̄ꝫ ē peccatuꝫ mor
tale in inferiori pte abſq̄ꝫ ſupiori. ¶ ꝙ aūt
conſenſus in ueniali nō faciat mortale. pro
batur ꝑ hoc ꝙ conſenſus in uerbuꝫ ocioſuꝫ
⁊ mendatium iocoſuꝫ non eſt mortalis ſed
uenialis. Si autem tu dicas ꝙ non ē ſimile
quia dilectio carnalis. uia ē ad mortale pec-
catum. Tūc ergo quero. Quare potiꝰ cō
ſenſus in dilectiōem attribuitur inferiori pti
q̄ꝫ ſuperiori. et quare conſenſus in opus
potius appropriatur ſuperiori. Cuꝫ enim
inferioris partis ita bene ſit regere mēbra
ſicut etiam affectiones ⁊ alia. uidetur ꝙ ita
bene ſit in poteſtate inferioris partis prebe
re arma iniquitatis peccato ſicut in dilectio
ne conſentire. Ideo eſt queſtio que differē
tia ſit inter peccare ⁊ cōmedere. et utrum
cōmedere ſit idem ꝙ conſentire. ⁊ quādo
dicatur mulier cōmedendo peccare mortali
ter ⁊ quando uenialiter. Non enim uidet̄
uerbum Auguſtini de cōmeſtione uiri eſſe
generaliter uerum. quia tunc cōmedit vir
quando prebet arma iniquitatis peccato.
Multa enim ſunt peccata que conſūmātur
in ſola cogitatione interna. ⁊ tunc cōmedit
⁊ nulla membra corporis prebent arma in-
iquitatis. cum illud peccatum non habeat ex
erceri per membra corporis. ¶ Rn̄ſio.
Ad predictorum intelligentiam notandū ē.
ꝙ ſi poſſibile ſit mulierem cōmedere abſq̄ꝫ
uiro. non eſt poſſibile mulierem peccare
mortaliter abſq̄ꝫ uiro. ſiue inferiorem por
tionē abſq̄ꝫ ſuperiore. ⁊ hoc patꝫ ſic. Ali-
ud eīm eſt peccatum mortale cōmittere. ali
ud cibum uetitum deguſtare. Peccatū eīm
mortale dicit deordinationem a deo que ē
cum conſenſu ⁊ contemtu. inordinatio autē
talis eſt per auerſiōem ⁊ hoc eſt ſuperioris
partis. Eiꝰ enim eſt auerti cuiꝰ eſt cōuerti.
conſentire autem ad illam potētiam ſpectat
aput quam reſidet iudiciaria poteſtas ⁊ re-
giminis auctoritas. hec autem eſt ſuperior
portio rationis. et ideo impoſſibile ē aliqđ
peccatum mortale eſſe in nobis qđ ſuperio-
ri portioni non imputetur. ⁊ in quo ipa nō
deordinetur ꝓpter naturam peccati morta
lis que exigit ibi eſſe. ⁊ contemtuꝫ auerſiōis
⁊ cōſenſum deliberatiōis. quorum utrūq̄ꝫ ē
ſuperioris partis: Eſt etiā ratio ex iſtarum
potētiaꝝ cōnexiōe. quoniā iter ſuperioreꝫ
portionē ⁊ iferiorē lex coniugii eſt. ⁊ ideo
una tenetur alterā regere ⁊ reprimere. non
ſic aūt ē iter ſenſualitatē ⁊ iferiorē portiōeꝫ.
⁊ ꝓpter hoc cū iferior portio deordinat̄ ne-
gliētie uiri q̄ debuit eā r̄primere iputatur. ⁊
pariter cū illa culpabil' iudicat̄. poſſibile tn̄ ē
unā earū abſq̄ꝫ altera cōmedere. ⁊ hoc quia
ꝯmeſtio dicit ꝯuerſionē ad delectationē ſm
actū ꝓpriū mulieris aut uiri. Cōtingit aūt
rōnalē potētiā ꝯuerti ad delectatiōeꝫ a ſen-
ſualitate oblatā ſm actū iferioris portiōis.
⁊ n̄ ſm actū ſuperioris. ⁊ ita ꝯtigit mulierē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cōmedere uiro non guſtante. et hoc patet
ſi attendamus progreſſum temtationis et
delectatiōis. Prio.n.delectabile offert̄ ſiue
percipitur. Scōo uero dilectio auertitur.
Tertio uero in id ad quod trahit. ꝺlectatio
ꝯſentit̄ uel diſſentit̄. Delectabile ꝑcipe eſt
ſenſualitatis. dilectionē aduertere eſt iferio
ris ꝑtis rōis que iteriores motꝰ ⁊ affectꝰ hꝫ
diiudicare ⁊ ꝯgnoſcere. hoc eiꝫ non ē potē-
tie ſenſitie. diffinire autē an hoc ſit āplec-
tendū uel reſpuēdū hoc ē ſupioris ꝑtis. in ꝗ
reſidet auctoritas iudiciarie poteſtatis. Cō
tingit aūt ꝺlectari ad appħēſionē ꝺlectabil̄.
aut ad uerſionē ꝺlectatiōis. ⁊ hoc ē ſenſuali
tatis. ⁊ abſq̧ dubio ē ueniale peccatū. Cō
tigit iteꝝ ꝺlectari poſt appħēſionē ꝺlectabil̄
⁊ ꝑceptionē ꝺlectatiōis ante plenū ꝯſenſum
ꝺliberatiōis. ⁊ hoc ē inferioris ꝑtis ⁊ aliquā
do mortale aliqñ ueniale. ⁊ tūc dicit̄ ꝯmede
re ſola mulier. Contigit iteꝝ tertio ꝺlecta-
ri poſt appħēſionē ꝺlectatiōis ⁊ aduerſiōem
ꝺlectatiōis. ⁊ poſt plenū ꝯſenſuꝫ ꝺliberatio-
nis. ⁊ tūc dicit̄ ꝯmedere vir ⁊ tūc ē morta
le peccatū in his generibꝰ peccatorū quoruꝫ
actꝰ ſunt i ꝓhibitionē ꝓpter plenū ꝯſenſuꝫ
⁊ ꝺordiationē. Unde cū temtatio inchoat a
ſenſualitate. planū eſt eē ueniale cū ꝯſumat̄
i ſupirois rōis ꝑte. planū ē eē mortale. cuꝫ
uero ſola mulier ꝯmedit pōt eē mortale uł
uēiale. ⁊ ideo dubiū ē diſcernere qñ ſit mor
tale uel ueniale. Pōt tamē diſcerni hoc mo
do. quia cuꝫ ꝑcipitur delectatio. aut ſtatiꝫ re
pellitur aut retinetur. ſi ſtati repellitur tūc
leue ē peccatuꝫ. ſi uero tenetur. hoc pōt eē
tripliciter. aut quia placet ipā delectatio et
opis ꝯſūmatio ita ꝙ ē uolūtas delectandi in
cognitiōe ⁊ etiā in ope ſi facultas adeſſet. ⁊
tūc ē ibi plenꝰ ꝯſenſus ⁊ peccatū mortale. ſił
concurrēte uiri ⁊ mulieris cōmeſtione. Aut
placet dilectio ſed tamē diſplicet peccati cō
ſūmatio. ⁊ tūc ē ꝯſenſus ſemiplenus. ⁊ tunc
dicitur manducare mulier. nihilominꝰ tamē
peccat mortaliter cum in illam conſentit
ꝺlectationē. Aut utrūq̧ diſplicet ſcilꝫ ipſa
interior dilectio ⁊ opis conſūmatio. ⁊ tunc
aut auertit periculum aut non auertit. ſi nō
auertit periculum dilectionis nec repellit eā
peccat. ſed nō mortaliter. grauiꝰ tñ peccat
ꝙ̄ ſi ſtati uiriliter repuliſſet. Aut auertit pe

riculū ⁊ dilectionem illam non repellit. ſed
mentē in talibus cogitatiōibus reuolui ſinit.
Et tunc dicunt magiſtri ꝙ peccat mortalr̄.
quia quāuis non ſit ibi conſenſus uerus. eſt
tñ ibi cōſenſus iterpretatiuꝰ ⁊ ꝯmedit ſola
mulier. nihilominꝰ tñ illō peccatū iputatur
uiro. quia cum eam compeſcere debuiſſet ⁊
tenetur. non tamen compeſcuit. hoc tamen
quod nunc ultimo dictum ē non ē uſq̧q̧ cer
tum. Negant enim aliqui eſſe mortale in
negligentia reprimendi ubi ē diſplicentia
quantumcunq̧ quis periculum aduertat.
Sed tamen ſecurior uia tenenda ē. quicquid
ſit rei ueritas. ⁊ ſi cui hoc contingat ſanum
ē conſilium. ꝙ de ipſo ut de mortali penite
at In dubiis enim ſecurior uia tenenda eſt
Et nota ꝙ non de quacunq̧ dilectione loq̄-
mur utpote de illa qua quis delectatur cogi
tando de pulcritudine mulieris. ſed de illa
que conſurgit ex cogitatione illius operis
nepharii. Et ſic patet ꝙ mulierem contin-
git cōmedere ſine uiro. pro eo ꝙ uir ſolum
dicitur cōmedere quando plenus cōſenſus
adeſt. et tunc dicuntur arma iniquitatis
preberi peccato. quia totus homo ibi ad
peccatum incuruatur ſiue ſit peccatum car-
nis ſiue ſpiritus. Peccare autem non pōt
mortaliter abſq̧ uiro. quia non poteſt eſſe
peccatum ſine uiri conſenſu uero uel inter-
pretatiuo. Concedende ſunt ergo ratiōes
oſtendentes ꝙ inferior portio abſq̧ ſupe-
riori non poteſt peccare mortaliter. lꝫ due
ultime non cogant. ille enim oſtendunt ꝙ
mulier non poteſt cōmedere abſq̧ uiro. per
hoc ꝙ conſenſum in dilectionem non dicūt
eſſe peccatum qō abſq̧ dubio ſalſum eſt.
ſicut dicit Auguſtinus in littera. Nec uerū
quod obicit de conſenſu in bonuꝫ nec de cō
ſenſu in uerbum ocioſum. Primum nō ua
let. quia plura requiruntur ad bonum conſū
mandum ꝙ̄ ad malum perpetrandū. Unꝰ
enim circunſtantie defectus. operationē de-
formant. Scōm non. quia nullum ē ibi peri
culū in dilectione ueniali cuius actꝰ ē uenia-
lis. ibi aūt periculū ē. cum dilectio uia eſt ꝑ
ducēs ad peccatū mortale. Ad illa ṽo q̄ ul-
timo q̄rebāt̄ iā pꝫ rñō ex ꝑdcis. uidelꝫ q̄ dr̄a
ſit iter cōeſtiōeꝫ ⁊ culpe mortał ꝯmiſſiōeꝫ.
Pꝫ etiā qñ vir dicit̄ ꝯmedere ⁊ qñ mulier.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Patȝ qñ mulier i ↄmedẽdo peccat mortali
ter. ⁊ qñ peccat venialiter. Patȝ etiã qñ cõ
ſenſus i ↄlectatiõeȝ attribuit̃ mulieri. ⁊ con
ſenſus i opꝰ viro. q̃a ↄſenſus i opis ꝑpetra
tionẽ eſt plenariꝰ ↄſenſus. ↄſenſus vero in
ↄlectatiõeȝ abſqȝ ope ẽ ↄſenſus ſemiplenꝰ.
Si aũt peccatũ ↄſiſteret i ſola ↄlectatiõe. tũc
ↄſenſus i ↄlectatiõeȝ poſſȝ eẽ plenariꝰ ↄſen
ſus. ⁊ tũc nõ tm̃ eẽt ſupioris ptis. ſed etiaȝ
iſerioris. Unde nõ tm̃ dicit̃ vir ↄſentire q̃a
mouȝ exteriora mẽbra. ſed q̃a mouet̃ volũ
tate plenaria. Et hãc circũloquit̃ Aug. i eo
ꝙ dicit vix ↄmedere cũ arma iiq̃tatis pecca
to ꝑbet. ¶ Ad rões aũt q̃ adducũtur ad op
poſitũ q̃bꝰ oñditur ꝙ mulier ſine viro mor
taliter peccare põt. plana ẽ rñſio. Nã prie
due auctoritates loquunt̃ de ↄmeſtiõe. non
ↄ culpe ↄmiſſiõe. ¶ Ad illõ vero qđ obicit̃
tertio ꝙ ſupior portio rõis hȝ ↄuerti ad ſu
periora. Dicendũ ꝙ nõ ſolũ actꝰ eiꝰ ẽ ad
ſupna. ſed etiã actꝰ eiꝰ ẽ diſcernere ⁊ ſenten
tiare ↄ his q̃ fiũt in regno aĩe ⁊ ↄpeſcere vi
res iſeriores. ⁊ ideo cũ non ↄpeſcit iputatur
ſibi. ¶ Ad duo ſequẽtia ſimiliter pȝ rñſio.
Illis. n. duabꝰ rõibꝰ oñdit̃ ꝙ peccatũ põt eẽ
in iſeriori portiõe rõis abſqȝ ꝓprio actu ra
tiõis. ⁊ hoc q̃dẽ verȝ ẽ. ſed tñ ex hoc non ſe
quit̃ ꝙ peccatũ poſſit eẽ in iſeriori pte rõis
abſqȝ ſupiore. q̃a ipa negligẽtia cohibẽdi in
feriorẽ ptẽ in ſui motꝰ ordiatione reddit ip
ſam culpabilẽ ut ſepe dictũ eſt.

Onſequẽter circa tertiũ quo q̃rit̃
Quo peccatũ habeat fieri ⁊ eẽ in
ſenſualitate. duo q̃runt̃. ¶ Prio
eiȝ q̃ritur Utruȝ in ſenſualitate poſſit eſſe
peccatũ veniale. ¶ Scđo q̃rit̃ Utrũ in ſen
ſualitate poſſit eẽ mortale.

Irca primũ ſic ꝓcedit̃ ⁊ oſtẽdit̃ ꝙ
in ſenſualitate poſſit eſſe veniale
peccatũ. ¶ Prio p illđ Aug. xii. de
tri. qđ recitat Magiſter in lr̃a. Si
in motu ſenſibili tm̃ peccati illecebra tenea
tur veniale ẽ. ¶ Itẽ ſuper illud puer. xxv.
Septies in die ⁊c. Gloſa. Per neceſſitatẽ
⁊ fragilitatẽ carnis ſingulis diebꝰ vel inuiti vl
volũtate peccamꝰ. ſi ergo peccamus inuiti
volũtate rõnali. illđ peccatũ nõ ẽ i volũtate.
ſed ſolũ in ſenſualitate. ¶ Itẽ rõe videtur.
Motꝰ ad illicitũ eſt iordiatꝰ ⁊ ita reꝓhẽſibi
lis ⁊ malꝰ. ſed primi motꝰ ſunt huiuſmodi.
ergo primi motꝰ ſunt peccata. ſed primi mo
tus ſunt in ſenſualitate. ergo ⁊c. ¶ Iteȝ oẽ
qđ eſt ordiabile ſm̃ r̃gulaȝ iuſticie qñ ↄordi
natur habet in ſe culpã. ſed ſenſualitas or
dinabilis ẽ ſm̃ regulã iuſticie ⁊ ↄtingit eaȝ
ↄordinari in motibus ſuis. videtur ergo ꝙ
ipſa efficiatur culpabilis. ¶ Contra. Aug.
ſexto de ciui. dei diſtiguit triplex genꝰ cau
ſe. Quedam eſt que tantũ facit. ⁊ hec eſt
deus. Quedã que tantum fit. ut natura.
Quedã que facit ⁊ fit. ut arbitrii libertas ſi
ue voluntas. ⁊ in prima cauſa non poteſt
eſſe peccatum ꝓpter ſui dignitatem. In ſe
cũda non poteſt eſſe peccatum ꝓpter ſui ar
tationẽ. cũȝ ergo ſenſualitatis ſit potiꝰ mo
ueri q̃ȝ mouere. agi q̃ȝ agere. videtur ꝙ in
ea peccatum non poſſit eſſe. ¶ Item in cul
pa differimus a brutis. ergo impoſſibile ẽ
in nobis eſſe peccatum ſm̃ illud. ſm̃ qđ cõi
camus cũ brutis. hoc autem eſt ſenſualitas.
ergo ⁊c. ¶ Item ſtulti ⁊ furioſi habẽt vſuȝ
ſenſualitatis ⁊ tamen in nullo ſuo actu pec
cant. ergo nulluȝ peccatum i ſenſualitate po
nenduȝ ẽ. ¶ Iteȝ in ea ſola potentia nata ẽ
eſſe culpa ſm̃ quaȝ homo capax eſt laude ⁊
vitupio. ſed q̃ȝtum ad ptem ſenſualem ho
mo nec ẽ dignus laude nec vitupio. ergo ſm̃
illã non poteſt eſſe culpa. ¶ Rñ. Ad hu
ius intelligẽtiam notãdum eſt. ꝙ cum que
ritur Utrum peccatum veniale poſſit eẽ in
ſenſualitate. Reſpondetur cõiter ꝙ ſen
ſualitas dupliciter cõſideratur. aut i ſe. aut
ꝓut ordiabilis ẽ a rõne ⁊ ſub rõne. Si i ſe
ↄſideret̃. hoc mõ habet vſuȝ i furioſis. Et
hoc modo dicit Aug. ꝙ in ea cõicamus cum
brutis. ⁊ ſic nõ põt i ea eẽ peccatũ. ſicut rões
ad priaȝ ptẽ oñdũt. Aliomõ ẽ loq̃ ↄ ſenſua
litate ſm̃ ꝙ ipa ordiabil' ẽ ad rõeȝ ⁊ ſub rõe
⁊ hoc mõ hȝ r̃gulari ſm̃ legeȝ iuſticie. ⁊ ſic
qñ mouet̃ ad illicitũ. Ipa enim ordiatio habȝ
eẽ peccatũ. ⁊ ſic cõiter tenet̃ ꝙ i ſenſualita
te ſm̃ ſe ↄſiderata peccatũ eẽ ñ poſſit. põt
tñ i ea eẽ peccatũ ut ẽ ad rõeȝ ordiata. Et
p hoc ↄclarari pñt argumẽta ad utrãqȝ pteȝ
adducta. Uerũtamẽ adhuc ẽ queſtio qualit̃
in ſenſualitate poſſit eẽ peccatũ ⁊ culpa cũȝ
nullo mõ ponat̃ i ea eẽ virtꝰ vl' grã. Et ꝓp
terea ꝑſcrutari volẽtibꝰ hãc queſtiõeȝ itenꝰ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

duplex apparebit modus dicendi. ¶ Fuerunt
naq; alii q̄ dixerūt q̄ etiam in ſenſualitate
ordīata ad rōez nō oīno ponēdū ē eē pecca-
tū. ſed aliquomō ſm q̄d. Peccatū. n. duo
dicit. uidel; actū ⁊ ꝺordiatiōnem circa actū.
⁊ licȝ peccatū dicat̄ eē i ſenſualitate rōe act⁹
ſubſtracti i rōe motus. tñ ipa deordinatio ē
in rōe que minus cauta ⁊ ſollicita fuit ꝓuide
re ne talis motus iordiatus i ſenſualitate in
ſurgeret. uel etiā min⁹ diligēs ē reprimere.
ideo illa deordinatio peccatoꝝ uenialiū po-
nitur i ipſa rōe que ſenſualitatē ïneglexerit
regere. imputat̄ aūt ei ueniale nō mortale.
ꝓpter hoc q̄ nō tenebatur ꝑm cōpeſcere
ex lege cōiugii. ſicut tenetur rō ſupior reſ-
pectu iferioris. Sed iſte modus dicēdi mi-
nus ſufficiēs eē uidet̄. Primo ſalȝ quia hec
oīa peccata uenialia potius eēnt ex omiſſiōe
q̄ȝ ex iordiata iclinatiōe. Scōo. q̄a quedā
ſunt uenialia que rō uitare nō pōt. ſicut di-
cit Aug. ⁊ oſtendit ifra. Tertio uero. quia
ibi ē deordiatio ubi ē ⁊ actus q̄ deordiatur.
⁊ ita ſi motus ⁊ actus peccati i ſenſualitate
ponit̄. i ea debet poni ⁊ inordiatio. Prop
terea ē alius modus dicēdi q̄ ē loq̄ de pecca
to inq̄ꝫtum habȝ rōem culpe ⁊ inq̄ꝫtū habȝ
rōeȝ uitii. Inquātū habȝ rōeȝ culpe ſic op-
ponit̄ grē ⁊ facit illū dignū eē uitupio. et
hoc modo omne peccatū eſt in libero arbi.
Aliomodo ē cōſiderare peccatū inq̄ꝫtū tenȝ
rōeȝ uitii. ⁊ ſic dicit iordiationē alicuius po-
tentie reſpectu actus ſibi debiti ſm ſuā na-
turalē iſtitutionē. ⁊ q̄a talis deordiatio habȝ
eē in ſenſualitate ita q̄ illa deordiatio ē uia
ad opus uitupio dignū. ſic ponit̄ in ſenſuali
tate eē peccatū. Per hāc autē diſtinctionem
māifeſta ē queſtiōis intētio. ⁊ oīuȝ obiectio-
num diſſolutio. Hoc aūt meli⁹ determina
bitur ifra. quādo agetur ꝺ ſubiecto uirtutis
⁊ grē ⁊ oppoſitiōe uirtutis ⁊ culpe.

SEcūdo q̄rit̄. Utrū in ſenſualitate
poſſit eē peccatū mortale. ¶ Et q̄
ſic uidet̄. Sicut motus prim⁹ ha
bet eē i pte ſenſibili. ita etiā ⁊ act⁹ i quo eſt
cōſūmatio peccati. ergo ſicut ponit̄ in ſen-
ſualitate eē peccatū ueniale ꝓpt̄ primū mo
tum. ita ponēdū ē eē mortale ꝓpt̄ actū ꝯſū-
mati. ¶ Itē i quo ē diſpō nat⁹ ē eē habit⁹.
ſȝ ueniale peccatū diſponit ad mortale. er-
go cū ueniale poſſit eē i ſenſualitate ut oſtē
ſuȝ ē. uidet̄ ⁊c. ¶ Iteȝ iuſticie origiali oppōit̄
culpa mortalis. ſȝ illa origialis iuſticia ñ tm̄
fuit i Adā ſ rōeȝ ſed etiā ſ ptem ſenſualē.
q̄a totus ordiat⁹ erat. ergo uidet̄ q̄ mortal̄
culpa i ſenſualitate eē poſſit. cum oppoſita
nata ſint fieri circa idē. ¶ Iteȝ ſicut ſuperior
portio rōis ſe hȝ ad bonū ita ſenſualitas de
clinat ad malū. ſȝ i ſupiori portiōe rōis pōt
eē ueniale peccatū ex ſurreptiōe ſicut oñſū
ē. ergo ecōtra ex pléo ꝯſenſu ⁊ peccati ꝑpe
tratiōe. mortale peccatū deſcēdere poterat
uſq; ad ſenſualitatē. ut ſicut ſenſualitas cōi
cat ueniale peccatū ſupiori. ita ſupior ps cōi
cat peccatū mortale ſenſualitati. ¶ Sed ꝯtra.
Cōpletiȝ mortalis peccati iq̄ꝫtū huiuſmōi. ē
auerſio a deo. ſȝ ſolius rōis ē a deo auerti.
cū eius ſolius ſit ad deū ꝯuerti. ergo ex ſo-
la rōe pōt eē peccatū mortale. ¶ Item ſolus
ꝯſenſus facit mortale peccatū. ſȝ ꝯſenſus ē
ſolius ptis rōnalis. ergo ⁊c. ¶ Itē culpa mor
talis ⁊ grā mutuo ſe expellūt. ergo habet eē
circa idē. ſȝ grā gratū faciēs cū in ea attēdat̄
imago ſilitudis ñ hȝ eē niſi i rōne. ergo nec
culpa mortalis. ¶ Itē ſi culpa mortalis eēt i
ſenſualitate. hoc ñ eēt niſi q̄a p ipaȝ ꝑpetra
tur. ergo q̄ñ aliq̄s ꝑpetrat homicidiū p gla-
diū ⁊ manū. peccatū homicidii erit in cutello
⁊ manu. q̄ꝺ ſi falſuȝ ē dicere. abſurdū etiā ē
dicere peccatū mortale eē in ſenſualitate. ¶
Rñō ꝺō q̄ mortale peccatū nec iq̄ꝫtū culpa
nec iq̄ꝫtū uitiū ponēdū ē eſſe i ſenſualitate.
Et rō hui⁹ ē. q̄a aliter uitiat peccatū morta
le q̄ȝ ueniale. Peccatū. n. mortale uitiat et
ꝺordiat ꝺordiatiōe pfecta ut ifra dicā. q̄ q̄dē
ꝯſiſtit i auerſiōe a ꝺo ⁊ eius ꝯtētu ⁊ ꝺlibera
tionis ꝯſenſu. hec aūt ſolius rōis ſūt. ⁊ ideo
mortale peccatū i ſola rōe ꝯſiſtit. deordia-
tio aūt uenialis ñ ē ꝺordiatio ꝯſūata. ſed in
choata. ⁊ q̄a ꝺordiatio ichoari hȝ i potētia
iferiori ⁊ ꝯſūmari i ſupiori. hic ē q̄ ueniale
peccatū iq̄ꝫtū uitiū ē. i ſenſualitate repit̄. nō
eiȝ directe opponitur habitui uirtutis ſicut
uitiū peccati mortalis. ſȝ ſolū ex quadam in
clinatione ⁊ cōpatione ad terminū ad quem
diſponit. Uitioſitas aūt ⁊ deordiatio mor-
talis ſimpliciter excludit habitū uirtutis. et
ꝓpterea oē peccatū mortale i rōe poit̄. ⁊ nul
lū i ſēſualitate. ⁊ ꝯcedēde ſūt rōes oñdētes.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud quod obicitur primo q actus
mortalis peccati ē in ſenſualitate. ſic prim⁹
motus. Dicendū q ⁊ ſi cōtingat utrūqȝ in
ſenſualitate repitur. aliter tamē ⁊ aliter. Nā
primus motus i ſenſualitate repitur. ita q
ibi ſumit originē ⁊ pot⁹ ē ſenſualitatis rōeȝ
excitātis qȝ a rōne excitate ⁊ mote. Actus
autē mortalis peccati ſic repitur i ſenſuali-
tate q originē ſumit ab impio rōnis. ⁊ ē ſen
ſualitatis potius mote qȝ mouētis. ⁊ quoniā
deordīatio ⁊ uitioſitas ibi ponitur eē pecca-
tum ubi ſumit originē ⁊ ubi ē in rōe actiōis
non in rōne paſſiōis. hinc ē q ex prio motu
exiſtēte in ſenſualitate ponitur ibi eē pecca
tum ueniale. ex actu uero peccati pſenſua-
litatē ppetrato. nō ponitur in ea eē peccatū
mortale. ¶ Ad illud qd obicitur q diſpō
⁊ habit⁹ in eadē potētia habēt fieri. Dicen
dum ē q uerū ē de illa diſpoſitione que eſt
eiuſdē nature cū habitu de qua trāſitur i ha
bitū. ſicut ſcia diſpoſitio. fit ſcia habit⁹. De
illa autē diſpoſitiōe que ē alteri⁹ generis ⁊
diſponit ſolū p quādam ordiatiōem. ueritа-
tem nō habet. Actus eīm unius potētie po
teſt eē diſpoſitio ad eliciendū actuȝ alterius
potētie. ſicut cognitio ad affectiōem. ⁊ ſic i
ppoſito habet eē. ideo nō ualet. ¶ Ad illd
quod obicitur de iuſticia originali. Dicēdū
q de originali iuſticia dupliciter cōtingit lo
qui. Aut inquātuȝ dicit habitū quēdā regu-
lantē naturā in ſtatu inocētie. Aut inquātū
dicit omniū uiriū rectificationē plenariam.
primomodo origialis iuſticia habet eē in ſola
rōne. ⁊ ſic opponitur ei culpa. Scdomodo
habet non ſolū eē in rōne. ſed etiā in uirib⁹
iferiorib⁹. ⁊ ſic nō ſolū habet auferri p cul-
pam. ſed etiā p penā ſiue p aliquid quod ali
quo modo habet rōem pene. aliquo modo
rōem culpe. ⁊ tale ē ueniale peccatū. ¶ Ad
illud qd obicitur. q ſicut ſe habet ſenſuali-
tas ad illicitū ſic ſe habet rō ad bonū. Di-
cendū q illa compatio nō ualet ppterea q
plus pōt uirtus ſuperior qȝ iferior. ideo et
ſi ſupior potētia poſſit iduere actū ⁊ diſpoſi
tionē inferioris ⁊ negotiari circa ei⁹ obiectū
nō tamē ſeqtur q poſſit eē ecōuerſo.

In parte iſta ſūt dubitatiōes
circa litterā. Et prio queritur
de hoc q dicit. Si peccatū nō diu tenectur
in delectatiōe ueniale ē. ſi uero diu in delec
tatione cognitiōis teneatur ⁊ ſi uolūtas pſi-
tiendi deſit. mortale ē. Ex hoc eiȝ uidetur
q ſola mora de ueniali faciat mortale. ¶
Sed cōtra. Circūſtātia non mutat genus
peccati. ergo ſi mora tēporis ē circūſtātia.
nūqȝ faciet de eo qd erat ueniale eē morta-
le. ¶ Iteȝ mortale excedit ueniale i īfinitū.
Iſed circūſtātia nō aggrauat in īfinitū. ergo
ſi mora tēporis circūſtātia ē. uidetur ⁊c.
¶ Iuxta hoc queritur quāta mora tēporis
faciat qd erat ueniale eē mortale. ⁊ utrū hoc
ſit i aliis generib⁹ peccatoꝝ ſicut in peccato
carnis. ¶ Et iteꝝ quādo quis dubitat Utruȝ
mortaliter uł ueniāliter peccauerit. qualiter
ſit ei cōſulendū. ¶ Rn̄o dicendū q mora
tēporis quātum ē de ſe nō facit ut qd prius
erat ueniale fiat mortale. ſed ſolū occaſiona
liter. uidelicȝ quia iducit cōſenſum uerū uel
iterptatim. tūc autē iducit cōſenſum ueꝝ qn̄
ex diuturnitate dilectiōis creſcit libido. adeo
ut hō uelit oīno in iteriori dilectiōe pſiſtere
⁊ morari. Tūc uero iducit cōſenſuȝ inter-
ptatiuū. quādo hō aduertēs periculū dilecti-
onis retente. negligit eam reprimere. hoc
enim non eſt abſqȝ contētu ſalutis pprie. p
eo q diſcrimini ſe exponit. Illa eniȝ dilec-
tio ſubintrat ſicut ſerpēs ⁊ uenena diffundit
p que rōnalis ſpūs interit morte culpe. Si
cut ergo ſaluteȝ ſuā corporalem negligeret
qui ſerpentē iuxta ſe ſcienter collocaret. ſic
in tali dilectione auertēs periculū uel debēs
auertere uolūtarie uerſatur ⁊ expōit ſe diſ-
crimini quando negligit repellere. et pro
tanto dicit Magiſter ipm peccare mortali
ter. ⁊ patet. ¶ Rn̄o ad obiecta. quia hoc
non facit mora de ſe. ſed rōne cōſenſus uel
contēptus. ¶ Ad illud uero quod queritur
quāta mora hoc faciat. Dicendū q i gene
rali determinatur q tāta mora hoc facit in
qua adeo creſcit dilectio ⁊ libido q ſupuēit
cōſenſus. uel adeo ē repellendi negligentia
⁊ pprie ſalutis incuria q ſupuenit contēpt⁹
⁊ cōſenſus iterpretatiu⁹. ¶ Si aūt in ſpāli
queratur quāta ſit iſta mora. Utrum unius
hore uel dimidie uel āplioris ſpacii. Non
pōt una riſio dari. quia aliquādo ē maioris
aliqn̄ minoris ſm diuerſos ſtat⁹ ⁊ ōditiōes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑſonarū. Unde hoc nō determinat ſcīa uel
lectio. ſed potius ꝯſcīa recta ⁊ unctio. Rñ
autē auertit conſcīa recta ſe nō modicū ledi.
quādo ex moroſa dilectiōe conſenſus ſuper
uenit uel ꝯtemtus. ꝙ ſi nō auertat aliquādo
ꝓpter tenebras ⁊ īuolutiōes affectionū nr̄aꝝ
ſecuriorē ptē3 debet eligere ⁊ ꝯfiteri pure ⁊
ſic etiā dolere qui peccaret mortaliter ¶
Ad illud qd̄ querit᷑ Utrū ita ſit in omnibus
generibꝰ peccatoꝝ. Rn̄dendum eſt ꝙ in
oībus peccatis dilectio moroſa uigilanter ⁊
ſtrēnue uitāda ē. tn̄ v̄bū Aug. ꝑcipue uidet᷑
ītelligi ī peccato carnis qd̄ hab3 ex carnis in
centiuo dilectionē ſibi magis ꝯiunctā3. ⁊ ad
quā homo facilius īcuruat᷑. ⁊ ideo cū mag
na diligētia ē uitāda. non ſolū autē hoc. ſed
etiam omne peccatū. Multa ei3 frequēter
credunt᷑ eſſe uenialia que ſunt mortalia. et
difficilimū eſt in talibus diſcernere. et ideo
quaſi a facie colubre neceſſe habet homo q̄
uult ſaluari peccatū fugere. ¶ Ite3 querit᷑
de hoc quod dicit. ꝙ quedā ſunt que ſi tm̄
ſemel fiunt dānant. quedā uero nō niſi ſepiꝰ
fiant. ¶ Sed ꝯtra. Multiplicatio actuū nō
īmutat genus. ergo ſi primū peccatū eſt ue
niale ⁊ ſcdm ⁊ tertiū. ergo nūq̄3 faciūt unum
mortale peccatū. ¶ Preterea. Quodlibet
ueniale ſtat cū grā. ergo ſi nullā aufert gra
tiam nullā aufert uitā. ergo nūq̄3 dānant ue
nialia q̄tūcunq̄3 multiplicentur. ¶ Ad hoc
breuiter rn̄dendu3 ē ad p̄ſens ꝙ iſta queſtio
ꝺterminat᷑ in quarta diſtinctione xvi. ideo
ad p̄ſens tm̄ dixiſſe ſufficiat ꝙ plura uenia
lia non dānant nec faciūt mortale q̄tū ē de
ſe. ſed ſolū diſpoſitiue. Ex frequēti. n. ite
ratione uenialiū augetur libido ⁊ frequenter
interuenit ꝯtemtus. ⁊ ꝑ tāto ītelligendu3 eſt
v̄bum Magiſtri eē dictū. ¶ Item querit᷑ ꝺ
hoc qd̄ dicit ultimo capl̄o. Sepe ī ſcriptura
nomīe ſenſualitatis īferior portio rōis intel
ligitur. Hoc eīm non uidet᷑ rōnabiliter dic
tum. quia cū rōnalis portio diuidatur cōtra
ſenſualitatem. nullo mō uidetur ꝙ rō ſēſua
litatis nomīe debeat cenſeri. ¶ Item queri
tur de hoc qd̄ dicit. ꝙ ſepe ī ſcriptura hoc re
perit᷑ ⁊c. Cum eni3 philo. de uiribꝰ anime
ſufficiēter tractauerūt ⁊ nulla3 mentionē fa
ciant de ſēſualitate. unde ē hoc ꝙ ſcriptura
ſacra ⁊ doctores ſacre ſcripture hoc nomine
utūtur. ¶ Juxta hoc eſt queſtio Utrū noīe
ſenſualitatis ītelligat᷑ una uis uel plures. et
utrū intelligat᷑ uis ꝯgnitiua aut motiua. ꝙ
non intelligatur uis cognitiua uidetur ꝑ hoc
ꝙ dicitur a ſenſu. Senſus eīm uis cognitiua
eſt. ¶ ꝙ aute3 dicatur motiua uidetur ꝑ hoc
ꝙ in ea habet eē peccatū ⁊ ad malu3 habet
inclinare. ¶ Rn̄ſio. Dicēdu3 ꝙ ſcriptura
diſtinguit hoīem interiorē ⁊ exteriorē. ſicut
habetur ſcdo Corin. quarto. Et ſi is q̄ ex
terior eſt. noſter hō corrūpit᷑. interior tn̄ re
nouatur de die in diē. Exteriorē aūt hoīe3
uocat nō ipſu3 corpus tantū. ſed corpus cū
uiribus aīe. ꝑ quas habet his ſenſibus ītē
dere ⁊ in eis inherere. Interiorē autē hoīe3
uocat ſpūm rōnalem ſcḋm ꝙ habet circa ce
leſtia ſeipm̄ occupare. Scd̄3 hoc ītelligēdū
ē ꝙ homo habet potētias anime ꝑ quas cō
uertitur ad ſpūalia. ⁊ habet potentias ꝑ q̄s
cōuertitur ad ſenſualia. et ille uirtutes per
quas cōuertitur ad ſpūalia inſimul collecte
unū poſſe ꝑfectū aīe integrāt. ⁊ quedam po
teſtas reſultat īterioris hominis regitiua. que
quidē uocatur arbitrii libertas in qua ꝯſiſtit
principaliter meritum ⁊ laus ⁊ uituperium.
Scd̄3 aūt ꝙ homo habet conuerti ad hec ſē
ſualia. ſimiliter habet ⁊ ſuas potētias que ſi
militer in unū cōcurrētes ītegrāt quaſi unu3
ꝑfectū poſſe ꝑ quod intēditur circa iſta ſen
ſualia. ⁊ hoc nomīe ſenſualitatis cenſetur in
ſcriptura. que ſimul comprehēdit ſēſuales.
cognitiuas ⁊ motiuas ſicut ⁊ arbitrii libertas
ut uidebitur infra. ⁊ hoc ē ꝙ habitum eſt
ſupra eadē diſtinctiōe ꝙ ſenſualitas ē q̄da3
vis aīe inferior. ex qua eſt motus qui inten
ditur in corporis exterioris ſenſus atq̄3 ap
petitus rerū ad corpus ꝑtinētiū. ⁊ ita ꝯpre
hendit de ſua ꝓpria acceptiōe ſenſitiua3 et
motiuā brutalē. ⁊ quoniā inferior portio ra
tiōis ꝑ peccatū multū trahitur a ſenſualita
te ⁊ homo cōpatus eſt iumētis ⁊ ſimilis fac
tus eſt illis. ideo inferior portio rōnis aliq̄n
in ſcriptura noīe ſenſualitatis cenſet᷑ ꝓpter
nimiā conuerſione3 ſui ad ſenſualia ¶ Et ꝑ
hoc patet reſponſio ad omnia obiecta ¶
Ad illud tamen qd̄ querit quare philo. hoc
nomine non utuntur. Dicendū ꝙ ſen
ſualitas non tantū nominat ipſam potētiam
ſenſualē q̄tū ad ꝓpriam naturā. ſed etiam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inq̄ſtū reſpectu rōnalis habet quādā rbellionem que ex peccato originali in hoie traducitur. et quoniā nō ꝑuenerūt ad ꝯgnitiōeꝫ origialis peccati nec lapſus homīs. ideo nō utūtur hoc nomie ſicut ſacra ſcriptura.

¶ Diſtinctio xxv.

Iam uero ad ꝓpoſitū rdeamus ⁊c. ¶ Supra egit Magiſter de libero ar. in compatiōe ad alias potētias. Hic uero agit de li. ar. ſm ſe. ¶ Diuidit aūt ps iſta i duas ptes. In pria determinat quid ſit liberū ar. in ſe ſiue in generali. In ſcōa uero determinat de libertate ar. ſm dr̄ntes eius ſtat⁹ i ſpēali. ibi Ex p̄dictis pſpicuū eſt ⁊c. ¶ Pria ps habet duas pticulas. In pria Magr̄ pōit liberi ar. aſſignatiōeꝫ. In ſcōa ad p̄dicte aſſignatiōis explanationē quādā mouet dubitatiōeꝫ. ibi Et q̄dā ſm p̄dictā aſſignationē. ¶ Prima ps hꝫ duas. In pria ꝺtermiat quid ſit li. ar. In ſcōa v̄o ex illa diffinitiōe elicit q̄ li. ar. non ē pſentiū nec pteritoꝝ. ſꝫ futuroꝝ. ⁊ hoꝝ nō quorūlibꝫ. ſꝫ futuroꝝ ꝯtigentiū. ibi Hoc auteꝫ ſignū eſt q̄ li. ar. ⁊c. ¶ Sīr ſcōa ps habet duas. In pria mouet dubitationē. In ſcōa v̄o ꝺtermiat. ibi Sꝫ alr accipit li. ar. ⁊c.

Ad intelligentiā hui⁹ ptis icidit hec queſtio Quid ſit li. arbi. ſm rē. Et qm̄ ei⁹ q̄dditas ⁊ natura ꝯgnoſcit in aſſignādo ꝯueniētiā ⁊ drāꝫ ipius ad uolūtatē ⁊ rōeꝫ. ideo de ipo q̄rendū ē i ꝯpatiōe ad rōeꝫ ⁊ uolūtatē. ¶ Ad hui⁹ aūt ꝯpationis dilucidationē circa ſex ꝯtigit dubitare ⁊ querere. ¶ Prio. n. q̄rit̄ Utrū li. ar. ſit i ſolis habētib⁹ rōeꝫ ⁊ uolūtatē. ¶ Scōo dato q̄ ſic. q̄ritur Utrū ſit potētia diſticta ꝯ̄ rōeꝫ ⁊ uolūtateꝫ aut nō. ¶ Tertio dato q̄ nō. queritur Utrū ꝯplectat̄ ſil̄ rōeꝫ ⁊ uolūtatē. ¶ Quarto dato q̄ ſic. q̄ritur Utrū ꝯplectat̄ illas duas potētias p modū potētie. an p modū habit⁹. ¶ Quito dato q̄ p modū habit⁹. q̄rit̄ Utrūꝫ habit⁹ ille addat aliq̄d p eēntiā rōi ⁊ uolūtati. ¶ Sexto ⁊ ultimo queritur ſ quā illarum duaꝝ potentiaꝝ pricipalius inſit aīe libertas arbitrii Utrū uidelꝫ ſ rōeꝫ an ſm uolūtatē.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ queritur Utrū liberū ar. ſit in ſolis habētib⁹ rōem. an etiaꝫ ſit in aīalibus brutis. ¶ Et q̄ ſit in aialibus brutis uidetur. Illa potētia libera dicit̄ eē cuius ē eligere bonum ⁊ fugere malū. ſed hāc potētiā uidem⁹ eē in brutis. ſicut patꝫ in oue q̄ fugit lupū ⁊ q̄rit paſtorē. ergo ⁊c. ¶ Itē illa potētia libertatem hꝫ que potens eſt in oppoſita. ſed in brutis aialibus ē potētia ad faciēdū oppoſita. q̄a prio oſtēdūt benignitatē. mō ferocitatem. mō uadūt. mō ueniūt. ergo talia aialia a libertate arbitrii nō ſunt aliena. ¶ Iteꝫ illa potētia ē libera que ē dn̄a ſui actus. hec autem ē que pōt ſeipaꝫ in ſuo actu rfrenare ⁊ ꝯpeſcere. ſed talis potētia repitur in brutis aialibus. qd̄ patꝫ. quia ab his que appetunt p diſciplinā ꝯpeſcitur. ſicut planū eſt i aialibus domitis ⁊ domeſticatis. ergo ⁊c. ¶ Item illa potētia libertatē habꝫ i mouēdo cui⁹ motus icipit a pricipio itrīſeco. hic. n. mot⁹ ē potētie pfecte i mouēdo. ſed etiā i aialib⁹ brutis a pricipio intrīſeco icipit. ergo ⁊c. ¶ Item illa potētia libera ē pcipue cuius eſt gerere ꝓuidentiā nō ſolū circa pſentia. ſed etiā circa futura. ſed talis ē in brutis aialib⁹. ſicut patꝫ i formicis ⁊ aliis aialibus irrōnalibus. ergo ⁊c. ¶ Itē illa potētia magis pticipat libertatē que nō pōt rdigi i ſeruituteꝫ q̄ꝫ que pōt. ſed hoies i ſeruitutē rdigūtur. ſed q̄daꝫ ſunt aialia bruta que neq̄q̄ꝫ domari poſſunt ſicut dracones ⁊ leones. ergo uidet̄ q̄ talia maxie habeāt arbitrii libertatē. ¶ Sed ꝯtra. Liberū ar. ſic diffinitur ab Aug. Liberū arbi. eſt facultas rōnis ⁊ uolūtatis. ſicut habituꝫ eſt diſtin. ꝓcedēti. ſed in nullo ē facultas rōnis in quo nō ſit rō. ⁊ hoc eſt i ſolis rōnalib⁹ ergo ⁊ liberū ar. ¶ Itē Oē qd̄ hꝫ liberū ar. eſt laudabile ⁊ uitupabile. ſed ſola rōnalia ſunt digna laude ⁊ uitupio. pena ⁊ premio. ergo ⁊c. ¶ Itē omne qd̄ hꝫ liberū ar. natū ē ꝯſiliari ⁊ ꝺliberari. hoc aūt ſoli⁹ ē rōnalis. ergo ⁊c. ¶ Itē li. ar. ē nobiliſſimū qd̄ ſit i hoie. ergo ſi liberū ar. īueniret̄ in brutis. nobiliſſimū qd̄ ē in hoie rpiret̄ i eis. ergo eque nobilia eſſent bruta aialia ſicut ſunt rōnalia. q̄ ſi hoc ē inꝯueniēs. pꝫ ⁊c. ¶ Rn̄ſio. Dicendum q̄

abſqꝫ dubio liber ar. ꝛ̄pitur in ſolis ſubſtan
tiis rõnalibus . Et rõ huius ſumit̃ tū ex pte
libertatis. tū ex pte arbitratiõis . Ex pte li
bertatis . Libertas eim oppõitur ſeruituti .
Unde illa ſola potẽtia dicit̃ libera q̄ dominiū
habꝫ plenū tam reſpectu obiecti q̄ꝫ reſpectu
act⁹ ꝓprii . Illa autẽ potẽtia dominiū habet
ex libertate reſpectu obiecti que nõ ē arta-
ta ad aliqđ genus appetibile. ſed nata ē oia
appetibilia appetere. ⁊ omne fugibile ꝛ̄ſpue
re . Tria autem ſunt que ſunt in appetitib⁹
⁊ quoꝝ oppoſita ſunt in fugis. uidelꝫ bonū:
ꝯferẽs ⁊ delectabile . ⁊ nomie boni ibi itelli
gitur honeſtū . Cū autẽ bonū ꝯferẽs ⁊ delec
tabile nata ſint appeti ab irrõnalib⁹. bonum
honeſtū a ſolis rõnalib⁹ põt appeti . ⁊ ideo
in eis ſolū ꝛ̄pitur ꝟtus que non ē ad aliquod
genus appetibilis artata. ac ꝑ hoc habens li
bertatẽ reſpectu obiecti . In eis etiã ſolū re
peritur potẽtia habẽs libertatẽ reſpectu ac-
tus ꝓprii . Nam uolūtas in rõnalib⁹ nõ ſolū
ꝯpeſcit manū exteriorẽ uel pedẽ. ſed etiã cõ
peſcit ſeipam ⁊ ꝛ̄frenans icipit odire frequẽ
ter quod prius diligebat. ⁊ hoc ex ſuipi⁹ im
perio ⁊ dominio . In brutis autẽ aialibus ⁊
ſi aliquo modo ſit ꝛ̄pire dominiuꝫ reſpectu
actus exterioris. quia bene ꝛ̄frenãtur aliqñ
ſicut patꝫ i aialibus domeſticis . reſpectu tñ
actus ꝓprii iterioris. uidelꝫ appetit⁹. domi-
niuꝫ non eſt . Unde ſi aliq̇d amãt nõ poſſūt
illud nõ amare. licꝫ a ꝓſecutione alicuius rei
amate arceant̃ timore alicui⁹ paſſiõis iflictie
Et ideo dicit Damaſ. ꝙ magis aguntur q̄ꝫ
agant. ac ꝑ hoc cū non poſſint actū ꝓprium
ꝛ̄primere . reſpectu act⁹ ꝓprii nõ habent li
bertatẽ. nec etiã reſpectu obiecti . ⁊ ideo de
ficiente in eis libertate. li. ar. nõ poſſunt pti-
cipare : ¶ Similr etiã rõ ex pte arbitratio
nis . Arbitriū eim idẽ ē ꝙ iudiciū. ad c⁹ nu-
tum cetere ꝟtutes mouẽtur ⁊ obediūt . Iu-
dicare aūt illᷓ ē ſcḋm rõem ꝯpletã. cuius ē diſ
cernere iter iuſtū ⁊ iiuſtum. ⁊ iter ꝓprium ⁊
alienū . Nulla aūt potẽtia nouit q̇d iuſtum
⁊ q̇d iiuſtū. niſi illa ſola q̄ ē pticeps rõis ⁊ na
ta ē ꝯgnoſcere ſūmaꝫ iuſtitiã. a qua ē regła
ois iuris . Hec aūt ſola ē in ea ſubſtantia q̄
ē ad imaginẽ dei. qualis ē tm̄ potẽtia rõnal.
Nulla. n. ſubſtãtia diſcernit q̇d ꝓpriuꝫ ⁊ q̇d
alienū niſi ꝯgnoſcat ſeipaꝫ ⁊ actū ſuū ꝓpriū

ſed nūq̄ꝫ aliqua potẽtia ſeipaꝫ ꝯgnoſcit. uel
ſup ſeipſam ꝛ̄flectit̃ q̄ ſit alligata materie .
Si ergo oẽs potentie ſunt alligate materie
⁊ ſubſtãtie corporali ꝑter ſolã rõnalem. ſola
illa ē que põt ſe ſup ſeipam ꝛ̄flectere. ⁊ ideo
ipa ſola ē in qua ē plenū iudiciū ⁊ arbitriuꝫ i
diſcernẽdo q̇d iuſtū ⁊ q̇d iiuſtū. q̇d ꝓpriū et
q̇d alienū . Laꝫ ergo rõne libertatis q̄ꝫ rõe
arbitratiõis liberꝫ ar. in ſolis ſubſtãtiis rõna
libus ꝛ̄pitur . Et ꝯcedẽde ſunt rõnes q̄ hoc
oſtendūt . ¶ Ad rõnes uero i oppoſitū pla
na ē ꝛ̄ñſio ꝑ iam dicta . ¶ Ad illud. n. quod
obicit̃ prio. ꝙ bruta ꝑ̄eligūt bonū malo . Di
cendū ꝙ uerꝫ ē de bono ꝯferẽti ⁊ ꝺlectabili .
ſed nõ ē uerꝫ de bono honeſto reſpectu cui⁹
ꝓprie liberꝫ ar. ꝯſiſtit . ¶ Ad illđ ſilr quod
obicit̃ ꝙ bruta poſſūt ad oppoſita moueri .
patꝫ ꝛ̄ñſio ꝙ nõ poſſunt moueri i oia oppo
ſita. ſed ſolū in illa q̄ ſunt ifra dignitate libe
ri ar. ¶ Ad illđ qđ obicit̃ ꝙ bruta dominãt̃
actibus ſuis q̇a poſſunt ꝛ̄primere . Dicẽdū
ꝙ nõ dominant̃ actib⁹ iterioꝛib⁹ lꝫ dominẽ
tur exterioꝛib⁹. ⁊ ſi ꝯprimãtur ab actu nõ tñ
ꝛ̄trahūtur ab appetitu . Uel aliter dici põt
ꝙ ⁊ ſi etiam retrahãtur ab actu ſuo. non tñ
hoc eſt ꝑ dominiū ꝓpriuꝫ. hoc eim ē ex ima
gie mali exterioris. qđ adeo exterret ut ma
gis ꝛ̄trahat q̄ꝫ appetitus attrahat . Et ideo
ſicut in appetẽdo ⁊ ꝓſequẽdo magis agunt̃
q̄ꝫ agant. ſic etiã in abſtinendo uel ſe ꝛ̄tra-
hendo magis ꝛ̄primūtur q̄ꝫ ſe ꝛ̄primãt . Et
ꝑ hoc patꝫ ꝛ̄ñſio ad aliud quod obicit̃ ꝙ pri
cipiū motus ē ab intrinſeco in brutis anima
libus . Dici eim poteſt ꝙ ⁊ ſi pricipiū mo-
tus exterioris ꝓcedat ab intrinſeco. tamen
appetitus interior potius habet ortū ab ex
teriori appetibili q̄ꝫ ex imperio appetitiue
uirtutis . ideo non quicūq̄ꝫ motus ab intrin
ſeco facit potẽtiam liberam . ſed ille motus
quo mens motiua mouet ſeipam . Uolūtas
eim ⁊ liberꝫ arbitriū ut dicit Anſelmus eſt
liberꝫ ar. ſeipm mouens . ¶ Ad illud quod
obicitur ꝙ li. ar. eſt ꝓuidere . Dicenduꝫ ꝙ
ꝓuidentia quedam ꝓuenit ex actu delibera
tionis ⁊ ꝑcognitionis . quedam ꝓuenit ex
inſtinctu naturali . prima eſt libertatis arbi-
trarie ⁊ reperitur in ſolis rõnalibus . Scḋa
uero eſt naturalis ſagacitatis ⁊ iduſtrie. Na
tura eim prudentiſſima eſt . ⁊ hec repitur in

brutis aialibus. ⁊ talis nõ ponit libeꝝ ar. ¶ Ad illud quod obicitur ꝙ quedam aialia bruta domari nõ poſſunt. Dicendũ ꝙ aliquod animal nõ poſſet redigi in ſeruitutem hoc poteſt eſſe dupliciter. Aut rõne uoluntarie libertatis. aut rõne naturalis ferocitatis. Primomõ impoſſibile eſt hoiem redigi in ſeruitutem. q̃uis enim aliquis poſſit aliquem compellere q̃ꝫtum ad actũ exteriorẽ. q̃ꝫtum tamen ad interius uelle nemo poteſt alteꝝ compellere. ſicut patebit infra. Scdo modo beſtie alique ſunt idomabiles nec poſſunt redigi in ſeruitutem. quia tanta ẽ earũ ferocitas ⁊ impetus ad ea que feritatis ſunt. ut nõ poſſint aſſuefieri ad ea que ſunt leuitatis. ⁊ ideo rõ illa nõ cogit.

Secundo queritur Utrum liberum arbitriũ ſit potẽtia diſtincta contra rõnem ⁊ uolũtatem ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Bernar. de li. ar. loquens de potẽtia liberi ar. Quid ſimilius eternitati qꝺ non ſit eternitas. ſi ergo eternitas non reſpicit rationẽ nec uoluntateꝫ. uidetur ꝙ libeꝝ ar. ſit aliqua potentia preter has. ¶ Item rõ reſpondet filio. uolũtas ſpũiſancto. ergo ſi ĩ nobis eſt ponere aliquã potẽtiam reformãdaꝫ corrñdenteꝫ patri. ẽ in nobis ponere aliquã potẽtiam preter rõnem ⁊ uolũtatem q̃ ſpectat ad rformatiõem. talis autem non eſt niſi libeꝝ ar. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ ad ꝑductiões operis iſta tria ſunt neceſſaria. uidelicꝫ poſſe et ſcire ⁊ uelle. ergo ſi ſcimus ꝑ rõneꝫ. uolumus ꝑ uolũtatem. uidetur ꝙ in nobis ſit ponere tertiam potẽtiam ꝑ quã ſumus potẽtes. hãc autẽ dicimus li. ar. facultatem. ergo ⁊c. ¶ Item cum lapis mouetur deorſum iſta tria reperiuntur. intentio ⁊ appetitus ⁊ uirtus. Dicimus enim ꝙ lapis intendit deorſũ moueri cum natura ſit operans ꝑ intentionem. appetit etiam deorſum moueri. habꝫ nihil ominus uirtutem ꝑ quaꝫ deorſuꝫ mouetur. ergo uidetur ꝙ iſta tria ſit repire in aia rationali. ſi ergo rõnis eſt intendere. uolũtatis appetere. erit ponere tertiam potentiã cuius ſit uirtualiter agere. hanc autem dicimus arbitrii facultatem. ergo ⁊c. ¶ Item iudicans ꝑeminet iudicãdo. ⁊ mouẽs ꝑeminet mobili. ſed libeꝝ arbitriũ ẽ libeꝝ ꝺ uolũtate iudiciũ. ergo liberi arbitrii eſt iudicare de uolũtate. ¶ Similiter liberi arbitrii eſt mouere omnes uires anime ⁊ rationi impare ut diſcernat. ⁊ uoluntati ut appetat. ergo uidetur ꝙ ſit tertia potentia ab iſtis diſtincta. ¶ Sed contra. Potentie anime rationalis ſufficiẽter diuidũtur ꝑ cognitiuas ⁊ affectiuas. ergo ſi ratio comprehendit potentias cognitiuas ⁊ uoluntas affectiuas. non uidetur ꝙ ſit cõueniẽs ponere tertiã potentiã ab his differentẽ. ¶ Iteꝫ actus li. ar. ẽ iudicare. ſed ꝺ omni eo qꝺ iudicamus. ꝑ rõeꝫ iudicamus. ergo nõ uidetur ꝙ li. ar. ſit potẽtia a rõne et uolũtate diſtincta. ¶ Iteꝫ alia potentia circũſcripta rmanẽte ſola uolũtate ⁊ rõe poſſumus ꝯſentire. q̇a põt ꝑcedere deliberatio ꝑ actũ rõnis ⁊ ſubſequi ꝑoptatio ꝑ actũ uolũtatis. ſi ergo ꝯſentire ẽ actus li. ar. uidetꝛ ꝙ li. ar. nõ ſit alia potẽtia a rõe ⁊ uolũtate ¶ Item li. ar. eſt mouere. Aut ergo mouet uoluntatẽ aut non. Si non. ergo non uidetur plene libeꝝ. Si mouet uolũtatẽ ⁊ ẽ alia potentia. ergo uoluntas mouetur ab alia potẽtia. ergo non eſt libera. ergo ſi uolũtas ĩ nobis eſt maxĩe libera. uidetꝛ ⁊c. ¶ Item eadẽ eſt potentia cognitiua qua intelligo aliquid ⁊ intelligo me intelligere. ergo eadeꝫ uirtus eſt ⁊ non alia qua uolo aliquid ⁊ uolo me uelle. me uelle eſt li. ar. potentia uero qua uolo ẽ illud. ſed potentia qua uolo ẽ uolũtas. ergo libeꝝ ar. nõ ẽ alia potẽtia a uolũtate ¶ Rñſio. Ad ꝑdicte queſtiõis itelligentiã notandũ eſt. ꝙ ſup hac queſtiõe diuerſe fuerũt doctoꝝ poſitiões. Quidã eiꝫ dicere uoluerunt. ꝙ ſicut mens dupliciter accipitꝛ. Aliqñ cõiter. ⁊ ſic comꝑhendit memoriã. itelligentiam ⁊ uolũtateꝫ. Aliquãdo ꝓprie. ⁊ ſic diſtinguitur contra intelligẽtiaꝫ ⁊ uoluntatem. Sic libeꝝ ar. duplr accipitꝛ. uidelꝫ cõiter. ⁊ ſic nõ diſtiguitꝛ ꝯ rõeꝫ ⁊ uolũtatẽ. Et ꝓprie. et ſic ꝯ rõeꝫ ⁊ uolũtatẽ hꝫ diſtigui. ⁊ ẽ ṽtus ipãs rõi ⁊ uolũtati. ⁊ utrũqꝫ rgẽs ⁊ mouẽs. cuius actus primus nõ ẽ diſcernere uel uelle ſꝫ actus rflexus ſup hec duo. ⁊ hec duo mouẽs ⁊ regens. ille uidelꝫ quo dicitꝛ q̇s. uelle diſcernere uel uelle ſe uelle. ⁊ iſte actus ꝑambulus ẽ ad rõeꝫ ⁊ uolũtatẽ. ⁊ iſta potentia corrñdet patri. ꝓpͤo ꝙ actus eius maxĩe potẽs eſt. et primus ẽ cũ nõ moueatur. ſed moueat. Et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ideo a ſanctis dicitur facultas ſiue poteſtas
uolūtatis ⁊ rōnis. i. poteſtas faciliter mouēs
uolūtatē ⁊ rōeȝ. ⁊ ꝯſiſtit in iſtis trib⁹ quedaȝ
rō imaginis ex pte motie q̄ pricipaliter per
grāȝ in uia ⁊ p dotes in patria hȝ rformari.
Aliis autē aliter uidetur. ꝙ cū rōis ⁊ uolūta-
tis ſit rflectere ſe ſup ſe. ⁊ iſte due potentie
ſufficiant ad oēs actus aīe pficiēdos. uidelicȝ
ad uidenduȝ. iudicāduȝ ⁊ fugiendū ⁊ eligēdū
ꝙ fruſtra poneret̄ in aīa aliqua potētia diffe
rens ab iſtis. Si ergo natura nihil facit fruſ
tra. potentie aīe rōnalis ſufficiēter diuidunt̄
p cognitiuas ⁊ affectiuas. ſiue p rōem ⁊ uolū
tateȝ. Et ideo dicūt ꝙ li. ar. non ē potētia
ab his duabus potētiis diſtincta. Quelibet
autē haꝝ poſitionū multū habȝ ꝓbabilitatis
et ſi uelimus utrāqȝ eaꝝītelligere. diligēter
⁊ pie īueniemus eas abīuicē nō diſcordare.
ſed ad unius ueritatis maiorē expſſionē cō-
currere. Cū eīȝ dicimus aliquaȝ potentiaȝ
diſtingui ab aliis. hoc ē dupliciter. Aut ſm
reȝ. aut ſm rōeȝ. ſm rem. ſicut diſtiguit̄ in
tellectus ⁊ affectus. ſm rōeȝ. ſicut diſtiguit̄
ratio ut ē cognitiua ⁊ motiua. i. dictās moue-
ri uel diſponēs ad motū. Loquēdo ergo de
diſtinctiōe ſm rōeȝ. Dici pōt li. ar. qōdāmō
diſtingui a rōne ⁊ uolūtate in hoc. ſ. ꝙ li. ar.
noiatur in rōne mouētis. uolūtas uero ⁊ rō i
rōne moti. hec in rōe impantis. iſte due ī rōe
exequētis. Et ex iſta pte p quādaȝ rōnem
appriationis inuenit̄ in aīa quedā rō imagi-
nis. Et p hūc modū intelligit̄ pria poſitio
⁊ rōnes currūt que ad primā pteȝ inducunt̄.
Non. n. ꝯcludūt diſtinctiōeȝ li. ar. a rōne ⁊
uolūtate ſm rē. ſed ſolū ſm rōeȝ ⁊ appriati
oneȝ. ſicut patȝ diſcurrenti p ſingulas. Lo-
quendo autē de diſtictione potētiaꝝ ſm rem
ſic libeꝝ ar. nō dicit potētiaȝ diuerſaȝ uel di
ſtinctam a rōne ⁊ uolūtate. p eo ꝙ potētie
aīe rōnalis ſufficiēter diuidūtur p ꝯgnitiuam
⁊ motiuā. et oēs actus aīe p has potentias q̄
ſunt cognitiua ⁊ affectiua ſiue rō ⁊ uoluntas
exerceri poſſunt. ſicut rōes que ad hoc idu-
cunt̄ oñdunt. Cū eīȝ tā rō q̄ȝ uolūtas ſit na
ta ſup ſe rflecti. cuȝ noio uoluntatē ut uolen
tem aliquid. ⁊ uoluntatē ut uolentē ſe uelle.
non dico potentiā aliā ⁊ aliā ſm rem. Mo
uens enīȝ ⁊ motuȝ in ſpūalibus non oportet
differre ſm ſubſtantiā. quia ſicut dicit Anſ.

Uoluntas ē inſtrumentū ſeipām mouens. ⁊
ratio etiā eſt uirtus ſeipāȝ ꝯgnoſcēs pari ra
tione. et ideo ſi aliqua ē ibi diſtinctio. hoc
ſolum eſt ſm rationeȝ. Et ſic patet reſpō-
ſio ad queſtionē ⁊ ad rationes ad utrāqȝ ptē
Concedo enīȝ ꝙ libeꝝ arbitriū ſm rem non
dicit potentiam diſtinctaȝ a ratione ⁊ uolū-
tate. concedo tamē nihilominus ꝙ aliquaȝ
diſtinctionē habet ſm rationē. ratiōe cuius
dicitur facultas utriuſqȝ. Quāta auteȝ ſit
diſtinctio melius patebit infra. Ad preſens
auteȝ tantū dixiſſe ſufficiat ꝙ non eſt tanta
diſtinctio que faciat ipm eſſealiaȝ potentiaȝ
in genere potentie a ratione ⁊ uoluntate r̄a
liter diſtincta. Et qō obicitur. ꝙ ē ſimilius
⁊ appriatur patri ⁊ ē uirtus a qua ē poſſe.
totum illud non ponit niſi ſolūmodo diſtinc
tioneȝ quādaȝ ſm quādaȝ appriationeȝ et
quādam rationeȝ. Et hoc patet. quia ipſa
ratio includit in ſe intelligentiam ⁊ memo-
riam. ⁊ ita aliquid per quod aſſimilatur pa-
tri. ⁊ aliquid per quod aſſimilatur filio. ipſa
uoluntas includit in ſe iraſcibilē ⁊ concupiſ
cibilem. ⁊ ita potētiam p quā appetit ⁊ po-
tentiaȝ p quā poteſt. ⁊ ideo non oportet libe
ruȝ arbitrium eſſe aliquā aliam potentiam
preter has. ¶ Ad illud quod ultimo obicit̄
ꝙ iudicans p̄eminet iudicato ⁊ mouēs mo-
to. Dicendum ꝙ non oportet in ſpūalibus
loquēdo de p̄eminentia que faciat diuerſita
tem ſm eſſentiam. Sicut eīm ſepe dictuȝ ē
eadē ē uis que uult aliquid ⁊ que uult ſe uel
le. ⁊ que iudicat ⁊ que iudicat ſe iudicare.
alioquin eſſet in infinitum abire. nihilomin⁹
tamen ſortitur quaſi dignius officiū dum eſt
in rōne iudicantis q̄ȝ cū ē in rōe iudicati. ⁊ cū
ē in rōe mouētis q̄ȝ cū ē in rōne moti.

Tertio queritur Utrum liberuȝ
arbitriū complectatur ſimul ra
tioneȝ ⁊ uoluntateȝ. ¶ Et ꝙ ſic
uidetur. Aug. de q̄nqȝ rñſioni
bus. Cuȝ de libero arbitrio loquimur nō de
pte aīe loquimur. ſed de tota. ergo nō tantū
mō comp̄hendit ꝯgnitiuā. imo ⁊ affectiuaȝ.
¶ Item Damaſ. Anima li. ar. appetit. libere
iudicat. libere impetū facit. libere diſponit.
libere uult. libere eligit. ſed hec cōcernunt̄ ac
tus rōis ⁊ uoluntatis. ergo ⁊c. ¶ Si tu dicas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hoc eē dictū p obiectū. hoc nihil eſt. quia ip̄e
idē dicit q̄ in eo ꝯiugate ſunt uirtutes ꝯgni
tiue ⁊ uitales. ¶ Cōplectitur ergo li. ar. ⁊ viꝫ
ꝯgnitiuā ⁊ vim motiuā. ¶ Itē hoc ip̄m ui-
detur p diffinitionē li. ar. quā pōit Bernar.
de li. ar. qͦ diffiniēs dicit q̄ li. ar. ē ꝯſenſus
ad uolūtatis i amiſſibilē libertatē ⁊ rōis inde
clinabile iudiciū. ergo ſimul ꝯplectitur rōeꝫ ⁊
uolūtatē. ¶ Itē p aliā diffinitiōem Auguſ.
quā Magr̄ poſuit diſtictiōe p̄cedēti que tal
eſt. Libeꝝ ar. ē facultas uolūtatis ⁊ rōis. ſed
facultas uolūtatis ⁊ rōis ꝯprehendit. utrāqꝫ
potentiā. ſed li. ar. ē talis facultas. ergo ⁊c.
¶ Itē hoc ip̄m uidet̄ rōne. quia peccatū ⁊ culpa
in ſolo li. ar. ē. ſed aliqͦ peccatū ē in rōe. ut
peccatū ifidelitatis. aliqͦ i uolūtate. ergo li.
ar. ꝯp̄hendit i ſe rōem ⁊ uolūtatē. ¶ Item
grā ⁊ v̄tus ē in ſolo li. ar. ſed tres uirtutes
theologice dicunt̄ eē in rōnali ꝯcupiſcibili et
iraſcibili. ergo li. ar. oēs illas potētias habet
circūplecti. ¶ Sed ꝯ. Libeꝝ ar. nō pōt co-
gi. rō aūt pōt cogi. ergo li. ar. rōeꝫ ipāꝫ non
ꝯp̄hendit. q̄ aūt rō aliqn̄ cogat̄ planū eſt.
q̄ li. ar. nō poſſit cogi hoc iudicat ip̄ꝫ nomē
ſi eiꝫ poſſet cogi nō eēt libeꝝ. ¶ Iteꝫ rō eſt
eoꝝ q̄ ſunt a nobis ⁊ que non ſunt a nobis.
ſed li. ar. ſolū eſt reſpectu eoꝝ q̄ ſunt a no-
bis. ergo i plus ē rō q̄ꝫ li. ar. ergo li. ar. non
ꝯp̄hendit in ſe rōem. ¶ Item qͦ nō ꝯp̄hen
dat uolūtatē uidet̄. uolūtas noſtra reſpectu
aliquoꝝ eſt ip̄mutabilis. ſed quicqͦd li. ar. no
ſtrum appetit. p̄mutabiliter appetit. ergo ⁊c.
¶ Iteꝫ uolūtas ē poſſibiliū ⁊ ipoſſibiliū. ſed li.
ar. ē poſſibiliū tm̄. ergo ad plura ſe extēdit
uolūtas q̄ꝫ li. ar. ergo li. ar. nō ꝯp̄hendit i ſe
rōeꝫ ⁊ uolūtatē. ¶ Itē rō ⁊ uolūtas ſunt di
uerſe potētie. ſed li. ar. ē una potētia cū ha-
beat actū unū. uideliꝫ eligere ſiue ꝯſentire.
ergo ipoſſibile ē li. ar. i ſe ꝯp̄hendere rōeꝫ ⁊
uolūtatē. ¶ Item ſi li. ar. ꝯp̄hendit i ſe rō-
nem ⁊ uolūtatē. aut ergo ſicut ptes ſubiecti
uas. aut ſicut ptes itegrātes. Si ſicut ptes
ſubiectiuas. ergo tota rō li. ar. ſaluatur in ra
tione ⁊ tota rō in uolūtate. cū ergo alia po-
tentia ſit rō ⁊ alia uolūtas ⁊ numerato infe-
riori numeratur ſupius. uidetur ergo q̄ in
quolibꝫ homie ſint duo libera arbitria. quod
māifeſte fl̄m ē. Si aūt ſicut ptes itegrātes.
¶ Contra. Ex duabus potentiis nūq̄ꝫ fit una

tertia potentia maxie cuꝫ ille potentie ma
nent diſticte. ⁊ actus eaꝝ ſunt adiuicē ordiati
ita q̄ unus eſt ante alterū. ſi ergo rō ⁊ uo-
lūtas ſunt potentie diſtincte. ⁊ actus earum
ſunt ordinati adiuicē ſm̄ prius ⁊ poſterius.
uidetur q̄ li. ar. ex his integrari non poſſit
tanq̄ꝫ ex principiis conſtitutiuis. ⁊ ita uidet̄
q̄ li. ar. uolūtatem ⁊ rōnem non poſſit com
prehendere. ¶ Rn̄ſio. Ad p̄dictoꝝ intelli
gentiam eſt notanduꝫ. q̄ li. ar. ſimul ꝯpre-
hendit ⁊ rōnem ⁊ uoluntatem. ⁊ hoc mani-
feſtat ipſa nomiatio. ipſa etiam notificatio.
māifeſtat etiā ſue p̄prietatis inquiſitio. No
minatio manifeſtat. Dicitur eim liberum ⁊
dicitur arbitriū ⁊ arbitriū eſt ipſius rationis.
libertas uero ipſius uolūtatis. ad cuius nutū
⁊ imperiuꝫ moueri habent cetera que ſunt i
nobis. Et hoc ē qͦ dicit Aug. de q̄nq̄ꝫ rn̄ſio
nibus. Libeꝝ ar. dicitur ab arbitrādo q̄ a ra
tionali pte quid eligat qͦd r̄cuſet ue nomē ac
ceperit. Hoc etiam patet p eius notificati
onem. Dicitur eim eſſe facultas rōnis ⁊ uo
luntatis ⁊ rationis ſiue conſenſus ⁊ volun-
tatis. Poſtremo illud amplius manifeſtat̄
p ſue p̄prietatis inquiſitionē. Libeꝝ eiꝫ ar.
ſiue nomiet potentiā ſiue habitū. nomiat ip
ſam potentiā ut dominā uel dominium illius
potētie. ⁊ hoc planum eſt ex ipſo noie liber-
tatis. Attendēdum autem q̄ dominiū ali-
cuius. hoc poteſt eſſe dupliciter. Aut reſpec
tu obiecti. aut reſpectu actus. Dominium
potentie reſpectu obiecti attēditur in hoc q̄
poſſit in illud ⁊ i amplius. ſicut eq̄ꝰ qui pōt
ferre deceꝫ modios dominiū habet ſup tres
modios ad portandū. quia p̄ualet ⁊ cū facili
tate portat. Dominiū aūt potētie reſpectu
actus attenditur in hoc q̄ potētia poteſt eē
in actu ⁊ ceſſare ab actu ſm̄ ſuū imperiuꝫ ⁊
ſm̄ p̄priū motū. Ad hoc aūt q̄ aliqua po-
tentia hoc dominiū habeat. neceſſe ē q̄ ipſa
poſſit mouere ſeip̄aꝫ. ⁊ q̄ poſſit ſe ſup actū
ſuū r̄flectere. Nihil eiꝫ poſſet ſe ſup actuꝫ
ſuū r̄flectere. nūq̄ꝫ poſſet illū r̄frenare. niſi
poſſet ſeip̄ꝫ mouere ut poſſet i illū exire qn̄
uellet. Reflectere autē ſe ſup ſe. hoc eſt uir
tutis ꝯgnitiue ſublimate a materia. q̄ qͦdeꝫ eſt
rō. Mouere aūt ſe hoc ē uirtutis appetitie
rōeꝫ ꝯſequētis. Ad hoc ergo ut illud domi-
nium ſit i aīa. neceſſe ē q̄ habeat ratiōem ⁊

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uoluntatem . Nam ſi rõnem tantũ haberꝫ
⁊ nõ uolũtatẽ ꝑ quã moueret. poſſet ſe ſup
actũ ſuũ r̃flectere. ſed nõ poſſet ſe mouere
uel impare . Si uero appetitũ ſoluꝫ haberꝫ
⁊ nõ rõnem. poſſet utiqꝫ mouere ⁊ in actum
exire . ſed quia nõ poſſet ſe ſuper actũ ſuuꝫ
r̃flectere. nõ poſſet utiqꝫ r̃frenare . ⁊ ita do-
minium nõ haberet . Sicut ergo ex ꝯcurſu
ṽtutis duoꝝ hominũ r̃ſultat quedã facultas
ad portandũ unũ lapidẽ quẽ non poſſet fer-
re alter eoꝝ. ⁊ ſicut ex cõcurſu patriſfamili-
as ⁊ matriſfamilias ad diſponẽdum regimẽ
domus r̃ſultat una poteſtas. ita ꝙ altera nõ
ſufficeret. ⁊ ſicut ex cõcurſu ṽtutis manus ⁊
oculi reſultat poteſtas ſcribẽdi ad qͦd altera
eaꝝ non ſufficeret . ſic ex cõcurſu rõis ⁊ uo
luntatis r̃ſultat quedã libertas ſiue quoddaꝫ
dominiũ ad aliquid faciendũ ⁊ diſponendũ .
Et ſic patet ꝙ liberum ar. rõnem cõplectit̃
⁊ uolũtatẽ . patet etiã ꝙ cũ libeꝝ ar. ſit q̃dã
poteſtas ſiue quoddã dominiũ r̃ſultãs ex cõ
iunctiõe iſtaꝝ duaꝝ potentiaꝝ. ſ. rõnis ⁊ uo-
luntatis qͦd optime noiatur ꝑ hoc ꝙ dicit̃ li.
ar. non uno nomine. ſed cõpoſito ut nomen
unũ r̃ndeat rõni ⁊ alteꝝ uoluntati . Optime
etiã diffinitur cũ dicitur eẽ facultas rõnis et
uolũtatis . Facultas eĩm nõ tantũ nominat
potẽtiã. imo facilitatẽ potẽtie ex qua nõ tm̃
potẽs eſt. ſed etiã ꝓpotẽs eſt ad exeundum
in actũ. ⁊ ideo facultas dicit poteſtatem ſiue
dominiũ qͦd q̃deꝫ dicit̃ eẽ rõis ſimul ⁊ uolun
tatis. ⁊ non ẽ unius niſi cõcomitãte altera .
Cõcedẽde ſunt ergo rões ꝓbantes ꝙ li. ar.
rõeꝫ ꝯp̄hendit ⁊ uolũtatẽ . ¶ Ad rões uero
ad oppoſitũ facile ẽ r̃ndere . ꝙ enim obicit̃
ꝙ nõ ꝯp̄hendit totã rõem nec totã uolũta-
tem . Dicendũ ꝙ ueꝝ eſt. ſed ꝯp̄hendit ſo-
lum ipam potẽtiã ꝯgnitiuaꝫ inq̃ꜩtũ iũcta eſt
affectiue. ⁊ affectiuã inq̃ꜩtũ iũcta eſt ꝯgnitiẽ.
Unde dicit affectũ deliberatiuũ uel delibera
tionẽ uolũtariã. ⁊ ꝓpterea quia rõ nominat
ipam potẽtiã cognitiuã ut ordinatã ad affec
tiuam. ⁊ uolũtas ipam affectiuã ut regulataꝫ
⁊ rõcinatã a cognitiua. hinc ẽ ꝙ libeꝝ arbi.
potius dicitur facultas uoluntatis ⁊ rõnis q̃ꝫ
intellectus ⁊ affectus . Non eĩm comp̄hen-
dit totam cognitiuã ſicut due prime rões oſ
tendunt. nec totam affectiuã ſicut due ſequẽ
tes . ſed aliquid huius ⁊ aliquid illius . ſicut
oſtendunt rõnes ad primaꝫ ꝑtem inducte .
¶ Ad illud quod obicitur ꝙ liberũ arbitriũ
eſt potentia una cum habeat actum unum .
Dicendũ ꝙ q̃uis actus liberi arbitrii utpo-
te eligere ⁊ conſentire unus eſſe actus uidea
tur. nihilominus tamen implicat in ſe diuer
ſos actus . Cõſenſus eĩm dicit concordiam
aliquoꝝ duoꝝ. ⁊ ita concurſum actuũ ratiõis
⁊ uoluntatis in unũ . Eligere etiam icludit
in ſe rationis iudiciũ ⁊ uoluntatis appetitũ .
⁊ ita quẽadmodũ ꝯſentire ⁊ eligere ⁊ ſi unꝰ
actus eſſe uideatur. tamen diuerſos actus in
ſe includit . Sic liberum arbitriũ ⁊ ſi uideat̃
una potentia. tamen diuerſas in ſe potẽtias
complectitur. ita ꝙ ex concurſu illarum ſe
inuicem adiuuantiũ reſultat in nobis regimẽ
poteſtatis ꝑfecte . ¶ Ad illud quod ultimo
obicitur Utrũ complectatur eas ſicut ꝑtes
integrales aut ſubiectiuas . Dicendum ꝙ
non complectitur eas omnino ſicut totuꝫ in
tegrum. nec omnino ſicut totum uniuerſale
ſed ſicut totum potentiale quod ꝑtim habet
naturam totius integri. ꝑtim natura totius
uniuerſalis . Naturam totius integri i hoc
ꝙ in una potentiaꝝ nõ poteſt ſaluari abſqꝫ
altera . Naturam uero totius uniuerſalis
habet in hoc. quia ex earum concurſu ad in-
uicem. quãlibet earum denominat . Unde ſi
cut duo homines facultatem habent ferendi
lapidem quem neuter ꝑ ſe habet . ⁊ illa fa-
cultate potentia cuiuſlibet eorum dicitur eẽ
facilis. nec tamen eſt una ſine altera . Sic in
telligendum in ꝓpoſito . Et rurſus ſicut ſi
militudo eſt in duobus ſimilibus ita ꝙ non
eſt in uno plus ſine altero. ⁊ tamen quelibet
eorum denominatur ſimilis. nec dicuntur eẽ
due ſimilitudines. ſed una . ſic libertas dicit̃
eſſe in rõne. in uoluntate ita ꝙ utraqꝫ illarũ
potentiarũ eſt libera ex cõiunctione ſui cum
alia. nec tamen ſunt i eis due libertates. ſed
una . ſic patent obiecta .

Quarto queritur Utruꝫ liberuꝫ
arbitrium complectatur rõnem
⁊ uoluntatem ꝑ modum poten
tie. an ꝑ modum habitus ¶ Et
ꝙ ꝑ modum potentie uidetur primo ꝑ An
ſelmũ in libro de libero arbitrio. ubi ait ſic.

Liberū arbitriū eſt poteſtas ſeruandi rectitudinem. ſed poteſtas eſt in genere potentie. ergo ⁊c. ¶ Item Bernardus de libero arbitrio. Tolle liberū arbitriū iam nō erit qđ ſaluetur. ſed ſaluari non dicitur niſi ſubſtantia uel potentia uel potentie. ergo liberū arbitrium uel eſt nomen ſubſtantie uel potentie. ſed non ē ſubſtātie. ergo eſt potētie. ¶ Itē in nobis eſt ponere aliquā potentiā q̄ ſemp inclinat ad bonum ſimpliciter. utpote ſynderesim. aliquā que ſemp inclinat ad bonum ut nūc q̄ſtum eſt de ſe. utpote ſenſualitatē. ergo ē ponere potentiā medio modo ſe habentē. hanc autem dicimus liberū arbitrium. ergo ⁊c. ¶ Item omne quod ē ſuſceptibile habitus eſt potentia. ſed liberū arbitrium eſt ſuſceptibile habitus. utpote gratie. ergo eſt potētia media. patet ꝑ Auguſtinū qui dicit ꝙ gratia ſe habet ad liberū arbitriū ſicut ſeſſor ad equū. ¶ Sed contra. Auguſtin⁹ in Ench. Libero arbitrio male utens homo ⁊ ſe ꝑdidit ⁊ ipſum. ſed nulla potentia peccando ꝑditur. ergo liberū arbitriū nō eſt potentia. ¶ Item liberū arbitrium ſic diffinitur ab Auguſtino cuius diffinitio eſt poſita diſtinctione p̄cedenti. Liberū arbitriū eſt facultas uolūtatis ⁊ rōnis. ſed facultas eſt illud quo potentia efficitur facilis. ergo cum omne illud quod reddit potentiā facilē ad opus. reddat eam habilem ⁊ tale ſit habitus. uidetur ⁊c. ¶ Item Liberū arbitriū non ē aliud ſicut Magiſter dicit in littera ⁊ philo. diffiniūt q̄ȝ liberum iudiciū. ſed iudiciū non ē potētia ſed habitus uel actus. ergo ⁊c. ¶ Item potētie nō eſt potētia nec potētia dicitur eē in potētia. ſed liberū arbitriū eſt facultas rōnis ⁊ uoluntatis ⁊ ē in rōne ⁊ uoluntate. ergo non uidetꝛ ꝙ ſit potētia aliqua ⁊ eſt potentia uel habitus. ergo ⁊c. ¶ Item Ber. de libero arbitrio Liberū arbitriū eſt habit⁹ animi liber ſui. ſed ſi hec diffinitio recte ē aſſignata. uidetur ꝙ liberū arbitriū eſſentialiter ſit habitus. ſed nō ut rōnis ⁊ uolūtatis. ergo ⁊c. ¶ Item omne quod habet diminui ⁊ augeri. potius habet rōnem habitus q̄ȝ potentie. ſed liberū arbi. ē hui⁹mōi ſicut dicit Magiſter ī littera ꝙ maior libertas eſt in beatis q̄ȝ in ꝯfirmatis. ergo ⁊c. ¶ Reſpōſio. Dicendū ꝙ cū querituꝛ Utrū liberū arbitriū ſit nomē habitus aut potentie. hoc dupliciter poteſt queri. Aut ita ꝙ queratur Utrum ꝑciſe nominet habitū uel ꝑciſe nominet potentiā. Et talꝭ queſtio parū habet difficultatis. ꝓ eo ꝙ fere omnia nomina potentiarū anime aliquando accipiūtur ꝓ potentiis. aliquādo ꝓ habitib⁹ aliquādo ꝓ actibus. Sicut eim uult philo. Intellectus uocatur aliquādo potentia intellectiua. aliquādo habitus intelligēdi. aliquando actus. Et Anſel. dicit ꝙ uolūtas aliquādo dicitur inſtrumentū. aliquādo affectus. aliquādo uſus. ⁊ ideo hoc in ꝓpoſita queſtione non intenditur. Alio modo poteſt intelligi ꝑdicta queſtio ut hic inquiratur cui uidelicet primo ⁊ principaliter nomen liberi arbitrii imponitꝛ ſcḋm ꝙ de eo ſacri doctores loquūtur. Et ad iſtam queſtiōem triplex eſt modus reſpondendi ſcḋm diuerſos. Quidam eiȝ ſenſerūt ꝙ liberū arbitriū ē nomē potētie que ſe habet ꝑ modū uniuerſalis ad rōnē ⁊ uoluntatē. ⁊ compꝛhendit eas ſicut totū uniuerſale compꝛhendit ꝑtes. Unde ſicut potētia rōnalis rōni ⁊ uoluntati dicitur eē cōis. ſic etiam libertas arbitrii ſcḋm iſtū modū dicēdi. Sed iſtud ſupra imꝓbatū eſt. Si enim nominaret potentiam uniuerſalem ad rōnem et uoluntatem. iam cū ratio ⁊ uoluntas ſint due potentie rationales. iam eſſent in eis due libertates ⁊ duo libera arbitria eēnt ī quolibet homine. Et ideo ē alia poſitio ꝙ liberū ar. nominat potentiā ex uoluntate ⁊ rōne conſtitutam ad aliquid faciendum ad qđ neutra illarū ꝑ ſe poterat. et quia una iuncta alteri non tantūmodo reddit potentiam potentē. immo etiam facilem. hinc eſt ꝙ liberū ar. non tantūmodo noīat potentiam. ſed etiam nominat facilem potentiam ⁊ habilitatem. ⁊ ꝓpterea nomē illud q̄uis ſit nomē īpoſitū potentie. uidetur tamen nomen eē habitus. Sed quoniam difficile eſt itelligere qualiter ex duabus potentiis una ꝯſtituatur. uel q̄uo liberū arbitriū loquendo formaliter ⁊ ꝓprie ſit due potentie. maxime cum non dicatꝛ eē ratio ⁊ uoluntas. ſed facultas rōnis ⁊ uoluntatis. Ideo eſt tertius modus dicendi ꝙ liberum arbitrium eſt nomen pricipaliter impoſitum habitui. ⁊ hoc plane manifeſtat ipſa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nomis impoſitio . Arbitrium eim non dicit
potentiam ſed habitum . Manifeſtat etiaꝫ
ipſa notificatio . Non eiꝫ dicitur libeꝝ ar.
eſſe potentia facilis . ſed facultas potētiaꝝ.
quēadmodum autē cum dico potētiā facileꝫ
dico potētiā hilitatā. ſic cū dico facultatē po
tentie dico habitum eiuſdem . Quoniā er-
go libeꝝ arbi. ſm ꝓpriam ſuam aſſignatio
nem facultas uoluntatis ⁊ rationis recte eſſe
dicitur . hinc eſt ꝙ libeꝝ arbi. principaliter
dicit habitum ⁊ complectitur rationem ⁊ uo
luntatem. non tanꝗꝫ una potentia ex eis cō
ſtituta. ſed tāꝗꝫ unus habitus. qui quidē re-
cte dicitur facultas ⁊ dominiū. qui conſurgit
ex coniūctione utriuſqꝫ. ⁊ potens ē ſup act⁹
utriuſqꝫ ꝑ ſe ⁊ in ſe conſiderate. ſicut arbi-
traria poteſtas in duabus pſonis regimē ha
bet ſup actus utriuſqꝫ in ſe conſiderate . ¶
Concedende ſunt ergo rationes oſtenden-
tes ꝙ libeꝝ arbi. nominat habitum uerum .
Ueꝝ eim concludunt. quia habitui principa
liter imponitur . Unde eſſentialiter loquen
do hec eſt uera. libeꝝ arbitrium eſt habitus
sie ſiue facultas uolūtatis ⁊ rōis. Ad ea vͦo
que in contrariū obiciuntur. de facili reſpon
detur . Concedēdo eim ꝙ libeꝝ arbi. aliqñ
ſupponit potentiā ⁊ accipitur ꝓ potentia .
ſed hoc non eſt de ſua principali ſignificati
one. ſed ſicut nomen potentie trahitur ad
nomen habitus. ſic nomen habitus frequen-
ter ad nomen potentie . ¶ Et ſic patent ad
utrāqꝫ pteꝫ obiecta .

Quinto queritur Utruꝫ liberuꝫ arbitriū aliquid addat ſupra rationeꝫ ⁊ uoluntateꝫ ¶ Et ꝙ ſic
uidetur . Omnis habitus aliquid addit ſu-
pra potentiam. ſed libeꝝ arbi. eſt habitus ſi
cut ꝓbatum eſt. ergo aliquid addit ſupra po
tentiam. ſed eſt habitus rationis ⁊ uolūtatis
ergo ⁊c. ¶ Item ſicut ſe habet potentia ad
ſubſtātiam ſic ſe habet facultas ad potentiā
ſicut enim ſubſtantia ꝑ potentiā dicitur po
tens. ſic potentia ꝑ facultatem dicitur facilis
ſed potentia aliquid addit ſupra ſubſtātiā.
ergo ⁊ facultas ſupra potentiam cuius ē fa-
cultas . ſed libeꝝ arbi. eſt facultas uolūtatis
⁊ rationis. ergo ⁊c. ¶ Item omne quod cō
trahit aliquid addit aliquid ſupra illud . ſed
libeꝝ arbi. non complectitur omnem actum
rationis nec omnē actū uoluntatis. ⁊ ſi hoc.
ergo aliquo modo contrahit . ſi ergo omne
contrahens aliquo modo addit. uidetur ꝙ li
beꝝ arbitriū ſup rationem ⁊ uoluntatem ali
quid addat . ¶ Item intellecto ꝙ aliquis ha
beret rationem preter uoluntatem. non ha-
beret libeꝝ arbitrium ſimpliciter. ſi haberet
appetitum ꝑ̄ter rationem non haberet libe
rum ar. ſi ergo nō ſaluatur in ratione ꝑ ſe
nec in uoluntate. uidetur ꝙ aliquid addat ſu
per utrūqꝫ . ¶ Sed contra . Omnis habit⁹
qui addit aliquid ſupra potentiam determi
nat potentiam ad aliquem actum. ſed libeꝝ
arbitriū potius ampliat potentiam in qua ē
reſpectu actuum ꝗꝫ addat. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ
libeꝝ arbitriū ꝗ̄tum eſt de ſe reſpicit actuꝫ
moris . ſed nullus habitus moralis qui ad-
dit aliquid ſupra potentiam eſt indifferens
ad bonum ⁊ malum . libeꝝ arbitrium eſt ad
bonum ⁊ malum indifferens . ergo ſupra ra
tionem ⁊ uoluntatem nihil addit . ¶ Prete
rea . Poſſibile eſt intelligere potentiam cir
cunſcripto omni habitu qui addit aliquid ſu
pra ipſam . ſed impoſſibile eſt eſſe ſiue in-
telligi aliquem habere rōnem ⁊ uoluntateꝫ
qui non intelligat habere liberum arbitriū.
ergo libeꝝ arbitrium ſup rationem ⁊ uolun-
tatem nihil addit nouū . ¶ Item eque eſſen
tiale eſt anime habere libertatem arbitrii ſi
cut eſſe ad imaginem dei . ſed cum dico ani
mam eſſe ad imagineꝫ dei non dico aliquid
additum ſubſtantie ⁊ potentiis. ergo pari ra
tione nihil ſupaddo rationi ⁊ uoluntati cum
dico animaꝫ habere libeꝝ arbitrium ¶ Item
ſi libeꝝ arbitriuꝫ adderet aliquid ſupra ra-
tioneꝫ ⁊ uoluntateꝫ . aut ergo illud haberet
ortum ab eis. aut non . Si non. ergo eēt ha
bitus infuſus uel acquiſitus. qͦd abſurduꝫ eſt
dicere . Si ſic. ergo cūꝫ id quod addit ſupra
alteꝝ. ⁊ ortum habet ab eo . dependentiam
habeat ab illo . ⁊ qͦd dependet ⁊ ortuꝫ habꝫ
ab altero potius habet ab illo regi ꝗꝫ ipſum
regere. potius habet ſubici ꝗꝫ dominari . iͦō
liberū arbitrium in homine non imparat .
¶ Item ſi libeꝝ arbitrium diceret habitū ꝗ
adderet ſupra rationē ⁊ uoluntatē. cūꝫ unum
accidens non poſſit eſſe in duobus ſubiectis
uidetur ꝙ ille habit⁹ haberet tūc plurificari
ꝓpter plurificationē ſubiecti primi. ⁊ ꝙ pt̄a

d

arbitria eſſent in uno homine. quod omnino deuiat a recta ratione. ¶ Reſponſio. Ad predictorum intelligentiã notandum eſt ꝙ cum habitus reddat potentiã facilem. ⁊ tribus modis habeat eſſe potentia facilis. tribus modis habet habitus ad potentiã comparari. Quedã nãq; potentia reſpectu alicuiꝰ actꝰ eſt facilis ꝑ ſeipaꝫ. ut patet cũ dicit mens ẽ nata ad meminẽdũ ſui ipſius uel intelligendum ſe. ⁊ tunc talis habitus nõ differt a potentia ſm rem. ſed ſm rationem ⁊ moduꝫ dicendi. ⁊ tunc non addit aliquid ſm eſſentiã. ſed ſolum ſm rationẽ. Quedam eſt potentia que reſpectu alicuius actus eſt habilis ꝑ aliquid ſui. ſicut potẽtia intellectiua ad cognitionẽ figuraꝝ geometricaꝝ non eſt habilis ꝑ ſeipam. ſed potius ꝑ aliquod accidens qḋ habet eẽ in ea. ⁊ tunc habitus talis addit ſupra potentiã non ſolũ ſm rationeꝫ. ſed etiaꝫ ſm eſſentiã ⁊ rem. Aliqua vͦo potentia facilis eſt ad aliquẽ actuꝫ ꝑ ſeipaꝫ. nõ tamen ſola ſed cũ alia. ⁊ ſic potentia rõnaliſ ſine aliquo habitu ſupaddito ex ſola ↄiũcti one ſui cũ appetitu. nata eſt in actũ ↄſentiẽdi ⁊ eligendi exire. ⁊ hoc modo habitus uł facultas nõ addit aliquid diuerſuꝫ ſm eſſentiam. nec addit ſolum ſm rõnem itelligẽdi. ſed medio modo addit ſm eſſe. quia nõ addit aliquid abſolutuꝫ. ſed reſpectiuũ. ſicut patet cum dico rationẽ ꝑ ſe ⁊ rationẽ aſſociatam ſiue adiunctaꝫ uoluntati. non addo aliquid nouum ſupra ipſam rationem ſm ſe. ſed ſolũ coniunctionem ſui ad alteꝝ. quantũ ad aliquẽ conſequenteꝫ actum. Unde ſicut quando plures concurrũt ad trahendã nauẽ uel ferendũ lapidem. potentia unius reddit potentiã alterius facilẽ. ita ꝙ nulla noua uirtus uel habilitas aduenit potentie alicuius trahentis in ſe. Sic in ꝓpoſito intelligẽdũ eſt ſe habere. et hinc eſt ꝙ liberũ arbitrium ⁊ ſi accidens eſſe uideatur inq̃ſtum ſonat in rationẽ habitus ſm rem. tamen non eſt accidens potentie ſupadditum. et iteꝝ licꝫ ſit habitus. quia tamen non dicit habitũ unius potentie abſolute. ſed cum relatione unius ad alteram in duabus potentiis ſiue reſpectu duaꝝ potentiaꝝ poteſt eſſe unus. Non eiꝫ eſt habitus ſupadditus ꝑ gratie infuſionem uel ꝑ inatam diſpõnem. ſed potiꝰ dicit hitꝰ quo rõ et uoluntas ſuis actibus dominãtur. qui quidẽ eſt in eis ex ſua naturali origine. ꝓ eo ꝙ naturaliter iſte due potentie in eadẽ ſubſtãtia ſunt radicate. nec contingit unam ab altera ſepare. Cõcedende ſunt ergo rationes oſtendẽtes ꝙ liberũ arbitriũ ſm eẽntiam nihil addit ſupra rationẽ ⁊ uolũtatem. addit tamen aliquo modo ſm eſſe ſiue ſm relationem. que quidem non ponit aliquam nouam qualitateꝫ eſſe in ratione uel uoluntate. ſed ponit rationem ⁊ uolũtateꝫ ad unũ actum concurrere ſm naturalem aptitudinẽ. ¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ omnis habitꝰ addit ſupra potentiam. Dicendum ꝙ illḋ non eſt uerum intelligendo de additione eſſentiali maxime ubi potentia eſt habitualis ꝑ ſeipaꝫ. ¶ Ad illḋ qḋ obicitur. ꝙ omnis potentia addit ſupra ſubſtãtiã. Dicendum ꝙ non ẽ ſimile. ꝓ eo ꝙ facultas eẽntialior põt eſſe potẽtie q̃ꝫ ſit potẽtia ſubſtãtie. nihilominus aliqua potẽtia ẽ que ad idẽ genꝰ habꝫ reduci cũ ſubſtãtia. ſicut habitum fuit ſupra. ¶ Ad illḋ qḋ obicitur. ꝙ liberũ arbi. aliquo mõ ↄtrahit rõem ⁊ uolũtatẽ. Dicendum ꝙ hoc non ẽ ꝑ additionẽ alicuius abſoluti. ſed ꝓpter ↄcomitantiã rõis ⁊ uolũtatis que ſimul ↄcurrũt ad dominiũ liberi ar. non tamẽ ſe ↄcomitãtur in ꝓductiõe cuiuſlibꝫ actus ꝓprii. Aliq̇d eiꝫ appetit ⁊ appetiꝛ circa qḋ non ẽ ↄliberatio. ⁊ aliq̇d nouimꝰ ⁊ credimus eẽ ueꝝ ſiue uolũtas uelit credere ſiue nõ. ¶ Ad ultimũ iã pꝫ rñſio. q̃m illḋ nõ ↄducit additionẽ alicuius qualitatis noue ſup rationẽ. ſꝫ ſolũ ↄcomitãtiã uolũtatis. q̃m ſine uolũtate rõ libera nõ eẽt nec etiã ecõuerſo. Si aũt iſte due potẽtie ponãtur i aliquo q̃ſtũ cũq;. unde neceſſe ẽ i eo ponere arbi. libertatem. et ſic planuꝫ ẽ ꝙ li. ar. ⁊ ſi dicat habitum ↄplectẽtẽ rõeꝫ ⁊ uolũtatẽ. nõ tamẽ dicit habitũ accñtalẽ. ſicut gr̃a uel vͦtus. imo potius dicit illaꝝ duaꝝ potẽtiaꝝ dominiũ naturale r̃ſpectu eiꝰ actꝰ q̇ ẽ eligere ſiue ↄſẽtire. et ꝓpterea ſãcti magis uocãt li. ar. facultatẽ uel poteſtatẽ q̃ꝫ uocent habilitatẽ. oſtendẽteſ drãꝫ eiꝰ ad alios habitꝰ aie.

Sexto ⁊ ultio ẽ queſtio cũ li. ar. ſit habitꝰ ſiue facultas reſidẽs penes rõnes ⁊ uolũtatẽ ↄiũctiꝫ penes quã iſtaꝝ potentiaꝝ p̃cipaliꝰ nobis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

inſit ¶ Et ꝙ pricipaliꝰ inſit pēnes rationē
uidet prio p ipā noiationē q̄ dicit̃ eē li. ar.
Si eī adiectiuū pōit rē ſuā circa ſuū ſubſtā
tiuū. ⁊ pricipaliꝰ dicit̃ aliq̄d ꝺ aliquo qꝺ dicit̃
ſm abſtractionē q̄ꝫ qꝺ dicitur ſm ↄcretionē.
⁊ habitus ille uocat̃ arbitriū liberū. nō liber-
tas arbitraria. Arbitriū uero ſe tenꝫ ex pte
rōnis. uidetur ergo ⁊c. ¶ Item philo. dicit
ꝙ rō nata ē regere iraſcibileꝫ ⁊ ↄcupiſcibilē
ſed uolūtas ↄſiſtit in illis duabꝰ uiribꝰ. ſ. ↄcu
piſcibili ⁊ iraſcibili. ergo rō nata ē r̃gere uo
luntatē. ſed li. ar. ē magis regēs q̄ꝫ rectum.
ergo magis ſe tenet ex pte rōnis q̄ꝫ uolun
tatis ¶ Si tu dicas ꝙ philo. itelligit de iraſ
cibili ⁊ ↄcupiſcibili brutali. non de illa i qua
ↄſiſtit uolūtas. ¶ Cōtra hoc ē ipſa lr̃a. Di
citur eī ꝙ liberū arbi. ē liberū ꝺ uolūtate iu-
diciū. ſi ergo iudicātis ē regere iudicatū. pꝫ
⁊c. ¶ Itē facto ultīo iudicio rōis ſemp uo-
lūtas mouet̃ ſm illꝺ. ergo ſi hoc preit tāq̄ꝫ
iudicās ⁊ illud ſeq̄tur tāq̄ꝫ iudicatū cū liber-
tas magis reſideat penes illud quod preit ⁊
impat q̄ꝫ penes illud quod ſeq̄tur ⁊ obedit.
uidetur ꝙ liberū arbi. plus ſe tenet ex parte
rōnis q̄ꝫ uolūtatis. ¶ Item liberū arbitriuꝫ
eo ipſo liberū eſt ꝙ poteſt ſeipm reſtrigere
⁊ reprimere. ſed repſſio actus uoliti non eſt
niſi p iudicium rōnis. quia niſi examen rōis
interueniat ſemp uolūtas ſequitur impetuꝫ
affectionis. ergo libertas eſt magis penes
rationem q̄ꝫ penes uoluntatem. ¶ Sed cō
tra. Liberum arbitriuꝫ eo ipſo dicit̃ liberū.
quia imune eſt a coactione. ergo penes illꝺ
maxime eſt liberū arbitriuꝫ quod magis elō
gatur a natura coactionis. et talis potentia
eſt ipſa uoluntas. non ratio. In multis eim
contingit rationem cogi. non ſic uoluntatē.
ergo ⁊c. ¶ Item liberū arbitriū eſt illꝺ quod
eſt in nobis maxime impatiū. ſed magis
eſt impatiua in nobis uoluntas q̄ꝫ ratio.
Quicquid enim ratio dictet. ſemper illud
fiet quod uoluntas preoptat. ergo ⁊c.
¶ Item liberum arbitrium eſt illud ex quo
principaliter conſiſtit in nobis meritum uel
demeritum. ſed meritum uel demeritum
principaliter conſiſtit penes uoluntatem. er
go ⁊c. ¶ Item liberum arbitrium ē i nobis
potentiſſimum. ſicut dicit Bernardus et
plures auctoritates hoc ſonāt. ſed nihil adeo

eſt in poteſtate noſtra ſicut uoluntas ⁊ actus
uolendi. ergo uidetur ꝙ maxime penes uo
luntatem reſidet in nobis libertas. ¶ Re-
ſpōſio. Dicendū ꝙ cū liberū ar. ſit facultas
ſiue dominiū ex qua dicit̃ potētia facilis non
ſolū ad mouendū alia. ſed etiā ad mouendū
ſeipā. ſicut rō mouēdi ſe inchoat̃ in rōe et
conſūmat̃ in uolūtate. ſic ⁊ li. ar. libertas re
ſidet penes rōeꝫ ⁊ uolūtatē. ita ꝙ in una illa
rum potētiaꝝ ichoat̃ ⁊ i alia ↄſūmat̃. Ideo
autē dico motū inchoari i rōne. quia ñ moue
tur appetitꝰ niſi p̄abulo cogitatu. Nequaq̄ꝫ
eīꝫ amare poſſumꝰ qꝺ nō ↄgnoſcimus. ⁊ iꝺo
ad hoc ꝙ motꝰ fiat preit ↄgnitio diſponens
⁊ ſubſeq̄tur uolūtas pficiēs. Quātūcūq̄ꝫ. n.
p̄cedat cogitatus. nūq̄ꝫ motus ſeq̄tur niſi ip
ſuꝫ ipet uolūtatis affectio. ⁊ ſicut uoluntas
nō habꝫ moueri ad obiectū āplectēdo uel re
fugiēdo illꝺ niſi p̄ambulo cogitatu. ſic etiāꝫ
ñ habꝫ appbare uel r̃ſpuere ſiue elicere ⁊ re
frenare actū ꝓpriū niſi rōis actꝰ p̄cedat. qui
dictet ipꝫ eē bonū uel malū. pficiēdū uel r̃fre
nandū. Ex tali. n. actu p̄abulo uolūtatis in
actu ſuo icipit ↄplacere uel diſplicere. Et
ſic pꝫ ꝙ libertas ar. ſiue facultas q̄ dicit̃ li.
ar. i rōe ichoat̃ ⁊ i uolūtate ↄſūat̃. et q̄m pe
nes illꝺ pricipalr̃ r̃ſidꝫ penes qꝺ ↄſūat̃. ideo
pricipalr̃ libertas ar. ⁊ dñium i uolūtate ↄſi-
ſtit. et iterū ꝙ illꝺ i quo res ichoat̃ ſe hꝫ p
modū materiat. illꝺ i quo ↄſūat̃ ſe hꝫ p mo-
dū formal̃. ⁊ adiectiū r̃ſpcū ſubſtātiui ſe hꝫ
p modū iformātis. iꝺo i noiatiōe illiꝰ poteſta
tis nomē r̃ñdēs rōi ſignificat ſubſtātiē. nomē
r̃ñdēs uolūtati ſignificat̃ adiectīe. ⁊ ꝓpterea
magis uocat̃ iſta facultas li. ar. q̄ꝫ arbitraria
libertas. Et p hoc pꝫ r̃ñſio ad primū obie-
ctum in ↄ̄riū. ¶ Ad illꝺ ꝟo qꝺ obicit̃ ſcꝺo.
ꝙ rō r̃git iraſcibilē ⁊ ↄcupiſcabilē. Dicēduꝫ
ꝙ ſiue uis iraſcibil̃ ⁊ ↄcupiſcabil̃ itelligat̃ de
appetitu brutali ſiue ꝺ potētia appetitiua rō
nali utrāq̄ꝫ hꝫ r̃gere. rō p modū diſponentis
⁊ ↄſulētis q̄ꝫtū ē ꝺ ſe. ꝙ aūt r̃gat p modum
ipātis. hoc ñ ē niſi mediāte uolūtate q̄ dat ei
auctoritatē. Uolūtas aūt ñ dicit aliā potētiā
p eēntiā a ↄcupiſcibili ⁊ iraſcibili. ſꝫ nomiat
ipꝫ appetitū ut rōcinatū ſiue rōi ↄiūctū. et
ſic eiꝰ ē r̃gere ⁊ ipare. ↄcupiſcibil̃ aūt ⁊ iraſ
cibil̃ eadē pōm affectiuaꝫ noiant. ⁊ ita dicit̃
iferiores ñ q̄ꝫtū ad pōm. ſꝫ q̄ꝫtū ad officiuꝫ.

⁊ hinc eſt ꝙ liberꝫ arbitrium ſm rem comp
hendit iſtas potentias. uidelicꝫ rationalem.
iraſcibilẽ ⁊ concupiſcibilem. ſicut dicit Au
guſtinus de quinqꝫ reſponſionibus cum de li
bero arbitrio loquimur non de parte anime
loquimur. ſed de tota. hinc eſt ꝙ cum cete
re uirtutes non indocte ponantur in libero
arbitrio. non huic obuiat illud quod ꝯſueuit
dici. ꝙ tres uirtutes theologice ſunt in ra-
tionali concupiſcibili ⁊ iraſcibili. Uoluntas
enim ut iam dictum eſt non nominat aliam
potentiam ſm eſſentiam ⁊ naturam ab iraſ
cibili ⁊ concupiſcibili. licꝫ alio modo noiet.
¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ ratio iudicat
⁊ uoluntas ſequitur. Dicendum ꝙ duplex
eſt iudicium rationis. Quoddam eſt i ſolo
dictamine. ⁊ hoc eſt rationis ſm ſe. Aliud
eſt iudicium diffinitiuū ut fiat uel non fiat.
⁊ illud nūꝙ̄ eſt ſine uoluntate. Quātūcūqꝫ
enim ratio deliberet. in eam ptem terminat
diffinitiuum iudicium. quoniam preoptat uo
luntas. et ideo cum dicitur ꝙ uoluntas ſe-
quitur iudicium. ſi intelligatur de iudicio qḋ
conſiſtit in ſolo dictamine. non eſt ſemp ue
rum ꝙ ad illud ſequatur uoluntas neceſſa-
rio. Si autem intelligatur de iudicio diffini
tiuo. ex hoc non ſequitur ꝙ uoluntas ſequa
tur principaliter actum alienum. immo po
tius actum alienum trahit ad propriuꝫ ¶
Ad illud quod ultimo obicitur. ꝙ refrenatio
eſt mediante actu rationis. Dicendum ꝙ
uerum eſt ꝙ actus rationis requiritur. ſed
nūꝙ̄ ab illo eſt principaliter refrenatio. ꝙ̄tū
cunqꝫ enim ratio dictet actum uoluntatis eē
malum. nūꝙ̄ uoluntas ſe retrahit niſi uelit.
et ideo ſicut poſſibilitas ſcribendi principa-
lius dicitur eſſe in manu ꝙ̄ in oculo. licet ad
ad eam concurrat. ⁊ uis oculi ⁊ uis manus.
Sic intelligendum eſt in propoſito. Ex p̄-
dictis ergo patet quid ſit liberum arbitrium
ſm rem et qualiter ſe habeat ad rationem
et uoluntatem. Si enim omnia que prede-
terminata ſunt inſimul conferantur. in unuꝫ
puto ſatis poſſe quietari intellectum. ſi q̇s
autem in aliquo predictorum quieſcere ue-
lit. reliqua non ptractans non ita euidenter
inoteſcet ei que ſit liberi arbitrii quidditas
et eſſentia.

IN PARTE ISTA Sunt
dubitationes circa litteram.
Et primo queritur de hoc qḋ
dicit ꝙ philoſophi diffinientes
liberum arbitrium dixerunt eſſe liberuꝫ de
uoluntate iudicium. ¶ Uidetur enim ꝙ ta-
lis diffinitio a philoſophis aſſignata nec ſit
bona nec ſic ſm artem phiſicam aſſignata.
Philoſophꝰ in ſexto topicorum repreben-
dit diffinitionem equicolam in qua ſunt
tot uocabula ex parte diffinitionis quot ex
parte diffiniti. utpote ſi quis diffiniens tuni-
cam nigram dicat eam eſſe collobium atrū.
Sed ſic eſt in propoſito. Si tu dicas ꝙ nō
eſt diffinitio. ſed rationis interpretatio.
Tunc eſt queſtio. Quare liberꝫ arbitrium
potius uocatur ſic ꝙ̄ dicatur liberum iudi-
cium. ¶ Item uidetur ꝙ ad philoſophos
non ptineat diffinire liberum arbitrium.
quia cum anima ſit imago dei ſm liberum
arbitrium ut dicit Ricardus. ⁊ mediante libe
ro arbitrio mereatur. Philoſophi autē nō
cognouerunt animam eſſe dei imaginē. nec
meriti originem. uidetur ꝙ liberum arbi-
trium nec ſciuerunt nec potuerunt diffinire.
¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ ſicut predictuꝫ
eſt. p̄dicta notificatio potius eſt nominis in
terpretatio ꝙ̄ diffinitio. Magis aūt facul-
tas illa cenſetur hoc nomine ut dicatur libe
rum arbitriū ꝙ̄ liberū iudiciū. p eo ꝙ iudi-
cium importat actum rationis regulatū ſm
regulas ueritatis ſiue ſuperne legis. Arbi-
triū uero importat actum rationis regulatuꝫ
ſm imperium uoluntatis. Unde ille dicitur
iudex cuius eſt ſm iura cauſam terminare.
Ille autem dicitur arbiter qui ad ꝓprium uo
luntatis meritum cauſam terminare habet.
⁊ quoniā liberꝫ arbitriū quantum eſt de ſe.
determinare habet de agendis iuxta uolun-
tatis nutuꝫ magis ꝙ̄ iuxta iuris preceptuꝫ.
hinc eſt ꝙ magis proprius nominatur p no
men arbitrii ꝙ̄ per nomen iudicii. Ex hoc
ergo ⁊ ex predictis colligitur ꝙ magna fuit
ſapientia in eis qui impoſuerunt nomina.
Non eiꝫ ſine cauſa hec facultas duplici noie
cenſet. nec ſine cā uocabulū ſpectās ad rōem
potiꝰ dicit argumētū ꝙ̄ iudiciū. Eſt. n. li. ar.
facultas duaꝝ potētiaꝝ ita ꝙ rō ſe hꝫ in rōne
materialꝰ ⁊ diſcernere hꝫ ad nutū uolūtatis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ad illud ergo quod obicitur q philoſopho
rum non eſt liberum arbitriuz cognoſcere.
Dicendum q de libero arbitrio eſt loqui
dupliciter. Aut ſm q eſt principium ope
rum moralium. Aut ſm q eſt principium
operum gratuitorum. et primo modo eſt
de conſideratione philoſophorum. illorum
maxime qui uerſati ſunt circa mores cōpo-
nēdos quorum liberum arbitrium eſt princi
pium ſm regulam ⁊ dictamen iuris natura-
lis. quod eſt unicuiqȝ impreſſum. ¶ Scd̄o
modo eſt de conſideratione theologorum.
quia ſic habet aſpectū ad diuinam gratiam.
cuiꝰ gratie cognitio eſt per fidem catholicā
ſine qua omnia opera hominum uana ſunt.
⁊ ſi etiam uideantur laudabilia. et in hac
conſideratione deficit philoſophoꝝ pitia.
Et per hoc patet obiecta. ¶ Item queritur
circa hoc q dicit. q ſm predictam aſſigna
tionem in his tantum uidetur eſſe liberum
arbitrium qui uoluntatem mutare poſſunt.
Si enim liberum arbitrium non tantūmodo
eſt in homine ſm ſtatuȝ uiatoris. immo etiā
ſm ſtatum comprehenſionis ⁊ beatitudinis
ſicut determinatum fuit ſupra diſtinctione
ſeptima. Predicta aſſignatio ſiue diffinitio
non uidetur eſſe congrua. ¶ Preterea. Non
ſolūmodo hi qui habent uolūtatem inuerti-
bilem habent liberi arbitrii de uoluntate iu-
dicium. ergo falſum dicit Magiſter qui di-
cit q predicta aſſignatio ſolum his conuenit
qui habent uoluntatem uertibilē. ¶ Iuxta
hoc queritur cum diuerſe aſſignationes li-
beri arbitrii ponantur a ſanctis. ⁊ unius rei
unica eſt diffinitio que ſit illarum aſſignatio
num differentia. Auguſtinus enim diffinit
ſicut habitum eſt in diſtinctione precedenti
ſic. Liberum arbitrium eſt facultas uolūta-
tis ⁊ rationis qua malum eligitur ꝛc. ¶ An
ſelmus in libro de libero arbitrio diffinit ſic.
Liberum arbitrium eſt poteſtas ſeruādi re-
ctitudinem propter ſeipſam. ¶ Bernardus
in libro de libero arbitrio diffinit ſic. Libe-
rum arbitrium eſt conſenſus ob uoluntatis
in amiſſibilem libertatem ⁊ rationis indeclia
bile iudicium. ¶ Queritur ergo que ſit iſta-
rum rationum differentia. De ſingulis
eiȝ diſputare parum eſt utile ⁊ parum facit
ad propoſitum. ¶ Reſponſio. Dicenduȝ
q uerbum Magiſtri propoſitum non refer
tur ad illam notificationem philoſophorum
in hac diſtinctione propoſitam. Liberū ar-
bitrium eſt libeꝝ de uoluntate iudicium. ſed
ad illā refertur que poſita fuit in precedenti
diſtnictione. Liberum arbitriuȝ eſt facultas
rōnis ⁊ uoluntatis qua bonum eligitur ꝛc.
Et quantuȝ ad illam dicit Magiſter q non
conuenit liberum arbitrium alicui niſi ſolum
ſm ſtatum mutabilitatis ¶ Unde nota q li
berum arbitrium poteſt tripliciter conſide-
rari. Aut in ſui generalitate ſm q conuēit
creature ⁊ creatori. et ſic diffinitur ab An-
ſelmo cum dicitur Liberum arbitriuȝ eſt po
teſtas ſeruandi rectitudineȝ ꝛc. Aut ſm eē
quod habet in creatura non concernendo ſta
tum. et ſic eſt diffinitio illa Bernardi. Li-
berum arbitrium eſt cōſenſus ꝛc. Aut quā
tum ad ſtatum uiatoris. et ſic eſt illa Aug.
Liberum arbitrium eſt facultas ꝛc. Poſſunt
tamen nihilominus predicte notificationes
aliter diſtingui ab inuicem. Liberum enim
arbitrium habet comparationem ad actum.
habet etiam comparari ad actum ⁊ obiectū.
habet tertio comparari ad actum ⁊ obiectū
et finem ultimum. Quantum ad primam
conſiderationem diffinitur a Bernardo.
Quātum ad ſcd̄am ab Auguſtino. Quan
tum ad tertiam ab Anſelmo. et hoc patet
conſideranti ipſas notificationes. ¶ Unde
Anſelmus diffiniens liberum arbitrium. nō
ſolum dicit ipſum eſſe potentiam ſeruandi
rectitudinem. ſed etiam addit propter ſe.
Propter enim dicit cauſam finalem ⁊ refer-
tur hoc q eſt ſe ad rectitudinem. ut ſit ſen-
ſus. propter ſe ideſt propter ipſam rectitu
dinem. Sed hic attendendum eſt q alia eſt
rectitudo que ſeruatur et alia propter quaȝ
ſeruanda eſt. hec enim eſt creata. illa icrea-
ta. quia tamen una intelligitur in altera. hoc
relatiuum ſe cum refertur ad rectitudinem
creatam. poteſt ſupponere pro rectitudine
increata ut in ipſa creata rectitudine intelle
cta. ſicut prima ueritas in omni ueritate. et
prima bonitas in omni bonitate. ¶ Item
queritur de hoc q dicit. Sed aliter accipi
tur liberū arbitriū in creatore q̄ȝ i creaturis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Sed contra hoc. Quia Anſelmus de libero arbitrio dicit ꝙ eadem debet eſſe diffinitio liberi arbitrii in homine ⁊ in deo. ſicut eadē ratio eſt hominis ⁊ aſini in animali. ¶ Itē hoc uidetur ꝑ rationem quam ipſe aſſignat ꝙ liberum arbitrium eſt poteſtas ſeruandi rectitudinem que non tamen conuenit creatori. immo etiam creature. ¶ Item ſi aīa ſm liberum arbitrium maxime deo aſſimilatur. uidetur ꝙ liberum arbitrium in deo ⁊ homine ſit conformiter. ¶ Reſponſio. Dicendū ꝙ eſt loqui de libero arbitrio ſm generales conditiones. ⁊ ſm ſpeciales. Si loquamur ſm generales conditiones. ſic liberum arbitrium dicit facultatem liberam a coactionē ⁊ ordinatam ad rectitudinis conſeruationem. ⁊ hoc modo reperitur in creatura ⁊ deo conformiter ⁊ ſm eandem rationem: non conformitate ⁊ unitate uniuocationis. ſed potius analogie ⁊ conſimilis habitudinis que inter deum ⁊ creaturam eſſe poteſt. ſicut in primo libro oſtenſū fuit. Alio modo eſt loqui de libero arbitrio ſm proprietates ſpeciales. ⁊ ſic liberum arbitrium eſt facultas que quidem non eſt ſubſtantia rei. ſed quedam habilitas. ſicut etiā eſt poteſtas ſeruandi rectitudinem ꝙ nō eſt ipſa rectitudo. ideo poteſt a rectitudine obliquari quantum eſt de ſe in creatura. In deo aūt liberum arbitrium eſt ipſa diuina eſſentia. eſt etiam ipſa iuſticia. ideo nec obliquari poteſt. nec mutari. et quantum ad has conditiones ſpeciales. dicit Magiſter liberum arbitrium aliter in deo. aliter in creaturis ceteris reperiri.

Ex PREDICTIS perſpicuum ⁊c. ¶ Supra agit Magiſter de libero arbitrio ſm id qđ eſt in generali. In hac pte agit de diuerſis ſtatibus eius in ſpeciali. oſtendens ꝙ ſm diuerſos eius ſtatus diuerſi ſunt libertatis gradus. pro eo ꝙ libertas arbitrii minui habet per peccatum. ¶ Et quoniā non omnis libertas habet diminui. ideo ps iſta continet tres particulas. ¶ In prima aſſignat Magiſter gradus libertatis in hoīe ſm diuerſos ſtat⁹. ¶ In ſcđa uero aſſignat diuerſas differētias libertatis. ibi Eſt nāq; libertas arbitrii triplex. ¶ In tertia uero breuiter epilogat oſtendens q̄tum ad quod genus libertatis liberum arbitriū intelligi debeat minui per peccatum. ibi Ex predictis iam apparet per peccatum ⁊c. ¶ Prima pars habet tres particulas. ¶ In prima determinat gradus libertatis. ¶ In ſcđa uero aſſignat ſtatus diuerſos hominis in quibus libertas habet augeri ⁊ minui. ibi Et poſſunt notari in homine quattuor ſtatus ⁊c. ¶ In tertia uero determinat per quid minui habet arbitrii libertas. ibi Unde māifeſtū ē ꝙ propter penalitates. ¶ Similiter pars iſta ſcđa tres habet partes ſm triplicem libertatis differentiam. ¶ Primo enim agit de libertate a coactione. ¶ Scđo de libertate a culpa. ibi Eſt ⁊ alia libertas a peccato. ¶ Tertio agit de libertate a miſeria. ibi Eſt iterū libertas a miſeria ⁊c. Aliarū autem ptiū ſubdiuiſiōes manifeſte ſunt in lr̄a.

AD intelligentiam huius partis cum ſupra habitū ſit de libero arbitrio in ſe. Queritur hic đ ipſo in comparatione. Et circa hoc queruntur ſex. ¶ Primo queritur de libero arbitrio in comparatione ad ſubiectum. ¶ Secundo queritur de ipſo in comparatione ad actum. ¶ Tertio uero queritur de ipſo in comparatione ad obiectum. ¶ Quarto in comparatione ad aliud agens creatum. ¶ Quinto in comparatione ad mouens primum ſcilicꝫ deum. ¶ Sexto ⁊ ultimo in ꝯpatiōe ad corpus coniūctum.

CIrca primum ſic proceditur et queritur de libero arbitrio in comparatione ad ſubiectum. Utrum in omnibus in quibus eſt. ſit equaliter. aut ſm magis ⁊ minus. ¶ Et ꝙ ſit in omnibus equaliter uidetur primo per Bernardum de libero arbitrio. Manet libertas uoluntatis tam plena in bonis q̄ꝫ in malis. ſed in bonis ordinatior. tā integra quoqꝫ ſuo mō i creatura q̄ꝫ i creatore.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item in eodem libertas arbitrii cunctis pariter ratione utentibus competit. nec magis eſt in bonis q̄ʒ in malis. Et iterum ſubiūgit ꝙ nec augetur gratia nec minuitur culpa. ¶ Item liberum arbitrium eo ipſo dicitur liberuʒ quo eſt a coactione imune. ſed omne liberū arbitriū eſt a boni coactiōe imune. ergo ſi libertas arbitrii in quolibet uniuerſaliter priuat coactionē ⁊ omnimodā priuationē. non eſt magis ⁊ minus reperire arbitrii libertatem in omnibus in quibus ē equaliter. ¶ Itē ſm magis ⁊ minꝰ ē ꝑmixtionē fieri uniꝰ ad aliud. ſʒ libertas arbitrii nullo modo poteſt ꝑmiſceri in aliquo ſeruituti ſibi contrarie. que quidem eſt ſeruitus coactionis. ergo non uidetur ꝙ poſſit ſm magis ⁊ minus ꝑticipari. ergo equaliter eſt in omnibus in quibus inuenitur. ¶ Sed cōtra. Liberum arbitrium eſt poteſtas ſeruādi rectitudinem. ſicut dicit Anſelmus. ſed maior eſt poteſtas ſeruandi rectitudinem in bonis q̄ʒ in malis. in confirmatis q̄ʒ in non confirmatis. ergo ⁊ liberum arbitrium contingit ſm magis ⁊ minus participari. ¶ Item libertas arbitrii eſt quedam nobilis dignitas in anima rationali. ſed in nulla proprietate dignitas creata poteſt equari creatori. ergo impoſſibile eſt libertateʒ arbitrii in creatore ⁊ creatura equaliter reperiri. ¶ Item libertas arbitrii eſt facultas que fundatur ſuper uoluntatem ⁊ rationem. ſed uis cognitiua multo perfectius reperitur in deo q̄ʒ in creatura ⁊ in una creatura q̄ʒ ī alia ſimiliter ⁊ uis appetitiua. ergo pari rōne ⁊ illa facultas. ex qua potentia rationis ⁊ potentia uoluntatis libere eē dicitur. ¶ Item liberuʒ eſt in quo nullum cadit genus ſeruitutis q̄ʒ in quo poteſt aliquod genus ſeruitutis cadere. cum ergo aliqua ſint que nullo modo poſſunt ſubici nec peccato nec miſerie. quedam uero que eis ſubiecta ſint et ſeruiunt. uidetur ꝙ ab his ⁊ illis liberum arbitrium non participetur equaliter. ¶ Reſponſio. Ad predictorum intelligentiam ē notandum. ꝙ cum queritur Utruʒ liberum arbitrium ſit equaliter in omnibus. non eſt queſtio de ipſo ſm ꝙ dicitur liberum ea libertate que eſt a miſeria uel a culpa. Hoc enim mihi planum eſt ꝙ liberius eſt in uno q̄ʒ in alio. ſed eſt queſtio de libero arbitrio ſm ꝙ dicitur libertas a coactione. Sic eīm uidentur auctoritates ſanctoruʒ ſibi inuicem repugnare. et propterea ad contrarietateʒ que uidetur de medio diminuendaʒ. Intelligendum eſt ꝙ liberum arbitrium ſiue libertas arbitrii ⁊ dicit comparationem ad illud a quo ⁊ ad illud ad quod. Per comparationem ad illud a quo dicitur priuatiue ſiue negatiue. Dicitur eīm liberum a coactione pro eo ꝙ eſt ab omni coactione immune. Per comparationem autem ad illud ad qđ dicitur poſitiue. quoniam libertas arbitrii eſt quedam facultas ſiue poteſtas ſeruandi rectitudinem. hec autem facultas ꝑut ſeruationi coactionis coniuncta ē. habet quādaʒ dignitatem. Dignitatis enim eſt ⁊ poteſtatis non poſſe cogi. et ſic in liberi arbitrii intellectu tria claudunt. uidelicet a coactiōe immunitas. excellentie dignitas ⁊ poteſtas ſiue facultas. ¶ Quantum ad primuʒ liberum arbitriuʒ in omnibus in quibus ē equaliter ſe habet. ſicut dicunt auctoritates Bernardi ⁊ oſtendunt rationes ad hoc inducte. ꝓ eo ꝙ in omni in quo ponitur. ſimpliciter ⁊ uniuerſaliter excludit omnem coactioneʒ. Propterea dicit Bernardus ꝙ ita plena eſt arbitrii libertas in creatura ſuo modo ſicut in creatore. ꝙ ⁊ ſi non poſſit intelligi ueraciter eſſe dictum de aliquo quod dicitur per poſitiōeʒ. poteſt tamen intelligi de eo qđ dicitur ꝑ omnimodam priuationē. ¶ Quātum ad ſcđm. uidelicʒ quātuʒ ad excellentie dignitatem eſt inequaliter in comparatione creaturarum ad creatorem adinuiceʒ. Dignitas enim liberi arbitrii increati ſuperexcellit dignitatem omnis liberi arbitrii creati. quia illa eſt dignitas ſumma. ⁊ omnis dignitas creata eſt dignitas infra illam ⁊ ꝓpter illam. ⁊ ſic inequalitas eſt ī libertate arbitrii quantum ad dignitatem ꝑut conſideratur in creaturis ⁊ creatore. prout autem conſideratur in creaturis relatis adinuicem. ſic habet in eis reperiri equaliter. pro eo ꝙ omne liberum arbitrium immediate eſt ſub deo conſtitutum. ⁊ quodlibet eſt ſuarum operationum poſt deum primum principium. Attenditur enim ſcđm rationalis creature ſuꝑmū quo ſolꝰ ē deꝰ ſuꝑior. ſicut uult Aug.

¶ Quantū autē ad tertiū uidelicꝫ q̄ſtum ad fa
cultatem aut ad ſeruande iuſticie poteſtatē.
ſic inequalitas reperitur. non ſolum in crea
turis ⁊ creatore. ſed etiam in creaturis com
paratis adiuicem. una eniꝫ creatura multo
potentior eſt altera i rectitudīe ſeruādā. ſic
beata q̄ꝫ miſera. Ex hoc ē qḋ dicit Anſel.
in libero de libero arbitrio. Libertas arbi-
trii alia eſt a ſe que nec ē facta. nec ab alio ac
cepta que ē ſolius dei. Alia eſt a deo facta
⁊ accepta. que eſt angeloꝝ ⁊ hominū. Facta
autem ſiue accepta. alia eſt habens rectitudi
nem quā ſeruet. alia carens. Habens. alia
tenet ſepabiliter. alia inſepabiliter. Carens
autem. alia caret recupabiliter. alia irrecupe
rabiliter. Ex hac diuiſione Anſel. apparēt
gradus libertatis non ſolum in creaturis reſ
pectu creatoris. ſed ⁊ in creaturis adiuicem
relatis. Sumitur eniꝫ hec diuiſio libertatis
ſm id qḋ eſt in ea pōnis. ⁊ hoc modo contin
git eam ſm plus ⁊ minus in conſequentibus
liberum arbitriū r̄periri. ⁊ ſic ꝓcedunt rōes
prius adducte. Patet ergo ex predictis reſ
ponſio ad queſtionem ꝓpoſitam. nihilomi
nus reſpondetur ad obiectū. quia rationes
que probant equalitatem arguunt de libero
arbitrio penes id qḋ dicit priuationē. rōnes
uero ad oppoſitū penes id qḋ dicit poſitiꝫ.
Et ideo utreqꝫ concedende ſunt. quia diuer
ſis uiis idem concludunt.

Secundo queritur de libero ar-
bitrio in compatione ad actuꝫ.
Et queritur Utrum ſit actuuꝫ
contingentium ⁊ neceſſariorū.
An contingentium tantum. ¶ Et q̄ ſit con-
tingentium tantum. uidetur per Magiſtruꝫ
ſcḋo caplo huius diſtinctionis. ubi ait ſic.
Hic autem ſciendum q̄ liberum arbitrium
non refertur ad preſens uel ad preteritum.
ſed ad futura ꝯtigētia. ¶ Iteꝫ liberum ar. ē
reſpectu eorū actuum qui ſunt a nobis. et
eorum de quibus conſiliamur. ſi ergo non
conſiliamur de neceſſariis ⁊ impoſſibilibus.
ſed de contingentibus. ⁊ ea que ſunt in no-
bis poſſumus facere ⁊ non facere. uidetur q̄
ſoli actus contingentes ad liberū arbitrium
habeant ptinere. ¶ Item liberum arbitriū
eſt poteſtas rationalis. ſed poteſtas rōnalis
ē indifferens ad faciendum ⁊ non faciendūꝫ.
⁊ nihil quod exit a potentia indifferenter ſe
habente ad hoc ⁊ ad eius oppoſitum ē ne-
ceſſarium. ſed contingens. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ
neceſſarium ⁊ uoluntarium ex oppoſito di-
uiduntur. ergo ſi actus liberi arbitrii eſſet ne
ceſſarius. non eſſet uoluntarius. ſi ergo om
nis actus liberi arbitrii eſt uoluntarius. uide
tur q̄ nullus ſit neceſſarius. ¶ Sed contra.
Auguſtinus in Ench. Erit homo ſicut uel
le male non poſſit. nec tamen ideo carebit li
bero arbitrio. ⁊ paulo poſt. nec autem uolū-
tas non eſt. aut libera dicenda non eſt q̄ bea
ti ſic eē uolumus ut eſſe miſeri non ſolum
nolimus. ſed nequaq̄ꝫ prorſus uelle poſſu-
mus. Ex hoc expreſſe colligitur q̄ liberuꝫ
arbitrium eſt reſpectu actus neceſſarii ⁊ im-
mutabilis. ¶ Item liberum arbitrium eſt i
deo ⁊ angelis ⁊ hoībus beatis. ſed deus eſt
īmutabilis p naturā. angelus uero ⁊ hō bea
tus p gloriā. ergo in ipſis liberū arbitrium
neceſſario ⁊ imutabiliter in ſuū actum exit.
ergo non eſt ſolum reſpectu actus contingē
tis uerꝫ ⁊ neceſſarii. ¶ Item non eſt meri-
tum ſine actu li. ar. ſed iſte qui fecit bonum
uult ſe feciſſe ⁊ hoc ipſo meretur. ſi ergo
hunc feciſſe bonū demonſtrato illo qui fecit
eſt neceſſariū li. ar. ē reſpectu actus neceſſa-
rii etiā ſm ſtatū meriti. ¶ Item liberuꝫ ar
bitrium eſt poteſtas non alligata eo ipſo q̄
liberum eſt. ſi ergo potentia intellectia eo
ipſo q̄ non eſt alligata. poteſt cognoſcere
neceſſaria ⁊ contingentia. ergo cum uolun
tas uel arbitrii libertas ad nihil aſtringatur
uidetur q̄ erit reſpectu actuum neceſſario-
rum ⁊ contingentium ſimiliter. ¶ Reſpon
dendum. q̄ liberum arbitrium dupliciter po
teſt conſiderari: Aut ſ̄ q̄ liberū. aut ſm q̄
deliberās. Si loquamur de ipſo ſm q̄ libe
rum. ſic concedo q̄ poteſt eſſe non ſolū reſ
pectu contingentis. ſed etiam neceſſarii. ſi-
cut patꝫ i deo ⁊ i xp̄o. ⁊ i āgelis ⁊ hoībꝰ bea
tis. Cū. n. duplex ſit neceſſitas. uidelꝫ coac
tiōis ⁊ imutabilitatis. Neceſſitas coactiōis
repugnat libertati ar. Neceſſitas ūo imu-
tabilitatis. n̄ ꝓ eo q̄ arbitriū d cit liberꝫ. nō
q̄a ſic uelit hoc. ut poſſit uelle eiꝰ oppoſitū.
ſꝫ q̄a oē qḋ uult. appetit ad ſuipīꝰ ipiuꝫ. q̄a
ſic uult aliquid ut uelit ſe uelle id. et ideo in
actu uolendi ſeipſum mouet ⁊ ſibi dominat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝛ ꝑ tanto dicitur liberū. q̃uis imutabiliter ordinetur ad id. Si autem loquamur de libero arbitrio ſm ꝙ deliberans. Utrū hoc fiat uel non fiat. ſic actꝰ eius de quo ꝺliberat eſt contingēs. Nullus eim deliberat de neceſſario ꝛ impoſſibili. actus tamen ille pōt circa neceſſarium uel circa contingens. in libero enim arbitrio eſt conſiderare actum uolendi ꝛ ipſum uolitum. et inq̃ꝫtum liberum arbitrium eſt deliberans. neceſſe eſt ꝙ contingentia ſint circa utrūqꝫ iſtorum uel circa alterum. Circa utrūqꝫ. ut cū quis deliberat utrum uelit intrare ꝛligionem uel diligere inimicum. Circa alterum. ut cum quis deliberat utrum debeat ſibi placere uel diſplicere malum quod fecit, uel utrum debeat conſentire uel diſſentire appetitui naturaliter inſerto. utpote appetitui beatitudinis. Sic ergo actus liberi arbitrii deliberantis q̃uis poſſit eſſe circa neceſſarium. ſemper eſt cōtingēs. Actus uero liberi arbitrii ut liberum eſt. nō ſolum poteſt eſſe circa neceſſarium. ſed etiā neceſſarius inſe. Et per hoc patet reſponſio ad queſtionem propoſitam. Patꝫ etiaꝫ reſponſio ad obiecta. Nam rationes q̃ oſtēdunt ꝙ liberum arbitrium poteſt eſſe reſpectu actus neceſſarii. concludunt de libero arbitrio ſm ꝙ liberum. ſicut manifeſte apparet pertractanti. Auctoritates uero ꝛ rationes ad oppoſitum intelliguntur de libero arbitrio ſm ꝙ deliberans ꝛ conſilians. aliter non cogunt. Nam quod primo obicitur de uerbo Magiſtri planum eſt ꝙ intelligit de libero arbitrio ſm ſtatum uiatoris. ſicut ipſe Magiſter in littera ſeipſum exponit. Similiter qđ ſcđo obicitur. ꝙ liberum arbitrium eſt eorum de quibus conſiliamur. hoc eiꝫ uerum eſt de libero arbitrio ſm ꝙ tenet rōnem deliberātis. ¶ Ad id quod obicitur. ꝙ rōnalis poteſtas eſt ad oppoſita. Dicendū ꝙ illud non eſt uerum de omni poteſtate rationali ſicut iam in ſequenti ꝓbleumate melius patebit. ſed hoc eſt uerum de rationali poteſtate ſm ſtatum mutabilitatis ꝛ vtibilitatis ſm quē ſtatum intelligitur uerbum philoſophi. ¶ Ad illđ quod obicitur ꝙ uoluntariū ꝛ neceſſarium ex oppoſito diuidūť Dicendum ꝙ uerum eſt ſm ꝙ neceſſarium dictum eſt a neceſſitate coactionis. ſm autē ꝙ neceſſarium dictum eſt a neceſſitate inmutabilitatis non diuiditur contra uoluntarium niſi uoluntarium dicatur a uoluntate ꝺliberante ꝛ conſiliante. ꝛ hoc modo bene cōcedo ꝙ uoluntarium eſt contingens ꝛ hoc ñ obuiat. ſed potius conſonat ei quod prius dictum eſt.

TErtio querit̃ de libero arbitrio in cōpatione ad obiectū. Et eſt queſtio Utrum liberꝫ arbi. ſm ꝙ liberum poſſit in malū.

¶ Et ꝙ ſic uidetur. De nullo uituperatur q̇s nec laudatur niſi de illo quod eſt a libero arbitrio ſm ꝙ liberꝫ. ſed de peccato ꝛ malo uituperatur quis ꝛ punitur. ergo peccatuꝫ ē a libero arbitrio ſm ꝙ liberū. ergo liberū ar. poteſt in peccatū ſ ꝙ liberum. ꝛ in maluꝫ. ¶ Item actus liberi ar. ſm ꝙ liberꝫ eſt. ē eligere. ſed li. ar. ꝺ ſe cū ē gratia deſtitutū hꝫ eligere malum. bonum autem non eligit niſi ꝑ auxilium gratie. ergo liberꝫ ar. q̃ꝫtuꝫ ē de ſe plus habet obiectū maluꝫ q̃ꝫ bonuꝫ ¶ Item poteſtates rationales ſunt ad oppoſita ſ ꝙ huiꝰmōi. ꝛ liberꝫ ar. ſm ꝙ liberꝫ ē poteſtas rationalis. ergo eſt ad oppoſita q̃ꝫtum eſt de ſui natura. ſed non eſt ad oppoſita que ſunt dulce ꝛ amarꝫ. uerꝫ uel falſum et conſimilia. ergo ad oppoſita que ſunt bonū ꝛ malum. ergo malum ē obiectū liberi ar. ſm ꝙ liberꝫ. ¶ Item liberꝫ arbitriū pōt facere malum. Aut ergo ſeipſo. aut alio. Si alio. quero mediante quo. ꝛ non ē dare. tūc eīm eſſet querere Utrū illud eſſet liberꝫ aut non. ꝛ ſi non eſſet liberꝫ. iaꝫ in opere ſuo ñ eſſet laudabile. nec uitupabile. ꝛ ita nec peccare poſſet. Si autem eſſet liberꝫ. ergo uel erit abire in īfinituꝫ. uel ē dare ꝙ liberuꝫ arbitrium ſeipſo peccat. Si ergo ſeipſo pōt ī malum ꝛ ſeipſo ē liberum. ergo liberum arbitrium ſm ꝙ liberum habet pro obiecto ipſum malum. ¶ Sed contra. Anſelmus de libero arbitrio. Qđ libertati appoſitū eam minuit ꝛ ſeperatum auget. non eſt libertas nec pars libertatis. ſed poteſtas peccādi eſt huiuſmodi. ut ipſe dicit. Et ex hoc ꝯcludit̃ ꝙ poteſtas peccandi non ē libertas nec ps libertatis. ſi ergo malū ñ ē obiectū ut poteſtatis peccādi nō hꝫ ꝓ obiecto maluꝫ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Item poſſe peccare plus dicit ĩpotẽtiam q̃ꝫ
potentiã. ⁊ plus dicit defectum q̃ꝫ ꝯplemen-
tum. ſed liberꝝ ar. ſm ꝙ liberꝝ. ẽ ſub deo po
tentiſſimũ. ergo li. ar. ſm ꝙ liberꝝ. non hꝫ
obiectum malum ſiue peccatum. ¶ Item ſi
malum eſt obiectum li. ar. ſm ꝙ liberꝝ. ergo
ubicunq̃ꝫ eſt libertas arbitrii eſt poteſtas ad
malum. ergo uel ĩ deo eſt poteſtas ad ma
lum uel in ipſo non eſt li. ar. ꝙ ſi utriq̃ꝫ bo
rum. eſt impoſſibile ⁊ cõtra Aug. ĩſtat ⁊c. ¶
Item li. ar. nũq̃ꝫ facit nec appetit maluꝫ niſi
ſub ratione boni. ſed uitium quia non ap-
petitur niſi ſub ratione dulcis. ipſum p ſe
non eſt appetibile. ſed dulce. ſi ergo maluꝫ
non appetitur niſi inq̃ꝫtum apparet bonuꝫ.
ſolum bonum eſt obiectum li. ar. ¶ Itẽ una
queq̃ꝫ potentia eſt completior cum cõiũcta
eſt ſuo obiecto mediante actu q̃ꝫ cum non ẽ
cõiuncta. ergo ſi malum eſſet obiectũ li. ar.
ſm ꝙ liberꝝ. eſſet completius cum exiret in
malum. ſed hoc eſt falſum manifeſtũ. ergo
⁊c. ¶ Item ſi maluꝫ eſſet obiectũ li. ar. ſm
ꝙ liberꝝ. ergo inſufficienter diffiniretur ab
Anſelmo cuꝫ dicitur poteſtas ſeruandi recti
tudinẽ. Si tu dicas ꝙ bonum eſt obiectum
p ſe ⁊ malum p accidens. hoc non ſoluit. q̇a
non ſufficienter diffinit medicinam qui dicit
eã eẽ ſciam ſani. niſi addat eius oppoſituꝫ
ſcilꝫ ꝙ medicina ſit ſcia ſani p ſe ⁊ egri per
accidens. ¶ Reſponſio. Dicendum ꝙ de
li. ar. eſt loqui dupliciter. Aut ſm cõeꝫ rõ-
nem ſm quã repitur in creatore ⁊ creatura.
⁊ ſic obiectum eius eſt bonuꝫ ⁊ equũ. malũ
uero non eſt obiectum, niſi quis dicat hoc eẽ
obiectuꝫ. quia li. ar. id reſpuit ⁊ deteſtatur.
Hic autẽ uocatur obiectũ illud quod intẽdit
li. ar. p actũ ꝓpriũ. ſiue qꝺ efficit. Aliomõ
contingit loqui de li. ar. ſm ꝙ in creatura re
peritur. Et ſic eſt loqui de ipſo dupliciter.
Aut inq̃ꝫtuꝫ liberꝝ. aut inq̃ꝫtuꝫ deficiens. Si
inq̃ꝫtuꝫ liberꝝ. ſic natũ eſt exire in actũ equi-
tatis ſuſceptibilẽ ⁊ equitate informatuꝫ. Si
autẽ loquamur de ipſo inq̃ꝫtũ deficiens. ſic
li. ar. inq̃ꝫtũ arbitriũ liberꝝ. põt ⁊ exit in actũ
deliberatiuũ. quia deficiẽs exit in actũ defor
matuꝫ ⁊ ita in malũ. Sic ergo pꝫ ꝙ li. ar.
ſm ꝙ liberꝝ ẽ habet obiectum bonuꝫ ⁊ exit
in bonũ. non in maluꝫ. ſicut rõnes ad primã
ꝑtem oſtendunt. nihilominus tñ inq̃ꝫtũ cuꝫ

libertate habet defectibilitatem. poteſt ĩ ma
lum. ita ꝙ malicia non eſt obiectum liberi
arbitrii. nec a libero arbitrio ſm ꝙ liberuꝫ.
ſed ſm ꝙ deficiens. Actus autem ſubſtrac
tus cum ſit deliberatiuus exit a libero arbi.
ſm ꝙ liberum. Et p hoc patet reſponſio
ad primum obiectum. Qꝺ enĩꝫ obicit̃ ſolis
operibus li. ar. deberi laudem ⁊ uituperium.
hoc non ſolum eſt uerum de his que liberuꝫ
arbitrium reſpiciunt ſm ꝙ liberum. ſꝫ etiã
ſm ꝙ defectiuum. ſic tantum opus ab eo
ueniens eſt uituperio dignum ratione defor
mitatis que non habet cauſam efficientem.
ſed deficientem. ſicut infra manifeſtabitur.
¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ li. ar. de ſe eli
git malum. Dicendum ꝙ ⁊ ſi ſufficiat ad
eligendum malum ꝑ eo ꝙ facilius eſt defi-
cere q̃ꝫ ꝑficere. non tamen ad illud ordiatur
principaliter. quoniam hoc non conuenit ei
ſm nature ꝓprie complementum. ſed po-
tius ſm ꝓprie nature defectum. ¶ Prete
rea. Et ſi de ſe eligat malum. nunq̃ꝫ tamẽ
eligit malum niſi inq̃ꝫtum apparet bonum
eſſe. ¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ rationa-
les poteſtates ſunt ad oppoſita. Dicendũ
ꝙ ⁊ ſi uerum ſit in rationalibuꝰ poteſtatibꝰ
defectibilibus ⁊ creatis. non tamen ẽ ueruꝫ
in rationalibus poteſtatibus in quibus non
poteſt eſſe defectus. Abſit enim ꝙ Id phi-
ſicum uerbum ſit uerum quo dicitur ꝙ deꝰ
poteſt praua agere. Hoc enim eſt ꝯ̃ uerita
teꝫ ⁊ ꝯ̃ Aug. ſicut in primo libro oſtenſum
fuit. ⁊ inferius ſuo loco oſtendetur. ꝙ eim
dicuntur rationales poteſtates eſſe ad oppo
ſita. hoc non eſt quia ſunt rationales. ſed
quia ſunt deficientes. maxime ſi in eius op
poſitis intelligatur. quorum unum eſt priua
tio alterius. ſicut ſe habet bonum ⁊ maluꝫ.
Et ita ex hoc non ſequitur ꝙ liberum arbi
trium ſm ꝙ liberum per ſe poſſit ad ma-
lum. ¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ liberum
arbitrium per ſeipſum poteſt in malum.
Dicendum ꝙ et ſi ſeipſo poſſit. nõ tamen
poteſt ſeipſo ſufficiente. ſed potius ſeipſo
deficiente. Seipſo enim poteſt deficere. nec
oportet aliud interuenire ad hoc ꝙ exeat in
malum.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quarto queriť de libero ar. in ↄpa
tione ad aliud agens creatū. Et ē
queſtio Utrum libeꝝ ar. ab aliquo
agente creato poſſit cogi ¶ Et ꝙ ſic uideť.
Iam Damaſ. ꝙ̄ꝫ philo. dicit ꝙ queda͂ ſunt
opatiões ptim uolūtarie. ptim iuoluntarie. ⁊
quoddāmodo pmixte ex uolūtario ⁊ iuolun
tario. ſicut iactare merces ⁊ cōſimilia. ſi er
go iuoluntariū eſt illud qđ eſt p uiolentiam
aliquas opatiões exeuntes. a li. ar. cōtingit
pmiſceri uiolētia. ergo ſi contingit magis ⁊
magis pmiſceri. ↄtingit eas ſimplr̄ eſſe iuo
luntarias ⁊ coactas. ergo li. ar. cogi poteſt i
actiōe ſua ¶ Itē maior v̓tus pōt inferre uio
lentiā minori. ſed qđ pōt iferre uiolentiam
pōt ↄpellere. ergo minor v̓tus a maiori pōt
ↄpelli. ſed aliqua v̓tus potētior ē li. ar. uia-
toris. utpote v̓tus angeli. ergo ſaltē ab an-
gelo libeꝝ ar. noſtrū pōt cogi ¶ Itē ſi aliqua
v̓tus pōt impediri ab actu ſuo pōt uiolētari
⁊ ſi ſufficiēter pōt ipediri ſufficiēter pōt uio
lētari. ⁊ ſi ſufficiēter pōt uiolētari pōt cogi.
cū ergo li. ar. ab actu ſuo ⁊ uſu ipediri poſ-
ſit. ſicut patꝫ ꝙ diabolus pōt auferre uſum
li. ar. ⁊ facere eū furioſuꝫ. ergo uideť ꝙ ab
eo libeꝝ ar. noſtrū poſſit ↄpelli uel cogi ¶
Item quādo radius eſt iunctus aqua. mota
aqua neceſſe eſt moueri radium. ſed multo
maiori uinculo cōiungitur anima corpori ꝙ̄ꝫ
cōiungatur radius aque. ergo moto corpore
neceſſe eſt moueri affectus anime. ſi ergo
aliqua uirtus creata poteſt corpus tranſmu
tare. poterit p cōſequens liberū arbitriū uer
tere et compellere ipſo nolente ¶ Item
ſicut ſe habet intellectus ad uerum ita ſe ha
bet affectus ad bonum. ſed intellectus com
pelli poteſt ad credendum aliquod uerum.
ergo ⁊ affectus ad amandum bonum. ſi er
go libeꝝ arbitriū non dicit aliud ꝙ̄ꝫ ratiōem
⁊ uolūtatem. uidetur ꝙ ⁊ ipſum compelli
poſſit per actionem alicuius agentis creati.
¶ Item agens creatum ſua actione poteſt
libeꝝ arbitriuꝫ cogere coactione inducente
que eſt diſpoſitio reſpectu coactionis ſuffici
entis. ſed diſpoſitio per frequentem ſui ite
rationem ⁊ intentionem poteſt fieri neceſſi-
tas. ergo uidetur ꝙ ſi uoluntas poſſit cogi
coactiōe inducēte. ꝙ ꝓceſſu tēporis cōpelli
poſſit coactiōe ſufficiēti p actiōeꝫ alic⁹ crea
ture. ¶ Sed ↄtra. Bernar. de libero arbi.
Uolūtas p ingenita ſui nobilitate nulla cogi
tur neceſſitate. ſi ergo uolūtas a nemie po
teſt cogi. ⁊ hoc non eſt ob aliud niſi ꝓpter li
beri ar. libertatē. ergo libeꝝ ar. a nulla crea
tura cogi poteſt ¶ Item ſi aliqua creatura
poſſet libeꝝ ar. hoīs cogere. hoc maxime
ↄpeteret ipſi diabolo. de quo dicit Iob xl.
Non ē poteſtas ſup terram que ei poſſit cō
pari. ſi ergo diabolus libeꝝ ar. noſtrū non
poteſt cogere. quia tūc faceret nos continue
peccare. uideť ꝙ nulla alia creatura poſſit
ipm cogere. ¶ Item nulla maior cōpulſio
pōt fieri liberi ar. hoīs ꝙ̄ꝫ p intemtationē
mortis. ſed mortis intemtatio ad ↄpellēduꝫ
libeꝝ arbi. non ſufficit. ſicut patet in marti-
ribus ſanctis ⁊ aliis. ergo non uidetur ꝙ ab
aliqua creatura poſſit compelli. ¶ Item li-
beꝝ arbitriū eſt ſm id quod eſt ſupremū in
anima cum ipſius ſit regere ⁊ mouere om-
nes potentias. ſed eo ꝙ ſupremum eſt in
anima ſolus deus maior eſt. ergo nulla cre
atura poteſt ſup illud. nulla ergo creatura
poteſt in hominis libeꝝ arbi. compellendū.
¶ Reſpōſio. Ad predictoꝝ intelligētiam
eſt notandū. ꝙ eſt loqui de libero arbi. ꝙ̄ꝫtū
ad actū exteriorem ⁊ ꝙ̄ꝫtum ad actū interio
rem. ſiue ꝙ̄ꝫtum ad actum ꝓprium ⁊ ꝙ̄ꝫtum
ad actuꝫ alienum. Si uero loquamur de li-
bero arbi. ꝙ̄ꝫtuꝫ ad actū exteriorē. ſic reſpcu
taliū actuū poteſt interuenire coactio. Pōt
etiā quis cōpelli ut genua coram ydolo flec
tat. ⁊ ut manibus ꝓpriis thura altaribus im
ponat uel incendat. Si autē loquamur ꝙ̄ꝫtū
ad actū interiorē qui ſcilꝫ eſt uelle uel elige
re aut conſentire. ſic reſpectu talis actus
pōt libeꝝ ar. aliquomō iduci. pōt etiā impe
diri. ſed nullo mō pōt ↄpelli. Induci quideꝫ
pōt qm̄ amat aliud a ſe ⁊ qđ ifra ſe ē. Uno
p oblationē alic⁹ rei amate ut ablationē pōt
iduci ad ↄſētiēdū aliq̇d mltū efficaci pſuaſio
ne. p quē modū ydolatrie tētabāt ſctos mar
tires ↄſētire i ydolatriā. mō pmittēdo delec-
tabilia. modo i fugiēdo triſtia. Iſta tñ iduc-
tio lōge diſtat a coactiōe ſicut ꝓbat ipe exi
tus. qa nec blādimētis allici nec tormētiſ ter
reri adeo potuerūt. ut a v̓itate iuſticie muta-
rēť. ⁊ ſic li. ar. iduci pōt qa amat aliq̇d infra
ſe. utpote uitā tēporalē uel aliud conſimile.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Poteſt etiã ĩpediri ꝓpter ĩclinationeꝫ ⁊ con
iunctiõeꝫ ſui ad naturã corporalẽ que ſubeſt
ṽtuti creature . Unde bene poſſet aliquis
aliũ ita ledere ꝙ uſuꝫ li. ar. amitteret . Ex
hoc tamẽ li. ar. nõ ageret . Coactio eiꝫ põit
li. ar. actũ ⁊ uſuꝫ. ſed ligatio uel ĩpeditio tol
lit. ⁊ iteꝝ etiã ĩpeditio ꝑuenire põt ab infe
riori . coactio ꝑuenire habet a ſupiori . Et
hinc ẽ ꝙ li. ar. ⁊ ſi poſſit ĩduci ab agẽte crea
to rõe boni exterioris amati. ⁊ poſſit ĩpedi
ri rõe corporis ↄiũcti ñ põt cogi reſpectu ac
tus ꝓprii . Hãc eim dignitatẽ habet li. ar.
ut inq̃tũ libeꝝ. ſit ſoli deo ſubiectũ . ⁊ quia
inq̃tũ libeꝝ nulli agẽti creato ſubeſt: cũ co
actio ſit a ſupiori. nullũ agẽs creatũ põt ipꝫ
cogere . Unde ↄcedẽde ſunt rões hoc oſtẽ
dẽtes ¶ Ad illḋ aũt qḋ prĩo obicit̃ in ↄ̃riũ.
ꝙ ẽ actio mixta ex uolũtario ⁊ ĩuolũtario .
Dicendũ qꝫ illud ĩtelligit̃ de actione exteri
ori. ⁊ q̃tũ ad illaꝫ põt interuenire coactio .
¶ Preterea . Intelligit̃ ibi de ĩuolũtario ꝓ
ut dicit̃ ĩuolũtariũ p uiolẽtiã. nõ inq̃ꝫ p uiolẽ
tiam coactiõis ſufficiẽtis. ſed ſolũ indũcẽtis .
¶ Ad illud quod obicit̃ . ꝙ maior ṽtus põt
uiolẽtare minorẽ. iam pꝫ rñſio . quia q̃tum
ad libertatis dignitatẽ. ſicut oſtẽſum fuit in
prĩo ꝓbleumate . omnes creaturas rõnales
habere equalitatẽ. nec una nata ẽ ſꝫm iſtam
ꝓprietatem in alterã agere . ⁊ ꝓpter hoc
nec alterã uiolẽtare nec cogere . Cũ eiꝫ dici
citur ꝙ maior uirtus põt uiolẽtare minorẽ .
hoc ueritatẽ habꝫ. ſi ſꝫm ꝙ maior ẽ. nata ſit
agere in minorẽ . ¶ Ad id quod obicitur ꝙ
libeꝝ ar. põt in ſua actiõe ĩpediri . Dicen
dum ꝙ ueꝝ ẽ. tamẽ ex hoc non ſequitur ꝙ
poſſit cogi . Impedimẽtũ eiꝫ priuat actum
libertatis . ſed coactio ponit actũ li. ar. ⁊ ſit
cũ hoc ponit ꝙ nõ ſit libertas. ⁊ iſta ſunt in
ↄpoſſibilia. ſicut ſi poneret̃ ꝙ aliquis actus
eẽt uolũtatis ⁊ nõ eẽt uolũtari⁹ . ⁊ hoc meli⁹
uidebit̃ infra. ⁊ ideo rõ illa nõ cogit . ¶ Ad
illud quod obicitur. ꝙ aqua mota neceſſario
mouet̃ radi⁹ ei ↄiũctus . Dicenduꝫ ꝙ non ẽ
ſimile. p eo ꝙ radii multiplicatio ẽ natura
lis. nec põt lux ſeipam nõ multiplicare cum
inuenit materiã aptã . ⁊ ſicut multiplicatio
radioꝝ ẽ naturalis. ita ⁊ r̃flexio ipſorum eſt
naturalis ⁊ r̃pcuſſio . Et ꝓpterea cuꝫ aqua
mouet̃. aliomõ ſuſcipit̃ radius. ideo neceſſe ẽ
ipſum aliomodo r̃flecti . Libeꝝ ar. eiꝫ p̃eſt
corpori. cũ in ſuũ actũ uolũtarie exit. ⁊ ſeipo
ẽ ꝓprii act⁹ uariatio. nõ ex hoc ꝙ ſit aliqua
mutatio ĩ corpore ↄiũcto . ¶ Ad illud quod
obicit̃ de ↄpatiõe intellect⁹ ad ueꝝ. ⁊ affect⁹
ad bonũm . Dicendũ ꝙ ⁊ ſi aliquo mõ ſit
ↄpatio ↄſimilis. nõ tamẽ eſt oimoda simili
tudo . quoniã ſicut oſtenſuꝫ fuit ſupra . Li
bertas arbitrii plus ſe tenet ex pte motiue
q̃ꝫ cognitiue . ⁊ ideo coactio plus r̃pugnat
affectioni q̃ꝫ r̃pugnet cognitioni . Et ꝓpte
rea nõ ſequit̃. ꝙ ſi itellectus põt cogi . ꝙ et
affectus . ¶ Ad illud qḋ obicit̃. ꝙ poteſt in
duci . Dicendũ ꝙ ⁊ ſi ĩductio uideat̃ eſſe
q̃daꝫ coactio. maxĩe ſꝫm hũana iura que di
cunt illud qḋ ſit cã metus non eẽ habenduꝫ
ratũ. maxĩe de eo metu qui põt cadere in cõ
ſtantẽ uiꝝ. p eo ꝙ ↄſiderãt exteriora opa. ſꝫ
ueritatẽ tamẽ iſta ĩductio ſtat cũ libertate uo
lũtatis . nec ei r̃pugnat in aliquo. ſed potius
r̃pugnat plenitudini amoris ⁊ uolũtatis. nõ
eiꝫ ita plene uult aliq̃s q̃ñ uult ex ↄditione .
ſicut quãdo uult abſolute. ſicut pꝫ ḋ iactatio
ne mercũ in mari. nihilominus tamẽ ſaluat̃
ibi rõ libertatis ⁊ uolũtatis . Unde talis me
tus apud deũ nõ excuſat a culpa . ſicut apte
pꝫ in negatione a Petro facta. ⁊ ꝓpterea ñ
ſequit̃ ꝙ ſi poſſit a creatura ĩduci. ꝙ poſſit
cogi . Nec ualet qḋ obicit de diſpõne q̃ hꝫ
fieri neceſſitas p iteratiõnẽ . hoc eiꝫ ueꝝ eſt
reſpectu uirtutis naturalis ⁊ actus qui deter
minatur ad unã duaꝝ ↄ̃rietatis . nõ autẽ ueꝝ
eſt reſpectu uolũtatis que abſoluta ẽ. ⁊ q̃tũ
eſt de ſe ṽtibilis . ¶ Preterea . Illud habet
locũ in eo genere diſpõnis que ẽ eiuſdẽ ge
neris ⁊ ꝓprietatis. ut ẽ diſpõ ꝓxia ⁊ r̃mota.
Sic autẽ non ẽ in ꝓpoſito ut oſtẽſuꝫ ẽ ſupra
Et ſic patent obiecta .

Quinto querit̃ de li. ar. in ↄpatione
ad mouẽs primũ. ſ. ad ipm deum.
Et ẽ queſtio Utruꝫ li. ar. poſſit a
deo cogi . ¶ Et ꝙ ſic uidet̃ Luce xiiij. Exi
uias ⁊ ſepes ⁊ ↄpelle ĩtrare ut ĩpleat̃ domus
mea . Si ergo in domũ dei nõ ↄtigit ĩtrare
niſi p uſuꝫ li. ar. ⁊ dñs ĩtrare ↄpellit. uidetur
ꝙ li. ar. cogit . ¶ Iteꝫ Iohannis vi. Nemo
uenit ad me niſi pater traxerit illum. ſed ad
xp̃ꝫ nõ itur niſi p li. ar. actũ . ſi ergo li. ar. ñ

uenit ad filiū niſi trahat a patre. ⁊ tractus ē motus uiolētus. ſicut dicit philo. Libeꝝ ar. a deo uiolētatur ⁊ cogitur. ¶ Item puer. xx. Sicut diuiſiones aquaꝝ ita cor regis in manu domini quocūqꝫ uoluerit iclinabit illō ergo ſi libeꝝ arbi. iclinatur ad unam pteꝫ cō tradictionis q̄ꝫcūqꝫ ad illā inclinetur. deꝰ poteſt ꝑfecte facere ꝙ uelit oppoſituꝫ. ergo pōt cogere libeꝝ arbi. ad uolendū. ¶ Item omnis creatura ē i ꝑfecta obediētia r̄ſpectu creatoris. ergo ſi libeꝝ arbi. aliquid creatum a deo ē. neceſſe ē ipm eſſe i ꝑfecta obediētia r̄ſpectu dei. ergo ſi aliqua uirtus pōt a deo ꝯpelli. pōt ⁊ uirtus liberi arbi. ſed deꝰ ī aliis creaturis poteſt facere cōtra ꝓpriā naturā. ergo ⁊ de libero arbi. pōt facere cōtra ꝓpriā libertateꝫ. ergo poteſt ipm ꝯpellere. ¶ Iteꝫ plus poteſt facere liberū arbi. diuinum ſuper humanū q̄ꝫ poſſit libeꝝ arbi. humanū ſuper aliquod brutū. ſed homo pōt aliqđ brutum cogere ad aliquā opationeꝫ inferēdo ſibi uiolentiam. ergo multo fortiꝰ ūtus increata pōt cogere uolūtateꝫ noſtram. ¶ Sed contra. Aug. ſup Geneſiꝫ ad litterā. Taꝫ non pōt deus facere cōtra naturā quā bonaꝫ īſtituit. q̄ꝫ nō pōt facere cōtra uoluntatē ſuā. ſi ergo deus uolūtarie libertatē liberi arbitrii dedit. īpoſſibile eſt eū de libero arbitrio facere contra inditam ſibi libertatem. ſed ſi ipꝫ cogēdo. libertateꝫ eius faceret. ergo libeꝝ ar. cogi a deo eſt īpoſſibile. ¶ Item Aug. xix. de ciuitate dei. Illud eſt unicuiqꝫ rei naturale qđ de ipſa facere diſpoſuit omnipotētis uoluntas. ergo ſi nullū naturale eſt uiolentū. nihil qđ facit deus ē uiolentū. ſi ergo oīs coactio eſt ꝑ uiolentiā. quicq̇d de libero arbitrio faciat nullā pōt ſibi inferre uiolentiā. ac ꝑ hoc nulla coactio. ¶ Item uolūtas hoc īpo libere uult. quia cuꝫ uult. uult ſe uelle ⁊ ſeipaꝫ mouet. ſed īpoſſibile ē uolūtatē aliquid uelle plene quin illud uelle ſit a uoluntate ſeipſa mouente. ⁊ quin uoluntas uelit ſe uelle. ergo impoſſibile eſt libeꝝ arbi. cogi. nō ſolum ab aliquo creato. uerum etiā nec a deo. ¶ Item nihil aliud eſt dicere aliquē facere aliquid ex coactione q̄ꝫ ꝙ faciat illud īuite. ergo libeꝝ arbi. uel uoluntatē cogi ad actū ꝓprium non ē aliud q̄ꝫ ꝙ uoluntas aliq̇d uelit īuita. ſed ſi eſt inuita reſpectu alicuius. illud non uult. ergo uoluntateꝫ cogere nihil aliud ē facere niſi facere uolūtatē ſit ⁊ ſemel uelle ⁊ nolle. ſi ergo duo cōtradictoria ſimul eſſe non tantū eſt impoſſibile creature. uerū etiā creatrici eſſentie. patet ꝛc. ¶ Item tūc aliq̄ uirtus cogitur quando ad oppoſitū ſue inclinatiōis mouet. ſꝫ libeꝝ arbi. eo īpo ꝙ libeꝝ ita natum eſt inclinari ad unuꝫ oppoſitum. ſicut ⁊ ad reliquū. ergo libertas eius ſaluat in iclinatione ad utrūqꝫ oppoſitum. ſiue ad hoc inclinetur ſiue ad illud. ſi ergo coactio excludit libertatem ⁊ libertas non excludit ad quodcūqꝫ inclinetur. ergo ex nulla inclinatione cogi poteſt libertas arbi. Sed non eſt alius modus ipſum cogendi niſi inclinando ipſum ad aliquod uolitum. ergo impoſſibile eſt ipſum cogi. nec ꝑ mouens creatuꝫ nec ꝑ agens primū. ¶ Reſponſio. Ad ꝑdictorum intelligentiā eſt notandum. ꝙ cū queritur Utrum libeꝝ ar. poſſit cogi a deo ∴ ꝙ iſtud poteſt intelligi dupliciter. Aut ita ꝙ intelligatur ꝙ poſſit auferre libertateꝫ. ⁊ auferendo libertatē ſupinducere coactioneꝫ. et hoc modo nulli dubium eſſe debet quin deꝰ poſſit hoc facere quātum eſt de imenſitate ſue potentie. Aliomodo ut intelligatur ꝙ deus cogit libeꝝ arbitriū ſalua ꝓprietate libertatis ⁊ eius natura. ⁊ hoc modo nō ſoluꝫ eſt impoſſibile. ſed etiam non intelligibile. ꝓ eo ꝙ implicat in ſe duo contradictorie oppoſita. ex hoc eiꝫ ꝙ libeꝝ ē. ſi aliq̇d uult libere uult. ⁊ ex hoc ꝙ uoluntariū eſt. ſi aliquid uult. uoluntarie uult. ⁊ ſeipſo uolente uult. ex hoc autem ꝙ cogitur ſi aliq̇d uult ſeruiliter uult. ⁊ ſi quid uult. īuite uult. ⁊ ſi quid uult ab alio uult. quia uiolentum ē cuiꝰ principium eſt extra nihil conferēte uiꝫ paſſo. ergo libeꝝ arbitriū cogi non eſt aliud q̄ꝫ actum libere arbitrii ſimul ⁊ ſemel eē libeꝝ ⁊ ſeruilem. eſſe uolūtariū ⁊ īuolūtariū. eſſe a ſe ⁊ non a ſe. ſi ergo impoſſibile ē ꝙ claudat intra ſe utrāqꝫ ꝑtem cōtradictionis. non tantū eſt impoſſibile creature. ueꝝ etiā creatrici eſſentie. quia illud poſſe non eſt poſſe. ſicut in primo libro oſtenſum eſt. Planuꝫ ē ꝙ libeꝝ arbitriū ſ̄m hunc modū intelligendi a deo cogi eſt impoſſibile. Unde concedēde ſunt rōnes ad hoc inducte. ¶ Ad itelligentiam rōnum ad ad oppoſitum adductarum

e

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

notandū eſt. ꝙ differt dicere uolūtatē induci
⁊ uolūtatē mutari ⁊ uolūtatē cogi. Tūc eim̄
induci dicitur quādo aliq̄ ꝓſuaſio fit q̄ diſpo
nitur ut ad aliqđ appetibile iclinet᷑. q̄ ſi ualđ
intriſeca ſit. nomē coactiōis ſortit᷑. q̄uis nō
ſit uera coactio ut oſtēſum eſt ſupra. Tunc
autē uolūtas mutatur. qn̄ ipſa uolēte unum
potēti v̄tute affectio imittitur ei ad ꝯtrariū
⁊ de nolente fit uolēs. ita ꝙ una affectio ex
pellitur ⁊ ꝯ̄ria iducitur. ſicut patꝫ cū deus ex
amatore tēporaliū facit tēporaliū ꝯtētorē. ⁊
hec dicit᷑ eē q̄dā ꝯpulſio ⁊ tractio diuia cū uo
lūtas ab ea re ſepetur. cui ꝑ amoris glutinū
fortiter iugebatur. Tūc aūt uolūtas dicitur
cogi. qn̄ intelligitur ipaꝫ iuitā aliquid uelle.
⁊ r̄pugnāte actu uolūtatis ꝺliberatie aliena
v̄tute mouēte ⁊ repugnātia manēte ad aliud
uolēdo incliari. ⁊ hec duo oppoſita implicat
ſicut oſtēſuꝫ ē. Uolūtas ergo induci pōt ab
agēte creato. Mutari v̄o ab alio nō poteſt
niſi ab agēte icreato. Cogi v̄o ab aliquo n̄
pōt. Et ꝓ tanto dicit Bernardꝰ ꝙ libertas
uolūtatis ē ita plena ſuo mō i creatura ſicut
in creatore. ⁊ ꝙ in oībus repitur equaliter.
Hoc eiꝫ ſicut ſupra explanatū fuit. itelligit᷑
q̄tū ad coactiōis priuatiōeꝫ. Et ꝑ hoc ma-
nifeſta eſt r̄n̄ſio ad auctoritates ⁊ rōnes. ꝙ
eiꝫ dicitur in ſcriptura deū uoluntatē homis
ꝯpellere ⁊ uoluntatē homis trahere ⁊ uolun
tatē homis ad quodcūqꝫ uoluerit iclinare. ſi
cut oſtendunt ille tres prime auctoritates.
hoc eiꝫ intelligitur nō quia uolūtatē cogit. ſꝫ
quia uolūtatē creatā non ſolum inducit ſicut
agēs creatū. ueꝝ etiaꝫ imutat imittēdo affe-
ctiones uarias. in qua imiſſiōe non ē coactio
ꝓ eo ꝙ ita uoluntarie uolo illud quod deus
imittit. ſicut illud quod ex me ipſo uolo.
et ſi aliquid uolo. uolēs uolo non iuitus. ⁊ ita
in uolēdo ad nihil compellor. ¶ Ad illđ qđ
obicitur de ꝑfecta obediētia creature. Dicē
dum ꝙ ex hac rōne potius pōt ꝯcludi oppo
ſitum q̄ꝫ ꝓpoſitū. quia eim̄ ibi ē obedientie
ꝑfectio ⁊ li. ar. reſpectu dei ad omne qđ deꝰ
uoluerit. ſic habet moueri ſicut pila ad mo-
tum. et ideo quicq̄d de ipſo uel ꝯtra ip̄m fa
ciat. nō compellit nec uiolētat nec etiā alicui
creature uiolentiā inducit q̄tū ad illā poten
tiam obedientie. q̄tū autē ad potētiā ſpūa-
lis nature bene aliqn̄ infert uiolentiā i mira

culorum oꝑatione. ſed talis uiolētia infertur
uirtuti naturali nō uoluntati. quia v̄tꝰ natu
ralis᷑ ſic eſt determinata ad unū ut ſi trahat᷑
ad oppoſitū. hoc eſt ꝑ uiolētiam. Uoluntaſ
uero uertibilis eſt ad utrūqꝫ oppoſitū ſicut ⁊
rota ⁊ pila habet uertibilitatē ad motum.
¶ Ad illud qđ obicitur. ꝙ plus pōt liberuꝫ
arbitriū diuinū ſup homieꝫ uel humanuꝫ q̄ꝫ
humanū ⁊c. Dicendū ꝙ ueꝝ eſt in his que
poſſibile ē poſſe. Poſſe autē cogere brutuꝫ
hoc eſt poſſibile. ſed poſſe cogere liberꝝ ar.
manēs liberꝝ hoc eſt inordinatiōis ⁊ ipotētie
ſicut prius oſtēſum ē. Coactio eim̄ non ſic
repugnat nature brutali ſicut repugnat liber
tate arbitrij. ⁊ ꝓpterea illa obiectio non con
cludit.

SExto ⁊ ultimo queritur de li.
ar. in compatiōe ad corpus con
iunctū. Et eſt queſtio. Utruꝫ
ꝓpter ineptitudinē corporis li
gari habeat q̄tū ad uſum. ¶ Et ꝙ ſic uidet᷑.
Bernardꝰ de li. ar. Inſanis ⁊ infantibꝰ ⁊ dor
mientibus nihil qđ agant iputatur. ſed hoc
non ē niſi quia carēt uſu li. ar. ⁊ hoc non eſt
niſi ꝓpter ipedimentū a ꝑte corporis. ergo
⁊c. ¶ Iteꝫ hoc ip̄m uidetur exēplo. Quia
vir ſanctꝰ ⁊ caſtꝰ cuiꝰ caritas eſt magna. fre
quēter in ſomnis ꝯſentit opi carnis ꝙ nullo
mō faceret tēpore uigilie. ergo in ſomnis li-
gatur actus li. ar. ſed hoc nō eſt niſi ꝑ laſſi-
tudinē ⁊ ieptitudinem ex ꝑte corporis. ergo
⁊c. ¶ Item deficiēte priori deficit id quod
poſteriꝰ ē. ſi ergo ipeditur aliquis actꝰ qui p̄
ābulus eſt ad uſuꝫ li. ar. ꝑ ieptitudinē corpo
ris. neceſſe ē ⁊ uſuꝫ liberi ar. ipediri. ſꝫ actꝰ
p̄ambulus ad li. ar. ē oꝑatio itellectꝰ q̄ ꝓpter
ieptitudinē corporis ipeditur. ſicut patet in
dormiētibꝰ ⁊ i freneticis. Et philo. dicit ꝙ
corrūpitur quodā interiꝰ corrupto. ⁊ hoc do
cet ipſa expientia. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ ſicut hō
laſſatur in ſentiēdo. ita etiā laſſatur i cogitā
do ⁊ i meditādo. ſed q̄a corpꝰ laſſatur i ſen
tiendo. ideo idiget q̄ete ſomni i quo ipedit᷑
ab oꝑatiōibus ſenſuū. ergo pari rōne neceſſe
ē li. ar. ꝓpter laſſitudinē corporis ab actu et
uſu ꝓprio ipediri. ¶ Sed ꝯ̄. Tertio regū
quarto refert hyſtoria ꝙ dn̄s i ſōnis appa-
ruit Salomoni ⁊ merito petitiōis quā fecit.
dn̄s dedit ei ſapiam multam nimis. ſi ergo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mereri aliquid apud deum ⁊ ſapiaꝫ ſuſcipe̅
hoc e̅ uſus liberi. ar. ⁊ ro̅nis. uidetur ꝙ ꝓpt̅
laſſitudie̅m ⁊ ineptitudine̅ corporis ⁊ q̅eteꝫ
in ſomnis libeꝝ arbi. ab actu ſuo no̅ habeat
impediri. ¶ Item Grego. ſup illud Job.
Terrebis me p ſomnia. loque̅s de nocturnis
illuſionibꝰ. hec malignos ſp̅us agere ſupna
diſpenſatio̅ benigne pmittit in electoꝝ cor-
dibus. ne ip̅e ſalte̅ a paſſio̅is p̅mio ſomnus
uacet. ergo co̅tingit i ſomnis mereri. ergo
ꝓpter ieptitudine̅ corporis libeꝝ arbi. non
amittit uſum ꝓpriu̅. ¶ Item a̅ia q̅ʒtum ad
ꝓpria̅ opatione̅ itellectiua̅ ſiue li. ar. nullius
ptis corporis e̅ actꝰ. nec illa̅ opatione̅ exer-
cet p aliq̅d organu̅. ergo q̅ʒtu̅cu̅qʒ corporale
organu̅ uel ledatur uel fiat ineptu̅. li. ar. non
pdet ſuu̅ uſum. ¶ Iteʒ q̅ʒto a̅ia magis re-
colligitur ab exteriorıbꝰ ad iteriora ta̅to ma
gis uiget opatio iterior. ſed cu̅ liga̅tur orga
na ſenſuu̅ exterioꝝ recolligu̅tur uires anime
ab exterioribꝰ ad iteriora. ergo tunc magis
debet uigere opatio interior. ſed penes ha̅c
atte̅ditur liberi ar. uſus. ergo qua̅do corpus
efficitur ad ſentiendu̅ ineptu̅. utpote p ſo̅nuʒ
li. ar. tu̅c debet habere potiſſime uſuʒ pro-
priu̅. ¶ Item uidere futura hoc eſt ratio̅is
maxie̅ eleuate. ſed in ſomnis potiſſime fit
reuelatio ⁊ p̅uiſio futuroꝝ. ergo altiſſimus
actus ro̅nis uiget in ſomnis dum eſt ieptitu
do ex pte corporis. pari ro̅ne ⁊ uſus li. ar.
¶ Item multomagis pendet ex corpore uis
fantaſtica ⁊ imaginatiua q̅ʒ ro̅nalis uirtus et
intellectiua. ergo ſi ꝓpter ineptitudine̅ a pte
corporis que quide̅ eſt in freneticis uel etiaʒ
in ſomnis non impeditur opatio fantaſtica.
immo etiam uiget. uidetur ꝙ no̅ debeat im
pediri operatio intellectiua ¶ Eſt ergo q̅ſtio
cum operatio liberi arbi. uel etiam intellectꝰ
nullomodo pendeat ex corpore. unde e̅ hoc
ꝙ impeditur ⁊ ligatur propter aliqua̅ inepti
tudinem factam contra corporale organum.
¶ Et iteꝝ. ſi impeditur cum minus pendeat
ex corpore q̅ʒ uirtus fantaſtica. unde hoc eſt
ꝙ magis pdit uſum ſuum ratio in ſomnis
q̅ʒ fantaſia uel imaginatiua ¶ Et iteru̅. cum
ratio q̅ʒtum ad actum liberi arbitrii maxie
ſit potens ⁊ libera. unde eſt hoc ꝙ propter
ineptitudinem ex pte corporis facilius tolli-
tur uſus liberi arbitrii q̅ʒ aliquis actꝰ ro̅nis.

In ſomnis enim aliquis homo habet ratio
nales motus. ⁊ in furioſis ſimiliter hoc uide
tur. ꝙ multa dicunt que non poſſunt dicere
niſi rationem haberent cum ad interrogata
reſpondent. In neutris tamen dicitur uſus
liberi arbitrii eſſe. omnia hec difficilem fa-
ciunt queſtionem. ¶ Reſpondeo. ꝙ ⁊ ſi ad
hanc queſtionem facile ſit reſpondere cum
queritur Utruʒ libeꝝ arbitriu̅ ligetur p cor
poris ineptitudinem qua̅tum ad uſum. q̅ʒtuʒ
ipſa experientia hoc plane docet ⁊ manife-
ſtat ꝙ ligatur in paruulis ⁊ dormientibus ⁊
furioſis. Ad illam tamen queſtionem que
hanc ſubſequitur. uidelicet quare ligatur li-
berum arbitrium ex corporis ineptitudine
cum non ſit potentia alligata organo. ualde
difficile eſt reſpondere ⁊ eius aſſignare cau-
ſam. Intelligendum tamen eſt. ꝙ eſt qua-
druplex modus ſatiſfaciendi huic queſtio̅i.
Quidam enim dicere uoluerunt ꝙ uſus ra-
tionis uel etiam libe. arbi. impeditur ⁊ liga-
tur ex corporis ineptitudine ꝓpter anime
conuerſionem. Quidam uero ꝓpter obſe
quii corporalis priuationem. Tertius u̅o
eſt modus dicendi. ꝙ ꝓpter operatio̅is ro̅na
lis co̅municatio̅em. Quartus autem modꝰ
eſt ꝓpter corporis ⁊ anime unionem ad ter
tii conſtitutione̅. Primo ꝓpter co̅uerſioneʒ
dixerunt aliqui anima̅ impediri ab actu ro̅is
exiſtente ineptitudine ex parte corporis.
Aut eiʒ eſt corpus ineptu̅ ex aliqua leſione
interiori. ſicut eſt in furioſis ⁊ freneticis. et
tu̅c anima ceſſat ab operatio̅e intelligendi.
ꝓpter hoc ꝙ nimia co̅paſſione co̅uertitur ad
corpus ro̅ne nobilis organi leſi. Aut eſt in
eptu̅ ex iperfectio̅e que eſt in me̅bris ⁊ or-
ganis ſicut e̅ in paruulis. ⁊ tunc anima adeo
eſt intentata gubernationi corporis ⁊ rebuſ
quas per ſenſus corporis percipit ꝙ quaſi
obliuiſcitur ſui. ⁊ ideo ex nimia co̅uerſione
ad corpus ſuu̅ que eſt organoꝝ leſione ſiue
ex iperfectione. co̅tingit uſuʒ ro̅nis ⁊ liberuʒ
arbitriu̅ impediri. ¶ Sed hic modus dicen
di no̅ plene ſatiſfacit. Uidemus eim ꝙ ue-
heme̅s dolor ex parte corporis in extremita
tibus factus. ro̅nis uſum no̅ impedit. ⁊ tam̅
anima illum doloreʒ multu̅ refugit. ¶ Iteʒ
in ſomnis minꝰ co̅uertitur ad corporalia q̅ʒ
in uigilia. ſi ergo conuerſio que eſt in uigilia

ex

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uſum rõnis nõ tollit . pari rõne uidet̃ ꝙ nec
cõuerſio que eſt in ſomnis cõtra regimẽ cor
poris . Et ideo eſt ſcðs modus uidelʒ ꝙ li.
ar. a ꝓprio uſu habet ĩpediri ꝓpter priuatio
nem obſequiĩ corporalis . et ſi enim oꝑatio
intellect⁹ non fiat ꝑ organũ. nihilomin⁹ tam̃
uirtutes ſenſitiue ipſi intellectiue faciũt ali-
quod obſequiũ ad hoc ꝙ exerceat ſuũ actũ.
Dupliciter eĩm obſequitur uis fantaſtica in-
tellectui in actu intelligẽdi. in hoc uidelicʒ ꝙ
offert illa fantaſtica intellectui poſſibili. ſicut
obiectũ offert ſpẽm oculo. et in hoc etiaʒ ꝙ
intellect⁹ excitari habet ab ĩferiori ꝙ̃diu eſt
ꝯiũctus corpori. ⁊ ideo quãdo leſio ẽ ⁊ inep
titudo ex ꝑte organi potẽtie ſenſitĩe et fit ꝑ
turbatio fantaſmatũ. impeditur uſus li. ar.
⁊ intellect⁹ ꝓpter hoc ꝙ aufertur ibi debituʒ
obſequiũ. ſicut ocul⁹ meus põt impediri ab
actu uidẽdi ꝓpter obſcurationẽ aliquãl factã
in re uiſibili que habet mihi ſpẽm afferre. ⁊
uiſuʒ meũ excitare . Sed iſte mod⁹ dicendi
adhuc nõ plene ſatiſfacit. ꝑ eo ꝙ nos uide-
mus oꝑationẽ intellect⁹ impediri non facto
impedimẽto in oꝑe ĩferioris ꝟtutis ſenſitĩe.
utpote imaginatiõis ⁊ fantaſie . Et iterũ cũ
intellect⁹ ⁊ memoria ĩtelligibilis aliquas ſpe
cies in ſe habeat abſtractas. quas in ſe ⁊ pe-
nes ſe ꝯſeruat. quas aĩa ſecũ trahit cũ a cor-
pore ſeꝑatur. uidetur ꝙ omni obſequio fan
taſie ⁊ fantaſmatũ circũſcripto . intellectus
uſum habere debeat reſpectu eoꝝ quoꝝ hʒ
in ſe habitũ. ⁊ hoc plane falſuʒ ẽ. quia ita hõ
impedit̃ in ſomnis a ꝯſideratiõe eoꝝ q̃ no-
uit. ſicut ab inꝗſitiõe eoꝝ que nõ nouit . Et
ꝓpterea ẽ tertius modus dicendi. ꝙ oꝑatio
li. ar. ⁊ rõnis ex corporis ineptitudine habet
impediri ꝓpter quãdam cõicatiõem oꝑatio
nis . Cõicat aũt quoddãmodo potẽtia ĩtelle
ctiua oꝑationẽ ſuã corpori ꝯiũcto cũ cõicʒ ei
eſſe. ⁊ ex eis fiat unũ ꝑ eſſentiã. nõ ſolũ ꝗ̃tũ
aĩa eſt uegetabilis ⁊ ſenſibilis. ſed etiã ĩꝗ̃tũ
rõnalis . Aĩa eĩm rõnalis adueniens corpori
humano. ſicut ex ſua unione facit ipſuʒ eſſe
animal ⁊ aĩatum ita facit eẽ hominem. ⁊ ideo
ſicut aliquã oꝑationẽ cõicat corpori inꝗ̃tum
facit uiuũ ⁊ inꝗ̃tum facit animal. ſic etiã ali
quã cõicat inꝗ̃tum facit homineʒ. licet non
omnino uniformiter . Differenti enim mõ
cõicat anima corpori oꝑatiões que reſpiciũt
potentiã uegetatiuã ⁊ ſenſitiuaʒ. ⁊ oꝑatiões
potentie intellectiue . Nam oꝑa ſenſitiue ⁊
uegetatiue ſic cõicantur corpori ut ſint ĩ cor
pore ⁊ ꝑ corpus. ſint etiam in corpore ⁊ non
ſine corpore . Non eiʒ nutrit anima niſi me
diante organo corporeo. nec nutrit niſi ꝙ̃-
diu eſt in corpore . Intelligere autẽ ſic cõi-
cat aĩa corpori ut ſic intelligat cum corpore
aliquo modo coagente. ut tamẽ nõ intelli-
gat ꝑ corpus . ſic intelligat etiaʒ in corpore
ut tamen etiã intelligat cum ẽ ſeꝑata a cor-
pore. quia uero dum eſt in corpore. cõicat ei
rõnalem oꝑationẽ. ideo facta inordiatiõe ex
ꝑte corporis. habet illa oꝑatio impediri .
Sed iſte modus dicendi calumniã hʒ in hoc
ꝙ dicit. ꝙ oꝑatio ĩtellectus aliquo mõ cõica-
tur corpori cũ non uideatur ueꝝ . Et philo.
cõtradicere uideatur in xvi. aĩalium ubi dicit
ꝙ intellect⁹ eſt ab extrinſeco. ꝓpter hoc ꝙ
nullo modo eſt ĩmixtus corpori. Et hoc ipʒ
dicit in tertio de anima . Et iteꝝ . ⁊ ſi con-
cedatur ꝙ homo intelligat. nullo tamen mõ
cõceditur nec de toto corpore nec de ꝑte ꝙ
intelligat . Unde uidetur ꝙ hoc dicatur de
toto cõiuncto rõne ꝑtis. i. anime. ſicut cũ di-
citur. homo eſt albus hoc dicitur ſolũ ratiõe
corporis . Et ꝓpterea eſt quartus modus
dicendi. ꝙ ſcilʒ oꝑatio anime in corpore im
pediri habʒ ꝓpter corporis ineptitudinem.
Et huius rõ eſt unio aĩe ⁊ corporis ad uniuſ
tertũ conſtitutionẽ. qð eſt unũ ꝑ eſſentiam .
⁊ cui debetur ꝓpria oꝑatio ſm ꝙ eſt unum.
Hec autẽ oꝑatio non ẽ uiuere tantũ. nec ſen
tire ſiue mouere. ſed rõcinari ⁊ intelligere. ⁊
ꝓpter ipam unioneʒ non tantum pendʒ aĩa
ex corpore ꝗ̃tum ad actum ſentiendi . ſed
etiam aliquo modo ꝗ̃tum ad actum intelli-
gendi ꝙ̃diu eſt in corpore. ſed lõgo aliter ⁊
aliter . Nam quãtum ad actum uegetandi ⁊
ſentiendi. ſic pendet ut nullo modo poſſit il
los exercere niſi in corpore . non autem ſic
de actu intelligendi. ſic etiam pendet ut illos
actus exerceat ꝑ corpus ⁊ ꝑ organum corpo
reum . non ſic eſt de actu intelligendi. ⁊ iðo
actum ſentiendi dicitur cõicare anima corpo
ri . unde non abſurde omnino dicitur ocul⁹
uidet . Non ſic autẽ dicitur de actu ĩtelligen
di . Dicitur autem anima ſentire ꝑ corpus
⁊ nõ intelligere ꝑ corp⁹. quia cũ duo ꝯcurrãt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad actum intelligēdi ⁊ ſentiendi. uidelȝ r̄cipe
⁊ iudicare. In ſentiendo receptio ſpēi eſt a
corpore. ſed iudiciū eſt a uirtute. ſed i intel
ligendo utrūq; eſt a uirtute intellectia. uidelȝ
ab intellectu poſſibili ⁊ agente. ⁊ ꝑpterea
intellect⁹ dicitur uis nō alligata materie. et
opationeȝ hanc poteſt habere cum ſit ſepa
ta a corpore. q̄; diu autē eſt cum corpore. n̄
omnino intelligitur p̄ter corpus. Sicut eim
eſſe anime in corpore aliquo modo pēdet ex
corpore q̄uis non pendeat eſſe ipſius anime
in ſe. ideo ad hoc ꝙ anima ſit i corpore. ne
ceſſe eſt corpus debite complexionatū eſſe.
⁊ ad illius complexionis corruptiōem ꝯtigit
animaȝ amplius non eſſe in corpore. ſic q̄;
diu anima eſt in corpore. intelligere ſuū non
eſt ſine corpore ⁊ ſine aliqua diſpōne ex pte
corporis. cuius actualitas cōicatur actui intel
ligendi. ſicut congrua diſpō correſpōdebat
exiſtētie anime i corpore ⁊ pfectioni eiuſdē.
Illa auteȝ actualitas attēditur ſm id quod ē
ſupremuȝ in corpore. ⁊ q̄;tum ad nobiliſſi-
mos ſpirit⁹ qui locuȝ habent in nobiliſſimis
organis corporis. et quoniam cum aliquid
aufertur ab aliquo prius aufertur ab eo illō
quod eſt in eo excellentiſſimū. ⁊ cū aliqua
uirtus debilitatur prius aufertur ab ea ſum-
muȝ q̄; id quod eſt citra ſummū. hinc ē ꝙ
in leſione corporis id ſm quod corpus con-
formabatur opationi intellectus pri⁹ tollitur
q̄; id ſm quod conformātur opationi ſenſi
tiue. Et ideo fumoſitates aſcendentes ad ce
rebrum que pturbant ſpiritus in ſomnis ut
in pueris uel in freneticis. uel quecunq; alia
leſio organoꝝ in quibus reſident ſpiritꝰ ſub
tiliſſimi ⁊ nobiliſſimi corporales. facilꝰ im-
pedit uſum rōnis q̄; imaginationis. Et ſic
patet ratio quare impeditur ex ineptitudine
corporis uſus rōnis: et quare magis impe-
ditur q̄; uſus inferioris uirtutis. Ex hac ea
dem ratione colligitur quare magis ipedi-
tur ratio q̄;tū ad uſuȝ liberi arbitrii q̄; q̄;tū
ad alienos actus rōnales. quos in ſomnis et
furioſis aliquando dinoſcitur haberi. Act⁹
enim liberi arbitrii reſpicit potentiam ratio
nalem put eſt in omnimoda ⁊ plena liberta
te. Liberꝝ enim arbitriū dicit dominiuȝ po-
tentie reſpectu actus. ſicut ſupra determina
tum eſt. Et quoniā cum impeditur aliqua
uirtus opatiua. primo aufertur ei actus ille
qui ei inerat ſm ſuam plenitudinem. ſicut
patet cum aliquis infirmatur in pede. facilꝰ
ei aufertur potentia uelociter currēdi q̄; po-
tentia ambulandi. ſiue facilius impedit̄ hic
actus q̄; ille. Sic ⁊ in ꝓpoſito facilius ⁊ fre
quentius contingit auferri uſum libertatis
q̄; quēcunq; actum potentie intelligendi.
Concedende ergo ſunt rationes oſtendētes
ꝙ liberꝝ arbitriū ex ineptitudine ex pte cor
poris habet impediri q̄;tum ad ſuū uſuȝ. ſi-
cut impeditur in infantibus ⁊ furioſis ⁊ dor
mientibus. ¶ Ad illud quod primo obicit̄
in contrariuȝ de petitione Salomonis que
fuit in ſomnis. Dicendum ꝙ illud fuit aut
gratie ſpālis ⁊ preuilegii. non legis cōis ꝙ
in ſomnis potuit mereri ⁊ dignus fuit exau
diri. Aut certe hoc dicitur no quia deo dor
miendo placuerit. ſed quia aut uigilando ⁊
p̄cogitando illud deo placuerit. ⁊ ꝙ in uigi-
lia placuerat. dominus p reuelationem mani
feſtare uoluit in ſomnis. Frequentius enim
in ſomnis q̄; in uigilia apparere conſueuit.
Et p hoc patet reſponſio ad ſequens ṽbuȝ
Grego. ꝙ enim dicit ſanctos uiros i ſom-
nis mereri. hoc dictuȝ eſt quia occaſiōe ſūp
ta p ea que patiuntur in ſomnis. poſtmoduȝ
merentur in uigilia. ſicut uir peccator deme
reri dicitur i pollutiōe nocturna quaȝ ſua p̄-
cogitatione ꝓuocauit. uel de cuius recorda-
tione poſtmodum delectatur. ¶ Ad illō qō
obicitur. ꝙ anima ſm opationem itellectiuā
non eſt actus alicuius ptis corporis. iam pȝ
reſponſio ex p̄dictis. Quāuis eiȝ nō opet̄
p organuȝ corporale. nihilominus tamen ad
hoc ꝙ anima opetur in corpore. neceſſe eſt
corp⁹ ſm nobiles ſpūs ⁊ nobiliora organa in
debita actualitate ⁊ diſpoſitione eſſe. ſic pri
us oſtenſum eſt. Et quoniā hec diſpoſitio
tollitur p corporis ineptitudinem. ideo p con
ſequens actus rationis ⁊ uſus liberi arbitrii
impeditur. ¶ Ad illud qō obicitur. ꝙ aīa i
ſomnis reuocatur ad interiora. Dicendum
ꝙ uerꝝ eſt. ſed non q̄;tum ad omnes opatio
nes interiores. ſed q̄;tum ad opationes na-
turales. Nam ſomnus eſt quies uirtutū aīa
lium cum intenſione naturaliū. ⁊ ideo non
ſequitur ꝙ uſus ratiōis uel liberi arbitrii in
ſomnis intendatur cum hec potius ꝯtinuent̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſub uiribus aīalib⁹ q̄ꝫ natur.alib⁹. ¶ Ad illō quod obicitur. ꝙ in ſomnis aīa uidet futura. Dicendū ꝙ ſicut determinatū ē ſupra diſtictione vii. In ſomnis non ē ꝑuiſio futurorū niſi uiſitatio emittatur ab altiſſimo. ſicut dicitur Eccle. xiiij. Magis autē dominus uiſitat in ſomnis q̄ꝫ in uigilia in tenendo futura. tum ꝓpter hoc ꝙ aīa in uigilia eſt diſpſa ad exteriora ſenſibilia compꝛehendēda. tum etiam quia dominus qui poſuit tenebras latibulum ſuū ad ſui ipſius occultationē. magis uult in ſomnis q̄ꝫ in uigilia reuelationes emittere. tum etiam quia in ſomnis magis agitur homo q̄ꝫ agat ⁊ in reuelatiōe diuina plus ſe habet hoc ꝑ modū ſuſcipiētis q̄ꝫ agētis. tum etiā quia in ſomnis medium tenet homo inter mortuū ⁊ uiuentē. ⁊ ita quoddā moto a uita huius mundi recedit. de q̄ dominus Exodi xxiij. dicit. Nō uidebit⁹ me hō ⁊ uiuet. Ex hoc eniꝫ nō pōt ꝯcludi ꝙ uſus liberi arbitrii ſit in ſomnis q̄ꝫuis ibi ꝯtingat reuelationes fieri. quoniā in ſomnis magis agitur aīa q̄ꝫ agat. ſed in uſu liberi arbi. magis agit q̄ꝫ agatur. ¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ uis fantaſtica nō impeditur in ſōnis. Dicendū ꝙ ⁊ ſi uideatur fantaſia magis in ſomnis q̄ꝫ in uigilia uigere. nihilominus tn̄ aliquo modo impediri habet. Potentior ē eniꝫ homo in uigilia ad imaginanduꝫ omne quod uult q̄ꝫ in ſomnis. licꝫ motus imaginatiue non ita appareat in uigilia ꝓpter conuerſionem anime ad exteriora. ⁊ in ſomnis medii motus ſentiātur ꝓpter anime conqtationē. ¶ Et ſi obiciat̄ ꝙ non ſic impeditur quoniā aliquo modo habeat uſum ſuū fantaſia. ergo non debet impediri potentia ſuperior. iam patet reſponſio ex his que ſupradicta ſunt. Facilius eim aufertur omnis potentia in ſummo q̄ꝫ citra ſūmuꝫ. ⁊ ꝓterea in ſomnis plus quietantur uirtutes animales q̄ꝫ naturales. motus autē ⁊ decurſus illorū fantaſmatū naturalis eſt. ⁊ ideo non ſic impeditur uſus fantaſie ſicut uſus potentie intellectiue. Ad queſtionē autē que ſequitur plana eſt reſpōſio ex his q̄ ꝑdicta ſunt.

In parte iſta ſunt queſtiōes. Et primo queritur de hoc qō dicit ꝙ libertas arbitrii ꝑ peccatū ex ꝑte eſt ꝑdita :· in illo capło Unde maīfeſtuꝫ eſt ⁊c. ¶ Hoc eim eſt cōtra Bernardū q̄ dicit in libro de libero arbi. Nec miſeria amittit̄ nec culpa minuitur. ¶ Iteꝫ in eodē libro loquens de libero arbitrio ſui omnino diminutionē uel defectiōem ſi patitur. et iteꝝ ipſe ibideꝫ dicit. Libertas arbi. de ipſo quo condita eſt ſtatu aliquaten⁹ nō mutatur. ſed equaliter quātū in ſe eſt a celis tenēs īferis poſſidetur. ergo male aſſignat Magr̄ diuerſos gradus libertatis. ¶ Iteꝝ ſi libertas arbi. pōt ꝑ peccatū diminui cū non ſit īfinita aliquādo poterit amitti. ergo ſi īpoſſibile ē creaturā rōnalem abſq̄ꝫ libertate arbitrii eſſe. impoſſibile ē ipm̄ ꝑ peccatū diminui. ¶ Reſponſio. Ad hoc dicendū ꝙ eſt loqui de libertate arbi. quātū ad eſſe ⁊ quantū ad bene eſſe. Si loquamur quantū ad eē. ſic li. arbi. nō pōt diminui ꝑ peccatū. Si aūt loquamur quantū ad bene eē. ſic excludit malū duplex uidelicꝫ culpe ⁊ pene. ⁊ quantū ad hāc li. ar. pōt diminui. ⁊ hec libertas ꝑ peccatū poteſt tolli. ſicut in dānatis qui neceſſario ſubiecti ſunt malo culpe ⁊ malo pene. Et ꝑ hoc patent obiecta cōtra hoc. quia ꝓcedūt de libertate intelligēdo quātuꝫ ad eē. ¶ Itē q̄ritur de hoc qō dicit :· Eſt nāq̄ꝫ libertas arbitrii triplex. ſ. a neceſſitate. a culpa ⁊ a miſeria :· Uidetur ꝙ iſta diuiſio ſit ſuꝑflua. Cū enim non ſit niſi duplex malū. ſ. culpe ⁊ pene. uidetur ꝙ non ſit niſi duplex libertas. cū ergo libertas dicat ereptionē ab aliquo malo. uidetur ꝙ nō debeat eē niſi duplex libertatis differētia. ¶ Item cū non ſit tantuꝫ malum culpe ⁊ pene ſed etiā temtatiōis. uidet̄ ꝑdicta diuiſio eſſe diminuta que omittit unā drām que eſt libertas arbitrii a malo temtationis. ¶ Si tu dicas eam contineri ſub libertate a miſeria. Tunc ego quero Quare ſimiliter libertas a culpa nō cōtinetur ſub libertate a miſeria :· ¶ Item cū Bernard⁹ in libro de libero arbi. diuidat libertatē li. arbi. in libertatē arbitrii ⁊ conſilii ⁊ complaciti. Queritur que ſit inter has diuiſiōes drā :· et penes quid ſumātur haꝝ diuiſionū mēbra :· Reſpondēdum ꝙ ſicut ex ꝓcedētib⁹ colligi pōt arbitrii libertas ⁊ priuatiue dicitur ⁊ poſitiue. Priuatiue dicitur ꝑ compatiōeꝫ ad illō reſpectu cuius dicitur libertas ut a quo.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Poſitiue p̄ compationē ad illud reſpectu cuius dicitur libertas ut ad q̄d. Libertas autē opponitur ſeruituti. Seruitus autē duplex eſt uidelicȝ ſeruitus coactionis ⁊ ſeruitus ſubiectionis. Seruitus autē ſubiectionis pōt eſſe ſub duplici dr̄a ſm q̄ duplex ē maluȝ. ſcilicȝ malum quod patimur ⁊ hoc ē maluȝ miſerie ⁊ in hoc attenditur libertas a miſeria. ⁊ malum quod facimus ⁊ hoc ē malum culpe. ⁊ in hoc attenditur tertia libertatis dr̄a. ¶ Et ſic patet q̄ libertas ſm q̄ conſideratur p̄ compatione ad illud a quo. libertas habet diuidi in tres dr̄as que ſunt libertas a neceſſitate. ⁊ a culpa. ⁊ a miſeria. Si autē conſideretur libertas p̄ compationē ad illud ad quod. ſ. ad actum in quē exit. hoc poteſt eſſe dupliciter Aut p̄ut ſimpliciter conſideratur reſpectu actus uolendi ad finem relati qui dicit̄ uſus uel uti. ⁊ ſic attenditur libertas cōſilii. Aut reſpectu actus uolendi quietatiui. qui quidē dicitur actus fruitiōis. ⁊ penes hunc attendit̄ libertas complaciti. et ſic patet ſufficientia utriuſqȝ diuiſionis ⁊ diuerſi modi ſm quos p̄dicte diuiſiones habēt aſſignari. Poſſent tamē ad unā cōem rōnem diuidendi reduci ſic. Eſt eim̄ conſiderare libertatē arbitrii q̄ꝫtum ad eſſe ⁊ q̄ꝫtum ad bene eē. Si q̄ꝫtū ad eſſe. ſic uocatur a Magiſtro libertas a coactione. ⁊ a Bernardo libertas arbi. ab uno poſitiue. ab altero priuatiue. Si q̄ꝫtum ad bene eſſe cū ad bene eſſe concurrat duplex bonū. uidelicȝ bonuȝ rectificans ⁊ bonū delectans. ſiue bonū ordinans ⁊ bonum quietās. et p̄ oppoſitū excludatur duplex malū. uidelicȝ malum deformans ⁊ malum affligens. Sic ē duplex differentia quarū una ſumitur reſpectu boni dirigentis. ⁊ hec dicitur libertas conſilii a Bernardo. ⁊ a Magiſtro libertas a culpa. Alia uero ſumitur ratiōe boni quietantis. ⁊ hec a Bernardo uocatur libertas complaciti. a Magiſtro libertas a miſeria. Item eiȝ ip̄m quod Bernardus noīat poſitiue ſiue p̄ compationem ad terminum ad quē. Magiſter nominat priuatiue ſiue p̄ compationē ad terminum a quo. et ſic patȝ diuiſionū ſufficientia. patet etiam reſpōſio ad obiecta. Preter enim malum culpe ⁊ pene eſt aſſignare tertiam differētiā libertatis arbi. que nō ſumitur reſpectu mali. utpote illa que attenditur quātum ad eſſe. ⁊ malum temtationis quoddāmodo habet reduci ad malum culpe. quoddāmodo ad maluȝ pene. Ad malum culpe inquantū ſubintrat interi⁹. Ad malum uero pene inquantū affligit exterius. ⁊ ſic facit quartū membrum ab illis tribus diuerſum. ¶ Item queritur de hoc q̄d dicit. Uerū nobis magis placet ut illa ſit libertas arbitrii q̄ quis liber ē ad maluȝ ⁊ illa qua quis liber eſt ad bonum. Hoc. n. eſt contra Anſelmum qui dicit q̄ poteſtas peccandi nec eſt libertas nec p̄s libertatis.

¶ Item etiam uidetur eſſe contra rationeȝ quia unūquodqȝ debet denominari a ſuo optimo. ⁊ libertas que eſt ab omni miſeria et culpa. hec ē ab omni miſeria. ergo libeꝝ ar. debet denominari ab illa. ¶ Item ſi liberū arbitriū dicitur non ſolum quia eſt in bonū. ſed quia etiam poteſt in malum. cū in beatis non poſſit in malum. uidetur q̄ equiuoce dicatur libertas arbi. in uiatoribus ⁊ i beatis. ¶ Sed contra hoc eſt. quia compatio ſm magis ⁊ minus eſt reſpectu ſolius uniuoci. ſi ergo equiuoce diceretur libeꝝ arbitriū i beatis ⁊ in nobis. non eſſet maior libertas i beatis ⁊ in nobis q̄d eſt contra Magiſtrū in littera qui differenter gradus libertatis aſſignat. Propter hoc ē queſtio Utrū libertas a coactione ⁊ a culpa ⁊ a miſeria dicantur equoce uel uniuoce. et cui primo nomen libertatis imponitur. ¶ Rn̄ſio. Dicendū q̄ cū nomē imponatur rei a p̄prietate que ē ſibi inherēs inſepabiliter ⁊ eſſentialiter. ⁊ libertas eſſentialis libero arbitrio non ſit libertas a culpa uel a miſeria. ſed libertas a coactione. ab illa libeꝝ arbi. habet denominari. et quoniam hec in creaturis quantū eſt de ſe indifferens eſt ad bonum ⁊ ad malū. ideo Magiſter de hac intelligēs dicit in littera q̄ libertas a q̄ libeꝝ arbi. denominatur libeꝝ. non ē libertas ad bonum tantū. ſed etiam ad malum. nō q̄ principaliter reſpiciat malum. ſed quia de generali nominis ſignificatione non determinatur ad bonum. licȝ principalit̄ reſpiciat bonum q̄ꝫ malum. et p̄ hoc patet reſpōſio ad primum obiectū. ¶ Ad illud uero quod obicitur. q̄ nominatio debet fieri ab optio. Dicendū q̄ illud dictum eſt de optimo. non quocunqȝ. ſed eſſentiali ⁊ inſepabili. ¶ Ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illud qḋ queritur Utrū dicat libertas equoce
uel uniuoce. Dicendū ꝙ nec ſic nec ſic. ſed
ſm quādam analogiā. que ꝓpter cōuenien-
tiam cū uniuoco recipit cōpatione ſm ma
gis ⁊ minus. ꝓpter cōuenientiā cum equoco
recipit quādam diſtinctionē multiplicitatis.
Analogum enim mediū tenet inter uniuocū
⁊ equocū. Et ſic patēt que queſita ſunt.

¶ Diſtinctio xxvj.

Hec ē gr̄a opans ⁊ coopās ⁊c. ¶
Supra egit Magr̄ ḋ libero ar.
ſiue de adiutorio homini ꝯpato
in ſe. In hac uero pte agit de
ipſo cōpato ad auxiliū gratie ¶ Diuiditur
autem iſta ps in duas ptes. In prima deter
minat q̄tum poſſit libeꝝ arbi. cum gratia.
In ſcḋa q̄tum poſſit circūſcripta gratia. in-
fra diſtinctione xxviij. Id uero inconcuſſe
teneamus ⁊c. ¶ Prima ps habet duas. ¶ In
prima determinat de adiutorio gratie opan
tis ⁊ coopantis collato libero arbitrio prout
illud adiutoriū compatur ad libeꝝ arbitriū.
In ſcḋa ꝓut compatur ad habitum gratuitū
⁊ uſum ſibi debitum. ibi Hic conſiderandū
eſt cum p̄dictum ſit ¶ Prima ps habꝫ duas.
In prima determinat quid ſit. ſiue cuius effi
catie ſit illud adiutorium gratie quod li. ar.
ſupadditur. In ſcḋa uero determinat q̄tuꝫ
ad uoluntatē ſiue ad li. ar. ordinatur. ibi Ip
ſa eadem tñ quedam gratie dona p̄uenit ¶
Prima ps habet tres pticulas ¶ In prima de
terminat quid ſit illud adiutorium li. ar. ſup
additū q̄tum ad actum ſiue effectum ¶ In
ſcḋa uero q̄tum ad ſubiectum. ibi Uolun-
tatem ipſaꝫ Aug. in libro ⁊c. ¶ In tertia ṽo
q̄tum ad ipſuꝫ donum gratuitum. ibi Et
ſi diligenter intendas ⁊c. ¶ Similiter ſcḋa
ps principalis tres habet ptes. ¶ In prima
determinat ueritatem. ibi Ipa eadē quedaꝫ
tamē ⁊c. ¶ In ſcḋa uero remouet dubitatio-
nem. ibi Non ē tamē ignorandū ⁊c. ¶ In
tertia uero pte ſubiūgit uirtutis recapitulati
onem. ibi Illius eiꝫ gratie recipiende ⁊c.
Harū aūt ptiū ſubdiuiſiones manifeſtē ſunt
in littera.

Ad intelligentiam huius partis
ſuppoſita gratie entitate ⁊ ne-
ceſſitate. quia hoc infra queret
ſuo loco. Queritur hic de gra
tie quidditate: hoc eiꝫ inq̇rit Magr̄ in lr̄a.
Et circa hoc queruntur ſex. ¶ Primo que
ritur Utrum gratia ſit aliquid circa accep-
tantem uel circa acceptatum: ¶ Scḋo da-
to ꝙ gratia ſit aliquid circa acceptatū. que
ritur Utrum ſit donum increatum: ¶ Ter
tio Utrum ſit in genere ſubſtantie uel acci
dentis: ¶ Quarto queritur Utrum ſit in
genere accidentis corruptibilis uel incorrup
tibilis: ¶ Quinto queritur Utrum primo
inſit eſſentie anime aut potentiis: ¶ Sex-
to ⁊ ultimo queritur Utrum inſit ad modū
pfectionis tm̄. aut etiam p modū motoris:

Circa primum ſic ꝓceditur ⁊ oſ-
tenditur ꝙ gratia dei aliquid
ponat circa gratificatum ¶ Di
citur enim Johannis primo. De plenitudie
eius accepimus gratiam ꝓ gratia. ſi ergo
quod accepimus in nobis eſt .i. diuina gratia
in gratificatis ſiue acceptatis a deo habꝫ eē.
¶ Item primo Corin. xij. Diuiſiones gra-
tiarum ſunt. idem autē ſpiritus diuidens ſin
gulis ꝓut uult. hoc autem non eſſet niſi do-
num gratie in ſingulis aliquid poneret. ergo
⁊c. ¶ Si tu dicis hoc eſſe dictum de gratia
gratis data. Arguitur a minori ꝙ ſi gratia
gratis data aliquid ponit in gratificato. mul
tomagis gratia gratum faciens. que maioris
eſt efficatie ⁊ magis reddit ipſum gratifica
tum deo acceptabilem. ¶ Item gratia gra-
tum faciente efficitur quis dignus ſuperna
beatitudine. ſed omnis dignitas aliquid po
nit in eo in quo eſt. ergo dignitas retributi
onis eterne aliquid ponit in eo qui dignus ē
hoc autem non eſt niſi gratia. ergo ⁊c. ¶
Item culpa ex qua deus hominem odit ⁊ re
ꝓbat ponit aliquam deformitatem in eo q̇
reꝓbatur. ergo pari ratione gratia ob quaꝫ
deus aliquem diligit ⁊ approbat. aliquid po-
nit in eo qui acceptatur. ¶ Item conſtat ali
quem qui non eſt gratus deo fieri gratum.
ſed hoc non eſt ꝓpter mutationem aliquaꝫ
factam ex pte dei acceptantis. ergo hoc eſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑpter mutationē; aliquā factā; ex parte ho
minis acceptati. ſed talis mutatio nihil ab
homine tollit. ergo aliquid circa hominē; ac
ceptatum ponit. ¶ Item deus ē equ⁹ pon-
derator. ergo non magis acceptat unū; ho-
minē; q̄3 alium niſi aliquod donū ⁊ aliquod
bonū; ſit in uno quod non eſt in altero. hoc
autem uocamus ipſā; gratiā; . ergo gratia
dei aliquid ponit circa ipm̄ gratificatū ⁊ ac-
ceptatū; a deo. ¶ Sed cōtra. Daniel primo.
Dedit dominus gratiā; Danieli i con
ſpectu principis eunchorū; ⁊c. ſed conſtat
q̄ tunc nihil nouū; collatum eſt Danieli ad
hoc q̄ acceptaretur ab illo eunchorū; prin-
cipe. ſi ergo deus eſt benignior ⁊ ad accep
tandum promptior. uidetur q̄ nihil oporte
at in homine poni ad hoc q̄ acceptetur a
deo. ſi ergo gratiā; dei habere non eſt aliud
q̄3 deo eſſe acceptum. uidetur ⁊c. ¶ Ite; ui-
demus experimento q̄ homo homini effici
tur gratus ex ſolo aſpectu. nec aliquid dat
homo homini cum ſuſcipit illū; in gratiam
ſuā;. ergo pari ratione non oportet dari ali
quid homini ut ſuſcipiatur in gratiā; dei.
¶ Item omnis ille eſt alteri gratus qui ē ab
eo dilectus. ſed dilectio dei non ponit circa
dilectum aliquid nouū;. quia dilexit nos an-
te mundi conſtitutionē;. ſicut dicitur Ephe.
primo. Dilexit etiā; nos cum adhuc pecca
tores eſſemus. ſicut dicitur Roma. quito.
ergo pari ratiōe nec illa acceptatio ſiue gra
tificatio aliquid ponet circa gratificatum.
¶ Item ſolis precibus alicuius abſq3 aliquo
munere interueniente poteſt quis amicus ⁊
gratus effici alicui cuius prius erat inimicus
⁊ odioſus. ſi ergo eſt hoc in homine cū deus
multo pronior ſit ad miſerandū; q̄3 homo.
uidetur q̄ multo fortius hoc poſſit reperiri
circa gratiam dei. ¶ Item ſic ſe hab; gra-
tia ad gratificatum ⁊ acceptatio ad accepta-
tum ſicut ſe habet laus ad laudatum. ſed
laus nihil circa laudatum ponit ſed circa lau
dantem. ergo nec gratia circa gratificatum.
ſed circa gratificantem. ¶ Item abundan-
tioris caritatis eſt diligere ⁊ acceptare eum
qui minus eſt dignus amore ſicut inimicum
q̄3 amicū;. ergo diuina caritas ⁊ bonitas nō
ſolum acceptat bonos ſed etiā quantūcūq3
malos. non ſolū; dignos ſed etiā quātūcūq3
indignos. ergo diuina acceptatio ſiue grati
ficatio non uidetur aliquid ponere circa ipm̄
acceptatum aut gratificatum. ¶ Reſpon-
ſio. Dicendum q̄ gratia diuina aliquid po
nit circa gratificatum ſiue acceptatum. Et
ratio huius eſt iſta. quia diuina uoluntas in
acceptando non afficitur. diuina ueritas i ap
probando non fallitur. ⁊ neutra earū; i gra
tificando mutatur. quia diuina uoluntas in
acceptando non afficitur nec acceptat aliquē
propter nouum affectum. neceſſe eſt q̄ ac-
ceptet propter aliquem effectū;. ⁊ ita aliquiſ
effectus ponitur circa eum qui acceptatur.
quia ueritas diuina in approbando non falli
tur. ideo non prefertur unū; alteri. nec ap-
probat magis unū; q̄3 alterū; niſi quia ha-
bet in ſe aliquid quod eſt magis dignū; ap-
probatione diuina. neminē; autem accep
tat niſi quē; approbat. et ita nemo eſt gra-
tus uel deo acceptus niſi in ſe habeat aliq̄d
per quod ſit approbatione dignus. quia ue
ro uoluntas non mutatur in acceptando. nec
ueritas in approbando. cum aliquis incipit
de nouo approbari uel acceptari ⁊ nulla ca-
dit mutatio ex parte dei acceptantis uel ap
probantis. neceſſe eſt q̄ aliqua cadat muta-
tio ex parte acceptati ⁊ approbati. ſed hoc
non eſt quia aliquid ei aufertur. eſt ergo mu
tatio quia aliquod donum ſibi a deo confer
tur. Et ſic patet q̄ gratia aliquod donum
ponit circa ipſum gratificatum. Vnde conce
dende ſunt rationes hoc oſtendentes.
¶ Ad illud autem quod primo obicitur in
contrarium de gratia humana. de qua dicit
q̄ deus dedit gratiam Danieli ⁊c. Dicen
dum q̄ illud ſimile deficit in tribus conditio
nibus preaſſignatis. tum quia homo in ac-
ceptando afficitur. tum quia iudicium eius
frequenter decipitur. tum etiam quia cum
de non acceptante fit acceptans. in ſe ipſo
mutatur. hoc autem in deo non ponitur. et
ideo non eſt ſimile. Et per hoc patet pri-
mū; ⁊ ſcōm obiectum. ¶ Ad illud quod
obicitur de dilectione q̄ non ponit aliquid i
dilecto. Dicendum q̄ non eſt ſimile. pro
eo q̄ dilectio ſe extendit non ſolūmodo ad
preſens. uerū etiam ad futurum. Unde nō

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tantuꝫ diligit nos deus dilectione temporali
ſed etiam eterna. Acceptatio nature ⁊ gra
tificatio ſolum ad preſens ſe extendit. ⁊ ideo
effectum non ſoluꝫ in habitu ſed etiam in
actu ponit circa ipſum acceptatum ⁊ gratifi
catum. ¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ ſole p̄
ces reconciliant. Dicendum ꝙ illud locuꝫ
habet ubi reconciliatio fit p mutationem af-
fectionis. ut cum aliquis alicui prius erat ira
tus poſt per preces alicuius mitigatur. hoc
autem circa deum non ponitur. et ſi aliquā
do in ſcriptura dici uideatur. figuratiue intel
ligendum eſt. uidelicꝫ per antropoſpates.
¶ Ad illud quod obicitur de laude. Di-
cendum ꝙ ſicut laus creature non ponit ali
quid circa laudatum ſed circa laudanteꝫ. ſic
etiam gratia qua unus homo alterū accep-
tat. Deus autem qui non uerbo eū laudat
ſed approbatione. laudando aliquid ponit
circa laudatum. vnde ex hoc non ſequitur
ꝙ gratia diuina nihil ponat. Poſſet tamen
dici ꝙ non eſt ſimile de laude ⁊ gratia. quia
laus reſpicit perſonaꝫ extrinſecaꝫ cui lauda
tus ipſe manifeſtus efficitur. ſed acceptatio
reſpicit bona intrinſeca ex quibus una per-
ſona reddatur alteri accepta. ¶ Ad illō qō
obicitur. ꝙ maioris caritatis eſt acceptare
eum qui minus dignus eſt. Dicenduꝫ ꝙ
acceptio non tantum reſpicit opus uel effe-
ctum ſiue donuꝫ largitatis. ſed etiaꝫ iudiciū
ueritatis. Qui eniꝫ alteruꝫ acceptat ipſum
etiaꝫ approbat. Et quoniaꝫ diuina ueritas
⁊ equitas non pōt approbare niſi bonum ⁊
equū. nullus q̄ꝫ diu manet in ſua iniquitate
poteſt eſſe deo acceptus. licꝫ multa ſibi bene
ficia a deo impendātur. Et ſic patet ꝙ rō
ſua non cogit. quia ſic eſt diuine largitatis
imenſitas ut non excludatur diuine ueritas-
tis ineffabilis equitas.

SEcundo queritur. Suppoſito
ꝙ gratia aliq̄d ponat circa gra
tificatū. Utrū illud ſit creatum
uel increatuꝫ. ¶ ꝙ ſit increatuꝫ
uidetur p illud qō dicit Damaſ. in libro de
ſpirituſancto. Dicimus ſubſtātiaꝫ donorū
dei eē ſpirituſanctuꝫ. nec extimare debemus
ſpirituſanctuꝫ ſm ſubſtantiaꝫ eſſe diuiſum
quia multitudo donorūm dicatur. impaſſibi
lis eniꝫ eſt ⁊ indiuiſibilis. ſed iuxta differen-
tes intellectus multis donorꝫ uocabulis nū
cupatur. ſi ergo ſpiritusſanctus eſt donuꝫ in
creatum. reſtat ꝙ gratia gratum faciens di-
cit quid increatum. ¶ Item hoc ipſū oſten
ditur p effectus ſiue actus gratie quos dici-
tur habere in gratificato. qui ex diuerſis au-
ctoribus noue eſſe colligentur. gratie eniꝫ ē
recreare. gratie eſt animā informare. uiuifi-
care. illuminare. aſſimilare. unire. ſtabilire.
acceptabilem deo reddere. ⁊ affectum ſurſuꝫ
ducere ⁊ eleuare. ¶ Ex primo actu arguitur
ſic. Eodem recreat deus quo creat ⁊ equa
lis uirtutis. ubi dicit Aug. eſt recreare ⁊ crea
re. ſi ergo deus ſeipſo creat. non p aliqō cre
atum. ergo ſeipſo recreat. ſed illud p qō re-
creat ē gratia. ergo ⁊c. ¶ Ex ſcdo actu ar-
guitur ſic. Paris uirtutis eſt reformare mē
tem quātum ad affectuꝫ ⁊ quātum ad intelle
ctum. ſed mens imediate a prima ueritate
formatur quātuꝫ ad intellectū ut dicit Aug.
ergo ⁊ imediate quātū ad affectuꝫ a prima
bonitate. ſed animā iformare quātū ad affe
ctum eſt ipſius gratie. ergo gratia nō ē aliud
q̄ꝫ bonitas ſumma. ¶ Ex tertio actu uel ef-
fectu arguitur ſic. Si uiuificare animam eſt
actus gratie gratum facientis. ⁊ deus animā
uiuificat ſeipſo. non p mediū creatum. ergo
gratia non eſt aliud q̄ꝫ deus. Minor pbat̄
p Aug. qui dicit ꝙ ſicut corpus uiuit anima
ita anima uiuit deo. ſed anima ſeipſa uiuifi-
cat corpus. ergo deus ſeipſo uiuificat ſpūꝫ.
¶ Ex quarto actu uel effectu arguitur ſic.
Si ſol p ſui preſentiā eſſet p̄ſens oculo non
eſſet neceſſaria aliqua luminis influentia ad
hoc ꝙ efficeretur oculus luminoſus. ſi ergo
ſol iuſticie deus eſt p̄ſens omni creature. et
eſſentialiter eſt in anima uniuſcuiuſqꝫ. uidet̄
ꝙ nulla influentia luminis ſit neceſſaria ad il
luminationem anime. ſi ergo impoſſibile eſt
deum aliquid facere fruſtra. uidetur ꝙ gra-
tia illumināſ animā nihil aliud ſit q̄ꝫ diuina
eſſentia. ¶ Ex quinto actu uel effectu argui
tur ſic. Si color eſſet ſua ſimilitudo nō eēt
neceſſaria noue ſimilitudinis generatio ad
hoc ꝙ oculus conformaret̄ ipſi colori. maxie
ſi ipſe color eſſe poſſet in oculo. ſed in deo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓpter ſuam ſimplicitatez non differt ueritaſ
⁊ ſimilitudo. filius eniz qui eſt ſimilitudo pa
tris eſt eiuſdez eſſentie cū patre. ſi ergo gra
tie eſt deo aſſimilare ⁊ gratia eſt ſimilitudo
dei. ipoſſibile ē gratiā eē aliud a deo. ¶ Ex
ſexto actu uel effectu arguitur ſic. Mediuz
uiuendi plus coniūgit utrūqꝫ extremorū q̄z
extremū extremo. ſed deus eſt intimus aīe.
ergo impoſſibile eſt ꝙ inter deum ⁊ animaz
cadat aliquod medium unitiuuz quod ſit ab
utroqꝫ extremoꝝ diuerſum. ſi ergo gratie ē
unire animā deo cum gratia non ſit anima.
neceſſe eſt grāz eē deū ¶ Ex ſeptimo actu
uel effectu arguitur ſic. Impoſſibile eſt uani
tatem ꝑ uanitatem ſtabiliri. ſed ſi ſtabilit̃. ſta
bilitur ꝑ ueritatem. ſi ergo omnis creatura
uanitas eſt, aut gratie non ē animā ſtabilire,
aut non eſt aliquid creatum. ſed gratie ē ſta-
bilire animam in bonū. hoc planū eſt. ergo
gratia non eſt donū creatū ſed increatum.
¶ Ex octauo actu uel effectu arguitur ſic.
Eodem ipſo acceptat deꝰ aliquē quo amat.
ſed pater ⁊ filius diligunt nos ſpiritu ſancto.
ſicut ſancti dicunt ⁊ habitum fuit in primo
libro. non aliquo creato. ergo acceptat nos
ſpiritu ſancto non ꝑ aliquod donum creatuz.
ſi ergo gratia eſt illud quo deus animaz ac-
ceptat ⁊ reputat animā gratam. uidetur ⁊c.
¶ Ex nono actu uel effectu arguitur ſic. Ni
hil poteſt mentez noſtram ſupra ſe eleuare
niſi illud quod eſt mente ſuperius. ſed ſolus
deus maior eſt mente rōnali. ergo ſoliꝰ dei
eſt ipſam ſupra ſe eleuare. ſed iſte actus uel
effectus dicitur eſſe gratie. ergo impoſſibile
eſt gratiam gratum facientez eſſe aliquid a
deo diuerſum ¶ His nouē rōnibus colligi
tur ꝙ gratia non eſt donum creatum ſed in
creatum ¶ Ad oppoſitum arguitur primo
rationibus oſtenſiuis. ſcd̄o rationibus ducē
tibus ad impoſſibile ¶ Ad oſtendendū autē
gratiam gratū facientē eſſe donum creatum
primo adducatur robur auctoritatis. ⁊ ſcd̄o
uiolentia rationis. Dicitur primo Corin.
xij. Diuiſiones gratiarum ſunt. idem autez
ſpiritus. ſed non eſt diuiſio doni increati.
ergo ⁊c. ¶ Q̄ ſi dicas auctoritatem illam de-
bere intelligi non de gratia gratū faciente.
ſed de gratia gratis data. Obicitur contra

ꝑ uerbuz Aug. ad Bonifaciū dicentis. gra-
tia meretur augeri uel aucta mereatur ⁊ per
fici. Circa ergo iſtud donum conſiſtit me-
ritum ⁊ augmentuz. ſed augmentum nō cō
ſiſtit niſi circa donum creatum. mutatū autē
non conſiſtit niſi circa donū gratie gratum
facientis. ergo gratia gratum faciens ē quid
creatum ¶ Q̄ ſi dicas augmentū illud atten
di in gratia non ſm̄ illud qđ eſt. ſed ſm̄ effe
ctum. adducitur ad hoc auctoritas Magiſtri
in littera quā ſumit ex uerbis Aug. ibi. ⁊ ſi
diligenter intendas. nihilominus tibi demon
ſtratur que ſit ipſa gratia uoluntatē ꝓueniēs
⁊ ꝑparans. ſ. fides cum dilectione. ſi ergo fi
des eſt donū creatum. reſtat ꝙ ⁊ ipſa gra-
tia uolūtatem ꝑparans donū creatū eſt.
¶ Item hoc ipſum oſtēditur ratiōe. ⁊ ex om
nibus iſtis actibus gratie aſſignatis una col-
ligitur ratio. Si enim gratie eſt ⁊ reforma-
re ⁊ uiuificare ⁊ ſic de aliis. cum omnis talis
actus ſit ab aliquo ſicut a principio formali.
non enim eſt informatio nec reformatio nec
uiuificatio ⁊ ſic de aliis ſine forma. neceſſe ē
aliquod donum poni in anima qđ ſit ipſius
anime informatiuū. ſed deꝰ nullo modo po
teſt eſſe forma ꝑficiens q̄uis poſſit ſe hr̄e
in rōne forme exēplaris. ergo ꝑter donū in-
creatum quod deus eſt. ad hoc ꝙ anima gra
tificetur neceſſe eſt ponere donum creatum.
Huius autem rationis neceſſitas colligitur
ex nouē mediis ex quibus nouē poſſunt for
mari argumēta. ſed tantū ualet illa in unum
mediū colligere q̄tum diuiſiz explicare.
Sic ergo rōnibꝰ oſtēſiuis apparet grāz gra
tuz facientē eē donū creatū ¶ Itē hoc uidet̃
rōnibus ducētibꝰ ad ipoſſibile. quarū prima
ē hec ¶ Aut grā gratū faciēs pōit aliqđ crea
tū i gratificato cū deꝰ deū grato facit gratū.
aut nihil. ſi nihil. ergo nulla fit mutatio ex
ꝑte creature gratificate. ergo fit mutatio ex
ꝑte gratificātis qđ ē ipoſſibile. ⁊ iteꝝ ſi nihil
creatū ponerz. nō eēt melior ille q̄ ē d̄o gra-
tus q̄z ille q̄ n̄ ē d̄o gratꝰ. ſi ergo hoc ē ipoſ
ſibile ponere ꝙ gratꝰ d̄o n̄ ſit melior q̄z nō
gratꝰ. ⁊ ipoſſibile ē ꝙ ſit melior niſi aliquā
habeat quā alt̃ n̄ hꝫ. ⁊ hec n̄ pōt eē niſi q̄d
creatū. neceſſe ē ꝙ grā aliqđ creatū ponat
in gratificato. ſi ergo ponit aliquod creatuz

Aut eſt donum ſiue aliquis habitus. aut eſt
actus ſiue doni uſus. ſi ē donuꝫ uel aliquis
habitus, habeo propoſituꝫ ſcilicet ꝙ grā i
gratificato ponit aliqͥd creatū. Aut ē donū
ſiue aliqͥs hitꝰ. aut ē actꝰ ſiue doni uſꝰ. ergo
ñ plꝰ erit i gratificato q̄ꝫ i nō gratificato niſi
qñ opatur. ergo non erit grā in ꝑuulis bapti
ꝫatis ⁊ in iuſtis dormiētibus magis q̄ꝫ in nō
baptiꝫatis ⁊ peccatoribus. ꝙ ſi hoc ē falſuꝫ
⁊ alienum a fide, neceſſe eſt gratiam aliquod
donum creatum in gratificato ponere.
¶ Item hoc ipm oſtenditur alia ratione tam
ex fide q̄ꝫ ex auctoritatibus. oportet ſuppo-
nere ꝙ impoſſibile eſt aliquod meritum eſſe
ſine gratia. ⁊ hoc melius manifeſtabitur in-
fra. Hoc ergo ſuppoſito quero tunc. Aut
gratia eſt aliqua ꝓprietas liberi arbitrii. aut
omnino nominat aliam ſubſtantiā diuerſā.
Si eſt aliqua ꝓprietas liberi arbitrii. habeo
ꝓpoſitum. uideliꝫ ꝙ gratia in libero arbi. ē
aliquod donum creatum. Si gratia non eſt
aliqua ꝓprietas liberi arbitrii. ſed deus. cuꝫ
libeꝝ arbitriū exit in opus meritoriū qꝺ eſt
ſupra ipm i merendo potius agitur q̄ꝫ agat.
⁊ mouetur q̄ꝫ moueat. ⁊ ſi hoc. ſicut motus
nō attribuitur lapidi. nec ex eo lapis ē lauda-
bilis uel uituperabilis. ſic opus meritorium
nullo modo eſt libero arbitrio attribuendū.
⁊ ita nec libeꝝ arbitriū ex illo erit aliquo pre
mio dignum. ꝙ ſi hoc eſt impoſſibile ⁊ fal
ſum. reſtat ergo ꝙ illud falſum eſt quo diciť
gratiam non eſſe aliquod donum creatum.
¶ Reſponſio. Ad ꝑdictoruꝫ intelligentiam
notandum. ꝙ circa hanc queſtioneꝫ ſapien-
tes opinantur contrariuꝫ ſapiētibꝰ. In hac
enim queſtione aliquid eſt qꝺ fides determi
nat. ⁊ aliquid qꝺ ratio inueſtigat. Fides et
ſcriptura determinat ꝙ abſq̄ꝫ gratie dono
impoſſibile eſt placere deo. Determinat
etiam ꝙ abſq̄ꝫ dono increato qꝺ eſt ſpiritus
ſanctus homo non poteſt fieri deo acceptꝰ,
nec aſſumi in adoptionē filioꝝ dei. et ideo
omnes recte intelligentes concedunt i iuſtis
eſſe gratie donum ut credant etiam in eis eē
donum increatum qꝺ eſt ſpiritusſanctus. et
hoc a fide ⁊ ſcriptura determinatur. Et iꝺo
qui contrarium huius ſentiret eēt hereticus.
Sed utrū preter donum increatū ſit i nobis
ponere donum creatum ꝑ quod ſimus deo
accepti uel non. Quia nō expſſe ꝺterminať
ſcripture auctoritate. inueſtigatur a doctori
bus rationum ꝓbabilitate. et quoniaꝫ tam
habitus q̄ꝫ dona q̄ꝫ etiam uirtutes cognoſci
habent ꝑ ꝓprias opationes. ideo ſm̄ diuer-
ſam compationē actuū ⁊ effectuꝫ gratie ad
ipam gratiaꝫ. diuerſe ſunt ſup hoc doctoruꝫ
opiniones. Sicut eim prius tactum fuit in
opponendo. gratie eſt recreare. gratie eſt re
formare. uiuificare. aſſimilare. unire. ſtabilire
acceptum facere. ſurſuꝫ leuare. ¶ Hos ergo
actus quidam compant ad gatiam ſicut ad
principium effectiuum. et quoniaꝫ deus ſuf
ficit ad hos actus uel effectus pficiendos in
rationali creatura. ⁊ ſolum deum decet pro
ſua dignitate. ⁊ ſoli deo ſunt poſſibiles pro
ſua difficultate. ideo dixerunt ꝙ donum cre
atum ponere ad hos effectus pficiendos in
homine eſt ſuperfluum ⁊ indecens ⁊ impoſ
ſibile. ¶ Alii uero compauerunt effectus p̄-
dictos ad gratiam ſicut ad formaꝫ. Neceſ
ſarium eſt enim uiuificatio ⁊ reformatio ab
aliquo eſſe ſicut efficiente. ⁊ ab aliquo ſicut
ab informante. Et quoniā nec eſt poſſibile
nec decens deum eſſe formam pfectiuaꝫ ali
cuius creature. ideo preter donum increatuꝫ
quod comparatur ad hos actus tanq̄ꝫ prin-
cipium effectiuum. conueniēs eſt ⁊ opportu
num ponere donum creatum per quod ani-
ma informetur. ¶ Hanc autem poſitionem
preferendam credo priori. tum quia ſecuri-
or eſt. tum quia rationabilior. Securior nā
q̄ꝫ eſt. quia conſonat cōitati magiſtrorum ⁊
uerbis expoſitorum ⁊ pietati ſanctorum.
¶ Doctores eniꝫ pariſienſes cōmuniter hoc
ſenſiunt ⁊ ſenſere ab antiquis diebus. Uer
ba etiam expoſitorum hoc pretendunt que
gratiam in ſacramentis dari ⁊ uſum uirtutis
augeri dicunt. pie etiam mentes ⁊ humileſ
huic poſitioni conſentiunt. pro eo ꝙ ⁊ ſi do
num gratie non poſſit ita percipi a quocūq̄ꝫ
aliquando. tamen ſanctitate preclaros uiros
non latet diuine bonitatis influentia quā in-
tra ſemetipſos potius experiendo q̄ꝫ rōcinā
do ꝯgnoſcit. hoc etiā piorū mētiū ē ut nihil
ſibi tribuāt. ſꝫ totū grē ꝺi. unū q̄ꝫtūcūq̄ꝫ ali
q̄s det grē ꝺi a pietate ñ rcedit. etiā ſi mlta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tribuendo gratie dei aliquid ſubtrahat poteſtati nature uel libero arbitrio. Cuz uero aliquid gratie ſubtrahitur ⁊ nature tribuitur qđ eſt gratie. ibi poteſt periculũ iteruenire. Et ppterea cum iſta poſitio que ponit grãm creataz ⁊ increatam plus gratie dei tribuat q̃ȝ alia. ⁊ maiorẽ ponat in natura noſtra indigentiam. hinc eſt ꝙ pietati ⁊ humilitati magis eſt conſona ⁊ ppterea eſt magis ſecura. Eſto eĩm ꝙ eſſet falſa. quando tamẽ a pietate ⁊ humilitate non declinat. tenere ipam non eſt niſi bonum ⁊ tutum. Preferenda ẽ ergo hec opinio priori. p eo ꝙ eſt ſecurior ⁊ magis recedit ab errore pelagii. Quis. n. ſecure audeat negare in noſtra gratificatiõe aliquod donuz creatum nobis a deo ꝯferri. Timere enim debet unuſquiſqȝ ne forte negando donum gratie create efficiatur aduerſarius gratie increate. preferenda ẽ etiam. quia rationabilior. Sicut enim in opponendo oſtenſum eſt. rationabiliter tales effectus ⁊ actus non poſſunt cogitari in nobis ec. q̃n ſint ab aliquo ſicut efficiente. ⁊ ab aliquo ſicut informante. quo modo enim actus uerꝰ reformatiõis ⁊ uiuificationis erit in aĩa. niſi ſit aliqua forma complẽs a qua aĩa informetur. et ideo ſꝫm hanc poſitionẽ compaꝛ ipa gratia creata influentie luminis ⁊ principiuz eius compatur ſoli. Unde ⁊ ſcriptura uocat deum ſiue xp̃m ſolẽ iuſticie. quia ſicut ab iſto ſole materiali influit lumẽ corporale in aera p quod aer formaliter illuminatur. ſic a ſole ſpirituali qui deus eſt influit lumẽ ſpirituale in animã a qua anima formaliter illuminatur ⁊ reformatur ⁊ gratificatur ⁊ uiuificatur. Unde inter omnia corporalia maxie aſſimilatur gratie dei luminis influẽtia. Sicut eĩm hec eſt quedam influentia que aſſimilat corpora ipm ſuſcipientia ipſi fonti luminis quantuȝ ad ppᷓetatem. ſic gratia q̄ eſt ſpiritualis influentia que mentes rõnales fonti lucis aſſimilat ⁊ conformat. Hec autẽ influentia recte dicitur gratia. tum quia datur ex mera liberalitate nulla nature cogẽte neceſſitate. Non eĩm oritur ex principiis ſubiecti. nec adeo exit de neceſſitate. ſed ſua mera benignitate. tum etiam quia gratuȝ facit. Dũ enim hominem deo conformat ⁊ aſſimilat. reddit ipſum deo amicum. facit deo eſſe placitum ⁊ acceptum. tum etiã q̃a facit hominem gratis facere ea que facit. Affectus enim hominis recuruus eſt ⁊ mercenarius quantum eſt de ſe. Unde ſi quid facit. intendendo pprium cõmodum facit. ſed cum diuina gratia ſupuenit ſic hominẽ totũ gratum facit. ut ſiue ad utilitatem proximi ſiue ad honorem dei uelit. totum gratis faciat impendere. Et ſic patet ꝙ talis influentia ualde rationabiliter gratia nuncupatur.

Hanc ergo poſitionem ſuſtinendo tanq̃ȝ ſecuriorem ⁊ rationabiliorez. ad obiecta in cõtrarium facile reſpondetur. Illud enim qđ dicit ſubſtantiam donorum dei eſſe ſpirituȝ ſanctũ. et ſi que tales auctoritates inueniũtur. intelligende ſunt p cauſam ⁊ appriationem. quia ſpiritusſanctus eſt donum in quo omnia alia dona donantur ⁊ qui ẽ fons omnium donorum. non autem excluditur donum creatum p illud uerbum. Sicut eĩz cuz quis tenet equum p frenum dicitur tenere equũ. non tamen excluditur tentio freni. q̃a tenendo frenum tenet equũ. ſic cum ſpirituſ ſanctus dicatur ſubſtantia donorum non excluditur donum creatum. immo includitur. Non enim ob aliud dicitur nobis dari ſpiritusſanctus. niſi ex eo ꝙ ſic eſt in nobis a deo ut habeatur a nobis. Tũc autem habetur a nobis quando habitum habemus quo poſſemus eo frui. ⁊ hoc eſt donum gratie creatũ. Et ſic patet reſponſio ad illam auctoritatez ⁊ ad conſimiles. ¶ Ad illud uero quod obicitur de actu ſiue effectu recreationis ꝙ eſt a ſolo deo. Dicendum ꝙ uerum eſt ꝙ eſt a ſolo deo ſicut a principio effectiuo. nihilominus tamen quia recreatio eſt rei iam exiſtẽtis p quam diſpõſitionem nata reformari ẽ. Idem enim ẽ recreatio ⁊ reformatio. ⁊ ppterea non tantum reſpicit principium effectiuũ. ſed etiam principium informatiuuȝ. nõ ſic eſt de creatione que ſimpliciter eſt de nõ ente in qua ſimpliciter ẽ pductio rei nõ ſꝫm qualitatem alteratio. Per hanc uiaȝ reſpõderi poteſt ad omnes rationes ſequentes. Omnes enim pcedunt ſꝫm ꝙ actus illi comparantur ad gratiam ſicut ad principium effectiuũ. hoc aũt mõ ñ ſũt a grã creata ſicut dictũ ẽ. et iſto meliꝰ pȝ ſi q̃s diligẽt ptractare uoluerit. ptermittiť tñ cã uitãde plixitatis

¶ Ad illud tamē quod obicitur de unione. Dicendū q̄ gratia nō unit quantū ad eē pri
mum quantū ad hoc. q̄ deus ē cuilibꝫ creatu
re intimus eſſentialiter potentialiter ⁊ p̄ſen-
tialiter. ſed gratia eſt mediū uniendi quantū
ad cognitionē ⁊ amorē. quantū ad quē mo-
dum multū diſtat deus a peccatoribus.

Tertio queritur. Utrū gratia ſit
in genere ſubſtantie uel in ge-
nere accidentis. ¶ Et q̄ ſit in
genere accidentis uidetᷣ. Omne
qd̄ aduenit ſubſtantie iam complete ē accn̄s.
ſed gratia aduenit ſubſtantie iam complete
ſcilꝫ anime rōnali. ergo gratia eſt accidens.
¶ Item qd̄ adeſt ⁊ abeſt preter ſubiecti cor
ruptionē eſt accidens. ſed gratia ē huiꝰmodi
ſicut patet. quia multi iuſti efficiūtur pecca-
tores ⁊ ecōuerſo. ergo ⁊c. ¶ Item omne qd̄
recipit magis ⁊ minus ē accidens. ſed gratia
recipit magis ⁊ minus. quia maior ē in uno
q̄ꝫ in altero. ⁊ in eodem ipſa ſcḋm diuerſa tē-
pora magis itēditur. ergo ⁊c. ¶ Preterea.
Aut gratia eſt ſubſtantia. aut accidens. Si
ē accidēs habeo ꝓpoſitū. Si ſubſtātia. aut
ſubſtantia materia. aut ſubſtantia forma. aut
ſubſtantia compoſitum. Subſtātia materia
nō. hoc cōſtat. Subſtātia etiā compoſita n̄.
quia tūc non eēt anime unibilis. Subſtātia
forma non. quia tūc ex gratia ⁊ anima fieret
unū p̄ eēntiam. ergo ſi nō ē ſubſtantia. r̄ſtat
q̄ ē accidēs. ¶ Item ſi ē ſubſtātia. aut cor-
poralis. aut ſpūalis. non corporalis. hoc cō
ſtat. Si ſpūalis. aut deus. aut angelus. aut
rōnalis anima. ſed cōſtans ē q̄ gratia creata
nec ē deus nec angelus nec anima rōnalis.
ergo reſtat q̄ gr̄a creata ſit in genere acci-
dentis. ¶ Item nulla ſubſtantia ē habitus.
ſed gratia ē quidam habitus animā decorās
⁊ ornās. ſicut dicitur ſup illud p̄s. Ut exila-
ret faciē ī oleo ⁊ gloria. gratia ē quidā nitor
animi ⁊c. ergo gratia non ē ſubſtantia. ⁊ eſt
ſubſtantia uel accidens. ergo ⁊c. ¶ Sed ɔ̄.
Nullū accidens ē nobilius ſubſtātia. ſed gr̄a
ē nobilior anima quā pficit ⁊ complet. ſicut
pfectio ē nobilior pfectibili. ergo gratia non
eſt accidens. ⁊ ē accidens uel ſubſtantia. ergo
⁊c. ¶ Itē nullum accidens ē ſubſtantie ſi-
milius q̄ꝫ ſubſtantia. ſed gratia iter ceteras
creaturas ē deo ſimilior ⁊ deus ē ſubſtantia.
ergo gratia ē in genere ſubſtantie. ¶ Item
nullum accidens ē ſtabiliꝰ q̄ꝫ ſubſtantia. p̄ eo
q̄ ſubſtātia prebet fulcimentū accidenti. nō
ecōuerſo. ſed gratia ſtabilit ipſam animam
⁊ confirmat in bono. nec poteſt ipſa gratia
aliquo modo incuruari in malo. ſi ergo aīa ē
ſubſtantia. gratia ē ſubſtantia. ¶ Itē omnis
forma que e principium uite ē in genere ſub
ſtantie. ſed gratia ē principium uite ⁊ nobi-
liſſime uite. ergo gratia ē in genere ſubſtan
tie. ¶ Iterū tria ſunt genera bonorum ſcilicꝫ
bona media. bona minima ⁊ bona maxia. ſi
cut uult Aug. in libro de libero arbitrio. ſed
bona minima ⁊ bona media ſunt in genere
ſubſtantie. ergo multo fortius ⁊ bona maxia
ſed gratia ē de bonis maximis. ergo ⁊c. ¶
Item omne accidens quod ineſt alicui ut acci
dens. aut ineſt p ſe aut p accidēs. ſi ergo gr̄a
ineſt anime ut accidens. aut ergo ineſt p ſe
aut p accidens. ſi p ſe. ergo habet ortū ex
ꝓpriis principiis ſubiecti. ergo iam non erit
gratia. ſed naturalis ꝓprietas. Si p accidēſ
ſed omne p accidēs reducibile ē ad p ſe. er-
go ſi gratia ineſt anime p accidens. erit aliud
ſubiectuꝫ cui inerit p ſe. Quero ergo quid
ſit id. ſi autē non ē aliquod tale dare. r̄ſtat
q̄ gr̄a nō ē accn̄s. ⁊ ē accn̄s uel ſubſtantia.
ergo ⁊c. ¶ Rn̄o. Dicendū q̄ ponētes gr̄aꝫ
eē donū creatū. neceſſe habēt ponere grām
eē in genere accn̄tis. ¶ Ad cuiꝰ itelligentiaꝫ
notandū q̄ ē aliqd̄ accidēs qd̄ ɔpatur ad ali-
q̇d ſicut ad ſubiectū ⁊ cauſā. Aliqd̄ qd̄ ɔpatᷣ
ſolū ad aliq̇d ſicut ad ſubiectū ⁊ ad aliud ſic
ad cauſaꝫ. v̄bigr̄a nigredo in coruo ɔpatᷣ ad
ipꝫ coruū ſicut ad ſubiectū ⁊ cām. lumen in
aere uel ſpēs ī ſpeculo ɔpatᷣ ſolū ſicut ad ſub
iectum. nō ſicut ad cām. q̇a ⁊ ſi ibi r̄cipiatur
aliūde tamē habꝫ ortū. Tale aūt accidēs qd̄
ɔpatᷣ ad aliq̇d ſicut ad ſubiectū. ⁊ ad aliud ſic
ad cām pōt eē ſub triplici dr̄a. Quoddā. n.
ē qd̄ hꝫ ortū ab īferiori. quoddā qd̄ hꝫ or-
tū a pari. qḋdā qd̄ hꝫ ortū a ſupiori. ſi ē ab
īferiori ut ſpēs lapidis ī oculo ut etiā in itelle
ctu nr̄o. ſi a pari ut ſilitudo ſpeculi in ſpe-
culo. Si ē a ſupiori ut lumē in aere illūiato
Tale aūt accn̄s qd̄ hꝫ ortū a ſupiori iq̄ꝫtū ac
cidēs ē. ɔplemētū ē. non q̄ꝫtū ad eē primum
ſed q̄ꝫtum ad eſſe ſcḋm. quia uero a ſupiori
eſt. habet nobilitare ſubiectum in hoc q̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iūgit ipm ⁊ ꝯformat ei qḋ eſt ipſo ſuperiꝰ.
⁊ ſi ſit tale accidēs quod ortum habꝫ ab ēte
prio ſupremo ſi eius infuſio uel origo ſit ſm
pfectā influentiā. non ſoluꝫ habet nobilita-
re. ueꝝ etiam conſūmare ⁊ quietare. ⁊ hoc ñ
facit tantū ratione ſui. ueꝝ etiam ratiōe eiꝰ
a quo ꝓcedit. i quo reꝑitur omnis pfectio ⁊
bonoꝝ omniū aggregatio. ac p hoc ꝯpleta
beatitudo. Concedende ſunt ergo rationeſ
ꝓbantes gratiam eſſe accedens. ¶ Ad illḋ
autem quod primo obicitur in contrariū. ꝙ
nullum accidens nobilius eſt ſubſtantia. Di
cendum ꝙ illa ratio deficit tripliciter. ¶ Primū
quidem. quia nobilitas ſubſtantie ⁊ accidētiſ
⁊ bonitas ſubſtantie ⁊ accidentis ꝓprie non
habent compari. Accidens enim bonum di
citur non ſibi ſed alii. non ſicut ordinatū. ſꝫ
ſicut ratio ordinandi. ſed ipſa ſubſtantia bo
na eſt tanꝗ̄ bonitatis ꝑticipatia. ¶ Aliꝰ etiam
defectus eſt ibi. quoniam ⁊ ſi nullum accidēs
nobilius ſit ſubſtantia ꝓut accidens compaṫ
in ſe ꝗ̄tum ad eſſentiam generis ſiue ꝗ̄tuꝫ
ad eſſe primuꝫ. nihilominus tamen ꝓut ac-
cidens conſideratur in ſubiecto ⁊ includit eē
ſubiecti. quādam nobilitatem ſupaddit ꝗ̄tū
ad eſſe ſcđm ¶ Tertiꝰ etiā defectus ē. quia
ꝙ grā dicatur nobilior aīa ⁊ pfectio anime.
hoc non ē rōne ſui tantū. ſed quia unit bono
increato ſicut ꝑdictum eſt. ¶ Ad illḋ quod
obicitur. ꝙ nulluꝫ accidēs ſimilius ē ſubſtā-
tie ꝗ̄ ſubſtantia. Dicendum ꝙ ſicut dictū
eſt de bonitate. ꝙ alio mō dicitur aīa eē bōa
aliomō gratia. ſic etiā aliomō deo aſſimilaṫ
⁊ aliomō gratia. Anima eīm deo aſſimilaṫ
ſicut diuine ſimilitudinis ſuſceptia. grā uero
ſicut ipſa ſimilitudo uel donū aſſimilatiuuꝫ
unde ꝟo ꝯpatio ꝓprie iter hunc modū aſſi-
milandi ⁊ illum. Alius eſt etiam defectꝰ. ꝗa
cum anima ſimiletur deo ꝓpter gratiā ⁊ ut
unū ꝓpter alterum. utrobiꝗ̄ tantū unum. ſic
non eſt maior uel minor aſſimilatio dicenda
i anima gratificata ꝗ̄ in gratia gratificāte.
Tertius etiam defectus. quia ⁊ ſi ſubſtantia
plus aſſimiletur ſubſtantie in rōne entis. ni-
hil ꝓhibet accidens plꝰ aſſimilari alicui ſub
ſtantie ſub rōne ꝓprietatis. ſicut aīa ſapiēs
plus aſſimilatur deo inꝗ̄tuꝫ eſt ens p ſe ꝗ̄
ipſa qualitas ſapientie. nihilominus tamen
deo inꝗ̄tum eſt ſapiens plus aſſimilaṫ aīa

inꝗ̄tum eſt ſapiens ꝗ̄ inquātum eſt ſubſtā
tia. Sic ⁊ in ꝓpoſito intelligendum eſt.
¶ Ad illud quod obicitur. ꝙ nullū accidens
eſt ſtabilius ſubſtantia. Dicendum ꝙ ueꝝ
eſt de illo accidente quod compatur ad aliqḋ
ſicut ad ſubiectum ⁊ cauſam. de eo uero acci
dente quod aliunde habet originem non ha
bet ueritatem. ſicut patet in radio exeunte a
ſole qui fixus pmanet aere moto. ⁊ ꝗa gra-
tia eſt tale accidens. ideo illa ratio non habet
locum in propoſito. ¶ Ad illud quod obici
tur. ꝙ gratia eſt forma que eſt principiuꝫ ui
te. Dicendum ꝙ illud habet ueritatem de
forma que dat uiuere qḋ ſpectat ad eſſe pri
mum. gratia autem eſt forma dans uitam
quātum ad eſſe ſcđm ſiue quantum ad eſſe
bene. ⁊ ideo illud non ualet. Non enim fit
unum p eſſentiam ex gratificato ⁊ gratia ſi-
cut fit unum p eſſentiam ex corpore uiuifica
to ⁊ anima uiuificante. ¶ Ad illud quod obi
citur de bonis maximis ⁊ minimis ⁊ mediis
Dicendum ꝙ illa diuiſio bonorū eſt ſm ac-
ceptionem boni qua aliquid dicit bonū. quia
bonū alii ⁊ utile. ſicut pꝫ ex uerbis Aug. ibi-
dem. quia bona maxīa ſunt illa ꝗbus nō con
tingit male uti. ⁊ ideo ad gradum bonitatis
ſm eū modū p quē ibi loquitur Aug. nihil
facit utrū bonū id qḋ dicit maximū ſit in ge
nere ſubſtātie uel accidētis. ¶ Ad illḋ quod
q̄ritur Utrū inſit aīe p ſe aut p accidens.
Dicendū ꝙ p ſe ineſt i genere ſubiecti. ſed
nō p ſe i genere cauſe. ⁊ ꝗa p ſe ieſt in gene
re ſubiecti. iđo nō ē q̄rendū aliud ſubiectum
cui p priꝰ iſit. ꝗa ꝟo ut ieſt p ſe i genere cau-
ſe. ideo nō ieſt oī aīe. nec ex pricipiis aīe hꝫ
originē. iđo qđāmō hꝫ naturā accidētis ihe
rētis p ſe. qđāmō naturam accidentis inhe
rentis p accidens.

Quarto q̄riṫ Utrū grā ſit i genere
accñtis corruptibil' an icorruptibi-
lis. ¶ Et ꝙ ſit accidēs corruptibile
uideṫ. De accñs qḋ ē i ſubiecto uariabili ſm
qḋ ē uariabile ē corruptibile. ſꝫ grā ē in ſub
iecto uariabili utpote i aīa ſm libertatē ar.
i q̄ ꝯſiſtit mutatio ⁊ ꝟtibilitas. ergo ⁊c. ¶ Itē
oē accñs qḋ hꝫ oppoſitū potēs ineē ſuo ſub
iecto ē corruptibile. ſed grā opponiṫ culpe ⁊
culpa pōt ieē aīe uiri iuſti ꝗ̄ diu ē i ſtatu uie.
ergo ⁊c. ¶ Itē oē accñs quod ē aliūde ⁊ non

habet cauſam in ſubiecto poteſt ab illo ſe
perari. ſed gratia eſt in anima ⁊ non hꝫ ortū
ab anima. ergo poteſt ſepari ab ipſa. ſꝫ poſt
ſepationem non pōt ineſſe conſeruari. ergo
gratia nata eſt corrumpi. ¶ Itē omne acci
dens cuius ꝯſeruatio pendet ex conuerſione
uoluntatis ad deum eſt corruptibile cū uolū
tas poſſit a deo auerti. ſed gratia ē hui⁹ mōi.
ergo ⁊c. ¶ Sed contra. Aīa eo ipſo ꝙ eſt
imago dei eſt incorruptibilis. Non eīꝫ eſſet
imago dei ſicut dicit Aug. ſi mortis termīo
clauderetur. ergo cū in gratia conſiſtat ima
go reformationis. uidetur ꝙ gratia ſit icor
ruptibilis. ¶ Itē accidens quod eſt in ſubie
cto non a ſe ſed ab alio. non mouetur neceſ
ſario ad motum eius in quo eſt. ſicut patet
de ſpecie exiſtente in ſpeculo ⁊ lumine exi
ſtente in medio. ſed gratia eſt in anima. nō
a ſe ſed a deo. ergo non uidetur ꝙ ad muta
tionem uel ad uariationem anime corrumpa
tur. ¶ Item his que ſunt corruptibilia de
dit diuina uirtus ꝓpagandi potentiam. ergo
aut gratia non eſt corruptibilis. aut ſi corru
patur habet vim ſibi ſimilem gratiam ꝓdu
cendi. ſed gratia non pōt ſibi ſimilē ꝓduce
re. ſicut ī prio libro oſtēſuꝫ eſt. ergo non eſt
corruptibilis de ſe. ¶ Itē omne qͦ corrūpi
tur ī tēpore ſui diuturnitate ſeneſcit ī tēpo
re. ſed gr̄a q̄ꝫtomagis durat in hoīe tāto ꝑfe
ctior eſt ⁊ ſtabilior ⁊ magis renouat ſpiritū.
ergo gr̄a nō uidetur corrūpi. ¶ Item ſi gr̄a
corrūpitur. aut corrūpitur a deo. aut a li. ar.
aut a peccato. A deo nō cū gr̄am corrumpi
ſit malū. A libero ar. nō cū nullū ſubiectum
corrūpat ſuā ꝑfectiōem. A peccato non. q̄a
peccatū eſt pura priuatio. ⁊ modica gr̄a pōt
ſup omnē culpaꝫ. ergo cū nihil habeat corrū
pens. uidetur ꝙ ſit incorruptibilis. ¶ Item
ſi corrūpatur. aut corrūpitur in aliquid. aut ī
nihil. Si in aliquid. quero in quid. nec ē ali
quid dare cū nō ꝓducatur ex aliquo. ſed de
nihilo. Si ī nihil. ¶ Cōtra. Nihil qͦ corrū
pitur ſecedit oīno in nō ens. ſi ergo gr̄a nobi
liſſimū eſt ītra omnia accidentia. ⁊ deus non
ꝑmittit alia accidētia in nō ens cedere. uidet̄
ꝙ nec de gr̄a ꝑmittat. ¶ Reſpōſio. Dicē
dum ꝙ cum gr̄a ſit accidens non poteſt eſſe
preter ſubiectum in quo eſt. cum in ſubiecto
in quo ē nō poſſit ſimul cū culpa ſubſiſtere

⁊ ipſi ſubiecto in quo eſt gratia ꝯtingat cul
pam īeſſe. neceſſe eſt gr̄aꝫ eē q̄d corruptibi
le. Rurſus cum gr̄a nō ꝓducatur ex aliquo
materialiter. ſed ſit ſimpliciter donū gratui
tum ⁊ oīno de ſurſuꝫ deſcendens a patre lu
minū. et omne quod corrūpitur ī id cedat vñ
ꝓducitur. neceſſe eſt gr̄am ſicut ex nihilo ꝓ
ducitur ſic ī nihilū redigi cū corrūpit̄. Talis
autē modus corrūpendi non ſolū ꝯpetit gr̄e
rōne ſui initii. ſed etiā ratiōe eſſe ꝓpriī ſiue
modi exiſtendi. Ratione inq̄ꝫ ſui initii. q̄a
ſicut dictū ē. ex nihilo ꝓducitur ita ī nihil re
digitur. queādmodū in aliis accidentib⁹ ꝯſtr
repitur ꝙ in id redeūt unde exeūt cū ꝓduci
tur. Competit etiā hoc ei rōne eē ꝓpriī ſiue
modi exiſtendi. quoniā cum gr̄a nō cauſetur
ex pricipiis eius in quo eſt. ſed aliud habeat
ꝓ ſubiecto. aliud ꝓ cauſa. queādmodū cum
lumen corrumpitur uel ſimilitudo in ſpecu
lo uel ipā ſpēs ī aīa. nō corrūpit illud ī quo ē
nec r̄dit ad illud a quo eſt. ſed q̄tū eſt de ſe
in nihil ſecedit. ſic gr̄a quia nō habet eſſe in
anima ꝑ modū nature. ſed ꝑ modū habitus.
ut pri⁹ habitū ē. Nec ex pricipiis aīe ꝓdu
citur cū corrūpitur in nihilum redigitur. et
ꝓpterea peccatū in quo fit gratie corruptio
dicitur eſſe nihil. et inter oēs corruptiōes ſū
mo auctori ⁊ ꝯſeruatori omniū bonoꝝ max
ime diſplicere dinoſcitur. Concedende ſunt
ergo rationes oſtendentes ꝙ gratia corrum
pitur. ¶ Ad illud ergo qͦ prio obicit̄ in cō
trariū ꝙ in gr̄a repitur ratio imaginis ſicut
in anima. Dicendum ꝙ aliter ⁊ aliter repi
tur imago hic ⁊ ibi. Aīa eīꝫ ē imago dei. q̄a
capax dei ē ⁊ ꝑticeps eē pōt. et ita ꝓpt̄ bea
titudīeꝫ facta ⁊ ad beatitudinē acta. que inq̄ꝫ
beatitudo nō poteſt īeſſe niſi ſubſtātie imor
tali. ideo neceſſe eſt animam imortalē eſſe.
Gr̄a uero ex hoc ſolo dicitur imago. q̄a eſt
imagis īformatio. ⁊ q̄m illa imago ꝑ gr̄am
reformata poteſt deformari. hinc eſt ꝙ gra
tia poteſt corrumpi. Nec ualet rō. quia hinc
inde nō eſt ꝯſimilis imaginis acceptio. ¶ Ad
illō qͦ obicit̄. ꝙ accn̄s qͦ nō hꝫ ortū a ſubie
cto nō mutat̄ ad mutatiōeꝫ ſubiecti. Dicen
dum ꝙ hoc non ē propter hoc ſolū ꝙ habe
at ortū aliūde. ſed q̄a nō depēdꝫ ab eo ī quo
ē. ſicut pꝫ ī radio ⁊ luīe. Gr̄a aūt nō ſolū de
pendet ab eo a quo eſt. ſed etiam ab anima

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in qua eſt. nec pſiſtit in ea niſi q̄ȝ diu habet faciē ſuā ſiue mentem ad deum conuerſam. ¶ Ad illud qđ obicitur. ꝙ rei corruptibili debet dari uirtus ꝓpagandi. Dicenduȝ ꝙ illud ueꝝ eſt quādo illa res eſt nata talē uirtutē ſuſcipe. et quādo etiā illa corruptibilitas ieſt rei ex defectu ꝓprie nature. neutrū autē hoꝝ competit gratie. Nam gratia nata eſt imediate ab ipſo deo ꝓcedere. nec aliquo mō corrūpitur niſi ꝓpter auerſiōeȝ mētis noſtre a rectitudine ueritatis eterne. Et ꝑ hoc patet reſpōſio ad ſequēs qđ obicitur. ꝙ omne qđ corrūpitur ſeneſcit in tempore. Hoc eīm ueꝝ eſt de eo qđ habet cauſā corruptiōis intra ſe. ¶ Ad illud qđ queritur. a quo corrūpitur Utrum a deo uel a peccato uel a libero arbitrio. Dicenduȝ ꝙ ipa gr̄a deficit in ſeipſa. Si autem queratur rō iſta quare deficit. Dicenduȝ eſt hoc eē propter auerſiōem mentis humane. Cum eīm gr̄a nō ſaluetur niſi ex cōtinuatiōe influentie a bonitate diuina ſup faciem mētis noſtre qn̄ anima a deo auertitur. influentia eīm cōtinuatur. ⁊ ꝑ ꝯſequēs gratia corrūpitur. Aīa autem auertitur ꝑ peccatum. ⁊ ideo qđdam mō gratia ꝑ peccatum dicitur corrumpi. nō ꝙ peccatum agat in gratiam. ſed quia aīa ꝑ peccatum ſe auertente ⁊ deo ceſſante influere. neceſſe eſt gratiam in ſeipſa deficere. ¶ Ad illud qđ obicitur. ꝙ nihil qđ corrumpit̄ ſecedit omnino in nōens. Dicendum ꝙ illud habet ueritatem in accidētibus que habent eſſe nature. ⁊ in eis que cauſantur ex principiis ſubiecti. ꝑ eo ꝙ corrumpūtur accidentia. manent nihilominus ⁊ ſaluantur illa principia. ⁊ ideo cum talia accidentia corrumpuntur non omnino adnihilantur. ¶ In his uero accidentibus que habent eſſe habitus. ſicut ſimilitudo in anima ⁊ lumen i aere non habet ueritatem. Non eniȝ ſimilitudo hominis mortui que eſt in anima tua ſi deleatur ⁊ corrumpitur redit ad hominem illum uel cum lumen corrumpitur redit ad ſolem. maxime ſi corruptio luminis fiat ꝑ corporis interpoſitionem. niſi forte quis dicat ad ſuam originem redire. ꝑ eo ꝙ adhuc ſaluat̄ in ſuo principio effectiuo quod poteſt ꝓducere illi ſimile. Quia ergo gr̄a habȝ ſe ad modum habitus ⁊ ex nihilo producitur ut prius habitum eſt. ideo illa ꝓpoſitio nō habet hic locū. ¶ Et ſi queras Unde hoc eſt ꝙ deus ꝑmittit perire tam nobile accidens. ſatis facile eſt reſpondere. Similis eiȝ q̄ſtio eſt ſi queratur. cum deus diligat amicos ſuos ⁊ plus diligat unam animam ſanctam q̄ȝ diligat celum ⁊ terram. quid eſt qđ permittit animam ſanctam a ſe ſepari ⁊ non ꝑmittit celum ⁊ terram corrumpi. Ad hoc r̄ſpōdebit qui ſane intelligit ꝙ hoc curſui rerum congruit. ⁊ deus ſic res quas condidit āminiſtrat. ut eas agere ꝓprios motus ſinat. ⁊ ꝓpterea quia theſaurus gratie habetur ī uaſis fictilibus q̄ȝuis ſit ualde nobilis. tamē de facili amittitur q̄ȝ diu ꝓcell̄ temtationum concurritur.

Quinto queritur Utrum gratia primo inſit ſubſtātie anime ꝗ̄ut potentiis. ¶ Et ꝙ primo inſit ſubſtantie uidetur. Nulla potentia anime eſt continue in ſuo actu. ſȝ gr̄a eſt continue in ſuo actu. quia continue reddit hominem deo acceptum ⁊ gratum. ergo gratia non eſt in potentiis anime. ¶ Item gratia eſt uita aīe. ſicut dicūt ſanctoꝝ auctoritates ⁊ etiam doctores. ſed uiuere cum ſit actus ſubſtantialis non ineſt ſubſtantie ꝑ potentiam. ſed potentiis ꝑ ſubſtantiam. ergo ſi primus gratie eſt uiuificare. uidetur ꝙ prius reſpiciat ſubſtantiā q̄ȝ potentiam. ¶ Itē accidens habet numerari ꝑ ſuum ꝓpriū ſubiectum. ergo ſi gratia primo eſt in potētiis cum potentie ſint multe. neceſſe eſt gratiaȝ in anima multiplicari. ſi ergo in una anima una tantum eſt gratia. uidetur ꝙ gratia primo ſit in ſubſtantia q̄ȝ in potentia. ¶ Item in gratia ⁊ uirtutibus conſiſtit imago reformationis. ſed imago reformationis reſpondet imagini creationis. cum ergo imago creationis conſiſtat in unitate eſſentie ⁊ trinitate potentiarum. ⁊ tres ſint habitus uirtutuȝ qui reſpiciunt tres potentias. uidetur ꝙ ſit aliquid unum quod reſpiciat ipſam anime eſſentiam. ſed non eſt niſi gratia. ergo ⁊c. ¶ Item ſicut opatio exit a potētia. ſic potētia orit̄ a ſubſtātia. ergo ſic nō placȝ nec acceptat̄ a do aliq̄ opatio niſi pri⁹ acceptet̄ ⁊ gratificetur potentia. ſic ipoſſibile eſt accceptari

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

potentia niſi prius acceptetur ſubſtantia. ergo cum per gratiam iat acceptatio. per prius eſt gratia in ſubſtãtia q̃ȝ in potentia. ¶ Item in puulis baptizatis ē deus p ĩhabitãtē grãm. ſicut dicit Auguſ. de preſentia dei ad Dardanũ. ergo cũ in ĩpis nulla ſit potentia expedita grã nõ reſpicit primã expeditiõeȝ potẽtie. ſed potius uiuificatiõeȝ ſubſtãtie. et ſic p priꝰ ē in ſubſtãtia q̃ȝ in potẽtia. ¶ Sed ↄtra. Aug. dicit ꝙ grã ſe habȝ ad li. ar. ſicut ſeſſor ad equũ. ergo r̃ſidet i aĩa rõne li. ar. ſȝ li. ar. nomiat potẽtiã. ergo ⁊c. ¶ Itẽ Magr̃ in lr̃a adducit auctoritatẽ Aug. in qua dicit grãm ĩ puenientẽ ⁊ ſubſequentem. ⁊ utrãqȝ iſtaꝝ diffinit p compatiõnẽ ad uolũtatẽ. ergo uidetur ꝙ primũ ⁊ ꝑpriũ ſubiectũ grẽ ē ĩpa uolũtas. ſed hec ē potẽtia. ergo uidet̃ ꝙ grã p priꝰ iſit potẽtie q̃ȝ ſubſtãtie. ¶ Iteȝ ſicut iter potẽtiam ⁊ actũ cadit medius habitꝰ. ſic iter ſubſtãtiam ⁊ habitũ cadit media potentia. cũ ergo grã ſit in aĩa ut habitꝰ ⁊ q̃litas quedã. uidetur ꝙ et inſit mediãte potentia. ergo p prius ē in potentia q̃ȝ in ſubſtantia. ¶ Item oppoſita nata ſunt fieri circa ideȝ. ſed grã ut grã. opponitur culpe inq̃ṫu culpa. ſi ergo culpa primo ⁊ ꝑprie reſpicit arbitrii libertatẽ. pari rõne ⁊ grã. ergo p prius erit in potentia q̃ȝ in ſubſtãtia. ¶ Item grã cuȝ ſit donuȝ de ſurſuȝ deſcendẽs ineſt aĩe ſm ſuũ ſup̃muȝ. ſed ſupremum aĩe ſicut uult Aug. eſt ĩpa mens. mens aũt nõ eſt ipſa ſubſtantia aĩe. ſed potius potẽtia ſup̃ma. ergo uidetur ꝙ grã p prius ſit in potentia. ¶ Iteȝ habet exiſtere in aĩa ſm ↄuerſionẽ ĩpius aĩe ad deũ. ⁊ amitti habȝ ſm auerſionẽ. ſi ergo id ſm qꝺ aĩa priꝰ auertitur ⁊ ↄuertitur hoc eſt potẽtia. uidetur ꝙ aĩa p prius ſit in potẽtia q̃ȝ in ſubſtãtia. ¶ Item grã non ē i aĩa ſm ſeĩpam. ſed ſm influentiã ab aliquo principio quod eſt omnino ab eo diuerſum. cum ergo aĩa ſuſcipit grãm. aut habet aliquam potentiã ad ſuſcipiendã grãm. aut non. Si nõ habet potentiã ad ſuſcipiendũ. ergo nũq̃ȝ eã ſuſcipiet. Si aũt habȝ potẽtiã mediante qua ſuſcipit. aut illa erit rõ aut uolũtas. aut aliqua alia potentia ab his diuerſa. ſed nõ eſt ponere potentiã aliã preter cognitiuam ⁊ affectiuam. ergo uidetur ꝙ mediãtibus illis grã ſuſcipiatur ab anima. ¶ Item ſi grã ineſſet ſm ſubſtantiã cũ poſſibile ſit abſtrahere p ĩtellectũ ſubſtantiã a potentiis. poſſibile eſſet intelligere animam eſſe gratã ſuis potentiis abſtractis. ſed omnis anima grata eſt diſpoſita ad gloriam. ergo põt intelligi. p cõſequẽs anima glorioſa abſtractis potentiis. ſed potentiis abſtractis. aĩa nec uidȝ nec amat deũ. ergo impoſſibile eſt animã glorioſam ponere que nec deũ uidȝ nec deũ amat ſed ſi hoc ē impoſſibile. ergo ⁊ illud ex quo illud ſequitur. ¶ Ad predictorũ intelligentiam eſt notandũ. ꝙ omnis opinio tenet gratiam primo reſpicere anime ſubſtantiam. et uirtutem ¶ Primo potentias. ut ſic reſpicere per gratiam in uirtutibus fiat reformatio imaginis create que conſiſtit in trinitate potentiarũ ⁊ unitate ſubſtantie. Hec auteȝ poſitio poteſt intelligi. uno modo ut intelligat̃ ꝙ deus prius influat gratiã in eſſentiam. et poſtmodũ influentia illa ex ſubſtantia redundet in potentias ut ſic ſit conformitas gratie ad animaȝ. ſiue ꝑut conſideratur ſm rationem imaginis. ſiue ꝑut conſideratur ut pfectio corporis. Aĩa eĩm ut eſt pfectio corporis rõne ſue ſubſtantie uel eſſentie r̃ſpicit complexionis equalitateȝ. ratiõe uero potentiaꝝ reſpicit organoꝝ diuerſitatẽ. ⁊ iteꝝ anima in ſe ⁊ uiuere habet ⁊ agere. ſed uiuere p ſeĩpam ⁊ ꝑpriam formaȝ. agere uero p potentiã. Per hunc modũ ſi gratia in pficiendo conformatur anime. ſub ratione grẽ prius debet reſpicere ĩpam anime ſubſtantiam. ⁊ p uirtutes debet eſſe pfectio potentiarum. Et ſm hunc modũ dicendi cũ dicit̃ gratia reſpicere ſubſtantiã. ⁊ uirtute potentias. non tãtum intelligitur eſſe dictũ per ap ꝑpriationem. ueꝝ etiam p ꝑprietatem ¶ Aliomodo poteſt intelligi predicta poſitio p compationem quãdam. non quia deꝰ priꝰ influat gratiam in ſubſtantiã q̃ȝ in potẽtiã. ſed quia cum anima ſuſcipiat gratiã ⁊ uirtutes mediante potẽtia. ⁊ tam gratia q̃ȝ uirtus inſit anime p potentiã. aliter tamẽ ineſt hec ⁊ illa. Uirtus enĩȝ dicit pfectioneȝ reſpectu opis. Gratia v̇o dicit pfectionẽ r̃ſpectu dei acceptantis. Et quoniam reſpectu operum potentie diſtinguuntur. hinc eſt ꝙ uirtutes potentias reſpiciunt ut diſtinctas. et tũc ſunt in actu quãdo potẽtie ſũt i actu.

Potētie aūt inq̄ʒtū ꝯpant̄ ad deū acceptātes
unica acceptatiōe acceptāt cū ipſa ſubſtātia
cuiꝰ ſunt. ⁊ ſm unā naturam in eis reptam.
et hic eſt ꝙ grā ē una ſicut ⁊ ſubſtantia ⁊ eſt
ſemp ī actu ꝯtinuo. ⁊ prio dicit̄ rſpicere ſub
ſtantiā nō q̄a ſitā illa abſq3 potētia. uel p pri
us q̄3 ī potētia. ſed q̄a h3 eē in potētiis ut cō
tinuātur ad unā eēntiā. Uirtꝰ ṽo dicit̄ eſſe
in potētiis q̄a in eis ē ut rferunt̄ ad opatio-
nes diuerſas. Et hic modꝰ itelligēdi magis
ꝯſonꝰ ē ṽbis Aug. q̄ dicit ꝙ grā ſe h3 ad li
berʒ ar. ſicut ſeſſor ad equū. q̄ etiā grāʒ ope
rantē ⁊ coopantā deſcribit p ꝯpatiōeʒ ad uo
lūtatē. magis etiā ē conſonꝰ rōi. Si enim
intelligimꝰ grāʒ tāq̄3 habitū quēdaʒ ⁊ īfluen
tiam q̄ ieſt aie ad deū ꝯuerſe. cū talis hilita-
tio ⁊ īfluentie ſuſceptio ⁊ cōuerſio nō poſſit
intelligi niſi p potētiā. nō uidet̄ recte poſſe
intelligi quō grā ſit ī aīa abſtracta potētia.
Rurſus ſi ergo eo dicit̄ grā q̄a gratificat. et
eo ipſo ꝙ gratificat hab3 oppoſitionem ad
culpā. cū oppōita ſm idē nata ſint ieē. ⁊ ſ idē
ip3 aīa nata ē gratificari ſm ꝙ nata ē ⁊ cul-
pari. culpatio aūt ⁊ laus ⁊ uitupiū ieſt aie pri
mo ſ li. ar. ac p hoc ⁊ grē donū. Nō. n. que
cūq3 acceptio gratificatio dicit̄. ſ3 illa ſola q̄
deꝰ ſic acceptat aīaʒ ut rputet eā rmunerati
one dignā. ⁊ talis rſpicit ipaʒ arbitrii liberta
tem. ⁊ idō grā ieſt aie prio ſm libertatē arbi
trii. Et huiꝰ ſignū ē. q̄a ad eas ſolas pſōas
ſe extēdit ad quas ſe extendit libertas ar.
Cōcedēde ſunt ergo rōnes oſtēdētes ꝙ grā
ieſt aie ſm potētias. Ad rōnes aūt ad oppo
ſitū facile ē rīdere p iam dicta. ¶ Q2 eiʒ obici-
tur ꝙ grā ē cōtinua in ſuo actu. nō obuiat ei
qō nūc dictū eſt. Quāuis. n. potētia ī rōne
ad opꝰ nō ſit ī ſuo actu ꝯtinuo ⁊ ſic nō habe
at pfici grā. ſ3 ṽtute. in ꝯpatiōe tn̄ ad ſubſtā
tiam ī q̄ eſt. ē in ſuo actu ꝯtinuo. Ita. n. de-
bet̄ qōdā uiuere ⁊ q̄dā actꝰ ꝯtinuꝰ ipis potē
tiis ſm ꝙ ꝯtinuātur ipi ſubſtātie queādmo
dū ⁊ ipi ſubſtātie. ⁊ idō ſm hāc opatiōem a
grā ſūt pfectibiles. Aliter etiā poſſ3 hic di
ci ꝙ duplex ē actꝰ ipiꝰ forme. unus qui eſt a
forma p modū iformātis. ⁊ alter q̄ ē a forma
p modū efficiētis. ſicut albedo ſubiectū ſuuʒ
dealbat ⁊ oculū diſgregat. quātuʒ ad primū
ē oīs forma ī actu ꝯtinuo. q̄a ille ē actꝰ ut ha
bitus. quātuʒ uero ad ſcōm nō ſic. Sic et

grā q̄uis ſit in ſuo actu ꝯtinuo q̄ʒtū ad illuʒ
actū quē habet p modū informātis. nō tn̄ ē ī
actu ꝯtinuo q̄ʒtū ad illū quē hab3 p modū p-
ueniētis ⁊ ſubſequētis. ſiue coopātis ⁊ opan
tis. ¶ Ad illud quod obicitur de actu uiuifi
candi. Dicendū ꝙ ⁊ ſi uita ſm ꝙ dicit eſſe
primū. prio reſpiciat ipam eſſentiā q̄3 poten
tiam. nō tamē oportet de uita ſm ꝙ dicit eē
ſcōm. cū. n. ſit accīs ſupadditū nō tantū eēn
tie. ſed etiā potētie habet aie ineſſe potētia
mediāte. ſicut color dicitur eē in corpore. ita
ꝙ prio in ſupficie. ¶ Ad illud qō obicit̄. ꝙ
accidēs numeratur p ſubſtātiā. Dicendū ꝙ
uex ē quādo ea que ſubiciūtur diuerſa ſunt
⁊ ſubiciūt ut diuerſa. quādo uero p eandeʒ
naturā ſubiciūtur. nō oportet eē in accidente
diuerſitatē. et ſic grā eſt in potētiis anime
inq̄ʒtū ꝯtinuātur ad unā ſubſtātiā. ⁊ inq̄ʒtuʒ
cōicātur in libertatē arbitrii. ſicut prius dictū
eſt. Unde ſicut una ſanitas dicitur eē in om
nibus mēbris hoīs. quia eſt in ipis ſm ꝙ ad
unā originē reducūtur ⁊ ſm ꝙ ī ꝯplexione
ꝯueniūt. Sic ⁊ in ppoſito itelligendū eſt.
¶ Ad illud qō obicitur de ꝯformitate imagis
creatiōis ⁊ reformatiōis. Dicendū ꝙ cū de
formatio imaginis nō poſſit eē niſi p poten
tias. ſic nec reformatio. et ideo imago rfor-
matiōis inq̄ʒtum huiuſmodi ſufficiēter rfor
mat ipam animā cū ineſt ei p ſuas potētias
potētiis eīm formatis ⁊ pfectis. p ꝯſequens.
pficitur ⁊ formatur ipa ſubſtantia. ideo ad
pfectā rformatiōem aie nō oport3 aliq̄d pōt
qō p prius ſit ī ſubſtātia q̄3 ī potētia. niſi hoc
dicatur p ap ppriatiōem quādam. ¶ Ad il-
lud qō obicitur. ꝙ deus non acceptat actum
niſi prius accipiēdo potētiā. Dicendum ꝙ
nō eſt ſimile. p eo ꝙ potētia pōt eē ſine ac
tu ⁊ grā in potētia abſq3 merito opis. Sub
ſtantia aūt abſq3 potētia eē nō pōt. ⁊ ſi poſ-
ſit itelligi. nō tamē pōt itelligi abſq3 poten-
tiis diuia dona ſuſcipe. in q̄bus donis deco
rari dicitur facies aie eo genere decoris per
quod deus acceptat. ¶ Ad ultimū qō obici
tur de puulis. Dicendū ꝙ ⁊ ſi potentie in
puulo nō ſint idonee ad exeundū in uſū grē
⁊ ṽtutū. nihilominus tamē idonee ſunt non
ſolū p donū grē. ſed etiā p habitꝰ uirtutū de
corari ⁊ pfici. et hoc meliꝰ ꝯclarat̄ in q̄nto cū
agit̄ ꝯ affectu baptiſmatis quē h3 ī puulis.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Sexto ⁊ ultio q̄ritur Utrū gr̄a competur ad aīam in rōne motoris. ¶ Et ꝙ ſic uidet̄ primo ꝑ auctoritatē Aug. quā Magr̄ adducit in littera. ꝙ gratia ꝑueniēs eſt que ꝑuenit bone uolūtatis meritū. ⁊ reſpectu cuius bona pediſſeca eſt. nō ꝑuia. ergo gratia reſpectu uolūtatis ſe habet ꝑ modū excitantis impantis ⁊ regētis. ⁊ omne tale ſe habet in rōne motoris. ergo ⁊c. ¶ Item Auguſ. Gratia ſe habet ad liberū arbi. ſicut ſeſſor ad equū. ſed ſeſſor eſt motor equi. ergo gr̄a eſt motrix liberi arbi. ¶ Item hoc uidet̄ ratione. Plus eſt potentiam aliquā ſupra ſe erigere q̄ʒ ip̄am mouere. ſed gratia eleuat potentiā li. ar. ad opa meritoria que ſūt ſup ip̄am. ergo ēſt liberi ar. motrix. ¶ Itē plus pōt gr̄a ſup liberū ar. q̄ʒ li. ar. poſſit ſup ſeip̄m. ſed liberū ar. ē inſtrumētum ſeip̄m mouens. ſicut dicit Anſel. ⁊ uolūtas mouere poteſt ſeip̄am. ergo multo fortius moueri pōt a gr̄a. ¶ Iteʒ qḋ eſt pricipiū uite ꝑfecte eſt pricipiū motus i eo ꝙ uiuificat. ſed gratia ē pricipiū uite in aīa. ergo ⁊c. ¶ Contra. Uoluntas eo ip̄o ē libera quo mouetur ex ſe ipſa. cū ergo gratia ſit aliud a uolūtate. ſi gr̄a mouet uolūtatē aufert ei libertatē. ſed ꝯſtās ē ꝙ gr̄a uolūtati libertatē nō aufert. ergo ipſam nō mouet. ¶ Iteʒ omnis motor ſufficiens ē hoc aliquid ⁊ ſubſtātia completa diſtans a mobili. ergo aut gratia non mouʒ li. ar. aut ſi mouet ē ſubſtantia. ſi ergo gr̄a creata non pōt eē in genere ſubſtantie. ſed in genere accidētis. ergo ⁊c. ¶ Iteʒ ſi gr̄a mouet liberū ar. aut mouet naturaliter. aut mouet uiolēter. aut uolūtarie. Si naturaliter. ergo merita erūt naturalia. rurſ⁹ ſi naturalit̄ mouet q̄ʒtū eſt de ſeip̄o nūq̄ʒ quieſcit hō ab opibus meritoriis. Si uiolēter. ergo nec ſaluatur ibi rō meriti nec libertas arbi. quorū utrūq̄ʒ patʒ eē falſuʒ. Si uolūtarie. ſʒ nihil mouet uolūtarie niſi habet ꝯgnitionē ⁊ uolūtateʒ. ergo gratia cognoſcit ⁊ uult. ⁊ ita eſt libera rōnalis. ergo uel gr̄a ſi mouet liberū arbi. non ē aliquid creatū. uel ſi eſt aliq̄d creatum non mouet liberū arbi. ¶ Itē ſi mouet liberū ar. aut ſicut motor motus. aut ſicut motor nō motus. Si tu des ꝙ ſicut motor motus. ergo cuʒ nihil ſm idem moueatur ⁊ moueat. gr̄a ſ ſe habebit aliā ⁊ aliā naturaʒ ꝑ quā moueatur ⁊ moueat. ergo n̄ erit accn̄s ſimplex. Si ſicut motor nō motus. ſʒ talis motor nō eſt quid creatū. ergo uel gr̄a nō ē quid creatū uel mouet liberū arbi. ¶ Itē ideʒ manēs idē in creaturis ſemp natū eſt facere idem. ergo ſi gr̄a eſt quid creatū ⁊ mouet li. ar. cū gr̄a nō uarietur. ſemp ad idē inclinabit liberū ar. ergo nūq̄ʒ facit homo ꝑ gr̄am niſi unū op⁹ meritoriū. ſi ergo li. ar. mō excitat̄ ad unū genus opis mō ad aliud. uidet̄ ꝙ aut illa excitatio nō ſit a gr̄a. aut gr̄a non dicit aliquid creatū. aut gratia mutatur ⁊ uariatur ſicut liberū arbi. ¶ Rn̄o. Dicendū ꝙ abſq̄ʒ dubio ſicut auctoritates ſanctoꝝ dicūt. Neceſſe ē ponere liberū ar. a gr̄a moueri ⁊ excitari. Ab ip̄a eīm gr̄a opante preuenitur ⁊ a coopante ad opa meritoria eleuatur. ita ꝙ reſpectu opis meritorii gr̄a eſt ſicut pricipalis motrix. ⁊ uolūtas ſicut pediſſeca. Qualiter autē ip̄a gr̄a cū ſit accn̄s anime ip̄aʒ habeat mouere. hoc habet difficultatem ¶ Ad hui⁹ autē difficultatis explicationē. duplex ē modus dicendi ſiue itelligēdi ſm quē li. ar. dicitur a gr̄a moueri ¶ Unus modus dicēdi eſt. ꝙ gr̄a mouere dicit̄ li. ar. qm̄ ip̄ſa ē diſpoſitio ad quēdam ſp̄ūalem modum. ſicut eīm pond⁹ in corporibus diſpōit ad motum ſic ⁊ ſuo mō pōdus i ſpiritib⁹. Gr̄a autē ē quoddā ſp̄ūale pōdus datū aīe ꝑ quod habʒ ſurſuʒ tendere. ⁊ qm̄ li. ar. ē natū ſeip̄ʒ mouere ſm actus i quos pōt de ſe cū ē adiūctū ⁊ iformatū gr̄a. excellentius mouet ſeip̄m. ita ꝙ cū li. ar. ſit mouēs ⁊ motū. gr̄a diſponit ip̄m ſub rōe mouētis. et ꝑ tāto dicit̄ gr̄a mouere li. ar. quia li. ar. gr̄a iformatū mouet ſeip̄m. ꝑ quē modū amor dicit̄ mouere homineʒ ad magna opa facienda ¶ Ali⁹ ē modus itelligēdi ſm quē li. ar. dicitur a gr̄a moueri. Gratia eīm ē ſicut q̄dā influētia ꝓcedens a luce ſupna. que ſemp habʒ ꝯiūctionē cū ſua origie. ſicut lumē cū ſole. ⁊ quia ſēp ſue origini ꝯiūgitur. ideo nō tm̄ attribuitur ei coopatio rōe ſubiecti in quo. ſed etiā rōne ſubiecti a quo. Unde ſicut lumē non ſolum opatur cū aere. ſed etiā opatur in ip̄ʒ aerem rōe ꝯtinuationis cū ſuo fonte. ſic ⁊ gr̄a non ſolū opat̄ cū li. ar. ſed etiā opatur in li. ar. ⁊ li. ar. mouet. Unde non ē aliud dicere gr̄aʒ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

libeꝝ arbitriū mouere q̄ʒ grām eſſe ſpi
ritus ſancti inſtrumentū ad mouendū li-
beꝝ arbitriū. Uterq̄ʒ hoꝝ mōꝝ intelli-
gendi conueniens eſt ⁊ rectꝰ. nec unus ſi-
ne altero ſufficit. Naʒ primꝰ cōpetit grē
coopāti ſiue ſubſequēti Scd̄s cōpetit grē
operanti ſiue preuenīēti. gr̄a eniʒ operās
libeꝝ arbitriū preuenit ⁊ mouet. q2 deus
illam infundendo uolūtateʒ homīs ſanat
⁊ preparat. grā vero cooperās ſiue ſubſe
quēs liberū arbitriuʒ dicit̄ mouere q2 uo
luntas tali dono grē informata mouet ſe
ipſā. hanc eniʒ potentiā h̄ʒ uolūtas. ſ. mo-
uendi ſeipſā q2 eſt potentia materie non
alligata ſicut ſupra oñſuʒ eſt cū de libero
arbitrio agebat̄. Cōcedende ergo ſūt rō
nes oñdentes q̄ gr̄a ad libeꝝ arbitriū cō
pari h̄ʒ in rōe motoris. ¶ Ad rōes auteʒ
ad oppoſitū plana eſt r̄n̄ſio ex iam dictis.
¶ Ad illud. n. qd̄ primo obiicit̄ q̄ ſeipſaʒ
mouet. dd̄ q̄ hoc nō obſtat imo ꝯſonat ei
qd̄ dicit̄ q̄ mouetur ꝑ grām. ſicut enim
uolūtas mouet ſeipſā ad opa naturalia. ſic
adiuta ꝑ grām mouet ſeipſā ad opa meri
toria. Uel ꝫ alium modū intelligēdi deus
ꝑ grām mouet uoluntatē. nec tñ hoc uolū
tati repugnat. q2 uolūtas uult ſe moueri
a deo. vñ ſic mouet̄ a deo q̄ mouet̄ etiaʒ
a ſeipſa. ⁊ id̄ omne opus meritoriū attri-
buitur grē ⁊ libero arbitrio. ¶ Ad illud
qd̄ obiicitur q̄ motor diſtat a mobili. dd̄ʒ
q̄ illud intelligitur in eo motu ī quo mo-
ueri eſt uere pati ſicut ē in motu corpo-
rali. ⁊ de eo motore q̄ eſt tota cā ſufficiēs
⁊ tota cā motus. talis aūt motor non dici
tur eē grā pro eo q̄ non mouet niſi ſicut
diſpoſitō uel ſicut inſtrumentū ſicut pri
us fuit explanatū. ¶ Ad illud qd̄ q̄ritur
aut mouet naturalr̄ ⁊c̄. dd̄ q̄ mouet uolū
tarie. non a uoluntate qua ipſa gratia ſit
uolens. ſed a uolūtate qua deꝰ in grāʒ iſſu
ens ē uolens. ⁊ a uolūtate qua libeꝝ arbi
triuʒ gratificū uult mouere ſeipſum. ¶
Ad illud qd̄ q̄ritur vtrū ſit motor motuſ
uel non motꝰ iaʒ pʒ r̄n̄ſio. Illa eni diuiſio
motoris eſt de motore q̄ eſt hoc aliquid ⁊
ſubā ⁊ ē motor ſufficiens. talis aūt motor
non eſt grā ut predictuʒ eſt. ¶ Ad illud
qd̄ obiicitur q̄ ideʒ manēs ideʒ ſemp ⁊c̄.

dd̄ q̄ illud fallit in deo. ⁊ id̄ ꝫ q̄ ds mouet
ꝑ grām. ꝑ eandem grām pōt excitare ad
diuerſa opa. ꝫ uero q̄ libeꝝ arbitrium ſe
ipſū mouet ꝑ grāʒ ad diuerſa opera ē iu
ipſo cognitōis ⁊ affectōis diuerſitas ꝫ q̄s
ordinari h̄ʒ ad diuerſa opeꝝ genera. ⁊ id̄
q̄uis gratia non varietur in ſe mouet ta
men ad diuerſa ratione uariationis in
motore ſibi ꝯiuncto ſine quo non pōt mo
uere. nunq̄ʒ eni grā eligit opus meritori
um niſi uolūtas ſibi cooperetur.

In parte iſta ſunt dubitatio
nes circa lr̄aʒ. Et primo q̄ri
tur d̄ hoc q̄ dicit. Uolūtas ē
animi motꝰ ad aliqd ꝯſequē-
duʒ ⁊c̄. Sicut eniʒ dicit phūs. peccat q̄ dif
finit id qd̄ eſt in gēe per id qd̄ eſt in mo
tu. ſed uolūtas eſt potentia. ergo male dif
finit̄ cū dicitur Uolūtas eſt motꝰ animi.
¶ Item uelle plus eſt agere q̄ʒ pati. er-
go plus mouere q̄ʒ moueri. ſi ergo motꝰ
ſonat in paſſionē. videt̄ q̄ uolūtas non de
beat dici animi motꝰ. ¶ Rñō. dd̄ q̄ ſicut
dicit Anſel. uolūtas dr̄ equiuoce ad uolūta
tem inſtrumentū ⁊ uoluntatē affectōeʒ ⁊
uoluntatē uſum. ⁊ Augꝰ nō diffiniuit hic
uolūtatem put accipit̄ pro potētia. ſʒ put
accipitur pro uſu. ¶ Et ſi tu queras q̄
re magis diffinit uolūtateʒ put accipit̄ ꝑ
uſu q̄ʒ pro potētia. Racō huiꝰ eſt. q2 potē
tie manifeſtant̄ ꝑ actus. ⁊ id̄ cognita vo
lūtate uſu ꝑ ꝯñs cognoſcitur volūtas po
tentia. ¶ Ad illō qd̄ obiicit̄ q̄ uſus uolū
tatis non ē paſſio ſed actio. ⁊ ita non debʒ
dici motus. dd̄ q̄ motus non tm̄modo ac-
cipit̄ paſſiue ſed etiā accipit̄ actie. ⁊ prete
rea oēs actiōes aīe quodammō paſſiōes
ſūt. ¶ Item q̄ritur d̄ hoc qd̄ dicit q̄ grā
uoluntatē preueniēs ⁊ preparās eſt fideſ
cū dilectōe. videt̄ enim q̄ iſta notificatio
gratie nō ſit ꝯueniens. cū eniʒ grā ⁊ vir
tus diuerſas hēant notificatiōes. nō vide
tur q̄ unū hēat notificari per alteꝝ. ¶
Item cū grā non ſolummō ponat in aīa
fidem ⁊ charitatē ſed etiā ſpeʒ. videt̄ in
ſufficiēter dicere magr̄ cum dic̄ q̄ ē fideſ
cuʒ dilectōe. ¶ Iuxta hoc q̄ritur cū diuer
ſe diffinitiōes ⁊ notificatiōes gratie aſ-
ſignent̄ diuerſimode. penes quid ſumit̄

ratio τ diſtinctio hax. ¶ Rñō. dō q̃ magiſter non intēdit in illo verbo notificare grām gratū facientē q̄tum ad ſuā eſſentiā. ſed intendit eā notificare q̄ſi ꝑ poſteri⁹ τ quodammō per effectū. cum eniꝫ hitus cognoſcant̃ ꝑ actus τ actus gratie duplex ſit ƀ duplicē potentiā. uidelꝫ ƀ intellectū τ affectū a dō. ꝑ illos hēt grā notificari. τ q2 in illos actus nō erit grā niſi mediantib⁹ hitibus virtutū uidelꝫ fidei τ charitatis. iō notificās grāꝫ dicit q̄ grā nihil aliud eſt q̄ꝫ fides cū dilectiōe. ꝑ eo q̄ ꝑ iſtos duos hitus dicit̃ aīa in actus exire ꝑ quos innoteſcit nobis grā. ¶ Ad illud uero qd̄ querit̃ primo d̄ plalitate diffinitionū. dō q̄ grā hꝫ opari ad ſuuꝫ pricipiū. habet opari ad ſuū ſubiectū. hꝫ opari ad ſuū oppoſitū. hēt opari ad ſuū effectuꝫ. hꝫ etiā opari ad ſuuꝫ p̄miuꝫ. τ ƀ has diuerſas opiniones diuerſe repiunt̃ eius notificatōes. ƀm opationē ad ſuū principium eſt illa Iſidori. Grā eſt diuīe mīe donuꝫ ꝑ qd̄ bone uolūtatis ē exitus. Per opacōeꝫ aūt ad ſuū ſubiectū ſic eſt illa q̄ dat̃ ſup illō pſ. vt exilaret facieꝫ ī oleo. Grā eſt qdam nitor aīe ad ɔciliandū ſanctuꝫ amorē. Per opationē ad ſuum oppoſitū ſic eſt illa q̄ dat̃ in gloſiſ ſup eplās. Grā ē iuſtificatio τ remiſſio peccatoꝝ. Per opacōneꝫ ad ſuū effectū ſic ē illa Chryſo. Grā ē ſanitas mētis τ delectio cordis. Per opationē ad ſuū premiū ſic ē illa. Grā eſt ſilitudo grē. ¶ ƀm aūt omēs cōparatiōes iſtas ſic aſſignat̃ una diffinitio magiſtralis q̄ talis ē. Gratia eſt forma a deo gratis data ſine meritis gratū faciens hn̄tem τ opus eius bonū reddens. Inuenit̃ aūt τ alia notificatio grē q̄ dicit. Grā eſt manifeſtacō ſpūs ad vtilitatē. que ſūpta eſt ex illo qd̄ dr̄. i. coꝛ. xij. Unicuiqꝫ datur manifeſtatio ſpūs τc. ſed iſta eſt notificatio grē gratiſ date. ¶ Item q̄rit̃ de hoc qd̄ dicit. fides q̄ iuſtificatus es gratis tibi data eſt. Ex hoc eniꝫ videt̃ uelle dicere auguſ. τ magr̄ q̄ mediante fide fit iuſtificatio. Sꝫ ɔtrariuꝫ hui⁹ eſt. q2 ab eodē eſt aīe iuſtificacō a quo ē uiuificatio. ſꝫ uiuificatio ē ab ipſa grā. nam fides ſine grā nō uiuificat. imo mortua eſt. ergo non videt̃ q̄ iuſtificatio

ſit a fide ſed a gratia. ¶ Si tu dicas q̄ iuſtificationē attribuat fidei rōne adiuncte gratie. queritur quare non attribuit alii uirtuti ſicut fidei. ¶ Item q̄ritur quid eſt qd̄ dicit q̄ fides impetrat iuſtificationē. aut itelligit de inſormi aut de formata. nō de informi. q2 ꝑ eā nihil meremur τ nihil impetram⁹. Si de formata hoc nō poteſt ſane intelligi. nemo eniꝫ habet fidē formatā niſi ſit iuſtificat⁹. ¶ Rñō. dōm q̄ iuſtificatio dupl'r dici poteſt. Uno mō iuſtificatio dicit̃ iuſticie infuſio. Alio mō iuſtificatio dicitur in iuſtitia exercitacō. ƀm aūt q̄ iuſtificatio dicit̃ in iuſticia exercitatio. ſic verbuꝫ magiſtri imo magis Auguſ. veꝝ eſt τ planum. Nemo eniꝫ in iuſtitia exercitat̃ niſi mediante fide operante ꝑ dilectiōeꝫ. τ hoc dicitur impetrare iuſtificationē. i. profectū iuſtitie q̄ cōſequitur ex bonoꝝ operuꝫ τ meritoꝝ multiplicatione. quod non cōtingit eſſe ſine fide τ charitate. Sine eniꝫ fide ſicut dicit̃ He. xj. impoſſibile ē placere dō. Sine charitate etiaꝫ impoſſibile ē ſicut dicitur. i. coꝛ. xiij. Si autem dicat̃ iuſtificatio iuſtitie infuſio. ſic adhuc habet veritatem licet non ita plane. aut enim ē infuſio iuſticie in paruulo. aut in adulto. Si in paruulo. ſic dicitur eſſe iuſtificatio per fidem non ꝑpꝛiam ſed parentū. uel toti⁹ eccleſie ſicut dicit Auguſ. ad Bonifaciū. Si auteꝫ ſit iuſtificatio in adulto. ſic cū quattuoꝛ concurrāt ad iuſtificationē. ſ. grē infuſio. ɔtritio. motus liberi ar. τ peccati remiſſio ſicut dicūt magr̄i. τ motus liberi arbitrii ſit motus q̄ pertinet ad uirtutem fidei. non inconueniēter dicit̃ adult⁹ per fideꝫ iuſtificari. nec huic obſtat q̄ iuſtificatur ꝑ gratiam. Illa enim quattuoꝛ neceſſario reqruntur ad iuſtificationē impii τ idō aliqn̄ homo dicitur iuſtificari ꝑ grām. aliquando ꝑ fidem. aliqn̄ per penitentiā. Peccati remiſſio preſupponit illa tria. et per hoc patent obiecta. Iſta enim melius explanantur in quarto. diſtinctione. xvj.

¶ Diſtinctio. xxviij.

Ic ↄſiderandū eſt cur pre
dictū ſit ⁊c̄. Supra egit
magr̄ de adiutorio gr̄e in
ſe. hic uero agit de ipſo in
ↄpatiõe. Diuidit̄ aūt ꝑs
iſta in duas. In prima ↄpat unā differen-
tiā gratie ad aliā ſub rõne hitus. In ſcd̄a
uero ↄpat unū habitum ad aliū ſub rõ-
ne uſus. uſus aūt gratie ē meritū. vn̄ pri
mo ↄpat grām preuenientē ad ſubſequē-
tē ꝑ idētitatem ⁊ diuerſitatem. Scd̄o ue
ro ↄpat grām ad uirtutem ⁊ ad merendi
efficatiā. ibi Si uero q̄ritur quō illa grā
preueniēs mereat̄ ⁊c̄. Et illa ſcd̄a ꝑs diui
dit̄ in duas. In prima pte mouet q̄ōnes ⁊
premittit quedā preambula ad determia
tionē. In ſcd̄a uero incipit diſſoluere. ibi
Hic uidendū eſt qd ſit uirtus ut cõiter ſi
gnificat̄ diſ. xxvij. q̄ meli9 ſignificaretur
aliquātulū añ ſicut ſignaui9 ibi ubi ſigni
ficat̄ ſicut apparet determiatio prioris q̄-
ſtiõis ꝑmiſſe. Illa ergo ꝑs in q̄ ſoluit hēt
das partes. In prima ſoluit ad predictā
q̄ōnem ꝑ opionem diorem. In ſcd̄a uero de
termiat ꝑ aliorū opinionē q̄ min9 tenetur
ↄmūiter. ibi Alii uero dicūt uirtutē eſſe
bonos uſus ⁊c̄. Prima ꝑs hꝫ duas. In pri
mgr̄ determiat. In ſcd̄a epilogat. ibi Ex
premiſſis iam innoteſcere ⁊c̄. Prima ꝑs
hꝫ duas ꝑ determinationē duorū dubiorū.
Primo eniꝫ determinat illā q̄ōem q̄ que
rit de ↄpatõe gratie ad uirtutē. Scd̄o ue
ro determinat illam q̄ōem q̄ querit̄ de cõ
patiõe gr̄e ad uirtutē ⁊ uirtutis ad meri
tū. Primū facit ibi. Hic uidendū eſt qd
ſit uirtus ⁊c̄. Scd̄m facit ibi. Cuꝫ ergo ex
grā dicunt̄ eē bona ⁊c̄. Subdiuiſiões autē
ꝑtium manifeſte ſunt in lr̄a.

Ad intelligentiā huius ptis
in q̄ agit̄ de gratie ↄpatione
duo querunt ꝑ q̄ grā dupl'r
ↄpari hꝫ. Et primo q̄ritur d
grā in ↄparatõe ad hitum? Scd̄o uero q̄-
ritur de ipſa grā in ↄpatõne ad merendi
exercitiū. Circa primū querunt̄ tria.
Primo q̄rit̄ de una drā gr̄e in ↄpatiõe ad
aliā. Scd̄o uero q̄rit̄ d ipa grā in ↄparatõe
ad uirtutē gratuitā. Tertio uero q̄rit̄ de
ipſa grā in cõparatione ad gloriā.

Circa primū ſic pcedit̄. ⁊ q̄ritur
vtrū gratia gratū faciens diui
di hēat ꝑ differētias diuerſas ꝑ
eſſentiā. Et q̄ ſic uidet̄. Magr̄ in litte
ra ſumēs auctoritatē Auguſ. diuidit grā
in preuenientē ⁊ ſubſequētē. Si ergo re-
cta diuiſio debet eē per oppoſita ⁊ oppoſi
ta non poſſūt fieri circa idem ſil' ⁊ ſemel.
videt̄ ergo q̄ impoſſibile ſit unam ⁊ ean
dem grām eē preuenientē ⁊ ſubſequētē
q̄ ſi tu dicas iſtam diuiſionē eē ſolummō
per drñas q̄tum ad actum ⁊ effectū. non
q̄tum ad hitum. Cōtra hoc eſt. q̄ dicit̄
in glo. ſup Exo. xxxij. Si inueni grā ⁊c̄
ibi glo. Non una gratia ſufficit ſanctis.
Una eniꝫ precedit ut deū diligāt ⁊ cogno
ſcant. altera ſubſeq̄tur ut ſe imundos cu-
ſtodiant. ergo diuiſio gratie in preuenien
tem ⁊ ſubſequētem non ſolū eſt ꝑ diuer-
ſos uſus. ſed etiā per diuerſos hitus.
Item. i. cor. xij. Dicens grā ⁊c̄. Si er-
go ille gratie q̄s ibi diſtinguit apl's. diui
ſe ſunt ⁊ a ſpū ſancto diuidutur. uidetur
q̄ eēntialr̄ diſtinguant̄. Si tu dicas q̄
loq̄tur de gratiis gratis datis non d grā
gratum faciente. Obiicit̄ contra hoc. q̄
plura ſunt neceſſaria ad hoc q̄ qs habeat
grām gratū facientē q̄ grām gratis da
tam. ergo ſi ad ꝑfectione uſus gratie gra
tis date reqritur hituū multitudo. mul
to forti9 ad perfectōem gratie gratū fa-
cientis. Item hoc ipm uidetur rõe. Si
unū oppoſitorū dicit̄ multipl'r ⁊ reliquū
quod illi opponitur. ſꝫ culpa eo ipſo q̄ cul
pa eſt opponitur gratie gratū facienti ꝑ
q̄ grā eſt. ergo cū multe ſint drñe culpa-
rum q̄ formalr̄ diſtinguūtur. videtur q̄
multe ſint drñe gratie gratū facientis q̄
eēntialr̄ diuerſificent̄. Item hitus di
uerſificantur ꝑ actus. ſed ad grām ꝑ q̄
huiuſmōi pertinet aīam curare. pertinet
etiā a malo preſeruare. pertinet etiā eā
in bono fortificare. Si ergo iſti ſūt alij ⁊
alij act9 ꝑ q̄s etiā medicine corporales ad
inuicem diſtinguūtur. q̄ alia eſt medici-
na preſeruatiua. alia curatiua. alia reſtau-
ratiua. pari rõe uidetur hoc ↄuenire gra
tie. Item ſicut ſe hēt ſcia reſpectu co-
gnoſcendorū. ſic ſe hꝫ gratia reſpectu me

ritoꝝ. ſed ſcīa reſpectu diuerſoꝝ cognoſcibiliū eſt alia et alia. ergo uidet̄ ꝙ gratia q̄ eſt principiū diuerſoꝝ meritoꝝ ſit alia et alia. hec aūt eſt gratia gratū faciens. ergo ꝛc. ¶ Sed ɔtra. Prima diuiſio gratie gratū facientis ē in preuenientē ꝛ ſubſequentē. ſed iſta mēbra ut dicit magiſter in lr̄a non faciūt diuerſitatē habituum ſed effectuū. ergo nec aliqua membra grām diuidentia. ¶ Item eadē eſt lucis influentia q̄ fugat tenebras ꝛ illuminat aerem. ergo in ſpūalibus eadem ē influētia q̄ culpam expellit ꝛ ad bonū diſponit. ſed prima ē gratia preueniēs. ſcd̄a ſubſequēs ergo uidetur ꝙ una tm̄ grā ſit in aīa. ¶ Item uni⁹ acceptati una eſt acceptatio. ſi ergo grā gratum faciens non ē aliud q̄ȝ ipſa acceptatio ſiue acceptandi rō qua aīa acceptatur a deo. uidet̄ ꝙ in uno hōie unā tm̄ ſit ponere grām gratū facientem. ¶ Item imago recreationis rn̄det imagini creatōis. ſed ad imaginē creatiōis non ſolum regritur potentiaꝝ plr̄alitas ſed etiā eſſentie unitas ad quā reducatur illa pluralitas. ergo ꝛ in imagīe r̄ecreatōis neceſſe eſt ponere aliquē habitum unum in quo uniantur omnes habitus uirtutū. hoc aūt n̄ eſt niſi grā gratum faciens. ergo ꝛc. ¶ Itē un⁹ hō oībus uirtutib⁹ id ꝛ eq̄lr̄ meret̄ ꝛ in oībus eq̄lr̄ acceptat̄. hoc aūt non eſſet niſi una eſſet rō acceptandi ipſū hominē ꝑ ſe ꝛ in oībus actibus ſuis. hoc aūt non eſt niſi grā gratū faciens. ergo ꝛc.

¶ Rn̄o. dō ꝙ in una aīa unam tm̄ eſt ponere grām gratū facientē. Rō aūt huius ſumitur ꝛ ex ꝑte principii effectiui ꝛ ex parte ſubiecti. et ex parte finis primi medii ꝛ ultimi. Ex ꝑte principii effectiui qm̄ grā eſt influentia a deo ꝓcedens in ipſā animā ꝑ quam de⁹ ſibi totā animā aſſimilat. vn̄ q2 uni⁹ rei una eſt ſilitudo ī una anima una reperitur gratia procedens ab effectiuo principio. Ex parte ſubiecti ſilr̄ neceſſe eſt grām gratū facientē eſſe unam. ꝑ eo ꝙ gratia ɔparatur ad animā ſicut principiū dans ei uitam in eſſe ſcd̄o. ꝛ qm̄ unius uiuificabilis una eſt uita ſiue principiū uiuificans. hinc eſt ꝙ in una anima una tm̄ debet eſſe gratia. Ex ꝑte uero finis tam primi q̄ȝ ultimi q̄ȝ etiam intermedii eodem mō rō ſumitur. Grā enim eſt ad hoc ꝙ faciat hōiem deo acceptum. Eſt etiā ad hoc ut per ipſā ꝑueniat homo ad unum ꝛ ſummū bonū. Eſt etiā ad hoc ut opus a lib. ar. egrediens ſit meritoriū apud deū. qm̄ ergo de⁹ non acceptat hōiem ꝑ ꝑtē. ſed ſi acceptat totū acceptat. ꝛ opa eiuſdem hōis ꝑ unū ſtatum ſunt eq̄lr̄ meritoria. ꝛ merces oīum meritoꝝ ē una. hinc ē ꝙ neceſſe ē ponere in uno hōie grām eē unam exigente hoc ɔparatione ad principiū effectiuū ꝛ ad ſubiectū. ꝛ ad finē immediatū. mediū. et ultimū. ¶ Vn̄ rōnes q̄ hoc oſtendunt ɔcedende ſunt. ¶ Ad illud uero qd̄ primo obi̇̄ in ɔtrariū de diuiſiōe magr̄i quam ponit in lr̄a. dicēdū ꝙ illa diuiſio gr̄e eſt penes effect⁹ q̄s hēt in nobis. quoꝝ unus accipit̄ reſpectu mali a quo liberat. alter reſpectu boni ad qd̄ ordinat. Vn̄ eſt notandū ꝙ nomen gr̄e equocat̄ ut aliqn̄ accipiat̄ ꝓ habitu. aliqn̄ pro effectu habitus. Et in ꝓpoſita diuiſiōe non accipit̄ pro habitu ſed ꝓ effectu. Per hunc etiā modū accipit̄ in glo. in q̄ dicit̄ ꝙ nō una grā neceſſaria ē ſanctis ꝛc. i. non un⁹ effectus gr̄e tm̄. ¶ Et ſi tu obiicias ꝙ habitus diuerſificant̄ ꝑ actus et effect⁹. dō ꝙ hoc hȝ ueritatem in actibus primis quoꝝ unus nō hȝ ad alteꝝ ordinari. Sic aūt non ē in ꝓpoſito. q2 actus gr̄e preuenientis ordinē hēt ad actū gr̄e ſubſequētis. ¶ Ad illd̄ qd̄ obi̇̄ de auctoritate apl̄i. dō ꝙ ſicut in opponēdo ṗ dictū eſt. hoc itelligit̄ d̄ gratiis gratis datis. Ille eniȝ multiplicant̄ ꝓpter hoc ꝙ ordinant̄ ad opera exteriora. ita ꝙ ꝑ primā ꝛ immediatā rōeȝ effectus diuerſos rſpiciūt. Grā aūt gratū faciens inq̄ȝtum huiuſmōi non hȝ reſpicere opa exteriora niſi mediantib⁹ habitib⁹ uirtutū ꝛ donoꝝ. aut ſi illa reſpicit. hoc nō eſt niſi inq̄ȝtum ɔſiderant̄ ſub una rōne videlȝ ſub rōe meriti. Et iō non tenet illud qd̄ ɔ̄ter obiicit ꝙ maior ē ꝑfectio gratie gratū facientis q̄ȝ gr̄e gratis date. etſi ueꝝ ſit intenſiue non tn̄ oportet ꝙ extēſiue. ¶ Ad illud qd̄ obi̇̄ ꝙ culpa multiplicat̄. ergo ꝛ grā. Reſpōderi pōt ꝙ illa rō deficit dupl̄r. Primū qdem q2 illud intelligit̄ de multipli-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

catione nō ſ͛ diuiſiones q̄ eſt in ptes ſubie
ctiuas. ſʒ ſ͛ diuerſas acceptiões ſiue ſigni
ficatiões. Cū enim irrōnale diuidat̄ ɔtra
rōnale. n̄ opʒ ꝙ tot ſint rōnalia q̄t irrōna
lia. Scđo etiā deficit. qꝛ uni bono nata ſūt
oppōni plā mala cū malū ſit mlꞇiphariā.
ꝛ bonū uno mō. ¶ Ad illō qđ obī ꝙ actus
gr̄e ſ͛ ꝙ gr̄a ē diuerſificant̄. dō ꝙ etſi a-
ctus illi diuerſi ſint tāta diuerſitate ꝙ i
corpalibꝰ diuerſis rebus attribuunt̄. qꝛ
alteriꝰ medicine ē curare ꝛ alteriꝰ preſer
uare. in ſpūalibꝰ tn̄ non ſic diuerſificant̄
ut īducāt diuerſitatē hītus. tū ꝑpter ipſo
rū actuū ꝛ effectuū ordinē. tū etiā ꝑpter
ipſiꝰ hītus pfectōeʒ ex q̄ hʒ ut poſſit mlꞇ
to meliꝰ in plēs effectus ſn̄ ſui multipli-
catiōe q̄ʒ natura corpalis hoc poſſit ex di-
uerſaꝝ naturaꝝ ɔiūctōe. ¶ Ad illō qđ obī
de ſciā plana ē rn̄ſio p iaʒ dicta. nō eni eſt
ſilē. tū qꝛ ſciā dicit hītum hn̄tem reſpcm̄
ad exteriora cognoſcibilia ſ͛ ſpāles ɔdicō-
nes ꝛ naturas. tū etiā qꝛ aliq̄ mō ſciā crea
ta cāri dꝫ ex rebꝰ extra. tū qꝛ etiā ad ipſā
ſciāʒ maxīe ptinet diſtiguere. Oppoſita
aūt haꝝ ɔditionū ꝛ ꝓpaietatū repiri hn̄t
in gr̄a ſicut hīi pōt ex hīs q̄ predcā ſunt.
ꝛ iō nō plificat̄. ſʒ ī una aīa repit̄ una.

Secūdō q̄ritur de ɔpacōe gr̄e
ad uirtutē gratuitā. Et eſt
qō utꝝ gr̄a gratū faciēs ꝛ
uirtꝰ gratuita differāt p eſ
ſentiā. ¶ Et ꝙ n̄ uidet̄ pmo p illud qđ ma
gr̄ dicit. ꝛ hītuʒ ē in lectiōe pcedēti ꝙ
gr̄a gratū faciēs ē fides cū dilectōe. ſi er
go fides ꝛ caritas uirtutes ſūt. uidet̄ ꝛc.
¶ Item q̄ꝝ diffinicōes ſūt eedē ipſa ſūt ea
dem. ſʒ gr̄a ſic diffinit̄ ab Iſi. Grā ē di-
uie mie donū. p qđ bone uolūtatis ē exitꝰ
ſʒ hec diffinicō ɔuēit uirtuti gratuite. ergo
¶ Itē eadē eſt p eēntiaʒ gr̄a opans ꝛ co-
opans. ſʒ grā coopans in li. ar. nō eſt aliud
q̄ʒ uirtus gratuita. cuʒ ipſiꝰ ſit uolūtati
coopari. ergo idē eſt uirtꝰ et grā. ¶ Item
q̄ꝝ effectꝰ ꝛ actꝰ primꝰ ꝛ īmediatus eſt
eſt iō ipſa ſūt eadē. ſed gr̄e actus reſpectu
ſubiecti ē aīaʒ uiuificare. reſpectu dī ē ac-
ceptā reddere. reſpectu opīs ē opus meri
toriū facere. oīa hec uirtuti ɔpetūt. nā dꝛ
Ro. i. Iuſtus ex fide uiuit. ꝛ He. xi. Sine
fide ipoſſibile eſt placere dō. ꝛ i. cor. xiii.
Si caritatē nō hēo nil mihi ꝓdeſt. ergo ſi
primi effectus gr̄e uirtuti attribuunt̄.
gr̄a ꝛ uirtus ſūt unus ꝛ idē hītus. ¶ Item
ſi hītus ſunt diuerſi unus n̄ denoīat alte
rū. ſʒ gr̄a uirtutē dnoīat. dicit̄ eni uirtus
gratuita. ergo gr̄a ꝛ uirtꝰ nō differūt in
eēntia. ¶ Item circūſcripto di alio hītu ſi
q̄s hʒ fidē ꝛ caritatē. hēt unde dō placeat.
ꝛ uп̄ etiā ei ſeruiat. Si ergo illō qđ facit
deo placere. eſt gr̄a gratū faciens. ergo oi
hītu circūſcripto itellecto ꝙ q̄s hēat fidē
ꝛ caritatē. hēt grāʒ gratū facientē. ergo
gr̄a gratū faciēs nō eſt aliud p eēntiā. dif
ferēs a uirtute. ¶ Sʒ ɔtra Anſel. de ɔcor.
predeſtiacōis. ꝛ li. ar. Rectitudinē uolūta
tis nēo hʒ niſi dei gr̄a preueniēte. ſed uir
tus nō eſt aliud q̄ʒ rectitudo uoluntatis.
ergo uirtꝰ eſt a grā preueniente. ſʒ in cre
aturis differt effectꝰ a cā p eēntiaʒ. ergo
uirtꝰ gratuita eēntialr̄ differt a grā. ¶
Item q̄cūq̄ʒ ſic ſe hn̄t ꝙ unū eſt mediū re
ſpectu alteriꝰ. illa dn̄t p eēntiaʒ. qꝛ nihil
creatū agit ſeipſo. ſʒ grā in opus bonū ꝛ
in actū determiatū mouet mediāte uirtu
te. ergo grā ꝛ uirtꝰ gratuita dn̄t p eēn
tiā. ¶ Item q̄cunq̄ʒ ſic ſe hn̄t ꝙ unū illoꝝ
hʒ actū ɔtinuū. ꝛ reliquū hʒ actū iterpol
latū. illa dn̄t p eēntiaʒ. ſʒ grā ꝛ uirtꝰ ſūt
huiuſmodi. qꝛ grā eſt in actu ɔtinuo. ɔti-
nue eni uiuificat ꝛ aīam deo reddit acce-
ptā. uirtꝰ uero ē in actu ɔtinuo. ergo ꝛc.
¶ Item q̄cunq̄ʒ ſic ſe hn̄t ꝙ hn̄t diuerſas
dn̄cias diuidētes. illa differt p eēntiā. ſʒ
gr̄a diuidit̄ p preuenientē ꝛ ſubſequētē.
uirtꝰ uero p cardinalē ꝛ theologica. ergo
¶ Item q̄cunq̄ʒ ſic ſe hn̄t ꝙ unū remanet
reliq̄ recedēte illa ſunt p eēntiā diuerſa.
ſʒ uirtꝰ aliquo mō remanet poſt ꝑpetra-
tionē culpe. gr̄a uero gratū faciens nullo
mō. ergo ꝛc. ¶ Item q̄cuʒ ſic ſe hn̄t ꝙ unū
remanet indiuiſū. reliquū uero diuidit̄ ꝛ
mlꞇiplicat̄. illa eēntialr̄ dn̄t. ſʒ gr̄a i una
aīa ē una ſicut oſtenſum ē ſupra. uirtutes ue-
ro multe ſicut oſtendet̄ infra. et aplus dicit
i. cor. xiii. Nūc autē manet fides ſpes et
caritas. tria hec ꝛc. neceſſe ē ergo grāʒ ꝛ
uirtutes gratuitas differre p eēntiaʒ. ¶
Rn̄o. Ad predictoꝝ itelligentiā notandū ē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝙ circa hoc diuerſi diuerſimode ſentiũt.
Quidã eni dicere uoluerũt ꝙ grã nihil a
liud ẽ q̃ʒ uirtꝰ. itellexerũt ꝙ grã nõ eſt
aliud q̃ʒ rectitudo ꝑ tẽtiaꝝ aĩe reſpectu
eiꝰ ad qḋ ſũt. Hanc aũt rectificationẽ q̃
ſupra naturã eſt nõ põt facere niſi ds. et
qm̃ talẽ rectitudinẽ faciendo ĩ aĩa dat uir
tutes ipſe potẽtus ut rõnali fidẽ. ↄcupi
ſcibili caritatẽ. ⁊ iraſcibili ſpeʒ. iõ dixerũt
grãʒ creatã nihil aliud eẽ q̃ʒ uirtutẽ gra
tuitã differre aũt ſola rõe dicendi. q̃ grã
dr̃ inq̃ʒtuʒ ds ꝑ illã rectitudinẽ aĩam acce
ptat ⁊ approbat. uirtus uero inq̃ʒtuʒ aĩa
ſic rectificata hʒ exire in opa ardua ⁊ lau
dabilia. Alii uero dixerũt ꝙ grã ⁊ uirtus
gratuita eẽntialr̃ dĩnt ſic principiũ ⁊ pri
cipiatũ. ⁊ ſicut ſubã ⁊ uirtꝰ. Sic eni po
tẽtia nõ eſt ipſa aĩe eẽntia ſed potiꝰ ema
nat ⁊ ꝓcedit ab illa. ſic uirtꝰ q̃ ꝑficit po
tẽtiaʒ non ẽ ipſa grã q̃ ꝑficit aĩe ſubãʒ ſʒ
potiꝰ aliq̃d egrediẽs ab ipſa. ut ſicut aĩa
eſt q̃ddaʒ totũ potentiale ſic ⁊ grã ẽ q̃ddã
totũ potẽtiale. eſt eni una ꝑ ſe ⁊ inq̃ʒtum
reſpicit ipſã aĩe ſubãʒ. eſt tñ origo ꝑlium
inq̃ʒtuʒ influit in ipſas potẽtias Vñ dicũt
illas uirtutes nõ ſolũmõ differre inq̃ʒtuʒ
ſũt uirtutes: ſed etiã inq̃ʒtuʒ gratuite. ut
ſit alia grã ſpãlis a q̃ fides dr̃ gratuita. a
lia a q̃ ſpes. alia a q̃ charitas. gratuita nũ
cupatr̃. Quelʒ aũt hoꝝ ꝑmuʒ etſi ꝓbabi
litatẽ hẽat. nihilominꝰ tñ ſi q̃s iteriꝰ aſpi
ciat uidebit aliq̃ modo utrãq̃ʒ a ueritatis
tramite declinare. Nã prĩa q̃ dicit ꝙ grã
nihil aliud ẽ q̃ʒ uirtutis hitus. neceſſe hʒ
dicere aut ꝙ oẽs uirtutes ſũt una uirtus.
aut ꝙ ĩ uno hoĩe ſũt mlte grẽ gratũ faci
entes. q̃ꝝ utrũq̃ʒ ẽ iprobabile ⁊ unũ imp
batũ eſt ſ. ⁊ aliud ẽ ſatis iprobabile uidet
lʒ ꝙ oẽs uirtutes ſint una uirtꝰ. ⁊ iprobã
bitr̃ ſuo loco. Neceſſe etiã hʒ dicere aut ꝙ
grã gratũ faciẽs nõ totalr̃ tollitr̃ ꝑ culpã.
aut ꝙ poſt pctm̃ nihil remanet de uirtu
te aliq̃. Et primũ hoꝝ ẽ ↄtra ↄmũeʒ do
ctoꝝ ſniaʒ. Scḋm uero ẽ ↄtra ſenſibilẽ ex
perientiã. iõ modꝰ iſte dicẽdi nõ medicã
hʒ calũniaʒ. Aliꝰ etiã a ueritate duiare ui
detr̃. primũ ĩ eo ꝙ ponit ꝙ grã primo exi
ſtat in ſubã ⁊ poſtmoḋ influat in potẽti
as. hoc enim iprobatũ eſt ſ. Scḋo uero ĩ eo
ꝙ ponit ĩ uno eodẽq̃ʒ hoĩe eẽ diuerſas gra
tias gratũ faciẽtes. ⁊ hoc ipm̃ ſ iprobatũ
eſt. Vnꝰ ẽ eniʒ decoꝛ q̃ datr̃ faciei aĩe ex q̃
nõ ſolũ ipſa acceptatr̃ imo ⁊ hitus ⁊ opa.
Et iõ eſt tertiꝰ modꝰ dicendi. ꝙ queãd
moḋ cũ dico lumẽ ⁊ colorẽ illumiatu dico
aliaʒ ⁊ aliã formã lʒ una ſit ordinata ad a
liã. ⁊ quodãmõ altera ↄpleatr̃ ex alterius
pñtia. Silr̃ itelligenḋ ẽ de grã ⁊ uirtute
gratuita. queãdmoḋ eni color q̃litas ẽ cor
poris termiati q̃ a pñtia luis ĩfluxi uenu
ſtatr̃ ⁊ ↄpletr̃ ut poſſit mouere uiſũ. ſic uir
tus q̃ ẽ hilitatio potẽtie abſq̃ʒ grã gratũ
faciẽte informis ẽ ſic color ſine luie. ſʒ ea
adueniẽte ex q̃ tota aĩa in ſe ⁊ ĩ ſuis potẽ
tiis decoratr̃ formari ⁊ uiuificari dicuntr̃
hitus uirtutũ. ⁊ effici deo accepti. ⁊ queãd
moḋ ex luie infuſo ⁊ colore nõ fit unũ per
eẽntiã ſʒ ꝑ ordinẽ. et iteꝝ lumẽ inq̃ʒtuʒ il
luĩat aera ↄiunctũ corpi termiato. ⁊ inq̃ʒ
tuʒ colorẽ reddit luioſuʒ ñ eſt aliud ⁊ ali
ud ꝑ eẽntiaʒ ſʒ ſola ↄpacõe dñs ⁊ ꝑ eẽ. et
ſicut unũ lumẽ diuerſos põt colores ad a
ctũ reducere ſine ſui mltiplicacõe. ſic ĩ in
fluẽtia grẽ ⁊ hitu uirtutis ĩtelligenḋ ẽ eſ
ſe. ſ. ꝙ grã ſupueniẽs cũ hitu uirtutis q̃ʒ
formare dr̃ ñ facit unũ ꝑ eẽntiã, ſʒ iõ for
mat q̃r ad finẽ ſuũ ordinat. Silr̃ grã a q̃
aĩa dr̃ deo eẽ grata. ⁊ a q̃ aliq̃ uirtꝰ dr̃ eẽ
grata. nõ differt niſi ſola ↄpacõe ſic expo
ſitũ eſt priꝰ in luĩe. ſilr̃ una ẽ grã a q̃ oẽs
uirtutes aĩe dñr eẽ gratuite. Cõcedenḋ ẽ
ergo ſicut rões pſes oñdunt ꝙ hitus grẽ
gratũ faciẽtis ⁊ uirtutũ hitus ſũt diuer
ſi. ¶ Ad illud ergo qḋ prĩo obĩ de magrõ q̃
dicit ꝙ grã eſt fideʒ cũ dilectiõe. dḋ ꝙ il
la predicacõ ñ eſt ꝑ eẽntiã ſʒ ꝑ quandã cõ
comitantiã ⁊ ſignificantiã. ⁊ aliq̃ mõ poſ
ſet etiã reduci ad predicacõeʒ ꝑ cãʒ. ¶ Ad
illḋ qḋ obĩ ꝙ diffinicõ gratie ↄuẽit uir
tuti. dḋ q̃ illa notificacõ uel nõ eſt ꝓpria.
uel ſi ẽ ꝓpria, nõ eo mõ ↄuẽit uirtuti q̃ dr̃
de grã. grã eniʒ ẽ ſicut donũ primũ ⁊ ex
cellẽtiſſimũ iter dona creata ⁊ ſicut donũ
qḋ ↄplectitr̃ totã bonitatẽ donãtis. Sic au
tẽ intellecta hac notificacõe ñ ↄpetit uir
tuti. ¶ Ad illud qḋ obĩ ꝙ grã cooparans ẽ
uirtꝰ. dḋ ꝙ ille actꝰ nõ aſſignatr̃ grẽ ꝑ ſe.
ſʒ ꝑ ꝙ ẽ ordinatiua uirtutis. ⁊ ſic dr̃ li. ar.

cooꝑari. nec hoc ſeqtur ꝙ id ſit ꝙ uirtus. imo ſi ſic argueret eſſet etiā ꝯñs ſicut ſi ita argueret. Color mouet uiſuꝫ ⁊ lux mouet uiſū. ergo color nō differt a luce. Et ꝑ hoc pꝫ rñſio ad ſequēs. qm̄ uiuificare ⁊ acceptū reddere ⁊ opꝰ meritoriū facere alr̄ ꝯpetit uirtuti ⁊ alr̄ gr̄e. gr̄e enim ꝯpetit primo. uirtuti uero ex ꝯſequēti. uidelꝫ qꝛ ab influentia gr̄e formatr̄ ⁊ ordinatr̄. ¶ Ad illud qḋ obīj ꝙ ſi hītus ſūt diuerſi unꝰ non denoīat alteꝝ. dō ꝙ ē denñiacō ꝑ inherentiā ſicut albedo ꝑ albū denoīat corpꝰ. ⁊ denoīatio ꝑ circūinceſſiones q̄ndaꝫ. in q̄ aliq̄ duo ſic ſe hñt ꝙ unū hꝫ ordinare alteꝝ. ꝓ ꝙ dī uolūtas deliberās ⁊ iuſtitia prudēs. et ꝑ hūc modū uirtꝰ dī eē gratuita. ¶ Ad illud qḋ obīj ꝙ circūſcripto oī hītu ⁊c̄. dōꝫ ꝙ a caritate nō pōt circūſcribi grā. qꝛ caritas ſꝑ noīat uirtutē formatā. Si qs aūt uocaret caritatē hītum amoris q̄ natus ē hō dm̄ diligere ꝑpter ſe ⁊ ſup oīa. ſic ⁊ſi mō nō poſſit abſꝫ grā repiri. pōt tn̄ itelligi ſicut i Adaꝫ ⁊ in prio angelo añ lapſū fuit. ut ſ̄ d. iij. patuit. Et ſic pꝫ ꝙ gr̄a eſt aliud q̄ꝫ uirtꝰ. pꝫ etiā ꝙ ē aliud q̄ꝫ potentiarum rectificatio. Nam in homie q̄ꝫtum ad ſtatum innocentie erat potentiarum rectitudo añq̄ꝫ eēt gr̄e gratū facientis iſuſio. Et hoc meliꝰ uidebit̄ infra qñ aget̄ de neceſſitate gr̄e ꝓ ſtatū innocētie.

Tertio q̄rit̄ de grā in ꝯpacōe ad glīaꝫ. Et ē qōꝰ utꝝ differāt ꝑ eſſentiā. ¶ Et ꝙ ſic uidet̄. Grā gratū faciēs etſi nō ſit fides tn̄ nunq̄ꝫ ē ſine fide. qꝛ ſiñ fide ipoſſibile ē placere deo. gl̄a aūt nullo mō ꝯpatit̄ ſecū fideꝫ. ergo neceſſe ē grāꝫ a gl̄a ꝑ eēntiāꝫ differre. ¶ Iteꝫ grā gratū faciēs ſe hꝫ ad glīam ſicut uia ad terminū. ⁊ ſic id qḋ ē ad finē ad finē. ſi ergo terminꝰ neceſſario diſtiguit̄ a uia. ⁊ finis ab eo qḋ ē ad fineꝫ diſtinctiōe eēntiali. pari rōe uidet̄ ꝙ grā ⁊ gl̄a. ¶ Itē ſicut ſe hꝫ culpa ad ſuppliciū. ita ſe hꝫ grā ad premiū. ſꝫ culpa ⁊ pena eterna differūt eēntialr̄. ergo pari rōe grā ⁊ glīa. ¶ Itē corruptibile ⁊ icorruptibile dr̄nt ꝑ eēntiaꝫ. ſꝫ grā eſt corruptibilis ⁊ amiſſibilis ſic̄ ſ̄ oñſuꝫ fuit. gl̄a uero ē oīo icorruptilis. ergo ⁊c̄. ¶ Itē qḋ eſt cognoſcibile ab hñte differt ꝑ eēntiaꝫ ab eo qḋ nō ē cognoſcibile. ſꝫ glīa ab oī eo q hꝫ eā cognoſcit̄. nullus enīꝫ ē glīoſus q neſciat ſe eē glīoſuꝫ. grā nō. ergo differt ꝑ eēntiaꝫ a gl̄a. ¶ Sꝫ ꝯtra. ſic̄ ſe hꝫ caritas uie ad caritatē p̄rie. ſic ſe hꝫ grā ad glīaꝫ. ſꝫ caritas uie ñ dr̄t ꝑ eēntiaꝫ a caritate p̄rie. ſicut enī dr̄. j. cor. xiij. Caritas nō excidit. ergo pari rōne gr̄a a glīa. ¶ Item xp̄s ab inſtāti ſue ꝯcepcōis habuit glīaꝫ ⁊ habuit grāꝫ. ſꝫ grā illa quā habuit fuit ad cognoſcendū ⁊ amandū deū ſtati enīꝫ cū ꝯceptꝰ fuit cognouit ⁊ amauit cognitōe ⁊ dilectōe ꝯprehenſiōis. igit̄ in ipſo gr̄a ñ differebat a glīa. ¶ Iteꝝ ꝑfectuꝫ ⁊ ipfectū nō uariāt reꝫ ꝑ eēntiam. ſꝫ gr̄a dicit aſſimilacōeꝫ ad dm̄ ꝓ ſtatū ipfcōnis. glīa uero ꝓ ſtatū ꝑfcōnis. ergo ⁊c̄. ¶ Iteꝫ aut glīa reddit acceptū deo aut nō. Si ñ. ergo nō tm̄ placet dō glīa q̄ꝫtū gr̄a ergo nec ſtatꝰ p̄rie q̄ꝫtuꝫ ſtatus uie. qḋ ē incōueniēs. Si ſic. ergo cū iſte ſit ꝑprius actꝰ gr̄e. neceſſe ē glīaꝫ eē grām. ¶ Item qñ aliqs de gr̄a trāſit ad glīam. aut ꝑdit grāꝫ. aut ñ. Si ꝑdit grām. ergo uidet̄ ꝙ deſinat eē gratꝰ deo. ⁊ ꝙ gl̄a ⁊ gr̄a habeant ad inuicē repugnantiā. q̄ꝝ utrūq̄ꝫ falſuꝫ ē. Si non ꝑdit cū gr̄a ſit uita aīe ſicut oñſum eſt ſ̄. ⁊ in una aīa tm̄ ſit una uita. aut glīa nō erit uita. aut gr̄a ⁊ glīa erūt idē ꝑ eēntiaꝫ. Sꝫ ꝯſtat ꝙ glīa ē uita. ergo ⁊c̄. ¶ Nō eſt ergo q̄lr ſe hēat gr̄a ad glīaꝫ ſi enī ſūt idē. q̄lr trāſit̄ ab una ad aliā. ⁊ q̄liter etiā ſortiunt̄ diuerſa noīa. Si uero ſūt diuerſa. ut q̄d glīa appellat̄ grā. unḋ eſt etiā iſta diuerſitas cū diuia gr̄a oī ſtatui ꝯueniat ſiue ſtatui uie ſiue ſtatui p̄rie. utroſq̄ꝫ enī dꝫ acceptat. ¶ Rñō. dō ꝙ tam gr̄a gratū faciēs q̄ꝫ glīa noīat diuinā iſfluentiā ꝑ quā aīa hꝫ deū ⁊ deꝰ hītat in aīa. Habere aūt ꝯtigit duplr̄. ul̄ ꝑfecte. ⁊ ſic hꝫ hō deū in rōe q̄ſcentis. uel ſemiplene. ⁊ ſic hꝫ hō deū in rōe tendētis. Primū. ſ. q̄es ꝯpetit ſtatui p̄rie. Scdm̄. ſ. tendētia ꝯpetit ſtatui uie. ⁊ idō primū eſt gl̄e. ſcdꝫ eſt gr̄e. ⁊ qꝛ primū ē premii. ſcdm̄ ē meriti. idō gr̄e attribuit̄ actꝰ merēdi. gl̄e uero actꝰ regnādi. qm̄ ergo idē pōt eē ꝑ eēntiā magis ꝑfectū ⁊ minꝰ ꝑfectū. hic ē ꝙ gr̄a ⁊ glīa ꝓ ꝙ diſtinguunt̄ ꝓ modū hñdi de

u₃ oꝛſit ſolū ꝑ ſtatū.et qm̄ nos hr̄e dū ñ ē
aliud q̄₃ dm̄ hītare in nobis.iō grā ⁊ glā
non ſolummō diſtiguūtur ꝑ modu₃ hn̄di
dm̄ ſed etiā ꝑ rōe₃ hītandi dm̄ i nobis.cū
tn̄ dico dm̄ hītare in hoīe.duo ex hoc di-
co.ſ.diuinā dignacōem q̄ hoīem acceptat
⁊ ſibi cōfederat.⁊ p oñs hūanā₃ exaltacō
nem ex q̄ hō ea q̄ di ſūt excelleter ꝑtici-
pat.⁊ iō illa influētia ꝑ quā de⁹ in nobis
hītat dr̄ eē grā ꝑ primā ꝯpationē uidel₃
inq̄₃tu₃ ds hoī ꝯdeſcendit. ⁊ dr̄ eē glā q̄₃-
tum ad ſcdā₃ ꝯpationē.ſ₃ hoc uidel₃ q̄ hō
ꝑ illā₃ hītationē ſublimat̄ ⁊ ad magna cō
ſcēdit.ſm iſtā ꝯſideratiōnē ⁊ ſ₃ iſtū mod
grā ⁊ glā nō dr̄nt niſi ſola ꝯpacōe. vñ ui
ta eterna noiat̄ gloria ⁊ noiat̄ etiā gratia
Ro.vj. Grā aūt dei uita eterna. Et ſic
p₃ rñſio ad qōem ꝓpoſitā. Cōcedend ē eni₃
q̄ grā gratū faciēs ⁊ glā ñ differt ꝑ eēn
tiā.ſ₃ ſi differūt aliq̄ mō hoc ē ſm ꝯpacō
nē aliā ⁊ aliā.⁊ ſic ſimul ſūt i eod ſicut in
beatis ⁊ i chriſto q dñr hr̄e ⁊ grā₃ ⁊ glo
riā.vel ꝑ ſtatū aliū ⁊ aliū ſm q̄ ſucceſſi-
ue eid inſūt.q̄ ꝑriō ineſt grā in ſtatu uie.
⁊ poſtmod glā i ſtatu patrie.Priō.n.grā
inchoat̄ ⁊ poſtmod ꝯſūmat̄. ¶ Ad illō er
go qd ꝑriō obī in ꝯtrariū q̄ grā ſiml̄ eſt
cū fide.dō q̄ hoc ē rōe ſtat⁹.Fides eni₃ q̄
dicit enigmaticā uiſionē ſimul pōt ſtare
cū grā ꝑ ſtatū ipfectōis.nō aūt pōt ſtare
ꝑ ſtatū plenitudis q excludit oē qd eſt ex
ꝑte.vñ ex illa rōe nō pōt ꝯcludi q̄ grā ⁊
gloria differāt ꝑ eēntiā ſiue ꝑ hītu₃ ſ₃ ſo
lū ꝑ ſtatū. ¶ Ad illud qd obī q̄ grā ſe h₃
ad glām ſicut uia ad terminū. dō₃ q̄ hoc
dr̄ rōe ſtatus ⁊ additōis ei⁹ qd glā ſupad
dit gratie.ſicut pfcm̄ addit̄ ipfecto cum
ipſu ꝑducit ad ꝯplemītu₃ ⁊ q̄₃tum ad ſta
tū.Vñ ꝯcedend eſt q̄ diuerſitas eē pōt i
ter grām ⁊ gloriā. ¶ Ad illō qd obī q̄ ſi
cut ſe h₃ culpa ad ſuppliciū ⁊c.dō q̄ ñ eſt
ſile.q̄ c̄lpa pricipalr̄ ineſt ex ꝑte aīe.ſup
pliciū uero aliq̄d ex ꝑte corꝑis.grā aūt et
glā inſūt aīe ab eod ⁊ ꝑ id ⁊ ad idē.uidel₃
in ꝯpacōe ad dm̄.poſſet tn̄ dici q̄ aliq̄ cul-
pa pena ē ſicut uidebit̄ ifra.⁊ ita aliq̄ pēa
differt a culpa.ſic etiā ⁊ in glā.Illa eni in
q̄ ꝯſiſtit premiū ſubāle eade₃ ē cū grā.ſ₃
glā q̄ ꝯſiſtit i ſtola corꝑis erit ab ea diuer

ſa. ¶ Ad illō qd obī q̄ corruptibile ⁊ in-
corruptibile uariāt eēntiā₃.dō q̄ hoc non
h₃ locū niſi ubi corruptibilitas ⁊ icorru-
ptibilitas uenit ex natura principioꝝ cō
ponentiū.hoc aūt ñ eſt i ꝓpoſito.q̄ imu-
tabilitas gl̄e uenit de ſurſū. corruptibili
tas aūt grē d deorſū.uidel₃ a li.ar. uertibi
litate. ¶ Ad illud qd obī d cognoſcēte.dō
q̄ illō nō ꝯcludit drām ꝑ eēntiā₃.ſola eni₃
drña ꝑ ſtatū pōt facere ut uideat̄ qd pri⁹
uideri nō poterat.ſicut aliqs ñ cognoſcit
affectōe₃ ſuā q̄n nō ē itenſa. ſ₃ q̄n poſtmo
dū intendit̄ tūc de facili deprehēdit̄ ⁊ co
gnoſcit̄. ¶ Itē color i tenebris ñ eſt uiſibi
lis ⁊ i luīe ē uiſibilis. ⁊ tn̄ color ñ differt
eēntialr̄.ſic nec diuerſitas mōi cognoſcen
di reſpectu grē ⁊ gl̄e hab₃ eas eēntialr̄ di
uerſificare. Et ſic p₃ rñō ad oīa q̄ſita.

Q Onſequēter q̄rit̄ de grā in
ꝯpacōe ad merēdi exerciciū.
Et circa hoc q̄runt̄ tria. Pri
mo q̄rit̄ vtꝝ ꝑ grā₃ ꝯtigat
mereri ipſu grē donū. Scdo q̄rit̄ vtꝝ cō
tigit mereri gratie augmentū. Tercō q̄
rit̄ vtꝝ ꝑ grām ꝯtigit mereri ipſi⁹ gra
tie ꝯplementū uidel₃ gl̄ie premiū.

Q Circa primū ſic ꝑcedit̄ ⁊ q̄ri
tur vtꝝ ꝑ grām ꝯtigat me
reri ipſū grē donū iā hītu₃.
Et q̄ ſic vr̄ priō ꝑ ſile i cor-
ꝑalib⁹.bon⁹ eni miles i ſtrēnue militādo
meret̄ equū a dño ſuo ſibi gratis datu₃ ꝑ
uſū ipſi⁹ eq.ergo ſi tāte ē efficatie uirtuſ
rei ſpūalis i merēdo rē ſpūale₃.ſic rei cor
ꝑalis in merēdo rem corꝑalē.ergo uidet̄
q̄ ꝑ grē bonū uſum mereat̄ ge donū gra
tie iam acceptum. ¶ Item quod pōt in
maiuſ pōt in min⁹.ſ₃ ꝑ uſum grē ꝯtigit
mereri gl̄am hn̄dam. ergo mlto fortius
ꝯtigit mereri grām iā hītam. ¶ Itē unuſ
q̄ſq₃ magis ē efficax ad merend ſibi q̄₃ a
liī.ſ₃ uiri iuſti in q̄bus ē grā orādo merē
tur aliis primā grām ſicut dicit aug⁹.d
predeſtiacōe ſanctoꝝ.ergo multo fortius
hō bn̄ utendo dono gratie efficit̄ dignus
hītu gratie quā₃ accepit. q̄ aūt unuſq̄ſq₃
magis ſit efficax ad merendū ſibi q̄₃ aliī.
ꝓbat̄ ꝑ id qd dicit̄ ſup illud Math.ix. Ui
dens Jeſus fidē illoꝝ. ibi Glo. Quantū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ualet unicuiq; fides ꝓpria ſi tantū ꝑfuit
aliena. q̄ſi diceret multo plus. ¶ Itē; q̄ꝫ-
tuꝫ placet deo petitio ⁊ orō ꝑ b̄ndo. tm̄ plꝫ
ei grāꝫ actio ꝑ iā b̄ito. ſꝫ qs ex charitate
orans meret̄ h̄ēc qd̄ petit ſi petit pie ⁊ ꝑ
ſe ꝑſeuerāter ⁊ ad ſalutē. ergo pi rōe qs
grās agēs pie ⁊ ꝑſeuerāter ex charitate
dignus efficit̄ eo qd̄ iaꝫ accepit. ¶ Itē ſic
ſe hꝫ charitas ad amandū. ſic ſe hꝫ grā ad
merendū. ſꝫ ꝑ charitatē non ſolūmō ꝯtigit
amare alia. ſꝫ etiā ipſaꝫ charitatē ſic uult
Auguſ. ⁊ in pⁱo li. eſt h̄ituꝫ. ergo pari rō
ne ꝑ grām ꝯtigit mereri ipſū grē donū
¶ Iteꝫ. tūc eſt ꝑfectio ī actib⁹ ⁊ h̄itib⁹
aīe q̄n agens reflectit̄ ſup ſeipſū. Tūc eni
qs ꝑfecte itelligit q̄n intelligit ſe itellige
re. ergo n̄ uidet̄ eē ꝑfectū meritū niſi qs
mereat̄ etiā id ꝑ qd̄ meret̄. ¶ Sꝫ ō. Me
ritū ⁊ premiū relatie dn̄r. ſicut pr̄ dr̄ re
latie ad filiū. ergo ſic id non pōt eē pr̄ ſui
ipſi⁹. ſic unū ⁊ idē non pōt eē meritū ſui
ipſi⁹. ergo ꝑ grāꝫ n̄ ꝯtigit mereri ipſi⁹
grē donū h̄ituꝫ. ¶ Itē meritū ⁊ premiū
h̄nt ordinē ſicut uia ⁊ termin⁹. ſic diſpō
reſpectu ei⁹ ad qd̄ diſponit. ergo neceſſe ē
ꝙ meritū precedat premiū uel tēpe uł na
tura. ergo īpoſſibile eſt ꝑ grām mereri
ipſuꝫ grē donū. ¶ Itē gratuitū ⁊ debi-
tum opponunt̄. ſed q̄ꝫto aliqd magis ca-
dit ſub merito. tāto magis hꝫ rōem debi
ti. Si ergo uſus grē n̄ aufert ipſi grē eē
donū gratuitū. imo magis addit. uidet̄ ꝙ
ꝑ ipſū uſuꝫ grē nullo mō ꝯtigat mereri
grē donū. ¶ Item q̄ꝫtuꝫ unūqdq; placet
deo tm̄ eſt meritoriū. ſꝫ uſus grē nō pla-
cet deo niſi ꝓpter ipſā grām. ergo n̄ pl⁹
meret̄ uſus grē cū grā q̄ꝫ grā ꝑ ſeipſaꝫ.
ſꝫ donū grē eo ipſo ꝙ h̄etur nō meret̄ ſe
ergo pari rōe nec uſu grē ꝯtigit mereri
iam h̄ituꝫ grē donū. ¶ Rn̄o. dō ꝙ ꝑ uſuꝫ
grē ꝯtēte nō ꝯtigit mereri h̄ituꝫ gratie
precedentē. nec q̄ꝫtū ad meritū ꝯgrui. nec
q̄ꝫtum ad meritū ꝯdigni. Quantū ad me
ritū ꝯgrui nō. ꝑ eo ꝙ uſus grē ad ipſum
h̄itum n̄ ꝯpatur ſicut meritū ad premiū.
tū qꝛ nō ordinat̄ ad ipſuꝫ h̄ituꝫ ꝓmerendū
ſꝫ ad aliud. tū etiā qꝛ nō hꝫ ordīari ad illō
niſi ſicut ad ſuū fundamentū ⁊ origineꝫ.
meritū aūt oē ſiue ꝯgrui ſiue ꝯdigni or-
dinat̄ ad premiū tanq̄ꝫ q̄dam uia ⁊ diſpō
preambula. multo min⁹ nec q̄ꝫtuꝫ ad me
ritū ꝯdigni ꝑ uſuꝫ grē ꝯtingit mereri i-
pſū donū grē qd̄ ē ipſi⁹ uſus principiū. tū
qꝛ ipſa grā q̄ꝫtuꝫ ē de ſua prima rōne et
primaria infuſiōe. ſic hꝫ rōnem gratuiti
ut nullo mō ꝯpatiat̄ rōem debiti. Si eniꝫ
eēt ex meritis iā nō eēt grā. tū etiā qꝛ ſi
uſus grē ipſā grāꝫ mereret̄. q̄ꝫto magis
ipſa bene uteret̄. tāto min⁹ ꝓ ipſa tenere
tur deo eē grat⁹. ꝙ ſi hoc repugnat ꝑfcō
ni meriti. planū eſt ꝙ grām non ꝯtingit
mereri. Nec merito ꝯdigni qꝛ tūc tollere
tur ꝑfectio grē ⁊ ꝑfectio meriti. Nec me
rito ꝯgrui. qꝛ non ſaluat̄ ibi ordo q inter
meritū ⁊ premiū debet attēdi. vn̄ rōeſ q
hoc ꝓbant ꝯcedende ſūt. ¶ Ad illō uero qd̄
pⁱo obī in ꝯtrariū de ſilitudine meriti
in corꝑalib⁹. dō ꝙ n̄ eſt ſile. qꝛ equ⁹ q̄ꝫtū
eſt de ſui rōne n̄ dicit rōem gratuiti. idō
ſalua ſua rōe pōt qs eū iam h̄itum mere
ri. Primū aūt grē donū eoipſo ꝙ tale eſt
dicit qd ſimpł̄r gratuitū. idō qcqd hō faci
at nunq̄ꝫ illud meret̄. nō ſoluꝫ qꝛ ſit iā ha
bitū. ſꝫ qꝛ gratuitū. Vn̄ etſi aliq̄ dixerint
ꝙ ꝯtigit mereri grāꝫ iam h̄itam ſic ī an
gelis. non tn̄ credo aliq̄s recte intelligen
tes ſenſiſſe ꝙ ꝯtigat mereri grām iā h̄i
taꝫ. ¶ Ad illud qd̄ obī ꝙ ſi aliqd pōt ī ma
ius pōt in min⁹. dō ꝙ illud n̄ hꝫ ueritatē
niſi q̄n aliqd ordinat̄ ad mai⁹ ⁊ ad minuſ
ordinacōe ꝯſili. ſic aūt non ē in ꝓpoſito. nā
uſus grē ordinat̄ ad merendū glāꝫ nō ad
merendū grām. ꝑ eo ꝙ ipſā preſupponit
tanq̄ꝫ fundamentū. ¶ Ad illō qd̄ obī ꝙ a
liqs meret̄ alii primariā grām. dō ꝙ nō ē
ſimile. Primū. qꝛ grā in uiro iuſto ꝓceſ-
ſit grām infundendā uiro pctōri. uſus au
tē grē in eodē hoīe ſeq hꝫ ipſū donū gratu
itū. ¶ Preterea cū qs meret̄ alii gratie
donuꝫ nō ꝑdit ex hoc rōem gratuiti. q̄m
rō gratuiti nō attendit̄ in h̄itu grē ī cō
patiōe ad eū cui dat̄. q̄ꝫtūcūq; aūt uir iu
ſtus oret pro pctōre ꝙ pctōri detur h̄itus
gratis. n̄ pōt eſſe ſine gratuita liberalita
te diuine mīe. ⁊ idō non ſeq̄t̄ ꝙ ſi aliqs po-
teſt alii mereri grām h̄ndam ꝙ ipſe ſibi
poſſit mereri iam h̄itam. ꝙ aūt dicit̄ ꝙ
plus ualet unicuiq; fides ꝓpria q̄ꝫ aliena.

d

hoc intelligit̃ reſpcũ meriti ꝓprie gr̃e. ¶ Ad illũ qđ obĩ q̃ grãꝝ actio ita ẽ efficax ꝑ bito ſicut orõ ꝑ hñdo. vñ q̃ etſi grãꝝ actio ita ẽo ſit acceptabil' ꝑ ꝓterito ſic orõ ꝑ futuro. ex hoc tñ nõ ſeqt̃ q̃ grãꝝ actio ſit ordiata ad merendũ iã hitu. ꝑ eo q̃ ipſa grãꝝ actio ⁊ laus ꝑ bñficiis acceptis ꝑl9 tenet rõem premii q̃ʒ rõeʒ meriti. ſʒ ſi tenet rõeʒ meriti. ordiat̃ ex ḋia liberalitate poti9 ad donũ ꝓmerendũ q̃ʒ ad ꝓmerendũ iã hitu. ¶ Ad illũ qđ obĩ ḋ ꝯpacõe charitatiſ ad amorẽ ⁊ gr̃e ad meritũ. dĩ q̃ nõ ẽ ſile. meritũ. n. ḋ ſua rõe ĩꝑtat ordinẽ ⁊ relacõꝫ. amor uero ĩportat actũ potẽtie nõ alligate materie. ⁊ q̃ꝛ illũ ñ hʒ ad ſe referri ⁊ ordinari. ſʒ act9 potẽtie ñ alligate materie hʒ ſ̃ ſe reflecti. hĩc ẽ q̃ amorẽ ꝯtigit amari. ſʒ meritũ ñ ꝯtigit mereri. ⁊ ꝑ hoc pʒ rñ ad illũ qđ ultio obiciebat̃. illo eĩʒ ueritatẽ in eis actib9 ñ hʒ q̃ qdeʒ ĩꝑtãt relõeʒ ⁊ ordinẽ. ⁊ ſit cũ hoc aliquã ꝑfcõem. act9 aũt merẽdi reſpcũ act9 glioſi ĩꝑfcõeʒ aliq̃ʒ dicit ⁊ ordinẽ ⁊ relacoeꝫ ſicut pri9 ꝯſſum eſt. et ideo illud nõ ualet.

Secđo q̃rit̃ vtꝝ ꝑ grãʒ ꝯtigat mereri gr̃e augm̃tũ. ¶ Et q̃ ſic uidetur pmo ꝑ Au. ad Bõifaciũ. Grã meret̃ augeri ut aucta mereat̃ ⁊ ꝑfici. ¶ Jtẽ hoc uidet̃ rõe. Oĩs hñs grãʒ hʒ unde poſſit ꝑficere ĩ merito. ſʒ ꝑfct9 ĩ merito ñ eſt niſi ꝑ augm̃tuʒ gr̃e. ergo grã ſui ipius augm̃tuʒ mereri põt. ¶ Jtẽ peccãs uno genere pcti meret̃ incidere ĩ aliud gen9 pcti vñ efficit̃ peior. ſic peccãs pctõ ſupbie meret̃ ĩcidere pctm̃ luxurie. ergo pari rõe q̃ bñ utit̃ grã ꝑ bonoꝝ opũ exercitiũ uidet̃ mereri ut fiat ſibi gr̃e augm̃tuʒ. ¶ Jtẽ laudabilior ẽ q̃ ſe extẽdit ad opus ꝑfectõis cũ minori adiutorio q̃ʒ q̃ ſe extẽdit cũ maiori. ergo ſi hñs miorẽ grãʒ ſe eleuat ad opa eq̃lis ꝑfcõis cũ eo q̃ hʒ maiorẽ. uidetur q̃ tantũdẽ uel ampli9 apđ ḋm mereri hẽat. ergo ſi nulli ſit retributio niſi ſ̃ q̃ʒtitatẽ gr̃e. uidet̃ q̃ tal' meret̃ augm̃tuʒ in grã. ¶ Jtẽ q̃ petit pie. ꝑſeuerãter. ꝑ ſe et ad ſalutẽ meret̃ exaudiri. ſʒ q̃ petit gratie augm̃tuʒ ꝯtiue. hoc mõ petit. ergo uidet̃ gr̃e augm̃tuʒ mereri. ¶ Sʒ ꝯ. meritũ ñ ẽ reſpcũ ei9 qđ ḋino ẽ ĩpoſſibile. ſʒ grãʒ cũ ſit forma ſimplex augeri ẽ ĩpoſſibile. ergo ĩpoſſibile ẽ mereri gr̃e augm̃tuʒ. ¶ Jtẽ meritũ ñ ẽ reſpcũ ei9 qđ ẽ in nobis ſʒ qđ eſt ab alio. ſʒ hñs grãʒ ꝑ uirtutẽ ei9 qđ habʒ põt ĩ bonũ ꝑficere. nõ ſolũ. n. hʒ vñ poſſit ſtare ſic dic Au. ſʒ etiã vñ poſſit ꝑficere. ſi ergo ꝑfct9 gr̃e ꝯſiſtit ĩ ei9 augm̃to ſicut ꝑfct9 gr̃e ẽ in ei9 ꝑtãte. ita uidet̃ q̃ ⁊ augm̃tuʒ. ergo ñ uidet̃ ad hoc ꝯcurrere meritũ. ¶ Jtẽ nihil auget̃ niſi ꝑ rẽ eiuſdẽ gñis ⁊ nature. ſʒ grã q̃ pmo dat̃ q̃ʒtũ ẽ ḋ natura ſui ẽ ĩ gratuita q̃ ñ cadit ſub merito ſic ſ̃ ꝯſſuʒ ẽ. ⁊ Aug. dicit ḋ tri. iiij. qđ meritis reddit̃ ñ ẽ grã. ſi ergo ñ ꝯtingit mereri ipſũ gr̃e donũ. nõ ꝯtigit mereri ipſi9 gr̃e augm̃tũ. ¶ Jtẽ ḋs remũerat op9 ſ̃ q̃ʒtitatẽ iudicis. ergo tm̃ meret̃ q̃s op9 gratuitũ q̃ʒta ẽ illa grã a q̃ exit opus. ſi ergo grã augm̃tata excedit illã. vĩ q̃ minor grã ꝑ ſuũ op9 ñ poſſit mereri ſui ipius augm̃tũ. ¶ Jtẽ ſi aliq̃s meret̃ augm̃tuʒ tũc ſi ḋs ñ augeret ei grãʒ eẽt iniuſt9 ⁊ cũ auget op9 illũ remũerat̃. ergo uidet̃ q̃ opus illũ ñ eẽt dignũ remũeracõe gl'e. ſi ergo hoc ẽ fĩm ⁊ ĩpoſſibile ut ꝑ augmentũ gr̃e auferat̃ efficacia merẽdi glãʒ. ĩpoſſibile ẽ ponere q̃ augm̃tuʒ gr̃e mereri ꝯtingit. ¶ Rñ. dĩ q̃ ſic dicit Aug. abſq; dubio tenendũ ẽ q̃ grã meret̃ augeri. Quis aũt ſit mod9 augẽdi ⁊ mod9 merẽdi difficile ẽ aſſignare. cũ. n. m̃lti ſint mõi augẽdi. q̃s corũ ꝯpetat gr̃e ñ ẽ facile diſcernere. Cõtigit. n. aliq̃d augeri ꝑ immixtione cũ ꝯrio. ſic dĩ q̃ albi9 ẽ qđ ẽ nigro ĩꝑmixti9. Cõtigit nihilomi9 aliq̃d augeri ꝓpter hoc q̃ minori ſuccedit mai9 ſic dies augeri dĩ. ꝯtigit ẽt aliq̃d augeri ꝓpter aggregacõeꝫ m̃ltoꝝ. ſic lum̃ auget̃ ĩ aere ꝓpter m̃ltitudinẽ cãdelaꝝ ex q̃ꝝ ꝯcurſu ſit aggregacõ luĩnuꝫ. ꝯtigit ⁊ aliq̃d augeri ꝑ addicõeꝫ ſic augetur corp9 ꝑ alim̃tũ. ꝯtigit ⁊ aliq̃d augeri ꝑ magnificacõeꝫ rei ĩ ſeipſa. ſic augmẽtata fuit coſta cũ ḋ ea ſcã fuit eua. ⁊ ſic augm̃tati fuer̃t. v. panes cũ ḋ eiſ. v. milia hoim paſti ſũt. Cõtigit ẽt ſexto mõ aliq̃d augeri ꝑ acceſſũ ad ſuuʒ ſũmũ. ſic aliq̃d dĩ magis ꝑfcm ⁊ magis luĩoſũ qđ magiſ accedit ad ꝑfcõeꝫ pulcritudĩs ⁊ lucis. cib9 his ſex mõis dixẽt aliq̃ grãʒ augeri. ſʒ ꝑmi tres mõi ĩꝓbari pñt de facili. ⁊ ĩ pmo li. ĩꝓbati ſũt aliq̃ mõ ḋ. xvij. cũ agit̃ ḋ charitatiſ au

gmẽto. eoꝺ.n.mõ tã charitas q̃ȝ grã hn̄t
augeri. Tres aũt mõi ſeq̄ntes ſatis ↄueni
entes ſũt. nec ĩpꝛobari ꝺ facili pn̄t. pꝛim⁹
tn̄ eoꝝ famoſioꝛ eſt ꝑ eo ꝙ magis ↄſonet
ſcõꝝ auctoꝛitatib⁹ q̄ uidet̃ ꝺicere ĩ augm̄
to grẽ ĩfũꝺi nouã grãȝ cũ loquũt̃ ꝺ ꝺiuer
ſa ſacramtoꝝ efficatia. Qualr̃ aũt hic mo
d⁹ ualeat ſuſtineri. ĩ pꝛio li. ꝺ. xvij. ꝺictuȝ
fuit. Ulti⁹ aũt mod⁹ ñ ẽ min⁹ ĩtelligibil̃
q̃ȝ aliqs p̄dcõꝝ. imo ꝭ hũc ꝺicẽꝺi moꝺ ob-
iectões q̄ ſũt circa grẽ argm̄tuȝ facili⁹ ꝺ-
ꝺiari pn̄t. Q̃uis eȝ augm̄tũ ꝑ appões ui-
ꝺeat̃ repugnare ſĩplicib⁹. maxie tn̄ ĩ ſpũa
lib⁹ q̃ȝto aliqꝺ ẽ ſimplici⁹ tãto ſit uirtute
mai⁹. augm̄tũ tn̄ ꝑ acceſſuȝ aꝺ ſũmũ ualꝺ
uiꝺet̃ eis ↄſonũ. Q̃cũȝ aũt hoꝝ triũ mõꝝ
ſeq̄ntiũ ꝺicat̃ ñ ẽ magna uis faciẽꝺa. ſȝ ꝑ
certo hn̄tes grãȝ ꝺi ĩ nobis augeri poſſe.
laboꝛare ꝺebẽ⁹ q̄lr̃ ĩ nobis augeat̃ ꝑ bõa
opa. ꝑ illa.n.ut ꝺic̃ aug. meret̃ augeri ut
aucta mereat̃ ⁊ ꝑfici. Moꝺ aũt merẽꝺi grẽ
augm̄tũ ſic uiꝺere poſſũ⁹. Cõtingit.n. ali
qꝺ mereri ex ↄgruo ⁊ ↄtigit mereri aliqꝺ
ex ↄꝺigno. tũc ẽ meritũ ex ↄꝺigno qñ rõ
meriti repit̃ ibi ꝑfecte ⁊ plene. ⁊ tũc ẽ q̄
ꝺã ↄm̄ſuracõ ⁊ aꝺeq̄tio meriti aꝺ p̄miũ.
⁊ qꝛ hoc ñ põt eẽ cũ grã auget̃. hic ẽ ꝙ ñ
põt qs mereri grẽ augm̄tu merito ↄꝺi-
gni. Si ergo ↄtigit ipſũ augm̄tũ grẽ me
reri hoc ẽ merito ↄgrui. Meritũ aũt cõ
grui ꝺꝛ ĩ q̄ ẽ aliq̄ ꝺiſpõ ↄgruitatis reſpcũ
ei⁹ aꝺ qꝺ illa ꝺiſpõ oꝛꝺĩat̃ q̄ tn̄ ꝺ̃ficit a rõe
ↄꝺignitatis. Et hoc põt eẽ tripl̃r. aut enĩ
ẽ ↄgruitas ſñ ꝺignitate. ⁊ ſic pctõꝛ ꝑ bõa
opa ĩ gñe fcã ex charitate meret̃ ꝺ ↄgruo
pꝛimã grãȝ. ibi.n. ẽ q̄ꝺã ↄgruitas. qꝛ facit
qꝺ ĩ ſe ẽ. ñ ẽ tn̄ ↄꝺignitas. qꝛ inimic⁹ ꝺi ẽ.
⁊ ĩꝺign⁹ pane q̄ uelcit̃. Aut.n. ẽ ibi ꝺigni
tas cũ ĩꝺignitate. ſic ẽ qñ uir iuſt⁹ mere
t̃ pctõꝛi pꝛimã grãȝ. ꝺignitas.n. ẽ ex ꝑte
uiri iuſti q ẽ amic⁹ ꝺi ⁊ ꝺign⁹ a ꝺo exau-
ꝺiri. ſȝ ĩꝺignitas ex ꝑte pctõꝛis. ⁊ iꝺ ñ eſt
ibi plena rõ meriti. aut ẽ ibi ꝺignitas cũ
graꝺ⁹ ĩferioꝛitate. ⁊ ſic hn̄s grãȝ mĩoꝛeȝ
meret̃ ꝑ bonũ uſũ ꝑuẽire aꝺ grẽ cumulũ
⁊ hic moꝺ⁹ merẽꝺi etſi ꝺ̃ficiat a merito
ↄꝺigni ⁊ ↄtieat̃ ſub merito ↄgrui. maxie
tn̄ ĩter ceteros mõs pꝛeꝺcõs merẽꝺi acce
ꝺit aꝺ ꝑfcãȝ meriti rõeȝ. ⁊ iꝺo q̃ſi meꝺiũ
tenȝ ĩter meritũ ↄgrui ⁊ meritũ ↄꝺigni

Ex p̄ꝺictis ergo hꝛi põt q̄lr̃ grã auget̃
⁊ q̄lr̃ augeri meret̃. Aꝺ illꝺ aũt qꝺ obꝛ ĩ
ↄ̃riũ ꝙ cũ ſit ſimplex ñ põt augeri. Dꝛȝ ꝙ
grã nõ ẽ oĩo ſimplex ſȝ ſolũ ꝑ ꝑriuacõeȝ ꝑ
tiũ q̃ȝtitatiꝝ q̃ȝtitate mol̃. ñ aũt ꝑ ꝑriua
tionẽ ꝑtiũ q̃ȝtitatiꝝ q̃ȝtitate uirtutis. ⁊
q̃ȝtũ aꝺ tale gen⁹ ꝑtiũ ẽ ei augm̄tũ. ñ q̃ȝ-
tũ aꝺ pꝛimũ. Aꝺ illꝺ qꝺ obꝛ̃ ꝙ ꝑfect⁹ ẽ ĩ
ꝑtãte grẽ. ꝺꝛ ꝙ q̄ꝺã ꝑfect⁹ ẽ accn̄talis. ut
pote q̄ attẽꝺit̃ in feruoꝛis ĩtẽſiõe ul' hit⁹
raꝺicacõe. uel opũ ml'tiplicacõe. ⁊ hic ꝑfe
ctus ẽ ĩ ꝑtãte grẽ. ⁊ ꝭ hũc ꝑfectũ grã ꝺꝛ
augeri ꝑꝑꝛie. qꝛ ñ efficit̃ hõ ꝺign⁹ maio
ri p̄mio ſubãli ꝑ illũ. Ali⁹ uero ẽ ꝑfect⁹ q̄
reſpicit p̄miũ ſubãle ꝭ q̃ȝ ꝺꝛ hõ ꝺign⁹ ma
ioꝛi p̄miõ. ⁊ hic ñ ẽ ĩ ꝑtãte grẽ. ſȝ ĩ ſola il
li⁹ ꝑtãte cui⁹ ẽ grã ĩtuꝺere. ⁊ iꝺ hũc grã
ñ facere ſȝ mereri ꝺꝛ. ⁊ penes hũc effectũ
attẽꝺit̃ grẽ augm̄tũ. Aꝺ illꝺ qꝺ obꝛ̃ ꝙ au
gm̄tũ grẽ ẽ eiuſꝺ generis cũ grã pꝛio ꝺa
ta. ꝺꝛ ꝙ etſi ſit eiuſꝺ nature q̃ȝtũ aꝺ rõeȝ
hit⁹. ꝺr̃a tn̄ ẽ q̃ȝtũ aꝺ ſtatũ. ꝑ eo ꝙ ſuppo
nit grẽ ĩitiũ. ⁊ qꝛ eiuſꝺ generis ẽ cũ grã
pꝛio ꝺata. iꝺ ñ põt mereri merito ↄꝺigni
ſȝ merito ↄgrui. Et ꝑ hũc etiã moꝺũ rñ
ꝺenꝺ ẽ aꝺ illuꝺ qꝺ ultimo opponit.

Tercĩo q̄rit̃ utꝝ ↄtigat ꝑ grãȝ mere
ri ipſi⁹ ↄplem̄tũ. hoc ẽ ipſũ pꝛemi
uȝ glĩe ⁊ hoc q̃ȝtũ aꝺ meritũ ↄꝺigni. qꝛ ꝺ
merito ↄgrui ñ ẽ ꝺubiũ. Et ꝙ ſic vꝺ̃. ii.
thi. iiij. ꝺ r̃liq̄ r̃poſita ẽ mihi coꝛõa iuſtitie
quã reꝺꝺȝ mihi ꝺñs ĩ illa ꝺie iuſt⁹ iuꝺex.
ſi ergo qꝺ reꝺꝺit̃ ꝭ iuſticiã meritis ꝺbet̃
⁊ reſpcũ ei⁹ p̄ceſſit meritũ. ergo ſi tal' co
rõa quã expectabat apl's ẽ grẽ pꝛemiũ. ui
ꝺet̃. Itẽ zach. iiij. Aꝺeq̄bit grãȝ grẽ. ⁊
exponũt ſcti ⁊ ꝺoc. ꝙ aꝺeq̄bit grãȝ patrie
grẽ uie. ⁊ hoc expꝛ̃ſſi⁹ hẽt̃ math. vij. In q̄
m̄ſura mẽſi fu. re. uobis. Si ergo ubi ẽ aꝺe
q̄tio meriti ⁊ p̄mii. ibi ↄtigit repiri me
ritũ ↄꝺigni. ut̃. Itẽ ſic ſe hȝ cl'pa aꝺ pe
nã ſic ſe hȝ grã aꝺ gl'aȝ. ſȝ ꝑ culpã ex ↄꝺi-
gno meret̃ qs etn̄ã ꝺãnacõeȝ. ergo ꝑ grãȝ
meret̃ eternã btituꝺinẽ. S; ↄ̃. Ro. viij.
Nõ ſũt ↄꝺigne paſſiões h⁹ tẽpis aꝺ futu
rã gl'aȝ q̄ reuelabat̃ ĩ nobis. ergo ꝑ eas ñ
ↄtigit futurã gl'aȝ mereri merito ↄꝺigni
Itẽ aꝺ ro. vj. Stipẽꝺia pcti moꝛs. grã ꝺi
uita eterna. Glo. maluit ꝺicere Grã ꝺei
uita eterna. ut ĩtelligerem⁹ ꝺeũ aꝺ uitaȝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eternā p ſua miſeracōe nos pducere ⁊ nō
nr̄is meritis, ergo ſi nō pducit nos nr̄is
meritis. uidet᷑ ⁊c. ¶ Jtez p rōem. Nullū
ſeruitiū qd̓ debet᷑ dū reddit᷑ obligat eum
cui fit in aliq̄. Uñ dñs luc. xv. Quis ue-
ſtrū hñs eſt ⁊c. ſʒ hō totū qd̓ facit ⁊ qd̓ po
teſt facere totū debet deo. ergo uidet᷑ q̄
nō obliget deū ad reddendū aliqd. ergo ni
hil meremur apd̓ deū merito ꝯdigni. ¶
Jtez nullū ſeruitiū qd̓ gratis fit obligat
eū cui fit in aliq̄. ſʒ opa facta ex grā fiunt
gratis. ergo nō obligāt eū cui fiūt ad re-
tribuendū ex debito ſʒ ſolū de ꝯgruo. er-
go id̓ qd̓ prius. ¶ Jtem ubi ē meritū ex
ꝯdigno. ibi ē rō dati ⁊ accepti. ſʒ deꝰ nō
pōt a nobis accipe. q2 bonoꝝ nr̄oꝝ nō in
diget. ergo premiū gratie qd̓ eſt excellē
tiſſimū nō poſſumꝰ ex ꝯdigno mereri a-
pud deū. ¶ R̷. dd̓ q̄ circa iſtā qōem aliq
doct. ſenſerūt diuerſimod̓. Quidā eni di
cere uoluerunt q̄ q2 meritū ꝯdigni dicit
q̄ſdaz obligationē in retribuēte. ⁊ q̄ſdam
ꝯmenſuracōez in ſeruitio ⁊ retribucōe. ⁊
deꝰ non pōt alicui obligari. ⁊ premio grē
nihil aliud pōt ꝯmenſurari. id̓ dixerūt q̄
nullus pōt celeſtē gloriā mereri ex condi
gno. ſʒ ſi meret᷑ hoc ē tm̄ ex ꝯgruo. ⁊ ad
iſtā ſuā pōnez aſtruendā mltis fulciunt᷑
auctoritatibꝰ ſacre ſcripture ⁊ etiā expo
ſitoꝝ q hoc ſentire uident᷑. ſʒ qm̄ in ſcri-
ptura etiā ſepe repit᷑ q̄ ds unicuiqʒ retri
buet ſ̄ opa ſua. ⁊ in pabola in q̄ exprimi-
tur meritū ⁊ retributio Math. xv. dici
tur Tolle qd̓ tuū eſt ⁊c. ⁊ plā ꝯſilia repi
unt᷑. id̓o alioꝝ pō eſt q̄ glīaz ñ tm̄ ꝯtin-
git mereri merito ꝯgrui. tale eiʒ meritū
repiri pōt in grā gratis data. ſʒ etiā ꝯti
git mereri merito ꝯdigni. p eo q̄ grē et
glīe q̄dam ē ꝯm̄ſuracō. ⁊ in eo q̄daz cadit
obligatio. ñ ex neceſſitate. ſʒ ex ſua mera
benignitate q̄ uoluit pmittere ⁊ pactum
firmare cū his q eū diligerēt. q̄ ſeipſuʒ
mercedē eis tribueret. ſic in abrahā ap-
paret. Si aūt uelimꝰ ꝯſiderare qs iſtoꝝ
mōꝝ dōi ſit uerior. īueīemꝰ q̄ ſ̄ diuerſas
ꝯpacōes opis meritorii repit᷑ in eo ⁊ me
ritū ꝯgrui ⁊ meritū ꝯdigni. Opus eni
meritoriū ꝯpationē hʒ ad principiū a quo
exit. ⁊ ad finē p q̄ fit. ⁊ ad ſtatū in q̄ fit.

Si loq̄mur de ipſo p ꝯpationē ad pricipiū
ſic opus ortū hʒ a uoluntate libera ⁊ ortū
hēt a grā. ⁊ inq̄ſtuʒ hʒ ortū a uolūtate li
bera ē meritoriū merito ꝯgrui. ſic eniʒ q̄
dammō noſtꝝ eſt. ⁊ q̄ſi alteriꝰ generis ē
q̄ʒ ſit ipſū premiū qd̓ dehʒ ei ꝯtribui. Jn
q̄ſtuʒ aūt ortū hʒ a grā. ſic cū grā reddat
hoīem acceptū deo ⁊ ſit qd diuinum. ⁊ ad
hoc ſit ordinata ut ducat ad deū. opus illd̓
eſt meritoriū merito cōdigni. Si aūt ꝯpe
mus opꝰ meritoriū ad eū p q̄ fit. hoc pōt
eē dupl̄r. uel ad largitatē diſpēſantis. uel
ad ueritatē pollicētis. Si ꝯpet᷑ ad largita
tē diſpēſantis. ſic ē meritoriū merito cō
grui. nā p ſue liberalitatis imenſitate de
cet ipſū p modico obſeqo retribuere ma-
gnū pmiū. Si uero cōpet᷑ ad ueritatē polli
cētis ex q̄ pmiſit ⁊ q̄dāmō ſe uolūtarie ob
ligauit q̄ tāto opi tm̄ redderet premiū.
ſic opus illd̓ ē meritoriū merito cōdigni.
Si aūt tercō mō cōpemꝰ opꝰ meritoriuʒ
ad ſtatū. hoc pōt eē dupl̄r. aut q̄ſtū ad tē-
pis opportūitatē. aut q̄ſt᷑ ad opis difficlta
tē. Si q̄ſtū ad tpis opportūitatē. q2 nūc ē
tēpus ſeiandi ſic dic̄ Aplꝯs Et q facit opa
meritoria. ſemē piicit ī terrā bonā. ꝯgru
uʒ ē ut ex hac terra magnū fructū ſuſci-
piat. ⁊ id̓ recte ei q in pſēti dimittit mo
dicū pmittit centuplū. Si aūt cōſideret᷑
opis arduitaſ. q2 opꝰ tale ſic ē in uolūtate
faciētis ut ſit ſ̄ uires. ⁊ hō eleuet᷑ in faci
endo ipſū ſ̄ ſe. ⁊ bono pprio pponat bonuʒ
eternū. hic ē q̄ tale genꝰ opis eterna re-
mūeracōe ē dignū. ⁊ ſic p ipm̄ mereri cō
tigit merito ꝯdigni. Pʒ ergo q̄ opꝰ meri
toriū cōſideratū in cōpacōe ad uolūtatis
libertatē ⁊ diſpēſatoriſe liberalitatē ⁊ tē
pis opportūitatē eſt meritoriū merito cō
grui. Cōpatū uero ad grē dignitatē. ad pol
licētis ueritatē. ad ſui ipſiꝰ opis difficlta
tē ē meritoriū merito ꝯdigni. Et p hec
ſolui pñt rōes ⁊ auctoritates ad utrāqʒ p
tez iducte. p eo q̄ ſ̄ diuerſas uias pcedūt.
Nā rōes q̄ pbāt q̄ p grāz ꝯtigit mereri
pmiū eternū merito ꝯdigni. pcedūt ſ̄ al
terā iſtaꝝ ꝯſideracōez. illa tñ rō q̄ fit d̓ ſi
mili cōpacōe culpe ad penā ⁊ grē ad glāz
ñ arguit. tū q2 glā mlto plꝰ excellit in bo
no q̄ʒ pena i malo. tuʒ etiā q2 facilius eſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

deſcendere, q̄ʒ aſcendere. ¶ Rōnes uero ad
oppoſitū procedūt ꝑ aliā ⁊ aliā uiā. uidelʒ
ꝓut opus hʒ ↄpari ad uolūtateʒ nr̄am. Sic
eni ñ eſt ꝯ ſe ſufficiēs ad merendū. nā oēs
iuſtitie noſtre ſicut pān⁹ mſtruante, ꝓut
etiā hʒ cōpari ad liberalitatē diuinā q̄ nul
li pōt obligari. ſʒ q̄cqd facit mera liberta
te facit. Et hoc mō uerꝫ cōcludūt q̄ ñ ſit
ibi meritū cōdigni. alr̄ eni rōes ille nō co
gerēt. nā q̄ paſſiōes huius tēpis nō ſunt
cōdigne ꝛc. verꝫ ē inq̄ʒtum ſūt paſſiōes,
ſūt tñ cōdigne inq̄ʒtu ſiūt ex charitate q̄
ex actib⁹ ⁊ paſſiōibus dat efficatiā ⁊ ua
lorē. ¶ Ad illud qḋ obr̄ q̄ ds nō ꝑducit nos
ad gl̄iam noſtris meritis. exponendū eſt q̄
hoc intelligit̄ ꝑ q̄ merita mere cōpant̄ ad
uoluntate noſtrā ñ ſ q̄ hn̄t ortū a grā. ¶
Ad illud qḋ obī q̄ totū qḋ hō facit dʒ dō.
dō q̄ etſi opus illud ſit debitū inq̄ʒtum ē
creature. ē tñ gratuitū inq̄ʒtū ſit ex grā
in caritate. et id ſicut rō dbiti ñ tollit rō
nem gratuiti. ſic etiā nō tollit rōeʒ meri
ti. Et ſi ipſe obiciat q̄ nec opus gratui-
tū nec debitū pōt obligare deū dō q̄ ſi ñ
poſſit ds nobis obligari in rōe dati ⁊ acce
pti ſicut oñdit etiā racō ultima. obligari
tñ ꝑ q̄dammō ex ſua mera benignitate q̄
uoluit ꝑmittere ſeipſū diligētib⁹ ſe. ¶
Preterea meritū ↄdigni ñ neceſſario po
nit obligatiōnē in retribuēte. ſʒ ponit ſuf
ficientē ordinacōeʒ ei⁹ q̄ remunerat̄ ad i-
pſā remuneratiōnē mediātē aliq̄ laudabi
li opacōe. grā aūt ſufficientē ordiacōeʒ po
nit i uiatore ad optinendā gloriā. tū rōne
ſue dignitatis ex q̄ totū hoīeʒ reddit deo
⁊ acceptū ⁊ charꝫ. tū etiā rōe diuīe pactio
nis. tu rōne ardue opacōis ſicut prius ta-
ctū eſt. Et ſic pʒ rñō ad duas rōes ſequen
tes. Nāʒ qḋ obicit̄ qḋ gratis fit nō obli-
gat. dō eſto q̄ nō obliget ꝓpter hoc ñ tol
lit̄ a merito qn̄ poſſit eē ↄdignū. ¶ P̄ ſi ñ
obligʒ eū ꝯ ē retribuere ⁊ rmūerare ſer
uitiu ſibi factū. pēſata ꝓpria utilitate. ob
ligat tñ eum q̄dammō q̄ retribuit pēſata
ſeruitutis fidelitate. vñ magis merет̄ a
pud deū q̄ ſeruit ei ex amore filiali ⁊ libe
rali q̄ʒ q̄ ſeruit amore mercenario expe-
ctans mercedē ⁊ retributionē. Si aūt ali
q̄s obiciat q̄ ñ pōt ibi eē meritū ↄdigni.
qꝛ ñ ē ibi ↄmſuracō. dō q̄ etſi ñ ſit ↄmſu
racō ꝑ ↄimodā eq̄litatē. ē tñ ↄmſuratio ꝑ
q̄ʒdā ↄuenientē ꝓportionabilitatē ſic fru
ctus dicit̄ recte cōmenſurari ſemini. q̄m
excedit ſicut ↄueniebat fecūditati ſemis
⁊ terre germināti. Vñ ſicut aliq̄s ñ eſſet
contentus ſi de ſemie non reciperet decu-
plū. ſic nullus poſſet eē cōtent⁹ ex operi-
bus meritorijs factis niſi ꝑ eis reciperet
premiū ꝑfectū qḋ ↄplet ⁊ termīat totū
deſideriū.

In pte illa ſunt q̄ōnes circa lr̄āʒ.
Et p̄ʼo querit̄ de hoc qḋ dicit
Opans grā dr̄ inq̄ʒtum uolūta
tem hoīs liberat. coopans uero inq̄ʒtū ean
dē adiuuat. Greg. eni in moralibus diſtī
guēs grām p̄ueniente ⁊ ſubſequentem
dicit ita. q̄ grā p̄ueniēs attendit̄ q̄ʒtuꝫ
ad dona nature. ſubſequēs uero q̄ʒtum ad
dona gratie. ergo ſi id eſt grā opans ⁊ co
opans. uidet̄ q̄ opans nō dicat̄ illa q̄ hoīs
uolūtatem liberat. Si forte tu dicas q̄ ali
qn̄ acipit̄ ibi precedēs ⁊ ſubſequēs. tūc
eſt qḋ de rōne iſtoꝝ nominū q̄re. ſ. ſic no
minat̄ ut dicat̄ q̄dam ꝑueniēs. q̄daʒ ſubſe
quens. q̄dam opanſ. q̄dam coopans. Videt̄
eni q̄ oīs gratia ſit coopans. qꝛ nulla opa
tio debet̄ forme alicui ꝑ ſe niſi cū ſubie-
cto. Videt̄ etiam q̄ nulla debeat dici pre-
ueniēs. aut eni preueniēs dicit̄ per ↄpacō
nem ad actū. aut ꝑ compatiōnē ad ſubie-
ctum. Si ꝑ compatiōnē ad actum. ſic oīs
forma debet dici preueniens. qꝛ omis for-
ma precedit actū ſuū. Si ꝑ compatiōnē ad
ſubiectū. ſic nulla debet dici preueniēs cū
nulla ſit ante ſubiectū ſuuꝫ. Eſt ergo qō
cum grā a diuerſis diuerſimode dicat̄. ⁊
huius noīa diuerſimode exponātur. unde
hec diuerſitas ueniat. ¶ Rñō. dōm q̄ cū
grā una ſit. multiplices trib; diuiſiones
ſm̄ diuerſas ↄſideracōes. Habet eni grā
cōpari ad ſuum principiū. habet etiā com
pari ad ſuum ſubiectū in quo. habet nihi
lominus compari ad ſuum oppoſitum cō-
tra quod. Habet comparari ad ſuum ef
fectum ad quem ordinatur. ſed per com-
paratiōnē ad ſuum principium. ſic diuidi
tur grā in grām p̄deſtinacōis. uocacōis.
iuſtificacōis. ⁊ magnificacōis. Primo eni

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

ds grãꝫ p̄parat. ſcḋo efficit. ⁊ tertio ↄſert. ⁊ q̄rto ↄplet. ⁊ ẜ hec attẽdit̃ predicta diuiſio q̄ ſumit̃ de eo qḋ dicit Ap̄ls Ro. viij. ẜm aũt q̄ grã ↄpat̃ ad ſuũ ſubiectũ ſic diuidit̃ in grãm cogitacõis. uolũtatis. ⁊ ꝑfectõis. ẜ triplicẽ potentiã ei9 ſubſtãtie i q̄ eſt grã uidelꝫ ẜ itellectiuã affectiuã ⁊ operatiuã. Hec diuiſio ponit̃ a Ber. i li. de li. ar. ẜ aũt q̄ ↄpat̃ ad ſuũ oppoſitũ. ſ. c ẽ illa diuiſio gr̃e. q̄ ẽ grã ꝓtectõis. liberacõis. ⁊ ſaluacõis. Sumit̃ eñi hec diuiſio ẜ q̄ grã adiuuat ↄtra mlt̃iplex malũ. uidelꝫ malũ tẽtacõis ſiue pugne. malũ ꝑſecucõis ſiue miſerie. malũ culpe ⁊ malũ ſeq̄le. A primo ꝓtegit. a ſcḋo liberat. a tertio extrahit. ⁊ q̄rto ſaluat. Et hec diſio ſumit̃ ꝑ eo qḋ dr̃ yſa. xxxi. Protexit dñs exercituũ ſ͞lr ieruſalẽ ꝓtegẽs ⁊ liberãs. trãſiẽs ⁊ ſaluãs. ẜ ↄpationẽ ad effectũ ad quẽ eſt diuidit̃ in p̄ueniente ⁊ ſubſequentẽ ſiue opantẽ ⁊ coopantẽ q̄ ſũt dñe gr̃e ẜ effectus q̄s hꝫ in ipſã uolũtatẽ. Dicit̃ enim grã p̄ueniens q̄ nõ ẽ a li. ar. ſꝫ p̄ti9 iſũdit̃ ab ipſo deo. Coopans uero ſiue ſubſequens dr̃ inq̄ꝫtum adiuuat li. ar. reſpectu boni opis eliciẽdi ⁊ uolẽdi. qḋ ẜ q̄ nomen gratie diuerſimode accipit̃ ſic etiã ⁊ iſte due dñe p̄ueniens ⁊ ſubſequens. Accipitur eñi grã uno mõ largiſſime. ⁊ ſic cõp̄hendit dona naturalia ⁊ dona gratuita. ytraqꝫ eñi deſurſũ ſunt. ⁊ hoc mõ grã hꝫ diuidi i p̄uenientẽ ⁊ ſubſequẽtem. ita q̄ p̄uenieñs uocãt̃ dona naturalia. ſubſeq̄ns uero dona gratuita. ⁊ ſic accipit Greg. i moralib9. Alio mõ accipit̃ grã minus cõiter. ⁊ ſic cõp̄hẽdit grãm gratis datã ⁊ gratũ facientẽ. ⁊ tũc diuidere grãꝫ i p̄uenientẽ ⁊ ſubſequẽteꝫ nihil aliud ẽ q̄ꝫ diuidere in grãm gratis datã ⁊ gratũ facientẽ. ⁊ ſic diuidit Ber. cũ dicit q̄ q̄daꝫ eſt grã q̄ ſemiat cogitatũ. ⁊ hãc uocat p̄uenientẽ. quedã q̄ ꝑficit bonũ. ⁊ hanc dicĩ grãm ſubſequentẽ. Ait enim ſic i li. de li. ar. Hec tria i nobis opat̃ de9. ſ. cogitare. uelle. ⁊ ꝑficere. Primũ ſine nobis opat̃. ſcḋꝫ nobiſcũ. ⁊ tertiũ p nos. Accipit̃ ⁊ grã ſtricte. ⁊ ſic cõp̄hendit grãm gratũ facientẽ ⁊ gl̃am. ⁊ tũc diuidere grãꝫ i ſubſequentẽ ⁊ p̄uenientẽ nõ eſt aliud q̄ꝫ diuidere in grãm ⁊ gl̃am. ⁊ ſic diuidit Aug. in li. de natura ⁊ grã cũ ait Grã p̄uenit ut pie uiuam9. ſubſeq̄t̃ ut cũ illa ſp̄ uiuam9. ⁊ tũc p̄uenit ut uocemur. tunc ſubſeq̄t̃ ut glorificemur. Accipit̃ ⁊ grã magis ſtricte. ⁊ tũc noiat ſolũ grãm gratũ facientẽ. ⁊ tũc diuidere eã i p̄uenientẽ ⁊ ſubſequentẽ hoc eſt ẜ duplicẽ effectũ gratie q̄ põt diſtigui triplr̃. uel ita q̄ unus effect9 ſit ↄtra malũ. ⁊ alter ad bonũ. aut ita q̄ uterqꝫ ſit ad bonũ ſꝫ un9 cõpetat gratie ẜ q̄ iformat. alter ẜ q̄ moueꝫ. vel ita q̄ uterqꝫ attribuat̃ gratie mouẽti. ſed un9 i ingreſſu ⁊ alter i ꝑfectu. Et ſic triplr̃ exponit̃ ab Augu. i li. d̾ natura ⁊ grã. Uno mõ ſic. Grã p̄ueniens hois uolũtateꝫ liberat ⁊ p̄parat. ſubſeq̄ns uero inq̄ꝫtũ eand̾ adiuuat. Alio mõ ſic Grã p̄ueniens p̄uenit uolũtateꝫ ut ſanemur. ⁊ ſbſeq̄t̃ ut ſanati uegetemur. Tercio mõ ſic. Grã p̄uenit uolũtateꝫ ut uelit. ⁊ ſubſeq̄t̃ ne fruſtra uelit. Et p hoc pꝫ rñſo ad obiecta. ¶ Iteꝫ q̄rit̃ de hoc qḋ dicit ſcḋo caplõ Premittendũ eſt tria ẽẽ genera bonoꝝ. Alia natura ſũt magna. alia mĩma. alia media. Videt̃ eñ iſta boni diuiſio eſſe inſufficiens. q̄m mlte ſũt alie bonoꝝ dñe. Eſt eñi bonũ fortune. ⁊ bonum nature. ⁊ bonũ gratie ⁊ gl̃e. Si tu dicas q̄ ille dñe i educunt̃ ad has. q̄rit̃ tũc ſub q̄ iſtaꝝ ↄtineat̃ bonũ qḋ de9 ẽ ſiue ipſa aĩa. Si tu dicas q̄ ſub magnis bonis. ¶ Cõtra. Magna bona ſũt ut dicit q̄bus ñ ↄtigit male uti. ſꝫ deo ↄtingit male uti ſicẽ cũ diligit̃ ꝑpter aliud. ergo ñ ↄtiet̃ ſub magnis bonis. ¶ Iteꝫ arguit̃ ex hoc. Si deo contigit male uti. ſ. cũ recurrit̃ ad aliud. ⁊ d̾s ẽ c̄ptiõs inter oĩa bona. ergo oibus bõis cõtigit male uti. ergo nulla ſũt bona magna. Sim ergo dicit cũ dicĩ q̄ magna bõa ſũt q̄b9 ñ cõtigit male uti. ¶ Itẽ uidet̃ male exẽplificare de uirtutib9. nã q̄s põt de uirtutib9 ſupbire. põt etiã uirtutes ꝑpter laudẽ hũanã amare. ⁊ hoc ẽ abuti. ergo uidetur q̄ uirtutib9 poſſit abuti. ergo ſub magnis bõis ñ poſſũt cõtieri. ¶ R̄x. dḋ q̄ Aug9. cũ diuidit bonũ p has tres dr̃ias. ſ. p bonum maximũ ⁊ minimũ et infimum. nõ generalr̃ accipit diuiſionẽ boni ſed eius

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

boni q̄d ē bonū alicui. ⁊ hoc ē bonū; ꝑ q̄d
ↄtingit aliq̄ mō in finē ordinari. ⁊ iō diui
dit hic bonū utile. ¶ ⁊ iō cū triplex sit dr̄a
boni utilis ꝑ q̄d q̄s ordinat̄ in finē. tripli
cē boni ponit differentiā. Aliq̄d eni sic est
utile ad finē ut tñ sine illo possit ad finē
ꝑueniri sic sūt bona corꝑalia. Aliq̄d āt ē ita
utile ad finē ut tñ sine illo nō possit ad fi
nē ꝑueniri. ꝑ ipsū pōt tñ q̄s a fine deordi
nari. sic est li. ar. quo ↄtigit male uti. Ali
q̄d est ita utile q̄ sine ipso nō pōt ad finē
ꝑueniri. nec ↄtigit aliquo mō ꝑ ipsū a fine
deordinari. sic ē uirtꝰ. gratuita. ⁊ q̄m ī pri
mo bono mīma ē utilitas. in s̄cdo uero ma
ior. i tertio maxīa. hinc ē q̄ diuidit bonū
ꝑ has tres drn̄as. s. p bona mīora media ⁊
magna. Et pȝ diuisiōis sufficiētia. ⁊ rn̄o
ad illud q̄d obī de sūmo bono q̄d ē deꝰ. ¶
Ad illud uero q̄d obī q̄ uirtutibꝰ ↄtigit
male uti. dō q̄ uti aliquo ē mlt̄is mōis si
cut dictū fuit i li. p̄io. s. sicut istrum̄to ⁊
hītu directiuo. uel sicut obiecto. nullo mō
ↄtigit male uti uirtute. q̄ uirtꝰ q̄ntū ē
de se sp̄ ad bonū dirigit. nec unq̄ꝫ ꝑ uirtu
tē aliq̄d ordinat̄ ad malū. q̄ uirtꝰ ē bonus
usus uolūtatis ut dic̄ augꝰ. Scdo mō cōti
git male uti uirtutibꝰ. nec ē aliq̄d ita bo
nū ↄ q̄d nō possit se li. ar. deordiare iordia
te amādo illud. ¶ Itē q̄rit̄ d̄ illa rōe uirtu
tis quā ponit in lr̄a. Uirtus ē bona q̄litas
mētis. ⁊c. Videt̄ eni hec notificacō primo
redargui posse a mō predicādi. Nihil eni
q̄d predicat̄ de altero i abstractōe. predi-
cari hȝ de altero i ↄcretiōe sicut dic̄ phūs
Si ergo uirtꝰ ē bonitas. nullo mō uirtus
dicenda ē bona. ¶ Itē redarguit̄ predicta
diffītio a defectu ↄuertibilitatis i predi-
cādo. q̄ tota hec rō ↄueīre pōt grē ⁊ do-
nis ⁊ aliis hītibus aīe. ¶ Itē redargui pōt
a falsitate in hoc q̄ dicit. deꝰ ī nobis sine
nobis opat̄. hoc eniȝ ē ↄtra augus. q̄ dicit
q̄ q̄ creauit te sine te. ñ iustificat te sine
te. Ibi etiā dicit q̄ ad opꝰ nostre salutis
duo ↄcurrūt. s. deꝰ ⁊ li. ar. ¶ Iuxta hoc q̄-
rit̄ cū uniꝰ rei una sit diffinicō. ⁊ differē
ter diffiat̄ a diuersis ipsa uirtꝰ. quō ille
diffinicōes distingunt̄. ¶ Rn̄o. dō q̄ uir
tus accipit̄ ↄiter. ꝑprie. ⁊ magis ꝑprie. S
q̄ cōiter accipit̄. sic ↄprehendit uirtutes
moralē ⁊ naturalē. ⁊ sic dupl̄r hȝ diffini
ri. aut in ↄpacōe ad actū. aut in ↄpacōe ad
actū ⁊ finē ultimū. Primo mō diffinit̄ a
philosopho d̄ celo ⁊ mūdo. cū dicit Uirtꝰ
ē ultimū potētie de re. Scdo mō diffinit̄
ab eod. vij. Ethicoꝝ. Uirtꝰ ē dispō pfe-
cti ad optimū. Iste eni sūt notificacōes
uirtutis in sua generalitate. put ↄprehē
dit uirtutē naturalē ⁊ moralē. Aliomō cō
siderat̄ uirtꝰ ꝑprie put ↄprehēdit mora-
les tm̄. extēdit tñ se ad politicā ⁊ gratui-
tā. Et sic dupl̄r hȝ ↄsiderari. Aut ꝑ ↄpa
tionē ad ipsū actū. aut ꝑ ↄpacōes ad pn̄ci-
piū directiuū. Si ꝑ ↄpacōes ad actum. sic
diffinit̄ a philo. i ethicis. Uirtus ē hītus
q̄ pficit hn̄tē. ⁊ opus eiꝰ bonū reddit. Si
ꝑ ↄpationē ad directiuū sic diffinit̄ ab eo
dē philo. ibid. Uirtꝰ ē hītus uolūtariꝰ ī
mente ↄsistēs recta rōne determīata put
sapiēs determīabit. et s̄ hoc etiā diffinit̄
a Tullio ꝑ alia uerba. Uirtus ē hītus mē
tis ī modū nature rōni ↄsenciēs. S̄m hāc
duplicē ↄpationē diffinit̄ ab augus. uirtꝰ
moralis per alia uerba idē significātia in
li. de spū ⁊ aīa sic Uirtus ē hītus mētis
bn̄ ↄposite. In li. de q̄ntitate aīe. Uirtꝰ ē
eq̄litas uite rōi undiq̄ꝫ ↄsentiēs. Hē due
notificacōes si q̄s attēdat real̄r idē sūt cū
predictis. tāȝ iste q̄ꝫ ille sūt illiꝰ uirtutis
q̄ ꝑ assuetudinē hȝ acq̄ri. ¶ Tertio mō pōt
ↄsiderari uirtꝰ magis ꝑprie put accipit̄
pro uirtute gratuita. ⁊ sic tripl̄r pōt cō
ꝑari. s. ad finē. ad sbiectū. ad actū ⁊ ad suū
principiū. Sic diffinit̄ ab eod̄ s̄ q̄druplex
genꝰ cause. s. finalis material̄ formalis et
efficiētis. In ↄpatiōe ad finē sic diffinit̄
ab Augus. in solilogiis: Uirtus ē rō recta
ad suū finem ꝑueniēs. In ↄpacōe uero ad
subiectū q̄d informat q̄d ē ipsa uoluntas.
sic diffitur ab eod̄ de ci. dei. Uirtꝰ ē bona
uolūtas. In ↄpacōe uero ad actū ꝑpriū si-
ue ↄplementū. sic dat̄ illa d̄ moribꝰ eccl̄ie
Uirtus ē ordo amoris siue amor ordiatꝰ
In ↄpacōe uero ad suū pn̄cipiū effectiuū
dat̄ illa q̄ dat̄ a mgr̄o ī lr̄a. Uirtus ē bona
q̄litas m̄tis ⁊c. In q̄ diffīcōe hoc q̄d dr̄ q̄li
tas mētis ponit̄ ꝑ genere. et subiūgunt̄
tres dr̄e. per hoc q̄d dicit̄. q̄ recte uiuit̄
sepat̄ a bonis corꝑalibus. Per hoc q̄d dr̄. q̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nemo male utitur. ſepatur a ꝓprietatibus ſpū
alibus et naturalibus. Per hoc autem ꝙ ſubiū
gitur. quā deus in nobiſ ſine nobis. ſepatur a ꝓpꝛi
etatibus ſpūalibus et ꝯſuetudinibus. que etſi
ſint nobis uſus potētiarum aīe. nō ſunt tamen per in
fuſionē ſed per acqſitionē. et ſic patet intellectus huius
diffinitionis et diſtinctionis ab aliis. ¶ Ad illud quod obijcit
nō debet dici bona cū ſit bonitas. dicendum ꝙ in pri
mis itentionibus eſt predicatio reflexa ꝓpter
ſimplicitatē. hec nō habet locū in his que ſunt de
terminati generis de quibus philoſophus loquitur. Nō
enim dicitur albedo ē colorata. ¶ Ad illud quod obijcit
ꝙ nō eſt ꝯuertibilis. dicendum ꝙ hic nō diffinitur
uirtus put diſtinguitur ꝯtra dona et alios hī
tus gratuitos. ſed put noīe uirtutis claudi
tur ois qualitas aīe gratuita. Poſſet tamen dici
ꝙ per appꝛiationē recte uiuere nō ē uirtutū
expedire donorum. ſed pfecte beatitudinū. ſicut
alibi manifeſtabitur. ¶ Ad ultimū dicendū.
ꝙ ſine nobis nō priuat ex parte li. ar. diſpo
ſitionē ſuſceptiuā ipſius uirtutis ſed ptā
tem effectiuam.

Diſtinctio. xxviij.

Hoc uero ii. cōcuſſe et incertan
ter etc. ¶ Supra determinauit
magiſter quantum pōt li. ar. cū gratia.
In hac uero parte determinat quan
tum pōt li. ar. ſine gratia. Et diuiditur hec pars
in duas. In prima determinat de ptāte li.
ar. lapſi quā habet gratia circūſcripta. Scđo ue
ro determinat de li. ar. primi hois utrum gratia
opante et coopante egerit. infra d. xxix.
Poſt hoc ꝯſiderandū eſt utrum etc. Diuiditur
autem pars iſta in tres. In prima quia Pelagiani
errabant ꝯtra ptātem li. ar. ponit illius he
reſis īprobationē. In ſcđa uero rñdet ad
Pelagianorum argumētationes ibi. ꝙ uero di
cunt ſine gratia etc. In tertia uero ſubiūgit ca
tholice ueritatis expreſſionē. ibi Id uero
de gratia et li. ar. indubitanter teneamus etc.
Media pars diuiditur in tres partes ſcđm tria
media a quibus ſumuntur tres rōes. quibus ma
giſter rñdet. Primo enim rñdet ad id quod Pe
lagius dicebat nullū eſſe culpandū ſi nō ui
tat uel ꝙ nō facit id quod ſibi eſt ipoſſibile.
Ex quo ſumūtur due rōes ad quas rñdet duo
bus capitulis. Scđo rñdet ad illud quod Pelagi
us dicebat ꝙ nihil ē tam in nr̄a ptāte quam i
pſa uolūtas. quod etiā ab ipſo Auguſ. Pela.

aſſūpſerat. ibi Alibi etiā Auguſ. que huic
gr̄e etc. Tertio uero rñdet ad id quod Pela
gius dicebat. ꝙ credere nr̄m eſt. quod etiam
extraxerat de uerbis Auguſ. ex duobus lo
cis. et id mgr̄ rñdet in duobus capitulis. Et i
cipit illa pars ibi. In expoſitione quarundam
ꝓpoſitionū etc.

Ad itelligentiā autem huius partis in
cidit hic queſtio de ptāte li. ar. cir
cūſcripta gr̄a. Circa hoc quēruntur
duo. Primo queritur quantum poſſit li. ar. abſq
gr̄a gratū faciente. Scđo uero queritur quantū
poſſit abſq gr̄a gratis data. Circa primū
querūtur tria. Primo queritur utrum poſſit li. ar. ſine
gr̄a gratū faciēte a culpa reſurgere. Se
cūdo queritur utrum poſſit abſq gr̄a gratū fa
ciēte aduerſariū uincere. Tercio queritur utrum
poſſit dei mandata iplere.

Circa primū ſic pcedit. Et queritur
utrum li. ar. abſq gr̄a gratū faciē
poſſit a culpa reſurgere. ¶ Et ꝙ
nō uidetur. Primo per id quod dicitur Ro. iij. Iuſtifica
ti gratis per grām ipſius. et paulo ante Ex opi
bus legis nō iuſtificatur ois caro. et expſſius
ad Thi. ij. Nō ex opibus iuſtitie que fecimus
nos ſed ſcđm ſuā miām etc. ergo gr̄a gratū faciē
te circūſcripta. nō pōt li. ar. reſurgere a
culpa. ¶ Itē Gal. ij. Si n abiicio gr̄am dei ſi
cut per legē iuſtitia. ergo xp̄s gratis mor
tuus eēt. ꝙ ſi hoc ipiū ē dicere. patet etc. ¶ Itē
nēo petit ab alio quod habet i ſua ptāte. ſed ipſe
petit uir ſcūs. Sana aīam. m. quia peccaui ti
bi. Docet etiā uos ipſe ſaluator petere in
orōne dnīca. Et dimitte no. de. nr̄a. ergo
etc. ¶ Itē hoc oñditur rōe quā facit Ber. de ipio.
cū aliqs fit peius de malo fit bonus. et cū de ma
lo fit bonus melioratur. nullus tamen habet poſſe ſup
ſe. ergo nullus pōt ſe meliorare ꝓpria uir
tute. ergo nec abſq gr̄a dei a culpa reſurge
re. ¶ Itē oi pctō offendit deus que ē ipſa iuſti
tia. et oē pctm̄ fit ꝯ mandatū dei. ſed tāta ē
offēſa quantus ē ille qui offēditur. cū ergo ipe ſit
infinitus. offēſa habet aliquo mō rōem infiniti ſi er
ro li. ar. ſite potētie ē ipoſſibile ē ꝙ i pri
ſtinū ſtatū redeat niſi per diuinā miām re
ducatur que ſua gratuita bonitate ꝯdonet cul
pā ſiue remittat offēſam. hoc autem nō fit ſine
gr̄a. ¶ Itē pctm̄ eſt priuatio uite ſpūalis et
priuatio lucis. ſed uita ſpūalis nō poteſt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſcire ad aīaꝫ niſi a ſonte vite. nec lux niſi
a ſonte lucis. ergo īpoſſibile ē q̄ aīa reſur
gat a culpa niſi deꝰ q eſt ſons vite ⁊ lux
p̄beniſ ſua benignitate eam uiuificet ⁊ il
lumiet. hoc nō eſt niſi ꝑ donum gr̄e. ergo
ꝛc. ¶ Sed ↄtra. Damaſ. Peccatū eſt ab
eo qḋ eſt ſ̄ naturā in id qḋ eſt preter natu
raꝫ auerſio. ſed faciliꝰ ē unicuiqꝫ rei mo
ueri ſ̄ naturā q̄ꝫ preter naturā. ergo ſi li
berū ar. uirtute ꝓpria peccādo moueri pōt
preter naturā. uirtute ꝓpria redire pote
rit ad naturā. ergo ſicut potuit cadere ita
⁊ reſurgere. ¶ Item maioꝛ eſt uirtꝰ li.
ar. q̄ꝫ nature. ſed natura cū infirmat᷑ pōt
ſanari abſqꝫ auxilio medicine. ergo multo
foꝛtiꝰ li. ar. cū infirmat᷑ ꝑ culpam. ſanari
pōt abſqꝫ omni grā. ¶ Iteꝫ abſqꝫ gr̄a fa
ciente gratū de ignorāte pōt fieri hō ſci
ens non ſolū in his q̄ ſubſunt nature. ſed
etiā in his q̄ ſunt ſ̄ naturaꝫ. ergo pari rōe
abſqꝫ grā gratuꝫ faciēte poterit fieri hō
iuſtus de pctōre. ¶ Item pctōꝛ in moꝛta
li pctō exn̄s pōt deſiderare ⁊ uelle iuſti
ciā. ſed nihil aliud eſt eē iuſtū q̄ꝫ uelle iu
ſticiam. q2 iuſticia ē rectitudo uolūtatis.
tūc aūt iuſtitia recte eſt qn̄ uult iuſtitiā.
ergo pctōꝛ in moꝛtali peccato abſqꝫ grā
gratū faciēte iuſtificari pōt. ¶ Iteꝫ ꝑ eā
dem uim ꝑ quā qs mouet᷑ ad aliqd qeſcit
ibidē. ergo ſi qs non mouet᷑ ad culpam niſi
uolūtate. non qeſcit ibi niſi ꝑ uolūtateꝫ ⁊
q̄ꝫdiu uult. ergo ſi nō uult in culpa ꝑſiſte
re abſqꝫ grā gratū faciente uidet᷑ q̄ poſ
ſit a culpa reſurgere. ¶ Si tu dicas q̄ nō
pōt uelle. ¶ Cōtra ꝑtātes rōnales ſūt ad
oppoſita ſicut dicit phūs. ⁊ uolūtaſ q̄ꝫdiu
eſt in via uertibilis ē. ergo ſicut uolunta
rie potuit culpā appetere. ita uoluntarie
pōt a culpa reſurgere. ¶ Iteꝫ iter grām
⁊ culpā media ē innocētia ſicut meliꝰ pa
tebit infra. ergo cū poſſit hr̄i innocētia ſi
ne grā ſicut habita fuit ab Adam in pri
moꝛdio. ⁊ īnocentia hita deleat᷑ culpa. uidē
tur q̄ ſine gr̄a gratū faciēte aliqs poſſit
a culpa reſurgere. ¶ Rn̄o. dicēdū q̄ in huiꝰ
q̄ōnis determiatōe alr̄ ſentiūt philoſophi.
alr̄ heretici. alr̄ ſentiūt tractatoꝛes catho
lici. Philoſophi eni ignorātes q̄lr̄ pctō of
fendat᷑ diuiā maieſtas. qualr̄ ꝑ ipſum adi

mat᷑ potētiaꝝ hilitas. dixerūt q̄ hō ꝑ exer
citationē poterat iuſtus effici. ſicut ꝑ inoꝛ
dinationē a recta rōne factꝰ erat iniuſtꝰ.
Vn̄ ⁊ phūs dicit q̄ ꝑauuſ ad melioꝛes ex
ercitatōes deductꝰ aut multū ꝓficiet aut
ꝑfecte in ↄtrariū hitum reſtituet᷑. Here
tici uero aliqd lumē fidei hn̄tes cognoue
rūt q̄ pctō offendit᷑ maieſtas diuia ⁊ q̄dā
mō dānificat᷑. excecati tn̄ non ↄſideraue
rūt q̄lr̄ ex culpa natura infirmat᷑. Et idō
dixerūt q̄ ad hoc q̄ li. ar. a culpa reſurgat
n̄ eſt ſibi neceſſaria aliq̄ grā creata curāſ
ſꝫ ſufficit ſola gratuita dei mīa q̄ indiat᷑
ad remittend̄ pctā nr̄a. ꝑpter ſatiſfactiōeꝫ
quā xp̄s ſibi facere uoluit dū ſe in cruce ꝑ
nobis obtulerit. ¶ Sꝫ hec pō nō tm̄ a ue
ritate deficit. ſꝫ etiā dū ↄtraria īplicat ſe
ipſā dſtruit. Dicit eni q̄ ad hoc q̄ li. ar.
a cl̄pa reſurgat. necē ē q̄ ds ſibi culpā re
mittat. ⁊ tn̄ n̄ eſt neceſſe q̄ aliqd ſibi tri
buat ul̄ ↄtra ip̄m aliqd faciat. Si. n. ds n̄
mutat᷑. et iteꝝ ipſe inuictꝰ iudex ē ut ni
hil acceptet niſi tm̄ q̄ꝫtum ualet ad hoc q̄
culpa remittat᷑ ⁊ pctōꝛ dō recōciliet᷑. nece
ē q̄ pctōri aliqd tribuat᷑ ꝑ qḋ moꝛbꝰ pctī
ſanet᷑. Catholici uero tractatoꝛes ⁊ luce fi
dei ⁊ auctoꝛitate ſcripture cognouerūt q̄
pctm̄ ⁊ dī ē offenſiuū. ⁊ etiā q̄dammō dā
nificatiuū dū hō ſe trāſfert d̄ ſeruitio dei
ad ſeruitutē diaboli. ⁊ etiā imagīs dfoꝛma
tiuū. Et idō dixerūt q̄ ad hoc q̄ li. ar. reſur
gat a culpa neceſſaria ē gr̄a. nō ſolum ſ̄ q̄
gr̄a dr̄ gratuita uolūtas dī. nec etiā ſ̄ q̄ dr̄
liberal̄ paſſio xp̄i. ſed etiā ſ̄ q̄ dr̄ hitus aī.
gratuita. n. uolūtas dī ↄcurrit ad hoc q̄ fi
at offēſe r̄miſſio. uolūtarie. n. nobiſ ↄdonat
offenſā. liberal̄. n. paſſio xp̄i ↄcurrit ad hoc
q̄ fiat moꝛbi curacō ⁊ imagīs r̄foꝛmacō.
⁊ idō ad hoc q̄ hō reſurgat a culpa m̄tū ꝑ
oēꝫ mod̄ neceſſaria ē ſibi gr̄a. Cōcedēde ſūt
ergo rōes oñdentes q̄ hō abſqꝫ gr̄a gratū
faciēte n̄ pōt a culpa r̄ſurgere. ¶ Ad illḋ qḋ
ꝑrio obr̄ in ↄtrariū q̄ motꝰ in id qḋ ē ſ̄ na
turā facilioꝛ ē q̄ꝫ ille q ē in id qḋ ē preter
naturā. dicēdū q̄ uerū ē de illo motu q eſt ſ̄m
naturā. ita q̄ ſubiaceat poteſtati nature.
⁊ de illo etiam motu q eſt preter naturā.
ita tn̄ q̄ non coꝛrūpit᷑ nec diminuit᷑ ibi
nature poteſtas. ſicut ē in motu lapidis

ſurſū. facili⁹ eni regredit̄ deorſū q̄ʒ aſcē-
dit ſurſū. tū q2 moueri deorſū eſt in eius
ptāte. tū etiā q2 p motū ſurſū nihil dimi
nuebat̄ uel adimebat̄ de ei⁹ grauitate. ñ
ſic aūt eſt ī pposito. tū q2 moueri ad iuſti
ciā ē p uirtutē ſ naturā. tū etiā q2 mot⁹
ad culpā diminuit hbilitatē li. ar. p pctm̄ e
nī ñ ſolū hō expoliat̄ gratuitis. ſʒ etiā uul
neraturi n naturalib⁹. Et p hoc pʒ rñſio
ad ſequēs qd̄ obiiciatur de ſilitudine ſani-
tatis nature ad ſanitatē uolūtatis. nō enīʒ
eſt ſimile. Naʒ ſanitas corpalis ē in ptāte
ta nature. ſanitas uero ſpūalis ē p aliquid
qd̄ ē ſ naturā. Cū aūt aliqd infirmat̄ cor-
palr̄. non oīo nature pimit̄ virtus q̄ erat
principiū ſanitatis. ⁊ iō a tali infirmitate
ad ſanitatē pōt fieri regreſſus. In pecca
to uero pdit̄ ipſa grā dei ⁊ iuſtitia p quā
erat ſpūalis ſanitas. ⁊ p tanto dr̄ graue eē
peccatū mortale. q2 aufert homi pncipiū
vite. Et p̄ ſicut de mortuo nō pōt fieri
uiu⁹ niſi uirtute mirabili ⁊ ſ naturā. ſic
nec de pctōre pōt fieri iuſt⁹ naturalr̄ ul'
uolūtarie ſed mirabilr̄. ¶ Ad illud qd̄ ob
iicit̄ q, de ignorāte pōt fieri ſciēs ſñ grā
gratū faciente. dō q, non ē ſile. Ignorātia
enīʒ inq̄ʒtuʒ huiuſmōi poti⁹ dicit defectū
pene q̄ʒ culpe. vñ ignorās ē q, ignorās nō
diſplicet deo. peccās ſm q, peccās deo diſ
plicet. Et iō recte culpe opponit̄ grā que
reddit deo acceptū. ſicut ignorātie oppo-
nit̄ ſcia. et qm̄ oppoſitū expelli hʒ p ſuūʒ
oppoſitū. iō non ſeqt̄ q, ſi ignorātia expel
li hʒ ſñ grā q, ſilr̄ culpa. ¶ Ad illō qd̄ obī
q, manēs pctōr in mortali pōt uelle iuſti
tiā. dō q, uelle aliqd eſt duplr̄. uel exiliter
⁊ ſemiplenarie ſicut dr̄. Uult ⁊ ñ uult pi
ger. Uel plene uel ſufficiēter. ſicut dīc a-
pl'us. phi. ij. Deus opatur in nobis uelle
⁊ pficere. Primo mō pōt eē in pctōre. ⁊ talī
uolūtas nō facit aliquē iuſtū. Scdo mō nō
pōt eē ſine grā preueniēte ⁊ adiuuāte uo
luntatē. hec aūt ſcdo mō non pōt. uolūtas
iuſtitie reddit aīaʒ iuſtā. ¶ Ad illō qd̄ obī
q, p eandē uim p quā mouet̄ aliqd qeſcit.
dō q, uerū ē in eo motu q eſt ad aliqd ɔple
mentū. hoc aūt ñ oʒ eē in motu corrupcō
nis ⁊ deſtructōis. aliqs enīʒ interficit̄ p
uiolentiā non tñ oʒ q, p illaʒ eandē uiʒ in

morte pſiſtat. ⁊ q2 pctm̄ corruptio dr̄. nō
oʒ q, qs pſiſtat in pctō uoluntatis ex ſolo
actu. ſicut p actū uolūtatis ſe in peccatum
precipitabūt. ſic pʒ in eo q ſe interficit ul'
uolūtarie ſe demergit. ¶ Ad illō qd̄ obī
q, de⁹ poſſit reſtituere innocentiā. ⁊ ita
delere culpā abſq; grā. dō q, hoc uerū eſt
ſʒ largitas diuīe mīe ſic decernit auferre
malū p quod hō deo diſplicet ut ſilr̄ daret
bonū p qd̄ homo deo placeret. nec unq̄ʒ ex
pellere culpā. qm̄ uiuificet ipſā aīam ⁊ in
ea hītet p grām. vñ nihil ē mediuʒ ē tē-
pus inter iuſtū ⁊ impiū. Ex quo enim hō
naſcit̄. neceſſe ē aīam ei⁹ uel eē pūerſā p
culpam. uel erectā p grām.

SEcūdo qritur vtr̄ liber ar
bitriū abſq; grā gratū faciē
te poſſit aduerſariū ſuū vin
cere. ¶ Et q, ſic uidet̄ geñ. iiij
eſt dictū Caym. Subter te erit appetitus
tuus ⁊ tu dñaberis illi⁹. Sʒ ɔſtat q, Cayʒ
iam erat in mortali pctō. ergo in ſtatu il-
lo poterat dñari appetitui pprio. ſʒ nullaʒ
uictoriā hʒ in nobis aduerſari⁹ niſi p nrm̄
appetitū. Si ergo abſq; grā gratum faci
ente Caym ſuperare poterat ppriū appeti
tuʒ. uidet̄ q, poſſet etiā uicere aduerſariū
¶ Iteʒ Be. in li. ar. Liber ar. ē potētiſſi-
mū ſub deo. ⁊ ibidē dicit q, liber arbitriū
ſui oīno non patit̄ defectum. quare potiſſi
me in ipſo eterne ⁊ incōmutabilis imago
deitatis uidet̄. Nam ſi habʒ initiū. neſcit
tamē occaſuʒ. nec de iuſtitia aut grā acce-
pit augmentū. nec de peccati miſeria de-
crementū. ergo ſi liber arbitriuʒ ad unū
gratia ⁊ iuſtitia poſſit ſuperare aduerſari-
um. pari rōne uidetur q, poſſit etiam per
ſeipſum. ¶ Item ſpūs luxurie uincit̄ p
ɔtinentiam. ⁊ ſpūs iracundie per pacienti
am. ⁊ ſic de aliis. ſed ɔtinentia ⁊ paciētia
poſſunt haberi abſq; gratia gratū facien
te p grām gratis datā. ergo uidet̄ ⁊c. ¶
Itē difficili⁹ ē uicere ſeipſuʒ q̄ʒ uicere di-
abolū. ſic. n. hītuʒ fuit ⁊ magr̄ dīc ſ d. xxj.
Fortior eſt tentatio carnis q̄ʒ tentacō ho-
ſtis. ſed homo pōt abſq; grā gratum fa-
ciente ſeipſū vincere ⁊ morti exponere.
ſicut pʒ in hereticis. ergo multo forti⁹ ui
det̄ q, abſq; gratia gratū faciente poſſit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝺe ꝺiabolo triũphare. ¶ Item aduerſari
us noſter in q̃ nulla eſt grã gratu ꝫ faciẽs
frequẽter nos ꝺeuincere ⁊ ſibi ſubiuga-
re conat̃. ſi ergo non ẽ ꝑioris cõditionis
homo q̃ꝫ ſit ꝺiabol9. videt̃ ꝙ abſqꝫ aliquo
ꝺono grẽ poſſit qs aduerſariũ ſuũ uicere.
¶ S ꝫ ↄtra. i. coꝛ. xv. Deo grãs qui ꝺedit
nobis victoriã ꝑ Jeſũ xp̃m ꝺñm noſtꝝ.
ergo ſine auxilio xp̃i nemo põt ꝺe inimi
co hr̃e uictoriam. ſi ergo xp̃s auxiliat̃ no
bis ꝑ grãm ſuam ꝑ quã nos iuſtificat. vi
ꝺet̃ ergo ⁊c̃. ¶ Item Ro. vij. Infelix e-
go hõ qs me liberabit ꝺ coꝛꝑe moꝛtis hu
ius. Rñdet. grã ꝺei ꝑ Jeſũ xp̃m ꝺñm no
ſtꝝ. Si ergo nullus uincit aduerſariũ niſi
qui liberat̃ a lege peccati ⁊ moꝛtis. uiꝺe
tur ꝙ abſqꝫ grã ꝺei ꝑ Jeſuꝫ xp̃m q̃ qꝺeꝫ
eſt grã gratũ faciens. non poſſit aduerſa
riũ vincere. ¶ Item ſilr̃ idem p̃s. Infir
mati ſũt ⁊c̃. Glo. non potentes reſiſtere
vicijs ꝑ ſe. ꝺeo enĩ ꝺeſiſtente ab auxilio la
boꝛare põt hõ. ſꝫ non uincit. ergo uiꝺetur
ꝙ abſqꝫ auxilio gratum faciẽtis grẽ non
ↄtingit vincere tentatoꝛẽ. ¶ ꝙ ſi tu ꝺicas
hoc intelligenduꝫ ꝺe grã gratis ꝺata. nõ
gratũ faciẽte ſolum. ꝺicitur ꝑ aliã gloſaꝫ
ſuꝑ illõ p̃s. Immiſſiones ꝑ angelos malos
⁊c̃. ibi glo. Diabol9 poteſtatẽ hꝫ in pecca
toꝛe ſicut in ꝓpꝛio pecoꝛe. ergo cũ non poſ
ſit a peccato erui a poteſtate ꝺiaboli: ergo
ſine illa non põt ip̃m ꝺeuincere. ¶ Item
vincenti ꝺebet̃ coꝛona ſicut ꝺr̃ Apoc. ij. et
iij. ſed nulli pugnãti ↄtra aduerſariũ ꝺe-
bet̃ coꝛona gl̃ie. niſi ei q hꝫ grãm gratuꝫ
facientẽ. ergo nullus aſqꝫ illa põt ꝺiabolũ
ꝺeuicere. ¶ Item qcquid hõ faciat ⁊ q c-
quid etiã caueat q̃ꝫꝺiu ẽ ſine grã gratuꝫ
faciente. manet in culpa ſicut pri9 ↄñſuꝫ ẽ.
ſꝫ cũ manet in culpa eſt ſeruus ꝺiaboli et
vinct9 eſt a ꝺiabolo. ſᵐ ꝙ ꝺicit̃ . ij. pe. ij.
ergo abſqꝫ grã gratuꝫ faciẽte impoſſibi-
le ẽ ꝺe ꝺiabolo triũphare. ¶ Rñõ. Ad ꝑ-
ꝺictoꝝ intelligentiã eſt notanꝺ ꝙ ꝺifferꝛt
ꝺicere aliquẽ reſiſtere aduerſario ⁊ aliq̃ꝫ
ꝺeicere aduerſariũ. Plus enĩꝫ ĩpoꝛtat ui-
ctoꝛia q̃ꝫ reſiſtentia. Reſiſtẽtia nãqꝫ ↄſi-
ſtit in hoc ꝙ qs non ↄſentit ſuggeſtiõi ꝺi
abolice. ſed victoꝛia ↄſiſtit in aſſequẽdo op
poſitũ ei9 qꝺ ꝺiabolus intẽdebat. Intẽde-
bat aũt ꝺiabolus hoĩeꝫ reddere inimicum
ꝺeo. ⁊ facere ꝺignũ eterno ſupplicio. Tunc
hõ vincit aduerſariũ. qꝛ ſic reſiſtit tẽta-
tioni ut efficiat̃ maioꝛ ꝺi amicus. ⁊ merea
tur eternũ regnũ. ⁊ qm̃ hoc abſqꝫ gratia
gratũ faciente eẽ non põt. ideo ↄcedenduꝫ
eſt ꝙ ſi aliqs ꝑ grãꝫ gratis ꝺatã poſſit re
ſiſtere ꝺiabolo ut ei non ↄſentiat ſuggerẽ
ti. tñ abſqꝫ ꝺono qꝺ reddat hoĩeꝫ acceptuꝫ
ꝺeo ip̃m uincere non põt ut ↄtra ei9 iten
tionẽ proficiat ꝺignitate meriti uł in me
rito ↄꝺigni. Et ↄcedende ſũt rõnes q̃ hoc
oñdunt. ¶ Ad illõ u'ro qꝺ obĩ ꝺ eo qꝺ ꝺi-
ctũ eſt Caym Subter te erit appetit9 ⁊c̃.
ꝺĩ ꝙ etſi in poteſtate ei9 eẽt appetitũ re
frenare ut in actũ pc̃i non ꝓcederet etiã
abſqꝫ grã gratũ faciẽte. nõ tñ ſeqt̃ ꝙ ex
hoc poſſꝫ aduerſariũ ꝺuincere. qꝛ etſi ſine
grã hoc faceret. hec eẽt reſiſtẽtia ꝑ quam
uitaret penã. nõ tñ eẽt ibi uictoꝛia ꝑ quã
mereret̃ palmã. ¶ Ad illõ qꝺ obĩ ꝙ li. ar.
ꝺr̃ eẽ ꝑtẽtiſſimũ ſub ꝺo. ⁊ ꝙ ñ auget̃ nec
minuit̃. ꝺĩ ꝙ queãdmodũ ẽ expoſitũ fuit
hoc ĩtelligit̃ q̃ꝫtuꝫ ad priuationẽ coactõis.
nõ q̃ꝫtuꝫ ad potentiã ſeruãꝺe rectitudĩs.
¶ Ad illõ qꝺ obĩ ꝙ ſpũs luxurie uicit̃ ꝑ ↄti
nentiã. ꝺĩꝫ ꝙ etſi ꝑ ↄtinentiã q̃ eſt abſqꝫ
grã gratũ faciẽte poſſit qs reſiſtere ſpũi
luxurie. illa tñ reſiſtẽtia triũphare ꝺici ñ
põt ꝑ eo ꝙ nullã ex hoc aſſeqt̃ palmã. ¶ Ad
illõ qꝺ obĩ ꝙ põt qs uicere ſeip̃m ſñ grã
gratũ faciẽte. ꝺĩ ꝙ falſũ eſt. q̃ꝫuis enĩ he
retic9 q exponit ſe moꝛti uideat̃ ſeip̃m uĩ
cere. nõ tñ eſt ibi uictoꝛia ſꝫ ꝺiectio. ſuꝑat̃
enĩ ab erroꝛis ĩꝓbitate ⁊ ↄſcie ꝑuerſita
te. ⁊ obſtinatiõis ꝓfunditate. ⁊ ꝓpter hoc
magis meret̃ ↄfuſionẽ ⁊ ignominiã ex il
la moꝛtis ꝑpeſſiõe q̃ꝫ gl̃iaꝫ. ¶ Ad illud qꝺ
obĩ ꝙ ꝺiabol9 põt uicere hoĩeꝫ abſqꝫ grã
ꝺĩ ꝙ uictoꝛia ꝺiaboli ↄſiſtit in ſubiugãdo
ſibi hoĩeꝫ ꝑ peccatũ. uictoꝛia uero hoĩs cõ
ſiſtit ĩ ꝓmerẽdo illud qꝺ ꝺiabol9 amiſit. et
ſic faciſi9 ẽ peccare q̃ꝫ in bonũ ꝓficere. fa-
cili9 ẽ ſic ſuꝑare hoĩeꝫ q̃ꝫ hoĩeꝫ aduerſariũ
uicere. ¶ Preterea ꝺiabol9 nõ uicit hoĩeꝫ
niſi uolentẽ ⁊ ↄſentientẽ. ꝺiabol9 aũt nũ
q̃ꝫ uicit̃ uolẽs. ⁊ iõ ñ ſeqt̃ ꝙ ſi ꝺiabol9 põt
ꝛpoꝛtaꝛ uictoꝛiã ꝺ hoĩe abſꝫ grã ꝙ ſilr̃ poſ
ſit eẽ ecõuerſo. imo ñ eſt ſilr̃ ſic ↄñſuꝫ ẽ.

d

TErtio ꝗritur vtrū abſqꝫ grā
gratū faciēte liberū arbitriū
poſſit oīa mandata implere?
Et ꝙ ſic uidetur. deut. xxx.
Mādatū qḋ ego precipio tibi hodie nō ſu
pra te eſt. nec ꝓcul poſitū ⁊c. ⁊ poſt. Sꝫ iu
xta eſt ſermo in ore tuo ubi facias illud.
hoc aūt non eēt ſi obſeruātia mandatorū
eēt ſupra poſſe liberi arbitrii. ergo uidet̄
ꝙ abſqꝫ grā gratū faciente que ē ſupra
liberū arbitriū ↄtingat mādata dei ſerua
ri ⁊ īpleri. ¶ Item hoc uidet̄ auctorita
te noui teſtamēti Math. xj. Iugū meū ſua
ue eſt. ⁊ onus meū leue ē. hoc aūt non eēt
ſi mādata dei eēnt ſupra poſſe liberi arbi
trii. ergo ⁊c. ¶ Item hoc videt̄ rōe. mlt
to benignior ē deus ſeruis ſuis ꝗꝫ ſit hō.
ſed homo pōt mādata hoīs ſeruare abſqꝫ
grā gratū faciente q̄ ſunt grauia ⁊ mul
ta. ergo uidet̄ ꝙ mlto forti9 ſeruare poſ
ſit mādata diuia. ¶ Itē in mandatis di
aut precipiūtur ipſa genera operū. aut p̄
cipiūtur opera formata. ſi precipiūtur o
pera formata. ergo q honorat prēm pieta
te naturali non faciēs illḋ ex charitate. ui
detur illud mādatū amittere quo p̄cipi
tur. honora prēm tuū ⁊ mrēm. ⁊ peccare
mortalr̄ qḋ abſurdū eſt dicere. Si ergo i
pſa genera operū ſūt in precepto. ⁊ hoc cō
ſtans ē ꝙ poſſum9 facere abſqꝫ grā gra
tū faciente. videtur ꝙ diuīa mādata abſ
qꝫ dono gratie gratū faciētis ↄtingat im
pleri; ¶ Item nihil difficilius eſt ꝗꝫ aīaꝫ
ſuā ponere ꝓ alio. Maiorē charitatē nēo
hēt ⁊c. ſicut dr̄ Jo. xv. ſed grā gratū faci
ente pōt qs mortem pro alio ſubire. ergo
multo forti9 oīa genera aliorū mandatorū
¶ Ad oppoſitū ſic arguit̄ Miere. x. Scio
dn̄e qr non ē hoīs uia eius. neqꝫ viri vbi
ambulet ⁊ dirigat greſſus ſuos. ergo nō
eſt in poteſtate homīs diuīa mādata iple
re. ¶ Itē act. xv. Hoc eſt iugū qḋ neqꝫ
nos neqꝫ por. po. ſed per grāꝫ domini noſtri
Jeſu credim9 ſaluari. ⁊ loqtur ibi ḋ man
datis legis. ergo diuīa mandata obſerua
ri non ↄtingit abſqꝫ diuina grā. ¶ Itē
obſeruatio mādatorū dei facit hoīēꝫ dei a
micū. vn̄ Jo. xv. vos amici mei eſtis ſi fe
ceritis ⁊c. ſed nullus pōt effici dei amic9

abſqꝫ dono charitatis ⁊ gratie gratū faci
entis. ergo ipoſſibile ē abſqꝫ huiuſmōi do
no mādata dei ſeruari. ¶ Item obſerua
tio mādatorū dei facit hoīem dignū uita
eterna. vn̄ Math. xix. Si uis ad vitā in
gredi ſerua mā. ſed nullus pōt mereri ui
tam eternā abſqꝫ dono gratie dei. vt dr̄
Ro. vj. Grā di uita eterna. ergo abſqꝫ il
la nemo pōt diuīa obſeruare mandata. ¶
Item ſicut fūdamentū legis veteris ita
fundamentū euāgelii ē amor. ſicut inſinu
at aplūs Ro. viij. ⁊ expreſſe dīt Auguſ.
ergo ſicut mandata legis ueteris obſerua
ri non poterāt abſqꝫ dei timore. ſic māda
ta euāgelica īpleri nō poſſūt abſqꝫ chari
tatis amore. ſed donū amoris non ē abſqꝫ
grā gratū faciente. ergo abſqꝫ huiuſmōi
dono nō ↄtingit diuīa mādata impleri.
¶ Rn̄dendū. ꝙ mādata dei duplr̄ ↄtigit
impleri. Uno mō ꝗſtuꝫ ad gen9 opis. A
lio mō ꝗſtuꝫ ad intentionē mādantis. Si
loq̄mur de impletiōe mādatorū ꝗſtum ad
genus operis. ſic ꝑ grās gratis datas cō
tingit ea īpleri. ſic ꝑ fide mandatū ḋ ado
ratione. ⁊ per quādam naturalē pietatē
⁊ deuotionē mandatū de parentū honora
tiōe. ⁊ ſic ḋ aliis. Alio mō eſt loq de imple
tione mādatorū ꝗſtum ad intētionē man
dantis. ⁊ ſic qr ds̄ precipit mādata ad hoc
ut volūtas nr̄a ↄformetur ſue uolūtati. ⁊
hoc n̄ pōt eē abſqꝫ charitate ⁊ charitas eē
nō pōt abſqꝫ dono gratie gratū faciētis.
mādata dei ſc̄m intentionē mandātis abſ
qꝫ huiuſmōi dono non pn̄t ſeruari. ⁊ hoc
eſt qḋ dicit aplūs Ro. xiij. Qui diligit ꝓ
ximū legem īpleuit. Et iterū. Plenitudo
legis ē dilectio. ⁊ i. Timo. i. Finis prece
pti eſt charitas ḋ corde puro ⁊c. Hoc etiā
ip̄m inſinuat̄ deut. vj. vbi poſt enūeratio
nē mandatorū decalogi ſubdit̄ mādatū cha
ritatis q̄ dr̄. Diligas dn̄m dm̄ tuū ex to
to corde tuo ⁊c. Patet ergo ex predictis
ꝗſta ſit neceſſitas gratie gratū facientis.
qr non ſolū eſt neceſſaria ad remiſſionem
peccatorū: verū etiaꝫ ad uictoriā tentatio
num. ⁊ ad obſeruantiā mādatorū diuiorū:
Multipliciter ergo errauit Pelagius q
dixit liberū arbitriū donū poſſe hēre ut nō
indigeret grā gratū faciēte. ¶ Hac ergo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poſitione tanq̄ȝ heretica repudiata. implorā
da eſt grā dei per quas deleantur peccata et
uincatur diabolica tentamēta. ⁊ impleantur
diuina mandata nō ſolū ſm genus opis ſed
etiā ſm intentionē mandātis. nō ſolū ad ui-
tationē pene uer̄ etiā ad meritū glorie. nam
etſi primus modus obſeruandi pōt eſſe per
grās gratis datā. ſecūdus non pōt eſſe abſqȝ
grā gratū faciente ſicut prius oſtenſum ē. et
ſm hanc uiam ꝓcedūt rōnes que oſtendunt
abſqȝ grā gratū faciente mādata diuina im
pleri non poſſe. vnde ⁊ ↄcedēde ſunt. ¶ Ad
illud quod obī de Deu. ꝙ mandatū non eſt
ſupra hominē ſed ꝓprie. dō ꝙ hoc intelligi
tur de obſeruantia quantū ad genus operis
Si autē intelligatur de obſeruantia quantū
ad intentionē mandantis tunc dr̄ eſſe ꝓprie
non quia liber̄ arbitriū poſſit illud p ſe ſine
dono grē. ſed quia grā dei preſto ē unicuiqȝ
nec aliquis caret grā quia grā deſit ſibi. ſed
quia ipſe deeſt grē ¶ Ad illud quod obī ꝙ
mādata dei leuia ſunt ⁊ ſuauia. dō ꝙ hoc in
telligitur in reſpectu charitatē habentis. ho
mini enim habenti charitatē ē facile diligere
inimicum. ſed nō habēti eſt ualde difficile et
quaſi impoſſibile. et eſt exemplū in auibus
que leues ſunt ad uolādū quādo hn̄t pēnar̄
abundantiā. q̄ñ uero pēnis priuātur graues
ſunt ⁊ uolare nō pn̄t. ideo dominꝰ dicit mā-
data ſua eſſe leuia. quoniā uolētibus illa ſer
uare ⁊ ↄuerti ad ſe dat charitatē ⁊ pēnas uir
tutū p quas poſſunt uolare ⁊ ſe ſup ſeipos
faciliter eleuare ¶ Ad illud quod obī ꝙ hō
poteſt implere mandata hōis ⁊c. dō ꝙ non
eſt ſimile. quia homo indiget obſequio hōis
et plus ↄſiderat actum exteriorē q̄ȝ intētōeȝ
interiorē. deus autem qui bonor̄ noſtror̄ n̄
idiget ⁊ magis intuetur corda q̄ȝ facies opꝰ
hominis nō acceptat niſi prius acceptabilis
ſit ei hominis uolūtas per quā fiunt illa opa
¶ Ad quartū ⁊ ultimū argumētū ſatis ē pla
na reſpōſio ex predictis. probat enim ꝙ mā
data dei ſeruari poſſunt abſqȝ grā gratū fa
ciente q̄ȝtum ad genus operis. et hoc quidē
uerū eſt. nam poteſt homo mandatum illud
Honora patrē tuū ⁊c. abſqȝ grā implere vt
ſic uitet penā. poſſet etiā facere alia manda
ta adiuncta aliqua gratia gratis data. et nō
ſolum facere aliqua que uidentur ardua ſed
etiā pati terribilia. In his tamē omnibus nō
implentur mandata ſm intentōeȝ ⁊ accepta
tionē diuinam ſm ꝙ dicit apoſtolus. ij. cor.
xiij. enumerans multiplex genus opis poſt
quod ſubiungit. Si charitatem nō habuero
nihil mihi prodeſt. Et hoc fuit quod pelagi
us non ↄſiderauit ꝓpter quod in errorē ce-
cidit. ⁊ credidit aliquē ex ſimplici mandator̄
obſeruantia quantū ad exteriora opera di-
gnū eſſe uita eterna qđ eſt ↄ̄ fidē piā ⁊ ſanā
ſicut apl̄us explicat in auctoritate premiſſa.

Conſequēter queritur de poteſtate
liberi arbitrij quantum ſe extendat
abſqȝ gratia gratis data. Et ↄtra
hoc querūtur tria. ¶ Primo queritur vtrū
liber̄ arbitriū abſqȝ grā gratis data poſſit
ſe ad grām gratū faciente ſufficiēter diſpo-
nere. ¶ Secūdo queritur utrū omni gratia
deſtitutus poſſit alicui tentationi reſiſtere.
¶ Tertio queritur utrū poſſit per ſe abſqȝ
omni grā in bonum in genere.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ queritur
utrū liber̄ arbitriū deſtitutum grā
gratis data poſſit ad grām gratū
facientē ſe ſufficienter diſponere ¶ Et ꝙ ſic
uidetur Zac. i. Conuertimini ad me et ego
ↄuertar ad uos dicit dn̄s. Si ergo deū ↄuerti
ad nos nō eſt aliud q̄ȝ grām impartiri. an̄qȝ
aliqua grā ↄtinetur liber̄ arbitrium poteſt
ad eū ↄuerti. ſed ſe cōuertēdo ad deū diſpo-
nit ſe ad grām. ¶ Itē bonum naturalē eſt in
terra nobis ueri boni cupiditas. omni ergo
gratia gratis data circūſcripta ſalua aīe rōa
lis natura poteſt liberū arbitriū uerum bonū
deſiderare. ſed deſiderando uer̄ bonum diſ
ponitur ad donū gratuitū. ergo ⁊c. ¶ Item
omnis potētia naturalis naturaliter appetit
ſuam perfectionē eo ipſo quo illa indiget et
ab ea nata eſt ↄpleri. Si ergo liber̄ arbitriū
aptū natū ē ↄpleri per donū grē ⁊ glorie oī
gratia priuatū pfectioneȝ gratie deſiderabit
⁊ queret. ſi ergo hoc eſt ad gratiā gratū faci
entē ſe diſponere. uidetur ergo ⁊c. ¶ Itē ſuf
ficiēter ſe ad grām diſponit qui facit quod i
ſe eſt. facere autē quod in ſe ē dicitur homo
quando facit illud quod eſt in ſua poteſtate.
ſed liber̄ arbitriū omni gratia deſtitutū pōt
facere quod in ſe eſt. nullus enim dubitat q̄n
poſſit facere quod poteſt. ergo abſqȝ omni

D

gratia poteſt ſe diſponere ad grãm gratũm
facientẽ. ¶ Item liberꝫ arbitriũ deſtitutũ grã
gratis data aut poteſt aliquid aut nihil. ſi ni
hil poteſt. ergo non eẽt inculpandus ex hoc
ꝙ non ſe prepararet ad grãm. Si aliquid põt
uocetur illud quod poteſt a. tunc verum eſt
dicere ꝙ liberꝫ arbitriũ põt in a. ſed faciẽdo
a. toto ſuo poſſe ſe preparat ad gratiam. et
quicũq; ſic ſe preparat ſufficienter ſe diſpo
nit. ergo ꝛc. ¶ Item peccatũ omne non tñ
eſt expulſiuũ gratie ſed etiã nociuũ nature.
Sed omnis natura refugit ſibi ↄtrarium et
nociuum. ergo liberũ arbitriũ omni gratia
deſtitutũ ⁊ ſibi relictũ per naturã habet de-
teſtari peccatũ ⁊ refugere. ſed deteſtando et
refugendo culpã ſe diſponit homo ad grãm
ergo ꝛc. ¶ Sed contra. Aug. in li. de eccle.
dog. Manet ad acquirendã ſalutẽ libertas
arbitrij. ſed admonente prius deo ⁊ inuitan
te ad ſalutẽ vel ut diligat. aut ſequatur. aut
agat actionem ſalutis hoc eſt inſpirationis
dei. ergo uidetur ꝙ nunq̃ liberꝫ arbitriũ no
ſtrũ poteſt ſe ad uiam ſalutis preparare niſi
adiuuetur per grãm gratis datam. ¶ Item
timor ſeruilis eſt idem quo mediante decli-
nat a malo ſicut dicitur prouer. i. In timore
declinat omnis a malo. ſed timere ſeruiliter
eſt donũ dei. uel nullus poteſt ſe diſponere
ad grãm niſi declinet a malo. ergo nullus po
teſt ad grãm ſe diſponere ſine aliquo dono
gratie. ¶ Item diſpoſitio eſt eiuſdem ge-
neris cum eo ad qȯ diſponit. ergo ad bonũ
gratuitũ non poteſt quis ſe diſponere niſi
per aliquid gratis datum. ergo impoſſibile
eſt ꝙ ad illud ſe diſponat liberꝫ arbitriũ omi
gratia deſtitutũ. ¶ Item diſpoſitio preueit
illud ad quod diſponit. ſi ergo liberꝫ arbitriũ
poſſet ſe ad grãm gratũ facientẽ per ſeipm
diſponere. ergo poſſet grãm preuenire. Si
ergo hoc eſt contra naturã gratie preuenien
tis. videtur ergo ꝛc. ¶ R. Ad predictorũ
intelligentiã notandũ eſt ꝙ uix aut nunq̃ li
berꝫ arbitriũ deſtituitur omni gratia gratis
data. quoniã hoc nomine gratie date gratis
non ſolũmodo intelligimus ea que enume-
rat apoſtolus. i. cor. xij. Alij datur per ſpũm
ꝛc. ſed etiam uocatur hic gratia gratis data
quicquid illud ſit quod ſuperadditũ eſt natu
ralibus adiuuans aliquo modo ⁊ preparans

voluntatẽ ad habitum uel uſum gratie. ſiue
illud ſic gratis datũ ſit habitus ſicut timor
ſeruilis vel pietas aliquorũ uiſceribus inſer
ta ab infantia. ſiue ſit etiã aliquis actus ſicut
aliqua uocatio uel locutio qua deus excitat
animã hominis ut ſe preparet. Sine hac qui
dem gratia gratis data uix aut nunq̃ aliq̃s
habens uſum liberi arbitrij reperitur. et ſine
hac ↄcedendũ eſt liberꝫ arbitriũ nunq̃ ſe diſ
poni. aut poſſe diſponere ad grãm gratũ fa
cientẽ ſicut Ber. dicit expreſſe in li. de li. ar.
.c. xvij. Conatꝰ liberi arbitrij ad bonũ caſſi
ſunt ſi a gratia non adiuuantur. ⁊ nulli ſi nõ
excitantur. et primo dicit ꝙ gratia excitat
liberũ arbitriũ dũ ſeminat cogitatũ. ſi ergo
prima diſpoſitio que ſit ad grãm gratũ fa
cientẽ eſt cogitatio. et hec non eſt abſq; do-
no gratie gratis date. impoſſibile eſt ꝙ libe
rũ arbitriũ omni gratia deſtitutũ ad gratiã
gratũ facientẽ diſponat ſe ipſum. Ratio aũt
huius eſt hec. non quia gratia gratũ faciẽs
neceſſario preexigat diſpoſitionẽ grẽ gra-
tis date. ſed quia ipſa eſt quid diuinũ ⁊ res
exiſtens ſupra liberꝫ arbitriũ et etiam ſuper
naturale iudicatoriũ. ideo liberũ arbitriũ nun
q̃ aſſurgit nec ad cognoſcẽdã grãm nec ad
petendã niſi aliquo modo a ſurſum excitet
et per aliquod donũ gratie gratis date quod
tenet quaſi mediũ inter donũ gratie gratum
facientis ⁊ naturalẽ libertatẽ uoluntatis. Te
nendũ eſt ergo ꝙ liberꝫ arbitriũ ſi excitetur
per aliquod donũ gratie gratis date poteſt
quidem ad gratiã gratũ facientẽ ſe de con-
gruo diſponere. Si autẽ omni tali munere
contingat ipſũ deſtitui nunq̃ poſſet ad illã
diſponi. Unde rationes hoc oſtendẽtes ↄce
dende ſunt. ¶ Ad illud autem quod primo
obř in ↄtrariũ ꝙ liberꝫ arbitriũ eſt conuerti
ad deũ. vȯ ꝙ liberꝫ arbitriũ lapſũ nunq̃ ad
deũ ↄuerteretur niſi aliquo munere gratie
excitaretur. ꝙ quia preſto eſt ideo dicit do-
minus. Cõuertimini ad me. hoc enim ipo ꝙ
inuitat ⁊ uocat exhibet homini aliquod donũ
gratuitũ per quod excitetur ⁊ excitatus ali-
qualiter ad ipſũ ↄuertatur. ⁊ conuerſus per
grãm gratũ facientẽ a deo acceptetur. et ex
hoc dicitur deus conuerti ad ipſum. vnde ſi
quis uelit attendere ordinem liberi arbitrij ⁊
gratie diuine expreſſe inſinuat Aug. in li. de

eccle. dog. ponẽs q̃ttuoꝛ gradus inter quos
pꝛeuenit gratia liberꝫ arbitriũ. Ait enim ſic.
Initiũ ſalutis noſtre deo miſerante habem⁹
ut acquieſcamus ſalutari inſpirationi. noſtre
poteſtatis eſt ut adipiſcamur quod acquirẽ-
dũ ãmonitione cognouimus. Diuini eſt mu-
neris ut nõ labamur iam adepto ſalutis mu
nere. ſollicitudinis noſtre ẽ ⁊ celeſtis pariter
adiutorij. In hoc ergo uerbo ſi quis diligen-
ter inſpiciat inſinuatur ualde clare quantum
poſſit liberꝫ arbitrium reſpectu gratie. Nam
cum ſint in ſalutis opere iſta quattuoꝛ. ſ. in-
uitare. acquieſcere. adiuuare. ⁊ permanere.
pꝛimum eſt inſpirationis dei. ſecundũ liberta
tis arbitrij. tertiũ muneris diuini. quartũ ſol-
licitudinis nature ⁊ diuini pariter adiutorij.
Et per hoc ſatis aperitur uia ad diſſoluẽdũ
rõnes ſequentes ¶ Ad illud uero quod obĩ
q̃ inſerta eſt nobis ueri boni cupiditas. Dõ
q̃ uerũ eſt in generali. Vt autẽ cognoſcatur
in ſpeciali quid ſit illud bonũ ⁊ deſideretur ⁊
requiratur hoc non eſt abſq̃ dei dono. Illa
autẽ generalis cupiditas non ſufficit ad diſ
ponendũ ad grãm ſicut patet in pꝛophetis
qui beatitudinẽ multũ deſiderauerunt. nũq̃
tamen grãm dei adepti ſunt ¶ Ad illud qđ
obĩ q̃ natura appetit ſuam perfectionẽ ⁊c.
Dõ q̃ uerum ẽ de perfectione illa que ẽ infra
terminos nature. Non autem oportet de illa
que ſuper naturam eſt. Aut ſi de illa intelli-
gatur eo modo appetit quo cognoſcit. P ſe
autem non cognoſcit in ſpeciali ſed in ge-
nerali tñ. ſic cogitando ⁊ appetendo non ſe
diſponit ſufficienter ad donum gratie ſicut
fuit pꝛius oſtenſum. ¶ Ad illud quod obĩ
q̃ ſufficienter ſe diſponit qui facit quod ĩ ſe
eſt. Dõ q̃ facere quod in ſe eſt hoc poteſt du
pliciter intelligi. Uno modo poſitiue. quia
facit aliquid ordinatũ ad grãm ⁊ tantũ facit
quantũ poteſt. Et hoc modo ueritatem habꝫ
ſermo predict⁹. Alio modo poteſt intelligi
pꝛiuatiue vt dicatur facere quod in ſe ẽ. quia
facit quod poteſt. q̃uis illud non ſit ordina-
tũ ad grẽ ſuſceptionẽ. Et hoc modo liberum
arbitriũ gratia deſtitutũ poteſt facere quod
in ſe eſt. et ſic predictus ſermo nõ habet ue
ritatẽ. Et per hoc patet rñſio ad ſequens.
Qñ enim queritur aut poteſt aliquid. aut ni
hil. Dõ q̃ aliquid poteſt. ſed illud aliquid ni-
hil eſt reſpectu gratie ſuſcipiẽde. ſicut poſſe
comedere aliquod poſſe eſt. nihil tñ facit ad
hoc q̃ aliquis ſuſcipiat donũ gratie. ¶ Ad
illud quod obĩ q̃ liberꝫ arbitriũ poteſt dete-
ſtari culpam uirtute ꝓprie nature. Dõ q̃ du-
pliciter contingit deteſtari culpã. Aut quia ẽ
offenſiua maieſtatis ⁊ equitatis diuine. Aut
quia eſt leſiua pꝛopꝛie nature. Primus mod
dus deteſtandi diſponit ad grãm gratũ fac-
entem. nec unq̃ eſt abſq̃ dono gratie gra-
tis date in ſtatu nature lapſe. cognoſcere en.
q̃ per culpã offendatur deus donum dei eſt.
Alio modo eſt deteſtari peccatũ inquantum
eſt leſiuũ nature ſicut aliquis deteſtatur foꝛ
nicationẽ. quia per ipſam amiſit uiſum vel
incurrit aliũ moꝛbũ. ⁊ talis deteſtatio poteſt
eſſe a uirtute nature. ſed hec nõ diſponit a
grãm gratum facientẽ. Et ſic patent queſi-
ta. Patet etiam qualiter errauerit pelagius
qui liberꝫ arbitriũ nõ ſolũ dixit potentiã diſ
ponendi habere ſe ad grãm gratũ faciente
ſed etiã merendi eam pꝛopꝛia uirtute. Dupl᷑
enim mendax fuit. ⁊ in hoc q̃ dixit pꝛimã
grãm ſub merito cadere. ⁊ ĩ hoc q̃ dixit etiã
liberꝫ arbitriũ ꝓpꝛijs uirib⁹ poſſe ſe ad grãm
diſponere.

Secundo queritur utrũ liberꝫ arbi-
triũ omni gratia deſtitutum poſſet
alicui tẽtationi reſiſtere. ¶ Et q̃ ſic
uidetur. Greg. in moral. Debilis eſt hoſtis
qui non uincit niſi uolentẽ. ſed quod quis uo
luntarie facit poteſt non facere. ergo ſi uolũ
tarie ꝯſentit quis aduerſario poteſt etiã grã
deſtitutus non ꝯſentire. ac per hoc tentatiõi
reſiſtere ¶ Item liberꝫ arbitriũ omni gratia
deſtitutũ adhuc liberꝫ eſt. ergo non põt cogi
ergo poteſt repugnare diabolice ſuggeſtiõi.
⁊ ſi hoc. ergo ⁊ reſiſtere non ſolũ uni ſꝫ etiã
omni tentationi. ¶ Item bonũ potẽtius eſt
q̃ quodlibet malũ. ſed liberꝫ arbitriũ omni
gratia deſtitutũ adhuc habet naturale iudica
toriũ quod ineſt ei per naturã. Ergo cũ illud
ſit bonũ potenti⁹ eſt ⁊ peccato ⁊ ꝯcupiſcẽtia
⁊ tentatione diabolica inclinãte ad malũ. ⁊ ſi
hoc. ergo poteſt non ſolũ uni ſed omni ten-
tationi reſiſtere. ¶ Item cũ ſit triplex poſſe
. ſ. gratie. nature. ⁊ uitij ſm q̃ dicitur in glo.
ro. vij. Poſſe grẽ addit ſupꝛa poſſe nature.
ſed poſſe uitij diminuit. ergo poſſe nature ẽ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſupra poſſe uitij. ergo circūſcripta naturali
ſola potentia uidetur ꝙ libeꝝ arbitriū reſi-
ſtere poſſit impellenti uitio. ¶ Item ſicut li
beꝝ arbitriū uertibile eſt ad malū ita quelibꝫ
creatura uertibilis ē in non eē. ſed multe cre
ature ꝯſeruantur in eē ſine aliqua grā gra-
tis data per naturalia principia ⁊ diuinā pre
ſentiā. ergo pari rōe uidetur ꝙ per libeꝝ ar
bitriū grā deſtitutum propria virtute abſqꝫ
aliquo dono grē ſupra apposito poſſit aliqͦs
caſum in peccatū effugere. ¶ Item demōes
habent ſibi data integra ⁊ ſplendidiſſima.
ergo multo fortius libeꝝ arbitriū hominis la
pſi. ſꝫ libeꝝ arbitriū nō lapſū per ſe poterat
tentationi reſiſtere. ergo pari rōne uidetur
ꝙ libeꝝ arbitriū hoc poſſit lapſum etiā ſi ſit
omni gratia deſtitutū. Si forte tu dicas ꝙ et
ſi ſit integrū quantum ad naturam potentie
infirmatū tamen eſt ⁊ diminutū quantuꝫ ad
habilitatem conſequentē adeo ut non poſſit
reſiſtere. tunc ego quero. aut poteſt. aut nō
poteſt. ſi poteſt habeo propoſitū. ſi nō pōt
et nullus eſt inculpandus in eo quod nō pōt
uitare. ergo aut libeꝝ arbitriū non reſiſtēdo
tentationi non peccaret. aut in peccando non
eſſet uituperabile. ſed utrūqꝫ hoꝝ eſt impoſ
ſibile. ergo reſtat alteꝝ. ſ. ꝙ poſſit tentatōi
reſiſtere. ¶ Sed ꝯtra. Mat. vj. Et ne nos
inducas in tētationē dicitur in oratione do-
minica. ſꝫ nullus ab altero poſtulat quod po
teſt per ſeipm̄. ſi ergo homo hoc ſapienter
petit a deo. uidetur ꝙ hoc non poſſit homo
per libeꝝ arbitriū abſqꝫ aliquo dono gratui
to. ¶ Item aug. diffiniens libeꝝ arbitrium.
ſicut habitū eſt ſupra di. xxiiij. dicit ꝙ libeꝝ
arbitriuꝫ eſt facultas uoluntatis ⁊ rōnis qua
bonū diligitur gratia aſſiſtēte ⁊ malū gratia
deſiſtente. ſi ergo hec rō recta eſt niſi adſit
gratia ſemper libeꝝ arbitriū malū eliget. er-
go nulli tentationi reſiſteret. ¶ Item ſuper
illud ro. vij. Velle adiacet mihi ⁊c. Glo. Na-
turale eſt quodāmodo uelle bonū per rōneꝫ
Sed tale ē hoc uelle qd̄ ſemper ui carnis ſu-
peratur. ergo uidetur ꝙ abſqꝫ adiutorio grē
ſemper cum tentatur ꝯſentiat homo culpe.
¶ Item libeꝝ arbitriū in preeligendo ſemp
ſequitur affectum predn̄antē. et hoc expſſe
declarat Anſel. in li. de li. ar. et per expimen
tū ē manifeſtū. Sꝫ abſqꝫ gratia ſaltē gratis
data libero arbitrio corrupto regnat amor p
prij boni. ergo uidetur ꝙ ſemp illud preeli-
gat quantū ē de ſe niſi gratia diuina aſſiſtat
ergo idem quod prius. ¶ Item mors non
ineſt nobis niſi per peccatū. ergo ubi ē neceſ
ſitas moriendi. uidetur ꝙ niſi adſit grā dei
ſit ſimilr̄ neceſſitas ⁊ peccandi. ſed ubi ē ne-
ceſſitas peccandi non ē poteſtas reſiſtēdi tē-
tationi. ſi ergo hanc habet libeꝝ arbitriū p-
ut ē gratia deſtitutū. patet ⁊c. ¶ Itē habens
pedem claudum cum ambulat neceſſe habet
claudicare. ergo ſi pes ſpūalis ē habens affe
ctū deornatū ⁊ obliquū neceſſario claudicat
in ſuo actu. ergo libeꝝ arbitriū gratia deſti-
tutū cum ſit lapſum ⁊ obligatū precipitatur
in peccato. ꝙ ſi hoc. impoſſibile ē ꝙ abſqꝫ
dono gratie tentationi reſiſtat. ¶ R. Ad p-
dictoꝝ intelligentiā notandū ꝙ aliqui ſenſe
runt libeꝝ arbitriū ſm̄ ſtatum in quo ē nunc
abſqꝫ omni munere gratie poſſe tentationi
reſiſtere propria uirtute. quia ſi hoc non eēt
peccatū ei imputari non deberet. ſꝫ poſitio
plane falſa ē ⁊ ꝯtra ſacram ſcripturā ⁊ ꝯtra
ſanctoꝝ teſtimonia. ſi enim nemo poteſt re
ſiſtere tētationi de luxuria niſi per ꝯtinētiā.
nemo tentationi de infidelitate niſi per fidē.
ꝯtinentiā autē ⁊ fidem non ꝯtingit habere
abſqꝫ dono diuine gratie iuxta illud quod
dicitur ſap. viij. Non poſſum eſſe ꝯtinens. ⁊
.i. cor. xij. Alij datur fides in eodē ſpū. pla-
num ē per ſacrā ſcripturā ꝙ libeꝝ arbitriuꝫ
abſqꝫ munere gratie non poteſt omni tenta
tioni reſiſtere. Hoc etiā multiplr̄ ꝓbat aug.
in li. de perfectione iuſticie hominis. ⁊ de na
tura ⁊ gratia. ⁊ in li. de vera religione. dicit
expreſſe ꝙ qui non uult ab alio ſuperari ne
ceſſe habet alij inuidere. et ita uir ſuperbus
neceſſe habet peccare aliquando peccato in-
uidie. ſimilr̄ ⁊ in alijs peccatoꝝ generibus in
telligendū ē ita eſſe. et propterea illa poſi-
tio pelagij tanqꝫ erronea repudianda ē. hoc
autem fuit quod decepit pelagiū. quia nunqꝫ
libeꝝ arbitriū deſtituitur omni gratia gratis
data. ⁊ ipſum poſſe gratie attribuit ipſi na-
ture. ſuperbia enim excecatus neſciuit diſtin
guere inter dona naturalia et gratuita. ¶
Alioꝝ vero poſitio fuit ꝙ liberum arbitriū
lapſum omni gratia deſtitutum nulli poſſet
tētationi reſiſtere pro eo ꝙ lapſum eſt ⁊ in

lapſu ſuo adeo eſt infirmatū ⁊ obliquatum ꝙ niſi adſit diuine miſericordie donū incurua tur ad omne malū quod ſibi ſuggerit ⁊ offer tur. ⁊ inittuntur ſuper illaꝫ glo. que dicit ſup illud ps. Immiſſiones p angelos mal. Dia bolus poteſtateꝫ habet in peccatore ſicut in proprio pecore. et ex hoc arguunt ꝙ niſi ad ſit diuinū auxiliuꝫ faciet illud pro uoluntate ſua ruere de peccato in peccatū. Et iteꝝ alia glo. ſup primū Abacuc. Neſciebā eū tantaꝫ poteſtatem accepiſſe ut uiribus eius nemo poſſet reſiſtere. hoc intelligendū ē eſſe dem per ſe abſq auxilio diuine gratie. ¶ Etſi tu obijcias ei ꝙ tunc homo nō eēt culpandus. rñdent per illud quod dicitur in glo. ro. vij. Nō ego operor ſed quod habitat in me pec catū. Ibi glo. Nunquid quia inuitū hominē dicit peccare imunis uideri debet a crimīe: non vtiq. ipſius enim uitio ⁊ deſiderio hec cepta ſunt. quia enim mancipauit ſe per aſ ſenſuꝫ peccato iure dominatur illius. Sꝫ qr illud ualde durum uidetur dicere ꝙ libeꝝ ar bitriū in ſtatu tali nulli poſſet tētationi reſi ſtere cum naturale hēat iudicatoriū ⁊ quēdā inſtictū naturalē remurmurātē ꝯ malū. etiā nō ſit in malo ꝯfirmatū ¶ Ideo ē tertia uia mediū tenēs ⁊ inter hec duo extrema. ꝙ li beꝝ arbitriū omni grā deſtitutuꝫ nec omni poſſet tentatōi reſiſtere. nec neceſſe haberꝫ omni tentationi ſuccūbere. Non poſſꝫ inqꝫ omni reſiſtere propter ſuā inſtabilitatē ⁊ in firmitatē. iuxta illud treñ. i. Peccatū pecca uit hieruſalē. propterea inſtabilis facta eſt. Et glo. ſuper illud treñ. iij. Miſericordie do mini ⁊c. Glo. Non poteſt homo diu ſtare ꝯ inſultus diaboli niſi miſericordia dñi adiuue tur. vnde ſi ꝯtingeret hominēꝫ reſiſtere uni tentationi tñ poſſet multiplicari ꝙ niſi di uinū auxiliū adeſſet neceſſe haberet homo deijci. ſicut ponitur exemplū in foraminibꝰ nauis per que ingreditur aqua. poteſt etiam poni exemplū in pugile qui cuꝫ ſe cooperit ex vna parte contra ictū. ⁊ ex altera quaſi diſcooperit a magis experto pugnatore le ditur. ſic ⁊ diabolus frequenter pluribus q̄ bus pretendit tētationē de luxuria. ⁊ ex hoc ꝙ non ꝯſentiunt facit ipos proſilire in ſup biam. nec unq̄ poteſt euitare homo quin in aliquam tentationē incidat. . et hoc propter

ſuā inſtabilitatē. Propter ſuā etiā īfirmita tem neceſſe haberet in aliq̄ tentationē inci dere. cū enim ſit obtenebratus ignorantia ⁊ alligatus carnis ꝯcupiſcētia tētationē carnis ⁊ infidelitatis non poſſet euadere quin ei ali quādo ꝯſentiret niſi adiuuaretur aliquo mu nere diuine grē. Per iam dicta patet rñſio ad. q. propoſitā. patet etiam pro parte rñſio ad omnia obiecta. Ille enim rōes que primo probant ꝙ ꝯtingat tentationi reſiſtere ſi cō cluderent de tentatione in particulari ꝯcedē de eēnt quia uerū ꝯcludunt ꝙ ꝯtingat abſq omni gratia tētatiōi reſiſtere. Ideo oportet eas diſſoluere. ¶ Ad illō ergo quod primo obr̄ ꝙ diabolus nō uincit niſi uolentē. dō ꝙ uerum eſt. alia tñ ſunt que ſic uolumus ꝙ ad alia uoluntas noſtra neceſſario inclinatur propter corruptionem originalis culpe. niſi adſit aliquod munus gratie per quod releue tur ⁊ dirigatur. et ideo quāuis uincat uolētē nō tñ ſequitur ꝙ homo abſq gratia poſſit reſiſtere. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ libeꝝ ar bitriū non poteſt cogi iam patet rñſio. non enim eſt ibi coactio ſed tantū eſt ad malū in clinatio ⁊ uolūtatis pronitas ꝙ niſi eſſet ali quid ſuſtentans neceſſe haberet motu uolū tatis aliquando in malū incidere. ¶ Ad illō quod obr̄ ꝙ bonū ē potentius malo. dō ꝙ uerū eſt per ſe loquendo. ſed qñ bonū ſubijc ſe malo maluꝫ tunc per vtutē boni ſubijcit ſibi bonū. et per hunc modū in homine hēt regnare peccatum. ſicut dicit apo. Non re gnet peccatum in noſtro corpore mortali. Et per hoc patet rñſio ad ſequens qō obr̄ de uelle nature ⁊ de uelle uitij. velle eni uitij preſupponit uelle nature. ⁊ ipſam naturam deordinando efficitur ipſo uelle nature potē tius. ſicut uidemus in aliquo morbo qui ad heret uirtuti naturali. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ uertibilitas nature ſtabilitur abſq mune re gratie ſuperaddite. dō ꝙ non eſt ſimile. quia etſi natura eſt uertibilis in non eſſe. tñ totū quod in ipſa ē naturalr̄ ⁊ determinate appetit eſſe. ⁊ quia deus conſeruat rem ſm ꝙ appetit. ideo ſola diuina preſentia per p priam naturam conſeruat creaturas. liberuꝫ aūt arbitriū lapſum indifferenter appetit li cita ⁊ illicita. ⁊ phibita ⁊ ꝯceſſa. ⁊ cū magno ipetu tēdit ad malū. ideo ad hoc ꝙ ſtabiliat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

neceſſariū eſt ei aliquod gratie donū. ¶ Ad
illud quod obī ꝙ liberꝫ arbitriū integrū eſt.
rn̄dendū ſicut dicebatur in opponēdo ꝙ hoc
intelligitur q̄tū ad eēntiam potentiaꝝ. nūq̄ꝫ
ad perfectionē habilitatū ꝯbentiū. ¶ Etſi q̄
rat vlteri⁹ vtrū poſſit reſiſtere uel nō. ꝺꝺ ꝙ
de aliqua tentatione per ſe non poteſt. ſi tn̄
ꝯſentiat non eſt a culpa imune propter hoc
ꝙ adiutoriū gratie ſibi preſto eſt ſi uellꝫ ſu-
ſcipere. propter hoc etiā q2 ex propria ſua
culpa deuenit in illam neceſſitatē. et hoc eſt
quod dicit aug. ꝙ q2 homo noluit deuitare
peccatū dū potuit inflictū eſt ei ut non poſſit
cū uelit. hoc dixit magiſter s̄. vi. xxv. ꝙ p⁹
peccatū an̄ reparationē gratie liberꝫ arbitriū
premitur ꝯcupiſcētia ꝛ uincitur. et ideo pōt
peccare ꝛ nō pōt nō peccare etiā damnabilr̄.
Et ſic pꝫ ꝙ rōnes ꝯcludentes liberꝫ arbitriū
p ſe tētationi poſſe reſiſtere non cogunt de
neceſſitate. ¶ Ad oppoſituꝫ uero ad rōnes
quibus oſtenditur ꝙ nō poſſit tentationi re-
ſiſtere facile eſt rn̄dere. Si enim ꝯcludāt ꝙ
neceſſe haberet aliqn̄ cadere de plano ſunt
ꝯcedēde. ſi aūt quis uelit probare per eas ꝺ
libero arbitrio ꝙ in omni tentationi ſuccum
beret. rn̄deri poteſt. ad primum de oratione
ꝙ illud petitur non quia homo poſſit alicui
tentationi reſiſtere ſed quia nō poteſt omni
reſiſtere per ſe. ¶ Ad illud quod obī ꝙ li-
berꝫ arbitriū eligit malū gratia deſiſtēte. ꝺꝺ
qꝫ illud non intelligitur ſemper ſed aliqn̄.
¶ Ad illud quod obī ꝙ uelle nature ſemp
ſuperatur. ꝺꝺ ꝙ hoc non intelligitur quia in
omni tētatione ducebaꝛ homo a naturali re
ctitudine uoluntatis. ſed quia rectitudo nō ē
tāte uirtutis ꝙ poſſit abſqꝫ grā dei eripere
hominē a ſeruitute peccati. ¶ Ad illud qđ
obī de neceſſitate moriēdi. ꝺꝺ ꝙ neceſſitas
moriendi nō ineſt homini propter peccatuꝫ
quod ineſt ſed propter peccatū quod infuit.
vnde illud nō ꝯcludit ꝙ neceſſariū ſit homi
nē peccare ſed ꝙ neceſſarium ſit hominem
peccare vel peccaſſe. ¶ Ad illud quod obī
ꝙ liberꝫ arbitriū ſequitur affectū ꝑdn̄antē.
ꝺꝺ ꝙ affectus non ꝑdn̄atur in homine reſpe
ctu cuiuſlibet mali quod ſuggeritur ſicut pꝫ
cū auaro ſuggeritur bonoꝝ ſuoꝝ diſſipatio.
vel prodigo bonoꝝ ſuoꝝ retentio. et ideo n̄
ſequitur ꝙ ꝯſentiat omni peccato. preterea

qui afficitur propter aliquid in habitu poteſt
ex aliqua ꝯſideratiōe magis affici ꝯtra eius
oppoſitū in actu ſicut homo frequenter ira-
ſcitur contra rem quam diligit multū. ¶ Ad
illud quod obī de claudicatione pedis. ꝺꝺ ꝙ
non eſt ſimile. quia actus ambulationis nūqꝫ
ſeparari poteſt a diſpoſitione claudicationis
in pede claudo. nō ſic aūt ē de actu affectōis
reſpectu deordinatiōis q̄ ē in libero arbitrio
ꝑpt multitudinē actuū ꝛ affectuū q̄ ꝯſurgūt
in nobis ex diuerſitate ꝯſiderationū ſicut p̄-
tactū eſt ob quaꝫ modo mouetur homo ad
unum. modo ad eius oppoſitū. et ideo aliqn̄
motu recto. aliqn̄ obliquo. Per hec aūt que
dicta ſunt patet reſpōſio ad obiecta ꝛ etiam
ad ꝯſimilia que obiici poſſunt i hac materia
¶ Ad illas autem duas glo. que in ſoluēdo
adducte ſunt quibus uidetur inui ꝙ liberum
arbitriū abſqꝫ gratia omni tentationi poſſit
reſiſtere. ꝺꝺ ꝙ intelligende ſunt nō quia dia
bolus plenū poſſe habeat ſup hominē q̄tuꝫ
ad actū tentandi. et ꝙ hō nullus poſſit ei re
ſiſtere. ſed hoc intelligitur q̄tum ad hoc ꝙ
poſſe habet in eius morte ad infernalia per
trahere nullo impediente ſupplicia. ita ꝙ hō
uiribus eius nō poteſt reſiſtere.

Tertio queritur utrū liberꝫ arbitriū
omni gratia deſtitutū poſſit in ali-
quod bonū in genere. ¶ Et ꝙ ſic vi
detur. Uirtus ꝯſuetudinalis nō dat nouā po
tentiā uoluntati ſed ſolū reddit eam facileꝫ.
ſi ergo uoluntas habens uirtutē ꝯſuetudina
lem poteſt in bonū in genere ꝛ bonū ex cir-
cunſtantia. uidetur ꝙ in hoc poſſit abſqꝫ uir
tute lꝫ cum difficultate. ¶ Item brutū bruto
p naturā poteſt ꝯpati. ergo ꝛ homo homini
per naturam poteſt ꝯpati circūſcripto omni
dono gratie. et ſi poteſt ꝯpati ꝛ miſereri. po
teſt ꝛ elemoſynā elargiri. et hoc eſt bonū in
genere dare etiam indigenti. ergo ꝛc. ¶ Itē
vitium nō fortificat naturā. ſed homo vane
glorioſus poteſt predicare euangeliū uel fa-
cere aliquod opus bonū i ſe. ergo ſi hoc hō
depravatus uitio inanis glorie poteſt. multo
forti⁹ poteſt hoc ex poteſtate nature. ¶ Itē
difficilius eſt auaro dare omnia que habꝫ q̄ꝫ
partem eorum que habet. ſed auarus abſqꝫ
omni dono gratie poteſt fieri prodigus et
diſſipare omnia bona ſua. ergo multo forti⁹

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

abſq; dono gratie poteſt dare unam et̃am-
cũ illud ſit multũ facilius. ¶ Item aut liber
arbitriũ omni grã deſtitutũ poteſt in aliqđ
bonũ. aut nõ. Si nõ. ergo nullius eſt potẽtie
Si poteſt in aliquod cũ principiũ quod ẽ vo
luntas diſtinguatur a principio quod ẽ natu
ra illud non tm̃ erit bonũ naturale ſed etiaꝫ
bonũ morale. ſed minimũ inter omnia bona
moralia. ergo ẽ bonũ in genere. ergo ꝛc. ¶
Sed ↄtra. Dñs Jo. xiiij. Sine me nihil po-
teſtis facere. Glo. Nec puũ boni. ergo abſꝫ
auxilio grẽ dei liber arbitriũ non poteſt pfi
cere aliquid boni ¶ Item. ij. cor. iij. Non ſu
mus ſufficientes cogitare aliquid ex nobis.
Si ergo bonũ cogitare hoc eſt initiũ omnis
boni. ⁊ hoc non poſſumus per nos. ergo nul
lũ bonum per ſe poteſt liberũ arbitriũ diuĩa
gratia deſtitutũ ¶ Item Aug. ad Bonifaciũ
papã. Non poteſt homo aliquid boni velle
niſi adiuuetur ab eo qui malũ non põt uelle.
¶ Item Iſidorus. Sciant defenſores liber
arbitriũ nihil boni poſſe niſi diuine gratie iu
uamine ſuſtentetur. ergo redit idẽ qđ prius
¶ Item Ber. ſuper Can. mel. xxxiiij. Sci
ant inquit hoſtes gratie nec ad bonũ cogitã
dum ſufficere cor humanũ. et expreſſius in
libero ar. tria in nobis dominus operatur
cogitare. velle. ⁊ perficere. primũ ſine nobis
ſecundũ nobiſcũ. tertiuꝫ per nos. ¶ Item in
eodẽ li. c. viij. Uelle ſiquidẽ in nobis eſt ex
libero arbitrio. nõ aũt poſſe quod uolumus.
ñ aũt dico uelle bonũ aut uelle malũ ſꝫ uelle
tantum. Ex his omnibus auctoritatibus cõ
cluditur ꝙ liber arbitriũ gratia deſtitutũ nõ
poſſit in aliquod bonũ q̃ꝫtuncũq; paruũ. ¶
R. Ad predictoꝝ intelligentiã eſt notandũ
ꝙ opus aliquod triplr̃ poteſt dici bonũ. ¶ vno
modo dicitur aliq̃d bonũ ſimpliciter. et hoc
eſt bonũ ordinatũ in finẽ. et tale eſt bonum
meritoꝝ. ⁊ in huiuſmodi bonũ non poteſt li
ber arbitriũ lapſũ abſq; auxilio gratie gra
tũ facientis ¶ Secundo modo aliquid dicitur
bonum ex hoc ꝙ aliquo modo de congruo
diſponit ad bonũ. ⁊ tale eſt bonum quod fit
extra charitatẽ. nihilominus tñ cum recta in
tentione. et in tale non poteſt liber arbitriũ
abſq; munere gratie gratis date per quod
illuminetur ⁊ dirigatur ⁊ excitetur vt uelit
facere aliquid quod ſit deo placitum. ⁊ ꝙ ad

hoc ſit munus gratie neceſſarium expreſſẽ
innuitur ſap. viij. vbi dicitur. Sciui quia alr̃
non poſſum eſſe ↄtinens niſi deus det. ⁊ hoc
ipm erat ſapientia ſcire cuius donũ hoc eẽt
Unde non ẽ paruũ donũ grẽ cognoſcere ipꝫ
mun⁹ gratie ⁊ cognoſcere ꝙ ſine gratia hõ
ſaluari non poteſt ¶ Tertio modo dr̃ aliq̃d
bonũ. quia in finẽ eſt ordinabile. et hꝫ aliq̃ꝫ
ordinationẽ intra ſe ſiue ex tranſitu ſuper
naturam debitam. ſicut paſcere eſurienteꝫ.
ſeu ex debita circũſtantia ſuperaddita. ſ. cuꝫ
hoc facit cũ exigit tempus ⁊ locus ⁊ oppor-
tunitas. Ad illud aũt genus boni ↄplendum
etſi gratia gratis data ſit neceſſaria ad hoc
ꝙ fiat faciliter. circũſcripto tamẽ omni mu
nere gratie ⁊ libero arbitrio relicto in puris
naturalibus per naturale iudicatoriũ ⁊ inſtin
ctum poſſꝫ in tale bonũ deo ſibi cooperãte
ſicut cooperatur in aliis creaturis. nam ſine
primo agente nullũ agens poteſt agere ſicut
ſuo loco infra manifeſtabitur cum agetr̃ utrũ
omnis actio ſit a deo. ad preſens auteꝫ tm̃
dixiſſe ſufficiat ꝙ liber arbitriũ ſola dei co
operatione abſq; aliquo munere gratie licꝫ
difficiliter poteſt exire in aliquod bonũ mo-
rale. per illud tamen nec diſponitur ad grãs
nec ad gloriam. quia nõ eſt in finẽ ultimum
ordinatũ ſed ordinabile. et iſtud ↄcludunt ra
tiones ad primã partem inducte. et ideo ſũt
ↄcedende. ¶ In bonũ aũt quod ducit ad bo
nũ perfectũ ſiue merito ↄgrui ſiue merito cõ
digni non poteſt abſq; auxilio dei. ſicut ex-
preſſe dicũt auctoritates ſanctoꝝ ad ↄtrariũ
adducte. et ſic omnes intelligende ſunt. Et
ꝙ iſto modo debeant intelligi planũ eſt. nã
ſi liber arbitriũ in ſolis naturalibus ſuis re-
linquatur adhuc remanebit ei rõnis iudiciũ
per quod cognoſcet parentes honorandos
eſſe. et ↄſtat ꝙ ſi habet hoc naturalẽ iudica
toriũ per illud ꝙ poteſt noſſe parentes eſſe
honorandos. per illud poteſt cogitare. et cũ
habeat naturalẽ inſtinctũ poteſt etiã uelle. ⁊
cũ habeat exteriora organa ſibi deſeruiẽtia
poteſt opere implere. ſed prout illud facit iu
diciũ rõnis recte abſq; munere gratie nõ di
rigit ad obtinendũ finẽ qui eſt deus ⁊ merce
dẽ eterne beatitudinis quam noſce non põt
niſi deus reuelet. et propterea dicunt ſancti
ꝙ nec cogitare nec uelle nec facere põt abſꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iuuamine diuine grẽ. quia loquũtur de bono ſ ꝙ ē ordinatũ ad aſſequẽdũ beatitudinẽ. Si aũt intelligãtur auctoritates de alio bono tũ noĩe grẽ nõ ē intelligẽdus aliq̃s habitus ſupadditus naturalibus ſed intelligitur gratuita dei influẽtia per quã cetera ꝯſuat ⁊ adiuuat ut ꝯpleant opatões ſuas. et ſic intelligit̃ illõ uerbũ Jo. xiiij. Sine me nihil poteſtis facere Et illud yſa. xxvj. Omnia opa nr̃a i nobis o. e. dñe. et ꝯſimilia. ſic etiã intelligẽdũ ē illõ qđ dr̃ in li. de magr̃o ꝙ nullus põt aliq̃d addiſcere niſi deus doceat. hoc. n. nõ dr̃ qꝛ oĩs cognitio ſit infuſa. ſ; qꝛ lumẽ creatũ nõ põt perficere opatõe; ſuã abſq; aliqua opatiõe lucis increate ꝑ quã illuĩatur oĩs homo q̃ venit in hũc mũdũ. et hoc mõ intelligẽda ſunt ṽba dio. ⁊ alioꝝ ſcõꝝ qui dicũt ꝙ oĩs eẽntia a prima eẽntia. ⁊ oĩs uita a prima uita. ⁊ oĩs ĩtelligẽtia a prima intelligẽtia. ⁊ oĩs bonitas a prima bonitate. hec enim dicta ſunt nõ qꝛ deus ſit tota cã ſ; quia ſine ipſo nõ põt agere aliqua uirtus creata. Patet ergo ex p̄dcis q̃tum ſit neceſſaria libero ar. gratia gratu; faciens. quia ſine ea nec poteſt a peccato reſurgere nec põt aduerſariũ uincere. nec põt mandata dei implere. patet nihilominꝰ q̃tũ ſit neceſſaria gr̃a gratis data. qꝛ ſine ea non põt libeꝝ ar. ad grã; gratũ facientẽ ſe diſponere. non poteſt etiã omni tentationi reſiſtere. non poteſt etiã in aliquod bonũ q̃tũcũq; modicũ qđ ſit ordinatũ ad ſalutẽ. ⁊ l; poſſit in aliquod bonũ morale vix aut nunq̃ faceret niſi malũ ꝓpter peccati originalis corruptionẽ. et ex his manifeſte ꝯuincitur erroꝛ pelagij ⁊ ſuperbia qua ſe ꝯ diuinã grãm erigebat. ⁊ ingratus grẽ dei ſibi quod erat grẽ uſurpabat. et dũ hoc agebat ſeip̃; a munere diuine gratie elõgabat. et ꝓpterea erroꝛ iſte cauẽdus ē nõ modicũ. vñ Ber. in li. de li. ar. c. xviij. Cauendũ ē ne cũ hoc ſic bonũ ꝓpoſitũ inuiſibilr̃ intra nos aut nobiſcũ excitari ſentimus. aut uolũtati noſtre attribuamus q̃ infirma ē. aut dei neceſſitati q̃ nulla eſt. ſed ſoli gratie qua quis plenus eſt hec libeꝝ ar. excitat cũ cogitatũ ſeminat. ſanat cũ inuitat affectum. roborat ut ꝑducat. ſeruat ne ꝯſentiat defectũ. ſic aũt cum libero ar. operat̃ vt illud primo ꝓueniat. in ceteris comitetur. ad hoc itaq; ꝓueniẽs ut ſibi deinceps cooperet̃.

ita tñ ꝙ a gr̃a ceptu; pariter ab utroq; perficitur vt mixtim nõ ſigillatim. ſimul nõ uiciſſim per ſingulos profectus operetur. non partim gratia nec partim libeꝝ ar. ſ; totum ſingula opere indiuiduo peragunt. totũ q̃dẽ hoc ⁊ totũ illa. ſed ut totum huic uel in hoc ſit totum eſt ex illa.

In parte iſta ſunt dubitatiões circa lr̃am. et primo de hoc quod dic redarguens uerbũ pelagij. Grãm libero ar. infideli calliditate ſupponebat dicens. ad hoc aũt dari hoibus ⁊c. Videtur. n. ꝙ ueꝝ diceret pelagius. Si. n. gr̃a habitus ē et omnis habitus reddit potentiã facilẽ. uidetur ꝙ ad hoc detur gratia libero ar. ut faciliꝰ poſſit exire in bona opera. Si tu dicas ꝙ in hoc non repellit eũ ſed in hoc ꝙ negabat ꝙ nullũ poſſe libero ar. ꝯferebat. Videtur ꝙ in hoc etiam ueꝝ dicebat. qm̃ ſi ſolius potẽtie eſt poſſe. et gratia nõ eſt potẽtia. ergo non dat nouũ poſſe. ¶ Item nullus alius habitꝰ affert nouã potentia; ei in quo eſt. ergo uidetur ꝙ nec gratia. aut ſi in gratia hoc eſt. quero quare magis in ipſa q̃; in alijs. ¶ R. dicendũ ꝙ quidã eſt habitus qui ortu; h; a potentia ſicut ille qui per aſſuefactionẽ acq̃ritur ab eo in quo eſt. ⁊ de tali habitu veru; eſt ꝙ non dat nouam potentiã ſed priorem potentiam habilitat. Eſt et alius habitus q̃ deſurſum deſcendit et non ſolũ deſcẽdit ab eo in quo ſed magis ab eo a quo. et talis habitus habet potentiã nobilitare. poteſt etia; illud in quo ē mouere ⁊ ſupra ſe eleuare rõe illius a quo procedit. et talis habitus eſt ip̃a gratia. et qm̃ pelagiꝰ non attribuebat plus habitui grẽ q̃; alijs habitibꝰ hinc eſt ꝙ aug. ⁊ magr̃ arguũt eũ tanq̃; hereticũ. Et ꝑ hoc patent ea que obiecta ſunt. ¶ Item q̃ritur de hoc ꝙ reꝑhendit pelagiũ in lit. in hoc. ſ. ꝙ dicebat grãm dei qua liberantur homĩes ab impietate ſꝫm merita dari. Videtur enim ꝙ ueꝝ diceret per illud quod dicit hiero. ꝺ filio ꝓdigo. Nulla maior iuſticia eſt q̃; ignoſcere penitenti. et ad miſericordiã reuertẽti miſericordie ſinũ aperire. ſi ergo iuſticia retribuit unicuiq; ſꝫm merita. uidetur ꝙ homo reuertẽdo ad diuinã miſericordiã mereatur ſibi grã; dei. ¶ Itẽ nos uidemus ꝙ homo põt mereri grã; hoĩs ꝑ obſeq̃a ſibi impẽſa

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo pari rõe vel multo forti⁹ uidetur ꝙ me
reri poſſit grãm dei. ¶ ℞. dñ ꝙ grãm dei
ñ ↄtingit mereri primaȝ tũ qꝛ ē fundamẽtũ
omnis meriti ⁊ principiũ. tũ qꝛ ē donũ pure
gratuitũ. niſi. n. habeat grãm dei nihil apud
deũ mereri põt merito ↄdigni. qꝛ ſine illa ni
hil acceptat deus in opibus nr̃is. rurſus ipa
eſt ita donũ gratuitũ ꝙ nõ redditur meritis
Sicut. n. dicit aplus ro. xj. Si gr̃a ē ex me-
ritis iã nõ ē gr̃a. Et pꝫ ex hoc q̃ſtũ pelagi⁹
aduerſabatur diuine gratie q̇ dicebat aliquē
eam poſſe mereri. auferebat eniꝫ ipſi gratie
ſuam dignitatem ⁊ excellentiam dum eam
meritis liberi arbitrij ſupponebat. auferebat
etiam ſuam efficaciam dum poteſtatē merē
di arbitrij q̃ꝫ gratie attribuebat ¶ Ad illud
uerbum Hiero. dñ ꝙ iuſticia ibi dicitur diui
ne bonitatis ↄdecentia nõ prout reſpicit me
ritoruꝫ exigentiã. ¶ Ad illud quod obr̃ de
gratia hominis dñ ꝙ non eſt ſimile. tũ quia
acceptatio hominis non eſt ita mere gratui
ta ſicut diuina. tum etiã quia nõ eſt ita equa
ponderatrix ſicut illa ¶ Si aũt queratur utrũ
aliquis in ſtatu gratie exiſtẽs poſſit ſibi me-
reri primam gratiam poſt recidiuum. ⁊ hoc
orando ⁊ petendo ut ſi caderet deus ipſum
releuaret. Dicendũ ꝙ nõ eſt ex merito con
digni ſed ſolum ex merito congrui. naꝫ me
ritum condigni implicat perſeuerantiã eo ꝙ
peccatũ ſubſequẽs mortificat ⁊ in obliuionē
ducit bona opera prius facta. ¶ Item queri
tur de illo uerbo pelagij quod ponit magr̃
in littera. Si nõ poteſt homo facere ea que
iubentur non eſt imputandum ei ad mortē.
Uidetur enim ꝙ uerum dicat. Naꝫ Hiero.
dicit. Anathema ſit qui dicit deum p̄cepiſſe
impoſſibile. ergo ſi precepit homini habẽti
libeꝝ arbitriũ. uidetur ꝙ pelagius uerum di
cat. ¶ Item aug. in quodam ſermone. Ser
uum pigrum nõ damnaret ſi ea que fieri nõ
poterant imperaret. ergo redit idem quod
prius. queritur ergo pro tanto uerbum illud
habeat ueritatem ꝙ nullus peccat in eo qđ
non põt facere uel uitare. ¶ ℞. dñ ꝙ poſſe
aliquid facere uel uitare poteſt alicui duplr̃
attribui. Uno modo dicitur aliquis aliquid
poſſe. quia per ſeip̄m ſine aliquo alieno ſuf
fragio poteſt illud ſicut aliquis poteſt come-
dere cum eſt ſanus ⁊ habet cibum. Alio mõ
dicitur aliquis aliquid poſſe non ſolum quia
poteſt illud per ſe ⁊ in ſe ſed quia poteſt cũ
alio quod ſibi preſto eſt. et hoc modo accipi
endo poſſe omne quod deus precipit in no-
ſtra poteſtate eſt. quia ipſe qui precipit p̄ſto
eſt prebere grãm adiuuantē per quaꝫ poſſu
mus perficere. Alio modo accipiendo poſſe
non omnē quod precipit eſt in noſtra ptãte
nec tamen ex hoc excuſatur ſicut ſi precipe
ret dominus ſeruo ꝙ daret ſibi ad bibendũ
⁊ ipſe non haberet aquam. ſi poſſet eaꝫ acq̊
rere non excuſaretur. ſic ⁊ in propoſito in-
telligendũ eſt. Primo mõ accipiendo poſſe
ſiue aliquis poſſit in ſe. ſiue per diuinũ auxi
lium intelligit aug. et hoc inſinuat ei⁹ uerbũ
Quis inquit peccat in eo quod nullo modo
euitari poteſt. et ſic intellexit etiam Hiero.
cum dixit illud eſſe anathema qui dixit deũ
precepiſſe impoſſibile. Pelagius auteꝫ acce
pit primo modo. et ideo errauit. ⁊ plus attri
buere libero arbitrio q̃ꝫ poſſet. Aliter etiam
ↄſueuit reſponderi. ꝙ predicta uerba intelli
guntur de impotẽtia naturali non de illa im
potentia in quam homo ex culpa ſua ſeip̄m
incurſit. ſicut Anſel. ponit exempluꝫ de ſuo
qui debuit ire ad nundinas et precipitauit ſe
ip̄m in foueam. Sed primus modus expo-
nẽdi errorem pelagij magis excludit. ¶ Itē
queritur de hoc quod Aug⁹. dicit in littera.
Nihil tam eſt in noſtra poteſtate q̃ꝫ ipſa uo
luntas. Hoc eniꝫ uidetur eſſe falſum per ex
perientiam. Facilius eſt enim homini ieiuna
re ⁊ magnos labores ſuſtinere q̃ꝫ inimicum
ſuum diligere. facilius eſt etiam omnia ſua
bona diſpergere q̃ꝫ uoluntatē ſuam ſubiuga
re. ¶ Item ſi hoc uerum eſſet. ergo uidetur
ꝙ cum bonitas hominis conſiſtat in uolun
tate ꝙ homo poſſet ſe facere talem qualem
uellet. ¶ ℞. Ad hoc dici poteſt ꝙ illud in-
telligitur cum auxilio gratie dei. pro eo ꝙ
bona uoluntas quo ad actum uolendi nõ re-
cipit impedimentũ ſi habeat auxiliũ gratie
ſed quantum ad opus exterius impedimẽtũ
recipit. vnde omnia bona poſſumus uelle.
non tamen omnia facere. et ſic uidetur aug.
intelligere inducendo auxiliũ gratie non ex
cludẽdo ſicut excludebat pelagi⁹. ¶ Aliter
poteſt reſpõderi ꝙ uelle dupliciter in nobis
intelligitur. Uno modo ut nominat actum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

potentie affectiue ut eſt quedaꝫ potentia na
turalis. Alio modo ut nominat actum liberi
arbitrij. Primo modo uelle aliquid idem eſt
quod affici circa illud. Alio modo uelle aliq̇d
idem eſt quod eligere. vnde ſm hos duos
actus diſtinguitur in nobis uoluntas appeti-
tus ⁊ uoluntas eligentie. non quia ſint in no
bis iſte due uoluntates eſſentialiter differen
tes. ſed quia modus uolendi eſt alter ⁊ alter
Dico ergo ꝙ uerbum aug. non intelligitur
de uoluntate appetitus que aliquando adeo
adheret alicui rei ꝙ uix aut nunq̄ȝ poſſit ab
ea ſeparari. ſed hoc intelligitur de uoluntate
eligentie qua aliquis uelle ſe uult qꝺ uult uł
nolle. et hec pars in noſtra poteſtat eſte. nō
tamen ſequitur ex hoc ꝙ iuſticia ſit in nr̄a
poteſtate. quia non eſt efficax niſi inquantū
preualet uoluntati appetitus ⁊ illi non pre-
ualet niſi per gratiam. vnde multi ſunt pec
catores qui uellent eſſe iuſti ⁊ uellent ꝙ nun
q̄ȝ affectarent mala. nihilominꝰ tamen in ſua
remanent iniuſticia. quia non adiuuantur a
gratia diuina.

Diſtinctio. xxix.

Poſt hoc ꝯſiderandū ⁊c. Supra
oſtendit magiſter quantū libeꝝ
arbitriū indiget auxilio gratie
ſm ſtatum nature lapſe. In hac
parte inquirit utrum eguerit gratia operāte
⁊ cooperante ſm ſtatū nature inſtitute. Di
uiditur autē pars iſta in partes duas. In qua
rum prima determinat de auxilio gratie qꝺ
collatum fuit homini ante peccatum. In ſe-
cunda per oppoſitū determinat de ſupplicio
pene quod inflictum fuit poſt peccatum. ibi
In illis quoq̄ȝ poni penam ⁊c. Prima pars
habet duas. In prima inquirit magiſter utꝝ
libeꝝ arbitriū hominis ante lapſum gratia
eguerit. Secunduꝫ uero utrum in ſtatu illo
gratiam ⁊ uirtutem habuerit. ibi Preterea q̄ri
ſolet utrum homo ante lapſuꝫ ⁊c. Similiter
ſecunda pars principalis duas habet. In pri
ma determinat utꝝ huiuſmodi pena hō fue-
rit punitus propter peccatū. ſ. pena expulſi-
onis de paradiſo. vbi etiam explanat v̇ba
ſcripture ꝯtra hanc materiam. In ſecūda re
mouet dubitationē que ex dictis habet ori-
ginem. Preterea queri poteſt utrū de ligno
uite ⁊c. Et ſic terminatur illa totalis pars in
qua agit magiſter de primi hominis lapſu
et quantum ad peccatuꝫ per quod cecidit et
quantū ad adiutoriū per quod ſtare potuit.

Ad intelligentiā autem huius par-
tis in qua agitur de gratie adiuto-
rio ſm ſtatum nature inſtitute inci
dit hic queſtio ꝯtra tria. Primo queritur
vtrum homo ante peccatuꝫ gratia eguerit.
Secundo queritur utrum ante peccatum
gratiaꝫ habuerit. Tertio queritur de q̄n
titate gratie quā in illo ſtatu habuit. Cir
ca primum queruntur duo. Primo que-
ritur utrum homo in ſtatu inocentie circun-
ſcripto dono gratie erit deo acceptus.
Secundo queritur utruꝫ abſq̄ȝ gratia poſſꝫ
exire in opus meritorium.

Circa primū ſic proceditur ⁊ q̄ritur
utrū abſq̄ȝ dono gratie homo eēt
acceptus deo in ſtatu inocētie. Et
ꝙ ſic uidetur. Gen. i. Uidit deus cūcta que
fecerat ⁊ erant ualde bona. ſed ſūmo bono
non poteſt non complacere illud quod ē ual-
de bonum. Si ergo homo inter ceteras cre
aturas principatuꝫ obtinebat. uidetur ꝙ ipſe
ualde bonus erat. etſi hoc. ergo deus illuꝫ ac
ceptabat. Iteꝝ ſap. i. Diligis omnia dn̄e
⁊ nihil odiſti eorum que feciſti. ſed homo in
ſtatu innocētie nihil habebat dignum odio.
et totum quod habebat a deo factum erat.
ergo deus ipſum totaliter diligebat. ſed qꝺ
ſic a deo diligitur ab eo acceptatur. ergo ⁊c.
Item prouer. viij. Ego diligentes me di
ligo. ſed homo ſm ſtatum nature inſtitute
diligebat deum propter ſe et ſuper omnia.
quia rectus erat. ergo uidetur ꝙ etiam ꝓpt
omnem grām deus eum amabat. etſi hoc.
ergo deo acceptꝰ erat. Itē artifex creatus
complacet ſibi in opere ſuo ⁊ illud acceptat
quando ipſum fabricat ad uoluntatem ſuaꝫ
Sed deus qui eſt ſūmus artifex hominē for
mauerat ad imaginem ſuam. ⁊ optima rōne
eum condiderat. ergo uidetur ꝙ ex naturali
bus ſibi datis homo deo placebat. Item
nihil eſt quod plus faciat animam carā deo
⁊ acceptam q̄ȝ ꝙ ſit tota pulchra ⁊ nulla ſit
in ea macula. et anima ade in ſtatu innocētie
tota erat pulchra ⁊ nulla erat in ea macula.
quantum erat ex naturali conditione. ergo
abſq̄ȝ gratia ſuperaddita deo erat accepta.

¶ Item aut deus poterat facere illam crea-
turam ita bonã ꝙ ex puris naturalibus ſibi
placeret. aut non. ſi non. uidetur ꝙ non eẽt
oīpotens. ſi ſic. ergo non uidetur ꝙ ad hoc
ꝙ natura placeat deo neceſſariũ ſit ſupaddi
donuȝ gratie. ſi ergo perfecte homo ꝯditus
fuit ſm exigentiã ſtatus nature. uidetur ꝙ
deo placebat abſqȝ omni dono gratie. ¶ Sȝ
contra. Heb. xi. Sine fide impoſſibile ẽ pla
cere deo. ſed fides eſt donũ ſuperadditũ na-
ture ſm ꝙ dicitur. i. cor. xij. ergo ſine dono
gratie nature ſuperaddite nullus poteſt pla-
cere deo. ¶ Item ſap. vij. Neminem diligit
deus niſi illũ q̄ cũ ſapientia inhabitat. ſed ſa
pientia eſt donum dei nature ſuperadditum
ſm ꝙ infra ſubiungitur. ix. c. Mitte illam
de celis ſanctis tuis ⁊c. ergo ꝯ ⁊c. ¶ Itẽ Dio.
ĩ libro d̉ angelica hierarchia. Lex diuinitatis
eſt inferiora per media. media per ſuperiora
reducere. ſed media bona ſunt potentie na-
turales. bona maxima ſunt gratia ⁊ uirtutes
quibus non ꝯtingit male uti. ergo ſm rectũ
ordinem anima non poteſt ad deum redire
nec deo placere niſi perficiatur per dona uir
tutum ⁊ gratie. ¶ Item nihil excellentius ẽ
ſm naturam in homine q̄ȝ ipſa imago. Sed
imago idifferens eſt ad acceptanduȝ uel non
acceptanduȝ. ergo ad hoc ꝙ aliqua anima a
deo acceptetur neceſſe eſt ultra naturalia eẽ
aliquod donum gratie ſuperaddituȝ nature.
¶ Item quotienſcũqȝ deus animã acceptat
eam in ꝯiugium ſibi deſponſat. vnde ⁊ aīaȝ
dicit ſponſam ſuam in can. ſed quantũcunqȝ
aliqua creatura ſit excellens ſemper in infi-
nitum eſt deo inferior. ergo nunq̄ȝ digna eſt
in coniugium aſſumi niſi deus ex mera libe
ralitate ꝯdeſcendat. hoc eſt preſtare grãm.
ergo ⁊c. ¶ Item cum deus hominem acce-
ptat filium ſuum reputat. ſm ꝙ dicitur Jo.
i. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri. ſed
creatura quantũcũqȝ ſit nobilis ſemper eſt
dei ſerua. ſed ſeruus non poteſt adoptari in
filium niſi fiat ex gratia. ergo impoſſibile ẽ
ꝙ aliqua creatura acceptetur a deo ſine mu
nere gratie ſuperaddite. ¶ R℞. Ad p̄dictorũ
intelligentiaȝ eſt notandum ꝙ dupliciter cõ
tingit aliquid acceptari a deo. Uno modo
quadam acceptatione generali vt idem ſit
acceptare aliquid quod reputare bonum et
in bonuȝ conſeruare. et hac acceptatione nõ
tantum acceptatur creatura rationalis ſed
etiam opus omne dei. Eſt etiam alia acce-
ptatio ſpecialis qua dicitur deus acceptare
illud quod dignum reputatur eterna beatitu
dine. et tali acceptatione non acceptat deus
niſi creaturam rõnalem. illa enim ſola eſt q̄
eius capax eſt ⁊ particeps eſſe poteſt. hanc
autem creaturam rõnalem tunc acceptat cuȝ
conſecrat in templum ⁊ adoptat in filium et
aſſumit in coniugium. Nam anime ſancte
que deo placent ⁊ dicuntur templum dei. et
dicuntur filie dei. et dicuntur ſponſe dei ſm
ꝙ colligitur ex nouo ⁊ veteri teſtõ. Primũ
genus acceptationis non requirit ſuperaddi
donũ gratie ultra ea que ſunt de conditione
nature. Secundum uero genus acceptatõis
non poteſt non eſſe gratuitum tuȝ propter
gratuitam dei ꝯdeſcenſionem. tum propter
creature exaltationẽ ultra terminos ſiue ſta
tus nature. gratuita nanqȝ ꝯdeſcenſio in hu
iuſmodi acceptatione neceſſario requiritur.
ꝙ enim deus imenſus habitare uelit in ani-
ma ut in templo. ꝙ iterum uelit ſeruum re-
putare pro filio. ꝙ iterum ancillam ſuam ue
lit aſſumere in coniugio nemo dubitat eſſe
mere gratie ⁊ ꝯdeſcenſionis liberaliſſime.
Creature etiam ſublimatio in tali acceptati-
one ultra ſtatum nature reperitur. ꝙ enim
creatura conſecretur in templum. adoptetur
in filium. aſſumatur in coniugium hoc eſt ſu
pra naturale ꝯplementum omnis creature.
⁊ ideo nec conſecratio nec adoptatio nature
nec vnio anime ad deum fit per aliq̄ȝ propri
etatem nature ſed per aliquod donuȝ gratie
ſuperadditũ. ꝙ animam conſecret ut ſit tẽ
plum. aſſimilet ut ſit diuina filia. ꝙ faciem
anime decoret ut apta ſit eẽ dei ſponſa. hec
autem omnia facit gratia gratum faciens cũ
eſt adeo iuncta dei ꝯformitas ut nullo modo
poſſit deo diſſimilis fieri. adeo iũcta ſpũalis
uenuſtas ut nullo modo poſſit deformari. et
ideo reddit animam deo acceptam. ⁊ ẽ ratio
acceptandi ſm illas tres proprietates predi-
ctas que quidẽ conueniunt ei non ſm tropũ
aut tranſumptionẽ ſed ſm ueritatem aut ꝓ
prietatem. Et ſic patet ꝙ homo in ſtatu in-
nocentie gratia gratum faciente indiguit ad
hoc ut deo placeret. et hec neceſſitas ſupta

eſt ex parte modi acceptandi. Poſſet ni-
hilominus ⁊ alia aſſumi ratio ex parte acce
ptantis. deus enim qui omnia fecit i gloriaꝫ
ſuam ⁊ nullius indiget potiſſime requirit a
creatura rōali honorē. et quia honorem deo
exhibemus quando in ipm omnia referim⁹
tanq̄ꝫ in omniū actorem ⁊ finē non decreuit
de⁹ hominem producere ad perfectionē glo
rie per aliquid quod ortum haberet ex prin
cipijs nature ſed per munus additum natu-
ralibus ut ex hoc homo magis gratus deo
exiſteret. et totius ſalutis ſue opus deo attri
bueret. Et ſic patet ꝙ nemo pōt acceptari
a deo abſq̄ꝫ uirtute gratie ſuperaddite natu
re. et ꝯcedēde ſunt rōnes ad hoc inducte.

¶ Ad rōnes ad oppoſitū planū eſt rn̄dere
ex his que dicta ſunt. nam due prime aucto
ritates intelligūtur de acceptatione ⁊ dilecti
one ſm generalē modū. nos aūt hic loq̄mur
de acceptatiōe ſm ſpecialē modū quo deus
acceptat ipſam animā ut reputet eā dignam
eterna gloria. ¶ Ad illud quod obr̄ ego dili
gentes me diligo ⁊c. dō ꝙ illud intelligitur
de dilectione charitatis q̄ non eſt abſq̄ꝫ grā.
et hec plurimū differt a dilectione naturali q̄
homo diligebat deū propter ſe ⁊ ſuper oīa
ſicut oſtenſum ē ſ. di. iij. ¶ Ad illud qđ obr̄
ꝙ artifex creatus ꝯplacet ſibi in opere ſuo.
dō ꝙ illud ē uex de illa generali acceptatiōe
⁊ ꝯplacentia qua aliquis reputat aliquid eſſe
bonū. ſed de illa acceptatione qua aliquis ac
ceptat aliq̄d ut reputet ſe illi obligatū ad re-
tribuendū aliquid magnum non habet ueri-
tatem. hanc enim ſolū ꝯtingit reperire circa
opus diuinū quod hꝫ libex ar. et circa quod
nata eſt laus ⁊ uituperiū ¶ Ad illud qđ obr̄
ꝙ natura inſtituta abſq̄ꝫ omni grā eēt tota
pulchra et ſine macula. dō ꝙ etſi eſſet ſine
macula. nō tn̄ eēt tota pulchra ea pulchritu-
dine q̄ ē a grā. pulchritudo. n. grē ē ſci amo
ris ꝯciliatiua ſm ꝙ dicit glo. ſuper illud ps.
Ut exillaret faciē in oleo. Glo. Grā ē q̄dā
nitor anime ad ꝯciliandū ſcm̄ amorē. ¶ Ad
illud quod obr̄ utrū deus poſſꝫ talē naturaꝫ
facere q̄ eſſet ei accepta abſq̄ꝫ munere grē.
dō ꝙ ſi ipſe poſſꝫ oīa tanq̄ꝫ oīpotēs. natura
tn̄ nō eēt capax. vn̄ impoſſibilitas uenit ex
pte creature. ſi. n. hoc faceret nihil aliud eēt
facere q̄ꝫ facere donū grē eē donū nature. et
grām eē naturā. hoc aūt impoſſibile ē cū do
nū grē ſit ultra terminos nature. vn̄ ſic im-
poſſibile ē ꝙ hō fiat a deo btūs per naturā.
q̄uis poſſit creari beatus. qꝛ beatitudo cum
ſit in bono qđ eſt ſupra oēꝫ naturā. ſic etiaꝫ
intelligendū ē ⁊ in grā. Preterea eſto ꝙ poſſꝫ
facere. nō tn̄ decreuit quia non decuit. et rō
huius dicta ē videlꝫ ut ex hoc diuina ſeruet
gloria in cuius preiudiciū deus neminē acce-
ptat. nihilominus etiā ꝯſuetur ipſa grā que
nullo mō pōt aut debꝫ eē ingrata. et ideo ſic
dꝫ dari ut reputetur eſſe gratis data.

Secūdo queritur utrū homo i ſtatu
nature inſtitute poſſet in opus me
ritoriū exire abſq̄ꝫ dono grē. ¶ Et
ꝙ ſic uidetur. Aug⁹. in li. de natura ⁊ grā.
Quis neſciebat ita ſcm̄ hominē ut in eo li-
bex arbitriū iuſte uiuēdū ꝓ poſſibilitate ⁊ ca
pacitate ſua ꝯſtitueretur. ergo uidetur ꝙ ex
libertate arbitrij naturali poſſet iuſte uiuere
ergo et opa meritoria facere. ¶ Itē Dam.
Manentes in eo qđ eſt ſm naturā in v̄tute
ſum⁹. ſꝫ opera v̄tuoſa ſunt meritoria. ergo
liberuꝫ ar. in integritate ſue nature manens
abſq̄ꝫ omni gratia poterat facere opera me
ritoria. ¶ Item dei perfecta ſunt opera. et
perfectū eſt aliquid ut uult phūs cum attin-
git proprie uirtuti. ergo ſi homo perfectus
ꝯditus eſt poterat exire in opationē ꝓpter
quā factus ē. hec aūt ē opatio per quā pue-
nitur ad gloriā. ergo ⁊c. ¶ Itē in oībus crea
turis ſi diſtant a ſuo termino ad quē ordinā
tur data ē v̄tus per quā poſſint ad illū finē
peruenire ſicut pꝫ in igne qui cū deorſum ē
ſua leuitate pōt ſurſū ferri. ergo aut liberuꝫ
ar. miſerabilius fuit inter ceteras creaturas.
aut ſi alie creature per naturā hn̄t potētiaꝫ
puenīēdi ad ſuū finē. uidetur multo forti⁹ ꝙ
in hoc hō poſſet ꝑ uirtutē nature an̄ ſtatum
miſie. ¶ Itē natura nihil facit fruſtra nec de
ficit in neceſſarijs. ſꝫ nihil eſt magis neceſſa
riū q̄ꝫ illud ſine quo nō pōt btificari. ergo cū
ptās merēdi huiuſmōi ſit. uidet̄ ꝙ hoc ineēt
ei ꝑ naturā oī grā circūſcripta. ¶ Itē circū-
ſcripta grā itelligam⁹ hoīeꝫ in ſtatu nature
ſuare diuīa mādata. aut ergo meretur aliq̄d
aut nihil. ſi nihil. ergo fruſtra opatur qđ nō
pōt eē ſine aliqua pena. hoc aūt nō poterat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eē in natura inſtituta. Si aliq̄d meretur cū
opus rectū ſit ad beatitudinē ordinatū. videt
ꝙ ex puris naturalibus mereri poſſit ꝑmiū
eternū. ¶ Cōtra. Ro. vj. Grā dei vita eter
na. Et glo. Nihil aliud in nobis dn̄s coronat
q̄ȝ munera ſua. ergo tā ex tex. q̄ȝ ex glo. col
ligitur ꝙ vitā eternā nō ꝯtingit mereri abſȝ
grā. ¶ Itē d̄s nullo mō indiget bonis nr̄is.
ergo ſi acceptat bona nr̄a hoc nō ē ꝑpt' ſuā
aliq̄ȝ utilitatē. ſȝ hoc ē ꝑ merā benignitatē.
ergo niſi diuina iuſticia deſcēdat ꝑ grāȝ im-
poſſibile ē ꝙ reputet aliquē dignū glīa ꝑpt'
aliqua opa q̄ faciat. ¶ Itē meritū ⁊ premiū
debent eſſe ꝓportionabilia. ſȝ natura q̄ȝtū-
cūq̄ȝ eminens improportōabilis ē ⁊ alterius
generis ē q̄ȝ ſit btitudo glorie. ergo īpoſſibi
le ē mereri gloriā per pura naturalia. ¶ Itē
nobilior ē ſubā q̄ȝ opa. ſȝ d̄s nunq̄ȝ acceptat
hoīeȝ abſq̄ȝ munere grē. ergo nec opatiōeȝ
hoīs reputat meritoriā niſi ꝓcedat a libero
ar. ⁊ a grā. ¶ Rn̄dēdū ꝙ nō ſolūmō gratia
neceſſaria ē ad merēdū ꝑ ſtatū nature lapſe
ſȝ etiā ſm ſtatū nature inſtitute. lȝ ſm ſtatū
nature lapſe magis indigeat libeꝝ ar. dono
grē. In ſtatu nāq̄ȝ nature inſtitute neceſſaria
erat grā. tū ꝑpter ꝯditōeȝ retribuentis. q̄m
ipſe d̄s bonoꝝ nr̄oꝝ nō indiget. ideo nec ac-
ceptat hoīeȝ propter opa. nec aliq̄d merituȝ
obligare pōt ipſū ſm rōnē dati ⁊ accepti. iō
ad hoc ꝙ aliquod bonū op᷒ creature ſue ad
remunerandū deo ꝯplaceat neceſſe ē ꝙ ipi᷒
gratuite bonitatis influentia in opante prece
dat per quā creatura ipſi creatori grata exi-
ſtat. Silr̄ ꝑpter ꝯditionē retributōis impoſ
ſibile erat libeꝝ arbitriū mereri ſine auxilio
grē gratū facientis pro eo ꝙ illud ꝑmiū qd̄
meremur eſt btitudo eterna. btitudo eterna
ꝯſiſtit in hn̄do eū qui eſt oē ⁊ ſūmū bonum.
et ē ſup oēȝ naturā exaltatus ⁊ lucē habitat
inacceſſibilē. et ideo impoſſibile ē ꝙ hō me-
rendo ad illud ſummū bonū aſcēdat ⁊ pueni
at niſi per aliqd̄ adiutoriū quod ſit ultra na-
turā. ſic ergo homo in ſtatu nature inſtitute
abſq̄ȝ dono gratie mereri non poterat. tum
propter ꝯditionem retribuentis. tum propt
conditionem retributionis. In ſtatu vero na-
ture lapſe non ſolūmō indiget grā ad merē
dum propter has ꝯditiones ſed etiam ꝑpt
conditionē operantis ⁊ operatōis meritorie

Operans. n. in ſtatu nature lapſe ſemper ē
in peccato ⁊ dei aduerſarius ⁊ inimicus niſi
a peccato releuetur per grē donum. et ideo
quicquid faciat niſi voluntas eius preueniat
a grā que deo recōciliet nihil meretur meri-
to condigni pro eo ꝙ ē aduerſarius ⁊ inimi
cus. Deus aūt opera non acceptat niſi prius
acceptet perſonā ſicut innuitur Gen. iiij. Re
ſpexit dn̄s ad abel ⁊ ad munera eius. prius
dicit ad abel. ⁊ poſtea ad munera eius. Pro-
pter ꝯditionē etiā operationis neceſſaria eſt
gratia. quia nulla eſt operatio meritoria niſi
recta. ⁊ nulla eſt recta niſi fiat ex recta inten
tione. ⁊ nulla poteſt eſſe recta intentio que
niſi bonū ſūmū omni bono preponit. nulla
auteȝ intentio pōt hoc facere in ſtatu nature
lapſe ſine dono gratie. et ꝑpterea qualēcūq̄ȝ
vel quātācūq̄ȝ faciat homo opationē abſq̄ȝ
grā non meretur. quia nō penſat deus q̄ȝtuȝ
ſed ex quanto hoc faciat. Patet ergo ꝙ mul
tiplex eſt neceſſitas gratie ad merenduȝ. ſ.
propter conditiones retribuentis. ⁊ retributi
onis. operantis ⁊ bone opationis. ita ꝙ hec
quadruplex neceſſitas ꝯcurrit ad ſtatum na
ture lapſe. ⁊ duplex ad ſtatum inſtitute. Et
hoc ē quod dicit magiſter in littera ꝙ homo
indigebat gratia operante ⁊ cooperante ſm
ſtatum nature inſtitute. lȝ non ſm omnem
modum gratie operantis. ¶ Ad illud ergo
quod obr̄ in ꝯtrariū de auctoritate Aug. et
Dam. dō ꝙ illud dictū eſt nō quia poteſtas
liberi ar. ⁊ nature ſit ſufficiens in opus meri
toriū. ſȝ quia natura bene ordinata ꝯcordat
cum gratia ⁊ diſcordat a culpa. ¶ Ad illud
quod obr̄ ꝙ dei perfecta ſunt opra. dō ꝙ ē
perfectio quantum ad eſſe primum. et eſt ꝑ-
fectio quantum ad eſſe ſecundū. et perfectio
quantū ad eſſe ſecundum duplex eſt. quedā
enim ē que habet ortū a perfectione ſm eē
primū ſicut illa perfectio que attenditur in
actibus que oriūtur ex principiȷ̄ ſubiecti. Eſt
alia perfectio quantum ad eſſe ſecūdū que n̄
cātur a pfectione ſm eē primū ſȝ potius eſt
ſupra illud ſicut pfectio i eē gratuito vel glī
oſo q̄ q̄dē ē i nobis n̄ ex nobis ſȝ ex deo. cū
ergo dr̄ ꝙ dei pfcā ſūt opa. hoc intellr̄ q̄ȝtū
ad eē primū ⁊ q̄ȝtum ad eſſe ſecūdū qd̄ cātur
ab illo. quantum vero ad illud eſſe ſecunduȝ
quod non cauſatur a perfectione ſm eſſe

primum ueritatem non habet. non enim fe-
cit deus omnes beatos ⁊ glorioſos. ſed illos
ſolos beatificauit quos predeſtinauit confor
mes fieri imaginis filij ſui. hoc enim diſpo-
nit dare per merita tanq̄ȝ bonum laudabile.
Et ratio hui⁹ aſſignata fuit ſupra vi. xxiiij.
¶ Ad illō quod obī̄ ꝙ alie creature poſſūt
peruenire in finem ad quem ſunt per uirtu-
tem nature. vō ꝙ non eſt ſimile. quia finis
creature rationalis eſt ſūmum bonum quod
eſt ſupra omnem naturam. finis uero aliarū
creaturarū eſt bonum creatum quod ē infra
terminos nature. ideo creatura ratiōalis ma
gis indiget dono gratie ut poſſit peruenire
in ſuum finem q̄ȝ alie creature. ¶ Ad illud
quod obī̄ ꝙ natura nō deficit in neceſſarijs
iam patet reſponſio ex predictis. hoc enim
intelligitur de neceſſarijs que quideȝ atten-
duntur quantum ad eſſe primum uel quan-
tum ad eſſe ſecundū quod cauſatur ex prin
cipiis nature. Quantuȝ uero ad illud eſſe ſe
cundum quod eſt ſupra naturam neceſſe eſt
naturam deficere. et tale eſt eſſe gratuitum
⁊ glorioſum. nullum tamen ex hoc ſit natu-
re preiudiciū. quia deus defectuȝ nature ſup
plet. ⁊ ſemper preſto eſt cum ſe offert tem-
pus ⁊ locus complere ⁊ dare quod natura nō
poterat. ¶ Ad illud quod ultimo obī̄ utruȝ
homo mereretur aliq̄d uel nihil ſi facit opa:
vō ꝙ non meretur aliquid de condigno ſed
de congruo. et ſic merendo diſponeret ſe ad
grāȝ. ⁊ ideo non operaretur fruſtra. Ex pre
dictis patet quantum humana natura ī ſtatu
innocentie eguerit gratia.

Q Oſequenter queritur utruȝ homo
in ſtatu innocētie habuerit gratiaȝ
gratum facientem. Et ꝯtra hoc q̄
runtur duo. ¶ Primo queritur utrum ha-
buerit gratiam ante lapſum. ¶ Secundo q̄
ritur utruȝ ſimul tempore ꝯditus fuit in gra
tuitis ⁊ naturalibus.

C Irca primum ſic proceditur ⁊ q̄ri-
tur vtrum homo ante lapſum ha-
buerit gratiam. ¶ Et ꝙ ſic uidetur.
Luce. x. Qui expoliauerunt eum magis im
poſitis ⁊c. Et exponunt ſancti ⁊ glo. ꝙ ex-
poliauerunt eum gratuitis ⁊ uulnerauerunt
in naturalibus. ergo ſi hoc intelligitur ī pri-
mo homine. primus homo non tantum ha-
buit naturalia ſed ⁊ gratuita ante peccatum
¶ Item Ber. Cum uideret patrem noſtruȝ
omnium hominū emulus charitate circunda
tum et omni uirtute ueſtitū. et hoc accepiſſe
terrenū hominem quod ipſe per ſuperbiaȝ
amiſit inuidit inſanabilis homicida. Ex hoc
ergo patet ꝙ primus homo ⁊ charitatē ha
bebat ⁊ omnem uirtutem. ¶ Item adā poſt
ſoporē prophetauit ſicut innuitur ī textu gñ.
⁊ in gloſis. hoc antē non fuit niſi quia intro
ductus fuit in illo ſopore in ſecretum celeſtis
curie ſicut plures dicunt auctores. ſed nulluȝ
decebat illuc introduci qui non haberet grāȝ
gratū facienteȝ. ergo ⁊c. ¶ Item a deo rece
pit mandatū diſcipline. ſed ſi illud mandatū
ſeruaſſet abſq̄ȝ grā nihil meruiſſet. ſi ergo
illud mandatū eēt ſibi in meritū obedientie.
videtur ꝙ deus nō dederit ſibi in preceptū
ꝓpter gratie adiutoriū. alioq̄n dediſſet ī ma
lum. quod nullo mō decet facere deū. ¶ Iteȝ
peccatū ade arguitur fuiſſe maxime. ſȝ nullū
donū in uia ē maius grā gratū faciente. ergo
ſi maior ingratitudo fuit ade q̄ȝ in peccato
alioꝝ poſteroꝝ. et poſteri eius poſt acceptū
donū gratie deū offendūt. uidetur ꝙ ipſe añ
peccatū habuerit donū grē gratū faciētis.
¶ Sȝ ꝯ. Deus ſciebat ipm̄ ſtatim lapſurū.
ergo ſciebat ꝙ illud grē donū in nullo eſſet
ſibi utile. ſȝ potius eēt ſibi in nocumētū. Si
ergo ſapiens artifex non ꝺȝ aliquid fruſtra
facere uel etiā quod v̄tatur in opis ſui dānū
⁊ nocumentū. uidetur ꝙ non dederit illi gra
tiā. ¶ Itē adam quia iuſticiam originalem
habuit quando peccauit ⁊ uoluntarie perdi-
dit nunq̄ȝ eam recuperauit. ergo pari rōne
ſi habuiſſet donum grē gratū facientis nec
ipſe nec aliquis poſterorum eius grām recu
peraſſet. ſi ergo ipſe grām gratū facientem
recuperauit. uidetur ꝙ ante lapſum eam nō
habuerit. ¶ Itē adā hēbat optima naturalia
nullā habebat pronitatē ad malū nec difficul
tatē ad bonū. ergo ſi charitatē ⁊ grām habu
iſſet totaliter deo adheſiſſet. ergo nunq̄ȝ in
peccatuȝ cecidiſſet. ſed ꝯſtat ꝙ cecidit. ergo
grām ante lapſum non habuit ¶ Itē lucifer
non habuit grām gratū facientē ſicut ꝓbatū
fuit ſ. ſi adā grāȝ gratū faciētē habuit ⁊ ab
illa cecidit. ergo ð altiori gradu cecidit q̄ȝ an
gelus. ergo uidet̄ ꝙ pccm̄ ei⁹ fuit icurabilius

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̄ȝ peccatum angeli. ſi ergo hoc conſtat eſſe
falſum. adam ante peccatuȝ non habuit gr̄e
donum. ¶ Item debet prius aliquis ꝓbari
q̄ȝ in amicum aſſumi. Hoc non ſolum eſt ue-
rum in amicitia humana ueruȝ etiam in ami
citia diuina. Unde dicitur Heb. viij. Abraaȝ
pater noſter tentatus eſt ⁊ per multas tri-
bulationes probatus dei amicus effectus eſt
Si ergo nullus habet dei grām quin habeat
amicitiam. uidetur ꝙ ante tentationem adā
non habuerit. quia ſtatim poſt tentationem
peccauit. ergo non habuit gratiam ante la
pſum. ¶ R. Ad predictoꝝ intelligentiam
eſt notandum ꝙ ꝯtra hoc duplex conſueuit
eſſe opinio. Quidam enim dicere uoluerunt
ꝙ adam non habuit gratiam gratum facien
tē pro eo ꝙ non uidetur credibile ꝙ lapſus
eſſet ſi tale adiutoriū habuiſſet. Ad auctori
tates autem ⁊ rōnes reſpōdent dicentes ꝙ
adam habuit multas gratias gratis datas ⁊
naturam habuit ualde bonam. ⁊ propterea
ſancti uidentur aliquando dicere ipſum ha-
buiſſe gratuita ante lapſuȝ. non quia habuit
donum gratie gratum facientis ſed donum
gratie gratis date. et per illud poterat ten-
tationi reſiſtere et ad gratiam gratum faci
cientem ſe diſponere. Sed qm̄ auctoritates
ſ̄ctoꝝ exp̄ſſe uidentur dicere de gratia gra
tum faciente. ſicut patet in illis quas magi-
ſter adducit in littera. ⁊ huic etiam conſona
re uidetur ſcripture auctoritas ⁊ rōnis pro-
babilitas ¶ Ideo eſt alia opinio ꝯmunior ve-
rior ⁊ probabilior quam etiam magiſter ſu
ſtinet in littera. ſ. ꝙ adam ante lapſum gra-
tiam gratum facientem habuit per quam n̄
ſolum malo reſiſtere ſed etiam in bono pro
ficere potuit. ⁊ illa gratia ita bene adiut⁹ ita
bene meruiſſet mandatum domini obſeruā
do ſicut demeruit tranſgrediendo. Hanc er
go opinionē ſuſtinendo concedere poſſum⁹
rōnes que ad primam partem inducuntur.
¶ Ad illud autem quod obr̄ in ꝯtrariuȝ ꝙ
deus ſciebat ſtatim ipſum lapſurum. Dō ꝙ
propter hoc non debuit dimittere donum
gr̄e ſibi dare duplici rōne. Primum quidem
quia ſimul cum hoc preſciebat ꝙ bonū de-
bebat de lapſu eius elicere. Secundo uero
quia deus in conferendo non attendit futura
peccata ſed idoneitatē p̄ntem ad grāȝ. ſicut
patet cum confert gratiam in tempore pre-
ſenti etiam eis quos ab eterno reprobauit.
et in utroqȝ eorum ꝯmendatur dei largitas
⁊ ſapientia. et arguitur hominis ingratitudo
⁊ iniuſticia in hoc ꝙ adam a tam benefico ⁊
tam benigno ſe auertit ſine cauſa. ¶ Ad il
lud quod obr̄ ꝙ non potuit recuperare ori-
ginalem iuſticiam quam habuit quando pec
cauit. Dō ꝙ non eſt ratio. ſ. ꝙ uolūtarie ami
ſit iuſticiam illam. ſed ſimul cuȝ hoc facit qȝ
iuſticia originalis non tm̄ reſpiciebat uolun-
tatem liberatiuaȝ ſed etiam reſpiciebat ipaȝ
naturam inſtitutam. Gratia autem reſpicit
ipſam uoluntatem liberam ut eſt libera. Et
quoniam uoluntas defacili uertitur ⁊ reuer-
titur. Natura autem cum corrupta eſt non ſic
defacili releuatur. Hinc eſt ꝙ magis poteſt re
cuperari gratia q̄ȝ prima iuſticia. q̄ȝuis utra-
qȝ fuerit per peccatum amiſſa. Eſt etiaȝ alia
ratio quare non recuperatur originalis iuſti
cia. Sed hec manifeſtabitur infra cum agetur
de originali peccato. ¶ Ad illud quod obr̄
ꝙ ſi adam habuiſſet grām inſeparabiliter
adheſiſſet deo. Dō ꝙ hoc non oportet. quia
libeꝝ arbitriuȝ habens grām moueri poteſt
propter gratie inclinationem. et frequenter
mouetur nihil conſiderans de eo ad quod
mouet gratia. Unde ſepe cōtingit ꝙ homo
magne charitatis inordinate afficitur pro eo
ꝙ nō ſemper actualiter fertur in illud ſūmū
bonum circa quod habet imenſum deſideri
um. Sic enim intelligendū ē accidiſſe ipſi ade
Quis enim homo habens charitatem qui
peccaret ſi deum pre oculis ſemper haberet
et actu ꝯſideraret quantum deus amabilis ē
et q̄ȝ nefas eſt offendere eum. ¶ Ad illud
quod obr̄ ꝙ lucifer non habuit grām gratū
facientē. Dō ꝙ ueꝝ eſt. Ex hoc tamē non ſe-
quitur ꝙ homo peccauerit maiori ingratitu
dine pro eo ꝙ lucifer proximior erat ſtatui
glorie. Simul enim recepiſſet gratiam ⁊ glo
riam. Homo uero ſic conditus fuit ut longe
an̄ gl̄iaȝ hr̄et grām. ⁊ ideo poſitus eſt in ter
ra quaſi lōge a celo diſtās. ac p hoc in tranſ-
grediendo nec adeo cecidit de alto ut lucifer
nec adeo fuit ingratus. nec adeo per pecca-
tum deprauatus. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ pri⁹
oȝ hō tentari q̄ȝ in amicū aſſumi. Dō ꝙ illud
intelligitur de illa amicitia q̄ facit hoīeȝ deo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

priuatũ ⁊ familiarē per quem modum dicit
ipſe dominus apoſtolis Jo. xv. Uos autem
dixi amicos ⁊c. De amicitia autem large di
cta hoc non poteſt intelligi apud deum. ſed
poſſet intelligi de amicitia apud homines
pro eo ꝙ niſi deus gratiam daret in pro-
bando potius reprobaret ꝗꝫ approbarꝫ. nō
enim habemus unde poſſimus approbari a
deo niſi per eius donum. non ſic autem ē de
homine reſpectu hominis. Et ſic patet idē.
SEcundo queritur utrum homo ſi-
mul conditus fuerit in gratuitis et
naturalibus ¶ Et ꝙ ſic uidetur per
textum. Gen. i. Faciamꝰ hoīeꝫ ad imaginē ⁊
ſimilitudinē noſtraꝫ. ſicut exponit aug. ⁊ ha
bitum eſt s̄. vi. xvi. Imago eſt in naturalibꝰ
et ſimilitudo in gratuitis. ergo ſi hō factus ē
ad imaginē ⁊ ſimilitudinē. uidetur ꝙ ɔditus
fuerit ſimul in naturalibus ⁊ gratuitis. ¶ Itē
eccle. xvii. Deus de terra creauit hominē. ⁊
poſt. et ſm̄ ſe ueſtiuit illum uirtute. ergo hō
a ſui conditione primaria fuit uirtute ueſtitꝰ
et ſi hoc. redit idem quod prius ¶ Itē dam.
Fecit deus hominem inocentē. rectum. virtu
oſum. ſine ſollicitudine. ſine triſticia. oī uirtu
te decoratum. omnibus donis ornatũ. ergo
uidetur ꝙ homo in gratuitis fuerit conditus
¶ Item hoc uidetur rōne. Deus fecit hoīeꝫ
perfectum quantũ ad etatem ⁊ quantum ad
ɔditioneꝫ ab exordio ſue ɔditōis. ergo pari
rōne uidetur ꝙ fecerit eum perfectum ꝗtũ
ad uoluntatis rectitudinē. ſed uoluntatis re-
ctitudo cōſiſtit in dono gratie. ergo uidetur
ꝙ donum gratie habuerit in initio conditio
nis ſue ¶ Item ad hoc ꝙ alicui detur gratia
requiritur diuina liberalitas ⁊ recipientis ido
neitas. Sed deus in primordio cum adam
condidit liberaliſſimus erat. et adam a ſue
conditionis primordio ad ſuſcipiendā grāꝫ
idoneitatē habebat. ergo ab ipſo conditiōis
primordio deus ei grām conferebat. ¶ Sꝫ
contra. Aug. dicit ꝙ homo in ſue ɔditionis
primordio habuit vnde poſſet ſtare ſed nō
vnde poſſet proficere. ¶ Item magiſter ſu
pra dicit. vi. xxiiij. Poterat homo per auxi-
liũ gratie creationis reſiſtere malo ſed non
proficere in bono. ſed ſi habuiſſet grām gra
tum facientē ab exordio creationis potuiſſꝫ
utrunqꝫ. ergo ſi non potuit proficere in bo-

num. patet ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ magis conuenit
gratia cum gloria ꝗꝫ natura cum gratia. ſed
in homine gratia precedit gloriam. ergo pa
ri rōne. imo multo fortiori natura preceſſit
tempore donum gratie. ¶ Item per gratiā
fit matrimoniũ inter deum ⁊ animā. ſed lex
matrimonij eſt ut non fiat abſqꝫ mutuo con
ſenſu. ergo uidetur ꝙ nulli debeat adultero
gratia dari niſi precedat conſenſus. ſi ergo
adam prius fuit ꝗꝫ conſentire poſſet. ergo
non ſimul habuit naturam ⁊ grām. ¶ Iteꝫ
donum gratie infructuoſũ eſt niſi recogno-
ſcatur a deo. nemo enim in ſe gratiam reſer
uare poteſt niſi pro illa deo gratus exiſtat.
ergo ſi magis tenet rōnem gratuiti quod ē
naturalibus ſuperadditum ꝗꝫ quod eſt natu
ralibus inditum. et donum mere gratie eſt
gratuitum. ergo uidetur ꝙ non ab ipſa crea
tione ſed poſt donum gratie fuerit collatum
¶ R. Ad predictorum intelligentiā eſt no-
tandũ ꝙ ɔtra hoc duplex fuit opinio. Qui
dam nāqꝫ dicere uoluerunt ꝙ homo fuerit
creatus non ſolum in naturalibus ueruꝫ etiā
in gratuitis. tum propter dei liberalitatem.
tum ſecundo propter hominis idoneitateꝫ.
Sed quoniam ſanctorum auctoritates uidē
tur ſonare contrarium. ideo eſt alia opinio
ɔmunior ⁊ probabilior. ꝙ homo prius tem
pore habuit naturalia ꝗꝫ gratuita. vnde ſm̄
hanc opinionem in ſtatu inocentie diſtinguū
tur duo tempora. Quoddam enim fuit tem
pus in quo habuit tantuꝫ naturalia. quoddā
uero in quo habuit ⁊ naturalia ⁊ gratuita. et
ſm̄ diuerſitateꝫ huius duplicis temporis diſ
ſoluitur apparens ɔtrarietas in auctoritati-
bus ſanctorum. nam quedam uidentur dice-
re ꝙ homo habuit gratiam. quedam vero
ꝙ non. ⁊ utreqꝫ uerum dicunt pro diuerſis
temporibus. Ratio autem quare dominus
uoluit poſt naturam dare gratiam cuꝫ poſſꝫ
dare ſimul ſumitur ex triplici ordine. ſ. ab
ordine ſapientie. bonitatis. ⁊ iuſticie. Ordo
ſapientie hoc requirebat ut ſicut eſſe gratu
itum eſt alterius generis ꝗꝫ eſſe naturale ſic
in diuerſis temporibus homini conferretur.
et ſicut elementa mundi prius tempore fūt
creata ⁊ diſtincta ꝗꝫ ornata propter ordineꝫ
ſapientie cōmendandum. ſic etiam fieret
contra hominem qui eſt minor mundus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Ordini etiam bonitatis hoc cõpetebat. hoc
enim ordine dicitur aliquid ordinari in ſuuꝫ
finē. tunc ergo gratia homini ordinate dat̃
quando datur ſm ꝙ eſt utilior ⁊ fructuoſior
tanto autem gratia dei eſt nobis utilior et
fructuoſior quãto pro ea deo gratiores exi
ſtimus. et ideo ſic debuit dari ut ex ipſo or
dine dandi cognoſceretur illud donū eē gra-
tuitum. et propterea nõ fuit a creatione in-
dita. ſed nec iam perfecte ⁊ ɔſtitute fuit ſup
infuſa. Ordo etiam iuſticie hoc requirebat.
deus enim ſm legem ɔmunem requirit ali-
quam preparationē ⁊ diſpoſitionē a parte
noſtra ad hoc ꝙ infundat alicui grãm ſiue i
eo cui infundit ut in adulto. ſiue in alio adiu
uante ſm ꝙ cõtingit in paruulo. et ideo gr̃a
ñ fuit homini ɔcreata. ſꝫ dilata fuit quouſq̃
homo per actum ⁊ uſum rõnis quodãmodo
ſe diſponeret ad illam ſuſcipiendã. ut ſic ue
rificaretur illud aug. in primo homine. Qui
creauit te ſine te non iuſtificat te ſine te. Pꝫ
ergo ꝙ multiplex ordo hoc exigebat ut ho
mo prius fieret in naturalibus q̃ꝫ in gratui-
tis formaretur. et ɔcedende ſunt rõnes que
hoc oſtendunt. ¶ Ad illud quod obr̃. Facia
mus hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ⁊c.
dō ꝙ ſimilitudo attenditur ibi in gratuitis
gratis datis. vel dicendū ꝙ deus dicitur fe-
ciſſe hominē ad ſuã imaginē ⁊ ſimilitudinē
non quia ſtatim cum dedit imaginem ſimul
etiam dederit ſimilitudinē. ſed quia alteruꝫ
dedit. ſ. imaginē. ⁊ ad alteruꝫ habilē fecit. ſ.
ad ſimilitudinē. quoniã poſtmodū pro loco
⁊ tempore ei dedit. vnde quantum eſt ex ui
verbi non poteſt ɔcludi ꝙ ſimul ⁊ ſemel fue
rit in homine imago dei ⁊ ſimilitudo. Et p
hoc patet rñſio ad duas auctoritates ſequē
tes Eccle. ſ. ⁊ Dam. quia ſic intelliguntur ñ
quia ſtatim deus ut hominem ɔdidit v̓tute
ueſtiuerit ⁊ ornauerit ſed quia tunc diſpoſi-
tū fecerit ⁊ non longe poſt tempore ɔpleuit
¶ Ad illud quod obr̃ de perfectione etatis
⁊ cognitionis. dō ꝙ non eſt ſimile. quia pfe
ctio etatis ⁊ cognitionis non tm̃ elongatur a
perfectione nature ſicut perfectio gratie. vñ
homo per uim nature ſibi inditã põt pueni
re ad pfectam etatē ⁊ proficere ad cognitõeꝫ
ſed nunq̃ poteſt per ſe homo in habitū gr̃e
niſi deus infundat mera ſua benignitate. ¶

Ad illud qđ obr̃ ꝙ hõ erat idoneus. ⁊ deus
erat liberaliſſim⁹. dō ꝙ ds maiorē idoneita
tē expectabat q̃ q̇dē ɔpeteret ordini ſapien
tie ⁊ bonitatis ⁊ iuſticie ſicut prius oñſum ē.
et ideo gr̃am nõ ſtatim dedit ſꝫ diſtulit pro
eo ꝙ ſic deus operatur liberalr̃ ut tñ ſua li-
beralitas nõ excludat ſapiētiã nec iuſticiam.

Conſequenter q̃ꝫtum ad tertiū ar-
ticulū queritur q̃ꝫtã grãm homo
primus habuit. ¶ Et primo eſt
queſtio de quantitate gr̃e primi hoīs q̃ꝫtum
ad donoꝝ multitudineꝫ.

Circa primū ſic proceditur ⁊ querit̃
utrū habuerit tot v̓tutes añ lapſū
quot habuit poſt lapſū. ¶ Et ꝙ ſic
uidetur. primo p Dam. dicētē ꝙ ds fecit ho
minē omni v̓tute circūdatū ⁊ oib⁹ bonis or-
natū. ergo nõ uidetur ꝙ aliq̇s habit⁹ v̓tutis
q̇ ſit in nobis deeſſet eidē. ¶ Itē ex pte co-
gnitõis nõ cognoſcimus plura q̃ꝫ adã cogno
uit. nec plures hēm⁹ in nobis ſcias. ergo pari
rõne ex pte affectõis nõ uidetur ꝙ plures ī
nobis hēam⁹ habit⁹ v̓tutū q̃ꝫ habuit prim⁹
hõ. ¶ Itē ɔnexio ē in v̓tutib⁹ ſicut ſancti di-
cūt. et ſuo loco oñdetur in tertio. ergo ſi adã
habuit aliq̃ꝫ v̓tutē neceſſe fuit ꝙ oēs habue
rint. ergo tot habuit quot nos hēm⁹. ¶ Itē
aut aliq̃ꝫ v̓tutē hēmus quã nõ habuit adaꝫ.
aut nõ. ſi nõ. ergo tot uirtutes habuit quot
nos habemus. Si ſic. aut ergo illius uirtutis
fuit adã capax. aut nõ. ſi nõ. ergo uidetur ꝙ
p pcc̃m creuerit in nobis boni capacitas. qđ
q̇dē abſurdū ē dicere. Si ſic. cū ds daret ade
grãꝫ ꝑ capacitatē ſuã. uidet̃ ꝙ oēꝫ uirtutem
quã nobis ɔfert poſt lapſū ⁊ ipſi ade ɔtule-
rit añ lapſū. ¶ Sꝫ ō. Uirt⁹ fortitudinis ɔſi-
ſtit in ppeſſione terribiliū. ſꝫ in adã in ſtatu
inocētie ñ poterat eē talis ppeſſio. ergo nec
fortitudo. ¶ Itē tēpantia ɔſiſtit ī coercēdis
prauis carnis paſſiõib⁹. ſꝫ tales nõ poterant
repiri ī natura inſtituta. ergo nec tēpantia.
¶ Itē pñia ɔſiſtit in deteſtatiõe maloꝝ ppe
tratoꝝ. ſꝫ nullo mõ ɔtingebat in ſtatu inocē
tie de peccatis ɔmiſſis dolere. ergo tunc nec
erit in hoīe uirt⁹ pñie. ¶ Itē q̇ hꝫ donū pſe
uerãtie ñ cadit a iuſticia. ſꝫ adã cecidit. ergo
pſeuerãtiã ñ hūit. hāc aūt multi hūt in ſtatu
nature lapſe. ergo ñ oīs v̓t⁹ q̇ nc̄ ē fuit ī ſta
tu inocētie. R̄. dō ꝙ cū ſit ɔpatio m̄ltitudis

gratie donoꝝ ad ſtatū nature lapſe ⁊ ad ſta
tū nature inſtitute hoc poteſt intelligi uel de
donis gratie gratis date. vel de donis grē
gratū facientis. Si intelligatur de donis grē
gratis date ſic ſe habent ſicut excedentia et
exceſſa pro eo ꝙ aliqua dona gratie gratis
date habuit adam in ſtatu illo utpote imor-
talitatē ⁊ impaſſibilitatē que ñ habuit aliqͥs
poſterioꝝ eius. ⁊ aliqua dona gratie gratis
date habent poſteri ſui que ipſe non habuit
ſicut eſt gratia ſanitatū ⁊ operatio uirtutuꝫ
⁊ gratia linguaꝝ ⁊ ꝯſimilia. Ratio autē hui⁹
diuerſitatis uenit ex hoc ꝙ alia dona expe-
diebant illi tēpori ⁊ alia ꝯpetunt iſti. Si aūt
loquamur de donis grē gratū faciētis ſic illa
dona ꝯnexionē hñt q̄ꝫtū ad habitus ⁊ q̄ꝫtuꝫ
ad actus qui perfectōis ſunt ſic ꝯcedendū ē
ꝙ in equali multitudine fuerūt in primo ho
mine in qua reperiuntur in eius poſteritate.
Sed dico q̄ꝫtū ad habitus ⁊ q̄ꝫtū ad actus q̇
perfectionis ſunt ſicut rōes ad primā ptem
inducte oſtendūt. quantū vͦo ad actus q̇ hñt
imperfectionē ānexā non ꝯtingebat vͦtutes
ſm ſtatum illum in adam ponere. Et ꝑ hoc
patet rñſio ad tria obiecta quoꝝ unum ē de
temperātia. alteꝝ de fortitudine. ⁊ tertiū de
patiētia. que omnia procedūt ſm actus ha-
bentes imperfectionē aliq̄ꝫ ānexā que q̇deꝫ
imperfectio nō ꝯpetit alijs vͦtutibus ſm oēꝫ
ſtatū ſed ſolū ſm ſtatū pñtis meriti. ¶ Ad
illō aūt quod obr̄ de pſeuerātia. dō ꝙ pſe-
uerantia vno mō dicitur propoſitū pſeuerā
di in bono. et hoc mō ē uirtus uel diſpō ꝯñs
vͦtutes inſepabiliter. Alio mō pſeuerantia ē
ꝯtinuatio in bono uſq̄ꝫ in finē. et ſic nō dicit
habitū ſed potius dicit ſtatū. et hūc primus
homo nō habuit. Ex hoc tñ nō ſequitur ꝙ
aliqua vͦtute caruerit ꝑ eo tp̄e quo in gratia
pmanſit. ¶ Si quis autem querat cuiuſmodi
actus habuerint vͦtutes ī primo hoīe q̇ imp
fectionē hꝫ ānexā in actibus ſuis ſm ſtatuꝫ
nature lapſe. dō ꝙ actus illi in ſtatu inocen
tie plurimū ꝯformes erāt actibus quos ī pa
tria vͦtutes ſunt habiture. cuiuſmodi ſūt illi
detminat magiſter. iij. li. di. xxxiij. ⁊ ibi ſuo
loco determinabitur dāte deo.

Secundo q̄ritur utrū dona gratuita
fuerit eque magne efficacie ad me
rendum ante lapſum ſicut ſunt poſt lapſuꝫ.
¶ Et ꝙ fuerint maioris efficacie tunc q̄ꝫ nunc
uidetur. Quanto pfectior eſt cognitio tāto
pfectior ē dilectio. ⁊ q̄ꝫto maior ē dilectio tā
to opus noſtrū ē deo acceptabili⁹. Prima ꝓ
poſitio pꝫ ꝑ illud ꝙ q̄ꝫtū cognoſcis tantū di
ligis. Si ergo in adā ſm ſtatū inocētie cla-
rior fuit cognitio. uidetur ꝙ charitas ad me
rēdū fuerit efficacior. ¶ Itē albi⁹ ē qd̄ ē nigro
impmixti⁹. ergo magis eſt meritoriū qd̄ mi
nus hꝫ in ſe de demerito. ſꝫ oīa noſtra meri
ta quodāmō permixta ſunt culpe ſm illud
yſa. xliiij. Omnes iuſticie noſtre ſicut pān⁹
menſtruate. ſi ergo in adā ſm ſtatū inocētie
omnia merita fuiſſent impermixta culpe. ui
detur ꝙ ſm illū dona gratuita erant multo
maioris efficacie. ¶ Itē meritū eſt a gratia
ſimul ⁊ arbitrij libertate. q̄ꝫto ergo libeꝝ ar
bitriū magis gratie obedit tanto gratia effi
cacius in actū ſuū exit. ſed tunc natura ma-
gis erat obediens gratie q̄ꝫ nunc cū eſt cor-
rupta. ergo tunc dona gratuita erant ad me
rendū efficaciora. ¶ Item amor uiſibiliū et
ſollicitatio circa terrena impedit hominem
ne iungatur perfecte deo. ſi ergo in ſtatu pri
mo nulla uigebat in homine ꝯcupiſcentia. ui
detur ꝙ deo perfectius ⁊ diuturnius adhere
bat. et ita magis ad merendū diſpoſit⁹ erat.
¶ Sed ꝯtra. ij. Thi. ij. Nō coronabitur niſi
qui legitime certauerit. Sꝫ magis impugna
tur homo ſm ſtatum nature lapſe q̄ꝫ ſm ſta
tum nature inſtitute. ergo ſi has pugnas ui
cit glorioſius triumphat. etſi glorioſius tri-
umphat maiorem meretur coronā. ergo ⁊c.
¶ Itē phūs dicit ꝙ ars ⁊ vͦtus ē circa diffici-
lia. ergo ſi hoc per ſe ueꝝ eſt. q̄ꝫto actus vͦtu
tis eſt difficilior tanto vͦtuoſior. ſi ergo ma-
ior eſt difficultas in perficiendis mandatis
nunc q̄ꝫ eſſet in ſtatu nature inſtitute. uidet
ꝙ maior eſt efficacia merendi. ¶ Item ſi hō
ſtetiſſet aut xp̄s non eſſet incarnatus. aut ſi
eſſet incarnatus nunq̄ꝫ fuiſſet paſſus. ſꝫ xp̄s
ſua paſſione non ſibi meruit ſed nobis. ⁊ tā
merita noſtra q̄ꝫ ſacramenta efficaciam ha-
bent a paſſione ⁊ eius fide. Si ergo iter oīa
q̄cūq̄ꝫ deo poſſunt placere hoc fuit deo acce
ptiſſimū ꝙ xp̄s ſe obtulit hoſtiā dō ⁊ pr̄i. ⁊
īde ſumūt efficaciā merita nr̄a. ⁊ illā efficaciā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nō hal uiſſent merita in ſtatu nature iſtitute
ergo uidetur ꝙ nō eēnt efficaciora. ¶ Item
natura nō deficit in neceſſarijs ut dicit phūs
Si hoc ē uerꝫ in natura creata. multo magis
uerꝫ ē in natura increata. et ſi diuina ꝓuiden
tia nō deficit bob⁹ de quibus minus cura ei.
multo minus nec deficit hoībus. ſed natura
hūana magis indiget adiuuari q̄ꝫ indigeret
ante lapſuꝫ. ergo uidet̄ ꝙ nunc deus homini
det fortius ⁊ efficaci⁹ adiutoriū. ſi ergo effi-
cacia meritoꝝ attēditur ſ̄ magnitudinē cha-
ritatis ⁊ gratie. uidet̄ ꝙ nunc dona gratuita
in merēdo ſint maioris efficacie ¶ R̄ꝫ. dō ꝙ
efficacia meriti principalr̄ ex tribus uenit. ſ.
ex difficultate opis. ex prōptitudine uolūta-
tis. ⁊ ex magnitudine charitatis. Difficltas
operis multū facit ad meritū ⁊ adeo facit vt
homo qui ē multo minoris charitatis q̄ꝫ an
gelus poſſit mereri ut ꝑueniat ad ſublimita
tē angelicaꝫ ſ̄m ꝙ colligitur ex illo quod dr̄
Math. xj. de Joanne baptiſta. Qui minor
ē in regno celoꝝ maior ē eo. Nō ē dubitan-
dū quin ioannes ſit exaltatus ad ordines ex
cellentiū angeloꝝ. ⁊ tn̄ ſ̄m ſtatū uie minoris
charitatis erat q̄ꝫ aliquis coꝝ. Promptitudo
uolūtatis plurimū facit ſi uoluntas prompta
ē ꝑ illud quod hꝫ accepta ē ad meritū. quan-
tacūq̄ꝫ. n. ſit in hoīe gr̄a niſi ſit uolūtas gr̄e
ꝯſentanea nunq̄ꝫ eliciet opera meritoria. et
q̄to magis uolūtas gr̄e ſubiacet ⁊ ꝯformat̄
tanto magis hō ī opibus meritorijs exercet̄
Magnitudo charitatis principalr̄ inter oīa ē
que facit ad meritū. q: ſ̄m illius q̄titatē attē
ditur remuneratio premij ſubālis. pōdus. n.
amoris ē quod dat ualorē opib⁹ meritorijs.
Si ergo fiat ꝯparatio efficacie merēdi ī do-
nis gratuitis ſ̄m ſtatū poſt lapſuꝫ ⁊ ſ̄m ſta-
tū ante lapſū. rn̄deri poteſt ꝙ q̄tum ad pri
mam cōditionē. ſ. quantū ad difficultatē effi
caciores ſunt virtutes nunc q̄ꝫ tunc fuerint.
nunc enim magis impugnatur ⁊ impugnan
do probatur ⁊ exaiatur v̄tus q̄ꝫ tūc ſicut pꝫ
in ſanctis martyribus. Et ſic procedūt rōes
oñdentes dona gratuita ad merendū eē nunc
efficaciora. Quantū autē ad ſecūdā ꝯditōꝫ
. ſ. q̄tū ad prōptitudinē uoluntatis efficacio-
res fuiſſent v̄tutes in merendo tunc q̄ꝫ nunc
pro eo ꝙ uoluntas tunc quaſi cōtinue fuiſſꝫ
in bonis opibus deo placentibus ſine retar-

dation e. nunc aūt ſiue ex laſſitudine ſiue ex
ſubreptione frequenter ceſſat a bonis opib⁹
⁊ intendit aliqñ rebus nociuis. aliqñ inutili-
bus. tū ꝑpter difficultatē ad bonū. tū ꝑpter
pronitatē ad malū. Et q̄tum ad hanc ꝯditi-
onē procedūt rōnes probantes ꝙ dona gra-
tuita in ſtatu nature inſtitute fuiſſent ad me-
rendū efficaciora. Et per hoc pꝫ reſpōſio ad
utrāq̄ꝫ partē. procedūt eniꝫ ꝑ diuerſas uias.
ſ̄m quas ſe habent dona gratuita in meren
do ut excedētia ⁊ exceſſa. ⁊ reperitur in eis
ſ̄m diuerſas cōditiones maior ⁊ minor effi-
cacia. et ſic nulla eſt inter rōes illas repugnā
tia. vtreq̄ꝫ. n. verꝫ ꝯcludūt ſ̄m diuerſam uiā
¶ Si aūt queratur ulteri⁹ de maioritate ef-
ficacie q̄tū ad tertiā ꝯditionē. tūc rn̄dendū ē
ꝙ aut fit ꝯparatio particularis pſone ad par
ticularē pſonā. aut ſtatus ad ſtatū. Si primo
mō dō ē ꝙ ſe haberēt ſicut excedētia ⁊ ex-
ceſſa. ſatis. n. ꝓbabiliter credi pōt ꝙ aliqui
ſunt qui hn̄t maiorē gr̄aꝫ aliquib⁹ q̄ fuiſſēt
in ſtatu inocētie ſi adam ſtetiſſet. ſed alij v̄o
minorē aliquib⁹ ſicut dici ꝯſueuit cū ꝯpatur
ſtatus legis ſcripte ad ſtatū legis euangelice
Si aūt cōparetur generalr̄ ſtatus ad ſtatum
tunc non uidetur uſquequaq̄ꝫ certum in quo
ſtatu dñs homini magis munus charitatis
⁊ gratie tribuiſſet pro eo ꝙ ſ̄m diuerſas cō
ditiones reperitur maior ⁊ minor idoneitas
in homine ſuſcipiente. et qō plus eſt magni
tudo gratie diſtribute plus attenditur ſ̄m di
ſtinctionē diſtribuentis que cognitionē nr̄aꝫ
latet. Hec autem pars probabilioꝛ uidetur
et magis auctoritatibus ꝯſonat ut dicamus
ꝙ deus maiora munera gratie clargitus eſt
homini lapſo q̄tum dediſſet homini ſi ī ſta
tu inocentie permanſiſſꝫ. tuꝫ quia homo ma
iori adiutorio gratie indiget. tum etiaꝫ quia
decet deum de malo magis bonuꝫ elicere q̄ꝫ
ſit illud bonum quod adimendo malū nocet
tum etiam quia mediator ⁊ interceſſor pro
nobis interpellat quē decet exaudiri in omni
bus pro ſua reuerentia. vnde cum appareat
uultui dei ſemper ad interpellanduꝫ pro no
bis in cruce oblatus fuerit ⁊ quotidie offera-
tur. valde probabile uidetur ꝙ maius mun⁹
gratie tribuatur nobis q̄ꝫ ſi ipſe non fuiſſet
incarnat⁹ uel pro nobis oblat⁹. ⁊ hoc expſſe
uidet̄ inui Jo. vij. cū dr̄ ꝙ ſpiritus nōdū erat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

datus. quia Jeſus nondum erat glorificatus
Unde cū aſcendit in altum tunc dedit dona
hominibus. Ex hac ergo triplici rōne quaꝝ
vna ē in ꝯmendatione miſericordie. ſecūda in
ꝯmendatōe ſapientie. et tertia in ꝯmēdatiōe
diuine iuſticie. ſatis rōabilr̄ colligitur ꝙ nūc
magis ſicut efficacia dona gratuita ad merē
dum. quoniā in ſtatu innocētie nō ſolū rōne
difficultatis uerū etiā rōne gratie ⁊ charita-
tis. ꝙpꝑis nō abſurde dici poſſit ꝙ maioꝛ effi
cacia in merendo erat tunc q̄ꝫ nunc rōe prō-
ptitudinis uolūtatis. et hac uia ꝓcedūt rōnes
que ad primā parteꝫ inducuntur ſicut patet
intuenti. aliter enim non cogunt. ¶ Nā illō
quod primo obr̄ ꝙ maioꝛ erat tunc dilectio
quia maior cognitio. ꝺō ꝙ ueꝝ eſt de dilcōe
ſm ꝙ ſe tenet ex parte potētie ꝯcupiſcibilis
ſed non eſt ueꝝ de dilectione ſm ꝙ ſe tenet
ex parte gratie animā eleuantis. Et ſi obijci
at ꝙ utraqꝫ ꝯmenſuratur cognitioni. ꝺō ꝙ
illud non eſt ueꝝ de omni cognitione ſed de
cognitione experimētali. hec aūt nō magis
uiguit in primo parente q̄ꝫ uiguerit in ſāctis
qui fuerunt ⁊ ſunt in ſtatu nature lapſe. ¶
Ad illud uero quod obr̄ ꝙ meritum magis
erat in experimentū demerito in ſtatu inno
centie. ꝺō ꝙ hoc uenit ex hoc ꝙ uolūtas nō
eſt ita ꝓmpta propter grauitatē carnis ꝯiū-
cte ⁊ prompte ꝯcupiſcentie ꝯtracte. et ratio
illa procedit ex parte promptitudinis uolū
tatis. ſimiliter ⁊ due rōnes ſequentes.

In parte uero iſta ſunt queſtiones
circa lit. Et primo queritur de hoc
quod dicit. Dicimus adam nō tūc
habuiſſe uirtutes qn̄ peccauit. ¶ Uidetur enim
dicere falſū ꝙ ſi nō habuit eas quando pec-
cauit. ergo an̄ amiſit eas q̄ꝫ peccaret. ſꝫ v̄tu
tes nō pn̄t amitti ſine peccato. ergo an̄ pec-
cauit. ¶ Iuxͣ hoc queritur utrū hō qn̄ pecca-
uit erat ſapiēs uel ſtultus. Si ſapiēs. ergo nō
peccabat. Si ſtultꝰ. ergo nō uidetur ſtultitia
eſſe pena peccati. ¶ Rꝫ. ꝺō ꝙ tēpus ꝯmiſſi-
onis peccati ade pōt duplr̄ determinari. aut
ſm ichoationē. aut ſm ꝯſūmatiōeꝫ. vtroqꝫ
iſtoꝝ modoꝝ ſermo magr̄i hꝫ v̄itatē ſ intel
lectū dr̄ie. Si. n. intelligat de initio ut ſit ſen
ſus nō habuit v̄tutes qn̄ peccauit. i. qn̄ pec-
care ichoauit. ꝺō ē ꝙ ſmo ille intelligit ꝙ n̄
habuit v̄tutes q̄ꝫtū ad uſū. lꝫ hr̄et v̄tutes q̄ꝫ

tū ad habitū. ut in peccati ſui inchoatōe quo
dāmō v̄tutes habuit ſ habitū ſꝫ caruit ſ uſū
Si aūt intelligatur de tp̄e ꝯſūmatōis pecca
ti. ſic ꝯſūmatio peccati fuerit in inſtāti. uel ſi
mul ſint pcc̄m ꝯſūmari ⁊ eē. ſic etiā ꝓdictus
ſmo v̄itatē hꝫ nō ſolū propter hoc ꝙ adam
tūc nō habuerit v̄tutes q̄ꝫtū ad uſū ueꝝ etiā
q̄ꝫtū ad habitū. ſi. n. tūc habuerit v̄tutis habi
tū. ſicut. n. i peccato ſimul ē amitti ⁊ amiſſū
eē. et ſi amiſſū ē non habetur. planū ē ergo
ꝙ qn̄ peccauit v̄tutes non habuit. nec tn̄ ex
hoc ſequitur ꝙ nō amiſit. amittere. n. i his
que ſubito amittūtur n̄ ponit habere i actu
ſed habuiſſe de ꝓterito. ⁊ nō habere de pn̄ti
Hoc aūt manifeſtatur melius in quarto i tra
ctatu ꝺ iuſtificatōe impij. Et ꝑ hoc patet illa
duo que obiecta ſunt. ¶ Itē queritur de hoc
qꝺ dicit. Nūc ergo ne forte, mittat manū ſuā
⁊ ſumat de ligno uite ⁊c. Si. n. hoc ueꝝ eēt.
iam ſequeretur ꝙ adā ex primo peccato nō
incidiſſet in neceſſitatē moriendi. quod eſt ꝯ
textū. In quacūqꝫ die comederis morte mo
rieris. ¶ Itē lignū uite ſignū erat illius ligni
uite quod xp̄s ē quod eſt in medio paradiſi
eccleſie. ſꝫ iſtud lignū potius obeſt q̄ꝫ proſit
his q̄ indigne ſumūt. ergo uidetur ꝙ ſi adā
comediſſet de illo ligno potius nocuiſſet q̄ꝫ
profuiſſet. ergo nō uiueret in eternū. ¶ Rꝫ.
ꝺō ꝙ v̄buꝫ illud ē uerbū domini loquētis ad
angelos. vnde lr̄a illa ſupplenda ē ſic. nūc er
go. ſupple uidere. ne mittat manū ſuam ⁊c.
hoc aūt dixit dn̄s non ꝙ adā in eternū uiue-
ret ſi poſt peccatū de illo ligno comederet.
ſed quia longiori uixiſſꝫ tp̄e. vn̄ uerbū illud
pōt itelligi fuiſſe v̄bū miſericordie. qꝛ dn̄s no
lebat ipꝫ diu uiuere i calamitate pn̄tis uite i
quā retruſus erat merito ſue culpe. vel pōt
eſſe uerbū rigoris iuſticie ut quia adā guſtā
do cibū ligni uetiti ſe indignū reddiderat ad
ꝑcipiēdū effectū ligni uite. Ideo dn̄s in v̄bo
premiſſo in quo fert ſn̄iam ꝯtra eū indicat
ſe adā duplici bono priuare. ſ. ligni eſu ⁊ li-
gni effectu. nō quia poſt peccatum poſſet ad
illum effectum peruenire. ſed qꝛ merito pec
cati meruit amittere utrunqꝫ. Et ſic patent
illa que obiecta ſunt. ¶ Uerūtamē illud qꝺ
obr̄ de ſacramento altaris non eſt ſimile.
quia illius ſacramēti efficacia ſpūalis ⁊ ei de
betur reuerentia, gl̄iaris rōne ſue dignitatis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝛ excellentie. nullū aūt horū reperitur in eo
qui māducat ꝛ bibit indigne. nō ſic aūt erat
de illo ligno uite. ¶ Itē queritur de hoc qđ
dicit. ꝙ miſit euꝫ deus de paradiſo uolupta
tis in locū ſibi ↄgruū. Uidetur. n. ꝙ hoc non
debuerit deus facere. Cū enim deus ſit ma-
ioris miſericordie qꝫ ſit homo. ꝛ nos uidea-
mus peccatores ſuſtineri intra eccleſiā que ē
paradiſus quedā. nō uidetur ꝙ deus debuit
eū eijcere ſꝫ potius longanimiter ad penitē
tiā expectare. ¶ Itē quero quare dixit mū
dū iſtum fuiſſe ſibi locū ↄgruum. vel enim
erat deterioratus uel nō. Si nō erat deterio
ratus non uidetur ꝙ eſſet habitatio ſibi con
grua poſt culpā. Si deterioratus erat. uidetur
ꝙ magis debuiſſet deteriorari locus ille in
quo peccauerat qꝫ ille in quo nō peccauerat
¶ Iuxta hoc queritur de quo ſeruit ille locꝰ
homini. quia modo non ſeruit. nec poſt diē
iudicij ſeruiet. ergo uidetur ꝙ fruſtra factꝰ ſit
locus ille. ¶ R. dō ꝙ deus hominē de para
diſo eiecit equo iudicio. ita ꝙ ſimul fuit ibi
miſericordia ꝛ ueritas. veritas nāqꝫ fuit ibi. qꝛ
ſicut angelus de paradiſo eiectus eſt. quia
ibi peccauerat. ꝛ ſe indignum illo reddiderat
ſic ꝛ homo de amenitate paradiſi terreſtris
eijci debuit. Miſericordia etiā ibi fuit. ut hō
in loco maioris calamitatis exiſtens ꝛ ſciens
extrā paradiſum terreſtrē eſſe quaſi exuleꝫ
in hoc mundo ſeipm̄ reputaret. ꝛ p̄ſnteꝫ uitā
ↄtemnēdo ad bona inuiſibilia aſſurgeret et
illa deſideraret. ꝛ ſic ad illa perueniret. ſi. n.
temporalia amaret impediretur ne ſpūalia
apprehenderet. et ſi nūc amat corruptus cō
cupiſcentia quādo eſt in hac ualle miſericor
die. quāto magis tūc amaret ſi eſſet in illius
paradiſi amenitate poſtqꝫ morbo ↄcupiſcen
tie corruptus eſſet. tanta enim extunc adhe
rentia quieti ſpūali inhereret ut nūqꝫ eternā
requireret. et ideo cū eo actū eſt miſericor-
diter ꝛ iuſte. Et per hoc patēt dubitationes
premiſſe. Patet eniꝫ ꝙ non eſt ſimile de pa
radiſo eccleſie. patet etiam ꝙ locus iſte ma
gis eſt ↄgruus ſtatui miſerie. etiam ſi uterqꝫ
deterioratus eſſet. Poſtremo patet ꝙ locus
iſte fruſtra non eſt. multū enim facit ad nr̄aꝫ
eruditionē. et occaſionē nobis. prebet requi-
rende ſalutis in qua ↄſiſtit ſūma ꝛ perfectio
totius humane vtilitatis. ¶ Item queritur
de hoc quod dicit. ꝙ lignū illud non ↄferret
imortalitatē niſi ſepe de illo ſumeretur. hoc
enim uidetur eſſe falſum. quia imortalitas
perfecta ponit hominē extra ſtatum animali
tatis. ſꝫ frequēs comeſtio ponit hoīeꝫ ī ſtatu
aīalitatis. ergo per frequentē uſū ligni non
pduceretur ad perfectā imortalitatē. ¶ Iteꝫ
frequentatio alicuius rei non uariat effectuꝫ
ſm̄ ſpēm ſed ſolum ↄfirmat uel intendit. er
go ſi unica comeſtio nō poterat facere imor
talitatē. videtur pari rōe ꝙ nec frequētatio
¶ R. dō ꝙ magiſter hic dubioſe loquitur
nec ſine cauſa. vtraqꝫ enim pars poteſt ſu-
ſtineri ſatis probabilr̄. et ꝙ lignū uite unica
comeſtione ↄferret imortalitatē. Nec huic
obuiat ꝙ dominus p̄cepit ade ꝙ de omni
ligno paradiſi comederet. preceptū eni affir
matiuū nō obligat ad ſemper ſed pro loco ꝛ
tempore. Poteſt etiam intelligi ꝙ nō ↄfert
illū effectuꝫ vnica comeſtione ſed pluribus.
et hoc quia lignū illud nō ↄferebat imortali-
tatē ſicut cauſa principalis ꝛ effectiua ſed ſi
cut diſpoſitiua. ꝛ quēadmodū uidemꝰ in me
dicina ꝙ frequentata diſponit ad ſanitatem
ad quem nō ſufficiēter diſponeret ſimul ſū-
pta. ſic ꝛ in ppoſito intelligenduꝫ. Et p hoc
patent que obiecta ſunt. procedūt eniꝫ ac ſi
lignū uite eſſe principale effectiuū imortali-
tatis. de effectu autem iſtius ligni planius ha
bitum eſt ſupra. hec autē dicta ſufficiant.

¶ Diſtinctio. xxx.

In ſuperioribus inſinuatū ē ꝛc.
Pars iſta in qua magr̄ determi
nat de hoīs lapſu diuiſa fuit in
tres ptes ꝑ triplicē drīam cor-
ruptōis peccati. In quaꝝ una pſona corrūpit
naturā. In altera v̄o natura pſonā. In tertia
v̄o pſona corrūpit ſeipam. Et prima quidē
ↄſiſtit in pccō primi parētis. Secūda in pccō
originali. et tertia in pccō actuali. Prima er-
go pte terminata aggredit̄ hic magr̄ ptē ſe
cūdā. Diuidit̄ autē ps iſta in ptes qͦttuor. In
quaꝝ prima determinat qđ ſit originale pec
catū. In ſecunda v̄o qualr̄ traducat̄. infra di.
xxxi. Nūc ſupeſt inueſtigare ꝛc. In tertia v̄o
qualr̄ deleat̄. infra. di. xxxij. Qm̄ ſupra di-
ctum eſt peccatum originale eſſe vitium ꝛc.
In quarta uero utrū peccatū originale multi
plicetur ꝛ intendatur per peccata proximoꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

parentū infra di. xxxiij. Predictis adijciendū
eſt ⁊c. Pars iſta que continet pñtem diſtincti
onē diuiditur in partes tres. In prima ponit
partem proemialez. In ſecunda determinat
propoſitū principale. ibi Primo uidendū eſt
qͦ fuerit ⁊c. In tertia determinat quandam
in dētē dubitationē de ueritate humane na
ture. ibi Ad hoc aūt quod diximus in adam
fuiſſe ⁊c. Prima pte remanente indiuiſa me-
dia pars diuiditur in tres. In prima inquirit
utrum originale peccatū ſit:· et dato ꝙ ſit in
quirit vtrum ſit culpa uel pena:· Unde dili-
genter inueſtigandū quid ſit ⁊c. In tertia q̄-
rit utrum ſit ɔcupiſcentia uel alia culpa:· ibi
Nuncupereſt uidere quid ſit illud pccm̄ ⁊c.
Harum autez partiū ſubdiuiſiones in litte-
ra plane ſunt.

AD intelligentiā autē huius partis
ſm tria que determinat magiſter
in littera incidit hic q̄ſtio ɔtra tria
¶ Primo nanqꝫ queritur de originalis pec-
cati entitate. ¶ Secundo de quidditate. ¶
Tertio ⁊ ultimo de ueritate humane nature
¶ Quantū ad primunz articulū queruntur
duo. ¶ Primo queritur utrū corruptio que
eſt in natura humana inſit ei ex primo ortu
ſue ɔditionis uel ex merito prime trāſgreſ
ſionis:· ¶ Secūdo dato ꝙ merito trāſgreſ
ſionis eſt queſtio utrum propter peccatum
ade humana natura ſit corrupta penaliter
tm̄an etiam penaliter ⁊ culpaliter:·

CIrca primū ſic proceditur ⁊ q̄ritur
vtrū in humana natura corruptio
quam uidemus inſit ei ex ſue con-
ditionis primordio. aut ex peccati merito:·
¶ ꝙ non inſit ex ſue cōditionis primordio ſꝫ
ex peccati merito uidetur tam ex ordine diui
ne iuſticie. q̄ꝫ ex ordine diuine ſapientie. q̄ꝫ
ex ordine bonitatis. Differt enim triplex or
do in creaturis. quia per iuſticiā fit ordinatio
remunerationū ⁊ meritorū. per ſapientiā vo
ordinatio partiū ad ſe inuicē. per bonitatem
uero ordinatio rex in ſuū finem. ¶ Ex pte
uero diuine iuſticie arguitur ſic. Nulli iuſte
infligitur pena niſi precedat culpa. Sed nihil
aliud eſt pena q̄ꝫ paſſio inuolūtaria in rōnali
creatura. ergo nullo modo talis paſſio fuit i
homine anteq̄ꝫ preceſſerit in eo culpa. ergo
talis corruptio non fuit in humano genere a
primordio ſue ɔditionis ſed ex merito trāſ
greſſionis. ¶ Item a ſūma iuſticie equitate
nulla procedit curuitas ⁊ obliquitas. ſed hu-
mana natura non ſolū corrupta eſt corrupti
one penalitatis uerū etiā corruptione curui-
tatis. quia uidemus hoīes corruptōe ſibi in-
dita inclinari ad maluꝫ. ergo nunq̄ꝫ a diuina
iuſticia proceſſit ꝙ humana natura ſit corru
pta a ſui primordio. ergo ſi corrupta ē hoc
eſt ſolum peccati merito. ¶ Ex ordine aūt
ſapientie arguitur ſic. Ubicūqꝫ eſt ſūma ſapi
entia ibi eſt ſūma pulchritudo. ſicut exponit
aug. in li. de tri. vj. cur ſpēs appropriatur fi-
lio. Sed a ſūma pulchritudine nihil procedit
fedū. nihil turpe. nihil quod rōnalē offendat
aſpectuꝫ. ſed in homine rōe utente ſunt ali-
que paſſiones ɔnaturales de quibus rōabilr̄
erubeſcit. ergo talis paſſio nunq̄ꝫ fuit in ho-
mine a ſua prima origine. ⁊ fuit ſic uel meri
to tranſgreſſionis. ergo ⁊c. ¶ Item ubicūqꝫ
intelligitur ſūma ſapiētia. intelligitur ſūma
ueritas ⁊ ſūma equalitas. ſed a ſūma equali
tate nulla debet ꝓcedere iproportōabilitas.
ſed duratio ⁊ ɔſeruatio corporis ſm ſtatum
preſentis miſerie ē iproportōabilis anime q̄
ē eius forma. quia hoc ē tēporale. illud ppe-
tuū. ergo nunq̄ꝫ humana natura ſic ꝓducta
fuit in ſui primordio a ſūma ſapientia. vide
tur ergo ꝙ in hoc ceciderit ex ꝓpria culpa.
¶ Ex ordine diuine bonitatis arguitur ſic.
A ſūma bonitate nihil ꝓcedit qͦd ſit magis
ꝓpiquū ad malū q̄ꝫ ad bonū cū uniuerſa ppt̄
ſemetipām ſūma bonitas operetur. ſed ſen
ſus ⁊ cogitatōes hominū ꝓne ſunt in maluꝫ
ab adoleſcētia ſua ſm ꝙ dicit ſacra ſcriptu-
ra. ergo ī illa corruptōe in qua ē nō fuit na-
tura hūana a ſūma bonitate ꝓducta. ¶ Itē
nihil quod ꝓcedit a ſūma bonitate ē dignuꝫ
maledcōe. ſꝫ multe ſunt paſſiones in nobis
maledcōe digne ppt̄ quas tā Job q̄ꝫ Iere-
mias maledixit diei ſue in qua natus eſt. in le
ge maledicebātur ſteriles mulieres. ergo nō
videtur ꝙ humana natura ī ea corruptione
qua nūc ē creata ſit a ſūma bonitate. uidetur
ergo ꝙ in hanc corruptōeꝫ ⁊ ſtatū deuenerit
merito culpe. cū. n. ſit ɔ̄ ordinē bonitatis ſa-
piētie ⁊ iuſticie ɔ̄ quē ordinē icōueniēs ē deū
aliq̄d facere. ¶ Sꝫ ɔ̄. Primo oſtēdit ꝙ hoc
nō repugnet ordini diuine iuſticie. quia nō ē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maioris ĩnocentie homo qꝫ ſit ouis uel agnꝰ
Sed ouis mortalis ⁊ paſſibilis producta fuit
a deo ita ꝙ in nullo ex hoc derogatur diuie
iuſticie. ergo pari rõne uidetur ꝙ ſi talẽ pro
duxiſſet hominẽ qualis nũc ẽ non uideretur
in aliquo derogari eidem. ¶ Itẽ ꝙ non re
pugnet ordini ſapientie uidetur. ſm idẽ exẽ
plar ſm quod deus ꝓduxit hominẽ de terra
produxit etiam alia animãtia ⁊ corpora mi
xta. Sed hoc non repugnat pulchritudini di
uini exẽplaris ꝙ ex quattuor elementis cõ
poſita ſint corruptibilia. imo hoc facit ad or
dinem uniuerſi ſicut in pluribus locis oſten
dit Aug. ergo non uidetur eſſe cõtra ordinẽ
ſapientie ſi deus eaſdẽ proprietates ⁊ paſſi
bilitates indidit a natura hoĩbus quas etiã
dedit alijs animalibus. ¶ Item ꝙ non ſit ꝯ
ordinẽ bonitatis diuine uidetur. Ad ſũmam
enim bonitatẽ ſpectat dare unicuiqꝫ inclinati
onẽ ꝯpetentẽ ſue nature. ſed ſicut anima ra
tionalis delectari habet in bono ſimpliciter.
ita ⁊ ſenſibilis in bono ut nunc. ⁊ ſicut terra
habet quieſcere deorſum. ita ⁊ ignis ſurſũ
Si ergo deus omnibus dedit proprias incli
nationes. ergo a primaria hominis ꝯſtituti
one erat diuerſitas appetituũ in ſenſibili et
rõnali. erat nihilominus appetitus diuerſus
in elementis corpora ꝯſtituentibus. Si ergo
diuerſitas prime inclinatõis facit rebellionẽ
et diuerſitas ſecũde inclinationis corruptõẽ
uidetur ꝙ ſi hoc modo homo conditus eẽt
in nullo derogaretur ordini bonitatis diuine
¶ Item ꝙ talis fuerit homo conditus uide
tur poſſe perſuaderi ex ratione ſumpta ſm
principia naturalis philoſophie. Cum enim
ſit homo minor mundus propter quẽ omnia
facta ſunt dicitur habere naturalẽ ꝯformita
tem ad mundũ maiorẽ qui propter ipſum fa
ctus eſt a ſua primaria conditione. Sed ita
uidemus in maiori mundo ꝙ inferiores or
bes ꝯtrario motu mouentur orbi ſuperiori
ſm ꝙ dicunt philoſophi naturales. ergo pa
ri rõne uidetur ꝙ in homine per naturã por
tio ſenſitiua mouetur ꝯtra iudiciũ rõnis. ſed
hec eſt corruptio que in nobis eſt maxime
inordinata. ſi ergo hec eſt a prima conditõe
uidetur ꝙ ⁊ omnis alia. ¶ Itẽ hoc uidetur
alia rõe ſumpta per principia moralis philo
ſophie. Dicit enim moralis philoſophus ꝙ

uirtus eſt difficillimoꝝ operatiua. non ẽ ali
qua uirtutis laus ubi nulla eſt difficultas. Si
ergo homo fuit conditus ad uirtutem diſpo
ſitus. uidetur ꝙ a ſua prima ꝯditione habu
erit difficultatẽ faciendi bonũ ⁊ uitandi ma
lum. ⁊ in tali fuiſſet diſpoſitus ꝙ omnis uir
tus habere poſſet in eo ſuũ uſum. ergo ui
detur creatus fuiſſe cũ huiuſmodi corrupti
onibus. ¶ Item hoc uidetur rõne ſumpta
ſm principia theologie. Dicit enim per ſcri
pturã ſpiritus ſanctus ꝙ uia perueniẽdi ad
gloriã ⁊ ſublimitatẽ eſt per ignominiã ⁊ hu
militatẽ. uia perueniẽdi ad coronam eſt per
tẽtationẽ ⁊ pugnã. uia pueniendi ad q̃etẽ ⁊
trãquillitatẽ eſt ꝑ labores ⁊ tribulationes. Si
ergo homo debuit ſic fieri ꝙ eſſet diſpoſitꝰ
peruenire ad gloriam ⁊ uictoriam et pacem
perfectam. uidetur ꝙ humana natura in ꝑe
nalitatibus ⁊ corruptibilitatibus in quibus
nunc eſt a ſue conditionis primordio fuerit
conſtituta. ¶ R. dõ ꝙ abſqꝫ dubio natura
humana in has tentationes deiecta eſt meri
to prime preuaricatõis. non inſtituta a pri
mordio ſue conditionis. hoc enĩ fidei ueri
tas explicat. ſacre ſcripture auctoritas con
firmat. rationis ꝓbabilitas manifeſtat. Hoc
fides clamat que dicit filium dei paſſum eſſe
ut nos a morte eriperet in quam nos indu
xerat primus parens. Sacre ſcripture aucto
ritas cõfirmat que dicit Gen. ij. qualiter ho
mo per culpam inobediẽtie penã mortalita
tis incurrit. Ratio autem hoc manifeſtat ſi
cut prius in opponẽdo monſtratũ eſt tã ex
ordine qui reſpicit diuinã iuſticiã qꝫ ex ordi
ne qui reſpicit ſapientiam. qꝫ ex ordine qui
reſpicit bonitatẽ ſũmã. Attendendũ eſt tñ
ꝙ ratio in inquirendo dupliciter poteſt pro
cedere. aut prout eſt adiuncta radio fidei. et
ſic procedit aſpiciẽdo ad cauſas ſuperiores.
aut prout iudicio proprio relicta eſt. et ſic ꝓ
cedit inſpiciendo ad cauſas inferiores ⁊ natu
ras. acquirit enim ſcientiã per uiam ſenſus
⁊ experientie. Primo modo doctores catho
lici rõcinãtur ⁊ fideles circa ea que ſunt fidei
et ſm hunc modũ rõcinandi multum eſt hoc
conſonũ rationi ꝙ deus in tanta miſeria et
calamitate in qua nunc eſt homin ẽ a princi
pio nõ fecit. imo dicere contrariũ magne im
pietatis uidetur eſſe pie et ſane menti.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Secundo modo rõcinando proceſſerunt
philoſophi qui non aſpexerunt in hominis
ↄditione ſuũ principalẽ actorẽ. ſꝫ aſpexerũt
principia ↄponentia ⁊ operatões quas habꝫ
per uirtutẽ nature. Et ſm hunc modũ ratio
potius diſcordat ueritati catholice ꝙꝫ ↄcordꝫ
Et hec ẽ ratio quare philoſophi qui fuerũt
tm̃ ueritatis indagatores non peruenerunt
ad lapſus humani ↄditionẽ. quia eis uidebat
ualde rõnabile hominẽ ſic fuiſſe ↄditum. cuꝫ
tñ doctoribus catholicis non ſolum fide ſed
etiam rõnum euidentia certitudinalr̃ eius cõ
trariũ appareat eſſe ueꝝ. Unde ⁊ rões que
hoc oſtendunt ↄcedende ſunt. ¶ Ad illud er
go quod primo obr̃ ꝙ deus fecit ouem paſ
ſibilẽ que tñ non peccauit. ↄ̃d ꝙ non eſt ſi
mile de homine ⁊ oue. homo enim qui rõis
particeps eſt capax eſt beatitudinis ⁊ iuſticie
et per oppoſitũ culpe ⁊ miſerie. vnde ſicut ĩ
homine obligari culpa eſt ſic et pati pena ẽ.
In oue autem neutrũ ↄtingit reperire. ideo
paſſibilitas ouis nihil facit ad ordinem nec ↄ̃
ordinem diuine iuſticie cuius eſt conſiderare
meritoꝝ exigentiã. non ſic autem eſt de paſ
ſione in natura humana. ¶ Ad illud qḋ obr̃
ꝙ ſm idem exemplar alia genera animaliũ
facta ſunt corruptibilia ↄ̃d ꝙ nõ ẽ ſimile pro
eo ꝙ alia animalia ab homine non habẽt for
mam ↄplectiuã incorruptibilẽ. in ſolo autem
homĩe anima eſt imortalis per naturã ſicut
oſtenſũ fuit ſupra. et ideo mortalitas in alijs
animalibus non ponit aliquã ꝓportionẽ per
fectibilis ad ſuam perfectionẽ ſicut ponit in
homĩe. ac per hoc nec ita repugnat mortali
tas in alijs animalibus ordini quem ſapiẽtia
ſeruat in rerum ↄditione ſicut mortalitas re
perta in homine ¶ Ad illud qḋ obr̃ ꝙ ſũme
bonitatis eſt dare unicuiqꝫ ſuam inclinatõeꝫ
ↄ̃d ꝙ hoc ueꝝ eſt ſaluo ordine qui attendi
tur inter res ſm ꝙ ↄparantur adinuicẽ. quo
niam bonitas non preiudicat ſapientie. et qꝛ
ſm ordinẽ nature corpus debꝫ eſſe ſubiectũ
anime. et ſenſualitas ſubiecta debet eſſe rõi
ſic debuit deus dare inclinationẽ taꝫ corpori
hominis ꝙꝫ ſenſualitati carnis ꝙ in nullo ꝑ
iudicaretur rectitudini rõis. et hinc eſt ꝙ ⁊ ſi
ſenſualitas bonum ut nunc appeteret. nulla
tñ erat rebellio in ipõ homine. quia tñ ap
petebat ſicut ratio dictabat. nunc autem eſt
rebellio. quia preter iudiciũ rõnis frequenter
appetit. et propter hoc brutales facti ſumꝰ
⁊ iumentis inſipientibus ↄparati. cum tamẽ
homo in primordio conditus fuerit in hono
re ⁊ dignitate rõnis. Et per hoc manifeſta
eſt reſpõſio ad ſequens. Unde quod obr̃ de
diuerſitate motuũ orbiũ celeſtiũ. etſi enim ui
deatur ineſſe ↄtrarietas. nõ tamen eſt ↄtra
rietas ibi. imo ordinatio recta ꝑ eo ꝙ ſpera
ſuperior ſemper mouet inferiores. ⁊ nunꝙꝫ
inferior ſuperiores. nunc autem in nobis nõ
eſt ſic pro eo ꝙ uidemus aliã legem in mẽ
bris noſtris repugnantẽ legi mentis noſtre
⁊ captiuantẽ nos in ſeruitutem peccati. ¶
Ad illud quod obr̃ ꝙ uirtus ẽ difficillimorũ
operatiua. dicẽdũ ꝙ quedã ẽ difficultas que
uenit ex genere operis. quedã uero ex defe
ctu operantis. Prima difficultas eſt de eſſen
tia uirtutis. virtus enim inquantũ virtus cir
ca magna conſiſtit ⁊ ardua. hec autem diffi
cultas fuit in primo homine. homo enĩꝫ ita
perfecte deo obediuiſſet ⁊ ita perfecte deo
adheſiſſꝫ ſicut perfectio uirtutis obedientie
⁊ amicitie hoc requirit. ⁊ ſic de alijs uirtuti
bus. Eſt et alia difficultas que uenit ex de
fectu operantis. et iſta quidẽ non eſt de eẽn
tia uirtutis imo accidit ỽtuti ſm ꝙ uirtus ẽ
Et ideo ad hoc ꝙ homo eſſet uirtuoſus nõ
oportuit hanc difficultatẽ reperire in homĩe
in primordio. et ꝙ illud ſit uerum hoc planũ
eſt. quanto enim aliquis magis proficit ĩ uir
tute tanto magis operatur cum minori dif
ficultate ex parte ſua. ſi ergo hec difficultas
eſſet de eſſentia uirtutis ſm ꝙ homo profi
ceret minueretur in eo ỽtutis excellentia qḋ
nemo dubitat falſum eſſe. ¶ Ad illud autẽ
quod obr̃ de uia ꝑueniendi ad ſaluteꝫ ſm ſa
cre ſcripture inſtructionem. dicendũ ꝙ ſacra
ſcriptura tradita eſt homini lapſo ⁊ documẽ
ta tradit per que perducatur ad penitentiaꝫ
ſm ꝙ competit ſtatui preſenti. Ideo ex his
non poteſt argui ꝙ talis debuerit homo fie
ri ut per hanc uiam deueniret. tales enim in
ſe ſunt ualde aſpere. ſi autem homo nõ pec
caſſet nec cum aſpitate ſed cum lenitate per
ueniſſet ad ſuum finem. et eſt ſimile quia ſa
nitas conſeruatur per bona cibaria ⁊ ſuauia
ſed non recuperatur niſi per potationes
amaras.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Secundo querit̃ utrū merito prime
tráſgreſſionis humana natura fue
rit corrupta penalr̃ tm̃ an etiá cul
pabilr̃. Et q̀ culpabilr̃ corrupta ſit videtur
Ro. v. Sicut p unū hoiem peccatū intrauit
in mundū ⁊ p peccatū mors. ⁊ ita in omnes
hoies mors ptranſit in quo oēs peccauerūt.
Ex iſto v̀bo colligit̃ q̀ omnes in adam fue
rūt infecti ⁊ peccatores ꝯſtituti. Si forte di
cas ſicut dicunt pellagiani. q̀ ptranſit p imi
tationē. Cōtra. Ephe. ij. Eramus natura fi
lij ire ſicut ⁊ ceteri. ſed nemo eſt filius ire ni
ſi p culpá. Si ergo p naturá omnes eram⁹
filij ire. omnes p naturá ꝯtrahimus culpaꝫ.
ergo in ceťis natura humana culpabilr̃ eſt in
fecta. Item Jo. iij. Niſi renatus qs fuerit
ex aqua et ſpū ſancto. ſed nullus a premio
etno excludit̃ niſi p peccato. ſi ergo omnes
non baptiʒati excludunt̃ ſiue ſint parui ſiue
adulti. ergo omnes ex quo nati ſunt habent
culpá. ſed non culpam quam fecerint cū huic
ſñie ſubiaceant ante uſum rōnis. ſicut pꝫ in
paruulis incircūciſis. Gen. xvij. ergo hec eſt
culpa q̄ p naturalē gñationē repitur i quolꝫ.
ergo ⁊c. Itē ſi tota natura eēt in una pſo
na. corrupta illa pſona quantū ad eē neċe ē
totá natura corrūpi quantū ad eē. ergo pari
rōne ſi corrumpet̃ quantū ad bn̄ eē. corrum
petur tota natura quantū ad bn̄ eē. ſicut eni
ſequit̃ ſi adam morit̃ homo morit̃. ſic ſequit̃
ſi adam peccat homo peccat. Cum ergo to
ta natura eēt in adam quando peccauit uiď
q̀ tota in eo peccauerit. ac p hoc tota i oib⁹
⁊ ſingulis culpabilr̃ infecta fuerit. Itē ve
nenato fonte p ꝯñs uenenant̃ riuuli á fonte
ꝓcedētes. ſi ergo oēs hoies ꝓceſſerunt ab
adam ſicut rami a radice ⁊ riuuli a fonte. ⁊
ipſe infectus fuit morbo ꝯcupiſcētie q̄ fuit i
eo culpa. uiď q̀ ⁊ ceťos corrupit eodē corru
ptionis gñe. ⁊ ita culpabilr̃. Itē ſicut ſe hꝫ
inocēs reſpectu inocētis gñandi ſic peccator
reſpcū pccōris. ſꝫ ſi adam ſtetiſſꝫ in ſua ino
cētia oēs filios genuiſſꝫ inocētes. ergo tota
humana natura eēt inocēs ⁊ pura quātū eēt
ex ipo. hoc ſatis planū ē. ergo pari rōne cū
peccauit totá humaná naturam ꝯſtituit pec
catricem ita q̀ oēs filios gigneret pccōres.
Itē quia adam peccauit factus ē mortal̃.
⁊ quia mortalis eſt neceſſe fuit q̀ gñaret oēs
filios mortales. ſꝫ ſicut ſe hꝫ effectus ad effe
ctū ita ſe habet cauſa ad cām. ſi ergo cauſa
mortalitatis fuit culpa ⁊ mortalitas perſone
ade totá humaná naturá fecit mortalē ⁊ to
tam corrupit penalr̃. pari rōe uidetur q̀ cul
pa ade totaꝫ naturá humaná infecerit culpa
bilr̃. ⁊ oēs ex illo exeūtes corrupit culpabilr̃
Si ergo culpa que oibus ineſt per naturam
eſt culpa originalis. colligitur ex oibus his
rōibus q̀ ponere ſit culpá originalē. Sꝫ
contra. Eze. xviij. Filius non portabit iniq
tatē pr̃is. ⁊ pr̃ ⁊c. Si ergo hec lex diuina ē.
ſꝫ per diuiná legē quiſqꝫ peccat ſibi ⁊ ñ alij
iuxta illud puer. ix. Si ſapiens eris tibimet
ipſi eris. ſi aūt illuſor ſolus portabis malū.
ergo non uidetur q̀ ex peccato pr̃is fili⁹ ha
beat infici culpabilr̃. Itē tam in nouo q̄ꝫ i
veteri teſtō nuptie ꝯceſſe ſunt tanq̄ꝫ bone ⁊
licite. ſꝫ ad nullū bonū neceſſario ſequit̃ ma
lū. ſꝫ ad nuptias neceſſario ꝯſequeretur ma
luꝫ ſi ꝓles culpá ꝯ̄heret a ſua origine. ergo
uel nuptie ſunt male ⁊ illicite qď eſt ꝯtra ſa
cram ſcripturá ⁊ xp̄iana fidem. vel non eſt
peccatū originale. Itē corrupta re tranſ
mutabili ⁊ minus nobili non ꝓpter hoc cor
rumpitur qď eſt intranſmutabile ⁊ nobile. ſꝫ
perſona hominis eſt tranſmutabilis ⁊ min⁹
nobilis q̄ꝫ nature. tota. n. natura ſpēi perpe
tua eſt ⁊ magis nobilis q̄ꝫ una perſona ſin
gularis. ergo impoſſibile fuit eaꝫ a perſona
ade totalr̃ ⁊ per culpam infici. Itē in mal̃
gñalr̃ eſt uerū q̀ malū habitū precedit ma
lus actus. quāuis ecōtrario ſit i bonis. ergo
habitual̃ corruptio nature oritur ex actuali
cl̄pa ipſius nature. Sꝫ natura q̄ꝫtū eſt de ſe
eſt recta ⁊ non peccat. q̇ꝛ peccatū ꝓprie ē uo
luntatis. ergo nō uidetur q̀ tota natura in
fecta fuerit. uel etiá poterit infici. Itē nul
lū naturale eſt culpabile p eo q̀ naturalib⁹
nec laudamur nec uitupamur. ſed originalis
corruptio eſt naturalis cū ſit eadē apud oēs.
ergo uidetur q̀ iſta duo ſint incōpoſſibilia.
q̀ aliqua corruptio ſit culpabilis. ⁊ q̀ ſit ori
ginalis; ergo non uidetur q̀ natura tota a p
ſona potuerit culpabilr̃ infici. Itē nullū ne
ceſſariū eſt uolūtariū. ſed corruptio original̃
eſt neceſſaria. ergo nō eſt uolūtaria. ſꝫ nihil
ē peccatū niſi ſit uoluntariū ſm q̀ dic̄ aug.
in li. de li. ar. ergo impoſſibile eſt originaleꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

corruptõez eſſe culpã. redit ergo idem quod
pri⁹ q̷ nulla culpa ſit originalis. ⁊ q̷ natura
humana in adã nõ fuerit infecta culpabilr̃.
¶ Dr̃ q̷ abſq̷ dubio tota natura hoc ẽ na-
tura in oĩbus hoĩbus ſeĩalr̃ ab adam deſcen-
dẽtibus corrupta ẽ nõ ſolũ penalr̃ ſꝫ etiã cul
pabibilr̃. hoc. n. manifeſtat uiſionis dei carẽ
tia. rõal' erubeſcẽtia. ⁊ ↄcupiſcẽtie p̄dñantia.
Carẽtia uiſionis dei hoc manifeſtat. q̷ null⁹
vꝫ eterno bono ad qđ factus ẽ priuari niſi ĩ
ſe hẽat aliquid ꝑ quod indignus ſit diuino
aſpectui pñtari. tale aũt nõ eſt niſi culpa. Si
ergo oẽs quotquot ſunt uiſione dei priuanť
niſi ꝑ baptiſmu fluis uel flaminis renaſcanť.
planũ eſt q̷ oẽs quotquot ſunt ↄ̄hũt ex ſua
origine culpã. Erubeſcẽtia etiã rõis hoc ma
nifeſtat. Nullus. n. rõaliter erubeſcit de his
paſſionibus quas hꝫ a natura niſi inſit ei ꝑ
aliquã culpã. ſꝫ oĩs homo naturalr̃ erubeſcit
ex mẽbrorꝫ genitaliũ motu. ex hoc ergo col
ligitur ⁊ manifeſtatur q̷ quilꝫ in ſe ĩpo non
tm̃ penalr̃ ſed etiã uitupabilr̃ ⁊ culpabilr̃ eſt
corruptus quantũ ẽ ex ſua naturali origine.
Predñantia ↄcupiſcẽtie hoc euidentiſſime
manifeſtat. certũ ẽ. n. q̷ tũc aĩa hoĩs ẽ ordi-
nata qñ ſpũs ẽ ſub deo ⁊ caro ⁊ v̓tutes aĩa-
les ſunt ſub ſpũ. ⁊ ſeq̃tur rõis impĩũ. ab op-
poſitis ergo tũc aĩa hoĩs eſt ꝑuerſa qñ caro
⁊ v̓tutes aĩales p̄ſunt ſpũi rõali. ⁊ hoc quidẽ
eſt planũ nõ tm̃mõ ꝫ fidẽ uerũ etiã ꝫ phiaꝫ.
ſed in hoĩe uigor ↄcupiſcẽtie ⁊ lex mẽbrorũ
qua unuſquiſq̷ hꝫ a natiuitate captiuat ĩpꝫ
⁊ ei p̄dominatur. Ex hoc ergo clarꝫ ⁊ aptuꝫ
ẽ q̷ aĩa cuiuſlꝫ hoĩs a natiuitate peruerſa ẽ.
⁊ inordinata. Sꝫ ſicut ordinatio in hoĩe ⁊ re
ctitudo iuſticia ẽ. ſic ꝑuerſitas ⁊ deordinatio
culpa ẽ. Si ergo aĩa cuiuſlꝫ hoĩs ꝑ legẽ ↄcu-
piſcẽtie ꝑuerſa ẽ a ſua origine in quolꝫ hoĩe
indubitanter ponẽdũ eſt eſſe pccm̃ originale
quantũ ẽ a ſua prima natiuitate. ⁊ de hoc ne
mo dubitat niſi qui neſcit quantus ſit uigor
ↄcupiſcẽtie ⁊ qualr̃ ſps rõalis deo vꝫ ſubeẽ.
Cõſtat. n. q̷ nõ ſubeſt ſpũs nr̃ pfcẽ deo niſi
diligat ĩpꝫ ſup oĩa ⁊ ꝑpter ſe. planũ ẽ etiaꝫ
q̷ nullus in ſtatu nature corrupte deũ diligit
ſup oĩa ⁊ ꝑpter ſe ſine dono gr̃e. imo neceſ
ſario uincitur a uigore ↄcupiſcẽtie ut magis
amet ſe q̃ꝫ aliquod bonũ apparẽs. Planũ ẽ
ergo q̷ aĩa cuiuſlꝫ hoĩs in ſua natiuitate pec

catrix eſt cũ ſubuerſa ⁊ inordinata ſit ſicut
oſtẽſũ eſt. ⁊ ideo dicit apo. ro. vij. in perſona
hoĩs lapſi. Uideo aliaꝫ legẽ in mẽbris meis
repu. legi mẽtis mee. ⁊ cap. me in le. pcci. et
exclamat. infelix ego hmo q̃s me liberabit
de corpe mortis h⁹. ⁊ rñdit. gr̃a dei ꝑ Jeſuꝫ
xp̄m. hanc ergo legẽ ⁊ inordinatõez ad deũ
ſi q̃s uelit attendere nullo mõ dubitabit ho
minẽ eẽ peccatorẽ a ſua natiuitate. imo ita
certũ eſt v̓t nullo mõ dubitari poſſit de origi
nali ſicut etiã nec de actuali. hoc tñ ignoraue
runt phi ⁊ etiã aliqui heretici. q̷ neſcierunt
attendere ĩ in quo attẽditur rectitudo aĩe ⁊ iu
ſticia ⁊ ꝑ quanto aĩa dici vꝫ ad deũ ordĩata
Conſtat ergo q̷ tota humana natura corru
pta ẽ nõ ſolũ penalr̃ ſꝫ etiã culpabilr̃. a quo
aũt corrupta fuerit hoc planũ ẽ ex ĩpa ſcri-
ptura q̷ ab adam. Potuit aũt totã naturam
corrũpere ⁊ culpabilẽ facere ſuo pccõ triplici
ↄditõe ↄ̄hente. Prima ẽ q̷ non tm̃ erat hu-
mane nature indiuiduũ ſꝫ totius humane na
ture principiũ. ¶ Secũda eſt q̷ non tm̃ fuit
ſibi datũ mandatũ ſicut ſingulari pſone ſed
tãq̃ꝫ ſtipiti totius humane nature. et hoc bñ
indicat textus. q̷ mandatũ illud deſcendit ꝑ
uirꝫ ad mulierẽ. ¶ Tertia q̷ adaꝫ innocẽtiã ⁊
ĩmortalitatẽ ſuſcepat ꝑ ſe ⁊ ſua tota poſteri
tate. vñ ipſe inocẽs ⁊ ĩmortalis gñaſſet im
mortalẽ ⁊ inocentẽ. q̷ ergo ĩpe erat oĩum
principiũ. ⁊ tranſgreſſus ẽ mandatũ qđ erat
datũ ei ꝫ q̷ erat principiũ ⁊ amiſit illã iuſti-
ciã ⁊ ĩnocentiã quã debebat omnib⁹ poſteris
ↄſuare. hinc ẽ q̷ ꝑ ĩpꝫ originali iuſticia ſum⁹
priuati ⁊ in eius infectõe ceteri ſunt infecti.
nõ tm̃ penalr̃ ſed etiã culpabilr̃. tum ꝑpter
debitũ ordinatõis qđ vꝫ eẽ in nobis. tũ ꝑpt̃
carẽtiã illius inocẽtie quã deberem⁹ habere.
tum ꝑpter p̄dñantiã ↄcupiſcẽtie ꝑ quam aĩe
nr̃e ſunt inordinate ⁊ iniuſte. ⁊ ſi iniuſte ſũt
⁊ inordinate neceſſe eſt eas ſũme iuſticie diſ
plicere. Patet ergo q̷ tota humana natura
corrupta ẽ ñ ſolũ penalr̃ ſꝫ etiã culpabiliter
Patet nihilomin⁹ a quo fuerit corrupta. q̷m
a primo parẽte. qualr̃ aũt illa culpa traduci
habeat hoc deťminabitur infra. Rõnes autẽ
ad primã partẽ ↄcedende ſunt. ¶ Ad illud
ergo qđ primo obr̃ q̷ filius nõ portabit ini
quitatẽ pr̃is. dđ q̷ illud ĩtelligiť de peccato
quo pr̃ peccat ut ſingularis pſona ſic melius

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

manifeſtabitur infra. ⁊ ideo locū non habet
in trāſgreſſione primaria, quia illa non fuit
oīo ſingularis ꝑſona ſicut explanatū eſt ſ.
¶ Ad illud qḋ obᷣ ꝙ ad bonū ñ neceſſario
ꝯſeq̄tur malū. ꝺḋ ꝙ uez eſt per ſe loquēdo
vñ ad nuptias nō neceſſario ſeq̄tur genitꝛ ꝓ
lis corruptio inquātū eſt ibi maris ⁊ feīe ꝯiū
ctio naturalis ſʒ inquātū illi ꝯiūctioni adiun
cta ē corruptio uitioſa feīs ob peccatū primi
parētis. ¶ Et ſi tu obiiciās ſicut obiicit he-
reticus ꝙ qualīcūq̄ȝ ſequatur malū omittē-
dū eēt id bonū. ꝺḋ ꝙ illud nō eſt uez niſi qñ
malū ꝑponderat bono. nūc aūt nō ē ſic. qꝛ in
gñantibꝰ nō eſt ulla culpa. in gñato ꝟo meliꝰ
ē ſic eē q̄ȝ nō eē maxime cū ſubueniat̄ ei per
grām baptiſmalē. ¶ Ad illud quod obᷣ ꝙ
corrupto minꝰ nobili ⁊ trāſmutabili nō corrū
pitur magis nobile ⁊ ꝑpetuū. ꝺḋ ꝙ illḋ uez
ē ⁊ locū hʒ qñ illud qḋ eſt magis nobile ⁊ ꝑ
petuū nō depēdet a minꝰ nobili ⁊ trāſmutabi
li. nō ſic aūt ē in ꝓpoſito. qꝛ tota natura hu-
mana depēdebat a pſona ade q̄ȝtū ad exñti
am. vñ ſi adā fuiſſʒ mortuus totū genꝰ hūa-
nū eēt in eo corruptū. ¶ Ad illud qḋ obᷣ ꝙ
malū hitū ꝑcedit malus actꝰ. ꝺḋ ꝙ hoc uez
ē. uerūtñ ex hoc nō opʒ ꝙ malū habitū na-
ture ꝑcedat malꝰ actꝰ nature ꝭ ꝙ natura. ſʒ
ſufficit ꝙ ꝑcedat malus actꝰ pſone eo ꝙ na-
tura ⁊ pſona ſunt indiuiſa. et ideo corruptio
pſonalis pōt effici naturalis ſic oñdit Anſel.
de ꝯceptu ꝟgi. Pōt tñ dici ꝙ ⁊ſi natura i ſe
non peccauerit. tñ ꝑut erat in adam peccauit
inquātū erat oīuʒ hoīuʒ principiū. ¶ Ad illḋ
qḋ obᷣ ꝙ nullū naturale eſt culpabile. ꝺḋ ꝙ
ſic dicit Aug. differt dicere naturā ⁊ naturaʒ
corruptā. poteſt ergo aliquid eē naturale qḋ
ꝯſequitur ipam naturā ꝭ primā ꝯſtitutionē
Alio mō quod ꝯſequitur naturā ⁊ corrupti-
onē. Dico ergo ꝙ illud qḋ ē naturale quod
ꝯſequitur naturā ꝭ inſtitutionē nullo modo
eſt culpabile. illud ꝟo quod ſic naturale ē ꝙ
ꝯſequitur naturā ꝭm corruptionē culpabi-
le eſt. et tale eſt originale. Et ſic patet illud
¶ Ad illud quod obᷣ ꝙ nullū neceſſariū eſt
uolūtariū. ꝺḋ ꝙ ſi hoc reſpectu eiuſdē ꝟita-
teʒ poſſit habere. tñ reſpectu diuerſoꝝ non
neceſſe eſt ꝙ habeat ꝟitatē. quod eniʒ ē ne
ceſſariū uni uolūtariū pōt eſſe alteri. ⁊ ſic eſt
in originali quod quidē ⁊ſi nobis ſit neceſſa
riū tñ de tñ fuit uolūtariū ⁊ rōe illiꝰ uolūtatis
nobis iputat̄ i pccm̄. vñ dicit̄ oēs peccaſſe i
ipo. hoc aūt meliꝰ oñdetur cū manifeſtabitur
qualiter originale peccatū traducitur.

Oꝯſequēter q̄rit̄ de ſecundo. ſ. q̄d ſit
origiale pccm̄. Et circa hoc q̄runt̄
duo. ¶ Primo q̄ritur utrū origia
le pccm̄ ſit ꝯcupiſcētia. ¶ Secun
do utrum ſit ignorātia.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ queritur
vtꝝ origiale pccm̄ ſit ꝯcupiſcētia.
Et ꝙ ſic uidetur. Ro. vi. Non re
gnet pccm̄ in nr̄o mortali corpe. Ibi glo. pec
catū. i. fomes pcci. ſʒ fomes pcci nō eſt aliud
q̄ȝ ꝯcupiſcētia. ſi ergo fomes pcci ē pccm̄ et
nō eſt pccm̄ actuale. reſtat ꝙ ſit originale.
¶ Itē ro. vii. Cōcupiſcētiā neſciebā eē pec
catū ⁊c. Glo. Cōcupiſcētia ē vñ oīa mala ꝓ
ueniūt. ſi ergo illud quod eſt origo oīum ma
loꝝ ē originale pccm̄. uidetur ꝙ pccm̄ origi
nale nihil aliud ſit q̄ȝ ꝯcupiſcētia. ¶ Itē hoc
ipʒ uidetur rōe. Quales ſunt actꝰ tales ſunt
habitꝰ. ſʒ ꝯcupiſcere ē pccm̄. ergo neceſſitas
ꝯcupiſcēdi mala ē ⁊ pccm̄. ſʒ neceſſitatē ꝯcu
piſcēdi a natura ꝯhimꝰ. ſi ergo peccatū qḋ
a natura ꝯhitur eſt pccm̄ originale. uidetur
ergo ⁊c. ¶ Itē in omni pccō ē ꝯuerſio aliq̄
ad ꝯmutabile bonū in actu uel in hitu. ſi er-
ho peccatū originale ē peccatū. ergo ē ibi ali
qua cōuerſio inordinata ad bonū ꝯmutabile
Sʒ ꝯuerſio inordinata ad bonū ꝯmutabile
nihil aliud ē q̄ȝ ꝯcupiſcētia. ergo neceſſe eſt
pccm̄ orginale eē ꝯcupiſcētiā. ¶ Sʒ ꝯ. Ro.
. vii. Peccatū occaſione accepta opatū eſt in
me oēȝ ꝯcupiſcētiā. Hoc nō pōt intelligi de
pccō actuali. ergo intellr̄ ꝺ originali. Si ergo
opans nō ē opatū. ergo ꝯcupiſcētia nō ē ori
ginale peccatū nec ecōuerſo. ¶ Itē Beda di
cit ꝙ q̄ttuor nobis ſunt inflicta ꝓpter primū
peccatū. ſ. ignorātia. infirmitas. ⁊ malicia. ⁊
quartū ex his ꝯcupiſcētia. Sʒ quod ē in-
flictū pccō nō eſt ipʒ peccatū. ergo ſi hec me
rito originalis pcci ſunt nobis iflicta ꝭ ꝙ di
cit beda. ergo ⁊c. ¶ Itē ꝯcupiſcentia manet
cū grā. originale peccatū nō pōt manere cuʒ
grā. ergo originale pccm̄ nō ē ꝯcupiſcentia.
¶ Si tu dicas ꝙ ꝯcupiſcētia manet cū grā in-
quantū ē remiſſa. ⁊ ſic ē pena. inquantū aūt
eſt intēſa nō manet. ⁊ ſic eſt pena. Contra.

Magis ⁊ minꝰ nõ diuerſificãt. ergo ſi ↄcupi
ſcẽtia remiſſa nõ eſt culpa ſed pena. pari rõe
uidetur ꝙ nõ ↄcupiſcẽtia intẽſa. ¶ Itẽ ↄcu-
piſcẽtia poſtq̄ꝫ remiſſa ẽ intendi põt ⁊ in pri
ſtinũ dñiuꝫ reuocari ſicut expimẽto pꝫ. ſi er
go originale peccatũ eẽt iterabile. tũc ⁊ ba-
ptiſma qḋ eſt ↄ̃ inſtitutionem ecclĩe. ¶ Eſt
ergo q̃ſtio quid eſt origiale pccm̃ p eẽntiã.
Et cũ a magr̃o dicatur ⁊ ab Aug. eẽ ↄcupi-
ſcẽtia ſicut pꝫ in lr̃a. ab anſel. aũt in li. de cõ
ceptu v̓gi. dicatur eẽ debite iuſticie carentia
q̃ſtio ẽ quõ iſta duo v̓ba pñt eẽ ſimul v̓a ⁊ i
quo hoꝝ v̓boꝝ magis explicatur q̇d ſit ori
ginalis culpa. ¶ Rñdendũ ꝙ ſicut actuale
peccatũ nõ dicit oĩmodã priuatõem eo ꝙ ñ
tm̃ dicit auerſionẽ. imo etiã quandã ↄuerſio
nẽ. nõ etiã dicit oĩmodã boni priuatõeꝫ. imo
relinq̇t aptitudinẽ ⁊ aliquẽ actũ priuãdo cir
cũſtantiã erga ipm̃. ſic ⁊ in originali ſuo mõ
intelligendũ ẽ. vnde ſicut nõ dicitur peccatũ
actuale eſſe in aliquo ex hoc ſolo ꝙ careat
iuſticia. qꝛ tũc lapis diceretur peccatũ hr̃e. ſꝫ
ex hoc ꝙ aliquã inclinatõeꝫ hꝫ ad aliquid i
qua cũ deberet eẽ iuſticia nõ reperitur. qꝛ ſic
etiã originale peccatũ dr̃ eẽ in aliquo ñ ſolũ
quia caret iuſticia originali ſꝫ etiã qꝛ curui-
tatẽ hꝫ ⁊ neceſſitatẽ ↄcupiſcẽdi. vñ queãd-
modũ uidemꝰ in egritudine corpali utpote i
paraliſi ꝙ talis morbꝰ ineſt ex quadã diſſo
lutõe v̓tutis. ita tñ ꝙ nõ oĩo priuatur virtus
motiua ſicut in mortuo. ſed aliquo mõ ma-
net nõ potẽs mẽbꝝ regere. et ita ſeq̇tur ptiꝫ
ex poſitõe. partim ex defectu manꝰ tremula
tio. ſic intelligẽdũ ẽ tã in actuali q̄ꝫ in origi-
nali pccõ. queãdmodũ ergo ſi q̇s q̄reret q̇d
eſſet peccatũ carnis duplr̃ poſſet ei notifica
ri. ſ. rõe inclinatõis deordinate ut dicatur eẽ
imoderatꝰ appetitꝰ rei tractabilis ſm carnẽ. et
rõe priuatõis boni ut dicatur eẽ priuatio ca-
ſtitatis ⁊ ↄtinẽtie. ⁊ utroq̄ꝫ mõ rñdetur ↄue-
niẽter. ſic cũ q̄ritur q̇d ſit originale pccm̃. re
cte rñdetur ꝙ ſit ↄcupiſcẽtia iordinata. recte
etiã rñdetur ꝙ ſit debite iuſticie carẽtia. ⁊ i
vna iſtaꝝ rñſionũ clauditur altera. licꝫ vna
notificet ipm̃ originale rõne eiꝰ qḋ eſt in ipo
hñs modũ ↄuerſionis. altera uero rõne pri-
uationis. Concedẽdũ ẽ ergo ſicut rões oſtẽ-
dunt et magr̃ dicit in lr̃a. ꝙ originale pccm̃
eſt ↄcupiſcẽtia. ⁊ hec nõ q̄cũq̄ꝫ ſed ↄcupiſcẽ
tia ꝑut claudit in ſe debite iuſticie carentiaꝫ.
hec aũt eſt ↄcupiſcẽtia imoderata ⁊ intenſa
adeo ut ſit carnis ad ſpũm pdñantia. ⁊ talis
ſemp eſt iuncta carẽtie debite iuſticie. ⁊ h̓ ꝙ
ineſt nobis ab origine dr̃ pccm̃ originale. et
hoc eſt qḋ dicit glo. ſup illud Beati quoꝝ re
miſſe ſunt iniq̇tates. Glo. iniq̇tatẽ dicit fo-
mitẽ qui añ baptiſmũ nõ tm̃ pena eſt ſꝫ cul-
pa. poſt baptiſmũ v̓o pena tm̃ ẽ ⁊ nõ culpa.
nõ. n. deletur ut oĩo nõ ſit ſed ut nõ ſit pccm̃
Concedẽde ſunt ergo rões que hoc oñdũt.
¶ Ad rões aũt ad oppoſitũ ſatis planũ eſt
rñdere per ea que dicta ſunt. ¶ Ad illud er
go quod obr̃ primo ꝙ peccatũ opatur ↄcu-
piſcẽtiã. dḋ ꝙ illud itelligitur de ↄcupiſcẽtia
quantũ ad actũ quã dr̃ opari mandatũ. qꝛ oc
caſionalr̃ excitat in nobis ipaꝫ ↄcupiſcẽtiam
que ſe hꝫ per modũ habitꝰ. ¶ Ad illud v̓o
quod obr̃ ꝙ cõcupiſcẽtia ẽ inflicta per pccm̃
dḋ ꝙ itelligit de ↄcupiſcẽtia ꝑut remiſſa. et
ſic ſortitur rõeꝫ pene. ⁊ hoc mõ nõ eſt origi
nalis culpa ſed ipſius ſequela. Et p hoc pꝫ
rñſio ad ſequẽs quod obr̃. ꝙ manet ſiml̃ cũ
gr̃a. nõ. n. manet ꝑut dictũ ẽ in opponẽdo ꝑ
ut intẽſa eſt. quia ſic dicit a ſe ꝑuerſionẽ ac p
hoc originalis iuſticie priuatõꝫ ꝑut ẽ remiſſa
p gr̃e pñtiã hoc nõ dicit. ¶ Et ſi obijcias ꝙ
magis ⁊ minꝰ ſpẽꝫ nõ uariant. dḋ ꝙ ↄ̃ſi illud
locũ hꝫ in naturalibꝰ. nõ tñ hꝫ locũ i morali-
bꝫ. qm̃ v̓tutes ⁊ uitia in moribꝰ attendũt pe
nes medianteꝫ ⁊ eius extrema que ſunt ſu-
perfluũ ⁊ diminutũ. et hoc nõ ſolum ueꝝ eſt
apud moralẽ phũm ſed etiã apud theologũ
qui dicit ꝙ amor creature citra deũ uel ſub
deo nõ eſt peccatũ mortale. ſi v̓o ſupra deũ
intẽdat mortale peccatũ efficitur. ¶ Ad illḋ
uero quod obr̃ ꝙ ↄcupiſcẽtia remiſſa iteruꝫ
põt intendi. dḋ ꝙ ↄ̃ſi intendi poſſit ⁊ inten-
datur hoc eſt per peccatũ actuale. ↄcupiſcen
tia uero intenſa non dicebatur eſſe peccatuꝫ
originale niſi prout ſic ↄtrahebatur a prima
origine. ⁊ qꝛ hoc nõ põt eẽ niſi ſemel q̄ tñcũ
q̄ꝫ ⁊ quotienſcũq̄ꝫ ↄcupiſcẽtia intendatur ori
ginale peccatum non iteratur.

Secũdo queritur circa hoc utrũ pec
catũ originale ſit ignorãtia. ¶ Et ꝙ
ſic uidetur. Super illu ps. Delicta
iuuentutis ⁊ ignorãtie mee. glo. Ignorantie
mee. i. originale peccatũ quod ẽ in paruulis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

paulo añ delicta ignorantie dicit ea que ſūt
in paruulis qui peccato originali tenentur.
¶ Itē Hug. in li. de ſacris. in. vij. pte. Ori
ginale peccatū ē uitiū qđ naſcendo acq̄rim⁹
per ignorātiā in mente ⁊ ɔcupiſcētiā carnis.
ergo uidetur ꝙ originale peccatū ſit ignorā
tia. ¶ ꝙ ſi tu dicas hoc eē dictū per cām. obui
at illud qđ dicit ɔñter hugo in pte eadē. Iſta
q̄ttuor mala in hoīe apparent. ſupbia. igno-
rantia. mortalitas. ⁊ ɔcupiſcentia. ſupbia mē
tis tm̄ culpa eſt. mortalitas carnis pena tm̄.
ignorātia uero culpa ⁊ pena. ſʒ nō ē niſi cul-
pa originalis. ergo ⁊c. ¶ Itē originale pccm̄
maxime hʒ deleri p fidei ſacr̄m. ergo dire-
cti⁹ opponitur ipi fidei que eſt in cognitiua.
q̄ȝ uirtuti exiſtenti alicui in affectiua. ſi er-
go ignorantia dicit priuatōeȝ v̄tutis dirigē-
tis cognitiuā. uidetur ꝙ peccatū originale ſit
proprie ignorātia. ¶ Itē pena r̄ndet culpe
Sed originali pccō proprie debetur pena ca
rētie uiſionis dei. ergo ſi hoc dicit priuatōeȝ
ex pte cognitiue. uidetur ꝙ ⁊ ipſū originale
ꝙ ſi hoc ueꝝ ē redit idē quod prius. ¶ Iteȝ
ſicut peccatū ē in ɔcupiſcēdo ea que nō ſūt
appetēda. ſic peccatū ē in diſcernēdo ea que
nō ſunt diſcernēda. ergo ſi habere neceſſita
tē ad ɔcupiſcēdū ē culpa. ſic habere neceſſi-
tatē ad diſcernēdū. ſed paruulus utrāq̄ȝ ne-
ceſſitatē hʒ ⁊ nō hʒ niſi originale. ergo ſicut
ponitur originale peccatū in paruulo eē ɔcu
piſcibilitas ſiue ɔcupiſcētia. ſic dʒ ēt poni eē
ignorātia. ¶ Sʒ ɔ̄. Beda dicit ꝙ ꝓpter pec
catū q̄ttuor ſunt nobis inflicta. ſ. ignorātia.
⁊ infirmitas ⁊c. ergo cū peccatū originale nō
dicatur infirmitas pari rōe nec ignorātia q̄ ē
pena pro ipſo inflicta. ¶ Itē aug. ad valen-
tinū. Ignorātia in his que ſcire nō potuerūt
pena eſt pcci. ſed ignorātia in paruulis ē in-
uincibilis. ergo uidet̄ ꝙ ſit pena ⁊ nō culpa.
maxīe cū uideam⁹ paruulos propter igno-
rātiā excuſari ab oī culpa. ¶ Iteȝ originale
peccatū deletur in baptiſmo. ſed eque bene
ē ignorās paruulus baptizatus ſicut nō ba-
ptizatus. ergo ignorātia eē nō pōt peccatū.
¶ Itē ſi aliq̄s ex aliquo actu ſuo cadat ī fu-
riā non dr̄ in eo eē culpa ſed pena. ergo pari
rōne ſi aliq̄s ex pccō primi parētis in igno-
rātiā cecidit. nō dʒ dici culpa originalis. ſed
eius pena. et pōt hic eē locus a maiori. quia
magis dʒ iputari ignorātia in culpā in quā
incidit ex actu proprio q̄ȝ ex actu alieno. ¶
Itē cū peccatū originale ſit ɔcupiſcētia ut ꝓ
batū ē ś. et aug. dicit. ſi eēt ignorātia cū ɔcu
piſcētia ⁊ ignorātia ſint diuerſoꝝ gñuȝ tūc ī
quolʒ eēt p̄ſalitas orig. aliū pccōꝝ qđ oñdet
inferius eē falſū. ¶ R̄ndēdū ꝙ ſicut ś dcm̄
fuit de ignorātia in adultis ipſā. ſ. nō eē pec
catū niſi prout hʒ uolūtatē ɔcomitātē ſicut
ecōtra cognitio nō ē virtus niſi ei ſit iuncta
affectio. ſic p hūc modū intelligēdū ē in pro-
poſito. ꝙ ignorantia ſi pure dicat neſciētiā
ſic tm̄ eſt pena. ſi uero dicat neſciētiā ut eſt
ɔiūcta ɔcupiſcētie ſic ē culpa. pro eo ꝙ talis
ignorantia oppoſitionē hʒ cū v̄tute ⁊ gratia
Grā. n. aduenīēs in aīaȝ nō ſolūmō rectifi-
cabit affectionē p charitatē ſed ēt cognitiuā
per fidē. nō. n. pōt dirigi uolūtas niſi pariter
dirigatur ⁊ rō ⁊ libertas arbitrij ſimul in rōe
⁊ uoluntate ɔſiſtit. Hoc ergo mō ɔcedi pōt
peccatū originale eē ignorātiā. et ſic intellr̄
magr̄ Hugo ⁊ glo. ⁊ procedūt rōes que ad
primā partē inducūtur. ¶ Ad illō tñ qđ obr̄
de carētia uiſiōis dei. dō ꝙ rō illa duplr̄ defi
cit. primū q̄dē q̄ carentia uiſiōis dei nō tātū
debetur pccīs q̄ reſpiciunt cognitiuā ſʒ etiaȝ
affectiuā cū uiſio eſt tota merces q̄ redditur
oībus uirtutib⁹ ex meritorijs opibus. Scdō
uero q̄ cū dicimus paruulos puniri carentia
uiſionis in hoc intellr̄ per ɔñs ꝙ priuētur ⁊
dote fruitōis ⁊ dote tentōis. ¶ Rōes aūt q̄ ad
oppoſitū inducūtur procedūt de ipſa igno-
rantia ꝑ ꝙ dicit purā neſcientiā. ⁊ ſic ē pena
nō culpa. ꝑ aūt ꝙ hʒ iūctā ɔcupiſcētiā culpa
ē. nec tñ ex hoc ſeq̄tur ꝙ in nobis ſint pl̄a
pccā originalia ſicut ɔcludit rō vltima ꝓ eo
ꝙ ubi ponitur unū propter alteꝝ ibi unum
tantū. cū ergo dicim⁹ ignorātiā rōe ɔcupiſcē
tie eē peccatū originale nō propter hoc po-
nim⁹ in nobis plura originalia differentia p
eſſētiā. ſed hoc ponimus. ꝙ cū originale ſit
unū deordinat ⁊ uitiat totā aīam non ſolū ꝑ
affectiuā ſed etiā ꝑ cognitiuā. ita tñ ꝙ prin
cipalius affectiuā. vñ magis notificatur ori-
ginale per ɔcupiſcentiā ⁊ debite iuſticie ca-
rentiā q̄ȝ per ignorantiaȝ. q̄ tam ɔcupiſcen
tia q̄ȝ debite iuſticie carentia notificant ipſū
originale ꝑ ꝙ eſt culpa. et ideo predicatur d̄
ipſo predicatione per eſſentiā. ¶ Ignorantia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

aũt notificat magis ꝙ̄ ꝙ eſt uitiũ cognitiuaꝫ
deordinãs. vnde magis predicatur de pccõ
originali ꝙ̄ ꝙ ipſa ignorantia peccatũ eſt p̄-
dicatione per cauſaꝫ q̄ꝫ per eẽntiam. et hoc
inſinuat ipſuꝫ v̄bꝰ Hug. cũ dicit ipſuꝫ ori-
ginale eſſe uitiũ quod ꝯximus per ignoran-
tiã. Hoc etiaꝫ declarat ipſe Anſel. in li. de
ꝯceptu v̄gi. vbi dicit ꝙ omne peccatũ ẽ iniu
ſticia. ⁊ oĩs iuſticia ⁊ iniuſticia in uolũtate ꝯſi
ſtit. Et ſic patet quid ſit originale peccatuꝫ
per eẽntiam. quoniã eſt ꝯcupiſcẽtia ⁊ debite
iuſticie carẽtia. Patet etiã quõ originale pec
catũ ab Hug. dicitur eẽ ignorantia. ⁊ p ꝯñs
ea q̄ ad utrãqꝫ partẽ ſunt adducta.

QVſequenter ꝯ tertiũ articulũ q̄rit
de v̄itate hũane nature. Et cũ duo
ꝯcurrant ad hoc ꝙ aliquid dicatur
de v̄itate hũane nature. materia. ſ. ⁊ forma.
ad quartũ libꝝ ſpectat dicere de v̄itate hũa
ne nature ex parte forme ubi agitur de rõe.
Ad hũc uero locũ ſpecat inquirere de v̄itate
humane nature ex parte materie. Inquirit
utrũ mat̃ialr̃ aliquid extrinſecũ in v̄itatẽ hu
mane nature poſſit trãſire. ¶ Circa hoc er
go duo querẽda ſunt. ¶ Primo q̄ritur utrũ
aliquid tranſeat in v̄itatẽ humane nature p
actũ gñatiue. ¶ Secũdo queritur utꝝ aliq̄d
trãſeat i v̄itatẽ nature hũane p opꝰ nutritiue

CIrca primũ ſic ꝓceditur ⁊ queritur
utrum aliquid tranſeat in ueritatẽ
humane nature p actũ generatiue
Et ꝙ nõ uidetur. primo auctoritate doctoꝝ
auctenticoꝝ. ſ. magr̃i ſñiarũ ⁊ Hug. Ait. n.
magiſter in lit. ſic. Omne quod in humanis
corporibus naturalr̃ eſt deſcẽdit a primo pa
rente lege propagatõis ⁊ in ſe actũ ⁊ multi
plicatũ eſt nulla exteriori ſubſtãtia in id trã
ſeunte ¶ Similiter magr̃ Hugo de ſancto
vic. in fine ſexte partis. De ſubſtãtia coſte
in ſe diuina uirtute abſqꝫ extrinſeco addita
mẽto multiplicata corpus mulieris factũ eſt
quẽadmodum poſtea naturã humanã a pri
mis parentibus in ſequentẽ generationẽ ſe-
minatam a modico iam in tantũ multiplica-
tam cernimus ut multa hominũ millia ex eo
iam excreuiſſe uideamus. ¶ Item hoc ipm
oſtenditur ſm auctoritatẽ ſanctoꝝ. Dicit. n.
Anſel. in li. de ꝯceptu uirginali. c. ij. loquẽs
de primis parentibꝰ. Quia tota humana na
tura in illis erat ⁊ nihil extra ipos erat tota
infirmata eſt ⁊ corrupta. Et quod maius eſt
Aug. ix. ſuper Gen. ad lit. dicit ꝙ nos fui-
mus in adam ſm rõem ſeminalem ⁊ ſm coꝛ
pulentã ſubſtantiã. caro autem xp̄i fuit ſolũ
ſm corpulentaꝫ ſubſtantiam. ꝙ ſi hec uera
ſunt ꝙ tota caro ⁊ omniũ poſteroꝝ caro fu
it in adam. ergo nihil extrinſeci per uirtutẽ
generatiuã tranſit in ipaꝫ. ¶ Item uidetur
hoc auctoritate euangeliorũ. Mathei. xv.
Omne quod per os intrat in uentreꝫ uadit
⁊ in ſeceſſuꝫ emittitur. ergo non uidetur ꝙ
ex aliquo quod ab homine comeditur ꝑlis
corpus ꝯſtituatur. Et Math. vij. Omne ex
trinſecũ introiens in hominẽ non poteſt euꝫ
coinquinare. quia non intrat in cor ſed in uẽ
trem et in ſeceſſum exit purgans oẽs eſcas
Ibi glo. Quãuis tenuiſſimus humoruꝫ ⁊ li-
quens eſca cum in uenis ⁊ artubus decocta
fuerit et digeſta per occultos meatus quos
greci poros uocant ad inferiora dilabitur et
in ſeceſſum uadit. ¶ Item hoc ipſum uide-
tur rõne. Primo per ueritatẽ generationis.
generare eniꝫ eſt de ſui ſubſtantia aliquam
producere. Si ergo omnes uere ⁊ recte di-
cuntur ab adam geniti ⁊ filij ade. omnes ſu
mus de aliquo quod eſſet eius ſubſtantia ꝓ
pagati. ſed qua rõne manus mea uel pes ad
membruꝫ conſtitui habet ex eo quod fuit in
adam. eadẽ rõne ⁊ ſingula membra. uidetur
ergo ꝙ totum corpus cuiuſlibꝫ hominis ex
ade ſemine fuit conſtitutũ. et hoc ſi nihil ex
trinſecũ tranſit in ueritateꝫ humane nature
per actũ uirtutis generatiue. ¶ Iteꝫ hoc ipꝫ
uidetur per legem cognatõis. quoniã ſtipes
non poteſt ꝯtrahere cum aliquo ex ipſo pro
cedẽte. nec aliqui approximãtes ſtipiti pñt
adinuicem ꝯtrahere. hoc autem non eſt niſi
propter unitatem carnis ⁊ ſanguinis. ergo
uidetur ꝙ non de ſuperfluitate nutrimenti.
ſed de ſubſtantia patris proles generetur. ⁊
non ſolũ de ſubſtantia patris proximi. imo
etiã patris remoti. alioquin uana erit lex co
gnationis. quod non ſolum eſt contra ueri-
tatem ſacre ſcripture. imo etiã ꝯtra dictamẽ
nature. ¶ Item hoc ipſum uidetur per ꝯdi-
tionẽ reſurrectõis. Neceſſe eſt eniꝫ unicuiqꝫ
anime propriũ corpus reddi. eſto ergo ꝙ ali
quis nutritus de carnibus humanis generet

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

prolem. ſi ſemen illud de alimēto ſumptum
eſt cū huius alimentū eēt de veritate alteri⁹
corporis hominis rediret ad primū corpus.
ergo iſte nō reſurgeret qui gn̄atus ē ex illo
ſemine. ergo anima priuaretur proprio cor-
pore. ſi ergo hoc eſt impoſſibile reſtat ⁊ illō
ipoſſibile eē. ſ. q̄ aliquid extrinſecū tranſeat
in ſemine. Augetur etiā qō in primo pente
deciſum fuit ſe ipſo. nō alterius appoſitōe.
¶ Sed ꝯ. Phūs in li. de aīalibus dicit q̄ ſe-
men eſt ſuperfluitas ultimi cibi. ſi ergo me
dicis in his que ſunt circa ſuā ſciaꝫ credēdū
eſt. ⁊ naturalibus ſimiliter in his que dicunt
circa ſuā ſciam credendū eſt. ergo cū deter-
minare de generatōe hois pertineat ad phi
loſophū naturalē. credendū eſt ei q̄ ſemē ſit
ex ſupfluo nutrimēti ſic q̄ aliquid extrinſe
cū in ṽitatē humane nature poſſit tranſire.
¶ Itē cū ſuper illud Luce. xj. Btūs uēter ⁊c
¶ Itē uel ex eodē fonte ⁊ lac nutriendis et
ſemen procreandis pueris emanat. de ſeie
ergo uirginis potuit ꝯcipi qui de eius lacte
potuit nutriri. ¶ Item aug. in li. de ṽa reli.
Alimenta corpori non apta per ꝯgruos me
atus eijciūtur quoꝝ aliud redditur fetulētiſſi
mū terre ad alias formas aſſumendas. aliud
per totū corpus exalat. aliud totius aīalis la
tentes nūeros accipit ⁊ inchoatur in proleꝫ.
nūeros etiam uocat ſeminales rōnes. p iſtā
auctoritatē expreſſe colligitur q̄ ſemen ſit
ex alimento. ¶ Si forte tu dicas q̄ aug. in-
telligit quantū ad partē ſeminis ſm materiā
Obuiat ipſa auctoritas que dicit q̄ alimētū
accipit numeros. i. rōes ſeminales. illa enim
pars dicitur eſſe pars ſm ſpēm ſupra quaꝫ
fundatur uirtus actiua ⁊ ꝯuerſiua. In eadē ēt
auctoritate ſubiungit q̄ ex illo alimento ſic
traducto omnia membra formantur. ⁊ planū
eſt ſm medicos q̄ membra radicalia ex par
tibus ſm ſpēm hn̄t formari ſiue ex humore
radicali. ¶ Itē hoc ſpm uidetur rōe. Omne
augmētū quod fit per naturā uel fit per ra-
refactionē. uel fit per additioneꝫ. ſi ergo ex
illo ſemine quod ab adam deciſum fuit oēs
homines naturalr̄ producti ſūt neceſſe ē illō
eē auctū uel per rarefactionē. uel per additio
nē. ſed per rarefactionē nō poſſet. q2 nec tot
atomi fuerunt in illo ſemine quot homines
ſunt in eo producti. ſi ergo auctū eſt hoc ē p

additōeꝫ. aliquid ergo extrinſecū intrat in ſe
minis humani ꝯſtitutione. ¶ q̄ ſi tu dicas ter
tiū modū augendi eē per multiplicationē na
ture poſſibileꝫ. Obr̄ ꝯtra hoc per Hug. de
ſancto vic. qui dicit q̄ facere aliquid in ma
ius ſm ſubāꝫ ⁊ quantitatē ſine appoſitione
hoc eſt ſoli deo poſſibile. ¶ Itē impoſſibile
ē aliquē per uirtutē nutritiuā nutriri niſi ap-
ponatur aliquid extrinſecū per quod q̄s nu
triatur. ergo pari rōne impoſſibile eſt ṽtutē
augmētatiuā augmētare ſubām niſi addat
aliquod extrinſecū per quod augmentetur.
aut ſi pōt in ſe ipſo augmētari quare n̄ pōt
p ſe ipſū nutriri. ¶ Itē de nobilitate augm̄
tantis eſt q̄ poſſit aliā materiā ad ſe ipſꝫ tra
here ⁊ in ſe ꝯuertere ſicut ignis conuertit in
ſe aerē. ſi ergo potētia generatiua in homie
ꝯpleta eſt ⁊ perfcā. ⁊ rō ſeīalis in eo maxīe
eſt actiua. uidet̄ q̄ poſſit agere in extriſecā
materiā ⁊ in ſe ꝯuertere. ⁊ rōem ſeminalē ei
ꝯmunicare. ⁊ ſi hoc. per op⁹ ṽtutis gn̄atiue
in ueritateꝫ humane nature poteſt aliq̄d ex
trinſecū tranſire. ¶ R/. Intelligendū eſt hic
q̄ ſicut expreſſe pꝫ in lr̄a opinio magr̄i ſen
tētiaꝝ fuit q̄ nihil extrinſecū in ueritatē hu-
mane nature tanſeat per gn̄ationē. hec autē
poſitio multū apparet eē probabilis. multū
ſi quis attendat uerba ſcōꝝ. ⁊ ſimul cūꝫ hoc
ꝯditionē reſurrectōis ⁊ legē cognatōis. hanc
ergo poſitionē quidā ſuſtinuerūt dicentes q̄
talis multiplicatio ſine extrinſeci appoſitiōe
in humana natura ſit per uirtutē ſupnaturalē
Alij q̄ hoc fit per uirtutē ſupercelestē. Ter
tij q̄ hoc fit pe uirtutē elemētarē. Primi di-
xerūt q̄ ſicut ds ſibi refuat aīaꝝ creationeꝫ
ppter eaꝝ imortalitatē. ſic ēt ſubāꝫ corpoꝝ
humanoꝝ multiplicat ⁊ augmētat ſine addi
tōe extrinſeca ſicut multiplicauit panes euā
gelicos. ⁊ ſicut multiplicauit coſtā ṽ qua for
mata ē eua. ⁊ hoc quia corpora humana ſūt
ad imortalitatē ordinata. nō tn̄ dicitur face-
re mirabilia ſic multiplicādo. quia hoc facit
quaſi faceret per naturā. natura enim alēdo
⁊ nūtriedo quaſi fouet extrinſec⁹. ſed deus ē
qui nutrimētū pſtat intrinſecus. huic aūt mō
dicēdi obuiat ⁊ ſenſus ⁊ rō ⁊ auctoritas. Sē
ſus obuiat. q2 ſic uidemus hoiem ex homīe
produci ſicut aſinū ex aſino ⁊ ſicut plantaꝫ
ex planta. ſi ergo alia corpora naturalia ſūt

ex materia addita et ſenſus noſter fallitur.
vidẽdũ ē ſimiliter eē circa corpora hũana.
Ratio etiã obuiat. qꝛ nõ ē gñatio naturalis
niſi ea in qua natura eſt uere agẽs ⁊ uere ꝓ-
ducẽs ſibi ſimile. Si ergo mł̃tiplicatio hoīs
ex hoīe eēt ꝑ v̾tutē ſupra naturã ⁊ nõ ꝑ v̾tu
te ipiꝰ nature. gñatio hoīs ex hoīe ñ eēt na-
turał̃. ⁊ ſi hoc ñ eēt gñatio v̾a. Repugnat ēt
autoritas. dicit. n. aug. x. ſup gñ. ad lit. ꝙ fui
mꝰ i adã ꝑ corpulẽtã ſubãꝫ ⁊ ꝑ rõneꝫ ſeialē.
xp̄s tñ ꝑ corpulẽtã ſubãꝫ. ſꝫ ſi corpa noſtra
educerēt̃ ex ſeie ade ꝑ v̾tutē ſ̾ naturaꝫ iã in
ip̄o deberēt dici ſicut ⁊ xp̄s eē ſolũmõ ꝑ cor
pulẽtã ſubãꝫ ñ ꝑ rõeꝫ ſeminalē cũ ſeialis rõ
dicat uim actiuã ¶ Alij uero ſuſtinēt p̄dcãꝫ
poſitionē dicẽtes ꝙ talis multiplicatio eſt ꝑ
uirtutē ſupra celeſtē. corpus. n. quinte eēntie
ſiue luminoſũ natũ ē ex ſe emittere lumē ⁊
ſe ip̄ꝫ multiplicare nõ adducẽdo naturã luīs
ex illo corpe quod illuīat ſed ſimul multipli
cat materiã ⁊ formã. ſic ⁊ in ꝓpoſito dicere
uoluerũt ꝙ qꝛ in natura hũana multũ eſt de
natura quinte eēntie põt ſe in ſe ip̄a multi-
plicari. Obuiat etiã huic mõ dicẽdi ſenſus ⁊
rõ ⁊ auctoritas. Senſus qꝛ nullũ corpꝰ celeſtē
multiplicat lumen ſuũ in ſe. ſꝫ ſi multiplicat
multiplicat ex̾ ſe ⁊ in materia extrinſeca. et
iteruꝫ nõ uidemus ꝙ ſol multiplicãdo gñet
ſolē uel producat ſolē. ergo ſi ſꝫm naturam
celeſtem attenditur iſta multiplicatio in hu-
mano ſemine nec multiplicatur in ſe ipſo ni
ſi ab aliquo extriſeco ſupaddito. nec ex tali
multiplicatõe homo ꝓducitur ab hoīe ſicut
nec ſol a ſole. Rõ etiã obuiat qm̃ multipli-
catio per uirtuteꝫ creata eſt ab aliquo ſimili
actiuo. ſi ergo forme tm̃ eſt agere. ⁊ forma
nõ aſſimilatur materie ſed alteri forme im-
poſſibile eſt ergo aliquid multiplicari ꝑ uir-
tutē creatã quãtũ ad principiũ materiale nec
materiã elemẽtarē nec materiã celeſtē. Au-
ctoritas etiã repugnat. qm̃ lumen egrediẽs
a corpore luminoſo corpus nõ ē nec hꝫ in ſe
materiã. ⁊ hoc ſ̾ planius oñſuꝫ fuit. di. xiij.
vbi ⁊ auctoritates ad hoc inducte ſunt. diffi
cile ē etiã explicare ſꝫm iſtã poſitionē qualr̃
natura q̇nte eēntie intret ↄſtitutionē humãe
nature. et niſi hoc ſane intelligatur ſicut ex
planatũ fuit ſ̾. di. xvij. nõ põt de facili ſuſti-
neri ¶ Tertij v̾o ſuſtinēt ꝙ talis multipli-
catio fit ꝑ uirtutē inferioris nature ↄcurrẽte
ſimul potentia ſuſceptiua ex parte materie
⁊ actiua ex parte forme. materia eni quantũ
eſt de ſe non hꝫ extẽſionē. ſꝫ ꝙ extendatur
tm̃ uel plus hoc eſt rõne forme ſibi adiuncte
vnde quãtũcũqꝫ paruꝫ ponatur de materia
ī aliquo corpore capax eēt ualde magne ex
tenſionis ſi eēt aliquod agens qd̄ poſſꝫ for-
mã tante extẽſiõis imprimere. ex parte v̾o
forme eſt ibi potẽtia multiplicãdi ſibi ſimile
Et hinc ē ꝙ cũ ſemē adiuuatur ⁊ ↄfouetur
per alimentũ extrinſecũ uis illa ſeminalis in
ſua materia põt ſeip̄am multiplicare ⁊ cre-
ſcere nullo repugnãte. et ideo nõ opꝫ aliq̇d
extrinſecũ in ueritatē humane nature tranſi
re. Et hoc uidetur aug. ſẽtire cũ dicit ꝙ ex
vno ſemine ſegetũ ⁊ ſilue ſiluaꝝ. populi po
puloruꝫ educi poſſunt. ita ꝙ nihil reperitur
poſtea in omnibus illis quod prius nõ fuerit
inuiſibiliter in illo ſemine primo. Huic poſi
tioni etſi rõnabilior ceteris uideatur. nihilo-
minꝰ tamē ſicut predictis repugnat ſenſus.
rõ. ⁊ auctoritas. Senſus quideꝫ primo repu
gnat. naꝫ ſi in his que generãtur fieret cre-
mentũ per multiplicatõeꝫ abſqꝫ additamẽto
tunc mũdus eēt multo maior q̃ꝫ fuerit a pri-
cipio. et uiſibilr̃ creſceret quotidie. nõ. n. dici
poſſet ꝙ per reſolutionē decem genera fru
mẽti reducantur ad unũ. Ratio ēt repugnat
quia materia nõ ē ſubiectũ trãſmutatõis niſi
ſub aliquo eſſe. vñ etſi materia corporaliuꝫ
per intellectũ abſtrahi poſſit a forma corpa
liũ. nunq̃ꝫ tñ ꝑ uirtuteꝫ alicuius creature põt
expoliari omni extenſiõe uel forma corpea
Propter quod in pluribus locis dicit aug. ꝙ
impoſſibile eſt ex corpore fieri ſpiritum. et
ſuper Gen. ad lr̃am. ⁊ in li. de imortalitate
anime. Si ergo hec materia ſub tali eſſe hꝫ
ſtatũ ⁊ determinationē in ſua extenſione ul
tra quã natura non põt procedere pro eo ꝙ
ſicut dicit phũs. omniũ natura ↄſtantiũ ter-
minus eſt ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmenti
Et alibi ꝙ ex uno pugillo terre poteſt ge-
nerari ignis in millecupla ꝓportiõe. ex uno
tamen pugillo nõ pñt gñari niſi. x. aque. et
ſi hoc inq̃ꝫ ita eſt. impoſſibile eſt ponere ꝙ
aliqua res corporalis in ſeipſa augeat̃ abſqꝫ
rarefactione ⁊ alterius appoſitiõe. hoc dico
opatõe nature. et attendendũ eſt hic ꝙ lõge

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

aliter loquendū ē de materia ſm eēntiam. ⁊
ſm eſſe ſuū ſiue ſm ſubām. nec eſt dicendū
ꝙ tm̄ ſit de materia in uno puo lapide ſicut
in vno monte. loquendo ſm eſſe ſiue ſubāʒ
q̄uis in materia ſm eēntiā nō ſit ꝯſiderare
tantū ⁊ quantū. Et ſic ratio nō ꝯcordat huic
poſitioni. Auctoritas etiā obuiat. dicit enim
Hugo in. vj. parte. vbi diſtinguit ſex opa
quoꝝ primū ē de nihilo aliq̄d facere. Scðm
eſt de aliquo aliq̄d facere ſm ſubāʒ ⁊ q̄ātita
tē in maius. Tertiū ē opus de aliquibus ali
quid facere ſm ſubāʒ ⁊ quātitate in minus.
Quartū opus eſt de aliquo aliqua facere. n
tū̄ ſm ſubām ⁊ quātitate in maius. Quintū
opus ē de aliquibus aliqua facere. nō tn̄ ſm
ſubāʒ ⁊ quātitatē in minus. Sextū opus eſt
de aliquo nihil facere. De his ſex generibꝰ
opeꝝ ſubiūgit ꝙ primū opus ⁊ ſecūdū ⁊ ter
tiū ⁊ ultimū ſunt ſoli deo poſſibilia. cū ergo
talis multiplicatio ut ibidē dicit ptineat ad ſe
cūdū genus operis. nō ergo fiet ſm v̓tutem
nature inferioris. ꝙ ſi iſta auctoritas n̄ ſuffi
cit oñdit hoc auctoritate aug. v. ſup gñ. ad
lit. circa finē libri. vbi ſic ait. Jlla q̄ pducitur
ex ſeie in ſeie oīa fuerūt primitus. nō mole
corporee magnitudinis ſed ipotētia cāli. nā
illa magnitudo copia terre humoriſq̄ꝫ ꝯge
ſta eſt. ſed illa in exiguo grano mirabilior
pſtantiorq̄ꝫ valuit adiacēs humoꝝ ꝯmixtus
terre tanq̄ꝫ materies uerti in ligni illius qua
litatē ⁊ in ramoꝝ diffuſionē. in folioꝝ uiridi
tatē. non ergo ſemen in ſemetipo augetur
ſine alterius appoſitōe. Adhuc expreſſius ӡ
Gen. ad lit. in fi. decimi. Quid abſurdiꝰ q̄ꝫ
putare ullū eē corpus manēte ſue nature q̄n
titate qđ vndiq̄ꝫ creſcat niſi rarefiat. ergo ſi
quātitas ſeis deciſi manet ⁊ nō rarefit ⁊ vn
diq̄ꝫ creſcit. hoc nō poteſt eē ſine appoſitōe
materie niſi hoc fiat mirabilr̄. Quocūq̄ꝫ ergo
predcōꝝ modoꝝ ſuſtineatur opinio magr̄i
ſiue ēt oēs modi ꝯſentur in vnū. ſiue per ſe
quilʒ adaptetur. plurima occurrunt difficilia
propter que multi recuſant opinionē magr̄i
ſuſtinere in parte iſta. ¶ Secunda opinio
circa iſtā poſitionē eſt aliquoꝝ ſequētiū v̓ba
naturaliū ⁊ medicoꝝ ⁊ dicentiū ꝙ mediante
uirtute generatiua nō ſolū aliq̄d tranſit i v̓i
tateʒ humane nature. imo tota v̓itas prolis
generate eſt ex extrinſeco addito. quia eſt
ex ſupfluo nutrimēti. hoc aūt dicūt eē. quia
modus operādi eſt ordinatus ⁊ delectabilis
⁊ expeditus. Ordinatus quia ibi incipit ope
ratio generatiue ubi ceſſat opatio nutritiue.
natura enim per prius intendit ſibi q̄ꝫ alij. ⁊
ideo materia generatōis ē ſupfluitas ultimi
cibi que quidem etſi ſit ſuperflua operi nu
tritiue. eſt tn̄ neceſſaria opi generatiue. Mo
dus etiā iſte ē delectabilis. qm̄ natura dele
ctatur in emiſſione ſupflui ⁊ triſtatur ⁊ dolet
in emiſſione neceſſarij ⁊ ſibi ꝯiūcti. Si ergo
natura maxīe delectatur in ope gñatiue ma
teria gñatōis ē ex ſupfluo nutrimēti. Mo
dus etiā iſte ē expeditus. qꝛ cū tertiꝰ cibꝰ ſit i
potētia pxīa ut ꝯuertatur in ſingula mēbra.
ſi natura vʒ ex aliquo hūore fabricare corpꝰ
fabricabit ex illo. ſʒ cū nō fabricet ex neceſ
ſario reſtat ꝙ fabricat ex ſupfluo. Qm̄ er
go natura opatur q̄ꝫto pōt breuiꝰ ⁊ delecta
biliꝰ ⁊ ordinatiꝰ. ideo dicūt talē modū pceā
di. ſ. ex ſupfluo nutrimēti maxīe eē ꝯuenietē
nature. Couēit etiā ut dictū ē hoc diſpoſitōi
diuine ⁊ ordinatōi corpoꝝ ad reſurrectionē.
cū. n. ſemē nō reſurgat in generāte ſʒ in ge
nito nō uidetur hūor ille fuiſſe de v̓itate ge
nerātis ſʒ potius ex humidi ſupfluitate. Lʒ
aūt hic modus dicēdi multū uideatur pbabil̓
attēdēti v̓ba phi. obuiat tn̄ ei ſicut ⁊ alij mō
dicēdi ⁊ ſenſus ⁊ rō ⁊ auctoritas. Sēſus q̄dē
qꝛ uidemꝰ plē aſſimilari pauo. ⁊ ſicut aſſimi
latur pauo ita pōt aſſimilari ei q̄ pceſſit uſʒ
ad gnatōeʒ decimā. ergo ⁊ ſic deinceps. er
go uidetur ꝙ aliq̄d ſit in iſto filio traductū a
primo parēte. ⁊ iteꝝ cū videamꝰ hoieʒ ex co
itu attenuari ⁊ ex frequētatōe talis actꝰ mor
tē accelerari. uidetur ꝙ nō ſoluʒ in ſeie fiat
ſupflui emiſſio. imo etiā ꝙ alicuius humidi
radicalis. ⁊ ita ples nō tm̄ eſt de ſupfluitate
alimēti ſʒ etiā de ueritate generantis. ¶ Rō
etiā obuiat. qꝛ ſi ſolū eēt ples de ſupfluitate
cibi pr̄is nec eēt uera gñatio cū gñatio ſit d̓
ſubā generātis. nec eēt uera cognatio. imo
magis attineret hō porco de quo ſūptū ē nu
trimētū q̄ꝫ pr̄i generāti. ¶ Auctoritas etiam
repugnat. qm̄ expreſſe dicit aug. ſup gñ. ad
lit. ꝙ oēs fuimꝰ in adā ſm corpulētā ſubām
⁊ ſm ſeialē rōeʒ. Et qđ maius ē apo. dicit ꝙ
oēs i adā peccauimꝰ ⁊ ꝙ Leui in lumbis erat
Abrae q̄n decimatꝰ fuit. ad heb. vij. Ex hac

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo poſitiõe ſi ptractet̃ ſequi uidetur q̃ ſi
oio ples eſſet de ſupfluo nutrimẽti nõ eſſet
generatio nec cognatio uera. Ex pcedenti
uero ſi ponatur q̃ nõ de alimento tranſit in
prolez. ſequi uidet̃ q̃ non ſit gñatio natural̃
Si ergo p certo habendũ eſt q̃ gñatio hoïs
ex hoïe ⁊ uera eſt ⁊ naturalis neceſſe hẽmus
uiã mediã int̃ utranqʒ harꝫ põnuz tenere ut
dicam⁹ q̃ aliq̃d de ſupfluo nutrimẽti trãſit
in ſemẽ. nec tñ oio ſemen eſt de ſupfluo nu
trimẽti. imo aliq̃d eſt ibi de humido radicali
et ex vtroqʒ hꝫ ſemen ppagari. vñ ſicut ui-
demus circa nutritiuã q̃ eſt hũiditas radica
lis ⁊ nutrimẽtalis utpote illa q̃ fluit. et ſic in
telligendũ eſt circa uim gñatiuã. q̃ in ipa eſt
aliqua humiditas radicalis. et etiã aliqua flu
ens ⁊ refluens. et in gñatõe prolis una cur-
rit cũ alia. Tranſmiſit ergo adaz qñ gñauit
primũ filiũ aliq̃d de illa radicali hũiditate. et
illud modicũ p uirtutem nature toti corpori
filij fuit ꝯmixtũ ꝯmixtione pfcã. qꝛ ibi nul-
lã ptes erat ſignificare in corpe filij in qua ñ
eſt aliq̃d de illo hũido qd̃ a p̃re traduxit. Si
ergo fili⁹ ade in generãdo prolẽ ſil̃r aliq̃d de
ſcĩdebat de ſuo humido radicali neceſſe erat
q̃ aliq̃d trãſmitteret de eo qd̃ ſũpſat a p̃re.
et ſic deinceps. et p tanto dicuntur oẽs fuiſſe
in adam. nõ qꝛ ibi fuerit total̃r materia oĩuꝫ
nr̃oꝝ corpoꝝ. ſꝫ qꝛ ibi erat aliquãta materia
⁊ rõ ſeialis ſiue potentia ſeis ꝯuertẽdi ad ſe
materiã. ita ut ſufficeret ad oĩuꝫ pcreationẽ
addito ſibi illo in quo poſſet ſe multiplicare
Et ẽ exẽplũ ſi aliq̃s hr̃et fermẽtũ qd̃ ꝯmi-
ſceret ꝯmixtione pfcã toti paſte. nihil fieret
de illa totali paſta fermentata qd̃ non diceret̃
fieri de illa paſta. et ſimil̃r ſi illa paſta ꝯmi-
ſceretur adhuc alij maiori paſte. et ſic pcedẽ
do quaſi innumerabil̃r panes fermẽtati poſſẽt
fieri ex modico fermento p appoſitionẽ rei
fermentabilis. Sic ⁊ in propoſito ex modico
ſeïe p appoſitõez humoris ſuſceptibilis rõ
nis ſeialis pñt innumerabiles hoïes ppagari.
⁊ iſte modus ſatis ꝯſonat rõi. nec repugnat
uerbis phi. ⁊ ſumptus ẽ ex uerbis aug. ſicut
pꝫ aſpiciendo auctoritatẽ pri⁹ poſitã q̃ ſum-
pta ẽ de li. de uera reli. q̃ alimẽtũ accipit la-
tẽtes numeros toti⁹ aĩalis ⁊ inchoatur in plẽ
Et modũ explicat in fi. ſexti ſup gñ. ad lit.

ſicut pꝫ in auctoritate prius poſita vbi oſtẽ
ditur q̃ ex modico ſeïe generatur arbor ma
gna. Huic ergo mõ dicẽdi tãq̃ʒ magis intel
ligibili ⁊ magis ꝯſono phie ⁊ ſacre ſcripture
magis adhereo. Credo. n. btũm aug. hoc ſen
ſiſſe ſicut ex uerbis eius poſſum colligere.
et ſm hũc modũ ſaluatur ueritas cognatõis
⁊ gñatõis pro eo q̃ aliquid radicabile a pa-
rente traducitur ĩ prolẽ. Suſtinetur nihilomi
nus generatio ⁊ ppagatio eẽ naturalis. quia
hoc fit p alimẽti additionẽ. et ideo ꝯcedẽda
ſunt rõnes oſtendẽtes q̃ aliq̃d de alimento
tranſit in ueritatẽ humane nature mediãte
opere nature. qꝛ nõ ſolũ illud radicale quod
a p̃re deciditur fit de ueritate prolis ſed etiã
illud cũ alimẽto ſupfluo ſibi iũcto. ita q̃ illõ
qd̃ erat ſupfluũ uni ſit neceſſarium alteri.
vtrũq̃ʒ enim erat fundamentũ fabrice totius
corporis generati. ¶ Ad illud autẽ qd̃ pri-
mo obĩ̃ in ꝯ̃rium de auctoritate Aug. ⁊ ma
giſtri. Dĩ q̃ v̄bis eoꝝ coĩter magni nõ aſſẽ-
ſerunt. nec ego ipſos bñ intelligo. nec tamẽ
affirmo illos ueꝝ dixiſſe. ſꝫ magis intelligo
aliã oppoſitionẽ. ¶ Ad illud aũt quod obĩ̃
de auctoritate Anſel. ⁊ aug. iam patet rñſio
dicũt. n. q̃ in adã fuim⁹. qꝛ nõ nulla alia ma
teria ꝯuerſa ſit in corpus nr̃m niſi illa q̃ fuit
in adã. ſꝫ ſiqua alia ꝯuerſa eſt hoc nõ ẽ niſi
p ꝯmixtione cũ illo quod ab adã fuit deciſũ
¶ Et ſi tu dicas q̃ ipſe Anſel. dicit q̃ total̃r
hũana natura erat in adã. Dĩ q̃ hoc nõ dicit
quãtũ ad exñtiã poſſibilẽ ſꝫ q̃ꝫte ad exñtiã
actualẽ q̃ nihil actu erat de ueritate hũane
nature niſi quod in adam erat. aliquid tamẽ
poſſibile erat ad v̄itatẽ humane nature ſed
in operatõe ⁊ uirtute carnis ade. ¶ Ad illõ
quod obĩ̃ de auctoritate euangelica ⁊ ĩ glo.
Dicẽdũ q̃ hoc nequaq̃ʒ intelligit nec uult di-
cere q̃ homo totũ egerat quod mãducat. ſꝫ
qꝛ in illo qd̃ mãducat fit ſeparatio puri ab
impuro p digeſtiones interius factas. et pu-
rum interius retinetur. ⁊ impurum exterius
expellitur. ⁊ pro tanto dicebat dominus q̃
nihil quod in os intrat hominẽ coinquinat.
⁊ ſic uerſſimũ eſt uerbum domini ſm q̃ ua
let ad propoſitũ. poſſꝫ tñ dici q̃ ſeceſſus ibi
uocatur non tm̃ uia inferior per quaꝫ currũt
egeſtiones ſed omnes meatus ſubtiles per

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quos ſit ciboꝝ decolatio. ⁊ glo. ponit ꝙ gre-
ci uocant illos poros. et ita non ſequitur ꝙ
totū alimētū exeat exterius ⁊ nihil de illo i
ueritatē prolis pertrāſeat. ¶ Ad illud quod
obr̄ ꝙ generatio eſt de ſubā generātis. iam
patet rñſio. dico enim ꝙ aliqd de radicali
hūiditate parentis tranſit in plē. ⁊ rōe illi⁹
ſaluatur ueritas generatōis. nec tñ oportet
ꝙ ſit idētitas ſm totū generantis ad gene-
rati. ſicut enim generans nō dat ſe totū ſed
partē ſui. ſic ⁊ genitus nō exiuit a generāte
ſm totū ſed ſm aliquā partē. nec illud totuꝫ
quod a generāte traxit fuit radicale ipſi ge-
neranti. ſed aliquid eſt additū radicali ut poſ
ſit augeri. ¶ Ad illud quod obr̄ de lege co-
gnationis iam patet rñſio. ita bene enim ſal
uatur lex cognatiōis ſi traducitur filius a pa
tre trahendo ab ipſo humorē radicaleꝫ cum
additione extrinſeci ſicut ſi de extrinſeco ni
hil adderetur. imo multo uerius. additio. n.
extrinſeci facit ut linea ꝯſanguineitatis ali-
quando terminetur. ⁊ qui magis diſtāt a ſti
pite minori ꝯſanguineitatis uinculo ꝯiungā
tur. Et ſi obijciat ꝙ ſi traducitur aliquid de
radicali ꝙ pari rōe poſſet totum traduci. et
ꝙ ſit neceſſe illud eē multiplicatū in ſe cum
etiam tot atomi non fuerint in corpore ade
dicendū ꝙ ſemen ⁊ eſt quantū mole ⁊ q̄ꝫtuꝫ
uirtute. quantitas uirtutis ſe tenet ex parte
forme. et poteſt dici ratio ſeminalis. et hoc
cum ſit forma multiplicabilis eſt. hoc eſt po
teſt ſibi ſimilē inducere in materiā ſibi appo
ſitā. Quantitas uero molis ⁊ licꝫ parua ſit.
poteſt tamē adeo extendi ut ꝯmiſceatur ual
de magne quantitati per eam materiā qua
omne corpus in infinitum diuiſibile eſt. ⁊ ſic
magne quantitati pōt ꝯmiſceri ⁊ totuꝫ tra-
here ad naturam ſuam et ex illa totali quā-
titate poteſt aliquid fieri quod non fieret de
primo ſemine per ſe. et quecūqꝫ fiāt ex illa
totali quantitate dicuntur facta per ſe. nec
tamen oportet ibi diſtinguere diuerſas ptes
ex quibus diuerſa fiāt in illo ſemine primor
diali ſed ſolum in proximo pro eo ꝙ illud
per additionem ſuperflui nutrimēti adauctū
eſt. ¶ Ad illud quod obr̄ de lege reſurrecti
onis reſpondent aliqui ꝙ homo non poteſt

generari de carnibus alterius hominis pro
eo ꝙ alimentuꝫ illud quod ꝯuertitur in ſem
debet eē in potentia reſpectu eius in quod
ꝯuertitur. caro autem hominis ſm ſpēm eſt
in actu. et ideo non poteſt in aliū hominem
tranſmutari. ¶ Sed illud non uidetur ſuffi-
cere pro eo ꝙ ex carne poſſūt generari uer
mes. poſſet per ꝯſequens generari planta ⁊
fructus. ⁊ tunc eſſet in potentia reſpectu car
nis humane. et ita per multas eius tranſmu
tationes uidetur ꝙ ex ea ſemen poſſit fieri.
¶ Alij uero dicūt ꝙ caro hominis ſit poſſi-
bilis ad omnē tranſmutationē ſicut ⁊ alia ꝙ
de illa poſſit generari ſemen. et tunc reſur-
get in ipō generato pro eo ꝙ ad ipſum ha
bet eſſentialiorē ꝯparationē ⁊ dominus ſup
plebit illi aliunde addendo ſiue multiplicādo
uirtutē ſeminariā ſicut facit in paruulo. ſed
qua ratione dicitur de una parte ꝙ pōt con
uerti eadem ratione ⁊ de qualibet. et ſic poſ
ſet homo totum corpus exuere. ¶ Ideo eſt
tertius modus dicendi ꝙ caro hominis ſm
ſpēm non poteſt fieri caro alterius hominis
ſm ſpēꝫ propter neceſſariā ordinationē quā
habet ad animā que ipſam uiuificat. vtrum
autē illa ordinatio fundetur in appetitu pul
uerum uel in prouidentia ꝯditionū difficile ē
diſcernere. quocunqꝫ tamē modo ſit ad hoc
plana eſt reſponſio. iſtud autem planius in-
uenitur determinatuꝫ in quarto. vbi mani-
feſtat quid in quo reſurgat. reſurgit autem
ſemen in genito non in generante. quāuis
dictum ſit hic ꝙ ſemen ſit de radicali humi
ditate generantis. aliter autē ſemen eſt radi-
cale generanti ⁊ aliter generato. qꝛ radicale
eſt generanti ſm partem ſui. eſt etiam radi
cale reſpectu uirtutis generatiue. non reſpe
ctu uirtutis nutritiue. virtus autem generati
ua et eius humiditas eſt ordinata ad aliud.
vnde ſi humiditas generatiue decidatur ab
aliquo ſiue alius generetur ſiue non. nunq̄ꝫ
reſurget in eo. et hinc eſt ꝙ quāuis in emiſ
ſione ſeminis fiat deciſio alicuius radicalis
humiditatis. nulla tamen eſt ibi pena. quoni
am illa erat ad alterum ordinata. vnde ma-
net ibi modus operandi expeditus et dele-
ctabilis et ordinatus. Et hoc totum quia

ꝗꝛ illa humiditas in generãte erat ad alteꝝ. in genito uero qꝛ ex ea fabricat̃ totũ corpus ẽ ſicut totius corpis fundamẽtũ. ⁊ tũc qñ aĩa unitur ei incipit eẽ uere ⁊ ꝓprie de ueritate hũane nature. tũc. n. primo incipit hr̃e ad reſurrectõeꝫ neceſſitatẽ. pri⁹ aũt ſolũ erat poſſibile. vnde ſi qua mulier faceret aborſum añ aĩe unionẽ illud nullo mõ reſurgeret.

SEcũdo q̃ritur ꝯ hoc utrũ aliq̃d trãſeat in ueritatẽ hũane nature mediãte opatiõe nutritiue. Et ꝙ ſic uidetur. Primo p aug. q̃. xxij. de ci. dei. dic̃ ꝙ puuli reſurgẽt in pfcõe corpali ⁊ etate uirili quã habituri erãt p eo ꝙ iã totũ in rõne hebãt q̃uis nõ hr̃ent in mole. hec ẽ uerboꝝ ſñia. ergo ſi tam magni ſuſcitabuntur puuli ſicut illi qui multũ comederũt. uidetur ꝙ ſũptio humane nature alimẽtoꝝ ueritatẽ non augeat. ac p hoc nihil de illis in humani corporis ueritatẽ ptranſeat. Item ibidẽ dicit aug. ꝙ ſi aliquis nutriatur de carnibus hũanis caro illa non reſurget in eo qui nutritur ſed in eo in quo primo fuit caro. ſed nihil ẽ alic⁹ niſi qđ reſurget in eo in quo ẽ. ſi ergo caro que p alimẽtũ generata ẽ nõ reſurget i eo in quo ẽ. uidetur ꝙ nihil extrinſecũ tranſeat in ueritatẽ alic⁹ mediãte ope nutritiue. Itẽ ſolũ id dicitur eẽ ueꝝ qđ hꝫ actũ ſibi p naturã ꝯueniẽtẽ. ergo illđ ſolũ ẽ de ṽitate carnis hũane qđ hꝫ actũ ꝯuenientẽ tali carni ſꝫ caro hñs actũ ſibi ꝯueniẽtẽ põt aliã carnẽ ſibi ꝯuertere. et dr̃ caro ſm ſpẽm. ergo illđ ſolũ tranſit in ueritatẽ carnis hũane qđ tranſit in ueritatẽ ſm ſpẽꝫ. ſed mediãte ope nutritiue nihil trãſit in carnẽ hũanã ſm ſpẽm. ſicut phũs uult. alioq̃n erit augmẽtũ in infinitũ. ergo mediãte illa uirtute nihil tranſit i ueritatẽ hũane nature. Itẽ nõ illud ẽ ſoluꝫ de ueritate alic⁹ in quo rei ſubã ſaluatur. ſed ſola hũiditas radicalis ẽ illa que manet quaꝫ ꝯtinuari opꝫ uſq; in finẽ. ergo illud ſolũ trãſit in ueritatẽ hũane nature qđ tranſit in humiditatẽ radicalẽ. ſꝫ nihil põt trãſire in humiditatẽ radicalẽ mediãte nutritiua ſicut dicũt medici. alioq̃n poſſꝫ hõ iuueneſcere ⁊ uitã ppetuare. ergo mediãte hac uirtute nihil trãſit i ueritatẽ hũane nature. Itẽ qđ p naturã gñatur põt etiã p naturã corrũpi. ergo qđ mediante uirtute gñatiue pficit ⁊ creſcit

põt ⁊ diminui ⁊ creſcere. ſi ergo mediãte vi nutritiua aliq̃d i ueritatẽ hũane nature trãſiret. illud poſſꝫ depdi. ⁊ ſic ꝯtinue reſtaurari nouũ. ꝯtigeret ergo aliq̃n ꝙ hõ aliud corp⁹ hr̃et. ſicut uidemus in aqua q̃ exit de fonte. Sꝫ ꝯ. Aug. de uera reli. In huiuſmodi viſibilis corporis ſtructura alimẽta q̃ apta ſũt aſſumũtur. nõ apta uero p ꝯgruos meat⁹ eijciũtur. ſi ergo qđ ẽ de corpis h⁹ ſtructura et integritate ẽ de hũane nature ueritate. uidetur ⁊c. Itẽ oẽ qđ reſurget ẽ de ueritate humane nature. ſꝫ illud i qđ trãſit alimẽtũ mediãte ope nutritiue reſurget. utpote capilli. mat. x. Capil⁹ đ capite ue. nõ pibit. ergo ⁊c. Itẽ ueritas carnis nõ ẽ aliud q̃ꝫ uera caro Sꝫ uera caro ẽ cui debet̃ opatio carnis potiſſima. potiſſima aũt carnis opatio ẽ uiuere p aĩaꝫ. ſꝫ alimẽtũ trãſit in hãc carnẽ mediante ui nutritiua. qꝛ tota caro hoĩs uiuit. ergo ⁊c. Itẽ ubicũq; ẽ nutritio ibi ẽ ꝯuerſio ⁊ aſſimilatio ⁊ unio. ſed ubi eſt aſſimilatio ⁊ unio eiuſdẽ nature fit illud cui unitur ⁊ illud quod unitur. ergo ſi hoc facit uirt⁹ nutritiua ꝯuertẽdo alimẽtũ. uidetur ꝙ p ipaꝫ i ueritatẽ humane nature trãſeat aliquid de alimẽto. Itẽ ſicut ſe hꝫ gñatiua ad ꝓductõeꝫ plis ſiue generati ſic ſe hꝫ nutritiua ⁊ augmẽtatiua ad perfectionẽ ⁊ ꝯſuationẽ nutriti ⁊ augmẽtati ergo ſi aliq̃d trãſit in ueritatẽ humane nature generati mediante generatiua. ſimiliter ⁊ aliquid tranſibit in ueritatẽ humane nature nutriti mediante nutritiua. Eſt ergo queſtio quid ſit ueritas humane nature: ⁊ que differentia ſit inter ueritatem humane nature. et carnem ſm ſpẽm: et rurſus que differentia ſit inter carneꝫ ſm ſpẽm ⁊ carneꝫ ſm materiã: ⁊ quare magis dicatur ueritas humane nature q̃ꝫ ueritas nature aſinine: Hec oĩa ualent ad intelligenda ea que dicuntur i q̃rto in. q. de reſurrectione. R. đ ꝙ propter generalẽ intẽtionẽ qua ueꝝ rei dr̃ ꝯ falſũ ſm quaꝫ intentionem res uera dicitur que habꝫ materiã ⁊ formã ⁊ actum ſibi ꝯuenientem. eſt ⁊ alia intentio ueri duplex. qua. ſ. uerum dicitur ꝯtra permixtũ. altera uero qua ueruꝫ dicitur ꝯtra uanum. et primo horuꝫ modoꝝ dicitur uerum quod eſt purum ⁊ imixtum. altero modo dicitur ueruꝫ quod eſt pmanẽs ⁊ fixum. Cum ergo loquuntur auctores de

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

humana natura loquūt̄ ſub uocabulo v̄itatis
uocantes eā naturā. nō eſt enim aliud dicere
v̄itatē hūane nature q̄ȝ naturā humanā v̄aȝ
ſic aūt uocāt eā loquentes de hūana natura
ex parte corporis pro eo ꝙ corpꝰ humanū
preter hoc ꝙ hȝ formā ⁊ opatōeȝ ſibi ꝯueni
entē ſicut ⁊ alia corpora naturalia hēt ordīa
tionē ad īmortalitatē. ⁊ ita quādā īpmixtio
nē in hoc ꝙ nō pōt tm̄ trāſmutari q̄n tandē
reddatur aīe q̄ ipȝ uiuificauit. hȝ nihilominꝰ
q̄ſdā fixionē ſiue īcorruptionē pro eo ꝙ ne
ceſſe ē ipſā aliq̄n fieri īmortalē. rōe ergo or
dinatōis ad incorruptōeȝ ex qua ineſt corpi
hūano nō tm̄ debita opatio ſȝ etiā imper-
mixtio ⁊ quedā incorruptio dr̄ corpus hu-
manū uerū. illud ergo pc̄iſe ⁊ proprie eſt de
ueritate hūane nature qđ ē ordinatū ad īcor
ruptionē ⁊ reſurrectionē. aliquid aūt ordina
tur ad reſurrectionē duplr̄. vl̄ de neceſſitate
vel ꝯgruo. Illud autē ordinatur in nobis ad
reſrectōeȝ de neceſſitate in quo ꝯſiſtit fūda
mētū ⁊ fabrica corporis nr̄i. ⁊ hoc ē illud cui
primo aīa unitur. ⁊ tale tractū ē a gn̄antibꝰ.
⁊ in tale nihil pōt tranſire ope nutritiue ſm
ꝙ nutritiua opatur poſt aīe unionē. Illud v̄o
ordinatur in nobis ad reſurrectōeȝ de ꝯgruo
in quo ꝯſiſtit fabrice nr̄i corpis ꝯplemētū. ⁊
hoc ē qđ facit ad quātitatē corporis pfecti. ⁊
ſic aliquid de alimēto pōt ꝯuerti in ueritatē
hūane nature mediāte ui nutritiua ⁊ augmē
tatiua que ordinātur ad ꝯplēdā fabricā cor-
poris que inchoata fuit mediāte vi gn̄atiua
cui ꝯpetit opari quouſq̄ȝ aīa īfundatur. ⁊ ex
tūc ſequitur opatio nutritiue ⁊ augmētatiue
ad ꝯſuādū ⁊ ꝯplendū corpus. Huic aūt mō
dicendi ꝯcordāt tā naturales phi q̄ȝ medici.
naturalis eni phūs diſtinguit in hoīe duplicē
carnē. carnē ſm ſpēȝ. ⁊ carnē ſm materiā. et
uocat carnē ſm ſpēm illā que habet uim acti
uā ⁊ potentiā ꝯuertēdi alimētū in carnis na-
turā. Carnē uero ſm materiā illā que ſic eſt
caro ut tm̄ nō poſſit aliud in carnē ꝯuertere
ꝓpria v̄tute. Dicit etiā ꝙ uirtus nutritiua
⁊ augmētatiua non ꝯuertit alimētū in carnē
ſm ſpēm ſed ſm materiā. quia ſi aliter eēt
tūc nunq̄ȝ ſtaret augmētū. augmēto eni car
nis creſceret ⁊ uirtus augmētandi. hoc autē
nō ſic ē. et ita caro ſm ſpēm ſolū eſt a gene
rātibꝰ ſiue mediāte generatiua. quāuis caro

ſm materiā. ſ. q̄ fluit ⁊ refluit poſſit eē me-
diāte nutritiua. Et exēplū ē ī uino gn̄ato in
uite qđ hȝ potētiā ꝯuertēdi aquā. ſed illa aq̄
nō hȝ potētiā ꝯuertēdi aliā aquaȝ. q2 ſi hoc
tūc ſemꝑ poſſet q̄s apponere aquā ⁊ mane
ret uinū. hoc aūt nō ſic ē. q2 tm̄ pōt poni de
aqua ꝙ uinū amittit v̄tutē ſuā. ſic ⁊ in pro
poſito intelligēdū ē ꝙ uirtus corporis fabri
catiua pōt dare per ſe carni potētiā ꝯuerten
di. ⁊ illa ꝯuertit quouſq̄ȝ tm̄ adueniat de car
ne ſm materiā quanta erat ibi potētia ꝯuer
tendi. ſicut uidemus in uino. tū ex parte ca-
loris. tū ex parte extēſibilitatis ipius carnis
ſm ſpēm. et hinc eſt ꝙ unꝰ hō magis augm̄
tatur q̄ȝ alter. Et aliq̄n ſtat augmētū quia ca
ro ſuperaduenīēs in fine quaſi aquoſum fa-
cit ſicut dicit phūs quēadmodū aqua ſupin-
fuſa uino. ſm hanc diſtinctionē carnis diſtin
gui pōt in theologia ueritas humane nature
duplr̄ ſicut predictū eſt. Silr̄ medicꝰ diſtiguit
in hāc duplicē humiditatē. ſ. radicalē ⁊ nutri
mētalē. et dicit ꝙ humiditas radicalis eſt illa
in qua calor ſubſtantificat̄. nutrimētalis v̄o
ē illa que prebet hominis calori fomentū. di
cūt ergo ꝙ humiditas radicalis ſolū eſt a gē
nerātibus ⁊ mediāte ope generatiue. nā nu
tritiua in hāc humiditatē nō pōt. ſi eni poſſꝫ
tūc hō iuueneſceret ⁊ uitā ēt ſuā in ꝑpetuuȝ
ꝯtinuaret ſi illud humidū renouari poſſꝫ. qđ
cū ꝯſtet eē falſū dicūt ꝙ alimētū mediāte nu
tritiua nō tranſit in illud humidū. ⁊ hinc ē ꝙ
illi qui laborant tertia ſpē ethice in quo eſt
illius humidi ꝯſūptio liberari nō poſſunt ut
dicunt. In humiditatē autē nutrimētalē que
calori pabulū prebet poſſibile eſt alimentū
ꝯuerti mediante opere nutritiue. et eſt exē-
pluȝ in lampade ardēte in qua eſt humiditas
olei ⁊ humiditas licinij. et humiditas licinij
aſſimilatur humido radicali. quoniā ex quo
ꝯſumitur reſtaurari non poteſt. ⁊ in illo lici-
nio flāma ſubſtātificatur. humiditas v̄o olei
aſſimilatur humiditati nutrimētali que pa-
bulū prebet igni et impedit ne cito licinium
ꝯſumatur. et illa humiditas aliquando auge
tur. aliquādo minuitur. aliquādo ꝯſumitur.
aliquādo reſtauratur. Et iuxta hanc duplicē
humiditatē diſtinguūt theologi duplr̄ hūane
nature v̄itatē ſicut priꝰ dictū ē. Et ꝑ hoc pȝ
rn̄ſio ad. q. ꝓpoſitā. pȝ etiā rn̄ſio ad obiecta

Nam rões q̄ ad primā partē inducūtur. ſ. ꝙ nihil trāſit in ỽitatē hūane nature mediante ope nutritiue procedūt ꝑ ꝙ de ỽitate hūane nature dr̄ eē aliquid qȯ ē de neceſſitate ordi natū ad incorruptionē. ⁊ hoc mō bn̄ cōcedē dū ē ꝙ nihil trāſit in ueritatē nutriti. ¶ Rões ỽo ad oppoſitū procedūt de ueritate hūane nature ꝑ ꝙ illud dr̄ eē de ỽitate quod eſt or dinatū ad reſurrectionē de ꝯgruo. tale autē ē nō ſolū quod trahitur a gn̄ante ſꝫ ēt tota illa caro q̄ reperitur in homīe in eius morte maxīe ſi n̄ faciat ad corpis deformitatē. nec hoc īpedit ꝙ dominus paruulos ſuſcitabit ī perfcā quantitate. dicit. n. aug. ꝙ ſupplebit uirtus diuina ubi defecit natura. vbi uero na tura ſufficiētē prepauit materiā deus nō agit ſupplendo ſed reformādo. Nec ualet illa rō ꝙ ſi deus ſupplet in reſurrectione ſine ad ditamēto ꝙ nūc ſimilr̄ fiat ſine additamēto quia illa erit operatio mirabilis ⁊ ſupra na turā. hoīs ỽo gn̄atio ⁊ augmētatio q̄ nūc ē naturalr̄ fit. Et ideo illa rō quā magr̄ adduc in lit. nō cogit. imo ſicut appet aſpiciēti ar guit a maiori affirmādo. illa uero que ultīo querebātur iā plana ſunt per ea q̄ dicta ſūt. vt ergo ſit adimen dicere ꝯcedēdū eſt ſicut ex p̄cedētibus appet ꝙ aliquid extrinſecuꝫ trāſit in ỽitatē humane nature ſꝫ mediante opere gn̄atiue trāſit in ueritatē prout ỽitas dr̄ proprie ꝑ ꝙ dicit neceſſariā ꝯpationē ad incorruptionē. mediāte uero opere nutritiue tranſit aliq̄d in ueritatē humane nature ꝓut ueritas dr̄ large. ſ. ꝑ ꝙ dicit ordinationē ad reſrectões de ꝯgruo. ⁊ ſic quod ē de ỽitate unius pōt reſurgere in alio ꝑ ꝙ manifeſtabi tur in q̄rto. His uiſis ſatis plana ſunt que dicuntur in lit. ¶ Hoc ſolū tn̄ q̄ritur breuit̄ cū magr̄ in lit. in illo. c. Nūc ſupereſt uidere. noīet originale peccatū octo noibus. quō di ſtinguātur iſta octo. ¶ Et dō ad hoc ꝙ ori ginale peccatū hꝫ ꝯpari ad illud a quo eſt. et ſic dr̄ originale peccatū qȯ ē ab origine. dr̄ ⁊ lex carnis. qꝛ ꝯ̄hitur mediante carne. hꝫ ēt ꝯparari ad illud ad qȯ ē ſiue ad qȯ inclinat. et hoc uel in diſpōne remota. ⁊ ſic dr̄ ꝯcupi ſcibilitas. vel in diſpōne propinq̄ori. ⁊ ſic dr̄ fomes. vel ēt in diſpōne p̄xia. ⁊ ſic dr̄ ꝯcupi ſcētia. Habꝫ ēt ꝯpari ad illud p qȯ inclinat. et ſic dr̄ lex mēbroꝝ. Hꝫ ēt ꝯpari ad illō ꝯ̄ qȯ. et hoc duplr̄. vel inquātū reddit difficilē ad bonū. ⁊ ſic dr̄ langor nature. vel inquātū p̄dn̄atur uolūtati ut curuet eā in malū. ⁊ ſic dr̄ tyrānꝰ. et ſic pꝫ ꝙ ꝑ diuerſas ꝯparatões diuerſis noīantur noibus.

¶ Diſtinctio. xxxi.

NUnc ſupeſt inueſtigare ⁊c. ¶ Supra oñdit magr̄ q̄d ſit origiale pccm̄. ī hac itēdit māifeſtare q̄lr̄ a parēte traducitur in plē. Diui dit aūt ps iſta ī ptes tres. In q̄ꝝ prima ma giſter falſitatē iprobat. In ſecūda ueritatem explicat. ibi Eſt. n. pccm̄ originale ut ſ̄ dixi mꝰ. In t̄tia uero ueritatē epilogat ut addat. ibi Iā oñſū ē q̄d ſit originale pccm̄ ⁊c. ¶ Prima ps hꝫ duas. In prima ponit falſā opionē ꝯ̄ originalis traductōeꝫ. In ſecūda ſubiungit eiꝰ iprobatōeꝫ. ibi Hoc autē fides catholica reſpuit. vt oſtēdat ꝙ originale nō pōt tradu ci p traductōeꝫ aīe. ¶ Silr̄ ſecūda ps pricipalis duas hꝫ. In q̄ꝝ prima ỽitatē detmiat oñdēs ꝙ originale traducitur mediāte carne. In ꝯa uero remouet dubitatōꝫ. ibi Hic queri ſolet vtꝝ cā originalis ⁊c. ¶ Silr̄ tertia ps pricipal̄ duas hꝫ. In quaꝝ prima detmiata epilogat ⁊ explanat. In ꝯa uero dubitatōeꝫ mouet et detmiat. ibi Sꝫ adhuc appoſita hoc mō. Et ſic hꝰ diſtinctōis intētio uerſatur principalr̄ ꝯtra duo. Quoꝝ primū ē ꝙ originale n̄ pōt traduci mediāte aīa. Scōm ē q̄liter traducit̄ mediante carne.

AD intelligētiā aūt eoꝝ q̄ hic dicūt incidit q̄ſtio circa duo. ¶ Primū ē vtrū originale traduci poſſit medi ante ſenſibili portione. ¶ Secūdū ē utrum traduci hēat mediāte carne. ¶ Circa primū q̄ritur tria. ¶ Primo q̄ritur utrū ſenſibilis aīa in hoibus ſit a gn̄ante. ¶ Secūdo q̄rit̄ cui pti aīe primo inſit originale peccatū. ¶ Tertio q̄ritur vtꝝ p originale maior ſit ī no bis corruptio gn̄atiue q̄ꝫ alterius potentie.

CIrca primū ſic p̄ceditur ⁊ q̄rit̄ utrū aīa ſenſibilis in hoibꝰ ſit a gn̄ante Et ꝙ ſit a gn̄ante uidetur. Primo p uerbū phi ī. ij. de aīa. vbi dicit ꝙ ſenſitiui prima mutatio ē a generāte. ſꝫ prima muta tio ſenſitiui ē illa q̄ ē ad eē. ergo uidetur ꝙ ps ſenſitiua ī nobis educat̄ in eē a gn̄ante. ¶ Itē in. xvj. aīaliū. Solus intellectus intrat ab

extrinſeco. ergo ſolus intellectus intrat per creationē. ergo uidetur ꝙ aīa ſenſitiua in nobis educatur a principijs matie ⁊ ꝑ gn̄atōeꝫ ¶ Itē ſicut operatio aīe ſenſitiue in brutis pendet a corpore. ita etiā ⁊ in hoībus. vnde ſicut brutū īpeditur ab operatōe uidēdi leſo organo. ſic etiā hō. ſed quod ſimiliter ſe hꝫ ad operationē ſimiliter ſe hꝫ ad generatōꝫ. ergo ſi in brutis ē aīa ſenſibilis nō per creationē ſed per generationē ſicut coiter tenet ⁊ ē oſtēſū ē. vi. xv. uidetur ꝙ in hoīe ſimilr̄ ſit ꝑ generationē. ¶ Itē ſicut in generatiōe brutoꝝ prius ē aīal ꝙ̄ꝫ equus. ſic ⁊ in gn̄atōe hoīs prius ē aīal ꝙ̄ꝫ hō. ergo prius hꝫ operationē ⁊ perfcōem partis ſenſitiue ꝙ̄ꝫ habeat perfcōeꝫ ītellectiue. et hᵘ ſignū ē. qꝛ embryo priᵘ nutritur ⁊ ſentit ꝙ̄ꝫ perficiatur aīa rōali ergo uidetur ꝙ ante ꝓductōeꝫ aīe rōalis educatur in nobis ſenſibilis. ſꝫ hec nō ē per creatōeꝫ. ergo per generationē. ¶ Itē aīa ſenſitiua ē in potētia materie. alioquin nunꝙ̄ꝫ ab agente naturali in his que per putrefactionē generantur poſſet ꝓduci in eſſe. ſi ergo eque potens uel magis potēs ē uis generatiua in hoīe ꝙ̄ꝫ ſit in bruto. ⁊ brutū pōt ꝑ uim gn̄atiuā aīaꝫ ſenſitiuā ad eē ꝓducere. multo fortius ergo hoc uidetur in hoīe. ¶ Item ſi in nobis ē ſenſitiua ꝑ creatōeꝫ. in brutis per gn̄atōeꝫ. ergo nō uidetur ꝙ ſit in nobis uel in ipſis vniuoce. et ſi hoc. aīal dicetur equoce de aſino ⁊ de hoīe. ꝙ ſi hoc ē incōueniēs reſtat ꝙ ſi in brutis ē ꝑ generatōꝫ ꝙ ſimilr̄ in hoīe. ¶ Sꝫ ꝯ. Aug. in li. de ſpū ⁊ aīa. Cū recedit aīa a corpe ſecū trahit ſenſū ⁊ imaginē ⁊ rōem ⁊ intellectū. ſꝫ nihil qḋ ſeparatur a corpe ē ꝑ generationē. ſenſibilis aūt eſt in hoīe huiuſmōi. ergo ⁊c. ¶ Itē in li. de eccle. dog. Aīe aīaliū nō ſunt ſubē ſꝫ cū carne ipa carnis uiuacitate naſcūtur ⁊ cū carnis morte finiūtur. aīa vͦo hūana n̄ cū carne moritur qꝛ nec cū carne ſeiatur. ¶ Itē phūs in. ij. de aīa dicit ꝙ ſenſitiuū ē in intellectiuo ſicut tetragonus in pētagono. ⁊ uegetatiuū in ſenſitiuo. ſicut trigonᵘ in tetragono. ſi ergo ab eodē principio ē tetragonᵘ a quo ⁊ pentagonᵘ ab eodē erit aīa ſenſitiua ⁊ intellectiua. ſꝫ intellectiua nō ē a generāte ut mōſtratū eſt ſ. ergo nec ſenſitiua. ¶ Itē quecūꝙ̄ꝫ ſunt ideꝫ in ſubā ab eodē principio educūtur in eē. ſed

aīa ſenſitiua ⁊ intellectiua in eodē hoīe ſunt idē in ſubā. qꝛ unius perfectibilis una ē perfectio. ergo ſi rōalis nō eſt per generationē. uidetur ꝙ nec ſenſibilis. ¶ Item que ſimul corrūpūtur ſimul etiam ꝓducūtur. ergo pari rōe que ſimul ſeparātur ⁊ ſimul infundūtur. ſꝫ recedēte aīa rōali nullo mō remanet potētia ſentiendi in corpore. ergo ſicut amittitur potētia ſentiēdi in receſſu aīe ita infūditur i aduētu. nō ē ergo a gn̄atōe ſꝫ a creatōe. ¶ Itē cū intēditur operatio ſenſus diminuitur opatio intellectus ⁊ ecōuerſo. ſicut pꝫ ꝑ experiētiā. ergo neceſſe ē ſenſuꝫ ⁊ intellectū uel eē unā potētiā uel eē potētias eiuſdē ſubē. ſꝫ quodcūꝙ̄ꝫ eoꝝ ſit eodē mō educi hn̄t i eē. cū ergo rōnalis nō ſit extraduce. uidetur ꝙ nec portio ſenſibilis i hoīe. ¶ ꝙ ſi tu dicas ꝙ vna retrahit alterā propter ordinē ⁊ vnionē in vno pfectibili. nō in vna ſubā aīe. Obr̄ ꝯ hoc. qꝛ aīa rōalis aut pōt ſentire aut nō. ſi nō pōt. ergo uidetur ꝙ nō poſſit corpus uiuificare. ꝙ ſi pōt ſētire reſtat ꝙ iſte potētie fundātur in eadē ſubā. Si tu dicas adhuc ꝙ duplex ē in nobis ſenſitiua. vna a gn̄ante. ⁊ hec corrūpitur. Alia a creāte. ⁊ hec cū aīa ſepatur. Obr̄ ꝯ hoc. qꝛ natura nō facit ꝑ plura quod pōt facere per pauciora. ſi ergo ſenſitiua illa que ē a gn̄ante ſufficit in brutis ad ſentiēdū. multo fortius illa que eſt a creante ſufficit hoī. ergo nō ē aliā ponere ſenſitiuaꝫ que ſit a gn̄ante. Si tu dicas ꝙ ē ibi non ad ſentiēdū ſꝫ ad diſponēdū corpus ad ſuſceptionē rōalis. hoc nō uidetur ſufficere. qꝛ ſi tal' aīa ſubā ē eque ꝯpleta in hoīe ſicut i brutis. ⁊ in brutis nō caret operatōe ſenſitiua. uidetur ergo ꝙ nec in hoīe. aut ergo erit i nobis ponere duplicē actū ſentiēdi ſimul ⁊ ſemel. aut ē ponere ꝙ ſenſitiua ſit in nobis a creatione. ſꝫ primū manifeſte ē falſū. reſtat ergo ꝙ ultimū ſit ueꝝ. ¶ R̷. vō ꝙ ꝯ hoc triplex ē modus dicēdi. Aliter. n. hic ſenſerūt quidā heretici. aliter uidētur ſenſiſſe phī. aliter ſenſerūt doctores catholici. ¶ Quidā. n. heretici ſenſerūt eē i nobis aīas diuerſas. ita ꝙ una ſit a deo bono. ⁊ altera a deo malo. ⁊ ex hoc dixerūt ꝙ uenit in nobis ꝯtrouerſia ⁊ rebellio appetituū. ita ꝙ caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpūꝫ ⁊ ſps aduerſus carnē. qꝛ una illaꝝ aīaꝝ . ſ. que ē a bono deo n̄ pōt facere malū. altā

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝟo.ſ.q̄ eſt a deo malo non pŏt facere bonū.
¶Hunc modū dicendi tanq̄ȝ hereticum reprobat aug.in li.de duabus aiab⁹. oñdēs ꝙ iſta poſitio iplicat in ſe duo ꝯdictoria duȝ ponit talē rebellionē eē in hoīe.⁊ ponit ſimul cum hoc hoiem peccare ⁊ hoiem penitere poſſe
¶Hanc ēt poſitionē facile eēt iprobare ꝑ uiā ph̄e.qm̄ in uno perfcibili neceſſe ē eē unam perfcōeȝ. et cū hō ſit unū quid per eēntiam ipoſſibile ē ab oīo diuerſis principijs in eſſe produci.ſi ergo natura rōnalis ē a deo bono ſenſibilis noſtra non pŏt eē a deo malo.¶
Quidā aūt dixerūt ꝙ rōalis ⁊ ſenſibilis ſūt in nobis due ſubē.nō tm̄ ſūt due aīe pro eo ꝙ aīa nomē ē officij.et ille due ſubē ordiate ſunt ad unius corpis pfcōem.ita ꝙ una diſponit ad alterā.vna tm̄ illaꝝ ē ꝑ gñatōeȝ.ſ. ſenſibilis.et h⁹ ſignū ē qꝛ depēdet a corpe ⁊ ē pfectio alicuius corporis partis.rōalis ꝟo q̄ nullius partis corporis ē actus ē ꝑ creatōȝ
Sed hūc modū dicēdi reſpuit aug⁹.in li.de eccle.dog.dicēs.Nō duas aīas ī hoīe uno eē dicimus ſicut Jacob⁹ ⁊ alij ſyroꝝ ſcribūt.unā aīalē qua aīetur corpus ⁊ mixta ſit ſanguini et alterā q̄ ſpūalē rōem adminiſtret.¶Et ſi tu dicas ꝙ negat duas eē aīas.nō negat duas eē ſubās.per lr̄am ſequentē apparet ꝙ negat duas ſubās eē.ait.n.ſic. Dicimus unaȝ eandēq̄ȝ aīam in hoīe que corpus ſua ſocietate uiuificet ⁊ ſemetipſā ſua rōe diſponat.
Et expreſſius in li.de ſpū ⁊ aīa dicit.ꝙ una ⁊ eadē aīa dr̄ ſenſus dū ſentit ⁊ rō dū diſcernit.Et iteꝝ dicit.ꝙ aīa cū recedit trahit ſecū alias potentias ſenſitiuas. Doctores aūt theologici dicūt ꝙ ſenſibilis ⁊ rōnalis ī hoīe eiuſdē ſunt ſubē ⁊ ab eodē pricipio hn̄t duci in eē.ſ.a creatore ꝓ eo ꝙ in nobis nō nomināt diuerſas ſubās ſed diuerſas potētias ei⁹dem ſubē.ſicut aug.ubi de hac materia loq̄tur iſinuat expreſſe.et hoc idē ualde ē rōale ponere in hoīe unā ſubām perficientē q̄ det ei uitā ⁊ ſenſum ⁊ intellectū.Nec repugnat illud ꝟbis ph̄i ſi recte intelligātur.¶Propter quod notandū ꝙ ſenſualitas tribus modis accipitur.¶vno mō ſenſualitas dicit diſpoſitionē ex parte carnis ad actū ꝟtutis ſenſitiue.et hoc modo accipitur in li.de aīa ⁊ ſpū xiij.c.ubi dicitur.aīa que uere ſpūs ē ⁊ caro que uere corpus eſt in ſuis extremitatibus

facile iungitur.i.in fantaſtico aīe que corpus non eſt ſed ſimile corpori ⁊ ſenſualitate carnis que fere ſpūa ē.¶Alio mō ſenſualitas dicit diſpoſitionē ex parte carnis ad ſentiēdū cū ꝟtute ſpūali mouente nondū aīa carnem perficiēte.et talis ſenſualitas ē in embryōe ante ipſius aīationē cōpletā.Ibi eniȝ nō pŏt eſſe ſubā aīe perficiens cū ſit perfectio corporis phyſici organici.nec poſſit actualiter exiſtere niſi corpore exiſtente in debita cōplexione ⁊ organiſatione.poteſt tamen ibi eſſe uirtus anime patris que quidē eſt in ſemine ſicut in ſubiecto deferente ſicut uirtus motoris defertur ſimul cum lapide proiecto
Et ideo hec ceſſat quando eius operatio cōſūmatur quod fit quando corpore organiſato inducitur anima ſenſitiua perficiens ſiue educatur de potentia mediāte ſubiecto.ſiue cum rōnali infundatur ab extrinſeco.¶Tertia uero ſenſualitas ē que nō tm̄ dicit diſpoſitionē cū uirtute mouēte ſȝ etiā habilitatē que ē ex aīa perficiēte.Primo ⁊ ſecūdo mō accipiēdo ſenſualitatē ſic ē ī nobis a gñante quia cū ſemine diſcindūtur calores ⁊ ſpūs ꝑ quos caro diſponitur ad ſentiendū.transfunditur etiā cū hoc aliqua ꝟtus aīe que mouet ⁊ regit ⁊ operatur uſq̄ȝ ad forme inductionē
Tertio modo ſenſualitas eſt in homine ab anima perficiēte que quidem non habet eſſe per generationē ſed per creationē.His uiſis patet reſponſio ad queſtionē.Concedendū eſt enim ꝙ anima ſenſibilis nō eſt in nobis extraduce.ſicut oſtendūt rationes ad ſecundā partē obiecte.¶Ad rōnes uero que adducuntur ad oppoſitum facile eſt reſpondere.¶Ad illud enim ꝙ ſenſitiui prima mutatio eſt a generante.ꝺō ꝙ loquitur de ſenſitiuo ſm ꝙ nominat ſubſtantiā.non ſm ꝙ nominat potentiā ſubſtantie incorruptibilis.vel etiam hoc dicit ratione illius ſenſualitatis ſecundo modo dicte que quidem habet eſſe a generante.¶Ad illud quod obr̄ ꝙ ſolus intellectus intrat ab extrinſeco.ꝺō ꝙ ibi uocatur intellectus ſubſtantia intellectiua.et quia eadem ſubſtantia eſt intellectiua ⁊ ſenſitiua hominis.ideo per hoc non excluditur ſenſitiua hoīs ſed ſenſitiua brutalis
¶Ad illud qꝺ obr̄ ꝙ opatio ſenſitiue pendet ex corpore.ꝺō ꝙ ex hoc nō ſequitur ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſubã depẽdeat. qꝛ in eadẽ ſubã repitur opa
tio que ei põt ↄpetere ꝑter corpus. hoc autẽ
nõ ↄuenit ipi aie niſi ꝑ ꝗ aiat. ⁊ ita ꝑ ꝗ cor
pori iuncta eſt. ⁊ ꝓpterea depẽdet ex corpe.
nec aia utitur illa potẽtia poſtꝗ̃ a corpe ſe
paratur. nec ſeqtur ꝗ ſit ocioſa. qꝛ ſubã illa
aliã hꝫ opatões. hoc aũt planꝰ inueniet̃ det̃
minatũ in q̃rto in. q. de cognitõe aie ſepate

¶ Ad illud quod obr̃ ꝗ prius ẽ aial ꝗ̃ hõ.
dõ ꝗ hoc dr̃ qꝛ prius repitur ĩ embryõe opa
tio aialis ꝗ̃ opatio hoĩs. priꝰ. n. mouetur et
ſentit ꝗ̃ rõcinetur. ſꝫ hoc ẽ a ſenſualitate ſe
cũdo mõ dcã ꝑut ẽ a v̾tute mouẽte. nõ ꝑut
ẽ a v̾tute ꝑficiẽte. ¶ Ad illud qđ obr̃ ꝗ aia
ſenſibilis ẽ in potẽtia materie. dõ ꝗ uez ẽ ꝑ
ꝗ aia ſenſibilis noiat ſubãz gñabilẽ ⁊ corru
ptibilẽ ſꝫ nõ ꝑut noiat ſubãz ſubẽ incorrupti
bilis. ⁊ qꝛ aia ſenſitiua in brutis hꝫ ſubãz no
minat. hinc ẽ ꝗ bruta ſuã aiaz ſenſitiuã edu
cũt de materia ſicut ⁊ in his potiſſime q̃ ge
nerãtur ꝑ putrefactões. ſenſibilis v̾o in hoie
dicit potẽtiã rõalis ſubẽ. ⁊ ideo ab eo ſolo ꝓ
ducitur a quo ſubã rõalis. ⁊ ideo ꝗ ſenſibilis
nõ poſſit ꝓpagari in hoie ſicut in brutis hoc
nõ ẽ impfcõis ex pte v̾tutis gñantis ſꝫ rõne
pfcõis q̃ ↄſiſtit in ſenſitiua hoĩs. ¶ Ad illđ
quod obr̃ ꝗ vniuoce in hoie ⁊ ĩ aſino. dõ ꝗ
aliqđ ꝑduci ꝑ gñatões ⁊ aliqđ ꝑduci ꝑ creati
onẽ nõ tollit vniuocatões ſi dõs modo crearꝫ
unũ hoiez eiuſdẽ ſpẽi eẽt cũ alijs hoibꝰ. ſi er
go maior reqritur vniuocatio ĩ ſpẽ ꝗ̃ ĩ gñe
planũ ẽ ex hoc ꝗ diuerſus modus ꝑducendi
aiaz ſenſibilẽ ĩ hoie ⁊ in aſino nõ facit hoiez
⁊ aſinũ dici equoce. Et ſi tu obijcias ꝗ ſen
ſibilis in hoie noiat potẽtiã. ⁊ in aſino noiat
ſubãz. ergo equoce dr̃. dõ ꝗ in aſino ⁊ põt
noiare ſubãz ⁊ põt noiare potẽtiã. pr cipalꝰ
tñ noiat potẽtiã. qꝛ nomẽ ẽ ſumptũ ab actu
ſẽtiẽdi. in hoie ſilr̃ noiare põt ⁊ ſubãz ⁊ potẽ
tiã. ſꝫ ꝑut noiat ſubãz nõ dr̃ aliqđ diuerſũ a
rõali. eadẽ. n. ẽ ſubã q̃ facit hoiez ⁊ ſentire et
rõcinari. lꝫ alia ⁊ alia ſit potẽtia. Et ſic patꝫ
ꝗ ex hoc nõ tollitur uniuocatio in gñe aial̃
reſpectu rõalis ⁊ irrõnalis.

SEcundo q̃ritur rõne cuius ptis pri
mo inſit aie originale peccatũ. ¶ Et
ꝗ primo inſit rõe potẽtie uegeta
tiue uidetur. qꝛ originale ĩeſt aie ex ↄiũctiõe
ſui ad carnẽ corruptã. ſꝫ aia maxime unitur
carni rõne potẽtie uegetatiue in ipa. ergo ui
detur ꝗ primo inſit ei rõe potẽtie uegetati
ue. ¶ Itẽ uidetur alia rõe. potẽtia gñatiua
eſt ipiꝰ aie uegetabilis. ſed illa eſt qua medi
ante trãſfunditur ⁊ que maxime ꝑ originale
peccatũ inficitur ſicut patebit infra. ergo vi
detur ꝗ rõe uegetabilis primo ⁊ principalr̃
inſit aie culpa originalis. ¶ ꝗ autez rõne ptis
ſenſibilis uidet̃. Originale eſt ſicut dic̃ aug.
ↄcupiſcentia. ſed ↄcupiſcẽtia primo ⁊ princi
palr̃ in pte ſenſibili radicatur. qm̃ ↄcupiſcen
tia dicit appetitũ boni ut nũc prima cogniti
one. ⁊ hoc ↄpetit pti ſenſitiue. ergo uidet̃ ꝗ
originale peccatũ primo habeat fieri in aia
ꝑ illam partẽ. ¶ Itẽ in actuali ꝑpetratõe vi
demus ꝗ peccatũ ꝑuenit ad rõem mediãte
ſenſualitate pro eo ꝗ ꝑuerſio hoĩs ĩcipit ab
inferiori ⁊ a ↄuerſione ad bonũ ↄmutabile.
ergo ſi peccatũ originale incipit ab inferiori
. ſ. a carnis infectõe ⁊ aiaz ab inferiori hꝫ infi
cere. uidetur ꝗ primo hẽat aie ineſſe rõe po
tentie ſenſitiue. ¶ Qđ aũt primo inſit rõe
aie rõnalis uidet̃. Originale. n. ẽ carentia de
bite iuſticie. ſꝫ iuſticia hꝫ eẽ in ſola rõnali uo
luntate primo ⁊ principalr̃ ſicut dicit Anſel.
in li. de ↄceptu v̾gi. ergo originale peccatuꝫ
primo ⁊ principalr̃ hꝫ rõne partis rõnalis in
eſſe aie. ¶ Itẽ originale peccatũ ẽ peccatuꝫ
mortale. ergo ꝑ ipm aia eſt a deo auerſa. ſꝫ
auerti eſt ipiꝰ portionis rõalis primo ⁊ prin
cipaliter. ergo uidetur ꝗ originale peccatuꝫ
primo habeat ineſſe aie rõe rõnalis potẽtie.
ſed quod primo inſit ipi anime rõe ſue ſubẽ
vel eẽntie uidetur. quia originale ↄ̃hitur in
aia ex vnione ipiꝰ ad carnem. ſꝫ ꝑ prius per
naturã unit̃ ſubã aie ipi corpi ꝗ̃ potẽtie or
ganis. priꝰ. n. ẽ uiuere ꝗ̃ moueri. ergo priꝰ
ꝑ naturã inficit̃ aie ſubã ꝗ̃ inficiãt̃ potẽtie.
ꝗ ſi hoc uez ẽ originale primo ineſt aie ex
pte ſue ſubẽ. ¶ Itẽ originale cũ ſit unũ inficit
oẽs potẽtias aie. ſꝫ nihil ẽ coẽ unũ oibꝰ potẽ
tijs aie niſi eiꝰ ſubã. ergo origiale primo inẽ
aie rõe ſue ſubẽ. Eſt ergo q̃ſtio ꝑ qđ origi
nale primo inſit aie. utrũ. ſ. rõe ſubẽ. aut po
tẽtie. Et ſi potẽtie. utꝝ uegetatiue aut ſenſi
tiue. aut intellectiue. ¶ Rꝫ. Ad ꝑdcõꝝ intel
ligẽtiã ẽ notãdũ ꝗ aliq̃ dicere uoluerũt origi
nale pcĩꝫ ſic traduci ⁊ ↄ̃hi ab aia ut ꝑio inſit
aie rõne ſue ſubẽ q̃ primo carni cõiungitur.

d

et ↄſequēter mediante ſubā ab ipo potētie inficiuntur p eo q̄ nō uniunt̄ potentie carni infecte niſi per vnionē ſubſtantie. ⁊ ſic vna eſt gr̄a que reformat animam ⁊ eiꝰ potētias q̄ inq̄ꝫ dr̄ una. qꝛ primo reſpicit aīe ſubāꝫ ut dicūt. ſic ē unū originale qđ oēs potētias aīe inficit ⁊ deordinat. Sꝫ ſi iſtū quis ita intelligerꝫ q̄ per originale peccatū primo hr̄et inficí ſubā q̄ꝫ potētie ita q̄ originale inſit aīe nō rōe potētie ſꝫ rōe ipiꝰ ſubē unite. hoc nō uidetur intelligibile. tū qꝛ originale ē carentia debite iuſticie. iuſticia aūt cū ſit rectitudo uolūtatis ē primo in uolūtate. tū etiā qꝛ originale ē ↄcupiſcētia. ↄcupiſcere nō ē actꝰ ſubē niſi rōe potētie. tū etiā qꝛ in originali ē deordinatio ipiꝰ aīe. deordinatio aūt nō eſt in aīa niſi rōe potētie. qꝛ p ipaꝫ pōt deordiari. vn̄ ſicut ſ̄ dictū fuit de gr̄a q̄ ipa reſpicit ſubāꝫ nō qꝛ poſſit eē in aīe ſubā circūſcripta potētia. ſꝫ qꝛ ē in potētijs aīe p̄ q̄ ↄtinuātur ad vnā ſubāꝫ. ſic ēt in ꝓpoſito intelligēdū ē ut originale peccatū dicatur ſubāꝫ aīe reſpicere qui ieſt potētijs aīe nō ex actibꝰ ꝓprijs ſꝫ ꝓut ↄtinuari hn̄t in unā ſubām anīe ꝓut eſt unita ſubē. nō. n. dr̄ ſubā ordinata uel inordinata niſi rōe potētie. hoc ergo ſuppoſito q̄ originale inſit aīe primo rōe potētie intelligēdū ē q̄ duplr̄ eſt loq̄ de originali pccō. aut ꝓut eſt culpa reddēs aīam deo odioſaꝫ. aut ꝓut ē uitiū deordinās ipaꝫ potētiā. Primo mō accipiēdo primo ieſt aīe p̄ liberꝫ ar. ⁊ maxime p̄ uolūtatē. ipꝫ. n. ſolū ē p̄ q̄ aīa culpat̄ uel laudatur cū ē in actu ⁊ p̄ q̄ eſt laudabilis uel culpabilis a ſuo ortu. Secūdo mō accipiēdo. ſ. ꝓut dicit uitiū deordinās potētiam. ſic qꝛ fomētū illiꝰ deordinatōis ortū hꝫ a carne et rōalis motiua curuari hꝫ p appetitū ſiue ↄcupiſcētiā ſenſitiue q̄ ad illicitū impellit et mouet ſic dicēdū ē q̄ peccatū ſiue uitium qđ naſcēdo ↄhimꝰ ineſt aīe primo rōe ptis ſenſitiue. Et ſic pꝫ rn̄ſio ad ꝓpoſita. pꝫ etiaꝫ reſpōſio in pte ad obiecta. Concedo. n. q̄ originale pccm̄ ꝓut eſt uitiū in nobis primo inchoat a pte ſenſitiua. q̄a corrūpendi modus ecōtrario ē in nobis q̄ꝫ fuerit in adā. ibi. n. pſona corrūpit naturā. ⁊ rō ptē ſenſibilē. ⁊ uolūtas carnē. et ſic cū ecōtrario ſit in nobis originalis corruptio aſcēdit ad ptē rōalē mediante portōe ſenſibili p̄ q̄ ē uitioſitas. lꝫ p̄ q̄ ē culpa habeat eē in ſola pte rōali in qua eſt libertas arbitrij. vn̄ q̄ttuor rōes medie uerū ↄcludūt ⁊ ↄcedēde ſunt. ¶ Ad illud v̄o qđ primo obr̄ de pte aīe uegetatiua. dđ q̄ vnio ad corpus nō ē tota cā ↄhendi originale. ſꝫ vnio cū poſſibilitate ad deordinatōeꝫ. nō. n. corrūpitur p originale p̄ q̄ ē uitiū niſi q̄ eſt ad iuſticiā aliquo mō ordinabile. et q̄m uegetatiua plus tenet modū agēdi naturalē q̄ꝫ uolūtariū. hinc ē q̄ originale nō ſic reſpicit uegetatiuā ſicut reſpicit ſenſitiuā i qua pōt eē appetitꝰ ⁊ delectatio ↄiuncta. ¶ Ad illud v̄o quod obr̄ de ui gn̄atiua iā pꝫ rn̄ſio. q̄a i ea uiget corruptio nō ſolū quia ſit potentia aīe uegetabilis ſꝫ etiā q̄a rōe ſenſus adiūcti pōt delectatōe ⁊ ↄcupiſcentia deordinari. ¶ Ad illud v̄o quod ultimo obr̄ q̄ primo ſit originale peccatū in aīe ſubā ⁊ p vnionē. dđ q̄ ſicut tactū ē vnio n̄ ē tota cā ſꝫ req̄ritur ibi cū hoc poſſibilitas ad deordinatōeꝫ peccati. tal̄ aūt nō eſt in ſubā ſꝫ in potentia ut predictū ē ſ̄. ¶ Ad illud v̄o quod obr̄ de unitate originalis. dđ q̄ hoc nō ↄcludit q̄ originale primo ſit in ſubā niſi qđ ſit in potētijs p̄ q̄ ↄtinuātur ad unā ſubām ſicut prius explanatū eſt de gr̄a. hoc aūt meliꝰ explanabitur infra cum agetur de unitate originalis peccati.

Tertio queritur utrū maior ſit infectio gn̄atiue p originalē q̄ꝫ alteriꝰ potētie. ¶ Et q̄ ſic uidetur. Illa vis eſt in nobis magis corrupta per peccatū in qua maior ē rebellio ⁊ inobediētia. ſed talis eſt potentia generatiua ſicut patet. quia mēbra illa non ſubiacent imperio rōis. ergo videtur q̄ꝫ illa uis ſit magis corrupta. ¶ Iteꝫ illa uis eſt magis per peccatum infecta in cuius actu maior eſt erubeſcentia. ſed maior ē erubeſcentia in actu potentie generatiue q̄ꝫ in actu alterius potentie. ergo ⁊c. ¶ Item illa uis magis eſt in nobis corrupta cuiꝰ actui magis eſt neceſſaria medicina. ſed talis ē generatiua cuius actus non poteſt fieri abſq̄ꝫ peccato. niſi excuſetur per matrimoniuꝫ qđ quidem non contingit alijs anime potētijs. ergo ⁊c. ¶ Item illa uis magis eſt in nobis corrupta in cuius actu maior eſt incuruatio. ſed talis potentia eſt generatiua. nam i actu totaliter abſorbetur ratio et efficitur homo totus caro. ergo maior eſt in ea corruptio.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Itē illa vis magis eſt in nobis corrupta i
qua maior regnat ꝯcupiſcētia. ſ3 talis ē vis
gñatiua ſicut p3 p pruritū q̄ ſentitur i mēbris
genitalib᷒. ergo vis illa maxime iter ceteras
corrupta uidetur p originalis ꝯcupiſcentie ui
tiū ¶ Sed ꝯ. Per que quis peccat p hec tor
quetur vt dicitur ſap. xj. ſi ergo peccatū pri
moꝝ parētū ꝑpetratu fuit magis p nutriti
uā q̄3 p gñatiuā. imo minime p gñatiuā. ui
detur ꝙ nutritiua magis debuerit eſſe cor
rupta. ¶ Itē illa potētia eſt magis corrupta
que minus poteſt refrenari. ſed magis pōt
hō ꝯpeſcere appetitu3 potētie gñatiue q̄3 po
tētie nutritiue. ergo uidetur ꝙ uis nutritiua
magis ſit corrupta. ¶ Itē ſi corruptio aīe ē
ex carne. uidetur ꝙ illa uis potiſſime ſit cor
rupta que primo p carnem in carne exercet
opationē ſuā. ſ3 talis eſt potētia nutritiua.
longe eīn ante nutritur homo q̄3 generet. ꝛ
prius appetit delectabilia guſtus q̄3 delecta
bilia tactus. ergo uidetur idem quod prius.
¶ Itē augmētatiua tenet mediū inter nutri
tiuā ꝛ gñatiuā. prius. n. ē nutriri ꝛ poſtmod
augeri. ꝛ tertio gñare. ſ3 inter oēs vires aīe
augmētatiua minime corrupta eſt. ergo ſi
mediu3 ſapit naturā extremoꝝ. uidetur ſi
militer ꝙ ꝛ gñatiua minime deberet eē cor
rupta. ¶ Iuxͣ hoc queritur quare inter oēs
ſenſus tactus plus habet de corruptione. et
int̄ oēs potentias aīe uegetatiue gñatiua int̄
ceťas eſt magis corrupta. ¶ Rꝫ. dō ꝙ abſ3
dubio inter omnes potentias ſenſuales ma
xime corrupta eſt uis gñatiua. veꝝ ſicut cō
muniter ꝯſueuit dici alie uires ſolūmō dicūt̄
corrupte. ipſa vō corrupta dr̄ ꝛ infecta ꝓpt̄
ꝯcupiſcētie pruritū ꝛ uehemētiā que reſidet
in ipſa. Rō aūt quare magis īficitur uis ge
neratiua q̄3 alia potentia ſumitur ex hoc ꝙ
ipſa nō ſolū eſt uis deſeruiens perſone ſed
etiā deſuiens nature. ꝛ ideo originalis corru
ptio ſiue uitiū quod ineſt nature ex corrupti
one pſone p prius reſpicit illā potentiā q̄3
aliā. deſuit aūt uis gñatiua nature inquātū
p ipſa3 ſit tranſfuſio ſeminis in prol. ꝛ qm̄
in illo ſeie eſt radix infectionis ꝛ corruptōis
hinc ē ꝙ illa uis q̄ eſt illi᷒ ſeis āminiſtratiua
plus h3 in ſe de infectōe ꝛ corruptōe origi
nalis. ¶ Rurſus q᷑ potentie gñatiue in no
bis iūct᷒ ē ſenſus. ꝛ potētia ſenſitiua reſpicit
ip3 hoīe3 in ſe. quodāmō h3 uis illa deſuire
pſone. ꝛ qm̄ int̄ oēs ſenſus tact᷒ ē maxie ma
terialis ꝛ apphēdēs cū maiori adherētia ſen
ſitiue ad ſēſibile. ꝛ hoc maxiē viget i mēbris
genitalib᷒ rōe multitudinis neruoꝝ. hinc ē ꝙ
modica corruptio rōe magnitudinis ſenſus
plus inficit illā potētiā q̄3 inficeret aliā. ꝛ ꝓ
pterea maxie in ea regnat prurit᷒ ꝛ ꝯcupi
ſcētia. ꝛ q᷑ poſt ſenſū tact᷒ ſenſus guſt᷒ ma
xime ē maťialis iter alios. hinc ē ꝙ int̄ alias
uires magis ſentitur inordinatio ꝯ actū nu
tritiue ſiue guſtatiue. Ex hac ergo duplici
rōe vna colligitur rō ſufficiēs quare aīa p ui
tiū originale plus inficitur in gñatiua q̄3 in
alia potētia. Et q᷑ hoc ꝓbāt rōes que ad pri
mā ptē inducitur. ideo ꝯcedēde ſunt ¶ Ad
illud ergo qđ primo obī in ꝯriū ꝙ nutritiua
d3 magis puniri. q᷑ peccatū fuit primo ꝑpe
tratū p eā. dō ꝙ illa rō teneret ſ ꝙ peccatū
ꝙde reſpiciebat pſonā. nō ſm ꝙ reſpiciebāt
naturā. et ueꝝ ē ꝙ quātū ad illā uim magis
fuit punit᷒ q᷑ fame ꝛ ſiti. ꝛ etiā ei᷒ poſteri pu
niūtur p ieiunioꝝ abſtinētiā que maior ē pe
na q̄3 ſit in carnis ꝯtinētia ¶ Ad illud quod
obī ꝙ nutritiua minus poteſt refrenari. dō
ꝙ aliquā potētiā minus poſſe refrenari hoc
ē duplr̄. vel rōe vehemētie appetit᷒ ꝛ dele
ctatōis. vel rōne indigentie naturalis ꝛ que
non poteſt de facili refrenari. Propter vehe
mentiā appetitus inclinatōis magis eſt uitia
ta ꝛ corrupta. cum uero hoc habet rōne indi
gentie naturalis nō ſeqtur ex hoc ꝙ magis
corrupta ſit. cū ergo dicitur ꝙ nutritiua mi
nus refrenari poteſt. hoc nō ē rōne maioris
vehemētie appetit᷒. ſed hoc eſt rōne indigē
tie naturalis. q᷑ non pōt ſuſtentari ſine cibo
Nō ſic ē ď gñatiua in q̄ nō ē īprobitas appe
tit᷒ ꝓpt̄ necītatē ſ3 ꝓpt̄ corruptiōis feditatē.
ꝛ hinc ē ꝙ primi mot᷒ gñatiue poti᷒ dicūtur
pccā q̄3 primi mot᷒ nutritiue. ¶ Ad illud qđ
obī ꝙ nutritiua magis unitur carni ꝛ p pri᷒
h3 actū ſuū in carne. dō ꝙ ex hoc ñ ꝯcludit̄
ꝙ corrūpat̄ intēſi᷒ ſ3 ꝙ ei᷒ corruptio ſentiat̄
diuturni᷒. Preterea vnio nō ē tota cā ſicut ꝑ
dictum eſt ſupra. ¶ Ad illud quod obī de
potentia augmētatiua. dō ꝙ potētia augmē
tatiua pure mouet naturalr̄ nec h3 ſēſū ꝯiū
ctū rōe c᷒ ſētiat̄ delectatio. ꝛ qm̄ non ſubiacet
uolūtati. ideo per pcc̄m nō habet deordinari

Rurſus quia ſenſuȝ adiunctū nō habet. hinc
eſt ꝙ non eſt in ea delectatio ↄcupiſcētie. nō
ſic aūt eſt in nutritiua ⁊ gñatiua. vtraqȝ enīȝ
haꝝ ſubiacet uolūtatis impio. vtraqȝ haruȝ
hȝ ſenſum adiunctuȝ. ⁊ qꝛ plus eſt in ptāte
uoluntatis abſtinere a coitu q̄ȝ a cibo. ⁊ ſēſus
tactus qui maxime materialis eſt viget i or
gano gñatiue. hinc eſt ꝙ maior eſt in ea cor
ruptio nō ſolū reſpectu aīe uegetabilis po-
tentiaꝝ ſȝ etiā reſpectu potētiaꝝ anime ſen
ſibilis. Et p hoc pȝ illud qđ ultimo q̄rebat.

Conſequēter ↄtra ſecūdū principa
le quo. ſ. q̄rebatur utruȝ originale
tranſfundatur mediante carne ꝓce
dendū ē. Et ↄ̄ hoc querūtur tria. ¶ Primo
q̄ritur utrū aīa poſſit infici a carne. ¶ Secū
do queritur utrū hoc ſit ex uolūtate aliqua
⁊ appetitu anime. ¶ Tertio queritur utrū
talis infectio fiat ex ꝓpagatōe uel libidine.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ queritur
utrū aīa inficiatur a carne. ¶ Et ꝙ
ſic uidetur. primo p auctoritatem
apl'i ro. vij. Scio ꝙ nō habitat in me hoc ē
in carne bonū. Ibi glo. Corruptio p ↄditōeȝ
offenſionis manet in corpore robur tenens
diuine ſñie date in adā cuius ↄſortio macu-
latur aīa peccato. Ex hoc exp̄ſſe colligit' ꝙ
caro inficit ſpūm. ¶ Itē aug. de v̄bis apl'i.
Uitiū ↄcupiſcētie ē quod aīa ptraxit ex car-
ne. ¶ Itē hoc ipm uidetur rōne. Pccm̄ origi
nale ieſt homini ex hoc ꝙ traducitur ex pri
mo parente in quo oēs poſteri dicūtur pec-
caſſe. ſed non dr̄ filius naſci ex patre niſi ſo
lūmō rōne carnis quaȝ ex eo trahit. ergo ſi
anima efficitur peccatrix. hoc ē a corruptōe
carnis. ¶ Itē nulla ꝓprietas traducitur ab
uno in alteꝝ niſi mediante aliqua ſubā defe
rente que ſit ↄmunis utriqȝ. ſȝ nūlla ſubā ē
ↄmunis pr̄i ⁊ pl'i niſi ſola carnis ſubā. ergo
impoſſibile ē pccm̄ patris in aīaȝ filij deſcen
dere niſi mediāte carne. ¶ Itē mala diſpoſi
tio exn̄s in corpore poteſt inducere obliuio
nē i memoriā ⁊ demētiā i intelligētiā. ergo
pari rōe ſi uolūtatē pōt inducere ↄcupiſcētia
ſȝ ↄcupiſcētia in aīa eſt pccm̄ originale ſicut
oñſum fuit ſ̄. ergo caro pōt facere aīaȝ pec-
catricē. ¶ Itē aīa iūcta carni paſſibili efficit'
paſſibilis ⁊ dolēs. ergo pari rōne ↄiūcta car
ni lapſiue ⁊ infecte maculatur ⁊ efficitur ↄcu
piſcens. ſi ergo ↄcupiſcētia peccatū ē. pȝ ꝙ̄.

¶ Sed ↄ̄. Anſel. de ↄceptu v̄ginali. c. vij.
Non eſt magis culpa in ſeīe q̄ȝ in ſputo uel
ſanguine. ſi q̄s mala uolūtate expuit. aut de
ſanguine ſuo aliq̄d emittit. ergo ſi nihil pōt
dare alij quod non habet. uidetur ꝙ caro nō
poſſit aīam inficere. ¶ Itē Aug. in vj. muſi
ce. Oē agens preſtanti' eſt patiēte. ⁊ efficiēs
materia. ſȝ aīa p̄ſtantior eſt carne. ergo nul-
lo mō caro pōt in aīam agere. ergo nec ipaȝ
inficere. ¶ Item ſicut dicit phūs. neceſſe eſt
agens ⁊ patiens in materia ↄmunicare. ſȝ ca
ro ⁊ aīa nō ↄmunicāt in materia. ergo caro
nō poteſt in animā agere. ergo nec ipaȝ cor
rumpe. ¶ Item multo ſpūalior ē anima q̄ȝ
radius. ſed radius ex ↄiunctiōe ſui ad corpa
imunda non habet infici. ergo nec aīa ex cō-
iūctione ſui ad carnē infectā pōt infici ¶ Itē
nulla corruptio ē maior in effectu q̄ȝ ſit i cā.
ſed corruptio que eſt in carne non eſt corru
ptio culpabilis. quia culpa ut dicit Anſel. eſt
in uoluntate. ſi ergo minima culpa peior eſt
q̄ȝ quantacūqȝ pena ⁊ plus habȝ de rōe mali
ſicut aug. in ſermone de innocētib' dicit. er-
go ex penali infectione carnis impoſſibile ē
culpā in aīa generari. ¶ Item corruptio q̄ ē
in carne aut eſt pena. aut culpa. non culpa.
hoc ↄſtat. Si pena. ergo iuſta eſt. ſed nihil iu
ſtū eſt cauſa iniuſti ſm ꝙ hi'. ergo corruptō
que eſt in carne cum ſit pena non poterit eē
principiū inficiendi aīam culpa. ¶ R̷. dō ꝙ
abſqȝ dubio ſicut dicūt ſancti ⁊ tenent docto
res ꝙ aīa ↄtrahit peccatū origiale mediāte
carne. Quō autem hoc poſſit intelligi nitūt'
ad hoc diuerſi diuerſimode. Quidā eniȝ di
cunt ꝙ ex hoc ipō ꝙ unit' anima carni mor-
tali ⁊ paſſibili quam non pōt regere efficitur
ↄcupiſcens. et ſic ↄtrahit maculā originalis
culpe. quia ipſa ↄcupiſcentia ſiue neceſſitas
ↄcupiſcentie reddit animā puerſam. et q̄m
caro mortalis habet ꝓpagari ex carne mor
tali ⁊ mortalitas fuit in carne primi parētis
propter peccatū inobediētie. hinc eſt ꝙ ori-
ginale peccatū dicitur in nos trāſire a primo
parente. Et hoc ex ipſius Hugo. v̄bis ex̄
hunt qui dicit in. vij. parte. i. vi. libri ſui. ubi
ait ſic. Quia caro mortalitate pcuſſa ē ipſa
ſui langoris infirmitate diſſoluta ex̄ menſuraȝ
prime diſpoſitionis ſua deſideria extendit

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Quia ergo caro humana a parētibus cū mor
talitate ſeminatur i eo ipſo ꝙ ſeminata ſub
iacet mortalitati viuificata. poſtmodū carna
lis ↄcupiſcētie ſubiecta inuenitur neceſſitati.
vnde ipſa mortalitatis infirmitas cauſa eſt
quā ſequitur ↄcupiſcēs neceſſitas. Hucuſqꝫ
uerba Aug. que uidentur illud dicere quod
prius dictū eſt. ſed qm̄ in xp̄o fuit mortalita
tis infirmitas. nec tn̄ fuit in eo ↄcupiſcentia
uel originalis culpa. non uidetur illud ſatiſ-
facere. nec totā cauſaꝫ quare caro inficit ani
mā aſſignare. Eſto enim ꝙ aliquod corpus
a fomite purificaretur. remanēte tn̄ mortali
tate ſicut fuit in beata uirgine. ſi anima tali
corpori iungeretur nō uidetur ꝙ ↄ̄heret ori
ginale. lꝫ illud corp⁹ eēt paſſibile ⁊ mortale.
Et ideo alij aliter dicere uoluerunt ꝙ cū pec
catū originale nō ſit poſitio uel aliqua eſſē
tia ſed potius priuatio ⁊ iuſticie carentia. nō
ↄtrahit illud anima a carne. ita ꝙ caro aliq̄d
in aīa agat uel fluat. quia prebet ipſi anime
obſtaculū rōe cuius anima debita iuſticia pri
uatur. et priuata iſta iuſticia impetu ↄcupi-
ſcētie deorſum fertur cum nō habeat retina
culū. et ita ↄcupiſcētia ſequitur ex debite iu
ſticie carentia. et ſic debite iuſticie carentia
precedit ipſaꝫ ↄcupiſcentiā ſm naturā. P̄bet
aūt caro ipſi aīe obſtaculū uel offendiculū vt
nō habeat illā iuſticiā ex hoc ꝙ propagata
eſt a primo parēte. vn̄ ex ↄiunctione aīe ad
talē carnē ille qui naſcitur dicitur eē fili⁹ ade
et quia adam offendit deū nō tm̄ pro ſe ſed
etiā pro tota ſua poſteritate. hinc eſt ꝙ aīa
hoc ip̄o ꝙ tali carni ↄiungitur ⁊ ſpectat ad
genus ade indigna efficitur ut deus ſibi iuſti
ciā apponat. et cū illā debeat habere ⁊ nō ha
beat culpabilis eſt ⁊ rea. et per ↄn̄s efficitur
ↄcupiſcens ⁊ uana ſicut manus paralitica ex
diſſolutōe uirtutis regitiue efficitur tremulo
ſa. et illud uidetur trahi ex uerbis Anſel. de
ↄceptu v̓gi. c. v. vbi ait. Non ē iniuſticia tal̓
res qua inficiatur ⁊ corrumpatur aīa uelut
corpus ueneno. ⁊ que faciat aliquid ſicut ui-
detur qn̄ malicioſius homo mala facit opera
Nam queadmodū cū indomita fera corru-
ptis uinculis diſcurrendo ſeuit. et nauis ſi gu
bernator dimiſſo gubernaculo dimittit eam
uentis ⁊ motibus maris uagatur ⁊ inuehitur
in quelibet pericula. dicimus ꝙ hoc facit ab-

ſentia cathene aūt gubernaculi. non ꝙ abſē
tia eoꝝ aliq̄d ſit. ſic cū malus ſeuit clamam⁹
q2 operatur iniuſticiā. nō ꝙ ipſa ſit ulla eēn
tia. Et iteꝝ infra. c. xxiij. Spoliauit perſona
naturā bone iuſticie in adaꝫ. ⁊ natura egens
facta oēs pſonas quas ip̄a de ſe pcreat eadē
egeſtate peccatrices ⁊ iīuſtas facit. Hoc mō
tranſit peccatū ade in oēs qui d̓ illo pſonalr̄
ꝑpagātur. Ex his v̓bis uid̓tur colligi poſſe
intellectus qui prius dictus eſt. ſed tn̄ adhuc
illud nō uidetur plene intellectui ſatiſfacere.
q2 eſto ꝙ aīa illa que creatur in corpore ex̄
corpus crearetur ⁊ nihil ultra ſibi daretur
q̄ꝫ datur cum corpori infunditur. nō diceret̓
habere originale peccatū. imo pura eēt ⁊ ino
cens. ergo opꝫ intelligere ꝙ aliquo mō cor-
ruptio redūdet in aīaꝫ ex carne ¶ Et ꝑpter
hoc eſt tertius modus intelligēdi ꝙ in carne
ade ꝑpt̓ peccatū duplex fuit corruptio. vna
.ſ. pure penalitatis. ⁊ ex hac aīa cū ↄiūgitur
corpori ↄ̄hit paſſibilitatē. Alia v̓o fuit corru
ptio uitioſitatis ſeu feditatis per quam caro
eſt ſpūi rebellis. et ex hac aīa ↄtrahit culpaꝫ
originalē. qm̄ talis uitioſitas quaſi mediū te
net inter culpā ⁊ penā. ⁊ hoc eſt quod magr̄
dicit in lit. ⁊ q̄ ſonant ſacre ſcripture uerba
ꝙ ex feruore coitus parentū ⁊ ↄcupiſcentia
libidinoſa ↄtrahit caro feditatē quandā cuꝫ
ↄcipitur que eſt cauſa orginalis peccati. ⁊ re
cte uitiū ſiue corruptio carnis appellari pōt
Ad intelligendū autē quō aīa poſſit inſici cor
ruptōe culpabili ex tali feditate hic tria ſup-
ponenda ſunt tanq̄ꝫ manifeſta quoꝝ vnū ē
ꝙ feditas carnis pōt facere carnē rebellē ſpi
ritui. quod patuit in adā qui poſt peccatum
ſenſit carnis ſue rebellionē. Secūdū eſt illud
ꝙ aīa vnita carni ꝑpter ↄiunctionē ipſi⁹ ad
carnē uel trahit eam ſurſuꝫ. uł ab ipſa trahi
tur deorſum propter uinculū quod ē ipſius
carnis ad aīaꝫ. Tertiū eſt illud ꝙ aīa ꝓpria
v̓tute non pōt regere carnē rebellē niſi iuue
tur per diuinā grām ſm ꝙ apo⁹. exclamat.
Infelix ego homo q̄s ⁊c. Ex his ergo trib⁹
ſuppoſitōib⁹ neceſſario ſequitur ꝙ ſi aīa car
ni tali unitur ꝙ ab ip̄a trahitur deorſū ⁊ per
ↄcupiſcētiā incuruatur. ſed aīaꝫ incuruari nō
ē aliud q̄ꝫ eā peruerti. peruerſitas aūt i ſubā
rōnali que capax eſt iuſticie non eſt aliud q̄ꝫ
iniuſticia ⁊ culpa. Ex hoc ergo claruꝫ eſt ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

feditas q̄ ē i carne pōt aīam ſibi unitā facere
peccatricē. ⁊ qꝛ iſta feditas hꝫ traduci in oēs
poſteros genitos ſm legē ꝓpagatōis. hinc ē
ꝙ mediāte carne in oēs trāſfūdit originale.
hoc aūt meli⁹ explanat̄ p euidētiā exēploꝝ.
videmus. n. ꝙ caro de ſe nō dolet nec ē i ea
paſſio doloris añ aduētū aīe. q̄zuis in ea poſ
ſit eē inciſio. Ponatur ergo aīaꝫ uniri carni
inciſe ⁊ leſe. ſtatim cū ei unitur hꝫ dolorē. ⁊
dicim⁹ dolorē a generāte in aīa inciſionē. Si
ergo carnis inciſio pōt facere aīaꝫ dolētem
quare nō ſilr̄ carnis q̄dā fedatio ⁊ reſolutio
faciat aīaꝫ laſciuā ⁊ ꝯcupiſcētē q̄zdiu habitat
in carne. ¶ Itē eſto ꝙ aliqđ corpus ineptū
erit ad rōis uſū ſicut ē corp⁹ in ea diſpoſitōe
quā hꝫ freneticus ⁊ furioſus. in tali corpore
nec dr̄ eē iuria nec ignorātia ſꝫ quedā diſpo
ſitio mala. ſi tali tñ corpi aīa īfunderetur ſta
tim efficeretur ignorans ⁊ furioſa q̄zdiu eēt
in carne illa. quare nō ſimilr̄ poſſumus intel
ligere ⁊ i ꝯcupiſcētia. ¶ Rurſus eſto ꝙ ali
quod mēbꝝ formaretur ad motū ⁊ regimen
aīe ineptū ⁊ inhabile. utpote in ea ꝯplexione
quā hꝫ mēbꝝ paraliticū. ſtatim cū uirtus mo
tiua uniretur illi mēbro diceretur ibi eē mor
bus paraliſis. ⁊ eēt ṽtutis diſſolutio. ⁊ p ꝯñs
tremulatio. ṽtutis aūt diſſolutio nō eēt q̄ztū
ad corruptionē ṽtutis motiue in ſe ſed q̄ztū
ad ineptitudinē organi quod dꝫ regi ab illa
ṽtute. ſic ⁊ in ꝓpoſito intelligendū ē ꝙ i cor
pore añ aduētū aīe nō ē actualr̄ morbus cul
pe. ſꝫ iuncta aīa q̄ dꝫ ipꝫ corpus regere ꝑꝑ̄
carnis ineptitudinē caret rectitudine ṽtutis
regitiue. ⁊ illa carens tremuloſa efficitur per
actū ꝯcupiſcētie. Et ſic pꝫ ꝙ ē ueriſimile ꝙ
originale poſſit trahi i aīaꝫ ex carne. ¶ Ad
diſſolutōēꝫ aūt obiectoꝝ primo notādū ē ꝙ
triplr̄ dr̄ aliqđ agere in alteꝝ. Uno mō per
predñantiā ſicut ꝯ̄riū agit in ſuū ꝯ̄riū ut cali
dū in frigidū. ⁊ humidū in ſiccū. Alio mō p
influentiā ſicut corpus ſupius agit in hec in
feriora. Tertio mō p colligātiā ſicut qñ duo
ita ſunt unita ꝙ unū trahit ad ſe alterū ⁊ cō
municat alteri proprietates ſuas. Cuꝫ ergo
dicimus carnē inficere aīam hoc intelligitur
q̄ztū ad tertiū modū agēdi. ſ. ꝑpter colligan
tiā quā hꝫ ad aīaꝫ propter quā dū deorſum
tendit eā ſecū trahit. vt. n. dicit Greg. ꝙ q̄
cū labēti innititur neceſſe ē ut cū labēte labat̄

Hiis uiſis patēt ea q̄ obiecta ſunt ¶ Ad illō
eñ quod dicit Anſel. ꝙ peccatū nō ē i ſe̅ie.
dō ꝙ hoc dicit q̄ztū ad exñtiā actualē ipſius
pcci qđ quidē ē deformitas aſpiciēs ipaꝫ uo
lūtatē ſicut ſubiectū propriū. nō aūt uult ne
gare qñ ibi ſit cā pcci imo aſſerit ſicut pꝫ ex
ṽbis ſuis ſequētib⁹. ¶ Ad illud Aug. ꝙ oē
agēs pſtāti⁹ ē patiente. dō ꝙ intelligit d̄ agē
te per influentiā. p hūc aūt modū in origina
lis ꝯtractōe nō dicimus carnē agere in aīam
ſicut predcm̄ eſt. ¶ Ad illud phi ꝙ agēs et
patiēs dñr coicare i materia. dō ꝙ intelligit
de actōe qua ꝯtrariū agit in ſuū ꝯtrariū p p-
dñantiā. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ ſpūalior ē
aīa q̄z radius. dō ꝙ ſi ſpūalior tñ ñ magis al
ligata carni q̄z radius aeri ſicut corpori illuia
to. ideo magis ꝯ̄hit eius ꝓprietates ſiue paſ
ſibilitatis ſiue feditatis q̄z radius ꝯ̄hat ꝓprie
tates illuiabilis. ¶ Ad quod obr̄ ꝙ non eſt
maior corruptio in effectu q̄z in cā. dō ꝙ illō
duplr̄ fallit. primū qñ aliqđ nō ſe hꝫ in rōne
pfecte cāūtatis ſꝫ ſolū rōe inſtrumēti ⁊ dete
rētis. nā ſi uelim⁹ ꝯpare corruptionē aīe par
uuli ad primā cām. ſ. aīam ade repiretur in
adā eque magna uel maior. Deficit etiā ex
hoc ꝙ magnitudo corruptōis itēditur freqn
ter ex nobilitate ⁊ dignitate corruptibilis.
qꝛ tāto maius ē uitiū ⁊ corruptio peior q̄zto
ſit preſtantior ſicut aug. dicit. et hinc eſt ꝙ
qñ aīa corrūpitur a carne maior ē in ea cor-
ruptio q̄z in carne fuerit. et hoc eſt rōe nobi
litatis ſpūs. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ pena ñ
eſt cauſa culpe. dō ꝙ uerū eſt de illo quod ē
pure pena. talis enim corruptio uitioſa i adā
ſubſecuta eſt ex culpa. quia ex hoc ꝙ pecca
uit caro erit diſſoluta non ſolum diſſolutiōe
ordinantis ad mortē ſꝫ etiā faciente rebellio
nē ⁊ faciente ꝯcupiſcere quod nō licet. et iō
quia talis uitioſitas ⁊ a culpa eſt ⁊ ad culpaꝫ
poteſt quodāmō creare peccatū in anima.
hoc aūt nō facit aliquid ipſi aīe impartiendo
ſed potius rebellādo. et ideo ſubtrahendū.
et hoc modo intellexit magr̄ infici aniam a
carne. et traxit hoc ex uerbis aug. et his uer
bis ꝯſonant uerba Anſel. non. n. uult anſel.
dicere ꝙ carentia debite iuſticie precedat ne
ceſſitatē ꝯcupiſcendi cū ecōtrario ſit ordine
naturali. eo enim ipſo anima priuatur illa iu
ſticia quo neceſſitatē ꝯcupiſcendi habet ex

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

carne ɔiuncta. ſed hoc intelligit quantum ad actū ɔcupiſcendi. ſic v̄ba Hug. nō intelligē da ſunt ꝙ caro inficiat animã ſolum ratōe paſſibilitatis ſed etiã rōe adiuncte feditatis ⁊ uitioſitatis quã in ſemīe eē manifeſtat ipa corruptio que ſentitur ī actu generatiue uirtutis ⁊ in membris illis reſidet principalr̄. q̄uis oīa alia ita ſint paſſibilia ſicut illa.

SEcūdo queritur utrū originale cō trahatur in aīa ex carne ex aliquo appetitu ⁊ uolūtate aīe. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. primo p rōez aug. quã facit in libro lxxxiij. q. oñdens ꝙ nullus ab alio pōt fieri deterior. ſ; ſi ſit deterior hoc ē a ſe ipo. ait .n. ſic. Si ſit deterior aut ergo a ſupiori. aut a pari. aut ab inferiori. Ab inferiori nō pōt. a pari nō. q² illud non preualet. A ſupiori ñ quia ille aut eſt bonus. aut malus. ſi bonus. ergo nūq̄; faceret ipm̄ deteriorē. Si malus. ergo iã inferior eſt ⁊ deterior. Similr̄ argui tur ī propoſito. et ex hoc ſequitur ꝙ aīa nō poſſit fieri mala niſi cooperãte uolūtate ꝓpria. ¶ Itē oē peccatū ab aliqua uolūtate ē. ſola enim uolūtas eſt peccati principiū. ergo originale qḋ ē in paruulo aut ē a uolūtate ꝓ pria. aut ē a uolūtate aliena. Si a uoluntate aliena utpote ade. cū in adã nō fuerimus niſi ſm̄ q̄d nō eēt originale peccatū in hoīe niſi ſm̄ q̄d. ergo propter ipm̄ nō deberem⁹ eternalr̄ uiſione dei priuari. ꝙ ſi hoc falſū ē. nō ergo ſolū fuit a uoluntate aliena. reſtat ergo ꝙ ɔ̄hatur a uolūtate propria. ¶ Itē ſupius nō patitur ab inferiori niſi merito culpe. vel niſi ei ſe ſubijciat mera uolūtate. ſ; aīa cum unitur carnī añ unionē nō h; culpã. ergo ſi īficitur a carne. hoc nō ē abſq; uolūtaria ſubiectōe ipſi⁹ aīe. ¶ Itē ſi angelus intraret corpus infectū nō diceretur ex hoc ɔ̄here originale. ſi ergo aīa ɔ̄hit. hoc non ē niſi propter aliquē appetitū quē h; ad carnē. ¶ Item ſi aīa inocēs poneretur in igne infernali nunq̄; arderet. ergo ſi nō eſt magis caro actiua q̄; ignis ſi inficitur a carne hoc nō ē niſi ꝓpter affectionē ipſi⁹ aīe ad carnē. et ſi hoc uer; eſt originalis culpa ɔ̄hitur mediãte appetitu aīe ⁊ uolūtate. ¶ S; ɔ̄. Peccatū quod ɔ̄hitur a uolūtate aīe ē peccatū actuale. ergo peccatū quod paruuli ɔ̄hūt nō deberet dici peccatum originale ſ; peccatū actuale ¶ Itē ſi peccatū originale eēt a uolūtate ipſi⁹ aīe. ergo puniē dū eēt pena actuali. ſi ergo nō punitur pena actuali ſ; pena dãni ſicut infra uidebitur. ergo nō uidetur ꝙ a uolūtate aīe cauſetur. ¶ Itē natura ⁊ uoluntas ſunt principia diſpata ita ꝙ effectus q̄ ſunt a natura ⁊ q̄ ſunt a propoſito ſunt alij ⁊ alij. ſi ergo originale pcm̄ eo ipſo dr̄ originale q² ē a natura. ergo nō ē a uolūtate propria. ¶ Itē peccatū qḋ ē a uolūtate per propriū actū ɔmiſſū ſine proprio actu nulli dimittitur. ergo ſi originale ɔ̄heretur ex aīe uolūtate nūq̄; in puul' p baptiſmū deſtrueretur. ꝙ ſi hoc ē ɔ̄ fidē reſtat ꝙ peccatū originale nō ɔ̄hitur p aīe uolūtatē. ¶ Itē ſi ɔ̄hitur p uolūtatē aut p naturalē. aut p deliberatiuã. nō p deliberatiuã. q² in ipſo inſtãti creatōis unitur aīa carni. Nō ꝑpt̄ naturalē. q² natural' uolūtas ſemp ē recta. ⁊ ſic mouetur ſm̄ ꝙ eam inſtituit actor ds. ergo nullo mō pōt eē pcc̄i principiū. redit ergo idē qḋ pri⁹. ¶ Rñdēdū ꝙ cū q̄ritur utrū originale ɔ̄hatur a uolūtate uel appetitu aīe hoc triplr̄ pōt intelligi. ɔtingit. n. hoc talr̄ intelligere ꝙ ſpectat ad hereſis puerſitatē. et talr̄ ut ſpectet ad rōis ꝓbabilitatē. et tertio etiã mō ut ſpectet ad fidei v̄itatē. Cū. n. duplex ſit in aīa appetit⁹. ſ. naturalis ⁊ deliberatiuus ſi ſic intelligatur ꝙ aīa pri⁹ deliberet de carnis infectōe ⁊ ei ɔiūgatur uolūtarie ⁊ ex deliberatōe. ⁊ ex hoc ɔ̄hat culpã originalē. ſic intelligere hereticū ē ꝓ eo ꝙ doctores catholici dicūt ꝙ aīa creãdo īfunditur ⁊ infundēdo creatur. Et apo. ro. ix. de Jacob ⁊ Eſau loquens. Añq̄; aliq̄d boni uel mali egiſſent ⁊c̄. Eſt et alius in aīa naturalis appetitus. et ꝑ hūc duplr̄ pōt itelligi ɔ̄hi originale. vno mō ut ſic intelligatur ɔ̄hi ex carnis corruptōe ⁊ appetitu aīe. ꝙ corruptio carnis ē ſicut materialis ſ; naturalis appetitus aīe ad corp⁹ qui ē ad ipſam unionē. ⁊ unionē añcedit natura. q̄uis nō añcedat tp̄e. ſe hēat in rōe efficiētis eo mō quo eſt dicere peccatū hr̄e cãm efficiētē. et ſic dicatur ɔ̄hi originale peccatū a carne infecta mediante appetitu p quã aīa carni alligatur ⁊ quodãmō ei ɔdeſcēdit. ac p hoc ei ſe ſubijcit ⁊ ſubijciēdo puertitur. nec tñ ex hoc dicetur culpa ſua eē acta ſ; ɔ̄cta. nec pſonalis ſ; naturalis. q² ille appetit⁹ eſt naturalis appetit⁹. nō tñ cauſat peccatū p ſe

ſed cū corruptōe carnis adiūcta que a primo
parēte ꝑpagatur. Hoc tſi ꝓbabilr̄ eē dictuꝫ
uideatur. uidetur tn̄ in hoc a ueritate deuia-
re. qꝛ principalē cām ꝯtractōis originalis po
nit ex parte aīe. cū ſancti ꝛ doctores dicant
originale peccatū pricipalr̄ traduci a primo
parente a quo nō ꝑpagamur niſi ſm carneꝫ
Alio mō poteſt intelligi ꝯtrahi peccatū ori-
ginale ab aīa ꝑ naturalē appetitū ipſius aīe
ad carnē ita ut principalis rō ponatur ex pte
carnis. ꝛ appetitꝰ ille naturalis ſit cauſa ſine
qua nō. et hoc quidē hꝫ ueritatē ꝛ neceſſe ē
ponere. nūqꝫ. n. caro poſſet aīam inficere ni
ſi aīa hr̄et naturalē colligantiā ad ipaꝫ. natu
ralis aūt colligantia nō eſt niſi per appetitū
ipſiꝰ aīe ad corpus. per quā aīa adeo alligat̄
carni ut ſicut dictū fuit ſ. niſi uirtutē habeat
per quā carnē regat neceſſe hꝫ deorſū ferri
cū carne. ac per hoc captiuari in ſuitute pcc̄i
Et propter hoc ꝯcedēdū eſt ſimplr̄ peccatū
originale eſſe ꝯtractū. ꝛ nullo mō debet dici
actuale. et hoc ipm̄ nomē indicat q̄ dr̄ pcc̄m
oriignale nō actuale. dicitur naturale nō uo-
lūtariū. Vn̄ ꝯcedēde ſunt rōes q̄ ad ſecūdam
partē inducūtur. ¶ Ad illud ṽo qd̄ obr̄ q̄ n̄
pōt hō fieri malus ab alio. dō q̄ aug. ibi lo-
quitur de alio agente qd̄ quidē ē ita aliud q̄
nō eſt naturalr̄ alligatū ei quod dꝫ fieri dete
rius. ſic aūt nō eſt in ꝑpoſito. nam caro natu
ralē hꝫ colligātiā cū ſpū ꝑ naturalē appetitū
unius ad alteꝝ ¶ Ad illud quod obr̄ q̄ pec
catū originale aut eſt a uolūtate ꝓpria. aut
a uolūtate aliena. dō q̄ a uolūtate aliena.
¶ Ad illud quod ſubiūgit. nō fuimꝰ niſi ſm
quid in ipſo adam. dō q̄ ueꝝ eſt qꝛ fuimus
in potētia cāli. ſꝫ quēadmodū reductū ē q̄d
ad ſimplr̄ per ꝯparationē nature. nā cū priꝰ
eēmꝰ in potētia nūc ſumus entes in actu. ſic
et originale peccatū prolis quod erat ſm q̄d
añ ipſius ꝓlis generatiue in ipa ꝓlis ꝑpagati
one ex unione aīe ad corpꝰ incipit eē pecca-
tū ſimplr̄. nec req̄ritur actualis uel noua deli
beratio ſꝫ ſufficit ipa ꝑpagatio ꝛ aīe ad car-
nē ꝯiūctio. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ q̄ ſupius nō
patitur ab inferiori. ⁊c. dō q̄ illud hꝫ ṽitatē
in his inter q̄ nō ē naturalis colligantia. ꝛ iō
nō hꝫ locū in ꝑpoſito cū naturalis colligātia
ſit aīe ad carnē ſicut dictū ē ſ. Poſſet tn̄ dici
q̄ adā aliquo mō meruit. ſꝫ melius patebit

cū agetur qualiter ſaluatur diuinā iuſticia in
unione aīe ad carnē. ¶ Ad duas ultimas rō
nes iā pꝫ rñſio per ea que dicta ſunt. Nā ſi
angelus poneretur in carne infecta. ꝛ aīa ino
cēs in flāma nec inficeret. nec iſta pateretur.
ſꝫ hoc nō eēt ꝑpter defectū appetitus deli-
berati ſꝫ ꝑpter hoc q̄ nō eēt ibi appetitus
nec colligantia naturalis. ꝛ ſine hac non pōt
aīa a carne infici ſicut prius dictū eſt. quāuis
hec ſit cā principalis. ꝯſimilis eniꝫ appetitꝰ
naturalis ſaluaretur in aīa ad carnē ſi hō ſte
tiſſꝫ. ꝛ tn̄ aīa nullā culpā ꝯxiſſet.

Tertio queritur utrū caro ipa īficiat̄
ex ꝑpagatōe tm̄ uel ex ꝑpagatōe
ꝛ libidine. ¶ Et q̄ ex libidine uidetur
Primo auctoritate aug. ꝺ fide ad petꝝ. Ori
ginale peccatū nō trāſmittit ad puulos ꝑpa
gatio ſꝫ libido. ſi ergo aīa ex feditate carnis
ꝯhit originale illa feditas nō ē in carne ex ꝑ
pagatōe ſed ex libidine. ¶ Itē magr̄ in lit.
Pollutio quedā ē ī carne quā ex feruore coi
tus parētū ꝛ ꝯcupiſcentia libidinis ꝯhit caro
dū ꝯcipitur. Ex hoc apparet q̄ feditas illa ī
carne nō eſt ex ꝑpagatōe ſꝫ ex libidine. ¶
Itē xp̄s ꝯceptus ē de beata ṽgine ex maſſa
humani gñis. ꝛ tn̄ nō hūit illā feditatē in car
ne nec originale in aīa. ergo talis feditas in
carne nō eſt quia caro ex carne educitur ſed
qꝛ cū libidine ſeminatur. ¶ Itē ſi nūqꝫ natu
ra lapſa eēt nihilominꝰ eſſꝫ ꝑpagatio carnis
ex carne nec eēt in ea feditas. nec peccatū ꝑ
ꝯñs originale. ergo ſi ī ꝑpagatione hoīs ex
hoīe eſt traductio originalis. hoc nō eſt rōe
ipſiꝰ ꝑpagatōis ſꝫ rōe adiūcte libidis ¶ Itē
ſi fieret ꝑpagatio abſqꝫ libidine tā nulla eēt
inordinatio ex parte uis generatiue. ſi nulla
eēt inordinatio ex pte ṽtutis generatiue nul
la eēt fedatio in ſeīe. ꝛ ſi hoc. nec eēt feditas
ī carne nec in aīa ꝯheretur originale. ſi ergo
caro inficitur ꝛ uitiatur hoc nō ē ex ꝑpagati-
one tm̄ ſꝫ libidine. ¶ Sed ꝯ. Originale pec
catū ꝯhimus qꝛ in adā peccauimꝰ eo modo
quo in ipo eramꝰ. In ipo aūt eramꝰ ſm ꝑpa
gationē nō ſm libidinē. ergo tā originale qꝫ
feditatē ꝑpagatōe ꝯhimꝰ nō libidine. ¶ Itē
libido reſpicit parentes ꝓximos. ſꝫ origīalis
traductio reſpicit primos parētes. vñ nō di
cūtur ꝯtrahere originale a parēte ꝓxīo ſꝫ ab
adā. ergo uidetur q̄ ipa libido que ē in coitu

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nihil facit ad tranſfundēdū originale peccatū
¶ Itē poſſibile eſt ꝯiuges ſcōs ex charitate
coire abſqꝫ oī pccō. ſꝫ ubicūqꝫ ē libido ibi ē
uolūtatis ĩprobitas ⁊ aliq̄ culpa. ergo poſſi-
bile eēt eos gñare abſqꝫ libidine. ergo ſi tra
ductio feditatis carnis uel originalis pcci eēt
rōe libidinis proles ſic genita nō hr̄et origi
nalē culpā. ¶ Itē ſi traductio originalis eēt
rōne libidinis. ergo ille q̄ cū maiori libidine
naſceretur maius ꝯheret originalē. ſꝫ natus
ex adulterio cū maiori libidine generatur q̄ꝫ
ille qui naſcitur ex legitimo. ergo uidetur ꝙ
maior eēt ĩ eo originalis culpa. ſi ergo cor-
ruptionē originalis pcci oēs corrūpūtur eq̄lr
uidetur ꝙ talis corruptio nō traducatur per
libidinē. ¶ Itē ponatur ꝙ ſemē deſcindere
tur ō lūbis uiri ⁊ nō infūderetur uaſculo ma
tris ita ꝙ nec uir ſentiret delectatōꝫ nec mu
lier. eēt ibi ꝓlis ꝯceptio abſqꝫ libidine. ergo
talis ꝓles nō hr̄et pccm̄ originale. ꝙ ſi hoc
ē abſurdū ponere ⁊ intelligere ꝙ aliquis ex
ſeie ade generetur ſine corruptiōe niſi in eo
ſolo q̄ ꝯceptus ē ex v̄gine ꝑ v̄tutē ſupra na
turā. nō uidetur feditatē carnis uel originale
pccm̄ trāſmittere ad poſteros libido ſꝫ ꝓpa
gatio. ¶ R̄. vō ꝙ ſicut expſſe dicit aug. in
li. de fide ad petr. ⁊ magr̄ dicit in lit. feditas
carnis ⁊ ꝯtractio originalis nō tm̄ ē ex lege
ꝓpagatōis ſꝫ etiā ex feditate libidinis. vnde
aug. dicit. Pccm̄ in paruulos non trāſmittit
ꝓpagatio ſꝫ libido. nec fecūditas nature hu-
mane facit hoīes naſci cū pccō ſꝫ feditas libi
dinis. Ad cuiꝰ v̄bi intelligētiā ⁊ obiectoꝝ no
tādū ē ꝙ libido tripl̄r dr̄. Uno mō libido dr̄
ĩproba uolūtas ꝑ quē modū dicit augꝰ. in li.
de li. ar. Nihil aliud uidemꝰ in toto malefaci
endi gñe niſi libidinē dn̄ari. hoc ē uolūtatis
ĩprobitatē. Alio mō libido dr̄ delectatio ĩmo
derata ꝑ ꝙ dicimꝰ maiorē eē libidinē in ope
gñatiue v̄tutis q̄ꝫ alteriꝰ potētie. Tertio mō
dr̄ corruptio uitioſa quā dicimꝰ eē in ſemie ⁊
v̄tute gñatiua ꝓpt̄ actū generādi ꝑ quā ipa
uis gñatiua dr̄ eſſe corrupta et infecta. oībus
his modis ꝯtingit eē libidinē ꝯtra actū gene
ratōis in nobis. qm̄ ibi ⁊ ē corruptio uitioſa
⁊ delectatio ĩmoderata. ⁊ uolūtas ĩproba. ſi-
ne prima tm̄ libidine. hoc ē ĩproba uolūtate
ꝯtingit gñatio frequēter. ſine ſecūda hoc eſt
ĩmoderata delectatōe uis aliquando eſt. ſine

tertia uero nunq̄ꝫ ſi ſit generatio ꝑ legē na-
ture. Cū ergo dicimꝰ ꝙ peccatū tranſmittit
ad poſteros nō ꝓpagatio ſed libido. nō itel-
ligitur de libidine primo ⁊ ſecūdo mō ſꝫ t̄tio
Et ꝑ hoc pꝫ rn̄ſio ad rōes q̄ ad utrāqꝫ partē
adducūtur. Nā prime auctoritates ⁊ rōes q̄
oſtēdūt originale tranſfundi ꝓpter libidinē
loquūtur de libidine ĩ acceptōe tertia. Rōes
v̄o ad oppoſitū ꝓcedūt de libidine in accepti
one prima ⁊ ſecūda. Et hoc pꝫ pertractanti
omnes ⁊ ſingulas.

In parte iſta ſunt dubitatōes ꝯtra
lit. vbi priꝰ queritur de hoc quod
magr̄ q̄rit in lit. ibi Hic queri ſolꝫ
v̄trū cā originalis ĩ carne ſit culpa ul' pena.
Nō. n. uidetur rn̄dere ad. q. ꝓpoſitā. quia ĩ
ſolucōe nec determinat q̄d ſit culpa. nec de
terminat q̄d ſit pena. ¶ Et uidetur ꝙ neutrū
ſit. culpa nō ē ꝯſtat. pena nō uidetur eē. quia
pena in ea ſola natura ē in qua ⁊ miſia nata
eſt eē. ⁊ in ea ſola in qua beatitudo ē nata eē
hec aūt ſola ē rōalis creatura. ergo an̄ aduē
tū aīe nō pōt eē pena uel culpa. ¶ Itē oī pe
na aliquis punitur ſꝫ illa corruptōe q̄ ē ĩ ſeie
an̄ aduētū aīe nullus punitur. ergo nō uidetur
eē pena ¶ Sꝫ in ꝯtriū ē quia cū ſit corruptio
ꝯn̄s ex culpa. ⁊ oīs talis ſit pena. uidetur tal'
corruptio eſſe pena. ¶ Itē cū oīs malefactio
ſit pena. uidetur talis corruptio eē pena. ¶
Itē cū oīs maledictio ſit pene uel culpe. ⁊ ſe-
mē erat maledictū ſicut dicit ſap. xij. ⁊ aug.
exponit in li. yponoſticō. ergo ⁊c. ¶ Rn̄dēdū
eſt ad hoc breuiter ꝙ magr̄ ad iſtā. q. rn̄det
ualde caute ⁊ rōabil̄r. nec ſuſtinꝫ ꝙ ſit pena
nec ſuſtinet ꝙ ſit culpa. nec tm̄ negat. nō enī
actual̄r eſt pena uel culpa corruptio illa ſiue
feditas. qm̄ pena rōe pene ⁊ culpa ſub rōne
culpe ſunt ꝯ ſubiectū rōale. nec tm̄ negat ꝙ
ſit culpa uel pena. qꝛ ad utrūqꝫ ordinē hꝫ. et
utrūqꝫ quodāmō ē cā. aīa. n. ex ꝯiūctiōe ſui
ad carnē rōe illiꝰ feditatis ꝯhit penā ⁊ culpā
lꝫ prius culpā ꝯhat per naturā q̄ꝫ meritū pe
ne. ideo magr̄ utrūqꝫ ꝯphendit uocat eā uiti
oſitatē. Et per hoc pꝫ rn̄ſio ad utrāqꝫ ptē.
quia quodāmō dicēdi ē pena. quodāmō v̄o
nō. ¶ Itē q̄ritur de hoc quod dicit. Feditas
maior uidetur eē in carne ꝯcupiſcibil̄r tradu
cta q̄ꝫ in ea de q̄ traducitur. Si. n. hoc uerū ē
cū originale ꝯhatur ex illa feditate. uidetur

ꝙ maius ſit originale in uno q̄ꝫ i alio. ¶ Itē
nulla ꝓprietas eſt intēſior in effectu q̄ꝫ in cā
q̄n eſt vniuoce in utroqꝫ. ergo ſi feditas in
carne traducta cauſatur ab eo a quo traduci
tur. non uidetur magr̄ dicere uer cū dicit ꝙ
maior ſit hic q̄ꝫ ibi. ¶ R℞. ꝙ cū dicit magr̄
ꝙ maior eſt feditas in carne que traducitur
q̄ꝫ i carne a qua traducitur. hoc intēdit q̄ꝫtū
ad carnē que ē in aliis mēbris ⁊ defuit aliis
mēbris q̄ꝫ mēbris gn̄atiue. hoc aūt dicit qꝛ i
illa potētia eſt quedā fontalis infectio ꝓpter
quā ſemē ibi generet̃. ⁊ per illā uim deſcen
dēs maiori infectōe inficitur q̄ꝫ alii humores
quod manifeſtat pruritus in feruore coitus.
ſicut ipſe dicit in lit. vn̄ nō dicere ꝙ ſem̄ ex
quo generatur ꝓles ſit magis infectū q̄ꝫ illō
ex quo generatus ē pr̄. nec tamen ſequitur
ꝙ maius ſit originale in prole q̄ꝫ fuerit i pa
tre. Et ita pꝫ rn̄ſio ad illud. ſꝫ hoc planiꝰ ex
plicatur cū agetur infra de q̄ꝫtitate original'.
¶ Itē de hoc qđ dicit. Nō qꝛ ex carne tra-
cta ab adā ꝯcepti ſumꝰ ideo peccatū traxi-
mus. Et ē q̄ſtio vtrū ſi hō quis fieret ď car
ne ade corrupta ꝓpter legē generatōis utrū
ꝯtraheret originale. Et ꝙ non uidetur magr̄
dicere in lit. et hoc ipm̄ uidetur aug. dicere
ꝯ pelagianos. vbi dicit. Qualis terrenꝰ tales
terreī. hoc qm̄ niſi ꝑ ſeīs ſparſionē. et poſt.
ſemē ergo uitiatū ē ſicut ſcriptū ē. Semen
erat maledictū ab initio. Et poſt clarius. Ui
tiū ꝯtrahi nō pōt prothoplauſti ſine ſeīs effuſi
one. ſi ergo aliter formaretur q̄ꝫ ꝑ iſtā uiaꝫ
nō uidetur ꝙ ꝯtraheret originale. Sꝫ ꝯtriū eiꝰ ui
detur. qꝛ ſi tota caro ade corrupta fuit ⁊ fe-
data merito culpe. uidet̃ pari rōe ꝙ peccatū
ꝯtraheretur de alia pte ſicut ſi de ſemīe primo
totū corpꝰ fabricatū ē prolis ex ſeīe. ⁊ ꝯſtat
ꝙ feditas illa nō purgatur propter diuerſita
tē organiſatōis. ergo ſi aīa originale ꝯxit q̄
iūcta ē primo illi corpi. pari rōne uid̃ ꝙ ꝯtrahe
ret illa aīa q̄ iūgeret̃ corpi ex illa carne for-
matur niſi in illa formatōe eēt purificatio.
¶ R℞. Quidā tenēt ꝙ ꝯtraheret originale ꝓpt̃
hoc ꝙ nō ſolū ē corruptio ⁊ fedatio in parte
ſꝫ in tota carne. Alij vͦo tenēt oppoſitū dicē
tes ꝙ ⁊ſi ſit in oībus mēbris corruptio pena
litatis. corruptio tn̄ feditatis que eſt princi-
piū originalis in pte generatiua ꝯſiſtit. Qđ
cūqꝫ hoꝝ dicatur nō ē magna uīs faciēda. qꝛ

nullus eſt qui nō generetur ſ̄ legē ꝓpagatio
nis ex ſeīe infecto niſi ſolꝰ xp̄s de quo certū
eſt ꝙ non habuit originale peccatū. Uerūtn̄
ſecurius eſt adherere uerbis magr̄i propter
hoc ꝙ magis ꝯſonāt uerbis aug. vn̄ ſi hō fi
eret ex alia parte uel etiā mulier facta fuiſſꝫ
ex coſta uiri poſtq̄ꝫ peccauit penalitatē aliq̄ꝫ
habuiſſet. nō tamen peccatū originale. Nec
ualet quod obr̄ de corruptōe. nam etſi in oī
bus mēbris ſit corruptio penalitatis. corru-
ptio feditatis eſt in ſolo ſeīe rōne infectiōis
principalis que ē in ui generatiua. quare aūt
uis illa magis ſit infecta q̄ꝫ alia determinatū
eſt ſ̄. ¶ Itē queritur de hoc quod dicit. Ecce
in iniquitatibus ꝯceptus ſū. ⁊c. Ex iſto eniꝫ
v̄bo uidet̃ colligi ꝙ actus mr̄imonialis nūq̄ꝫ
abſqꝫ pccō habeat fieri. Et hoc ipm̄ uidetur
auctoritate aug. xiiij. de ci. dī. Genitales cor
poris partes ita libido ſuo iuri mancipauit
ut moueri nō ualeant ſi ipa defuerit. Et ad
valentianū. Honeſtꝰ ꝯcubitꝰ nō ē ſine ardo-
re libidinis. ¶ Sꝫ ꝯtriū huius ē. qꝛ oē māda
tū dei pōt abſqꝫ peccato īpleri. ergo ⁊ prolē
procurare poteſt hō ad cultuꝫ dei abſqꝫ pec
cato. ¶ Ad hoc breuiter dō eſt ꝙ actus ma
trimonialis pōt fieri abſꝫ omni peccato ma
xime cuꝫ ſit cauſa generande prolis. uel red
dendi debitū. et illud uerbū p̄s intelligitur ď
peccato originali in ꝓle non de peccato actu
ali in parente. Similiter uerbum aug. intelli
gitur de libidine prout eſt pruritus carnis et
non prout eſt improbitas uoluntatis. et hoc
modo plus eſt pena q̄ꝫ culpa. et de hoc pla-
nius det̃minat̃ i q̄rto i tractatu de mr̄imōio

¶ Diſtinctio. xxxij.

Quoniā ſupradictū eſt peccatuꝫ
originale ⁊c. ¶ Supra oñdit ma
giſter qualiter peccatū origiale
traducitur. In hac parte intēdit
oſtendere qualr̄ ꝯtrahatur. ¶ Diuiditur aūt pars
iſta in partes duas. In quaꝝ prima determi-
nat magr̄ q̄liter originale peccatū hēat ďleri
in baptiſmate. quod eſt opus diuine miſeri-
cordie. Secūdo uero determinat qualiter in
ipſius aīe infuſione ⁊ punitione ſaluetur re-
ctitudo diuine iuſticie. ibi Solet queri qua iu
ſticia teneatur ⁊c. hoc aūt facit quia uniuerſe
uie dn̄i miſ̄icordia ⁊ v̄itas. et iō iux̄ benigni
tatē miſ̄icordie manifeſtari etiā oportebat

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eq̄tatē iuſticie. Prima pars diuiditur in tres partes. In prima oñdit qualiter ī baptiſmo deletur peccatū originale ex p̄te aīe. Scd̄o v̄o qualr̄ curari hēat ex p̄te carnis. ibi Solꝫ aūt q̄ri utrū ⁊ ip̄a caro ⁊c. Tertio v̄o det̄īat d̄ pena q̄ remanꝫ ī utroqꝫ. ſ. d̄ ↄcupiſcētia. a qua ſit tanq̄ꝫ ab auctore. ibi Preterea q̄ri ſolet utrū ↄcupiſcētia ⁊c. Sitr̄ ſecūda ps principalis tres hꝫ p̄tes. In prima p̄te detīat utꝝ d̄s ex iuſticia hēat culpā originalē aīe īputare. Secūdo v̄o q̄rit cur d̄s uult aīaꝫ illā corpi maculato ↄiūgere. ibi Si v̄o q̄rit̄ cur d̄s qui fecit ip̄ꝫ ⁊c. In tertia uero p̄te determīat q̄lis aīa creetur a ſuo auctore. ibi Hic a q̄buſdā q̄ri ſolꝫ utrū aīa talis ⁊c. Et ſic in uniuerſo magr̄ in p̄nti d̄i. duo principalr̄ determinat. Quoꝝ unū ē qualr̄ originale deleatur per op̄ diuīe miſīcordie. Alteꝝ v̄o ē q̄liter ↄhatur ſalua eq̄tate diuine iuſticie. Et illa q̄ determinātur in p̄te iſta poſſūt reduci ad tria. Quoꝝ primū ē qualr̄ deletur originalis culpa. Secūdū ē a quo ſit ip̄a ↄcupiſcētia. Tertiū uero ē qualr̄ in īfuſiōe aīe ⁊ origīalis c̄lpe imputatōe ſaluetur diuina iuſticia.

AD intelligentiā ergo h̄ꝰ p̄tis īcidit hic q̄ſtio d̄ tria. Primo. n. q̄rit̄ de delcātōe origīalis culpe. Secūdo q̄ritur de uitio ↄcupiſcētie remanētе. Tertio q̄ritur de eq̄tate diuīne iuſticie ⁊ infuſiōe ⁊ īputatōe aīe. Circa primū q̄rūtur duo. Primo q̄ritur utrū babptiſmus deleat originale q̄ꝫtū ad culpā q̄ ē in mente. Secundo uero queritur utrū deleat q̄ꝫtuꝫ ad eius cauſam que ē in carne.

CIrca primum ſic p̄ceditur ⁊ q̄ritur vtruꝫ baptiſmus deleat originale q̄ꝫtuꝫ ad culpā. Et q̄ ſic uidetur. Jo. iij. Niſi q̄s renatꝰ fuerit ex aqua ⁊ ſp̄ū nō p̄ōt intrare in regnū dei. Hoc aūt nō ē p̄p̄t culpā actualē ī puulis. ergo ſi hoc ē erit p̄p̄t culpā originalē. ſꝫ poſt baptiſmū non priuat̄ paruulus regno celoꝝ. ergo neceſſe eſt q̄ in baptiſmo tollatur illud qd̄ reddebat hoīem indignū uiſione dei. ergo ⁊c. Itē Ro. vj. Quicūqꝫ baptizati ſumꝰ in xp̄o Jeſu ī morte ip̄iꝰ baptizati ſumꝰ. Et poſt. Qui. n. mortuus ē pcc̄ō iuſtificatꝰ ē a pcc̄ō. Et glo. Ita p̄ baptiſmū mortui ſumꝰ pcc̄ō ſicut xp̄s ſemel mortuus ē pene. Itē hoc ip̄ꝫ uidetur rōe. Baptiſmū. n. ē ſacr̄m ueritatis. et etiā rōe legis. ergo ſicut in baptiſmate hō lauatur exteriꝰ ita v̄e lauatur iteriꝰ. ſi ergo in baptiſmo puer exteriꝰ lauatur. uidetur q̄ interiꝰ a peccato originali mundetur. Itē in baptiſmo efficitur mēbꝝ xp̄i ⁊ regn̄atur regn̄atōe ſp̄ūali. Si ergo mēbꝝ xp̄i q̄s eē nō poteſt q̄ꝫdiu manet in pcc̄ō originali. uidet̄ q̄ p̄ baptiſmū originale deleatur q̄ꝫtuꝫ ad culpā. Sꝫ ↄ. Impoſſibile ē deleri maculā pcc̄i ſiue deformitatē amoueri q̄ꝫdiu manet priuatio boni q̄ deberet īeſſe. ſꝫ ī hoīe poſt baptiſmū manet carētia illiꝰ origīalis iuſticie q̄ fuit in adā in ſtatu inocētie. ergo p̄ ip̄ꝫ nō deletur macula originalis culpe. maior manifeſta ē per ip̄aꝫ pcc̄i diffinitōꝫ. minor manifeſta ē p̄ ip̄aꝫ expiētiā. q̄ꝛ manifeſte uidemꝰ q̄ pꝰ baptiſmū caro ſp̄ūi nō ita ſubijcitur ſicut in adā ſubijciebatur. Itē īpoſſibile ē maculaꝫ pcc̄i deleri q̄ꝫdiu manet actꝰ pcc̄i ſicut manifeſtū ē. nūq̄ꝫ. n. alicui remittitur pcc̄m fornicatōis q̄ꝫdiu ē in actu fornicādi. ſꝫ poſt baptiſmū manꝫ originale q̄ꝫtū ad actū ſicut dicit magr̄. ergo impoſſibile ē q̄ in baptiſmo deleatur q̄ꝫtū ad maculā ⁊ reatū. Itēꝫ ↄcupiſcere poſt baptiſmū culpa ē. ſꝫ q̄les ſūt actꝰ tales ſunt habitꝰ. ergo ↄcupiſcētia que remanet poſt baptiſmū ē culpa. ſꝫ nō ē culpa actualis. ergo ē culpa originalis. ergo p̄ baptiſmū originalis culpa nō deletur q̄ꝫtū ad maculā. Itē culpa eſt meritū pene. ergo ſi oīno ceſſat culpa oīo d̄ꝫ remoueri pena. ſi ergo pꝰ baptiſmuꝫ remanet pena debita originali utpote mors ⁊ ↄſimiles pene. nō uidetur q̄ p̄ baptiſmuꝫ fiat deletio originalis culpe q̄ꝫtū ad maculā. q̄ ſi tu dicas q̄ macula pcc̄i deleta adhuc p̄t remanere aliq̄s reatꝰ ī aīa ⁊ obligatio ad penā p̄ culpa prius tcā. videtur tūc q̄ origiale remanet q̄ꝫtū ad reatū. male ergo magr̄ dic̄ cū ait q̄ origiale trāſit reatu ⁊ remanꝫ actu. Rꝫ. d̄d̄ q̄ ſicut magr̄ dicit in lit. ⁊ accipit ex uerbis aug. duplici rōe dr̄ originale remitti in baptiſmo. q̄ꝛ p̄ grāꝫ baptiſmi uitiū ↄcupiſcētie debilitatur atq̄ꝫ extenuatur ut iā nō regnet. ⁊ q̄ꝛ reatus ip̄iꝰ ſoluitur. Ad huiꝰ aūt uerbi intelligētiā notādū q̄ illud uerbuꝫ p̄ōt duplr̄ intelligi. ⁊ vtroq̄ꝫ mō ſatis bn̄ ⁊ p̄babilr̄. Uno mō ſic ſicut augꝰ. dicit in li. de baptiſmo puuloꝝ. origiale ē ↄcupiſcētia ſiue

d

uitiū ꝯcupię. et hoc ip̄z dicit magr̄ in lit. hec aūt ꝯcupia ꝓut dr̄ eē originale pccm̄ nomiat appetitū boni ꝯmutabilis intēsū ⁊ inordinatū. Et rō huius ē iſta. qm̄ originale pccm̄ n̄ tm̄ ē culpa ſʒ etiā culpa mortalis. inquātum culpa ē dicit priuatōʒ ordinis debiti. inquātū mortalis ē nō tm̄ dicit boni debiti priuatōeʒ ſʒ etiā dicit ordinis ⁊ iuſticie ſubuerſionē. ad hoc ergo ꝙ ꝯcupia in aliquo dicat culpā originalē neceſſe ē ꝙ dicat neceſſitatē ꝯcupiſcēdi ſiue appetitus īmoderātiā cū debito non ꝯcupiſcēdi ⁊ cū dn̄io ita ꝙ carnalis appetit⁹ preſit ſpūi. ⁊ qꝛ utrūqʒ hoꝝ ē in hoīe an̄ baptiſmū. hʒ. n. debitū n̄ ꝯcupiſcēdi. qꝛ ad hoc tota hūana natura fuerat obligata in adam. nec illa obligatio alicui fuerat relaxata. Hʒ etiā dn̄iū. qꝛ gr̄a deſtitutus uincitur lege mēbroꝝ. hinc ē ꝙ hʒ in ſe originale pccm̄. cum aūt hō baptizatur tūc gr̄a infunditur. ⁊ merito paſſionis xp̄i cuius efficitur mēbꝝ per baptiſmū ab illo debito abſoluitur. gr̄a v̓o erigit aīaʒ ⁊ dat ei potētiā ut nō uincatur a ꝯcupiſcētia. ⁊ ꝑ hoc aufert ei dn̄iuʒ. et hinc ē ꝙ in baptiſmate tollitur ꝯcupie dn̄ium ⁊ ſoluitur nō ꝯcupiſcēdi debitū. ꝙ oīo aufertur rō culpe ab ip̄a ꝯcupia. lʒ aliquo mō remaneat Et hinc ē quod magr̄ dicit ꝙ originale ī baptiſmo tranſit reatu ⁊ remanet actu. ⁊ſi remaneat ꝯcupia nō tn̄ remanet ꝓut eſt culpa ⁊ obligatiua ad penā. Hinc eſt etiā ꝙ magr̄ dicit duplici rōe in baptiſmate originale peccatū deleri. ⁊ qꝛ uitiū ꝯcupie extenuatur. ⁊ reatus ſoluitur. ¶ Aliter etiā pōt intelligi uerbū illud ut intelligamus ſicut ſupradictū fuit in originali culpa reperiri ꝯformitatē quādā ad culpā actualē. ſicut. n. uidemus ꝙ ī culpa actuali ⁊ ē ꝯuerſio ⁊ ē auerſio ī ip̄o actu peccandi ⁊ in ipſo habitu peccati ē priuatio habit⁹ boni ⁊ quedā hābilitatio ad actū peccati. ſic in originali intelligimus eē debite iuſtitie carētiā ⁊ ꝯcupieʒ quēadmodū in actuali priuatio habilitatis bone ē ipſū peccatū formalr̄ loquēdo. ipſa uero habilitatio ſiue pronitas ad actū pcci nō ē peccatū niſi materialr̄ loq̄ndo ꝑ eo ꝙ nō eſt culpa niſi q̄ɜdiu manet ibi priuatio. ſic intelligēdū ē in ꝓpoſito. ⁊ quēadmodū in actualis pcci delectatōe cū gratia infunditur ſtatim remouetur culpa inquātū erat deformitas ⁊ priuatio. nihilominus tam

ſimul cū hoc manet q̄dā ꝓnitas ad actū. licʒ remiſſa in his potiſſime q peccauerunt pccō ꝯſuetudis. ſic qn̄ gr̄a baptiſmalis infunditur aīe ſtati remouetur originale pccm̄ eatenus qua erat debite iuſticie carentia. ſtati etiā cū gr̄a ē in aīa ſimul cum ea ē ⁊ iuſticia. ꝯcupia uero nō oīo tollitur ſʒ diminuitur ꝑ eo ꝙ ꝓnitas ad culpā ſiml̓ pōt ſtare cū gr̄a. qꝛ ſicut dictū ē nō erat ipſū pccm̄ loquendo formalr̄ ſʒ materialr̄. vn̄ cū excluditur carētia debite iuſticie ꝑ gratiā batiſmalē remanet cōcupia rōe pene. et hinc ē quod dicit magr̄ ꝙ trāſit reatu ⁊ remanet actu. qꝛ iā nō ē culpa ꝑ quā hō ſit dignus pena ſʒ pena ē ex p̄cedēti culpa relicta. ꝓ tanto etiā dicit ꝙ originale duplici rōe dr̄ remitti in baptiſmo. ⁊ qꝛ ꝯcupia extenuatur. ⁊ qꝛ debitū ſoluit̓. ſoluitur nāqʒ debitū dū ꝑ iuſticiā gr̄e recōpēſatur iuſticia originalis īnocentie. ꝯcupia uero remittitur dū ptās dat̓ ſpūi ꝑ gr̄aʒ regēdi ⁊ uincēdi carnē. Cōcedēde ſunt ergo rōes oñdētes pccm̄ originale q̄ɜtū ad culpā deleri in baptiſmo. ¶ Ad illud ergo quod primo obr̄ in ꝯrium ꝙ manet priuatio originalis iuſticie. rn̄detur ꝙ debitū ſoluitur merito paſſionis xp̄i ⁊ recōpenſatio fit gr̄a ſpūs ſcī quā deus dat aīe ⁊ quā etiā plus acceptat q̄ʒ ꝑ iuſticiā inocentie. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ manēte actu nō pōt deleri culpa. dō ꝙ ueꝝ ē de actu in quo ꝯſiſtit plena rō culpe ſicut ī actu fornicatōis ꝯſiſtit ꝯſūmatio illius pcci. act⁹ aūt original̓ pcci uocatur hic ꝯcupiſcentia ſiue neceſſitas ꝯcupiſcēdi. ſed hec nō manet prout in ipſa eſt illius peccati ꝯſūmatio. ſicut enim dictū eſt nec manet q̄ɜtū ad dn̄iū. nec manet q̄ɜtū ad nō ꝯcupiſcēdi debitū. vnde ſicut ī aliquo caſtro poſt deletionē ⁊ dimiſſionē pcci luxurie manere pōt aliqua pronitas carnalis cōcupiſcētie. ⁊ etiā aliqn̄ in actū ꝯcupiſcēdi exire ſalua nihilominus caſtitate. ſic ⁊ in ꝓpoſito intelligēdū eſt eē. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ ꝯcupiſcere poſt baptiſmū eſt peccatū. dō ꝙ ueꝝ eſt. ſed ex hoc nō ſequitur ꝙ illa cōcupiſcētia q̄ prouocat ad ꝯcupiſcēdū ſit peccatū. ſed ſufficit ꝙ ſit peccatū uel ex pccō relicta. qn̄ ergo dr̄ ꝙ quales actus tales ſunt habitus. hoc intelligitur de habitibus cauſatis ex ꝯſuetudinibus. ꝯcupia v̓o illa q̄ poſt baptiſmū remanet non eſt gn̄ata ex freqūnt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝯcupiſcibilitate ſed ex carnis corruptõe. ⁊ ĩõ
nõ hꝫ rõnẽ culpe ſꝫ pene. qꝛ uero ad malũ in
clinat potiꝰ uitioſitas q̃ꝫ penalitas appellari
dꝫ. ¶ Ad illud qd̃ obꝛ̃ ꝙ remota culpa dꝫ
per ꝯñs remoueri pena. dĩ ꝙ illud de pena
eterna ⁊ eius reatu. de alijs uero penis tp̃a-
libus hoc nõ opꝫ ſicut manifeſtũ eſt in ſacrõ
pñie in quo ⁊ſi deleatur culpa in ꝯtritõe nihi
lominꝰ tñ obligatur hõ ad ſatiſfactionẽ. q̃uis
.n. ds remittat offenſam adhuc q̃rit emẽdã
¶ Et ſi tu obijcias ꝙ in baptiſmo ẽ plena re-
miſſio. vñ deletur ibi actualia q̃tũ ad penã
⁊ culpã. ⁊ ita multo fortius originale. ad hoc
ſatis planũ ẽ rñdere. ſꝫ huius q̃ſtiõis deter-
minatio nõ ſpectat ad locũ iſtũ ſꝫ ad q̃rtũ li.
in ea pte in qua agitur de baptiſmo q̃tũ ad
effectũ. et ibi determinatũ inuenietur quare
hõ in baptiſmo a q̃buſdã penis abſoluitur.
a q̃buſdã uero minime. ⁊ qꝛ ſupfluitas uitan
da ẽ. ⁊ ſingl̃a ſuis locis tractãda ſũt. tũ ꝓpt
ordinẽ. tũ ꝓpt breuitatẽ ad pñs omittẽdũ ẽ.

Ecũdo q̃ritur utrũ originale ꝺleri
hẽat q̃tũ ad cãm p baptiſmũ. ¶ Et
ꝙ ſic uidetur p uerbũ Dam. q dĩc
ꝙ duo ſunt in baptiſmo corrñdẽtia duobꝰ q
ſunt in hoie. ait. n. ſic. Qm̃ duplex ẽ hõ ex
aia ⁊ corpe. duplicẽ dedit purgatõeꝫ p aquã
⁊ ſpũꝫ. ſpũ aiaꝫ quã ꝑ imaginẽ ⁊ ſimilitudi-
nẽ renouante. aqua etiã p ſpũs grãꝫ a pcõ
purgãte ⁊ a corruptõe liberãte. Si ergo hec
corruptio cã ẽ originalis pcĩ trãſfundẽdi. vi
detur ꝙ originale peccatũ nõ ſolũ deleatur
q̃tũ ad culpã ſꝫ etiã q̃tũ ad cãm. ¶ Itẽ po
tentior ẽ xp̃s in ſatiſfaciendo q̃ꝫ fuerit adam
in corrũpẽdo ſicut dꝛ̃ ro. v. Nõ ſicut delictũ
ita ⁊ donũ. ex quo inuit ꝙ multo maius fuit
donũ q̃ꝫ delictũ. ergo ſi delictũ ade nõ tm̃ po
tuit inficere hoieꝫ in ſe ſꝫ ꝓut ẽ principiũ al
terius. uidetur ꝙ baptiſmi ſacr̃m nõ tm̃ cu-
ret hoieꝫ in ſe ſꝫ etiã ꝓut ẽ alteriꝰ principiũ.
¶ Itẽ nõ remouetur effectus ꝑſiſtẽte cauſa
ergo ſi baptiſmũ remouet originale pecca-
tũ ab hoie neceſſe ẽ ꝙ ⁊ cãm originalis pcĩ
excludat ab ipo. et ſi hoc. uidetur ꝙ baptiza
tus nõ tranſfundat in alteꝝ originale pccm̃.
¶ Itẽ nõ ſufficiẽter curat morbũ qui relinq̃t
radicẽ morbi. ergo aut xp̃s nõ ẽ perfectꝰ me
dicus. aut ſi pfectus medicus ẽ p medicinam
ſacri baptiſmi nõ ſolum expiatur originale

q̃tũ ad culpã ſꝫ etiã q̃tũ ad cãm. et ſi hoc
ergo baptizatus ⁊c. ¶ Itẽ tales ſunt fructus
qualis eſt arbor. ⁊ tales ſunt rami qualis ⁊ ra
dix. vñ ⁊ dñs in Math. vij. Nõ põt arbor
bona fructus malos facere. Et apoꝰ. ro. vj.
Si radix ſcã ⁊ rami ſcĩ. ergo ſi originale de
letũ ẽ in parẽte ⁊ parẽs ẽ purificatꝰ. uidetur
ſimiliter ꝙ purificetur ⁊ ꝓles. et ſi hoc aut
originale nõ deletur p baptiſmũ. aut ſi dele-
tur q̃tũ ad culpã deletur ſimilꝛ̃ q̃tũ ad cãꝫ.
¶ Si tu dicas ꝙ baptiſmus nõ purificat ab ori
ginali iq̃atũ ẽ corruptio naturalis ſꝫ inq̃tũ
ẽ corruptio ꝑſonalis. ꝯ. Si oppoſitũ ẽ cauſa
oppoſiti. ⁊ ꝓpoſitũ ẽ cã ꝓpoſiti. ſꝫ perſona
corrupta corrũpit naturã. ergo pari rõe per
ſona ſanata ſanatur ⁊ natura. ¶ Itẽ ſi ali-
quis curet aliquẽ a lepra. qꝛ lepra ẽ morbus
hereditarius. hoc ipo ꝙ a lepra curat dat ei
potentiã gñandi filiũ ſanũ. ergo pari rõne ſi
originale morbus ẽ hereditarius. uidetur ꝙ
nõ deleatur quin auferatur illa corruptio per
quã originale in alteꝝ trãſfunditur. ¶ Sꝫ ꝯ
Baptizatus etiã poſt baptiſmũ ſentit motꝰ
ꝯcupiẽ. ſꝫ ꝯcupia ortũ hꝫ ex carnis feditate.
⁊ illa ẽ cã originalis pcĩ in ꝓlem. ergo ba-
ptiſmus nõ curat morbuꝫ originalis peccati
q̃tũ ad radicẽ. ¶ Iteꝫ cauſa originalis pcĩ
reſidet penes carnẽ. ſꝫ grã ſpũs ſcĩ reſpicit
ꝓprie ipſam mentẽ. ergo ſi cauſa originalis
peccati nõ opponitur grẽ uidetur ꝙ p grãm
baptiſmalẽ nõ habeat remoueri. ¶ Item ſi
baptiſmus curaret originale nõ tm̃ inquãtũ
eſt morbus ꝑſonalis ſꝫ etiã inquantũ ẽ mor
bus naturalis. ergo parẽte baptizato ñ opor
teret ꝓlẽ baptizari. ſi ergo unũquẽqꝫ in pro
pria ꝑſona neceſſe baptizari. uidetur ꝙ i ba
ptiſmate nõ fiat deletio originalis q̃tum ad
cãm ⁊ radicẽ morbi. ¶ Itẽ ꝓpter peccatuꝫ
originale hẽmus ignorantiã in mente ⁊ ꝯcu
piſcentiã in carne. ſed baptiſmꝰ nõ tollit ho
mini ignorantiã q̃ ſe tenet ex pte mẽtis. er-
go multo minus nec illã corruptõem q̃ ſe te
net ex pte carnis. ſꝫ illa ẽ cã originalis. ergo
⁊c. ¶ Rꝫ. dĩ ꝙ duplꝛ̃ e loqui de cã originalis
aut ꝑ ꝯſideratione unius hois in ſe. aut p cõ-
paratione ipſius ad alteꝝ ex ipſo ꝓpagãdũ
Si primo mõ loquamur ſic ſemp cũ deletur
originale pccm̃ deletur etiã cauſa originalis
peccati quantũ ad hoc ut nõ poſſit deinceps

peccatū originale causari in aīa baptizati. re
mittitur.n.quodāmō feditas carnis. ⁊ p ꝯn̄s
iprobitas sue tyrānidis rōe cᵘ hēbat spūʒ in
ſuituté peccati redigere qđ quidē nō pōt fa
cere poſt baptiſmū:ꝑpter auxiliū gr̄e qđ ibi
datur spūi p qđ p̄ſidet carni.⁊ ita effectᵘ illiᵘ
gr̄e quodāmō redūdat ī carnē. Si aūt loqua
mur de gr̄a originalis reſpectu alteriᵘ ꝑpa-
gādi. ſic p baptiſmū nō deletur q̄tū ad cām
ſiue radicē. et rō huius potiſſima ut credo ē
q2 corruptio que ē cā originalis peccati ꝑpa
gādi ē corruptio nature ſiue ꝯſiſtens penes
ui gn̄atiuā q̄ hʒ radicari ī carne. vn̄ origīale
ꝑut ē uitiū pſone reſpicit uolūtatē. ꝑut aūt
uitiū nature reſpicit gn̄atiuā v̄tutē ⁊ carneʒ.
gr̄a aūt ſacr̄alis ꝑprie reſpicit corruptionē p
ſone.ꝯ v̄o corruptōeʒ nature nō hʒ ordina
rī directe.et hinc ē q̄ cū infunditur gr̄a ba-
ptiſmalis deletur originalis culpa ƀ q̄ erat
peccatū ipſiᵘ aīe.remanet tn̄ aliq̄s langor in
carne qui ē cā originalis in ple. Si aūt q̄rat
quare remediū gr̄e ſacr̄alis ordinat directe
ꝯ originale ut corrūpit pſonā ⁊ nō ut corrū-
pit naturā:· vō q̄ ſūmus medicus hoc inſti-
tuit rōe ꝯgrua exigēte.tū ex pte medici.tuʒ
ex pte egroti.tū ex pte medicamēti.Ex pte
inq̄ʒ medici.q2 ſic dn̄s debuit nos curare ut
ſalutē nr̄aʒ unᵘ q̄ſʒ ab ipo imediate recogno
ſcerʒ.⁊ iō unūquēq̄ʒ uoluit curari ī ſuo bapti
ſmate ⁊ in ſe.⁊ ꝑpt̄ea baptiſmᵘ delet origi-
nale in hoīe ƀ q̄ ē indiuiduū nō ƀ q̄ ē alteriᵘ
principiū.ut ex hoc unuſquiſq̄ʒ reddat obſe
quiū deo debitū. ⁊ magis recognoſcat ſalua
tōis ſue bn̄ficiū. Ex pte etiā egroti ꝯgruen
tia erat. d̄us.n.neīem uult ſaluare niſi ſalua
arbitrij ſui libertate. ⁊ iō talē efficaciā medi
cine dedit ut ſalua eēt libertas ⁊ meritū libe
ri ar.iđo etiā ut fides hēat locū occultat dn̄s
ſacr̄i ſui effectū.et iō nō curatur nature mor
bus . Ex pte etiā medicamēti rō ē.q2 v̄tus
regn̄atiua in ſacr̄o ē ipſa fides. vnde a ſacr̄o
paſſionis dn̄r ſacr̄a hr̄e efficaciam. q̄m ergo
hec v̄tᵘ regn̄atiua principalr̄ reſpic̄ uolūtatē
⁊ mētē. v̄tᵘ aūt gn̄atiua ꝯ̄ſionē carnis a car
ne.hinc ē q̄ baptiſmᵘ ſanat ſiue curat origia
le ƀ q̄ ē morbᵘ pſone dū ī ea dat gr̄a p quā
rectificatur pſonalis uolūtas.remanēte nihi
lominus corruptōe in carne ⁊ ī gn̄atiua q̄ cā
ē trāſfundēdi originalē culpā. Et ſic pʒ q̄ p

baptiſmū deletur originale peccatū q̄tū ad
culpā. nō tn̄ remouetur cā trāſfundēdi ori-
nale in pſonā alterā. ſicut rōes oñdunt q̄ ad
ſecūdā ptē inducūtur. ⁊ iō ꝯcedēde ſunt.
Ad illud ergo qđ primo obr̄ de Dam. q̄ ca
ro ⁊ spūs purgātur ī baptiſmo.vō q̄ dam.
intelligit carnē purgari q2 feditas carnis ali-
quo mō remittitur.nō q2 oīo tollatur.et illā
remiſſionē ſiue diminutōeʒ feditatis purga
tōeʒ uocat ꝑpter hoc q̄ nō ē amplius cā cul
pe ī eo ī quo ē.nō tn̄ p baptiſmū oīo feditas
deletur cū nō tm̄ pruritus coitus ſit in paga
nis uez etiā in xp̄ianis. ꝓbabile tn̄ eſt q̄ ali
quo mō illa feditas p baptiſmū remittatur.
vulgo.n.dr̄ q̄ puuli baptizati nō ita fetēt ſi
cut alij non baptizati. Ad illud qđ obr̄ q̄
xp̄us magis fuit ſufficiens ad ſatiſfaciendū
q̄ʒ adā ad corrūpēdū.vō q̄ uez ē. uerūtn̄ q2
nō dedit oēm v̄tutē ſacr̄o quā dare poterat
ſʒ quā dare ꝯgruebat. iđo ꝯſi ſufficiētior eēt
nō tn̄ dedit oēʒ v̄tutē ſacr̄o curādi corrupti-
onē ſʒ ſolū corruptōʒ pſone.ſic.n.ꝯgruebat
ut prius oñſū ē. Ad illud qđ obr̄ q̄ nō re
mouetur effectus remanēte cā.vō q̄ uez eſt
de cā efficiēte ⁊ ꝯſeruāte.nō de efficiēte tm̄
vez ē etiā de exn̄tia cauſe ī diſpōne inq̄tū
ꝑducit effectū.neutro iſtoz modoz remanʒ
cā originalis ſiue q2 feditas ipa nō ē cā ꝯſer
uatiua originalis cū origīale ſit in aīa ſepata
ſiue q2 remanet in ea diſpōne ⁊ intētiōe ƀm
quā aīa ꝯhit originale ex ipa. Ad illđ qđ
obr̄ q̄ nō ſufficiēter curat morbū q̄ relinquit
radicē.vō q̄ hoc uez ē qn̄ radix morbi relin
quitur q̄ pōt cāre uulnus in eo q̄ curatur. nō
ſic aūt relinq̄tur radix originalis peccati que
q̄dē poſſit iterare morbū illū circa illū q̄ ba-
ptizat̄. Poſſʒ tn̄ ⁊ alr̄ dici q̄ utile ē relinq̄re
radicē alicuius egritudinis. q2 vna egritudo
frequēter curat alterā.hᵘ autē corruptio que
remanʒ ī carne occaſio ē uitādi multa mala.
⁊ p ꝯn̄s faciēdi multa bona ſicut oſtēditur in
q̄rto in tractatu de effectu baptiſmi. Ad
illud quod obr̄ q̄ ſi radix eſt ſancta ⁊ rami.
vō q̄ illud intelligitur per ſe loquendo ut ſi
ſancta ſit radix ƀm q̄ radix. baptiſmus aūt
ꝯſi ſanctificet hoīem. nō tn̄ ſanctificat eum
ƀm q̄ eſt principiū alterius.quia remedium
illud curat morbū perſone.non nature ſicut
oſtenſū eſt. Ad illud quod obr̄ q̄ curato

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

leproſo datur ei uirtus generādi ſanū. Uō ꝙ non eſt ſimile. lepra enim ſic eſt morbus hereditarius ꝙ non eſt alius morbus ut corrūpit naturā eo ꝙ totū hoīem inficit ex parte carnis nō ſolū quantū ad nutritiuā ſ; etiā ad gn̄atiuā. et ideo leproſus generat leproſum q: ita corrupt⁹ eſt in eo humor generatiuus ſicut ⁊ nutritiuus. ⁊ qn̄ homo a lepra curat᷑ uterq; humor ſimul in ip̄o ſanatur. ſ; in originali pcc̄ō ē corruptio perſone ⁊ nature. ita ꝙ iſte corruptiones ſunt diuerſe. corruptio .n. pſone reſpicit liberā uolūtatē. corruptio uō nature ꝑ ꝙ ab illa cātur reſpicit gn̄atiuā ṽtutē. eſt .n. natura uis inſita reb⁹ ex ſīlibus ſimilia ꝓcreās. et ideo q̄uis una iſtaꝝ corruptionū p baptiſmū curetur nō op; ꝙ alia curetur. et hinc eſt ꝙ mūdificat⁹ p baptiſmum generat imūdū. qualitas .n. ꝑlis genite plus ꝯformatur diſpōni ṽtutis gn̄atiue q̄; diſpōi uolūtatis libere. et idē explicat aug. ꝙ ſicut circūciſus generat ꝑpuciatū. ⁊ ex grano mūdo generatur granū cū paleis. et hoc q: oīa iſta erāt in ui ꝓpagatiua ⁊ rōe ſeiali ſꝫm quā hoc ꝓpagatur. ſimilr̄ intelligēdū ē in oībus ꝙ q: corruptio remanet in ui generatiua. ſ; uolūtas curetur p grāz generat hō ꝑ illud in quo aſſimilatur ade. nō ꝑ ꝙ aſſimilatur xp̄o et ideo ꝓducit filiū ſimilē ade preuaricatori magis q̄; ſuo redemptori.

Conſequenter q̄ritur de ſecūdo principali. ſ. de morbo ꝯcupie. et circa hoc q̄runtur duo. ¶ Primo in quo ſit ꝯcupia tanq̄; in ſubiecto. ¶ Secūdo q̄rit᷑ a quo ſit tanq̄; a principio effectiuo.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur in quo ſit ꝯcupia tanq̄; in ſubiecto. ſ. vtru; in anima uel in carne. ¶ Et ꝙ i carne uidetur. Ad ro. vij. dicit apl̄s. Uideo aliā legē i mbris meis repu. le. mē. m. Glo. Uideo aliā legē .i. fomitē peccati q̄ regnat i membris meis. ut in oculo ad ꝯcupiſcēdū. in manu ad op̄ādū. ergo ꝯcupiſcētia ē in oculo. ¶ Ite; Hugo de ſancto vic. Uitiū originis hūane duplici corruptōe inficit naturā. ignorantia mentē. ⁊ ꝯcupiſcentia carne;. Si ergo ignorantia eſt in mente tanq̄; in ſubiecto. uidetur ꝙ ꝯcupiſcentia ſit in carne tanq̄; i ſubiecto. ¶ Item ſicut ſe habet lex mentis ad mentē ita ſe habet lex carnis ad carne;. ſed lex mentis eſt in mente tanq̄; in ſubiecto. ergo pari rōe ⁊ lex carnis eſt in carne tanq̄; in ſubiecto. ſed lex carnis eſt ꝯcupiſcētia ſicut ſepe dicitur Ro. vij. ergo ⁊c. ¶ Itē ꝯcupiſcentia carnis non eſt in aīa niſi q̄;diu anima eſt unita carni. ſi ergo ꝓprietas ſaluari hēt in proprio ſubiecto. uidetur ꝙ ꝯcupiſcentia ipſa non ſit in anima que ſeparabilis ē a carne imo in carne ipſa. ¶ Item cuius eſt actio eius eſt ⁊ habitus. ſed carnis eſt ꝯcupiſcere. ſicut dicitur Gal. v. Caro ꝯcupiſcit aduerſus ſpūm. ergo ꝯcupiſcentia eſt a carne.

¶ Sed ꝯtra. Aug. de uerbis apoſtoli. Uitiū ꝯcupiſcētie eſt quod anima pertrahit ex carne. ſed illud quod anima pertrahit proprie ē in anima. ergo ꝯcupiſcentie uitiu; eſt in ip̄a ſicut in ſubiecto. ¶ Item Aug. in li. lxxxiij. queſtionū. Concupiſcentia eſt turpis affectio qua anima inferiora ſectatur que magis proprie cupiditas dicitur. ſed affectio hab; eſſe in anima tanq̄; in ſubiecto. ergo ⁊c. ¶ Item ſolius illius eſt ꝯcupiſcere cuius ē cognoſcere. in illo ſolo eſt ꝯcupiſcentia in quo eſt cognitio. ſed cognitio eſt in anima tāq̄; in ſubiecto. ergo ⁊ ꝯcupiſcētia. ¶ Ite; in illo ſolo eſt ꝯcupiſcentia tanq̄; in ſubiecto in quo pōt eſſe culpa. ſed tale nō eſt caro ſed aīa. ergo ⁊c. ¶ Itē anima recedēte a carne non plus caro q̄; lapis. anima uero preter carnē ꝯcupiſcere pōt ⁊ deſiderare ſicut ⁊ dolere. ergo uidetur proprie ꝙ ꝯcupia eē hēat in aīa vt i ſubiecto proprio. ¶ R. uō ꝙ ꝯcupiſcētia dupliciter accipitur. Uno modo dicitur ꝯcupiſcentia eſſe deſideriū nimis intenſu; ⁊ imoderatū ſiue ſit reſpectu boni interioris. ſiue exterioris. ſiue inferioris. Et hoc modo accipitur ad ro. vij. ubi dicitur i glo. Bona ē lex que dum ꝯcupiſcentiā prohibet omnia mala prohibet. Et ſic concupiſcentia habet eſſe in vi anime appetitiua. ſiue dicatur uis appetitiua brutalis. ſiue dicatur uis appetitiua rationalis. Alio modo ſumitur concupiſcentia pro appetitu delectabilis ſꝫm tactum. Et ſic accipitur Eccle. ix. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt. et ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit. hec autem concupiſcentia dicitur eſſe in carne ⁊ in ſenſualitate et in rationali parte. ſed in carne ē cāliter. in

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

rõnali uero ex pte ē formalr̃. in ſenſualitate
uero utroq̄ʒ modo. ſ. cauſaliter ⁊ formaliter
Jdeo dico ꝙ in rõali parte ⁊ ſenſualitate eſt
formalr̃. qꜭ actus qui ē ꝯcupiſcere ſicut uult
aug. eſt ꝓprie ipſius aīe. Ideo ṽo cālr̃ dr̃ eē i
carne. qꜭ caro infecta iuncta aīe ex ſua īfecti
one reddit eā ꝯcupiſcentē. Vnde ſi quis uellʒ
ꝓprie ſubiectū ꝯcupie carnal' aſſignare. nec
tm̄ diceret carnē. nec tm̄ diceret aīaʒ ſʒ ipm
ꝯiūctū ut ſicut ſentire ē actus ꝯiūcti. ſic etiā
actus ꝯiuncti eſt delectari carnalr̃ ⁊ ꝯcupiſce
re. Propter qđ notandū ꝙ caro duplr̃ dr̃ in
ſcriptura. Aliqñ dr̃ caro hō exterior carnal'
⁊ ſenſualis. ⁊ ſic ꝯphendūt carnē cū potentia
aīe ſenſitiua. et hoc mō ꝓprie ē ſubiectū car
nalis ꝯcupie. Alio mō dr̃ caro ps hois ꝯſti-
tutiua. et hoc mō nō ē ꝯcedēdū ꝙ ꝯcupia ſit
in carne niſi dicatur in ea eē ſicut in cā. Rō-
nes ergo oñdētes ꝙ ꝯcupia magis ꝓprie ē
in aīa q̄ʒ in carne ꝯcedēde ſunt. ¶ Ad illud
aūt qđ obr̃ de ṽbo aplī. video aliā legem in
mēbris meis ꝛc. Dō ꝙ mēbꝛ nō tm̄ uocatur
ibi caro exterior ſʒ etiā accipitur ibi ꝓ carne
et ṽtute appetitiua. ¶ Ad illud qđ obr̃ de
Hug. rñderi pōt ſimilr̃ ꝙ carnem accipit ꝓ
hoīe carnali. vel ſi caro dicatur ipm corpus
tūc intelligit de ꝑdicatōe cālī ut ꝯcupia dica-
tur carnē inficere. i. carnis feditas uel corru-
ptio ex qua ꝯcupia ipa oritur. ¶ Jtē Ad illđ
qđ obr̃ de lege carnis. Dō ꝙ caro ibi accipit'
ꝓ hoīe carnali ⁊ exteriori. ⁊ ſimilr̃ i ultima
auctoritate qua dicitur. caro cōcupiſcit ad-
uerſus ſpūm. ¶ Ad illud uero quod obr̃ ꝙ
in aīa ſeparata non eſt ꝯcupiſcētia carnalis.
Dō ꝙ ex hoc non ſequitur ꝙ caro ſit ꝓpriū
ſubiectū ꝯcupiſcētie. ſʒ ex hoc bene ſequitur
ꝙ ꝯcupiſcētia non eſt aīe niſi ut carni vnite
¶ Ad ultimū iam pʒ rñſio ex his que dicta
ſunt. cū eniʒ dicitur. caro ꝯcupiſcit aduerſus
ſpūʒ. caro ibi ẜm ꝙ glo. dicitur hō carnalis
ſiue ſenſualitas carnis.

Secūdo queritur circa hoc a quo ſit
ipa ꝯcupia tanq̄ʒ a principio. et eſt
q̄ſtio utrū ſit a deo. ¶ Et ꝙ nō uide
tur. Ro. vj. Vetus hō nr̃ crucifixus ē. Glo.
Vetus homo ē fomes qui ex nobis ē nō ex
deo. ¶ Jtē aug. in li. v. rñſionū. Credite ma
lū ex diabolo nō bonū ex deo eē libidinē. ſʒ
libido ⁊ ꝯcupia idē. ergo ꝛc. ¶ Jtē dei filius
aſſumpſit oē qđ in natura nr̃a plantauit. ſed
ꝯcupiſcentiā nō aſſumpſit. ergo ꝯcupia non
eſt in nobis a deo. ¶ Jteʒ oē quod ē a deo ē
bonū ⁊ de ſe ad bonum ordinatū. ſʒ ꝯcupia
eſt malū ⁊ ad malū ordinata cū eius uſus. ſ.
actus ꝯcupiſcendi ſit malus. ergo uidetur ꝙ
ꝯcupia nō ſit a deo ¶ Jtē fomes inquantuʒ
hꝰmōi ē cā originalis ꝑcti ⁊ ē cā neceſſaria ⁊
determinata. ꝙ nō attēditur ibi libertas uo
lūtatis ſʒ ꝙ eſt cā alicuius rei neceſſario et
determinate ordinate ad malū. ē cā mali. Si
ergo fomes eſſet a deo tunc ſeq̄retur ꝙ pec
catū originale eēt a deo. ꝙ ſi hoc eſt falſum
reſtat qđ primū. ¶ Sʒ ꝯ aug. de li. ar. Ois
pena pcci iuſta ē ⁊ ſuppliciū noīatur. ſʒ ꝯcu-
piſcētia q̄ remanʒ poſt baptiſmū pena ē. er
go iuſta ē. ſʒ oē qđ iuſtū eſt a deo ē. ergo ꝛc.
¶ Jtē ois pena aut eſt acta. aut inflicta. aut
ꝯtracta. Sʒ fomes nō ē pena acta. qꜭ in par
uulis qui nihil boni uel mali egerūt. Nō ē pe
na ꝯcta. qꜭ fuit in adā qui nō ꝓceſſit ex alio
parente. reſtat ꝙ ē pena inflicta. ſʒ ois talis
pena ē a deo. ergo ꝛc. ¶ Jtē ꝯcupiſcētia di-
cit amoris inteſſionē. amoris aūt intēſio dicit
poſitōeʒ. Sʒ oē quod dicit aliquā pōnē ē ab
illo a quo ꝓcedit oē ens. ergo ꝛc. ¶ Jtē eius
ē auferre dñium cuius eſt ⁊ dare. ſi ergo deꝰ
dedit dñiū hoī uel ſpūi rōali ſup uires inferi
ores. uidetur ꝙ illius ſolius fuit auferre. ſed
auferre dñiū nō ē aliud q̄ʒ infligere deordina
tōeʒ ꝯcupie in ſenſualitate ob quā caro ꝯcu-
piſcit aduerſus ſpūm ⁊ ſpūs aduerſus carnē
Si ergo illud dñiuʒ a deo eſt ablatū. uidetur
ꝙ ꝯcupiſcētie uitiū ab ipo ſit inflictū. ¶ Jtē
ꝙ beſtie homini nō obtēperēt hoc eſt ex di-
uina diſpōne ẜm quam ſapiēter oia regūtur
ergo pari rōe ꝙ uires inferiores nō obediāt
ſupiori. hoc ē ex ultiōe diuia. et ꝙ iſtud uerū
ſit multe auctoritates ſcōꝝ uidētur dr̃e que
inuūt ꝙ rebellio hoī inflicta ē. qꜭ hō fuit re
bellis deo. hec aūt rebellio nihil aliud ē q̄ʒ ꝯcu
piſcētie uitiū. ¶ Rꝫ. Dō ꝙ duplr̃ eſt loqui de
ipſa ꝯcupia. aut ẜ ꝙ pena. aut ẜ id qđ ē ꝯcu
piſcentia. Si loquamur de ipſa ẜm ꝙ pena.
ſic dicit ordinem ad penam. et hoc modo hʒ
cauſam ꝓmerentem. ⁊ cauſam ordinantem
Meretur enim homo habere talem rebellio
nem ex ſua culpa ⁊ inobediētia. Deus ṽo hoc
malū ad aliud ꝑexiſtēs ordīat ex ſua iuſticia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Alio mō ē loꝗ de ꝯcupiſcētia ꝑ id qđ ē. et ſic
ꝯcupiſcētia duo dicit. dicit. n. appetitū. dicit
nihilominꝰ in actu appetitꝰ exceſſū. appetitꝰ
inꝗ̄ȝ ille ſubſtratus bonus ē ⁊ a deo ē. exceſ-
ſus aūt ille i appetēdo ⁊ ſi uideatur eē poſitio
plus ē priuatio. nec hȝ cāȝ efficiētē ſȝ deficiē
tē. ⁊ iō q̄ꝛ ꝺs nullius ē cā deficiēs hoc mō nō
ponit eē a deo ſȝ potius a libero ar. ꝑ culpā
ꝯficiētē ⁊ diabolo iſtigāte. ꝙ aūt ꝯcupia rōe
exceſſus priuatōeȝ dicat. ꝗ̄uis uideatur dr̄e
pōneȝ hoc planū ē. hoc. n. ē ꝯcupia reſpectu
uirtutis appetitiue qđ eſt paraliſis reſpectu
motiue. quēadmodū mēbꝝ paraliticū tremu
lat ⁊ mouetur velociſſime. ⁊ hoc nō uenit ex
uirtutis augmēto. ſȝ potius ex uirtutis detri
mēto. nec ex ꝟtutis fortitudine ſȝ potius ex
diſſolutōe. ſic ⁊ in ꝯcupia intelligēdū ē ꝙ ap
petitus i amore rei tp̄alis exardeſcit nec pōt
ſeipȝ ꝯtinere. imo in ꝯtinuo motu ⁊ ꝯcupie
iteratōe ꝯſiſtit. hoc inꝗ̄ȝ intelligēdū ē ꝓueni
re ex defectu retinaculi ſicut mouētur fere
ruptis uinculis ⁊ naues deſtrictis gubernacu
lis. Cōcedēde ſūt ergo rōes oñdētes ꝙ ꝯcu
piſcētia nō ſit a deo. put ꝯcludūt de ꝯcupia
ꝑ id qđ ē. ¶ Ad illud uero aug. q̇ dicit ꝙ oīs
pena iuſta ē. ꝺđ ꝙ itelligit de pena ſub rōne
pene. ſic. n. iuſta ē rōe iuſte ordiatōis ad p̄ce
dētē culpā. Poſſȝ tñ dici ꝙ itelligit de pena
q̄ pure pena ē. hoc ē q̄ ita pena ē ꝙ nec cul-
pa nec de ſe ordinata ad culpā. ꝯcupia uero
aut culpa ē aut ordinata ad culpā. ⁊ iō nō hȝ
locū hic auctoritas illa. ¶ Ad illud qđ oīs pe
na aut ē acta. aut iflicta. aut ꝯ̄cta. ꝺđ ꝙ ꝯcu-
piſcētia in adā fuit acta ꝑ eo ꝙ peccādo ſe
ipȝ priuauit originali iuſticia ⁊ induxit in ſe
ꝯcupiaȝ. in nobis uero ē pena ꝯ̄cta ꝑ eo ꝙ a
parētibus ꝯ̄ximus carnē infectā q̄ facit ꝯcu-
piſcētiā eſſe in aīa ſibi unita. ¶ Ad illud qđ
obꝛ̄ ꝙ oīs poſitio ē a deo. ⁊ ꝯcupia dicit po
ſitōȝ ⁊c. ꝺđ ꝙ ſicut claudicatio ⁊ tremulatio
pōnē dicit q̄ȝdā. q̄ꝛ ponit actū ⁊ ꝟtutē ꝓgreſ
ſiuā. dicit etiā nihilominꝰ defectū ⁊ priuati-
onē. claudicatio uero defectū in carne ponit.
tremulatio uero defectū in ꝟtute mouēte. ſi
ue ineptitudinē ꝯ̄ mobile. ſic ⁊ in ꝓpoſito in
telligēdū ē eē ut prius explanatū ē. ⁊ rōe eiꝰ
quod ē ibi pōnis abſq̄ȝ dubio a ꝺo ē. rōe ꝟo
ꝙ ē ibi defectus ⁊ priuatōis nō ē querēda cā
efficiens ſȝ deficiens. ¶ Ad illud qđ obꝛ̄ ꝙ

eius ē auferre dñiū cuiꝰ ē dare. ꝺđ ꝙ ille cui
datū ē dñiū ex mala cuſtodia pōt amittere. ⁊
ſic intelligēdū ē hoīeȝ pdidiſſe dñiū illud qđ
hēbat rō ſup uires inferiores. ⁊ hoc nō q̄ꝛ ei
ſit ablatū uiolēter. ſed q̄ꝛ cū eēt in ſua ptāte
tale dñiū ꝯſeruare in ſe ex ꝓpria incuria no
luit ⁊ amiſit. ſicut hō dū peccat a ſemetipſo
fugat gratiā diuinā. deus dr̄ auferre q̄ꝛ iuſto
ſuo iudicio ultra nō apponit dū hō reddit ſe
indignū ad donū dei ꝑcipiēdū. Et ꝑ hoc etiā
poſſȝ rñderi ad ſequēs obiectū de amiſſione
dñij beſtiaꝝ. Poſſȝ tñ ⁊ aliter dici. q̄ꝛ nō eſt
ſimile. q̄ꝛ ꝙ beſtia nō obtēperat hoī hoc nō
ponit culpā nec i beſtia q̄ nō ſubiacet. neq̄ȝ
in hoīe q̇ nō p̄ſidet. ſecus tñ ē in ſenſualita
te ⁊ rōe. cū. n. ſenſualitas tm̄ repugnat mo-
uēdo ⁊ inclinādo ad illicitū. ipa tal̄ repugnā
tia ē ei culpa. ⁊ ideo ꝓprie nō ꝺȝ dici talis re
bellio eē a deo. nec deū influxiſſe ꝯcupiam.
⁊ ſi aliq̄ tales auctoritates inueniātur intelli-
gēde ſūt ⁊ exponēde ut loquantur de ꝯcupi
ſcētia ꝑ ꝙ ē pena. Et ſic patent obiecta.

Q Onſequēter q̄ritur de tertio. ſ. de
eq̄tate diuīe iuſticie ꝑ quā aīaȝ tali
carni infundit ex qua ꝯ̄hit reatum
eterne dānatōis. Et circa hoc q̄ritur duo.
¶ Primo q̄ritur utrū ꝺs illā maculā quam
aīa ꝯ̄hit de iuſticia debeat ſibi iputare. ¶
Secūdo q̄ritur utrū deceat diuinā iuſticiam
aniam tali carni ſociare.

C Irca p̄imū ſic ꝓceditur ⁊ q̄rit̄ utrū
illā maculā quaȝ aīa ꝯ̄hit ex carne
debeat ꝺs ſibi iputare. ¶ Et ꝙ nō ui
detur. Aug. in li. de duabus aīabus ꝯ̄ mani
cheos. Reū teneri queꝗ̄ȝ q̄ꝛ nō facit qđ face
re nō pōt ſūme iniq̄tatis ⁊ iſanie ē. Si ergo
aīa puuli in ſuo ortu hr̄e nō pōt iuſticiā. uide
tur ꝙ nullo mō ſit ei originalis macula ipu-
tanda. ¶ Itē ſicut gloria reſpicit meritū ſic
etiā pena reſpicit demeritū. ſȝ meritū ꝓprie
ꝯſiſtit ꝯ̄ actū. ergo ⁊ demeritū. ergo nihil im
putādū ē alicui ꝑ demerito qđ nō ſit ex actu
proprio ¶ Itē i eo quod ieſt alicui naturalr̄
nō ē laudādus q̇s nec uitupādꝰ. ergo macula
illa quā ꝯ̄hit nō ꝺȝ ſibi iputari ad penā. ¶
Itē pronior ē ꝺs ad miſerendū q̄ȝ ſit hō. ſȝ hō
alium habet excuſatum ex impoſſibilitate.
nec punit eū q̇ nō ē rōnis capax. ſi ergo ta-
lis conditio reperitur in paruulo. videtur ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

nihil qđ ſit in ipſo debeat ei imputari a dño
¶ Sꝫ ↄ̄. Actuale peccatū reddit hoïeꝫ indi
gnū ꝓpter hoc ꝙ ē ibi priuatio alicuiꝰ boni
quod deberet ieſſe vtpote originalis iuſticie
ergo originale pccm̄ facit eū in quo ē dignū
eē pena. ſꝫ oē tale ē a iuſto iudice iputandū.
ergo ꝛc. ¶ Itē originale ſicut prius dictū ē
malū culpe ē. ſꝫ culpa deordinat uniuerſū ni
ſi ſubſequatur pena i qua ordinetur ſ͛ ꝙ ult
aug. ergo ſi diuina iuſticia non dꝫ dimittere
aliquid inordinatū in uniuerſo dꝫ punire ori
ginale peccatū in quocūqꝫ repiatur ſiue i par
uulo. ſiue in adulto. ¶ Itē iuſtū ē ꝙ ds ab oi
aīa honorē exigat ſibi debitū. cū ergo pul
chritudo imaginis in creatura rōali ſpectet
ad honorē dei. ds a quacūqꝫ creatura rōnali
exigit illā pulchritudinē. ſed qui iuſte exigit
aliquid ab aliquo ſi caret illo recte iputat ei
ad penā. ſi ergo quicūqꝫ hꝫ originale pccm̄
caret illa pulchritudine quā aīa deberet hr̄e
ergo oi tali dꝫ iputari ad penā a ſūma iuſti
cia. ¶ Itē ſicut ſecūdus adā fuit exēplū obe
diēdi ſic primꝰ adā fuit exēplū p̄uaricandi. ſic
apo. inuit. ergo ſicut habens imaginē ſecūdi
adā ē dignus gloria. ſic hn̄s imaginē primi ē
dignus pena. ſꝫ oīs qui regn̄atur i baptiſmo
xp̄i hoc ipo ꝙ hꝫ imaginē xp̄i. ſ. grām ba
ptiſmalē reputatur a deo dignus gloria eter
na. q̄ꝫuis nihil boni uel mali fecerit. ergo per
oppoſitū oīs qui gn̄atur ab adā cū hoc ipſo
generat imaginē eius dꝫ a diuina iuſticia re
putari indignꝰ gloria ꝛ reus pena. ¶ Rn̄dēo
ꝙ abſqꝫ dubio ds iputat originale peccatuꝫ
ipis puulis in demeritū. qꝛ in reatū pene ſal
tem pene dāni. hoc aūt exigit diuine potētie
altitudo ꝛ ſapie pulchritudo. ꝛ iuſticie rectitu
do. Altitudo diuine potentie hoc exigit ob
quā ds ſemp dꝫ q̄rere ſuā gl̄iaꝫ ꝛ honorē. ꝛ
ideo ſi aīa rōalis n̄ reddit honorē deo cū i ſe
n̄ hēat decus imagis diuie p qđ ds honorari
hꝫ. neceſſe ē ꝙ ds dedecus culpe recōpēſet
i decorē iuſticie. Pulchritudo etiā ſapie hoc
requirit. qꝛ n̄ patit̄ aliqđ turpe uel iordinatū
repiri itra uniuerſū. ꝛ qm̄ oē peccatū ſiue ſit
actuale ſiue ↄ̄ctū ē priuatio modi. ſpēi. ꝛ or
dinis. neceſſe ē ꝙ inordinatōeꝫ nature recō
pēſet ds per ordinē pene. ut ſic pulchritudo
uniuerſi ex nulla pte remaneat deturpata.
Rectitudo etiā diuine iuſticie hoc req̄rir. qꝛ
ds id a creatura exigit qđ ei dedit. qm̄ ergo
ds hūanā naturā in primo hoïe iuſtā fecerat
volūtatis iuſticiā nō ſolū in primo parēte ſꝫ
in oībꝰ poſteris in quibꝰ natura illa repitur dꝫ
exigere. In quocūqꝫ ergo ē illius iuſticie ca
rētia merito ſibi iputatur a diuina iuſticia. ꝛ
hoc ē qđ dicit Anſel. in li. de ↄceptu v̄gi. c.
xxviij. Dicēdū ē ꝙ alr̄ ds erga infantes de
beat agere. ꝛ alr̄ hō. nā hō non dꝫ exigere a
natura qđ ſibi nō dedit ꝛ qđ ſibi nō debetur
nec iuſte redarguit hō hoïem cū culpa naſci
ſine qua ipe nō extitit. ꝛ de qua nō niſi per
aliū ſanatur. Deꝰ vero recte exigit a natura
qđ ipe dedit ꝛ qđ ſibi iuſte debetur. Sic er
go pꝫ ꝙ decet deū iputare culpā aīe quaꝫ ↄ̄
xit ex carne. Hoc. n. exigit tā pōtētia q̄ꝫ ſa
piētia q̄ꝫ etiā iuſticia. Ideo ↄcedēde ſūt rōes
que hoc oñdūt. ¶ Ad illud ergo qđ primo
obr̄ de uerbis aug. in li. de duabꝰ aīabꝰ. dō ꝙ
rō iſta duplr̄ deficit. Primo quidē qꝛ ex ma
lo intellectu actualis ꝓcedit. Aug. n. loquitur
de ipoſſibilitate q̄ ieſt ſimplr̄ hoi ex natura.
n̄ de ea i quā hō intruſus ē p uolūtatē ꝛ cl'pā
ſicut s̄. di. xxviij. poſitū fuit exēplū de eūte
ad nūdinas. hec aūt ipoſſibilitas p̄uādi recti
tudinē iuſticie nō fuit in. ita hoi ex ↄditōe na
ture ſed potiꝰ intruſa fuit ex uolūtaria tranſ
greſſiōe ade. Secūdo etiā deficit ex aſſūptio
ne p eo ꝙ ds nō iputat ↄuulo pccm̄ origina
le ex hoc ꝙ nō facit qđ facere nō pōt. ſꝫ ex
hoc ꝙ nō hꝫ qđ dꝫ hr̄e. ꝛ hoc bn̄ iputat̄ hoi
ſ͛ illud Luce. Hoī hn̄ti dabitur ꝛ abūdabit. n̄
hn̄ti uero ꝛc. Et apo. dicit ꝙ ignorās igno
rabitur. Et eiectꝰ fuit Math. xxij. hō a nu
ptijs nō ſolū ꝓpter enormitatē actualis p̄ua
ricatōis ſꝫ ꝓpt̄ carētiā ueſtis nuptialis q̄ q̄a
caret hō in originali ↄceptꝰ niſi ueſtiatur in
baptiſmate nō pmittitur aulam ſuperni re
gis intrare exigēte hoc illiꝰ ſupne aule digni
tate. ¶ Ad illud uero qđ obr̄ ꝙ demeritꝰ
reſpicit actū. dō ꝙ ſicut puuli hn̄tes grāꝫ di
gni ſūt uita eterna p eo ꝙ illā grāꝫ p ſacra
mēta xp̄i qui eis uitā eternā ſua grā ꝛ paſſi
one pmiſit ita ꝙ alia ē grā in paruulis q̄ꝫ in
xp̄o. ſic ꝛ in ꝓpoſito intelligendū ꝙ maculā
peccati contrahit aīa ex ſua generatione in
ipſa propagatione. et hoc ab ipſo adam qui
ex actu ſuo naturam humanam fedauit. et
ideo in ipſo dicimur peccaſſe ꝛ demeruiſſe.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

⁊ per inobedientiā peccatores ↄſtituti eſſe.
alia tamen eſt in nobis culpa q̄ꝫ fuerit in ipo
hꝫ tñ hec rōeꝫ demeriti ab illa ex q̄ ꝓceſſit.
⁊ hoc ē qḋ diċ Anſel. de ↄceptu v̇gi. c. xxviij
Originale peccatū aliud itelligere i paruul'
nequeo. niſi ipaꝫ fcām p iobediētiā ade iuſti
cie debite nuditatē p quā oēs ſum⁹ filij ire.
qm̄ ⁊ naturā accuſat ſpōtanea quā fecit iuſti
cie deſectio. nec pſonas excuſat ipotētia re-
cupandi quaꝫ comitatur btitudinis nuditas.
ut ſicut ſūt ſine oi iuſticie rectitudine ita ſint
abſqꝫ oi btitudine ¶ Ad illud qḋ obr̄ ꝙ n̄ ē
aliquis laudandus uel uituperādus ꝑ eo qḋ
naturalr̄ ineſt. ↄ̇ḋ ꝙ ſi intelligatur de natura
inſtituta nec ē laudādus nec uitupandus nec
apud deum nec apud hoies. qꝛ ipe ds natu-
rā iſtituit nec ↄꝫ cl'pare qḋ fecit. Si v̇o itelli
gatur de eo qḋ naturalr̄ ieſt ƀ ſtatuꝫ nature
lapſe. ſic dico ꝙ n̄ ē hō apḋ hoies uitupād⁹
ſicut dicit Anſel. ⁊ habitū ē in r̄nſiōe. qꝛ ho
mines q̄ꝫtū ad talia pares ſūt. nec ↄꝫ hō qḋ
nō dedit ab hoie exigere. apud v̇o deū q̄ alr̄
naturā inſtituit uitupandus ē. qꝛ in ſe nō hēt
qḋ de⁹ iuſte ab ipo exigit. Illud ergo uerbuꝫ
phi qḋ dicit ꝙ ꝑ naturalibus nec laudamur
nec uitupamur. aut ē intelligēdū de naturali
bus quantū ad nature inſtitutōꝫ. aut ſi intel
ligatur de aliis hoc intelligit' quātū ad iudi-
ciū hūanū. nunq̄ꝫ q̄ꝫtū ad iudiciū diuinū. ¶
Ad illud qḋ ultimo obr̄ ꝙ ꝓnior ē deus ad
miſerendū q̄ꝫ hō. ↄ̇ḋ ꝙ uer̄ ē ꝑ eo ꝙ plenaꝫ
miſicordiā p̄ſtat ei cui ſibi placuerit miſeri.
nihilomin⁹ tñ diſtrictiſſime iudicat. ſicut ex il
lo uerbo ↄclligitur in Math. xij. De oi v̇bo
ocioſo reddēt homines rationem in die iudi
cij. vnde multa ſunt peccata que apud hoies
tollerātur ⁊ nō puniūtur utpote ſunt ſpūalia
⁊ interiora. de quibus oportebit in die iudi
cij nos reddere rōeꝫ. miſicordia. n. uitā iuſti-
cie non p̄cludit.

SEcūdo queritur utꝝ deceat diuinā
iuſticiā aiaꝫ tali carni infūdere ¶ Et
ꝙ nō uidetur. Nō ē v̇e inocēs qui
pōt aliū releuare a culpa ⁊ nō releuat. ergo
multo forti⁹ nō erit v̇e inocēs q̄ pōt aliū p̄
ſuare a culpa ⁊ nō p̄ſuaret. ſꝫ creator poſſꝫ
aiaꝫ quā creat a culpa reſuare ſi eā tali corpi
nō infūderet. ergo uidetur ꝙ aiaꝫ infundēdo
tali corpi faciat min⁹ iuſte. ¶ Itē idē ē facere
aliq̄d i ſe. ⁊ facere aliq̄d quo fcō neceſſe illō
fieri. vñ idē ē hoieꝫ interficere ⁊ facere quo
fcō hō neceſſario moriat'. ⁊ q̄ apit feneſtram
dr̄ domū illuiare ꝑ eo ꝙ facit aliq̄d quo fcō
dom⁹ illuiat'. ſꝫ aiaꝫ infuſā maculate carni ne
ceſſe ē effici peccatricē. ergo idē ē aiaꝫ pecca
tricē facere ⁊ aiaꝫ tali carni ifundere. ſꝫ nullo
mō decet diuinā iuſticiā aiaꝫ peccatricē face
re. ergo nullo mō decet eā infūdere. ¶ Iteꝫ
min⁹ malū ē affligi quacūqꝫ pena tpali q̄ꝫ ma
culari culpa mortali. ſꝫ nullo mō decet diuinā
iuſticiā in ſue creatōis primordio anq̄ꝫ unire
tur corpori i penā demergere infernalē. imo
diceretur ipi aie facere iiuriā quā inocētē hu
miliaret in pena. ergo multo forti⁹ indecens
ē diuine iuſticie. ⁊ iniuria uidetur fieri ipi aie
ſi ↄiūgitur carni maculate ex qua ↄ̄hit macu
lā originalis. ¶ Itē etſi caro poſteroꝝ ali-
quo mō fuerit in adā. aie tñ nūq̄ꝫ ſūt ex aia
ade ꝓpagate ſꝫ imediate a deo ꝓducte ſūt.
ergo uidetur ꝙ adā nihil eis meruit nec de-
meruit. ergo ſicut nō decuiſſꝫ diuinā iuſticiā
aiaꝫ ade ifundere corpi maculato i primaria
reꝝ ↄditōe ſic nec nūc uidet' ꝙ d̄beat tali car
ni ſociare ¶ Itē nō ē v̇a iuſticia niſi ubi ↄiū
cta ē miſicordia. nā uniuerſe uie dñi miſicor
dia ⁊ ueritas. ſꝫ cū ds animaꝫ carni maculate
quā ſcit de corpe exire anq̄ꝫ baptizetur uel
poſſit ↄuerti ad deū huic nullā facit miſicor
diā. ergo uidetur ꝙ in tali operatione non
ↄmendetur diuina iuſticia que derelinq̇t mi
ſicordiā. ¶ Itē ſi aliqua aia hr̄et uſū uolun
tatis ⁊ recuſaret illi corpi uniri n̄ eēt iuſtū ꝙ
deus ipſa recuſante illā in illo corpore incar
naret. ergo ſi aie ↄditio nō ↄꝫ deteriorari.
qꝛ cū creatur caret uſu libertatis arbitrij. ui-
detur ꝙ nullo mō ſalua rectitudīe iuſticie ſo
ciari deberet carni maculate. ¶ Sꝫ ↄ̄. Iuſtū
ē ut ↄditor nature ſatiſfaciat appetitui natu
rali quē nature inſuit. ſꝫ corp⁹ ab adā ꝓpa-
gatū appetit uniri aie rōali. ergo ſi nihil pōt
ſatiſfacere illi appetitui niſi ſol⁹ ds. uidetur
ꝙ ad diuinā iuſticiā ptineat illi corpi aiaꝫ in
fundere. ¶ Itē iuſtū ē ꝙ gubernator ↄſuet
res eo mō quo nate ſunt ↄſuari. ſꝫ ſpēs hu-
mana nata eſt ↄſeruari ſicut ⁊ ſpēs aliorum
aialiū ꝓpagatiōe hois ab hoie. ergo i m ꝙ
corpora ꝓcreātur iuſtū ē deū aias ill' infūde
re. ergo q̄liacūqꝫ ſint corpa ab adā ꝓpagata

aíe debent illis corpibꝰ ſociari. Jtē iuſtū ē adiutorē omniū in eo qđ pcipit alſi auxiliuꝫ ſuū ipēdere. ſꝫ ds pcipit hoī filios procreare ⁊ hō nō pōt ſine diuino adiutorio pficiēte et ꝯplente q̄ ñ inchoat dādo formā ꝯpletiuaꝫ. ergo quotieſcūqꝫ ⁊ qñcūqꝫ hō gñat ſi nō eſt defectus ex pte ꝑpantis corpa. uidetur ꝙ iuſtū ⁊ equū ſit deū auxiliari infūdēdo aīas.

Jtē iuſtū ē ⁊ equū retributorē ꝑ enormi crimine totā poſteritatē in ſuitutē redigere. ſicut legibꝰ hūanis uidemꝰ ꝑ crimie leſe maieſtatis totā poſteritatē exheredari. Si ergo adā pr̄ oiuꝫ hoiuꝫ inexcuſabilr̄ ⁊ ꝯ excellentiſſimū deū peccauit. uidetur ꝙ iuſtū ſit oēs poſteros eius in miſeriā ⁊ ſuitutē redigi. ⁊ ſi hoc iuſtū ē aīas eoꝝ corporibꝰ infectis ⁊ penalibus copulari. ¶ Ad pdcōꝝ intelligentiā ē notādū ꝙ iuſticia duplr̄ pōt accipi. Uno mō dr̄ iuſticia illꝰ diuie bonitatis ꝯdecētia. Alio mō dr̄ iuſticia put ꝯſiđat meritoꝝ exigētiā. Si dicatur iuſticia diuine bonitatis ꝯdecētia hoc mō decet diuinā iuſticiā aīaꝫ rōnalē infundere carni ex adā ꝑpagate. tū ex hoc ꝙ eſt reꝝ ꝯditor. tū ex hoc ꝙ eſt ꝯſuator. tum ex hoc ꝙ ē guīſor ſiue admiſtrator. Cōditoreꝫ nr̄m decet appetitui nr̄o ſatiſfacere. ⁊ iō cuꝫ natura in adā uitiata corpus format hn̄s appetitū ad aīaꝫ rōnalē. ad diuine bonitatis ꝯdecētiā ſpectat illū appetitū ſupplere ⁊ pficere. Cōſuatorē etiā ſic decet rē ꝯſuare ſm ꝙ nata ē ꝯſuari. ſi ergo ſpēs hūana q̄ i adā ichoata eſt nata ē ꝯſuari ꝑpagatōe hoīs ex hoīe cū hēat hō corpꝰ aīale nec poſſit in ſolis corporibꝰ ꝯſuari abſqꝫ aīabꝰ. ad diuine bonitatis ꝯdecētiā ſpectat inquantū deꝰ eſt nature ꝯſuator aīas corporibꝰ infundere nature lege ꝑpagatis. Gubernatorē etiam decet ſic admiſtrare ꝟ ꝙ inſtituit ⁊ nature ſue indidit ꝟtutē ⁊ potētiā ad mouēdū ⁊ operādū. ꝑpt qđ dicit aug. in. vij. de ci. dei. Sic res quas ꝯdidit admiſtrat ut eas agere ꝓprios motꝰ ſinat. Cū ergo ds ſic inſtituit hūanā naturā ut adā ꝑparet corpa ⁊ ipē illis corpibꝰ animas infūderet. et iteꝝ ipꝫ adā iſtituit i ſtatu mutabilitatis in quo. ſ. poſſꝫ effici mortalis. Ex his duobꝰ neceſſario colligit ꝙ ad diuine bonitatis ꝯdecētiā ſpectat inquātū ē reꝝ admiſtrator ꝙ aīas talibꝰ corpibꝰ infundat. Si .n. in primaria ꝯditōe ſic inſtituit ⁊ sic decreuit ut i corpibꝰ ꝑpagatis ab adā aīas rōnales īfunderet et iteꝝ ſic oꝫ miniſtrare res ut eas agere ꝓprios motus ſinat ut ſalua ſit lex iſtitutōis ⁊ lex admiſtratōis. qualiacūqꝫ adā corpora ſibi ꝑpaget. dū tñ ſint diſpoſita ad animā rōnalē. decet deū aīas his infundere. nec ex hoc culpatur ds in aliquo. et ē exēplū ſatis manifeſtū ſi ꝑmitterē alicui quotcūqꝫ dolia faceret de arbore aliqua iplere ea uino. et radix illꝰ arboris ſic inficeretur ut oīa dolia ex illa arbore facta uinū inficerēt qđ illis infunderetur nō eēt culpa mei infūdētis uinuꝫ in talia dolia. qꝛ ego facio qđ debeo ⁊ promiſi. ſꝫ eiꝰ culpa ē q̄ radicē arboris infecit et inepta dolia ꝑparauit. Et ſic pꝫ ꝙ ꝟ ꝙ iuſticia dr̄ diuine bonitatis ꝯdecētia hoc exigit. ſ. ut aīe talibus corpibꝰ infundātur. ¶ Si ꝟo iuſticia ſm ꝙ reſpicit meritoꝝ exigētiā. ſic nulla ē q̄ſtio ꝟtrū ds aīaꝫ tali corpi infundit iuſte uel iniuſte. Juſticia .n. hec nō reſpicit rerū ꝯditōeſ ſꝫ reſpicit retributionū diſtributionē. aliud aūt ē aīaꝫ creare ⁊ infūdere. aliud pro meritis ſibi retribuere. Cū .n. eam creat nō ꝯſiderat quid aīa meruerit ſꝫ ꝙ aīa appetitu naturali uniri appetit. Poſſet tñ dici ꝙ ſi nō ſit iuſticiā aſſignare iſto mō ꝟ ꝙ habetur reſpectꝰ ad ipaꝫ aīaꝫ in ſe. ꝯtigit tñ reperire in ꝯpatōe ad demeritū ade. et hoc eſt qđ dicit Anſel. i li. de ꝯceptu ꝟgi. c. xxviij. Si uir ⁊ uxor ad magnā quādā dignitatē ⁊ poſſeſſionē nullo ſuo merito ſꝫ ſola grā ꝓuecti ſūt ſi crimē graue iexcuſabilr̄ ꝯmittāt ⁊ pro eo iuſtē retinētur ⁊ i ſuitutē redigūtur quis dicet filios quos poſt dānatōeꝫ genuerint eidē nō ſubiacere ſuituti. ſꝫ potiꝰ ad bona q̄ parētes amiſūt iuſte gratis debere reſtitui. Tales ſūt primi pentes ⁊ eoꝝ filij. quos iuſte pro culpa ſua a btitudine in miſiā deiecti in eodē generāt exilio de quibꝰ tāto diſtrictiꝰ oꝫ eē iudiciū quāto delictū eoꝝ pōt ꝓbari iprobabiliꝰ. Sic ergo pꝫ quō decet diuinā iuſticiā infūderere aīas corpibꝰ propagatis ab adā. ⁊ ꝯcedēde ſunt rōnes q̄ hoc oſtēdūt. ¶

Ad illud ergo qđ primo obr̄ in ꝯriū ꝙ nō ē ꝟe inocēs qui pōt alium releuare a culpa ⁊c. dō ꝙ ueꝝ ē de eo inocēte qui nec ſcit uel nō pōt bona ex malis elicere. vel cuius etiam non poteſt naturalr̄ naturam regere. ⁊ ideo locum in propoſito non habet. naꝫ ds mala

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pmittit. nõ ſolũmõ origiale uẽꝛ etiã actuale
tũ qꝛ ſic res quas ꝯdidit ãministrat ut eas
agere pprios mot⁹ ſinat. tũ etiã qꝛ nouit de
malis bona elicere ¶ Ad illud qḋ obꝛ̃ ꝙ qui
facit quo facto neceſſe eſt alteꝛ fieri dicitur
illud facere. ꝺḋ ꝙ hoc hꝫ locũ qñ effect⁹ ꝯñs
directe ꝯſeqͥtur ad illud factũ intermediũ. ⁊ ſ̃
ordinatõeꝫ opis ⁊ſ̃ intentionẽ agentis ſicut
ẽ in eo q̃ aperit feneſtrã ut illuiet domus. nõ
ſic aũt ẽ in pposito. tũ etiã qꝛ deus nõ itẽdit
infundere carni ut ꝯtrahat culpaꝫ. tũ etiã qꝛ
infuſio aie in carnẽ non directe ordinatur ad
aie maculationẽ niſi ſolũ p añcedẽs. ſ. rõe fe
ditatis introducte in carnẽ ex culpa ade. ⁊ iõ
talis effectus eẋneus ẽ operatõi diuine. ⁊ iõ
rõ illa peccat ſ̃m añcedẽs. ¶ Ad illud quod
obꝛ̃ ꝙ ſi ꝺs poneret aiaꝫ in inferno non face
ret iuſte. ꝺḋ ꝙ nõ eſt ſimile. qꝛ cũ dico aiaꝫ
poni in inferno hoc nõ attẽditur ſ̃m ordinẽ
nature. cũ talis locus nõ ſit debitus aie p na
turã. ſi ergo ordinate ponatur ibi neceſſe ẽ
ꝙ ponatur ſ̃m iuſticiã q̃ reſpicit meritorum
exigentiã. ſꝫ aia añq̃ꝫ corpori infũditur me
rita. et iõ ſi in inferno collocaretur nulla eẽt
ibi iuſticia. ñ ſic aũt ẽ ex parte iſta. qꝛ aia na
turalẽ hꝫ appetitũ ad carnẽ ⁊ caro ad ſpũꝫ. ⁊
ideo ſ̃ ordinẽ nature aia in tali corpore collo
catur. nec ꝺꝫ infringi appetitus naturalis pp̃
aliquod accidens preter naturale utpote fedi
tatis uel penalitatis ¶ Ad illud quod obꝛ̃ ꝙ
aia nõ ppagatur ex aia. ergo nihil meretur
una alteri. ꝺḋ ꝙ etſi potentia uirtutis gene
ratiue nõ extẽdat ſe pluſq̃ꝫ ad carnis ppaga
tõeꝫ per modũ efficiẽtis. intẽtio tñ nature ſe
extendit ad totũ ꝯpoſitũ. hõ. n. nõ intendit
generare carnẽ ſed intendit gñare hoieꝫ ſibi
ſimilẽ in ſpecie. et ideo oẽs dicũtur filij ade.
et ppterea lꝫ adã non potuerit demereri aie
ut ſepate. potuit tñ demereri ei ut carni uni
te. et ideo rõ illa ñ pꝫ. Poſſet tñ ⁊ aliter dici
ſicut tactũ eſt ꝙ illa aie infuſio non reſpicit
merita precedẽtia. ¶ Ad illud quod obꝛ̃ ꝙ
aia ſeparata que haberet uſuꝫ libere uolũta
tis. ꝺḋ ꝙ nõ ẽ ſilẽ. qꝛ ſi talis aia uſum libere
uolũtatis hr̃et ⁊ corpus tale reſpueret iſuſio
illa nõ poſſꝫ eẽ abſq̃ꝫ pena. et ita culpa p̄ce
deret eius infuſionẽ. aut ſibi fieret iiuſticia.
nõ ſic aũt eſt in pposito. qꝛ cũ aia corp̃i uniri
appetat illa unio ẽ naturalis. licꝫ accñtalr̃ ex

hoc ꝯbat culpã ⁊ penã. ¶ Ad illḋ qḋ obꝛ̃ ꝙ
iuſticia ꝺꝫ eẽ ſẽp iũcta miſicordie. ꝺḋ ꝙ ueꝛ
ẽ nõ iuſticia ſ̃ ꝙ ẽ diuine bonitatis ꝯdecẽtia
iũcta ẽ miſicordie q̃ qñ dr̃ diuine bonitatis
affluentia. et utraq̃ꝫ in pposito hꝫ repiri. in
hoc. n. ipo ꝙ ꝺs aias talib⁹ corpibus infundit
manifeſtatur affluentia diuine bonitatis qua
ſolẽ ſuum ſup bonos ⁊ malos oriri facit. nec
propter trãſgreſſionẽ ade ſubtraxit manũ
a ꝯſuatiõe nature hũane. ſ̃m aũt ꝙ iuſticia
reſpicit meritoꝝ exigẽtiã ſic etiã hꝫ miſi
cordiã ꝯiũctã. lꝫ neutro mõ pprie loquendo
hꝫ in pposito niſi ꝯpemus ad peccatũ ade.
nã p ꝯpatiõnẽ ad peccatũ ade eſt ibi iuſticia
qꝛ ꝺs p ſua trãſgreſſiõe totã poſteritatẽ pu
niuit. ẽ etiã miſicordia qꝛ eã nõ oio deleuit.
q̃uis adã hoc ex ſua trãſgreſſiõe mereret.
imo multis ipoꝝ poſteroꝝ reſtituit grãm.
Alijs ꝟo q̃ moriũtur añ baptiſma ⁊ſi ñ pre
ſtat bñficiũ grẽ. bñficiũ tñ ipendit aliqḋ mi
ſericordie in hoc ꝙ nõ ꝯſuat eis eẽ nature.
meli⁹ eſt. n. ſibi ſic eẽ q̃ꝫ oio nõ eẽ. paratus
etiã eẽt eis impẽdere bñficiũ grẽ ſi pducerẽ
tur ad baptiſmatis ſacr̃m. ꝙ aũt nõ pducũt
hoc uenit ex defectu nature. Etſi tu q̃ras cũ
ꝺs hoc p̄ſciret añq̃ꝫ aiam illi corpi infunde
ret. vel cũ etiã adã ſciret lapſuꝝ ⁊ corpa hu
mana corruptuꝝ q̃re ſic ⁊ nõ aliter ppagati
onẽ inſtituit cũ taliter poſſꝫ inſtituere ut nul
lo mõ pli fieret p̄iudiciũ a parẽte. ꝺḋ ꝙ i re
rũ ꝯſtitutione plus penſatur ordo diuine ſa
pientie q̃ꝫ penſetur ordo iuſticie vel miſeri
cordie. ordo aũt diuĩe ſapiẽtie hoc exigebat
ut rõales ſpũs imediate exirent a deo ad c⁹
ſunt imaginẽ. et oẽs homies ppagarẽtur ex
uno hoie multis de cauſis ſicut ẽ. ꝺi. xviij. aſ
ſignatũ ẽ. et q̃uis ꝺs uideret aliqḋ malũ inde
prouenire. nõ tñ debuit ordinẽ quẽ reqre
bat diuia ſapiẽtia imutare. eliciẽdo. n. bona
ex malis ſubſequẽtib⁹ totũ reducit ad ordi
nẽ ſapiẽtie ꝯpetẽtẽ. et duꝫ ex magnis malis
maiora eliſit bona ꝯmendabilior redditur ⁊
potentia ⁊ ſapientia ⁊ bonitas. propter qḋ
exclamat Greg. dicens. O felix culpa que
talem meruit habere redemptorẽ. et ideo ſi
quis uelit attendere quantũ ſit ꝯmẽdabilis
deus in opibus ſuis non ꝺꝫ aſpicere ſolũ ad
illud quod preſentialr̃ uidet. ueꝛ etiã ad añ
cedẽtia ⁊ futura. ꝙ ſic pulchritudo metri nõ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑcipit͛ una ſyllaba ſed in v̄ſus integritate ſic
pulchritudine diuinoꝝ opeꝝ ⁊ laudabilitate
reſpicere poteſt qui reſpicit eam in parte.

In parte iſta ſunt queſtiones circa
lit. Et primo queritur de hoc qđ
dicit. Anima ergo ut ait aug. ī cor
pore mortis huius carnalis concupiſcentia.
Cū.n.poſt baptiſmū nō debeat remanere ī
nobis niſi pena ꝓmouēs ⁊ ↄcupiſcentia ma-
gis ſit pena ſuffocās q̄ꝫ ꝓmouēs. nō ↄꝫ re-
manere ī corꝑe mortis hui⁹. Qꝛ aūt ſit pena
ſuffocās pꝫ. qꝛ ī lr̄a ſequēti q̄ dr̄ ei⁹ deſiorijs
noxijs nō debite ꝑcipimur. ſi ergo deſideria
ↄcupiſcētie ſūt noxia. ⁊ ꝓhibet͛ obedire ↄcu-
piſcētie. ergo uidet͛ qꝛ ſit pena ſuffocās. ¶
Itē act⁹ ↄcupiſcētie ligat rōeꝫ maxīe ī opib⁹
v̄tutis gñatiue. ſꝫ talis ē pena ſuffocās. er-
go ⁊c. ¶ Rn̄deō qꝛ ↄcupiſcētia q̄ remanꝫ p⁹
baptiſmū nō ē pena ſuffocās. qꝛ non ꝑcludit
aditū uite ſpūalis. ſtat.n. ſil͛ cū grā. Preterea
et ſi īcitet ad illicitū nō tñ ꝑualꝫ. qꝛ ſub nobis
ē appetit⁹ nr̄ ⁊ nos dñari poſſum⁹ illi⁹. rema
net aūt hec ↄcupiſcētia ī mēbris nr̄is ꝓmouēs
maxīe q̄ꝫtū ad exercitiū pugne que facit ad
augmētū meriti ⁊ corone. qđ bñ ſignificatū
ē ī ingreſſu filioꝝ iſrael ī terrā ꝓmiſſiōis ī q̄
reliq̄t eis dn̄s aduerſarios cū q̄bus pugnare
poſſēt ⁊ ꝑ quos ds̄ eos ꝓbaret utꝝ ipi deū
diligerēt aut nō. ſicut pꝫ in li. iudicū. Sūt et
alie ꝑtes utilitates ad q̄s mouet͛ hō occaſiōe
ↄcupiſcētie ī ſe relicte. ſꝫ he inueniri poſſūt
li. iiij. di. iiij. ¶ Per hoc pꝫ rn̄ſio ad duo ob
iecta. nā ↄcupiſcētia nō ſuffocat niſi ei obedi
re uelim⁹. ⁊ lꝫ ī actu gñandi uſus rōis īpedia
tur. nō tñ ē ibi ſuffocatio. qꝛ talis act⁹ pōt eē
meritori⁹. ¶ Itē q̄ritur de hoc qđ dicit. Per
grāꝫ baptiſmi ↄcupiſcētia mitigat͛ ⁊ minuit͛.
Cōtra hoc ē. aut.n. grā baptiſmi hꝫ oppoſi
tionē. aut nō. ſi ſic. ergo una nō pōt ſtare cuꝫ
altera. ergo aduenīēte grā recedit ↄcupiſcen
tia nō minuit͛. ſi nō opponit͛ ei. ergo uidet͛ qꝛ
ipꝫ nō diminuat. ¶ Itē ↄcupiſcentia minuit͛
ꝑ grām. ergo cuꝫ ſit finita uidetur qꝛ totalr̄
auferat͛ qđ ē ↄ aug. in lit. q̄ dicit qꝛ hoc nō ꝑ
ſtat͛ niſi miraculo ineffabili ut lex pcc̄i ꝓrſus
extinguat͛. Ideo ē hic q̄ſtio utrū fomes in ali
quo fuerit totalr̄ extinct⁹. ¶ R͞. qꝛ ſicut di-
ctū ē ſ. ↄcupiſcētia duo dicit͛. dicit.n. appeti-
tū īmoderatū boni ↄmutabilis. dico ergo qꝛ

iſta īmoderātia ↄ appetitū pōt eē duplr̄. aut
ita qꝛ rō captiuet͛ et aīa ꝑuertat͛ ut neceſſita-
tē habeat bonū ↄmutabile ꝓponēdi bono in
cōmutabili. ⁊ ſic dr̄ eē ↄcupiſcētia intenſa. et
hoc mō tenet rōeꝫ culpe rōe. ſ. illi⁹ īmoderā
tie. Alio mō ↄcupiſcētia dicit īmoderātiā. nō
qꝛ rō ſuccūbat ſenſualitati ſꝫ qꝛ ſenſualitas
nō perfcē obtēperet rōi. et hoc mō tenet rōeꝫ
pene. Primo mō qꝛ tenet rōeꝫ culpe directe
opponit͛ ipſi grē. et iō grā ſupueniēs aufert
illā īmoderātiā ꝓ eo qꝛ talis īmoderātia po
nebat debite iuſticie carētiā. aliā aūt īmode-
rātiā q̄ ſicut dictū ē ponit rōeꝫ pene nō tollit
grā in ſuo aduentu propt͛ hoc qꝛ nō opponit͛
ei formalr̄. ſꝫ qm̄ grā ⁊ ↄcupiſcētia relicta re
ſpectu ei⁹ ad quod inclināt quandā hn̄t oppo
ſitionē. hinc ē qꝛ ſcḋm qꝛ exercitat͛ hō plus in
grā magis ⁊ magis remitti dr̄ ↄcupiſcentia.
nunq̄ꝫ tñ oīo tollit͛ ↄcupiſcētia. qꝛ ſemꝑ ma-
net radix ei⁹ in hoīe niſi auferat͛ ꝑ donū grē
ſpāle ſicut in v̄gine creditur fuiſſe poſt ↄce-
ptionē filij dei. ſꝫ hoc magis hꝫ locū ī tertio
tū qꝛ q̄ritur de ſcificatione virginis. et ꝑ hec
aūt q̄ dicta ſūt patēt obiecta. grā.n. ⁊ ↄcupi
ſcētia quodāmō opponitur ⁊ quodāmō nō
ſicut oñſuꝫ ē. ¶ Ad illud qđ obr̄ ſecūdo qꝛ
ↄcupiſcētia ē finita. ergo aliqñ totalr̄ aufert͛.
ↄđ qꝛ ueꝝ eēt ſi ↄcupiſcētia minueret͛ q̄ꝫtuꝫ
ad cām ſꝫ ſolū minuit͛ quantū ad exercitium
ſiue ꝑ ↄparatiōeꝫ ad illud ad quod ē. ⁊ ideo
nunq̄ꝫ totalr̄ tollitur. ſicut habilitas aīe nūq̄ꝫ
totalr̄ per peccatū adimit͛. et hoc meli⁹ infra
uidebitur. ¶ Itē queritur de hoc qđ dicit qꝛ
manet uitiū ↄcupiſcentie in uetuſtate carnis
tanq̄ꝫ ſuperatū ⁊ perēptū niſi illicito ↄſenſu
reuiuiſcat ⁊ regnū ꝓpriū reuocetur. Hoc eni
uidetur falſū eſſe qꝛ ſi ↄcupiſcētia ꝓut regna
bat dicebtur eē peccatū originale ab aug. ui-
detur qꝛ ſi reuocatur in regnū propriū poſt
baptiſmū qꝛ originale peccatū reuertatur. qꝛ
ſi hoc falſū ē. uidetur ⁊c. ¶ Itē q̄ ſunt diuer
ſoꝝ geneꝝ unū nō auget alteꝝ. ſꝫ illicit⁹ con
ſenſus eſt culpa. ↄcupiſcentia relicta ē pena
ergo non augetur per illicitum ↄſenſuꝫ. ¶
Rn̄dendū qꝛ ↄcupiſcentia augetur per ↄſen
ſum illicitum ſicut dicit Auguſtinus. Et hoc
duplici ex cauſa. primū qꝛ gratia expellitur
ex pn̄tia rō ſenſuali ꝑerat. ⁊ per ↄn̄s remit-
tatur ↄcupiſcētia. Alia eſt rō qꝛ potentia ex

frequentia actus magis ꝓmpta efficitur ad
exeūdū in actū similē. ⁊ qꝛ actus illicitus dic̄
actū ↄcupiſcēdi . hinc ē ꝙ ↄcupiſcētia auget̄
ab actu illicito q̄ſi a ſimili. ¶ Ad illud ergo
qđ obī ꝙ tūc reddit eriginale peccatū. dō ꝙ
hoc nō ſeq̄tur duplici ex cā. primū quidē qꝛ
ↄcupiſcētia regnās dī peccatū originale niſi
inquantū hꝫ ⁊ regimē ⁊ dñium ab ip̄a hoīs
origine. cū aūt illud hꝫ per illicitū actū nō hꝫ
rōne peccati originalis ſed potius actualis.
Alia eſt etiā rō. qꝛ aliter diminuitur ↄcupi-
ſcentia per baptiſmū. aliter augetur per illi-
citū ↄſenſum. Per baptiſmū. n. ſic diminuit̄
ut auferatur ibidē qđ formalī erat peccatuꝫ
originale. ſ. carētia debite iuſticie. Ibi. n. ab-
ſoluitur q̄s a debito origīalis iuſticie ad quā
oēs tenebātur ex ip̄a obligatiōe ade. Sed p
illicitū ↄſenſū augeri dī pro eo ꝙ dū hō pec
cat magis efficitur pronus ad malū ſaltē itē
ſiue ⁊ q̄ꝫtū ad aliquod pcc̄i genꝰ determina-
tū ¶ Ad illud quod obī ꝙ ſunt diuerſoꝝ ge
neꝝ put eſt culpa ⁊ put eſt pena. dō ꝙ ſi ſint
diuerſoꝝ geneꝝ in genere moris. nō tñ ī ge
nere nature. vtriuſq̄ꝫ. n. actus eſt ↄcupiſcere
¶ Preterea et ſi ↄcupiſcētia ꝓut eſt pena nō ſit
eiuſdē generis cum ↄcupiſcētia ꝓut eſt culpa
formaliter loquēdo. qꝛ nō ē pena vitioſa ad
illā de ſe ordinat. et ꝓpter hoc vna augetur
per alterā ſicut docet ipſa expꝫientia. ¶ Itē
queritur de hoc quod dicit. Quō alia pccā
pretereūt actu ⁊ remanent reatu. ita ecōtra
fieri pōt ꝙ ↄcupiſcētia actu ⁊ remaneat ⁊ p̄
tereat reatu. ¶ Sꝫ ō. Si ↄcupiſcētia rema-
net actu. ergo ī origīali tm̄ ↄſideratur reatꝰ
ueꝝ etiā reatꝰ. ergo dꝫ dici peccatū actuale.
¶ Itē falſū uidetur dicere cū ait ꝙ alia pccā
trāſeūt actu ⁊ remanēt reatu. cū. n. dimittūt̄
pccā actualia in baptiſmo tranſeunt ⁊ q̄ꝫtuꝫ
ad penā ⁊ quantū ad culpā. in pñia etiā trā
ſeūt quātū ad pene eterne reatū. ¶ Et ſi tu di
cas ꝙ remanet reatus ad penā ſatiſfactoriā
⁊ tp̄alē Obī ſimilī de originali poſt cꝰ dele-
tionē in baptiſmate remanet obligatio ad
mortē ⁊ alias penas tp̄ales. ¶ Rꝫ. dō ꝙ ma
giſter large uocat hic actū nō ſolū ip̄m actu-
alē motū ſꝫ etiā ꝓnitatē illā ꝑ quā homo or-
dinatur ad actū. et ideo dicit originale pccm̄
remanere actu. qꝛ cū ſit ibi priuatio origina
lis iuſticie p quā hō ē reꝰ carētie uiſionis dei

ſic etiā ꝓnitas p quā hō ordinatus ē ad actū
ↄcupiſcēdi aufertur illa inclinatio iuſticie ori-
ginalis ⁊ relinquitur illa inclinatio habitualis
¶ Ad illud vō quod obī de trāſitu actualis
dō ꝙ magī nō loq̄tur de trāſitu qui eſt per
pcc̄i deletōeꝫ ſed p pcc̄i ↄſūmationē p queꝫ
modū pñs in p̄teritū dī tranſire. ideo dicit
ꝙ tranſit quantū ad actū. ⁊ remanet quantū
ad reatū. qꝛ actus ē in fieri. ſed reatus eſt in
q̄ete. ¶ Itē queritur de hoc quod dicit. Aīa
nō ē talis qualē deus fecit ¶ Cōtra. In ſubita
opatōe ſimul ē fieri ⁊ factū eē. ſꝫ iſtud argu
mētū ē neceſſariū. deus facit aīaꝫ. ergo ē. er
go ⁊ iſtud. deus facit talē aīaꝫ. ergo talis eſt.
ergo magī implicat duo oppoſita in lr̄a. ¶
Itē quero aut deus fecit aīaꝫ iuſtā. aut iniuſtā
Si iuſtā. ergo deus dedit ei iuſticiā. ⁊ hoc fal
ſū. nunq̄ꝫ. n. iuſticia creata fuit cum iuſta aīa.
Si iniuſtā ⁊ talis ē. ergo talis ē aīa q̄lē ds̄ eā
fecit. Propī hoc q̄ritur q̄lē ds̄ fecerit. et ꝙ
nō uidetur ꝙ poſſit dari ꝙ fecerit eā iniuſtā
cū ſūma iuſticia nō poſſit facere aliq̄d iniuſtū
nō uidetur ſilr̄ ꝙ fecerit eā iuſtā. qꝛ cū ī ip̄o
inſtāti fuerit iniuſta ſit̄ fuiſſꝫ iuſta ⁊ iniuſta. ⁊
hec ſūt incōpoſſibilia. nō. n. uidetur ꝙ poſſit
dari mediū circa hec. qꝛ hec duo ſūt imedia-
te oppoſita circa aīaꝫ. ¶ Rūdēdū ē ꝙ cū q̄-
ritur qualē ds̄ fecerit aīaꝫ q̄ꝫtū ad bonitateꝫ
⁊ maliciā hoc pōt intelligi duplr̄. aut q̄ꝫtū ad
bonitatē nature. aut q̄ꝫtū ad bonitatē moris
Si q̄ꝫtū ad bonitatē nature. ſic ↄcedēdū ē ꝙ
fecit aīaꝫ bonā. ⁊ adhuc bona ē. Si q̄ꝫtuꝫ ad
bonitatē moris. ſic dō ē ꝙ nec fecit eā bonā
nec malā. bonā eā nō fecit. qꝛ bonitatē illaꝫ
aīe nō dedit aſſiſtēte infectōe ex p̄te corpis.
cui aīa in eodē inſtāti unita fuit ī quo creata.
Nō fec̄ eā malā. qꝛ q̄ꝫuis aīa ab inſtāti mala
ſit. hoc tm̄ nō ē a deo create ſꝫ a carne īficiēte
⁊ iō dic̄ magī hāc ñ eē ↄcedēdā. aīa ē talꝭ q̄lē
ds̄ eā fecit. ſiue potiꝰ ecōuerſo. ñ qꝛ ds̄ dederit
ei actualē iuſticiā ſꝫ qꝛ dedit ei bonitatē natu
re ad hñdū iuſticiā ordīatā a qua iuſticia pri
uatur p carnē infectā. Et ſic patet obiecta.
Per hūc etiā modū rñdēdū eēt ſi q̄reretur d̄
actōe mala q̄ ponitur eē a dō ꝑ ꝙ actio. non
. n. ē a deo ꝑ ꝙ iuſta. qꝛ nō eſt iuſta. nec ꝑ ꝙ
iniuſta. quia iniuſticia non eſt a deo ſed eſt a
deo ꝑ bonitateꝫ nature per quā ē inferēs ad
utrūq̄ꝫ. Cōſili mō itelligēdū ē ⁊ ī creatōe aīe

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Itē queritur de hoc q̄d dicitur vltīo. c. q̄
ab ipſa creatione una aīa ē ſubtilior altera i
eſſentia ⁊ ad intelligēdū memorandūq̄ʒ ha-
bilior. Hoc eni uidetur eſſe falſum. q̄ ſicut
dicit Greg. oēs hoīes natura pariter genuit
ergo ſimilr̄ et ab ipſa creatiōe anime pares
ſunt. ¶ Itē queritur utrū ſubtilitas ingenij ⁊
habilitas ad memorādū ueniāt ex parte cor
poris an ex parte aīe. Uidetur magr̄ in lit.
dicere. ſed ɔ̄triū huius uidetur. q̄ uidemus q̄
ipſa aīa que nō uariatur p tp̄a mō demētior
eſt. modo ad intelligēdū acutior. hoc aūt nō
pōt eē niſi ex parte corporis. ¶ Itē uidem⁹
q̄ colerici ſunt melioris ingenij q̄ʒ fleugma
tici. ergo ſi hoc dicit ɔplexionē ex pte corpo
ris uidetur ⁊c. ¶ Rn̄dendū q̄ ſicut magr̄ in
lit. dicit ſatis p̄babile ē q̄ in ipa creatione ſit
p̄cellētia in aīab⁹. et q̄ dicūtur eē pares hoc
nō intelligitur quātum ad priuatōeʒ ordinis
naturaliū in p̄cellentia. ſed quantū ad priua-
tionē ordinis in dominio ⁊ ſeruitute. ¶ Si
aūt queratur vn̄ veniat iſta p̄cellentia natu-
raliū vtrū ex parte aīe uel ex parte corpis.
Dicēdū q̄ cū aīa nō ſit p̄pter corpus ſʒ cor
pus propter aīaʒ iſta p̄cellentia ex parte aīe
nō ex parte corporis uenit. in hac aūt p̄ceſſit
una aīa alterā. nō rōe principij ex quo. cū ſit
ex nihilo. ſed rōe ſapiētie ɔditoris qui p̄ducē
omnia ſm̄ debitū ordinē. nō eſt tn̄ negandū
q̄n multū corpus facit ad exercitiū illaꝝ ha-
bilitatū q̄ aīe a ſua creatōe inſunt. vn̄ bona
diſpoſitio corporis multū expedit ſicut ecō
trario mala multū impedit. et propter hoc
iudicantur colerici boni ingenij. quia aīa quā
ad uſuʒ illius habilitatē iuuatur p ɔuenientē
poſitionē ex parte corporis actiui. nō eſt illa
ratio principalis boni ingenij. quia uidemus
aliqn̄ hoīes ɔ̄rie ɔplexionis ingenioſos eſſe
vnde cum uideamus hoīes ad diuerſa exer-
citia aptos. quoſdam ad artes mechanicas.
quoſdā ad liberales. et iteꝝ quoſdā ad ma-
thematica. quoſdā ad metaphyſica. quoſdā
ad naturalia. quoſdā ad rōalia. Si q̄ratur rō
huius rn̄debit theologus q̄ hoc eſt ex diſtri
butione donoꝝ dei a quo nō tm̄ p̄cedūt do-
na gratuita ſʒ etiā dona naturalia. et omnia
talia gr̄e uocātur a ſanctis. et de huiuſmodi
intelligitur illud quod dr̄. i. Pe. iiij. Unuſq̄ſʒ
ſicut accipit grām i alterutrū illā adminiſtrā

tes ⁊c. Naturalis aūt rn̄debit q̄ hoc uēit ex
diuerſa diſpoſitōe ex pte corporis uel q̄tū
ad ɔplexionē. uel quantū ad organiſationē.
vtriq̄ʒ tm̄ bn̄. ſed theologus melius. q̄ prin
cipalē ⁊ rōalē aſſignat cām. vnde ⁊ phūs in
li. de aīalibus cū aſſignat cās diſpoſitōis mē
broꝝ vbi nō inuenit cām principalē ex pte
nature recurrit ad diſpōnē ɔditricis ſapie.

¶ Diſtinctio. xxxiij.

PRedictis addicēdū uidetur ⁊c.
Supra oñdit magr̄ qualr̄ pctm̄
originale per baptiſmū deleat.
In hac parte intendit inquirere
vtrū peccatū originale per pccā p̄ximoꝝ pa
rentū multiplicetur ⁊ intendatur. Diuiditur
aūt pars iſta in partes tres. In quaꝝ prima
magr̄ mouet q̄ſtionē ⁊ determinat ſm̄ alioꝝ
opinionē. In ſecūda determinat ſm̄ v̄itatē.
ibi Alioq̄n ſibi ɔ̄dicere oñdetur. vel paꝝ an̄
Ecce perſpicuū fit lectori. In tertia v̄o diſ-
ſoluit quandā apparentē ſcripture auctorita
tē. ibi Et lʒ pccīs parentū ⁊c. Prima pars hʒ
tres partes. In prima magr̄ mouet q̄ſtionē
In ſecūda determinat ſ alioꝝ opinionē. ibi.
De hoc aug. in euch. ambigue diſſerit. ⁊c.
In tertia v̄o q̄ illa opinio uidebatur ſuper
uerba aug. eē fundata ſubiungit modū per
queʒ aug. illā queſtionē diſſoluit. ibi q̄ uero
in actuali peccato ade plura ⁊c. vbi apparet
q̄ aug. illā q̄ſtionē pertractat ambigue. ⁊ q̄ſi
inſolutā illā dimittit. Similr̄ ſecūda principa
lis hʒ tres partes. In prima oñdit pcm̄ ori-
ginale magr̄ nec q̄ multiplicatur nec intēdi
tur p̄pter peccata p̄ximoꝝ parentū. et hoc
rōne ſumpta ex parte pene. Secundo uero
quia originale peccatū ortū hʒ a peccato pri
mi parentis determinat de grauitate peccati
ade. ibi Hic queri ſolet utrū peccatū ade ⁊c.
In tertia aūt determinat de illius peccati re-
miſſione. ibi Si uero queritur an illud pecca
tū ⁊c. Similiter ſecūda pars principalis tres
hʒ partes. In prima magr̄ mouet dubitatōē
que ɔſurgit ex apparenti ɔtrarietate. In ſe
cūda parte determinat illaʒ ɔ̄rietatē appētē
exponēdo auctoritates quantū ad intellectū
lr̄alē ibi Sʒ ut ait Hiero. nec lex prophetie
⁊c. In tertia v̄o explanādo quantū ad intel
lectū myſticū ſiue moralē. ibi q̄ etiā myſtice
intelligēdū eſſe oñditur. Et ſic tria precipue

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

magr̄ determinat in lit. ſ. qualr̄ pccā pentū hēant iputari poſteris. ⁊ iterū cuiꝰ q̄titatis ⁊ intenſionis ſit culpa originalis. et poſtremo ſimul cū hoc determinat qualr̄ hēat puniri.
Ad intelligētiā hꝰ ptis circa tria īci dit hic q̄o. ¶ Et primo q̄ritur de ori ginali q̄tū ad cāz pcedētē. ¶ Se cūdo q̄ritur q̄tū ad q̄titatē ɔcomitantē. ¶ Tertio vō q̄tū ad penā ɔñtē. ¶ Circa pri mū q̄rūtur duo. ¶ Primo q̄ritur utꝝ pētes pximi poſſint tranſmittere ad plē pccā ſua actualia an a ſolo primo parēte trāſfundatur originalis culpa. ¶ Scdō q̄ritur utꝝ primꝰ parens potuerit in plē trāſmittere ſatiſfacti onis iuſticiā ſic trāſmiſit puaricatōis culpā.
Circa primū ſic pceditur ⁊ q̄rit utꝝ parētū pxioꝝ filijs iputētur pccā. ⁊ tranſmittātur ad eos. ¶ Et q̄ ſic uidetur. Primo auctoritate exo. xx. Ego ſū zelotes uindicās pccā prūz ⁊c. ſi ergo dꝰ uin dicat ⁊ uindicta dei tranſit a pr̄e in filiū. pari rōe uidetur q̄ culpa ¶ Itē hoc uidetur exo. iij. R. xiiij. Ego inducā malū ſup Ieroboaz ⁊ ſup uniuerſā domū eius. Et ibi hētur q̄m tota poſteritas ppter peccatū pr̄is fuit ɔſū pta. ergo uidetur q̄ pccā pxioꝝ parētū filijs iputent. ¶ Itē hoc uidetur rōne. In hn̄tibus ſymbolū facilior ē trāſitꝰ. ſꝫ maius ē ſymbo lū ⁊ ɔueniētia parentis pximi ad plē q̄ȝ pa rentis remoti. ſi ergo parēs remotus potuit culpā tranſmittere in poſteros. multo fortiꝰ uidetur de parētibus ppinq̄s. ¶ Itē parens pximus trāſmittit pccm̄ in filiū q̄d aliunde ſuſcepit. ſꝫ magis unuſquiſq̄ȝ poteſt coicare q̄d hꝫ a ſe q̄ȝ q̄d hꝫ ab alio. ergo multo forti us uidetur q̄ poſſit ad plē trāſmittere pec catū q̄d ɔmiſit ſi tranſmittere pōt pccm̄ q̄d aliūde ɔ̄xit. ¶ Itez īō pccm̄ ade trāſit ad po ſteros q̄ꝛ in adā fuimus cū ip̄e peccauit. ergo pari rōne ſi parēs pximus peccauit q̄n ples eius erat in lūbis eius. uidetur ſilr̄ q̄ pecca tū parētis pximi in plē trāſfūdatur. ¶ Itē rō quare pccm̄ originale trāſfūditur ē q̄ꝛ eſt īfectio v̄tutis gn̄atiue ɔ̄ actū generādi. ergo ſi aliq̄d pccm̄ ɔſiſtit ɔ̄ actū gn̄atōis. uidet̄ q̄ tale debeat ī plē pccm̄ trāſfūdi. ſꝫ ē tale pec catū adulteri. ergo uidetur q̄ ſaltē idez pccī gen̄ debeat ī poſteꝝ redūdare. ac p hoc pec catū originale intēdere ⁊ multiplicare. ¶ Sꝫ ɔ̄. Eze. xviij. Filius n̄ portabit iniq̄tatē pr̄is. ergo ſi hoc nō ē uerū de parente remoto vt de adā ſaltē v̄itatē hꝫ circa ppinquos. ¶ Itē Gal. vj. Unuſq̄ſq̄ȝ onus ſuū portabit. ſꝫ ſi pccā parētū in plē redūdarēt n̄ portaret unꝰ q̄ſq̄ȝ onus ſuū imo etiā onꝰ alterius. ergo ⁊c. Et iterū alibi. Unuſq̄ſq̄ȝ p ſe rōez reddet dō ¶ Itē Anſel. d̄ ɔceptu v̄gi. c. xxiiij. Parētū pxioꝝ pccā ad originale pccm̄ nō eſtimo p tinere. ſꝫ ſi trāſfūderētur a pente in plē pti nerent ad orīginale pccm̄. ergo ⁊c. ¶ Itē nō ē maior rō q̄re trāſfūdit iiuſticiaz q̄ȝ iuſticiā. ſꝫ pr̄ ſcūs nō generat filiū ſcūz ⁊ baptizatus nō generat baptizatū ſicut oñſū fuit ſ̄. ergo pari rōe parēs pximꝰ nō trāſmittit pccm̄ ad plē. ¶ Itē nullū peccatū tranſmittitur a pa rēte in plē niſi mediāte carne. ſꝫ pccā actua lia q̄ ɔmittūtur carnē nō imutāt. nec noua in fectione inficiūtur. ergo uidētur q̄ ad plē trāſ mitti nō poſſint. ¶ Itē ſi pccā actualia trāſ mitterētur in plē a parente. ergo filius peioꝛ eēt pr̄e ⁊ dignus maiore punitiōe. ſi ergo ē magne crudelitatis uel impietatis dicere q̄ puulus natus peior ſit iniquo parēte. pꝫ ⁊c. ¶ R̷. dō q̄ peccatū parētū tranſire ad plē pōt intelligi triplr̄. aut punitōe. aut imitatōe aut tranſfuſione. ſi punitōe ut proles punia tur p pccō parētis. ſic attēdēdū ē q̄ duplex eſt punitio. vna eterna. ⁊ alia tp̄alis. q̄tū ad punitionē eternā nullo mō trāſit. ſ. q̄ aliq̄s dānetur p ſolo pccō parētis. vn̄ Anſel. de ɔceptu v̄gi. dicit q̄ puuli nō dānantur p cul pa ade tm̄ ſꝫ p culpa ppria quā hn̄t lꝫ non hēant iā agendo ſꝫ ɔ̄hendo. Si autē loq̄mur de tp̄ali punitōe ſic q̄ꝛ pr̄ punitur ī filio ſicut ad litterā uidemꝰ. ⁊ ſcriptura oñdit. bn̄ trāſit pccm̄ parentis in plē ſiue ple uolēte ſiue no lēte. ⁊ hoc ē de ſeueritate diuine iuſticie. ¶ Alio mō dr̄ trāſire pccm̄ a parēte in plē per imitationē. ⁊ ſic pccm̄ diaboli quodāmō trā ſiuit in genus hūanū ⁊ pccm̄ ade in poſteros ⁊ pccā pximoꝝ parentū in filios frequenter ptrāſeūt iux̄ illō ſap. ij. Inuidia diaboli moꝛs introiuit ⁊c. nō tn̄ trāſit in oēs ſꝫ in eos qui imitari uolūt. ¶ Tertio mō dr̄ pccm̄ trāſire a parēte in plē et hoc tranſfuſione ſicut in fectio noua cāri hꝫ ab alia īfectōe. ⁊ hoc mō pccm̄ hꝫ tranſfūdi in plē a ſolo primo pēte Rō aūt hꝰ ē q̄ꝛ duo ſunt in pccō. ſ. priuatio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

debiti ꝛ ↄuerſio idebita. ꝛ ꝓ hoc duo ponunt
i pccō. deformitas ꝛ macula. macula naqꝫ po
nitur ex ↄuerſiōe ſed deformitas ex debiti
priuatōe manēte obligatōe ¶ Ad hoc ergo
ꝙ aliqͣs poſſit pccm̄ ex patre ↄ̄here neceſſe
eſt ꝙ in illo poſſit ad aliqͩ obligari. ꝛ poſſit
eo bono ad quod obligatᷣ i ipo priuari. et ꝙ
poſſit ēt maculari. hoc autē ſolum fuit i pri-
mo parēte. ad aliqͩ.n. tota humana natura
ꝛ oēs ei⁹ poſteri i illo obligati fuerunt. ſ. ad
hn̄dum rectitud nē iuſticie ſiue nō ↄcupiſcen
dum. ꝛ i illo p ei⁹ auerſionē illa rectitudie pri
uati ſum⁹. ꝛ qꝛ illa obligatio carnē ſuā ifecit
ifectōe feditatis ꝛ paſſiōe mortalitatis. ꝛ ca-
ro nr̄a hꝫ ꝑpagari ex illa. hic ē ꝙ in illo hē-
m⁹ ifici ꝛ ab ipo traducim⁹ ſinglr̄ pccm̄ ꝓ ple
nā rōez. i nullo autē poſteroꝝ noua obligati
o ne filij obligātᷣ i pente. nec etiā caro tranſ-
fundenda ificitᷣ noua ifectōe ex ei⁹ culpe actu
alis ꝑpetratōe. ꝛ hic eſt ꝙ nullus pens pro-
xim⁹ pōt i plē ſuā culpā actualē trāſfundere
Et hoc eſt quod dicit Anſel. in li. de ↄceptu
ṽgl. c. xxviij. Parentuꝫ proxioꝝ pccā ad ori
ginale peccatum nō eſtimo ptinere. q̇ppᷣe ſi
adā neq̇ſſꝫ ad eos quos gn̄atur⁹ erat iuſticiā
ſuā traducere neq̇q̄ꝫ poſſet iniuſticiā ſuā eis
trāſmittere. hoc āt itelligit q̄ꝫtum eſt de trāſ
fuſiōe culpe ad quā ↄſeq̇tᷣ eterna dānatio ſꝫ
de trāſitu q̄ꝫtum ad punitōꝫ tpalis pene ſub
iungit in fine capl'i. Nō nego proptᷣ merita
bona parentum filijs multa ꝛ magna bn̄ficia
corpis ꝛ aīe ipendi. ꝛ proptᷣ pccā pentum fili
os ꝛ nepotes uſqꝫ ad tertiā ꝛ q̇rtā gn̄atiōeꝫ
ꝛ forſitan ultra diuerſis i hac uita tribulatōi-
b⁹ flagellari ꝛ ea pdere bona i corpe ꝛ in aīa
q̄ forſitā ↄſeq̇rentᷣ ſi iuſti fuiſſent quoꝝ exē
plum lōgum eſt hic iſere. Ex his ergo patꝫ
rn̄ſio ad. q. propoſitā. ↄcedendum eſt.n. ꝙ
pccā actualia proxioꝝ pentum ad originale
nō p tinent. nec cum origiali trāſfunduntᷣ. ſic
rōes ad ſam ptem iducte ↄn̄dunt. nihilomi-
nus tn̄ trāſeunt aliquo mō q̄ꝫtum ad uidictā
ꝛ punitōeꝫ tpalē. ſicut primo probatᷣ auctori
tate exo. ꝛ demum exēplo. ¶ Ad illud uero
quod obr̄ p rōeꝫ ꝙ facilior ē trāſit⁹ i hn̄tibus
ſymbolum. dō ꝙ illud ueꝝ ē qn̄ utrobiqꝫ eq̇
liter ſaluatᷣ rō pricipij agētis. peccās āt actu
alr̄ nō hꝫ ptātem uitiādi prolem niſi ille ſol⁹
in quo habuim⁹ obligari ꝛ i quo tota maſſa
gn̄is humani potuit uitiari ſicut oñſum eſt.
ꝛ iō illud nō cogit. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
trāſmittit illud quod aliunde ſuſcepit. dō ꝙ
ex hoc nō ſeq̇tur ꝙ trāſmittat illud quod ē
a ſe. pccm̄.n. quod aliunde ſuſcepit eſt pccm̄
naturale. ſꝫ peccatum quod ipe facit eſt pec-
catum pſonale. coīcatio āt alic⁹ proprietatis
p uiā gn̄atōis plus reſpicit ṽitatē nature q̄ꝫ
actum pſone ſicut ē oñſum eſt. ¶ Ad illud
quod obr̄ ꝙ iō peccauim⁹ i adā qꝛ fuim⁹ in
ipo dum peccauit. dō ꝙ iſta nō eſt tota cā ſꝫ
ſitᷣ cum hoc exigitᷣ ꝙ i primo pente oēs po-
ſteri poſſent obligari ꝛ caro oium poſteroꝝ
poſſꝫ ifici ꝛ fedari. hoc āt i alio q̄ꝫ i adā non
habet repiri. iō pꝫ ꝛc. ¶ Ad illud quod obr̄
ꝙ peccatum adulterij attenditᷣ circa actum
gn̄atiue. dō ꝙ ꝛſi circa actum gn̄atiue atten
datᷣ nō tn̄ dicit corruptōeꝫ q̄ ſit i ipa uirtute
gn̄atiua ꝓ ſe ſed q̄ ↄſiſtit ↄ̄ uoluntatē rōaleꝫ
et ita ↄ̄ pſonā. ꝛ ꝑptᷣ hoc culpa adulterij ꝓ ꝙ
culpa i plem trāſfundi nō habet. nihilomin⁹
tn̄ qꝛ ↄ̄ actum gn̄atiue ſiſtit plus iputatur pli
q̄ꝫ alia pccā pentum. vn̄ uilis ꝛ abiect⁹ repu-
tatur ille q̇ nat⁹ ē de adulterio ꝛ ꝓ etiā leges
humanas hereditate pr̄na reputatur idign⁹.
vn̄ illud peccatum plus redundat in prolem
q̄ꝫ actualia. nō tn̄ ſic redundat ut primi pen-
tis culpa q̄ poſteritatē ſuā nō tātū obligauit
ad ignoratiā ꝛ penā. ſed etiā fedauit peccati
originalis macula ob quā quilꝫ cum naſcitur
dign⁹ eſt ira ꝛ indignus uiſione dei.

SEcundo q̄ritur utꝝ prim⁹ parens
pro poſteris ſuis potuerit ſatiſfa-
cere ſicut potuit eos ex culpa ſua
uitiare. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Anſel. de ↄceptu
ṽgi. c. xxiij. Si adā neq̇ſſet ad eos quos ge
neratur⁹ erat iuſticiā ſuā producere nequaq̄ꝫ
poſſet ad eos iiuſticiā tranſmittere. ſi ergo
hoc ueꝝ eſt ſeq̇tur ꝙ ſi adā potuit ſua clpa
filios reddere cupabiles ſua ſatiſfactōe potu
it eos facere excuſabiles. ¶ Itē oēs in adā
peccauerunt. qꝛ fuerunt in adam peccante.
ergo pari rōe ſi omnes fuerunt i adam ſatiſ
faciente uidetur ꝙ omnes i ipo ſatiſfecerint
p locum a ſili. ¶ Item hoc ipm uidetur rōe
Si oppoſitum eſt cā oppoſiti ꝛ propoſitum
eſt cā propoſiti. ſed ade tranſgreſſio fuit cā
tranſgreſſiōis nr̄e. ergo uidetur ꝙ ei⁹ iuſtifi-
catio ꝛ ſatiſfactio cā fuerit nr̄e reparationis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Sicut ergo in adam peccauimus ita uidetur
ꝙ in eodē ſatiſfecerimus. Et iſte tres rōnes
ſūpte ſunt p locū a ſili. ¶ Itē hoc ip̄ꝫ oñdit
p locū a minori. Pronior ē de⁹ ad miſerēdū
q̄ꝫ ad ꝯdēnandū. ſꝫ diuina iuſticia p traſgreſ
ſione ade ꝯdēnauit totam poſteritatē pena
mortalitatis. ergo multo forti⁹ diuina miſeri
cordia ꝑ ſatiſfcōe debuit reddere grāꝫ iuſtifi
catōis ¶ Itē potentior eſt grā in bono q̄ꝫ ſit
culpa i malo. ſꝫ culpa ade potuit totā poſte
ritatē inficere ⁊ reddere deo odioſā. ergo mł
to forti⁹ grā q̄ fuit collata ade potuit totā po
ſteritatē repare ⁊ reddere deo gratā. ¶ Itē
ꝫ leges hūanas tutor poti⁹ pōt ꝯditōeꝫ pu
pilli meliorare q̄ꝫ deteriorare. ſi ergo multo
maioris benignitatis ē lex diuina q̄ꝫ hūana
uidetur ꝙ poti⁹ ꝯditio nr̄a in primo pente ꝺ
peiori potuit fieri melior q̄ꝫ de meliori dete
rior. ergo ſi tranſgrediendo potuit tranſfun
dere culpā multo forti⁹ ⁊ ſatiſfaciēdo potuit
tranſmittere iuſticiā. ¶ Sꝫ ꝯ. Adā cū pecca
uit cecidit ab imortalitate in neceſſitatē mo
riendi. ergo ſi grā ſupueniēs nō aufert imu
tabilitatē diuine ſn̄ie. remanſit ergo p⁹ grāꝫ
mortalis. ſꝫ mortalis ꝺ neceſſitate gn̄at mor
talē. ergo q̄ꝫtuncūqꝫ adā ſatiſfaceret gn̄aret
filios ſuos morti obnoxios. ſꝫ nulla creatura
rōalis ē morti obnoxia niſi ꝓpter culpā. er
go nunq̄ꝫ potuit ſatiſfacere q̄n traſmitteret
culpā. ¶ Itē iuſticia originalis ꝯſiſtit in q̄dā
mentis ⁊ corpis itegritate. ſꝫ q̄ꝛ v̄gitas dicit
incorruptiōeꝫ mentis ⁊ carnis ex quo ſemel
ꝑditur nunq̄ꝫ p ſatiſfactionē pōt recupari. er
go pari rōe nec originalis iuſticie donū p ſa
tiſfactiōeꝫ recupatur. ſi ergo ex ill⁹ iuſticie
priuatōe ineſt nobis originalis culpa. ipoſſi
bile fuit ꝙ adā ſatiſfaceret p poſteritate ſua
¶ Itē oīs ſatiſfactio pccōris fūdatur ſuper
grāꝫ gratū faciētē. ſꝫ grā gratū faciēs nunq̄ꝫ
pōt traſire ab uno hoīe in aliū ſicut i primo
li. pbatū ē. ſꝫ grā imediate a ſolo deo datur
uidetur ergo ꝙ in primo pente ſatiſfacere n̄
potuerit gen⁹ hūanū ¶ Itē efficacior ē i uno
quoqꝫ fides ſua ſibi ⁊ grā q̄ꝫ ſit alij. ſꝫ adā n̄
potuit ꝑ ſeipo ſatiſfacere. ſꝫ opportunū fuit
filiū dei pati ſicut oñdit Anſel. in li. cur deus
hō. ergo nō uidetur ꝙ potuerit i alios ſatiſ
factōis iuſticiā deriuare. ¶ Rꝫ. ꝺ ꝙ cū q̄rit
utꝝ tota poſteritas potuerit in adā ſatiſface

re ſicut in eo potuit uitiari. hoc tripl̄r pōt in
telligi. aut ꝙ adā ita poſteris ſuis coicaret et
culpā ⁊ ſatiſfactōeꝫ ſimul. Aut ita ꝙ coicarꝫ
ſatiſfactōeꝫ ſꝫ nō culpā. Aut ita ꝙ in ſe ſa
tiſfaceret ⁊ p ſe. ita ꝙ i poſteris nō coicaret
culpā. Primi duo modi nō ſolū ſunt ipoſſibi
les ſꝫ etiā nō itelligibiles. q̄ꝛ claudūt i ſe duo
oppoſita. ſi. n. adam coicaſſet ſimul poſteris
culpā ⁊ ſatiſfactōeꝫ. ſimul eēnt culpabiles ⁊
ſatiſfacerent. ergo ſimul eēnt iuſti ⁊ iniuſti.
Sil̄r ſi coicaret ſatiſfactōeꝫ ⁊ nō culpā. ergo
inocētes ſatiſfacerēt. ⁊ hoc ſil̄r nō ē intelligi
bile. nō. n. fit ſatiſfactio niſi ꝓ offēſa. ⁊ ſi adā
nō coicaret poſteris culpā ipi h̄rent oīmodā
inocentiā. ⁊ ſi hoc. locū nō h̄ret in eis ſatiſfa
ctio aliq̄ ꝓ inocenti. n. ſatiſfacere nō eſt itel
ligibile. Tertius aūt modus ꝺꝺi. ſ. ꝙ adā ſa
tiſfaceret ꝓ culpa ſua ut ſua ſatiſfactōe ipe
diretur trāſfuſio originalis culpe ⁊ ſi itelligi
bilis ſit. ipoſſibilis tn̄ fuit ipi ade. et rō hui⁹
meli⁹ reddetur in tertio cū agetur de modo
redēptōis hūane. ad p̄ns aūt hoc dixiſſe ſuf
ficiat ꝙ adā ſic ſatiſfacere nō poterat ut ipe
diretur tranſfuſio culpe originalis in poſteri
tatē ſuā. et rō h⁹ ſumitur ⁊ a pte ipi⁹ ade ⁊ a
pte grē. ⁊ a pte corruptōis nature. A parte
ade q̄m ipe debitor mortis erat ⁊ dign⁹ pe
nalitate ⁊ miſia. ⁊ iō q̄ꝫtūcunqꝫ mortē uel pe
nā ſuſtineret ꝓ tranſgreſſiōe ſua deo ſatiſfa
cere nō poterat ſufficienter. A pte v̄o grē p
quā ſatiſfaciebat rō ſumitur. q̄m illa gratia
erat grā pn̄ialis q̄ q̄dē reſpiciebat ipāꝫ uolū
tatē pſone. et iō p ipāꝫ nō curabatur morb⁹
ꝯcupie q̄ radicabitur in carne. ⁊ ꝓpterea q̄n
tūcunqꝫ ſatiſfaceret remanebat natura cor
rupta. ⁊ ita neceſſitas ad tranſfundendū ori
ginalē culpā. Ex pte v̄o nature ſumitur rō.
quia cum natura humana tota in ipo uitiata
eēt tm̄ ꝯpēſabatur illa corruptio nature q̄ꝫti
pcij ē tota hūana natura. et iō q̄cq̄d adā face
ret lōge iferi⁹ eēt eo qꝺ exigebat ꝺs ad tāte
dānatōis ⁊ corruptōis recōpenſatōes. ⁊ iō p
illa nō poterat ſatiſfacere. Poſſet etiā nihilo
min⁹ aſſignari rō ex pte diuine offenſe q̄ cū
eēt infinita rōe ei⁹ q̄ꝛ eſt ꝯ infinitū nō recipie
bat recōpenſatōeꝫ niſi aliq̄s ſatiſfaceret qui
eēt infinite bon⁹. ⁊ iō nō indocte dicunt aliq̄
ꝙ nō ſolū ſatiſfactio ꝓ pccō ade ſꝫ etiā pro
quocūqꝫ alio pccō fundata eſt ſuper meritū ⁊

ſatiſfactõez xpi. in cuius fide ⁊ ſacris ds pcit
quibuſcūq3 peccatis. ⁊ iõ ↄtingit oēs de ple-
nitudine eiꝰ accipe ⁊ ipʒ dici caput totiꝰ eccle-
ſiã finalis q̃3 primitiue. Pʒ ergo ꝙ quocūq3
mõ dicatur ipoſſibile fuit adã ꝓ poſteris ſu-
is ſatiſfacere. vñ ↄcedẽde ſunt rões hoc oſtẽ-
dentes. ¶ Ad illud qd obr̃ de v̾bo Anſel.
ꝙ ſi nequiſſet iuſticiã ꝓducere ⁊c. dd ꝙ An-
ſel. ibi loquitur de iuſticia originali. ⁊ illã di-
cit ꝙ adã ⁊ ſeruare potuit poſteris ⁊ tranſfū-
dere. hoc aũt intelligendu ẽ ſane. non q2 aliq̃
q̃litas q̃ eẽt in aĩa ade p multiplicationeʒ ad
poſteros deſcẽderet ſʒ q2 aĩa ade inocens cõ-
iuncta fuerat carni pure ⁊ imaculate. ⁊ ſi ſte-
tiſſet aĩa potuiſſet illã carnẽ ſeruare a corru-
ptõe mortis ⁊ a corruptõe libidinis. ⁊ hec re-
ctitudo erat originalis iuſticia. ſi aũt in hac
adã pſtitiſſet cũ gñaret poſteros carnẽ ima-
culatã trãſfūderet. ⁊ ſilr̃ dũ aĩa creata a deo
inocẽs tali carni uniretur illud idẽ poſſe ⁊ eã-
dẽ rectitudinẽ hr̃et quã hũit aĩa ade. et per
hoc originalẽ iuſticiã. et ꝓ tanto originalis
iuſticia trãſfundi dr̃. q2 ſi hanc hʒ pr̃ neceſſe
ẽ ꝙ hanc hẽat filius. et hoc eſt ex rõne bone
diſpõnis ex pte carnis quã originalis iuſti-
cia ↄtriuit. nõ ſic ẽ de iuſticia ſatiſfactionis q̃
uoluntateʒ reſpicit nõ carnis integritatẽ. ¶
Ad illud qd obr̃ ꝙ ſicut fuimꝰ in adã peccan-
te ita fuimꝰ in ipo ſatiſfaciẽte. dd ꝙ nõ ẽ ſile
q2 pccm̃ ade ꝓ eo ꝙ illã iuſticiã originalem
priuabat nõ tm̃ reſpiciebat pſonã ſʒ etiã na-
turã. ſʒ q2 ſatiſfactio illã inocentiã nõ reſtitu-
ebat pſonã nõ naturã reſpiciebat. et iõ ñ ſic
in poſteros redũdare potuit ſatiſfactio ſicut
redundauit tranſgreſſio. ¶ Ad illud qd obr̃
ꝙ ſi oppoſitũ ẽ cã oppoſiti ⁊c. dd ꝙ illud in-
telligitur in his oppoſitis quoꝝ utrūq3 ẽ ali-
qua natura ⁊ in eis q̃ recte ſunt oppoſita. ⁊
ƥ illud in quo opponũtur. ⁊ rõe huiꝰ triplicis
ↄditõis illa ꝓpoſitio nõ hʒ locũ in ꝓpoſito.
primũ quidẽ q2 culpa nõ dicit aliq̃3 naturam
ſʒ potiꝰ priuatõez. Secundo v̾o q2 iuſticia ſa-
tiſfactõis nõ directe opponit᷑ culpe originali
ſʒ potius originali iuſticie. ⁊ ſi illa iuſticia ori-
ginalis fuiſſet in adã generãte fuiſſet cã op-
poſiti. Tertio v̾o q2 culpa ipiꝰ ade opponit᷑
ipi ſatiſfactõi inq̃3tũ corrũpebat pſonã non
inq̃3tũ corrũpebat naturã. ⁊ inq̃3tũ corrũpe-
bat pſonã meritũ erat et̃ne dãnatõis. ir. q̃3tũ
v̾o corrũpebat naturã principiũ erat v̾lis
corruptõis. iuſticia ergo ſatiſfactõis auferre-
bat ab ipo adã meritũ eterne dãnatõis. et ƥ
illud opponebatur ei ⁊ erat cã oppoſiti. ſ.
eterne beatitudinis p modũ meriti. vitiũ aũt
corruptõis nõ auferebat nec eius oppoſituʒ
cãbat. q2 ƥ illud nõ opponebatur ei. ¶ Ad
illud qd obiicitur ꝙ ꝓnior eſt deus ad miſe-
rendũ q̃3 ad ↄdẽnandũ. dd ꝙ illud ueꝝ ẽ ubi
miſericordia ſic hʒ locũ ꝙ nõ excludit iuſticiã
iuſticia aũt req̃rebat maiorẽ ſatiſfactionẽ q̃3
adã poſſet facere. et ideo miſericordia pro
illa modica ſatiſfactõe ade non debebat toti
gñi hũano donare offenſam ſʒ quod nobis ⁊
ſibi deerat decebat eum ſupplere qd ⁊ fecit.
cum ꝓpter nimiam charitatẽ ſuã filiũ ſuum
unigenitũ miſit in ſimilitudinẽ carnis pecca-
ti. ⁊ cũ eſſemus mortui pccõ ↄuiuificauit nos
xpo. ¶ Ad illud qd obiicit᷑ ꝙ potentior eſt
grã q̃3 ſit culpa. rñderi põt dupliciter. primo
ꝙ illud intelligendũ eſt ita illiꝰ effectꝰ ad quẽ
grã ordinatur. grã aũt gratũ faciens ipi ade
collata nõ ordinabatur ad remouẽdũ carnis
corruptõeʒ ſʒ uoluntatis deordinatõʒ. q2 re-
formatiua erat imagis non repatiua carnis.
nihilominꝰ tñ in repatõe carnis potentior eſt
aliquo mõ q̃3 culpa. dũ per grãʒ meretur hõ
ſecundã ſtolã. Aliter põt dici ꝙ etſi gratia
potentior ſit q̃3 culpa. nõ tñ ſequitur ꝙ to-
tũ reformet quod culpa deſtruxit. multo eni
facilius eſt deſtruere q̃3 ↄſtruere. vñ unꝰ ma-
lus cibꝰ aliqñ plus corrũpit naturã q̃3 centuʒ
bone medicine poſſint eã repare. q̃3uis medi-
cine ille ſint ualde potẽtes ⁊ v̾tuoſe. ¶ Ad
illud qd obiicit᷑ de lege pupilloꝝ. dd ꝙ adaʒ
ad poſteros ñ ↄpatur ſicut tutor ad pupillos
ſʒ ſicut pr̃ ad filios. vñ ſicut pater facilius
põt bona ſua diſſipare ⁊ deſtruere. et p ↄñs
hereditatẽ filioꝝ deuaſtare q̃3 poſſit illã poſt
deuaſtatõez ⁊ ↄſũptõeʒ repare. ſic ⁊ in ꝓpo-
ſito intelligẽdũ ẽ ſe habere.

Conſequenter circa ſecundũ articu-
lũ q̃ritur de q̃3titate originalis. Et
circa hoc q̃runtur duo. ¶ Primo
queritur de ipo originali ſub rõne q̃3titatis
ↄtinue utꝝ unũ originale poſſit eſſe maius
altero. ¶ Secundo queritur q̃3tũ ad rõem
q̃3titatis diſcrete v̾rũ. ſ. unum originale ſit
ponere uel plura.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄rit̄ utrū originale in oīb⁹ repiatur equalr̄. Et ꝙ ſic uidetur. Anſ. de ori. pec. .c.xxvij. Originale pccm̄ in oīb⁹ eſtimo eē eq̄le. Itē hoc ip̄ʒ uidetur rōne. Originale pccm̄ ē carētia debite iuſticie ſicut ſepe dictū ē. ſʒ q̄lʒ illa originali iuſticia ē ſimplr̄ nudat⁹ ⁊ priuat⁹. ergo ſi eq̄lr̄ oēs ſunt priuati eq̄lr̄ originali macula ſunt iſecti. ergo in q̄buſcū qʒ pccm̄ origiale repitur eq̄lr̄ repitur. Itē hoc ip̄m oſtēdit̄ ꝑ cāʒ. originale pccm̄ ē i nobis ꝓpt̄ ade iobediētiā. inobediētia ade una fuit ⁊ equaliter oēs poſteros reſpiciebat. ergo uidet̄ ꝙ oēs equalr̄ culpabiles faciebat. Itē hoc ip̄ʒ uidet̄ ꝑ penā. oēs eni habētes culpā originalē equaliter puniūt̄. ſ. oimoda uiſione dei. Si ergo q̄ntitas pene rn̄det q̄titati culpe. uidet̄ ꝙ ſi ē eq̄litas i carētia uiſionis dei. ꝙ ſit equalitas i corruptiōe origial̄. Itēʒ hoc ip̄ʒ ꝓbat̄ ꝑ ꝯcupiſcētiā. originale .n. peccatū ad oē malū reddit ꝓnū ꝑ ꝯcupiſcētiaʒ. Unde dū lex ꝓhibet ꝑ ꝯcupiſcētiā ꝓhibere dicit̄ oē malū. ergo originale pccm̄ unūquodqʒ corrūpit ulr̄. ſed ulēm corruptiōeʒ n̄ ꝯtigit repire ſ̄m mai⁹ ⁊ min⁹ imo i oīb⁹ i q̄bus repitur i termino repit̄. ergo uidetur ꝙ origial̄ culpa nō poſſit eē maior i una ꝑſona q̄ʒ i alia. Itē ſi mai⁹ ē originale i uno q̄ʒ i alio aut hoc ē ex actu pentis. aut ex actu ꝓlis. ex actu pentis eē n̄ poteſt. Nā ſicut ꝓbatū ē. ſ̄ peccatū pentis n̄ trāſit i ꝓlem. ex actu uero ꝓlis eē nō poteſt ſicut planū ē. ergo uidetur ꝙ origiale nullo mō i vno q̄ʒ i alio repiat̄ intenſi⁹. Sed ꝯtra. Anſel. d̄ ꝯceptu uirgiali. ſicut ꝓpter naturā naſcit̄ corrupta ꝑſona. ita natura ꝑ ꝑſonā efficitur mai⁹ peccatrix. ſʒ peccatū ꝙ iſicit naturā ē peccatū origiale. ergo uidet̄ ꝙ origiale pccm̄ in aliquo poſſit fieri mai⁹ ⁊ inteſi⁹. Itē hoc uidet̄ rōe. Nullum malū ē in ſūmo. ſed qd̄ ē citra ſūmuʒ itēdi poteſt ⁊ augeri. ergo origiale pccm̄ itēſibile eſt. ergo pōt mai⁹ in uno q̄ʒ i altero repiri. Itēʒ origiale pccm̄ ē ꝯcupiſcētia. ſed ꝯcupiſcētia pōt intēdi ſicut pōt ⁊ remitti. ⁊ aliq̄n remittit̄ ſicut pʒ ꝑ expimētū. ergo uidet̄ ꝙ peccatū origiale intendi ualeat. ⁊ ſit maius i uno q̄ʒ i alio. vel etiā itēſi⁹ i eodeʒ ſ̄m ſtatus diuerſos. Itēʒ feditas carnis ē rō q̄re aia ꝯtrahit origiale. ſed caro nō ē iſecta in ſūmo ⁊ ꝙ n̄ ē infectū i ſūmo duʒ trāſit ꝑ uiā iſectionis pōt magis ⁊ magis infici. ſi igit̄ caro noſtra trāſit ꝑ uiā iſectiōis dū ꝓpagat̄. uidetur ꝙ magis ⁊ magis inficit̄. ac ꝑ hoc quotidie origiale pccm̄ augmētat̄. Itē oīs ꝓprietas q̄to magis appropinquat ſue cāe ē itenſior ⁊ fortior. q̄to magis elongat̄ debilior. ſed corruptio origialis ab adā ꝓducit̄ tanq̄ʒ a fōtali ꝑicipio ⁊ a radice. ergo uidetur ꝙ q̄to aliq̄s ē ade ꝓximior tāto origial̄ culpa ſit i eo intēſior. Itē una aia meliora hʒ naturalia q̄ʒ alia. ſic̄ i prima di. habitū ē. ſʒ tāto corruptio peior ē q̄to ē i meliori natura. ſic̄ aug. dicit ⁊ expſſe rō manifeſtat ꝓpter dignitatem ei⁹ qd̄ corrūpit̄. ergo origialis corruptio peior ē in una aia q̄ʒ in alia. ⁊ ſi hoc. uidet̄ ꝙ culpa intēſior. Reſpōſio dicēduʒ ꝙ ſicut ſi adā ſtetiſſet oēs eq̄liter eſſent inocentes. ita nūc cū adā peccauit oēs facti ſūt peccatores ⁊ illa culpa origial̄ in oīb⁹ repitur eq̄liter. ita ꝙ nō ē maior in uno q̄ʒ in altero. nʒ intendi habʒ i eod̄ ſubiecto. Ad cui⁹ itelligentiā notād̄ eſt. ꝙ iſta tria ꝯcurrūt ad origiale peccatū. ſcilicet dbite iuſtitie carētia. ⁊ ꝯcupiſcētia. ⁊ carnis feditas. ⁊ primum ē ipi originali eēntiale. ſcd̄m d̄o materiale. ⁊ tertiū cāle. ſic̄ ſ̄. explanū fuit. Si ergo origiale dberʒ augeri. ex aliquo iſtoꝝ oporteret eū intēdi. cū aūt ꝑ nullū hoꝝ intēdi habeat. i oīb⁹ eq̄liter habʒ repiri. q̄ntū ad carētiaʒ nāqʒ debite iuſtitie n̄ pōt intendi. iſta eni carētia n̄ pōt eſſe maior in uno q̄ʒ in alio niſi triplici de cauſa. aut q̄a ſit obligatio fortior. aut quia ſit ibi priuatio maior. aut quia modus priuandi ſit deteſtabilior. nullo iſtoꝝ modorum maior hʒ eſſe carētia in uno q̄ʒ i alio. nō eſt enim obligatio fortior quia omnes eq̄liter in adā obligabantur nā priuatio maior qr eodē dono ſcilicet originalis iuſtitie ꝑ origialē culpā nudantur. neqʒ modus priuandi deteſtabilior. q̄a omnes priuati ſunt ꝑ unaʒ inobediētiaʒ ade. ⁊ ſic originale rōne carentie debite iuſtitie non recipit maius ⁊ minus ſed i omnibus equaliter. ſilr̄ nec q̄ntum ad ꝯcupiſcētiam intendi habʒ. ſi eni intēditur appetitus uel ꝯcupiſentia reſpectu alicuius deteſtabil̄ in aliquo. hoc pōt eſſe tripliciter. aut ex ꝯplexiōe. aut ex aſſuefactione. aut ex uiculi refrenātis ꝯfractione. prio modo abſqʒ dubio ꝯcupiſcētia augeri poteſt

d

ſicut pꝫ de ↄcupia carnis q̄ magis feruet i co
lericis ⁊ ſanguineis q̄ꝫ in melancolicis. ſꝫ tal̄
intenſio nihil facit ad culpā. nō. n. ē culpabil̄
ſed naturalis uel penalis. Silr̄ ⁊ ſecundo mō
ↄcupia intendi pōt in eodē hoīe. ſicut pꝫ i eo
q̄ aſſuefactus ē luxuriari ⁊ bona cibaria co-
medere qđ magis eſt ꝓnꝰ ⁊ ardentiꝰ ↄcupi-
ſcit q̄ꝫ is qui talia nō guſtauit. ſed hec inten-
ſio nō facit ad originale peccatū ſed potiꝰ ad
actuale. quia nō dr̄ originale peccatū ↄcupia
quocunq̄ꝫ mō ſed ſolū ꝓut ab origine ē ↄ̄cta
Tertio mō nō pōt intendi ſed in oibus habꝫ
equalr̄ repiri ꝑ eo q̄ illud retinaculū origi-
nalis iuſticie merito culpe ade in oibꝰ ē ↄfra
ctū. et qm̄ ꝫ iſtū tertiū modū attenditur q̄ꝫti
tas originalis ex pte ↄcupie. hinc ē q̄ q̄ꝫtuꝫ
ad ↄcupiaꝫ originalis culpa in oibꝰ in q̄bꝰ eſt
reperitur equalr̄. ¶ Similr̄ q̄ꝫtū ad feditatē
q̄ eſt in carne nō pōt eſſe maius ⁊ minꝰ origi
nale. et hoc pꝫ. nā q̄ aliqua ꝓprietas itēdat̄
req̄rit idoneitas ad itenſionē tā ex pte ſuſce
ptibilis q̄ꝫ ex parte ꝓprietatis que intendit̄
q̄ꝫ etiā ex pte agentis. ⁊ ſi aliqđ hoꝝ defuerit
ꝓprietas illa nō hꝫ intendi ſicut pꝫ ↄſideranti
oia aūt hec deficiūt in ꝓpoſito. defectꝰ. n. eſt
ex parte ſuſceptibilis. nā ſicut ſpeculū nouū
inficitur a muliere mēſtruata. ſꝫ poſtq̄ꝫ inue
teratū ē ex aliquo aſpectu nō recipit nouam
infectōeꝫ. ſic hūana natura in ſui primordio
quaſi noua exn̄s infici habuit a corruptione
ꝑſone. poſtmodū v̄o quaſi inueterata ex no
ua corruptōe non recipit nouā infectōeꝫ. ¶
Defectꝰ etiā eſt ex pte agentis. q̄ꝛ nullus ē
poſt primū hoīeꝫ cuiꝰ tranſgreſſio reſpiciat
niſi obligatōeꝫ perſone. hinc eſt q̄ talis cul-
pa nō hꝫ inficere carnē ↄiunctā. ¶ Defectꝰ eſt
etiā ex pte ꝓprietatis itenſibilis. illa. n. quoꝝ
impoſitio fcā eſt in termino nō hn̄t recipere
magis ⁊ minꝰ ſicut uult phūs. feditas autem
carnis ꝫ q̄ ē principiū ↄ̄ctōis originalis ortū
hꝫ ex carentia originalis iuſticie. ⁊ q̄ꝛ carētia
illa nuditas quedā eſt ⁊ nudo non eſt repire
magis nudū. ſic originalis iuſticie nuditas n̄
recipit magis ⁊ minꝰ. ſic nec carnis feditas.
Et ſic pꝫ q̄ ex pte feditatis carnis origiale
nō hꝫ intendi uel augmentari in eodē uel in
diuerſis nec ex parte ↄcupie uel carentia de
bite iuſticie ſicut oñſū eſt. nec ſunt plura con
currentia ad originale. manifeſtū eſt ergo q̄

originale peccatū in oībus in q̄bus repetitur
hꝫ eſſe equaliter. ⁊ ↄcedende ſunt rōes hoc
oñdentes. ¶ Ad illud ergo qđ obr̄ de Anſ.
q̄ natura ꝑ ꝑſonā efficitur magis peccatrix
dō q̄ natura duplr̄ accipitur. uno mō natura
dr̄ uis inſita rebꝰ ex ſimilibꝰ ſimilia ꝓcreans
Alio mō dr̄ natura ipm̄ ↄn̄e. his duobꝰ mo-
dis diſtinguitur natura ↄ̄ ꝑſonā. ⁊ cum dr̄ q̄
natura corrūpit ꝑſonā accipitur natura ꝑ ui
ꝓpagatiua. ⁊ corruptio ꝑſone dr̄ illa q̄ reſpi
cit uoluntatē rōalē. cū aūt dicit Anſel. q̄ na
tura efficitur ꝑ ꝑſonā magis peccatrix acci-
pitur natura ꝑ coi ꝓut ↄſideratur in ſuppo-
ſito. ⁊ hoc pꝫ ꝑ exēplū ſuū qđ dicit. Sic adaꝫ
peccante peccat hō. ſic adā magis peccante
magis peccat hō. et hoc mō natura nō habꝫ
corrūpi ꝑ pccm̄ originale ſolū ſed etiā ꝑ pec
catū actuale. ex hoc ergo nō ſeq̄tur q̄ origi
nale habeat eſſe maiꝰ ⁊ intenſiꝰ. ¶ Ad illud
qđ obr̄ q̄ nullū maluꝫ eſt in ſūmo. dō q̄ eſt
ſūmū ſimplr̄ ⁊ ſūmū in gn̄e. ⁊ q̄ꝫuis nō ↄtin
gat repiri ſūmū malū ſimplr̄. eſt tn̄ reperire
malū qđ ē ſūmuꝫ in ꝓprio genere. ſicut uide
mus aliquē ita priuatum uiſu q̄ nō pōt eſſe
magis. ſic in ꝓpoſito pōt intelligi q̄ origina
le ſimplr̄ priuat iuſticiā originalē. et iō eiꝰ in
fectio ē in termino. Poſſet tn̄ dici q̄ ⁊ ſi non
eēt in ſūmo. nō tn̄ ſequitur q̄ poſſit intendi
q̄ꝛ pōt eē defectꝰ ex parte ſuſceptibilis ul ex
pte agentis. ⁊ utrūq̄ꝫ hic deficit ſicut ē oñſū
eſt. ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄ ↄcupia pōt creſce
re. dō q̄ eſt ueꝛ intenſiue ſꝫ nō extenſiue.
illud tn̄ cremētū nō facit ad originale pccm̄
cum non ſit niſi ex ↄplexione uel ex aſſue-
factōe ſicut oñſum eſt ¶ Ad illud qđ obr̄ q̄
feditas carnis pōt eſſe maior. dō q̄ ⁊ ſi fedi-
tas carnis prout ē corruptio penalis intenda
tur ⁊ creſcat ſicut pꝫ i leproſis ⁊ feminifluis
⁊ alijs fedis infirmitatibꝰ oppſſis. ꝓut tn̄ ipa
eſt principiū originalis equaliter hꝫ repiri in
ſingulis. q̄ꝛ ab vno ſolo ⁊ primo fonte ꝓce
dit. ¶ Ad illud v̄o qđ obr̄ q̄ ꝓprietas intē
ſior eſt cū appropinquat ſue origini. dō q̄
illud ueꝛ eſt de ꝓprietate q̄ quidē dicit natu
rā ⁊ potētiā et de illa que hꝫ ↄtinuari cū ſua
origine ſicut eſt in v̄tute mouente ⁊ luminis
effuſione. Aliter nō hꝫ ueritatē ſicut pꝫ. Nā
candela inflāmata ab alia ita bn̄ inflāmabit
ſic iflāmabat illa. vtrūq̄ꝫ. n. deficit i ꝓpoſito

tūq͡z illa carnis ſeditas plus dicit rōez priua
tionis q̄z poſitōis. tū etiā q͡z illi⁹ ſeditatis trāſ
fuſio eſt p gñatōez in qua gñatū primū ⁊ ſe
cundū hꝫ eandē uim quā hēbat generās pri
mū. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ una aīa hꝫ melio
ra naturalia q̄z alia. dicō ꝙ ſi hoc uez ſit ⁊ cō
cedēdū. tñ q̄ztū ad puritatē inocētie oēs aīe
equales eēnt. et q͡z illi⁹ priuatōꝫ directe reſpi
cit originale. hinc eſt ꝙ lꝫ alia naturalia ſint
excellētiora. nō tñ ꝓpter hoc intenditur cor
ruptio originalis culpe. qñ. n. dr̄ ꝙ tanto pe
ior eſt corruptio q̄zto melior eſt natura. hoc
intelligitur ꝑ illud ꝑ qđ natura p uitiū corrū
pitur. aliter. n. nō hꝫ v̄itatē. q͡z frequēter ille
q̄ hꝫ meliora naturalia nō hꝫ ita grauia pccā
ſicut ille q̄ hꝫ min⁹ bona ut i eođ gñe pcci.

Secūdo q̄ritur utrū ſit ponere unuꝫ
originale uł plura. ¶ Et ꝙ unū ſolū
uidetur. Primo auctoritate magr̄i
in lit. vbi ſic ait. Uno pccō nō plib⁹ paruuli
obligati ſunt. ¶ Itē hoc ipꝫ oñditur rōne ſū
pta a cā. q͡z originale pccm̄ ɔ̄hitur ꝓpter ade
inobediētiā. ergo ſi una cū culpa fuit ei⁹ ino-
bedientia. uidetur ꝙ in quocūq͡z repiatur ſit
unicū ⁊ nullo mō plura. ¶ Itē hoc ipꝫ oñdit̄
rōe ſumpta a pena. Originali. n. debetur ca
rentia uiſionis dei. ⁊ hec ē una pena. ſꝫ mltis
culpis multe debēt pene rñdere. ergo ⁊c. ¶
Itē hoc ipꝫ oñditur p ɔpatōez ad ſequelaꝫ.
originale. n. nō ſolū ē ab origine ſꝫ etiā ori-
go eſt ⁊ principiū omniū maloꝝ. ſi ergo qđ
p ſupabundantiā dr̄ uni ſoli ɔuenit. ⁊ ſtatus
eſt p reductōez ad unuꝫ. uidetur ꝙ originale
pccm̄ nō ſit niſi unū ſolū. ¶ Item hoc ipm̄
uidetur in ɔpatione ad ſubiectū. Originale
. n. eſt in aīa rōne ɔiunctōis ſue ad carnē. Si
ergo una eſt caro cum aīa ɔiungitur ⁊ unica
unione unitur. ⁊ unitas eſt in aīa ſm ꝙ carni
ut perfectibili unitur. videtur ergo ꝙ neceſ
ſario pccm̄ originale ſit unū. ¶ Itē hoc ipꝫ
oñditur p ɔpatione ad oppoſitū. Originale
. n. pccm̄ eſt carentia debite iuſticie. ſed debi
ta iuſticia cui⁹ originale eſt priuatio in hoīe
non erat niſi una. q͡z in uno inocente una eſt
inocentia. ergo ⁊c. ¶ Sꝫ ɔ̄ arguitur primo
auctoritate ſuper illud pſ. Ecce eni iniq̄tati
bus ɔceptus ſum. Glo. Iniq̄tates ſunt ori-
ginalia pccā. et multe auctoritates ſūt ad hoc
in lit. ¶ Itē hoc ipꝫ uidetur rōib⁹ ſumptis p
eandē uiā p quā ſumebantur ad oppoſitū. ⁊
primo rōe ſumpta a cā. originale. n. peccatū
eſt in nobis ꝓpter pccm̄ primoꝝ parentū. ſꝫ
adā ⁊ eua plura ɔmiſerunt pccā. ergo uidet̄
ꝙ plura ſint in nobis originalia. q͡z quā rōne
redundat in nobis pccm̄ uiri eadē rōe pccm̄
mulieris. ¶ Itē hoc ipm̄ uidetur rōne ſūpta
a pena. q͡z uni culpe unica dꝫ rñdere pena. ſꝫ
multa gñā penalitatū ad originale pccm̄ ɔſe
quuntur vt fames ſitis mors infirmitas ⁊c.
et quattuor dicit Beda nobis p pccm̄ origi-
nale eſſe inflicta. ſ. infirmitatē. maliciā. igno
rantiā. ⁊ ɔcupiam. videtur ergo ꝙ ꝑ diuerſa
gñā penalitatū ſit diuerſitas originaliuꝫ. ¶
Itē hoc ipꝫ uidetur p ɔparatōez ad capitalia
ſubſequentia. habitus. n. diuerſi diuerſifican
tur per act⁹. ⁊ actus p obiecta. ſi ergo origi-
nale pccm̄ reddit hoīeꝫ ꝓcliuū ad ſeptē capi
talia pccā que ſunt diuerſoꝝ geneꝝ. uidet̄ ꝙ
in quolꝫ hoīe ſit multitudo originaliū ¶ Itē
hoc ipꝫ oñditur p ɔpatōez ad ſubiectū. quia
oēs uires aīe inficiuntur per originale pccm̄.
multiplicatis corruptibilitatib⁹ multiplicant̄
corruptōes. ⁊ in diuerſis potētijs diuerſi ſūt
habitus. ergo in unoquoq͡z hoīe neceſſe eſt
ponere multiplex originale. ¶ Itē hoc ipꝫ
uidetur p ɔpatōez ad oppoſitū. q͡z p origina
le pccm̄ eſt priuatio oīuꝫ v̄tutū cū p ipꝫ fiat
incuruatio aīe ad uitiū oīb⁹ v̄tutib⁹ opponit̄.
ergo ſi plures ɔtingit i nobis repire v̄tutes
plures ɔtingit in nobis repire culpas origina
les. ¶ R̄. dicō ꝙ ſicut uult magr̄ Hugo ori-
ginale pccm̄ duplr̄ dr̄. originale peccatū qđ ē
origo oīuꝫ pccōꝝ. ⁊ ſic peccatū ade dr̄ pccm̄
originale. et hoc mō originale peccatū ñ tm̄
unū eſt ſpecie ſꝫ etiā unū numero. Alio mō
dr̄ originale peccatū qđ eſt in nobis ab origi
ne ⁊ a quo etiā cetera uitia in nobis ſumunt
originē. ⁊ hoc mō q̄rim⁹ hic de unitate origi
nalis peccati. ¶ Ad h⁹ ergo q̄ōnis dilucidati
onē intelligendū ē ꝙ cū q̄rim⁹ de vnitate ali
cuius aut q̄rim⁹ de unitate ꝑ ſpēm ⁊ formaꝫ
ɔmunē. aut de unitate ꝑ numeꝝ ⁊ ſuppoſitū
Si primo mō loquamur de originali pccō ſic
unitatē hꝫ ꝑ ſpēm eo mō ꝑ quē dr̄ pccm̄ hr̄e
ſpēm. vnitas aūt iſta in originali pccō uenit
principaliter ex pte boni qđ priuat ⁊ ex pte
peccati ade p qđ introductū eſt hoc ex parte
oppoſiti ⁊ ex pte principij. vna. n. eſt ꝑ ſpēꝫ

d

originalis iuſticia ⁊ inocentia cuius priuatio ē originale peccatū. vna etiā fuit inobediencia rōe cu totū gen⁹ hūanū ē corruptū. ⁊ ideo ꝑ ſpēm originale peccatū eſt unū in nobis. Si vō loq̄mur de unitate originalis q̄ꝫtū ad numeꝝ ſic dō q̄ in uno hoīe ē unicū. ⁊ rō h⁹ eſt q꞉ peccatū duplr̄ numeratur. aut rōe ſubiecti in quo ſicut in diuerſis homib⁹ diuerſa ſunt pccā. aut rōe act⁹ p quē hō culpabilis efficitur. ſicut q̄ pluries luxuriat⁹ ē plura habꝫ pccā. Neutro illoꝝ mōꝝ originale peccatum multiplicatur ſꝫ remanꝫ indiuiſū. nā in hoīe uno una eſt aīa q̄ p originale peccatū īficitur ¶ Itē un⁹ hoīs una eſt gn̄atio in q̄ ⁊ p quā originale peccatū tranſfunditur. ⁊ iō originale peccatū in uno hoīe unū eſt ſolū q̄ꝫtū ad unitatē ꝑ ſpēm ⁊ q̄ꝫtū ad unitatē ꝑ numeꝝ. ⁊ cōcedēde ſunt rōes q̄ oñdunt hoc. ¶ Ad illud ergo qd̄ primo obr̄ in ɔ̄riū de glo. Iniq̄tates dicit pccā originalia. dō q̄ ſicut dicit magr̄ q̄ frequēter in ſcriptura accipitur plurale p ſingulari ⁊ ecōuerſo. ſicut magr̄ exēplificat in lit. Rō aūt q̄re ſcriptura originale cuꝫ ſit unū pluraliter noīat ē ꝓpter multiplicitatē īclinationū ad malū que ex originali pccō naſcuntur. ¶ Ad illud q̄ originale ortū habet a pccō primoꝝ pentū. dō eſt q̄ queādmodū in gn̄e ꝓlis pr̄ ⁊ mater ſunt q̄ſi unū pricipiū ɔpletū ita q̄ neuter eoꝝ p ſe ſufficiēs q̄uis ſint diuerſe perſone ⁊ diſtincte. ſic ⁊ in originalis peccati trāſfuſiōe intelligēdū ē. ⁊ ſi peccatum ade ⁊ peccatū eue fuerunt diuerſa. ꝓut tn̄ in originali peccato inficiebatur in utroq꞉ uis gn̄atiua vnū peccatū originale in ꝓle cābant ita q̄ ſicut pricipalr̄ v̄t⁹ gn̄atiua reſidet penes uiꝝ. ita etiā tranſfuſio originalis principalr̄ attribuit̄ uiro. nihilomin⁹ tn̄ utriq꞉ attribuit̄ ſuo mō. vn̄ friuola ē illa q̄ō q̄ q̄rit̄ vtrū tranſfundat̄ originale ſi tm̄ uir uel tātū mulier peccaſſꝫ. q꞉ cū ad gn̄atōeꝫ duo ɔcurrant tanq̄ꝫ unū principiū nō pateret̄ dō q̄ uir incorrupt⁹ mulieri corrupte ɔmiſceretur ul̄ ecōuerſo. dꝫ. n. ſiue in ſtatu nature inſtitute ſiue in ſtatu nature ſeruari portio uiri agentis et ɔformitas ad mulierē ſuſcipiētē cū illo actu efficiatur una caro. ¶ Ad illud quod obr̄ de multiplicitate penaꝝ. dō q̄ uni culpe rn̄det una pena pricipalis. plures aūt pn̄t eē nō pricipales. principalē aūt dico penā eternā. non principalē aūt penā tp̄alē q̄ quodāmō eſt ad bonū ordinatiua. uel principalē uoco illā que primo p culpa infligit̄. nō pricipalē vō q̄ ad iſtā ɔſeq̄tur. originale aūt una pena eterna punitur. ſ. carētia uiſiōis dei. vnica etiā pena tp̄ali principalr̄. ſ. mortalitatis carnis. ſꝫ ad mortalitatē multe ɔſequuntur penalitates. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ de multiplicitate inclinationū. dō q̄ ſicut una corda rupta q̄ multa colligātur ſeq̄tur laxatio multoꝝ. ⁊ tn̄ una ē ibi laxatio ⁊ corruptio prima. ſic intelligēdū ē ⁊ in ꝓpoſito q̄ iuſticia inocētie p originale peccatū priuata oēs uires aīe relaxātur. vna tn̄ ē corruptio loquēdo eēntialr̄. plures autē intelligēdo cāl̄r. ¶ Ad illud vō qd̄ obr̄ q̄ ē corruptio diuerſaꝝ uiriū. dō q̄ ueꝝ ē. ſꝫ ſic grā ponitur eē ī uirib⁹ aīe ꝓut tn̄ ɔtinuātur ad unitatē ſubē aīe. ⁊ iō una ē grā in oīb⁹ uiribꝰ. ſic ⁊ originale peccatū ē corruptio pluriū uiriū. ꝓut tn̄ ille uires in unitatē ſubē un̄ carni hn̄t uniri. ⁊ ſic intelligēdū ē uerbū illud qd̄ ab aliq̄b⁹ ɔſueuit dici. ſ. q̄ originale ineſt aīe ꝑ ſuā eēntiā. hoc. n. nō ē intelligēdum q̄ ipaꝫ ſubāꝫ aīe originale pri⁹ reſpiciat q̄ꝫ. potētiā. nā ɔ̄riū hu⁹ dicit anſel. in li. de ɔceptu uirgi. q̄ tā iuſticia q̄ꝫ iīuſticia primo ē ī uolūtate. ⁊ loq̄tur ibi exp̄ſſe de pccō originali. ⁊ ſic intelligēdo q̄ originale peccatū ut culpa ē ſit primo ī uoluntate. ut uitiū ſit in plurib⁹ potentijs ad unā ſubāꝫ ɔtinuatis intellr̄ hr̄e unicū ſubiectū ſicut ſanitas una ponit̄ eē in oīb⁹ mēbris eiuſdē corpis. ſicut uult aug. nō ſic aūt ē de pccō actuali. nā pccā actualia diuerſas potentias reſpiciunt ꝑ q̄ ad diuerſos act⁹ ɔpant̄. vn̄ ⁊ p diuerſos act⁹ introducunt̄ in eē. ⁊ ꝓpterea ꝑ diuerſitatē potētiaꝝ hn̄t differre. nō ſic ē de originali pccō qd̄ ɔ̄bitur ex vniōe aīe ad carnē. ¶ Ad illud quod ultio obr̄ de ɔpatōe ad oppoſitū iā pꝫ rn̄ſio. nam originale peccatū primo ⁊ pricipaliter uirtutib⁹ nō opponitur ſꝫ opponitur iuſticie originali de q̄ ſepe dictū ē. ⁊ illā priuādo p ɔ̄ns inclinat ad diuerſa uitia. ⁊ ſic inclinādo cū oīb⁹ uirtutib⁹ hꝫ repugnātiā. vn̄ rō illa n̄ cogit. q꞉ n̄ arguit p illud quod opponit̄ directe ſed p illud quod opponitur ex ɔ̄nti ſolum.

COnſequēter q̄ritur q̄ꝫtū ad tertiuꝫ articulū de pena originalis. ⁊ circa hoc q̄runt̄ duo. ¶ Primo q̄ritur

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

utrũ decedẽtes in ſolo originali puniant̃ pena
ignis materialis. ¶ Scďo q̃ritur utrũ puniant̃
pena inferioris doloris an ſolũ carẽtia uiſionis.
Circa primũ ſic ꝑceditur ⁊ q̃rit̃ utrũ
puuli decedẽtes in ſolo originali pu
niãtur pena ignis materialis. ¶ Et ꝙ
ſic uidet̃. Aug. de fide ad pe. Firmiſſime tene
puulos q̃ ſine ſacro baptiſmi ď hoc ſeculo trã
ſeunt eterni ignis ſupplicio ſẽpiterno punien
dos. ¶ Itẽ aug. Quiſq̃s ita uiuere icipit vt
añ finiat uitã q̃ȝ ab eiꝰ. ſ. originalis obligatõe
ſoluat̃ ſi uniꝰ diei l' uniꝰ hore ſpacio aĩa uixit
ĩ corpe neceſſe ẽ eũ cũ eodẽ corpe int̃ mirabi
lia gehẽne ſupplicia ſuſtinere. Ex hoc expꝛſſe
colligitur ꝙ originali nõ tm̃ debetur carẽtia ui
ſiõis ſȝ etiã pena ignis. ¶ Itẽ hoc ipꝫ uidet̃
rõe. Paruuli in hac uita multas ſuſtinẽt afflicti
ones ⁊ penalitates. aut ergo iuſte. aut iniuſte.
nõ iniuſte hoc ↄſtat. qꝛ oĩs pena iuſta. ſi iuſte
ergo meretur hoc originalis culpa. ſi ergo cul
pa nõ dꝫ remanere ĩpunita. ⁊ originale meret̃
penã ſenſus. uidet̃ ꝙ puuli pena ſenſibili cru
ciẽtur. ¶ Itẽ illud ẽ dignũ puniri ĩ quo magis
reſidet cã peccati. ꝑ q̃ q̃s peccat ꝑ illa dꝫ torq̃
ri. ſȝ traductio ⁊ cã originalis peccati maxĩe
reſidet penes carnẽ. ergo uidetur ꝙ illa potiſ
ſime dꝫ puniri. ſi ergo aĩa merito illiꝰ culpe di
gna ẽ uiſiõe ďi priuari multo fortiꝰ caro digna
ẽ eternis ſupplicijs cruciari. ¶ Itẽ puulis ñ re
ſtituẽtur corpa donata. hẽbũt ergo corpa paſ
ſibilia. ſȝ oẽ paſſibile neceſſe aliq̃ñ pati uel ab
extrinſeco uel intrinſeco maxĩe cũ approxĩat̃
agẽti actiuo. ergo uidetur ꝙ corpa puuloꝝ ali
q̃ñ patientur uel affligentur. ¶ Sȝ ↄ̃. Aug. in
ench. Mitiſſima ſane eoꝝ erit pena q̃ ꝓpter
pcc̃m qď originalr̃ traxerũt nullũ inſup addi
derũt. ſȝ ſi puuli carerent uiſiõe dei ⁊ punirẽt̃
igne materiali nõ hñent mitiſſimã penã. ſi er
go nemo dubitat eos uiſiõe dei priuãdos. ui
detur nullo mõ ipos eẽ ponẽdũ corpali ſuppli
cio puniẽdos. ¶ Itẽ magr̃ in littera. Pro ori
ginali pcc̃õ qď a pentibꝰ puuli traxerũt nullaꝫ
aliã materialis ignis uel ↄſcie v̾mis penã ſen
ſuri ſunt niſi ꝙ dei uiſiõe carebũt ĩ ꝑpetuũ. ¶
Itẽ hoc ipꝫ uidet̃ rõe. Iniuſtũ ẽ plus exigere ĩ
pena q̃ȝ ↄmiſſum ĩ culpa. ſi ergo puulus nullo
actu ſuo diuinũ ↄtẽpſit pꝛiuꝫ. uidet̃ ꝙ nullũ de
bet̃ ei eternale tormẽtũ. ¶ Itẽ acerbitas pene
rñdꝫ q̃ȝtitati delcãtõis. iuxͣ illud ad pcř. q̃ȝtuꝫ
glĩficauit ſe ⁊ in de. ⁊c. ſȝ aĩa q̃ ↄiũcta ẽ corpi
puuli ĩfirmãti ⁊ debili nullã ĩordinatã delecta
tõeꝫ in corpe ſenſit. ergo nõ uidet̃ ꝙ ſibi de
beat̃ acerbitas pene ſenſibilis. ¶ Itẽ horribi
liꝰ ẽ ↄtinue ⁊ etnalr̃ in tormẽtis eẽ q̃ȝ oĩo ñ eẽ.
ſi ergo ďs aĩaꝫ quã creauit ſine ꝑpetratõe ali
cꝰ peccati eternis ſupplicijs deputaret nullũ ui
deretur ſibi bñficiũ p̃ſtare. nec miſcordia ſit̃
cũ iuſticia curreret. ꝙ ſi hoc ẽ ĩcõueniẽs dicere
apud p̃reꝫ miſcordiaꝝ. uidetur ⁊c. ¶ Rñ. Ad
ꝑdcõꝝ itelligẽtiã ẽ nõnď ꝙ hic duplex ẽ opĩo
Quidã. n. attẽdẽtes rigorẽ diuine iuſticie ac
ſinẽ q̃ ďs hoĩeꝫ ꝓ uno modico mortali in quo
momẽtanea ⁊ q̃ſi nulla fuit delcãtio hoĩeꝫ cru
ciat etnalr̃. dicũt ꝙ puuli cremabũt̃ igne mate
riali lõge tñ minꝰ q̃ȝ illi q̃ peccauerũt peccato
actuali. ⁊ hoc dicũt ſẽſiſſe aug. cũ dixit ĩ ench.
penã mitiſſimã puuloꝝ eẽ. ⁊ in li. de fi. ad pe.
Paruuli cruciabũt̃ eterno ſupplicio. mitiſſimã
. n. illã uocat penã nõ abſolute ſȝ reſpcũ alioꝝ
nec ĩ hoc derogat̃ ut dicũt diuĩe mĩe q̃ȝuis plꝰ
manifeſtet̃ iuſticie q̃ȝ mĩe ꝓ eo ꝙ minꝰ malũ ẽ
ĩ tali pena eẽ q̃ȝ oĩo nõ eẽ cum nõ ſit ibi tãta
boni priuatio. ſicut manifeſtat aug. in li. de li.
ar. ⁊ hoc dicũt eẽ ↄueniẽs ut ſic ĩ origiali pcc̃õ
erat carẽtia debite iuſticie ⁊ ↄcupia. ſic etiã in
pena eẽt carẽtia uiſiõis dei ⁊ afflictio ignis et
ni. Sȝ cũ ualde duꝝ illud dr̃e uideat̃ ꝙ ďs taꝫ
dure ⁊ tã aſpe agat cũ puulis ſic decedẽtibꝰ q̃
oĩo ñ poterũt uitare nec mortẽ culpe nec mor
tẽ nature. p̃ſtiꝫ cũ uideamꝰ deũ cũ ipiſſimis ⁊
ſceleratiſſimis pcc̃õrĩꝰ bĩ ultra miſicordit̃ age
re. Iõ ẽ alia põ mitior et magis ↄcordat pieta
ti fidei ⁊ iudicio rõis ꝙ qꝛ puuli decedẽtes cũ
originali carẽt iuſticia ⁊ ſpũs ſcĩ grã q̃ ẽ pignꝰ
hereditatis etne priuãtur ĩ etnũ uiſiõe dei. qꝛ
v̾o ĩ carne fuit feditas. iõ ponẽtur ĩ loco uili ut
potẽ ĩfernali. ſȝ qꝛ nõ hũerũt ĩ ſe actualẽ dele
ctatõeꝫ peccati nec ĩ ſpũ nec ĩ carne iõ nõ ſen
tiũt pene ignis acerbitatẽ. Hũc modũ ďoĩ ma
gis approbãt magr̃i coĩter. ⁊ iõ ipꝫ ſuſtinẽdo
ꝓ opionẽ magr̃i ſic pꝫ ĩ litͣ. rões q̃ ad hãc pteꝫ
ĩducũtur ↄcedo. ¶ Ad illud ergo qď prĩo obĩ
in ↄ̃riũ de v̾bis aug. ďď ꝙ augꝰ. ĩ v̾bis illis nõ
itẽdit dicere ꝙ puuli ſenſibilr̃ cruciẽtur. ſȝ itẽ
dit eoꝝ penã manifeſtare q̃ȝtũ ad carẽtiã uiſi
onis dei ⁊ q̃ȝtũ etiã ad uilitatẽ. ⁊ hoc ualde abũ
danter exprimit plus dicẽs ⁊ minꝰ uolẽs intel
ligi. nec ſine cauſa loquitur ſic. hoc. n. facit ad

extirpãdã illã hereſiꝫ q̃ dicebat ꝑuulos nulla
pena puniri. vñ ſic ĩ morib⁹ documẽtũ ẽ ꝙ q̃
uult ab uno extremoꝝ ꝑuenire ad mediũ q̃ſi
vꝫ declinare ad aliud extremũ ſic̃ docet phũs
ſic ẽt btũs aug. ut illã hereſiꝫ extirparꝫ q̃ dice
bat ꝑuulos ab oĩ pena imunes ad mediũ redu
cerꝫ. ſ. ad penã carẽtie uiſiõis ſimplr̃ aſſeruit
eos cũ alijs pccõrib⁹ etnalr̃ dãnari. illũ aũt ſuũ
ĩtellcm̃ explanauit ĩ ench. ubi dixit penã eoꝝ
eẽ mitiſſimã ſicut dixit magr̃ ĩ lit. ¶ Ad illđ
qđ obr̃ ꝙ ꝑuuli multas penalitates ſuſtinẽt in
hac uita vđ ꝙ ꝗſi tp̃alr̃ puniri ꝑ pccõ origiali
ſit iuſtũ nõ tñ ſeq̃tur ꝙ etnaliter. ꝛ rõ h⁹ ẽ. qꝛ
pene tp̃ales ñ tm̃ ſũt punitiue ſꝫ ꝓmotiue. vñ
de⁹ ñ tm̃ affligit inimicos ſuos uerũ ẽt amicos
ſicut pꝫ ĩ thobia ꝛ iob. ꝛ iõ ĩ afflictiõe tp̃ali ſe
ueritati iuſticie ꝯiũcta ẽ benignitas mĩe q̃ duo
elegãter repiri debẽt ĩ oĩ dĩ punitõe ꝛ remune
ratõe. ſic aũt ñ ꝯtigeret ĩ pena eterna repire.
hoc. n. pure eẽt ꝺ rigor̃ iuſticie ſi aĩas ꝑuuloꝝ
ignis gehẽnalis ſupplicij cruciarꝫ ¶ Ad illud
qđ obr̃ ꝙ in carne maxĩe reſidꝫ cã pcci. vđ ꝙ
ꝗſi cã peccati quoquomõ reſideat ĩ carne hoc
ẽ ꝑ modũ cuiuſdã habit⁹ nõ ꝑ modũ act⁹. vñ
caro nõ facit aĩaꝫ ꝑuuli ꝯcupiſcẽtẽ ſꝫ ꝯcupiſci
bilẽ. ꝛ ꝓpter hoc ipa nec aĩa in ipa vꝫ actuali
ꝯbuſtiõe ignis torqueri. ſed ſicut aĩa priuatur
uiſiõe dei. ſic etiã aĩa priuatur ſcala ſua. ꝛ ĩ lo
co uili ꝛ tenebroſo ponitur cũ collocãda eẽt ĩ
celo empyreo ſi a talis feditatis corruptõe fu
iſſet ſanata ꝑ baptiſmi efficaciã. ¶ Ad illud
qđ obr̃ ꝙ ꝑuuli nõ hñt corpa dotata ſꝫ poti⁹
paſſibilia. vđ ꝙ aliq̃d nõ pati ab aliquo duplr̃
ꝯtingit. aut ex v̓tute quã hꝫ in ſe. aut ex ordi
ne diuine iuſticie. Dico ergo qꝛ ꝙ corpa ꝑuu
loꝝ ſint paſſiõe carentia hoc nõ ẽ ꝓpt̃ v̓tutẽ
quã hẽant reſiſtẽdi in ſe. ꝓpter ordinẽ poti⁹
diuine iuſticie ꝑ c⁹ regulã ignis ĩfernalis agere
hꝫ cũ ſit inſtitutũ diuine iuſticie. vñ ſicut idem
ignis magis cruciat maiorẽ pccõrẽ. ſic ĩ eodeꝫ
igne patiuntur corpa eoꝝ q̃ peccauerũt pccõ
actuali. ꝑuuloꝝ v̓o corpa etiã ſine ipis ignib⁹
infernalib⁹ uoluentur paſſionẽ nõ ſentiũt. ꝛ tñ
nõ hñt ipaſſibilitatẽ dotẽ. qꝛ non ſuꝑant uim
ignis ꝑ hoc qđ hẽant a ꝓpria v̓tute. ¶ Etſi
tu obijcias mihi ꝙ pati debẽt ab ĩteritu utpo
te fame ꝛ ſiti cũ nõ hẽant corpa ipaſſibilia et
ĩmortalia. vđ ꝙ ſicut dãnatoruꝫ corpa cũ ſint
paſſibilia ꝛ defectibilia tñ diuina v̓tute ſuſten

tante ꝑꝑetuantur in uita ut ab ignib⁹ nõ ꝯſu
mantur. ſic ꝛ ꝑuuloꝝ corpa eadẽ v̓tute diuina
in uita ꝯtinuantur ut ñ idigeãt cibo nec potu.
nec tñ hñt illã ſirmitatẽ ꝛ ſoliditatẽ quã habe
bũt corpora glorioſa.

Secũdo q̃ritur v̓trũ ꝑuuli decedẽtes
in ſolo originali puniãtur aliquo do
lore interiori. ¶ Et ꝙ ſic uidetur per
illud Jo. Chriſo. q̃ dicit. Excludi bonis etnis
ꝛ alienũ effici ab his q̃ ꝓ̃pata ſunt iuſtis tm̃ ge
nerat cruciatũ tm̃ dolorẽ ut etiam ſi nulla pe
na extrinſecus torqueret hec ſola ſufficeret.
ergo ſi ꝑuuli excludentur ſicut adulti. uidetur
ꝙ maxĩe cruciabũtur ĩtẽriori dolore ꝛ gemitu
¶ Jtẽ q̃cũq̃ꝫ aliq̃s ꝺſiderat aliq̃d ꝛ illo priua
tur neceſſariũ ẽ illud triſtari ꝛ dolere. ſed oẽs
hoĩes naturalr̃ deſiderãt beatitudinẽ. ergo ſi
ꝑuuloꝝ aĩe eterna btitudine priuantur. uidet̃
ꝙ ex hoc neceſſario deteſtentur. ¶ Jteꝫ aĩa
ꝑuuloꝝ dũ unitur carni ꝯ̃bit ꝯcupiaꝫ. cũ ergo
ſeꝑatur a corpe remanet in ea infecta ꝯ̃cta et
ipa põt exire in actũ. hoc ꝯſtat. ergo põt ꝯcu
piſcere. ſꝫ ꝯcupia ſemꝑ ẽ uel cũ delectatõe ul̃
cũ pena. cũ delectatõe ſi hꝫ qđ deſiderat. cum
pena ſi nõ hꝫ. ergo ſi aĩe ꝑuuloꝝ delectatõib⁹
erunt priuate. uidetur ꝙ dolorib⁹ ĩteri⁹ erũt
afflicte. ¶ Jtẽ paruuli decedẽtes cũ originali
ꝛ antiqui patres in limbo exñtes utriq̃ꝫ priua
bãtur uiſione diuina. ſi ergo ãpliori debebãt
pena puniri ꝑuuli q̃ habebãt culpã. uidetur ꝙ
ex ipa carentia uiſionis dei aliquã triſticiã aĩe
ꝑuuloꝝ hẽant. ¶ Jtẽ maior dolor ẽ alicui qñ
priuatur aliquo bono ſine cã q̃ꝫ qñ priuatur
ex cã aliqua. ergo pari rõe maior vꝫ eẽ dolor
qñ priuatur ex minori cã q̃ꝫ qñ priuatur ex
maiori. ſi ergo aĩe paruuloꝝ ex minori cauſa
priuantur uiſione diuina q̃ꝫ aĩe adultoꝝ. uidet̃
ꝙ magis doleant ĩteri⁹. ¶ Jtẽ aĩe paruuloꝝ
per naturã hñt affectões. ſꝫ affectões neceſſe
ẽ uel q̃etari uel per eas aĩaꝫ affligi. ĩq̃etudo
eñi affectõuꝫ nõ modica eſt afflictio. ſed affe
ctões ꝑuuloꝝ nõ erunt q̃etate. alioq̃n iã eẽnt
in quadã btitudine. ſolus. n. ds eſt q̃ q̃etat de
ſideriũ aĩe. ergo uidetur ꝙ ſi aĩa erit in affecti
onũ uarietate ꝛ ĩq̃etudine ꝙ erit ꝯtinue ĩ do
lore ꝛ in afflictione ¶ Sꝫ ꝯ̃. Magr̃ in littera
Nullã aliã penã ſenſuri ſunt ꝑuuli ignis ma
terialis uel ꝯſcie v̓mis niſi ꝙ dei uiſione care
bunt in ꝑpetuũ. ergo uidetur ꝙ non habeant

dolorē internuꝫ. ¶ Itē originale ineſt aīe ex
unione ad carnē. ergo ſi aliquo dolore dꝫ aīa
cruciari merito originalis peccati illo potiſſi-
me cruciari dꝫ q̄ ineſt aīe ꝑ carnē. ſi ergo caro
nō cremabitur igne materiali. uidetur ꝙ aīa
nō cruciabitur dolore ſpūali poſt hanc uitā.
¶ Itē ſi paruuli decedentes in originali dole
būt poſt hanc uitā aut dolebūt de culpa. aut
de dāno. ſi de culpa dolebunt. ergo erūt iuſti
Si de dāno dolebūt cū illud dānū ⁊ pena carē
tie uiſionis dei ſit iuſta. ⁊ q̄ dolet de iuſto eſt
iniuſtus. uidetur ꝙ in aīabus decedētibꝰ nō tm̄
ſit culpa originalis ſed etiā actualis. ¶ Itē ſi
puuli dolebunt de amiſſione illius ſūmi boni.
cū ipi uirtutē patiētie nō hēant. ⁊ qui dolet de
aliquo malo carens uirtute patientie murmu
rat ꝯ punientē ⁊ infligētē. ergo uidetur ꝙ aīe
puuloꝝ murmurāt ꝯ deū. ſed nullus pōt mur-
murare ꝯ deū niſi inique ⁊ iniuſte. ergo uidet
ꝙ poſt egreſſū a corpore aīe decedentes ī ori
ginali magis efficiantur inique q̄ꝫ añ qđ ē im
poſſibile. ¶ Itē ſi dolent aut credūt ſe hr̄e il-
lud bonū. aut certi ſunt ꝙ nunq̄ꝫ hēbunt. con
ſtat ꝙ nō ſpectant illud bonū hn̄dū cū nō ha-
beant ſpē. ſi ergo dolorē hn̄t de bono amiſſo
cuꝫ certitudine nunq̄ꝫ hn̄di. uidetur ꝙ habeāt
deſpationē. ſꝫ deſpatio ē acerbiſſima oīuꝫ pe
naꝝ infernaliū. ergo puuli punirent̄ pena acer
biſſima. qđ ē impiū dicere. ¶ Itē ſi dolebunt
aut in ſūmo. aut nō in ſūmo. ſi in ſūmo dolēt
ergo acerbiſſime puniuntur. ſi nō dolent ī ſū-
mo. ergo ꝓceſſu tp̄is pn̄t magis ⁊ magis do
lere cū dolor ille ex affcōe hēat interiori ortū
ergo in eadē diſpōne manente culpa uidetur
ꝙ in eis creſcat pena. que duo incōpoſſibilia.
¶ R. Ad p̄dictoꝝ intelligētiā eſt notādū ꝙ
q̄ꝛ ſup hac q̄one nec exp̄ſſe loq̄tur ſcriptura.
nec exp̄ſſe eā ſancti determinant. iō doctores
theologie hic ꝯ̄ria opinātur. Quidā. n. uolūt
dicere ꝙ paruuli carebunt ⁊ cognitione ⁊ dolo
re. cognitione quideꝫ carebunt exigente iuſti-
cia. dolore carebunt exigente miſericordia. iu-
ſticia nanq̄ꝫ exigit ut non detur eis poſt hanc
uitā donū aliquod cognitionis qđ in hac uita
nō habuerūt. vñ ſicut caruerūt cognitōe fidei
⁊ oī genere cognitōis itellectiue illi q̄ mortui
ſunt ante uſuꝫ rōis ſic etiā carebunt poſt hāc
uitā. nec diuturnitate tp̄is addiſcent ſicut nec

maiores qui nihil plus ſciunt q̄ñ moriūtur q̄ꝫ
qñ naſcuntur ⁊ ſi multo tp̄e uixerunt. Miſeri
cordia exigit ut non habeant penam actualis
doloris cū non habuerunt maculā culpe actu-
alis. ⁊ ideo iuſto ſuo iudicio priuat eos oīum
eoꝝ cognitione que poſſent eis inferre dolorē
Melius eſt enim talia ignorare q̄ꝫ ſcire ſicut
peccatori prono ad peccatū melius eſt ignora
re q̄ꝫ noſſe ea que eum inclinant ad peccatū.
Sed q̄ꝛ difficile ē intelligere ꝙ anima ſepata
non habeat uſum rōnis ⁊ non cognoſcat ea
ſaltem quoꝝ cognitio ē ei naturaliter imp̄ſſa.
cum ex parte corporis impedimentū non ha-
beat. Ideo alij aliter opinantur. ꝙ anime par
uuloꝝ ⁊ habebunt cognitionē ⁊ habebūt etiaꝫ
doloreꝫ. ſcient ſe illo bono merito originalis
culpe eſſe priuatos. ⁊ ꝓpterea dolorem habe
bunt ⁊ affectiones doloris in eis alternabunt̄.
Attamē non habebunt dolorē qui debeat dici
uermis. quia non habebunt remorſū ꝙ per-
diderint illud bonum ꝓpter ꝓpriā negligen-
tiam ⁊ ꝯtemptū. et pro tanto dolor eoꝝ erit
multo mitior q̄ꝫ dolor adultorū. ¶ Sed quo
niā plura uidentur inconueniētia ſequi ſi po-
natur ipſos dolere ſicut in opponēdo mōſtra
tum eſt. tum ꝓpter hoc ꝙ dolor ille eſt abſq̄ꝫ
patiētia ⁊ abſq̄ꝫ ſpe ⁊ cum murmure ⁊ deſpe
ratione. tum etiam quia dolor anime redūdat
in carnem. ⁊ ſi talis dolor ex deliberatione ꝓ
cedit non uidetur eſſe abſq̄ꝫ actuali obliquati-
one. Propter hec ⁊ his ſimilia eſt tertius mo
dus dicendi. ſ. ꝙ anime paruuloruꝫ carebunt
actuali dolore ⁊ afflictione non tamen carebūt
cognitione. et illud poteſt ſatis rōnabiliter in
telligi per hunc modum. Decedentes enim in
ſolo originali quaſi medium tenent inter ha-
bētes gratiam ⁊ culpam actualem. et quia ſta
tus retributōis debet reſpondere ſtatui ꝟite
preſentis in tali ſtatu debent anime paruuloꝝ
poni ut quaſi mediū teneant inter beatos et
eternis ignibus cruciatos. quoniā ergo beati
carent malo pene ſenſus ⁊ cum hoc habent
dei uiſionem. Damnati econtrario ſunt in te-
nebris ⁊ puniuntur pena ſenſibili. paruuli ſꝫm
rectum ordinem diuine equitatis debent ꝯmu
nicare in uno cum damnatis. ⁊ in alijs cum be
atis. ſed non poſſunt ꝯmunicare cum beatis ī
habēdo diuinā p̄ſētiā. q̄ꝛ tūc in nullo coīcarent

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

cū dānatis. pñtia.n.uiſiōis dei nō ſtat cū pena
ſenſibili. iō cū btis coicāt i hoc ꝙ caret oi af-
flictōe exteriori. cū dānatis vō i eo ꝙ priuāť
uiſiōe dei ⁊ lucis corpalis. puuli ergo ſicut di-
uino iudicio iuſto inter btōs ⁊ ſimplr̄ miſos
q̄ſi i medio ↄſtituti hoc nouerunt. ⁊ tñ ex una
pte ↄſideratio gñat deſolatōez. ex altera ↄſo
lationē. ita eq̄ lance diuino iudicio eoꝝ cogni
tio ⁊ affectio liberatur ⁊ i tali ſtatu ppetuatur
vt vō triſtitia deijciat nec letitia reficiat. Et in
hoc mirabilr̄ oñditur ordo ſapie diuie q̄ ↄcta
nouit ſuis locis diſponere ⁊ ad ſui gloriā ordi
nare. nā ſicut in btis potiſſime manifeſtať mi
ſicordia. ⁊ in dānatis claret iuſticia potiſſime
ſic in iſtis manifeſtať miſicordia ſimul ⁊ iuſti
cia. Et ex hoc pȝ ꝙ nō facit deus fruſtra aīas
q̄s nouit de corpe añ ſuſceptōez baptiſmatis
egreſſuras. oīa.n. facit ds ad gloriā ſuā mani
feſtandā. vñ ſi tu q̄ras q̄d puuli faciāt. vtrum
addiſcant uel ↄferant. uel aliqđ aliud opꝰ exer
ceant: breuiter ego rñdeo ꝙ diuie iuſticie eq̄-
tas ⁊ imutabilitas in eodē ſtatu q̄ꝫtū ad corpꝰ
⁊ q̄ꝫtū ad aīaȝ. ſiue quo ad cognitiuā ⁊ quo ad
affectiuā ppetualr̄ eos ↄſolidat ut nec pficiāt
nec deficiāt. nec letētur nec triſtātur ſȝ ſemp
ſic uniformiter maneant. ut ſint materia lau-
dandi diuinū iudiciū qđ ſic eſt equū ⁊ iuſtū ut
nullū bonū remaneat irremuneratū. nullū ma
lū remaneat ipunitū. ⁊ pfectiſſime teneat me-
diū inter ſupfluū ⁊ diminutū. ꝑ ergo hāc pōnē
ↄcedēde ſūt rōes oñdētes ꝙ puuli nō ſentiāt
ſpūalē dolorē. ¶ Ad illud vō qđ obr̄ i ↄ̄rium
de Jo. Chriſo. dō ꝙ intelligit de his q̄ exclu-
dūť merito actualis pcī q̄ vmē ↄſcie ⁊ remor
ſū ſunt hituri. ⁊ iō nō hȝ locū in puulis. ¶ Ad
illud qđ obr̄ ꝙ triſticia neceſſario ſequitur qñ
deſideriū nō ipletur. dō ꝙ uerꝫ ē qñ nec ipleť
in ſe nec fit recōpēſatio ꝑ eſtimatōez deſide-
rantis. qñ aūt aliq̄ recōpēſatio fit nō ē neceſſe
triſtari ſicut multi q̄ uellēt eē in padiſo bñ cō
ſolantur de ſtatu uite pñtis. qꝛ ↄtēti ſunt his
q̄ hñt q̄ꝫuis modicū hēant. ſic ⁊ in puulis itel
ligendū ē eē ꝙ eis ſufficiat ſtatꝰ ſuus. nec ele-
uant oculos ad opes q̄s hr̄e nō pñt ¶ Ad illđ
qđ obr̄ ꝙ aīa puuli hȝ ↄcupiaȝ. dō ꝙ ſicut in
hac uita nec ↄcupiuit nec deſiderauit aliq̄d qđ
nō debuerit. ſic etiā nec in futura uita. ſed ipſi
diuina ſñia collocati erūt iter fugā ⁊ appetitū
ita ꝙ neutꝝ eis dñabitur. ⁊ iō nec hēbūt gau
diū actuale nec actuale ſuppliciū. unū.n. repri
mitur p alteꝝ. ¶ Ad illud qđ obr̄ de ſcīs pri
bus. dō ꝙ ſcī pr̄es ſpeȝ ⁊ certitudinē hēbāt đ
futura gloria dāda ⁊ grāȝ etiā hēbant p quaȝ
dñm aliquo mō cognoſcebāť. ⁊ iō non ſeq̄tur
ꝙ eq̄lr̄ punirentur ut puuli eo ꝙ plus hēbāt
ↄſolatōis. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ maior dolor
ē alicui cū priuať ſine cā. dō ꝙ puuli bñ ſcient
ex cā ſe eē priuatos. ſȝ qꝛ illā cāȝ nō a ſe ha-
buerūt ſȝ aliūde ↄ̄xerūt. iō nec dolorē nec re-
morſū hēbūt. vbū aūt p̄dictū intellr̄ i punitōe
iiuſta in q̄ punitꝰ puničti remunerat. ſic aūt nō
ē in ppoſito. ¶ Ad ultimū dō ꝙ affcōes puu
loꝝ ſtabiliūť iudicio eq̄tatis diuie. nō tñ totalr̄
q̄etātur. ſicut affcōes btōꝝ i pr̄ia. vñ ſic differt
īmunitas a paſſiōe ſeu a ſenſu pene in puulis
⁊ btis qꝛ i btis ē dos in puulis nō ſicut dictū ē
ſic itelligēdū ē de q̄etatōe ex pte affcōuȝ aīe.

In pte iſta q̄ōes ſūt circa lit. ⁊ primo
q̄ritur de hoc qđ dicit. pñt intelligi
pl'a pccā i una tranſgreſſiōe ade. Si
.n. hoc uerꝫ ē tūc pari rōe i quolȝ uno pccō ē
multitudo pccōꝝ. ſi ↄſideretur illa rō aſſignā-
di diuerſa pccā in uno pccō quā aug. ponit in
lit. q̄lȝ.n. cū peccat inficit aīaȝ ſuā. qꝛ pccm̄ ē
mors aīe. q̄lȝ etiā trāſgreditur mandatū dinū
ergo ē ibi homicidiū ⁊ inobedia. ¶ Itē ſi fuit
ibi pl'alitas pccōꝝ. ergo uideť ꝙ i quolibȝ par
uulo ſit multitudo originaliū. qꝛ ſi tu dicas ꝙ
non fuit tranſfuſum originale rōne omniū ſȝ
rōe alicꝰ. q̄ritur ergo rōe cꝰ fuerit trāſfuſū. ſ.
utrū rōe gule uel ſupbie l' iobedie: Et ꝙ rōe
inobedie uideť. Ro. v. Per iobediaȝ pccm̄ in
trauit i mūdū. ꝙ aūt fuerit gula uideť. Quacū
qȝ die comederitis morte moriemi. ⁊ rō ↄcor
daret. qꝛ origiale pccm̄ trāſfūdi mediāte p-
pagatōe carnis. ergo trāſfūdiť rōe pcī carnal
ergo ſi ñ fuit ibi pccm̄ carnale niſi gula. ergo
⁊c. ꝙ aūt fuerit ſupbia uideť auctoritate hug.
ſ. i. vij. pte primi li. de ſacris. Propť eleuatōȝ
aīus eleuaťꝰ qꝛ.n. p elatōȝ tumuit ignorātia
pcuſſus. lumē vitatis amiſit. ⁊ paꝝ añ hoc. qꝛ
ſps p ſupbiā tumēs obediaȝ nō tenuit. idcirco
ignorātia ſpȝ creator carnē vō ↄcupia dāna-
uit. q̄riť ergo rōe cꝰ hiꝰ origiale principaliter
trāſfundit cū oīa dicat hec aug. fuiſſe i primo
pccō: ¶ R. dō ꝙ pccm̄ ade ſicut ⁊ alia pccā i
vno gñe ē principaliter. nihilominꝰ tñ ex q̄dā
adaptatiōe ſcḋm diuerſos effectꝰ ⁊ circūſtātias

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diuerſas dr̄ i ſe claudere pccōꝝ gr̄a. nō qꝛ in
ipa ſit culpaꝝ multiplicitas loq̄ndo eternalr̄
ſ3 p q̄ſdā metaphorā. nihilominꝰ tn̄ ſicut ſ̄
explanatū fuit i ↄſūmatōe ⁊ ppetratōe uniꝰ
peccati ↄtingit diuerſa repire pccā ut ſupbiā
uel auariciā in primordio. ⁊ gulā in pgreſſu
⁊ inobedientiā in ↄſūmatōe peccati primoꝝ
pentū ⁊ maxīe eue. ¶ Ad illud ergo qꝺ q̄ri
tur utꝝ rōe hoꝝ oiu3 uel rōe alicꝰ illoꝝ ſpalr̄
trāſfūdatur originale pccm̄. dico q̄ rōe oiu3
ſ3 differēter. nā ſupbia reſpicit illā trāſfuſio
nē corpalis q̄ſi caūr. ⁊ gula q̄ſi materialr̄. et
iobediētia q̄ſi formalr̄. pccm̄. n. ade formalr̄
loquendo fuit pccm̄ iobedīe. materialr̄ v̄o qꝛ
fuit eſus ligni fuit pccm̄ gule. ſ3 caūr qꝛ fuit
ppt̄ acq̄rēdā excellētiā fuit peccatū ſupbie.
Et p hoc p3 rn̄ſio ad obiecta. ¶ Itē q̄rit̄ de
hoc qꝺ dicit de pccō ade. Nō ē putādū pccm̄
ade grauꝰ fuiſſe q̄3 pccm̄ i ſp3 ſcū3. Hoc. n.
uidetur falſū. qꝛ maiꝰ malū ē qꝺ corrūpit to
tā naturā q̄3 qꝺ corrūpit vnā ſolā pſonā. ſ3
pccm̄ ade totā naturā corrūpebat. peccatū i
ſp3 ſcū3 unā ſolā pſonā. ergo ⁊c. ¶ R̷. dō
q̄ hec. q. determinata fuit ſ̄ cū agebat̄ ꝺ pccō
ade. ⁊ iō breuiter dixiſſe ſufficiat q̄ ex diuer
ſis cāis vnū peccatū dr̄ eē maiꝰ altero. ppter
qꝺ notandū q̄ multis modis dr̄ peccatū unū
eē maiꝰ ſiue grauiꝰ alīo. Primo mō cāūtate.
et ſic peccatū diaboli dr̄ eē maiꝰ cuiꝰ inuidia
mors introiuit in orbē terraꝝ. Scdo modo
gn̄alitate. et ſic pccm̄ primi pentis dr̄ fuiſſe
maiꝰ qꝛ in totū genꝰ hūanū ſe diffudit. Ter
tio mō enormitate. ⁊ ſic peccatū iude dr̄ eſſe
maiꝰ qꝛ uendidit deū. Quarto mō igratitu-
dine. ⁊ ſic peccatū illiꝰ dr̄ eē maiꝰ q̄ plura pci-
pit dona gr̄aꝝ. Quīto mō piculoſitate. ⁊ ſic
peccatū ignorātie dr̄ eē maximū qꝛ piculoſū
Sexto mō iſepabilitate. ⁊ ſic peccatū cupidi
tatis dr̄ eſſe maximū. qꝛ cū alia uitia cū hoīe
ↄſeneſcant ſola auaritia iuueneſcit. Septio
mō iportunitate. ⁊ ſic ſupbia dr̄ eē maxīa qꝛ
etiā ex ipis bonis opibꝰ ↄſgit. Octauo mō
pnitate. ⁊ ſic luxuria dr̄ eē grauiꝰ ad quā ho
mines magis pni. Nono mō maioris gr̄e
ipugnatōe. ⁊ ſic peccatū i ſp3 ſcīū dr̄ eē ma
ximū. Decimo mō rōe maioris offenſe. et
ſic peccatū idolatrie dr̄ eē maximū. Undeci
mo mō rōe facilitatis reſiſtendi. ⁊ ſic dicunt
magr̄i q̄ peccatū ade fuerit grauiſſimū.

Duodcimo mō rōe maioris iprobitatis atq3
libidinis. ⁊ ſic cuiuſq3 gn̄is peccatum magis
poteſt fieri altero. Hi. xij. modi ↄſueuerūt a
doctoribꝰ aſſignari. fortaſſe ⁊ alij appebunt
modi. ſ3 iſti ſufficiāt tanq̄3 magis ↄſueti. Et
p hoc p3 rn̄ſio ad illud qꝺ obr̄. ¶ Itē q̄ritur
de hoc qꝺ dicit. q̄ peccatū ↄmiſſū ē ab hoīe
q̄n̄ tota natura i eo ↄſiſtebat. iō tota natura
in eo corrupta ē. Ex hoc ergo uidetur q̄ ſi
adā ppetraſſet aliqꝺ peccatū q̄3 illud cū i eo
eſſet tota natura q̄ totā naturā corrupiſſet.
¶ S3 ↄ̄. Ponatur q̄ adā ſolo ↄſenſu peccaſſet
cū corpꝰ i actu peccati aīe non coīcaſſet. ergo
caro nō fuiſſet īfecta. ergo nec originalis cul
pa tranſfuſa. ¶ Itē pn̄ia in integrū reſtituit
ea q̄ pens pdidit q̄3uis nō reſtituat ea q̄ ſunt
origīs. ergo ſi hō tm̄ mentalr̄ peccaſſet oīo
p pn̄iaꝫ recupereret. nō ergo q̄ originalē culpā
tranſfunderet. ppt̄ hoc ē qꝺ vtrū ſi peccaſſ3
alio gn̄e peccati originale tranſfudiſſet. ¶
R̷. dō q̄ ↄ̄ hoc duplex fuit opio. q̄dā. n. dr̄e
uoluerunt q̄ oē peccatū ſit p̄uaricatio legis
diuine ⁊ celeſtiū inobedīa mandatoꝝ ⁊ p oē
peccatū auertat̄ aīa a deo ⁊ fiat rebellis. quo
cūq3 gn̄e peccati adā peccaſſet rebellionē car
nis ⁊ ſps incurriſſ3. ¶ Itē cū oē peccatū ſit
iiuſticia quocūq3 gn̄e peccati peccaſſ3 adam
priuatꝰ fuiſſ3 iuſticia quā hēbat. ¶ Itē cū oē
peccatū mortale ſit mors aīe, p qꝺ is icurriſſ3
carnis mortalitatē. cū ergo iſta faciāt origia
le trāſfūdi tenuerūt q̄ adā tranſfudiſſ3 quo
q3 gn̄e peccati peccaſſet. ⁊ hoc uidetur ſona
re v̄bū magr̄i. Sm̄ hanc pōnē de facili rn̄det̄
ad illud qꝺ obr̄. qꝛ ſicut uidemꝰ q̄ p peccatis
ſpūalibꝰ caro cruciatur in inferno. ⁊ hoc qꝛ ni
hil aliud ē carnē cruciari q̄3 uolūtatē cruciari
in carne. ſic ⁊ in pposito uoluerunt dr̄e q̄ eē
potuit ut p pccō qꝺ ↄmiſiſſet ſpūalr̄ punire
tur corpalr̄. ¶ Aliꝰ modꝰ dōi eſt q̄ ſi adam
mortalr̄ peccaſſet ſ3 mandatū illud n̄ fuiſſet
trangreſſus nō tranſfunderet originale. ⁊ rō
huiꝰ eſt. qꝛ p ſolā trāſgreſſionē illiꝰ mādati
ↄminatꝰ ē ei dn̄s mortē ſicut p3. ij. gn̄. et ſm̄
hanc pōnē v̄bū magr̄i qꝺ dr̄ in lit. intelligit̄
pſuppoſita tranſgreſſiōe illiꝰ mādati cui ad-
iuncta erat mortalitatis pena. primus tamē
modus dicendi uidetur eſſe probabilior. q̄3-
uis eni3 ſcriptura nō ↄminetur mortē niſi p
illa inobediētia. nō abſurde tn̄ illa ↄminatio

itellr̄ ſe extendere ad oēẓ mortalē culpā. q̄ð
aūt illoꝝ ueri⁹ ſit dubiū ē nec ē ibi magna uis
facienda. q̄ꝛ modica ē utilitas ⁊ nulla ſciendi
neceſſitas. ¶ Jtē q̄ritur de hoc q̄ð dicit. Si
hō iuſte in carne vixerit nō ɔtinue meret̄ eā
mortē nō ppeti quā traxit a ꝓpagatōe pec-
cati. Hoc. n. uidetur incōuenieter dictū. ſi. n.
nulla pena debetur hoi niſi merito culpe. et
hō in carne adeo pōt iuſte uiuere ut ſit dign⁹
ſtati euolare. uidetur q in eo nō ſi meritum
alic⁹ pene nec mortis nec alteri⁹. ¶ Jtem ſi
mors debetur cuiẓ iuſto ꝑ pccō. uidtur ergo
q nulla gr̄a fuerit i martyrib⁹ q̇ mortui ſunt
ꝑ xp̄o ſicut nec in latronib⁹ q̇ ſuſpendunt̄ ꝑ
latrocinio. ¶ Juxͣ hoc q̄ritur ſi mors debet̄
hoi ꝑ originali pccō. ⁊ cū unicū ē in hoie ori
ginale pccm̄ q̄ iuſtitia fuit i lazaro q̇ bis mor
tuus ē. ¶ R. dō q nulla vnq̄ꝫ iuſticia abſol
uit hoieẓ a debito mortis ꝑ eo q ois iuſticia
q̄ eſt i nobis reſpicit uoluntatē ⁊ ē pſonalis.
mors v̄o ē pena naturalis. ⁊ iō p nullā iuſti-
ciā dign⁹ ē hō a morte abſolui. nec ds ſua be
nignitate aliquē a morte liberauit. tū ppt̄ illi⁹
ſnīe firmitatē q̄ dictū ē gn̄. iij. Puluis es ⁊ i
pul. ⁊c. tū etiā ut fides locū hr̄e poſſit ¶ Ad
illud q̄ð q̄ritur de martyribus. dō q illud q̄ð
vno mō ē debitū ſi ex charitate fiat pōt fieri
gratū. martyres aūt q̄ꝛ mortē uolūtarie ſu-
ſtinuerūt quā effugere potuerūt. imo morti
ꝑ xp̄o ſe an̄ tp̄us obtulerunt. mors q̄ alias
eēt pena fuit eis ualde meritoria. q̄ꝛ ds eam
ualde reputat p̄cioſā ex hac duplici cā q̄ ta-
cta ē. ¶ Ad illō de lazaro dō q prima mors
fuit ad manifeſtandū gl̄iaẓ dei. ⁊ illud ſuppli
ciū recōpēſatū ē p ɔn̄s bn̄ficiū. q̄ꝛ hoc ip̄o q
ſuſcitat⁹ ē fuit ei āpliatū ad ſpaciū. ⁊ melius
erat ei ſic bis mori q̄ꝫ ſi ſel̄ mortu⁹ fuiſſꝫ. iō
cū hoc alicui p̄ſtat̄ ut ſuſcitet̄ magis reputat
ſibi p̄ſtari bn̄ficiū q̄ꝫ inferri ſupplicium.

¶ Diſtinctio. xxxiiij.

Poſt p̄dcā ð pccō actuali ⁊c. Jlla
totalis ps ſi li. i q̄ magr̄ agit de
lapſu hoīs diuiſa fuit i tres par
tes ſ q triplr̄ ɔtigit ɔſiderare
corruptoẓ peccati. Duab⁹ ptib⁹ t̄miatis i qb⁹
magr̄ egit de pccō quo pſona corrūpit natu
rā. ⁊ iteꝝ de pccō quo natura corrūpit pſonā
utpote de originali. ſeq̄tur hic tertia ps i q̄
agit de pccō i quo pſona corrūpit ſe hoc eſt
de pccō actuali. ⁊ hoc durat uſq̄ꝫ ad finē libri
Diuiditur aūt hec ps i duas. Jn prima deter
minat de pccō ſiue de malo ſ id q̄ð ē. Scdo
v̄o qualr̄ a uolūtate hēat malū ſiue peccatū
ɔmitti. infra. di. xxxviij. Poſt p̄dcā de uolū
tate ⁊c. Prima hꝫ duas. Jn prima determiat
ð pccō ſiue de malo ſ ei⁹ cāltatē. Sc̄o v̄o ſ ei⁹
q̄dditatē. infra. di. xxxv. Poſt hoc uidēdū ē
q̄d ſit pccm̄. Prima ps ɔtinet pn̄tē di. ⁊ diui
ditur in duas. Jn prima agit magr̄ de malo
q̄ꝫtū ad cāẓ originalē. Jn s̄a de malo q̄ꝫtū ad
ſubiectū ſiue cāẓ efficientē. ibi Offēſa origie
mali ⁊c. Prima hꝫ tres ptes. Jn prima apit
ſuā intētōẓ in gn̄ali. Jn s̄a v̄o oñdit q malū
ortū hꝫ a cā bona. ibi Cā ⁊ origo ⁊c. Jn t̄cia
v̄o q ē a uolūtate libera. ibi Mala aūt volū
tas ⁊c. Silr̄ s̄a ps pricipalis hꝫ tres. Jn pria
oñdit q malū ē i bono ɔfirmās hoc auctori
tate aug. Sc̄o v̄o elicit q̄dda correlm. ſ. q in
his ɔ̄rijs fallit regula dialecticoꝝ. ibi Jdeoq̄ꝫ
i his ɔ̄rijs ⁊c. Jn t̄cia v̄o ⁊ vltia remouet q̄ð
dā dubiū. ibi Ad hoc aūt q̄ð dictū ē ⁊c. et ſic
ſuppoſito q malū ſit duo manifeſtat magr̄
de malo. a quo ſit ⁊ in quo.

Ad itelligētiā h⁹ ptis ſ duo q̄ magr̄
d̄tmiat i lit. icidit hic q̄ð ɔ̄ duo pri
cipalr̄. ¶ Primo q̄ritur a quo ſit
malū tāq̄ꝫ ab originali pricipio. ¶ Sc̄o in
quo ſit tāq̄ꝫ i ſubiecto. ¶ Circa primū q̄rū
tur tria. ¶ Primo q̄rit̄ vtꝝ malū ſit a bono
uel a malo. ¶ Sc̄o vtꝝ ſit a bono ut effici
ente uel deficiēte. ¶ Tertio utrū ſit ab intē
tione uel preter intētioneẓ.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄rit̄ utꝝ
malū ſit a bono ut ab origine ¶ Et
q ſic uid̄t̄. primo auctoritate aug.
de li. ar. vbi ſic ait. Malū ē ſpreto icōmuta-
bili bono reb⁹ ɔmutabilib⁹ adherere q̄ð faci-
m⁹ libero uolūtatis arbitrio. ſi ergo liberꝝ ar.
ē bonū cū pccm̄ ſit a libero ar. pccm̄ ſiue ma
lū ē a bono. ¶ Jtē hoc ip̄m uidetur exēplo.
Eſto q nihil eēt niſi libera uolūtas ɔſtat q
ip̄a amarꝫ ſeip̄aꝫ ⁊ poſſꝫ ſe amare imodera
te ⁊ uitōſe. ſꝫ tal̄ amor n̄ ē ſine malicia. ergo
tūc pccm̄ fiet. ⁊ nō niſi a bono. ergo ⁊c. ¶ Jtē
rōne. malū ē uitupabile i ſe ⁊ uitupabilē red
dit actorē. ſꝫ nihil uitupandū i ſua actōe niſi
aliquo mō poſſꝫ facer̄ bon̄ l' niſi hēat natalē
appetitōẓ ad hoc. oē āt tale ē bon̄. ergo nihil

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

pōt malū niſi bonū. ¶ Itē nullus dr̄ facere
malū niſi q̄ facit qḋ nō debꝫ. aut q̄ nō facit
qḋ dꝫ. ergo malū oī ſuo actiuo eſt indebitū
ꝛ eius oppoſitū ↄueniēs ꝛ debitū. ſꝫ oē illud
cui malū indebitū ꝛ oppoſitū mali ↄueniēs ē
bonū. ergo oē illḋ a quo fit malū neceſſe ē eē
bonū. ¶ Itē ſi malū ē ab aliquo aut illḋ ē bo
nū aut malū. ſi bonū hēo ꝓpoitū. ſi malū aut
illud ē ab alio. aut a ſe ipo. ſi ab alio ſilr̄ erit
q̄rere de illo. ergo ſi nō ē abire in infinitū ſta
re ē in aliquo malo qḋ ſit a ſe ipo. ¶ Sꝫ ↄ
Oē qḋ ē a ſe ipo nullo alio indiget ut ſit. et
oē tale ē ſibi ſufficiēs. ꝛ oē illud qḋ ſibi ſuffi
ciens ē oio hꝫ pfcōeꝫ ꝛ btitudinē ꝛ in ſe ꝛ a
ſe. ꝛ oē tale ē pfcē bonū. ergo ipoſſibile ē q̄
aliq̄d ſit malū ꝛ nō ſit ab alio. reſtat ergo cū
ſit ſtare ꝛ nō abire in infinitū q̄ malū ē a bo
no. ¶ Itē ſi malū ē ab aliquo aut illud a quo
ē malū culpe hꝫ uſū rōis. aut nō. ſi nō hꝫ uſū
rōis. ergo nullo mō pt̄ cl̄pari nec dꝫ. hoc. n.
pꝫ tā ꝑ legē naturalē q̄ꝫ ꝑ legē ciılē ꝛ etiā diui
nā. hꝫ ergo uſū rōis. ſꝫ rō ꝛ eı⁹ uſus magnū
bonū ē ꝛ nobile. neceſſe ē ergo malū a bono
eē ſi ab aliquo ē. ¶ ↄ. Mat. vij. Nō pōt ar
bor bona fruct⁹ malos facere nec arbor mala
fruct⁹ bonos facere. ex hac auctoritate neceſ
ſario arguitur q̄ bonū nō pōt eē cā mali. er
go ſi malū ē ab aliquo neceſſe ē q̄ ſit a ma
lo. ¶ Itē expſſı⁹ in glo. Nihil mediū q̄n cā
boni ſit bona ꝛ mali mala. nō eſt ergo malū
a bono ¶ Itē hoc ipꝫ uidetur p maximā di
alecticoꝝ q̄ ē. cuı⁹ cā bona ipꝫ bonū. ſi ergo
mali cā bona ipꝫ malū ē bonū. ſi ergo hoc ē
falſū manifeſtū pꝫ ꝛc. ¶ Itē hoc uidetur per
ꝓpōnē ſatis ꝓbabilē. ↄrioꝝ ↄrie ſunt cāe. ſi
ergo cā boni ē bona ꝛ nullo mō malū cāt bo
nū. ergo uidetur q̄ nullo mō bonū cāt malū.
nec q̄ ſit malū a bono. ¶ Itē hoc uidetur p
ꝓpōnē neceſſariā ꝛ ꝓbatā. q̄cq̄d. n. ē cā cāe
ē cā cāti. ſi ergo malū ē a bono cū oē bonū
cāur a ſūmo bono ꝛ malū ē a ſūmo malo.
ergo ſūmū bonū facit malū. ſꝫ nihil eſt pfcē
bonū qḋ facit malū. ſi ergo bonū eſt a ſūmo
bono ſūmū bonū n̄ ē ſūmū. ꝛ hoc ē ipoſſibi
le. ergo ꝛc. ¶ Itē aut ē ponere primū malū.
aut nō. ſi nō. eſt abire in infinitū in malis. ſi
ergo hoc ē ipoſſibile. q̄a neceſſe eſt ſtare in
ordie cāꝝ. neceſſe ē ergo ponere primū ma
lū. ſꝫ primū bonū nō ē ab alio imo cā ē oīuꝫ
bonoꝝ eo ipo q̄ primū. ergo uidet̄ pari rōe
ſi eſt ponere primū malū uidet̄ q̄ illud n̄ ſit
ab alio ſꝫ cā oīuꝫ. reſtat ergo q̄ malū nō ſit
a bono. ¶ R. Ad pdictoꝝ intelligētiā ē no
tandū q̄ ↄ hoc fuit ꝛ ē etiā hereſis ipiiſſimi
manichei. errauit. n. in hoc q̄ poſuit q̄ pri
ma cā mali ē malū nō bonū. vn̄ poſuit cū hō
poſſit bn̄facere poſſit etiā peccar̄. q̄ duplex
eſt in uno hoie aia quaꝝ una ē a deo bono ꝛ
ſemp cupit bona. altera vō a dō malo ꝛ ſēp
cupit mala. ꝛ hinc ē q̄ ī nobis eſt ↄtinua pu
gna. ꝛ oīa mala q̄ facim⁹ oriūtur a malo prin
cipio ſicut bona a bono. Hanc hereſiꝫ peſſi
mā ualde efficaciter iprobat aug. in li. de du
ab⁹ aiab⁹. primo p ipaꝫ peccati culpā. ſcḋo per
eı⁹ oppoſitū. ſ. pn̄iaꝫ. pccm̄. n. ut ibidē dicit ē
uolūtas retinēdi uel ↄſ̄di qḋ iuſticia uetat et
vn̄ liberꝝ ē abſtinere. voluntas eſt aī mot⁹ co
gente nullo ad aliq̄d nō admittēdū uel adipi
ſcendū. Has duas notificatōes manifeſtat. et
poſt ex ipis tāq̄ꝫ ex manifeſtis pdcm̄ errorē
ipe deſtruit imo oſ̄dit quō error ſe ipm̄ de
ſtruit dū ponit aiaꝫ malā nō poſſe bn̄facere.
ꝛ tn̄ principiū peccati eē ꝓpriā originē ꝛ na
turā ponit q̄ peccando nō peccet. et iō ſub
iungit ibidē. Si q̄s has duas diffinitōes vo
luntatis atq̄ꝫ peccati veras eſſe ↄcedit totā
manicheoꝝ hereſiꝫ breuiſſimis ꝛ pauciſſimis
ſed plane inuictiſſimis munuſculis ſine ↄta
tōe ↄdēnat. poſtremo in fine libri iprobat p
oppoſitū peccati. ſ. ipaꝫ pn̄iam ſic arguens.
Planū eſt q̄ penitere de culpa bonū ꝛ iuſtū
eſt. planū etiā q̄ eſt poſſibile hoi. nā ipi ma
nichei hoc ſuadēt. certū eſt etiā q̄ eı⁹ eſt pe
nitere q̄ fecit malū. ergo idē ipꝫ qḋ fuit prin
cipiū mali pōt eſſe pricipiū boni. reſtat ergo
cū principiū boni ſit bonū q̄ ſi idē eſt princi
piū mali qḋ pōt eſſe principiū boni malū eē
a bono. hec eſt deductio aug. q̄uis nō ſit ſe
ries vboꝝ. Propter has ergo deductōes et
conſimiles que in obijciendo adducte ſunt
reijcienda eſt procul hereſis prefata. quia n̄
ē tn̄ ↄtra fidē ūeꝝ etiā ↄ rectū iudiciū rōnis.
Dicēdū ē ergo ſicut dicit fides ſana ꝛ mag̃r
i lit. ſcōꝝ auctoritatib⁹ manifeſtat. q̄ malū a
bono hꝫ originē ¶ Ad obiectoꝝ aut̄ manife
ſtatōeꝫ intelligēdū ē q̄ malū culpe de quo ē
hic ſmo qḋ q̄dē ↄſiſtit ↄ rōnalē creaturā tri
plr̄ pōt ↄ ipaꝫ ↄſiſtere ꝛ ↄſiderari. aut q̄tū ad

extiorē effectū. aut q̄ſtū ad iteriorē. aut q̄ſtū
ad habitū. malū.n. ſiue pccm̄ dr̄ aliq̄n actus
exterior. aliq̄n habitꝰ interior. aliq̄n actꝰ in
terior. vñ actꝰ furādi ē malus. ⁊ uolūtas fu-
randi in actu ē mala. ⁊ habilitas ſiue hitualis
affectio ad furandum eſt mala. ſm igitur ꝙ
malū dicit opꝰ exteriꝰ. ſic nec ē pricipiū in ge
nere entis. nec i genere mali qm̄ actꝰ exteri-
or cātur ab actu iteriori. ⁊ malitia actus exte
rioris a malitia actus interioris. ſm autē ꝙ
malum dicit malꝰ hitus. ſilr̄ nec eſt principiū
in gn̄e entis. nec i gn̄e mali. nā malus hitus
a malo actu caſatur. q̄a eim mala facimꝰ ma
li ſumus. ſm autem ꝙ malum dicitur malus
actus interior. ſic poteſt eſſe principiū in ge
nere mali ſed non i genere entis. in gn̄e ma-
li pōt eſſe pricipiuꝫ. ſicut patet i prima deor
dinatione uolūtatis luciferi anteq̄ꝫ nulla ma-
litia p̄ceſſerat. nec tn̄ pōt eſſe in genere ētis
pricipium. actus ei oīs a potētia ꝓcedit. ⁊ ita
eſt poſterrior tāq̄ꝫ affectꝰ poſterior ē cauſa.
et qm̄ potētia illa bona ē ⁊ de genere bonoꝝ
patet ꝙ malū origineꝫ habꝫ a bono. ⁊ ꝯcedē
de ſunt rōes hoc oſtēdentes. ¶ Ad illud ue
ro ꝙ obiicit de auctoritate domini i Math.
⁊ de. glo. dicendum. ꝙ tā textus q̄ꝫ gloſa in
telligitur de malo ſm ꝙ conſideratur contra
actum exteriorē ⁊ hoc q̄dā maifeſtū ē p ipꝫ
textū ꝯſequētē ¶ Ad illud uero ꝙ obiicitur
de maxima illa cuius cauſa bona ⁊c. dicendū
ꝙ illa maxima univerſaliſſima ē p ſe ſiue ſ
ſe. ſcilicet ſi cauſat iq̄ſtū bona. ⁊ ē lr̄a ſm ꝙ
cauſat. hoc ñ ē ueꝝ i ꝓpoſito. q2 ſi ꝯcedat ꝙ
bonū ſit pricipiū mali. ñ tn̄ ꝯcedit ꝙ ſit prin
cipiū mali ſ ꝙ bonū. quomō aūt debeat ipꝫ
dici origo ſiue principium. patebit iſequenti
problemate. ¶ Ad illud qd̄ obiicit ꝙ ꝯrioꝝ
ꝯtrarie ſūt cauſe. dd̄ ꝙ illa ꝓpō hꝫ ueritatē ſ
ꝙ itelligit d̄ ꝯrijs quoꝝ utrūq̄ꝫ ē aliq̄ natura
⁊ i cauſis agētibꝰ naturalr̄. ⁊ que ſūt ad unuꝫ
effcm̄ d̄terminate. alr̄ maifeſtū ē eē flm̄. nā idē
ds etiā ſ maicheos facit calidū ⁊ frigidū. ⁊ ea
dem rōnal pō ſ phm̄ ē cauſa oppoſitoruꝫ. ⁊
ido ñ hꝫ locū i mal. q2 malū ñ dicit naturaꝫ
aliq̄ꝫ ſm ꝙ malū. ⁊ q2 ē a uolūtate ſm ꝙ li-
bera q̄ ñ ē d̄terminata ad alteꝝ ꝯrioꝝ. ¶ Ad
illd̄ ꝙ obiicit ꝙ q̄cq̄d eſt cā cauſe ⁊c. dd̄ ꝙ ꝯ
illā ꝓpōꝫ peccat locus ſophiſticus ſm accn̄s.
ſic ⁊ ꝯ illā q̄ dicit. qn̄ alteꝝ de altero p̄dicat

de quocūq̄ꝫ p̄dicat ſubiectū ⁊ p̄dicatū. utraq̄ꝫ
.n. ꝓpō hꝫ itelligi d̄ p̄dicato ⁊ d̄ effectu q̄ ita
ꝯuenit uni ꝙ nō ē extneū alteri. nō aūt ſic ē i
ꝓpoſito. nā ⁊ſi bonū ē cā mali hoc nō ē ſ illd̄
qd̄ hꝫ a ſūmo bono ſꝫ rōe d̄fectibilitatis quā
hꝫ de nihilo. ¶ Ad illud qd̄ ultio q̄ritur utrū
ſit ponere primū malū. pꝫ rn̄ſio. dico.n. ꝙ ñ
ē ponere malū añ qd̄ nō ē aliud malū. ſꝫ ex
hoc ñ ſeq̄tur ꝙ ſit primū ens imo ē ꝯn̄s. ibi
arguitur.n. cū ſuplatiuo qd̄ hꝫ in ſe ui diſtin
ctōis ab eo qd̄ ē in minꝰ ad illud quod ē i plꝰ
vñ ſicut nō ſeq̄tur. ē primꝰ hō. ergo ē primū
ens. ſic nec in ꝓpoſito. nō ſic aūt ē de bono.
q2 bonū ⁊ ens ꝯuertūtur. q2 ergo ē ponere
primū malū in gn̄e mali. iō nō ē ꝓcedere in
īfinitū. q2 v̄o nō ē primū i gn̄e entis. iō ñ hꝫ
eē a ſe ſꝫ aliundē. ⁊ ita a bono.

Ecūdo q̄ritur utꝝ malū ſit a bona
cā utpote a uoluntate vt efficiente
uel deficiente. ¶ Et ꝙ ſic uidetur.
Primo p aug. i ench. ubi ait ſic. Nemo q̄rat
cāꝫ male uoluntatis. nō.n. hꝫ cāꝫ efficientē ſꝫ
deficiētē. ¶ Itē hoc uidetur p illud quod dr̄
a dio. de di. no. Malū ē p̄ter naturā ⁊ cām.
ſꝫ ꝯſtat ꝙ nō uult dicere ꝙ malū non ſit ab
aliquo. vult ergo dicere ꝙ nō ē ab alio tāq̄ꝫ
a v̄e cānte ⁊ efficiente. ergo ſi aliquo mō eſt
reſtat ꝙ ſit a deficiēte. ¶ Iteꝫ rōne uidetur
Sicut ſe hꝫ effectꝰ ad actū efficientē ita defcs
ad ipm̄ deficere. ſꝫ uerꝰ effectꝰ nō pōt educi i
eē niſi a cā ut efficiente. ergo nec defectꝰ niſi
a deficiente. ſꝫ malū ē defectꝰ ꝯ naturā ſicut
dicit aug. ergo ⁊c. ¶ Itē oē pcm̄ ē a cā pcā
ergo oē deficiens a cā deficiēte. ſꝫ malū opꝰ
dr̄ malū ꝓpter defectū alicꝰ circūſtātie debite
ergo malū ē a cā deficiente. ¶ Itē facere et
deficere opponuntur. ergo ſicut ꝯſtruere ē fa
cere ita deſtruere ē deficere. ſꝫ in malū exire
ē aliquod bonū corrūpe. q2 nō dr̄ maluꝫ niſi
quod nocet uel adimit aliq̄d de bono. ergo i
malū exire ē deficere ¶ Itē oīs efficiētia ē a
primo ⁊ a ſūmo efficiēte. ſꝫ malū nullo mō ē
a deo. ergo nullo mō ꝓcedit ab aliquo princi
pio effiuo. ¶ ꝯ. Dio. de di. no. Nia ē cā ma
li ſicut ignis calefieri. ſꝫ ignis ē cā calefieri p
modū efficiētis. ergo ⁊c. ¶ Itē oē illud quod
priꝰ pōt eē q̄ꝫ ſit hꝫ cāꝫ efficiētē. ſꝫ malū priꝰ
pōt eē q̄ꝫ ſit. ergo ⁊c. maior ⁊ minor mani-
feſte ſunt. ¶ Item reſpectu illiꝰ res magis

iudicatur cā efficiēs cuius ē magis ſufficiēs,
ſʒ uolūtas nr̄a magis ſufficit ad malū q̄ʒ ad
bonū. ergo magis ōʒ dici cā efficiēs mali q̄ʒ
boni. ſi ergo bonū eſt a uoluntate ut efficien
te. malū ꝯſilr̄ erit. ¶ Itē ſi uolūtas ē cā mali
ꝑ q̄ deficiēs. aut defect⁹ ille ē pena. aut culpa
Si pena. ergo pena añ culpā. Si culpa. loq̄-
mur ergo de prima culpa. aut ergo ē a uolū-
tate ꝑ q̄ deficiens. aut nō. ſi ſic. ergo añ pri
mā culpā ē culpa. ergo ſi primū malū nō ē a
uolūtate ut deficiente. uidetur q̄ nullū malū
¶ Itē ſi primū malū ē a uoluntate ut defici
ente. aut ergo defectu naturali. aut p̄ternatu
rali. ſi ꝺfectu naturali. ergo naturalr̄ ꝛ ſemp
ē principiū mali cū ſemp hēat hunc defectū i
ſe. Si defectu p̄ternaturali aut ē ꝯ̄ct⁹. aut in-
flict⁹. aut uoluntarie acq̄ſit⁹. nullo iſtoꝝ moꝝ
pōt poni in uoluntate luciferi ꝛ hoīs primi.
ergo ꝛc. ¶ Itē ſi malū ē a uoluntate deficiē
te. aut inq̄ʒtū deficit a ſūmo bono. aut iq̄ʒtū
deficit a bono qᵒ ōʒ hr̄e. ſi inquantū deficit
a ſūmo bono. ergo cū talis defect⁹ ē in oī cre
atura in cā repiretur pccm̄. Si inq̄ʒtū deficit
a bono qᵒ ōʒ hr̄e. ſʒ nullus a tali bono defic̄
niſi priuet̄ merito alic⁹ culpe. ergo nullo mō
prima culpa a uoluntate deficiente eē pōt.
¶ Eſt ergo qō q̄ ē rō ſiue diſpō ꝯ̄ uolūtatē
rōne c⁹ ſit cā p̄xia ꝛ imediata ipi⁹ mali. nō. n.
uidetur eſſe cā qꝛ eſt ens. nā hoc ꝯueniet oī
enti. nec qꝛ de nihilo. qꝛ hoc ꝯuenit tā uolun
tati bone q̄ʒ male. nec etiā qꝛ uolens p eāꝺ
rōeʒ. nec qꝛ uolens malū. qm̄ uelle malū ē pri
mū pccm̄. ꝛ uelle malū ē primū malū. ſi ergo
illud nō ē rō ſui uel cā uoluntas non dicetur
cā mali qꝛ uolens malū. ¶ R̷. ꝺᵒ q̄ abſq̄ʒ
dubio malū ſiue pccm̄ ē a uoluntate ut defici
ente, ſicut exp̄ſſe dicit aug. ꝛ ꝯcordat dio⁹.
¶ Ad c⁹ intelligentiā notandū ē cū aliq̄s effc̄us
dr̄ eē a cā aliq̄ ſub diſpōne uel ꝯditōe ſupad
dita hoc pōt intelligi triplr̄. aut ita q̄ illa diſ
poſitio dicit aliq̄d p̄ambulū ad illū effectum
aut qꝛ dicit aliq̄d ānexū. aut qꝛ dicit illū eūꝺ
effectū ut iformans ꝛ denoīans ſuū principiū
effectiuū. Primo mō lumen dr̄ eē a ſole lu-
cente. lucere. n. ē act⁹ p̄ambulus ad illuiare.
Secūdo mō dr̄ lumē eē a ſole calefaciente.
calor. n. comitatur lumē. Tertio mō dr̄ lum̄
eē a ſole illuiante. cū. n. dico ſolē illuiare ꝛ lu
men eē a ſole idē influxus dr̄. aliter tn̄ ꝛ alr̄
īportat⁹ ꝑ diuerſā ꝯpatōeʒ. Per hunc modū
intelligendū eſt in p̄poſito q̄ cū dr̄ q̄ malū
eſt a uoluntate deficiente hoc poteſt intelligi
triplr̄. ¶ P̄pter qᵒ notādū q̄ triplex defect⁹ re
peritur ꝯ̄ uoluntatē. Un⁹ quidē naturalis. ali
us culpabilis. ꝛ tertius penalis. Naturalē de
fectū uoco ipaꝫ defectibilitatē q̄ ineſt uolun
tati hoc ipſo q̄ ē ex nihilo. Defectū culpali-
lē uoco ipm̄ pccm̄. defectū penalē illud dānū
ſiue nocumētū ſiue leſionē q̄ ꝯſeq̄tur ad illō
De quolʒ hoꝝ defectuū p̄dict⁹ ſermo v̄itatē
hʒ. nā malū culpe ē a uolūtate deficiente de-
fectu naturali. q̄ ita ille defect⁹ p̄ambul⁹ ē ad
culpā. nūq̄ʒ. n. uolūtas poſſet in uolēdo bonū
ꝺficere niſi uanitatē ꝛ ꝺfectibilitatē i ſe hr̄et.
Similr̄ malū eſt a uolūtate deficiēte defectu
penali ita q̄ ille defect⁹ ē culpe ānexus. nūq̄ʒ
. n. eſt dedecus peccati ſine dedecore iuſticie
vñ eſt etiā q̄ malū culpe eſt a uoluntate de
ficiente defectu culpabili. nō tn̄ alia culpa. ſʒ
eadē diuerſimode ꝯpata. eadē. n. eſt culpa q̄
deformatur uoluntas ꝛ eius interior actio.
vnde ſic ꝯceditur malū eē a uoluntate defici
ente ſicut act⁹ a ſubā agente. cū ergo triplex
ſit defect⁹ ꝯ̄ uoluntatē rōe c⁹ malū dici pōt a
uoluntate deficiente. quoꝝ un⁹. ſ. naturalr̄ p̄
ambulus ad defectū culpe. alter v̄o. i. penalis
eſt ꝯn̄s ꝛ ānex⁹. defectus penalis inſepabilr̄
ꝯſeq̄tur defectū culpabilē. ipoſſibile. n. ē eſſe
dedec⁹ peccati ſicut dicit aug. ſine dedecore
vindicte. defect⁹ aūt culpabilis nō ſeq̄tur ne-
ceſſario nec inſepabilr̄ ad defectū naturaleꝫ.
vñ nō neceſſario ſeq̄tur ſi alicui ſit defectus
naturalis q̄ ibi ſit culpa. voluntas. n. nō ipo
peccat quia ex nihilo ſʒ hoc ipſo q̄ ē ex ni-
hilo pōt deficere. hoc ipo q̄ uoluntas potēs
ē ſeruare rectitudinē iuſticie. hoc ipo q̄ vo
luntas eſt ex nihilo potens eſt. q̄ʒtū eſt de ſe
illā deſerere. et ita defec⁹ ille ꝯ̄ uoluntatē red
dit eā ad peccandū poſſibilē. ¶ Si aūt tu q̄-
ras quid faciat ipam uoluntatē exire in pec-
catū. ꝛ que ſit diſpoſitio ipius imediata re-
ſpectu culpe. ꝺᵒ q̄ nulla ſupadditur diſpoſi
tio ſʒ ipa uoluntas que eſt dn̄a ſui act⁹ ꝛ libe
re poteſt ſe ipam ꝯuertere ad illud ad quod
vult ꝛ ſicut uult. ꝛ ſi indebite ſe ꝯuertat tunc
peccat nulla ſuperinducta noua diſpoſitione
a parte uoluntatis que ſit preambula ad
ipſam culpam. vnde ſicut ille qui ſtat rectus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

b

poſſet ſtatim ſi uellet ſine noua diſpoſicione adueniente dimittere ſe cadere. ſic uoluntas q̄ recta ꝯſiſtēs ⁊ in ordine ad ultimū finē pōt in illū exire. ⁊ exit ille pccm̄ ē. Ex dictis ergo pꝫ q̄lr̄ malū ē a uoluntate deficiente. et ex his manifeſta ē rn̄ſio ad oīa q̄ obiecta ſūt in ꝯ̄riū ¶ Ad illud qḋ primo obr̄ ꝙ aīa ē cā mali ſicut ignis calefieri. dōḋ ꝙ nō ē ſilitudo q̄ɜtū ad modū cāndi ſpālē ſꝫ gn̄alē. in gn̄ali mō cāndi ē ꝯueniētia. q̄ꝛ utrūqꝫ ſe hꝫ in rōne cauſe efficiētis. ſꝫ in ſpāli ē drīa. q̄ꝛ ignis ē cā ꝑ modū nature ⁊ neceſſitatis. aīa v̓o ꝑ modū libertatis. ille ꝑ modū pōnis ⁊ v̓e efficientis illa ꝑ modū priuatōis ⁊ deficiētis. ¶ Ad illḋ qḋ obr̄ ꝙ nullū pōt prius eē q̄ɜ ſit ⁊c. dōḋ ꝙ malū eo mō quo hꝫ eē eo mō habꝫ ⁊ fieri. ⁊ qm̄ malū priuatio ē ⁊ defectus ſicut patebit īfra. hic eſt ꝙ ſicut malū eē nō ē aliq̇d v̓e eē ſic nec malū effici ē ab aliquo fieri v̓e ut efficiente ſꝫ ut deficiente. ¶ Ad illud qḋ obr̄ ꝙ oīa magis pōt in malū. dōḋ ꝙ ſufficientia i deficiēdo nō ē ſufficiētia ſimplr̄ ſꝫ ꝭ q̇d. ſufficiētia aūt ꝭ q̇d ē ſimplr̄ inſufficientia. ⁊ iō ex tali ſufficiētia īferre uerā efficaciā ē ꝑalogiſmꝰ ꝭ q̇d ⁊ ſimplr̄. primo. n. de ſufficiētia intellr̄ ꝓpō ſimplr̄ ſicut pꝫ inſpicienti. ¶ Ad illud qḋ q̄ritur utꝝ ille defectꝰ ſit culpa uel pena ⁊ utꝝ ſit naturalis uel p̄ter naturalꝰ ⁊ iteꝝ reſpectu cꝰ ⁊c. iā pꝫ rn̄ſio. oībꝰ. n. his modis vt dictū eſt pōt accipi. put aūt accipitur ꝑ defcū naturali q̄ īeſt creature ex hoc ꝙ de nihilo ē uocatur defectꝰ ibi ꝯditio tanq̄ɜ cā ꝓxia ⁊ īmediata ipiꝰ peccati ꝑut priꝰ dictū ē. put aūt accipitur ꝑ culpa nō uocatur ꝙ añcedat ꝭ qḋ uolūtatē denoīat. nunq̄ɜ. n. ē deformis actꝰ a uolūtate q̄n uolūtas deformetur ꝑut accipit̄ ꝑ pena nō notatur p̄cedere ſꝫ ꝯcomitari. et ꝑ hoc patēt illa tria. patēt ⁊ alia q̄ q̄rūt̄ ꝯn̄t.

Tertio q̄ritur utruꝫ malū ſit a bono ꝭ intentōēꝫ uel p̄ter. ¶ Et ꝙ p̄ter intentōēꝫ uidet̄. primo ꝑ Dio. i q̄rto de di. no. Malū ē p̄ter intētōēꝫ naturā ⁊ cāꝫ Si p̄ter intentōēꝫ hēo ꝓpoſitū. ¶ Itē dioꝰ. Nemo opatur ad malū aſpiciens. ſꝫ q̄ opat̄ aliq̇d ꝑ intentōꝫ ad illud aſpicit qḋ intendit. nā itentio eſt q̇dā mentis ītuitꝰ. ſi ergo nullus opans ad malū aſpicit. uidetur ꝙ nullus malū intēdit. ¶ Itē malū dicit deordinatōēꝫ ad finē. ſꝫ intētio dicit uolūtatē ad finē directū. ergo malū nō cadit ſub intentōe. ergo ⁊c. ¶ Itē oē malū qḋ ē in natura ē p̄ter intētōꝫ nature. ergo pari rōe oē malū qḋ ē i moribꝰ ē p̄ter intentōꝫ uolūtatis rōalis. ¶ Itē bonū ⁊ finis idē. ſꝫ intentio eſt reſpectu finis. ergo reſpectu boni. ergo nō uidetur ꝙ ſit reſpcū mali. ergo nullo mō malū ab opante ꝑ uolūtatē intēditur. redit ergo idē qḋ priꝰ. ¶ Sꝫ ꝯ̄. Uolūtas rōalis eſt agens ꝑ intentōēꝫ ⁊ deliberatōēꝫ. ergo ſi oē malū culpe actualis eſt uolūtariū. oē eſt ꝑ intentōēꝫ factū. ¶ Itē nullus peccat niſi hn̄s uſū rōis. ⁊ oīs talis opās ꝑ intentōēꝫ eſt. ergo pccm̄ hꝫ eſſe ꝑ intētōēꝫ ¶ Itē qḋ fit ab agēte uoluntarie p̄ter intentionē fit a caſu ⁊ fortuna. ergo nō eſt ab agēte p̄ter intentōēꝫ ¶ Itē nullus iudicat̄ malus a fcō ſꝫ ab itētōe. hec. n. ē q̄ nom̄ iponit opi ſꝫ ab eo. res ꝓprie ⁊ principalr̄ ꝓcedit a quo recipit ꝯplementu ⁊ denoīatōēꝫ. ergo ⁊c. ¶ Itē q̄ peccāt ex malicia peccāt ex certa ſcia ⁊ nullꝰ agēs aliq̇d ex certa ſcia ⁊ malicia agit illud p̄ter intentōꝫ. ergo ſi ꝯtingit ſic malū facere vtpote cū peccatur pccō in ſpūm ſcūm. uidetur ⁊c. ¶ Rꝫ. dōḋ ꝙ de malo ē loq̇ duplr̄ aut de eo qḋ eſt malū. aut de malo ſub rōne mali. Cū ergo q̄ritur utꝝ fiat ꝑ intētiōēꝫ uel p̄ter. dōḋ ꝙ intentio ſi ꝯpetur ad illud qḋ eſt malū ſic bn̄ ꝯtingit malū intendere ⁊ tanq̄ɜ finē ⁊ tāq̄ɜ illud qḋ ē ad finē. ſicut aliq̇s finalr̄ intendit luxuriari uel uane gloriari. tanq̄ɜ id qḋ eſt ad finē ſicut faciens furtū intendit vt inde poſſit uiuere uoluptuoſe. et itendit m̄tiri ut poſſit falſo laudari. Si v̓o intētio ꝯpetur ad malū ſub rōe mali pōt eſſe duplr̄. aut ita ꝙ intendat hoc facere tanq̄ɜ malū ſimplr̄ et malū ſibi. ⁊ hoc mō nullus intendit. q̄ꝛ nihil appetit̄ a uolūtate niſi ſub rōne boni ſimplr̄ uel boni ſibi. aut ita ꝙ intēdat hoc tanq̄ɜ malū ſimplr̄ uerūtn̄ ut bonū ſibi. ⁊ ſic malū pōt fieri ꝑ intentōēꝫ ⁊ fit aliqn̄. licet nō ab oībꝰ ſed a malicioſis q̇bꝰ ꝓpter corruptōem palati iterioris mala ſapiunt ut bona. qm̄ ergo illud qḋ eſt malū cadit ſub intentōe. ⁊ aliqua ſunt q̄ hn̄t maliciā ꝯiunctā inſeꝑabilr̄. ⁊ qui intendit aliquid per ꝯſequens iudicatur intendere quod eſt illi unitum inſeparabiliter. hinc ē ꝙ malū iudicatur ⁊ punitur ut fcm̄ ꝑ intētōēꝫ. Ex his pꝫ rn̄ſio ad. q. ad quā nō ē rn̄dēḋ ſimplr̄ ſꝫ diſtinguēdo. pꝫ etiā rn̄ſio ad

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rõeſ ad utrãq; ꝑtẽ adductaſ. nã prime rõeſ ꝓcedũt de itẽtõe ⁊ de malo ſub rõe mali. nã intẽtio q̃cq̃d pricipalr̃ ↄſiderat iduit ipʒ rõe boni ⁊ appetibilis. illa tñ rõ de ſili in natura nõ ualʒ. q2 natura eſt agẽs determinatũ. vñ ſemp intẽdit qḋ meli⁹ ẽ. opatur autẽ ꝑ leges ſibi iditas a deo. vñ ſi q̃d ſit in malũ hoc ẽ ꝑter intẽtõeʒ. nõ ſic aũt ẽ de uolũtate deliberatiua. ipa. n. nõ ſemp deſiderat qḋ meli⁹ ẽ.

¶ Ad rõeſ ad oppoſitũ pʒ rñſio. loquũtur. n. de malo ꝑ illud qḋ ẽ. ⁊ ſic bñ intẽdit ab agẽte ꝑ uoluntatẽ. uel ex tñ uel inq̃ʒ ↄſideratur vt bñs itẽtõeʒ boni ſimplr̃ uel boni ut nũc ſiue boni ipi facięti ſicut ẽ in illis q̇ letãtur cũ malefecerit. et ſic ꝓcedũt oẽs ille rõnes.

Conſequẽter de ſo principali. ſ. de malo i ↄpatõe ad illud in quo ẽ. Et circa hoc q̃rũtur tria. ¶ Primũ eſt utꝝ ↄtingat repire malũ ſeq̃ſtratũ ab oi bono. ¶ Secundũ ẽ utꝝ malũ hẽat eẽ in bono ſibi oppoſito. ¶ Tertio q̃ritur utꝝ maluʒ ſit in eo in quo eſt tanq̃ʒ aliquis habitus aut pura priuatio.

Circa primũ ſic ꝓceditur ⁊ q̃rit̃ vtꝝ malũ aliqḋ ſit ab oi bono ſeq̃ſtratũ et hoc ẽ q̃rere utꝝ malũ ſit ita aliq̃d ꝙ nihil hẽat ḋ bono ſʒ ſit malũ i ſũmo.

¶ Et ꝙ ſic uidet̃. In his q̃ ꝑ ſe dñr ſi ſimplr̃ ad ſimplr̃ ⁊ magis ad magis. ⁊ maxime ad maxĩe ꝑ ↄſideratõeʒ phi. ſʒ hec ẽ uera ꝑ ſe bono opponit̃ malũ. ergo magis bono magis malũ. ⁊ maxĩe bono maxĩe malũ. ſi ergo ↄtingit repire ſũme bonũ. ⁊ ſũme malũ. nã ſi unũ oppoſitoꝝ ponit̃ in natura. ꝑ ↄñs ponitur ⁊ reliquũ. ¶ Itẽ magis ⁊ min⁹ dr̃ ꝑ acceſſũ ad terminũ. ergo ubi ẽ repire magis ⁊ min⁹ ↄtingit repire ſũmũ. ſʒ in malo ↄtigit repire magis ⁊ min⁹. ergo ⁊c. ¶ Itẽ aut eſt ſtat⁹ in mal⁹. aut nõ. ↄſtat ꝙ neceſſe ẽ ſtatuʒ ponere. nã ille ponit̃ in oi eo qḋ actu ẽ. ſʒ ſtatus nõ ẽ citra ſũmũ. ergo neceſſe eſt ponere ſũme malũ. ſʒ hoc ẽ qḋ nihil hʒ de bono. ergo ⁊c. ¶ Itẽ oẽ ꝑ accñs reducit̃ ad ꝑ ſe. ergo ſi ẽ ponere malũ ꝑ accñs. ⁊ ẽ ponere malũ ꝑ ſe. ſʒ ꝑ ſe illud ineſt alicui qḋ hʒ ortũ ex ꝓpriis pricipiis illi⁹. ſi ergo aliq̃d ẽ malũ ꝑ ſe. uidet̃ ꝙ ei⁹ pricipia ſint mala. ⁊ ſi pricipia ei⁹ ſũt mala. totũ ẽ malũ. ⁊ ſi totũ ẽ malũ nihil ẽ ibi de bono. ergo a primo ſi ẽ ponere malũ ꝑ accñs ẽ ponere aliq̃d qḋ ſit ſimplr̃ ⁊ totalr̃ malũ. ↄſtat aũt ꝙ primũ ẽ ponere. ergo ⁊ alteꝝ. ¶ Itẽ oẽ dcm̃ ꝑ ꝑticipatiõeʒ reducibile ẽ ad dictũ ꝑ eẽntiã. cũ ergo dr̃ aliq̃d malũ eẽ aut dr̃ ꝑ ꝑticipatõeʒ aut ꝑ eẽntiã. ſi ꝑ eẽntiã ſʒ bonũ ꝑ eẽntiã ẽ ſũme bonũ qḋ nihil hʒ ḋ malo. ergo ſilr̃ erit aliquid ita malũ qḋ nihil hẽbit de bono. Si dr̃ ꝑ ꝑticipatõʒ. ſʒ oẽ tale reducit̃ ad dcm̃ ꝑ eẽntiã. ergo redit neceſſario ꝙ aliq̃d ſit malũ eẽntialr̃. et ita idẽ quod pri⁹. ¶ Itẽ in quolʒ gñe ẽ repire vñ primũ quo mẽſurãtur oia q̃ ſũt illi⁹ gñis. hoc planũ ẽ ⁊ pʒ ꝑ phũʒ q̇ hãc ꝓpõit. x. prime phie hoc ẽt pʒ inducẽdo. ergo i gñe maloꝝ ẽ repire aliqḋ unũ qḋ ſit mẽſura oiuʒ maloꝝ. ſʒ illud nõ põt eẽ niſi ſũmũ int̃ oia mala. ergo ⁊c.

¶ Cõtra. Si ẽ ponere ſũme malũ qḋ nihil hʒ de bono. ⁊ eẽ aliqḋ bonũ ẽ. tunc ẽ ponere ſũme malũ eẽ. ⁊ tñ nõ hr̃e eẽ. ſʒ hec ſũt duo ipoſſibilia. ergo ⁊c. ¶ Itẽ ois potẽtia ut dic̃ phũs ẽ de gñe bonoꝝ. ergo ſi aliq̃d ẽ ſũme malũ illud nihil oio põt. ſʒ ſũmũ i oi gñe pl⁹ põt i oi gñe q̃ʒ illud qḋ ẽ citra ſũmũ. ſi ergo illud qḋ ñ ẽ ſũmũ maluʒ multa põt. ergo eo ipſo ꝙ ſũmum multa põt ⁊ nihil põt. ſʒ hec duo ſũt ipoſſibilia. ergo ⁊c. ¶ Itẽ ſcia ois ḋ gñe bonoꝝ ẽ. ñ tm̃ ſcia boni ſʒ etiã ſcia mali ſcire. n. malũ bonũ ẽ. ſi ergo aliq̃d ẽ ſumme malũ caret notitia boni ⁊ mali. ergo nec ſcit facere malũ nec ledere. ſʒ hoc ipo ꝙ malũ ẽ ſcit ledere bonũ. ergo hoc ipo ꝙ ſũme malũ ſcit ⁊ neſcit bona ⁊ mala. ſʒ illa ſũt impoſſibilia. ergo ⁊c. ¶ Itẽ ſi aliq̃d ẽ ſũme malũ ẽ malũ ꝑ eẽntiã ⁊ neceſſario. ſʒ ſi malũ ẽ ꝑ eẽntiã ⁊ naturã naturale ẽ ei facere malũ. ſʒ unũquodq; dũ facit qḋ ẽ ſibi naturale bñ facit. et qḋ bñ facit ẽ bonuʒ. ergo ſi aliq̃d ẽ ſumme maluʒ ipʒ ẽ bonuʒ. ⁊ duʒ male facit bñ facit. ſʒ hoc ẽ ipoſſibile. ergo ⁊c. ¶ Itẽ ſi aliq̃d ẽ ſummuʒ maluʒ illud ẽ uiliſſimuʒ. q̃to. n. aliq̃d magis maluʒ ẽ tãto uili⁹ ẽ. ⁊ ſi uiliſſimuʒ iter mala. ergo iter illa ẽ iſimuʒ. ſʒ qḋ ẽ infimuʒ iter mala nõ ẽ ſumme malum. ergo qḋ ẽ ſumme maluʒ nõ ẽ ſumme malũ. Si dicas ꝙ nõ ſeq̇t̃ ẽ uiliſſimuʒ. ergo nõ ẽ ſume maluʒ. q2 hoc eſt eẽ ſũme maluʒ qḋ iſimuʒ ẽ reſpectu bonoꝝ. obr̃. q2 ſi aliq̃d ſũme malum ponit̃ ñ vʒ pſ̃oi ſup alia ſʒ itra. ꝑ rectũ ordinẽ ergo ñ ẽ ḋo tñ raꝝ ſʒ ſu⁹ qḋ ẽ ↄ errorẽ illuʒ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Itē ſi ē ſūme malū. ergo illō erit ita oīpo
tēs i malo ſicut ſūme bonū in bono. ergo oē
malū ſubiacet eius potētie. ſʒ cuiuſcūqʒ boni
corruptio ē malū. ergo cuiuſlibʒ boni corru
ptio ſubiacet potētie ſūme mali. ergo ſūme
malū pōt corrūpe oē bonū. Sʒ bonū qd pōt
corrūpi nō ē ſūmū. ergo ſi eſt ponere ſūme
malū nihil ē ſūme bonū. ⁊ ſi nō ē ſūme bonū
nihil ē bonū. ergo a primo ſi ē ponere ſūme
malū nihil ē bonū. q̄ ſi hoc ē oīo falſū ⁊ iptū
pʒ ꝛc. ¶ R̄ñ. dō q̄ ponere malū aliqd eē qd
nihil hēat de bono nō ſolū ē pūerſitatis he-
retice ſʒ etiā manifeſte cecitatis ⁊ ſtultitie. ſi
cut. n. i opponēdo mōſtratū ē ipa poſitio im
plicat in ſe oppoſita. iplicat. n. q̄ illud. ſ. ſū-
me malū ſit ⁊ nō ſit. q̄ idē poſſit ⁊ nō poſſit
⁊ q̄ idē ſciat ⁊ neſciat. ⁊ dū iplicat i ſe oppo
ſita deſtruit ſe ipaʒ. nā i ponēdo ſūme malū
eē qd nihil de bono hēat ponit q̄ illud nō ſit
ſūmū. ponit q̄ ñ ſit malū. ponit etiā q̄ nul-
lū bonū hēat oppoſitū. ⁊ hec oīa i opponēdo
mōſtrata ſūt q̄ manifeſte ꝯuincūt errorē illū
eē fatuū ⁊ cecū ⁊ auctorē ſiue inuētorē ſuum
oſīdūt fuiſſe excecatū ⁊ ipiū. nūq̄3. n. in tantā
tenebroſitatē decurſus eēt ipius manicheus
niſi añ fuiſſet filius dei tenebraꝝ q̄ excecauit
mētē ipius ut nō fulgeret in eo illūiatio vita
tis q̄ ſup oēʒ irradiat intellcm̄. et vſqʒ hodie
uiget hic error peſſim⁹ q̄uis ſit irrōnabiliſſi
mus. et h⁹ rō ē potiſſima ipa mr̄ cecitatis ſu
pbia q̄ regnat in q̄buſdā laycis q̄ʒtū ad ea q̄
ſūt fidei ⁊ moꝝ. cū. n. ſint idiote pſumūt ſa-
crā ſcripturā exponere q̄ ē pfundiſſima oīuʒ
ſcripturaꝝ. cū iteꝝ hēant q̄ʒdā honeſtatē ex
teriorē ꝯtēnūt uitā oīuʒ alioꝝ. et merito h⁹
duplicis ſupbie excecātur ut incidāt i errorē
illū peſſimū p quē adeo excecātur vt neſciāt
diſcernere q̄d bonū ⁊ q̄d malū dū multa gn̄a
bonoꝝ ponūt eē a deo malo quos yſaias p̄-
monſtrat. v. c. Ue q̄ dicitis malū bonū ⁊ bo-
nū malū ponentes lucē tenebras ⁊ tenebras
lucē. et ppt̄ nimiā excecatōʒ in q̄ ſūt amiſſo
q̄ſi rōis uſu nullā hn̄t in eis efficaciā argum̄-
ta ad pſuadēdū. nec tormēta ad retrahēdū:
nec orōuʒ ſuffragia ad releuādū niſi hoc fiat
d grā ſpāliſſima. hāc pōnē hereticā imo ſtul
tiſſimā ⁊ blaſphemā repudiādo dicam⁹ ſicut
dicit fides catholica ⁊ ratio recta nihil eē ita
malū q̄n hēat aliq̄d de bono ¶ Ad intelligē
tiā aūt obiectoꝝ notandū q̄ ſūmū in aliquo
gn̄e dupl'r pōt dici. Uno mō dr̄ ſūmū quo ni
hil pōt eē maius. ⁊ hoc mō nō ꝯtingit repire
neqʒ ponere ſūmū malū. nihil. n. ē adeo ma-
lū q̄n poſſʒ eē pei⁹ p eo q̄ aliq̄d hʒ de bono
quo magis poſſʒ priuari et ita adhuc peius
eēt. et p tāto dicit Dio. q̄ malū ē infinitū.
Alio mō dr̄ ſūmū quo nihil ē mai⁹ ſ̄m actū ſʒ
ipʒ excedit inter oīa alia. et ſic ꝯtigit repire
ſūmū i malo. nā lucifer q̄ ē rex ſup oēs filios
ſupbie peſſim⁹ ē ſup oēs. His uiſis facile eſt
rn̄dere ad obiecta ¶ Ad illō ergo qd primo
obr̄ de oppōne mali. dō q̄ ꝯſideratio intell'r
ita q̄ termin⁹ eodē mō accipiat' cū dr̄ ſimpl'r
⁊ cū dr̄ cū exceſſu. nō ſic aūt ē in ppoſito. nā
cū dr̄ q̄ bonū opponitur malo accipit' hic bo
nū p pticipatōʒ. cū vō itertur de ſūmo bono
accipitur ibi bonū per eēntiā qd ſolū ē ſūme
bonū. et illi nihil opponitur. ¶ Ad illud qd
obr̄ q̄ magis ⁊ min⁹ accipit' ſ̄m maiorē acceſſū
ad terminū. dō q̄ ueꝝ ē in his q̄ dicūt pōnē
nō aūt ē ueꝝ in his q̄ dicūt priuatōeʒ. imo ac
cipiūtur p receſſū. vn̄ magis malū dr̄ qd ma
gis recedit a bono. ⁊ q̄ nunq̄ʒ tm̄ recedit q̄n
adhuc poſſit magis. hic ē q̄ nūq̄ʒ ē ibi pone
re ſūmū. ¶ Ad illud qd obr̄ de ſtatu. dō q̄
ſtat⁹ ē ſ̄m actū ſʒ nō oʒ q̄ ſit ſtatus ſ̄m potētiā
vt nō poſſit eē ultra pgreſſus. nā ⁊ ſi i reb⁹
creatis no ꝯtingat inuenire actu infinitū. ꝯti
git tn̄ repire infinitū in potētia ſicut pʒ i nu-
mero p appōnē ⁊ in ꝯtinuo p diuiſionē. ſic ⁊
in ppoſito intelligēdū. et hoc infra manifeſta
bitur cū agetur de corruptōe mali. ¶ Ad il-
lud qd obr̄ q̄ p accn̄s reducitur ad p ſe. ⁊ ſi
mil'r dcm̄ p pticipatōʒ ad dcm̄ p eēntiā. ⁊ ſil'r
qd i quolʒ gn̄e ē repire unū primū ꝛc. dō q̄
hec hn̄t locū in his q̄ dicunt pōnē ⁊ naturā q̄
pn̄t cāri ex principijs ſubiecti ⁊ q̄ pn̄t eēntia
lit' dici. ⁊ ſ̄m quā poſſūt alia mēſurari ſ̄m eius p
ticipatōeʒ maiorē ⁊ minorē. malū aūt priua
tōeʒ dicit inq̄ʒtū malū. et iō ille tres rōes nō
hn̄t hic locū. et hoc fuit qd decepit manicheū
vt dicit aug. q̄ neſciuit q̄d eēt malū. ⁊ q̄ uo
luit de malo diſputare neſciēs q̄d hoc eſſet:
ideo ſe ⁊ multos p̄cipitauit in errorē. ſupbia
. n. ſua fecit ipʒ ignorare modū addiſcēdi. in
oī. n. inq̄ſitōe pri⁹ oʒ intell'r q̄d ē qd p nom̄
dr̄. et hoc tanq̄ʒ p cognitōeʒ afferre ſecū ad
rei pprietates poſterius cognoſcendas.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

SEcundo q̄ritur utrū malū ſiue malicia ſit in bono ſibi oppoſito. ¶ Et q̄ ſic uidetur. Aug. in ench. Cū mala ⁊ bona nullus ambigat eſſe ꝯ̄ria non ſolū ſimul eē pñt ſed mala oīo ſine bonis eē nō pñt. hic expſſe habetur q̄ mala ſunt in bonis ſibi oppoſitis. ¶ Itē aug. In his ꝯ̄rijs q̄ bona ⁊ mala uocātur deficit regula dialecticoꝝ q̄ dicunt nulli rei ſimul ineſſe ꝯ̄ria. ſʒ ꝯſtat q̄ nō deficeret niſi mala eſſent in bonis ſibi oppoſitis. ergo ꝛc. ¶ Itē malū dr̄ qḋ corrūpit. ſʒ nō corrūpit niſi id in quo ē. ⁊ ei bono opponitur qḋ corrūpit. ergo uidetur q̄ malū ſit ī bono ſibi oppoſito. ¶ Itē ſuiꝰ opponitur libertati. ſed pccm̄ qḋ facit hoieʒ ſuū ꝓprie ineſt hoi ꝑ uoluntatē ⁊ liberi arbitrij libertatē. ergo uidetur q̄ malū ſubſtātificari hēat in bono ſibi oppoſito. ¶ Contra. Dio. de di. no. Malū non ē exn̄s nec in exn̄tibꝰ. ſʒ oē bonū ē de gn̄e exn̄tiū. ergo malū nō ē in bono. ergo nec in bono ſibi oppoſito. ¶ Itē ỽtꝰ ⁊ uitiū opponūtur. ⁊ tm̄ unū uni opponitur. ſi ergo uitiū nō ē ī uirtute. ergo nec in bono ſibi oppoſito nec cum illo. ¶ Itē regula dialecticoꝝ ē ỽa ⁊ neceſſaria. ergo nō fallit in aliqua materia. nā ſi falleret in una ſola materia repudianda eēt tanq̄ȝ falſa. ſi ergo ars dicit q̄ unū oppoſitū nō eſt in altero nec cū altero ꝯ̄ idē. ⁊ bonū malo opponitur. ergo malū nō ē ī bono ſibi oppoſito ¶ Itē ſi malū pōt eē in bono ſibi oppoſito. ergo ab ipo nō expellitur . ⁊ ſi nō expellitur a ſuo oppoſito uidetur q̄ nō expellatur ab aliquo. ⁊ ſi a nullo expellitur ſemp manet. ergo ſiq̄s ſemel eſt malus ſemp ē malus. q̄ ſi hoc eſt falſum reſtat q̄ primū. ¶ R. Ad pdcōrū intelligētiā eſt notādū q̄ bonū in creatura dr̄ ꝑ ordinatōeʒ ad ſūmū. vñ bonū dr̄ qḋ ē ordinatū ī finē. ordinatio aūt tria reſpicit. aut ipȝ ordinabile. aut ꝑ q̄ eſt ordinabile. aut illud ꝑ quod ordinatur. ⁊ ꝑ hoc triplex repitur ī nobis bonū. ſ. bonū qḋ ē ordinabile. ⁊ hoc ē naturale. ⁊ bonū ꝑ qḋ ordinatur. ⁊ hoc ē ỽtꝰ vel grā. et bonū ꝑ qḋ natura ordinabilis ē a grā. ⁊ hoc ē habilitas media. Intelligēdū ē ergo q̄ malū culpe ei bono qḋ eſt ipa natura uel ſubā nō oppouitur. q̄ȝ ipaȝ ſubāȝ nō corrūpit ut dicit dio. nihil exn̄tiū corrūpit in eo qḋ ē eēntia uel natura. Ei aūt bono qḋ ē ỽtꝰ ⁊ grā ſimplr̄ ⁊ directe opponitur. vñ mutuo ſe expellunt ⁊ ſimul eē n̄ pñt. Ei aūt bono qḋ ē habilitas media quodāmō opponitur. ⁊ quodāmō nō. nā illa habilitas media hȝ ꝯpari ad naturā cꝰ ē ⁊ ad grāȝ ad quā ē. ꝑ q̄ ꝯpatur adnaturā cꝰ eſt ſic nō hȝ oppoſitōȝ ad malū. qm̄ habilitas illa ut erat talis nature idifferēs erat ad bonū ⁊ malū ⁊ ſic ē ſubiectū mali. vt aūt ꝯpatur ad grām ſeu ỽtutē uel etiā ad finē ad quē ē ſic hȝ oppoſitōeȝ ad malū. nā malū tollit ei rectā ordinatōȝ ad illud ad qḋ ē. ⁊ reddit minꝰ ⁊ minꝰ habilē. Qm̄ ergo malū culpe primo ⁊ principalr̄ ꝯ̄ habilitatē ꝯſiſtit. ⁊ habilitas potētie opponitur ipi malo cū malū reddat ipaȝ potētiā inhabilē. hic ē qḋ aug. dicit q̄ malū hȝ eē ī bono ſibi oppoſito. ⁊ q̄ in huiuſmodi oppoſitis regl̄a dialecticoꝝ defic̄. hoc ē dicere q̄ ad talia oppoſita n̄ ſe extēdit. vñ ex hoc nō ſeq̄tur q̄ regl̄a dialecticoꝝ falſificet. Sʒ qm̄ mos ē phi poſitis ꝯſideratōibꝰ inſtātias ſubinferre nō q̄ falſificēt ipas ſʒ q̄ intellectū rectificēt ⁊ manifeſtent. ſic btūs aug. tanq̄ȝ uir ꝓudēs ingenio in hac inſtātia manifeſtat illā maximā dialecticoꝝ in his oppoſitis tenere q̄ opponūtur oppoſitōe formali ſicut opponitur ỽtꝰ ⁊ uitium grā ⁊ culpa. In alijs aūt oppoſitis q̄ nō opponunt̄ rōe eiꝰ qḋ ſunt ſʒ rōe eiꝰ ad qḋ ſunt nō ē intelligēda illa regula. nā illa pñt ſimul ſtare ſicut ſtat grā cū ꝯcupia. ⁊ iteꝝ vnū pōt eē ī altero ſicut culpa in habilitate. Ex his q̄ dicta ſunt manifeſta ē rñſio ad. q. ꝓpoſitā. dico. n. q̄ malū ſubſtantificatur in bono. ⁊ nō ſolū in bono ſʒ etiā in bono quodāmō ſibi oppoſito ſicut oñdūt rōes q̄ ad primā ptē inducūtur. in bono aūt qḋ directe ⁊ formalr̄ opponitur ſibi ſubſtantificari nō hȝ ſicut due ultime rōnes q̄ ad ſcdāȝ ptē inducūtur oñdūt. ¶ Ad illud qḋ obr̄ de ỽbo dio. q̄ malū nō ē in exn̄tibꝰ ꝛc. dō q̄ ipe loq̄tur ꝑ ſe. q̄. ſ. nō ē ī exn̄tibꝰ ꝑ q̄ exiſtentia ſʒ ꝑ q̄ deficientia cū ſit principiū defectꝰ vt iā patebit meliꝰ. ¶ Ad illud qḋ obr̄ tm̄ unū uni opponit̄ ꝛc. dō q̄ illud intelligēdū ē ī uno gn̄e oppōnis ⁊ intelligēdū ꝑ idē ꝑ ſe loq̄ndo. habilitas aūt potētie n̄ opponitur ipi niſi rōne ỽtutis. ỽtꝰ. n. directe opponit̄ uitio. ⁊ q̄ȝ naturalis habilitas quodāmō īclinat ad ỽtutē hinc ē q̄ uitio opponitur quodāmō. lʒ nō oīo ut ỽtus. Et ſic pȝ totum.

TErtio q̄rit̄ utꝝ malū ſit ī bono tāq̄ȝ aliq̄s habitꝰ an ſit pura priuatio. ¶ Et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝙ nõ ſit ibi tanq̄ʒ habitus ⁊ potentia aliqua ſed ut pura priuatio uidetur. primo ꝑ illō Jo. .1. Sine ipo fcm̄ ē nihil. Glo. Nihil.i.pccm̄. ergo peccatū nihil ē. ¶ Itē aug. Malū nõ eſt natura aliq̄ ſʒ defect⁹ↄ naturā mali nomē accepit. ergo malū nõ ē aliq̄ potētia ſʒ defect⁹ ⁊ priuatio. ¶ Item Anſel. de ↄceptu v̉gi. c. v. Iniuſticia oīo nihil ē ſicut cecitas. nõ. n. aliud ē cecitas q̄ʒ abſentia uiſus ubi dʒ eē. q̄ nõ magis ē quid in oculo ubi dʒ eē uiſus q̄ʒ in ligno vbi nõ dʒ eē. ¶ Itē hoc ipʒ uidetur rõe. Bonū ⁊ ens ↄuertuntur. ergo de quocūq̄ʒ p̄dicat̃ ens p̄dicatur ⁊ bonū. ſi ergo pccm̄ uel malicia eēt ens malicia h̓ ꝙ huiuſmōi h̄ret aliquid de bonitate. ſi ergo nõ hʒ aliq̄d de bonitate. non hʒ ergo aliq̄d de entitate. ¶ Itē oē ens a ſūmo ente ꝓcedit. nec ē aliq̄ eēntia q̄ nõ ſit i dī potētia ut illā ꝓducat. ſʒ dꝰ põt peccare nec facere culpā. ergo peccatū inq̄ꝫtū huiuſmodi n̄ hʒ aliq̄d de ente. ergo nihil ē ⁊ priuatio pura.

¶ Itē oē qd̓ ē ens hʒ aliquā formā. oē. n. qd̓ hʒ aliq̄ʒ formā hʒ pulchritudinē. ſʒ pccm̄ n̄ hʒ pulchritudinē cū ſit deformitas aīe. ergo nihil hʒ de entitate. ergo purā dicit priuatõeʒ. ¶ Sʒ ↄ̄. Aug. Peccatū ē dictū uel factū uel ↄcupitū ↄ̄ legē dei. ſʒ oē dictū uel factū ē aliq̄d. ergo peccatū ſiue malū ē aliq̄d. non ergo priuatio pura. ¶ Itē uirt⁹ ⁊ uitiū ↄ̄ria ſunt. ſed ↄ̄ria ſunt in eodē gñe. ⁊ q̄cūq̄ʒ ſub eodē gñe ſunt utrūq̄ʒ eoꝝ ē aliq̄d ⁊ nõ priuatio pura. ergo uitiū ē aliq̄d. ergo malū ſiue peccatum nõ ē oīo nihil. ¶ Itē ſiue accipiatur ↄcrete ſiue abſtracte ueꝝ ē dicere ꝙ peccatū i aliquo ē. ⁊ oē qd̓ ē ē ens ſic oē qd̓ legit ē legens. et oē qd̓ amat ē amans. ⁊ oē qd̓ ē ens ē aliq̄d ⁊ nõ ē priuatio pura. ergo pccm̄ ſiue malū ſiue accipiat̃ ↄcrete ſiue abſtracte nõ ē oīo nihil. ¶ Itē nihil qd̓ ē pura priuatio intēditur ⁊ remittitur. ſʒ malū ⁊ peccatū ⁊ intēditur ⁊ remittitur. q꞉ unū peccatū ē mai⁹ alio ⁊ una malicia ē maior altera. ergo peccatū ſiue malicia nõ ē priuatio pura. ¶ Itē eē ordinatū p̄ſupponit eē. ſʒ malū culpe h̓ ꝙ malū ordinatur ad malū pene. ſi ergo h̓ ꝙ malū ē ordinatū in pena. uidetur ꝙ h̓ ꝙ malū hēat aliqd̓ eē ¶ Itē aut peccatū ē aliq̄d h̓ ꝙ peccatū. aut nihil. ſi aliq̄d hēo ꝓpoſitū. ſi nihil ⁊ de⁹ punit hoīeʒ ꝑ pccō. ergo de⁹ punit hoīeʒ ꝑ nihilo. ſʒ q̄ punit hoīeʒ ꝑ nihilo iniuſte punit. ergo ſi deus punit hoīeʒ ꝑ culpa. uidetur ꝙ in puniendo iniuſte faciat. ¶ R̸. dō ꝙ malū ſiue pecatū dupl̄r põt accipi. Uno mõ abſtractiue. alio mõ ↄcretiue. h̓ aūt ꝙ malum dr̄ ↄcretiue ſic ↄcernit illud quod deformat ut̃ aliq̄ʒ actionē uel aliq̄ʒ ſubāʒ. ⁊ ſic dr̄ malū res mala utpote actio mala ut̃ anima mala. ⁊ hoc mõ malū aliq̄d ē. ⁊ hʒ eſſe nature. ſi aūt aliq̄n dicatur ipa res mala ſiue pccōr nihil eē hoc dicitur q̄ꝫtū ad bn̄ eē quod quidē eſt eē ordinatū. Un̄ cū dicunt̃ hoīes nihil fieri cū peccāt hoc nõ dr̄ q꞉ oī eē priuētur ſʒ q꞉ priuātur eē ordinato quod q̄dē ē eē ↄpletū. ⁊ de hoc dicit Bo. ꝙ eē ē quod ordinē retinet ſeruatq̄ʒ naturā. Cõtigit iteꝝ loq̄ de malo ſiue de pccō abſtractiue. et hoc mõ malū ſiue pccm̄ in recto ſiue p̄dicatõe formali nõ ē aliq̄d ſʒ nihil. q꞉ nõ eſt ens nec bonū ſʒ priuatio boni. Q̄uis aūt malicia uel peccatū nihil ſit in recto. in obliquo tn̄ alic⁹ eſt ⁊ alic⁹ ut oppoſiti ⁊ alic⁹ vt ſubiecti. Alic⁹ ut oppoſiti utpote boni. malū. n. ē priuatio boni. ⁊ q꞉ ſic ē priuatio boni ut tn̄ nõ ſit oīmoda ānihilatio ſic priuat bonū grē ꝙ relīq̄t bonū nature. ſic priuat actum ut relinquat aptitudinē. ⁊ ſic priuat bonū q̄ꝫtū ad effectum ut tn̄ in ſubiecto relinquat debitū. ⁊ iō maluꝫ abſtractiue ſumptū formal̄r loquēdo priuatio ē. ⁊ iō nihil ē. eſt etiā alic⁹ entis uel ſubiecti. q꞉ ē in aliquo ente. nõ. n. ē oīmoda priuatio ſiue ānihilatio. ⁊ q꞉ h̓ hāc uiā auctoritates ⁊ rõēs ad primā ptē inducte oñdunt malū ſiue pccm̄ nihil eē. ideo ↄcedende ſunt. ¶ Ad illud vero quod primo obr̄ in ↄ̄riū ꝙ peccatū ē dictuꝫ ⁊ factū ⁊c. Dicēdū ꝙ ibi accipitur peccatum ſiue malū ↄcretiue ꝓut ↄcernit actõeʒ ſubſtratā. ⁊ ⁊ hoc mõ aliq̄d ē. nec hoc repugnat ſʒ ↄſonat eis q̄ dicta ſūt. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ uirt⁹ ⁊ uitiū ſunt ↄ̄ria. Dicendū ꝙ uitiū ↄ̄riatur uirtuti utpote luxuria caſtitati. nõ tātū dicit priuatõeʒ ſʒ etiā dicit aliquē habitū ſubſtractum quo q̄s redditur facilis ad ꝑpetrandū illud peccati gen⁹. et hoc mõ accipiēdo uitiū. uitiū non oīo nihil ē. Alio mõ accipiēdo uitiū ꝓut ē priuatio boni tantū ſic nõ ↄ̄riatur uirtuti h̓ rēimo opponitur ſicut priuatio ⁊ habit⁹. ſi aūt dicat̃ alicui hoc mõ ↄ̄riari uitiū uirtuti accipitur largo mõ ↄ̄riū ꝑ qualʒ oppõne ⁊ repugnātia. ut̃ hoc dr̄ ꝙ ⁊ ſi h̓ ueritatē uitiū opponatur uirtuti ut priuatio. hn̄t tn̄ quodāmõ uirt⁹ ⁊ uitiuꝫ legē ↄ̄rioꝝ in hoc ꝙ mutuo ſe expellunt. ⁊ ab

ꝟno ſit regreſſus ad alterum in qua ꝯditione
oppoſita ut priuatio ⁊ habitꝰ ab his q̄ oppo-
nuntur ſicut ꝯ̄ria diſtinguuntur. et ꝑ tanto dic̄
aug. in ench. ꝙ in hoc fallit regula dialecticoꝝ
uocās bonum ⁊ malum ꝯ̄ria. ⁊ hoc ex cā ꝑdcā
nihilominꝰ tn̄ dicēduȝ ē ꝙ maluȝ ē i eodē gn̄e
cum bono. ſȝ hoc nō ꝓprie ⁊ ꝭ rectā ordīatōȝ
ſȝ hoc ē ꝑ q̄dā reductōȝ. ⁊ ex hoc nō ſeq̄tur
ꝙ malum ſit aliq̄d. nā priuatōes ad ideȝ ge-
nus cuȝ ſuis habitibꝰ reducuntur. ⁊ tn̄ formalr̄
loquēdo ipe nihil ſunt. ¶ Ad illud quod obr̄
ꝙ malum ē i alio. ergo ē. ꝺicēduȝ ꝙ n̄ ſeq̄tur
nā ſicut dicit philoſophꝰ q̄dā ſunt entia ⁊ q̄dā
ſūt entiū. ⁊ q̄uis priuatōes poſſint dici entiū
nō tn̄ dicuntur entia. cū aūt dico maliciā eē in
aliquo dico eā eē entis. ſȝ cū dico maliciā eē
ens attribuo ei entitatē in ſe. ⁊ primū eē ē eē
ꝭ q̄d. ſecundū ē eē ſimplr̄. ⁊ iō ē ibi ſophiſma
ꝭ q̄d ⁊ ſimplr̄. Si aūt q̄ratur de hac. malicia ē
ꝟtrū ſit ꝯcedēda uel nō. ꝺō ꝙ ſicut uₜ phūs
duplr̄ pōt p̄dicari. aliq̄n accipitur ut ꝯpoſitio
media iter duo extrema. et ſic dr̄ tertium ad
iacēs ut cū dr̄ hō ē albꝰ. aliq̄n ꝟo ſic p̄dicatur
ut res iptata ꝑ ipȝ ſit attributa ſiue alteꝝ ex-
tremoꝝ. Qn̄ ergo ſic dr̄. malicia ē. ſi hoc uer
bū ē accipiatur ut p̄dicatū ſicut accipiūtur alia
ꝟba ut legit ⁊ hꝰ. tunc locutio ē falſa. ē. n. ſen
ſus malicia ē. i. malicia ē ens. i. eēntia aliqua.
hoc. n. ꝟbū ē ſignificat eēntiā ⁊ ſubāȝ ꝟniuſ-
cuiuſq̄ȝ. Alio mō pōt intelligi p̄dicari uel acci
pi i hꝰ locutōe ſicut culpa. ⁊ ē oro quodāmō
defectiua. ⁊ tūc ē ſenſus. malicia eſt. i. malicia
alicui ineſt. ita ꝙ ipa malicia potꝰ intellr̄ ut al
teriꝰ inherēs q̄ȝ alteri ſubſtās ſicut cū dr̄ malū
⁊ intellr̄ aliq̄d eē malū. ⁊ hoc mō accipiēdo nō
ꝟalȝ. malicia ē. i. malicia ē ens. ¶ Ad illud q̄ꝺ
obr̄ ꝙ pura priuatio nō intenditur nec remit
titur. ꝺō ꝙ ſi dicatur pura priuatio hoc ē pri
uatio nihil potēs nec in recto nec in obliquo.
hoc mō ueꝝ ē dicere ꝙ nō recipit magis ⁊ mi
nꝰ. ſicut chimera nihil ē ⁊ hircoceruus nihil ē
nec ē unū magis unū q̄ȝ reliquū. Alio mō dr̄
pura priuatio q̄ꝛ nihil ponit in recto ponit tn̄ i
obliquo. ⁊ hoc mō malicia poſſȝ dici pura pri
uatio. ſȝ de hac nō ē ueꝝ ꝙ nō recipiat magis
⁊ minꝰ. pōt. n. magis ⁊ minꝰ recip̄e rōe eiꝰ en-
tis q̄ꝺ reſpicit q̄ſi i obliquo. ꝟn̄ dr̄ maior pri
uatio i q̄ ē maioris boni corruptio. ⁊ i q̄ minꝰ
de bono relinq̄t. minor ꝟo i q̄ minꝰ de bono
corrūpitur ⁊ plus relinq̄t. Et ſic pȝ ꝙ ex hoc
nō ſeq̄tur ꝙ pcc̄m abſtractiue loq̄ēdo ſic ali
q̄ potētia. ¶ Ad illud q̄ꝺ obr̄ ꝙ eē ordinatuȝ
p̄ſupponit eē. ꝺō ꝙ ueꝝ ē ꝙ in his q̄ ꝑ ſe or
dinātur ordinatū preſupponit eē. in his aūt q̄
ordinātur ꝑ accn̄s nō p̄ſupponit eē i ſe ſȝ rōe
aliꝰ i quo uel ꝑ q̄ꝺ ordinātur. ⁊ hoc mō dr̄ ma
lū ordinari. nō q̄ꝛ ſit i ſe ordinatū cū ſit priua
tio modi ſpēi ⁊ ordīs. ſȝ q̄ꝛ ordinabilitatē hȝ i
pena rōe ipiꝰ punibilis. hoc aūt meliꝰ deťmia-
tū ē in li. iiij. ꝺi. xlvj. ¶ Ad illud q̄ꝺ obr̄ ꝙ ſi
pcc̄m nihil eſt q̄ꝛ deꝰ punit hoīeȝ ꝑ nihilo. ꝺō
ꝙ ſicut p̄tactū ē ⁊ ſi pcc̄m nihil ſit in recto. ni-
hilominꝰ tn̄ i obliquo ē alicꝰ entis ut oppoſiti
⁊ alicꝰ ut ſubiecti ꝯ q̄ꝺ relinq̄t debitū reſpcū
boni priuati. ꝺico ergo ꝙ pcc̄m ē meritū pe-
ne nō ſolū rōne priuationis ſȝ relicti debiti et
boni priuati. ꝟn̄ nō eſt hō dignꝰ puniri ſolū ꝙ
bono caret ſȝ q̄ꝛ caret ⁊ ꝺȝ hr̄e. ⁊ lȝ carētia illa
nihil ſit. ꝺebitū tn̄ hn̄di aliq̄d ē. ⁊ iō ex hoc n̄
ſeq̄tur ꝙ deꝰ puniat hoīeȝ ꝑ nihilo. q̄uis pec-
catū nihil ſit. hoc aūt aptū eſt ſi q̄s ꝯſideret in
ſenſibili exēplo. ſ. cū rex icarcerat ſuū q̄ꝛ non
reddit retributū. ut cū aliq̄s creditor icarcerat
aliquē. q̄ꝛ nō ſoluit ſibi pecuniā mutuatā. pri
uatio. n. nō ꝑ ſe ſȝ cū debito eſt cauſa.

In pte iſta ſunt dubitatōes circa lit.
Et primo q̄ritur de hoc q̄ꝺ dicit ꝙ
mala uolūtas angeli uel hoīs cā eſt
maloꝝ ſubſequentiū. Sȝ ꝯ. Aug. in li. lxxxiij.
q. dicit. ꝙ nullo alio actore pōt hō fieri deťior
ergo mala uolūtas angeli uel hoīs nō pōt ma
las uoluntates in alijs cāre. ¶ Itē ſi oē malū
ꝺȝ iputari ei q̄ eſt cā prima. ⁊ mala uoluntas
angeli uel hoīs ē cā oīuȝ maloꝝ. ergo oīa ma
la ſunt eis iputanda. ¶ R̸. ꝺō ꝙ eſt cā ꝑ ꝟe effi
ciens ⁊ ꝓducens. ⁊ eſt cā quodāmō diſponens
⁊ inducens. cū ergo dr̄ ꝙ mala uoluntas ange
li uel hoīs ē cā malaꝝ uoluntatū ſubſeq̄ntium
dr̄ ꝑ q̄ȝdā diſpōnē ⁊ inductōeȝ. ꝺiabolus. n. in
ducit ⁊ diſponit ſuggerendo. hō ꝟo corrūpē-
do naturā ⁊ malū exēplū p̄bendo. cū aūt dicit
aug. ꝙ nullo alio actore fit hō deterior hoc in
telligiť tanq̄ȝ actore principali. Poſſet tn̄ dici
ꝙ lr̄a illa intellr̄ de malis ſubſeq̄ntibꝰ primā
malā uoluntatē hoīs ⁊ angeli. nō reſpectu di-
uerſaꝝ ꝑſonarum ſȝ reſpcū eiuſdē i q̄ꝺ prima
mala uoluntas eiꝰ ē cā oīuȝ maloꝝ q̄ ipe facit.
¶ Itē q̄ritur de hoc q̄ꝺ dr̄ i eodē. c. Uolūtas

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hoīs cā ē tā pccōꝝ q̄ꝫ penaꝝ. q꜡ pena ē paſſio inuoluntaria. ſꝫ qḋ cātur a uoluntate eſt uolūtariū. ergo pena nō cātur a uoluntate. ¶ Jtēꝫ ſi cātur a uolūtate aut a bona. aut a mala. A bona non. hoc ꝯſtat. q꜡ nemo punitur ꝑ bona uoluntate. A mala nō. q꜡ mala uolūtas n̄ ē cā iniuſti iq̄ꝫtū hi⁹. ſꝫ oīs pena iuſta ē. ergo nulla pena cāta ē a uoluntate. ¶ R℞. dō q̄ꝫ uoluntas duplr̄ dr̄ eē cā alic⁹. vel ꝑ modū merentis. vl' ꝑ modū efficiētis. Cū ergo dr̄ uoluntas eē cā pene. hoc nō dr̄ ꝑ modū efficientis ſꝫ ꝑ modū merentis. voluntas. n. cāndo culpā efficiendo ſiue deficiendo meretur penā. ꝛ ita dr̄ eſſe cā penaꝝ ꝛ pccōꝝ ſꝫ alr̄ ꝛ alr̄. Et ꝑ hoc pꝫ ſolo obiectoꝝ. ¶ Jtē q̄ritur de hoc qḋ dicit. Bonū oīo carens malo integrū bonū eſt. Hoc. n. vi detur falſū. q꜡ integrū bonū eſt illud cui nihil deeſt de bono. ꝛ hoc ē bonū integrū quo ē oē bonū. ergo ſolū illud ē itegrū bonū qḋ ē ſūmū bonuꝫ. ſꝫ multa creata ſunt carentia oī malo ut bti angeli ꝛ aīe btē. ergo ſi hoc ueꝝ ē ēt qḋ dicit multa eēnt ſūme bona. ꝑpter hoc eſt qō vtꝝ aliqḋ creatū mereatur dici bonū integꝝ. ¶ R℞. dō q̄ꝫ ſicut pfcōꝫ dr̄ multiplr̄. ꝛ q̄ꝫtū ad pfcōeꝫ ſufficiētie. ꝛ q̄ꝫtū ad pfcōeꝫ ſupabūdantie. ſic etiā ꝛ integrū bonū pōt dici multiplr̄. ꝛ q̄ꝫtū ad integritatē ſufficientie. ꝛ ſic dr̄ integꝝ bonū qḋ caret oī malo culpe ꝛ pene. ꝛ q̄ꝫtum ad integritatē ſupabūdātie. ꝛ ſic dr̄ itegꝝ bonū ī quo ē oē bonū. ꝛ primo mō itegrū bonū nō dr̄ eē bonū ſūmū ſꝫ bonū puꝝ q꜡ nihil hēt de malo admixtū. ſo uero mō dr̄ eē bonū ſūmū ꝛ eſt ī ſolo deo ꝑ eēntiā. in creatura aūt ꝑ pticipatōeꝫ q̄ btā dicitur ī hoc q̄ꝫ pticipat ſūmū ex c⁹pticipatōe hr̄e dr̄ oē bonū. ¶ Etſi tu obiicias q̄ꝫ bonū dicitur ꝑ imixtione cū ꝯrio. ꝛ ita bonū qḋ oīo ē ipmixtū malo ē ſūmū bonū. dō q̄ꝫ illud ueꝝ ē in his ꝯriis quoꝝ utrūq̄ꝫ ē natura aliq̄. ī his aūt quoꝝ unū eſt natura. alteꝝ priuatio ſicut ē in bono ꝛ malo. luce ꝛ tenebra nō hꝫ ueritatē. vn̄ ſicut nō dicit̄ magis luioſū q꜡ min⁹ hēat ꝯ tenebra. ſic nō dr̄ magis bonū q꜡ min⁹ hēat ꝯ malo. ſꝫ quēadmodū una ſtella dr̄ maior altera q꜡ magis accedit ad pfectōeꝫ lucis. ſic magis bonū qḋ magis accedit ad pfcōeꝫ bonitatis. nihilomin⁹ tn̄ carēs oī malo nō pōt dici niſi ſol⁹ de⁹ ut fiat uis in hoc q̄ꝫ dico oīo ut careat oī malo ſ᷒ actū ꝛ potētiā ꝛ ſ᷒ aptitudinē ſiue ſ᷒ primas nature poſſibilitatē.

¶ Jtē q̄rit̄ de uerbo aug. qḋ dicit in expōne illi⁹ uerbi. ue his q̄ dicunt malū bonū ꝛc. Jd qḋ dictū eſt in ꝑphetia itelligēdū ē de ipis reb⁹ q̄b⁹ hoīes mali ſunt. nō de hoīb⁹. Hoc. n. uidetur falſū. q꜡ ſicut peccat ille q̄ dicit adulteriū eſſe bonū uel homicidiū. ita peccat q̄ dicit ipiū eē iuſtuꝫ. vn̄ ꝛ male dr̄ ille q̄ iuſtificat ipiū ꝑ munerib⁹. ergo nō tātū de reb⁹ ſꝫ de hoīb⁹ hꝫ intelligi. ¶ R℞. dō q̄ꝫ cū dico hoīeꝫ malū ꝛ dico hoīeꝫ ꝛ dico maliciā. pōt ergo attribui bōitas ei aut bonitas nature ſm̄ q̄ꝫ hō. aut bonitas moris rōe malicie. ꝛ primo q̄dē mō attribuere ei ueritatē ueritatis ē nō deteſtatōis ꝑphetice. ſo mō meretur maledcōeꝫ. ꝛ hoc ē nō q꜡ laudat hoīeꝫ ſ᷒ q̄ꝫ hō ſꝫ q꜡ laudat eū ſ᷒ q̄ꝫ mal⁹ ꝛ hoc nō ē aliud q̄ꝫ laudare maliciā. Cū. n. dicit aug. q̄ꝫ nō intellr̄ de hoīb⁹ ſꝫ de reb⁹. non negat q̄n peccatū ſit ꝯmēdādo malū hoīeꝫ. ſed hoc uult dicere q̄ꝫ nō eſt peccatū ſi ꝯmēdatur natura ſed peccatuꝫ ē ſi ꝯmendetur malicia.

¶ Diſtinctio. xxxv.

Poſt hoc uidēdū eſt q̄d ſit peccātuꝫ ꝛc. ¶ Supra egit magr̄ de pcīcālitate ꝛ origine. hic agit de peccati q̄dditate ꝛ diffinitōe. Diuiditur aūt ps iſta ī tres ptes. Jn q̄ꝝ prima inq̄rit magiſter q̄d ſit peccatuꝫ. vtꝝ. ſ. ſit act⁹ uel priuatio pura. Jn ſa dato q̄ꝫ aliquo mō ſit act⁹ ꝛ aliquo mō ſit priuatio inq̄rit utꝝ peccatuꝫ ſit peccati pena. infra. di. xxxvi. Sciēduꝫ tn̄ q̄dā ſic eē pccā. Jn t'tio uero inq̄rit utꝝ a t'mio ſubtracta ſit a dō tāq̄ꝫ a cā. ifra. di. xxxvii. Sūt tn̄ ꝛ alii ꝛc. Prima ps q̄ ꝯtinet pn̄tē di. diuidit̄ in tres ptes. Jn prima ponit magiſter peccati notificatōes. Jn ſa uero ex ipis notificatiōib⁹ inq̄rendo elicit q̄d ſit peccatū ſ᷒ reꝫ. Jn tertia uero diſſoluit rōes ſiue oppōnes q̄ ꝯrie uidēt ueritati ꝑdet'miate. Primū facit ibi. P⁹ hoc uidēdū q̄d ſit peccatuꝫ ꝛc. ſecūdū ibi. Quō ꝯdiuerſitatis h⁹ uerboꝝ ꝛc. Tertiū ibi. Quib⁹ opponit̄ ſi oīa q̄ ſunt ꝛc. Prima ps diuidi poſſet ī ptes tres ſ᷒ tres notificatōes peccati. ſꝫ rōne ſue breuitatis remanet idiuiſa. Secunda uero ps pricipalis diuidit̄ ī ptes tres. Jn prima pte diuerſoꝝ opiones narrat. Jn ſa uero ueritateꝫ apit. ꝛ iuxͣ quorūdā opionē explanat. ibi Sane dici pōt ꝛ libere ꝛc. Jn tertia uero auctoritatib⁹ ſcōꝝ ꝯfirmat. ibi q̄ꝫ aūt uoluntas oīo et actio ꝛc. Silr̄ tertia ps pricipalis tres hꝫ ptes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ẜ tres dubitatões q̄s mouet. q̄ꝝ prima ſum-
pta ē ex hoc qꝺ̄ dicit illa poſitio ꝙ oīa q̄ ſunt
bona ſunt. ẜa v̄o ex hoc ꝙ dicit pcc̄m ē corru
ptio boni. Tertia v̄o ſūpta eſt ex hoc ꝙ cor
ruptio boni ē pena. Primā ponit ibi. Quibꝰ
opponitur ſi oīa q̄ ſunt ⁊c. ẜam ibi. Pōt etiā
q̄ri ab iiſdē ⁊c. Tertiā ibi. Queri ſolꝫ utꝝ ⁊c.
⁊ in q̄lꝫ iſtaꝝ ptiū primo opponit ⁊ ẜo ſoluit.

AD itelligentiā aūt hꝰ ptis i q̄ inq̄rit̄
q̄d ſit peccatū cū peccatū ſit magis
priuatio q̄ꝫ poſitio. ⁊ ē hic qꝺ̄ de cor
ruptōe boni q̄ hꝫ fieri ꝑ pcc̄m. ⁊ circa hoc q̄rū
tur duo ¶ Primo q̄rit̄ utꝝ bonū h̄eat ꝑ pcc̄m
corrūpi. ¶ Scd̄o q̄ritur de mō corrumpēdi.
¶ Circa primū q̄runt̄ tria ¶ Primo q̄ritur vtꝝ
a pccō ſit boni corruptio. ¶ Scd̄o q̄ritur utꝝ
pcc̄m ſit ipa corruptio paſſio. ¶ Tertio q̄rit̄
utꝝ pcc̄m inq̄ꝫtū corrūpit ꝯriet̄ bono icreato.

CIrca primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur utꝝ
pcc̄m bonū aliqꝺ̄ h̄eat corrūpe. ¶ Et
ꝙ ſic uidet̄. Aug. i ench. Quid ē ali
ud qꝺ̄ dr̄ malū niſi priuatio boni. bonū. n. mi
nꝰ malū ē, cū ergo culpa ꝯmittit̄ neceſſario ibi
aliqꝺ̄ bonū priuat̄. nō ē dare ꝙ priuetur ꝑ ali
ud q̄ꝫ ꝑ culpā. ergo neceſſe ē ponere ꝙ pcc̄m
h̄eat bonū priuare ⁊ priuando corrūpe. ⁊ hoc
aug. iſinuat paulo pꝰ expſſiꝰ cū ſubiungit. ido
malū corruptio ē nature q2 cā q̄licūq3 priuat
bona. ¶ Itē hoc ipꝫ oñdit aug. tali rōe. Qꝺ̄
nullo bono priuat nō nocet. ergo qꝺ̄ nocet ali
quo bono priuat. ſꝫ malū nocet. hoc māifeſtū
ē. ergo aliqꝺ̄ bonum adimit ⁊ aliquo bono pri
uat. ſꝫ qꝺ̄ priuat ⁊ adimit bonū illud corrūpit
ergo ⁊c. ¶ Itē ſicut ſe h̄nt uitia corpoꝝ ad cor
pa ſic uitia aīaꝝ ad aīas. ſꝫ uitia corpoꝝ ledūt
⁊ aliquo mō corrūpunt corpa. ergo uitia aīaꝝ
aliq̄d corrūpunt ꝯ ipaꝫ aīaꝫ. talia aūt uitia ſūt
pccā. ergo ⁊c. ¶ Itē q̄n aliq̄s peccat aut ꝑdit
aliq̄d boni aut nihil. ſi nihil. ergo ita bonꝰ ē pꝰ
ſic̄ añ. ergo ita bonꝰ ē q̄ peccat ſic̄ ille q̄ ñ pec
cat. ergo ita vꝫ placere deo unꝰ ſicut alter qꝺ̄
ē manifeſte falſū. reſtat ergo ꝙ aliq̄d boni ꝑ-
dit. ſꝫ illud bonū qꝺ̄ ꝑditur corrūpitur. ergo ē
alicꝰ boni corruptiuū. ¶ Sꝫ ꝯ hoc arguitur ſic
Primo ꝑ auctoritatē aug. q̄ dic̄ ꝙ pcc̄m ē cor
ruptio modi ſpēi ⁊ ordis. ſꝫ corruptōis nō eſt
corrūpe. nā ſi corruptio corrūpet. pari rōne ⁊
alia corruptio. ⁊ ſic i ifinitū. et itēꝝ actiōis ñ ē
agere. ergo uidet̄ ꝙ ſi pcc̄m ē corruptio ꝙ eiꝰ
nō ſit corrūpe ¶ Itē ſi pcc̄m corrūpit aut rōe
boni ſubtracti. aut rōe defectꝰ. Rōe boni ſub-
tracti nō. q2 cū corrūpe bonū ſit malū bonū in
q̄ꝫtū bonū eēt cā mali qꝺ̄ ē falſū. Si rōe defcꝰ
ſꝫ ꝯ. Corrūpe ē agere. nullꝰ defectꝰ ē pricipiū
actōis. ergo pcc̄m rōe defectꝰ nō corrūpit. ¶
Itē ſi corrūpit aut corrūpit peccantē aut aliū.
Aliū nō. ꝯſtat q2 multa ſunt pccā q̄ nō fiūt in
aliū. Si corrūpit peccātē. ſꝫ ꝯ. nihil corrūpit ſe
ipꝫ. ⁊ nihil ẜ idē natū ē eē agens ⁊ patiens. et
itēꝝ nullū malū pene corrūpit punientē. ergo
uidetur ꝙ malū culpe nō corrūpit peccātē nec
aliquē aliū. ergo ⁊c. ¶ Itēꝫ ſi corrūpit aut ex
pte carnis. aut ex pte aīe. Ex pte carnis ñ. q2
multa ſunt pccā q̄ ꝯferunt ad regimē ſanita-
tis corpalis ⁊ ad oblectatōꝫ carnis. Si ex pte
ſꝫ ꝯ. Aīa ē imortalis. ergo i eā nulla cadit cor
ruptio. nā ſi corruptio caderet ipoſſibile eſſet
eā eē ꝑpetuā. ¶ Itē ſi corrūpit aut corrumpit
q̄ꝫtū ad ſubāꝫ. aut q̄ꝫtū ad potētias. aut q̄ꝫtuꝫ
ad actū. q̄ꝫtū ad ſubāꝫ ñ. hoc ꝯſtat. q̄ꝫtum ad
potētias ñ ut uidet̄. q2 peccatuꝫ ſubſternit ſibi
actū ⁊ ſupponit. ⁊ nihil corrūpit illud ſine quo
eē nō pōt ⁊ ꝑ qꝺ̄ egredit̄ i eē. ergo peccatū ñ
corrūpit q̄ꝫtū ad actū nec q̄ꝫtū ad potētiā ut ui
ſū ē. ergo ⁊c. ¶ Itē ſi peccatuꝫ corrūpit aliqꝺ̄
bonū. aut ergo corrūpit bonū nature. aut bo-
nū grē. nō bonū nature. q2 ei nō opponitur vt
uult dio. nihil exn̄tiū corrūpit̄ i eo qꝺ̄ ē eēntia
uel natura. Si ergo corrūpit bonū grē. ergo
nullus pōt peccare niſi h̄ns grāꝫ. q2 bonū nō
corrūpitur niſi i eo i quo ē. ſꝫ hoc ē falſum. q2
pccōres peccare pn̄t. ergo ⁊c. eſt ergo qō qꝺ̄
bonū ē illud qꝺ̄ hꝫ i nobis peccatū corrumpe.
¶ Rꝫ. vꝺ̄ ꝙ abſꝫ dubio ſicut aug. i ptibꝰ locis
dicit ꝙ peccatū corrūpit ⁊ aliquo bono priuat
Cū. n. ꝑ peccatū fiat aīe deformatio ⁊ obſcu-
ratio nec poſſit itelligi aliq̄d deformari ul̄ ob
ſcurari ſine admiſſiōe alicꝰ luīs uel pulchritu-
dis neceſſe ē intelligi ꝑ peccatū aliqꝺ̄ i nobis
corrūpi. ¶ Ad hoc itelligēdū notādū ē ꝙ pcc̄m
nō eſt q̄liſcunq3 priuatio nec cuiuſcunq3 boni.
nec i q̄cūq3 creatura repta. ſꝫ peccatū ſiue cul
pa priuatio ē iuſticie. iuſticia āt ut dicit anſel.
ē rectitudo uoluntatis. uoluntas aūt eſt in ſola
creatura rōnali. ac ꝑ hoc ⁊ iuſticia. ⁊ ſicut iuſti
cia ē uoluntatis rectitudo ſic culpa q̄ ē iiuſticia
ē uoluntatis obliq̄tio. ſicut. n. ꝑ obliq̄tōem fit
declinatio a rectitudine ⁊ quedaꝫ rectitudinis

exterminatio. ſic in culpe ꝯmiſſione ſit in aīa
quedã rectitudinis ademptio ſiue corruptio.
Et ē attendēdū ꝙ cū ad rectitudinē uolūtatis
tria ꝯcurrant. ſ. ipa potētia rectificabilis. ⁊ ipe
habit⁹ rectitudinis. ⁊ ipa habilitas media. pec
catū nō corrūpit ipaʒ potentiā ꝑ ꝙ potentia ē
nec ſimplr̄ nec ꝑ qd. ipm̄ uero habitum recti-
tudinis tollit ſimplr̄. ipaʒ uero habilitatē me-
diā quodāmō corrūpit ⁊ quodāmō relinquit.
ergo potentiā nec diminuit nec aufert. iuſticiā
ſimplr̄ tollit. habilitatē vo mediā diminuit dū
hō ꝑ peccm̄ min⁹ ⁊ min⁹ redditur ad rectitudinē
iuſticie habilis ꝑ ꝙ linea que magis ⁊ magis
curuatur min⁹ eſt habilis ad diſpōnē rectitudi
nis. Cōcedēdū eſt ergo ſicut rōnes oñdunt ꝙ
malū culpe hʒ bonū corrūpe. ¶ Ad illud uero
qd̄ obr̄ ꝙ priuatōis non eſt priuare nec corru
ptōis corrūpe. vō ꝙ q̄uis act⁹ nō habeat ge-
nerare aliū actū. tñ habit⁹ hʒ gñari ex actibus
⁊ ideo malū culpe put ē corruptio ⁊ deordina
tio exñs in actu pōt eſſe cā deordinatōis uo-
luntatis ꝑ habitū. ⁊ iō peccatū ſiue malū culpe
dr̄ corrūpere dū actus inordinat⁹ uolūtatē red
dit inhabilē. nec ſignificat ex hoc ꝙ actio ſit
ex actōe ſʒ ꝙ deordinatio in habitu ſit ex de
ordinatōe i actu. ¶ Ad illud quod q̄ritur utꝝ
malū corrūpat rōe boni ſubſtracti uel rōe defe
ct⁹. vō ꝙ corrūpere duo dicit. ſ. agere ⁊ defi-
cere. nā corruptio actio ē cū defectu. dico ergo
ꝙ malū culpe hʒ corrūpe ita ꝙ rōe boni ſub
tracti ē rō agēdi. rōne uero defect⁹ eſt rō defi-
ciendi. ⁊ illud pʒ. voluntas eni dū peccat corrū
pit ſe. qꝛ dū ſeipaʒ mouet deordinat reddit ſe
inordinatā ⁊ ad bonū min⁹ habileʒ. nec pōt ſe
deordinare nihil uolendo ⁊ ſeipam mouendo.
et ꝙ dico ſe mouere dico aliquod bonū ſub-
tractū. ꝙ aūt dico inordinatū dico defectū. et
h⁹ ſatis ꝯgruū exēplū ponit aug. ⁊ magiſter
recitat in lit. q̄ʒ malicia corrūpit ſicut corrūpit
abſtinentia. ad corruptōeʒ aūt abſtinētie ⁊ cō
currit uis naturalis ꝯſūptiua ⁊ defect⁹ alimēti
⁊ ita actio cū defectu. ſilr̄ in ꝓpoſito intelligē
dū. ¶ Ad illud quod q̄ritur aut peccans cor-
rūpit ſe aut alteꝝ. vō ꝙ corrumpit ſe. ꝙ uero
ſubiungit ꝙ nihil corrūpit ſeipm̄. dicendū ꝙ
ueꝝ ē ſi agat ꝑ operatōeʒ nature ſue debitā.
culpa aūt ñ ſit ꝑ ordinē nature ſʒ ꝑter naturā.
Etſi obijciat ꝙ nihil eſt agens ⁊ patiēs ꝑ idē.
dicendū ꝙ illud falſū ē in his potentijs q̄ p̄nt

ſuper ſeipas reflecti. nam ſicut dicit anſel. vo
luntas eſt inſtrm̄ ſeipaʒ mouens ⁊ cū deordi-
nate mouet ſe ſe ledit ⁊ ſibiipi nocumentum
infert pro eo ꝙ uel recto ordine ſe priuat uel
a recto ordine ſe elongat. ¶ Ad illud quod q̄
ritur aut peccatū corrūpit rōne carnis. aut aie.
dicendū ꝙ principalr̄ rōe aie. nā ⁊ſi peccatuʒ
aliq̄d corrūpat rōe carnis hoc accidit ſicut ſu
pfluitas coit⁹ uel cibi uel pot⁹ nocet corpori. in
aīa aūt peccm̄ ſemp aliq̄ʒ corruptōeʒ facit non
ꝑ ſubāʒ ꝑ quā eſt imortalis ⁊ incorruptibilis.
ſʒ ꝑ rectitudinē ad habilitatē ad ipam ꝑ quam
aīa ē uariabilis ⁊ uix in eodē ſtatu ꝑmanet ſic
pʒ ꝑ expientiā q̄diu ſumus in hac miſia. ¶
Ad illud quod queritur utꝝ corrūpat q̄tuʒ ad
ſubāʒ aut q̄tū ad potentiā aut q̄tū ad actū.
dicendū ꝙ malū culpe corrūpit q̄tuʒ ad actū
nō ſimplr̄ ſʒ inq̄tū act⁹ ille ē ordinabilis i finē
Nō eni culpa priuat ipʒ actū ſʒ priuat ordinē
actus in finē. et ꝑ hunc etiā modū dico ꝙ nō
corrūpit potentiā ſʒ habilitatē ſiue ordinabili
tatē ꝑ quā ordinatur ad ſuū ꝯplementū. obie
ctio illa currit acſi diminueret potentias ſub
rōe potentie ⁊ actū ſub rōe act⁹. et iō pʒ illud
¶ Ad illud quod queritur vtruʒ corrumpat
bonū nature uel bonū grē. dicenduʒ ꝙ ꝓprie
loquendo ⁊ generalr̄ maluʒ culpe eſt priuatio
habilitatis medie inter bonum nature ⁊ bonū
grē. que quodāmō tenet mediuʒ inter bonuʒ
nature ⁊ bonum grē. et rōe ei⁹ quod ad grāʒ
ordinat attenditur penes ipaʒ bonuʒ ⁊ maluʒ
moris. rōe uero eius ꝙ naturalis ē nō tm̄ hēt
eſſe in iuſtis ſed etiā in pccōrib⁹. ⁊ ideo pecca
tuʒ ſiue fiat ab aliquo qui hʒ iuſticiā ſiue fiat
a pccōre ſemp inuenit aliquid quod priuet et
corrumpat.

Secundo queritur utrum peccatū ſit
ipa corruptio paſſio eēntialr̄ loquē-
do. Et ꝙ ſic uidetur. Peccatū ſicut
dicit anſel. nō ē aliud q̄ʒ abſentia uel carentia
iuſticie ubi dʒ eē. priuatio uero iuſticie paſſi-
ua nō eſt aliud q̄ʒ carētia debite iuſticie. ergo
eēntialr̄ loquēdo culpa ē corruptio put ē paſ-
ſio quā hō incurrit ex illa inordinatōe. ergo
peccatum eſt ipſa priuatio paſſio formaliter
loquēdo. ¶ Itē oēs actōes aie paſſiones ſunt
ſicut uult phūs. ergo ois inordinata actio aie
eſt inordinata paſſio. ſʒ quod eſt iordinatū ē
culpa. ergo illa paſſio ſiue corruptio iordita

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt culpa. ¶ Jtē cum aīa deformat ſeipām̄ deformitas ipa qua aīa deformatur remanet in ea ⁊ culpa ſilr̄. aut ergo illa deformitas ē culpa aut aliquod aliud. et ꝯſtat ꝙ culpa q̄ remanꝫ in aīa nō ē aliud q̄ꝫ ipa deformitas q̄ aīa defoꝛmis ē facta. ergo uidetur ꝙ peccatuꝫ ſit ipſa corruptio paſſio. ¶ Jtē corruptio paſſio in q̄ ē priuatio modi ſpēi ⁊ ordinis aut ē culpa. aut ē pena. ſi pena. ergo uidetur ꝙ talis priuatio ſit a deo. ergo deꝰ aīam reddit informē ⁊ iuſticia priuatā quod ꝓphanū ē dr̄e. reſtat ergo ꝙ ſit culpa ¶ Sed ꝯ. Aug. de li. ar. Culpa ē malum quod facimꝰ ⁊ pena malū quod patimur videtur ꝙ nō ſit culpa ſed pena. ¶ Jtē aug. Malum culpe eſt affectio uoluntaria. malum pene eſt affectio inuoluntaria. ſed corruptio paſſio nō ē uolūtaria. qꝛ nemo uult corrumpi neq̄ꝫ deformari. ergo non uidetur ꝙ ſit culpa ſꝫ pena. ¶ Jtē magr̄ in lit. Peccatū dr̄ actiue priuatio nō paſſiue. nā iō malū uel peccatū dr̄ corruptio. qꝛ naturā qualicunq̄ꝫ priuat bono. ¶ Jtē hoc uidetur rōne. Ois pena eſt iuſta ⁊ laudabilis. ſꝫ ois corruptio paſſio eſt pena cū damnificet ⁊ puniat euꝫ q̄ corrumpitur. ergo ois corruptio paſſio eſt iuſta ⁊ laudabilis. ſed nulla culpa ē iuſta ⁊ laudabilis. ergo nulla culpa ē corruptio paſſiue dicta ſicut prius oñſuꝫ eſt. ¶ Jtē effectus ⁊ cā eēntialr̄ diſtinguntur. Sꝫ peccatū corumpit ⁊ ē principiū corruptiōis paſſiue ſicut prius oſtenſum ē. ergo corruptio paſſio ⁊ ipa culpa diſtinguuntur eēntialr̄. nō ē ergo culpa corruptio boni paſſiue dcā. ¶ R̄. Ad p̄dcōꝝ intelligentiā notandū eſt ſicut p̄tactum ē. pccm̄ eſt corruptio ꝯſiſtens circa uolūtatē ⁊ eius actū cū ſit obliquatio a rectitudīe iuſticie. voluntas aūt in actu ſuo eſt inſtr̄m ſe ipm̄ mouens. vn̄ cū uoluntas ad aliquid mouetur libere ſi moueatur uł afficiatur iordinate illa inordinatio reſpicit uoluntatē mouētē ⁊ uoluntatē motā. qꝛ uoluntas dū inordinate afficitur inordinate mouet ⁊ inordinate mouetur. qm̄ ergo culpa ꝓut ꝯſideratur ī actu nihil aliud eſt q̄ꝫ motus uoluntatis inordinatꝰ. ⁊ ad illum motū ꝯcurrit actio ⁊ paſſio nō tm̄ ē corruptio actio. imo ē etiā corruptio paſſio. nam inordinatio qua aīa ſe deordinat ⁊ deordīatio qua aīa deordinatur vtraq̄ꝫ eſt culpa differēs ꝯpatōe vna tm̄ per eſſentiā. et qꝛ quales ſunt actus tales ſunt habitus maxime cū habitus generantur ex actibus ſicut eſt in genere maloꝝ habituū. hinc eſt ꝙ deformitas uel priuatio in uoluntate relicta. ⁊ hꝫ aliquid corrn̄dēs actioni ⁊ aliquid corrn̄dens etiā paſſioni. nam voluntas duꝫ peccat actualr̄ efficitur inhabilis ⁊ inq̄ꝫtū hꝫ rōem mouentis ⁊ inq̄ꝫtū hꝫ rōneꝫ moti. ⁊ ita culpa ꝯſiderata ut in habitu ⁊ inq̄ꝫtum remanet in aīa poſt actuꝫ peccati. ⁊ eſt corruptio in habitu ſiue priuatio correſpōdēs actioni. ⁊ eſt corruptio ſiue priuatio corrn̄dēs paſſioni. ⁊ ſic eadē culpa ē corruptio ſiue priuatio boni nō ſolū actiue ſed etiā paſſiue dcā ꝑ v̄itatem loquēdo. ꝑ appropriatōeꝫ uero coꝛruptio illa inq̄ꝫtum eſt actiue intellecta tenet mere rōem culpe. inq̄ꝫtum uero paſſiue dicta tenet rōem pene. qꝛ inq̄ꝫtū eſt actiue dcā tenꝫ rōem uoluntarij. inq̄ꝫtum v̄o paſſiue rationē inuoluntarij. nec iſta ſunt incōpoſſibilia ꝯ eandē actionē ⁊ motū. nā expſſe uidemus ꝙ ī eadem actione corporali una ⁊ eadē actio ⁊ delectat ⁊ ledit. ⁊ per ꝯn̄s ꝯtriſtat. ſicut ſcabioſus ſcalpendo carnē ſuā dilaniat ⁊ dilaniando delectatur. ⁊ dilaniando etiā leditur. ⁊ unū placet ⁊ reliquū diſplicet. Similiter ⁊ in eadē actione ſpūali eſt auerſio ab incōmutabili bono ⁊ ꝯuerſio ad ꝯmutabile bonuꝫ. ⁊ ꝯuerſio placet ⁊ auerſio diſplicet. ſic ⁊ in ꝓpoſito intelligendum eſt ꝙ eadem culpa pōt dici actiue ⁊ paſſiue. prout tn̄ actiue dicitur proprie tenet rōem culpe. inq̄ꝫtum uero paſſiue tenet rōem pene Concedende ſunt ergo rōnes oñdentes ꝙ aliqua corruptio paſſio utpote illa que eſt rectitudinis priuatio eſt culpa ¶ Ad illud ergo qd̄ primo obr̄ ꝙ culpa eſt malum quod facimus ⁊c. iam pꝫ rn̄ſio ex his que dicta ſunt. nam cū ille motus poſſit eſſe paſſio ⁊ actio in quo uoluntas ſe ipam mouet. ſic ⁊ eadē actio poteſt eſſe ⁊ pene ⁊ culpe. lꝫ ſub alia ⁊ alia rōne. ¶ Similiter rn̄dēdū eſt ad ſequens quod obr̄ de uolūtario. ¶ Ad illud quod obr̄ tertio de uerbo magr̄i. dd̄ ꝙ illud dicitur per quandā appꝛiationē. magis enim ꝓprie dicitur culpa corruptio actio q̄ꝫ corruptio paſſio. uerꝫ ē etiam ꝙ quis dum peccaret iuſticia quam hēre debꝫ culpabilis eſt. ratio tamē principalis q̄re culpabilis eſt eſt ex hoc ꝙ ipe ſibi fecit illā carentiā. nā ſi inuoluntarie eaꝫ ſuſtineret aliūde tunc teneret potius rōnem pene q̄ꝫ culpe. ¶ Ad illud ꝙ omnis pena eſt iuſta ⁊ laudabilis.

dicẽdū q̄ eſt pena inflicta ⁊ pena acta ⁊ pena
ɔtracta. ⁊ cum dicitur q̄ omnis pena eſt iuſta
⁊ laudabilis hoc intelligitur de pena inflicta.
de pena acta uel ɔtracta nō habet ꝟitatē niſi
ꝑut intelligūtur ſub rōne pene. priuatio autē
boni paſſiua ſiue ipi⁹ aīe deformatio nō ē pe
na inflicta ſed pena acta. quia aīa hanc penaꝫ
in ſe facit dū peccat. ¶ Ad illud quod obī̄ q̄
peccatū eſt cauſa corruptionis paſſiue. dō q̄
illō intelligitur de peccato quod eſt in actu qō
ē cauſa corruptionis in uoluntate per moduꝫ
habitus. ⁊ ꝟtrobiq̄ꝫ ſicut oñſum ē prius habꝫ
rōem actionis ⁊ paſſionis. Pōt tñ dici q̄ etſi
peccatū dicatur corrūpere non tñ eſt ꝓprie cā
corruptōis ſed potius ipſe peccans. etſi dicat̄
peccatuꝫ eſſe cauſa corruptionis paſſiue hoc
dī̄ rōne ipius agentis. fortaſſis eniꝫ idem pōt
eſſe actio ⁊ paſſio ſola ɔparatione differens.

Tertio queritur utrū peccatū ex hoc
q̄ corrūpit bonū ɔ̄rietur bono icre-
ato. ¶ Et q̄ ſic uidetur. primo p aug
xi. de ci. dei. Uitiū eſt ɔ̄riū deo tanq̄ꝫ malum
bono. nature ꝟo quā uitiat nō tm̄ eſt ɔ̄riū ſed
noxiū. ergo uidetur malū in eo q̄ corrūpit na
turā ɔ̄riari ſūmo bono. ¶ Itē quod facit ho-
minē rebellē ⁊ ɔ̄riū deo illō potiſſime ɔ̄riatur
deo. ſed peccatū facit homineꝫ inimicū dei ⁊
pugnare aduerſus deū ⁊ reſiſtere. ſicut ex di-
uerſis locis ſcripture accipi poteſt. ergo ⁊c.
¶ Itē ɔ̄rietas effectuū ɔ̄riatur ɔ̄rietati cāruꝫ.
maxime quando cauſa ſic ē in alteꝝ ɔ̄rioꝝ q̄
non pōt eē in reliquū. ſed ſūmi boni ē iuſticiā
facere. peccati uero ē iuſticia priuare. nec de⁹
pōt priuare iuſticia. nec malū pōt facere iuſti-
ciā. ergo uidetur q̄ malicia ſit ſūmo bono cō
traria in hoc q̄ priuat iuſticia. ¶ Itē qō ɔ̄riat̄
ꝓcepto alicuius ɔtrariatur ipi ꝓcipienti. ſꝫ ma
lū ɔtrariatur uerbis ⁊ mandatis dei in hoc q̄
ē corruptio ⁊ corrūpit illud quod mandata di
precipiunt ſeruari. ergo ⁊c. ¶ Itē charitas et
cupiditas opponuntur. ſimilī̄ grā ⁊ culpa op-
ponūtur. ſed charitas ⁊ grā deo uniunt ⁊ aſſi-
milant. ⁊ in hoc maximā hñt cū ſūmo bono
ɔuenientiā. ergo eɔ̄ cupiditas ⁊ culpa reddunt
aīam deo deformē ⁊ a deo ſeparant. ſi hoc.
ergo habent cum deo repugnantiā ⁊ ɔ̄rietatē
¶ Sed ɔtra. Malum nulli ɔtrariatur niſi illī
cuius eſt malū. ⁊ nulli ē malū niſi ei cui nocet.
ſi ergo nullum malū ſūmo bono pōt nocere.
quia iam nō eſſet ſūmū. uidetur q̄ rōne priua
tionis boni non ɔtrarietur malum aliq̄o ſūmo
bono. ¶ Item omnia ɔtraria nata ſunt fieri
circa idem. ſed malū nullo modo natū eſt fieri
circa ſūmū bonum. ergo nullo mō ɔtrariatur
ſūmo bono. ¶ Item omniū ɔtrarioꝝ aliqua
eſt ꝓportio. ſed mali ad bonū increatuꝫ nulla
eſt ꝓportio. ergo nulla ɔtrarietas eſt illi⁹ ma
li ad ſūmū bonū. ¶ Iteꝫ omne ɔtrariū aliquo
modo reſiſtit ⁊ repugnat ſuo ɔtrario. ſed di-
uine uirtuti cū ſit oīpotentiſſima nihil pōt reſi
ſtere. ergo impoſſibile eſt malū ɔtrariari deo
nec ī ſe nec in ſuo opere. ¶ Itē nihil qō facit
ad pulchritudinē operis ɔtrariatur ſapiētie ar
tificis. ſed mala que perpetrantur faciūt ad de
corē uniuerſitatis. ergo nullo modo ɔtrarian
tur nec bonitati nec ſapientie ɔditoris. Que
ritur pro quanto habet illud intelligi q̄ malū
facit hominē deo inimicū ⁊ ideo aduerſarium
cū dei uoluntas impleatur ex omnibus ⁊ oīa
ſubiaceāt eius uolūtati ⁊ nutui. ¶ R℞. dō q̄
aliquod malū ɔtriari alicui bono duplī̄ poteſt
intelligi. aut in ſe ⁊ ꝫm formā. aut in ſuo effe
ctu ⁊ in operatiōe. primo mō malū nō poteſt
ɔtrariari ſūmo bono. cum illud ſit bonum per
eſſentiaꝫ cui nihil omnino eſt ɔtrariū. Scdo
uero modo quodāmō pōt ɔtrariari ⁊ quodā
modo non. nam duplī̄ pōt aliquid repugnare
alicui in ſuo effectu. aut quia repugnat ex pte
ipius agētis. aut quia repugnat ex parte ido
neitatis ipſi⁹ ſuſcipientis. Primo mō nihil po
teſt repugnare deo in ſuo opere. quoniā uirt⁹
dei oīpotentiſſima eſt. ⁊ ideo nullū poteſt in-
uenire obſtaculū. Secūdo modo ſubdiſtinguē
dū eſt. quia nocumentū inferre effectui hoc po
teſt eſſe dupliciter. aut ſingulariter ⁊ uniuer-
ſalī̄. aut in pte. Primo mō nihil poteſt ɔ̄riari
deo ī opere ſuo. tantus enim eſt ⁊ talis ordo
uniuerſitatis quem ei ɔditor dedit ut a nullo
malo poſſit perturbari ꝫ q̄ in pluribus locis
uult aug. Ultimo uero modo aliquid pōt re-
pugnare deo in effectu ſuo. quia per malū bū
contingit aliqueꝫ dei effectum reddi min⁹ ha-
bilem ad ſuſceptionē diuine influentie ad ob
tentū perfectionis ⁊ beatitudinis ad quam or
dinatur ex ſua primaria conditiōe. Et ſic pꝫ
q̄ ꝟno modo maluꝫ pōt ɔtrariari deo in ſuo
effectu ſicut rōnes ad primā partem inducte
oſtendunt. Alijs ꝟo modis non ſicut oſtēdūt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rõnes que ad ſecundã partẽ inducuntur. et ita
diuerſis uiis ueꝝ ꝯcludunt. ⁊ ꝯcedende ſunt.
Per hunc etiam modũ ſoluendũ ẽ ad illud qḋ
vltimo querebatur. ſ. pro quãto quis dicatur
dei inimicus. nam ſm modũ p̄dictũ diſtinguẽ
da eſt uoluntas bñplaciti ⁊ voluntas ſigni. et
voluntas beneplaciti eſt ipſe deus. voluntas
uero ſigni dicit aliquem affectũ creatuꝫ. Cuꝫ
dicitur ꝙ aliquis homo aduerſatur deo. hoc ñ
intelligitur ꝙ aduerſetur ⁊ inimicetur uolun
tati bñplaciti cui nullus poteſt reſiſtere. imo
ſemper impletur uel ab homine uel de homie
ſed dicitur quantũ ad voluntatem ſigni. quia
cum deus precipiat unuꝫ. ⁊ homo malus facit
ꝯtrariũ. ⁊ ita deo aduerſatur. ⁊ talem hominẽ
qui ſic aduerſatur deo deus odit non affectu ⁊
repugnatia uoluntatis ſed effectu punitionis
ſic enim homineꝫ affligit ſicut quis affligeret
ſuũ aduerſariũ. ⁊ ſic eũ affligendo ordinat eũ
ad honorẽ ſuũ et reddit eum ſibi ſubiectũ. Et
ſic uoluntati beneplaciti cetere uolũtates ſub
ſeruiunt ⁊ militant q̃uis alique ꝯtrarie uide-
antur rõne eius ꝙ repugnant uoluntati ſigni
ſicut etiã omnia mala a deo ordinantur q̃uis
repugnare uideatur diuino ordini in aliquo ef
fectu particulari. Et per hec que dicta ſunt ſa
tis põt faciliter ad queſita reſponderi.

Conſequenter quantũ ad ſecundum
principale queritur de modo corrũ-
pendi bonũ per peccatũ. Et cũ dicat
aug. ꝙ malũ ſit corruptio modi ſpẽi ⁊ ordinis
circa hoc queruntur tria. ¶ Primo queritur
utrum hec tria corrũpantur ſimul ⁊ inſepara
biliter. ¶ Secundo queritur vtrum hec tria
corrũpantur per malum equaliter ſiue eque
principaliter. ¶ Tertio queritur utrũ poſſit
corrumpi totaliter.

Circa primũ ſic proceditur ⁊ queritur
vtrũ per quodlibet malũ habeãt iſta
tria. ſ. modus ſpẽs ⁊ ordo corrũpi
ſimul ⁊ inſeparabilr. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. primo
per diffinitõem mali quam ponit aug. Malũ
ẽ priuatio modi ſpẽi ⁊ ordinis. Si eniꝫ hec rõ
recta ẽ. ergo debet ꝯuenire cuilibꝫ malo. ergo
quolꝫ malũ eſt priuatiuũ illaꝝ triũ. ¶ Itẽ im
poſſibile eſt eſſe modũ ſine ſpẽ ⁊ ordine ⁊ ecõ
uerſo. ſed que neceſſario ſe comitantur in eẽ
neceſſario ſe ꝯcomitantur in priuatione. Si er
go malũ eſt priuatio alicuius boꝝ neceſſe eſt
ꝙ ſimul illa tria habeant corrumpere. ¶ Itẽ
maior eſt ꝯnexio in his tribus. ſ. modo ſpẽ et
ordine q̃ꝫ ſit in habitib⁹ ꝟtutũ qui ſunt diuer
ſi formalr̃ ſm ſpẽm. ſed propter ꝯnexionem
habituũ cũ amittitur vnus habitus neceſſario
⁊ omnes perduntur. ergo multo fortius cum
per malũ priuatur ordo priuatur ſimul ſpẽs ⁊
modus. ¶ Item per donũ gratie melioratur
anima ⁊ eius habilitas quantũ ad hec tria. ſ.
modum ſpẽm ⁊ ordinẽ. nam gr̃a reddit aiam
meliorẽ ⁊ pulchriorẽ ⁊ rectiorẽ. ergo cũ culpa
directe opponatur gratie ⁊ tollat ipam gr̃am
uidetur ꝙ hec tria ſimul ⁊ inſeparabiliter cor
rumpat ⁊ minuat. ¶ Sed ꝯtra. Modus attẽ
ditur in creatura per ꝯparationem ad deum
ſub rõne efficientis ⁊ ſpẽs ſub rõne exempla
ris ⁊ ordo ſub rõe finis. ſed q̃uis creatura de
ordinetur a deo ſub rõne finis. nihilominus
ſeruatur tamen ꝯparatio ipſius ad deum ſub
rõne efficientis ⁊ exemplaris. ergo ad corru-
ptioneꝫ ordinis non ſequitur neceſſario cor-
ruptio modi ⁊ ſpẽi. ¶ Item in corporibus vi
demus modum auferri ſine ſpecie ⁊ etiam au
ferri ſine ordine poſſe per malum aliquod qḋ
nocet bono nature. nam aliquis habens inde
bitam quantitatẽ habet pulchritudinẽ forme
⁊ econuerſo. et ſimiliter eſt in ordine. ſed ſic
ſe habet malũ culpe ad modum ſpẽm ⁊ ordi-
nem in ſpiritualibus ſicut malum quod nocet
nature ad modũ ⁊ ſpẽm ⁊ ordinem in corpo-
ralibus. Si ergo in corporalibus nõ priuantur
illa tria ſimul ⁊ inſepabiliter. uidetur ꝙ nec ĩ
ſpiritualibus. ¶ Item nos uidem⁹ ꝙ alia bo-
na naturalia ſic ſe habent ꝙ unum poteſt au-
ferri ſine altero ſicut fortitudo ſine eloquẽtia
⁊ econuerſo. ergo ſi modus ſpẽs ⁊ ordo dicũt
bona naturalia ipſius anime. uidetur ꝙ ⁊ ma
lum culpe unum ſine altero priuari habeat.
¶ Item tm̃ unum uni opponitur. ergo unum
malum opponitur uni bono. aut ergo quodlꝫ
peccatum claudit in ſe tria peccata ſiue mala
aut ſi unicum eſt peccatum ſiue malum uidet̃
ꝙ non tollat ſimul ⁊ ſemel iſta tria. Si tu di-
cas ꝙ iſta tria ſimul concurrant in unum bo-
num. quero qualiter poſſit intelligi cũ uideãt
differre formaliter. et iterum cum in omnib⁹
habeant reperiri qualiter dicuntur per maluꝫ
culpe priuari quod non reperitur niſi in ſola
creatura rõnali. ¶ Rñ. Ad p̄dcõꝝ intelligẽtiã

eſt notandū ꝙ triplex fuit modus diſtinguēdi ⁊ aſſignandi modū ſpēm ⁊ ordinē in reb͛. nā aliqui acceperunt iſta tria ꝑ diuerſas ꝓprietates i eadē re ↄſideratas ita ꝙ modus aliquid pertinens ad gen͛ q̄titatis ⁊ ſpēs aliquid pertinens ad gen͛ qualitatis ⁊ ordo aliquid pertinēs ad genus relatōis. Sꝫ iſte modus aſſignādi nō ↄſonat v̄bis aug. nā ipe uult ꝙ i quolꝫ q̄tocūq̄ paruo bono nō ſolū ſubā ſꝫ etiā ꝓprietate ſubē ſit reperire iſta tria. vn̄ hec tria ſe extendūt ad oīa entiū ⁊ p̄dcōꝝ genera. ¶ Alius uero modus aſſignandi ⁊ diſtinguendi inter iſta tria fuit per ↄparatōem ad diuerſa. quelꝫ.n. res triplr̄ hꝫ ↄſiderari. ſ. in ſe. ⁊ p cōparatōeꝫ ad alias res uniuerſi. ⁊ p ↄparationeꝫ ad fineꝫ. vt aūt in ſe ↄſideratur ſic attenditur in ea modus. nā unaqueq̄ res in ſeipa finita eſt ⁊ modificata. vt aūt ↄparatur ad res alias ſic attenditur in ea ſpēs ſicut attenditur pulchritudo partiū ꝑ ſitū queꝫ habent in toto. vt aūt ↄparatur in relatione ad finē ſic attēditur in ea ordo. vnaqueq̄ enim res ordinata ē dū directe tendit ad finē ad quē eſt. Iſte aūt modus dicendi ⁊ſi uideatur elici ex v̄bis aug. adhuc tn̄ pfecte v̄itatē nō attingit. oībus.n. alijs rebus circūſcriptis remanēte una ſola aīa adhuc pōt peccare ⁊ adhuc pōt attendi in ea modus ſpēs ⁊ ordo. Et ideo ē tertius modus dcīs p̄dictis rōabilior ꝙ modus ſpēs ⁊ ordo ↄſiderantur in eadē re ꝑ diuerſas ↄparatōes ſiue relatōes ad idē. attendunt͛.n. in vnaqueq̄ creatura ꝑ ꝙ ipſa eſt ueſtigiū creatoris quod q̄dē ueſtigiū ↄſiſtit in ↄparatione creature ad creatorē ꝑ triplex genus cauſe. ſicut in primo li. dictū fuit. ita ꝙ modus attenditur ꝑ ↄparationē creature ad creatorē in rōne cauſe efficientis. ſpēs in rōne cauſe exēplaris. ⁊ ordo i rōe cauſe finalis. et quia quodlibꝫ ens quātūcūq̄ modicū habet iſtā ↄparationē ad deū in quolibꝫ ente creato reperiuntur hec tria. Iuxta hunc ergo modū attendendū eſt ꝙ creatura rōnal͛ et eſt natura quedā ⁊ eſt ulterius preter alias creaturas operās per uoluntatē. ⁊ utroq̄ mō habet ↄparari ad deum. ⁊ utroq̄ modo habꝫ reperiri in ea modus ſpēs ⁊ ordo. utroq̄ etiā modo habet reperiri circa eam malum quod eſt illoꝝ triū corruptiuū. ſed malū culpe ꝓprie habet ↄſiſtere ↄtra ipam ſm ꝙ ē uoluntarie operans. ⁊ ideo priuare habet modū ſpēm et ordinem ſm ꝙ conſiſtunt ↄtra ipſam uoluntatem ut eſt uoluntarie operās. voluntas aūt cuꝫ hꝫ modū ſpēm ⁊ ordinē ſicut debet bona eſt. tunc autem uoluntas noſtra bona eſt qn̄ in mouendo ſiue operando ↄtinuatur diuine uirtuti ut principio mouēti ⁊ ↄformatur ei ut regule dirigenti. ⁊ unitur ei ut fini quietanti. ⁊ in primo attenditur modus. in ſecundo ſpecies. i tertio ordo ſm ↄparationem in triplici genere cauſe. quandocūq̄ uero aliquis peccat neceſſario diſcontinuatur a deo tanq̄ a principio mouente. quia deus nunq̄ mouet ad peccatum. diſcordat a deo tanq̄ a regula dirigente. ⁊ elongat ſe ⁊ deordinat tanq̄ a fine quietante ponentes creaturam finem. et in omni peccato neceſſe eſt iſta tria concurrere. Et ſic patet ꝙ omne peccatuꝫ corrumpit contra uoluntateꝫ hec tria. ſ. modum ſpēm ⁊ ordinem ſimul ⁊ inſeparabiliter. et ↄcedende ſunt rōes hoc oſtendentes. ¶ Ad rōnes uero in oppoſitum adductas facile eſt reſpondere. ¶ Ad primum enim quod obr̄ ꝙ ſemper manet ſalua ↄparatio ad efficiens ⁊ exemplar. dcō ꝙ uoluntas ut natura quedam eſt habet ad deum cōparari illo triplici genere cauſe. et ſm hoc hꝫ quendam modum ſpēm ⁊ ordinem in quibus ↄmunicat cum omni genere creature. ⁊ malū culpe non habet hoc modo illa priuare. Alio modo ſicut predictuꝫ eſt habet comparari ad deum ut mouentem ⁊ dirigentem ⁊ quietantē et hoc modo non manet ſalua comparatio ad deum ſub rōne exemplaris ſiue regule dirigētis. nec etiam ſub ratione mouentis ſicut non manet ſub ratiōe finis. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ in corporibus vnum poteſt adimi ſine altero. dcō ꝙ hec in corporibus dupliciter poſſunt accipi. Uno modo prout accipiūtur penes diſpoſitiones diuerſas. et hoc modo vnū poteſt adimi ſine altero. ſed hoc modo nō attēditur in eis ratio ueſtigij. alio modo prout attendit͛ penes idem ſm ↄparationes. ſ. prout eadem forma dat modum ſpēm ⁊ ordinem ſm diuerſas ↄparationes in triplici genere cauſe. ⁊ hoc dico quantū ad primuꝫ eſſe uel prout eadem forma accidētalis dat quantū ad bene eſſe. et hoc modo nunq̄ fallit quin ſi fiat corruptio i modo per ↄſequens etiam fiat in ſpecie ⁊ ordine ⁊ econuerſo. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ in alijs bonis naturalibus non eſt ita. dcō ꝙ non

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt ſimile. quia alia bona naturalia eſſentialr̄
differunt. et ideo unū poteſt corrūpi ſine alte
ro. nō ſic aūt ē in mō ſpecie ⁊ ordie. imo circa
idē fundantur ſicut oſteſum ē. Et per hoc pz
rñſio ad ultimū. nā ⁊ſi modus ſpēs ⁊ ordo ui
deantur eſſe tria bona nō tñ ſunt diuerſa per
eſſentiam ſed dicunt tres ꝯparationes eiuſdē
boni. ¶ Patet etiaꝫ illud quod ultimo quere
batur quare. ſ. culpa non eſt in oībus in qbus
reperitur modus ſpēs ⁊ ordo. quia non ē pri-
uatio illoꝝ triū ſꝫ ꝙ in eis ꝯſiſtit generalis rō
ueſtigij ⁊ ꝯſiſtunt ꝯtra omnē creaturaꝫ. ſꝫ ꝓut
ꝯſiſtunt ꝯtra uoluntatē deliberatiuam.

SEcundo queritur utruꝫ hec tria per
quodlꝫ peccatū corrūpātur equalr̄.
Et ꝙ ſic uidetur. primo p aug. i li.
de natura boni. Ubi hec magna ſunt magnuꝫ
ē bonū. ubi parua paruū. ergo ſꝫ hec tria atten
dit intēſio ⁊ diminutio in oī bono. ergo ſi idē
bonū nō pōt eē maiꝰ ⁊ minus ſeipo neceſſe ē
ꝙ cū iſta tria priuantur ꝙ equalr̄ priuentur.
¶ Itē iſta tria ſunt ueſtigiū trinitatis ſūme.
ubi eſt perfecta equalitas ⁊ ꝯſubſtantialitas.
ergo ſicut hec tria ꝯſubſtātialia ꝙ unū ſine al
tero eē non pōt ſic etiā equalia. ergo quantuꝫ
diminuitur de uno neceſſe ē tantū diminui de
reliquo. ¶ Itē hec tria priuari nō eſt niſi bo-
nū priuari ſicut priꝰ oñſū ē. ſed in eodē ⁊ ſꝫ idē
nō ē magis ⁊ minꝰ reperire. ergo ſi per idem
malū iſta tria priuantur neceſſe ē priuari eq̄-
liter. ¶ Itē quanto uolūtas plus recipit a deo
tanto eſt deo ſimilior. ⁊ q̄to deo ſimilior eſt
tanto magis ad deū tendit. ergo neceſſe ē ꝙ
q̄tuꝫ hꝫ de mō tantū hēat de ſpecie ⁊ ordine.
etſi hoc. neceſſe ē illa tria bona per malū pri-
uari equalr̄. ¶ Sꝫ ꝯ. Uidetur ꝙ malū princi
paliter priuet ordinē qm̄ malicia in opere pri
cipalr̄ attēditur penes intentōis deordinatōeꝫ
ergo ſi penes hanc principalr̄ ꝯſiſtit ordo. ui-
detur ꝙ malū plus hēat priuare ordinem q̄
modū uel ſpēm. ¶ Item modus ſpēs ⁊ ordo
coherent illis tribꝰ. ſ. unitati ūitati ⁊ bonitati
Sꝫ malū principalr̄ ⁊ plus aufert de bonitate
q̄ de unitate ⁊ veritate. ergo ſi hec tria cohe
rēt illis tribꝰ. uidetur ꝙ nō adimātur iſta tria
equaliter. ¶ Itē his tribꝰ in quibus attenditur
ratio ueſtigij. ſ. modus ſpēs ⁊ ordo coherent
illa tria in quibꝰ attenditur rō imaginis. ſ. me

moria intelligentia ⁊ uoluntas. ſed peccatum
cuꝫ deformat imaginē non deformat omnes
potētias equaliter imo principalius ⁊ magis
deformat uoluntatē. ergo pari rōne nō corrū-
pit equalr̄ modū ſpēm ⁊ ordinē. ſed principa-
lius aufert ordinē q̄ modū uel ſpēm. ¶ Iteꝫ
pccm̄ loquēdo eēntialr̄ ⁊ ꝓprie deformitas ē.
ſꝫ oīs deformitas principalr̄ dicit priuationē
forme ſiue pulchritudinis. ergo ſpēi. ergo cul-
pa nō priuat hec tria equalr̄ ſed principalius
priuat ſpēꝫ. ¶ Itā malū aliquo mō bene pōt
ordinari ſicut dicit aug. in ench. ſed nullo mō
poteſt ſpēm habere cū ſit priuatio. ergo uide
tur ꝙ in malo magis fiat priuatio ſpēi q̄ or
dinis. nō ergo fit priuatio illoꝝ triū equaliter.
¶ Itē nō fit priuatio in aliquo reſpectiuo niſi
per priuatōeꝫ prius fcām in aliquo abſoluto.
in aliquid enīꝫ per ſe ⁊ ꝓprie nec eſt motꝰ nec
mutatio. ergo ſi ordo dicit relationē ad alteꝝ
nō pōt fieri corruptio in ordine niſi per corru
ptionē factā in ſpecie. uidetur ergo ꝙ corru-
ptio facta per malū non reſpiciat illa tria eq̄-
liter. ¶ R̄. dō ꝙ cū iſta tria. ſ. modus ſpēs ⁊
ordo ꝓut priuantur p malum culpe ſint cōdi-
tiones eiuſdem bone uoluntatis non ſolū ad-
inuicem inſepabiles uerum etiam equales eq̄
liter priuantur per quodlibet maluꝫ culpe. qd-
libet enim malum culpe intantū deordinat in
quantū facit deo diſſimilē. ⁊ intantū elongat a
deo ita ꝙ quemadmodū gr̄a equaliter reddit
animam ordinatā ⁊ ſpecioſā ⁊ potētē i bonū
tantū uel maius. ⁊ quemadmodū in gloria ſi-
militer eſt adequatio dotum ſic etiam i culpa
equaliter fit priuatio horum trium. et ideo ſi
cut dicitur uiſio in gloria eſſe tota merces ꝓ-
pter ꝯnexionem ⁊ equalitatē in dotibus glo-
rioſis. ſic etiam ut dicit augꝰ. in li. lxxxiij. q.
ꝙ totum nomen mali de ſpēi priuatione re-
pertum eſt nō qꝛ p malū ſolū ſpēs priuetur uł
principalius ſed quia in priuatione ſpēi intel
ligitur priuatio alioꝝ. Concedende ſunt ergo
rōnes que ad primā partē inducuntur. ¶ Ad
illud ergo qđ obr̄ ꝙ malicia principalr̄ ꝯſiſtit
penes itētōeꝫ. dō q̄ ueꝝ ē. ſꝫ ꝙ ipe obijcit ꝙ
ordo attenditur penes itētōeꝫ. dicendū ꝙ illđ
intellr̄ penes q̄dā appropriatōeꝫ. nam ꝯ ipaꝫ
intentionem conſiſtit modus ſpecies ⁊ ordo.
ex quibus ⁊ bona eſt intentio ⁊ bona eſt actio
que ex intentione procedit. ¶ Ad illud quod

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

obr̄ ꝙ modo ſpẽi ⁊ ordini rn̄det unitas ṽitas
⁊ bonitas. ⁊ ꝙ uerꝫ eſt prout in illis tribus
ꝯſideratur generalis ratio ueſtigij. prout aūt
in ipſis attenditur corruptio mali culpe que cō
ſiſtit circa uoluntatem hec tria habent ꝯſidera
ri in bono ſm ꝙ bonū eſt ſicut in precedenti
problemate patuit. ⁊ ideo equaliter per malū
habet priuari. quoniā directe opponitur illis.
¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ maluꝫ non equaliter
deformat omnes potentias imaginis. ⁊ ꝙ n̄
eſt ſimile. quia ille potentie ſunt diuerſe ⁊ ad
diuerſos actus ordinate. ita ꝙ aliqui illorum
actuū reſpiciunt culpā ⁊ iuſticiā ſm plus ⁊ mi
nus. non ſic autē eſt in ꝓpoſito. nam hec tria
ſola ꝯparatione differunt. ⁊ cum habeant idē
fundamentū neceſſe eſt ꝙ quantū diminuitur
unum diminuatur alteꝝ. ¶ Ad illud qꝺ obr̄
ꝙ malum culpe eſt deformitas. ⁊ ꝙ non tm̄
eſt deformitas oppoſita pulchritudini. ſꝫ etiā
eſt curuitas oppoſita rectitudini. ideo non ſe-
quitur ꝙ magis priuet ſpēm ꝙ̄ ordinem. nō
enim dr̄ deformitas per ſolius pulchritudinis
priuationē ſed etiā in hoc intelligitur priuatio
aliorum. magis tamē denoīatur a priuatione
ſpẽi ⁊ forme propter hoc ꝙ ſpēs eſt ratio co
gnoſcendi. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ malum ē
ordinabile. ⁊ ꝙ duplex eſt ordo. eſt. n. ordo
ante factuꝫ eſſe qui eſt ex intentione facientis.
et eſt ordo poſt factū eē qui q̄dem attenditur
ſm iuſticiā retribuentis. Primus ordo eſt ille
qui priuatur a malo per malum. et hunc ordi
nem malū non poteſt habere ſicut nec ſpēm.
Secundus uero ordo non priuatur per malū
imo malum eſt ordinabile in penis ſm illum
illum ordinem. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ nō fit
priuatio in reſpectiuo niſi per aliquid abſolu
tum. ⁊ ꝙ tam ſpēs ꝙ̄ ordo ut hic accipitur
utrūqꝫ eſt reſpectiuum. ideo magis priuatur
unum per alterum ꝙ̄ econuerſo. nihilominꝰ
tamen hec tria tolluntur per mutationeꝫ ꝯtra
aliquid abſolutū. tunc enim priuatur cū liberꝝ
arbitriū peccat inordinate mouendo ſeipm.

Tertio queritur utrū per malū ꝯtin-
git hec tria corrumpi totalr̄. ¶ Et ꝙ
nō uidetur per aug. in ench. Bonuꝫ
minui malū ē ꝙ̄uis quantūcūqꝫ minuatur ali-
q̄d remaneat. ergo per culpam nūq̄ꝫ aufert
totum bonum quod per malum corrumpitur
Sed tale bonum attenditur in modo ſpecie ⁊
ordine. ergo ⁊c. ¶ Itē aug. i li. de natura boni
loquēs de his tribꝰ. Ubi hec magna ſunt ma-
gnū bonū eſt. ubi parua paruū. ubi nulla nullū
ergo ſi per culpam totaliter fieret hoꝝ trium
ademptio. fieret peccantis ānihilatio. ſed hec
eſt impoſſibile ꝙ anima peccando ānihiletur
ergo impoſſibile eſt ꝙ iſta tria totaliter corrū
pantur. ¶ Item malū ſi malū eſt aliquid adi-
mit. ſed impoſſibile eſt ꝙ aliquis tot mala fa
ciat ⁊ tantū peccet quin adhuc poſſit peccare
ergo nunq̄ꝫ tantū peccat quin adhuc inueniat
in eo aliquod bonū quod poſſit adimere. ſed
hoc bonū ꝯſiſtit i modo ſpē ⁊ ordine. ergo ⁊c
¶ Item de nemine deſperandū eſt dū eſt in
via. ergo q̄tūcūqꝫ peccet adhuc habilitatē ha
bet benefaciendi. ſed q̄diu habet habilitatem
benefaciendi adhuc habet aliquod bonū quod
malū poteſt corrūpere. ⁊ ſi hoc. habet moduꝫ
ſpēm ⁊ ordinem. ergo nūq̄ꝫ corrūpuntur tota
liter per malū culpe. ¶ Itē demꝰ ꝙ in aliquo
corrūpantur totaliter. tūc queritur aut ille de
ſinit eſſe. aut non. ſi ſic. ergo per peccatū ꝯtin
git corrūpere ſubām imortalē ⁊ incorruptibi
lem animā. ſ. rōnalem. quod eſt impoſſibile.
Si aūt non deſinit eē. aut ergo poteſt pecca-
re. aut nō poteſt. ſi pōt peccare. ergo aliquod
bonū poteſt perdere. et ſi hoc. adhuc habet ali
quid de habilitate ⁊ modo ⁊ ſpecie ⁊ ordine.
que corrūpūtur per malū culpe. Si nō pōt et
ſubā rōnalis que non pōt peccare habens li-
berā uolūtate melior eſt illa que poteſt pecca
re qꝛ deo ſimilior. ergo per multitudineꝫ pec-
catoꝝ perueniret homo ad ſtatū meliorē. ſed
hoc ē falſū ⁊ impoſſibile. ergo ⁊ illud ex quo
ſequitur. ſ. ꝙ modus ſpēs ⁊ ordo totalr̄ adi-
mant̄ p pcc̄m. ¶ Sꝫ ꝯ. Omne illud a quo fit
adēptio ⁊ ānihilatio ſi nō ē infinitū aliq̄n tota
liter ē adēptū. ſꝫ oē bonū qꝺ eſt in aīa ſiue ſit
habilitas ſiue potētia finitū ē. ergo ſi p malū
culpe tollitur ⁊ adimitur neceſſe ē ꝙ aliq̄n to
talr̄ adimatur. ¶ Itē ſi tantū malū adimit tā
tū bonū. ergo maiꝰ malū magis adimit ⁊ du-
plo malū duplo adimit. ſꝫ nullū ē pcc̄m ita ma
gnū q̄n poſſit eē adhuc maiꝰ. ergo ſi unū puū
pcc̄m adimit aliquid de bono poſſibile eſt ꝙ
anima ꝯmittat ita magnum peccatum ꝙ to-
taliter amittit bonum qꝺ per pcc̄m priuatur.
¶ Itē quantacūqꝫ corporali quantitate data
quantūcūqꝫ modicū inde aufertur utpote ſi a

mari auferatur gutta aque ↄtingit intelligere
q̄ aliquando totum auferatur ergo pari rōne
uidetur in quantitate uirtutis q̄ quantūcūq̄
parum aufertur per malum ſi homo peccet
continue aliquando totum erit ↄſumptum.
¶ Jtem ſicut ſe habet gratia ad pronitatem
ſic ſe habet culpa ad bonam habilitatem. ſed
gratia adeo poteſt creſcere q̄ omnino aufert
pronitatem. ſicut patet in xp̄o ⁊ liberata uir-
gine in quibus tanta fuit gratia q̄ nulla fuit i
eis ad malū pronitas. ergo pari ratione uide
tur q̄ adeo poteſt creſcere maluꝫ q̄ totaliter
perdatur ad bonum habilitas. ¶ Jtem ſicut
ſtatus glorie confirmat in bono ita ſtatus da
mnationis confirmat in malo. ergo ſicut per
gloriam redditur homo impoſſibilis ad malū
ita per damnationeꝫ eternā redditur impoſſi
bilis ad bonū. ſed ubicunq̄ eſt ad bonum im-
poſſibilitas. ibi nulla eſt ad bonum habilitas.
ſi ergo habilitas ad bonum eſt illud quod ad
mittitur per peccatum. ⁊ cuius modus ſpēs ⁊
ordo tollitur per culpam uidetur q̄ hec aliq̄n
per culpaꝫ totaliter ſit adempta. ¶ R̷. dō q̄
abſq̄ dubio non contingit per malum culpe
omnino remouere ⁊ priuare habilitatem vo-
luntatis ad bonum nec modū ſpēm ⁊ ordineꝫ
que ſm illam attendūtur. ⁊ hoc manifeſte ap
paret. quia nunq̄ uoluntas poteſt eſſe ſine na
turali habilitate ⁊ aptitudine ad bonum. ſicut
ergo non poteſt uoluntas peccando deſinere
eſſe ſic non poteſt totam habilitatem illā ꝑde
re ⁊ modum ⁊ ſpēm ⁊ ordinem que ſm illam
attenduntur totaliter amittere. ⁊ hoc quidem
dicit Aug⁹. expreſſe ⁊ ↄmuniter ſentiunt hoc
omnes doctores. ſed qualiter per peccatuꝫ ha
bilitas illa cōtinue adimatur ⁊ nunq̄ finiatur
ſiue ↄſumatur difficile eſt aſſignare. ⁊ ſup hoc
diuerſi ſenſerunt diuerſimode. Quidam eniꝫ
dicere uoluerunt q̄ illa habilitas nunq̄ totalr̄
tollitur pro eo q̄ ⁊ſi ſit finita in ſe eſt tamen
ordinabilis ad infinitum bonum ⁊ ad infinitos
actus. ⁊ ideo nunq̄ poteſt tolli neq̄ per pec-
cati magnitudinem nec per peccati multitudi
nem. Sed iſte modus dicendi non ſatiſfacit.
nam habilitas quātūcūq̄ diminuatur per pec
catum adhuc eſt ad infinitum bonum. adhuc
etiaꝫ eſt ad actus infinitos. ergo ex illa parte
ita magna eſt ſicut prius erat. ergo i nullo eſt
diminuta. ergo ordinatio ad boni infinitatem
uel ad actuum multitudinem nihil facit ad illi
us habilitatis diminutionem. imo potius ex
hoc poſſꝫ argui q̄ nullo modo diminuitur cū
infinitum non ſit minus infinito ex ea parte
qua infinitum. Et ꝓpterea alij dixerunt aliter
q̄ illa habilitas ⁊ſi ſemper diminuatur nunq̄
totaliter tollitur. quia diuiſibilis eſt in infinitū
Sicut enim in corporalibus quantitas eſt diui
ſibilis in infinituꝫ ⁊ nunq̄ poteſt adeo per di
uiſionem diminui quin adhuc poſſit minor ef
fici. ſic in ſpūalibus habilitas potentie que eſt
quantitatis uirtutis nunq̄ poteſt per peccatu
adeo parua effici quin adhuc poſſit minor fie
ri. ⁊ hoc nihil prohibet q̄ aliquid ſit finitum
actu ⁊ infinitum diuiſione. et ita q̄ ſit ſemp
diminuibile ⁊ nunq̄ totaliter ↄſumptibile. Sꝫ
nec iſte modus dicendi ſatiſfacit. nam quāuis
ↄtinuum ſit diuiſibile in infinitum. tamen nun
q̄ eſt continuū aliquod ita magnuꝫ q̄ ſi dim
minutione quantūcūq̄ parua ⁊ poſtmodū ↄſe
quēter fiat ablatio partis ita parue ſicut pri⁹
⁊ ſic ↄſequenter ꝓcedendo quin aliquādo to
tum ↄſumatur. ſicut patet ſi a monte aufert̄
ita modicum ſicut ē unus atomus. ergo ſi ma
luꝫ aliquid tollit de illa habilitate cum nō ſint
ibi infinita tanta aliquando eſt totaliter ↄſum
pta. Si tu dicas q̄ hoc uerum eſſet ſi in ſeq̄n
ti culpa tantuꝫ adimeretur ſicut in prima. nūc
autem non eſt ſic. quia ſemper minus ⁊ min⁹
adimitur. ⁊ ita nunq̄ finitur. Siquis enim in
diminuendo acciperet milleſimā partem dim
minutionis ⁊ poſtmodū milleſimā partē reſi
dui. ⁊ ſic procedendo nunq̄ totaliter tolleret.
ſi inq̄ hoc modo dixeris non ſatiſfacis ꝓ eo
q̄ maior culpa plus tollit de bono. ⁊ minoreꝫ
culpam precedētē poteſt ſubſeq̄ maior culpa
et ſic ↄſ̄ter ꝓcedēdo. ergo ſemp pōt fieri ma
ior ⁊ maior adēptio. ⁊ ita neceſſario aliq̄n po
terit fieri illius boni ↄſumptio totius. et ideo
dixerūt aliqui aliter. ſ. q: q̄ illa habilitas ſēp
minuitur ⁊ nunq̄ finitur hoc uenit ex hoc q̄ ē
durabilis ⁊ ↄtinuabil' in infinitū q̄uis ſit actu
finita. vn̄ ſicut aqua q̄ eſt in fonte ſcaturiente
actu finita ē. nūq̄ tn̄ ex ea pōt tm̄ hauriri q̄n
ſēp remaneat ꝑpt̄ hoc q̄ ē ibi vt⁹ ↄtinue iſſu
endi. ſic ⁊ in ꝓpoſito dicūt ſe hr̄e q̄ ipa habi
litas ad bonum ortum habet a libertate vo-
lūtatis. ⁊ quātūcunq̄ voluntas ſe actu debili
tet quia tn̄ ſemper remanet libera ſemp pōt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſe ad bonum habilitare. ⁊ ideo ſicut ſi aliquis
ſubtraheret radios ſoli illuminanti ſol poteſt
continue ſuos radios reſtaurare ꝗuis habeāt
actualr̄ finibilitatē. ſic ⁊ in propoſito dicūt ſe
habere. ⁊ ideo cum peccatū non poſſit ipſam
uolūtatē que eſt radix ⁊ principiū illius habi
litatis perimere. ⁊ uolūtas ſemper poſſit illaꝫ
habilitatē ꝯtinuare. malum culpe nūꝗ̄ poteſt
eam totaliter ꝯſumere. ꝗuis aliquo mō poſ-
ſit diminuere. ſed nec ille modus dicendi ſatiſ
facit. naꝫ ſi habilitas ideo non finiretur ꝓpter
hoc ꝙ ꝯtinue reſtauratur. ſic duo ſequerētur
incōuenientia quoꝝ unum eſſet ꝙ nec habili-
tas minueretur niſi ad tempus ſicut nec aqua
fontis. Aliud eſſet ꝙ homo poſſet a peccato
reſurgere per ſeipm̄ ſi illam habilitatē poſſet
uoluntas ſine gratia reſtaurare ⁊ reſtaurando
ꝯtinuare. Et ꝓpterea ē quartꝰ modus dī. ſ.
ꝙ habilitas ſemp pōt minui ⁊ nunꝗ̄ totaliter
ꝯſumi. ⁊ ex hoc quia ē elongabilis a rectitudi
ne in infinitū ſicut linea curua pōt in infinities
elongari a rectitudine. i. nunꝗ̄ tm̄ elōgari q̄n
adhuc poſſit magis. ſic cum malum corrum-
pat habilitatē elongando ipſam a rectitudine
pro eo ꝙ ipm̄ maluꝫ ſiue malicia eſt curuitas
⁊ intentio in malo eſt per receſſum a bono ha
bilitas illa nūꝗ̄ adeo diminuitur quin adhuc
poſſit magis diminui. quia nunꝗ̄ adeo elon
gatur q̄n magis poſſit elongari. ⁊ nunꝗ̄ adeo
curuatur quin magis poſſit curuari. ⁊ iō ſem-
per poteſt per malū diminui ⁊ nūꝗ̄ totaliter
tolli. Hic autem modus dicendi inter ceteros
ꝑdictos magis uidetur eſſe rōabilis pro eo ꝙ
fundatur ſuper modū adimendi ipiꝰ mali. cor
rumpit enim ſicut dictum eſt per elongatōeꝫ
a bono ſicut aug. dicit. a magiſter in fine diſti
ctionis recitat in lit. ¶ Ad huius ergo modi
intelligentiā habendā ampliorē notandū ē ꝙ
culpa ſic corrumpit ⁊ diminuit habilitatē illaꝫ
ſicut ei opponitur. ſed non opponitur illi habi
litati ſ id quod eſt ut predictuꝫ eſt ſupra. ſiue
prout fundatur in natura. ſed ſ id ad quod ē
. i. prout ordinatur ad grām. ⁊ ideo nunꝗ̄ cor
rumpit eam neꝗ̄ diminuit ita ꝙ aliꝗ̄ ptē ſui
auferat ſ id qđ eſt. ſed quia deordinat ab eo
ad quod eſt. ac per hoc ſic minuit ꝙ reliquit.
et ideo ſic corrumpit ꝙ nunꝗ̄ totaliter tollit
Vnde ſicut dic̄ magiſter ꝙ ꝯcupiſcētia ex uſu
charitatis ꝯtinue minuitur ⁊ nunꝗ̄ finitur. q̄a
charitas non opponitur ipi ꝯcūpiſcentie ſ ra-
dicem ſuā ⁊ ſ id in quo radicatur. ſed ſ id ad
quod inclinat. ſic intelligēdū ē eſſe in ꝓpoſito
Et illud melius manifeſtatur ſi ſumatur exē-
plū in terminis. habilitas enim illa quā dicimꝰ
diminui non eſt aliud q̄ȝ idoneitas aīe ad ſuſci
piendū grām ⁊ ad coopandū grē iam pcepte
In hoc ergo culpa dicitur illā habilitatē minu
ere quia reddit animaꝫ minus idoneā ad utrū
q̄ȝ. duꝫ. n. homo peccat deū offendit ⁊ ex hoc
efficitur indignus ⁊ ineptus ad ſuſcipiendum
grām dei. in hoc etiā ꝙ peccat pronus ad ma
lum redditur. ⁊ in hoc efficitur ineptus ad opa
uirtutum. Sed planum eſt illud ꝙ nunꝗ̄ ē ali
quis adeo indignus grā dei quin adhuc poſſit
eſſe indignior. quia nunꝗ̄ tm̄ deum offendit
q̄n adhuc poſſit offendere. nunꝗ̄ adeo ē indi
gnus quin q̄ȝdiu eſt in ſtatu uie ſit ſuſceptibi
lis gratie. ⁊ ita nunꝗ̄ ex illa parte efficitur in
habilis in ſūmo ad ſuſceptōeꝫ grē. Similr̄ ex
parte pronitatis nullus eſt adeo pronus qui
non poſſit adhuc magis effici pro eo ꝙ uolū
tas ſemper eſt libera. ⁊ ideo nunꝗ̄ pronitas i
uoluntate poteſt fieri neceſſitas. et ita poteſt
homo ſemper fieri magis ⁊ magis pronus. ⁊
magis ineptꝰ ad cooperandū grē. ac per hoc
ex neutra pte totalr̄ dehabilitatur. Et ſic pꝫ
ꝙ habilitas illa per culpaꝫ ſemp pōt diminui
⁊ nūꝗ̄ totaliter tolli. Et rō huius eſt. quia nō
minuitur alicuius partis ablatione ſed elonga
tione nō ſm id quod eſt ſed ſm id ad quod ē.
hoc enim modo illi habilitati opponitur culpa
et iō per hunc modū ab ea diminuitur. Cōce-
dēde ſunt ergo rōnes que hoc oñdūt. ¶ Ad
rōnes ad oppoſitū ſatis plana eſt rn̄ſio. nā qđ
obijcit primo ⁊ ſecūdo ⁊ tertio p hoc ſoluitur
q2 ille rōes tres ex malo intellectu diminutio
nis ꝓcedūt. arguūt. n. acſi habilitas minueret̄
ſ id qđ eſt ⁊ eius ps aliquota tolleretur. hoc
aūt nō eſt ſic ſed per elongatōeꝫ ſicut dictū ē.
⁊ ideo nūꝗ̄ pōt tot peccatis dehabilitari q̄n
adhuc poſſit magis pluribꝰ. nec etiā tanto pec
cato q̄n adhuc poſſit maiori. et iō dicit dio. ꝙ
malū ē īfinitū. nō q2 aliqđ ſit malū ſūmū quo
nihil poſſit eē peiꝰ. ſꝫ q2 nō eſt aliqđ ita malū
q̄n adhuc poſſit eē peiꝰ. ⁊ iō p quodcunꝗ̄ ma
lum nunqum adimitur habilitas ſm totum.
Quanuis enim ſit finita. modus tamen adi-
mendi ipſam ꝓtendit ſe uſꝗ̄ in infinitum.

nõ infinitate actuali ſed poſſibili. quã. ſ. dici-
m⁹ q̄ currit a recto in infinitum põt recedere.
¶ Ad illud ṽo qḋ obĩ q̄ grã totalr̃ tollit cõ
cupiaʒ. dō q̄ q̄dã ẽ grã q opponit ipi ↄcupie
ꝑ id qḋ eſt. q̄dã ṽo q̄ opponitur ipi ſoluʒ ꝑ id
ad qḋ ẽ. ⁊ prima ẽ quedã grã gratis data ⁊ to
talr̃ põt tollere ↄcupiaʒ dũ ſanat ⁊ reintegrat
naturã uitiatã. Alia ṽo ẽ grã gratũ faciẽs. ⁊ ḋ
hac dicit aug. q̄ q̄ʒuis diminuat ↄcupiaʒ nũq̄ʒ
tñ finit eã. ⁊ huic grẽ aſſimilatur culpa reſpcũ
habilitatis nõ alteri. ṽñ ſicut dictũ ẽ nõ oppo
nitur illi habilitati ꝑ ſe ſʒ ꝑ id ad qḋ ẽ. ¶ Ad
illud qḋ obĩ q̄ gloria reddit ĩpoſſibilẽ ad ma
lũ. dō q̄ etiã pena reddit ĩpoſſibilẽ ſʒ alr̃ ⁊ alr̃
q: gloria reddit ĩpoſſibilẽ ad maiũ. ⁊ hoc q: ĩ
ea aufertur radix mali ĩpa ↄcupia ⁊ datũr ple-
nitudo boni. dãnatio ṽo eterna reddit ĩpoſſi-
bilẽ ad bonũ. non q: ibi ſit plenitudo oĩs mali
nec etiã q: auferatur natural' aptitudo ad bo-
nũ. ſʒ q: aufertur merendi ſpaciũ ⁊ de⁹ apud ñ
offert grãʒ iuuãtẽ ad bonũ. ⁊ iḋ illa ĩpoſſibili-
tas nõ dr̃ ꝑ priuatõeʒ habilitatis oĩmodã ſed
poti⁹ ꝓpter bñfaciẽdi ĩpedimẽta. ṽñ ſi aliquis
dãnat⁹ ad ſtatũ uie reduceretur nulla ſibi habi
litate collata de nouo habilitatẽ hr̃et ad ſuſce
ptõeʒ grẽ. ⁊ ꝓpterea q̄ʒuis ordinatio habilita
tis ĩpediatur tñ habilitas nũq̄ʒ totalr̃ tollitur.
eſto aũt q̄ ↄcederetur q̄ tolleretur in inferno
adhuc tñ ñ ſeq̄retur q̄ totalr̃ tolleretur ꝑ pec
catũ. nulla. n. culpa ponit hoĩeʒ ex̃ ſtatũ uie. ⁊
iḋ nec aufert hoĩ habilitatẽ ad ſuſceptõʒ grẽ.

In pte iſta ſunt q̄õnes circa lit. Et
primo q̄ritur de illa diffinitõe quam
primo ponit. Peccatũ ẽ dictũ uel fa-
ctũ uel ↄcupitũ ↄ̃ legẽ dei. Uidet̃. n. dr̃e falſũ.
aut. n. hoc intellr̃ diſiũctiue aut ſubdiſiũctiue.
ſi diſiunctiue. ergo mẽbra nõ pñt ſimul ſtare.
ergo nullũ idẽ peccatũ ẽ ↄcupitũ ⁊ fcm̃. ſʒ hoc
ẽ falſũ q: oẽ peccatũ factũ ẽ ↄcupitũ. ¶ Item
uidetur q̄ nõ ↄueniat oĩ pccõ. q: pcc̃m omiſſi
onis nõ ẽ factũ nec dictũ nec ↄcupitũ. ergo vi-
detur q̄ male ſit aſſignata. q: nõ ↄuenit pccõ
oĩ mortali actuali. ¶ R̷. q̄ ꝑdicta diffinitio ẽ
peccati actualis ⁊ mortalis. ꝑ hoc q̄ ẽ peccati
actualis dr̃ q̄ eſt dictũ uel factũ uel ↄcupitũ ꝑ
triplicẽ actũ. ſ. potẽtie interp̃tatiue ⁊ opatiue ⁊
affectiue. que oẽs ſunt potẽtie motiue quodã
mõ. ꝑ q̄ eſt mortale dr̃ q̄ ẽ ↄ̃ legẽ dei. ⁊ ſic cõ
uenit oĩ ⁊ ſoli. oĩ q: oẽ peccatũ actuale aut eſt
ↄcupitũ tm̃. aut ẽ ↄcupitũ ⁊ exteri⁹ ↄſũmatũ.

⁊ hoc uel ꝑ ṽbũ uel ꝑ opus. Soli uero ↄuen̉t
q: nõ ↄuenit ueniali cũ nõ ſit ↄtra legẽ dei. nec
originali cũ nõ ſit dictũ uel factũ. ¶ Ad illud
qḋ obĩ vtrũ teneatur ibi diſiunctiue uel ſub-
diſiunctiue. dō q̄ diſiunctiue. ſed ultimũ mẽbꝝ
intelligendũ ẽ cũ p̄ciſiõe. reliqua ṽo minime.
ṽñ ſenſus ẽ q̄ oẽ peccatũ aut ẽ dictũ ⁊ ↄcupi
tũ. aut ẽ fcm̃ ⁊ ↄcupitũ. aut ↄcupitũ tm̃. ¶ Ad
illud ṽo qḋ obĩ de pccõ omiſſiõis. dō q̄ omne
peccatũ ſicut uult aug. radicẽ hʒ amorẽ malũ.
⁊ iḋ q̄ʒuis in pccõ omiſſiõis ſit priuatio alic⁹
actus principalis. q: tñ illa priuatio ortũ hʒ ex
amore alic⁹ boni ↄmutabilis qḋ pʒ. q: q̄s non
uult ad matutinas ſurgere q: uult in lecto q̄e
ſcere. iḋ peccatũ omiſſiõis cadit ſub hoc mem
bro qḋ dr̃ ↄcupitũ. ¶ Itẽ q̄ritur de hoc quod
dicit. Pcc̃m ẽ uoluntas retinẽdi uel aſſequendi
qḋ iuſticia uetat. Aliqḋ. n. pcc̃m ẽ ĩ quo aliq̄s
nec uult aliq̄d retinere nec aliq̄d aſſequi. imo
poti⁹ intẽdit deſtruere ſicut ẽ ĩ ira ⁊ in odio et
inuidia. ¶ Itẽ uelle aſſeq̄ qḋ iuſticia uetat uel
retinere hoc ẽ auaricie uel rapine. ergo omne
pcc̃m ẽ rapina. Eſt ergo qõ cũ pccã ita hñ ſint
ↄ̃ alias uirtutes ſicut ↄ̃ iuſticiã q̄re magis diffi
nitur pcc̃m ꝑ oppoſitũ ad iuſticiã q̄ʒ ad oppo
ſitũ ad ṽtutes alias. ¶ R̷. dō q̄ aug. diffinit
pcc̃m ꝑ illud qḋ eſt radix oĩs mali. hoc aũt eſt
amor libidinoſus. ⁊ q̄m oĩs amor libidinoſus
uel ẽ rei habite uel hñde. ⁊ hoc p̄ter ordinẽ et
regulã legis eterne. iḋ dicit q̄ peccatũ ẽ uolun
tas aſſequẽdi uel retinendi quod iuſticia uetat
ita q̄ deſcribit amorẽ ĩordinatũ q̄ ẽ radix oĩs
peccati ⁊ ꝑ id ad qḋ ẽ ⁊ ꝑ id ↄ̃ qḋ eſt. q̄ ergo
obĩ de ira ⁊ odio. dō q̄ ⁊ſi ibi ſit deteſtatio
ↄñs ẽ tñ ibi delectatio añcedẽs. ⁊ ꝓpterea ↄti-
netur ſub hac aſſignatõe. ¶ Ad illud qḋ obĩ
q̄ tũc oẽ pcc̃m erit rapina. dō q̄ aſſecutio ibi
ſtat ñ ſolũmõ ꝓ cupiditate reꝝ terrenaꝝ. imo
etiã cuiuſʒ appetibilis. iuſticia uero nõ tm̃ ibi
ſtat ꝓut ẽ cardinalis uirt⁹ ſʒ ꝓut ẽ uirt⁹ gñalis
q̄ oẽs uirtutes ↄplectitur ⁊ cui oĩa uitia oppo
nũtur. ¶ Itẽ q̄ritur de hoc qḋ dicit. In utraq̄ʒ
aſſignatõe de actuali pccõ agitur ⁊ mortali ñ
ueniali. Uidetur. n. q̄ male fiat aſſignatio pec
cati. ſi. n. recta deſcriptio uel aſſignatio debe
at ↄuenire oĩ ⁊ ꝑdicte diffinitões non ↄueniãt
oĩ pccõ. ergo nõ recte aſſignatur. Si tu dicas
q̄ pcc̃m nõ dicitur de eis uniuoce ſʒ equoce. ↄ̃
Que ↄueñit ĩ cã ⁊ ĩ effcũ hñt uniuocatõeʒ. ſʒ
oẽ gen⁹ pcci ortũ hʒ ex pccõ ade tã originale

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝗ̃ꝫ actuale ꝗ̃ꝫ etiã ueniale. oĩa etiã gñ̃a pccõꝝ in hoc ꝯueniunt ꝙ aĩaꝫ reddunt dignã pena. ⁊ priuant ab ea aliqḋ bonũ qḋ ẽ iuſticia uel ad iuſticiã ordinatũ. ergo uidetur ꝙ de eis uniuoce dicatur peccatũ. ⁊ ſi hoc. ergo uidet̃ ꝙ una cõis rõ debeat aſſignari de pccõ ꝓut dr̃ de oĩbꝰ his gñibꝰ. Eſt ergo qõ utꝝ ꝯtigat unã cõeꝫ rõeꝫ aſſignare oĩ gñi peccati. hoc ẽ ꝗrere utꝝ peccatuꝫ de eis dicatur uniuoce. Et ſi tu dicas ꝙ ſic. ĩ ꝯ̃riũ ẽ. qꝛ q̃ uniuocãtur ĩ aliquo hñt ꝓportõꝫ. ſꝫ mortalis ⁊ uenialis nulla ẽ ꝓportio. ergo nec uniuocatio. ¶ Itẽ uidetur falſũ dicere cũ dicit ꝙ p̃dcẽ aſſignatões ñ ꝯueniũt pccõ ueniali. veniale. n. peccatũ ẽ dictũ uel factum uel ꝯcupitũ ⁊ contra legeꝫ dei ſicut dr̃ ro. vij. ſup illud. Nõ ꝯcupiſces. glo. Bona ẽ lex que dũ ꝯcupiaꝫ ꝓhibꝫ oĩa mala ꝓhibꝫ. ergo ueialia ꝓhibẽtur a lege dei. ſunt ergo ꝯ̃ legẽ. ergo p̃dcã rõ ꝯuenit ueniali ¶ Rꝫ. dõ ꝙ peccatũ ꝓut dr̃ de originali actuali mortali ⁊ ueniali nõ dr̃ oĩo uniuoce neqꝫ dr̃ oĩo eq̃uoce. ſꝫ ꝗ̃ſi medio mõ. ſ. analogice. rõ. n. culpabilitatis primo et pricipalr̃ repitur in pccõ mortali actuali ⁊ ꝯñt ĩ origiali ⁊ poſtremo ĩ vẽiali. ⁊ iõ notificatões q̃ dant̃ de pccõ ſimplr̃ potiſſime referunt̃ ad peccatũ actuale mortale qḋ ẽ peccatũ ſimplr̃. Et ꝑ hoc pꝫ rñſio ad illa que obijciunt̃. nã ex hoc ꝙ illa tria gñã pccõꝝ ꝯueniũt ĩ cã ⁊ ĩ effectu nõ ꝯcluditur ꝙ peccatuꝫ dicatur ꝺ̃ eis uniuoce ſꝫ analogice. qꝛ ĩ his ñ cõicãt eq̃lr̃ ſ̃ priꝰ ⁊ poſteriꝰ. ⁊ iõ cũ ꝗ̃ritur utruꝫ una poſſit cõis rõ aſſignari. dõ ꝙ põt una aſſignari rõ q̃ cõuenit eis ſ̃ priꝰ ⁊ poſteriꝰ. ⁊ ita ſ̃ cõitatẽ analogice utpote ſi dicatur ꝙ peccatuꝫ ẽ meritũ pene ⁊ priuatio boni ¶ Ad illud ergo qḋ obr̃ ꝙ nulla ẽ ꝓportio dõ ꝙ ⁊ ſi nulla ẽ ꝓportio ꝗ̃tũ ad ꝯmẽſatõeꝫ ꝗ̃titatis demeriti. ẽ tñ ꝓportio ĩter ueniale ⁊ mortale ſ̃ ꝯſiſtem ꝯpatõeꝫ ⁊ ad originẽ ⁊ ad effectũ ꝯñtẽ. ¶ Itẽ ꝗ̃ritur de alia diffinitõe ambro. quã ponit. Peccatũ ẽ p̃uaricatio legis diuine ⁊ celeſtiũ iobedia mãdatoꝝ. Uidetur. n. ꝙ hec rõ nõ ꝯueniat oĩ pccõ. ꝗ̃daꝫ. n. ut dicit aug. ſunt mala qꝛ ꝓhibita. quedaꝫ ꝓhibita qꝛ mala. ergo ſi nulla eẽt lex nec aliq̃ p̃cepta data. adhuc eẽnt pccã. nõ ergo oẽ peccatuꝫ ẽ p̃uaricatio legis ⁊c. ¶ Itẽ ſicut obedia diſtinguitur ab alijs v̄tutibꝰ. ita inobedia ab alijs uitijs. ergo male diffinitur oẽ peccatuꝫ ꝑ iobediaꝫ. ¶ Itẽ ita peccat q̃ nõ obedit p̃lato ſicut q̃ nõ obedit deo. ergo nõ tãtũ ẽ peccatũ obedia celeſtiũ p̃ceptoꝝ ſꝫ etiã terrenoꝝ. ¶ Rꝫ. dõ ꝙ lex aliqñ accipitur ſtricte ꝑ lege ſacra uel data. aliqñ large ꝓut ꝯp̄hẽdit legẽ nature ⁊ legẽ ſcripture ⁊ legẽ grẽ. ⁊ ĩ p̃dcã notificatõe lex accipitur large. ¶ Ad illud qḋ obr̃ de obedia. dõ ꝙ duplr̃ accipitur. vno mõ ꝓut dicit obſ̄uãtiã mãdatoꝝ dei. ⁊ ſic ẽ cõis oĩbus v̄tutibꝰ. Alio mõ ꝓut ſpãlr̃ ꝯſiderat rõeꝫ p̃ceptis. ⁊ ſic ẽ v̄tꝰ diuiſa ab alijs. qꝛ potiſſime hꝫ uſũ ſuũ ĩ his q̃ oĩo ſũt bona qꝛ p̃cepta. ⁊ ſicut obedia duplr̃ accipitur. ſ. large ⁊ ſtricte. ⁊ ĩ p̃dcã notificatõe accipitur large. ¶ Ad illud qḋ obr̃ de obedia p̃lati. dõ ꝙ totuꝫ pẽdet ex mãdato dei ꝙ deꝰ mãdat ꝙ obediat̃ hoĩ. ¶ Iteꝫ ꝗ̃ritur de hoc qḋ dicit. Nõ ꝯſiſtẽte pccõ v̄tꝰ fortaſſe ñ eẽt. Uidetur. n. falſũ dr̃e. qꝛ ſi ñ eẽt culpa purior eẽt charitas. ergo v̄tꝰ p̄fcõr ⁊ v̄ior. Si tu dicas ꝙ hoc nõ aſſerit ſꝫ ſub dubitatõe dicit. ꝯ̃. Ita falſuꝫ dicit q̃ certuꝫ ꝓponit ut dubium ſicut q̃ dubium aſſerit ut certum. Et dõ ꝙ ĩ illo v̄bo nõ ponitur nec ſignificatur v̄tꝰ ñ eẽ nõ exñte malicia. ſꝫ ſignificatur ꝙ non ita appereꝫ ſicut nunc appet. ⁊ iõ dicit. fortaſſis nõ eẽt. i. nõ cognoſceretur ita eẽ. ¶ Itẽ queritur de hoc quod dicit i. i. c. Põt etiã queri ꝙ peccatuꝫ ẽ priuatio ſiue corruptio boni. Si enim priuatio ⁊ poſitio opponunt̃. ⁊ peccatuꝫ recte diffinituꝫ ẽ ſ̃. peccatum ẽ dictuꝫ uel factuꝫ ⁊c. ergo male diffinit̃ ꝑ priuatõꝫ. ¶ Iux̃ hoc queritur cuꝫ uniꝰ rei una ſit diffinitio. vñ ẽ hoc ꝙ peccatuꝫ ita multiplr̃ ⁊ uarie diffinitur a ſcĩs. ¶ Queritur etiã penes q̃d ille diffinitões diſtinguant̃. ¶ Rꝫ. dõ ꝙ de pccõ ẽ loq̃ formalr̃ ⁊ materialr̃. ſ. rõe ſubſtracti. ⁊ qꝛ formalr̃ loquẽdo priuatio ẽ. materialr̃ v̄o loquẽdo ſubſternit ſibi actuꝫ. iõ aliqñ diffinit̃ ꝑ priuatõem aliqñ ꝑ põnẽ. qꝛ quedã ſunt formales diffinitões. quedã mat̃iales. ⁊ utroqꝫ mõ multiplr̃. ſi eni ꝯſideremꝰ peccatuꝫ ſ̃ ꝙ dicit priuatõeꝫ hoc põt eẽ triplr̃. aut inꝗ̃tũ ſimplr̃ dicit receſſuꝫ a bono. aut iꝗ̃tuꝫ dicit receſſuꝫ a rectitudine nature. aut iꝗ̃tuꝫ dicit r̃ceſſuꝫ ab oĩs boni ꝯplemẽto ⁊ p̄fcõe. ¶ primo mõ ſumit̃ diffinitio triplex ab aug. que oẽs idẽ circunloquunt̃ diuerſis uerbis ꝗ̃ꝝ prima ſumit̃ in li. de ci. dei. ⁊ ẽ hec. peccatuꝫ ẽ abſẽtia boni ubi oꝫ eẽ. Sa de li. de uera reli. peccatuꝫ ñ ẽ appetitio naturaꝝ malaꝝ ſꝫ defectio melioꝝ. Tertio de li. de natura boni. pccꝫ ẽ corruptio modi ſp̄ei ⁊ ordis. ¶ Secundo mõ. ſ. ꝓut peccatũ dicit receſſum a

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rectitudine nature īueniunť tres diffinitōes q̄
idē circūloquūť. q̄uis alr̄ ⁊ alr̄ q̄ꝝ una ē dam.
q̄ eſt. peccatū eſt ab eo qḋ ē ꝑ naturā ab eo qḋ
ē ꝓter naturā auerſio. Alia ē anſel. Peccm̄ eſt
carentia debite iuſticie. Tertia eſt aug. Peccm̄
eſt defect⁹ q̄dā a luce ꝟitatis naturā nō pariēs
ſʒ obſcurās. ¶ Tertio ꝟo mō. ſ. put dicit re
ceſſū ab oīs boni ꝯplemēto ⁊ pfcōe ſic repitur
triplex diffinitio q̄ differt ſolo mō dōi q̄ꝝ pri
ma ſumitur ab aug. i li. de li. ar. malū ē auer
ſio a bono icōmutabili. Altera ꝟo ab eodē in
li. de ꝟa reli. Peccm̄ ē carere bonis icōmutabi-
lib⁹ q̄b⁹ fruendū ē. Tertia ſumiť ab eodē aug.
Peccatū ē tenebra itelligibilis. hoc aūt dictū ē
inq̄tū priuat a uiſiōe lucis eterne. He oēs ſūt
notificatōes pcc̄i q̄ſi formales. Sunt ⁊ alie no
tificatōes q̄ ꝯcernunt actū ſubſtractū. ⁊ iſte ua
riantur ꝑ triplicē ꝯſideratōeʒ peccati quā hēt
ſub hac rōe. aut. ſ. ad deū quē offendit. aut ad
ꝟtutē quā excludit. aut ad bonū ut nūc qḋ ꝑtē
¶ dit. ſi i ꝯpatōe ad deū quē offēdit ſic ē triplex
q̄ꝝ una accipiť ab aug. i li. ꝯ manicheos. Pec-
catū ē i ꝟitatis ꝑceptis uel i ipa ꝟitate errare
Alia ab Ambro. i li. de padiſo. Peccm̄ ē priua
tio legis diuie ⁊ celeſtiū iobedia ꝑceptoꝝ. Ter
tia ab eodē aug. ⁊ hētur i lit. Peccatū ē dictuʒ
uel factū uel ꝯcupitū ꝯ legē dei. ¶ Scđo mō
. ſ. i ꝯpatōe ad ꝟtutē quā excludit ſic repiť tri
plex diffinitio q̄ꝝ una ſūpta ē a Baſilio. Pec-
catū ē diſpō aīe ꝯrie ſe hñs ad uirtuteʒ. Sa ab
aug. i li. d duab⁹ aīab⁹. Peccm̄ ē uolūtas recipi
endi uel aſſequendi qḋ iuſticia uetat. Accipiť
. n. ibi iuſticia gn̄alr̄ put oēʒ uirtutē ꝯplectitur
Tertia ab eodē aug. i li. de uera reli. Peccm̄ ē
appetere q̄ xp̄s ꝯtēpſit. uel ꝯtēnere q̄ xp̄s ap
petiit. nā xp̄s fuit oīs uirtutis ſpeculū ⁊ exem
plar. ¶ Tertio mō. ſ. p ꝯpatōeʒ ad bonū qḋ
ꝑtēdit. ſilr̄ iueniť triplr̄ aſſignatio re ꝯueniēs.
lʒ differat mō dōi. q̄ꝝ ꝟna ē aug. i li. de ci. di.
Peccm̄ ē male uti bono. Sa uero li. de tri. Pec-
catū ē uti fruendis ⁊ frui utendis. Et ſilr̄ in li.
lxxxiij. q. Tertia ē eiuſdē aug. in li. de li. ar.
Peccm̄ ē ſpreto icōmutabili reb⁹ ꝯmutabilib⁹
adherere. Fortaſſis aūt alie notificationes ab
iſtis. xviij. poterunt repiri. nā due alie ſunt q̄
uidētur circūloq̄ peccm̄ ꝑ utrāqʒ acceptōeʒ. ut ē
illa. Peccm̄ ē act⁹ icidēs ex defectu boni. ⁊ illa.
Peccm̄ ē meritū pene. ⁊ ſic i uniuerſo ſūt. xx.

¶ Diſtinctio. xxxvi.

Sciendū tñ q̄dā ſic peccata eē ⁊c.
Supra deťmiauit magr̄ quid ſit
peccm̄ ꝑ rē ⁊ diffinitōʒ. In hac pte
inq̄rit utꝝ peccatū ſit pena pcc̄i.
Diuidiť aūt ps illa i ptes duas. In q̄ꝝ prima
magr̄ remouet q̄ōnē illā ⁊ deťmiat ꝑ opioneʒ
alioꝝ. In ſa uero ꝑ opionē ꝓpriā. ibi In nullo
tñ fieri ꝑiudiciū ueritati ⁊c. Prima ps hʒ tres
ptes. In prima adducit magr̄ auctoritates i q̄
b⁹ oñdit q̄ unū peccm̄ ſit alt⁹ peccati pena. In
ſa uero mouet q̄ōnē ⁊ deťmiat iuxᷓ alioruʒ
opionē. ibi Et iō merito q̄ri pōt. In tertia ue
ro ſubiungit illi⁹ opionis maiorē explanatōeʒ
ibi Et lʒ ex hoc ſenſu oē peccm̄ mortale poſſit
dici ⁊c. Silr̄ ſa ps principalis i q̄ iſtā. q. deter
minat ꝑ ꝓpriā opionē diuidiť i ptes tres. i q̄ꝝ
prima deťmiat ꝓpoſitā. q. ꝑ ꝓpriā opionē
ꝯfirmans eā auctoritatē ſcōꝝ. In ſa uero deť-
minat q̄dā dubiū i ꝑdcis auctoritatib⁹ ꝓpoſi
tū. ibi Illud aūt diligēter notādū ē q̄ ꝯ poſitis
⁊c. In tertia uero breuiť epilogat ea q̄ dcā ſūt
ibi Satis diligēter eoꝝ poſſum⁹ ⁊c. ⁊ ſic i hac
totali pte agitur pricipalr̄ de ꝯpatōe culpe ad
penā. utꝝ. ſ. culpa ſit pena calr̄ tm̄ an caliter
ſiť ⁊ eēntialr̄. ⁊ q̄uis ꝑ aliquoꝝ opionē peccm̄
ſit pena tm̄ calr̄. ꝑ tñ opionē magr̄i quā i lit.
inuit non tātū calr̄ ſʒ eſſentialr̄ pena eſt.

Ad itelligētiā ergo h⁹ ptis circa tria
incidit hic qō ¶ Primo q̄riť de ꝯpa
tione culpe ad penā ꝑ idētitatē. ¶
Scđo uero q̄riť de ꝯpatōe culpe ad penā ꝑ in
ſepabilitatē. ¶ Tertio q̄riť de ꝯpatō pene ad
diuine iuſticie eq̄tatē ¶ Circa primū q̄runtur
duo. ¶ Primo q̄ritur utꝝ unū peccatū ſit alte
ri⁹ peccati pena. ¶ Secūdo q̄riť utꝝ paſſiōes
aīe ſint pene tantū an pene ſimul ⁊ pccā.

Circa primū ſic ꝓcediť ⁊ q̄ritur utruʒ
peccatū ſit pena pcc̄i. ¶ Et q̄ ſic uiđť
Apoc. ult. Qui i ſordib⁹ ē ſordeſcat
adhuc. Glo. Iuſtū ē. Sʒ eē in ſordib⁹ nō ē ali
ud q̄ʒ eē i pccis. ⁊ ſordeſcere nō ē aliud q̄ʒ pec
care. ergo peccm̄ ē meritū alteri⁹ peccati. ergo
a relatiuis peccm̄ ſequēs ē retributio ꝑcedētis
ſʒ retributio peccati nō ē niſi pena. ergo ⁊c.
¶ Itē Greg. expſſi⁹ dicit ⁊ hēt in lit. Inter pri-
mū peccatū apoſtaſie ⁊ ultimaʒ penam ignis
eterni media q̄ ſūt ⁊ pccā ſunt ⁊ pena peccati
¶ Itē Iſido. Deus occultā ſupbiā clericoruʒ
uindicat p manifeſtā luxuriā. ſʒ uindicta pcc̄i

ē pena. ergo māifeſta luxuria eſt pena ſupbie
¶ Itē ex hoc q̄ hō peccat meretur a deo re-
linq̄. ſ3 ex hoc q̄ relinq̄tur cadit ↄ̄ſiter i aliud
pccm̄. ergo ſi hoc iuſtū eſt. q̄ unū pccm̄ ↄmiſit
meretur p ↄ̄ſis cadere dimitti in aliud. ergo ſi
dimiſſus cadit i aliud pccm̄ illud qḋ ſecundo
ppetratur ordinē h3 ad primū ſicut ad meritū
ſ3 oē tale ē pena peccati. ergo ꝛc. ¶ Itē oē il-
lud ē peccati pena i quo hō dānificatur ꝛ ledit̄
ꝛ i qḋ p illud pccm̄ inducitur. ſ3 ſupbꝰ eo ipo
q̄ uult aliū excellere neceſſario cadit i iuidia3
q̄ñ uidet aliū ſupare. ſicut. n. dicit aug. i li. de
va reli. neceſſe h3 alij iuidere q̄ ñ uult ab alio
ſupari. ergo uidetur q̄ꝫ iuidia ſit pena ſupbie
ꝛ iuidia abſq3 dubio ē peccatū. ergo peccatū ē
pena peccati. ¶ S3 ↄ̄. Ois pena peccati ē lau
dabilis. nulla culpa eſt laudabil̄. ergo nulla cul
pa eſt pena peccati. maior ꝓbatur. q2 oē qḋ iu
ſtū eſt laudabile eſt. ſ3 ois pena peccati iuſta
eſt ſicut dicit aug. ꝛ habetur i lit. minor v̄o p
ſe p3. ¶ Itē ois pena eſt ordinatiua culpe. ꝛ p
hoc faciens ad uniuerſi decorē. ſ3 culpa ſubſe
quens nō ordinat culpā p̄cedentē nec decorat
imo magis deturpat. ergo culpa nō eſt pecca
ti pena. ¶ Itē ſi culpa ſubſeq̄ns eſt pena p̄ce
dentis. ergo a relatiuis culpa p̄cedens eſt me
ritū ſeq̄ntis. pari rōe illa culpa q̄ eſt ſubſeq̄ns
eſt meritū alteriꝰ. ꝛ ſic deiceps. ſi ergo nullu3
peccatū ꝺ3 remanere ipunitū. uidet̄ q̄ hō de-
beat peccare i etnū. ſi ergo hoc eſt icōueniēs
ꝛ idignū p3 q̄ peccatū nō eſt peccati meritu3.
ergo nec unū pccm̄ eſt alteriꝰ punitiuū. ¶ Ite3
ſi ſeq̄ns pccm̄ punit p̄cedens. ergo cū deꝰ non
puniat bis i idip3 culpa ſeq̄nti ppetrata culpa
p̄cedens nō ꝺ3 puniri. aut ſi punit̄ nō ꝺ3 tātū
puniri. q̄ ſi hoc eſſet uex reportaret q̄s ↄmo
dū de malicia. q̄ ſi hoc eſt icōueniens p3 ꝛc. ¶
Itē ſi peccatū ē pena peccati ꝛ deꝰ nō punit ↄ̄
ↄdignū nūq̄ꝫ peccatū ſeq̄ns eſſet maiꝰ p̄ceden
ti. q̄ ſi hoc de plano eſt falſū. quia de minori
pccō deuenitur ad maiꝰ planū eſt q̄ peccatū ñ
ē pena pcti. ¶ R̄x. ꝺō q̄ abſq3 dubio ſicut au
ctoritates ſcōx expſſe dicunt. tenendū eſt q̄
peccatū eſt pena peccati. ſ3 attendendū eſt q̄
circa hoc eſt duplex modus intellīdi ꝭ q̄ ma
giſter i lit. inuit. q̄dā. n. dr̄e uoluerunt q̄ pec
catū eſt pena peccati. nō tñ eſſentialr̄ ſiue ꝭ id
qḋ eſt ſ3 rōe eius qḋ ↄcomitat̄ uel rōe eius qḋ
ↄſeq̄tur. ſicut p3 q̄ peccatū manifeſtū ex quo
ↄſ̄git infamia dr̄ eſſe uīdicta peccati occulti:
nō rōe ipiꝰ tranſgreſſiōis ſ3 rōe īfamie ↄ̄ſitis.
uel peccatū i quo ē manifeſta ignorātia eſt pe
na peccati ſupbie. ſic peccatū ↄ̄ natura3 ꝛ alia
hiꝰ q̄ uocat apo. paſſiōes ignomie. pena ē rōe
ignorātie non rōne culpe. ꝛ breuiter q̄ol3 pec
catū pōt dici pena peccati p̄cedentis rōe leſſio
nis quā infert. ꝛ ſic idē dr̄ peccatū ꝛ pena pec
cati. ita tñ q̄ peccatū dr̄ eſſentialr̄ ꝛ pena pec
cati cālr̄. ¶ S3 qm̄ ꝭ iſtū modū nō tātū unu3
peccatū poſſet dici pena altiꝰ ſ3 etiā unū pec-
catū poſſ3 dici pena ſui cālr̄ loq̄ndo. q2 peccās
ſeip3 ledit. ꝛ itex ſicut oñſū fuit in p̄cedētibꝰ
nō tātū actio iordiata eſt culpa uex etiā ipa de
formitas q̄ remanet i aia. ꝛ ipa aie deforma-
tio nō modica ē ei pena. ¶ Et rurſus ſicut rōes
prime oñdūt quedā ordinatio meriti ꝛ retri-
butōis eſt iter culpā p̄cedentē ꝛ ſequentē etiā
q̄ꝫtū ad id q̄ culpe ſunt. Ideo eſt alia opio cui
magis uidet̄ ↄſentire magr̄. q̄ peccatū ſeq̄ns
nō tātū cālr̄ ſ3 etiā eſſentialr̄. ut ſic loq̄mur ē
pena peccati p̄cedētis. ꝛ hoc ꝺꝺo ſicut magr̄
dicit i nullo ſit p̄iudiciū v̄itati. imo hoc ē ſatis
planū. nā pena duo dicit. ꝛ dicit malū ſiue da-
mnū. ꝛ dicit ordinē ad p̄cedens meritū. et hec
duo ↄtingit repire circa ſequēs peccatū. dāni-
ficatio. n. ꝛ nocumentū in ipo eſt ꝭ q̄ peccatū
eo. n. ē peccatū quo nocet ꝛ magnū malū icur
rit q̄s cū icurrit i peccatū etiā ſi nihil aliud de
beret hr̄e poſteriꝰ. ordinatōe3 v̄o h3 i eo q̄ ſe
quens. hoc ipo. n. q̄ hō eſt in pccō dignꝰ eſt
dimitti cadere i aliud iux̄ illud apoc. ult. ſicut
dr̄ i glo. Iuſtū ē ut q̄ i ſordibꝰ eſt ſordeſcat ad
huc. Cōcedēdū ē ergo ſimplr̄ q̄ pccm̄ pōt eē
pena peccati ut expſſe dicunt auctoritates ſā
ctox. ¶ Ad illud v̄o qḋ prio obr̄ q̄ ois pena
eſt laudabil̄. ꝺō q̄ illa ꝓpō duplr̄ pōt itelli. aut
q̄ laus attribuat̄ pene ꝭ id qḋ ē. aut inq̄ꝫtū pe
na. Si attribuat̄ pene ꝭ id qḋ ē ſic ē falſa. mul
te. n. ſūt pene que ſūt paſſiōes ignomie ꝛ nō
ſūt laudabiles ſ3 uitupabiles. Si aūt attribuat̄
pene ſub rōe pene hoc ē iq̄ꝫtū eſt p̄cedētis pec
cati punitiua. ſic ois pena ē laudabil̄ ꝓpt̄ hoc
q̄ ē ordiata. ꝛ p eūꝺ modū itellīda ē hec ꝓpō
ois pena ē iuſta. cū ergo iſert̄ q̄ peccatū ē iu-
ſtū uel q̄ ſit laudabile ē ibi ſophiſma ꝭ accñs
quia procedit a laude ordinis ad laudem rei
ordinabilis. hoc autem non ſequitur. quia fre
quenter laus ordinis extranea eſt ordinabili

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

maxime cum illud quod ē uituꝑabile ordinat
ꝯuenienter ⁊ laudabilr̄. ¶ Ad illud qꝺ obr̄ ꝙ
oīs pena ē ordinatiua culpe. ꝺꝺ ꝙ uez̄ ē ꝙ eo
mō ordinat quo mō punit. ⁊ illa q̄ ſimplr̄ eſt
pena ⁊ ſimplr̄ punit eſt ſimpliciter ordinatiua
et illa q̄ ſufficienter punit ſufficienter ordinat
q̄ vͦo ē pena ꝭ q̇d ⁊ nō punit ſufficiēter ordiat
ſolū ꝭ q̇d. et uez̄ ē illud ꝙ ſic ē q̇dā ordo lau-
dabilis ⁊ lꝫ magis manifeſtus pene infernalis
ad culpā. ita q̇dā ordo ē laudabilis lꝫ mīnꝰ ma
nifeſtꝰ peccati ſubſequētis ad peccatū ꝑcedēs.
⁊ i hoc ordine laudatur diuina iuſticia q̄ ꝯmit
tentē unū peccatū iuſto iudicio ꝑmiſit labi in
aliud. ¶ Ad illud qꝺ obr̄ ꝙ culpa ꝑcedēs eſt
meritū ſequētis. ꝺꝺ ꝙ ē meritū ꝯgrui ⁊ meri
tū ꝯdigni. ⁊ cū dr̄ culpa ꝑcedēs ē meritū ſeqn
tis. hoc nō ē q̄ꝫtū ad meritū ꝯdigni ſꝫ ꝯgrui.
q̄ q̇dē ꝯgruitas de facili pōt recōpenſari. ſicut
.n. ē ꝯgruū ꝙ deꝰ pccōrē ꝑmittat labi i aliud
peccatū. ſic etiā ꝯgruū ē ut qꝛ male uſus ē ui-
ta eā ſibi auferat ⁊ in infernū demergat. ſicut
etiā ꝯgruū ē ut dimittat eū cadere i aliud pec
catū. ſic etiā ꝯgruūꝫ ē ut ſi uelit abſtinere det
ei auxiliū ut in aliā culpam nō corruat. ¶ Ad
illꝺ qꝺ obr̄ ꝙ ꝺs nō punit bis in idipꝫ. ꝺꝺ ꝙ
pccm̄ ſequēs nō erat pena in q̄ fieret retribu
tio de ꝯdigno ſꝫ ſolū de ꝯgruo. ⁊ ſicut retri-
butio quā meretur q̇s q̄ꝫtū ad meritū ꝯgrui n̄
ꝑiudicat ei quā merer̄ quo ad meritū ꝯdigni.
dat. n. ꝺs iuſtis bona in p̄nti nō ꝓpter hoc dat
minora in futuro. ſic intelligēdū ē hr̄e i ꝓpoſi
to. ¶ Ad illud qꝺ ultimo obr̄ ꝙ deꝰ nō punit
ꝭ ꝯdignū ⁊c. iā pꝫ rn̄ſio. hoc. n. intelligitur de
pena q̄ a deo infligitur ꝓprie et de ea q̄ cōtra
pccm̄ precedēs reſpicit meritū ꝯdigni. vtrūqꝫ
aūt hoꝝ deficit in ꝓpoſito. nā culpa ſequens ꝭ
id qꝺ ē nō ē a deo. culpa etiā ſequēs nō ordi-
natur ad ꝑcedēs pccm̄ ꝭ rōeꝫ ꝯdigni ſꝫ ꝭ rōeꝫ
ꝯgrui. ꝯgruit. n. hoc ordini diuine iuſticie ſicut
oſtenſuꝫ eſt.

SEcundo q̄ritur utrū paſſiōes anime
ſint pena tm̄ an pena ſimul ⁊ pccā.
Et ꝙ ſint pene et pccā uidetur. Qm̄
illud ꝑ quo q̇s meretur mortē eternā ē pccm̄.
ſꝫ ꝑ paſſionibꝰ aīe meretur q̇s mortē eternā
Mat. v. Qui iraſcitur frī ſuo reus ē gehēne
ignis. ergo ſicut ira q̄ ē paſſio aīe ē clpa. pari
rōe ⁊ alie paſſiōes aīe. ¶ Itē oē id qꝺ directe
repugnat v̄tuti ē culpa. ſꝫ ira ⁊ inuidia ⁊ alie
paſſiones aīe repugnant v̄tutibꝰ. ergo ⁊c. ¶
Itē oē id qꝺ eſt ꝯ rōeꝫ rectā ē culpa. ſꝫ paſſio
aīe q̄ eſt dolor de alieno bono ē ꝯ rōeꝫ rectaꝫ
q̄ de illo iudicat eē gaudēdū. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ
illud maxīe tenet rōeꝫ culpe qꝺ maxīe ē ipu
gnatiuū grē. ſꝫ inuidētia grē frīs maxime re
pugnat grē ſpūs ſcī. ergo cū hec ſit paſſio aīe
⁊ pcā. uider̄ ꝙ paſſiōes aīe ſint pccā ¶ Itē ad
hoc ipꝫ ē rō aug. de li. lxxxiij. q. arguit. n. ſic.
Ois ꝑturbatio ē paſſio. ſꝫ planū eſt ꝙ cupidi
tas ē culpa. ergo pccm̄ ē paſſio ⁊ ecōuerſo. re
dit ergo idē qꝺ priꝰ. ¶ Sꝫ ꝯ. In oī pccō ſicut
uult aug. de li. ar. regnat libido. vbicūqꝫ autē
regnat libido ineſt iproba delectatio. ergo oē
pccm̄ inq̄ꝫtū pccm̄ delectat. ſꝫ huiuſmodi non
ſunt paſſiōes aīe q̄ eā puniūt ⁊ ꝯtriſtāt. ergo
uidetur ꝙ nō ſint pccā. ¶ Itē oīs culpa actu
alis eſt uolūtaria. ſꝫ iſte paſſiones aīe nō ſunt
uolūtarie. ergo nō ſunt culpa ſꝫ tm̄ pena. ¶
Itē oī culpa uituꝑamur ſicut uult phūs. ergo
¶ Itē oppoſita ſunt nata eē in eodē gn̄e. ſed
nulla uirtꝰ ē paſſio cū oīs uirtꝰ ſit in gn̄e habi
tus. ergo nullū uitiū ſiue pccm̄ ē paſſio. ¶ Itē
in oī pccō ē ꝯuerſio ad ꝯmutabile bonū. in hꝰ
modi aūt paſſiōibꝰ aīe q̄ ſunt inuidia ira triſti
tia potiꝰ ē tediū boni ⁊ auerſio q̄ꝫ ꝯuerſio. er-
go tales paſſiōes aīe nō ſunt culpe. ¶ R̸. ꝺꝺ
ꝙ ſicͭ magr̄ exꝑſſe dicit in lit. ⁊ ꝓbat ꝑ aucto
ritatē aug. multe ſunt paſſiōes aīe q̄ ſunt nō
ſolū penales uez̄ etiā culpabiles ſicut inuidia
⁊ ira. ſꝫ aūt paſſiōes pccā ſint tn̄ pccā nō ſūt
inq̄ꝫtū paſſiōes ſicut idē aug. dicit ⁊ habetur i
lit. Ois aūt paſſio inq̄ꝫtū ipaꝫ aliq̇s patitur n̄
ē pccm̄. ſꝫ huiuſmōi paſſiōes pccā ſunt rōne
inordinatōis uolūtatis ꝯiūcte uel aῇcedenter
vel ꝯn̄ter. ꝓpter qꝺ notādū ē ꝙ q̄dā ē paſſio
illata ab extrinſeco ⁊ circa hanc nō ꝯſiſtit mē
ritū nec demeritū niſi inq̄ꝫtū a uolūtate reſpu
itur uel acceptatur. vn̄ occidi ꝑ xp̄o nō ē me-
ritoriū niſi inq̄ꝫtū uolitū ē ab eo q̄ occiditur.
vn̄ ꝓprie loquēdo in talibꝰ paſſiōibꝰ n̄ ē paſſio
meritoria ſꝫ ſufferētia paſſiōis. Eſt ⁊ alia paſ
ſio q̄ ortū hꝫ ab intrīſeco. ⁊ hec duplr̄ poteſt
oriri. qꝛ q̄dā oritur ex corruptōe nature. q̄dā
vͦo ex ꝯuerſiōe uolūtatis libere. ⁊ illa q̄ oritur
ex corruptione nature in duplici differentia ē
quoniam natura corrupta eſt ⁊ uitioſa corru-
ptione per concupiſcentiam ⁊ corrupta eſt cor
ruptione penali per mortalitatē inflictam. ille

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo paſſiones que oriuntur ex corruptione nature ut ẽ corrupta penali corruptõe tenent rõez pene tm̃ ut fames ⁊ ſitis. Jlle uero q̃ oriuntur ab ipa ut ẽ corrupta corruptiõe uitioſa nõ tm̃ hñt rõem pene ſ; etiã culpe. ſicut ſunt inordinate affectiões aie q̃ ↄſ̃gunt ex morbo ↄcupie. ⁊ tales ſunt paſſiões ire ⁊ iuidie ⁊ ↄſimiles. ħ aũt ꝙ huiuſmodi paſſiões oriunt̃ ex ↄuerſione volũtatis ad aliqͦ̃ bonũ amabile. ſic ħ ꝙ uoluntas h; ↄuerti duplr̃ paſſiones hͦ ſunt in duplici gñe. uolũtas. n. aliqñ ↄuertitur ad bonũ ſimplr̃. ⁊ tũc deteſtatur ⁊ odit qͦ̃ aduerſatur illi bono utpote pccm̃. et hoc mõ paſſiones inde ſurgentes ſunt iuſte ⁊ meritorie. Cõuertitur etiã uolũtas ad bonũ ꝓpriũ et ad bonũ ut nũc. ⁊ tunc paſſiões q̃ inde ↄſurgunt ſunt culpabiles ⁊ male ſicut ⁊ uoluntas a qua oriuntur. ſ; non hñt plenã rõnez mali ⁊ culpe niſi qñ in uolũtate ↄſũmãtur utpote cũ aliq̃s uult iraſci ⁊ inuidere ⁊ etiã ↄtriſtari. Et ſic p; ꝙ huiuſmõi paſſiones aie pccã ſunt ⁊ inq̃tu; oriuntur ex corruptõe ↄcupie ⁊ inq̃tũ ortum hñt ex inordinato amore uoluntatis deliberatiue. Concedẽde ſunt ergo rões oñdentes aliquas paſſiones aie eẽ pccã. ¶ Ad illud uero qͦ̃ primo obr̃ ꝙ libido regnat in oi pccõ. vͦ̃ ꝙ uerꝫ ẽ ħ ꝙ libido dr̃ iproba uoluntas ſ; nõ op; ħ ꝙ libido dr̃ imoderata delectatio. nihilominꝰ tñ põt dici ꝙ ⁊ in iſtis peccatis repitur libido reſpectu ꝓprij motiui. nã inuidus delectat̃ in boni ſingularitate. ⁊ iracũdus delectat̃ in adeptõe uindicte. imo qͦ̃ plus ẽ ſicut uir iuſtus ex rectitudine uolũtatis delectatur dolendo de malo culpe. ſic etiã iuidus q̃dã refectionẽ inuenit in dolẽdo de aliena ꝓſpitate. ita ꝙ delectatio ẽ de uno ⁊ triſticia ẽ de altero. quẽadmodũ. n. aliq̃s dũ amiſit illud qͦ̃ multũ dilexit uehemẽter triſtatur. ⁊ magna ẽ illi ↄſolatio poſſe triſtari ⁊ ibi ſolũ inuenit q̃etem in fletu ⁊ dolore. ſicut aug. in q̃rto ↄfeſ. dicit de ſe. ſic inuidus in dolẽdo de bono alieno. ⁊ illa paſſio inuenit q̃dã delectatõez in eo ꝙ plac; ſibi de bono alieno ↄtabeſcere. Jlla tñ delectatio multũ ẽ reſpſa amaritudine. ¶ Ad illud qͦ̃ obr̃ ꝙ paſſiones ſunt inuoluntarie. vͦ̃ ꝙ inuoluntariũ dr̃ duplr̃ ſicut ⁊ uoluntarium. vno mõ dr̃ uoluntariũ cuiꝰ principiũ ẽ uolũtas Alio mõ dr̃ uolũtariũ qͦ̃ ↄcomitatur uolũtas Et ħ hunc duplicẽ modũ duplr̃ dr̃ inuolũtariũ Uno mõ ut dicatur inuoluntariũ quod non ẽ in uoluntate efficiente. Alio mõ ut dicatur inuolũtariũ qͦ̃ nõ fit cũ uoluntate ↄcomitante. Primo ergo mõ accipiendo iuolũtariũ ſic ueritatem h; de paſſionibꝰ q̃ fiunt ab extrinſeco q; eoꝝ principiũ eſt ex̃. voluntariũ aũt ẽ cuius principiũ ẽ in ipo. nõ aũt veritatẽ h; de paſſionibꝰ q̃ ſunt ab intrinſeco ſicut priꝰ oñſum ẽ imo pñt eẽ uoluntarie nõ ſolũ ſicut a uoluntate ↄcomitante. imo ſicut a uoluntate cãnte dũ diligit aliq̃d inordinate. ¶ Ad illud qͦ̃ obr̃ ꝙ paſſionibus nõ laudamur nec uitupamur. vͦ̃ ꝙ hoc uerꝫ ẽ p ſe loquendo. ꝓut tñ radicẽ hñt ex voluntate ⁊ uoluntas ↄcomitatur eis ⁊ laudari poſſumus ⁊ uitupari ſicut prius oñſum ẽ ideo rõ illa non ↄcludit ꝙ huiuſmodi paſſiones nõ ſint pccã. ſ; ꝙ peccata nõ ſint inq̃tu; eis patimur. ¶ Ad illud qͦ̃ obr̃ ꝙ nulla vtꝰ ẽ paſſio. ia; p; rñſio. nã aliqua vtus poteſt ↄ̃ paſſiões ↄſiſtere ſicut patientia fortitudo ꝓut ille efficiuntur paſſiones uoluntarie. ſic ⁊ in ꝓpoſito intelligendũ eſt eẽ. nihilominꝰ tñ põt dici ꝙ q̃uis paſſio nõ ſit uirtus niſi ex actu uoluntatis ſimilis quo exñtis. põt tñ aliqua paſſio inq̃tũ egredit̃ a natura uitiata ⁊ corrupta eſſe pccm̃. nec valet illa ratio cũ plura exigãt ad ↄplendũ bonũ q̃; ad ↄmittendũ malũ. ¶ Ad ultimũ iã p; rñſio. nã ille paſſiones oriũt ex ↄuerſione uoluntatis ad ↄmutabile bonũ ⁊ ideo pccã ſunt. nunq̃; .n. q̃s inuideret alicui niſi nimis amaret ꝓpriũ bonũ. et ut ult dam. ira eſt uindex leſe ↄcupie. imo gñalr̃ ſic oñdit aug. i. xiiij. de ci. dei. oẽs huiuſmodi paſſiões ortum habent ex amore.

Q Onſequẽter q̃ritur de ↄ̃patõe pene ad culpã ħ inſepabilitatẽ. Et ↄ̃ hoc queruntur duo ¶ Primo q̃ritur utꝝ ↄtingat in aliquo ponere culpã ſine pena ſubſequẽte. ¶ Secũdo q̃ritur utrũ ↄtingat i aliquo repire penã ſine merito ꝓcedẽtis culpe.

C Jrca primũ ſic ꝓceditur ⁊ q̃ritur utꝝ ↄtingat in aliquo ponere culpã ſine pena ſubſequẽte ¶ Et ꝙ ſic uidetur Eccle. v. Altiſſimꝰ ẽ patiens redditor. ſ; patiẽs nõ ſtati uindicat irã ſuã ſ; uſq; in tps expectat. ergo uidetur ꝙ ds pccõrem nõ ſtatim puniat. ergo ↄtingit in aliquo eẽ culpã ſine pena. ¶ Jtẽ ꝓnior ẽ ds ad miſendũ q̃; ad ↄ̃dẽnãdũ. ſ; meritũ nõ h; ſtatim ↄiunctũ p̃miũ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo uidetur ſimiliter ꝙ culpa non ſtatim ha
beat iunctã penã. ergo ⁊c. ¶ Itẽ pena ut dicit
aug. ẽ labor inuolũtari⁹. ſ; ipſis peccõrib⁹ i hac
uita multa pſpera pueniunt. ⁊ plures ſunt qui
adeo in malo letantur ꝙ dolorẽ non ſentiũt.
ergo uidetur ꝙ ponere ſit peccatũ abſq; pe-
na ſaltẽ ad tp̃s. ¶ Itẽ ſi ſtatim peccator cum
peccat punitur aut punitur ſufficiẽter. aut non
ſufficiẽter. Si ſufficiẽter. ergo nõ deberet am
plius in inferno puniri. Si nõ ſufficiẽter. ergo
aliq̃d de culpa ad tp̃s remanet ĩpunita. S; q̃
rõe aliq̃d remanet ĩpunitũ eadẽ rõe ⁊ totum.
ergo uidetur ꝙ pccm̃ poſſit ſaltẽ ad tp̃s ſepa
rari a pena. ¶ Itẽ multo miſicordior ẽ de⁹ ⁊
benignior q̃3 ſit aliq̃s homo. ſed ad laudẽ be-
nignitatis humane ſpectat ut in nullo uindicet
iniuriã ſibi factã. ergo multo forti⁹ hoc decet
facere deũ. ergo uidetur ꝙ ſaltẽ ad tp̃s debe
at reliquere pccm̃ impunitũ. ¶ S; ꝯ. Aug. i.
ꝯfeſ. Iuſſiſti dñe ⁊ ſic ẽ ut pena ſua ſibi ſit ois
inordinat⁹ aius. ſi ergo ad culpã oĩo ſequitur
animi deordinatio. neceſſario ergo ad culpa;
ſeq̃tur aliqua punitio ¶ Itẽ ubicũq; ẽ peccatũ
ẽ priuatio mõi ſpẽi ⁊ ordinis. vbicũq; aũt hoc
eſt ibi ẽ dãnificatio. vbicunq; aũt ẽ dãnificatio
merito culpe ibi ẽ iuſta punitio. ergo ĩpoſſibi
le ẽ culpã in aliquo eẽ abſq; pena. ¶ Itẽ qui
cunq; inordinate ꝯuertitur ad bonu; ut nunc
auertitur a bono ſimplr̃. ⁊ q̃cũq; acquirit car-
nalẽ delectationẽ perdit ſpũalẽ ꝯſolationẽ. ſ;
perdere ſpũalẽ ꝯſolationẽ ad quã aĩa nata eſt
⁊ amittere deũ qui eſt oĩo bonũ aĩe hoc ẽ ma
ximũ dãnũ ⁊ penã incurrere. ergo uidetur ꝙ
nunq̃; peccatũ ꝯmittitur abſq; pena. ¶ Ite;
uniuerſũ rõo dicitur eẽ ualde bonũ q2 optime
ordinatũ. ſ; in eo qđ eſt optime ordinatũ nõ
põt eſſe ordinis corruptio neq; ſimplr̃ nec ad
tp̃s. ſ; peccatũ abſq; pena ẽ inordinatũ. ergo
ĩpoſſibile ẽ ad momẽtũ peccatũ eſſe impunitũ
¶ Itẽ ad iuſticie pfectõe; ſpectat ſupare iniu
ſticiã ſicut ad ſapie pfcõe; ſpectat uincere ma
liciã ut dr̃ ſap. viij. Sapia uincit maliciã. ſ; q2
ſapia uincit maliciã ĩpoſſibile ẽ aliquod malũ
eſſe quod diuina ſapia nõ ſtatim ordinet ⁊ ex
inde bonũ aliquod eliciat. ergo cũ iuſticia dei
ſimiliter oẽm ſupet iniuſticiã ĩpoſſibile ẽ aliq̃;
culpã ꝯmitti q̃n ſtatim ad eã nõ ſequatur ali
qua pena. ¶ R;. dõ ꝙ ĩpoſſibile eſt culpa; in
aliquo eẽ quin ad eã ſequatur pena ĩſepabilr̃.

Et rõ huius põt ſumi ex pfcõe diuine eq̃tatis
⁊ ex pulchritudine uniuerſitatis ⁊ ex inordi-
natõe culpe ⁊ ex ꝯditõe peccantis nature. Ex
pfcõe diuine equitatis rõ ſumitur ſic. Tante
.n. eq̃tatis eſt de⁹ q̃ ẽ iudex oĩu; ut nõ patiatᷣ
dedecus peccati ad modicũ eẽ ſine decore iu-
ſticie. oĩ. n. mõ ꝯ; iuſticia iniuſticiã ſuperare.
Ex pulchritudine uniuerſitatis rõ ſumitur.
vniuerſũ. n. ex ordine pulchritudinẽ habet. et
talis eſt illa pulchritudo quale; decuit fieri ad
oñſionẽ ſũme ſapie. ⁊ iõ nullo mõ ſedari põt
ac per hoc neq; ad momentũ eẽ in ea aliq̃d in
ordinatũ. ⁊ ita nec peccatũ a pena ſeparatũ.
Ex corruptõe culpe rõ ſumitur. nũq̃;. n. culpa
ꝯmittitur q̃n modus ſpẽs ⁊ ordo ꝯ actõe; vo
luntatis priuetur. et dũ uoluntas ſe uolũtarie
in actu ſuo deordinat ſemetipa; incuruat. et
dũ incuruatur modo ſpecie ⁊ ordine priuatur
q̃ztũ ad habilitatẽ ad bonũ. talis aũt priuatio
magna ẽ in ĩpa aĩa dãnificatio ⁊ leſio. ⁊ ideo
dicit aug. in quodam ſermone de ĩnocẽtibus.
Nemo h; iniuſtũ lucrũ ſine iuſto dãno. vbi lu
crũ ibi dãnũ. lucrũ in archa ⁊ damnũ in ꝯſcia.
tulit ueſtẽ ⁊ pdidit fidẽ. acq̃rit pecuniã ⁊ perdi
dit iuſticiã. Ex ꝯditione peccãtis rõ ſumitur
quia uoluntas rõalis que eſt cauſa peccati q̃ſi
media eſt inter ſenſibilitatẽ ⁊ ſynchereſi;. me
dia eſt eiã inter deũ ⁊ alias creaturas. ⁊ cu; ſe
ꝯuertit ad hec inferiora ab eo recedit q̃ ſurſũ
eſt. et dũ acquirit paruũ bonũ amittit magnũ
bonũ. quia dũ acquirit bonum ut nunc amittit
bonũ ſimplr̃. et que erat media facit ſeipa; in
fimã. ſimiliter cũ peccando ꝯcordat cũ ſenſua
litate diſcordat cũ ſynchereſi. ⁊ dũ etiã cũ ſyn-
chereſi diſcordat incurrit ex illa repugnantia
remorſu; quendã ⁊ afflictionẽ internã. et ita
dũ peccat perdit magnũ bonũ. perdit honorẽ
propriũ. perdit ſolaciũ ⁊ incurrit remorſum.
Et ſic patet ꝙ ad culpa; inſepabiliter ſequitᷣ
pena ſiue dicatur pena quedã dãnificatio. ſiue
dicatur pena afflictio. ſiue inuoluntaria paſſio
Sed pena que eſt dãnificatio ſemp ſequitur ⁊
actu ⁊ habitu. quia nunq̃; eſt hõ in culpa quin
ſemp ſit in dãno. afflictio võ ſiue remorſio ſe
quitur ſaltẽ in habitu q̃uis ppter delectationẽ
itẽſã uel incõſideratõe; ſiue diſtractõe; animi
non ſentiatur. Et ex hoc p; qualiter peccatũ
claudit in ſe penã ⁊ qualiter peccatu; põt dici
pena peccati ⁊ etiã pena ſuiipius. S. n. diuerſã

ꝯparationē volūtatis peccantis ad ſyndereſiꝫ ⁊ ſenſualitatē idipꝫ ⁊ hꝫ rōem peccati ⁊ habꝫ rōeꝫ pene ſicut oſ̄ſū ē. Cōcedende ſunt ergo rōes ꝙ pena ꝯſeq̄tur culpā īſepabilr̄. ¶ Ad illud ergo qđ primo obr̄ in ꝯriū ꝙ altiſſim⁹ ē patiēs redditoꝝ. Dđ ꝙ duplr̄ ē loq̄ de pena. ſ. q̄ꝫtū ad ſtatū īchoatōis ⁊ q̄ꝫtū ad ſtatū ꝯſūmatōis. ⁊ primo mō punitur hō remediabilr̄. ſo irremediabilr̄. penā igitur ſ̄ ſtatū inchatōis et remedibilitatis ſtatim infert de⁹. q2 hoc decet ſuā iuſticiā. ſ̄m ſtatū uero ꝯſūmatiōis ⁊ irremediabilitatis differt. hoc. n. decet ſuam benignitateꝫ ⁊ patiētiā ſ̄ c⁹ diuitias nos ſpectat ad pn̄iaꝫ. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ de⁹ n̄ ſtatiꝫ remunerat. Dđ ꝙ ſicut ī pena magnitudo afflictōis differtur ⁊ interior afflictio ⁊ remorſio pccī̄ ꝯcitatur. ſic ⁊ ī bn̄factis multitudo dulcedinis abſcōditur bn̄faciētib⁹. nihilomin⁹ tn̄ aliq̄ primicie ſpūs deguſtantur. ⁊ in oī bono ope quedam iocunditas ꝯſcie ⁊ tranq̄llitas bn̄ opanti ꝯceditur que ē ſicut fruct⁹ ⁊ remuneratio opis illi⁹. ⁊ hoc ē qđ dicit aplus. Laborantē agricolā opꝫ primo de fructib⁹ edere. ¶ Ad illđ qđ obr̄ ꝙ pena ē paſſio inuoluntaria ⁊ afflictiua iā pꝫ rn̄ſio ex his q̄ dicta ſunt. nā ibi ē ⁊ dānificatio ⁊ afflictio q̄ꝫuis nō ſemp ſentiatur. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ de⁹ punit ſufficienter aut n̄. Dđ ꝙ punire ſufficiēter hoc eſt duplr̄. aut ſ̄ ꝙ ꝯpetit ſtatui in pn̄ti. ergo punitur culpa ſufficienter. ſꝫ hoc nō ſimplr̄ ſed ꝓut ꝯpetit ſtatui pn̄ti. ⁊ ideo ī tali punitōe ſaluatur debit⁹ ordo ⁊ nihilomin⁹ poſt egreſſuꝫ aīe a corpe dꝫ fieri pene accumulatio. nec remanet in pn̄ti neq3 ī in futuro aliq̄d īpunitū ſꝫ totū punitur. ſꝫ etiā plus ⁊ min⁹ ſ̄ ꝙ exigit tp̄s ⁊ locus. ¶ Ad illđ qđ obr̄ ꝙ hō benign⁹ totū ꝯdonat. Dđ ꝙ nō ē ſimile ꝑ eo ꝙ cū de⁹ ſit ip̄a iuſticia ſi ꝓpriaꝫ offenſaꝫ dimitteret īpunitā iniuriā faceret ipſi iuſticie. nō ſic aūt ē de hoīe. primo cū ipſe ſit ultim⁹ iudex ei reſeruantur oīa punienda. necꝫ qđ ip̄e dimittit īpunitū ali⁹ punire non pōt. nō ſic aūt ē de hoīe q̄ hꝫ aliū ſupiorē iudicē. ⁊ qđ ipſe non punit quaſi ad deum remittit.

SEcundo queritur vtruꝫ pena poſſit eſſe ī aliquo ſine culpa p̄cedēte. ¶ Et ꝙ non uidetur. Primo auctoritate Hiero. ait. n. ſic. Quicquid patimur pccā noſtra meruerūt. ¶ Itē Greg. in q̄daꝫ collecta. Nulla eis nocebit aduerſitas ſi nulla eis dn̄et iniq̄tas. ergo ſi nō p̄ceſſit dn̄iuꝫ culpe uidetur ꝙ nullo mō ſeq̄ poſſit ſupplicīū pene. ¶ Itē Aug⁹. in primo retractationū. Mors ⁊ uita a dn̄o deo ē. ſꝫ uita ut a donāte. ⁊ mors ut a uindicante. Si ergo mors eſt a deo ut a uindicāte pari rōe ⁊ oīs alia pena. ſꝫ oīs uindicta reſpicit meritū culpe p̄cedētis. ergo uidetur ꝙ ī nullo ſit aliqua pena q̄n ī ip̄o fuerit culpa illi⁹ pene meritoria. ¶ Itē pena q̄ꝫtū ē de ſe dicit aliquod malū. Diuiditur. n. malū ī malū pene ⁊ malū culpe. ergo ſicut malū culpe dicit priuationē alic⁹ boni ⁊ alic⁹ ordinis. ita etiā ⁊ malū pene. ergo ſicut malū culpe indiget ordinari ita ⁊ malū pene. ſꝫ ſicut malū culpe ordinatꝑ ſequens malū pene. ſic malū pene ꝑ alteri⁹ malū culpe. ergo ſicut culpa nō pōt eē ſine pena ſic neq3 pena ſine culpa. ¶ Itē oīs punitio ſ̄ ꝙ huiuſmōi ē effectus diuine iuſticie. iuſticia aūt ſ̄ ꝙ huiuſmōi ꝯſiderat exigētiā meritoꝝ. nullū aūt eſt meritū pene niſi peccatū. ergo impoſſibile ē aliquē puniri niſi in eo ꝑ qđ p̄ceſſerit macula peccati. ¶ Sed ꝯ. Iob. xvij. Non peccaui ⁊ ī amaritudinib⁹ moratur oculus meus. Et ſilr̄ Iob. vj. Utinā appenderētur pccā mea q̄b⁹ irā merui ⁊ calamitas quā patior in ſtatera. quaſi arena maris hec grauior appet. ergo uidetur ꝙ pene q̄ fuerunt in iob nō fuerūt merita p̄cedētiū pccōꝝ. ¶ Itē Io. ix. Quis peccauit hic aut parentes ei⁹ ut cec⁹ naſceret. ibi dicitur. Neq3 hic peccauit nec parentes ei⁹. Et exponit aug. ꝙ hoc nō dicitur q2 nō peccauerunt ſꝫ q2 cecitas nō erat pena peccati. ergo idē qđ pri⁹. ¶ Itē ꝑ pccō originali nō meretur q̄s niſi ſemel mori. ⁊ Lazar⁹ nō tm̄ ſemꝫ fuit mortuus ſꝫ bis. ergo uidetur ꝙ aut mors prima aut ſc̄a fuerit ei abſq3 merito peccati inflicta. ¶ Itē tota die uidem⁹ ꝙ impi⁹ affligit iuſtū. Et de hoc etiā ꝓpheta ꝯq̄ritur Abacuc i. Quare taces ꝯculcāte impio iuſtiorē ſe. ſed nō eēt iuſta q̄rela ꝓphete ſi iuſtus ꝑ peccatis ſuis puniretur. ergo uidetur ꝙ multe pene infligantur q̄ nō infliguntur merito peccatoruꝫ. ¶ Itē xp̄s fuit a iudeis interfect⁹. ⁊ planū eſt ꝙ in ip̄o nullū fuit oīo peccatū. ⁊ mors illa pena fuit. hoc ꝯſtat. ergo uidetur ꝙ pena poſſit eē abſq3 culpa p̄ambula. ¶ R̄. Dđ ꝙ malū pene duplr̄ pōt ordinari. vno mō ad malū culpe qđ puniēdo ordinat. Alio mō in ꝯpatione ad bonū qđ de⁹ inde elicit ex illa pena. Dico ergo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̄ ſi aliqua pena infligat' cuius ordinatio prin
cipalr̄ ↄſiſtat in ↄpatōe ad malū q̄ꝺ neceſſario
req̄rit malū culpe p̄ceſſiſſe. nec tm̄ p̄ceſſiſſe
ſʒ aliquo mō ↄcomitari iſepabilr̄. pena.n. aut
ē directe ordinata ad puniēduʒ. aut ē ordinata
principalr̄ ad malū excludēdū. primo mō ē pe
na ifernalis. ⁊ ſcḋo mō ē pena purgatorij. ⁊ pri
mo mō req̄rit pena p̄ñtiā culpe ꝟ deformita-
tē ⁊ maculā. ſcḋo mō nō req̄rit culpe p̄ñtiā ſʒ re
atū ⁊ ſeq̄lā. Si autē pena infligitur principalr̄
ꝓpter ordinē quē hʒ ad bonū q̄ꝺ inde elicitur
aut ergo ꝓpter bonū ꝓpriū. aut ꝓpter bonum
alienū. ſi ꝓpter bonū ꝓpriū ſic req̄rit q̄ i ſub
iecto illo aliq̄n fuerit culpa ⁊ q̄ poſſit eē de fu
turo. Si autē ꝓpt' bonū alienū ſic ſufficit pene
ut fuerit culpa in alio q̄ʒ in eo qui punitur. in
eo.ſ. ꝑ quo pena illa ſuſtinetur. ꝑ quē modū
fuit in xp̄o cuius mors ⁊ paſſio ordinata erat
ad redimēdū gen⁹ hūanū ⁊ liberandū ⁊ repan
dū a lapſu in quē ceciderat ex pcc̄ō primi pa
rētis. Et ſic pʒ q̄ oīs pena aliquo mō reſpicit
culpā. ſʒ q̄dā ut p̄ñtē in ſe utpote pena infer
nalis. q̄dā ut p̄teritā in ſe ſʒ p̄ñtē in reatu et
ſeq̄la ſicut pena purgatoria. q̄dā v̄o ſolū ut p̄
teritā. ⁊ hoc i eo q̄ punitur. ⁊ ſic omnis pena
iuſtoꝝ xp̄o excepto. q̄dā v̄o reſpicit culpā nō
in ſe ſʒ in alio ſicut pʒ i xp̄o. Cū ergo q̄ritur
utrū oīs pena ſit cauſata a culpa. ꝺicēꝺ ē q̄ ſi in
telligatur de cā meritoria de ↄdigno ſic nō hʒ
v̄itatē. ſi aūt intelligatur de cā ſine qua nō ſic
aliquo mō v̄itatē hʒ. nulla.n. eēt pena in hoīe
niſi p̄ceſſiſſʒ culpa. Et ꝑ hoc pʒ rñſio ad.q. ꝓ
poſitā qua.ſ. q̄ritur utrū pena poſſit eē in ali-
quo ſine cl'pa p̄cedēte. ſiue q̄ q̄ritur utꝝ pena
poſſit ſepari a culpa. ↄcedendū ē.n. q̄ ſic ꝓpt'
ordinatōeʒ quā hʒ ad bonū poſteri⁹ q̄ꝺ ex ea
elicitur. ¶ Ad illud ergo q̄ꝺ obī de hiero.
ꝺicēꝺ q̄ hiero. nō accipit ibi mereri ꝑ merito cō
digni ſʒ poti⁹ ꝑ merito ↄgrui q̄ꝺ q̄dē eſt ſicut
diſpō p̄ambula. ⁊ uerꝫ ē ſicut dictū ē q̄ niſi fu
iſſʒ in nobis pcc̄m originale in nobis nō eſſet
ↄcta penalitas v̄n̄ eēt aliq̄ afflictio pene ⁊ q̄ꝺ
in xp̄o fuit ſolūmō uoluntarie. ¶ Ad illud q̄ꝺ
obī de Greg. ꝺicēꝺ q̄ faciēda ē uis in hoc q̄ di
cit nulla nocebit aduerſitas. nō aduerſitas q̄ n̄
infligitur hoi exigēte merito p̄cedētis peccati
nō ē ad ei⁹ nocumētū ſʒ poti⁹ ad ei⁹ ꝓfectū iux̄
illud apl̄i. Diligētib⁹ deū oīa coo. i bo. ¶ Ad
illud q̄ꝺ obī q̄ mors ē a deo uindicante ⁊ ita

alie pene. ꝺicēꝺ q̄ i ope iuſticie ſe multū imiſcet
op⁹ miſicordie. ⁊ iō q̄uis prima diſpō ad pe-
nā fuerit uindicta. multe tn̄ pene ↄſequuntur
ad illā diſpōnē que poti⁹ ſunt bn̄ficia diuīe mi
ſicordie ⁊ diuine uiſitatōes q̄ʒ ſint inſtr̄m ire.
cū ergo dr̄ q̄ mors ē a deo uindicāte. hoc itel
ligitur de ipa neceſſitate moriendi. ſʒ ex hoc
nō ſeq̄tur q̄ oīs alia pena ſit ad uindictā. imo
ſicut tactū ē p̄ot eē a dei miſicordia q̄ erudit ⁊
flagellat oēʒ filiū quē r̄cipit. ſic.n. ↄpetit p̄ñti
ſtatui. ¶ Ad illud q̄ꝺ obī q̄ pena ordinatur
ad culpā ſicut ecōuerſo. ꝺicēꝺ q̄ nō ē ſilr̄. culpa
.n. hʒ ordinari duplr̄ ſicut dictū eſt nō ſolū ad
pri⁹ ſʒ etiā ad poſteri⁹. peccatū aūt ꝟ q̄ huiuſ-
modi ordinari hʒ ſolū ad poſteri⁹. ſ. ad penā.
⁊ iō culpa ſemp dicit inordinatōeʒ niſi p̄ñtialr̄
adſit pena. pena v̄o ꝓpt' ordinatōeʒ ad poſte-
rius bonū ordinata ⁊ utilis eē p̄ot etiā ſi nulla
ſit culpa in eo q̄ punitur illi⁹ pene meritoria.
illud.n. malū recōpenſatur ꝑ mai⁹ bonū quod
inde elicitur. ſicut pʒ in ceco nato ⁊ in Job ⁊ i
lazaro ⁊ in quolʒ uiro iuſto. quot aūt bona in-
de eliciātur inuenietur determiatū in q̄rto. vi.
xv. ¶ Ad illō quod ultimo q̄ritur iā pʒ rñſio
q̄ꝛ ⁊ſi punitio ē a diuina iuſticia nihilomin⁹ tn̄
ꝑ̄mū ē a diuia miſicordia. ſicut.n. uult aug.
in quodā ſmone quē facit de flagellatōe pha
raonis. Cū de⁹ imittebat pharaoni flagella im
p̄debat miſicordie bn̄ficia. q̄ꝛ cor eiuſdeʒ ad
ↄuerſionē excitabat. cuʒ v̄o ſubtrahebat hoc
erat ex rigore iuſticie q̄ ꝓpter ipiius pharaōis
pcc̄ā cū illa flagella ſubtrahebat ipʒ obdura-
ri ſinebat. ⁊ ꝑ tāto ſcriptura dicit q̄ cor ei⁹ in
durabat.

Conſequēter q̄ritur de ↄpatōe pene
ad diuīe iuſticie eq̄tatē. Et circa hoc
q̄runtur duo. ¶ Primo q̄ritur utrū
aliq̄ pena ſit a deo. ¶ Secūdo dato q̄ ſic q̄ri
tur utrū oīs pena ſit ab ipo.

Queritur ergo utrū aliqua pena ſit a
deo. ¶ Et q̄ nō uidetur. Sap. i. De⁹
mortē n̄ fec. ergo ſi mors int' oēs pe
nas ē maxīe manifeſtatiua diuīe iuſticie. ⁊ hec
n̄ ē a deo. videt' ergo q̄ nulla pena ſit ab ipſo
¶ Itē aug. ſup illū locū p̄s. Deduc me dn̄e in
iuſticia tua. Cū punit malos de⁹ nō ſuū maluʒ
eis infert ſʒ ſuis malis eos relinq̄t. ergo uide
tur q̄ nulla pena ꝟ id quod ē a deo ſit. ¶ Itē
pena eſt malū repugnās nature. ſed conditor

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

nature nł facit ꝯ naturā ſicut uult aug. ergo
uidetur ꝙ nulla pena ſit a deo. ¶ Itē omnis
pena inducit priuatōeȝ alicuꝰ boni. ⁊ priuatio
boni dicit boni defectū. ſȝ defectus non habet
cām efficientē ſed deficientē. ſi ergo deus nul
lius eſt cā deficiens nullus defectus pōt eē ab
eo. ergo neqȝ pena aliqua. ¶ Itē ſicut maluȝ
culpe priuat bonā diſpōnē uolūtatis ſic maluȝ
pene priuat bonā diſpōnē nature. ſed ita eſt
a deo natura ſicut uoluntas et ita conſeruatio
nature ſicut conſeruatio uoluntatis. Si ergo
mala diſpoſitio volūtatis a deo nō ē pari rōe
nec mala diſpoſitio nature. ergo ſicut nō eſt a
deo culpa ita nō ē a deo pena ¶ Itē ſicut i deo
ē ſūma bonitas q̄tū ad rectitudinē uoluntatis
que ē iuſticia. ſic in deo eſt ſūma bonitas q̄tū
ad ꝯpletōeȝ ⁊ pfcōeȝ nature. ſȝ deus qꝛ ſūme
bonus ē ⁊ ſūme iuſtus nō pōt facere aliquod
malū ſiue aliq̄ȝ iniuſticiā ſiue peccatū. ergo pi
rōe cū ſit ſūme bonus per naturaȝ nō poterit
ab eo egredi malū quod ſit in nocumētū natu
re. ergo ſicut ab ipo nō exit malum culpe ſic
neqȝ malū pene. ¶ Sȝ ꝯ. yſa. xlv. Ego dn̄s
formās lucē ⁊ creans tenebras faciens pacē ⁊
creans malū. ſed hoc non intelligitur de malo
culpe. ergo neceſſe ē ꝙ habeat ueritatē de ali
quo malo pene ¶ Item expreſſius dr̄. Deu.
xxxij. Ego occidā ⁊ ego uiuere faciā pcutiaȝ
⁊ ego ſanabo. ſed occiſio ⁊ pcuſſio ē pena. er
go ⁊c. ¶ Iteȝ adhuc magis expſſe Eccle. ix.
Bona ⁊ mala vita ⁊ mors paupertas ⁊ hone
ſtas a deo ſunt. ſȝ huiuſmodi ſunt pene. ergo
⁊c. ¶ Itē adhuc expſſiꝰ ī nouo te. Mat. xxv
Ite maledicti in ignē eternū. ſed ab illo princi
palr̄ eſt pena q̄ indicat ſn̄iaȝ. ſed hic eſt deus.
ergo ⁊c. ¶ Itē aug. in li. de li. ar. Deus ē au
ctor mali quod patimur. ſed hoc ē malū pene
ut ibidē dicit. ergo aliqua pena ē a deo. ¶ Itē
ſicut actꝰ diuine miſicordie ē parcere ita actꝰ
diuie iuſticie ē punire. ergo ſicut peccati remiſ
ſio ⁊ indulgētia ē a diuina miſicordia. ita pec
cati punitio ē a diuina iuſticia. ergo aliqua pe
na ē a deo tanq̄ȝ a cā. ¶ R. dō ꝙ pena plus
dicit q̄ȝ malū. malū. n. iportat abſentiam ſiue
defectū boni vbi dȝ eē. pena uero iportat or
dinē ad ipȝ meritū pene ⁊ ſimul cū hoc diſpō
nē aliq̄ȝ ſignificat ꝯ ipm punibile. qm̄ ergo tā
ordo q̄ȝ diſpō rei dr̄ eē a deo ſicut a principio
hinc eſt ꝙ rōabilr̄ ꝯceditur ꝙ pena ſit a deo
de illa potiſſime que iportat ordinē fundatuȝ
ſuper realē diſpōnē. ⁊ qm̄ dicit aliquo mō or
dinē precedentē. ⁊ culpa precedens non eſt ex
ꝯſtitutōe nature ſed potius ex uolūtatis inor
dinatōe. hinc eſt ꝙ ⁊ſi pena dicatur a deo. nō
tn̄ dr̄ a deo faciente ſed a deo uindicāte. Cō
cedendū eſt ergo aliquas penas a deo eē ſicut
oñdunt rōnes ad hoc inducte pro eo ꝙ alique
pene ſunt diſpōnes ipius punibilis. ⁊ diſpōes
nō qualeſcunqȝ ſed ordinate ꝑ rigorē diuine
iuſticie. ¶ Ad illud ergo quod obr̄ in ꝯtrium
ꝙ deus mortē nō fecit. iā pȝ rn̄ſio. qꝛ nō ne
gatur ꝙ mors nō ſit a deo uindicante ſed qꝛ
nō fuit a deo naturā inſtituente. iō enim deus
eā inflixit qꝛ hō eā meruit merito culpe. ¶
Ad illud uero quod obr̄ ꝙ deus cū punit ma
los nō infert eis malū. dō ꝙ augꝰ. nō uult ibi
negare penā inferri a deo eē ſed hoc uult ne
gare ꝙ defectus ille qui clauditur i intellectu
pene nō cātur a deo. vn̄ nō dicit. nō infert pe
nā ſed nō infert maluȝ. malū enim dicit ipſuȝ
defectū ſicut dictū eſt. pena auteȝ nō tm̄ boni
defectionē ſed etiā dicit punibilis diſpōnem.
¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ cōditor nature nihil
facit ꝯ naturā. dō ꝙ ſi natura dicatur naturalr̄
creature obedia uel naturale indicatoriū ꝑ qd
homo ē habilis ad iuſticiā qꝛ utrūqȝ hoc dic
inordinatā ordinatōeȝ ad deū ſic deus nō fa
cit ꝯ naturā ſicut neqȝ facit ꝯ ſeipm. Alio mō
natura dr̄ uiſ opans ꝑ ſolitū curſū etiā q̄cū
qȝ bonū qd ineſt creature ex ſua origie. ⁊ hoc
mō deus facit ꝯ naturā ſiue p miracula potē
tie ſiue per ſupplicia uindicantis iuſticie. ⁊ ſic
non facit ſimplr̄ ꝯ naturā imo potius ꝑ natu
ram cuius opatio ſubiacet diuine potentie et
ordinatio ſubiacet diuine iuſticie. ⁊ cū deꝰ vtit
creatura ſiue ad manifeſtatōeȝ diuine potētie
ſiue ad manifeſtationē iuſticie utitur ea put
dȝ. ¶ Ad illud uero quod obr̄ ꝙ pena dicit
priuatōeȝ ⁊ defectū. dō ꝙ generalr̄ loquendo
pena non dicit ſolū defectū. imo q̄daȝ pena ē
que dicit uerā paſſionem circa ipm punibile.
vn̄ ſicut actio ignis eterni qua agit in animā
aliquid eſt. ſic ⁊ paſſio que patitur ⁊ aīma ab
igne aliquid eſt. et iterū aliquid ordinatum
eſt. et ita a deo eſt a quo eſt omnis eſſentia et
omnis ordo. et ꝓpter hoc deficit illa ratio. qꝛ
non omnis pena dicit defectū pene ¶ Ad il
lud quod obr̄ ꝙ malum bene priuat bonam

diſpōnē nature ſicut malū culpe diſpōnē vo-
luntatis. vō q̄ nō ē ſimile. q̄z malū culpe pri-
uat inordinate ꝛ uituparbilr̄. malū uero pene ꝑ
q̄ huiuſmōi priuat ordinate ꝛ laudabilr̄. ꝛ q̄z
qd̄ laudabile ē attribuēdū deo qd̄ vō uitupa-
bile nō. hinc ē q̄ directe aliqd̄ malū pene deo
attribuitur. malū vō culpe nō ſicut īfra meli⁹
videbiṫ. Et ꝑ hoc pȝ rn̄ſio ad ultimū qd̄ obr̄
ō pfcōe bonitatis q̄ſtū ad uolūtatē ꝛ naturā vi
Cōcedo. n. bn̄ q̄ utriuſq̄ʒ ē pfectio ſūma quia
vna ꝛ eadē. idē. n. ē in eo natura ꝛ uolūtas. cō
patio tn̄ diuine uolūtatis ad culpā ꝛ penā ſiue
ecōuerſo pene ꝛ culpe ad diuinā uolūtatē diffe
rens ē. q̄z culpa ꝓpṫ ſui deordinatōʒ pōit ɔtra
peccātē deordinatōeʒ. pena vō nō deordinati
oneʒ ɔnotat ɔtra punientē ꝛ ordinātē.

SEcūdo q̄riṫ utꝝ oīs pena ſit a deo.
Et q̄ ſic uidetur. Ad ro. xij. Mihi
uindictā ꝛ ego tribuā. ergo uindicta
ꝓprie ɔpetit ipi deo. ſed oīs punitio uindicta
q̄dā ē. ergo oīs punitio ꝛ pena ē a deo. ¶ Itē
aug. dicit ꝛ habetur in lit. Oīs pena ſi peccati
pena iuſta ē ꝛ ſuppliciū noīatur. ſʒ qd̄ iuſtuʒ ē
a deo ē. ergo omnis pena a deo eſt ¶ Itē ro.
i. Tradidit in paſſiones ignorātie. Glo. Pau
lo añ dexit de⁹ nō apponēdo grāʒ uel appoſi-
tā ſubtrahēdo. ſi ergo nulla pena magis caret
rōe boni pulchri q̄ʒ ſubtractio gratie ꝛ paſſio
ignominie. ꝛ huiuſmodi pene ſūt a deo. ſʒ pȝ
ex textu ꝛ ex glo. ergo ꝛ oīs pena. ¶ Itē nul
la pena ē acerbior q̄ʒ pena infernalis. nulla pe
na hʒ plus de rōe priuatōis ꝛ defect⁹ q̄ʒ pena
mortis. ſʒ utraq̄ʒ illaꝝ ē a deo. ergo ꝛ oīs alia
pena. ¶ Itē ſubtractio grē directe opponitur
collatōi grē. ſʒ grāʒ dare hoc maxīe placet di
uine bonitati. ergo inter oēs penas minīa eſt
hec pena a deo actore. ſʒ hec ē a deo actore ꝓ
batio. ergo ꝛ oīs alia. ꝓbatio minoris. In ſub
tractōe grē ē grē ānihilatio ꝛ q̄dā vi ō hitacl'o
cordis expl'ſio. ſʒ opatio ānihilatiōis ſoli deo
ē poſſibilis. ſicut dicit hugo cū ſit infinita diſtā
tia inter extrema. ꝛ pterea nihil pōt deū eijce
re. ergo uidetur q̄ tal' ſubtractio grē n̄ poſſit
ēē niſi a deo tanq̄ʒ ab auctore. ¶ Itē oē illud
qd̄ ordiat iordinatū ꝛ reſtituit honorē vō ſub
latū ē a ſūmo ordinatore ꝛ honoris ꝓprij zela
tore. ſʒ oīs pena ꝑ q̄ huiuſmodi ē ordinatiua
culpe. in oī etiam punitōe honor redditur deo
ſubtract⁹ ꝑ culpā. ergo oīs pena ꝑ id qd̄ ē ꝓce

dit a diuina iuſticia. ¶ Sʒ ɔ̄. Excecatio ē q̄dā
pena. ſʒ excecatio nō ē a deo ſed ex ꝓpria ma
licia ſicut dr̄ ſap. ij. Excecauit eos malicia eo
rū. ergo nō oīs pena ē a deo. q̄ aūt excecatio
nō ſit a deo pȝ tā ex textu q̄ʒ ex v̄bis aug. q̄
dicit ſuper illud Jo. i. Lux in tenebris lucet. ibi
dicit q̄ quō ceco pn̄s ē lux corpalis ꝛ ipe nō ē
pn̄s lumini. ſic intelligēdū eſt in luce ſpūali. ꝛ
hoc ipe text⁹ inuit. ¶ Itē amiſſio ſiue expoli
atio gratuitoꝝ ē q̄dā pena. ſed hec nō ē a deo
ſed potius a diabolo ꝑ q̄ dr̄ Luce. x. de hoīe
deſcendente a hierl'm in hierico q̄ a latronib⁹
uulnerat⁹ ꝛ ſpoliat⁹ ē. ergo nō oīs pena ē a deo
q̄ aūt ſpoliatio gratuitoꝝ non ſit a deo appet
per hoc quod dicit anſel. q̄ hō nō hʒ grāʒ nō
q̄z deus nō dat ſʒ q̄z ipſe nō recipit. ¶ Item
imaginis deformatio ē quedā pena. ſed deus
imaginē ſuā nullo mō deformat. imo indigna
tur ɔ̄ deformitatē. ergo nō oīs pena ē a deo.
q̄ aūt imaginis deformatio nō ſit a deo appȝ
qm̄ imaginē dei deformare ē ɔtumeliā deo in
ferre. ſʒ de⁹ nunq̄ʒ facit ſibi ɔtumeliam. ergo
nunq̄ʒ imaginē ſuā deformat. ¶ Itē null⁹ pu-
rus defectus ē a deo. aliqua eſt pena purus de
fectus. ergo aliqua pena nō eſt a deo. maior
ꝑ ſe manifeſta eſt. q̄z defectus nō hʒ cāʒ effici
entē ſed deficientē. ſʒ deus nulli⁹ ē cā deficiēs
minor ꝓbatur. q̄z ignorantia nihil aliud eſt q̄ʒ
ſpūalis tenebra. ergo eſt priuatio pura. ꝛ igno
rantia ē pena. ergo ꝛc. ¶ Itē nullū uitium ē a
deo. aliqua pena ē uitiū. utpote malicia ꝛ ɔcu
piſcentia. ergo aliqua pena eſt q̄ nō eſt a deo.
maior ꝛ minor per ſe manifeſte ſunt. ¶ Iteʒ
nullū peccatū eſt a deo. ſʒ aliquod peccatuʒ eſt
pena. ſicut oñſum eſt ſ. ꝛ manifeſte apparet i
illa deformitate que remanet in aīa poſt cul-
pā ꝑpetratā. ergo aliqua pena eſt que non eſt
a deo. ¶ R̄. Ad predictoꝝ intelligentiā ē no
tandū q̄ pena de ſui generali acceptione dicit
nocumētū ordinatū. nocumētū aūt ɔparationē
hʒ ꝛ ad ipm̄ nocitiuū ꝛ ad illud qd̄ patitur no-
cumētū. et ad illud ꝑ cuius priuationē nocumētū
attēditur. ꝛ ꝑ illā triplicē ɔpatōeʒ nomē pene
hʒ triplicēʒ acceptōeʒ. ꝛ n̄ dr̄ pena aliqñ actio
rei ledentis ꝑ q̄ aduſtio ignis infernalis dr̄ eē
pena reproboꝝ. Dr̄ etiā pena paſſio rei leſe
ſiue punite ꝑ q̄ dr̄ afflictio reproboꝝ eſt eoꝝ
pena eterna. Dr̄ etiā defect⁹ alicuius boni in
quē incurritur ex illa paſſione ſicut defectus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quietis ſalutis ⁊ pacis eſt pena reproboꝝ. quo
cūq; aūt illoꝝ modoꝝ dicatur pena actio ſiue
paſſio ſiue defectus ſemp nomē pene ut ſic ē
ipoſitū ē ab ordine. ⁊ qḋ dicit noiat ut ordina
tū. ⁊ qm̄ oē ordinatū inq̄ꝫtū tale ē ꝓcedit a do
a quo ē oīs ordo quoquo mō dicatur pena et
q̇cq̇d dr̄ pena inq̄ꝫtū pena a deo ē. qm̄ oē or-
dinatū a deo ē. a deo. n. hꝫ ꝙ ſit ordinatuꝫ et
deo placet oīs ordo. ⁊ idē ē fieri deo actore ⁊
deo uolēte. Si aūt loq̄mur de pena ꝑ id quod
ſubeſt huic ordini a quo iponitur nomē pene.
tunc dḋ eſt ꝙ ſi pena dicatur defectus ſiue ca
rentia alicuiꝰ boni. ſic dḋ eſt ꝙ talis defectus a
deo nō ē. nō. n. hꝫ cām efficientē ſed deficiētē
nec pena q̄ talē defectū noiat a deo ē. Si autē
dicatur pena paſſio rei punite q̄ eſt uia ad de
fectū alicꝰ boni tunc diſtinguēdū ē. qꝛ q̄dam eſt
paſſio que ē ordinata ſimplr̄. q̄dā ṽo q̄ q̄uis
ſit ordinata ꝑ quid eſt tn̄ deordinata ſimplr̄.
q̄dā ṽo medio mō ſe hn̄s. Paſſio illa q̄ ē ordi
nata ſimplr̄ illa eſt paſſio q̄ ē pure penalis ſic̄
paſſio famis ⁊ ſitis. ⁊ talis paſſio a deo ē. vn̄
fames ⁊ ſitis a deo dr̄ eē. Paſſio ṽo que ē de
ordinata ſimplr̄ ſꝫ ordinata ꝑ q̇d ē illa q̄ ē cul
pabilis ſicut ē deformatio imaginis ⁊ corru-
ptio habilitatis ad bonū. ⁊ talis nō ē ɔcedēda
eſſe a deo. Paſſio ṽo media ē illa q̄ eſt paſſio
uitioſa utpote illa q̄ ē ex rebellione carnis ad
ſpm̄ q̄ quodāmō ordinata ē ad culpā p̄cedētē
quodāmō deordinata ē. qꝛ ē iclinatiua ad cl̄pā
ſequētē. ⁊ hec nō ɔceditur eē a deo. ⁊ magr̄ di
xit d̄. vi. xxxij. ꝙ fomes ⁊ ɔcupia nō hn̄t deū
actorē ſꝫ diabolū aut hoīeꝫ. ⁊ ſicut diſtinctū ē
de pena ꝓut dr̄ paſſio rei punite ſic diſtinguē
dū ē de pena ꝓut dr̄ actio rei punitiue. Ex p̄-
dictis ergo pꝫ ꝙ ⁊ ſi oīs pena ſit a deo inq̄ꝫtū
tenet rōeꝫ pene. nō oē tn̄ qḋ dr̄ pena a deo ē
imo q̄dā eſt a deo q̄dā nō. illa ē a deo q̄ dicit
pōnē aliq̄ꝫ ita ꝙ nō noiat deordinatōꝫ. ⁊ hec
ē ſimplr̄ pena. illa ṽo non eſt ɔcedenda eſſe a
deo que noiat ſimplr̄ defectū uel q̄ noiat poſi
tionē aliq̄ꝫ cū deordinatione. vn̄ nō ɔceditur a
deo eē excecatio nec obduratio nec imaginis
deformatio nec gr̄e ſubtractio ſiue expoliatō
nec error. nec ignorātia nec ɔcupia. nec his ſi
milia. oīa. n. hec uel dicūt defectū uel deordia
tionē aliq̄ꝫ. Cōcedende ſunt ergo rōes oñden
tes ꝙ nō oīs pena ē a deo. ¶ Ad illud qḋ obr̄
ꝙ oīs uīdicta ē a deo. et ſimilr̄ ad ſequēs quo

dr̄ ꝙ oīs pena iuſta ē. dḋ ꝙ ille due rōes non
ɔcludunt niſi ꝙ pena ſit a deo niſi ſub rōe pe
ne. ſic eni aliq̇d dicit qḋ reſpicit ordinē q̄ attē
ditur ꝑ ultōeꝫ diuine iuſticie. de eo autē quod
ſubeſt nō opꝫ intelligi ꝙ ſit a deo. nā crimina
criminibus uindicantur ꝑ ꝙ ſancti dicūt. ⁊ ſ̄ oſ-
ſum fuit. ¶ Ad illud qḋ obr̄ ꝙ omnis paſſio
ignorantie ⁊ ſubtractio gr̄e eſt a deo. dḋ ꝙ ꝓ
prie loquendo neutrū a deo eē ɔceditur niſi p
miſſiue ꝑ ꝙ deꝰ dr̄ obdurare qꝛ ipo grām non
apponente hō obduratur ſicut etiā dr̄ deꝰ tra
dere in deſideria cordis. vn̄ glo. dicit ibidem.
Tradere ē ꝑmittere ⁊ nō incitare ſꝫ dimit-
tere. p̄cedētibꝰ. n. culpaꝝ cauſis iure ⁊ merito
deſeruntur a deo. ⁊ ꝑ hoc ꝙ deſeruntur deſi-
derijs traduntur. Similr̄ ꝙ deus dr̄ grāꝫ ſub
trahere hoc non eſt ꝙ auferat datā ſꝫ qꝛ ho-
mine ſe auertente deus eam non ɔtinuat. ¶
Ad illud qḋ obr̄ de pena mortis ⁊ eterne da-
mnatōis. dḋ ꝙ utraq; a deo eſt. vtraq;. n. po
tentiā aliq̄ꝫ ⁊ indiſpōnē noiat ſine deordinati-
one aliqua. Et ſi obijciat ꝙ pena infernalis ē
acerbiſſima. dḋ ꝙ acerbitas non impedit q̄n
pena ſit a deo ſꝫ potius defectus ⁊ deordina
tio. Et ſi obijciat ꝙ mors dicit defectum. dico
ꝙ mors non tm̄ dicit defectū imo dicit paſſi-
onē ⁊ ꝓgreſſum ab eſſe in non eſſe qui quidē
eſt per aīe ⁊ corporis ſeparatiōeꝫ. ubi eſt do-
lor et afflictio. ⁊ lꝫ defectus ɔſequatur ad illaꝫ
paſſionē mors tn̄ non nominat purū defectuꝫ
ſꝫ potius paſſionē ⁊ tranſitū illū. ⁊ ideo ɔcedit̄
mors eſſe a deo quāuis non ɔcedatur de alijs
penis quaꝝ noia imponuntur ab ipſo defectu
¶ Ad illud qḋ obr̄ q̄ꝫ ſubtractio gr̄e ē a do-
dḋ qꝫ falſum eſt ꝓprie loquendo niſi dicatur
ꝑmiſſiue ut dictū eſt. ¶ Ad illud uero qḋ obr̄
ꝙ ibi eſt ānihilatio ⁊ dei expulſio. dḋ ꝙ deū
expelli non eſt aliud q̄ꝫ grāꝫ dei repelli. grāꝫ
aūt dei repelli non eſt aliud q̄ꝫ grām corrūpi
ꝑ eo ꝙ ipſa cum ſit accn̄s non habet ſaluari
niſi in ſubā rōali. grā aūt corrūpitur ⁊ ānihila
non per actionē ɔ̄rij agentis ſꝫ propter defe-
ctū in ſeipſa. deficit autem in ſeipſa propter
hoc ꝙ ſubiectū deficit ſibi. aīa. n. nō eſt nata
eſſe ſubiectū gratie nō ꝑ ɔuerſionē ſui ad deū
et iō cum ſe a deo auertit iam gratia gratum
faciens in ea non poteſt ſaluari. ⁊ iō in ſeipſa
deficit. ¶ Qḋ ergo obr̄ ꝙ nihil poteſt grāꝫ ānī
hilare ⁊ deum de habitaculo ſuo eijcere. dḋ ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

illa rõ pcedit acſi talis ãnibulatio ⁊ electio fie-
ret p ꝟtutẽ alic⁹ agentis. hoc aũt nõ fit imo fit
ꝓpter ineptitudinẽ ſuſcipiẽtis ſicut uiſum ẽ.
¶ Ad illud qḋ obr̄ ꝙ oẽ ordinatũ ⁊ qḋ red-
dit honorẽ deo ẽ a deo. dḋ ꝙ uex eſt inquãtũ
tale. ſʒ cũ aſſumit ꝙ oĩs pena ẽ huiuſmõi. ue
rũ ẽ inq̃ʒtũ pena. ⁊ tũc ↄcluſio ꝟa eſt. ſ. ꝙ oĩs
pena inq̃ʒtũ pena a deo eſt. ſʒ ſi ex hoc argua
tur ulteri⁹ ꝙ oẽ illud qḋ dr̄ pena ẽ a deo utpo
te culpa uel uitiũ uel defect⁹ fiet ſophiſma ꝑ
accñs. qꝛ q̄dã ſunt que deo attribuere potius
ſonat in ↄtumeliã q̃ʒ in gloriã. ⁊ ꝓterea ſi ali
cubi nunq̃ʒ inueniatur ꝙ ↄcupia uel ignorãtia
uel cetera ſiṁa a deo ſint exponẽda ſunt ꝟba
vel ꝙ dicta ſunt eſſe a deo qꝛ ſunt ꝑmiſſiue.
vel qꝛ dñr eẽ a deo inq̃ʒtũ ſunt pene. uel dicũ
tur eẽ a deo ꝑ ꝙ ↄcernũt aliqḋ ens. nõ ꝑ illud
a quo primo ⁊ principalr̄ iponũtur.

In parte iſta ſunt q̃ões circa lit. Et
primo q̄ritur de hoc quod dr̄ in pri-
mo. c. ꝙ pcc̄m ẽ cã peccati. ¶ Sʒ ↄtra
Aut pcc̄m eſt cã peccati uolũtaria aut neceſſa
ria. Nõ uoluntaria qꝛ nihil uoluntarie oꝑatur
niſi quod cognoſcit ⁊ appetit. talis aũt ẽ rõal'
creatura nõ culpa. ergo nõ ẽ cã uoluntaria. ¶
Itẽ nõ ẽ cã neceſſaria. qꝛ q̇ peccauit uno pccõ
nõ eſt neceſſe ꝙ peccet altero. ergo non uidet'
ꝙ aliquo mõ ſit cã. ¶ Itẽ ſi peccatũ ẽ cã pec
cati aut rõe alic⁹ boni ſubtracti. aut rõe defe-
ctus. Nõ rõe boni ſubtracti. qꝛ tunc magis de
beret dici bonũ eſſe cã mali q̃ʒ peccatũ cã pec
cati. Nõ rõne defect⁹. qꝛ qḋ nihil ẽ nullius ẽ cã
intentio. n. cãlitatis in ſolis entibus reperitur.
Propter qḋ eſt q̃õ ꝙ pcc̄m ſit cauſa peccati. ⁊
rõe c⁹ pcc̄m ſit cã peccati. ¶ R̸. dḋ ꝙ cũ i pec
cato ſint duo. ſ. ↄuerſio ⁊ auerſio rõe utriuſq̃ʒ
peccatũ hʒ ad aliud pcc̄m diſponere. ⁊ per hoc
pcc̄m unũ aliud dr̄ cãre. rõe q̇dẽ auerſiõis. qꝛ
in hoc ꝙ auertit elongat a bono. ⁊ p hoc effi
citur homo ĩpotens ad reſiſtendũ malo. Rõe
ↄuerſionis ſicut actus uni⁹ ꝟtutis diſponit ad
actũ alteri⁹ utpote actus nutritiue ad gñatiuã
ſic vna culpa hʒ diſponere ad aliã utpote gu
la ad luxuriã. eſt. n. peccati pcc̄m. i. diſpoſitio
trahẽs ſiue inclinans ad aliud peccatũ tã rõne
auerſionis q̃ʒ rõne ↄuerſionis. ſʒ rõe auerſio-
nis in q̄ coicãt oĩa pccã quodlʒ ẽ cã cuiuſlʒ. ſʒ
pcc̄m unius generis diſponit ad pcc̄m generis
ꝓximi utpote ſpũale ad ſpũale ut ſupbia ad
inuidiam. ⁊ carnale ad carnale ſicut gula ad lu
xuriã. ¶ Ad illud ergo qḋ obr̄ ꝙ nõ ẽ cã vo
luntaria uel neceſſaria. dḋ ꝙ peccatũ nõ ẽ ſuf
ficiens cã peccati. ſʒ cã dr̄ in hoc ꝙ trahit ad
uoluntatẽ ut ↄmittat aliã culpã. ⁊ ita reducitur
ad cãʒ uoluntariã. ¶ Ad illud qḋ q̄ritur utrũ
ſit cã rõe põnis uel defectus. dico rõe utriuſʒ
ſicut uiſuʒ eſt. ↄuerſio. n. inordinata diſponit
ad aliã ↄuerſionẽ inordinatã. ex ↄuerſione. n.
inordinata augetur in nobis ↄcupia ⁊ ꝓnitas
ad malũ. ⁊ dũ augetur ꝓnitas ⁊ ↄcupia q̄ſi qḋ
dã põdus ponitur in aĩa. qḋ. n. ẽ põdus i cor-
porib⁹ hoc ẽ amor i ſpiritib⁹. et ideo bñ dicit
Greg. ꝙ peccatũ qḋ p pñiaʒ ñ diluitur mox
pondere ſuo ad aliud trahit. ⁊ ita neq̃ʒ defect⁹
p ſe facit neq̃ʒ bonũ p ſe ſʒ unũ cãʒ alio. Illud
tñ argumẽtũ nõ ualet. qꝛ defect⁹ nõ põt eẽ cã
alic⁹. ergo nõ põt eẽ cã peccati. cãre. n. pecca-
tũ nõ ẽ cãre aliq̇d ſʒ poti⁹ deficere. vñ ẽ ibi ſo
phiſma ꝑm q̇d ⁊ ſimplr̄. ¶ Itẽ q̄ritur de hoc
qḋ dicit. Ilico ut peccat hõ fit in eo corruptio
que tñ fit actore deo. ¶ Sʒ ↄ hoc eſt qꝛ illa boni
corruptio ſiue actiue dicat' ſiue paſſiue ẽ ima-
ginis deformatio. deformitas aũt imagĩs deo
diſplicet. ⁊ nihil qḋ deo diſplicet ẽ a deo. ideʒ
. n. ẽ fieri deo actore ⁊ deo uolente. ergo talis
corruptio nõ ẽ a deo. ¶ Itẽ eadẽ ſunt princi-
pia actõis ⁊ paſſionis. ergo ſi corruptio actio
nõ ẽ a deo. uidetur ſilr̄ ꝙ nec corruptio paſſio
¶ R̸. dḋ ꝙ illud ꝟbũ nõ ẽ dictũ ꝑ opionẽ ma
gr̄i ſʒ ꝑ opionẽ alioꝝ ſicut pʒ ex ĩpa ſerie lr̄e
ſʒ qꝛ tñ illud idẽ uidetur magr̄ dixiſſe i ultio
. c. ꝑcedẽtis di. aliter rñdendũ ẽ ꝙ in illa cor-
ruptõe ⁊ ẽ ↄſiderare defectũ ⁊ deordinatõem
eſt nihilomin⁹ ibi ↄſiderare paſſionẽ ⁊ ordinẽ
ad ꝑcedẽtẽ actioneʒ. ⁊ q̃ʒtũ ad hec duo ultima
corruptio iſta tenet rationeʒ pene ⁊ q̃ʒtuʒ ad
hoc dr̄ eẽ a deo. ſ. inq̃ʒtũ pena. ſimplr̄ aũt lo-
quendo ut dicatur corruptio modi ſpẽi ⁊ ordi
nis eẽ a deo ſiue deformatiua imaginis non
admittitur ſicut rõnes oſtẽdunt ꝓpter hoc ꝙ
talis corruptio ⁊ defectũ dicit ⁊ etiã deordina
tõeʒ q̄ ẽ culpa ſicut oñſũ ẽ ſ. ⁊ ẽ tal' corruptio
pena ñ iflicta neq̃ʒ ↄcta ſʒ acta. ⁊ iõ quodãmõ
tenet rões culpe ſicut oñſũ fuit i ꝑcedẽti di. ⁊
q̃ʒtũ ad hoc ñ itellr̄ illḋ quod lit. dr̄. Et p hoc
patẽt ea que in lit. obijciũtur. ¶ Itẽ q̄ritur de
hoc qḋ dicit. Siq̇s dicat ea que pccã ſunt eẽn-
tialr̄ penas eẽ in nullo preiudiciũ fit ꝟitati. et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

poſtea ſubiūgit. ꝙ huiuſmōi punitiones iuſte ſunt ⁊ a deo ſunt. nec tñ pccā a deo ſunt. Uidetur. n. eē iplicatio ꝯ diffinitōez. primo. n. dicit ꝙ unū ⁊ idē eēntialr̄ loquendo ē pena ⁊ culpa ⁊ poſt dicit ꝙ idipꝫ ⁊ ē a deo ⁊ nō ē a deo. ¶ R℞ ē ad hoc ꝙ illud ꝯ ꝯſitia itelligēda ſunt cū reduplicatōe ut qñ dr̄ ꝙ aliqđ peccatū ē pena peccati ⁊ ꝙ pena illa ē a deo. hoc intellr̄ ꝭ ꝙ pena hoc ē ꝭ rōez ordiatōis. ⁊ hoc inuit magr̄ i lit. cum dicit ꝙ nō inq̄ꝫtū pccā ſūt pene ſūt. neqꝫ inq̄ꝫtū pccā ſūt a deo ſunt. q̄ſi d. cū i idē ꝯcurrāt rō ordiatōis ⁊ deordiatōis ꝑ aſſūptionē ad diuerſa ordiatio ē a deo. deordiatio ṽo minime. ¶ Itē q̄ritur de hoc qđ dicit ꝙ ſūt q̄dā neceſſitate fcā iprobāda. ꝯtrū hꝰ uidetur dicere aug. i li. de duabꝰ aiabꝰ. dicit. n. ꝙ idem ſolū ē pccm̄ a quo liber ē abſtinere. ¶ Et dō eſt ad hoc ꝙ ſicut magr̄ determiat ifra neceſſitas ē ad ueialia pccā ſaltē i uli. illa aūt rō ⁊ ṽbū qđ ibidē ſeq̄tur itellr̄ de pccō actuali mortali. q̄lr̄ āt neceſſitas ſit ad uenialia hoc hebit ꝯōnē infra ſuo loco vbi magr̄ inq̄rit di. xlij. ¶ Itē q̄ritur de hoc qđ dicit. Addūt quoqꝫ quoſdā actꝰ nō tm̄ eēntia ſꝫ etiā genere eē bonos ut reficere eſurietē. Queritur. n. ꝑ q̄ꝫto dr̄ bonū i genere: ſꝫ qꝛ dicit bonū abſqꝫ circūſtātia aliq̄ ſupaddita tūc uidetur ꝙ reficere idigētē nō ſit bonū i genere. qꝛ ē ibi circūſtātia debita i eo q̄ reficitur. Si tu dicas ꝙ bonū i genere dr̄ qꝛ cōe ē ⁊ ulē. tūc uidetur ꝙ ſilr̄ deberet dici bonū i ſpecie cū gn̄ale dicatur reſpectu ſpēi. Eſt ergo qō ꝑ q̄ꝫto aliq̄d dicatur eē bonū i genere: q̄ritur etiā ð ſufficiētia ipiꝰ diuiſiōis ꝑ tria mēbra. Videtur. n. eē iſufficiēs. qꝛ ñ tm̄ ē bonū in gn̄e ⁊ bonū ex itētōe ⁊ cā ſꝫ etiā bonū gr̄e et bonū glorie. ¶ R℞. dō ꝙ magr̄ diuidit hic bonū nō quocūqꝫ mō ſꝫ bonū put ē i actu. bonū aūt huiuſmodi hꝫ ꝯſiderari i ſe ⁊ ꝭ ſe. ⁊ ſic ē bonū nature. hꝫ iterꝫ ꝯſiderari ꝭ ꝯpatiōem ad materiā debitā. et ſic dr̄ bonū i gn̄e. hꝫ iterū ꝯſiderari ꝭ alia tria gn̄a cāꝝ. ſ. i ꝯpatōe ad efficiēs ⁊ formā ⁊ finē. ⁊ ſic ē bonū ꝑfcm̄. Et ſic pꝫ ſufficiētia ꝙ oīs actꝰ aut ꝯpatur ad ſuū principiū efficiens ſolū. aut ꝯpatur ad ſuū pricipiū ꝑut reſpicit debitū obiectū. aut ꝯpatur ad ſuū pricipiū efficiēs ꝑut reſpicit debitū obiectū et finē ꝯgruū. bonū aūt ꝭ ꝙ reſpicit materiā debitā dr̄ eē bonū i gn̄e ꝑ eo ꝙ ſicut genꝰ dicit ipotētiā ad eē ꝯpletū q̄ ꝯplet̄ ꝑ aduētū drīarū ſic i actu trāſeūte ſup materiā debitā quodāmō ichoatur bonū moris. illud aūt bonū moris ſpecificatur ⁊ ꝯpletur ꝑ aduētū circūſtātiarū. vñ pōt fieri ⁊ bñ ⁊ male. ſilr̄ intelligēdū ē de malo i gn̄e. q̄uis aūt bonū ⁊ malū poſſint differēter fieri ⁊ bñ ⁊ male. nihilominꝰ tñ bonū q̄ꝫtū ē de ſe dicit ichoatōez boni ⁊ malum ſilr̄ mali. ⁊ iō nomē boni tenet qꝛ i ipo ſaluat̄ rō generis. vñ bonū nature reſpectu boni moris eſt q̄ſi i potentia materiali q̄ eſt paſſiua potentia. bonū aūt in genere aliquo mō eſt bonū moris. ⁊ hoc qꝛ tranſit ꝰ materiā debitaꝫ. ⁊ iō aſſimilatur potentie generis q̄ eſt aliquo mō actiua. genus. n. eſt forma ut dicit phūs. lꝫ per ꝯpatōez ad drīas ſit in diffinitione ſicut materia. Et per hoc pꝫ rn̄ſio ad obiecta. nam bonū ex circūſtātia ꝯtineri pōt ſub bono pfcō. ut ſub bono in genere. ſi enim ē iudiciū omnibꝰ bonis circumſtātijs ꝯtinetur ſub bono pfcō. ſi aūt deficit in aliq̄ circumſtatia reducitur ad bonū in genere. ſub bono aūt pfcō ꝯphendit̄ actꝰ gratuitus ⁊ glorioſus. Poſſent aūt plura q̄ri de hac materia. ſꝫ alibi magis hꝫ locū q̄ꝫ hic.

Diſtinctio. xxxvij.

Sunt aūt plurimi alij longe aliter de peccato ⁊c. Supra oñdit magiſter quō peccatū ſit peccati pena ad declarandū q̄lr̄ peccatū ē priuatio. In hac ꝑte intendit magr̄ inq̄rere utrū actio in qua peccatū ꝯmittitur ſit a deo: ꝑpt hoc ꝙ ꝰ dictū fuit ꝙ peccatū eſt actus. et qm̄ ꝰ ꝓſecutus fuit opinionē illoꝝ qui dicūt actionē ſubtractā malicie eſſe a deo hic ꝓſequitur aliā opinionē qua q̄dā ponebant nec maliciaꝫ nec actionē malā eſſe a deo. Diuiditur aūt pe iſta in ꝑtes duas. In quarū prima ponit p̄dcāꝫ opinionem. In ſecunda ṽo opponit ꝯ opiōnē partis aduerſe. ibi. In hoc autem uerbo ſupiorum ſumi ⁊c. Prima pars habet tres partes. In prima explicat magr̄ illā opinionē. In ſecunda uero ſubiungit eius defenſionem. ibi Illa quoqꝫ aug. uerba in quibus dicit ⁊c. In tertia uero ex predictis elicitꝰ quandā ꝯcluſionez ibi Ex quo colligitur res aliquas ⁊c. Similr̄ ſecunda pars principalis habet tres partes. In prima parte opponit ꝯ aduerſam opinionem. In ſecunda uero loco determinatiōis ponit quandā ꝯmonitionem ad auditoris eruditionem. ibi Intendant diligenter his uerbis ⁊c.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

In tertia uero remouet quandã dubitatiõẽ.
ibi. Cuȝ ergo oẽs in hoc ꝯſentiãt catholici ⁊c.

H
Ad intelligẽtiã aũt hᵘ ꝑtis ĩ q̄ magr̄
inq̄rit utrũ actio culpabilis ſit a deo
incidit hic huiuſmõi q̄õ circa duo pri
cipalr̄. ¶ Et primo utruȝ oĩs actio ꝑ ꝙ actio
ſit a deo. ¶ Secũdo q̄ritur utrũ actio defecti
ua ꝑ ꝙ defectiua a deo ſit. ¶ Circa primuȝ
q̄ritur tria. ¶ Primo q̄ritur utrũ oĩs actio ꝑ
ꝙ actio ſit a deo. ¶ Secũdo q̄ritur utrũ a deo
ſit oĩs ꝯſuatio. ¶ Tertio queritur utȝ a deo
ſit omnis ꝯpoſitio.

Circa primũ ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur vtȝ
oĩs actio ꝑ ꝙ actio ſit a deo. ¶ Et ꝙ
ſic uidetur. Io. xv. Sine me nihil po
teſtis facere. ſȝ oĩs actio aliquo mõ ẽ ens ſiue
ſit actio peccati ſiue alia. ergo ⁊c. ¶ Si tu dicas
ꝙ illud itelligitur de actõe bona. ꝯ. yſa. x. Nũ
q̇d eleuabitur ſecuris ꝯ cũ q̇ ſecat ĩ ea. Glo.
Sicut inſtr̃a nihil ſunt ꝑ ſe agẽtia. ita ſenache
rib nihil ꝑ ſe opatᵣ ẽ. ſi ergo actio ſenacherib
erat mala ⁊ crudelis. ⁊ ſenacherib in illa actõe
erat iſtr̃m dei. videtur ergo ꝙ oĩs mala actio
ſit ab ipo tanq̄ȝ a primo principio. ¶ Iteȝ q̄
ſunt eiuſdẽ gñis hñt eadẽ pricipia prima. ſed
dare eł'am ꝓpter deũ ⁊ dare eł'aȝ ꝓpter uanaȝ
gloriã eiuſdẽ generis actões ſunt ĩ genere na
ture. ſi ergo actio iſta q̄ q̇s dat eł'aȝ ꝓpt deuȝ
ẽ a deo. uidetur ꝙ ⁊ actio illa q̄ q̇s dat eł'aȝ cã
uanis glorie ſit a deo. ¶ Itẽ opatio miraculo
rũ ẽ a ſolo deo. ſȝ aliq̇s faciẽdo miracula pec
cat. q᷑ facit ꝓpter uanã gloriaȝ. ergo uidetᵣ ꝙ
aliq̄ actio ſubtracta deformitati culpe ſit a deo
ergo pari rõe ⁊ oĩs alia. ¶ Itẽ oĩs ſcia a dño
deo ẽ. ſȝ aliq̇s addiſcit ꝓpter auariciã. ergo cũ
addiſcere nõ poſſit niſi deo coadiuuãte ⁊ opã
te ⁊ illõ addiſcere ſit pcc̄m actio ſubtracta pec
cato ꝯpatur ad deũ ſicut ad principiũ. ¶ Itẽ
aliq̇s adulterãdo generat plẽ. q̄ro ergo utrũ
illa actio ſiue coitᵘ ille ſit a deo uel nõ. Si eſt a
deo hẽo ꝓpoſitũ. ſi nõ ẽ a deo. ergo ꝓles ge
nita nõ ẽ a deo. ſi ergo hoc ipoſſibile ponere
ꝙ aliq̇s hõ ſit q̇ non ſit a deo. ergo ⁊ illud ex
quo ſeq̇tur. ſ. ꝙ actio ſubtracta pccõ nõ ſit a
deo. ¶ Itẽ actio q̄ ſubſternitur pccõ nõ oĩo ni
hil ẽ ſicut manifeſte appet. ſi ergo aliquo mõ
ẽ ens q̄ro a quo ſit. ſi ẽ a potẽtia creature ne
ceſſe eſt ꝙ ſit ab ea ꝑ illud q̄õ hȝ de entitate.
illud ergo ꝑ q̄õ actio ẽ ab illa potẽtia aut eſt a
deo aut nõ. ſi ẽ a deo cũ oẽ illud q̄õ ẽ cã cauſe
ſit cã cauſati ꝑ ſe itelligẽdo. ſ. ſi mediũ cãtũ ẽ
cã cãti poſtremi. ꝑ id q̄õ hȝ a primo. tũc ſeq̇t
ꝙ talis actio ſit a deo. ſi võ ñ ẽ a deo tũc q̄ro
aut ẽ a ſe. aut ẽ ab alio. ſi ab alio tunc q̄ro ſilr̄
de illo alio aut ẽ a ſe aut ab alio. ergo uel erit
abire ĩ infinitũ. uel erit ponere ꝙ creatura ali
quid hẽat a ſeipa. uel ꝙ hẽat ab alio q̄ȝ a deo
q̄õ ſit primũ pricipiũ in quo ſit ſtatᵘ. ſed hec
oĩa ſũt ipoſſibilia ⁊ ſequitur ex hoc ꝙ ponitᵣ
aliq̄ actio nõ eẽ a deo. ergo ⁊c. ¶ Sȝ ꝯ. Deᵘ
nõ facit ꝯ ſuã ꝓhibitõeȝ. q᷑ tũc ſibiipi ꝯrĩᵘ eẽt.
ſȝ deᵘ ꝓhibet aliq̄ȝ actões ꝑ ꝙ actio ẽ ſicut ꝓ
hibuit ade ne comederet de pomo. ergo uide
tur ꝙ illa comeſtio ade nõ fuerit a deo. ꝙ aũt
illa actio ꝓhibita fuerit ꝑ ꝙ actio appet. q᷑ co
medere de pomo illo de ſe erat bonũ et nulla
erat in eo deformitas niſi poſtq̄ȝ fuerit ꝓhibi
tũ. ¶ Itẽ oĩs actio q̄ ſit a bona uoluntate vt
eſt opãs ꝑ caritatẽ ẽ bona bonitate ꝑfcã ĩ gñe
moris. ſȝ oĩs actio q̄ a deo egreditur. egreditᵣ
a uoluntate optima ĩ q̄ ẽ ſũma charitas. ergo
oĩs actio cᵘ ds pricipiũ ẽ bona ẽ bonitate mo
ris. ſȝ actio ſubtracta pccõ nõ ẽ bona bonita
te moris. ergo nõ ẽ a deo. ¶ Itẽ oĩs q̄cũq̄ȝ ds
facit facit bono fine. vniuerſa. n. opatur ꝓpter
ſe. oẽ aũt q̄õ fit bono fine ſimplr̄ bonũ ẽ. actio
aũt ſubtracta pccõ nõ ẽ ſimplr̄ bona. ergo nõ
põt eẽ a deo tanq̄ȝ a cã. ¶ Itẽ q̄ñcũq̄ȝ opans
ꝯtinuatur regule dirigẽti ĩ opando recte opa
tur ⁊ bñ. ſȝ regula liberi ar. ẽ ipa rectitudo uo
lũtatis diuie. ergo ĩ oĩ opatõe in q̄ deᵘ coopatᵣ
libero ar. cũ ſit ꝯtinuatio opantis ad regulã ẽ
rectitudo. ſi ergo in aliq̄ opatiõe ꝑ totũ ẽ obli
q̄tio. uidetur ꝙ coopatio eiᵘ nõ ſit a deo. ¶
Itẽ ſi opatio q̄ ẽ ſubiecta pccõ ſit a deo ⁊ libe
ro ar. aut tota eſt a deo ⁊ tota a libero ar. aut
pars a deo ⁊ pars a libero ar. Si tota a deo ⁊
tota a libero ar. ergo uidetur ꝙ tota ſit ſimlr̄
⁊ bona ⁊ mala. q̄õ ẽ oĩo ipoſſibile. Si ps a deo
⁊ ps a libero ar. ſȝ q̄ rõe ponitur una ps eẽ a li
bero ar. eadẽ rõe põt poni ⁊ altera. ⁊ ſic uidetᵣ
ꝙ tota opatio ita ſit a libero ar. ꝙ nõ ſit a deo
¶ Itẽ ſi deᵘ coopatur libero ar. ĩ actõe ſubtra
cta pccõ. aut ergo libeȝ ar. mouet pricipaliᵘ q̄ȝ
deᵘ. uel ecõuerſo. ꝯſtat ꝙ libeȝ ar. ĩ nulla opa
tõe nec pricipaliᵘ nec eq̄ pricipalr̄ põt ſicut ds
cũ deᵘ tã ĩ mouẽdo q̄ȝ ĩ cãndo cuiuſcunq̄ȝ dicatᵣ
eẽ ſiue cã ſiue motor pricipaliſſimᵘ intelligitᵣ.

Si ergo deꝰ mouet pricipalius. ergo ſi motor
principalis excitat ⁊ mouet ꝑ motorē nō prin
cipalē. uidetur qꝫ i opatōe culpabili liberꝝ ar.
excitetur a deo. ergo cū adulter luxuriat̄ ⁊ la-
tro furatur ad tales actōes a deo excitant̄. qd̄
oīo ē abſurdū. ¶ Rñ. dō qꝫ ſicut magr̄ dicit i
lit. circa iſtā. q. fuerūt diuerſe pōnes adeo ma
gnoꝝ uiroꝝ ⁊ adeo rōales ut nec magr̄ auſus
fuerit diffinire q̄ eoꝝ magis ɔtineat ṽitatē. at
tñ qꝛ ꝑ multā diſcuſſionē dubia ducūt̄ ad ma-
niſeſtatōes nunc coīter tenetur qꝫ illa opinio
ṽior ſit q̄ dicit qꝫ oīs actio ſiue ſubtracta pec
cato ſiue ñ ꝭ illud qd̄ ē actio ē a deo. neqꝫ ime
rito. qꝛ illud opꝫ ponere ſi penſet̄ eminētia di
uine potētie ⁊ idigētia potētie creature. qꝛ. n.
dꝰ ē cā primordialiſſima. idō ē īfluētie maxīe i
cās ꝭas. ⁊ adeo magne īfluētie ut nec modicū
nec q̄ātūcūqꝫ puū dū tñ aliquo mō ſit ens ꝓce
dat ab aliq̄ cā creata niſi coopāte dīna oīpotē
tia. Oīs etiā potētia creata q̄ātū ē de ſe defe-
ctiua ē nec ē pure actiua. ergo q̄ātūcūqꝫ faciat
modicā opatōeꝫ neceſſe hꝫ adiuuari ab ea po
tētia q̄ ē actꝰ purꝰ ꝑpt̄ oīmodā ipmixtionē cuꝫ
materia ⁊ q̄ ſola ſibi ſufficit nullo mō indigēs
iuuari a cā alia. Et idō hec poſitio q̄ dicit oēm
actōeꝫ eē a deo ꝭ qꝫ actio ē abſqꝫ oī ābiguita
te tenēda ē. vñ anſel. i li. de ɔcordia ꝑdeſtina-
tōis ⁊ ꝑſcie. Oīs q̄litas ⁊ oīs actio ⁊ q̄cq̄d hēt
aliq̄ꝫ eēntiā a deo ē a quo ē oīs iuſticia ⁊ nulla
iiuſticia. facit. n. deꝰ oīa iuſta q̄ etiā iiuſta fiūt
uolūtate. i. bona opa ⁊ mala. In bonis q̄dē fa
cit qꝫ ſunt ⁊ bona ſunt. in malis vero facit qꝫ
ſunt ſꝫ nō qꝫ mala ſunt. Et iteꝝ ibidem. Oēs
actōes ⁊ oēs motꝰ facit deus. qꝛ ipe facit res a
q̄bꝰ ⁊ ex q̄bꝰ ⁊ ꝑ q̄s ⁊ i q̄bꝰ fiūt. ⁊ nulla res hꝫ
ullā potētiam uolēdi aut faciēdi niſi illo dante
ipm quoqꝫ uelle qd̄ aliq̄ñ iuſtū ē aliq̄ñ iniuſtū
a deo ē. nō eē ṽo rectū nō ē q̄d nec a deo eſt.
Cōcedēde ſunt ergo rōes ad primā ptē idu-
cte. ¶ Ad illō ṽo qd̄ obr̄ qꝫ deꝰ nō facit ɔ ſuā
ꝓhibitōeꝫ. dō qꝫ ueꝝ ē. ſꝫ deꝰ cū ꝓhibꝫ aliquā
opatōeꝫ nō ꝓhibet ſibi ſꝫ aliīs. nec ꝓhibet ſuaꝫ
coopatōeꝫ quā nō ſubtrahit creature. ſꝫ ipſi
creature ꝓhibet opatiōeꝫ. ⁊ idō dū coopatur ei
nō facit ɔ ſuā ꝓhibitōeꝫ. ¶ Et ſi tu obiicias mi
hi qꝫ nihilominꝰ actio ē ꝓhibita a deo. dō qꝫ i
actōe ꝓhibita eſt duo ɔſiderare. ⁊ qꝫ ē actio. ⁊
qꝫ ē ꝓhibita. ab eo aūt ſit ꝭ qꝫ ē actio. nō aūt ꝭ
qꝫ ꝓhibita. ⁊ idō nō ſeq̄tur qꝫ ɔ ſeipꝫ faciat. ¶

Ad illud qd̄ obr̄ qꝫ oīs actio q̄ ē a uolūtate bo
na eſt bona. dō qꝫ illud ṽitatē nō hꝫ i uolūta-
te icreata loquēdo de bonitate moris. ⁊ rō hꝰ
eſt iſta. cū aliq̄ actio ē a uolūtate bona creata
cū uolūtas icreata q̄ ei coopatur abſqꝫ dubio
bona ſit ſimplr̄ actio illa bona ē. qꝛ tota eiꝰ cā
ē bona. ſꝫ cū uolūtas icreata ē bona q̄ coopat̄
uolūtati create uolūtas creata pōt eē deordia
ta. ⁊ rōe illiꝰ pōt uenire defectꝰ ɔ opatōeꝫ illā.
vñ ſicut uidemꝰ qꝫ i aliq̄ opatiōe q̄ ē a deo ⁊ a
uirtute creata ex defectu ṽtutis create totalr̄
deficit opatio illa. ſic etiā ex deordinatōe uo-
lūtatis create ɔuenit deprauari illā actōeꝫ. ¶
Alr̄ poſſꝫ dici qꝫ opatio dr̄ duplr̄. vno mō dr̄
opatio opꝰ opans. alio mō opꝰ opatū. ⁊ cū dr̄.
ſi uolūtas ē bona opꝰ ē bonū. hoc intellr̄ ꝺ ope
opāte qd̄. ſ. ē actꝰ ipiꝰ uolūtatis ut uelle. ⁊ ſi ſic
nō hꝫ iſtātiā i deo. qꝛ uelle dei deꝰ ē ⁊ actio ꝺi
deꝰ ē illo mō. Si aūt dicatur opatio ipm opus
opatū ſic nō ſeq̄tur qꝫ tale opꝰ ſit bonū boni-
tate ɔpleta ſiue meritoria. ſꝫ ſufficit qꝫ ſit bo
nū bonitate nature ſicut patēt opa q̄ ꝓcedūt a
uolūtate dei bona ſunt bonitate nature. ⁊ hāc
bonitatē hꝫ actio q̄ ſubtracta ē malicie ¶ Ad
illō ṽo qd̄ obr̄ qꝫ deꝰ facit oīa ꝓpter ſe. dō qꝫ
ueꝝ ē ⁊ ɔcedēdū ē etiā qꝫ actōeꝫ malicie ꝓpt̄
ſe facit. ꝓpter ſe. n. coopatur creature. Cū āt
dr̄ qꝫ opatio q̄ fit ꝓpter deū ē bona bonitate
moris. hoc intellr̄ de opatōe rōalis creature.
nā de deo intelligi nō pōt ꝑ eo qꝫ deꝰ nō tātū
coopat̄ creature rōnali ſꝫ etiā irrōnali. illa tñ
opatio nō dr̄ eē bona bonitate moris. ¶ Ad
illud qd̄ obr̄ qꝫ q̄ñ agēs creatū ɔtinuatur regu
le dirigēti nō errat. dō qꝫ ueꝝ ē ſi ſimplr̄ ɔti-
nuetur ⁊ q̄ātū ad opatōeꝫ ⁊ q̄ātū ad circūſtan
tias. cū ṽo exit i opatōeꝫ circunſtātiis debitis
priuatā in hoc qꝫ exit in opatōeꝫ ei ɔtinuat̄.
ſꝫ in hoc qꝫ priuat eā debitis circūſtātiis defi
cit ⁊ ab ea diſcōtinuatur. ⁊ ita diſcontinuatur
nō agēdo ſꝫ deficiēdo. ⁊ deficiēdo ē principiū
mali. ⁊ i hoc qꝫ deficit a deo recedit. ⁊ defcūs
ille a deo nō ē. q̄uis. n. deꝰ cooꝑetur opanti. ñ
tñ deficit cū deficiēte. ¶ Ad illud quod q̄rit̄
aut tota opatio ē a deo ⁊c. dō qꝫ tota ē a deo
⁊ tota a libero. ar. nō. n. eſt itelligendū qꝫ deꝰ
cooꝑetur libero ar. ſicut cū duo ferūt lapides
unꝰ coopatur alteri. ſꝫ qꝛ deꝰ ē intime agens in
oī opatōe. ⁊ intimus eſt ipi potētie opanti ita
qꝫ potētia ipa in nihil exit quod nō ſit ab ipa

Etſi obijciat ꝙ eadē actio erit tota bona ⁊ tota mala. vō ꝙ deꝰ illi actōi nō dat niſi bonitatē nature. liberꝝ aūt ar. nō priuat eā bonitate nature ſ; bonitate moris. et iſta duo nō hn̄t oppōnē. ſ. ꝙ aliq̇d hēat bonitatē nature ⁊ ſit priuatū bonitate moris. ¶ Ad illud qḋ obꝛ ꝙ deꝰ eſt principale mouēs in tali actōe. vō ꝙ uerꝝ eſt. attn̄ nō ſeq̇tur ex hoc ꝙ excitet liberū ar. ad fiendā illā opatōez. excitatio n. dicit aliquē effectū grē ꝑuenietis ipā; uolūtatē. hoc aūt req̇ritur in bonis meritorijs. in alijs uero opibꝰ indifferētibꝰ uel etiā malis nō eſt niſi ſola coopatio diuine v̓tutis q̄ exn̄s in creatura potentialr̄ ⁊ p̄ñtialr̄ ſicut ꝯſuat eā in eſſendo ſic adiuuat in operando ꝓpter quod ꝯceditur ibi eſſe coopatio nō tm̄ ꝑuētio uel ſubſecutio

Secundo queritur utrum omnis rei ꝯſeruatio ſit a deo. ¶ Et ꝙ ſic uidet̄. Primo per Greg. Cūcta in nihilū cederent niſi manus ꝯditoris ea ꝯtineret. ergo oīa q̄ ꝯſuātur a deo ꝯſuātur. ¶ Itē eē ē actꝰ entis ⁊ uiuere uiuentis. ſ; nullus actꝰ ē q̄ nō ſit a deo imediate. ergo nullū eē ⁊ nullū uiuere. ſi ergo creatura ꝯtinue ē ⁊ ꝯtinuatio in eē nō aliud q̄ꝫ duratio cū eſſe eius non poſſit eē niſi a deo. omnis rei ꝯſuatio ē a deo. ¶ Itē nihil mutabile ſaluatur neq; ſubſiſtit in eſſe niſi ꝑ imutabile ⁊ fixū. ſed oē eſſe creatū mutabile eſt ⁊ uariabile ſaltē a preterito ad futurꝝ. ſicut enim dicit Hiero. Solus enim deus eſt qui n̄ nouit preteritū uel futurum. ergo nihil poteſt ſubſiſtere niſi deo conſeruante. ¶ Item q̄tᵒ effectus magis percipit a cauſa tanto magis pendet ab ipſa. ⁊ quāto magis pendet ab ipſa tanto minus poteſt durare uel ſubſiſtere ſine ipſa. ſ; omne creatū totū quod eſt ⁊ quod hꝫ a deo hꝫ. ergo ipoſſibile ē neq; ad momentū ꝯſeruari in eē niſi deo ꝯſeruante. ¶ Itē ſicut ſe habet eēntia ad primā eſſentiā. ⁊ ſapientia ad primā ſapiam. ita ſe habet duratio ad primā duratōez. ſed ois eēntia ⁊ ois ſapia a prima ſapia eſt. ergo ois duratio a prima duratione ꝓducitur ſicut a principio. ergo nihil i eē ꝯſeruatur niſi per deū. ¶ Sꝫ ꝯ. Aug. in li. ꝺ natura boni tractans illud quod dicitur eccle. viij. Sermo eius ptāte plenus ē. dicit ꝙ ſuū dicere eſt ſuū facere. ſ; ſtatim qn̄ deꝰ fecit creaturā ſimul cū hoc diſpoſuit q̄tū creatura durare debuit. ergo uidetur ꝙ ſtatim dedit ei uirtutē ꝯtinuandi ſe in eſſe. ergo non uidetur ꝙ ā̄pliꝰ deꝰ imediate eā ꝯſeruet. ꝙ ſi tu dicas ꝙ uirtus creature data indiget adhuc v̓tute diuina ſimul coopante. ꝯ. Si ſuū dicere ē ſuū facere. ⁊ dicere nō pōt eē ſucceſſiuū. ergo nec facere. ſed ꝯſuatio creature eſt cū ſucceſſione. ergo nō uidetur ꝙ illa ꝯſeruatio ſit a deo ſicut ꝯſeruante. ¶ Itē ad nobilitatē agentis creati ꝑtinet ꝙ pōt facere opꝰ ꝑ ſe ſtabile nō idigēs ipō artifice ꝯtinue ſuſtētante. ſ; deꝰ ē artifex multo nobilior ⁊ mltō potētiorꝫ. ergo uidetur ꝙ operibꝰ ſuis det tale eē qḋ nō indigeat ipō ꝯſeruāte ꝯtinue. ergo ꝯſeruatio rerꝝ nō uidet̄ imediate eē a deo. ¶ Itē idē eſt principiū eēndi ⁊ ꝯſeruādi. ſ; forma ſufficienter dat unicuiq; rei eſſe. ergo uidetur ꝙ ad ꝯſuatōz uniuſcuiuſq; rei ſufficit v̓tꝰ ꝓprie formalis. ¶ ꝙ ſi tu dicas ꝙ forma nō pōt ꝯſuare ſuā materiaꝫ. planū eſt eſſe falſuꝫ in aīa q̄ hꝫ uim uegetatiuā ⁊ regitiuā corpis. ¶ Itē ſi ois res ꝯſeruat̄ a deo imediate cū diuina v̓tus nō poſſit a ſe deficere nec poſſit ab alia ſeparari uidetur ꝙ nulla operatio creature nec ꝑ defectū ſui ipiꝰ nec ꝑ actōez ꝯrij poſſit aliqn̄ terminari. nunq̄ꝫ enim deficit duratio ſine defectu uirtutis ꝯſeruantis. ⁊ planū ē hoc ꝙ multoꝝ actio termiatur. ergo uidetur ꝙ talis ꝯſeruatio nō ſit a deo tanq̄ꝫ a principio imediato. ¶ Itē ſi creatura ſibiipī relinquitur aut conſeruatur in eſſe. aut corrumpitur. ſi ꝯſeruatur in eſſe habeo ꝓpoſitum. uidetur ꝙ non omnis conſeruatio ſit a deo. Si corrumpitur aut hoc eſt aliena actiōe aut propria inclinatione. Aliena actione non quia nulla creatura poteſt aliam in nihilum redigere. Propria inclinatione non. quia natura ſemper deſiderat quod meliꝰ eſt. ⁊ forma appetit uniri materie et materia forme. ergo ſi motus ſequitur inclinatōez ⁊ appetitū ſemꝑ durabit ⁊ nunq̄ꝫ deficiet. ergo redit idē quod priꝰ. ſ. ꝙ nō ois ꝯſuatio eſt a deo. ¶ Rꝫ. vō ꝙ non ſolū oēm actōem uerū etiam omnem ꝯſeruationem neceſſe eſt a deo eſſe. Rō huiꝰ eſt neceſſitas ⁊ indigentia ex parte creature creatura enim omnis ex nihilo eſt ⁊ aliunde habet eſſe quia ex nihilo eſt. Ideo quodāmō uana ē ⁊ uanitati ſubiecta eſt. quia uero aliunde hꝫ eſſe iō eē ē ſibi quodāmō accn̄tale. ꝯrio mō ē in deo. Vnde Hillarius in. vij. de trini.

Eſſe ñ ē accñs eo ſʒ ſubſiſtēs ētitas ⁊ manēs cā ⁊ naturalis gñis pprietas. ſicut ergo uentꝫ nō pōt fulciri niſi p uexꝫ ⁊ ſtabile. ⁊ accñs ñ pt fulciri niſi p ſubiectū. ſic eſſe creature nō pōt ꝯſuari abſqꝫ munificētia creatricis eētie. vñ ſicut creatura hꝫ eētiā ⁊ actōes ita etiā hꝫ ⁊ duratōeꝫ. ⁊ pter hoc qꝫuis creatura ñ poſſit eē actu iſinita. nihilominꝰ tñ ponitur duratiōe iſinita. iſinitas. n. duratōis nō ponit ī creatura aliqꝫ actualē iſinitatē. ⁊ rō hꝰ ē. qꝫ potētia per quā durat creatura nō tm̄ ē ipiꝰ creature imo etiā creatricis eētie. vexꝫ ē. n. qꝫ ī creatura ē aliq̄ potētia ad durādū ſꝫ illa nō oio in actu. imo ē ī potētia quodāmō reſpectu illꝰ v̄tutis q̄ ē ī actu iſinita. et hoc ē qd̓ uult dicere phūs in li. de cauſis. qꝫ oēs v̄tutes infinite pēdētes ſunt p unū infinitū primū qd̓ ē v̄tꝰ v̄tutū. Cōcedēde ſūt ergo rōes oñdētes qꝫ ois rei ꝯſuatio ē a deo taqꝫ ab imediato pricipio. nō tm̄ ē ab ipo ſicut a tota cā. ſicut. n. ī creatura ē aliq̄ v̄tꝰ opatiua creata ſic etiā aliq̄ v̄tus ꝯſuatiua.

Ad illud ergo qd̓ primo obr̄ qꝫ ſuū dicere ē ſuū facere. vō qꝫ hoc nō dr̄ imediate ꝓpter hoc qꝫ ad dicere ſeq̄tur facere. qm̄ deus dixit ab eterno ⁊ fecit ī tpe. ſꝫ hoc dictū ē qꝛ non ē opatio noua ex pte dei uſū facere ſupadditum adijcere ſicut ꝯtingit in opatōe creature. Nec ualꝫ qd̓ obr̄ qꝫ dicere nō ē ſucceſſiuū. vō. n. qꝫ nec dicere dei nec facere ē ſucceſſiuū ꝑ id qd̓ ē qꝛ dicere ⁊ facere dei deꝰ ē ⁊ eternū q̇d ē. vexꝫ tñ ſicut ab eterno pōt ꝓcedere tpale ſic a diuino dicere ī quo nulla eſt ſucceſſio pōt ꝓcedere ſucceſſiua duratio q̄ q̇dē ſucceſſiua ē nō rōne exigentie ex pte dei ꝯſuātis ſꝫ ex pte rei ꝯſuate.

Ad illud qd̓ obr̄ qꝫ artifex creatꝰ pōt facere opꝰ p ſe ſtabile. vō qꝫ nō ē ſilexꝫ eo qꝫ artifex creatꝰ ſic facit rē qꝫ nō facit eiꝰ pricipia intriſeca. nō. n. pōt ī totā rei ſubāꝫ. ⁊ ꝓpterea res fcā ꝯſuari pōt ī pprijs principijs q̄ nō dependent a ptāte artificis. nō ſic aūt ē ī ope dei. oē. n. opꝰ qd̓ deꝰ facit ꝑ totū ſui facit. ⁊ iō totalr̄ ab ipo depēdet ⁊ ſine eiꝰ adiutorio adiuuari ñ pōt.

Ad illud qd̓ obr̄ qꝫ idē ē pricipiū eēndi ⁊ ꝯſuādi. vō qꝫ uexꝫ ē ī gñe cauſe formalis ⁊ ſilr̄ vexꝫ ē in gñe cauſe efficiētis. qꝫuis ergo eē a creatura ſit a forma creata taqꝫ ab iſormāte. nihilominꝰ tñ a deo ē taqꝫ efficiēte. iō ſicut ad ꝯſuatōeꝫ rei neceſſaria ē v̄tꝰ forme cōplentis ſic etiā neceſſariū ē adiutoriū primi ⁊ mediati efficiētis.

Ad illud qd̓ obr̄ qꝫ ſi ds̄ ꝯſuaret res nihil corrūpetur. vō qꝫ illud argumētū deficit duplr̄. primū q̇dē qꝛ ds̄ ꝯſuat uoluntarie. ⁊ iō tātū ꝯſuat q̄tū placet ſibi ⁊ ꝑm diſpōnē ſapie ſue. Preterea ꝯſuatio rei nō ē a deo taqꝫ a tota cā ſꝫ req̄ritur ex pte creature idētitas ad ꝯſuatōeꝫ. ⁊ uirtꝰ quodāmō ꝯſuatiua ad cꝰ defectū uelociorē uel tardiorē ſeq̄tur diuturnior uel minꝰ diuturna duratio creature ⁊ cū ē idētitas creature ad durādū ī ppetuū ut pote ſimplicitas deꝰ eē etnalr̄ ꝯtinuat.

Ad illud qd̓ q̄ritur utꝫ ſi creatura ſibi relinq̄retur corrūpetur. dico qꝫ ſic. etſi querat aut aliquo agēte aut nō. dico qꝫ nullo agente ſꝫ p defcm̄ ī ſeipa. talis. n. corruptio q̄ ē ānihilatio dicit purū defcm̄. ⁊ iā nō req̄rit caꝫ efficientē ſꝫ deficientē. hec aūt in creatura ē ex hoc qꝫ ex nihilo ē. Etſi obijciat qꝫ naturalis iclinatio cuiꝫ rei ē ad durādū ī eē. ⁊ qꝫ motꝰ ſeq̄tur iclinatōeꝫ vō qꝫ vexꝫ ē de iclinatiōe motꝰ dicente pōnē. uexꝫ eſt etiā de pricipijs rei ſaluatis ī eē ſup q̄ fundatur illa iclinatio. ſi aūt creatura ſibi relinqueretur pricipia rei nō ꝯuarētur in eē. imo in ſeipis deficerēt. ⁊ iō iclīatio ad eē piret. Poſſꝫ etiā dici qꝫ cū creatura ſibi relinq̄tur ponitur qꝫ diuina uirtꝰ ſe ſubtrahat. p ꝯñs ponitur creature ānihilatio. ſicut. n. p ꝯpatōeꝫ uirtutis iſinite pōt fieri eductio de nihilo in eē. ita etiā p ſubtractōeꝫ pōt fieri ānihilatio. et p tāto dicit Aug. qꝫ ſoli diuie uirtuti poſſibilis ē ānihilatio. verūtñ illud uerbū itelligēdū eſt ſane quia multum eſt calumniabile.

Tertio q̄ritur utrū ois ꝯpoſitio ſit a deo. Et qꝫ ſic uidet. Ubicūqꝫ ē aliq̄ ꝯpoſitio ibi ē aliq̄ ꝯponentis actio. ſꝫ ois actio eſt a deo. ergo ois ꝯpō eſt a deo.

Itē ſicut potentie uirtutis ē diſtinguere ⁊ ſepare. ſic potētie ⁊ uirtutis ē res unire ⁊ ꝯponere ſꝫ oē qd̓ eſt potentie eſt ab oi potentia creatoris. ergo ⁊c.

Itē ubicūqꝫ eſt ꝯpō ibi eſt aliq̄ unio. ⁊ ubicūqꝫ eſt unio ibi eſt unitas aliq̄. ſꝫ ois unitas eſt a prima unitate. prima aūt ⁊ ſūma unitas eſt deꝰ. ergo ois ꝯpō eſt a deo.

Itē aug. de ue. reli. Omnis res hꝫ hec tria. ſ. qꝫ unū aliq̇d ſit. ⁊ ſpē ppria diſcernat. ⁊ rerū ordineꝫ nō excedat. ſꝫ ſic d̓r aug. i. xi. d̓ ci. dei Ab eo eſt ois modꝰ ⁊ ois ſpēs ⁊ omnis ordo ſine q̇bus nihil eē nec cogitari pōt. ergo ſi ē ꝯpoſitū ⁊ ois ꝯpoſitio aliquo mō eſt. uidetur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ergo oīs ꝯpatio a deo eē. ¶ Sꝫ ꝯ. Sup illō. i.
cor. viij. Scim⁹ qꝛ idolū nihil ē. glo. Materiã
idoli de⁹ formauit ſꝫ ſtulticia hoīuꝫ formã de
dit. ꝛ poſt. Queciiqꝫ ſūt ī creatura fcã ſunt p
v̄bū. ſꝫ forma hoīs ī idolo nō ē fcã p v̄buꝫ ſic̄
peccatū nō ē fcm̄ p v̄bū. ergo uidetur ꝙ ꝯpo
ſitio talis forme cū tali materia non ſit a deo.
¶ Itē q̄dã ſunt q̄ ipoſſibilia ſunt ꝯiūgi n̄ tm̄
a natura ſꝫ etiã a deo utpote ꝙ aliq̄d ſit ſimľ
albū ꝛ nigrū. ſꝫ intellect⁹ nr̄ fantaſtic⁹ frequēť
ꝯponit talia. nulloꝝ aūt ꝯpoſitio eſt a deo niſi
eoꝝ q̄ ſunt deo ꝯpoſſibilia. ſi ergo oppoſita n̄
ſunt a deo ꝯpoſſibilia ꝛ ꝯponūtur ab ītellectu
uidetur ꝙ nō oīs ꝯpoſitio ſit a deo. ¶ Itē q̄-
dã ſunt q̄ nō pn̄t ꝯiūgi ī eodē ſine mōſtruoſi
tate ſicut duo capita ī eodē corpe. ꝛ talis ꝯpo
ſitio nō pōt eſſe a natura niſi cū errore ꝛ p̄ter
ītētōez. ſi ergo de⁹ ī nulla ꝯpōne errat nec fac̄
errare. uidtur ꝙ taliū ꝯpoſitio n̄ ſit a deo ullo
mō. ¶ Itē aliq̄ ſūt q̄ ipoſſibile ē ꝯiūgi ſine de
ordinatōe utpote ſi hō ꝯmiſceatur bruto vel
ecōuerſo. ſi ergo talis ꝯpō nō ē aliud q̄ꝫ ꝯpoſ
ſibiliū deordiatio hoc ipō deordinãtur ꝙ ſic
ꝯponuntur. ꝛ deordinatio nō ſit a deo. uidetur
ꝙ aliq̄ ꝯpoſitio nō ſit a deo. ¶ Rꝫ. dō ꝙ ꝯpō
nis nomē triplr̄ accipitur. ī q̄lꝫ ſuaꝝ acceptōuꝫ
aliq̄d dicit. dr̄. n. ꝯpoſitio ꝯponentis actio. dr̄
etiã ꝯpoſitio ꝯpoſſibilis paſſio. dr̄ tertio mō
ꝯpoſitio rei ꝯpoſite diſpoſitio. ꝛ qm̄ tã actio
q̄ꝫ paſſio q̄ꝫ etiã diſpoſitio rei ꝯpoſite ſm ꝙ
ꝯpoſita ē aliq̄d dicit. ꝛ oē qd̄ dicit aliq̄ꝫ pōneꝫ
a deo ē. ꝯcedēdū ē ſimplr̄ ꝙ oīs ꝯpoſitio ſit a
deo ſ ꝙ ꝯpoſitio ſicut ꝛ oīs actio ꝛ ꝯſuatio.
Attēdēdū ē tn̄ ꝙ queãdmodū q̄dã actōes ſūt
q̄ mox noiate ꝯiūcte ſūt malo ſicut mēdaciū ꝛ
adulteriū. ſic q̄dã q̄rūdã reꝝ ꝯpōnes ſunt q̄s
īſepabilr̄ ꝯcomitatur eliq̄ deformitas ꝛ iordia
tio. vn̄ queãdmodū actio ꝯiūcta ē defectui ma
licie īſepabilr̄ dr̄ a deo eē. ita tn̄ ꝙ defcūs ma
licie nō ſit a deo ſꝫ a defectu creature utpote
libere uolūtatis. ſic ꝯpoſitio cui iūcta ē defor-
mitas ꝛ iordinatio ſic ē a deo ꝙ illa deformi-
tas ſiue deordinatio q̄ v̄e defect⁹ ē. ē a defectu
alicui⁹ cauſe ꝯponētis create vľ a defectu ipoꝝ
ꝯpoſſibiliū. Cōcedēde ſūt ergo rōes oſtēdētes
ꝙ oīs ꝯpoſitio eſt a deo. ¶ Ad illud ergo qd̄
primo obr̄ de ꝯpōne q̄ ē ī idolo. dō ꝙ idolū ſ
ꝙ huiuſmōi noiat aliqd̄ artificiatū ꝯtinēs ī ſe
aliq̄d numīs ľ diuitatis. ꝛ ſ hoc duplr̄ ītellr̄ ibi

ꝯpoſitio. ſ. forme artis ad materiã. ꝛ diuitatis
ad artificiū. ꝛ prima q̄dē ꝯpoſitio ē ex pte rei.
ſa v̄o ſolūmō ſ eſtimatōez idolatrie. q̄ꝫtū ad
primã ꝯpōnē idolū aliq̄d ē. q̄ꝫtū v̄o ad ſaꝫ ni-
hil ē ī mūdo ī re q̄ꝫuis aliq̄d eſtimeť. ꝯcedo er
go ꝙ ꝯiūctio talis forme cū hac materia cōſiſt
realr̄ ens ꝙ a deo ē. ꝯcedēdū eſt nihilomin⁹ ꝙ
illa eſtimatio inq̄ꝫtū a ſe act⁹ ē a deo ē. ſꝫ ꝯpo
ſitio diuinitatis ad illud artificiū q̄ eſtimať eē
oīo nihil ē. ꝛ hec a deo nō ē. qꝛ nō ē talis ꝯpo
ſitio ſ rē. ſilr̄ ordiatio illi⁹ forme artificialis ad
ꝯtinētiã diuitatis illa q̄dē poti⁹ ē deordiatio q̄ꝫ
aliq̄ poſitio. ꝛ hec q̄dē a deo nō ē ſꝫ a defectu
cognitōis ꝛ fidei. cū ergo dr̄ ꝙ forma idoli in
tali materia nō ſit a deo nō negatur ꝯpoſitio
h⁹ forme cū hac materia abſolute eē a deo. ſꝫ
hoc negatur ꝙ nō ē a deo ad illud ppť qd̄ hō
illã effigiē efficit. Et ſic pꝫ ꝓ q̄ꝫto dr̄ idolū ni-
hil eē. ſ. ꝓ eo ꝙ ē nom̄ ipoſitū a fictōe cui ſub
eſt falſitas. pꝫ etiã ꝙ idolū q̄ꝫtū ad aliquid qd̄
noiat ſit a deo. ꝛ q̄ꝫtū ad aliq̄d qm̄ q̄cq̄d pō-
nis ē a deo ē. illud aūt qd̄ ē priuatōis uel defe
ctōis nō ē a deo ſꝫ a defectu nr̄o. ¶ Ad illud
qd̄ obr̄ ꝙ itellcūs ꝯponit aliq̄ q̄ incōpoſſibilia
ſūt ꝯponi. dō ꝙ talia ipoſſibilia ſūt ꝯpōi ppť
īſepabilitatē deordiatōis. nūq̄ꝫ. n. pōt nec eſſe
nec ītelligi aliq̄d ſiť ꝛ ſe ſub duob⁹ oppoſitis.
qm̄ itelligať ꝯfuſio ꝛ iordiatio. ꝛ qm̄ ī actōe dī
quã de⁹ p ſe agit ī tota cã nō pōt eē defect⁹ or
dis. qꝛ ſi eēt iã potētia ei⁹ ī opando deficeret.
hic ē ꝙ talia a deo nō pn̄t ꝯponi. ſꝫ cū de⁹ coo
patur ītellcūi potēti deficere. ſic pōt eē ꝙ illud
qd̄ ē ibi pōnis ſit a v̄tute dei. qd̄ v̄o ē priua-
tōis ſit a defcū itellcūs creati. iō rō illa nō ualꝫ
ꝙ ſi nō pōt de⁹ p ſe illã ꝯpōnē facere ꝙ n̄ poſ
ſit ī faciēdo alij coopari. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝺ
his q̄ nō pn̄t ꝯponi ſine mōſtruoſitate. iaꝫ pꝫ
rn̄ſio. qm̄ cū dico ꝯpōnē mōſtruoſã duo dico.
ꝛ dico ꝯpōnē. ꝛ dico v̄triuſq̄ꝫ deformitatē. et
ꝯpoſitio q̄dē ē a deo. deformitas mōſtruoſi-
tatis ē a defectu ꝛ errore nature q̄ uēit ex im-
proportōe v̄tutis ad materiã ſ quã agit ſiue
ꝓ eo ꝙ materia ſupabūdãt. ſiue ꝓ eo ꝙ defic̄
ꝛ utrobiq̄ꝫ ē defect⁹ debite ꝓportōis. ¶ Ad il
lud qd̄ obr̄ ꝙ q̄dã ē ꝯpoſitio q̄ nō pōt eē nec
ītelligi p̄ter iordiatōez utpote ſi pes poneret
ī pectore hō coiret cū iumēto. dō ꝙ ꝛ ſi nccio
ꝯſeq̄t ad aliud ꝛ itellcūs uni⁹ īſepabilr̄ ſeq̄t ex
itellcū alteri⁹. nihilomin⁹ tn̄ diuerſitatē hn̄t. qꝛ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nnū dicit priuatōeꝫ ⁊ aliud dicit pōnē. ⁊ iō pōt
unū deo attribui q̄uis alteꝝ non attribuatur.

Q Onſequēter q̄ritur ꝯ ſecūdū articu-
lū de actōe defectiua. utꝝ ſit deo at-
tribuenda. Et circa hoc q̄ritur tria.
¶ Primo q̄ritur utꝝ actio iiuſta ſit a deo ꝑ ꝙ in
iuſta. ¶ Secundo q̄ritur utꝝ a deo ſit opatio
fortuita ꝑ ꝙ fortuita. ¶ Tertio q̄ritur vtrū
a deo ſit enunciatio falſa ꝑ ꝙ falſa.

C Irca primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur utꝝ
actio iiuſta ꝑ ꝙ huiuſmōi ſit a deo.
Et ꝙ ſic uidetur. iiij. R. vlt. Quis
decipiet ex nobis achab regeꝫ iſrl. Et poſt
ſabiungitur ꝙ dn̄s dixit ſp̄ui mēdaci. egrede
re ⁊ fac. ſꝫ qꝺ fit deo p̄cipiente ſit deo volēte
⁊ actore. ſi ergo ſp̄us iſte malign⁹ mentitus ē
⁊ achab decepit deo mandante ſibi mentiri ⁊
decipere. uidetur ꝙ tā mendaciū q̄ꝫ deceptio
ꝑ ꝙ huiuſmodi ſit a deo. ⁊ ſi hoc uerū ē. ergo
actio iniuſta ꝑ ꝙ iniuſta a deo eſt. ¶ Itē ſicut
uult ph̄us ſi aliq̄d p ſui eēntiā ē cā alicui⁹ p ſui
abſentiā ē cā oppoſiti. ſꝫ de⁹ p ſui p̄ntiā ē cā
opatōis iuſte ꝑ ꝙ iuſta ē. ergo ab oppoſitis p
ſui abſentiā ē cā oppoſiti. ſꝫ de⁹ p ſui p̄ntiā ē
cā opatōis iuſte ꝑ ꝙ iuſta ē. ergo ab oppoſitis
p ſui abſentiā cā erit iniuſte actōis. ¶ Itē qui
adiuuat aliquē ſciēter ad actōꝫ furti ſiue velit
ip̄ꝫ iuuare ad furtū ſiue nō. nihilomin⁹ dr̄ cur-
rere cū fure ⁊ culpa furis ei attribuitur. ſi ergo
de⁹ adiuuat hoīeꝫ ad actiōeꝫ ſubtractā malicie
⁊ iniuſticie. uidetur ꝙ talis deformitas tanq̄ꝫ
actori attribuenda ſit deo. ¶ Item dare etiam
ꝓpter uanā gloriā ē pccm̄. ⁊ hoc ip̄o ē pecca-
tū ⁊ iniuſticia quo actio illa refertur ad talem
finē. ⁊ ſicut datio elemoſyne nō nihil ē ſic rela
tio ad talē finē nō nihil ē. ſi ergo talis relatio
fuit rō quare actio illa ē mala. ⁊ talis relatio ē
a deo cū nō ſit oīo nihil. uidetur ꝙ talis actio
ſit a deo. ¶ Itē iſte q̄ peccat in amando crea
turā hoc ip̄o peccat q2 q̄eſcit i creatura. ſꝫ q̄e
ſcere in creatura nō oīo nihil ē. imo hoc ipſo
ꝙ q̄eſcere eſt aliq̄d ē. ergo cū oē quod ē aliq̄d
ſit a deo. talis q̄es ē a deo. ⁊ talis erat rō ſupe
ergo ⁊c. ¶ Itē nobilior ē potētia uolūtatis ut
ē deliberatiua q̄ꝫ ut ē natura q̄dā. ſꝫ oē qꝺ ē a
uolūtate ut ē natura ē a deo. ergo oē quod ē a
uolūtate deliberatiua eſt a deo. ſꝫ actio iiuſta ꝑ
ꝙ huiuſmodi ē a uolūtate deliberatiua. ergo
⁊c. ¶ Sꝫ ꝯ. Jo. i. Sine ip̄o fcm̄ ē nihil. glo. i.
peccatū. ergo uidetur ꝙ peccatū nō ſit a deo.
¶ Itē ro. i. Tradidit eos ut ꝯtumelijs affici-
ant corpora ſua i ſemetip̄is. Glo. Immūdas
actōes ⁊ ꝯtumelioſas q̄b⁹ afficiūt ⁊ inficiūt coꝛ
pa ſua hn̄t i ſemetip̄is mali. ſ. i. nō aliūde ſꝫ a
ſemetip̄is. nō. n. hꝫ hō hoc a deo. ſꝫ hoc n̄ pōt
dici de actōib⁹ ꝑ ꝙ actōes ſūt. ergo dr̄ de acti
onib⁹ ꝑ ꝙ actōes iiuſte ſūt. ¶ Itē q̄cūq̄ꝫ facit
iiuſticiā iiuſt⁹ ē. ſꝫ de⁹ nō pōt eē iiuſt⁹. ergo non
pōt facere iiuſticiā. ergo iniuſticia actionis uel
actio ꝑ ꝙ iiuſta n̄ ē a deo. ¶ Itē q̄cunq̄ꝫ facit
iiuſticiā offēdit deū q̄ ē ſūma iuſticia. ſꝫ de⁹ nō
pōt ſeip̄ꝫ offēdere nec ſeip̄ꝫ negare ſicut dicit
ap̄ls. ergo de⁹ n̄ pōt iiuſticiā facere. ergo neq̄ꝫ
actōeꝫ iiuſtā in q̄ꝫtū huiuſmōi ¶ Iteꝫ iiuſticia
ꝺfect⁹ ē. ergo facere iiuſticiā ē deficere. ſꝫ diuū
poſſe nō pōt deficere. ergo nec iiuſticiā facere
ergo actio ꝑ ꝙ iiuſta ē n̄ ē a deo. ¶ Itē q̄cq̄d
ē a deo laudat deū. ſꝫ iiuſticia nullo mō laudat
deū nec opatio iiuſta ꝑ ꝙ huiuſmōi. nullo er-
go mō actio ꝑ ꝙ iiuſta uel mala ē deo attribu
ēda. ¶ R. vꝺ ꝙ cū iiuſticia ſine malitia ꝯtra
actōeꝫ dicat defectū ⁊ priuatōeꝫ ⁊ defectū de-
ordinatū de ſe ⁊ defectū carētē debito fine. fa
cere actōeꝫ iiuſtā hoc repugnat potētie ⁊ ſapi
entie ⁊ bonitati. ē. n. ibi priuatio utilitatis ⁊ oꝛ
dis ⁊ entis. ⁊ q2 nihil ē attribuēdū deo niſi qꝺ
decet ſuā potētiā ſapiaꝫ ⁊ bonitatē. iō actōeꝫ
malā deo tribuere nō ſolū ē falſitatis ſꝫ etiaꝫ
blaſphemie ⁊ ip̄ietatis. Cōcedēdū eſt ergo ꝙ
actio mala ⁊ iiuſta ꝑ ꝙ hi⁹ n̄ ē a deo. ⁊ iō rōes
q̄ hoc oñdūt ꝯcedēde ſūt ¶ Ad illud ergo qꝺ
obr̄ de ultio. R. vꝺ ꝙ egredere ⁊ fac n̄ intellr̄
ibi ip̄atiue ſꝫ itellr̄ ibi ꝑmiſſiue. vn̄ vbū ip̄ati-
ui modi itellr̄ multiplr̄ i ſcriptura. aliq̄n p̄ce-
ptorie. aliq̄n ꝯſultorie. aliq̄n iſinuatorie. ⁊ aliq̄n
ꝑmiſſiue. quoꝝ exempla ſumi p̄nt ex diuerſis
locis ſcripture ¶ Ad illꝺ qꝺ obr̄ ꝺ eadē cā ꝙ
p ſui p̄ntiā ⁊ abſ̄tiā ē cā oppoſitoꝝ. vꝺ ꝙ illꝺ
hꝫ v̄itatē ꝺ cā q̄ ſe uolūtarie abſētat ita ꝙ ei⁹
abſētatio p̄icipalr̄ ē a ſeip̄a. hoc aūt n̄ ē i ꝓpo
ſito. de⁹. n. nemi ſe abſētat. imo pat⁹ ē oēs ad-
iuuare ⁊ oib⁹ dare grāꝫ ¶ Ad illud qꝺ obr̄ ꝙ
ille q̄ iuuat furē i actōe dr̄ currere cū fure ſi ſci
ent hoc facit. vꝺ ꝙ hoc nō ē ſile. q2 decens et
ꝯueniēs ē ꝙ hō ꝓximū n̄ iuuet i ea actōe in q̄
q̄s āmbulat n̄ recte. imo poti⁹ eꝫ ip̄edire cū ipſe
nec poſſit nec ſciat inde bonum elicere. nec ad
illud adiutorium aliqua lege aſtringatur ſed

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

potiꝰ ꝓhibeatur. nō ſic aūt ē in ꝓpoſito tū qꝛ
deꝫ diuinā liberalitatē ut ſolē ſuū oriri faciat
ſup bonos ⁊ malos. nec dꝫ influentiā virtutis
ſue ſubtrahere nec bonis nec malis maxīe ꝑ
illā īfluētiā q̄ reſpicit primū eſſe. Secūdo v̄o
qꝛ decet diuinā ꝓuidētiā ſic res q̄s ↄdidit ad-
miſtrare ut eas agere ꝓprios motꝰ ſinat. Ter
tio v̄o qꝛ ip̄e nouit ⁊ ſcit inde bonū elicere. ⁊
iō cū coopatur peccōri ī actōe facit laudabilr̄. ⁊
iō nullo mō malicia q̄ reddit ſuū actorē culpa
bilē ē ei attribuēda. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ re-
latio actōis ad inanē gloriā tanq̄ȝ ad finē a do
ē. dō ꝙ relatio duo dicit. ſ. actū uolūtatis ⁊ ra
tionis ꝓtēdētis ſe ad illū ſinē mediāte illa acti
one. ⁊ hoc q̄dē bonū ē ⁊ a deo ē. ⁊ preter hoc
īportat deordinatōeꝫ. tali. n. actōi diūcta ē ior
dinatio. qꝛ talis finis tali opi nō ↄgruit. ⁊ q̄ȝtū
ad hoc ē ibi malicia. ⁊ iō īiuſticia ē ibi rōe de-
fectꝰ q̄ eſt in tali relatōe. ꝓpter hoc nō opꝫ ꝙ
ſit a deo. ⁊ ē ſil'e in claudicatōe in q̄ eſt ābula-
tio cū defectu. ſic ⁊ ī ꝓpoſito ītelligēdū ē. ¶
Ad illud qđ obr̄ de q̄ſtīe ſilr̄ rn̄dendū ē ꝙ q̄ſ
dicit pōnē aliq̄ȝ in hoc ꝙ dicit dilectionem cre
ature ⁊ dicit priuationē rectitudinis in hoc ꝙ
dicit priuatōeꝫ finis ultimi. in hoc. n. ꝙ ibi q̄e
ſcit ⁊ ultra nō tendit cū deberet ultra tendere
non tm̄ eſt poſitio ſꝫ etiā priuatio que q̄deꝫ
non eſt a deo. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ q̄cq̄d
eſt a uoluntate naturali eſt a deo. dō ꝙ ueruꝫ
eſt ꝑ ꝙ uoluntas naturalis. ⁊ ſimilr̄ illud qđ ē
a uoluntate deliberatiua ꝓ̄ciſe ↄcedēdū eſt eē
a deo. ſed malicia nō ē ꝓprie a uoluntate ut ē
deliberatiua ſed potiꝰ ut eſt defectiua q̄ȝuis de
fectus ille nō incidat niſi ↄ̄ actū deliberatiuuꝫ
⁊ iō q̄ȝuis ſit a uolūtate deliberatiua n̄ ſeq̄tur
ꝙ ſit a deo. qꝛ nō eſt ꝑ ꝙ deliberatiua ſꝫ ꝑ ꝙ
defectiua. ⁊ preterea ſicut dictum fuit ē̄ ſi fiat
tale argumētū. volūtas deliberatiua eſt a deo
⁊ malicia eſt a uoluntate deliberatiua. ergo ē
a deo. peccat ꝑ accn̄s. quia peccat ↄ̄ illā regu-
lā. quicquid eſt cā cauſe ē cauſa cauſati. ita. n.
pōt eē ſophiſma ꝑ accn̄s ī cāndo ſic ī herēdo.

Secundo queritur utrū operatio for
tuita ſit a deo ꝑ ꝙ fortuita. ¶ Et ꝙ
ſic uidetur. quia tam fortuita q̄ȝ ca-
ſualis actio eſt ex cauſis ↄfluentibus ob aliud
inceptis. vnde Boe. in. v. de ↄſola. Caſus eſt
inopinatus rei euentus ex cauſis ↄcurrētibus
ob aliud inceptis. ſed tam ↄcurſus cāꝝ q̄ȝ in-
choatio ꝓpter aliud eſt a deo. ergo ſi nihil plꝰ
requiritur ad hoc ꝙ aliquid ſit fortuitū uel ca
ſuale. uidetur ꝙ tam fortuita q̄ȝ caſualia ꝑ ꝙ
huiuſmodi ſint a deo. ¶ Itē ſi ens per ſe ē a
deo inquantuꝫ per ſe eſt. ſic ⁊ accn̄s eſt a deo
inquantū accn̄s. ergo ſicut operatio cauſe eſt
a deo per ſe ita ⁊ opatio cauſe per accn̄s. ſed
caſuale ⁊ fortuitū ꝑ ꝙ huiuſmodi dicit opera
tionē uel effectum cauſe ꝑ er accidens. ſꝫ natu
rale ⁊ artificiale dicit effectū per ſe. ergo ſicut
oē naturale ⁊ artificiale ē a deo inquantū hꝰ
ſic omne caſuale ⁊ fortuitū inq̄ȝtū huiuſmodi
eſt a deo. ¶ Itē ubicūq̄ȝ aliqua diuerſa ↄcur-
runt ad unius effectus ꝓductōeꝫ neceſſe ē ꝙ
per unū aliq̄d ↄiungantur. ſed cauſe a quibus
oritur tam caſuale q̄ȝ fortuitū ⁊ ſunt diuerſe
q̄ȝtū ad rē ⁊ ſunt diuerſe q̄ȝtū ad intentōeꝫ. er
go ſi uniuntur ↄiunguntur per aliq̄d quod eſt
ſupra eas. ſed nihil ē ſupra agens naturale et
agens a ꝓpoſito niſi ſolus deꝰ. ergo taliū cāꝝ
ↄcurſus a deo ē. ⁊ huiuſmodi cāꝝ ↄcurſus fac̄
effectū caſualē uel fortuitū. ergo ⁊c. ¶ Itē po
tentior eſt p ſe cā q̄ȝ cā p accn̄s. ſꝫ cā p ſe nul
lū effectū ꝓducere pōt q̄n adiuuetur a deo. er
go nec cā p accn̄s. ſꝫ cauſe per accn̄s ſunt ca-
ſus ⁊ fortune ſicut uult ph̄s in. ij. phy. ergo
cuꝫ eoꝝ effectus ſint caſuale ⁊ fortuitū inq̄ȝtū
huiuſmodi. uidetur ⁊c. ¶ Si tu dicas ꝙ caſuale
ꝑ id qđ ē a deo ē. nō tn̄ ꝑ ꝙ caſuale. qꝛ dic̄ pri
uatōeꝫ intētōis nō pōnē. ↄ̄ hoc ē ꝙ ſicut natu
ra opatur p ītētōeꝫ ita opatur etiaꝫ uniformit̄
⁊ mō ↄſueto. Sꝫ cū aliqua opatio fit p̄ter ſoli
tū curſū nature illa quidē opatio dr̄ miraculū.
talis opatio ponitur a deo inq̄ȝtū talis. ſi ergo
opatio q̄ fit p̄ter ↄſuetudinē inq̄ȝtū hꝰmōi eſt
a deo. pi rōe ⁊ opatio q̄ fit p̄ter intentōeꝫ in-
q̄ȝtū hꝰmōi ē a deo. ¶ Itē fortuitū eo ipſo dr̄
fortuitū qꝛ ē ab aliquo agēte ītēdēte aliud. ſic
īuētio theſauri ē ab eo q̄ ītēdit arare terrā. ſꝫ
ꝙ ille aliud ītēdat hoc bonū ē ⁊ a deo ē. ſilr̄ ꝙ
theſauꝝ illū īueniat hoc bonū ē ⁊ a deo ē. ergo
fortuitū ut fortuitū a deo eē uidetur. ¶ Sed
ↄ̄ hoc arguit aug. ī lit. lxxxiij. q. ſic. Quicq̄d
caſu fit temere fit. q̄cq̄d temere fit n̄ fit ꝓuidē
tia. ſi ergo oē qđ fit a do fit p ꝓuidētiā. qꝛ ds
nihil agit ſine ꝓuidētia. uidet̄ ꝙ caſuale ⁊ for-
tuituꝫ ꝑ ꝙ huiuſmōi nō ſit a deo. ¶ Itē fortu
na ⁊ caſus accidit p dſcūꝫ p̄cognitōis. ſꝫ deꝰ ni
hil p̄t facere niſi p̄cognoſcēs. ergo nihil caſua

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

le inq̄ꜩtū huiuſmōi a deo ē. ¶ Itē ſicut bonū repugnat malo ita fortuna repugnat ꝓuidētie ſꝫ a deo q̄ ſūme bon⁹ ē nō pōt egredi opatio iniuſta. ergo pari rōne cū ſit ſūme prudens n̄ pōt ab eo exire aliqua opatio fortuita. ¶ Itē fortuitū ē ꝙ fortuitū ortū hꝫ a cā p accn̄s. ergo ſi de⁹ eēt cā fortuiti ē ꝙ huiuſmōi de⁹ eēt cā alicuius rei p accn̄s. ſꝫ cā p accn̄s reduci hꝫ ad cāꝫ nobiliorē. ergo aliqua eēt nobilior deo quod eſt abſurdū ¶ Itē ſicut iuſticia ſe hꝫ ad ſuā cām ſic caſuale ⁊ fortuitū ad ſuā. ſꝫ iuſticia nō pōt eē ab aliquo niſi opante iniuſte. ergo caſuale ⁊ fortuituꝫ nō pōt eē niſi ab eo qui operatur caſualr̄ ⁊ fortuite. ſꝫ de⁹ nullo modo opatur caſualr̄ nec fortuite. ergo caſualis ſiue foruita opatio ſm ꝙ huiuſmodi nō ē a deo.

¶ R. dō eſt ꝙ ſi caſuale uel fortuitū ē id qđ eſt ſit a deo. inq̄ꜩtū tn̄ caſuale uel fortuitum a deo nō ē. ⁊ rō huius ē. qꝛ fortuitū ⁊ caſuale aliquid ponūt utpote effectū q̄ eſt ex ꝯcurſu cāꝝ ob aliud inceptaꝝ. aliq̄d etiā priuant. dicit. n. caſus ⁊ fortuna defectū intētōis ⁊ p̄cognitōis Et qm̄ opatio cāꝝ ⁊ ꝯcurſus ad ꝓducēdum tales effectus aliquid eſt. iō a deo ē. qꝛ vō priuatio intentōis defect⁹ ē iō a deo n̄ ē. ⁊ qm̄ caſuale ⁊ fortuitū ut ſic noīantur ipoſita ſunt a tali defectu. hinc ē ꝙ nō ſunt ꝯcedēda a deo eē. et hoc uult dicere aug. in li. lxxxiij. q. cū dicit. qđ caſu fit temere fit. et iō ſicut nō ꝯcedimus ꝙ temerariū ē ꝙ huiuſmōi ſit a deo. ſic nec ē cōcedendū ꝙ caſuale uel fortuitū ē ꝙ huiuſmōi ſit a deo ¶ qꝛ tā caſuale q̄ꜩ fortuitū ut ſic ē. ē nomē ipoſitū a priuatōe intētōis ē ꝙ priuatio intentōis duplr̄ pōt intelligi ſm hoc caſuale ⁊ fortuitū dicitur dupliciter. Uno. n. mō poteſt intelligi priuatio intētōis vlr̄ reſpectu cuiuſcūqꝫ agentis ſiue ꝑticularis ſiue ulis. ſiue operantis ſiue coopantis. ſiue exequētis ſiue gubernantis. ⁊ hoc mō nihil ē caſuale. ⁊ caſus ⁊ fortuna hoc mō nihil ſunt. ⁊ hoc mō poſuerūt aliq̄ phī caſū quod iprobat aug. i li. lxxxiij. q. p hoc ꝙ ꝓuidētia tot⁹ mūdus admiſtratur. et ita nihil fit qđ nō ꝑtineat ad opus ꝓuidentie Alio mō pōt intelligi priuatio intētōis reſpcū agentis particularis nature ⁊ intellectus creati et hoc mō aliq̄d ē caſuale ⁊ caſus aliq̄d ē ſ ꝙ dicit Boe. in li. de ꝯſol. diffiniēs caſū ⁊ oñdēs qualr̄ q̄s pōt opari caſualiter. ſ. cū aliq̄d ſequitur inopinate. ⁊ iō dicit. caſus ē inopinatus eventus. ubi ſimul tangit priuatōeꝫ ⁊ pōnem Pōnē p hoc ꝙ dicit event⁹. priuatiōeꝫ in hoc ꝙ dicit inopinatū. ⁊ illa q̄dē priuatio non ē reſpectu dei. qꝛ de⁹ nihil pōt facere inopinate ſiue iprouiſe. nec ē etiā a deo cū ſit defect⁹ ſed potius a defectibilitate creature. Concedende ſunt ergo rōnes oñdētes ꝙ nihil eſt a deo caſuale. ⁊ ꝙ caſuale ē ꝙ caſuale nō ē a deo. ¶

Ad illud vō qđ primo obr̄ in ꝯriū ꝙ ꝯcurſus cāꝝ a deo ē. iā pꝫ rn̄ſio. arguit. n. de caſu ē ꝙ dicit pōneꝫ nō ē ꝙ dicit defectū. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ a deo ē cā p ſe ⁊ p accn̄s. dō ꝙ alr̄ dr̄ accn̄s de ente put ē dr̄ia entis. alr̄ put eſt dr̄ia cauſe. put. n. ē dr̄ia entis dicit habitudinē ad ſubiectū que q̄dē eſt poſitio nō priuatio put aūt ē dr̄ia cauſe dicit priuatōeꝫ intentōis per quā aliq̄d dr̄ eē cā alicuius p ſe. ⁊ iō nō ſequitur ꝙ ſi modus eēndi p accn̄s inq̄ꜩtū huiuſmodi ſit a deo ꝙ ⁊ modus opandi p accn̄s inq̄ꜩtū huiuſmodi ſit a deo. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ diuerſe cauſe idigēt aliquo ſupiori ꝯiūgēte ad hoc ꝙ poſſint unū effectū ꝓducere. dō ꝙ illud duplr̄ pōt intelligi. vno mō vē. ⁊ alio mō falſe. ſi. n. ita itelligat̄ ꝙ ad hoc ꝙ aliq̄ due cauſe ꝯcurrant neceſſaria ſit noua influētia cauſe ſupioris plꝰ q̄ꜩ ſi n̄ ꝯcurrerēt ⁊ q̄lꝫ operetur p ſe. ſic nō hꝫ vitatē. hoc. n. ipo ꝙ aliq̄s abſcōdit i terra theſauꝝ ⁊ aliq̄s fodit i eādē terra ſine noua ifluentia ille due opatōes cāꝫt theſauri iuētōeꝫ. ſi aūt itelligatur ꝙ oēs cauſe q̄ ꝯcurrūt ad unū effectū reducūt̄ ad aliqđ unum pricipiū ſic vitatē hꝫ p eo ꝙ illa q̄ nō pn̄t reduci ad unū pricipiū oīo ſūt diuerſa. et iō nūq̄ꜩ pn̄t ad unū effectū ꝯcurrere. ſi. n. i vno pricipio nō ꝯuenirēt iā oīo n̄ h̄rent aliq̄d coē. et iō neceſſe ē ponere ꝙ tā cauſe ꝯcurrentes q̄ꜩ eaꝝ ꝯcurſus ſint ab vno pricipio primo. ſꝫ tn̄ ex hoc n̄ ſeq̄t̄ ꝙ caſuale inq̄ꜩtū h⁹mōi ſit a deo q̄uis ſit a deo ē id qđ ē. qꝛ caſus nō tm̄ dicit euētū ſꝫ etiā euētū iopinatū ¶ Ad illđ qđ obr̄ ꝙ cā p accn̄s idigꝫ adiutorio ſicut cā p ſe. dō ꝙ ueꝝ ē reſpcū ei⁹ qđ efficit ſꝫ n̄ idiget adiutorio reſpcū ei⁹ i quo deficit. p ſe. n. pōt deficere ſꝫ n̄ p ſe pōt efficere. ⁊ iō nō ſeq̄t̄ ex hoc ꝙ caſuale ſit a deo niſi ē ꝙ aliq̄d ponit nō ē ꝙ dicit priuatiōneꝫ intentionis. Et ſi obijciat ꝙ miraculum inquantū huiuſmodi eſt a deo. ⁊ tn̄ dicit priuatōeꝫ ꝯſuetudinis. qꝛ ſit preter ſolitū curſū. dō ꝙ alr̄ miraculū fit p̄ter ſolituꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

curſū ⁊ alr̄ fortuitū ꝑter intentionē. miraculuꝫ
.n. fit ſic ꝑter ſolitū curſū ita ꝙ ꝯ̄ curſū nature
vn̄ plus dicit pōnis q̄ꝫ priuatōis. Caſuale uero
nō ita fit preter itētōeꝫ ꝙ fiat ꝯ̄ itētōeꝫ ſꝫ de
ficit ab intētōe. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ deus
pōt facere ꝙ aliqͦd agens vnum aſſequatur ⁊
aliud intēdat ita ꝙ utrūqꝫ ſit a deo. Dō ꝙ uerꝫ
ē. ſꝫ aſſeq̄ unū ⁊ intēdere aliud hoc non facit
caſus uel fortuna inq̄ꝫtū q̄s aliud itēdit ab eo
qͦd aſſequitur ſꝫ inq̄ꝫtū nō uidet nec itēdit illō
quod aſſeq̄tur. Si .n. illud ⁊ aliud intēderet iaꝫ
nō oparetur caſualr̄ ſiue fortuite. Lꝫ aūt itēdere
aliud ſit a deo. nō tn̄ ē a deo nō intēdere illud
quod aſſeq̄tur. Qꝛ primū dicit pōnē. ⁊ ſecundū
priuatōeꝫ. ⁊ caſuale ſiue fortuitū inq̄ꝫtū huiuſ
modi nō denoiatur a primo ſꝫ a ſecūdo. ⁊ ꝓ
pterea iq̄ꝫtū tale n̄ ē a deo ſꝫ a defectu repto
in agente creato.

Tertio queritur vtꝝ enūciatio falſa ꝑ
ꝙ huiuſmōi ſit a deo. ¶ Et ꝙ ſic ui
detur. Quēcūqꝫ aliq̄ duo fundāt̄ ſup
idē ꝑ rē ſi unū ē a deo ⁊ reliquum. ſed falſitas
aliꝯ ꝓpōnis ⁊ v̄itas ut oppoſite fundant̄ ſup
idē. hoc .n. ipo ꝙ ē v̄a. hō ē aial. hec ē falſa. hō
nō ē aial. ergo cū ois ꝓpōnis v̄itas ſit a deo.
uidetur ꝙ ois ꝓpōnis falſitas ſit a deo. ¶ Itē
v̄itas ē adequatio rei ⁊ intellectꝰ. ⁊ falſitas eſt
inadequatio rei ⁊ intellcūs ꝑ oppoſitū. ſꝫ ſicut
ſe hꝫ eq̄litas ⁊ ineq̄litas in rebꝰ. ita ſe hꝫ eq̄li
tas ⁊ ineq̄litas in ꝓpōnibꝰ. ſꝫ equalitas ⁊ ine
q̄litas in rebꝰ ſunt ab ipo deo. Sicut .n. a deo
ē ꝙ aliq̄ duo ſint eq̄lia. ſic a deo ē ꝙ aliq̄ duo
ſic ſe hēant ꝙ unū excedat reliquū. Vn̄ aug. di
cit ꝙ ſi eēnt eq̄lia nō eēnt oīa. ergo pari rōne
adeq̄tio ⁊ inadeq̄tio ſigni ad ſignatū ē ab eodē
principio. ¶ Itē ab eo ē falſitas ꝓpōnis q̄ ſo
lus pōt facere ꝓpōnē ipaꝫ eē falſā. ſꝫ demon
ſtrato aliquo pccōre iſta ē uera. ille nō ē iuſtꝰ.
⁊ nullus pōt facere hanc eē falſā̄ niſi ſolus deꝰ
q̄ pōt ei dare iuſticiā. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ maioris
dignitatis ⁊ ꝑtātis ē falſificare hanc ꝓpōnem
ille ē pccōr q̄ꝫ v̄ificare eā. Q̄ .n. peccat hoc ipo
ꝙ peccat v̄ificat eā. ⁊ hoc indignitatis ē. ergo
ſi ois ꝓpōnis v̄itas ē a deo. uidetur ꝙ multo
fortꝰ talis ꝓpōnis falſitas ſit a deo. ¶ Sed ꝯ̄
Dē quod deꝰ pōt facere hꝫ exēplar in deo. ſꝫ
enūciatio falſa ꝑ ꝙ falſa nō hꝫ exēplar in deo
cū ipa ueritas ſit rō exēplificandi. ergo enūcia
tio falſa ꝑ ꝙ falſa non eſt a deo. ¶ Iteꝫ ſicut

ſe hꝫ bonitas ad maliciaꝫ ſic ſe hꝫ ueritas ad
falſitatē. ſꝫ a ſūma bonitate nullo mō pōt eē
malicia. ergo a ſūma veritate nullo modo eſt
falſitas. ¶ Itē uerꝫ ⁊ ens ꝯuertuntur. ſꝫ a deo
non pōt aliquid eē quod non ſit aliquo modo
ens. Si .n. pure nihil eſſet a deo nō eſſet. ergo
a deo nō pō eē niſi uerꝫ. ſed enūciatio falſa in
q̄ꝫtū huiuſmodi dicit priuatōeꝫ ueri. ergo vi
detur ꝙ a deo nō debeat cāri ꝑ ꝙ huiuſmodi
¶ Itē oē quod deus pōt facere pōt dicere. ſꝫ
falſū nō pōt dicere. ergo nō pōt facere. Pbatio
minoris. Si dic falſū aut ergo ſciēter aut igno
ranter.. Ignoranter nō. hoc ꝯſtat. Si ſcienter.
ſed quicūqꝫ dicit falſuꝫ ſcienter mētitur. ergo
deus mentiretur. quod ꝓphanū ⁊ impiū ē dr̄e
¶ Rx. Dō ꝙ falſitas nihil aliud eſt q̄ꝫ defectus
ueritatis in re que nata ē uerificari ſicut mali
cia dicit priuatōem bonitatis ⁊ rectitudinis ꝯ̄
actionē que nata eſt rectificari. ⁊ iō ſicut actio
mala inq̄ꝫtū actio eſt a deo. Inq̄ꝫtū uero mala
⁊ iniuſta a deo non eſt. ſic ⁊ enūciatio falſa in
q̄ꝫtū enunciatio a deo eſt. Inq̄ꝫtū uero falſa nō
eſt a deo. Vnde quēadmodū in actione duplex
diſtinguitur bonitas. Vna nature ⁊ altera mo
ris. ⁊ una ē eēntialis ⁊ altera accn̄talis. ⁊ ideo
vna priuatur altera relinquitur. Et rōne illius
bonitatis que relinquitur actio illa ē a deo. ſic
in omni enunciatione duplex eſt ueritas. Vna
eſſentialis ⁊ hec eſt ueritas qua ꝓpoſitio re
p̄ntat illud ad quod rep̄ntandū inſtituta eſt. ⁊
nunq̄ꝫ priuatur ab enūciatione. Ois .n. enūcia
tio ſignificat illud ad quod inſtituta ē ſiue ſit
uera ſiue falſa. Alia uero eſt ueritas accn̄talis
que atenditur in ꝓpōne in hoc ꝙ rep̄ntat rem
ꝑ ꝙ eſt. Tunc .n. dr̄ adeq̄ri ſignū ſignato. ⁊ ue
ritas enūciatōis nō ē aliud q̄ꝫ q̄dā adeq̄tio. et
hec ueritas priuatur ꝑ falſitatē. Tūc .n. e ꝓpoſi
tio uel enūciatio falſa qn̄ ſicut nō rep̄ntat rem
ſicut ē. uel res nō ē ſicut rep̄ntatur ꝑ ſignū. et
hoc ē qͦd dicit phūs. Ab eo ꝙ res ē uel nō eſt
dr̄ orō uera vel falſa. hoc eſt dicere. ab eo ꝙ
res ē ſicut rep̄ntatur dr̄ orō uera. ab eo ꝙ res
nō eſt ſicut repreſentatur dicitur oratio falſa.
Sicut ergo iniuſticia eſt priuatio rectitudinis
ſic falſitas eſt defectus adequationis. ⁊ ideo ſi
cut deo nō attribuitur ut actori iniuſticia acti
onis. ſic non debet attribui falſitas orationis
vtroqꝫ enim modo defectus eſt. ⁊ nullus defe
ctus deo attribuēdus ē. ¶ Notādū eſt tamē ꝙ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

⁊ſi nullus defectus ſit a deo. magis tñ̄ aliq̄uis
defectus elongatur a cãlitate dei ꝗ̄ȝ alius ꝑ ꝙ
ſũt diuerſi modi deficiendi. Ē.n. q̄dã defectus
q̄ dicit priuatõeȝ alicuius poſitiõis ⁊ ordinis.
ſicut eſt defectus culpabilis. ⁊ ille eſt defectus
uituperabilis ⁊ uituꝑabilẽ reddit actorẽ. ⁊ talem
defectũ de⁹ nõ facit. nec etiã facit aliq̄d quo fa
cto creatura deficiat tali ꝺfectu neceſſario. ⁊ ñ
de⁹ neqȝ facit pc̄m̄ neqȝ facit aliqueȝ peccare.
nec facit aliq̄d quo fc̄õ neceſſario ſeq̄tur pc̄m̄
rõe illi⁹ quod deus facit. hoc dico ꝓpter aie iſu
ſionẽ in q̄ neceſſario ꝯ̄bitur culpa originalis.
ſȝ hoc nõ eſt ex actu dei ſȝ ꝑuaricatõe pentis
primi. Eſt ⁊ ali⁹ defc̄ũs q̄ ẽ priuatio alic⁹ põnis
nõ tñ̄ ẽ priuatio ordinis. ꝯtigit.n. aliquos de-
fectus ordinari. ⁊ talis defc̄ũs lȝ nõ poſſit deo
attribui ꝑ ꝙ defectus. põt attribui ꝑ ꝙ ordina
tus. ⁊ de tali defectu lȝ nõ poſſit dici ꝙ de⁹ eũ
faciat. q̄ꝛ defectũ facere ẽ deficere. poſſet tñ̄ di
ci ꝙ facit aliq̄d quo fc̄õ neceſſario ꝯſeq̄tur ille
defectus. ⁊ talis defectus e falſitas ⁊ ignorãtia
⁊ cecitas ⁊ ꝯſiles. vñ̄ q̄uis nõ poſſit ꝯcedi ꝙ
deus faciat falſitatẽ orõis ſiue orõeȝ falſam ꝑ
ꝙ falſa ẽ. põt tñ̄ ꝯcedi ꝙ de⁹ faciat aliq̄d quo
fc̄õ aliq̄ orõ ẽ falſa neceſſario ſicut cũ iuſtificat
ipiũ facit aliq̄d quo fc̄õ hec enunciatio ẽ falſa.
ille ẽ ipius. Ꝯcedẽde ſunt ergo rões oñ̄dẽtes
ꝙ enũciatio falſa ſ m ꝙ falſa nõ ſit a deo.
Ad illud ergo quod obĩ ꝙ v̄itas ⁊ falſitas fũ
dãtur ſup idẽ. vȝ ꝙ ueꝝ ẽ ſȝ tñ̄ alĩ ⁊ alĩ. q̄ꝛ v̄i
tas fundatur ꝑ modũ põnis ⁊ falſitas ꝑ modũ
priuatõis. ⁊ iõ ñ̄ ſeq̄tur ꝙ ſint ab eodẽ. cũ aũt
dĩ ꝙ q̄ ſup idẽ fundãtur ab eodẽ ſunt hoc in
telligitur q̄ñ̄ ſup idẽ fundãtur ⁊ eodẽ modo.
Ad illud quod obĩ ꝙ eq̄litas ⁊ ineq̄litas in re
bus ſunt ab eodẽ principio. r̄ñdẽdũ ꝙ ñ̄ ẽ ſile
q̄ꝛ in rebus vno mõ ineq̄litas dicit priuatõeȝ
eq̄litatis vbi oȝ eẽ. ⁊ tũc nõ ẽ a deo cũ ſit defe
ctus. alio mõ ineq̄litas dicit gradũ ⁊ ordinẽ q̄
oȝ eſſe inter res. ⁊ hoc mõ ⁊ſi uideatur dicere
priuatõeȝ q̄ꝛ tñ̄ dicit põneȝ a deo ẽ. ſȝ inadeq̄
tio ſigni ad ſignatũ ſemꝑ dicit defectõeȝ ꝓ eo
ꝙ ſignũ inſtitutũ ẽ ut pñ̄tet ſignatũ ꝑ ꝙ ẽ. ⁊ iõ
inadeq̄tio ſigni ad ſignatũ ẽ falſitas. inadeq̄tio
v̄o in rebus nõ ẽ falſitas. ⁊ ꝓpterea nõ ſeq̄tur
ꝙ ſi inadeq̄tio rei ad rẽ ẽ a deo ꝙ inadeq̄tio
ſigni ad ſignatũ ſit a deo. Poſſȝ tñ̄ dici ꝙ in-
adeq̄tio inq̄ȝtũ huiuſmodi cũ dicat defectũ eq̄
litatis a deo nõ ẽ q̄uis id quod ſubẽ a deo eſt

Ad illud quod obĩ ꝙ deus põt falſificare
enũciatõeȝ. vȝ ꝙ hec ẽ v̄a ⁊ ꝓpria. deus facit
aliq̄d quo fc̄õ aliq̄ ꝓpõ ẽ falſa. hec aũt minus
ꝓpria. deus facit aliquã ꝓpõnẽ falſã. ſȝ hec ẽ
ſimplĩ iꝓpria. deus facit falſitatẽ in ꝓpõne.
⁊ hoc q̄ꝛ falſitas noiat ipȝ defectũ ꝑ ſe. ⁊ iõ
in illa ẽ ſophiſma ꝑ accñ̄s q̄ ſic arguit. facit ali
q̄d quo fc̄õ ꝓpõ ẽ falſa. ergo facit ꝓpõnẽ falſã
ſiue falſitatẽ in ꝓpõne. Ad illud quod obĩ
ꝙ maioris dignitatis ẽ falſificare aliq̄ȝ ꝓpõnẽ
ꝗ̄ȝ v̄ificare. dicendũ ꝙ v̄itatem ad falſitatem
conuenit ꝯpari duplĩ. aut loquẽdo formaliter
aut cãlĩ ſiue rõe ei⁹ quod ſubẽ. ſi loquẽdo for
malĩ ſic cũ ueritas dicat adeq̄tõeȝ ⁊ falſitas i
adeq̄tõeȝ. ⁊ ita falſitas priuatõeȝ ⁊ ueritas po
ſitõeȝ dignius ẽ oio aliq̄d uerificare ꝗ̄ȝ falſifi-
care q̄cq̄d illud ſit cũ dignior ſit ueritas ꝗ̄ȝ fal
ſitas. ſi tñ̄ ꝯtingat dicere dignius reſpc̄ũ eius
in quo nulla ẽ dignitas. ſi aũt ꝯpamus uerita-
tẽ ad falſitatẽ rõe eius quod r̄ñdet ex ꝑte rei
ſic dico de plano ꝙ aliq̄ñ digni⁹ ẽ illud quod
ex ꝑte rei reddit illã ꝓpõnẽ falſã ꝗ̄ȝ illud quod
reddit ꝓpõnẽ uerã ſicut pȝ. dignius ẽ.n. quod
reddit iſtã ꝓpõnẽ falſã. iſte nõ ẽ bonus. ꝗ̄ȝ qd
reddit eã uerã. ⁊ rõ huius ẽ iſta. q̄ꝛ q̄uis veri-
tas de ſe dicat põnẽ q̄ꝛ dicit adeq̄tõeȝ illa ade
q̄tio ex ꝑte alterius extremi ita bñ̄ põt reſpi-
cere priuatõeȝ ſicut põnẽ ⁊ defectũ ſicut effe-
ctũ. ſicut.n. effectus ẽ ordinabilis ⁊ tñ̄ defc̄ũs
ẽ. ſic ẽ cognoſcibilis ⁊ ſic ẽ ſignificabilis. iõ cũ
queritur ſup quid fundetur ueritas enũciatõis
nõ opȝ ꝙ ex ꝑte rei r̄ñdeat aliqua ueritas. ſic
enĩȝ ꝯuenit veꝝ ens uere ſignificari ipm̄ eſſe.
ſic etiã de illo quod nullo mõ ẽ ꝯuenit uere ſi-
gnificare ꝙ ipm̄ nõ ẽ. ſicut.n. relatõeȝ dicit ſi
gnificatio que nõ req̄rit ſignificatũ eẽ in actu
ſic etiã ueritas ſigni que q̄dẽ dicit ꝯditõeȝ illi
us relatõis nõ exigit fundari ſup aliq̄ȝ rem
actualiter exñ̄tẽ. nihilo minus tñ̄ cũ ois relatio
⁊ ordo a deo ſit talis ſignificatio. et talis ue-
ritas a deo eſt non ſequitur ad hoc ꝙ ſigni-
ficatum ſit a deo. immo eſt ibi ſophiſma ꝑm
accidens. ſicut ſi argueretur. ordinatio culpe
⁊ pene eſt a deo. ergo culpa eſt a deo. ſic non
ſequitur in ꝓpoſito. uera ſignificatio furti eſt
a deo. ergo furtum eſt a deo. Et ſic patet ꝙ
ſi ueritati non ſemper correſpõdeat ex parte
ſignificati aliq̄d excellẽtius ꝗ̄ȝ falſitati tñ̄ v̄itas
nobilior ẽ ꝗ̄ȝ falſitas. ⁊ iõ ñ̄ ſeq̄t ꝙ uerificatio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝓpõis ſit a deo ꝙ ab eodẽ ſit falſificatio. ſiue
falſa enunciatio h̓ ꝙ falſa. Et ſic patet q̄ſita.

In parte iſta ſunt dubitatiões circa
lit. Et primo q̄ritur d̓ illo v̓bo aug.
qd̓ dicit. Opa diaboli q̄ uitia dicunt
act⁹ ſunt nõ res. Sȝ ꝯ. Fulgẽti⁹ dicit ⁊ hẽtur in
glo. ſup. i. ro. De⁹ illi⁹ rei ẽ ultor c⁹ nõ ẽ actor.
ergo ſi de⁹ ẽ ultor peccati peccatũ ẽ res. Itẽ
uidetur ꝙ ꝯ̄ria iplicẽtur i illo v̓bo. De⁹. n. ens
ẽ aliq̄ res. ſȝ uitiũ ẽ act⁹ ſicut ipe dicit. ⁊ act⁹ ẽ
q̄dã dr̄ia entis. ergo idẽ ẽ dr̄e uitia eẽ act⁹ ⁊ nõ
res q̄ȝ affirmare inferi⁹ ⁊ negare ſupi⁹ de eodẽ
qd̓ ẽ ipoſſibile. Itẽ ipe aug. uidetur ſibi ꝯ-
dicere cũ dicit in ench. ꝙ aliq̄ ſunt res q̄b⁹ ho
mines mali ſũt. tales nõ ſunt niſi uitia ⁊ pccã
ergo uitia ſunt res. R̸. dd̓ ꝙ res accipitur
coiter ⁊ ꝓprie ⁊ magis ꝓprie. Res h̓ ꝙ coiter
dr̄ dr̄ a reor reris. ⁊ ſic ꝯphẽdit oẽ illud quod
cadit i cognitõe ſiue ſit res exteri⁹ ſiue i opio
ne ſola. Proprie v̓o dr̄ res a rat⁹ rata ratũ ſm
ꝙ ratũ dr̄ eẽ illud qd̓ nõ tm̃mõ ẽ in cognitiõe
imo ẽ in reꝝ natura ſiue ſit ens i ſe ſiue i alio
et hoc mõ res ꝯuertitur cuȝ ente. Tertio mõ
dr̄ res magis ꝓprie h̓ ꝙ dr̄ a rat⁹ rata ratũ ꝑ-
ut ratũ dr̄ illud qd̓ ẽ ens p ſe ⁊ fixũ. ⁊ tũc res
dr̄ ſolũ de creaturis ⁊ ſubſtãtijs p ſe entib⁹. Si
ergo res accipiatur primo mõ pccm̃ eſt res et
q̄tũ ad actõeȝ ſubtractã ⁊ q̄tũ ad deformita
tẽ. ⁊ ſic accipit fulgẽti⁹. Si v̓o res dicat̃ h̓o mõ
ſic pccm̃ dr̄ res nõ rõe deformitatis ſed rõne
act⁹ ſubtracti. ⁊ ſic accipit aug. in ench. Tertio
mõ accipiẽdo hoc nom̃ res ſic pccm̃ nec ẽ res
rõe deformitatis nec rõe act⁹ ſubtracti. ⁊ ſic ac
cipit aug. in v̓bo ꝓpoſito cũ dic̃ ꝙ opa diaboli
ſunt uitia nõ res. Et p hoc pȝ r̄nſio ad totũ.
Itẽ q̄ritur de hoc qd̓ dicit. Qd̓ natura ñ ẽ
de⁹ nõ fecit. Uidetur. n. hoc eẽ falſuȝ. q2 multa
ſiũt q̄ ſiũt ꝑter naturã. ⁊ tñ ꝯſtat ꝙ a deo ſunt
ſicut multa accñtia que ducũtur p acq̄ſitõeȝ et
p uiolẽtiã ⁊ etiã p grãȝ ⁊ p miraculũ. Iteȝ
oẽ qd̓ ẽ natura aliq̄ uel ẽ ſubã uel ꝓprietas ei
naturalr̄ inherẽs. ſȝ multa ſunt q̄ nec naturalr̄
iſunt nec p ſe ſũt. ergo nõ uidetur eẽ uex illd̓
qd̓ dicit ꝙ de⁹ nõ fecit illud quod natura nõ ẽ.
R̸. dd̓ ꝙ ſicut hoc nomẽ res triplr̄ accipit̃
ita hoc nomẽ natura. Vno. n. mõ dr̄ natura res
q̄ naturalr̄ ẽ uel ꝓprietas q̄ naturalr̄ ineſt. h̓o
mõ dr̄ natura largi⁹ nõ ſolũ res p ſe ens uel ꝓ
prietas naturalr̄ inherens ſȝ etiã oẽ qd̓ ꝯſuat

naturã uel qd̓ ſaltẽ aliquo bono nõ priuat. et
iſtos duos modos ponit magr̄ in lit. Tertio
mõ dr̄ natura largiſſime oẽ ens qd̓ ẽ i aliqua
re naturali ſiue ſit naturalr̄ inherẽs ſiue nõ. ſi
ue ſit ſaluatiuũ ſiue nõ. Cũ ergo dicit aug. ꝙ
natura ẽ oẽ qd̓ de⁹ fecit. põt natura accipi trib⁹
modis h̓ ꝙ facere dei accipitur triplr̄. Vno eni
mõ facere dr̄ de⁹ creando. h̓o mõ ꝯcreãdo. ter
tio mõ coopando. Et ita h̓ ꝙ extenditur v̓bũ
faciẽdi extenditur nomẽ nature. Sicut facere
dr̄ de⁹ actõeȝ ſubtractã pccõ coopando libero
ar. ſic etiã nature nome ſe extẽdit ad illã acti
onẽ. Et ſicut facere dei ñ ſe extẽdit ad defor
mitatẽ ſic nec natura. ⁊ idõ ex hac auctoritate
nõ põt hr̄i ꝙ actio ſubtracta deformitati non
ſit a deo. ſȝ hoc tm̃ habetur ꝙ deformitas nõ
ſit a deo. Itẽ q̄ritur de illa rõne quã magr̄
dimittit in lit. inſolutã. ait. n. ſic. Quid mirũ
ſi de⁹ nõ dr̄ eẽ actor peccatoꝝ inq̄tũ nihil ſũt
cũ nihili nullus actor q̄at exiſtere. Uidetur. n.
efficaciter arguere. cũ. n. pccm̃ aliquo mõ hẽat
actorẽ ⁊ nõ poſſit hr̄e h̓ ꝙ nihil eſt. hȝ ergo h̓
ꝙ aliq̄d ẽ. ſi ergo nullo mõ hẽt deũ actorẽ ui-
detur ꝙ pccm̃ inq̄tũ act⁹ ẽ a deo nõ ſit. R̸.
dd̓ ẽ ad hoc ꝙ illud argumẽtum deficit. q2 alr̄
pccm̃ ẽ nihil. alr̄ ẽ nihil illud qd̓ nullo modo ẽ.
peccatũ. n. formalr̄ nihil ẽ. nihilomin⁹ tñ circa
aliq̄d ẽ ⁊ alic⁹ boni priuatio ẽ. et q̄uis illud qd̓
nullo mõ ẽ nõ poſſit hr̄e actorẽ. tñ illud qd̓ di
cit defectũ circa ens põt hr̄e actorẽ nõ inquam
actorẽ efficientẽ ſȝ deficientẽ. Et ſic pȝ ꝙ rõ
illa nõ recte ꝓcedit. Itẽ q̄ritur de hoc qd̓ di
cit. Iniq̄tas ipa ñ ẽ ſubã. aut. n. ſubã dr̄ ꝓprie
aut dr̄ coiter. ſi dr̄ ꝓprie etiã nec iuſticia ẽ ſub
ſtãtia. Si dr̄ coiter. ergo oẽ qd̓ hȝ aliq̄ȝ eẽntiã
dr̄ ſubã. ſȝ habit⁹ malus inq̄tũ habit⁹ hȝ aliq̄ȝ
eẽntiaȝ. ergo uidetur ꝙ poſſit dici ſubã. ergo
uidetur ꝙ malus habit⁹ ut luxuria debeat lau
dare deũ. R̸. dd̓ ꝙ ſicut nomẽ nature mul
tiplr̄ accipit̃ ita ⁊ nomẽ ſubſtãtie. ꝑter. n. illos
q̄ttuor modos quos dicit phũs ꝙ ſubã dr̄ ma
teria forma ꝯpoſitũ ⁊ eẽntia vni⁹ cuiuſq̄ȝ. põt
alr̄ diſtingui ſubã iux̄ v̓ba aug. Vno mõ ut di
cat̃ res pmanẽs ⁊ p ſe ſtans. Alio mõ ut dicat̃
res pmanẽs nõ tm̃ p ſe ſtans ſȝ alij inherens.
Tertio modo ut dicatur ſubſtantia quelibet
eẽntia actu ens ſiue per ſe ſtans ſiue nõ. ⁊ hoc
mõ ſubſtãtia ſe extẽdit ad oẽ ens. ⁊ ſic accipit
aug. cũ dicit. qd̓ nulla ſubſtãtia eſt oĩo nihil ẽ.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cum ergo dicitur ꝙ iniquitas ſubſtantia non eſt. dĩ ꝙ iniquitas accipitur abſtractiue ꝓ ipa deformitate nõ ꝓ habitu ꝯ quẽ deformitas cõſiſtit. ¶ Itẽ queritur de hoc qḋ dicit. Penarũ deꝰ actor eſt. Videtur.n. hoc eſſe falſuꝫ. qꝛ nullius eſt deꝰ actor niſi qḋ hꝫ exẽplar in deo. ergo uidetur ꝙ deꝰ nõ ſit actor pene. ¶ Itẽ idẽ eſt fieri deo actore ꝛ deo uolẽte. ſꝫ ſicut dicit Dam. deus nõ plaſmauit nos ad puniendũ. ergo ſi deo nõ placent mala pene. uidetur ꝙ nõ ſint ab ipſo tanq̃ꝫ ab actore. ¶ R℞. dĩ ꝙ q̃dã ſunt que habent exemplar in deo ꝯformitatẽ que attenditur q̃ꝫtum ad eſſe eoꝝ ſpãle. q̃daꝫ vͦo ħ ꝯformitatẽ que attenditur q̃ꝫtũ ad eẽ generale. q̃ꝫuis ergo pena ſiue paſſio nõ habeat corrñdens in deo paſſionẽ uel penã. hẽt tñ in genere entis ꝛ in genere ordinis. ꝛ illud ſufficẽ ad hoc ꝙ aliquid habeat in deo exemplar.

¶ Ad aliud dĩ ꝙ uoluntas in deo duplex ẽ. .ſ. añs ꝛ ꝯñs. et q̃ꝫuis pena nõ ſit a uolũtate añcedente. nihilominus tñ ẽ a uoluntate ꝯñte. Qualr̃ aũt pena ſit a deo ꝛ que hoc determinatũ eſt ſ dĩ. ꝑcedenti. lꝫ.n. magr̃ dicat penas a deo eſſe. nõ tñ hoc intelligendũ eſt vl̃r. ideo ad hoc ꝙ illa v̾ba que dicuntur in hac dĩ. intelligantur ſane neceſſario opꝫ iſtas ꝓpõnes. iiij. tanq̃ꝫ regulas infallibiles ſupponere. Quarũ prima eſt ꝙ oẽ illud qḋ dicit põnem aliq̃ꝫ ẽ a deo. Secũda ẽ ꝙ oẽ illud qḋ aliquẽ ordinẽ dicit inq̃ꝫtũ huiuſmodi ẽ a deo. Tertia ẽ ꝙ nullus defectꝰ ħ ꝙ huiuſmodi ẽ a dĩo ꝓpter hoc ꝙ repugnat diuine potentie. Quarta ẽ hec ꝙ nullũ inordinatũ ħ ꝙ huiuſmodi ẽ a deo. qꝛ repugnat diuine ſapie. His aũt tanq̃ꝫ manifeſtis ꝑſuppoſitis opꝫ etiã ſcire diſtinguere. primo ꝯ penã q̃ꝫtuꝫ ad rõeꝫ pene. ꝛ q̃ꝫtũ ad illud qḋ ſubſternitur. Secũdo oꝫ ſcire ꝙ aliqua pena ẽ acta a iq̃ua ꝯcta aliqua inflicta. Tertio opꝫ intelligere diſtinctõꝫ nois rei. qm̃ dr̃ tripl̃r. q̃rto opꝫ intelligere diſtinctõeꝫ huiꝰ nois natura et ſubſtantia ħ ꝙ diſtincta ſunt ſ̃. et his intellcis manifeſtantur ea que dicuntur in littera.

¶ Diſtinctio. xxxviij.

Poſt predicta de uolũtate eius et ſñ. ⁊c. Supra oſtẽdit magr̃ quid ſit malũ ſiue peccatũ in generali In hac parte determinat qualr̃ peccatũ per actũ uolũtatis habeat introduci. ¶ Diuiditur aũt pars iſta in partes tres. In q̃rũ prima magr̃ determinat q̃lr̃ a uolũtate pccm̃ hẽat ortũ i gñali. In ſcͣ vͦo deſcẽdit ad ſpãles dñias peccati. infra. dĩ. xlij. Cũ autẽ uoluntas mala ꝛ opatio ſint ⁊c. Tertio inq̃rit vñ ortuꝫ habeat ptãs peccandi in ipa uoluntate. infra. dĩ. xliij. Poſt ꝑdicta ꝯſiðratõe bonũ occurrit ⁊c. ¶ Prima pars habet duas. In prima inquirit magr̃ qualr̃ ipa uolũtas hẽat deprauari Secũdo vͦo qualr̃ ex uolũtatis prauitate fiat deprauatio in actu exteriori. infra. dĩ. xl. Poſtea de actibꝰ adijciendũ uidetur. ¶ Prima ps hꝫ duas. In prima determinat qualr̃ uolũtas habeat deprauari. In ſcͣ vͦo iquirit quare magis deprauetur uolũtas q̃ꝫ alia potentia. infra. dĩ. xxxix. Hic aũt orit̃ qḋ ſatis neceſſaria. Prima ps q̃ ꝯtinꝫ pñtẽ dĩ. hꝫ duas ptes. Quãtũ vͦo deprauatio ꝛ rectificatio uoluntatis attenditur penes finẽ. ꝛ uolũtas hꝫ ꝯparari ad finẽ mediante intentõe. Ideo ps iſta duas hꝫ ptes In quaꝝ prima determiat magr̃ de rectificatione ꝛ deprauatiõe uoluntatis ex parte finis. Secũdo vͦo inq̃rit dñiaꝫ uoluntatis. ibi Solet etiã queri q̃d diſtet inter uolũtatẽ ꝛ inter rõeꝫ Prima pars hꝫ q̃ttuor ptes. qꝛ.n. cognoſcit hꝫ obliquatio per rectitudinẽ. nã rectũ iudex eſt ſui ꝛ obliq̃. Ideo in prima parte oſtẽdit magr̃ ꝙ ex pte finis uenit rectitudo uoluntatis. Secũdo determiat q̃s ſit ille finis. ibi Qui ergo caſtitatẽ ſibi ponit finẽ. In tertia vͦo determiat de unitate finis reſpectu bonaꝝ uoluntatũ. ibi Sed queritur utrum oẽs bone uoluntatẽs ⁊c. Quarto vͦo mouet quoddã dubiũ ꝛ determinat. ibi Verũtñ hec ſñie qua dictũ ẽ ⁊c. ſcͣ ps vͦo in qua determinat de dñia uoluntatis ꝛ intentõis hꝫ duas. In quaꝝ prima q̃rit dñiam ħ rõeꝫ. ibi Solet etiã q̃ri ⁊c. ſcͣo de dñia ħ rẽ. ibi Sꝫ queritur utrũ intentio talis ſit uolũtas. Et ħ hec duo determinat̃ in pte iſta. ſ. de ꝯpatiõe uolũtatis ad finẽ ꝛ d̾ dñia intẽtõis ꝛ uolũtatis

Ad itelligẽtiã ergo hꝰ ptis icidit hic qõ circa duo. ¶ Et primo q̃ritur d̾ ꝯpatõe uolũtatis ad ſuũ finẽ. ¶ Scdͦo uero q̃ritur de dñia intentõis ad uoluntatẽ. ¶ Circa primũ q̃ritur quattuor. ¶ Primo q̃rit̃ utrũ uoluntas rõe finis ſit ꝯmẽdabilis. ¶ Secudo q̃ritur q̃s ſit ille finis. ¶ Tertio q̃ritur utrũ bone uolũtates hẽant unũ finẽ uel diuerſos. ¶ Quarto q̃rit̃ utꝝ male uolũtates coicent i fine an ꝯſtituãt ſibi fines alios ꝛ alios.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Circa primuȝ ſic ꝓceditur ⁊ queritur
utrū uolūtas ſit bona ⁊ ɔmēdabilis
rōne boni finis. Et ꝙ ſic uidetur.
Mat. vj. Si oculus tuus fuerit ſimplex totuȝ
corpus tuū luioſū erit. Si ergo oculus eſt intē
tio per quā uoluntas ordinatur in finē ſʒ ꝙ ibi
exponitur. ⁊ corpus eſt ɔgeries opeꝝ. uidetur
ꝙ ſi finis bonus ſit ꝙ oīs operatio uolūtatis
ſit bona ⁊ ɔmendabilis. Itē aug. dicit i. xj.
de trini. Recte ſunt oēs uolūtates ſi bona eſt
illa ad quā ɔcte ordinātur. ſʒ illa ad quā ɔcte
ordinātur eſt uoluntas finis. ſi ergo finis bo
nus eſt reſtat ꝙ uoluntas finis ⁊ oīs uoluntas
ad eā ordinata ſit bona ⁊ recta. Itē maxia
ē phi. Cuius finis bonus eſt ipm̄ quoqȝ bonū
eſt. ergo ſi actus uoluntatis finis eſt bonus. er
go ⁊ ipſa bona eſt. Itē in actiōe naturali in
qua forma eſt finis bonitas generatōis ⁊ opa
tionis attēditur penes finē ⁊ formā. ergo cū
intentio finis eque ſit eſſentialis morali actui
ut naturali. ⁊ bonitas actus uolūtatis ptineat
ad mores. uidetur ꝙ bonitas uoluntatis ⁊ re-
ctificatio penes bonitatē finis habeat attendi
⁊ cognoſci. Sʒ ɔ̄. Finis bonoꝝ eſt beatitu
do ſicut magr̄ dicit in lī. ſed oēs appetunt be
atitudinē ſicut dicit aug. ⁊ oēs eā finaliter in-
tendunt ſicut dicit Boe. in li. de ɔſol. q̄ʒuis di
uerſo tramite ad eā currant. ergo ſi oēs uolun
tates coīcant in illo fine. ergo oēs erunt bone
⁊ nulla mala. Itē Dio. dicit ꝙ nemo ope
ratur ad malū aſpiciens. ergo oīs operans fi-
naliter aſpicit ad bonū. vñ ⁊ phūs etiaȝ dicit
ꝙ bonū ⁊ finis eſt idē. ergo ſi oīs uolūtas ali
quod intēdit bonū uidetur ꝙ oīs uolūtas aut
eſt bona. aut ꝙ bonitas nō ineſt uoluntati ex
fine. Itē q̄ʒtūcūqȝ aliquis finaliter appetit
bonū. tn̄ nūqȝ opatio eius erit meritoria niſi
ſit charitate iformata ⁊ aīa ſit deo grata ⁊ ac
cepta. ergo uidetur ꝙ bonitas uoluntatis in
actu potius ueniat ex principio q̄ȝ ex fine.
Itē ſi bonitas uoluntatis uenit ex fine cū finis
oīs bone uoluntatis ſit deus ⁊ ſit equalr̄ bonꝰ
uidetur ꝙ omnis bone uoluntates ſint equali
ter bone. ſi ergo omnes voluntates non ſunt
equaliter bone. uidetur ꝙ uoluntatis bonitas
nō ſit ei ex fine. Itē manducare bonū ē. er
go ſiquis finalr̄ predicat ut manducet cū opa
tio illa habeat bonū finē. uidetur ꝙ ſic p̄dicare
ſit bonū ⁊ laudabile. ſi ergo talis actio iudica
tur eſſe mala uidetur ꝙ uoluntas nō ſit bona
ex uolūtate finis. Item ſi aliquis mentitur
ꝓpter ſalutē ꝓximi cū ſaluare ꝓximū ſit bo-
nū. mēdaciū illud eēt bonū ⁊ meritoriū ſi opꝰ
uoluntatis bonitatē haberet ex fine. ſed ɔſtat
ꝙ mendaciū nūq̄ȝ ē bonū ſicut dicit aug. ergo
uidetur ꝙ bonitas finis nō ſufficiat ad bonita
teȝ uoluntatis. Queritur ergo vnde cauſetur
rectitudo ⁊ bonitas in uoluntate vtrū ex fine
ſicut uidetur dicere magr̄. an aliūde. Rx. dō
ꝙ cū dr̄ uoluntas eſſe bona ex bonitate finis
hoc eſt dicere ꝙ uoluntas ē bona ex ordiatōe
ad bonū finē. Ad hoc aūt ꝙ ſit recta ordiatio
ad bonū finē requiritur ꝙ ſit finis bonus duo
bus modis. ſ. ſʒ id quod ē. ⁊ ſub rōne finiendi.
aliquid. n. ē bonū in ſe. quod tn̄ nō recte ordi
natur ad finē in rōne finis. ſicut minus bonuȝ
q̄ʒuis ſit bonū nō tn̄ rōne finis reſpectu maio-
ris boni ꝑ eo ꝙ finis melior debʒ eē his que
ſunt ad finē. Similiter ex parte ordinationis
duo requirūtur. ſ. idoneitas ex parte ordinabi
lis. ⁊ actualis ɔuerſio ex parte voluntatis or-
dinantis. Et cū iſta ɔcurrūt tunc abſqȝ dubio
uoluntas bona ex bono fine ordinatur. cū aūt
hoꝝ aliquod deficit bonitas finis non ſufficit
ad bonitatē uoluntatis. utpote ſi ſit finis bo-
nus in ſe nō tn̄ ſufficit ad finiendū uel ad ɔplē
dū illud quod fit ꝓpter ipm̄ ſicut manducatio
q̄ʒuis ſit bonū in ſe nō tn̄ hʒ ɔpletā rōeȝ fini-
endi reſpectu p̄dicatōis. Similr̄ mēdaciū nō ē
ordinabile ad bonū cū ſit ſcḋm ſe maluȝ. ⁊ ideo
q̄ʒtūcūqȝ aliquis mentiatur ꝓpter aliqḋ bonū
mendaciū nō ē bonū qꝛ deficit ibi rectitudo or
dinatōis ꝓpter defectum idoneitatis ex parte
actus. quē uolūtas refert ad illum finē. Et ſic
pʒ rn̄ſio ad ueritateȝ q̄ōnis. qm̄ ɔcedendū eſt
ſicut magr̄ dicit uolūtatē eſſe bonā ⁊ rectā ex
fine. hoc eniȝ intelligitur ſupradictis ɔdicōibꝰ
⁊ ſʒ hunc modū rōes ad primā partē ɔcedēde
ſunt. ⁊ per hoc etiaȝ pʒ rn̄ſio ad illa duo que
ultimo opponūtur. ſ. de p̄dicatōe ⁊ mendacio
Ad illud uero quod primo obr̄ ꝙ beatitu
do eſt finis bonaꝝ uoluntatū ⁊ etiaȝ oīum. dō
ꝙ aliter eſt finis bonaꝝ uolūtatū ⁊ alr̄ maloꝝ.
nā beatitudo que ē finis bonaꝝ voluntatū eſt
beatitudo uera. beatitudo vͦ que eſt finis ma
loꝝ nō ē beatitudo uera ſed ſimulata. auarus
. n. eſtimat beatitudinē eē in diuitijs. ⁊ ſupbus
in honoribus. ⁊ ſic in alijs vitijs. vnde ſicut

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

finis malaꝝ uoluntatū quandā hȝ imaginem
finis ueri boni utpote beatitudinis. ſic etiam
male uoluntates pretēdunt ſpēm v̄tutis. Qn̄
ergo dr̄ ꝙ oīs uolūtas tendit ad beatitudinē.
hoc intelligitur de beatitudine in ſua genera-
litate ꝯſiderata in cuius appetitu oēs ut dicit
aug. ꝯmunicant. ſȝ put beatitudo determiate
accipitur pro illa que ꝯſiſtit in uiſione dei nec
ab oibus appetitur nec oēs in illā tendunt. ¶
Ad illud quod obr̄ ꝙ nemo operatur ad ma-
lū aſpiciēs. dō ꝙ illud qd̄ mouet aliqn̄ ē bonū
ſm̄ ueritatē. aliqn̄ eſt bonū ſm̄ eſtimatōeȝ. et
ad hoc ꝙ affect⁹ moueatur ſufficit ſola eſtima
tio bonitatis. et ſine hac eſtimatōe nō mouet
uoluntas ad aliquid appetendū ad min⁹ deli-
berato appetitu. et ideo dicit Dio⁹. ꝙ nemo
operatur ad malū aſpiciens. quia nulla ē uolun
tatis operatio quā nō precedat boni eſtimatio
ſȝ qꝛ illud quod eſtimatur eē bonū frequenter
eſt malū. ideo frequenter male operatur et ſi
nunq̄ȝ aſpiciat ad malū ſub rōne mali. Cū er-
go dicitur ꝙ uolūtas ē bona ex intentōe boni
finis. hoc nō intelligitur de fine qui eſt bonus
tm̄ in eſtimatōe appetētis ſȝ etiā de fine qui ē
bonus bonitate reali. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ n̄
eſt actus uoluntatis bon⁹ niſi qui eſt ex chari
tate. dō ꝙ charitas nō reddit opus bonū niſi
ex hoc ꝙ ipȝ bonū refert in ſūmū bonū. neqȝ
ſufficiens relatio alicuius effect⁹ uel operis ad
ſūmū bonū eſt nec eſſe pōt niſi ex adiutorio
charitatis que facit finē illū omnibus alijs pre
ponderare ⁊ pre ceteris carius reputari ⁊ i eo
quieſcere tanq̄ȝ in fine vltimo. et hinc eſt ꝙ
bonitas oīs uolūtatis attribuitur charitati. ni-
hilomin⁹ etiā attribuitur bonitati finis. qꝛ ubi
unū ꝓpter alteꝝ ibi unū tm̄. vn̄ q̄ tenet equū
per frenū nō dr̄ tenere niſi unū. et ſic in ꝓpo-
ſito intelligendū eſt. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
finis eſt equalr̄ bon⁹. dō ꝙ et ſi finis equaliter
ſit bon⁹ nō tm̄ omnes uoluntates equaliter or
dinantur ⁊ approximāt illi fini. quia bonitas
finis nō redundat in uoluntatē niſi rōne ordi
natiōis uoluntatis ad illū finē. et ideo lȝ finis
ſit equaliter bonus. tm̄ ꝓpter gradus repertos
in approximatōe ⁊ ordinatōe uolūtatū ad illū
finem. uoluntates nō ſunt equaliter bone. ¶
Ad duo ultima iam pȝ rn̄ſio ex predictis.

Secundo queritur q̄s ſit ille finis ex
cuius bonitate uoluntas eſt bona. ⁊
ad quē debent referri uoluntates nr̄e ad hoc
ꝙ ſint recte. ¶ Et ꝙ huiuſmodi finis ſit chari-
tas uidetur. i. Thi. i. Finis precepti ē charitas
Sȝ ad illū finē referende ſunt uoluntates ad
quē referuntur p̄cepta. Si ergo charitas ē fi-
nis precepti charitas eſt finis bone uolūtatis.
¶ Itē ro. xiij. Qui diligit ꝓximū legē imple
uit. Et iteꝝ. plenitudo legis eſt dilectio. ſȝ ad
illud referende ſunt uoluntates in quo ꝯſiſtit
plenitudo ⁊ ꝯſūmatio legis. ſi ergo charitas
⁊ dilectio eſt huiuſmodi patet ꝛc. ¶ Itē hoc
videtur ratiōe. Omnis bona uoluntas ad hoc
ordinatur ut fruatur deo. ⁊ ad hoc ꝙ habeat
deū. ſȝ nos nō fruimur deo nec habemus ipm̄
niſi per charitatē. ergo habere charitatē nō ē
aliud q̄ȝ habere deū. Si ergo oīs bona uolun
tas eſt ordinata ad hoc ꝙ habeat deū. uidetur
ꝙ finis oīs bone uoluntatis ſit ipſa charitas.
¶ Itē natura in operādo finalr̄ intendit for-
mā perficientē in eē nature. ergo uoluntas in
operando principalr̄ intēdit formā perfectiuā
in eſſe moris. ſed forma uel habit⁹ perfectiu⁹
uoluntatis in eē moris eſt ipa charitas. ergo
charitas ē finis principalis oīs bone uolūtatis
¶ Sȝ ꝯtra. Ro. x. Finis legis xp̄s. ſȝ idem ē
finis legis ⁊ oīs bone uoluntatis. ergo uidetur
ꝙ xp̄s ſit principalis finis bone uoluntatis. n̄
ergo charitas. ¶ Itē Ber. in li. de di. dō. De
amore uenitur in charitatē ⁊ de charitate ue-
nitur ad ſapiam. ergo ſapia eſt excellenti⁹ q̄ȝ
charitas. ſȝ illud debet poni finis bone uolun
tatis qd̄ ē excellētiſſimū. ergo finis bone uolū
tatis nō ē charitas ſȝ ſapia. ¶ Itē finis ē illud
quo fruēdū ē. ſȝ charitate nō ē fruēdū. qꝛ ſolo
bono icreato ē fruēdū. ergo uidr̄ ꝙ charitas n̄
ſit finis bone uolūtatis. Si tu dicas ꝙ finis bo
ne uolūtatis n̄ ē charitas creata ſȝ increata. ꝯ.
Apl̄s. Finis p̄cepti ē charitas ꝓcedēs de corde
puro ꝛc. ſed charitas ꝓcedens de corde ⁊ fide
nō ficta nō ē niſi charitas creata. ergo ꝛc. ¶
Itē finis bone uolūtatis ē illud quo habito uo
luntas nil ultra querit. ſȝ habita charitate ad
huc uolūtas q̄rit aliq̄d. ſ. ipȝ deū. imo quāto
maiorē hȝ charitatē tanto magis q̄rit. ergo ui
detur ꝙ charitas nō habeat rōnē finis. ¶ Itē
qd̄ ē pond⁹ i corporib⁹ ē amor i ſpiritib⁹. ſed
pond⁹ ī corporib⁹ nullo mō dicitur eſſe finis
mot⁹ local̄. ergo amor ī ſpiritib⁹ nullo modo
dicetur eſſe finis appetit⁹ rational̄. ergo neq̄ȝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

uoluntatis. ¶ Item finis ⁊ principiũ ſunt diſtincta. ſed charitas eſt radix omniũ bonaruꝫ affectionũ. ſi ergo finis ɔſequitur illud quod eſt ad finẽ ⁊ charitas ẽ radix. uidetur ꝙ nullo mõ debeat dici finis bone uolũtatis. ¶ R. vő ꝙ magr̃ recte dicit in eo ꝙ finẽ oĩs bone uolũtatis charitatẽ aſſignat. ſecutus eſt enim ĩ hoc doctrinã apoſtoli ⁊ beati aug. nam aplũs expreſſe dicit ꝙ charitas eſt ɔſũmatio precepti ⁊ plenitudo legis. Aug⁹ etiã dicit ĩ ench. ꝙ omnia precepta diuina referuntur ad charitatẽ. Et in li. de doc. xpiana oſtẽdit ꝙ ad charitatis mandatũ ɔmendanduꝫ ordinatur tota ſcriptura. et ita charitas non tm̃modo ẽ finis bone uolũtatis ſed etiã totius ſacre ſcripture ⁊ cognitionis ſm pietatẽ. lꝫ autẽ deus uel beatitudo ſiue xpus poſſit dici finis uoluntatis bone. maluit tñ magiſter dicere ꝙ charitas ſit finis pro eo ꝙ ɔpleta ratio fruendi ɔpetit ipi charitati. cũ enim triplr̃ dicatur finis. ſ. finis ĩ quo quieſcitur. ⁊ finis quo quieſcitur. ⁊ finis quo quieſcitur duplr̃. vel ſingulr̃. uel ut nunc. Quolꝫ iſtoꝝ modoꝝ charitas ẽ finis bone uoluntatis. Nam charitas increata que eſt deus de qua dr̃ prima. can. Jo. Deꝰ charitas eſt. eſt finis in quo quieſcitur. charitas uero creata ⁊ ɔſũmata utpote charitas patrie eſt finis quo quieſcitur in deo ſingulariter. charitas uero inchoata utpote charitas uie ẽ finis quo q̇eſcitur in deo ut nunc. ſicut enĩ locatũ nõ quieſcit in loco niſi mediante pondere. ſic aĩa in deo nõ habet quietari qui eſt eiꝰ locꝰ ⁊ finis ultimus niſi mediante dilectione que habet ɔſiderare bonũ ſub ratione boni. bonũ autẽ ſub rõne boni ſimul tenet rõnẽ finis ⁊ amabilis. ⁊ ppterea itẽtio finis potiſſime attribuitur charitati. ¶ Concedende ſunt ergo rõnes q̄ hoc oſtendunt. ¶ Ad illud ergo quod obr̃ ꝙ xp̄s eſt finis precepti. vő ꝙ per hoc nõ excluditur quin charitas ſit finis. naꝫ etſi xp̄us ſit finis in quo quieſcitur. nihilominꝰ charitas põt eẽ finis quo quieſcimꝰ in xp̄o. Rurſus charitas ſꝫ ꝙ eſt finis quo q̇eſcimꝰ ɔuenit toti trinitati. ⁊ ideo ſimul poſſunt hec duo ſtare. ꝙ xp̄us ſit finis legis ⁊ charitas. ¶ Similr̃ ad illud quod obr̃ ꝙ de charitate puenitur ad ſapiam. ergo ſapia eſt excellentior. vő ꝙ ſm ꝙ Ber. loq̄tur ibi de ſapia. ſapiẽtia nõ dicit aliud bonũ q̃ȝ charitas ſed nouũ ſtatũ eiuſdẽ boni ita ꝙ charitas ɔmuniter accepta diſtinguitur ɔ̃ charitatẽ dictã a ppͥetate. put tñ charitas deſcribitur ɔmuniter ſic ɔtinet ⁊ amorẽ ⁊ ſapientiã. ⁊ hoc modo ponitur eſſe finis precepti. ¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ finis eſt illud quo fruendũ ẽ vő ꝙ ſꝫ ꝙ finis dr̃ duplr̃. ſ. quo quieſcitur et in quo quieſcitur. ſic frui aliquo dr̃ duplr̃. aut ſic obiecto. aut ſicut diſpoſitiuo. ⁊ utroq; mõ charitate fruimur. nam charitate que deus ẽ fruimur ut obiecto. charitate que habitus eſt fruimur ſicut diſpoſitiuo. Et ſic pꝫ ꝙ illud nõ obuiat pposito. ¶ Ad aliud quod obr̃ ꝙ uolũtas habito fine ſuo quieſcit. vő ꝙ ueꝝ ẽ qñ hꝫ finẽ ſuũ ɔplete. charitas aũt ⁊ſi in uia habeatur nõ tñ habetur ɔplete. Ignis enim eſt ĩ ſyon ⁊ caminꝰ in hierl̃m. cũ aũt habebitur in pr̃ia nihil ultra queretur p eo ꝙ per eã habebitur bonũ increatũ in quo ɔſiſtit finis ⁊ quietatio omniuꝫ noſtroꝝ deſiderioꝝ. ¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ pondus in corporibꝰ nõ eſt finis motꝰ. vő ꝙ nõ ẽ ſimile. quia pondus reperit in corporibꝰ tam ĩ abſentia loci debiti q̃ȝ in pñſentia. charitas aũt nunq̃ȝ eſt in aĩa niſi deo pñte. vnde oĩs qui habet charitatẽ hꝫ deũ. et ppterea dũ oĩs nr̃a operatio ordinatur ad habendũ deũ ordinatur ad habendã charitatẽ. ñ ſic aũt eſt de põdere. quia non quodlꝫ corpus habens pondus habet locũ ſibi debitũ. ¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ finis ⁊ principiũ ſunt diuerſa. rñdent aliqui ꝙ charitas differenti modo eſt principiũ ⁊ finis. nam pͥcipiũ ẽ boni opis ſm eſſe inchoatũ. ⁊ finis eſt ſm eſſe ɔſũmatũ ⁊ perfectũ. ad hoc enim unuſquiſq; bñ operatur ut in eo dei amor ⁊ charitas augeatur. Aliter poteſt dici ⁊ pbabilius ꝙ ſicut modus ſpẽs ⁊ ordo ſuper idem fundãtur. ⁊ tñ modꝰ dicit ɔpationẽ ad efficiens. ⁊ ſpẽs ad exẽplar ⁊ ordo dicit ɔparationẽ ad finẽ. ſic charitas reſpectu boni operis põt habere ⁊ rõnem efficientis ⁊ finis ſm diuerſas ɔparatões. charitas enim ɔtinuat uoluntatẽ nr̃am ipi deo ut principio mouenti. ⁊ ɔformat ut regule dirigenti ⁊ coniungit ut fini quietanti. et ideo ſicut ipſe deus habet rõnem efficientis inquantũ mouet. ⁊ formalis inquantũ dirigit. ⁊ finalis inq̃ȝtum quietat. ſic ⁊ ipſa charitas reſpectu opis rõem habet iſtius triplicis cauſe. nec eſt inconueniẽs. quia ſm phũm tria genera cauſarum pñt in unũ ɔcidere. Et ſic patet ꝙ ſi charitas

ſit pricipiũ boni operis nihilominus poteſt eē
finis ꝑ diuerſas ↄparatões. Et per hoc patet
rñſio ad illud quod ultimo querebatur quare
charitas dr̃ radix ⁊ forma ṽtutũ ⁊ finis. hoc
.n. dr̃ ſm diuerſas ↄparatões noſtre uolunta
tis ad diuinā uoluntatē. dr̃ etiā uinculũ pfcõis.
in ↄparatõe ad proximos q̇ nobis iunguntur
uinculo charitatis.

TErtio queritur utrũ bone uolũtatis
ſit unus ſolus finis an poſſint eſſe
plures. Et ꝙ un⁹ ſolus uidet̃. Deu.
vj. Diliges dñm deũ ⁊c. Glo. Non uult deus
ſuũ amorē ptiri ut ſimul cũ ipſo aliud diligam⁹
ergo q̇cũqꝫ ſibi diuerſos ↄſtituit fines ñ facit
quod de⁹ uult. ⁊ ſi nõ facit q̄d deus uult nõ hꝫ
bonā uoluntatē. Itē ſuper illud phi. i. Siue
per occaſionem ſiue p bonaꝫ uoluntatē. glo.
Quiſquis a deo aliud q̄ꝫ deuꝫ querit nõ caſte
diligit. ſed nulla uoluntas eſt bona niſi que cũ
caſte diligit. ergo nulla uoluntas eſt bona que
aliud q̄ꝫ deũ querit. Item ſicut ſtat⁹ eſt in
primo principio ita in fine ultimo. ſꝫ primum
principiũ i quo eſt ſtat⁹ nõ eſt niſi unicũ. ergo
ſi finis debet rñdere pricipio. uidetur ꝙ bone
uoluntatis non debet ſtatui niſi finis un⁹. er-
go ſi uolũtas ſtatuit ſibi fines plures nõ facit
quod debet. ergo non eſt bona. Item qui-
cunqꝫ diuerſos fines intendit habet cor ſuum
diuiſũ. ſed qui cor ſuũ diuidit nõ diligit deum
ex toto corde nec in toto corde querit deũ. et
quicunqꝫ talis eſt deo non placet qui precipit
ſe ex toto corde amari ⁊ uult totũ cor poſſide
re. ergo non uidetur ꝙ bona uoluntas poſſit
eſſe qui ſibi ſtatuit diuerſos fines. Sed ↄ.
i. cor. ix. ſuper illud. Q̃m dꝫ in ſpe q̇ arat ⁊c.
glo. Predicator qui corda aperit uel fideꝫ dꝫ
arare in ſpe ſtipendioꝝ tp̄alium. ergo uidetur
ꝙ bona uoluntas non tm̃ poſſit ponere ſibi
finē ſpũalem ſed etiā tp̄alem. ergo uidetur ꝙ
diuerſos fines poſſit habere. Itē Luce. xv.
Quanti mercenarij in domo patris mei. Ibi
dicit Ambro⁹ ꝙ multi ſunt mercenarij q̇ abũ
dāt ſpe fide ⁊ charitate. ſed mercenari⁹ ſtatuit
ſibi finē creatũ. ſ. aliquā mercedē que eſt bea-
titudo creata. ſi enim ſolũ finem increatũ ſibi
ſtatueret iam non eſſet mercenari⁹ ſed filius.
ergo ſi ↄtingit eē bonos mercenarios ↄtigit
bonā uoluntatē habere fines diuerſos. Itē
bonũ addito bono facit maius bonuꝫ. ergo ſi
unus bonus finis facit uoluntatē bonaꝫ. ergo
multo fortius multi boni fines. ergo uidetur
ꝙ tanto uoluntas melior ſit quāto plures ſta
tuit ſibi bonos fines. ergo non eſt neceſſe ꝙ
bona uoluntas habeat unũ ſolũ finē. Item
ſicut ↄcupiſcibilis appetit dulcedinē ita iraſci-
bilis appetit celſitudinē. ⁊ rõalis appetit pul-
chritudinē. ſi ergo pulchritudo nõ tm̃ eſt finis
rõnalis ſed etiā perfectio ſic de alijs ⁊ pluriuꝫ
perfectibiliũ plures ſunt perfectões. cum i no
bis ſint tres uires diuerſe quibus ſurſum con
uertimur. ſ. ratiõalis ↄcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis
uidetur ꝙ in omni bona actione et uoluntate
ſit aſſignare diuerſos fines. R̃. dd ꝙ bone
uoluntatis un⁹ ſolus eſt finis pricipal. ppter
quod intelligendũ eſt ꝙ plures fines ſtatuere
hoc poteſt eſſe tripl̃r. vno modo ita ꝙ finis
ſit ſub fine ⁊ ppter finē. Alio modo ita ꝙ un⁹
ſit finis pricipalis alter nõ pricipalis ita tñ ꝙ
finis nõ pricipalis non refertur ad principaleꝫ
actual̃r. Tertio mõ ita ꝙ uterqꝫ ſit finis prin
cipalis. Exemplũ auteꝫ aſſignari poteſt in eo
quod frequenter accidit. ſ. cum quis uadit ad
eccleſiā ad percipiēdas diſtributões. hoc enim
poteſt facere tripliciter. Aut ita ꝙ principal̃r
itendit honorē ⁊ gloriā dei cũ uadit ibi decan
tare laudes. et ſimul cuꝫ hoc itendit obtinere
pecuniā ut pauperib⁹ diſtribuat uel i alios uſus
licitos ad honorē dei ↄuertat. Alio modo põt
aliquis ire ad eccleſiā itendens deo placere et
ſimul cũ hoc pecuniā acquirere. ita tñ ꝙ ei⁹ ac
quiſitionē ad deũ nõ refert. nec tñ ipſam pecu
niā ſtatuit finē pricipalē pro eo ꝙ ipſam non
diligit ppter ſe. Tertio modo uadit quis ad
eccl̃iā duplicata itētõe. ita ꝙ uult deo placere
⁊ uult obtinere pecuniā quam ſicut auarus ap
petit acquirere ut poſſit theſauꝝ ſuum ampli
are ⁊ in ea delectari propter ſe. Primo modo
ſtatuere diuerſos fines eſt bonuꝫ ⁊ meritoriũ
⁊ pertinet ad bonam uoluntatē. Secundo mõ
ſtatuere diuerſos fines nõ eſt bone uolũtatis
loquendo formal̃r. attñ non ſic repugnat q̇n
poſſit cũ ea ſtare. eſt enim ibi peccatũ ueniale
nõ mortale. et hoc uult dicere aug. in li. ↄfeſ.
cuꝫ ait. Minus te amat qui tecũ aliquid amat
quod non propter te amat. Tertio uero mõ
ſtatuere diuerſos fines non eſt bone uolunta-
tis imo ↄtra bonā uoluntatē. talis enim uult
duobus dñis ſeruire. ⁊ hoc eſt impoſſibile. ſiē

Mat. vj. dr̃. Quando enim ſic principaliter
duos intendit fines verificatur illud ꝓpheticū.
Coangustatū eſt ſtratū. ita ut aliter decidat ⁊
palliū breue utrūq; operire nō poteſt. ⁊ talis
ē uolūtas hypocritaꝝ q̄b⁹ ve damnatōis eter
ne ↄminatur ſcriptura pro eo q̄ terrā ingre-
diuntur duabus uijs. Et ideo dicitur eccle. ij.
Ne acceſſeris ad ipz duplici corde. Qui eniz
accedit i corde ⁊ corde hypocrita ē. ⁊ q2 gaudiū
hypocrite ad inſtar puncti ē. ideo dicitur oſee
Diuiſum ē cor eoꝝ nec interibūt. Sic ergo ex
dictis colligitur q̄ bone uolūtatis plures pn̄t
eſſe fines ita q̄ un⁹ ſit principalis ⁊ alter nō
principalis ſiue finis ſub fine. plures aūt ↄſti-
tuere fines principales bone uoluntati repu-
gnat ſicut oñdunt rōnes que ad primā partē
inducuntur. Cū eni unū ſolū ſit ſūmū ⁊ ueruz
bonū quod quietat humanū deſideriū neceſſe
ē q̄ uoluntas bona ad hoc q̄ recta ſit ſtatuat
ſibi finē unicū. ¶ Ad illud ergo quod primo
obr̃ in ↄtrariū q̄ qui arat debet in ſpe arare.
dō q̄ ipa glo. illā obiectionē diſſoluit dum ſe
ipam manifeſtat in ſequentib⁹. facit eniz uim
in hoc q̄ dicitur in ſpe non ꝓpter ſpem. nam
ꝓpter dicit finē principalē. in uero nō tm̄mō
dicit finē principalē imo finē qui ↄtinetur itra
finē. et ideo ex illo uerbo nō ſequitur q̄ quis
poſſit ſibi plures fines principales ſtatuere.
imo ſi recte itelligatur potius ſequitur oppo
ſitū. ¶ Ad illud quod obr̃ q̄ mercenarius ſta
tuit ſibi finē creatū. dō q̄ eſt bonus mercena
rius ⁊ malus. ⁊ malus mercenarius in duob⁹
differt a bono. Primū quidē quia malus mer
cenarius ſtatuit ſibi finē creatū quo habito nō
neceſſario habetur deus. Bonus uero merce-
narius ſtatuit ſibi finē increatū quē habere nō
eſt aliud q̄3 habere deū ſicut ipſam finitionez
dei. Secundo vō differt in hoc q̄ malus mer
cenarius ſtatuit ſibi finē creatū tanq̄3 princi-
palē. bonus uero mercenarius ſtatuit ſibi finē
creatū tanq̄3 finē ſub fine. non eniz amat deū
ꝓpter finitionē ſed fruitionē ꝓpter deum. et
ideo ex hoc non habetur q̄ finis bone uolun
tatis plurificetur. ¶ Ad illud quod obr̃ q̄ bo
nū additū bono facit maius bonuz. dō q̄ illud
ueꝝ eſt qn̄ additio boni ad bonū fit ſaluo or-
dine. cum enim bonitas neceſſario ponat ordi
nem etſi additio boni ad bonū tollat ordinez
bonū nō auget ſ3 potius perimit. Quia ergo
pluralitas finiū principaliū ordinē non ſeruat.
quia ſm rectū ordinē ſtatus debet eſſe in uno
⁊ unicū debet eſſe ultimū. hinc eſt q̄ plurali-
tas finiū principaliū bonitatez uoluntatis non
augmētat ſed potius ipſam uoluntatē depra
uat. quia dū uult placere uni diſplicet alteri. et
dū uult aſſequi unū perdit reliquū. ¶ Ad illō
quod obr̃ q̄ rōalis appetit ſuā pulchritudinē.
⁊ ↄcupiſcibilis dulcedinē ⁊c. dō q̄ pulchritudo
⁊ dulcedo poſſunt duplr̃ accipi. aut prout eſt
perfectiua ⁊ informatiua uirtutis aīe. aut ꝑut
eſt ipſius anime motiua. Primo modo tenet
rōnē finis ſub fine. et ſic plurificari poteſt ſm
diuerſitatē dotū aīe. Secundo modo ꝑut. ſ.
tenet rōnem obiecti ⁊ motiui ſic unitatē habz
nam in deo idē ē pulchritudo celſitudo ⁊ dul-
cedo. et ſic tenet rōnē finis principalis. Et ſic
patet q̄ q̄3uis plures fines nō principales cō
tingat ↄſtituere. tn̄ ad hoc q̄ uoluntas ſit bo
na neceſſe ē unū ſolū finē eē principalē. nam
aliter nō diligitur deus ex toto corde.

Quarto queritur utrū male uolunta-
tes habeant unicū finez. ¶ Et q̄ ſic ui
detur. Aug. ſuper illud pſ. Scrutās
corda ⁊c. Finis cure ⁊ cogitatōis humane ē de
lectatio ad quā quiſq3 nititur peruenire. ſi er
go omnes uoluntates male finaliter querunt
delectationē. uidetur q̄ oīum malaꝝ uolūtatū
ſit unū finē aſſignare. ¶ Item malaꝝ uolun-
tatū ē malus unus exitus ſiue terminus ut dr̃
ro. vj. Quorū finis mors eſt. ergo ſi earum
ↄtingit eſſe unū terminū pari rōe uidetur q̄
ↄtingat eſſe unū finē ultimū. ¶ Item que ↄſe
quuntur in principio ↄſequuntur ⁊ in fine ul
timo. ſ3 omnes male uoluntates ↄueniunt in
principio ſicut dicit aug. in li. de uera reli. Pla
nū eſt inquit in toto malefaciēdi genere nihil
aliud q̄3 libidinē dn̄ari. ſi ergo ↄueniunt i uno
principio utpote in libidine. uidetur pari rōne
q̄ ↄueniant in uno fine. ¶ Itē uitiū imitatur
uirtutē ſm apparētiā. vnde ſicut vtus nunq̄3
quieſcit citra beatitudinē uerā. ita nec uitium
citra beatitudinē ſimulatā. ergo ſicut oēs vtu
tes faciunt tendere uoluntatē ad unuz finē. ſ.
beatitudinē. ſic uidetur q̄ oīa uitia faciant ten
dere uoluntatē ad vnū finē qui habeat ſimili
tudinē cū uero fine. ¶ Sed ↄtra. Contrariaꝝ
uoluntatū ↄtrarie ſunt delectationes. vbi aūt
ſunt delectationes ↄtrarie ſunt fines diuerſi.

ſed uoluptates faciunt uolūtates ſibi inuicem repugnare. ergo faciunt fines diuerſos hr̄e. ¶ Itē mala uolūtas ponit finē in creatura. ſȝ impoſſile eſt ꝙ in vna creatura inueniat nr̄a uolūtas ſufficientiā cū nihil ſufficiat uoluntati humane niſi ſola trinitas. ſi ergo uoluntas n̄ quieſcit niſi in eo fine in quo ponit ſufficiētiā uidetur neceſſario ꝙ voluntas mala diuerſos ſibi fines ꝯſtituat. ¶ Itē male uoluntatis appetitus ortū ⁊ radicē habet ex libidine. ſȝ libido eſt qua quis amat bonū ꝓpriū. ſi ergo bonū ꝓpriū diuerſificatur in diuerſis neceſſe ē diuerſaꝝ uoluntatū diuerſos fines reperiri.

¶ Itē unitas ⁊ ꝯformitas uoluntatū bonaruȝ uenit ex unitate amoris in quo uniuntur ⁊ colliguntur. ſi ergo amor in quo diuerſi colliguntur ⁊ uniuntur vnicam debet habere radicē in pluribus repertaȝ, cū hoc nō ꝯueniat amori libidinis ſed ſolū amori charitatis qui eſt amor ſpūs ſancti uidetur ꝙ malaꝝ uoluntatū nō ſit finis unus ſed diuerſi. ¶ R̷. dō ꝙ ecōtrario eſt in bonis uolūtatibꝰ ⁊ in malis. nam bonaꝝ uoluntatū unicus eſt finis ſiue bone uoluntates ſint diuerſe diuerſitate numerali. ſiue diuerſitate formali. diuerſitatē aūt numeralē uoco qn̄ plures hoīes in eodē genere affectionis afficiuntur circa aliq̇d. Diuerſitatē aūt formalē uoco qn̄ idē homo diuerſis habitibꝰ v̾tutuȝ efficitur ꝯ̈ diuerſa. Siue. n. ſit ſic ſiue ſic lȝ cōtingat plures fines ꝓximos ⁊ ꝓprios aſſignare. tn̄ finē ultimū ⁊ principalē neceſſe eſt eſſe unicū uidelȝ ipm deū. Et rō huius ē ⁊ pfectio amoris mouentis. ⁊ pfectio appetibilis q̇etantis. Quia. n. amor charitatis liberalis ē ⁊ nō querit qđ ſuū eſt ſed bonū ꝯmune. hinc eſt ꝙ plures hoīes ex charitate moti idē bonū appetunt finalr̄. Rurſus quia appetibile illud ꝯpletiſſimū eſt i quo nō ꝯtingit reperire tm̄ bonū pfectū ſed etiā omne bonū. hinc eſt ꝙ omnes uoluntates q̄ȝtūcūq̧ diuerſe inueniunt finem ſuū in quo quietantur. Ecōtra eſt in malis uoluntatibꝰ ꝓpter imperfectionē amoris ⁊ appetibilis. Propter impfectōeȝ nāq̧ amoris libidinoſi. voluntates vno ſolo numero differentes diuerſos habent fines ꝓpterea ꝙ amor libidinoſus ſemper querit quod ſuū eſt. ⁊ qr ſemper querit bonū ꝓpriū. ideo et ſi multi ex amore libidinoſo ꝯueniant in actū unū. tamē unuſquiſq̧ querit finē ſuū propriū ut patet ī adultero ⁊ meretrice. quia ille querit delectationē ⁊ illa querit nūmū. Propter impfectionē etiā appetibilis neceſſe ē diuerſas uolūtates formaliter differentes habere diuerſos fines. quia eniȝ luxuria appetit iocunditatē ⁊ leticiā ⁊ auaricia ſufficientiā ⁊ ſuperbia excellentiā. ⁊ hec omnia nō ꝯtingit reperire circa eandē rē creatā ſed circa diuerſas. hinc eſt ꝙ uoluntates male differentes formaliter nō unū ſed diuerſos fines ſibi ꝯſtituunt. Unde ꝯcedende ſunt rōnes que hoc oſtendunt. ¶ Ad illđ qđ obr̄ ꝙ delectatio eſt finis cogitationis ⁊ cure. dō ꝙ in rōne illa eſt figura dictōis ꝑ eo ꝙ nō eadē delectatio eſt finis cure ⁊ cogitatōis humane ſed diuerſe. vnde eſt ibi delectatio i ſua generalitate ⁊ magis habet ibi ſuppōneȝ ſimplicē q̄ȝ perſonalē. et ideo cū per delectatōeȝ deſcendit ad finis unitatē fit ſophiſma ſm̄ fi. dic. ex ꝯmutatione ſuppoſitionis. ¶ Ad illud ergo quod obr̄ ꝙ malaꝝ uoluntatū eſt vnꝰ ſolus exitus. ergo unus malus finis. dō ꝙ nō ē ſimile. nam male uoluntates differūt in ꝯuerſione ſed ꝯueniunt in auerſione. ⁊ malus exitus pricipalius reſpicit auerſionē, q̄ȝ ꝯuerſionē. finis uero mouens pricipalius reſpicit cōuerſionē q̄ȝ auerſionē, ideo nō ſeq̇tur ꝙ q̄uis unus exitus ſit quo ad mortē dānatōis ꝙ ꝓpt̄ hoc ſit unus finis motiuus quantū ad quieteȝ delectatōis. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ male uolūtates ꝯueniūt ī pricipio. ſ. i libidine. dō ꝙ nō ꝯueniūt in principio niſi per q̄ȝdā ꝯformitatē nā alia ē libido ī vno ⁊ alia in alio. et ideo nō ſequitur ex hoc ꝙ ꝯueniant in fineȝ unicum actū. et ſi in pricipio ꝯuenirent non ꝓpter hoc neceſſe eēt ꝙ ꝯuenirent i tertio. nam malum ſemper ꝓcedit i diſperſionē. bonū uero ſemp tendit ad unitatē. quanto enim aliquid magis colligitur tanto magis uigoratur ⁊ eſt pfectiꝰ quanto uero magis diſpgitur tanto magis recedit a perfectione ⁊ ꝯplemento. et ideo dicit phūs ꝙ malum eſt multiphariā ⁊ bonuȝ vno modo. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ uitiū imitatur uirtutē. dō ꝙ ſic imitatur ꝙ plus habet de diſſimilitudine q̄ȝ de ſimilitudine. magis. n. v̾tuti ꝯ̈riatur q̄ȝ ei ꝯformetur. ⁊ ideo potius inferri poteſt ꝙ male uoluntates habeant fines diuerſos ſi bone habēt unicū q̄ȝ econuerſo. qr eni in hoc ꝯſiſtit pfectio virtutis uitium i hoc magis deficit a v̾tute q̄ȝ eā imitari poſſit. Et

ſic patet ꝙ malarum uoluntatū non eſt unus finis ſʒ diuerſi.

CONſequenter ꝗritur de ſecūdo principali. ſ. de dr̄ia itentōis ⁊ volūtatis Et circa hoc ꝗ̄ritur duo. ¶ Primo ꝗ̄ritur utrū itentio ſit i ſolis rōalibꝰ. ¶ Scd̄o utrū itentio i ꝑticipantibꝰ rōēʒ dicat aliq̇d ex parte itellectus uel ex parte affectus.

CIrca primū ſic ꝓceditur ⁊ queritur utrū itentio ſit i ſolis his q̄ ꝑticipāt rōēm. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Sicut dicit glo. ſup illud Luce. xj. Ui. ne lumē. ⁊c. Glo. Lumen aīe ē itentio. ſʒ ꝯſtat ꝙ nō eſt lumen corporale ſʒ ſp̄uale. ſi ergo lumen ſp̄uale eſt i ſolis ſubſtātijs ſp̄ualibus que nate ſunt illuminari a ſūma luce. ⁊ he ſunt ſole creature rōnales. uidetur ergo ꝙ itentio ſit i ſolis rōnalibus. ¶ Itē itentio eſt actus uis collatiue. q̇ eni itendit ab uno i aliud tēdit. ⁊ unū ꝯparat alteri. ſi ergo uis collatiua eſt i ſolis ꝑticipantibꝰ rōēʒ. uidetur ꝙ i eis ſolis reperiatur itētio. ¶ Itē itentio ē illud ſ̄m qd̄ aīa imediatiꝰ tāgitur ultimo fini. ergo i eis ſolis ē reperiri intentio que hn̄t potentiā mediante qua deū pn̄t capere ⁊ ei uniri. ſed talia ſunt ſola rōnalia. q̄ꝛ ipa ſola ſunt ad imaginē dei. ergo uidetur ꝙ i his ſolis ꝯtigat itentōēʒ reperiri. ¶ Itē itentio ē ſupmū i aīa. vn̄ ipa dr̄ eē caput noſtrū ⁊ oculus noſter. ſʒ illa i q̇bus coicamus cū irrōalibus creaturis ſūt iſima et citra rōēʒ. ergo uidetur ꝙ in nulla alia creatura a rōnali ꝯtingat itentōēʒ reperiri. ¶ Sed ꝯ̄. In omni eo quod operatur per itentōēʒ eſt reperire intentōēʒ. ſed natura ut dicit phūs eſt operans per itentōēm. ergo uidetur ꝙ i re naturali eſt itentōēm reperire ⁊ ponere. ¶ Iteʒ omne id ad quod mouetur aliquid ⁊ eo obtento q̇eſcit cum mouebatur id itendebat. niſi eni illud itēderet non moueretur ad eius abſentiam neqꝫ quieſceret ad eius pn̄tiam. ſi ergo res naturales ſunt huiuſmodi ut pꝫ cum lapis mouetur deorſū. uidetur ꝙ itentio non tm̄modo ſit in rōalibus ſed etiā i rebus naturalibus. ¶ Itē omne quod facit aliqd̄ opus ordiatū ad fineʒ ab illo diuerſū operatur per itentōēm. ſed nature irrōales ſunt huiuſmodi ſicut pꝫ i aranea que facit telaʒ ad capiendas muſcas. ergo uidetur ⁊c. ¶ Itē intentio eſt regula appetitus ergo ſi nō eſt ponere aliq̇d i uniuerſo priuatū regimie ⁊ ordine uidetur ꝙ ubicūqꝫ eſt ponere appetitū eſt ponere itentōēʒ. ſed appetitus nō ſolū eſt i ſubſtantijs rōnalibus ſʒ etiā irrōnalibus. ergo ⁊c. ¶ R̄. Ad ꝑdictoꝝ itelligentiā eſt notandū ꝙ circa hanc q̄ōnē eſt duplex modus dd̄i q̇ ui ad pn̄s occurrit. Unus eſt vt diſtiguamus i modo operandi per itentōēm penes ꝓpriū ⁊ alienū. videtur eni ſatis rōnabiliter poſſe dici ꝙ quedaʒ ſunt que mouentur ꝑ itentōēʒ ꝓpriā. quedā que per intentioneʒ alienā. Per itentōēʒ ꝓpriā mouentur que finē precognoſcunt ⁊ opatōēʒ ſuā ad finē ꝯferūt ⁊ referunt. Per itentōēʒ alienā mouentur illa q̄ itra ſe non hn̄t potentiā diſcernēdi. reguntur tn̄ ⁊ diriguntur ab eo q̇ diſcernit ſicut ſagitta ab arcu emiſſa moueri pōt dici per itentōēʒ. non iquantū arcus uel ſagitte ſʒ ſagittantis. Per hunc q̇dem modū ſatis rōabilr̄ poſſet dici ꝙ oēs res naturales ꝑ itentōēʒ dr̄r moueri pro eo ꝙ mouentur ſicut deus iſtituit ⁊ ſicut gubernat ⁊ regit. ipe. n. in omni operatōē eſt ꝑicipalis motor. Et ſ̄m hunc modū dd̄i itentio ꝓprie reperitur i ſolis ſubſtantijs rōalibus ſʒ irrōnalia ſ̄m aliquē modū dd̄i per itentōēʒ operari dicantur. ¶ Sed q̄uis iſte modus dd̄i rōnabilis ſit ⁊ ueritatē dicat. nō tn̄ uidetur ſufficiēter dicere cū dicit ꝙ ideo natura dr̄ operari per itentōēʒ. nō rōne ꝓprie itentōis ſed rōne itentōis aliene. q̄ꝛ nō dicit ſufficienter dū nature aſſignat itentōēʒ alienā tm̄. ꝑ hoc. n. caſualia ⁊ fortuita cū nō fiant preter itentōēʒ diuinā nō deberent dici facta preter itentōēʒ. Rurſus cū uideamꝰ ꝙ naturalia appetitū habeant mediante quo tendūt ab uno in alterū ⁊ unaqueqꝫ res habeat uim ſuā regitiuā mediante qua ad finē ꝓpriū iclinatur. uidetur ꝙ naturalia nō tm̄ habeāt moueri itentōē extriſeca ⁊ aliena ſʒ etiā ꝙ moueātur itentōē propria ⁊ itriſeca. Et ꝓpterea ē alius modus dd̄i q̄ꝛ ſicut triplex eſt appetitꝰ. ſ. naturalis ſenſualis ſiue aīalis ⁊ rōalis. et q̄lʒ iſtoꝝ appetituū hꝫ ſuū regimen nō abſurde regimē cuiuſlibet iſtoꝝ triū appellatur itentio. maxime tn̄ itentio ꝓprie uocatur regimen appetitus rōnalis Et rō hꝰ eſt q̄ꝛ ad regitiuū ⁊ directiuū appetitus naturalis plus ſpectat dirigi q̄ꝫ dirigere. ad directiuū vͦ appetitus rōnalis ꝓprie ſpectat dirigere. directiuū vͦ appetitus brutalis quodāmō mediū tenet. ⁊ hinc ē ꝙ naturalia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mouentur quadam neceſſitate. rationalia uero
mera libertate. bruta uero mouentur quadaꝫ
impetuoſitate que eſt infra libertatē ⁊ ſupra
neceſſitatē. nō enim pñt ſe oio reprimere. et
tñ poſſunt ad oppoſitas partes tendere. ſicut
ergo regula directiua operatiōis reperitur in
rōnalibus proprie. in ſenſualibus minꝰ ꝓprie
in naturalibus improprie. ſic et intentio. Et ꝑ
hoc patet rñſio ad queſtionē ꝓpoſitā ⁊ ad rō
nes ad utrāqꝫ partē. nā itentio ꝓprie accepta
ſm ꝙ dicit lumen per quod eſt collatio ⁊ ten
dentia in deū attenditur ꝯtra anime ſupmuꝫ
et ideo hoc modo in ſolis rōnalibus reperitur
ſicut ille rōnes oſtendunt. Intentio uero ꝑut
dicit ordinationē ⁊ directōem appetitus ad ali
quē terminū uel finē quietantē nōſtūmodo ē
in rōnalibus imo etiam in brutis ſicut alie rō-
nes ad aliā partē oñdunt. Et ſic pꝫ ꝙ utreqꝫ
diuerſis uijs ueruꝫ ꝯcludunt. ⁊ ꝓpterea conce-
dende ſunt.

SEcundo queritur de intentiōe ſꝫ ꝙ
reperitur in rōnalibus utrū ſe teneat
ex parte intellectus uel ex pte affe-
ctus. ¶ Et ꝙ ex parte affectꝰ uidetur. Ber. ad
Eugeniū. Ut oculus ſit ſimplex duo ſunt ne-
ceſſaria. ſ. charitas in intentōe. ⁊ ṽitas in ele-
ctione. ſed charitas nō ē niſi in uolūtate. ergo
ſi charitas eſt in intentōe intentio ſe tenet ex
parte uoluntatis. ¶ Itē aug. dicit ⁊ habetur
in lit. Intentio ē qua ſic ad finē ꝑuenire uolo
Sed nemo uult ꝑuenire ad finē niſi per uolū
tatē. ergo intētio eſt ex parte uoluntatis. ¶
Item intentio iungit cū ipo fine. ſꝫ uoluntas
non tm̄modo dicit appetitū eoꝝ que ſunt ad
finē imo etiā ipiꝰ finis ſicut uult phūs. ſi ergo
illud quod principaliter iungit cū fine ē itētio
et hoc ipm eſt uoluntas. uidetur ꝙ itentio ſit
uoluntas. ¶ Itē meritū principalr̄ reſidet pe
nes intentionē. ſed illud penes qd̄ principalr̄
reſidet meritū ⁊ demeritū ē ipa uolūtas. ergo
uidetur ꝙ intentio ſe teneat ex parte uolūta
tis ſiue affectiōis. ¶ Sed ꝯ. Mat. vj. Si ocu-
lus tuus fuerit ſimplex ⁊c. Ibi glo. exponit ut
per oculū intelligatur intentio. ſi ergo oculus
anime non eſt affectus ſed intellectus. uidetur
ꝙ intentio nō ſe habeat ex parte affectus ſed
magis ex parte intellectꝰ. ¶ Iteꝫ ſuper illud
Mat. vj. Uide ne lumen quod in nobis ē ⁊c.
Glo. Intentio qua bonū qd̄cūqꝫ facimꝰ lumē
eſt. ſed lumen ſe tenet ex parte cognitiue. er
go ⁊c. ¶ Item cognitiōis ē referre opus ſiue
uoluntatē in finē. ſed eius eſt referre cuius eſt
ꝯferre. ⁊ ꝯferre eſt ꝓprie ipſius rōnis. ergo et
intentio. ¶ Itē ſicut uoluntas nūqꝫ uult aliqd̄
uolitū niſi illud ꝓcognoſcatur a rōne ſic nunqꝫ
appetit finē niſi rō uel affectus rōnis eā pre-
currat que finem illum oſtendat. ſi ergo inten
tio eſt illa que finē monſtrat. uidetur ꝙ inten
tio ex parte rōnis ſe teneat. ¶ Si forte tu dicas
ꝙ ſe tenet ex rōnis parte ⁊ uoluntatis ſimul.
¶ Contra. Intendere eſt actus unus. ergo ē uniꝰ
potentie. ergo non poteſt eſſe uolūtatis ⁊ rō
nis ſimul ⁊ ſemel. ¶ Itē intentio ſe tenet ex
parte uoluntatis ⁊ rōnis. aut ergo ſicut poten
tia. aut ſicut paſſio. aut ſicut habitꝰ. Sicut po
tentia nō uidetur. qꝛ cū uoluntas ⁊ rō non ſint
una potentia ⁊ in uno homine reſpectu unius
finis ſit una intentio noīe intentōis nō poteſt
intelligi potentia. pari rōne nec habitus. quia
non eſt unus habitus in duabus potentijs. ꝙ
nec paſſio ꝯſtat. quia paſſionibus non mere-
mur nec demeremur. ꝯtra intentionem auteꝫ
eſt meritū ⁊ demeritū. nullo ergo mō uidetur
ꝙ intentio ſimul ſpectet ad rōnem ⁊ ad uolū-
tatem. ¶ Item ſi ſimul ſpectat ad rōnem et
ad uoluntatē quero ad quam principaliter. et
principalius uidetur ſe tenere ex parte rōnis
per hoc ꝙ gloſe dicunt ꝙ intentio eſt lumen
⁊ oculus quod quidem eſt ſolius rōnis ꝓprie
ꝙ autem principalius ſe teneat ex parte uo-
luntatis uidetur per hoc ꝙ intentio principa-
liter reſpicit finē. ⁊ potentia in nobis que prin
cipaliter reſpicit finē eſt uoluntas cum bonū ⁊
finis ſint idem. ergo ſi non poteſt principalr̄
eſſe ex parte utriuſqꝫ uidetur ꝙ non ꝯſiſtat i
utraqꝫ potentia. ſ. in rōne ⁊ uoluntate. ¶ Itē
inferius non ſe extendit ad plus qꝫ ſuū ſupe
rius. ſed intelligentia eſt uniuerſalior qꝫ ſit in
tentio. unde Dio. Intelligētia eſt primus mo
tus. que uero ꝯtra aliquid eſt intelligentia in-
tentio dr̄. ſi ergo intelligentia non ſe extēdit
ad rōnem ſimul ⁊ uoluntatē ſed tm̄ ꝯſiſtit in
rōne uidetur ꝙ ꝯſimiliter nec intentio. ¶ Rỹ.
Ad predictoꝝ intelligentiā eſt notandū ꝙ fre
quenter ad cognitōeꝫ rei perducimur per ꝯſi
derationē uocabuloꝝ. qui enim prima uocabu
la impoſuerunt ꝓprietates rerum potiſſime
ꝯſiderauerūt ⁊ iuxta illas uocabula ipoſuerūt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Si ergo uelimus attendere hoc v̄bū intēdere
ꝯpoſitū eſt ab in ⁊ tendere. hec aūt ꝑpoſitio
in duplicē poteſt importare habitudinez cum
ꝯponitur hoc v̄bo tendere. aut ſicut ad obie-
ctū. aut ſicut ad terminū ultimum. Et primo
mō hoc qḋ eſt intendere ſignificat ſolā ꝯuer-
ſionē potentie reſpectu obiecti. Secundo v̄o
mō non tm̄modo ſignificat ꝯuerſionē. imo ſi
gnificat cū hoc quandā collatōez ⁊ ꝯiunctam
quietatōez. Et ꝫ iſtā duplicez acceptōez hoc
v̄bū intendere diuerſaz habet ꝯſtructōez. dif-
fert enim dicere intendo in hoc. ⁊ intēdo hoc.
Cū enim dico intendo in hoc. intendere dicit
ꝯuerſionē petentie ad aliq̄d tanq̄ȝ ad obiectū
Cū uero dico intendo hoc. intendere dicit cō-
uerſionē potentie tanq̄ȝ ad finē ultimū quem
intendit ꝯſequi ⁊ cui uult copulari. Et ideo in
prima acceptione huius uerbi intendere inter
ip̄m ⁊ ſuuz caſuale cadit ꝑpoſitio media ut p
hoc ſignificetur directio ⁊ ꝯuerſio potētie ad
illud tanq̄ȝ ad obiectum ſupra quod. In altera
uero ſignificatōe non cadit ꝑpoſitio media ꝓ
eo q̄ꝫ hoc uerbū tendere de ſe dicebat inclina
tionē ⁊ ordinatōez ad aliquid. ⁊ hec ꝑpoſitio
in ſibi iuncta ſuper hoc addit quietatōez. vñ
ſenſus eſt. intēdo beatitudinē. i. tendo in be
titudinē. et ꝓpterea non oportet exteri⁹ addi
ꝑpoſitōez. Et ꝫm illū ultimū modū accipiēdi
eſt hic ſermo de intētōe. ⁊ inq̄ꝫtū illud uocabu
lū duo importat. ſ. quandā collatōez. ⁊ preter
hoc quandā cū collatōe ꝯuerſionē ⁊ quandaz
tendentiā cū quietatōe. et unū illoꝝ eſt rōnis.
alteꝝ uolūtatis. hinc eſt q̄ꝫ in noīe intentionis
clauditur ſimul actus rōnis ⁊ uoluntatis. q̄ꝫuis
eniz vnū ſit uocabulū. tñ ꝫm q̄ꝫ ꝯpoſitum eſt
ſic implicat duaꝝ potentiaꝝ actus ꝯiūctos ad
unum perficiendū q̄ꝫ non poſſet facere actus
unius ſine actu alterius. ⁊ eſt ſimile de verbo
ꝯſentiēdi qḋ q̄ꝫuis uideatur importare unicū
actū. tñ neceſſario duos includit. naz ꝯſenſus
non eſt aliquid aliud q̄ꝫ ꝯcordia uoluntatis ſi-
mul ⁊ rōnis ad unū aliquid faciendū. vnius ut
arbitrantis ⁊ iudicantis. alterius aūt ut ꝑoptā
tis. ⁊ ꝓpterea ſic recte noīatur ⁊ reſpicit ip̄m
libeꝝ arbitriū q̄ꝫ quidē ſimul ꝯſiſtit ꝯtra volū
tatē ⁊ rōnem ſicut ſupra fuit oñſuz. vnde ſic
tota diſpoſitio familie pendet ex ꝯſenſu prīſ
familias ⁊ matriſfamilias. ſic tota diſpoſitio
agendoꝝ in domo anime pēdet ex ꝯſenſu uo
luntatis ⁊ rōis. et ſicut pendet diſpoſitio ⁊ re
gimen ex cōſenſu. ſic pendet directio ⁊ obli-
quatio ex intentōe. ſicut enim ad rectū motū
ꝓgreſſiuū ꝯcurrit ſimul operatio uiſus oſten
dentis uiā ⁊ operatio pedis incedentis. ſic in
actu intendendi clauditur ſimul actus rōnis ⁊
uolūtatis vnius ut aſpicientis. alterius ut ten
dentis. ⁊ quia iſti actus ꝯiuncti ſunt. ideo per
unum uocabulū ꝯpoſitū importātur. Ex his
patet rñſio ad q̄ōnem ꝓpoſitā ⁊ ad rōnes ad
utranq̄ȝ partē. Concedendū eſt enim q̄ꝫ inten
tio nominat aliquid ex parte uoluntatis ſicut
rōnes ad primam partē ꝯcludunt. veꝝ etiaz ē
q̄ꝫ intentio nominat quid ex parte rōnis rōne
cuius dicitur ⁊ oculus ⁊ lumen ſicut oſtendunt
alie rōnes. Et quantū ad hec duo intentio di-
rigi hȝ fide ⁊ charitate. fide clarificante ocl'm
intellectus. ⁊ charitate recificante pedē affect⁹
¶ Ad illud ergo quod obꝛ̄ ꝯtra hoc q̄ꝫ nō poſ
ſit eſſe ſimul in rōne ⁊ uoluntate. quia inten-
dere dicit unicū actū. dḋ q̄ꝫ falſum eſt imo im
portat plures actus ſicut ⁊ ꝯſentire ſicut oſtē
ſum eſt. ¶ Ad illud uero quod queritur utrū
ſit ſicut potentia uel ſicut paſſio uel ſicut ha-
bitus. dḋ q̄ꝫ etſi intentio dicatur ipſa potētia
intendens. aliq̄ñ dicatur ipſe habitus ꝫm quē
intendit. aliquando dicatur actus intendendi.
aliquando ip̄m intentū. principali⁹ tñ nomen
intentōis impoſitū eſt actui. nihilomin⁹ tñ in
alijs acceptiōibus ꝯtingit aliquando reperiri.
nam cum dr̄ q̄ꝫ intentio eſt oculus accipitur in
tentio pro potentia. cum dr̄ intentio eſt lumē
accipitur intentio pro habitu dirigente. cū v̄o
dr̄ q̄ꝫ intentio eſt ip̄e finis ſicut dicit magr̄ in
littera. accipitur intentio ꝓ intento. cum uero
dr̄ q̄ꝫ intētio quedā eſt recta quedā ē obliqua
accipitur intētio pro actu. Cū ergo dicit ph̄ūs
q̄ꝫ omne quod eſt in anima ē potentia uel paſ
ſio uel habitus. dḋ q̄ꝫ ph̄ūs ſub habitib⁹ ꝯpre
hendit actus. ⁊ loquitur de his que ſunt in aīa
per modū quietis nō per modū fieri. talia. n.
potius dicuntur eē ab aīa q̄ȝ in aīa. Et ſic pȝ
q̄ꝫ intentio pōt eē actus. pōt etiā eē habitus ⁊
potentia. et ſicut nō noīat unū actū ſimplicez
ſed plures. ſic nō noīat unicū habitū nec vnaz
potentiā tm̄. Nec ualet rō illa. eſt una intētio.
ergo una potentia uel habitus unus. q꞉ hoc ē
unū nomē poſitū plurib⁹ ſicut ſupradictū fuit
de libertate arbitrij. et ſic ē i hoc noīe ꝯcordia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

⁊ conſenſus. ¶ Ad illud quod queritur i quo ſit principali⁹. Dō ꝙ ſm diuerſa ⁊ principali⁹ eſt in cognitiua ⁊ principali⁹ in motiua. nam q̄ꝫtū ad directōēꝫ principalius ſe tenet ex pte cognitiue. quantū uero ad tendentiā principalius ſe tenet ex pte affectiue. ⁊ hoc non eſt incōueniens. ¶ Ad illud quod obĳ̄ ꝙ intentio eſt inferius ad intelligentiā. Dō ꝙ Dio⁹. loq̄t de intentōe ſm aliā acceptionē. ſ. ſm ꝙ dicit ꝯuerſionē ipſius v̄tutis intellectiue ad aliquod obiectū determinatū per quē modū dr̄ i alteꝝ intendere qui illū aſpicit uel ꝯſiderat. Et talis modus accipiendi frequēter habetur i ſcriptura. Unde act. iij. dr̄ ꝙ claudus q̄ ſtabat ad portā templi intendebat i eos. i. i Petrū ⁊ Joānē Et pſ. Deus i adiutoriū meū intende.

In parte iſta ſunt queſtiones circa lit. Et primo q̄ritur de hoc q̄d dicit Uoluntas ex fine ſuo cognoſcit utꝝ ſit recta aut praua. finis aūt uoluntatis ē beatitudo. ¶ Sed ꝯ. Beatitudo ē bonū nobis ignotū nam hoc eſt illud quod nō oculus uidit nec auris audiuit ⁊c. ſed per ignotuꝫ non poſſumus cognoſcere. ergo uidet̄ ꝙ uoluntas non poſſit cognoſci utrū ſit bona uel praua ex illo fine. ¶ Item certius ē nobis quod eſt preſens nobiſ ipſis q̄ꝫ quod eſt abſens. ſed uoluntas noſtra eſt nobis pñs. beatitudo eſt abſens. ſi ergo non cognoſcimus pñtiam per abſentiam ſed magis ecōuerſo. uidet̄ ꝙ per beatitudinē nō fiat cognitio bonitatis in uoluntate. ¶ R̄. Dō ꝙ cognitio beatitudinis duplex eſt. ſ. in uniuerſali ⁊ in particulari. Cognitio beatitudinis in uniuerſali omnib⁹ eſt inata. Cognitio uero in particulari. ſ. ubi ſit beatitudo ponēda habetur a nobis per habitū fidei aliquo mō. ⁊ aliquo mō ſpectatur per deiformitatē glorie. nūc enim cognoſcim⁹ quaſi ſpeculando ⁊ a remotis ⁊ ſemiplene. tunc aūt cognoſcemus experiendo perfecte. lꝫ aūt nunc nō cognoſcam⁹ perfecte cognoſcimus tñ certitudinalr̄ certitudine fidei ꝙ beatitudo eſt magnū ⁊ ueꝝ bonū. De uoluntate noſtra utꝝ ſit recta uel praua nos neſcimus niſi per ꝯiecturā. ⁊ ideo ſicut certū eſt rō ueniendi in cognitōēꝫ dubij ſic cognitio beatitudinis facit uenire in cognitōēꝫ bonitatis uoluntatis dū quis uidet uoluntateꝫ ſuam ad beatitudinē tendere. ¶ Quō ergo obĳ̄ ꝙ beatitudo nobis ignota eſt iam patet. ueꝝ eſt enim ꝙ non eſt nobis nota per expiētiaꝫ. eſt tñ nobis nota per fidē. ¶ Ad illud q̄d obĳ̄ ꝙ rectitudo uoluntatis eſt nobis pñs. Dō ꝙ ſicut in. i. li. fuit oñſum lꝫ charitas ⁊ gr̄a ſint nobis pñtia ſunt tñ nobis ignota inquantū gratuita. quia de eis nulla pōt hr̄i experiētia. ⁊ ñ ꝯſi certiſſimus ſum de affectōe mea ſm ꝙ eſt affectio. ualde tñ dubius ſuꝫ de affectōe mea utrum ſit ordinata uel gratuita. ⁊ ita acquiro mihi ꝓbabilitateꝫ per aliqua ſigna. ¶ Item queritur de illo uerbo apl̄i quod magr̄ ponit in lr̄a. Finis p̄cepti eſt charitas de corde puro ⁊ ꝯſcia bona ⁊ fide non ficta. Quō precepta directius ſunt ordinata ad obediendum q̄ꝫ ad amandū. ergo potius debuit dicere obediētia eſt finis precepti q̄ꝫ charitas. ¶ Itē cū finis quē aſſequimur ex obſeruantia mandatoꝝ ſit ipſa uita eterna potius deberet dici. finis precepti eſt uita eterna q̄ꝫ charitas. ¶ Juxta hec queritur de numero ⁊ dr̄ia ꝯditionuꝫ appoſitaꝝ. ſ. de corde puro ⁊c. Cū enim charitas nō ſit de fide nec de ꝯſcia ſed potius de affectiōe non uidetur recte notificari per illas ꝯditiōes. ¶ R̄. Dō ꝙ ſm ꝙ doctores exponunt apl̄us hic diffinit charitatē. ſed quidā ſic exponūt ut ille determinatiōes de corde puro ⁊c. ſint determinatōes ex parte ſubiecti. et hoc ꝙ dicit̄ finis precepti ſit ipſa notificatio ut ſit ſenſus Charitas procedēs de corde puro ⁊c eſt finis precepti. Alio modo exponitur ut hic tm̄ ſit notificatio finis precepti de corde puro. Hic modus dicendi uidetur ꝯgruentior. ⁊ ſm huc modū dicendi notandū ꝙ charitas hic diffinit̄ per actū ſuum. actus aūt charitatis qui ē amare duplr̄ habet notificari. ⁊ per ꝯparationem ad illud a quo ꝓcedit tanq̄ꝫ a principio efficiente. ⁊ per ꝯparationē ad illud quod ad ipſam charitatē terminatur ſicut ad quietantē. et iō in illa eius notificatione tangitur eius duplex ꝯparatio. ſ. ad cor purum ⁊ ad ipm̄ preceptū. ⁊ quia puritas cordis a qua imediate procedit actus dilectionis preſupponit fiduciam fidei ⁊ certitudinē ſpei tāq̄ꝫ diſpoſitōēs preābulas ideo ut manifeſtet apl̄us ꝙ actus charitatis p̄ſupponit act⁹ aliaꝝ v̄tutū theologicaꝝ tanq̄ꝫ diſponentes ad ipaꝫ. hinc eſt ꝙ iſta tria dicit de corde puro in quo tāgit charitatis ſcitatē. ꝯſcia bona in quo tangit ſpei fiduciā. ⁊ fide non ficta. in quo tangit fidei ꝯſtantiaꝫ. et i his

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

duobus apo⁹ charitatē pfectiſſime ↄmendat
in hoc ꝙ oſtendit ꝙ in actu charitatis ↄſiſtit
ↄplementū omnis v̄tutis ⁊ finis omnis bone
operatōis que intellr̄ in nomine precepti. vñ
intellectus predicte diffinitōis eſt iſte. charitas
eſt finis precepti ⁊c. i. charitas eſt illud in quo
ↄſiſtit omnis mandati adimpletio ⁊ omnium
v̄tutū pfectio. et hinc eſt ꝙ ſcriptura adeo no
bis ↄmendat charitatem ⁊ maxime ſcriptura
noui teſtamenti. ⁊ apoſtolus eam laudat elegā
tiſſime. ¶ Qđ ergo obr̄ de obedientia ⁊ uita
eterna ꝙ debeāt dici finis precepti. dđ ꝙ obe
dientia ordinata eſt ad charitatē habendā. et
uita eterna non eſt aliud ꝙ̄ charitas ↄſūmata
¶ Itez queritur de hoc quod dicit ꝙ finis eſt
deus pater filius ⁊ ſpūs ſanctus. neqꝫ hi tres
ſunt tres fines. Sed ↄtra. finis ē res qua fru
endū eſt, ſed hi tres ſunt tres res quibus fru-
endū eſt ſicut dicit aug. in li. de doctrina xp̄ia
na. ergo ſunt tres fines. ¶ Itez intentio finis
dirigitur per fidē. ſed fides ponit tres articu-
los in credendo patrē ⁊ filium ⁊ ſpūm ſcūm.
ergo pari rōne intentio intendit in eū ſtatuēs
ſibi tres fines. ¶ Queritur ergo quare non ſit
diuerſitas finiū ſicut pluralitas articuloꝝ. ¶
R. dđ ꝙ rōnis eſt diſtinguere ⁊ uoluntatis uni
re. Rurſus ſicut dicit Dam. Perſone diſtin-
guuntur rōne ⁊ ↄueniunt re ⁊ natura. ſm hoc
ergo intelligendū eſt ꝙ nomina illa que ſunt
ↄmunia ad rē ⁊ rōnem illa poſſunt plurificari.
ille uero que ſunt realia plurificari non poſſūt
ideo poteſt dici ꝙ pater ⁊ filius ⁊ ſpūs ſāctus
tres ſunt res. non tñ poteſt dici ꝙ ſint tres bo
nitates. Rurſus quia articulus dicit ꝙ eſt ex
parte rōnis. finis uero dicit quod reſpicit uo-
luntatē. ideo poſſumus dicere plures articlos
non tñ poſſumus dicere plures fines. lꝫ tamē
plures ſint articuli vna tñ eſt in eis v̄itas. qꝛ
cum ueritas ↄplexa ſm ꝙ aliquid ponit redu
catur ad ueritatem incōplexā. ⁊ vna ſit v̄itas
incōplexa in patre ⁊ filio ⁊ ſpū ſcō ſm ꝙ ſūt
vna entitas ⁊ una ueritas. illi tres articuli ſup
unam v̄itatem realem fundari habent. ¶ Ad
illud ergo quod obr̄ ꝙ ſunt tres res. dđ ꝙ rō
illa non ualet. ſunt tres res. ergo tres fines.
quia procedit a pluralitate perſonali ad plura
litatē eēntialē. et differenter accipitur res cuꝫ
dicitur finis eſt res. ⁊ cum dr̄ tres ſunt res. ¶
Ad illud quod obr̄ ꝙ fides diſtinguit. dđ ꝙ
ex hoc nō ſequitur ꝙ intentio diſtinguat plu
res fines ſicut fides plures articulos cum in-
tentio in charitate ↄſūmetur ⁊ charitatis ſit
unire plus habet intentio rōem uniendi ꝙ̄ rō
nem diſtinguendi. ¶ Item queritur de qōne
ultimo ꝓpoſita in lit. quam magr̄ non deter-
minat in partem alterā. utrū. ſ. uoluntas finis
⁊ eius quod eſt ad finē ſint due uoluntates ul'
una. Nam ꝙ due ſint uidetur per hoc ꝙ vna
eſt creati ⁊ alia increati. vna tēporalis et alia
eterni. ꝙ autez vna ſit uidetur per hoc ꝙ ibi
eſt unū ꝓpter alteꝝ. vbi autem hoc eſt ibi tm̄
unum eſt vt cum diligo uinum dulce non dili-
go duo ſed unū. ¶ R. dđ ꝙ magr̄ hic ponit
duas rōnes nec tamen aliquaꝫ eaꝝ reprobat.
nec aliquā magis approbat. Et ratio huius ē
quia ſ̄ diuerſas ↄſideratiōes ueꝝ dicit utraqꝫ
⁊ utrūqꝫ oportet dicere. vna enim dicit ꝙ ſūt
uolūtates due. alia dicit ꝙ ē uoluntas una. hoc
autez dixerunt aſpicientes ad diuerſa. volun
tas enim finis duplr̄ pōt eē. aut ſicut obiecti.
aut ſicut finis in rōe finis. Si ſit uolūtas finis
ſicut obiecti ſic cū aliud ſit obiectū finis creatū
⁊ aliud increatū. alia eſt uolūtas qua uolo finē
⁊ alia qua uolo illud qđ eſt ad finē ſicut alius ē
motus affectōis quo amo deū in ſe. ⁊ alꝰ quo
amo creaturā. Si aūt ſit uoluntas finis ſub ra
tōe finis inquantū. ſ. aliud habet ad ipſam or
dinari. ſic una uoluntate ⁊ uno decurſu uolo
utrūqꝫ. ꝙ̄uis uoluntas ſimul ⁊ ſemel non poſ
ſit ferri ſuper utrūqꝫ ſed ſucceſſiue ut patꝫ cū
amo comeſtionē ꝓpter ſalutem. quia ī amore
comeſtionis concludo amorem ſalutis. Et ſ̄
has duas uias duo ſunt modi dicendi proba-
biles ⁊ ueri ſi recte fuerint intellecti.

¶ Diſtinctio. xxxix.

Hic aūt oritur queſtio ſatis neceſ
ſaria ⁊c. Supra oñdit magr̄ vñ
uoluntas habeat rectificari ⁊ de-
prauari. In hac pte inqrit quare
uolūtas magis deprauetur in ſuo actu ꝙ̄ ali-
qua alia potentia. ¶ Diuiditur autem pars iſta
in partes duas. In quarum prima inquirit de
cauſa deprauationis uolūtatis deliberatiue. In
ſecunda uero inquirit de rectitudine uolunta
tis humane ſm ꝙ mouetur per modum natu
re. ibi Preterea hic ſolet q̄ri quō itelligēdū ſit
¶ Prima ps diuidit' i ptes duas. In qꝝ prima

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

mouet q̄ſtionez ⁊ determinat. In ſecunda vͦo opponit ↄtra predictam ſolutionē ad maiorē ueritatis explanationem. ibi Sed adhuc queritur quare huiſmodi naturalis ꝛc. ¶ Similr̄ ſecūda pars principalis diuiditur in duas partes In quaꝝ prima mouet dubitatōes ⁊ opponit. In ſcda pte eā diſſoluit ꝑ diuerſoꝝ opiones. ibi Propoſita eſt q̄ſtio ꝓfunda ꝛc. Et ſic pricipaliter duo determinat magr̄ i pte iſta. qualr̄ .ſ. uoluntas deprauari poſſit cuz ſit naturalis aīe potentia. ⁊ qualr̄ hō naturalr̄ bonū uelit et appetat. ſ. rōne naturalis iudicatorij. qͦ q̄dez eſt ↄſcia que ſemp bonū dictat. ⁊ rōne ſcītille rōis uel ↄſcie que quidē ē ſyndereſis q̄ ſemp ad bonū inclinat ⁊ ↄ maluz recalcitrat.

Hͦ intelligentiā ergo huiꝰ ꝑtis icidit hic q̄ſtio circa duo. ¶ Et primo q̄ritur de ipa ↄſcia q̄ ē uolūtatis q̄dā regula directiua. ¶ Secūdo q̄ritur de ſyndereſi q̄ dr̄ dr̄ ipſius ↄſcie ſcintilla. ¶ Circa primuz queruntur tria. ¶ Primo q̄ritur de ipa ↄſcia in ↄparatōe ad ſubiectū. utrū. ſ. ſit ex pte cognitiue uel ex parte affectiue. ¶ Secundo q̄ritur in ↄparatione ad originez. utrum. ſ. ſitꝰ a natura uel ab acq̄ſitōe. ¶ Tertio q̄rit̄ i ↄpatōe ad effcm̄ utꝝ. ſ. oīs ↄſcia hēat obligare.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur utꝝ ↄſcia teneat ſe ex pte itellcūs an ex pte affcūs. ¶ Et ꝙ ex pte itellectus uidetur. Primo ꝑ illud eccle. vij. Scit ↄſcia tua qꝛ tu crebro maledixiſti alijs. ſꝫ ſcire eſt actus proprius potentie cognitiue. ſi ergo ↄſcīe eſt ſcire. ↄſcia ſe tenet ex parte cognitiue. ¶ Itē Dama. dicit ꝙ ↄſcia ē lex intellcūs noſtri. ſꝫ lex intellcūs non dr̄ niſi ſcriptura que directe reſpicit itellcm̄. ergo ↄſcia ſe tenz ex pte potētie intellectiue. ¶ Item omnis ſcia ē ex pte intellcūs. oīs ↄſcia eſt ſcia. ergo oīs ↄſcia ē ex pte intellectꝰ. Maior ꝓpoſitio per ſe manifeſta eſt. minor ꝓbatur. Omnis ↄſcius alicuius rei eſt ſciens illā rē. ergo a ↄiugatis oīs ↄſcia eſt ſcia. ¶ Item ↄſcia diuiditur per rectaz et erroneaz. ſed erroneū reſpicit habitū uel actū intellectū. ſi ergo diuiſū ⁊ diuidentia ſpectant ad eandē potentiā anime. uidetur ꝙ ↄſciētia teneat ſe ex parte potentie cognitiue. ¶ Itē hoc ipm̄ per actum oſtenditur. Legere eniz et iudicare ⁊ dirigere ⁊ teſtificari ⁊ arguere oīs ſunt actus ſpectantes ad cognitionē. ſed oēs hi actus attribuuntur ↄſcie. nam ↄſcia ē liber i quo legimus. ↄſcia etiā interius indicat. ↄſcia teſtificatur. ↄſcia arguit. ↄſcia etiaz regit ⁊ dirigit. ergo uidetur ꝙ ↄſcia ſe teneat ex parte totalr̄ cognitiue cū actus ⁊ habitus ſint eiuſdē potentie. ¶ Sed ↄ. Si ↄſcia tenz ſe ex parte cognitiue. aut ergo ſicut potētia. aut ſicut paſſio. aut ſicut habitus. Non ſicut paſſio. qꝛ paſſiones maxime reſpiciunt affectuā. Non ſicͭ habitus. quia ↄſcia modo eſt munda mō immunda. quia nullus habitus tranſmutatur de mundicia in imundiciā ⁊ ecōuerſo. Reſtat ergo ꝙ ſi ↄſcia ſe tenet ex parte cognitiue non erit aliud q̄ꝫ potentia cognitiua. ergo ſi potentia cognitiua eſt de omnibus non ſolū de operabilibus ſed etiā de ſpeculabilibꝰ. uidetur ꝙ cōſcia non tm̄ attenditur ↄ ea que ſunt moꝝ ſed ↄ ea que ſunt diſciplinaꝝ quod manifeſte falſum eſt. ¶ Item ſicut intellectus ſe habet ad ueꝝ ita affectus ſe habet ad bonū. ergo ſiquid eſt cuiu ꝑfectio ↄſiſtit in bonitate illud magis ſpectat ad affectū q̄ꝫ ad intellectū. ſed conſcientia eſt huiuſmodi. dicit enim apo. i. Thi. i. Charitas eſt de corde puro ⁊ conſcia bona. Et iteruz in eadem epiſtola. Milites in bona militia habent fidem ⁊ conſcientiam. ergo ꝛc. ¶ Item lex carnis repugnat legi mentis ſm ꝙ Dam. dicit. ſed lex carnis ſe tenet ex pte motiue. ergo ⁊ lex mentis tenet ſe ex eadem parte. ſed conſciētia eſt lex mentis ſic ſupra dixit Dam. ergo conſciētia tenet ſe ex parte affectiue. ¶ Item remorſus eſt actio potentie affectiue. Vbicunq̄ꝫ enim eſt remorſio ibi eſt quidam dolor ⁊ paſſio. ſed conſcientie eſt remordere ſicut dicitur ſuper illud. i. cor. quarto Nihil mihi conſcius ſum. Glo. In nullo me remordet conſcientia mea. ergo uidetur ꝙ conſcientia ex parte affectiue ſe tenet. ¶ Itē delectabile ⁊ penale ſe tenet ex parte potētie affectiue. ſed in nobis eſt pena ⁊ letitia ex pte conſcientie. Vnde uermis conſcientie erit magna pena in damnatis. ergo uidetur ꝙ conſcientia teneat ſe ex parte potentie affectiue nō ex parte cognitiue. ¶ R. Ad predictoꝝ intelligentiā eſt notandū ꝙ ſicut nomen intellcūs aliquando accipitur pro potentia intelligendi. aliquando pro habitu. aliquando pro ipſo principio intellectiuo. Sic nomen conſcientie triplr̄ conſueuit accipi a doctoribus ſacre ſcripture

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Aliqñ.n.accipitur ꝯſcientia pro ipſo conſcito
et ſic dicit Jo Dam. ꝙ ꝯſcia ē lex intelcꝰs nr̄i
Lex.n.eſt illud qḋ ꝑ ꝯſciaꝫ nouimꝰ. aliqñ vō
accipit̄ ꝯſcia ꝓ eo quo ꝯſcij ſumꝰ.ſ. ꝓ habitu
ſicut ꝯſcia accipitur ꝓ habitu ſcie cognoſcētis
Aliqñ aūt accipitur ꝯſcia ꝓ ipa potētia ꝯſciē-
te ut ita dicā ħ ꝙ dr̄ ꝙ lex naturalis ſcripta ē
in ꝯſcientijs nr̄is. Cū ergo tribꝰ modis accipi
ſoleat ꝯſcie nomē. uſitatiori tñ mō nomē cō-
ſcie accipitur ꝓ habitu ſicut ⁊ nomē ſcie a quo
ꝯponitur. Si ergo q̄ratur cꝰ potētie ſit habitꝰ
vō ꝙ ē habitꝰ potentie cognitiue alr̄ tñ q̄ꝫ ſit
ſpeculatiua ſcia. qꝛ ſcia ſpeculatiua eſt ꝑfectio
itellectus nr̄i iquātū ē ſpeculatiuus. ꝯſcia vō
eſt habitus ꝑficiens itellectū nr̄m iquantū eſt
practicus ſiue iquatū dirigit i ope. Et ſic itel-
lectus hꝫ quodāmō rōem motiui. nō qꝛ effici-
at motū ſed quia dictat ⁊ inclinat ad motū. et
ꝓpterea talis habitus nō ſimplr̄ noiatur ſcia
ſed ꝯſcia ut i hoc ſignificetur ꝙ habitus iſte
nō ꝑficit ipaꝫ potētiā ſpeculatiuā in ſe ſꝫ ꝓut
ē quodāmō iūcta affcōi ⁊ opationi ꝓpter qḋ
nos nō dicimꝰ ꝙ dictamē ꝯſcie ſit ad hoc pri
cipiuꝫ. oē totū ē maius ſua pte. ⁊ ad ꝯſimilia
ſed bñ dicimꝰ ꝙ ꝯſcia dictat deū eē honoran
dū ⁊ ꝯſimilia pricipia q̄ ſunt ſicut regule agē-
doꝝ. ¶ Concedēdū ē ergo ſicut rōes oñdūt
ꝙ ꝯſcia ſe tenet ex parte potētie cognitiue.
lꝫ no ſe teneat ħ ꝙ ē ſpeculatiua ſꝫ ħ ꝙ ē pra
ctica. intellectꝰ.n. ſpeculatiuus ⁊ practicus eā
dē potētiā dicūt ſola extenſione differentē ſi
cut dicit phūs. nec ē aliquo mō intelligēdū ꝙ
itellectus practicus ſit appetitꝰ vel uoluntas.
hoc.n. negat ipſe phūs. ¶ Ad illud ergo qḋ
obr̄ in ꝯriū ꝙ ꝯſcia nō pōt eē potentia neqꝫ
paſſio neqꝫ habitus ex parte cognitiue. vō ꝙ
imo noiare pōt ⁊ potentiā ⁊ habitū. ⁊ cū no-
minat potētiā nō noiat uniuerſalr̄ potētiā co
gnitiuā ſed ꝓut ſe extendit ad cognoſcēda q̄
ſunt moris ſiue ad moralia. cū autē noiat habi
tū nō ſolū noiat habitū naturalē imo etiā pōt
noiare habitū acquiſitū. ⁊ qꝛ habitus acq̄ſitꝰ
pōt purificare ⁊ fedare aīam. hinc eſt ꝙ ꝯſcia
dr̄ munda ⁊ imunda recta ⁊ non recta. verū-
tamē ille differentie plus reſpiciunt ꝯſciam ħ
ꝙ ſtat pro nomine potentie q̄ꝫ ſ̄m ꝙ ſtat pro
nomine habitus. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ cō-
ſcia dr̄ eē bona ⁊ mala. vō ꝙ bonitas ⁊ mali-
cia non tm̄modo reſpiciunt affectū. imo etiaꝫ

intellectū practicū ⁊ eius habitum. pro eo ꝙ in
tellectus practicus non tm̄ conſiſtit in uero ſꝫ
etiam ſe extendit ad bonū. ⁊ ꝓpterea iudica
toriū illud quod quidem eſt ꝯſcia bonum eſt
quando bonū dictat ⁊ ad bonū inclinat ⁊ a ma
lo retrahit ⁊ ipm refugit. et ideo non ſequit̄
ꝙ ꝯſcia ſit in potentia affectiua. ad hoc enim
ꝙ dicatur bona nō oportet ꝙ ſit affectio per
eſſentiam ſed ſufficit ꝙ cū ipa uoluntate ⁊ af
fectōe habeat q̄ꝺdā coīcantiā. ¶ Ad illud qḋ
obr̄ ꝙ lex carnis opponitur legi mētis. vō ꝙ
ſicut dicit magr̄ Hugo de ſancto vic. in ſen-
ſualitate ſiue in hoīe exteriori non tm̄ eſt cor
ruptio q̄ſtum ad potentiā motiuā ⁊ inclinati-
uā ſed etiā quantū ad ſenſitiuā. et ideo q̄uis
lex carnis principalr̄ ꝯſiſtat in ꝯcupia ad ma-
lum inclināte. nihilominus tamē preſupponit
fantaſticaꝫ ⁊ cognitiuā ſibi carnalia inordina
te repn̄tantem. Et ſimiliter in lege mentis eſt
iſta duo ꝯſiderare. ꝯſcia autē quantū eſt de ſe
magis directe opponitur legi carnis rōne co-
gnitionis p̄ambule q̄ꝫ rōe ꝯcupie. ¶ Ad illḋ
quod obr̄ de remorſu. vō ꝙ ꝯſcia dr̄ remor-
dere ꝓpter hoc ꝙ dū ipſa monſtrat aliqḋ ma
lū ipi affectui habēti rectitudinē ſuperinducit
remorſum pro eo ꝙ ille affectus recalcitrat.
vnde remorſus nō eſt a ꝯſcia pricipalr̄ mouē
te ſed ſicut a dictante. a ſcintilla autem ꝯſcie
que quidē eſt ſynderesis ē ſicut a mouente ut
melius iam patebit. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
penale ⁊ delectabile ſunt ex parte ꝯſcie. vō ꝙ
non eſt a ꝯſcia nec in ꝯſcia niſi ſicut in diſpo-
nente ⁊ dictāte. gaudere enim ⁊ dolere ꝓprie
affectionis eſt. ſed cum ꝯſcia que eſt rectus te
ſtis teſtificatur de bono facto quod eſt bonuꝫ
⁊ de malo facto quod eſt malum generat ex
hoc dolorem uel gaudium in affectu. vnde et
apoſtolus dicit. Gloria noſtra hoc eſt teſtimo
niū ꝯſcie noſtre non attribuendo ipſi ꝯſciētie
principaliter paſſionem letandi ſed actum te-
ſtificandi.

SEcundo queritur utrum ꝯſcia ſit ha
bitus inatꝰ aut acquiſitus. ¶ Et ꝙ ſit
habitus innatus videtur. Ro.ij. Cū
gentes q̄ legem nō habent que naturalr̄ legis
ſunt faciunt ipſi ſibi ſunt lex quia oſtendunt
opus legis ſcriptū i cordibus ſuis teſtimoniū
illr̄ reddēte ꝯſcia. ⁊ glo. ibideꝫ. Et ſi nō hēant
legē ſcriptā habent tñ legē naturalē qua ſibi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ↄſciꝫ ſunt. ergo ex textu ⁊ glo. patet ꝙ ↄſciā
dicit habitū naturalr̄ cordi humano inſcriptū
Jtē aug. i li. iij. de li. ar. Añ oē meritū boni
opis nō eſt paꝝ accepiſſe naturale iudicatoriū
quo ſapiaꝫ q̇s p̄ponat errori ⁊ q̇etē difficulta
ti. ſi ergo ↄſcīa eſt huiuſmodi iudicatoriū. eſt
ergo habitus homini inat⁹. Jtē Jſido. Jus
naturale ē qđ natura docuit aīalia. ergo ſi na-
tura docuit animalia illud qđ ē iuris naturalis
multo forti⁹ docuit hoīeꝫ q̇ excellit oīa aīalia
Sꝫ cognitio iuris naturalis ñ ē aliud q̄ꝫ ↄſcīa
ergo ⁊c. Jtē naturalē habemus īſtinctū ad
appetendū beatitudinē ⁊ ad honorādū pētes
ſed hoc nō pōt eē ſine aliqua cognitōe. ergo
uidetur ꝙ ad huiuſmodi faciēda habeam⁹ ali
quā cognitōeꝫ naturalr̄ nobis ipreſſam. ſꝫ co
gnitio iclinans ad hoc ē ↄſcia. ergo ⁊c. Jtē
lex naturalis cognoſcitur ab hoīe aliquo mō.
aut ergo p acq̇ſitōeꝫ. aut p naturā. ſi p acq̇ſi-
tioneꝫ. ergo nō ↄꝫ dici naturalis ſꝫ acq̇ſita ſic̄
nec v̇tutes politice. Si v̇o p naturā ⁊ cogni-
tio legis naturalis nō ē aliud q̄ꝫ ↄſcia. ergo ⁊c
Jtē ius naturale naturalr̄ ligat uolūtatē. ſꝫ
ligamē uoluntatis neceſſario p̄cedit act⁹ cogni
tōis. affectū. n. p̄cedit intellectus. ergo ſi uolū
tas naturalr̄ ad illud ius ligatur. uidet̄ ꝙ illud
ius naturalr̄ ab aīa cognoſcatur. ſi ergo illius
iuris cognitio ē ↄſcia pꝫ ⁊c. Sꝫ ↄ̈. Phūs in
tertio de aīa dicit ꝙ aīa creata ē ſicut tabula
raſa ī qua nihil depictū ē. ergo uidetur ꝙ aīa
a ſua prima ↄditōe nullā habeat inatā cogni-
tōeꝫ. ſi ergo habit⁹ ↄſcīe dicit aliq̄ꝫ cognitōeꝫ
uidetur ꝙ nō ſit inat⁹ ſꝫ acq̇ſit⁹. Jtē aug.
i primo li. retractationū retractat hoc qđ dixe
rat aīaꝫ creari ſciētē ſꝫ mole corpis opp̄ſſam
obliuiſci eoꝝ que ſciebat. ſꝫ ñ retractaret niſi
hr̄et hoc p falſo. ergo falſū ē ꝑ aug. ꝙ aīa ha-
beat naturalr̄ cognitōeꝫ agēdoꝝ. ſi ergo ↄſcia
ē huiuſmodi habit⁹ cognitiu⁹ uidetur ꝙ nō ſit
inat⁹ ſꝫ acq̇ſit⁹. Jtē nō hr̄ cognitio de ↄple
xo niſi hēat̄ de icōplexo. vñ nō cognoſcit pri
cipiū q̇ nō cognoſcit terminos. p̄pter qđ dicit
phūs ꝙ pricipia cognoſcim⁹ iquātū termios
ſꝫ cognitōeꝫ icōplexoꝝ nō hēm⁹ niſi mediāti
b⁹ ſenſib⁹. nemo. n. cognoſcit colorē niſi p ui-
ſū. ⁊ p̄pterea amittētes unū ſenſū neceſſe eſt
unā ſciaꝫ amittere. ſi ergo oīs ſcia icōplexoꝝ
ē mediāte ſenſu neceſſe ē ꝙ oīs cognitio ↄple
xoꝝ ſit acq̇ſita ⁊ accepta a ſenſu. ſꝫ ↄſcia dic̄

cognitōꝫ ↄplexi utpote alic⁹ regule iuris natu
ralis. ergo uidetur ꝙ ↄſcia nō dicat habitū in
natū ſꝫ acq̇ſitū. Jtem eq̇lis difficultatis uel
maioris ē ſcire ea q̄ ptinēt ad mores ſic̄ ea q̄
ptinēt ad ſimplicē ſpeculatōeꝫ. ſꝫ ſcia q̄ ē ha-
bit⁹ cognitiuus ſpeculādoꝝ nō ē nobis inata
ſꝫ acq̇ſita. ergo pᷓ rōe ⁊ ↄſcia q̄ ē habit⁹ diri-
gēs i agēdis nō ē inata ſꝫ acq̇ſita. Jteꝫ oīs
habit⁹ naturalis ſemp ē rect⁹. ↄſcia aūt aliq̄ñ ē
recta aliq̄ñ erronea. ergo ↄſcia nō ē habit⁹ na
turalis ſꝫ acq̇ſit⁹. Jtē habit⁹ naturales omni
ī ſunt ⁊ ſemp. q̄ꝛ naturalia ſūt illa q̄ ſūt eadeꝫ
apud oēs. imo frequēter ſūt ↄ̄rie. ↄſcia. n. non
ſemp ieſt. q̄ꝛ frequēter homo icipit hr̄e ↄſciaꝫ
quā pri⁹ nō hēbat ſicut religioſus ex quo itrat
religionē hꝫ ↄſciaꝫ ꝙ nō liceat ei facere ↄ̈ ↄſi
lia. ⁊ hāc pri⁹ ñ hēbat. ergo ⁊c. R̷. dō ꝙ ad
p̄dcōꝝ itelligētiā ē notādū ꝙ p̄ter illā pōnem
platonicā q̄ poſuit oēs habit⁹ cognoſcēdoꝝ eē
aīe ſinglr̄ inatos ſꝫ obliuiōi dari ad tp̄s p̄pter
corpis molē quā iprobat ⁊ reprobat tā phūs
q̄ꝫ aug. tres fuerūt opiones doctoꝝ de origie
habituū cognitiuoꝝ. ⁊ oēs tres ille pōes i hoc
ↄcordāt ꝙ ſic̄ v̇tutes ↄſuetudiales nec ſūt oīo
a natura nec oīo ab acq̇ſitōe ſꝫ quodāmō ſūt
nate quodāmō acq̇ſite. ſic etiā ⁊ habit⁹ cogni-
tiui nec ſūt oīo inati neq̄ꝫ oīo acq̇ſiti ſꝫ quo-
dāmodo innati ⁊ quodāmō acquiſiti. Jn aſſi-
gnādo aūt modū ꝑ quē iſti habit⁹ ſūt inati ⁊ ꝑ
quē ſūt acq̇ſiti diuerſificātur diuerſi. q̇dā. n.
dicere voluerūt inati ſunt itellectui agēti ſed
acq̇ſiti ſunt q̄ꝫtū ad itellectū potētiale. ⁊ q̄ꝫtū
ad illū itellcm̄ dicit phūs aīaꝫ creari ſicut tabu
lā nudā. ⁊ ille intellect⁹ ē q̇ hꝫ p̄fici mediātib⁹
potētijs ſenſitiuis. ſꝫ illud nō uidetur eē ↄſo-
nū nec v̇bis phi nec v̇itati. ſi. n. itellcūs agēs
hr̄et habit⁹ cognoſcēdoꝝ quare nō poſſꝫ illos
coīcare poſſibili ſiue adiutorio ſenſuū iferioꝝ
Rurſus ſi intellectus agens haberet habitus
cognoſcendorum iam anima a ſua conditiōe
non eſſet ignorans imo potius eſſet ſciens.
Difficile eſt etiam ſimul cum hoc intelligere
quomodo ſpecies dicantur eſſe in intellectu
agente cum poſſibilis dicatur quo eſt omnia
fieri ⁊ agens quo eſt omnia facere. Et ideo ē
ſecundus modus dicendi ꝙ habitus cognitiui
quodāmō ſunt inati quodāmodo acq̇ſiti. ina-
ti. n. ſūt quo ad cognitōꝫ i uli. acq̇ſiti quo ad
cognitōꝫ i p̄ticulari ſiue inati quo ad cognitōꝫ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

prīcipioꝝ acq̄ſiti quo ad cognitionē ɔcluſionū
vnde dignitas eſt illa quam quiſq₃ ꝓbat audi
ta₃. Sꝫ nec ille modus vꝺ́ ɔ̄ſonat uerbis phi
⁊ aug. nā phūs in li. poſterioꝝ ꝓbat ꝙ cogni
tio prīcipioꝝ nō eſt nobis īnata deducens ad
plura īconueniētia. ⁊ ibidē oſtēdit ꝙ cognitio
prīcipioꝝ acq̄ritur uia ſenſus memorie ⁊ ex-
perientie. Aug. etiā in. xij. li. de trini. loquēs
de paruulo q̄ rn̄debat de oībꝰ prīcipijs geo-
metrie dicit ibi ꝙ hoc nō erat quia anima illiꝰ
paruuli prius illa nouiſſet ſꝫ potius iſta uide-
bat ī quadā luce ſui generis īcorporea. queād
modū oculus carnis uidet que ī hac luce cor-
porea contra adiacent cuius lucis capax eiq₃
ɔ̄gruens ē creatꝰ. Et ꝓpterea ē tertius mo-
dus vꝺ́ ꝙ habitꝰ cognitiui quodāmodo ſunt
nobis īnati ⁊ quodāmodo acq̄ſiti. non tm̄ lo-
quendo de cognitōe ī particulari ⁊ de cogniti
one concluſionū. ſꝫ etiam de cognitōe prīcipi
oꝝ. cum eni ad cognitōeꝫ duo concurrant ne-
ceſſario. ſ. pñtia cognoſcibilis ⁊ lumē quo me
diante de illo iudicamus ſicut uidemꝰ ī uiſu.
Et ī precedenti auctoritate inuit aug. ꝙ ha-
bitus cognitiui ſunt quodāmodo nobis īnati
rōne lūis aīe īditi. ſunt etiam quodāmodo ac
q̄ſiti rōne ſpēi. Et hoc q̄dem uerbis Aug. ⁊
phi concordat. Omnes eni ī hoc ɔ̄cordāt ꝙ
potentie cognitiue ſunt lumen īditū qđ uocat̄
naturale iudicatoriū. ſpēs aūt ⁊ ſimilitudines
reꝝ acq̄runtur in nobis mediante ſenſu ſicut
exp̄ſſe dicit phūs in multis locis. et hoc etia₃
experientia docet. nemo eni unq̄₃ cognoſce-
ret totū aut partē. aut patrē aut matrem niſi
ſenſu aliquo exteriori ſpēm eius acciperet
Et hinc eſt ꝙ amittentes vnū ſenſū neceſſe
habemꝰ vnā ſcientiā amittere. Illud aūt lumē
ſiue naturale iudicatoriū dirigit ipam anima₃
ī iudicādo tā de cognoſcibilibꝰ q̄₃ de opabili-
bus. Sꝫ hoc attendendū eſt p̄cipue. quia ſicut
inter cognoſcibilia quedā ſunt ualde euidētia
ſicut dignitates ⁊ prima prīcipia. quedā ſunt
minus euidentia ſicut ɔcluſiones particulares
ſic ⁊ in operabilibus. quedā ſunt maxime eui
dētia. utpote illud. quod tibi non uis fieri alij
ne feceris. ⁊ ꝙ deo obtēperandū ē ⁊ ɔſimilia
Queādmodū ergo cognitio primoꝝ prīcipio
rū rōne illius lūis dr̄ eſſe nobis īnata q₂ lumē
illud ſufficit ad illa cognoſcenda poſt receptio
nē ſpēꝝ ſine aliqua perſuaſione ſuperaddita

ꝓpter ſui euidentiā. ſic ⁊ primoꝝ prīcipioꝝ
moraliū cognitio nobis īnata eſt pro eo ꝙ iu
dicatoriū illud ſufficit ad illa cognoſcēda. Rur
ſus queādmodū cognitio particulariū ɔcluſio
nū ſciaꝝ acq̄ſita eſt pro eo ꝙ in nobis lumen
īnatū nō plene ſufficit ad illa cognoſcenda ſꝫ
indiget aliqua perſuaſione ⁊ habilitatōe noua
Sic etiā intelligendū ē ex parte operabiliū ꝙ
quedā ſunt agenda ad que tenemur que non
cognoſcimꝰ niſi per inſtructionē ſuperadditā
ergo qm̄ ɔ̄ſcia noīat habitu₃ directiuū noſtri
iudicij reſpectu operabiliū. hinc eſt ꝙ quodā-
modo noīat habitū īnatū. ⁊ quodāmodo no-
minat acq̄ſitū. Habitū inquā īnatū nominat
reſpectu eorum que ſunt de primo dictamine
nature. Habitū uero acquiſitū reſpectu eorū
que ſunt inſtitutōis ſuperaddite. Habitū etiā
īnatū dicit reſpectu luminis directiui. Habitū
nihilominꝰ acq̄ſitū reſpectu ſpēi ipius cogno
ſcibilis. naturale enim habeo lumen quod ſuf
ficit ad cognoſcendū ꝙ parentes ſunt hono-
randi. ⁊ ꝙ ꝓximi nō ſunt ledendi. nō tm̄ ha-
beo naturaliter mihi impreſſam ſpēm patris
uel ſpēm ꝓximi. His uiſis plana eſt rn̄ſio ad
queſtionē ꝓpoſitā ⁊ etiā ad obiecta. ɔcedo. n.
ꝙ ɔſcientia dicit habitū quodāmodo īnatum
videlꝫ rōne illius luminis ſuper nos ſignati
quod quidem oſtendit nobis bona ⁊ quod eſt
ſeminariū alioꝝ habituū acquirendoꝝ. Et ſic
currunt rōnes ad primā partē inducte. ɔcedo
nihilominus ꝙ ɔſciētia dicit quodāmodo ha-
bitū acq̄ſitū. ſ. rōne ſpēꝝ ipoꝝ cognoſcibiliu₃
ſicut oſtendunt tres prime rōes ad ſecunda₃
partē inducte. Concedo etiā ꝙ dicit habitu₃
quodāmō acq̄ſitū reſpectu ſpeculabiliū opa-
biliū ſicut tres alie rōes oñdūt. Siqua aūt ſūt
cognoſcibilia q̄ q̄dē cognoſcāt̄ per ſui eēntiā
nō per ſpēm reſpectu taliū poterit dici ɔ̄ſcia
habitus ſinglr̄ īnatus utpote reſpectu huius
ꝙ eſt deum amare ⁊ deum timere. deus eni₃
non cognoſcitur per ſimilitudinē a ſenſu acce
ptam. imo dei noticia naturaliter eſt nobis in
ſerta ſicut dicit aug. Quid autem ſit amor ⁊
timor non cognoſcit homo per ſimilitudine₃
exterius acceptā ſed per eēntiam. huiuſmodi
enim affectus eſſentialiter ſunt in anima. Ex
his patet rn̄ſio ad illā qōnē qua q̄ritur utru₃
omnis cognitio ſit a ſenſu. dicendum ꝙ non
neceſſario enim oportet ponere ꝙ aīa nouit

deū ⁊ ſeipam ⁊ que ſunt in ſeipa ſine admini culo ſenſuū exterioꝝ. Vnde ſi aliquando dicat philoſophus ꝙ nihil eſt in intellectu niſi pri9 fuit in ſenſu ꝙ omnis cognitio ortū habet a ſenſu. intelligendū eſt de illis que quidē hn̄t eſſe in aīa per ſimilitudinē abſtratā. et illa di cuntur eſſe in aīa ad modū ſcripture. ⁊ ꝓpte rea ualde notabiliter dicit phūs ꝙ in aīa nihil ſcriptū eſt. non quia nulla ſit in ea noticia ſed quia nulla eſt in ea pictura vel ſimilitudo ab ſtracta. et hoc eſt quod dicit aug. in li. de ciui. dei. Inſeruit nobis deus naturale iudicatoriū ubi quid ſit lucis quid tenebraꝝ cognoſcitur. in libro lucis qui ueritas eſt q̄ ueritas in corde hominū naturalr̄ eſt īpreſſa.

Tertio queritur de ꝯſcientia q̄ꝫtum ad effectū ligatōis. ⁊ eſt queſtio utꝝ teneamur ad omne illud quod ꝯſci entia dictat eſſe neceſſariū ad ſalutem. Et ꝙ ſic uidetur. Ro. xiiij. Omne quod non eſt ex fide peccatū eſt. Glo. Quod non eſt ex fide .i. ꝯtra ꝯſcientiā ut credam9 malū eē peccatū eſt. ſed hoc non eſſet niſi ꝯſcientia ligaret ad omne illud quod ipſa dictat. ergo tenemur oē illud facere quod eſt de ꝯſcientie dictamine. Item lex obligat ad faciendū illud qd̄ ipſa dictat. lex enim dr̄ a ligando. ſed ꝯſcientia eſt lex intellectus noſtri. ergo tenemur ad omne illud quod ꝯſcientia dictat ad ſaluteꝫ eſſe ne ceſſariū. Item tenemur ad faciendūꝫ illud quod iudex mandat. ſed ꝯſcientia eſt iudex noſter ſm̄ ꝙ dicitur. vij. eccle. in glo. ergo te nemur ad omne illud quod cōſcientia dictat. Item regula eſt ꝙ quotienſcūqꝫ aliquis fa cit aliquid credens eſſe mortale peccat mor talr̄ pro eo ꝙ ꝯtemnit deū. ergo ſi nō poſſu mus non credere ea que ꝯſcientia dictat uide tur ꝙ quicq̄d ſit illud ſi ꝯtra hoc faciam9 pec camus mortaliter. videtur ergo ꝙ teneamur ad faciendū omne illud quod ꝯſcientia dictat eſſe ad ſalutē neceſſariū. Sed ꝯtra. Si obli gamur ad omne illud quod ꝯſcientia dictat. ſed ꝯſcientia dictat aliquando aliquid faciēdū ꝯtra deū. ergo tenemur facere ꝯtra deū. ſed nullus peccat faciendo illud ad quod tenetur. ergo faciendo ꝯtra deū nō peccamus. Iteꝫ quedam ſunt ita mala ſm̄ ſe ꝙ deus non pōt facere ea nec illa ꝑcipere que nullo bono fine poſſunt fieri. ſed ad nihil poteſt obligare ꝯſci entia ad quod nō pōt obligare deus cū ꝯſcīa ſit infra deū. ergo ſi ꝯſcientia dictat talia ui detur ꝙ ad talia non poſſit obligare. ergo nō obligamur ad faciēdū talia. Itē ꝙ ad nihil poſſit ligare per ſe uidetur. quia peccatū oē eſt dictū uel factū uel ꝯcupitū ꝯtra legem dei ſicut dicit aug. ergo ſi ꝯſciētia dictat quid qd̄ non ſit de mandato legis diuine. facere cōtra illud non eſt peccatū cū non ſit facere ꝯtra le gē dei. ergo nen tenetur quis ad illud facien dū. ergo ad nihil ligat ꝯſcientia quantū eſt de uirtute ſua. Itē nullas poteſt ab aliquo li gamine abſolui ꝑ dictamē ꝯſcientie. ergo nec ꝑ illud dictamen poteſt aliqd̄ uiculū īcurrere. ergo uidetur ꝙ ꝯſcientia de ſe ⁊ per ſe ad ni hil poſſit ligare. Eſt ergo queſtio ad quid cō ſcientia liget. utrū liget ad omne quod dictat ⁊ utrū oīs ꝯſcientia liget. ⁊ utrū homo ſit ꝑ plexus qn̄ ꝯſcientia dictat unū ⁊ lex diuina di ctet ꝯtrariū. ⁊ cui magis ſit obtēperandū vtꝝ dictamini ꝯſcientie aut precepto ꝑlati cū ob uiant ſibi adinuicē. R̄. dō ꝙ ꝯſcīa aliqn̄ di ctat aliq̄d quod eſt ſm̄ legē dei. aliqn̄ aliquid qd̄ eſt preter legē dei. aliqn̄ aliq̄d qd̄ eſt ꝯtra legem dei. ⁊ loquimur hic de dictamine per modū preceptōis uel ꝓhibitōnis. non ꝑ mo dū ꝯſilij ſiue perſuaſionis. In primis quidem ꝯſciētia ſimpliciter ligat ⁊ uniuerſalr̄ ꝓ eo ꝙ ad illa homo ligatus ē per legē diuinā. ⁊ ꝯſcīa q̄ illi ꝯcordat ligatū oñdit. In ſecūdis v̄o ꝯſci entia ligat q̄ꝫdiu maneꝫ. vn̄ uel tenetur homo ꝯſciaꝫ deponere. uel tenetur illud quod dictat ꝯſcīa adīplere. utpote ſi dicat ꝙ neceſſariū ē ad ſalutē feſtucā de terra leuare. In tertijs v̄o ꝯſcīa nō ligat ad faciēdū ul' nō faciēdū ſꝫ ligat ad ſe deponendū ꝓ eo ꝙ cū talis cōſcientia ē erronea errore repugnāte legi diuine neceſſa rio q̄ꝫdiu manet ponit hoīnē extra ſtatum ſalutis. et ideo neceſſe eſt ipam deponere. qꝫ ſiue homo faciat quod dicit ſiue eius oppoſi tionē mortaliter peccat. Si enim faciat quod conſcientia dictat ⁊ illud eſt contra legeꝫ dei ⁊ cum facere contra legē dei ſit mortale pcc̄m abſqꝫ dubio mortaliter peccat. Si uero facit oppoſitū eius quod ꝯſcientia dictat ipſa ma nente adhuc peccat mortaliter non rōne ope ris quod facit ſed quia malo modo facit. facit enim in ꝯtemptu dei dum credit dictante ſibi ꝯſcientia hoc diſplicere q̄ꝫ ānis deo placeat. ⁊

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

hoc eſt quod dicit glo. ſuper illud ro. xiiij. Oē quod non eſt ex fide peccatū eſt. Ibi glo. Oē quod ad ꝯſcientiā pertinet ſi aliter fiat dicit apoſtolus eſſe peccatū. quāuis enim fiat etiaꝫ quod bonū ē ſi non faciendū credatur peccatū eſt. et ratio huius eſt. quia non tm̄ intendit ds quid homo faciat ſed quo animo faciat. ⁊ ille qui facit quod deus iubet credens facere ꝯtra ipſius dei uoluntatē non facit bono animo ſꝫ malo. et ideo peccat mortaliter. Sic ergo pꝫ ꝙ omnis ꝯſcientia aut ligat ad faciendū quod dictat. aut ligat ad ſe deponendū. nō tñ omnis ꝯſcientia ligat ad faciendū quod dictat ſicut illa que dictat non eſſe faciendū illud ad quod homo alias tenetur. ſed talis ꝯſcientia dicitur erronea. His uiſis patet rn̄ſio ad queſtioneꝫ ꝓpoſitā ⁊ etiam ad obiecta pro parte. ¶ Ad illud eniꝫ quod obr̄ primo ꝙ omne quod nō eſt ex ſide eſt ꝯtra ꝯſcientiā. iaꝫ patet rn̄ſio. Dico enim ꝙ facere ꝯtra ꝯſcientiā ſemper ē peccatū. quia ſemper eſt in dei ꝯtemptū. non tñ facere ſ̄m ꝯſcientiā ſemper ē bonū utpote cū ꝯſciētia dictat aliquid qḋ eſt ꝯtra deuꝫ. vñ hoc habet duas cauſas ueritatis. facere cōtra ꝯſcientiaꝫ ē peccatū. aut quia ꝯſcientia ligat ad illud faciendū. aut quia illud nō poteſt bñ fieri tali ꝯſcientia manente. ⁊ ideo eſt ibi ſophiſma ſ̄m ꝯſequens. quia ꝓceditur ex pluribus cauſis v̄itatis ad unā in rōe illa. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ ꝯſcientia eſt lex intellectus noſtri. dr̄ ꝙ uerū eſt ꝙ lex eſt ſed nō eſt lex ſuprema. ſupra ip̄am enim ē lex alia. ſ. lex diuina. cū aūt dr̄ ꝙ lex ligat ad faciendū omne illud quod dictat. dr̄ ꝙ ueruꝫ eſt quando lex inferior non dictat ꝯtrariū legi ſuperiori. hoc auteꝫ ſepe facit ꝯſcientia. Et ſimiliter reſpōdendū eſt ad ſequēs quod opponit de iudice ¶ Ad illud uero quod ultimo obr̄ ꝙ q̄cūqꝫ credit peccare mortaliter peccat mortaliter. dr̄ ꝙ hoc uerum ē. illud enim generaliter uerū ē qḋ dicitur Qui facit ꝯtra ꝯſcientiā edificat ad gehēnā. ſed tñ ex hoc non ſequitur ꝙ teneamur facere omne quod ꝯſcientia dictat faciendū. quia ſicut dictū eſt illud habet duas cauſas ueritatis ¶ Ad illas aūt rōes primas que in ꝯtrariū adducūtur rn̄dere non ē opportunū ꝓ eo ꝙ uerꝫ ꝯcludunt. oſtendūt enim ꝙ ꝯſcientia non ligat in omnibꝰ. ¶ Ad illud uero quod obr̄ ꝙ ad nihil ligat per ſe. quia nō dr̄ peccatū quod fit ꝯtra ꝯſcientiā ſed ꝯtra legem dei. dr̄ ꝙ facere ꝯtra legeꝫ dei hoc pōt eē duplr̄. vel uere. vel interp̄tatiue. ſiue ſ̄m ueritatē ſiue ſ̄m reputationē. et utroqꝫ modo eſt peccatū mortale. vtroqꝫ enim modo ꝯtemnitur deus. et quāuis faciens contra ꝯſcientiā non faciat ſemper contra legē dei ſ̄m veritatē facit tñ uel ſ̄m ueritatē uel ſ̄m reputationē. quia ꝯſcientia eſt ſicut preco dei ⁊ nunciꝰ ⁊ qḋ dicit nō mandat ex ſe ſꝫ mādat quaſi ex deo ſicut preco cū diuulgat edictū regis. ⁊ hinc eſt ꝙ ꝯſcientia habet virtutē ligandi in his que aliquo modo benefieri poſſunt. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ nō poteſt ab aliquo abſoluere. dr̄ ꝙ nō eſt ſimile. quia ꝯſcientia nō pōt aliā legē infigere. vñ nec pōt a precepto dei abſoluere nec a p̄cepto prelati cui homo ſe obligauit ex lege uoti. ex hoc tñ nō ſeq̄tur ꝙ nō poſſit ligare finaliter. imo ē argumētū a minori deſtruendo. vñ ſicut illud argumētū nō ualet. aliquid ꝯſcia non pōt ſuper ſup̄iorē. ergo non pōt ſuper iſ̄eriorē. ita illud nō valꝫ Cōſcia nō pōt abſoluere hominē a mandato ſuperioris. ergo nō pōt eū obligare. bñ tñ ſequitur ꝙ nō pōt obligare ꝯtra mādatū ſup̄ioris ad qḋ tñ pōt nos obligare pro eo ꝙ quodāmō ſupra nos ē ⁊ media inter nos et deum ſicut preco medius eſt inter regeꝫ ⁊ populū. Ex his patent ea que ultimo querebantur. ſ. quando ꝯſcientia liget ⁊ qn̄ non liget. Patet etiā ꝙ nemo ex ꝯſcientia perplexꝰ ē niſi ad tp̄s. ſ. q̄ꝫdiu ꝯſciētia manet. non tñ ē ꝑplexus ſimplr̄ pro eo ꝙ dꝫ illā ꝯſciaꝫ deponere. etſi neſcit per ſe de illa iudicare ꝓ eo ꝙ neſcit legē dei. dꝫ ſapientes ꝯſulere. vel per orōnē ſe ad deū ꝯuertere ſi hūanū ꝯſiliū deeſt. alioqn̄ ſi negligens eſt v̄ificatur in eo qḋ dicit apoꝰ. Qui ignorat ignorabitur. Patet etiā ꝙ plus ſtādū ē p̄cepto p̄lati q̄ꝫ ꝯſcie maxime qn̄ p̄latus p̄cipit quod poteſt ⁊ debet precipere.

Conſequēter q̄ritur de ſecūdo p̄ricipali. ſ. de ſynderesi que ē ꝯſcie ſcintilla. Et circa hoc q̄runtur tria. ¶ Primo queritur de ip̄a ſynderesi q̄ꝫtū ad eēntiā vtrū. ſ. ſit in gn̄e cognitiui uel affectiui. ¶ Secūdo de ip̄a q̄ꝫtū ad uſū utrū. ſ. per pccm̄ poſſit extingui. ¶ Tertio q̄ritur de ip̄a q̄ꝫtū ad abuſū utꝝ. ſ. ꝑ pccm̄ poſſit deprauari.

Circa primū ſic ꝓcedit̄ ⁊ q̄rit̄ utꝝ ſyn-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dereſis ſit ī gn̄e cognitōis uł affectōis. ¶ Et ꝙ ſit in genere affectionis uidetur per illud qđ dicitur ī glo. ſuper. i. Eze. in q̄ poſt plura ṽba dr̄ de ſynderesi. Is eſt ſpūs qui poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. ſed gemere ē actus affectōis. ſi ergo ſynderesis ē gemere ſynderesis ſpectat ad potentiam affectionis. ¶ Itē Amb. dicit ⁊ hr̄ ī lr̄a. ꝙ homo ſubiectꝰ peccato naturalr̄ uult bonū. ſꝫ illud qđ naturaliter īclinat nos ad bonū uel eſt ſynderesis uel ꝯſcīa. ergo illa uolūtas que īclinat nos ad bonū uel ē ſinderesiſ uel ꝯſcīa. ſed nō eſt ꝯſcīa. ergo ē ſinderesis. ¶ Itē ꝯ malū eſt bonū ſibi oppoſitū. ſed nos habemꝰ ī parte motiua ſenſibili aliq̇d īpelleſ ad malū. ergo ⁊ ī parte motiua rōali oꝫ aliq̇d ī nobiſ eē īſtigāſ ad bonuꝫ. hoc aūt nō eſt niſi ſinderesiſ. ergo ſinderesiſ ē ī parte affectiua. ¶ Itē ſicut ītellectꝰ īdiget lumīe ad iudicādū ita affectꝰ īdiget calore quodāmō ⁊ pondere ſpūali ad directe amanduꝫ. ergo ſicut ī parte aīe cognitiua q̇ddā naturale iudicatoriū quod q̇dem eſt ꝯſcīa. ita ⁊ ī parte aīe affectiua erit pondꝰ ad bonuꝫ dirigenſ et īclinans. hoc aūt nō ē niſi ſynderesis. ergo ⁊c.

¶ Sed ꝯ. Super illud Mal. ij. Cuſtodite ſpꝫ ueſtruꝫ ⁊ uxorē adoleſcētie ueſtre no. dc. glo. Hiero. Per uxorē adoleſcētie intellige legeꝫ naturalē inſcriptā in corde. ſps uero dr̄ ñ aīal pars que nō percipit ea que dei ſunt ſꝫ rōalis hanc auteꝫ uocat ſynderesim. ergo uidetur ꝙ ſynderesis ſe tenet ex parte rōnis ſiue cognitiue. ¶ Si tu dicas ꝙ ſps accipitur ibi coīter ad intellectū ⁊ ad affectū. obr̄ per hoc ꝙ in eadē glo. ſubiungitur. Hic ē ſpūs qui poſtulat pro nobis gemitibꝰ inenarrabilibꝰ. ſed poſtulare eſt actꝰ rōnis. ergo ⁊c. ¶ Itē ſup illud Luc. x. Abierunt ſemiuiuo relicto. glo. Immortalitateꝫ exuere ſed rōnis ſenſum abolere non pñt quin homo ſapere ⁊ deū poſſit cognoſcere. ſi ergo ſenſus rōnis ſe tenet ex parte rōis. ⁊ hꝰmodi ſenſus qui ī nobis remanꝫ nō ē aliud q̄ꝫ ſynderesis. uidetur ⁊c. ¶ Itē ſcintilla ꝯſcīe et ꝯſcīa ſunt in eadē parte. ſed ꝯſcīa ut ꝓbatū ē ſupra ſpectat ad cognitiuā. ⁊ ſynderesis ē ſcintilla ꝯſcīe ſꝫ ꝙ dr̄ ſuper eze. i. ergo uidetur ꝙ ſynderesis ſe teneat ex parte cognitiue. ¶ Itē ſi ſynderesis ſe tenꝫ ex parte motiue. aut ergo ē potētia aut paſſio. aut habitus. Paſſio nō. hoc ꝯſtat. Habitꝰ nō ut uidetur. q2 aut eēt bonꝰ aut malus. Nō bonꝰ. q2 ſi bonꝰ eēt ṽtꝰ ſi malus eēt uitiū quoꝝ neutꝝ ꝯceditur de ſynderesi. Potentia nō ut uidetur. q2 potētia uolūtatis indifferenter ſe hꝫ ad q̇cūqꝫ appetibile. ſynderesis ṽo non dr̄ reſpectu cibi ⁊ potꝰ ⁊ huiuſmodi appetibiliū. ergo non uidetur ꝙ aliquo modo ſe teneat ex parte affectiue. Eſt ergo queſtio quid ſit ipſa ſynderesis ⁊ de cōparatōe ipius ad legem naturalē ⁊ ad ꝯſcīētiā quomō ſe habēt. ⁊ utrū ſint eadē uel diuerſa.

¶ Item qualr̄ ſe habeat ad tres aīe potētias .ſ. ꝯcupiſcibilē iraſcibilē ⁊ rōabilē. uidetur. n. ꝙ ſit aliq̇d preter hec tria ſꝫm ꝙ habetur in glo. ſuper. i. Eze. Facies hoīs ⁊c. glo. Pleriqꝫ iuxta prelationē rōabilitatē aīe ⁊ iraſcentiā ⁊ ꝯcupiſcentiā ad hoīeꝫ ⁊ leonē ⁊ uitulū referūt quartā uero ſupra hec ⁊ extra hec ponūt quā greci uocant ſynderesim que ſcintilla ꝯſcīētie in caim quoqꝫ non extinguitur qua uictis uoluptatibꝰ uel furore ⁊ ipſa interdū rōnis ſimilitudine decepti nos peccare ſentimꝰ quam ꝓprie aq̇le deputant non ſe miſcentē tribꝰ ſed ipa errantia corrigentē. Ex hac glo. uidetur ꝙ differat ab illis tribus. ¶ Sed ꝯ hoc eſt q2 in li. de ſpū ⁊ aīa dr̄ ꝙ ſufficienter diuiduntur uires anime per has tres. ſ. per ꝯcupiſcibileꝫ iraſcibilē ⁊ rōnalē. ergo ſi ſynderesis ē aliq̇d aīe. uidetur ꝙ ipa ſe teneat neceſſario penes aliq̄ꝫ illaꝝ triū uirīū uel penes omnes. ¶ R℞. dō ꝙ circa diſtinctōeꝫ ſynderesis ab alijs uiribus multiplex eſt opinio ſicut ⁊ circa diſtinctiones aliaꝝ uirīū aīe. Uoluerūt. n. aliqui dicere ⁊ ex glo. precedenti priꝰ poſita ſuper. i. Eze. colligere ꝙ ſynderesis dr̄ ſupremū ipſiꝰ aīe. ſupremū aūt ipiꝰ aīe eſt ſuperior portio rōnis qua aīa ad deū ꝯuertitur. ⁊ illa ſuperior portio regit inferiorē portōeꝫ rōnis iraſcibileꝫ et ꝯcupiſcibilē. hec aūt ſuperior portio ſꝫ ꝙ ad deū ꝯuertitur ſemper eſt recta. obliquatur tñ ſꝫm ꝙ deſcendit ad hec inferiora. Et iſti dixerunt ꝙ inter ſynderesim ⁊ conſcientiā ⁊ legē naturaleꝫ talis eſt differentia. ſ. ꝙ ſynderesis nominat ipſam potentiam. ſ. ſuperiorē portionem. conſcientia uero nominat ipſius habitum ſꝫm quem regit inferiorē portionem. lex uero naturalis noīat illud ad qđ ꝯſcīa dirigit. Hic aūt modꝰ dcī ſatis uidetur ꝓbabilis niſi repugnarꝫ illi glo. priꝰ habite q̄ dicit ꝙ ſynderesis alijs peccātibꝰ ñ ſe imiſcet. cū. n. mortale

ꝑcm̄ n̄ poſſit eē abſq; actu ſuperioris portio
nis. quia in manducatione uiri ↄſiſtit ↄſūma-
tio peccati ſi ſyndereſis eſſet ſuperior portio
rōnis utiq; alijs peccantib⁹ ſe imiſceret. Pre
terea ſuperior portio rōis dicit ordinatōez ad
deū. actus aūt ſyndereſis nō tm̄ reſpicit deuz
ſed etiā ꝓximuz ſm ꝙ lex naturalis reſpicit
utrūq;. Et ideo alius ē modus dicendi ꝙ cuz
potentie rōales dupliciter habeant moueri. ſ.
intellect⁹ ⁊ affect⁹. ⁊ ꝑ modū nature ⁊ ꝑ modū
deliberatōis queādmodū libertas arbitrij ↄſi
ſtit in rōne ⁊ uoluntate ſm ꝙ mouetur delibe
ratiue. ſic ↄſcientia ⁊ ſynderesis reſpiciunt ra
tionē ⁊ uoluntatē inquantū mouentur per mo
dū nature tā ſynderesis q̄; ↄſcientia q̄; etiam
lex nature ſemper ad bonū inclinant. ſed libe
rū arbitriū aliquādo ad bonū aliquādo ad ma
lum. et ideo ſicut liberū arbitriū ſimul ↄplecti
tur rōnem ⁊ uoluntatem ſic ſindereſis rōnem
ſimul ⁊ uoluntatez ↄplectitur. ⁊ lex naturalis
ſimiliter. ⁊ ↄſcientia ſimiliter. ⁊ pro eodem ac
cipi poſſunt. a proprietate tm̄ ſindereſis dicit
potentiaz. ⁊ ↄſcientia habituz. ⁊ lex naturalis
obiectū. ſiue alio modo appropriādo ut ſinde
reſis dicat habitū reſpectu boni uel mali i uni
uerſali. ↄſcientia uero habitū reſpectu boni uł
mali in particulari. lex uero naturalis indiffe-
renter ſe habeat ad utrūq;. ſed quia ut habitū
fuit prius ↄſcientia dicit habitū ſe tenentē ex
parte intellectus. aut neceſſe erit preter ↄſciē
tiā ⁊ ſindereſim ponere in nobis aliquod dire
ctiuum. aut neceſſe eſt ponere ꝙ ſindereſis ſe
teneat ex pte affectus. Et ꝓpterea eſt tertius
modus dicendi ꝙ queādmodū ab ipā creatōe
aīe intellect⁹ habet lumē quod ſibi ē naturale
iudicatoriū dirigens ipm intellectū in cogno-
ſcendis. ſic affectus habet naturale quoddam
pondus dirigens ipm in appetendis. appeten
da aūt ſunt in duplici genere. quedā eniz ſunt
in genere honeſti. quedam in genere ↄmodi.
ſicut ⁊ cognoſcibilia ſunt in duplici genere.
quedā i genere ſpeculabiliū. quedā in genere
moraliū. ⁊ queādmodū ↄſciētia nō noiat illud
iudicatoriū niſi inquantū dirigit ad opera mo
ralia. ſic ſindereſis nō noiat illud pondus uo-
luntatis ſiue uoluntatē cum illo pondere niſi
inquantū illā habet inclinare ad bonū honeſtū
et queādmodū nomen ↄſciētie pōt accipi pro
potentia in tali habitu uel pro habitu talis po
tentie. ſic etiaz ſindereſis ↄſitatiori tm̄ modo
loquendi ſindereſis noiat magis potentiā ha
bitualē q̄; noiet habitū ſicut patet in auctorita
tibus que ſupra inducte ſunt. et q2 illa potētia
nunq; ſeparatur ab illo habitu. hinc eſt ꝙ ha
bitus ⁊ potentia uno noie ↄprehēditur. et po
tentia illa ut ſic habilitata nomen ſui habitus
ſortitur. Et ex hoc patet rn̄ſio ad q̄ſtionē pri
mo propoſitā qua querebatur utrū ſindereſis
dicat quid affectiuū uel cognitiuū. dico eni ꝙ
ſindereſis dicit illud quod ſtimulat ad bonū.
et ideo ex parte affectōis ſe tenet ſicut rōnes
ad primā partē inducte oſtēdunt. ¶ Ad illud
uero quod primo obī in ↄtrariū ꝙ ſindereſis
eſt ſpūs rōnalis qui poſtulat ⁊ interpellat. dō
ꝙ ſicut dicit Greg. ſuper Job. i. Non tm̄ lo-
quimur ad deū cogitatōibus ⁊ exteriorib⁹ uer
bis ſed etiā affectibus ⁊ deſiderijs. et ꝓpterea
dū ſindereſis ↄtinue ſtimulando nos facit bo-
nū deſiderore dicitur gemitib⁹ inenarrabilib⁹
ad deū interpellare. ¶ Ad illud quod obī de
ſenſu rōnis. dō ꝙ per ſenſuz rōalē magis in-
telligitur ibi naturale iudicatoriū q̄; intelliga-
tur ſindereſis. Siquis aūt ↄtendat ꝙ ꝑ ſenſū
illū accipitur ſindereſis. diſtinguendū ē ꝙ rō
aliquando accipitur ꝓpie ꝓ parte cognitiua.
aliqn̄ accipitur ↄmuniter ꝓut ↄphendit totuz
ſpūz rōnalē. et ſic ſenſus rōis nō tm̄ ſumitur
ex pte cognitiue ſed etiā affectiue. ſicut pz de
ſpūali guſtu ⁊ tactu. et ideo ex hoc nō ſequit̄
ꝙ ſindereſis ſe teneat ex pte cognitiōis. ¶
Ad illud qd̄ obī ꝙ ſindereſis ē ſcintilla ↄſcie.
dō ꝙ iō dr̄ ſcintilla ꝓ eo ꝙ ↄſcia q̄ṫū ē de ſe
nō pōt mouere nec pūgere ſiue ſtimulare niſi
mediāte ſindereſi que ē quaſi eius ſtimulus ⁊
igniculus. vn̄ ſicut rō nō pōt mouere niſi me-
diāte uoluntate. ſic nec ↄſcia niſi mediāte ſin
dereſi. et iō nō ſeq̇tur ex hoc ꝙ ſit ex pte co-
gnitiue imo potius ꝙ ſit ex pte affectiue. ¶
Ad illud qd̄ q̄ritur vtrū ſit potētia uel paſſio
uel habit⁹. dō ꝙ ē potētia ꝓprie attn̄ n̄ noiat
potētiā uolūtatis gn̄alr̄ ſ; ſolū uolūtatē inq̄ṫū
mouetur naturalr̄. nec adhuc vlr̄ ſ; ſolūmō re
ſpectu boni honeſti uł ei⁹ oppoſiti. nihi omin⁹
pōt etiā dicere habitū ſ; ille nō dz dici nec vt⁹
nec uitiū ꝓ eo ꝙ vt⁹ ⁊ uitiū ꝓprie reſpiciūt li-
bez arbitriū ⁊ uolūtatē inquātū ē deliberatiua
nō inquantū eſt naturalis. Ex predictis patet
rn̄ſio ad illas q̄ones que ultimo querebantur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Ad illud.n. quod queritur quō ſe habeat ſynderesis ad ↄſcientiā ⁊ legē naturalē. vō q̄ ſic ſe hꝫ ſynderesis ad ↄſciam ſicut ſe hꝫ charitas ad fidem. uel habitus ipiꝰ affectus ad habitus reſpectu itellectus practici ꝑ q̄ ē habitꝰ Lex autē naturalis ↄmuniter ſe hꝫ ad utrūqꝫ ad ſynderesim ⁊ ad ↄſciaꝫ. nam lex naturalis duplr̄ accipi pōt. vno mō ꝓut dicit habituꝫ in aīa. ⁊ ſic q̄ꝛ peꝛ legē naturalē inſtruimur ⁊ ꝑ legē naturalē recte ordinamur dicit habitū q̄ ↄprehendit intellcm̄ ⁊ affcm̄. ⁊ ita ↄprehendit ſynderesim ⁊ ↄſcaim. Alio modo lex naturalꝰ uocatur collectio preceptoꝝ iuris naturalis. et ſic noiat obiectū ſynderesis ⁊ ↄſcie vniꝰ ſicut dictantis ⁊ alteriꝰ ſicut inchoantis. nam ↄſcia dictat ⁊ ſynderesis appetit uel refugit. ⁊ utroqꝫ illoꝝ modoꝝ inuenitur lex naturalis in diuerſis locis. hoc tn̄ ultimo accipitur magis ꝓprie. ⁊ ſic ut ꝓprie loquamur ſynderesis dicit potentiā affectiuā inq̄ꝫtū naturalr̄ habilis ē ad bonū ⁊ ad bonū tendit. ↄſcia uero dicit habitū intellectꝰ practici. lex uero naturalis dicit obiectū utriuſqꝫ. Et per hoc pꝫ rn̄ſio ad q̄nē vltimā qualr̄ ſynderesis ſe hꝫ ad ↄcupiſcibilem rōnalem ⁊ iraſcibilē. Ille.n. tres potētie idifferenter noīant potentias aīe ſiue ꝑ q̄ mouentur naturalr̄ ſiue ꝑ q̄ mouentur deliberatiue. ſynderesis aūt noīat potentiā affectiuā ſm̄ q̄ mouetur naturalr̄ et recte. ⁊ ideo nō diſtinguitur ab illis potentijs ꝑ eſſentiā potentie ſed ꝑ modū mouendi. ⁊ quia ꝑ illū modū mouendi ſemper mouet recte. hinc ē q̄ dr̄ ſup alias uolare ⁊ alijs errantibus non ſe imiſcere ſed eas corrigere.

SEcundo queritur utrum ſynderesis poſſit per peccatū extingui. ¶ Et q̄ ſic uidetur. Sup illud ps. Corrupti ſunt ⁊ abhoīabiles facti. glo. Omni ui rōnali priuati. ſed ſynderesis ē potentia rōnalis. ergo per magnitudineꝫ peccati pōt ſynderesis priuari ſaltē quantū ad actū. ¶ Iteꝫ ſup illud ps. Ab altitudine diei timebo. Glo. Stupor ē qui nō ſentit. ⁊ poſt ſubiungitur. Stulta arrogantia ſimilis ē ſtupori. q̄n quis de ſe preſumēs nec timet nec cauet. ergo ſicut ꝑ ſtuporē ↄtingit corpus fieri iſenſibile reſpectu morbi corporalis ita ⁊ aīaꝫ ↄtingit fieri inſenſibilē reſpectu morbi ſpūalis. Si ergo ſynderesis remurmurat morbo ſpūali. uidetur q̄ ſynderesim ↄtingat aliq̄n extingui. ¶ Itē heretici ꝑ errore ſuo ſuſtinent mortē ſine aliquo remorſu ↄſcie. ſi ergo ſynderesis eſt remurmurare malo ⁊ in eis nō remurmurat aliquo mō. uidetur q̄ in eis ſit extincta oīo. ¶ Iteꝫ fomes ſe hꝫ ꝑ oppoſitū ad ſynderesim. ſed fomitē ↄtingit totalr̄ extingui ſicut pꝫ in beata uirgine. ergo uidetur q̄ ſynderesim ↄtingat extingui ꝑ pccōꝝ multitudinē. ¶ Sꝫ ↄ̄. In glo. ꝑhabita ſup primū Eze. Facies aquile ꝛc. glo. Scintilla ↄſciētie in Caim nō extinguitur. ſi ergo caim fuit magnus pccōr. uidetur q̄ ꝑ peccatū extingui non habeat. ¶ Itē augꝰ. in li. de ciui. dei. Tanta eſt uis probitatis ⁊ caſtitatis ut omnis uel pene oīs eius laude moueatur hūana natura. nec uſqꝫ adeo ſit turpitudine uitioſa ut totū amittat ſēſū honeſtatis. ergo ſi ille ſenſus honeſtatis ē ſynderesis. uidetur q̄ non poſſit per pccm̄ extingui. ¶ Itē que naturalr̄ inſunt ſunt inſeparabilia. ſed ſynderesis ineſt nobis naturalr̄. ergo videtur q̄ actū eiꝰ nō poſſemꝰ oīo amittere ꝑ peccatū cū uitiū ſicut dicit aug. nō deleat extrema nature ueſtigia. ¶ Item ſi in aliquibus deberet extingui maxime eſſet extincta in dānatis. ſed in dānatis ſynderesis nō extinguitur. q̄ꝛ remorſus ↄſcīe eſt ex actu ſynderesis. ⁊ hic remorſus maxime in eis uiget. q̄ꝛ nec ignis eoꝝ extiguetur nec vermis moriet̄. ergo ꝛc. ¶ R̄. vō q̄ ſynderesis q̄ꝫtū ad actū ipediri pōt ſꝫ extingui non pōt. ideo aūt nō pōt extingui. q̄ꝛ cū dicat quid naturale nō pōt a nobis oīo auferri. vn̄ ⁊ glo. dicit ſup illud Luce. x. Abierunt ſemiuiuo relicto. Immortalitatē exuere ſꝫ rōis ſenſū oīo abolere non pn̄t quin homo poſſit ſape ⁊ deū cognoſcere. nec unq̄ꝫ uitiū delet extrema nature ueſtigia. Q̄uis aūt actus eius oīo auferri uel extingui non poſſit. pōt tn̄ ad tp̄s impediri ſiue ꝓpter tenebrā obcecatōis. ſiue ꝓpter laſciuiā delectatōis. ſiue ꝓpter duriciā obſtinationis. Propter tenebrā obcecatōis impeditur ſynderesis ne malo remurmuret ꝓ eo q̄ malū creditur eē bonū ſicut ē in hereticis qui moriētes ꝓ impietate erroris credūt ſe mori ꝓ pietate fidei. ⁊ ideo remorſum nō ſentiunt ſed magis quoddā gaudiū fictū ⁊ uanū. Propter laſciuiā delectatōis ſimilr̄ ipeditur. aliq̄n.n. i peccatis carnalibus ita abſorbetur hō ab actu carnis ut remorſus locū nō habeat. quia carnales hoīes

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

tanto impetu delectatōis feruntur ut rō tunc non habeat locū. Propter duriciā obſtinatōis impeditur etiā ſynderesis ne ad bonū ſtimulet ſicut in damnatis qui adeo ſunt ī malo cōfirmati ut nunꝙ̄ poſſint ad bonū inclinari. et ideo ſynderesis quantū ad inſtigatōez ab bonū ſempiternū habet impedimētū. ⁊ ꝓpterea quantū ad illū actū pōt dici extincta. nō tñ eſt extincta ſimplr̄ quia habet aliū uſū. ſ. remurmuratōis. Sm̄ enim illū uſum ſm̄ quē ſyndereſis habet pungere ⁊ remurmurare ꝯ̄ maluȝ maxime uigebit in damnatis. ⁊ hoc dico ꝓpter remurmuratio ꝯ̄ malū tenet rōem pene non ꝓpter tenet rōem iuſticie. qꝛ illa remurmuratio erit ad ꝯmēdandū diuinā iuſticiā. ſed non erit ad eliciendū fructuoſaȝ pñiam. vñ remurmurabit ſyndereſis in dānatis ꝯ̄ culpā in relatione tñ ad penā. Et ſic pȝ ꝙ ſyndereſis ꝗ̄tum ad actuȝ impediri pōt. nunꝙ̄ tñ extingui pōt uniuerſalr̄ quantū ad omnē actū ⁊ ꝗ̄tū ad oē tempus ſicut rōnes oſtendūt que ad ſecundā partē inducuntur. et ideo ꝯcedende ſunt.

Ad illud uero qd̄ obꝛ̄ de glo ꝙ per malū ꝯtigit priuari omni ui rōnali. dō ꝙ rō ibi ſumit̄ pro potentia deliberatiua ⁊ mouente ꝑ modū deliberatōis que in aliquibus oīo eſt ad malū ꝯuerſa. Syndereſis aūt ut prius oñſum eſt non dicit uim aīe rōnalis ut mouentē per modum deliberatōis ſed ut mouentē per modū nature et ideo glo. illa nō facit ad ꝓpoſitū. Nec ē intelligendū ꝙ glo. illa uelit dicere ꝙ per pccm̄ fiat priuatio ꝗ̄tū ad potentiā ſed ꝗ̄tū ad rectitudinē potētie.

Ad illud quod obꝛ̄ ꝙ hō efficitur ſtupidus per peccatū. dō ꝙ ſimilitudo illa attenditur ꝗ̄tum eſt ex parte potentie deliberatiue ſm̄ quaȝ habet in nobis eē ſtulta arrogantia. Poſſet tñ dici ꝙ ſtupor nō aufert ſimplr̄ ſenſum ſed aufert ſolūmō ad tp̄us. et bñ poteſt eē ꝙ ad tp̄s aīa adeo incuruatur ad pccm̄ ut nullū ſentiat oīo remorſuȝ ſiue ꝓpter delectatōis intenſionē. ſiue ꝓpter excecationē cuȝ credit malū eē bonū.

Ad illd quod obꝛ̄ de hereticis iā pȝ rñſio. ꝯcedo enim ꝙ nō hȝ uſum ſuū ut remurmuret malo erroris in quē ceciderūt. tamē nō eſt extincta ꝓ eo ꝙ remurmurat ꝯ̄ alia mala ⁊ ꝯ̄ illa que heretici credūt eſſe mala.

Ad illud quod obꝛ̄ de fomite. dō ꝙ non ē ſimile quia fomes eſt uitioſitas ꝓter naturā. et iō totalr̄ tolli pōt etiā ſalua natura. non ſic autem eſt de ſyndereſi. ineſt enim ſm̄ primā nature inſtitutōez. ⁊ ideo natura ſaluata nō oīo auferri pōt. Alia eſt etiā rō. qꝛ aliꝗ eſt grā ſiue donū grē datuȝ gratis qd̄ directe repugnat fomiti ⁊ quod amouet carnis corruptionē. uitiū aūt ⁊ pccm̄ non habet eſſe cōtra actū ſyndereſis. et ideo ꝗ̄tūcūꝗ̄ homo peccauerit remāſit tñ ī eo tam ꝯſcīa ꝗ̄ ſyndereſis.

Tertio queritur de ſyndereſi quātū ad abuſū. Et eſt q̄ſtio utrū ſyndereſis poſſit deprauari ꝑ pccm̄.

Et ꝙ ſic uidetur. Glo. ſup. i. Eze. Facies aquile a dextris ipoꝝ quattuor. Ibi glo. loquens de cōſcīa ⁊ ſyndereſi dicit ſic. Hanc ſepe p̄cipitari uidemus ⁊ ſuū locū amittere cū quidā ſine pudore peccāt qb̄ꝰ merito dr̄. frons mulieris meretricis facta eſt tibi. ſi ergo p̄cipitiū nō ē niſi per culpā patet ⁊c.

Itē ſuper illud Hiere. ij. Filij mempheos ⁊c. glo. Malignus ſpūs de mēbris inferiorībꝰ uſꝗ̄ ad ūticē pertingit qñ caſtā celſitudinē mentis diffidentie morbꝰ corrumpit. ſed caſta celſitudo mentis eſt ipa ſyndereſis. ergo ꝯtingit per pccm̄ corrumpi.

Itē hoc uidetur rōne. Pena ⁊ culpa habent fieri ꝯtra idē. ſed ſm̄ actū ſyndereſis qui ē pccō remurmurare ꝯtingit eē aīe punitionē. ergo ſm̄ illū actū ꝯtingit eſſe peccati ꝑpetrationē.

Item ſyndereſis conſeqtur ꝯſciaȝ tanꝙ̄ ſuum naturale iudicatoriū. ſed ꝯſcīa pōt eſſe recta ⁊ erronea. ergo uidetur neceſſario ꝙ ſyndereſis aliqñ moueatur recte aliqñ moueat̄ oblique. ſi ergo inordinatio reperta in actu motiue eſt culpa uidetur ⁊c.

Itē oppoſita ſunt nata fieri circa idē. ſed donū ſapīe ⁊ beatitudo luctꝰ ꝯſiſtit circa ſyndereſim cū donū ſapīe ꝯſiſtat circa aīe ſupremū. ⁊ ſyndereſis poſtulet ꝓ nobis gemitibꝰ inenarrabilibꝰ. ſi ergo dono ſapientie ⁊ btitudini luctꝰ culpa opponitur. uidet̄ ꝙ culpa habeat eſſe circa illā potenciā.

Itē ſyndereſis aut ē de bonis maximis aut de bonis medijs. aut de bonis minimis. ſi de maximis. ergo eſt grā uel ūtus quoꝝ utrūꝗ̄ ē falſum cū ſyndereſis ſimul maneat cū pccō. Si ē de bonis medijs. ſȝ his ꝯtingit male uti. ergo ſyndereſi ꝯtingit male uti. ſed malus uſus eſt culpa. ergo ꝯtra actū ſyndereſis ꝯtingit eē culpā. De minimis nō ē dubiū ꝙ nō eſt cū minima ſint bona corporis.

Sed ꝯ̄. Glo. ſuper Eze. i. Syndereſim deputāt ꝓprie aquile nō

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſe miſcentē tribus ſed ipa errantia corrigētē.
ſi ergo nō ſe ꝯmiſcet tribus ſed potius corri-
git. uidetur q̄ ſm actū eius non conſiſtat pec
catū. ¶ Itē Ambro. dicit ꝛ magr̄ adducit i lit.
ſuper illud ro. vij. Quod uolo illud facio. Ibi
dicit q̄ homo naturalr̄ ſemper uult bonū. er-
go cū illa uoluntas nō ſit aliud q̄ȝ ſyndereſis.
ſyndereſis ſemp uult bonū. etſi ſemper vult
bonū. ergo nunq̄ȝ peccat. ¶ Itē uis illa que ꝑ
motū ſuū directe repugnat peccato nō depra
uatur peccō. ſed actus ſyndereſis ſemp ꝯ culpā
remurmurat etiā in peſſimis peccatoribꝰ. er-
go uidetur q̄ nō habeat deprauari uel deordi
nari per culpā. ¶ Itē qn̄ tota natura per mor
bū corrūpitur non eſt ulterius poteſtas ad ſa-
nitatē. ergo ſi tota rectitudo aīe aufertur p cul
pam iam non eēt ultra ſpes redeūdi ad grām
ſed ꝯſtat q̄ ē ſpes redeundi. qꝛ de nemine de
ſperādū ē dū eſt in uia. ergo uidetur q̄ aliqua
rectitudo remaneat. ſed rectitudo que maxie
eſt adherentie eſt rectitudo uolūtatis p modū
nature. ꝛ hec eſt ſindereſis. ergo non uidetur
q̄ deprauari poſſit per culpā. ¶ R̷. q̄ ꝑ illos
qui dicunt ſindereſim nō eſſe aliud q̄ȝ ſuperi-
orē portionē rōnis circa āctū ipſius ꝯtingit eē
peccatum. dicunt enim q̄ ipa ſuperior portio
rōnis habet duplr̄ moueri. aut ſm q̄ ad deuȝ
ꝯuertitur ꝛ regitur ꝛ dirigitur ſm leges eter-
nas. et ſic in ea peccatū nō habet eſſe. Aut p
ut ꝯuertitur ad inferiores uires. et ſic ab eis ſu
mit occaſionē deuiandi ꝛ pōt p pccm̄ deprauа
ri. Et ponunt exēplū in peccato arrij q̄ erra-
uit circa trinitatē ꝛ unitatē. ꝛ ita ſm ſupiorem
portionē rōnis uel ſm ſindereſim. Et hoc di-
cunt q̄ glo. predicta ſuper. i. Eze. uult dicere.
nam primo dicit q̄ alijs peccantibꝰ nō ſe imi-
ſcet. poſtea dixit q̄ p̄cipitatur ꝛ locū ſuū per-
dit. ꝛ utrūq̄ȝ dicunt habere ueritatē ꝑ diuerſas
ꝯparationes ſuperioris portionis ſiue ipiꝰ ſin
dereſis. Sed quoniā ſicut dicunt ſencti ꝛ glo.
manifeſte ſindereſis quantū ē de ſe ſemp hēt
ad bonū ſtimulare ꝛ peccato remurmurare q̄ȝ
diu ſumꝰ in ſtatu uie. Ideo dixerunt alij aliter
.ſ. q̄ ſindereſis noīat ipam uoluntatē ſm q̄
habet naturalr̄ moueri. ꝛ qm̄ pccm̄ non habet
eſſe ꝯtra actuȝ uoluntatis ut natura eſt uel vt
mouetur naturalr̄ ſed ſolū ut mouetur delibe
ratiue. hinc eſt q̄ per peccatū ſindereſis nō hȝ
deprauari. quia tn̄ ipſa habet alias regere et

dirigere ꝛ dominiū regendi pōt perdere. hinc
eſt q̄ ꝯtingit eam per culpā p̄cipitari. preſidē
tia enim dominij a nobis pendet. ſ. a rectitu-
dine preſidētis ꝛ ab obtempantia famulātis.
ꝛ q̄uis ſindereſis q̄ȝtum eſt de ſe ſemper ſit
recta. quia tn̄ ratio ꝛ uoluntas frequenter ei
obuiant. ratio per erroris excecationē. ꝛ uolū
tas per impietatis obſtinationē. hinc eſt q̄ ſin
dereſis precipitari dicitur. pro eo q̄ effectus
eius ꝛ preſidentia in uires alias deliberatiuas
ꝓpter earȝ repugnantiā repellitur ꝛ caſſatur.
Et ponitur exēplū in milite qui quantū ē de
ſe ſemper bene ſedet ſuper equū. equo tamē
ruente p̄cipitari dr̄. ſic ꝛ in ꝓpoſito intelligen
dū eſt. Hic aūt modus dicendi tanq̄ȝ rōnabili
or a pluribus ſuſtinetur. et ideo rōnes que ad
hanc partē inducuntur ꝯcedende ſunt. ¶ Ad
illud uero quod primo obr̄ de glo. q̄ ſindere
ſim precipitari uidemꝰ. iam patet rn̄ſio. non
enim ſequitur ſi precipitatur q̄ ꝓpter hoc p
peccatū deprauetur. quia p̄cipitiū eius non tm̄
attenditur ꝯ actum ꝓpriū ſed etiā ꝯtra actuȝ
aliarȝ virtutū quibus preſidere debet ipa ſin-
dereſis. ¶ Ad illud quod obr̄ q̄ morbus diſ
ſidentie corrumpit mentis celſitudinē. ꝛ q̄ aīa
ꝯſtupratur uſq̄ȝ ad v̄ticem. dō q̄ uertex ꝛ cel
ſitudo nō uocatur hic ſindereſis ſed ſuperior
portio rōnis. ſuperior autem portio rationis
non noīat ipſaȝ potentiā anime inquantū mo
uetur naturaliter ſed inquantū mouetur deli-
beratiue. et hoc modo circa ipam habet pec-
catū ꝯſiſtere et maxime illud quod attēditur
ꝑ actū rōis qui eſt ſurſum ſicut ē peccatū infi-
delitatis ꝛ deſperatōis ꝛ alia peccata que dire
cte opponuntur v̄tutibus theologicis. ¶ Ad
illud quod obr̄ q̄ pena ꝛ culpa habent fieri ꝯ
idem. dō q̄ illud nō hȝ ueritatē loquendo pre
ciſe p eo q̄ p peccato uoluntatis totū corpus
habet puniri. Uerum eſt tamē q̄ ſicut uolun-
tas ē principiū peccandi. ita principalr̄ punitur
vnde ꝛ uermis ꝯſcie plus eſt afflictiuus volun
tatis prout eſt deliberatiua q̄ȝ ꝓut eſt natura
quedam ꝓpter mutuā repugnantiā. vtrū aūt
ſola uoluntas ſit ſubiectū pene uel aliq̄d aliud
hoc infra ſuo loco manifeſtabitur. ¶ Ad illō
quod obr̄ q̄ ꝯſcia que eſt iudicatoriū p̄cedens
ſindereſim eſt recta ꝛ non recta. ergo ꝛ ſinde
reſis eſt recta ꝛ nō recta. dō q̄ non ſequitur.
p eo q̄ ipa ꝯſcia non tm̄ ꝯſiſit in uniuerſali

imo etiã deſcẽdit ad particulare. nec tm̃modo
mouetur motu ſimplici imo etiam collatiuo.
nec mirꝫ qꝛ ↄſiſtit in rõne cuius quidẽ rõnis ẽ
vnũ ab altero diſcernere ⁊ unũ ad alterꝫ ↄfer
re. et ideo lꝫ ↄſcia put ſtat i uniuerſali ⁊ mo-
uetur aſpectu ſimplici ſit ſemp recta. put aũt
deſcẽdit ad pticularia ⁊ ↄfert põt fieri erro-
nea ꝓpter hoc ꝙ intermiſcet ſe actus ratiõis
deliberatiue. Et hoc pꝫ ſic. ↄſcia. n. iudeoꝝ ex
ipo dictamine naturali dictabat ꝙ deo ẽ obe-
diẽdũ. ⁊ ipi poſtmodũ aſſumũt ꝙ deus p̄cepit
nũc circũciſionẽ ⁊ ciboꝝ diſcretionẽ. et ex hoc
ↄformatur ↄſcia in pticulari ut ſe circũcidant
⁊ a cibis abſtineãt. error autẽ ille non uenit ex
primo principio qͦ quidẽ uerꝫ fuit ſꝫ uenit ex
aſſumptõe quod quideꝫ non fuit ↄſcie put eſt
naturale iudicatoriũ ſꝫ poti⁹ rõnis erronee q̄
quidẽ ſpectat ad liberꝫ arbitriũ. ſynderesis aũt
q̄tũ ẽ de ſe mouetur motu ſimplici in remur
murando ↄ̄ malũ ⁊ in inſtigando ad bonum.
Preterea mouetur ↄ̄ malũ nõ in hoc uel illud
ſed in uniuerſali. uel ſi aliquo modo inclinetur
ſynderesis in deteſtandũ hoc malum uel illud
hoc non eſt inq̄tũ hoc ſed inq̄tũ malũ. ⁊ hinc
eſt ꝙ ſynderesis nõ obliquatur ſicut ↄſciẽtia
errat. Alia etiã poſſet reddi rõ. qꝛ ſynderesis
noĩat ipam potentiã naturalẽ put ẽ naturalr̄
habilitata. ↄſcia aũt noĩat nõ tm̃ naturalẽ ſed
etiã acq̄ſitũ. et qꝛ natura q̄tũ eſt de ſemper
recte mouetur. qͦ aũt acq̄ritur poteſt habere
⁊ rõneꝫ rectitudinis ⁊ obliquitatis. hinc eſt ꝙ
ſynderesi ſemp exñte recta ↄſcia poteſt eſſe ⁊
recta ⁊ erronea. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ do-
nũ ſapie eſt circa ſynderesim. dͦ ꝙ falſum ẽ.
omnia eniꝫ dona ⁊ oẽs v̓tutes ⁊ beatitudines
reſpiciunt uoluntateꝫ ꝑ ꝙ eſt deliberatiua. ꝙ
aũt dr̄ ſynderesis poſtulare pro nobis gemiti
bus inenarrabilib⁹ hoc intellr̄ cãliter. quia nos
inſtigat ad gemituꝫ pro malis quibus imerſi
ſumus. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ bonis medi-
ocribus ↄtingit male uti. dͦ ꝙ uerꝫ ẽ de his q̄
mouentur ad nutũ liberi ar. ſm̃ eius actũ pro
prie intellr̄ uſus ⁊ abuſus. ſynderesis aũt cuꝫ
ſit potentia naturalis. ⁊ naturalr̄ moueatur nõ
ſubeſt imperio liberi ar. ⁊ ideo nõ ſequitur ꝙ
ꝓpter hoc. Preterea eſto ꝙ poſſet illa abuti
adhuc nõ ſeq̄tur ꝙ ꝓpter hoc in ipa eẽt pec-
catũ. q̄uis enim liberꝫ ar. abutatur oculo cũ in
tuetur ad ↄcupiſcẽdũ tñ pcc̄m nõ dr̄ eẽ i oculo

peccatũ. n. non eſt in eo q̄ꝰ quis abutitur ſed
potius in abutente.

In parte iſta ſunt q̄õnes circa lr̄am.
Et primo queritur de hoc qͦ dicit.
ꝙ uelle malũ malũ eſt ſꝫ intelligere
malũ nõ ẽ malũ. Queritur vnde hoc ſit: ⁊ vi
detur ꝙ ſimilr̄ ſit in actu intelligendi ⁊ i actu
uolendi. actus enim reſpicit denoĩatõeꝫ ab ob
iecto. ergo ſicut uelle malũ eſt malũ. ita ⁊ intel
ligere. ¶ Itẽ intelligere dicit motũ a reb⁹ ad
aĩaꝫ. ⁊ uelle dicit motũ ab aĩa ad res. ergo ui-
detur ꝙ plus pendeat actus intelligendi a re
intellecta q̄ꝫ actus uolendi a re uolita. ergo ſi
malicia eſt a uolito ⁊ intellecto potius dꝫ de-
prauari actus intelligendi q̄ꝫ actus uolẽdi. ¶
Rꝫ. dͦ ꝙ a malicia exñte i obiecto magis de
prauatur actus uolendi q̄ꝫ actus intelligendi.
Et rõ huius duplr̄ ſumitur. tũ ex parte v̓tu-
tis. quia tanta eſt uis amoris ut tranſformet
amantẽ in amatũ. vñ qui diligit iuſticiã iuſtus
fit. ⁊ qui diligit iniquitatẽ iniquus fit. ⁊ ꝓpte
rea dr̄ de malis ꝙ facti ſunt abhoĩabiles ſicut
ea que dilexerunt. non ſic ẽ de actu intelligẽdi
nam etſi aliquo mõ ↄformet nõ tñ tranſfor-
mat. hoc aũt ↄtingit ꝓpter maiorẽ uim unio
nis que conſiſtit in ipo amore. ſicut enim dicit
Dio. amorẽ dicimus uim unitiuã. ꝓpterea dr̄
i. cor. vj. Qui adheret deo unus ſpiritus fit.
Alia eſt rõ ex parte obiecti. Bonũ. n. inq̄tuꝫ
bonũ eſt obiectũ affectus non intellectus. itel
ligentie aũt ⁊ memorie obiectũ ẽ uerꝫ ſub rõe
ueri uel bonũ ſub rõne ueri. ⁊ hinc ẽ ꝙ intelle
ctus qñ intelligit falſũ eſt falſus. nõ tñ quãdo
intelligit bonũ eſt bonus. affectus uero nõ dr̄
eſſe falſus quia uelit falſuꝫ q̄uis dicatur eſſe
malus quia uelit malũ. uel bonus cũ uult bonũ
Uirtus enim a ꝓprio obiecto denoĩari habet
Et per hoc pꝫ rñſio ad utrũq̄ꝫ obiectũ. Illud
aũt melius infra patebit di. xl. vbi inq̄rit ma
giſter utrꝫ peccatũ omne habeat eẽ a uolũtate
¶ Itẽ queritur de hoc quod dicit ꝙ ſuperior
ſcintilla rõnis bonũ uult ⁊ malũ ſemp odit. Sꝫ
ↄ̄. Impoſſibile ẽ ſimul ⁊ ſemel uoluntatẽ mo-
ueri motib⁹ ↄ̄rijs uel etiã diſpatis. ſꝫ hõ aliqñ
uult malum. ergo nõ uidetur ꝙ illa hora uelit
bonũ. falſum ergo dicit cuꝫ ait ꝙ illa ſcintilla
ſemp uult bonũ. Si tu dicas ꝙ uoluntas natu
ralis ⁊ deliberatiua ſunt diuerſe potentie ⁊ ita
ſimul poſſunt moueri diuerſis motib⁹. Cõtra

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

in lr̄a precedēti habetur ⁊ etiā ↄ̄ñtꝫ ꝙ illa uo-
lūtas que uult bonū gr̄a aduenīente liberatur
⁊ adiuuatur. ſi ergo uoluntas que a grā̄ libera
tur ⁊ adiuuatur hec ē in qua habꝫ ↄ̄ſiſtere pec
catū. uidetur ꝙ eadē ſit potētia uolūtatis qua
homo naturalr̄ uult bonū ⁊ qua aliqn̄ uult ma
lū. Si tu dicas ꝙ eadē ē uoluntas tn̄ diſpoſita
diuerſis habitibus. et ꝑ illoꝝ habituū diuerſi-
tatē pōt habere diuerſos motus. Obr̄ ↄ̄ hoc.
qꝛ illa potentia ē unica ⁊ ſimplex. ergo q̄ndo
ↄuertit ſe ad actū unius habitus nō pōt ſe cō-
uertere ſimul ⁊ ſemel ad actū alterius habitꝰ.
⁊ ita non mouetur ſimul ⁊ ſemel bene ⁊ male
Nō ergo ſemꝑ uult bonū. ꝙ ſi hoc ↄcedatur
eſt rō in ↄ̄rium ꝙ nulla uirtus deſtituitur ſua
naturali ⁊ ꝓpria opatione. ⁊ maxime uirtus
naturalis cuius ē moueri uniformiter. ergo vi
detur ꝙ actus uoluntatis naturalis qui eſt ap
petere bonū ſimul ſtet cū actu uoluntatis deli
beratiue qui eſt uelle maluꝫ. ¶ Rꝫ. vō ꝙ ſicut
dicit magr̄ in lit. duo ſunt hic modi vōi. q̄daꝫ
.n. dicunt ꝙ actus quo uoluntas naturalr̄ uult
bonū non eſt diuerſus uel diſtinctus ab eo ꝙ
uoluntas uult deliberatiue malū. ſꝫ ſicut malo
culpe in actu exteriori ſubſternitur bonū natu
re. vnde unus ⁊ idem actus ē bonus bonitate
nature ⁊ malus malicia moris. ſic dicūt intelli
gi ⁊ in uoluntate ꝙ uoluntas naturaliter vult
bonū inq̄ꝫtuꝫ uult actū ſubſtratū. vult nihilo-
minus malū inquantū illū actū deformat. Sꝫ
illud nō ſufficit dicere. qm̄ cum Ambro. dicit
ꝙ homo uult naturaliter bonū nō intelligit de
bono nature tm̄ quod quidem eſt actus uolun
tatis ſed etiā moris. vult enim iuſticiā ⁊ odit
iniuſticiā naturali uoluntate. Et propterea eſt
alius modus dicēdi quē magiſter ponit in lit.
ꝙ duo ſunt motus. ⁊ alius eſt motus quo vo
lūtas naturaliter appetit bonū. ⁊ alius quo uo
luntas deliberatiue uult malū. vtrū aūt poſſit
eſſe ſimul hoc magiſter nō determinat. Et ↄ̄
hoc eſt duplex opinio doctoꝝ. quidā .n. dicunt
ꝙ pñt eē ſimul. ꝓ eo ꝙ actus deliberatiuus n̄
excludit actū naturalē. ⁊ unus illoꝝ actuū eſt
uoluntatis ut mouetur naturaliter. ⁊ alter vt
mouetur deliberatiue. ſed qm̄ voluntas natu-
ralis ⁊ deliberatiuaꝫ ꝙ oſtenſum fuit una eſt
potentia. ⁊ eadē potentia quando plene moue
tur in bonū uel in malū nō pōt ſimul ⁊ ſemel
moueri motu oppoſito ⁊ etiaꝫ diſpato ꝓpter
ſimplicitatē potētie. Ideo dixerunt alij ꝙ mo
tus uoluntatis naturalis non eſt ſemper actu-
aliter in bonū. ⁊ qđ dicit magiſter i lit. ꝙ ſem
per uult bonū hoc intelligitur habitudinaliter
Impeditur aūt ⁊ ſuffocatur per maliciā uolun
tatis deliberatiue ut non exeat in actū ſicut ē
in damnatis in quibus ſyndereſis nō inſtigat
ad aliquod bonū ⁊ iuſtum. quicquid aūt ſit de
hoc utrū poſſit ſimul eſſe motus uoluntatis
ꝓut eſt natura cū motu uoluntatis ut ē delibe
ratiua. hoc tn̄ ueꝝ eſt ꝙ uoluntas naturaliter
que bonū appetit nō ē ſemper in ſuo actu. qꝛ
non ſemper cogitat de bono. ⁊ cum etiā cogi-
tat frequenter nullo modo afficitur. ⁊ ideo lr̄a
illa exponenda ē ꝙ hoc ꝙ dico ſemper dicat
ↄtinuitatē quantū ad habitū uolendi nō q̄ꝫtuꝫ
ad actū. Et qđ obijcit ꝙ v̄tus non priuatur ꝓ
pria operatiōe. vō ꝙ illud intelligitur de opa
tione ſubſtantiali que reſpicit eſſe rei. De opa
tione uero ↄuenienti que eſt reſpectu alicuius
extrinſeci nō ſemper habet ueritatē ꝙ nō pri
uetur actione. fere .n. oēs v̄tutes uidemus in
ſuis actibus recipere interpellatōeꝫ. nec tn̄ ex
hoc dicimus eas eē ocioſas uel ꝓpria opatiōe
priuari dū in actus ꝓprios ſunt nate exire ꝓ
loco ⁊ tp̄e. ¶ Itē queritur de hoc quod dicit.
Ante grām lꝫ naturaliter homo uelit bonum
nō tn̄ opꝫ ↄcedi habere bonam uoluntatē. Et
uidetur ꝙ imo. quia ueriori modo ineſt alicui
quod ineſt ei naturaliter q̄ꝫ quod ineſt accidē-
taliter. ergo ſicut ſequitur ſi deliberatiue uult
bonū ꝙ habeat bonā uoluntatē. ita ſequetur
ꝙ ſi naturaliter uult bonū ꝙ habeat bonā uo
luntatē. ¶ Iteꝫ qđ naturale ē non aſſueſcit in
ↄtrariū. ergo ſi homo naturaliter uult bonuꝫ
nunq̄ꝫ aſſueſcit uelle malū. ſed aſſueſcit uelle
malū. falſū ergo dicit cū ait ꝙ homo naturalr̄
uelit bonū. aut ſi dicit ueruꝫ uidetur ꝑ hoc ꝙ
hō naturaliter uelit bonū ꝙ ſit ſimpliciter bo
nus. ¶ Rꝫ. vō ꝙ bonitas uoluntatis inchoat̄
in appetitu naturali ⁊ ↄſūmatur in v̄tute deli
beratiua. nec ē uoluntas ſimplr̄ bona et recta
niſi ſit recta inq̄ꝫtū mouetur deliberatiue. ⁊ n̄
inq̄ꝫtū mouetur naturaliter. et ideo ſicut illud
argumentū non ualet imo ē ibi fallacia ꝑ q̄d ⁊
ſimplr̄. Ille eſt caſtus naturaliter. ergo ē caſtꝰ
ita illud non ſeq̄tur. Ille uult bonū naturaliter
ergo habet bonā uoluntatē. ¶ Ad illud quod
obr̄ ꝙ v̄iori mō ineſt qđ ineſt naturalr̄ ⁊c. vō

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

q̄ illa ꝯparatio v̄itatē hꝫ ubi illud quod ineſt
accītaliter nō preſupponit illud qꝺ ineſt natu
ralr̄. cū aūt preſupponit tūc non habet v̄itatē
Sicut enī meli⁹ eſt bene viuere q̄ꝫ viuere. q̄a
bene viuere preſupponit viuere. ſic melior ē
volūtas q̄ recte mouet̄ ⁊ naturalr̄ ⁊ delibera
tiue q̄ꝫ naturalr̄ tm̄. ¶ Ad illud quod obr̄ q̄
naturale nō aſſueſcit ī ꝯtrariū. ꝺꝺ q̄ illud ue
rū eſt de eo qꝺ ē ſimplr̄ naturale. ſ. de eo qꝺ
a natura inchoatur ⁊ ꝯſūmat̄. ſed hoc nō eſt
ueꝝ in eo qꝺ inchoat̄ a natura ⁊ ꝯſūmatur ab
aſſuetudine uel etiam a grā. ⁊ tale ē uelle bo
nū. Et per hoc patēt q̄ dicitur ī lit. ī hac pte.

¶ Diſtinctio. xl.

Oſt hoc de actib⁹ adijciēdū videt̄
ꝛc. Supra oñdit magiſter q̄liter
volūtas ex fine habeat rectifica-
ri ⁊ deprauari. In hac pte itendit
oſtendere q̄lr̄ act⁹ ⁊ opā rectificari habeant ⁊
ꝺeprauari ex affectu ⁊ fine. Et qm̄ obliquum
hꝫ cognoſci p rectū ⁊ malū p bonū. ideo pars
iſta hꝫ ptes duas. In prima parte inq̄rit ma-
giſter quō itentio faciat op⁹ bonū. In ſecūda
pte inq̄rit quō ex obliq̄tate itentōis ſiue vo-
lūtatis ꝺēat fieri op⁹ malū. ibi Cūq̄ꝫ itētio ut
ſupra dictū ē op⁹ bonū faciat ꝛc. ¶ Prima pars
diuiditur ī partes duas. In q̄rū prima magr̄
oñdit q̄lr̄ act⁹ penſari habēt boni uel mali ex
itentōe ⁊ fine. In ſecūda q̄rit vtrū generaliter
hoc ſit ueꝝ q̄ bonitas operū cauſet̄ ex boni-
tate itentōis. ibi Sꝫ q̄rit vtrū opera oīa hoīs
ꝛc. Et illa ſecūda ſubdiuiditur ī partes tres. In
q̄rū prima recitat diuerſoꝝ opionē. In ſecūda
ꝯfirmat alteraꝫ illaꝝ auctoritate aug. ibi Sed
aug⁹ euidētiſſime docet. ꝛc. In tertia v̄o redit
ad ꝯfirmāda reliq̄. ibi Que tn̄ q̄dā ꝯtēnūt ꝛc

Ad intelligētiā aūt h⁹ ptis ī qua ma
giſter principaliter agit de bonitate
opeꝝ quā hn̄t ex itentōe incidit hic
q̄ſtio circa duo. ¶ Et primo q̄ritur de bonita
te quā opa ab itētōe recipiūt. ¶ Secūdo v̄o
q̄ritur de bonitate quā opa itentōi ſupaddūt.
¶ Circa primū q̄runtur tria. ¶ Primo q̄ritur de
bonitate opeꝝ q̄ꝫtū ad q̄litatē. utꝝ. ſ. qualitas
opeꝝ q̄litati itētōis gn̄alr̄ corrn̄deat. ¶ Scđo
q̄ritur q̄ꝫtū ad q̄ꝫtitatē. ſ. utꝝ q̄ꝫtū q̄ſq̄ꝫ inten
dit tantū faciat. ¶ Tertio q̄ritur q̄ꝫtū ad ne
ceſſitatē. utrū. ſ. bona intentio abſq̄ꝫ operibus
ad ſaluteꝫ ſufficiat.

Circa primū ſic ꝑceditur ⁊ q̄ritur utꝝ
q̄litas opeꝝ ſemp rn̄deant q̄litati iten
tōis. Et hoc ē q̄rere utꝝ oē op⁹ qꝺ
fit bona itentōe ſit bonū. ¶ Et q̄ ſic videtur.
Primo auctoritate Ambr. quā magr̄ adducit
in lit. Affectus opi tuo nomen iponit. ſi ergo
denoīatio opis ē a q̄litate. ⁊ itentio ſiue affe-
ct⁹ op⁹ denoīat. uidetur etiā q̄ iformet q̄lita
te ſua. ¶ Itē arbor bona q̄ opatur b̄ q̄ bona
facit ſemp fructū bonū. ſꝫ uolūtas q̄ ē arbor
cū bona itentōe opatur b̄ q̄ bona opat̄. ergo
uidetur q̄ faciat op⁹ bonū. ¶ Itē act⁹ nō eſt
meritori⁹ nec demeritori⁹ niſi q̄ꝫ uolūtari⁹. et
uolūtas nō ē bona nec ē mala niſi ex intētiōe
ſicut oñſuꝫ ē ſ. ſi ergo bonitas uoluntatis fa
cit bonitatē ī ope. ⁊ bonitas itentōis facit bo-
nitatē ī uolūtate. ergo a primo q̄litas operis
cāt̄ur a q̄litate itētōis. ¶ Itē potēti⁹ ē bonū re
ſpectu boni q̄ꝫ malū reſpectu mali. ſꝫ q̄lecūq̄ꝫ
ſit op⁹ ⁊ q̄ꝫtūcūq̄ꝫ ſit bonū. deprauari pōt per
malā itentionē. ergo multo forti⁹ q̄lecūq̄ꝫ ſit
op⁹ ⁊ q̄ꝫtūcunq̄ꝫ malū rectificari pōt ex bona
itentōe. Et pōt h⁹ argumenti illatio ꝯfirmari
q̄ſi a minori ⁊ a ſimili ⁊ p ꝯueniētiā in ipo. q̄ꝫ
ſi oppoſitū ē cā oppoſiti ⁊ ꝓpoſitū ē cā ꝓpo
ſiti. ſi ergo mala itentio ſemp cāt malū. bona
ſemp cāt bonū. ¶ Itē eſto q̄ aliq̄s faciat op⁹
malū bono fine ita q̄ malicia ſit ī ope ⁊ boni
tas ī itentōe. aut itentio ꝑmanet bona opere
exn̄te malo. aut itentio fit mala ex opere ma
lo. aut itentio facit op⁹ bonū. Si primo mō.
ergo ſimul ⁊ ſemel meretur q̄s ⁊ demerebit̄
qꝺ ē impoſſibile. Si ſcđo mō. Sꝫ ꝯ. Op⁹ ē effect⁹
itentōis. ſꝫ effcūs nō ifluit ī cām ſꝫ poti⁹ ecō-
uerſo. ergo poti⁹ itentio coīcat ꝓprietatē ſuaꝫ
opi q̄ꝫ op⁹ itentōi. ergo ſi itētio ē bona nece ē
opus eē bonū qꝺ ex ipa ꝑcedit. ¶ Itē q̄ꝫtū-
cūq̄ꝫ opus de ſe ſit malū ſi tn̄ fiat ab eo q̄ opa
tur oīo p̄ter itentōeꝫ ſicut ab eo qui oīo caret
uſu rōis nō ē aliq̄uo mō culpabile. ergo ſi pri
uatio itentōis op⁹ q̄ꝫtūcūq̄ꝫ de ſe malū pōt pri
uare malicia ⁊ facere q̄ nō ſit malum malicia
moris. pari rōe uidetur q̄ rectificatio itentōis
op⁹ q̄ꝫtūcūq̄ꝫ de ſe malu pōt facere bonū ⁊ re
ctū. ¶ Sꝫ ꝯ. Hug. de ſcō vic. Amor traſfor-
mat amantē ī amatū. hoc aūt nō dr̄ ecōuerſo
ergo q̄liſcūq̄ꝫ ſit itentio ſi uolūtas ī elit maluꝫ
neceſſe ē eā effici malā. ergo nō uidetur q̄ q̄li
tas opis corrn̄deant q̄litati itentionis. ¶ Item

pbūs dicit ꝙ aliq̄ ſunt q̄ mox noīata ꝯiuncta
ſunt malo. ⁊ talia dicunt theologi eē mala ꝑ ſe
Si ergo ī talibꝰ actibꝰ īſepabiliter adheret ma
licia uidetur ꝙ huiuſmodi actus nō poſſint fi
eri boni ex intentōe bona. ¶ Itē aliq̄d ē ma-
lū qđ ē ꝯ dei mandatū. ſꝫ ītentio noſtra n̄ pōt
diuinū mādatū īfringere. ergo nō pōt facere
ꝙ hō faciēdo ꝯ dei mandatū nō peccet. ergo
q̄ſtūcūq; bonū intēdat ſi ꝯ dei mandatū faciat
nō erit bonū ſꝫ malū. ergo nō ē gn̄aliter uerū
ꝙ q̄litas opis a q̄litate itētōis cauſetur ¶ Itē
bonū abſolutū ꝑſupponit bonū ex circūſtātia
nihil.n.ē ſimpliciter ⁊ abſolute bonū niſi ve-
ſtiatur debitis ꝯditōibꝰ ⁊ circunſtātijs. ſꝫ aliq̄
ſunt opa q̄ ſemp dicunt carētiā debite circun
ſtātie ſicut iterficere inocētē. aut dicere falſuꝫ
ſcienter ⁊ ꝯſimilia. ergo uidetur ꝙ q̄ſtūcūq;
aliq̄s talia bona itētōe faciat nō erunt ſimplr
bona. ergo nō uidetur ꝙ q̄litas opis ſemper
rn̄deat q̄litati itentōis. ¶ R℞. Ad pdcōꝝ itel-
ligētiā eſt notandū ꝙ circa hoc ab antiquo du
plex fuit opio ſic magiſter i lit. explicat. q̄dā
.n. dixerunt ꝙ gn̄aliter uerꝫ ē ꝙ opa bona uł
mala pēſātur ex itentōe. Alij v̄o dixerunt ꝙ
opa nō pēſantur gn̄aliter bona uel mala ſꝫ ſo
lū illa q̄ idifferentia ſunt ad hoc ꝙ fiāt bn̄ uel
male. illa aūt opa q̄ ſunt mala ꝑ ſe ex itentōe
pēſari nō pn̄t. qꝛ q̄cunq; itētōe fiāt ſemp ma
la ſunt. Quelꝫ aūt haꝝ opionū uerꝫ dicit ſi re
cte itelligatur. intētōis.n. q̄litas dupliciter pōt
accipi ꝑ ꝙ itētio dupliciter dicitur. vno.n. mō
intentio dicit uolūtatē finis. Alio v̄o mō n̄ tm̄
dicit uoluntatē finis ſꝫ etiā ordinatōeꝫ eius qđ
eſt ad finē ad ipꝫ finē quē appetit. ⁊ ꝑ hoc du
pliciter pōt dici itētio bona uel mala. vno mō
dicitur itētio bona in q̄ ē pfcā ⁊ bona ordīatio
opis ad finē itentū. ⁊ ecōuerſo dr̄ mala in q̄ ē
ordinatio idirecta. ⁊ hoc mō bonitas itētōis n̄
tm̄ reſpicit bonitatē finis ſꝫ etiā rectā ordinē
eiꝰ qđ ē ad finē ad ipm finē. hec.n. duo neceſ-
ſario requirūtur ad hoc ꝙ oculus ſit ſimplex
ſicut dicit Ber. ad euge. ſ. ꝙ v̄itas ſit i elcōe.
⁊ charitas in itētōe. ⁊ hoc ē dicere ꝙ tunc eſt
oculus mentis ſimplex ſiue intentio bona qn̄
hoc amat finaliter qđ ē amādū ⁊ eligit qđ eſt
eligendū. Et hoc mō q̄litas opis ſemp rn̄det
q̄litati itentōis nec hꝫ iſtantiā. imo ſi oculus ē
ſimplex totū corpus ē luīoſuꝫ. ⁊ ſi oculus ē te-
nebroſus hoc ē itētio mala ⁊ opꝰ indicat malū

Alio mō dicitur intētio bona qꝛ illud qđ ſina-
liter itendit ē bonū. ⁊ mala qꝛ illud qđ finalr̄
itendit ē malū. ⁊ hoc mō nō ē gn̄aliter uerꝫ ꝙ
q̄litas opis cauſetur a q̄litate itētōis. ⁊ hoc di
co q̄ſtū ad q̄litatē q̄ ē bonitas. ſi q̄s.n. mētitur
utpote ad liberatōeꝫ inocentis. uel furatur ut
paſcat paupeꝫ nō dicitur bn̄ facere ſicut dicit
aug. ⁊ etiā apoꝰ. Nō ſunt faciēda mala ut ue
niāt bona. q̄ſtū aūt ad q̄litatē malicie nō hꝫ in
ſtātiā imo neceſſario malicia opis corrn̄det in-
tentōi male itēdēti. q̄lecunq;.n. ſit opꝰ dū faci
at illud hō mala itētōe deꝰ qui ſcrutatur corda
malū reputat. cū.n. ad bonitatē opis neceſſa-
rio req̄ratur itētio boni finis ſola illa deſiſtēte
opꝰ iudicatur eē malū. nō tn̄ illa ſola aſſiſtente
iudicatur eē bonū. qꝛ plura exigūtur ad ꝯſtru
endū q̄ȝ ad deſtruēdū. Ex his pꝫ rn̄ſio ad. q.
ꝓpoſitā ⁊ etiā ad obiecta ꝓ magna pte. nam
obiecta q̄ ꝓbant ꝙ v̄itas opis nō corrn̄det bo
nitati itētōis loquūtur de bonitate itētōis ꝓut
reſpicit ipꝫ finē. ⁊ ſic uerū ꝯcludunt. qꝛ ad hoc
ꝙ opꝰ ſit bonuꝫ nō ſufficit ꝙ hō itēdat ad bo
nū ſꝫ etiā exigitur ꝙ recta uia itēdat ad bonū
Argumēta v̄o ad oppoſitū ꝓ magna pte ꝓce
dunt alia uia. ſ. ꝓut itētio dicitur eē bona non
ſolū qꝛ itētū eſt bonū ſꝫ etiā qꝛ ordinatio ē bo
na. Et ſic itelligitur auctoritas ambro. q̄ dici
tur. affectꝰ tuus opi tuo nomē iponit. ⁊ rō ꝑa ⁊
tertia. nā uolūtas nō dicitur eſſe bona i ſe nec
etiā bona arbor ex bonitate itentōis niſi ꝑ ꝙ
itentio dicitur eē bona qꝛ bono mō ad bonuꝫ
finē tēdit. ¶ Ad illud v̄o qđ obr̄ ꝙ mala itē
tio ſufficit ad faciēdū malū opꝰ. đđ ꝙ nō ſeq̄t
ex hoc ꝙ ſilr̄ itētio boni ſufficiat ad bonū. fa
ciliꝰ.n. ē deſtruere q̄ȝ ꝯſtruere. ⁊ qꝛ bonū attē-
ditur ꝑ ꝯſtructōeꝫ ex ꝯcurſu multaꝝ circūſtan
tiaꝝ. malū uero attēditur ex cuiuſcunq; priua
tōe. hic ē ꝙ malū ē oīphariā ⁊ bonū uno mō.
Et iō nō ſeq̄tur ꝙ ſi defectꝰ alicꝰ rei ſufficit ad
faciēdū malū ꝙ poſitio eiꝰ ſufficit ad faciēduꝫ
bonū. plura.n. exiguntur ad bonū. Nec eſt ibi
locus a ſimili nec a minori. Rurſus qꝛ malū ē
priuatio boni i talibꝰ nō tenet ꝯn̄tia i ipo ſed
potiꝰ ꝯn̄tia i ecōtrario. ¶ Ad illđ qđ obijcitur
ꝙ itētio potiꝰ vꝫ ifluere in opꝰ q̄ȝ ecōuerſo.
đđ ꝙ opꝰ nō facit itētōeꝫ malā aliq̄d ifluendo
ſꝫ potiꝰ deficiēdo. qꝛ.n. opꝰ de ſe iordinatū eſt
⁊ itentio nō pōt illud ordinare. hinc ē ꝙ dū illi
opi ſe applicat ſeipāꝫ deordinat. ¶ Ad illud

qð obijcitur ꝙ priuatio itētõis priuat maliciã
ab actu. dð ꝙ non eſt ſimile. ꝑ eo ꝙ priuatio
itētõis dicitur priuare maliciã ab actu. nõ quia
aliqͥd ipa priuatio itētõis ↄferat ipſi actui ſed
potiꝰ qꝛ trahit actũ illuꝫ ex gen̄ꝰ moris. qꝛ nõ
ē opꝰ morale niſi ꝓ ꝙ fit ex itētõe. Et iõ ſimlr̄
eſt modus arguendi i iſta rõe ⁊ i p̄cedenti qua
arguebat̄ ex ↄpatõe mali ad bonuꝫ. nõ. n. ualꝫ
Sufficit ad deſtruēduꝫ. ergo ſuffic̄ ad ponēð.

SEcundo q̃ritur utꝝ q̃ſtuꝫ qͦs itēdat
tãtuꝫ faciat ut ſicut opꝰ ab itentiõe
recipit aliquo mõ q̃litate ita etiã re-
cipiat q̃ſtitatē. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Super illud
Mat. xij. Bonꝰ hõ de bono theſauro ⁊c. glo.
Quãtuꝫ bonuꝫ itendis tãtuꝫ facis. ¶ Itē hoc
uidetur rõe. Oē agens ꝑ itentiõeꝫ ꝑfigit ſibi
finē ad quē opꝰ ſuũ menſurat. ergo ſi oē opꝰ mo
rale eſt ab agente ꝑ itentõꝫ. ois opis moralis
menſura attenditur i ↄpatõe eiꝰ ad fineꝫ. ſꝫ ↄpa
tio ad fineꝫ eſt itentio. ergo q̃ſtitas ois operis
moralis penes intentõeꝫ attenditur. ¶ Iteꝫ ꝓ
q̃ſtitateꝫ charitatis attendit̄ merituꝫ exterio
ris opis. ⁊ ꝓ magnitudinē libidis attendit̄ ma
gnitudo exterioris peccati. ſi ergo charitas ut
dicit Ber. reſpicit intentõeꝫ. ⁊ ſimilr̄ libido q̄
dicit ↄq̄tatõeꝫ i bono creato. ergo uidetur ꝙ
q̃ſtitas ois opis moralis ꝓ intētõeꝫ menſuretur
¶ Itē ſi aliqð opꝰ de natura ſui generis ē ue
niale peccatũ. nihilominꝰ ille q̄ facit illud mor
talr̄ peccat ſi itendit peccare mortalr̄. hoc aũt
nõ eēt niſi opꝰ recipet q̃ſtitatē i gñe moris ab
itētõe. ergo ⁊c. ¶ Sꝫ ↄ. Si q̃ſtũ qͦs itēdit tãtũ
facit. ergo ſi Linꝰ uel aliqͥs aliꝰ puus ſcũs iten
deret mereri gloriã petri meretur gloriã petri
et ſi ampliꝰ intenderet ãplius mereretur. ergo
hñti minorē charitatē redderet maiꝰ p̄miũ qð
ē plane falſũ. ¶ Itē ſi q̃ſtũ qͦs itēdit tãtũ fac̄
ergo ſi aliqͥs adulterans peccare itendit ueni-
alr̄ peccat uenialr̄. ſi ergo hoc ē plane falſum
manifeſtũ ē ꝙ q̃ſtitas opis nõ cãtur ex q̃ſtita
te itentõis. ¶ Itē q̃ſto aliqͥs ē humilior tãto
minꝰ boni ſe credit facere. ſꝫ itentio ſequitur
credulitatē. qꝛ fides dirigit itētõeꝫ. ergo q̃ſto
qͦs humilior ē tãto minꝰ bonũ intendit facere.
Si ergo bonitas opis menſuraretur penes q̃ſti
tatē itentõis, uidetur ꝙ q̃to qͦs eēt humilior
tanto opꝰ eiꝰ eēt minꝰ bonũ. ſed hoc eſt plane
falſũ. ergo ⁊c. ¶ Itē vnꝰ ſimplex cũ facit puũ
pccm̄ credit eſſe grauiſſimũ pccm̄. aliꝰ impius
⁊ iniquus cũ facit maximũ pccm̄ credit valde
paꝝ peccare. ſi ergo opꝰ menſuratur penes inten
tionē. uidetur ꝙ iniquus ⁊ malicioſus minus
peccet in maiori gñe peccati q̃ꝫ unꝰ ſimplex i
genere peccati q̃ſtũcũqꝫ leui. ſi ergo hoc pla-
ne ē falſũ. ergo ⁊ illud ex quo ſeq̄tur. ſ. ꝙ q̃ſ-
titas opis corrñdeat q̃ſtitati itentõis. ¶ Rñ.
dð ꝙ ſicut in p̄cedenti ꝓblemate duplex diſtin
guitur q̃litas intentõis. ſic ⁊ in hoc itelligēdũ
ē. qꝛ q̃ſtitas intentõis duplr̄ põt itelligi. ſ. aut
rõe actus intendēdi. aut rõe ipiꝰ intenti. et ꝓ
hoc diſtinguitur illa locutio duplex. q̃ſtũ intē-
dit tantũ facit. qꝛ q̃ſtuꝫ ⁊ tantũ pñt eſſe noĩa
uel aduerbia. Si tantũ ⁊ q̃ſtuꝫ ſint aduerbia.
tunc dicunt q̃ſtitatē actus intendēdi. et tũc eſt
locutio v̄a generalr̄ ſiue reſpectu bonoꝝ ſiue
reſpectu maloꝝ. qꝛ q̃ſtũ actus intendēdi ē in-
tenſus in bonitate ⁊ malicia tantũ opatio ex-
terior ē bona uel mala. oē. n. meritũ ⁊ deme-
ritũ ad actũ uolũtatis reducitur lꝫ circunſtãtie
exteriores aliquo mõ faciant ad maiorē uolũ
tatis deprauatõeꝫ. Si aũt tantũ ⁊ q̃ſtum ſint
noĩa tunc dicunt q̃ſtitatē ex pte intenti. ⁊ ſic
nõ ē generalr̄ uerꝰ ille ſmo. qꝛ opꝰ exteriꝰ fa
ctũ nõ ſemp ↄmenſuratur ei qð intentio itēdit.
Frequēter. n. intendit hõ facere magnũ bonũ
⁊ facit puũ qꝛ modicã hꝫ charitatē. hꝫ tñ ali-
quo mõ v̄itatē in malis. ſ. intendēdo lꝫ nõ di-
minuendo. ⁊ ꝓut tantũ ⁊ q̃ſtũ dicunt q̃ſdã cõ-
patõeꝫ ꝓportionalitatis. nõ ↄmēſuratõeꝫ eq̄-
litatis. vñ q̄ intendit multũ peccare multũ pec
cat qualecunqꝫ opꝰ faciat. nõ tñ q̄ intēdit paꝝ
peccare paꝝ peccat. ſi maxime facit opus qð
multũ habet de deformitate. Ex his pꝫ rñſio
ad. q. ꝓpoſitã. ↄcedo. n. ꝙ q̃ſtitas bonitatis
⁊ malicie in ope corrñdent q̃ſtitati bonitatis
⁊ malicie in intentõe ꝓ ꝙ q̃ſtitas itētõis attē-
ditur q̃ſtũ ad actũ itēdēdi ſicut rões ad primã
ptē inducte oñdũt. Cõcedo etiã nihilominꝰ ꝙ
q̃ſtitas opis ñ ſemp corrñdet q̃ſtitati itētõis
ꝓ ꝙ q̃ſtitas itētõis attenditur ex pte itēti ſic̄
oñdũt rões q̄ ad ſecũdã ptē inducũtur. ¶ Ad
alias tñ duas rões q̄ ultĩo iducũtur rñderi põt
ꝙ nõ cogũt. ꝑ eo ꝙ nõ ē idē dicere de aliquo
ꝙ credit facere magnũ uel puũ bonũ ſiue ma
lũ ⁊ ꝙ intendit. aliud. n. ē eſtimatio aliud intē
tio. ⁊ q̃ſuis opꝰ ſeq̄tur eſtimatõeꝫ nõ tñ ſeq̄t̄
intētõeꝫ. Preterea ille due rões ſicut ⁊ alie ꝓ
cedunt de q̃ſtitate intētõis a pte intēti. q̃ſuis

enim humilis homo paꝝ intendat facere. ni-
hilominus tñ magne bonitatis ē eius intētio
dū ex magna uirtute mouetur ad illud faciēdū
Simil̄r du iniquus homo intendit modicum
malū facere. tñ qꝛ ex magna libidīe facit mul
tū ſine ualde ē praua eius intentio dū nimiuʒ
adheret bono creato. et ideo nō ſeq̄tur ꝙ mi
nus peccet ille q̇ eſt magis malicioſus.

Tertio queritur de bonitate operum
q̄ꝫtuʒ ad neceſſitatē. vtꝝ. ſ. intentio
abſqʒ bonis opib⁹ ſufficiat ad merē
dū uitā eternā. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Ber. de li.
ar. Intentio ſufficit ad meritū. bona actio req̇
ritur ad exēplū. ergo uidetur ꝙ q̄ꝫtū ad meri
tū uite eterne nō ſit neceſſaria bonitas actōis
exterioris. ¶ Itē ſuper illud ps. Dixi ꝯfite-
bor. glo. Uotū ꝓ opatōe iudicatur. ergo tātuʒ
ualet bonū uelle q̄ꝫtū uelle ⁊ operari. ergo ⁊c.
¶ Item greg. in quadā omel'. Nō eſt noſtra
manus a munere cū arca cordis repleta fuerit
bona uoluntate. ergo plenitudo intentionis ⁊
uoluntatis equiualet plenitudini operatōis. er
go ſine illa poteſt ſufficere ad ſalutē. ¶ Iteʒ
mereri uitā eternā ē in poteſtate nr̄a. ſʒ opera
exteriora nō ſunt in ptāte nr̄a. ergo uidetur
ꝙ opera exteriora nō ſunt neceſſaria ad me-
rendū uitā eternā. ergo ad meritū uite eterne
uidetur ſufficere intentio ſola. ¶ Itē intentio
⁊ uoluntas non pendet ex opere. ergo opēre
non exn̄te pōt eē bonitas tā in uoluntate q̄ꝫ i
intentione. ſed qui habet bonā uoluntatē ⁊ in
tentōeʒ eſt iuſtus. ⁊ oīs talis hʒ quod ſufficit
ei ad uitā eternā. ergo ad meritū uite eterne
uidetur intentio ſufficere abſqʒ exteriori opa
tione. ¶ Sʒ ꝯ. Mat. xxv. Eſuriui ⁊ nō dedi
ſtis mi. mā. Ita deus dicet reprobis. ⁊ ꝓpter
hoc feret ſn̄iam dānatōis ꝯ eos. Si ergo ꝓpt̄
defectū bonoꝝ opeꝝ q̇s dānatur exercitiū bo
noꝝ opeꝝ ad ſalutē ē neceſſariū. ergo intētio
ſine opib⁹ nō ſufficit ad meritū. ¶ In in can.
Iac. ij. Fides ſine opib⁹ mortua ē. ſʒ nō ē effi-
cacior ad merendū intentio q̄ꝫ fides. ergo ſi fi
des nō ſufficit ad meritū ſine opibus pari rōe
nec intentio. ¶ Itē greg. in q̄dā omel'. Amoꝛ
dei nūq̄ꝫ eſt ocioſus. opatur. n. magna ſi eſt. ſi
aūt opari negligit amor nō ē. ergo ſi opa nō
adſunt nō adeſt v̄itas amoris. ſʒ nihil ē meri-
toriū uite eterne abſqʒ amore charitatis. er-
go circūſcriptis opib⁹ intētio nō ſufficit ad me

ritū. ¶ Itē phūs dicit ꝙ ad v̄tutē tria req̇rūt
. ſ. ſcire uelle ⁊ īpmutabil̄r opari. ergo ſi nō ē
opatio nō ē ſalua v̄tutis rō. ſʒ ubi nō ſaluatur
v̄tutis rō nec poterit ſaluari ſufficiētia meriti.
ergo uidetur ꝙ abſqʒ opatōe uitā eternā non
ꝯdigne nec ſufficienter meremur. ¶ Itē ſi ſo
la intentio uel uoluntas interior ſufficeret ad
meritū. ſʒ hn̄ti grāʒ facillimū ē uelle bonū. er-
go facillimū eēt mereri uitā eternā. cui⁹ ꝯ̄riuʒ
dicit dn̄s Mat. cū dicit ꝙ arta eſt uia q̄ ducit
ad uitā. ¶ Rꝫ. vō ꝙ cū q̄ritur utrū intētio et
uoluntas interior ſufficit ad meritū abſqʒ ope
exteriori diſtinguēdū ē. Aut. n. ille q̇ hʒ ītēn-
tōeʒ hʒ facultatē bn̄ operandi. aut nō. ſi nō hʒ
facultatē cū nemo obligetur ad īpoſſibile ſi bo
nā uoluntatē hʒ ⁊ directā intentōeʒ tunc ſola
plenitudo uoluntatis interne ſufficit ei ad me
ritū uite eterne abſqʒ exteriori opatōe. Si aūt
adſit facultas ⁊ ſe offert opportunitas intētio
nō pōt ad meritū ſufficere abſqʒ opatiōe. Rō
aūt hui⁹ ē diuini mādati obligatio ⁊ v̄tutis ꝑ-
fectio ⁊ uoluntatis plenitudo. Diuini mādati
obligatio facit ut intentio nō ſufficiat ſine opi
bus cū ſe offert opportunitas ⁊ facultas. man
data. n. dei non ſolū obligant ad uolendū ſed
etiā ad faciendū. et ideo qui nō implet diuina
mandata cum poſſit potius meretur iram q̄ꝫ
grām. Uirtutis etiā perfectio ratio eſt quare
non ſufficit ſola intentio. qm̄ v̄tus eſt ultimuʒ
potentie. et ideo eleuat potentiā ad aliq̄d ma
gnū ⁊ arduū. Potētie aūt aīe nō hn̄t ſuā v̄tu
tē uel utilitatē ſine ꝑfectionē ꝯpletā niſi exe-
ant in opera ſibi debita qn̄ adeſt facultas ⁊ op
portunitas. et ideo intentio illa qua q̇s uult et
intendit bonū ⁊ tñ non facit cū poſſit nō ē in-
tentio v̄tuoſa ac per hoc nec meritoria. Uo
luntatis etiā plenitudo ratio eſt quare nō ſuf
ficit ſola intentio. qm̄ bona uoluntas ponit ef
fectū ſi adſit facultas. alioquin non dicitur hō
plene quid uelle ſi non facit cū poſſit facere.
ſed ſemiplene ⁊ pigre uult ſicut piger q̇ uult ⁊
non uult. Et ꝓpterea dicit greg. ꝙ nemo dʒ
ſibi blandiri de bona uoluntate imo de dilecti
one ꝯditoris lingua mens ⁊ manus debʒ q̄ri.
⁊ ſicut hortatur nos btūs Io. i. can. i. diligere
debemus non ſolū uerbo ⁊ lingua ſed opere
⁊ ueritate. Quoniā ergo cum adeſt facultas
⁊ ſe offert opportunitas abſqʒ operibus ex-
terioribus non eſt mandatorum dei impletio

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nec ꝟtutis perfecta ratio. nec uoluntatis pleni
tudo, et abſq̄ his non eſt ſufficientia meriti.
hinc eſt q̄ ad meritū uite eterne nō ſufficit bo
nitas intentōis abſq̄ bonitate operis exterio
ris. Et rōnes que hoc oſtendunt ↄcedende ſūt
¶ Ad illud ergo quod primo obī̄ in ↄtrariū
de Ber. q̄ bona intētio ſufficit ad meritū. dō
q̄ loquitur de intentione alioꝝ opeꝝ que non
ſunt in precepto. non rōne illoꝝ que i pcepto
ſunt. Uel dō q̄ loquitur in eo caſu quando. ſ.
non adeſt facultas bene operandi exterius.
¶ Ad illud quod obī̄ q̄ uoluntas pro facto
reputatur. dō q̄ ueꝝ eſt quando non ſe offert
bene operādi opportunitas ⁊ facultas. ¶ Ad
illud uero grego. q̄ non ē uacua manus a mu
nere ⁊c. dō q̄ facienda eſt uis in hoc qd̄ dicit.
cū archa cordis repleta fuerit bona uolūtate
Nunq̄ enim ſicut dictum eſt prius plene bo-
nā uoluntatē habet qui poteſt facere bonū illd̄
cuius habet uolūtatē ⁊ ad fructū non peruenit
¶ Ad illud quod obī̄ q̄ opera noſtra ñ ſunt
in poteſtate noſtra. dō q̄ hoc ſolū ↄcludit q̄
in eo caſu ſufficit intentio quando deeſt facul
tas ad perficiendū bonā operationeꝫ. ¶ Ad
illud quod obī̄ q̄ bona uoluntas non pendet
ex opere. dō q̄ ueꝝ eſt. attñ cum adeſt facul-
tas plena uoluntas neceſſario ponit bonū opꝰ
ita q̄ ſi bonū opus non ponitur aut nūq̄ vo
luntas fuit plena aut deſinit eſſe plena. q̄ er
go ſine operibus non ſufficiat hoc non eſt q̄a
plenitudo bone uoluntatis ex operibus pen
deat. ſed quia bona uoluntas ſi plena eſt ne-
ceſſario in opera bona redundat offerente ſe
facultate ⁊ opportunitate.

CONſequenter quantū ad ſecundum
principale de bonitate quam opera
ſuperaddunt bonitati intentionis. ⁊
circa hoc queruntur tria. ¶ Primo queritur
utꝝ aliquid addant opera bonitatis uel meriti
ſupra bonā intentionē rōne prerogatiue ⁊ di
gnitatis. ¶ Secundo queritur utrum addant
rōe q̄titatis ex parte dati. ¶ Tertio q̄ritur
utrū aliquid addant rōne numeroſitatis.

CIrca primuꝫ ſic pceditur ⁊ queritur
utrū opera exteriora aliquid addāt
ſupra bonā intentionē rōe ſue ex-
cellentie ⁊ dignitatis quātū. ſ. ad meritū ſicut
ſunt opa priuilegiata. ¶ Et q̄ ſic uidetur. Sup
illud ephe. i. Que ſit ſupeminēs magnitudo.
glo. Quoddā incrementū glorie habebūt ſū-
mi doctores ultra illud quod ↄmuniter habe-
bunt alij. hoc aūt nō eſt niſi rōne doctrine quā
alijs ↄmunicāt. ergo ⁊c. ¶ Itē ↄmuniter in
eccleſia magis ſolēnizantur martyres q̄ ↄfeſ
ſores. ſꝫ ↄſtans eſt q̄ eccl̄ia ſanctis exhibuit
honorē ſ̄m meritoꝝ ſuoꝝ exigentiaꝫ. ergo ma
iori gloria digni ſunt qui mortē ꝑ xp̄o pati-
untur q̄ illi qui pati ſolū uolunt. ¶ Itē xp̄us
aliquid meruit per paſſionē quod ante nō me
ruerat nobis utpote apertionē ianue ⁊ multo
rū chariſmatū diffuſionē. ſi ergo charitas xp̄i
fuit eminētiſſima ab inſtanti ↄceptōis ⁊ maio
ris fuit efficacie cum paſſione q̄ ſine. uidetur
ergo q̄ in quolꝫ alio excellentia operis exteri
oris addat ad meritū bone uoluntatis ſiue in
tentionis. ¶ Itē bonū additū bono facit ma
gis bonū. ſꝫ opus priuilegiatū eſt bonū. ergo
additū intentōi facit eā magis bonā. ſed qd̄
addit ad bonitatē addit ad meritū. ergo ⁊c.
¶ Itē ſi opera priuilegiata nihil adderent ſu-
pra bonitatē intētōis. ergo qui ea faceret fru-
ſtra laboraret. ſi ergo impiū ē dicere q̄ q̄ facit
opera excellentia fruſtra laborat. uidetur q̄
opus excellens addat ſuper intentōis bonita
tē. ¶ Sed ↄ. De btō martino cantat eccleſia
O beata aīa quā tſi gladius perſecutoris nō
abſtulit palmā tñ martyrij nō amiſit. ergo ita
uidetur q̄ btūs martinus habuit palmā mar
tyrij per bonitatē intētiōis ſicut ſi ſuſtinuiſſꝫ
acerbitatē paſſionis. ergo nō uidetur q̄ opus
excellens aliquid addat ſupra bonitatē inten
tionis. ¶ Itē operans non placet ꝑpter ope-
rationē ſed magis operatio ꝑpter operanteꝫ
quantūcūq̄ operatio illa ſit nobilis. ergo q̄-
tūcūq̄ deus approbat operantē tantū appro
bat operationē. ergo nō uidetur q̄ hō maio-
ris premij efficiatur apud deū dignus ꝑpter
operationē excellentē ſuperadditaꝫ bonitati
uoluntatis. ¶ Itē ſi quis ſuſtineret morteꝫ ꝑ
mundo potius demeretur apud deū q̄ aliq̄d
meretur. ergo ſuſtinētia mortis ꝑ xp̄o ſiquo
modo placet deo hoc nō eſt ob aliud niſi quia
ordinatur ad xp̄m. ſed illa ordinatio ē medi-
ante intentione. ergo tota bonitas operatōis
q̄ſtūcūq̄ excellentis ex intentōe habet ortuꝫ
⁊ ꝑpter illā deo placet. ſꝫ ubi unū ꝑpter aliud
utrobiq̄ vnū. ergo tātūdē placet intētio pfcā
⁊ bona cū ope q̄tū placet ſine ope. ¶ Itē ſi

d

aliqua opa faciunt ad meritū illa ſunt maxie
opa humilitatis ⁊ uilitatis. hec. n. opa de⁹ ma
xime ɔmēdat. ſʒ opa priuilegiata ſunt opa cu
iuſdam excellētie ⁊ dignitatis. ergo videtur q̄
minime inter oīa gn̄a opeꝝ addāt ad bone in
tentōis meritū. ¶ Item vbi facultas deeſt uo
luntas reputatur ꝑ facto ſicut determiatū ē ſ̄
et hoc nō ē ob aliud niſi q̄ꝛ alias nō ē plena et
pfcā uoluntas. ſi ergo uolūtas p ſe ſola ꝑ ope
reputatur. uidetur q̄ in tali caſu op⁹ priuilegi
atū nihil addat ſup intētōis bonitatē ⁊ meritū
¶ Rx. vō q̄ mai⁹ bonū pōt aliq̄d dici duplr̄.
aut intenſiue utpote q̄ꝛ plus deo placʒ. aut ex
tenſiue utpote q̄ꝛ p urib⁹ ꝓdeſt. et ħ hoc duplr̄
pōt intelligi q̄ op⁹ priuilegiatū addat ad boni
tatē intētōis. aut q̄ꝫtū ad ꝓxioꝝ edificatiōeʒ.
aut quātū ad dei approbationē. et primo mō
attenditur augmentū q̄ꝫtū ad exēplū. ſecundo
mō q̄ꝫtū ad meritū. Si ergo loquamur de ad
ditōe q̄ꝫtū ad exemplū ſic abſq̄ꝫ dubio op⁹ pri
uilegiatū addit ad bonitatē itētōis. q̄ꝛ bonitas
intentōis nō lucet exterius niſi p oñſionē bo
noꝝ opeꝝ ⁊ maxime priuilegiatoꝝ. ſi aūt loq̄
mur ħo mō. ſ. q̄ꝫtum ad additionē que atten
ditur q̄ꝫtū ad meritū. ſic diſtinguendū q̄ eſt
loq̄ de merito reſpectu p̄mij ſubālis ⁊ reſpe
ctu p̄mij accn̄talis. Reſpectu premij accn̄talis
opus priuilegiatū addit ſ̄ bonā intētōeʒ ⁊ vo
luntatē. q̄ꝛ premiū accn̄tale qd̄ ē aureola n̄ de
betur uolūtati ħ ſe ſʒ uoluntati i ope. Si aūt
loquamur de merito reſpectu premij ſubālis
adhuc opʒ ſubdiſtinguere. q̄ꝛ ē meritū ɔgrui.
⁊ ē meritū ɔdigni. q̄ꝫtū ad meritū ɔgrui abſʒ
dubio priuilegiatū addit ſupra bonitatē inten
tōis. ꝑ eo q̄ uolūtas i illo ope ꝑpatur ⁊ diſpo
nitur ad ſuſceptōeʒ maioris gr̄e p quā digna
ē maiori retributōe. Si aūt loq̄mur de meri
to condigni ſic abſq̄ꝫ dubio nō addit. ꝑ eo q̄
q̄ꝫtitas meriti ɔdigni penſatur ex q̄ꝫtitate ra
dicis ⁊ tantū placet deo q̄s q̄ hʒ uolūtatē ple
nā ⁊ nō pōt hr̄e op⁹ q̄ꝫtū ille q̄ hʒ uolūtatē et
op⁹ q̄ꝫtū ad eēntialis p̄mii retributōeʒ ſi ſunt
i eq̄li charitate. Et ſic pʒ q̄ op⁹ priuilegiatuʒ
rōe dignitatis ſue aliq̄d addit ſupra bonitatē
intētōis lʒ nō addat oi mō additōis. Jō ɔcedē
de ſunt rōes que ad primā ptē inducūtur. ¶
Ad illud vō qd̄ obr̄ de btō martino q̄ palmā
martyrii nō amiſit. vō q̄ ibi palma martyrij

nō accipitur ꝑ p̄mio accn̄tali qd̄ ē aureola. ſed
pro p̄mio ſubāli q̄ qd̄ ē aurea. vtrūq̄ꝫ. n. ē mar
tyrij palma. ſʒ vnū. ſ. aurea rn̄dʒ martyrio q̄ꝛ
ſuſtinetur ex charitate. alteꝝ vō. ſ. aureola re
ſpondet ei q̄ꝛ ē ſpālis priuilegij ⁊ ꝓrogatiue.
¶ Ad illud quod obr̄ q̄ operatio placet ꝓpt̄
opantē. vō q̄ ueꝝ ē. attn̄ duʒ opans bn̄ utitur
bono p qd̄ placet deo hoc ipſo diſponit ſe ad
maius ⁊ aliquo dign⁹ ē quo q̄dē nō eēt ſi non
ita bene uteretur. et ideo nō ſeq̄tur q̄ ſi opa
tio placet deo ꝓpter opantē q̄ nō magis pla
ceat operās ꝓpter opatōeʒ q̄ꝫ ſine. nihil eniʒ
ipedit de duob⁹ bonis quoꝝ unū hʒ bonitateʒ
ab altero q̄n ambo meli⁹ ualeant q̄ꝫ ualeat al
teꝝ illoꝝ tm̄. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ q̄ mori pro
mūdo diſplicet deo. vō q̄ ueꝝ ē. ſʒ tn̄ ex hoc
nō ſeq̄tur q̄ tota bonitas opis priuilegiati ue
niat ex intentōe. ſʒ q̄ nō pōt eē op⁹ pfcē bon̄
abſq̄ꝫ intentōe. nihilomin⁹ tn̄ opa priuilegiata
aliquā bonitatē de natura ſui hn̄t que iuncta
cū bonitate intentōis aliq̄ꝫ excellētiā tribuunt
bn̄ opanti quā nō tribuerēt alia genera opeꝝ.
et ideo illud vbū quo dr̄ q̄ ubi unū ꝓpter al
teꝝ utroibiq̄ꝫ tm̄. nō hʒ ibi locū. hoc. n. intelli
gitur q̄n illud ꝓpter qd̄ alteꝝ participat aliq̄ꝫ
ꝓprietatē eſt tota rō illius ꝑticipatōis. non ſic
aūt eſt in ꝓpoſito ut uiſum ē. ¶ Ad illud qd̄
obr̄ q̄ opa priuilegiata ſunt opa excellentia.
et ideo minus debent facere ad meritū. vō q̄
opus excellens duplr̄ pōt dici. aut ħ uanā eſti
matōeʒ ſicut aliq̄s reputat excellentiā uindica
re ſe de aduerſariis ⁊ predn̄ari aliis. aut ħ vi
tatis dictamē. ⁊ ſic ſuſtinere ignominioſiſſimū
genus mortis ꝑ xp̄o ē opus magne excellen
tie. et tale opus excellentie nō ɔdiuiditur ɔtra
opus humilitatis imo ſimul cū illa ſtat. ⁊ ne
ceſſario eā req̄rit tanq̄ꝫ ſociā. ⁊ dū hēat in ſe
difficultatē ⁊ dignitatē ⁊ charitatē p̄ambulā ⁊
humilitatē annexā non eſt mirū ſi diſponit ad
maiorē gloriā. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ q̄ uolūtas
reputatur ꝑ fcō ubi facultas deeſt. vō q̄ illud
eſt ueꝝ q̄ꝫtū ad ſufficientiā ad ſalutē ⁊ q̄ꝫtū ad
p̄miū ſubāle. q̄ꝛ nemo amittit regnū celoꝝ ex
hoc q̄ nō facit qd̄ facere nō pōt. nō aūt ē ueꝝ
q̄ꝫtū ad p̄mij excellentiā ſiue q̄ꝫtū ad premiū
accn̄tale. et hoc modo predcm̄ ē q̄ op⁹ priuile
giatū addit ſupra intentionis bonitatē.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Secundo q̄ritur utr̄ bona opa addāt
ſupra bonā intentōez q̄ztū ad q̄zti-
tatē dati. Et q̄ ſic uidetr̄. i. cor. viij.
Qui parce ſeminat parce ⁊ metet. ⁊ qui ſe-
minat in bn̄dcōibus de bn̄dcōib⁹ et metet. Si
ergo ſeminatio illa de qua loquitur apo. eſt i
elemoſyne datiōe. uidetur q̄ magnitudo dati
faciat ad excellentiaz glorie. Item thobie
quarto. Si multum tibi fuerit abundanter tri
bue. ſi ergo iſta exhortatio non eſt inutilis ui-
detur q̄ abūdātia dati faciat ad incrementuz
meriti. Itē q̄zuis deus ex eq̄li bonitate con
ferat bona maiora ⁊ minora tn̄ ille cui maio-
ra ꝯtulit ad maiorē tenetur grāꝝ actionē. er-
go pari rōe ſi ex equali charitate detur mai⁹
munus ⁊ minus munus ꝯueniēs eſt deū ꝑ ma
iori munere maiorē reddere retributionē.
Itez ſi non magis meretur qui plus tribuit q̄z
ille q̇ minus. ergo non plus meretur qui relin
quit omnia pro deo ⁊ dat pauperibus q̄z ille
dat unum ſolum. ergo omnes ſunt ſtulti q̇ ſe
quuntur diuinū ꝯſiliū. q̄ ſi impiū ē dicere diui
nū ꝯſiliū eſſe indiſcretū. uidetur q̄ quantitas
dati faciat ad amplificandū meritū. Sed ꝯ
Mat. xii. Amen dico uobis q̄m hec paup pl⁹
oib⁹ miſit in gazophilaciū. loquitur de uidua.
ergo ſi ꝯpūs plus appreciabatur datū illius ui
due quod fuit ualde paruū ſicut in textu inui
tur q̄z magna dona alioꝝ. uidetur q̄ deus ap
precietur opera ſolum ꝫ quantitatē bone intē
tionis. ⁊ nullo modo ꝫ quantitatē muneris ex
terioris. Item glo. ſuper illum locum. Nō
offerentiū ſubſtantiā ꝯſiderat deus ſed conſci
entiā. nec prependit quantū offerat ſed ex q̄n
to. ſi ergo merita tantū ualent quantum deus
ponderat illa. uidetur q̄ quantitas dati meri-
tum intentionis bone non augeat. Itez ſu-
per illud ſecunde cor. viii. Et qui multuz non
abundauit. Ibi glo. Ubi equa eſt uoluntas eq̄
lem habebit mercedem. ergo ſiue aliquis det
magnū ſiue paruū dū tn̄ ex equali charitate.
uidetur q̄ eis retribuatur equaliter. Itē ſi
quantitas dati aliquid addit aut addit ad me-
ritū reſpectu p̄mii ſubālis. aut reſpectu p̄mii
accn̄talis. Non reſpectu premii ſubſtantialis
quia illud reſpicit charitatis radicē ⁊ quātita
tē grē. Non reſpectu accn̄talis. q̄ꝛ p̄miū accn̄
tale debetur op̄ib⁹ excellentib⁹ ⁊ priuilegiatis
nō. n. meretur aliq̄s aureolā ex hoc q̄ dat ma
gnā elemoſynā. uidetur ergo q̄ quātitas dati
ad bone intētōis meritū nihil oino addat.
R. Ad predcōꝝ intelligentiā notandū ē q̄ de
quantitate dati eſt loqui duplr̄. aut ꝯparando
datū ad datuz ſolū. aut ꝯparando hec adiuicē
⁊ ad dantis facultatem. Primo mō loquendo
maior quantitas dati aliquid addit ad bonita-
tē intentōis, non inquātū idē p̄mii eēntialis di
recte ſed q̄ꝛ aliquo mō diſponit hominē ad ꝓ
ficiendū in bono ⁊ ad recedendū a malo. qui
. n. maius munus tribuit ut ſibi faciat amicuz
de mamona iniquitatis magis recipientē obli
gat ad orandū pro ſe. ⁊ quodāmodo in obli-
gando illū obligat deum. ⁊ ideo plus ſe diſpo
nit ad grāz q̄z ille qui dat minus munus. ergo
plus ſe diſponit ad recedendū a malo. quia in
hoc q̄ facit maiorē elemoſynā abſolui mere-
tur a maiori pena ꝫ q̄ dr̄ Luce. xi. Date ele-
moſynā ⁊ oia munda ſunt uobis. Et thobie
xii. Elemoſyna a morte liberat. Et preterea
Dan̄. quarto. Redime pccā tua elemoſynis.
Similr̄ ſi ꝯpemus quantitates datoꝝ i ꝯpatōe
ad facultatē dantiū maior quantitas nō addit
quātū ad meritū p̄mii ſubālis directe ſz quo-
dāmō diſpoſitiue. q̇. n. penſatis ſuis uirib⁹ pl⁹
dat q̄z alter ſuis uirib⁹ pēſatis magis ad donū
grē ſe diſponit. magis etiā a pccō recedit. Et
ſic gn̄alr̄ loquēdo quantitas dati preſuppoſi-
ta equalitate bone intentionis ſiue uoluntatis
quantū ad premiū eēntiale non addit directe
⁊ ꝓprie ſed quodāmodo diſpoſitiue. vel quia
diſponendo ad charitatē diſponit ad maiorez
gloriaz. vel quia eripiendo a malo celerius fa
cit hominē pertingere ad coronaz. et hoc q̇dē
non habet inſtantiā quando eſt exceſſus quā-
titatis dati ⁊ in ꝯparatione ad datum et in cō-
paratione ad facultatē dantis. Quando vero
ex parte una datum unum excedit aliud in ſe
⁊ ecōtra exceditur ab aliquo in ꝯparatiōe ad
facultatē dātis per quem modum dixit domi
nus q̄ uidua plus miſerat in gazophilacium
q̄z omnes diuites. quia totum uictum ſuum
poſuerat. tunc ſe habent ſicut excedentia et
exceſſa. Sm enim diuerſas conditiones unum
datum plus ꝓmouet q̄z reliquū. maior enim
pati q̄ztitas plus ualet ad euadēdā penā. quia
ſicut dr̄. xiij. puer. Redemptio aie uiri ſunt

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ꝑprie diuitie. maior vo q̄ētitas dati ꝑ faculta
tē dantis plus ualet ad acq̄rēdā grāꝫ ꝑ eo ꝙ
talis magis ſe diſponit ad ꝑfectionē btitudīs
.ſ. paupertatis. Concedende ſunt ergo rōnes
oñdentes ꝙ q̄ētitas dati aliquid auget ad me
ritū intentōis bone. ſ. diſpoſitiue. ¶ Ad illō
uero qđ primo obī in ōriuꝫ ꝙ uidua illa plus
dedit dici poteſt ꝙ ibi loq̄tur dñs de q̄ētitate
dati ꝑ ꝯpatōeꝫ ad facultatē dātis. q: illa totū
dederat. quod pꝫ ꝑ ſequentē lit. Preterea dś
qui ſcrutatur corda uidit ꝙ uidua illa ex meli
ori uoluntate oblationeꝫ dabat. ⁊ ideo magis
donū eius appreciabatur rōne uoluntatis eius
melioris. Cū aūt querimus nunc utrū q̄ētitas
dati aliq̄d addat ad bonitatē intentōis hoc q̄
rimus preſuppoſita equalitate bone uolunta
tis. aliter enim nulla eēt q̄ſtio. planū enim eſt
ꝙ plus ualet magnitudo voluntatis bone cuꝫ
paruo dono q̄ꝫ paruitas bone uolūtatis cū ma
gno. ¶ Ad illud quod obī de glo. ꝙ deus ñ
ꝯſiderat q̄ētū ſꝫ ex q̄ēto. dō ꝙ uerū ē pricipa
liter. ſ. q̄ētum ad retributōꝫ premij ſubālis. nō
negat tñ glo. q̄n q̄ētitas dati diſponat aliquo
mō de ꝯgruo ad maiorem gloriā vel ad glo
riā celerius habendaꝫ. ¶ Ad illud quod obī
de alia glo. ꝙ equalis uoluntas equalē habet
mercedeꝫ. iam patet rñſio. non eniꝫ ſit maior
retributio uoluntate remanente in ſua equali
tate ſed quia quantitas dati diſponit ad habē
dū meliorē uoluntatē ⁊ puriorē. hinc eſt ꝙ ali
quo modo facit ad augmētū glorie. ¶ Et ꝑ
hoc patet rñſio ad illud quod ultimo quereba
tur ꝙ aliquo modo facit ad premium ſubāle
licꝫ non principaliter et per ſe ſed mediante
gratia ⁊ charitate ad quam diſponit. Verūtñ
illud quod obijcit de premio accidentali nō co
git. ꝑ eo ꝙ meritum accidentale non tm̄ eſt
aureola ſed etiam gaudium de aliquo bono
creato ſiue ſit alicuius ꝑrogatiue ⁊ excellētie
ſiue non. Et hoc melius manifeſtabitur in ſe
quenti problemate.

Tertio q̄ritur utrū bonitas opeꝝ ad
dat ad bone intētōis meritū q̄ētū ad
numeroſitatē. Et qđ ē utrū bonum
opꝰ additū opi reddat opantē dignum maiori
ꝑmio eēntiali. Et ꝙ nō uidetur. Primo ꝑ illō
Zach. ij. Exequabit grām grē. ergo ubi eſt
equalitas grē ibi erit equalitas glorie. ergo ſi
aliq̄ duo ex equali gratia inequalī operantur
nihilominus in mercede glorie equabuntur.
¶ Itē ſuper illud iudicū. ſcđo. Qui lōge poſt
cū luxerunt. Glo. Solius dei eſt noſce inter
ſeniores quis eoꝝ poſt ſe luceꝫ emiſerit. vtrū
paulus an petrus an bartholomeus. ſꝫ certuꝫ
eſt ꝙ paulus plus oībus laborauit ſicut dicit
i. cor. xv. ergo magnitudo ꝑmij non penſatur
ꝑ multitudinē operū. ¶ Itē aug. Nō multitu
do operū nō diuturnitas tēpoꝝ auget meritū
ſed ſola charitas ⁊ melior uoluntas. ſed nihil
hoc expſſius dici poteſt. ¶ Itē q̄ētū hō diligit
deū tantū diligetur ab eo. ⁊ q̄ētum diligitur a
a deo tantū remuneratur a deo. ergo ſi ē equa
litas in dilectione equalitas ē in remuneratōe
ſꝫ multi ſunt equales in dilectōe q̄ tñ ſunt ine
quales ī ope. ergo uidetur ꝙ multitudo ope
rū nō faciat ad ꝑmij ſubālis incrementū. ¶
Sꝫ ō. Ro. quarto. Ei āt qui opatur merces ñ
iputatur ꝑ grāꝫ ſꝫ ꝑ meritū. Glo. Merces ñ
datur ꝑ grāꝫ fidei tm̄ ſed ꝑ meritū operatōis
ſue. ergo uidetur ꝙ pluribus opibus maioreꝫ
mercedē q̄s mereatur habere. ¶ Item ſuper
illud gal. quarto. Bonū autem facientes non
deficientes. glo. Quantuꝫ ſeminauerimus in
operibus tantū metemꝰ in fructibus. ergo ⁊c.
¶ Item per unū bonū opus homo meretur
uitā eternā. ergo ſi aliud ſequens opus eſt ita
bonū ſicut prius. tantūdē merebitur ſicut pri
mū. aut ergo meretur illud idē. aut aliq̄d ſuꝑ
additū illi. Si aliq̄d ſupadditū illi habeo ꝓpo
ſitū ꝙ multitudo opeꝝ ꝓſit ad augmētū me
riti. Si nihil. ergo uidetur ꝙ fruſtra opetur.
ergo ſtultꝰ ē q: ſcđo uno bono āplꝰ facit aliud.
ꝙ ſi hoc ē ipiū dicere reſtat ⁊c. ¶ Itē pccm̄ ñ ē
magis efficax ad merēđ penā q̄ꝫ ſit bonū opꝰ
ad merēdū glīā. ſꝫ pccm̄ ſequēs additū ꝑcedē
ti ſi ſit eq̄le ei meretur duplo maiorē penā. er
go bonū opꝰ additū ꝑcedēti meret duplo ma
iorē glīā. ¶ Itē q̄ fuit hōi q̄ēto ditiꝰ ei fuit
tāto maiorē aſſeq̄tur mercedē. ſi ergo d's i re
tribuēdo ⁊ ē iuſtior ⁊ liberalior q̄ꝫ ſit hō. uide
tur ꝙ q̄ēto aliq̄s i plibꝰ ei fuit ⁊ q̄ēto pla opa
ꝑ xp̄o faciat tāto maiorē ab ip̄o recipiat re
tributōeꝫ. ¶ Itē ille q̄ multiplicat opa bona
ſeiat i terra bona. ergo neceſſario opꝫ ꝙ ali
quē fructū ꝑmij ex eo accipiat. aut ergo ꝑmi
uꝫ ſubāle. aut accn̄tale. aut auree aut aureole.
ſꝫ nō aureole cū illa debeatur opibꝰ excellētibꝰ
Ergo recipiet maius premium ſubſtantiale

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſine aureee. Eſt ergo queſtio quãtũ ꝓſint bona opera multiplicata ⁊ quem fructuꝫ afferunt.

¶ R/. Ad ꝓcõꝝ intelligentiã eſt notandũ ꝙ ꝓficere in merito uel ad meritũ põt eẽ duobꝰ modis ꝑ duplicẽ drĩaꝫ ꝑmij. quoddã.n.ꝑmiũ ẽ ſubãle qꝺ qdẽ ꝯſiſtit in uiſiõe ⁊ fruitiõe dei qꝺ ideo dr̃ ꝑmiũ ſubãle qꝛ fundamẽtũ ⁊ ſũma totius nr̃e btitudinis deus ẽ. ⁊ illo ꝑfcẽ habito ꝑfcã ẽ in nobis beatitudo. Aliud võ ẽ ꝑmium accñtale quod quidẽ ꝯſiſtit in gaudio qꝺ habetur de bono creato uel de liberatõe ab aliquo malo. accipiẽdo ergo meritũ reſpectu premij ſubãlis ꝯtingit dicere ꝙ aliqͩ ualet ad ꝑfectũ meriti triplr̃. aut qꝛ per illud meretur hõ maiorẽ gloriã. et hoc mõ maior charitas ul̃ melior voluntas facit ad ꝑfcõeꝫ meriti. Aut qꝛ diſponit ad merendũ maiorẽ gloriã. ⁊ talia ſunt opera ꝑfcõis que dicũtur facere ad meriti ꝑfectũ. Aut qꝛ ꝯſeruat illꝺ per qꝺ meretur hõ gloriã. et ſic opa oĩa bona ꝑficiunt ad meritũ qꝛ in ipſis charitas exercetur ⁊ ꝯſeruatur ⁊ radicatur ut hõ finalr̃ ꝑſeueret in illa. ⁊ hoc non ẽ paruũ. qꝛ quicquid homo faciat nõ ſaluatur niſi finalr̃ ꝑſeuerꝫ. Et ſic pꝫ ꝙ opeꝝ multiplicatio quodãmõ ualet ad ꝑfectũ in merito reſpectu ꝑmij ſubãlis. ⁊ hoc dico diſponendo ⁊ ꝯſeruando. non aũt merendo maiorẽ gloriaꝫ ex ꝯdigno. Similiter ad ꝑfectũ maioris premij accidentalis poteſt aliquid ualere triplr̃. aut rõne adeptionis aureole. ⁊ ſic opera ſpecialis excellentie faciunt ad ꝑfectũ meriti uoluntatis bone. Aut rõne adeptionis alicuius delectatõis interne. ⁊ ſic oĩa opera que fiũt ex gr̃a quodãmõ ualent ad ꝑfectũ ꝑmij accidentalis. qꝛ ꝑ ꝙ homo plura bona opera facit ꝑ hoc de pluribus iocundatur in ꝯſcia ſua. Aut rõne diminutõis pene. ⁊ ſic oĩa difficilia et penalia faciunt ad ꝑfectũ meriti ⁊ addunt ad meritũ bone uoluntatis. qꝛ remiſſionẽ alicuiꝰ pene meretur homo ex volũtate cũ opere quaꝫ non mereretur ex ſola uoluntate. Hec auteꝫ diſtinctio nõ ſolũ ualet ad terminãdũ qꝺ dcm̃ eſt ſed etiã ad duo precedentia. gñalr̃ eñi ueꝝ ẽ ꝙ operũ dignitas ⁊ dati q̃titas ⁊ opeꝝ numeroſitas ad ꝑfectũ meriti facit reſpectu ꝑmij accñtalis lꝫ differẽter. ueꝝ ẽ etiã generalr̃ ꝙ illa oĩa opa nõ faciunt ad ꝑfectũ meriti reſpectu ꝑmij ſubãlis niſi ſolũ diſponẽdo ⁊ conſeruando. Vñ rões ille que oñdunt ꝙ ñ multiplicatur merces ꝑmij ſubſtantialis ꝑ multiplicationẽ opeꝝ ꝯcedẽde ſunt. veꝝ.n. ꝯcludũt

¶ Ad illud uero quod primo obr̃ in ꝯrĩu ꝙ ei qui operatur merces imputatur ꝑ meritũ. dꝺ ꝙ textus ille ꝑ ꝙ glo. exponit non uult dicere ꝙ q̃titas mercedis rñdeat principaliter operi. ſed hoc uult dicere ꝙ ubi eſt opportunitas operãdi non ſufficit gr̃a fidei ſine bona operatione. ubi autem opportunitas uel facultas deeſt ſola gr̃a ſufficit. vñ ſenſus eſt. ei q̃ operatur. i. ei qui habet tempus operandi.

¶ Ad illud quod obr̃ de glo. ꝙ quantũ ſeminauerimus in operibꝰ tantũ metemus in fructibus. dꝺ ꝙ noĩe fructuũ intelligitur ibi gaudiũ quod habebit quis de opatõibꝰ bonis. nõ premiũ ſubãle quod ꝯſiſtit in deo. ſi aũt de illo. ſ. ſubãli premio intelligatur tunc tantũ ⁊ q̃tuꝫ non dicunt ꝯmenſurationẽ nec etiã dicũt diſpoſitionẽ neceſſitatis ſed ꝯgruitatis.

¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ per ſequens opus meretur homo tantũdẽ q̃tum per premiũ. dꝺ ꝙ uerũ eſt. ſed non meretur aliud ſed idipm̃ qꝺ prius meruerat loquendo quantũ ad eẽntiale ꝑmiũ ⁊ non ſequitur ꝙ in uanum laboret. quia et ſi primũ opus erat meritoriũ uite eterne. tñ nõ merebatur efficaciter niſi charitate ꝑſeuerãte ⁊ charitas nõ põt in homine uiuere q̃n exeat in bonos actus cum poteſt ⁊ debet. ideo ſequẽs opus fruſtra nõ fit. quia q̃uis nõ addat ad premii excellentiã. addit tamen ad meriti efficaciã. diſponit etiã nihilominus ad ꝑfectũ ⁊ facit ad incremẽtũ meriti reſpectu accñtalis ꝑmii ſicut prius oſtenſum eſt.

¶ Ad illud qꝺ obr̃ ꝙ peccatũ additũ peccato duplat meritũ ⁊ ſuppliciũ. ergo ⁊ bonũ additũ bono. dicendũ ꝙ non eſt ſimile. ꝓpter hoc ꝙ quia mala facimus mali ſumus ſed non quia bona facimus boni ſumus. imo potius econuerſo bonitas operuꝫ ortum habet ex bonitate operantis. et hinc eſt ꝙ diuerſis peccatis meretur homo diuerſa ſupplicia. quãuis diuerſis operibꝰ bonis mereatur homo unã gloriã. quia ratio merendi ⁊ acceptandi in pluribus bonis eſt vna. ratio uero diſplicendi ⁊ demerendi eſt in pluribus peccatis diuerſa.

¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ apud hominẽ maius premiũ meretur homo ex pluribus operibus. dꝺ ꝙ nõ eſt ſimile qꝛ hõ nõ reputat opꝰ dignũ retributõe ꝓpt̃ bonitatẽ opãtis ſꝫ potiꝰ opãtẽ ꝓpt̃ bonitatẽ opis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

homo eni indiget alieno ſeruitio. Deus aūt q̄ bonoꝝ noſtroꝝ nō indiget nō operātē ꝓpter opera ſed opera propter operātē acceptat et remunerat. ⁊ ideo nō eſt ſimile ex pte iſta et ex illa. ¶ Ad illud quod ultimo obr̄ ꝙ opera multiplicata nō valēt ad premium accidētale qꝫ nō aſſequuntur aureolā. Dō ꝙ accn̄tale p̄miū in plus eſt q̄ꝫ eſt aureola. Noīe. n. aureole nō intelligim⁹ quodcunqꝫ p̄miū accn̄tale ſed illud qd̄ hꝫ q̄ꝫdam p̄rogatiuā ⁊ dignitatē ſicut ⁊ opus cui rn̄det. Nihilominꝰ tn̄ gaudiū de bonoꝝ opeꝝ multiplicatōe ad accn̄tale p̄miū ſpectat cū ſine ipo poſſit haberi uita eterna. ⁊ ad hoc q̄dem faciunt bona opa multiplicata. Faciunt etiā ad eēntiale p̄miū aliquo mō ſic pri⁹ oſtēſū ē. Ex his patꝫ rn̄ſio ad illud qd̄ ultimo querebatur.

In pte iſta ſunt qōnes circalit. Et primo q̄ritur de hoc qd̄ dicit Amb. ꝙ affcūs tu⁹ opi tuo nomē imponit ergo ſi aliq̄s ꝯmittit adulteriū intendēs facere ſimplicē fornicationē. Uidetur ꝙ illud peccatū debeat dici fornicatio nō adulteriū. ¶ Itē ex eodē affcū pōt q̄s moueri ad credendū i deuꝫ ⁊ ad amandū ipꝫ. ergo ſi op⁹ trahit nomē ab affectu uidetur ꝙ credere ⁊ amare ſint opus eiuſde ſpēi ⁊ eiuſdē v̄tutis. ⁊ eodē noīe debeant noīari. ¶ R̄. Dō ꝙ aliquid noīari ꝯtingit duplr̄. ſ. in generali ⁊ ſpāli. Noīa generalia in morib⁹ ſūt malū ⁊ bonū. Spālia v̄o ſunt noīa ſpāliū drīaꝝ ut ſpāliū v̄tutū ⁊ uitioꝝ. Cū ergo dr̄. affect⁹ opi nomē imponit. hoc intelligitur de noīe generali. ipe v̄o obijcit de noīe ſpāli. ¶ Itē q̄ritur de hoc qd̄ dicit. Juſticia merito punit eū q̄ dicit ſe ſubtraxiſſe ſupflua diuiti ut p̄beret paupi. Uidetur. n. ꝙ talē iniuſte iuſticia puniat. Habere. n. ſupflua uitiū ē. ergo reſecare ſupflua ē v̄tutis. ſilr̄ dare paupi unō ꝯlatur v̄tutis ē. ſi ergo iniuſtū ē aliquē puniri ꝓ ope virtutis iiuſte facit iuſticia q̄ talē punit ¶ Item idē deus qui precepit filijs iſrael ꝙ furarētur uaſa egyptioꝝ exo. xij. ideꝫ p̄cepit etiam dari paupibus. ſꝫ illi q̄ furati ſunt uaſa uolētes iplere mādatū dei n̄ peccauerūt. ergo pari rōe ille q̄ furatur ut det paupi furando n̄ peccat. ¶ Itē in oī pccō eſt ꝯuerſio inordiata ad bonū ꝯmutabile. ſꝫ ille q̄ furat̄ ut det pauperi nihil amat inordinate nec aliquid amat ex cupiditate. ergo uidetur ꝙ n̄ peccet aliquo mō. ¶ R̄. Dō ꝙ talis abſqꝫ dubio peccat. qꝛ facit ꝯ diuinū mandatū. facit etiā ꝯ ꝓximū. qꝛ rē eius ꝯtractat ipo inuito. ⁊ ideo iuſte punit̄ non ſolū a deo ueꝝ etiā a ꝓximo. ¶ Ad illd̄ uero quod obr̄ ꝙ iuſte facit dū reſecat ſupflua. Dō ꝙ ad unūquēqꝫ ſpectat reſecare ſupflua ꝓpria. Supflua auteꝫ aliena reſecare non ſpectat quando nō eſt ꝯſtitutus ſuper eū nec dn̄s nec iudex. ideo cū aliena ſupflua reſecat quod non eſt ſuū uſurpat. et ꝓpter hoc punit̄ de iiuſticia. ¶ Ad illud quod obr̄ de filijs iſrl̄ Dō ꝙ non eſt ſimile. quia dn̄s diſpenſauit cū eis quando precepit eis ꝙ furarētur imo qd̄ plus eſt res alienas in dn̄ium eoꝝ tranſtulit. et hoc bene poterat. qꝛ ipe eſt dn̄s omniuꝫ. Hoc aūt dn̄i preceptū quo precepit facere elemoſynā non ſe extendit ad bona aliena ſꝫ ad ꝓpria. Un̄ nullo mō illi mandato repugnat quo precipitur nō furari imo illud ſupponit ⁊ cum illo ꝯcordat ſ꞉ ꝙ dr̄ puer. iij. Honora dn̄m ꝯ tua ſubā. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ nihil amat iordinate. Dō ꝙ iordinatio amoris duplr̄ pōt eſſe. Aut qꝛ amatur res q̄ non dꝫ. Aut qꝛ amat̄ res amplius q̄ꝫ debeat. ⁊ dū q̄s facit ꝯrīū eius qd̄ de⁹ p̄cipit ſiue moueatur magna affectōe ſiue parua peccat. ⁊ ē ei⁹ affectio inordinata. nō ex magnitudine delectatōis ſꝫ ex ꝯtēptu diuine ꝓhibitōis. ¶ Itē q̄ritur de hoc qd̄ dicit ꝙ iudei crucifigēdo xp̄m arbitrabātur ſe obſequiū p̄ſtare deo. Hoc. n. uidetur eē falſum. qꝛ ſicut dr̄ ſap. ij. Ex malicia ⁊ inuidia xp̄um ꝯdemnauerunt morte turpiſſima. Et Math. xxvij. Sciebat eniꝫ ꝙ per inuidiā tradidiſſet eum. ſi ergo ſciebant ſe malefacere non arbitrabantur obſequiū ſe deo preſtare. ¶ R̄. Dō ꝙ hoc non dicitur quantuꝫ ad omnes iudeos ſed quantū ad ſimplices qui per maiores decepti ſunt. Maiores enim iudei ſicut principes ſacerdotū ⁊ ſcribe moti ſunt ex inuidia ⁊ malicia quia bene cognoſcebant eius ſanctitateꝫ ⁊ innocentiā quāuis lateret eo diuinitas. Simplices uero ⁊ populares moti ſunt ex ignorātia. Audientes enim a maioribus ꝙ blaſphemaſſet putabant ſe occidendo xp̄m blaſphemum interficere. ⁊ ſic obſequium deo p̄ſtare tamen illa ignorantia non excuſat. pro eo ꝙ opera que xp̄s fecit non ſolū magnis ſed etiā paruis noticiā ſanctitatis eius p̄ſtare poterāt.

¶ Diſtinctio. xlj.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Cumq3 itentio ut ꝯ̄ dcm̄ ẽ ⁊c. Su
pra oñdit magr̄ q̃lr̄ actus hñt
rectificari ex rectitudine intẽtõis
⁊ uolũtatis. In hac pte itẽdit de-
terminare q̃liter actꝰ ex defcũ itẽtõis ⁊ uolũta-
tis hñt deprauari. Diuidit̃ aũt ps iſta i ptes
duas. In q̃ꝝ prima ꝯparat magiſter opa ad in
tẽtões deficiẽtẽ. In ſa ṽo ꝯpat malos actꝰ ſi-
ue mala opa ad uolũtatẽ. ibi Poſt hoc inueſti
gari opꝫ ⁊c. Pars prima diuidit̃ in ptes tres.
In quaꝝ prima magr̄ mouet q̃ñẽ ⁊ determiat
ꝑ quorũdã opionẽ. In ſa ṽo obijcit ꝯ̄ illã det̃
miatione adiũgens illi q̃oni q̃ſdã rñſionẽ. ibi
His aũt obr̄. In tertia magr̄ ꝑ alioꝝ opionez
ſubiungit aliã determiatões. ibi Alij ṽo q̃ tri
phariã diſtictionez actuũ faciũt. vbi inuit ꝙ
actões nr̃e diuidũtur p tres drĩas. ſ. p bonã ⁊
malã ⁊ idifferentẽ inter utrãq3 mediã. Similr̄
ſa ps pricipalis diuidit̃ in tres ptes. In prima
q̃rit magr̄ utꝝ oẽ pccm̄ exteriꝰ ſit uolũtariuꝫ
ſiue a uolũtate. In ſa ṽo q̃rit vtꝝ oẽ peccatũ
ſit a uolũtate. ibi Illiꝰ etiã itelligẽtia q̃rẽda
ẽ ⁊c. In tertia ṽo ꝯcludit ꝙ hoc nõ ſolũ uerꝫ ẽ
de pccõ exteriori ꝙ ſit uolũtariũ ſ3 etiã uerꝫ
ẽ de pccõ iteriori qđ q̃dẽ ꝯſiſtit circa uolũta-
tis motum. ibi Si aũt oẽ pccm̄ mortale ⁊c. Et
ſic duas q̃ões pricipalr̄ determiat magr̄ i pte
iſta. Quaꝝ una ẽ utꝝ ois actio mala ſit q̃ nõ
procedit ex intentõe recta. Secũda ẽ utꝝ ois
culpa ſit uolũtaria.

Hĩ itelligẽtiã ergo hꝰ ptis icidit hic
q̃õ circa duo. Primo q̃rit̃ de diuiſiõe
actõis deliberatiue i bonã ⁊ i malã ⁊
i indifferentẽ. Secũdo q̃rit̃ de ꝯpatõe pcci
ad uolũtatẽ. Circa primũ q̃rũt̃ tria. Pri
mo q̃ritur utrũ actio deliberatiua diuidatur p
bonũ ⁊ malũ tãq̃3 p drĩas oppoſitas. Scdo
q̃ritur utꝝ diuidatur p bonũ ⁊ malũ tãq̃3 per
drĩas eẽntiales itriſecas. Tertio q̃rit̃ vtrũ
diuidat̃ p has drĩas tãq̃3 p drĩas imediatas.

Circa primũ ſic pceditur ⁊ q̃ritur vtꝝ
actio deliberatiua diuidatur i bonã ⁊
malã. vtꝝ diuidatur p drĩas oppo-
ſitas. Et ꝙ ſic uidetur. Prima ꝯ̄rietas i mo-
ribꝰ ẽ iter bonũ ⁊ malũ. vñ phũs dicit ꝙ bonũ
⁊ malũ nõ ſũt i gñe ſ3 ſũt gña alioꝝ. ſ3 prima
ꝯ̄ria maxie ſunt oppoſita. ergo bonũ ⁊ maluꝫ
ꝯ̄ actõez directã hñt oppõnẽ ⁊ repugnãtiã.
Itẽ malũ dicit priuatõez boni. ſ3 priuatio ⁊ ha

bitus directẽ ſunt oppoſita. ergo ⁊c. Itẽ q̃
hñt oppoſitos effectꝰ directe opponũtur. ſed
bona actio ⁊ mala oppoſitos hñt effcũs i aia
q2 bona actio ornat ⁊ mala deformat. bona
ordinat ⁊ mala deordinat. ergo ⁊c. Itẽ que
hñt oppoſitas retributões directe habẽt op-
põnẽ. ſ3 bona actio ⁊ mala hñt oppoſitas re-
tributões. q2 uni retribuitur eternũ gaũdiũ et
alij eternũ ſuppliciũ. ergo ⁊c. Itẽ ois recta
diuiſio ẽ p oppoſita. ſi ergo actio moralis re
cte diuiditur p bonã ⁊ malã. ergo mẽbra huiꝰ
diuiſionis ſunt per oppoſita. Sed ꝯ̄. Op-
poſita ſunt nata ꝯ̄ idem. ſ3 impoſſibile ẽ bo-
nitatẽ ⁊ maliciã uel ecõuerſo ꝯ̄ eandẽ actõem
ſuccedere. ergo bonũ ⁊ malũ ꝯ̄ actõez nõ hñt
oppõnẽ. Itẽ oẽ qđ deus facit ẽ ualde bonũ
⁊ oẽ qđ fit ꝯ̄ dei ꝓhibitõez ẽ malũ. ſ3 eadem
actio fit a deo ⁊ ꝯ̄ dei ꝓhibitionẽ. ergo eadẽ
actio ẽ bona ⁊ mala. ſ3 oppoſita circa idẽ ſũt
incõpoſſibilia. ergo bonũ ⁊ malũ ꝯ̄ actõez nõ
ſunt oppoſita. Itẽ cuꝫ dñs p̃cipit ſuo dare
el'am ⁊ dñs p̃cipit ex charitate ⁊ ſuus facit cũ
murmure. eadẽ actio ẽ meritoria dño ⁊ deme
ritoria ſuo. ſ3 oẽ meritoriũ ẽ bonũ ⁊ oẽ deme
ritoriũ ẽ malũ. ergo eadẽ actio ẽ bona ⁊ mala
ergo bonũ ⁊ malũ ꝯ̄ actõez nõ ſunt oppoſita
Itẽ aliq̃s icipit aliq̃3 actõez ex charitate ⁊
terminat eã ex uanitate ꝑ ꝙ dicit greg. Sepe
qđ charitas icipit culpa pagit. ergo una ⁊ eađ
actio põt eẽ meritoria ⁊ demeritoria. et ſi hoc
redit idẽ qđ priꝰ ꝙ bonũ ⁊ malũ nõ ſunt op-
poſita ꝯ̄ actionẽ. Itẽ bonũ ⁊ ens ꝯuertũtur
ſ3 ens ẽ in plus q̃3 actio. ergo et bonũ. ergo ⁊
ſi inferius nõ diuiditur p ſuũ ſupiꝰ. actio deli-
beratiua nõ põt diuidi p bonũ ⁊ malũ tanq̃3 p
drĩas oppoſitas. Rñ. Ad pdcõꝝ itelligẽtiaꝫ
eſt notãdũ ꝙ actio deliberatiua nata ẽ habere
duplicẽ bonitatẽ. et bonitatẽ nature inquantũ
eſt actio pcedens ab aliqua ṽtute. et bonitatẽ
moris inquantũ ẽ pcedens a libero ar. ſiue a
voluntate. Cũ ergo q̃ritur utrũ bonitas ⁊ ma
licia ꝯ̄ actionẽ habent repugnatiã ita ꝙ ipam
diuidant tanq̃3 membra oppoſita. Dđ ꝙ hoc
non eſt uerũ de bono put dicitur a bonitate
eẽntiali uel naturali. ſic. n. bonũ nõ ẽ differẽtia
actionis imo ꝯuertitur cũ ente ⁊ repitur in oi
actõe. Prout autem bonum dicitur a bonitate
moris ſic eſt diuiſiua differentia actionis pro
eo ꝙ bonum moris in triplici differentia eſt.

quoddā.n.ē bonū in genere.quoddā ex circū
ſtātia.q̄dā v̄o bonū ꝑſcm̄ ſiue pricipale ſiue
bonū ꝑ ſe.ꝛ q̄lʒ hax drīax hʒ drīam mali ſibi
ex oppoſito rn̄dēte.nā bono in gn̄e opponit̄
malū in gn̄e.ꝛ bono ex circūſtātia opponitur
malū ex circūſtātia.ꝛ bono ſimplr̄ ſiue ſm ſe
opponit̄ malū ꝑ ſe ſiue demeritoriū.Hox aūt
oiuʒ exēpla ſunt manifeſta.Sic ergo actio ꝓ
cedēs a uolūtate deliberatiua diuidi hʒ p bonā
ꝛ malā actōeʒ nō ſolū tanq̄ȝ p drīas diſpatas
ſʒ etiā directe oppoſitas.Un̄ rōes q̄ hoc oſtē
dunt ꝯcedēde ſunt.¶ Ad illud ergo qȯ pri-
mo obr̄ q̄ oppoſita ſunt nata fieri circa idē.
dr̄ q̄ ſi intelligatur de eodē numero nō hʒ v̄i
tatē niſi i ſubiecto qȯ ē ſubā ꝓprie loquendo
ipſius aūt ſubſtātie ꝓut cū ſit una ꝛ eadē nume
ro q̄ ſit ſuſceptibilis ꝯ̄triox.Circa actōeʒ aūt
cū ſit accn̄s nō opʒ illud hr̄e v̄itatē q̄ bonū ꝛ
malū ſit circa eandē actōeʒ numero.ſʒ ſufficit
q̄ꝫtū ad legē oppōnis q̄ hēant fieri circa eadē
actōeʒ i ſpe.Alia ē etiā rō q̄ bonū ꝛ malū nō
pn̄t ſibi ſuccedere i eadē actōe ꝑ eandē partē
actionis ꝓpter hoc q̄ eē actionis ꝯſiſtit i ſuc
ceſſione.Et hoc melius iā patebit.¶ Ad illd
qȯ obr̄ q̄ oē quod de⁹ facit ē ualde bonū.dr̄
q̄ illud intellr̄ quo ad bonū nature.illi aūt bo
nitati nō repugnat malicia moris imo eā pre
ſupponit.et iō eadē actio pōt a deo fieri ꝛ ni-
lomin⁹ eē ꝓhibita.Ex hoc tn̄ nō ſeq̄tur q̄ nō
ſit ꝯ̄rietas iter bonitatē moris ꝛ maliciā.vnō
ipoſſibile ē q̄ eadē actio ſit ſimul ꝛ ſemel in
ꝓhibitōe ꝛ i p̄cepto.¶ Ad illud qȯ obr̄ q̄ ea
dē actio ē meritoria ꝛ d̄meritoria.dr̄ q̄ bonū
ꝛ malū meriti ꝛ demeriti ꝯ̄ actōeʒ nō hn̄t q̄li-
tates abſolutas ſʒ ꝯpatōes diuerſas.vn̄ actio
bona nō ē aliud q̄ȝ actio ordinata in finē.re-
fertur aūt actio i finē per intētōeʒ.Cum ergo
vna ꝛ eadē actio pōt eē a duplici itendēte ꝛ du
plici intētōe ita q̄ ab uno ſicut a pricipali mo
tore.ab altero v̄o ſicut ab inſtr̄o.ꝛ una illaruʒ
itentionū pōt eē recta ꝛ altera illax obliq̄.hic
ē q̄ una ꝛ eadē actio pōt eē bona ꝛ mala p cō
patōeʒ ad diuerſa pricipia loquēdo de bonita
te ꝛ malicia meriti ꝛ demeriti.ex hoc tn̄ non
ſeq̄tur q̄ bonū ꝛ malū nō ſunt oppoſita ꝯtra
actōeʒ.nā etſi ꝯpatiātur ſe ꝯtra eandē actōeʒ
in ꝯpatōe ad diuerſas itentōes nō tn̄ ꝯpatiūt̄
ſe ꝑ q̄ ꝯparātur ad eandē intentionē.oppoſi
ta.n.reſpectiua ꝑ hoc legē hn̄t oppōnis ꝑ qȯ
ad idē ꝯpantur.Un̄ nota q̄ alit̄ dicitur bonū
de uolūtate aliter de actōe exteriori.nā circa
uoluntatē dicit qualitatē aliquā ſupadditā.et
ideo ipoſſibile ē q̄ una ꝛ eadē uoluntas ſit ſit̄
ꝛ ſemel bona ꝛ mala nec abſolute nec in ꝯpa-
ratōe ad diuerſa.Circa actiōeʒ v̄o bonū dicit
ꝯpationē ad debitū principiū ꝛ ad finē.vn̄ ali-
que due actōes p oīa ꝯſimiles tā in gn̄e actio
nis q̄ȝ in genere circunſtātiax moraliū freq̄n
ter differunt in hoc q̄ vna eſt meritoria.alte
ra uero nō.q2 una ſit ab hn̄te charitatē.altera
nō hn̄te.Et hec dicta ſunt de bono ꝛ malo ꝑ
q̄ tantū ualet q̄ꝫtū meritoriū ꝛ demeritoriū.
quia ꝑ hoc currebat obiectio.¶ Ad illud qȯ
obijcitur q̄ actio icboata ex charitate poteſt
terminari ex uanitate.dr̄ q̄ uex ē.ſed lʒ illa
actio una ſit in genere nature.nō eſt tn̄ una i
genere moris ꝓ eo q̄ etſi una ſit uoluntas q̄
eſt principiū illius actōis.tn̄ aliter ꝛ aliter eſt
diſpoſita diſpōne inq̄ȝ que uariat in gn̄e mo-
ris ſicut ē intentio recta ꝛ obliqua.¶ Ad illd
qȯ obiicitur q̄ bonū eſt in plus iam ꝑʒ rn̄ſio.
obijcit.n.de bono nature.et hoc modo nō eſt
differentia diuiſiua actionis deliberatiue.

SEcundo queritur utrum hec diuiſio
fiat p differētias eēntiales an p acci
dētales.¶ Et q̄ p eſſentiales uidetur
Accn̄tia ſunt tranſmutabilia circa ſubiectū.
ſed bonitas ꝛ malicia null omō tranſmutātur
circa actōeʒ.ut illa actio q̄ modo eſt bona ea-
dem numero poſtmodū ſit mala uel ecōuerſo
ergo bonitas ꝛ malicia nō ſunt differentie ac
cidētales actōis.ꝛ ſūt accn̄tales uel eēntiales.
ergo ꝛc.¶ Itē q̄ꝫuis q̄dā accn̄tia ſint inſepa-
bilia ꝑ rē tn̄ oīa ſunt ſepabilia ꝑ intellcm̄.ſed
quedā actio ē ita mala q̄ nunq̄ȝ pōt eē nec in
telligi bona utpote blaſphemare ꝛ odire deū
ergo uidetur q̄ malicia nō accidat tali actōi.
¶ Itē ꝯtingit aliquē habitū eēntialiter eē bo
nū utpote charitatē ꝛ grāz.ꝛ aliquē eēntialr̄
malū ut iniuſticiā ꝛ laſciuiā.ergo pari rōne cū
act⁹ ſint ex habitib⁹ uidetur q̄ aliq̄ actus ſint
eēntialiter boni ꝛ aliq̄ eēntialiter mali loq̄ndo
de bonitate ꝛ malicia moris.¶ Itē generi re-
ſpondent ſpēs.ergo cū ſit bonū i gn̄e ꝛ malū
i gn̄e utriq̄ȝ rn̄debit bonū ꝛ malū ſpāle ſiue p
mod̄ ſpēi ſe hn̄s.ſʒ gen⁹ eſt eēntiale ſpeciei.
ꝛ ſpecies etiā addit ſuper gen⁹ drīaʒ eēntialē
ergo neceſſe eſt aliquā actionem ponere que

ſit eēntialr̄ ꝛ bona in genere ꝛ bona ex circun
ſtantia. pari rōe ꝛ de actione mala uidetur ꝙ
diuiſio ꝑdicta fiat per differentias eſſentiales
ꝛ intrinſecas. ¶ Sed ꝯ. Aug. in prima rn̄ſiōe
ꝯtra pelagianos. Peccatū nō ē natura aliqua
ſed actus incidens ex defectu boni. ſed omne
quod ineſt alicui incidēter ineſt ei accn̄taliter
Si ergo omnis malicia ē incidens. nulla mali
cio eſt eēntialis alicui actioni. ergo omnis eſt
accn̄talis. ¶ Itē drie eēntiales ſunt ꝯſtitutiue
eoꝝ quoꝝ ſunt differentie. ꝛ differentie ꝯſtitu
tiue ex eiſdē principijs manant ex q̇bꝰ manāt
ipa ꝯſtituta. ſed malicia non habet cām effe
ctiuā ſed defectiuā. actio uero cām effectiuaꝫ
habꝫ. ¶ Item actio eſt a deo. malicia n̄. ergo
impoſſibile eſt ꝙ malicia ſit alicuius actionis
differentia eēntialis. ¶ Itē differentie eēntia
les non alternantur ꝯ indiuiduū eiuſdē ſpēi. ſꝫ
actiones que ſunt eiuſdē ſpēi differunt per bo
nitatē ꝛ maliciam. quia una eſt bona ꝛ altera
mala. ergo bonū ꝛ malū non ſunt differentie
eēntiales actionis. ¶ Item differentia eēntialr̄
aliquid addit ſupra illud quod diuidit. ſꝫ malū
non addit aliq̇d ſupra actionē ſed potius pri
uat. ergo malū non eſt drīa eēntialis actionis
¶ R. Ad predictoꝝ intelligentiā eſt notādū
ꝙ idem eſt querere utrū hec diuiſio actionum
alia bona alia mala ſit per drīas eēntiales quō
querere utrū bonitas ꝛ malicia ſint ꝓprieta
tes uel ꝯditiones eēntiales actioni uoluntarie
Et lꝫ illud aliquo modo uideatur poſſe ꝯcedi
ei qui ſuſtinet illā opinionē ꝙ nō omnis actio
a deo eſt. tn̄ ſm̄ illaꝫ opinionē que ꝯmuniter
ſuſtinetur ꝙ omnis actio a deo eſt ꝛ ꝑ id quō ē
naturalr̄ bona eſt. ꝯcedi non debet nec poteſt
rōnabiliter ſuſtineri ꝙ malicia eſſentialis ſit
actioni cum potius dicat defectū circunſtantie
alicuius que accidebat actioni. ſi enim non ac
cideret non poſſet priuari actione manente. ¶
Attendendū eſt tn̄ ꝙ maliciā ꝯtingit triplici
ter ꝯparare ad actionē. aut ſm̄ ꝙ ē actio. aut
ſm̄ ꝙ hec actio. aut ſm̄ ꝙ eſt talis actio. Si
ꝯparetur malicia ad actōem ſm̄ ꝙ actio ſic te
net rōnem accidentalis ſeparabilis ꝛ ꝯmunis.
Rōnem accidētis ſeparabilis tenet in hoc ꝙ
actio que ꝯſueuit fieri cum culpa poteſt cauſa
aliqua interueniente fieri abſqꝫ culpa. Rōem
uero accidentis ꝯmunis tenet qꝛ circa actionē
eiuſdem ſpēi ꝯtingit maliciā in aliquibus inue
niri. in aliquibus uero non ſicut aliquis ꝑdicā
do fidem xp̄i ex uana gloria peccat. alius ꝟo
meretur. Lꝫ autem malicia reſpectu actionis
ꝯſiderate in genere habeat aliquo modo ꝯfoꝛ
mitatē ad accidens ſeparabile ꝛ ꝯmune. nō tn̄
proprie eſt accidens tale quia non dicit ens ſꝫ
defectū entis. Si autem ꝯparetur malicia ad
actionē ſm̄ ꝙ eſt hec actio ſic tenet rōnem ac
cidentis inſeparabilis ꝛ proprij. Rōnem tenꝫ
accidentis inſeꝑabilis in hoc ꝙ illa actio eadē
numero que eſt mala non poteſt eſſe ulterius
bona. ꝓpter quod eadē numero ſumi nō pōt
Rōnem uero accidentis proprij tenet aliquā
do. lꝫ non ſemper in hoc ꝙ illa malicia ortuꝫ
habet ex proprietatibus agentis ꝛ patientis
ex quarum ꝯparatione neceſſario ſurgit inoꝛ
dinatio. ſicut patet cum filius cognoſcit mr̄eꝫ
uel cum homo blaſphemat deum. Unde ſicut
inſeparabilr̄ adheret propria paſſio ſubiecto
ſic inſeparabilr̄ adheret malicia huic actioni.
non eſt autem malicia ꝓpria paſſio huius acti
onis. tum quia non dicitur de ea ꝯuertibiliter.
tum quia non dicit poſitionē ſed priuationeꝫ.
Si uero ꝯparatur malicia ad actioneꝫ ſm̄ ꝙ
talis actio eſt ſic pōt habere rōnem differentie
eēntialis. ſicut eni albedo eſt eēntialis homini
albo ſm̄ ꝙ eſt albus ꝗuis non ſit eēntialis ꝑ
ꝙ homo. ſic malicia eſt eēntialis actioni male
ſm̄ ꝙ mala. ꝗuis auteꝫ aliquo modo dicatur
eēntialis. non tn̄ dicitur eēntialis quia dicat ue
ram eēntiā ſed quantū ad modū ſe habendi.
Et qm̄ quedā ſunt nōia que iponūtur actōibꝰ
nō ꝑ ꝙ ſunt actōes tm̄ ſꝫ ꝑ ꝙ ſūt deformes.
hic ē ꝙ talia mox noiata ꝯiūcta ſunt malo. et
ſicut caſtitas ponitur in genere boni eēntialr̄.
ſic adulteriū ꝛ mēdaciū ponitur i genere mali
eēntialr̄. in hoc. n. nō ſignificatur ꝙ defcūs ſit
eēntialis actōis ſꝫ ꝙ defcūs eēntialis ē actōi ꝑ
ꝙ defciua. quō aūt dcm̄ ē ꝺ malicia moris hoc
ipꝫ itelligēdū ē ꝛ de bonitate. Ex his uiſis plana
ē rn̄ſio ad. q. ꝛ etiā ad obiecta. ꝯcedo. n. ꝙ hec
diuiſio actōis nō ē ꝑ drīas eēntiales ꝛ i̅tri̅ecas
Et rōes q̄ hoc oñdūt ꝯcedēde ſūt. ¶ Ad illō
quō obr̄ ꝙ accn̄s pōt trāſmutari ꝯ ſubiectū. dō
ꝙ illud nō hꝫ ꝟitatē i oi accn̄te nec reſpectu
cuiuſcūꝫ ſubiecti ſꝫ reſpcū ſubiecti ꝑmanētis
ꝛ fixi. qm̄. n. accn̄s ꝯpatur ad aliqō ſucceſſiuū
hoc ipo ꝙ adherꝫ ei iſeꝑabilr̄ adherꝫ. qꝛ illud
ſtati trāſit i ꝑteritū ꝛ efficitur itrāſmutabile. ꝛ

d

amplius idē numero reſumi nō pōt. actus. n.
numeratur ſubiecto ⁊ tp̄e ⁊ ſp̄e ſiue termino.
Et ideo ſicut ē alius actus c⁹ ē aliud principiū
⁊ alius terminus. ſic eſt alius actus cuius ē mē
ſura aliud ⁊ aliud tp̄s itercisione ⁊ renouatōe
facta in ip̄o actu. et ideo q̄uis motui accidat
uelox ⁊ tardū. tn̄ motus q̄ eſt uelox ſ̄ eā ptē
ſm̄ quā eſt uelox nunq̄ȝ pōt eſſe tardus. ſic ⁊
in ꝓpoſito eſt intelligendū. ¶ Ad illud quod
obr̄ ꝙ accn̄tia ſunt ſeparabilia ſaltē intellectu
dō ꝙ nunq̄ȝ malicia ſic adheret alicui actioni
quin eēntia illius actōis poſſit preter maliciaȝ
ꝯſiderari. Cū enim dico actionē malam ⁊ dico
actōeȝ ⁊ dico defectum ⁊ utrūq̄ȝ p ſe diuiſim
poſſum ꝯſiderare. Simil'r cū dico actōeȝ hui⁹
modi ⁊ actōeȝ hanc duo dico. quia ⁊ monſtro
ip̄am ſubām ⁊ etiā accn̄tia ſub quibus ſubſtā
tia ip̄a oculis carnis uel mentis hȝ eē ꝯſpicua
⁊ unum pōt ꝓpter alteꝝ ꝯſiderari ⁊ intelligi.
malicia aūt nō adheret inſepabil'r actioni hu
iuſmodi ſubſtātie uel illius rōe ſubſtantie ſub
ſtrate ſed potius rōe ꝓprietatis uel qualitatis
ſuperaddite. ⁊ ſicut ſubſtantia illa poterat itel
ligi ſine illa ꝓprietate. ſic ⁊ actio ſine malicia
¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ aliq̄s habitus eſt eēnti
aliter bonus ⁊ eēntial'r malus. dō ꝙ etſi ꝯcedi
poſſit aliquē habitū eēntial'r eſſe bonū. nō tn̄
ꝯcedi opȝ aliquē habitū eēntial'r eē malū ſ̄ ꝙ
ē habitus. nā habitus ſ̄ ꝙ habitus dicit ens ⁊
bonū. Qd̄ ergo ip̄e obiicit de auaricia ⁊ laſci
uia non ualet. q̄ȝ huiuſmodi nō ſunt noīa ha
bituū aīe ſ̄ ꝙ ſunt habitus ſȝ ſ̄ ꝙ ſunt defor
mes ⁊ defectiui. lȝ aūt malicia nō ſit eēntialis
habitui ſ̄ ꝙ eſt habitus. pōt tn̄ ei eē eēntialis
ſ̄ ꝙ defectiuus. ita etiā ꝯtingit reperire circa
actum. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ bono in ge
nere rn̄det bonū in ſpecie. ⁊ malo in genere
ſimiliter. dō ꝙ malū in genere ſiue bonū non
dicitur proprie ꝙ ſit genus ſed ꝓpter quādā
ꝯformitatē quaȝ habet cum genere in hoc ꝙ
dicit quandā potentiā indifferenteȝ ad hoc ꝙ
fiat meritorie uel demeritorie. ⁊ dum per cir
cunſtantias ſuperadditas determinatur quo
dāmodo ſpecificatur. non tamen malū ſm̄ ꝙ
malū habet ꝓprias ſpēs. ꝑ eo ꝙ priuationes
non ſunt in genere niſi per quādā reductionē
unde ſpecificatio ⁊ diſtinctio maloꝝ aut atten
ditur rōne boni quod priuatur per maluȝ. aut
rōe boni ad quod quis conuertitur in actu pec

cati. Et huius ſignū eſt ꝙ peccata non diſtin
guuntur penes auerſionē ſȝ penes ꝯuerſiōeȝ.
Tertio queritur utrū diuiſio actionis
per bonam ⁊ malam ſit per differē
tia imediatas an ſit ponere per dif
ferentiam tertiam. ſ. actionē indifferentem.
¶ Et ꝙ ſit per differentias imediatas uidetur.
i. cor. x. Omnia in gloriam dei facite. Et ad
col. iij. Omnia quecunq̄ȝ facitis ſiue in verbo
ſiue in opere omnia in noīe dn̄i nr̄i ieſu xp̄i fa
cite. aut ergo actio noſtra eſt in gloriā dei. aut
non. ſi ſic. ergo bona. ſi non. ergo omittitur
illud quod mandat apo⁹. ſed omittere facere
quod precipitur ſemper eſt peccatū. ergo oīs
actio uel eſt meritoria uel cum peccato. ergo
nulla eſt indifferens. Si tu dicas ꝙ eſt ꝯſiliuȝ.
hoc non uidetur. quia ꝯſiliū nec datur omnib⁹
nec abſolute ſed ſub ꝯditione. neq̄ȝ peccat q̄s
nolendo ꝯſilium facere. hoꝝ tria oppoſita re
periuntur in ꝓpoſito. ergo non tenet rōnē ꝯſi
lij. ¶ Item Mat. xij. De omni v̄bo ocioſo
quod locuti fuerūt hoīes reddent rōnem i die
iudicij. ſed ocioſum eſt ut dicit greg. qd̄ caret
rōne iuſte neceſſitatis ⁊ intentione pie utilita
tis. ſed omne v̄bū aut habet iuſtā neceſſitatē
⁊ piam utilitatē. aut caret illa. ergo omne v̄bū
aut eſt bonū aut ocioſuȝ. pari rōne ⁊ omne fa
ctum. ſed de omni ocioſo reddemus rationē.
⁊ non reddemus rōem niſi de malis. ergo oē
verbum uel factum noſtruȝ uel eſt bonuȝ uel
malum. ¶ Item Ber. In uia dei ſtare retroce
dere eſt. ſed qui facit actionem non meritoriā
non procedit in uia dei in actione illa. ergo p
illam actionem retrocedit. ⁊ nō retrocedit niſi
per malam. ergo omnis actio uel eſt bona vl
eſt mala ⁊ nulla indifferens. ¶ Item uolunta
tes perueniunt per actiones ad retributiones
ſed nihil eſt mediuȝ quin omnis uoluntas aut
eſt bona aut eſt mala. nihil eſt medium inter
retributiones quin etiam omnes ſaluentur ul'
damnentur. ergo uidetur ꝙ nihil eſt medium
inter bonitatem ⁊ maliciam ꝯtra actiones no
ſtras. ¶ Item deus eſt alpha ⁊ o principiuȝ ⁊
finis. ſed quod non eſt a deo ſicut a principio
priuatum eſt rōne boni. ergo ſimiliter quod n̄
eſt ad deum ſicut ad finem priuatur rōne boni
priuatio autem boni nihil aliud eſt q̄ȝ malicia.
ergo quod non eſt ad deum ſicut ad finem eſt
malū. ⁊ quod eſt ad deuȝ ſicut ad finē ē bonū

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hoc ꝯſtat. ſed omnis actio noſtra uel ē ad deū
ſicut ad finē uel non eſt ad deum. ergo omnis
actio noſtra uel eſt bona uel ē mala. ¶ Item
cū uoluntas noſtra ex deliberatiōe facit aliq̈d
aut quieſcit in creatura. aut refert ad creatorē
Si refert ad creatorē bñ facit. ſi quieſcit i cre
atura male facit ⁊ deordinatur. q2 fruitur eo
quo eſt utendū. ergo uidetur ꝙ uoluntas in oī
actione ſua uel mereatur uel demereatur.
¶ Sȝ ꝯ. Ro. vij. Velle adiacet mihi ⁊c. Glo.
Eſt uelle gratie ⁊ uelle uitij ⁊ uelle nature. ſȝ
actio rñdet uoluntati. ergo inter actōem meri
toriā ⁊ uitioſā cadit aliqua actio media. nō er
go omnis actio uoluntatis nr̃e ē mala ſȝ q̄daȝ
indifferens. ¶ Itē leuare feſtucā de terra nec
eſt bonū in genere nec ē malū. nec etiā bonuȝ
ex circunſtātia nec malū. ſimilr̃ quātū ē de ſe
nec meritoriū nec demeritoriū. ſi ergo bonum
moris diuiditur ſufficienter ꝑ has tres diuiſi-
ones ⁊ nihil ē in genere qđ nō ſit i ſpecie. ui-
detur ꝙ talis actio nō ſit bona uel mala ſȝ in-
differens. ¶ Itē aliq̈s comedit ut ſatiſfaciat
appetitui naturali. talis actio nō ē bona boni-
tate meriti. hoc ꝯſtat. q2 nō ſit ꝓpter deū nec
ad ipm̄ refertur. nec ē mala malicia culpe. q̈a
peccatū nō ꝯcordat nature ſed diſcordat. talis
aūt actio nature ē ꝯſona. ergo uidetur ꝙ aliq̄
actio noſtra mediuȝ teneat inter bonitatē et
maliciā. ¶ Itē ſi oīs actio nr̃a eſſet meritoria
uel demeritoria cum in eo qui caret charitate
nulla ſit meritoria. oīs eius actio eēt mala. er-
go peccaret in hoc ꝙ uadit ad eccl̃iaȝ. ergo ⁊
in hoc ꝙ facit oīa alia opa. ergo nunq̄ȝ ſe diſ
poneret ad grām. imo diſponendo ſe magis
elongaret. ¶ Itē nulla ē actio bona ⁊ merito-
ria niſi q̄ ſit bona intentōe ⁊ mediante illa re
fertur ad debitū finē. ergo ſi oīs actio nr̃a eēt
bona vel mala meritoria uł demeritoria. i oī
actōe ⁊ cogitatōe nr̃a quā i deū nō referimus
peccaremꝰ. ergo uix eēt aliq̈s qui nō peccaret
milies in die cū inumerabiles habeamꝰ cogita
tōes ⁊ affectōes in quibus nihil cogitamus de
deo. de illis maxime loquor q̄ magis itendūt
actōi q̄ȝ ꝯtēplatōi. ¶ Itē ſicut charitas ē prin
cipiuȝ oīum bonoꝝ ſic libido ⁊ ꝯcupia ſūt pri-
cipiū ⁊ cā oīum maloꝝ. ſȝ multas actōes faci-
unt hoīes tota die quas nō faciūt nec ex libidi
ne nec ex charitate. imo uel ex amore natura
li uel ſociali uel ex quadā urbanitate ciuili uel

ꝯſuetūdine opandi. nō ergo uidetur ꝙ omnis
actio uoluntaria ſit imediate bona uel mala.
¶ Rñ. dō ꝙ cū q̄ritur utrū actio diuidatur ꝑ
malū ⁊ bonū tanq̄ȝ ꝑ dr̃ias imediatas. ē q̄ſtio
de actione uoluntatis deliberatiue ſm ꝙ deli-
beratiua ē. illa eni eſt q̄ diuiditur per bonam ⁊
malā. et qm̄ de actione uolūtatis deliberatiue
duplr̃ eſt loqui. ſ. q̄ȝtū ad genus actōis. ⁊ i cō-
paratione ad operantē. duplr̃ pñt iſte dr̃ie ad
actionē ꝯparari. aut ſm genus opis. aut reſpe
ctu operantis. Si primo mō ſic planū eſt ꝙ di
uiſio nō ē per imediata imo inter actionē bo-
naȝ ⁊ malā actionē indifferentē ꝯtingit repire
mediā. et hoc manifeſtū ē. q2 cū triplex ē dif
ferentia boni moris q2 ē bonū ſm ſe ſiue prin
cipale. et bonū ex circūſtantia. ⁊ bonū in gn̄e.
et ecōuerſo cū triplex malū ſit. ſ. malū in ge-
nere. ⁊ malū ex circūſtantia. ⁊ malū ſm ſe. Inter
hec oīa ꝯtingit repire mediū. nā inter bonū ⁊
malū ſm ſe quaſi media ſunt illa q̄ nō ſūt bona
ſm ſe nec ſunt mala ſm ſe ſicut ſunt bona uel
mala in genere uel ex circūſtantia. Inter bonū
ex circūſtantia ⁊ malū ex circunſtantia media
ſunt tā indifferētia q̄ȝ bona ⁊ mala in genere
Omnia enim illa indifferēter poſſunt fieri bo
na uel mala ex circūſtantia. Inter bonū autē
i genere ⁊ malū i genere cadit mediū indiffe-
rens ſimplr̃ ſicut uelle comedere uel uelle leua
re feſtucam de terra que nō dicunt bonitatem
moris uel maliciā. Et ſic patet ꝙ diuiſio acti-
onis per bonam ⁊ malam quantum ad genus
operis non eſt per differētias imediatas imo
eſt reperire differentiā tertiaȝ. et in hoc ꝯmu-
niter ꝯcordant omnes. ¶ Si auteȝ loquamur
de bonitate ⁊ malicia actionis in cōparatione
ad operantem ſic ſunt diuerſe opiniones. naȝ
quidaȝ dicunt ꝙ eſt diuiſio imediata. nihil. n.
facit homo ex deliberatione quod deus non
reputet ei ad premium uel non reputet ei ad
aliquod demeritum. Unde in die iudicij ut di-
cunt de omni actu deliberatiuo rōnem redde-
mus. Et huic poſitioni uidentur ꝯſonare ver
ba ſanctorum qui dicunt ꝙ ſicut non peribit
capillus de capite nec momentū de opere de
quo rationem non reddamus ſicut dicit Ber.
Et hoc idem uidetur dicere Anſelmus ꝙ exi
getur a nobis omne tempus impenſuȝ qualr̃
fuerit expenſū. Et ipa v̄itas vidr̃ huic ꝯſoāre
cū dicit ꝙ de oī v̄bo ocioſo rōnem reddemus

d

Sed iſte modus dicēdi aut multū ampliat uiā
ſalutis, aut multum coartat. nam ad hoc ꝗ ſit
opus meritoriū aut dicent requiri actualē rela
tionē illius operis ad deū in particulari. aut di
cent ſufficere relatōꝫ in habitu ⁊ in uniuerſali.
Si dicunt ꝗ req̄ritur relatio in particulari ni-
mis eſt arta uia ſalutis. qꝛ tunc in oī opere qͦ
homo nō refert actualr̄ in deum demeretur ⁊
peccat quod ualde eſt ſeuerꝫ dicere. Si ſuffice
ret intentio habitualis ⁊ in uniuerſali tunc qn̄
aliquis ꝓpoſuiſſet in corde ſuo ſeruire deo in
principio anni uel menſis uel ſeptimane uel
diei omnia opera que poſtea faceret etiā nihil
de deo recogitās eēnt ſibi meritoria. ſꝫ ſi hoc
dicatur ualde ampliatur ⁊ elargatur uia ſalu-
tis. et in hoc auctoritatibꝰ ſanctoꝝ obuiatur q̄
dicunt eā eſſe ualde artā. Et ideo eſt aliꝰ mo-
dus dicendi quodāmō magis tēperatus q̄ꝫ ſit
iſte. ſ. ꝗ quedā ſunt actiones uoluntatis deli-
beratiue que reſpiciunt ipam directe. quedaꝫ
uero ſunt que reſpiciunt ipaꝫ ſm ꝗ regit po-
tentias naturales. Prima operatio eſt locutio
que quidē ē rōnalis ſm ꝗ rōne utitur. Scda
uero eſt comeſtio uel ambulatio ⁊ conſimiles.
Dicunt ergo ꝗ ꝯ illas operationes q̄ reſpici
unt uoluntatē rōnalē ſm ꝗ rōnalis eſt nō con
tingit reperire mediū inter bonitatē ⁊ maliciā.
ꝯtra alias uero ꝯtingit. Unde bene ꝯcedūt ꝗ
non omnis actio deliberatiua uel bona eſt uel
mala. locutio aūt omnis uel bona eſt uel mala
aut enim eſt utilis aut ocioſa. ⁊ ſi ocioſa tunc ē
mala. ⁊ ꝓpterea dn̄s dixit de omni v̄bo red-
dere rōneꝫ nō de omni facto. Et btūs Jacobꝰ
in cano. ſua dicit ꝗ qui in v̄bo nō offendit hic
perfectus eſt uir. ⁊ ꝓpterea dicit quidā ꝗ v̄bū
prius debet uenire ad limā q̄ꝫ ad linguā. Sed
tn̄ adhuc iſte modus dicendi nō uidetur plene
ſatiſfacere. nam uelle cogitare de ueritate eſt
actus uoluntatis ſm ꝗ mouetur rōnalr̄. ⁊ tn̄
frequenter homo cogitat de ueritate ita ꝗ n̄
refert ad deū. et tn̄ durū eſt dicere ꝗ peccet.
Poteſt ulterius aliquis loqui alij ex naturali
pietate ul' ex ciuili urbanitate ſicut qn̄ ſalutat
hoīem in uia. et tunc ualde duruꝫ eſt dicere ꝗ
peccet. nec poteſt dici ꝗ omnis tal' locutio ſit
meritoria. ¶ Item ſi plus eſt facere q̄ꝫ dicere
potius reddemus rōnem de facto ocioſo q̄ꝫ ꝺ
v̄bo. vn̄ ſancti ꝯcludunt hoc a minori ex v̄bo
euangelij. Et ideo eſt tertius modus dicendi
ꝗ in operibus uoluntatis deliberatiue ē pone
re mediū inter maliciā ⁊ bonitatē. nā quedaꝫ
actio a uoluntate deliberatiua ꝓcedens eſt or
dinata in finē debitū. ſ. ad deū. et hec quidē ē
bona. et ſi ſit ex charitate eſt meritoria uite
eterne merito ꝯdigni. ſi autē fiat extra chari-
tatē meritoria eſt merito ꝯgrui. Quedam v̄o
actio ex uoluntate deliberatiua ꝓcedens ē nō
ordinata. ⁊ hec ē diuiſio per imediata. ſed nō
omnis actio nō ordinata ad deuꝫ tāq̄ꝫ ad finē
eſt mala. qꝛ quedā nō ordinatur ꝓpter inordi
natā ꝯuerſionē ad creaturā. quedā v̄o nō or-
dinatur ꝓpter operantis negligentiā. quedaꝫ
uero nō ordinatur ꝓpter opantis infirmitatē
⁊ miſeriaꝫ. Prima dr̄ia actionis nō ordinate eſt
mala malicia ꝯmiſſionis. Secūda eſt mala ma
licia omiſſionis. Tertia v̄o neutro modo eſt
mala ſed eſt indifferens. talis autem actio eſt
quando aliquis facit aliquā operatōeꝫ ita ꝗ ꝯ
creaturā nō afficitur iordinate. nec tn̄ illā opa
tionē ꝯparat ad deū ſed facit ꝓpter aliquē finē
qui reſpicit indigētiā nature ut cū aliquis am
bulat ut recreetur. uel comedit ut reficiatur.
Talis actio indifferens iudicatur. quia deꝰ nec
illā remunerat nec imputat in culpā. et hoc qꝛ
in tali actione nō ē malicia ꝯmiſſionis quia nō
eſt inordinata delectatio. nec etiaꝫ omiſſionis
non enim ſemp omittit homo qn̄ actiōes ſu-
as nō refert in deū. indulgetur eni nature fra
gili ⁊ infirme ut multa poſſit talia facere. nec
deus requirit ab hoīe in tali ſtatu diſtractōis ⁊
miſie ꝗ omnia dum facit referat ad ſe. req̄-
rit tn̄ aliqn̄ quando eſt locus ⁊ tempus. et tūc
ſi homo non referat omittendo peccat. Cōce
dendū eſt ergo ſicut rōnes oſ̄dunt ꝗ diuiſio
actionis per bonā ⁊ malā nō eſt per dr̄ias ime
diatas ꝑ eo ꝗ inter has dr̄ias ꝯtingit repire
mediū ſiue actio ꝯſideretur ſm genus operis
ſiue reſpectu operantis. ¶ Ad illud ergo qͦ
primo obī de illo uerbo apl̄i. Omnia i gloriā
dei facite. rn̄dēt aliq̄ ꝗ eſt ꝯſiliū. aliq̄ ꝗ p̄ce-
ptū. aliqui ꝗ eſt finis p̄cepti ſicut illud. Dili-
ges dn̄m deū tuū ⁊c. Omnibꝰ aūt p̄dictis mo
dis predictus ſermo poteſt intelligi. poteſt. n.
accipi affirmatiue uel negatiue. et affirmatiue
duplr̄. qꝛ hoc ſignū omnia pōt ibi teneri colle
ctiue uel diſtributiue. Si accipiatur negatiue
ſic eſt preceptū. et tūc eſt ſenſus. Ita faciatis
opera ueſtra ut nihil faciatis ꝯtra gloriam dei

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Si autem intelligatur affirmatiue ⁊ hoc ſignū
omnis teneatur diſtributiue ⁊ diuiſim tunc eſt
ↄſiliū ⁊ āmonitio. āmonet. n. apoꝰ ꝑ hunc ſen
ſum ꝙ quodlꝫ opꝰ nr̄m in deū referamꝰ. ⁊ de
quolꝫ diuiſim poſſumꝰ facere. ⁊ utile ē nobis
⁊ expediēs ſi faciamꝰ. nullū. n. opꝰ ē delibera-
tiuū qd̓ a nobis fiat qd̓ quidē non poſſumꝰ fa
cere ꝓpter deū. ⁊ ſi hoc faceremꝰ meliꝰ facere
mus q̄ꝫ qn̄ non referimus. Si aūt p̄dictꝰ ſmo
teneatur affirmatiue ⁊ hoc ſignū oīa teneatur
collectiue tūc nec eſt p̄ceptū nec ↄſiliū ſꝫ finis
p̄cepti ⁊ ↄſilij. ad hoc. n. debemꝰ tēdere ⁊ hoc
deſiderare ꝙ ad talē ſtatū pueniamꝰ ꝙ om̄es
cogitatōes nr̄as ⁊ affectꝰ in deū referamꝰ. hoc
aūt tunc obtinebimꝰ qn̄ deū ex toto corde dili
gemus. Et ſic pꝫ ꝙ ex illa auctoritate nō cō-
cluditur ꝙ aliq̄s peccet cū nō refert opꝰ ſuū ī
deū actualr̄. Nec ualet illud quod obr̄ ꝙ non
pōt eē ↄſiliū. nō. n. hic accipimus ↄſiliū ꝓprie
put ꝓponitur iure p̄fectis. ſꝫ uocamꝰ hic ↄſiliū
quācunq̄ꝫ monitōeꝫ generalē que uiā expedit
ad puenienđū in ſalutē ſicut ſunt āmonitiōes
ſalomonis in li. puer. ⁊ ↄſimiles hortationes
ad bonū. ¶ Ad illud qd̓ obr̄ ꝙ reddemꝰ rōeꝫ
de v̄bo ocioſo. dd̓ ꝙ ocioſū nō dr̄ v̄bū qꝛ nō
ſit ordinatū in finē ſolū ſꝫ qꝛ oī caret utilitate
dū tn̄ aliq̄ꝫ deberet habere. ⁊ inter tale ocioſū
⁊ meritoriū ſiue bonū cadit mediū qn̄ aliquis
facit aliq̄d qd̓ nō ē oīmoda utilitate priuatū,
nec tn̄ ē ordinatū in deū tanq̄ꝫ in finē ultimuꝫ.
vn̄ nō dr̄ hō eē ocioſus ſemp qn̄ non laborat
ſꝫ tunc dr̄ eē ocioſus qn̄ nō laborat ⁊ deberet
laborare. frequēter tn̄ illa v̄ba q̄ uidētur eſſe
inutilia utilia fiunt dū ordinantur ad recreati-
onē aliq̄ꝫ ſpūs ⁊ excluſionē accidie ꝑ ꝙ refert
btūs Ber. dixiſſe cū quēdā fecit ceſpitare. oci
oſuꝫ inq̄t fuit fcm̄ ſꝫ nō ocioſe factū. Fecerat
. n. hoc ad letificandū illū quē uiderat meſtuꝫ
¶ Ad illud qd̓ obr̄ ꝙ ſtare in uia dei retroce
dere ē. dd̓ ꝙ uerꝫ eſt qn̄ hō ſtat cū deberet am
bulare. et quantū ad illud tp̄s dicit Ber. ꝙ nō
peribit momentū de tp̄e. Et Anſel. ꝙ exiget
a nobis rō qualr̄ tp̄s fuerit expenſuꝫ. Si aūt
q̄ratur qn̄ hoc eſt difficile imo īpoſſibile ē de
terminare. qꝛ diuerſis p̄ſonis diuerſimode ſe
offert opportunitas exeūdi in bonas opatōes
⁊ in bonas affectōes ⁊ intentōes. ⁊ ideo ſancti
ut reddant nos ſollicitos terrēt nos. ⁊ dn̄s ipe
cū dicit. Qd̓ uni dico oībus dico vigilate. ¶

Ad illud qd̓ obr̄ ꝙ nō ē mediū inter uolunta-
tes ⁊ retributōes. dd̓ ꝙ nō eſt ſimile. ꝑ eo ꝙ
oīs hō qui naſcitur naſcitur cū pccō a quo nō
liberatur niſi p grāꝫ. ⁊ illa grā amittitur p cul
pā. vn̄ neceſſe ē volūtatē eē gratā uel odioſā
Et qꝛ retributōes rn̄dēt p̄ſonis. hinc ē ꝙ oēs
aut ſaluantur aut dānantur ita ꝙ non eſt me-
diū. nō ſic aūt eſt de actōe. qꝛ a uoluntate in q̄
eſt libido pōt aliq̄ actio exire etiā p̄ter libidinē
moꝝ. vn̄ ſicut illud argumētū nō ualet. Volū-
tas nō pōt eē ſine libidine uel grā. ergo n̄ pōt
mouere ſine libidine uel grā. ſic nec argumētū
prius dictū. ¶ Ad illud qd̓ obr̄ ꝙ oē quod n̄
eſt a deo priuatū ē bono. ergo ſilr̄ oē quod nō
eſt ad deū. dd̓ ꝙ nō ē ſimile. qꝛ ordinatio acti
onis ad deū tanq̄ꝫ ad cām efficientē uel ad pri
cipiū attenditur nō ſolū quātū ad eē moris ſꝫ
etiā quantū ad eē nature. ⁊ ita reſpicit eē. ordi
natio v̄o quātū ad finē reſpicit bonū eē. q̄uis
tn̄ non ſit mediū inter ens ⁊ nō ens. ē tn̄ me-
diū inter bū eē ⁊ male eē moris. ꝑ eo ꝙ boni
tas moralis nō ſe extēdit ad oēs actōes ſicut
bonitas naturalis. ¶ Ad illud qd̓ obr̄ ꝙ ſi uo
luntas aliq̄d facit aut quieſcit in creatura. aut
refert ad deū. dd̓ ꝙ q̄eſcere dr̄ aliquid alicubi
duplr̄. aut qꝛ ſiſtit ibi tanq̄ꝫ in ultimo fine. et
tunc actio eſt mala malicia mortalis peccati.
qn̄. ſ. voluntas ponit creaturā ſibi ꝓ fine vl
timo principali. Aut qꝛ ſic ibi ſiſtit non qꝛ ibi
ponit finē ultimū ſꝫ qꝛ nō ulteriꝰ tendit. ⁊ hoc
pōt eē triplr̄ ſicut dictū eſt ſupra. Aut ex aliq̄
īordinata affectōe qua illi rei alligatur. Aut ex
negligētia ⁊ torpore quo negligit referre cuꝫ
poſſet ⁊ deberet. Aut qꝛ ex quadā imbecilli-
tate ⁊ īfirmitate aggrauatur ut difficile ſit ſibi
oēs actiones ſuas in deū ↄuertere. Et primis
duobus modis eſt pccm̄. tertio v̄o nō. ¶ No
tandū eſt tn̄ ꝙ ad hoc ꝙ aliqua actio ſit meri
toria nō opꝫ ꝙ ſemp quis eaꝫ referat actualr̄
in deū ſꝫ ſufficit relatio habitualis. Habitualē
aūt relationē uoco nō qꝛ habeat charitatē per
quā ſit habilis ad referēdū. ſꝫ qꝛ in primordio
opatōis illius uel alterius ad quā illa ↄīter ſe
hꝫ intentōeꝫ hꝫ ad deū directaꝫ. vn̄ ſi aliquis
intendit dare ꝓ deo cētū marcas ⁊ īcipit dare
⁊ cogitat de deo in prima marca ⁊ in alijs nō
cogitat. nihilominꝰ tn̄ oēs datiōes ille ſunt ei
meritorie ⁊ fructuoſe. Si auteꝫ opus alterius
gn̄is inciperet opteret ꝙ intētio renouaretur

p

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ad hoc ꝙ hoc opus eſſet meritoriū. Et hunc
etiā modū intelligitur eē in uiris religioſis q̄ i
principio ex charitate deuouerunt portare re
ligionis pondus. quicquid.n. faciūt quod ad
ſue religionis obſeruātiā ſpectat ex prima in
tentione eſt eis meritoriū ad ſalutē. niſi forte
qḋ abſit ꝯ̄ria intentio ſuperueniat. in aliis aūt
que ad religionē non ſpectant ſecus eſt. quia
illa intentio non ſe extendit ad alia habitudi
nalr̄. et ideo nō ē parue ſecuritatis ⁊ utilitatis
religionē introire. Fuerunt tn̄ qui dixerunt ꝙ
habitudinalis intentio ſolū ſufficit ad meritū
ſatiſfactionis. opus. n. ſatiſfactoriū eſt ſi fiat
in charitate. ad hoc aūt ꝙ opus ſit meritoriū
uite eterne dicunt neceſſe eē ꝯcurrere actualē
intentionē. quia nullū opus eſt meritoriū niſi
fiat a charitate actualr̄ mouente. pbabilius eſt
tn̄ dicere ſicut dictū eſt ꝙ ad utrunq̧ ſufficiat
habitualis. Relationē aūt habitualē uoco non
qua quis refert in generali ad deū omnia opa
diei uel āni. ſed qua quis refert aliquod opus
ad deū. ita ꝙ opus ſequens directā habet ad
opus primū ordinatōēꝫ ⁊ ꝯītiaꝫ ſicut ē in illo
qui dat centū marcas. vel intendit ire ad ſcm̄
Jacobū. In aliis aūt nō hꝫ locū. Habitudinaleꝫ
etiā intentionē ſiue relationē uoco. qn̄ non pre
cogitato in actu ut tūc fine ultimo ſiue deo ex
ſola boni opis ꝯſideratōē ipa charitas pmpta
uel aliqua alia v̄tus charitate īformata ad ipꝫ
bonū opus inclinat ſicut uir obediēs meretur
obediendo prelato ſibi p̄cipienti etiā ſi nihil ꝺ
deo cogitat ſꝫ ſolū ꝯſiderꝫ ꝙ bonū ē obedire

Conſequenter queritur circa ſecūdū
principale. ſ. de ꝯparatione actionis
mal ad uoluntatē. Et circa hoc q̄
runtur tria. ¶ Primo queritur utrū oē pccm̄
actuale tā mortale q̄ȝ ueniale ſit uoluntariū.
¶ Secūdo queritur utrū oē peccatū mortale ſit
circa uolūtatē ſicut circa ſubiectū. ¶ Tertio
q̄ritur utrū puniri ſicut etiā peccare ſit ipi⁹ vo
luntatis proprium.

Circa primū ſic pceditur ⁊ queritur
utrū omne peccatū actuale ſit volun
tariū. et cū certū ſit de mortali ꝙ ſic
queritur de ueniali. ¶ Et ꝙ omne peccatū ueni
ale ſit uoluntariū uidetur. Sicut dicit aug. ⁊ ha
betur in lit. Uſq̧ adeo peccatū uoluntariū vt
nullo modo ſit pccm̄ niſi ſit uoluntariū. ergo
ſi peccatū ueniale eſt peccatū. ergo neceſſe eſt
ipm̄ eſſe uoluntariū. Si tu dicas ꝙ oē peccatū
eſt uoluntariū aut uoluntate ppria aut uolun
tate ade. ⁊ ueniale eſt pccm̄ q2 voluntariū vo
luntate ade. Obī̄ ꝯ̄ hoc q2 ſi ad rōēꝫ peccati
uenialis ſufficiat ꝙ ſit volūtarium voluntate
ade cū illud peccatū quod adam tranſfudit in
nobis ſit pccm̄ originale. ueniale peccatū eſſet
originale. ꝙ ſi hoc eſt falſū reſtat ꝙ ⁊ primū
¶ Itē mot⁹ iordinati ⁊ ad illicita q̄ dicitur eē
in nobis peccatū nō ſunt peccatū nec in puulis
nec in furioſis. hoc aūt nō ē niſi q2 nō mouent̄
uſu rōnis ⁊ uolūtatis. ergo uidetur ꝙ h⁹moi
pccā ſint in nobis uoluntaria uoluntate ppria.
¶ Itē qn̄ ſtomach⁹ exinanit⁹ ante horā come
ſtiōis appetit comedere nulla ē ibi culpa q̄tuis
ſit ille appetit⁹ imoderat⁹ ⁊ ad illud qḋ nō licet
tali tpe. hoc aūt non ē niſi q2 mot⁹ ille ineſt de
neceſſitate. ergo videtur ꝙ ad hoc ꝙ aliquis
mot⁹ ad illicitū ſit veniale pccm̄ neceſſe ē ipm̄
eē pccm̄. ¶ Itē oē qḋ quis facit aut facit na
turalr̄. aut facit volūtarie aut violēter. ſi ergo
veniale ꝯmittim⁹. aut ergo p violētiā. aut per
naturā. aut per uolūtatē. Si per uiolētiā. ergo
nulla ē ibi culpa. ſi per naturā ſilr̄. q2 in his q̄
naturalr̄ fiunt nō eſt culpa. ergo ſi pccm̄ ueni
ale culpa eſt. neceſſe eſt ꝙ ſit a uoluntate. ¶
Itē demonſtrato aliquo ueniali aut poteſt ali
q̄s uitare hoc peccatū. aut non pōt. ſi nō pōt
⁊ nullus peccat in eo quod uitare nō pōt. ergo
ꝯmittendo hoc peccatū nō peccat. Si pōt uita
re. ⁊ quod ꝯmittim⁹ potentes vitare ꝯmitti
mus uoluntarie. ergo ⁊c. ¶ Sꝫ ꝯ̄. pūer. xxiiij.
Septies in die ⁊c. Glo. Singulis diebus p ne
ceſſitatē uel fragilitatē carnis. vel uolētes vel
inuiti peccam⁹. vel uelim⁹ uel nolim⁹. uidetur
ꝙ nō oē peccatū ueniale uoluntariū ſit. ¶ Itē
aug. in li. retractationū. Sunt inq̄t q̄dam ne
ceſſitate facta improbanda ut q̄ vult recte fa
cere ⁊ nō pōt. vnde eſt illud apoſtoli. Quod
uolo hoc facio bonū ſed qḋ odi malū. ſed talia
ſunt peccata uenialia. ergo aliqua uenialia ſūt
de neceſſitate. nō ergo a uoluntate. ¶ Item
aug. xix. de ci. dei. Nōnullū uitiū eſt cum caro
ꝯcupiſcit aduerſus ſpūm. ſed caro concupiſcit
aduerſus ſpūm frequenter ipſo nolente ſicut
in littera. ergo uelit nolit homo peccat uenia
liter. non ergo omne peccatū ueniale eſt uolū
tariū. Minor pbatur in littera. Ille q̄ ꝯcupiſcē
te aduerſus ſpm̄ carne non ea que uult facit.

ɔcupiſcit quidē nolēs ⁊ in eo facit qđ nō uult.
¶ Itē pccā uenialia ſunt in nobis ex repugnātia
ſenſualitatis ad rōeʒ ⁊ etiā ex ſurreptōe ſicut
ſunt primi motꝰ. ſʒ uelimꝰ nolimus ē in nobis
repugnantia ſenſualitatis ⁊ multi etiā motus
inordinati ex ſurreptōe ſurgunt. ſi ergo volū
tas nō pōt ſenſualitatē domare. ⁊ qđ ē ex ſur
reptione ꝑuenit volūtatē. videtur ꝙ peccata
uenialia q̄ ſunt primi motus non ſunt volunta
ria. ¶ Itē aut aliqđ pccm̄ veniale eſt inuolūta
riū. aut nō. ſi ſic habeo ꝓpoſitū. ſi nō. ergo oē
pccm̄ ueniale eſt uoluntariū. ſʒ oē voluntariuʒ
per voluntatē uitari pōt. ergo per uoluntateʒ
pōt q̄s uitare oē veniale pccm̄. ergo pōt quis
cauere ut nunq̄ꝫ peccet uenialr̄. ſi ergo hoc eſt
īpoſſibile ꝙ aliq̄s diu uiuat in hac carne quin
ɔmittat aliquod ueniale. uidetur ꝙ neceſſariū
ſit ponere aliqđ ueniale peccatū nō eſſe uolun
tariū. ¶ Rꝫ. dicēdū ꝙ uolūtariū pōt dici aliq̄d
triplr̄. aut uoluntate ꝓpria. aut uoluntate alie
na. aut partim uolūtate aliena ⁊ partim uolun
tate ꝓpria. et ꝑ hunc triplicē modū dꝫ uolun
tariū triplex eſt dr̄ia peccati. Pccm̄ nāqꝫ origi
nale uoluntariū eſt ſʒ nō uoluntate eiꝰ in quo ē
ſed uoluntate eiꝰ a quo. ſ. ade. adā. n. uolūtaria
tranſgreſſione corrupit ſe ⁊ totā poſteritatē.
Uoluntariuʒ aūt uoluntate ꝓpria eſt peccatuʒ
actuale mortale. hoc q̄dem genere pcc̄i nullus
peccat niſi ɔſentiēs. Uolūtariū aūt medio mō
. ſ. partim uoluntate ꝓpria partim voluntate
aliena eſt ueniale peccatū illud maxime qđ cō
ſurgit ex repugnantia carnis ad ſpūm. uel cor
ruptionis carnis ꝑ uitiū aīe. hoc inquā peccatū
qꝛ partim eſt a uoluntate aliena ⁊ partiʒ a vo
luntate ꝓpria. ideo quodāmodo ꝑ aug. tenet
rōem pene quodāmodo rōem culpe. ꝓpterea
dicit aug. Quia homo noluit uitare peccatuʒ
dū ualuit inflictū eſt ut nō poſſit dū uelit. vo
luntariū inq̄ꝫ dr̄ per ɔparationē ad uolūtatem
ade. qꝛ adam deliberatiue uoluit. vnde ⁊ cor
ruptio ſubſecuta eſt ex qua oriuntur in nobis
motꝰ inordinati q̄ dicūtur eē pccā uenialia. vo
luntariū aūt uolūtate ꝓpria ſiue peccantis non
omne pccm̄ ueniale ſimplr̄ ſʒ ꝑ q̄d. illud. n. eſt
uoluntariū ſimplr̄ quod eſt a uolūtate pream
bula ⁊ mouente. illud aūt qđ oritur voluntate
ɔcomitante ⁊ nō ꝓhibente uel ꝑcauente dum
poſſit ꝓhibere uel ꝑcauere dr̄ voluntariū quo
dāmodo ſiue interꝑtatiue. ꝓ eo ꝙ talis inor
dinatio uoluntati imputatur. et hoc mō ſalteʒ
omne pccm̄ ueniale dr̄ uolūtariū. qꝛ nemo pec
cat uenialr̄ niſi cū hʒ uolūtatis uſuʒ. nemo etiā
uenialr̄ peccat in eo qđ nullo mō pōt ꝓhibere
nec etiā potuit precauere. venialia. n. pccā ⁊ſi
oīa non poſſint precaueri nec ꝓhiberi. nulluʒ
tn̄ eſt ſingulare pccm̄ qđ non poſſit ꝓhiberi ut
quod non ſaltē potuerit ꝑcaueri. ſʒ. n. aliq̄s ſit
ſtatꝰ in quo neceſſe eſt aliquē cadere in aliqđ
pccm̄ determinatū. illū tn̄ ſtatū potuit q̄s pre
cauere. et ideo ſi nō ꝑcauerit uoluntati eiꝰ im
putatur q̄uis tūc illud ꝓhibere non poſſit. Cō
cedende ſunt ergo rōnes ꝙ oē peccatū actuale
eſt uoluntariū. nā mortale eſt uoluntariū ſim
plr̄. veniale aūt uel eſt uoluntariū ſimplr̄ ſicut
illud quod fit ex deliberatōe ut mendaciū io
coſuʒ. uel ꝑ q̄d ſiue quodāmō ſicut illud quod
fit ex ſurreptōe ſicut ſunt primi motꝰ. ¶ Ad
illud ergo qđ primo obr̄ in ɔ̄riū ꝙ ſingulis di
ebꝰ inuiti peccamꝰ. dꝫ ꝙ in glo. illa dr̄ aliq̄s in
uitꝰ peccare nō per priuatōeʒ uolūtatis oīmo
dā ſʒ per priuationē uoluntatis plene ſiue cō
placentie. ⁊ hoc q̄dē uerꝫ ē ꝙ frequenter inuiti
peccamꝰ ⁊ nobis diſplicet ꝙ ſic iordinate mo
uemur. ſi tn̄ bn̄ precauiſſemꝰ in hunc actū uel
illū nō incidiſſemꝰ ſʒ nō ſic poſſimꝰ precauere
q̄n in aliqđ cadamꝰ ſicut exēplū ponit̄ i nauta
q̄ pōt precauere ⁊ cuſtodire ne aqua per aliqđ
foramē ingrediatur. nō tn̄ pōt facere ꝙ ꝑ nul
lū hēat ingreſſuʒ. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ q̄daʒ
neceſſitate fcā ſunt improbanda. dꝫ ꝙ aug.
loq̄tur de neceſſitate uenialiū nō q̄tū ad hoc
ueniale uel illud indetminate ſʒ generalr̄ q̄tū
ad pccā uenialia uel etiā q̄tū ad aliqđ genꝰ ue
nialis peccati ſicut uidemꝰ in iuuene ⁊ forti ꝙ
nūq̄ꝫ pōt oīo uitare motꝰ carnis ſʒ poſſit hac
hora uel illa. uel hūc motū uel illū uitare. ⁊ qꝛ
nihil īpedit ꝙ ſit neceſſitas q̄dā in uli ⁊ uolū
tas quodāmō i ꝑticulari. ideo auctoritas illa n̄
obuiat his q̄ dicta ſunt. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ
nōnullū uitiū ē cū caro ɔcupiſcit aduerſus ſpꝫ
dꝫ ꝙ uerꝫ ē. ſʒ qđ ſubiungit ꝙ neceſſariū ē cō
cupiſcere. dꝫ ꝙ uerꝫ ē de ɔcupia loquendo ge
neralr̄. de ɔcupia vo hꝰ uel illꝰ hoc tpe uel illo
nō eſt uerꝫ. et qđ dicit aug. ꝙ ɔcupiſcit nolēs.
⁊ apoꝰ. Qđ nolo malū hoc ago nō priuat oī
mode uoluntatē ſʒ hoc priuat ꝙ uolūtas nō ē
ibi mouēs pricipale. ¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ pri
mi motꝰ ſunt ex ſurreptōe ⁊ ex rebelliōe. iam

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

patet rñſio per ea que dicta ſunt. uerū eſt. n.
ꝙ ꝓhiberi uel precaueri non pñt generalr̄ ita
ꝙ nullus inſurgat. quilibꝫ tñ per ſe precaueri
pōt. vnde ⁊ huius ſignū eſt quia nos non po-
nimus peccatū eē circa primos motus nutriti
ue ſicut generatiue. actus enim nutritiue neceſ
ſarius eſt ad ſalutē nutriti. non aūt actus gene
ratiue. lꝫ ⁊ alia ratio poſſit aſſignari. qꝛ nutri
tiua eſt corrupta tm̄. generatiua eſt corrupta
⁊ infecta. prima tñ rō melius ualet. nam ſicut
uult aug. in primo de ci. dei. Si aliqua mulier
corrumpatur uiolenter ſi oīo repugnat abſqꝫ
oī culpa ē ⁊ tñ a delectatōe oīo imunis ñ ē. ait
enīꝫ ſic. Si illa ↄcupiſcibilis inobedia q̄ adhuc
in mēbris habitat ꝓpter uolūtatis legē ⁊ lege
ſua mouetur ⁊ abſqꝫ culpa eſt in corpore non
ↄſentientis. Ex hoc patet ꝙ ſi uenialia rōem
culpe habent hoc eſt quia a uoluntate in parti
culari ⁊ diuiſim uitari ⁊ precaueri poſſunt. ¶
Ad illud quod obr̄ ꝙ ſi poteſt uitari hoc ⁊ il-
lud ⁊ ſic de ſingulis. ergo omne. rō ꝙ hoc eſt
duplex. ille poteſt uitare peccatū ueniale ſicut
hoc. ille poteſt uincere omneꝫ hominē. aut qꝛ
potentia uitandi uel uincendi ↄparatur ad ob-
iectū ↄiunctim uel diuiſim. ſi diuiſiꝫ ſic eſt uera
iſta. ille poteſt uitare uel precauere omne ueni
ale peccatū. qꝛ nō ē dare aliquod qḋ nō poſſꝫ
uitari. Si aūt ↄiunctim tunc falſa ē. eſt. n. ſen-
ſus ꝙ poſſit facere ut oīo ſit abſꝫ ueniali pec
cato. ⁊ hoc ſenſu dr̄ ꝙ nō poſſumꝰ oīa peccata
uenialia uitare. vnde ualet rō illa. poſſū uitare
hoc ⁊ illud ⁊ illud. ergo oīa ſimul. imo eſt ibi fi
gura vi. ſiue ex diuerſa ſuppōne huꝰ ꝙ dico
uenialia. ſiue potiꝰ qꝛ ꝓceditur a pluribus de-
terminatis ſuppōnibꝰ huius v̄bi pōt ad unā ſi
cut ſi argueretur. iſte poteſt ferre hunc lapidē
⁊ illū ⁊ illū ⁊ ſic uſqꝫ ad. x. ergo pōt ferre hos
decē lapides. ⁊ ſicut ſi diceret. homo ē ſortes
homo eſt plato. ergo homo ē ſortes ⁊ plato.
p̄miſſe ſunt uere ⁊ ↄcluſio falſa. ⁊ ꝓceditur a
pluribꝰ ſuppōnibus determiatis ad unā. Sup
poſitio aūt determinata dr̄ qñ terminus non
ↄfunditur. ſꝫ debet reddere locutionē uerā ꝓ
uno ſicut ē cū dr̄. homo currit. ſic ⁊ i ꝓpoſito
intelligendū ē. qꝛ hoc v̄bū eſt ꝑut accipitur re
ſpectu oīs uenialis ↄiunctim recipit oē ueniale
tāqꝫ obiectū. vnde ⁊ dicit unā ꝑfectā potētiā
excedentē ⁊ uincentē oēm impulſum ad uenia
le peccatū. ſicut ſi diceretur. ille poteſt uincere
decē homines uel ferre decem lapides. Et ſic
patet ꝙ ille ꝓceſſus non tenet. quia non ſer-
uatur ibi lex illationis recte.

SEcundo queritur utrum omne pec
catū ſit circa uolūtatē ſicut circa ſub
iectū ꝓprium. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. pri
mo ꝑ Anſel. in li. de originali peccato. Nuſqꝫ
niſi in uoluntate peccatū eſt. ¶ Item hoc ipm
ꝓbatur tali rōe. Mebra ⁊ opera ⁊ quicq̇d nos
ſumus ſubiecit deus imperio uoluntatis. q̄cq̇d
ergo faciunt totū iputandū eſt uoluntati. ſi er
go in eo eſt culpa cui imputatur. ergo omnis
culpa eſt in uoluntate tanqꝫ in ſubiecto ꝓprio
¶ Item in ea ſola potentia eſt culpa in quaꝫ
nata eſt eſſe iuſticia. qꝛ obiecta ſunt nata fieri
circa idē. ſꝫ iuſticia eſt in uolūtate tanqꝫ in ſub
iecto. qꝛ ut dicit Anſel. iuſticia nihil aliud ē qꝫ
uoluntatis rectitudo. ergo in eadem potentia
. ſ. in uoluntate eſt culpa tanqꝫ in ſubiecto ꝓ-
prio. ¶ Item in ea ſola potentia eſt culpa q̄
cogi non poteſt. nam nullus peccat niſi in eo
a quo libere poteſt abſtinere. ſed ſola potētia
uoluntatis eſt que cogi non poteſt. ergo ⁊c.
¶ Item in ea ſola potentia eſt culpa que ali
quando denominatur bona aliquando mala.
ſed nos non dicimur hr̄e intelligentiaꝫ uel me
moriā malaꝫ ſed ſolā uoluntatē malā. ſi ergo
accñs denominat ſubiectū ⁊ culpa denominat
uoluntatē ſolā. ergo culpa eſt in ſola uolūtate
tanqꝫ i ſubiecto. ¶ Item in ea ſola potentia
eſt culpa tanqꝫ in ſubiecto proprio ad cuiꝰ actū
ↄparatur ſicut ad cauſam ꝓximā ⁊ imediataꝫ
ſed nulla potentia anime eſt cauſa proxima ⁊
imediata culpe niſi ſola potentia rōnalis. nam
memorari malū uel intelligere malū nō ē cul-
pa ſed uelle malū culpa eſt. ergo ⁊c. ¶ Sed ↄ
Nūqꝫ peccatur niſi per ↄſenſum. ſed ↄſenſus
non tantūmodo eſt uoluntatis ſed etiam rōis.
Si ergo culpa eſt ↄ illam potentiā per cuius
actū perpetratur. ergo non tm̄ eſt ↄ uoluntatē
ſed etiam ↄ rōem. ¶ Item non tm̄ peccatur
affectione ſed oblitione ſicut dicitur deu. vi.
Caue ne obliuiſcaris dñi dei tui. ⁊ frequenter
in ſcriptura eos reprehēdit dñs qui eius ſunt
obliti. ſi ergo oblitio eſt in memoria. uidetur
ꝙ non tm̄ pccm̄ ſit in volūtate ſed etiā in me
moria. ¶ Item non ſolum peccatur delecta-
tione uerum etiā in cogitatione ſm ꝙ homo
ↄfitetur quotidie. ſed cogitatio eſt intellecꝰ.

nõ affectus. ergo nõ tm̃ in affectu ve℞ etiã in
intellectu habꝫ eſſe peccatũ. ¶ Jtẽ nõ tm̃ pec
catur deliberatõe ve℞ etiã ſuggeſtione ſm ꝙ
uult grego. ſꝫ ſuggeſtio eſt in parte ſenſibili.
ergo peccatũ nõ tm̃ eſt in parte rõali ſed etiã
in parte ſenſuali. ¶ Jtem peccatũ eſt defor-
mitas formalr̃ loquendo. ſed ꝯſtat ꝙ oĩ pccõ
imago deformatur. nam quodlꝫ peccatũ q̃ſtũ
eſt de ſe expellit gratiã que eſt reformatiua
imaginis. ergo ſi imago non tm̃ reſpicit uolũ
tatẽ ſed etiã alias potẽtias. videt̃ ꝙ pcc̃m nõ
ſolũ in uolũtate ſꝫ etiã ĩ alijs potẽtijs hꝫ eſſe.
¶ Jtẽ nullus amat niſi quod iudicat eẽ aman
dũ. ergo ante amorẽ inordinatũ precedit iudi-
ciũ inordinatũ. ſi ergo primũ iudiciũ inordina
tũ non potuit eſſe pena quia pena non p̄cedit
culpã. neceſſe ẽ ꝙ fuerit culpa. ergo prius eſt
peccatũ in rõe q̃ꝫ in uoluntate. potius ergo ui
detur ꝙ ſubiectuꝫ peccati debeat aſſignari rõ
q̃ꝫ non. ¶ ℞. Ad predicto℞ intelligentiã eſt
notandũ ꝙ peccatũ de ſua rõe duo dicit. dicit
.n. deordiationẽ ſiue priuationẽ ordinis circa
actũ alicuius potentie. dicit nihilominꝰ illã de
ordinatõeꝫ ut dignã uituperatõe ⁊ punitione.
Et quantũ ad primũ peccatũ tenet rõem uitij
aliquo mõ corrũpentis. quantũ ad ſecundũ te
net rõem culpe ⁊ demeriti. Cũ ergo ꝯpamus
peccatũ ad ſubiectũ ꝓprium. aut loquimur de
ĩpo inquantũ eſt culpa. aut loquimur de ipſo
inquãtũ eſt uitiũ. Si de ĩpo loquimur inquãtũ
eſt culpa ⁊ demeritũ ſic ꝓprie ⁊ preciſe reſpi
cit libe℞ arbitriũ. omni.n. libero ar. ꝯmiſſum ẽ
regimẽ totius hominis. ſi aliqua deordinatio
fiat in regno totius anime ipſi libero ar. impu
tatur. vnde ⁊ſi omnia membra per que ꝯſũ-
mata eſt ⁊ omnes potentie in quibus aliqua
deordinatio facta eſt traherentur in cauſã oĩa
ꝯquererentur de libero ar. cui ſubiecta ſunt. ⁊
ei deus totum imputaret quicquid in eis mali
geſtũ fuit. vnde ſi tollatur libe℞ ar. nullo mõ
erit peccatũ. ⁊ quia libertas arbitrij principa-
liter reſidet penes uoluntatẽ ſicut in precedẽ-
tibus oſtenſum fuit. hinc eſt ꝙ culpa ſub rõne
culpe in uoluntate tanq̃ꝫ in ſubiecto ꝓprio dr̃
eſſe. Si autẽ loquamur de culpa ſ ꝙ eſt vitiũ
ſic duplr̃ adhuc ꝯtingit cũ pcc̃m dicatur uitiuꝫ
inquantũ deordinat aliquem actũ alicuius po-
tentie ſ ꝙ deordinatio illa duplr̃ hꝫ ꝯparari.
ſic ⁊ peccatũ ut eſt uitiũ. ꝯparatur aũt deordi-
natio illa ad actum alicuius potentie tanq̃ꝫ ad
materiale circa quod ⁊ tanq̃ꝫ ad cauſale a quo
Si ergo loquamur de illa deordinatione mate
rialiter. ſic dico ꝙ non ſolũ circa actũ uolunta
tis ſed etiã circa actus alia℞ potentia℞ aĩe ꝯſi
ſtit. actus enim ⁊ memorie ⁊ intelligẽtie ⁊ ali-
arũ potentia℞ anime ſubiacentiũ uoluntati de
ordinari hñt per diuerſa peccata. Si aũt loq̃-
mur ꝺ illa deordinatõe cauſalr̃ ſic omnis talis
deordinatio eſt a uoluntate. Si autẽ queratũr
rõ huius. ꝺꝺ ꝙ huius rõ eſt triplex. Prima qꝛ
penes uoluntateꝫ ꝯſiſtit regiminis dñium. Se
cũda qꝛ in ĩpa reperitur rectitudinis principiũ
Tertia ꝟo qꝛ ad ĩpaꝫ pertinꝫ regiminis ꝯple
mentũ. in ĩpa nanq̃ꝫ ꝯſiſtit regiminis dñium.
pro eo ꝙ ipſa aliis potẽtiis imperat ⁊ a nulla
imperatur. Jn ĩpa etiaꝫ attenditur rectitudinis
principiũ. amor eniꝫ principiũ eſt rectitudinis
⁊ obliquitatis ſicut oſtendit aug. vnde bonus
amor eſt fundamentum ciuitatis dei. ⁊ malus
amor eſt fundamentũ ciuitatis diaboli. Et rõ
huius eſt. quia amor eſt radix omniũ affectio
nũ ⁊ tante adherentie ut trãſformet amanteꝫ
in amatũ. Penes ĩpam etiã ꝯſiſtit rectitudinis
⁊ regiminis ꝯplementũ. qm̃ ipſius obiectũ eſt
bonũ. bonũ aũt ⁊ finis eſt idẽ. et quia in directi
one ad finem conſiſtit uoluntatis cõpletio. in
obliquatione uero conſiſtit bonitatis amiſſio
hinc eſt ꝙ ab ipſa uoluntate oritur omne pec
catum. ⁊ ꝓpterea aug. in li. de duabus aĩabus
diffiniens peccatũ dicit ꝙ peccatũ eſt volũtas
aſſequẽdi uel retinendi quod iuſticia uetat ⁊ a
quo libe℞ eſt abſtinere. Per hoc auteꝫ ꝙ dicit
uoluntas aſſequendi ⁊c. deſcribit peccatũ ſ ꝙ
eſt uitiũ ⁊ deordinatio que a voluntate habet
ortum. Per hoc auteꝫ ꝙ dicit a quo libe℞ eſt
abſtinere. notificat peccatũ ſm ꝙ tenet rõneꝫ
culpe. quia nemo culpatur in eo quod uitare ñ
poteſt ſicut ipſe dicit ibidẽ. Sic ergo patet ꝙ
peccatũ inquantũ tenet rõnem culpe uolũtatẽ
reſpicit ut ſubiectũ. inquantũ etiã tenet rõneꝫ
uitij reſpicit ut principiũ ⁊ ut ſubiectũ primũ.
lꝫ aliquo modo reſpiciat actus alia℞ potẽtia℞
Unde rõnes que ad primã partẽ inducuntur
ꝯcedende ſunt. ¶ Ad illud ergo quod primo
obr̃ ꝙ non peccamus niſi ꝯſentiendo. ꝺꝺ ꝙ
⁊ſi ꝯſenſus reſpiciat rõnem ⁊ uoluntatẽ ſimul
principalius tamẽ ⁊ ꝯpletius uoluntatẽ reſpi-
cit quia in ea ꝯſũmatur. quantũcũq̃ꝫ enim rõ

deliberet niſi uoluntas alteruȝ preoptet nūq̄ȝ eligit nec ↄſentit. ⁊ quod eſt ibi culpe ⁊ iniuſticie hoc eſt rōne volūtatis adiuncte. ¶ Ad tria ſequentia que ſubiungit q̄ peccatur obliuiōe cogitatione ⁊ ſuggeſtione. patet rn̄ſio ex his que dicta ſunt. nam talia non ſunt peccata niſi quia uolūtaria. vnde nūq̄ȝ circa actū memorie culpa ↄſiſtit nec etiā circa actū itelligentie niſi eis imiſceat ſe uoluntas uel an̄cedēter uel ↄcomitanter uel ↄſequenter. Similiter auteȝ nec ſuggeſtio ſi eſt omnino ab extrinſeco ē culpa ſed illa que eſt ab intrinſeco quodāmodo uoluntaria eſt ſiue quia a uoluntate ade habuit ortum ſiue quia a uoluntate peccantis nō precauetur. ¶ Ad illud quod obr̄ q̄ peccatū deformat totā imaginē. dō q̄ etſi tota imago deformetur ⁊ uitietur. illa tamen ſola deformatio que eſt in uoluntate eſt illa que eſt ratio inculpandi. ⁊ ideo non ſequitur q̄ culpa reſpiciat alias potentias anime ſub rōe culpe q̄uis circa actus earum ↄſiſtat corruptio vitioſa.

¶ Ad illud quod obr̄ q̄ omnē malā uolūtatē precedit malū iudiciū. dō q̄ ueȝ eſt quantū ad actū uoluntatis qui quidem eſt ↄſenſus plenarius. attamē nunq̄ȝ in creatura rōnali ſm̄ q̄ inſtituta fuit iudiciū erroneum interueniret niſi uoluntas ſe illi iudicio imiſceret. nunq̄ȝ enim adam preſumpſiſſet uel de ſe p̄ſumptuoſe iudicaſſet niſi amore uoluntatis nimiū ſibi adheſiſſȝ. vnde amor mirabilr̄ peruertis iudicium. lȝ ergo primus angelus ſiue adam quādo peccauit prius preſumpſerit q̄ȝ ambiuerit. illius tamen preſumptionis peruerſitas a uoluntate habuit ortum. ⁊ ambitionis ȝelus in uoluntate fuit ↄſūmatū. ⁊ ita peccatum reſpicit principaliter uoluntatem. tamen quia in ipſa primo inchoatur etiam in ipſa ↄſūmatur. ideo recte dr̄ ſubſecutū primū peccati. quia ⁊ primū ē exigētie. primū etiam ↄplemento ſiue ↄſūmatione.

TErtio queritur utrum ſicut peccare ſic etiam puniri ſit uolūtatis ꝓpriū. Et q̄ ſic uidetur. Anſel. de originali peccato. Miratur inquit forte aliquis cur pro culpa uoluntatis membra puniuntur ⁊ ſenſus vnde non eſt ita. non enim punitur niſi voluntas. nam nihil eſt alicui pena niſi qđ ↄtra voluntatem eſt. ⁊ nulla res reſpicit penaȝ uel ſentit niſi que uoluntatē habet. membra auteȝ et ſenſus per ſe nihil uolunt. ſicut ergo uoluntas in membris ⁊ ſenſibus operatur ita i ipſis ipſa aut torquetur aut delectatur. Ex hac auctoritate habetr̄ que claudit in ſe rōcinationē q̄ ꝓprium ſit voluntatis puniri. ¶ Iteȝ aug. in li. lxxxiij. queſtionū. Uoluntas quippe punitur ipſa ſiue animi ſupplicio ſiue corporis ut que delectatur in peccatis ipſa plectatur in penis. ¶ Item rōne. Oppoſita ſunt nata fieri circa idem. ſed uoluntariū ⁊ inuoluntariū ſunt oppoſita. ſed pena ē actio inuoluntaria ⁊ reſpicit uoluntatem tāq̄ȝ illud a quo eſt. ſic uidetur q̄ culpa reſpiciat uoluntatē tanq̄ȝ illud circa quod ē ¶ Item culpa eſt meritū pene. ſed meritū reſpectu premij ⁊ habet rōnem ordinis ⁊ habet rōnem diſpoſitionis. ſi ergo diſpoſitio ⁊ illud ad quod diſponit ſunt in eodem. ⁊ culpa ut in rōne culpe eſt potius reſpicit uoluntatem. ergo ꝛc. ¶ Sed contra. Quattuor ut dicit Beda inflicta ſunt nobis pro peccato. ſ. ignorantia malicia infirmitas ⁊ ↄcupiſcentia. ſed quod infligitur pro peccato eſt pena. ergo ignorantia eſt pena. ſed conſtat q̄ ignorantia nō reſpicit uoluntatem. ſed rōeȝ. ergo ꝛc. ¶ Item duplex eſt pena in futuro. ſ. pena damni ⁊ pena ſenſus. ſed pena damni que eſt in carentia uiſionis dei non tm̄ reſpicit uoluntatē imo multo magis reſpicit rōnem. pena uero ſenſus q̄ eſt in ↄcrematione ignis multo magis reſpicit partē ſenſibilē ⁊ ↄiunctū q̄ȝ reſpiciat uoluntatem rōnalem cum ſentire ſit paſſio ↄiuncti. ergo uidetur q̄ pena p̄cipalius reſpiciat alias potentias anime q̄ȝ uoluntatē. ¶ Item ſi pena reſpicit uoluntatē aut hoc eſt quia eſt ſm̄ uoluntatē. aut quia eſt ↄtra uoluntatem. Si q̄ ſm̄ uoluntateȝ. ergo nemo puniretur niſi qui uellet quod plane falſum eſt. Si quia ↄtra voluntatē. ergo cū uir iuſtus uoluntarie ſuſtineat omnes penas ⁊ maxime xp̄us. nulli uiro iuſto nec etiā xp̄o penalis eſſet aliqua paſſio quod manifeſte falſum eſt. ¶ Item ſi pena reſpiceret voluntatē tanq̄ȝ ſubiectū ꝓpriū. ergo ſicut nemo poteſt peccare niſi qui habet uſum voluntatis. ſic nemo poſſet puniri niſi qui voluntatis uſum haberet. ſed hoc plane falſum eſt. nam paruuli puniuntur pro peccatis parenteȝ ⁊ multa etiam tormenta patiuntur non ſolum in habitu ueruȝ etiā in actu. ergo ꝛc. ¶ R̄ꝫ. dō q̄ pena rōne pene duo nominat. ſ. nocumētū nature ⁊ inſtrumentū diuine iuſticie. vnū tāq̄ȝ

materiale. reliquū tanq̄ʒ formale. vnde pena ⁊
eſt ultio ⁊ etiam eſt paſſio. cū ergo pena com
paratur ad aliquid hoc poteſt eſſe aut inquan
tum ultio. aut inquantum paſſio. Si inquantū
ultio ſic proprie habet comparari ad ipſam
uoluntatem. deus eniʒ non ulciſcitur ſe de ma
nu uel pede uel aliqua potentia ſenſitiua ſʒ de
uoluntate deliberatiua. ſed ulciſcitur deus nō
ſolum affligendo ipſam in ſe ſed etiam affli-
gendo eam in ceteris membris corporis in q̇-
bus ipſa cupiebat delectari. Si autem compa
retur pena ad aliquid inquantum eſt paſſio
ſic dicendū eſt ꝙ cum non quecunqʒ paſſio pe
na ſit ſm completam rōnem pene ſed paſſio
ledens paſſio affligens paſſio diſplicens. ſic
adhuc pena ſm ꝙ tenet plene rōnem pene. ſ.
pene que facit hominem recte miſerū adhuc
reſpicit uoluntatem ratione ſui completiui. ne
mo enim plene miſer eſt ſicut dicit Auguſtin⁹
ex hoc ꝙ patitur ſolum ſed ex hoc ꝙ patitur
⁊ ſcit ſe pati ⁊ non uult ſe pati. ſm autem ꝙ
paſſio tenet ſemiplenam rationeʒ pene prout
dicitur paſſio ledens uel affligens in eo in quo
non eſt nata eſſe quantum eſt de prima condi
tione nature. ſic non tantum reſpicit uolunta
tem ſed etiam omnes potentias anime ⁊ oīa
membra corporis. non tamen reſpicit illa ſine
uoluntate. quia in nullo poteſt eſſe pena niſi i
quo eſt rationalis uolūtas. vnde bruta quāuis
patiantur non tamen puniuntur. Sic ergo pʒ
ꝙ pena ⁊ inquantum eſt ultio ⁊ inquantum ē
paſſio plene tenens rationem pene directe re
ſpicit ipſam voluntatem ita ꝙ proprium eſt
ipſius uoluntatis puniri. Unde concedēde ſūt
rationes que hoc oſtēdunt. Inquantum tamē
eſt paſſio ledens uel affligens habet reſpicere
alias potentias ⁊ etiam corporis organa. Et
ſm hoc patet reſponſio ad rationes que ad
oppoſitum inducuntur. ¶ Ad illud enim qḋ
obiicitur de ignorantia ⁊ de pena damni ⁊ ſen
ſus. patet reſponſio. nam etſi ignorantia di-
cat priuationem alicuius boni quod reſpiciat
cognitiuam ⁊ ſimiliter pena damni. ⁊ ſimiliter
pena ſenſus priuationem dilectionis ⁊ quietis
partis ſenſitiue. totum tamen hoc deus ordi-
nat ad uindicandū ⁊ ulciſcendum ſe de uolun-
tate. ipſa enim eſt que directe aduerſatur diui
ne iuſticie dum perpetrat iniuſticiam. et ideo
ordo diuine iuſticie punientis directe reſpicit
illius deordinationis remotionem. ipſa enim
ſola fuit que ſibi ſe principium poſuit ⁊ deum
derelinquendo ɔtempſit dum peccauit. ⁊ ideo
debet per penarum multitudinem in ſeruitutē
dei redigi ut que dehonorauit deū voluntarie
contemnendo honoret ipſuʒ inuoluntarie ſup
plicia patiendo. ¶ Ad illud quod obiicitur ꝙ
in uiris iuſtis ⁊ in xp̄o non fuit pena inuolun
taria. dicendū ꝙ ibi non tenet pena rationem
ultionis niſi relata ad uoluntatem ade pecca-
tricem reſpectu cuius uoluntariā omnis pena
ē inuolūtaria qꝛ voluntas peccatrix querit ob
lectationem ⁊ querēdo oblectationem refu-
git paſſionem. ¶ Ad illud quod obiicitur de
paruulo qui patitur penas reſponderi poteſt
ſicut ad hoc.

In parte iſta ſunt queſtiones circa
litteram. Et primo queritur de hoc
quod dicit ꝙ fides intentionem diri
git. Multi enim habentes fidem habent ma-
las intentiones. ergo uidetur ꝙ intentionis di
rectio a fide non habeat eſſe. Si tu dicas ꝙ
loquitur de fide que per dilectioneʒ operatur
utpote de fide formata. tunc potius uidetur
ꝙ directio intētionis debuit attribui charitati
non fidei. ¶ Item queritur iuxta hoc cum di
rectio intentiōis aliquo modo attribuitur fidei
aliquo modo charitati quare ſimiliter non at-
tribuitur ſpei. cum et ipſa ſit uirtus theologi
ca reſpiciēs fidem ſicut fides ⁊ charitas. ¶
R/. dicendum ꝙ cum intentio duo reſpiciat. ſ.
oculum intellectus ⁊ pedem affectus duplici in
diget directiuo quorum unum reſpiciat aſpe
ctum ⁊ hoc eſt fides. alterum uero affectum. ⁊
hoc eſt charitas. Et ideo dicit Bernardus ꝙ
ad ſimplicitatem oculi concurrit charitas ⁊ ue
ritas. Quando ergo magiſter dicit ꝙ fides
dirigit intentionem non de quacunqʒ fide in-
telligitur ſed de fide operante per dilectioneʒ
ſicut obiectum eſt. magis tamen attribuit di-
rectionem fidei q̄ʒ charitati. q̇a dirigere in uia
potius eſt luminis illuſtrantis q̄ʒ uirtutis adiu
uantis. licet utrunqʒ ſit neceſſarium ad hoc ꝙ
homo recte ambulet ꝙ lumen uideat ⁊ ꝙ pe-
dem rectum habeat. Propter defectuʒ primi
non recte incedit cecus. ⁊ propter defectum ſe
cundi non recte incedit claudus. ¶ Ad illud

qͦ q̄ritur de ſpe. vͦ ꝙ ſpei ꝓprie loquendo ñ
eſt dirigere ſed erigere. quia ſpes ſpectat per
modū futuri. Unde quaſi dat quandā ſecurita
tē ne in uia deficiat. fides aūt ⁊ charitas pn̄tia
liter potentias in quibus ſunt in operibus di-
rigunt. quia una illuminat ⁊ altera inflāmat.
et ideo una dirigit reſpectu v̄itatis. altera v̄o
reſpectu bonitatis. quantū ad que duo ſuffici-
enter attenditur rectificatio anime in ſuis op̄i
bus. ⁊ ideo non oportet ꝙ ſpei non attribuat
directio ſed ſolū erectio lꝫ illa erectio quodā-
mō dici poſſit directio. ¶ Itē queritur de hoc
quod dicit. Oīs uita infideliū peccatū eſt. Sꝫ ꝯ
Infideles habēt opera uirtutum politicaꝝ. ſed
v̄tutes politice non ſunt habitꝰ mali ſꝫ boni.
qꝛ non ſunt uitia ſed dei dona. ergo uidetur ꝙ
opera illaꝝ ū uirtutū non ſunt peccatū. ¶ Iteꝫ
infidelis homo poteſt dare elemoſynā ut deꝰ
manifeſtet ſibi uiā ueritatis. ⁊ in hoc diſponit
ſe ut deus det ei habitū fidei. ſed in hoc ꝙ ho
mo ad grām ſe diſponit non peccat. ergo nō
uidetur ꝙ omnis uita infideliuꝫ ſit culpa ſiue
actio omnis. ¶ Oppoſitū aūt huius eſt. quia
arbor mala non poteſt fructus bonos facere.
ergo ſi infideles malam uoluntatē habent ⁊ in
directā intentionē ⁊ carent fide ⁊ charitate. er
go uidetur ꝙ omnia q̄ faciunt male faciunt.
⁊ nihil bene. ¶ R̷. vͦ ꝙ infideles non peccāt
in omni ſua actione. nam quando eoꝝ actio ñ
repugnat fidei nec bonis moribus non ē ratio
aliqua quare in ea debeat eſſe peccatū. Q. vͦ er
go dicitur in lr̄a ꝙ omnis uita infidelium. vͦ
non dicitur ꝓpter hoc ꝙ omnis actio quaꝫ fa
ciunt in tota uita ſua ſit culpabilis ⁊ demerito
ria. ſed hoc ideo dicitur quia per nullā actōeꝫ
quam agunt liberantur a culpa q̄diu in infide
litate perſiſtunt. et ideo ſenſus eſt. omnis uita
infideliū eſt peccatū. i. non ſine peccato. Simi
liter intelligenda eſt ſequens auctoritas ⁊ alie
ꝯſimiles cū dicitur ꝙ ubi deeſt agnitio verita
tis falſa eſt uirtus. non quia illa uirtus ſit uitiū
ſed quia deſuit a uere uirtutis perfectione. qꝛ
uirtus uera dicitur quia ueraciter perducit ad
uitā. ¶ Ad illud ergo qͦ obr̄ ꝙ arbor mala
non poteſt fructus bonos facere. intelligenda
eſt locutio per ſe. i. ſi operetur uoluntas mala
inquantū mala. ſ. mala intentione. ſi auteꝫ nō
per ſe intelligatur non eſt ſermo uerus niſi in
telligatur de bono perfecto quod quidem eſt
bonū meritoriū. ſed tunc non ſequitur. nō fac
fructū bonū. ergo facit fructū malū. quia inter
tale bonū ⁊ malū eſt medium ſicut ſupra fuit
oſtenſū. ¶ Itē queritur de hoc qͦ dicͭ ꝙ peccā
que a neſcientibꝰ uel coactis perpetrantur nō
omnino poſſunt ſine uoluntate ꝯmitti. Videt̄
enim falſum dicere. Primū qꝛ uoluntariū pre
ſupponit cognitōem ſicut uult phūs. ergo qͦ
fit per neſcientiā uel ignorantiā eſt ſimplr̄ in-
uoluntariū. ergo ꝯmittitur ſine uoluntate. ¶
Itē coactio inducit uiolentiā. ſed uiolentia ex-
cludit uolūtatē. ergo quod fit a coacto non eſt
uoluntariū. Queritur ergo qualr̄ aug. intelli-
git cū dicit ꝙ que fiunt per coactionē ⁊ ignorā
tiā nō fiunt preter uolūtatē. ¶ R̷. vͦ ꝙ nouē
ſunt gradus uoluntarij ſm̄ quos peccata dr̄
uoluntarie fieri ſm̄ plus ⁊ minus. ¶ Primo eniꝫ
⁊ principalr̄ dicitur uolūtariū quod ē a volūta
te nullo inclinante nec exterius nec interiꝰ. ſic
fuit peccatū luciferi uolūtariū. ¶ Secūdo modo
uoluntariū dicitur quod eſt a uoluntate aliquo
ſuggerente exterius ſed nullo inclinante inte
rius. ⁊ ſic fuit peccatū primi hominis uolunta
riū. ¶ Tertio modo dicitur uoluntariū quod ē
a uoluntate aliquo tamen inclinante exterius
⁊ interius. et ſic eſt peccatū mortale quod ali-
quis perpetrat ex deliberatione ⁊ intentione
poſt lapſum nature. ¶ Quarto modo aliquid
eſt uoluntariū quod eſt a uoluntate non mouē
te ad idem directe. mouente tamen ad impoſ-
ſibile ſicut eſt peccatū omiſſionis quo omittit
ad matutinū ſurgere quia uoluntarie ſe inebri
auit. ¶ Quinto modo aliquid eſt uoluntariuꝫ
quod eſt a voluntate non mouente ad illud di
directe nec appetente ſed aliquid refugente ſi
cut eſt peccatū quod homo facit mortis timo
re. ¶ Sexto modo aliquid eſt uoluntariū quod
eſt a uoluntate non plene id quod agit cogno
ſcente. ⁊ ſic peccatū ex ignorantia dr̄ uolunta
tariuꝫ. ¶ Septimo modo dicitur aliquid uolūta
riū quia ꝯſequitur ad aliquid quod uoluntarie
factū eſt ab illo eodem a quo idem fit. Et ſic
peccata que ꝯſequuntur ebrietatē inquantum
homo ſe ſcienter induxit dicūtur uoluntaria.
¶ Octauo modo dicitur aliquid uoluntariū quia
eſt ab aliquo potente ꝓhibere ⁊ non ꝓhibē-
te. et ſic peccatū ueniale qͦ eſt primus motus

dicitur eſſe uoluntariū. ¶ Nono modo dicitur
uoluntariū aliquid quod introductū eſt a uolū-
tate aliena ſicut a cauſa prima. et ſic peccatuꝫ
originale dr̄ uolūtariū. In oībus iſtis modis p̄
dictis aliquo mō ſaluatur ratio uoluntarij. p
prie tñ ⁊ principalr̄ in duobꝰ modis primis. et
ꝓpterea dicit aug. ꝙ illud quod dixerat. ſ. oē
peccatū uoluntariū de peccato pͥmi parentis
eē intelligendū. nō qꝛ illud ſolū ſit uoluntariū
ſꝫ qꝛ illud inter cetera mere eſt uoluntariū. alia
.n. aliquo mō uoluntaria ſunt lꝫ non ita plene
ſicut illud qð fit per neſciētiā. ¶ Ad illud ṽo
quod obꝛ̄ ꝙ tā coactio q̄ꝫ ignorantia excludit
rōnē uoluntarij. ðō ꝙ ueꝝ eſt vbi eſt oīmoda
ignorantia ⁊ coactio ſufficiēs. ſꝫ uolūtas nūq̄ꝫ
cogitᷣ coactione ſufficiēti. iō coactio nūq̄ꝫ tollit
rōeꝫ uolūtarij. ignorātia ṽo aliqñ ē p oīmodā
priuationē diſcretōis. ⁊ tunc tollit ſimplr̄ rōeꝫ
uoluntarij. aliqñ ṽo dicit priuatōeꝫ alicuꝰ co-
gnitionis determinate utpote priuationē alicꝰ
circunſtantie remanente nihilominꝰ cognitiōe
actus ⁊ aliaꝝ circunſtantiaꝝ ſicut ē de illo qui
fornicatur neſciens fornicatōeꝫ eſſe peccatuꝫ
mortale ſciens tñ ſe cognoſcere nō ſuā. ⁊ tūc
minuit non tollit rōeꝫ uolūtarij. Et ſic loq̄tur
magr̄ in lr̄a. Et p hoc patēt illa duo obiecta.

Diſtinctio. xlij.

Um aūt uoluntas mala ⁊ opatio
⁊c. ¶ Supra oñdit magr̄ qualr̄ pec
catū ortuꝫ habeat a uoluntate in
generali. In hac ṽo pte deſcēdit
magr̄ ad drīas peccati. Diuiditur aūt pars iſta
i ptes duas. In quaꝝ prima deſcēdit magr̄ ad
drīas peccati cōes. In ſecūda deſcendit ad unū
peccatū ſpeciale qð eſt inter cetera peccatorū
genera magis graue ⁊ abhoīabile. ibi Eſt pre
terea unū genus peccati ⁊c. Pars prima q̄ ſpe
ctat ad p̄ñteꝫ ði. tres hꝫ ptes. qm̄ drīa peccati
ad peccatū pōt attēdi triplr̄. aut quātū ad actū
aut quantū ad reatū. aut quantū ad peccandi
modū. In prima ergo inq̄rit magr̄ drīaꝫ inter
pccā opis ⁊ uoluntatis. In ſecūda inq̄rit drīam
a pte reatꝰ q̄ eſt inter genus peccati originalis
⁊ actualis. venialis ⁊ mortalis. ibi Modi autē
peccatoꝝ ⁊c. Prima pars diuiditur in duas. In
quaruꝫ prima magr̄ mouet q̄ōnē ⁊ determiat
ƀ duplicē opinionē. In ſecūda ṽo rñdet obiecti
onibus que impugnare uidentur opinionē ma
gis ꝓbabilē. ibi Quibus alij rñdent hec duo
diuerſa ⁊c. Secunda pars in qua inquirit drīas
peccatoꝝ quantū ad reatuꝫ duas hꝫ. In prima
inquirit qualr̄ reatus poſſit manere pccō abe-
unte in q̄ accipitᷣ drīa actualis peccati ⁊ origi-
nalis. ꝙ actuale tranſit actu ⁊ remanet reatu.
originale aūt ecōuerſo. In ſecūda ṽo ꝙ reatꝰ
multiplr̄ accipitur i ſcriptura. ſ. p obligatione
pene eterne ⁊ pene tp̄alis. ex quo accipitur dif
ferentia mortalis peccati ⁊ uenialis. ibi Reatꝰ
aūt in ſcriptura multiplr̄ accipitur. Similr̄ ter-
tia ps duas hꝫ partes. In quarū prima tangit
magr̄ q̄nq̄ꝫ modos diuidendi peccata ꝯſuetos
in ſcriptura. In ſecunda ṽo dubitatōeꝫ q̄ ortū
habet ex vna illaꝝ diuiſionū. ibi Ex ſuperbia
tñ omnia mala oriūtur ⁊c.

D intelligentiā autē huius partis ƀ
tria q̄ hic determinātur icidit hic qð
circa tria. ¶ Primo ē hic queſtio de
ꝯparatōe peccati opis ad peccatū voluntatis.
¶ Secundo de ꝯparatōe peccati uenialis ⁊ pecca
ti mortalis. ¶ Tertio icidit hic queſtio circa
modos diuidendi pccm̄ ¶ Circa primū q̄rūtur
duo. ¶ Primo queritur utrū peccatū uolunta
tis ⁊ operis ſint duo peccata uel unū. ¶ Se-
cundo utꝝ unū addat ad alterū.

Irca primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur utꝝ
uoluntatis ⁊ opis ſint duo peccata uł
unū. ¶ Et ꝙ ſint plura uidetur. Sup
illud ro. i. Repletos homicidiis. glo. pluralr̄
dic homicidiis. qꝛ aliud ē homicidiū uolūtatis
⁊ aliud opis. ſi ſic eſt in homicidio. ergo pari
rōe ⁊ in alijs peccatis. ¶ Itē multiplicato in-
feriori multiplicatur ſuperius. ſed fornicatio
exterior peccatū eſt ſpāle ſꝫ uoluntas forni-
candi eſt aliud q̄ꝫ ipe actꝰ fornicatiōis. ergo ſi
iſta ſunt diuerſa ⁊ ſunt peccata formalr̄ loquē
do. ergo ſunt diuerſa peccata. ¶ Itē multipli
cato ſubiecto multiplicatur accñs quod ꝯſiſtit
per illud ſubiectum. ſed deformitas ꝯparatur
ad actionē tanq̄ꝫ accñs ad ſubiectuꝫ. ergo vbi
ſunt multe actiones deformes ibi multe defoꝛ
mitates. ⁊ ubi multe deformitates ibi multa
peccata. ⁊ actio iterior ⁊ exterior ſunt diuerſe
ergo ſunt in eis diuerſe deformitates. ergo ⁊
diuerſa peccata ¶ Itē multiplicato uno oppo
ſitoꝝ multiplicatur ⁊ reliquū. qꝛ tm̄ unum vni
opponitur. ſꝫ peccatū repugnat precepto. cuꝫ
ergo aliud ſit preceptū quo ꝓhibetur actꝰ in-
terior. ⁊ aliud quo ꝓhibetur actꝰ exterior. q̄a

aliud mandatū ē. nō ɔcupiſces. ⁊ aliud nō me-
chaberis. ergo uidetur ꝙ ſicut illa duo ſunt p̄
cepta ita actio interior ⁊ exterior ſunt duo pec
cata. ¶ Itē magis ɔuenit uolūtas interior cū
uoluntate interiori q̄ȝ uoluntas interior cū vo-
luntate exteriori. ſed uoluntas interior cū alia
uoluntate facit duo peccā diuerſa. ergo multo
fortius uoluntas interior cū actu exteriori ſūt
diuerſa peccata. ¶ Sed ɔ̄. Per ſe ⁊ per accn̄s
non ponunt in numeꝝ ſicut cū diligo uinuȝ q̄a
dulce non dicor diligere duo ſed vnū. ſȝ actio
exterior non eſt peccatū niſi ꝓpter voluntatē
interiorē. ergo uoluntas interior cū actu exte
riori non ponti in numeruȝ. ergo nō ſunt duo
peccata ſȝ unū. ¶ Itē actio inchoata nō ponit
in numeꝝ cū ſeipa ɔſūmata. ſed peccatū icho
atur in uoluntate ⁊ ɔſūmatur in opere ꝥ ꝙ dr̄
Ja. i. Concupiā cū ɔceperit parit peccatū. pec
catū vō cū conſūmatū fuerit generat morteȝ.
ergo ⁊c. ¶ Itē bonū opus non ponit in nume
rū cū bona uoluntate in rōne meriti. vnde cuȝ
alquis uoluntarie bene operatur nō eſt ibi du-
plex meritū ſed unū. ergo pari rōne nec uolū-
tas interior cū opere exteriori ponet i numeꝝ
in rōne demeriti ſiue peccati. ¶ Iteȝ formale
eſt in peccato ꝥ ꝙ peccatū eſt libido uel potius
ɔtēptus dei ſiue auerſio. ſed cū quis uolūtarie
opus nephariū perpetrat non ſunt duo ɔtem
ptus ſed unus. ¶ Item multis peccatis multi
plex debȝ iſligi pena ſiue remuneratoria ſiue
ſatiſfactoria. ſed ꝓ peccato exterius ɔſūmato
non debetur alicui pena multiplex nec diuerſe
imponuntur ſatiſfactiones ſed una. ergo volū
tas interior ⁊ actio exterior non ſunt diuerſa
peccata. ¶ R℣. vō ꝙ duplr̄ ɔtigit ɔparari pec
catū operis exterioris ⁊ uoluntatis interioris.
Uno modo prout illa ɔiuncta ſunt ⁊ ordinata
ita ꝙ unū eſt ex altero. et ſic uolūtas interior
cum actu exteriori non facit diuerſa peccata.
ꝓ eo ꝙ un⁹ ē ibi ɔtempt⁹ ⁊ una auerſio ⁊ una
eſt ɔuerſio. voluntas enim eſt que ɔtemnēdo
auertitur dum ad bonū ɔmutabile ɔuertitur n̄
ſolū quantū ad actū ꝓpriū ſed etiā quantū ad
actū inferioris potentie que ei ſubiicitur. quia
ergo peccatū ꝥ ꝙ huiuſmodi dicit deordinatio
nē per ɔtēptū ⁊ auerſionē a deo ⁊ ɔuerſioneȝ
ad creaturā. hinc eſt cū ibi ſit vna deordinatio
prima ꝙ peccatū uolūtatis ⁊ operis unum eſt

loquendo formalr̄ ꝓut illa ɔiuncta ſunt. ſȝ ibi
autem ſit una ratio deordinandi. plura tn̄ ſūt
ibi deordinata. et ideo quāuis peccatum illud
unum ſit formaliter. plura tamen ſunt mate-
rialiter. Si autem ɔparemus uoluntatē inte-
riorē ad opus exterius ꝓut ſunt ſeparata ita
ꝙ unus peccet uoluntate tm̄. alius peccet uo-
luntate ⁊ opere. ſic peccatū uoluntatis ⁊ opis
ſunt diuerſa peccata nō ſolū materialiter uerū
etiam formaliter ꝓ eo ꝙ actus uoluntatis in
quo ɔſiſtit prima rō deordinandi numeratur
⁊ eſt alius ⁊ alius. hoc aūt mō nō querit magr̄
in lr̄a. utrū uoluntas interior ⁊ actio exterior
ſint diuerſa peccata. hoc eni non eſt dubiuȝ ꝙ
diuerſis peccatis peccat q̄s ſi una uice tm̄ ue-
lit malū. alia uice uelit ⁊ ꝑficiat. ſȝ de hoc q̄rit
utrū uoluntas interior ⁊ actio exterior ſint di-
uerſa peccata ꝥ ꝙ unū ab altero ꝓcedit. ⁊ unū
alteri ɔiungitur. Et ad hoc rn̄dēduȝ ꝙ q̄uis
ſint plura opera culpabilia ⁊ plura deordinata
quia tn̄ una eſt rō deordinādi unus eſt ibi act⁹
uolūtatis. nec alter ē culpabilis niſi ꝓpter illū
unu eſt ibi peccatū. Et hoc modo vōi magis
ɔcordat magr̄ in lr̄a rn̄dens obiectōib⁹ q̄ fiūt
in lr̄a ꝑ parte altera que dicebat illa eē diuerſa
peccata. ⁊ recte facit in hoc ꝙ quāuis aliquid
poſſit numerari ex quadā improprietate ſolū
ex parte principij materialis. tn̄ ꝓprie loquen
do non numeratur aliquid ex parte principij
materialis niſi q꜡ cū numeratione ex pte prin
cipij materialis ɔcurrit numeratio ex pte for-
malis. ſicut albedo numeratur in duob⁹ hoīb⁹
albis. non ſic aūt eſt in ꝓpoſito. Et ideo rōes
que hoc oñdunt. ſ. uoluntatē interiorē ⁊ actōeȝ
exteriorē eē peccatū vnuȝ ɔcedende ſunt. ¶
Ad illud qd̄ obr̄ de glo. vō ꝙ glo. aut loquit̄
materialr̄. aut loquitur de homicidio interiori
⁊ exteriori ꝓut diſiuncta ſunt ita ꝙ unū alteri
non ɔtinuatur. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ multipli
cato inferiori multiplicatur ſuū ſuperi⁹. vō ꝙ
illud uerū eſt de illo inferiori cui ſuū ſupi⁹ eſt
eēntiale uel ad qd̄ ſuū ſupi⁹ ɔpatur eēntialiter
nō ſic aūt ē in ꝓpoſito. q꜡ peccatū ⁊ſi dicatur
de uoluntate ⁊ rōne nō dr̄ ꝑdicatōe eēntiali ſȝ
magis accn̄tali. ¶ Ad illud qd̄ obr̄ ꝙ multi-
plicato ſubiecto multiplicatur accn̄s. vō ꝙ illd̄
ueꝝ eſt ſi ſubiectū per ſe multiplicatur ⁊ illud
in quo primo ē accn̄s. deformitas aūt peccādi

non attenditur primo ⁊ principalr̄ circa exteri
orē actionē nec eſt ibi tanq̄ȝ circa ſubiectū ꝑ ſe
ſed eſt ibi rōne uoluntatis interioris ꝯiuncte.
quod patet. quia ſi actio illa ꝓcederet ab alio
principio q̄ȝ a uoluntate iam non eſſet culpabi
lis. Aliter etiā pōt dici ꝙ illud intelligitur qn̄
ſubiectū plurificatur ⁊ ƀ rē ⁊ ƀ illā rōnem qua
dr̄ ſubiectū ita ꝙ non ſunt ſolū plures res ſed
etiā plura ſubiecta. ſed quāuis actio interior ⁊
exterior ſint diuerſe res nō tamē ſunt diuerſa
ſubiecta deformitatis ſȝ unū. ꝑ eo ꝙ ſic ordo
pōt eſſe in pluribꝰ quoꝝ unū eſt ab altero tāq̄ȝ
in uno ſubiecto ſic etiā ⁊ deordinatio. qm̄ er-
go deformitas peccati dicit deordinationeȝ a
fine. hinc eſt ꝙ circa actionē interiorē ⁊ exteri
orē ꝯſiſtit tanq̄ȝ circa unū ſubiectū quāuis ſint
diuerſe actiones ⁊ res. Poſſet etiam inſtari ꝯ̄
illud uerbū ꝙ hoc intelligitur de accn̄te abſo-
luto nō de accn̄te relato. tale enim unū pōt eē
in pluribus dū tn̄ illa ſint adinuicē relata ⁊ or
dinata. et ꝑ hunc modū ſe hn̄t actio interior
⁊ exterior. qꝛ una ꝓcedit ab altera. ¶ Ad illō
quod obr̄ ꝙ multiplicato uno oppoſitoꝝ mul
tiplicatur ⁊ reliquū. dō ꝙ ueꝝ eſt ƀ ꝙ ei oppo
nitur. p̄ceptū aūt quo ꝓhibetur actus exterioꝛ
⁊ uoluntas interior nō eſt aliud ⁊ aliud niſi ex
hoc ꝙ in uno ꝓhibetur uoluntas cuȝ opere. in
altero ꝓhibetur uoluntas etiā abſq̄ȝ opere. et
hoc mō hn̄ ꝯcedo ꝙ uoluntas interior ⁊ actio
exterior prout ſunt diſiuncta ſunt plura pccā
ſed hoc modo nō procedit inquiſitio preſens.
nec inquiſitio magiſtri. ¶ Ad illud quod obr̄
ꝙ magis ꝯmunicat uoluntas cum uoluntate
q̄ȝ cū actu exteriori. dō ꝙ ē ꝯuēiētia formalis
⁊ ꝯuēiētia ordis. cū ergo dr̄ ꝙ uolūtas iterioꝛ
magis ꝯuēit cū uolūtate q̄ȝ cū actōe exteriori
dō ꝙ ueꝝ ē de ꝯueniētia formali ſȝ nō de ꝯue
nientia ordinis. qꝛ non ſic eſt uoluntas a uolun
tate ſicut eſt exterior operatio ab interiori uo
luntate. et ideo cum ſint due uoluntates ſunt
plures deordinatōes. et propter hoc ſunt duo
peccata. cum uero opus exterius iunctum eſt
uoluntati interiori a qua procedit una eſt ibi
deordinatio ⁊ unum actuale principium deor-
dinationis. et ideo unum peccatum eſt. et ex
illa parte plura peccata.

Secundo queritur utrum peccatum
operis addat ſupra peccatum uoluntatis.
¶ Et ꝙ ſic uidetur. Super illud Pſalmi. Appo
ne iniquitatem ſuper iniquitatem. Gloſa.
Qui addit opus uoluntati addit iniquitatem
iniquitati. ſed qui hoc facit nouū peccatū facit
aut maius. ſȝ non nouū. ergo maius. ¶ Item
aug. Unuſquiſq̄ȝ miſer efficitur mala uolūtate
ſed miſerior poteſtate cū deſideriū male uolū
tatis impletur. ſed non efficitur homo miſior
per peccatum niſi aggrauetur peccatuȝ. ergo
peccatū uoluntatis aggrau..ur per additionē
operis. ¶ Item ratione uidetur. Apud huma
nam iuſticiam grauius punitur qui peccat in
opere q̄ȝ qui peccat uoluntate ſolum uel uolū
tate ⁊ uerbo uel uoluntate tantum. ergo ſi hu
mana iuſticia deriuatur ab eterna iuſticia ⁊ ei
conformatur ⁊ in opere ſuo laudabilis eſt ui-
detur ꝙ maiori ſit dignꝰ pena ille qui peccat
uoluntate ⁊ opere q̄ȝ qui peccat uoluntate tm̄
ſed non eſt quis maiori dignus pena niſi ꝓpt
maiorē culpā. ergo ⁊c. ¶ Iteȝ grauius peccāt
qui peccant in deum ⁊ in proximū q̄ȝ qui pec-
cant in deum tm̄. ſed qui peccant uoluntate
interiori ſolum non peccant niſi in deum. qui
uero peccant exterius in opere frequenter pec
cant in proximum ſicut patet in adulterio et
homicidio. ergo ⁊c. ¶ Item quanto magis ſe
homo glorificat ⁊ in deliciis eſt tanto magis
dignus eſt pena. ſed qui peccat uoluntate et
opere magis ſe glorificat ⁊ amplius delectatꝰ
eſt q̄ȝ qui peccauit uoluntate ſola. ergo maio
ri dignus eſt pena. et ſi hoc maiorem perpe-
trat culpam. ¶ Sed contra. Super illud p̄s.
Etenim in corde iniquitates operamini. glo.
Si uis ⁊ non potes deus factum reputat. er-
go ſi uoluntas reputatur pro facto. uidetur ꝙ
factū quantū ad rōnem peccati nihil addat ſu
pra uoluntatem. ¶ Item Auguſtinus. Si cō
tingat aliquem non concūbere cum uxore ali
ena. planum eſt auteȝ eum cupere. et ſi pote-
ſtas daretur eum eſſe facturū non minus reus
eſt q̄ȝ ſi in ipſo facto deprehenderetur. ergo
ſi non eſt minus reus non magis peccat quan
do conſūmat in opere q̄ȝ quando plene uult
in uoluntate. ¶ Item grauitas ⁊ magnitudo
peccati conſiſtit in quantitate contemptionis.
ſed quando uir omnino non ꝯſentit tūc plena
ē auerſio ⁊ ꝯtēptꝰ. ergo equale eſt pccm̄ ſiue

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

opus adſit ſiue deſit. ¶ Item opus exterius non eſt culpabile niſi ꝓpter uolũtatẽ interiorẽ ergo ſi tota rõ culpabilitatis ortũ habꝫ ab ipa uoluntate. uidetur ꝙ ſola uolũtate peccati exiſtente tãtũ eſt hõ culpabilis quantũ ſi peccaret in ope. ¶ Itẽ peccata ſpũalia q̄ ſola volũtate ↄſũmantur grauiora ſunt q̃ꝫ peccata carnalia quoꝝ ↄſũmatio fit in carne. Si ergo prima q̄ i ſola uoluntate ↄſiſtunt grauiora ſunt q̃ꝫ ſcda q̄ ↄſiſtunt in uoluntate ⁊ ope uidetur ꝙ opus non addat aliq̃d ad maliciã uoluntatis. ℞. Ad ꝓdictoꝝ intelligentiã eſt notandũ ꝙ cum q̃ritur utrũ opus addat aliq̃d ad maliciã uolũtatis hoc dupl̃r põt intelligi. vno mõ reſpectu voluntatis que põt in opus ꝓcedere ſꝫ tñ nõ ꝓcedit quia non oĩo plene uult. ⁊ reſpectu tal̃ abſqꝫ dubio malicia opis addit. cuꝫ.n. ↄſũmat̃ peccatũ in opere tũc eſt pleni⁹ ↄſenſus. ⁊ nõ ſolũmõ dr̃ manducare mulier ſꝫ etiã uir. et ideo pccm̃ tũc mai⁹ ⁊ graui⁹ eſt rõe maioris ↄuerſionis ⁊ etiã auerſiõis. Alio mõ põt intelligi reſpectu voluntatis que q̃dẽ nõ ꝓcedit. nõ q2 ñ uelit ſꝫ q2 nõ põt. Et tũc mouetur illa queſtio cũ utrobiqꝫ ſit plena uoluntas utrũ graui⁹ peccet qui uult ⁊ non poteſt an qui uult ⁊ poteſt ⁊ facit. Eſto ꝙ uterqꝫ moueatur ex eq̃li amore. Hoc ergo mõ q̃õne intellecta rñdendũ ꝙ unũ peccatũ dr̃ eẽ maius altero tripl̃r. aut rõe maioris ↄtẽptus dei. Aut rõe maioris libidis ſiue delectatõis. aut rõe maioris dãnificatõis. Primo modo loquẽdo opus non addit ad iniquitatẽ uoluntatis. quia uoluntas plena a deo auertitur ꝑ ſe ſicut cũ eſt operi ↄiuncta. Q̃tuꝫ vo ad delectatões ſiue libidinẽ addit ⁊ aggrauat maxime quantũ ad genus peccati carnalis quo quidẽ peccat hõ in ſeipſo. Simil̃r quantũ ad dãnificatõeꝫ addit et hoc maxime q̃tũ ad genus peccati quo peccat q̃s in ꝓximũ. Quãtũcũqꝫ.n. aliq̃s uelit fornicari nũq̃ꝫ delectatur ſicut qñ uolũtas ↄiungitur actui. Simil̃r q̃tũcũqꝫ uelit aliquis alteꝝ occidere nõ tantũ facit dãnũ quantũ ſi actu occideret. Et qm̃ deus eſt iuſt⁹ iudex in puniẽdo nõ tm̃ ↄſiderat in pccõ magnitudinẽ ↄtẽpt⁹ ſꝫ etiã magnitudinẽ delectatõis ⁊ magnitudinẽ dãnificatõis. hinc ẽ ꝙ aliquo mõ op⁹ addit ad neq̃tiã uoluntatis. Un̄ ⁊ rõnes que hoc oñdũt ↄcedende ſunt quãuis non oẽs cogant maxime illa que fit de ſimilitudine diuine iuſticie ⁊ humane. nõ.n. eſt ſile. q2 homines ↄſiderant que exteri⁹ patent ⁊ iuſticiã publicã. de⁹ aũt intuetur cor. ⁊ nõ ſoluꝫ ↄſiderat iuſticiã publicã ſꝫ etiã priuatã. ¶ Ad illud vero quod obr̃ in ↄ̃riũ de glo. illa ⁊ de auctoritate aug. quaꝝ vna dicit ꝙ uolũtas reputatur ꝓ facto ⁊ altera dicit ꝙ nõ minus ẽ reus q̃ uult ⁊ nõ facit q̃ꝫ q̃ uult ⁊ facit. dõ ꝙ ambe ꝓcedunt ꝫ quãtitatẽ peccati q̄ attenditur q̃tũ ad plenitudinẽ ↄſenſus ⁊ q̃tũ ad magnitudinẽ ↄtempt⁹. et ſic bene ↄceditur ꝙ opus ad taleꝫ uoluntatẽ non addit. ¶ Ad illud qd̃ obiicit ꝙ quantitas peccati ↄſideratur penes quantitatẽ ↄtẽpt⁹. dõ ꝙ ueꝝ ẽ nõ tñ eſt ueꝝ preciſe. deus .n. non tm̃ ↄſiderat ↄtẽptũ ſui imo etiã dãnũ ꝓximi ⁊ delectatõeꝫ peccantis. vñ ⁊ ꝓxio patienti iniuriã facit uindictã. ⁊ maioreꝫ patienti iiuriã maiorẽ facit uindictã. ſic ⁊ eũ q̃ delectat⁹ affligit. ⁊ eũ q̃ magis delectat⁹ ẽ magis affligit. Et ideo ratio illa ab inſufficienti ꝓcedit ¶ Ad illud quod obr̃ ꝙ tota ratio peccati eſt a uoluntate. dõ ꝙ non eſt ueꝝ. quia aliqua ſũt pccã nõ ſolũ ex iprobitate facientis uolũtatis ſed etiam ex genere operis q2 ſunt ↄ̃ ꝓhibitionẽ dei ⁊ ↄ̃ dictamẽ iuris naturalis. veꝝ eſt tñ ꝙ nihil qd̃ fit ex parte operis per ſe ſufficit ad faciendũ peccatũ niſi adſit uoluntari⁹ mot⁹ et ideo ex hoc non ſequitur ꝙ quãuis hoc nõ poſſit eſſe ſine illo ꝙ hoc non addat ad illud. Et eſt ſimile quia ferrum non urit abſqꝫ igne ignis tamen cum ferro plus urit ⁊ plus penetrat q̃ꝫ faceret per ſeipſuꝫ. ſic ⁊ in multis aliis inuenitur. ¶ Ad illud quod obiicitur de peccatis ſpiritualibus. dicendũ ꝙ non eſt ſimile ꝓ eo ꝙ peccata ſpiritualia ſpiritualẽ habent delectationẽ que in ſuo genere maiorem habet adherentiaꝫ ⁊ maiorem improbitatẽ quantuꝫ etiam aliqua delectatio peccati carnalis. peccata uero carnalia nunq̃ꝫ tantum delectant qñ ſunt in ſola uoluntate quantum quando ſunt in uoluntate ⁊ opere. nec etiam tantum damnificant. ideo nõ ſequitur ꝙ in talibus op⁹ addat ad maliciaꝫ uoluntatis.

Conſequenter queritur circa ſecũdũ .ſ. de comparatione uenialis ad mortale. et circa hoc queruntur duo. ¶ Primum queritur utrum peccatum ueniale et mortale conueniant in auerſione. ¶ Secũdo queritur utrum conueniant in reatu ſiue obligatione ad eternitatem pene.

q2

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur utꝝ
ueniale ⁊ mortale ꝯueniant in auer
ſione. Et q̄ ſic uidetur. Aug. diffini
ens peccatū dicit q̄ peccatū non eſt appetitus
reꝝ malaꝝ ſ3 deſertio melioꝝ. ſi ergo ueniale
peccatū peccatū ē. ergo i ipo eſt deſertio ſūmi
boni. ſed ubi eſt deſertio ſūmi boni ibi ē auer
ſio. ergo ⁊c. Si tu dicas q̄ hec ratio ꝯueniat
mortali tm̄. tunc ego quero in quo ꝯmunicat
ueniale ⁊ mortale ratione cuius utrunq3 dica-
tur peccatum. Si tu dicas q̄ in ꝯuerſione ad
ꝯmutabile bonū. hoc non uidetur. quia ꝯuerti
ad ꝯmutabile bonū non eſt peccatū niſi p illō
recedat homo a bono incōmutabili. peccatu3
enim eſt priuatio non poſitio. ſi ergo ueniale
peccatū inquantu3 peccatū eſt ꝯmunicat cum
mortali. et illud cum quo ꝯmunicat non eſt cō
uerſio. ergo eſt auerſio. ¶ Item omne illud
quod eſt contra dei preceptum auertit a deo.
ſ3 ueniale eſt huiuſmodi. ergo ⁊c. Maior per
ſe manifeſta eſt. minor probatur. Ro. vij. ſu-
per illud. Non concupiſces. glo. Bona eſt lex
que dum ꝯcupiſcentiā prohibet omnia mala
prohibet. ergo ſi peccatū ueniale eſt malum.
ergo per illud preceptum. non concupiſces eſt
prohibitum. ¶ Item omne illud quod defor-
mat imaginem auertit a deo. peccatū ueniale
eſt huiuſmodi. ergo ⁊c. Minor probatur per
illud quod dicitur. vj. mu. Amor inferioris
pulchritudinis polluit animā. ſed peccatum ue
niale eſt amor inferioris pulchritudinis. ergo
⁊c. ¶ Item ſimplex ad quod ſe conuertit to-
taliter ſe conuertit. ſed tam intellectus q̄3 affe
ctus eſt ſimplex. ergo cum ſe conuertit ad ali
quid totaliter ſe conuertit. ſed quod totaliter
ſe conuertit ad aliquid auertitur ab eius oppo
ſito uel diſpato. ergo cum affectus noſter ſe
conuertit ad creaturam ſub ratione creature
neceſſe eſt ipſu3 auerti a deo. ſed hoc eſt in ve
niali peccato. ergo ⁊c. ¶ Item impoſſibile eſt
q̄ aliquid moueatur ad terminum ad quem
quin aliquo modo ſeparetur a termino a quo
ſed conuerſio dicit motum animi reſpectu ter
mini ad quem. auerſio aute3 reſpectu termini
a quo. ergo ſi ꝯuerſio eſt in ueniali peccato ne
ceſſe eſt q̄ ſimiliter ſit auerſio. ¶ Itē omnis
amor creature uel eſt per modū uſus vel per
modū fruitionis ſicut dicit aug. in li. de doctri

na xp̄iana. ſed in peccato ueniali eſt amor cre
ature. ergo uel per modū uſus uel fruitionis.
nō per modū uſus. quia iam non eſſet culpa.
eſt ergo amor fruitionis. ſed frui creatura eſt
ponere finem in creatura. et hoc non eſt aliud
q̄3 auerti a deo. ergo oīs amor uenialis pecca
ti facit a deo auerti. ¶ Sed ꝯtra. Nullus auer
ſus a deo eſt iuſtus. ſed peccans uenial̄r rema
net in iuſticia. ergo peccās uenial̄r non auerti-
tur a deo. Maior per ſe manifeſta eſt. minor
ꝓbatur per illud pūer. xxiiij. Septies in die ca
dit iuſtus ⁊ reſurget. ¶ Item nullus ſeparat̄
a deo niſi uolens. ſed omnis q̄ auertitur ſepa
ratur a deo. ergo nullus ſeparatur a deo niſi ī
actu quē facit mera uoluntate. ſed multa ueni
alia peccata ꝯmittimus quadam neceſſitate ſi
cut dicitur Ro. vij. Quod nolo malū illud fa
cio. ergo ⁊c. ¶ Itē nullus auertitur a deo ſine
ipſi⁹ dei ꝯtēptu ⁊ offenſa. ſed nullus ꝯtemnit
deū ⁊ offendit ſine graui culpa. ſed ueniale in
ter leuia peccata reponitur. ergo per ueniale
homo non auertitur a deo. ¶ Itē nihil quod
ſtat ſimul cū charitate auertit a deo. ſed ueni-
ale ſtat ſimul cum charitate. ergo ⁊c. Maior
manifeſta eſt. minor probatur. quia ſi ueniale
expelleret charitatē. ergo auferret homini ui
tam gratie. ſed peccatu3 quod aufert homini
uitā ponit mortē ⁊ dicitur mortale. ergo pec-
catū ueniale eſſet mortale. ¶ R. dō q̄ abſq3
dubio peccatū veniale non ꝯmunicat cū mor-
tali in auerſione ſ3 q̄ auerſio dicitur proprie.
importat enim dei ꝯtēptū. ꝯtemptus dei iram
meretur ⁊ mortē. peccatū aūt quo quis meret̄
iram ⁊ mortē non debet dici ueniale imo po-
tius mortale. et ꝓpterea ꝯmuniter tenetur q̄
auerſio ꝓprie loquendo in peccato mortali re
peritur non in ueniali. Et illud melius patet ſi
modū attendam⁹ p quē hō dr̄ auerti a deo et
ꝯtēnere deū ꝯmittendo aliqd̄ peccatu3 in quo
nihil cogitat de deo. Aut. n. auertitur hō a deo
q2 facit ꝯ̄ diuinū mādatū. aut q2 ponit ſibi bo-
nū creatū tāq̄3 finē ultimū. in hoc nanq3 q̄ fa
cit ꝯ̄ diuinū mandatū recte a deo auertitur. q2
mādatū ē uia recte ꝑueniēdi ad deū ⁊ tēdēdi ī
deū. q̄ ergo facit ꝯ̄ mādatū incedit directe uia
ꝯ̄ria. ideo q̄ſi faciē ſuā retrorſū ꝯuertēs tergū
ad illū v̄tit ī quē debebat per mādatū tēdere.
Similiter cu3 ſtatuit ſibi creaturam tanq̄3 finē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ultimum recte dicitur a deo auerti. animā eniꝫ
media eſt inter creaturā ⁊ deum inquantū eſt
imago dei. Dum ergo ad creaturā ſe tanꝙ̄ ad
finem conuertit faciem ſuam que debebat eē
ſurſum uerſa deorſum inclinat. et ideo ſe auer
tit a deo. Et utroqꝫ dictoꝝ modorum non eſt
auerſio ſine contemptu. nam qui mandatum
dei tranſgreditur contemnit mandantem. Si-
militer qui creaturam ſibi finem ſtatuit princi
palem magis appreciatur creaturam ꝙ̄ deuꝫ
et hoc non poteſt eſſe ſine dei contemptu. Ve
niale autem peccatum nec eſt directe contra
dei mandatum nec ſtatuit creaturam tanꝙ̄ fi
nem ultimuꝫ. et ideo non eſt in eo nec auerſio
nec contemptus. ſed qꝛ ueniale ſit preter dei
mandatum in ueniali etiam peccato creatura
non refertur in deum. hinc eſt ꝙ per veniale
recedit homo quodāmodo a uia mādati. quo
dam etiaꝫ modo moroſe adheret ei per quod
deberet tranſire. vnde ⁊ in ueniali eſt quedam
elongatio ⁊ quedam retardatio. Unde conce-
ditur ꝙ ueniale a deo nō auertit ſed elongat.
a deo non ſeparat ſed retardat. et ſi large no-
men auerſionis acciperetur vt ſe extenderet
ad elongationē ⁊ retardationē in ueniali eſſet
auerſio quedam. quia tamen nomen auerſiōis
ſonat in contemtum. ideo tenendū eſt ꝙ auer
tere a deo ſit mortalis peccati proprie. Unde
rationes que hoc oſtendunt concedende ſunt.
¶ Ad illud ergo quod primo obiicitur ꝙ pec
catum eſt deſertio. dicendum ꝙ ſi iſta diffini-
tio detur pro peccato mortali deſertio ſtat ibi
pro auerſio. ſi autem detur pro quolibet pec-
cato deſertio dicit quandā elōgationē ⁊ retar-
dationē. Poſſet tamen dici ꝙ non dicitur pec-
catū deſertio dei ſed deſertio cuiuſcunqꝫ boni
quod ſpectet ad rectitudinē. quāuis ergo in ue
niali peccato non ſit deſertio dei eſt tamen de
ſertio alicuius bone circūſtantie circa actuꝫ ex
cuius defectu incidit ueniale peccatū. ⁊ in hoc
ↄueniunt tam ueniale ꝙ̄ mortale peccatū. ꝗa
utrunqꝫ priuat aliquod bonū. ſed in hoc diffe-
runt ꝙ mortale priuat aliquem actum uel cir
cumſtantiā neceſſariam ad ſalutem. ueniale vo
non. ¶ Ad illud quod obiicitur ꝙ ueniale eſt
contra dei prohibitionē. dicendū ꝙ illud pro-
prie dicitur eſſe contra dei ꝓhibitionē ad cuiꝰ
oppoſitū obligat ꝓhibitio. veniale autem non
eſt huiuſmodi. ⁊ ideo non eſt directe ꝓhibitū
eſt tamen ipſi ꝓhibitioni ānexū. ⁊ magis pro
prie debet dici cohibitū ꝙ̄ prohibitū. ⁊ hoc pꝫ
quia cum deus prohibet ↄcupiſcentiā dicens.
non ↄcupiſces. non prohibet primū motū ↄcu
piſcentie ſed concupiſcentie ꝓgreſſum ꝑ illud
eccle. xviij. Fili poſt ↄcupiſcentias tuas non eas
Sed dum ꝓhibet hominē ire poſt motū con-
cupiſcentie hoc ipſo manifeſtat ꝙ ↄcupiſcen-
tie motus non eſt bonus nec deo placitus. ¶
Ad illud quod obr̄ ꝙ amor inferioris pulchri
tudinis polluit animā. dō ꝙ anima dupliciter
habet pollui. aut macula mortalis peccati que
quidē expellit uigoreꝫ gratie. Aut macula ue
nialis peccati que quodāmodo retardat actū
dilectionis gratuite. Et prima pollutio eſt per
mortale ⁊ facit ad deformationē imaginis. qꝛ
aufert ei formā. ſ. imaginis recreationis. Se-
cunda uero eſt pollutio uenialis quod ⁊ ſi ali-
quo modo polluat non tamen animaꝫ defor-
mat. qꝛ ſtat ſimul cuꝫ gratia que animā infor
mat. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ ſimplex ad qḋ
ſe conuertit totaliter ſe conuertit. dicenduꝫ ꝙ
hoc dupliciter poteſt intelligi. qꝛ totaliter pōt
dicere totalitatē quantū ad actū ↄuertendi vel
quantū ad habitū. vel quantū ad potentiā cō
uertendi. Si intelligat̄ ad actū ſic ueꝝ ē ad mi
nus ſm̄ ſtatū uie. qꝛ nō intelligimus quantuꝫ
ſimul ⁊ ſemel niſi unū ſolū. aut ſi multa ſimul
intelligamꝰ ⁊ velimꝰ hoc eſt inquantum ſunt
unū. Si aūt dicat totalitatem habitꝰ vel vtutis
ſic falſus eſt ſermo. non enim oportet ꝙ qn̄
anima uel aliquod ſimplex conuertit ſe ad ali
ꝗd. ↄuertat ſe ꝑ totū ſuū habitū ⁊ ꝑ totā ſuaꝫ
potentiā. qꝛ pōt ↄuerti intenſiꝰ ⁊ remiſſiꝰ. Cuꝫ
ergo dr̄ ꝙ qn̄ affectꝰ ſe ↄuertit ad vnū totalr̄
auertitur ab eiꝰ oppoſito ſiue diſpato. Si pri
mo mō intelligatur falſū eſt. qꝛ pōt ſe ↄuerte
re ad unū in actu ⁊ ad aliud in habitu. Si ſcd̄o
mō vel tertio intelligatur ſic hꝫ. vitatē. ſꝫ ma
ior ꝓpoſitio fuit falſa. Et ꝓpter hoc qꝛ totalr̄
ↄuerti alr̄ accipit̄ in maiori ꝓpōne ⁊ aliter i mi
nori. ideo ↄn̄tia illa nō tenet. Et ſi tu obiicias
ꝙ nō poteſt affici ſimul ⁊ ſemel erga deuꝫ et
erga creaturā quā inordinate diligit. vn̄ cū cō
uertitur ad vnū auertitur ab altero. dō ꝙ n̄ ſe
ꝗtur. qꝛ auerti plꝰ dicit ꝙ̄ n̄ ↄuerti actualr̄. im-
portat. n. ↄ̄riū ↄuerſiōis. ſ. quandā aſpnatonē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

dei ſiue ↄtẽptuꝫ. ¶ Ad illō quod obiicitur ꝙ
mot⁹ ſeparat a termino a quo. dō ꝙ ueꝝ ẽ de
illo motu proprie qui concernit duos termīos
vnum a quo incipit ⁊ alteꝝ in quē tendit. non
ſic eſt in actu venialis peccati. anima enim cū
peccat uenialr̄ non mouetur a deo in creaturā
ſed magis afficitur ↄ̄ ipam creaturam. vnde ⁊
ueniale peccatū potius eſt affectus ſiue act⁹ q̄ꝫ
motus. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ amor uenia
lis peccati eſt amor fruitionis. dō ꝙ falſuꝫ eſt
ſm ꝙ frui accipitur ꝓprie. ſ. quieſcere in ali-
quo ad finē ultimū. ſic. n. frui eſt ꝑ mortale nō
per ueniale. Si ergo querat utruꝫ ſit uſus uel
fruitio: dō ꝙ nec ē uſus nec fruitio ſꝫ abuſus
niſi forte uſus dicatur large omnis amor quo
q̇s amat aliq̇d non quieſcēs in illo ſed referat
ad aliud actu uel habitu. ſiue referat recte ſiue
minus recte. Et ꝙ illud oporteat dicere ma-
nifeſtū eſt. cū enim aliquis diligit aliquā crea-
turā referens ad aliud nō tñ ad illud quod dꝫ
amore illo peccat. nec tamen illud eſt fruitio
nec vſus ꝓprie dictus ſed magis ꝓprie dꝫ dici
abuſus. Vñ aug. cū dicit. ois q̇ amat aliq̇d aut
amat utens aut fruens. accipit large uſum et
fruitionē. vſum ꝓ omni amore relato ſiue re
cte ſiue ſtatuat ibi finem pricipalē ſiue nō. Et
ſic ī diuiſione illa ↄprehenditur amor uenialis
peccati. niſi forte q̇s uelit dicere ꝙ aug⁹. loq̇-
tur ibi de amore ordīato. Et ſic patēt oīa.

SEcundo queritur utrū ueniale ↄue-
niat cū mortali ī reatu pene eterne.
Et ꝙ ſic uidetur. Pena aſſumpta ꝓ
mortali ē ꝓportionabilis pene aſſumpte ꝓ ue
niali ⁊ quantū ad acerbitatē ⁊ quantū ad dura
tionē. ergo ſi pene arbitrarie penſantur ꝺ̄ ma
gnitudinē reatus peccati. videt̄ ꝙ reat⁹ venia
lis mortalis ſint ⁊ utroqꝫ mō ꝓpotiōabiles. ſꝫ
pena eterna nō eſt ꝓportionabilis niſi eterne.
ſi ergo unū obligat ad penā eternā uidetur ꝙ
⁊ reliquū. Si dicas ꝙ per grāꝫ mortale fit ve
niale ⁊ ↄmutatur pena eterna in tp̄alem. Obr̄
tunc. qꝛ cū ueniale ſimilr̄ remittatur ꝑ grām ſi
miſericordia dei eſt ordinata ſicut eterna ↄmu-
tat tp̄alem deberet ↄmutare in inſtantaneā. ꝙ
ſi non facit uidetur ꝙ illa rō nulla ſit. ¶ Iteꝫ
eſto ꝙ aliquis decedat cū mortali ⁊ ueniali et
ꝙ de neutro fuerit in hac uita punit⁹. ſi ergo
peccatū non remanet impunitū. ergo ꝓ utro-
qꝫ punitur iſte. ſed ñ niſi in inferno ⁊ in īferno

punitur in eternū. ſed ſi non punitur ultra q̄ꝫ
meruit. ergo ꝓ peccato ueniali merebatur pu
niri eternalr̄. Si tu dicas ꝙ punitur eternalr̄
rōe mortalis ↄiuncti. obr̄ ꝙ nō. Eſto ꝙ mor-
tale illud puniatur quantū meruit puniri. tunc
ergo ꝓ ueniali aut puniet̄ eternalr̄ rōe ſui. aut
rōe mortalis adiūcti qꝛ illud ſufficiēter punit̄ ꝑ
ſe. ſi ergo punitur eternalr̄ hoc ē rōe ſui. ſed
de⁹ nullū punit ſupra ↄdignū. ergo dignū erat
ꝓpter ueniale peccatū aliq̇d eternalr̄ puniri.
¶ Itē ueniale ſtat cū grā ⁊ ſtat cuꝫ mortali et
utrobiqꝫ ſaluatur rō uenialis. ⁊ conſtat ꝙ ma-
gis ſaluatur cū mortali q̄ꝫ cū grā qꝛ grā delet
ipꝫ. mortale nūq̄ꝫ. ergo ſi abſtrahatur ab utro
qꝫ magis tenebit ꝓprietatē quā hꝫ cū morta
li q̄ꝫ cū grā. ſꝫ qñ ē cū grā debetur ei pena tē-
poralis. qñ cū mortali debetur ei pena eterna.
ergo ueniali de ſe ⁊ ꝑ ſe debetur pena eterna.
¶ Si tu dicas ꝙ obiectio teneret ſi pena tp̄alis
deberetur ei rōe grē. ſꝫ hoc nō ē ueꝝ ꝙ debe
tur ei rōe grē ſed hoc ē ueꝝ qꝛ debetur ei rōe
ſui. Cōtra. Impoſſibile ē ſufficiēter puniri pec
catū niſi remittatur. qꝛ q̄ꝫdiu durat culpa debꝫ
durare pena. nō. n. dꝫ eē dedecus peccati ſine
decore iuſticie. ſed nec mortale nec ueniale di-
mittitur niſi ꝑ grām. ergo tā mortali q̄ꝫ ueni
ali debetur pena eterna quantū eſt de ſe. ¶
Itē eſto ꝙ aliq̇s tm̄ habeat peccatum ueniale
nec tñ habeat grām. aut eēt dignus pena eter
na aut tp̄ali. ergo illa perſoluta eſſet omnino
abſolutus a culpa. ſed poteſt per ſeip̄m penā
illā ſoluere. ergo per ſe poſſet ad inocentiā re
ſurgere. ꝙ ſi nō pōt ꝑ ſeipꝫ ad inocētiā redire
nunq̄ꝫ pōt quātū ē de ſe penā ſufficientē ꝓ illa
culpa ſuſtinere. ergo niſi auxilium gratie ſu-
perueniat ueniali peccato debetur pena eterna
Si tu dicas ꝙ ſolue ndo pcām diſponeret ſe
ad gratiam que culpam de eret. hoc non ſol-
uit. qui ſi ſe ſimiliter puniret pro peccato mor
tali deus gratiam infunderet que illam culpaꝫ
mortalem deleret. ¶ Item delectatio morta-
lis peccati non excedit delectationem uenialis
in infinitum. ergo ſi reatus reſpondent dele-
ctationi neqꝫ reatus excedit reatum in infini
tum. ſed eternum excedit temporale in infini
tum. ſi ergo mortale obligat ad penam eter-
nam. ergo ⁊ ueniale. Si tu dicas ꝙ quanuis
ñ excedat ſimplr̄. excedit tñ ꝺ̄ reputationē. qꝛ
mortale diligit ſupra deū qui ē bonū infinitū.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ueniale vo minime. ¶ Contra hoc est. qꝛ cum ve
niale peccatū a deo puniatur ⁊ deo displiceat
aliquo modo offensiuū est dei. ergo si tanta ē
offensa quantus is qui offenditur cum per ve
niale peccatū offenditur deus qui est infinitus
uidetur ꝙ reatus peccati uenialis debeat repu
tari infinitus sicut ⁊ mortalis. ergo sicut per
mortale peccatū meretur homo puniri īfinite
ita ⁊ per ueniale. ¶ Sed contra. Hugo de sā
cto victore. Ueniale peccatū est illud cui ſm se
debetur pena transitoria. ergo reatus uenialis
peccati solūmodo est pena tēporalis. ¶ Itez
pena eterna est mors secunda. sed nulli debe-
tur mors secunda nisi propter primā que est
per separationē anime ad deū. si ergo ueniale
a deo non separat sicut supra ostensum fuit.
ergo non obligat ad penam eternaꝫ. ¶ Item
si ueniale facit hominē dignuz pena eterna le-
dit hominē usqꝫ ad mortē. sed quod est huiꝰ
modi debet dici mortale. ergo ueniale peccatū
est mortale. ¶ Item si ueniale peccatū obli-
gat ad eternā penā cum omne eternū careat
fine. ⁊ quod caret fine caret remissiōe ⁊ uenia
peccatū ueniale dicit oppositū ad remissionez
⁊ ueniā. sed quod est huiusmodi non est ueni-
ale. ergo peccatū ueniale non est ueniale. ¶
Item si ueniale facit dignū pena eterna ⁊ grā
facit hominez dignū vita eterna cum veniale
peccatum ⁊ gratia simul sint in eodem. simul
est homo dignus uita eterna ⁊ pena eterna.
ergo si fit ei retributio ſ ꝙ meruit simul pos
set esse in eterna beatitudine ⁊ in eterna pena
quo nihil magis impossibile. ¶ R. Ad predi
ctoꝝ intelligētiā est notandū ꝙ sicut fides nr̄a
dicit peccato mortali debetur pena eterna. q̄
re autē peccato mortali debeatur pena eterna
multiplex cōsueuit assignari ratio. ad presens
autem sufficiat una. quia ista questio alibi ha-
bet locū. s. in quarto vbi queritur de eternita-
te pene infernalis. precipua enim inter rōnes
est quare debetur peccato mortali pena eter-
na. quia duz homo peccat mortalr̄ separat se
a uita gratie. ⁊ subiicit se perpetue impotētie
exeundi de culpa quantū est de se. nemo enim
potest a culpa mortali resurgere nisi ꝑ recrea
tionē ⁊ infusionez noue gratie ⁊ noue uite. et
ꝓpterea rōne istius impotentie peccato mor-
tali ānexa est obligatio ad eternitatē pene. hec
autez pena eterna etsi omni peccato mortali
debeatur. non tamen omni persoluitur. quia
quāuis mortale peccatū reddat hominē impo
tentē ad resurgendum per seipsuz. ɔtingit tn̄
hominē releuari per diuinū auxiliū. Debetur
ergo peccato mortali pena eterna. quia sepat
hominē a uita. persoluitur autem pena eterna
in eo qd̄ tenet hominē in eternū separatū a ui
ta. quia ergo ueniale peccatū nō separat hoīez
a uita. quia non excludit grām. nec tenet ho-
minē in eternū separatū a uita. hinc est ꝙ pec
catū ueniale nec de se obligat ad penā eternā
nec ei ſm se redditur pena eterna. quia vero
peccatū ueniale ɔiungi habet ei quod sepat a
uita ⁊ etiam ei quod tenet separatū a vita. hic
est ꝙ rōne adiuncti pena eterna debetur ⁊ pe
na eterna persoluitur. vnde si aliquis decedat
cum mortali simul ⁊ cum ueniali eternalr̄ pro
utroqꝫ puniretur. Et ratio huius est. quia nul
lū peccatū deleri potest absqꝫ grā. ⁊ q̄diu du-
rat culpa debet durare pena. et ideo cum ue-
nialis culpa duret cū mortali in infinituz rōne
ɔiunctionis cum illa in infinitum punitur. nihi
lominus tn̄ ei quantū est de se debetur pena
tēporalis cum simul possit stare cum gratia. ⁊
propterea ueniale nominatur ut in hoc distin-
guatur a genere peccati mortalis. quia morta
le aufert principiū uite ⁊ uenie. s. ipam grāz.
ueniale aūt quantū ē de se non aufert imo si-
mul cum illa manet. Concedēde sunt ergo ra-
tiones ostēdentes ꝙ ueniali peccato nō debe-
tur pena eterna ſm se. ¶ Ad illud quod obr̄
ꝙ pena satisfactoria pro ueniali ⁊ mortali est
ꝓportionabilis. dici potest ꝙ rō illa nō ɔclu-
dit ꝙ debeatur ueniali pena eterna nisi prout
est ɔiunctū mortali. ꝓpterea ratio illa non co
git. qꝛ sicut in opponendo dictū ē in infusione
gratie pena mortalis peccati ɔmutatur in tē-
poralē. pena uero uenialis peccati non ɔmuta
tur in tēporalē. Et si tu queras vnde hoc cum
misericordia dei debeat eē ordinata. dic ꝙ qꝛ
obligatio ad penā eternā non pōt simul stare
cum gratia. necessario per infusionē gratie fit
absolutio pene eterne. sed grā bene stat cum
pena tp̄ali. et ideo nō opꝫ per infusionem grē
tp̄alē in momētaneā ɔmutari. ¶ Ad illud qd̄
obr̄ de eo q̄ decedit cū ueniali ⁊ mortali dic ꝙ
talis pena tā ꝓ ueniali q̄ꝫ ꝓ mortali punit̄ sꝫ
hoc n̄ ē rōe uēial̄ pricipalr̄ sꝫ rōe uēial̄ adiūcti
Nec ualꝫ qd̄ obiic̄ ꝙ mortale punit̄ i se q̄tuz

meruit. quia ſicut bonū uigoratur ex bono ita malū uigoratur ex malo eo modo quo dicitur malum uigorari. ideo quāuis ueniali quantuꝫ eſt non debeatur pena eterna. nihilominus tm̄ poteſt ei deberi inquantū eſt ꝯiunctū mortali. ⁊ ideo cum deus punit taꝫ ueniale ꝗꝫ mortale ī eodē pena eterna neutꝝ punit ſupra ꝯdignū ſꝫ utrunqꝫ punit ꝓut puniri meretur nō ſolū i ſe ſed etiam prout eſt alteri coniunctū. ¶ Ad illud qđ obī̄ ꝙ magis ſaluatur ratio uenialis cum mortali ꝗꝫ cum gratia. ꝺđ ꝙ ſi intelligat̄ de grā ꝗꝫtū ad actū uerꝫ ē. nā act⁹ grē ſiue mot⁹ grē delet ueniale peccatū. Si autē intelligat̄ ꝗꝫtū ad habitū falſū ē. qꝛ ueniale cū grā magis ſaluatur ī ꝓpria rōe ꝗꝫ cū mortali. tunc. n. nec reat⁹ ei⁹ augetur nec minuitur nec mutat̄ ſꝫ cū ueniale iunctū ē mortali tunc reat⁹ ei⁹ augetur ⁊ quodāmō mutat̄. qꝛ iūctū malo vigorat̄. Nec ualet qđ obijcit ꝙ ueniali nō debetur pena tp̄alis niſi rōe grē qꝛ ſemp duraret niſi eēt grā. ꝺđ. n. ꝙ uerꝫ ē ꝙ ſupduraret niſi eēꝫ grā. qꝛ tm̄ ipꝫ de ſe grā nō excludit ſicut mortale ſimul ſtat cū principio ſue remiſſiōis ⁊ delectatōis. ideo ꝗꝫuis nō poſſit deleri ſine grā nihilomin⁹ tm̄ ꝗꝫtū ē de ſua natura delebile ē ⁊ terribile. nō ſic eſt de mortali qđ oīo excludit donū grē. ¶ Ad illud qđ obī̄ ꝙ ſi aliꝗs eēt in ſolo ueniali ⁊ moreretur in eternū cruciaret̄. ꝺđ ꝙ hec poſitio ē īpoſſibilis. primū qꝛ nūꝗꝫ nec ē nec erit ꝙ aliꝗs in ſolo pcc̄ō ueniali fuerit ita ꝙ nō hēat grāꝫ. nihil. n. eſt mediū nunc ꝗn hō habeat grām aut ſit in mortali pcc̄ō. ⁊ in primo ſtatu nihil fuit mediū inter inocentiā ⁊ mortalē culpā ſicut eſt ſ̄ oñſuꝫ. ⁊ ideo poſitio illa uana. eſto ꝙ aliꝗs puer eēt in ueniali dico ꝙ deus nūꝗꝫ educeret eū de ſtatu meriti ꝗn uł ipē peccarꝫ mortalr̄ uł ipē daret ei grāꝫ Etſi ꝗ̄rat utrū ipi ueniali debeatur pena eterna vel tp̄alis. ꝺico ꝙ debetur pena tp̄alis. ⁊ ſi ꝓcedat ulteri⁹. ergo illa pſoluta erit oīo imunis a culpa. ꝺđ ꝙ uerꝫ ē. ſꝫ qꝛ nūꝗꝫ pōt eā deo pſoluere ita ꝙ aīam de⁹ acceptet ſine grā. hic ē ꝙ de⁹ ne cogeretur iſtū ſupra ꝯdignū punire grāꝫ ſibi infunderet p quā ſolutōem pene acceptet. ⁊ ideo nō ſeq̇tur ꝙ illi pcc̄ō debeat̄ pena ꝑ ſe. nec ſeq̇tur ꝙ hō p ſe poſſit reſurgere a culpa ad inocentiā. ¶ Ad illud qđ obī̄ ꝙ delectatio nō excedit delectatōeꝫ in īfinitū. ꝺđ ꝙ nō excedit in infinitū ꝑ uerā intenſionē delectatōis ſꝫ ꝑ reputationē peccātis. Exēplū aūt h⁹ ponitur in charitate que diligit aliquod bonū creatū ⁊ diligit increatū. ⁊ adeo bonū increatū reputat bonū bonū ꝙ ſi creatū infinities multiplicetur adhuc non equaret illi in amore ſed plus amaret deū ꝗꝫ bonū creatū infinities multiplicatū. lꝫ utrūqꝫ diffinite diligat. ſic etiā in ꝓpoſito ē intelligendū in amore ꝯcupie que charitatē perimit ⁊ que cū charitate ſaluatur. nā una. ſ. que charitatē perimit ꝑ̄fert creaturā deo qui erat preferendus infinitis bonis creatis. altera uero que cū charitate manet nō prefert creaturā deo. et ideo ꝑ reputationem peccantis ⁊ dei punientis mortale excedit ueniale īproportionalr̄. ¶ Ad illud quod obī̄ ꝙ p ueniale offenditur deus. ꝺđ ꝙ falſū ē. nō. n. dr̄ deus offendi niſi cū ꝯtemnitur. ſꝫ uerꝫ ē ꝙ cū ueniali peccato minus deus amatur ſm ꝙ aug. dicit in li. ꝯfeſ. Minus te amat qui tecuꝫ aliquid amat quod ꝓpter te nō amat. Ideo ueniale uitā eternā nō aufert ſꝫ retardat quia a deo nō ſeparat ſed elongat. nec obligat eternaliter cruciantē quantū eſt de ſe ſed tp̄aliter affligentem.

CONſequenter queritur, tertio loco ꝺ̄ modis ꝺiuidēdi peccata. Et cū multi ſint modi ꝺiuidēdi de quib⁹ ualde ꝓlixū eēt hic diſputare. his omiſſis in generali querūtur hic duo. ¶ Primo queritur utꝝ peccatū habeat hic diuidi p d̄rias materiales tm̄ aut p d̄rias formales aut p ſpāles. ¶ Secūdo queritur utrū pcc̄m̄ diuidi habeat p ꝯuerſionē ⁊ auerſionē tanꝗꝫ p diuerſas pcc̄ōꝝ d̄rias.

CIrca primū ſic ꝓceditur ⁊ ꝗ̄ritur utꝝ peccatū diuidi habeat p d̄rias materiales tm̄. an etiā per formales. ¶ Et ꝙ nō tm̄ per materiales ſed etiam per formales diuidi habeat oſtenditur ſic. Sicut ſe habꝫ caſtitas ad uirtutē ita ſe habꝫ luxuria ad uitiū ergo ſicut caſtitas eſt ſpecies uirtutis ita luxuria eſt ſpecies uitij. ſed una ſpecies diſtiguitur ab altera per d̄rias formales. ergo ⁊c. ¶ Iteꝫ bonum opponitur malo non tm̄ materialiter ſed etiam formaliter. ⁊ diuerſis bonis diuerſa opponuntur mala. ſed bona quibus mala opponuntur formaliter diſtingūtur. ergo pi rōne ⁊ mala ꝗ̄ eis formalr̄ oppoſita ſūt formalr̄ differūt. ¶ Itē ꝯ unū actū peccati aſſignāt̄ diuerſe d̄rie pcc̄ōꝝ ſic̄ ī pcc̄ō ade ī quo dr̄ fuiſſe gula

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

ꝛ ſupbia ꝛ inobedia. ſ3 pccā q̄ ꝯſiſtunt ꝯ̄ unu3
actū nō hñt drīā materialē. ergo ſi aliquo mō
differunt neceſſe ē ꝙ habeāt drīam formalē.
¶ Itē multiplicatio ꝑ materiā ē multiplicatio
ꝑ numeꝝ. ꝛ multiplicatio ꝑ numeꝝ nō h3 ſtatū
ergo ſi pccā ſolūmō diſtiguerētur p drīas ma
terialr̄ differētes nunꝗ̄ pccm̄ poſſ3 diuidi ſuf
ficienti diuiſiōe. ſi ergo pccm̄ ueniale diuidit̄ i
ſcriptura drījs ip3 ſufficiēter diuidētibus ꝛ oē
pccm̄ ꝯplectētib⁹ uidetur ꝙ pccā adinuicē di-
ſtinguātur nō ſolū drījs materialib⁹ ueꝝ etia3
formalib⁹. ¶ S3 ꝯ̄. formale i genere peccati
mortalis ē auerſio. ſ3 pccā a pte auerſiōis non
diſtinguūtur imo ꝯueniunt. oia. n. dicunt auer
ſionē a deo. ſi ergo diſtinguuntur hoc ē ſolū a
pte ꝯuerſiōis q̄ ē in pccō materialis. ergo tm̄
diuiditur pccm̄ p drīas materiales ñ p forma
les. ¶ Itē pccm̄ formalr̄ loquendo nihil ē. ſed
qđ nihil ē nō h3 drīas diuidētes. ergo ſi pccm̄
diuiditur nullo mō diuiditur inqꝫtū formalr̄
ꝯſideratur. reſtat ergo ꝙ ſolū diuidatur p illō
qđ ē materiale i ipō. ꝛ redit idē qđ pri⁹. ¶ Itē
oē illud qđ h3 drīas formales ꝛ ſpāles aliquo
mō formalr̄ loquendo h3 ſpē3. ſ3 peccatū ſiue
malū formalr̄ loquendo ē priuatio ſpēi. ꝛ pri-
uatio ſpēi nō h3 ſpē3. ꝛ qđ caret ſpē caret drīa
formali ꝛ ſpecifica. ergo ꝛc. ¶ Itē ſi peccatu3
hrēt drīas ip3 formalr̄ diuidentes. ergo hrēt
ueras ſpēs. ſ3 oē tale h3 ordinari i gn̄e directe
illud aūt qđ ē in genere a deo ē. ergo peccatū
formalr̄ loquēdo a deo eēt. qđ ē ꝯ̄ fidē. ¶ Itē
prima rō peccati ē in originale ꝛ actuale. ſ3 ori
ginale ꝛ actuale pccm̄ nō diſtinguntur formalr̄
q2 qđ eſt originale uni fuit alteri actuale ſicut
p3. q2 qđ eſt originale nobis fuit actuale ade.
ſi ergo prima mēbra maxime differunt ꝛ ori
ginale ꝛ actuale ñ ſunt drīe peccati formaliter
differētes. multo forti⁹ nec alie. ¶ Itē prima
diuiſio actualis peccati ē p mortale ꝛ ueniale.
ꝛ mortale ꝛ ueniale non dicant diuerſas drīas
ꝑm formā ꝛ ſpēm. ergo multo minus nec alie
drīe ꝑ ſpēm ꝛ formā faciunt differre. Maior
ꝓpoſitio manifeſta ē. minor ꝓbat̄. p eo ꝙ ue
niale peccatū efficitur mortale ſola intentōe li
bidinis circa idē genus delectabilis. ergo ſi ma
ius ꝛ minus nō faciunt diuerſitatē ꝑm ſpēm ꝛ
formā. uidetur ꝙ peccatū ueniale ꝛ mortale ñ
addant formalē drīam. ergo nec aliam. ¶ Rñ.
dō ꝙ duplr̄ ꝯtingit loq̄ de pccō. aut i ꝯcretōe
aut in abſtractōe. Si in abſtractōe ſic dō eſt ꝙ
quēadmodū peccatū cū ſit priuatio nō h3 ordi
nari niſi p accñs. ſ. p ꝯparatōe3 ad ſuū oppo-
ſitū. ſic etiā non h3 formalr̄ diſtingui niſi rōe
ſui oppoſiti. priuatōes. n. diſtinguūtur p habi
tus. unde ſicut caſtitas ꝛ fortitudo ſunt uirtu-
tes formalr̄ differētes in genere ỽtutis ſic etiā
luxuria ꝛ puſillanimitas q̄ oppoſita ſūt iſtarū
duaꝝ ỽtutū formaliter dn̄r differre in genere
uitioꝝ. nō tm̄ ꝑm formā ſuā ſ3 ꝑm forma3 ſui
oppoſiti. Si aūt loquamur de peccato in ꝯcre
tione ſic nō tantū dicit priuationē ſ3 etiā actū
uel habitū ſubtractū. ꝛ quoniā act⁹ uel habit⁹
ſubtract⁹ peccato nō tantūmō diuerſificat ma
terialr̄ imo etiā formali drīa. alia ē. n. ꝯuitas
ad luxuriā. alia ꝯuitas ad ſupbiā. ꝛ ali⁹ actus
quo ſupbit aliq̄s. ꝛ ali⁹ quo luxuriatur nō tan-
tūmodo ꝑ materiā ſ3 ꝑ formā ꝓpter formalē
drīa3 obiectoꝝ. hic ē ꝙ peccatū ꝑ ꝙ ꝯcretiue
accipitur diuidi h3 p drīas nō tātū materiales
ueꝝ etiā formales. formales dico nō reſpectu
deformitatis ſ3 reſpectu habit⁹ uel act⁹ ſubtra
cti. Et ſic p3 ꝙ ſiue peccatū accipiatur abſtra
ctiue drīas h3 formales ſ3 uno mō p ſe. alio
mō p accñs. q2 uno mō dicit ens i genere ꝑm
rectā coordinatōe3. alio mō dicit ens i genere
ſolū p reductōe3. ꝛ q2 hoc mō rōnes ad ptem
primā ꝓcedūt. ideo ꝯcedende ſunt. ¶ Ad illō
ỽo qđ primo obr̄ in ꝯ̄riū ꝙ formale in pccō ē
auerſio. dō ꝙ ueꝝ ē ꝙ auerſio ē formale re-
ſpectu ꝯuerſionis. ꝓprie tm̄ loquendo peccatū
magis o3 dici priuatio boni ſibi oppoſiti q̄3
auerſio a deo. aut ſaltē eque ꝓprie. ꝛ q̄uis pec
catū rōe auerſiōis a deo nō multiplicetur. q2
unū ē a quo fit auerſio. tm̄ rōe priuatōis boni
cui opponitur multiplicari h3. ꝛ ita rōe ei⁹ qđ
ē in ipō formale h3 diuerſas drīas. Pretea ad
ad eē peccati nō tantūmodo ꝯcurrit auerſio ſ3
etiā ꝯuerſio. ꝛ quoniā ꝯuerſio reſpicit obiecta
creata q̄ nō tantū diſtiguunt̄ materialiter ſed
etiā formalr̄ differūt. hic ē ꝙ ex illa pte pecca
tū h3 plurificari p formales differētias. Itē nec
dicit̄ ꝯuerſio eē materiale in pccō ſimplr̄ lo-
quēdo ſ3 ſolū rōe auerſiōis. nec oio ē matrialis
reſpectu auerſiōis. nā ꝛ ſi auerſio dat ꝯuerſiōi
ꝙ ſit peccatū. ꝯuerſio dat auerſiōi ꝙ ſit tale
pccm. ¶ Ad illud qđ obiicit̄ ꝙ pccm formalr̄
loq̄ndo nihil ē. dō ꝙ ueꝝ ē. q̄uis autē nihil ſit
tamen alicuius eſt non ſolum ut ſubiecti ỽeꝝ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

etiam ut oppoſi. et ea rõe qua alicuius eſt cui formaliter opponitur formaliter habet diſtingui non ſm formã que eſt in ipſo ſed ſm formã que eſt in ſuo oppoſito. ¶ Ad illud quod obĩ ꝙ peccatũ eſt priuatio ſpẽi. ergo non habet ſpẽm. iam patet rñſio. Verꝫ eſt. n. ꝙ non habet ſpẽꝫ proprie ſm ꝙ priuatio. nec dicitur habere drĩas formales ⁊ ſpecificas illo modo .ſ. ꝙ in ſe diuerſas habeant ſpẽs ſed quia opponitur diuerſis bonis ſm ſpẽꝫ inquantũ illa priuat. ¶ Ad illud qḋ obĩ ꝙ ſi haberet ſpẽs eẽt in genere per ſe. Dḋ ꝙ verꝫ eſt ſi haberet ſpẽs i ſe ⁊ per ſe. Peccatũ aũt ſm ꝙ accipitur abſtractiue ⁊ formalr̃ ſicut non eſt in genere per ſe niſi per reductionẽ. ſic nõ hꝫ diuidi per drĩas formales differentes per ſe ſed ſoluꝫ p accidens. Q̃uis aũt peccatũ ſm ꝙ nihil eſt et accipitur abſtractiue non ſit in genere. tñ ſm ꝙ accipitur ↄcretiue. ſ. rõne actus ſubtracti et habitus in genere eſt. actio enim peccato ſubtracta a deo eſt. ¶ Ad illud quod obĩ de originali ⁊ actuali. Dḋ ꝙ originale ⁊ actuale non ſolũmõ differunt ꝙ ſit ab actu ⁊ illud a natura. ſed etiã differunt penes bonũ quod priuãt vnde ⁊ actuale priuat iuſticiã gratuitã ſiue pſonalẽ. Originale uero tollit iuſticiã originaleꝫ ſiue que reſpicit hoĩeꝫ ſm ꝙ eſt natura. Propterea aliter dicitur in nobis originale ⁊ aliter in adam. in nobis dicitur originale quia eſt ab origine tractuꝫ. in adam uero quia fuit origo alioꝝ peccatoꝝ. Et quãuis originale ſecundo modo dictum poſſit eſſe illud qḋ actuale. Put tñ primo modo dicitur non poteſt originale ↄcurrere in idem peccati genus cum actuali. ⁊ hoc modo ponitur drĩa inter ea. ¶ Ad illud quod obĩ de ueniali ⁊ mortali ꝙ non differũt formalr̃ quia magis ⁊ minus non uariãt ſpẽꝫ Dḋ ꝙ prima ꝓpoſitio falſa eſt. ¶ Ad hoc aũt quod dicitur ꝙ drĩa ſm minus ⁊ maius nõ uariat ſpẽꝫ. rñdetur triplr̃. Primo ꝙ hoc eſt verꝫ ĩ genere nature ſed non eſt uerꝫ in genere moris ſicut patet. qꝛ uitia diuerſificantur formalr̃ ſm ſpẽm penes ſuperabundantiã ⁊ defectũ. non ſolũ ad ſe inuicẽ ſed etiã a v̾tute. Secũdo mõ rñdetur ꝙ hoc intelligitur de maius ⁊ minus accñtali. Delectari aũt ſub deo eſt eẽntiale ueniali. ⁊ delectari ſupra deũ eſt eẽntiale mortali. Tertio mõ rñdetur ꝙ hoc ẽ uerꝫ de magis ⁊ minus quod eſt citra terminũ ſꝫ non de magis ⁊ minus ultra terminũ. Vnde calidũ in quarto gradu ẽ alterius ſpẽi q̃ꝫ calidũ ĩ tertio. ſic ⁊ in ꝓpoſito intelligendũ ꝙ amare aliquid circa deũ ẽ terminus uenialis peccati ⁊ quantũ intendatur amor dum tñ citra deũ eſt ueniale peccatũ. Si aũt ꝑponit aliquid deo tũc exit ſuũ terminũ. et ſic cadit in aliud peccati genus. ſ. i peccatum mortale.

Secundo q̃ritur utrũ hbeat diuidi p auerſionẽ ⁊ ↄuerſionẽ tãq̃ꝫ p diuerſas pccoꝝ drĩas ſiue p diuerſa pccã. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Hiere. ij. Duo mala fecit populus meus. me dereliquerũt me fontẽ aq̃ uiue ⁊c. ergo derelinq̃re deuꝫ ⁊ adherere creature ſunt duo mala. ergo ſunt duo pccã. ¶ Item auerſio ẽ per ↄtẽptũ. ↄuerſio aũt p cupiditatẽ Si ergo cupiditas ⁊ ↄtẽpt⁹ ſunt diuerſa peccatoꝝ genera. uidetur ꝙ auerſio ⁊ ↄuerſio faciat pccã diuerſa. ¶ Itẽ in bonis ſic eſt ꝙ ali⁹ eſt habitus quo q̇s declinat a malo ⁊ ali⁹ quo facit bonũ. ſimilr̃ ⁊ alius act⁹ ſicut pꝫ ĩ timore ⁊ amore. Ergo ſi multo maior ẽ diuerſificatio ex pte maloꝝ q̃ꝫ ex pte bonoꝝ. uidetur multo forti⁹ ꝙ aliud ſit pccm̃ quo q̇s auertit̃ a deo ⁊ aliud quo ↄuertitur ad ↄmutabile bonũ ¶ Itẽ aliud eſt p̄ceptũ quo p̄cipitur facere bonũ. et aliud quo p̄cipitur declinare a malo. Sꝫ auerſio ẽ ↄ̃ illud p̄ceptũ quo q̇s p̄cipitur facere bonuꝫ utpote deo adherere ⁊ ad ipꝫ ↄuerti. Conuerſio v̇o ẽ ↄ̃ illud p̄ceptũ quo precipitur declinare a malo. ergo ſi diuerſa ſunt p̄cepta q̇b⁹ opponũtur ↄuerſio ⁊ auerſio. ergo ſunt diuerſa pccã. ¶ Itẽ plus ↄuenit auerſio cum alia auerſione q̃ꝫ auerſio cũ ↄuerſiõe. ſꝫ auerſio cũ alia auerſione faciunt diuerſa pccã. Ergo multo fortius ↄuerſio cũ auerſiõe diuerſa faciet pccã. ¶ Sꝫ ↄ̃. Sup illud eccle. x. Initiũ oĩs peccati ſupbia. Glo. Caueam⁹ ſupbiã ⁊ cupiditatẽ nõ tanq̃ꝫ duo mala ſꝫ unũ a quo oĩa oriũtur. ergo ſupbia facit auerti ⁊ cupiditas ↄuerti. uidetur ꝙ penes auerſionẽ ⁊ ↄuerſionẽ nõ attendãt̃ duo pccã ſꝫ unũ. ¶ Itẽ aug. ↄ̃ pelagiũ. Peccatũ ñ ẽ appetit⁹ reꝝ malaꝝ ſꝫ deſ̄tio melioꝝ. ergo nũq̃ꝫ ↄuerſio facit pccm̃ ↄpletũ niſi adſit auerſio. ſi ergo auerſio concurrit ad omne peccatũ uidet̃ ꝙ penes illã nõ ſumatur drĩa pcci. ¶ Itẽ oẽ pccm̃ mortale ẽ uolũtariũ niſi rõe ↄuerſiõis ad ↄmutabile bonuꝫ. ergo ↄuerſio ↄcurrit ad oẽ pccm̃. ergo ↄuerſio ñ pt eẽ pcci drĩa.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

d

¶Itē receſſus a t̄mio a quo ⁊ acceſſus ad t̄minū
ad quē n̄ fac̄ diuerſos motꝰ nec diuerſos actꝰ.
ſ; auerſio dicit receſſū a termino a quo. ꝯuer
ſio acceſſū ad terminū ad quē. ergo nō faciūt
diuerſū actū uel motū. ſ; ab unitate actꝰ pcc̄m
eſt unū. ergo nō faciunt diuerſa. ¶Itē in pec
cato auerſio eſt formalis reſpectu ꝯuerſionis
ſed formale nō ponit in numeꝝ cū ſuo mate-
riali. ergo nec auerſio ponit in numeꝝ cū ꝯuer
ſione. ergo ꝯuerſio ⁊ auerſio nō faciunt diuer
ſa pccā. ¶R̷. dō ꝙ auerſio duplr̄ accipitur.
Uno mō ꝓut dicit deordinatōez circa actū cō-
uerſionis. Alio mō ꝓut dicit actū a ꝯuerſione
diſtinctū. Primo mō ꝯuerſio nō ponit i nume
rū cū auerſione nec facit diuerſa pccā imo illa
duo eēntialr̄ claudontur in oī pccō mortali. nā
ꝯuerſio nō eſt culpa niſi q2 inordinata nec eſt
inordinata niſi q2 auertitur hō a deo cui debe
ret inherere tanq̄3 fini ultimo. ⁊ hec auerſio ē
a pccō in cuiꝰ ꝑpetratiōe pccōr nihil cogitat de
deo. Secūdo mō. ſ. ꝓut auerſio dicit actū diſti
ctū ꝯ ꝯuerſionē ſic ꝯſtituit diuerſū peccati ge-
nus. hoc. n. mō auerti ē odio habere uel inui-
dere ſicut ſupra dixit magr̄ di. v. et ꝯſtat ꝙ
aliud genꝰ peccati ē odire deuz ⁊ aliud amare
ꝯmutabile bonū. et qm̄ ut plurimuz auerſio in
pccō accipitur ꝓut dicit deordinatōez a deo tā
q̄3 a fine q̄3 ꝓut dicit motū inordinatū ꝯ deu.
hinc ē ꝙ ꝯuerſio ⁊ auerſio potius ꝯpantur ad
pcc̄m ſicut drīe ꝯſtituētes q̄3 ſicut drīe diuidē
tes. Et ideo ꝯcedendū ꝙ hoc modo auerſio
⁊ ꝯuerſio nō faciunt diuerſa pccā. ⁊ rōes que
hoc oñdunt ꝯcedende ſunt. q2 iſta uia ꝓcedūt.
¶Ad illud qđ primo obr̄ de Iiere. duo ma
lo fecit pp̄ls meus ⁊c. r̄nderi pōt ꝙ derelictio
non tm̄ dr̄ ibi ꝑ deordinatōe que eſt ꝯiuncta
ꝯuerſioni ſ; etiā ꝑ omiſſione mandatoꝝ dei.
et tunc diſtinguntur illa duo mala nō ſic auer
ſio ⁊ ꝯuerſio ſ; ſicut omiſſio ⁊ ꝯmiſſio. Ul' di
cendū ꝙ duo mala dn̄r nō q2 ſint duo peccata
ſ; q2 ſunt due diuerſe radices ꝯcurrentes ad
ꝯpletionē uniꝰ peccati ſicut dicit glo. ꝓhabita
ſuper. x. eccle. ¶Ad illud qđ obr̄ ꝙ auerſio
ē per ꝯtemptū ⁊ ꝯuerſio ꝑ cupiditatē. iā pat;
r̄nſio. loq̄tur. n. de ꝯuerſiōe ⁊ auerſione ꝑ di-
uerſo actu ⁊ motu. ꝙ ſi aliter intelligat ut ac-
cipiatur ꝯtēptus ⁊ cupiditas large ꝓut ꝯcurrit
ad unū peccatū. ſic nō ſunt duo mala ſ; unū
¶Ad illud qđ obr̄ ꝙ alius eſt habitꝰ quo q̄s
declinat a malo ⁊ quo q̄s facit bonū. dō ꝙ de-
cliare a malo dr̄ duplr̄ ſicut dictū ē de auerſiōe
Prout. n. declinare a malo dicit actū deteſtati-
onis ⁊ fuge reſpectu mali dicit diuerſū actū et
motū ab eo qđ eſt facere bonū. Prout aūt dic̄
receſſuz a malo ſic nō dicit diuerſuz actū ⁊ ha
bitū q2 eodez mō ⁊ habitu quo q̄s accedit ad
bonū elōgatur a malo. ¶Ad illud qđ obr̄ ꝙ
alij p̄cepto opponitur ꝯuerſio ⁊ alij auerſio.
dō ꝙ falſuz ē. nā auerſio ⁊ ꝯuerſio nō ſunt ꝯ
diuerſa p̄cepta ſ; ꝯcurrunt ad idē pcc̄m quod
ē tā ꝯ p̄ceptū affirmatiuū q̄3 p̄ceptū negatiuū
niſi forte accipiatur auerſio ꝓut noiat actū vel
motū ꝯ deū. ¶Ad illud qđ obr̄ ꝙ plus ꝯue-
nit auerſio cū auerſiōe. dō ꝙ neꝝ ē ꝯueniētia
formali que eſt in hoc ꝙ aſſignatur in aliquo
tanq̄3 in uno ꝯmuni. ſ; nō eſt neꝝ de ꝯuenien
tia ordinis que ꝯcurrit ad ꝯſtitutionē uniꝰ ter
tij. non. n. unū pcc̄m ꝯſtituitur ex pluribꝰ auer-
ſiōibꝰ ſic ex auerſiōe ⁊ ꝯuerſiōe ſit ꝯcurrētibꝰ.

In parte iſta ſunt dubitatiōes circa
lit. Et primo q̄ritur de hoc qđ dicit
ꝙ pcc̄m iterdū ē i aliquo reatu poſt
q̄3 tranſit actu. Uidetur. n. hoc eē falſū. aut. n.
reatꝰ ſiue obligatio peccati fundatur ſup actū
peccati. aut ſup ꝓnitatē. aut ſup deformitatē.
Si ſup actū. ergo tranſeūte actu neceſſe ē ipz
tranſire. ergo nō manet peccatū quantū ad re
atū poſtq̄3 tranſit quātū ad actū. Si ſup ꝓnita
tē. ergo cū ꝓnitas remaneat in hoīe poſt grē
ſuſceptionē. uidetur ꝙ reatus remaneat poſt
peccatū etiā pꝰ grāz ſuſceptā qđ ē plane falſū
Si ſuper deformitatē ⁊ illa dicit priuationē et
priuatio nihil eſt. ergo fūdatur reatus peccati
ſup nihil. ergo ꝑ nihilo obligatur homo ad pe
nā. ergo ſi nihil eſt plus in pccō niſi iſta tria n̄
uidetur ꝙ pcc̄m poſſit remanere reatu ⁊ trāſi
re actu. Queritur ergo ſuper q̄d fundetur rea
tus ſiue obligatio ad penā. ¶R̷. dō ꝙ ſm
ꝙ tria ſunt in pccō. ſ. actus peccandi. ⁊ habitꝰ
ꝓnitatis ſiue macula peccati. ⁊ tertio defectus
ſiue boni priuatio que deformitas dr̄. ſm hoc
triplex fuit modus dicēdi. Quidā. n. dixerunt ꝙ
reatus peccati fundatur ſuper actū. nec tamē
ſequitur ꝙ reatus tranſeat cū actu. ꝑ eo ꝙ ꝑ
actu p̄terito pōt hō manere obligatꝰ ad penā
futurā. cū. n. q̄s ex prauitate actiōis ſue reus
pene efficitur niſi actꝰ ille ptranſeat reatꝰ ſiue
obligatio nō pertranſit ſicut p; in latrone vel

in eo qui aliquod facinus perpetrauit. ſ; huic
modo obuiat poteſtas abſolutionis a reatu. ſi
.n. reatus fundatur ſuper actũ pteritũ cũ actũ
preteritũ neceſſe ſit eſſe preteritũ cuȝ eſt reus
non põt non eſſe reus quod manifeſte falſũ ẽ.
Alius modus dõi fuit ꝙ reatꝰ fundatur ſuper
pnitatẽ que qdeȝ pnitas dr̃ eẽ macula peccati
⁊ illa macula ẽ quaſi quedã diſpoſitio reddẽs
aĩam cremabilẽ. ⁊ rõne amotõis illius macule
dñr lauari in ſanguine xp̃i a peccatis nr̃is. Sȝ
huic modo dõi obuiat poſſibilitas amotionis
illius pnitatis abſqȝ infuſione gr̃e ſicut pȝ qñ
de auaro fit pdigus. aufertur ab eo pnitas ad
auariciã. ſi ergo reatꝰ fundaretur ſup illã pni
tatẽ cũ aliqs de auaro fieret pdigꝰ abſqȝ gr̃a
eſſet a reatu peccati abſolutꝰ qd plane falſuȝ
ẽ. Tertiꝰ modus dõi ẽ ꝙ reatꝰ fundatur ſup
deformitatẽ. Deformitas aũt nõ tm̃ dicit boni
priuatõeȝ ſ; etiã debitũ hñdi. ⁊ q: peccator dȝ
deo iuſticiã ⁊ honorẽ. ⁊ dũ illis priuatur p pec
catũ deformatur. ex hoc obligatur ad ſuſtinẽ
dã penã. q:.n. debitor erat ⁊ nõ poterat ſolue
re in opibus neceſſe erat ut pſolueret in paſſi-
onibus. Sȝ huic mõ dõi obuiat reatus multi-
plicitas. quot.n. peccata hõ actualr̃ ppetrauit
tot penis reus erit. ex multis aũt peccatis eiꝰ-
dẽ ſpẽi una reſultat in aĩa deformitas. Prete
rea carentia boni in hoĩe obligat ad carentiã
ſũmi boni non ad paſſionẽ ſupplicij ſicut pȝ in
originali pccõ. remota deformitate per grãm
adhuc remanȝ obligatio ad penã. Et ppterea
dici põt ꝙ reatꝰ ſiue obligatio ad penã ẽ du-
plex. quidã. ſ. reſpectu pene eterne. ⁊ quidaȝ
reſpectu pene temporalis. obligatio vͦo reſpe
ctu pene tp̃alis nõ ſemp reqrit culpã pñtem
ſ; ſufficit ad illã obligationẽ ꝙ pena fuerit p̃-
terita ⁊ ꝙ ſubſecuta fuerit plena emẽda. obli
gatio aũt ad penã eternã fundatur ſup illã cul
pã. culpa aũt pprie loquendo nõ ẽ ipa pnitas
ſed ipa deordinatio ſiue que ẽ in actu ſiue que
eſt in aĩa deordinatio ⁊ in actu ꝯſiſtebat ex cõ
uerſione ⁊ auerſione. ⁊ ꝫ hanc duplicẽ ꝯpara-
tõeȝ aĩa deordinatur cũ peccat. et deordinatio
in aĩa rõe auerſionis dr̃ deformitas. rõe vero
ꝯuerſiõis dr̃ macula. Dico ergo ꝙ reatꝰ pene
eterne fundatur ſup pccm̃ ⁊ inquantũ ẽ defoꝛ
mitas ⁊ inquãtũ ẽ macula ſ; differẽter. q: rõe
auerſiõis dignꝰ ẽ ſupplicio. fundatur aũt reatꝰ
ſup maculã ⁊ deformitatẽ q̃ ẽ ĩ aĩa p ꝯpatõeȝ
ad actũ p quẽ illa macula uel deformitas ẽ in
troducta. et ideo plurificantur reatꝰ ꝫ ꝙ pluri
ficantur peccata ꝯmiſſa. Et p hoc pȝ rñſio ad
obiecta. nã dico ꝙ reatꝰ pene eterne ñ ſimplr̃
fundatur ſup maculã ꝫ ꝙ dr̃ pnitas ul' poſitio
aliqua ſ; potiꝰ ꝫ ꝙ dr̃ deordinatio ⁊ priuatio.
Dico etiã ꝙ nõ fundatur ſup deformitatẽ ſolũ
rõe priuatõis ſ; etiã rõne debiti. nec ſolũ rõne
auerſiõis ſ; etiã ꝯuerſiõis. nec ſolũ ſup pccm̃
ꝫ ꝙ ẽ deformitas ſ; ꝫ ꝙ ẽ macula. et hoc ẽ qd
dicit magr̃ in lit. Reatu remanȝ pccm̃ in hoĩe
cũ p eo ſiue tranſierit ſiue adſit mens homis
polluta ẽ ⁊ corrupta quouſqȝ hõ ſupplicijs eſt
obligatꝰ ppetuis. et loqtur hic magr̃ ſicut pȝ
de reatu pene eterne nõ tp̃ali. reatus.n. pene
tp̃alis bñ fũdat' ſup illud qd ptrãſit. ¶ Itẽ qrit'
d hoc qd dicit. Modi pccõꝝ uarias ĩ ſcriptura
hñt diſtictõẽs. videtur.n. ꝙ nõ ſolũmõ uarias
habeãt imo etiã infinitas. q: ſicut uult phũs
bonũ ẽ uno mõ malũ aũt multiphariã. Et ipe
etiã Dioꝰ dicit ꝙ malũ ẽ infinitũ. ergo uidet'
ꝙ in ſcriptura nõ poſſit hr̃e diſtinctõẽs deter
minatas. ¶ Iux hoc qritur de numero ⁊ ſuffi
ciẽtia haꝝ diſtinctionũ quas magr̃ ponit ĩ lr̃a.
Videtur.n. ꝙ aliq̃ incõueniẽter aſſignẽtur. q:
cum oẽ pccm̃ ſit in uolũtate ex libidine mota
male diſtiguitur pccm̃ in peccatũ qd ẽ ex amo
re ⁊ qd eſt ex timore. ¶ Itẽ cũ oẽ peccatũ ſit
ĩ cogitatõe ⁊ volũtate male diſtinguitur pccm̃
p pccm̃ cogitatõe ⁊ vͦbo ⁊ ope. ¶ Itẽ cum oẽ
pccm̃ ſit ĩ deũ male diſtiguit' pccm̃ p iſtas dr̃i-
as in deũ ⁊ ſe ⁊ in pximũ. ¶ Itẽ cũ in oĩ pccõ
ſit defectꝰ aliciuꝰ circũſtãtie oẽ peccatũ uidetur
eẽ omiſſio. ergo male diſtinguitur p ꝯmiſſuȝ
⁊ omiſſuȝ. ¶ Poſtremo uidetur cũ oĩs peccati
initiũ ſit ſupbia ꝙ male diſtinguatur peccatuȝ
p ſeptẽ capitalia. ¶ R. dõ ꝙ magr̃ ĩ hac pte
ſeptẽ inuit diuiſiõẽs peccati ꝫ ſeptẽplicẽ eius
ꝯpatõeȝ. ¶ Primo naqȝ peccatũ ꝯpatur ad cãm
ſuã ex qua hȝ ortũ. et ſic ẽ illa diuiſio peccati
in actuale ⁊ originale. ¶ Secũdo vͦo ꝯpatur ad
penã ad quã terminatur. ⁊ ſic ẽ illa diuiſio pec
cati in mortale ⁊ ueniale. Has duas dr̃ias ma
giſter p̃miſit ẽ. ¶ Tertio peccatũ ꝯpari hȝ ad
motiuũ. ⁊ hoc quidẽ uel ẽ ad bonũ aſſequẽdũ
uel ad malũ fugiẽdũ. ⁊ ſic ẽ tertia diuiſio quaȝ
magr̃ ponit in peccatũ ex amore ⁊ peccatũ ex
timore. ¶ Quarto peccatũ ꝯpari hȝ ad actum
ſubtractũ. ⁊ ſic ẽ quarta diuiſio peccati ĩ pccm̃

cogitatõis ṽbi ⁊ operis ꝰ triplicẽ potentiã.ſ.
affectiuã interpretatiuã ⁊ operatiuã.cogitatio
enim ꝓ affectione ibi accipitur.¶ Quinto ꝯpa
ratur peccatũ ad perſonã quã offendit. et ſic ẽ
q̃nta diuiſio peccati in deũ ⁊ in ſe ⁊ in ꝓximũ.
¶ Sexto ꝯparatur peccatũ ad mãdatũ cui oppo
nitur.et ſic eſt illa diuiſio in delictũ ⁊ ꝯmiſſuꝫ.
q2 delictũ ẽ ꝯ ꝑceptũ affirmatiuũ ⁊ ꝯmiſſum ꝯ
negatiuũ.¶ Septimo ꝯparatur ad uitia que ex
ipa oriuntur.⁊ ſic eſt illa diuiſio peccati i ſeptẽ
drias capitaliũ. Et ſic magr̃ ponit i ſeptẽ diui
ſiones ꝰ ſeptẽ peccati ꝯparatões.Q̃uis tñ alie
diuiſiones reperiantur ad aliquam haꝝ reduci
pñt.ꝑ eo q̄ ſumũtur ꝰ aliquã iſtaꝝ ꝯpationũ
ſicut illa diuiſio quã btũs Jo.in cano. ſua diui
dit peccatũ in ſupbiã uite ⁊ ꝯcupiam oculorũ
⁊ ꝯcupiam carnis.reducitur ad illam que ẽ ex
parte motiui. Similr̃ ⁊ illa diuiſio qua Jſidoꝰ
diuidit peccatũ in peccatũ qđ eſt ex malicia et
infirmitate ⁊ ignorantia. Similr̃ illa diuiſio q̃
gregoriꝰ diuidit in peccata carnalia ⁊ ſpũalia
quã ſumit ex illo ṽbo apoſtoli.ij.cor̃.vij. Mũ
demus nos ab oĩ inclinamento carnis ⁊ ſpũs.
reducitur ad illã qua peccatũ diuiditur ꝑ ꝯpati
onẽ ad actꝰ ſubtractos. Et ſic pꝫ ſufficientia
numerus ⁊ ordo iſtaruꝫ diuiſionũ.¶ Ad illud
ergo qđ obr̃ q̄ malũ eſt infinitis modis.vđ q̄
ſi hoc ueꝝ ẽ ex parte ipiꝰ mali ⁊ etiã ꝑ ꝯpati
ones quas hꝫ ad particularia bona ⁊ ad ꝑticu-
lares pſonas. veꝝtamẽ rõe boni ſibi oppoſiti
⁊ rõe ꝯparationũ generaliũ modis finitis q̃uis
uariis hꝫ diſtingui.¶ Ad illud qđ obr̃ q̄ diui
ſiones ille que hic aſſignãtur nõ recte ſumun-
tur maxime q2 in illis tribꝰ primis diuiſionibꝰ
primũ membꝝ generale ẽ ad omne peccatũ.
vđ q̄ in illis tribꝰ diuiſionibꝰ primũ membruꝫ
accipiendũ ẽ cũ preciſiõe ut ſit ſenſus q̄ pccm̃
aliud eſt ex ãmore tm̃.aliud ex amore pariter
⁊ timore.ſic et in alijs duobꝰ. Vel dic q̄ diui-
dit peccatũ penes motiuũ ⁊ actũ ⁊ obiectuꝫ ꝑ
ut hic accipitur ꝓprie ⁊ imediate.¶ Illud ṽo
quod obiicit ꝯ illã diuiſionẽ q̃ in delictũ ⁊ ꝯmiſ
ſum nõ valet.quia non quecũq3 omiſſio cuiuſ
q3 bone circunſtantie dr̃ delictũ ſed illa que ẽ
omiſſio actus debiti.¶ Ad ultimũ vđ q̄ ſu-
perbia dr̃ duplr̃. vno modo prout oĩs ꝯtẽptꝰ
⁊ erectio mẽtis nomine ꝯtinetur. ⁊ ſic ẽ initiũ
omnis peccati.in omni eniꝫ peccato homo ſu
perbit ⁊ ſe erigit ꝯtra deũ. Alio modo dicitur

ſuperbia appetiꝰ dignitatis ⁊ honoris. ⁊ hoc
modo ẽ ſpeciale peccatũ diſtinctũ ab aliis pec-
catis.¶ Itẽ queritur de hoc q̄ dicit ſeptẽ eẽ
uitia capitalia uel pricipalia.q2 ſup illud puer.
vj. Sex ſunt que odit deus. glo.ſex capitalia
uitia enumerat que in ꝯparatione ſeptimi mi
nora ſunt.⁊ iſta non ꝯtinentur ſub illis. ergo
uidentur eſſe.xiiij.¶ Itẽ Jſidoꝰ ſuper Deu.
enumerat octo capitalia.ſ.caſtimargiã.forni-
catõeꝫ.philargiriã.triſtitiã.iram.ſenodoxiã.
accidiã.ſuperbiã.et ita uidetur uel q̄ iſta diui
ſio ſit diminuta uel alia ſuperflua.¶ Item cũ
vitia opponantur ṽtutibus ⁊ nos habeamꝰ ha
bitus ṽtutuꝫ donoꝝ ⁊ beatitudinũ. uidetur q̄
deberent eſſe capitalia uitia ſalteꝫ.xxj.¶ Itẽ
cuꝫ numerus habeat ſibi uitiũ oppoſitũ penes
ſuperabundantiã ⁊ defectũ.uidetur q̄ ſm nu-
meruꝫ habituum bonoꝝ debet duplari habitꝰ
capitaliũ uitiorũ ut ſint.xlij.¶ Iuxta hoc etiã
queritur cum habeamus capitale uitiuꝫ penes
genus tactus ⁊ guſtus ut luxuriam ⁊ gulam
quare nõ habemus penes alios ſenſus. Que
ritur etiam pro quanto dicatur aliq̃d capitale
peccatum.⁊ de numero iſtius diuiſionis ⁊ ſuffi
cientia. ¶ R℞.vđ q̄ capitale uitium duplr̃ põt
dici.aut quia precipuum ⁊ magnum i genere
uitioſo.aut q2 caput eſt ⁊ pricipium aliorum.
Primo modo accipitur i glo. prouer. ſexto.
ubi uocantur illa uitia capitalia q2 magna ſũt
et homo dignꝰ eſt magna pena. Secundo mõ
accipitur capitale.vr̃ enĩ hic uitiũ capitale illđ
quod eſt rõ principiandi multa peccata. vnde
grego.cuicũq3 capitali peccato aſſignat filias
Peccatum enĩ hoc ipſo ponitur eſſe caput et
principium alterius quo eius motiuum adeo
cadit in aĩe appetitum q̄ poteſt preſtare fo-
mentum ⁊ motum adeo ut ex ipſo conſurgat
quoddaꝫ peccati corpus quodãmodo methau
ratũ continens uarietatem ramorum ⁊ mem
brorum filiorum ⁊ filiarum. Et hic eſt q̄ infi
delitas que opponitur fidei non ponitur eſſe
capitale peccatum.q2 error non cadit primo i
aĩe appetitũ.ſilr̃ nec ꝓdigalitas que eſt oppo
ſita auaricie.ianis autem gloria uno modo eſt
capitale uitium.alio modo eſt filia. naꝫ prout
ianis gloria dicit appetitũ dignitatis ⁊ excellẽ
tie ſic eſt idem cum ſuperbia.⁊ eſt capitale ui
tium. ⁊ ſic accipit magr̃ i lr̃a. q2 aius directe
mouetur ad excellentiã ⁊ dignitatẽ appetẽdã

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

prout aūt inanis gloria dr̄ appetitus laudis ſic
eſt filia. q꞉ non deſideratur laus humana niſi
ꝓpter excellētiā. Et ſic pꝫ ꝙ nō ē ↄtrouerſia
inter iſtā aſſignatōeꝫ ⁊ illā Iſidori. Iſido⁹ aūt
accipit ſenodoxiā ſiue ianē gloriā ꝓ ſupbia ꝓ
prie dicta. ⁊ ultimo ſuperaddit ſuperbiā ſeptē
capitalib⁹ quaſi oīum uitioꝝ reginā. ¶ Suffici
entia aūt capitaliū ⁊ numerus multiplr̄ pōt ac
cipi. Uno modo ſic cū peccatū capitale ſit cor
ruptio ſiue ꝓnitas reſpectu eius ad quod na-
tura prona eſt ex corruptione primaria multi
plicari habꝫ ſicut multiplicari habet illa proni
tas. ꝓnitas autē illa pōt multiplicari ex parte
obiecti ſic. q꞉ aut attenditur quantū ad appe
titū apparentis boni. aut quantū ad fugā ap-
parentis mali. Si primo modo aut reſpectu
boni interioris. ⁊ ſic eſt ſuperbia. aut exterio-
ris ⁊ ſic auaricia. aut inferioris ꝓut ſpectat ad
ↄuerſationē ꝓprie carnis. ⁊ ſic gula. aut ad cō
uerſationē ſpēi. ⁊ ſic eſt luxuria. Si reſpectu
apparentis mali. hoc pōt triplr̄ eē. aut mali in
terioris. ⁊ ſic ē inuidia. aut exterioris. ⁊ ſic eſt
ira. aut inferioris. ⁊ ſic eſt accidia que refugit
malū carnis. ¶ Sed iſte modus ſumēdi nō uidet̄
uſq̄ꝫ ↄueniēs. oīs. n. ꝓnitas directe ē reſpectu
appentis boni. Et ideo eſt ali⁹ mod⁹ multipli
candi hāc ꝓnitatē ꝺ diuerſitatē uitioꝝ aīe. qm̄
ꝓnitas aut attenditur in ipſa uoluntate rōali
ꝺ ſe. aut per ↄiunctioneꝫ ad ſenſibilē. aut per
ↄiunctionē ad uegetabilē. Si ꝺ ſe ſic poteſt eē
triplr̄. aut in ↄparatōe ad deū. ⁊ ſic eſt ſupbia.
aut ad ꝓximū. ⁊ ſic eſt iuidia. aut ad ſeipm̄. ⁊
ſic ē accidia. Si per ↄiunctōeꝫ ad ſenſibilem.
ſic duplr̄ ꝺ ꝙ duplex eſt motiua ſenſibilis. ſ.
ↄcupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. ſi per ↄiunctīōeꝫ ad
ↄcupiſcibilē. ſic eſt auaricia. ſi ad iraſcibilē ſic ē
ira. Si attendatur per ↄiunctōeꝫ cū uegetabili
ſic pōt duplr̄. aut quantū ad generatiuā ⁊ ſic ē
luxuria. aut quantū ad nutritiuā ⁊ ſic eſt gula.
quantū ad augmētatiuā nulla ē. q꞉ illa ē pure
naturalis. Sed q꞉ ira ita eſt ſpūale peccatū ſicͭ
iuidia ⁊ accidia adhuc uidetur ꝙ ille modus aſ
ſignandi aliquā habeat iconuenientiā. ¶ Propte
rea tertio modo poteſt dici ꝙ ꝓnitas ad aliqͦd
apparens bonū aut eſt reſpectu boni qͦd reſpi
cit ſpūm ꝺ ſe. aut reſpectu boni qͦd reſpicͭ ſpꝫ
in carne. Si reſpectu boni quod reſpicit ſpm
ꝺ ſe hoc poteſt eſſe quadruplr̄ ꝺ quattuor ↄdi
tiones boni ad quas pronus eſt appetitus nr̄.

Appetit. n. qͥs bonū ſub rōe dignitatis. ⁊ hoc
per ſuperbiā. ſub rōne ꝓprietatis ⁊ ſic eſt iui
dia. ſub rōne ſecuritatis ⁊ ſic eſt ira. ſub rōne
quietis ⁊ ſic ē accidia. Si uero ſit hec ꝓnitas
reſpectu boni quod reſpicit ſpūm i carne hoc
eſt triplr̄ ꝺ triplicē ↄditionē ſub qua ſpūs car-
nalis bonū appetit. Aut. n. appetit bonuꝫ ſub
rōne ſufficientis ⁊ ſic eſt auaricia. aut ſub rōe
demulcentis ⁊ ſic eſt luxuria. aut ſub rōe refi-
cientis ⁊ ſic eſt gula. Ex his ſufficientia pꝫ et
numerus uitioꝝ capitaliū. Nō enim accipiūtur
per oppoſitū ad ꝟtutes nec ad dona nec ad be
atitudines. ſed ꝺ ꝓnitates reſpicientes ↄditio
ones boni apparētis. Patet etiā quare penes
alios ſenſus non habemus capitalia uitia ſicut
penes guſtū ⁊ tactum. q꞉ i his regnat ꝓnitas
āplior q̄ꝫ i alijs ſenſibus. ꝟnde ſi delectatōes
queruntur i alijs ſenſibus ad has reducuntur
ꝟtpote ſi aliqͥs uelit aſpicere mulierē pulchrā
ut i ea delectetur ⁊ ↄcupiſcat. reducitur tal' de
lectatio ad luxuriā. ſilr̄ ſiqͥs uelit aſpicere pul
chrū equū uel librū ut ipm̄ habeat talis dele-
ctatio reducitur ad auariciā. ſic eni appetitus
ſpūs carnalis qͥetatur dum homo ſufficiēs bo
nū demulcēs ⁊ reficiens nec acqͥrit niſi ꝓpter
hec tria. ¶ Item queritur de hoc quod dicit.
Initium ſiue radix oīs peccati eſt ſuperbia. q꞉
Chryſo. ſuper illud ps. A facie iſipie oīs pec
cati initiū iſipia eſt. cum non poſſint eſſe plu-
ra eiuſdeꝫ initia prima ⁊ pricipalia. uidetur ꝙ
ſuperbia non ſit initiū oīs peccati. ¶ Itē obr̄
ꝺm ꝙ magiſter obiicit i lr̄a. q꞉. i. thi. ult. Ra-
dix oīum maloꝝ eſt cupiditas. Si tu dicas ꝙ
hec duo ſunt radices peccatoꝝ ꝺm diuerſam
ↄparatōem. queritur tunc de diuerſitate radi-
cuꝫ. ⁊ qͥd itelligatur noīe radicis. ⁊ que dr̄ia ſit
iter capitale uitium ⁊ radicem.~ Item que dr̄ia
ſit iter initium ⁊ radicem.~ ¶ Rx. dō ꝙ differt
dicere intium ⁊ radicem. naꝫ initiū proprie di
cit id a quo ichoat motus. radix uero dicit illō
ꝟnde trahit fomentum ⁊ nutrimentū. et ideo
cum peccatum trahat fomentum ex parte ap
petibilis ⁊ dicat receſſum a deo. hic eſt ꝙ ini-
tium attenditur ex parte auerſionis. ⁊ radix
ex parte ↄuerſionis proprie loquendo. ⁊ qm̄
auerſio eſt ex rōe ↄtemptus. ⁊ ↄuerſio eſt ex
rōe cupiditatis ſiue libiꝺis. hic eſt ꝙ ſuperbia
ꝓprie loquendo dr̄ initium. ⁊ cupiditas dr̄ eſſe
radix. ⁊ quoniam in omni peccato eſt auerſio

⁊ conuerſio. hinc eſt ꝙ ſuperbia dr̄ initiū oīuꝫ
peccatoꝝ ⁊ cupiditas radix oīum maloꝝ. ⁊ ſic
poſſunt ſtare illa duo. accipitur tñ nomen radi
cis aliqñ ꝓ noīe initij ⁊ ecōuerſo. capitale aūt
uitiū differt a radice ī hoc ꝙ ſicut caput dicit
pricipale membꝝ ⁊ mēbꝝ ꝯpletum. ⁊ quod eſt
pricipiū alioꝝ quantū ad motū ⁊ ſenſū ſic capi
tale uitiū noīat peccatū ꝯpletuꝫ a quo oīa alia
uitia oriuntur. radix vō dicit aliq̇d ſub maiori
īcompletōe. et ideo ꝓprie loquendo radix nō
noīat genus peccati determinatū ſꝫ ꝓnitateꝫ
libidis que ꝯcurrit ad omne peccatū. Vñ notā
dū ꝙ radix accipitur aliqñ generaliſſime. ali-
qñ generalr̄. aliqñ vō minus generalr̄. Gene
raliſſime ut cum dr̄ libido ſiue cupiditas eſſe
radix oīum maloꝝ. generalr̄ vō ut cū dr̄ ꝙ du
plex eſt radix. amor male accendens. ⁊ timor
male humilians. amor eniꝫ accipitur reſpect ꝰ
boni. ⁊ timor reſpectu mali. Minus uero ge-
neraliter ut cum dr̄ triplex eſt radix. ſ. ꝯcupia
carnis. ꝯcupia oculorum. ⁊ ſuperbia uite per
ꝯpatione ad triplex bonū. ſ. ad bonū īferiꝰ ex
teriꝰ ⁊ īteriꝰ ſ̄ ꝙ initiū peccati triplr̄ pōt accipi
ſiue noīari. aut ꝓut dicit receſſum liberi ar. a
lege maieſtatis ⁊ ſic dr̄ ſuperbia ſiue ꝯtemptꝰ
aut a lege v̄itatis ⁊ ſic eſt error. aut a lege bo
nitatis ⁊ ſic eſt īſipientia que eſt ꝯtraria ſapie
Et ſic patꝫ ꝙ non eſt ꝯtrarietas qñ dicitur ꝙ
initium omnis peccati eſt ſuperbia. ⁊ quando
dicitur de errore ⁊ īſipientia. Patet etiā ꝙ nō
eſt ꝯ̄rietas in hoc qđ aliquando dicitur ꝙ una
radix. aliquando ꝙ due. aliqñ ꝙ tres. Patet
etiam differentia initij ⁊ radicis. ⁊ ipiꝰ radicis
⁊ uitij capitalis. et hec de generali diuiſiōe pec
catoꝝ dicta ſufficiāt ad pñs.

Diſtinctio. xliij.

Eſt preterea quoddā genꝰ pecca
ti ⁊c. Supra egit magr̄ de diſtin-
ctōe peccatoꝝ in generali. In hac
parte deſcendit ad quoddā ſpāle
genus peccati. Diuiditur aūt ps iſta in partes
duas. In quaꝝ prima magiſter ꝺeťmiat ꝺ peccō
illo ꝯpando illud ad alia peccōꝝ genera. In ſcđa
uero determinat de ipſo q̇d ſit ſm̄ aſſignatōeꝫ
propriā. ibi Sed queritur quid ſit illud peccm̄.
Prima pars remanet indiuiſa. ſꝫ ſecūda diui-
ditur in ptes tres ſ̄ triplicē aſſignatōeꝫ peccati
in ſpūm ſcūm. Quaꝝ prima multipliciter po
nit aſſignationē unā ꝑ eius differentias magis
notas que quidē ſunt obſtinatio ⁊ deſperatio.
In ſecunda uero ponit eius aſſignationē ꝑ eiꝰ
differentias minus manifeſtas. ibi Eſt et alia
huius peccati aſſignatio. In tertia uero ſubiū
git ipſius peccati aſſignationē ꝯmunē ⁊ diffini-
tiuā. ibi Ideo quoqꝫ ꝑpeccm̄ in ſpiritū ſanctum
diffinitiuā aſſignationē ⁊c. Prima iſtaꝝ ptium
diuiditur in ptes duas. In quarū prima deter-
minat v̄itatem. In ſecunda diſſoluit dubitatio
nē. ibi Sꝫ queritur utrū omnis obſtinatio. Si-
militer ſecunda diuiditur in duas. In quaꝝ pri
ma ponit magiſter huius peccati aſſignationē
In ſecunda ponit eius aſſignatōis explanatōꝫ
ibi Illā tamen aſſignationē aug. ⁊c. Similiter
tertia pars habet duas. In quaꝝ prima ponit
peccati in ſpūm ſcūm ſm̄ ambro. diffinitiuaꝫ
aſſignationē. In ſecunda uero remouet dubita
tionē. ibi Non itaqꝫ diſtinctio illa uerboꝝ ſic
accipienda eſt.

Ad intelligentiā huius partis incidit
hic queſtio de peccato in ſpūm ſcūm
de quo ſm̄ ipiꝰ triplicem ꝯparatōeꝫ
queruntur tria. ¶ Primo queritur de ipſo in
ꝯparatione ad alia peccatoꝝ genera. ¶ Scđo
queritur de ipō quantū ad ꝯditiones proprias
¶ Tertio queritur de ipō quantū ad eiꝰ ſpēs
⁊ differentias. ¶ Circa primū queruntur duo
¶ Primo queritur utrū peccatū in ſpūm ſcūꝫ
dicat genꝰ peccati diſtictū. ¶ Secūdo q̄ritur
utrū peccatū in ſpūm ſcūm ſemper habeat ali
ud peccatū actuale ꝑ̄ambulū.

Circa primū ſic proceditur ⁊ queritur
utrū peccatū in ſpm ſcūm dicat ge-
nus peccati diſtinctū ab aliis generi-
bus peccatoꝝ. Et ꝙ ſic uidetur. Primo ꝑ uer
bum magiſtri ī lit. Eſt quoddā peccati genus
ceteris grauius ⁊ abhoīabiliꝰ qđ dicitur peccm̄
in ſpm ſcūm. ¶ Item hoc uidetur rōne. quia
mortale ⁊ ueniale faciunt diuerſa peccatorum
genera. ergo multo fortiꝰ ⁊ remiſſibile ⁊ irre-
miſſibile. ſed peccatū in ſpm ſcūꝫ eſt aliud ge
nus ab aliis generibus peccatoꝝ. ¶ Itē pecca
tū in ſpm ſcūm eſt peccatū ꝓcedens ex certa
malicia. ſi ergo peccatū ex certa malicia diuidi
tur ꝯtra peccatū ex ignorantia ⁊ īfirmitate. er
go uidetur ꝙ peccatum ī ſpūꝫ ſcūm ſit genus
peccati diſtinctū. ¶ Iteꝫ quod hꝫ ſpēs ꝓprias
a ſpēbꝰ quoꝝ diſtinctū eſt genus peccati hoc ē
diſtinctū ab aliis peccatoꝝ generibꝰ. Sed peccm̄

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

eſt huiuſmodi. Qm̄ eius ſpēs ſunt deſpatio et
obſtinatio ⁊ ueritatis agnite ipugnatio ꝗ ſunt
ꝓprie ſpēs hꝰ peccati ita ꝙ nō alioꝝ. ergo ⁊c.
¶ Sꝫ ꝯ. Peccatū in ſpꝫ ſcūꝫ ſicut dicit magr̄
in lr̄a ē pccm̄ ad mortē. ſꝫ oē pccm̄ mortale eſt
pccm̄ ad mortē. ergo cū peccatū ad morteꝫ ſit
generale ad oēs pccoꝝ drīas. ergo ⁊ ipm̄ pec-
catū in ſpꝫ ſcūm. ¶ Itē peccatū in ſpūm ſcūm
aut ſic noiatur qꝛ eſt in pſonā ſpus ſancti. aut
qꝛ ē ꝯ illud qꝺ nō ē appopriatū ſpūi ſcō. ſi qꝛ
ꝯ pſonā ſps ſancti. ſꝫ una ē maieſtas patris ⁊
filij ⁊ ſps ſancti. ergo oē peccatū qꝺ ē in ſpm
ſanctū ē in patrē. ⁊ omne qꝺ ē in patrē eſt in
ſpm ſcūm. ergo hoc mō eſt generale ad omne
pccm̄. Sꝫ ſi qꝛ ꝯ effectū ſpūi ſcō appropriatū
utpote ꝯ bonitatē ⁊ grāꝫ. ſꝫ omne peccatū ē ꝯ
bonitatē ⁊ ꝯ grāꝫ ſps ſci. ergo oē peccatū eſt
peccatū in ſpūꝫ ſcūm. ¶ Itē peccatū diuidit' in
peccatū ex īfirmitate ⁊ ex ignorantia ⁊ ex ma
licia ita ꝙ peccatū ex malicia eſt peccatū i ſpꝫ
ſcūꝫ. ſꝫ pccm̄ ex ignorantia ⁊ peccatū ex infir
mitate nō dicit ſpāle genus peccati. omne enī
genus peccati quod eſt ex ignorantia pōt eē ⁊
ex īfirmitate. ergo nō uidetur ſimilr̄ ꝙ pccm̄
ex malicia dicat determinatū peccati genus.
¶ Itē omne qꝺ quis facit ex ignorantia pōt
facere ex certa ſcīa ſiue ex īduſtria. ergo uide
tur ꝙ peccatū i ſpꝫ ſcūꝫ circūeat oīa pccoꝝ ge
nera. nō ergo uidetur eē peccati genꝰ ab aliis
pccoꝝ generibꝰ diſtinctū ¶ Rx. Dꝺ ꝙ peccatū i
ſpūꝫ ſcūꝫ dicit genꝰ peccati diſtinctū ab aliis
generibꝰ peccatoꝝ rōe triplici. ſ. rōe pricipij ⁊
rōe ſui oppoſiti. ⁊ rōe actꝰ ſubtracti. Rōe pri
cipij qꝛ peccatū i ſpm ſcūm dr̄ eē illud qꝺ ē ex
certa malicia ſiue īduſtria ex qua nō ꝓcedit oē
pccm̄ ſꝫ illud ſolū qꝺ hō facit ſciēter. Rōe op
poſiti ſilr̄ diſtinguitur. qꝛ cū triplex ſit grā. ſ.
īnocētie baptiſmalis ⁊ pn̄ialis. pccm̄ in ſpūm
ſcūꝫ ꝓprie hꝫ opponi grē pn̄iali ⁊ eā ipugnat
ꝗ̄tū ad ſui initiū ⁊ ꝗ̄tū ad ſui terminū ſicut p
originale ꝑditur grā inocētie. ⁊ p actualia alia
ipugnatur grā baptiſmalis. Rōe vō actꝰ ſub-
tracti ſilr̄ diſtinguitur. qꝛ cū pccm̄ illud ſit ipu
gnatiuū grē ⁊ malicia ſit i ipo ſpū ꝑ ſe pccm̄ i
ſpꝫ ſcūꝫ ꝯſiſtit ꝯ actū ipiꝰ ſpūs ſicut pꝫ i deſpa
tōe ⁊ obſtinatōe. vn̄ fornicatio ⁊ adulteriū nō
pōt aliquo mō dici peccatū in ſpꝫ ſcūꝫ. rōe er-
go ſui pricipij ⁊ oppoſiti ⁊ actꝰ ſubtracti pec-
catū i ſpꝫ ſcūꝫ ē genꝰ peccati determiatū. ⁊ rōe

hoꝝ triū ſic noiatur ut dicatur peccatū i ſpūm
videlꝫ rōe malicie a qua ꝓcedit ꝗ directe op-
ponitur bonitati appropriate ſpūi ſcō. Rōne
pn̄ialis ſiue finalis grē quā priuat ꝗ ē effectꝰ
appropriatꝰ ſpūi ſcō. Rōe etiā actus ſpūalis ꝯ
quē ꝯſiſtit. vn̄ directe dr̄ pccm̄ i ſpūm ſcūꝫ qꝺ
ē in ſpū ⁊ circa actū ſpūs malignitatis. Et ſic
pꝫ ꝙ peccatū in ſpūm ſcūm eſt genus peccati
ab aliis pccoꝝ generibꝰ diſtinctū. et ꝯcedende
ſunt rōes ꝗ hoc oñdūt. ¶ Ad illud quod obr̄
ꝙ ē peccatū ad mortem. Dꝺ ꝙ peccatū dr̄ ad
mortē ꝑ ſilitudinē ad mortē corporalē. in mor
te aūt corpali tria ꝯcurrūt. quoꝝ primū ē amiſ
ſio uite. aliud ē corruptio diſpōnis ex ꝑte cor
pis ad ſuſceptōeꝫ aīe. tertiū ē ipoſſibilitas re
paratōis ꝑ curſuꝫ nature. Qūtū ad primā ꝯditi-
onē oē peccatu in quo ē auerſio a deo dr̄ eſſe
peccatū mortale ſiue ad mortē. Quantū ad ſe
cundā peccatū in ſpūm ſcūm dr̄ peccatum ad
mortē. qꝛ tollit diſpōnē ad ſuſceptionē uite ꝗ
ꝗdē ꝯſiſtit in ſuſceptione pn̄ie. Quantū uero
ad tertiā ꝯditōeꝫ peccatū illud dr̄ ad mortē in
quo ꝗs corporalr̄ moritur. Luꝫ ergo dr̄ ꝙ oē
mortale ē ad mortē ⁊ ꝙ peccatū in ſpm ſcūm
eſt peccatū. differenti mō accipitur peccatū ad
mortē. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ aut dr̄ pccm̄
in ſpūm ſcūm qꝛ ē ꝯ perſonā ⁊c. Dꝺ ꝙ iō dicit'
peccatū in ſpꝫ ſcūm nō qꝛ ſit ꝯ pſonā ſꝫ qꝛ ē
ꝯ appropriatū effectū. nec qꝛ ꝯ oēm appropri
atū effectū ſꝫ qꝛ ꝯ effectū ꝑcipuū inter appro-
priata ſpūi ſcō. hoc aūt ē donū grē finalis ſiue
pn̄ialis. ⁊ huiuſmodi ꝓprie ꝗ̄tū ad ſtatuꝫ grē
finalis in qua conſiſtit oīs grē efficacia. et hoc
mō nō oē peccatū eſt ꝯ effectū illū. et p hoc nō
ſeqtur ꝙ oē peccatū ſit in ſpum ſcūm. ¶ Ad
illud qꝺ obr̄ ꝙ oē peccatū pōt eē peccatuꝫ ex
ignorantia ⁊ infirmitate. Dꝺ ꝙ nō ē ſimile. qꝛ
ignorantia nō determiat aliquē actuꝫ nec etiā
īfirmitas. ⁊ ideo no dicit genꝰ peccati determi
natū ſꝫ circuit oīa peccatoꝝ genera. Similiter
dꝺ de pccō qꝺ eſt ex infirmitate. nō ſic aūt ē
ē de pccō ꝑ ꝙ ē ex malicia. ad hoc. n. ꝙ ſit pec
catū in ſpm ſcm̄ nō ſufficit ꝙ ſit ex certa ſcīa
⁊ ex īduſtria ſꝫ reqritur determinatio generis
quantū ad actū ſubtractū. ¶ Ad illud qꝺ obr̄
ꝙ oē peccatū pōt fieri ex malicia. Dꝺ ꝙ lꝫ ma
licia ꝯcurrere poſſit ad oē peccatū nō tn̄ ſemp
facit peccatū in ſpm ſcm̄. vn̄ ſi aliqs ſenex ꝗ
nō hꝫ appetitū fornicādi excitaret carnē ſuaꝫ

d

ut fornicaretur nõ diceretur i illa fornicatiõe
peccare peccato in ſpm ſanctũ q̄uis illud pec
catũ ꝯmitteret ex iduſtria ⁊ q̄dã malicia. Luꝫ
ergo dr̄ ꝙ peccatũ ex malicia ē peccatũ in ſpꝫ
ſcũꝫ hoc ſolũ itelligitur de illis generibꝰ pccõꝝ
que ꝓprie ex malicia hn̄t ortũ ſicut iuidētia fra
terne grē ⁊ ipugnati ꝯ ueritatis agnite.

Secundo q̄ritur vtrũ peccatũ in ſpm
ſcũm ſemp hēat aliud peccatũ p̄am
bulũ. Et ꝙ ſic uidetur. Magr̄ i lr̄a
dicit ꝙ peccatũ in ſpm ſcũm ē peccatũ deſpati
onis uel obſtinatõis. ſꝫ nullus deſpat nec obſti
natur niſi ꝓpter aliq̄d p̄cedens peccatũ. ergo
uidetur ꝙ ſemp aliq̄d peccatũ ſit p̄ambulum
ad peccatũ in ſpm ſcũꝫ. Itē peccatũ in ſpm
ſcũm uel ē finalis impñia. vel hꝫ ſemp ãnexã
finalē ipenitētiã q̄tũ ē de ſe. ſꝫ ipñia nõ ē niſi
reſpectu peccati p̄cedētis ſic̄ nec pñia. ergo nũ
q̄ꝫ ē peccatũ i ſpꝫ ſcũꝫ q̄n hēat aliud peccatum
p̄ambulũ. Itē i bonis nemo repente fit ſũ-
mus. ergo videtur ꝙ ⁊ in malis nemo ſtatim
labatur i ꝓfundũ. ſꝫ p iſtud peccati genꝰ labit̄
hõ in ꝓfundũ uitioꝝ. videtur ergo ꝙ iſtud pec
cati genꝰ habeat aliud p̄ambulũ q̄d diſponat
ad ſpm. Sꝫ ꝯ. Quattuor ſunt nobis infli-
cta ſicut dicit Beda ꝓpter peccatũ primi parē
tis. ſ. infirmitas ignorantia malicia ⁊ ꝯcupia.
ſed poſſibile ē ꝙ hõ primo peccet peccato ex
ignorãtia ⁊ ex infirmitate. ergo ſimiliter poſ
ſibile ē ꝙ primo peccet pccõ q̄d ex malitia ꝓ-
cedit. Itē quotieſcũq̄ꝫ pccõꝝ genera ſũt di-
uerſa poſſibile ē peccare pccõ vno abſq̄ꝫ alio.
ſi ergo pecc̄m in ſpm ſcũꝫ ē peccatũ diſtinctum
ab aliis generibꝰ pccõꝝ. poſſibile ē aliquẽ pec
care illo genere peccati etiã ſi nõ p̄ceſſerit ali-
ud peccatũ. Itē ipugnatio v̄itatis agnite ē
huius peccati ſpēs. ſꝫ ita bñ põt q̄s ipugnare
ueritatē agnitã ſicut etiã ueritatē ignorãtie. er
go uidetur ſaltē quantũ ad illã ſpēꝫ abſꝫ alio
peccati genere poſſit ꝯmitti peccatũ in ſpiritũ
ſcũꝫ. Itē pecc̄m in ſpm ſanctũ ꝯſiſtit ꝯ actuꝫ
ſps. ſꝫ magis pendet actꝰ carnis ex actu ſp̄s
q̄ꝫ ecõuerſo. ergo ſi hõ põt peccare pccõ car-
nis nullo alio pccõ p̄cedēte. pari rõe imo mul-
to fortiori uidetur hoc eē ueꝝ de pccõ in ſpm
ſanctuꝫ. R̷. dõ ꝙ de pccõ i ſpꝫ ſcũꝫ differē
ter ē loq̇ ꝑ eiꝰ ſpēs differētes. q̄dã. n. ſũt ſpēs
peccati in ſpꝫ ſcũm q̄ nullo mõ pñt eſſe abſq̄ꝫ
pccõ p̄ambulo ſicut ſunt obſtinatio deſpatio ⁊

finalis impñia. talia. n. reſpiciũt pecc̄m p̄ambu-
lũ q̄ſi materiã circa quã. ⁊ etiã ſicut cãꝫ. nemo
. n. deſpat de uenia niſi q̄ ꝯmiſit culpã. nemo
obſtinatur i malo niſi q̄ fecit malũ. nemo ſpe
nitēs ē niſi q̄ hꝫ vñ peniteat. Sunt ⁊ alie ſpēs
peccati in ſpꝫ ſcũm q̄ q̄dē pñt eē abſq̄ꝫ pccõ p̄
ambulo. ꝑ eo ꝙ actꝰ ipaꝝ nõ reſpicit determi
nate peccatũ p̄ambuluꝫ ſicut ē iuidētia frater-
ne grē ⁊ ipugnatio v̄itatis agnite ſicut etiã eſt
p̄ſũptio de ipunitate. Põt. n. quis fraterne grē
iuidere ⁊ v̄itatē agnitã ipugnare ⁊ de ipunita
te p̄ſumere etiã ſi nulla actualis culpa preceſ-
ſerit. ⁊ hoc ꝓpter libertatē uolũtatis q̄ i quolꝫ
hoꝝ pccõꝝ ꝓpria deordinatõe põt ſe precipi
tare. attamē q̄ ꝛ iſta ſunt pccã ualde grauia uix
aut nunq̄ꝫ ꝯtingit ꝙ aliq̄s i hec cadat niſi mēs
eiꝰ fuerit p alia pccã deprauata. Cõcedēdũ eſt
ergo ꝙ peccatũ i ſpm ſcũm nõ ſoluꝫ ē genus
peccati diſtictũ ab aliis pccõꝝ gn̄ibꝰ ꝑ formaꝫ
ſꝫ etiã ſepari põt ꝑ exñtiã ita ꝙ ꝯmittatur ſi-
ne culpa preambula q̄uis rariſſime ꝯtiagat.
vñ ⁊ rões q̄ ad illã ptē iducũtur ꝯcedende ſũt.
Illa tñ rõ quã facit de eo q̄d minꝰ depēdꝫ actꝰ
ſpiritꝰ ab actu carnis ⁊c̄. dõ ꝙ illa rõ nõ cogit
q̄n pecc̄m in ſpũm ſcũm poſſit eē ſine aliis pec
catis. ꝑ eo ꝙ actꝰ ſpũales ſiue ad aiaꝫ ptinen
tes nõ ſolũ trãſeũt ſup materiã debitã ſꝫ etiã
ſup alios actus. vñ ſubſternunt ſibi alios actꝰ
q̄ſi p materia. ſic ⁊ pccã q̄ hn̄t circa actꝰ illos
ꝯſiſtere utplurimũ alia pccã p̄ſupponũt tāq̄ꝫ
materialia ſicut deſpatio ⁊ obſtiatio. ñ ſic aũt
ē de actibꝰ corpalibꝰ q̄ q̄dē nõ trãſeunt i alios
actus ſed in materiã extrinſecã. ⁊ iõ illa pccã
ꝯ illos actus exñtia nõ hn̄t alia pccã tāq̄ꝫ ma-
terialia. ⁊ cui ꝯſonat illud q̄d dic̄ grãmaticꝰ ꝙ
uerba ꝓphetica ſiue ad aiaꝫ ptinentia req̄rũt
determinari p infinitiuum ſequentē. nõ ſic eſt
de actibus ptinentibus ad corpus. et ideo rõ
illa nõ cogit nec alia que dic̄ ꝙ eſt genus pec
cati diſtinctum. eſto enim ꝙ non eēt ſine aliis
nihilominus poſſꝫ diſtingui ab aliis. quia mul
ta ſunt inſeparabilia ſm eſſe que tamen diſtin
guuntur formaliter. Ad illud autem quod
obr̄ in ꝯtrarium de obſtinatione. dõ ꝙ rõ illa
procedit ab inſufficienti. q̄uis enim illud ſit
uerum in his duobus generibus pccorum. nõ
tñ ſequitur ꝙ ſit ueꝝ in aliis generibꝰ peccati
in ſpirituꝫ ſanctum. Ad illud q̄d obr̄ ꝙ fi-
nalis impñia ē ãnexa oibꝰ ſpēbꝰ illiꝰ peccati.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ez

ꝺͦ ſiĺr ꝙ nec illud cogit. ꝓ eo ꝙ peccando in ſpm ſcũ ꝯmittit hõ aliqͦ pccm̃ reſpectu cuiꝰ põt hr̃e ꝓpoſitũ ñ penitẽdi ſic ille q̃ ipugnat ꝟitatẽ agnitã uel inuidet fraterne grẽ. Vel etiã ſicut ẽ de eo qui adeo pſumit de benignitate mĩſicordie ꝙ nullũ relinq̃t effcm̃ iuſticie ⁊ ex hoc ꝓponit malefacere ⁊ nũq̃ȝ de eo penitere. Et hoc totũ põt eẽ ſine alteriꝰ peccati genere. ¶ Ad illud qͦ obr̃ ꝙ illud peccatũ ẽ ex malicia. ꝺͦ ꝙ malicia ꝭ ꝙ eſt hꝰ radix põt dicere maliciã ꝯctã ex pccõ originali. vel põt dicere maliciã actã. ſ. actualẽ ꝑuerſitatẽ uoluntatis. Et primo mõ p̃cedit natura ⁊ tp̃e. ꝭo mõ comitatur. nõ. n. opȝ ꝙ an̄ fuerit malicioſus. ſȝ uolẽdo malignari põt i ſpm ſcũ peccare. ⁊ ñ opȝ ꝙ p̃cedat aliq̃ malicia actualis peccati de prauãs uolũtatẽ. ſȝ ſufficit ꝙ p̃cedat tp̃e malicia que ẽ pena originalis ¶ Ad illud qͦ obr̃ ꝙ nemo repẽte fit ſũmꝰ. ꝺͦ ꝙ nõ ẽ ſ. ẽ. quia q̃uis nõ poſſit aliq̃s niſi inordinate aſcẽdere põt tñ inordinate deſcẽdere ſiue ſubito ſe p̃cipitare. Preterea ñ efficitur hõ ita pſcẽ malus ꝯmittẽdo ſemel peccatũ i ſpm ſcũm imo q̃to pluries peccat tãto magis labitur i ꝓfunduȝ.

Q Onſequenter q̃ritur de hoc peccati gñe q̃tũ ad ꝯditões ꝓprias. et circa hoc q̃rũtur duo. ¶ Primo q̃ritur ꝺ hꝰ peccati grauitate. ¶ Secundo queritur de huiꝰ peccati irremiſſibilitate.

C Irca primũ ſic ꝓceditur ⁊ q̃ritur utrȝ illꝺ peccati genꝰ ſit grauiſſimũ. ¶ Et ꝙ ſic uidetur. Primo ꝑ auctoritateȝ magr̃i in lit. Eſt p̃terea qͦdã peccati genꝰ ceteris grauiꝰ ⁊ abhoĩabiliꝰ. ¶ Itẽ rõe uidetur. Maiꝰ eſt peccatũ qͦ magis facit diſtare a uenia. ſȝ tale eſt peccatũ i ſpm ſcũȝ. ergo ⁊c. ¶ Itẽ maiꝰ ẽ peccatũ qͦ magis inhabilitat aĩam ad iuſticiã. ſȝ pccm̃ in ſpm ſcũȝ ẽ huiuſmodi. q2 maxĩe uolũtatẽ deordinat. ergo ⁊c. ¶ Iteȝ ſicut ignorãtia excuſat peccatẽ ſic ſciã aggrauat. q2 ſeruus ſciẽs uolũtatẽ dñi ſui ⁊c. ſȝ pccm̃ in ſpm ſcũȝ ẽ pccm̃ ex induſtria ſiue ex certa malicia. ergo ⁊c. ¶ Sȝ ꝯ. Sup illud Cõuertãtur ad ueſpaȝ ⁊c. Nemo inſanabilior q̃ ſanus ſibi uidetur. ergo minꝰ elõgat a ſanitate pccm̃ in quo q̃s peccat ſcienter q̃ȝ in quo q̃s peccat ignorãter. ſȝ pccm̃ in ſpm ẽ ſcũȝ i quo q̃s peccat ſciẽter. ergo uidetur ꝙ ſit minꝰ peccatũ q̃ȝ peccatũ ignorãtie. ¶ Itẽ ⁊ſi una ſit maieſtas trium ⁊ equalr̃ ſint oẽs honorãdi. tñ maieſtas appropriatur pr̃i. ⁊ honor ꝓpter appropriationẽ ei debetur. ergo peccatũ qͦ ẽ in pr̃eȝ uel tantũ uel plus deũ inhonorat q̃ȝ peccatũ qͦ ẽ in filiũ uel ſpm ſcũȝ. Si ergo q̃litas peccati peſatur ſ͛ q̃ntitatẽ ꝯtẽptꝰ. uidetur ꝙ nõ ſit maiꝰ peccatũ i ſpm ſcũȝ q̃ȝ peccatũ in patrẽ ⁊ filiũ. ¶ Itẽ malicia ẽ pena inflicta ꝓ pccõ originali ſicut ignorãtia ⁊ infirmitas. ſȝ ignorãtia ⁊ infirmitas q2 ſũt pene aliquo mõ excuſãt pccm̃ ꝯſequẽs. ergo pari rõe ⁊ malicia. ¶ Itẽ illud peccatũ grauiꝰ ẽ in quo magis regnat libido. ſȝ in pccõ qͦ eſt ex ꝯcupiã magis regnat libido q̃ȝ in pccõ quod eſt ex malicia ſicut pȝ. q2 maior ẽ libido in fornicatiõe q̃ȝ in deſpatiõe. ergo uidetur ꝙ maiꝰ ſit peccatũ qͦ ẽ ex ꝯcupiſcẽtia q̃ȝ illud qͦ ẽ ex malicia. ergo peccatũ in ſpm ſcũȝ nõ ẽ peccatũ grauiſſimũ. ¶ Item grauiꝰ ẽ peccatũ in quo ẽ maioris boni corruptio q̃ȝ in pccõ in ſpm ſcũm. in illo. n. pccõ receditur ⁊ a ꝟitate ⁊ a bonitate. in pccõ i ſpm ſcũȝ a bonitate tm̃. ergo uidetur ꝙ infelicitas uel hereſis grauior ſit q̃ȝ peccatũ in ſpm ſcũȝ.

¶ Rx. ꝺͦ ꝙ peccatũ in ſpm ſcũȝ ẽ peccatum grauiſſimũ ⁊ q2 naturã maxĩe ledit. ⁊ q2 oculos dei maxĩe offendit. Naturã inquã maxĩe ledit qȝ nõ ſolũ aufert ei ſanitatẽ ſȝ etiã p̃cludit uiã ad ſanitatẽ. vñ ſicut morbꝰ ꝑiculoſior ẽ q̃ nõ tm̃ ledit naturã ſȝ etiã p̃cludit uiã ad ſũptionẽ cibi uel medicamẽti. ſic intelligẽdũ ẽ de illo mõ ſpũali. Oculos dei maxĩe offendit. q̃a nullũ hȝ colorẽ excuſatõis. ⁊ ideo peccãs hoc genere peccati meret̃ ſeueriꝰ iudicari. Et ꝓpt̃ hec duo dicit magr̃ ꝙ hoc peccatuȝ ceteris eſt grauiꝰ ⁊ abhoĩabiliꝰ ut grauiꝰ dicatur rõe maioris leſionis. abhoĩabiliꝰ rõne defectꝰ excuſatõis. Rõ aũt hꝰ ẽ. q2 peccatũ in ſpm ſcũȝ ẽ ex malicia ⁊ nõ ſolũ ex malicia ſȝ ex malicia ⁊ induſtria. peccat. n. tunc q̃s pccõ in ſpȝ ſcm̃ qñ ad malũ mouetur ex neq̃cia ſp̃s ſciẽs ſe moueri ad malũ. vñ peccatũ in ſpũm ſcũȝ eſt ex malicia ꝯflata ex ꝯcurſu malicie ex originali pccõ ꝯcte ⁊ malicie actualis ꝯiuncte induſtrie. ⁊ ideo nõ tm̃ dr̃ eẽ ex malicia ſȝ ex certa malicia. Prima aũt malicia. ſ. ex originali relicta hoc peccatũ nõ excuſat. q2 talis malicia eſt ex ĩpa uolũtate ꝑ ſe. et ideo cũ uolũtati ſubiaceat nõ minuit rõeȝ uolũtarij ſicut facit infirmitas ⁊ ignorantia. ⁊ q2 nõ minuit rõeȝ uolũtarij nõ

q4

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

diminuit de rõe peccati. ⁊ ꝓpterea nõ ſolũ ex
cuſat ſ; etiã multũ aggrauat. tũ rõe iprobita
tis ꝓprie. tũ rõe cognitõis adiuncte. vtriuſq;
.n. ẽ aggrauare. Et ſic pꝫ q̃re peccatũ in ſpm
ſcm̃ maxīe oculos dei offendit. ſ. q2 ẽ ex certa
malicia. Ex hac etiã eadẽ cã naturã ledit. leſio
.n. peccati principalr̃ ꝯſiſtit ĩ deordinatõe vo
luntatis. ⁊ q̃to uoluntas magis ĩprobe ad ali
q̃d ſe iclinat tanto magis ſe deordinat ⁊ de
prauat. ⁊ q2 ex certa malicia hoc pcc̃m ꝓcedit
ideo ĩ hoc peccati gñe ſciẽter ⁊ prudẽter ĩmo
etiã ĩprudẽter pcc̃or ꝑeligit malũ. ⁊ ideo uolũ
tas ei⁹ in hoc pcc̃o magis reſpuit bonũ q̃3 in
alijs. q2 ãpli⁹ ĩficit uolũtatis guſt⁹. ⁊ hic ẽ etiã
ꝙ reſpuit medicamẽtũ queadmodũ guſt⁹ ma
xime ĩfect⁹ reſpuit bonũ cibũ. Q̃m ergo hoc
pcc̃m ex certa malicia ꝓcedit. hic ẽ ꝙ ẽ ceteris
alijs graui⁹ ⁊ abhoĩabili⁹ quantũ ẽ ex gñe pec
cati. hinc ẽ etiã ꝙ ẽ maxīe nature leſiuũ ⁊ ma
xime oculoꝝ diuine maieſtatis offenſiuũ. Et
ideo ꝯcedẽde ſunt rõnes oñdentes hoc peccatũ
eſſe grauiſſimũ. ¶ Ad illud qđ primo obr̃ ꝙ
peccatũ ex ignorãtia magis a ſanitate elõgat
Dicendũ ꝙ maior inſanabilitas ex duplici cã põt ue
nire. aut ex ꝯditõe morbi. aut ex ꝯditõe infir
mi. Cũ ergo dr̃ ꝙ nemo ẽ ĩſanabilior eo qui
ſibi ſanus uidetur. hoc intellr̃ q̃tũ ad ꝯditõe3
⁊ ſtatũ infirmi. ꝑ eo ꝙ talis nõ ſentiẽs ſe ĩfir
mũ nõ q̃rit medicũ. ⁊ ita nunq̃3 ſanatur. q̃tu3
aũt ad ꝯditõe3 morbi nõ h3 vitatẽ. ſi. n. pec
cans ex ignorãtia erudiatur de facili recipit ſa
nitatẽ. peccãs aũt in ſpm ſcm̃ rebellis ẽ erudi
tioni ex ipa natura talis morbi. et ideo quãtũ
ẽ de ſe peccatũ illud ⁊ graui⁹ ẽ ⁊ inſanabilius.
¶ Ad illud qđ obr̃ ꝙ peccatũ ĩ patrẽ ẽ eque gra
ue uel magis q̃3 pcc̃m ĩ ſpꝫ ſcũ3 q2 prĩ appro
priatur maieſtas. Dicendũ ꝙ illud peccatũ nõ dr̃ eẽ
graui⁹ alijs ꝑ eo ꝙ ĩ eo magis ꝯtẽnat̃ pſona
ſps ſci q̃3 pſona pris. nã ĩ oĩ pcc̃o ꝯtẽnit̃ una
maieſtas triũ pſonaꝝ. vñ ſicut hoc gen⁹ nõ di
ſtiguit̃ a pcc̃o ĩ prẽ3 ex hoc ꝙ hic ꝯtẽnat̃ ſps
ſcũs ⁊ ibi pr̃. ſic nec ⁊ hoc graui⁹ iudicat̃ ſ3 ex
hoc graui⁹. q2 ĩ ipo ãplius ꝯtẽnitur triũ pſona
rũ maieſtas ꝑ alijs gñib⁹ pcc̃oꝝ. magis. n. im
pugnat grã3 q̃ ẽ toti⁹ trinitatis effect⁹. et ideo
mai⁹ ẽ peccati gen⁹. ⁊ iõ rõ illa ꝓcedit ex falſo
intellcũ. ¶ Ad illud qđ obr̃ ꝙ malicia ẽ pena
iflicta. ergo ꝺ3 excuſare ſicut alie pene. Dicendũ ꝙ
nõ ẽ ſimile. ⁊ rõ h⁹ ẽ q2 malicia reſpicit uolũtatẽ
ꝑ ſe. ignorantia reſpicit intellcũ3 ⁊ infirmitas
reſpicit carnẽ. et illa nõ adeo ſunt in volũtate
ſicut in ipa malicia. ⁊ ideo magis diminuunt
de rõe peccati q̃3 malicia. Preterea peccatũ in
ſpũ3 ſcũ3 nõ tm̃ eſt ex malicia ꝯtracta ĩmo eſt
ex malicia ꝯflata malicia ꝯtracta ⁊ malicia ꝓ
pria ſicut ſupra dictũ eſt. ¶ Ad illud qđ obr̃
ꝙ illud peccatũ eſt grauius in quo magis re
gnat libido. Dicendũ ꝙ libido maior dr̃ dupliciter.
aut rõe maioris uoluptatis. aut rõne maioris
improbitatis. libido. n. nominat uolũtatẽ vo
luptuoſa3 ⁊ improbã. Cũ ergo dr̃ ꝙ grauitas
peccati attenditur ꝑ q̃3titatẽ libidinis. Dicendũ ꝙ ue
rũ eſt ꝑ ꝙ quantitas libidinis penſatur ꝑ ipro
bitatẽ uoluntatis. ſed nõ eſt ueꝝ ꝑ ꝙ pẽſatur
penes delectatõe3 ſicut pꝫ. q2 grauius peccat
ſenex fornicator uel adulterator q̃3 iuuenis.
ex improbiori enim uoluntate mouetur q̃3uis
iuuenis amplius delectetur. Licet ergo in alijs
generib⁹ peccatoꝝ magis abundat libido q̃3tũ
ad delectationem. q2 tñ in hoc peccato magis
abundat quantũ ad improbitatem uoluntatis
grauius eſt iſtud. ¶ Ad illud qđ obr̃ ꝙ maior
eſt corruptio in pcc̃o infidelitatis. Dicendũ ꝙ maior
corruptio põt eẽ duplr̃. aut intenſiue. aut ex
tenſiue. Extenſiue loquendo plura bona pri
uantur in pcc̃o infidelitatis q̃3 in pcc̃o in ſpm
ſanctũ. q2 in illo peccati genere tollitur totius
ſpũalis edificij fundamẽtũ. Intenſiue aũt ma
gis fit priuatio in pcc̃o in ſpm ſanctũ. ꝑ eo ꝙ
magis ĩhabilẽ reddit ad bonũ ⁊ ampli⁹ firmat
in malo. vñ illud peccatũ recte põt dici graui⁹
in quo eſt maior boni priuatio intenſiue. ⁊ q2
peccatũ hereſis freq̃ntiſſime h3 ꝯiunctũ pec
catũ in ſpm ſanctũ utpote obſtinatõe3. hinc ẽ
ꝙ illud peccatũ ẽ ualde ꝑiculoſu3. ſi. n. ſolum
ex ignorantia heretici mouerentur facili⁹ ad
hiberetur ſibi remedium. ſed q2 aĩo obſtinato
ꝯtumaciter adherẽt errori ſuo. ideo frãgũtur
poti⁹ q̃3 iuuentur.

Secundo queritur de hui⁹ peccati ir
remiſſibilitate. et ꝙ illud peccatũ ſit
irremiſſibile oñditur. Mat. xij. Sps
blaſphemie nõ remittetur. Et poſt. Qui di
xerit vbũ ꝯ̃ ſpꝫ ſãctũ nõ remittetur nec ĩ hoc
ſeculo nec in futuro. ſ3 xp̃s nullo mõ põt mẽ
tiri. ergo illud peccatũ nullo mõ põt remitti.
¶ Itẽ glo. ſup dictũ locũ. Blaſphemia remittet̃

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſpūs aūt blaſphemie nō remittetur nec i hoc
ſeculo nec in futuro. ¶ Itē Hiere. x. Deſpa
um⁹ poſt cogitatões nr̃as ibim⁹. Et poſt ſub
iungitur. Tu aūt noli orare p pplō iſto. qꝛ nō
exaudiā te. ſi ergo p pccō remiſſibili dñs uult
exorari ⁊ nolebat exorari ꝓpter peccatū de-
ſparōis. uidetur ergo ꝙ peccatū deſperatiōis
ſit irremiſſibile. pari rōe ↄcluditur de qualꝫ h⁹
peccati ſpe. ¶ Itē nulli peccatū remittitᷣ niſi
de quo qs pōt ſubire pñiaꝫ ⁊ poſtulare ueniā
ſꝫ peccatū i ſpm ſanctū nō ē huiuſmodi. ergo
⁊c. Maior manifeſta ē. minor ꝓbatur p illud
aug. q̄ dicit in li. de ſmone dei. Tāta ē labes
h⁹ peccati ut depcandi humilitatē ſubire non
poſſit. ¶ Itē impñia eſt ſpēs h⁹ peccati ⁊ āne
xa aliis ſpēb⁹. ſi ergo ipñia directe opponitur
ipi uenie ⁊ pñie. ergo uidetur ꝙ ſimplr̄ priuet
ueniā ⁊ remiſſionē. videtur ergo ꝙ hoc pccm̄
ſit irremiſſibile. ¶ Sꝫ ↄ̄. Sup illud ps. Con
uertā in pfundū maris. i. eos q̄ erant deſpera
tiſſimi. ergo ſi hoc eſt peccatū qđ maxime elō
gat a uenia. et illud oīo remittitur. uidetur ꝙ
⁊ oīa alia. ¶ Itē aug. de vbis dei. Ita ipenitē
tia uel cor ipenitēs q̄ꝫdiu q̄s in hac carne uiuit
nō pōt iudicari. de nullo. n. deſpandū ē quādiu
patiētia dei eū ad pñiaꝫ adducit. ſꝫ de eo qui
peccat peccato irremiſſibili deſperādū ē. ergo
uidetur ꝙ peccans pccō in ſpm ſanctū nō pec
cet irremiſſibilr̄. ¶ Itē peccatū in ſpm ſanctū
nō aufert homini ſtatū uiatoris. ſꝫ quādiu hō
ē in ſtatu uiatoris hꝫ vtibilitatē liberi ar. ⁊ q̄ꝫ
diu hꝫ hoc pōt deo recōciliari ⁊ a pccō libera
ri. ergo uidetur ꝙ peccatū in ſpm ſcūm poſſi
bile ſit remitti. ¶ Itē potentior eſt gratia et
vtus in bonū q̄ꝫ ſit peccatū in malū. ſed nulla
uirtus reddit hoīeꝫ ex ſuo actu poſſibilem ad
peccandū nec penitētia nec alia. ergo uidetur
ꝙ nulla culpa reddit hoīeꝫ ipoſſibilē ad reſur-
gēdū. ſꝫ nō reſurgit hō a pccō niſi remittatur
peccatū. ergo nō ſolū iſtō peccati gen⁹. ſꝫ etiā
quodlꝫ aliud ē remiſſibile. ¶ Itē ſi peccatū in
ſpm ſanctū dr̄ irremiſſibile. aut hoc ē p priua
tionē act⁹ remiſſiōis. aut p priuatōꝫ diſpōnis.
aut p priuatōeꝫ poſſibilitatis. Si p priuationē
act⁹. ergo quodlꝫ peccatū quod nō remittitur
ↄꝫ dici irremiſſibile. ergo quodlꝫ peccati gen⁹
illo mō irremiſſibile dicetur. Si p priuationeꝫ
diſpōnis. ergo cū omne peccatū mortale red-
dat hominē ineptum ad remiſſionē ꝓpter dei

offenſam ⁊ ↄtemptū. uidetur ergo ꝙ oē debe
at dici irremiſſibile. Si ꝓpter priuatōeꝫ poſſi
bilitatis. ↄ̄. Aut hoc ē qꝛ deus nō pōt infūdere
grām. aut hoc ē qꝛ iſte nō pōt grām recipere
Sed primū eſt plane falſuꝫ. ſimilr̄ ⁊ ſecundū.
qꝛ iſte hꝫ arbitrij libertatē. nō ergo uidetur ꝙ
illud peccatū debeat dici irremiſſibile. Eſt er
go q̄ſtio ſi dr̄ irremiſſibile quō dicatur ⁊ qua-
liter. ¶ R̷. dō ꝙ ſicut magiſter in lr̄a inuit
quorūdā opinio fuit ꝙ peccatū in ſpꝫ ſanctū
diceretur irremiſſibile qꝛ uix ⁊ raro aut diffi-
cilr̄ dimittitur. Alij uero dixerunt ꝙ illud pec
catū dr̄ irremiſſibile qꝛ nullo mō remitti hꝫ. p
eo ꝙ tali peccato peccans digne penitere non
pōt. Uterqꝫ autē iſtoꝝ modoꝝ dicendi ↄueni-
ens eſt ⁊ uerus. nec unus repugnat alteri ſi re-
cte intelligātur. Sicut. n. remiſſibile dr̄ duplr̄.
Uno mō remiſſibile dicit aptitudinē. alio mō
dicit ↄſuetudinē. ſic ⁊ irremiſſibile duplr̄ pōt
dici. Uno mō ut dicatur irremiſſibile. i. ieptuꝫ
ſiue impoſſibile ad remittēdū. alio mō ut dicatᷣ
irremiſſibile qđ eſt incōſuetū remitti. vtroqꝫ
hoꝝ modoꝝ peccatū i ſpm ſanctū pōt dici irre
miſſibile. nā oē pccm̄ in ſpm ſcūꝫ uel ē ipñia
uel hꝫ ipenitētiā ānexā. Impñia aūt dr̄ duob⁹
modis. ſicut ⁊ pſeuerātia. vno mō dr̄ pſeue-
rantia ꝓpoſitū pſeuerandi. alio mō dr̄ pſeue-
rantia ↄtinua pmanentia in bono uſqꝫ in finē.
Et primo modo perſeuerantia eſt in qualibet
uirtute. Secūdo modo perſeuerantia includit
grām finalē. ſic ⁊ impenitentia dr̄ duplr̄. vno
modo dicitur impenitētia ꝓpoſitū nō penitē-
di. alio modo dr̄ impenitētia ↄtinua pmanētia
in malo uſqꝫ ad diē extremuꝫ incluſiue. Et ꝑ
iſtū modū peccatū in ſpm ſanctū qđ claudit in
ſe impenitētiā duplr̄ pōt dici. Uno mō prout
claudit in ſe ipñiaꝫ q̄ q̄dē eſt finalis pſiſtētia
in malo. et ſic dicitur irremiſſibile quia nō po
teſt remitti ſicut finalis gratia non poteſt pdi
Sed hoc modo peccare peccato in ſpiritū ſan
ctum nemini attribuendum eſt uſqꝫ ad illud
inſtans in quo poſſit dici de iſto ꝙ finaliter ſit
impenitens. Et ꝑm hunc modum currit una
predictarū opinionum. et ita ualde ſtricte acci
pit peccatum in ſpiritum ſanctuꝫ. Alio modo
dicitur peccatum in ſpiritum ſanctum prout
claudit in ſe impenitentiam. i. propoſitū non
penitendi. hoc mō dr̄ irremiſſibile. i. icōſuetū
remitti. q̄uis. n. ñ ſit ipoſſibile ad remiſſionē

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

qꝫ tale ꝓpoſitū mutari pōt. raro tñ ⁊ uix remittitur. qꝫ tale ꝓpoſitū claudit uiā ad grāꝫ ⁊ īpedit ſpūs ſcī ingreſſuꝫ. Illud. n. qđ grāꝫ introducit ⁊ qđ ad grām diſponit de ɔgruo ē uolūtas recedēdi a pccō. ⁊ ideo cū uoluntas faciem ſuā obfirmauit ad oppoſitū niſi fiat ei ſpālis uocatōis donū ⁊ adiutoriū nō ꝑuenitur ad remiſſiōis bñficiū. Qm̄ ergo alia pccōꝝ genera ɔ̄ſi priuēt bonā uolūtatē ⁊ iuſticiā ñ tñ reddūt uoluntatē rebellē ⁊ repugnātē ɔ̄ uocatōeꝫ diuinā. ⁊ hinc ē q̄ ſi nunq̄ꝫ remittantur ꝓpter negligētiā pccōris uel ꝓpter occupatōeꝫ mortis nō dñr eē irremiſſibilia. Pꝫ ergo q̄re peccatū illud dr̄ irremiſſibile magis q̄ꝫ alia pccōꝝ gña .ſ. p eo q̄ ñ tm̄ repugnat grē ſꝫ etiā diſpōni ad ueniā ⁊ grāꝫ ſuſcipiēdā. Pꝫ etiā quō dicat̄ irremiſſibile. qꝫ ɔmuniter loquendo ñ priuat potentiā ſꝫ diſpōnē. ſtricte aūt accipiēdo potentiā priuat. ſꝫ hoc mō nō dr̄ peccare in ſpm ſcūꝫ q̄ꝫdiu uiuit ī hac uita. Et p hoc pꝫ rñſio ad rōes q̄ adducuntur ad utraqꝫ ꝑtem. ad eas potiſſime q̄ inducūtur ad ſecundā ptē que. ſ. oñdunt q̄ peccatū illud nō dr̄ irremiſſibile eo q̄ reddat hoīeꝫ īpoſſibilē ad ueniā q̄ꝫdiu eſt ī uita iſta. ⁊ qꝫ ueꝝ ɔcludunt ideo ɔcedēde ſūt. Ultima tñ rō uidetur oñdere q̄ nullo mō debeat dici irremiſſibile. ſꝫ iā manifeſta ē p ea q̄ dicta ſunt. et in alijs peccatis mortalib⁹ non ſic eſt priuatio ad remiſſionē ſicut in hoc peccato. Quāuis. n. alia pccā tollant iuſticiā. Fere enī oēs q̄ peccant emendare ꝓponūt. hoc aūt peccati gen⁹ inq̄ꝫtū peccatū ē tollit iuſticiā. inq̄ꝫtū ṽo pccm̄ tale ē qđ hꝫ ānexā īpenitētiā aufert homini ꝓpoſitū redeūdi ad grāꝫ. ⁊ ideo irremiſſibile dr̄ qꝫ priuat diſpōnē ad bonum.

Ad illud aūt qđ primo obr̄ in ɔ̄riū de auctoritate dñi in Mat. ⁊ etiā de glo. dđ q̄ tā text⁹ q̄ꝫ glo. intelligi hꝫ q̄ꝫtū ad remiſſiōis priuationē ꝑ ɔſuetudinē ñ ꝑ poſſibilitatē ⁊ aptitudinē. ṽñ qđ dñs ɔminatur q̄ illō peccatū nō remittitur hoc ītelligēdū ē nō qꝫ remitti non poſſit ſꝫ qꝫ ds paucis ɔſueuit remittere. Uel dđ ſic dicit aug. q̄ intellr̄ de pccō in ſpm ſcūꝫ ꝑ q̄ includit impñiaꝫ finalē hoc ē ī quo q̄s ꝑſeuerat uſqꝫ ad morteꝫ. Ad illud quod tertio obr̄ de ṽbo Hiere. q̄ ds nolebat orari p deſpatis dđ q̄ hoc nō erat qꝫ nullo mō poſſent ad bonū ɔuerti ꝉ redire. hoc. n. potuiſſēt ſi ds uelleꝫ eos ſpālr̄ uiſitare. ſꝫ qꝫ ipi nō merebātur ⁊ ds occulto ſuo iudicio nolebat eis manū mīe ampliare. hinc ē q̄ ꝓuidens ⁊ ſuū iudiciū ⁊ eorū impñiaꝫ hoc ꝓpħete ꝓdicebat. ⁊ ita ex hoc nō hētur q̄ illud pccm̄ nō poſſꝫ remitti. ſꝫ qꝫ illō nolebat de⁹ remittere. ⁊ q̄ illi fīnalr̄ in impñia remāſuri erāt q̄ꝫuis poſſent diſcedere. Ad illud qđ obr̄ q̄ tanta ē h⁹ peccati labes q̄ penitere nō poſſit. dđ q̄ aug. illō ṽbū retractat ⁊ explanat hoc nō eē dcm̄ p priuatōeꝫ oīmode poſſibilitatis cū de⁹ ɔuertat deſpatiſſimos. ſꝫ priuatōeꝫ facilitatis. ṽñ nō ſolūmodo ɔſueuit aliq̄d dici īpoſſibile qđ nullo mō pōt fieri ſed etiā qđ difficulter fit. Ad illō quod obr̄ q̄ īpenitētia ē ſpēs h⁹ pccī. iā pꝫ rñſio. qꝫ duplr̄ dr̄ īpñia ſicut dcm̄ ē. ⁊ ꝓut īpñia dr̄ ꝓpoſitū ñ penitēdi nō reddit hoīeꝫ īpoſſibilē ad ueniam qꝫ pōt ab illo ꝓpoſito deſiſtere. ⁊ illo ꝓpoſito deſiſtēte pōt aliud ꝓpoſitū illi ſuccedere ⁊ per illud ad ueniā ꝑuenire.

Conſequēter q̄ritur de h⁹ peccati genere q̄ꝫtū ad ei⁹ ſpēs ⁊ drīas. et circa hoc q̄runtur duo. Primo q̄rit̄ de ſpēb⁹ h⁹ peccati q̄ꝫtū ad numeꝝ ⁊ ſufficiētiā. Secūdo ṽo q̄rit̄ de his q̄ꝫtū ad uniuſcuiuſqꝫ ꝓpriam rationem.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur de numero ⁊ ſufficiētia ſpēꝝ h⁹ peccati. Et cōiter ɔſueuerunt h⁹ peccati ſex ſpēs aſſignari. ſ. deſpatio. ꝓſūptio. obſtinatio ⁊ iuidētia fraterne grē. īpugnatio ṽitatis agnite. ⁊ finalis īpñia. Sꝫ q̄ multo plures debeāt eſſe uidetur. qꝫ cū ſint tres ṽtutes theologice .ſ. fides ſpes charitas q̄rū q̄libet ita ē ad ſalutē neceſſaria ſicut alia. videt̄ q̄ ſicut ē unuꝫ peccatū ī ſpm ſcūm qđ ē ɔ̄ ſpem. ſ. deſpatio ſilr̄ debeat eē unū ɔ̄ fidē ⁊ aliud ɔ̄ charitatē. Itē uirtutes cardinales multe ſunt ꝑter pñiaꝫ q̄ ſunt neceſſarie ad ſalutē. ergo ſicut accipit̄ ſpēs peccati ī ſpm ſcm̄ p oppoſitū ad pñiam ita deberet accipi p oppoſitū ad alias uirtutes cardinales. Itē ī deo nō tm̄ ɔſiderātur iſte ɔditōes. ſ. mīa ⁊ iuſticia ſꝫ etiā plures alie ṽt pote bonitas ⁊ maieſtas. ergo ſicut ſunt due ſpēs h⁹ peccati q̄ꝝ una ē ɔ̄ iuſticiā ut ꝓſūptio. alia ɔ̄ mīaꝫ ut deſpatio. ita uidetur q̄ due alie ſpēs deberēt ɔ̄ alias ɔditōes eē. Itē ſeptē ſūt pccā capitalia īter q̄ ſūt aliq̄ ita magna ſicē inidia. ergo ſic iuidētia frr̄ne grē ponitur vna ſpēs h⁹ peccati. ita deberet poni ſupbia ⁊ ira.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Jtē eque magnū peccatū ē ipugnare bonitatē ſicut impugnare v̄itatē. ergo ſicut ē una ſpēs h⁹ peccati penes ip̄ugnatōē v̄itatis agnite ita deberet eē alia ſpēs penes ipugnatōēz bonitatis. ¶ Jtē ſp̄s blaſphemie ē peccatū i ſp̄z ſcm̄ ꝫ q̄ dr̄ in glo. ⁊ in tex. Mat. xij. nec ē aliqđ ꝑ dictoꝝ. ergo uidetur q̄ plures ſint ſpēs peccati i ſp̄z ſcūz q̄ꝫ p̄dcē. ¶ Jtē q̄ro vñ accipiatur diſtinctio p̄dcaꝝ ſpēꝝ. aut. n. accipitur ex pte ei⁹ cui opponitur hoc peccatū. aut ex pte actuū ſubtractoꝝ. aut ex pte motiuoꝝ. ſi ex pte eius cui opponitur cū illa ſit grā pñialis. ⁊ grā penitētialis ſit una. uidetur q̄ una ſola d̄beret eē ſpēs hui⁹ peccati. Si ex pte actuū ſubtractoꝝ aut illi act⁹ ſūt pricipales potētiaꝝ iterioꝝ. aut nō pricipales. ſi pricipales tunc nō deberēt eē niſi tres ꝫ numeꝝ potētiaꝝ. Si penes actus ñ pricipales. ergo deberēt eē m̄lto plures q̄ꝫ ſex Si ex pte motiuoꝝ ſilr̄ obr̄. quia cū plura ſint motiua q̄ꝫ ſex. plures erūt h⁹ peccati ſpēs. ¶ Jux̄ hoc q̄rit. magr̄ nō tāgit in lr̄a niſi de q̄ttuor peccati ſpēb⁹ i ſp̄z ſcūz. ⁊ alij ponunt q̇nq̄ꝫ ſpēs. alij ſex. vñ ueniat iſta diuerſitas. Queritur ergo penes q̇d diſtinguātur iſte ſpēs ⁊ q̄ ſit eaꝝ numer⁹ ⁊ ſufficientia. ¶ R̷. dō q̄ peccatū in ſp̄z ſcūz directe ē ꝯ̄ effectū ſp̄s ſci qui q̇dez dr̄ grā pñialis. hec aūt pñialis grā ꝫ q̄ i ſacramēto ꝯſideratur tria reſpicit. ſ. medicuz egrotū ⁊ miſtrū. Ex parte medici ꝯcurrūt iſta duo miſ̄ircordia ⁊ iuſticia. mīa ꝑ quā remittit offenſā. ⁊ iuſticia ꝑ quā exigit emēdā. ꝯ̄ mīaz ē deſpatio. ꝯ̄ iuſticiā ē p̄ſumptio. Sic ex parte egroti duo ꝯcurrūt. ſ. deteſtatio peccati p̄teriti ⁊ ꝓpoſitū nō peccādi. niſi. n. hec duo in ſe habeat nō ē idone⁹ ad hoc q̄ grā ſp̄s ſci habeat in ip̄o efficaciā. ꝯ̄ deteſtatōez peccati ē obſtinatio. ꝯ̄ v̄o ꝓpoſitū nō peccādi ē finalis impñia. Silr̄ ex pte miniſtri duo ꝯcurrūt. ſ. v̄itas doctrine ꝑ quā peccatores inſtruat. ⁊ ſcitas grē ꝑ quā ip̄z adiuuet ⁊ ſubleuet. ꝯ̄ v̄itatē doctrine ē ipugnatio v̄itatis agnite. ꝯ̄ ſcitatē gratie eſt iuidētia fraterne grē. Et ſic pꝫ numer⁹ ⁊ ſufficientia q̄re. ſ. ſunt tot ſpēs peccati nec plures nec pauciores. ¶ Aliter pōt accipi ſufficiētia dictaꝝ ſpēꝝ. q̄ cū peccatū illud ſit ꝯ̄ graꝫ pñialē in q̄ꝫtū ꝑ ip̄az fit remiſſio pccōꝝ i unitate eccleſie. aut illud peccatū ꝯ̄ pñiaꝫ ē. aut ꝯ̄ unitatem eccleſiaſticā. ꝯ̄ pñiam aūt pōt eē duplr̄. aut ꝑ receſſū a bono ⁊ ſic ē deſpatio. aut ꝑ obfirmationē in malo ⁊ ſic ē obſtinatio. Si ꝯ̄ unitatem eccl̄iaſticā ſic aūt ē rōe v̄itatis. aut rōe bonitatis. ſi rōe ueritatis ſic ē ipugnatio v̄itatis agnite. ſi rōe bonitatis ſic ē iuidētia fraterne grē. Et hoc mō ſumūtur q̄ttuor ſpēs. nec iſte modus aſſignādi repugnat ei q̄ dict⁹ ē. q̄ꝛ ſub obſtinatōe i malo clauditur p̄ſūptio ⁊ finalis impñia. hoc. n. ip̄o q̄ ꝯfirmat⁹ aliq̇s ē i malo nō timet penā nec ꝓponit dimittere culpam. ¶ Aliter ſumitur numer⁹ iſtaꝝ ſpēꝝ cū peccatuz i ſp̄z ſcūz ſit ꝯ̄ pñialē graꝫ. aut eſt ꝯ̄ ip̄az rōne ſui. aut rōe añcedētiū. aut rōe ſubſequētiū. Si rōe ſui ſic obſtinatio. ſi rōe añcedētiū cū ad penitētiā añcedat timor ⁊ ſpes tanq̄ꝫ due mole. ꝯ̄ timorē ē p̄ſūptio. ꝯ̄ ſpeꝫ ē deſpatio. ſi rōe ꝯſequētiū cū ad pñiaꝫ ꝯſequatur emēda q̄ ꝯſiſtit in duob⁹. ſ. i v̄a ꝯfeſſiōe ⁊ bona ſatiſfactione ſic ſumūtur due ſpēs. quaꝝ una ē impugnatio ueri. altera ē deteſtatio boni. Et ꝫ iſtā aſſignatōēz obſtinatio ꝯp̄hendit obſtinatōez ꝓprie dictā ⁊ finalē impñiaꝫ. Et ſic pꝫ numer⁹ ⁊ ſufficientia ſpēꝝ. ⁊ etiā qua rōe q̇dā aſſignāt q̄ttuor q̇dā q̇nq̄ꝫ q̇dam ſex. Jlle aūt modus quo aſſignantur ſex ꝯuenietior ē ⁊ ꝯmunius tenetur. ꝑ eo q̄ illud qđ alij dicūt iplicite ille dic̄ explicite. Jux̄ hūc modū ꝯcedēdū ē ſpēs peccati in ſp̄z ſcūz numero eē ſex ⁊ ñ plures. ¶ Ad illđ ergo quod obr̄ q̄ deberet eē peccatū in ſp̄ūm ſcūm ꝯ̄ fidē ⁊ charitatē. dō illa rō nō cogit. q̄ꝛ nō eſt deſpatio peccatū in ſp̄ūm ſcūm q̄ꝛ eſt ꝯ̄ ſpem ſed quia repugnat directe diſpoſitioni gratie penitentialis. qui enim deſperat de uenia nunq̄ꝫ ad grām ſe preparat ſicut iudas q̄ facilius deſperās cucurrit ad laqueū ſicut dicit aug. q̄ꝫ ad petendū miſericordie beneficiū. ¶ Ad illud quod obr̄ q̄ ſunt alie v̄tutes cardinales preter penitentiā. dicendū q̄ ⁊ſi alie virtutes ſint tamen penitentia proprie virtus eſt per quam reſurgit homo in gratia ⁊ per quaz remittitur culpa. ⁊ ideo peccatum quod maxime eſt impugnatiuum gratie magis directe habet opponi penitentie q̄ꝫ alij virtuti cardinali. Preterea pñia non tm̄ eſt uirt⁹ ſꝫ etiā ſacr̄m. ⁊ utroq̄ꝫ mō ei opponit̄ pccm̄ in ſp̄z ſcūz ¶ Ad illud quod obr̄ q̄ alie ſunt cōditiones dei q̄ꝫ miſ̄icordia ⁊ iuſticia. dō q̄ ⁊ſi alie ſint. iſte tm̄ ſunt precipue que ꝯſiderātur in opere iuſtificationis ⁊ quas oportet attendere peccatores ut poſſint redire ad grām. et ideo magis ꝯtra iſtas aſſignantur ſpēs peccati in ſp̄m ſcūm q̄ꝫ ꝯtra ꝯditiones alias. ¶ Ad illud qđ

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

obř ꝙ ſeptē ſunt capitalia pēccata ita magna
ſicut inuidia. ꝺo ꝙ inuidentia fraterne gratie
non ponitur eſſe peccatū in ſpūm ſanctum rōe
eius ꝙ eſt capitale peccatū ſed rōne eius ꝙ ē
impugnatio boni que directā habet oppōnem
ad bonum penitētie. ¶ Ad illud quod obř ꝙ
ꝯtingit impugnare bonitatē ſicut ueritatem ⁊
maieſtatem. ꝺo ꝙ in impugnatione veritatis
agnite clauditur impugnatio maieſtatis ⁊ etiā
bonitatis. qm̄ bonitas non tm̄modo p̄dicat ſe
ſed etiā predicat ⁊ manifeſtat bonitatē ⁊ etiā
maieſtatē dei. ⁊ dū aliqͣs ſcienter dicit ꝯtra ve
ritatem in qua predicatur dei maieſtas ⁊ boni
tas. per ꝯſequens maieſtatē ⁊ bonitatē impu-
gnat. ¶ Ad illud quod obř de ſpū blaſphe-
mie. ꝺo ꝙ ꝯprehēditur ſub impugnatione ue
ritatis agnite. qui enim uerbis falſis ueritati
ꝺi reſiſtit ⁊ blaſphemare dicitur ⁊ vitatē agni
tam impugnare ¶ Ad illud quod queritur pe
nes q̇d accipiatur numerus ⁊ ſufficientia ſpēꝫ
huius peccati. ꝺo ꝙ ſumitur ex parte oppoſi
ti. opponitur autem penitentie hoc peccatu ge
nus non ſolum rōe habitus penitentie ſꝫ etiā
rōne eorum que concurrunt ad penitentie ef
fectū. et quia iſta ſunt ſex ſicut oſtenſum fuit
duo ex parte medici. et duo ex parte egroti.
⁊ duo ex parte miniſtri. propter hoc ſex ſunt
ſpēs huius peccati. ¶ Ad illud uero qꝺ vltio
querebatur iā pꝫ rñſio p ea que dicta ſunt.

SEcundo queritur de ſpēbus hꝰ pec-
cati quantū ad rōnes ꝓprias. et oſtē
ditur ꝙ nulla iſtarum ſit ſpēs pecca
ti in ſpirituꝫ ſanctum. Et primo de deſpatiōe
quia peccatū in ſpūm ſanctuꝫ eſt ex certa ma
licia. ſed deſperatio potius eſt ex infirmitate
q̄ꝫ ex malicia. ergo uidetur ꝙ deſpatio nō ſit
peccatū in ſpirituꝫ ſanctū ¶ Si tu dicas ꝙ ſaltē
pōt eſſe ſpēs inquantū eſt ex malicia. Obř ꝯ
hoc. qꝛ qui deſpat cogitat in corde ſuo ꝙ ma
ior eſt iniquitas ſua q̄ꝫ dei miſericordia. ⁊ oīs
talis errat ⁊ decipitur. ergo oīs deſpatio ortū
habet ex ignorātia. ergo non eſt ſpēs peccati
in ſpiritum ſanctum. ¶ Oſtenditur hoc ipm
per preſumptionē. qꝛ frequenter p̄ſumit quis
potius ex ꝯfidentia uel audacia q̄ꝫ ex malicia
ergo non uidetur eſſe ſpēs peccati in ſpirituꝫ
ſanctum ¶ Si tu dicas ꝙ non ē ſpēs niſi inq̄ꝫtū
ꝓcedit ex malicia. Obř ꝯ hoc. qꝛ preſumptio
vndecunq̄ꝫ ꝓcedat ſpēs ſuperbie eſt que eſt

capitale peccatū. ergo nō ē ſpēs peccati i ſpm
ſanctum. ¶ Tertio oñditur hoc ipm de obſti
natione. qꝛ obſtinatio ē indurate mentis i ma
licia pertinacia p quam ſit homo impenitens.
ſi ergo induratio mentis uenit ex pmanſione
mentis in peccato. et pmanſio in peccato non
ſit ſpēs peccati ſed potius circunſtantia uidet̄
ꝙ obſtinatio non ſit ſpēs peccati in ſpm ſcm̄.
¶ Si tu dicas ꝙ obſtinatio ꝑm ꝙ eſt peccatū in
ſpm ſanctuꝫ non tm̄ dicit pmanſionē ſed etiā
dicit nouū actū ⁊ motum. Obř ꝯ hoc. qꝛ actus
ille non eſt aliud q̄ꝫ uoluntas manendi in pec
cato. ergo non eſt aliud q̄ꝫ impenitentia. ergo
uidetur ꝙ obſtinatio nō ſit ſpēs peccati i ſpꝫ
ſanctum ab impenitētia diſtincta. ¶ Quarto
oſtenditur hoc ipm de ipugnatōe vitatis agni
te. qꝛ frequēter vitas agnita ipugnatur ex ve
cundia. qꝛ hō timet ꝯfundi qñ dicit falſū. ergo
uidetur ꝙ ñ ſit ſpēs pcci i ſpꝫ ſcūꝫ ¶ Si tu dicas
ꝙ nō ē ſpēs peccati in ſpm ſanctū niſi quādo
ē ex malicia. Obř ꝯ hoc. qꝛ tā vitas q̄ꝫ vitatis
agnitio filio appropriatur. ergo potius ꝺꝫ dici
ipugnatio vitatis agnite peccatū i filiū q̄ꝫ pec
catū i ſpꝫ ſcm̄. ¶ Quito loco oñdit̄ hoc ipꝫ ꝺ
iuidētia fraterne grē. qꝛ aliqͣs iuidꝫ alij ex cor
ruptōe nature. ergo ſi oē peccatū i ſpꝫ ſcūꝫ ē
ex malitia. uidet̄ ꝙ iſta ñ ē ſpēs peccati i ſpuꝫ
ſcūꝫ ¶ Si tu dicas ꝙ hoc mō ē peccatū i ſpꝫ ſcꝫ
quo mō ꝓcedit ex malitia. Obř ꝯ hoc. qꝛ iui-
dētia fraterne grē ſemp ꝯtinet̄ ſub iuidia qꝺ ē
peccatū capitale. ergo uidet̄ ꝙ iuidētia frater-
ne grē reducat̄ ad peccatū capitale ⁊ nō ſit pec
catū i ſpꝫ ſcm̄. ¶ Sexto ⁊ ultio oñdit̄ illꝺ idē
de ipñia. qꝛ aliqͣs ñ penitet qꝛ neſcit ſe peccaſ
ſe. ergo uidet̄ ꝙ aliq̄ ipñia ſit ex ignorātia. er
go ñ ē ſpēs peccati i ſpꝫ ſcꝫ ¶ Si tu dicas ꝙ ñ ē
peccatū i ſpꝫ ſcm̄ niſi qñ ē ex certa ſcia. Obř
ꝯ hoc. qꝛ ſcia ñ uariat genꝰ peccati cū ſit circū
ſtātia. ſi ergo ipenitētia ꝓcedēs ex ignorātia ñ
ē ſpēs pcci i ſpꝫ ſcm̄. uidet̄ ꝙ nec ipñia ꝓcedēs
ex certa ſcia. ¶ Rꝰ. ꝺo ꝙ quēadmoꝺ i opibꝰ
meritoriis charitas dat formā ita ꝙ nihil eſt
meritoriū niſi ex charitate ꝓcedat. ſic itelligē
dū ē i peccato i ſpꝫ ſcm̄ ꝙ malicia dat formaꝫ
huic peccato. vñ nihil ꝺo eſt eſſe peccatū i ſpꝫ
ſctū niſi qꝺ ex certa malitia ꝓcedit. ⁊ quoniā
fere oēs actꝰ aīe q̇ ꝓcedūt ex certa malitia pñt
ꝓcedere ex certa malitia ⁊ ex certa ignorātia
⁊ iſirmitate ⁊ noīa pctoꝝ iponūtur ex actibus

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

hinc eſt q̄ nullū nomē predictaꝝ ſpēꝝ ē impo
ſitū alicui eaꝝ ſm q̄ eſt preciſe peccatū i ſpm
ſcūm. et ꝓpterea in omnibus opus eſt hac ge
nerali ⁊ cōmuni diſtinctione ut dicamus q̄ iſta
ſex nominēt peccatum i ſpūm ſcūm. ſ. ſm q̄
ſunt ex malicia. Si autem ſint preter maliciā
utpote ex ignorātia ⁊ ifirmitate tunc non ſūt
peccata i ſpūm ſcūm. hoc aūt melius patet ſi
ad ſingula deſcendamꝰ. ¶ Ad illud. n. quod
primo obī̄ de deſperatione q̄ poteſt eſſe ex
ifirmitate. dō q̄ aliqñ deſperat aliq̄s ex puſil
lanimitate ita q̄ in ipſa deſperatione non in-
uenit cōplacentiā ſed dolet ⁊ remittitur contra
ipſam. ⁊ tunc non eſt dicendū peccatū i ſpūm
ſcūm. q: ex tali deſperatione non ꝓiicitur ho
mo in profundū. Eſt ⁊ alia deſperatio qua q̄s
deſperat diffinitiue abſcondēs ſe quaſi a facie
diuine miſericordie ſm q̄ fecit caim qui dixit
Ecce a facie tua eiicis me hodie. ⁊ hoc ſemp
eſt peccatū i ſpūm ſcūm. q: eſt i cōtumeliā diui
ne miſericordie cui ſuā prefert iniq̄tatē ſicut
dixit caim. Maior ē iniq̄tas mea ⁊c. Ex hoc
tamen non iudicatur ifidelis. aut q: talis bene
ſentit de aliis ſed male de ſe. aut q: certe non
eſtimat deū non poſſe miſereri ſed potius mi
ſereri nolle. et tale peccatū ſemper habet con
iunctā maliciā. pro eo q̄ qui ſic deſperat i tali
culpa uult uitam ſuam finire. vnde tale deſpe
ratiſſimi frequentiſſime ſibi ipis iferunt mor
tem. ¶ Ad illud quod obī̄ de preſumptione
dicendū q̄ eſt preſumptio de meritis ⁊ eſt p̄-
ſumptio de impunitate. Prima preſumptio
qua quis preſumit de meritis ſuis ſiue de ali-
quo quod habet i ſe eſt peccatū ſuperbie. Se
cunda uero preſumptio qua quis preſumit de
impunitate dans totum diuine miſericordie ⁊
auferens ei omnino rigorem iuſticie. hoc ē pec
catū in ſpūm ſcūm. q: claudit uiam ad grām.
⁊ uiam ampliat ad peccatū. Et ſic patet q̄ alr̄
pertinet ad peccatū capitale. aliter ad peccatū
i ſpūm ſcūm. ¶ Ad illud quod obī̄ de obſti-
natione que dicit permanſionē i malo. dō q̄
obſtinatio dr̄ duplr̄. Uno modo dr̄ obſtinatio
continua permanſio i culpa. Alio modo dr̄ ob
ſtinatio uoluntas cōplacens ſibi i culpa ꝑpetra-
ta ⁊ priorem culpam non deteſtans ſed appro
bans et hoc modo dicit actū ꝓcedentē ex ma
licia. ideo inquantū eſt peccatū i ſpūm ſanctuꝫ
differt ab ipenitentia ꝑ q̄ hic accipitur ꝓprie
nam unum eſt reſpectu preteriti. ⁊ reliquum
reſpectu futuri. ⁊ quāuis una ſit uirtus cuius
eſt preterita plangere ⁊ plangenda nō cōmitte
re. tamē circa iſtos duos actus poſſunt eſſe di-
uerſa uitia. ſicut largitas cū ſit una uirtus tñ
ſm duos actus qui ad ipſam cōcurrunt. ſ. dare ⁊
tenere habet duo uitia oppoſita. ſ. ꝓdigalita-
tē ⁊ auariciā. ¶ Ad illud quod obī̄ de ipugna
tione ueritatis agnite. dō q̄ ueritas agnita tri
plr̄ pōt intelligi impugnari. aut propter ipſam
ueritatē. aut propter ipm dicentem. aut ꝓpter
effectum cōſequenteꝫ. Primo modo nullus im
pugnat cum omnes homines natura ſcire de
ſiderent. Secundo modo ⁊ tertio poteſt impu
gnari ⁊ ex infirmitate ⁊ etiam ex malicia. Et
ſiq̄s ipugnat eam pertinaciter ſiue in cōfeſſio-
nem dicentis ſiue ꝓpter excuſatōem ſuam q̄ſi
ſemper habet adiunctam maliciā maxime cuꝫ
eſt veritas ad ſaluteꝫ pertinens ut eſt veritas
xp̄iane religionis. et ſic ē peccatū in ſpūꝫ ſcm̄
Tūc aūt dico aliquā ṽitatē ꝑtinaciter ipugna
re qñ ex ſua ipugnatōe ꝓpter odiū dicētis vel
effectꝰ cōñtis aut facit uel uult facere p̄iudiciuꝫ
ueritati ita q̄ q̄uis nō odiat ṽitatē ꝑ q̄ ṽitas
ē tñ rōe adiūcti oio eā abhorꝛꝫ ſicut aliq̄s odit
deū rōe iuſticie. ⁊ rōne illius odij cōtingit q̄ hō
delectatur i cōtumeliis dei ⁊ī̄ cōfutatōe ṽitatis.
⁊ tunc recte dr̄ moueri ex malicia ⁊ ꝑtinacia.
Si aūt q̄s reſiſtat nō ꝑtinaciter tunc bñ poteſt
ꝓcedere talis ipugnatio ex quadā ifirmitate.
nec talis ipugnatio peccatū ē i ſpūm ſcūꝫ. Nec
ualet illud q̄ḋ obiicit q̄ veritas ⁊ agnitio ueri
tatis appropriatur filio. q: talis ipugnatio nō
ꝓcedit ex ipa agnitōe ſꝫ potiꝰ ꝓcedit ex mali
cioſa uolūtate. vñ magr̄ ſ̄ dixit i ꝓlogo. Diſ
ſentiētibꝰ uolūtatibꝰ diſſentiēs fit aioꝝ ſenſus
⁊ dum aliud cōplacet ipietatis error obnititur ⁊
ipietatis error reſultat. ⁊ illud ē q̄ḋ mouet ad
ṽitatē ipugnādā ¶ Ad illud q̄ḋ obī̄ de iuidia
ſupne grē. dō q̄ duplr̄ pōt q̄s iuidere grē alie
ne. aut q: ex hoc minuitur bonū ꝓpriū cꝰ ꝓmo
tōeꝫ appetit ſinglr̄. ⁊ ſic eſt pccm̄ capitale. aut
q: uiſus aie ſic eſt deprauatꝰ ut ſicut nō uidet
bonū in ſe ſic etiā nolit uidere bonuꝫ i alio. et
tunc eſt peccatū i ſpm ſcūm. hoc aūt ē i illr̄ ma
xime qui uix poſſunt i aliquo homine uidere
bonum. Et ita alio modo eſt capitale peccatū
alio mō eſt peccatū i ſpꝫ ſcūm. ⁊ illo ultio mō
nō ꝓcedit niſi ex magna corruptōe ⁊ malicia

uoluntatis que adeo guſtum eius peruertit
ut bonuꝫ faciat appetere malum ⁊ malū faciat
appetere bonum ¶ Ad illud quod obr̄ de im
penitentia. dicenduꝫ ꝙ ipenitentia dr̄ duplr̄.
.ſ. priuatiue ⁊ ↄtrarie. ſi dicatur priuatiue ſic
non eſt peccatū i ſpūm ſanctum. qꝛ non ponit
nouum peccatū ſed conditōeꝫ dicit ſiue circun
ſtantiam precedentis peccati. Alio modo pōt
contrarie dici. ⁊ tunc dr̄ ipenitentia uoluntas
non penitendi. ⁊ talis ex malicia ꝑcedit ⁊ pec
catum eſt in ſpūm ſanctū. Nec ualet illud qḋ
obiicit ꝙ ſcia non uariat genus. dico. n. ꝙ hoc
non eſt rōne ſcie ſed rōne malicie. hec autem
ipn̄ia ſic eſt ſpēs peccati i ſpūm ſanctū ꝙ tn̄
alie ſpēs ad pn̄iam ordinantur ut ipa quodā-
modo aliis omnibus eſt ānexa. Nec hoc ipe-
dit qn ſit diuerſa ſpēs ab aliis. qꝛ ſicut i ꝟtuti
bus vna diſponit ad alteram ſic etiā ⁊ i uitiis.
q̄uis non ſit tanta ↄnexio i habitibus uitiorū
ſicut eſt i habitibus ꝟtutuꝫ ſicut dante deo in
tertio libro manifeſtabitur.

In parte iſta ſunt q̄ſtiones circa lr̄aꝫ
in quo queritur de hoc quod dicit.
Eſt peccatū ad mortē non ꝑ eo dico
ut q̄s oret. Uidetur. n. ex hoc ꝙ non habeat
orari ꝑ eo q̄ peccat i ſpūm ſanctū. Sed ↄ̄ hoc
ē. qꝛ tales ſunt diligendi ex charitate. ergo ui-
detur ꝙ ꝑ eis orandū ſit. Preterea tales ma-
gis idigent aliis ⁊ ꝑniores ſunt ad malū. ergo
uidetur ꝙ maior ſit bn̄ficētia mie pro eis ora
re q̄ꝫ pro aliis q̄ non idigent. Eſt ergo queſtio
quare dixit btūs Jo. ꝙ ꝑ talibus orandū non
ſit cum de nemine ſit deſperādū. ¶ R̸. dō ꝙ
peccatū ad mortē dr̄ duplr̄. aut qꝛ perducit ad
mortē. aut qꝛ diſponit ad mortem. Et primo
modo accipiēdo peccatū ad mortē oio eſt irre
miſſibile. ſecūdo modo accipiendo peccatū ad
mortē cū difficultate ē remiſſibile. Quolꝫ di-
ctoꝝ modoꝝ itelligi habꝫ ꝑdictus ſermo ꝫ dif
ferentē ſui expōnem. nā primo mō ſenſus eſt
Nō dico ut ꝑ eo oret q̄s. hoc ē aliq̄s nec puus
nec magnus. ſecundo ꝟo mō ſenſus eſt. Non
dico ut ꝑ eo oret q̄s. i. queuis perſona. quaſi
dicat. difficile ē ꝑ tali pccōre exaudiri. qꝛ talis
iā eſt iter icorrigibiles deputādus de quo dicit
dn̄s Mat. xviij. ꝙ ſi eccleſiam audire nolue-
rit ſit tibi ſicut enicus ⁊ publicanus. et ita in
uno ſenſu generalr̄ inuit ꝙ ꝑ peccāte ad mor
tem nō eſt orandū. i alio ꝟo ſenſu inuit ꝙ nō

ē cuiuſlꝫ ipetrare tātū donū. In nullo tn̄ dcōꝝ
ſenſuū ꝓhibꝫ orare ſed i hoc oſtendit ꝙ mā-
datū ſuū ſiue monitio q̄ dixerat orandū eſſe ꝑ
proximo nō ſe oñdit generalr̄ reſpectu oium ſꝫ
reſpectu hoꝝ de q̄bus probabilr̄ ſperare poſ-
ſumus ꝙ noſtris orōnibus ↄcedentur. Et ſic
patet ſolutio ad illud. ¶ Item queritur de hoc
quod dicit. Qui blaſphemauerit i ſpūm ſcūm
non remittetur ei. ¶ Contra. Glo. dicit ibidē ꝙ
blaſphemia remittetur. ſpūs autem blaſphe-
mie non remittetur. ergo blaſphemia remitti
tur ſiue blaſphemet ſpūm ſiue patrem remit
tetur. ¶ Juxta hoc queritur que differentia
ſit inter blaſphemiā ⁊ ſpūm blaſphemie. vi-
detur. n. ꝙ grauius peccatū ſit blaſphemia q̄ꝫ
ſpūs blaſphemie. qꝛ ſpūs blaſphemie dicit uo
luntatē. blaſphemia autem dicit opus. malum
autem opus addit ſupra uoluntatē. ¶ Cōtra
riū huius ē quod dicit glo. que dicit ꝙ ſpiritus
blaſphemie non remittitur. blaſphemia auteꝫ
remittitur. ¶ R̸. dō ꝙ ſicut dicit Hugo bla
ſphemia quantū eſt de ſe iferens eſt quantuꝫ
ad hoc ꝙ ſit peccatū i ſpꝫ ſcūꝫ ⁊ nō i ſpꝫ ſcūꝫ
Alij. n. blaſphemāt ex ifirmitate ⁊ coactōe. ⁊
hi peccāt i patrē. alii ex deceptōe. ⁊ hi peccāt
i filiū. alii ex certa malicia. ⁊ hi peccāt i ſpūm
ſcūm. ⁊ hoc eſt ſceleratiſſimū genus peccati. ⁊
ꝟituꝑiis dei delectari. Et poſt ſubiūgit. Quid
eſt ſpūs blaſphemie niſi affectus ⁊ deſideriuꝫ
vituperatōis diuine. ſpūs enim blaſphemie
ſic ſpirat ad odium dei ſicut ſpūs ſcūs ad amo
rem dei. Quando ergo dr̄. qui blaſphemaue-
rit i ſpūm ſcūm ⁊c. non itelligitur de quacūqꝫ
blaſphemia ſed de ſpū blaſphemie. vnde nō
dicit. q̄ blaſphemauerit ſpūm ſcūm ſed q̄ bla-
ſphemauerit i ſpūm ſcūm. i. peccando i ſpūꝫ
ſcūm. et hoc declarat ipa glo. que dicit ꝙ bla
ſphemia remittetur. ſpūs aūt blaſphemie nō
remittetur. Per hoc patet rn̄ſio ad illḋ quod
querit que dr̄ia ſit inter blaſphemiā ⁊ ſpūm
blaſphemie. ⁊ ꝙ grauius peccatum ſit ſpūs
blaſphemie q̄ꝫ blaſphemia. non enim diffe-
runt ſicut voluntas ⁊ actus ſed ſicut generale
⁊ ſpeciale. ¶ Item queritur de hoc quod di-
cit ꝙ deſperatio eſt qua quis deſperat peni
tus de bonitate dei eſtimans maliciam ſuam
dei bonitatem excellere. Uidetur enim ex
hoc ꝙ omnis deſperans ſit infidelis. omnis
enim qui ſic eſtimat credit bonitatem dei eſſe

fiaitã. ⁊ oĩs talis errat ꝯ illud quod fidei ē. ¶ Jtē q̇ credit ꝯriũ eius qꝺ dicit ſcriptura hereticus ⁊ infidelis iudicatur. ſʒ ſcriptura dicit. in q̄cunqꝫ hora ingemuerit pcc̄or oĩuʒ iniq̇tatũ eiꝰ nõ recordabor. deſpans credit eiꝰ oppoſituʒ. ergo ⁊c. ¶ Preterea articulus ſpãlis ē de remiſſiõe peccatoꝝ. et ꝯ iſtũ peccat ille q̇ deſperat. Silr̄ põt obiici de eo q̇ p̄ſumit. videtur. n. ꝙ deſpatio tollat fidē. Cõtrariũ hꝰ ē qꝛ ita p̄cedit ſpeʒ ſicut p̄cedit charitatē. ita etiã neqꝫ deſpatio. ¶ R̷. dꝺ ꝙ fides differt a ſpe ⁊ in hoc ꝙ fides reſpicit ĩpm odiũ in uḷi. ſed ſpes reſpicit in pticulari. ſ. reſpectu ſpantis. ⁊ i hoc etiã ꝙ fides dicit certitudiuē in intellcũ ⁊ ſpes dicit certitudinē in affectu. ſicut ergo cõtingit aliq̄ñ ignorari aliq̇d in pticulari ⁊ ſciri in uḷi ſicut dicit phũs in. ij. prioꝝ. ſicut ē de illo q̇ ſcit omnē mulã eē ſterilē. ⁊ tñ extimat hãc hr̄e in vtero. ſic põt aliq̇s hñs fidē carere ſpe. ⁊ ſicut põt aliq̇s ñ hñs certitudinē de aliquo i affectu hr̄e in intellectu. ſic põt aliq̇s nõ hñs ſpeʒ hr̄e fidē. ¶ Ad illud ergo qꝺ primo obr̄ ꝙ talis eſtimat maliciã ſuã dei bonitatē excedere. dꝺ ꝙ eſtimare maliciã bonitatē excedre hoc põt eſſe duplr̄. aut ulr̄ reſpectu cuiuſl3. aut pticulr̄ reſpectu ſui. Et primo ⁊ ſecũdo mõ ē infidelitatis. ⁊ tertio deſpatõis. ⁊ hoc ſignificat textꝰ gñ. Caim qui dicit. Maior ē iniq̇tas mea q̄ȝ ut ueniã merear. nõ dixit ꝙ maior eēt q̄ȝ miſicordia. ſʒ ꝙ ãplior eēt q̄ȝ uenia ad quã peruenire poſſ3. Vl̄ põt dici ꝙ talis eſtimatio potiꝰ uenit ex ſubuerſione ꝯfidentie q̄ȝ ex ſubuerſione noticie ſicut homo aliq̄ñ bene ſcit aliq̇d ⁊ tñ affectio adeo dñatur ut ad eſtimãdũ oppoſitũ ptrahat ĩpʒ. Et p hanc uiã r̄ñdēdũ ē ad alia duo q̄ poſtea obiiciũtur. nõ. n. ꝯcludunt ꝙ deſpatio tollat fidē. qꝛ defectꝰ ē duplicis ꝯditõis ſicut dictũ ē. quãuis aũt deſpatio nõ tollat fidē ſimplr̄ nihilominꝰ tñ plus leditur fides per deſpatõeʒ q̄ȝ p odiũ uel qꝺcũqꝫ aliud pcc̄m qꝺ nõ ſit ei directe oppoſitũ. in fide. n. ſũt tria. ſ. ĩpa credulitas ⁊ habilitas tendēdi i deũ. ⁊ ĩpa tēdētia. primũ ē quaſi terra. ⁊ ſecũdũ q̄ſi ſemē ⁊ tertiũ q̄ſi fructꝰ. primũ tollitur ſolũ p infidelitatē. ſecũdũ v̾o tollitur p deſpatõeʒ qua efficitur hõ inhabilis ad tēdēdũ. tertiũ v̾o tollitur p omne peccatũ. ¶ Jtē q̄ritur de hoc qꝺ dicit ꝙ peccatũ in patrē illud intelligitur qꝺ fit p ĩfirmitatē. Si. n. hoc ueꝝ ē tũc oē peccatũ ē pcc̄m in patrē. qꝛ cũ potētia peccãdi potiꝰ ſit ĩpotētia q̄ȝ potētia hoc ĩpo quo aliq̇s põt peccare põt deficere ⁊ infirmꝰ eē. ¶ Jtē ſi peccatũ in filiũ eſt p ignorantiã ſicut ĩpe ſubiungit. cũ omnis peccator ſit ignorans ſicut uult phũs. uidetur ꝙ oē pcc̄m ſit in filiũ. ergo nulla ē illa diuiſio pccõꝝ. ¶ R̷. dꝺ ꝙ cũ dr̄ peccatũ eē ex ĩfirmitate ⁊ ignorãtia nõ accipitur hic q̄cũqꝫ infirmitas ⁊ q̄cũqꝫ ignorãtia ſʒ infirmitas q̄ q̇deʒ eſt ex carne. ⁊ ignorantia q̄ ē reſpectu aliꝰ circũſtantie faciētis rõem culpe. et hoc mõ talis infirmitas nõ ē reſpectu oĩs peccati nec tal' ignorantia. q̄ȝuis largo mõ accepta infirmitate p quacunqꝫ ĩpotentia ⁊ ignorãtia p quacũqꝫ neſciētia ſiue cognitõis practice ſiue ſpeculatiue in oĩ pccõ repiãtur. Preterea ſciēdũ ē ꝙ q̄ñ diuiditur pcc̄m p has dr̄ias ꝙ illud pcc̄m ex infirmitate qꝺ p̄cedit ex ĩpa ĩmediate. ⁊ ſilr̄ ex ignorantia ⁊ in alia. ⁊ ſic iſte tres dr̄ie nõ ꝯcurrũt in peccatũ illud. Et ſic patēt obiecta. ⁊ hec ſufficiant de iſta diuiſiõe. qꝛ ſ̄ q̄ſitũ fuit ꝺ his di. xxij. vbi illa diuiſio ponitur ⁊ manifeſtat.

¶ Diſtinctio. xliiij.

Oſt p̄dictã ꝯſideratõeʒ dignũ ⁊c. Supra oñdit magiſter qualr̄ peccatũ a uolũtate hēat ortũ in gñali ⁊ in ſpãli. Jn hac uero parte determinat vnde habeat ortũ potētia peccandi. Et hec pars durat uſqꝫ ad finem libri. Diuiditur aũt pars iſta in partes quattuor. ¶ Jn quarũ prima querit magiſter vnde ſit potentia peccandi ⁊ determinat ꝙ potentia peccandi non eſt a deo ſcḋm quorundã opinionē. ¶ Jn ſecunda uero parte oſtendit ꝙ omnis potentia ē a deo pluribus auctoritatibus. ibi Sed pluribus teſtimoniis ⁊c. ¶ Jn tertia uero parte determinat quandã dubitationē que ex precedentibꝰ habet ortum. ſ. utrum alicui poteſtati ſit reſiſtendum. ibi Hic oritur queſtio non tranſilienda. vbi determinat ꝙ aliquando eſt obediendu3 aliquando reſiſtendũ. ¶ Jn quarta uero ⁊ vltima continuat magiſter dicta dicendis ut ex hoc libro ad librum tertium tranſeat. ibi Jam nunc illis intelligendis atqꝫ pertractandis ⁊c. Et poſſet hec ultima particula diuidi ꝯ totum p̄cedens. ſed cauſa breuitatis non fuit diuiſa. huiuſmodi enim minutie diuiſionum plus habent curioſitatis q̄ȝ utilitatis. et idcirco eas in precedentibus pretermiſi.

AD intelligentiā autem huius partis incidit hic q̄ſtio circa tria. ¶ Primo queritur vnde habeat ortū poteſtas peccandi. ¶ Secundo vero q̄ritur vnde ſit in hoīe poteſtas p̄ſidēdi ſiue dn̄andi. ¶ Tertio queritur de neceſſitate ſubiacendi potentie p̄ſidenti. ¶ Circa primū queruntur duo. ¶ Primo queritur utrū potentia peccandi ſit in hoīe a deo uel a ſeip̄o. ¶ Secūdo queritur utrū potentia peccandi inquantū huiuſmodi ſit bona an mala.

CIrca primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur utrū potētia peccandi ſit in nobis a deo. Et ꝙ ſic uidetur. Primo auctoritate aug. ſup p̄s. ⁊ magr̄ adducit in lit. Nocendi uolūtas pōt eē ab hoīs aīo. poteſtas aūt n̄ niſi a deo. ſꝫ uolūtas nocendi que ē hoīs a ſeip̄o n̄ ē niſi reſpectu nocumenti quo q̇s peccat. ergo ſi reſpectu illius eiuſdem eſt a deo. uidetur ꝙ poteſtas peccādi ſit a deo in ip̄o. ¶ Itē ph̄us in thop̄. Pōt de⁹ ⁊ ſtudioſus praua agere. ſed oē illud in quo ꝯmunicat hō cū deo hꝫ ab ipſo tanq̄ꝫ a cā ⁊ principio. ſi ergo in potentia peccandi hō cū deo ꝯmunicat. uidetur ꝙ potētiaꝫ peccādi a deo accipiat. ¶ Itē oē illud qḋ atteſtatur nobilitati nature ē a deo. ſꝫ poteſtas peccandi in eo in quo eſt atteſtatur nobilitati nature. nō. n. repiri pōt niſi in creatura rōali que eſt nobiliſſima oīum creaturaꝝ. ergo uidetur ꝙ potentia peccādi ſit in hoīe a deo. ¶ Itē oē illud qḋ facit ad ampliatōeꝫ laudis a deo ē cui⁹ eſt oīs honor ⁊ laus. ſꝫ poſſe peccare facit ad laudē uiri iuſti ꝑ ꝙ dr̄ eccle. xxxj. Qui potuit tranſgredi ⁊ nō ē trāſgreſſus ⁊ facere malū et nō fecit. ergo uidetur ꝙ poſſe peccare ſit ī homine a deo. ¶ Itē potentia peccandi aut eſt ī creatura rōnali ꝑ ꝙ eſt a deo. aut ꝑ ꝙ ē ex nihilo. Si ꝑ ꝙ ē a deo habeo ꝓpoſitū. ſ. ꝙ taleꝫ potētiā hō a deo accipiat. Si ꝑ ꝙ ē ex nihilo. ergo cū oīs creatura ſit ex nihilo oīs creatura habet potentiam peccādi. ſi ergo hoc ē falſuꝫ reſtat ⁊c. ¶ Sꝫ ꝯ. Peccare ē deficere. ſꝫ poſſe deficere ē nō poſſe. ⁊ ē priuatio potētie. ſi ergo priuatio ⁊ defect⁹ potentie nō ē a deo. uidetur ꝙ potētia peccādi non ſit ī hoīe a deo ſꝫ poti⁹ a ſeip̄o. ¶ Itē ab eodē principio ſunt act⁹ et potentia. ergo ſi peccatū n̄ ē a deo aliquo mō ergo nꝫ potētia peccādi ī hoīe ē ab ip̄o. ¶ Itē gloria ē ꝑfectiua ⁊ ſanatiua nature. ſꝫ ꝑ gl̄iaꝫ aufertur potentia peccandi. ſi ergo gloria non aufert qḋ de⁹ dedit. uidetur ergo ꝙ potētiam peccādi hō a deo nō accepit. ¶ Itē potētia peccādi ē potētia faciēdi ꝯ deū. ergo potētia peccandi inquantū huiuſmodi aduerſatur diuine potētie. ſi ergo diuina potētia nihil ꝯ ſe facit. uidetur ergo ꝙ ab ip̄o nō ſit potētia peccandi ¶ Itē oē qḋ eſt in hoīe in deo hꝫ exēplar. ſꝫ potētia peccādi inquātū huiuſmodi nō hꝫ exēplar in deo. impoſſibile ē. n. ꝙ de⁹ peccet ſicut in plurib⁹ locis aug. oñdit. ⁊ impoſſibile ē defcūs hr̄e defect⁹ exēplar in deo. ſi ergo hō ꝑ potētiā peccādi deo nō aſſimilatur. imo poti⁹ aſſimilatur diabolo. ⁊ oē illud qḋ hꝫ a deo habꝫ ī ip̄o exēplaritatē ⁊ ſimilitudinē uidetur ꝙ potētia peccādi in hoīe nō hēat a deo cām ⁊ originē. ¶ Rꝫ. dō ꝙ cū dico potētiā peccādi duo dico. ⁊ dico aliq̄ꝫ potētiā. ⁊ dico potētiā ad taleꝫ actū ordinabilē. Si ergo loquamur de potētia ſm ꝙ potētia ē cū illa potentia ſit liberꝝ ar. ſic abſq̄ꝫ dubio a deo ē. ſi aūt loquamur de ordinabilitate illi⁹ potētie ad peccatū. ſic dō ē ꝙ ſicut peccatū aliq̄n accipitur abſtractiue aliq̄n cōcretiue. aliq̄n. n. noīat actōem deformē. aliq̄n ip̄aꝫ deformitatē. ſic duplr̄ ē loq̇ de illa ordinabilitate ad peccādū. aut reſpectu deformitatis aut reſpectu actōis ſubtracte. ſi reſpectu actionis ſubtracte ſic talis ordinabilitas a deo ē ſic ⁊ actio ſubtracta pccō. Si aūt loquamur de ordinabilitate illa reſpectu deformitatis ſic cum illa deformitas nihil aliud ſit q̄ꝫ priuatio ⁊ defect⁹ talis ordinabilitas nihil aliud ē q̄ꝫ defectibilitas. et ideo ſicut defect⁹ deformitatis nō a deo ſic nec talis defectibilitas ē a deo. ſꝫ ē in ip̄a creatura rōali qꝛ ex nihilo. Sic ergo potētia peccādi uno mō a deo eē ꝯceditur. alio vō minime. et ꝑ hoc ꝯcurrūt rōes ad oppoſitas partes. Et etiā diuerſe fuerūt opiones. nā ſic magiſter dicit in lr̄a q̇dā dixerūt ꝙ potētiaꝫ peccādi nō ē a deo. alij vō dixerūt ꝙ potētia peccandi a deo eſt qḋ nititur ꝓbare magr̄ multis auctoritatib⁹. ille aūt auctoritates nō ualent ad hoc ꝯcludēdū niſi accipiatur potētia peccādi ꝑ illud qḋ ē ſiue reſpectu affectōis ad quā ē. q̇a hoc mō ꝯtinetur ſub gn̄e potētie. ꝑ aūt ꝙ potētia peccādi ꝯſideratur ī ꝯpatōe ad ip̄aꝫ deformitatē ſic nō ē ī gn̄e potētie imo poti⁹ ipotētie. ſic. n. nō noīat potētiā ſꝫ defectū. ⁊ ſicut n̄ ſeq̄tur. de⁹ pōt oīa facere. ergo pōt peccare

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ſic nō ſeq̄tur illo mō. oīs ptās a deo eſt. ergo
ptās peccādi a d̄o ē. Et illo mō loquēdo dicit
anſel. q̄ ptās peccādi nō ē libertas nec ps li-
bertatis. Et hoc mō p̄cedūt rōes oſ̄ndentes q̄
ptās peccādi nō ſit i hoīe a deo. et iō ↄcedēde
ſūt. ¶ Ad illa v̄o q̄ obiiciunt̄ de potētia nolē
di q̄ ē a deo q̄ʒuis uolūtas n̄ ſit ab ipo. d̄ō q̄
aug uim facit i v̄bo illo iter ipaʒ potētiā qua
peccat̄ ⁊ actualē ordinatōeʒ illiꝰ potētie q̄ pec-
cat̄. ⁊ uult dicere q̄ ipa potentia a deo ē q̄ʒuis
ipa ordinatio ad pcc̄m ab ipo n̄ ſit. q̄ꝛ potiꝰ ē
deordinatio q̄ʒ ordinatio. ⁊ iō ex hoc nō h̄etur
niſi q̄ potētia peccādi ſ̄ id q̄ ē a deo ſit. ſ̄ aūt
q̄ ē ad peccādū n̄ pōt elici ex illa auctoritate
q̄ ſit a d̄o imo potiꝰ oppoſitū. q̄ꝛ potētia pec
cādi nō ē peccatū niſi mediāte uolūtaria deor
dinatōe quā a deo eē negat aug. i p̄dcā aucto
ritate. ¶ Ad v̄bū phi quo dicit q̄ deꝰ ⁊ ſtudi
oſus pōt praua facere. exponūt q̄dā q̄ phūs
itellexit de malo pene. ſʒ hoc plane repugnat
ei tex. ⁊ iō cū ſacra ſcriptura dicat ⁊ oēs expo
ſitores ↄcordāt q̄ nullo mō pōt peccare ſicut
neq̄ʒ mētiri neq̄ʒ etiā ſeipʒ negare. d̄ō q̄ illō
v̄bū phi nō h̄ʒ v̄itatē. nec credo ipʒ ↄſtituiſſe
magnā ui i v̄bo illo. q̄ꝛ dixit hoc ſolū exēplifi
cādo ⁊ ptrāſeūdo. ⁊ exēplū ſuū ſatis ſufficie-
bat ad ppoſitū p pte i q̄ h̄ʒ v̄itatē. p hac. ſ. q̄
ſtudioſus pōt mala agere. ſʒ hoc nō ſit v̄n̄ ſtu
dioſus ſʒ v̄n̄ pōt a v̄tute deficere. ¶ Ad illō
q̄ð obr̄ q̄ potētia peccādi atteſtatur nobilitati
nature. d̄ō q̄ hoc nō ē uex inq̄ʒtū dicit ordinē
ad defcūʒ ſʒ inq̄ʒtū dicit ordinatōeʒ ad actum
ſubtractū. q̄ꝛ nullus actꝰ ē deformabilis p cl'pā
niſi q̄ p̄cedit a potētia deliberatiua q̄ nobilis
ē. q̄ꝛ ſola iformabilis p iuſticiā. Vel d̄ō q̄ atte
ſtari nobilitati eſt duplr̄. aut p ſe. aut p accn̄s.
potētia aūt peccādi ⁊ pcc̄m atteſtat̄ nobilitati
nature p accn̄s ſicut dicit aug. q̄ dolor boni
amiſſi teſtis ē bone nature. ¶ Ad illō q̄ð obr̄
q̄ facit ad āplificatōeʒ laudis. d̄ō q̄ ſicut v̄tus
ↄmēdabilior reddit̄ ex pccīs. ſic potētia b̄n̄fa-
ciēdi ↄmēdabilior reddit̄ ex potētia malefaciē
di. n̄ q̄ꝛ uitiū aliq̄d addat bonitati v̄tutis neq̄ʒ
potētia deficiēdi aliq̄d addat potētie b̄n̄faciēdi
ſʒ q̄ꝛ ex p̄ñtia oppoſiti magis in ſua bonitate
clareſcit. ſic magis appet v̄tuoſitas hoīs q̄n̄
pōt malefacere ⁊ nō uult q̄ʒ ſi nō poſſet neq̄ʒ
uellet. ⁊ iō laudat̄ uir iuſtꝰ i hoc q̄ potuit male
facere ⁊ nō fecit. hoc. n. laudat̄. ⁊ nō facit ma-
lū cū poſſʒ ita q̄ laus eētialr̄ reſpicit hoc q̄ð
ē facere bonū. hoc aūt q̄ð ē poſſe peccare non
reſpicit niſi p accn̄s. v̄n̄ circūſcripta potētia fa
ciēdi malū ſi bonū faceret uolūtarie adhuc lau
daret̄. ¶ Ad illud q̄ð q̄rit̄ utꝝ potētia peccādi
iſit creature a deo uel ex nihilo. d̄ō q̄ rōe actꝰ
ſubtracti q̄ ē actꝰ deliberatiuus ieſt ei a d̄o. rōe
v̄o defectꝰ ieſt ei ex nihilo. ⁊ hic eſt q̄ potētia
peccādi nō repit̄ i oī creatura. q̄ꝛ rōe ipſcōis n̄
repit̄ i creatura irrōali. p eo q̄ nō pōt eē i ea
actꝰ deliberatōis. rōe v̄o oīmode pſcōis n̄ repi
tur i creatura beata. q̄ꝛ nō pōt i ea eē defectꝰ.
adeo. n. ſuo creatori ↄiūcta ē ⁊ ſic potētia pec
cādi quodāmō tollit̄ p glīaʒ. quodāmō ē liber
tas. quodāmō minuit libertatē. quodāmō ē po
tētia. ⁊ quodāmō ipotētia. ⁊ quodāmō dīc pō-
neʒ ⁊ quodāmō priuatōeʒ. Et iō cū q̄rit̄ utrū
ſit a d̄o. n̄ ē r̄ndēdū ſimplr̄ ſʒ ſ̄ p̄dcāʒ diſtictōʒ.

SEcūdo q̄rit̄ utꝝ potētia peccādi ſ̄m
q̄ hꝰmodi ſit mala. ¶ Et q̄ ſit mala
inq̄ʒtū hꝰmōi uidet̄. Potētia peccādi
nō ē aliud q̄ʒ uolūtas. ſʒ uolūtas peccādi ē ma
la. ergo potētia peccādi ē mala ſ̄ q̄ hꝰmōi. ¶
Itē cꝰ uſus malus ē ipʒ quoq̄ʒ malū ē ſicut cuiꝰ
uſus bonꝰ ipʒ bonū. ſʒ uſus potētie peccādi ē
peccare. ⁊ peccare ē malū. ergo ⁊ potētia pec
cādi mala. ¶ Itē ſicut ſe h̄ʒ potētia b̄n̄faciēdi
reſpectu boni ita ſe h̄ʒ potētia malefaciēdi re
ſpectu mali. ſʒ oīs potētia b̄n̄faciēdi inq̄ʒtū hꝰ
modi ē bona. ergo potētia malefaciēdi inq̄ʒtū
hꝰmōi ē mala. ¶ Itē unaq̄q̄ʒ potētia ↄpletioꝛ
ē q̄n̄ ē ſuo actui ↄiūcta. ſʒ potētia malefaciēdi
dū ē ↄiūcta actui malefaciēdi mala eſt. ergo ſi
minꝰ ↄpleta ē q̄n̄ ē ſepata ab actu. ergo uidet̄
q̄ etiā ſepata ab actu mala ſit. ¶ Itē potētia
malefaciēdi aut ē bona aut mala. ſi eſt bona ⁊
oē bonū ē i deo ⁊ a deo. ergo uidet̄ q̄ potētia
malefaciēdi inq̄ʒtū hꝰmodi ⁊ i deo ſit ⁊ a deo
ſit quoꝝ utꝝq̄ʒ falſū ē. reſtat ergo q̄ potētia
peccādi ſit mala. ¶ Sʒ ↄ. Si potētia peccādi
ē mala. ergo potēs peccare ē malꝰ. ſʒ iuſtus ⁊
ſcūs pōt peccare. ergo iuſtꝰ ⁊ ſcūs ē malus. ¶
Itē ſi potētia peccādi eſt mala. aut ergo malo
pene aut malo culpe. malo pene nō. q̄ꝛ illud ſe
q̄tur malū culpe. malo cl'pe nō. q̄ꝛ culpa ↄſeq̄t̄
peccādi potētiā tp̄e ⁊ natura. prius. n. ⁊ hō ⁊
angelus peccare potuit q̄ʒ peccauerit. ¶ Iteʒ
ſi potētia peccandi eſt mala. aut ergo malicia
quā fecit. aut malicia q̄ facta ē in ipſa. malicia

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quam fecit non oportet. quia multi poſſunt
malefacere qui non faciunt neqꝫ fecerunt. Si
malicia que facta eſt in ipſa. ¶ Sꝫ ꝺ. Aug. in li.
lxxxiij. q. ꝓbat ꝙ nullo alio actore poteſt hō
fieri malus niſi ſeipō. ergo non uidetur ꝙ po
tentia peccandi quantū de ſe mala ſit. ¶ Itēꝫ
non ſequitur. Iſte poteſt adulterari. ergo eſt
adulter. iſte poteſt malū facere. ergo ē malus
Sed ſi potentia malefaciendi eſſet mala. ne-
ceſſario ſequeretur ad ipāꝫ eē malū. ergo ꝛc.
¶ Iux̄ hoc queritur unde hoc eſt ꝙ uoluntas
malefaciendi eſt mala ⁊ potentia malefaciēdi
non dr̄ eē mala. ¶ Queritur etiam ꝑpter quid
uoluntas peccandi non dr̄ inuoluntas ſicut po
tentia peccandi dr̄ impotētia. ¶ Uidetur eni ꝙ
magis. ſi eniꝫ uoluntas peccandi maiorē dicit
approximatōem ad peccati defectū q̄ꝫ poten
tia peccandi. magis uidetur ꝙ deberet cadere
a ꝑpria rōne ut uoluntas peccandi diceretur
inuoluntas q̄ꝫ peccandi potentia dicatur ipo-
tentia. ¶ R̄. vō ꝙ ſicut potentia reſpectu bo
noꝝ non dicit actualē ordinationē ad effectum
ſed ſolū habitualē. uoluntas v̄o dicit actualeꝫ
ordinationē. ſic ⁊ in malis intelligēdū ē ꝙ po-
tentia non dicit actualē ordinationē ad defcm̄
ſed potius habitualē. vnde nō dr̄ aliquis hr̄e
potentiam malefaciendi quia actualr̄ tendat
in mala ſed quia poteſt tendere in malū. Uo-
luntas autē actualē ordinatōeꝫ dicit. Cū. n. dr̄
iſte uult malū. notatur ꝙ actualr̄ tendat in ma
lū. Sicut. n. dictū fuit in primo libro. voluntas
eſt approximatiua ipſius potentie ad agendū
et ideo quia oē malū dicit aliquē defectū ꝑn̄teꝫ
in eo uel ꝯtra id de quo dr̄. hinc eſt ꝙ uolūtas
peccandi mala eſt ⁊ uelle peccare eſt malū. po
tentia aūt peccandi ſiue poſſe peccare non dr̄
eē mala. Concedēde ſunt ergo rōnes oñden-
tes ꝙ potentia peccandi inquantū huiuſmodi
non eſt mala. ¶ Ad illud uero qꝺ primo obr̄
in ꝯtrariū de uoluntate. vō ꝙ illud non ualet
quod uoluntas malefaciendi plus ꝑ onit q̄ꝫ po
tentia malefaciendi. dicit enim actualē deordi
nationē. vnde ſicut argumētū illud nō ualet.
Uelle malefacere eſt malū. ergo poſſe malefa
cere eſt malū. ita nec illud ualet. Nec ualet qꝺ
obiicit ꝙ potentia malefaciēdi nō eſt aliud q̄ꝫ
uoluntas. q̄uis eniꝫ non ſit aliud. alio mō tn̄
importatur in maiori elongatione. ⁊ in altero
v̄o in maiori approximatione. et ideo eſt ibi

ſophiſma ſ̄m accn̄s ſicut hic. eadē eſt uolūtas
que diſtat a malo ⁊ que approximat malo. er
go ſi mala ē ꝑut eſt approximata ex opatōe
ad malū ſimilr̄ mala eſt ꝑut erit diſtans. aſſi-
gnatur. n. hic aliq̄d accn̄ti ⁊ rei ſubiecte in eē.
¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ uſus potentie peccā
di inquantuꝫ huiuſmodi eſt malus. vō ꝙ illa
maxima intelligitur de uſu ad queꝫ unaqueqꝫ
res directe ⁊ de ꝓximo ordinatur. ſed poten
tia peccadı nō ordinatur neqꝫ directe neqꝫ de
proximo ad actū peccandi. ꝓ eo ꝙ illa eadeꝫ
potentia eſt oppoſita ⁊ ad ſuū oppoſitū ordi
natur per ſe. ad hoc aūt ordinatur per accn̄s
vnde oppoſitū peccati eius ē uſus. ⁊ peccatū
eſt eius abuſus. ⁊ ideo non ſequitur ꝙ ſi pec-
care ſit malū ꝙ ꝓpterea potētia peccandi ſit
mala inquātū huiuſmodi. ¶ Ad illud qꝺ obr̄
ꝙ in bonis potentia bn̄faciēdi eſt bona. ergo
ꝛc. vō ꝙ nō ē ſimile. q̄ꝛ in bonis bonitas act⁹
eſt a bonitate potētie. vnde ꝯſueuit dici ꝙ nō
quia bona facim⁹ boni ſumus ſed quia boni
ſumus bona facimus. nō ſic aūt eſt in malis·
imo econtra quia mala facimus mali ſumus.
Et ratio huius ē q̄ꝛ q̄uis potentia nō poſſit
ſe per ſuū actū perficere. pōt tn̄ ſe p ſuū actū
deordinare ⁊ deficere facere. ⁊ ꝓpter hoc non
tm̄ addit bonū opus ſupra bonū opus quātū
ad rōem merendi ſicut pctm̄ ſupra peccatum
quantū ad rōnem demerendi. ¶ Ad illud qꝺ
obr̄ ꝙ ꝯpletior eſt potentia cum eſt ſuo actui
ꝯiuncta. vō ꝙ hoc ueꝝ eſt de actu ad quē ordi
natur ſimplr̄ ſꝫ non eſt ueꝝ de eo ad quē ordi
natur p accn̄s maxime cū actus ille plus tenet
rōnem defect⁹ q̄ꝫ effect⁹. tunc. n. magis deor-
dinat q̄ꝫ perficiat. et ſic eſt ipotentia peccādi
reſpectu actus peccandi. ⁊ ideo magis recedit
potentia a ꝯpletione in hoc ꝙ peccat q̄ꝫ in eo
ꝙ potuit peccare. ¶ Ad illud quod queritur
utrū potentia peccandi ſit bona an mala. vō
ꝙ ſi dicatur potentia peccādi qua quis poteſt
peccare abſqꝫ dubio bona eſt ⁊ a deo ē. Simi
liter ſi dicatur potentia peccandi ordinata ad
actū peccato ſubtractū ſimilr̄ ē a deo. Si autē
potētia peccādi dicatur ipa poteſtas deficiēdi
hoc mō nō vꝫ dici bona neqꝫ mala. Bona non
vꝫ dici. q̄ꝛ nō dicit aliqꝺ ens. ⁊ nihil hꝫ rōnem
entis qꝺ non habeat rōnē boni. Mala non vꝫ
dici ꝓpter hoc ꝙ nō dicit priuationē alicuius
boni nati ineſſe. neqꝫ dicit actualē defectū ſed

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

habitualē. vñ talis potētia nō dʒ dici potētia
malꝫ uel deficiens ſʒ potentia defectiua. nec ē
ꝓprie potentia ſʒ ipotētia. vñ ſicut nō poſſe
uidre lapidē neqꝫ ē bonū neqꝫ ē malū. qꝛ neqꝫ
dicit pōnē nec dicit priuatōēʒ alicuiꝰ boni nati
ineſſe. ſic intelligēdū ē de potētia peccandi in
creatura rōali ſꝫ qꝫ potētia peccādi dicit defe-
ctibilitatē que ineſt ei ex rōne creature ſꝫ quā
ex nihilo hʒ eē. ¶ Ex his pʒ rñſio ad illō qđ
ultimo querebatur. quare. ſ. volūtas peccandi
dr̄ eē mala. ⁊ nō eſt ſic poteſtas hoc ē ex hoc.
qꝛ uoluntas eſt cauſa imediata ⁊ ꝓxima reſpe
ctu actuū qui ex deliberatiōe ꝓcedunt. magis
aūt peccādi potentia dr̄ ipotentia q̄ʒ volūtas
peccandi dicatur inuoluntas. ꝓ eo qꝫ nomē po
tentie impoſitū ē a pōne ⁊ ꝯplemento. ⁊ ideo
peccare diminuit de rōne potentie cum dicat
defectū ſicut mortuus diminuit de rōne hōis
Nomen autēʒ uoluntatis impoſitū ē a liberta
te ⁊ ꝯplacentia. ⁊ qꝛ peccatū ē placitū ⁊ ꝯmitti
hʒ ꝑ liberꝫ ar. hinc eſt qꝫ q̄uis deprauet poten
tiā uoluntatis. tñ non diminuit de rōne volun
tatis. qꝛ nō hʒ ad ipāʒ repugnantiā ſꝫm qꝫ ſic
noīatur. ⁊ ꝓpterea uelle peccare uelle ē. poſſe
aūt peccare non eſt poſſe. ⁊ ideo dictū fuit in
li. i. qꝫ deꝰ ē oīpotēs. ⁊ tñ nō dr̄ omniuolens.

Conſequenter queritur de poteſtate
ꝑſidēdi. Et circa hoc q̄rūtur duo. ¶
Primo queritur utrū omnis potētia
dñandi ſit a deo. ¶ Secūdo queritur utrum
poteſtas dñandi ſit a deo ſꝫm inſtitutōēʒ natu
re. aut ſꝫm punitionē culpe.

Circa primū ſic ꝓceditur ⁊ q̄ritur utꝝ
poteſtas dñandi ſit a deo. ¶ Et qꝫ ſic
uidetur. Io. ix. Non hr̄es in me po-
teſtatē niſi eēt tibi datū deſup. dixit dñs pila-
to. ergo ſi ptās pilati ſup xp̄ʒ erat a deo. ⁊ tñ
minime uidebatur qꝫ ſup ipm̄ deberet hr̄e po
teſtatē. ergo uidetur multo fortius qꝫ oīs ptās
talis a deo ē. ¶ Itē expſſius ro. xiij. Non eſt
ptās niſi a deo. ⁊ ꝯſtat qꝫ ibi loquitur de pote
ſtate ꝑſidendi. ergo ⁊c. Et iſte due auctorita-
tes ſufficiant. qꝛ plures alie adducuntur in lr̄a
¶ Itē hoc ipm̄ uidetur rōe. Poteſtas ꝑſidēdi
dicit potentiā in excellentia. ⁊ oē tale dicit po
ſitionē aliquā. ſʒ oē quod dicit pōnē aliquā a
ſūma potentia ē. ergo oīs potentia ꝑſidendi a
deo eſt qualitercūqꝫ quis preſit. ¶ Itē omnis
pena a deo ē que hʒ ſimplr̄ rōem pene. ſʒ oīs

fuitus ē pena. ergo a deo ē. ſʒ ab eodē a quo
ē ſeruitus ab eodē ē dñandi ptās. ergo omnis
poteſtas dñandi ē a deo. ¶ Sʒ ꝯ. Oſee. viij.
Ipſi regnauerunt ⁊ nō ex me. principes extite
runt ⁊ non cognoui. ergo uidetur qꝫ talis ꝑſi-
dentia maloꝝ non ſit a deo. ¶ Itē nihil iniuſtū
ē a deo. ſʒ multi iniuſte dñantur in aliis. ergo
uidetur qꝫ nō oīs ptās ſiue dñiuʒ qđ ē i hoībꝰ
ſit a deo. ¶ Itē nihil inordinatū eſt a deo. ſʒ
cū ſtultꝰ ꝑficitur ſapienti. ⁊ malus bonis. hoc
inordinatū ē. ergo nō uidetur eē a deo. ¶ Itē
nihil qđ eſt ꝯ ius nature eſt a deo. ſʒ poteſtas
dñandi in hoīes ē ꝯ ius nature. ergo non eſt a
deo. maior manifeſta ē. minor ꝓbatur ꝑ illud
quod dr̄ in li. inſtitutionū. Bella exorta ſunt ⁊
captiuitates ſecute ⁊ ſeruitꝰ que ſunt iuri na-
turali ꝯria. ¶ Itē nihil eſt auferendū alicui qđ
eſt ei datū a deo. ergo ſi oīs poteſtas uel ꝑla-
tio ē a deo nulli auferenda eſt ꝑlatio uel ptās.
ergo nullus ꝑlatus uel princeps eēt deponēdꝰ
q̄ʒtūcūqꝫ malus. ¶ Itē nihil quod hʒ q̄s ꝑ dei
dñationē hʒ ꝑ uſurpationē. ergo ſi oīs ptās ē
a deo collata, nulla eſt vſurpata. ſʒ planū ē qꝫ
multe ptātes uſurpantur. ergo nō oīs ptās a
deo dñatur. ¶ Rx. dō qꝫ ptās ꝑſidendi dr̄ illō
ꝑ qđ quis ꝑſidet ⁊ dñatur alteri. Illud aūt per
qđ ꝑſidet duplr̄ pōt dici. vno mō dr̄ ipa v̄tus
ꝑ quā q̄s preualet alteri. ⁊ hec v̄tus abſqꝫ du
bio a deo ē. alio mō dr̄ illud ꝑ quod ꝑſidʒ mo
dus deueniendi uel ꝑmanendi ad hanc v̄tutis
excellentiā. et ſic diſtinguēdū. nā quidā ꝑſūt
aliis ex iuſticia. quidā ex aſtutia. et quidā ex
uiolentia. Qñ aūt ꝑeſt aliq̄s aliis ꝑ iuſticiam
tūc illa poteſtas dñandi ſimplr̄ loquēdo a deo
eſt ⁊ reſpectu ꝑſidentis ⁊ reſpectu ſubiacētiū
Qñ aūt ꝑeſt aliq̄s per aſtutiā uel ꝑ uiolētiaꝫ
tunc dō eſt qꝫ talis poteſtas ⁊ hʒ ꝯpari ad vo
luntatē ꝑſidentis. ⁊ hʒ ꝯparari ad meritū ſub-
iacentis. In ꝯparatione ad meritū ſubiacentis
talis preſidentia iuſta eſt. qꝛ aut eſt ad bonoꝝ
ꝓbationē. aut ad maloꝝ punitionē. Si autem
ꝯparetur ad uoluntatē ꝑſidentis ſic iniuſta ē.
Et primo quidē mō dr̄ eē a deo faciente ⁊ or
dinante ſꝫ qꝫ dr̄ Iob. xxiiii. Facit regnare hi-
pocritā ꝓpter peccata populi. Et Oſee. xiii.
Dabo eis regē in furore meo. Secundo autē
modo. ſ. in ꝯparatione ad uoluntatē ꝑſidentis
ſic dr̄ eſſe a deo permiſſiue. non autēʒ appro
batiue. ꝓpter quod dr̄. Ipſi regnauerunt ⁊ nō

ex me. ⁊ principes extiterunt ⁊ non cognoui. Concedēdū ē ergo ꝙ oīs ptās ꝑſidēdi ꝑ id qḋ ē ⁊ reſpectu eiꝰ ſup quē ē iuſta eſt ⁊ a deo eſt. et hoc oñdunt rōes ⁊ auctoritates q̄ ad primā ptē inducūtur. ⁊ ideo ꝯcedēde ſunt. Cōcedēdū ē nihilominꝰ ꝙ modus deueniēdi ad hanc ꝑſi-dētiā in ꝯpatōe ad actū ꝑſidētis pōt eē iuſtꝰ ⁊ iniuſtꝰ. ⁊ ꝑ ꝙ iuſtꝰ a deo ē. ꝑ ꝙ iniuſtꝰ ē a deo non ē. qꝛ ṽo nunqꝫ eſt ita iniuſtus ex una pte q̄n ſit iuſtus ex altera. ideo de nulla potētia ꝑſidēdi pōt dici ꝙ nō ꝓcedat a deo. ¶ Ad illud quod primo obr̄ in ꝯ̄riū ꝙ dn̄s dicit ꝙ regnauerunt ſed nō ex ipo. dō ꝙ n̄ ē ibi negatio cuiuſcunqꝫ uoluntatis ſed uolūtatis an̄cedētis ⁊ uoluntatis approbātis. oīuꝫ.n. maloꝝ potius ē a deo uindicāte qꝫ ſit a deo acceptante. vn̄ ĩ eis ṽificatur illud quod dr̄ eccle. viij. Interdū dn̄atur homo homini in malū ſuū. ¶ Ad illḋ quod obr̄ ꝙ nihil iniuſtū ē a deo. dō ꝙ uerū ē ꝑ ꝙ iniuſtū. qꝫuis aūt potentia dn̄andi iniuſta ſit frequenter in ꝯpatōe ad uolūtatē ꝑſidētis. ſemp tn̄ iuſta ē in ꝯpatōe ad meritū ſubiacētis qꝛ ē ad uindictā maleficioꝝ. laudē ṽo bonoꝝ i. petri. ij. ¶ Ad illud qḋ obr̄ ꝙ aliqua ptās inordinata ē. dō ꝙ ſi aliquo modo aliqua poteſtas poſſit ex aliqua inordinata uoluntate ꝓcedere. poteſtas tn̄ ipa ſemper ordinata eſt ſic dicit grego. in moral. ꝙ timoris elatio nō poteſtatis ordo in crimine eſt. potentiā deus dedit. elationē potentie malicia noſtre mentis inuenit. ¶ Et ſi obiiciat ꝙ inordinatū eſt ꝙ ſtulti preſunt ſapientibus ⁊ mali bonis ⁊ ſerui dn̄is dō ꝙ etſi aliqua inordinatio exterius appeat nihilominus tn̄ latet pulchra ordinatio interiꝰ ſm diuinū iudiciū qḋ frequenter eſt occultum nunqꝫ tn̄ iniuſtum. propter quod dr̄ eccle. x. Vidi malū quaſi per errorē egrediens a facie principis ſtultū poſitū in dignitate ſublimi ⁊c. quaſi dicat. qꝛ qꝫuis appareat ibi error magis tn̄ eſt ibi ordinatio dū ex hoc mali puniuntur ⁊ boni ꝓmouentur. ¶ Ad illud qḋ obr̄ ꝙ nulla poteſtas eſt a deo que eſt ꝯtra ius nature. dō ꝙ eē ꝯtra ius nature hoc ē duplr̄. vel ſimpliciter. vel ꝑ aliquē ſtatū. cum ergo dicitur ꝙ poteſtas dn̄andi eſt ꝯtra ius nature. hoc nō intelligitur quantū ad uniuerſale dictamen nature ſed quantū ad dictamē nature alicꝰ ſtatus determinati in quo quidē non eſſet ſubiectio ſeruitutis neqꝫ ꝑlatio poteſtatis. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ nihil quod eſt a deo datum ē auferendū. dō ꝙ uerꝫ eſt ſi deus ſimplr̄ ei dedit. ſi aūt ſolū ad tp̄us datū ſicut dn̄s uoluit dare ita etiam uoluit per miniſterium humanū auferre. hoc aūt cognoſcimus ꝙ deus uelit. q̄n uidemus ordinē iuſticie ſic exigere. deus eniꝫ dedit uitā latroni. ⁊ tn̄ iudex iuſte eā aufert ei exn̄te hoc mandato iuſticie quo dr̄. Maleficū non patieris uiuere. ſic etiā intelligendū eſt ſe habere in poteſtate noſtra ⁊ principum. qꝛ ꝑ iuris rectitudinē tam dn̄ium qꝫ poteſtatis priuilegiū meretur amittere qui ꝯceſſa ſibi abutitur poteſtate. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ nulla poteſtas a deo collata eſt uſurpata. dō ꝙ uerꝫ eſt ſi totalr̄ detur a deo. ſꝫ deus ſic dat ptāteꝫ ꝙ frequenter homo cooperatur in illꝰ ptātis adeptione. ⁊ cū recte operatur ad illius ptātis adeptionē tūc dr̄ dn̄ari ex iuſticia. q̄n ṽo iniuſte tunc dr̄ illa poteſtas uſurpata in qua non ꝑeſt de iure qꝫuis preſit de facto. nihilominꝰ tn̄ qꝛ talis ptās non caret oīo ordine iuſticie. conceditur eē a deo ꝙ eadē ptās ſit uſurpata ⁊ a deo collata abſqꝫ aliqua repugnantia.

SEcūdo queritur circa hoc utrū ptās ꝑſidēdi ſit in hoīe ꝑ inſtitutōeꝫ nature uel ꝑ punitōeꝫ culpe. ¶ Et ꝙ primo mō uidetur. Gen. i. Faciamus hoīem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē nr̄aꝫ. ⁊ preſit ⁊c. Si dicas ꝙ habuit prelationē reſpectu beſtiaꝝ ſed nō reſpectu hominuꝫ. ꝑ hoc nō euaderetur. qꝛ ij. cor. xi. Caput mulieris uir. ſi ergo caput ꝑſidet corpori ⁊ eꝫ regere corpus. ergo uidetur ꝙ ꝑ inſtitutionē nature ſit ptās dn̄andi in humano genere. ¶ Itē in angelis qui ſunt ꝑfci in natura ⁊ in gloria non tm̄modo ordo eſt et gradus ſm excellentiā naturaliū ſed etiā ſm ꝑſidentiā officioꝝ. ergo uidetur ꝙ dn̄ium nō repugnet ſed ꝯſonet inſtitutioni nature humane ſicut ⁊ angelice. ¶ Itē ptās dn̄andi eſt proprietas dignitatis ⁊ nobilitatis. ſed ſi aliquid dignitatis ꝯpetit nature lapſe. multo magis ꝯpetit nature iſtitute. ergo uidetur ꝙ magis pertinebat ad ſtatuꝫ nature inſtitute ptās dominandi qꝫ ad ſtatū nature lapſe. ¶ Item omne illud quod ē ad ꝯſeruationē ordinis naturalis pertinet ad inſtitutionē nature. ſꝫ ptās preſidendi pertinet ad ꝯſeruationē ordinis naturalis. ergo ptās preſidendi inē homini a do ſm inſtitutionē nature. Maior manifeſta eſt

Universitäts- und Landesbibliothek Düsseldorf

minor ꝓbatur per illud quod dicit Aug. xix.
de ci. dei. Penalis ſeruitus ea lege ordinatur q̄
naturalē ordinem ↄſeruari iubet ⁊ perturbari
uetat. ſed ad idē ordinatur ptās dn̄andi ⁊ pe-
nalis ſeruitus. ergo ⁊c. ¶ Sꝫ ↄ̄. Greg. Dēs
hoīes natura equales fecit ſed ꝑ uariis meri-
tis alios aliis occulta dei diſpenſatio ſed iuſta
preponit. ergo uidetur ꝙ ſubiectio non ſit in
hoīe ſm̄ inſtitutōeꝫ nature. ¶ Itē aug. xix. de
ci. dei. Rōnalē hoīeꝫ ad imaginē dn̄i factū do-
minari noluit deꝰ niſi irrōnalibꝰ. ergo ſi ptās
preſidendi uel dn̄andi eſt in hoīe reſpectu al
terius uidetur ⁊c. ¶ Itē hoc ipm̄ uidetur rōe
Libertas ieſt homini a natura. ſꝫ ptās dn̄andi
ē libertatis impeditiua. ergo nō uidetur ꝙ ſit
a natura. ꝙ aūt libertas ⁊ a natura ſit ⁊ a po-
teſtate hꝫ impediri manifeſtatur. q̄꞉ libertas
ſic hꝫ diffiniri. Libertas ē naturalis ptās qua
licet homini facere quod uult. ¶ Itē hō ſ̄ ſuā
primā ↄditionē factus eſt ad dei imaginē. ſed
inquātū ē imago dei natus ē imago imediate
ferri in deū. ergo ſi ſolus deꝰ eo maior ē. ergo
ſm̄ naturā nihil ē ſupra hoīeꝫ niſi deus. ergo
nullū dn̄iuꝫ in hoīe ē ſ̄ nature inſtitutionē niſi
ſolū diuinū. ¶ Itē non ē dn̄s ſine ſeruo. ergo
nec dn̄iuꝫ ſine ſ̄uitute. ſed ſeruitus ē introdu-
ctiua ꝓpter peccatū ſicut in pluribꝰ locis dicit
aug. ergo uidetur ꝙ ptās dn̄adi in hoīe ſit ſ̄
ↄditionē culpe. non ſm̄ inſtitutioneꝫ nature.
¶ Item in glorificatōe hominis uitia detra-
hentur ⁊ natura ſeruabitur ſm̄ ꝙ in li. de ci.
dei uult aug. ſed in ſtatu glorie non manebit
dominiū prelatiōis ⁊ ſubiectio ſeruitutis. ergo
non uidentur hec eē in natura humana ſm̄ ꝙ
inſtituta ſed ſolū ſm̄ ꝙ lapſa ⁊ uitiata. ¶ Rꝫ.
dō ꝙ ptās dn̄andi uel p̄ſidendi tripliciter dr̄
.ſ. largiſſime ⁊ ↄmuniter ⁊ ꝓprie. Largiſſime
dn̄andi ptās dr̄ reſpectu omnis rei qua homo
pōt ad libitū ⁊ uotū ſuū uti. ⁊ hoc modo dicit̄
homo eē dn̄s ſuaꝝ poſſeſſionū ſiue mobiliuꝫ
ſiue imobiliū. Alio mō ptās dn̄andi ſiue p̄ſi-
dendi dicit excellentiā ptātis imperando ei q̄
ē capax rōnis ⁊ precepti. Tertio mō ptās do
minandi dicit̄ ptās coercendi ſubditos. ⁊ hec
ptās dicit quandā artationē libertatis. ⁊ talis
ptās dn̄andi ꝓprie dr̄ dn̄ium cui rn̄det ſeruitꝰ
Primo mō ptās dn̄andi ↄmunis ē omni ſtatui
.ſ. ſtatui nature inſtitute ⁊ nature lapſe ⁊ na-
ture glorificate. et excellētiori mō fuit i ſtatu
nature inſtitute q̄ꝫ ſit in ſtatu nature lapſe.
Secundo mō ↄpetit ſtatui uie ſiue ꝓ ſtatu na-
ture inſtitute ſiue ꝓ ſtatu nature lapſe. ſi eniꝫ
hō ſtetiſſet ⁊ uir poſſet impare uxori ⁊ pater
potuiſſet impare filio. ⁊ hoc reperitur etiāꝫ in
angelis quādiu ſunt adminiſtratorij. q̄꞉ ex illa
parte aliquo mō ſunt in ſtatu uie. hec tn̄ p̄ſi-
dentia non manebit in gloria ſicut in precedē
tibus oſ̄ſuꝫ fuit. Tertio vō mō ptās dn̄andi
in hoīe ē ſolū ſ̄ ſtatū nature lapſe. ineſt. n. ei ſ̄
culpe punitionē nō ſ̄ nature iſtitutionē. ⁊ hoc
q̄꞉ ſeruitus ſibi corrn̄dēs ſ̄ ꝙ dicunt ſancti ē
pena peccati. Et q̄꞉ illo mō loq̄mur hic de po
teſtate dn̄andi. ideo ↄcedēde ſunt rōes oſ̄den
tes ꝙ talis ptās nō ineſt homini ſm̄ ſuā pri-
mariā ↄditionē ſiue ſ̄ ſtatum nature inſtitute.
¶ Ad illud ergo qđ obr̄ in ↄ̄riū ex textu gn̄.
⁊ ex. ij. cor. iam pꝫ rn̄ſio. ꝓcedunt. n. de ptāte
p̄ſidēdi accepta primo ⁊ ſcđo mō. nō tertio.
nā ⁊ ſi mulier ſit uiro quodāmō inferior rōne
inferioris ſexus. nihilominꝰ quia non ē creata
ut eēt ei in adiutoriū ut famula ſed ut ſocia.
hinc ē ꝙ q̄uis dicatur caput eiꝰ nō tn̄ dr̄ dn̄s.
q̄꞉ ipa nō ē ancilla ipius. et ideo ſ̄ dixit magr̄
di. xviij. ꝙ mulier ad equalitatē fuit ↄdita. iō
fuit formata de latere nō de pedibꝰ uel de ca-
pite ut uiri uideret̄ eē ſocia nō dn̄a uel ancilla.
¶ Ad illud qđ obr̄ ꝙ prelatio ē in angelis. iā pꝫ
rn̄ſio. q̄꞉ q̄uis vnus preſideat alteri ⁊ auctori
tatē habeat ſup alteꝝ imperādi aliquid quod
pertinet ad officiū miniſterij. tn̄ vnus angelus
non dr̄ eē ſeruus alteriꝰ angeli. ⁊ ideo ex hoc
non ↄcluditur ꝙ ptās dn̄andi ſm̄ ꝙ ei corre-
ſpondet ſeruitus ſit in hoīe ſ̄ ↄditionē nature
¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ dn̄ium ē ꝓprietas di
gnitatis. dō ꝙ ⁊ ſi ſit ꝓprietas dignitatis i eo
qui p̄ſidet. indignitatē tn̄ dicit i eo qui ſubeſt
⁊ ideo naturalr̄ pōt ↄuenire homini reſpectu
alterius creature iferioris. reſpectu tn̄ alteriꝰ
hominis nō ↄuenit naturalr̄ ſꝫ quodāmō p̄ter
naturalr̄. ſ. in punitionē peccati. ſicut eniꝫ dic t
Ambro. ſeruitus introducta fuit per peccatū
ebrietatis. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ dn̄ium et
ſeruitꝰ facit ad ↄſeruationē ordinis naturalis
dō ꝙ eſt ordo qui reſpicit naturā ſ̄ oēm ſtatū
⁊ ē ordo q̄ reſpicit naturā ſ̄ ſtatū ſue ↄditiōis
⁊ ē ordo qui reſpicit naturam ſm̄ ſtatum ſue
corruptionis. Et ſm̄ hoc quedam ſunt de di-
ctamine nature ſm̄ ſtatū deū eſſe honorandū

dictat natura ſ̄ omnē ſtatū. omnia eē ꝯmunia
dictat ſ̄ ſtatū nature inſtitute. aliq̄d eē ꝓpriū
dictat ſ̄ ſtatū nature lapſe ad remouēdas ꝯtē-
tōes ⁊ lites. Sic oēs hoīes eē ſeruos dei dictat
natura ſ̄ oēꝫ ſtatū. hoīeꝫ vō adequari homini
dictat ſ̄ ſtatū ſue prime ꝯditōis. hoīeꝫ autem
homini ſubiici ⁊ hoīeꝫ homini famulari dictat
ſ̄ ſtatū corruptionis. ut mali ꝯpeſcātur ⁊ boni
defendantur. niſi. n. eēnt huiuſmodi dñia co-
ercentia malos ꝓpter corruptionem que eſt
in natura unus alteꝝ opprimeret ⁊ ꝯmuniter
hoīes uiuere nō poſſent. non ſic aūt eēt ſi hō
ꝑmāſiſſet in ſtatu inocentie. q̄libet. n. ī gradu
⁊ ſtatu ſuo maneret. Et ſic pꝫ ꝙ illa ratio nō
ꝯcludit ꝙ ſeruitus uel dñiuꝫ reſpiciat naturaꝫ
inſtitutā ſed ſolum ꝙ reſpicit naturam lapſā
vbi ordo hꝫ ꝑturbari ⁊ pōt ꝑ dñiuꝫ ꝯſeruari.

Q Onſequenter q̄ritur de neceſſitate
potentie preſidendi. Et circa hoc q̄
runtur duo. ¶ Primo q̄ritur vtruꝫ
xp̄iani teneantur ſubiacere tyrānis. ¶ Scđo
queritur utrū religioſi teneantur ſubiacere ꝑ-
latis ſuis in omnibus.

C Irca primū ſic ꝓceditur ⁊ queritur
utꝝ xp̄iani teneātur ſubeſſe tyrānis
ſiue ꝑtāti ſeculari in aliq̄bus. ¶ Et ꝙ
ſic uidetur. i. Petri. ij. Serui ſubditi eſtote in
oī timore dñis ñ tm̄ bonis ⁊ modeſtis ſꝫ etiā
diſcholis. ¶ Itē ro. xiij. Ois aīa ꝑtātibꝰ ſubli
miorib⁹ ſubdita ſit. Et poſt. Reddite oib⁹ de
bita. cui tributū tributū. cui uectigal uectigal.
¶ Etſi tu dicas ꝙ hec ē āmonitio ꝓpter ſcanda
lū uitandū. Cōtra. Paulo añ. Neceſſitate ſub
diti eſtote non ſolū ꝓpter irā ſed etiā ꝓpter
ꝯſciaꝫ. ¶ Itē hoc ipm oñditur rōe quā apo⁹
facit ibidē. Nō ē inq̄t ꝑtās niſi a deo. ſꝫ que a
deo ſunt ordinata ſunt. ergo ois ꝑtās ordiata
ē ordinatiōe diuina. ſed qui reſiſtit ordinatiōi
dei dānationē ſibi acquirit. ergo ⁊c. ¶ Item
ſeruire homini nō ē culpa nec malū imo meri
toriū. ergo uidetur ꝙ ab illa ſeruitute nō ab-
ſoluatur per baptiſmū. ergo ſicut nō xp̄iani
ſerui ſunt alioꝝ ita etiā ſi xp̄iani fiant ſeruire
tenentur. ¶ Itē ad hoc ipm ſunt multe aucto
ritates que pñt ſumi quaſi ab oibus eplis bti
pauli in quibus monet ſeruos ſubiacere dñis
ſuis. ¶ Sꝫ ꝯ. Mat. xvij. Reges terre a q̄bus
accipiunt cenſū a filiis an ab alienis. Et poſt
infra. ergo liberi ſunt filij. Et glo. ibi. Liberi
ſunt filii regni ī oī regno. multo magis liberi
ſunt filii illius regni ſub quo ſunt oia regna in
quolꝫ regno. ſi ergo boni xp̄iani ſunt filii re-
gni illius uidetur ꝙ nulli⁹ regis terreni ꝑtāte
ſint aſtricti. ergo non uidentur ei ſubeſſe in
aliquo tributo. ¶ Item Jacobi. i. Qui autem
proſpexerit in lege perfecte libertatis. Glo.
exponit ꝙ lex ꝑfecte libertatis eſt lex euāge
lica. ergo ſi ꝑfecta libertas liberat ab oī ſ̄uitu
te. uidetur ꝙ ois q̄ inheret legi euangelii abſo
lutus ſit ab oī ſeruitute regis terreni. ¶ Iteꝫ
charitas oia mēbra xp̄i facit bñ ⁊ omnia facit
ꝯmunia. vñ. i. cor. iii. Oia ur̄a ſunt ſiue mors
ſiue uita ⁊c. Oia facit unū qđ dicit apl̄s. et ad
ephe. ⁊ ad col. Oēs unū ſumus in xp̄o nec eſt
diſtinctio ſerui ⁊ liberi. ſi ergo charitas reducit
oia membra ad equalitatē ⁊ ꝯmunitatē. uidet̄
ergo ꝙ in habentibus charitatē nō ſit aliqua
obligatio ſeruitutis. ¶ Itē maius ē uinculuꝫ
legis diuine q̄ꝫ ſit vinculum ꝯſtitutiionis hu-
mane. Sed lex euangelica abſoluit ab onere
ſeruitutis legalis que quideꝫ a deo ꝑ moyſen
lata fuerat. ergo multo forti⁹ abſoluit ab one
re ſeruitutis humane ⁊ legis ciuilis. ¶ Item
anſel. in li. cur. de⁹ homo. c. v. Per ſe redime-
re uoluit ut in priſtinā redigeret libertatē. ⁊ ſi
bi hō ſubiect⁹ eſſet nō homini. ſi ergo empti
ſumus precio magno. ſ. ſanguine agni incōta
minati ⁊ imaculati. uidetur ꝙ ipi⁹ ſolius ſerui
ſumus. ergo non uidetur ꝙ xp̄ianus q̄ renat⁹
eſt in xp̄o aſtrictus ſit alicui ſeruituti terreni
imperii. ¶ R̷. vō ꝙ cū ſeruitus opponatur li
bertati ſ̄ ꝙ triplex dr̄ eē libertas. ſ. a coactōe
⁊ a culpa ⁊ a miſ̄ia. ſic ſeruitus pōt dici tripl̄r
que attenditur in libertatis artatiōe. ſm̄ eniꝫ
artationē libertatis a culpa attenditur ſ̄uitus
peccati de qua Jo. viii. Qui facit peccatū ſer-
uus eſt peccati. ⁊ ro. vi. Nō regnet peccatū in
nr̄o mortali corpore. ſm̄ vō artationē liber
tatis a miſeria attenditur ſeruitus pene ⁊ mor
tis de qua dr̄ ro. vi. Xp̄s reſurgēs a mortuis
iā nō moritur mors illi ultra nō dñabitur. ſm̄
aūt artationē libertatis a coactiōe attenditur
ſeruitus conditiōis de qua dr̄ ro. vii. Seruus
uocatus es non ſit tibi cure. ſed ſi potes liber
fieri magis utere. hec aūt ſeruitus attenditur
in coartatōe libertatis a coactione non q̄tum
ad interiorē motū uoluntatis que cogi nō pōt
ſed quantuꝫ ad exteriorē. vñ ⁊ fuit⁹ itroducta

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

fuit in hoc ꝙ unus alterū uicit ⁊ ſeruituti ſue
adduxit ut nō liceat facere ꝯriuꝫ eius q̄d ipe
mādauerit. Cū ergo triplex ſit ſeruitus una hꝫ
ortū ab altera. nam nō eēt ſeruitus pene niſi
preceſſiſſet ſeruitus culpe. nec ſeruitus ꝯditi-
onis ſubſequeretur niſi illa duplex ꝓcederet.
Cum ergo aliquis regeneratur in xp̄o ⁊ effici
tur xp̄ianus liberatur a ſeruitute peccati. ſꝫ tñ
non ſic liberatur quin etiā poſſibilitatē ⁊ ꝓni-
tatē habeat redeundi in ideꝫ genus ſeruitutis
Et hinc eſt ꝙ ꝓpter eius ꝓmotionē ⁊ humili
ationē relinquit dñs ſuitutē mortis ⁊ ꝯditōis.
vñ ita moriuntur xp̄iani ſicut ⁊ alij. ⁊ ꝓpter
ꝓnitatē ad malū ⁊ ꝯcupiſcētias militantes in
membris ex q̄bus cōſurgunt bella ⁊ lites. ita
indigent regi terreno principe ſicut ⁊ alie gen
tes. et ideo non ſolū ſꝫm humanā inſtitutionē
ſꝫ etiā ſꝫm diuinā diſpēſationē inter xp̄ianos
ſunt reges ⁊ pricipes dñi ⁊ ſui. ⁊ ſꝫ diſtinctōeꝫ
poteſtatis ei ſubijciuntur ⁊ tenentur ſꝫ plus et
min⁹. ⁊ hoc ipe dñs dicit Mat. xxij. Reddite
que ſunt ceſaris ceſari ⁊ que ſunt dei deo. Et
apo⁹. i. thi. ulti. hoc docet ⁊ ꝯriū ꝑdicantes cō
demnat. ait. n. ſic. Quicūq3 ſunt ſub iugo ſer
uitutis dños ſuos dignos oī honore arbitrent̄
ne nomē domini ⁊ doctrina blaſphemetur. ſi
aūt aliter docet ⁊ nō acq̇eſcit ſanis ſermonib⁹
dñi nr̄i Jeſu xp̄i ſuperbus eſt nihil ſciens ⁊c.
Et hoc ipm ꝓbat ro. xiij. ⁊ in plurib⁹ aliis lo
cis docet ⁊ mandat. Et ideo ꝯcedendū eſt ꝙ
xp̄iani ſunt terrenis dñis obligati. nō tñ in oī
bus ſed in his ſolū que nō ſunt ꝯ deū. neq3 in
his omnibus ſed in his que ſꝫ rectā ꝯſuetudi-
nē ſtatuta ſunt rōnabilr̄ ſicut tributa et uecti-
galia ⁊ cōſimilia. vñ rōnes ⁊ auctoritates que
hoc oñdunt ꝯcedende ſunt. ¶ Ad illud ergo
quod primo obr̄ de textu ⁊ glo. xvij. Math.
vō ꝙ text⁹ intelligit de xp̄o ꝙ xp̄s nō tene-
batur reddere tributuꝫ. ⁊ de his qui ſunt eius
imitatores perfecti utpote de ap̄lis. pro eo ꝙ
naturalr̄ erant liberi ⁊ oīa bona tp̄alia dimiſe
rant. et iō cenſū uel tributū ab eis reges terre
accipe nō debebāt. in aliis aūt xp̄ianis uel qui
ſunt ſeruilis ꝯditōis. uel q̇ abundant tp̄alib⁹ bo
nis illa auctoritas nō hꝫ intelligi. ¶ Ad illud
q̄d obr̄ ꝙ lex euangelica ē lex pfecte liberta
tis. vō ꝙ ideo dr̄ lex pfecte libertatis q: libe
rat a ſeruitute ꝑuaricatiōis ſiue etiā a ſuitute
legis dū in ea datur ſp̄s charitatis qui ē ſp̄ūs
libertatis ſꝫ id quod dicit apo⁹ ro. viij. Nō ac-
cepiſtis ſp̄m ſeruitutis iteꝝ in timore ſꝫ ſp̄m
adoptionis filioꝝ. et ideo ex hoc nō ſequitur
ꝙ qui eſt ſub lege euāgelij ſit liberatus a ſer-
uitute terreni dnij. ¶ Ad illud quod obr̄ ꝙ
charitas oīa unit ⁊ ꝯmune facit. vō ꝙ hoc ue
rū eſt per quandā ꝑticipatōeꝫ ſꝫ nō eſt uerum
per dñij auctoritatē. oēs etiā unit ſꝫ hoc eſt ſꝫ
affectionē nō ſꝫ gradus ⁊ dignitatis indiſtincti
onē. nā in corpore xp̄i magna ē membroꝝ di
ſtinctio. q̄3uis quātū ad ꝯformitatē affectionū
magna ſit unio. ¶ Ad illud q̄d obr̄ ꝙ abſol-
uit lex euangelica ab onere legis moſaice. er
go multo forti⁹ a lege humana. vō ꝙ nō eſt
ſimile. quia lex iſta legē illā implet ⁊ euacuat
tanq̄3 ueritas figurā. nō ſic aūt eſt de lege inſti
tutionis humane que multū adiuuat ad obſer
uantiā legis diuine. vñ ⁊ apo⁹ mandat rogari
pro principibus. i. ad thi. ij. vt quietā ⁊ tran-
quillā uitā ſub eis agam⁹. ¶ Ad illud q̄d obr̄
ꝙ xp̄s ideo p ſe redimere uoluit ut in priſti-
nā libertatē redigeret. vō ꝙ ibi notatur effe-
ctus plenus redēptionis facte per xp̄m. ſed tñ
illū effectū nō plene aſſequimur in p̄ñti. quelꝫ
creatura ingemiſcit ⁊ parturit donec liberet̄ a
ſeruitute corruptiōis in libertatē glorie filioꝝ
dei. vñ hic inchoatur libertas a culpa. ſed ibi
ꝯſūmabitur libertas a miſeria ⁊ ab oī ꝑtāte
humana. vnde nō ſequitur ꝙ ſi ſumus empti
a xp̄o ꝙ ꝓpter hoc non ſimus ſerui alterius.
quia dñium xp̄i bene ꝯpatitur ſecum dñium
hominis in his maxime qui nihil iubēt ꝯ deū.
ſꝫ nō ꝯpatitur ſecū dñium diaboli vel peccati
ſꝫ illud Mat. vj. Non poteſtis duob⁹ dñis ſer
uire. ideo q̄3uis redēptione xp̄i eruamur a ſer
uitute mortalis peccati. nō tñ eruimur a ſerui
tute ꝯditionis uel mortis.

Secundo queritur utrū religioſi tene
antur prelatis ſuis obedire in oībus
q̄ nō ſunt ꝯ deū. ¶ Et ꝙ ſic uidetur.
Primo auctoritate dñi Mat. xxiij. Sup cathe
drā moyſi ſederūt ſcribe ⁊ phariſei q̄ dicunt
uobis facite. ergo ſi dñs ſine diſtīctōe mādat
ꝙ facienda ſunt que dicunt etiā de malis ꝑla
tis uidetur ꝙ in oībus obediēdū eſt eis. ¶ Si tu
dicas ꝙ nō intelligitur niſi de illis que dicunt
⁊ ad que hō tenetur per mandatū legis. ꝯtra
hoc ē. quia alibi dicit dñs. Qui uos audit me
audit. ⁊ q̇ uos ſpernit me ſpernit. ergo ſi de⁹

in oibus eſt audiendus ⁊ i nullo ſpernendus.
uidetur ꝗ prelatus a deo iſtitutus a ſuis pla-
tis debeat i oibus obediri. ¶ Itē col. tertio.
Filii obedite parētibus veſtris per oia. ſi filii
carnales parentibꝰ carnalibus debent per oia
obedire. ⁊ non debent minus eſſe obedientes
filii ſpūales prelatis ſpiritualibus q̄ꝫ carnales
carnalibus. ergo religioſi debent ſuis prelatis
i oibus obedire. ¶ Itē btūs Bn̄dcūs i regula
ſua. Si precipit prelatus ipoſſibile tēptandū
eſt facere. ergo ſi i ipoſſibilibus obediendū eſt
deo. multo fortius i poſſibilibus. ergo i oibus
¶ Item Hieroꝰ ad Ruſticū. Prepoſitū mo
naſterii timeas ut dn̄m. diligas ut patrē. cre-
das q̄cq̄d dixerit ſalutare. nec maiori iudices
ſententiā cuius eſt offm̄ obedire ⁊ iuſſa iplere.
dicente moyſe. audi iſrael ⁊ tace. ¶ Itē hug.
de ſancto victore. Obedia eſt v̄tus que oia
amplectitur i uidicta neceſſario iplenda niſi
obſtiterit iperātis auctoritas. ergo uidetur ꝗ
ſi non obedit i oibus non hꝫ ueram obediam
ergo ſi tenetur habere ueram obediam tene-
tur i oibus obedire. ¶ Item uidetur rōne. Si
cut homo uouet paupertatem ⁊ ꝯtinentiā ſic
uouet obediam. ſed q̇ uouet ꝯtinētiā tenetur
abſtinere ab oī coitu. ⁊ q̇ uouet paupertatem
tenetur renūnciare oibus temporalibus. ergo
q̇ uouet obediam tenetur obedire i oibus que
ſibi iiunguntur. ergo ſicut aliq̇s iudicatur ꝓ-
prietarius ſi unā ſolā punctā habeat ſic debꝫ
iudicari inobediens ſi unū ſolū prelati uerbuꝫ
pertranſeat. ergo ei tenetur obedire i oibus.
¶ Sed ꝯtra. Iacobi. v. Obedire oportet deo
magis q̄ꝫ hominibus. ergo in aliquibus tene
mur obedire deo in quibus non tenemur obe
dire hominibus. ergo uidetur ꝗ non tenea-
mur obedire prelato in oibus. ¶ Item Ber.
in libro de diſpenſatione ⁊ precepto. Subditꝰ
nec citra promiſſum eſt inhibendus nec vltra
cogendus per legem obedientie. ergo ſi aliq̇s
prelatus precipiat ei ultra id quod promiſit
non uidetur ꝗ teneatur ei obedire. ¶ Itē pfe
ctio religionis maxime in pfectione obediētie
ergo ſi omnes religioſi tenerentur in omnibꝰ
obedire omnes religiones eſſent equalis pfe
ctionis. ꝗ ſi hoc eſt plane falſum. ergo ⁊c.
¶ Itē religioſus nō tenetur obedire prelato
ſuo niſi per legem uoti. ſed p legē uoti nō te
netur homo ſoluere niſi id qđ uouit ſpōtanee

ergo uidetur ꝗ prelatus non poſſit ab eo exi
gere niſi id quod ꝓmiſit obſuare. ¶ Rͤ. dō
ꝗ aliter loquendū eſt de obedientia exigenda
prelato a ſubdito religioſo ſ; obediētie perfe-
ctionē. aliter ſ; neceſſitatis obligationē. Si lo-
quamur de ipſa ſ; pfectionē ſic dō eſt ꝗ ſicut
dicit Ber. perfecta obediētia finē neſcit ⁊ pfe
ctus obediens non ſolū in his que mandat ſꝫ
etiā ſupra ea que mādat promptū hꝫ affectu
ad ſubiacēdū precepto prelati deſiderans illū
imitari qui humilians ſeipm̄ factus eſt obedi-
ens uſqꝫ ad mortē. Si autē loquamur de obe
dientia ſ; neceſſariā obligationē ſic habet ter-
minū ⁊ menſurā iux̄ magnitudinē uoti emiſſi
Non. n. amplius tenetur obedire ſuis prelatis
niſi in his que promiſerunt dn̄o obſeruare et
que non ſunt ꝯtraria aīe ⁊ regule ſue. Unde ſi
prelatus aliquid precipiat qđ ſit ſupra uotum
ſubditus non tenetur ad illud implēdū. Et iō
ꝯcedendū eſt ꝗ religioſi non tenentur prela-
tis ſuis obedire in omnibus. lꝫ ſanū ſit ꝯſiliuꝫ
ꝗ in oibꝰ obediant que nō ſunt ꝯ deū. Unde
rōnes q̄ ad ſecundā partē inducūtur ꝯcedēde
ſunt quia uerꝫ ꝯcludunt. ¶ Ad illud ergo qđ
primo obr̄ in ꝯ̄rium ꝗ obediendū ē in oibus
his q̇ ſedent in cathedra. uerū eſt de his q̄ ad
cathedraꝫ ſpectant ⁊ de p̄ceptis legis. de aliis
auteꝫ nō mandat. Et qđ obiicit ꝗ ipe dn̄s dic
Qui uos audit ⁊c. dō eſt ꝗ uerꝫ ē ꝗ loquitur
de his que apl̄i ⁊ eoꝝ ſucceſſores mandāt ex
perſona xp̄i. ⁊ etiā ex auctoritate ſibi data. in
nullo tn̄ qđ dicunt eoꝝ auctoritas ē ſpernēda
Unde q̄uis nō teneamur prelatis in omnibus
obedire. tenemur tn̄ nullū mandatū eoꝝ ſper
nere. Unde dr̄ i iure ꝗ ſn̄ia paſtoris ſiue iuſta
ſiue iiuſta tenēda ē. ¶ Ad illō qđ obr̄ de v̄bo
apl̄i. Filij obedite p oia pentibꝰ. dō ꝗ ſi intel-
ligatur de his que ſpectāt ad mādatū diuinū
p̄ceptū ē. de aliis aūt monitio ē nō p̄ceptū. ¶
Ad illud v̄bū bti Bn̄dicti ⁊ Hiero. ⁊ Hug.
dō ē ꝗ nō loquūtur de obedia ſ; obligatōem
neceſſitatis ſꝫ ſ; pfcōeꝫ charitatis. ¶ Ad illō
qđ obr̄ ꝗ ſicut uouet hō paupratē ⁊ ꝯtinētiā
ita uouet obediaꝫ. dō ꝗ ſic ⁊ nō ſic. Sic q̇dē i
hoc ꝗ aufert ſibi ꝓprie uolūtatis dn̄iuꝫ. Non
ſic aūt qꝛ nō artat ſe ad faciēdū niſi ea q̄ i re-
gula ſunt exp̄ſſa. ⁊ qm̄ in oī religione pfcōis
ſimplr̄ ꝯtinetur renūciatio q̄tū ad opꝰ carnis
⁊ quātū ad opꝰ ꝓprietatis uel i ſpāli uel in cōi

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

nõ ſic aũt p̃cipiũtur oĩa q̃ p̃miſit p̃cipi. iõ non ſic
artatur ad obediẽdũ ĩ oĩbꝰ ſicut ad renũciãdũ
oĩbꝰ. Nõ aũt hꝰ eſt q: poſſibile ẽ alicui renun
ciare ꝓprietati. ⁊ etiã ſatis facile maxime ubi
ẽ poſſeſſio habita in cõi. ſ; obtẽpare oĩbꝰ que
dicũtur hoc nõ tm̃ ẽ nõ facile imo etiã ĩpoſſi-
bile. ⁊ iõ fines ponũtur ꝓmiſſiõi obedie. non
ſic ponunt̃ ꝓmiſſiõi paupꝫtatis uel etiã caſtita
tis. vñ ĩ regula btĩ frãciſci ſimplr̃ precipitur
ꝙ illiꝰ regule ꝓfeſſores nihil oĩo hẽant ꝓpriũ
ſup terrã. ſimplr̃ etiã; p̃cipit̃ ꝑpetuo ↄtinere
ñ ſolũ ab actu ſ; etiã a ſuſpecto ↄſortio ⁊ ↄci
lio mulieꝝ. ſ; ñ ſimplr̃ p̃cipit̃ ſuis p̃latis ĩ oĩbꝰ
obedire ſ; ĩ oĩbꝰ q̃ ꝓmiſerũt dño obſuare et
ñ ſunt ↄ̃ria aĩe ⁊ regule ſue. neſcio ſi ad aliqḋ
iſtoꝝ uotoꝝ q̃ſq̃; ſciat plus addere. ĩ hoc ergo
pfcõis culmĩe ↄgruũ ẽ p̃dcẽ. q. ſiniare ſmonẽ.

In pte iſta ſũt qõẽs circa lit. Et pri
mo q̃rit̃ de illa rñſiõe quã fac̃ magr̃
Sciẽdũ ẽ aplꝫ ib. loq̃ de ſeculari ptã
te. Nõ. n. uidetur magr̃ ſufficiẽter ſoluere ad
qõnẽ motã imo potiꝰ ĩ ugere. q2 ſicut dictũ ẽ ĩ
p̃cedẽti. c. diabolus nõ h; ptãtẽ nocẽdi a ſeip̃o
ſ; a deo. cũ ergo apoꝰ dicit ꝙ oĩs ptãs a deo
ẽ. intelligit nõ ſolũ de ptãte hoĩs ſ; etiã de po
teſtate diaboli. ¶ Itẽ uidet̃ ꝙ eiꝰ ptãti nõ ſit
reſiſtẽdũ. q2 hiere. xxviij. Gẽs ⁊ regnũ qḋ ñ
ſuiuerit nabuch. ⁊c. ↄminat̃ his dñs q̃ nõ ſer-
uiẽt nabuch. ſi ergo p nabuch. ſignificat̃ dia-
bolus videtur ⁊c. ¶ Itẽ nõ debemꝰ reſiſtere
ptãti mẽbris diaboli utpote malis p̃latis ⁊ ty
rãnis q̃ ſunt mẽbra diaboli. ergo multo fortiꝰ
neq; ipi diabolo q̃ ẽ caput ipoꝝ maloꝝ. ¶ R̸
dicendum ꝙ magr̃ recte dicit in hoc qḋ dicit ꝙ v̾bũ
apli a quo dr̃ nõ reſiſtẽdũ eſſe ptãti intelligi
hẽat de ptãte hũana nõ de ptãte diabolica. q2
ptãs hũana ⁊ ordinata ẽ ⁊ ordinate ſ; ẽ quẽter
mouet ⁊ impat. ⁊ iõ q̃ ei reſiſtit diuine ordi-
nationi reſiſtit ſaltẽ ſi ordinate p̃cipit. S; q̃a
diabolus ex puerſitate uolũtatis ſue ſemp in-
ordinate ⁊ ad malũ mouet ⁊ ↄ̃ deũ. iõo ſ rectũ
ordinẽ ⁊ mãdatũ apl̃i frequẽter ẽ ei reſiſtẽdũ
⁊ pugnandũ ↄ̃ eũ tanq̃; ↄ̃ peſſimũ aduerſariũ.
ꝙ ergo dicitur ꝙ ptãs diaboli a deo ẽ. dicendum ꝙ
ueꝝ ẽ. ſ; ipe nõ utitur ea ad id ad qḋ deꝰ et eã
dedit imo ſemp malũ intẽdit. ⁊ dũ nos ei for
titer reſiſtimꝰ malũ ſuũ in bonũ nr̃m ↄuerti-
mus. ¶ Ad illud quod obĩ de mẽbris diaboli

dicendum ꝙ nõ eſt ſimile. nã mẽbra ſua nõ ita ſemp
mouent ad malũ ſicut ipe q̃ ẽ in malo obſtina
tus ⁊ a quo ſumpſit exordiũ oẽ malũ. ¶ Ite;
queritur de hoc quod dicit. Ipſos humanaru;
rerũ gradus aduerte ſiq̃s iuſſerit uicecurator
⁊c. In quo v̾bo inuit ꝙ ſi ptãs iferior obuiet
ptãti ſupiori magis obediẽdũ ẽ ptãti ſupiori
q̃; inferiori. S; ↄ̃riũ hꝰ habetur ſup illḋ apoc.
Et angelus eccleſie pgami ſcribe. Non audet
archiepus ſup ſubditos epĩ manũ imponere
ſine eo. ſ; hoc põt ep̃s ſine archiep̃o. ergo ui
detur ꝙ magis eſt obediendũ inferiori q̃; ſu-
piori. ¶ Itẽ cã imediata magis influit q̃; me
diata. ergo ſi poteſtas inferior magis imedia
ta ẽ q̃; ſuperior. uidetur ꝙ magis ſit ſtandu;
poteſtati inferiori q̃; ſuperiori. ¶ Contrariũ
huius eſt. quia dicit Boecius. Quicquid põt
uirtus inferior poteſt ſuperior. ſed non econ-
uerſo. ergo uirtus ſuperior poteſt ↄpeſcere in
feriorẽ. ergo magis ſtandũ ẽ mandatis ipſius.
¶ R̸. dicendum ꝙ dupliciter eſt loqui de poteſtate
ſuperiori ⁊ inferiori. aut ita ꝙ poteſtas inferi
or totaliter fluit a ptãte ſuperiori. aut ita ꝙ
indignatur ſicut poteſtas curatoris a poteſta-
te proconſulis ⁊ poteſtas proconſulis a pote
ſtate imperatoris. ⁊ tunc uerum eſt quod dicit
ꝙ ſtandum eſt magis poteſtati ſuperioris ꝙ
inferiori. Aut ille poteſtates ita ſe habent ꝙ
ambe fluunt a ſuperiori. ⁊ in talibus determi
natis una preſupponit altera;. ⁊ illa poſſe ple
num habet ſuper utranq; ſicut poteſtas epi-
ſcopi ⁊ archiepiſcopi a poteſtate pape qui ple
na; habet potentiam ſuper utrunq;. Et tunc
non eſt generaliter uerum ꝙ magis oporteat
obedire poteſtati ſuperiori q̃; iferiori vtpote
poteſtati archiepiſcopi q̃; epiſcopi. quia unus
eſt prelatus imediatus alter mediatus. ſed re-
ſpectu eius qui habet plenam poteſtatem ſu-
per utrunq; ueritatem habet. quia ille non eſt
tantum prelatus mediatus. vnde magis deb;
ſtare ſubditus mandato pape q̃; mandato ali
cuius prelati inferioris. et in hoc caſu loquitur
Auguſtinus. Et per hoc p; rñſio ad obiecta.
¶ Poſtremo queritur de illis auctoritatibus
quas magiſter adducit in littera. cum eni; ſit
q̃ſtio de ptãte peccandi uidetur ꝙ minꝰ recte
adducat auctoritates illas q̃ locũ tenẽt de ptã
te dñandi ⁊ iferẽdi malũ pene ſic aſpicienti p;

Et dicendū ꝙ ex ꝯſequēti aliquo poſſunt ad ꝓpoſitū applicari. Ueritamē ſicut aperte apparet magiſter allegat eas aliquantulū minus recte. non tamen eſt mirandū ſi in tot ⁊ tam bonis dictis magiſter dixit aliquid minus cōplete. nec ei eſt ꝓpter hoc inſultandū. magis enim ſuo labore meruit legētiū orōes ⁊ graꝝ actiones ꝙ̄ꝫ reprehenſiones. ſꝫ in aliq̄bus locis declinauerit ab opinionibꝰ ꝯmunibus ⁊ parti minus probabili adheſit precipue in octo locis.

¶ Nā in li. primo ſunt duo. Vnū. ſ. eſt di. xvij. ꝙ charitas que eſt dei ⁊ proximi nō eſt quid creatū ſꝫ increatū. ¶ Aliud uero eſt ꝙ hec noīa trinus ⁊ trinitas nō dicūt poſitōeꝫ ſꝫ priuationē tm̄. ⁊ hoc ponit di. xxiiij. ¶ In ſecūdo ṽo li. ſimilr̄ duo dicit quoꝝ primū ē ꝙ in angelis beatis premiū preceſſit ⁊ meritū reſpectu ſubſtantialis premii habet ſubſequi. et hoc dicit di. v. ⁊ etiā di. xi. ¶ Aliud eſt ꝙ nihil de cibis tranſit in ueritatē humane nature nec per generationē nec per nutritionē. ¶ In li. tertio ſimiliter duo dicit. Vnū eſt ꝙ anima exuta a corpore eſt perſona. et hoc dicit di. v. ¶ Aliud ē ꝙ xp̄s fuit homo in triduo. et hoc dicit di. xxii.

¶ In quarto ſimilr̄ duo dicit. Vnū ē ꝙ baptiſmꝰ ioānis cum impoſitione manuū equipollebat baptiſmo xp̄i ita ꝙ baptizatus baptiſmate ioānis in fide trinitatis non erat rebaptizandꝰ et hoc dicit di. ſecūda. ¶ Aliud eſt de ptāte baptizandi interius quam dixit ꝙ deus potuit aliī dare. ⁊ ꝙ creatura potuit ſuſcipere. ⁊ ſilr̄ ꝙ deus poteſt poteſtatē creandi ꝯmunicare ⁊ creare per creaturaꝫ tanꝙ̄ꝫ per miniſtrū. ⁊ hoc di. v. In his octo poſitionibus ꝯmuniter doctores pariſienſes non ſequūtur magiſtrū nec credo in oībꝰ his eū eſſe ſuſtinendū ne amore hominis ueritati fiat preiudiciū. ⁊ hec omnia ſuis locis manifeſta ſunt ⁊ manifeſtabuntur. Si cui aūt aliter uidetur ⁊ fortaſſis melius nō inuideo. ſed hoc rogo ut ſiquis in explanatōe duoꝝ libroꝝ precedentiū ⁊ etiā duoꝝ ſequentiū aliquid in hoc opuſculo inuenerit approbatione dignū agat grās deo largitori bonoꝝ. In aliis ṽo locis ut inuenerit uel falſū uel dubiū uel obſcurum ſcribentis inſufficientie benigne indulgeat qui abſqꝫ dubio teſte ꝯſcientia uera ⁊ apta ⁊ ꝯmunia dicere ꝯcupiuit. Quicquid enim ſit de uerbis que foliis ꝯparantur hoc ſūmope attendendū ⁊ in inq̄ſitione qualꝫ obſeruandū ne quis adeo letetur in ſententia oris ſui ⁊ ſic ei inhereat ut uerba oris alieni deſpiciat aſpiciens ea oculo minus ſano. ⁊ ſic per tumorem ⁊ liuorem aditum ſibi ueritatis precludat ⁊ de numero illorum ſit de quibus dicit apoſtolus ꝙ ſemp ſunt diſcentes ⁊ nūꝙ̄ꝫ ad uiam ueritatis peruenientes. quod auertat deus ab oībus inquiſitoribus ueritatis. Hanc autem ueritatem infatigabiliter querere. infallibiliter inuenire. inamiſſibiliter apprehendere ⁊ tenere concedat nobis ille qui eſt via ueritas ⁊ uita. qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto unum exiſtens in eſſentia ⁊ ab eis diſtinctus ī perſona hominem rectum fecit. qui ſe infinitis queſtionibus miſcuit peccatorum ſꝫm ꝙ ſeries manifeſtat duorū precedentiuꝫ libroꝝ. cui eſt omnis honor ⁊ gloria laus ⁊ imperium per infinita ſecula ſeculoꝝ. AMEN.

¶ Religioſi prīs Bonauenture ordinis minorū veritatis theologice ꝓfeſſoris eximii. ſacreqꝫ apoſtolice ſedis cardinalis ſuper ſecundū ſententiaꝝ ſcriptum finit. Anno ſalutis noſtre M cccc lxxvii. per magiſtrum Hermanum lichtenſtein Taruiſii feliciter impreſſum.

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

¶ Tabula eiuſdem libri.

¶ Diſtinctio prima.

Utrum mundus fuerit productus in eſſe ſm principium materiale uel cauſale.

Utrum mundus ſit eternus.

Utrum res ſint ꝓducte a pluribus principiis.

Utrum illud principium preduxerit omnia ſe ipſo uel alio medio.

Utrum creatio dicat mutationem.

Utruȝ dicat mediū inter creatorē ⁊ creaturaȝ.

Utrū ab uno potuerit eſſe rerum multitudo.

Utrum ꝯueniens fuerit eē naturam corporeā incorpoream ⁊ ex utraqȝ ꝯpoſitam.

Utruȝ finis creaturarum ſit dei gloria uel utilitas noſtra.

Utꝫ natura ſpūalis ꝓcellat ꝯpoſitā dignitate

Utꝫ angelus ⁊ aīa differant ſpecie.

Que ſit differentia illa per quam differunt.

¶ Diſtinctio. ij.

Utꝫ ſpiritualia habeant menſuram propriā.

Utrū ſit unū euū oium euiternorum.

Utrum euiterna habeant menſurā ſucceſſiuā uel permanentem.

Utrum euum precedat tempus.

Utꝫ inter tempus ⁊ euum ſit media mēſura.

Utrū ſubſtantie ſpirituales ⁊ corporales ſimꝉ ſint producte.

Utrum empyreum ſit ⁊ cuius forme.

Utrum influat in hec inferiora.

Utruȝ angeli ſint in loco corporeo.

Utrum angeli poſſint eſſe in pluribus locis.

Utruȝ ſit in loco punctali.

Utrum angeli plures poſſint eſſe in eodem loco.

¶ Diſtinctio. iij.

Utrum angelus ſit compoſitus ex materia ⁊ forma.

Utrum ſit eadē materia corporaliū ⁊ ſpūaliū.

Utrū ſit eadem numero.

Utrum ſit in angelis diſcretio perſonalis.

Utrum ſit proprietas eſſentialis uel accn̄talis

Utrum materialis uel formalis.

Utrum deus fecerit angelum malium.

Utrum in primo inſtanti fuerit malus actu ꝓprie uoluntatis.

Utruȝ angelus cognoſcat omnia per ſpecies inatas uꝉ acquiſitas.

Utrum naturali cognitione nouerit diuinam eſſentiaȝ in ſeipſo ſine medio.

Utrum naturali dilectione dilexerit deum ꝓpter ſe ⁊ ſuper omnia.

Utrum eadem dilectione naturali magis ſuperiorem equalem uel inferiorem.

¶ Diſtinctio. iiij.

Utrum angeli in ſua creatione habuerint gloriam.

Utrū habuerint gratiam.

Utrū bonis debuerit reuelari futura ꝑmāſio.

Utrum malis ſua damnatio.

Utrum in ipſa creatione habuerit cognitionē matutinaȝ.

Utrum poſt glorificationem habeant ueſpertinam.

¶ Diſtinctio. v.

Utrum lucifer primo peccauerit peccato ſuperbie.

Quod fuerit eius appetibile.

Quo genere peccati minores angeli peccauerint.

De comparatione peccati ipſorum ad peccatum luciferi.

Utrum conuerſio bonorum fuerit virtute nature uel gratie auxilio.

Utrum meritum precedat merituȝ uel ſequatur.

¶ Diſtinctio. vi.

De quo ordine lucifer fuerit.

De quo minores angeli.

Utrum ceciderint in infernum quantum ad locum.

Utrum ceciderint in infernale ſupplicium.

Utrū ſit inter eos ordinum diſtinctio.

Utruȝ ſit inter eos prelatio.

¶ Diſtinctio. vij.

Utrum peccatum eius ſit remiſſibile.

Utrum uoluntas eius poſſit rectificari.

Utrum ſit in eis malē volūtatis continuatio.

Utrum male uolūtatis intenſio.

Utrum confirmatio mutauerit liberum arbitrium.

Utrum obſtinatio auferat libertatis vſum.

Utrum hec duo minuant libertatis dominium.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Utꝝ in demõib⁹ de oib⁹ cadat error circa pñtia
Utrũ obliuio circa preterita.
Utrum precognitio circa futura.
Utrũ ois forme inductio ſit a datore.
Utrum uerãꝝ formaꝝ inductio ſit a demone.
Utrũ poſſit hõ uti miſterio demonũ ſine pccõ
Utꝝ angeli hẽant corpora ſibi unita naturalr̃
Utrũ habeant corpora uoluntarie aſſumpta.

Diſtinctio. viij.

Utrũ illd corp⁹ hẽat uerã naturã corpis hũani
Utrũ fiat de natura celeſti uel elementali.
Utꝝ exerceant in ipõ opatões aie uegetatiue
Utrũ operationes potentie ſenſitiue.
Utruꝫ demones poſſint habitare in humanis corporibus.
Utrum illabantur animabus.
Utrũ poſſint ludificare humanos ſenſus.
Utrum poſſint cogitationes imittere.
Utrum affectiones incẽdere.
Utrum poſſint ſcrutari ſecreta cordis.

Diſtinctio. ix.

De diffinitionibus hierarchie ⁊ ordinuꝫ.
Utrũ angeli diuerſoꝝ ordinũ differãt ſpecie.
Utrũ principilis cauſa diſtinctõis ſit a gratia uel a natura.
Utruꝫ ſm capacitatẽ recipientis dentur dona gratuita a deo.
A quib⁹ habeant denominari ordines.
Utꝝ hoies ſint ad ſingulos ordines aſſumẽdi
Utrũ euacuabitur p̄latio iter angelos bonos.
Utrum fiet decim⁹ ordo.
Utruꝫ angeli unius ordinis ſint equipollẽtes.
Utrũ alie ſubſtantie rõnales. ſ. anime habeant per ordines diſtigui.

Diſtinctio. x.

Utrum aliqui angeli mutantur.
Utrum omnes mutãtur.
Utrũ mutãtur ad accendendũ affectuꝫ.
Utrũ ad illuminandum intellectuꝫ.
Utrum eius locutio ſit idẽ quod ei⁹ cognitio.
Utrum eadem locutio eſſe poſſit a deo ⁊ ab angelo.

Diſtinctio. xj.

Utruꝫ angeli debuerint deputari ad cuſtodiaꝫ hominis lapſi.
Utum ad cuſtodiam hominis conditi.
Utrum angelus fuerit deputatũs ad chriſti cuſtodiam.

Utrum ſubtrahat aliquando cuſtodie bñficiũ.
Utrum ex noſtra beatificatione accreſceret ei gaudiuꝫ.
Utrũ ex damnatione eius quem cuſtodit incurrat aliquod detrimentum.

Diſtinctio. xij.

Utrum materia corporalium ſit creata in oimoda poſſibilitate.
Utruꝫ ſit creatura imperfecta actualitate.
Utrum ſub aliqua formarum diuerſitate.
Utrum ſit eadẽ materia celeſtiũ ⁊ terreſtriuꝫ.
Utrum fuerit producta ante omnem dieꝫ.
Utrũ habuerit ſitum.

Diſtinctio. xiij.

Utrũ illa lux fuerit corporalis uel ſpiritualis.
Quomodo faciebat diem ⁊ noctẽ.
Utrum lux ſit corpus uel forma corporis.
Utrum forma ſubãlis uel accidentalis.
Utrum lumen exiſtens in corpore luminoſo ſit corpus uel qualitas.
Utruꝫ ſit qualitas ſubſtantialis vel accñtalis.

Diſtinctio. xiiij.

Utrum celum chriſtallinũ ſit de natura aque.
Utrum firmamentum ſit eiuſdem nature cuꝫ igne elemento.
Utrum celi habeant orbicularem figuraꝫ.
Utrum habeant dextram uel ſiniſtram.
Utrum primum mobile imediate moueatur a deo.
Utrum ab intelligentia uel a propria forma.
Utrum omnia luminaria celi locentur in vno corpore continuo.
Utrum moueantur in orbibus ſuis motibus propriis.
Utrum conueniat alicui moueri abſqꝫ ſtellis.
Utrum luminaria habeãt diuerſitatem perfectionum.
Utrum diuerſa luminaria habeant diuerſas impreſſiones ſuper corpora.
Utrum ex diuerſitate impreſſionum cauſetur in hominibus diuerſitas morum.

Diſtinctio. xv.

Utrum anima ſenſibilis ſit producta ex aliquo uel ex nihilo.
Utrum ſenſibilia quantum ad corpus ſint ꝓducta ex quattuor elementis.
Utrum in ipſorum compoſitione actiuã predominentur paſſiuis uel econuerſo.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Utrū omnia ſenſibilia facta ſint ꝓpter hoīez.
Quo die fuerint producta.
Utruz deus poſtq̃ omnia animalia produxit ab omni opere quieuit.

¶ Diſtinctio. xvj.

Utrum homo ſit imago dei uere.
Utruz ſit imago dei naturaliter.
Utrum imago dei proprie.
Utꝝ angelus ſit magis ad imaginē q̃ homo.
Utrū rō imaginis ſit magis ī uiro q̃ in fēia.
Utrū principali⁹ in cognitiua q̃ in affectiua.

¶ Diſtinctio. xvij.

Utrum aīa ade ſit producta de dei ſubſtantia.
Utruz ſit producta ex aliqua materia.
Utrū aīi corp⁹ uel poſt. in corpe uel ex̄ corp⁹.
Utꝝ corp⁹ ade ꝓduci debuit de natura celeſti.
Utꝝ ꝓductū fuerit de natura elementari.
Utꝝ ꝯditū fuerit in ꝯplexione eq̄li vel ineq̄li.

¶ Diſtinctio. xviij.

De quo mulier formata fuerit.
Utrū ꝭ rōnē ſeīalē corp⁹ eius ī coſta ꝑceſſerit.
Quid ſit rō ſeminalis ꝭm rem ⁊ eſſentiam.
Utrū aīe oīum hoīum ſint una ſubſtantia uel diuerſe.
Utꝝ ſimul uel ſucceſſiue ſint in eſſe ꝓducte.
Utruz ſint ex traduce.

¶ Diſtinctio. xix.

Utrū aīa rōnalis per naturā ſit īmortalis.
Utrum omnis anima de ꝯſtitutōe ſue nature ſit īcorruptibilis.
Utrū aīa nō peccāte poſſꝫ corp⁹ ade diſſolui.
Utrū peccante poſſꝫ ꝑpetuari in uita per eſuꝫ ligni uite.
Utꝝ īmortalitas ineēt hōi a natura uel a grā.
Utrum illa īmortalitas eēt eadem per eēntiā cum īmortalitate glorie.

¶ Diſtinctio. xx.

Utrū in primo ſtatu fuiſſꝫ ſexuum cōmixtio.
Utrū in illa ꝯmixtiōe fuiſſet ſeminis deciſio.
Utrū ī ſua deciſione fuiſſꝫ delectatōis itēſio.
Utrū ī illa ꝯmixtiōe eēt itegritatis corruptio.
Utrum in omni coitu eſſet prolis generatio.
Utrū eēt equalis generatio uiroꝝ ⁊ mulierū.

¶ Diſtinctio. xxj.

Quid diabolū mouerit ad tentandū hominē.
Quid fuerit inſtrumētū mediū ad tentandū.
De ordine ⁊ proceſſu tentationis.
Utrum carnis ſit tentare.
Utrum carnis tentatio ſit abſq̄ tentatione diaboli.
Cui haꝝ tentationuꝫ facilius ſit reſiſtere.
Utꝝ primū peccatū hoīs potuerit eē ueniale.
Utruz fuerit remediabiliter uel nō.
Utrum fuerit maximum omnium peccatoꝝ.

¶ Diſtinctio. xxij.

Quo genere peccati peccauerit mulier.
Utrum quod mulier appetiit uir ꝯcupiuerit.
Quis eoruꝫ peccauerit grauius.
Utrum peccauerint ex ignorantia.
Utrum aliquo modo ignorantia ſit culpa.
Utrū excuſet a culpa.

¶ Diſtinctio. xxiij.

Utrū de⁹ debuerit hoīez facere īexpugnabilē.
Utrum eum debuit permittere tentari quem caſurum ſciebat.
Utrū tentatio ſit appetēda a uiris iuſtis.
Utrū homo ꝓfeciſſet in cognitōe ſi ſtetiſſet.
Utrum ſi ſtetiſſet decipi potuiſſet.
Utrum adam deum cognoſceret eo mō quo cognoſcetur ī patria.

¶ Diſtinctio. xxiiij.

Utrum potuerit dari homini liberum arbitriū inflexibile per naturam.
Utrum per illud quod habebat poterat tentationi reſiſtere abſq̄ gratia.
Utrū intellcūs ⁊ affcūs ſint diuerſe potētie ꝑ eſſentiam.
Utrū inferior potentia aīe ⁊ ſupior ſint diuerſe potētie.
Utrum diuiſio uoluntatis per naturalē ⁊ deliberatiuam ſit per diuerſas potētias.
Utrū itellectus agēs ⁊ poſſibilis ſint diuerſe potentie.
Utrū pc̄cm̄ ꝭ ſe hēat eē ī ſupiori pte rationis.
Utrum poſſit in ea eſſe ueniale.
Utrū ſit pc̄cm̄ ī inferiori pte ſiue ſenſualitate
Utruz ſit in ea mortale ſuperiore nō peccāte.
Utrum in ſenſualitate poſſit eſſe peccatum ueniale.
Utrū poſſit eē in ea mortale.

¶ Diſtinctio. xxv.

Utrū liberum arbitrium ſit ſolum in habentibus uoluntatem ⁊ rationem.
Utrum ſit potentia diſtincta contra uoluntatē ⁊ rationem.
Utrū ſimul ꝯplectatur uolūtatē ⁊ rationem.
Utrum complectatur eas per modum potētie uel habitus.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Utꝝ aliq̄d addatur ſup uolūtatē ⁊ rōez penes quā iſtaꝝ principaliter nobis inſit.
Utrū ſit equalr̄ in oibus in quibus eſt.
Utrū ſit actuū ꝯtingentū uel neceſſariorum.
Utrum poſſit in malum ſm q̄ liberuꝫ.
Utrum poſſit cogi ab aliquo agēte creato.
Utrum poſſit cogi a deo.
Utrum ꝓpter ineptitudinem corporis ligari habeat quantum ad uſum.

Diſtinctio. xxvi.

Utrū gratia ponat aliquid circa gratificatum.
Utrū illud quod ponit ſit creatuꝫ uel icreatū.
Utrū gr̄a ſit in genere ſubſtantie uel accn̄tis.
Utrū accn̄tis corruptibilis vel icorruptibilis.
Utrū primo inſit ſubſtantie aie uel potentiis.
Utrū ꝯparetur ad aiaꝫ in rōe motoris.

Diſtinctio. xxvii.

Utrum gratia gratum faciens diuidatur per diuerſas differentias per eſſentiam.
Utrum gratia ⁊ uirtus per eſſentiā differant.
Utrum gratia ⁊ gloria differant per eſſentiā.
Utrū p grāꝫ mereamur donū grē nō habitū.
Utrum mereamur huius gratie augmentuꝫ.
Utrū mereamur p grāꝫ gloriā de ꝯdigno.

Diſtinctio. xxiii.

Utrū libeꝝ arbitriuꝫ abſq; gr̄a poſſit a culpa reſurgere.
Utrū poſſit inimicū uincere ſinē gratia gratū faciente.
Utrū poſſit omnia mandata implere.
Utruꝫ abſq; gratia gratis data poſſit ſe ſufficienter diſponere ad grāꝫ gratū facientem.
Utrū ſine oi grā poſſit hō tentatōi reſiſtere.
Utrū poſſit i opꝰ de gn̄e bonoꝝ ſine oi grā.

Diſtinctio. xxix.

Utrum homo in ſtatu inocentie circūſcripto dono gratie eēt deo acceptus.
Utrū poſſet exire in opus meritorium.
Utrum habuerit gratiaꝫ ante lapſum.
Utrū ſil' fuerit ꝯditꝰ in naturalibꝫ ⁊ gratuitis.
Utrū tot v̄tutes habuerit ante lapſū vt poſt.
Utrum ipſa dona gratuita fuerint tante efficacie ante ut poſt.

Diſtinctio. xxx.

Utrum corruptio inſit homini ex primordio conditionis vel per peccatum.
Utruꝫ merito peccati ade ſit corrupta penaliter ⁊ culpabiliter.
Utrum originale peccatū ſit concupiſcentia.
Utrum ſit ignorantia.
Utrū aliquid tranſeat in ueritatē humane nature actu generantem.
Utrū aliq̄d p opus nutritiue.

Diſtinctio. xxxi.

Utꝝ aīa ſenſibilis i hoibus ſit a generāte.
Rōne cꝰptis aie primo iſit peccatū originale.
Utꝝ magis ſit ifecta gn̄atiua q̄ȝ alia potētia p peccatum originale.
Utrum anima poſſit a carne inſici.
Utrū hoc ſit ex appetitu aliquo uel uolūtate.
Utꝝ talis infectio ſit ex ꝓpagatōe uel libidie.

Diſtinctio. xxxii.

Utꝝ baptiſmꝰ deleat originale q̄ṫū ad culpā.
Utum deleat quantum ad cauſam.
In quo ſit ꝯcupiſcentia tanq̄ȝ in ſubiecto.
A quo ſit tanq̄ȝ a principio effectiuo.
Utrum macula quam anima ꝯtrahit ex carne debeat ei imputari.
Utꝝ deceat dinā iuſticiā aiaꝫ tali carni vnire.

Diſtinctio. xxxiii.

Utrū pccā ꝓximoꝝ ꝑentū filiis imputentur.
Utrum adam potuerit tranſmittere poſteris ſatiſfactionis iuſticiā ſicut culpam.
Utrum originale ſit in omnibꝰ equaliter.
Utrum ſit unuꝫ originale uel plura.
Utꝝ ꝺcedētes i ſolo origiali puniāt' pēa ignis
Utrū puniātur aliquo dolore interiori.

Diſtinctio. xxxiiii.

Utrū malum ſit a bono ut ab origine.
Utrum ſit a bono efficiēte uel deficiente.
Utrum ſit a bono ſm intentioneꝫ uel preter.
Utrum ſit aliquid ſūme maluꝫ.
Utrum malum ſit in bono ſibi oppoſito.
Utꝝ ſit i bono ſic habitꝰ uel ut pura priuatio.

Diſtinctio. xxxv.

Utrū peccatuꝫ bonū aliquod habeat corrūpe.
Utꝝ ipa corruptio ſit paſſio eēntialr̄ loq̄ndo.
Utꝝ ꝯriet' bono icreato i eo q̄ bonū corrūpit.
Utꝝ modꝰ ſpēs ⁊ ordo eoꝝ ponit' p malū ſil'.
Utrū per quodlibet peccatū corrūpat' equalr̄.
Utrum corrumpātur hec tria totaliter.

Diſtinctio. xxxvi.

Utrum peccatum ſit pena peccati.
Utꝝ paſſiōes aie ſint tm̄ pene uel etiā culpe.
Utrū ſit i aliquo culpa ſine pena ſtati ſeq̄nte.
Utrū ſit in aliquo pena ſine culpa p̄cedēte.
Utrum aliqua pena ſit a deo.
Utrum omnis pena ſit ab ipſo.

Diſtinctio. xxxvij.

Utrum omnis actio ſit a deo.
Utrum omnis rei ꝯſeruatio.
Utrum omnis compoſitio.
Utrum actio iniuſta inquantum huiuſmodi.
Utrū operatio fortuita ſm ꝙ talis.
Utrum enūciatio falſa ſm ꝙ huiuſmodi.

Diſtinctio. xxxviij.

Utrum uoluntas ſit bona rōne boni finis.
Quis ſit ille finis a quo dr̄ bona.
Utrū bone uoluntatis ſit unus ſolus finis vel plures.
Utrū intentio ſit ſoluꝫ in rationalibus.
Utruꝫ illa intentio que eſt in eis ſe teneat ex parte intellectus uel affectus.

Diſtinctio. xxxviiij.

Utrum ꝯſcientia ſe teneat ex parte intellect⁹ vel affectus.
Utrū ſit habitus inatus uel acquiſitus.
Utrū teneamur ad omne quod dictat neceſſarium ſaluti.
Utrum ſynderesis ſit in genere cognitionis uel affectionis.
Utrum per peccatum poſſit extingui.
Utrum poſſit dānari.

Diſtinctio. xl.

Utrum oē opus bona intentōe factū ſit bonū.
Utrū qs tantum faciat quantum intendit.
Utrū intentio abſqꝫ bonis operibus ſufficiat ad ſalutem.
Utruꝫ bona priuilegiata addant aliquid bone intētioni.
Utrū addant ſupra quātū ad quātitatē dati.
Utrum addant ad numeꝝ intentionis quantū. ad numeroſitatem.

Diſtinctio. xli.

Utruꝫ actio deliberatiua diuidatur per bonū ⁊ malum ſicut per drīas oppoſitas.
Utrū diudatur per bonū ⁊ malū ſicut ꝑ drīas eſſentiales accidentales ⁊ intrinſecas.
Utrū diuidatur ꝑ has ſicut ꝑ drīas imediatas
Utrū omne peccatum ſit uoluntarium.
Utrū ſit circa uolūtatē ſic circa ſubiectū ꝓpriū
Utrū puniri ſit uolūtatis ꝓpriū ſic ⁊ peccare.

Diſtinctio. xlii.

Utrum peccatū uoluntatis ⁊ operis ſint duo peccata uel unum.
Utrum unum addat ad alterum.
Utrum peccatū ueniale ⁊ mortale conueniant in conuerſione.
Utrum ꝯueniant in reatu pene eterne.
Utrū pccm̄ ſolū diuidatur ꝑ drīas materiales uel etiam formales.
Utrū habeat diuidi ꝑ ꝯuerſionē ⁊ auerſioneꝫ tāqꝫ ꝑ drīas peccatorū diuerſas.

Diſtinctio. xliii.

Utrum peccatū in ſpiritū ſanctuꝫ dicat genus peccati diſtinctum ab aliis.
Utrū ſemp habeat peccatū aliquod ꝑambulū
Utrum ſit grauiſſimum peccatorum.
Utrum ſit remiſſibile uel nō.
De ſufficiētia huius peccati.
De ſufficiētia ſpēꝝ ei⁹ ꝗꝫtū ad rōnes ꝓprias.

Diſtinctio. xliiij.

Utꝝ potētia peccādi ſit i hoīe a deo uł a ſeipſo
Utrū talis potentia ſit bona uel mala.
Utrū omnis poteſtas dominādi ſit a deo.
Utrū ſit a deo ſm inſtitutōeꝫ nature uel inducta per culpaꝫ.
Utrum xpiani teneantur ſubiacere tyrānis in aliquibus.
Utrum religioſi teneantur obedire prelatis i omnibus que non ſunt ꝯtra deum.

F I N I S.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

M Theol 2° Sch. 67

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf